Universidad de Deusto
Biblioteca

P.Mon.Ms.C.143.Ms.C.14

Universidad de Deusto
Biblioteca

SCRIPTVM D. THOMAE AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI,

IN QVARTVM LIBRVM SENTENTIARVM MAGISTRI PETRI LOMBARDI

Cuius Diſtinctiones, ac Quæſtiones ſequens Index oſtendit.

ROMAE M. D. LXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX DISTINCTIONVM

ET PARTITIONVM QVARTI LIBRI SENTENTIARVM MAGISTRI PETRI LOMBARDI.

DISTINCTIO PRIMA.

De Sacramẽtis, & signis sacramẽtalibus. fo. 1
Quid sit Sacramentum. ibidem.
De causa institutionis Sacramentorum. 2
De triplici genere exercitationis. 4
De differentia Sacramentorum veterum & nouorum. 5
De Circuncisione. 5
De viris qui fuerunt ante circuncisionem, & de viris & fœminis qui fuerunt ante, & post. 6
De institutione & causa circuncisionis. 7
Quare die octauo & petrino cultro. ibidem.
Quare in baptismum mutata sit circuncisio ibidẽ.
De paruulis defunctis ante diem octauum. 8

DISTINCTIO II.

De Sacramentis nouæ legis. 9
Quare mox post hominis casum non fuerint instituta. ibidem.
Quòd Sacramentũ coniugij fuit ante peccatũ. 10
De Baptismo. ibidem.
Quid vtilitatis habeat baptismus Ioannis. 11
De fora Baptismi Ioãnis, & de baptizatis ab eo. 12

DISTINCTIO III.

Quid sit Baptismus. 13
De forma Baptismi. ibidem.
Si in nomine patris tantum, vel spiritussancti possit tradi baptismus. ibidem
Quæstio Ambrosij. 14
De institutione baptismi. 15
De forma in qua baptizauerunt Apostoli ante passionem Christi. 15
Quare in aqua tantum fiat. ibidem
De immersione quoties fieri debeat. 16
Quando circuncisio amisit vim suam. ibidem
De causa institutionis. ibidem
An baptismus aperuit cœlum, quod non aperuit circuncisio. ibidem.

DISTINCTIO IIII.

Quòd alij suscipiunt Sacramentum & rem, alij sacramentum & non rem, alij rem & non sacramentum. ibidem
De ficte accedentibus. 18
Quomodo intelligat illud: Quot quot in Christo baptizati estis, Christum induistis. 19
De illis qui suscipiũt rem & nõ sacramentũ. ibidẽ.
Quæ videntur obuiare prædictis 20
Quid prosit baptismus his qui eũ fide accedũt. 22
Cuius rei baptismus, qui datur iam iusto sit sacramentum. 23
Si paruulis datur in baptismo gratia qua possunt in maiori ætate proficere. 24

DISTINCTIO V.

Quòd baptismus aquæ sanctus est a bono & a malo datus bono vel malo. 25
De potestate baptismi & ministerio. 26
Quæ fuit potestas baptismi, quam potuit Christus dare seruis. 27

DISTINCTIO VI.

Quibus liceat baptizare. 28
Quòd nullus in materno vtero baptizetur. 29
Si baptismus sit verbis corrupte prolatis. 30
De illo qui pro ludo immergitur. ibidem.
De chatechismo, & exorcismo. 32

DISTINCTIO VII.

De confirmatione. 33

DISTINCTIO VIII.

De Sacramento altaris & Eucharistiæ. 37
De institutione Sacramenti. 38
De forma. ibidem
De Sacramento & re. 40

DISTINCTIO IX.

De duobus modis manducandi. 44
De errore quorũdam, qui dicunt a bonis tantum corpus Christi sumi. 45
De intelligentia quorumdam verborum. 48

DISTINCTIO X.

De Heresi eorum, qui dicunt corpus Christi non esse in altari nisi in signo. 49
Determinatio præmissorum. 50
Quæ sit intelligentia præmissorum. 51
Authoritatibus probat, verum corpus Christi esse in altari, & in id panem conuerti. ibidem.

DISTINCTIO XI.

De modo conuersionis. 53
Quòd panis transit in corpus Christi. 54
Quare aqua admisceatur. 57

DISTINCTIO XII.

Vbi illa accidentia fundentur. 60
De fractione & partibus. ibidem
Quid illæ partes significent. 63
Si illud sit sacrificium, & si sæpius imoletur Christus. 64
De causa institutionis. 65

DISTINCTIO XIII.

Si hereticí & excommunicati hoc sacramentũ conficiant. 66

Quid facit hæreticum, & quid sit hæreticus. 69

DISTINCTIO XIIII.

De pœnitentia. 70
Determinatio intelligentiæ dictorum. 73
De solemni & vnica pœnitentia. 74
Quòd non semel, sed frequēter peccata dimittuntur per pœnitentiam. 75

DISTINCTIO XV.

Quòd pluribus irretitis peccatis non potest pœnitere de vno vere, nisi de omnibus pœniteat. 78
Quæ sit intelligentia præmissorum. 79
Quomodo accipiend a sunt præmissa. 81
Secundum quosdam fuit satisfactio. 86
Summa dictorum. 88
Authoritates contra eos, qui dicunt de vno peccato pœnitentiam agi, altero tacito. ibidem.
Repetitio de vera pœnitentia. 91

DISTINCTIO XVI.

De tribus, quæ in pœnitentia consideranda sunt. 93
Quæ sit falsa satisfactio. 95
De tribus actionibus pœnitentiæ. 96
De satisfactione venialium. 98

DISTINCTIO XVII.

Tria proponuntur quærenda: Primum, an sine confessione dimittatur peccatum. 99
Si sufficit soli Deo confiteri. 102
Quòd non sufficit soli Deo confiteri, si tamen homini possit. 103
An sufficiat confiteri laico. 105

DISTINCTIO XVIII.

De remissione sacerdotis. 112
De clauibus. ibidem
De vsu clauium. ibidem
Si sacerdos pōt dimittere vel retinere peccata. 113
Quòd sacerdotes etiam dimittunt peccata & tenent suo modo. 114
Qūo sacerdotes ligant & soluunt a peccatis. 114
Quomodo intelligendum sit illud, Quodcumque solueris, &c. 116
Quæ sint exteriores tenebræ, & interior macula. ibidem

DISTINCTIO XIX.

Quando hæ claues dantur, & quibus. 117
Si alteram clauem omnes habeant, scilicet potentiam ligandi & soluendi. 118
De eo quod scriptum est in Malachia: Maledicam benedictionibus vestris. 120
Qualis debet esse iudex Ecclesiasticus. ibidem

DISTINCTIO XX.

De his qui in fine pœnitent. 121
De his qui pœnitentiam non complent. 124
De illo cui sacerdos indiscretus iniungit paruam pœnitentiam. ibidem

Quòd morientibus non sit imponenda satisfactio sed innotescenda. 125
In necessitate non est neganda pœnitentia vel reconciliatio. 126
Quòd presbiter non reconciliet in consulto Episcopo nisi in necessitate ibidem
An oblatio eius sit recipienda, qui currens ad pœnitentiam præuenitur morte. ibidem

DISTINCTIO XXI.

De peccatis, quæ post hanc vitam dimittūtur. 126
Quòd alij citius, alij tardius purgātur in igne. 127
De generali confessione, quid prosit. 129
Nemo confiteatur peccata, quę non fecit. 130
De pœnis sacerdotis, qui peccatum publicat confitentis. ibidem

DISTINCTIO XXII.

Si peccata dimissa redeant. 131
Quid sit sacramentum & res. 133

DISTINCTIO XXIII.

De sacramento vnctionis extremæ. 135
A quibus sit institutum hoc sacramentum ibidem.
De iteratione huius sacramenti. 136

DISTINCTIO XXIIII.

De ordinibus ecclesiasticis. 138
Quales assumendi sunt ad clerum. ibidem
De Ostiariis. 139
De Lectoribus. ibidem
De Exorcistis. 140
De Accolitis. ibidem
De Subdiaconis. 141
De Diaconis. ibidem
De Presbyteris. 142
Quid sit quod hic dicitur ordo. 143
De nominibus dignitatis vel officii. ibidem
De quadripartito ordine Episcoporum. 144

DISTINCTIO XXV.

De ordinatis ab hereticis. 145
De simonia, vnde dicitur & quid sit. 149
De his qui a simoniacis scienter ordinantur. ibidē.
De his qui dicunt se emere corporalia, non spiritualia. ibidem
Distinctio simoniacorum. ibidem
De ætate ordinandorum. ibidem

DISTINCTIO XXVI.

De sacramento coniugij, cuius institutio & causa ostenditur. 150
De duplici institutione coniugij. ibidem
Quando secundum præceptum, quando secundū indulgentiam contractum sit coniugium. 151
Quibus modis accipiatur indulgentia. ibidem
Quòd nuptiæ sunt bonæ. ibidem
Cuius rei sacramentum sit coniugium. 152
Quāliter intelligendum sit illud. Mulier illa non pertinet ad matrimonium cū quanon est coniunctio sexuum. 152

DISTINCTIO XXVII.

Quę sunt consideranda in coniugio. 151
Quid sit coniugium. ibidem
De consensu qui efficit coniugium. 153
Quòd solus consensus facit matrimonium. ibidem
Quando incipiat esse coiugium. ibidem
Secundum quosdam non est coniugium ante carnalem copulam, sed sponsi & sponsæ sunt. ibidē
Quòd coniugatus uel coniugata nequeant continentiam profiteri sine alterius consensu. 154
Responsio ad prędicta cum determinatione superiorum. 156
Quomodo accipiatur sponsa in supradictis capitulis. ibidem
Quæ spōsa sit uidua, mortuo spōso, & quæ nō. 157
Qui alterius sponsam eo mortuo ducit, ad sacros ordines accedere potest. 157

DISTINCTIO XXVIII.

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugium. 157
De qua re sit consensus ille. An de carnali copula. an de cohabitatione. 158

DISTINCTIO XXIX.

Choactio excludit consensum coniugalem. 159

DISTINCTIO XXX.

De errore, qui euacuat consensum. 160
De coniugio Marię & Ioseph. 161
Quòd perfectum inter eos fuit coniugium. 162
De causa finali coniugii. 162
Quòd malus finis non cōtaminat sacramentū. ibidē

DISTINCTIO XXXI.

De tribus bonis coniugii. 162
De duplici separatione. 163
De his qui procurant uenena sterilitatis. 164
Quando sunt homicidæ, qui procurāt abortū. 164
De excusatione coitus. ibidem
Indulgentia Apostoli qūo sit accipienda. ibidem
Quòd nō omnis delectatio carnis peccatū est. 165

DISTINCTIO XXXII.

De solutione carnalis debiti. 165
Quōd neuter cōtineri ualeat nisi ex cōi cōsēsu. 166
Quibus temporibus cessandum sit a coitu. 167
Quibus tēporibus non sunt celebrāde nuptiæ. ibidē

DISTINCTIO XXXIII.

De diuersis coniugii legibus. 168
Non præfertur Virginitas Ioannis castitati Abrahæ. 170
Cui licebat habere plures uxores uel non. 172
De Virginitate mentis & carnis. 173

DISTINCTIO XXXIIII.

De personis legitimis. 173
De frigidis separandis. 174
De his qui impediti maleficiis coire non possunt. ibidem
De furiosis. 175
De his qui cum duabus sororibus dormiūt. ibidē
Non est dimittēda uxor pro aliqua macula, seu deformitate corporis. Ibidem

DISTINCTIO XXXV.

Eodem iure utitur Vir & Mulier. 176
Quòd fornicariam nequit dimittere vir nisi ipse expers fuerit & econuerso. ibidem
Quòd possunt reconciliari, qui separantur causa fornicationis. ibidem
Quæ prædictis uidentur obuiare. 177
De his q ante polluerūt se propter adulterium. ibidē

DISTINCTIO XXXVI.

Si pro extrema conditione ualeat vxor separari a viro & econuerso. 178
De Copula serui & ancillæ diuersorum Dominorum. 178
De uiro qui se facit seruum ut diuidatur ab uxore. 179
De ætate contrahentium. ibidem

DISTINCTIO XXXVII.

In quō ordine nequeat fieri coniugium. 180
De interfectoribus suarum coniugum. 181
De uotorum differentiis. ibidem
De Virginibus non uelatis. ibidem
Quām grande malum sit adulterium. 184
De illis qui post longam captiuitatē redeunt. 185

DISTINCTIO XXXIX.

De dispari cultu. 188
De coniugio fidelis & infidelis & duorum infidelium. 188
De fornicatione spirituali ob quam potest dimitti coniux. 189
Pro quibus uitiis possit dimitti. ibidem
Si fideli liceat aliam ducere infideli discendente, uel dimissa. ibidem
An coniugium sit inter infideles. 190
Quòd legitimum sit coniugium infidelium, sed nō ratum. & quare. ibidem

DISTINCTIO LX.

De cognatione carnali & spirituali, & prius de carnali. 190
De computatione graduum cōsanguinitatis. ibidē
Quare sex gradibus computantur. 192

DISTINCTIO LXI.

De gradibus affinitatis. 193
Variæ traditiones de affinitate. ibidem
Si coniugium sit inter eos, qui nota consanguinitate diuiduntur. 195

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XLII.

De spirituali cognitione. 197
Qui sint filii spirituales. 197
De copula spiritualium uel adoptiuorum & naturalium filiorum. 199
Si filii qui ante paternitatem uel post nati sunt, ualeant coniungi. ibidem
Si quis ducere possit duas commatres, alterá post alteram. 200
De secundis & tertiis nuptiis. ibidem
Si uir & uxor possint simul tenere puerum. ibidé

DISTINCTIO XLIII.

De resurrectionis & iudicii conditione. 200
De uoce tubæ. 201
De media nocte. ibidem
De memoria electorum, si tunc præcedentia mala teneat. 202
De his qui uiui reperientur. 203
Quomodo intelligitur Christus iudex uiuorum & mortuorum. 20
Quomodo omnes resurgent incorrupti ibidem

DISTINCTIO XLIIII.

De ætate & statura resurgentium. 205
Quòd resurget quicquid fuit de substantia & natura corporis, & in eadem parte corporis. 206
Quòd sancti sine omni deformitate resurgent. 208
Si mali tunc habebunt, quas hic habuerunt deformitates. 210
Quòd non consumentur corpora quæ tunc ardebunt. 211
Si dæmones corporali igne cremabuntur. 211
Si animę sine corporibus sentiunt ignem corporalem. 213
De abortiuis, fœtibus & monstris. 215

DISTINCTIO XLV.

De suffragiis defunctorum. 219
De diuersis animarum receptaculis. ibidem
De officiis sepulturæ. 220
De duobus bonis, quorum alter, plura post mortē habet auxilia. 221
Quibus suffragiis iuuabuntur mediocriter boni, qui in fine inuenientur. 222
Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium, & quomodo intercedũt pro nobis ad Dominum. 223
Quod dictum est de Angelis, attribuitur sanctis animabus. 2

DISTINCTIO XLVI.

Si ualde malis detur mitigatio pænæ. 226
De iustitia & misericordia Dei. 229
Quædam iustitię, quædam misericordiæ, quędam bonitati attribuuntur. 231
Quomodo uniuersæ uiæ domini dicantur misericordia & ueritas. 231

DISTINCTIO XLVII.

De sententia iudicii. 232
Quód sancti iudicabunt, & quomodo. 232
De ordinibus eorum, qui iudicandi erunt. ibidé
De ordine iudicii, & ministerio Angelorum. 234
Si post iudicium, dæmones præerũt hominibus ad puniendum. 236

DISTINCTIO LXVIII.

De forma Iudicis. 237
Quòd apparebit tunc in forma serui. 237
Quare secũdum formam serui dicitur Christus suscitaturus corpora. 238
De loco iudicii. 239
De qualitate luminarium, & temporis post iudicium. 240

DISTINCTIO LXIX.

De differentia mansionũ in cęlo, & in inferno. 242
Si omnes homines uolunt esse beati. 244
Si quid de Deo cognoscit aliquis, quod ibi non intelligunt omnes. 251
De paritate gaudii. 252
Si maior sit beatitudo sanctorum post iudiciũ. 254

DISTINCTIO L.

Si mali in inferno peccabunt. 263
Quare dicuntur tenebræ exteriores. 265
De animabus damnatorum, si quam habent notitiam eorum quæ hic fiunt. 266
Quomodo accipiẽda sunt quæ de Lazaro & Diuite leguntur. ibidem
Si se uident boni & mali. 267
De Chaos inter bonos & malos. 267
Quòd uisa impiorum pœna, non minuit beatorum loriam. 268

Distinctionum & partitionum, Fnis.

INDEX QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM QVARTI LIBRI SENTENTIARVM SANCTI THOMAE.

DISTINCTIONIS PRIMAE.

QVAESTIO. PRIMA.

Vtrum diffinitio qua diffinitur sacm, q̃ est sacræ rei signũ. sit conueniens secundum omnes partes suas. fol. 1.
Vtrum bene diffiniatur signum per hoc quod dicitur, q̃ est res præter speciem. ibidem
Vtrum diffinitio qua diffinitur sacramencum q̃ est uisibilis gratiæ invisibilis forma &c. sit conueniens ꝓm omnes partes suas. ibidem
Vtrum diffinitio qua diffinitur sacramentũ ab Augusti. Sacramentum est in quo sub regumẽto &c. sit cõueniẽs ꝓm oẽs partes suas. ibidem
Vtrum diffinitio Hugo de sancto Vic. qua diffinitur. Sacramentum est corporale uel materiale elementum &c. secundum omnes partes suas sit conueniens. ibidem
¶ Vtrum humanum genus indigeat sacramentis post lapsum. 2
Vtrum indiguisset sacramentis ante lapsum. ibidem
Vtrũ in statu legis nãe sacramẽta fuerint necessaria homini. ibidem
Vtrum supra sacramenta legis naturæ alia debuerunt addi per legem scriptam. ibidem
Vtrum in nouo testõ sacramenta aliqua debuerint remanere. ibidem
¶ Vtrum sacramenta consistẽt in uerbis & rebus. 3
¶ Vtrum sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ. 3
Vtrũ in sacris sit aliqua uirtus spiritualis ad gratiã induceńdã. ibidem
Vtrum illa uirtus sit in sacramentis a passione Christi. ibidẽ
Vtrum sacramenta nouæ legis continẽãt gratiam. 4
Vtrum gratia quæ est in sacramentis differat a gratia quæ est in uirtutibus & donis. ibidem
¶ Vtrum sacramenta ueteris legis gratiam conferebant. 5
Vtrum eorum usus erat mericorius. ibidem
Vtrum purgabant ab immunditiis carnis. ibidem

QVAESTIO II.

Vtrum necessarium fuit circumcisionem dari. 6
Vtrum circuncisio debuerit dari ante legem scriptam. ibidem
Vtrum debuerit differri circuncisio usque ad tempus Abrahæ. ibidẽ
¶ Vtrum omnibus populis circuncisio dari debuerit. 6
Vtrum hoc remedium mulieribus dari debuerit. ibidem
Vtrum Christo circuncisio competeret. ibidem
¶ Vtrum octauus dies requireretur ad circumcisionem. ibidem
Vtrum determinatio membri fuerit de necessitate circumcisionis. 7
Vtrum cultellus lapideus fuerit de necessitate circumcisionis. ibidem
¶ Vtrum circuncisio characterem imprimeret in anima. ibidem
Vtrum circuncisio a peccato purgaret. ibidem
Vtrum circuncisio gratiam conferret. ibidem
¶ Vtrum circuncisio cessare debuerit. 8
Vtrum legalia cessare debuerint. ibidem
Vtrum tẽpore gratiæ sine peccato legalia potuerint obseruari. ibidẽ
Vtrum teneamur aliqua legalia nunc obseruare. ibidem
¶ Vtrum ante circuncisionem sola fides sufficeret paruulis ad delectionem originalis. ibidem
Vtrum sola fides sufficeret absque alio exteriori signo. ibidem
Vtrum in adultis requireretur aliquod sacrificium. ibidem

DISTINCTIONIS II.

QVAESTIO. I.

Vtrum omnia sacramẽta sint instituta in remedium contra aliquem defectum. 9
Vtrum matrimonium institutum sit tantum in remedium. ibidem
Vtrum sacramenta sint in remedium contra pœnam uel culpam tantum. ibidem
Vtrum aliquod sacramentũ ordinetur contra culpam uenialẽ. ibidẽ
¶ Vtrum debeant esse plura uel pauciora q̃ 7. sacramenta. 10
¶ Vtrum ordinatio sacramentorũ secundum Magistrũ sit cõpetẽs. 10
¶ Vtrum in noua lege aliqua noua sacramenta debuerint institui. 11
Vtrum statim post peccatum nouæ legis sacramenta erant instituenda. ibidem
Vtrum sacramenta statim Christo nato fuerint instituta. ibidem
Vtrum omnia sacramenta a Christo fuerint instituta. ibidem

QVAESTIO. II.

Vtrum baptismus Ioannis fuerit sacramentũ uel sacramẽtale tũ. 11
Sub qua forma baptizauerit, & de ipsa forma. ibidem
Vtrum baptismus Ioannis fuerit a deo institutus. ibidem
Vtrum baptismus Ioannis debuerit statim cessare Christo baptizato. ibidem
¶ Vtrum baptismus Ioannis contulerit gratiam. 12
¶ Vtrum cõueniens fuerit Christum baptizari baptismo Ioãnis. 12
Vtrum aliqui alii fuerint baptizati baptismo Ioannis. ibidem
Vtrum pueri baptismo Ioannis debuerint baptizari. ibidem
¶ Vtrum baptizati baptismo Ioannis debuerint baptismo Christi baptizari. ibidem

DISTINCTIONIS III.

QVAESTIO I.

Vtrum conueniens sit diffinitio baptismi qua diffinitur in lettera. Baptismũ est ablutio exterior facta &c. & de partibus diffinitionis. 13
Vtrum diffinitio Hugo de sancto Vic. sit conueniens quæ est baptismus est aqua diluendis criminibus &c. ibidem
Vtrum Dyo. diffiniat baptismum conuenienter dicens. Baptismus est principium sacratissimorum mandatorum &c. ibidem
Vtrum Damascenus conuenienter diffiniat dicens, Baptismus est per quem primitias uitæ &c. ibidem
¶ Vtrum hæc sit integra forma baptismi, Ego baptizo te. In nomine patris & filii & spiritus sancti. 14
Vtrum liceat forma baptismi mutari sine preiudicio baptismi. ibidẽ
Vtrum possit aliquid addi uel minui ad formam. ibidem
Vtrum possit fieri interpositio uel transpositio uerborum in forma baptismi. ibidem
¶ Vtrum baptismus debeat fieri in aqua. 16
Vtrum debuerit fieri in aqua simplici uel composita. ibidem
Vtrum possit fieri in qualibet aqua simplici. ibidem
¶ Vtrũ immersio sit de necessitate sacramenti baptismalis. ibidem
Vtrum debeat ibi esse tantum una immersio. ibidem
Vtrum trina immersio sit de necessitate baptismi. 17
¶ Vtrũ necessarium fuerit institui baptismum post circumcisionẽ. 17
Vtrum baptismus fuerit ante passionem domini institutus. ibidem
Vtrum baptismus statim in sua institutione fuerit obligatorius, q̃ tunc deberent homines baptizari uel quando. ibidem

DISTINCTIONIS IIII.

QVAESTIO I.

Vtrum aliquis character possit esse in anima. 18
¶ Vtrum diffinitio Dyo. de chamẽtere. s. q̃ character est signum sanctum communionis fidei, sit conueniens. ibidem
Vtrum quædam diffinitio magistralis quæ talis est. Character est distinctio &c. sit conuenienter assignata. ibidem
¶ Vtrum character sit in essentia animæ sicut in subiecto. 19
Vtrum character sit in una potentia uel in pluribus. ibidem
Vtrum sit in effectiua uel cognitiua potentia. ibidem
Vtrum character indelebiliter insit potentiæ cui inest. ibidem
Vtrum Christus habuerit characterem. ibidem
¶ Vtrum in solis sacramentis nouæ legis character imprimatur, uel etiam in sacramentis ueteris legis. 18
Vtrum per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur. ibidem
Vtrum in baptismo imprimatur character. ibidem
Vtrum character sit a filio filio sicut a causa efficiente. ibidem

QVAESTIO II.

Vtrum baptismus tollat actualem culpam. 20
Vtrum tollat omnem pœnam temporalem. ibidem
Vtrum omnem pœnam originalis peccati. 21
¶ Vtrum per baptismum conferantur pueris gratiæ & uirtutes. 21
Vtrum per baptismum in adultis uirtutes augeantur. ibidem
Vtrum effectus baptismi sit illuminatio. ibidem
Vtrum secundatio sit effectus baptismi. ibidem
Vtrum incorporari Christo sit effectus baptismi. ibidem
Vtrum apertio januę sit effectus baptismi. ibidem
¶ Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in omnibus quantum ad remotionem mali culpæ, & quantũ ad mitigationem fomitis. 22
Vtrum ęqualis gratia in baptismo omnibus conferatur. ibidem
Vtrum omnibus pueris in baptismo, æqualis gratia conferatur. ibidẽ

QVAESTIO III.

Vtrum pueri sacramentum baptismi possint accipere. 23
Vtrum melius sit baptismum differri an statim in pueritia dari. ibidẽ
Vtrum adultis usu rationis carentibus baptismus dari possit. ibidem
¶ Vtrum aliqua indispositio uoluntatis humanæ possit effectum baptismi impedire. 23
Vtrum aliqua indispositio uoluntatis debeat dici fictio. ibidem
Vtrum recedente fictione baptismus effectũ suũ consequatur. ibidẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Vtrum præter baptismum fluminis debeat esse aliud baptisma. 24
Vtrum baptismus penitentiæ sufficiat ad salutem. ibidem
Vtrũ baptismus sanguinis suppleat uicẽ baptismi aquæ in oibus. ibi.
Vtrum baptismus aquæ sit potior uel nobilior quàm baptismus sanguinis. ibidem

DISTINCTIONIS. V.

QVAESTIO I.

Vtrum Christus secundum quòd homo habuit potestatẽ dimittendi peccata. 25
¶ Vtrum Christus contulerit ministris potestatem cooperandi ad emundationem interiorem. ibidem
¶ Vtrum ministris conferri potuerit potestas cooperationis. ibidem
Vtrum ministris potuit conferri potestas excellentiæ. ibidem
Vtrum potẽtia creandi potuerit alicui creaturæ cõicari. 26

QVAESTIO. II.

Vtrum aliquis possit baptizare nisi habeat ordinem. 26
Vtrum baptizare sit proprium ordinis diaconi. 27
Vtrum non baptizati possint baptizare. 27
¶ Vtrum mali sacramentum baptismi possint conferre. 27
Vtrum per malos conferatur res sacramenti. ibidem
Vtrũ baptismus p meliorẽ datus meliorẽ effectum habeat. ibidem
Vtrum malus minister peccet mortaliter baptizans uel aliquod sacramentum conferens. ibidem
Vtrum sacramentũ a malo ministro recipiens peccet. ibidem
¶ Vtrũ dæmon in figura hominis apparens possit baptizare. 28
Vtrum bonus angelus in figura hominis apparens possit baptizare, & ab eo baptizati debeãt rebaptizari. ibidem

DISTINCTIONIS. VI.

QVAESTIO I.

Vtrum natiuitas ex utero sit expectanda ad baptizandum 28
Vtrum in materno utero quis possit sanctificari per gratiæ gratũ facientis donum. ibidem
Vtrum sanctificati in utero debeant baptizari. ibidem
¶ Vtrum intentio baptizantis sit de necessitate baptismi. 29
Vtrum intentio recta requiratur ad baptismum. 29
Vtrum intentio uel uoluntas requiratur in baptismo. 29
¶ Vtrum in baptizato requiratur fides ad hoc quòd sacramentum recipiat. 30
Vtrum fides requiratur in baptizante ad hoc quòd sacramentum cõferat. ibidem
Vtrum accipientes baptismum ab hæreticis cõsequãtur rẽ sacri. ibidẽ

QVAESTIO II.

Vtrum baptismus possit iterari. 30
Vtrum conueniens fuerit certum tempus assignari ad offerendũ baptismum, scilicet sabbatum paschæ & penthecostes. 31
Vtrum sacramentalia baptismi bene ponantur. ibidem
¶ Vtrum cathecismus baptismum præcedere debeat. ibidem
Vtrum cathecizare sit officium sacerdotis. ibidem
Vtrum pueri debeant cathetizare. ibidem
¶ Vtrum exorcismus in eodem debeat præcedere baptismum. 32
Vtrum exorcismus aliquem effectum habeat in anima. ibidem
Vtrum exorcizare sit officium eorum qui sunt in sacris ordinibus cõstituti. ibidem

DISTINCTIONIS VII.

QVAESTIO I.

Vtrum confirmatio sit sacramentum. 33
Vtrum sit sacramentum necessitatis. ibidem
Vtrum sit nobilius sacramentum q̃ baptismus. ibidem
¶ Vtrum confirmationis sacramentum materiam habeat. ibidem
Vtrum crisma sit materia competens. ibidem
Vtrum exigatur materia prius sanctificata. ibidem
¶ Vtrum sacramentum confirmationis habeat formam aliquam. 34
Vtrum illa forma sit conueniens secundum omnes partes suas. ibidẽ
Vtrum illa forma habeat aliquam efficaciam in hoc sacro. ibidem

QVAESTIO. II

Vtrum in confirmatione imprimatur character. 35
Vtrum idem sit per essentiam character baptismi & confirmationis. ibidem
Vtrum character confirmationis præsupponat baptismalem. ibidem
¶ Vtrum in confirmatione conferatur gratia gratum faciens. ibidem
Vtrum eadem sit gratia confirmationis & baptismi. ibidem
Vtrum gratia confirmationis perficiat baptismalem. ibidem

QVAESTIO. III.

Vtrum qui libet non ordinatus possit conferre confirmationem. 36
Vtrum sacerdos simplex non Episcopus possit confirmare. 36
Vtrum sacerdos simplex possit ex commissione Domini Papæ confirmare. ibidem
Vtrum Christus debuerit sacramentũ confirmationis accipere. ibidẽ
Vtrum hoc sacramentum sit pueris conferendum. ibidem
Vtrum debeat dari omnibus adultis. ibidem
¶ Vtrum exigatur q̃ aliquis teneat aliquem in confirmatione. 37
Vtrum linitio chrismatis debeat fieri tantum in fronte. ibidem
Vtrum confirmatio possit iterari. ibidem

DISTINCTIONIS. VIII.

QVAESTIO I.

Vtrum Eucharistia sit sacramentum. 37
Vtrum sit unum sacramentum uel plura. ibidem
Vtrum hoc sacramentum conuenientibus nominibus nominetur. E. Eucharistia, uiaticum, sacrificium &c. ibidem
¶ Vtrum hoc sacramentum aliquibus figuris debuerit figurari. 38
Vtrum conuenienter magister figuras huius modi assignauerit. 38
Vtrum hoc sacramentum expressius fuerit figuratum in lege Moysi quàm in lege naturę. 38
¶ Vtrum necesse fuerit hoc sacramentum institui. 39
Vtrum ante Christi aduentum debuerit institui. ibidem
Vtrum post passionem debuerit institui. ibidem
¶ Vtrum hoc sacramentũ a non ieiunis licite possit sumi. 40
Vtrum quælibet cibi sumptio impediat Eucharistiæ sumptionẽ. 40
Vtrũ homo post sũptionẽ corporis Chri statim debeat comedere. 40

QVAESTIO II.

Vtrum forma consecrationis panis sit hæc, Hoc est corpus meũ. 40
Vtrum tantum in his uerbis, Hoc est corpus meum cõsistat forma cõsecrationis. 40
Vtrum, Accipite & manducate sit de forma. 40
Vtrum illa sit conuenientes forma. 40
Vtrum singulæ partes formæ conuenienter ponantur. 40
Vtrum uerba quæ circa formã dicuntur conuenienter ponantur. 40
Vtrum licuit apponi. Et eleuatis oculis in cælum. 40
Vtrum forma consecrationis sanguinis consistat in his uerbis tantũ, Hic est calix sanguinis mei &c. 41
Vtrum in ista forma uerba conuenienter ponantur. 41
Vtrum uerba quæ sequuntur. s. noui & æterni testamenti, conuenienter ponantur. 42
Vtrum uerbis prædictæ formæ insit aliqua uirtus creata ad transubstantiationem faciendam. 42
¶ Vtrum formæ expectent se in operando. 43
Vtrum deficiente sacerdote post consecrationẽ corporis, possit alius procedere ad consecrationem sanguinis. 43
Vtrum sacerdos dicens uerba consecrationis sine præcedentibus uel sequentibus consecraret. ibidem

DISTINCTIONIS IX

QVAESTIO. I.

Vtrum corpus Christi sumi debeat per modum manducationis. 44
Vtrum manducatio Christi sit de necessitate salutis. 44
Vtrum Magister sufficienter diuidat modos manducationis in spiritualem & sacramentalem. 44
¶ Vtrum peccator manducet corpus Christi sacramentaliter. 45
Vtrum infideles sacramentaliter manducent. 45
Vtrum creatura irrationalis aliqualiter sumat corpus Christi. 45
Vtrum aliquis non manducans sacrametaliter possit manducare spiritualiter. 45
Vtrum angelus possit corpus Christi manducare aliquo modo spiritualiter. 45
¶ Vtrum peccet quis cũ conscientia peccati mortalis corpus Christi manducans. 46
Vtrum ille qui non habet conscientiam mortalis peccati & tamen habet mortale, peccet mortaliter communicando. ibidem
Vtrum plus peccet indigne sumens corpus Christi quàm quodcunq; aliud peccatum committens. ibidem
An plus peccet indigne sumens q̃ in lutum proiciens. ibidem
Vtrũ plus peccet peccator fidelis sumens corpus Christi quàm infidelis. ibidem
Vtrum subiacẽs alicui peccato carnis magis peccet ad hoc sacramentum accedens q̃ subiacens peccato spirituali. ibidem
Vtrum peccator peccet uidendo corpus Christi. ibidem
¶ Vtrum nocturna pollutio quæ est in somnis sit peccatum. 47
Vtrum nocturna pollutio impediat a sumptione corporis Christi. 47
Vtrum immundicia pure corporalis impediat a communione. 47
¶ Vtrum sacerdos possit dare Corpus Christi ei quem scit in peccato mortali esse. 48

Vtrum

Vtrum dari debeat suspectis de crimine. 48
Vtrum amentibus possit dari corpus Christi. 48
Vtrum vexatis ab immundis spiritibus possit dari. 48
Vtrum pueris sit dandum corpus Christi. 48

DISTINCTIONIS X.

QVAESTIO I.

Vtrum in sacramento altaris cõtineatur verum corpus Chri. 49
Verum Christus contineatur sub sacramento quantum ad animam. 50
Vtrum sub specie panis Christus contineatur quantum ad carnem animatam. ibidem.
Vtrum corpus Christi sit sub speciebus secundum propriam quantitatem. ibidem.
Vtrum contineatur ibi secundum totam suam quantitatẽ. ibidẽ.
¶ Vtrum corpus Christi contineat sub sacro circũscriptiue. ibidẽ.
Vtrum contineatur sub speciebus illis diffinitiue. 51
Vtrũ corpus Chri possit esse totũ sub qualibet parte spẽrũ. ibidẽ.
Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostię. ibidem.
¶ Vtrum oculus glorificatus possit videre corpus Christi verum sub speciebus existens. 52
Vtrum quando apparet in specie pueri vel carnis in altari videatur in propria specie. 52
Vtrum in tali casu quando sic apparet debeat sumi. ibidem.
Vtrum angelus possit videre corpus Christi in sacramento. ibidẽ.
Vtrum possit comprehendi intellectu viatoris. ibidem.

DISTINCTIONIS XI.

QVAESTIO I.

Vtrum substantia panis remaneat post consecrationẽ in sacro. 53
Vtrum debeant species panis remanere. 53
Vtrum forma substantialis panis debeat remanere. 53
¶ Vtrum panis conuersione facta annihletur. 54
¶ Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi. 54
Vtrum conuersio illa sit successiua. 54
Vtrum illa conuersio sit miraculosior omni alia mutatione. 54
¶ Vtrum conuersio facta possit exprimi per verbum substantiuũ alterius temporis quàm præsentis. 56
Vtrum hæc sit vera, panis sit corpus Christi. ibidem.
Vtrum hæc sit falsa, corpus Christi de pane fit. ibidem.
Vtrum hæc sit vera, panis potest esse corpus Christi. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum debeat esse duplex materia huius sacramenti. 56
Vtrum panis & vinũ sint conuenientes materia huius sacramẽti. 57
Vtrum panis & vinum sint conuenientes materia huius sacramenti sub determinata quantitate. ibidem.
¶ Vtrum necessarium sit quòd sit panis triticeus. ibidem.
Vtrum de pane confecto de tritico & alijs speciebus frumenti possit hoc sacramentum confici. ibidem.
Vtrum debeamus conficere in fermento vel azimo. ibidem.
¶ Vtrum de vino vitis debeat sanguis consecrari. 58
Vtrum possit confici de aceto. 58
Vtrum de agresta possit consecrari. 58
¶ Vtrum aqua vino sit admiscenda in hoc sacramento. 58
Vtrum absque aqua possit sanguis consecrari. 58
Vtrum in hoc sacramento aqua artificialis debeat apponi. 59
Vtrum aqua in magna quantitate debeat apponi. 59

QVAESTIO III.

Vtrum ipse Christus in cœna corpus suum manducauerit. 59
¶ Vtrum Christus corpus suum Iudæ dederit. 60
Vtrum sub bucella ei dederit. 60
¶ Vtrum Christus in cœna corpus suum impassibile dederit. 60
¶ Vtrũ si corpus Chr. fuisset seruatũ in pixide ibi moreret. ibidẽ.
Vtrum si aliquis Apostolorum confecisset hoc sacramentum post mortem Christi fuisset ibi anima eius. ibidem.
Vtrum Deus potuisset facere quòd anima tunc fuisset ibi vnita in hoc sacramento. ibidem.

DISTINCTIONIS XII.

QVAESTIO I.

Vtrum Deus possit facere accidentia esse sine subiecto. 60
Vtrũ congruat huic sacramẽto q̃ accidẽtia sint sine subiecto. 60
Vtrum vere sint ibi sine substantia. 60
Vtrum accidentia quæ remanent ibi possint immutare aliquod extrinsecum. 61
Vtrum possint aliquod extrinsecum immutare substantialiter. 62
Vtrum illa accidentia possint corrumpi. ibidem.
Vtrum ex eis possit aliquid generari. ibidem.
Vtrum possit nutrire. ibidem.
Vtrum aliquis liquor possit illis speciebus permisceri. ibidem.
¶ Vtrum verum corpus Christi frangatur in sacramento. ibidẽ.
Vtrum species frangatur. ibidem
Vtrum conuenienter assignentur in littera significationes partiũ fractionis, & quid vnaqueque pars significet. ibidem

QVAESTIO II.

Vtrum per vsum huius sacramenti augeantur virtutes. 64
Vtrum hoc sacramentum prosit beatis ad augmẽtũ gloriæ. ibidẽ.
Vtrum effectus huius sacramenti possit impediri nisi per peccatum mortale. ibidem.
¶ Vtrum virtute huius sacramenti venialia dimittantur. ibidem.
Vtrum virtute eius dimittantur mortalia. 65
Vtrum remittat pœnam mortalis peccati. 65

QVAESTIO III.

Vtrum homo debeat frequentare hoc sacramentum. 65
Vtrum qualiber die possit recipi. 65
Vtrum tantum semel in anno vel ter ad minus. 65
Vtrum homo possit pluries vna die communicare. 65
¶ Vtrum liceat omnino a communione abstinere. 65
Vtrum ille qui consecrat possit omnino a cõmunione cessare. 66
Vtrum laudabilius sit abstinere quàm accedere ad hoc sacrũ. 66

DISTINCTIONIS XIII.

QVAESTIO. I.

Vtrum laicus possit consecrare. 66
Vtrum alius quàm episcopus possit consecrare. 66
Vtrum heretici & scismatici, & excommunicati possint consecrare. 67
Vtrum degradatus possit consecrare. ibidem.
Vtrum Missa boni sacerdotis sit æquę bona sicut mali. ibidem.
¶ Vtrum liceat sacerdoti omnino a consecratione cessare. ibidẽ.
Vtrum possint plures sacerdotes eandem hostia consecrare. ibidẽ.
Vtrum missa debeat quotidie in ecclesia celebrari. ibidem.
Vtrum hora vespertina debeat missa celebrari. ibidem.
Vtrum post mediam noctem celebranda sit missa. ibidem.
Vtrum hora sexta debeat missa celebrari. ibidem.
Vtrum oporteat in loco sacro celebrari. ibidem.
Vtrum oporteat esse altare de lapide tantum. ibidem.
Vtrum in pallis sericis tantum oporteat celebrari. ibidem.
Vtrum in calice de petra possit celebrari. ibidem.
Vtrum aliquo præmissorum omisso fiat consecratio. ibidem.
¶ Vtrum laicus possit dispensare corpus Christi. 68
Vtrum diaconus possit dispensare &c. 68
Vtrum aliquis licite possit accipere sacramentum a fornicario. 68

QVAESTIO II.

Vtrum hereticus dicat peruersitatem fidei. 69
Vtrum heresis sit maximum peccatum. 69
¶ Vtrum heretici sint sustinendi. 69

DISTINCTIONIS XIIII.

QVAESTIO I.

Vtrum pœnitentia sit sacramentum nouę legis. 70
Vtrum pœnitentia sit virtus. 70
Vtrum sit virtus generalis. 70
Vtrum sit virtus theologica. 70
Vtrum reducatur ad iustitiam. 70
Vtrum diffinitio Greg. & Ambro. sit competens de pœnitẽtia. 70.
¶ Vtrum virtus pœnitentię timore concipiatur. 71.
Vtrum pœnitentia sit prima virtutum. 71
Vtrum pœnitentia sit fundamentum aliarum virtutum. 71
Vtrum pęnitentia sit secunda tabula post naufragium. 71
¶ Vtrum pęnitentia sit in qualibet vi. 73
Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus. 73
¶ Vtrum sancti qui sunt in gloria habeant pęnitentiam. 73
Vtrum angelus bonus siue malus sit susceptibilis pęnitentiæ. 73.
¶ Vtrum de ratione pęnitentiæ sit q̃ in finem vitæ cõtinuet. 74
Vtrum necesse sit dolorem pęnitentiæ per gaudium interrumpi, & an dolor sit causa gaudij. 74
Vtrum pœnitentia iterari possit. 74.
¶ Vtrum aliqua pęnitentia publicari debeat vel solemnizari. 75
Vtrum solemnis pœnitentia iterari possit. 75
Vtrum mulieribus sit publica pœnitentia imponenda. 75

QVAESTIO II.

Vtrum per pœnitentiam tollantur semper peccata. 75
Vtrum pęnitentia reatum totaliter tollat. 75
Vtrum per pœnitentiam reliquiæ actualis peccati tollantur. 75
¶ Vtrum virtutes per pœnitentiam restituantur. 76
Vtrum per pœnitentiam etiam opera bona prius in statu mortalis peccati facta ad vitam reputentur. ibidem.
Vtrũ p̃ peccatũ sequẽs opera in charitate facta mortificentur. ibidẽ

Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrũ opa mortificata p̃ peccatũ, per pœnitentiã vivificetur. ibidẽ.
¶ Vtrum prædicti effectus sint pœnitentiæ inquantũ est virtus. 77
Vtrum sine pœnitentia remissio peccatorum consequi possit etiã prædictos effectus. ibidem.

DISTINCTIONIS XV.

QVAESTIO I.

Vtrum satisfactio sit virtus vel virtutis actus. 78
Vtrum sit actus iustitiæ. 78
Vtrum diffinitio Aug. de satisfactione quæ est in littera sufficienter ponatur. 78
¶ Vtrum hõ possit Deo satisfacere pro debito offensæ cõmissæ. 79
¶ Vtrum homo possit de vno peccato sine alio satisfacere. ibidẽ.
Vtrum existens in mortali de peccatis quę sibi prius quãm peccaret per contritionem dimissa fuerant, possit satisfacere. 79
Vtrum homo postq̃ charitatem habere incipit præterita satisfactio in mortali facta sibi valere incipiat. 79
Vtrum bona extra charitatem facta sint meritoria alicuius boni saltem temporalis. 79
Vtrum opera extra charitatem facta valeant ad infernalis pœnæ diminutionem. 79
Vtrum oporteat satisfactionem fieri per opera pœnalia. 80
Vtrum flagella quibus a Deo punimur sint satisfactoria. ibidem.
Vtrum cõuenienter enumerentur opa satisfactoria in littera. ibidẽ.
¶ Vtrum restitutio sit pars satisfactionis. 81
Vtrum ablatum sit semper restituendum. ibidem.
Vtrum solus ille qui damnum intulit teneatur ad restitutionem. ibidem.
Vtrum ei qui damnum passus est semp sit restitutio faciẽda. ibidẽ.

QVAESTIO II.

Vtrum Diffinitio qui elæmosina diffinitur ab Augu. sit conueniens secundum omnes suas partes. 81
Vtrum elęemosina sit pars satisfactionis & pęnitentiæ. 82
Vtrum elęemosina sit actus virtutis. 82
Vtrum elæmosina cadat in præcepto, vel sit consilium. 82
¶ Vtrum elæemosina decedentem in peccato mortali a pęna inferni liberet. 82
Vtrum elæmosina sit minus satisfactoria quãm alia opera. 83
Vtrum virtus elæemosinæ magis consistat in dato exteriori quãm in affectu interiori. 83
¶ Vtrum sufficienter elæmosinæ corporales enumerentur per versum illum. Visito, poto &c. 83
Vtrum elæmosinę spirituales cõuenienter numerẽtur hoc versu. Consule, castiga &c. ibidem.
Vtrum elæemosinæ spirituales præmineant corporalibus. ibidẽ.
¶ Vtrum de necessitate sit danda elęemosina. 84
Vtrum de male acquisito & possesso possit elæmosina fieri. 84
Vtrum de turpi lucro possit dari elæmosina. 84
¶ Vtrũ vxor de rebus viri & eo inuito possit dare elæmosinã. 84
Vtrum filius familias possit elæemosinam dare. ibidem.
Vtrum seruus vel ancilla possint elæemosinam dare de rebus dominorum suorum. ibidem.
Vtrum monachi possint elæemosinam facere sine licentia Abbatis. ibidem.
¶ Vtrum aliquis sibipsi possit facere elęemosinam. 85
Vtrum malis sit danda elęemosina. 85
Vtrum meliori sit magis subueniendum. 85

QVAESTIO III.

Vtrum Isido. conueniente diffinitæ ieiunium. 85
Vtrum ieiunium sit actus virtutis. ibidem.
Vtrum ieiunium sit actus temperantiæ vel iustitiæ. ibidem.
Vtrum ieiunium cadat sub præcepto. ibidem.
Vtrum ieiunium sit satisfactorium. ibidem.
¶ Vtrum omnes teneãtur ad ieiunium ab ecclesia institutum. 86
Vtrum iusti teneantur ieiunare ex præcepto. 86
Vtrum pueri teneantur ad ieiunium. ibidem.
Vtrum proiecti & sani excusentur a ieiunio propter peregrinationem. ibidem.
¶ Vtrum debeant esse tempora determinata ad ieiunandum. 87
Vtrum aliquo tempore sit ieiunium interdictum. 87
Vtrũ hora nona sit cõpetens ad mãducãdũ tẽpore ieiuniorum. 87
¶ Vtrum post vnam comestionem ieiunium soluatur. 87
Vtrum esus carnium soluat ieiunium. 88
Vtrum anticipatio temporis solnat ieiunium. 88

QVAESTIO IIII.

Vtrum oratio sit affectiuę partis actus. 88
Vtrum sit actus doni & non virtutis. ibidem.
Vtrum oratio sit actus cadens in præcepto. ibidem.
Vtrum oratio debeat esse vocalis vel mentalis. 89
Vtrum debeat esse diuturna. 89
Vtrum vnquam debeat aliquis ab oratione cessare. ibidem
Vtrum attentio actualis sit de necessitate orationis. ibidem.
Vtrum attentio orationi nocet. ibidem.
¶ Vtrum conuenienter species orationis distinguantur. 90
Vtrũ distinctio partiũ orationis secũ dũ Amb. sit cõpetens. ibidẽ.
Vtrum partes ab Hug. de sancto Vic. positæ sint cõuenientes. ibidẽ.
¶ Vtrum homo debet aliquid determinate petere in oratione. 91
Vtrum in oratione temporalia sint petenda. 91
Vtrum homo debeat pro alieno bono orare. 91
¶ Vtrum solus Deus orandus sit. 91
Vtrum oño ad sanctos non in patria existentes possit dirigi. ibidẽ.
Vtrum oratio fiat ad Deum ratione essentię vel personæ. ibidem.
¶ Vtrum diuinæ personę sit orare. ibidem.
Vtrum sanctis qui sunt in patria conueniat orare. ibidem.
Vtrum brutorum animalium sit orare. ibidem.
¶ Vtrum oratio sit satisfactoria. 92
Vtrum oratio sit meritoria. 92
Vtrum conuenienter assignentur conditiones quæ prestant efficaciam orationi. 92

DISTINCTIONIS XVI.

QVAESTIO I

Vtrum pœnitentia habeat partes cum sit simplex. 93
Vtrum conuenienter ei assignentur istę tres partes, scilicet contritio, confessio & satisfactio. 93
Vtrum sint partes eius subiectiuę. ibidem.
Vtrum sint partes pęnitentiæ virtutis moralis. ibidem.
¶ Vtrum pęnitentia ante baptismum possit esse pars pęnitentiæ, vel ipsum præcedere. 94
Vtrum pœnitentia ante baptismum sit de actuali tantum, vel etiã de originali. 94
Vtrum post baptismum sit aliqua pęnitentia distinguenda venialium peccatorum. ibidem.
Vtrum homo teneatur ad pęnitentiam venialium. ibidem.
Vtrum partes illæ sint sufficientes quibus diuiditur pęnitentia in venialium, mortalium & ante baptismum. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum veniale possit dimitti voluntate remanente ad illud. 95
Vtrum vnum veniale possit dimitti sine alio. 95
Vtrum veniale possit dimitti sine mortali. 95
¶ Vtrum peccatum veniale possit dimitti sine gratiæ nouæ infusione. ibidem.
Vtrum gra sine contritione possit pẽm veniale remittere. ibidẽ.
Vtrum homo teneatur confiteri venialia. ibidem.
Vtrum per aquam benedictam, benedictionẽ episcopalẽ & huiusmodi venialia dimittantur. ibidem.

QVAESTIO III.

Vtrum circunstantia possit esse proprietas mortalis actus. 96
Vtrum sufficienter enumerentur circunstantiæ in illo versu, Quis quid vbi &c. 96
Vtrum circunstantiæ enumeratæ ab Augustino in littera sufficienter ponantur. 96
Vtrum circunstantiæ aggrauent peccatum. 97
Vtrum inter oẽs circunstãtias locus & tempus magis aggrauẽt. 97
Vtrũ circunstãtia trahat in aliã speciẽ vel genus peccati. ibidem.
Vtrum circunstantia aggrauet in infinitum. ibidem.
Vtrum omnis circunstantia sit confitenda. ibidem.

QVAESTIO IIII.

Vtrum hypocrisis sit peccatum. 98
Vtrum sit speciale peccatum. 98
Vtrum sit semper mortale peccatum. ibidem
Vtrum hypocrisis debeat poni speciale impedimentum pœnitentiæ præ alijs vitijs. ibidem.
¶ Vtrum ludi pęnitentiam exterius impediant. ibidem.
Vtrum spectacula pęnitentiam impediant. ibidem.
Vtrũ exercitia militiæ vel negociatiõis impediãt pęnitẽtiã. ibidẽ.

DISTINCTIONIS XVII.

QVAESTIO I.

Vtrum diffinitiones quibus diffinitur iustificatio secundum diuersos, scilicet secundum Glos. Ro. 8. Bern. & secundum Ansel. sint conuenientes. 99
Vtrum iustificatio sit aliud quãm vocatio. 99
Vtrum iustificatio sit renouatio mentis & sanatio. ibidem.
Vtrum reducatur ad attributum misericordię. ibidem.
¶ Vtrum præparatio qua aliquis facit quod in se est precigatur. 100
Vtrum aliquid sit in homine per quod possit se præparare ad gratiam habendam. 100
Vtrum necessarium sit iustificari eum qui facit qd in se est. ibidẽ.
Vtrum gratiæ infusio requiratur ad iustificationem. 101

Vtrum

Vtrum necessarius sit ad iustificationem motus liberi arbitrij in Deum. 101
Vtrum motus liberi arbitrij in Deum sit motus fidei. ibidem.
Vtrum motus liberi arbitrij in peccatum sine contritione precedat iustificationem. ibidem.
Vtrum requiratur remissio peccatorum. ibidem.
¶ Vtrũ remotio culpę naturaliter præcedat gratiæ infusionẽ. 102
Vtrum motus liberi arbitrij præcedat gratiæ infusionem. 102
Vtrum motus liberi arbitrij in peccatum præcedat motum liberi arbitrij in Deum. ibidem.
¶ Vtrum iustificatio impij sit miraculosa. ibidem.
Vtrum remissio culpæ & infusio gratiæ sint in eodẽ instãti. ibidẽ.
Vtrum successiua sit iustificatio impij. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum contritio sit dolor de peccatis assumptus cum proposito confitendi. 103
Vtrum contritio sit actus virtutis. 103
Vtrum attritio possit fieri contritio. 103
¶ Vtrum homo debeat conteri de pęnis sicut de culpis. 104
Vtrum contritio debeat esse de originali peccato. 104
Vtrum de omni peccato actuali a nobis commisso sit contristandum. ibidem.
Vtrum de peccatis futuris possit esse contritio. ibidem.
Vtrum homo possit conficeri de peccato alieno. ibidem.
Vtrũ de singulis peccatis mortalibus debeat homo conteri. ibidẽ.
¶ Vtrum contritio sit maior dolor qui sit in natura. 105
Vtrum possit esse nimis magnus dolor contritionis. 105
Vtrum debeat esse maior de vno peccato quãm de alio. ibidem.
¶ Vtrum tota hæc vita sit tempus contritionis. 106
Vtrum expediat continue de peccato deleri & conteri. 106
Vtrum post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. 106
¶ Vtrum peccati remissio sit contritionis effectus. 107
Vtrum contritio possit totaliter reatum pœnæ tollere. 107
Vtrum contritio parua sufficiat ad delectionem magnorum peccatorum. ibidem.

QVAESTIO III.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. 107.
Vtrum sit de iure naturali. ibidem.
Vtrum omnes ad confessionem teneantur. ibidem.
Vtrum homo statim teneatur confiteri cum peccauerit. ibidem.
Vtrum possit cũ aliquo dispensari ne confiteatur homini. ibidẽ.
¶ Vtrum diffinitio Aug. de Confessione sit competens. 108
Vtrum confessio sit actus virtutis. 108
Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. 108
¶ Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti. 109
Vtrum liceat in causa alij quãm sacerdoti confiteri. 109
Vtrum extra causam necessitatis non sacerdos possit audire cõfessionem venialium. ibidem.
Vtrum necessarium sit q̃ hõ confiteatur ꝓprio sacerdoti. ibidem
Vtrum possit aliquis confiteri alij quam proprio sacerdoti etiã ex priuilegio vel mandato. ibidem.
¶ Vtrum confessio possit esse informis, idest vtrum valeat sine charitate. 110
Vtrum necessarium sit confessionem esse integram. 110
Vtrum per alium vel per scriptum possit confessio fieri. ibidem.
Vtrum illæ xvj. conditiones a Magistris assignatæ quæ versibus illis continentur. Sit simplex, humilis &c. requirantur ad confessionem. ibidem.
¶ Vtrum confessio liberet a morte peccati. 111
Vtrum confessio liberet a pęna. 111
Vtrum aperiat paradisum. ibidem.
Vtrum per confessionem tribuatur nobis spes salutis. ibidem.

DISTINCTIONIS XVIII.

QVAESTIO I.

Vtrum claues debeant esse in ecclesia. 112
Vtrum claues sint potestas ligandi & soluendi, & de diffinitione clauium. 112
Vtrum sint duę claues vel vna tantum. 112
¶ Vtrum macula sit aliquod positiuũ in anima vel sit tantum priuatio. 113
Vtrum peccatum possit remitti quo ad maculam. 113
Vtrum si peccatum remittatur quo ad maculam, remittatur etiam quo ad pœnam. 113
¶ Vtrũ potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. 113
Vtrum possit remittere peccatum quo ad pœnam. ibidem.
Vtrum sacerdos per potestatem clauium ligare possit. ibidem.
Vtrum possit ligare vel soluere secundũ proprũ arbitriũ. ibidẽ.

QVAESTIO II.

Vtrum competens sit diffinitio excommunicationis quæ diffinitur. Excommunicatio est separatio &c. 114
Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. 114
Vtrum aliquis pro aliquo peccato sit excommunicandus. ibidẽ.
Vtrum excõicatio iniuste lata aliqs effectum hre possit. ibidẽ.
¶ Vtrum quilibet sacerdos excommunicare possit. 115
Vtrum non sacerdotes possint excommunicare. 115
Vtrum excommunicatus vel suspensus possit excõmunicare. 115
¶ Vtrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare. 116
Vtrum in aliquam vniuersitatem excommunicationis sententia ferri possit. 116
Vtrum ille q̃ est semel excõicatus vlterius possit excõicari. 116
¶ Vtrum liceat excõicato cõunicare in pure corpalibus. 116
Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. ibidẽ.
Vtrum participans excommunicato in casibus non concessis sit peccatum mortale semper. ibidem.
¶ Vtrum quilibet sacerdos possit suum subditum ab excommunicatione absoluere. 117
Vtrum aliquis possit absolui inuitus. 117
Vtrum aliquis possit absolui ab vna nisi ab omnib̃ absoluat. 117

DISTINCTIONIS XIX.

QVAESTIO I.

Vtrum sacerdos legalis claues habuerit. 117
Vtrum Christus claues habuerit. ibidem.
Vtrum soli sacerdotes claues habeant. ibidem.
¶ Vtrum sancti homines non sacerdotes habeant vsum eiusdem clauium. 118
Vtrum sacerdotes mali vsum clauium habeant. 118
Vtrum scismatici, & heretici, & excommunicati, & suspensi, & degradati vsum clauium habeant. ibidem.
¶ Vtrum sacerdos possit in quemlibet hominem vti claue quam habet. ibidem.
Vtrum sacerdos semper possit suum subditum absoluere. 119
Vtrum aliquis possit vti clauibus in superiorem. 119

QVAESTIO II.

Vtrum diffinitio de correptione fraterna sit bona quæ sic incipit, Correptio fraterna est admonitio &c. 119
¶ Vtrũ quilibet ex precepto ad correptionẽ fraternã teneat. 120
Vtrum peccator corripiens alium peccet. 120
Vtrum aliquis teneatur corripere prælatum suum. 120
¶ Vtrum oporteat fraternam admonitionem præcedere denunciationem ecclesiæ. 121
Vtrum in fraterna correptione conuenienter ponatur testium inductio. 121
Vtrum correptio quantum ad admonitionem secretam debeat esse dura. 121

DISTINCTIONIS XX.

QVAESTIO I.

Vtrum aliquis in extremo vitæ suę tempore pęnitere possit. 122
Vtrum aliquis in fine vitæ suæ possit absolui a quolibet sacerdote. 122
Vtrũ pœnitẽtibus in fine reseruetur aliqua pęna post mortẽ. 122
Vtrum pœna temporalis taxetur vel taxari debeat secundum quantitatem culpæ. 123
Vtrum pœnitens sit debitor maioris pœnæ quãm illius quę a sacerdote sibi imponitur. 123
Vtrum pœnam satisfactoriam possit vnus pro alio explere. ibidẽ.
¶ Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. 124
Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronũciãtur. 124
Vtrum pro temporali subsidio possit fieri indulgentia. ibidem.
¶ Vtrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. 125
Vtrum diaconus vel alius quãm sacerdos possit indulgentias facere. 125
Vtrum Episcopus possit facere indulgentiam. 125.
Vtrum aliquis in peccato mortali existens possit facere indulgentias. 125
¶ Vtrum indulgentia valeat existẽtibus in peccato mortali. 126
Vtrum indulgentiæ valeant religiosis. 126
Vtrum ei qui non facit hoc pro quo indulgentia datur possit aliquando indulgentia dari. ibidem.
Vtrum indulgentia valeat ei qui facit eam. ibidem.

DISTIN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIONIS XXI.

QVAESTIO I.

Vtrum purgatorium sit post hanc vitam. 127
Vtrum idem locus sit in quo damnati puniuntur & animę purgantur. 127
Vtrum pœna purgatorij excedat omnem pœnā temporalē. ibidē.
Vtrum pœna illa sit voluntaria. ibidem.
Vtrum animæ per dęmones in purgatorio puniantur. ibidem.
¶ Vtrum lignum, fœnum & stipula quæ superedificantur sint peccata venialia. ibidem.
Vtrum idem qui vtraque sint superedificant scilicet argentum & stipulam 128
Vtrum venalia mortali adiuncta sint fœnum &c. ibidē.
¶ Vtrum venialē expietur pœna purgatorij quo ad culpam. ibidē.
Vtrum ignis purgatorius expiet a reatu pœnæ. ibidem.
Vtrum ab illa pœna vnus alio citius liberetur. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum per confessionem generalem quæ fit in completorio & prima deleatur venialē quo ad culpam. 129
¶ Vtrum confessio generalis sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. 129
¶ Vtrum aliquis licite possit cōfiteri peccatū quōd nō habet. 130

QVAESTIO III.

Vtrum in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit. 130
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad illa quæ non sunt de confessione. ibidem.
Vtrum sacerdos solus sigillum confessionis habeat. ibidem.
¶ Vtrum de licentia confitentis sacerdos possit publicare peccatum eius. ibidem.
¶ Vtrum id quod aliquis scit per confessionem & alio mod possit reuelare. 131

DISTINCTIONIS XXII.

QVAESTIO. I.

Vtrum peccata dimissa redeant per peccatum sequens. 131
¶ Vtrum ingratitudo sit speciale peccatum. 132
Vtrum minus sit innocens ingratus si peccat quam pœnitens si cadat. ibidem.
Vtrum ex ingratitudine recidiuantis tantus reatus resurgat, quātus fuit præcedentium peccatorum. ibidem.
¶ Vtrum per ingratitudinem peccata venialia redeant. ibidem.
Vtrum peccatum originale redeat. 132
Vtrum per illa quatuor quæ ponuntur in littera peccata redeant dimissa. ibidem.
¶ Vtrum recidiuans teneatur priora peccata confiteri de quibus prius confessus fuit. 133

QVAESTIO II.

Vtrum exterior pœnitentia sit sacramentale signum. 133
Vtrum pœnitentia interior sit res in hoc sacramento. ibidem.
Vtrum remissio peccatorum sit res in hoc sacramento. ibidem.
¶ Vtrum pœnitentia sit vnum sacramentum vel plura. 134
Vtrum hoc sacramentum consistat magis in his quæ geruntur a pœnitente. 134
Vtrum verba sacerdotis absoluentis debeat esse per modum deprecationis. 134
¶ Vtrum sacramentum pœnitentiæ habeat institutionem. ibidē.
Vtrum ante Christum fuerit institutum. ibidem.
Vtrum post Christi aductum in lege noua fuerit institutū. ibidē.

DISTINCTIONIS XXIII.

QVAESTIO I.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 135
Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum vel plura. 135
Vtrum hoc sacramentum fuerit institutum a Christo. 135
¶ Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem peccatorū. 135
Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. ibidem.
Vtrum hoc sacramentum characterem imprimat. ibidem.
¶ Vtrum oleū olinę sit conueniens materia huius sacramēti. 136
Vtrum oporteat esse oleum consecratum. 136
Vtrum oporteat esse consecratum ab Episcopo. ibidem.
¶ Vtrum hoc sacramētum habeat determinatam formam. ibidē.
Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam vel deprecatiuam. 137
Vtrum oratio illa. Per istam vnctionem &c. sit competens forma huius sacramenti & de partibus eius. 137

QVAESTIO II.

Vtrum laicus possit conferre hoc sacramentum. 137
Vtrum diaconi possint. ibidem.
Vtrum solus episcopus possit. ibidem.
¶ Vtrum sanis debeat conferri hoc sacramentum. ibidem.
Vtrum in qualibet infirmitate conferendum sit. ibidem.
Vtrum furiosis & amentibus debeat dari. ibidem.
Vtrum debeat dari pueris. ibidem.
¶ Vtrum totum corpus iungi debeat in hoc sacramento. 138
Vtrum conuenienter ordinatur sic quōd tantum oculi & nares & pedes inunguntur &c. 138
Vtrum mutilati vel carentes illis membris inungendi sint in illis locis. 138
¶ Vtrum hoc sacramentum debeat iterari. ibidem.
Vtrum in infirmitate eadem debeant iterari. ibidem.

DISTINCTIONIS XXIIII.

QVAESTIO I.

Vtrum in ecclesia debeat esse sacramentum ordinis. 139
Vtrum diffinitio qua diffinitur ordo. Ordo est signaculū &c. sit conueniens secundum omnes partes suas. 139
Vtrum ordo sit sacramentum. ibidem.
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur in litera. ibidem.
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam. ibidem.
¶ Vtrū in sacramento ordinis conferatur gratia gratū faciēs. 140
Vtrum in hoc sacramento imprimatur character. 140
Vtrū character ordinis presupponat characterem baptismalē. ib.
Vtrum de necessitate præsupponat characterē cōfirmationis. ibi.
Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis. ibidem.
¶ Vtrum in suscipientibus ordines requirenda sit beata vita. 141
Vtrum in scientia totius sacræ scripturæ in ordinandis requiri debeat. 141
Vtrum aliquis ex ipso merito vitæ ordinem consequatur. ibidē.
Vtrum promouens indignos ad ordines peccet. ibidem.
Vtrum aliquis in peccato existens possit sine peccato vti ordine suscepto. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum in hoc sacramento debeant esse plures ordines. 142
Vtrum debeant esse tantum septem ordines vel plures. 142
Vtrum conuenienter distinguātur per sacros & nō sacros &c. 142
Vtrum actus ordinum conuenienter assignetur cuilibet ordini per Magistrum in littera. 143
¶ Vtrum character sacerdotis imprimatur in ipsa calicis datione. 143

QVAESTIO III.

Vtrum ordinati debeant habere coronę rasuram. 144
Vtrum corona sit ordo. 144
Vtrum per acceptionem coronę abrenunciet corporalibus bonis. ibidem.
¶ Vtrum supra sacerdotalem ordinē debeat esse potestas episcopalis. ibidem.
Vtrum episcopatus sit ordo. ibidem.
Vtrū supra episcopos possit esse aliqua potestas superior. ibidē.
¶ Vtrum vestes ministrorum conuenienter instituę sint. 145

DISTINCTIONIS XXV.

QVAESTIO I.

Vtrum tantū episcopus ordinis sacramētum conferre possit. 145
Vtrum hęretici & ab ecclesia præcisi possint ordinare. 146

QVAESTIO II.

Vtrū sexus fœmineus impediat ordinis susceptionem. 146
Vtrum pueri & qui carent vsu rationis impediantur. ibidem.
¶ Vtrum seruitus impedit a susceptione ordinis. 147
Vtrum propter homicidium aliquis impediatur. ibidem.
Vtrum illegitime nati impediantur. ibidem.
Vtrum propter defectum membrorum quis impediatur. ibidem.

QVAESTIO III.

Vtrum diffinitio de simonia sit cōpetens secundū oēs partes. 147
Vtrum simonia sit heresis. ibidem.
Vtrum simoniacus perdat executionem ordinis. ibidem.
¶ Vtrum sacramenta possint emi & vendi sine simonia. 148
Vtrum in emptione & venditione aliorum spiritualium cōmittatur simonia. 148
Vtrum committatur simonia in emptione & uenditione eorum quæ spiritualibus sunt annexa. ibidem.
¶ Vtrum istis tribus modis possit committi simonia, scilicet lingua, manu & obsequio. 149

DISTIN-

DISTINCTIONIS XXVI.

QVAESTIO I.

Vtrum matrimonium sit naturale vel de iure naturali. 150
¶ Vtrum matrimonium ad huc maneat sub præcepto. 150
¶ Vtrum actus matrimonii alis semper sit peccatum. ibidem
¶ Vtrum actus matrimonii possit esse meritorius. 151

QVAESTIO II.

Vtrum matrimonium sit sacramentum. 151
¶ Vtrum matrimonium debuit institui ante peccatum, & quando fuit institutum. ibidem
¶ Vtrum conferat gratiam. 152
¶ Vtrum carnalis cōmixtio sit de integritate matrimonii. ibid

DISTINCTIONIS XXVII.

QVAESTIO II.

Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis. 153
Vtrum matrimonium congrue nominetur. 153
Vtrum conuenienter diffiniatur matrimonium a Magistro in litera. ibidem
¶ Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonii. ibidem
Vtrum consensus oporteat per verba de præsenti exprimi. ibidē
Vtrum consensus per verba de futuro faciat matrimonium. 154
Vtrum consensus per verba expressus sine interiori consensu faciat matrimonium. 154
Vtrum post carnalem copulam alter coniugum religionem possit intrare alio inuito. 154
Vtrum ante carnalem copulam possit intrare. ibidem
Vtrum mulier possit nubere alteri, si vir religionem ingrediatur ante carnalem copulam vel econuerso. ibidem

QVAESTIO II.

Vtrum conuenienter sponsalia describantur quōd sint futurarū nuptiarum promissio & de partibus eius. 145
¶ Vtrum conuenienter tempus septennii sponsalibus contrahendis assignetur. 155
¶ Vtrū spōsalia dirimi possint altero religionē intrante. ibid.
Vtrum possit dirimi altero ad regiones longinquas euntē. ibid.
Vtrum dirimatur per ægritudinem quam aliquis incurrit post contracta sponsalia. ibidem
¶ Vtrū dirimantur per affinitatem interuenientem. ibidem
Vtrum possint seinuicem absoluere. ibidem
Vtrum dirimantur sponsalia propter vnius coniugum fornicationem. ibidem
Vtrum contractum cum alio vel alia per verba de præsenti dirimantur. ibidem
Vtrum per effectum ætatis dirimi possint. ibidem

QVAESTIO III.

Vtrum illi bigamiæ quæ est ex hoc quōd aliquis duas vxores successiue habuit, sit irregularitas annexa. 156
Vtrum incurrat irregularitatem qui simul duas vxores habuit vel successiue. 156
Vtrū aliqs fiat irregularis ex hocq̄ ducit vxorē nō virginē. ibi.
¶ Vtrum bigamia soluatur per baptismum. 157
¶ Vtrum cum bigamo liceat dispensare. 157

DISTINCTIONIS XXVIII.

QVAESTIO I.

Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro faciat matrimonium. 157
¶ Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium. 158
¶ Vtrum consensus factus in occulto per verba de præsenti faciat matrimonium. 158
¶ Vtrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. 158

DISTINCTIONIS XXIX.

QVAESTIO I.

Vtrum aliquis consensus possit esse coactus. 159
¶ Vtrum coactio vel mætus cadat in constantem virum. 159
¶ Vtrum consensus coactus tollat matrimonium. 159
Vtrū cōsensus coactus falsō ex parte cogētis faciat mfimoniū. 160
Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium. 160
¶ Vtrū aliqs præcepto patris possit compelli ad cōtrahendū matrimonium. 160

DISTINCTIONIS XXX.

QVAESTIO. I.

Vtrum error debeat poni impedimētū matrimonii per se. ibidē
¶ Vtrum omnis error matrimonium impediat. ibidem
¶ Vtrū possit esse vbi est cōsensus propter honestam causā. ibi.

QVAESTIO II.

Vtrum beata Virgo debuerit virginitatem vouere. 161
Vtrum debuerit matrimonio esse iuncta. 161
Vtrum causæ matrimonii beatæ Virginis ī littera assignatæ sint conuenientes, & generaliter quæritur de causis matrimonii, & sufficientia. ibidem
¶ Vtrum matrimoniū illud beatæ Virginis fuerit perfectū. 162
¶ Vtrum matrimonium illud aliquando fuerit consumatū. 162

DISTINCTIONIS XXXI.

QVAESTIO I.

Vtrum matrimonium debeat habere aliqua bona quibus caueatur, & quæ sint illa bona. 162
¶ Vtrum conuenienter assignentur illa bona matrimonii, fides proles, & sacramentum. ibidē
¶ Vtrum sacramentum sit principalius bonum inter matrimonii bona. 167

QVAESTIO II.

Vtrum actus matrimonii possit excusari per illa bona. 165
¶ Vtrum actus matrimonii possit excusari sine illis bonis. 165
¶ Vtrum vir peccet mortaliter quotiescunque cognoscit vxorem suam vel econuerso, non intendens aliquod bonum matrimonii, sed solam delectationem. ibidem

DISTINCTIONIS XXXII.

QVAESTIO I.

Vtrum alter coniugum tenetur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. 166
¶ Vtrum vir teneatur reddere vxori debitum non petenti. 166
Vtrum liceat mulieri menstruatæ debitum petere. ibidem
Vtrum mulieri mēstruatæ debeat reddere debitū peteti. ibidem
Vtrum vir & mulier sint in actu matrimonii æquales. 167
¶ Vtrum vir & mulier possint votum committere contra debitum matrimonii sine consensu mutuo. ibidem
¶ Vtrum temporibus sacris possit aliquis impediri ne debitum petat vel reddat. ibidem
Vtrum mortaliter peccet petendo in tempore sacro. ibidem
Vtrum teneatur reddere in tempore sacro. ibidem
Vtrū nuptiæ sint prohibendæ tpib⁹ in littera determinatis. ibidē

DISTINCTIONIS XXXIII.

QVAESTIO I.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. 168
¶ Vtrum habere plures vxores potuerit aliquādo esse licitū. 169
¶ Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ. 169
Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. ibidem
Vtrum fuit aliquando licitum habere cōcubinam. ibidem

QVAESTIO II.

Vtrum inseparabilitas viri & vxoris sit de lege. 170
¶ Vtrū vxorē dimittere p dispēsationē licitū esse poterit. 170
Vtrum sub lege Moysi fuerit licitum dimittere vxorem. 171
Vtrum liceat vxori repudiatæ accipere alium. 171
Vtrum liceat viro repudiatam a se recipere iterum. ibidē
¶ Vtrū cā permissionis libelli repudii fuerit vxoris odiū. ibidem
Vtrum causæ repudii debeant in libello scribi. ibidem

QVAESTIO III.

Vtrum bene diffiniatur virginitas quōd est in carne incorruptibili &c. & de partibus diffinitionis. 172
Vtrum virginitas sit virtus. 172
Vtrum virginitas sit maior omnibus virtutibus. 173

DISTINCTIONIS XXXIIII.

QVAESTIO I.

Vtrum matrimonio debeant aliqua impedimēta assignari. 174
¶ Vtrum frigiditas matrimonium impediat contrahendum & contractum. ibidem
¶ Vtrum maleficium impedimentum esse possit. 175
¶ Vtrum furia matrimonium impediat. 175
Vtrum incestus quo quis cognoscit sororem vel cōsanguineam vxoris vel econuerso, sit impedimentum dirimens. ibidem

DISTINCTIONIS XXXV.

QVAESTIO I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorē dimittere. 176
Vtrū vir teneatur ex præcepto vxorē fornicaria dimittere. 176

¶ Vtrum

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Vtrum proprio iudicio possit vir vxorem fornicantem dimittere absque requisitione ecclesiæ. ibidem
¶ Vtrum vir & vxor in cõ diuortij debeãt ad paria iudicari. 177
¶ Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit. 177
¶ Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari. 178

DISTINCTIONIS XXXVI.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium. 178
¶ Vtrum seruus possit matrimonium contrahere sine consensu domini. ibidem
¶ Vtrum aliquis postquàm vxoratus est possit se seruum facere sine consensu vxoris. 179
¶ Vtrum filij debeant sequi conditionẽ patris vel matris. ibidẽ
¶ Vtrum defectus ætatis sit impedimentum matrimonij. ibidẽ

DISTINCTIONIS XXXVII.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum ordo impediat matrimonium. 180
¶ Vtrum aliquis post matrimonium sacrum ordinem suscipere possit. 180

QVAESTIO II.

¶ Vtrum viro liceat vxorem interficere in adulterio comprehensam. ibidem
¶ Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 181

DISTINCTIONIS XXXVIII.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum votum conuenienter a Magistro diffiniatur, & de partibus diffinitionis. 181
Vtrum votum tantum sit in meliori bono. ibidem
Vtrum ille qui non est sui iuris possit aliquid vouere. ibidem
¶ Vtrum votũ cõuenienter diuidatur in cõe & in singulare. 182
Vtrum votum cõuenienter diuidatur in priuatũ & solẽne. 182
Vtrum votum solemnizetur per professionem ad certam regulam, & per ordinis sacri susceptionem. ibidem
¶ Vtrum votũ obliget vt semper necesse sit illud obseruari. 183
Vtrum per obligationẽ voti simplicis matrimoniũ dirimat. 183
Vtrum solemne votum dirimat matrimonium. ibidem.
¶ Vtrum in voto possit fieri dispensatio. 184
Vtrum quilibet prælatus possit in voto dispensare. 184
Vtrum aliquod votum possit commutari. ibidem
Vtrum aliquis propria auctoritate possit votũ cõmutare. ibidẽ
¶ Vtrum virginibus vouentibus continentiam speciale velum debeatur. ibidem

QVAESTIO II.

¶ Vtrum diffinitio data de scandalo quæ ponit Mat. 18. sup illud. Væ mundo a scandalis, sit competens secundum omnes partes suas. 185
¶ Vtrum scandalum sit peccatum. 185
Vtrum sit speciale peccatum. ibidem
Vtrum semper sit mortale peccatum. ibidem
¶ Vtrum scandalum passiuum sit semper pusillorum. 186
Vtrum perfectis competat scandalum actiuum. 186
Vtrum soli perfecti possint scandalizare. ibidem
¶ Vtrum veritas sit propter scandalum dimittenda. ibidem
Vtrum consilia sint dimittenda propter scandalum. ibidem.
Vtrum res temporales sint propter scandalum dimittẽdæ. ibidẽ

DISTINCTIONIS XXXIX.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum fidelis possit cum infideli matrimoniũ contrahere. 188
¶ Vtrum inter infideles possit esse matrimonium. 188
¶ Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore infideli nolente conuerti. 189
¶ Vtrum fidelis conuersus possit dimittere vxorẽ infidelem nolentem cohabitare sibi sine contumelia creatoris. 189
¶ Vtrum fidelis conuersus ad fidem qui habuit vxorem infidelẽ, & eam dimisit, possit aliam vxorem ducere. 190
¶ Vtrum alia vitia q̃ infidelitas soluant matrimonium. 190

DISTINCTIONIS XL.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum diffinitio qua diffinitur consanguinitas, ꝙ consanguinitas est vinculum ab eodem &c. sit competens secundũ omnes partes. 191
¶ Vtrum consanguinitas conuenienter distinguatur per lineas & gradus. 191
¶ Vtrum consanguinitas de iure naturali matrimonium impediat. 192
¶ Vtrum gradus consanguinitatis ab ecclesia potuerint taxari, maxime illi qui impediunt matrimonium. 192

DISTINCTIONIS XLI.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum affinitas ex matrimonio consanguinei causetur. 193
Vtrum affinitas maneat post mortem viri vel conuersio. 193
Vtrum illicitus concubitus causet affinitatem. ibidem
Vtrum ex sponsalibus aliqua affinitas contrahatur. ibidem.
Vtrum affinitas sit causa affinitatis. ibidem
¶ Vtrum affinitas matrimonium impediat. 194
Vtrum affinitas habeat per se ipsam gradus. ibidem
Vtrum gradus affinitatis extendatur sicut gradus consanguinitatis. ibidem
¶ Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint illegitimi. 195
Vtrum filij illegitimi ex hoc debeant aliquod incommodum reportare. ibidem
Vtrum tales possint legitimari. ibidem
¶ Vtrũ incestus differat specie ab aliis speciebus luxuriæ. ibidẽ
Vtrũ conuenienter Magister diuidat in litera spẽs luxuriæ. ibidẽ
Vtrum bene ordinet ista peccata luxuriæ. ibidem
¶ Vtrum matrimonium quod est inter consanguineos & affines contractum semper sit dirimendum per diuortium. 196
Vtrum ad dirimendum tale matrimonium, per viam accusationis sit procedendum. 196
Vtrum in tali causa procedendum est per testes. ibidem

DISTINCTIONIS XLII.

QVAESTIO I.

¶ Vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat. 197
¶ Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. 197
¶ Vtrum spiritualis cognatio contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi & leuantem de sacro fonte. 198
Vtrum cognatio spiritualis transeat a viro in vxorem. 198
Vtrum transeat ad filios carnales patris spiritualis. ibidem

QVAESTIO II.

¶ Vtrum conuenienter adoptio diffiniatur. 198
¶ Vtrum per adoptionem contrahatur aliquod vinculum impẽdiens matrimonium. 199
¶ Vtrum talis cognatio sit tantum inter patrem adoptantem & filium adoptatum. 199

QVAESTIO III.

¶ Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ. 199
¶ Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum. 199

DISTINCTIONIS XLIIII.

QVAESTIO I.

Vtrum resurrectio corporum sit futura. 200
Vtrum resurrectio sit omnium generaliter. 200
Vtrum resurrectio sit naturalis vel miraculosa. ibidem
¶ Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. 201
Vtrum vox tubæ sit causa resurrectionis nostræ. 201
Vtrum angeli operentur ad resurrectionem nostram. ibidem
¶ Vtrum resurrectio debeat differri vsque ad finem mundi. 202
Vtrum tempus resurrectionis sit occultum vel manifestum. 202
Vtrum resurrectio fiet subito vel successiue. 202
Vtrum resurrectio sit noctis tempore. ibidem
¶ Vtrum mors sit terminus a quo resurrectionis in omnibus. 203
Vtrum resurrectio omnium fiat a cineribus vel pulueribus. 203
Vtrum puluerẽs illi habeant naturalem inclinationem ad animam. 203
¶ Vtrum post resurrectionem cognoscat quilibet homo omnia peccata quæ fecit. 204
Vtrum quilibet possit legere conscientiam alterius. 204
Vtrum oia merita vel demerita vno intuitu possint videri. ibidẽ

DISTINCTIONIS XLIIII.

QVAESTIO I.

Vtrum anima resumat idẽ corpus numero in resurrectione. 205
Vtrum idem corpus numero resurget. 205
Vtrum oporteat puluerẽs ad easdem carnes, in quibus fuerant ante dissolutionem reuerti. 206
¶ Vtrum omnia membra corporis humani resurgent. 206

Vtrum

Vtrum capilli & vngues resurgent in homine. 206
Vtrum humores in corpore resurgent. ibidem
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. ibidem
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget. ibidem
¶ Vtrum omnes resurgent in eadem ætate. 208
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ. 208
Vtrum omnes resurgent in sexu virili. ibidem
Vtrum omnes resurgent in vita animali. ibidem

QVÆSTIO II.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem erunt passibilia 209
Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis. 209
Vtrum impassibilitas sensum in actu a corporibus gloriosis excludat. ibidem
Vtrum sint ibi omnes sensus in actu. ibidem
¶ Vtrum subtilitas quæ erit in corporibus glorificatis sit proprietas corporis glorificati, idest, vt sit subtilius luce & vento 210
Vtrum ratione huius subtilitatis cõpetat corpori glorioso, ꝙ sit in eodem loco cum corpore non glorificato. 210
Vtrum per miraculum possit fieri, ꝙ duo corpora sint simul in eodem loco ibidem
Vtrum corpus gloriosum possit esse in eodem loco cum alio glorioso. ibidem
Vtrum ex subtilitate sua careat necessitate existendi in æquali loco ibidem
Vtrum corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. ibidem
¶ Vtrum corpora gloriosa futura sint agilia. 213
Vtrum corpora illa sua agilitate vtantur, vt. ſmoueantur. 213
Vtrum moueantur in instanti. ibidem
¶ Vtrum corporibus gloriosis conueniat claritas. 214
Vtrum claritas corporis gloriosi possit videri ab oculo non glorioso. 214
Vtrum corpus gloriosum necessario videatur a corpore non glorioso. ibidem

QVÆSTIO III.

Vtrum corpora damnatorum resurgent cum deformitatibus suis. 215
Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia. 215
Vtrum futura sint impassibilia. ibidem
¶ Vtrum ignis infernalis quo corpora cruciabuntur sit corporeus. 216
Vtrum ignis ille sit eiusdem speciei cum igne quẽ videmus. 216
Vtrum ignis ille sit sub terra. ibidem
¶ Vtrum potentiæ sensitiuæ remaneant in anima separata. 217
Vtrum actus sensitiuarum potentiarum remaneant. 217
Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo. ibidem

DISTINCTIO XLV.

QVÆSTIO I.

Vtrum aliqua receptacula assignẽtur animabus post mortẽ. 219
Vtrum aliquæ animæ statim post mortem deducantur in cælum, vel in infernum. 219
Vtrum animæ in paradiso, vel in inferno existentes egredi valeant. ibidem
¶ Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ. 220
Vtrum limbus sit idem quod infernus damnatorum. 220
Vtrum limbus patrum sit idem quod limbus puerorum. ibidem
¶ Vtrum tot receptacula debeant distingui. 221

QVÆSTIO II.

Vtrum suffragia quæ per vnum hominem fiunt alii prodesse possunt. 221
Vtrum opera viuorum mortuis prosint. 221
Vtrum suffragia per peccatores facta mortuis prosint. ibidem
Vtrum suffragia a viuis facta ipsis factoribus prosint. ibidem
¶ Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno. 222
Vtrum prosint existentibus in purgatorio. 222
Vtrum suffragia valeant pueris existentibus in limbo. ibidem
Vtrum aliquo modo prosint existentibus in patria. ibidem
¶ Vtrum sola tria quæ dicit Aug. oratio ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint mortuis. 223
Vtrum indulgentiæ quas facit ecclesia prosint defunctis. 223
Vtrum cultus exequiarum defunctis prosint. ibidem
¶ Vtrum suffragia quæ boni pro vno defuncto magis prosint ei pro quo fiunt quam alijs, ac si pro vnoquoque fierent. 224
Vtrum suffragia facta pro multis tantum valeant singulis, ac si pro vnoquoque singulariter fierent. 224
Vtrum tantum valeant suffragia communia illis pro quibus speciali non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt valent speciali & communia simul. ibidem

QVÆSTIO III.

Vtrum orationes viuorum a sanctis cognoscantur. 225
¶ Vtrum debeamus interpellare sanctos ad orãdũ pro nobis. 225
¶ Vtrum orationes sanctorum ad Deum fusæ pro nobis semper exaudiantur. ibidem

DISTINCTIO XLVI.

QVÆSTIO I.

Vtrum Deo iustitia debeat attribui. 226
Vtrum secundum eandem rationem dicantur in Deo bonitas & iustitia. 226
Vtrum in Deo sit eadem ratio iustitiæ & veritatis. ibidem
¶ Vtrum opus Dei dicatur iustũ ex hoc solo, ꝙ est ei placitũ 227
Vtrum Deus possit prætermittere aliquid eorum, quæ concurrũt ad iustitiam ex parte operis eius. 227
Vtrum Deus puniat aliquem nisi pro peccato. ibidem
Vtrum Deus agat iustius cum vno homine q̃ cum alio. ibidem
¶ Vtrum ex diuina iustitia infligatur peccatoribus pœna æterna. 227

QVÆSTIO II.

Vtrum in Deo sit ponere misericordiam. 229
Vtrum in Deo secundum eandem rationem dicatur misericordia & bonitas. 229
Vtrum opus diuinæ misericordiæ ad attributum potentiæ reducatur. ibidem
¶ Vtrum Deus misericordiam suam semper exhibeat in hoc, ꝙ punit citra & remunerat supra condignum. 230
Vtrum in omni opere dei misericordia & veritas cõiungãtur 230
Vtrum in omni opere Dei principalior sit iustitia, quàm misericordia. ibidem
¶ Vtrum per misericordiam diuinam omnis pœna tam hominũ quàm dæmonum terminetur. 231
Vtrum diuina misericordia saltem homines in æternum permittat punire. 231
Vtrum christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. ibidem
Vteum saltem qui opera misericordiæ faciunt, non puniantur æternaliter. ibidem

DISTINCTIO XLVII.

QVÆSTIO I.

Vtrum generale iudicium futurum sit 233
Vtrum iudicium disceptationis fiet per locutionem vocalẽ. 232
Vtrum tempus futuri iudicii sit ignotum. 232
Vtrum aliqui homines iudicaturi sint cum Christo. 233
Vtrum volũtariẽ paupertati correspõdeat iudiciaria potestas. 233
Vtrum angeli debeant iudicare. ibidem
Vtrum post diem iudicii dæmones exequantur sententiam iudicis in damnatis. ibidem
Vtrum omnes homines in iudicio comparere debeant. 234
Vtrum aliqui boni iudicandi sint. 234
Vtrum aliqui mali iudicandi sint. ibidem
Vtrum angeli iudicandi sit in futuro iudicio. ibidem

QVÆSTIO II.

Vtrum aliqua mundi purgatio futura sit. 235
Vtrum hæc purgatio sit futura per ignem. 235
Vtrum ille ignis sit eiusdem speciei cum igne elemmẽtari. 235
¶ Vtrum ille ignis conflagrationis purgaturus sit cælos superiores. 235
Vtrum consumpturus sit alia elementa. 236
Vtrum per ignem illum elementa omnia purganda sint 236
¶ Vtrum ignis vltimæ cõflagrationis seq debeat iudiciũ. ibidem
Vtrum per ignem illum consumendi sint homines, vt in litera dicitur. ibidem

Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA QVAEST. ET ARTIC.

Vtrum ignis ille debeat inuoluere malos. ibidem

DISTINCTIO XLVIII.

QVÆSTIO I.

Vtrum Christus in forma serui sit iudicaturus. 237
¶ Vtrum apparere debeat in forma humanitatis gloriosa. 238
¶ Vtrum diuinitas a malis sine gaudio videri possit. 338
¶ Vtrum aduentum Domini ad iudicium præcedere debeant alia signa. 238
Vtrum circa diem iudicii secundum veritatem sol & luna obscurari debeant. 239
Vtrum veniente domino virtutes cælorum mouendæ sint. 239
Vtrum iudiciũ fiet in valle Iosaphat aut ¶ loco circũstãti. ibidem

QVÆSTIO II.

Vtrum mundus aliquando innouabitur. 239
¶ Vtrum innouato mundo motus corporum super cælestium cessabit. 240
¶ Vtrum corporibus cælestibus claritas augeatur per innouationem. 240
¶ Vtrum elementa renouentur per receptionem alicuius claritatis. 241
¶ Vtrum plantæ, & animalia remaneãt post innouationẽ. 241

DISTINCTIO XLIX.

QVÆSTIO I.

Vtrum beatitudo in bonis corporis consistat. 242
Vtrum beatitudo magis consistat in his, quæ sunt voluntatis q̃ in his quæ sunt intellectus. 242
Vtrum magis consistat in actu intellectus practici quàm speculatiui. 243
Vtrum beatitudo in hac vita habeatur. 243
¶ Vtrum beatitudo sit quid creatum vel increatum. 244
Vtrum sit actus. 244
Vtrum beatitudo hominis sit idem quon vita æterna. 244
Vtrum sit idem quod pax. 244
Vtrum sit idem quod regnum dei. ibidem
¶ Vtrum omnes appetant beatitudinem. 245
Vtrum aliquis possit miseriam appetere. 245
Vtrum aliquis appetendo beatitudinem mereatur. ibidem
Vtrum oẽ quod aliquis vult, propter beatitudinẽ velit. ibidem
¶ Vtrum beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante. 246
Vtrum beatitudo æqualiter participanda sit ab omnibus. 246
Vtrum gradus diuersi beatitudines mãsiones dici debeãt. ibidem
Vtrum mãsiones distingui debeãt penes grad° charitatis. ibidem

QVÆSTIO II.

Vtrum intellectus humanus posit venire ad videndum Deũ per essentiam. 247
¶ Vtrum sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis sint visuri. 249
¶ Vtrum sancti videndo deum comprehendant ipsum. 249
¶ Vtrum eorum, qui vident Deum per essentiam vnus alio videat perfectius. 250
¶ Vtrum sancti videntes Deum per essentiam omnia videãt, quæ Deus in seipso vider. 250
¶ Vtrum aliquis intellectus creatus ex propriis naturalibus possit Deum per essentiam videre. 251
¶ Vtrum Deus in statu vie posit videri per essentiam. 252

QVÆSTIO III.

Vtrum delectatio sit passio. 253
Vtrum delectatio in parte intellectiua animæ, vel in aliis substantiis spiritualibus posit esse. 253
Vtrum delectatio sit in tempore. ibidem
Vtrum delectatio, & gaudium sint penitus idem. ibidem
¶ Vtrum causa delectationis sit solum operatio cõnaturalis habitus non impedita. 254
¶ Vtrum delectationi tristitia sit contraria. 255
Vtrum delectationi, quæ est in considerando sit aliqua tristitia contraria. 255
Vtrum tristitia fortius afficiat quàm delectatio. ibidem
¶ Vtrum omnis delectatio sit bona. ibidem
Vtrum omnis tristitia sit mala. ibidem
Vtrum aliqua delectatio sit optimum. 256
¶ Vtrum delectatiões corporales sint potiores spiritualibus. 256
Vtrum inter delectationes corporales sit potissima, quæ est secundum tactum. 256
Vtrum inter spirituales potior sit delectatio, quæ est in operibus actiuæ quàm quæ contemplatiuæ. ibidem
Vtrum in beatis hominibus sit æqualis delectatio. ibidem

QVÆSTIO IIII.

Vtrum in hominibus beatis ponendæ sint aliquę dotes. 257
¶ Vtrum dos idem quod beatitudo sit. 258
¶ Vtrum Christo competat habere dotes. 258
¶ Vtrum angeli habeant dotes. 258
Vtrum cõuenienter ponantur tres animæ dotes, scilicet dilectio, visio, fruitio. 259
Vtrum sint aliquæ dotes in corpore præter dotes animæ. 259
Vtrum dotes corporis conuenienter assignẽtur quatuor, scilicet subtilitas, agilitas &c. ibidem

QVÆSTIO V.

Vtrum aureola sit aliud præmium ab essentiali præmio, quod dicitur aurea. 260
¶ Vtrum aureola differat a fructu. 260
Vtrum conuenienter tres fructus tribus partibus cõtinentiæ debeantur. ibidem
Vtrum fructus soli continentiæ. ibidem
¶ Vtrum virginitati debeatur aureola. 261
Vtrum martyribus aureola debeatur. 261
Vtrum doctoribus aureola debeatur. ibidem
¶ Vtrum Christo aureola debeatur. 262
¶ Vtrum angelis aureola debeatur. 262
Vtrum aureola corpori debeatur. ibidem
¶ Vtrum conuenienter tres aureolæ assignentur, scilicet virginum, martyrum, & doctorum. 263
Vtrum aureola virginũ sit potior, vel aureola doctorum, vel martyrum. 263
Vtrum vnus aureolam virginitatis, vel martyrii, vel doctoris alio excellentius habeat. ibidem

DISTINCTIO L.

QVÆSTIO I.

Vtrum anima separata possit aliquid intelligere. 264
¶ Vtrum anima separata aliquid intelligat per species, quas corpori coniuncta abstraxit. 264
¶ Vtrum anima separata singularia cognoscat. 265
¶ Vtrum distãtia localis cognitionẽ aiæ separatæ impediat. 266

QVÆSTIO II.

Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala. 266
Vtrum damnati aliquando pœniteant de malis quæ fecerũt. 267
Vtrum damnati recta ratione & deliberatiua possint velle se non esse. ibidem
Vtrum damnati vellent aliquos esse damnatos, qui damnati non sunt. ibidem
Vtrum damnati habeant odio deum. ibidem
Vtrum damnati demereantur. ibidem
¶ Vtrum damnati possint vti notitia, quam in hoc mundo habuerunt. 267
Vtrum aliquando cogitent de deo. ibidem
Vtrum damnati gloriam beatorum visuri sint. 268
¶ Vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur. 268
Vtrum vermis quo affliguntur sit uermis corporalis. ibidem
Vtrum fletus qui erit in damnatis erit corporalis. ibidem
Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus. 268
¶ Vtrum sancti videant pœnam damnatorum post diem iudicii. ibidem
Vtrum beatis miseriis damnatorum compatiantur. ibidem
Vtrum beati lætentur de penis impiorum. ibidem

Finis tabulę.

SCRIPTVM DIVI THOMAE AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI,

IN QVARTVM LIBRVM SENTENTIARVM MAGISTRI PETRI LOMBARDI.

PRÆFATIO.

Psal. 106. MISIT verbum suum, & sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum, &c. Ex peccato primi hois humanum genus duo incurrerat, s. mortem, & infirmitatem. Mortem, propter separationem a vitæ principio, de quo in psal. dicitur 36. Apud te est fons vitæ. Et qui separatur ab hoc principio, de necessitate moritur: & hoc factum est per primũ hominẽ. Vnde dicitur Ro. 5. Per vnum hoiem peccatum in mundũ intrauit, & p peccatũ mors. Infirmitatẽ vero, propter destitutionem gratiæ, quæ est hois sanitas, quæ petitur Hiere. 14. Sana me domine, & sanabor: & ideo in psalm. 6. dicitur. Miserere mei dñe, quoniam infirmus sum. Ad hoc autem sufficiens remedium haberi non poterat, nisi ex verbo dei, quod est fons sapientiæ in excelsis. Eccl. 1. & per cõsequens vitæ: quia sapientia vitam tribuit possessori. Eccl. 7. vnde dicitur Io. 5. Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat sic filius quos vult, viuificat. Ipsum etiam est virtus dei, quo omnia portantur. Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis suæ: & ideo est efficax ad infirmitatem tollendam, vnde in psal 32. dicitur. Verbo domini cæli firmati sunt. & Sap. 16. Neque herba, neque malagma sanauit eos, sed sermo tuus dñe, qui sanat omnia. Sed quanto viuus est sermo dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio anceps, vt dicitur Heb. 5. necessarium fuit ad hoc, q̃ nobis medicina tã violenta proficeret, q̃ ei carnis nostræ infirmitas adiungeretur, vt nobis magis congrueret. Heb 3. Debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret. Et propter hoc, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, Io 1. Sed quia hæc medicina tã tæ est efficaciæ, vt omne sanare possit. (Virtus autẽ exibat de illo, & sanabat omnes, vt dicitur Luc. 6.) ideo ab hac vniuersali medicina, & prima, aliæ particulares medicinæ procedunt vniuersali medicinæ conformes, quibus mediantibus virtus vniuersalis meditinæ proueniat ad infirmos. Et hæc sunt sacramenta, in quibus sub tegumento rerũ visibilium diuina virtus secretius operatur salutẽ, vt Aug. dicit. Sic ergo in verbis propositis tria tanguntur. s. cõfectio medicinæ, sanatio ab infirmitate, & liberatio a morte. Confectio medicinæ tangitur in hoc, quod dicit. Misit verbũ suũ: quod quidẽ referendum est & ad verbi incarnationẽ, quod dicit eo missum, quia caro factũ, Gal. 4. Misit deus filiũ suũ factũ ex muliere: & ad sacramentorũ institutionẽ, in qbus accedit verbũ ad elementũ, & fit sacramentũ, vt sic fit cõformitas sacramẽti ad verbũ incarnatũ, Sanctificatur, n. creatura sensibilis per verbũ dei, & orationẽ. 1. Timo. 4. Sanatio autẽ ab infirmitate peccati, & reliquiarũ eius, tangitur in hoc, quod dicitur. Et sanauit eos: quę quidem sanatio per sacramenta fit, vnde ipsa sunt vnguenta sanitatis, quæ Christus quasi vnguentarius confecit Eccl. 38. vnde & in psal, 102. dicitur. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui autem ad peccata: qui sanat omnes infirmitates tuas, quantum ad peccatorũ reliquias. Liberatio autem a morte tangitur in hoc, quod dicitur, Et eripuit eos de interitionibus eorũ. Et quia interitus in mortem violentã sonare videtur, ideo congrue ad pœnalẽ mortẽ referri potest, quia ratio pœnę est, vt contra voluntatẽ fit, sicut ratio culpæ vt sit voluntaria: & ideo culpa ad infirmitatem reducitur, pœna ad mortem, quia via ad pœnam est culpa, sicut infirmitas ad mortẽ. Nõ solum autẽ separatio animæ a corpore mors dici potest, sed etiam omnes præsentis vitæ penalitates: & ideo pluraliter interitiones nominantur, sicut & 2. Corin. 11. In mortibus frequenter. A morte ergo corruptionis naturæ eripiet verbũ incarnatum per resurrectionem: quia in Christo omnes viuificabuntur &c. 1. Cor. 15. Esa. 26. Viuent interfecti mei &c. sed a mortibus penalitatũ, per gloriam: tunc. n. ablorpta erit mors per victoriam. 1. Cor. 15.

Aug. quod habetur ex 3. siue lib. super Leui. q. 80. to. 4. Aug. super Ioannẽ ca. 10. tra. 80. & habetur 1. q. 1. c. detrahi, ex Hom. 80.

LIBER QVARTVS SENTENTIARVM.

DISTINCTIO PRIMA.

De sacramentis, & signis sacramentalibus.

A

Luc. 10. SAMARITANVS enim vulnerato approprians, curationi eius sacramentorum alligamenta adhibuit: quia contra originalis peccati, & actualis vulnera, sacramentorum remedia Deus instituit. De quibus, quatuor primo consideranda occurrunt. Quid sit sacramentum. Quare institutum. In quibus consistat, & conficiatur. Et quæ sit distantia inter sacramenta veteris & nouæ legis.

Et de his in psa. 102. dicitur. Qui redimit de interitu vitam tuã, quantum ad primum: qui coronat te in misericordia, quantum ad secundum. Sic ergo ex verbis propositis tria possumus accipere circa hunc quartum librum, qui præ manibus habetur. s. materiam, quia in eo agitur de sacramentis, & de resurrectione, & gloria resurgentium. Item, continuationẽ ad tertium libũ, quia in tertio agebatur de missione Verbi in carnem. In hoc autẽ libro de effectibus verbi incarnati, ut quartus respondeat tertio, sicut secundus primo. Item diuisionem istius libri. Diuiditur. n. in partes duas, in prima determinat de sacramentis: in secunda determinat de resurrectione, & gloria resurgentium, 43. dist. ibi *Postremo de conditione resurrectionis &c.* Item, prima diuiditur in duas. In prima determinat de sacramentis in generali: in secunda descendit ad sacramenta nouæ legis 2. dist. ibi. *Iam ad sacramenta nouæ legis &c.* Prima in duas, in prima dicitur de quo est intentio: in secunda prosequitur, ibi. *Sacramentum est sacra rei signum.* Circa primum, duo facit. Primo, proponit materiam, de qua agendum est. Secundo, ostendit quid de ea primo dicendum sit, ibi. *De quibus, quatuor &c. Sacramentum est &c.* Hic determinare incipit de sacramentis in communi, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de sacramentis secundum se: In secunda, de diuisione sacramenti in suas partes, ibi. *Duo autem sunt &c.* Prima in duas. In prima, ostendit quid est sacramentum: in secunda, necessitatem institutionis sacramentorum, ibi. *Triplici autem ex causa &c.* Prima in duas. In prima venat genus sacramenti: in secunda differẽtias, ibi. *Signorum uero &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit sacramentum in genere signi. Secundo, diffinit signum, ibi. *Signum uero est res &c. Signorum uero &c.* Hic venatur differentias. Et primo vnam differentiam communem omnibus sacramentis, quæ est vt imaginem gerat. Secũdo, aliam quę est propria sacramentorum nouę legis, in quibus est perfecta ratio sacramenti. s. vt causa existat, ibi. *Sacramentum enim proprie dicitur &c. Duo autem sunt &c.* Hic diuidit sacramentum in suas partes, & primo in partes integrales: secundo in partes subiectiuas, ibi. *Iam uidere restat, &c.* Et circa hæc duo facit. Primo, ostendit differentiam inter sacramenta veteris, & nouæ legis: secundo, determinat de quodam sacramento veteris legis, quod maxime cum sacramentis nouæ legis communicat, ibi. *Fuit tamen &c.* quatum prima pars cum præcedentibus est de lectione præsenti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, quid sit sacramentum.
¶ Secundo, de necessitate sacramẽtorum.
¶ Tertio, ex quibus cõsistat sacramentum.
¶ Quarto, de efficacia sacramentorum nouæ legis.
¶ Quinto, de efficacia sacramentorum veteris legis.

Aug. 10. de Tri. c. 5.

August. de doc. Christ. lib. 2. c. 1.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum diffinitio sacramenti a Magistro conuenienter assignetur.

3. par. q. 60 ar. 1. & 2. & 64. ar. 2. ad 2.

D PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconueniẽter diffiniatur sacramentum per hoc, quod dicitur. Sacramentum est sacræ rei signum. Sacramenta n. sunt alligamenta sanitatis, vt dicitur in glo. super illud. Psal. 146. Qui sanat cõtritos corde: sed de ratione medicamenti non est, vt aliquid significet, sed solum, vt efficiat sanitatem. ergo sacramentum non est signum.

¶ 2 Præt. Omnes creaturæ sensibiles sunt signa inuisibilium diuinorum, vt patet Rom. primo; nec tamen dici possunt sacramenta. ergo male diffinitur sacramentum sacra rei signũ.

¶ 3 Præt. Serpens æneus, de quo dicitur. Num. 21. signum fuit sacræ rei. s. crucis Christi, nec tamen fuit sacramentum. ergo diffinitio prædicta est male data.

¶ 4 Præt. Triplex est signum. s. demonstratiuum, quod est de præsenti: rememoratiuum, quod est de præterito: pronosticum, quod est de futuro: sed nullum istorum competit sacramento, cũ quandoque recipiens sacramentum, gratiam non habeat, nec habuit, nec in posterũ habiturus sit. ergo nõ omne sacramentũ est signũ.

¶ 5 Præter. Signum contra causam diuiditur: sed aliquod sacramentum est causa. ergo nõ omne sacramentum est signum.

II

In principio Ho. Et habetur etiam elicitur ex primo perihe. & 1. posterior. ca. 13. q. 1. ar. 3. ad secundum.

VLTERIVS. Videtur quòd male diffiniatur signum, cum dicitur. Signum est res præter speciem, quam ingerit &c. Vnum enim oppositorum non debet poni in diffinitione alterius: sed res & signa ex opposito diuiduntur, vt patuit in 1. di. primi libri. ergo res non debet poni in diffinitione signi.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in libro priorum. Omnis effectus suę causæ signum esse potest: sed quidam effectus sunt spirituales, qui nullam speciem ingerunt sensibus. ergo non omne signum aliquam speciem sensibus ingerit.

¶ 3 Præt. Omnis locutio fit per aliqua signa: sed angeli loquuntur non prolato aliquo sensibili sermone, vt in 2. lib. d. 2. dictum est. ergo non omne signum est sensibile.

III

VLTERIVS. Videtur quòd hæc diffinitio male detur. Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, vt imaginem gerat, & causa existat. Sicut enim in litera dicitur, in duobus sacramenta consistunt, scilicet in rebus, & verbis: sed sicut res sunt visibiles, ita verba sunt audibilia. ergo debuit dicere, visibilis, & audibilis forma.

¶ 2 Præt. Omnis forma est intrinseca, vel exemplaris: sed sacramenta non sunt formæ intrinsecæ inuisibilis gratię, vt per se patennet: iterum formæ exemplares, cũ gratia visibilis non imitetur rem visibilem, sed econuerso. ergo sacramentum nullo modò est forma inuisibilis gratiæ.

Dist. 4. q. 1. proponendo ipsa. 3.

¶ 3 Præt. Character baptismalis est sacramentum, & res, vt infra dicetur, & similiter corpus Christi verum existens in altari: sed neutrum istorũ est visibilis. ergo diffinitio non est bene data.

¶ 4 Præt. Imago est quod ad imitationem alterius fit: forma autem exemplaris est ad cuius imitationẽ aliquid fit. ergo non est idem forma, & imago respectu eiusdẽ: sed sacramentũ est forma inuisibilis gratiæ. ergo non est imago respectu eiusdem.

¶ 5 Præt. In diffinitione generis non debet poni differentia constitutiua alicuius speciẽ, in quas diuiditur genus: sed esse causam eius quod figurat, est differentia sacramentorum nouæ legis. ergo non debet poni in diffinitione cõmuni sacramenti.

IIII

Et D. August. super initi. lib. 3. q. 84. to. 4.

VLTERIVS. Videtur q̃ diffinitio quam ponit Aug. sit incompetens, scilicet. Sacramentũ est, in quo sub tegumento rerum visibilium diuina virtus secretius operatur salutem. Occultatio enim manifestationi opponitur: sed signum institutur ad manifestandum. cum ergo tegumentum occultationem importet, videtur q̃ male ponatur in diffinitione sacramẽti.

De cõsecr. dist. 2. cõgnum.

¶ 2 Præt. Frequenter accipientes sacramenta, salutem non consequuntur. ergo operatio salutis non debet poni in diffinitione sacramenti.

¶ 3 Præt. In sanctis hominibus diuina virtus operatur ad salutem ipsorum, vt dicitur Eza. 36. Omnis opera nostra operatus es in nobis: nec in sanctis hominibus dicuntur sacramenta. ergo idem quod prius.

V

Vgo de sancto Vict. sacra. p. 9. ca. 2. sed dicitur lib. 1.

VLTERIVS. Videtur q̃ diffinitio Hug. de sancto Vict. sit incompetens, quæ talis est. Sacramentum est corporale, vel materiale elementum, extrinsecus oculis suppositum, ex institutione signans, ex similitudine repræsentans, & ex sanctificatione inuisibilem gratiam continens. Materia. n. non prædicatur de toto: sed materiale elementum est materia sacramenti. ergo male ponitur in diffinitione sacramenti vt genus.

¶ 2 Præt. In quibusdam sacramentis non est elementum, sed elementatum, sicut in extrema vnctione est oleum. ergo diffinitio non est communis omnibus sacramentis.

¶ 3 Præt. Similitudo est rerum differentium eadem qualitas: sed non potest esse eadem qualitas rerum spiritualiũ ad corporalia. ergo nec similitudo, ergo male dicit, ex similitudine repræsentat.

¶ 4 Præt. Si est aliqua similitudo, illa est ex naturali proprietate materialis elementi. s. ergo ex similitudine repræsentat, & idẽ est repræsentare, quod significare, vt potest patere per diffinitionẽ signi in litera posita. ergo sacramentũ nõ significat ex institutione.

RESPON. Dicendũ ad primam quæstionẽ, q̃ sacramentũ ꝓ̃m proprietatẽ vocabuli, videtur importare sanctitatẽ actiuę, vt dicatur sacramentum, quo aliquid sanctiatur, sicut ornamentũ, quo aliquid ornatur. sed quia actiones actiuorũ dñr esse proportionatæ conditionibus passiuorũ, ideo in sanctificatione qua homo sanctificatur, debet esse talis sanctificandi modus, qui homini cõpetat ꝓ̃m quod rationalis est: quia ex hoc est homo: inquantũ autẽ est rationalis, habet cognitionẽ a sensibilibus ortã, vnde oportet q̃ sanctificetur hoc modo, q̃ sua sanctificatio sibi innotescat p̃ similitudines sensibiliũ rerũ, & ꝓ̃m hoc inuenitur diuersa acceptio sacramenti. Aliqũ. n. sacramentũ importat rẽ qua fit cõsecratio, & sic passio Christi dicitur sacramentũ: & hæc est prima acceptio quã magister ponit. Aliqũ vero includit modũ consecrationis, qui homini competit ꝓ̃m quod causæ sanctificantes, & sua sanctificatio per similitudines sensibiliũ sibi notificantur, & sic sacra nouæ legis sacramenta dñr quia & cõsecrãt, & sanctitatem signant modo prædicto, & etiã primas sanctificationis causas significant, sicut baptismus significat, & puritatẽ designat, & mortis Christi signum est. Aliqũ etiã includit tantũ significationem prædictarũ consecrationũ, sicut lignũ sanitatis dicitur sanum, & hoc modo sacramenta veteris legis, sacramenta dicuntur, inquantũ signãt ea quæ in Christo sunt gesta, & etiam sacramenta nouę legis. Relicto ergo primo modo dicendi sacramentũ, quia de huiusmodi sacramentis dictũ est in 3. li. de sacramentis, 2. & 3. modo dictis nõ potest alia cõmunis diffinitio assignari, nisi vt dicatur, Sacramentũ est sacræ rei signũ, nisi q̃ oportet, vt subintelligatur talis modus significandi, qui est per similitudinẽ rei sensibilis, quod magister addit, vt. s. eius similitudinẽ gerat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis significatio non sit de curatione curationis simpliciter, est tamen de ratione curationis talis, quæ fit per sacramenta, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ res sensibiles nõ sunt signa diuinorũ, vt sunt sacrantia, sed vt sunt in seipsis sacra: sacramentũ autẽ debet intelligi signũ rei sacræ, vt est sacrans: & ideo oportet q̃ omnes res sensibiles sint sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis serpens æneus esset signum rei sacræ sacrantis, non tũ inquantum sacrans est actu: quia non adhoc adhibebatur vt aliquis sanctificationis effectus per eipertur, sed solum effectus exterioris curationis: & similis est ratio de imagine crucis, quæ ponitur tantũ ad repræsentãdũ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sacramenta nouæ legis tria signant, scilicet causam primam sanctificãtem, sicut baptismus mortem Christi: & quantũ adhoc sunt signa rememoratiua. Item signant effectum sanctificationis quam faciunt, & hoc significatio ẽ eis principali: & sic sũt signa demõstratiua. Idee obstat, si aliquis sanctitatem non recipit, quia non est ex defectu sacramenti, quod quantum in se est, natum ergo gratiam conferre. Item signant finem sanctificationis, scilicet æternam gloriam: & quantum ad hoc sunt signa prognostica: sacramenta vero veteris legis erant totaliter signa prognostica.

imaginem gerat, & causa existat. Non ergo significandi tantum gratia sacramenta instituta sunt, sed etiam sanctificandi. Quæ enim significandi gratia tantum instituta sunt, solum signa sunt, & non sacramenta: sicut fuerunt sacrificia carnalia, & obseruantiæ ceremoniales veteris legis, quæ nunquàm poterant iustos facere offerentes. Quia, vt ait Apostolus, Sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ asperso inquinatos sanctificabat ad emundationẽ carnis, non aiæ. Nam inquinatio illa erat contactus mortui. Vnde Aug. Nihil quasi causæ secundariæ & instrumẽtales, iõ diffiniuntur sacra, vt sanctificationis instrũ. Actio aũt non attribuitur instrũ sed principali agenti, cuius virtute instrumenta ad opus applicantur, prout sunt mota ab ipso: & ideo sacramẽta non dicit esse sctificantis, sed q̃ in eis diuina virtus occulta exãs sanctificat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ sacrm est causa & signũ. Est quidem causa instrumentalis, & ideo virtus agentis principalis occulte in ipso operatur sicut virtus artis, vel artificis in ferra: sed inquantũ est signũ, est ad manifestandũ hmõi occultationem, vt sic ante significationem sit occultum, sed postqua significatio facta est, actu sit manifestum.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ hoc contingit per accẽs ex defectu recipientũ: diffinitiones aũt recipiunt hoc quod p se est, sicut q̃ ignis calefacit quatũ. s. e. q̃ ex pte passiui fieri potest.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in ictis deus operatur salutem sicut in instrumẽtis, quibus mediãtibus talis causa: sed in hõibus sicut in subiectis recipientibus salutẽ & iõ iõ nõ se iuuat.

¶ Ad quartam quæstionẽ dicendũ, q̃ diffinitio Hug. de s. Vic. eadem est cũ diffinitione, quam magister in litera ponit hoc excepto, q̃ addit cãm significationis quæ est institutio, & cãm efficientiæ quæ est sanctificatio. Idem. n. est dictum, materiale elementum extrinsecus oculis suppositum, & ex institutione signans, quod inuisibilis gratiæ visibilis forma: & ex similitudine repræsentans, idem est ei quod dicitur, vt imaginem gerat: & ex sanctificatione inuisibilem gratiam continens, idem est ei quod dicitur, vt causa existat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut formæ artificiales sunt accidẽtales, tamen in artificialibus tota subsistentia est materia, & propter hoc prædicatur, vt dicatur phiala est aurũ: ita etiam cum in sacramentis forma non det esse subsistentiale, sed accentale in genere causæ & signi, non est inconueniens vt materia sacramẽti de ipso p̃dicetur, & in eius diffinitione sicut genus ponatur, hoc enim etiam in aliis accentibus contingit, vt dicitur in 7. meta. vt cũ dicitur, Simum est nasus curuus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ elementum accipitur communiter pro quolibet corporali visibili siue sit elementum simplex, siue elementatum & vitium tali modo loquendi propter verbũ Aug. q̃ dicit. Accedit verbũ ad elemẽtũ, & fit sacrum. In baptismo. s. qui est sacrorum lauacrum, materia est elementũ simplex.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ inter corporalia & spiritualia non attendatur similitudo per partis participationem eiusdem qualitatis, sed per proportionalitatem, quæ est similitudo proportionatorum, sicut ignis habet aqua ad delendas maculas corporales, ita gratia ad abluendũ spirituales: & secundum hunc modum similitudinis transferunt etiam corporalia ad spiritualia.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ res sensibilis secundum prædictam similitudinem ex naturali proprietate pluribus est conformis: & ideo quantum est de se, æqualiter potest quodlibet illorum significare, sed hoc ergo q̃ ad vnum determinetur, & hic sua significatio fit certa, oportet q̃ accedat institutio, quæ ad vnum determinet: & si repræsentatio quę est ex similitudine naturalis proprietatis importet aptitudinem quandam ad significandum, attamen determinatio, & complementum significationis ex institutione est.

ARTICVLVS II.

b Vtrum sacramenta fuerint necessaria post hominis lapsum.

3. par. q. 61 art. 3.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd sacramentis humanum genus etiam post lapsum non indigeat. Per gratiam. n. & virtutes peccati vulnera sanantur in nobis, quia gratia a sãctis dr̃ sanitas, & decor animæ. Philosophus etiã 2. ethi. cõparat virtutẽ sanitati corpali. s. ũ ergo sacra. sint institutia vt medicinæ pcti, vt Hug. de s. Vic. dicit, vt q̃ eis nõ indigeant.

ex 2. cap.

1. de anima tex. co. 44.

Tex. co. 4.

3. & 6. c.

in prohœ. Isim. Aug. li. 10. Confessionum, cap. 33. Tom. 1.

Text. co. 4.

Super ca. 5. Io. trac. 80.

ex quolibet super li. Nume. c. 35. Tom. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Cõtraria cõtrariis curantur: sed homo morbum peccati incurrerat, se per affectum rebus temporalibus subiicendo. ergo videtur inconueniens modus curationis, vt sub rebus sensibilibus humilietur, sicut magister dicit.

¶ 3 Præt. Id quod est causa occultationis & erroris, non prodest ad eruditionem: sed tradere spiritualia sub signis corporalibus est occultatio quedam spiritualium, vnde & pluribus est cã erroris: sicut pater de illis, q̃ deum credebant per lineamenta corporalia distingui propter modum loquendi symbolicũ in scripturis. ergo non facit ad eruditionem nostram sacramentorum exhibitio, vt magister dicit.

¶ 4 Præt. 2. Tim. corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: sed exercitatio quæ fit in sacrameẽtis est corporalis, quia res quæ in vsum veniunt corporales sunt. ergo eis non indigemus propter exercitationem, vt iterum magister dicit.

Aug. cõtra Faustus li. 19. c. 11.

SED CONTRA. Aug. dicit contra Faustum, quòd omnis religio habuit aliqua signa exteriora, in quibus conueniebant ad eum colendũ: sed in ecclesia dei post peccatum in hoc mundo peregrinãte, est verissima religio. ergo oportet in ea esse hmõi signa, & hæc sunt sacramenta. ergo indigemus eis.

¶ 2 Præt. Medicina vulneri debet esse proportionata: sed vulnus peccati deuenerat in humano genere vsque ad corpus, in quo habitat lex peccati, vt dicitur Ro. 7. ergo debuit medicina etiam per aliqua corporalia ei parari: sed hmõi sunt sacramenta. ergo sacramentis homo in statu naturæ lapsæ indiget.

II VLTERIVS. Videtur quòd etiam ante peccatum homo eis indiguisset. Homo enim etiam ante peccatum gratia indigebat, vt in 2. li. dictum est: sed sacramenta sunt instituta ad gratiæ collationem. ergo homo eis in statu innocentiæ indiguisset.

3. par. q. 61 ar. 2 & p. 2. q. 109. ex 1. & 2. art. dist. 24. ar. 4. ad 2.

¶ 2 Præt. Dion. in primo ca. ecclesiasticæ hierarchiæ assignat hanc causam institutionis hmõi sensibilium figurarum in sacramentis: quia per hmõi materiale nostrum melius reducitur ad spiritualia, q̃ p̃ conaturalitatem cognitionis nostræ ad sensibilia: sed homo in statu innocentiæ materialis erat, & ex sensibilibus cognitionem accipiens, propter quod etiam in paradiso dicitur positus ad operandum, vt naturales vires rerum experiretur. ergo & nunc indiguit huiusmodi sacramentis.

¶ 3 Præt. Matrimonium sacramentum quoddam est: hoc autẽ in paradiso fuit institutũ in statu innocentiæ, vt patet Gen. 2. ergo in statu innocentiæ homo sacramentis indiguisset.

I

Hug. de S. Vic. libro 1. De sacramentis c. 3. ante medium. & c. 4. versus. finẽ part. 9.

SED CONTRA. Matth. 9. Non opus est sanis medico, nec etiam medicina: sed Hugo de sancto Vict. dicit, q̃ sacramenta sunt vasa medicinalia. ergo non erant in statu innocentiæ necessaria, cum morbus non erat.

¶ 2 Præt. Sacramenta virtutem sortiuntur ex passione Christi, vnde & de latere ipsius in cruce pendentis fluxisse dicuntur: sed si homo non peccasset, Christi passio non fuisset. ergo nec sacra.

III VLTERIVS. Videtur q̃ in statu legis naturę sacramẽta nõ fuerunt. Necessaria: non minus. n. est necessaria eruditio quæ fit per præcepta, q̃ illa quæ fit per sacramenta sed præcepta non fuerunt alia data ad bene viuendum, præter ea, quibus naturali ratione ad bene viuendum informabantur. ergo videtur q̃ nec sacramenta debuerunt pro tempore illo institui, cum ex lex naturalis non dicitur quod patet ex hoc, quòd nõ sunt eadem apud omnes, & secundum omne tempus.

K

2 ¶ Præt. Sacramenta, quando instituta sunt, necessaria sunt ad salutem, vt patet Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit &c. sed ea quæ ante legem scriptam videntur esse sacramenta, erant voto celebrata & nõ necessitate, vt Hugo. de sancto Vic. dicit. ergo nõ erãt sacramenta, & per consequens nec necessaria.

lib. 1. de sacramentis, par. 11. c. 3. 4. 5. li. 1. de sacramẽtis, par. 8. c. 12.

SED CONTRA. Secundum Hug. Quãdocunq; fuit morbus, fuit & medicina morbi: sed in statu legis naturæ erat morbus peccati. ergo necessaria erat sacramentorum medicina.

IIII VLTERIVS. Videtur q̃ nec debuerunt supra illa sacramẽta legis naturæ alia superaddi in lege Moysi. Quod. n. superadditur alteri, debet esse magis ad perfectionem accedens: sed sacramenta quæ fuerunt in lege naturæ erant propinquissima perfectis sacris, quæ sunt in lege noua, vt patet de oblatione Melchisedech. ergo non debuit fieri superadditio per legem Moysi.

¶ 2 Præt. Superadditio ad id quod bonũ erat, vel mutatio eius, non debet fieri nisi propter meliorationem: sed sacra veteris legis non habebant alium effectum meliorem effectu sacrorum nouæ legis, quia veraque sacramenta significabant tantũ. ergo non debuit fieri aliqua mutatio ipsorum, vel superadditio ad ea.

F

SED CONTRA. Sacramenta, vt magister in litera dicit, ad eruditionem instituta sunt: sed secundum Grego. per incrementum temporum creuit scientia sanctorum patrum, & fides etiam magis explicata est, vt in 3. li. dist. 25. dictũ est. ergo oportuit in lege Moysi alia sacramẽta addi sacramẽtis legis naturę: pra illa legalia: sed numq̃ ex operibus legis aliquis iustificatus est, vt ait Apost.* etiã si in fide, & in charitate fierẽt. Quare? quia imponit ea Deus in seruitutẽ, non in iustificationẽ, & vt figura futuri essent, volens sibi ipsi potius offerri ea q̃ idolis. Illa ergo signa erant, sed tamen sacramenta, licet minus proprie, in scripturis sæpe vocantur, quia signa erant rei sacræ, quamvtiq; non præstabant. Illa autem Apostolus opera legis dicit, quæ tantum significandi gratia, vel in onus instituta sunt.

Gregorius q. 22. 24.

V

Ro. 3. & Gal. 6.

G

¶ 2 Præt. Apostolus Gal. 3. dicit, q̃ antiqui patres erãt sub elemẽtis mundi seruientes, sicut pueri sub pædagogo vsque ad præfinitum tempus a patre: sed tempus plenitudinis est tempus incarnationis, vt ibidem dicitur. ergo cum sacramentum sit materiale elementum, videtur quòd ex tunc non debuerimus sub sacramentis salutem quærere.

SED CONTRA. Quando est tẽpus medicandi, tunc magis necessariæ sunt medicinæ: sed tempus aptissimum spirituali medicationi est tempus gratiæ, vnde in psal. 101. Tps misericordi, annus benignitatis dei dicitur. ergo in statu gratiæ maxime necessaria sunt sacramenta, quæ sunt medicinæ quædam.

RESP. Dicendum ad primã quæstionem, q̃ sacramenta non erant necessaria necessitate absoluta, sicut necessarium est deum esse, cũ ex sola diuina bonitate instituta sint, sed necessitate quæ

H

est ex suppositione finis: non ita tamen q̃ sine his deus hominẽ sanare non posset, quia sacramentis virtutem suam non alligauit, vt in litera dicitur, sicut cibus necessarius est ad vitam hominum. Sed quia per sacramenta magis congruebat hominis reparatio, sicut equus dicitur necessarius ad iter, quia in equo facilius homo vadit. Hmõi autem congruitatis causa potest accipi ex hoc, q̃ homo per peccatum præcipue circa sensibilia corruptus erat, eis detentus ne in deum surgere posset. Erat autẽ prædicta corruptio quantum ad cognitionem: quia humana mens circa sensibilia tantum occupari nouerat in tantum, vt quidam nihil extra sensibilia credderent: & si qui ad cognitionem intelligibilium peruenirent, ea secundum modum rerum sensibilium indicabant. Similiter quantum ad affectionẽ, quia eis quasi summis bonis inhærebant, deo postposito: similiter etiam quantum ad actionem, quia homo eis inordinate vtebatur. Necessarium ergo fuit ad curationẽ peccatorũ vt hõ ex sensibilibus in spiritualia cognoscenda proficeret, & vt affectum quem circa ea habebat, in deum referret, & vt eis ordinate & secundum diuinam institutionem vteretur: & ideo necessaria fuit sacramentorum institutio, per quæ homo ex sensibilibus de spiritualibus eruditur, & hæc est secũda causa, quam magister ponit: per quæ etiã affectum, qui sensibilibus subiicitur, in dei reuerentiam referret, & hæc est prima causa: per quæ etiam circa ea in honorem dei exercaretur, & hæc est tertia causa.

Eccl. Hier. cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia & virtutes sanant formaliter, sicut sanitas: sed sacramenta quodammodo effectiue, sicut medicinæ quædam. Vnde sicut non sequitur, Sanitas sanat, ergo medicinæ non sunt necessariæ: ita nec hæc, Gratia sanat, ergo sacramenta non sunt necessaria, sed magis posset contrarium concludi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per eadem contrario modo fit virtus, & corrumpitur, vt patet in secundo ethi. Vnde sicut corruptio virtutis facta est in homine per hoc, quod se sub sensibilibus rebus humiliauit propter ipsa sensibilia: ita reparatio virtutis conuenienter fit per hoc, quòd homo sub eis humiliatur propter dei reuerentiam: & sic contraria contrariis curantur, quia contraria debent accipi circa idem.

Cap.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ remanentibus insensibilibus, prædictus modus trahendi spiritualia est, occultus erroris occasio, a quibus etiam congruum est sancta occultare, vt Dio. dicit: sed eis qui instruuntur ex sensibilibus spiritualem intellectum consurgere est valde congruus: quia est conformis naturali cognitioni, qua ex sensibilibus cognitionem intellectus accipit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd corporalis exercitatio secundũ se accepta, ad modicum vtilis est in comparatione ad pietatem, vt ibi Apostolus intendit: sed si ei pietas adiungatur, sicut fit in sacramẽtis, quæ ad religionis pietatem pertinẽt, est valde vtilis.

AD SECVNDAM quęstionem dicendum, quòd vtilitas sacramentorum est eruditio, & curatio. Quantum autem ad eu rationem omnibus patet, q̃ non erant necessaria sacramenta in statu innocentiæ, cum tũc morbus non esset. Sed quidã dicunt q̃ erant

erãt necessaria quantũ ad eruditionẽ: quia homo in statu etiã illo sensibilibus vtebatur, & ita ex sensibilibus ei spiritualia signari congruebat. Sed hoc non vẽ conueniens, quia significatio fit ad acquirendum cognitionem de eo quod significatur. Quãmuis autẽ in primo statu sensibilia cognosceret, & in eis etiã spiritualiũ similitudines speceret: nonetũ ex sensibilibus spiritualiũ cognitionem accepit, sed magis ex influẽtia diuini luminis, & ideo sacris ad eruditionẽ non indigebat. Et hoc etiã in litera magister vẽ significare, quia refert hoc quod de eruditione dicit, ad defectũ cognitionis, qui est in statu peccati. Et ideo dicendum est cum alis, q̃ in statu innocentiæ sacramenta nõ fuissent necessaria.

D. 9. 190 740 1107

A

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sacra nõ sunt instituta ad gratiã conferendã, nisi prout gratia est sanans formaliter morbũ peccati: & sic in statu innocentiæ hõ gratia non indigebat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ in statu innocentiæ, superiores partes hõis omnino inferioribus dominabantur: & ideo quãmuis hõ haberet sensus, & materialis esset, non tũ intellectus ex sensibilibus cognitionem accipiebat, sed ex influẽtia diuini luminis habebat. Sed quia experientia etiã eorum quæ prius sciebamus, delectabilis est, ideo operabatur ad experiendum naturæ vires, non vt ex hoc habitum scientiæ acciperet, sed vt ex visione experimentali eorũ quæ sciebat, delectaretur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ matrimonium non fuisset in statu innocentiæ in remedium, sed in officium. Et quia sacra remedia sunt, ideo proprie loquendo, non fuisset sacramentum, nisi forte inquantum esset sacram significabat, & non quidẽ vt illius sacræ reiũ coniunctionis Christi & ecclesiæ per huiusmodi matrimonium homo in statu illo cognitionem accepisset, sed magis conuersio, ex cognitione prædictæ coniunctionis connemeniam, & sanctitatem matrimonij cognouisset.

B

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, q̃ ea quę ab homine fiunt, a cognitione oportet habere, aliãs non essent humana opera: vnde oportet q̃ operatio cognitioni rndeat, sicut effectus causæ. In statu aũt legis naturæ non sufficiebat ad salutem sola naturalis cognitio, sed exigebatur fides aliquorũ, quæ supra rationẽ sunt: & post lapsum exigebatur fides de reparatore, per quẽ erat medicina morbi. Et ideo in statu illo nõ tantũ erant necessaria opera, quæ sunt de dictamine legis naturalis, sed etiã alia quæ essent protestationes, & signa eorum, quæ ad reparationẽ pertinebant: & hæc erant illius temporis sacra, sicut sacrificia, decimæ, oblationes, & huiusmodi.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ præcepta, quæ ordinãt ad bene viuendum, sunt præcepta legis naturæ, quæ respondent cognitioni naturali. Et quia cognitio naturalis sufficienter ea dictabat, nondum per contrariam cõsuetudinem omnino obtenebrata, ideo non erat tanta necessitas, vt eorũ ex presso fieret, sicut sacrorum, quæ supernaturali cognitioni respondent.

D

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ante legẽ scriptam erant quędã sacra necessitatis, sicut illud fidei sacrũ, quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati: & similiter pœnitentia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis: & similiter matrimoniũ, quod ordinabatur ad multiplicationem humani generis. Sed sacrificia, & oblationes, & huiusmodi erant voluntatis & necessitatis in communi, vt scilicet aliquid facerent in protestationem fidei suæ, qua deo per latriæ religionem subiecti erant: sed in speciali erant voluntatis, vtrum scilicet deberẽt sacrificia exhibere, vel oblationes, vel aliquid huiusmodi.

Vbi supra q. 2. ar. 1. q. 1.

AD QVARTAM quæst. dicendũ, q̃ cum sacrorum vsus fidei proportionaliter tndeat, sicut dictum est, oportuit q̃ ẽm diuersum statũ fidei diuersimode sacra traderentur. Fides aũt quantum ad articulorum explicationẽ semper magis & magis creuit secundum propinquitatẽ temporis gratiæ, vt in 3. li. di. 25. dictum est, & ẽm hoc oportuit sacra magis ac magis determinari. Et propter hoc, quia in Abrahã fides primo habuit quasi notabilẽ quantitatem, vt propter fidei religionẽ ab aliis separaretur (vñ & pater fidei dr) ideo sibi signaculũ, sine sacrũ fidei determinatum fuit, scilicet circũcisio. Et quia tpe Moysi iam fides ad tantã quantitatem deuenerat, vt nõ solum in vno homine remaneret, vel in familia, sed in vna tota gente populo dei multiplicata: ideo oportuit & legem dari, quæ non nisi populo fieri potest, vnde legis positio est pars politicæ non œconomicæ, vel monasticæ, & sacramenta in speciali determinari & multiplicari: & propter hoc ne etiam tunc in lege Moysi determinata sacrificia, oblationes, & decimas, quantum ad omnes sin gulares circunstantias, & matrimonia ordinari, & pœnitentiæ satisfactiones distingui.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quãmuis oblatio Melchisedech perfectissime repræsentaret nostrũ sacrificium quantũ ad materiam, tũ etiã oportuit multas alias circunstãtias repræsentari, sicut modũ sumendi, & passionẽ Christi, cui* est memoriale, quæ explicare signant pagũ patchalẽ, & per alia legis sacramenta.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ quãmuis nõ sit facta melioratio per sacra veteris legis cuãtum ad alium effectum in genere. s. causare, facta est tũ quantũ ad eundẽ effectũ, qui est significare, inquantũ expressius, & pluribus modis futura gratiæ significabantur sacra.

F

AD QVINTAM quæst. dicendũ, q̃ eadem fides est modernorum, & antiquorũ, vt Aug. dicit, quia quẽ illi credebant venturũ, nos credimus iam venisse: & ideo cum sacra fidei correspondeant, sicut protestationes ipsius, & ab ea sicut virtutẽ habentia, oportet q̃ sicut antiqui patres redemptionis Christi participes effecti sunt per sacra, quæ erant signa futuri: ita & in nos redemptio eius peruenit mediãtibus aliquibus sacramẽtis significãtibus quod iam factũ est, quę sunt sacra nouę legis.

Super 10. cap. Ioan. tract. 45.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ sicut dicit Dio. in eccle. hier. Status nouę legis medius est inter statum veteris legis, & statum cœlestis patriæ: & ideo etiã ea, quę sunt nouę legis, & sunt veritas respectu signorum veteris legis, & sunt figuræ respectu manifestæ & plenæ cognitionis veritatis, quæ erit in patria: & ideo adhuc oportet in noua lege, quòd maneant aliquę figuræ quæ scilicet in patria, vbi erit plenaria perceptio veritatis, omnes figuræ cessabunt.

5. cap. & 3. parte.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramenta legalia gratiam non continebant, & ideo Apostolus ipsidem nominat ea egena & vacua: & propter hoc, qui eis subdebantur, erant sub elemẽtis pure corporalibus. Sed non est simile de sacramentis, quæ gratiam inuisibilem continent.

ARTICVLVS III.

c Vtrum sacramenta consistant in uerbis, & rebus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ sacramenta nõ consistant in verbis, & rebus. Sacramentum. n. est aliquid vnum: sed ex duobus, quæ non sunt coniuncta, nõ potest aliquid vnum fieri, nec vnum potest esse forma alterius. cũ ergo verba, & res sint omnino separata, vẽ q̃ ex eis non possit cõstare sacramentũ, vt habeat pro forma verba, & res pro materia.

D

3. par. q. 60. ar. 5. & 6.

¶ 2 Præt. Sicut in sacramentis requiruntur verba, ita & facta quędam, vt dicit Hug. de san. Vict. sed facta non ponuntur de integritate sacramenti. ergo nec verba.

Vgo de S. Vict. lib. 1. par. 9. ca. 6.

¶ 3 Præt. Sacramenta sunt ad significandum, & cansandum: sed vtrumque horum potest fieri per res sine verbis. ergo sacramenta non consistunt in his duobus.

¶ 4 Præt. Sacramenta veteris legis erant signa nostrorum sacramentorum: sed in illis non erant aliqua verba determinata. ergo nec in nostris esse debent.

¶ 5 Præt. Pœnitentia, & matrimoniũ sunt quædam sacramenta: sed de integritate eorum non sunt verba aliqua. ergo hoc quod magister dicit, non est verum de omnibus sacramentis.

E

SED CONTRA. Sacramenta ex similitudine repræsentant ea, quę circa Christum sunt gesta. ergo cũ in Christo fuerit verbum rei sensibili adiunctum, oportet q̃ hoc etiam fit in sacris.

¶ 2 Præt. Medicina debet proportionari morbo: sed morbus peccati hominem quantum ad animam, & corpus infecerat. ergo oportet in sacramentis esse verba, quæ respondeant animæ: & res, quæ respondeant corpori.

¶ 3 Præt. Secundum Hug. Sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent: sed creatura sanctificatur per verbũ dei. 2. Tim. 3. ergo oportet in sacramentis nõ solum res, sed etiam verba esse.

Vgo de S. Vict. lib. 1. de sacramẽtis par. 9. c. 2. in fine.

RESPON. Dicendum, quòd hoc est commũne in omnibus sacramentis, quòd consistant in rebus sensibilibus inuisibilem gratiam signantibus. Sed hoc est speciale in sacramentis nouæ legis, quòd rebus verba addantur propter tres rationes. Prima est, quia hæc sacramenta non solum signãt opus redemptionis, quę per Christum est facta sicut alia sacramenta, sed etiam ab ipsa Christi passione fluxerunt: & ideo sicut effectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

effectus proximi habẽt suæ causæ imaginem quantũ possunt, vt f. ex rebus & verbis consistant: sicut Christus ex verbo, & carne. Secunda ratio est, quia non solum sunt signa futurorũ, sicut sacramenta veteris legis, sed præsentium & præteritorũ, vt prius dictum est: quia possunt expressius significari, quàm figura, sicut & certius cognosci & iõ significatio verborum, quæ est expressissima, adiungitur significationi rerũ. Tertia ratio est, q̃ gratiam continent ex sanctificatione, quæ fit per verbum dei, vt dictum est.

3. par. q. 60 art. 1.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ sacramentum est aliquid vnum in genere signi, vel causæ, quorum vtrumq; relationem importat. Non est autem inconueniens, vt quæ sunt in se distincta, vniantur in relatione ad aliquid vnum, sicut accidit de multis trahẽtibus nauim, qui sunt vna causa tractus nauis. Et sicut pater & mater sunt vnum in generatione, sic etiam verba & res sunt vnũ in causando & significãdo, & per consequens efficiunt vnum sacramentum. Vt quia virtus causandi est in rebus ex verbis significantibus, vt dictum est: ideo verba sunt formalia, & res materiales per modum, quo omne completium forma dicitur.

Vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sicut Hug. de san. Vict. dicit, ad sacramenta concurrunt verba, & res, & facta: sed facta pertinẽt ad vsum, vel dispensationem sacramentorum, verba autem & res sunt de essentia sacramenti, & ideo magister in his duobus dicit constare sacramẽta, & non in factis. Vel dicendum, quòd facta ad res reduuntur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ nec efficacia causandi, nec expressio signandi poterat esse in rebus, nisi verba adiungerentur, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ non est similis ratio de sacramentis veteris & nouæ legis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ matrimonium secundum quòd est in officium, & panitentia secundum quod est virtus, non habent aliquam formam verborũ: sed secundum quod vtrũq; est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens, vtrumq; habet aliqua verba: sicut in matrimonio sunt verba exprimentia consensum, & iterum benedictiones ab ecclesia institutæ: in panitentia autem est absolutio sacerdotis verbotenus facta.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ.

1. p. qõ. 62. art. 1. Cirea med. tom. 1.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ sacramenta nouæ legis non sunt causa gratiæ. Dicit n. Bern. in serm. de cœna domini. Sicut institutur canonicus per libri, abbas per baculum, episcopus per anulum, sic diuisiones gratiarũ diuersis sunt traditæ sacramẽtis: sed liber no est causa canonicatus, nec anulus episcopatus. ergo nec sacramenta gratiæ.

¶ 2 Præt. Si sunt causæ gratiæ, oportet ꝙ sint aliquod genẽ causæ: sed constat ꝙ non sunt materiales, nec formales, cũ sint extra essentiã gratiæ: nec iterũ sunt causæ finales, quia magis sacra propter gratiã habendam quærunturq̃ e conuerso: nec iterum causæ efficientes, quia solus deus efficit gratiam, adeo ꝙ nec angelis, qui sunt nobiliores sensibilibus creaturis, hoc cõmunicatur. ergo nullo modo sacramenta sunt causa gratiæ.

Lib. 12. de gen. ad l. t. cap. 16. T. com. 19.

¶ 3 Præt. Nobilius est agens patiente secundum Aug. in 12. super Gen & secũdum Philosũ in 3. de aia. Et iterũ causa dignior est effectu: sed tam anima rationalis, quàm gratia præualẽt sensibilibus elementis. ergo sacramentum quod est materiale elementum, vt prius dictum est, non potest agere in animam ad causandum gratiam in ipsa.

¶ 4 Præt. Omnis causa vel est vniuoca, vel æquiuoca. In causa autem æquiuoca est aliquid nobiliori modo quàm in causatis, sicut calor in Sole, quàm in aere. in causa aũt vniuoca est aliqd eodem modo: sed gratia non est in sacramentis, neq; eodẽ modo vt in anima, neq; nobiliori modo. ergo non sunt causa gratiæ nec vniuoce, neque æquiuoce, & ita nullo modo.

¶ 5 Præt. Sacramenta non causant gratiam in anima per modum influentiæ, quia sic crearent ipsam: nec iterum educunt eam de potentia materiæ, quia gratia non est in potentia naturali materiæ. ergo nullo modo gratiam causant.

¶ 6 Præt. In sacramento altaris transubstantiatur panis in cor

F put Christi, quod non potest fieri nisi virtute infinita; qualis non est virtus formæ illius sacramenti. ergo virtus illa nõ causat dictam transubstantiationem, & eadem ratione nec alia sacramenta quod signant, causant.

SED CONTRA. Hæc differentia assignatur cõiter inter sacramenta nouæ legis & veteris, ꝙ sacramenta nouæ legis efficiũt quod figurant, quod sacramentis veteris legis non competit: figurant aũt sacramẽta inuisibilem gratiã. si ergo sacramenta nouæ legis gratiam non causant, non

G differunt in aliquo a sacramentis veteris legis.

Sup Io. 13. tract. 80. & habetur 1. q. 1. c. dona he.

¶ 2 Præt. Aug. dicit, quòd aqua baptismi corpus tangit, & corabluit: sed cor non abluitur nisi per gratiam. ergo sacramenta nouæ legis gratiam causant.

VETERIVS. Videtur ꝙ in sacramẽtis non sit aliqua virtus specialis ad gratiam inducendam. Quod enim nõ est in aliquo genere entium, non est ens: sed huiusmodi virtus non potest reduci ad aliquod decem generum, quia non est forma substantialis, vt per se patet: neque in aliquo aliorum generum præter qualitatem, nec etiam in qualitate, vt patet discurrẽti per quatuor species qualitatis. ergo non est ens.

¶ 2 Præt. Constat ꝙ sacra non habent a seipsis huiusmodi virtutem. si ergo est in eis, oportet ꝙ a deo habeant eam: nec est assignare, vt videtur, quando eis data sit. Non enim in ista institutione sacramentorum dari eis potuit, quia res istæ, & hæc

H verba tunc non erant, & nõ enti nihil datur: nec iterum quotidie eis dat hanc virtutem, quia creatio dicitur esse hoc tempore solum, quantum ad animas rationales, & quantum ad gratiam: nec alio modo potest eis dari, nisi in eis crearetur: nec iterum est probabile, ꝙ tam nobilis virtus crearetur in verbis, quæ statim esse desinunt, & res etiam in breui corrumpuntur. ergo nullo modo huiusmodi virtus est in sacramentis.

¶ 3 Præt. Dicta virtus nõ potest computari inter minima bona, quia sic ad gratiam inducendam, quæ est de maximis bonis, efficaciam non haberet: nec iterum inter media, cuiusmodi sunt animæ potentiæ, quibus homo bene, & male vtitur. Eadem ratione nec iterum inter maxima. cum ergo nõ sit gratia, neque virtus mentis. ergo non est aliquod bonum, & ita nihil est.

¶ 4 Præt. Omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis, & inde est quòd virtus spiritualis non po-

I test esse in re corporali: sed hæc virtus, quæ ordinatur ad gratiam inducendam, est maxime spiritualis. ergo non potest esse in rebus corporalibus.

¶ 5 Præt. Vnius sacramenti non potest esse nisi vna virtus, cum sit ad vnum effectum: sed vna virtus non potest esse in diuersis. ergo cum in sacramento sint plura, scilicet verba, & res, videtur quòd non possit in sacramento esse aliqua virtus ad gratiam inducendam.

Vbi supra.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit. Quæ est vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? ergo habet aliquam virtutem. Similiter etiam Beda dicit, ꝙ Christus tactu mũdissimæ suæ carnis vim regenerationis contulit aquis.

Super Io. cap. 5. circa fin. & 1. q. 1. c. dona he.

¶ 2 Præt. Sacramenta medicinæ quædam sunt: sed omnis medicina habet aliquam virtutem, per quam sic efficax. ergo & in sacramentis est aliqua virtus.

VLTERIVS. Videtur ꝙ hæc virtus non sit in sacramentis a

K passione Christi. Christus enim, secundum quod homo, nõ dat spiritum sanctum, neq; gratiam causat, vt in 1. lib. dist. 14. dictũ est: sed passio cõuenit ei secundum quod homo. ergo efficacia virtutis, quæ est in sacramentis ad gratiam causandam, nõ potest esse a Christi passione, sed ab eius diuinitate.

¶ 2 Præt. Ro. 5. dicitur, ꝙ resurrexit propter iustificationẽ nostram: sed iustificatio fit per infusionem gratiæ. ergo magis a resurrectione sacramenta prædictam virtutem habent.

¶ 3 Præt. Sacramenta dicuntur a fide efficaciam habere: sed fides non solum est de passione, sed etiam de aliis articulis. ergo non solum a passione efficaciam habent.

SED CONTRA. Ro. 5. super illud, Similitudinem præuaricationis Adæ. glo. Ex latere Christi profluxerũt sacramenta, per quæ saluata est ecclesia: hoc autem factum est in passione. ergo ex passione efficaciam habent.

¶ 2 Præt. Sacramenta sunt medicinæ contra peccata: sed peccata sunt ablata per Christi passionem, quia mortuus est propter delicta nostra, Ro. 5. ergo a passione efficaciam habent.

VLTE-

IIII 3 par. q. 62. art. 3.

VETERIVS. Videtur ꝙ facta nouæ legis non continent gratiã. Idẽ n. est subiectũ gratiæ, & gloriæ: sed nihil potest esse subiectum gloriæ, nisi creatura rationalis. ergo nec in sacramẽto, quod est materiale elementum, potest esse gratia.

¶ 2 Si dicatur ꝙ gratia non est in sacramẽtis, sicut in subiecto, sed sicut in vase. Cõtra. Essentia vasis figuratur esse in loco, secundum Philos. in 4. phys. sed accidẽti nõ competit esse in loco. ergo nõ potest esse verũ quod dictum est.

T. com. 23.

¶ 3 Præt. Si deus in sacramentis gratiam posuit, hoc non est nisi propter animam, in qua gratia transfundi debet: sed non potest eadem gratia, quæ est in sacramentis in animã transfundi, quia accidens nõ transit de subiecto in subiectum. ergo frustra esset ibi, & ita nõ est ibi, quia in operibus gratiæ minus est aliquid frustra, quàm in operibus naturæ.

T. com. 90.

¶ 4 Præt. Secundum Philos. in 1. de aia. Spiritualia etiã si sint in corporalibus, non dicuntur ab eis contineri, sed magis continere, sicut anima est in corpore, & continet ipsum: sed gratia est res spiritualis. ergo & si sit in sacramentis corporalibus, nõ debet dici contineri ab eis.

SED CONTRA est, quod dicitur in glo. Gal. 3. ꝙ sacramenta veteris legis dicebantur egena & inania, quia gratiam non cõtinebant: sed hoc non potest dici de sacramentis nouæ legis. ergo gratiam continent.

¶ 2 Præt. Hoc patet per diffinitionem Hug. de sancto Vict. supra positam.

V q. 5. artic. 1.

VETERIVS. Videtur ꝙ gratia, quæ est in sacramentis, non differat ab illa, quæ est in virtutibus & donis. Gratia n. quæ est in sacramẽtis, est gratia gratum faciẽs, quia facit dignum vita æterna, vt patet de baptismo: sed gratia gratum faciens est vna tantum, quod patet ex vnitate subiecti, quod est essentia animæ, & ex vnitate effectus, quod est deo acceptum facere. ergo cum gratia, quæ est in virtutibus & donis, sit gratia gratũ faciens, videtur ꝙ eadem gratia sit hic, & ibi.

¶ 2 Præt. Vnum vni opponitur: sed tam gratia quæ est in sacramẽtis, quàm illa quæ est in virtutibus opponitur peccato, quia vtraque peccatum destruit. ergo est vna tantum gratia.

¶ 3 Præt. Idem est motus in natura a termino, & ad terminũ: sed gratia sacramentalis ordinatur contra peccatum, gratia autem virtutum ad perficiendum animam, & deo contungendum. ergo est vna gratia in sacramentis.

SED CONTRA. Gratia in sacro non datur, nisi ei qui non ficte accedit: sed talis habet gratiã virtutũ. cũ ergo nulli detur quod iam habet, videtur ꝙ gratia quã accipit in sacro, sit alia.

Dist. 36. q. vnic. art. 2. & 3.

¶ 2 Præt. Virtutes & dona sunt connexa pp gratiã, vt in 3. lib. dictum est, non aũt sacra. ergo non est eadem gratia hic, & ibi.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, ꝙ oẽs cogũtur ponere sacra nouæ legis aliquo modo causas gratiæ esse pp authoritatẽ, quæ hoc expresse dicunt. Sed diuersi diuersimode eas causas ponunt. Quidam. n. dicunt, ꝙ nõ sunt causæ quasi facientes aliquid in anima, sed causæ hinc cuibus nõ quia increata virtus, q̃ sola effectus ad gratiã pertinentes in ala facit, sacris affixit per quandã dei ordinationẽ, & quasi pactionem. Sic. n. ordinauit, & quasi pepigit deus, vt qui sacra accipiunt, simul ab ea gratiã recipiant, non quasi sacra aliquid iuciat ad hoc. Et est similie de illo, qui accipit denariũ plumbeum facta tali ordinatione, vt qui habuerit vnũ de illis denarijs, habeat centum libras a rege, qui quidem denarius non dat illas centum libras, sed ipse rex accipienti ipsum. Et quia pactio talis nõ erat facta in sacris veteris legis, vt accedentes ad ipsa gratiã acciperẽt, ideo dei gratiã nõ conferre, sed promittebant tũ.

¶ Sed hoc non videtur sufficere ad salutandum dicta sanctorũ. Causa. n. hinc qua non, si nihil omnino faciat ad inducendum effectum vel disponendo, vel meliorando quantum ad rationem causandi, nihil habebit supra causas per accidens: sicut album est causa domus, si ædificator sit albus, & secundũ hoc sacra essent cauę per accidens tantum sanctificationis. alia. n. ordinatio, quã dicunt, hinc pactio, nihil dat ex ratione causæ, sed solum de ratione signi: sicut etiam denarius plumbeus est solum signum indicans quis debet accipere. Quod autẽ est per accidens, omittitur ab arte, nec ponitur in diffinitione: vnde in diffinitione sacri non poneretur causalitas prædicta, nec sancti multum curassent de ea dicere. Nec iterum sacra nouæ legis, quæ differunt a sacris veteris legis ẽm ordinationẽ prædictam, differẽt ab eis ẽm rationem causæ, sed solum quantũ ad modum signandi, inquantũ hæc significat gratiã, vt ultimum

A dandã, illa vero non. Et ideo alij dicunt, ꝙ ex sacris duo cõsequuntur in aia, vnum quod est sacrũ, & res, sicut character, vel aliquis ornatus animæ in sacris, in quibus nõ imprimitur character. Aliud, quod est res tũ, sicut gratia. Respectu ergo primi effectus sunt sacra causæ aliquo modo efficientes: sed respectu secundi sunt causæ disponentes, vel dispositione, q̃ est necessitas, nihil sit impedimẽtum ex parte recipientis: & hoc videtur magis theologis, & dictis sanctorum conuenire.

*In epist. ad Rufi. to. 1.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, ꝙ causa efficiens dupliciter potest diuidi.

B Vno modo ex parte effectus, s. in disponentem, quæ causat dispositionem ad formã vltimam, & perficientem, quæ inducit vltimam perfectionẽ. Alio modo, ex parte ipsius causæ in agẽs principale, & instrumentale. Agens. n. principale est primum mouens: agens autem instrumentale est mouens motum. Instrumẽto aũt competit duplex actio, vna quam habet ex propria natura, alia quã habet, prout est motum a primo agente: sicut calor ignis, qui est instrumẽtum virtutis nutritiuæ, vt dicitur in 2. de anima, ex natura propria habet dissoluere, & consumere, & huiusmodi effectus, sed inquantum est instrumentum animæ vegetabilis generat carnem. Sed sciendum, ꝙ actio instrũ quandoq; pertingit ad vltimã perfectionem, quam principale agens inducit, aliquando aũt non: semper tũ pertingit ad aliquid vltra id quod competit sui ẽm suam naturã, siue illud sit vltima forma, siue dispositio, aliàs non ageret vt instrumentum: sicut qualitates actiuæ & passiuæ elementorũ pertingunt instrũaliter ad formas materiales educendas de materia, non aũt ad productionem aĩæ humanæ, quę est ab extrinseco.

C ¶ Dicendum est ergo, ꝙ principale agens respectu iustificationis deus est, nec indiget ad hoc aliquibus instrumentis ex parte sua, sed propter contrarietatẽ ex parte hominis iustificandi, vt supra dictum est, vtitur sacris quasi quibusdam instrũ iustificationis. Huiusmodi aũt materialibus instrũ cõpetit aliqua actio ex natura propria, sicut aquæ abluere, & oleo facere nitidum corpus: sed vlterius inquantũ sunt instrũ diuinæ misericordiæ iustificantis, pertingunt instrumentaliter ad aliquẽ effectum in ipsa anima, qui primo correspondet sacris, sicut est character, vel aliquid huiusmodi. Ad vltimum aũt effectum, qui est gratia, nõ pertingunt etiam instrũaliter nisi dispositiue, inquantum hoc, ad quod instrumentaliter effectiue pertingũt, est dispositio, quæ est necessitas, quantum in se est, ad gratiæ inceptionem. Et quia omne instrumentum agendo actionem

D. 680.

D naturalem, quæ competit sibi inquantum est res quædã, pertingit ad effectum, qui competit sibi inquantum est instrumẽtum, sicut dolabrum diuidendo suo acumine pertingit instrũmentaliter ad formam scanni: ideo etiam materiale elementũ excedendo actionem naturalem, secundum quam est signum interioris effectus, pertingit ad interiorem effectum instrũmẽtaliter. Et hoc est quod Aug. dicit, ꝙ aqua baptismi corpus tangit, & cor abluit: & ideo dicitur, ꝙ sacramenta efficiunt quod figurant. Et hunc modum iustificandi videtur magister tangere in litera. Dicit enim ꝙ homo non quærit salutem in sacramentis quasi ab eis, sed per illa a deo. Hæc enim præpositio, a, denotat principale agens: sed hæc præpositio, per, denotat causam instrumentalem.

Prout sup. adductum est ar. 4. q. 1. 3. par. q. 60. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Bern. vt ex præcedentibus ibidem patet, non intendit ostendere similitudinem sacramentorũ ad illa, nisi quantum ad significationem: quia

E anulus est signum, & baculus, & similiter sacramenta, sed sacramenta vlterius sunt causæ.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ reducuntur ad genus efficientis, causæ non principalis, sed instrumẽtalis: deus autem solus est causa gratiæ quasi principale agens, sed sacramenta quasi instrumentaliter & dispositiue, vt dictum est. agentia sunt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ agens non semper est nobilius patiẽte simpliciter loquẽdo, sed in quãtũ est agens. Agit. n. ignis, vel ferrum in corpus humanũ, quod est simpliciter nobilius, quo tamen ignis est nobilior inquantum est actu calidus, & secundum hoc agit in corpus humanum: & sic non oportet, ꝙ res illæ materiales quæ sunt in sacramẽtis, sint simpliciter alia nobiliores, sed ẽm quid. Linquantum sunt instrumenta diuinæ misericordiæ operantis ad iustificationẽ. Nec iterũ oportet, ꝙ instrumentaliter agens sit simpliciter nobilius effectu, quia effectus non proportionatur instrumẽto, sed principali agenti, qui quandoq; per vilia instrumenta nobilimos effectus inducit: sicut medicus perducit ad sanitatem per clystere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, quòd causa vniuoca, vel non vniuoca proprie loquendo, & simpliciter sunt diuisiones illius causæ, cuius est similitudinem habere cum effectu: hæc autē est principalis agentis, & non instrumentalis, vt dicit Alex. secundum quod narrat Commen. in 11. meta. & ideo proprie loquendo, Com. 24. neque instrumentum est causa vniuoca, neque æquiuoca: posset tamen reduci ad certum liber, secundum quod principale agens, in cuius virtute instrumentū agit, est causa vniuoca, vel non vniuoca.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ex sacramentis causatur per modum influentiæ gratia, nec tamen sacramēta sunt quæ influunt gratiam, sed per quæ deus sicut per instrumēta animæ gratiam influit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in transubstantiatione cum sit quasi quidā motus, vel mutatio, duo sunt, scilicet recessus a termino, & accessus ad terminum. Verba ergo sacramentalia pertingunt instrumentaliter ad transubstantiationem quantū ad recessum a termino a quo: sed quantūm ad accessum ad terminum ad quem, non pertingunt instrumentaliter, nisi dispositiue, sicut in aliis sacramentis accidit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd propter authoritates inductas necesse est ponere aliquā virtutem supernaturalem in sacramentis. Sustinentes autem primam opinionem dicunt, quòd illa virtus non est nisi quidam ordo ad aliquid. Sed hoc nihil est dictū, quia semper virtus nominat principium alicuius, præcipue prout sumitur hic pro virtute causæ. Ad aliquid autem, siue relatio non potest esse principium T.com.10. actionis, vel terminus, vt probatur in 5. phys. & ideo nullo modo ille ordo potest habere nomen virtutis, neque rationem. Et propter hoc dicendum aliter, quòd virtus agendi proportionatur agenti. Vnde alio modo oportet ponere virtutem agendi in agente principali: alio modo in agente instrumētali. Agens enim principale agit secundum exigentiam suæ formæ: & ideo virtus actiua in ipso est aliqua forma, vel qualitas habens completum esse in natura. Instrumētum autem agit vt motum ab alio, & ideo competit sibi virtus proportionata motui: motus autem non est ens completum, sed est via in ens, quasi mediū quid inter potentiam puram, & actum purum, vt dicitur in 3. T.com.6. physic. & ideo virtus instrumenti inquantum huiusmodi secūdum quod agit ad effectum vltra id quod competit sibi secundum suam naturam, nō est ens completum habens esse fixum in natura, sed quoddam ens incompletum, sicut est virtus immutandi vitum in aere inquantum est instrumentum motum ab exteriori visibili: & huiusmodi entia consueuerunt intentiones nominari, & habent aliquid simile eom ente, quod est Tex. 1. cō. 8. anima, quod est ens diminutum, vt dicitur 6. meta. Et quia sacramenta non faciunt effectum spiritualem, nisi inquantum sunt instrumenta: ideo virtus spiritualis est in eis non quasi ens fixum, sed sicut ens incompletum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ens incompletū quod est in anima, diuiditur contra ens distinctum per decem genera, vt patet in 6. meta. & ideo talia entia incompleta, per se Text. cō. 4. & 8. loquendo, non sunt in aliquo genere, nisi per reductionem: sicut motus quantum ad suam substantiam reducitur ad illud genus, in quo sunt termini motus sicut imperfectum ad perfectum, quāmuis ponatur in prædicamēto passionis, secundum quod importat ordinationem mouentis ad motum, vt dicit Com. 4. Commen. in 3. phys. Vnde & virtus hæc, quæ est in sacramentis, reducitur ad id genus, in quo est virtus completa principalis agentis, quæ est qualitas, vel in qua esset, si in genere esset: quia virtus increata non est in aliquo genere.

¶ Ad secundum dicendū, quòd instrumento datur virtus agēdi instrumentaliter dupliciter. Vno modo, quasi inchoatiue, quando instituitur in specie instrumenti, & ideo dicit Hug. quòd continet gratiam ex sanctificatione. Alio modo, datur cōplete, quando actu mouetur a principali agente, sicut quando carpentarius vtitur serra: & similiter complete datur virtus sacramentis in ipso vsu sacramentorum, nec est inconueniens, si virtus, quæ motui proportionatur, datur rei statim, vel post modicum deseruire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut virtus prædicta non potest poni in aliquo genere entis, nisi per reductionem: ita nec constituit in aliquo gradu boni, nisi per reductionem. Reducitur autem ad bona maxima, in quibus est gratia, quæ quodam modo est complementum ipsius virtutis, quasi finis eius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in re corporali non potest esse virtus spiritualis secundum esse completum: potest tamen ibi esse per modum intentionis, sicut in instrumentis motis ab artifice est virtus artis: & sermo audibilis existens causa disciplinæ, vt dicitur in libro de sensu, & sentato, cōtinet intentiones Cap. 2. animæ quodammodo: etiam in motu est virtus substantiæ separatæ mouētis, secūdū philosophos, & semen agit in virtute animæ, vt dicitur in 1. de generat. animalium. Cap. 20. circa finem.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd sicut virtus absoluta nō est complete in quolibet congregatorum ad vnam actionem, quā nullus per se perficere potest, sicut est de tractu nauis, sed est in omnibus simul inquantum sunt omnes loco vnius agētis, & sic virtus in eis existens suā retinet vnitatem: ita etiam est de instrumentis quando vnum non sufficit, & sic etiam est in aliis multis, quæ exiguntur ad sacramentum: quia in omnibus est illa virtus simul acceptis complete, in singulis autem incomplete.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd instrumentum prædicto modo virtutem non accipit, nisi secūdum quod principali agenti continuatur, vt virtus eius quodammodo in instrumentum transfundatur. Principale autem, & per se agēs ad iustificationem est deus, sicut causa efficiens: & passio Christi, sicut meritoria. Huic autem causæ continuatur sacramentum per fidem ecclesiæ, quæ & instrumentum refert ad principalem causam, & signum ad signatum: & ideo efficacia instrumentorum, siue sacramentorum, vel virtus est ex tribus, scilicet ex institutione diuina, sicut ex principali causa agente: ex passione Christi, sicut ex causa prima meritoria: ex fide ecclesiæ, sicut ex continuante instrumentum principali agenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus secundum quod homo, est causa meritoria nostræ iustificationis: sed secundum quod deus, est causa influens gratiam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd resurrectio est causa iustificationis quantum ad terminum ad quem, sed sacramenta magis respiciunt terminū a quo, & ideo directius respiciunt passionem, quæ ad peccati deletionem principaliter quasi satisfactio quædam ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fides dat efficaciam sacramentis inquantum causæ principali ea quodammodo continuat, vt dictum est: & ideo fides passionis, a qua immediate & directe sacramenta efficaciā habent, sacramentis efficaciā largitur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd quia omne agens agit sibi simile, ideo effectus agentis oportet quòd aliquo modo sit in agente. In quibusdam enim est idem secundū speciem: & ista dicitur agentia vniuoca, sicut calor est in igne calefaciente. In quibusdam vero est idem secundum proportionem, siue analogiam, sicut cū Sol calefacit. Est enim in Sole aliquid, quod ita facit cum calefacientem, sicut calor facit igne calidum: & secūdum hoc calor dicitur esse in Sole æquiuoce, vt dicitur in libro de substantia orbis. Ex quo patet, quòd illud quod est in effectu vt forma dans esse, est in agente inquantū huiusmodi vt virtus actiua: & ideo sicut se habet agens ad virtutem actiuam, ita se habet ad cōtinendam formam effectus. Et quia agens instrumentale non habet virtutem agendi ad aliquod eius completum, sed per modum intentionis, vt dictū est, & forma introducta a continetur in eo per modū intentionis, sicut sunt species colorum in aere, a quibus aer non denominatur coloratus: et hoc modo gratia est in sacramentis sicut in instrumento non complete, sed incomplete quantum ad quatuor. Primo, quia in instrumento nō est forma effectus secundum completam rationem speciei, sicut est in effectu iā completo, & in causa vniuoca. Secundo, quia est in eo per modum intentionis, & non secundum completum esse in natura, sicut forma effectus est in causa principali non vniuoca secundum esse perfectum in natura: quāmuis non secundum completam rationem illius speciei, siue formæ quam inducit in effectu, vt calor est in Sole. Tertio, quia non est in eo per modum intentionis quiescens, sicut sunt intentiones rerum in anima, sed per modum intentionis fluentis duplici fluxu, quorum vnus est de potentia in actū, sicut etiam in mobili est forma, quæ est terminus motus, dum mouetur vt fluens de potētia in actum. Et inter hæc cadit medium motus, cuius virtute instrumentum agit: talus de agente in patiens, inter quæ cadit medium instrumentum, prout vnum est mouens, & alterum motum. Quarto, quia sacramentum etiam instrumentaliter non attingit directe ad ipsam gratiam, vt dictum est, sed dispositiue.

De triplici genere exercitationis.

VNT autem exercitationum tres species, vna ad ædificationē animæ pertinet, alia ad corporis fomentum, alia ad vtriusque subuersionem. Cum igitur absque sacramentis, quibus non alligauit potentiam suam Deus, homini gratiam do-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia non est in sacramentis sicut in subiecto, sed sicut in causa dispositiua instrumentali: sed intentio illa, quæ & virtus dicitur, est in sacramento sicut in subiecto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pulchertime dictum est, gratiam contineri in sacramentis sicut in vase per quandā similitudinem. Sicut enim quod est in vase nō denominat vas, sed in eo cōseruatur, vt possit inde accipi cum libet: ita gratia, quæ continetur in sacramentis, non denominat ipsa, nec qualificat ea secundum aliquod esse completum, sed gratiam in eis accipere poterit, qui eis vti voluerit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd forma effectus, quæ est in agente principali, vel instrumentali non fit eadem numero in effectu, nec propter hoc frustra est: quia non ad hoc ordinatur, vt ipsamet in effectum fluat, sed vt ab ea, vel per eam similis fiat in effectu. Causa enim efficiens non reducitur in idem numero cum forma generati, sed in idem specie, vt patet in 2. phys. T.com.70.

¶ Ad quartum dicendum, quòd continere dicuntur, inquantum aliquo modo sunt causa ipsius.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 2. 26. distinct. dictum est, gratia gratum faciens est vna, & est in essentia animæ sicut in subiecto, & ab ipsa fluunt virtutes, & dona ad perficiendum potentias animæ, sicut etiam potentiæ fluunt ab essentia: & distinguuntur istæ virtutes secundum diuersos actus, ad quos oportet potentias animæ perfici. Similiter etiam a gratia illa, quæ est in essentia animæ, effluit aliquid ad reparandum defectus, qui ex peccato inciderunt: & hoc diuersificatur secundum diuersitatem defectuum. Sed quia huiusmodi defectus non sunt ita noti sicut actus, ad quos virtutes perficiunt: ideo hic effectus ad reparandum defectum non habet speciale nomen sicut virtus, sed retinet nomen suæ causæ, & dicitur gratia sacramentalis, ad quam directe sacramenta ordinantur, quæ quidem non potest esse sine gratia, quæ respicit essentiam animæ sicut nec virtutes. Sed tamen gratia, quæ est in essentia animæ, non potest esse sine virtutibus, & ideo virtutes in ea habent connexionem. Potest autem esse sine gratia sacramentali, & ideo gratiæ sacramentales connexionem habent. Et ita patet quòd gratia, quam sacramētum directe continet, differt a gratia quæ est in virtutibus & donis: quāmuis etiam illam gratiam per quandam continuationem contineant.

¶, vnies. artic. 3 & 4. D. 197 677

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia non est in sacramentis sicut in subiecto, sed sicut in causa dispositiua instrumentali: sed intentio illa, quæ & virtus dicitur, est in sacramento sicut in subiecto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pulchertime dictum est, gratiam contineri in sacramentis sicut in vase per quandā similitudinem. Sicut enim quod est in vase nō denominat vas, sed in eo cōseruatur, vt possit inde accipi cum libet: ita gratia, quæ continetur in sacramentis, non denominat ipsa, nec qualificat ea secundum aliquod esse completum, sed gratiam in eis accipere poterit, qui eis vti voluerit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd forma effectus, quæ est in agente principali, vel instrumentali non fit eadem numero in effectu, nec propter hoc frustra est: quia non ad hoc ordinatur, vt ipsamet in effectum fluat, sed vt ab ea, vel per eam similis fiat in effectu. Causa enim efficiens non reducitur in idem numero cum forma generati, sed in idem specie, vt patet in 2. phys. T.com.70.

¶ Ad quartum dicendum, quòd continere dicuntur, inquantum aliquo modo sunt causa ipsius.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 2. 26. distinct. dictum est, gratia gratum faciens est vna, & est in essentia animæ sicut in subiecto, & ab ipsa fluunt virtutes, & dona ad perficiendum potentias animæ, sicut etiam potentiæ fluunt ab essentia: & distinguuntur istæ virtutes secundum diuersos actus, ad quos oportet potentias animæ perfici. Similiter etiam a gratia illa, quæ est in essentia animæ, effluit aliquid ad reparandum defectus, qui ex peccato inciderunt: & hoc diuersificatur secundum diuersitatem defectuum. Sed quia huiusmodi defectus non sunt ita noti sicut actus, ad quos virtutes perficiunt: ideo hic effectus ad reparandum defectum non habet speciale nomen sicut virtus, sed retinet nomen suæ causæ, & dicitur gratia sacramentalis, ad quam directe sacramenta ordinantur, quæ quidem non potest esse sine gratia, quæ respicit essentiam animæ sicut nec virtutes. Sed tamen gratia, quæ est in essentia animæ, non potest esse sine virtutibus, & ideo virtutes in ea habent connexionem. Potest autem esse sine gratia sacramentali, & ideo gratiæ sacramentales connexionem habent. Et ita patet quòd gratia, quam sacramētum directe continet, differt a gratia quæ est in virtutibus & donis: quāmuis etiam illam gratiam per quandam continuationem contineant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia gratum faciēs, prout est in essentia animæ, est vna: sed secundum quod fluit ad effectus potentiarum tollendos, & potentias perficiendas, multiplicatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gratia virtutum opponitur peccato, secundum quod peccatum continet inordinationem actus: sed gratia sacramentalis opponitur ei, secundum quod vulnerat naturale bonum potentiarum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd recessus a peccato, prout opponitur virtuti, & accessus ad perfectionem virtutis pertinet ad eandem gratiam, non autem recessus a peccato secundum quod vulnerat naturam: quia requirit specialem medicinam, sicut in morbo corporali etiam patet.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacramenta veteris legis gratiam conferrent.

3. q. 62. artic. 6.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta veteris legis gratiam conferebant. Vt enim supra dictum est, sacramenta a sacrando dicuntur, sicut ornatus ab ornando, & munimenta a muniendo: sed sine gratia non potest aliquid sacrari: ergo sacramenta veteris legis gratiā conferebant.

¶ 2 Præt. In canone Missæ fit oratio, vt sacrificium ecclesiæ deo sit acceptum, sicut sacrificia antiquorum accepta fuerunt, & Dan. 3. petitur vt sacrificium humiliati, & contriti spiritus suscipiatur a deo sicut holocaustum arietum, & taurorum: sed sacrificium ecclesiæ, & sacrificium contriti spiritus gratiam conferunt. ergo & sacramenta veteris legis gratiā conferebāt.

Vbi supra, vt citatū ē 4. 2. q. 3. in oppos. falsi.

¶ 3 Præt. Hug. de sanct. Vict. dicit, quòd ex quo homo ægrotare cepit, deus in sacramentis suis medicinam parauit: sed medicina non potest exhiberi contra morbū peccati nisi per gratiam. ergo sacramenta antiquorum gratiam conferebant.

¶ 4 Præt. Homo periculosius infirmabatur in affectu per concupiscentiam, quàm in intellectu per ignorantiam: sed sacramenta contra ignorantiam figurabant futuram salutem. ergo multo amplius contra concupiscentiam gratiam conferebāt.

¶ 5 Præt. Impossibile est sine gratia satisfacere: sed sacramenta veteris legis erāt satisfactoria, vnde pro diuersis peccatis diuersa sacrificia iniungebantur in lege, vt patet Leuitic. 16. & 17. ergo gratiā conferebant.

De differentia sacramentorum ueterum, & nouorum.

IAM videre restat differentiam sacramētorum veterum, & nouorum,

SED CONTRA. Hebr. 10. Impossibile est sanguine hircorum, & taurorum auferri peccata: sed gratia tollit peccatum. ergo antiqua sacramenta gratiam non conferebant.

¶ 2 Præt. Per gratiam est vita animæ: sed de præceptis veterum sacramentorum dicitur Ezech. 20. Dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in quibus non viuent. ergo gratiam non conferebant.

VLTERIVS. Videtur quòd eorum vsus non erat meritorius. Nihil enim est meritorium, nisi sit deo acceptum: sed sacramenta illa non erat deo accepta. super illud enim Esaiæ 1. Sanguinem hircorum nolui, dicit glos. præterito vetus tempore ostendit se numquàm sacrificia Iudæorum amasse. ergo eorum vsus non erat meritorius. II

¶ 2 Præt. Nullum opus inutile est meritorium: sed occisio tot animalium erat omnino inutilis. ergo non erat meritoria.

¶ 3 Præt. Nihil efficit nisi hoc, quod a deo institutum est: sed illa sacramenta imposuit deus in onus, sicut in litera dicitur. ergo eorum exercitium meritorium non erat.

¶ 4 Præt. Origenes dicit, quòd illa ratione permisit deus hoc sibi fieri, qua permisit libellum repudij: sed libellus repudij semper malus fuit, & numquàm meritorius. ergo nec prædictorū sacramentorum vsus.

SED CONTRA. Dicit Beda, quòd sacramenta veteris legis suo tempore custodiæ vitam conferebant æternam: sed nihil perducit ad vitam æternam, nisi sit meritorium. ergo erāt meritoria. Super 10. cap. Marc.

¶ 2 Præt. Omnis actus virtutis formatæ est meritorius: sed vsus sacramentorum veteris legis erat actus latriæ, quæ in sanctis viris charitate formata erat. ergo erat meritorius.

VLTERIVS. Videtur quòd non purgabant ab immunditiis carnis. Aut enim illæ immunditiæ sunt pure corporales, aut spirituales: a corporalibus pure non mundabant, immo magis inquinare videbantur. Similiter nec a spiritualibus, quæ spirituales ab anima in corpus fluxe, quia secundū Aug. Non inquinatur corpus, nisi prius anima inquinata fuerit: dicta autem sacramenta animam non mundabant, cum gratiam non conferrent. ergo neque carnem. III D Ex li. de spiritu, & anima. ca. 48. & ex li. 1. de ciuitate dei, cap. 13. & adhuc expressius in lib. de continentia, capit. 2.

¶ 2 Præt. Inter omnia sacramenta veteris legis magis erat purgatiuum cinis vitulæ aspersus: sed hic magis immundabat, quàm purgaret, quia sacerdos, qui vitulum immolauerat, immundus efficiebatur, vt patet Numer. 19. ergo nec alia sacramenta purgabant.

¶ 3 Præt. Sacramēta nouæ legis sunt maioris efficaciæ, quàm sacramenta veteris legis: sacramenta autem nouæ legis non purgant ab irregularitatibus. ergo nec sacramenta veteris legis ab eis purgabant, quas irregularitates Magister hic exponit immunditias carnis.

SED CONTRA est, quod dicitur Heb. 9. Sanguis hircorum, & sanguis vitulæ asperius inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. E

¶ 2 Præt. Sicut sacramenta nostra dicuntur spiritualia, ita & illa carnalia dicebantur, Hebr. 9. Habuit prius testamentum iustificationes culturæ. glos. non veras & spirituales, sed pro modo culturæ carnales: sed sacramenta nouæ legis purgant ab immunditiis spiritualibus. ergo illa purgabant ab immunditiis carnis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in sacramento est duo considerare, scilicet ipsum sacramentum, & vsum sacramenti. Ipsum sacramentum dicitur a quibusdam opus operatum: vsus autem sacramenti est ipsa operatio, quę a quibusdam opus operans dicitur. Cum ergo dicitur sacramentum, per se loquendo, gratiam conferre, vel non conferre: iustificare, vel non iustificare, referendum est ad opus operatum. De opere autem operato in sacramentis veteris legis duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd in illis sacramentis opus operatum erat signum sacramentorum nouæ legis, & passionis Christi, a quo efficaciam habent: & ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud opus operatum erat cum quadam protestatione fidei, & ideo indirecte, & ex consequenti habebat iustificare, quasi mediantibus nostris sacramentis per ea significata a deo significationem habencia, vt dicit Hugo de sancto Victo. Nostra autem sacramenta directe, & immediate iustificant, quia ad hoc directe sunt instituta. Sed hæc opinio non videtur conuenire dictis sanctorum. Dicunt enim quòd lex erat occasio mortis, inquantum offendebat peccati, & gratiã adinuicem non cõferebat. Nec differt quãtũ ad hoc, quasi tercunq; vel directe, vel indirecte gratia cõferrent. Et præterea, si hoc nulla esset, vel valde modica præeminentia sacramentorum nouæ legis ad sacramenta veteris legis: quia etiam sacramenta noua legis a fide, & significatione causandi efficaciam habent, vt dictum est. Et ideo alii dicunt, & melius, quòd nulla ratione sacramenta ipsa veteris legis, idest, opus operatum, in eis gratiam conferebat excepta circuncisione, de qua post dicetur.

Vgo de S. Vict. lib. 1. de sacramẽtis; par. 11. c. 5.

*Super Ps. 73. tom. 8.

Dist. immediate sequẽti.

SECVNDVM hoc ergo. Ad primum dicendũ, ipsanctificatio quãdoque importat emundationem, & confirmationem spiritualem, quæ fit per gratiam, & sic sacramenta veteris legis non dicebantur sacramenta, nisi quasi signa sanctificantiũ, vt dictum est. Alio modo, sanctificatio importat mancipationem alicuius ad aliquod sacrum, & sic dicebantur sacramenta, & quasi sanctificantia: quia per ea fiebat quædam idoneitas ad sacros vsus & in templo, & in vasis, & in ministris, & in populo. Et per hunc etiam modum apud gentiles dicebantur sacramenta militaria, quibus homo mancipabatur officio militari, quod sacramentum reputabant, sicut & omnia quæ ad communitatem pertinebant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa oratio in canone Missæ non attenditur quantum ad ipsa operata, quia hoc sacrificium magis placet, quam illa: sed petit vt deuotio ipsius offerentis placeat, sicut illorum placuit. Et similiter Daniel comparat sacrificium, quale tunc poterat offerre, ad deuotionem illorum, qui sacrificia in lege præcepta in Hierusalem cum magna deuotione obtulerant.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sacramenta veteris legis dicebantur medicinæ quantum ad significationem, & non quantum ad collationem gratiæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd homo tempore legis naturæ relictus est sibi quantum ad cognitionem, & per ignorantiam errauit in idolatriam lapsus: vnde vt quantum ad omnia se infirmum inueniret, oportebat vt instructus per legem, & sacramentorum eius significationem se impotentem cognosceret sine auxilio gratiæ: & ideo congruum fuit, vt illa sacramenta gratiam non conferrent, vt sic salus a solo Christo expectaretur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quãmuis illa sacramenta peccata non diluerent quantum ad maculam, quia gratiam non conferebant, diminuebant tamen reatum, inquantum onerosa erãt: & ideo satisfactorta esse poterant præsuppositа gratia ex fide mediatoris ei collata.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd de vsu sacramentorum, qui opus operans a quibusdam dicitur, est etiã duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd vsus ipse non erat meritorius, etiamsi in fide & charitate fieret, & hoc videtur magister in litera dicere. Sed hoc videtur absurdum, quòd labores sanctorum patrum in huiusmodi sacramentis deo accepti non fuerint, & quòd opus virtutis possit esse non meritorium, & ideo communiter tenetur, quòd vsus eorum meritorius esse poterat, si ex charitate fieret. Aliqui tamen excusant magistrum dicentes, quòd ipse intellexerit ipsa opera operata non iustificare quantumcunque in charitate fierent, quãmuis ipsa operatio ex charitate facta possit esse meritoria in eo, qui est in statu merendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacrificia illa per se loquendo, nunquam fuerunt deo accepta, quia gratiam non conferebant, per quam deo aliquid est acceptum, sed per accidens erant & accepta, & non accepta. Accepta quidem propter significationem, & deuotionem offerentium: sed non accepta, & abominabilia propter peccata, & abusum offerentiũ, & qa eadem idolis immolabantur, & sic inquantum erant deo accepta, poterant esse meritoria.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãmuis occisio animalium esset secundum se inutilis, tamen inquantum ordinabatur ad cultum dei, ex diuina institutione vtilis erat, & eius vtilitates tanguntur in glo. Roman. 5. Lex data est ad domandum superbum, vt scilicet deo offerret potius, quam idolis: ad flagellandum durum, inquantum erat ad satisfactionem: ad instruendum insipientem, ratione significationis: ad ostensionem delictis, & humanæ infirmitatis, & hoc respondet primis duobus: ad manifestationem & testimonium gratiæ, & futurorum significationẽ, & hoc exponit tertium.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd lex secundum August. data est quantum ad huiusmodi sacramenta duris, & superbis in flagellum & onus, vt oneratis diuinis sacrificiis non liberet eis ad idolatriam declinare: sed perfectis in signum, & paruulis in pædagogum, & quantum ad hoc poterat esse eorum vsus meritorius.

Super Iosuẽ. 5. tract. 10. Tom. 9. De nupt. & concup. c. 11. in fine. Tom. 7.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ magister loquitur de illis sacrificiis, secundum quod habebant aliquam rationem displicentiæ ex hoc, quòd idolis immolabantur: & quantũ ad hoc non habebant rationem meriti.

¶ AD VERTIAM quæstionem dicendum, quòd veteris legis intentio erat homines ad timorem, & reuerentiam dei inducere, & a carnalibus ad spiritualia trahere paulatim: & ideo instituit multa impedimenta, quibus homines ab vsu illorum sacramentorum frequenter impedirentur, & vt sic magis in reuerentia haberentur, quia omne rarum charum: & sic etiam paulatim a carnalibus obseruantiis dissuescerent, quandoque totaliter abstrahendi in tempore gratiæ. Et hæc impedimenta immunditiæ carnis dicebantur, quibus homo corporaliter accedere ad sancta idoneus efficiebatur, & ab his carnis immunditiis sacramenta legis purgabant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd immunditiæ illæ non erant spirituales quasi a peccato causatæ semper, sed quasi a sacramentis prohibentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacerdos lauabat manus & vestimenta, ne cum manibus sanguinolentis, & cinerosis alia tangeret, & quia sacrorum ad comunnia non debet esse commissio: vnde etiam vncti chrismate manus lauant, & abstergunt. Immundus autem reputabatur propter tria. Primo, vt sacerdotes essent sub onere, sicut & alii. Secundo, ad tollendum superbiam sacerdotum de hoc, quòd alios sanctificabãt. Tertio, ad signandum quod sacerdos noui testamenti propter maximam sanctitatem sacrificii semper debet se idoneum reputare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in noua lege non sunt irregularitates tot sicut in veteri lege, nec sunt nisi in ministris ecclesiæ, in quibus requiritur maxima idoneitas propter sacramentorum sanctitatem: ideo tales irregularitates non ita facile abstergunturs.

q. 2. ar. 1. ad primum.

EXPOSITIO TEXTVS.

BSERVANTIAE *ceremoniales*. Cæremoniaelia dicuntur, quæ secundum se non habent causam manifestam ipsorum factorum, quãmuis possint habere causam, manifestam suæ institutionis. Dicitur autem cæremonia, quasi munia Cæreris, quę erat dea frugũ: quia ei prius sacrificia instituta sunt, & exinde translatũ est nomen ad omnem diuinum cultum. Vel sicut dicit Valerius Maximus, dicuntur a Cære oppido, in quo prius Romani suos ritus instituerunt. Mundabantq̃ etiam interdum a corporali lapsu. i. mũdatum ostendebant, quando signa, quæ apparuerant, cessabant. *Sine medio deum videbant*, idest, diuinorum cognitionem non ex sensibilibus signis accipiebant, sed per infusionem. Et de hoc in 2. lib. dist. 24. dictum est.

DIVISIO TEXTVS.

POST QVAM determinauit magister differẽtia sacramentorum veteris, & nouæ legis, hic determinat de quodam sacramento veteris legis, scilicet circuncisione, quod cum sacramentis nouæ legis aliquam conuenientiam habet, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de circuncisione. In secunda, mouet quandam quæstionem circa prædeterminata, ibi. *Si uero quæritur &c.* Prima, in tres. In prima, determinat efficaciam circun-

circuncisionis. In secunda, institutionem ipsius, ibi. *Hic dicendum est in quo instituta, &c.* In tertia, determinat de mutatione ipsius per baptismum, ibi. *Ideo autem mutata est &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit quam efficaciam circuncisio habeat. Secundo, ostendit quòd eandem efficaciam contra originale habebant quædam remedia ante præceptum de circuncisione datum, ibi. *Quæritur autem de uiris &c.*

QVAESTIO SECVNDA.

B

Hic quæruntur sex.

¶ Primo, De necessitate circuncisionis.
¶ Secundo, Quibus competeret.
¶ Tertio, De his, quæ ad circuncisionem requirebantur.
¶ Quarto, De efficacia circuncisionis.
¶ Quinto, De mutatione ipsius.
¶ Sexto, De remedio, quod circuncisionem præcessit.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum necessarium fuerit circuncisionem dari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium circuncisionem dari. Sapientis est enim facere aliquid quanto breuius potest: sed per fidem, & sacramenta legis naturæ sufficienter originale purgabatur. ergo non oportebat in remedium originalis circuncisionem dari.

¶ 2 Præt. Peccato originali, quia ex alio contractum est, non debetur pœna sensibilis, nec expiatio per satisfactionẽ: sed circũcisio pœnam sensibile habebat. ergo non erat conueniens remedium contra originale.

SED CONTRA. Circuncisio est signaculum fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahę. Ro. 4. sed conueniens fuit illã fidem significari, cuius oportet nos omnes imitatores existere. ergo congruum fuit circuncisionem dari.

II VLTERIVS videtur, q̃ non debuerit dari ante legem scriptam, quia in lege naturæ nõ erat aliqua distinctio, cum lex cõis omnibus esset: sed circuncisio signum distinctionis est, quia secũ debebat dari ante legem scriptam.

3. part. 70. ar. 2. Libro de fide Orthodoxa c. 26.

¶ 2 Præt. Præcepta quæ non sunt indita rationi naturali, debent ad populum per ministrorum officium trahi: sed circuncisio non erat de dictamine legis naturalis. ergo cum ante legem scriptam non esset ministrorum distinctio, videtur q̃ tunc dari non debuerit.

SED CONTRA. Circuncisio, secundum Apostolum, est signum fidei: sed etiam ante legem scriptam erat distinctio fidelium a non fidelibus. ergo tunc oportebat eis dari.

III VLTERIVS Videtur q̃ non debuerit differri vsque ad tempus Abrahæ, quia etiam ante ipsum erant fideles ab infidelibus distincti: sed circuncisio est signum fidei. ergo ante tempus Abrahæ dari debuit.

Rom. 4. Vbi supra. 3. q. 70. art. 4. ad.

¶ 2 Præt. Circuncisio maiorem habet efficaciam, quàm sacramenta legis naturæ, alias postea instituta non fuisset: sed non minor erat necessitas efficacis remedii ante Abraham, quàm post. ergo etiam ante eum dari debuit.

SED CONTRA. Fides, quæ sacramentis efficaciam significandi dat, est fides mediatoris, vt supra dictum est: sed Abrahę primo dictę sunt repromissiones de mediatore ex semine eius nascendo. ergo ei primo signum fidei distinctum dari debuit in generationis membro.

Ad Gal. 4.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ circuncisio primo & principaliter necessaria fuit ad expressiorem significationem, quàm sacramenta præcedentia fuissent. Oportuit.n. q̃ secundum processum temporis, sicut explicatio fidei crescebat, ita crescerẽt distinctio signorum sacramentalium. Habet autem circuncisio expressam similitudinem ablationis originalis peccati, quantũ ad quatuor. Primo, quantũ ad membrum generationis, per quam originale transfunditur. Secundo, quantum ad figuram circularem, in qua significatur circulus, qui est in processu originalis infectionis, secundum quod persona corrumpit naturam, & natura personam. Tertio, quantum ad pœnam, quæ erat in circuncisione contra delectationem concupiscentiæ, in qua præcipue viget fomitis virtus. Quarto, quantum ad sanguinis effusionem, in quo significatur passio Christi, per quam prò originali satisfaciendum erat. Et quantum ad hanc vtilitatem distinguitur circuncisio, quod est signaculum curationis ab originali. Sed ex consequenti fuit alia vtilitas circuncisionis, scilicet distinctio fidelis populi ab infideli propter eidem eius, cui data fuit circuncisio: & quantum ad hoc distinguitur Dama. circuncisionem sic. Circuncisio est signum determinans Israel a Gentibus, cum quibus conuersabatur. Habuit etiam mysticam significationem, & moralem, quia erat signum castitatis seruandæ: & allegoricam in quantum significabat purgationem per Christum futuram: & quasi anagogicam inquantum significabat depositionem corruptibilitatis, & carnis, & sanguinis in resurrectione.

Vbi supra. Gene. 17. Vbi supra. De fide orthodoxa. c. 26.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd has vtilitates habuit circuncisio præ sacramentis legis naturæ, & ideo post illa institui debuit.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ pœna illa non erat ad satisfactionem, sed tantum ad significationem.

AD SECVNDAM quęstionem dicendum, q̃ lex scripta non debuit dari diuinitus, nisi populo fideli, & ideo oportuit populum fidelem prius congregari, & ab aliis distingui, quàm lex diuinitus ei daretur. Hoc autem non poterat fieri, nisi per aliquod signum, in quo fideles ad inuicem conuenirent, & ab aliis distinguerentur, quod ad circuncisionem pertinet: & ideo ante legislationem debuit circuncisio dari.

D. 349

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio erat quodammodo legis naturæ, inquantum tempore legis naturæ data fuit: & quodammodo legis scriptæ, inquantum ad ipsam præparabat. Dispositiones autem distinctionẽ habent penes ea, ad quę disponunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum originale a nobis nõ habemus, sed aliunde, & ideo aliunde totaliter remedium habet nobis non cooperantibus, scilicet a deo. Et propter hoc sacramentum, quod in remedium originalis erat a deo immediate, præcipi debuit, sicut circuncisio, & baptismus: secus autem est de sacramentis legalibus, quæ erant instituta ad satisfaciendum pro actualibus.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ex corruptione peccati originalis humanum genus circa tempora Abrahę, vsque ad profundissima peccatorum venerat, scilicet in infidelitatem, & turpissimum vitium contra naturam: & ideo tunc temporis primo conuenienter promissionem fieri manifestam de semine nascituro, in quo omnes gentes benedicerentur, & a peccatis mundarentur. Tunc etiam oportebat in significationem, aliquod exemplum fidei hominibus proponi contra infidelitatem, tunc signa castitatis dari contra corruptissimam concupiscentiam: & ideo Abrahæ primo data est circuncisio in signum paternitatis, vt ex quo nasciturus erat peccatorum destructor etiam in signum fidei, & distinctionis ab infidelibus, & in signum castitatis & munditiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ante Abraham fere oẽs fideles erant, circa tẽpora in eius dicitur idolatria incœpisse.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quia tunc temporis corruptio in ęgis inualuerat, ideo etiã tunc oportebat efficacius remedũ dari.

ARTICVLVS II.

b Vtrum omnibus populis debuerit circuncisio dari.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd omnibus populis circuncisio dari debuerit. Data est enim in remediũ contra originale: sed morbus iste communis omnibus erat. ergo & medicina debuit esse communis.

¶ 2 Præt. Circuncisio data est in signũ fidei: sed Abrahę fidẽ imitari omnes tenebantur, ꝛc fides semper fuit de necessitate salutis. ergo omnibus circuncisio dari debuit.

¶ 3 Præt. Gen. 17. dicitur. Hoc est pactum, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post ꝛc. Circuncidetur in vobis omne masculinum: sed de semine Abrahæ multi populi processerunt præter filios Israel, sicut Ismaheliæ, Idumæi. ergo non solũ filius Israel circuncisio competebat.

SED CONTRA. Circuncisio erat signum fidei: sed vnus tantum populus erat in quo fides & cultus dei remansit, cæteris per idolatriam depranatis. ergo eis tantum circuncisio competebat.

¶ 2 Præt. Circuncisio significabat medicinam futuram per Christum: sed tantum ex vno populo, scilicet Israel, Christus nasciturus

Universidad de Deusto
Biblioteca

scituros erat, ergo tantum illi populo circuncisio competebat.

VLTERIVS videtur quòd debuit hoc remedium etiam mulieribus communiter dari. Circuncisio n. data erat in medicinã contra primam transgressionem: sed prima transgressio incepit a femina ergo & feminis remedium dari debuit.

¶ 2 Præt. Vbi eadẽ causa, & idem effectus sed eadem causa in viris est, vt circuncisio eis daretur, & in mulieribus, q̃ & ipsæ ad populum dei pertinent, & in eis corruptio originalis est, ergo eis remedium dari debuit.

SED CONTRA. Hugo. de sancto Victo dicit, quòd solis masculis data est circuncisio carnis, q̃a sacra scriptura p̃ masculinum sexum animam, per feminam vero carnem significare consueuit, vt. s. ostenderetur, q̃ illa circuncisio animam sanctificationem contulit, non abstulit carnis corruptionem.

VLTERIVS videtur q̃ Christo circuncidi non competebat. Sabbathi. n. obseruatio vicinior erat præceptis moralibus, inter quę etiam computatur, quàm circuncisio: sed Christus sabbathum literaliter non obseruabat, vnde dicebant de ipso, Ioh. 9. Non est hic homo a deo qui sabbathum non custodit. ergo nec circuncisionẽ seruare debuit.

¶ 2 Præt. Heb. 7. dicit glo. quòd Christus in lumbis Abrahæ decimatus non fuit, quia decima figurabat medicina originalis, quod in Christo nõ fuit: sed similiter circuncisio, vt dictũ est, significat emundationem ab originali. ergo Christo non competebat.

SED CONTRA. Gal. 4. Misit deus filium suum natum de muliere factum sub lege: ed illis qui sub lege erant, competit circuncisio. ergo & Christo.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ sicut peccatum per Adam in omnes transiuerat, ita oportebat p̃ Christum in omnes sanctificationem a peccato transire, vnde ad præroganiuam sanctitatis eius insinuandam, oportebat quicquid ad Christum pertinebat, speciali sanctitate pollere. Et ideo in populo, de quo Christus nasciturus erat, oportebat specialiter cultum dei esse, & ipsum apud eos signari. Et quia circuncisio est signum distinguens populum dei ab aliis, ideo oportebat populo Israel specialiter circuncisionem datam esse non solum quantum ad illos, qui de stirpe Iacob erant, sed quantum ad omnes, qui ad populum illum qualitercunque pertinebant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio erat remedium contra originale cum significatione sanctificationis nasciturí feminis, propter quod erat in membro generationis: & ideo hoc remedium illi tantum populo cõpetebat, ex quo Christus nasciturus erat. Apud alios autem manebant adhuc eadem remedia, quæ fuerant ante circuncisionem data: quia eis nõ oportebat specialia sanctitatis documenta & remedia dare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ad omnes teneretur ad habendum fidem, quam habuit Abraham, non tamen omnes tenebantur imitari Abraham in fide, quia nec ad omnes notitia Abrahæ venerat, nec omnibus erat datus vt exemplum imitabile nisi mediante semine, in quo omnes gentes benedictionem Abrahæ consecuturæ erant: & ideo circuncisio, quæ erat signum fidei Abrahæ, non omnibus populis competebat.

¶ Ad tertium dicendum, quod quantum ad promissionem factã Abrahę, separatus est per electionem dei Isaac ab Ismahele, & Iacob ab Esau, vt patet Ro 9 non autem aliqua segregatio facta est in filiis Israel: & ideo omnes filii Israel pertinebant ad populum dei peculiarem, & propter hoc illis solis circuncisio competebat, quasi nunquàm a familia Abrahæ separatis. Ismahel, & Esau tenebantur ad circuncisionem, quamdiu erant in familia parentum, non autem post recessum ab eis.

*In Homilia. Inc. 22. Postquam consumati sunt.

Hug. de sancto Vict. libro. 1. de sacramentis par. 12. cap. 2. circa medium.

De viris qui fuerunt ante circuncisionem, & de feminis quæ fuerunt, et ante et post.

Æritur etiam de viris, qui fuerunt ante circuncisionem, & de feminis quæ fuerunt ante & post, quod remedium contra peccatum habuerint. Quidam dicunt sacrificia, & oblationes eis valuisse ad remissionem peccati. Sed melius est dicere illos qui de Abraham prodierunt, per circuncisionem iustificatos: mulieres vero per fidem, & operationem bonam uel suam, si adulte erant: vel parentum, si paruulæ. Eos vero qui fuerunt ante circuncisionem paruulos, in fide parentum: parentes vero per virtutem sacrificiorum, scilicet quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificiis iustificatos. *Vnde Gregorius: Quod apud nos ualet aqua baptismi, hoc egit apud ueteres vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium circuncisionis.

*Dist. Libro 4. Moral. c. 2.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ iam patet, quòd non est eadem causa & viris, & mulieribus quantum ad hoc, quòd circuncisio contra originale ordinatur. Similiter etiam nec quantum ad hoc, quòd distinctiuum, & signum populi fidelis ab infideli: quia principaliter populi distinctio est ex parte virorum, quia mulieres viris subiectæ sunt: & ideo etiam apud Hebræos non computabantur genealogiæ ex parte mulierum, sed ex parte virorum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ Christo circuncisio competebat non propter indigentiam, sed propter decentiam, cuius potest in Christo multiplex ratio assignari. Prima est, vt ipse se ostenderet filium Abrahæ, cui præceptum circuncisionis erat factum, & promissio nascituri seminis, & sic dei promissionem impletam insinuaret. Secunda, vt circuncisionẽ, sicut & alia legalia suscipiens, ab onere legis nos liberaret. Tertio, vt fratrem Iudæorum se ostenderet, ne haberent iusta occasionem ipsum repellendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Christus in pueritia in nullo ab aliis pueris legalibus fuit quantum ad exteriorem conuersationem: & ideo omnia quæ ad pueros pertinebant in veteri lege, in se implere voluit. Sed quando iam ad perfectam ætatẽ peruenit, ostendere debuit se dominum legis esse, & legem vsq; ad ipsum impositam fuisse: & ideo in quibusdã supra legẽ operatus est, sicut de obseruatione sabbathi, & in tactu leprosi.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ decimatio erat actus iustitiæ legalis, quantum ad illos qui in lumbis Abrahæ decimabantur, & ideo Christo non competebat, quia ab originali immunis fuit: sed circuncisio etiam habet alias causas præter significationem in illis, qui circunciduntur, & ideo non est similis ratio de vtroque.

K

ARTICVLVS III.

Vtrum dies octauus ad circuncisionem requireretur.

AD tertium sic proceditur. Videtur q̃ octauus dies non requireretur ad circuncisionẽ. Alia enim remedia contra originale data fuerunt in lege naturæ, siue in lege gratiæ, tempus determinatum non habent. ergo nec circuncisio habere debuit ad idem data.

¶ 2 Præt. Poterat contingere, q̃ dies octauus erat dies sabbathi: sed in die illo præcepta erat quies ab exterioribus operibus. ergo non erat de necessitate circuncisionis, q̃ octauo die fieret.

¶ 3 Præt. Illi qui vagati sunt in deserto, non fuerunt octauo die circũcisi, sed postea vt patet Iosue in Galgala Iosue. 5. & profuit illis circuncisio, nec illis ob fuit ad transgressionem, vt videtur qui in deserto mortui sunt incircuncisi. ergo determinatio temporis non est de necessitate circuncisionis.

¶ 4 Præt. Sicut præterminiẽ determinatum tempus si præuenitur, ita & si tardetur: sed Proseliti circuncidebantur post octauũ diem, & eis valebat. ergo & pueri poterant ante octauum diem circuncidi, & eis valere.

SED CONTRA. Circuncisio non habebat efficaciã, nec obligationẽ nisi ex præcepto diuino: sed circuncisio fuit in præcepto secundum determinatum tempus, Gen. 17. Infans octo dierũ circuncidetur in vobis. ergo & determinatũ tempus erat de necessitate circuncisionis.

¶ 2 Præt. Significatio est de necessitate sacramenti: sed octaua dies facit ad significationem. ergo est de necessitate ipsius.

Gen. 17.

Iosue 5.

II VLTERIVS. Videtur quòd determinatio membri nõ fuerit de necessitate circuncisionis. In sacramentis enim signum debet respondere signato: sed purgatio originalis, quæ significatur per circuncisionem, non est ẽ aliquam partem determinatam, sed secundum totum. ergo nec circuncisio debet aliquam parte determinatam habere.

¶ 2 Præt. Sacramẽta maximam honestatem in se habere debent: sed membra generationis videntur esse turpia & verecunda. ergo non decuit vt in illo membro determinate aliquod sacramẽtum daretur.

SED CONTRA est, quod dicitur Gen. 17. Circuncidetis carnem præputii uestri &c.

III VLTERIVS Videtur quòd cultellus lapideus sit de necessitate circuncisionis. Circuncisionẽ n. baptismus successit: sed determinatum instrumentum ablutionis, scilicet aqua, est de necessitate baptismi. ergo & determinatum instrumentum incisionis esse debuit de necessitate circuncisionis, & præcipue propter significationem, quæ in litera ponitur: ergo ratio enim est de ratione sacramenti.

Greg. Homilia. 10.

¶ 2 Præt. Greg. dicit super Eze. In sanctorũ vita cognoscimus quid in scriptura intelligere debeamus: sed sancti, & præcipue legislatores lapideo instrumento fecerunt circuncisionem, sicut legimus Iosue 5. & Exo. 4. de Moyse. ergo lapideum instrumentum erat de necessitate præcepti.

SED CONTRA. Circuncisio non habebat vim nisi ex diuina institutione: sed in eius institutione, quę tangitur Gen. 17. nulla fit mentio de instrumento lapideo. ergo non fuit de necessitate circuncisionis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ circuncisio & erat in præcepto, & erat sacramentum. Octaua ergo dies erat de necessitate circuncisionis, quantum ad obligationẽ præcepti, ita q̃ tens transgressionis erat, qui illud tempus non obseruabat. Sed non erat de necessitate eius, quãtum ad efficaciam sacramentis: quia etiam in alio tempore circuncisio facta suũ effectum sacramentalem habebat. Sicut etiam accidit de ministrantibus nostra sacramenta, qui seruant materiam & formam debitam, & omittunt aliquid de ritu ad solemnitatem sacramenti ab ecclesia instituto. Determinationis autem huius temporis causa est & mystica quæ tangitur in litera, & literalis quæ tãgitur a Rabi Moyse: quia puer ante octauũ diem est ita tener quasi in ventre matris, & ideo sicut animalia non offerebantur propter prædictam causam ante octauum diem, ita nec puer circuncidebatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd remedium, quod præcesset circuncisionem, computatur simpliciter inter sacramenta legis naturæ, quæ non habebant tantam determinationem, secundum Hug. de sancto Victo, quantam habent sacramenta legis scriptæ, ad quam quodammodo pertinet circuncisio. Remediũ autem quod circuncisionem sequitur. s. baptismus, est magis generale, & perfectius, nec debuit ita restringi: & ideo non est similis ratio de circuncisione, & aliis.

Hug. de sancto Victo. lib. 1. par. 11. c. 3. 4. & 5.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dies sabbathi non impediebat circuncisionem. Non enim erat opus pure corporale, sed sacramentale, sicut & sacrificia, quæ in sabbatho offerri licebat: & ideo dicitur Io. 7. Circuncisionem accipit homo in sabbatho, & non soluitur lex Moysi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illis qui in deserto vagabantur, dispensatio præcepti facta est propter necessitatem, quæ tangitur Iosue 5. quia scilicet nesciebant quando castra mouenda essent, & ideo quia non erat necesse, eos tunc aliquod signum distinctionis habere, vt Damasc. dicit, quando scorsum ab aliis hominibus habitabant: & tamen quantum ad aliquos qui ex negligentia, vel concupiscentia præterminiebãt, dicit Aug. quòd in obedientiam incurrebant. Non autem constat, quòd aliqui de illis, qui i deserto nati sunt, in deserto mortui sunt: & videtur probabile quòd non, quia dicitur in psal. 104. Nõ erat in tribubus eorum infirmus. Vnde illi qui de Aegypto egressi sunt, qui circuncisi erant, mortui sunt: & ita nullus est ibi mortuus incircũcisus. Si tã aliqui incircũcisi mortui sunt, idẽ dicendũ est de eis, & de illis qui ante circuncisionis institutionẽ moriebant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd magister videtur sentire in litera, q̃ licebat imminente mortis articulo diem præuenire. Quidam vero dicunt Hug. de sancto Victo. sequentes, quòd nõ erat necessitas diem præueniendi, quia illis qui ante octauum diem moriebantur valebat ad salutem remedium, quod ante circuncisionem fuerat, quod adhuc efficaciam habebat: & hoc confirmant per Iudæos qui nunc sunt, qui nunquàm ante octauum diem circunciduntur, & per glo. Prouer 4. super illud. Vnigenitus eram coram matre mea quæ dicit, quod alius filius Berlabee parvulus non computatur, quia ante octauum diem mortuus nominatus non fuit, & per consequens nec circumcisus. Similiter etiam confirmant per simile, quia nullum animal offerebatur domino ante octauum diem. Secundum hanc ergo opinionem dicendum, q̃ non est simile de præueniendo, & differendo: quia præceptũ nullo modo quis transgredi debet, vt præuaricatur: sed si transgressus fuerit differendo, debet quantũ potest illud implere in quocunque tempore.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ circuncisio erat in signum purgationis originalis peccati, & in signum distinctionis populi, ex quo Christus propagandus erat, & in signum castitatis seruandæ, vt dictum est. Et quantum ad omnia hæc decuit vt in membro generationis fieret, quia per actũ generationis & originale contrahitur, & Christus ab illo populo descendit, & in illo actu castitas consistit: & ideo membrũ generationis erat de necessitate circuncisionis & quantũ ad efficaciam sacramenti, & quantum ad obligationem præcepti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum, quantum ad essentiam, non determinet aliquã partẽ corporis, neque quantum ad effectum, tamen quantum ad causam determinat, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd membrum generationis, quod de se nobile erat, propter concupiscentiam quæ præcipue in parte illa viget, ignobile redditum est: & ideo oportebat q̃ in illo membro præcipue medicina apponeretur, quia quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent, vt dicitur. 1. Corin. 12.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sacramentum quod est signum & causa, efficit quod figurat: & ideo illa significatio est de necessitate sacramenti, quæ ad effectum sacramenti refertur, non autem illa quæ refertur ad causam principalem effectus, sed est de bene esse ipsius. Cultellus aũt lapideus nõ est de necessitate incisionis, per quam signat circuncisio suũ effectum. s. purgationẽ originalis: sed habet aliquã similitudinẽ ad causam principalẽ meritoriã remissionis originalis. s. Christũ: & ideo non erat de necessitate circuncisionis neque quantũ ad obligationẽ præcepti, neque quantũ ad efficaciã sacramenti; quod fieret cultello lapideo, quod ritus Iudeorũ vsque hodie ostendit: sed in principalibus circuncisionibus, in quibus Christum significari oportebat, tale instrumentum adhibitum est.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd aqua de se habet maximam

De institutione, & causa circuncisionis.

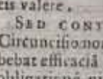

Ic dicendum est in quo instituta fuerit circuncisio, & quare, & cur mutata p̃ baptismum. Abraham primus mãdatũ circuncisionis habuit ad probationem obedientiæ, nec ei soli præcepta fuit circuncisio, sed & semini eius. i. omnibus hebræis, q̃ fiebat secundum legem octauo die lapideo cultro in carne præputii. Data autem fuit circuncisio pluribus de causis. s. vt per obedientiam mandati Abrahã placeret Deo, cui per præuaricationẽ Adam * displicuerat. Data etiam fuit in signum magnæ fidei Abrahæ, qui credidit se habiturum filium, in quo fieret benedictio omnũ. Deinde vt hoc signo a cæteris nationibus discerneretur populus, ille Io carne vero præputii ideo iussa est fieri circuncisio, quia in remediũ instituta est originalis peccati, quod a parentibus trahimus per concupiscentiã, q̃ in parte illa magis dominatur: & quia in parte illa culpam inobedientiæ primus homo sensit, decuit vt ibi signum obedientiæ acciperet.

Gen. 22. & Ro. 4.

De fide Orthodoxa c. 26. Hoc Augustini dictũ ex lib. 16 de ciui. Dei, c. 27. elici pòt 104.

B

C

D

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

zimam conuenientiam ad ablutionem, per quam baptismus signat quod efficit, non autem lapis ad incisionem: & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc intelligendum est de illis, quæ sancti obseruant quasi ex lege obligati, sic autem nõ est in proposito: & ideo ratio non sequitur.

ARTIC. IIII.

Vtrum circuncisio characterem imprimeret in anima.

AD quartum sic proceditur. Videtur q̃ circuncisio characterem imprimebat in anima. In sacramentis, n. effectus figuræ respondet: sed circuncisio exterius erat signum distinctiuum, non solum purgatiuum. ergo & interius characterem distinguentem imprimebat.

¶ 2 Præt. Omne sacramentum, quod non reiteratur in noua lege, characterem imprimit: sed circuncisio in veteri lege nõ reiterabatur. ergo characterem imprimebat.

¶ 3 Præt. Aliquis adultus circuncisus poterat fictus accedere, & sic tunc effectum circuncisionis non suscipiebat, postmodum autem deposita fictione circuncisio ei valebat: alias, n. non fuisset via salutis, cum iterati non posset. ergo habebat aliquem effectũ manentem in anima, ratione cuius postea effectum vltimæ circuncisionis consequebatur, & hoc est character. ergo imprimebat characterem.

SED CONTRA. In sacramentis nouæ legis perfectissima tantum sunt illa quæ characterem imprimunt: sed circuncisio erat longe inferior sacramentis nouę legis. ergo characterẽ non imprimebat.

¶ 2 Præt. Character nos Trinitati configurat: sed hoc indifferenter competit viris & mulieribus. Cum ergo circuncisio mulieribus non competeret, videtur quòd in ea character non imprimeretur.

II 3. par. q. 70. ar. 4. VLTERIVS. Videtur quòd circuncisio a peccato nõ purgaret, Rom. 3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo: sed alia opera legis vt sacrificia, non videntur minus honesta fuisse, quàm circuncisio. ergo nec circuncisio a peccato iustificabat.

¶ 2 Præt. Si ab aliquo peccato purgabat, præcipue videtur q̃ ab originali: sed ab originali non purgabat, quod patet per hoc, qd̃ Ioannes circuncisus octaua die, vt dicitur Luc. 1. dixit ad Iesum Mat. 3. Ego a te debeo baptizari. ergo a peccato originali mũdari. ergo nullo modo a peccato mundabat.

¶ 3 Præt. Nihil impedit vitæ æternæ introitum, nisi peccatũ: sed circuncisio ianuam vitæ æternæ non aperiebat, vt in litera dicitur. ergo neque peccata purgabat.

¶ 4 Præt. Quicquid tollit vnum peccatum, tollit omnia, quia impium est a deo dimidiam sperare veniam: sed nunquàm inuenitur a sanctis dictum, q̃ circuncisio tolleret peccatum actuale. ergo nec originale tollebat.

¶ Sed in contrarium sunt authoritates in litera positæ.

III Vbi sup. q. 70. ar. 4. VLTERIVS. Videtur quòd circuncisio gratiam non cõferret. Sacramentum. n. non efficit, nisi quod figurat: sed circuncisio non significat gratiæ collationem, sed solum culpæ ablationẽ. ergo gratiam non confert.

¶ 2 Præt. Baptismus non amplius facit, nisi q̃ aufert culpam, & confert gratiam. si ergo hoc ipsum circũcisio faciebat, baptismus in nullo circuncisionem excedit.

¶ 3 Præt. Propter hoc lex vetus dicebatur occidere, quia gratiã contra concupiscentiam non conferebat: hoc autem non esset si circuncisio, quæ erat quodammodo legis sacramentum, gratiam conferret. ergo gratiam non conferebat.

SED CONTRA. In litera dicitur, q̃ idẽ remediũ præbebat circũcisio, quod baptismus, excepto qd̃ ianuam regni cælestis non aperiebat: sed baptismus gratiam confert, non solũ culpam aufert. ergo & circuncisio idem facit.

¶ 2 Præt. Tenebra non expellitur, nisi per præsentia lucis: sed gratia opponitur culpæ sicut lux tenebræ. cum ergo circuncisio expelleret culpam, videtur q̃ gratiam conferret.

RESPON. Ad primam quæstionem dicendum, q̃ character spiritualis est quoddam signum distinctiuum per hoc, q̃ hominem in aliquo statu perfectionis constituit, sicut in baptismo, confirmatione, & ordine, vt magis infra patebit. Circuncisio autem principaliter erat signũ ad purgandum constituũ, & ideo in ipsa non ponebatur homo in aliquo alio statu, & sic non competebat q̃ s ipsa character spiritualis cõferretur. Dist. 4. q. 1. ar. 4. quæstiũcula. 1. & 3. dist. 19. q. 2. ar. 1. ad dist. 24. q. 1. ar. 2. q. 1.

Quare die octauo, & petrino cultro.

Iebat autem octaua die, & petrino cultro: quia et in resurrectione communi octaua die ætate futura per petram Christum omnis ab electis abscindetur corruptio, & per Christi resurrectionem octaua die factã circunciditur a peccatis anima cuiusque in eum credentis. Duæ ergo res sunt illius sacramenti.

Quare in baptismum mutata sit circumcisio.

DEo autem mutata est circuncisio per baptismum, quia sacramẽtum baptismi communius est & perfectius, quia pleniori gratia accumulatũ. Ibi enim peccata solum dimittebantur: sed nec gratia ad bene operandum adiutrix, nec virtutũ possessio, vel augumentum ibi præstabatur vt in baptismo, vbi non tantum conferebatur nõ ex vi circuncisionis, sed ex diuina liberalitate ablato gratiæ impedimento. Sed hoc non potest esse, quia quãtus ex parte recipiẽtis prius fit expulsio contrarii, quam introductio formæ, ramen ex parte causæ agentis est prius introductio formæ, quia non expellitur contrarium, nisi introducendo formam: & ideo nisi circuncisio aliquo modo gratiam conferret, nullo modo culpam tolleret. Et ideo alii dicunt, q̃ circuncisio conferebat gratiam quantum ad effectus primatiuos, qui scilicet sunt auferre culpam, sed non quantũ ad effectus positiuos. Sed hoc nihil est, quia effectus vltimus gratiæ politiuus, est facere dignum vita æterna, quod fiebat per circũcisionem, sicut & modo fit per baptismum. Et ideo alii dicunt probabilius, vt videtur, quòd dabat gratiam quantum ad effectũ priuatiuos culpæ, & reatus, & quantum ad quosdam effectus positiuos, sicut ordinare animam, & facere dignum vita æterna, nõ tũ quantum ad omnes quos habet gratia baptismalis, quia illa sufficit ad totaliter concupiscentiã reprimendã, & meritorie agẽdum, ad quod gratia in circuncisione data suffucere non valebat, & secundum hoc intelligitur glosa inducta. Retractat tamẽ se author de hoc 3. par. q. 70. ar. 4. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd circuncisio principaliter signat p se ablationẽ, sed distinctionem ex consequenti & per accidens, inquantum aliqui circũcidebantur, & alii qui nõ: & ideo oportebat q̃ responderet ei effectus quantum ad principale significationem, non autẽ quantum ad secundariam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd circuncisio non iterabatur: quia causa eius, s. originale peccatum iterari nõ poterat, & non propter hoc, q̃ character spiritualis in ipsa imprimeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in baptismo manet character spiritualis, ratione cuius fictus deposita fictione effectum baptismi recipit: ita manebat character exterior in circuncisione, quæ hoc idem faciebat.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd peccatum quod ex alio contrahitur, conueniens est vt per alium tollatur: & ideo in quolibet statu post peccatum fuit aliquod remedium, per quod originale peccatum ex virtute passionis Christi tolleretur. Et iterum, quia non poterat puer natus, antequàm haberet vsum liberi arbitrii, se ad gratiam præparare, ne omnino sine religione relinqueretur, oportuit aliquod remedium dari, quod ex ipso opere operato peccatum auferet, & tale remedium fuit circuncisio: & ideo ab omnibus conceditur, q̃ peccatum auferebat, sicut signabat ablationem, & in hoc cum sacramentis nouæ legis quodammodo conueniebat, quia efficiebat hoc quod figurabat. Operabatur autem circuncisio peccati dimissionẽ a posteriori. In peccato enim originali tria sunt, scilicet culpa reatus, carentia visionis diuinæ, & fomes. Prima duo totaliter tolluntur, sed tertium per sacramentum diminuitur: & ideo circuncisio q̃ erat partialis abscisio, directe significabat, & causabat diminutionẽ fomitis, & per cõsequens auferebat reatũ visionis æternæ, & per consequens culpam. In baptismo autem e cõtrario est, quia prius destruit culpam, cuius ablationẽ significat ablutio exterior, & etiam causat, & per consequens desinit alia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacrificia erant instituta ad satisfaciendum pro peccatis actualibus, quæ homo ex se perpetrauit: & ideo non oportebat q̃ peccata tollerentur per sacrificia, sicut peccatum originale per circuncisionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd circuncisio quamuis a peccato originali liberaret, non tamen per eam aliquis perfecte fructũ liberationis consequi poterat, quia ianuam non aperiebat, & secundum hoc Ioannes circũcisus, a peccato originali mundari indigebat. s. per baptismum.

¶ Ad tertium dicedum, quòd per circuncisionem auferebatur impedimentum, quod erat ex parte personæ ablato peccato originali, prout erat infectio huius personæ, adhuc tamen manebat impedimentum ex parte naturæ nondum soluto pretio: & ideo per accidens erat, q̃ ianuam regni cælestis non aperiebat, quia si etiam baptismus, eandem quantum in se est, gratiam conferẽs quã modo confert, eo tẽpore fuisset, ianuã nõ aperuisset, & si modo circuncisio locum haberet, ianuam aperiret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd circuncisio directe cõtra originale ordinata fuit, sed ex cõsequenti etiã actuale tollebat vbi inueniebatur: sed tamen sancti de hoc nõ loquuntur, quia ad hoc nõ erat circuncisio principaliter instituta.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ circa hoc est multiplex opinio. Quidam. n. dixerunt, q̃ circuncisio quantum est de se, culpam tollebat, sed gratiam non cõferebat, innitentes cuidam glosæ, quæ habetur Roma. 4. quæ dicit. In circuncisione peccata remittebantur, sed non gratia per eam præstabatur. Dicebant. n. q̃ cum originale nihil aliud sit, quàm concupiscentia intensa cum carentia debitę iustitiæ, circuncisio sine hoc q̃ gratia conferretur, poterat auferre debitum nõ auferendo reatũ, vt patet per hoc, q̃ si homo illam iustitiam non habebat, non ei imputaretur ad pœnam. Sed hoc non potest esse, quia manente inordinatione culpæ nullo modo potest non imputari a deo ad pœnam, cum culpæ inordinatio per pœnam ordinetur: & ideo oportet si imputatio ad pœnam tollitur, q̃ inordinatio tollatur, quod sine gratia fieri non potest. Et ideo alii dicunt, q̃ circuncisio ex sua virtute culpam tollebat, & gratiam circuncisio conferebat non solũmodo abolentur peccata: sed etiam gratia adiutrix conferitur, & virtutes augentur. Vnde aqua refectionis, vel regenerationis dicitur, quia aridos fecundat, etiam fructificãtes ampliori vbertate donat: quia quantumcunque per fi-

A VLTERIVS. Videtur q̃ tẽpore gratiæ poterant sine peccato obseruari. Omnis. n Christi actio nostra est instructio: sed Christus tempore gratiæ ea obseruauit, sicut in multis patet. ergo licitum est tempore gratiæ ea seruare. III

¶ 2 Præt. Tempore apostolorum etiam obseruabantur, sicut patet. Act. 16. de Paulo, qui circuncidit Timotheũ & de eodẽ Act. 21. qui purificatus per legem, templum intrauit, & hostias obtulit: quod non fecisset ad vitandum scandalum si peccatũ fuisset, quia veritas vitæ non est dimittenda propter scandalum. ergo sine peccato tempore gratiæ obseruari poterant. B

¶ 3 Præt. Omnis actus qui non est de se malus, potest sine peccato fieri, & meritorie, si recta intentione fiat: sed sacrificatæ, & circuncidi non sunt de se mala, alias nunquàm licita fuissent. ergo si bona intentione fiant, etiam meritoria etiam modo, sedum vt sine peccata.

SED CONTRA. Est quod dicitur Gal. 5. Si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit: sed omne quod impedit profectum, qui prouenit ex Christi redemptione, est peccatũ. ergo circuncisio tempore gratię non poterat fieri, sine peccato, & pari ratione nec alia sacramenta.

¶ 2 Præt. Gal. 4. super illud, Quo conuertimini rursus ad egena & infirma elementa? dicit glo. Ideo dicit, denuo, vt ostendat, q̃ non distat modo lex post Christum ab antiqua idolatria: sed idolatria nunquàm poterat obseruari sine peccato. ergo nec legalia post Christum. C

VLTERIVS. Videtur q̃ vsque modo teneamur aliqua legalia obseruare. Tenemur enim ad obseruanda præcepta noui testamenti, & statuta ecclesiæ: sed præceptoni apostolorum in nono testamento fuit de quibusdam legalibus obseruãdis. Act. 15. Visum est spiritui sancto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatiõe. ergo adhuc tenemur ad hæc legalia seruanda. Sed si dicatur, q̃ fuit permissio apostolorũ pro tempore illo. IIII

¶ Contra glo. ibidẽ dicit, hęc esse necessaria: sed necessaria sunt, sine quibus non est salus, & de quibus non est permissio, sed præceptũ. ergo adhuc obseruare tenemur. Si dicatur, q̃ per Paulum reuocatum est, vt eum dicitur Timo. 4. Nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.

¶ Contra. Inferior non potest præceptum superioris reuocare: sed Paulus fuit inferior, quàm totum apostolorum concilium in Hierusalem congregatum. ergo non potuit reuocare. D

SED CONTRA. Petrus ibidem dicit Act. 15. q̃ per gratiam Christi saluamur lege noua sine onere legis, sicut & patres nostri, vnde hoc iugum non est fidelibus imponendum: sed omnis prędictum est obseruatio ceremoniarum. ergo ad ea seruanda non tenemur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd cum venit quod perfectum est, euacuari debet quod ex parte est, si ad idem ordinetur: quia gratia non facit per duo, quod per vnum potest facere, sicut nec natura. Circuncisio autem imperfecta erat respectu baptismi tripliciter. Primo, quantum ad significationẽ: quia non ita significabat expresse emundationem totius hominis ab immunditia totius culpæ originalis, sicut ablutio baptismalis. Secundo, quantum ad efficaciam: quia non tam abundãs gratia ad operandum, & reprimendum fomitem in circuncisione dabatur, sicut in baptismo. Tertio, quantum ad vtilitatem: quia non erat eius vtilitas ita communis sicut baptismi, cum haberet determinatum populum, determinatum sexum, & determinatum tempus, quod in baptismo non accidit, & ideo in adueniente tẽpore plenitudinis debuit cessare baptismo sublatuto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd æternum hoc accipitur pro sęculo, quod habet quidem finem, sed non est determinatus nobis. Vel etiam dicendum, q̃ circuncisio corporalis potuit esse in fœdus æternum quantum ad suum significatũ, & quãtum ad id quod ei succedit: sicut etiã fides potest dici semper manere ratione visionis, quæ ei succedit in patria.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quamuis cum lege non incœperit circuncisio, tamen propter legem incœpit, quasi legis præparatorium, & ideo cessante lege cessare debuit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ principalis significatio, ad quam circuncisio instituta est, est ablutio originalis culpæ, quia sacramentalis significatio refertur ad effectum. Hoc autem non semper faciendum erat per circuncisionem, & ideo non oportebat quod circun-

ARTICVLVS V.

Vtrum circuncisio cessare debuerit.

AD quintum sic proceditur. Videtur q̃ circuncisio cessare nõ debuerit. Ge. 17. dicitur, q̃ circuncisio datur in fœdus æternum: sed æternum est, quod nullo fine clauditur. ergo circuncisio cessare non debuit.

¶ 2 Præt. Illud quod cum lege non incipit, cum lege cessare nõ debet: sed circuncisio ante legem incepit. non. n. est ex lege, sed ex patribus, vt dicitur Io. 7. ergo cum lege cessare non debuit.

¶ 3 Præt. Figuralia, quæ signant id quod semper faciendũ est, non debent cessare, sicut de turbatione, quæ significat deuotionem, patet: sed circuncisio cordis, cuius laus ex deo est, vt dicitur Ro. 2. semper facienda est, & hanc significat exterior circuncisio. ergo cessare non debuit.

SED CONTRA. Gal. 2. Si circuncidimini, Christus vobis nihil proderit.

¶ 2 Præt. Veniente perfecto frustra imperfectum remaneret ad idem ordinatum: sed baptismus perfectius facit hoc, ad quod circuncisio ordinata erat, quàm circuncisio faceret. ergo veniente baptismo circuncisio cessare debuit.

II VLTERIVS videtur q̃ nec alia legalia cessare debuerint. Christus. n. vt dicitur Mat. 5. non venit legę soluere, sed implere: sed lex consistebat non tantum in moribus, sed etiam in sacramentis legalibus. ergo non venit ea soluere. E

Iacobi 1. ¶ 2 Præt. Apud deum non est transmutatio: sed signum mutationis voluntatis est, vt præceptum quod prius datum est, postea reuocetur. cum ergo deus hæc sacramenta præceperit, videtur q̃ cessare non debuerint.

¶ 3 Præt. Præceptum non potest reuocari, nisi per æqualem, vel superiorem: sed deus nunquàm reuocasse legitur præceptũ de sacramentis legalibus in noua lege. ergo adhuc durant.

SED CONTRA Est quod dicitur Heb. 10. Vmbram habet lex futurorum bonorũ: sed veniente veritate cessat figura. ergo veniente Christo legalia cessare debuerunt.

¶ 2 Præt. Heb. 7. Trãslato sacerdotio necesse est vt & legis trãslatio fiat: sed in Christo translatum fuit sacerdotiũ, vt ibidẽ Apostolus probat. ergo & legalia cessare debuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

circuncisso semper remaneret. Alia autem significatio est ex consequenti, & secundum illam non oportet accipi iudicium de duratione circuncisionis. Thurificationis autem significatio nun quàm fuit ad significandum aliquid vt effectum eius, & ideo non est similis ratio.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd triplex erat præcipua ratio cessationis legalũ. Vna est, quia lex instituta fuit ad significandum gratiã noui testamenti, quæ p Christũ facta est: & ideo veniẽte Christo cessare debuerũt, sicut veniẽte corpore cessat vmbra: & hanc causam tangit Apostolus Heb. 10. Vmbrã habens lex futurorum &c. Alia ratio est ex imperfectione, quia in legalibus gratia non conferebatur quantum oportebat in nouo testamento dari. Sicut enim virtus naturalis rei naturali proportionatur, ita virtus sacramentalis sacramẽto: vnde oportuit alia sacramenta institui, in quibus amplior gratia conferretur, & hãc causam tangit Apostolus Heb. 7. Reprobatio quidem fit prioris mandati propter infirmitatem & inutilitatem. Tertia, accipitur ex parte eorum, quibus lex data est, qui erant paruuli, & iõ erãt paulatim a pristina consuetudine idolatriæ abstrahendi, vt sic eis concederetur eadem deo offerre, quæ prius idolis obtulerunt, vel offerri viderant, sicut Rabbi Moyses dicit: sed postmodum quando ad perfectam ætatem humanum genus peruenit, debuit ab his obseruantiis liber esse, & hanc causam tangit Apostolus Gal. 3. & 4. & Pet. ac. 15. ostendẽs illa legalia in onus populo ruditi imposita esse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus in hoc legẽ impleuit quòd moralibus præceptis consilia apposuit, & præcepta magis elucidauit: sed figuris cæremonialium veritatem apposuit, & ea in seipso suscepit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non ex mutabilitate præcipientis, sed ex prudentia dispensatione contingit, quòd diuersa præcepta diuersis tẽporib' accõmoda proponit, sicut ẽ in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus ipso facto reuocauit adimplens in se quod in figura præceperat obseruandũ, & ideo in sui passione dixit, Consummatum est, Ioan. 19.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd hæc qõ videtur habere difficultatem ex quibusdam contrarietatib' quæ super hoc inueniuntur tam in canone, quàm in dictis sanctorum. Quandoque enim inueniuntur obseruata legalia tempore gratiæ, quandoque autem prohibita, & de hoc etiam Petr' a Paulo redarguitus videtur, Gal. 2, & ideo super hoc Hieron, & Aug. diuersa sensisse videntur. Volebat enim Hieron. quòd legalia statim post passionem Christi quantum ad illos, ad quos gratia noui testamenti manifeste diuulgata erat, fuerunt mortifera, sed apostolos quadam pia dispensatione his vtos fuisse ad vitandum scandalum Iudæorum: & ideo Petrus iudaizãs non peccauit dispensatorie id faciens, secundum quod etiam dicitur, 1. Cor. 9. Omnibus omnia factus sum: & similiter Paulus dispẽsatorie eum redarguit, ne gentiles exemplo Petri, quorum ipse apostolus erat, veteris legis sacramenta quasi necessaria quærerent, quia & ipse inuenitur eadem pia simulatione seruasse, & sic vterque excusatur & Petrus a culpa, & Paulus a procaci reprehensione. Sed quia non videtur conueniens, quòd apostoli aliquid contra veritatem doctrinæ fecissent ad vitandum scãdalum Iudæorum, nec iterum videtur conueniens q̃ Paul' in epistola ad Gal. aliquid simulare diceret, vbi dicit Petrum reprehẽsibilem fuisse: & ideo Aug. aliter dicit, & melius quòd ante Christi passionem legalia fuerunt obseruanda ex necessitate diuinæ iussionis, & habuerunt adhuc effectum: sed post Christi passionẽ ante diuulgationem euangelii obseruari poterant a Iudæis ad fidem conuersis, non spem in ipsis ponentibus quasi alicuius virtutis essent, aut quasi sine eis gratia Christi non sufficeret ad salutem, sed ne omnino videretur lex vetus reprobanda, si statim quasi idolatria fugeretur: & ideo hoc modo erat mater synagoga deducẽda ad tumulũ cũ honore, sed post diuulgationẽ euangelii non solũ non sunt salutifera, sed mortifera. Medio ergo tempore Petrus, & Paulus, & alii apostoli legalia obseruabant non simulatorie, sed uere. Petrus tamen incaute se habuit in obseruatione legalũ nimis condescendens Iudæis illis, qui legalia obseruãda esse dicebant, ita vt aliqui eius exemplo inducerentur ad ea obseruanda quasi necessaria, & ideo vere reprehensibilis erat, & aliquã leuẽ incurrit culpam, & Paulus vere & non dispensatiue ipsum reprehendit.

ET PER hoc patet solutio ad primum & secundum: quia ante Christi passionem quando Christus ea seruauit, non erant mortua, nec mortifera, sed salutifera: tempore vero apostolorum ante diuulgationem euangelii erant quidẽ mortua quasi nulla existentia vtilitatis, sed non mortifera.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ una circunstantia mutata facit actũ bonũ in genere, vel malũ: & iõ legalia quæ absque cõsideratione alienius tẽporis sunt indifferentia, suo tẽpore facta fuerũt bona, tempore aũt non suo obseruata, sunt facta mala, & ideo bona intentione fieri non possunt bene.

De paruulis defunctis ante diem octauum.

SI vero queritur de paruulis qui ante diem octauũ moriebantur antequàm fieret circuncisio ex lege, verum saluarentur, vel non. Idem potest repotest respõderi quod sentitur de paruulis ante baptismũ defunctis, quos perire constat. Vũ Beda. Qui nũc per Euangeliũ suũ terribiliter

AD QVARTAM quæstionẽ dicẽdũ, q̃ circa hoc tres sunt opiniones. Vna opinio dixit, q̃ ad literã intelligendum est illud præceptum qd̃ legitur in actibus, & eius obligatio vsq; nũc manet: sed hoc manifeste contrariatur dictis Pauli, qui dixit nihil esse cõe. i. immundum per Christum, nisi ei qui æstimat aliquid esse cõe, Ro. 14. & iterum est cõtra rõnem, quia cum hoc præceptum non sit morale, quia naturalis rõ illud nõ dictat, oportet q̃ sit cæremoniale, & iõ eius obligatio nõ manet magis q̃ aliorũ. Et ideo alii dixerunt, q̃ non est intelligendũ ad literam de sanguine atalis, & suffocato animali, sed de effusione sanguinis quæ fit p homicidium, & de suffocatione pauperum. Sed hoc non põt stare, quia Hiero. Ezech. 18. post illam expositionem mystica, expositionem ponit literalẽ, quam dicit apostolos etiam intendisse. Et iõ alii dicunt, q̃ epistola apostolorum non erat præceptoria quantum ad hoc, q̃ abstinerent se ab idolatriis, & sanguine suffocato, sed erat quædam prouisio ad conseruandam pacem & cõmunem vitã gentilium & Iudæorum fidelium, & iõ fornicationem prohibuerunt quasi per se malũ, quod apud Gentiles non reputabatur pro peccato. Idolatricium autem prohibuerunt quasi illud quod posset suspitionem idolatriæ adhuc retentæ generare de Gentilibus in cordibus Iudæorum: sanguinem autem suffocatum sicut q̃ Iudæi abominabantur ꝓpter diuersitudinem, sicut etiam vsque hodie si aliquis socialiter vult alii conuiuere, oportet quòd abstineat ab his quæ alter abominatur. Et per hoc patet respõsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dicuntur esse necessaria quantum ad sensum mysticum præactum, vel quantum ad obseruandam communitatem vitæ inter Iudæos & Gentiles.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Paulus non reuocauit, sed exposuit apostolorum intentionem, sicut qui præsens fuerat, qã sententia data erat, vnde dicitur 1. Cor 8. De his autem quæ idolis immolantur, non omnes habemus scientiã, quia non omnes intelligebant qualiter essent prohibita.

ARTICVLVS VI.

f VTrum sola fides ualeret paruulis ad remissionem originalis peccati.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ante circuncisionem non valebat ad remissionem originalis peccati pro paruulis sola fides. Efficacior enim est charitas quàm fides: sed charitas aliena nunq̃ sufficit ad meritum. ergo nec fides ad iustificationem.

¶ 2 Præt. Si fides aliena valebat. ergo eadem ratione etiam infidelitas nocebat, & ita ex peccato actuali parentum puer punitetur, quod est inconueniens.

¶ 3 Præt. Fides non magis iuuat alium q̃ habentem: sed illi q̃ habebant fidem non semper iuuabantur a fide, quia poterat esse quòd haberent fidem informem. ergo nec puero valebat fides parentum ad delendum originale peccatum.

SED CONTRA est, quod dicit Greg. in litera.

¶ 2 Præt. Peccatum quod ex altero contrahitur, ex altero pũt habere medicinam: sed peccatum originale paruuli ex altero cõtrahebatur. ergo poterat ex fide aliena ab ipso mundari.

VLTERIVS. Videtur quòd fides nõ sufficerit sine aliquo exteriori signo. Dicit enim Aug. contra Faustum, quòd in nullũ nomen religionis siue verum, siue falsum poterant homines sine aliquo signo visibili adunari: sed per illud quo originale deletur, homines in religionem veræ fidei adunantur, quia oportet huius remedium esse intrantium. ergo oportebat quòd fieret aliquo visibili signo.

¶ 2 Præt. Actus mentis potest se extendere ad natos & nõ natos, sed conceptus æqualiter, si ergo fides sine exteriori signo sufficebat ad deletionem originalis, videtur quòd poterant et non dum nati ab originali peccato per fidem mundari.

¶ 3 Præt. Modo nõ ualet fides ad salutem sine aliquo signo exteriori. si ergo tunc valuisset, videtur q̃ fuisset maioris efficaciæ quàm modo.

SED CONTRA est, quia f̃m hoc non esset differentia inter paruulos & adultos, quam tamen Greg. assignat.

¶ 2 Præt. Omnia sacramenta illius temporis habebant totam efficaciam suam ex fide. ergo tantum sufficiebat fides sine exteriori signo, quantum cum eo: & ita exteriora signa non requirebantur, vt videtur.

VLTERIVS. Videtur q̃ in adultis non requireretur sacrificiũ, vel aliud huiusmodi. Non minus n. valet alicui fides propria, quàm alteri fides aliena: sed pueris sufficiebat fides aliena sine exteriori signo, vt ꝓ batũ est. ergo & adultis.

¶ 3 Præt. Hugo. de S. Vic. dicit q̃ nullus obligabatur ad sacramenta illius temporis, sed voto celebrabantur: sed quod est huiusmodi non est de necessitate salutis. ergo absque sacrificiis poterat emundari ab originali.

SED CONTRA est, quod Greg. in litera dicit, quòd pro paruulis sola fides: pro adultis sacrificia, & oblationes.

RESPON. Dicẽdum, q̃ peccatum à originale est peccatum naturæ. Natura aũt reparari non poterat nisi per Christum: & ideo nunquam poterat remitti peccatum originale alicuius, nisi facta relatione, & quadam continuatione illius qui curari debebat ad Christum, quod per fidem fiebat: & ideo fides Mediatoris semper fuit efficax ad curandum ab originali, in illis quidem qui vsum liberi arbitrii habebant propria: in aliis vero aliena, vt nec eis omnino deesset diuinum remedium.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ fides in cognitione est: charitas autem in affectione. Affectio autem est eius quod est sibi bonum, sed cognitio est eius quod est verum simpliciter: & ideo fides poterat magis respicere Mediatorem, prout erat causa salutis alterũ quàm charitas: & propter hoc magis iustificatio quæ fit in sacramentis attribuitur fidei, quàm charitati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fides aliena non iuuabat inquantum erat actus personæ: sed ex parte illa qua respiciebat obiectum suum. i. Christum, quod erat medicina totius naturæ, in quo habebat quandam similitudinẽ cum sacrũ nostris inquantum iustificabat ex obiecto quasi ex opere operato, nõ autem ex opere operante.

¶ ET PER hoc patet solutio ad tertium, quia formatio & informitas fidei sunt conditiones eius ex parte operantis, non autẽ ex parte obiecti: & ideo infirmitas fidei in parente non impediebat effectum salutis in filio. Impediebat autem in ipso, quia infirmitas illa proueniebat ex aliquo quod erat contrarium saluti, scilicet ex peccato mortali.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam. n. dicunt q̃ non sufficebat fides sine protestatione fidei facta per aliquod exterius signum. Et erat differentia inter paruulos & adultos quãtum ad hoc tantum quòd paruulis sufficiebat fides aliena cũ exteriori signo ab alis facto: sed adultis fides propria cum signo ab eis facto. Sed quia hoc nõ videtur consonare cum verbis Gregor. in litera positis, ideo alii probabilius dicunt, quòd paruulis sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo, non autem habitus fidei solum: sed motus eius relatus ad salutem pueri in vi cuiusdam professionis interioris fidei, quicumque esset ille, qui quoquo modo professionem fidei suæ ad onerum suum referret: magis ta eo pertinebat hoc ad parentes qui pueri curam habere debebant, & per quos originale contraxerat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, secundum hoc quòd illud per quod homines tempore legis naturæ in veram religionem cõgregabantur nõ habebat virtutẽ nisi ex fide, & ideo non erat necessitatis, sed pro noto celebrabatur vt vnus alii innotesceret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd puer adhuc in vtero matris existens, quantum ad humanam cognitionem pertinet, non habet esse distinctum a matre: & ideo per actum hominis consequi non potest, nec nunc vt mundetur ab originali per baptismum, nec tunc vt mũdaretur per fidem parentum, sed diuinitus mundari potest, sicut de sanctificatis in vtero apparet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fidei efficacia non est diminuta, cum omnia sacramenta ex fide efficaciam habent, sed est ei aliquid adiunctum quòd necesse est obseruari: sicut non est minor efficacia legis moralis sufficiant ad sui requirunt consilia, ad quæ se

ADTERTIAM quæstionem legis naturæ non erãt ex p

DISTIN. II.
A
De sacramẽtis nouæ legis.

IAm ad sacramenta nouæ legis accedamus, quæ sunt baptismus, confirmatio, panis benedictio, idest eucharistia, pænitentia, vnctio extrema, ordo, coniugium. Quorum alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam adiutricem conferunt quantum ad adultos in lege naturæ sufficiebat, etiam modo sufficiat ei qui non ex contemptu sed ipsa fides quãdo tempus habebat instigantibus, nõ erãt efficacia remissionis culpæ ex illis, sed ex interiori fide: & sic intelligenda sunt verba hoc patet solutio ad obiecta.

EXPOSITIO TEXTVS.

IN sinu Abrahæ. Sinus Abrahæ dicitur locus patrũ, in quo distincti erant sancti ab aliis. Et quia Abrahã primus ab infidelibus loco & ritu se separa lege, ideo dicitur Abrahæ sinus. *Lapidea cultro.* Intelligendum est non semper, sed in quibusdam notabilibus circumcisionibus, sicut legitur. Exo. 4. & Iosue 5. *In carne vero peccatrix.* Caro præputii dicitur, hæc pellicula contegens carnem, q̃ vt in ipsa carne vbi concupiscentia magis est, non poterat abici, nõ fieri sine periculo. *Tamen sub lege ingemuit &c.* Magister hic loquitur f̃m opinionem suam, tamen alia opinio, quæ supra posita est, videtur esse magis probabilis.

DIVISIO TEXTVS.

OSTENSVM determinauit magister de sacramentis in communi, hic descendit ad sacramenta nouæ legis, de quibus principaliter intendit, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de quibusdam quæ præexiguntur ad sacramenta nouæ legis. In secunda, prosequitur de eis. 3. dist. ibi. *Post hoc videndum est &c.* Prima diuidit in duas. In prima, determinat quædã quæ præexigũtur ad sacramenta nouæ legis ordine doctrinæ. In secunda, determinat de baptismo Ioan. quod præexigebatur ad ea vt dispositio, sicut præparatio, ibi. *Nunc autem de baptismo &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit distinctionem sacramentorum nouæ legis & quantum ad numerum, & quantum ad effectum. Secundo, ponit eorum institutionem, ibi. *Si vero quæratur &c.* Vbi primo, ponit communem sacramẽtorum nouæ legis institutionem. Secundo, excipit matrimonium quantum ad aliquid, ibi. *Huic tamen contingam &c.* Nunc autem de baptismo &c. Hic determinat de baptismo Ioannis. Et circa hoc duo facit. Primo, determinat de ipso baptismo secundum se. Secundo, de eo quantum ad suscipientes, ibi. *Hic considerandum est &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit differentiam baptismi Ioannis ad baptismum Christi. Secundo, ostendit quasdam conditiones baptismi Ioannis. Primo, vtilitatem, ibi. *Ad quid erga &c.* Secundo, nomen, ibi. *Sed quare quæritur dictus est &c.* Tertio, genus, ibi. *Si vero quæritur &c.*

QVAESTIO PRIMA.
A
Hic est duplex quæstio.

¶ Primo, De sacramentis nouæ legis in generali.
¶ Secũdo, De baptismo Ioannis.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, De diffinitione sacramentorum quantũ ad effectum.
¶ Secũdo, De distinctione eorum quantum ad numerum.
¶ Tertio, De ordine ipsorum.
¶ Quarto, De institutione eorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS I.

Vtrum omnia sacramenta contra aliquem animæ defectum, sint instituta.

3.par.q.65. ar.1. in corp.

AD primũ sic proceditur. Videt quòd non omnia sacramẽta sint instituta in remedium cõtra aliquem animæ defectum. Sacramentum .n. a sanctitate dicitur: sed sanctitas nõ semper importat remedium contra defectum, sed etiã confirmationem in bono, ergo non omne sacramentum est ad remedium institutum.

Dionys. de eccles. Hierarchia ex c.5. parte 1.

¶ 2 Præt. Omne remedium cõtra aliquẽ defectũ ad purgationẽ pertinet: sed Dio. distinguit sacra q̃ pertinent ad perfectionẽ, scĩ cõfirmationẽ, & eucharistiã ab illis q̃ pertinent ad purgationẽ, sicut est baptismus, ergo non omne sacramentũ est ad remedium.

¶ 3 Præt. Hoc videtur ex diffinitione quam magister ponit in litera. Quibusdã, n. attribuit remediũ confirmationis & gratiã, sicut baptismo: quibusdã gratiam tantũ, sicut confirmationi & ordini: matrimonio autẽ remedii collationẽ tantũ. ergo nõ omne sacrãm est ad remedium institutum.

Vgo de sancto vict. li. 1. par. 9. ca. 3. & 4. dist. q. 1. ar. 4. qu. 1. vbi sup. quæst. 3

SED CONTRA est, quod Hugo de sancto Vict. dicit, q̃ sacramenta sunt vasa medicinalia: sed omnis medicina est in remedium alicuius morbi, ergo & omne sacramentum est in remediũ alicuius defectus spiritualis.

¶ 2 Præt. Sacramenta, vt dictum est, habent efficaciam a passione Christi: sed passio Christi directe ordinatur ad tollendos defectus nostros, ergo & sacramenta in remedium ordinata sunt.

VLTERIVS. Videtur q̃ aliquod sacramentum sit tantũ in remedium. s. matrimonium. Solus .n. consensus mutuus matrimonium facit: sed consensus nõ potest esse causa gratiæ, quia gratia non est ex actibus nostris, ergo in matrimonio gratia non confertur, & sic est in remedium tantum.

Vgo de s. Victo. li. 1. par. 9. ca. 2.

¶ 3 Præt. Secundum Hugo, sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent: sed sanctificatio quæ fit per ministros ecclesiæ non est de essentia matrimonii quantum ad sacramenti necessitatem, sed solum est de solemnitate ipsius. ergo non confertur ibi gratia, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Hoc magister expresse in litera dicit.

SED CONTRA. Diffinitio generis debet omnibus speciebus conuenire: sed in diffinitione sacramẽti nouæ legis ponitur, vt causa gratiæ existat. ergo conuenit matrimonio, & sic non est tantum in remedium.

II VLTERIVS. Videtur quòd sacramenta non sint in remedium contra pœnam, sed solum contra culpam. Sacramẽta enim efficaciam habent ex hoc quòd gratiam continent: sed gratia nõ opponitur pœnæ, sed culpæ. ergo sacramenta non ordinantur in remedium contra pœnam.

¶ 2 Præt. Sapientis medici est per causam curare effectum: sed causa pœnæ est culpa ergo cum Christus sit sapientissimus medicus, non instituit aliqua sacramenta ad curandum pœnam, nisi ea quæ curant & culpam.

SED CONTRA. Extrema vnctio contra infirmitatem videtur ordinari, vt patet Iaco. vltimo. sed infirmitas pœna est. cum ergo extrema vnctio sit sacramentum, aliquod sacramentum ordinabitur contra pœnam, & non tantum contra culpam.

II VLTERIVS. Videtur quòd aliquod sacramentum ordinetur contra culpam venialem. Quædam .n. sacramenta sunt nociua, nisi deposito mortali accipiantur, sicut patet de eucharistia, & de ordine: sed dantur in remedium alicuius culpæ. ergo dantur contra venialem.

¶ 2 Præt. Medicina spiritualis magis debet apponi contra culpã, quàm contra pœnam: sed peccatum veniale culpa aliqua est. cum ergo aliqua sacramenta ordinentur contra pœnam, multo fortius videtur q̃ aliquod possit ordinari contra culpam venialem.

d. 6. q. 1. ar. 2. quæst. 3. Medicina c. 2.

SED CONTRA. Pœnitentia ordinatur cõtra mortale & veniale peccatum, quod patet per magistrum, qui infra determinat de pœnitentia venialium, & Augustinum in lib. de pœnitentia: sed pœnitentia sufficit contra mortale nec aliud sacramentũ contra mortale ordinatur. ergo multo magis sufficit cõtra veniale, nec oportet aliquod sacramẽtũ speciale cõtra venale ordinari.

RESPON. Dicendũ ad primam q̃stionẽ, q̃ quandocũque ad perfectionem alicuius rei oportet aliquid apponere vltra id quod re-

E quirit ordo illius naturæ secundũ se consideratæ, hoc accidit ad subueniendum alicui defectui illius rei: sicut quando ad sustentationem corporis non sufficit cibum ministrare, nisi adiuntur alia quæ digestiua, signum est defectus in virtute digerente. Ex ordine autem humanæ naturæ nihil aliud requiritur ad eius perfectionem spiritualẽ, nisi deus influẽs, & gratia & virtutes influxæ. Vnde cũ aliquæ res corporales adhibentur ad hominis sanctificationem, ex quibus secũdum ordinem naturæ sanctificatio hominis nõ dependet, signum est q̃ hoc fit ad subueniendum alicui defectui ipsius: & ideo cum hoc inuenitur in omnibus sacramentis, omnia sacra in remedium alicuius spiritualis defectus instituta sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hoc ipso q̃ ad sanctitatem homo perducit per ea quæ naturæ secundum se considerata ordo non requirit, signũ est q̃ alicui defectui remediũ adhibetur. Vnde q̃uis sacramenta ex ratione sanctificationis non habeant quòd sint in remedium, habent tamen hoc ex officio, siue ex modo sanctificandi.

¶ Ad 2m dicendũ, q̃ defectus spiritualis dupliciter cõtingit, sicut & corporalis. Vno modo ex positione contrarii, sicut q̃n corpus est ægrũ, & q̃n in aia est peccatum. Alio mõ ex subtractione eius quod ad pfectionẽ necessariũ erat vel corporis, vel animæ: sicut q̃n corpus est debile ad exercenda corporalia opera, & similiter q̃n spiritus ad exequenda spiritualia. Remedia ergo quæ dantur contra primũ defectũ aliquid realiter tollũt, & iõ purgationis rationẽ habent. Remedia autem quæ sunt cõtra defectũ secũdũ, nõ tollũt aliquid f̃mrẽ, sed solũ aliquid adiicũt ad pfectionẽ: & iõ talia remedia non dicuntur purgare, sed perficere. Et hæc eadem sunt quæ magister dicit nos gratia & virtute fulcire inquantum perfectius fulti, nihilominus tamen in remedium alicuius defectus sunt. Vnde patet solutio ad tertium.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicẽdũ, q̃ circa hoc sunt duæ opiniones. Vna est q̃ in matrimonio gratia aliqua nõ cõferẽtur sed ita tũmõ fit in remediũ cõtra cõcupiscẽtiã. Hoc aũt nõ vẽ cõuenienter dictũ, quia aut intelligit̃ esse in remediũ cõcupiscentiæ quasi cõcupiscẽtiã reprimens, q̃d sine gratia esse non pũtant quasi cõcupiscẽtiæ in parte satisfacies, q̃d quidẽ facit ex ipsa natura actũ nõ intellecta ex cõiũne sacramẽti. Et ipsa cõcupiscẽtia nõ deprimit p hoc q̃ ei satisfit, sed magis augẽt, vt Philosophus dicit in 3. Eth. aut inquãtũ excusat cõcupiscẽtiæ actũ, qui sine matrimonio deformis esset: & hoc quidẽ facit p bona matrimonii, quæ ei cõueniũt etiã inquãtũ est in officiũ & rõne iuæ sanctificationis, cũ qua cõiicat cũ sacramentis veteris legis: & ita per hoc nõ haberet aliquid præ illis, vt cũ sacris nouæ legis cõputari debeat. Et ppter hoc alii dicũt, q̃ matrimoniũ cõsideratur in triplici statu. Primo ante peccatũ, & tũc erat tantũ in officiũ. Secundo, sub lege vbi ex ipsa sanctificatione sua excusabilẽ reddebat matrimonii actũ, qui absq; hoc turpis fuisset. Tertio, sub statu gratiæ, vbi vlterius gratiũ confert ad concupiscentiã reprimendã, vt f̃ vnusquisque possideret vas suũ in honorẽ, & non in contumeliam: sicut & gentes quæ ignorabant deum. 1. Thessa. 4. & Thob. 6. dicitur q̃ in illis qui in timore dei vxores accipiunt, & amore filiorũ ad culiũ dei magis q̃ amore libidinis, dæmon potestatẽ nõ habet.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut res corporales quæ sunt in aliis sacramentis, non habent vt propria virtute gratiam conferre possint, sed ex institutione diuina: ita etiam est de illis quæ matrimoniũ causant. q̃ ex ipsa institutione diuina habẽt, q̃ ad gratiam instrãtur disponant, nisi sit defectus ex parte nostra.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quædam sacramenta sunt, ad quorũ efficaciã præexigitur sanctificatio materiæ, vt patet in confirmatione, vel extrema vnctione: quædã vero nõ præexigunt prædictam sanctificationẽ, sicut patet in baptismo. Vnde benedictio materiæ quæ fit a ministro, non est de necessitate, sed de solemnitate sacramenti: & similiter est etiam de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnumquodque denominatur ab eo ad quod est. Gratia autem quæ in matrimonio conferitur secũdũ qd est sacramentũ ecclesiæ in fide Christi celebratũ, ordinatur directe ad repũmendũ concupiscentiam, quæ concurrit ad actum matrimonii: & ideo magister dicit, q̃ matrimonium est tãtum in remedium, sed hoc est per gratiam quę in eo cõferitur.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, q̃ duplex est pœna peccati. Quædã q̃ pro pctõ infligit̃, sicut pœna inferni, & flagella quibus

quibus a deo temporaliter punimur: quædam ex ipso peccato cõsequens immediate, & per consequens ad peccatum ordinans, sicut est debilitatio naturæ ad resistendum peccato, & huiusmodi. Contra primam ergo pœnam non datur sacramentum in remedium directe, sed ex consequenti, vt. s. curata causa. s. peccato, cesset effectus, scilicet pœna. Sed contra secundam pœnã datur directe aliquod sacramentum, illa. s. quę in remediũ sunt contra defectũ contingentem ex subtractione necessarii, nõ ex positiõe cõtrarii.

Quòd sacramentum coniugii fuit ante peccatum.

VIt tũ coniugiũ ante peccatum institutũ, nõvtique propter remediũ, sed ad sacrãm & ad officiũ: post pctm̃ vero fuit ad remediũ contra carnalis cõcupiscentiæ corruptelam, de quo suo loco tractabimus.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ pœnæ, contra quas dictum est sacramentum ordinari, etiam ad gratiam contrarietatem habent, quia ex subtractione contingunt, & in contrarium gratiæ ordinant.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut est in medicina corporali, q̃ curato morbo adhuc remanent aliquæ reliquiæ morbi ex morbo causatæ, contra quas oportet specialia medicamenta dari, ita etiã est in medicina spiritualis & propter hoc cõtra prædictas pœnas oportet esse aliqua sacramenta.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ circa hoc est duplex opinio. Quidam .n. dicunt aliqua sacramenta in remediũ venialis dari, sicut eucharistiam, & extremam vnctionẽ. Sed hoc non videtur conuenienter dictum: quia pœnitentia purgatiua est vniuersaliter omnis peccati actualis, mortalis, & venialis: vnde ad hoc non oportebat aliquod sacramentum institui. Et præterea etiam non existentibus venialibus adhuc necessitas illorum sacramentorum esset ad summandum in bonum, secundũ doctrinam Dio. Et ideo aliter dicendum, q̃ contra veniale non ordinatur aliquod sacramentum ad curationem ipsius principaliter institutum, quamuis ex consequenti multa sacramenta contra venialia valeant. Veniale .n. & culpa est, & dispositio ad culpã, imperfectam tũ rationem habens culpæ, ita q̃ gratiam non excludit: & ideo inquantũ culpa est, potest tolli per omnia sacramenta quæ contra culpam tollendam ordinantur. Inquantũ vero est dispositio ad culpam ex ablata mortali culpa remanens, potest tolli etiam per sacramenta illa, quæ contra pœnam ex culpa relicta, & ad culpam inclinantem ordinantur.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa sacramenta quæ gratiam in suscipiente præexigunt, non ordinantur directe contra culpam, quia non sunt ad tollendum contrarium, sed ad supplendum defectum.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ sacramentum quod tollit mortalẽ culpam, sufficit etiam ad tollendum venialem: & ideo contra veniale non oportet aliquod sacramentum dari, sicut contra reliquias culpæ, ad quarum ablationem pœnitentia non ex toto sufficit sine aliis sacramentis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum sacramenta debeant esse septem.

3. par. Vbi supra.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd non debeant esse septem sacramenta. Sicut .n. supra dictum est, omnia sacramenta efficaciam habent a passione Christi: sed vnum est sacramentum, quod directe est repræsentatiuum passionis Christi, & ipsum totum Christum continet. s. eucharistia. ergo illud sacramentum sufficeret.

¶ 2 Præt. Quod potest fieri p vnũ, non debet fieri per plura: sed per baptismũ tolluntur omnia peccata. ergo non oportebat q̃ aliquod aliud sacramentum contra culpam ordinaretur.

¶ 3 Præt. Sacramenta in remedium contra defectum ordinãtur: sed duplex est defectus. s. culpæ quæ est quasi contrarium, & pœnæ quæ ex defectu gratiæ accidit, vt dictum est. ergo duo sacramẽta sufficerent.

Hug. de S. Vict. lib. 1. de sacramẽtis. par. 11. ca. 3.

¶ 4 Præt. In lege noua ubi manifestior est ueritas, minimum debet esse de figuris: sed in lege naturæ secundum Hug. erant tantum tria sacramenta scilicet oblationes, decimæ, & sacrificia. ergo non debent esse plura sacramenta in lege noua q̃ tria.

¶ 5 Præt. Sacramenta legalia nostrorum sacramentorum figuræ fuerunt: sed ipsi non habuerunt aliqua sacramenta respondentia confirmationi, & extremæ vnctioni. ergo nec nos huiusmodi sacramenta habere debemus.

A ¶ 6 Præt. Dio. in eccle. hierarch. vbi de sacramentis tractat, matrimonium, & pœnitentiam omittit. ergo videtur q̃ non sint nisi quinque sacramenta.

SED CONTRA. Videtur q̃ sint plura. Omne .n. illud qd in remedium peccati datur, videtur esse sacramentum: sed aqua benedicta est huiusmodi, quia per eam venialia tolluntur. ergo est sacramẽtũ.

De baptismo.

NVnc vero de baptismi sacramẽto videamus, qd inter nouæ gr̃æ sacra' primũ est. Baptismum Christi Ioannes suo baptismo prænuntiauit, qui primus baptizasse legitur: sed in aqua nõ in spiritu, sicut ipse ait. Ego baptizo vos in aqua. i. in pœnitentiam. Sola enim corpora abluebat, ergo & contra secundam habere debemus.

B

Ex c. 5. par. 1. & alibi.

¶ 2 Præt. Dio. inter sacra nominat monasticam consummationem, siue consecrationẽ: sed nõ cõputatur inter septem sacra hic enumerata. ergo sunt plura, quàm septem.

De eccles. hier. ca. 6. par. 3.

¶ 3 Præt. Oblationes & decimæ in lege naturæ erant sacra, f̃m Hug. cum ergo modo sint oblationes & decimæ, videtur q̃ sint sacramenta, & sic idem quod prius.

Hug. de S. Vict. ubi supra.

¶ 4 Præt. Sacra ex sanctificatione inuisibilẽ gratiã continent, f̃m Hugo. sed multæ sunt sanctificationes per ministros ecclesiæ factæ, quæ hic non numerantur, sicut consecratio templi, & altaris, & sacrarum vestium, & huiusmodi. ergo sunt plura sacramenta.

Hug. de S. Vict. libr. 1. par. 9. ca. 2.

C RESPON. Dicendum, q̃ sacra ex hoc q̃ sunt sacra, habent q̃ sint in remedium cõtra defectũ aliquẽ ex hoc aũt q̃ sunt sacra ecclesiæ, habent q̃ ministros ecclesiæ dispensari, & in membra ecclesiæ transfundi. Et ideo dupliciter põt accipi numerus sacrorum proprie. Primo, ex defectibus, contra quos sacra ordinant. Ordinantur aũt sacra, vt ex dictis patet, ad tollendũ cõtrariũ, & ad supplẽdũ defectũ. Contrarium aũt sanctitari est culpa, q̃ quidẽ dupliciter tollit. Vno modo, impediẽdo ne fiat, & hoc modo in remediũ culpæ matrimoniũ ordinatur. Alio modo, sub trahendo iam existentẽ, & sic contra originalẽ culpã ordinat baptismus, contra actualẽ pnia. Secundũ remediũ præbent supplendo, qd deficit, & ea q̃ perfectionis sunt effectiua. Est aũt duplex perfectio. Vna formæ ad actũ, & hanc quidẽ perfectionem tacit ordo quantũ ad executionẽ bonorũ, quia reddit hominem idoneũ ad dispensationem sacrorum: sed quantum ad perpetuitatem difficilium facit dictam perfectionem confirmatio, quæ hominem fortem reddit, vt nomen Christi propter persecutiones mundi confiteri non refugiat. Alia autem perfectio est in ordine ad finem, ad quem per actus peruenitur, & hanc quidem perfectionẽ quãtum ad finem intra facit extrema vnctio, quæ est quædam delibutio præparans in gloriã resurrectionis. Quantum vero ad finem extra facit eucharistia, quæ membra capiti coniungit. Et quia hic est vltimus terminus nostræ sanctificationis, ideo dicit Dio. quòd omnis alia sanctificatio in eucharistiam terminatur, quia & ordinati, & baptizati eucharistiam sumunt. Si autem considerantur sacramenta, vt sunt ecclesiæ sacramenta, scilicet per ministros ecclesiæ dispensanda, sic potest secundum doctrinam Dio. hoc modo numerus eorum accipi. In qualibet enim hierarchia oportet esse actionem hierarchicam, & exercẽtes eam, & recipientes. Recipientes autem per ipsas actiones superiorum in suis gradibus perficiuntur, & ideo ex parte eorum non debet esse aliquod speciale sacramentum, per quod receptiui sacramentorum fiant. Actio autem hierarchica est triplex, scilicet purgare, illuminare, perficere: sed quia nullum sacramentum nouæ legis purgat sine gratiæ infusione, quæ illuminatio dicitur: ideo Dio. in sacramentis coniungit purgationem illuminationi. Potest autem esse in sacramentis purgatio vel a culpa, & sic habet purgatiuam & illuminatiuam vim quantum ad originale baptismus, quantum ad actuale pœnitentia: vel a reliquiis culpæ, & sic extrema vnctio purgare habet: vel a causa culpæ, quæ est concupiscentia, & sic matrimonium, quod eam reprimit & ordinat, vim purgatiuam habet. Perfectio autem est duplex, scilicet perfectio formæ, & ad hanc est confirmatio, quæ hominem in seipso consistere facit vt a contrariis non facile soluatur, & perfectio finis, & ad hanc est eucharistia, quæ nos fini coniungit. Ex parte autem exercentium actiones hierarchicas accipitur vnum sacramentum, scilicet ordo, per quæ ministri ecclesiæ ponuntur in statu exercendi hierarchicas actiones. Potest & aliter accipi numerus sacramentorum secundum conditionem eorum, quibus per sacramenta subeuntur. Sunt .n. sacra

D

E

De eccles. hier. par. 3. c. 2. in fi. ibid. ca. 5. par. 1.

Ex capite 3. cælestis hierarchie.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in remediũ data. Aut igitur in remediũ vnius personæ, aut toti ecclesiæ. Si primo modo, aut quantum ad ingressum, & sic est baptismus: aut quantũ ad egressum, & sic est extrema vnctio: aut quantũ ad progressum, & hoc est dupliciter. Vno modo quantũ ad exequutionem virtutis, vel vt a malis non superemur, & quãtum ad hoc est cõfirmatio: vel vt bonis adhæreamus, & quantum ad hoc est eucharistia. Alio modo ad reparationem virtutis, si ipsam impugnã spirituali aliquo modo lędi contingit, & sic est pœnitentia. Si in remedium totius ecclesiæ, aut in regimen, & multiplicationem ipsius spiritualem, & hc est ordo: quia principatus bonum multitudinis est, ſm Philosophum, in 5 Ethi. Aut quantum ad multiplicationem materialem fidelium, & sic est matrimonium. Quidam autem accipiunt numerum sacrorum secũdũ adaptationem ad virtutes, vt fidei, respondeat baptismus, quod sacramentum fidei dicitur: spei, extrema vnctio, per quam homo præparatur quodammodo ad futuram gloriam: charitati, eucharistia: prudentiæ, ordo: iustitiæ, pœnitentia: temperãtiæ, matrimonium: fortitudini, confirmatio. Quidam vero adaptant diuersis generibus culparũ, & pœnarum, vt baptismus sit contra culpam originalem, pœnitentia cõtra actualem mortalẽ, extrema vnctio contra venialẽ, ordo contra ignorantiã, matrimoniũ contra cõcupiscentiã, confirmatio cõtra infirmitatem, eucharistia cõtra malitiã, quia est sacrũ charitatis, quæ p se opponitur malitiæ. Hæc n. quatuor dicit Beda ex peccato consecuta.

B[4] a peccatis vero B[b] nõ mũdabat. Baptismus Ioan. erat in pœnitentiam, non in remissionem. Baptismus vero Christi in remissionem: quia Ioannes baptizans homines ad pœnitentiam vocabat, & quos baptizabat, pœnitere docebat, secundum illud. Veniebant ad Ioannẽ in Iordanẽ cõfitentes peccata sua. Sed in baptismo Ioannis non dabatur peccatorũ remissio, quæ data est in Christi baptismo.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis eucharistia sit memoriale ipsius dominicę passionis ipsum Christũ continens, nõ tũ ꝗquantũ ad omnes effectus eius. Vel dicẽdũ, q̃ propter prædictã rationẽ eucharistia ordinatur ad vltimum effectũ passionis Christi, quasi complectissime ab ea efficaciã habens: & ideo quantum est de se, valet contra omnes spirituales defectus. Vnde & cũ singulis sacramentis exhibetur, quasi cõsummãs effectum vniuscuiusque: sed tũ pręexigit alia sacramẽta, vt idoneus quis reddatur ad tanti perceptionem mysterii, sicut etiam in naturalibus vltima forma non datur, nisi præcedentibus omnibus dispositionibus.

D. 584

¶ Ad secondum dicendum, q̃ baptismus est sacramentũ intrantium, quia facit hominem primo participem redemptionis Christi consepelliens eũ in similitudinẽ mortis Christi, & ideo non potest iterari, sicut nec passio Christi. Et quia peccata actualia iterantur, ideo contra culpam actualem oportuit aliquod remedium adhiberi, scilicet pœnitentiam, quamuis etiam baptismus ipsum deleat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd defectus illi sunt generales, & non habent eãdẽ rationẽ in oibus suis partibus, & ideo oportuit contra diuersas partes eorũ diuersa remedia adhiberi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in lege naturæ multa signa gratiæ præcesserunt, sicut diluuiũ, occisio Abel, & huiusmodi, quæ tũ non debent dici sacramenta: sed illa tantũ quæ ad aliquod remediũ exhibebantur. Ea. n. significabant rem sacrã, vt actu sacrãtem, quod est de ratione sacri, vt supra dictum est, & ideo in lege naturæ Hugo. tantũ ponit tria sacra, (sacrificia, oblationes, & decimas, quia p hæc, vt dicit Greg. remedium ante circuncisionem contra originale erat. Et quamuis tunc esset tempus figurarũ magis q̃ modo, non oportebat esse signa determinata ad determinatos effectus gratiæ, sicut modo sunt: & ideo in quadam generalitate sacra illa, nostra sacra, & ipsorum causam. i. passionẽ Christi significabant: licut q̃ per sacrificia significabat passio, p oblationes dispositio patientis ad passionẽ, quia ipse se voluntarie obtulit ad passionẽ Esa. 53. p decimas autẽ comparatio patientis ad illos, pro quibus patiebatur, qui imperfecti erant, ab ipso oẽm perfectionem expectantes, licut nouem p decẽ complent. Horũ autem duo referuntur ad eucharistiam. i. sacrificium, quantũ ad signatum, & oblatio quantũ ad materiã & vsum: sed decima præfigurabat baptismũ, inquantũ aliquid auferebat: matrimonium autem, & pœnitentia, & ordo erant illo tempore, sed tũ non cõputantur inter sacra illius temporis, quia non fiebant cũ aliqua cõsecratione. Quilibet. n primogenitus, ſm Hiero. sacerdos erat, nec erat aliquis modus determinatus ipsorum, nisi secundum instinctum naturæ, prout cuique ratio fide innata dictabat faciendum.

dist. 1. q. 1. ar. 1. quæstiũcula 3. Hug. Gregorius, & habetur de consecrat. dist. 4 c. qd autẽ apud nos.

Hiero. in Epistola ad Euagrium. to. 4. Epistolarum.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ tempore legis scriptæ, iam plura cũ aliqua cõsecratione celebrabãt, q̃ nostris sacramẽtis quasi figurę respondent: quia p circuncisionem nostrũ baptisma figuratur, p oblationes & sacrificia eucharistia, per diuersos ritus expiationũ pœnitentia, p consecrationes Aaron, & filiorũ eius noster ordo, & p matrimoniũ iam ad aliquas certas personas determinatum, & sub lege constitutum, nostrũ matrimonium: sed extremæ vnctionis non debuit præcedere figura, quia extrema vnctio est directiũ, & præparatoriũ in gloriã, quã tunc statim post mortẽ consequi nõ poterant, licut modo possunt: similiter dnec cõfirmatio, in qua cõplementũ spũsanti datur: tẽpus autẽ illud nõ erat tẽps plenitudinis licut tempus istud.

D. 585

¶ Ad sextum dicendum, q̃ Dio. nõ intẽdit ibi determinare de sacris, sed de actionibus hierarchicis, q̃ consistunt in consecratione p ministros ecclesiæ facta. Et quia matrimoniũ & pœnitentia possunt habere suum effectum sine tali consecratione, non de eis ideo determinauit.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ aqua benedicta non ordinatur directe ad remediũ præstandũ, sed remouendũ prohibens: vnde datur contra dæmonũ nequitias, & venialia, & oẽ quod effectũ sacramentorũ impedire posset: propter hoc non est sacramentum, quia remouens prohibens est agens p accidens, sed est sacramẽtale, quasi dispositio quædam ad sacramenta.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ concupiscentia, quæ est in actu generatiuæ habet specialẽ fœditatẽ ab aliis concupiscentiis: quia præter hoc q̃ est infectiua personæ, quod habet commune cum aliis, & idem remediũ habens. i. pœnitentiam, est etiam infectio naturæ: & ideo debet habere speciale remedium, secundũ quod ad purgationem naturæ ordinatur.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ ad quamlibet eminentiam status dat aliqua sanctificatio, cum sit ibi necessariũ speciale auxiliũ gratiæ sicut in cõsecratione regũ, & monachorum, & monialiũ, & ideo sunt actiones hierarchicæ: & propter hoc Dio. de eis determinat, nõ tamen habent rationem sacramenti, sed solũ illam eminentiã per quam homo efficitur sacrorum dispensator.

¶ Ad decimum dicendum, q̃ oblationes, & decimæ erant sacra tunc inquantũ erant figurales, sed quantum ad hoc nunc nõ manent, sed solum ſm quod sunt morales ad vsum ministrorũ ecclesiæ, & pauperum deputatæ, & ideo nunc non sunt sacramenta.

¶ Ad vndecimum dicendum, q̃ oẽs illæ sanctificationes ordinantur ad sacramentum eucharistiæ, & ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quædam.

ARTICVLVS III.

c Vtrum sacramenta conuenienter a Magistro ordinentur.

I

AD tertium sic proceditur. Videtur q̃ sacramenta inconuenienter a magistro hic ordinentur. Prius. n. est qd ciale est, quam quod spirituale. 1. Cor. 15. sed matrimonium ad vitam animalem pertinet, omnia aũt sacramentalia ad vitam spiritualem: ergo matrimonium est omnibus prius.

3. par. q. 61. supra. a.

¶ 2 Præt. Agens naturaliter prior est sua actione, vnde & in iure prius determinatur de officiis, quam de actionibus: sed p sacramentum ordinis constituuntur dispensatores aliorũ sacramẽtorum. ergo ordo inter alia primo debet poni.

¶ 3 Præt. Bonũ commune est diuinius, q̃ bonum personæ, vt dicitur in 1. Eth. sed matrimoniũ & ordo ordinantur in remediũ commune, alia autẽ in remediũ vnius personæ, vt dictũ est. ergo illa duo sacramenta ante alia poni debent.

cap. 1.

¶ 4 Præt. Eucharistia perficit nos coniungendo fini, vt dictum est: sed finis est vltimum in adeptione. ergo eucharistia posit omnia debet poni.

¶ 5 Præter. Purgatio præcedit illuminationẽ, & perfectionẽ: sed secundũ Dio. eucharistia pertinet ad perfectionẽ, similiter & confirmatio. ergo pœnitentia, quæ maxime ad purgationẽ pertinet, videtur q̃ antea debet poni.

K

De Ecclesiastica Hierarchia. c. 5. p. 1. Vbi supra.

¶ 6 Præt. Dionysius ponit eucharistiam ante confirmationem: cum ergo magister contrarium faciat, videtur quòd inconuenienter ordinet.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ prius & posterius multipliciter dicũtur: sed in his quæ ad actiones pertinẽt, prius quo ad nos est illud, quod est prius in via generationis: & ideo secundũ hanc viã magister sacra, q̃ sanctificationes quædã sunt, ordinat. Prius. n. in via gnãrationis est bonũ priuatũ, q̃ cõe, quod cõsurgit ex bonis singulorũ, sicut homo est prior domo, & domus ciuitate. Et ideo sacra, q̃ i remediũ vnius psonæ ordinanẽ, prius ponunẽ, inter q̃ primo ponẽ illud qd ptinet ad dnitãtes. i. baptismus, vltimo illud qd ptinet ad exẽtes. i. extrema vnctio, in medio illa q̃ ptinẽt ad pgredientes, q̃ hoc modo ordinãtur. Quia, n. perfici bono essentialiter est

D. 586

est virtuti, & commune singulis progredientibus ad virtutẽ: sed resurgere a peccato accidit huic progressui ex parte subiecti qd cecidit, vnde non est omnibus commune, & quantum ad perfectionem ad bonum perfectio in forma præcedit in via generationis perfectionem in consecutione ad ãnẽ: ideo inter sacramenta quæ ad progressum in bonum ptinent, primo ponitur confirmatio, quæ est ad perfectionem similẽ perfectioni formæ. Secũdo, eucharistia quæ est ad perfectionem in fine. Tertio, pœnia quæ est ad reparationem virtutis amissæ. Inter sacramenta autem quæ ad remediũ totius ecclesiæ deputantur, primo ponitur ordo, quia matrimoniũ, inquantum matrimonium, per ordinem dispenatur, secundum quod est sacramentum.

Quid utilitatis habebat baptismus Ioannis.

ADquid ergo vtilis erat baptismus Ioannis? quia hoies vsu baptizandi præparabat ad baptismum Christi. Sed quęritur, quare dictus est baptismus Ioãnis, sicut veritas dicit. Baptismus Ioannis vnde est? quia ibi Ioannis operatio tãtũ visibilis erat exterius lauantis, non inuisibilis gratia Dei lauantis, non ablutio peccatorũ, sicut in baptismo Christi. Et ideo cum in nouo lege oportuerit esse sacramenta maioris efficaciæ propter perfectionem testamenti, debuerunt etiam esse alia signa quæ expressius figurarent gratiam: & ideo oportuit alia sacramenta institui.

A

B

C

D

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis natura brevissime operatur, tũ nihil omittit de cõtingentibus, quibus aliquid optime fieri possit, & similiter gratia: & ideo in sacramẽtis instituendis non solum attenditur qualiter aliquid breuiter fiat, sed qualiter congruenter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta moralia cõsequuntur naturam humanã, cum sint de dictamine rationis naturalis, & ideo permanẽt eadẽ in qualibet lege, & in quolibet statu hominis: & propter hoc non est simile de præceptis & sacramentis, quæ ex sola institutione efficaciam habent.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd sacra nouæ legis, quia gratiã cõtinent, non sunt vacua, sed plena: & ideo non competebat ea institui nisi tempore plenitudinis, quod est tẽpus incarnationis. Quare autẽ Christus suũ aduentum distulerit, & non statim post peccatum carnem assumpserit, in 3. lib. dist. 1. dictum est.

E

q. 1. ar. 4. p totum.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ aliter est in morbo spirituali, & corporali. Non. n. potest aliquis a morbo spirituali congrue curari nisi prius morbum cognoscat, & medicinam desideret, si sit cognitionis capax: & ideo oportuit vt homo sibi relinqueretur, et sic primo tempore legis naturę infirmum se cognosceret per ignorantiam ad idolatriam declinando, & deinde tẽpore legis scriptæ, quæ auxilium contra ignorantiam præbebat, recognosceret se infirmum per concupiscentiam ad peccata declinando, & sic salutem ab alio expectaret, qui & viam salutis doceret contra ignorantiam, & sacramenta gratiæ dedit contra infirmitatem concupiscentiæ, vt dicitur Ioann. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. In morbo autem corporali hoc non requiritur, quia corpus non est cognitionis capax.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis etiam ex tunc

A pio mundi post peccatum ad reparationem, secundum quod erat credita, vt in 3. lib. distin. 19. dictum est. ergo & tunc sacramenta institui debuerunt.

q. 1. ar. 1 q̃stiũcula 2. ad secũdũ.

SED CONTRA. Gratia perficit naturam: sed natura procedit ex imperfectioribus ad perfectiora, sicut patet in omni motu & generatione, & similiter etiã ars. ergo & similiter gratia debuit prius imperfecte, & postea copiose per efficaciã sacramenti dari.

III

VETERIVS. Videtur q̃ statim Christo nato sacramenta institui debuerunt. Sunt. n. sacramenta nouæ legis gratiam continentia: sed tempus gratiæ extunc incœpit. ergo tunc institui debuerunt.

¶ 2 Præt. Sacramenta adiuuant ad implendum præcepta: sed præcepta moralia omnia simul data fuerunt in ipso initio legis. ergo & sacramenta gratiæ in ipso initio gratiæ omnia simul dari debuerunt.

SED CONTRA est, quia quæ a deo sunt, ordinata sunt, Rom. 13. sed iste est debitus ordo, vt causa effectum præcedat, & vt illud quod prius est, primo tradatur. ergo cum passio Christi sit causa efficacium sacramentis præbens, & vnum sacrũ sit alio prius, vt dictum est. ergo videtur q̃ non debuerunt institui statim Christo nato.

IIII Præsenti d. ar. 3.

VETERIVS. Videtur quòd sacramenta nouę legis non sunt omnia a Christo institutæ, quia de confirmatione & extrema vnctione non legitur aliquid dixisse: sed extrema vnctio, & confirmatio sunt sacramenta nouæ legis. ergo non oia sacramẽta nouæ legis sunt instituta a Christo.

¶ 2 Præt. Non minoris authoritatis est mysterium sacerdotii nouę legis, q̃ legis naturæ: sed quæ sacra dispensabant in lege naturæ. i. sacerdotes, pro suo libito sacris visibilibus suam fidem profitebãtur. ergo multo fortius hoc debet esse in lege noua, quæ etiam est maioris libertatis.

Hugo de sanct. Vict. lib. 1. de sacramentis. par. 9. ca. 2.

SED CONTRA. Sacramenta nouæ legis efficiunt quod significant: sed ex institutione signant ſm Hugo. ergo ex institutione efficaciam habent: sed efficacia sacramentorũ nõ est nisi a deo, qui solus peccata remittit. ergo non potuit esse a puro homine sacramentorum institutio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ sacramenta sunt signa remedii ad quod ordinantur: sunt autẽ signa repræsentantia effectus spirituales ex similitudine sensibilium rerũ quibus in sacramento est vsus. Et ideo cum in nouo lege oportuerit esse sacramenta maioris efficaciæ propter perfectionem testamenti, debuerunt etiam esse alia signa quæ expressius figurarent gratiam: & ideo oportuit alia sacramenta institui.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis natura brevissime operatur, tũ nihil omittit de cõtingentibus, quibus aliquid optime fieri possit, & similiter gratia: & ideo in sacramẽtis instituendis non solum attenditur qualiter aliquid breuiter fiat, sed qualiter congruenter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta moralia cõsequuntur naturam humanã, cum sint de dictamine rationis naturalis, & ideo permanẽt eadẽ in qualibet lege, & in quolibet statu hominis: & propter hoc non est simile de præceptis & sacramentis, quæ ex sola institutione efficaciam habent.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd sacra nouæ legis, quia gratiã cõtinent, non sunt vacua, sed plena: & ideo non competebat ea institui nisi tempore plenitudinis, quod est tẽpus incarnationis. Quare autẽ Christus suũ aduentum distulerit, & non statim post peccatum carnem assumpserit, in 3. lib. dist. 1. dictum est.

q. 1. ar. 4. p totum.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ aliter est in morbo spirituali, & corporali. Non. n. potest aliquis a morbo spirituali congrue curari nisi prius morbum cognoscat, & medicinam desideret, si sit cognitionis capax: & ideo oportuit vt homo sibi relinqueretur, et sic primo tempore legis naturę infirmum se cognosceret per ignorantiam ad idolatriam declinando, & deinde tẽpore legis scriptæ, quæ auxilium contra ignorantiam præbebat, recognosceret se infirmum per concupiscentiam ad peccata declinando, & sic salutem ab alio expectaret, qui & viam salutis doceret contra ignorantiam, & sacramenta gratiæ dedit contra infirmitatem concupiscentiæ, vt dicitur Ioann. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. In morbo autem corporali hoc non requiritur, quia corpus non est cognitionis capax.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis etiam ex tunc

Universidad de Deusto Biblioteca

passio Christi efficaciam haberet, non tamen tantam efficaciam in humana natura, pro qua nondũ satisfactum erat, habebat, sicut post satisfactionẽ habuit, & post Christi incarnationem, quę totam naturam humanam dignificauit, vt fieret magis ad gratiã recipiendam idonea. E

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd sacramẽta nouæ legis dupliciter instituta sunt. Primo, ad documentum & exercitium quoddam, & sic potuerant ante passionẽ Christi institui. Secundo, quantum ad necessitatem & obligationem, & sic eorũ institutio non fuit ante passionem, quia adhuc legalia non fuerunt mortua: vnde a tempore prædicationis Christi vsque ad passionem, sacramenta nouæ legis simul currebant cum legalibus, & vtraque ad salutẽ operabantur. Sic ergo quantum ad secundum modum institutionis omnia simul in passione Christi instituta sunt: sed quantum ad primum, oportuit vt primo instituerentur illa quæ sunt maioris necessitatis, vnde statim in principio prædicationis suæ pænitentiam prædicauit, vt legitur Matth. 4. & baptismum docuit, vt legitur Ioã. 3. Alia autem sacramenta processu temporis instituit, & docuit.

operantis interius. Sed tamen & illa Ioannis operatio a Deo erat, & baptismus ille a Deo erat non ab homine: sed hominis dictus est, quia nihil gerebatur, quod non ageret homo. Si vero quæritur, an sacramentum fuerit, satis potest F

Ad primum ergo dicendum, quòd tempus gratiæ dicitur quantum ad initium, & quantum ad complementum: cõplementum autem eius non fuit ante passionem & resurrectionem Christi: vnde Ioan. 8 dicitur. Nondum erat spiritus datus, quia nondum erat Iesus glorificatus. Principium autem potest attendi dupliciter. Primo, quantum ad præsentiã gratiæ in mundo, & sic fuit in ipsa incarnatione. Secundo, quantum ad eius diffusionẽ in mundo, & sic fuit in prædicatione, siue baptismo Christi, & ante non oportebat instituí sacramenta. H

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta moralia homini natura dictat: & ideo statim potuerunt homini simul proponi, non enim est ita de sacramentis.

Ad quartam quæstionem dicendum, q̃ circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt non omnia sacramenta a Christo immediate instituta fuisse, sed quædam ipse per se instituit, quædam vero apostolis instituenda commisit, scilicet confirmationem, in qua spiritussanctus datur ad robur, cuius institutio esse non debuit ante plenam spiritussancti missionem: & extremam vnctionem, quę tamen cum ad gloriam resurrectionis sic immediatum & proximum præparatorium, ante resurrectionem instituí non debuit. Sed quia institutio sacramentorum videtur ad potestatem plenitudinis in sacramentis pertinere, quã sibi Christus reseruauit in sacramentis, cum ex institutione sacramenta habeant quod significent: ideo aliis probabilius videtur, quòd sicut hominis puri non est sacramenta mutare, vel a sacramentis absoluere, ita nec noua sacramenta instituere: & ideo omnia sacramenta nouæ legis ab ipso Christo institutionem habent. I

Secvndvm hoc ergo dicendum ad primum, q̃ ipse sacramentum confirmationis instituit, quando pueris sibi præsentatis manus imposuit: similiter extremã vnctionem, quando apostolos ad prædicandum mittens, oleo inungere infirmos disposuit, vt sic curarentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramenta illa legis naturæ nõ habebant aliquam efficaciam ex opere operato, sed solum ex fide: & ideo determinatio eorum ab homine puro habente fidẽ fieri poterat: nõ autem ita est de sacramentis nouæ legis, quę ex opere operato gratiam conferunt.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de baptismo Ioannis, & circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum fuerit sacramentum.
¶ Secundo, De efficacia ipius.
¶ Tertio, Quibus competebat.
¶ Quarto, Vtrum baptizati a Ioanne, essent baptismo Christi baptizandi.

Articvlvs primvs.

a Vtrum Baptismus Ioannis fuerit sacramentum.

Ad primum sic proceditur. Videtur q̃ baptismus Ioannis non fuerit sacramentum, Ioã. 3. super illud. Erat Ioannes baptizans, &c. dicit glo. Quantum catechumenis nondũ baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptismus Ioannis ante baptismũ Christi: sed catechismus nõ est sacramentũ, sed sacramentale. ergo baptismus Ioannis non erat sacramentum, sed sacramentale. G

¶ 2 Præt. Omne sacramentum est alicuius legis sacramentum: sed baptismus Ioannis non erat sacramentum legis naturæ, neque legis veteris, quia sicut Augustinus dicit, nulli præcedentium prophetarum fuit datum baptizare, nisi Ioannis soli, quod nõ cõtingit de sacramentis veteris legis: similiter nõ est sacramentum nouæ legis, quia prædicationem Christi præcessit. ergo non erat sacramentum. Super Iob tract. 5. Tom. 9.

Sed contra. Sacramentum est sacræ rei signum: sed baptismus Ioannis figurabat baptismum Christi. ergo erat sacramentum. I I

Vlterius. Videtur quòd non baptizauerit sub hac forma. Ego baptizo te in nomine venturi: Christus. n. in cuius nomine baptizabat, iam venerat. ergo non competebat forma illa pro tempore illo. H

¶ 2 Præt. Eadem est fides de Christo venturo, quę erant in patribus, & de Christo qui iam venit, quam nos habemus. ergo eadem est forma baptismi in nomine venturi, & in nomine Christi. ergo baptismus idem: sed apostoli baptizauerunt in nomine Christi, vt infra dicetur. si ergo Ioannes baptizauit in nomine venturi, idem fuit baptisma Ioannis & apostolorũ Christi, quod falsum est. dist. seq.

Sed contra est, quod dicitur Act. 19. Baptizabat Ioannes populum dicens, In eum qui venturus est post ipsum, vt crederent. I I I

Vlterius. Videtur q̃ non fuit institutus a deo. Nullũ. n. sacramentum a deo institutũ nominatur a ministro, non. n. dicitur baptismus Petri: sed baptismus ille dicitur baptismus Ioãnis. ergo non fuit a deo institutus. I

¶ 2 Præt. Sacramenta legis naturæ, quæ ad sacramenta Christi disponebant, a deo institutionẽ nõ habuerunt, sed ex voto celebrabant ẽm Hug. sed baptismus Ioannis fuit præparatorius ad sacramenta Christi. ergo non debuit habere institutionẽ a deo. Libd. de sacramentis par. 1. c. 4. & 5.

Sed contra est, quod dicitur Io. 1. Qui me misit baptizare, ille mihi dixit &c. I I I I

Vlterius. Videtur quòd debuit statim Christo baptizato cessare: quia super illud Io. Vidit Ioãnes Iesum venientem ad se, dicit Aug. Baptizatus est dominus baptismo Ioannis, & cessauit baptismus Ioannis. Tract. 5. super Ioan. tom. 9.

¶ 2 Præt. Baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismum Christi: sed baptismus Christi Iccepit statim Christo baptizato: quia tactu mũdissimæ suæ carnis vim regenerativã cõtulit aqis, vt dicit Beda ergo statim debuit cessare. Super Lucã lib. 1. c. 3. & 4. Lib. 1. de sacram. c. 1.

Sed contra est, quod legitur Ioan. 3. q̃ post baptismum Christi baptizabat Ioannes, & discipuli eius similiter baptizabant. ergo baptismus Ioannis non cessauit statim Christo baptizato. K

Respon. Dicendum ad primã quæstionẽ, q̃ ẽm Hug. de san. Vict. ẽm processum tẽporis, & maior ẽ propinquitatẽ ad tẽpus gratiæ oportuit alia, & alia sacra institui. Vnde qa in Ioãne quodammodo incœpit tempus gratiæ, quia lex & prophetę vsq̃ ad Ioannẽ Mat. 11. nõ quan ab ipso esset gratia, sed quia ad gratiã viã præpa ab ipso ideo eius baptismus fuit d aliquod sacrẽ, qd quidẽ erat imitatio quædã sacrorũ gratiæ, quamvis gratia in eo non conferret. Vnde dicendũ, q̃ baptismus Ioannis sacrẽ erat quodãmodo mediũ inter sacra veteris & nouæ legis: sicut dispositio ad formã media est quodãmodo inter priuationẽ & formam. Conueniebat. n. quodãmodo cũ sacramentis veteris legis in hoc, q̃ erat signũ tantum: cum sacramentis legis nouæ in materia, & quodammodo in forma.

Ad primvm ergo dicendum, quòd baptismus Ioannis habet aliquid simile cum sacramentalibus baptismi, inquantum erat dispositio ad baptismum Christi: sed inquantum

inquantum præcessit institutionem baptismi Christi differt a sacramentalibus, & est sacramentum per se: sicut sacramenta veteris legis, quæ etiã suo modo, licet non tam de propinquo, ad sacramenta nouæ legis disponebant.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ dispositio d reducitur ad genus formæ, ad quam disponit, & ideo baptismus Ioãnis reducitur ad sacramenta nouæ legis, sicut incompletum in genere illo, & hoc patet ex ordine procedendi, quẽ magister seruat. D.524. 641.

Huius decisio quæstionis habetur. ac. 19. Mat. 3. Luc. 3. Marci, & Ioan. 1.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd vtilitas rei dex forma sua cõsequitur, & ideo formæ sacramentorum ostendunt illud, ex quo sacramenta & efficaciam, & vtilitatem habent. Et quia vtilitas baptismi Ioãnis tota erat disponere ad Christum, ideo hæc erat sua forma competens, vt in nomine venturi baptizaret. D.1094.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamvis iã venisset in carne, non tã iam venerat ad baptizandum, & alia salutis nostræ opera exercendum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ fides cum sit cognitio quædam, respicit rei veritatem. Et quia diuersitas temporum significatorum non diuersificat veritatem, nec fides penes hoc diuersificatur, sed sacramenta efficiunt respectũ: & quia non eodem modo se habet ad actũ hoc quod iam est, & hoc quod expectatur futurũ, quia ad id quod expectatur futurũ actus ordinantur vt dispositiones, ab eo autẽ quod iam est effectiue aliquid producitur: ideo diuersificatio formæ per futurum & præsens designat diuersitatem sacramenti.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd Ioannes suum baptismum mittuit præcepto diuino. Vnde patet q̃ institutio ipius fuit a deo per authoritatem, ab ipso Ioanne per ministerium.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ propter tres rationes baptismus a Ioanne non en accepit. Primo, quia ipse fuit sig baptismi institutor aliquo modo: Petrus autem nullo modo baptismi quo baptizabat. Secũdo, quia nihil in illo baptismo efficiebatur, quod Ioannes non faceret. Tertio, quia sibi solr erat datum illius baptismi ministerium.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ fides magis determinabatur secũdum appropinquationem ad Christum, & ideo etiam sacramẽta quæ quedam fidei protestationes sunt, magis Christo remota, minus determinata esse debuerunt. Et quia baptismus Ioannis de propinquo ad Christi sacramenta disponebat, ideo debuit magis habere determinationem, quam sacramenta legis naturæ.

Ad quartam quæstionem dicendum, q̃ cessatio baptismi Ioãnis potest accipi dupliciter. Vno modo, qũ cessauit totaliter, & hoc fuit Ioanne in carcerem mitto, quia ministerium illud soli Ioan concessum est. Alio modo, quantũ ad ministerium suum posse, & sic cessauit baptizato Christo, quia extunc eius baptismus non fuit necessarius, sed alius fuit eo dignior: sicut cessat officium legati domino suo superuenente, quanãs & aliqua exercet. Et per hoc patet solutio.

Articvlvs II.

b Vtrum Baptismus Ioannis gratiam contulerit.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioannis gratiam contulerit, Luc. 3. Erat Ioannes baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: sed remissio peccatorum nõ fit sine gratia. ergo baptismus ille gratiam contulit. 3. par. q. ubi supra. ar. 3.

¶ 2 Præt. Dam. dicit Purgat Ioannes spiritum per aquam: sed purgatio spiritualis non fit sine gratia. ergo ille baptismus gratiam Contulit. De fide orthodoxa li. 4. c. 10. lib. 3. ca. 10.

¶ 3 Præt. Aug. dicit contra Donatist. Ita credã Ioãnem baptizasse in aqua in remissionẽ peccatorũ, vt ab eo baptizatis in spe remitterentur peccata: sed spes de remissione peccatorũ nõ potest esse nisi per gratiam. ergo baptismus ille gratiam contulit.

¶ 4 Præt. Baptismus Ioannis propinquior fuit baptismo Christi, quam circuncisio: sed circuncisio gratiã contulit, vt dictũ est. ergo multo fortius baptismus Ioannis. q. 2. præceptis cõmi ar. 4. quæstiũcula 3.

¶ 5 Præt. Sacramentum non instituitur nisi ad causandum gratiam, vel significandũ: sed gratia sufficienter per sacramenta veteris legis erat significata. si ergo baptismus Ioannis gratiã non contulit, pro nihilo institutus fuit.

Sed contra. Gratia non conferetur sine spiritusanctu: sed in baptismo Ioãnis non conferebat spiritusanctus, sed aqua tantum, vt patet Act. 1. Ioannes quidem baptizauit aqua: vos autem baptizamini spũ sancto &c. ergo in illo baptismo non erat gratia. cap. 2. circa finem. to. 6.

¶ 2 Præt. Non est idem effectus dispositionis, & perfectio nis. Si ergo baptismus Ioannis disponebat ad baptismũ Christi, cuius est gratiã conferre, q̃ gratia & veritas facta ẽ p Iesum Christũ, Io. 1. videtur q̃ baptismus Ioannis gratiam non contulit.

Respon. Dicendum, q̃ hoc ab oibus concedit, q̃ non esset operatur aliquid p baptismũ Ioannis, quod non esset operatio hois. Et quia gratia non potest ab homine dari, ideo patet q̃ baptismus Ioannis gratiam non conferebat.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd illa authoritas sic exponenda est, vt referatur ad diuersa baptismata hoc modo. Erat Ioannes baptizans. i. baptismate suo, & prædicans. i. baptismum Christi, qui est in remissionem peccatorum. Si autem referatur, vtrumque ad baptismum Ioannis, sic dicitur esse in remissionem peccatorum: quia baptizatis imponebat dignos fructus pœnitentiæ agere, quibus peccatorum remissionem consequerentur. Vnde baptismus ille erat quasi quædam professio, & professio pœnitentiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus ille purgare dicitur modo prædicto, vel etiam materialiter: a fordibus corporalibus in signum spiritualis purgationis per Christum futurã: vel a caecitate ignorantiæ per doctrinam Ioannis Christum annuntiantis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ spes semper ex gratia procedit, nõ tã semper ex gratia habita, sed quandoque ex gratia expectata: & sic baptismus Ioannis spem faciebat remissionis peccatorũ non conferens gratiã, sed promittens eam in hoc, q̃ præfigurabat baptismum Christi: qui gratia daretur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamvis baptismus Ioannis magis conueniret cum baptismo Christi, quam circuncisio quantum ad materiam, non tamen conueniebat magis quantum ad causam institutionis: quia circũcisio ad necessitatẽ instituta erat vt remedium contra originale, sed baptismus Ioannis vt aliud caeret ad baptismum Christi.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ baptismus Ioannis expressius figurabat baptismũ Christi, quam sacramẽta veteris legis q̃ magis se militudine ad ipsum, & ideo magis de propinquo præparabat ad ipsum in significatione, & quadam pœnitentiæ protestatione.

Articvlvs III.

c Vtrum conueniens Christus Ioannis baptismate baptizatus fuerit.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ Christo nõ cõpeteret baptizari baptismo Ioannis. Baptismus. n. Ioannis erat baptismus pœnæ, vt dicitur Luc. 3. sed Christo non cõpetit pœna, sicut nec peccatum. ergo nec baptizari baptismo Ioannis. 3. par. q. 39 ar. 1. & 2.

¶ 2 Præt. Omnis Christi actio nostra est instructio: sed non instruimur baptizari baptismo Ioannis. ergo non debuit Christus illo baptismo baptizari.

Sed contra est, q̃ ipse ad baptismũ Ioannis vadens dixit. Sic decet nos implere omnem iustitiam, Mat. 3.

Vlterius. Videtur q̃ nulli alii hoc baptismo debuerũt baptizari. Hoc. n. est solus Christi, vt a sacris nõ accipiat, sed magis eis conferat: sed baptismus Ioannis erat vt sacrẽ, a quo non poterat aliquid accipi. ergo solt Christo competebat.

¶ 2 Præt. Sacramenta vade ratione omnibus cõpetunt: sed non erat necessarium quòd omnes baptismo Ioannis baptizarentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo nulli præter Christum ipso baptizati debuerunt.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 3. Egrediebantur ad illũ Hierosolymitæ vniuersi, & baptizabantur ab eo.

VLTERIVS. Videtur q̃ debuerunt illo baptismo pueri baptizari. Erat n. ille baptismus signum baptismi Christi: sed baptismus Christi cõpetit pueris, ergo & ille.

Act. 8. ¶ 2 Præt. Circumcisio dabatur etiam pueris, & eis principaliter: sed baptismus Ioãnis est medium inter circumcisionem & baptismum Christi, qui dat indifferẽter magnis & paruis, ergo & baptismũ Ioannis paruis dari debuit.

In epistola, De vnius vxoris viro. Act. 19.

SED CONTRA. Quia baptismus ille erat vt assueſceret ad baptismum Christi: sed hoc non poterat esse nisi ratione illorum qui discretionem habebant, ergo pueris ille baptismus non competebat.

RESPON. Dicendum, quòd Christus pluribus de causis a Ioanne baptizari voluit, quarum tres tanguntur in glo. Marci. 1. scilicet propter humilitatem implendam, vt ipsemet dicit Matth. 3. vt baptismum Ioannis approbaret, & vt aquas consecraret suæ carnis tactu, & sic baptismum suum institueret. Quartam causam tangit Aug. vt scilicet ostenderet non interesse quis a quo baptizaretur. Quintam tangit in lib. quæstionũ veteris & noui testamenti, scilicet ad exemplum baptismi proponendum illis, qui erant futuri filij dei per fidem. Sextã tangit Chryso. vt scilicet in baptismo miracula ostendens, euacuaret illorum errorem, qui Ioannem Christo maiorem credebãt.

Libro. 5. de Baptismo contra Donatistas. c. 11. tom. 7.

Par. 1. q. 49 Tom. 4. Chryso. super c. 3. Mat. Homilia 12

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dictum est, Christus a sacramentis nihil accepit: & ideo non dicitur baptismus Ioannis baptismus pœnitentiæ quo ad Christum, sed quo ad alios qui ad pœnitentiam per ipsum præparabantur: sicut etiam circumcisio Christi non fuit in remedium originalis peccati, a quo Christus immunis erat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actio Christi nostra est instructio, non vt eodem modo agamus sicut Christus fecit, sed vt pro modo nostro Christum imitemur: & ideo per baptismũ suum dedit nobis exemplum, vt baptizaremur illo baptismo qui nobis competit, per quem scilicet remissionem peccatorum consequamur.

Libr. 5 c. 9. Tom. 7.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd dicit August. in li. de baptismo cõtra Donatistas. Si Ioannes solum Christum baptizasset, videretur melioris baptismi dispensator, quanto melior erat qui baptizabatur: & si omnes baptizasset, videretur quòd Christi baptismus non sufficeret ad salutem: & ideo quosdam alios baptizauit, sed non omnes.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis alij a baptismo Ioannis non acciperent gratiam, accipiebant tamen quoddam signum gratiæ suscipiendæ, & seruandæ pœnitentiæ.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

AD TERTIAM quæstionem dicendũ, quòd baptismus Ioannis erat baptismus pœnitentiæ: & quia pueris non competit pœnitentia, ideo non competebat eis ille baptismus. Nec est simile de baptismo Christi, & circumcisione, quæ ordinantur contra originale peccatum, quod in pueris est. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

d *Vtrum baptizati Ioannis baptismate, iterum baptizari debuerint*

3. par. q. 38. ar. 6.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd baptizati baptismo Ioannis non debebant baptizari baptismo Christi. Act. enim. 8. dicitur, quòd apostoli in Samariam venientes, illos qui baptizati erant in nomine Iesu, non baptizabant, sed tantum manus imponebant. cum ergo baptismus in nomine Iesu sine collatione spiritussancti sit baptismus Ioannis, videtur quòd baptizati baptismo Ioannis, non baptizabantur baptismo Christi.

Iohelis 2. Tom. 6.

¶ 2 Præt. Hieron. super illud. Effundam de spiritu meo, dicit quòd hæc est causa quare quidam baptizati a Ioanne, baptismo Christi, iterum baptizati sunt a Paulo, Act. 20. quia fidem trinitatis non habebant, quia neque si spiritussanctus est, audierant. Si ergo aliqui baptizati essent a Ioanne, fidem trinitatis habentes, videtur quòd iterum baptizari non debuerint baptismo Christi.

¶ 2 Præt. In apostolis debuit ostendi omne illud quod est necessarium ad salutem: sed apostolis post baptismum Ioannis solus baptismus spiritussancti prænuntiatur, Act. 1. ergo non erat necessariũ q̃ baptismo Christi iterum baptizarẽt.

¶ 3 Præt. Ad baptismum requiritur aqua, & spiritussanctus: sed per baptismum Ioannis erat facta ablutio aquæ. ergo non oportebat nisi quòd suppleretur quod deerat, scilicet spiritussanctus.

Gẽtibus putaret aquam sine Spiritusanto ad salutem posse sufficere. De hoc etiã Ambrosius in libro de Spiritusancto ait. Quidã negauerunt se scire Spiritũsanctum, cum baptizatos se diceret baptismo Ioannis, qui aduenientis Iesu non in suo baptizauit nomine. Isti ergo quia nec in Christi nomine, nec cũ fide Spiritusancti baptizati fuerãt, non baptizati fuerũt, sed impositiõe manuũ ab apostolis super eos facta Spiritumsanctũ receperunt. Alij vero qui nõ ita credebant, baptizati sunt baptismo Christi, vt ꝓdictũ est. Vnde Hieronymus. Qui Spiritumsanctũ nesciebant cũ baptismũ a Ioanne cœperunt, iterum baptizati sunt baptismo Christi, vt prædictũ est, ne quis ex Iudæis, vel

C. 3. in pri. Tom. 1.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto &c. sed baptismus Ioãnis non regenerabat aliquo modo. ergo necessarium erat vt iterum baptismo Christi baptizarentur.

¶ 2 Præt. Augu. dixit quòd baptizabat Ioannes, & non est baptizatus: sed de necessitate salutis tempore gratiæ est quòd homo sit baptizatus, vel saltem propositum baptismi habuerit. ergo oportebat eos qui baptismum Ioannis acceperant, iterum baptizari baptismo Christi.

¶ 3 Præt. Impositio manuum præcedente baptismo Ioannis non imprimebat characterem baptismalem: sed character talis est de necessitate salutis vel in actu, vel in proposito. ergo oportebat quòd baptizati baptismo Ioannis iterum baptizarentur baptismo Christi, & non sufficiebat eis manus impositio.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd baptismus Ioannis erat præparatorius ad Christum suscipiendum, & ideo si quis baptismum Ioannis suscepisset in eo sistens, non referens ad Christum, baptismus in eo frustraretur a fine suo: & ideo oportebat eum iterum baptizari baptismo Christi. Si autem non figeret spem suam in baptismo Ioannis, sed vlterius referret ad Christum, sic ex gratia Christi, & baptismo Ioannis præaccepto efficiebatur quasi vnum quid: & ideo non oportebat quòd iterum aqua baptizaretur, sed solum quòd spiritumsanctum per manus impositionem acciperet: & hæc videtur fuisse magistri opinio in litera. Sed quia sacramenta nouæ legis ex ipso opere operato efficaciam habẽt, ideo videtur q̃ quòd spes & fides illius qui baptismum suscipit, nihil faciat ad sacramẽtum: quamuis possit facere ad rem sacramenti impediendam, vel promouendam. Vnde quantumcunque spem suam aliquis ad Christum referret baptizatus baptismo Ioannis, baptismum nouæ legis non consequebatur: & ideo si baptismus nouæ legis est de necessitate salutis, oportebat quòd iterum illo baptismo baptizaretur.

D. 166

¶ 2 Præt. Hoc est generale in omnibus sacramentis, quòd si omittatur quod est de substantia sacramenti, oportet id sacramentum iterari. Vnde cum non esset forma debita in baptismo Ioannis, oportebat q̃ iteraretur baptismus. Et hoc habet communior opinio, quæ etiam ex verbis Aug. cõfirmatur, qui dicit super Ioan. Homel. 5. Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, non eis sufficit: baptizandi enim sunt baptismate Christi. Et ideo ℭm hoc dicendum ad primum, quòd ibi agitur de illis qui baptizati erant a Philippo, de quo constat quòd baptismo Christi baptizauerat. Sed non erat ibi datus spiritussanctus ad robur, sicut in confirmatione datur, quia ille non fuit Philippus apostolus, sed vnus de septem diacombus: & ideo non poterat manus imponere, quia hoc episcoporum est, & propter hoc missi sunt ad hoc Petrus & Ioannes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hiero. non vult tangere causam rebaptizationis, sed insufficientiam fidei ipsorum ad salutem, vt patet ex verbis præcedentibus. Præmittit enim. Qui dicit se credere in Christum, & non credit in spiritumsanctũ, nondum habet claros oculos. Insufficientia autem fidei non posset esse causa quare aliqui baptizarentur, sed quare instruendi essent, sicut & nunc fit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ apostoli creduntur baptizati fuisse baptismo Christi, quamuis scriptum non inueniatur, vt dicitur in glo. Io. 13. super illud, Qui lotus est &c. Ex quo enim ipsi alios baptizabant, vt habetur Io. 3. videtur q̃ & ipsi venientes ad Christum baptizati fuerint. Si tamen Christus, qui habuit

buit potestatem remittendi peccata, eos sine baptismo ex priuilegio quodam sanctificare voluisset, & qui virtutẽ suam sacramentis non alligauit, non esset ad consequentiam trahendum. Et authoritate autem inducta non habetur, quòd Apostoli tantum baptismo Ioannis baptizati erant, sed comparatio quædam baptismi flaminis ad baptismum Ioannis.

¶ Ad quartum dicẽdũ, quod ad baptismũ requiritur aqua cum debita forma. Ioannes autem non obseruabat formam baptismi Christi, nec iterum erat in eo efficacia, sicut in baptismo Christi: & ideo quia omittebantur ea, quæ erãt de necessitate sacramenti, oportebat iterum baptizari.

EXPOSITIO TEXTVS.

Super Ioã. tract. 8. ca. 15. Tom. 9. Et habetur p. q. 1. cap. Detrahe.

VORVM *alia remediũ*. Ola sacramenta nouæ legis sũt in remedium, & gratiã cõferunt, vt dictum est. ergo distinctio illa nulla videtur. Et dicendum, quòd illa distinctio sacramentorum sumitur secundũ id, ad quod principaliter ordinantur. Quãmuis ergo omnia sacramẽta aliquo modo gratiam cõferant, & in remedium sint, quædam tamen principaliter ordinata sunt in remedium contra aliquem specialem morbum, vt matrimonium contra concupiscentiam. Quædam vero de sui propria intentione sunt ordinata ad remediummorbi, & ad gratiam, sicut baptismus qui est spiritualis regeneratio, per quam vetus homo corrumpitur, & nouus generatur. Quædam autem quia gratiam præsupponunt, ordinantur ad gratiæ perfectionem, sicut Eucharistia; & sic intelligenda sunt verba magistri. Non vtique propter remedium, sed ad sacramentum: & debet accipi sacramentum large pro quolibet signo rei sacræ. Baptismum *Christi Ioannes &c.* Ideo baptismus Christi potiusquàm alia sacramenta nouæ legis præparatorium habuit: quia baptismus est ianua sacramentorum, & ipse facit alijs viam, vnde præparatorio sacramenta alia non indigebant. *Iterum baptizabantur, immo &c.* Ex hoc patet, quòd præcedens baptismus non reputabatur aliquibus pro baptismo: quia qui baptisma Christi accipiebant, non iterato baptizabantur, sed verum baptisma de nouo accipiebant: & ideo quasi corrigens quod dixerat, Iterum baptizabantur, addit, immo verum baptisma accipiebant: & sic magister per verba Hierony. suam intentionem probare non potest.

DIVISIO TEXTVS.

POST QVAM determinauit magister de his quæ præexiguntur ad sacramenta nouæ legis, hic incipit determinare de singulis sacramentorum nouæ legis, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de illis sacramentis quæ sunt ordinata in remedium vnius personę. In secunda, de illis quæ sunt ordinata in remedium totius ecclesiæ. 24. dist. ibi. *Nunc ad considerationem sacræ ordinationis &c.* Prima diuiditur in tres. In prima, determinat de sacramento intrantium, scilicet baptismo. In secunda, de sacramentis progredientium. 7. dist. 1. ibi. *Nunc de sacramento confirmationis &c.* In tertia, de sacramento exeuntium, scilicet extrema vnctione, 23. dist. ibi. *Præter præmissa est aliud sacramentum &c.* Prima in tres. In prima, determinat de baptismo secundum se. In secunda, de baptismo per comparationem ad recipientes. 4. dist. ibi. *Hic dicendum est aliquos &c.* In tertia, secundum comparationem ad ministrantes. 5. dist. ibi. *Post hæc sciendum est sacramentum baptismi &c.* Prima in duas. In prima, determinat de baptismo secundum se. In secunda, determinat de eo per comparationem ad circumcisionem, ibi. *Solet etiam quæri si circumcisio &c.* Prima in duas. In prima, determinat quid est baptismus. In secunda, de his quæ ad baptismum requiruntur, ibi. *Sed quod est illud verbum &c.* Hæc pars diuiditur in tres secundum tria quæ exiguntur ad baptismum. In prima enim determinat de forma baptismi. In secunda, de materia eius ibi. *Celebratur autem &c.* In tertia, de ipso actu ablutionis, vel immersionis, ibi. *De immersione vero &c.* Prima in duas. In prima, determinat de forma baptismi. In secunda, de institutione ipius, ibi. *De institutione baptismi &c.* Circa primũ duo facit. Primo, determinat formam baptismi; secũdo, mouet quandã quæstionem circa formam baptismi, & determinat eam, ibi. *Hic quæritur, an baptismus &c.* Prima in duas. In prima determinat formam principalem baptismi. In secunda, quandam formam secundariam pro tempore obseruatam, ibi. *Legitur tamen in actibus apostolorum &c.* *Solet etiam quæri &c.* Hic determinat de baptismo per comparationem ad circumcisionem, Et circa hoc tria facit. Primo, determinat cessationem circumcisionis. Secundo, institutionem baptismi, ibi, *Causa vero institutionis &c.* Tertio, effectum vtriusque, ibi. *Sed quæritur, vtrum baptismus &c.*

A tertia, de sacramento exeuntium, scilicet extrema vnctione, 23. dist. ibi. *Præter præmissa est aliud sacramentum &c.* Prima in tres. In prima, determinat de baptismo secundum se. In secunda, de baptismo per comparationem ad recipientes. 4. dist. ibi. *Hic dicendum est aliquos &c.* In tertia, secundum comparationem ad ministrantes. 5. dist. ibi. *Post hæc sciendum est sacramentum baptismi &c.* Prima in duas. In prima, determinat de baptismo secundum se. In secunda, determinat de eo per comparationem ad circumcisionem, ibi. *Solet etiam quæri si circumcisio &c.* Prima in duas. In prima, determinat quid est baptismus. In secunda, de his quæ ad baptismum requiruntur, ibi. *Sed quod est illud verbum &c.* Hæc pars diuiditur in tres secundum tria quæ exiguntur ad baptismum. In prima enim determinat de forma baptismi. In secunda, de materia eius ibi. *Celebratur autem &c.* In tertia, de ipso actu ablutionis, vel immersionis, ibi. *De immersione vero &c.* Prima in duas. In prima, determinat de forma baptismi. In secunda, de institutione ipius, ibi. *De institutione baptismi &c.* Circa primũ duo facit. Primo, determinat formam baptismi, & determinat eam, ibi. *Hic quæritur, an baptismus &c.* Prima in duas. In prima determinat formam principalem baptismi. In secunda, quandam formam secundariam pro tempore obseruatam, ibi. *Legitur tamen in actibus apostolorum &c.* *Solet etiam quæri &c.* Hic determinat de baptismo per comparationem ad circumcisionem, Et circa hoc tria facit. Primo, determinat cessationem circumcisionis. Secundo, institutionem baptismi, ibi, *Causa vero institutionis &c.* Tertio, effectum vtriusque, ibi. *Sed quæritur, vtrum baptismus &c.*

Matt. c. vlt.

De Cõfect. dist. 4. c. In synodo.

DISTINCTIO III.

A

Quod sit baptismus.

B

POST hæc videndum est quid sit baptismus, & quæ sit forma, & quando institutus, & causa institutionis. Baptismus dicitur intinctio, idest, ablutio cor poris exterior facta sub forma verborum præscripta. Si enim ablutio fiat sine verbo, non est ibi sacramentum, sed accedente verbo ad elementum, fit sacramentum: non vtique ipsum elementum fit sacramentum, sed ablutio facta in elemento. Vnde Aug.* Verbo baptisma consecratur: detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Vnde est hæc tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo nõ quia dicit, sed quia creditur? Nãque & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus intus manens. In duobus ergo consistit sacramentum baptismi, scilicet in verbo, & elemento. Ergo & si alia desunt, quæ ad decorem sacramenti instituta sunt, non ideo minus est verum sacramentum & sanctum, si verbum sit ibi & elementum. Nam & in hoc sacramento, & in aliis quædam solent fieri ad decorem & honestatem sacramenti, quædam ad substantiam & causam sacramenti pertinẽtia. De substantia huius sacramenti sunt verbum & elementum, cætera ad solemnitatem eius pertinent.

C

De forma baptismi.

SED quod est illud verbum, quo accedente ad elementum, fit sacramẽtum veritas docet, quæ huius sacramenti formam tradens, ait discipulis. Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritusancti. Inuocatio igitur Trinitatis verbum dicitur, quo baptisma consecratur: & hæc est forma verborum sub qua traditur baptismus. Vnde Bonifacio episcopo Zacharias Papa ait. Firmissime tenendum est, & nullatenus dubitandum, quod in nomine Patris, & Filij, & Spiritusancti, cum aqua baptizatos, quos ipsa Trinitas baptizauerit, & ipsa Trinitas, quæ baptizauerit, & ipsa aqua, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tom: ablutio autem non est materiale elementum, sed elementi vsus. ergo baptismus, cum sit sacramentum, non erit ablutio.

distin. 1. in princ.

¶ 3 Præt. Sacrm est in genere relationis, cum sit causa, vel signum, sicut supra dictum est: sed baptismus est sacramentum. ergo inconuenienter ponitur in genere actionis, vel passionis.

¶ 4 Præt. In diffinitione instrumenti debet poni illud ad qd est: sed baptismus, sicut & alia sacramenta, vt prius dictum est, sunt instrumenta sanctificationis. ergo cum in diffinitione eius nulla mentio fiat de sanctificatione, videtur inconuenienter esse assignata.

II Lib 2. de sacmētis, par. 6. cap. 2. in princ. c. 8. & 10. Li. 1. de spiritusancto, cap. 3.

VLTERIVS. Videtur q̃ etiam inconuenienter assignatur diffinitio Hug. quæ talis est. Baptismus est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum dei, nihil enim fit in seipso: sed baptismus in aqua fit. ergo baptismus non est aqua.

De confec. disti. 4. cap. A quodã.

¶ 2 Præt. In diffinitione alicuius nõ debet poni aliquid, qd non sit de essentia eius: sed sanctificatio materiæ non est de essentia baptismi, q̃a in mari, vel in flumine potest fieri baptismus. ergo sanctificatio aquæ non debet poni in diffinitione baptismi.

¶ 3 Præt. Diffinitio debet conuerti cum diffinito: sed potest esse aqua sanctificata verbo vitæ diluendis criminibus, & tamen non erit baptismus, sicut quando non fit intinctio. ergo hæc non est competens baptismi diffinitio.

¶ 4 Præt. Effectus qui põt impediri, nõ debet poni in diffinitione causæ, quia tunc diffinitio esset minus quam diffinitum: sed potest impediri quòd per baptismum non diluantur crimina. ergo non debet ablutio criminum in diffinitione baptismi poni.

III 1. par. eiusdem cap.

VLTERIVS. Videtur q̃ etiam inconuenienter assignetur diffinitio Dionysii quã ponit. 2. ca. ce. hie, vbi dicit. Quoddam ergo est principium sanctissimorum mandatorũ sacræ actionis, & aliorum diuinorum eloquiorum, & sacrarum actionum susceptiuam opportunitatem, formans nostros animales habitus ad superceleſtis quietis anagogem, nostrum iter faciens sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis traditio. Principium enim reducitur ad genus principiorum: sed sacramentum non est in genere principii, sed in genere sacramenti. ergo non debet dici principium sanctissimorum mandatorum.

¶ 2 Præt. Non dicitur esse principium sanctorum mandatorũ, nisi inquantum præparat viam ad alia mandata. ergo superfluũ fuit postea addere, Ad susceptiuam opportunitatem aliorum nos formans.

¶ 3 Præt. Nihil potest formari ad diuina eloquia, nisi quod est perceptiuum eorum: sed hoc quod est animale in nobis, nõ percipit diuina eloquia, sed solum hoc quod est rationale. ergo male dixit, Formans animales habitus ad diuina eloquia.

¶ 4 Præt. Forma & materia sunt de essentia rei: sed ipse nullam mentionem facit de materia & forma baptismi. ergo videtur quòd insufficienter diffiniat.

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter assignetur diffinitio, quam Dam. ponit in 4. lib. c. 10. sic dicens Baptismus est per quem primitias Spiritussanctti accipimus, & principium alterius vitæ fit nobis regeneratio, & sigillũ, & custodia, & illuminatio. Aliqui enim prius habent spiritum sanctum, & spiritualem vitam, quam baptismum consequantur, sicut patet de Cornelio Act. 10. ergo per baptismum non semper accipimus

F primitias Spiritussancti, nec est baptismus principium alterius vitæ in nobis.

¶ 2 Præt. Idem non debet poni in diffinitione suipsius: sed regeneratio est idem quod baptismus. ergo non debet poni in diffinitione baptismi.

¶ 3 Præt. Illuminatio non fit per virtutes itellectuales: sed baptismus non est intellectualis virtus, sed sacramentum. ergo non debet sibi attribui illuminatio.

¶ 4 Præt. Custodia fit in nobis per diurnam prouidentiam, sicut dicit in psal. Ecce nõ dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel. ergo nõ debet hoc baptismo attribui.

Lib. 6. c. 3.

RESPOND. Ad primam quæstionem dicẽdum, quod secũdum doctrinam Philosophi in superiorib, triplex est genus diffinitionis. Quædam enim sunt diffinitiones materiales, quas dicimus demonstrationis conclusiones: quædam formales, quæ sunt principia demõstrationis: quædam materiales & formales simul, q̃ sunt demonstrationes positione differentes, quia habent medium demonstrationis inquantũ continent diffinitionem formalem: & conclusionem inquantum continent materialem, sed deest solum modo terminorum, quia ante omne completiuum quodammodo formale est respectu eius quod complet: ideo diffinitio formalis non dicitur quæ solum continet formam, sed illa quæ continet hoc quod est completiuum respectu alterius. Et quia in causis est talis ordo, quod materia completur per formam, & forma per efficientem, & efficiens per finem, ideo diffinitio quandoque materialis dicitur, quæ comprehendit tantum materiam rei, formalis autem quæ comprehendit formam: sicut, Ira est accensio sanguinis circa cor, dicitur materialis diffinitio: & Ira est appetitus in vindictam, dicitur formalis. Quandoq; autẽ materialis comprehendit formam & materiam, sed formalis causam efficientem: sicut hæc dicitur materialis, Tonitruum est continuus sonus in nubibus: hæc autem formalis, Tonitruum est extinctio ignis in nube. Quandoque autem diffinitio materialis comprehendit materiam, & formam, & efficientem: formalis autem finem: sicut, Domus est cooperiorium factum ex lapidibus, & lignis per talem modum, & talem ordinem, est diffinitio materialis respectu huius, Domus est cooperimentum prohibens nos a frigoribus & caumatibus: & hoc præcipue accidit in instrumentis, quia in eis quasi tota ratio speciei a fine sumitur. Et quia baptismus cum sit sacramentum, quoddam instrumẽtum est, ideo diffinitio materialis eius erit quæ comprehendit materiam & formam eius & efficientem, & formalis quæ comprehendit finẽ: & hic diffinitio quam magister in litera ponit, est materialis. Cõtinet enim materiam in hoc quod dicit, ablutio exterior: & innuit efficientem in hoc quod dicit, facta: & ponit formam in hoc quod dicit, sub forma verborum &c. Et secundum quòd Augu. ponit eadem diffinitionem, quamuis sub alis verbis, dicit enim, Baptismus est tinctio in aqua verbo vitæ sanctificata.

Super Io. c. 4. ex tota 15.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in sacramento baptismi sunt tria. Aliquid quod est sacramentum tantum, sicut aqua quæ exterius fluit, & transfluit, & non manet: & aliquid quod est sacramentum & res, & hoc semper manet, scilicet character: & aliquid quod est res tantum quod quãdoque manet, quãdoque transit, scilicet gratia. Magister ergo hic diffinit baptismum

ptismum quantũ ad id quod est sacramẽtum tantum, quia intendit ipsum materialiter diffinire.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum nouæ legis est signum, & causa gratiæ: vnde secundum hoc est sacramentum. secundum quod habet significare & causare: aqua autẽ non habet significare & causare effectũ baptismi, nisi secundũ quod est abluẽs. Vnde essentialiter baptismus est ipsa ablutio: quia ad ablutionem interiorem causandã instrumentum est, quam significando causat ipsa exteriorablutio: sed aqua est materia eiꝰ remota, & ablutio ipsa est materiale baptismo, sed verbum vitæ est forma completiua sacramenti. Aug. autem & magister diffinitũt baptismum per materiam proximam, quæ prædicatur ꝓprie de baptismo, sicut materia de artificialibus, vt phiala est argentum: sed Hugo. diffinitiũt p materiam remotã, quæ nõ ita proprie prædicatur nisi per causam remotam.

* Aliàs per vnitatem. Ioan. 1. & Act. 1.

Ambrosius cap. superi° citato.

*Act. 10.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ baptismus inquantum est sacramẽtum, est in genere signi, vel causæ: & in hoc genere constituitur per formam verborum, a qua habet significationem & efficaciam sacramentalem. Sicut autem artificialia non ponuntur in genere ex forma simpliciter, sed ex materia (non enim dicimus, quòd domus sit in genere qualitatis, nisi inquantum artificiale figuratum, sed dicitur esse in genere substãtiæ) ita etiã est de sacramentis. Baptismus enim simpliciter est in genere ablutionis, sed secundum quid, scilicet inquantum est sacramentum, est in genere relationis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd finis ad quem est sacramentum, est vltimum formale ipsius, a quo sumitur formalis diffinitio: magister autem non intendit hic diffinire baptismum formaliter, sed naturaliter, & ideo sanctificationem.

D. 1094.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd diffinitio illa Hug. complectitur & materiam baptismi in hoc quòd dicit, aqua: & finem in hoc quòd dicit, diluendis criminibus: & formam per hoc quòd dicit, per verbum vitæ sanctificata: vnde est diffinitio composita ex materiali & formali, quasi demonstratio positione differens, & complete essentiã baptismi cõplectitur, excepto quòd actus ablutionis intermittitur, qui facit materiam proximam baptismo, quãmuis ex aliis quę ponuntur, intelligi possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc est propria prędicatio. Baptismus fit in aqua: sed hæc est per cautam prædicatio, Baptismus est aqua.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ibi non tangitur sanctificatio, nisi illa quæ fit per formam baptismi, quæ consistit in inuocatione trinitatis: & hæc sanctificatio est de necessitate baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta non efficiunt nisi id quod figurant. Ex hoc autem ipso, quòd ponitur diluto criminum, effectus baptismi potest accipi, quia baptismus materialiter non consistit in aqua, nisi secundum quod est abluens: quandocumque autem est aqua sanctificata in actu ablutionis, est baptismus.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ idem numero quandoq; est effectus alicuius & finis, sicut sanitas est effectus, & finis medicantis: sed effectus, secundum quod producitur per actũ medici, finis autem secundum quod est intentum a medico. Medicina autem potest impediri a productione sanitatis, sed non ab intentione, & ideo sanitas potest poni in diffinitione vt est finis, non autem vt est effectus: & similiter diluitio criminum in diffinitione sacramenti.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd Dion. ex diffinitione baptismi data, intendit procedere ad ea quæ materialiter in baptismo requiruntur: vnde post hãc diffinitionem datam, titum baptismi ponit, & ideo ponit eam vt demonstrationis principium: & propter hoc est diffinitio totaliter forma his. Et est sciendum, q̃ in verbis eius aliquid ponitur quasi diffinitum, & aliquid ponitur tamquãm diffinitio: tamquãm diffinitum ponitur, scilicet traditio sacra & diuinissimæ regenerationis. Ista. n. est quædam circum locutio baptismi, qua ipse frequenter vtitur: & hoc patet ex hoc, quòd ibi baptismum non nominat, vt sit sensus. Quoddam est principium &c. scilicet sacræ & diuinissimæ &c. Quasi diffinitio ponit hic, q̃ dicit, Principiũ sanctissimorum &c. Et ponit tria, ad quæ baptismus ordinatur, quæ formaliter rationem eius complent. Vnum est, quod competit ei secundum quod est ianua sacramentorum: & quantum ad hoc, q̃ est principium sanctissimorum mandatorum sacræ actiõis. Actiones enim sacras nominat actiones hierarchicas, scilicet purgare, illuminare, & perficere, quæ præcipue in nostra hierarchia consistunt in dispensatione sacramentorum: quæ quidem actiones nobis sub præcepto traditæ sunt, & ad eas est principium baptismus quasi eorum ianua. Secundum competit sibi inquantum est cauta, prout scilicet characterem imprimit, & gratiam confert, secundum quod homo informatur, & idoneus redditur ad aliorum sacramentorum perceptionem: & quantum ad hoc dicit, q̃ est formans per characterem & gratiam nostros animales habitus, idest, vires animæ ad susceptiuam opportunitatem, idest, ad idoneam & opportunam susceptionem diuinorum eloquiorum, quãtum ad doctrinam fidei: & sacrarum actionum, quantum ad alia sacramenta, quæ nulli non baptizato debent conferri. Tertium competit sibi inquantum est signum & figura cælestium, & secundum hoc per baptismum manuducimur in cælestium contemplationem: & quantum ad hoc dicit, quòd est faciens iter nostrum, idest, præparans nobis contemplationis viam ad anagogen, idest, furtum ductionem superceleſtis quietis, quæ consistit in contemplatione spiritualium. Vel potest dici, q̃ per secundum tangit finem proximũ baptismi, quantum ad ea quę sunt viæ. Per tertium autem tangit finem remotũ & vltimum, quantum ad ea quæ sunt patriæ, ad quam nos baptismus perducit per gratiam, quam confert, quæ est res significata, & non contenta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dion. determinat de baptismo, secundum quod est actio quædam hierarchica: & ideo diffinit principium mandatorum non quorumlibet, sed illorum quibus actiones hierarchicæ nobis traduntur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ per primum tangit tantum ordinem baptismi ad alia sacramenta: sed per secundum, tangit effectum, quo mediante ad alia sacramenta percipienda idonee perducit, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ animales habitus hic dicuntur ab anima, & nõ ab animalitate, qua scilicet cum aliis animalibus cõmunicamus, vt intendat quòd nõ solum baptismus corpus exterius laua, sed etiam animam interius format.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ hæc diffinitio est principium omnium, quæ Dion. de baptismo tradit: vnde in principio statim hanc diffinitionem ponit. Et quia in omnibus quæ sunt propter finem, & ea hue, debet accipi & forma competens fini, & materia competens formæ & fini, ideo in hac diffinitione non potuit formam & materiam, sed solum ea, ad quæ baptismus ordinatur, quasi ad finem proximum, vel remotum.

AD QVARTAM quæstionẽ dicendũ, q̃ Dam. prædictã diffinitionẽ venatur ex hoc ipso, q̃ baptismus regeneratio dicitur.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum enim generatio sit motus ad esse, constat quòd baptismus est per quem nobis traditur spirituale esse. Et quia nullus potest agere actionem alicuius naturæ, nisi prius habeat esse in natura illa: ideo concluditur quòd baptismus est principium omnium spiritualium actionum, & secundum hoc Damasc. baptismum diffinit adhuc per priora, quàm Dion. inquantum accipit primum effectum baptismi, qui est constituere in spirituali vita, ex qua hét quòd regeneratio dicatur: & ideo diffinit baptismum vt principium spũalis vitæ in hoc q̃ dicit, Principium alterius vitæ, scilicet spiritualis, quæ est altera a naturali, & hæc generatio sit altera a naturali, & re generatio dicatur & iterum vt principiũ eorum quæ ad vitã primo cõsequuntur: & ideo dicit, Per qd fi unt primitiæ spiritus, idest primi spiritus effectus in nobis. Hi a utem effectus vel consequuntur ipsam generationem, sicut filiatio, vel aliqua talis relatio: & sic per baptismum dicimur regenerari in filios dei, & quantũ ad hoc dicitur regeneratio: vel consequuntur formam per generationem inductam, & hoc tripliciter. Primo, in ordine ad generantem, secundum quod per formam inductam genitus fit similis generanti: & quantum ad hoc dicitur sigillum. Secundo, quantum ad esse ipsius geniti, quod per formam conseruatur: & quantum ad hoc dicitur custodia. Tertio, quantum ad actionẽ eius, cuius forma est principium: & quantum ad hoc dicitur illuminatio.

quolibet horum nominum intelligitur. Si autẽ aliquis peruerse credens & errorem inducere intendens, vnum de tribus tantum nuncupet, non impleuit mysterium. Quod vero ait, nominatis tribus vacuum esse mysterium, si baptizans minuat potestatem Patris & Filii vel Spiritussancti, idest si male sentiat de potentia alicuius horum, non credens vnam potẽtiam trium, intelligendum est hoc super eum qui non intendit, nec credit baptizare, qui non tantum caret fide, sed etiam intentionem baptizandi non habet. Qui ergo baptizat in nomine Christi, baptizat in nomine Trinitatis quæ ibi intelligitur. Tutius est tamen tres personas ibi nominare, vt ibi dicatur, In nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti, non in nominibus, sed in nomine, idest in inuocatione, vel in confessione Patris & Filii & Spiritussancti. Inuocatur enim ibi tota Trinitas, vt inuisibiliter ibi operetur per se, sicut extra visibiliter per ministerium. Si autem dicatur in nominibus, non est ibi sacramentum, quia non seruatur forma baptismi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd primitiæ spiritus dantur antequàm percipiatur baptismus actu, sed non antequã percipiatur proposito habituali, sicut in Cornelio: vel actuali, sicut in aliis qui baptismi fidem habent. Vel dicendum, quòd hic loquitur de vita spirituali secundum quod homo quantum ad exteriora reputatur membrum ecclesiæ, quod non fit ante baptismum, quia ad actus fidelium nullus ante baptismum admittitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd regeneratio ponitur hic pro relatione consequente regenerationẽ, sicut est filiatio.

De ecclesiastii. Hierar. c.4. par.1. ¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam Dis. vim illuminatiuã baptismo attribuit, quod quidem ei competit inquantum est fidei sacramentum: vnde baptizatus iam admittitur ad inspectionem sacramentorum quasi illuminatus, non autem ante debet admitti, ne sancta canibus tradantur secundum Dionysiũ.

De Cælesti Hierar. c.1. ¶ Ad quartum dicendum, quòd custodia conseruationem importat, quæ quidem est a deo sicut a principio efficiente, a gratia baptismali sicut a principio formali.

ARTICVLVS II.

6 *Vtrum hæc verba, Ego te baptizo &c. sint de integritate formæ baptismalis.*

3.par.q.66. art.1. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd integritas formæ baptismalis non contineatur in his verbis, Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spũsancti. Actio, n. magis debet attribui principali agenti quàm secundario: sed principalis baptizans est Christus, vt patet Ioan. 1. vbi dicitur. Hic est qui baptizat, homo autem est tantum minister baptismi. ergo magis debuit dici, Christus te baptizat &c. quàm, Ego te baptizo.

¶ 2 Præt. Secundum grammaticos in verbis primæ & secundæ personæ intelligitur nominatiuus certus & determinatus: sed baptizo est verbum primæ personæ. ergo non fuit necessarium quòd addatur, Ego.

¶ 3 Præt. Sacramenta habent a diuina institutione efficaciam & virtutem: sed ex forma, quam dominus tradidit Matth. vlti. vbi dicitur. Docete omnes gentes, non potest haberi quòd, ego te baptizo, sit de forma baptismi: quia hoc participium, baptizantes, ponitur ibi ad designandum exercitium actus non quasi pars formæ. ergo videtur quòd non sit de necessitate formæ.

¶ 4 Præt. Simul dominus præcepit actum docendi & baptizandi, Matth. vlti. sed non exigitur ad docendum quòd sacerdos dicat, Ego te doceo. ergo similiter non exigitur ad baptismum quòd dicat, Ego te baptizo.

¶ 5 Præt. Verba non debent dirigi ad eum qui non est verborum sensus perceptiuus: sed quandoque baptizatus non potest percipere sensum verborum, sicut patet quando puer baptizatur. ergo non debet dicere, Baptizo te, sed, Baptizo Ioannem.

¶ 6 Præt. Hoc videtur ex modo loquendi, quo dominꝰ vsus est ponens baptizandos in tertia persona dicens, Baptizantes eos.

¶ 7 Præt. Materia sacramenti non minus est de essentia sacramenti, quàm suscipiens illud sacramentum: sed nulla mentio fit in forma de aqua, quæ est materia sacramenti. ergo non debet fieri mentio de recipiente, vt dicatur, Baptizo te.

¶ 8 Præt. Baptismus a passione Christi efficaciam habet, & figura est mortis Christi, vt patet Roma. 6. ergo potius debuit in baptismi forma fieri mentio de fide passionis, quàm de fide Trinitatis.

¶ 9 Præt. Omne illud in quo personæ non conueniunt, debet de eis pluraliter dici: sed personæ distinguuntur quantum ad nomen, quia nomen hiis patri non conuenit, nec econuerso. ergo non debuit dici, in nomine patris &c. sed, in nominibus.

II VLTERIVS. Videtur quòd licet ea quæ in hac forma pronuntur, mutare sine præiudicio baptismi. Græci enim hanc formam baptizandi habent, Baptizetur seruus Christi Nicolaus in nomine patris &c. sed apud omnes est vnum baptisma. ergo & nostri similiter baptismus fieri posset. Vbi supra art. 6.

¶ 2 Præt. Hoc quòd dicit, Ego baptizo te, ponitur in forma ad exprimendum baptismi actum: sed actus baptismi potest fieri ab vno, & duobus, & in vnum, & in duos. ergo potest fieri mutatio formæ, vt dicatur, Nos baptizamus vos.

¶ 3 Præt. Ecclesia est eiusdem potestatis nunc, cuius erat primitiua ecclesia quantum ad sacramentorum dispensationem: sed primitiua ecclesia mutauit formam baptismi, quia baptizabant in nomine Christi, sicut in Act. legitur. ergo & nunc ecclesia formam mutare posset. c.2. & 8.

¶ 4 Præt. Tres personæ in forma baptismi ponuntur ad exprimendum fidem trinitatis: sed ita exprimeretur fides trinitatis, si diceretur, In nomine trinitatis, sicut si dicitur, In nomine patris & filii &c. ergo potest ita mutatio fieri vt dicatur, In nomine trinitatis.

¶ 5 Præt. Virtus sacramentalis non consistit in verbis, nisi secundum quòd ad significationem referuntur, alias non esset virtutis alicuius nisi in vna lingua, quia voces non sunt eadem apud omnes: sed idem significat pater quod genitor, & filius quod genitus, & spiritussanctus quod ab vtroque procedens. ergo potest hoc modo fieri mutatio, vt dicatur, In nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab vtroque.

¶ 6 Præt. Qui corrumpit verba, mutat literas & syllabas, & per consequens dictiones: sed infra di. 6. dicitur, quòd reputatur baptismus, quamuis aliquis verba corrupte proferat. ergo potest fieri formæ mutatio. in litera Magistri

VLTERIVS. Videtur quòd non possit aliquid addi, vel minui. Non enim est minor necessitas in verbis quæ pertinent ad formas sacramentorum, quàm in verbis sacræ scripturæ: sed in verbis sacræ scripturæ non licet addere, vel minuere, vt patet Apoc. vlt. ergo nec verbis formarum in sacramentis. III Circa fin.

¶ 2 Præt. In formis naturalibus ita est, quòd differentia addita, vel subtracta variat speciem, ergo & si in formis sacramentorum aliquid addatur, vel subtrahatur, tolletur ratio illius sacramenti.

¶ 3 Præt. Arriani non mutabant formam istam nisi per additionẽ. Dicebant enim, In nomine patris maioris, & filii minoris, & propter hoc non reputabantur baptizati. ergo non licet addere, vel diminuere in forma.

SED CONTRA. In litera habetur ab Ambros. Quòd si fides totius trinitatis corde teneatur, & una tantum persona sit nominata, fit baptisma verum. ergo licet aliquid de forma subtrahere.

¶ 2 Præt. Actus baptizandi ponitur in forma ad excitandum attentionem. ergo vt videtur, licet addere verbum intentionem II signans, vt dicatur, Intendo te baptizare.

VLTERIVS. Videtur quòd non possit fieri interpositio, vel trãspositio: quia baptismus est vnus actus, vnus autem est actus qui est continuus, vt dicitur in 5. phyſic. sed interruptio tollit continuitatem baptismi. ergo tollit vnitatem eius. ergo non debet fieri aliqua interruptio. Tex. co. 32. Ioan. 3. Matth. vlt.

¶ 2 Præt. Sicut ad fidem trinitatis pertinent tres personæ, ita & personarum ordo: sed in translatione variat ordo. ergo corrumpitur forma.

SED CONTRA est, quia transposita nomina & verba idem significant.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd forma completiua rei media est quodammodo inter materiam quam perficit, & causam efficientem a qua producitur, vt virtus efficiẽtis mediante forma ad materiam traducatur. Et quia medium complectitur aliquo modo vtrunque extremorum, ideo forma baptismi continet & principale efficiens, vnde baptismus efficaciam habet: & materiam baptismi proximam, quæ est actus ablutionis: & ideo ponitur, In nomine Patris & Filii & Spiritussancti tanquam principale efficiens, a quo baptismus efficaciam habet: & ponitur actus materialis in ea quæ circunstant ipsum, scilicet conferens & recipiens in hoc quod dicit, Ego baptizo te.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principale agens significatur in inuocatione trinitatis, quę inuisibiliter agit, & ideo relinquebatur vt circa actum materiale imponeretur agens secundarium, scilicet minister sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ formæ sacramentorum non accipiuntur vt voces significatiuę tantum, sed vt effectiuæ. Et quia nihil agit nisi secundum quod perfectum est, ideo de integritate formæ baptismalis est, vt ponatur totum quod ad baptismum requiritur, quamuis vnum ex alio intelligi possit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in verbis illis dominus principaliter non intendit tradere formam sacramenti, quia prius eis tradiderat, quando baptizabant etiam ante passionem: sed intendit eis præcipere actum baptizandi secundum formam prius eis traditam: & ideo ex verbis illis potest probabiliter accipi forma prædicta, quamuis non expresse ibi ponatur.

¶ 2 Ad quartum dicendum, quòd quia baptismus est sacramentum necessitatis, & in sacramento requiritur intentio: ideo oportet exprimi omnia quę intentionem determinãt ad actum illum, non autem hic in aliis actibus, in quibus non est tantum periculum si intentio non adsit. Vel dicendum, quòd alii actus habent efficaciam ex ipso suo exercitio tantum, sed actus baptizandi habet efficaciam ex forma verborum: & quia talis efficacia est sacramentalis, idcirco oportet quòd verba formæ significando efficaciam actui præbeant: & ideo oportet baptizantem actum suum verbo significare, quamuis hoc in aliis actibus non reperiatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ratio illa tenet de illis verbis quæ proferuntur causa significationis tantum, non autem de illis quæ proferuntur causa efficiendi, quæ etiam oportet ad res non intelligentes proferri, vt effectus verborum determinetur ad res illas: vnde etiam dicitur, Exorcizo te creatura salis. E

¶ Ad sextum dicendum, quòd dominus percipiebat actum baptismi vt absentium, & ideo oportebat quod vteretur tertia persona: secus autem est de illis qui exercent actum illum in præsentes.

¶ Ad septimum dicendum, quòd aqua comprehenditur in diffinitione baptismi: quia baptismus nihil aliud est quàm ablutio facta in aqua, & ideo esset nugatio si iterum poneretur.

¶ Ad octauum dicendum, quòd actio semper magis attribuitur principali agenti, quia efficacius imprimit ad agendum. Tota enim virtus mediæ causæ est a prima, sed non conuertitur quia prima causa a qua baptismus efficaciam habet, auctoritatiue est trinitas, passio autem Christi causa secũdaria & meritoria: ideo magis fit mentio de trinitate, quàm de passione.

¶ Ad nonum dicendum, quòd nomen non competit voci nisi secundum quod facit notitiam de re. Nomen enim dicitur quasi notamen: notitiam autem habemus de trinitate per fidem. Et quia est vna fides trinitatis, & vna confessio dei, quamuis sint diuersæ voces signantes tres personas: ideo dicitur, in noie, quasi in inuocatione, quæ fit per professionem exteriorẽ interioris fidei. Matth. 10.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quia sacramenta efficaciam habent ex institutione diuina, & principalius est in sacramẽtis forma, quàm etiã materia: ideo sicut nulli licet mutare sacramentum, vel aliquod nouũ instituere, ita nulli licet mutare formam sacramenti, quantum ad id quod est de essentia formæ absque speciali consilio spiritussancti, qui virtutem suam illis verbis non alligauit: & si mutatur, nihil agitur, & præter hoc culpa incurritur. Si autem aliquid pertinet ad formam ex determinatione ecclesiæ, si illud mutatur, nihilominus est sacramentum, sed culpa incurritur. In forma aũt baptismali essentialiꝰ est quod exprimit cãm agentem, a qua est tota efficacia, quàm quod exprimit actum exercitum: & ideo quantũ ad omnes, inuocatio trinitatis est de essentia formæ, nec aliqui quantum ad hoc formam mutare possunt. Quidam vero dicebant, quòd actus exercitus non est de essentia formæ, & q̃ in illa inuocatione trinitatis eũ essentia formæ consistit, quos refellit authoritas Alexan. Papæ, qui dicit quòd non est baptismus illud lauacrum, quo aliquis in nomine patris & filii & Spiritussancti nihil addendo baptizatur. De Baptismo & eius. c. si quis.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd secundum opinionem Græcorum, de necessitate formæ est actus baptismi, quantum ad significatum, sed non quantum ad consignificatum: persona autem baptizans per ministerium non est de necessitate formæ, quia ex eo baptismus efficaciam non habet, sed persona recipiens est de necessitate formæ, quia actus ad suscipientem terminatur. D & ideo differunt in forma a nobis quantum ad tria. Primo, quia personam ministri in forma non exprimunt, & hoc dicunt ad remouendum errorem qui fuit in primitiua ecclesia, quæ efficaciam baptismi baptizanti attribuebat, ut patet Corinth. 3. Secundo, in hoc quòd significant actum sub alia persona, scilicet tertia, & sub alio modo, scilicet substunctiuo, vel optatiuo ad signandum quod actus interior expectatur ab extra. Tertio, quia personam baptizatam ponunt in nominatiuo casu & in tertia persona, quia quandoque baptizatus non habet intellectum vt ad eum possit dirigi sermo. Vtrum autem ipsi mutent aliquid q̃ sit de substantia formæ, vt sic oporteat rebaptizari, quamuis quidam dicant hoc, non tamen est determinatum: sed dubium apud quosdam, quibus videtur q̃ sufficiat actum baptismi significare ad perfectionem sacramenti, & quòd consignificationis determinatio sit ex ecclesiæ institutione. Hoc autem certum est, q̃ forma qua nos vtimur, melior est, tum quia perfectior est, ut patet ex supradictis: tum quia magis consonat verbis euangelii quod ministros baptizantes dicit: tum propter authoritatem ecclesiæ, quæ hanc formam tradit, quæ nunquam a vera fide legitur declinasse hanc formam ab apostolis retinens: & ideo non licet præcipue Latinis, in forma Græcorũ baptizare, quod si præsumerent, secundum quosdam non esset baptismus, secundum quosdam autem esset, sed grauiter peccarent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnus actus qui uno agente capiari potest, non progreditur a pluribus agentibus simul: & ideo vnus baptizans cum ipse solus baptizare possit, debet significare actum suum non vt a pluribus exeuntem, sed vt a se solo: & ideo non potest dici, Nos baptizamus: sed secundum quosdã dici potest, Ego baptizo vos, si necessitas adest. Nec est aliqua mutatio formę quantum ad significationem, quia plurale non est nisi singulare geminarum. Potest & alia ratio assignari, quia baptizo vos, idem est quod, baptizo te, & te: & ideo per hoc non fit mutatio formæ quantum ad sensum, sed solum quantum ad vocem: sed nos baptizamus, idem est quod, ego & ille, non autem

Iudæa, & ad baptizandum, dicens. In viam gentium ne abieritis. Iam ergo istitutus erat baptismus, quia baptizabant simul & prædicabant.

De forma, in qua baptizauerunt Apostoli ante passionem Christi.

QVI vero quæritur, in qua forma tunc baptizauerunt. Sane dici potest, in nomine Trinitatis, scilicet in ea forma, in qua baptizauerunt postea gentes, quæ ante passionem potest intelligi fuisse tradita, licet nõ sit scriptum, ita nulli licet mutare formam sacramenti, quantum ad id quod est de essentia formæ absque speciali consilio spiritussancti, qui virtutem suam illis verbis non alligauit: & si mutatur, nihil agitur, & præter hoc culpa incurritur. Si autem aliquid pertinet ad formam ex determinatione ecclesiæ, si illud mutatur, nihilominus est sacramentum, sed culpa incurritur. In forma aũt baptismali essentialiꝰ est quod exprimit cãm agentem, a qua est tota efficacia, quàm quod exprimit actum exercitum: & ideo quantũ ad omnes, inuocatio trinitatis est de essentia formæ, nec aliqui quantum ad hoc formam mutare possunt. Quidam vero dicebant, quòd actus exercitus non est de essentia formæ, & q̃ in illa inuocatione trinitatis eũ essentia formæ consistit, quos refellit authoritas Alexan. Papæ, qui dicit quòd non est baptismus illud lauacrum, quo aliquis in nomine patris & filii & Spiritussancti nihil addendo baptizatur.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd secundum opinionem Græcorum, de necessitate formæ est actus baptismi, quantum ad significatum, sed non quantum ad consignificatum: persona autem baptizans per ministerium non est de necessitate formæ, quia ex eo baptismus efficaciam non habet, sed persona recipiens est de necessitate formæ, quia actus ad suscipientem terminatur. D & ideo differunt in forma a nobis quantum ad tria. Primo, quia personam ministri in forma non exprimunt, & hoc dicunt ad remouendum errorem qui fuit in primitiua ecclesia, quæ efficaciam baptismi baptizanti attribuebat, ut patet Corinth. 3. Secundo, in hoc quòd significant actum sub alia persona, scilicet tertia, & sub alio modo, scilicet substunctiuo, vel optatiuo ad signandum quod actus interior expectatur ab extra. Tertio, quia personam baptizatam ponunt in nominatiuo casu & in tertia persona, quia quandoque baptizatus non habet intellectum vt ad eum possit dirigi sermo. Vtrum autem ipsi mutent aliquid q̃ sit de substantia formæ, vt sic oporteat rebaptizari, quamuis quidam dicant hoc, non tamen est determinatum: sed dubium apud quosdam, quibus videtur q̃ sufficiat actum baptismi significare ad perfectionem sacramenti, & quòd consignificationis determinatio sit ex ecclesiæ institutione. Hoc autem certum est, q̃ forma qua nos vtimur, melior est, tum quia perfectior est, ut patet ex supradictis: tum quia magis consonat verbis euangelii quod ministros baptizantes dicit: tum propter authoritatem ecclesiæ, quæ hanc formam tradit, quæ nunquam a vera fide legitur declinasse hanc formam ab apostolis retinens: & ideo non licet præcipue Latinis, in forma Græcorũ baptizare, quod si præsumerent, secundum quosdam non esset baptismus, secundum quosdam autem esset, sed grauiter peccarent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnus actus qui uno agente capiari potest, non progreditur a pluribus agentibus simul: & ideo vnus baptizans cum ipse solus baptizare possit, debet significare actum suum non vt a pluribus exeuntem, sed vt a se solo: & ideo non potest dici, Nos baptizamus: sed secundum quosdã dici potest, Ego baptizo vos, si necessitas adest. Nec est aliqua mutatio formę quantum ad significationem, quia plurale non est nisi singulare geminarum. Potest & alia ratio assignari, quia baptizo vos, idem est quod, baptizo te, & te: & ideo per hoc non fit mutatio formæ quantum ad sensum, sed solum quantum ad vocem: sed nos baptizamus, idem est quod, ego & ille, non autem

Universidad de Deusto Biblioteca

tem ego, & ego. Vnde non omnino est idem, & ideo qui dicit, Nos baptizamus, nihil facit: qui autem dicit, Baptizo vos, simul plures baptizaret, baptizatum est: sed peccat, nisi ex magna necessitate faciens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd forma quam dominus tradidit, non fuit ab apostolis mutata quantum ad intellectum, quia in Christi nomine tota trinitas intelligitur, vt in litera habetur, sed solum quantum ad vocem: & hoc est quod quidam dicũt, quòd est mutata forma sensibilis, sed non intelligibilis: nec hoc ipsũ potuissent nisi ex familiari consilio Spiritussancti. Ratio autem mutationis fuit vt nomen Christi amabile redderetur, si in eius nomine baptismũ fieret, & hoc etiam ecclesia nunc posset, si speciale præceptum a spiritusancto haberet, non autem propria authoritate. Et quia illius mutationis causa fuit conueniens illi tempori, ideo cessante causa, cessat effectus: & modo non esset baptismus, si quis in Christi nomine baptizaret, vt cõmuniter dicitur, quamuis quidam contrarium dicant.

Matth. vlt.

Matth. 3. De Cõsec. dist. 4. c. Nunquam aqua.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in nomine trinitatis non exprimũtur ipsæ personæ, sed solum numerus personarum: & ideo non sufficit dicere, In nomine trinitatis, nec esset baptismus si diceretur.

De Cõsecr. distin. 4. A quodam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd genitor non signat personam patris, sicut hypostasim subsistentem, vt hoc nomen, pater, sed per modum actus: & ideo non est eadem significatio si dicatur, In nomine genitoris, & in nomine patris: & similis ratio est de aliis. Quamuis autem non sit eadem vox in Græco & Latino, tamen est eadem vocis significatio, & in qualibet lingua verba illa pertinent ad formam, quæ principalius sunt instituta ad signandum personas illas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd qui corrupte profert verba, aut hoc facit ex industria, & sic non videtur intendere quod ecclesia intendit, vnde non est baptismus: aut hoc facit ex ignorantia, vel defectu linguæ, & tunc dicitur quòd si sit tanta corruptio q̃ omnino auferat sensum locutionis, quòd nõ est baptismus: si autem sensus locutionis remaneat, tunc erit baptismus, & hoc præcipue accidit, quòd sensus non mutatur quando fit corruptio in fine: quia ex parte finis mutatio variat significationem, non autem significationem, vt grammatici dicunt. Sed mutatio ex parte principii variat significationem: vnde corruptio talis, maxime si sit magna, omnino sensum locutionis auferret. Quando autem sensus locutionis aliquo modo manet, tunc quamuis mutetur forma quantum ad sonum sensibilem, non tamen mutatur quantum ad significationem: quia quamuis oratio corrupte prolata nihil significet ex veritate impositionis, significat tamen ex accommodatione vsus.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd de subtractione hoc certum est, q̃ si subtrahatur aliquid quod sit de essentia formæ, quòd non est baptismus, & ille qui baptizat, grauiter peccat. Et quia apud omnes inuocatio trinitatis est de essentia formæ, ideo hoc nullo modo subtrahi potest. Sed quidam dũt, q̃ expressio actus non est de substantia formæ, vnde si subtrahatur facta sola trinitatis inuocatione, erit baptismus, quamuis peccet baptizans.

De Baptismo & euã. effectu. c. Si quis.

Sed contra hoc est Decretalis Alexand. Papæ. 3. qui dicit, q̃ siquis puerum in aqua ter merserit dicendo, In nomine patris, & filii, & spiritussancti, si non dicat, Ego baptizo te, talis immersio nõ facit baptisma. Oportet, n. q̃ per formam virtus trinitatis inuocatæ ad materiã propositam determinetur, q̃ fit in expressiõe actus. Similr ẽt expressio personæ baptizatæ ẽ de substantia formæ, quia per eam determinatur actus ad hunc baptismum: & ideo si subtrahatur, non erit baptismus, sed expressio personæ baptizantis dicitur, quod non est de forma quantum ad necessitatem sacramenti, sed ex institutione ecclesiæ, vt intentio magis feratur ad actum illum: & ideo si omittatur, erit baptismus, sed peccat omittẽs. De additione vero duo sunt obseruanda. Primum est ex parte addentis, quia si adderet intendens illud esse de forma quasi volens per hoc nouum ritum adducere, constat quòd non intendit proferre formam, qua vtitur ecclesia, & ita nec faceret quod ecclesia facit, quare non esset baptismus. Secus autem est, si quis ex aliqua causa adderet vt ex deuotione quadam. Secundum est ex parte eius quod additur: quod si est corruptiuum formę, tunc non est baptismus. si autem non, est baptismus secundum quosdam, sicut si dicatur, In nomine patris maioris, & filii minoris, corrũpitur fides, quã forma profitetur. Si autem addatur, & beatæ Mariæ, quidam dicunt quòd non est baptismus, quia non fit baptismus in virtute beatæ Mariæ: fieret autem si diceretur, & beata Maria iuuet puerum istũ, vel aliqd huiusmodi. Alii autem dicunt, & probabilius, quòd esset baptismus etiam primo modo additione facta, quia secundum magistrum, in nomine patris, idem est qd in inuocatione. Potest autem in inuocatione beatæ Mariæ fieri baptismus, cũ in inuocatione trinitatis non quasi ex virtute eius efficaciam habeat baptismus, sicut habet ex virtute trinitatis, sed vt eius intercessio baptizato proficiat ad salutem. Quidam autem addunt tertium considerandum. dicunt enim quòd si fiat additio in medio, vel in principio, non est baptismus: si autem in fine, est baptismus. Sed hoc nullam videtur habere rationem, vnde secundum alios qualitercunq; fiat additio, non refert, dummodo non sit contraria formæ, & baptizans non intendat mutare ritum baptismi.

Ad primvm ergo dicendum, quòd illud dicitur contra hæreticos, qui addebant scripturæ, vel minuebant ex ea propter fidei corruptionem: & similiter in proposito additio, vel subtractio corrumpens formam d tollit baptisma.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc est verum de differentia essentiali, non autem de accidentali: vnde si subtrahatur aliquid de essentia formæ existens, vel addatur aliquid non de essentia formæ, ac si sit de essentia formæ, non erit baptismus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd additio illa corrumpebat fidẽ trinitatis, quàm exprimit forma: & ideo corrũpebat formã.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum quosdam sufficiebat quantum ad inuocationem trinitatis, vt nihil minueretur de forma intelligibili, quamuis minueretur de forma sensibili quia in vna persona omnes intelliguntur: ideo dicebant quòd vna persona nominata plenus esset baptismus, si fides interius plena esset. Sed quia fides personæ baptizantis, vel infidelitas nihil prodest, nec nocet ad baptismum, qui fit in fide ecclesiæ, ideo quasi communiori modo dicitur, quòd oportet omnes tres personas exprimi: & ideo ad verbum Ambr. multipliciter respondetur. Quidam enim dicunt, quòd cum dicit, Plenum sit sacramentum, ponit sacramentum pro fide: quia qui vnam tantum personam confitetur, si alias corde teneat, plenam habet fidem. Quidam vero dicunt, quòd intelligitur quantum ad plenitudinem ipsius sacramenti, quam habet ex fide, quod patet ex hoc quòd dicit, Plenum est fidei sacramentum: vel quòd intelligatur fm quosdã in casu, quãdo vna persona nominata, puer, vel sacerdos moreretur. Creditur enim quòd inuisibilis sacerdos suppleret defectum, vel in casu simili, in quo apostoli in nomine Christi baptizabant: & hoc magis consonat verbis eius.

¶ Ad quintum dicendum, quòd qui intendit aliquid facere, nõ est consequens quòd faciat illud, vnde esset ad corruptionem formæ, sigo intendo te baptizare.

Ad qvartam quæstionem dicendum, quòd cum forma verborum consistat in tribus, scilicet, significatione, integritate verborum, & ordine. Quidam dicunt, quòd quicquid horum mutetur, vel varietur, non erit baptismus. Sed quia formæ sacramentorum sunt quędam fidei professiones, fidẽ autem non profitentur verba formæ, nisi ratione suæ significationis: ideo alij dicunt quòd dummodo seruetur intellectus vel implicite, vel explicite, etiam si non esset vocum integritas, nec ordo, idem erit baptismus. Sed quia sacramentum quantum ad formam & materiam debet esse eiusdem signum, ideo alii dicunt medio modo, quòd requiritur & significatio plena, & verba integra quæ sunt de essentia formæ. Si autem ordo, vel aliquid circa verba mutetur, quod non tollit nec significationem, nec integritatem verborum, erit baptismus.

¶ Et secvndvm hoc ad primum dicẽdum, quòd si fiat tanta interruptio quòd intercipiat intentionem baptizantis, tũc non erit vna forma: & ideo vtraque per se erit imperfecta, nec sufficit ad baptismũ. Sicut si dicatur, In nomine patris, & interponat longam fabulam: & postea dicat, & filii. Si autem ita fiat parua interruptio, vel verbi nõ corrumpẽtis formã, vt si dicatur, In nomine patris omnipotentis, aut filii, aut russis, vel alicuius huiusmodi, quòd intentionem non discontinuet, tunc erit ab vnitate intentionis vnitas formæ. Constat enim quòd continuitatis forma ex vocibus vnitatem habere non potest, cum oratio sit quantitas discreta.

Ioan. 19.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quidam dicũt, quòd si sit talis ordo qui mutat intellectum, non fit baptismus, vt si dicatur, In nomine patris baptizo te, & filii, & spiritussancti. Si autem non mutetur intellectus, erit baptismus, vt si dicatur, In nomine patris, & filii, & spiritussancti baptizo te. Alii vero dicunt, quòd qualitercunque mutetur ordo verborum, non videtur intellectus mutari, & ideo erit baptismus, quamuis peccet transponẽs: & secundum hoc dicendum, quòd ordo personarum non est quo vna sit prior altera, sed quo vna est ex altera, quem ordinem ipsa nomina personarũ ostendunt quocunque ordine proferantur.

Articvlvs III.

c. *Vtrum baptismus debeat fieri in aqua.*

3. par. q. 66. ar. 3.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur quòd baptismus non debeat fieri in aqua. Ex similibus enim causis similes effectus producuntur: sed baptismus hẽt similem effectũ cum circuncisione. cum ergo aqua in nullo conueniat cum instrumento circuncisionis, videtur quòd non congrue fiat baptismus in aqua.

De fide Orthod. lib. 4. c. 10. Dion. de eccl. Hierar. cap. 5. par. 1.

¶ 2 Præt. Secundum Damasc. & Diony. Baptismus habet vim illuminatiuam, & in eo spiritusãctus datur, & homo in filium dei regeneratur: sed ignis inter alia elementa plus habet de luce, & per eum ratione caloris spiritussanctus, qui est charitas, significatur, & secundum Dyon. in hne ce. hierar. Ignis maxime deiformitatem signat. ergo baptismus debet fieri in igne, & non in aqua.

Ibid.

¶ 3 Præt. Secundum Damasc. Baptismus est principium vitæ, & est sacramentum maxime necessitatis: sed aer habet maximam conuenientiam cum vita, quia calidus est & humidus, & est communissimum elemẽtum, vt nisi propter eius penuriam posset esse periculum, sicut quandoque paruulis est periculum propter defectum aquæ. ergo baptismus debuit in aere fieri, & non in aqua.

¶ 4 Præt. Per baptismum configuramur sepulturę Christi, Ro. 6. sed Christus in terra sepultus est. ergo baptismus debet in terra fieri, & non in aqua.

¶ 5 Præt. Oleum, & vinum ablutiua sunt, & lætificantia, & impinguantia: sed baptismus præter abiutionem peccatorum pinguedinem, & lætitiam spiritualem tribuit. ergo in his liquoribus fieri debet.

¶ 6 Præt. Sacramenta de latere Christi fluxerunt: sed sicut fluxit aqua, sic & sanguis. ergo in sanguine debet fieri baptismus.

Sed contra est, quod dicitur Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritusancto &c.

¶ 1 Præt. Reparatio debet creationi respondere: sed in creatione mundi spiritus domini commemoratur primo super aquas ferri, & ex aquis primo animam viuentem produxisse, vt patet Gen. 1. ergo & spiritussanctus in opere reparationis primo dari debet in aqua & spiritualis vitæ & sic baptismus in aqua fieri debet, quod est principium alterius vitæ, & per quod primitias spiritus accepimus.

Vlterius. Videtur quòd non debeat fieri in aqua simplici, quia mediana debet esse infimis proportionata: sed nos quibus medicina baptismi adhibetur, habemus corpus ex elementis mistum. ergo aqua baptismi non debet esse elementum simplex.

II Vbi supra art. 4.

¶ 2 Præt. Sacramẽta fluxerunt de latere Christi dormientis in cruce: sed de latere eius non est probabile fluxisse aquã, quę sit purum elementum, cum tale quid in corporibus mistis non inueniatur. ergo non debet in aqua simplici baptismus fieri.

Epist. 41. Hilarii Regiti & habetur. De Cõsecr. dist. 4. ca. de trina immersiõe.

¶ 3 Præt. Pura elementa, secundũ philosophos, non sunt in extremis, sed in medio elementorũ, quia in extremis alterant se inuicem, si ergo oporteret in aqua simplici baptismum fieri, non posset apud nos fieri.

¶ 4 Præt. Cõstat q̃ aqua maris nõ est simplex aqua, qd eius amaritudo & salsedo demõstrat, q̃ ex terrestri misto cõtingit: sed in aqua maris põt fieri baptismus ergo non requirit aqua simplex.

¶ 5 Præt. Aqua competit baptismo ratione ablutionis: sed quædam aqua mista magis abluit, sicut lixiuium, & huiusmodi. ergo magis baptismo competit.

Sed contra est, quòd mistum neutrum miscibilium est. si ergo fiat baptismus in aqua mista, non fieret in aqua, quod esset contra doctrinam euangelii.

Vlterius. Videtur quòd non in qualibet aqua simplici posit fieri baptismus. Dominus enim tactu mundissimæ suæ carnis vim regenerationem contulit aquis: sed non tetigit nisi aquas Iordanis. ergo solę illæ aquæ habent vim regenerationem, & ita non in qualibet aqua potest fieri baptismus. III

¶ 2 Præt. Baptismus non potest fieri nisi in aqua verbo vitę sanctificata. si ergo baptismus fieret in mari, vel in aliquo fluuio, tota aqua fluminis esset sanctificata, quod videtur absurdum.

¶ 3 Præt. Quædam aquæ non habent vim abluendi, sed magis deturpant, sicut aquæ paludum. ergo videtur quòd in huiusmodi aquis non possit fieri baptismus.

Sed contra est, quia materia baptismi debet esse cõmunis, quia baptismus est sacramẽtum maxime necessitatis: sed hoc non esset nisi in qualibet aqua baptismus fieri posset. ergo in qualibet aqua potest fieri baptismus.

Respond. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ex institutione diuina necessarium est baptismum in aqua fieri. Possunt autem institutionis accipi ex rationes. Prima est, quia aqua ratione diaphanitatis habet aliquid de lumine, & ita cõpetit baptismo, qui habet vim illuminatiuam secundum quod in eo gratia conferetur. Secunda est, quia ratione humiditatis habet vim ablutiuã, & ideo competit baptismo, in quo sordes culpæ mundantur. Tertia est, quia ratione frigiditatis habet vim refrigerandi, & ideo competit baptismo, in quo incendium fomitis mitigatur. Quarta est, quia vt dicitur in 17. de animalibus. Aqua maxime competit generationi & augmentationi rerum viuentium, vnde & in principio mundi ex aqua primitus animalia producta sunt, & sic competit baptismo inquantum est regeneratio in spiritualem vitam. Quinta est, quia in omnibus mundi partibus aqua inuenitur. Sexta, quia est res quę de facili ab omnibus haberi potest sine magno pretio, & hæ duæ competũt baptismo prout est sacramentum necessitatis.

idest 4. lib. de generatiõe animalium. c. 2.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ neq; circuncisio, neq; baptismus tollunt originalẽ culpã ex virtute naturali ipsarũ rerũ, sed inquantũ signant aliquid spũale, & in significatione cõcur aqua cum illis circũcisionis, quia in utroq; fit ablatio alicuius.

¶ Ad fm dicendũ, q̃ ignis habet lucẽ ex se, & calorẽ qui est qualitas actiua, & quia spũssanctus est primũ agẽs deiformitatẽ in baptismo, & primũ illuminãs. Sed baptismus ẽ sicut ꝗdã institutiõ, ideo spiritusancto cõpetit figurari per ignẽ, sed baptismo p aquam, qua mediante trãsfunditur lumen a spiritusancto in animam, sicut per diaphanum lumen corporale ad sensum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aer communicet cum vita, non tamen aer generationi viuentium sicut aqua competit: & propter hoc magis competit aqua baptismo, quam aer.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, q̃ sepultura Christi est res significata non contenta: institutio autem sacramentalis materiæ attēditur principaliter quantum ad significationem rei contentæ, magis autem competit aqua tali significationi in baptismo, quàm terra, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ oleum & vinum non habentur in vsu ablutionis sicut aqua, nec ita bene abluūt quia ex eis etiam aliquæ sordes contrahuntur, & desunt iterum aliæ conditiones, quæ aquæ competunt: & ideo nō ita cōpetunt baptismo sicut aqua. Pinguedo autē devotionis, & letitia sunt quidam effectus baptismum consequentes, & non primi.

Super epist. ad Roma. c. 14. super illud, Vnusquisque in sensu suo abundet.

¶ Ad sextum dicēdum, quòd ex latere Christi fluxit sanguis & aqua, sed sanguis ad redimēdum, vt dicitur 1. Petr. 1. aqua autem ad abluendum: & ideo aqua baptismo cōperit, & non sanguis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd permistio aquę potest esse duplex. Vna, quæ tollit speciem, sicut quādo per alterationem transit in aliam speciem, sicut per putrefactionem aliquam, vel digestionem transit in vinum, aut etiā per additionem tantam alterius liquoris, quòd soluatur spēs aquæ, sicut si parum aquæ multo vino admisceatur. Alia permistio est, quæ non tollit speciem aquæ, sicut quando alteratur aqua secundum aliquod accidens, & manet species, vt patet in aqua calefacta: vel quando additur aliquid aquæ, quòd vel nō commisceatur, sicut si aliqua solida ponantur in aqua: vel si sit commistibile, sicut aliquod humidum, tamen est tam paruæ quantitatis, quòd mistionem non faciat, sed in aquam penitus conuertatur. In aqua ergo primo modo permista non potest fieri baptismus, quia iam non est aqua: in aqua autem secundo modo potest fieri. Vt autem cognoscatur quando sic, vel ne permista est aqua, sciendum est, quòd sicut diuersitatem speciei in animalibus iudicamus ex diuersitate figuratum, ita etiam diuersam speciem in elementis cognoscimus ex diuersitate rari & densi: & ideo si fiat tanta alteratio, vel permistio aquæ, quòd recedatur a termino raritatis & densitatis aquæ vel in actu, vel in potentia, signum est, q̃ sit species aquæ transmutata: & dico in potentia, quando humor aliquis non condensatur & rarefit: calido, vel frigido sicut aqua, sed aliter, sicut patet in vino, oleo, lacte, & huiusmodi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non oportet, q̃ aqua competat nobis per contenentiam in naturali proprietate, sed significando effectum, qui in nobis debet fieri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de corpore Christi exiuit vera aqua, sicut verus sanguis, & hoc ad probandum esse corpus Christi verum non phantasticum, vt Manichæi ponunt. Fuit enim in eo compositio ex elementis, quod probatum fuit ex eo, quòd aqua quæ est elementum, prodiit ex eius latere, & compositionem humorum probauit sanguis effluens.

D.235

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quāmuis aqua quæ est apud nos, sit aliquo modo alterata, & habē aliquid de permistione aliorum elementorum, non tamen amisit speciem propriam.

¶ Et similiter dicendum est ad quartum de aqua maris.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ illę aquæ, quę per aliquam transmutationem speciem aquæ amittunt, & si retineant abluendi virtutem, tamen materia baptismi esse non possunt, quia prima virtus abluendi est in vera aqua, & etiam potius abluit, quia ex aliis liquoribus corpora abluta aliquo modo inficiuntur, communius etiam aqua vtimur ad abluendum. De hoc autem quidam dicunt, q̃ speciem aquæ amisit, vnde baptismi materia esse non potest. Sed hoc non videtur, quia eadē ratione nec aqua transiens per mineras sulphureas, & terras cōbustas posset esse materia baptismi, quod falsum est. Lixiuium enim ab alia aqua non differt, nisi in hoc, q̃ per cineres transiuit. Vnde videtur aliter dicēdum, quòd baptismus potest fieri in lixiuio, sicut & in aquis sulphureis, & in aliis aquis quæ ex terra, per quam transeunt, immutantur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd diuersitas aquarum, quæ est per loca & situs, est differentia accidentalis, vnde non mutat speciem aquæ. & ideo in qualibet aqua huiusmodi vel maris, vel fluminis, vel cisternæ, vel fontis, vel stagni, potest fieri baptismus.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dominus tangendo illam aquam dedit vim regenerationis in tota specie aquæ instituens eā instrumentum baptismi.

*Homil. 4. Et habetur de cōsecratio. dist. 4. cap. postq̃ el i.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si baptizatur aliquis in mari, sola illa aqua maris pertinet ad baptismum, quæ potest habere aliquem effectum in baptizato vel lauando, vel infrigidando, & non totum mare.

*Rom. 6.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd si aqua paludis esset in tantum ingrossata, q̃ recederet a vera raritate aquę, non esset baptismus, sicut si esset lutum, alias esset baptismus, quia adhuc species aquæ manet.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum immersio sit de necessitate baptismi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd immersio sit de necessitate baptismi. Quia per baptismum configuramur sepulturæ Christi, vt dicitur Rom. 6. sed hoc non fit per baptismum, nisi inquantum immergimur, & occultamur in aqua, sicut Christus sub terra. ergo immersio est de necessitate baptismi.

3. par. q. 66. art. 7.

¶ 2 Præt. Baptismus datur in remedium contra originale peccatum: sed originale peccatum est in toto corpore. ergo totum debet immergi.

¶ 3 Præt. Si aliqua pars sufficeret, vt intingeretur, præcipue videretur de membris genitalibus, in quibus præcipue originale manet, & in quibus circumcisio fiebat: sed abluto non potest fieri congrue in illis membris, nisi totum corpus immergatur. ergo totum corpus debet immergi.

SED CONTRA est consuetudo in aliquibus ecclesiis, in quibus quandoque per aspersionem, & non per immersionem baptismus celebratur.

¶ 2 Præt. In baptismo beati Laurentij legitur, q̃ Romanus ab eo baptizandus vicem aquæ attulit, in quo constat, q̃ immergi non poterat. ergo immersio non est de necessitate baptismi.

II Vbi supra art. 3. Super Iob. c. 4. ex vita. 15.

VETERIVS. Videtur quòd nō debeat esse trina. Baptismus enim est tinctio in aqua verbo vitæ sanctificata, vt dicit August. sed vnus est baptismus. ergo debet esse vna tinctio, siue immersio.

¶ 1 Præt. Requiritur ad baptismum fides de vnitate, & de trinitate personarum: sed trinitas personarum sufficienter exprimitur in forma. ergo vnitas essentiæ debet exprimi in vnitate immersionis.

¶ 3 Præt. Baptismus est figura passionis Christi: sed vna est passio Christi. ergo vna debet esse immersio in baptismo.

SED CONTRA est, quod Dion. dicit 2. cap. eccles. hierar. q̃ debet fieri baptismus tribus immersionibus & elevationibus ad signandum, quòd Christus in sepulchro iacuit tribus die- & tribus noctibus.

Dam. quę de fide orth. lib. 4. cap. 11. Homil. 24. 3. part. sup. ecclesiast. III

¶ 2 Præt. Chrysost. super Io. 3. fit immersio, vt discas quoniam virtus patris, & filij, & spiritusanctí omnia hæc implet, idem dicit Hieron. super epist. ad Ephes. 4.

VETERIVS. Videtur quòd trina immersio sit de necessitate sacramenti. Legitur enim in decretis de consecratione dist. 6. cap. Si quis præsbyter, vel episcopus semel immergat, & vnam immersionem fecerit, deponatur: hoc autem non esset nisi trina immersio esset de necessitate sacramenti. ergo est de necessitate sacramenti.

¶ 2 Præt. Sicut fidei trinitas exprimitur per nomina trium personarum, ita per tres immersiones, vt ex dictis patet: sed si non nominarentur tres personæ, non esset baptismus. ergo similiter si non trina immersio fiat.

¶ 3 Præt. Si nō trina immersio est de necessitate sacramēti, statim in prima immersione baptismus habet totum effectum suum. ergo aliæ immersiones superfluæ adderentur, & fit iniuria sacramento.

SED CONTRA est, quòd ipsa immersio non est de necessitate sacramēti. ergo multo minus numerus immersionis.

¶ 2 Præt. Authoritas Gregor. in litera posita dicit, quòd vtrumque potest fieri seruata ecclesiæ consuetudine. ergo non est de necessitate sacramenti neque vna, neque trina immersio.

Io. 19. quādo Christ* dixit, Consummatū est.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd baptismus ablutionem importat. Ablutio autem per aquam potest fieri non tantum per modum immersionis, sed per modū aspersionis, vel effusionis: & ideo vtroque modo potest fieri baptismus. Et videtur quòd apostoli hoc modo baptizarent, cum legatur, quòd simul vna die conuersi sunt quinque milia, & alia tria milia Act. 2. & 4. & ideo quando consuetudo ecclesiæ patitur, vel quando necessitas incumbit propter defectum aquæ, siue propter periculum pueri, de cuius morte timetur, vel etiam propter imbecillitatem sacerdotis non potentis sustentare infantem, potest sine immersione baptismus celebrari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam in effusione aquæ homo quodammodo sub aqua ponitur, & ideo quodam modo Christo per baptismum consepelitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnes operationes animales a capite principium habēt, quia baptismus format animales habitus secundum diffinitionem Dion. prius positam, nō autem naturales, vel vitales: ideo si fit caput aspersum aqua, in totum corpus aspersio reputatur, sicut etiam Iuristæ dicūt, q̃ vbi caput hominis tacet, reputatur ac si totus homo sepultus esset ibidem, non sic autem est de aliis partibus.

Arti. 1. q. 3. Presentis qō.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quāmuis originale peccatum contrahatur præcipue in membris genitalibus quātum ad originem, tamen in operationibus animalibus cōiummatur quantū ad rōnem culpæ: & ideo potius oportet baptismū adhiberi circa caput, si necessitas incubit, vt nō totū corpus possit immergi.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ congruentissime fit trina immersio, tam ad exprimēdum in factis fidem trinitatis: tum ad significandum Christi sepulturam, cui per baptismum configuramur, vt patet ex authoritatibus inductis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ magister expoluit tinctionem per ablutionem: quāmuis autem in trina immersione fit trina intinctio, tamen est vna ablutio: sicut etiam in ablutionibus pure materialibus videmus contingere, quòd aliquid pluries in aqua immergitur, vel aqua perfunditur, antequām ablutio vna fit perfecta.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ in fide trinitatis includitur fides vnitatis, & ideo in baptismo cum fide trinitatis expressa datur intelligi fides vnitatis, & in forma verborum per hoc, q̃ singulariter dicitur, In nomine, & in immersione propter similitudinem immersionum: non autem in fide vnitatis includitur fides trinitatis, & ideo congruentius est, vt etiam in actu baptismi fides trinitatis exprimatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quāmuis passio Christi sit vna, tamen Christus passus triduo in sepulcro quiesit, & hoc baptismus significare debet trina immersione.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd cum trina immersio non sit ad signandum rem in sacramento contentā, quam oportet per materiam & vsum sacramēti significari, sed significet rem significatam, & non contentam, quæ significatio non est principalis in sacramento, trina immersio, vt in litera dicitur, non est de necessitate sacramenti: si tamen omittatur contra consuetudinem ecclesiæ, grauiter aliquis peccat semel tantum immergēs, & ideo per canones pœna adhibetur: q̃ quod patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ forma principaliter debet significare illud, vnde est efficacia in sacramento, cum sit medium quo quasi puenit efficacia ad naturam quę verbo illo sanctificat: sed materia debet principaliter significare effectum, qui immediate cōsequitur ex vsu eius.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ vnitas intēntionis in tribus immersionib* facit vnitatem baptismi, vt dictum est: & ideo quando aliquis intendit ter immergere, prima immersio non terminat intentionem baptizantis, & per consequens nec esse baptismi completur, nec per illum tantum habet effectum, nisi per ordinem ad alias, vnde aliæ non superfluunt: si autem non intendit nisi vnam facere, prima sola complet baptismū terminans intentionem baptizantis.

consuetudo ecclesiæ obsistat, vel hoc modo tantum debere fieri asserat.

Quando circuncisio amisit vim suam.

SOlet etiam quæri, si circuncisio amisit statim vim suam ab institutione baptismi: ad quod dicimus, in Christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circuncisio perdidit vim suam, ita quòd postea non profecerit, sed potius obfuit obseruatoribus suis. Sed vsque ad oblationem veræ Hostiæ potuit prodesse. Si enim ante passionem legalia finem habuissent, non ea imminente vetus pascha cum discipulis manducasset.

De causa institutionis.

CAVSA* vero institutionis baptismi est innouatio mentis, vt homo qui per peccatū vetus fuerat, per gratiam baptismi renouetur, quod fit depositione vitiorum, & collatione virtutum. Sic enim fit quisque nouus homo, cum abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorum pellit fœditatem: appositio virtutum affert decorem. Et hæc est res huius sacramenti, scilicet interior munditia.

ARTICVLVS V.

e Vtrum fuerit necessarium instituere baptismum post circuncisionem.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ non fuit necessarium instituere baptismum post circuncisionē. Causa enim institutionis baptismi, vt in litera dicitur, est innouatio mentis: sed circuncisio mentem innouabat cum peccatum auferret, & gratiam conferret, vt supra dictum est ergo nō fuit necessarium baptismum instituere.

3. par. q. 65. art. 4.

Dist 1. q. 2. art. 2. q. 1.

¶ 2 Præt. In sacramentis efficacia respondet significationi: sed circuncisio expressius significat, vt videtur, ablationem originalis, & quantum ad ea vtiam ablationis, quæ est effusio sanguinis Christi: & quantum ad causam traductionis, quæ est generatio in membris generationis cum sanguinis effusione facta. ergo habuit maiorem efficaciam, quàm baptismus, & ita non debuit post eam baptismus institui.

SED CONTRA. Perfectum debet imperfecto succedere: sed baptismus est perfectior circuncisione, quia communior est. ergo debuit post circuncisionem institui.

VETERIVS. Videtur q̃ fuerit ante passionē institutus: quia dominus tactu carnis suæ, vim regenerandam contulit aquis: sed hoc fuit ante passionem in baptismo suo. ergo ante passionem fuit institutus.

¶ 2 Præt. Io. 3. dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu &c. sed hoc fuit ante passionem. ergo baptismus ante passionem fuit institutus.

SED CONTRA. Causam non præcedit effectus: sed baptismus habet efficaciam a passione Christi. ergo non debuit ante passionem institui.

¶ 2 Præt. Baptismus non fuit sine forma sua: sed forma fuit instituta post passionem, Matth. vlt. ergo & baptismus.

VETERIVS. Videtur q̃ statim in sua institutione fuit obligatorium: quia dicitur Io. 3. quasi in principio institutionis. Nisi quis renatus fuerit &c. quod obligationem importat. ergo statim obligatorium fuit.

¶ 2 Præt. Institutio sacramentorum nouæ legis est per modū præcepti: sed præceptum statim est obligatorium. ergo institutio baptismi statim obligabat.

SED CONTRA. Ad idem non sunt necessaria duo remedia: sed ante passionem iam instituto baptismo homines obligabantur adhuc ad circuncisionem, quæ ad idem ordinatur cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismo. ergo non obligabantur ad baptismum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd secundum Hug. de sanc. Vict. oportuit, vt secundum processionem temporum, spiritualium gratiarum signa magis ac magis euidentia darentur: & ideo oportuit quòd baptismus post circuncisionem institueretur, quia circuncisio significabat tantum in remouēdo: perfectio autem sanctificationis nō est in remouendo, sed in collatiōe gratiæ, cuius effectus aqua figurat, scilicet vitam, illuminationem, & huiusmodi, de quibus dictum est: & præter hoc significat ablutionē, & iterum etiam est perfectio quantum ad vsum, quia sexui vtrique communis est, quod non erat de circuncisione.

Lib. 1. de sacramentis, par. 6. ca. 3. circa med.

Quæritur, an baptismus aperuit cælum, quod non aperuit circuncisio.

¶ I queritur, vtrum baptismus aperuit cælū, quod non aperuit circuncisio. Dicimus, quòd nec baptismus, nec circuncisio regni nobis aditum aperuit, sed hostia Saluatoris, quæ si tempore circuncisionis oblata fuisset, illius temporis homines in regnum intrassent. Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis circuncisio auferret culpam sicut baptismus, non tamen conferebat tantam plenitudinem gratiæ sicut baptismus, nec tantum diminuebat fomitem: & ideo oportuit baptismum succedere. Innouatio enim non solum consistit in remotione culpæ, sed in collatione gratiæ.

¶ Ad secundum ergo dicendum, quòd illæ significationes sunt rerum non contentarum, & ideo de illis nihil ad propositum.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd multiplex fuit baptismi institutio. Fuit enim primo institutus quantum ad materiam in baptismo Christi, tunc enim vim regenerationis aquis cōtulit, & aliquo modo fuit forma figurata per præsentiam trium personarum in signo visibili: quia pater apparuit in voce, filius in carne, Spiritussanctus in columba. Et similiter fructus baptismi ibi præfiguratus fuit, quia cæli aperti sunt super eum, sed necessitas eius fuit declarata, Io. 3. vbi dicit. Nisi quis renatus &c. sed vsus fuit inchoatus, quando misit discipulos ad prædicandum & baptizandum, vt patet Matth. 10. sed efficaciam habuit ex passione Christi, quantum ad vltimum effectū, qui est apertio ianuæ: sed diuulgatio eius quantum ad omnes nationes præcepta fuit, Matth. vlt. vbi dixit. Euntes, docete omnes gentes &c.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta, tamen sciendum quòd Matth. vlt. non fuit forma instituta, cum ante passionem in eadem forma baptizauerint, sicut in litera dicitur, sed fuit iterata.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ante passionem nullus obligabatur ad baptismum, quia tunc non erat institutus ad obligandum, sed ad exercitandum: sed post passionem obligatorij fuit, quando circuncisio mortua fuit quantum ad omnes, ad quos institutio potuit peruenire.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta. Dominus enim Ioan. 3. magis prædixit obligationem futuram, quàm narraret præsentem, nec præceptum obligat antequàm sit diuulgatum.

EXPOSITIO TEXTVS.

BAPTISMVS *dicitur corporis tinctio &c.* Sciendum est, quòd baptizare in græco, idem est quod lauare. A lauando enim duo dicuntur, scilicet lauacrum, quod significat aquam, in qua fit lotio humano artificio præparatam: alio modo lotio, quæ significat vsum lauacri. Baptismus ergo potest significare ipsam aquam, quæ dicitur lauacrum, vnde dicitur Tit. 2. Per lauacrum regenerationis &c. & potest significare ipsam ablutionem Matth. 7. Tenentes baptismata hominum, & calicum, & vrceorum, idest ablutiones. & ideo Hugo. de sanct. Vict. diffinit it baptismum aquam quantum ad primam acceptionem: magister vero ablutionem quantum ad secundam. Sed hæc diffinitio est magis propria, quia aqua non significat mundationem, neque caulat nisi secūdū quod est abluens. *Vnde est hæc tanta virtus aquæ &c.* Quid sit ista virtus, & quando sit data, dictum est supra dist. 1. *Vnde nihilominus infinuari &c.* hoc est intelligendum in simili casu, sicut apostoli in nomine Christi baptizabant, aliàs magister falsum diceret. *Celebratur autem hoc sacramentum &c.* Sciendum quòd aqua est materia baptismi, & potest tripliciter considerari: quia secundum quod consideratur in sua propria natura est quasi materia remota, quia ex naturali proprietate habet aliquam conuenientiam ad hoc, quòd sit baptismi materia ratione similitudinis. Secundum autem quod est instituta ad hoc, accipiens vim regenerationis ex tactu carnis saluatoris, sic est materia quasi disposita. Secūdum autem quòd consideratur sub forma verborum, est quasi materia iam informata. *Solet autem quæri &c.* de hac dictum est prius di. 1. *Aditum nobis regni aperuit.* A pertio ianuæ non est aliud, q̄ remotio impedimēti qd prohibebat totū humanū genꝰ ab introitu cæli, qd quidem ablatū est per passionem Christi, vt dictum est in 3. lib. dist. 18.

1. lib. de sacramentis, par. 9. ca. 2.

q. 1. artic. 4. q. 2.

F

DISTIN. IIII.

B

Quòd alij suscipiunt sacramentum, & rem: alij sacramentum, & non rem: alij rem, & non sacramentum.

¶ Ic dicēdum est, aliquos suscipere sacramētum, & rem sacramenti: aliquos sacramentum, & non rem: aliquos rem, & non sacramētum. Sacramentū C[a] & rē B[b] simul suscipiunt oēs paruuli, qui in baptismo ab originali mundantur peccato.

G

q. 2. in tertia ibi, Ideoque tem mutata est circuncisio.

q. 1. artic. 4. q. 3.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de baptismo, quantum ad ea quæ conueniunt ei secundum se considerato, hic determinat de effectu baptismi per comparationem ad accipientes. Et diuiditur in partes duas. In prima, determinat de effectu baptismi communiter quantum ad omnes. In secunda, specialiter quantum ad paruulos, ibi. *Solet etiam quæri si paruulis &c.* Prima, diuiditur in partes tres. In prima, ostendit quomodo quidam recipiunt sacramentum, & rem sacramenti. In secunda, quomodo quidā sacramentum recipiunt, & non rem, ibi. *Qui uero sine fide accedunt &c.* In tertia, quomodo quidam accipiunt rem, & non sacramentū, ibi *Sunt & alij ut supra posuimus &c.* Circa secundū, duo facit. Primo, determinat veritatem. Secundo, obiicit in cōtrarium, ibi. *Videtur tamen Aug. &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, obiicit per authoritatē Aug. qui contrariū ex authoritate Apost. probare videtur. Secundo, soluit. & primo ad authoritatē Aug. ibi. *Hic tamen, vt supra diximus &c.* Secundo ad authoritatē Apost. ibi. *Quæritur ergo &c. Sunt alij &c.* Hic determinat de illis qui recipiunt rem sine sacro. Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit q̄ quidā accipiunt rem sine sacro. Secundo, inquirit quid possimodum per huiusmodi sacrm addatur qn sacrm suleeperūt, ibi. *Solet etiam quæri de illis &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit veritatē. Secundo, excludit errorem, ibi. *Sed dicunt aliqui &c.* Circa primū duo facit. Primo, ostendit ꝓpositū. Secundo, respondet cuidam obiectioni, ibi. *Hæ autem videntur obuiare &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostēdit q̄ patientes pro Christo si non sunt baptizati, recipiunt rem sacri si ne sacramento. Secundo, ostendit idem de illis qui fidē & contritionē habent, ibi. *Nec tantum passio &c. Sed dicunt aliqui &c.* Hic excludit errorē dicentium non posse aliquem saluari per fidem & contritionem sine baptismo & circa hoc duo facit. Primo, ostendit hoc esse falsum quantū ad adultos. Secundo, ostēdit hoc esse verum quātum ad paruulos, ibi. *Paruulis non sufficit &c. Solet quæri de illis &c.* Hic determinat de baptismo eorum qui prius rem sacramenti acceperant. Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit effectum baptismi in eis. Secundo, significationem, ibi. *Si quæritur cuius rei &c.*

H

I

K

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Primo, De effectu, qui est in baptismo sacramentum, & res, scilicet, de charactere.
¶ Secundo, De eo qd est res tantū, s. effectu vltimo baptismi.
¶ Tertio, De suscipientibus alterum, vel vtrumque: quia de eo quod est sacramentum tantum, in præcedenti dist. dictū est.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum sit character.
¶ Secūdo, Quid sit.
¶ Tertio, In quo sit.
¶ Quarto, A quo sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum character sit in anima.

3. par. q. 63 art. 1. & 2.

¶ DE PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit in anima. Quia vt in 2. ethic. Philosophus dicit. Omne quod est in anima, est potētia, vel passio, vel habitus: sed character non est potentia, quia potentiæ omnibus hominibus cōmunes sunt, character autē nō, cum sit distinctiuū signum, sicut ipsum nomen ostendit.

Cap. 5.

¶ 2 Præt. Potentiæ sunt a natura, non autem character; nec iterum est passio, quia passiones animæ contingunt cum aliqua immutatione corporali, vt dicitur in 1. de anima. & pertinent ad sensitiuam partē, vt dicitur 7. Phy. nec iterum est habitus, quia habitus ordinatur ad agendum, vt patet per diffinitionem Aug. Habitus est quo quis agit, cum tempus fuerit ergo character collatus in baptismo, non est aliquid in anima.

* In enchi. cap. 43. Et habetur de cōsec. di. 4. cap. A paruulo.

T.com. 14.

T.com. 19.

Lib. 14. de ciui. cap. 7.

¶ 3 Præt. Omne quod est, reducitur ad aliquod genus entis: sed character non videtur posse reduci ad aliquod genus entis, nisi forte ad qualitatem. Qualitas autem esse non potest, cum sub nulla specie qualitatis contineatur. Non enim est habitus, vt probatum est: nec dispositio, cum non sit facile mobilis, immo omnino indelebilis: nec iterum est potentia naturalis, vt probatum est: nec impotentia, quia tunc sacramenta, quæ characterem imprimunt, magis officerent quàm iuuarēt: nec iterum est passio, vt probatum est nec passibilis qualitas, cum nō sit natus aliquam passionem sensui inferre, nec a passione aliqua innascatur: nec iterum est forma, & circa aliquid constans figura, quia figura est terminatio quantitatis, anima autem non habet quantitatem. ergo character nihil est.

10. meta. T.com. 14.

¶ 3 Præt. Contraria sunt in eodem genere: sed ea quæ Christo competunt, sunt contraria his quæ ad diabolum pertinent. cum ergo character bestiæ, de qua dicitur Apoc. 13. nihil aliud sit quàm peccatum mortale, videtur q̄ supra virtutem & gratiam non oporteat in anima aliquem characterem poni.

¶ 5 Præt. Ea quæ sunt in sacramentis noua legis ordinantur ad causandum gratiam: sed character non videtur posse gratiam causare, quia multi characterem habere dicuntur qui gratia carent. ergo non videtur in sacramentis aliquis character imprimi.

¶ 6 Præt. Si dicatur, quòd est dispositio ad gratiā. Cōtra. Agens infinitum non requirit materiam dispositam: sed dispositio non est necessaria nisi ad hoc, quòd materia sit disposita. cum ergo gratia sit ab agente infinitæ virtutis, videtur quòd non oporteat characterem dari in sacramentis ad disponendum ad gratiam.

De fid. orthod. lib. 4. cap. 10.

SED CONTRA est, quòd Dam. in diffinitione baptismi ponit sigillum: sed sigillum impressum in aliquo est character quidam, ergo in sacramentis character imprimitur.

¶ 2 Præt. Vnicumque est aliqua distinctio, competit esse aliquē characterem distinguentem: sed per sacramenta fit distinctio fidelium ab infidelibus, & fidelium abinuicem. ergo competit in sacramentis characterem dari.

¶ 3 Præt. Per sacramentum configuramur Christo, quia ab eo sacramenta effectum habent, & ipsum signant: sed configuratio fit per characterem assimilationis. ergo in sacramentis competit esse characterem.

RESPON. Dicendum, quòd characterem in sacramentis quibusdam imprimi omnes moderni consentiunt: sed in modo ponendi ipsum in anima partim dissentiunt, & partim consentiunt. Conueniunt quidem in hoc, quòd omnes dicunt per characterem importari relationem triplicem. Est enim character signum distinctiuum, & configuratiuum. Inquantum ergo est signum, importat relationem ad signatū: inquantum autem est distinctiuum, importat relationem ad ea, a quibus distinguit: inquantū autem est configuratiuum, importat relationem ad ea, quibus assimilat. Dixerunt autem in hoc, quia quidā ponunt istis relationibus nō subesse aliquod accidens absolutum, sed immediate in anima fundari istas relationes. Hoc autem esse nō potest, quia signū per sonum quam sensibus, vel intellectui imprimit, facit aliquid in cognitione venire. Similiter etiam nihil distinguitur ab alio, nisi per aliquam formam: similitudo etiam est relatio sūper vnitate qualitatis fundata, vt dicitur in 5. meta. vnde patet, quòd quælibet illarum relationum, quam importat character, requirit aliquam formam subtractam: & cum non sit forma substantialis, quia forma substantialis in sacramentis non datur, relinquitur q̄ forma subtracta sit qualitas quædam, cuius vnitas configurationis similitudinem facit. Et ideo quidam dicunt, quod nō est in aliqua quatuor specierū qualitatis, & tamē est in genere qualitatis, innitentes illi verbo Philosophi in prædicamentis. Fortasse, inquit, apparebūt alij qualitatis modi. Sed hoc est fitga quædam, quia quāmuis sint alij modi qualitatis, tū omnes reducuntur ad has species: quod patet ex hoc, q̄ nulla alia species inueniri adhuc potuit. Et ideo dicunt alij, q̄ est in quarta specie qualitatis, quia ipsa cōfiguratio quā character suo nomine exprimit, importat vnitatē figurę, quæ est in specie quarta qualitatis. Et quidā dicunt hanc figurā esse cruce Christi. Sed hoc non potest stare, quia aut figura ꝓprie accipitur, aut metaphorice: si ꝓprie accipitur, sic importat terminationē quantitatis dimensiuæ, quā constat in anima non esse: si aūt metaphorice dicatur, tunc oportet q̄ metaphora reducatur ad ꝓprietatē, quia res nō ponitur in genere per id, q̄d de eo metaphorice dicitur, sicut non dicimus q̄ apostoli sint in genere qualitatis, quia eis dictū est Matth. 5. Vos estis lux mūdi. Nec poterit aliquid in quarta specie qualitatis inueniri, qd sit in anima sm ꝓprietatē: unde character, de quo loquimur, nō pōt fundari supra qualitatem quartæ speciei. Et ideo quidā dicūt, q̄ est in tertia specie qualitatis, eo q̄ sensui spirituali infert quandā mulcebrē passionē, in quantū aiam ornat & decorat. Sed hoc iterū non pōt stare, quia sicut probat Philos. in 7. phy. Tertia species qualitatis non est nisi in sensibili parte aiæ: character aūt a nullo ponitur in hac parte aiæ, sed in intellectiua. Et præterea illæ qualitates tempora habent ordinē ad aliqua transmutationē corporalē, vel quā infertunt, vel a qua cauſantur. Et ideo alij dicūt, q̄ est in prima specie qualitatis, & est quasi media inter habitū & dispositionē & habitū. Inquantū. n. est difficile mobilis cōuenit cū habitu: inquantū aūt non est vltima perfectio, sed ad gratiā disponit, cum dispositione cōuenit. Sed hoc nō pōt stare, quia sm Philos. in 2. ethi. habitus est quo habemus nos ad passiones bene, vel male: & vlt cōsideranti hęc, apparet dria inter habitū & potentiā, quia potentia est qua possumus aliquid simpliciter, habitus autem quo possumus illud bene, vel male: sicut intellectus quo conideramus, scientia qua bene cōsideramus, concupiscibilis qua cōcupiscimus, tēperantia qua bene cōcupiscimus, intēperantia qua male: & similiter est de dispositione, quia nihil aliud est dispositio, quàm quidam habitus incōpletus. Cū ergo character

A

B

C

D

E

De fide præcedentibus.

¶ QVI vero sine fide, vel fide accedunt, sacramentum [a] non rem suscipiunt. Vnde Hieron. Sunt lauacra gentilium hæreticorum, sed non lauant ad salutem. In ecclesia etiam qui non plena fide accipiunt baptisma, non spiritum, sed aquam suscipiunt. August. etiam ait. Iudæis omnibus communia erant sacramenta, sed non omnis omnibus erat gratia, quæ est virtus sacramētorum. Ita & nunc communis est baptismus omnibus baptizatis, sed non virtus baptismi, idest, ipsa gratia. Item, Omnis qui iam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi pœnitet eum veteris vitæ, nouam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia cum baptizantur, soli paruuli

Quāmuis quidam diffiteantur illis, qui perituri sunt, paruulis in baptismo dimitti peccata, inniten tes illi verbo Augustini. Sacramēta in solis electis efficiunt qd figurant, nō intelligentes illud ita esse accipiendum: quia cum in aliis efficiant sacramēta remissionem, non hoc eis faciunt ad salutem, sed solis electis. Nam quòd omnibus paruulis in baptismo remittatur peccatum per baptismum, Augustin[a] euidēter dicit. A paruulo, inquit, recenter nato vsque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo. Sed paruuli tantum originali, maiores vero etiā omnibus [a] quæ male viuendo addiderunt ad illud, nisi enormitas vitæ impediat, idest, fictio. Adulti vero, qui cum fide baptizantur, sacramentum, & rem suscipiunt.

* Super Ezechiel. ca. 16 sup illa verba, Aqua nō est lota in salm.

* Sup psal. 77. in prin.

* De pœniten. medic. cap. 2.

* De consecrat. dist. 4. cap. Omnis qui.

T.com. 20.

T.com. 19.

D. 520.

Cap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinetur ad aliquid simpliciter, non ad illud bene, vel male, quia sacerdos potest conficere bene, vel male, non potest esse ꝓ qualitas, super quam fundatur relatio characteris, sit habitus, sed magis potentia: vnde relinquitur, ꝓ non sit in prima specie qualitatis, sed magis reducitur ad secũdam, vt quidam alij dicit, & hoc sic patet. Sicut n. cuiuslibet existẽtis in aliqua natura, sunt aliquæ operationes propriæ, ita etiã in spirituali vita regenerati, vt Dio. dicit in 2. c. c. el. hier. Vbi cumq; aũt sunt operationes propriæ, oportet ꝓ sint principia propria illarũ opationũ. Vnde sicut ĩ aliis reb' sunt potentiæ naturales ad proprias operationes, ita etiam renati in vitam spiritualẽ habent quasdam potẽtias, secũdum quas possunt illa opera, quæ potẽtiæ sunt similes illis virtutibus, quibus sacramenta efficaciã habent sibi inditam: quia sicut sacramenta causant gratiam instrumentaliter, vt supra di. 1. dictum est, ita recipientes characterẽ operantur diuina p ministerium: minister autem est sicut instrumentum cuius ministrat. Vnde dicit Philosophus in 8. ethic. ꝓ seruus est sicut organum animatum: & ideo tam virtus sacramenti, quàm minister, quàm character est instrumentalis. Et ꝓ huiusmodi potentia sit character, patet si quis diligenter considerat verba Dionys. a quo prima traditio characteris nobis aduenit. Assignans enim ministerium ritus eunidam, qui in primitiua ecclesia erat, quando adulti baptizabantur, & accedenti ad baptismum hierarcha, idest pontifex manum imponebat, & signabat eum signo crucis, & præcipiebat eum describi inter nomina christianorum, vt de cætero ad diuina cum aliis admitteretur, dicit ꝓ sic accedentem, scilicet ad vitam spiritualem, diuina beatitudo in sui participationem recipit: sicut sacerdos baptizandum in proprio lumine quasi quoddam signum ipsi tradit, scilicet sui participationem, perficiens eum scilicet diuinum, & communicantem diuinorum &c. Patet ergo, ꝓ ipse per hoc signũ nihil aliud intendit, quàm illud quod facit eum participatuum diuinarum operationum: vnde hoc signum nihil aliud est, quàm quædam potentia, qua potest in actiones hierarchicas, quæ sunt ministrationes, & receptiones sacramentorum, & aliorum quę ad fideles pertinent: & ad hoc ꝓ has operationes bene exercẽat, indiget habitu gratiæ, sicut & aliæ potentiæ habitibus indigent.

*Debaptis. ꝗ Donatis. li. 1. ca. 12.

* De consecrat. dist. 4. cap. Qũo, versus fin.

art. 4. q. 1.

* Gal. 3.
* Sapien. 1. Et habetur de consecr. vbi supra. Cap. 8.

Ex lib. de eccles. hier, cap. 2.

Ad primvm ergo dicendum, quòd non sunt habitus, nec passiones, sed sunt potentiæ quædam consequentes animam, secundum quod est in vita spirituali regenerata: & ideo non oportet ꝓ omnibus insint, vel ꝓ a natura sint.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ reducitur ad secundam speciem qualitatis, & est alius modus ab illo, quem Philosophus ibi ponit, quia Philosophus non cognoscebat nisi operationes naturales, & ita non nisi potentias naturales. Cõstat autem ꝓ apud nos oportet ponere potentias spirituales, sicut potentiã conficiendi, & absoluendi, & huiusmodi, & ꝓ ad secundã speciem qualitatis reducantur: sicut habitus infusi in eadem specie qualitatis sunt cum habitibus naturalibus, vel acquisitis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ per hoc ꝓ homo configuratur bestiæ, non accipit aliquam spiritualem potestatem: sicut per aliquam potestatẽ spiritualem homo assimilatur Christo, & ideo non est simile: tamen ex litera Apostoli colligitur, ꝓ charactere bestiæ configuratur quis ad seculares operationes: vnde dicit, vt non possit emere, vel vẽdere &c. & similiter charactere Christi aliquis configuratur ad actiones Christi.

¶ Ad quartum dicendum, ꝓ character est causa sacramentalis gratiæ. ergo & ꝓ quidam cum charactere gratiã non recipiũt, est ex eorum indispositione ad gratiam suscipiendam.

¶ Ad quintum dicendum, ꝓ character est dispositio ad gratiã per quãdã congruitatis dignitate. Ex hoc. n. ipso ꝓ homo mancipatus est diuinis actionibus, & inter mẽbra Christi connumeratus, fit ei quædam congruitas ad gratiam suscipiendam, quia deus persecte in sacramẽtis homini ꝓuidet: vñ simul cũ charactere, quo dat homini vt possit exercere spirituales actiones fidelium, vel passiones, seu receptiões, datur gratia, qua hæc bene possit.

Ex lib. de eccles. hier. cap. 2.

In lit. Magistri.

Art. prec.

Eod. prec. den. art.

Articvlvs II.

b Vtrum diffinitio quæ attribuit Dionysio de charactere bene assignetur.

Adsecvndvm sic proceditur. Videtur ꝓ diffinitio quę attribuitur Dio. de charactere, nõ bene assignetur, quæ talis est. Character est signum sanctum communionis fidei, & sanctæ ordinationis, datum diuina beatitudine a hierarcha. Signum enim, vt in 1. dist. dictum est, est quod speciem aliquam sensibus ingerit, & præter eam aliquid facit in cognitionem venire: sed character nullam sensibus formam ingerit. ergo non est signum.

¶ 2 Præt. Potentiis, quæ sunt principium actionis, vel passionis, magis cõgruit significari, quàm significare, quia causæ per effectus significantur: sed character, vt dictum est, est potentia spiritualis. ergo non est signum.

¶ 3 Præt. Quidam habent characterem, qui non habent fidẽ, sicut qui post baptismum in hæresim dilabuntur: sed qui non habet fidem, non communicat in fide. ergo character non est signum cõmunionis fidei, vel erit signum falsum, quod absurdum est sentire de signo diuinitus dato.

¶ 4 Præt. Diffinitio debet omnibus quæ cõtinentur sub diffinito communiter conuenire: sed esse signum sacræ ordinationis non conuenit omni characteri, sed solum characteri qui imprimitur in ordine. ergo non est diffinitio bene assignata.

¶ 5 Præt. Hierarcha, vt dictum est, est pontifex: sed in aliquibus sacramentis, quę conferuntur a simplicibus sacerdotibus, vel etiam a laicis imprimitur character. ergo non debuit dicere, datum a hierarcha.

Vltrvs. Videtur ꝓ nõ bene assignetur quędam alia diffinitio magistralis, quæ talis est. Character est distinctio a charactere æterno impressa animæ rationali secundum imaginem, configurans trinitatem creatam trinitati creãti, & recreanti, & distinguens a non configuratis secundum statũ fidei. Vbi, n. est magna differentia, non oportet signa distinctionis dari: sed infideles a fidelibus maxime differunt & in vita, & in ritu. ergo non oportet ꝓ detur aliquod signum distinctiuum.

¶ 1 Præt. Aut istud signum distinctionis fit propter hominẽ, aut propter deum, aut propter angelos. non propter hominẽ, quia nec alij homines possunt cognoscere characterem, nec ipsemet qui habet percipit se habere, signum autem oportet esse notum: nec quo ad deum, qui sine hoc signo scit fideles ab infidelibus discernere: & similiter nec quo ad angelos. ergo istud signum distinctionis character non est.

¶ 3 Præt. Homo non configuratur trinitati, nisi per imaginẽ & similitudinẽ: sed prima configuratio est per naturã, secunda per

* Idẽ Aug. ꝗ Donatis. li. 1. ca. 12. in princ. Ex lib. de eccles. hier. cap. 2.

per gratiam. ergo character nullo modo configurat.

¶ 4 Præt. Charitas est excellentior virtus, quàm fides: sed charitati non ponitur aliquod distinguens signum, nec aliis virtutibus, ergo nec fidei debet poni.

¶ 5 Præt. Contrariũ distinguit sufficienter a suo cõtrario: sed fides infidelitati cõtraria est. ergo sufficiẽter fideles ab infidelibus distinguit, & tanũ oportet ꝓ per characterẽ distinguant.

* De consecrat. dist. 4. cap. Tunc valere.

Vbi supra, cap. eod.

Respon. Dicendum ad primam quæstionẽ, quod illa diffinitio nusquam inuenitur a Dion. posita: sed potest accipi ex verbis eius supra inductis, & acciperetur adhuc cõuenientius si sic diceretur, Character est signum cõmunionis potestatis diuinorum, & sacræ ordinationis fidelium, datum a diuina beatitudine. Et tangit quatuor causas. Primo, genus characteris, inquantum est character, scilicet signum quod pertinet ad causam formalem. Secundo, finem datur enim hoc signũ ad duo, vt scilicet recipiens configuretur quasi ascriptus ad communicandum diuinis sacramentis, & actionibus sacris: & quantum ad hoc dicit, Communionis diuinorum potestatis: & vt configuretur coordinandus alij, quibus eadem potestas data est, quod tangit in hoc ꝓ dicit, Et sacræ ordinationis fidelium, quæ duo excommunicatio suspendit ad tempus: quia prima: hominem participatione diuinorum, & communione fidelium. Tertio, ponit materiam in qua, in hoc quòd dicit, Datum a sacerdote. Quarto, efficiens scilicet a diuina beatitudine: tamen diffinitio prius posita potest etiam sustineri, vt in idem redeat cum illa, vt hoc ꝓ dicit, Communionis fidei, referatur ad participationem sacramentorum, & actionum fidelium. Quod autẽ dicit, Et sanctę ordinationis, ponitur coordinatio eius ad alios, Accedenti datum a hierarcha ponitur quantum ad causam efficientem instrumentalem, scilicet ministrum, qui configuratione exteriori figurat interiorem.

Ad primvm ergo dicendum, quod character accipit rationem signi, secundum quod per sacramentum visibile exterius efficitur, & significatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cum qualibet potestate exterius datur aliquod visibile signum illius potestatis: sicut regi in signum regiæ potestatis datur corona, & sceptrum, & pontifici mitra, & baculus, & anulus: & similiter cum spirituali potestate, quæ in sacramentis confertur, datur signum sacramentale exterius, & per comparationem ad illud exterius signum, ipsa spiritualis potentia dicitur signum inquantum homo per eam configuratur & determinatur ad actiones spirituales.

¶ Ad tertium dicendum, quòd communio fidei, vt patet per verba Dion. oportet quòd recipiatur pro communione in sacramentis fidei, & aliis actionibus quæ fidelibus competunt, ad quas nullus admittitur antequàm characterem suscipiat spiritualis potestatis respectu illorum: nec oportet quòd omnis qui characterem habet, illas actiones bene exerceat, sicut nec omnis qui habet potentiam, bene operetur actum illius potentiæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ordinatio non accipitur hic pro ordinis sacramento, sed pro coordinatione ad alios fideles, vt in cętu fidelium aggregetur, quantum ad ea quæ fideles facere dicuntur, vel quantum ad ea quę pro fidelibus fiunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Datum accedenti a hierarcha, non potest accipi a verbis Dion. sed magis sic, Datum accedẽti a diuina beatitudine: & sic cessat obiectio. Si autem accipiatur datus ministerio, sicut dicitur a hierarcha datus character baptismalis quãtum ad maximam solemnitatem baptismi, quæ quandoque per pontifices celebratur. Sicut enim Dio. ibi ritum baptismi tradit summum sacerdotem ministrum baptismi ponens, vt pater literam eius instituenti.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd in illa eiusdem diffinitione tanguntur quatuor causæ characteris. Nã causa formalis tangitur in hoc, quòd ponitur genus cum dicit, Distinctio, idest, distinctiũ signũ, & est genus magis proximum, quàm genus in præcedẽti diffinitione positũ. Causa efficiens tangitur in hoc, qd dicit, Charactere æterno, idest, filio, qui est figura substantiæ patris, Hebr. 1. Causa autem materialis, in qua ponitur cum dicit, Animæ rationali impressa secundum imaginem. Causa vero finalis ponitur duplex, scilicet configuratio in hoc id dicit, Configurans trinitatem &c. idest configurat: & distinctio in hoc, quòd dicit, Et distinguens &c. Et sicut hic ponitur genus proximum, ita finis proximus, & subiectum proximum, & efficiens appropriatũ, in quo excedit prædictam diffinitionem hæc diffinitio, inquantum per causas magis proximas datur.

* Debaptis. contra Donatis. li. 5. cap. 24.

Ad primvm ergo dicendum, ꝓ character non est signum tantum, vt distinctionis nota, sed vt distinctionem causans, sicut & alia sacramẽtalia signa: & ideo eo indigetur ad distinctionem faciendam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd istud distinctionis signum est & propter ipsum hominem, qui suscipit, qui eo accipit distinctum posse ab aliis: & propter alios homines, qui eum admittunt ad spirituales actiones ex consignificatione sacramẽtali exteriori interiorem perpendentes: & quo ad deum, qui eius actionibus spiritualibus efficaciam præbet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd configuratio ista attenditur ad deum secundum participationem diuinæ potestatis, quæ non est neque per gratiam virtutum, neque per naturam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd fides hominis nota est, charitas autem incerta. Nihil enim est alicui certius sua fide, vt August. dicit, sed an habeat charitatem, non est a icui certum: & ideo distinctio data magis respicit fidem, quàm charitatem, vel alias virtutes. Vel dicendum, quòd ista diffinitio præcipue attenditur quantum ad operationes & receptiones, quæ sunt in sacramentis, in quibus maxime operatur fides.

Aug. in exposit. epist. Io. tract. 5. sup illa verba, dilectio ex deo est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fides sufficienter distinguit fideles ab infidelibus quantum ad actus fidei, non tamen quantum ad actus spirituales, qui competũt fidelibus, quia ad hos oportet ꝓ spiritualis potentia addatur.

Articvlvs III.

c Vtrum character sit in essentia animæ quasi in subiecto.

Adtertivm sic proceditur. Videtur quòd character sit in essentia animæ quasi in subiecto. Dispositio enim & habitus sunt in eodem subiecto: sed character disponit ad habitum gratiæ. cum ergo gratia sit in essentia animæ sicut in subiecto, videtur quòd etiam character.

¶ 2 Præt. Nihil est subiectum potentiæ animæ nisi essentia animæ: sed character, vt dictum est, est quædam spiritualis potentia. ergo est in essentia animæ sicut in subiecto.

Sed contra. Character configurat trinitatem creatam increatæ, vt patet ex diffinitione supra posita: sed trinitas increata consistit in potentiis, vnitas autem in essentia, vt in 1. lib. dist. 3. dictum est. ergo character non est in essentia ãiæ.

1. par. q. 63. art. 4.

In text. magistri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

II VLTERIVS. Videtur quòd non sit in una potentia, sed in pluribus: quia sicut ex prædicta diffinitione patet, character est in anima rationali secundum imaginem, secundum quam etiam est configuratio hominis ad deum: sed imago non consistit in vna tantum potentia, sed in pluribus. ergo nec character.

¶ 1 Præt. Cuius est potentia, eius est actio, & econuerso, vt dicitur in 1. de somno, & vigilia: sed actio spiritualis, ad quam character ordinat, est p plures potẽtias, scilicet quia requirit & affectiua, & intellectiua. ergo character est in pluribus potentiis, sicut spiritualis potentia.

* De eiuit. dei lib. 13. cap. 7.

* De consecrat. dist. 4. c. Baptismi vicem.

SED CONTRA. Vnũ accidens non est in pluribus subiectis: sed in vno sacramento imprimitur vnus character. ergo non est in pluribus potentiis.

* Cont. Donatis. lib. 4. cap. 22.

* Luc. 23.

III VLTERIVS. Videtur quòd sit magis in affectiua, quàm cognitiua, quia character disponit ad gratiam: sed gratia magis respicit affectiuam. ergo & character.

¶ 2 Præt. Character est ad assimilandum nos deo: sed per affectum maxime deo appropinquamus, & similes ei efficimur. ergo character est in affectiua.

Vbi supra.

SED CONTRA. Characterem Dion. lumini comparat: sed lumen magis intellectiuæ competit, quàm affectiuæ. ergo & character.

IIII VLTERIVS. Videtur quòd character non indelebiliter insit potentiæ cui inest. Accidens enim diuturnitatem habet ex causa & subiecto: sed gratia est ab eadem causa, & in eadẽ subiecto cum charactere. ergo cum gratia amitti possit, & character similiter deleri poterit.

1. par. q. 61 art. 5.

¶ 2 Præt. Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, 1. Cor. 13. sed character est ex parte, datur enim ad distinguendum in operibus sacramentalibus, quæ competunt secundum statum viæ. ergo in patria character cessabit, & ita est delebilis.

SED CONTRA. Si character deleretur, maxime per culpam deleretur: sed per culpam non deletur, quia sacerdos malus non reordinatur, vt iterum characterem accipiat. ergo character est indelebilis.

V VLTERIVS. Videtur quòd Christus habuerit characterem. Ipse enim sacerdos fuit secundum ordinem Melchisedech. Hebr. 7. quod est sacerdotium noui testamenti: sed tale sacerdotium requirit characterem. ergo Christus habuit characterem.

Vbi supra art. 5.

¶ 1 Præt. Nihil quòd est perfectionis quantum ad animam, vel dignitatis Christo subtrahendum est: sed character decorat, & nobilitat animam in qua est. ergo character in Christo fuit.

SED CONTRA. Character est regeneratorum, & accipientium aliquid a sacramentis: sed Christus non accepit aliquid a sacramenti, nec renatus est etiam, quia sicut dicit August. in ench. ipse solus ita potuit nasci, vt non esset ei opus renasci. ergo non habet characterem.

Cap. 48. to mo 3.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd natura proportionaliter spiritualitati subseruitur, sicut perfectibile perfectioni. Vnde sicut gratia, quæ est spiritualis vitæ principium, est in essentia animæ sicut in subiecto: ita & character, qui est spiritualis potentia, est sicut in subiecto in naturali potentia animæ, & non in essentia animæ, vt quidam dicunt, nisi mediante potentia animæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dispositionem esse in eodem cum eo ad quod disponit, non est necesse nisi quando dispositio postea fit perfectio, sicut scientia quæ prius fuit dispositio, postea fit habitus: & ideo scientia dispositio, & scientia habitus sunt in eodem subiecto proximo, non autem hoc

F oportet, quando dispositio & perfectio differũt per essentiam, sed possunt esse in diuersis subiectis, & præcipue quando illa diuersa habent ordinem adinuicem: sicut operatio sensibilis est dispositio ad intelligibilem operationem, & similiter character est dispositio ad gratiam.

pro nomine fecit, & si non sacramentum, tem tamen accipiunt. Vnde Aug. Quicunque non perce pro regenerationis lauacro pro cõfessione Christi moriũtur, tantum eis ualet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismi. Audistis quòd passio pro christi nomine suscepta, supplet vicem baptismi. Nec tantum passio uicem baptismi implet, sed etiam fides & contritio, vbi necessitas excludit sacramentum, sicut aperte docet Augu. dicens, baptismi vicẽ G aliquando implere passionem. De latrone illo, cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, Beatus Cyprianus in lib. 4. de baptismo, nõ leue documentum assumit: quod etiam atque etiam ego considerãs inuenio non tantum passionẽ pro

nomine Christi, id quod baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim ille latro pro nomine christi cruci fixus est, sed pro meritis facinorum suorum, nec quia credidit passus est, sed dum patitur credit. Quantum ergo ualeat sine uisibilis baptismi sacramento, quod Apostolus ait. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sed tunc impletur inuisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Et baptismus quidem potest esse ubi cõuersio cordis defuerit: conuersio autem cordis po- H

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa obiectio procedit de potentiis naturalibus, sed potentias spirituales oportet fundari in naturalibus.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd esse in pluribus potentiis est duplicitER, aut ita quòd æqualiter sit in omnibus, sicut essentia animæ est in omnibus potẽtiis: aut ita quòd sit in vna per prius, & per posterius respiciat alias mediante illa, in qua primo est: sicut electio dicit in intellectu, & appetitu, & formaliter in appetitu perficitur, vt patet per Philosophum in 6. eth. Primo ergo modo, nullum accidẽs po-

* Rom. 10.

D. 5.

Ca. 1. & de motu animalis c. 3.

D. 17

test esse in pluribus potentiis, quia accidens numeratur, & distinguitur penes materiam & distinctionem subiecti: & ideo cum character sit accidens, non potest esse in pluribus potentiis animæ primo modo, sed secundo modo, quia vnam respiciet prius, & alias per posterius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam potentiæ magis habent ordinem adinuicem, vt in 1. lib. dictum est: & ideo quod est in vna, potest aliquando ad alias redundare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando ad vnam actionem requiruntur plures potentiæ, in illa actione est principalis vna potentia quasi mouens, & trahens alias in obsequium sui, & aliæ induunt quodammodo formam, & modum ipsius: & ideo ex eo quod est in principali potentia, potest actio illa sufficienter perfici.

I AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd imago principaliter consistit in potentia cognitiua, quia ex memoria & intelligentia oritur voluntas: vnde tota imago est in intellectiua parte, sicut in radice: & ideo omne quod attribuitur homini ratione imaginis, principaliter respicit intellectiuam, & ex consequenti affectiuam: quia etiam ex intellectiua parte habet homo quòd sit homo, sed ex affectiua q̃ sit bonus, vel malus: & ideo quia character respicit imaginẽ, principaliter est in intellectiua parte.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia non est neq; in intellectiua, neque affectiua, sed in essentia animæ: tamen magis de propinquo respicit affectiuam, quia gratia datur ad bene operandum, qualiter autem aliquis operetur præcipue ex voluntate pendet, sed character datur ad exercendas actiones spirituales aliquas simpliciter: quòd autem bene, vel male fiant, hoc est per gratiam, & per habitum virtutum, & ideo nõ est similis ratio de charactere, & gratia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd assimilatio in bonitate præcipue est ad deum per voluntatem, sed assimilatio in esse & K posse, magis est ex parte intellectus: quia ex hoc ipso quòd aliquid esse immateriale habet, intellectiuum est, & potentiam habet quodammodo infinitam, secundum quod intellectus vniuersalium est, quæ quodammodo infinita sunt virtute: & ideo cum conformitas characteris respiciat spiritualem potestatem, magis competit intellectiuæ parti, quàm affectiuæ.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd impressio characteris est per quandam animæ rationalis sanctificationem, prout sanctificatio dicitur deputatio alicuius ad aliquid sacrum. Ad hanc autem sanctificationem non magis actiue comparatur anima sanctificanda, q̃ aqua sanctificanda, vel oleũ, vel chrisma ad sui sãctificationẽ, nisi q̃ homo se subiicit tali sanctificationi per cõsensum, res aũt prædictæ subiiciunt, quia libero arb. carẽt: & ideo qualitercũq; aĩa variet p̃ propias

operationes

operationes, nũmquam characterem amittit: sicut nec chrisma nec oleum nec panis consecratus vmquàm sanctificationem perdunt qualitercumque transmutentur, dummodo nõ corrumpatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa indelebilitatis characteris est ex parte subiecti, quod est incorruptibile, & ex parte causæ, quæ est inuariabilis. Gratia autem habet aliquo modo causam non efficiẽtem, sed dispoñentem ex parte subiecti: quia secundum Aug. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te, & ideo per indispositionẽ subiecti gratia amittitur.

D. 6. 28

De verbis apostol. ser. 16. circa me diũ, to. 10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per characterem homo cõfiguratur ad hoc q̃ sit de cętu fidelũ, & particeps hierarchicatum actionum. Ecclesiasticæ autẽ hierarchiæ succedit cęlestis, & ideo communionem fidelium in ecclesia militãte, & ad partici pationem actionum cęlestis hierarchiæ character in patria perficiet, & sic erit ad alios actus, sicut virtutes, & dona in damnatis etiam manent: sed hoc est per accidens præter intentionem imprimentis characterem, quòd recipiens damnetur & ideo non est ibi ordinatus ad aliquem finem, quia quæ præter intentionem accidunt, carent ordine ad finem: tamen Deus, qui nihil inordinatum relinquit, elicit ex hoc aliquod bonum, scilicet quod appareat iustior eorũ damnatio, qui tantum munus neglexerunt.

* Lib. 2. retract. ca. 18

* De obitu Valentiniani. tom. 5.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd quidam dicunt, quòd Christus non habuit characterem baptismalem, quia a baptismo nihil accepit: habuit autem characterem ordinis, qui pertinet ad quendam eminentem statum. Sed melius est si dicatur, quod Christus nullum characterem habuit: quia ipse habuit potestatem plenitudinis in sacramẽtis quasi ea instituens, & eis efficaciam præbens. Vnde sicut poterat inducere effectum sacramenti in aliquo sine sacramento exterioris, ita ex parte ipsius ad hoc non requirebatur aliquod sacramentale interius.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ipse fuit sacerdos quasi sacerdotium instituens, & ideo eius nõ est habere characterẽ, sed illius qui aliunde sacerdotium recipit, vt per characterem principali sacerdoti configuretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquid est perfectionis in nobis, quod non esset Christi, sicut gratia adoptionis: & similiter est de charactere, qui poneret in eo potestatem spiritualẽ coactatam, & ab alio deriuatam.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum character solum in sacramentis nouæ legis imprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non solum in sacramentis nouæ legis character imprimatur. Characteris enim est effectus configurare, & distinguere: sed hoc faciunt virtutes, quia in eis boni & a malis distinguũtur, & deo assimilantur. ergo per virtutes, & non per sacramenta nouæ legis tantum character imprimitur.

¶ 2 Præt. Sicut per sacramenta nouæ legis distinguitur populus fidelis ab infideli, ita per sacramenta veteris legis distinguebatur. ergo sacramenta nouæ legis non magis imprimunt characterem, quàm sacramenta veteris legis.

SED CONTRA. Habens characterem non baptizatur, quia alij characteres baptismum præsupponunt, qui etiam iterari

A non debent: sed habentes virtutem, & qui sacramenta veteris legis susceperant, baptizabantur. ergo neque per virtutes, neq; per sacramenta veteris legis character imprimitur.

VLTERIVS. Videtur q̃ per omnia sacramenta legis nouæ imprimatur character. In quolibet enim sacramento nouæ legis est aliquid quod est sacramentũ tantũ, & aliquid quod est res tantum, & aliquid quod est res & sacramentũ: sed character in baptismo est illud quod est res, & sacramentum. ergo in quolibet sacramento nouæ legis imprimitur character.

II 3. par. q. 63. art. 6.

¶ 2 Præt. Quolibet sacramento nouæ legis conferitur gratia, & distinguitur recipiens a non recipiente. cum ergo character sit disponens ad gratiam, & distinguat, videtur q̃ in quolibet sacramento nouæ legis charactẽr imprimat.

* Ioan. 3.

SED CONTRA. Nullum sacramentum, in quo character imprimit, iteratur, qa character indelebilis est: sed quædam sacra iterãtur. ergo non omnia sacramenta nouæ legis characterem imprimunt.

VLTERIVS. Videtur q̃ in sacramento baptismi character nõ imprimatur. Baptismus enim sanguinis est dignior, quàm baptismus fluminis, quia meretur aureolam: sed in baptismo sanguinis non imprimitur character. ergo nec in baptismo fluminis.

III

¶ 2 Præt. Baptismus fluminis non habet supra baptismum flaminis nisi aquam: sed baptismus ratione aquæ non potest imprimere characterem, alias baptismus Ioannis imprẽsisset characterem, quod esse non potest, cum baptizati a Ioanne iterum baptizarentur, vt supra dictum est. ergo nec baptismus fluminis characterem imprimit.

Dist. 2. ar. 4

SED CONTRA est authoritas Dion. ex qua characteris traditio deriuatur, quia ipse inducit verba illa: vnde diffinitio characteris accipitur in tractatu de baptismo.

IIII

VLTERIVS. Videtur q̃ character sit sicut a causa efficiente prima a solo filio. Character enim est distinctio a charactere æterno impresso &c. vt supra dictum est: sed character æternus est solus filius, sicut & imago. ergo a solo filio character imprimitur.

Præsenti distinc. art. 2. q. 2.

¶ 2 Præt. Charactere cõfiguratur, & assimilatur anima deo: sed principium assimilationis ad deum est filius, vnde Aug. filium nominat similitudinem, per quam ad vnitatem reformamur, vt patet 1. lib. dist. 3. ergo character est tantum a filio.

De vera relig. c. 7. & 55. In lite. magistri.

SED CONTRA est, quod Dion. dicit quòd signum characteris datur a diuina beatitudine: sed diuina beatitudo est communis tribus personis. ergo character non datur a solo filio.

B

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut in 2. ethic. dicit Philosophus. Virtus, ex quibus innascitur ea operatur, loquens de virtute acquisita: & similiter est in omnibus virtutibus, quæ ex aliquibus actibus aliquo modo causantur. Vnde cum character sit virtus, seu potentia spiritualis ad actiones sacramentales ordinata, si ex aliquo, quod per nos fiat, imprimi character debeat, oportet q̃ per sacramenta nouæ legis imprimatur, & per ea tantum, quia ad illas actiones tantum directe illa potentia ordinatur.

Cap. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actiones spirituales, ad quas character ordinat, intra ecclesiam tantum exercentur: & ideo pro nihilo potestas ad illas actiones daretur alicui, nisi tali modo, quòd innotesceret illis qui sunt de ecclesia, vt eum ad tales actiones admittent: per gratiam autem & virtutes non posset innotescere, quia ignotæ sunt: & ideo oportet quòd imprimatur character per signa visibilia sacramentorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramenta veteris legis ex opere operato nihil conferebant, & ideo illæ actiones non requirebant aliquam spiritualem potestatē: & ideo nec ab illis, nec ab illa imprimebatur character.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sacramenta legis nouæ sunt sanctificationes quædam. Sanctificatio autē duobus modis accipitur. Vno modo, pro emundatione, quia sanctum est mundum. Alio modo, pro mancipatione ad aliquod sacrum, sicut dicitur altare sanctificari, vel aliquod huiusmodi. omnia ergo sacramenta sunt sanctificationes primo modo, quia omnia dantur in remediū contra aliquem defectum, vt dictum est prius distinct. 2. sed quædam sunt sanctificationes etiam secundo modo, sicut patet præcipue in ordine, quia ordinatus mancipatur ad aliquid sacrum, non autem omnia, sicut patet de pænitentia. Quicumque autem mancipatur ad aliquid sacrum spirituale exercendum, oportet q̄ habeat spiritualem potestatem, & solum talis: & ideo non omnia sacramenta nouæ legis characterem imprimunt, sed quædam quæ etiam secundo modo sanctificationes sunt.

* Glos. sup epist ad Hebræ. cap. 6.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd quāmuis illud quod est res & sacramentum, in baptismo sit character, non tamen oportet q̄ sit character in omnibus sacramentis, in quibus est res & sacramentum. Quid autem sit res & sacramentum in singulis, postea singillatim ostenditur.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ quāmuis quodlibet sacramentum distinguat a non habente, non tamen tali distinctione indelebili, qualis est distinctio in sacramentis sanctificantibus secundo modo: & ideo non est simile de omnibus sacramentis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut in naturalibus est potentia actiua, & potēia naturalis passiua: ita cuā in spiritualibus est potentia spiritualis quasi passiua, per quā homo efficitur susceptiuus spiritualium actionum, & talis spiritualis potentia conferitur in baptismo: quia non baptizatus effectum aliorum sacramentorum suscipere non posset, unde & per cōsequens nec aliis tradere. Et hæc est prima distinctio, qua communiter totus populus fidelis, cuius est sacramentorum participem esse, ab aliis distinguitur. Alia potentia est actiua spiritualis ordinata ad sacramentorum dispensationem, & aliarum sacrarum hierarchicarum actionum exercitium, & hęc potestas traditur in confirmatione, & ordine, vt suis locis patebit. Et quia in ecclesiastica hierarchia non omnes sunt agentes, vt puta, perficientes, purgantes, & illuminantes, sicut oēs sunt recipientes, puta, purgandi, illuminandi, perficiendi, vt dicit Dion. ideo iii duo characteres non distinguunt populū dei vniuersaliter ab aliis, sed quoādam de populo ab aliis.

* Li. de vni eo baptis. contra Petil cap. 0. q. 1. artic. 1. q. 3.
* Ioan. 5.
De eccles. hier. cap. 6. part. 3.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ baptismus sanguinis non habet efficaciam sacramētalem, sed solum meritoriam: & ideo ibi nō conferitur potestas spiritualis ad actiones hierarchicas, nec character sicut in baptismo fluminis, quod est sacramētū.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ nec baptismus fluminis tantū, nec baptismus aquæ tantum suffecit ad sacramentum nouæ legis, & ideo neuter eorum character imprimit.

AD QVARTAM quæstionem dicendū, q̄ omnis effectus in creatura est communiter a tota trinitate: vnde & character nō est tantum a filio, sed a tribus personis. Attribuitur autem filio tum propter rationem similitudinis ad proprium personę, quia ipse per proprietatem est imago, & figura, siue character patris: tum quia virtus passionis Christi operatur in sacramentis. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de effectu baptismi, qui est res, & non sacramentum.

Et circa hoc quærūtur tria.

¶ Primo, De effectu ipsius quantum ad remotionem mali.
¶ Secundo, De effectu ipsius quantum ad collationem boni.
¶ Tertio, Vtrum effectē eius æqualiter participaē.

* De fide ad Petr. cap. 3.
* Ioan. 3.

ARTICVLVS I.

a Vtrū baptismus tollat actualem culpam.

DPRIMum sic procedit. Videt q̄ baptismus non tollat actualem culpā. Baptismus .n. non tollit actualem culpam, nisi adsit contritio, quia nullus sue voluntatis arbiter constitutus, in quo solum potest esse actualis culpa, potest inchoa e nouam vitā, nisi pæniteat eum veteris vitæ, vt in litera dicitur: contritio autem per se etiam sine baptismo delet culpam actualem. ergo baptismus nihil facit ad deletionem actualis culpæ.

3. par. q. 69. art. 1.
Aug. de pæniten. medicin. ca. 2. in princ.

¶ 2 Præt. Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ, quia non sanat oculum, quod sanat calcaneum, vt dicit Hieron. sed baptismus directe ordinatur vt medicina contra peccatū originale. ergo non poterat saluare ab actuali.

Sup Matth. cap. 9. & 10. mo 4. Epist. 82. ad Oceanum. ergo. tum.

¶ 3 Præt. Aliquis, qui est in proposito peccandi, nō potest cōsequi peccati remissionem: sed contingit aliquem dum baptizatur, peccare venialiter, vel in proposito peccandi venialiter remanere, nec tamen propter hoc reputatur fictus. ergo etiam in non fictis baptismus non tollit culpam actualem.

SED CONTRA, est, quod dicit Aug. in enchir. Baptizati non vni tantum peccato, sed multis magis, aut omnibus moriuntur, quicumque iam propria commiserunt vel cogitatione, vel locutione, vel opere: sed hæc sunt peccata actualia. ergo baptismus tollit culpam actualem.

Tom. 3. capit. 44.

¶ 2 Præt. Baptismus est ordinatus ad tollendum culpam originalem: sed originale non potest tolli sine actuali, etiam qui vtrumque habet, quia impium est a deo dimidiam sperare venam, vt infra dicetur dist. 15. ergo baptismus etiam tollit culpam actualem.

In litera Magistri. 14. 3. par. q. 69. art. 2. Super epist. 44. & 56.

VLTERIVS. Videtur q̄ non tollit omnem pœnam temporalem debitam actuali peccato: quia sicut Aug. dicit. Peccatum aut homo punit, aut deus. si ergo homo in ipso non puniat peccatum quod commisit, a deo punietur: & ita per baptismum actualis peccati pœna non totaliter tollitur.

¶ 2 Præt. Culpa non potest ordinari nisi per pœnam: sed deus nil inordinatum relinquit. ergo non dimittit quin pro culpa aliquam pœnam infligat, & sic baptismus non absoluit ab omni pœna.

¶ 3 Præt. Eucharistia est perfectius sacramentum, quàm baptismus, quia est speciale repræsentatiuum passionis Christi, a qua est efficacia in sacramentis: sed eucharistia non absoluit etiam non indigne percipientes ab omni pœna. ergo multo minus baptismus.

SED CONTRA est, quod dicit Ambr. Ro. 11. super illud Sine pænitentia enim sunt dona dei. Gratia dei, inquit, in baptismo nō requirit gemitum, vel planctum, vel aliquod opus, sed omnia gratis condonat.

¶ 2 Præt. Christus sua simplici morte, scilicet pœnæ duas mortes in nobis contumpsit, vt dicitur in glos. Rom. 6. scilicet culpæ & pœnæ: sed in baptismo configuratur homo morti Christi,

sti, vt ibidem dicit Apostolus. ergo absoluitur & a culpa, & a pœna.

II Vbi supra artic. 3.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam tollat omnem pœnā originalis peccati. Efficacius enim est donum Christi quām peccatum Adæ, vt dicit Apostolus Rom. 5. sed omnis pœna peccati originalis est inducta per peccatum Adæ. ergo per donū Christi, quod maxime in baptismo operatur, omnis pœna tollitur.

3. lib. de sacram ca. 2. Cap. 84.

¶ 2 Præt. Baptismus directius ordinatur contra peccatū originale, quàm peccatū actuale: sed tollit omnem pœnā actualis peccati, vt Amb. dicit. ergo tollit omnem pœnam originalis.

¶ 3 Præt. Cessante causa, cessat effectus: sed causa pœnæ est culpa. si ergo tollit culpā originalē, & per consequens autert pœnā.

¶ 4 Præt. Nullus qui est debitor alicuius pœnæ, euolat statim: sed baptizatus, si statim moriatur, euolat. ergo non est debitor alicuius pœnæ: & sic baptismus absoluit ab omni pœna et originali.

SED CONTRA est, quia in baptizatis etiam caro concupiscit aduersus spiritum: sed hæc pugna est ex peccato originali consecuta. ergo nō tollitur eis pœna originalis peccati per baptismū.

¶ 2 Præt. Necessitas moriendi, & incinerationis, & præualitates huius vitæ sunt pœnæ originalis peccati: sed itę adhuc manent in baptizatis. ergo baptismus non tollit omnem pœnam originalis peccati.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in generatione qualibet per introductionem formæ omnis contraria forma expellitur, & etiam dispositio ad formā contraria, nisi quandoque relinquatur ex indispositione recipientis formam. Vnde cum baptismus sit regeneratio in vitam spiritualem, omne quod est vitæ spirituali contrarium, quod scilicet cum gratia stare non potest, quæ est spiritualis vitæ principium, per baptismum tollitur: & ideo baptismus delet & originalem, & actualem culpam mortalem, & quantum est de se etiam venialem, quę disponit ad priuationem gratiæ: quāmuis quandoque culpa venialis remaneat post baptismum, mortali remota propter indispositionem recipientis baptismum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus non requirit contritionem quasi continuam ad destructionem peccati actualis, quasi de se ad hoc non sufficiat: sed solum ad remouendam fictionem quæ est contraria dispositio impediens effectum baptismi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus non ordinatur tantum contra culpam originalem, alias circumcisis in primitiua ecclesia non fuisset necessarius baptismus, sed ordinatur ad destruēdum omnem culpam quam inuenit, & ad regenerandum in nouam vitam destructa omni vetustate: & ideo est sicut totum potentiale habens completam potentiam ad destruendum totaliter peccatum, sed pœnitentia participat aliquid de potentia, quasi potentialis ordinata contra alia peccata, scilicet actualia, quia baptismus iterari non potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantum est de se, baptismus vt dictum est, tollit omnem culpam originalem & actualem non solum mortalem, sed venialem, quæ quāmuis non contrarietur gratiæ simpliciter, contrariatur tamen gratię baptismali, quæ debet esse perfecta ratione nouitatis vitæ, sed potest impedire effectus eius ex parte recipientis, si sit indispositus per fictionem. Sed cum fictio sit peccatum, sicut peccatum mortale est peccatum simpliciter, ita facit fictum simpliciter, & totaliter efficacem baptismi impedit quantum ad remissionem culpæ. Sed peccatū veniale quod in actu, vel in proposito est, facit fictum secundū quid, & est secundum quid peccatum vt dispositio ad peccatum: & ideo impedit effectum baptismi non simpliciter, sed quantum ad remissionem illius venialis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quod Christus per mortē suam sufficienter satisfecit pro peccatis totius humani generis, etiam si essent multo plura. Et quia homo per baptismum in mortem Christi baptizatur, & ei commoritur & cōsepelitur, vt dicitur Roma. 6. ideo baptismus quantum in se est, totam efficaciam passionis in baptizatum influit, & propter hoc absoluit non solum a culpa, sed a pœna satisfactoria.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ per baptismum homo incorporatur Christo, & efficitur membrum eius, & ideo pœna quam Christum sustinuit, reputatur isti in satisfactionem, quia si patitur vnum membrum, omnia alia compatiuntur, vt dicitur. 1. Cor. 11. & ideo deus in Christo peccata illa puniuit, sicut dicitur Esa. 53. Posuit in eo iniquitatem omnium nostrū.

A

¶ Ad secūdum dicendum, q̄ pœna ordinat cuipam dupliciter. Vno modo, vt satisfaciens, & sic culpa remanet ordinata per satisfactionem Christi. Alio mō, vt medicina sanans, vel repræsentans membrū sanabile, & sic culpa in baptizatis ordinatur vt sanata per gratiam oppositam.

Act. 10.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quāuis eucharistia sit memoriale passionis Christi, non ordinatur tamen ad hoc, quòd per ipsam homo regeneretur in membrum Christi crucifixi, sed vt iam regeneratus ei adhęreat, & in ipso perficiatur: & ideo non est similis ratio de baptismo, & eucharistia.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd in peccato originali talis fuit processus, quòd persona corrupit naturam, & natura personam corrupit: vnde aliquid consideratur in hoc peccato quod pertinet ad naturam, aliquid quod pertinet ad personam: passio autem Christi sufficienter peccatum originale abstulit quantum ad vtrumque. Sed quia sacramenta personis adhibentur, ideo baptismus hoc ab homine tollit, quod ex corruptione naturæ in persona redundabat, & propter hoc ipsam infectionem culpæ, prout afficit personam, & pœnam illam quæ actum personæ priuabat, scilicet carentiam visionis diuinæ, baptismus aufert, sed non aufert actu infectionē prout afficit naturam: quod patet ex hoc, quòd baptizatus per actum naturæ originale transmittit in prolem. Similiter nec pœnas, quæ consequuntur principia naturæ destitutæ gratia innocentiæ primi status, cuiusmodi sunt rebellio carnis ad spiritum, mors, & huiusmodi pœnalitates quæ consequuntur ex hoc ipso, quòd homo ex contrariis cōpositus est & quantum ad corpus, & quantum ad animam quodammodo scilicet quantum ad appetitum sensus & intellectus: sed per gratiam baptismalem efficitur, vt hæ pœnæ remanentes non dominentur in personam, sed magis ei subiciantur, & in vtilitatem ipsius cedant, inquantum sunt materia virtutis, & occasio humilitatis, & exercitii.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi sufficienter aufert & illud quod est personæ, & illud quod est naturæ per cām: sed quia omnes homines in natura communicāt, iō effectus secundum legem communem curationis naturæ non erit nisi in fine mundi, quando omnibus electis iam congregatis, simul cum eis etiam alia creatura insensibilis liberabitur a seruitute corruptionis, vt dicitur Rom. 8.

D

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea quæ ad peccatum actuale pertinent, sunt tantum personæ, quia actus individuorum sunt, secundum Philosophum: & ideo non est simile de pœna actuali, & originali.

Prœmio Metaph.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tollitur culpa originalis per baptismum inquantum est infectiua personæ, non autem inquantum est infectiua naturæ per actum generationis: & ideo pœnæ quæ ad corruptionem naturæ pertinent, etiam non tolluntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd baptizatus statim euolat, quia nulla pœna debetur sibi ratione personæ, sed ratione naturæ humanæ, quæ post mortem non manet secundum hunc statum, in quo sibi pœna debetur.

D. 269

E

ARTICVLVS II.

b Vtrum per baptismum conferantur in pueris gratia & virtutes.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd p baptismum non conferantur pueris gratia & virtutes. Dicit .n. August. in libro de baptismo paruulorum. Paruulos fideles facit non fides ea quæ consistit in credentium voluntate, sed fidei sacramentum: sed fides quæ est virtus consistit in credentium voluntate, vt in 3. libro distin. 23. dictum est. ergo paruuli baptizati non habent virtutē fidei. & pari ratione nec alias virtutes, quæ etiam in voluntate consistunt.

3. par. q. 69. ar. 4. & 6. To. 2. Epist. 23. ad Bonifa. episc. q. 2. a. 3. q. 2

¶ 2 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Si aliquid de nouo recipiat in aliquo, oportet quòd recipiens, vel influens alio modo se habeat nunc quàm prius: sed anima pueri baptizati non alio modo se habet dum baptizatur quàm prius, quia proprium motũ non habet carens liberi arbitrij, nec deus qui est influens gratiam & virtutes. ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes non recipiunt.

De fide Orthod. lib. 2. c. 23. Act. 8.

¶ 3 Præt. Damasc. dicit, quòd substantia nullo modo est sine propria operatione: sed constat q̃ in puero non sunt operationes virtutũ, quia non habet electionem, vt dicitur in 3. eth. quæ in opere virtutis requirit. ergo non habet virtutes.

exp. 5.

¶ 4 Præt. Virtutes, cum sint habitus, habilitant ad actum: sed pueri non sunt habiles ad agendum, quæ secundum virtutem sunt. ergo non recipiunt virtutes in baptismo.

SED CONTRA. Aug. dicit, quòd fides datur & nutritur in baptismo. datur quantum ad paruulos, nutritur quantum ad adultos: sed fides est virtus. ergo virtutes dantur paruulis in baptismo, & eadem ratione aliæ virtutes.

¶ 2 Præt. Nullus admittitur ad gloriam, nisi habeat vestem nuptialem, quæ est charitas: sed pueri baptizati, si moriantur, statim euolant. ergo habent charitatem, quę est magistra virtutum, & per consequens alias virtutes.

II VLTERIVS. Videtur quòd in adultis virtutes per baptismum non augeantur. Augmentum enim virtutũ est per meritum, quia secundum Aug. charitas meretur augeri, vt aucta mereatur & perfici: sed in baptismo non operatur meritum baptizati quantum ad opus operatum. ergo ex opere operato virtutes in baptismo non augentur.

Ex trac. 74. super 103. circa med.

¶ 2 Præt. Cibus corporalis in eo qui iam peruenit ad quantitatem determinatam, non facit augmentum: sed potest esse quòd aliquis ante baptismum peruenìat ad quantitatem gratiæ baptismalis, quam puer recipit, in quo nullum est impedimentum. ergo baptismus nihil supra gratiam adijciet.

SED CONTRA. Super illud psal. 22. Super aquam refectionis educauit me, dicit glo. per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptismo. ergo baptismus auget virtutes habentibus.

II VLTERIVS. Videtur quòd baptismi effectus non sit illuminatio, quia illuminatio ad doctrinam pertinet: sed doctrina fidei est per catechismum, qui præcedit baptismum. ergo nõ est effectus baptismi.

¶ 2 Præt. Illuminatio contra ignorantiam ordinatur: sed secundum quosdam baptismus non ordinatur cõtra ignorantiam, sed magis ordo. ergo illuminatio non est effectus baptismi, sed magis ordinis.

De fide Orthod. lib. 4. cap. 10.

SED CONTRA est, quòd Damasc. ponit inter effectus baptismi illuminationem, vt patet ex eius diffinitione in præcedenti di. inducta.

II VLTERIVS. Videtur quòd fœcundatio non sit effectus baptismi. Nõ enim idem est quo aliquis actiuè generat, & passiuè generatur: sed baptismus est regeneratio passiua baptizati. cum ergo fœcunditas importet generationem actiuam, videtur quòd non pertineat ad baptismum.

¶ 2 Præt. Fœcunditas est proprietas consequens aliquid quantum ad perfectum statum sui, quia vt dicitur in 4. metheor. Perfectum vnumquodque est, quando potest alterum generare: sed baptismus non ordinatur ad perficiendum, sicut eucharistia, & confirmatio secundum Dionys. sed magis ad illuminandum & purgandum. ergo baptismus non habet fœcunditatem pro effectu.

lib. 1. de Eccle. Hierar. c. 2. & 3.

SED CONTRA est, quòd dicit glo. super illud psal. Super aquam refectionis. Anima peccatorum ariditate sterilis fœcundatur per baptismum.

II VLTERIVS. Videtur quòd incorporati Christo non sit effectus baptismi. Aliquis enim incorporatur Christo & membris eius per fidem formatam, vt in 3. lib. di. 23. dixit magister: sed aliquis habet fidem formatam etiam ante baptismum. ergo incorporatio non est effectus baptismi.

Vbi supra. in litera.

¶ 2 Præt. Incorporatio est effectus eucharistiæ: sed ad eundem effectum non ordinantur diuersa sacramenta. ergo non est effectus baptismi.

F SED CONTRA est, quòd August. dicit ad Bonifacium quòd in baptismo aliquis membrum Christi efficitur: sed hoc est Christo incorporari. ergo incorporatio est effectus baptismi.

Tom. 2. Epistola 23.

VLTERIVS. Videtur quòd apertio ianuę non sit effectus baptismi. Quidam enim ante passionem Christi baptizati sunt

II 3. par. q. 69. ar. 7.

G runtur ad baptismum, damnabuntur, sicut multis sanctorum auctoritatibus cõprobat. Ad hoc vnum sufficiat. Aug. ait. Firmissime tene paruulos, quivel in vteris matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur: vel de matribus nati sine sacramento baptismi de hoc sæculo transeunt, æterno supplicio puniẽdos: quia & si propriæ actionis peccata non habuerunt, originale tamẽ peccatum traxerunt carnali concepti, & prodesse. Visibilis autẽ quæ fit sacramento tenus sine inuisibili prodesse nõ potest, cum illa sit omnis illius veritas. Simoni Mago visibilis baptismus non profuit, quia inuisibiliter non adfuit sed quibus inuisibilis adfuit, profuit. Nec tantum valet fides aliena paruulo, quãtum propria adulto. Paruulis enim non sufficit fides ecclesiæ sine sacramẽto, qui si absque baptismo fuerint defuncti, etiam cum defe-

De fide Petri. c. 1. & habetur De Cõsecr. dist. 4. c. Omnipotens.

sed tũc eis ianua nõ est aperta, quia si aliquis eorum tunc decessit, regnum non introiuit. ergo baptismus non aperit ianuam regni cælestis.

¶ 2 Præt. Baptismus repræsentat passionẽ Christi, non resurrectionem, vt videtur: sed in resurrectione est aperta ianua, vt patet per collectam, quæ dicitur in die resurrectionis. Deus qui hodierna die per vnigenitum tuum æternitatis nobis aditũ deuicta morte reseraſti. ergo non debet iste effectus baptismo attribui.

Dist. 1.

SED CONTRA est authoritas Bedæ supra inducta, quòd in hoc differebat circuncisio a baptismo, quòd aditum regni cælestis non aperiebat.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd pueris in baptismo nullo modo virtutes dantur, sed solum a peccato originali mundantur: sed postea quando decedunt, vel quando ad

H perfectam ætatem veniunt eis virtutes, conferuntur, si innocentiam seruent.

SED hæc opinio non potest stare, quia lignum cum præcisum fuerit, vbi ceciderit, ibi stabit eccles. 11. & ideo si pueris ante mortem non fuissent collatæ virtutes, & gratia operans & cooperans, nec in morte eis conferrentur, & sic non saluarentur, quod falsum est. Videtur autem hęc opinio venisse ex hoc quòd virtutes actus tantum esse credebant, quod falsum est, vt in 2. libro dist. 27. dictum est.

q. 1. ar. 1.

ET IDEO alii dicunt, quòd pueris in baptismo dantur gratia & virtutes non in seipsis, sed in radice sua, scilicet gratia quæ est radix virtutum, sicut essentia animæ potentiarum: sed postea quando soluuntur potentiæ perfectis organis effluunt virtutes in ipsa ab ipsa essentia animæ: sed hoc pro tanto esse non potest, quia tunc si puer in furiam verteretur antequam ad perfectam ætatem veniret, nunquam in ipso potentiæ soluerentur, & ita nunquã virtutes explicite haberet. Et præterea quòd potentiæ sint ligatæ aliquo impedimento non impedit habitum, sed

I actum: quia dormiens & vinoleti habitus habent, sed ligatos.

ET IDEO alii dicunt, & melius, quòd pueris in baptismo dantur gratia & virtutes, sed habitus illi ligati sunt propter puerilitatem, sicut in dormiente propter somnum: sed puerilitas discedente inclinat ad bene operandum, nisi aliquis spiritusanctio resistat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. loquitur de fide, & voluntate actuali quæ in pueris esse non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis agens principale sit immobile, tamen agens instrumentale non eodem modo se habet nunc & prius ad puerum, quia nũc adhibetur sibi baptismus, non autem prius: tamen etiam sine aliqua mutabilitate sui deus alicui puero posset gratiam conferre, etiam sine adhibitione sacramenti, si ab æterno disposuisset se ei daturum, sicut patet de

K sanctificatis in vtero.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ duplex est actus virtutum. Vnus primus, qui est perficere animam & potentias eius: & hunc actũ etiam pueri habent. Alius est secundus, qui est operari cum electione, & hunc actum non semper habent: quia eorum operationes sunt voluntariæ, & voluntas nõ habet necesse semper agere, etiam in adultis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd habitus facit habilem ad actum tollendo inhabilitatem, quæ est ex imperfectione potentiæ: non autem tollit inhabilitatem quæ est ex parte corporis, sicut patet in dormientibus.

cap. 1.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ per easdem causas quibus generatur, & augetur, vt dicit Philosophus in secundo ethi. & ideo quia baptismi est confere virtutem & gratiã non habentibus, oportet quòd in habentibus augeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in baptismo quamuis non operetur meritum baptizati, operatur ibi tamen meritũ Christi, quod est efficacius.

AD

¶ Ad secundum dicendum, q̃ gratia non habet aliquem determinatum terminum ad quem pertingat, vel vltra quem procedere non possit, sicut est de quantitate animalis, & ideo non est simile.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd lumen est quo dirigimur in vi

De Baptismo Paruulis, ad Boni fatum. De Consec. di. 4. c. Nihil. est.

bonem alicuius rei: baptismus autem dirigit in visionem spiritualem exteriorem, & interiorem. In interiorem quidem, in quantum baptismus dicitur sacramẽtum fidei, quæ oculum mentis idoneum facit ad visionem diuinorum: exteriorem vero, quia baptizatis conceditur inspicere sacram eucharistiam, & non aliis, vt Dionys. dicit, & ideo tam Damasc. quàm Dion. baptismo vim illuminatiuam attribuunt.

Vterque in locis prælegatis.

D. 600

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides à principaliter est ex infusione, & quantum ad hoc per baptismum datur: sed quantum ad determinationem suam est ex auditu, & sic homo ad fidem per catechismum instruitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd scia plus dicit quàm illuminatio. Importat enim comprehensionem eorum, ad quorum visionem illuminatio dirigebat, & ideo scientia ad perfectionem pertinet: vnde Dion. doctos perfectos nominat, & doctores perfectiores: & sic contra ignorantiam ordo datur, vt scilicet ordinati sint docti, & etiam doctores aliorum.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd fœcunditas dicitur dupliciter. Vno modo respectu fructus producendi in ipso, qui dicitur fœcundari: sicut operationes virtutum quidam fructus boni dicuntur. Hoc modo fœcundatur anima in baptismo, cum in eo dentur virtutes non habentibus, & augeantur habentibus. Alio modo respectu fructus producendi in altero, sicut cum aliquis per doctrinam, & sollicitudinem pastoralem in plebe dei fructum facit: & hoc modo fœcundatio non pertinet ad baptismum, sed magis ad sacramentum ordinis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex eodem ex quo aliquid habet generationẽ in natura, aliqua habet quòd faciat operationes illius naturę: & ideo cum per baptismum homo regeneretur in vitam spiritualem, per ipsum homo efficitur actiuæ ſę

D cundus, & quasi genitor spiritualium operum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de secunda fœcundatione.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, q̃ incorporari Christo contingit dupliciter, scilicet merito, & numero. Merito quidem potest aliquis de ecclesia esse, quod est Christo incorporari, etiam ante baptismum actu susceptum, sed non ante baptismi propositum, vel ipsum baptismum post tempus gratiæ reuelatæ: sed numero non potest aliquis esse de ecclesia nisi per baptismum. Vnde aliquis ante baptismum non admittitur ad perceptionem eucharistiæ, & aliorum sacramentorum ecclesiæ, vt prius dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de prima incorporatione.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ perceptio eucharistiæ præsupponit incorporationem absolutè, quia capitis virtus non communicatur membro nisi iam vnito: sed per eucharistiam est perfecta influentia a capite in membro, & quantum ad hanc perfectionem incorporatio est effectus eucharistiæ.

E

AD SEXTAM quæstionem dicendum, q̃ aperiri ianuam regni cælestis, nihil aliud est quàm amouere impedimẽtum, quo aditus in regnum cælestis toti naturæ humanæ prohibebatur. Hoc ergo impedimẽtum absolutè quantum ad omnes, remotum fuit sufficienter per passionem Christi: sed illa remotio efficienter fit quo ad istum secundum quod particeps fit passionis Christi iam factæ per baptismum: & sic baptismus quasi causa instrumentalis aperit ianuam regni cælestis quo ad istum, sed passio vt causa satisfactoria quo ad omnes.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hęc ratio erat, quia passio Christi, in cuius virtute baptismus agit, nondum facta erat, nec per eum aditus regni cælestis apertus: vnde ratio probat, quòd baptismus non habeat hanc virtutem quasi causa principalis.

A ¶ Ad secundum dicendum, quòd aditus regni cælestis aperiẽ tripliciter. Vno modo, quantum ad gloriam animæ, & sic in passione apertus est. vnde dictum est latroni. Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso. Alio modo, quantum ad gloriam corporis, & sic apertus est in resurrectione. Alio modo, quãtum ad locum glorię congruẽtem, & sic apertus est in ascẽsione: & his tribus modis baptismus instrumẽtaliter aperit quo ad illã. Agit ante virtute & passionis, & resurrectionis, & ascensionis in quantum homo configuratur Christo passo per immersionẽ, quà quodammodo Christo consepelitur, & ei resurgenti quantum ad nutorẽ q̃ resultat ex aqua: & ascendenti quantum ad eleuationem baptizati de sacro fonte. Vnde baptismus passioni appropriatur, quia etiam gloria animæ principalior est & causa quodammodo aliorum, & in hunc signum baptizato domino cæli aperti sunt super eum, Matthæi tertio.

ARTICVLVS III.

C *c Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in omnes quantum ad remotionem mali.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus non æqualem effectum habeat in omnes quantum ad remotionem mali. In adultis enim remouet peccatum actuale, & originale, sed in pueris originale tantum. ergo plus efficit in adultis quàm in pueris, quantum ad mali remotionem.

3. par. q. 69. art. 3.

¶ 2 Præt. Mitigatio fomitis est effectus baptismi: sed post baptismum in quibusdam inuenitur fomes magis mitigatus quàm in aliis. ergo in eis efficacius baptismus se habuit in remotione mali.

SED CONTRA. Baptismus habet efficaciam ad remouendum malum, secundũ quod habet quandam similitudinem mortis: sed morientium vnus non magis moritur quàm alius. ergo & D baptismus æqualiter in omnibus mala aufert.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam æqualis gratia omnibus in baptismo conferatur, qui non ficte accedunt. In baptismo enim operatur passio Christi, quæ habet quodãmodo efficaciam infinitam: sed finitum infinito additum nihil maius efficit. cum ergo deuotio accedẽtis qua vnus alium excedit, sit quoddam bonum finitum, videtur quòd deuotio, vel aliquid huiusmodi efficere non possit, quin omnes in baptismo æqualem gratiam consequantur.

II Vbi supra.

¶ 2 Præt. Ad baptismi effectum capiendum non requiritur alia concausa, sed solum vt impedimentum remoueatur: sed nullus recipit gratiam in baptismo nisi ab eo sit impedimentum remotum. ergo omnes recipiunt gratiam æqualem.

SED CONTRA. Damasc. dicit, q̃ peccatorum remissio cunctis æqualiter in baptismo datur, gratia autem spiritussanctì secundum proportionem fidei, & secundum purgationem: sed non omnes cum æquali fide, nec æqualiter præparati ad baptismum accedunt. ergo non omnes æqualiter gratiam consequuntur.

De fide Orthod. lib. 4. cap. 10.

VLTERIVS. Videtur quòd nec etiam pueri in baptismo consequantur æqualem gratiã, quia in angelis secundum quantitatem naturalium gratia infundebatur: sed vnus puerorum habet meliora naturalia quàm alius. ergo & maiorem gratiam in baptismo recipit.

II Vbi supra.

¶ 2 Præt. Quidam in baptismo recipiunt gratiam finalem, qui innocentiam baptismalem vsque ad finem seruant, quidam autem non. ergo etiam de pueris aliqui aliis maiorem gratiam consequuntur.

SED CORNTA. Gratia baptismalis in pueritia non opponitur nisi peccato originali: sed vnus puer non habet plus de peccato originali quàm alius. ergo nec maiorem gratiam baptismalem recipit vnus alio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd baptismus vniuersaliter aufert in eo qui non ficte accedit, culpam personam

Universidad de Deusto
Biblioteca

F ¶ Secundo. De fictis qui recipiunt sacramentum, & non rem sacramenti.

¶ Tertio. De baptizatis baptismo flaminis & sanguinis, qui non recipiunt sacramentum, sed rem sacramenti.

a Vtrum pueri sacramentum suscipere possint.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri sacramentum suscipere nõ possint, Mat. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Ex quo patet quòd credere præsupponitur ad baptismum: sed pueri nõ possunt credere, quia non possunt aliquid cum assertione cogitare. ergo pueri non possunt suscipere sacramẽtum baptismi.

¶ 2 Præt. In baptismo fit quædam obligatio hominis ad ea quæ sunt fidei christianæ seruanda: sed obligatio non potest fieri nisi ab eo qui est suæ voluntatis arbiter constitutus. ergo pueri sacramentum baptismi suscipere non possunt.

¶ 3 Præt. Per baptismum, vt dicit Dio. sic aliquis particeps cõmunionis diuinorum: sed pueris non competit sacra communicare. ergo non competit eis sacramentum baptismi.

SED CONTRA est, quòd Dio. dicit vit. cæl. hierar. Quod diuini nostri duces, scilicet apostoli probauerunt infantes recipi ad baptismum. ergo pueri possunt sacramentum baptismi recipere.

¶ 2 Præt. Baptismus circumcisioni successit: sed circumcisio puteris conferebatur. ergo & baptismus pueris debet dari.

VLTERIVS. Videtur quòd melius sit baptismum differri, quàm statim in pueritia dare, nisi necessitas mortis emergat, quia omnis Christi actio, nostra est instructio: sed Christus baptismum accipere voluit in tricesimo anno vitæ suæ, vt dicitur Luc. 3. ergo & similiter apud nos debet vsque ad tempus perfectæ ætatis differri.

¶ 2 Præt. Medicina efficax debet sumi quando maximè potest iuuare: sed baptismus maximè iuuaret in fine vitæ, vel saltem in perfecta ætate, quia per ipsum omnia delicta adolescentiæ & iuuentutis soluerentur. ergo vsque tunc deberet differri.

¶ 3 Præt. Magis afficitur homo ad ea quæ ex seipso acquirit, quàm ad ea quæ ab alio accipit. vnde & illi qui ex propria acquisitione diuitias habent, nõ sunt ita liberales, sicut qui ab alis acceperunt, vt dicit Philosophus in 4. ethic. sed pueri qui baptizantur quasi ab aliis baptismum suscipiunt, adulti autem ex seipsis ad baptismum accedunt. ergo magis afficerentur ad fidem christianam, quæ in baptismo suscipitur, si baptizarentur adulti, quàm si baptizarentur infantes.

SED CONTRA. Medicina debet quàm citius morbo apponi: sed baptismus est medicina contra originale peccatum, quod etiam in pueris est. ergo debet eis baptismus dari statim.

¶ 2 Præt. Melius est impedire malum ne fiat, quàm iam factum destruere: sed per baptismum debilitatur fomes, ne dominetur in nobis, & in peccatum actuale ne nos præcipitet, & sic in pueritia susceptus, futura peccata impedit. ergo melius est tunc dari baptismum quàm postea ad destruendum peccata preterita.

VLTERIVS. Videtur quòd adultis, vsu rationis carentibus, baptisma dari non debeat. In adultis enim non solum per baptismum originale sed etiam actualia peccata soluuntur: sed contra actuale peccatum, quod quis ex seipso commisit, requiritur proprius motus liberi arb. ergo his adultis qui vsum liberi arb. non habent, baptismus dari non debet.

¶ 2 Præt. Nulli contradicenti sacramentum exhiberi oportet: sed quandoque amentes & furiosi contradicunt. ergo eis baptismus dari non debet.

¶ 3 Præt. Dormientes secundum Philosophum viuunt vita plãtæ: sed baptismus non datur nisi viuenti vita humana, quæ est secundum animam rationalem. ergo dormienti baptismus dari non oportet.

SED CONTRA est, quòd Aug. dicit 4. confes. de amico suo, qui cum desperaretur, baptizatus est nesciens: & tamen in ipso

Hieron.

3. par. q. 68. art. 9.

Super Epist. Rom. habetur. Cum ad ecclesiam intuetur.

Vbi supra art. 2.

Vbi supra art. 4.

ex 4. de ciu. dei. ex trin. 8. cap. 4.

ipso baptismus efficaciam habuit, quod patet ex hoc, quòd postea peruersæ suasioni contradixit. ergo etiam carẽtibus vsu rationis baptismus dari potest.

¶ 2 Præt. Pueri, qui numquàm habuerunt vsum rationis, baptizantur. ergo multo amplius illi, qui aliquãdo habuerũt, quàm nunc non habeant.

RESPON. Dicẽdum ad primam quæstionem, quòd diuersi status mundi comparantur diuersis ætatibus vnius hominis, sicut August. dicit in lib. 83. quæstionum. Vnde sicut nullus status mundi fuit, in quo esset humano generi præclusa via salutis: ita nulla ætas hominis vnius est, in qua sibi via salutis præcludatur. Vnde cum in pueris sit peccatum originale, per quod a consecutione æternæ salutis impediuntur, oportet q̃ eis adhiberi possit aliquod remedium ad remouendum prædictum impedimentum, hoc autem est baptismus. Vnde diuinæ misericordiæ contradicit, qui negat baptismum parvulis posse exhiberi, & propter hoc hæreticum est hoc dicere.

q. 53. & fusius, ac expressi' q. 58

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pueri quàmuis non habeant actum fidei, habent tamen habitum, quẽ in baptismo suscipiunt, sicut & habitus aliarum virtutum. Sed si verbum domini intelligatur de actu fidei, tunc referendum est ad illos tantum, qui per doctrinam apostolorum induendi erant, de quibus prædixerat. Prædicate euangelium omni creaturæ. nulli enim eorum, quibus euangelium prædicandum erat, baptismus dari debebat, nisi crederet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obligatio in baptismo nõ fit ad aliquid, ad quod non omnis homo teneatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sicut ille qui ascribitur ad militiã, non oportet, quòd statim in pugnam vadat, sed quando opportunitas imminetiita nec ille qui in baptismo ascribitur ad diuinas actiones, oportet q̃ statim ad eas admittatur, sed quãdo tempus opportunum fuerit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd magis laudabile est, quòd pueri quàm citius poterint baptizentur cõmode, non expectata perfecta ætate propter tres rationes. Primo, quia propter imbecillitatem naturæ de facili mori possunt & damnari: vnde vt damnationis periculum euitetur, debent baptismo præueniri. Secundo, propter infestationes dæmonũ, qui non habent tantam potestatem in pueris baptizatis ab originali mundatis, quantam in illis qui adhuc originale habent neque quantum ad nocumenta spiritualia, neque quantum ad nocumenta corporalia. Tertio, quia in pueritia facilius homo ad aliqua inducitur, & firmius inhæret, secundum quod Philosophus dicit in 2. ethic. cap. 1. Non parum differt ex iuuene consestim assuefieri, sed multum, magis autem omne: & hanc causam assignat Dion. in fine eccles. hierar. dicens. Tradit autem puerum sacris symbolis, idest, sacramentalibus signis summus sacerdos, vt cum eis conuersetur, & neque formetur in vitam alteram, nisi diuina contemplantem semper.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus suscepit baptismum quasi ipsum instituens, vel consecrans: hoc autem ad doctoris, vel sacerdotis officium pertinet nuntiare viam salutis. Et ideo ante tempus perfectæ ætatis, quòd competit esse in doctore, vel sacerdote, baptizari non debuit: nec est simile de aliis qui baptismum suscipiunt, vt ab eo iuuentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo confertur gratia ad bene viuendum, & peccata tolluntur præterita, & impediuntur futura: & ideo quàmuis baptismus in fine vitæ susceptus, plura peccata præterita tolleret, tamen pauciora impediret, & ad pauciora bona promoueret, & ideo minus esset vtilis.

¶ Præt. Multis casibus subiacet humana vita, & posset contingere, vt qui baptismum in fine accipere expectaret, morte luminis præuentus expectatione sua fraudaretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gratia baptismalis non est per acquisitionem hominis, sed dono dei. ¶ Præt. Status paupertatis ante diuitias acquisitas non inclinat affectum, vt homo paupertatem sequatur, sed magis vt paupertatem fugiat: status autem peccati ante gratiam, vel virtutem reliquit propter assuetudinem inclinationem in anima, vt facilius in peccatum labatur: & ideo non est simile de acquisitione pecuniæ, & gratiæ, vel virtutis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd de amentibus distinguendum est. Quidam enim sunt qui ex nativitate amentes fuerũt, & numquàm habent aliqua lucida interualla: & de talibus videtur esse idẽ iudicium quod de pueris. Quidam autem amentiam incurrerunt ex infirmitate, vel aliquo huiusmodi, & habent aliqua lucida internalla: & de istis dicendum est, quòd si antequàm amentiam incurrerunt, vel dum habent lucida interualla, fuerunt in proposito baptismũ suscipiendi, si necessitas sit, possunt baptizari, & baptismi sacramẽtum suscipiunt, & rem sacramenti, etiam si tunc actu dissentiant quãdo baptizantur in amentia existentes. Si autem ante amentiam cõtradixerint, non recipiunt sacramentum, neque rem sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut in adulto, qui habet vsum rationis disponit ad gratiam baptismalem suscipiendam motus liberi arbitrii quem habet dum baptizatur: ita in amente motus liberi arbitrij quem habebat dum sanæ mentis erat.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ effectus baptismi in mente suscipitur, nec impeditur nisi ex contradictione mentis. Illi autem qui mentis vsum non habent, non contradicunt mente, sed magis phantasia ducti: & ideo talis contradictio effectũ baptismi non impedit, quando mentis consensus præcessit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ dormientes baptizandi non sunt, nisi periculum mortis imminear: & tunc similiter distinguendum est de dormientibus, sicut de illis, qui amentiam incurrunt post statum sanæ mentis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum aliqua indispositio voluntatis humanæ possit effectum baptismi impedire.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nulla indispositio voluntatis humanę possit effectum baptismi impedire. Ea enim quæ sunt a natura, sunt magis permanentia, quàm ea quæ sunt a voluntate: sed originale est peccatum naturæ, quod baptismi effectum non impedit. ergo nec aliqua indispositio voluntatis baptismum in suo effectu impedire potest.

¶ 2 Præt. In naturalibus indispositio materiæ non impedit effectum agentis totaliter, nisi quando contraria dispositio quæ est in materia, est fortior quàm virtus agentis, sicut patet de aquositate lignorum per comparationem ad calorem ignis: sed virtus diuina quæ in sacramentis secretius operatur salutem, vt August. dicit, est potentior qualibet indispositione nostræ voluntatis. ergo non potest propter indispositionem voluntatis effectus baptismi totaliter tolli.

¶ 3 Præt. Baptismus sicut & alia sacramenta instrumentum est diuinæ misericordiæ operantis salutem: sed diuina misericordia operans salutem etiam voluntatem in bonum mutat per gratiam præuenientem. ergo & baptismus indispositionem voluntatis magis tollit, quàm ab ea impediatur.

SED CONTRA. Rom. 11. super illud. Sine pænitẽtia sunt dona dei, & vocatio, dicit Ambr. q̃ gratia dei in baptismo non requirit nisi solam fidem & contritionem: sed per hæc duo tollitur omnis contrarietas voluntatis ad gratiã. ergo requiritur ad baptismum vt indispositio voluntatis tollatur.

¶ 2 Præt. Secundum August. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te: sed ille qui habet indispositam voluntatem non cooperatur deo, immo magis in contrarium operatur. ergo in baptismo non iustificatur.

VLTERIVS. Videtur q̃ huiusmodi voluntatis indispositio non deberet dici fictio. Secundum enim vnumquodque genus peccati

3. par. q. 68. art. 4.

Huic simile ab ipso ponit li. 15 de ciui. dei. cap. 6. circa med. Et explicat super Leuiti. cap. 20. super illa verba. Ego dominus sanctifico eũ, & est expositionis ipsi cap. 84. Tom. 10. de verb. apost. serm. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccati contingit voluntatem esse indispositam ad baptismalis gratiæ suscepcionem: sed fictio est speciale peccatum, quia opponitur speciali virtuti, scilicet veritati, vt patet per Philosophum in 4. ethic. ergo non debet dici vniuersale impedimentum baptismalis gratiæ.

Cap. 7.

¶ 2 Præt. August. dicit, quòd fidē est qui non credit: sed sicut in baptismo datur fides, ita & aliæ virtutes, & præcipue charitas, per quam aliquis fit filius dei. ergo fictio nō magis debet poni impedimentum baptismi, quàm opposita aliarum virtutum.

Hæ quatuor fictiones elici possunt ex cap. 53. li. 7. de baptis. contra Donatist.

¶ 3 Præt. Secundū August. aliquo modo fictus est, qui indeuotē accedit: sed indeuotio potest esse sine peccato mortali, talis autem non habet aliquod impedimentum baptismi. ergo impedimentū baptismi non debet dici fictio.

¶ 4 Præt. Secundum August. alio modo dicitur fictus, qui aliter celebrat: sed qui non seruat formam ecclesiæ, non confert sacramentum, neque suscipit. ergo talis fictio non est sacramēti impedimentum.

¶ 5 Præt. Fictus alio modo ab August. dicitur, qui contemnit suscipere: sed talis non suscipit. ergo talis fictio non impedit sacramenti effectum.

III Vbi supra art. 10. q. 2. arti. 3. q. 1.

VLTERIVS. Videtur quòd recedente fictione baptismus effectum non consequatur. Opus enim mortuum nunquam vinificatur, vt infra dist. 14. dicetur: sed opus mortuum dicitur, quod in peccato mortali factum est. cum ergo ficte accedens ad baptismum, in peccato mortali sit, baptismus ille numquam vinificare poterit, vt ei gratiam conferat.

¶ 2 Præt. Effectus baptismi est ab omni culpa & pœna absoluere: sed hoc non accidit recedente fictione, quia a pœna peccatorum, quę post baptismum commisit, non absoluitur, aliàs esset maioris efficacie in ficte accedentibus, quàm in aliis, quibus ad delectionem sequentium peccatorum baptismus non operatur. ergo recedente fictione baptismus non habet suum effectum.

¶ 3 Præt. Sicut aliquis ficte accedit ad baptismum, ita etiam ad eucharistiam: sed recedente fictione eucharistiæ effectū non percipit qui prius fictus accesserat. ergo nec etiam recedente fictione aliquis baptismi effectum percipit.

SED CONTRA. Remota causa, remouetur effectus: sed causa impediens effectum baptismi erat fictio. ergo remota fictione baptismus effectum suum habebit.

¶ 2 Præt. Cuilibet culpæ in statu viæ potest remedium adhiberi sed contra originalem culpam non est aliud remedium, quàm baptismus. ergo cum ficte accedentibus originale non remittatur, oportet baptismum iterari, si recedente fictione baptismus effectum suum non haberet, quod est inconueniens, & hæreticum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd duplex est effectus baptismi. Primus est res, & sacramentum, scilicet character. Et quia character non imprimitur ad præparandum hominis voluntatem, vt aliquid bene fiat, cum nō sit habitus, sed potentia, vt dictum est: ideo hunc effectum voluntatis indispositio non impedit, dummodo aliqualis sit voluntas recipiendi sacramentum. Alius effectus est, qui est res, & non sacramentum, scilicet gratia, & quæ ad ipsam cōsequuntur, per quæ hominis voluntas præparatur vt bene velit, & bene cooperetur: & ideo ad hunc effectum percipiendum non sufficit quælibet voluntas sacramentum recipiendi, sed requiritur voluntas talis, a qua remoueatur omnis indispositio contraria gratiæ baptismali, quia contraria non se compatiuntur: vnde manente contraria dispositione, baptismus vltimum suū effectum habere non posset.

D. 1006.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum originale eo ipso q̄ non est d̄ voluntarium voluntate huius personę, habet q̄ in voluntate, in qua vltimus effectus baptismi effici debet, indispositionem aliquam non causat, & ideo effectum baptismi impedire non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de ratione voluntatis est, vt cogi non possit, & ideo non est similis ratio de indispositione voluntatis, & aliarum rerum naturalium, quæ per violentam actionem agentis dispositiones contrarias admittunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in his quæ ad esse naturæ spectant, quædam deus operatur mediantibus rebus naturalibus, quædam autem sibi reseruauit: ita etiam in aliis quæ ad gratiam pertinent, quædam operatur mediantibus sacramentis, quædam autem immediate operatur: & quandoq; præter ordinem naturæ, sicut & miracula facit præter rationes naturales: & de huiusmodi est permutatio voluntatis eorum, qui gratiæ contrariam voluntatē habent non solum habitu, quod quandoque contingit in his qui non ficte accedunt se ad gratiam disponentib', quam in ipso momento baptismi consequuntur, sed etiam eorum qui contrariam actu voluntatem habēt, sicut d de Paulo accidit, Act. 10.

D. 1006

Cuius rei baptismus, qui datur iam iusto, sit sacramentum.

QI quæritur cuius rei baptismus ille sit sacramentum, qui datur iam iusto. Dicimus sacramentum esse, & rei quæ præcessit, idest, remissionis ante per fidem datæ, & remissionis temporalis pœnæ, siue peccati, si habetur quod interim committitur, & nouitatis, ac omnis gratiæ ibi præstitæ. Omnis etenim rei signum est, cuius causa est. Neo mireris rem aliquando præcedere sacramentum, cum aliquando etiam longe post sequatur: vt in illis qui ficte accedunt, quibus cum post pænituerint, incipiat baptismus prodesse, in quibus fuit baptismus sacramentum huius sanctificationis, quam pænitendo habent. Sed si numquàm pænitetent, nec a figmento recederent, cuius rei sacramentum esset baptismus ab illis susceptus? Potest dici, rei quæ ibi fieret, si eorū enormitas non impediret.

Si paruulis datur in baptismo gratia, qua possunt in maiori ætate proficere.

SOLET etiam quæri, si paruulis in baptismo datur gratia, qua cum tempus habuerint vtendi libero arbitrio, possint velle & currere. De adultis enim qui digne recipiunt peccata præcedentia baptismum remittit & quo ad culpam, & quo ad pœnam: sed peccata sequentia remittuntur virtute contritionis, quæ fictionem amouet quantum ad culpam, sed non quantum ad pœnam totaliter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in Eucharistia non imprimitur character, cuius virtute possit aliquis virtutem sacramēti percipere fictione recedente, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

c Vtrum præter baptismum fluminis debeant alia baptismata esse.

3. par. q. 66. ar. 11. & 12.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd præter baptismum fluminis non debeant alia baptismata esse. In omnibus enim quæ sunt vnius speciei est vnus modus generationis: sed baptismus est regeneratio in vitam spiritualem, quæ est vnius rationis in omnibus generatis. ergo non debet esse regeneratio, nisi vnius modi, & ita tantum baptismus fluminis.

¶ 2 Præt. Baptismus conuiuiditur contra alia sacramenta noua legis: sed alia sacramenta non multiplicantur, non enim sunt plures confirmationes, neque plura sacerdotia, & sic de aliis. ergo præter baptismum etiam fluminis non debet esse aliquod baptisma.

¶ 3 Præt. Sacramentum est genus baptismi: sed alia quæ dicuntur baptismata non sunt sacramenta, quia non seruatur debita forma, & debita materia. ergo non sunt baptismata.

SED CONTRA est, quòd Dam. determinat in 4. lib. cap. 10. plura genera baptismatum.

¶ 2 Præt. Hæb. 6. super illud, Baptismatum doctrinæ, dicit glo. plura dicit, quia est baptisma aquæ, pœnitentiæ, & sanguinis. ergo sunt plura genera baptismatum.

II VLTERIVS. Videtur quòd pœnitentiæ baptismus non sufficiat ad salutem. Character enim baptismalis videtur esse de pertinentibus ad salutem, eo quòd per ipsum distinguitur populus dei a non populo dei: sed per baptismum pœnitētiæ non imprimitur character. ergo non sufficit ad salutem.

¶ 2 Præt. Posita causa sufficiente superfluum videtur aliam causam addere. si ergo baptismus pœnitentiæ ad salutem sufficeret necessitate imminente, tunc aliquis necessitatis articulum euadens, non deberet baptismo aquæ baptizari, quod falsum est.

¶ 3 Præt. Aetas puerilis magis est ad misericordiam inclinās, quam ætas perfecta, vt patet per glos. Rom. 5. super illud, Vix pro iusto quis moritur &c. sed pueris non remittitur peccatum originale pro sola fide, & contritione aliorum, nisi baptismus aquæ eis adhibeatur. ergo videtur q̄ nec adultis remittatur originale & actuale simul sine baptismo aquæ.

SED CONTRA. Salus hominis cum sit de maximis bonis, non potest homini inuito auferri: sed in potestate hominis est impedire alium ne baptizetur baptismo aquæ. ergo sine baptismo aquæ per solam fidem & cōtritionem potest esse salus.

¶ 2 Præt. Rom. 6. dicitur. Gratia dei vita æternat sed contritio non est sine gratia. ergo qui habet fidem, & contritionem etiā sine baptismo aquæ saluatur.

VLTERIVS. Videtur quòd baptismus sanguinis non suppleat vicem baptismi aquæ. Baptismus enim aquæ habet efficaciam ex opere operato: baptismus autem sanguinis solū ex opere operante, vnde sine charitate non prodest, vt dicitur 1. Corinth. 13. sed in pueris nihil habet efficaciam ex opere operāte, quia vsum liberi arbitrij non habent. ergo in eis baptismus sanguis non supplet vicem baptismi aquę.

III

¶ 2 Præt. In baptismo sanguinis non est nisi pœna, & causa: sed pœna quandoque non est proportionata ad tollendam tantam pœnam debitam pro peccatis, nec etiam deuotio ad causam passionis, cum quibus p deo patitur, ad hoc sufficeret. ergo baptismus sanguinis non semper totam pœnam debitam pro peccatis tollit, & ita non supplet in omnibus vicem baptismi aquæ.

* Hebr. 10.

¶ 3 Præt. Alia multa sunt genera supererogationum sicut virginitas, cui etiam debetur aureola, & doctrina, & huiusmodi: sed hæc non supplent locum baptismi. ergo nec martyrium, vt videtur.

SED CONTRA est, quod August. dicit de Cypriano, quòd siquid in eo purgandum erat, passionis falce ablatum est. ergo baptismus sanguinis purgat vniuersaliter, & etiam supplet locum baptismi aquæ.

De baptis. contra Donatist. li. 1. cap. 18. in fine.

¶ 2 Præt. Baptismus aquæ efficaciam habet ex passione Christi, cui nos conformat: sed similiter baptismus sanguinis nos passioni Christi conformat. ergo supplet vicem baptismi.

VLTERIVS. Videtur quòd baptismus aquæ sit potior quàm baptismus sanguinis. Baptismus enim sanguinis efficaciam habet ex opere operante illius qui patitur: baptismus autem aquæ ex passione Christi. cum ergo passio Christi sit efficacior, quàm opus operans alicuius puri hominis, baptismus aquæ nobilior erit quàm baptismus sanguinis.

IIII 3. q. 66. ar. 12.

¶ 2 Præt. Per baptismum aquæ datur homini gratia, per quam debetur ei aurea: sed per baptismum sanguinis debetur homini aureola. ergo cum aurea sit nobilior quàm aureola, & baptismus aquæ erit nobilior quàm baptismus sanguinis.

D

SED CONTRA est, quod dicitur in glos. Iudi. 6. super illud. Tolle vitulum &c. Baptismus in sanguine puriores reddit quàm baptismus aquę.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd proprie loquendo, vnum est tantum baptisma, quod in aqua celebratur sub determinata forma verborum, de qua dominus dicit Matth. vlt. Docete omnes gentes baptizantes eos &c. Alia autem dicuntur baptismata per ordinem ad illud baptisma, & hoc tripliciter. Primo, dicitur aliquid baptisma quasi signum huius baptismi, & sic diluuium dicitur baptismus inquātum signat nostrum baptismum, quantum ad saluationem spiritualis vitæ ex saluatione humani generis tunc facta in archa, vt patet 1. Petr. 3. & transitus maris rubri qui signat baptismū nostrum quantum ad liberationem a seruitute dæmonum, vt dicitur 1. Cor. 10. & ablutiones quæ fiebant in lege, quæ signāt nostrum baptisma quātum ad purgationem peccatorum, quæ in ipso fit. Alio modo, dicitur baptisma quasi causa aliqua nostri baptismi, & sic baptismus Ioannis dicitur baptisma, vt disponens ad nostrum baptisma: & baptisma quo Christus baptizatus est, vt dans efficaciam nostro baptismo. Alio modo, dicitur aliquid baptismus secundum proportionem ad eundem effectū, & sic dicitur baptismus pœnitentiæ, & baptismus sanguinis, de quibus magister hic loquitur: vel quantum ad effectum secundarium, qui est consummatio in bono, & sic dicitur baptismus spiritus, de quo dicitur Act. 1. & hæc nouem genera baptismatum ponit Damas. sed magister hic tangit illa tantum quæ habent conuenientiam cum sacramēto baptismi in principali effectu.

E

De fide orthod. lib. 4. cap. 10.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus sanguinis, & baptismus pœnitentiæ habent vim eandem regenerandi cū baptismo aquæ, quia baptismus sanguinis & pœnitētiæ non valent ad regenerationem, nisi ei qui habet baptismum aquæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquæ in proposito, scilicet quando articulus necessitatis, non contemptus religionis sacramentum excludit, vt in litera dicitur, & sic quodammodo agunt in vi baptismi aquæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia sacramenta non sunt tantæ necessitatis sicut baptismus: & ideo non oportuit q̃ habeant aliqua supplentia, cum articulus necessitatis sacramentũ excludit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ duo baptismata, de quib⁹ magister facit mentionem in litera, non conueniunt cũ baptismi sacramento in signando, sed solum in causando, ideo nõ ꝓprie possunt dici sacramenta: propter quod in litera dicitur, quòd tales suscipiunt rem sacramenti sine sacramento.

*Aliàs non sunt.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd aliquid dicitur ad salutem sufficere dupliciter. Vno modo, simpliciter & absolute, & sic baptismus pænitentiæ sine baptismo aquæ non sufficit ad salutem. Alio modo, secũdum quid & in casu, & sic sufficit, quando articulus necessitatis sacramentum excludit ne actu percipi possit. Tunc enim quàmuis sit pænitentia sine baptismo in actu, est tamen cum desiderio & proposito baptismi: & voluntas pro facto reputatur ei, qui non habet tempus operandi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem ratio est de charactere baptismali, & de ablutione aquæ exteriori, quia vtrumque simpliciter est necessarium ad salutem: sed in casu sufficit propositum, quando articulus necessitatis sacramentum excludit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet bene, si baptismus pænitentiæ esset simpliciter & absolute ad salutem sufficiens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis puerorum ætas sit magis mirabili, tamen oporet, si saluari debeant, quòd in eis aliqua causa salutis sit. Et quia per proprium motũ liberi arb. saluari non possunt, oportet quòd per sacramentum baptismi saluentur. Plus enim valet adulto fides propria, quàm paruulo fides aliena. Quòd enim aliquando fides aliena puero ad salutem sufficiebat cum aliqua protestatione, hoc erat inquantum illa protestatio habebat vim sacramenti, quam nunc habet baptismus aquæ.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd baptismus aquę efficaciam habet a passione Christi inquantum eam sacramentaliter repræsentat: baptismus autem sanguinis passioni Christi conformat realiter, non sacramentali repræsentatione: & ideo in his quæ sacramentalia sunt, baptismus sanguinis non supplet vicem baptismi aquæ, sicut est impressio characteris, & huiusmodi: sed in eo quod est res tantum, supplet totaliter vicem baptismi aquæ, quando articulus necessitatis sacramentum excludit. Sicut enim in baptismo aquæ liberatur homo ab omni culpa præcedente, & pœna, ita in baptismo sanguinis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ baptismus sanguinis non habet hoc tantum ex opere operante, neq; quantum ad pœnam quæ aliquis martyrium explicet, quam contingit non esse sufficientem ad satisfaciendum pro peccato: neq; quantũ ad deuotionem iustæ voluntatis, quia contingit q̃ voluntate maiori charitate informata, aliquis sine martyrio non potest ab omni pœna liberari, sed hoc habet ex imitatione passionis Christi. Vnde de martyribus dicit Apoc.7. Lauerũt stolas tuas in sanguine agni: & ideo pueri, q̃uis liberũ arbit. non habeant, si occidantur pro Christo, in suo sanguine baptizati saluãtur.

¶ Ad tecundum dicendum, quòd quàmuis illa pœna in se cõsiderata, non esset sufficiens ad liberãdum ab omni pœna peccati, tamẽ relata ad causam passionis, accipit efficaciam a passione Christi, cui aliquis per talem pœnam conformatur, & ex hoc ab omni pœna absoluere potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in aliis supererogationis, vel perfectionis operibus, vel statibus non est ita expressa cõformitas ad passionem Christi, sicut in baptismo sanguinis, neque etiam in baptismo pœnitentiæ, & ideo non oportet q̃ in eis omnis pœna dimittatur: tamen in vitis Patrum dicitur, q̃ quidam Patrum vidit eandem gratiã descendentem super eũ, qui habitum religionis assumit, & super eum qui baptizatur: sed & fides quæ voluntatem præparat & adiuuat. Sed quis dixerit eos accepisse fidem, & charitatem? Si vero gratiam non receperint, qua bene operari possunt cum fuerint adulti, non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in baptismo data, nec per illam possunt modo boni esse, nisi alia addatur, quæ si non addi- G tur, non est ex eorum culpa, quia iustificati * sunt a peccato. Quidam putant gratiam operantem, & cooperantem cunctis paruulis in baptismo dari in munere non in vsu, vt cum ad maiorem venerint ætatem ex munere sortiantur vsum, nisi per liberum arbitrium vsum generis extinguant peccando: & ita ex culpa eorum est, non ex defectu gratiæ, quòd mali fiunt, qui ex Dei munere valentes habere vsum bonum, per liberum arbitrium renuerunt, & vsum prauum elegerunt.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ vterq; baptismus habet efficaciam a passione Christi, secundum quod ei cõformat. Et quia baptismus aquæ conformat ei sacramentali significatione, baptismus autẽ sanguinis realiter: ideo quantũm ad sacramẽtalia excedit baptism⁹ aquę, sicut est ipressio characteris, & huiusmodi: sed quantum ad ea quæ sunt hæ res sacramenti, excedit baptismus sanguinis: quia & gratia in baptismo sanguinis magis augetur habenti, & amplior datur non habenti, si impedimentum non adest: & remissio peccatorum quàmuis non fit plenior, quia vterque omnem pœnam, & culpam tollit, tamen est in baptismo sanguinis efficacior, & fructuosior, quia secundis maculis non inquinatur, vt Dam. dicit. Quod enim quidã dicunt, q̃ in baptismo sanguinis gratia non cõfertur, apparet falsum esse in pueris, qui pro Christo occiduntur, & etiam in adultis, quibus potest in ipso actu passionis gratia dari: sicut & in baptismo aquæ, si se ad eam disposuerint, & obicem aliquem non ponant spirituisancto: & hoc patet per Aug. qui loquens de comparatione horum baptismatum ait. Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote, martyr coram persecutore: ille post professionem aspergitur aquæ, hic sanguine: ille, et impositionem manus Pontificis recipit spiritumsanctũ, hic templum efficitur spiritussancti. Nullus autẽ efficitur templum spiritussancti, nisi gratiam accipiendo.

Vbi supra.

De eccles. dogmatib. ca.74. to.9.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ẽt baptismus sanguinis efficaciam habet a passione Christi, cui expressius conformat, quàm baptismus aquæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo sanguinis aliquis non solum aureolam meretur, sed etiam auream per gratiam tunc collatam, vel augmentatam.

EXPOSITIO TEXTVS.

I

OMNIS *paruuli qui in baptismo &c.* non tamen soli paruuli, sed etiam adulti. Quandoque tamen de paruulis non est dubium, quin recipiant: de adultis autem est, quia per fictionem impediri possent, & ideo de paruulis potius exemplificat. *Nisi pœniteat eum vetere vita &c.* Contra. ergo baptismus non est primum sacramẽtum, sed pœnitentia. Et dicendum, quòd loquitur de pœnitentia, prout est virtus, non prout est sacramentum. *Non redire dimissa &c.* hoc qualiter verum sit, infra dist.22. dicetur. *Induunt homines Christum aliquando &c.* Induere Christum nihil aliud est quàm Christi similitudinem assumere, quod contingit exterius per sacramentalem repræsentationem, & interius per realem imitationem. *Nec tantum passio vicem baptismi &c.* contritio non totaliter supplet, quia non semper a tota pœna absoluit, quàmuis absoluat ab omni culpa. *Neque enim ille latro &c.* Contra est quod Hieronymus dicit, quòd Christus homicidij pœnam in illo latrone fecit esse martyrium. Et dicendum, quòd habuit aliquid de martyrio, scilicet pœnam, & instam voluntatem: & aliquid defecit ad martyrium, scilicet causa, sicut in innocentibus defuit iusta voluntas, sed fuit pœna, & causa. *Quem regeneratum eram amisi* amisisse se eum dicit, quia gaudium, & meritum quod de baptizatione eius habiturus erat, amisit differens baptismum eius vsque ad solemne tẽpus secundum morem ecclesiæ, qui tũc erat vel vsque ad perfectam instructionem. Ille autem gratiam baptismi non amisit, quia eum desiderio eius decessit, & hoc est verum quãtum ad remissionem culpæ, sed non quantum ad remissionem omnis pœnæ. *Vbi tota sacramenta baptisma &c.* verum est quantum ad id quod est tantum res in sacramento. *Æterno supplicio puniendos.* Supplicium impropie nominat pœnam damni, quã solam pueri sustinebunt, vt in 2. lib. dist. 33. dicetur. *Quia fidelium consortio non separantur &c.* orationes tamen illæ non sunt pro eis suffragia, sed gratiarum actiones.

q.1. artic. 1. in corpore.

In epist. ad Paulinum de institutione Monachi.

q.2. artic. 1. per totum.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de baptismo per comparationem ad recipientes, hic determinat de ipso per comparationem ad dantes: & diuiditur in duas partes. In prima, ostendit a quibus dari possit baptismus. In secunda, a quibus, & qualiter dari debeat. 6. distinct. *Nunc quibus liceat baptizare &c.* Prima in tres. In prima, ostendit a quibus dari possit baptismus, quia a bonis, & a malis. In secunda assignat huius rationem, ibi. *Quia ministerium tantum habent &c.* In tertia remouet quandam dubitationem, ibi. *Hic quæritur, si potestas baptismi &c.*

DISTINCTIO V.

A

Quòd baptismus aquæ sanctus est, a bono & a malo datus bono, uel malo.

POST hæc sciendum est, sacramentum baptismi a bonis & a malis ministris dari, sicut a bonis & a malis sumitur: nec melior est baptismus, qui per meliorem datur, nec minus bonus, qui per minus bonum datur, nec malus, qui per malum datur: nec maius munus datur in baptismo dato a bono, nec minus in baptismo dato a malo, sed æquale: quia non est munus hominis, sed Dei. quod totum subditis declaratur testimoniis. Augustinus ait. Baptismus talis est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. B Item. Prorsus fieri potest, vt aliqui verum habeant baptisma, & non habeant veram fidem. Item. Si inter bonos ministros, cũ sit alius alio melior, nõ est melior baptism⁹ qui p meliorẽ dat, nullo modo malus est, qui etiã per malũ datur, qa idẽ baptism⁹ datur: & ideo p mini vnde tali potestate Christus secundum quod homo, peccata remittere non poterat. Alia potestas est ministerij, quæ eis competit, qui sacramenta dispensant, in quibus diuina virtus secretius operatur salutem. Tertia est media inter has duas, quæ dicitur potestas excellentiæ, & hanc Christus præ aliis habuit. C Attenditur autem hæc excellentia quantum ad tria. Primo, quantum ad hoc, quòd ex merito passionis eius baptismus efficaciam habet, non autem ex merito alicuius alterius baptizantis: vnde non est melior baptismus a meliore baptizante datus. Secundo quantum ad hoc, quòd Christus sine sacramento sacramentorum effectum conferre poterat quasi dominus, & institutor sacramentorum, quod de aliis non est verum. Tertio, quantum ad hoc, quòd ad inuocationem nominis eius dabatur remissio peccatorum in baptismo in primitiua ecclesia. Sed quia secundæ rationes videntur procedere de prima potestate, ideo concedededæ sunt illæ, & respondendum est ad primas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filius hominis habebat potestatem authoritatis dimittendi peccata non secundum quod homo, sed secundum quod deus: & ideo per miraculum ostensum hic probatur, quòd ille homo esset deus, cui natura obediebat quasi proprio creatori.

D ¶ Ad secundum dicendum, q̃ redemptor dicitur dupliciter. Vno modo, propter vsum potestatis authoritatiue in absoluendo a peccato, & sic Christus secundum quod deus redemptor est. Alio modo, propter effectum humilitatis, & sic competit ei secundum quod homo inquantum per humilitatem passionis nobis remissionem meruit peccatorum, & hoc pertinet ad potestatem excellentiæ, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas quam Christus secundum quod homo habuit suscitandi corpora, non est potestas tantum ministerij, sicut & Petrus mortuos suscitauit: neque est iterum potestas authoritatis, quia hoc solius dei est, sed est potestas cuiusdam excellentiæ, quæ ei competit ex vnione ad deum, vt scilicet imperio, non prece mortuos suscitaret, & similiter habuit potestatem excellentiæ in remittendo peccata.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc, quòd ad inuocationem E nominis eius cõferebatur remissio peccatorum in baptismo, pertinet ad potestatem excellentiæ.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ non habuit tantum ministerij potestatem, sed altiorem, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Christus ministris contulerit potestatem cooperandi ad interiorem emundationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ministris contulerit potestatem cooperandi ad interiorem emũdationem. Ministris enim data est aliqua spiritualis potestas: sed ad emundationem corporalem non requiritur aliqua spiritualis potestas, sed sufficit corporalis. ergo ministri cooperantur ad emundationem interiorem.

Vbi supra, art.4.

A ¶ 2 Præt. Nulli dimittitur peccatum, nisi per spiritumsanctũ: sed Christus secundum quod homo, non poterat dare spiritũ sanctum, vt dist. 15. 1. lib. dictum est. ergo non potest remittere peccata secundum quod homo.

q.5. arti. 1. q.4.

¶ 5 Præt. Aug. dicit super Ioã. q̃ Christus secundum quod est filius dei, est vita que viuificat alas: sed quod conuenit sibi inquãtum est filius dei, nõ competit ei secundum quod homo. ergo viuificare animas remittẽdo peccata, nõ competit ei secũdũ quod homo.

Cap. 5. tract. 21. to. 9.

Super Ioã. c. 1. tract. 5.

RESPON. Dicendum, q̃ triplex est potestas absoluẽdi a peccato in baptismo. Vna, potestas authoritatis, & hæc solius dei est, quia propria virtute peccata dimittit, quasi principalis ea remissionis peccatorũ

De confec. dist. 4. c. baptismus, & c. si inter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 1 Præt. Sicut sanctificatio quædam adhibetur rebus sacramentalibus, ita etiam & ministris sacramẽtorum: sed res sacramentales ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent, & conferunt, secundum Hug. de sanct. Vict. ergo ministri sanctificati in sua sanctificatione ad interiorem emundationem, quæ est per gratiam, operantur.

Lib. 1. de sacramentis, par. 9. cã. 2.

¶ 3 Præt. Inter creaturas dignior est creatura rationalis quàm aliqua forma actualis: sed gratia operatur interius ad peccati remissionem, ergo & homo multo fortiꝰ habet potestatem interius cooperãdi.

Aug. super Io. c. 1. tract. 6. to. 9.

¶ 4 Præt. Omnis actio alicuius formæ attribuitur habenti formam illã, quia calor agit secundum calidam: sed remissio culpæ est actio gratiæ. ergo habenti gratiã competit cooperari ad remissionem culpæ.

Idem Aug. super Ioa. c. 1. tract. 5. vltra med. tom. 9.

¶ 5 Præt. Dion. 6. ca. eccles. hier. Ad ministros ecclesiæ pertinet purgare, illuminare, perficere: sed purgatio in ecclesia fit a foribus mentis. ergo ministri ecclesiæ cooperantur ad interiorem emundationem.

Part. 1.

SED CONTRA. Emundatio interior a peccatis fit per spiritum sanctum: sed ministri ecclesiæ non dant spiritum sanctum. ergo nec cooperantur ad interiorem emundationem.

¶ 2 Præt. Maius est iustificare impium, quàm creare cælum & terram: sed in creatione cæli & terræ nihil deo cooperatur. ergo nec in iustificatione impij.

Aug. super Ioan. c. 14. tract. 72.

¶ 3 Præt. Hominis operatio etiam in actibus hierarchicis est sub operatione angeli, vt dicit Dionys. sed angeli non possunt impunere in affectum, vt in 2. lib. dist. 8. dictum est. ergo eum affectum oportet a peccatis mundari, videtur q̃ nec cooperetur ad emundationem interiorem.

De cæl. hierar. cap. 9. c. 1. arti. 5. ad 7.

RESPON. Dicendum, q̃ód cooperari alicui agenti dicitur quatuor modis. Vno modo, sicut adiuuans, et cui auxilium præbet, cooperatur. Alio modo, sicut consilia præbens. Tertio mõ, sicut quo mediante agens primum suum effectũ inducit, sicut cooperantur instrumenta principali agenti. Quarto modo, sicut disponens materiam ad effectum agentis principalis suscipiendum. Primis ergo duobus modis in nulla actione aliquid deo cooperatur propter perfectam eius potentiam, quæ auxilio non indiget, & propter perfectam sapientiam, quę non indiget consilio, Esa. 40. Quis adiuuit spiritum domini? aut q̃s consiliarius eius fuit? Sed tertio modo cooperatur aliqua creatura deo in aliqua actione, non tamen in omnibus. Cũ enim deus sit primum agens omnium naturalium actionum, quicquid natura agit, hoc efficit quasi instrumentale agens cooperans primo agenti, quod est deus: sed quædam sunt, quæ sibi deus retinuit immediate ea operans, & in his creatura deo nõ cooperatur hoc tertio modo, sed quarto modo potest ei cooperari: sicut patet in creatione animæ rationalis, quam immediate deus producit, sed tamen natura disponit materiam ad animæ rationalis receptionẽ. Et quia recreatio animæ rationalis creationi ipsius respondet, ideo emundationi ipsius immediate operatur: nec aliquis ei quantum ad hoc cooperatur tertio modo, sed quarto, & hoc dupliciter, vel ex opere operante siue docẽdo, siue merendo, & sic homines ei cooperantur in peccatorum remissionem, de quibus dicitur. 1. Cor. 3. Dei adiutores sumus: vel ex opere operato, sicut qui conferunt sacramenta, quæ ad gratiam disponunt, per quam fit remissio peccatorum: & hæc est cooperatio ministerij, quæ ministris ecclesiæ competit, de quibus dicitur 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi &c.

Arist. 1. physic. text. cõ. 29. & 5. me 12. 1. cõ. 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ potestas spiritualis, quæ ministris ecclesiæ conceditur, ad aliquid interius se extendit, sicut virtus sacramentalis, sed non ad collationem gratiæ, per quam est remissio peccatorum, nisi dispensando, sicut & de sacramentis dictum est: vnde patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gratia non remittit culpam effectiue, sed formaliter, sicut albedo auferet nigredinem: & ideo non sequitur quòd creaturæ rationali competat, quæ non est forma.

F ¶ Ad quartũ dicendum, quòd est duplex operatio formæ alicuius, scilicet prima, quæ pertinet ad informationem subiecti: & secunda, quæ dicitur vsus, vel actio, sicut considerare. Primam ergo operationem non participat habens formam, sed solum secundam: remittere autem culpam competit gratiæ quãtum ad operationem primam: sicut albedo eadem ratione, qua facit album, & auferit nigredinem a subiecto in quo est: & ideo non oportet, quòd habens gratiam, hoc per gratiam participet.

Ibidẽ paulo post.

G ¶ Ad quintum dicendum, quòd purgatio, de qua Dionys. loquitur, est a tenebris ignorãtiæ, sicut ipsemet dicit: vnde magis pertinet ad intellectum, quàm ad affectum.

Ibidẽ paulo post.

Cap. 6. eccl. hierar.

Aug. de ciuit. Dei cap. 5. circa fin. tom. 5.

Item, Quos baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Si quos ergo baptizauit ebriosus, homicida, adulter, si Christi erat baptismus, Christus baptizauit. Non timeo adulterum, nec ebriosum, nec homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur, Hic est, qui baptizat. Item, Homicida dedit baptismum Christi, quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur. Item, Si in hæresi quacumque, vel schismate quisquàm in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſanctí baptismi sacramentum accepe-

G

ARTICVLVS III.

c Vtrum ministris conferri potuerit a Deo potestas cooperationis.

H

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ministris conferri potuit a deo potestas cooperationis. Super illud Io. 1. Hic est qui baptizat, dicit Aug. q̃ Ioan. dicit, q̃ potestatem mundandi a peccatis Christus dare potuit, sed non dedit: dedit autem potestatem ministerij. ergo videtur q̃ potuerit dare potestatem cooperationis.

Vbi supra, cod. art. 2. Tom. 9. circa fin.

¶ 1 Præt. Maior est potestas authoritatis, quàm cooperationis: sed super illud 1. Cor. 1. Diuisus est Christus? dicit glos. q̃ potuit eis dare potestatem baptizandi, quibus contulit ministerium. ergo multo fortius potuit cooperationem interius emundandi.

¶ 2 Præt. Plus est expellere dæmonem, quàm seminatum per ipsum, scilicet peccatum: sed deus dedit hominibus potestatẽ dæmones expellendi, vt patet Luc. 10. ergo multo fortius potuit dare potestatem expellendi peccatum.

I

SED CONTRA. Omne agens oportet q̃ sit simul cum patiente, vt probatur in 7. phys. sed non potest conferri alicui creaturæ, q̃ illabatur in animam rationalem. ergo non potest conferri q̃ cooperetur ad interiorem emundationem.

¶ 2 Præt. Gratia est quædam inchoatio gloriæ: sed non potest alicui creaturæ communicari, q̃ ab ipsa fit gloria, sicut neque quòd sit summum bonum. ergo potestas cooperationis ad gratiam habendam, per quam fit peccatorum remissio, homini conferri non potuit.

II

VLTERIVS. Videtur quòd nec potestas excellentiæ: quia Matth. 25. dicitur, q̃ dedit vnicuique secundum propriã virtutem: sed non dedit potestatem excellentiæ, nisi soli Christo. ergo non potuit aliis conferri.

¶ 2 Præt. Potestas excellentiæ competit Christo, secundum quod meritum eius operatur ad remissionem omnium peccatorum, vt dictum est, sed hoc non competit Christo, nisi secundum quod eius meritum habet quandam infinitatem, vt in 3. lib. dictum est. cum ergo habere efficaciam infinitam in merendo, non possit alicui creaturæ puræ conferri, videtur q̃ nec potestas excellentiæ.

K

¶ 3 Præt. Potestas excellentiæ competit Christo secundum quod est caput ecclesiæ, de cuius plenitudine omnes accipimus: sed hoc cõpetit ei, quia est vnigenitus a patre, vt dicitur Io. 1 ergo nulli puræ creaturæ communicari potuit.

SED CONTRA. Quicquid competit Christo secundũ quod homo, potest & alij homini communicari: sed potestas excellentiæ, vt dictum est, competit Christo secundum quod homo est. ergo potest aliis omnibus communicari.

¶ 2 Præt. Ad potestatem excellentiæ pertinet, quòd ad inuocationem nominis Christi remissio peccatorum in baptismo detur: sed potuit etiam hoc deus conferre Petro. vel Paulo, vt ad inuocationem nominis eius baptisma conferretur, vt dicit glos. 1. Corinth. 1. ergo potestas excellentiæ potuit aliis conferri.

VLTE-

III

1. par. q. 45. ar. 1. 2. cõt. Gent. c. 21. & de potentia dei. q. 3. ar. 4.

VLTERIVS. Videtur quòd potentia creandi potuerit creaturæ cõmunicari. Plus enim deus potest facere, quàm homo possit intelligere, quia non est impossibile apud deum omne verbum, vt dicitur Luc. 1. sed quidam philosophi posuerũt in aliquibus creaturis potentiam creandi, sicut Auic. qui dicit, q̃ intelligentia prima producit secundã, & sic deinceps. ergo deꝰ posset hoc creaturæ communicare.

¶ 2 Præt. Nihil potentiæ diuinæ absolute acceptæ subtrahẽdum est, quod in se contradictionem non implicat, vel defectum: sed q̃ aliqua creatura habeat potentiã creandi, hoc nullam contradictionem implicat, vt videtur: neq; in aliquem defectũ sonat, immo magis in perfectionem diuinam, quia perfectum est, quod potest alterum facere quale ipsum est, vt dicitur in 4. meta. & non sic ponit imperfectionem in deo, q̃ ipse creator alios creatores constituat. ergo hoc potentiæ eius subtrahendum non est.

De sacramento baptismi. Et habetur de consecr. distin. 4. c. Romanus. Com. 19. & 2. de aña, t. com. 34.

¶ 3 Præt. Forma est nobilior quàm materia: sed aliquibus creaturis collatum est, vt possint producere formas. ergo & potuit creaturę conferri, vt possit producere materiam, & hoc est creare. ergo potentia creandi creaturæ communicari potuit.

¶ 4 Præt. Quanto est maior resistentia, tanto est maior difficultas in actione: sed contrarium magis resistit actioni, quàm non ens, quod non potest agere. si ergo creaturæ collatum est, vt possit aliquid ex contrario facere, multo fortius potuit ei cõferri, vt possit aliquid ex non ente facere, quod est creare.

SED CONTRA. Creaturæ non potest cõferri, q̃ habeat potentiam infinitam, cum sit essentiæ finitæ: sed creatio est opus potentiæ infinitæ, quod patet per distantiam infinitam, quæ est inter ens & non ens. ergo potentia creandi creaturæ communicari non potuit.

¶ 2 Præt. Creatori debetur latria: sed hoc non potest creaturæ communicari, vt ei latria debeatur, sicut nec q̃ sit deus. ergo creaturæ non potest communicari potentia creandi

¶ 3 Præt. Nihil agit, nisi secundum quod est actu: sed creaturæ non potest communicari q̃ sit actus purus. ergo nõ potest sibi communicari q̃ agat se tota. ergo neq; q̃ agat totũ quod est in re, quod est creare.

D

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd dupliciter dicitur aliquid non posse cõmunicari alicui creaturæ, aut quia nulli creaturæ cõmunicari potest, aut quia alicui pōt cõmunicari, sed non isti. Quicquid enim cõmunicatum alicui traheret ipsum extra terminos suæ spẽ, non potest sibi cõmunicari, sicut equo non potest communicari q̃ habeat rationẽ, quàmuis hoc cõmunicatum sit homini: quod autem communicatum alicui trahit ipsum extra terminos creaturæ, non potest alicui creaturę cõmunicari. Potestas ergo authoritatis cõmunicata alicui, traheret ipsum extra terminos creaturæ: quia non potest esse, q̃ creatura sit agens principale respectu nobilissimi effectus, quo vltimo fini coniungimur, cuiusmodi est gratia, per quam fit remissio peccatorum: & ideo omnes dicunt, quòd potestas authoritatis nulli creaturæ communicari potuit. Sed de potentia cooperationis est duplex opinio. Magister enim in litera videtur dicere, quòd potentia cooperationis ad emundationem interiorem possit alicui creaturæ conferri, quàmuis non sit collata: quod non potest intelligi de cooperatione, quæ fit per modum dispositionis, quia hæc collata est ministris ecclesiæ, vt dictum est. Alij autem dicunt contrarium, quòd conferri non potuit. Vtraque autem opinio aliquo modo sustineri potest. Cooperatur enim aliquid deo instrumentaliter duobus modis. Vno modo, ita quòd per virtutem aliquam habentem esse absolutum, & completum in natura operetur ad effectum aliquem producendum non solum secũdarium, sed principalem, sicut ignis cooperatur deo in generatione ignis alterius: & hoc modo accipiendo cooperationem, non poterat conferri homini, vt deo cooperetur in interiori mundatione, quæ fit per gratiam: quia gratia eleuat hominem ad vitam quandam, quæ est supra conditionem omnis naturæ creatæ. Est enim esse gratiæ supra esse naturale, & hominis, & angeli, quæ sunt supremæ creaturæ: & ideo agens quod propria virtute sibi animam assimilat per gratiam, oportet quòd sit supra omnem virtutem creatam, & sic talis cooperatio excedet terminos creaturæ. Alio modo, aliquid cooperatur deo nõ per virtutem, quæ habeat esse perfectum in natura, neque ad vltimũ principalem effectum directe pertingendo, sicut de sacramentis in 1. distinct. dictum est: & hoc modo cooperari deo in interiori emundatione, vt quidam dicunt, disponendo potuit homini conferri sine sacramentis, sicut sacramenta præbendo facit: & hoc modo cooperari pertinet ad potestatem excellentiæ in Christo, vt dictum est.

A

1. par. q. 45. ar. 1. 2. cõt. Gent. c. 21. & de potentia dei. q. 3. ar. 1.

Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. In his perspicue cernis baptismũ verum bonis & malis dari, & a bonis & a malis: & ipsum tamen æque sanctum esse, & munus eius æquale in bonis siue a bonis, siue a malis baptizantur.

B

De potestate baptismi, & ministerio.

VIA ministerium tantũ habent, nõ potestatẽ baptismi: potestatẽ enim sibi retinuit. Quod nouit Ioannes

Q. 1. art. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de potestate excellentiæ, quam Christus habuit etiam secundum quod homo, quæ includit potestatem cooperationis secundo modo dictæ: non autem de potestate cooperationis primo modo dictæ.

C

¶ Ad secundum dicendum, quòd authoritas ibi accipitur nõ respectu emundationis, sed respectu institutionis sacramentorum cis efficaciam præbendo per meritum baptizantis, quod ad potestatem excellentiæ pertinet, & hoc potuit eis conferri. Vel dicendum, quòd non loquitur de authoritate prima, sed de subauthoritate: quod patet ex eo, quod sequitur in glossa scilicet, q̃ ipse principalis author existeret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominibus datur potestas expelleudi dæmones quantum ad effectum nocumenti corporalis, quem in vexatis faciunt: non autem quantum ad effectum spiritualis nocumenti, quod est peccatum expellere, & a seruitute dæmonis liberare, Ioan. 8. Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis.

Vbi supra.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd potestatem excellentiæ deus homini puro conferre potuit: sed tamen non fuit decens, ne spes in homine poneretur, & vt ecclesiæ vnum caput esse ostenderet, a quo omnia membra spiritualem sensum, & motum reciperent.

Vt dicit gl. vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de illis quæ sunt necessaria ad perfectionem hominis, vel quantum ad esse naturæ, vel quantũ ad esse gratiæ. Non enim oportet quòd deus homini dederit omnem gratiam gratis datam, quam dare potest, quia diuisiones gratiarum sunt, & dat vnicuique sicut vult, 1. Cor. 12.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd homo purus cooperaretur deo ĩ interiori emũdatione modo prædicto, non oportet quòd haberet efficaciam infinitã in merendo, quàmuis Christus quodammodo habuerit infinitam in merendo, quia non cooperaretur respectu omnium, nec ita plene, sicut Christus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gratia capitis in Christo distinguitur a gratia vnionis: quàmuis ex ipsa vnione per quãdam condecentiam plenitudo omnis gratiæ, & capitis, & singularis personæ in illa anima fuerit. Nec tamen sequitur, q̃ si alicui quantum ad aliquid, potestas excellentiæ conferretur, puta, q̃ in nomine eius baptismus daretur, vel quòd meritum eius aliquo modo operaretur ad effectum baptismi in illo baptizato, quod esset simpliciter caput.

E

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ cõmunis opinio habet, q̃ creatio non potest alicui creaturæ cõmunicari: quia est opus infinitæ potentiæ propter distantiam infinitam quæ est inter simpliciter ens, & simpliciter non ens, inter quæ est mutatio creationis: potentia autem infinita non potest esse in essentia finita. Vnde ex hoc ipso, quòd ponitur potentia infinita alicui communicari, ponitur consequenter q̃ illud habeat essentiam infinitam, & per hoc habeat esse non receptum, sed purũ & simplex, & sic ponitur extra terminos creaturæ: & ideo nulli creaturæ secundum communem opinionẽ, communicari potest talis potentia.

D. 409. 410 558

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi philosophi, qui hoc posuerunt, non intellexerunt plene rationem creationis, & quomodo requirit potentiam infinitam agentem: & ideo nõ intellexerunt impossibilitatem suæ positionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc etiam implicat contradictionem inquãtũ ponitur creaturam habere essentiam infinitã, & per consequẽs non esse creaturam, & sonat in defectũ diuinæ maiestatis, cui ponitur aliquid in essentiæ infinitate posse æquari. Nõ enim oportet, vt qd̃ est pfectionis apud nos, scilicet posse aliquid facere æquale sibi, sit perfectionis apud Deum, vt scilicet possit facere aliquid æquale sibi.

Super Ioã, trac. 5. ca. 1. tom. 9.

Aug. super Io. ca. 1. tract. 5. Et habetur de cõsect. dist. 4. ca. Baptismus. T. cõ. 27.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nullum agens creatum facit formam, quia formæ non fiunt, vt probatur in 7. meta. sed educuntur de d potẽtia materiæ: sed materia non potest educi de potentia alterius, & ideo non est simile de forma, & materia.

D. 642 643

¶ Ad quartum dicendum, quòd contrarium ex quo fit generatio, non impedit actionem agentis nisi dupliciter. Vno modo, debilitando virtutem agentis, quod etiam non est vniuersaliter verum, sed in his tantum, In quibus est mutua actio & passio, vnde hoc accidit. Alio modo, per se loquendo, elongando potentiam passiuam patientis per indispositionẽ a receptione effectus agentis, & hoc est in omnibus. Constat autem, quòd nulla indispositio potest potentiam passiuam tantum elongare ab effectu agentis percipiendo, quantum subtractio ipsius potentiæ totaliter: & ideo multo maioris virtutis est facere aliquid ex nihilo, quàm ex contrario, simpliciter loquendo: quãuis secundum quid hoc habeat aliquam difficultatem, quæ non est in illo.

Vide j. par. q. 45. art. 5. D. 408 411 680 944

Quia tamẽ magister in litera dicit, quòd potest d creaturæ communicari ministerium creationis, & non authoritatis: si quis vellet eum in hoc sustinere, posset dicere, quòd tũc proprie aliquid creatur, quando fit ex nullo præexistente. Vnde patet quòd creatio de sui ratione excludit præsuppositionem alicuius præexistentis. Hoc autem contingit dupliciter. Vno modo, ita quòd excludat omne præexistens & ex parte agentis, & ex parte facti, vt scilicet creatio dicatur quando nec agens agit virtute alicuius prioris agentis, nec factum sit ex aliqua præexistenti materia, & hæc est potentia authoritatis in creando, & est infinita: & ideo nulli creaturæ communicari potest. Alio modo, ita quòd excludat præexistens ex parte facti, sed non ex parte agentis, vt scilicet dicatur creatio, scilicet minus proprie, quando aliquid agens virtute alicuius prioris agentis ex non præsupposita materia aliquem effectũ producit, & sic erit creationis ministeriũ: & ita aliqui philosophi posuerunt aliquas creaturas creari, & sic magister dicit, ꝙ potuit communicari potentia creãdi, nõ est autem alicui communicata.

¶ Secundum hoc ergo, ad quintum dicendum esset secundum magistrum, quòd distantia inter ens, & non ens, non requirit absolute infinitatem potentiæ in eo, qui facit aliquid ex simpliciter non ente. Quod enim in motibus virtus mouentis proportionetur distantiæ, quæ est inter terminos, ideo contingit, quia ab illa distantia motus accipit quantitatem. Quanta enim est via, tantus est motus, vt dicitur in 4. physic. Motus autem est proprius effectus virtutis mouentis, inquantum huiusmodi, ei proportionatus: sed in creatione non sic est, quia non ens purum non est per se terminus creationis, sed per accidens se habet ad ipsam. Dicitur enim aliquid fieri ex non ente, idest, post non ens: vnde creatio non habet quantitatem ex distantia non entis ad ens, sed ab ente creatur: & ideo non oportet quòd potentia creantis proportionetur distantiæ, quæ est inter ens, & non ens, sed solum ei quod creatur, quod non est infinitum: & ideo non requiritur potentia infinita simpliciter, sed infinita secundum quid, vt scilicet non commensurata alicui materiæ determinatę, sicut sunt omnia agentia naturalia, & materialia. Ignis enim nõ habet effectũ nisi in aliqua materia determinata, quia virtus eius materialis est: & ideo etiã philosophi nõ posuerunt creationem secundo modo, nisi in substantiis incorporeis, & immaterialibus. Vel dicendum, quòd non est distantia infinita inter ens, & non ens ex parte ipsius entis, nisi ens sit infinitum, quia tantum distat aliquid ab vno oppositorum, quantum participat de altero: vnde non distat in infinitum a non esse, nisi quòd esse infinitum habet, scilicet deus, cui quanto reliqua entia sunt proximiora, tanto magis a non esse distant: sicut Augustin[a] dicit i libro. 12. confessio. quòd angelus factus est prope deum, materia prope nihil. Sed verum est, quòd dicta distantia est quodammodo infinita ex parte non entis simpliciter, eo quòd neque determinatã distãtiam ab aliquo ente signato transcẽdit: quia nihil potest magis distare ab ente, quàm non ens. Contingit enim aliquam distãtiam esse infinitã ex vna parte, & finitam ex altera: sicut quandocumque fit comparatio finiti ad infinitum. Nisi enim esset aliquo modo talis distantia finita, non distaret minus vna creatura a deo, quàm altera: & nisi esset aliquo modo infinita, posset intelligi aliquid magis distans a creatura quacumque quàm deus. Creatio autem non respicit hanc distantiam ex parte non entis, sed magis ex parte entis, quod est creationis terminus.

Cap. 8.

¶ Ad sextum dicendum, quòd latria debetur creatori, inquantum ipse est primum agens, cuius virtute omnia alia agunt, & ipse non agit virtute alterius: & hoc non potest alicui creaturæ communicari.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quãmuis nulla creatura sit, in qua non sit aliquid de potentia, ad minus secundum quod eius natura se habet ad esse quod recipit a deo, licet potentia ad actum: tamen aliqua creatura est, in qua nihil de potentia remanet, quæ nõ sit completa per actum, sicut est angelus, & ideo talis creatura se tota potest agere: quãmuis primum principium suæ actionis sit aliquid aliud ab ipsa, scilicet deus, qui est primus agens.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur, qui possunt baptizare.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum possint baptizare tam ordinati, quàm non ordinati.

¶ Secũdo, Vtrum possint baptizare tam boni, quàm mali.

¶ Tertio. Vtrum possint baptizare tã homines, quàm angeli.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum nullus possit baptizare, nisi habeat ordinem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit baptizare nisi habeat ordinem. Actũ enim hierarchicum nullus potest exercere, nisi sit hierarchiæ particeps: sed illi qui non habent ordinem, non sunt participes hierarchiæ, quia non habent aliquem sacrum principatum, ergo cum baptizare sit actus hierarchicus, quia baptismus est purgatio, & illuminatio, vt dicit Dion. in eccl. hier. videtur ꝙ nullus possit baptizare, nisi habeat ordinem.

3. par. q. 40. art. 3.

Cap. 5. parte 1.

¶ 2 Præt. Sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia: sed nullus potest absoluere sacramentaliter in pœnitentia, nisi habeat ordinem: ergo & similiter nullus non ordinatus potest baptizare.

De officiis lib. 2. c. 24. Et habetur de cons. dist. 4. ca. Constitutum.

SED CONTRA est, quod Isid. dicit, quòd cum vltima necessitas cogit, etiam laicis fidelibus permittitur baptizare: sed laici non habent ordinem, ergo &c.

II

VLTERIVS. Videtur quòd baptizare sit proprium ordinis diaconi, quia secundum Dion, diaconi habent vim purgatiuam: sed baptismus principaliter ad purgandum est institutus, ergo diaconis competit baptizare ex proprio officio.

3. par. q. 40. art. 5.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Marc. vlt. Simul inungitur officium baptizandi cum prædicatione euangelij: sed prædicatio euangelij pertinet ad diaconos ex proprio officio, ergo & baptizare.

De officiis, lib. 2. c. 24.

SED CONTRA est, quod Isid. dicit, ꝙ baptismi ministerium nec ipsis diaconibus implere est licitum.

III

VLTERIVS. Videtur quòd non baptizati baptizare non possint. Minus enim est sacramentum recipere, quàm sacramentum conferre: sed non baptizati non possunt sacramẽtum aliquod recipere, quia secundum Dion. nõ sunt ad spirituales, & hierarchicas actiones idonei, ergo nec sacramentum baptismi conferre pnt.

Vbi supra.

Hier. 17

De eccles. hier. cap. 2. par. 1.

¶ 2 Præt. Si nõ baptizatus posset baptizare, & ipse baptismo indigeret, posset seipsum baptizare: sed hoc est impossibile, tũ quia nulla res secũdum Aug. seipsam gignit vt fit, baptismus autem regeneratio quædam est: tum quia non posset seruari forma ecclesiæ, ergo non baptizatus baptizare non potest.

Habetur de Bapt. & eius effectu. ca. Debitum. Et rursus 22. q. 1. c. dicimus ex Cypriano ad Magnũ. De contec. dist. 3. c. Romanus.

SED CONTRA est, quod in litera dicitur, ꝙ Romanus Pontifex nõ hominem indicat qui baptizat, sed spiritũ dei, quãmuis paganus sit qui baptizat: sed paganus non est baptizatus. ergo non baptizatus potest baptizare.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd baptisma inter alia sacramenta est maximæ necessitatis, tũ quia pueris non potest aliter subueniri: tum quia etiam nec adultis quantum ad remissionẽ totius pœnæ: & ideo ea quæ ad necessitatem sacramenti requiruntur, debuerunt esse communissima & ex parte materię, scilicet aquæ, quæ vbiq; haberi potest: & ex parte ministri, vt quilibet homo baptizare possit & sic sanctificatio materiæ, & benedictio præcedens baptismum non est de necessitate sacramenti, sed de solemnitate, quam non licet prætermittere propter ecclesiæ institutionem. Ita etiam ordinatio ministri non est de necessitate sacramenti, sed de solemnitate, & peccat si aliquis non ordinatus baptizet, nisi necessitate imminente, tamen sacramentum confert.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homini non cõpetit actus hierarchicus ex natura sua, sed ex diuina institutione, & sanctificatione: & quãtus simplr gradũ hierarchicũ nõ cõtulit oi homini, in actũ nisi hierarchicũ omnibus hoib̃ cõtulit pp necessitatem, sicut omnibus aquis vim regeneratiuam dedit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ non est simile de pœnitentiæ sacramento, & baptismo: quia aliquis sine absolutione sacramenti pœnitentiæ potest saluari in necessitate, nec iterum absolutio sacerdotalis a tota pœna absoluitur in pueris non est aliquid aliud, per quod possint saluari, nec quo adulti possint a tota pœna liberari: & ideo est maioris necessitatis, quàm pœnitentia.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd in potentiis ordinatis ita est, quòd quicquid potest potẽtia inferior potest superior, sed non conuertitur. Vnde cum potestas sacerdotalis ordinis sit supra potestatem diaconi, sacerdos habet vim purgatiuam cum illuminatiua, sed diaconus habet purgatiuam tantum sine illuminatiua. Et quia in nouæ legis est illuminatio gratiæ cum purgatione: ideo nõ est diaconus proprius minister baptismi, nec a sentus sacramẽti, sed aliquorum sacramentalium, sicut exorcismi, & expulsionis immundorum a diuinis, vt cum dicit. Si quis iudæus est, abscedat & eruditionis eorum qui ignorant qualiter se habere debeant ad diuina, vt cum dicit, Hectamus genua: &, Humiliate vos ad benedictionem, vel aliud huiusmodi.

De eccl. hierarc. cap. 5. Part. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus non habet tantum purgare, sed illuminare, vt dicit Dion. & ideo non competit diacono, sed sacerdoti.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ad diaconum pertinet prædicare euangelium, & in ecclesia recitare, quod est quasi loqui inquisitio: sed ad presbyterum pertinet interpretari, & exhortari quod est quasi prophetare.

A AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut aqua absq; omni sanctificatione est materia baptismi, ita etiam homo absq; omni sacramentali sanctificatione est baptismi minister quantum ad necessitatẽ sacramenti: vnde non baptizatus potest baptizari, dummodo seruet formã ecclesiæ, & habeat intentionẽ baptizãdi.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd receptio aliorum sacramentorum non est tantæ necessitatis quãtæ collatio isti[a]: & ideo potest aliqs conferre hoc sacramentum, qui alia nõ posset percipere.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quãmuis posset aliquis nõ baptizatus baptizare alium, non tamẽ potest seipsum baptizare rationibus prædictis in obiectione. Sed quod Innocẽtius tertius in decretali quadã dicit, Iudæus, qui se ipsum in aquam immersit dicens, Ego baptizo me in nomine patris &c. si decessisset, ad patriam euolasset, intelligendum est propter vim contritionis, & deuotionis, ex cuius magnitudine hoc procedere videbatur, vt inter Iudæos existens, quasi periculo mortis se offerret.

De baptis. & eius effectu. c. Debitum.

B

Quæ fuit potestas baptismi, quam potuit Christus dare seruis.

Hic quæritur, quæ sit illa potestas baptismi, quã Christus sibi retinuit, & potuit dare seruis. Hæc est vt plurimũ velut potestas dimittẽdi peccata in baptismo, sed potestas dimittẽdi peccata, quæ in Deo est, Deus est. Ideo alij dicunt, hanc potestatẽ nõ potuisse dare alicui seruorum: prudentia mea: licet hæc sint a domino, in quibus differentia est. Alius enim alio melius operatur in euangelizãdo, & alius alio prudẽtior est. Alius autem alio magis, minusue baptizatus siue ab inferiori, siue a maiori baptizetur, dici non potest.

ARTICVLVS II.

b Vtrum mali sacramentum baptismi conferre possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ mali sacramentum baptismi conferre non possint. Sicut enim ad baptismum requiritur forma & materia, ita & minister: sed si sit materia indebita, vel forma non erit baptismus. ergo & si si sit minister indebitus: sed mali non sunt debiti ministri, quia sicut dicit Aug. Iustos oportet esse, per quos baptizatur. ergo mali sacramentum conferre non possunt.

1. par. q. 64 art. 5.

Super Ioã. c. 1. tract. 5. vltra med.

D ¶ 2 Præt. Membrũ aridum non participat aliquã actionẽ corporis: sed baptizare est aliqua actio corporis mystici. cum ergo mali sint quasi membrum aridum carentes pinguedine charitatis & gratiæ, videtur ꝙ baptismum conferre non possint.

II

SED CONTRA. Sunt plures rationes in litera.

VLTERIVS. Videtur ꝙ per eos non conferatur res sacramenti. Eccl. 34. Ab immundo quis mundabitur? sed peccator omnis est immundus. ergo ab eo nullus potest mundari. cum ergo mundatio sit res sacramenti baptismi, videtur ꝙ per malos res sacramenti non conferatur.

¶ 2 Præt. Sacerdotes sunt medij inter deum & plebem, diuina in sacris præbentes populo per doctrinam, & ea quæ sunt populi repræsentantes deo per orationes: sed orationes malorum sacerdotum non prosunt plebi, quia secundum Gregor. in pastorali. cum his qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ergo nec sacramẽta per malos ministros data prosunt ad effectum salutis.

Par. 1. c. 11.

SED CONTRA est, quod in litera dicitur. Cum baptizat malus, illud quod datum est, vtrum est, nec impar propter impares ministros: sed boni baptizando conferunt sacramentum, & rem sacramenti. ergo & mali.

E

III

VLTERIVS. Videtur quòd per meliorem ministrum baptismus datus maiorem effectũ habeat. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus: sed baptismus ex opere operato gratiam cõferit. Similiter etiam patet, quòd sancti homines ex opere operante gratiam alicui mercentur. ergo si opus operans baptizantis adiungatur cum efficacia baptismi, maior gratia dabitur.

¶ 2 Præt. Baptismus magis est ordinatus ad spiritualem salutem, quàm ad corporalem: sed aliquis baptizatus a sancto homine meritis, & intercessione baptizantis quandoq; salutẽ corporalẽ cõsequitur, qd nõ est ex opere operato, qa baptismus ad hoc efficacia nõ habet, sicut patet de Cõstãtino, quẽ Sylvester

Universidad de Deusto Biblioteca

baptizauit, ergo etiam quantum ad spiritualem salutem baptismus a bono ministratus potest ampliorem effectum spiritualis salutis habere.

SED CONTRA est, quod in litera dicitur. Non est melior baptismus, qui per meliorem ministrum datur, sed per ministros dispares dei munus est æquale.

IIII Vbi supra, art.6.

VLTERIVS. Videtur quòd malus minister peccet baptizans: quia sicut Aug. in litera dicit, Iustos oportet esse, per quos baptizatur. si ergo non sint iusti cum baptizent, faciunt quod non oportet. ergo peccant.

Vbi supra, super Ioã.

¶ 1 Præt. Eucharistiæ sacramentũ nõ est maioris efficacię quàm baptismi: sed peccat sacerdos indigne accedens ad illud sacramẽtum, vt patet 1. Cor. 11. ergo & peccat, si sit malus baptizando.

SED CONTRA. Ex officio habet, q baptizet. ergo exequendo suum ministerium non peccat.

¶ 2 Præt. Ipse tenetur baptizare. ergo si baptizando peccat, esset perplexus, quod non potest esse.

V VLTERIVS. Videtur quòd recipiens in se, vel in alio sacramentum a malo sacerdote, peccat, quia consentiens peccanti ipse peccat: sed sacerdos in aliquo casu peccat indigne baptizans. ergo & ab eo baptismum accipiens, vel exigens.

¶ 2 Præt. Esto q sacerdos non velit baptizare sine pretio, constat q si datur ei pretium, simonia committitur, quod sine peccato fieri non potest. ergo in aliquo casu peccat accipiens sacramentum baptismi a malo ministro.

Vbi supra, cap. & trac. eodem circa finem.

SED CONTRA est, quod August. in litera dicit. Nec timeo adulterum, nec homicidam: esset autem timendus, si ab eo accipiens sacramentum peccaret. ergo nec peccat ab eo accipiens sacramentum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in sacramentis est aliquid, quod est de substantia sacramenti, & aliquid quod est de cõuenientia sacramenti, & solemnitate. si ergo subtraheretur aliquid, quod est de substãtia sacramenti, nõ erit verum sacramentum: si autem subtraheretur aliquid eorũ quæ requiruntur ad solemnitatem, vel conuenientiam sacramenti, propter hoc non desinit esse sacramentum. Vnde cum bonitas ministri non sit de substantia sacramenti, quia nõ omnino certa est, sed quandoq; ignorata, ea autem quæ sunt de substantia sacramenti oportet esse certa, patet q subtracta bonitate ministri adhuc est sacramentũ, dummodo alia quę sunt de sacramenti substantia obseruentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd debitũ dicitur dupliciter. Vno modo, debito necessitatis & sic est debitus minister baptismi quilibet homo. Alio modo, debito conuenientiæ & congruitatis, & sic oportet ministrum esse bonũ, sicut oportet aquam in qua fit baptismus, esse mundam. ob reuerentiã sacri, tamen si sit immũda, nihilominus fit in ea baptismus: & similiter si sit minister malus, nihilominus cõferitur baptism⁹.

¶ Ad secundum dicendum, q duplex est actio corporis. Vna est intranea, sicut sentire, viuere, & huiusmodi, & talẽ actionẽ non participat membrum aridum. & similiter nec homo malus actionẽ virtutum, quæ huic proportionatur. Alia est actio ad extra, & talis actio bene potest fieri per membrum aridum, sicut percutere, quod etiam omnino re inanimata fit, vt baculo, & huic proportionaliter respondet ministratio sacrorum.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, q duplex est ageus, vnum principale, & aliud instrumentale. Agens autem principale cum agat sibi simile, oportet q habeat formã, quam inducit per suã actionẽ in agentibus vniuocis, vel aliquam nobiliorem in agentibus non vniuocis. Sed agens instrãle nõ oportet q habeat formã, quam inducit vt disponentem ipsum, sed solum per modũ intentionis, sicut de forma scãni in serra patet, vt in 1. dist. dictum est. Agens autem principale in baptizando est ipse deus per authoritatẽ, & ipse Christus ꝓ quod homo, cuius meritũ operatur in baptismo, & ex plenitudine diuinæ bonitatis, & gratię Christi peruenit gratia ad baptizatũ: sed baptizans est tantum agens instrumentale, vnde non refert ad rẽ

q.1.artic.4. q.1.& 2.

F sacramenti percipiendam, vtrum ipse gratiam habeat, vel nõ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q actio non attribuitur instrumento, secũdum Philos. proprie, sed principali agẽti. Vnde proprie & per se loquendo, iste malus minister non est qui mundat, sed Christus, de quo dictum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat.

Ex cap. 2. de genuina Galilæum.

rius sanctificare, ita in ministerio haberet interius mundare. Et sicut illud facit Deo authore, qui cũ eo, & in eo operatur illud exterius, ita interius mundaret Deo authore, qui eius verbo velut quodam ministerio vteretur: ita etiam posset Deus per aliquem creare aliqua, nõ per eũ tamquàm authorem, sed ministrum, cũ quo, & in quo operaretur: sicut in bonis operibus nostris ipse operatur & nos, nec ipse tantũ, nec nos tantum, sed ipse nobiscum & in nobis, & tamen in illis agendis ministri eius sumus, non authores. Ita

G

¶ Ad secũdum dicendum, q in oratione orãs est sicut principale agẽs, nõ solũ sicut instrumentale: & ideo requiritur ad efficaciã orationis, q ex opere operante effectũ sortiatur, d nõ solũ ex opere operato, sicut est in sacramẽtis: & ideo malorũ orationes sunt fructuosæ aliis, pro quibus oratur, propter eorum deuotionẽ, vel inquantum orãt in persona ecclesiæ.

D.1.4.

D.5.18.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q aliquid dicitur effectus alicuius per se, & per accidens. Per se quidem effectus alicuius e^d, quod per ipsum ad hoc ordinatũ producitur, sicut domus ædificatoris. Per accidens, quod coniungitur ei, quod est effectus per se, sicut si habitatio domus dicatur effectus ædificatoris. Sic ergo dico, quòd effectus per se baptismi æqualis est a quocumq; detur vel a malo, vel bono cæteris paribus ex parte baptizati: sed cum effectu baptismi potest aliquid aliud baptizato conferri siue pertineat ad salutem corporis, siue animæ, ex merito baptizantis, & hoc non est proprie effectus baptismi: quia baptismus non est causa nisi instrumentalis, & non est instrumentum agens in virtute ministri, qui & ipse instrumentum est in virtute Christi, & dei. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

H

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q quicumq; in peccato mortali existens, exhibet se ministrum ecclesiæ, etiam in quocumque spirituali, d peccat secundum quorundam opinionem satis probabilem, & quæ per authoritatem Dion. confirmatur, vt infra melius ostenditur: & ideo sacerdos baptizãs eum solemnitate, ministrium ecclesiæ se exhibens, peccat mortaliter: si autem simpliciter baptizet in articulo necessitatis, non quasi minister ecclesiæ, sed sicut vetula baptizare posset, non peccat.

I

D.2.6.7. 8.9.5. 9.0.0.

Ex cap. 1. par. 3. eccl. hierar. Eodẽ in hoc vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, q authoritas Aug. non multum cogit, quia loquitur de opportunitate congruẽtię: & præterea loquitur de illis qui baptizant vt ministri ecclesiæ, vnde subdit, Iustos oportet esse tanti iudicis ministros.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd secus est de Eucharistia, quia illud sacramentum numquàm nisi a ministris ecclesiæ perfici potest: & ideo semper aliquis celebrans illud sacramentum, ministrum ecclesiæ se exhibet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis ex officio cõperat sibi q baptizet, tamen officium suum debet iuste exercere: sicut dicitur Deut. 16. Iuste, quod iustum est, exequeris.

¶ Ad quartum dicendum, q ipse non est perplexus, quia potest conferi de peccato, & tunc baptizare, & conficere.

K

AD QVINTAM quæstionem dicẽdum, quòd malus minister aut est præcisus ab ecclesia, aut non. Si sit præcisus ab ecclesia, tunc peccat ab eo recipiens sacramentum nisi in necessitate, in qua posset etiam a pagano, vel a Iudæo suscipere. Si autem non sit præcisus ab ecclesia, non peccat ab eo accipiens sacramentum, nisi per accidens, scilicet si eius peccato communicet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dato quòd malus sacerdos peccet baptizando, non tamen oportet quòd ille, qui ab eo baptismum recipit, vel exigit, etiam excepto casu necessitatis, peccet, propter duas rationes. Primo, quia isti non potest esse certum, quòd ille sit in peccato mortali, cum in vno instanti spiritus operetur iustificationem impij. Secundo, quia iste petit quod iustum est, quia a suo sacerdote debet sacramenta percipere, nec propter hoc cogit, vel inducit eum ad peccandum, quia ille potest reddere quod debet, non peccando.

¶ Ad secundum dicendum, q aut ille qui est baptizandus, est adultus

adultus, aut non. Si est adultus, sufficit ei petere baptismum ad salutem, quia baptizatur baptismo flaminis, nec debet propter hoc simoniam committere. Si aũt sit puer qui est baptizãdus, tunc potius debet ipsemet puerum baptizare, quàm pretium sacerdoti pro baptismo simoniace dare: & tamen licitum est ei aquam emere si alias habere non posset, quia aqua non est sacrũ quid, & si sit sanctificata non operatur ad baptismum de necessitate eius existẽs quasi sanctificata, sed quasi aqua: & ideo non emit aquam sanctificatã, sed aquã. Quidam vero dicunt, q potest pretium dare, quia hoc non est simoniam committere, sed redimere vexationem suam, sed primum melius videtur.

Cap.21.

Exod. 29.

ergo potuit dare seruo potestatẽ dimittẽdi peccata in baptismo, id est, vt in mundatione interiori seruus cum domino operaretur, non seruus sine domino, nec dominus sine seruo, sed dominus cum seruo & in seruo, sicut in exteriori ministerio dominus operatur cũ seruo & i seruo. Vnde & Dns dicitur sanctificare & seruus, sed dominⁿ inuisibili gratia, seruus visibili sacramento. Vnde Aug. super Leuit. Dominus ait. Ego dns qui sanctifico Et de Moyse etiã dictum est, Et sanctificabis eum. Sed Moyses sanctificabat visibilibus sacramentis per ministerium, Dominus autem inuisibili gratia per spiritum, vbi est totus fructus visibilium sacramentorum: sine hac sanctificatione visibilia sacramenta nil profunt. Si quis hoc melius aperire poterit, non inuideo.

A ad necessitatem sacramenti, si sibi potestas illa concederetur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd angelis bonis non est collata potestas baptizandi propter duas rationes. Primo, quia non habent prædictam conuenientiam cum sacramẽto & cum Christo, qui est actor sacri. Secundo, quia ad necessitatem baptismi non valeret potestas eis concessa, cum non sint in promptu hominibus, nec per eos baptizarentur: sed sicut deus potẽtiam suam sacramentis non alligauit, ita nec potestatem consecrandi sacramenta alligauit aliquibus ministris, vnde qui dedit hanc potestatem hominib⁹, posset dare & angelis: nec angelus bonus baptizaret nisi diuinitus potestate sibi cõcessa, vnde si baptizaret, nõ esset rebaptizandus, dummodo constaret quòd bonus angelus esset: sicut & iudicatum est templum quod per angelos consecratum est, non oportere per hominem consecrari, vt legitur in historia dedicationis sancti Michaelis.

Li. 2. de officiis c. 24. Et habetur de consecr. dist. 4. c. Cõstat.

B DISTINCTIO VI.

B

Quibus liceat baptizare.

NVNC quibus liceat baptizare addam⁹. De hoc Isidorus ait. Constat baptismum solis sacerdotibus esse

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd angeli actiones hierarchicas eis proportionaliter exequuntur, sed inuisibiliter: nõ autẽ eis est proportionale, vt per corporalia hierarchicas actiones perficiant.

C

¶ Ad secundum dicendum, quòd non oportet quòd superior potestas eodem modo operetur quo inferior, sed modo altiori: & ideo non oportet q si homines sacerdotes per sacramentalia symbola actiones hierarchicas exequuntur, q hoc angeli possint facere, sed modo altiori.

EXPOSITIO TEXTVS.

VID *nouerat Ioannes baptista &c.* Sciendum est, quòd Ioannes antequàm intraret eremum, Christum cognouit personaliter ex conuersatione, cum fuerit eius cognatus per carnem, & sciuit etiam dignitatem eius ex prophetica reuelatione: sed propter longam moram amiserat vultus eius imaginationem, vnde personaliter eum non cognoscebat. Et ideo Christo veniente ad baptismum, tria didicit secundum aliquos sanctos, quia secundum Chrysost. didicit, quòd iste in persona erat ille, quẽ prædicauerat venturum: secundum August. didicit, quòd haberet potestatem excellentiæ quam sibi reuoueret, tamen posset eam seruis largiri, quod tamen in generali prius sciuerat, sed tunc in speciali de hac persona cognouit: sed secundum Hieron. didicit, quòd per baptismum Christi non solum gratia conferretur mundans a culpa, sed etiam ab omni pœna absoluens, quod habet ab eius passione. *Nec tos essent baptismi &c.* Hoc non videtur esse inconueniens: quia per hoc non differrent baptismi secundum speciem, cum haberent vnam formam, & vnum effectum, sed differrent tantum secundum materiam, sicut & nunc differunt. Et dicendum, quòd differrent secundum virtutem, & secundum inuocationem: & sic esset occasio schismatis in ecclesia, vt vnus diceret, ego sum Pauli: alius, ego sum Petri.

D

Super Ioã. cap. 1. Homil 16. Aug. vbi supra.

E

DIVISIO TEXTVS.

VTERIVS determinauit magister, qui possunt baptizare, hic intendit determinare qui, & qualiter congrue baptizent. Et diuiditur in partes tres. In prima, ostendit qualiter congrue fiat baptismus ex parte baptizantis. In secunda, qualiter congrue fiat ex parte baptizandi, vtrum aliquis sit rebaptizandus, vel non, ibi. *De illis vero qui ab hæreticis &c.* In tertia, qualiter congrue fiat quantum ad ritum baptismi, ibi. *Cognoscendum est etiam &c.* Secunda pars diuiditur in tres. In prima, ostendit, vtrum aliquis sit rebaptizandus propter defectum baptizanti. In secunda, vtrum sit rebaptizandus propter defectum baptizati, ibi. *Illud etiam ignorandum non est &c.* In tertia, vtrum sit rebaptizandus propter defectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum eorum, quæ pertinent ad ipsum baptismum, ibi. *Quæri autem solet &c.* Prima diuiditur in tres. In prima, ostendit quòd baptizati ab hæreticis non sunt rebaptizandi Secundo, excludit opinionem contrariam, ibi. *Sunt tamen nonnulli doctorum &c.* In tertia, remouet quandam obiectionem, quæ rebaptizantibus patrocinari videtur, ibi. *Hoc etiam sciendum est &c. Illud autē ignorandum non est &c.* Hic inquirit vtrum sit aliquis rebaptizādus propter defectum natiuitatis ex vtero. Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit quòd illi qui nondum nati sunt, in maternis vteris existentes nō susceperunt baptismum baptizatis matribus, vnde baptizandi sunt. Secundo, obiicit in contrarium, & soluit, ibi. *Si uero apponitur &c. Quæri etiā solet &c.* Hic inquirit vtrum sint aliqui rebaptizandi propter defectum eorum quę ad baptismum requirū tur. Et primo, vtrum propter corruptionem formæ. Secundo, vtrum propter incertitudinem baptismalis ablutionis, ibi. *Præt. Sciendum est &c.* Tertio, vtrum propter defectum intentionis, ibi. *Solet etiam quæri de illo &c. Cognoscendum est &c.* Hic ostendit qualiter baptismus congrue fiat ex parte ritus. Et circa hoc tria facit. Primo, ostendit quòd tempus sit deputatum ad solemnem baptismi celebrationem. Secundo, determinat de professione, quæ præcedit baptismum, ibi. *Porro cuncti ad baptismum &c.* Tertio, determinat de catechismo, & exorcismo, in quibus huiusmodi professio fit, ibi. *Illa autem interrogatio &c.* Circa secundum duo facit. Primo, ostendit propositum: secundo, mouet duas quæstiones. Primam, ibi. *Si uero quæritur &c.* Secundā, ibi. *Sed adhuc quæritur &c.*

De consec. dist. 4. cap. Mulier.

Homil. 36. Et habetur de consecr. dist. 4. Siue hæreticus.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De his quæ requiruntur ad baptismum ex parte baptizantis, & baptizati.

¶ Secunda, De ritu baptismi.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum requiratur in baptizando natiuitas ex vtero.

¶ Secundo, Vtrum requiratur in vtroque intentio, & voluntas.

¶ Tertio, Vtrum requiratur fides.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum natiuitas ex utero in baptizando sit expectanda.

3. par. q. 68. art. 11.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd natiuitas ex vtero non sit expectanda. Nulli enim statui hominis præcluditur via salutis ab eo, qui vult omnes homines saluos fieri: sed existentes in maternis vteris homines sunt, cum sint iam animam rationalem sortiti, & sunt in periculo damnationis propter peccatum originale cōtractum, & facilitatem corruptionis. ergo cum eis non possit remedium adhiberi peruenendi ad uitam, nisi per baptismum, dicitur q̄ debeant baptizari.

¶ 2 Præt. Puer in materno utero existens, est quasi q̄dā pars matris, sicut fructus pendens in arbore pars arboris. ergo baptizata matre baptizatur puer in uentre eius existens.

¶ 3 Præt. Contingit quandoque, quòd aliqua pars prius egredi tur, sicut legitur Gen. 25. de Esau, quod exiuit primo manus, & tamen timetur de periculo mortis. ergo uidetur q̄ saltem in tali casu non sit expectanda natiuitas ex utero, sed pars egressa aspergenda baptismali aqua.

¶ 4 Præt. Mors æterna peior est quàm mors corporalis in infinitum: sed de duobus malis eligendum est minus malum. ergo debet mater scindi, & extrahi puer, ut baptizatus a morte æterna liberetur, & non expectari natiuitas ex utero.

SED CONTRA, Cor. 16. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde q̄d spirituale: sed baptismus est quædam regeneratio spiritualis. ergo prius homo animali & carnali natiuitate nasci debet, quàm baptizetur.

Lib. 61. q. 5. ad Orosii, q. 59. to. 4.

¶ 1 Præt. Sacramē tum est actio militā tis ecclesiæ: sed quādiu puer est in uentre matris nondum connumeratur aliis membris ecclesię. ergo nō potest sibi baptismus exhiberi.

Aug. ad Maximū epist. 203. tom. 2. Et habetur de consec. dist. 4. c. Re baptizate.

II De summo bono. c. 24.

VLTERIVS. Videtur quòd nullus etiam in materno utero possit sanctificari per gratiæ gratum facientis donum, quia vt Isidorus dicit, regeneratio in eum non dici potest, in quem generatio non præcessit: sed per gratiam gratum facientem fit homo filius dei, & ita regeneratur. ergo non potest homo sanctificari antequàm nascatur ex utero.

¶ 2 Præt. Sicut peccatum actuale contrahitur ex actu, ita originale contrahitur ex origine: sed peccatum actuale non potest remitti quandiu homo est in actu peccandi. ergo nec peccatum originale potest remitti puero in materno utero existenti, qui adhuc est actualiter in origine existens.

¶ 3 Præt. Vt est maius periculum, ibi magis diuina misericordia subuenit: sed illi qui morturi sunt antequàm ex utero nascantur, sunt in maiori periculo quàm Ioannes Baptista, & Hieremias, qui ex utero postmodum nati sunt. si ergo non dicimus pueros dictos sanctificari in utero, ne præueniantur morte, uidetur q̄ multo fortius nec Ioannes, nec Hieremias sanctificati fuerunt.

I

SED CONTRA est, quod dicitur Hiere. 1. Antequàm exires de vulua, sanctificaui te. & Luc. 1. dicitur de Ioanne. Et spiritusancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. ergo aliqui in utero sanctificantur.

¶ 1 Præt. De nullo celebrat ecclesia festū, nisi de sancto aliquo: sed celebrat natiuitatem Ioānis. ergo tunc nascens sanctus erat. ergo in utero sanctificatus fuit.

III

VLTERIVS. Videtur quòd in utero sanctificati nō sint baptizandi. In sanctificatione enim in utero datur maior gratia quàm in baptismo, quia sanctificationis gratia dicitur esse confirmans salutem contra mortale peccatum: sed iniuriam faceres baptismo, qui baptizatum iterum baptizaret. ergo iniuriam facit sanctificationi in utero, qui sanctificatum iterum baptizando sanctificaret.

¶ 2 Præt. Natura non facit per plura quod per unum potest facere: sed operatio gratiæ est ordinatior quàm natura. cum ergo ad salutem sufficiat gratia sanctificationis, uidetur q̄ frustra baptismus addatur.

K

¶ 3 Præt. Diuina operatio non est minus efficax in sanatione spirituali, quàm corporali: sed in illis quos curauit corporaliter, non oportebat aliquem medicum ab homine superaddi. ergo & in illis quos curat per gratiam sanctificationis interius, nō sunt adhibenda sacramentorum medicamenta.

SED CONTRA. Baptismus circuncisioni successit: sed Ioannes sanctificatus in utero octauo die legitur circuncisus, Luc. 1. ergo & sanctificatus in utero esset baptizandus.

¶ 2 Præter, Sanctificatio in utero est baptismus flaminis: sed adulti baptizati per contritionem baptismo flaminis, sunt baptizandi baptismo fluminis. ergo & similiter sanctificati in utero.

De ecclesiar. ca. 6. & ca. 2. par. 3. & 2.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd baptismus est actio hierarchica secundum Dion. vnde per ministros ecclesiæ conferendus est, vel per eos qui in necessitate vicem ministrorum obtinent. Puer autem quandiu est in vtero matris existens, non potest subiici operationi ministrorum ecclesiæ, nec est hominibus notus, & ideo tūc baptizari non potest. Quidam autem assignant alias causas, quæ non sunt magni ponderis, quarum vna est, quòd diuina iustitia exigit, quòd peccatum quodlibet non dimittatur sine pœna aliqua, quam puer in baptismo sentit, quod esse non posset, dum adhuc est i vtero matris. Sed hoc nihil est, quia baptismus secundū Ambros. non requirit pœnam exteriorē. Et præterea peccato originali non debetur pœna sensibilis inflicta. Alia est, quòd gratia dat esse ordinatum, & iō, regeneratio gratiæ præsupponit generationem naturæ. Alia est, q̄ puer quandiu est in materno vtero adhuc coniungitur causæ originalis peccati, & ideo non potest ab eo mundari: sed hæ duæ causæ repugnant sanctificationi in vtero, sicut & baptismo. Alia est, q̄ in baptismo debet esse aqua & spiritus contra infectionem carnis & animæ per originale: & ideo oportet præexistere ad baptismum natiuitatem in vtero, qua insunditur anima, & natiuitatem ex vtero qua nascitur corpus: sed hoc nihil est, quia natiuitas neque est animæ, neq; corporis, sed coniuncti: vnde in natiuitate in vtero nascitur & corpus & anima, vnde primæ rationi standum est.

* Epist. 22. lib. 1. super illud Ezechiel. c. 36. Aspergā su p vos aquā mundam. Super epistolas Pau. ad Ro. 11.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est ex defectu diuinæ misericordiæ, quòd in maternis vteris existentibus remedium non exhibetur, sed quia non sunt capaces illius remedij, per quod secundum legem communem participes passionis Christi efficiantur, a qua est remissio peccatorum: quia nō possunt subiici operationi ministrorum ecclesiæ, per quos talia remedia ministrantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd puer in materno vtero existens, quàmuis sit coniunctus matri secundum corpus, quod ab ipsa traxit, tamen est omnino distinctus secundum animā rationalem, quam ab extrinseco habet: & ideo secundum immutationem corporalem matris, immutatur corporaliter: sed non oportet quòd sanctificata matre per baptismum spiritualiter sanctificetur.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ expectanda est totalis egressio ex vtero, nisi periculum mortis timeatur, tunc autem egressa parte principali, scilicet capite, in quo operationes animæ magis manifestantur, vt quidam dicūt, baptizari debet: secus autem est de aliis partibus, vt de manu, & pede, quàmuis non nocear etiam si tunc aspergantur illæ partes baptismali aqua, quia diuina misericordia non est astricta. Si tamen postea plenarie nascatur, non est rebaptizandus, secundum quosdam: sed nihil periculi accidit, si ad maiorē cautelam baptizetur sub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo &c.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non sunt facienda mala, vt veniant bona, sicut dicitur Rom. 3. & ideo homo potius debet dimittere perire infantem, quàm ipse pereat homicidij crimē in matre committens.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut deus non alligauit virtutem suam rebus naturalibus, vt non possit præter eas operari cum voluerit, quod in miraculosis actibus facit: ita non alligauit virtutem suam sacramentis, vt non possit sine sacramentorum ministris aliquem sanctificare: & ideo aliquos præter legem communem quasi miraculose in maternis vteris sanctificasse legitur, illos præcipue, qui immediatius ordinabantur ad eius sanctissimam conceptionem: & ideo mater sanctificata creditur, & Ioannes baptista, qui ei in vtero existenti testimonium perhibuit, & Hieremias, qui ipsius conceptionem vaticinio expresso prædixit. Nouum, inquit, faciet dominus super terram, Mulier circūdabit virum, Hierem. 31. & ideo etiam in beata Virgine fuit amplior sanctificatio, in qua fomes adeo debilitatus est, vel extrinsecus, vt ad peccatum actuale numquàm inclinaretur: in aliis autem inclinauit ad veniale, non autem ad mortale, & in Ioāne Baptista etiam fuit expressior, quàm in Hieremia, cuius interior sanctificatio exultatione quadam in notitiam hominum prodiit, quia dictū est. Exultauit infans &c. Luc. 1. vt secūdum gradum propinquitatis ad Christum, sit gradus sanctificationis.

Num. 19.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd generatio spiritualis præsupponit naturalem nisi correspōdentem: & ideo generatio spiritualis, quæ fit per ministerium hominum in baptismo, præsupponit natiuitatem ex vtero, qua homo in notitiam & societatem hominum prodit: sed regeneratio quæ fit diuinitus, non præsupponit de necessitate nisi natiuitatem in vtero, qua homo a deo creatus, formatus est.

De vnic. baptismo contra Petilianū cap. 13.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iam formato puerperio anima rationali infusa, puer non accipit a matre nisi nutrimentum: peccatum autem originale non contrahitur per actum nutritiuæ, sed generatiuæ, & ideo non est actu in contrahendo originale, nisi in ipsa infusione animæ: & propter hoc nihil prohibet puerum in statu illo post infusionem a peccato originali mundari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ea quæ fiunt præter legem cōmunem, non fiunt principaliter ad subueniendum uitio personæ, sed ad insinuationem & commendationem gratiæ: & ideo quàmuis non fuerit tantum periculum in sanctificatis in vtero, qui proditurі erant, tamen quia eligebantur diuinitus, vt gratiæ speciales præcones & ministri, ideo tali priuilegiata sanctificatione dotati sunt.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sanctificatus in vtero debet baptizari propter tres rationes. Primo, propter acquirendum characterem, quo annumeretur in populo dei, & quasi deputetur ad percipienda diuina sacramenta. Secundo, vt per baptismi perceptionem passioni Christi etiam corporaliter conformetur. Tertio, propter bonum obedientię, quia præceptum de baptismo omnibus datum est, & ab omnibus impleri debet, nisi articulus necessitatis sacramentum excludat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus quantum ad aliquid extensiue excedit sanctificationem, quia in baptismo imprimit character, & corporaliter homo morti Christi configuratur: quàmuis intensiue in sanctificatione amplior gratia iustitiæ præbeatur, & ideo non fit iniuria sanctificationi, si sanctificatis baptismus conferatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non totum quod facit baptismus, factum est per sanctificationem, quia non imprimit characterem: & ideo non frustra baptismus additur, in quo etiam sanctificatis gratia augetur.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ per medicinam corporalem nihil aliud addi potest ad salutem eorum, quos Christus curauerat, & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS II.

b Vtrum intentio baptizantis, ad baptismum requiratur.

3. par. q. 64. art. 8.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd intentio baptizantis nō requiratur ad baptismū. Intētio.n. nō requiritur ad opus, nisi in principali agente, qui præstituit finem, & per imperium suum alios mouet ad finē intentū a se: sed sacerdos baptizās non est principale agens, sed instrumentale, vt dictū est supra. ergo non requiritur eius intētio ad baptismum.

¶ 2 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3 Præt. Intentio hominis non est alicui certa nisi sibi. si ergo requiratur intentio ad baptismum, non erit certum de aliquo q̃ sit baptizatus, nisi apud eum qui baptizauit: & hoc est inconueniens, q̃ homo sit in tanto dubio salutis.

Super Ioã. c.3.tract.5. ¶ 3 Præt. Sicut August. dicit. Ebriosus & furiosus baptizare possunt: sed isti, vt videtur, non possunt habere intentionem, quia priuantur vsu rationis. ergo intentio non requiritur ad baptismum.

Hier. super Epist. ad Ephes. libr. 2. cap. 4.

De consec. dist. 4. c. Eo dẽ modo.

¶ 4 Præt. Intentio cogitationẽ requirit: sed frequenter, & de facili cogitatio ad alia rapitur. ergo frequenter baptismus impediretur.

Sed contra. Ea quæ fiunt præter intentionẽ, sunt casualia: sed hoc sacramentis nõ competit, cum habeant determinatos effectus, & determinatas causas. ergo requiritur intẽtio in baptismo, & in aliis sacramentis.

Li. 1. de sãcto bono, c. 24. Et habetur de cõsecr. dist. 4. ca. Quod macerni.

¶ 2 Præt. Opera quæ fiunt a voluntate, determinantur & specificantur intẽtione, vnde Ambr. dicit, q̃ effectus operi tuo imponit nomen. & in glo. Matth. 12. dicitur. Quantum intendis, tantum facis: sed baptizare est actus voluntarius. ergo requiritur in ipso intentio ex parte baptizantis.

Elicitur ex ipso Ambr. de Elia, & ieiunio ca. 10. Et in lib. de Nabuch, c. 10.

Veterivs. Videtur quòd requiratur intentio recta. Requiritur enim intentio faciendi quod facit ecclesia: sed hoc intendere est rectæ intentionis. ergo ad baptismum requiritur recta intentio.

II Vbi supra art. 10. In lite. magistri.

¶ 2 Præt. In omnibus ad quæ requiritur intentio ita est, q̃ per prauam intentionem vitiantur: sed baptismus, dummodo detur, non potest esse prauus, vt in præcedenti dist. dictũ est. ergo videtur q̃ prauа intentio non possit conferre baptismum.

Sed contra. Baptismus non impeditur ex malitia baptizantis: sed peruersa intentio pertinet ad malitia baptizantis. ergo peruersa intentio in aliis non impedit baptismi effectum.

III

Veterivs. Videtur q̃ intentio, vel voluntas non requiratur in baptizato, li baptismus enim contra peccatum originale datur: sed peccatum originale præter voluntatem & intentionem contrahitur. ergo & intentio, & voluntas non requiruntur ad baptismum in baptizando.

¶ 2 Præt. Pueri dormientes, & amentes possunt baptizari, vt supra dist. 4. dictum est: sed illi carent intentione baptismi. ergo ad baptismum non requiritur intentio ex parte baptizãdi.

q. 3. ar. ic. 1. c. 2. & 3.

¶ 3 Præt. Vnaquæque res per eadem corrumpitur & fit, contrarie tamen facta, vt dicitur in 2. ethi. si ergo intentione baptizandi fierer baptismus, tunc intentione ipsius character baptismalis deleri posset, quod falsum est.

Cap. 1.

Sed contra. In baptismo fit quoddã spirituale conubiũ animæ ad deum: sed in coniugio requiritur consensus. ergo & in baptismo.

¶ 2 Præt. Baptismi effectus magis impeditur ex parte baptizati q̃ baptizãtis, quia malitia baptizantis non ipedit receptionẽ gratiæ in baptismo, q̃ impediri põt per malitiam recipientis sacramentum: sed defectus intentionis ex parte baptizantis impedit sacramentum. ergo multo fortius defectus intentionis ex parte baptizati.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd cum vnius effectus vna sit causa, si ex aliquibus pluribus causis vnus effectus procedat, oportet quòd illæ causæ sint aliquo modo factæ vnum adinuicem. Ad effectum autem sacramenti videmus multa concurrere, scilicet ministrum, formam verborum, & materiam: hæc autem nõ possunt colligari adinuicem vt sint vna causa, nisi per intentionem baptizantis, qui scilicet formam ad materiam applicat, suum vero ministerium ad vtrumque, & totum hoc ad sacramenti collationem: & ideo requiritur intentio baptizantis. Et similiter etiam in omnibus aliis sacramentis requiritur intentio ministri cum debita materia & forma non solum ad effectum sacramenti consequendum, sed ad sacramenti perceptionem.

Ad primvm ergo dicendum, quòd duplex est instrumentum, scilicet animatum vt seruus, & inanimatum vt securis, vt dicitur in 8. ethic. In instrumento igitur inanimato nõ requiritur intentio propria, quia ipsa inclinatio instrumenti ad effectum agẽtis, locum intẽtionis supplet: sed in instrumento animato quod non tantum agitur, sed aliquo modo agit, vt pote per imperiũ agens, & nõ per impulsum motus, requirit intentio exequendi ministeriũ, ad quod applicatum est.

Cap. 8.

Ad Dardanũ epist. 57. post med. tom. 2. Hierem. 6. Luc. 1.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ad hoc dupliciter secundũ diuersas opiniones respondetur. Quidã enim dicunt, quòd si desit mentalis intentio in baptizante, non confert sacramentum baptismi: tamen in adulto supplet fides, & deuotio effectum baptismi, vt periculum ex hoc baptizato, qui ignorat intentionem baptizantis, nullum proueniat. Si autem sit puer, creditur pie, quòd summus sacerdos, scilicet deus defectum suppleat, & salutem ei conferat: si tamen non facit, non iniuste facit, sicut nec in illo qui sacramento non subiicitur. Alij dicunt, quòd in baptismo, & in aliis sacramentis quæ habent in forma actũ exercitum, nõ requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab ecclesia instituta: & ideo si forma seruatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est. Non enim fine causa in sacramentis necessitatis, scilicet baptismo & quibusdam alijs actus baptizantis tam sollicite expressus est ad intentionis expressionem.

Eadẽ epist. supra citata, & eodẽ ac tomo.

Num. 12.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãmuis actu ebrius intentionem habere non possit; tamen ebriosus potest esse non actu ebrius, & intentionem baptizandi habens baptizare.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quãmuis minister sacramenti debeat niti ad custodiendum cor suum quantum potest, vt maxime in verbis sacramentalis formæ intẽtionem habeat actualem, quia tamen cogitatio est vaidelabilis, etiam si tunc non adsit actualis intentio quando verba profert, dummodo prius intendit, & contraria intentio nõ interuenerit, sacramentum non impeditur: quia operatur tunc in vi principalis intentionis. Non enim oportet q̃ in opere semper intentio coniungatur in actu, sed sufficit q̃ opus ab intentione procedat.

Ad secvndam quæstionem dicẽdum, quòd rectum est, cuius medium nõ exit ab extremis. Sacramentum autem baptismi est, quo mediãte acquiritur effectus baptismi in anima baptizati: vnde tunc est recta intentio, quando baptizans, seu baptizatus sacramẽtum ordinat ad effectum sacramenti, qui est salus. Si ergo intentio adsit in baptizante, quia intendit sacramentum conferre, sed desit rectitudo, quia ordinat sacramentum ad finem indebitum, non propter hoc in recipiente impeditur perceptio sacramenti, quia ad hoc fertur intentio baptizantis: neque effectus sacramenti, quia mundatio interior a ministro non est, vnde eius intentio ad hoc nihil facit. Si autem in baptizato sit intentio percipiendi sacramentum, sed desit rectitudo intentionis, recipit quidem quod intendit sacramentum, sed non rem sacramenti: quia obicem per pravam intentionem spiritusanctõ ponit.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quãmuis ad sacramentum requiratur intentio faciendi quod facit ecclesia: nõ tamen requiritur quasi de necessitate sacramenti existens, facere quod facit ecclesia propter hoc, quod ecclesia facit: & in hoc consistit rectitudo intentionis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ baptismus non habet bonitatem ex ministro, sicut alia operatio volũtaria habet bonitatem ex operante, & ideo non est simile.

Ad

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd in baptismo baptizatus duo recipit, scilicet sacramentum, & rem sacramenti: sed ad hæc duo recipienda non requiritur aliquid causans ex parte recipientis, sed solum impedimentum remouẽs, quod quidem impedimentum nihil aliud est, quàm voluntas contraria alteri prædictorum: & ideo in adultis, & in habentibus vsum rationis, in quibus potest esse contraria voluntas actu, vel habitu, requiritur & cõtritio, siue deuotio ad percipiendam rem sacramenti, & intentio, vel voluntas ad recipiendum sacramentum: in pueris autem absque vtroq; percipitur & sacramentum, & res sacramenti: & similiter est in carentib' vsu rationis, nisi cõtraria voluntas habitu insit, & si non actu. Tamen sciendum, quòd non requiritur in adulto voluntas absoluta suscipiendi quod ecclesia confert, sed sufficit voluntas cõditionata, sicut est in voluntariis mistis, vt dicitur in 3. ethic. & ideo si fit coactio sufficiens, ita quòd principium sit ex toto extra nil conferente vim passo, vt cum aliquis reclamans immergitur violenter, tunc talis nec sacramẽtum suscipit, nec rem sacramenti. Si autem sit coactio inducens sicut minis, vel flagellis, ita quòd baptizatus potius eligat baptismum suscipere quàm talia pati, tunc suscipit sacramentum, sed non rem sacramenti.

Hierem. 1.

Ioan. 3.

Luc. 1.

Cap. 2.

Ad primvm ergo dicendum, quòd intentio, vel voluntas in baptizato, vt dictũ est, non requiritur quasi causans deletionem culpæ originalis, sed solum quasi remouens prohibẽs, scilicet contrariam voluntatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in pueris non potest esse contraria voluntas neque actu, neque habitu: & ideo non requiritur voluntas, vel intentio in eis, qua prohibens remoueatur. in amentibus autem & dormientibus potest esse voluntas contraria habitualis, quãmuis non sit actualis: & ideo si ante somnum, vel furiam fuerunt contrariæ voluntatis, non tenet manet. Si autem habuerunt propositum recipiendi baptismum, & hoc per aliqua signa innotuit, tunc in articulo necessitatis debet eis conferri baptismus, & suscipiunt sacramentum, & rem sacramenti, etiam si furiosus tunc contradicat: quia illa contradictio non procedit a voluntate rationis, secundum quam est capax baptismalis gratiæ. Si autem necessitas non sit, debet in furiosis expectari lucidum interuallum, vel in dormientibus vigilia: si tamen baptizetur in statu illo, sacramentum suscipit, quãmuis peccet baptizans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas, vel intentio baptismum suscipiendi non requiritur ad baptismum quasi causa, vel dispositio characteris, sed solum sicut remouens prohibẽs, ideo ratio non valet.

Articvlvs III.

c Vtrum in baptizato fides requiratur.

3. par. q. 68. art. 8.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd in baptizato fides requiratur ad hoc, quòd sacramentum suscipiat. Baptismus enim sacramentum fidei dicitur: sed non nisi propter fidem recipientis ipsum. ergo requiritur fides baptizandi.

¶ 2 Præt. Matth. vlt. dicitur. Qui crediderit, & baptizatus fuerit. ergo vt q̃ requiritur in adulto q̃ credat, ad hoc q̃ baptizetur.

¶ 3 Præter. Fides essentialior est sacramento, quàm voluntas: sed voluntas requiritur, vt dictum est. ergo multo amplius fides.

Sed contra. Adulti non sunt peioris conditionis, quàm pueri: sed in pueris sufficit fides ecclesiæ ad baptismum, & non requiritur fides personę illius. ergo nec in adultis.

¶ 2 Præt. Charitas propinquior ẽ ad gratiam, quàm fides, quia charitas non potest esse sine gratia, sicut fides: sed non requiritur charitas in recipiente baptismum, quia sic nullus adultus de nouo acciperet baptismum, & non requiritur fides.

De consec. dist. 4. c. Retulerunt.

Veterivs. Videtur quòd requiratur fides in baptizante. Requiritur enim in baptizante intentio conferendi sacramentum: sed infidelis quantum ad articulum baptismi non credit sacramẽtum baptismi. ergo non potest intendere conferre illud, & ita non potest baptizare.

II 3. par. q. 64. art. 9.

¶ 2 Præt. Baptismus est sacramentum ecclesiæ: sed fides est per quam membra ecclesiæ primo adinuicem vniuntur. ergo qui non habet fidem, nec potest baptizare, cum non sit de ecclesia.

¶ 3 Præt. Propinquius se habet ad baptismum baptizans, quàm offerens puerum ad baptizandum: sed in offerente requiritur fides, quia respondet, credo. ergo multo fortius requiritur in baptizante.

Sed contra est, quod in litera determinatur, quòd hæretici verum baptismum conferunt: hæretici autem infideles sunt. ergo &c.

Veterivs. Videtur quòd recipientes baptismum ab hæreticis non consequantur rem sacramenti: quia August. dicit, quòd qui foris ecclesiam baptizantur, non sumunt baptismum ad salutem, sed ad perniciem: sed baptizati ab hæreticis sumunt baptismum extra ecclesiam. ergo non sumunt ad salutem, & ita rem sacramenti non consequuntur.

III 3. par. q. 64. art. 9. Lib. 4. contra Donatistas, cap. 1. & 2.

¶ 2 Præt. Quicumque accipit aliquid ab aliquo, qui non habet ius dandi illud, iniuste accipit: sed hæreticus non habet ius dandi baptismum, vt dicit Aug. in libro 5. cap. 7. de baptismo contra Donatum. Si, inquit, hæreticus ius baptizandi non habuit, tamen Christi est quod dedit. ergo accipiens ab hæretico, iniuste accipit, & ita peccat.

Sed contra. Peccatum baptizantis non pollnit baptismum, vt dictum est supra: sed infidelitas est quoddam peccatum. ergo non impedit effectum baptismi in baptizato.

Etiam in litera magistri, dist. 5.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd cum quæritur, vtrum fides requiratur, vel sit necessaria ad baptismum, non intelligitur quæstio de necessitate absoluta, sed de necessitate, quæ est ex conditione finis. Est autem duplex finis in baptizatis. Primus est perceptio sacramenti: secundus est perceptio rei sacramenti. Dico ergo quòd in adultis requiritur fides etiam personalis necessitate, quæ est ex suppositione finis secũdi: quia nisi credat, reputatur fictus, vt supra dist. 4. dictum est, & ita non consequitur rem sacramenti. Non autem requiritur ad primum finem consequendum, quia sacramentum percipit aliquis etiam si non credat. Vnde Aug. dicit, quòd prorsus fieri potest vt aliqui verum baptisma habeant, & non habeant veram fidem: in paruulis autem sufficit fides ecclesiæ ad vtrumque.

q. 3. artic. 2. q. 1. 2. & 3.

Ad primvm ergo dicendum, quòd baptismus dicitur fidei sacramentum, quia per eum homo cẽtibus fidelium aggregatur: & ideo qui accipit baptismum, ostendit se fidem habere

Lib. 4. contra Donatistas, ca. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere, & si non habet, reputatur fictus, & rem sacramẽti cum sacramento percepto non percipit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dominus in verbis illis ostẽdit, quid requiritur in baptizando ad salutem consequendam, quæ est res sacramenti. vnde subdit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd sacramentum baptismi in anima recipitur quantum ad characterem: anima autem non potest alicui subiici in vita, & ideo voluntas, seu intentio facit ad hoc, quòd homo se sacramento subiiciat: sed fides facit ad hoc, quòd debito modo se subiiciat. Vnde fides requiritur tantum ad perceptionẽ rei sacramenti, sed intentio ad perceptionem rei simpliciter.

De consec. dist. 4. ca. Si nulla.

¶ Et quia aliæ rationes probant, quòd nec quantum ad vltimum effectum fides requiratur: ideo ad quartum dicendum, quòd in pueris non potest esse contrarium gratiæ baptismalis ex personali voluntate: & ideo nõ requiritur personalis fides, sicut requiritur in adultis ad consequendam rem sacramenti, in quibus potest esse personalis infidelitas.

¶ Ad quintum dicendum, quòd recta intentio requiritur ad consequendam rem sacramenti. Fides autem intentionem dirigit, & sine ea non potest esse præcipue in talibus intentio rectaset charitas vlterius facit intentionem meritoriam, & ideo ad hoc, quòd homo præparet se ad gratiam in baptismo percipiendam, præexigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, & si non sit contritio.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd dum hæreticus, vel quicumque infidelis debitam formam seruet, & intentionem baptizandi habeat, verum sacramentum confert: quia baptismus non habet efficaciam ex merito baptizãtis, sed ex merito Christi, quod operatur in baptizato per fidẽ propriam in adultis, vel per fidem ecclesiæ in pueris.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quàmuis ille, qui nõ credit baptismum esse sacramentum, aut habere aliquam spiritualem virtutem, non intendat dum baptizat conferre sacramentum, tamen intendit facere quandoque quod facit ecclesia, & si illud reputet nihil esse: & quia ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicite intẽdit aliquid facere, quàmuis non explicite.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis hæreticus per fidem rectam non sit membrum ecclesiæ, tamen inouantum seruat morem ecclesiæ in baptizando, baptismum ecclesiæ tradit, vnde regenerat filios Christi, & ecclesiæ non sibi, vel hæresi suę. Sicut enim Iacob genuit filios per liberas, & ancillas, ita Christus per catholicos, & hæreticos bonos, & malos, vt August. dicit contra Donatum.

Gene. 30. Lib. & cap. eodẽ supra citato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non requiritur fides personalis offerentium puerum ad baptismum, nec alicuius personæ determinatæ, sed solum fides ecclesiæ miserantis, quam non est possibile deficere totaliter deo hæc ordinante, qui dixit Matth. vlt. Ecce ego vobiscum tum visque ad consummationem sæculi. Si tamen deficeret illud, suppleret quod de sede remansit in ecclesia triumphante, scilicet visio: nec offerens puerum ad baptismum in persona sua, dicit, credo, sed in persona pueri, vt sit sensus, credo, idest, sacramentum fidei præsto sum recipere.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ille qui ab hæretico baptizatur, propter peccatum hæretici non priuatur gratia baptismali, sed quandoque propter peccatum proprium. Vnde si sit puer, in quem culpa actualis non cadit, si baptizatur in forma ecclesiæ, recipit sacramentum, & rem sacramenti: similiter si sit adultus, & baptizans non sit hæreticus manifestus, & ab ecclesia præcisus, vel si baptizatus sit in articulo necessitatis. Si autem sciat ipsum esse hæreticum, & baptismum ab ipso suscipiat, hoc contingit vel quia fauet hæresi suæ, vel in contemptum ecclesiæ, vel propter aliquod temporale commodum, & sic ipsemet peccat: vnde proprio peccato obicem ponit spirituisanctio, ne consequatur rem sacramenti.

Extra articulum necessitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd August. loquitur in casu illo, quãdo aliquis in fauorem hæresis, vel aliquo alio malo fine ab hæretico baptismum suscipit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ius dandi baptisma est ex duobus, scilicet ex ordine sacerdotali, & ex iurisdictione. In hæretico ergo ab ecclesia præciso manet ius dandi baptisma quantum ad ordinem sacerdotalem, si primo in ecclesia sacerdos fuerit: non tamen manet quantum ad iurisdictionem, quam amittit: tamen sequitur, quòd baptismum ab hæretico suscipiens, semper iniuste accipiat, cum credit eum habere ius dandi, & non esse hæreticum: vel in casu necessitatis in quolibet habet potestatem baptizandi.

nit præassumptionis, vbi est diligentia pietatis.

De illo qui pro ludo immergitur.

SOLET etiam quæri de illo, qui iocans sicut mimus, commemoratione tantum Trinitatis immergitur, vtrum baptizatus sit. Hoc autem August. non diffinit ita inquiens. Si totum ludicre, & mimice, & iocularitER ageretur, vtrum approbandus esset baptismus qui sic daretur, diuinum iudicium per alicuius reuelationis miraculũ oratione implorandum esse censerẽ. Videtur tamen sapientibus non fuisse baptisma, vt cum aliqui in balneum, vel in flumen mergun-

Li. 7. de baptis. 3. Diuinitus. ex. Et habetur de consec. dist. 4. c. Si let etiam.

QVAESTIO II.

Deinde quæritur de ritu baptismi.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De ritu ipsius baptismi.
¶ Secundo, De ritu catechismi.
¶ Tertio, De ritu exorcismi.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum baptismus iterari possit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus iterari possit: quia eucharistia est sacramentum excellentius quàm baptismus, quia est perfectio secundum Dionys. sed eucharistia iteratur. ergo & baptismus iterari potest.

3. par. q. 66 art. 9.

¶ 2 Præt. Gratia est principalior effectus baptismi, quàm character: sed gratia amittitur, quàmuis character non deleatur. ergo videtur quòd ratione gratiæ recuperandæ baptismus iterari debeat.

¶ 3 Præt. Sicut ad vnitatem actionis requiritur vnitas temporis, ita & vnitas agentis: sed plures possunt aliquem simul baptizare, quia vnus alium non impedit, & præcipue hoc necessarium est, si vnus sit mutus, qui verba proferre non possit, & alius mancus, cui nõ possit immergere. ergo & similiter potest aliquis pluries diuersis temporibus baptizari.

SED CONTRA est, quod dicitur Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma. ergo iterari non debet.

¶ 2 Præt. Baptismus contra originale datur: sed originale peccatum non iteratur. ergo nec baptismus iterari debet.

VLTERIVS. Videtur quòd non debeant esse illa duo tempora determinata ad baptismum, scilicet sabbathum Paschæ, & Pentecostes, quia periculo quàm citius succurrendum est: sed homo propter fragilitatem naturæ semper est in periculo vitæ suæ. ergo non debet expectari tempus aliquod determinatum ad baptismum, sed statim baptizari.

¶ 2 Præt. Per baptismum homo regeneratur in filium dei ad imaginem Christi. ergo præcipue in festo natiuitatis baptismus celebrari deberet.

¶ 3 Præt. Baptismus Christi contulit aquis vim regenerati-

uam:

uam: sed Christus in die Epiphaniæ baptizatus fuit. ergo tunc præcipue homo deberet baptizari.

¶ 4 Præt. Baptismus habet efficaciam a passione Christi. ergo in die passionis dominicæ magis deberet celebrari baptismus, quàm in sabbatho Paschæ.

III VLTERIVS. Videtur q̃ sacramẽtalia baptismi male ponantur a Diony. Ponit enim primo receptionem baptizandi ab episcopo, quem summum sacerdotem dicit præsentem omni ecclesiæ plenitudinẽ. Debet enim baptizandus recipi ab eo qui est proprius baptismi ministerialis autem est sacerdos, & non episcopus. ergo nõ opportet ponere receptionẽ ab episcopo.

De eccles. hier. cap. 2. par. 2.

¶ 2 Præt. Per manus impositionem datur spiritussanct' ad robur, quod ad confirmationẽ pertinet, quę baptismũ sequitur. ergo incõueniente ponit, q̃ episcopus baptizando tetigit manus ei ante baptismum imponit.

De consec. di. 4. c. Duo tempora.

¶ 3 Præt. Baptizandis sal in os mittitur, & aures & nares spũto liniuntur, cum ergo de his Dion. mentionem non facit, videtur q̃ sacramentalia baptismi ponat insufficienter.

Vbi supra, in eccl. hierar.

¶ 4 Præt. Ipse ponit olei inunctionem ante baptismum, quo inungitur Christianus quasi ad pugnam, vt ipse dicit: sed ad pugnam spiritualem præcipue ordinatur sacramentum confirmationis. ergo videtur quòd talis inunctio nõ debet fieri in baptismo.

Idem eodẽ in loco.

¶ 5 Præt. Sacramenta sunt distincta. ergo videtur q̃ nõ debeat simul cum baptismo cõnumerare Eucharistiæ perceptionem, & iacti chrismatis linitionem.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd baptismus nullo modo iterari debet propter quatuor rationes. Prima sumitur ex morbo, contra quem datur, scilicet originale peccatum, quod non iteratur, vnde nec medicina iterari debet. Secunda sumitur ex re sacramenti, quia in baptismo deletur culpa & pœna totaliter. Vnde si frequenter liceret homini baptismum suscipere, esset quædam prouocatio ad peccandum: quia facilitas veniæ incentiuum præbet delinquendi, vt dicit Greg. Tertia sumitur ex sua significatione, quia configuratur morti Christi, qui semel tantum mortuus est. Quarta sumitur ex ipso sacramento, scilicet charactere, quod indelebiliter manet: vnde fieret iniuria sacramento, si baptismus iteratur, quasi prima sanctificatio non sufficeret, & iterum quia ipsum sacramentum regeneratio quædam est: cuiuslibet autem generatio est tãtum semel. Quod autem nesciturr esse factum, nõ iteratur. Vnde si inueniatur pro certo aliquis defectus fuisse in baptismo eorum, quæ sunt de essentia sacramenti, debet absolute iterum baptizari sub hac forma: Baptizo &c. si non es baptizatus, in nomine patris &c.

Aliqualiter elicitur ex Lib. 9. Moral. c. 16. circa prin.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut in Eucharistiæ sacramẽto sanctificatur materia, ita in baptismo sanctificatur recipiens characteris impressionem. Vnde sicut fieret iniuria Eucharistiæ si hostia consecrata cõsecraretur iterũ, ita fit iniuria baptismo, si aliquis semel baptizatus, iterum baptizetur; quia sicut ibi sanctificatio refertur ad materiam, ita hic ad suscipientem sacramentum.

D. 583. D. 265.

¶ Ad secũdũ dicendum, quòd quàmuis gratia sit dignior effectus baptismi, quàm character, & sit quodammodo principalior, non tamen est ita proprius effectus eius, & in hoc nõ ita principalis: quia gratia amissa, per alia sacramenta recuperari potest, & ideo non oportet quod ad ipsam recuperandam iteretur baptismus.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ si plures simul immergerent, ita q̃ vterq; diceret, Ego te baptizo &c. baptizatus esset, quàmuis peccarent non seruantes ritum ecclesiæ: nec tamen essent puniendi tamquàm iterantes baptisma, nisi hoc intẽderent: quia contingit eandem actionem & ab vno, & a pluribus exerceri, non autem contingit eandem actionem esse, quæ in diuersis temporibus fit. Si autem dicant, Nos baptizamus te, non erit baptismus, quia nõ seruatur debita forma, vt supra dist. 3. dictũ est. Similiter nõ erit baptismus, si vnus sit mancus, & alius mutus, vno proferente verba, & alio immergente: quia ipsa verba formæ ostendunt, q̃ ab eodem debet fieri immersio, & verborum pronuntiatio.

q. 1. arti. 2. q. 2.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, q̃ in baptismo duo considerantur, scilicet substãtia sacramenti, & solemnitas: & quantũ ad substantiam sacramenti non est aliqd tempus determinatum ad baptismũ, imo quolibet die, & qualibet hora baptismus celebrari potest. Sed solẽnis celebratio baptismi in ecclesia habet tẽpus deputatũ, scilicet duplex sabbathũ, de quo in litera dicitur: cuius ratio est, quia baptismus habet efficaciam ex duobus, scilicet ex virtute spiritussancti, & ideo in vigilia Pentecostes celebratur solemniter baptismus. Item, ex passione Christi, cuius morti aliquis configuratur per baptismum quasi consepultus Christo in mortẽ, vt dicitur Rom. 6. & ideo celebratur solemniter in die sepulturæ Christi, idest, in vigilia Paschæ.

Li. 2. de offi. Et habetur de consec. dist. 4. c. Paruuli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in necessitate non oportet expectare illa duo tempora. Vnde dicitur de consecr. dist. 3. De catechumenis baptizandis id decretum est, vt in Paschali festiuitate, vel Pentecostes veniant ad baptismum, in cæteris autem solemnitatibus infirmi tantum debent baptizari. Et quia pueri, qui infirmi cõputantur propter naturæ imbecillitatẽ, & pp periculũ damnationis, a qua nõ pñt aliter liberari ideo nunc ipsi pueri baptizãtur vt in pluribus, & nõ expectãtur hæc duo tempora, sicut in adultis expectari solebant.

Cap. de catechumenis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ in festo Natiuitatis recolitur natiuitas domini secundum carnem: nos autem nõ efficimur fratres eius natiuitate carnis, sed spiritus: & ideo non oportet quòd tunc baptismus celebretur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ per baptismum Christi est tantum materia præparata ad actum baptismi: sed virtus agens in baptismo est merituum passionis Christi, & virtus spiritussancti. Et quia agẽs in omnibus est principalius, quàm materia, ideo potius in duobus determinatis temporibus baptismus celebrari debet, quàm in Epiphania: tamen ideo non est specialiter institutum baptismum celebrari in die illa, vt excluderetur error quorundam, qui dicebant nunquàm baptismum posse cõferri, nisi in die illa, qua dominus baptizatus est.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ homo in baptismo cõfiguratur passioni Christi per modũ cuiusdã cõsepeliuionis, vt Apost. Ro. 6. dicit: & ideo in die sepulturæ cõgruẽtius fit, q̃ in die passionis.

AD TERTIAM quæstionem dicẽdum, q̃ Diony. prosequitur ritum baptismi, qui in primitiua ecclesia seruabatur in solemni celebratione baptismi, quando adulti ad baptismum veniebãt, & ideo quatuor per ordinem posuit, quorum primũ pertinet ad catechismum: secundum, ad exorcismum: tertiũ, ad baptismum: quartum, ad baptismi complementum. Quantum ad catechismum pertinent hæc, quæ hic per ordinẽ tanguntur. Primo, instructio de fide per prædicationem, & incepi. Secundo, conuersio infidelis ad fidẽ, & accessus ad episcopum mediante patrino, quem anadocum dicit. Tertio, gratiarum actio, & oratio ab epo, & clericis facta. Quarto, petitio baptismi, & professio obseruãtiæ christianæ religionis. Quinto, manus impositio, & signatio eius signo crucis. Sexto, conscriptio baptizandi,

Cap. de catechumenis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptizandi, & anadochi. Sed quantũ ad exorcismũ ponitur quatuor. Primo, exsufflatio versus Occidentalem partẽ, & abrenuntiatio. Secũdo, manũ ad cælum erectio cum sacræ confessione fidei, & professione christianæ religionis. Tertio, oratio, benedictio, & man' impositio. Quarto, denudatio, & vnctio oleo sanctio, quod dr̃ ad catechumenos. Sed quantũ ad baptismum ponit trinã immersionem eum aliis, quæ requiruntur ad baptismum: quantũ vero ad p̃fectionẽ baptismi, q̃ consequit', ponit tria, s. vestis traditionem, linitionẽ chrismatis in vertice, & eucharistiæ perceptionem.

Aug. de baptismo cõtra Donatistas, lib. 4. c. 24. in fin. Et habetur de consecr. dist. 4. c. Cũ pro paruulis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Dion. tradit ritum baptismi quantum ad maximã sui solẽnitatẽ: & ideo non ponit solum ministrum sufficiẽtem, sed excellentem.

Vbi supra, ca. 2. par. 2.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ circa baptismũ, vt ex p̃dictis patet, triplex man' impositio dat̃. Vna in catechismo, vt homo in fide roboretur in seipso. Alia in exorcismo, vt roboretur in pugna aduersus diabolum. Tertia in confirmatione, vt roboretur in confessione fidei contra præsturas mundi,

Epis. 25. ad Bonifaciũ, in fine. Et habetur de consecr. distin. 4. c. Nihil est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ de illis sacẽtalibus, quæ pertinẽt ad solẽnitatem baptismi, quædã fuerunt in primitiua ecclesia, quẽ nunc nõ sunt: & quædã postea superaddita sunt. Vnde in exorcismo aliquid subtractum est, vt patet per ritũ, quem docet Rabanus, s. conuersio ad Occidentalem partẽ, & Orientalẽ: & aliquid additum, s. salis cibatio, & aurium, & naris sputo linitio ad designãdum remotionẽ illorum, quæ præcipue possunt impedire fidei doctrinã, cuius sacrm̃ percipiendũ est. Potest. n. impedirĩ ne recipiat: & contra hoc adaperiuntur aures sputo ad recipiendũ fidem ex auditu per verbũ dei, & nares ad grendũ doctrinã fidei per odorẽ bonũ notitiæ suæ sparsum in conuersatione & doctrina sanctorũ ad similitudinẽ eius, q̃ dãs luto ex sputo facto liniuit oculos cæci nati. Ideo autem oculi non liniuntur, quia visus inuentioni seruit: fides aũt nõ est per inuentionem humanam. Potest etiam impediri diuulgatio fidei in confitentibus, & docẽtibus ipsam, & ideo apponitur in ore sal discretionis, vt omnis sermo fidelium sit sale conditus.

De ecclesi. hierar. cap. 2. par. 3. Amb. lib. 2. de sacramen. cap. 2. Et Raban. vt habetur de consecr. dist. 4. cap. Deinde. Dist. 7. q. 3. art. 3.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ circa baptismum est triplex inunctio. Vna ante baptismum, quæ fit oleo sancto, quod dicitur ad catechumenos: & hoc secundum Dion. & Amb. fit in signum pugnæ contra inimicũ, sicut athletæ inunguntur: vel secundũ Raban, vt nullæ reliquiæ latentis inimici resideant, quia quod emollitum est, facilius abluĩ ab intrinsecis sordibus potest. Secunda fit post baptismũ chrismate in vertice, vt sicut per ablutionem aquæ significatur emũdatio a peccatis, ita per chrisma linitionem in vertice significetur gratia collata in mente ad bene operandum, vt odor boni exempli ad alios diffundatur. Tertia, fit in confirmatione, de qua post dicetur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illa linitio chrismatis non est sacramentum confirmationis, sed datur tantum in signum fidei cut & vestis candida, & candela accensa, vt per vestem candidam significetur nouitas vitæ, & puritas: per chrisma, odor bonæ famæ: per candelam accensam, veritas doctrinæ. Eucharistiæ autem perceptio non ponitur a Dion. quasi sacramentale baptismi, sed quia iam baptizatus est configuratus, admittitur ad sacram mensam: & ita etiam quia omne sacramentum per eucharistiam consummatur, vt Dion. dicit.

De ecclesi. hierar. c. 3. in princip. Eodem lib. ca. 5. par. 1.

ARTICVLVS II.

b Vtrum catechismus baptismum præcedere debeat.

3. par. q. 71. art. 1. To. 4. ca. 2. a fine.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd catechismus baptismum præcedere non debeat. Quia sicut dicit Aug. in lib. de catechizandis rudibus, narratio plana est, cum quilq; primo catechizatur ab eo, quod scriptum est. In principio creauit deus cælum & terram vsq; ad præsentia tempora ecclesiæ: sed hoc non potest fieri nisi longissimo tempore. cum ergo periculosum sit tantum differri baptismum, videtur q̃ non debeat baptismum catechismus præcedere.

¶ 1 Præt. Matth. 7. dicitur. Nolite sanctum dare canibus: sed sanctũ ibi dicit' doctrina sacra, quæ nõ est committẽda immundis, vt Dion. dicit. cum ergo non baptizati sint immundi, videtur q̃ non debeant catechizati non baptizati.

De eccles. hierar. c. 1. in prin.

¶ 3 Præt. Baptism' est spiritualis regeneratio, per quam datur esse spirituale, vt Dion. dicit: sed prius est accipere esse, quàm doctrinam. ergo baptism' debet præcedere catechismum.

Eodem lib. ca. 2. par. 2.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. vlt. Docete omnes gẽtes, baptizantes eos &c. ergo doctrina fidei, quæ ad catechismũ pertinet, debet præcedere baptismum.

¶ 2 Præt. Nullus digne accedit ad baptismum, qui fictus accedit: sed non credens reputatur fictus, secundum Aug. cum ergo fides sit ex auditu, auditus per verbum Christi, vt dicitur Ro. 10. videtur q̃ oporteat prius instrui aliquem per verbum Christi, quàm ad baptismum accedat.

II Ca. 5. par. 1

VLTERIVS. Videtur quòd catechizare nõ sit officium sacerdotis: quia secundum Dionys. in ecclesiast. hierarch. diaconi habent officium super omnes immundos, quia ipsi habent purgatiuam virtutem: sed primus gradus immundorum sunt catechumeni, vt ipse dicit. ergo ad diaconos pertinet eorum instructio.

¶ 2 Præt. Illius videtur esse instruere baptizandum, cuius est ad baptismum eum adducere: hoc autem est anodochi, idest, patrini secundum Dion. & non sacerdotis. ergo & catechizare non erit sacerdotis officium.

De eccles. hier. cap. 4. part. 2. De consec. dist. 4. c. Catechismi.

I SED CONTRA est, quod dicit Nicol. Papa. Catechismi baptizandorum a sacerdotibus vniuscuiusq; ecclesiæ fieri possunt. ergo videtur esse officium sacerdotum.

III

VLTERIVS. Videtur quòd pueri non debeant catechizari. Frustra enim adhibetur instructio ei, qui non est perceptibilis disciplinæ: sed puer non est perceptibilis disciplinæ, quia non habet vsum liberi arbitrij. ergo non debet ei instructio adhiberi.

¶ 1 Præt. In catechismo requiritur confessio fidei, & professio christianæ religionis, vt per Dion. patet: sed hoc per se puer facere non potest, nec aliquis pro puero, quia nullus potest ex voto alterius obligari. ergo videtur quòd non debeant pueri catechizari.

De eccles. hierar. c. 7. part. 2

¶ 3 Præt. Si ipse pro puero confitetur. ergo videtur q̃ ipse patrinus obligetur ad instruendum puerum de his quæ pertinẽt ad fidem christianam: & ita videtur q̃ sit valde periculosum puerum de sacro fonte leuare, cum raro aliquis de pueri instructione curam gerat.

SED CONTRA est, quòd ritus baptismi debet in omnibus similiter obseruari, vt ostendatur vnitas baptismi. si ergo adulti catechizantur, & similiter pueri catechizari debent.

¶ 1 Præt. Ad hoc est generalis ecclesiæ consuetudo.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut in aliis scientiis & doctrinis quædam sunt cõmunia, quibus ignoratis necesse est artem ignorare, quædam autem propria, quæ sine ignorantia illius doctrinæ ignorari possunt: & ita etiam in doctrina fidei, quædam dicuntur quæ sunt fidei communia rudimenta, ad quæ credenda explicite omnes tenentur: sicut est fides trinitatis, & incarnationis, & passionis, & diuini iudicij, & prouidentiæ dei de factis hominum, & talis instructio catechismus dicitur: de aliis autem debet instrui post baptismum temporis processu.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est necessariũ q̃ omnia in particulari addiscat, quæ in tota biblia cõtinẽtur, sed

sed in quadam summa, vt scilicet videat quomodo in quolibet statu mundi deo fuit cura de omnibus.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ dominus loquitur de illis immũdis, qui fidei contrariantur, non de illis, qui ad fidem accedere volunt: vnde sequitur. Ne ipsi conuersi dirumpant vos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis nõ præsupponit aliquã cognitionem, & ideo non potest præexistere aliqua instructio: sed spiritualis regeneratio præsupponit vitam naturalem, & ideo potest præexistere aliqua instructio.

De peccatorum meritis, & remissione, vt habetur de cõsecr. dist. 4. c. Mater. De eccl. hierarc. cap. 2. part. 3.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd triplex est instructio fidei, vna admonitoria, qua quis ad fidem conuertitur, & hæc proprie est sacerdotum, quorum est prædicare, & docere: vnde & Dion. hanc instructionem episcopo attribuit. Alia est instructio disciplinalis, qua quis instruitur qualiter ad baptismum accedere debet, & quid credere debeat, & hæc pertinet ad officium diaconi, & per consequens sacerdotis: quia quicquid est diaconi, est etiã sacerdotis. Tertia, quæ sequitur baptismum, & hæc pertinet ad anadochũ, & ad prælatos ecclesiæ. Prælati enim ecclesiæ habent quasi doctrinã generalem, quæ per officium anadochi specialiter ad hunc, vel illum adaptatur secundum quod ei competit.

Vbi supra, vt citatum 1 sing.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd in primitiua ecclesia quando adulti ad baptismum veniebant, qui magna instructione indigebant, hoc per diaconos exercebatur, sacerdotibus circa maiora occupatis, & ideo Dionys. diaconibus attribuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anadochus non instruit ante baptismum de fide, sed conuertum iam recipit ad instructionem præstantem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quicquid est diaconi, licet etiã sacerdotibus facere: vnde per hoc non remouetur quin catechizare sit officium diaconi.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd catechismus est quasi quædam dispositio ad baptismum. Dispositiones autem debent proportionari illis, ad quæ disponunt: vnde in adultis, in quibus in baptismo requiritur propria fides, & propria voluntas, requiritur etiam quòd ipse per se catechizetur, & per se conficeatur, & christianam religionem profiteatur. In puero autem cuius baptismus operatur tantum ex fide ecclesiæ, & merito Christi, fit instructio mediante alio: vnde eadem quibus instruendus est, proponuntur præsente anadocho, cui committitur in his instruendis, & ipse loco eius confessionem, & professionem facit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis non sit tunc actu perceptibilis disciplinæ, tamen habet huiusmodi perceptibilitatem in radice quantum ad potentiam rationis, quam habet ex natura: & quantum ad habitum fidei, quem recipit in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis puer confiteri non possit per se, vel profiteri, tamen alius vicem eius supplet, non quidem suam propriam fidem confitens, sed fidem pueri, & quantum ad id quod nunc est, vt sit sensus, Credo, idest, sacramentum fidei præsto tum accipere in persona pueri loquens, vt Augustinus exponit: & quantum ad id quod futurum est, vt sit sensus, Credo, idest, quando ad perfectam ætatem veniam, fidei consentiam, vt Dionys. exponit: & hoc quidem cõtineri potest ex proposito solicitudinis circa ipsum adhibendæ, vt alio modo posset esse sensus. Credo, idest, operã dabo ad hoc, quòd credat: & in hoc ipse puer obligatur & anadocus, quia de illis, ad quæ omnes tenentur, non est inconueniens si vnus alium obliget: secus autem est de consilijs, ad quæ non omnes tenentur.

Epis. 23. ad Bonifaciũ, de baptis. paruulorũ. Et habetur de consecr. dist. 4. cap. Quæris. De eccl. hierarc. cap. 7. part. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est ibi magnum periculum quantum ad modernum tempus, quia parentes pueri sunt & christiani, & satis probabiliter potest æstimari, quòd eum in fide nutrient, & etiam ex alijs, quibus conuiuet, fidem addiscet. Secus autẽ erat in primitiua ecclesia, vbi pueri cum infidelibus cõuersabantur, & ideo diligentior cura adhibenda erat ab anadocho, vel patrino. Et similiter etiam nunc si pueri parentes de infidelitate suspecti essent, vel si inter infideles conuersaturus forte puer esset.

A

De catechismo, & exorcismo.

ARTICVLVS III.

c Vtrum exorcismus baptismum præcedere debeat.

B

ILLA autem interrogatio, & responsio fidei fit in catechumeno, cui ad ditur exorcismus. Ante baptismum enim fit catechismus, post catechismum sequitur exorcism', vt ab eo qui iam fide instructus est, aduersaria virtus pellatur. Exorcismus de, græco dicitur in latinum adiuratio. Catechismus, instructio. Catechizare enim est instruere, vt de symbolo, ac rudimentis fidei. Exorcizare est adiurare, vt, Exi ab eo spiritus immundi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd exorcismus in eodẽ non debeat præcedere baptismũ. Exorcismi enim contra energumenos instituti sunt: sed nõ omnes qui accedunt ad baptismum, sunt energumeni. ergo non omnes sunt exorcizandi.

3. par. q. 71. art. 2.

¶ 2 Præt. Prius debet curari causa, quàm curetur effectus: sed peccatum est causa quare in quibusdam diabolus potestatem habeat. si ergo exorcismi sunt ad potestatem diaboli pellẽdam, videtur q̃ prius deberet aliquis per baptismum a peccato mũdari, quàm per exorcismum a potestate diaboli.

¶ 3 Præt. Ad idem superfluũ est diuersa remedia ordinari: sed ad potestates dæmonis arcendas sufficit aqua benedicta. ergo non oportet ad hoc alios exorcismos esse.

C

SED CONTRA est, quod Cælestin' Papa dicit. Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, nõ solũ ut vitæ prius adeant, quàm exorcismis, & exsufflationibus clericorum immundus spiritus ab eis abiciatur.

De consec. dist. 4. c. Siue paruuli.

¶ 1 Præt. Alia quæ sanctificantur, prius exorcizantur, sicut patet in aqua benedicta, & in sale quod apponitur. cum ergo in baptismo homo cõsecretur, videtur q̃ prius debeat exorcizari.

II

VLTERIVS. Videtur quòd exorcismus non habeat aliquem effectum, sed sit ad signandum tantum. Nihil enim plus exigitur ad sacramentum nouæ legis, nisi quòd significet, & efficiat quod significat. si ergo ea quæ sunt in exorcismo non solum significant, sed etiam efficiunt, tunc per se sacramenta sunt, & non sacramentalia.

¶ 2 Præt. Sicut exorcismus præcedit baptismum, ita & quædã alia sacramentalia consequuntur ipsum, sicut prius dictũ est: sed illa consequentia sunt tũ ad signandũ. ergo & exorcism'.

D

¶ 3 Præt. Si aliquis exorcizatus puer ante baptismum moriatur, constat q̃ hoc eum a dæmone non liberat. ergo ad minus in anima eius exorcismus nullum effectum habuit.

¶ 4 Præt. Sicut dicit Cyprian'. Scias nequitiã diaboli permanere vsque ad aquam salutarem posse, in baptismo autem omnem nequitiam amittere: sed aliquando etiam post baptismũ exorcismus fit in illis, quibus in articulo necessitatis exorcismus omissus fuerit, si periculum euadat. ergo non liberat a potestate dæmonis, & nullum alium effectum habere videtur.

In sermo. de ablutione pedum.

SED CONTRA. Gregor super Ezech. Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus imponit credẽtibus, & habitare ma lignos spiritus in eorum mente contradicit, quid aliud facit, nisi quia dæmones eiicit ergo habet aliquem effectum.

Homil. 29. Et habetur de consecr. dist. 4. c. Sacerdotes.

SED CONTRA. Exorcismi Salomonis habebant aliquem effectũ ad pellendos dæmones. ergo multo fortius exorcismi ecclesiæ.

III

E

VLTERIVS. Videtur quòd exorcizare sit officium eorum, qui in sacris ordinibus constituuntur. Quia operari in immundis, secundum Dionys. ad diaconos pertinet: sed inter immundos, secũdum Dion. locum tenent energumeni, cum ergo exorcizatio sit ad eos, sicut catechizatio ad catechumenos, videtur q̃ sit eorum qui sunt in sacris ordinibus.

Vbi supra, vt 4. par.

¶ 2 Præt. Catechismus præcedit exorcismum: sed in artibus operatiuis ita est, quòd operatio principalioris artis semper sequitur, sicut patet de arte quæ fecat ligna, & quæ compaginat nauem. cũ ergo catechismus per diaconos, vel sacerdotes fiat, videtur quòd exorcismus non possit fieri per illos, qui sunt in minoribus ordinibus.

¶ 3 Præt. Ad hoc est consuetudo ecclesiæ, quia exorcizatio solum per sacerdotes fit, quod etiam ex authoritate Gregor. inducta patet.

Vbi supra, art. 4. De eccl. hierarc. cap. 5. part. 3. De eccl. hierarc. cap. 6. part. 1.

SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi supra, quæstiũ. 2. arg. 1. in op posit. falsi.

SED CONTRA est, quod infra dist. 24. dicit magister, ꝙ ad exorcismos pertinet exorcismos memoriter tenere, manus super energumenos imponere. ergo cum exorcista non sit sacer ordo, videtur ꝙ ille qui est in minoribus ordinibus constitutus, possit exorcizare ex officio.

RESPON. Dicẽdum ad primam quæstionem, quòd propter peccatum hominis diabolus potestatem accepit in homine, & in omnia quæ ī vsum hominis veniũt in ipsius nocumentũ. Et ideo quia nulla conuentio est Christi ad belial, ideo quandocumque aliquid sanctificandũ est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum a potestate diaboli, qua illud nocumentũ hominis assumere poterat, deo consecretur: & hoc patet in benedictione aquæ, in consecratione temph, & in omnibus huiusmodi. Vnde cum propria sanctificatio, qua homo deo consecratur, fit in baptismo, oportet ꝙ etiam homo prius exorcizetur quàm baptizetur, multo fortiori ratione, quàm alia res: quia in ipso homine est causa, quare diabolus potestatem accepit in homine, & in alia quæ sunt propter hominẽ, scilicet peccatum originale, vel actuale: & hæc signant ea quæ in exorcismo dicuntur, vt cum dicitur, Recede ab eo satana, & huiusmodi: & similiter ea quæ ibi fiunt, quia ipsa exsufflatio signat dæmonis expulsionem. Benedictio autem cum manus impositione præcludit expulso viam, ne redire possit. Sal autẽ in os missum, & narium & aurium sputo linitio signat remotionem impedimenti ipsius dæmonis respectu fidei docendæ, vel addiscẽdę, vt dictum est: sed olei inunctio signat expeditionem hominis in pugna, quã aduersus diabolum suscipit, a cuius potestate exemptus est.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ energumeni dicuntur interius laborãtes, ab en, quod est, in, & ergon, quod est, labor. Et quàmuis non omnes baptizandi sint energumeni, nec interius laborantes a diabolo vexati corporaliter, tamen interius laborant, vel infirmantur propter infectionem tumitus diabolo in eis potestatem habente.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quando effectus confirmat causam, tunc prius laborandum est ad curandum effectũ, vt sic expeditius procedatur ad curationem causæ. Potestas autẽ dæmonis, quæ ex peccato consequitur, & tenet & seruat hominẽ in malitia, & in peccato: & ideo prius euacuanda est potestas dæmonis, vel debilitanda, quod in exorcismo fit, ne curationẽ causæ, idest, peccati in baptismo factam impedire possit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ diabolus impugnat nos & ab exteriori, & ab interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cõtra impugnationẽ diaboli, quæ est ab exteriori: sed exorcismus contra impugnationẽ, quæ est ab interiori. Vnde & illi, cõtra quos datur, dicuntur energumeni, idest, interius laborantes.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ ea quæ in exorcismo aguntur, sunt tantum signa eorum, quæ postea in baptismo complentur, in quo potestas dæmonis totaliter euacuatur, vt Cyprianus dicit in authoritate inducta. Sed hoc est contra authoritatem Greg. inductam, & contra ea quę in exorcizando dicuntur, quæ frustra dicerentur, nisi aliquem effectũ haberent, præcipue cũ per modum imperij, & non solum per modum orationis dicantur in hoc quod dicitur. Ergo maledicte diabole exi ab eo &c. Et ideo dicendũ secundũ alios, quòd non tantum signant, sed etiã efficiunt aliquid non tantũ in corpore, sed etiã in anima: quia in vtroq; est infectio fomitis. Effectus autẽ iste est debilitatio potestatis dæmonis, ne tantũ possit in homine sicut ante, ne baptismũ, & alia bona in ipso impediat, sed potestas prædicta totaliter in baptismo auferatur: sicut etiã Pharao prius flagellatus est populo nondũ de Aegypto egresso, & postea totaliter in mari rubro, quod est figura baptismi, submersus.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sacramenta nouæ legis habent effectum in conferendo gratiam, qua perfecte morbo subuenitur, contra quẽ sacramentum ordinatur: sed sacramentalia habent effectum in remouendo cõtrarias dispositiones, vel impedimenta gratiæ, & ideo secundum diuersa impedimenta multiplicantur, nec in eis gratia conferitur.

Vbi supra, arg. 1. in op posit. falsi, q. 4.

Exod. ca. 7. & deiceps.

F ¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ non est simile de sacrãlibus quæ sequũtur, & quæ præcedunt: quia ex quo baptismus plene effectũ suum habet, non oportet ꝙ impedientia baptismum tollantur: quia iam impediri non põt, tñ non est remotũ quin vnctio chrismatis post baptismũ in vertice facta, aliquẽ effectum ad gratiã conferendam, vel conferuandam habeat.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝙ Præpositinus dixit, ꝙ exorcizatus ante baptismum decedens, minores tenebras patietur: sed hoc nihil est, quia tenebrę illę in sola carentia diuinæ visionis consistũt, cũ non habeãt aliã pœnam sensibilem, & hoc in oĩbus æqualiter erit. Et iõ dicẽdũ aliter, ꝙ nõ habet effectũ in collatione gratiæ, sed solũ ī debilitatione potestatis dęmonis, & ideo hoc valet et tñ ī vita.

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ ad hoc ꝙ vniformitas baptismi obseruetur, oportet ꝙ exorcismus si prætermissus fuit, post baptismũ suppleatur, & tunc tantum signat, vel forte additur etiã aliqua cohibitio ab impugnatione diaboli, nec hoc est inconueniens, cum etiam per aquã benedictam, qua post baptismũ aspergimur, aliqua potestas dæmonis reprimatur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ exorcizare ad exorcistas pertinet ex proprio officio ordinis, nihilominus tñ est & superiorum ordinum: tamen propter ostendendã vnitatem baptismi, consuetum est in ecclesia, vt totum quod ad baptismum pertinet, expleatur ab vno, scilicet a sacerdote: & præcipue nunc, quando non venit magna multitudo simul ad baptismum, & sunt multi sacerdotes. In primitiua autem ecclesia quandoque magna turba simul ad baptismum accedebat, & erant pauci sacerdotes: vnde huiusmodi sacramentalia reliquebantur in minoribus ordinibus constitutis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Dion. sub ministris cõprehendit omnes ordines inferiores: & ideo ministris, qui dicũtur, attribuit omnia quæ sunt inferiorum ordinum: quia forte in primitiua ecclesia nondum erant illi ordines ita distincti propter paucitatem ministrorum.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ sicut exorcismus primo pertinet ad exorcistã, ita etiã primus d ordo, qui habet actũ in catechizando, est ordo lectorum, quàmuis hoc postea per superiores
I ordines compleatur: & ideo sicut catechismus præcedit exorcismum, ita ordo lectoris præcedit ordinẽ exorcistæ.

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ completa potestas in exorcizando competit sacerdoti: & ideo quando non est magna necessitas ipse secundũ consuetudinem ecclesiæ exorcismi actũ exequitur, & secundũ hanc cõsuetudinẽ loquitur authoritas Grego.

De eccles. hierar. cap. 5. par. 3.

D. 30. 807.

Vbi supra, arg. 1. in op posit. falsi.

EXPOSITIO TEXTVS.

HIC *etiam sciendum est, quòd licet ter immergatur &c.* De trina immersione, supra dist. 3. dictum est. *Accelerantes est ipsa rationis.* Quia Aug. super hoc ambigue loquitur, ideo diuersimode quidam de hoc senserunt. Dixerunt n. quidam, ꝙ Ioannis exultatio non fuit aliquis motus corporalis, sed miraculosus quasi gaudentis, vt matri innotesceret matris Saluatoris aduentus. Alij autem dicunt aliter, & melius, ꝙ ad illud momentum datus est ei vsus
K rationis, & non est inconueniens, si postea sit subtractus, sicut & gratia raptus ad momentum datur: secus autem est de gratia gratum faciente, quæ non subtrahitur sine culpa. *Non erro rem inducens &c.* quia si errorem vellet inducere intendens mutare formam ecclesiæ, hoc ipso non intenderet facere quod ecclesia facit, & ideo non baptizaret. De corruptione autem formæ supra dist. 2. dictum est. *Diuinum iudicium per alicuius reuelationis &c.* Videtur ꝙ male dicat, quia diuinum iudicium nõ est hoc modo requirendum, nisi in dubiis. Certum autem videtur, ꝙ si ludo fecit, intentio defuit, & verus baptismus non fuit. Et dicendum, ꝙ ludus aliquando excludit intentionẽ, & aliquando non. Cum n. ludo fieri dicantur, quæ præter intentionem alicuius vtilitatis fiunt, ad solam delectationẽ ludus baptizantium potest excludere intentionem respectu vtriusq; effectus ablutionis, s. sacri collationis, & rei sacramenti, & tũc non intendit facere quod facit ecclesia in collatione sacramenti, & ita talis ludus euacuat intentionẽ, quæ requiritur in sacro, vel

In lite. magistri, & q. 1. ar. 4. q. 2. & 3. In epist. ad Dardan. in medio.

In lite. magistri, & q. 1. ar. 2. q. 2. ad 6.

vel potest excludere tñ secundum vtilitatem, vt. s. velit de hoc A ludũ sũũ facere ex eo ꝙ baptismi sacramentum conferat, non propter sanctificationem baptizandi hoc faciens, & tunc manet intentio quæ sufficit ad baptismũ. Et propter hoc dubium dixit Aug. Implorãdum est diuinum iudicium: & ideo dicitur ꝙ puer Atanasius loquendo simulãs se episcopũ baptizauit quosdam, & iudicatũ est ab Alexã. episcopo vt nõ rebaptizarent, qa inuẽtum est quòd ipse intentionẽ baptizãdi habuit, qd etiam patet ex hoc, quòd non baptizabat nisi catechumenos.

¶ *Cui additur exorcismus &c.* Videtur ꝙ exorcismus debeat p̃cedere catechismum, quia prius remouendum est malum, q̃ B perficiatur aliquis in bono: & dicendum, ꝙ verũ est, si vtrũq; in eodem genere accipiatur. Sed catechism' ordinat ad bonũ nõ efficiendo aliquid, sed solũ instruendo: exorcismus autem remouet malum in operãdo, & instructio in talibus debet operationem præcedere, vt sciat homo quid in eo fieri debeat.

DIVISIO TEXTVS.

ROstquam magister determinauit de sacro intrantiũ, s. de baptismo, hic intendit determinare de sacris quæ pertinent ad progredientes in via dei, & diuiditur in partes duas. In prima determinat de sacris quibus progredientes in bono perficiuntur. In secunda de sacramento quo a malo subleuãtur, quos cadere accidit, s. de pœnitentia dist. 14. ibi *Post hoc de pœnitentia agendum &c.* Prima in C duas. In prima, determinat de sacramento cõfirmationis, qua aliquis in seipso perficitur ad modum quo forma perficit. In secunda de eucharistia, qua aliquis perficitur per coniunctionẽ ad finem. 8. dist. ibi. *Post sacramentum baptismi &c.* Prima in duas. In prima, tangit ea quæ sunt intra essentiam sacri, s. materiam & formam. In secunda, ea quæ sunt extra essentiam ipsius, ibi. *Quod sacramentum ab aliis &c.* Et circa hoc tria facit. Primo, determinat ministrum huius sacramenti. Secundo, effectum, ibi. *Virtus autem huius sacramenti &c.* Tertio, ritum, ibi. *Hoc sacramentum tantum a trinis &c.* Circa primum duo facit. Primo, determinat veritatem. Secundo, remouet quandam obiectionem, ibi. *Melchiades &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De ipso sacramento confirmationis.
¶ Secunda, De effectu eius.
¶ Tertia, De celebratione eius.

Circa primum quæruntur tria.

II

¶ Primo, Vtrum confirmatio sit sacramentum per se.
¶ Secundo, De materia eius.
¶ Tertio, De forma.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum confirmatio sit sacramentum.

3. par. q. 72. art. 2.

De eccles. hierar. c. 4. in fine par. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ confirmatio non sit sacramentũ. Omne n. sacrm efficaciam habet ab institutione diuina: sed confirmatio non legitur a domino instituta, ergo non est sacrm. E

¶ 2 Præt. Illud cuius est vsus in omnibus, vel pluribus sacramentis, non videtur esse sacramentũ per se: sed sicut dicit Dio. vsus sacri vnguenti, s. chrismatis est in alijs sacris pluribus, sicut patet in baptismo in quo infunditur chrisma in aqua baptismi, & baptizatus in vertice chrismate iniungit: & similiter pontifices chrismatis i nunctione consecrantur, & altare etiam in quo eucharistia consecranda est, chrismate linitur, & calix similiter. ergo confirmatio quæ dicitur chrismatio, non est aliqd speciale sacramentum, sed magis sacramentale.

¶ 3 Præt. Sacra nouę legis in veteri præfigurata fuerunt: sed nulla figura confirmationis in lege veteri legitur præcessisse. ergo confirmatio non est sacramentum.

SED CONTRA est, quod Melchiades in lra dicit. Scitote vtiq; magnum esse sacrm, s. confirmationẽ, &, baptismum.

¶ 2 Præt. Hoc patet per diffinitionẽ sacri, quæ competit cõfirmationi, quæ habet significationem gratiæ in linitione olei, & habet efficaciam, vt in litera dicitur, in collatione gratiæ ad plenitudinem sanctitatis. ergo est sacramentum.

VLTERIVS. Videt' ꝙ sit sacrm necessitatis: quia vt Rabanus in lra dicit. Oẽs fideles debent post baptismum p episcopos accipere spiritumsanctũ, vt pleni christiani inueniant: sed hoc ẽ de necessitate salutis, vt aliquis sit plenus christianus. ergo sacramentũ cõfirmationis est sacramentum necessitatis. III Vbi supra.

DISTINCTIO VII.

A

De confirmatione.

NVnc de sacramento confirmationis addẽdum est, de cuius virtute quæri solet.

¶ 1 Præt. Sacramentũ confirmationis contra morbũ peccati ordinat: sed hoc est de necessitate salutis, vt quis a morbo peccati liberet. ergo confirmatio est sacramentum necessitatis.

¶ 2 Præt. Sicut ad iustitiam exigitur recessus a malo, ita & accessus ad bonũ: sed baptismus operatur ad recessum a malo, quod ipsum ablutionis nomẽ ostendit: confirmatio aũt ad accessum ad bonũ, quod etiã ex nomine patet. ergo sicut baptismus est de necessitate sanctificationis, ita & confirmatio.

SED CONTRA. Sine eo quod ẽ de necessitate salutis, nõ est salus: sed pueri baptizati saluantur si ante confirmationem moriantur. ergo non est sacramentum necessitatis.

¶ 2 Præt. Gratia & virtus sufficiunt ad salutem: sed in baptismo conferitur gra & plenitudo virtutũ. ergo baptismus sufficit ad salutẽ, & ita confirmatio non est sacramentum necessitatis.

VLTERIVS. Videtur ꝙ baptismus sit nobilius sacrm q̃ cõfirmatio quia essentialia rei accidentalibus digniora sunt, sicut substantia accidente: sed baptismus essentialiter se habet ad salutem, cum sit sacramentum necessitatis, confirmatio aũt accidentaliter, cum non sit necessitatis sacramentum. ergo baptismus est nobilius sacramentum confirmatione. II Vbi supra.

¶ 2 Præt. Effectus proportionatur suæ causæ: sed baptismus habet maiorem efficaciam in efficiendo, quia delet omnem culpã & pœnam, quod nõ facit confirmatio. ergo ẽ nobili' sacrm.

SED CONTRA. Ad nobiliorem actionem ordinatur nobilius ministerium: sed confirmatio datur a nobiliori ministro quàm baptismus. ergo confirmatio est nobilius sacramentum baptismo.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ actiones quæ sunt ordinatæ ad aliquos effectus proprios & determinatos, recipiunt distinctionem secundum proportionem ad suos effectus: vnde si ad duos effectus distinctos ordinentur, erunt D duæ diuersæ actiones. Si autem ordinentur ad vnum effectũ ita ꝙ vna disponat, vel impedimentum remouet, & alia perficiat, & alia ornet perfectum, totum computatur pro vna integra actione, sicut patet in operibus artificum. Vnde cum sacramenta sint quædam actiones hierarchicę secundum Dio. ordinatæ ad aliquos effectus salutis, quando plures actiones sacramentales ordinantur ad vnum effectum, vna vt perficiens, alia, vt disponens, vel impedimentum remouens, vel aliquo modo ornans, tunc in illa quæ efficit effectum principalem consistit essentialiter ratio sacramenti. Aliæ aũt non dicuntur per se sacramenta, sed sacramentalia quædam quasi sacris adiuncta: sicut patet ex his quę dicta sunt circa baptismum in exorcismo, & catechismo, & alijs hmõi concurrere. Quãdo aũt sunt plures actiones ordinatæ ad effectus omnino distinctos, tunc sunt diuersa sacra: & ideo cũ cõfirmatio habeat per se effectũ distinctum ab effectu baptismi, vt patebit, non est sacramentale baptismi, sed potius per se est principale sacramentum. De eccl. hierar. cap. 5. par. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa institutionẽ huius sacri est triplex opinio. Vna n. dicit ꝙ hoc sacramentũ non fuit institutum nec a Christo, nec ab apostolis, sed postea processu temporis in quodam concilio: & dicunt ꝙ dominus rem sacri huius sine sacro conferebat manus imponendo: fili & apostoli, eo ꝙ ipsi confirmati fuerunt immediate a spiritu sctõ. Et hoc vr valde absurdũ, quia ẽm hoc ecclia tota die possent noua sacra instituere, quod falsum est, cum ipsi non sint latores legis, sed ministri, & fundamẽtũ cuiuslibet legis in sacris consistit: & ꝓterea in litera dr de tpe apostolorum, Non ab alijs q̃ ab apostolis fuit peractũ. Ideo alij dicunt, ꝙ non fuit a Christo, sed ab apostolis institutum hoc sacramentum. Sed hoc etiã nõ cõperit, quia ipsi apostoli quis erãt bases ecclesiæ, tamen nõ fuerunt legislatores: vñ ad eos nõ pertinebat sacra instituere. Et ideo ꝓbabilior vr aliorũ opinio, qui dicunt hoc sacrm sicut & oĩa alia, a Chro fuisse instituta, qd patet ex hoc ꝙ ipse etiam dominus manus pueris imponebat, vt patet Matth. 19. Nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

obstat q̃ in euangelio, vel in actibus apostolorum non fit mẽtio de materia, vel forma huius sacramenti: quia formæ sacramentales, & alia quæ in sacris exiguntur, occultanda erant in primitiua ecclesia propter irrisiones gentilium, vt Dion. dicit: vnde etiã in fine ec. hier. excusat se a determinatione formarum sacrariũ. Secᵒ aũt ē de baptismo, qd erat sacrm necessitatis, & statim cuilibet offerebat in principio.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quãuis materia confirmationis .s. chrismate vtantur ecclesiæ ministri in diuersis sacramentis, tamen hoc sacrm non consistit tm in materia, sed in forma verborum & actu, sicut & sacramentum baptismi, & hoc non vtuntur in alijs sacramentis, & ideo est per se sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ hoc sacramẽtum est ad perfectionem gratiæ. Et quia status legis erat status imperfectionis, eo q̃ nihil ad perfectum adduxit lex, ideo hoc sacrm non habuit aliquid sibi respondens in veteri lege: quamuis aliquo modo sit figuratum in vnctione d pontificũ, qua significatur vnctio Christi, a quo hæc vnctio deriuatur.

Hebr. 7.

D.381.

Ad secundam quæstionem dicendum, q̃ est triplex necessitas. Vna est necessitas absoluta, sicut necessarium est deum esse, vel triangulũ habere tres angulos. Alia est necessitas ex causa efficiente, quæ dicitur necessitas coactionis. Tertia est necessitas ex suppositione finis: & est duplex, quia vno mõdo dicitur necessarium sine quo aliquis non potest conseruari in esse, sicut nutrimentũ animali. Alio modo sine quo non potest haberi quod pertinet ad bene esse, sicut equus dr̃ necessarius ambulare volenti, & medicina ad hoc q̃ homo sane viuat. Primis autem duobus modis non dicitur aliquod sacramentum esse necessitatis, sed tertia necessitate, quædam quidem quantũ ad primum modum, illa .s. sine quibus non potest homo in spirituali vita viuere, sicut & baptismus, & pœnitẽtia: quædam autem sine quibus non potest cõsequi aliquem effectũ, qui est, ad bene esse spiritualis vitæ: & hoc modo confirmatio, & omnia alia sunt necessaria, verũtn concẽptus cuiuslibet sacri est pieiosus: obiectiones aũt procedũt de primo mõdo tertię necessitatis.

¶ Et ideo dicẽdum ad primũ, q̃ est plenitudo christianæ gratiæ sufficiens ad salutem, & hæc datur in baptismo: & est plenitudo copiæ gratiæ ad fortiter resistendum contra præsturas mundi, & hæc datur in confirmatione, & sine hac potest esse salus.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ morbus peccati dupliciter expellitur. Vno modo quo ad culpã originalẽ in baptismo, & actualem in pœnitentia, & hæc expulsio sufficit ad salutem. Alio mõdo, quo ad pœnam inclinantem ad culpã, & sic expellitur in confirmatione, & in alijs sacris: & hæc nõ est de necessitate salutis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in baptismo datur grã quæ a pctõ mundat, & ad bene operandũ perficit quãtum ad sufficientiã salutis: sed in confirmatione additur amplius munus gratiæ, quod non est de necessitate salutis.

Ad tertiam quæstionem dicendum, q̃ quinque modis vnum sacrm dicitur esse dignius alio. Vno modo, quo ad rẽ sacramenti, siue effectum eius: & sic baptismus qui delet omnẽ culpam, & aufert omnem pœnam est maximum sacrorum. Alio modo, quãtum ad id quod conuenit in sacro, & sic eucharistia est nobilissimũ, in qua cõtinetur ipse Christus. Tertio, quãtum ad gradũ dignitatis in quo cõstituit, & sic ordo est dignissimũ sacramentum. Quarto, quãtum ad ministrum, & sic confirmatio & etiam ordo sunt dignissima, quia non nisi per episcopum ministrantur. Quinto, quantum ad signatum, & non contentum, & sic matrimonium est dignissimum, quia signat coniunctionem duarum naturarum in persona Christi: Si tamen has dignitates adinuicem comparemus, inueniitur illa dignitas potiorima, quam sacramentum habet ex contento, quia est essentialior: & ideo sacramentum eucharistiæ est simpliciter dignissimum, & ad ipsum quodammodo alia sacramenta ordinantur. Dignitas aũt quæ est in efficiendo, præualet ei quæ est in significando: & illa quæ est in efficiẽdo respectu boni, simpliciter loquendo, præualet et quæ est in amotione mali: & ideo simpliciter loquẽdo, post eucharistiã nobilius sacrm ē ordo, p̃ed hõ ē in gra, & in gradu dignitatis ponit: & post hoc cõfirmatio, p quã perfectio gratiæ cõferit: & post baptismus, per quẽ fit plena remissio culpæ & pœnę: & post matrimoniũ, qd habet maximã significationem. Pœnitentia aũt & extrema vnctio ponunt inter baptismum & matrimoniũ, quia ordinantur directe ad remo-

F tionem maliq̃uãis in hoc pœnitentia habeat minorem efficaciam q̃ baptismus, quia ordinatur contra culpã actualem tantum, & nõ delet totaliter pœnam: & adhuc minorem extrema vnctio, quæ contra reliquias peccati ordinatur.

Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis confirmatio se habeat quasi accidentaliter ad vitã spiritualem simpliciter acceptam, tm ad vitam spiritualem secundũ sui p̃fectam differẽtiam non habet se accidẽtaliter, sed essentialiter: & id o nõ oportet q̃ sit minoris dignitatis q̃ baptismus. Sicut etiã rationale est differentia nobilior q̃ sensibile, quamuis animali inquantum animal accidat esse rationale, cui inquantum huiusmodi per se conuenit esse sensibile.

aliter p̃sumptũ fuerit, irritum hr̃ & uacuũ, nec inter ecclesiastica reputabit sacra: licet aũt presbyteris baptizatos tãgere in pectore, sed non chrismate signare in frõte. Virtᵗ aũt huius sacri ē Bᵗ donatio Spiritussancti ad robur, qui in baptismo datur ad remissionem. Vnde Rabanus. A summo sacerdote per impositionẽ

G

De institutione eius corũ lib. 1. cap. 30. & habet de eis sic dist. 3. Nouissime. De consec. dist. 5. c. 1.

¶ Vel dicendum, vt quidam dicunt, q̃ confirmatio præsupponit baptismũ: vnde dupliciter possunt cõparari. Vno modo, vt accipiatur confirmatio cum præsuppositione baptismi, & sic confirmatio simpliciter est nobilior: sicut etiam esse substantiale perfectum per accidentalia simpliciter, nobilius est q̃ esse substantiale simpliciter. Alio modo, cum præ ifione baptismi, & sic quodãmodo baptismus est nobilior quantum ad maiorẽ efficaciam in remouendo malum.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ baptismᵗ nõ habet maiorem efficaciã simpliciter, sed solum in remotione mali, vt dictum est.

Articvlvs II.

H

Vtrum sacramentum confirmationis habeat materiam.

Ad secvndvm sic procedit. Videtur q̃ sacrm istud materiã nõ habeat. Sacra.n. habent efficaciam ex diuina institutione: sed materia huius sacramenti non legitur a domino instituta. ergo non habet determinatam materiam.

¶ 2 Præt. Confirmatio datur ad plenitudinem sancti spiritus percipiendam: sed super apostolos in die Pentecostes descendit spiritussancti plenitudo absque omni materia. ergo hoc sacramentum materia non indiget.

¶ 3 Præt. Apostoli formã nobis ecclesiasti i titus tradiderunt: sed ipsi confirmabant manus imponendo sine aliqua materia, vt legitur in Act. Apostolorũ. ergo hoc sacrm materiã nõ habet.

Sed contra est, quia secundũ Hug de S. Vict. sacrm est materiale elemẽtũ. ergo debet omne sacrm habere materiã.

¶ 2 Præt. Si omittat aliqd qd nõ sit de substãtia sacri, nõ ipediturpceptio sacri: sed si omitteret episcopᵒ chrismatis limitionẽ non conferret sacrm. ergo materia est de essentia huius sacri.

Veterivs. Videtur q̃ chrisma non sit materia cõpetẽs. In sacramentis .n. vniformitas obseruari debet: sed in baptismo est materia simplex elementũ, scilicet aqua. ergo etiam in confirmatione aliquod elementũ deberet esse materia.

¶ 2 Præt. Virtᵗ agẽtis ꝓportionat agẽti: sed virtᵗ agẽs in sacris ē simplex. ergo & materia dẽt ē simplex, & ita ma cõfirmationis nõ debet ē cõmista ex duobᵒ liquoribᵒ. Scil. oleo, & balsamo.

¶ 3 Præt. Materia sacri debet esse oibus cõis, q̃ a oibus sacramenta ꝓponuntur in salutẽ: sed oleũ oliuæ & balsamũ nõ est apud oes. ergo non sunt conueniens materia alicuius sacri.

¶ 4 Præt. Ex alijs etiã rebᵒ fit oleũ q̃ ex oliua, sicut ex nucibᵒ, & papauere. ergo vr̃ q̃ etiam ex tali oleo posset fieri chrisma.

¶ 5 Præt. Sacrm cõfirmationis est ad c roboraudũ hominẽ i pugna spũali: sed vinũ facit hoies bonæ spei sm Philosophũ, quod ad fortitudinẽ pugnę exigitur: & similiter panis cor hominis confirmat, vt dicitur in psal. ergo panis & vinum esset huius sacramenti cõuenientior materia q̃ oleũ & balsamᵒ.

K

¶ 6 Præt. Materia sacri debet habere significationẽ & respectu effectus, & respectu alicuius qd in Chro præcessit, a quo sacra ꝓfluxerũt: sed p hmõi liquores nihil significatur in Chro pcedẽs. ergo hmõi liquores nõ sunt cõuenientes materia hmᵒ sacri.

Veterivs. Videtur q̃ nõ exigatur materia prius sanctificata. Confirmatio .n. vt in litera dicitur, non est maioris virtutis q̃ baptismus: sed in baptismo non requiritur materia prius sanctificata. ergo nec in confirmatione.

¶ 2 Præt. Sedm Aug. Accedit verbũ ad elementũ, & fit sacrm, si ergo oporteret q̃ materia aliqbᵒ verbis priᵒ sctificaret, tunc etiã ipsum chrisma p se est quddã sacrm, & nõ sacri materia.

¶ 3 Præt. Sctificatio nõ est iterãda circa idẽ: sed per formã sacri sctificat materia, vt patet in baptismo, cuius ma eria est aqua verbo

1. part. q. 1. ar. 1.

Act. 2.

Act. 8. Lib. 1. de sacris part. 9. cap. 3.

II 1. part. vbi supra.

4. Ethicorũ. 10. Ta quãdo bleme. sect. 3. Pfal. 103.

verbo vitæ sanctificata, quod verbum supra dist. 3. dixit magister esse formam baptismi. ergo non debet ante prolationem formæ sacramentalis, aliqua sanctificatio circa materiam cõfirmationis adhiberi.

Sed contra est communis vsus ecclesiæ, & etiam determinatio Dion. q̃ ponit ritum consecrationis chrismatis.

De eccles. hierar. cap. 4. par. 3.

Respon. Dicendum ad primã quæstionem, q̃ materia sacramenti dicitur illa res visibilis, sub cuius tegumento diuina virtus secretius operatur salutem: & ideo ad hoc necessaria est materia sacramentis, vt ad effectum, ad quẽ virtus humana nullatenus attingit neque operando, neque cooperãdo, diuina virtus in re visibili operans perducat. Et ideo in pœnitentia, & in matrimonio, cuius effectus aliquo modo dependet ex operatione humana .s. dolore de peccatis, & consensu etiam in copulam coniugalem, nõ requiritur talis materia. In baptismo autem, cuius effectus totaliter est ab extrinseco nil cooperante interius baptizante, neque eo qui baptizatur, nisi ad remouendum impedimentum, requiritur materia sensibilis. Cum ergo effectus confirmationis, qui est plenitudo spiritussancti, sit omnino ab extrinseco, non per aliquam operationem humanam, non est dubium q̃ in sacramento cõfirmationis materia exigatur.

manus paraclitus tradit baptizato, ut roboretur p Spiritumsanctũ ad prędicandũ alijs illud quod ipse in baptismo consecutus est. Item. Oẽs fideles per manus impositionẽ episcoporum post baptismum accipere debent Spiritumsanctum, ut plenitudinem christiani inueniantur.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ ad hoc nihil facit vircᵗ sacramenti, sed determinatio ministri, vt dictum est.

¶ Vel dicendum, q̃ baptismus est sacramentum necessitatis, & ideo materiam communissimã habet, & propter hoc sanctificatione non indiget.

¶ Ad secundũ dicẽdum, q̃ quidam dicunt ipsum chrisma esse sacramentũ: sed hoc fallum apparet in hoc, q̃ vsus chrismatis in plurimis est q̃ sacramentum confirmationis, sicut patet in baptizato, qui chrismate in frõte limitur: & de pontifice, cuius caput chrismate tangitur. Et ideo dicendum, q̃ sacrm cõfirmationis non est ipsum chrisma, sed limitio chrismatis sub forma præscripta verborũ. Illa autem benedictio vocalis chrismatis non est forma sacramenti, sed magis est quædã benedictio sacramẽtalis, sicut benedictio aquę, vel altaris.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ si ut instrumentũ virtutẽ instrumẽtalẽ acquirit dupliciter. Lq̃n accipit formam instrumenti, & q̃n mouetur a principali agente ad effectum: ita etiam materia sacramenti duplicẽ sanctificatiõẽ indiget, vna qua instituitur materia propria sacri, & ad hoc est sanctificatio materiæ: alia q̃ q̃n applicat ad effectũ quæ fit p formã sacri. Et ideo nõ fit iniuria sanctificationi, si duplex sanctificatio in talibus adhibeatur.

Lib. 2. de sacramentis par. 1. ca. 1.

De eccles. hierar. cap. 4. par. 3.

Articvlvs III.

c *Vtrum sacramentum confirmationis habeat formam.*

Ad tertivm sic procedit. Videt q̃ sacrm confirmationis nõ habeat formã. Sacramẽta .n. a Chro descendẽrũt: sed Chrs non legit aliqua forma vsus manus imponens. ergo cum illa manus impositio confirmationẽ designet, videtur q̃ confirmationis sacramentum non habeat aliquam formam.

Vbi supra art. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act. 8.

¶ 2 Pręt. Apostoli etiam leguntur per manus impositionē spiritum sanctū dedisse: sed illa manus impositio, vt sancti dicūt, fuit confirmatio illorū, quibus manus imponebant. ergo cum non legatur eos sub aliqua forma verborum manus imposuisse, sicut leguntur in nomine Christi baptizasse, videtur quòd hoc sacramētū nō habeat formam.

Act. 2. 8. & 10.

¶ 3 Præt. Sacramēta quæ habent formam, sub eisdē verbis apud omnes pficiuntur: sed sacramentum confirmationis non perficit eisdem verbis apud omnes. Dicun t.n. quidam. Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in noīe pātris &c. Quidam autem dicunt, chrismate sanctificationis. ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

Melchiades.

SCito te utrumque esse magnum sacramentum, sed vnum maiori veneratione tenendum, sicut a maioribus datur, & in digniori parte corporis fit, scilicet in fronte: vel forte quia maius augmentum virtutum præstat, licet baptismus plus ad remissionem valeat. Quod uitio, ꝓ in ipsis verbis est aliqua virtus, quod quidam negant.

SED CONTRA est, quod magister dixit in 1. dist. ꝓ duo sunt in quibus sacramenta consistunt, verbū, & res: verba autem ad formam pertinent.

In litera.

¶ 2 Præt. Aug. dicit. Accedit verbū ad elemētum, & fit sacrm.

Super Ioā. ca 15. tract. 80.

VLTERIVS. Videtur quòd illa forma verborum non sit competēs. In quolibet.n. sacramento exigitur intentio: sed ad designandum intentionem in forma baptismi exprimitur persona baptizans hoc pronomine, ego. ergo & in forma confirmationis hoc pronomen, ego, apponi debet.

II 3. par. vbi supra.

¶ 2 Præt. Configuratio videtur ad characteris impressionem pertinere: sed characterem non imprimit minister magis hic q̄ in baptismo. cum ergo in baptismo nulla fiat mentio de consignatione in forma, nec hic fieri deberet de ipsa mentio.

¶ 3 Præt. Per baptismum homo maxime configuratur passioni Christi: sed in forma baptismi non fit mētio aliqua de Chrī passione. ergo nec in forma ista deberet fieri mentio de cruce.

¶ 4 Præt. Sicut confirmatio habet formam determinatam, ita & baptismus: sed in baptismi forma non fit mentio de materia ipsius, non.n. dicitur baptizo te aqua. ergo nec hic deberet fieri mentio de chrismate.

¶ 5 Præt. Forma est de essentia sacramenti: sed res sacramenti non est de essentia sacramenti, quia multi accipiunt sacrm qui non accipiunt rem sacramēti. ergo non debet res sacramenti poni in forma, sicut hic ponitur, chrismate salutis.

III Libro 1. de sacris par. 9. cap. 1.

VLTERIVS. Videtur ꝓ forma ista non habeat in hoc sacramēto aliquam efficaciam: quia ſm Hug. de S. Vict, sacrm ex sanctificatione invisibilem gratiam continet: sed materia huius sacramenti est sanctificata etiam ante formę prolationē. ergo formæ prolatio nullam efficaciam præbet sacramento.

¶ 1 Præt. Sicut ī eucharistia est sanctificatio hostiæ & vsus ipsi', ita & hic: sed ibi tota virtus sacramenti est in hostia sanctificata, vt patet in forma verborum quę proferuntur, cum quis hostiā sumit, cum dicitur. Corpus domini nostri &c. ergo & similiter hic virtus sacramenti nō consistit in verbis præmissis, quæ in vsu materiæ huius sacramenti dicuntur.

I

SED CONTRA est, ꝓ forma est principalior in re quàm in materia. si ergo materia aliquid efficit, multo fortius forma.

RESPON. Dicēdū ad primā qōnem, ꝓ ministri sacramentorum operantur in sacris benedicēdo & sanctificādo: & ideo secūdum quod ad aliquod sacramentum requiritur minister, ita requiritur forma qua minister sacramentum dispensat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ sicut dictum est, illa manus impositio quam dns pueris exhibebat, non erat proprie sacramentum confirmationis, quod non conueniebat exhiberi ante ipsius glorificationem: sed vel erat signum quoddam futuræ confirmationis, vel erat talis manus impositio, qualis fit in catechismo, & exorcismo. Si tamen dominus confirmasset sine forma, vel materia, non esset inconueniens, quia ipse habebat excellentiæ potestatem in sacramentis, qui poterat effectum sacramenti sine sacrālibus præbere, quod non est de alijs.

Ad secundum dicendum, quod quidam dicunt, quòd apostoli propter dignitatem & authoritatem ipsorum confirmabant sine materia & forma per solam manus impositionem. Sed hoc non videtur bene dictum, quia quantumcumque ipsi essent magnæ authoritatis, tamen potestatem excellentiæ in sacris dispensandis non habebāt: & ideo dicendum, quod apostoli aliqua forma vtebantur, quamuis non sit scripta. Multa enim apostoli seruabant in sacramentorum dispensatione, quę nolebant diuulgari propter irrisionem Gentilium euitandam, sicut patet per ꝓ postolum, qui dicit 1. Cor 11 Cætera cum venero disponam: & loquitur de celebratione sacramenti eucharistiæ, & hoc est etiam quod Diony. dicit in fine eccle. hier. Consummatuas autem inuocationes, idest, verba, quibus perficiuntur sacramenta, non est iustum scripturas interpretantibus neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex deo virtutes, ex occulto ad commune adducere, sed vt nostra sacra traditio habet sine pompa, idest, occulte eas edocens &c. Ex quibus verbis tria possumus accipere. Primo, quia apostoli in sacramentis vtebantur forma verborum certa, quia ipse alibi in codē lib. dicit, ꝓ tradit ritū sacramentorū, sicut apostoli docebant. Secundo, quòd in occulto tradebant huiusmodi sacramentalia in primitiua ecclesia. Tertio, ꝓ in ipsis verbis est aliqua virtus, quod quidam negant.

Idem ponit sub alijs rñ verbis ī pri. eiusdē eccl. hierar.

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ variatio formæ in his quę nō sunt de essentia formæ, potest tolerari secundum diuersas ecclesiarū consuetudines, dūmodo substātia formæ apud omnes seruet. Hoc amē qd a quibusdā dicitur, chrismate salutis, vel sanctificationis, quasi in vnum redit: & ideo per hoc non remouetur quin hoc sacramentum habeat determinatam formam.

G

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝓ sicut diffinitio debet indicare totum esse rei, si sit perfecta, ita per formā sacramenti debet innotescere totum quod ad sacramentum pertinet. Sacramentum autem & est ad aliquem finem ordinatum, & ab aliqua causa principali efficaciam habet. Et ideo tria ponuntur in forma huius sacramenti, quorum primum pertinet ad finem ad quem institutum est hoc sacramēt̄um, ꝓ est confessio fidei christianæ, cuius tota summa cōsistit in passione Christi. Vnde Apostolus 1. Cor. 2. Non.n. iudicaui me aliquid scire inter vos, nisi Iesum crucifixum, & ita huius articuli confessio maiorem habet difficultatem: quia sicut dicitur in eadem epistola. 1. Cor. Nos aūt prædicamus Christū crucifixum, Iudæis quidem scandalum:, Gentibus autem stultitiam: & ad hoc pertinet cum dicitur. Consigno te signo sanctæ crucis, vt crucis verbum non erubescat, sed publice confitea.

1. Cor. 1.

H

Secundo, ponitur ipse sacramentalis actus cum sua materia & effectu, vt sic tangatur & id quod est sacramentum tantū, in hoc quod dicitur, Chrismate, & id quod est res & sacramentum, in hoc ꝓ dicit, Consumo.i. sacramentum confirmationis præbeo: & id quod est res & non sacramentum in hoc quod dicit, Salutis. Sed causa agens principalis, vnde sacramentū effectum habet, tangitur in hoc qd dicit, In nomine patris &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus est sacramentum necessitatis: & ideo intentio baptizantis magis est arctanda ad actum sacramenti.

¶ Vel dicendum, quòd baptizare potest quilibet: confirmare autem solus ille qui est in summo gradu ecclesiæ, de quo præsumitur ꝓ minus possit in dispensatione sacri deficere: & ideo nō requirit̄ tāta arctatio intentionis p verba in forma apposita.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ configuratio quæ ponitur in forma, non pertinet ad consignationem characteris, sed ad consignationem crucis, quæ fit in fronte linitione chrismatis propter confessionem fidei crucis, & talis signatio non fit in baptismo: quia baptizatus non consecratur ad aliquid spāle, sed vlt ad spīualem vitam: configuratio importat quandā ascriptionem, vel aliquid speciale quod est in sacramēto confirmatiōis.

I

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ ille qui baptizatur, configuratur passioni Christi per fidem eius quam habere in corde debet, & ideo nō exigitur aliqua configuratio exterius: sed sufficit configuratio interior q̄ est p characterē, & cōsignatio ad passionem Chri in cōsepultione aquæ. Sed cōfirmatio ē sacrm cōfessionis passionis Chri, sicut baptism' sacrm fidei, & ideo exterius ī manifesto imprimit crucis signaculum & in forma exprimitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in ipso actu baptizationis intelligitur determinata materia baptismi: non autem materia confirmationis intelligitur in ipso actu confirmandi, & ideo oportet ꝓ materia addatur.

K

¶ Ad quintum dicendum, ꝓ in actu ablutionis magis expresse significatur res sacramenti in baptismo, quàm in linitione chrismatis: & ideo non oportet quòd addatur effectus salutis ad maiorem expressionem.

De eccl. hierar. cap. 5. par. 3.

AD TERTIAM qōnem dicēdū, ꝓ formę sacrorum sunt ad pficiendū sacra: vt Dio. vocat eas consummatiuas inuocationes, vt dictum est: & ideo in illo sacramento quod totū cōsistit in illa re sensibili sanctificata, & non in vsu illius rei, forma sacramenti dicitur illud quo materia sanctificatur, nō autem illa verba quæ in materiæ vsu proferuntur, sicut patet in eucharistia. in illis autē sacris quæ perficiuntur in vsu materiæ, sicut baptismus, in ipsa tinctione, vel ablutione, forma sacri est ꝓ dr in vsu materiæ, non quæ dr in sanctificatione materiæ, qa illa sacrale quoddā est: & ideo cu sacrm cōfirmationis, vt dictū est,

est, pficiatur in vsu materiæ, cōstat ꝓ illa verba quæ dicit episcopus confirmans, sunt forma sacramenti, & habent efficaciam sicut & aliæ formæ sacramentorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ duplex est sanctificatio sacramenti, vt dictum est. Ex prima ergo sanctificatione quæ fit in benedictione materiæ, nō habet vt actu conferat gratiam, sed ex secunda.

D. 682

¶ Ad secūdum dicendum, ꝓ aliter est in sacramento eucharistiæ quàm in alijs sacramentis, quia ibi totum sacramentum consistit in ipsa hostia consecrata, eo ꝓ ibi Christus realiter continetur, & nō virtute tantum, sicut in alijs sacramentis: & ideo forma sacramenti illius sunt verba prolata in sanctificatione hostiæ.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de effectu confirmationis.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, De effectu, qui est res & sacramentum. ſ. character.
¶ Secundo, De effectu, qui est res tantum. ſ. gratia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrū in sacramento confirmationis character imprimatur.

3. par. q. 72. ar. 5. q. 1. ar. 1. in cor.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝓ in confirmatione character non imprimatur. Character.n. vt supra dist. 4. dictum est, est signum distinctiuum: sed pugna spīualis omnibus indicitur. cum ergo confirmationis sacramentū detur ad roborandū in pugna spīrituali, videtur ꝓ in ipsa non fiat aliqua distinctio alicuius ab altero per impressionem characteris.

C

¶ 2 Præt. In veteri lege erat necessaria pugna spīualis, sicut & ī noua: sed in lege veteri nō erat aliqd sacrm characterē imprimēs, vt supra dictū est. ergo nec cōfirmatio characterē ꝓprimit.

¶ 3 Præt. Supra dictum est, ꝓ character est spīritualis potestas: sed spīritualis potestas passiua, ſ. percipiendi sacramenta, alia sufficienter traditur in baptismo: potestas autem actiua. ſ. dispensandi sacramenta, ad ordinem pertinet. cum ergo confirmatus non constituatur in gradu alicuius ordinis, vel dignitatis, videtur ꝓ in confirmatione character non imprimatur.

SED CONTRA. Characterē signū conformans nos trinitati: sed sicut oportet nos cōfirmari in sapiētia & potētia, ita & ī bonitate. cū ergo in baptismo imprimat character fidei cōformās nos dīnæ sapīæ, & in ordine character ptātis cōformās nos dīnæ potētiæ, vt ꝓ in cōfirmatione imprimatur character plenitudinis spīritusſancti conformans nos diuinæ bonitati.

¶ 2 Præt. Per characterē quasi ascribimur ad familiā Iesu Chrī: sed Chrs sicut est pater noster & sacerdos, ita est & rex noster. cū ergo p characterē baptismalē ascribamur ei quasi patri filij regenerati p baptismū, & p characterem ordinis quasi ministri sacerdoti summo, videt ꝓ simili rōne in cōfirmatione debeat īprimi character, quo cōformemur ei quasi milites regi.

II Vbi supra art. 6. In lib. de fy nodis catholicę veritatis sāctione pri. q. 1. arti. 3. quæst. 1. d. 4. huius 4.

VLTERIVS. Videtur ꝓ idē sit character confirmationis per essentiā & baptismū: quia ad eandē formā, seu speciem non potest esse nisi vna assimilatio: sed in trinitate, vt Hila. dicit, est species indifferētes. ergo cum character sit signū assimilans trinitati, videtur ꝓ character confirmationis nō possit esse alius a charactere baptismi.

¶ 2 Præt. In corporalibus ita est, ꝓ duo characteres nō pāt esse in eadem parte: sed characteri subiectum est vna pars animæ, vt supra dictum est. ergo post primum characterem non potest alius character superaddi.

¶ 3 Præt. Ad ea quæ se necessario consequuntur, aliquis eodē characterē ascribitur, sicut idem character est in sacerdote ad confitendum, & ad absoluendum: sed confessio fidei, cuius sacramentum est confirmatio, consequitur de necessitate ad fidem, cuius sacramentum est baptismus, quia corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. Rom. 10. ergo idem character est in baptismo, & in confirmatione.

SED CONTRA. Character est proprius effectus sacramenti, & immediatus: sed diuersarum causarum propriꝗ effectus sunt diuersi. cum ergo baptismus & confirmatio sint diuersa sacramenta, & characteres impressi erunt diuersi.

¶ 2 Præt. Ideo baptismus iterari non potest, quia character est indelebilis. si ergo idem esset character baptismi & confirmationis, post baptismum confirmatio non adderetur.

A

VLTERIVS. Videtur ꝓ character confirmationis non præsupponat characterem baptismalē. Character enim confirmationis ad hoc datur, ꝓ homo fortiter Christum confitear: sed aliqui ante baptismum fortiter Christum confessi sunt ad martyrij palmā pueuientes. ergo ante baptismum potest aliquis accipere characterem confirmationis.

III Vbi supra

De iustit. cleric. lib. 1. cap. 30.

detur inuere Rabanus dicens, in unctione baptismi Spiritum sanctum descendere ad habitationem

¶ 2 Præt Character confirmationis est sacrmēt̄um & res: sed homo etiam non baptizatus potest percipere id quod est sacramentum, & res in eucharistia. ſ. corpus domini verum, quāuis rem sacramēti non consequatur inordinate accipiens, nisi forte credat se baptizatum. ergo & similiter characterem confirmationis consequi potest non baptizatus.

B

¶ 3 Præt. Sicut baptism' naturaliter præcedit confirmationē, ita vnus ordo naturaliter præcedit alium. si ergo aliquis accipit ordinis consequentis characterem, qui non accipit characterem præcedentis, tamen non reordinatur, sed quod defuerat suppletur. ergo & characterem confirmationis potest homo accipere sine charactere baptismali.

SED CONTRA est, qd Dio. dicit 2. cap. eccl. hierar. ꝓ nihil diuinitus traditorum operari potest, qui non est regeneratus p baptismum: sed character confirmationis est huiusmodi. ergo non potest aliquis characterem confirmationis percipere, qui non est baptizatus.

cap. 2. eccl. hier. Dam. de fide orthodoxa li. 4 cap. 10.

¶ 2 Præt. Baptismus dicitur esse principium spīritualis vitæ, secundum Dio. & Dama. sed remoto principio auferitur quod ē post principium. ergo qui non est baptizatus non potest characterem confirmationis accipere

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝓ character est distinctiuum signum quo quis ab alijs distinguitur ad aliquid spīrituale deputatus: sed ad spīrituale potest aliquis tripliciter deputari. Vno modo, vt aliquis in se spīritualia participet, & ad hoc quis deputatur in baptismo, quia iam baptizatus potest esse particeps omnis spīritualis receptionis vnda character baptismalis, vt supra dictum est, est quasi quædā spīritualis potentia passiua. Alio modo, vt spīritualia quis in nomine ducat per eorum fortem confessionem, & ad hoc quis deputatur in confirmatione: vnde etiam tempore persecutionis eligebantur aliqui, qui deberent in locum persecutionis remanere ad publice nomen Christi confitendum, alijs occulte credentibus, sicut patet in legenda beati Sebastiani. Tertio modo, vt etiam spīritualia credentibus tradat, & ad hoc deputat̄ aliquid per sacramentum ordinis: & ideo sicut in baptismo cōfertur character & in ordine, ita & in confirmatione.

d. 4. q. 1. arti. 1. & 2.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ pugna spīritualis qua quis pugnat contra impedientes salutem suiipsius, omnibus indicitur: sed ad hoc non datur sacramentum confirmationis, sed ad perfistendum fortiter in pugna, qua quis nomen Chrī impugnat, & vt inuictus confessor Christi permaneat, & huic pugnæ non oēs exponuntur, sed solum confirmati.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ in veteri lege non erat tempus per stultitiam prædicationis propagandi cultum dei, sed magis per generationē carnalem, & ideo tunc talis pugna de cōfessione fidei non multum erat necessaria: nihilominus tamen erat distinctio huius characteris in veteri lege figurata, sicut & aliorum. In distinctione.n. filiorum Israel ab Aegyptijs, significabatur character baptismalis: in distinctione tumidorum a fortibus in bellis, character confirmationis: in distinctione Leuitarum a fratribus suis, character ordinis.

¶ Ad tertium dicēdum, ꝓ potestas characteris huius est potestas actiua, non ad conferendum spīritualia, quod est ordinis, sed magis ad confitendum publice: & ideo confirmatus non constituitur in gradu alicuius ordinis, quia nullus ei subiicitur in receptione diuinorum ab ipso.

E

AD SECVNDAM quæstionem dicēdum, quòd quęlibet potentia de sui ratione importat ordinem ad aliquid: & ideo oportet potentiam proportionatam esse actui ad quē est, quia proprius actus non fit nisi in propria materia, secundum Philosophum in 2. de anima: & ideo oportet ꝓ potentiæ distinguāt̄ur per distinctionem actuum, ad quos ordinantur sine sint potentiæ actiuæ, sine passiuæ, & quia character, vt supra dictū est, est potēcia spīritualis: & ideo cum character baptismalis nō ad idem ordinetur cum charactere confirmationis, vt ex dictis patet, planum est quòd non est idem vterque character.

T. oo. 24. & Tex. cō. 33. dist. 4. q. 1. ar. 1. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ ad vnam speciem, seu formam quam aliquid perfecte repræsentat, non potest esse nisi vna assimilatio, & ideo patris non est nisi vna perfecta imā-

Universidad de Deusto
Biblioteca

go, scilicet filius: sed si non sit perfecta repræsentatio, tunc possunt esse diuersæ similitudines ad vnum simplex, & ideo diuersæ creaturæ diuersimode secundum suum modum diuinã similitudinem habent: & propter hoc non est inconueniens si sint diuersi characteres in anima trinitati secundum diuersa conformantes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd character corporalis attenditur secundũ figuram quæ consistit in terminatione figurati. Et quia impossibile est esse diuersas terminationes vnius rei, ideo impossibile est vt idem corpus secundum eandẽ partem diuersimode figuretur, aut characterizetur: sed character spiritualis attenditur secũdum aliquam spiritualem proprietatem. Non est aũt inconueniens diuersas proprietates non oppositas eisdem inesse secundum eãdem partem: & ideo in eadem parte animæ plures characteres esse possunt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis cuiuslibet baptizati & credentis sit confiteri, quando confessio ab eo expectatur, non tamen est cuiuslibet se libere exponere, sed tantum confirmati. Et hoc etiam patet in Apostolis, in quibus hoc sacramentũ initium sumpsit: quia ante aduentum spiritussancti confirmãtis eos erant clausæ fores cœnaculi propter metum Iudæorũ, postea repleti spiritusancto cœperunt loqui cum fiducia & publice verbum dei, vt patet in actibus.

Cap. 2. AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ nihil potest participare actionem, vel proprietatem alicuius natiuæ, nisi prius habeat subsistentiã in natura illa: vnde cum per baptismum qui est spiritualis regeneratio, homo acquirat subsistentiam in vita spirituali christianæ religionis, non potest non baptizatus aliquid eorum quæ ad hanc spiritualem vitam pertinent participare: & ideo non potest percipere confirmationis characterem: & hanc rationem Dio. assignat in 2. cap. eccl. hier.

Par. 1. AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ad ea quæ sunt necessitatis, homo admittitur etiam si hoc nõ competat ei ex officio, sicut patet q̃ etiam nõ habens ordinem, in casu necessitatis baptizare potest licite, quãuis hoc non competat sibi ex officio: Similiter et quia cõfiteri nomen Christi, vbi confessio exquiritur, est necessitatis, ideo etiam non baptizatis hoc competit: quãuis hæc non habeant ex officio characteris in sacramento confirmationis suscepti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento eucharistiæ illud quod est res & sacramentum, est extra suscipientem, & ideo indispositio illius non impedit quin sit illud, quod est res & sacramentum, scilicet corpus Christi verum: sed hoc quod est res & sacramentum in confirmatione, est aliqua forma in suscipiente recepta, & ideo indispositio recipientis impedit impressionem characteris.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, q̃ ordo potentiæ passiuæ ad actiuam est ordo necessitatis, quia qui non habet potentiam passiuam ad aliquid recipiendum, nihil recipit nisi miraculose: sed ordo potentiæ inferioris actiuæ ad superiorem est tantum ordo congruitatis, & ideo carens baptismali characte re, qui est potentia passiua recipiendi spiritualia, nihil potest recipere de alijs spiritualibus: carens aũt characte re inferioris ordinis, qui est potentia actiua, potest recipere characterem superioris ordinis.

ARTICVLVS II.

b Vtrũ in confirmatione conferatur gratia gratum faciens.

Vbi supra art. 7. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ gratia gratum faciens, in confirmatione non conferatur. Gratia n. gratũ faciens ordinatur contra culpã, & non cõtra pœnam: sed confirmatio ordinatur contra pœnam, & non contra culpam, quia ille qui cõfirmatur, iam non est impius, per baptismum iustificatus. ergo non recipit gratiam gratum facientem.

¶ 2 Præt. Baptismus non habet minus ordinem ad gratiã gratum facientẽ q̃ cõfirmatio: sed ille qui prius habuit gratiam p baptismum, non accipit grãm gratũ facientẽ. ergo et cõfirmatus iam habeat grãm quã in baptismo suscepit, sicut patet i pueris, vt q̃ in confirmatiõe grã gratum faciens nõ conferat.

¶ 3 Præt. Ad id quod potest fieri in mortali pctõ, nõ requiritur grã gratũ faciens: sed aliqui in pctõ mortali existẽtes possunt fortiter nomen Chri confiteri. ergo eum confirmatio sit sacrm confessionis Chri, videtur q̃ non detur ibi gratia gratũ faciẽs.

SED CONTRA. Sacramentum nouæ legis efficit quod figurat: sed per vnctionem chrismatis significatur vnctio gratiæ. ergo in confirmatione gratia gratum faciens confertur.

¶ 2 Præt. In litera dicitur, q̃ ibi datur spiritussanctus: sed in primo lib. dictum est, quòd missio spiritussancti non est sine gratia gratum faciente. ergo in confirmatione datur gratia gratum faciens. dist. 16. q. 1. ar. 2. in corp. vbi supra. II

VTERIVS. Videtur quòd sit eadẽ cum gratia baptismali. Duo enim accidentia eiusdem speciei non possunt esse in eodem simplici & indiuisibili: sed subiectũ grãtiæ gratum facientis est essentia animæ, quæ est vna & simplex. ergo in ea non possunt esse diuersæ gratiæ: & ideo cum gratia baptismalis sit ibi, gratia in confirmatione data erit penitus idem.

Hoc sacramentum tantum a ieiunis accipi, & ieiunis tradi debet, sicut & baptismus, nisi aliter cogat necessitas. Nec debet iterari sicut

¶ 2 Præt. Eadem est gratia quæ est in virtutibus & donis: sed per baptismum conferitur gratia cum omnibus virtutibus, vt supra dictum est: in confirmatione autem datur gratia cum septiformi plenitudine spiritussancti, vt in litera dicitur, quod ad septem dona pertinet. ergo eadem est gratia quæ datur in confirmatione & in baptismo. q. 1. art. 4. q. 5. dist. 1.

¶ 3 Præt. Maior est distinctio virtutũ q̃ grãtis: sed ad eandẽ virtũ tẽptinet credere, & cõfiteri. sed fidẽ. ergo multò fortius ptinẽt ad eandẽ grãm. ergo grã baptismalis q̃ pficit ad credendum, & grã confirmationis quæ perficit ad confitendum, est eadẽ gra.

SED CONTRA. Causæ diuersæ inducunt diuersos effectus: sed aliud est sacramentum exterius in baptismo quãm in confirmatione, & alius character interior, vt dictum est; quæ sunt causa gratiæ. ergo & alia est gratia vtrobique.

¶ 2 Præt. Contra diuersos morbos datur diuersa medicina: sed contra alium morbum ordinatur confirmatio & baptismus, vt supra dist. 2. dictum est. ergo alia est gratia quæ in medicinalibus morbi in sacramento vtroque datur. q. 1. q. 1. in corp. & ad arg. dist. 2. III

VTERIVS. Videtur q̃ grã confirmationis nõ perficiat grãm baptismalẽ. Omnis n. perfectio quæ confirmationi attribuitur, ad dona, vel virtutes pertinet, sicut fortiter confiteri & pfistere, quod est fortitudinis virtutis, vel doni: sed in baptismo vbi conferitur gratia, cõferuntur & virtutes & dona, quæ in grã connexionẽ habent, vt dictum est. ergo gratia confirmationis non perficit gratiam baptismalem. Sup. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 5. cap. 2.

¶ 2 Præt. Ex eodẽ habit̃ generat, & pficit, vt dicit 2. eth. sed grã baptismalis p baptismũ acquirit. ergo nõ pficit p cõfirmationẽ.

¶ 3 Præt. In augmento fit idem ex eo quod auget, & quod augetur: sed gratia baptismalis differt a grã confirmationis. ergo gratia confirmationis non perficit gratiam baptismalem.

SED CONTRA. Secundum Dio. baptismus est illuminatio, chrisma autem perfectio: sed perfectio consummat illuminationem, sicut illuminatio purgationem. ergo confirmatio chrismatis consummat gratiam baptismalem. De Eccles. hierar. cap. 5. par. 2.

I ¶ 2 Præt. In omnibus perfectionibus ordinatis adinuicem, ita est q̃ secunda perficit primam: sed confirmationis gratia superadditur ad gratiam baptismalem. ergo gratia confirmationis perficit gratiam baptismalem.

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionem q̃ in quolibet sacro est aliqua sanctificatio. Sed quædã est sanctificatio I sacro quę est communis omnibus sacris. s. emendatio a pctõ, vel a re liquijs peccati: & q̃dã sanctificatio quæ est specialis quibusdã sacris imprimẽtibus characterẽ. s. deputatio ad aliquid sacrũ. Vtraq; aũt sanctificatio grãm gratum facientem requirit, quia illud quod directe contrariatur pctõ, est grã: contraria aũt cõtrarijs curãtur. Vñ idẽ remediũ adhibet nõ potest cõtra pctũ, & sequelas eius, nisi p grãm gratũ facientẽ: & ideo in omni sacro nouę legis grã gratũ faciẽs cõferr, vt dictũ est supra dist. 2. Similiter aũt accessus ad sacra nõ est licit' immũdis, nec aliquis ab immũditia liberari põt nisi p grãm, nec effici idoneus ad sacra ministranda, vel percipienda: & ideo oportet q̃ in sacris q̃ characterẽ imprimũt, grã gratũ faciẽs imprimatur. Cum ergo confirmatio sit sacramentũ nouæ legis characterem imprimẽs ex duplici parte, necessariũ est q̃ grãm gratũ facientem conferat. q. 1. art. 1. & 2.

K AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ cõfirmatio ordinat cõtra pœnam quæ est ex culpa causata, & ad culpã inclinãs, & ideo ex cõsequenti habet repugnantiã ad grãm, & propter hoc contra ipsam oportet quòd gratia gratum faciens detur: & ideo si inuenit aliquã culpã q̃ actum non faciat, delet illã, sicut patet de culpa veniali, quãuis non principaliter cõtra culpã ordinetur.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ baptism' ẽ sacrm necessitatis, & ideo grã q̃ cõfert in baptismo, ordinat in cõem statũ salutis, & non aliquẽ spãlẽ effectũ: & pp hoc p baptismũ ei, q̃ habuit grãm gratũ facientẽ, nõ additur alia grã noua, sed illa q̃ prius inerat, augetur. Secus autem de confirmatione, quæ non est sacramẽtum necessitatis, vnde eius gratia ad aliquem specialem effectum ordinatur: & propter hoc gratia confirmationis potest addi ad gratiam, quę perficit in communi statu vitæ.

¶ Ad

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ quamuis aliquis possit constanter etiã si sit in mortali pctõ, fidẽ Christi confiteri, non tamen est idonea illa confessio, quia non est speciosa laus in ore peccatoris, nec iterum est meritoria ad salutem: sacramentum autem ordinatur nõ solum ad hoc q̃ aliquid fiat qualitercumque, sed ad hoc quòd aliquid idoneum fiat, nisi sit defectus ex parte recipientis sacramentum. Eccle. 15.

Dist. 1. q. 1. ar. 4. q. 5. in corp. AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ sicut supra dictum est, sacramẽtales gratiæ adinuicem distinctæ sunt, secũdũ distinctionem eorum ad quæ ordinantur, sicut & virtutes, cũjus earum distinctio non ita apparet, sicut distinctio virtutum, quia earũ effectus non sunt ita manifesti sicut effectus virtutũ. Ita et videm' in virtutibus moralibus, quia vbi est specialis difficultas requiritur specialis virtus: vnde alia est virtus quæ dirigit in magnis sumptibus secũdũ magnificentiã ab ea, quæ in communib' donis & sumptibus pertinet, s. liberalitate. Et quia grã baptismalis datur ad perficiendum in his quæ pertinẽt ad cõmunẽ statum vitæ Christianæ, grã aũt cõfirmationis ad perficiendũ in his quæ sunt difficillima in isto statu, s. cõfiteri nomen Chri cõtra persecutores: ideo speciali grã ad hoc indigetur, & propter hoc alia est grã cõfirmationis à gratia baptismi & contra aliũ defectum datur. Grã n. baptismi datur cõtra defectum qui impedit omnem statum iustitiæ in vita Christiana. s. contra peccatum originale & actuale: gratia aũt confirmationis contra defectum oppositum roboris, quod exigitur in confessoribus nõminis Christi, scilicet, infirmitati.

B AD PRIMVM. ergo dicendum, q̃ grã confirmationis & baptismi non sunt eiusdem speciei, vt dictum est: & ideo nihil prohibet q̃ in eodẽ indiuisibili sint. Vel dicendũ, q̃ grã baptismalis ex essentia animæ denominatur in intellectu, quod est ad rectẽ & perfecte credẽdum: sed gratia confirmationis respicit magis irascibilem, ad quam pertinet fortitudo & robur.

¶ Ad secũdũ dicendum, q̃ grã sacramentalis quæ est principalis effectus sacri, cũjus habet connexionem cum grã quæ est in virtutibus & donis, tã est alia ab ea: quia grã sacralis perficit removendo primo & principaliter defectum ex peccato cõsequentem, sed gratia virtutum & donorum perficit inclinando ad bonum virtutis & doni, sicut gratia confirmationis removendo infirmitatis morbum: fortitudinis aũt donum, vel virtus inclinando ad bonum quod est proprium virtuti, vel doni. Et ideo quãuis in baptismo dentur virtutes & dona, & similiter i cõfirmatione, nõ oportet q̃ sit eadẽ grã sacralis vtrobiq;.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ confiteri vbi ex confessione imminet mortis periculum, non est tantum fidei, sed indiget auxilio alterius virtutis. s. fortitudinis: & similiter etiam indiget alia grã sacrali, quæ removeat effectum oppositum fortitudini. q. 5. a. 4. q. 5.

AD TERTIAM quæstionem dicendũ, q̃ vt supra dictũ est dist. 1. sicut gratia gratum faciẽs, quæ essentiam animæ perficit, differt a virtutibus & donis quę ab ipsa fluunt: ita etiam differt a gratia quæ est proprius effectus sacramentorum, tamẽ est ei connexa, sicut & cõnexionem habet ad virtutes & dona: vnde in sacramentis principaliter datur gratia sacramentalis quæ differt in diuersis sacris, & per consequens grã virtutum & donorum quę est communis in omnibus sacramentis. Secũdũ hoc ergo gratia baptismalis potest dici duplicitter. Vno modo, illa quę est principalis & proprius effectus baptismi operans cõtra morbũ: alio modo, gratia quæ est effectus baptismi ex consequenti, & per quãdam connexionem, & similiter distinguendum est de grã cõfirmationis. Accipiendo ergo grãm baptismalem & confirmationis primo modo, sic sunt diuersæ grãs, & ideo non perficit eam directe quasi cedens in eandem essentiã cũ ipsa, sed directe perficit ipsum baptizatũ ad aliquid aliuss & per consequens etiam ipsa baptismalis gratia perfectius & nobilius esse habet, sicut & anima sensibilis est perfectior adiuncta rõnali, & virtus adiuncta dono, & liberalitas adiuncta magnificentiæ. Accipiendo autem gratiam baptismalem & confirmationis secũdo mõ, sic directe auget ea cedens in eandẽ essentiã cũ ipsa, sicut baptism' directe auget gratiam quã pri' fuerit.

¶ Et per hoc patet responsio ad vtramque partem.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de celebratione huius sacramenti, & circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quis possit conferre hoc sacramentum,
¶ Secundo, Quis debeat recipere.
¶ Tertio, De ritu & modo recipiendi.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum quilibet non ordinatus possit alium confirmare.

DIFFRIMũ sit procedit, Videtur q̃ qlibet nõ ordinatus possit alium confirmare. Efficacia n. sacramentorũ est a virtute verbo cum: sed quilibet etiam non ordinatus potest verba pferre q̃ sunt forma huius sacri. ergo non ordinat' potest confirmare. 3. par. q. 7. ar. 11. V. 001

¶ 2 Præt. Vnumquodque potest agere secũdũ formam quã habet, quia vnumquodque agit secundum quod est actu: sed aliquis non ordinatus habet characterem confirmationis. ergo potest confirmare.

¶ 3 Præt. Quanto aliquod sacramentum est maioris necessitatis, tanto indiget maiori discretione & attentione in ministrando: sed baptismus est sacramentum necessitatis. ergo cũ illud quod requirit maiorem discretionem debeat maioribus committi, videtur q̃ ex quo non ordinatus potest baptizare, q̃ etiam possit confirmare.

SED CONTRA est, quod Hugo de S. Victo. dicit, q̃ administratio ecclesiæ consistit in ordinibus ministrorum, & sacramentis. ergo sicut sine sacramento non potest quis confirmari, ita nec sine ordine confirmantis. De sacris lib. 2. part. 2. cap. 5.

¶ 2 Præt. Vnctio confirmationis est dignior quãm extremæ vnctionis: sed illã non potest fieri nisi ab ordinatis, vt patet Iac. vlt. ergo nec hãc.

VTERIVS. Videtur quòd sacerdos simplex, etiam si nõ sit episcopus, possit confirmare. Baptismus n. quantum ad aliquid est maioris efficaciæ quãm cõfirmatio: sed sacerdos ex suo officio potest baptizare. ergo & confirmare. II Vbi supra.

¶ 2 Præt. Sicut confirmationis sacramentum ad perfectionem pertinet, ita & eucharistiæ: ẽm Dio. sed sacerdos est proprius minister sacramenti eucharistiæ. ergo ipse potest confirmare. Ex cap. 6. De eccles. Hier. par. 3.

¶ 5 Præt. In sacramentis ex parte cõsentis requiritur ordo, & intentio: sed episcopus nõ habet aliquẽ ordinẽ, vel characterẽ quẽ non habeat simplex sacerdos. ergo sicut episcopus ita, & sacerdos potest confirmare, si intentionem confirmandi habeat.

SED CONTRA. Soli episcopi in loco apostolorum succedunt: sed soli apostoli in primitiua ecclesia manus imponebãt, qd erat cõfirmare. ergo soli episcopi nũc possunt cõfirmar.

¶ 2 Præt. In ordine ecclesiastiæ hierarchiæ ẽm Dio. soli episcopi sunt perfectores: sed secundum eundem sicut aliquis per exorcismum purgatur, & per baptismum illuminatur, ita per confirmationem chrismatis perficitur. ergo soli episcopi possunt confirmare. Eodem lib. c. 2. par. 3.

D VTERIVS. Videtur q̃ sacerdos simplex ex cõmissione Papæ non possit cõfirmare. Sicut n. se habet hoc quod est sacerdotis ad sacerdotem, ita hoc quod est episcopi ad episcopũ: sed nullus nõ sacerdos potest propter Papæ cõmissionẽ eucharistiam conficere, quod est sacerdotum. ergo similiter ex commissione Papę nullus potest non episcopus confirmare, quod est episcopi. III Vbi supra.

¶ 2 Præt. Sicut conferre sacerdotalem ordinem est episcopi, ita & confirmare: sed nullus non episcopus ex mandato Papæ posset aliquem in sacerdotem promouere. ergo nullus ex Papæ mandato qui non sit episcopus, potest præbere confirmationis sacramentum.

¶ 3 Præt. Quicunque potest ex mandato, vel ex commissione alicuius baptizare, si sine commissione baptizat eum, qui non est sibi subditus, extra casum necessitatis baptizatus est, q̃ peccet: sed si sacerdos sine cõmissione alicuius cõfirmet, nõ ẽ confirmatũ. ergo non potest ex cõmissione Papæ confirmare.

E SED CONTRA est, quod in litera dicitur, quod Grego, in casu permisit, q̃ simplices sacerdotes possent confirmare. Vt hf 95. dist. ca. Peruenit.

¶ 2 Præt. Maius est ordinẽ conferre q̃ confirmare: sed ex mandato Papæ aliqui non episcopi conferunt quosdam ordines: sicut sunt præsbyteri cardinales, qui cõferunt minores ordines. ergo multo fortius ex mandato Papæ potest aliquis simplex sacerdos confirmare.

RESPON. Dicendum ad primã qũem, q̃ proprij dispensatores sacramentorum sunt ministri ecclesiæ per sacramentũ ordinis consecrati, vt sint medij inter deum & plebem diuina populo tradentes, & ideo solis eis cõpetit ex officio sacra ministrare: nec per aliũ conferri possunt excepto baptismo propter necessitatẽ. Vnde cum confirmatio non sit sacramentum necessitatis, non potest nisi ab ordinatis conferri.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ efficacia sacramenti nõ tantũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum est ex verbis prolatis, sed etiam ex materia debita & p- F
sona conueniente: & ideo si sit defectus in persona ministri, verba prolata ab alio non possunt efficaciam sacramẽto præbere.

¶ Ad secundũ dicẽdum, q̃ pfectio personalis huius, vel illius, nihil facit ad collationem sacramentorũ, quod patet ex hoc, q̃ sacramenta conferuntur a bonis ministris & malis, sed exigitur pfectio huius inquantum est minister ecclesiæ: si cut in naturalibus ad hoc q̃ forma se in alterã materiam trãsfundat per sui similitudinẽ, requiritur qualitas actiua. Et ideo quia per cõfirmationis sacramentum non efficitur aliquis minister ecclesiæ, q̃uis quãdam naturalẽ perfectionẽ cõsequatur: ideo non oportet q̃ quilibet confirmatus confirmare possit.

Contra epistolam Parmen. ca. 12. to. 7

ne quòd non debeant iterari aperte August. dicit. Vtrumque sacramentum est, & quadam consecratione datur, illud quidem cum baptizatur, illud uero cũ ordinatur. Ideoq; in ecclesia catholica utrũq;

¶ Ad tertium dicendum, q̃ omnia sacramenta indigent æqualiter intentione: sed illa quæ omnib' sunt conferenda, non indigent discretione qua vnus repellatur, & alius admittat, quia a sacramentis necessitatis nullus debet excludi: & ideo cuilibet etiam sacerdoti committitur illa sacramenta conferre, non autẽ illa quibus aliquis ad statum perfectionis promouetur.

AD SECVNDAM quæstionem dicẽdum, q̃ in omnibus artibus & potentijs ordinatis, vel habitibus, ita est q̃ vltima pfectio reseruatur inducenda per supremam artem in genere illo: sicut artes quæ operantur circa materiã nauis reseruant inductionẽ formæ arti superiori quę nauẽ compaginat, & illa reseruat vlterius finẽ. Vltimum nauis arti superiori, i. gubernatorię. Vnde cum episcopi in ecclesiastica hierarchia teneãt supremũ locum, illud quod est vltimũ in actionibus hierarchicis eis reseruandum fuit. Et quia perficere aliquem hoc modo, q̃ sit supra communẽ statum aliorũ est supremum in actionibus hierarchicis, ideo sacramentum confirmationis & ordinis, quib' hoc efficitur, solis episcopis dispensanda reseruantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ baptismus cum sit sacramentum necessitatis, cõmuniter omnibus cõpetit, & ideo per ipsum non ponitur aliquis supra communẽ statum, sicut fit per confirmationem, vt prius etiam dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Eucharistia sicut confirmatio & ordo est sacramentũ perficiens: sed in hoc differt ab alijs, quia in ordine & cõfirmatione illud quod est ibi res & sacramentũ, est aliquid in susciplente acquisitum, & ideo susciplentem hæc sacramenta promouent ad perfectionem quandam vltra communem statum fidelium: sed eucharistia habet illud quod est res & sacramentum in se, non in susciplente, & ideo per sumptionem eucharistiæ non acquirit aliquis perfectionem vltra communem statum, cum non imprimatur character, sed perficit vnumquemque in suo statu: & ideo etiam secundum Dio. cuilibet sacramento eucharistiæ perceptio adiungitur, & ideo non est simile de eucharistia, & de alijs.

De eccles. hierar. art. 3. par. 1.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quãuis episcopus non habeat aliquem ordinem supra sacerdotem secundum quod ordines distinguuntur per actus relatos ad corpus domini: veruntamen habet aliquem ordinem supra sacerdotem secundum quod ordines distinguuntur per actus supra corpus mysticum. Vnde Dio. in eccl. hierar. ponit episcopatũ ordinẽ, vũ & cũ quadam cõsecratione dignitas episcopalis conferitur: & ideo in promotione membrorũ corporis mystici aliquid potest competere episcopo, quod non competit simplici sacerdoti.

Cap. 5. par. 1.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendũ, q̃ circa hoc est multiplex opinio. Quidã n. dicunt, q̃ presbyter simplex non possit ex mãdato Papæ cõfirmare, & quod dr̃ de Greg. ad Ianuarium scribẽte, exponũt q̃ illi p̃sbyteri ex mandato Papæ non cõferebãt sacrm cõfirmationis, sed aliquod sacramẽtale simile illi sacramẽto, sicut alicui porrigẽ panis bñdictus loco eucharistiæ. Sed nõ vr cõueniẽs vt talẽ simulationẽ in dispẽsatione sacrorũ induxisset Greg. vel sustinuisset, quia dispẽsatio sacrorum pertinet ad veritatẽ doctrinæ, quæ nõ est propter scãdalũ dimittẽda. Et ideo alij dicunt, q̃ authoritas Papæ tanta est, q̃ eius mãdato qlibet põt cõferre qd̃ habet, vt cõfirmatus confirmare, sacerdos sacerdotũ cõferre, diaconus diaconatũ: nõ aũt manda to ipsius põt aliquis conferre qd̃ nõ habet, vt diaconus ordinẽ sacerdotalẽ. Sed hæc opinio vr nimis ampla, & ideo media via ꝓm alios tenẽda est. Et ideo sciẽdũ est, q̃ cũ episcopus non addat aliq̃d supra sacerdotũ p̃ relationẽ ad corpus dñi verũ, sed solũ p̃ relationẽ ad corpus mysticũ, Papa p̃ hoc q̃ est eporũ summ', nõ dr̃ hãc plenitudinẽ pt̃ãtis p̃ relationẽ ad corpus dñi verum, sed per relationẽ ad corp' mysticũ. Et quia gr̃a sacr̃alis descendit in corp' mysticũ a capite: ideo ois opatio in corp' mysticũ sacrmẽtalis, p̃ quã gr̃a dat̃, depẽdet ab opatione sacrali super corp' dñi verũ: & ideo solus sacerdos põt absoluere in foro pẽnitẽtiali, & baptizare ex offiõ. Et ideo dicẽdũ, q̃ ꝓmouere ad il-

Vt hã dist. 95. c. Peruenit.

las pfectiones, q̃ nõ respicisit corp' dñi verũ, sed solũ corp' mys ticũ, potest a Papa q̃ habet plenitudinẽ pontificalis pt̃ãtis cõmitti sacerdoti, q̃ habet actũ summũ sup corpus dñi verũ: non aũt diacono, vel alicui inferiori qui nõ habet pficere corp' dñi verũ, sicut nec absoluere in foro pẽnitentiali. Nõ aũt põt simplici sacerdoti cõmittere promouere ad perfectionẽ, quæ respicit aliquo mõ corpus dñi verũ: & ideo simplex sacerdos ex mandato Papæ nõ potest cõferre ordinẽ sacerdotij: quia ordines sacri hãt actũ supra corp' dñi verũ, vel supra materiã eius. Potest aũt cõcedere simplici sacerdoti, q̃ cõferat minores ordines, quia illi nullũ d actũ hãt supra corp' dñi verũ, vel materiã eius, nec etiã supra corpus mysticũ actũ, p̃ quẽ gr̃a cõferatur, sed hãt ex officio quosdam actus secũdarios & ꝓparatorios. Et similiter potest concedere alicui sacerdoti, q̃ confirmet, quia confirmatio perficit eum in actu corporis mystici, nõ autem habet aliquam relationem ad corpus domini verum. Et per hoc de facili patet solutio ad obiecta.

D.964

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus debuerit sacramentum confirmationis accipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ Christ' debuerit sacramentũ confirmationis accipere. Sacramentũ enim confirmationis confert maiorem plenitudinem gratiæ q̃ baptismus: sed Christus baptizari voluit, vt tactu mũdissimæ suæ carnis efficacium baptismo præberet. ergo similiter debuit confirmationem accipere.

¶ 2 Præt. Cõfirmatio ad hoc dat̃, vt hõ in confessione veritatis vsque ad mortẽ firmiter stet: sed Christus dedit oblus exemplũ p̃ veritate moriendi. ergo hoc sacrm maxime debuit accipere.

H

SED CONTRA. Confirmatur qd̃ infirmũ est: sed infirmitas spiritualis in Christo non fuit. ergo nec confirmari debuit.

II 3. par. q. 72 art. 8.

VLTERIVS. Videtur q̃ hoc sacramentũ pueris non sit conferendum, quia hoc sacramentum supra communem statum promouet, sicut & sacramentum ordinis: sed illud sacramentum non conferitur pueris. ergo nec istud.

¶ 1 Præt. Hoc sacramentum datur ad confitendum fidem, & ad pugnandum pro ipsa: sed hoc non competit pueris. ergo non debent hoc sacramentum suscipere.

SED CONTRA. Gratia baptismalis est immediata dispositio ad gratiam confirmationis: sed baptismus conferitur pueris. ergo confirmatio debet pueris dari.

III Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd non debeat dari omnibus adultis. Illud enim quod omnibus datur, non excedit cõmunem statum, vt dictum est: sed confirmatio ponit supra cõmunem statũ, vt supra dictum est. ergo non debet omnibus dari.

I

¶ 1 Præt. Hoc sacramentum est ad robur in pugna spũal': sed pugnare nõ est mulierũ propter imbecillitatẽ sexus. ergo nec hoc sacramentum eis competit.

¶ 3 Præt. Confirmatio est sacramentũ cõfessionis: sed muti nõ possunt confiteri. ergo nõ debet eis dari hoc sacramentum.

¶ 4 Præt. Morientes a pugna huius vitæ datur confirmatio. ergo non debet morientibus dari.

SED CONTRA est, quod dicit Hugo de S. Vict. omnino periculosum esset, si ab hac vita fine confirmatione migrare contingeret. ergo omnibus dandum est hoc sacramentum.

De sacr. lib. 2. ca. 9 par. 7.

¶ 2 Præt. Ad robur in hoc sacramẽto dat̃ septiformis gr̃a spiritusanẽti: sed hæc omnibus est necessaria. ergo & sacramentum confirmationis omnibus dari competit.

RESPON. Dicẽdũ ad primã qõnẽ q̃ suscipere baptismũ est ex pcepto, cũ sit sacrm necessitatis: & ideo dñs voluit baptizari, quis in baptismo nihil susciperet, sed magis cõtulerit, vt forma obediẽdi mãdatis oĩbus præbereẽ p̃ ipsum: & ꝓpter hoc dixit ad baptismũ veniẽs. Sic decet nos ĩplere oẽm iustitiã. Iustitia enim cõsistit in obediẽtia legis, vt Philoso. dicit in 5. eth. sed sacramentũ cõfirmationis nõ est necessitatis, sed vtilitatis alicuĩ cõsequẽdæ causa accipit: & ideo cũ dñs nõ acceperit aliquid a sacris, nõ debuit sacrm cõfirmationis accipere, si ut nec sacrm ordinis: quia potestas excellẽtiæ in sacris, & plenitudo spiritus sancti in ipso a sui cõceptione fuit, & sic nõ oportebat nisi q̃ ĩ ipso erat inotescere, qd̃ factũ est p̃ adiũctũ colũbę sup ipsum.

K

Cap. 4.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ perfectio quæ conferitur in ordine, & cõfirmatione in hoc differt, q̃ pfectio ordinis ẽ ad aliq̃d dispẽsandũ: perfectio aũt cõfirmationis est ad

est ad standum fortiter in seipso. Ad hoc autem quòd dispensatio alicuius rei detur alicui, requiritur idoneitas aliqua præexistens in eo qui dispensationem recipit propter periculum quod potest imminere ex praua dispensatione: & ideo perfectio ordinis non conferitur pueris, sed perfectio qua quis in seipso perficitur, nõ præexigit aliã perfectionẽ, sed ipsa perfectione q̃ idoneus redditur, nec ex hoc aliquod periculum imminere potest: & ideo confirmatio potest puero tradi, & cõuenienter traditur, quia infantili ætãte non patitur fictionem, qua effectus sacramẽti in traditione impediatur: & ideo quãuis tunc nõ competit ei confiteri, vel pugnare, certum tamen est quòd effectum sacramenti plene recipit, per quem erit idoneus ad pugnam & confessionem ad perfectã ætatem veniens, nisi gratiam acceptam per peccatum amittat. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

non licet iterari, quia neutri facienda est iniuria: quod indubitanter etiam de cõfirmatione tenendum est. De alijs uero utrum iterari ualeant, uel debeant, postea differemus.

¶ 2 Præt. Apocal. 7. Angelus dicit. Quoadusque signemus seruos dei viui in frontibus eorũ: sed episcopi dicitur angeli, vt patet Apoc. 3. ergo eorum est in fronte signare.

B

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, perfectio in confirmatione collata non præexigit aliã perfectionem, sed per eam quis in seipso perficitur, vt sit idoneus ad pugnam spiritualem. Et quia cuilibet est conueniens & bonum, vt in pugna spirituali fortitudinem habeat: ideo ab hoc sacramento nullus excludi debet, qui sit baptizatus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non ponit supra communem statum quantum ad dispensationem alicuius sacramenti, sed quantum ad confessionem sacramentorum: & hæc perfectio, vel excellentia omnibus membris ecclesiæ competit per hoc sacramentum confirmationis collata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam quædam mulieres in pugna spirituali gloriosum reportauerunt ab hoste triumphũ, sicut patet de beata Agnete, & beata Cecilia, & alijs: vnde ab hoc sacramento mulieres non sunt excludendæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis muti non possunt confiteri ore, possunt confiteri nutibus, & possunt habere voluntatem & propositum confitendi: & ideo eis non debet denegari hoc sacramentum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quãuis moriẽtes abstrahantur a pugna, tamen vadunt ad locũ præmij, in quo secundum mensuram gratiæ datur mensura gloriæ: & ideo indigent plenitudine gratiæ, quæ in pugna perficit propter finem pugnæ consequendum.

ARTICVLVS III.

Vtrum exigatur quod aliquis teneat aliquem ad confirmationem.

3. par. q. 72 ar. 10.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non exigatur quòd aliquis teneat aliquem ad confirmationem. Ille enim qui habet immediatam relationem ad principem, sicut liberi, non oportet quòd mediantibus aliquibus coram principe compareant, sicut serui comparent mediantibus dominis, & filij familias mediantibus patribus: sed confirmandus iam habet immediatam relationem ad principem ecclesiæ, cum sit membrum ecclesiæ per baptismum. ergo quãuis baptizatus per alium debeat præsentari, tamen confirmandus nullo modo debet per alium ad confirmationem teneri, præcipue si sit adultus.

D

¶ 1 Præt. Fortitudo minus competit mulieribus quàm viris, Prouer. vlti. Mulierem fortem quis inueniet? sed confirmatio est sacramentum fortitudinis, quia in eo datur spiritusanẽtus ad robur. ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

SED CONTRA. Videtur etiam q̃ nõ confirmatus possit tenere ad confirmationem, quia maius est sacramentum conferre, quàm ad sacramentum subsequendum aliquem tenere: sed non confirmatus potest sacramentum baptismi conferre. ergo multo fortius potest ad confirmationem tenere.

II Vbi supra art. 9.

VLTERIVS. Videtur quòd non debeat fieri linitio chrismatis tantum in fronte, quia vertex est nobilior pars corporis quàm frons, quia ibi est organum cogitatiuæ, hic autem organum phantasiæ: sed sacerdos qui est inferior quàm episcopus vngit baptizatos chrismate in vertice. ergo episcopus non debet vngere chrismate confirmando in fronte.

¶ 2 Præt. Confirmatio est sacramentum confessionis: sed confessio fit ore. ergo vnctio confirmationis magis deberet in ore fieri.

¶ 3 Præt. Frons est locus nudus & pateus: sed hic de facili sordes contrahit. cũ ergo chrisma sit seruandum ab omni inquinamento, videtur quòd non congrue fiat vnctio in fronte.

A

SED CONTRA. In confirmatione datur spiritusanẽtus ad robur: sed robur in fronte significatur, vt patet Ezec. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. ergo in fronte debet fieri vnctio confirmationis.

¶ 1 Præt. Apocal. 7. Angelus dicit. Quoadusque signemus seruos dei viui in frontibus eorũ: sed episcopi dicitur angeli, vt patet Apoc. 3. ergo eorum est in fronte signare.

VLTERIVS. Videtur quòd confirmatio possit iterari. Sicut enim confirmatio datur ad robur fidei, ita eucharistia ad robur charitatis: sed eucharistia iteratur. ergo & confirmatio.

III

¶ 4 Præt. Si morbus iteratur, & medicina iterari debet: sed morbus contra quem datur hoc sacramentum potest iterari, scilicet spiritualis infirmitas. ergo & sacramentũ debet iterari.

SED CONTRA. Sicut in baptismo imprimitur character, ita & in confirmatione: sed baptismus non iteratur. ergo nec confirmatio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ in sacramento confirmationis datur spiritusanẽtus ad robur. Vnde propter hoc aliquis ad confirmationem accedit, quia se habere robur standi non præsumit: & ideo institutum fuit vt ab altero teneatur ad significandum, quòd per se stare non posset.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille qui est mediator in hoc sacramento, non habet officũ repræsentandi quasi extraneum, sicut est in baptismo: neq; suscipiendi quasi instruendum, sed solum tenendi quasi infirmum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fortitudo spiritualis est per Christum in quo nõ est masculus & femina, vt dicitur ad Gal. 3. & ita non differt, vtrum vir mulierem, vel mulier virum teneat: quãuis quidam contrarium dicant, scilicet quòd mulier virum tenere non potest.

C

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd homo potest impediri a libera & aperta confessione nominis Christi propter duo, scilicet propter timorem mortis, & propter confusionem, quę est timor ingnominię: vtriusque autem signum pręcipue in facie manifestatur, quia pallescunt timentes, & rubent verecundati, vt dicitur in 3. eth. & præcipue in fronte quę est pars magis aperta, & imaginationi ex qua procedunt passiones prædictæ, vicina: & ideo cum confirmatio detur ad liberam confessionem nominis Christi, cõuenienter vnguntur confirmati in fronte.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnctio quæ datur in vertice a sacerdote significat dignitatem regalem & sacerdotalem in baptizato, quia incipit esse de numero illorum, quibus dicitur. Vos estis gens sancta, regale sacerdotium, 1. Pet. 2. & ideo in vertice fit ad assignandum eminentiam dignitatis collatæ: sed vnctio confirmationis datur ad fortiter defendendam dignitatem acceptam, quod amplius est, & ideo in loco publico dari debet.

D

¶ Ad secundum dicendum, quòd nõ datur hoc sacramentum ad confessionem simpliciter, sed ad libertatem confessionis: & ideo debet dari vbi apparent illæ passiones, quæ liberam confessionem impedire possunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non est periculum, quia ligatur frons cõfirmati quousque deficeretur locus, & postmodum etiam secundum Hug. debet esse sub quadam disciplina custodiendi chrisma, ne scilicet caput lauet usque ad septem dies propter septem dona spiritusanẽti, & sicut etiam ecclesia septem diebus aduentum spiritusanẽti in discipulos celebrat.

Lib. 2. de sacramentis c. 6. par. 7.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sacramentum quod habet effectum semper permanentem, nõ potest iterari sine iniuria sacramenti: & ideo quia in confirmatione imprimitur character qui est indelebilis, ideo non debet iterari.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eucharistia non imprimit characterem, nec illud quod est res & sacramentum est aliqua forma recepta in recipiente sacramentum, sicut est in confirmatione, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd confirmatio datur contra infirmitatem prout est contracta per originale peccatum: & sic non redit, quamuis infirmitas actualis peccati redeat.

EXPOSITIO TEXTVS.

DONATIO *spiritusanẽti ad robur.* Contra. Panis cor hominis confirmat. ergo magis pertinet ad eucharistiam, quàm ad confirmationem. Et dicendum, quòd per eucharistiam roboratur charitas, per hoc autem sacramentum fides. In his enim duabus virtutibus tota

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta virtus spiritualis ædificij consistit. Vel dicendum, quòd eucharistia perficit & roborat ad standum in seipso per modum cibi: sed confirmatio ad pugnam, qua quis ab alijs patitur in confessione nois Christi, cõtra aduersarios audaciam præbens. *Hoc sacramentum tantum a ieiunis &c.* Propter eminentiam spiritussancti, qnę cum sua plenitudine in hoc sacramento dat robur.

DIVISIO TEXTVS.

Effectus Baptismi & Eucharistiæ.

Postquàm magister determinauit de baptismo & confirmatione, hic tertio determinat de Eucharistiæ sacramento. Et diuiditur in partes duas. In prima, determinat ea quæ pertinent ad ipsum sacramentum. In secunda, determinat de dispensantibus sacramentum. 13. dist. ibi. *Solet etiam quæri, verum quicumque sacerdotes &c* Prima in duas. In prima, determinat ea quæ requiruntur ad hoc sacramentum in generali In secunda, prosequitur de eis in speciali, dist. 10. ibi. *Sunt item alij præcedentium &c.* Prima iterum in duas. In prima, determinat ea quæ requiruntur ad hoc sacramentum. In secunda, determinat vsum sacramenti. 9. dist. ibi. *Et sicut duæ sunt res &c.* Prima adhuc in tres. In prima, determinat prædẽtia eucharistiam, quibus hoc sacramẽtũ figuratur. In secunda, determinat concomitantia, quibus hoc sacramentum integratur, scilicet formam & institutionem, ibi. *Hæc etiam ante alia &c.* In tertia, determinat consequentia quæ in hoc sacramento efficiuntur, vel significantur, ibi. *Nunc quid sit sacramentum &c.* Secunda pars diuidatur in tres. In prima, determinat institutionem. In secunda formam, ibi. *Forma vero est &c.* In tertia mouet quædam quæstionem, & soluit, ibi. *Vbi consideratione dignum est &c. Numquid ibi sit sacramentũ &c.* Hic determinat de sacramento eucharistiæ per cõparationem ad significatum, vel causatũ eius. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quid sit ibi res, & quid sacramentum. Secundo, concludit eorum numerum, & ordinem, ibi. *Sunt igitur hæ tria distinguenda &c.*

DISTINCTIO VIII.

A

De sacramento altaris & Eucharistiæ.

Post sacramentum baptismi, & confirmationis sequitur Eucharistiæ sacramentum. Per baptismũ mundamur, per Eucharistiam in bono consummamur. Baptismus æstus vitiorũ extinguit, Eucharistia spiritualiter refcit. Vnde excellenter Eucharistia dicitur, idest, bona gratia: quia in hoc sacramento non modo est augmentum uirtutis & gratiæ, sed ille totus sumitur, qui est fons & origo totius gratiæ: cuius figura præcessit, quod manna pluit Deus patribus in deserto, qui quotidianõ cæli pascebantur alimento: unde panem angelorum manducauit homo. Sed tunc qui panem illũ manducauerunt, mortui sunt: iste uero panis uiuus, qui de cælo descendit, uitam mundo tribuit. Manna illud de cælo, hoc super cælum. Illud scaturiebat in diem alterum reseruatum, hoc ab omni corruptione alienum. Quicumque religiose gustauerit corporis sacramentum non sit nobis teatus ad pœnam.

Exod. 16.

Ioan. 6.

¶ 2 Præt. Omnis actio per ministros ecclesiæ dispensata, in qua ex ipso opere operato gratia confertur, est sacramentum: sed eucharistia est huiusmodi. ergo est sacramentum.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non sit unũ sacramentũ, sed multa, primo per hoc, quòd in collecta dicitur. Purificent nos domine hæc sacramenta quæ sumpsimus.

II Vbi supra art. 2.

¶ 1 Præt. Sacramentum est in genere signi: sed ea quæ sunt in genere signi, sicut nomina plurificantur ad pluralitatẽ signantium, quamuis sit idem signatum: sicut Marcus & Tullius sunt duo nomina, quamuis sit eadem res significata, cum in eucharistia sint plura signantia sicut species panis & vini, videtur quòd sint plura sacramenta.

¶ 3 Præt. Vnitas rei est ex forma sua: sed in eucharistia sunt duæ formæ, vna ad consecrationem panis, alia ad consecrationem sanguinis. ergo sunt duo sacramenta.

¶ 4 Præt. Ea quæ nec in genere, nec in specie conueniunt, sunt plura simpliciter: sed corpus Christi verum cum speciebus panis & vini sunt differentia & specie, & genere. ergo sunt plura simpliciter. cum ergo vtrumque dicatur sacramentum in eucharistia, videtur quòd non sit vnum sacramentum.

¶ 5 Præt. Ex duobus perfectis non fit aliquid vnum: sed Christus perfecte est sub vtraque specie, scilicet panis & vini. ergo ex his duobus non fit vnum sacramentum.

I

SED CONTRA est, quia si essent duo, tunc sacramenta nouæ legis non essent tantum septem.

¶ 1 Præt. Quæcumque ordinantur ad idẽ efficiẽdũ & significãdum pertinent ad unum sacramentum: sed omnia quæ in eucharistia sunt, pertinẽt ad idem repræsentandum, scilicet mortem domini, & idem efficiendum, scilicet gratiam, per quam homo incorporatur corpori mystico. ergo est vnum tantum sacramentum.

III Vbi supra art. 4.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non conuenientibus nominibus nominetur. Nomen. n. proprium alicui debet imponi ex eo quòd sit ibi proprium: sed bonitas gratiæ est communis omnibus sacramentis. ergo ex hoc non debet imponi nomẽ proprium vni sacramento, vt dicatur eucharistia.

¶ 2 Præt. Sicut in litera dicitur, hoc sacramentum ideo viaticũ appellatur, quia in uia nos reficiens, usque ad patriam deducit: sed hoc est commune omnibus sacramentis, quæ non nisi viatoribus dantur ad peruenendum ad gloriam patriæ, quæ est res non contenta & significata in omnibus sacramentis. ergo non conuenienter viaticum appellatur.

K

¶ 3 Præt. Causæ per effectus denominari solent: sed adducere ad communione fidelium est effectus baptismi, secundum Dionys. ut ex prædictis patet. ergo baptismus magis debet dici communio, vel sinaxis quàm hoc sacramentum.

De Eccles. hierar. c. 3. par. 1.

¶ 4 Præt. In quorũlibet sacramentorũ aliquid sacrum: sed hoc importat sacrificii nomen. ergo sacrificium etiam non est nomen proprium huius sacramenti.

¶ 5 Præt. Hostia videtur idem quod sacrificium: sed Dionys. confirmationem nominat charissimam hostiam. ergo neque hostia, neque sacrificium est nomen proprium huic sacramẽto.

RESPON. Dicendũ ad primã quæ, ꝙ eucharistia sacramentum quoddam est, aliò tamen modo ab omnibus alijs sacramentis. Sacramentum enim secũdum sui nominis propriẽtatem sanctitatem actiue importat: unde secundum hoc aliquid habet sacramenti rationem, secundum quod habet rationem sanctificationis, qua sanctum aliquid fit. Dicitur autem aliquid sanctum dupliciter. Vno modo simpliciter & per se, sicut quod est subiectum sanctitatis, sicut dicitur homo sanctus: Alio modo secundario & secundum quid, ex eo ꝙ habet ordinem ad hanc sanctitatem, vel sicut habens virtutem sanctificandi, sicut chrisma dicitur sanctum, vel quocumq;, alio modo ad aliquid sanctum deputetur, sicut altare sanctum. Et ideo ea quibus aliquid fit sanctum primo modo, dicuntur sacramenta simpliciter: illa autem quibus fit aliquid sanctũ secundo modo, non dicuntur sacramenta, sed sacramentalia magis. In alijs ergo sacramentis fit aliquid sanctum primo modo, sicut homo suscipiens sacramentum, non autem elementum corporale sanctificans hominem, quia hoc est sacrum secundo modo: & ideo hoc quod pertinet ad sanctificationem materiæ in omnibus sacramentis non est sacramentum, sed sacramentale: sed hoc quod pertinet ad vsum materiæ, qua homo sanctificatur, est sacramentum. In hoc autem sacramento illud quod est sanctificans hominem, est sanctum primo modo, quasi subiectum sanctitatis, quia est ipse Christus: & ideo ista sanctificatio materiæ est hoc sacramentum, sed sanctificatio hominis est effectus sacramenti. Et ideo hoc sacramentum in se cõsideratum, est dignius omnibus sacramentis, quia habet absolutam sanctitatem etiam præter suscipientem: alia autem non habent nisi in ordine ad aliud, & ideo hoc sacramẽtum est perfectio aliorum sacramentorum, quia omne quod est per aliud, reducitur ad id quod est per se, sicut patet de accidente & substantia.

A

T.com.18. T.com.116 D.1172.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd perfectum vnumquodque est, cum attingit propriam virtutem, vt dicitur in 7. phy. Virtus autem est vltimum 4 in re, vt dicitur in 1. cęs. & mũdi: & ideo perfectio rei consistit in hoc, quòd res ad sui vltimũ perducatur. Est autem dupliciter vltimum rei, vnum quod est in re, & aliud quod est contra rem: sicut in corporibus vltimũ in corpore est superficies corporis contenti, vltimum extra, est locus qui est superficies corporis continentis: vltimum autem cuiuslibet rei in seipsa est ipsa rei operatiõ, propter quã res est: forma enim est finis generationis, non ipsius generati, vt dicit Commen. in 2. phys. Vnde res quæ habet formam substantialem per quam est, esse nõ dicitur perfecta simpliciter, sed perfecta in esse, vel perfecta perfectione prima, & talem perfectionem quantum ad esse spirituale acquirit homo in baptismo, in quo est regeneratio spiritualis: & idem Dionys. non ponit baptismum habentem vim perfectiuam simpliciter, sed magis purgatiuam & illuminatiuam: sed simpliciter perfectum dicitur, quod habet operationem conuenientem suæ formę. In hoc enim consistit virtus rei, secundum Philosophum in 2. eth. per cuius cõsecutionem aliquid dicitur perfectum, vt dictum est. Hominis autẽ operatio spiritualis est duplex. Vna ipsius, inquantum est persona priuata: & quantum ad hoc perficit confirmatio, quæ facit hominem non impeditum aliquo mundano timore in confessione fidei, & alijs quæ ad christianam religionem spectant. Alia, inquantum est persona publica quasi membrum principale & influens alijs membris: & quantum ad hoc perficit sacramentum ordinis. Vltimum autem cuiuslibet rei extra seipsam, est principium a quo res habet esse, quia per coniunctionem ad ipsum res complentur & firmantur, & propter distantiam ab ipso deficiunt, sicut corruptibilia propter longe distare a primo, vt dicitur in 2. de generatio. & ideo primum agens habet etiam rationem vltimi finis perficiẽtis. Fons autem christianæ vitæ est Christus, & ideo hoc modo eucharistia perficit Christo coniungens: & ideo hoc sacramentum est perfectio omnium perfectionum, vt Dionys. dicit. vnde & omnes qui sacramenta alia accipiunt, hoc sacramento in fine confirmantur, vt ipse dicit.

Com. 75. & 5. Metaph. com. 22.

D.620

De Eccles. hierar. c. 5. par. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ad species sensibiles aliorum sacramẽtorum se habet virtus quæ interius inest, quæ sanctificationem acquirit, ex qua sacramentum efficit, secundum Hug. ita in hoc sacramento se habet ipsum corpus Christi, quod per consecrationem sub speciebus illis fit. Vnde sicut in alijs sacramentis materiale elementum non est causa virtutis quæ in ipso est, neque alicuius spiritualis effectus in homine nisi mediante virtute, secundum quod ex elemento & virtute quasi vnum efficiuntur ita in hoc sacramento spẽs nisi sunt causa corporis Christi, neque alicuius effectus in anima spiritualis nisi mediante corpore Christi vero, secundũ quod ex speciebus & corpore Christi fit vnũ sacramentum. Vtrum autem species illæ secundũ se habeant aliquem effectum corporalẽ, sicut aqua corporaliter abluit in baptismo, etiam non mediante spirituali virtute, infra dicetur.

Exod. 14.

Ioan. 19

Exod. 12.

Gen. 14.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omne sacramentum est visibile, non tamen oportet quòd quicquid est in sacramento sit visibile. Videtur. n. species visibilis aquę in baptismo, sed non ipsa virtus spiritualis quæ secretius operatur salutem: & similiter hic videntur species, sed non videtur verum corpus Christi. Vel dicendum, quòd est visibile non in se, sed in speciebus quę ipsum tegunt, sicut & substantia aliorum corporum videtur mediante colore.

C

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ sanctitas quæ est in materijs aliorum sacramentorum, non est forma sanctitatis absolute, sed secundum ordinem ad aliud, vt in 1. dist. dictum est: & ideo non est simile de alijs sacramentis, & de hoc, vt ex dictis patet.

q. 1. ex. ar. 1.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ex hoc ipso quòd alia sacramenta perficiuntur in acceptione, vel collatione, contingit quòd illud quod est in eis sacramentum & res, est aliquid acquisitum in suscipiente, in hoc autem sacramento aliter est, vt ex dictis patet.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd per se vnum simpliciter, & quod est numero vnum, tribus modis dicitur. Vno modo, sicut indiuisibile est vnum, vt punctus, & vnitas, quòd neque est multa actũ, neque potentia. Alio modo, quod est vnum ex continuitate, quod tamen est multa potentia, sicut linea. Tertio modo, quod est vnum perfectione, sicut dicitur calceamentum vnum, quia habet omnes partes quæ requiruntur ad calceamentum: & hæc vnitas dicitur in omnibus illis, ad quorum integritatem aliqua exiguntur, sicut vnus homo, vna domus. Et quia ad esse sacramenti multa concurrũt, sicut forma, & materia, & huiusmodi, ideo ab hac vnitate perfectionis dicitur sacramentum vnum esse. Illa enim sunt de integritate alicuius instrumenti, quæ requiruntur ad operationem illam, ad quam instrumentum deputatum est: hoc autẽ sacramentum deputatum est ex diuina institutione ad cibationem spiritualem, quę per cibationem corporalem significatur. Et quia cibatio corporalis duo requirit, scilicet aliquid per modum cibi, & aliquid per modum potus: ideo ad integritatem huius sacramenti ex diuina institutione est aliquid per modum cibi, scilicet corpus Christi, & aliquid per modum potus, scilicet sanguis.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dicitur pluraliter sacramenta propter materialem diuersitatem signorum.

E

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit quando vtrumque signum habet integram significationem: sic autem non est hic, quia cibatio spiritualis non significatur perfecte neque per panis tantum, neque per vini tantum sumptionem, sed per vtrumque simul, sicut est in significatione nominum compositorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, si vtraque forma responderet toti sacramento: sed hoc fallum est, quia vna forma respondet vni, & alia alij eorum quæ ad sacramentum exiguntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis non sint vnum in genere, vel specie naturæ: possunt tamen esse vnum per relationem ad vnam operationem, ex qua vnitate sumitur vnitas sacramenti.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis Christus perfectus sit sub vtraque specie, non tamen quantum ad integrũ vnum sacramen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramenti est sub utroque, sed quantum ad diuersos usus.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ in quolibet sacramento est tria considerare, scilicet originē, perfectionem, & finem ad quem est. Origo autem omnium sacramentorum est passio Christi, de cuius latere in cruce pendentis sacramenta profluxerunt, ut sancti dicunt: perfectio autē sacramenti est in hoc qd continet gratiam. Finis autē sacramenti est duplex, proximus, scilicet sanctificatio recipientis, & ultimus, s. uita æterna. Hæc assit per quandam excellētiam in eucharistia inuenitur, quia hoc sacramentum est specialiter in memoriam dominicę passionis. Vnde Matthæi. 26. Quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis: & ideo quantū ad originem uocatur sacrificium, uel hostia. Similiter etiam gratiam non per modum intentionis continet, sicut alia sacramenta, sed plenitudinem gratiæ in suo fonte: & ideo antonomatice eucharistia dicitur. Similiter etiam quia ipsa est consummatio omnium sanctificationum, ut Dion. dicit, id quod est omnisi, scilicet congregati ad unum, huic sacramento attribuitur, & dicitur communio, uel synaxis, quod idem est, inquantum scilicet homo congregatur ad unum, & ad seipsum, & ad alios ei, quod est maxime unum, conunctus. Similiter etiam quantum ad ultimum finem consequendum maximam efficaciam habet, inquantum realiter continet hoc quo iauua cæli nobis aperta est, scilicet sanguinem Christi; & ideo specialiter uiaticum appellatur. Et per hæc patet solutio ad obiecta: quia ab eo quod est commune, aliquid antonomatice denominari potest.

De sacramentis lib. 4 cap 4 post med. & lib. 1. cap. 4.

Matth. 26.

De consec. dist. 2. cap. quia corp.

De Eccles. hierar. c. 5. par. 1.

ARTICVLVS II.

b *Vtrum huic sacramento figuræ assignari debeant.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ huic sacramento figuræ assignari non debeant. Nihil enim disponitur per aliquid sui generis: albedinis enim non est albedo, nec motus est motus: sed sacramentum est signum: ergo sacramento non deber aptari aliqua figura, quia in infinitum iretur.

¶ 2 Præt. Sacramenta ueteris legis dicuntur sacramentis nouæ legis respondere inquantum signant ipsa: sacramentis autem nouæ legis quæ sunt maxime perfectionis, non respondebant aliqua sacramenta in ueteri lege, ut quidam dicunt. cum ergo hoc sacramentum sit maxima perfectionis, uidetur quòd non debeant ei aliquæ figuræ assignari.

¶ 3 Præt. Sicut præfigurata eucharistia est in agno paschali, ita & baptismus in transitu maris rubri, ut dicitur. 1. Cor. 11. cum ergo magister non assignauerit aliquas figuras baptismi, uidetur quòd nec eucharistiæ figuras assignare debeat.

SED CONTRA. Hoc sacramentum memoriale passionis Christi est specialiter: sed passionem Christi præcipue oportebat præfigurari, per quam nos redemit, ut fides antiquorum ad redemptorem ferretur. ergo præcipue oportebat hoc sacramentum figurari.

¶ 2 Præt. Hoc sacrameneum est dignissimum, & difficilimum ad credendum: sed talia maxime consueuerunt præfigurari. ergo &c.

3. par. q. 73 ar. 6.

II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur q̃ magister inconuenienter assignet figuras huius sacramenti. Hoc enim sacramentum post baptismum datur: sed agnus paschalis præcessit transitum maris rubri, in quo baptismus est præfiguratus. ergo non est congrua figura huius sacramenti.

¶ 2 Præt. In hoc sacramento aliquid offertur deo: sed Melchisedech non legitur deo obtulisse, sed homini, scilicet Abrahæ, cui obtulit panem & uinum, ut dicitur Gen. 14. ergo illa oblatio non est conueniens figura huius sacramenti.

¶ 3 Præt. Idem non est signum suiipsius: sed sanguis qui consecratur in altari, est illemet quem Christus in cruce fudit pro nobis. ergo ille non est signum, uel figura istius?

¶ 4 Præt. Manna habebat in se omnem saporis suauitatem, ut dicitur Sap. 16. sed hoc sacramentum non habet in se omnem saporem spiritualem, quia sic haberet effectus omnium sacramentorum, & alia sacramenta superfluerent. ergo manna nō est figura huius sacramenti.

¶ 5 Præt. Nobilioris rei nobilior debet esse figura: sed eucharistia est nobilius sacramentum quàm baptismus, cū ergo baptismus habuerit figurā quæ præbebat remediū ex ipso opere operato contra originale, scilicet circuncisionem, supradictæ autem figuræ non fuerunt tales, uidetur quòd fuerūt incompetentes.

¶ 6 Præt. In canone Missæ fit mentio de sacrificio Abrahę, & Abel, & similiter omnia sacrificia legalia huius uero sacrificij figura fuerunt. ergo insufficienter posuit magister figuras huius sacramenti.

VLTERIVS. Videtur q̃ in lege Moysi expressius fuit figuratum hoc sacrificium quàm in lege naturæ: quia secūdum Hug. quanto magis appropinquauit passio Saluatoris, tanto signa fuerunt euidentiora: sed ea quæ fuerunt in lege Moysi fuerunt propinquiora. ergo expressiora.

¶ 2 Præt. In sacrificijs legis Moysi fiebat sanguinis effusio: sed oblatio Melchisedech fuit sine sanguinis effusione. ergo legalia sacrificia expressius figurabant sacramentū passionis Christi, quàm oblatio Melchisedech.

SED CONTRA. Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, non autem secundum sacerdotium legis Moysi, quod est sacerdotium leuiticum, ut patet Heb. 7. ergo oblatio Melchisedech magis conuenit cum sacrificio Christi, quàm sacrificium legis Moysi.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ sacramenta nouę legis tripliciter se habent ad veterem legem. Quædam enim essentialiter fuerunt in veteri lege, quamuis non sunt sacramenta nouæ legis, sed magis secundū quod sunt in officium, uel actum uirtutis, sicut pœnitentia, ordo, & matrimonium. Quædam fuerunt secundum aliquid eis respondens non essentialiter, sicut baptismus, & eucharistia. Quædā autem nihil respondens habuerunt in ueteri lege, sicut confirmatio, & extrema unctio: cuius ratio est, quia prima tria sacramenta non solum sunt sacramenta, sed pœnitēta est actus virtutis: ordo autem pertinet ad officium dispensationis sacramentorum, matrimonium autem ad officium naturæ, & ideo in qualibet lege requiruntur. Baptismus autem & eucharistia sunt sacramenta tantum gratiam continentia, & ideo ante tempus gratiæ esse non debuerunt. Sed quia sunt sacramenta necessitatis, baptismus quidem quantum ad effectum, eucharistia autem quantum ad fidem eius quod repræsentatur per ipsam, ideo oportuit quòd in lege Moysi haberent aliquid respondens: sed confirmatio & extrema unctio sunt sacramenta gratiam conferentia, & ideo in ueteri lege esse non debuerunt. Et quia non sunt sacramenta necessitatis, sed cuiusdam superabundantis perfectionis, ideo non oportebat quòd haberent aliquid respondens, cum non esset tempus plenitudinis gratiæ: & ideo hæc duo non fuerunt præfiguranda aliquibus expressis figuris: similiter neque prima tria, sed tantum duo media, scilicet eucharistia, & baptismus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oppositæ relationes possunt inesse eisdem respectu diuersorum, eo quòd esse relatiui est ad aliquid se habere, non autem proprietates absolutæ: & ideo in relatiuis contingit aliquid disponi d per aliquid sui generis per accidens, & non per se: sicut filij est filius, non inquantum filius, sed inquantum pater. Et similiter signū potest esse signum inquantum est signatum, in absolutis autem non contingit hoc unde qualitatis d non est qualitas nec per se, nec per accidens.

¶ Ad secundum dicendum quòd una perfectio dicitur alia minor dupliciter, aut simpliciter, aut secundum statum: sicut præmium essentiale, quodautem dicitur, est simpliciter maius quàm

Lib. 4. de sacramentis c. 4. tom. 4.

Matth. 26.

Matth. 26.

III De sacramentis lib. 6. cap. 1.

D. 4. c.

D. 10. c.

quàm præmium accidentale, quod dicitur aureola: sed aureola est maior quantum ad statum habentis, quia non cuiliber datur, sed tantummodo illis qui sunt in statu perfectionis. Et similiter dico, quòd perfectio eucharistiæ est simpliciter maior quàm perfectio confirmationis & extremæ unctionis: sed illæ sunt maiores secundum statum, quia perfectio eucharistiæ, quæ est per conuinctionem ad principium sanctitatis, est omnibus de necessitate salutis: sed perfectio spiritu sancti ad robur quæ est in confirmatione, uel perfectio purgationis a reliquijs peccati quæ est in extrema unctione, non sunt omnibus necessaria: & ideo perfectioni eucharistiæ debet aliquid respōdere in qualibet lege, non autem perfectioni cōfirmationis & extremæ unctionis, nisi in lege in qua est status perfectionis, quæ est lex gratiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd præfiguratio eucharistiæ erat magis necessaria quàm baptismi, tum ratione dignitatis, tum ratione difficultatis, tum propter necessitatem fidei eius quod figuratur in eucharistia, tamen magister supra aliquas figuras baptismi posuit. s. circuncisionem, & baptismum Ioannis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum quòd aliquid potest figurari dupliciter. Vno modo, per id quod est signum & causa, & hoc modo effusio sanguinis & aquæ ex latere Christi fuerunt figura huius sacramenti: alio modo, per id quod est signum tantum, & sic quantum ad id quod est sacramentum tantū, in eucharistia fuit figura eius, oblatio Melchisech. Quantum autem ad id quod est res & sacramentum, scilicet ipsum Christum passum, fuit figura agnus paschalis: quantū autem ad id quod est res tantum, scilicet gratiam, fuit signum manna quod reficiebat omnem saporem suauitatis habens.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa valeret, si baptismi & eucharistiæ tantum esset vna figura: sunt autem plures, & ideo non est inconueniens aliquam figuram baptismi quòd præcedat aliqua figura eucharistię, & ab aliqua præcedatur: sicut præcedit agnus paschalis transitum maris rubri, & & sequitur circuncisionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eucharistia offertur deo in sanctificatione hostiæ, & offertur populo in ipsius sumptione, & hoc significatum fuit in oblatione Melchisedech, qui obtulit Abrahæ panem & uinum, & benedixit deo excelso.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil sub eadem specie manens est signum suiipsius: sed aliquid secundum quod est in vna specie potest esse signum sui secūdum quod est sub alia specie. Et similiter est in proposito dicendum, quòd aqua fluens de latere Christi figurabat populum, qui eius sanguine redimendus & reficiendus erat, & ideo significabat aqua sanguini admista huius sacramenti vsum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sacramentum habet omnem suauitatem, inquantum continet fontem omnis gratiæ, quàm uis non ordinetur eius vsus ad omnes effectus sacramentalis gratiæ. Vel dicendum, quòd etiam quantum ad effectum habet omnem suauitatis effectum in reficiendo, quia hoc solum sacramentum per modum refectionis operatur. Vel dicendum secundum Diony. quòd omnium sacramentorū effectus huic sacramento possunt ascribi inquantum perfectio est omnis sacramenti, habens quasi in capitulo & summa omnia quæ alia sacramenta continent singillatim.

Ex vlti. ca. Eccle. hier.

¶ Ad quintum dicendum, quòd baptismus est sacramentum necessitatis quantum ad effectum, quia delet peccatum originale, quo manente non est salus: & ideo oportebat quòd in veteri lege responderet sibi aliqua figura, quæ contra originale, remedium præberet, scilicet circuncisio: sed eucharistia est sacramentum necessitatis quantum ad fidem eius quod repræsentat, scilicet opus nostræ redemptionis: & ideo non oportuit q̃ haberet figuras remedium præbentes, sed signantes tantum.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis in veteri lege fuerunt figuræ plures materialiter, tamen omnes ad has reducuntur: quia in omnibus sacrificijs & oblationibus antiquorum significabatur illud quod est res & sacramentū in eucharistia, quod etiam significatur per agnum paschalem, scilicet ipse Christus, qui obtulit se deo patri pro nobis oblationem & hostiam. Vel dicendum, quòd istæ figuræ repræsentant corpus Christi secundum quod est in vsu fidelium per esum, quod patet de oblatione Melchisech, qui panem & vinum edēdum obtulit Abrahæ: & similiter agnus paschalis edēdus a populo occidebatur, & etiam manna ad esum populi a deo prouidebat. Aqua etiam sanguini admista in passione Christi populum significat Christi sanguinē communicātem, non autem ita est i alijs sacrificijs: & ideo quāuis sint figuræ Christi passi, nō tamen sunt propriæ figuræ huius sacramēti. Fit autem in canone Missę mentio de oblatione Abrahæ & Abel magis propter deuotionem offerentium, quàm propter figuram rei oblatæ.

Vt habetur de consec. di. 2. c. vtrū

Matth. 26.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quantum ad id quod est signum tantum in hoc sacramento, expressior figura huius sacramenti fuit oblatio Melchisedech, quàm figuræ legis Moysi: sed quantum ad id quod est res & sacramētū, expressior fuit figura legis Mosaycæ, qua expressius Christus passus significabatur. Et quia ritus sacramenti consistit in signis exterioribus, ideo sacerdotium Christi quantū ad ritum magis conuenit cum sacerdotio Melchisedech, quàm cum sacerdotio Leuitico, & etiam quantum ad alias conditiones Melchisedech, quas Apostolus pleniùs prosequitur. Et per hoc patet soluio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

c *Vtrum aliqua fuerit necessitas instituendi hoc sacramentum.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nulla fuit necessitas instituendi hoc sacramentum. Veniente enim veritate debet cessare figura: sed hoc sacramentum agitur in figuram dominicæ passionis, quæ iam realiter venit. ergo non debuit hoc sacramentum institui.

3. par. q. 73. art. 3.

¶ 2 Præt. Eadem actione aliquid instituitur, & a contraria dispositione remouetur: sed ad eandem actionem non debet institui nisi vnum sacramentum, sicut vnum instrumentum est vnius actionis. cum ergo per baptismum mundemur a malo, videtur quòd non oportuit institui aliquod sacramentum per quod in bono cōfirmemur. s. eucharistiam, vt in litera dicitur.

¶ 3 Præt. Ex eisdem ex quibus sumus, & nutrimur, vt in 2. de de generatione dicitur: sed per baptismum qui est spiritualis regeneratio, acquirimus esse spirituale, vt Dionys. dicit. 2. ca. eccles. hierar. ergo per gratiam reficimur baptismalem, & ita non oportet hoc sacramentum institui ad spiritualiter reficiendum, vt in litera dicitur.

T. com. 50.

part. 1.

SED CONTRA. Ad perfectionem corporis exigitur quòd membra capiti coniunguntur: sed per hoc sacramentum membra ecclesiæ suo capiti coniunguntur, vnde Ioan. 6. dicitur, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. ergo necessaria fuit huius sacramenti institutio.

¶ 2 Præt. Charitas non est minus necessaria quàm fides: sed habemus vnum sacramentum fidei, scilicet baptismum. cum ergo charitatis sacramentum sit eucharistia, vnde & communio dicitur, videtur quòd eius institutio fuerit necessaria.

VLTERIVS. Videtur quòd ante aduentum Christi debuerit institui, Christus enim est caput hominum iustorum qui fuerunt a principio mundi, vt in 3. lib. distin. 13. dictum est. si ergo per hoc sacrm mēbra capitis mystico suo capiti coniungantur, videtur quòd debuerit a principio mundi institui.

II Vbi supra. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4.

¶ 2 Præt. Populus Israel fuit populus deo dilectissimus. vnde dicitur Exo. 4. Filius meus primogenitus Israel: sed hoc sacramentum est sacramentū charitatis, vt dictum est. ergo debuit institui adhuc proprię populo habente statum.

¶ 3 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 1 Præt. Hoc sacramentum dicitur viaticum, quia tendentes ad patriam, in via confortat, quotidianos etiam lapsus reparat: sed patres qui erãt ante aduentum Christi ad patriam tendebant, hospites & peregrinos se vocantes super terram, vt dicitur Hebr. 11. & etiam quotidianis peccatis impediebantur. ergo ante aduentũ Christi debuit hoc sacramentum institui.

SED CONTRA: Hoc sacramentum cõtinet verbum incarnatum realiter. ergo institui nõ potuit ante incarnationem verbi.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum continet gratiæ plenitudinem, vnde, & eucharistia dicitur: sed tempus plenitudinis incepit ab incarnatione Christi, ergo ante incarnationem hoc sacramentum institui non potuit.

III Vbi supra art. 5.

VLTERIVS. Videtur quòd post passionem institui debuit, quia hoc sacramentum est in memoriam dominicæ passionis, ut patet 1. Cor. 11. sed memoria præteritorum est. ergo & a præterita passione Christi institui debuit.

¶ 2 Præt. Eucharistia non nisi baptizatis debet dari: sed baptismus fuit institutus post Christi passionem, quando dominus discipulis formam baptizandi dedit, Matth. vlti. ergo & post passionem institui debuit eucharistia.

¶ 3 Præt. In his quæ sibi inuicem continue succedunt, vltimum primũ debet coniungi primo secundi: sed dominus voluit in cœna ostendere terminationem veteris legis, & continuationẽ nouæ legis ad ipsam, ut ex litera habetur. ergo debuit post cenam paschalem statim instituere primũ sacramentum nouæ legis, & alia per ordinẽ, & sic post passionem eucharistiam, quæ est vltimum.

SED CONTRA. Videtur quòd debuerit institui a principio prædicationis Christi, quia quæ primo capiuntur, arctius memoriæ imprimuntur, ut patet de his quæ homo a puericia capit: sed dominus voluit ut hoc sacramentum arctissime memoriæ cõmendaretur. ergo debuit a principio, hoc instituere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ in quolibet genere actionum, in quo inueniuntur plures actiones ordinatæ diuersis agentibus ordinatis distributæ, oportet quòd principalis illarum actionum attribuatur principali agenti, cui vis virtute secundarij agentes operantur secundarias actiones: sicut pater in artibus quæ sibi inuicem continentur, ut militaris, equestris, & frænorum factrix. Et quia inuenimus diuersas actiones sacramentales diuersis sacramentis distributas, quæ in virtute uerbi incarnati agunt, oportet ad perfectam actionem huius generis esse aliqua sacramentalem actionem, quæ ipsimet principali agenti attribuatur, quod est uerbum incarnatum: & ideo oportuit esse sacramentum eucharistiæ, quod ipsum uerbum incarnatum contineret, cæteris sacramentis tantum in virtute ipius agentibus: & ideo conueniens in figura cibi hoc sacramentum institutum est, quia inter alios sensus solus tactus est, cui suũ sensibile realiter cõiungitur, similitudinibus tantum sensibilium ad alios sensus per medium peruenientibus: gustus autem tactus quidam est, & inter alia quæ ad tactum pertinent, solus cibus est qui agit per coniunctionem sui ad cibatum, quia nutriens & nutritum fit unum. Alia tangibilia agunt efficiẽdo aliquas impressiones in eo quod tangitur, sicut patet de calido, & frigido, & huiusmodi: & ideo cum omne sacramentum in figura alicuius rei sensibilis proponi debeat, conueniens sacramentum, in quo ipsum uerbum incarnatum nobis coniungendum continetur, proponitur nobis in figura cibi, non quidem conuertendi in nos per suam coniunctionem ad nos, sed potius sua coniunctione nos in seipsum conuertens, secundum quod Augu. ex persona uerbi incarnati dicit. Non tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.

Lib. 7. confessionum, cap. 10.

De Ecclesiast. Hierar. cap. 5. par. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Diony. nostra hierarchia est media inter cælestem, & eam quæ in ueteri lege erat. Tempore enim legis erat ueritas promissa tantum, sed in statu nouæ legis est ueritas inchoata per Iesum Christũ, in patria autem erit ueritas consummata. Et ideo in ueteri lege figuræ sine rebus proponebantur, in nouo autem proponuntur figuræ cum rebus, in patria autem res sine figuris: & ideo orat ecclesia, ut quod nunc ipe gerimus in ua, re-

F rum uersare capiamus in patria.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de perfectione illa, qua aliquid ad formam receptam perficitur. qualis perfectio fit per baptismum: non autem de illa quæ est per coniunctionem ad principium perfectionis, quę fit per eucharistiam, ut supra dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de nutrimento corporali uerum est nos esse nutriti ex quib' sumus, quia oportet cibum carnis nostræ in nos transmutari, & ideo oportet quòd nobiscum in materia conueniat: secus autem de cibo spirituali, q̃ nos in seipsum transmutat.

1. Cor. 11.

Ad Iannarium. Epistol. 118.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, in hoc sacramento ipse Christus qui est sanctificationis principale agens, realiter nobis proponitur: in ueteri autẽ lege non exhibebatur, sed promittebatur incarnatione nondũ facta: & ideo in ueteri lege huius sacramenti institutio esse nõ potuit. Vnde sacramenta ueteris legis habebant se ad modum sensibilium quæ per medium cognoscuntur, quę quidem realiter sentienti non coniunguntur, sed suas similitudines ad sensus a longinquo transmittunt. Sacramenta uero alia nouæ legis, in quibus uirtus Christi operatur, cum ipsum realiter non contineant, assimilantur sensibilibus iam dictis, quæ quidem nõ incorporantur sentienti, sed secundum aliquam qualitatem immutant: hoc autem sacramentum, ut dictum est, quasi maioris perfectionis similatur illi sensibili quod incorporatur sentienti, scilicet cibo: unde magis distat a modo sacramentorum ueteris legis, quàm alia sacramenta nouæ legis.

Superioris quæst.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus ab initio mundi erat caput sanctorum, non quasi habens actu conformitatem in natura cum membris ecclesiæ incarnatione nondum facta, sed solum secundum fidem incarnationem expectantium: & ideo coniunctio corporis mystici ad suum caput pro tempore illo non poterat fieri per aliquod sacramentũ realiter continens ipsum caput membris conforme, sed poterat per aliqua sacramenta figurati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd populus Israel erat dilectissimus pro tempore illo comparatione aliorum populorũ, qui idolis seruiebant, non autem comparatione populi noui testamenti, de quo dicitur, 1. Pet. 2. Vos estis gens sancta, populus acquisitionis. Vel dicendum secundum Apostolum Roma. 9. Non qui sunt secundum carnem, sed qui ex promissione, hi computantur in semine: unde populus noui testamenti non exuluditur ab illo priuilegio amoris, ratione cuius Israel primogenitus dei dicebatur.

I

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis antiqui patres in uia essent tendentes ad patriam, non tamen erant in statu peruoniendi ante Christi incarnationem: & ideo non competebat pro tẽpore illo uiaticũ esse, quo statim ad patriã perducimur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd propter quatuor rationes hoc sacramentum in cœna institui debuit, & non ante. Prima apparet ex ipsa necessitate sacramenti assignata, quia ad perfectionem nostram exigebatur, ut caput nostrũ etiam nobis realiter coniungeretur: & ideo quandiu sub propria specie cum hominibus conuersatus est, non oportebat hoc sacramentum institui, sed quando eius corporali præsentia destituenda erat ecclesia: & hæc ratio tangitur in litera ab Eusebio. Quia, inquit, corpus assumptũ ablaturus erat &c. Secunda, sumitur ex eius figura. Christus enim quandiu in mundo conuersatus est, figuras legis obseruare uoluit, factus sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Et quia uenente ueritate cessat figura, ideo non debuit hoc sacramentum institui, nisi Christo ascendente per mortem, quando figuræ ueteris legis terminandæ erant. Tertia ratio sumitur ab ipsa repræsentatione huius sacramenti. Est enim repræsentatiuum dominicæ passionis: & ideo congruit iam passione imminente institui. Quarta ratio sumitur ex situ quo frequẽtandum est hoc sacramentum, ut ultimo traditum magis memoriæ teneretur.

K

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ imminente passione corda discipulorum magis erant affecta ad passionem, quàm passione ia peracta, quando iam erant immemores pressuræ passionis

A sionis propter paudium resurrectionis: & ideo memoriale passionis magis erat eis proponendum ante, quàm post: nec tunc erat memoriale, sed instituebatur, vt in memoriam in posterum celebrandum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus etiam ante passionẽ institutus est quantũ ad aliquid, vt supra dictũ est: & præterea non oportet quòd sit idem ordo institutionis sacramentorũ, & perceptionis, quia ad finem qui nobis præstituitur, vltimo perueniimus: sed eucharistia est quodammodo finis baptismi, quia per baptismum aliquis consecratur ad eucharistiæ perceptionem, sicut per ordinem ad eius consecrationem, & ideo ratio non procedit.

d. 3. q. 1. ar. 5. quæst. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis hoc sacramentum sit quasi vltimum in perceptione, est tamen primum in intentione: institutio autem ordini intentionis respondet, & ideo terminatis sacramentis legalibus hoc primo instituendum fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de illis quæ a principio quis capere potest. Apostoli autem a principio non tanti capaces erant mysterii, & ideo in fine hoc eis proponendum fuit: & præterea ratio illa procedit de illis quæ memoriæ imprimuntur propter seipsa. In illis autem quæ memoriæ imprimit affectio ad dicentem, secus est: quia tunc firmius imprimuntur, quando affectionis motus ad dicentem maior sentitur. Quanto autem aliquis ad amicum diuius conuertatur, fit maior dilectio, & quanto ab amicis separatur, sentitur motus dilectionis seruentior propter dolorem separationis: & ideo verba amicorum a nobis recedentũ finaliter dicta magis memoriæ imprimuntur.

B

C

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum hoc sacramentum a non ieiunis licite sumi possit.

3. q. 80. ar. 8

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum a non ieiunis licite sumi possit. Hoc enim sacramentum a domino in cœna institutum est: sed ecclesia obseruat ea quæ dominus seruauit in sacramentorum traditione, sicut formã & materiam. ergo & ritum deberet seruare, vt iam pransis hoc sacramentum traderetur.

¶ 2 Præt. 1. Cor. 11. dicitur. Dum conuenitis ad manducandũ, inuicem expectate, si quis autem esurit, domi manducet: loquitur autem de manducatione corporis Christi. ergo postquàm aliquis domi manducauerit, potest in ecclesia corpus Christi manducare licite.

Cap. sacramenta.

¶ 3 Præt. De consecratione dist. 1. dicitur. Sacramenta altaris non nisi a ieiunis hominibus celebrantur excepto uno die anniuersario, quo cœna domini celebratur. ergo ad minus illo die potest aliquis post alios cibos corpus Christi sumere.

Ca. liquido apparet. §. 2.

SED CONTRA est, quod dicitur de conse. dist. 2. Placuit spiritui sancto in honore tanti sacramenti prius in os christiani dominicum corpus intrare.

¶ 1 Præt. Hoc sacramentum cum magna reuerentia sumendum est: sed post cibum nõ est aliquis ita sobrius & modestus sicut ante. ergo non debet post cibum sumi.

II

VLTERIVS. Videtur q̃ non quælibet cibi sumptio perceptionem huius sacramenti impediat: quia sumptio cibi & potus in parua quantitate in nullo sobrietatem diminuit, immo magis auget natuam confortando: sed ideo oportet a ieiunis sumi, vt cum reuerentia sumatur & sobrietate. ergo non quælibet sumptio cibi impedit perceptionẽ huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Ad perceptionem huius sacramenti exigitur quòd homo sit ieiunus: sed quædam sunt quæ non tangunt ieiunũ sicut aquæ & medicinæ quædam. ergo videtur quòd post earũ sumptionem homo possit hoc sacramentum percipere.

¶ 3 Præt. Corpus Christi sicut in os intrat, ita in ventrem traijcitur: sed si aliquæ cibi reliquiæ in ore remaneant, & postmodum de mane in ventrem traijciantur, non impeditur quis a sumptione corporis Christi, quia hoc posset sacerdoti accidere etiam dum est in ipsa celebratione sacramenti, quando non deberet a sumptione corporis Christi desistere. ergo nec cibus in os missus, debet perceptionem huius sacramenti impedire, in parua quantitate sumptus.

V

SED CONTRA est, quòd ex hoc ipso sacramento reuerentia exibetur, q̃ prius in os corpus domini sumitur a christianis: sed quicumque cibus præponeretur, & in quacumque quantitate nõ esset corpus domini prius acceptum, ergo quælibet sumptio cibi impedit a perceptione huius sacramenti.

VLTERIVS. Videtur q̃ homo non statim debet comedere post corporis Christi sumptionẽ, per hoc quod dicitur de consec. di. 2. Si mane dominica portio editur, vsq̃ ad sextam ministri ieiunẽ qui eũ consumserunt: & si tertia, vel quarta hora accesserint, ieiunent usque ad vesperam.

III Cap tribus gradib'. §. si mane. 1. Cor. vbi supra.

redarguit. Nam Saluator quo uehementius commendaret mysterij illius altitudinem, ultimum hoc noluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Quo autem ordine deinceps fu-

¶ 1 Præt. Non minor reuerentia exhibenda est sacramento iam sumpto, quàm sumendo: sed ante perceptionem non est aliquis cibus sumendus. ergo nec post quouisque in ventre remaneat.

B

SED CONTRA est contraria consuetudo totius ecclesiæ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd hoc sacramentum a ieiunis tantum percipi debet, nisi propter necessitatem imminentis mortis, ne cõtingat sine uiatico ex hac vita transire, quod oportet esse in reuerentiam tanti sacramenti præcipue propter tria instituta ecclesiæ. Primo propter ipsam sanctitatem sacramenti, & os christiani quo sumendum est, non sit alio cibo prius imbutum, sed quasi notum & purum ad perceptionem eius reseruetur. Secundo, propter deuotionem quæ exigitur ex parte recipientis, & attentionem quæ ex cibis acceptis impediri posset, fumis a stomacho ad caput ascendentibus. Tertio, propter periculum vomitus, vel alicuius huiusmodi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ forma & materia sunt seruata a domino instituẽte hoc sacramentum quasi essentialia sacramento: & ideo oportuit quòd ecclesia hæc retineret, sed ordinem sumendi seruauit dominus quasi conuenientem institutioni sacramenti: unde non oportet quòd ecclesia seruet, quia non oportet quòd illud quod conuenit principio, vel generationi alicuius rei, quòd competat ei quando iam est in esse perfecto: & similiter quod competit sacramento quantum ad sui institutionem, non oportet quòd competat ei quantum ad suum vsum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd Apostolus non intendit quòd fideles post cibos sumptos domi in ecclesia corpus Christi sumant: sed illos redarguit, quia hunc cibum volebant aliis cibis commiscere, quos in ecclesia sumebant.

D

¶ Ad tertium dicendum, quòd forte ecclesia aliquo tempore sustinuit in die cœnæ sumi corpus Christi post alios cibos in repræsentationem dominicæ cœnæ, sed nunc abrogatum est decretum illud per communem consuetudinem, vel loquitur quantum ad astantes qui non sumunt.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, in reuerentiam sanctitatis huius sacramenti institutũ est, quòd os christiani suscipientis corpus Christi quasi notum ad ipsum sumendũ accedat. Quantaliber autem cibi assumptio hanc auferret nouitatem, & ideo quælibet cibi sumptio impedimentum præbet eucharistiæ sumptioni.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd legis præcepta se habent ad ea quæ agenda sunt sicut uniuersalia ad singularia, vt dicitur in 1. ethico. Quia enim legislator non potest ad omnes euentus attendere, oportet quòd ad ea quæ in pluribus accidunt attendentes uniuersalem legem constituat, vt lex uniuersalis sit. Et quia vt frequenter per cibum turbatur hominis discretio & sobrietas, quæ præcipue in hoc sacramento exigitur, ideo uniuersaliter prohibitum est post cibum corpus Christi sumi, quàmuis aliqua cibi sumptio non impediat rationem, præcipue cum nihil periculi accidat, si post cibum sumptũ abstineatur a perceptione huius sacramenti, quia in articulo necessitatis licet sumere post alios cibos.

Cap. 15.

E

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est ieiunium, scilicet naturæ, & ecclesiæ. Ieiunium naturæ est, quo quis ieiunus dicitur ante cibum sumptum illa die, etiam si pluries postea comesturus sit: & quia hoc ieiunium dicitur ex priuatione cibi præassumpti, ideo quælibet cibi sumptio hoc ieiunium tollit. Ieiunium autem ecclesiæ est, quo dicitur ieiunans secundum modum ab ecclesia institutum ad carnis afflictionem, & hoc ieiunium manet etiam post vnicam comestionem, nec soluitur nisi per secundam sumptionem illorum quæ in cibum & refectionem de se continuerunt assumti: & ideo ea quæ propter alios cibos accipi consueuerunt, vel dirigendos, sicut electuaria vel deducẽdos per membra, sicut potus vini, aut aquæ, huiusmodi ieiunium non soluunt, quàmuis etiam aliquo modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

do nutriant. Ad debitam ergo sumptionem dominici corporis non exigitur ieiunium ecclesiæ, quia etiam præter dies ieiunij hoc sacramentum celebratur, sed requiritur ieiunium naturæ propter reuerentiam sacramenti: & ideo secundum communem sententiam electuaria, & uinum præsumpta impediunt a peeptione eucharistiæ. Sed de aqua diuersa est opinio. Quidam.n. dicunt, ꝙ aqua nullo modo nutrit, nõ soluit neque ieiunium naturæ, neque ieiunium ecclesiæ: sed quãuis aqua in se non nutriat, tñ cõmista nutrit, in stomacho autem oportet ꝙ alijs humoribus admiscatur, & ideo in nutrimẽtũ cedere põt: & pp hoc alij probabilibus & securius dicunt, ꝙ ẽt post aquæ potũ corpus Christi non sumendũ est.

Quid sit sacramentũ, ex Aug. de ciu.dei.c.5. lib. 10.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ ieiunium naturæ dicitur per priuationem actus comestionis, secundum quod comestio etiã potionem includit: comestio aũt principalis dicitur a sumptione exterioris cibi, quãuis terminetur ad traiectionem cibi in uentrem, & ulterius ad nutritionem: & ideo quæ interius geruntur sine exterioris cibi sumptione, non uidentur soluere ieiunium naturæ, nec impedire eucharistię perceptionem, sicut deglutio saliuę: & similiter uidetur de his quæ intra dentes remanent, & etiam de eructuationibus, tamen propter reuerẽtiam, nisi necessitas incumbat, potest sine periculo abstineri.

AD TERTIAM quæstionem dicẽdum, ꝙ secundũ cõsuetũ dinem ecclesiæ propter reuerentiã tanti sacramenti post eius sumptionem homo debet in gratiarũ actione persistere. unde etiam in Missa oratio gratiarũ actionis post cõmunionem dicitur, & sacerdotes post celebrationem suas speciales orationes habent ad gratiarũ actionem: & ideo oportet esse aliquod interuallum inter sumptionem eucharistiæ, & aliorum ciborũ. Sed quia non requiritur magnum interuallum, & quod parũ deest, nihil deesse uidetur, ut dicitur in 2.phys. ideo possemus sub hoc sensu cõcedere, quòd statim potest aliquis cibos alios sumere post eucharistiæ sumptionem.

T.com.56.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud decretũ loquitur secundum consuetudinem primitiuæ ecclesiæ, quãdo propter paucitatem ministrorum rarius Missarum solemnia celebrabantur, & cum maiori preparatione. Vnde Dionys. narrat, de Carpo in suis epistolis, quòd numquàm Missam celebrabat nisi aliqua diuina reuelatione prius perceptæ: & ideo nunc per contrariam consuetudinem abrogatum est.

Epist. 8. ad Demophylum prope finem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum post sui sumptionem, effectum proprium causat, & ideo oportet actualiter in ipsa sumptione cor hominis in deuotione ꝓsistere: sed post perceptionem sufficit ꝙ habitu deuotio teneatur, quia nõ potest semper in actu esse: & ideo ea quæ possunt actũ impedire, prohibentur magis ante sumptionem sacramenti quàm post.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de forma huius sacramenti.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, De forma qua corpus Christi conficeratur.
¶ Secundo, De forma qua consecratur ipsius sanguis.
¶ Tertio, De uirtute utriusque.
¶ Quarto, De comparatione unius ad aliam.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum hæc sit forma sacramenti, scilicet. Hoc est corpus meum.

5.par. q.78 ar.1.& 2.

D PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma cõsecrationis panis, Hoc est corpus meũ. Sacramenta enim habent efficaciam ex institutione diuina: sed dominus instituens hoc sacramentum non consecrauit his uerbis, sed post consecrationẽ & fractionem hæc uerba protulit, unde dicitur Matth.26. Cœnantibus illis accepit Iesus panem, & benedixit, & fregit, deditque discipulis suis, & ait, Accipite &c. ergo in prædictis uerbis

F non consistit forma consecrationis panis.

¶ 2 Præt. Forma baptismi consistit in uerbis quæ dicuntur in ipso usu baptismi: sed hæc uerba non dicuntur in usu eucharistiæ, sed magis in sanctificatione materiæ. ergo in his uerbis non consistit forma huius sacramenti.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non tantũ in his uerbis consistat forma, Hoc est corpus meũ: sicut .n. dicit Euse. Emiss. Innisibilis sacerdos visibiles creaturas in suum corpus cõuertit dicẽs, Accipite, & comedite &c. ergo hæc etiã est forma, Accipite & comedite.

II De consec. dist. 2. ca. quia corp. §. Quia ea. 10.

¶ 2 Præt. Illud quod non est de substantia formę, non debet interponi inter substantialia formæ in hoc sacramento, sicut nec in alijs: sed inter hæc uerba in libris romanis interposita, inuenitur hęc coniunctio, enim. ergo hoc ẽt est de forma, & non tantum uerba prædicta.

III Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur ꝙ forma hæc non sit conueniens. In forma.n. sacramenti debet exprimi hoc quod in sacramẽto geritur per actum conuenientem materiæ, sicut in forma baptismi dicitur, Ego te baptizo: & in forma confirmationis, Confirmo te chrismate salutis: sed non ponitur in uerbis præmissis aliquid pertinẽs ad transubstantiationem, quæ fit in hoc sacro panis, sed in corpus Christi. ergo non est conueniens forma.

¶ 2 Præt. Dispensatur hoc sacramentum per ministros ecclesiæ, sicut & alia sacramenta: sed in formis aliorum sacramentorum ponitur aliquid pertinens ad ministrum. ergo cum in hac forma nõ ponatur actus ministri, uidetur ꝙ sit incompetens.

H

IIII Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd singulæ partes inconuenienter ponantur. Hoc enim pronomen, hoc, demonstratiuum est. aut ergo importat demonstrationem ut conceptã, aut ut exercitam. Si ut conceptam, sic sumitur ut res quædam, & non ut habens ordinem ad rem aliam, ut si diceretur, Hoc pronomen hoc: sed sanctificatio sacramenti non fit nisi per hoc ꝙ uerba formæ ordinantur ad materiam ex intentione proferentis. ergo secundum hoc non posset uerbis prædictis fieri consecratio aliquã corporis Christi. Si autem importat demonstrationem ut exercitam, aut facit demonstrationem ad intellectum, aut ad sensum. Si ad intellectum, ut sit sensus, Hoc, idest, significatum per hoc, est corpus meum, tunc iterum significatio uerborum non refertur ad hanc materiam panis, sed sacramenta significando efficiunt: & de formis sacramentorum Aug. dicit. Accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum. ergo adhuc per uerba prædicta non fit transubstantiatio. Si autem facit demonstrationem ad sensum. ergo demonstrabit substantiam contentã sub illis speciebus sensibilibus: sed illa substantia est panis, de quo non potest dici quòd sit corpus Christi. ergo non erit uera hæc locutio, Hoc est corpus meum.

I

Super Io. c. 15. tract. Ho. Hoc est habens in se. Qeta. ep. de he.

¶ 2 Præt. Quod transit in aliquid, non est illud, quia omnis motus & factio est ex contingenti, ut dicit philosophus in 2.phys. sed verum est dicere, quòd hæc substantia demonstrata fit corpus Christi, vel transit in corpus Christi. ergo non uere dicitur, Hoc est corpus meum.

T.com.

¶ 3 Præt. Signatum debet respondere signo: sed panis est corpus homogeneum. ergo significatio eius est respectu alicuius partis homogeneę corporis Christi, non nisi carnis, quia de ipsa dicit dominus. Io. 6. Caro mea uere est cibus. ergo potius dici debuit, Hæc est caro mea, quàm, Hoc est corpus meum.

¶ 4 Præt. Sicut dictum est, oportet ꝙ hoc pronomen, hoc, faciat demonstrationem exercitam ad hoc ꝙ fiat consecratio corporis Christi ex hac materia: sed non potest hoc esse, nisi quando demonstratio profertur ex persona loquentis: quia si profertur a recitante uerba alterius, non faceret demonstrationem ad istã materiam, sed quasi materialiter sumerentur. ergo oportet ꝙ per uerba prędicta proferantur quasi ex persona sacerdotis ea ensistantis: sed panis nõ cõuertit in corpus sacerdotis, sed in corpus Christi. ergo deberet dicere, Hoc est corpus Christi, & nõ, Hoc est corpus meũ, qa hoc posset esse errotis materia.

K

V

VLTERIVS. Videtur ꝙ uerba quæ circa formam dicuntur, non conuenienter ponantur. Sicut.n. dicit Dion. in principio de di. no. Non est audendum dicere aliquid de diuinis præter ea quæ nobis ex sacris eloquijs sunt expressa: sed in euangelijs non legitur quòd dominus instituens hoc sacramentum in cœna, oculos ad cælum leuauerit. ergo inconuenienter præmittitur, Subleuatis oculis in cælum.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. In baptismo non licet fieri mutationẽ uerborum, & per uerba eiusdem significationis, ut pro loco patris, genitoris poneretur: sed in nullo euangelio sunt hæc uerba. Accipite, & mãducate: sed, Accipite, & comedite. ergo inconuenienter dicitur, manducate.

¶ 3 Præt. In nullo euangelio ponitur, omnes. ergo uidetur quòd præsumptuosum fuit addere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd per formam cuiuslibet sacramenti oportet ꝙ exprimatur hoc, in quo substantia sacramenti consistit, sicut in forma baptismi absoluto exprimitur qua baptismi perficitur sacramentum: tota autem perfectio huius sacramenti in ipsa materiæ consecratione consistit, quæ est per transubstantiationem panis in corpus Christi, & hanc transubstantiationem exprimũt uerba hæc, Hoc est corpus meum: & ideo hæc uerba sunt forma huius sacramenti.

A quam facit coniunctio, enim: aliorum autem sacramentorum forme ex persona ministri proferuntur, & ideo non oportet interponere aliquid quod non sit de forma ratione continuationis, cum absolute proferantur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd minister in sacramentis duplicitem significata, & non contenta, est unitas Ecclesiæ in prædestinatis, vocatis, iustificatis, & glorificatis. Hæc est duplex, caro Christi, ra significata & non contenta. Res cõtenta & significata est caro Christi, quam de Virgine traxit, & sanguis quem pro nobis fudit. Res autem significata est duplicitter operatur. Vno modo verbo pronuncians: alio modo actum aliquem exteriorem exercens, vt in baptismo patet: & utrunque istorum est sacramentalis causa eius quòd diuina virtute, quæ in sacramentis latet, perficitur. Causa autem sacramentalis significando efficit: vnde in illis sacramentis, in quibus vtroque modo minister operatur, oportet quòd verba prolata significent actum exercitum, & actus exterior significet interiorem effectum, vt in baptismo patet: quia ablutio exterior, quam verba formæ exprimunt, significat interiorem ablutionem, quam diuina virtus perficit in sacramento latens. Vbi ergo minister non operatur nisi verba pronuncians, oportet quòd verborum significatio immediate ad hoc quod efficitur referatur: in hoc autem sacramento cuius perfectio in ipsa materiæ consecratione consistit, non habet minister actum nisi pronunciationem verborum, sicut nec in aliqua alia materiæ sanctificatione. Vnde oportet ꝙ verba formæ significent hoc, quod virtus diuina in secreto facit, hoc autem est esse corpus Christi sub speciebus illis: & ideo hæc est conueniens forma huic sacramẽto, Hoc est corpus meũ, quæ quòd dictum est, significat.

B

D.575.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento non geritur aliquid a ministro quod sit de essentia sacramenti, sicut erat in baptismo: vnde oportet quòd verba significent illud tantum quod diuina virtute geritur: omne autem faciens causat ipsam factionem in hoc quod factum est, nec oportet esse assimilationem factionis ad facientem, sed facti ad faciẽtem, quia ad hoc est intentio facientis. Sicut autem in operibus artis & naturæ requiritur inter faciens & factum similitudo secundum formam naturalem & artificialem, ita in causis sacramentalibus requiritur assimilatio, vel repræsentatio per modũ significationis: vnde verba prolata in hoc sacramento non deberent signare ipsam factionem, vel transubstantiationem, vt in fieri, sed vt in factũ esse. vnde hæc non esset conuenius forma huius sacramẽti, Hoc sit corpus meum, quia per hoc non significatur aliquid esse, vel nõ esse. Et similiter nec hæc, Hoc mutetur, vel trãsubstãtietur in corpus meum: quia non significatur esse, vel non esse hoc, quod est principaliter intentum in hoc sacramento. Vel dicendũ quòd alia verba signant agere & pati, & ita motum aliquem: & quia in transubstantiatione nõ est motus aliquis, cum non sit subiectum commune, nec mutatio, quia terminus transubstantiationis est præexistens actu: ideo per nullum verbum congrue potuit tradi forma sacramẽti huius, nisi per verbum substantiuum.

C

D

D.578

¶ Ad secundum dicendum, quòd minister non habet actum exteriorem in consecratione, in qua consistit essentia huius sacramenti, quamuis habeat actum exteriorem in dispensatione quæ consequitur ad sacramentum: & ideo actus ministri in forma quæ est de essentia sacramenti, poni non debuit.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ sicut dictum est, verba formæ transubstantiationem in suo termino signare debent, non secundum quod considerãtur vt in fieri: esse autem est terminus transubstantiationis, cuius extrema, vel termini sunt duæ substantiæ: & ideo in verbis formæ signantur duo termini transubstantiationis, & ipsa transubstantiatio prout est in suo termino per verbum essendi: in termino autem transubstantiationis substantia, quæ erat terminus a quo, non manet quantum ad naturam speciei, sed solum quantum ad accidentia, quibus eius indiuiduatio cognoscebatur: sed substantia quæ est terminus ad quem, in termino transubstantiationis continetur in sacramento integre, & quo ad naturam speciei, & quo ad accidentia propria: & ideo ex parte termini a quo, non ponitur illud quod non significaret naturam speciei, sed pronomen demonstratiuum, quod signat indiuiduationem per accidẽtia prout cadunt sub sensu: ex parte autem termini ad quem, ponitur nomen designans naturam speciei, & pronomen non demonstratiuum huius substantiæ prout est sub sacramento, sed prout est Christi in propria spẽ visibilis, qa sic verba formæ pronunciauit: vnde patet ꝙ cõgrue i his verbis quatuor, forma cõsistit, Hoc est corpus meũ.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd hoc pronomen, hoc, nullam demonstrationem facit, quia sumitur materialiter, cum verba illa recitatiue a sacerdote proferantur. Sed hoc non potest stare, quia secundum hoc verba illa nullum ordinem haberent ad materiam præsentem, & sic non fieret sacramentum. August.

Ambro. & Aug. i litera Eusebius aũt vbi sup. arg. 1. præsentis quæstion.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc coniunctio, enim, importat ordinem consecrationis ad vsum materiæ consecratæ, & ideo sicut verba quæ pertinẽt ad vsum non sunt de forma, ita nec prædicta cõiunctio. Apponi autem debet secundum vsum Romanæ ecclesiæ quæ a beato Petro initium sumpsit, nec est simile de hoc sacramento, & de aliis. Verba enim formæ huius sacramenti proferuntur a ministro in persona Christi quasi recitatiue: & ideo oportet apponere continuationem ad recitationem præmissam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tom. 9. super 10, c. 15 tract. 80. Et hic 1. 9, c. 1. Dettahe.

enim dicit. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et preterea, eadem difficultas remanet de verbis illis secundum quod fuerunt ab ipso Christo prolata. Et ideo alii dicunt quòd fari: demonstrationem ad intellectum, & est sensus. Hoc est corpus meum, idest, per hunc panem, vel per has species significatur corpus meum: vel, si

Super ca. 1. Epist. Pau. ad Ephesios licet Hiero. alio ordine idem dicat,

& sãguis. Vnde Hiero. Dupliciter, inquit, intelligitur caro Christi, & sanguis, vel illa quę crucifixa est & sepulta, & sanguis qui militis lãcea effusus est: vel illa spiritualis ac diuina, de qua ipse ait. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus: &, Nisi manducaueritis carnẽ meam, & biberitis meũ sanguinẽ, non habebitis vitã in vobis. Sunt ergo hic tria distinguenda. Vnum quod tantũ est sacramentũ, alterũ quod est sacramentũ & res, & tertium quod est res, & non sacramentum. Sacramentum, & non res est species visibilis panis & vini. Sacramentum & res, caro Christi propria, & sanguis. Res, & non

Io. 6. loquebatur de hoc sacramento tantum secũdum quod est ad actum refectionis. Et quia refectioni magis conuenit caro, quàm cor

F dum quod est determinatum ad speciem panis, quia corpus Christi non potest prædicari de pane nisi cum uerbo importante transitum: sed sic non intelligitur demonstratio pronominis, sed sicut dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus

significatur per hoc, est corpus meũ. Sed illud iterũ stare non potest, quia cum in sacramentis non efficiatur nisi quod significatur virtute dictorum verborum, non fieret corpus Christi in altari secundum veritatẽ, sed secundum significationem tantum, quod est hæresicum: vel verba præmissa non essent forma huius sacramenti. Nec potest dici, quòd intentio proferentis verba facit vt his verbis consecretur virtute diuinitus collata, quia virtus data sacramentis consequitur significationem, & intentio ministri non potest ad alium effectum sacramenti perducere, nisi qui eis significatur. Et ideo alii dicunt, quòd ly, hoc, facit demonstrationẽ ad sensum, & demonstrat panem non simpliciter, sed secundum quod est transubstantiatus in corpus Christi.

G pus secundum similitudinem ad refectionem corporalem, ideo ibi potius dixit carnem, quàm corpus: sed in forma sacramenti debet exprimi & essentia sacramẽti, & significatio ipsius, & ideo potius debet dici corpus, quàm caro, tum quia essentialiter in hoc sacramento continetur ex ui sacramenti non solum caro, sed totum corpus Christi: tum quia hoc sacramentum significat repræsentando Christi passionem, quæ erat per totum corpus. Significat etiam quasi rem ultimam corpus mysticũ, scilicet ecclesiam, quæ propter distinctionem officiorum habet similitudinem cum toto corpore ratione distinctionis membrorum. Panis aũt non est figura rei cõtentæ in sacramento secundum quod est corpus homogeneum, sed secundum qd ex diuersis cõficitur granis vnde sua significatio magis aptatur ad totũ corpus q̃ ad carnem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc sacramentum directe repræsentatiuum est dominicæ passionis, qua Christus ut sacerdos & hostia deo se obtulit in ara crucis. Hostia autem quam sacerdos offert, est una cum illa quam Christus obtulit secundum tẽ, quia Christum realiter continet: minister autem offerens non est idem realiter, vnde oportet quòd sit idem repræsentatione: & ideo sacerdos consecrans prout gerit personam Christi, profert verba consecrationis recitatiue ex persona Christi, ne hostia alia videatur. Et quia per ea quæ gerit respectu exterioris materiæ, Christi personam repræsentat, ideo verba illa simul & recitatione, & significatione tenentur respectu præsentis materiæ, quæ est figura illius, quam Christus præsentem habuit: & propter hoc dicitur conuenientius, Hoc est corpus meum, quàm, Hoc est corpus Christi. Vel etiam propter hoc quòd sacerdos non habet actum exteriorem, qui sit sacramentaliter causa consecrationis, sed in solis uerbis prolatis consistit uirtus consecrationis: & ideo ex persona illius proferuntur, cuius virtute fit transubstantiatio.

Elicitiue ex tex. 5.

Ad quintam quæstionem dicendũ, quòd multa sunt a domino facta, vel dicta quæ euangelistæ non scripserunt, ut patet Ioan. 21. quæ tamen ecclesia postea ab apostolis accepta fideliter obseruauit.

¶ Et secundum hoc dicendum ad primum, sicut Innocen. dicit, quòd quamuis nusquàm in sacra scriptura legatur quòd dominus ad cælum oculos subleuauerit in cœna, tamen hoc ecclesia ex traditione apostolorum recitat, & satis rationabiliter potest ex aliis locis scripturæ colligi. Legitur enim Ioan. 11. quòd in suscitatione Lazari oculos ad patrem eleuauerit: & similiter Io. 17. orationem ad patrem fundens. Hoc autem in arduis faciebat gratias agens, & exemplum nobis ad deum recurrendi præbens, secundum illud Psal. Ad te leuaui oculos meos &c. Et quia hoc sacramentum arduissimum est, ideo instituens hoc sacramentum, probabiliter colligitur quòd oculos ad patrem leuauerit, gratias agens patri de reparatione humani generis, quæ hoc sacramento figuratur, & nobis ostendens virtute diuina hoc confici sacramentum.

De cons. dist. 2. c. Mulier. Matth. 9. Sane in

Psal. 120.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, hæc verba, Accipite, & manducate ex hoc omnes, non sunt de substantia formæ: & ideo non est tanta vis facienda, vt penitus eadem obseruentur. Et præterea, comedere & manducare, in nullo differẽtem habent significationem: & quamuis circa ista verba non ponatur in euangelijs verbum manducandi, ponitur tã parum ante, Luc. 22. Desiderio desideraui hoc pascha mãducare vobiscũ &c.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis non exprimatur in euangelio hæc determinatio, omnes, tamen intelligitur: quia sacramentalis manducatio est omnium, quamuis non spiritualis: ideo etiam exprimitur circa sumptionem sanguinis in euangeliis prædicta dictio, quia sanguis in redemptione effusus est: redemptio autem omnium quantum ad sufficientiã, quamuis non quantum ad efficaciam: vel quia vltimo traditur sumptio sanguinis, quod circa eam dicitur, circa sumptionem corporis similiter intelligendum est.

Articvlvs II.

b Vtrum forma consecrationis sanguinis consistat in his tantum uerbis, Hic est calix sanguinis mei.

3. par. q. 78. a. 1. & 3.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd forma consecrationis sanguinis cõsistat in his tantũ verbis, Hic est calix sanguinis mei: & hoc quod additur, Nouj, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, non sit de forma. Euangelistæ enim conuenire debent in his, quæ sunt de substantia formæ huius sacramenti, quia verba formæ huius sacramenti recitatiue dicũtur ex persona Christi: sed nõ conueniunt in verbis illis appositis, quia in nullo euangelistarũ leguntur, nec ab Apost. 1. Cor. 11. haberi possũt. ergo non sunt de forma huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Sicut panis transubstantiatur in corpus Christi per consecrationem, ita vinum in Christi sanguinem: sed consecratio, quæ fit his verbis, Hoc est corpus meũ, sufficit ad transubstantiationem panis in corpus Christi. ergo & hæc verba, Hic est calix sanguinis mei, sufficiunt ad transubstantiationẽ vini in sanguinem Christi. ergo verba quę sequuntur non sunt de forma.

¶ 3 Præt. Proprietates naturaliter consequuntur substantiam rei: sed illud quod sequitur substantiam, non potest esse factiuum transubstantiationis. ergo cum illa verba quæ sequuntur, designent aliquas proprietates sanguinis, in quem fit transubstantiatio, videtur q̃ non sint de forma.

Sed contra est, quia Luc. 22. interponuntur prædicta verba verbis formæ. Ita enim dicitur, Hic est calix noui testamenti in meo sanguine.

¶ 2 Præt. Hoc videtur ex ritu cõsecrationis, quia sacerdos nõ deponit calicem vsq; ad verba illa, Hæc quotiescumq; feceritis, quæ non sunt de forma quàmuis sint domini verba.

II Veterius. Videtur quòd hæc verba inconuenienter ponantur, Hic est calix sanguinis mei. Vnius enim modi est transubstantiatio panis in corpus Christi, & vini in sanguinẽ: sed in mãsubstantiatione panis in corpus Christi ponitur corpus Christi in recto. ergo in consecratione vini poni debet sanguis Christi in recto, vt dicatur sicut magister dicit in litera, Hic est sanguis meus, sicut etiam habetur Matth. 26.

¶ 2 Præt. In forma transubstantiante ex parte prædicati poni debet terminus in quem fit transubstantiatio, vt ex dictis patet: sed transubstantiatio non fit in calicem alicuius. ergo non debet prædicari in forma transubstantiante.

¶ 3 Præt. In forma sacramenti non debet poni aliquid quod non sit de subsiantia sacramenti: sed calix non est de subsiantia sacramenti, cum sit vas quoddam. ergo non debet poni in forma sacramenti.

Sed contra est, quod dicitur Luc. 22. Hic calix noui testamenti &c.

¶ Ad idem est etiam vsus Ecclesiæ.

III Vlterius. Videtur quòd etiam verba quæ sequuntur, inconuenienter ponantur. Testamẽtum enim videtur pertinere ad traditionem mandatorum, vnde & tabulæ continentes decem præcepta, dicuntur tabulæ testamenti: sed traditio sacramentorum est alia a traditione mandatorum. ergo in sacramentis non debet fieri mentio de testamento.

Lib. 4. de sacramentis, cap. 1.

¶ 2 Præt. Ambros. dicit, nostra sacramenta antiquiora esse sacramentis Iudæorum: sed sacramenta Iudæorum nõ pertinẽt ad nouum testamentum, sed ad vetus. ergo nec in sacramẽto isto, de quo Ambr. loquitur, debet apponi, Noui testamenti.

¶ 3 Præt. Nouum & æternum videntur ad inuicem contrarietatem habere, quia a æternum est quod caret principio: nouũ autem est quod quantum ad sui principium est propinquum. ergo est oppositio in adiecto.

De celebra. Missa. c. Cũ Matthæ. §. ex eo autẽ.

¶ 4 Præt. Illud quod potest esse iuuamentum erroris, non debet apponi in forma sacramenti: sed sicut dicit Innoc. tertius, q̃ dicitur, Hoc mysterium, quibusdam est adiuuamẽtum erroris, qui dicunt corpus Christi verum in altari non contineri, sed per significationem tantum. ergo inconuenienter ponitur in forma.

¶ 5 Præt. Hoc sacramentum, vt prius dictum est, præcipue videtur esse sacramentum charitatis, sicut & baptismus sacramentum fidei. ergo inconuenienter dicitur, Mysterium fidei: sed magis dicendum esset, Mysterium charitatis.

¶ 6 Præt. Sicut sanguis Christi pro nobis est effusus, ita corpus Christi pro nobis est traditum, vt ex verbis etiam domini habetur, Luc. 22. Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. cum ergo hoc non apponatur in forma corporis consecrandi, nec in consecratione sanguinis, de effusione fieri mentio deberet.

¶ 7 Præt. Quod dicitur, Pro vobis, & pro multis effundetur,

A aut accipitur de effusione quantum ad sufficientiam, aut quantum ad efficaciam. Si quantum ad sufficientiam, sic pro omnibus effusus est non solum pro multis: si autem quantum ad efficaciam quam habet solum in electis, non videtur distinguendum fuisse inter apostolos, & alios.

¶ 8 Præt. Baptismus magis ordinatur contra amotionem mali, quàm eucharistia, quæ maxime ordinatur ad perfectionem in bono: sed in forma baptismi non fit mentio de remissione peccatorum. ergo nec hic deberet dici, In remissionem peccatorum.

B Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa hoc aliqui diuersimode dixerunt. Quidam enim dicunt, quòd hoc est tantum de forma, Hic est calix sanguinis mei, vt forma vtriusq; consecrationis sit cõsimilis: sed quia conditiones appositæ ad subiectum, vel prædicatum sunt de integritate locutionis alicuius: ideo alij probabilius dicunt, quòd totum quod sequitur, est de forma, cum totum hoc quod additur non sit locutio per se, sed sit determinatio prædicati.

Ad primvm ergo dicendum, quòd verba supradicta ex magna parte possunt ex diuersis locis sacræ scripturæ colligi, quàmuis nõ inueniantur alicubi simul scripta. Quod enim dicitur, Hic est calix, habetur Luc. 22. & 1. Corinth. 11. Quòd autem dicitur, Noui testamenti, ex tribus habetur, Matth. 26. & Marc. 14. & Luc. 22. Quod autem dicitur, Æterni, & iterũ, Mysterium fidei, ex traditione domini habetur, quæ per Apostolos ad ecclesiam peruenit, secundum illud 1. Corinth. 11. Ego enim accepi a domino, quod & tradidi vobis. Euangelistæ enim non intendebant formas & ritus sacramentorũ tradere, sed dicta & facta domini enarrare.

C ¶ Ad secundum dicendum, quòd cum eucharistia sacramentum sit memoriale dominicæ passionis, in consecratione corporis Christi non repræsentatur nisi passionis substantia, sed in consecratione sanguinis repræsentatur passionis mysterium, non enim a corpore Christi sanguis eius seorsum fuit, nisi per passionem: & ideo conditiones dominicæ passionis exprimuntur per verba sequẽtia magis in cõsecratione sanguinis, quàm in consecratione corporis.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd quàmuis illa quæ sequuntur, sint vt proprietates consequentes Christi sanguinem inquantum huiusmodi, sint tamen essentiales sanguini Christi, inquantum est per passionem effusus: non autem seorsum a corpore consecraretur sanguis Christi, sicut nec aliæ partes eius, nisi pro eo quòd est in passione effusus: & ideo illa quæ sequuntur, sunt essentialia sanguini, prout in hoc sacramento consecratur, & ideo oportet quòd sint de substantia formæ.

D Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd hæc locutio, Hic est calix sanguinis mei, figuratiua est, & potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt sit metonomica locutio, vt ponatur continens pro contento, secundum quod dicere consueuimus, Bibe calicem vini, idest, vinum contentum in calice: ideo autem talis modus locutionis congruus est formæ huic, quia sanguis de sui ratione non dicit aliquid potabile, immo magis aliquid quod natura abhorret in potum. Et quia in hoc sacramento sanguis Christi consecratur vt potus, ideo oportuit aliquid addi quod ad potum pertineret, scilicet calicem. Alio modo, potest intelligi vt sit metaphorica locutio, vt per calicem passio Christi designetur. Sicut enim calix vini inebriat, ita & passio sui amaritudine quasi hominem extra se ponit, Tren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absinthio: & hoc modo loquendi vsus est dominus de sua passione loquens, vt patet Matth. 26. Transeat a me calix iste: & hic modus loquendi etiam est conueniens in hac forma, quia vt dictum est, in consecratione sanguinis exprimitur directe mysterium passionis. Nec obstat quod solet obiici, quòd locutiones figuratiuæ faciunt distrahere intellectum, & ita sunt causa euagationis: quia mens sacerdotis debet esse adeo fixa ad ea quæ dicit, quòd nõ qualibet leui actione euagetur.

E Ad primvm ergo dicendum, quòd corpus de sui ratione non dicit aliquid repugnans cibo ex ipsa sui nominatione, sicut sanguis repugnat potui: & ideo non est similis ratio. Magister autem non posuit formam quantum ad verba, sed quantum ad sensum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ transubstantiatio vini in ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

calicis non fit, sed in contentũ, f sanguinem Christi, prout potus est, & prout est per passionem fusus, & ideo obiecto cessat. F
¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis vas illud non sit de substantia sacramenti, tamen cõtentum & significatum est de substantia sacramenti, & secundum hoc intelligitur locutio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ sicut dictũ est, verba illa q̃ adduntur in consecratione sanguinis, exprimunt conditiones passionis, & præcipue secundum quod operatur in sacris. Sunt aũt tria in passione cõsiderãda, f̃m quod in sacramentis operatur. Primo, effectus quem inducit, qui est remissio peccatorum: & hoc tangitur in hoc ꝙ dicit, Qui pro vobis, & ꝓ multis &c. Secundo, medium quo iste effectus in alios traducitur, quod est fides, qua mediante habet effectum & in his qui præcesserunt, & in his qui sequuntur: & quãtum ad hoc dicit, Mysterium fidei, quod quidem potest referri ad ipsam passionem, quæ est mysterium fidei, vt occultum quoddam latens in fide omnium Christi fidelium, & præcipue antiquorum, apud quos erat in mysterio abscondita diuersimode figurata: & ad ipsum sanguinem, prout in sacramento continetur, quod quidem latet sub speciebus, & maximam habet difficultatem ad credendum, vnde antonomatice dicitur, Mysterium fidei. Tertio, finis, ad quem perducit qui est æternorum bonorum perceptio, ad quem introducit Christus per sanguinem propriæ passionis, in quo nouum testamentum confirmatur, non quidẽ promittens temporalia vt prius, sed ẹterna: & quantum ad hoc dicit, Noui & æterni testamẽti. Et quia finis prius est in intentione, ideo fine præmisso per medium ad effectum passionis ostendendum verba formæ producunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd testamentum ꝓprie est hæreditatis percipiendæ institutio filiis a patre: & ideo testamentum proprie pertinet ad promissionem bonorũ, quę nobis a patre cælesti disponuntur, ad quod quidem testamentũ præcepta se habent sicut via ad consequendum hæreditatẽ ꝓmissam: & ita per posterius testamentum ad mandata pertinet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd antiquitas illa intelligitur quantum ad similitudinem ritus: dicitur autem hoc testamentum nouum & ratione huius sacramenti, quod in renouatione mundi institutum est tempore gratiæ, & iterum ratione ꝓmissionis per sanguinem Christi confirmatæ, quæ vetus impedimentum consequendæ hæreditatis amouit: & sic quasi quædam innouatio promissionis per mortem Christi facta est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dicitur nouum & æternum diuersis rationibus, nouum quidem ratione iam dictæ: æternum vel ratione bonorum æternorum, de quibus est testamentum, vel ratione huius sacramenti continentis Christũ, qui est persona æterna, vel ratione prædestinationis æternæ hanc gratiam præparantis.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ nihil prohibet id quod est in aliquo occultatum & figuratum, secundum veritatem ibidẽ esse: & ideo friuolum iuuamentum sui erroris accipiunt, qui negant Christi sanguinem secundum veritatem in altari esse propter hoc, ꝙ est ibi, & secundum mysterium.

¶ Ad quintum dicendum, quòd eucharistia dicitur sacramentum charitatis Christi expressiuum, & nostræ factiuum: sed fides supponitur ad effectum huiusmodi sacramenti, quo mediante aliquis effectum participet: & ideo potius ponit vt medium perducens ad effectum fidem, quàm charitatem.

¶ Ad sextum dicendum, quòd huius solutio ex dictis patet, quia hoc accidit propter hoc, quòd in consecratione corporis non figuratur passio, sicut in consecratione sanguinis.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sanguis Christi effusus est pro omnibus quo ad sufficientiam, sed pro electis tantum quo ad efficaciam: & ne putaretur effusus pro Iudæis tantum electis, quibus promissio facta fuerat, ideo dicit, Vobis, qui ex Iudæi: &, Multis, scilicet multitudinę gẽtium. Vel per apostolos, sacerdotes signat, quibus mediantibus ad alios effectus passionis per dispensationem sacramentorum peruenit, qui etiam pro seipsis, & pro aliis orant.

¶ Ad octauum dicendum, quòd remissio peccatorum non ponitur hic vt proprius effectus huius sacramenti, sed vt effectus passionis, quæ per consecrationem sanguinis exprimitur. De mutatione autem, additione, & subtractione idem dicendum hic, quod supra positum est de forma baptismi, distinct. 3. q.1.artic.1. q.2.3. & 4.

QVAEST. II.

ARTICVLVS III.

c Vtrum uerbis prædictis insit aliqua uis creata ad transubstantiationem faciendam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ verbis p̃ dictis non insit aliqua vis creata ad trãsubstãtiationẽ faciendam. Dam. enim dicit ꝙ sola virtute spiritussancti fit conuersio panis in corpus Christi: sed virtus spiritussancti nõ est virtus creata, ergo nulla virtus creata inest his verbis, per quã fiat transubstantiatio. Psalm.103. Lib. 4. de fide orthod. cap. 14.

G ¶ 2 Præt. Opus transubstantiationis videtur esse difficilius, quàm opus creationis, quia citius ratio consentit creationi, quàm huic conuersioni, cum quidam etiam philosophi ratione naturali ducti creationem posuerunt: sed nulla virtus creata secundum communem opinionem potest deo cooperari in opere creationis. ergo multo minus in opere huius conuersionis.

¶ 3 Præt. Difficilius est conuertere panem in substantiam corporis Christi, quàm purissimos sanguines virginis, quia corp̃ Christi, & sanguines virginis habent materiam communem, quæ est subiectum conuersionis, quod non potest esse in conuersione panis in corpus Christi: sed in formatione corporis Christi ex Virgine non fuit aliqua virtus creata actiue operans transformationem, vt in 3. lib. distinct. 3. dictum est. ergo nec verbis prædictis inest aliqua virtus creata ad transub- q.2.artic.2.
H stantiandum.

¶ 4 Præt. Nulla virtus creata potest operari aliquid supra naturam: sed conuersio panis in corpus Christi est maxime supra naturam, cum nõ seruetur modus mutationis naturalis, quia neq; est subiectum commune, & terminus ad quem est præexistens actu ergo non potest per virtutem creatam verbis formæ collatam huiusmodi conuersio fieri.

¶ 5 Præt. Virtus actiua directe ꝓportionatur ei, ad quod actio terminatur, quia hoc est intentum ab agente, & ex eo denominatur actio: sed corpus Christi, ad quod terminatur conuersio, est multo dignius qualibet pura creatura. ergo cum agens debet esse nobilius facto, non potest aliqua virtute creata aliquid in corpus Christi conuerti.

¶ 6 Præt. Faciens & factum, causa & causatum debent esse simul, quia quod non est, non potest aliquid facere, vel alicuius causa existere: sed cum cõuersio prædicta fiat in instanti, & verba formæ successiue proferantur quando fit conuersio, verba
I illa non possunt simul esse, nisi secundum aliquid minimum sui. ergo virtute aliqua quæ insit verbis, non potest fieri huiusmodi conuersio.

¶ 7 Præt. Verba ista non habent virtutem ex seipsis: hoc planũ est. si ergo habent aliquam huiusmodi virtutem, oportet ꝙ eis sit diuinitus data. Oportet autem hãc virtutem esse simplicẽ, cum eius effectus sit in instanti: simplex autem virtus non potest successiue dari, & eius subiectum oportet esse simplex. est ergo verba prædicta compositionem habeant, & successionem, non potest ipsis talis virtus esse collata.

¶ 8 Præt. Inconueniens videtur facere aliquid nobilissimum, quod statim desinat esse: sed virtus transubstantians est nobilissima, quod patet ex nobilitate effectus. ergo cum verba formæ statim esse desinant, inconueniens videtur si ei virtus trãsubstantiandi data est a deo.

¶ 8 Præt. Verba ista non faciunt conuersionem prædictam, nisi a sacerdote dicta: sed anima sacerdotis magis est capax virtutis alicuius diuinæ, quàm verba prolata ab ipso. ergo magis dicendum est, ꝙ hæc virtus in sacerdote sit, quàm in verbis, si tamen aliqua virtus creata ad transubstantiationẽ operetur.

SED CONTRA est, quod Dion. dicit in fine eccl. hierar. In ipsis, scilicet consummatiuis inuocationibus, idest, formis sacramentorum esse virtutes operatiuas ex deo: sed verba prędicta sunt forma dignissimi sacramenti. ergo est in ipsis aliqua virtus ad transubstantiandum.

¶ 2 Præt. Ambr. dicit ꝙ sermo Christi creaturas mutat, & sic ex pane fit corpus Christi consecratione cælestis verbi: verbũ autem Christi est forma prædicta a Christo instituta, & ex eius persona recitata. ergo nec virtute horum verborum fit transubstantiatio.

¶ 3 Præt. Sacerdos non operatur ad trãsubstantiationem, nisi proferendo verba, si ergo verbis non inesset virtus ad transubstantiandum, tunc sacerdos non haberet aliquam potestatem spiritualem conficiendi: & sic non haberet ordinem qui est

est quædam potestas ad hoc principaliter.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd nulla virtus creata ineit his verbis, qua fiat transubstantiatio: sed quod dicitur aliquando virtute horum verborum transubstantiationem fieri, intelligendum est, quòd diuina institutione firmatum est, vt ad ꝓlationem horũ verborũ conuersio prædicta fiat virtute diuina tantum: & sic etiam dicunt in omnibus aliis sacramentis, vt supra distin. 1. dictum est. Sed hæc opinio dignitati sacramentorum nouæ legis derogat, & dictis sanctorum obuiare videtur. Et ideo dicendum est, quòd in verbis prædictis, sicut & in aliis formis sacramentorum, est aliqua virtus ex deo, sed hæc virtus non est qualitas habens esse completum in natura, qualiter est virtus alicuius principalis agentis secundum formam suam, sed habet esse incompletum, sicut virtus quæ est in instrumento ex intẽtione principalis agẽtis, & sicut similitudines colorum in aere, vt supra dist. 1. dictum est. Psalm.22. q.1.artic.2. q.2. per totum. Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dictio exclusiua, adiuncta principali agenti non excludit agens instrumentale: non enim sequitur, Solus hic faber facit cultellum. ergo martellus nihil ad hoc operatus est. Virtus enim instrumenti non est nisi quædam redundantia virtutis agentis principalis: vnde in toto actio non attribuitur instrumento, sed principali agenti, secundum Philosophum: & propter hoc, ex hoc quod dicitur, quòd sola virtute spiritussancti fit huiusmodi conuersio, non excluditur virtus instrumentalis, quæ est in verbis præmissis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus creata præsupponit materiam, in qua operetur, quod quidem contingit esse dupliciter. Vno modo, ita quòd fit mutationis subiectum, sicut accidit in conuersionibus naturalibus. Alio modo, ita quòd subsit termino a quo, non autem mutationi, sicut accidit in dicta cõuersione: sed creatio neutro modo materiam præsupponit, & ideo magis potest aliquid deo instrumentaliter cooperari in hac conuersione, quam in opere creationis. Vtrum autem maioris virtutis sit ista conuersio, vel creatio, dicetur infra distinct. 11. q.1.artic.3. q.4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si in conceptione vnio includatur, quæ simul cum ipsa facta est, maior difficultas fuit in conceptione, quàm in transubstantiatione: quia illa vnio est terminata ad esse diuinæ personæ: hæc autem transubstantiatio ad corpus Christi, quia panis non conuertitur nisi in corpus Christi. Si autem conceptionis opus includat tantum conuersionem sanguinum purissimorum Virginis in D
corpus Christi, sic maior difficultas est in hac conuersione, quàm in illa conceptione: vnde potuit etiam alicui creaturæ conferre, quod in illa conceptione sibi cooperaretur, quamuis non fuisset conueniens propter dignitatem Christi seruandam, quod tunc fiebat simpliciter, prius non existens, quod hic non accidit: & ideo nihil deperit dignitati corporis Christi, si aliqua creatura accipiat instrumentalem virtutem operandi in id, quod in corpus Christi transubstantiatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nulla creatura potest agere ea quæ sunt supra naturam quasi principale agens, potest tamẽ d agere quasi agens instrumentale a virtute increata motum: quia sicut creaturæ inest obedientię potentia, vt in ea fiat quicquid creator disposuerit, ita etiam vt ea mediante fiat, qd est ratio instrumenti. D.37. 409. 418.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virtus agentis principalis respicit principaliter terminum ad quem: sed virtus causæ instrumentalis non attingit ad terminum ad quem, sed habet operationem suam in his quæ sunt circa terminum: E
sicut qualitates actiuæ elementales non attingunt ad animæ rationalis introductionem. Et similiter hoc contingit, quia virtus illa instrumentalis, quæ inest verbis, habet operationem supra substantiam panis, quia verbum ad elementum accedit, secundum Augustinum: non est autem aliquo modo causa eorum quæ in termino ad quem sunt, sicut quòd sint accidẽtia sine subiecto, vel alicuius huiusmodi, & ideo obiectio cessat. Super Ioã. cap. 15. tract. 80.

¶ Ad sextum dicendum, quòd virtus hæc conuersiua, quæ est in his verbis, cum sit sacramentalis, sequitur significationem, vt dictum est: significatio autem existentis conuersionis cum importet ordinem vnius ad alterum, non potest fieri per dictionem, sed oportet quòd per orationem fiat, cuius partes quàmuis successiue proferantur, tamen significatio est A tota simul, quod tunc complet vltima orationis particula ad modum differentiæ vltimæ in diffinitionibus: & hac significatione existente in vltimo prolationis instanti fit transubstantiatio.

¶ Ad septimum dicendum, quòd significatio orationis, quàmuis relata ad partes qb̃ fit significatio, videatur composita, tamen relata ad rem significatã simplex est inquantum significat vnum, scilicet compositionem huiusmodi cũ hoc sicut etiam Philosophus dicit in 5. meta. quòd substantia senaria non est bis tria, sed semel sex, quam ibi qualitatem nominat: vnde sicut ad hãc qualitatem senarij se habent partes eius, vt dispositiones ma- T.com.19.
B teriales, non vt qualitates partium, sicut partes vnius qualitatis totius, ita significationes partium sunt dispositiones ad significationem totius orationis, quæ consurgit ex significatione vltimæ partis in ordine ad omnes præcedentes, quia virtus conuersiua sequitur significationem, vt dictum est: & ideo in ipso complemento significationis datur illa virtus orationi toti, ita quòd partes singulæ se habent materialiter tantum ad illam virtutem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd valde conueniens est, quòd omne quod est propter aliquid, esse desinat perfecto hoc propter quod erat: & quia virtus illa non erat ad perfectionẽ eius cui dabatur, sed magis ad faciendum conuersionem, de qua loquimur, cum sit tantum instrumentalis virtus, vt dictum est: ideo non est inconueniens si statim cõuersione facta, & verba, & virtus verborum esse desinant.

¶ Ad nonum dicendum, quòd quando aliquod opus perficitur pluribus instrumentis, virtus instrumentalis non est com- C
plete in vno, sed incomplete in vtroque, sicut manu, & penna scribitur: & similiter contingit in proposito, quia virtus instrumentalis ad faciendam prædictam conuersionem non tantum est in verbo, vel in sacerdote, sed in vtroque incomplete: quia nec sacerdos sine verbo, nec verbum sine sacerdote conficere potest. Et quia sacerdos est similior principali agẽti, quàm verbum, quia gerit eius figuram: ideo simpliciter loquendo, sua virtus instrumentalis est maior & dignior, vnde etiam permanet, & ad multos huiusmodi effectus se habet, virtus autem verbi transit, & ad semel tantum est: sed secundũ quid est potentior virtus verbi inquãtum effectui propinquior quasi figuram ipsius: sicut etiam penna est scripturæ propinquior, sed manus scribenti.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum formæ expectent se in operando.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd formæ expectent se in operando. Sicut enim se habet res ad rem, ita se habet forma ad formam: sed res corporis non est sine re sanguinis, quia non consecratur corpus Christi sine sanguine. ergo nec forma corporis operatur sine forma sanguinis. 3. par. q.78 art.6.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum est vnum: sed propter vnitatem sacramenti species duæ, scilicet panis, & vini se habent in ratione vnius signi, vt dictum est. ergo similiter duæ formæ se habent in ratione vnius formæ: sed in vna forma partes se expectant inuicem ad agendum, vt dictum est, ergo & forma corporis expectat formam sanguinis.

¶ 3 Præt. In baptismo tres immersiones se expectant in agendo. ergo & similiter hæ duæ prolationes verborum.

SED CONTRA. Si statim verbis prolatis quãdo est orationis significatio, non esset ibi verum corpus Christi, hæc esset falsa, Hoc est corpus meũ: sed in sacramento veritatis non contingit aliquod esse falsum. ergo forma prima non expectat secundam in operando.

¶ 2 Præt. Hostia non est adoranda ante consecrationem: sed secundum communem modum ecclesiæ statim dictis primis verbis formæ super panem, ante formam sanguinis eleuatur hostia a populo adoranda, ergo ante formam sanguinis hostia est consecrata.

VLTERIVS. Videtur ꝙ deficiente sacerdote post corpo- 11
ris Christi consecrationem non debet alius procedere ad consecrationem sanguinis, quia vnius sacramenti vnus debet esse minister sed consecratio vtraque ad vnũ sacerdotem pertinet, ergo ab vno ministro fieri debet.

¶ 2 Pr. Sacerdos ꝓsecrãs gerit figurã xpi, ex cui' psõa ꝓ ba, pserũ

Universidad de Deusto

III

1. Cor. 1. Hæ intra cadē de cōsecrat. dist. 2. cap. Quia passus. Eandē quoque suīam ponit Aug. de bapt. cōtra Donat. lib. 7. ca. 50.

Lib. 4. de sacramentis, cap. 4.

7. q. 1. c. Nihil.

tum sed Christus non est diuisus, vt dicitur 1. Cor. 1. ergo nec verba diuidi debent, vt a diuersis proferantur.

SED CONTRA. Ad perfectionem huius sacri vtraq; cō secratio requiritur, si ergo consecrato corpore non cōsecratur sanguis, sacrm remanet imperfectum, quod est inconueniens.

VLTERIVS. Videtur q hæc verba sine aliis, quæ in canone Missæ dicū tur, nō habeant vim conficiendi, quia in hoc sacramento requiritur intentio faciendi quod facit ecclesia, & sic intentio debet esse secundum statuta ecclesiæ regulata: sed proferens hæc verba tantum, non seruat ecclesiæ statuta, ergo non conficit.

¶ 2 Præt. Verba, quibus fit consecratio per se prolata, ad personam dicentis referuntur: sed conuersio panis & vini non fit in corpus & sanguinem dicentis, sed in corpus & sanguinem Christi. ergo sine verbis præmissis, quibus verba formæ determinantur ad personam Christi, scilicet, Qui pridie quàm pateretur &c. non potest fieri conuersio.

¶ 3 Præt. Si verbis prædictis tantum posset fieri consecratio, tunc aliquis in periculo mortis existens, posset licite sine verbis præcedentibus conficere, sicut aliquis in necessitate potest baptizare omissis illis quæ sunt ad decorem sacramenti: sed hoc nunquàm licet. ergo sine verbis aliis ista non habent vim conuertendi.

SED CONTRA est, quod Ambr. dicit. Sacramentū istud quod accipis, sermone domini conficitur, & loquitur de verbis prædictis. ergo sine aliis ista prolata habent vim conficiendi.

¶ 2 Præt. Virtus conuersiua sequitur significationem verborum, vt dictum est: sed verba formæ absque præcedentibus sufficienter significant hoc, quod in sacramento hoc faciendum est. ergo sine aliis habent vim conuersiuam.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam dixerunt, quòd prima forma non habet effectum suum, nisi prolata forma secunda, nec secunda haberet effectum nisi prima prius prolata: nec tamen periculose adoratur hostia ante consecrationem sanguinis, quia non adoratur quod est, sed quod erit. Sed illud non potest stare, quia forma materiæ proportionari debet: unde sicut materiæ distinctæ sunt, nec adinuicem commistæ, ita formæ diuisim operantur, quod patet ex hoc, quòd vtraque per se completam significationem habet & ideo dicendum cum aliis, quòd formæ prædictæ non expectāt se mutuo in operando.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento dupliciter aliquid continetur, scilicet ex vi sacramenti, & ex naturali concomitantia: & quia sacramentum est institutum in vsum fidelium, ideo ex vi sacramenti continetur in hoc sacramento, quod in vsum fidelium venit. Et quia in pane consecrato non continetur sanguis Christi, secundum quod est in vsum potus fidelium: ideo non continetur ibi ex vi sacramenti, sed ex naturali cōcomitantia, qua conuenit vt corpus Christi non sit sine sanguine: & econtrario est de vino consecrato, vnde panis non conuertitur per vim primorum verborum in corpus ex sanguine, sed in corpus sine sanguine veniente in vsum potus fidelium. Causa autē quare diuisim sanguis a corpore consecratur, cum nunc nō sit diuisus, potest sumi ex vsu ad quem est sacramentum, quia manducatio in cibo & potu cōstitit: & ex eo quod per sacramentum repræsentatur, quia in passione sanguis Christi a corpore diuisus fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duæ formæ in hoc sacramento non pertinent ad vnum sacramentum quasi vnam formam constituant, sicut ex diuersis dictionibus constituitur vna forma, sed pertinent ad vnum sacramentum mediantibus diuersis partibus huius sacramenti: & ideo vtraque habet seorsum effectum suum supra partem, ad quam ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tres immersiones referuntur ad vnum characterem, qui est res & sacramēt̄um in baptismo: sed diuersæ formæ referuntur ad diuersa, quæ sunt res & sacramentum hic, & ideo non est simile.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd secundum statutum concilij Toletani, si sacerdos impeditur vt cœpta Missarum officium explere non possit, alius sacerdos debet explere, quod ille inchoauit, ita quòd incipiat sequens sacerdos vbi primus dimisit, si sciatur: si autem nesciatur debet a capite incipere, non enim dicitur iteratum, quod nescitur esse factum, nec aliquid per hoc derogatur vnitati sacramenti: quia oēs vnum sumus in Christo propter fidei vnitatem. Secūdum tamen Innoc. tertium consultius est vti illa hostia iam consecrata seorsum posita super aliam, deinceps totum officium iteretur. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

F AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̄ quidam dixerūt q̄ verba ista, in quibus forma consistit, vt dictum est, si per se dicantur sine aliis, non faciunt conuersionē ad minus sine illis quæ sunt in canone Missæ. Sed hoc nō vī probabile, quia fm Aug. accedit verbū ad elementum, & fit sacramentū: verbū autem quo accedēte ad elemētū fit sacramentū, a sanctis dicit esse verbū Salutoris: vnde alia sunt de solēnitate sacri, non de necessitate. Et ideo cum aliis dicendum est, q̄ in his verbis sine aliis potest confici corpus Christi, quàmuis grauiter peccaret qui hoc faceret. Et q̄ hæc opinio sit verior patet ex hoc, q̄ non sit idem canon Missæ apud omnes, & secundum diuersa tempora diuersa sunt in canone Missæ superaddita.

Super Iob cap. 15. dicta 80.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ ad sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit ecclesia in essentialibus sacramento, non autem in his quæ pertinent ad decorem, vel solemnitatem sacramenti, sicut in baptismo patet.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ ex ipsa intentione proferentis possunt verba formæ ad personam Christi referri, etiam verbis aliis non præmissis, si sacerdos verba prædicta in persona Christi dicere intenderet.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ baptismus est sacrm necessitatis, & ideo cōcessum est vt imminente necessitatis articulo possit aliquis baptizare sine solemnitate ab ecclesia instituta: secus autē est de hoc sacramento, quia alicui in necessitate cōstituto sufficeret spiritualiter manducare, si sacramentaliter manducare non posset: & ideo in nullo casu a peccato excusaretur.

EXPOSITIO TEXTVS.

POST *sacramentum baptismi, & confirmationis &c.* Vī quod male ordinet, quia quod est p essentiā, prius est quàm id quod est per participationē: in hoc aūt sacramento cōtinetur Christus per essentiā, in aliis vero per participationem suę virtutis. ergo hoc sacrm ante oīa alia determinare debuit. ¶ Præt. Dio. aliter ordinat. Prius. n. de baptismo, & postea de eucharistia, & postea de chrismate determinat. ergo vī q̄ magister hic ordinem peruertat. ¶ Et dicēdum ad primū, q̄ sacra sunt ordinata ad vsum fidelium, vnde ordo sacrorum non attenditur fm contentorū ordinē, sed fm quod veniūt in vsum fidelium: & ideo baptismus ante eucharistiam ab omnibus ponitur. ¶ Ad secūdum dicēdum, q̄ Dio. determinat de sacris fm quod sunt actiones hierarchicæ, vt supra dist. 2. dictū est: & ideo ordinem sacrorum attendit, fm q̄d per ea distinguuntur personæ, vt in hierarchia, & ordine. Et qa eucharistia nō importat aliquam distinctionē supra baptismū, cū ex hoc ipso q̄ baptizatur aliquis, ad eucharistiæ perceptionem deputetur, confirmatio autē additi: ideo præmittit eucharistiā cōfirmationi, sicut cōe ad proprū. Magister aūt determinat de sacris, fm quod sacra sunt medicinæ quædam sanctificantes, & ideo fm ordinem sanctificationum ordinat sacra: & quia amplioris sanctificationis est eucharistia, q̄ confirmatio, iō postremo de ea determinat. *Intelligi datur antiquiora esse &c.* Videtur hoc esse falsum, quia hoc sacrm quo ad rem non fuit ante aduentū Christi: quo ad speciem aūt & ritum fuerunt sacrificia, quę erāt sacra Iudæorū etiā ante Melchisedech. Et dicendū, q̄ loquitur quantū ad figurā huius sacri per similitudinē speciei & ritus: sacra aūt quæ in lege naturæ fiebant, non erāt figurę sacrorum veteris legis, sed magis passionis Christi. *Consecratio quibus fit verbis.* Vī falsum esse q̄d dicit, quia nō dī, Accipite, & edite, sed, Manducate: & præterea hoc nō est de forma, vt dictū est supra. Itē nō dī, Hic est sanguis meus: sed, Hic est calix sanguinis mei. Et dicendū, q̄ magister nō intēdit hic diffinite ponere verba, quibus fit cōsecratio, sed explanare, q̄d verbis dīi fit, non tā oībus verbis quæ ipse ponit, nec eisdē numero, sed eisdē quo ad sensum. *Reliqua autem omnia quæ dicuntur &c.* Sciendum, q̄ eorum quæ in officio Missæ dicuntur, quædam dīr per sacerdotem, quædā per ministros, q̄dā a toto choro. Ea quidē quib' populus immediate ordinatur ad deū, per sacerdotes tm dicūtur, qui sunt mediatores inter populū & deū, quorum quædā dicuntur publice spectantia ad totū populum, in cuius persona ipse solus ea deo p ponit, vt orationes, & gratiarū actiones: quædā priuatim, quę ad officiū ipsius tm spectant, vt consecrationes, & hmōi oīones, quas ipse pro populo facit, tā in persona populi orans etiā in oībus præmittit, Dñs vobiscū, vt mens populi deo coniungatur ad ipsum p intentionē erecti. Et quia populⁱ in his q̄ ad deū sunt, sacerdotē dueē habet, ideo in fine cuiuslibet oīonis populus cōsentit, respondens

De eccl. dar.

q. 1. ar. 2. in corpore.

Priti distin. q. 2. ar. 2.

respondent, Amen: vnde & omnis sacerdotis oratio alte termi natur, etiā si priuatim fiat. Ad ea vero quæ per ministerū aliorū diuinitus sunt tradita, per ministros altaris populus ordinatur. Ea vero quæ ad dispositionem populi pertinet, chorus prosequitur, quorum quædam a sacerdote inchoātur, quæ ad hoc pertinent, quæ rationē humanam excedūt quasi diuinitus acceptæ: quędam chorus per se ipsum, q̄bus illa declarantur, quę rationi sunt consona. Itē, quædam pertinēt ad populū vt præparatoria ad diuina percipienda, & hæc a choro præmittūtur his, quę a ministris & sacerdote dicuntur: quædā vero ex perceptione diuinorum in populo causata, & hæc sequuntur. ¶ His ergo visis sciendum est, q̄ quia omnis nostra operatio a deo inchoata circulariter i ipsum terminari debet, ideo Missæ officiū incipit ab oratione, & terminatur in gratiarum actione. Vnde tres habet partes principales, s. principiū orationis, q̄d durat vsq; ad epistolā: medium, celebrationē ipsam, q̄ durat vsq; ad post cōtionē: & finem gratiarū actionis exinde vsq; in finem. Prima pars duo continet, s. populi præparationē ad orationē, & ipsam orationē. Preparatur aūt populus ad orationē tripliciter. Primo, p deuotionem, quæ excitatur in introitu, vnde & sumitur ex aliquo pertinente ad solēnitatem, in cuius deuotionem populus cōgregatur, & etiā adiungitur psalmus. Secundo, p humiliationem, quæ fit per Kyrieeleison, quia misericordiā petentes miseriam profitentur: & dī nonies pp nouem choros angelorū, vel pp fidem trinitatis, fm quod quælibet persona in se cōsideratur, & in ordine ad alias duas. Tertio, per rectā intentionem quæ ad cælestem patriā & gloriā dirigenda est, quæ oēm rationem humanam excedit: & hoc fit per, Gloria in excelsis, quod chorus prosequitur sacerdote inchoante: & ideo non dī nisi in solēnitatibus, quæ nobis cælestem solēnitatem repræsentāt: in offīciis vero luctus omnino intermittitur. Deinde sequitur oratio, deum pro populo fusa, quam sacerdos publice p ponit præmisso, Dominus vobiscum, quod sumitur de Ruth. 2. Pontifex aūt dicit, Pax vobis gerens typum Christi, qui his verbis discipulos post resurrectionē allocutus est, Io. 20. Secunda aūt pars principalis tres partes cōtinet, prima est populi instructio vsq; ad Offertoriū: secunda, materiæ oblatio vsq; ad Præfationem: tertia, sacri consummatio vsq; ad Postcōionem. Instructio aūt populi fit per verbū dei, quod quidem a deo p ministros suos ad populū peruenit: & ideo ea quæ ad instructionē plebis pertinent, non dicūtur a sacerdote, sed a ministris. Ministerū aūt verbi dei est triplex. Primū authoritatis, quod cōpetit Christo, qui dī minister, Ro. 15. Erat aūt in potestate docens, de quo dī Matth. 7. Secundū, manifestæ veritatis, quæ cōpetit prædicatoribus noui testamenti, de quo dī, 2. Cor. 3. Qui & idoneos nos fecit ministros &c. Tertiū figurationis, quod cōpetit prædicatoribus veteris testamenti: & ideo doctrinā Christi proponit diaconus. Et quia Christus nō solum est homo, sed deus, ideo diaconus præmittit, Dñs vobiscū, vt ad Christū quasi ad deū omnes attentos faciat. Doctrina vero prędicatorū noui testamēti proponitur per subdiaconos. Nec obstat, q̄ aliqā ab eis legitur loco Epistolę aliquid de veteri testamēto, quia prędicatores noui testamenti etiā veteris iudicant. Doctrina vero prędicatorū veteris testamenti per inferiores ministros legitur nō semper, sed illis diebus, quibus præcipue configuratio noui & veteris testamenti designatur, vt in ieiuniis quatuor tēporum, & q̄ā aliqua celebrātur, quæ in veteri lege figurata sunt, sicut passio, natiuitas, baptismus, & aliquod huiusmodi. Et quia vtraq; doctrina ordinat ad Christū & eorū qui præibant, & eorū qui sequebātur: ideo doctrina Christi postponitur quasi finis. Et doctrina aūt ordinante ad Christum duplex effectus populo prouenit, quibus etiā homo præparatur ad doctrinā Christi, s. profectus virtutū, qui pro graduali insinuatur, dicitur, n. a gradu quo ascēditur de virtute in virtutē, vel a gradibus altaris, ante quos dī: & exultatio hauita de æternorum ipe, quod insinuat Alleluia, vnde & replicatur propter stolam animæ & corporis. In diebus vero & officiis luctus intermittitur, & loco eius Tractus ponitur, qui asperitate vocū, & prolixitate verborum præsentis miserię incolatū insinuat: tpe aūt resurrectionis duplex Alleluia dicitur propter gaudium resurrectionis capitis, & mēbrorum. Effectus autem euangelicæ doctrinæ est fidei cōfessio, quæ quia supra rationem est, a sacerdote inchoatur symbolū fidei, & chorus p sequitur: nec dicitur nisi in illis solēnitatib', de quibus fit mentio in symbolo: sicut de nativitate, resurrectione, de apostolis, qui fidei fundatores exiterūt, vt 1. Cor. 3. Vt sapiens architectus fundamentū posui. Deinde sequitur secunda pars partis secundæ principalis, quæ pertinet ad ma-

A teriæ consecrandæ oblationē: & hæc tria continet. Præmittitur enim offerentium exultatio quasi præparatoria in offertorio, quia hilarem datorem diligit deus: exprimitur ipsa oblatio dū dicitur, Suscipe sancta trinitas: petitur oblationis acceptatio per orationes secreto dictas, quia hoc sacerdotis tantū est deū oblationibus placare, ad quam orationē sacerdos per humilitatē se preparat dicēs, In spiritu humilitatis &c. Et qa hęc tria prędicta exigunt mentis erectionē ad deum, ideo omnibus tribus præmittitur, Dominus vobiscum, loco cuius quando oratio secreta facienda est, dicitur, Orate fratres &c. Tertia pars secundæ principalis partis, quæ ad sacramenti perceptionem pertinet, tria continet, primo, præparationem: secundo, sacramenti perfectionem, ibi, Te igitur &c. tertio, sacramenti susceptionē, ibi, Oremus præceptis &c. Præparatio autem populi, & ministrorum, & sacerdotis ad tantum sacramentum fit per deuotā dei laudem, vnde in prefatione, in qua fit dicta præparatio, tria continentur. Primo, populi excitatio ad laudem, vbi sacerdos præmisso, Dominus vobiscum, quod ad totam hanc tertiam partem referendum est, inducit ad mentis erectionem, dicens, Sursum corda: & ad gratiarum actionem, dicens. Gratias agamus &c. Secundo, deum implorat ad laudem suscipiendum ostendens laudis debitum, dicens, Vere dignum, ratione domini vnde subdit, Domine sancte, iustum, ratione paternitatis, vnde subdit, Pater omnipotens: æquum, ratione deitatis, vnde subdit, Aeterne deus: salutare, ratione redēptionis, vnde subdit, Per Christum dominum nostrum. Quandoq; vero adiungitur aliqua alia laudis materia secundum congruentiam solemnitatis, sicut, Et te in assumptione &c. etiam proponens laudis exemplum. Per quem maiestatem &c. Tertio, populus laudes exoluit diuinitatis, assumens angelorū verba, Sanctus, sanctus &c. Esa 6. & humanitatis Christi assumens verba puerorum, Benedictus qui venit &c. Match. 11. Illa autē pars quę perfectionem sacramenti continet, in tres diuiditur secundū tria, quæ sunt de integritate huius sacramenti, s. aliquid quod est sacramentum tantum, aliquid quod est res & sacramentū, aliquid quod est res tantum. In prima igitur parte continetur benedictio oblatæ materiæ, quæ est tantum sacrm. In secunda, corporis, & sanguinis Christi consecratio, q̄d est res & sacrm, ibi, Quam oblationem. In tertia, effectus sacramēti postulatio, quod est res tantū, ibi. Supra quæ propitio. Circa primum duo facit sacerdos. Primo, petit oblationis benedictionem, quæ dicitur donum a deo nobis datum, munus deo a nobis oblatum, sacrificium ad nostram salutem a deo sanctificatum. Secundo, petit offerentibus, siue pro quibus offertur salutem, ibi. In primis quę tibi &c. vbi tria facit. Primo, cōmemorat eos, pro quorum vsitate offertur hostia tam quantum ad generalem status ecclesiæ, quàm quantum ad personas speciales, ibi. Memento. Secundo, commemorat eos, in quorum offertur reuerētia, ibi, Communicantes, & ponitur Virgo quæ Christum in templo obtulit, Apostoli qui ritum offerēdi nobis tradiderunt, & Martyres qui seipsos deo obtulerunt, non autem confessores, quia de eis antiquitus non solemnizabat ecclesia: vel quia nō sunt passi sicut Christus, cuius passionis memoriale est hoc sacramentum. Tertio, concluditur expresse quid per oblationē hostiæ impetrandum petatur, ibi. Hanc igitur oblationem &c. Quam oblationem &c. hæc pars ad consecrationem pertinet, quæ tria continet. Primo, imploratur consecrantis virtus. Secundo, perficitur cōsecratio, ibi. Qui pridie. Tertio, exponitur rei consecratæ commemoratio, ibi. Vnde & memores &c. Verba autem illa, quæ ibi dicūtur, Benedictam, ascriptam &c. possunt referri vno modo ad hoc, quod est res contenta in hoc sacramento, scilicet Christum, qui est hostia benedicta ab omni macula peccati immunis: ascripta, idest, præfigurata figuris veteris testamenti, & prædestinata me divina præordinatione: rata, quia non transitoria stationabilis, propter cōgruitatem ad placandum: acceptabilis, propter efficaciam. Alio modo possunt referri ad ipsam hostiam, quæ est sacramentum tantum, quam petit fieri benedictam, vt deus eam consecret, & vt confirmet quantum ad memoriam: ascriptā, quantum ad propositum immobile: ratam, vt ante acceptet: rationabilē, quantum ad indicium rationis: acceptabilem, quantum ad beneplacitum voluntatis. Tertio modo possunt referri ad effectum, vnde dicit, Benedictam, per quam benedicimur: ascriptam, per quam in cælis ascribamur: ratam, per quam in membris Christi consecramur: rationabilem, per quam a bestiali sensu eruamur: acceptabilem, per quam a deo accepti simus. Supra quæ propitio &c. Hic petit sacerdos sacramenti effectum, & primo, effectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectum gratiæ. Secundo, effectum gloriæ, ibi. Memento etiam domine &c. Circa primum duo facit. Primo, petit acceptari sacramentum, quod est gratiæ causa. Secundo, petit dari gratiæ donũ, ibi. Supplices te rogamus, cuius expositio infra dist. 13. ponetur. effectum autem gloriæ primo petit iam mortuis, ibi. Memento. Secdo, adhuc viuis, ibi. Nobis quoque, Completur aũt canon Missæ more aliarũ orationũ in Christo, ibi. Per Christũ dominũ nostrũ &c. per quem hoc sacrm originem habet, & quãtũ ad substãtiã, vnde dicit, Creas, propter esse naturæ: Sanctificas, propter esse sacramenti: & quãtum ad virtutẽ, vnde dicit, Viuificas, ꝓpter effectũ gratiæ, quæ est vita animæ: Benedicis, ꝓp gratiæ augmetum: & quãtum ad operationẽ, siue vsum, vnde dicit, Et præstas nobis. Oremus, Præceptis salutaribus &c. Hic ponitur sacramenti perceptio. Primo. n. ponitur sacri perceptio, ad quã præmittitur præparatio cõis, & specialis. Cõis triplex. Primo. n. ponitur sacri petitio in oratione dominica, in qua dicitur, Panem nostrum &c. Secundo, percipientium expiatio per orationem sacerdotis Libera nos. Tertio, pacis adimpletio, ibi. Pax domini. Hoc. n. sacramẽtum est sanitatis, & pacis: & quia pax Christi exuperat omnẽ sensum, ideo pacis petitio a sacerdote inchoatur, cum dicit. Pax domini: & a choro completur cum dicitur, Agnus dei: & sic tria a sacerdote incepta ꝓsequitur. s. Gloria in excelsis, quod pertinet ad spem: Credo in vnum deum, quod pertinet ad fidẽ: Pax domini, quod pertinet ad charitatem. Petit aũt populus misericordiam quantum ad amotionem mali contra misericordiam culpæ, & pœnæ: & pacem quantum ad consecutionẽ omnis boni, vnde ter Agnus dei dicitur. Præparatio autem specialis sacerdotis sumentis, fit per orationes quas priuatim dicit. Domine Iesu Christe, & si quæ aliæ sunt. Tertia pars principalis est gratiarum actionis, & cõtinet duo, rememorationem accepti beneficii in cantu antiphonæ post cõmunionem, & gratiarũ actionem in oratione, quam sacerdos prosequitur, vt conformiter finis Missæ principio respondeat. Sciendum autem ꝓ in officio Missæ, vbi passio repræsentatur, quædam continentur verba græca, sicut, Kyrieleison, idest, domine miserere: quædam hebraica, sicut, Alleluia, idest, laudate deum: Sabaoth, idest, exercituum: Osanna, salua obsecro: Amen, idest, vere, vel fiat: quædam latine, quæ patent, quia his tribus linguis scriptus est titulus crucis Christi, Ioan. 19.

In expositione literæ.

Aug. super Iohãnẽ tract. 26. circa fin.

vt corpus Christi ex multis mẽbris purissimis, & immaculatis cõstat, ita societas ecclesiastica ex multis personis a criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta est arca domini de lignis sethim, quæ sunt imputrebilia, & albæ spinæ similia.

DIVISIO TEXTVS.

Ostqvam determinauit magister de sacramento Eucharistiæ secundum se, hic determinat de vsu ipsius, & diuiditur in partes tres. In prima, distinguit duos modos manducandi corpus Christi. In secũda, excludit ex determinatis quẽdam errorem, ibi. *Hæc verba, & alia huiusmodi &c.* In tertia, manifestat quædam dubia ex prædeterminatis, ibi. *Secundum hos duos modos &c.* Secunda, diuiditur in duas. In prima, ponit errorem. In secunda, excludit ipsum, ibi. *Sed indubitanter tenendum &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, De manducatione corporis Christi.
¶ Secũdo, Qui possint manducare.
¶ Tertio, Vtrum peccatoribus liceat corpus Christi mãducare.
¶ Quarto, Vtrum corporaliter pollutis.
¶ Quinto, Vtrum cuilibet sit dandum ad manducandum.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum corpus Christi debeat sumi per modum manducationis.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non debeat sumi per modum manducationis. Quia quod manducatur, per os intrat: omne autem quod per os intrat, in vẽtrem vadit, & per secessum emittitur, vt dicitur Matth. 15. quod dignitati corporis Christi non competit. ergo non debet per modum manducationis sumi.

¶ 2 Præt. Quod manducatur, ad manducantem trahitur: sed sicut dicit Dion 4. cap. de diuin. nom. nos non trahimus deum ad nos, sed magis nos in deum. ergo non debemus nos deo coniungi per modum manducationis.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum ordinatur ad refectionem mentis: sed refectio mentis, quæ erit in patria, erit per visionem. ergo corpus Christi deberet dari videndũ, nõ manducandum.

Sed contra est, quod dicitur Io. 6. Caro mea vere est cibus: sed vsus cibi non est vt videatur, sed vt manducetur. ergo non debet videri tantum corpus Christi, sed manducari.

¶ 2 Præt. Oportet membra capiti realiter coniungi ad hoc, ꝙ viuificentur: sed per visum non coniungitur nobis aliquid realiter, sed secundum similitudinem tantum. ergo non per visum, sed per manducationem corpus Christi sumi debet.

Vlterivs. Videtur quòd manducatio corporis Christi sit de necessitate salutis. Sicut enim dicitur de baptismo. Io. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritusancto, non potest intrare in regnum cælorum: ita dictum est Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitã in vobis: sed propter verba prædicta dicitur baptismus sacramentum necessitatis. ergo eadem ratione manducatio corporis Christi est de necessitate salutis.

II 3. par. q. 38. art. 4.

¶ 2 Præt. Innoc. 111. dicit, ꝙ manducandus est agnus, vt a vastante angelo protegamur: sed protegi a vastante angelo est de necessitate salutis. ergo & prædicta manducatio.

¶ 3 Præt. Per istam mãducationem Christo incorporamur: sed hoc est de necessitate salutis, sicut & a peccato mũdari. ergo prædicta manducatio est de necessitate salutis, sicut & pænitentia, & baptismus, quibus a peccatis mundamur.

Sed contra. Pueri baptizati salutem consequuntur, cum gratia in baptismo datur: sed eis non datur corpus Christi manducandum. ergo manducatio prædicta non est de necessitate salutis.

¶ 2 Præt. Baptismi ministerium propter hoc, ꝙ est de necessitate salutis, omnibus est concessum in casu necessitatis: sed hoc sacramentum per solos sacerdotes perfici potest. ergo non est sacramentum necessitatis.

III 3. par. q. 80. art. 1.

Vlterivs. Videtur ꝙ male distinguantur duo modi manducationis in litera. Corpus Christi est cibus spiritualis: sed cibi corporalis manducatio semper est corporalis. ergo & huius cibi manducatio semper est spiritualis, & ita non sunt duo modi manducationis.

¶ 2 Præt. In aliis sacramentis non attenditur aliqua distinctio, nisi ex parte recipientis tantum, sicut ꝙ quidam accedunt fideli, quidam non: sed hæc distinctio videtur esse ex parte ipsius sacramenti. ergo inconuenienter ponitur.

¶ 3 Præt. Vbi vnum propter alterum, ibi vnum tantum: sed mãducatio sacramentalis est propter spiritualem. ergo vna non debet contra aliam distingui.

Sed contra. Videtur quòd sint plures modi, quia vsus huius sacramenti dicitur manducatio: sed in hoc sacramento sunt tria, scilicet id quod est sacramentum tantum, id quod est res & sacramentum, & id quod est res tantum. ergo debent esse tres modi manducationis.

¶ 2 Præt. In baptismo etiam fit trimembris diuisio suscipientium, quidam enim suscipiunt rem & sacramentum, quidam sacramentum & nõ rem, quidam rem & nõ sacramentũ: sed susceptio huius sacramenti dicitur manducatio. ergo hic etiam deberet distingui triplex modus manducandi.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut dictum est, ad perfectionem sacramentorum nouæ legis exigitur quòd fit sacramentum aliquod, in quo Christus nobis realiter coniungatur, & vniatur non solum per participationem virtutis eius, sicut est in aliis sacramentis: & quia sacramentum est sensibile signum, ideo oportet quòd alicui sensui vsus sacramenti appropriatur. In sensibilibus autem est triplex differentia. Quædam enim sentientibus neque coniunguntur, neque uniuntur, sicut ea quæ sentiuntur per medium extrinsecum, ut in visu præcipue accidit, & auditu, & olfactu, sed solum similitudines sensibilium ad sensum referuntur. Quædam autem sensibilia cõiunguntur quidem, sed non uniuntur realiter, sed secundum assimilationem qualitatis tantum, sicut accidit in tactu: quia qualitates tangibilium immutant tactum, nec tamen ex tangente, & tacto fit vnum nisi secundum quid. Quædam autem & coniunguntur, & vniuntur, sicut accidit in cibis & potibus: & ideo sumptio huius sacramenti congrue per modum manducationis fit. Alia vero sacramenta nouæ legis, quibus per virtutem eis inditam Christo assimilamur, fiunt in tangendo tantum, vt baptismus. Figuræ autem veteris testamenti, quæ solam similitudinem Christi venturi habebant, significabant per modum visionis. Competit etiã manducatio passioni Christi in hoc sacramento repræsentatæ, per quam corpus Christi vulneratum fuit: conuenit etiam esse cibui, qui est robur animæ.

Super Ioã. c. 6. trac. 26. Et habetur de consecr. dist. 2. cap. Quid est Christum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de cibo, qui ordinatur ad refectionem corporis, quem oportet digeri, & sic impuro separato in membra conuerti, sed cibus ille ordinatur ad refectionem mentis: & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de ratione manducationis est, quòd aliquid per os introrsum sumatur: sed esse in, aliter in spiritualibus, & aliter in corporalibus sumitur: quia in corporalibus quod est in, continetur sicut locatum in loco: in spiritualibus autem quod est in, continet sicut anima corpus. Et ideo conuenienter cibus corporis trahitur ad corpus, vt cõtentum ad continens: cibus autem mentis trahit ad se mentem, vt continens contentum, propter quod Aug. dicit sibi dictum. Non tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.

Lib. 7. confess. ca. 10.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ res visa beatificans per essentiam suam videntem coniungetur in patria, quod quidem non accidit in visione corporali. Et quia oportebat hanc coniunctionem significari per aliquod sensibile signum, oportuit illud sensibile ad hoc assumi, quod realiter coniungatur, & vniatur. In patria autem signis sacramentalibus opus non erit: nihilominus propter similitudinem ad ea quæ nunc geruntur, frequenter illa beata visio nobis per figuram manducationis in scriptura exprimitur.

Ad secvndvm quæstionem dicendum, quòd gratia est sufficiens causa gloriæ: vnde omne illud, sine quo potest haberi gratia, nõ est de necessitate salutis. Hoc autem sacramẽtum gratiam præsupponit, quia præsupponit baptismũ, in quo gratia datur, nec debet peccato præuenirl, quod gratiã priuet, & ideo quantum est de se, non est de necessitate salutis: sed de ordinatione ecclesiæ homines obligantur secundum ecclesiæ statutum, corpus Christi semel in anno sumere.

Ad primvm ergo dicendum, quòd dominus loquitur de manducatione spirituali, sine qua non potest esse salus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Innoc. loquitur quantum ad instructionem ecclesiæ, vel etiam quantum ad manducationem spiritualem.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ incorporatio spiritualis ad Christum potest esse sine manducatione sacramentali: & ideo non oportet ꝙ fit sacramenti susceptio de necessitate salutis.

Ad tertiam quæstionem dicẽdum, ꝙ diuisio forma lis alicuius sumitur penes id quod competit ei per se, & non per accidens: vsus autẽ alicuius rei per se, & non per accidẽs, est quando vtitur quis re aliqua ad hoc, ad quod instituta est: vnde cum mãducatio dicat vsum huius sacramenti, quod quidem ad hoc institutum est, vt quis re sacramenti potiatur, distinguetur mãducatio secundum duas res huius sacramenti, vt manducatio sacramentalis respondeat ei quod est res, & sacramentum: mãducatio vero spiritualis ei, quod est res tantũ.

Ad primvm ergo dicendum, quòd manducatio cibi corporalis nõ præsupponit aliam manducationẽ, quæ sit eius causa: sicut manducatio spiritualis præsupponit sacramentalem quasi causam. Vnde in his, qui sacramentaliter manducant, potest ex defectu manducantium impediri effectus sacramenti, qui est spiritualis manducatio: & ideo possunt hæ manducationes ab inuicem separari, & propter hoc oportet eas distinguere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectio aliorum sacramentorum in ipso vsu consistit, & ideo eorum distinctio non potest nisi ex parte recipientium sumi: sed perfectio huius sacramenti in ipsa materiæ consecratione consistit, & ideo potest esse hic distinctio ex parte ipsius sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum illud intelligitur in his quæ hoc modo ad se inuicem ordinantur, quòd ab inuicem separari non possunt: sicut quãdo talis effectus numquàm potest esse sine tali causa, nec conuerso: & tunc etiam non excluditur diuersitas rerum inter causam & causatum, sed ponitur necessitas ordinis.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ id quod est hic res, & sacramẽtum, numquàm separatur ab eo qd est sacramentũ tantum: & si separaret vsus eius, quod est sacramentum tantum, esset accidentalis vsus: & ideo penes hoc non debet sumi aliquis modus mãducationis specialis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hic etiam posset fieri talis distinctio. In quibusdam enim coniunguntur duæ manducationes, & hi suscipiunt rem & sacramentum: & in quibusdam separantur, & hi suscipiunt vel rem tantum, vel sacramentum tantum: sed quia hæc diuisio magis se tenet ex parte suscipientium, quàm ex parte sacramenti, ideo non est propria huic sacramento, sicut baptismo.

ARTICVLVS II.

b Vtrum peccator manducet corpus Christi sacramentaliter.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd peccator non manducet corpus Christi sacramẽtaliter: quia vt dicitur Sap. 1. In malãiolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: sed Christus, qui est res contenta in hoc sacramento, est dei sapiẽtia, vt habetur 1. Cor. 1. ergo a peccatore sumi non potest.

3. par. q. 80. art. 3.

¶ 2 Præt. Cibus iste non vadit in ventrem, sed in mentem: nõ autem vadit in mentem peccatoris. ergo nullo modo corpus Christi sumit.

¶ 3 Præt. Nihil indecens debet fieri a sapiente: sed hoc est valde indecens, quòd corpus tam pretiosum in immunda corpore ponatur. ergo cum corpus peccatoris sit immundum, non recipietur verum corpus Christi.

Sed contra. Maius videtur consecrare corpus Christi, quàm sumere: sed peccator pãt consecrare. ergo & sumere.

¶ 2 Præt. Christi corpus nõ est magis nobile sub sacro, quàm in specie propria: sed in specie ꝓpria permisit se a peccatoribus tractari. ergo & sub specie sacri a peccatoribus mãducari potest.

Vlterivs. Videtur quòd infidelis sacramentaliter comedant: quia sicut dicit Hugo de S. vict. quando sensus corporalis afficitur, præsentia carnis non tollitur: sed sensus corporalis infidelis afficitur. ergo præsentiam corporalem carnis Christi non amittit.

II 3. part. vbi supra ar. 3. Lib. 2. de sacramentis. ca. 7. ac 11. part. 8.

¶ 2 Præt. Infidelis potest recipere characterem, qui est res & sacramentum in baptismo: sed fides operatur in baptismo, sicut in Eucharistia. ergo & corpus Christi sacramentaliter potest manducare.

¶ 3 Præt. Plus est conficere corpus Christi, quàm sumere: sed hæreticus habens ordinem potest conficere, vt infra dicetur. ergo & potest sacramentaliter manducare.

Dist. 13. & litera a magistro, & a D. Tho. q. 1. artic. 1. q. 4. in cor.

Sed contra. In forma huius sacramenti ponitur, mysterium fidei. ergo hi qui fide carent, sacramentaliter manducare non possunt.

¶ 2 Præt. De ratione sacramenti est, ꝙ significet & efficiat: sed in eo qui non habet fidem, non efficit aliquid, nec aliquid et signat. ergo sacramentaliter non manducat.

Vlterivs. Videtur quòd creatura irrationalis nõ sumat aliqualiter corpus Christi. Primo per hoc, ꝙ magister infra dicit, ꝙ hoc quod a bruto sumitur, non est corpus Christi.

III

¶ 2 Præt. Hoc sacramentũ est maioris perfectionis, q̃ baptismus: sed quantumcumq; animal brutum aqua abluatur, non dicitur baptismũ sacramentũ percipere aliquo modo. ergo neq; sacramentum corporis Christi potest aliquo modo percipere.

¶ 3 Præt. Constat, ꝙ non percipit spiritualiter, quia nõ creditur neq; sacramentaliter, quia sacramenta creaturæ rationali sunt tradita. si ergo aliquo modo sumat, erit tertius modus manducandi præter duos in litera assignatos.

Sed contra. Deus magis abominatur peccatorem, quàm creaturam irrationalem, in qua non est nisi quod deus in ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ea fecit, q̃ solus culpã nõ fecit: sed sicut in litera determinat, corpus Christi verum a peccatoribus sumitur. ergo & a brutis.

¶ 2 Præt. Si corpus Christi per negligentiã, vel quocumq; modo in aliquem locum immundum proiiciatur, non dicitur q̃ desinat esse sub speciebus corporis Christi. ergo non oportet dici, q̃ sub speciebus a brutis comestis desinat esse corpus Christi: sed species possunt a brutis mãducari. ergo & corpus Christi.

Super Ioã. c.6. trac.25 Et habetur de consecr. dist.2. c. Vt quid.

IIII Aug. super Ioan. ca.6. tract.26. Et habetur de cõsecratio. dist.2. c. Credere.

VLTERIVS. Videtur q̃ qui non manducat sacramẽtaliter, non manducet spiritualiter: sacramentalis autem manducatio est propter spiritualem. si ergo spiritualis sine corporali haberi possit, frustra aliquis sacramentali vteretur.

¶ 2 Præt. Spiritualis manducatio est per fidem & charitatem, per quæ aliquis Christo incorporatur: sed antiqui patres fidẽ & charitatẽ habuerũt. ergo si spiritualis mãducatio esse posset sine sacrali, ipsi spiritualiter manducassent, quod non põt esse: quia vsus sacramenti non potest esse ante eius institutionem.

In lite. magistri.

SED CONTRA. Aliquis potest percipere rem baptismi sine sacramento, vt supra dist.4. dictũ est: sed baptismi sacramentum est maioris necessitatis, quãm hoc. ergo potest etiam spiritualiter manducare quis sine sacramenti manducatione.

V VLTERIVS. Videtur quòd etiam angelus corpus Christi possit manducare spiritualiter: quia super illud psalm. 72. Panem angelorum manducauit homo. dicit glos. idest, corpus Christi, qui est vere cibus angelorum.

¶ 2 Præt. Quicumq; potest manducare sacramẽtaliter, potest etiam manducare spiritualiter: sed angelus in carne assumpta potest manducare sacramentaliter. ergo etiam sine corpore assumpto potest manducare spiritualiter.

SED CONTRA. Manducare est vsus sacramenti: sed sacramenta nõ sunt data angelis ad vsum, sed hominibus. ergo angeli non possunt spiritualiter manducare.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ quidã dixerunt corpus Christi secundum rei veritatem a peccatoribus nõ sumi: quia quãm cito labiis peccatoris tãgeretur, desinebat sub speciebus esse corpus Christi, in tantum dignitati sacramenti deferentes, quòd derogabant veritati. Si enim vere corpus Christi sub speciebus erat per conuersionem panis & vini in substantiam corporis Christi, speciebus remanentibus non poterit esse q̃ desinat esse corpus Christi, nisi per aliquam contrariam mutationem eius, quod prius conuertebatur in corpus Christi. Et quia de illo non manẽt nisi species solæ, quæ ad vtramq; substantiam communiter se habent, sicut subiectum in naturalibus mutationibus duabus formis: ideo quãdiu species non mutantur, nullo modo desinit ibi esse corpus Christi: sicut nec in mutationibus formalibus forma introducta desinit esse in subiecto, donec subiectum ad formam aliam transmutetur. Speciebus autem in aliquid transmutari non competit, nisi secundum quod habent aliquam proprietatem substantiæ in hoc, quòd sunt sine subiecto: vnde nihil potest eas transmutare ad aliam substantiam, nisi quod transmutaret substantiam panis & vini, si ibi esset, quòd solus tactus labiorum, vel diuisio quæ est per dentes, vel traiectio in ventrem non faceret, sed sola digestio, quæ est a calore naturali conuertente cibum. Vnde patet, quòd veritati sacramenti derogat qui dicit, quòd ad solum tactum labiorum desinit esse corpus Christi a peccatore sumptum: & ideo hac opinione tamquãm hæretica de medio sublata, eius contrarium ab omnibus tenetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de spirituali inhabitatione, & non de sacramentali, vel corporali, quia Christus etiam peccatoribus corpus suum tractandum exhibuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cum dicitur, Cibus iste non transit in ventrem, sed in mentem: hæc præpositio, in, nõ denotat terminum motus localis, sed finem sumptionis, vadit enim quasi localiter quocumq; species vadunt: sed non sumitur propter ventris repletionem, sicut corporales cibi, sed propter mentis refectionem, in qua eius effectus recipitur non in ipsa materia corporis, quia mentem inhabitare per essentiam sola diuinitas potest.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd ex hoc quòd corpus Christi sumitur a peccatoribus, nullo modo corpus Christi aliquã immunditiam contrahit: quia labia peccatoris non tangunt nisi species, sub quibus secundũ veritatem est corpus Christi: & præterea in hoc dat exemplum mansuetudinis, & humilitatis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd manducatio est actus transiens a manducante in manducatũ. Vnde sacramentaliter manducare potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt adverbiũ determinet manducationem ex parte manducati: & sic quicũq; sumit species, sacramẽtaliter manducat, idest, sumit hoc quod est sacramentum in Eucharistia, idest, verũ corpus Christi. Alio modo, vt determinet manducationem ex parte manducantis: & sic solus ille sacramentaliter manducat, qui vtitur illo cibo visibili vt sacramento: infidelis autem circa id quod est signatum in hoc sacramento errans, nõ vtitur speciebus illis vt sacramento, siue nõ credat in Christum secundũ se, siue non credat in Christum secundum quod sub hoc sacramento cõtinetur: vnde talis non sacramentaliter manducat. Et quia actio est magis propinqua agenti, q̃ patienti, ideo sensus secundus est magis proprius: & ideo secundũ hunc sensum dicendum, q̃ infidelis nõ credens rem huius sacramenti, non manducat sacẽtaliter.

Habentur hæc August. verba de cons. secr. dist.2. c. Quia pri. fins. §. Ita dominus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa obiectio procedit secundum primum sensum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd percipiens baptismũ se habet tantum vt patiens. Vnde adhoc q̃ aliquis recipiat sacramẽtaliter baptismum, non exigitur nisi q̃ subiciat se actioni ecclesiæ, vt scilicet intendat recipere quicquid illa facit, quãmuis quandoq; credat illa nihil facere: sed percipiens eucharistiam non solum se habet vt recipiens, seu patiens, sed etiã vt agens inquantum manducat: ideo ad hoc vt sacramentaliter manducet, oportet q̃ ipsemet vtatur sacramento vt sacramento.

¶ Ad tertium dicendum, quòd consecrare eucharistiã non est vti sacramento, sed quodammodo efficere ipsum, sed manducare est vti sacramẽto: actio autem vtentis recipit modum ab eo quo quis vtitur, sed actio efficientis non recipit modum ab eo quo quis efficit, sed a virtute actiua: vnde aliquis dicitur conficere sacramentum, & non conficere sacramentaliter, dicitur autem manducare & sacramentũ, & sacẽtaliter. Et ideo nõ est mirum, si aliquid requiritur ad hoc q̃ aliquis manducet sacramentaliter, quod nõ requiritur ad hoc quod efficiat sacrum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ circa hoc est duplex opinio. Quidam n. dicunt, q̃ corpus Christi non manducatur a brutis, ita q̃ in ventrẽ traiciatur, eo q̃ corpus Christi non est sub speciebus illis, nisi prout est ordinabile ad vsum humanum. Ex quo autẽ in ventrem muris descendũt species, non possunt ordinari ad vsum humanum, & ideo desinit esse corpus Christi. Sed hæc ratio non valet propter duo. Primo, q̃ supponit falsum. Cum enim non statim species in ventrẽ traiectæ esse desinant, vel in aliud conuertantur, possunt adhuc de ventre animalis extrahi, & in vsum venire. Secundo, quia quãmuis aliquid ordinetur ad vsum aliquem, non tamẽ oportet q̃ esse desinat, quando quis eo vti non potest. Et ideo secũdum alios dicendum, q̃ verum corpus Christi manet adhuc sub speciebus a brutis ore acceptis, & in ventrem traiectis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nulla ordinatio bruti est ad corpus Christi, secundum quam possit Christo incorporari: & ideo nõ sumunt corpus Christi, nisi per accidens, inquantum sumunt illud, sub quo est corpus Christi: & sic magister intellexit, q̃ nõ sumitur corpus Christi a brutis: vel loquitur secundum aliam opinionem.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illud quod est sacramentum in baptismo est aliquis effectus inductus in recipiente, cuius creatura irrationalis capax esse non potest: & ideo sacramentũ baptismi creatura irrationalis neque per se, neque per accidens recipit: sed sacramentum eucharistiæ consistit in ipsa materiæ consecratione, & ideo potest creatura irrationalis ipsum accipere non per se, sed per accidens.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ creatura irrationalis nullo modo spiritualiter manducat, neq; sacramentaliter: quia neq; vtitur manducato vt sacramento, neq; manducat sacramentũ secundum rationem sacramenti: sicut dicitur sacramentaliter manducare infidelis, qui intẽdit recipere hoc quod recipit ecclesia, quãmuis hoc credat nihil esse. Et similiter etiã ille qui manducaret hostiam consecratam, nesciens eam consecratã esse, non manducaret sacramentaliter aliquo modo, quia nõ mãducaret sacrũ nisi per accidens: nisi q̃ plus accederet ad sacramentalẽ mandu-

manducationem inquantum est aptus natus sacramẽtum vt sacramentum manducare, quod bruto non competit: nec tamen oportet q̃ sit alius modus mãducationis tertius a duobus prædictis, quia hoc quod est per accidẽs, in diuisionẽ nõ cadit.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ Christus est spiritualis electorũ cibus, non quidem in alios conuersus, sed ad se conuertẽs eos quos reficit vnde spiritualiter Christum mãducare est Christo incorporari, quod per fidẽ & charitatem contingit. Et quia Christus in seipso est spiritualis cibus, ideo in sacramentali cibo significatur, & continetur. Prius ergo naturaliter est Christum esse cibum spiritualẽ, quãm esse cibum spiritualem sub sacramento contentũ: quia prius est aliquid naturaliter proprietatem aliquam habens, q̃ similitudinẽ proprietatis illius ei significatio aliqua adhibeat. Vnde non quicumq; mamducat Christum spiritualiter, mãducat hoc sacramentum spiritualiter: vtroq; tamen modo connititur spiritualiter manducare non manducantem sacramentaliter. Manducat enim spiritualiter Christum, qui fidẽ, & charitatem ad ipsum habet sine ordine ad hoc sacramentum: non tamen mãducat talis spiritualiter hoc sacramentum, sed solum ille qui habet fidem & charitatem ad Christũ cũ deuotione & ꝓposito sumendi hoc sacrũ, etiã si sacẽtaliter non manducet.

ambigendum est tunc quicunquàm corporis & sanguinis domini participem fieri, quando Christi membrũ efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si antequàm illum panem edat, & calicem bibat, de hoc sæculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat: quia illius sacramenti beneficio non priuatur, quando ille habere hoc quod illud sacramentum signat, inuenitur. In illo enim sacramento corpus & sanguinem suum nobis comendauit, quod & fecit nosipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus. Item, qui dilcorgne manducat. ergo &c.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ sicut baptizatus baptismo flaminis emundationem cõsecutus est propter propositũ baptismi sacramentalis, & accipiens sacramẽtum amplioremgratiam consequitur: ita etiam qui spiritualiter mãducauit in proposito & deuotione habuit manducationem sacramẽtalẽ, ad quam accedens ex ipsa vi sacramenti maiorem gratiam cõsequitur: vnde non sequitur quòd sacramentalis manducatio superfluat.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ antiqui patres non manducauerunt spiritualiter hoc sacramentum, quia nondum erat institutum, nec consecratio præcesserat, manducauerunt tamen spiritualiter Christum: & secundum hoc dicitur 1. Cor. 10. q̃ omnes eandem escam manducauerunt spiritualem.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd manducare hoc sacramentum spiritualiter nõ competit angelis, quia eis Christus sub sacramento non proponitur, sed in nuda veritate: Christum tamen quodammodo spiritualiter manducant, & quodammodo non. Cum enim spiritualiter manducare sit Christo incorporari, secundum hoc aliquis Christum manducare potest, secundum quod eius membrũ effici potest, & Christus esse caput eius. Est autem Christus caput angelorum quodammodo, quia secundum rationem influentiæ, & secundum conformitatem naturæ in genere, & quodammodo non, quia non secundum conformitatem in specie, vt in 3. lib. dist. 13. dictum est: & ideo vno modo spiritualiter mãducant Christum, & alio modo non.

9.1. artic. 2. q.1. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Christus dicitur esca angelorum secundum diuinitatem, inquãtum angelos reficit: & secundum humanitatem, secundum quod in ipsum desiderant angeli prospicere, 1. Pet. 1. non tamen secundum conformitatem naturæ in specie.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si angelus assumpto corpore species manducaret, non tamen manducaret sacramẽtaliter: quia non manducaret sacramentum secundum rationem sacramenti, cum non habeat fidem, sed manifestam visionẽ, neq; habet conformitatem naturæ: & ideo non manducaret sacramentum, nisi per accidens.

ARTICVLVS III.

c Vtrum peccet quis cum conscientia peccati mortalis corpus Christi manducans.

3. par. q. 80. art. 4. To. 1. lib. 3. de libe. arb. cap. 19.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non peccet quis cum cõscientia peccati mortalis corpus Christi manducans, quia secundum Aug. maximis bonis nullus male vtitur: sed corpus Christi de maximis bonis est. ergo nullus potest ipso vtendo peccare.

¶ 2 Præt. Infirmi non minus egent medicina, quãm medico: sed Christus in propria specie veniens, vt medicus non refugit peccatorum consortium, quia sicut ipse dicit Luc. 5. Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. ergo cum Christus sub sacramento proponatur vt medicina, non debet peccatoribus subtrahi.

¶ 3 Præt. Nullus peccat faciendo id quod tenetur: sed iste peccator tenetur ex præcepto ecclesiæ semel in anno corpus Christi sumere. ergo quãmuis sit in proposito peccandi, nõ peccat corpus Christi sumendo.

SED CONTRA, 1. Cor. 11. Qui manducat indigne, iudicium sibi mãducat: sed qui cũ conscientia peccati mortalis manducat, indigne manducat. ergo &c.

Super Ioã. cap. 6. tracta. 26. & habet de consecr. dist. 2. cap. Qui dignè sumit.

II

¶ 2 Præt. Deus magis horret sordes spirituales, quæ sunt peccata, quãm sordes corporales: sed peccaret, qui corpus Christi in lutum proiiceret. ergo peccat qui corpus Christi in corpus suum peccato infectum intromittit.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam ille qui non habet conscientiam peccati mortalis in peccato mortali existens, peccet corpus Christi sumendo. Peccatum enim facit hominem indigne accedere ad corpus Christi: sed ignorantia peccati, cui homo subiacet, non tollit peccatum, immo gratissime peccat qui ignorat secundũ Amb. ergo cum indigne accedens peccet mortaliter, videtur q̃ habens peccatum, cuius nõ est cõscius, accedens peccet.

Ex libr. de sacerdotali dignitate, cap. 4. Simile habet de verbot. significa. in clemen. Exiui de paradiso.

¶ 2 Præt. In meliori statu est iustus habens conscientiam peccati mortalis, cui non subiacet, quàm peccator subiacens peccato, cuius non est conscius, quia hoc videtur esse præsumptionis, ꝓximum autem humilitatis: quia secundum Greg. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est: sed iustus carens peccato peccat, si cum conscientia peccati mortalis accedat. ergo multo fortius peccator, qui peccati sui sibi non est conscius.

¶ 3 Præt. Vbicumque requiritur examinatio, ibi est necessaria rei veritas, & non opinio tantum: sed ad hoc q̃ aliquis digne accedat ad corpus Christi requiritur diligens examinatio sui ipsius, vt patet 1. Cor. 11. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat. ergo necessarium est q̃ sit puritas a peccato secundũ veritatem, & non solum secundum æstimationem.

SED CONTRA. Eccl. 9. dicitur. Nemo scit vtrũ odio, vel amore dignus sit. si ergo habens peccatum, cui non est conscius, peccaret corpus Christi sumendo, quicũq; sumit exponeret se periculo peccati mortalis, & ita nullus sumere deberet.

¶ 2 Præt. Ignorantia facti excusat: sed ignorantia peccati est huiusmodi. ergo excusat.

III 3. par. q. 80 art. 5.

VLTERIVS. Videtur quòd manducans indigne corpus Christi magis peccet, quãm quodcumq; aliud peccatum committat. Sup illud Marc. 14. Væ homini illi &c. dicit glo. Væ homini illi, qui ad mensam domini accedit indigne: iste enim in exemplum Iudæ filium hominis tradit, & in 1. Cor. 11. dicit, quòd est reus sanguinis domini: sed Iudas, & illi qui sanguinẽ domini fuderunt, grauissime peccauerunt. ergo & hoc peccatũ est cæteris gravius.

¶ 2 Præt. Plus peccaret qui corpus Christi in lutum proiiceret, quãm qui aliquod aliud peccatum committeret, puta, fornicationem, vel aliud huiusmodi: sed deus plus horret sordes peccati, quãm sordes luti. ergo peccator sumẽs corpus Christi gravius peccat, quãm quodlibet aliud peccatum committens.

SED CONTRA. Quòd est per se malum, est maius malum, quãm quod est per accidens malum: sed alia peccata sunt per se mala, vt fornicatio: manducare corpus Christi est per se bonum, & per accidens malum. ergo est minus malum.

IIII

VLTERIVS. Videtur q̃ minus peccat hæreticus manducans corpus Christi, quàm fidelis peccator, quia peius est contemnere Christum, quàm contemnere sacramentum Christi: sed fidelis peccator manducans cõtemnit Christum, quem sub sacramento vere esse credit, infidelis autem contemnit sacramentum in hoc, quòd sub eo Christum esse nõ credit. ergo infidelis minus peccat.

¶ 2 Præt. Quanto aliquod peccatum est magis diffonum a ratione, tanto est gravius: sed peccatum fidelis indigne sumentis est contra rationem naturalem manifeste, non autem illius qui non credit sub hoc sacramento Christum secundum veritatem esse, quia hoc supra rationem est, & supra sensum. ergo infidelis minus peccat.

SED CONTRA. Quanto aliquis magis elongatur a Christo realiter, tanto magis debet elongari sacramentaliter: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed infidelis magis elongatur realiter, quia prima vnio ad Christum est per fidem, qua ille caret. ergo magis peccat accedendo ad Christum sacramentaliter.

V ULTERIVS. Videtur quòd subiacens peccato carnis, magis peccat accedens ad hoc sacramentum, quàm subiacens peccato spirituali: quia peccatum mãducantium corpus Christi in peccato carnis existentium comparatur peccato Iudæ. vnde Hieron. Quid tibi cum feminis, qui ad altare cum deo fabularis? dic sacerdos, dic clerice, qualiter eisdem labiis filium dei oscularis, quib⁹ osculatus es filiam meretricis? o Iuda osculo filium hominis tradis: sed peccatum Iudæ fuit grauissimum. ergo talis grauius peccat.

Epistola ad Oceanum Tom. 2.

¶ 2 Præt. In peccato carnis est immunditia mentis & corporis. ergo magis facit contumeliam sacramento, qui cum peccato carnis corpus Christi manducat, quàm qui manducat cum peccato spirituali, vbi est immunditia mentis tantum.

SED CONTRA. Greg dicit q̃ peccata spiritualia sunt maioris culpę, cuius ratio est: quia peccata carnis magis ex infirmitate accidunt: sed ex hoc est aliquis indignus corporis, & sanguinis domini q̃ culpæ subiacet. ergo minus peccat accedens cum peccato carnis, quàm cum peccato spirituali.

Ex lib. 31. moral. c. 31 super c. 39. Iob.

VI VLTERIVS. Videtur quòd peccator peccat vidẽdo corpus Christi, quia corpus Christi est dignius, quàm arca testamenti: sed Bethsamitæ videntes arcam domini, quia peccatores erant, percussi sunt, vt dicitur 1. Reg. 6. ergo multo fortius peccator videns corpus Christi peccat.

¶ 2 Præt. Publicanus laudatur Luc. 18. de hoc, q̃ oculos non leuabat ad cælum: sed corpus Christi est dignius cælo. ergo debent peccatores ab aspectu corporis Christi abstinere.

SED CONTRA est consuetudo ecclesiæ, secundum quã eleuatur corpus Christi ab omnibus aspiciendum sine aliqua discretione videntium. ergo non peccat peccator videns.

RESPON. Dicendum ad primam quęstionem, quòd quilibet cũ conscientia peccati mortalis manducans corpus Christi, peccat mortaliter, quia abutitur sacramento: & quanto sacramentum est dignius, tanto abusus est periculosior. Ratio autem huius ex tribus potest sumi. Primo, ex eo quòd est sacramentum tantum, ex quo apparet, quòd hoc sacramentum in modum cibi proponitur, cibus autem non competit nisi viuenti: vnde si caren⁹ vita spirituali per peccatum mortale accipiat hoc sacramentum, abutitur ipso. Secundo, ex eo quòd est ibi res, & sacramentum, quod est ipse Christus, qui est sanctus sanctorum, vnde receptaculum eius debet esse sanctũ: & ideo si aliquis cum contrario sanctitatis corpus Christi sumat, sacramento abutitur. Tertio, ex eo quòd est res tantum, quod est corpus Christi mysticũ, quia ex hoc ipso quòd aliquis ad hoc sacramentum accedit, significat se ad vnitatem corporis mystici tendere: vnde si peccatum in conscientia teneat, per quod a corpore mystico separatur, fictionis culpam incurrit, & ita abutitur sacramento.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Aug. intelligẽdum est de eo, quo vtitur quis sicut eliciente actũ vsus: sic enim virtutibus, quas maxima bona dicit, nullus male vtitur. Sed non est intelligendũ de eo, quo quis vtitur quasi obiecto vsus: sic enim etiam virtutibus aliquis male vtitur, qui de virtutibus gloriatur, & superbit: & ita etiam aliquis potest corpore Christi male vti sicut obiecto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est medicina. Vna est remouens morbum, & talis infirmis debetur, & huic comparatur baptismus, & pœnitentia. Alia est promouens in perfectam sanitatem, & talis non debetur infirmis, sed iam sanis, & huic comparatur hæc medicina: vtraque autem medicina per medicum datur. Vnde non sequitur, si medicus non fugit infirmi consortium, quòd quælibet eius medicina infirmis dari debeat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habens conscientiam mortalis, quod dimittere non proponit, peccat accedens ad sumendum corpus Christi, quia indigne accedit. Peccat etiam non accedendo tempore ab ecclesia constituto, quia inobediens est, non tamen est perplexus, quia potest se ab hoc dubio eri-

F pere peccati propositum dimittendo. Nihilominus tamen manente tali proposito minus peccat non sumendo, quàm sumendo: quia illud quod est malum secũdum se, est maius malum, quàm illud quod est malum, quia prohibitum: vnde primum se debet dimittere excommunicati, quàm enim proposito peccati corpus Christi sumat.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ignorãtia circunstantiæ a peccato excusat adhibita debita diligẽtia, præcipue quando est talis circunstantia, cuius certitudo plene haberi nõ potest. Quòd autem homo sit omnino a peccato immunis, per certitudinem sciri non potest. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Potest tamen de hoc haberi aliqua coniectura, præcipue per quatuor signa, sicut Bernard. dicit. Primo, cum quis deuote verba dei audit: quia qui est ex deo, verba dei audit, Ioan. 8. Secundo, cum quis se promptum ad bene operandum inuenit: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt dicit Gregorius. Tertio, cum quis a peccatis abstinendi in futuru propositum habet. Quarto, cum de præteritis dolet, quia in his vera pœnitentia secundum Greg. consistit. Vnde si aliquis per huiusmodi signa facta diligenti discussione suæ conscientiæ, quàmuis forte non sufficienti, ad corpus Christi deuote accedat aliquo peccato mortali in ipso manente, quod eius cognitionem præterfugiat, non peccat, immo magis ex vi sacramenti peccati remissionem consequitur. Vnde Aug. dicit in quodam sermone, quòd quando corpus Christi manducatur, vinificat mortuos.

In sermone septuagesimæ circa med. Homil. 50.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est ignorantia peccati. Vna, qua ignoratur an aliquid peccatum sit: & hæc quidem ignorantia si sit in sola cognitione consistens, quandoque excusat peccatum, sicut cum ignoratur circunstantia, quæ peccatum facit, sicut cum quis commiscetur alienę quam credit suam: & hic non habet locum authoritas Ambr. Quandoque autem non excusat, sicut cum est ignorantia vniuersalis iuris, immo ipsa ignorantia graue peccatum est, & videtur in his quæ per se mala sunt ad infidelitatem pertinere: in his autem quæ sunt mala, quia prohibita, ad negligentiam: & hic habet aliquo modo locum verbum Ambros. propter ignorantiæ periculum: quia medicina nõ quæritur cum morbus ignoratur, & etiam propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum. Si autem sit talis ignorantia in cognitione simul & affectione consistens, sicut ignorantia electionis, quãdo quis in illicitum improhibite fertur, ac si esset licitum, sicut dicit Philosophus de his qui ex habitu alicuius vitij operantur, vt intemperati, tunc grauissime peccat qui ignorat, quia hæc ignorantia prouenit ex contemptu. Alia ignorantia peccati est, qua id quod scitur esse peccatum, iam non creditur esse, sed sibi dimissum esse: & talis ignorantia non excusat, nec aggrauat illud peccatum, cuius ignorantia dicitur: sed potest excusare respectu sequentis peccati, respectu cuius peccatum præcedens, quod ignoratum est, se habet vt circunstantia, quæ peccatum in actu sequenti induceret si sciretur: & ita est in proposito. Vnde quàmuis sit indignus ratione præcedentis peccati, non tamen indigne accedit: quia ignorantia excusat a peccato illum accessum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ignorantia circunstantiæ, quæ excusat peccatum, excusat a peccato, ita error circunstantiæ talis causat peccatum, vt patet in eo qui accedit ad suam, quam credit non esse suam. Et similiter est in proposito, quia iustus credens se peccatorem, errat in hac circunstantia. Vnde si tali d opinione manente corpus Christi manducaret, constat quòd eligeret se peccatorem corpus Christi manducare, ita electio esset praua & peccaret: sed electio nõ est prana in eo qui peccatum habet quod nescit, & ideo quàmuis iustus sit simpliciter melius dispositus, tamẽ est peius dispositus quantum ad hoc.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ examinatio requiritur, ne ignorantia ex negligentia procedat, quia talis ignorantia non excusat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut meritum præcipue consistit penes charitatem, ita demeritum præcipue consistit penes contemptum dei: vnde secundum

dum quod aliquis deum per actum peccati magis contemnit, secundum hoc maiorem reatum incurrit: & ideo illa peccata quæ in actuali contẽptu consistunt, sunt grauiora illis, in quibus non est contemptus nisi ex consequenti, & quasi interpretatus: sicut accidit in fruitione creaturæ, per quam aliquis delectationi intendit, ex cuius intẽtione a præceptis dei discedit, & sic per consequens præcipientẽ contemnit. Peccatũ autem blasphemiæ in contemptu principaliter consistit, & similiter peccatum accedentis indigne ad corp⁹ Christi, ratione rerum quædam & contemptus essentialiter est. Sciendũ aũt q̃ contemptus ex duplici parte mensurati põt. Vno modo, ex parte contemnentis, & sic non põt fieri comparatio vnius generis peccati ad aliud genus, sed vnius particularis peccati ad aliud: quia cõtingit in vno veniali peccato ex genere esse maiorem contemptum actualem, q̃ in vno grauissimo peccato mortali ex genere. Alio modo, ex parte eius quod contẽnitur, & sic est talis ordo peccatorũ, q̃ illud in quo ipse deus in seipso etiã cõtẽnitur, est peccatũ grauissimum, sicut peccatũ idfidelitatis & blasphemiæ: & post hoc illud peccatũ in quo contemnitur deus in sacramento, & inter alia præcipue in isto, in quo essentialiter Christus deus & homo continetur. Nõ tamen contemptus iste est circa Christũ, vt est deus & homo, sed prout est in sacramento: & post peccatum illud, in quo contẽnitur deus in membris suis: & post peccatum, in quo contemnitur deus in præceptis suis, quod cõmune est omni peccato mortali: & ꝗm hoc patet, q̃ peccatum, de quo nunc agitur, neq; est oũum grauissimũ, neq; est oũum minimum, sed est mediũ inter peccata quæ cõmittunt in deũ, & alia peccata q̃ cõmittunt in ꝓximũ, vel in seipsum: vnde ad vtraq; argumenta oportet respondere.

Ex li. 4. dialogor. c. 58.

Super Ioã. c. 6. trac. 26

Et hã de cõsecr. dist. 2. c. Et sancta & ca. Sicut Iudas.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ peccatũ indigne corp⁹ Christi manducantium comparatur peccato Christũ occidentium, inquantum vtrumque peccatum in ipsum Christum cõmittitur: sed tamen peccatum Christum occidentium maius est, quia illud peccatum commissum est in ipsam Christi personam, hoc autem peccatum committitur in ipsum, secundum quod est sub sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ille qui proiceret, magis peccaret, quàm mãducans peccator, quia magis abutitur sacramẽto, secundum quod longius a debito vsu sacramenti recedit, quo ab homine iusto sumendum est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quàmuis corpus Christi manducare non sit malum nisi per accidens, tñ manducare corpus Christi indigne est malũ per se. Nullum enim peccatũ dicitur malũ per se, nisi propter corruptionem alicuius circunstantię.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ indigne mãducare est duo peccata considerare, s. peccatum quo indignus redditur ad mãducandum, & peccatũquo indigne manducat: quia ergo peccatum infidelitatis est grauius cæteris aliis peccatis, ideo infidelis manducans indignior est ad manducandum. Sed quia non credit illud quod sumitur esse tantæ dignitatis, quantæ est, ideo non tantum peccat in abusu: quia ignorantia infidelitatis quàmuis non excuset sequens peccatum a toto, excusat tamen a tanto, vt patet de peccato occidentium Christum: quia si cognouissent, numquàm dominum gloriæ crucifixissent, 1. Cor. 2. & per hanc ignorantiam eorum peccatum alleuiatum est, vt dicit Ansel. & similiter Pau. de seipso dicit. Misericordiã consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea: & ideo infidelis indignior manducat, sed peccator fidelis magis indigne.

1. ad Tim. 1. Et ibid. Anselmus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ infidelis quantum ad peccatum infidelitatis contemnit Christum in sua persona, quia eius doctrinæ repugnat: quantum aũt ad manducationẽ contemnit quidem nõ expresse, sed interpretatiue inquantũ illa ignorantia, qua Christum sub sacramento esse non credit, non est inuincibilis: vnde quia põt facere vt credat, proinde reputat ac si credat in genere peccati, quàmuis actualis & expressus cõtemptus aggrauet quantitatem illius peccati & sic quantũ ad ipsam manducationem magis fidelis peccator peccat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis ea quæ sunt fidei, & præcipue circa hoc sacramentum, non sint ita rationi humanæ consona secundum se considerata, tamen vt dicta a deo, & prodigiis approbata, sunt maxime rationi cõsona. Nihil enim est adeo rationi consonum, sicut q̃ deo sit credendum in omnibus quæ dicit, & cõtestatur. Doctrina autem fidei, cum accepisset principium enarrandi a domino contestante deo signis & prodigiis, & variis spiritussancti distributionibus, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, Hebr. 2. & ideo peccatum infidelitatis est grauius, quàm peccatum indigne manducantis.

¶ Tertium autem argumentum concludit, quòd infidelis indignior sit, & hoc cõcedendũ est.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd ad hoc q̃ aliquis digne corpus Christi a mãducet, duo requiruntur, scilicet vt sit in statu gratiæ, per quam capiti Christo vnitur, & quòd in actu mẽtis eius feratur ad diuina: vnde & sacerdos monet populum sursum corda ad deum habere. Peccatum autem quanto est grauius, tanto magis a gratia elongat: vnde cum peccata spiritualia secundum genus sint grauiora carnalibus, vt per Gregor. pateat, quàmuis aliquod carnale aliquo spirituali sit grauius loquendo in genere, per peccatum spirituale aliquis efficitur magis indignus manducationis corporis Christi, quàm per peccatum carnale quantum ad primum quod requiritur ad digne manducandum. Sed quia per peccatum carnale per luxuriam præcipue mens humana ddeprimitur, vt ad superna ferri non possit, quia etiam in actu matrimoniali spiritussanctus corda prophetarum non tangit, vt Hieron. dicit: & secundum Philosophum in 7. ethic. impossibile est hominem aliquid intelligere in ipsa delectatione venereorum, per peccatum carnale homo magis indignus redditur quantum ad secundũ quod exigebatur ad digne manducandum. Sed quia multo grauius est habitum gratię tollere, quàm actum virtutis impedire, cum illud pertineat ad peccatum mortale semper, hoc autem interdum ad veniale, maior indignitas relinquitur ex defectu primi, quàm ex defectu secundi: & ideo simpliciter loquendo, plus peccat qui peccato maiori irretitus accedit, nisi per ignorantiam excusetur. Certius autem cognosci potest peccatum mortale in peccatis carnis, præcipue luxuria, quàm in peccatis spiritualibus: & ideo quantum ad hoc per accidens peccat plus accedẽs cum carnali peccato, quàmuis simpliciter, & per se loquendo, peccet plus accedens cum spirituali, si spirituale carnali sit grauius.

Lib. 31. moral. cap. 31. super 39. c. Iob.

D. 717. 580.

D. 357. 372.

Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc idem quod de peccato luxuriæ dicit Hieron. de quolibet peccato mortali dici potest: quia qui manducat indigne, reus est corporis & sanguinis domini aliquo modo, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa immũditia corporis procedit ex immunditia mentis, quia non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis, vt dicit Lucia. Vnde magis pensatur indignitas ex mente, quàm ex carne.

Vt habetur ex cõi eius historia.

AD SEXTAM quæstionem dicendum, quòd ea quæ in sacramentis geruntur exterius, debent respondere his quæ interius geruntur: vnde secundum quod homo ad Christum accedit interius mente, ita ad eius sacramentum debet accedere corpore. Quidam autem non accedunt neq; fide, neq; charitate, vnde tales arcendi sunt ab inspectione sacramenti, & assumptione: quidam autem accedunt fide sine charitate, & tales possunt videre, sed non sumere, quia per charitatem aliquis Christo incorporatur, sed non per fidem accedens, adhuc longius stat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ hoc non erat propter dignitatem arcæ, q̃ prohibita erat videri, sed propter figuram. omnia enim in figura contingebant illis, 1. Cor. 10. quia non licet nisi maioribus & perfectis secreta fidei, quæ per arcam signãtur, curiose scrutari: quia qui perscrutator est maiestatis, opprimetur a gloria, Eccles. 15.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ humilitas alicuius commendatur in hoc etiam q̃ a licitis abstinet: & ideo non sequitur, si aliquis peccator abstinẽs ad hoc ad tempus laudatur, q̃ propter hoc non abstinens peccet.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum nocturna pollutio quæ in somnis accidit, sit peccatum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd nocturna pollutio quæ in somnis accidit, sit peccatum. Meritum enim & demeritum, cum sint contraria, nata sunt fieri circa idem:

3. par. q. 86. art. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem: sed homo in somnis mereri potest, sicut patet de Salomone, qui dormiens a domino sapientiæ donum impetrauit, 2. Paralip. 1. ergo & potest aliquis demereri. ergo si in somnis in aliquod peccatum consentiat, peccatum est, quod in noctur na pollutione frequenter accidit.

¶ 2 Præt. Quicumque non habet mẽtem ligatam, nõ excusatur a peccato, si aliquod turpe cõmittere consentiat: sed mens dormientis non videtur esse ligata, cum non sit actus corporis, ex cuius passione somnus accidit: immo videtur quòd debeat esse magis libera, quia immobilitatis exterioribus sensibus interiores, a quibus immediate mens accipit, confortantur, & quædam quandoque de futuris mente dormiens percipit, quæ vigilans percipere non potest. ergo non excusatur a peccato, si in aliquod turpe consentiat, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Quicumque potest deliberare, & ratiocinari, videtur vsum liberi arbitrij habere, quod inquitendo elegit: sed dormiens, vt experimento scitur, interdum argumentatur, & argumenta soluit, & legit. ergo habet vsum liberi arbitrij, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Quicumque potest consentire & dissentire alicui turpi, reus esse videtur si consentiat, quia talis videtur esse dominus sui actus: sed dormiens aliquando dissentit turpitudini præsentatæ, aliquando autem consentit. ergo quando cõsentit, videtur esse reus peccati.

¶ 5 Præt. Actiones & motus ex terminis iudicantur: sed nocturna pollutio frequenter vigilia finitur, quàmuis in somno inchoetur. ergo est iudicanda, ac si in vigilia fieret, & ita est peccatum.

Cap. 12. tomo 3. SED CONTRA est, quod August. dicit 12. super Gen. ad literam. Ipsa phantasia quæ fit in cognitione sermocinantis, cum expressa fuerit in visione somniantis, vt inter illam & veram coniunctionem corporum non discernatur, continue mouetur caro, & sequitur quod eum motum sequi solet: cum hoc tamen sine peccato fiat, quæ sine peccato vigilantibus dicitur, quod vobis diceretur, sine dubio cogitatum est.

Cap. 2. & 3. ¶ 2 Præt. Philosophus dicit in 1. eth. q̃ secundum dimidium vitæ, scilicet somnum, non differt felix a misero, neq; vitiosus a studioso: sed secundum peccatum differunt. ergo peccatum non potest in somnis accidere.

II VLTERIVS. Videtur q̃ non impediat a sumptione corporis Christi. Veniale enim peccatũ magis displicet deo, quàm quælibet immũditia corporalis, quæ fit sine peccato: sed nocturna pollutio non est peccatum, vt ex authoritate Aug. inducta patet. ergo cum veniale peccatum non impediret a sumptione corporis Christi, multo min' nocturna pollutio ꝓpedit.

Vbi supra. ¶ 2 Præt. Non est dubium q̃m peccatum mortale plus impedit, quàm nocturna pollutio: sed aliquis post peccatum mortale, confessus, potest corpus Christi mãducare. ergo multo fortius qui pollutionem nocturnam confessus est, potest eadem die manducare corpus Christi.

¶ 3 Præt. Homo debet impedire peccatum alterius mortale quantumcumque potest: sed si aliquis in peccato mortali existens celebret Missam, constat q̃ peccat mortaliter. ergo si aliquis non habens conscientiam peccati mortalis posit hoc impedire celebrando loco eius, videtur q̃ debeat celebrare etiam si sit nocturna pollutione pollutus.

Vbi supra. ¶ 4 Præt. Turpis cogitatio aliquando sine peccato accidit, vt ex verbis Aug. inductis patet, crapulatio autem sine peccato accidere non potest: sed secundum Greg. pollutio, quæ ex crapula accidit, a communione non impedit, si necessitas incumbat. ergo nec illa, quæ ex turpi cogitatione præcedente in vigilia procedit, nec illa quæ ex infirmitate naturæ, vt Greg. dicit.

Ad 11. interrogationem Aug. Anglorum epi. cap. 11. Vbi supra. ergo nulla pollutio impedit.

SED CONTRA est, quod dicitur Leuit. 15. Vir, a quo egreditur semen coitus, immundus erit vsq; ad vesperam: sed immundus nõ licet sanctæ tangere. ergo multo minus corpus Christi manducare.

Cap. Non est peccatũ §. Item qui. ¶ 2 Præt. Isid. dicit, & habetur in decret. dist. 6. Qui nocturna pollutione polluitur, quàmuis extra memoriam turpium cogitationum se sentiat, inquantum tamen hic vt tentaretur suæ culpæ tribuat, & suam immũditiam statim fletibus tergat: sed ille qui purgatione indiget, debet a perceptione huius sacramenti abstinere. ergo pollutus nocturna pollutione impedi-

F tur a perceptione corporis Christi.

VLTERIVS. Videtur q̃ propter immunditiã pure corporalẽ aliquis a perceptione huius sacri impediatur, Deut. 23: Habebitis locum extra castra, dicit glo. Corporalem mũditiam diligit deus. ergo corporalem immũditiam odit, & ita propter corporalem immũditiam debet homo ab hoc sacramento abstinere.

quia malus male accipit quod bonum est. Idem. Indigne quis sumẽs corpus Christi non efficit vt quia malus est, malum sit quod accipit: vel quia nõ ad salutem accipit, nil accipiat. Corpus. n. & sanguis domini nihilominus erat in illis, quibus ait Apost. Qui manducat indi-

Super Iob c. 1. tract. 6.

¶ 2 Præt. Maior est dignitas huius sacramẽti, quàm omnium sacramentorum veteris testamẽti: sed in veteri lege & mulieres post partum, & patiẽtes fluxum menstrui, & seminifluii immundi reputabantur respectu sacramentorum veteris testamenti. ergo multo fortius debent abstinere a perceptione huius sacramenti.

Et est Clementin. ¶ 3 Præt. Sacerdoti leproso interdicitur facultas celebrandi, vt patet extra de cleric. ægro. vel debilit. c. Tua nos. ergo eadem ratione propter lepram debet laicus a perceptione huius sacramenti abstinere.

SED CONTRA. Pœna non debetur pœnæ, sed culpæ, alioquin consurgeret duplex tribulatio, quod est contra id quod dicitur Nahum. 1. sed omnes prædictæ immunditiæ corporales pœnæ quædã sunt. ergo propter eas non debet aliquis a sacramento altaris impediri, quod est maxima pœna.

¶ 2 Præt. Naturalibus nõ meremur, neq; demeremur: sed oẽs prædictæ immũditiæ ex causis naturalibus accidunt. ergo pp eas nõ meretur aliquis a participatione huius sacri impediri.

H RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd omne peccatum secundum Aug. est in voluntate: motus autẽ voluntatis præsupponit iudicium rationis, eo q̃ est apparẽtis boni vel vere, vel falsè: vnde vbi nõ potest esse iudicium rationis, non potest esse voluntatis motus, in somnis autem iudicium rationis impeditur. Iudicium enim perfectum haberi non potest de aliqua cognitione, nisi per resolutionem ad principia, vnde cognitio ortum habet: sicut patet, q̃ cognitio conclusionum ortum habet a principiis, vnde iudicium rectum de conclusione haberi non potest, nisi resolucendo ad principia indemõstrabilia. Cum ergo omnis cognitio intellectus nostri a sensu oriatur, non potest esse iudicium rectum, nisi reducatur ad sensum. Et ideo Philos. dicit in 6. eth. q̃ sicut principia indemõstrabilia, quorum est intellectus, sunt extrema, scilicet resolutionis, ita & singularia, quorum est sensus: in somno autẽ sensus ligati sunt, & ideo nullum iudicium animæ est liberũ neq;

I rationis, neq; sensus cõis, & ideo neq; motus appetitiuæ partis est liber: & propter hoc nõ potest aliquis peccare in somno, neq; mereri. Sed tamẽ potest in somno accidere signum peccati, vel meriti inquantum somnia habent causas imaginationis vigilantium: vnde dicit Philos. in 1. eth. q̃ inquantũ paulatim pertranseant quidem motũ, scilicet a vigilantibus ad dormientes, meliora sunt phantasmata studiosorum, quàm quorumlibet. & Aug. 12. super Gen. q̃ propter affectionem animæ bonum etiam in somnis quædam eius merita clarent.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ secundum quod Aug. ibidem dicit, Salomonis petitio in somnis facta placuisse deo, & remunerationẽ inuenisse dicitur pro bono desiderio prius habito, quod in somnis per signum sanctæ petitionis claruit, non quòd tunc in somno meruerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mens humana habet duos respectus. Vnum ad superiora quibus illustratur, alium ad cor

K pus a quo recipit, & quod regit: ex parte illa qua anima a superiori accipit, per somnum nõ ligatur, immo magis libera redditur quanto fit a corporalibus curis magis absoluta: & ideo etiam ex influentia superni luminis aliqua de futuris percipere potest dormiens, quæ vigilans scire non posset. Ex parte autẽ illa qua a corpore recipit, oportet q̃ ligetur quantum ad vltimum iudicium & completum ligatis sensibus, a quibus eius cognitio initium sumit, quàmuis etiam imaginatio eius non ligetur, quæ immediate ei species rerum subministrat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ actus liberi arbitrij est eligere, secundum quod patet ex Aug. diffinitione in 2. lib. dist. 24 posita, electio autem est quasi conclusio cõsilij, vt dicitur in 3. eth. vnde ad iudicium pertinet, vel iudicium præsupponit: & ideo quàmuis aliquem vsum alicuius rationis homo dormiens habere possit, secũdum quod sensus minus ligantur, tamẽ vsum liberi arbitrij in eligendo habere non potest.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ secundum quod sensus magis, vel minus ligatur a passione somni, hoc etiam iudicium rationis

nis magis, vel minus impeditur. Vnde q̃nq; homo dormiẽs cõfideat hæc, quæ apparent, somnia esse. Sed quia in dormiendo numquam sunt sensus soluti ex toto, ideo etiam rationis iudicium non est ex toto liberũ, vnde semper cum aliqua falsitate iudicium rationis est, etiã si quantũ ad aliquid sit verum: & inde contingit, q̃ aliquis in somno aliq̃ consentit turpitudini, aliq̃ non: quia tũ iudiciũ rationis nõ est omnino liberũ, & per consequens nec liberi arbitrij vsus, ideo nec talis consensus, vel dissensus põt esse meritorius, vel demeritorius in se.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ corporales motus non pertinent ad meritum, vel demeritum, nisi secũdum quod a voluntate quasi a principio causantur: & ideo nocturna pollutio magis iudicatur quantũ ad rationẽ meriti, vel demeriti, ex principiũ quod est in dormiẽdo, q̃ ex terminum qui est in vigilãdo: quia ex quo in dormiẽdo excitatus est motus carnis, non subiacet voluntati vigilantis vltetius motus ille, nec reputatur euigilasse, quousq; perfectũ vsum liberi arbitrij recuperauit. Potest tamẽ cõtingere, q̃ in ipsa euigilatione peccatũ otiatur, siquidem pollutio propter delectationẽ placeat, quod quidem erit veniale peccatum si sit ex surreptione talis placentia: mortale autem si sit cum deliberante consensu, & præcipue cum appetitu futuri. Ista autem placentia non facit præteritam pollutionem peccatum, quia ipsius causa non est, sed ipsa in se peccatum est: si autem placeat vt naturæ exoneratio, vel alleuiatio, peccatum non creditur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ad hoc q̃ homo digne ad sacrũ eucharistiæ accedat, tria requiruntur. Primo, munditia conscientiæ, quæ nõ nisi per peccatũ tollitur. Secundo, erectio mentis ad deũ per actualẽ deuotionẽ, & hæc per mentis hebetudinẽ, vel occupationẽ, aut euagationem interdum sine peccato amittitur. Tertio, mũditia corporalis, vnde & celebrantes, vel tractaturi aliquod sacrũ, propter reuerentiã manus lauãt. Vnde primo, & principaliter peccatũ impedit: secũdo, indeuotio, siue hebetudo mentis: tertio, corporalis immunditia: & hæc tria q̃nq; concurrunt in aliqua pollutione nocturna, q̃nq; duo ex his, q̃nq; vnum tũ, & q̃m hoc homo magis, vel minus impeditur: & ideo distinguẽdæ sunt pollutionũ differentiæ. Distinguitur aũt dupliciter pollutio nocturna, primo, quãtum ad causam. Eorum, n. quę in somnis apparent, triplex est causa. Vna extrinseca spiritualis, sicut in his quæ per spirituales substãtias nobis reuelantur. Alia intrinseca spiritualis, q̃n phantasmata, quę apparent dormientibus, sunt reliquię præcedentiũ cogitationum. Tertia, est corporalis intrinseca, sicut q̃n flegma dulce ad linguã decurrit, somniat homo comedere dulcia: vnde medici ex somnis corpis dispositionẽ coniciunt. Pollutio ergo q̃nq; ex illusione accidit, q̃n phantasmata per causam extrinsecã spiritualẽ, s. dæmones cõmouẽtur, q̃nq; ex reliquiis præteritarũ cogitationũ, quod est causa spiritualis intrinseca: q̃nq; ex causa intrinseca naturali, quæ quidẽ causa fuit voluntati subiecta, sicut est q̃n ex superfluitate cibi, aut potus præcedente pollutio accidit: vel nõ fuit voluntati subiecta, siue accidat ex debilitate naturę impotentis retinere semen, siue ex eius virtute superflua expellentis, siue quocũq; alio modo, in idem redit. Secundo, distinguitur pollutio quantum ad modũ, quia quandoq; accidit sine imaginatione, q̃nq; cũ imaginatione: & hoc dupliciter, quia q̃nq; in ipsa somni imaginatione homo turpitudini cõsentit, q̃nq; dissentit, & tũ pollutio accidit. Q̃n ergo sine imaginatione pollutio accidit, signũ est q̃ pollutio ex causa fit corporali intrinseca: sed q̃n cũ imaginatione, põt sic, vel sic esse. In orbus igitur prædictis pollutionib' corporalis immunditia est cõis, sed quædã mẽtis hebetatio nõ est nisi in illis pollutionibus, quæ cum imaginatione accidũt, quia in illis, quæ sine imaginatione accidunt aũa nihil participare vt nulla aũt dictarum est peccatum, vt ex dictis patet, sed potest esse effectus peccati signans præcedens peccatum veniale, vel mortale. Peccatum aũt mortale ex necessitate præcepti a perceptione eucharistiæ impedit, quia mortaliter peccat, qui cũ cõscientia peccati mortalis accedit. Hebetudo aũt mentis, & immunditia corporalis ex quadã indecẽtia honestatis, quia indeuotio quædã videtur sic accedere, nisi necessitas vrgeat. Et ideo considerandũ est, vtrum in causa pollutionis posit inuenisi peccatũ præcedens: quia cogitatio turpiũ q̃nq; est sine peccato, sicut cũ in cogitatione tũ manet, vt cum quis disputans de talibus, oportet q̃ loquens cogitet: aliq̃ etiam cum peccato veniali, q̃n ad affectionem cogitatio pertingens in sola delectatione finitur: q̃nq; et cũ mortali, q̃n cõsensus adiungitur. Et quia cogitationi tali de propinquo est delectatio, & delectationi consensus, vnde etiam in dubiũ potest verti, vtrũ sequens pollutio ex peccato acciderit, vel nõ, & aut venialiũ, aut mortali, satis tũ probabiliter põt conici non præcessisse consensum, q̃n in ipsa somni imaginatiõe aũa dissentiens tũ oportet q̃ si consentiat, q̃ consensus in vigilando præcesserit, quia hoc põt accidere pp ligamen iudicij rationis, quod q̃nq; magis, q̃nq; minus est liberum in somno: vnde in tali pollutione si ad causam recurrẽs dubitet de cõsensu, omnino abstinere debet: si aũt expresse inueniat cõsensum nõ præcessisse, & necessitas vrgeat, aut aliqua causa potior relormet pactum, põt accedere, aut etiã celebrare nõ obstante corporis immunditia, aut hebetatione mentis: aliàs si necessitas nõ incumbat, vt non exhibere debitũ reuerentiã sacro, non tũ si celebrat, mortaliter peccat, sed venialiter: sicut cum quis q̃nq; mẽtis euagationem patitur. Q̃n aũt ex illusione accidit, si illusionis causa in nobis præcessit, puta, cum quis indeuotus ad dormiendum accesserit, idem est iudiciũ & de pollutione, quæ ex cogitatione præcedenti causatur. Si aũt in nobis causa nõ præcesserit, immo magis causa contraria, & hoc frequenter accidat, & præcipue in diebus, quibus quis cõicare debet, signũ est q̃ diabolus homini fructũ eucharistiæ percipiendæ auferre conatur. Vnde in tali casu consuetum fuit caudã monacho, vt in collationibus patrũ legitur, q̃ cõicaret, & sic diabolus videns se non posse cõsequi intentũ, ab illusione cessauit. Si aũt ex cibo præcedenti, aut potu acciderit, idem est iudiciũ & de pollutione, quæ ex turpi cogitatione processit, nisi tantũ, q̃ nõ ita de facili accidit peccare mortaliter in sumptione cibi, sicut in cõgitatione turpi. Et quia aliq̃ hæc pollutio sine imaginatione accidit, illa vero numquàm: illa aũt quæ ex naturæ dispositione accidit, non est signum alicuius peccati, sed potest hebetationẽ mentis inducere, si cũ imaginatione contingat, immũditiã aũt corporalẽ habet: & ideo si necessitas immineat, vel deuotio exposcat, talis non impeditur, & præcipue q̃n non cum imaginatione accidit, tũ si pp reuerentiam abstineat, laudãdus est, q̃n infirmitas non est perpetua. Et quia non ita de facili potest percipi ex qua causa contingat, ideo tuti' est semper abstinere, nisi necessitas incũbat: debet aũt abstinere, vt dicunt, vsq; ad viginti quatuor horas, qa in tali spatio natura deordinata p corporalẽ immunditiam, & mentis hebetationẽ, reordinatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis peccatum quodliber veniale magis ad impuritatem pertineat mentis secundum se, quàm pollutio nocturna, & secundũ hoc magis deo displiceat: tamen peccatum veniale nõ ita hebetat animã, & corpus inquinat, nec ita de facili est signũ peccati mortalis, sicut pollutio: & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non esset consulendum alicui, q̃ statim post peccatum mortale etiam contritus, & confessus, ad eucharistiã accederet, sed deberet, nisi magna necessitas vrgeret, per aliquod tempus propter reuerẽtiam abstinere: & præterea confessio purgat maculam mentis, non aũtem immunditiam corporalem, & hebetudinẽ, quæ contingit in mente ex depressione ipsius ad carnem.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ quidã dicunt q̃ homo debet peccare venialiter vt alium a peccato mortali impediat: sed hoc dictũ contradictionem implicat, quia ex hoc ipso q̃ dicitur peccatum, ponitur indebitum fieri. Vnde si aliquid fit, quod nullo modo posit non esse peccatum, non debet fieri, nec etiã bonũ est fieri, nec licitũ, vt alius a peccato mortali liberetur, quãmuis ad hoc ex quadã pietate animi etiã multi boni inclinẽtur: sed põt hoc contingere vt aliquid quod aliàs est peccatũ veniale, ex tali causa factũ dicẽtur esse peccatũ: sicut dicere aliq̃d verbum iocosum, q̃d non esset otiosum si diceretur causa præ vtilitatis: vnde si talis pollutio fit, q̃ in casu necessitatis nõ impediat, deberet pollutus in casu proposito celebrare, aliàs non.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ turpis cogitatio dicitur non solũ quæ de turpibus est, quia de eis nõ potest esse honesta cogitatio, sẽ quæ turpitudinẽ habet pp delectationẽ, vel consensum adiunctum

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiunctum, & hæc quidem turpitudo magis horrenda est quàm illa quæ in cibo accidit, tum quia magis vitare potest, cum difficillimum sit in cibo modum tenere : tum quia est magis propinqua ad mortale peccatum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd cum iste cibus nõ sit corporis, sed mẽtis cibus, magis in eius sumptione consideranda est dispõ mentis, quàm corporis: & ideo distinguendum est in immunditia corporali tantum : quia aut est perpetua sicut lepra, aut diuturna, vel est temporalis & cito purgabilis, Si quidem sit perpetua, vel diuturna, tunc nullo modo propter hoc quis abstinere debet, ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis, sicut accidit in leprosis patientibus fluxum sanguinis, uel seminis. Si autem sit temporalis, & facile expurgabilis, tunc si aliquis in mente sit bene dispositus, sumere non prohibetur : quamuis etiam possit ad tempus laudabiliter abstinere propter reuerentiam tanti sacramenti.

D.1015. Aug. ut citat Bernardus in Epistola ad Hyrenæum. Et habetur ubi sup. in Gl. ordinaria.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd deus diligit corporalem munditiam, & immunditiam odit secundum quòd pertinent ad reuerentiam, uel irreuerentiam sacramenti : & ideo si ex deuotione mentis non propter irreuerentiam aliquis cum immunditia corporali accedat, deus acceptat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prohibitio immundorum in lege a sanctis magis erat propter significationem, quàm propter ipsas res : & ideo non oportet quòd similiter fiat in nouo testamento vbi veniente veritate figuræ cessauerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd interdicitur sacerdoti leprosõ celebret publice coram populo propter honorem : tamen secrete bene potest ex deuotione celebrare, nisi sit adeo corruptus quòd ministerium sine periculo explere non possit, leprosus tamen ad sacerdotium promoueri non debet.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacerdos debeat dare corpus Christi petenti, si sciat ipsum esse peccatorem.

3.par.q.80. ar.6.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos dare non debeat corpus Christi petenti, si sciant ipsum esse peccatorem. Medicus enim non debet dare infirmo medicinam, quam scit ei esse mortiferam : sed sacerdos scit peccatori corpus Christi esse mortiferam causam. ergo non debet ei dare.

¶ 2 Præt. Contra veritatem vitæ non est faciendum aliquid propter vitandum scandalum : sed dare corpus Christi peccatori est contra veritatem vitæ, cum sit contra præceptum domini, Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus. ergo quantumcunque possit sequi scandalum, nullo modo est ei dandum : sicut nec pro aliquo scandalo vitando deberet dari cani, aut in lutum proici.

¶ 3 Præt. De duobus malis minus malum eligendum est : sed peccatori minus est malum si infametur, quàm si corpus Christi manducet indigne. ergo magis sacerdos debet ei negare in publico, etiam si crimen ipsius in notitiam venire debeat, quàm ei dare.

¶ 4 Præt. Si dat ei hostiam non consecratam, nullum scandalum erit. ergo videtur quòd hoc debeat magis facere.

De Ecclesi. Hierarc. & c.3.par.3.

SED CONTRA. Omnis Christi actio nostra est instructio : sed Christus dedit corpus suum in cœna Iudæ, ut habetur Io.13. & Dio. dicit. quamuis sciret eum peccatorem. ergo & sacerdos peccatori petenti denegare non debet.

¶ 2 Præt. Aug. dicit. Non prohibeat dispensator pingues terræ, idest, peccatores mensam domini manducare.

II Ex Episto. 120. ad Honoratum, & habetur de consec. dist. 2. c. Nihil prohibeat.

VLTERIVS. Videtur quòd suspectis de crimine etiam dari debeat. Suspitio enim dubitationem importat : sed dubia in meliorem partẽ interpretanda sunt. ergo videtur quòd debeat ei dari, ac si esset iustus.

¶ 2 Præt. Experimentum non sumitur de aliquo crimine nisi de quo suspitio, præcessit : sed corpus Christi dandum est aliquando alicui ad experimentum de peccato sumendum sub his verbis, Corpus domini sit tibi ad probationem hodie, vt dicitur in decret. secunda quæstio. 4. Sæpe contingit. ergo dari debet suspectis.

SED CONTRA. Si suspectis de crimine daretur corpus Christi, esset scandalum populo videnti & scienti : sed scandalum vitandum est. ergo non oportet ei dari corpus Christi.

II

VLTERIVS. Videtur quòd amentibus corpus Christi dari non debeat : quia ad hoc quòd aliquis corpus Christi sumat, requiritur diligens examinatio, vt patet prima Cor. 11. Probet autem seipsum homo &c. sed hoc non potest in amente præcedere. ergo non potest ei dari eucharistia.

Gregor. in Homil. pastorali. Et habetur de consec. dist. 2. c. Spes. 3.p.q.80.

¶ 2 Præt. Inter amentes etiam energumini computantur, secundum Dio. in eccl. hierarc. energumini etiam ab inspectione diuinorum arcentur: vnde statim post euangelium in primitiua ecclesia per uocem diaconi cum catechuminis excludebantur. ergo non debet eis dari eucharistia.

SED CONTRA. Cassio. dicit. Eis, qui ab immundis vexantur spiritibus, communionem sacrosanctam a senioribus nostris nunquam meminimus interdictam. ergo cum tales sint amentes, amentibus debet dari.

¶ 2 Præt. In decret. 26. q. 1. dicitur. Qui recedunt Amentibus etiam quæcunque pietatis sunt, conferenda sunt, & loquitur de reconciliatione, & sacra communione.

II 3.q.80. q. De Eccles. Hier. cap.3 par.3.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam pueris dandum sit corpus Christi, quia per baptismum aliquis ascribitur ad corporis Christi sumptionem, vnde & baptizato cõferendum est, ut Dio. dicit : sed pueri baptizati sunt. ergo & eis corpus Christi debet dari.

¶ 2 Præt. Vita spiritualis sicut est per baptismũ, ita est per eucharistiam, quia dicitur Io.6. Qui manducat me, uiuit propter me : sed pueris datur baptismus vt habeant spiritualem vitam. ergo & similiter debet dari eis eucharistia.

SED CONTRA est, quòd iste cibus est grandium, ut patet per Aug. in libro confes. sed pueri nondum sunt grandes in fide. ergo non debet eis dari.

Lib.7.c.10

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd si sacerdos sciat peccatum alicuius, qui eucharistiam petit, per confessionem, uel alio quolibet modo distinguendum est, quia aut peccatum est occultum, aut manifestum Si est occultum, aut exigit in occulto, aut in manifesto : si in occulto, debet ei denegare, & monere ne in publico petat : si aũt in manifesto petit, debet ei dare, primo quia pro peccato occulto penam inferens publicã, se uelator dest confessionis, aut proditor criminis. Secundo, quia qui libet Christianus habet ius in perceptione eucharistiæ, nisi illud per peccatum mortale amittat. vnde cum in facie ecclesiæ non constet istum amisisse ius suum, non oportet ei in facie ecclesiæ denegari, alias daretur facultas malis sacerdotibus pro suo libito punire maxima pœna quos vellent. Tertio, propter incertitudinem status sumentis, quia spiritus vbi vult, spirat : vnde subito potest esse compunctus, & diuinitus a peccato purgatus, & diuina inspiratione ad sacramentum accedere. Quarto, quia esset scandalum si denegaretur. Si uero peccatum est manifestum, debet ei denegari siue in occulto, siue in manifesto peccat.

D.37.

D.93.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potius deberet eligere medicus medicinam esse mortiferam infirmo, quàm sibi, si alterum oporteret. Et similiter sacerdos potius deberet eligere quòd peccator assumat ad perditionem suam, quàm ipse deneget in perditionem propriam in scandalizando, & peccatum occultum reuelando. Et præterea non est certum, vtrum sit ei mortifera, quia subito homo spiritu dei mutatur, & iterum in ipsa petitione peccauit mortaliter in mortale peccatum consentiens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non dimittitur tantum propter scandalum, sed propter alias causas quæ faciunt, nec esset contra veritatem vitæ, si negaret dominus. ergo non prohibuit simpliciter dare, sed voluntatem dandi dicens, Nolite sanctum &c. Sacerdos autem in casu proposito non dat propria sponte, sed magis coactus : nec est similis ratio de animalibus brutis, & de proiectione in lutum, quia causæ prędictæ non sunt ibi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Innocentium tertium cum nemo debeat vnum mortale committere, ut proximus aliud non committat, eligendum est potius sacerdoti non prodere peccatorem, quàm ut ille non peccet : sed peccator debet potius eligere ut abstinendo reddatur suspectus, quàm communicando manducet indignus.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendum, quòd nullo modo deber dari hostia non consecrata pro consecrata, tum quia in sacramento veritatis non debet esse aliqua fictio : tũ quia non manducans adoret quod manducat, vt dicit Aug. daret sacerdos ei occasionem idolatrandi, vnde Decretalis dicit in casu cõsimili, q̃ falsa sunt abijcienda remedia quæ sunt ueris periculis grauiora. Rõnes q̃ sunt ad oppositum procedũt : sub quãdo peccator occulte publice petit.

D.717. Vt habetur de celebra. missa. c. De homine.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ triplex est suspitio. Quędã violentia, ad cuius contrariam non admittitur probatio, sicut si inueniatur solus cum sola nudus in loco loco secreto & tempore apto ad commistionem. Alia est probabilis, sicut si inueniatur solus cum sola colloquens in locis suspectis & frequẽter. Tertia est præsumptuosa, quæ ex leui coniectura ortum habet, hæc autem ultima deponenda est : in secunda non debet denegari, quia pœna non infligitur, vbi culpa ignoratur, sed de prima est idem iudicium quod de peccato. Vnde si sit suspitio procedens ex fama publica, non debet ei dari neque in occulto, neque in manifesto : si autem sit singularis apinus sacerdotis, sic debet dari in publico, sed non in occulto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis non habeatur in prima suspitione certitudo sensibilis, uel per demonstrationem, tamen habetur talis certitudo quæ sufficit ad probationem iuris Non enim in omnibus est similiter certitudo requirenda, ut dicitur 1. ethi. cap. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd decretum illud abrogatum est, quia facere tales probationes esset tentare deum. Vel dicendum, q̃ intentio illius decreti non est vt talis purgatio fiat, sed ut propter timorem talis purgationis a futuris abstineat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ de amentibus distinguendum est. Quidam n. dicuntur large amentes, quia debilem mentẽ habent, sicut dicitur inuisibile qd male vẽ, & tũ sunt aliquo modo docibiles eorũ quę ad fidem & deuotionem sacramenti pertineant, & talibus non oportet corpus Christi denegari. Quidã uero sunt omnino carentes iudicio rõnis, & isti nel fuerunt tales a natiuitate, & tunc eis non debet dari, quia non pñt ad deuotionẽ induci quæ requiritur ad hoc sacramentũ, quãmuis quidã contrariũ dicant : vel inciderunt in amentiã post fidem & deuotionem sacri, & tũc debet eis dari, nisi timeatur periculum uel de uomitu, uel de expuitione, aut aliquo huiusmodi. & hoc patet per hoc quod habetur in Decretis. 26. q. 6. c. Si is qui in infirmitate pęnitentiã petit, & dum sacerdos inuitatus ad eum uenit, uertatur in freneti accepto testimonio ab astantibus qui petitionem audierunt, & reconciliatur, & eucharistia eius ori infundatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in isto casu præcedens deuotio computat ei ad dignam manducationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dæmoniacis non est deneganda communio, nisi forte certum sit quòd pro aliquo crimine a diabolo torqueant, & de talibus loquitur Dionys. Vel dicendum, & melius quòd ipse uocat energumenos illos, in quibus adhuc tiget uirtus dæmonis propter peccatum originale nondum extirpatum, eo quòd nondum baptismi gratiam consecuti sunt, quibus adhibetur exorcismus post catechismum ante baptismum : unde ipse ponit eos secundo loco post catechuminos.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd pueris carentibus usu rationis, qui non possunt distinguere inter cibum spiritualem & corporalem, non debet eucharistia dari, quàmuis quidam græci contrarium teneant, irrationabiliter autem, quia ad eucharistiæ sumptionem exigitur actualis deuotio, quam tales pueri habere non possunt : pueris autem iam incipientibus habere discretionem etiam ante perfectam ætatẽ, puta, cũ sint decem, uel undecim annorũ, aut circa, hoc potest dari, si in eis signa discretionis appareant & deuotionis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ pueri baptizati acquirunt ius percipiendi corpus Christi, non tamen statim, sed tempore competenti, sicut & ius percipiendæ hæreditatis habent, quãuis eam statim non possideant. Dion. autem assignat ritum baptismi quo ad adultos, ut patet inspicienti uerba eius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per baptismũ datur primus actus uitæ spiritualis, unde est de necessitate salutis : & ideo pueris baptismus dandus est, sed per eucharistiam datur complementum spiritualis uitæ : & ideo illis qui perfectionis secundæ, quæ est per actualem deuotionem, possunt esse capaces, deber dari prout habetur de consec. dist. 4. In ecclesia.

DISTINCTIO X.

A

De hæresi aliorum, qui dicunt corpus Christi non esse in altari, nisi in signo.

EXPOSITIO TEXTVS.

BI dicitur. *Non cogitetis uitam habere posse qui sunt expertes corporis & sanguinis Domini.* Et loquit de pueris, intelligendũ est quantũ ad rẽ sacri, quæ est unitas ecclesiæ extra quã nõ est salus, nec uita, & non quantũ ad sacralem manducationem. *Crede, & manducasti.* Intelligendũ est de manducatione spũali & fide formata, ideo aũt potius fidem cõmemorat, quia ipsa est quæ maxime in sacris operatur. *Nos corpus Christi sacti sumus* ergo spiritualiter manducamus nosipsos : & dicendũ, q̃ nos non sumus corpus ipsius nisi rõne unionis, quã manducãdo spũaliter accipimus. *Ecce sacũ est malũ.* Cõtrariũ dicit supra eodẽ capite. Indigne quis sumens corpus Christi, non efficit vt malũ sit qd accipit, & dicendum q̃ non fit malum in se, sed sit malũ, idest, noxiũ ei. *Ita spiritualiter sumamus.* Contra quia in patria nullus vius sacramẽti erit. ergo nec spiritualis sumptio. Et dicendum q̃ dicitur spũalis sumptio cõsecutio rei sacramenti, quã sacramentũ statim non efficit, sed tantum significat. s. fruitio diuinitatis, quam etiam significat sacramentalis manducatio.

De consec. dist. 2. Ego Berẽgari. Et Ioan. Vuicleff. ut patet ex cõcil. Constantiensi. sess. 8 Ioã. Oecolampad. mode. hæretic.

DIVISIO TEXTVS.

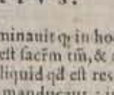

POSTQVAM magister determinauit q̃ in hoc sacro tria inuenũtur, aliquod qd est sacrũ tũ, & aliquid qd est res & sacramentũ, & aliquid qd est res tũ, & ẽm hoc diuersimode diuersi manducant : in parte ista incipit prosequi de singulis dictorũ trium in speciali. Vnde diuiditur in partes tres. In prima, determinat de ipso vero corpore Christi qd est sacramentũ, & res cõtenta in sacramento. In secunda, de speciebus panis & vini, quæ sunt sacrũ tũ 12. dist. 1. ibi. *Si autem quæritur de accidentibus.* In tertia, determinat de effectu sacri, qui est res tũ, in fine dist. ibi. *Institutum est hoc sacramentum.* Prima in duas. In prima, ostendit verũ corpus Christi in altari contineri sub sacro. In secunda, determinat de transubstantiatione p quã fit ut ibi sit uerũ corpus Christi. dist. 11. *Si autem quæritur qualis &c.* Prima in tres. In prima, ponit errorẽ quorũdã negantiũ ueritatẽ, quã asserere intẽdit, & probationes eorũ. In secũda, soluit probationes ipsorũ, ibi. *Quæ ex eadem ratione &c.* In tertia, inducit authoritates ad ueritatem probandã, ibi. *Hæc, & his similia obiciunt &c.* Secunda pars diuiditur in partes tres. In prima, exponit authoritates quas illi errãtes pro se inducunt, & expositionem sanctorũ prædictam confirmat. In secunda, ostendit dubitationem esse de quadam authoritate Aug. inducta pro se, ibi. *Deinde addit quòd magis meuet &c.* In tertia exponit eam, ibi. *Attende his diligenter &c.*

D

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quatuor quæruntur.

E ¶ Primo, Vtrũ uerũ corpus Christi contineatur in hoc sacro.
¶ Secundo, Vtrum totus Christus contineatur in sacramento sub speciebus quæ maneant.
¶ Tertio, Qualiter sit ibi.
¶ Quarto, Quomodo possit aguosci corpus Christi secundũm quod est sub sacramento.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum in sacramento altaris contineatur uerum corpus Christi.*

1.par.q.75. ar.1.

D PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento altaris non contineatur verum corpus Christi. In his n. quæ ad pietatem & reuerentiam pertinent diuinam, nihil debet esse qd in credulitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem, vel irreuerentiã sonet: sed manducare carnes hominis sonat in quandam bestialem crudelitatem & irreuerentiam manducati. ergo & in sacramẽto pietatis, qd ad manducationis vsũ ordinatur, nõ debet esse verũ corpus Christi qd manducatur.

¶ 2 Præt. Sacramenta ordinantur ad vtilitatem nostram: sed Ioan. 6. dicitur. Caro nõ prodest quicquam. ergo corpus Christi, siue eius caro, nõ debet esse in hoc sacramento, sed solum eius spiritualis virtus.

Homil. 28. ¶ 3 Præt. Greg. dicit i homel. de Regulo, Corporalem præsentiam domini quærebat, qui per spiritum nusquàm deerat: minus itaque in illum credidit, quem non putabat posse salutẽ dare, nisi præsens esset in corpore: sed nõ ponimus ꝙ corpus Christi sit in altari, nisi vt nobis sit causa salutis. ergo videt ꝙ ex infirmitate fidei procedat,

Ioan. 6. Aug. super psal. 54. Et de cons. di. 2. c. Prima quidem.

sius ueritati contradicunt asserentes in altari non esse corpus Christi, uel sanguinem, nec substantiam panis, uel uini in substantiam carnis & sanguinis conuerti, sed ita Christum dixisse. Hoc est corpus meũ: sicut Apostolus dicit, Petra autem erat Christus. Dicunt.n. ibi esse corpus Christi tm̃ in sacramento. i. in signo, & tm̃ in signo manducari a nobis, qui errandi occasionem sumunt a uerbis ueritatis: unde prima hæresis facta est in discipulis Christi Cũ.n. diceret, Nisi quis mãducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meũ, non habebit uitã æternã, illi non intelligentes dixerunt. Durus est hic sermo, quis potest eũ audire? & abierunt retro. Illis discedentibus instruxit duodecim qui remanserãt. Spiritus est, inquit, qui uiuificat, caro nihil prodest. Verba quæ locutus sum uobis, spiritus & uita sunt. Intellexisti spiritualiter, spiritus & uita sunt: intellexisti carnaliter, ẽt sic spũs & uita sunt, sed tibi nõ sũt. Spũaliter intellige quæ locutus sum. Non hoc corpus qd uidetis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigẽt. Sacramẽtũ aliquod uobis commendaui: spiritualiter intellectum uiuificabit uos, caro autem non prodest quicquam. Sunt etiam alia illorũ insa-

Aug. super Ioã. c. 6. circa med.

¶ 4 Præt. Nihil potest esse nunc, vbi prius non fuit loco præexistente, nisi ipsum mutetur: sed corpus Christi ante consecrationem non erat in altari. si ergo post consecrationem sit ibi secundum ueritatem, oportet quòd aliquo modo sit mutatum, quod non potest dici. ergo non est uerum ibi corpus Christi.

¶ 5 Præt. Nullum corpus potest esse simul in diuersis locis: sed corpus Christi est in cælo uere, quo ascendit. ergo impossibile est quòd sit in altari. Probatio primæ. Nihil continetur extra suos terminos, si terminos habeat: sed termini cuiuslibet corporis locati sunt simul cum termino corporis locantis. ergo nullum corpus locatum in vno loco potest esse extra terminos illius loci, & ita non potest esse in duobus locis simul.

¶ 6 Præt. Eadem ratione potest poni corpus Christi esse in diuersis locis, & esse ubique: sicut ponentes angelum esse in diuersis locis, dicunt quòd est ubicumque uelit: sed ponere quòd corpus Christi ubique possit esse, est hæreticum, quia hoc solius diuinitatis est. ergo non potest esse in diuersis locis simul.

¶ 7 Præt. Angelus est simplicior quàm corpus Christi: sed angelus non potest esse simul in pluribus locis. ergo neque corpus Christi, & sic idem quod prius.

¶ 8 Præt. Corpus Christi inquantum corpus, non habet quòd sit in pluribus locis, quia sic cuilibet corpori conueniret: neque inquantum gloriosum, quia multo fortius spiritui glorificato conueniret: neque inquantum diuinitati unitum, quia unio non ponit ipsum extra limites corporis. ergo nullo modo sibi competit.

SED CONTRA. 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit non diiudicans corpus domini: sed si esset corpus Christi ibi secundum solam significationem, non oporteret diiudicare hunc cibum ab alijs, quia quilibet panis eadem ratione signat corpus Christi. ergo oportet ponere quòd sit ibi uerum corpus Christi.

¶ 2 Præt. Veritas in nouo testamento debet respondere figuris ueteris testamenti: sed in ueteri testamento iple agnus, qui figurabat Christum, sumebatur in cibum, ut patet Exod. 12. ergo in noua lege ipsum uerum corpus Christi quod per agnum significatur, deoet manducari.

¶ 3 Præt. Deuter. 3. dicitur. Dei perfecta sunt opera: sed non perfecte coniungeremur deo per sacramenta quæ nobis tradidit, nisi sub aliquo eorum iple vere contineretur. ergo in hoc sacramento verũ corpus Christi continetur, quia non est aliud assignare sacramentum, in quo Christus realiter contineatur. Ad hoc etiam sunt multæ authoritates in litera positæ.

RESPON. Dicendum, quòd sub sacramento altaris continetur uerum corpus Christi, quod de Virgine traxit & contrarium dicere est hæresis, quia derogatur ueritati scripturæ, qua dominus dicit. Hoc est corpus meum. Ratio autem quare oportet quòd in hoc sacramento ipse Christus contineatur, in principio huius tractatus dicta est, quia scilicet non ita perfecte nobis Christus coniungeretur, si sola sacramenta illa haberemus, in quibus coniungitur nobis Christus

Matth. 26. Dist. 8. in litera Magistri & ar. 3. D. Tho.

per uirtutem suam in sacramentis illis participatam: & ideo oportet esse aliquod sacramẽtũ in quo Christus nõ participatiue, sed per suam essentiam contineatur, vt sit perfecta coniunctio capitis ad membra: consequuntur autem & aliæ utilitates, sicut ostensio maximę charitatis in hoc, quòd seipsum dat nobis in cibum, subleuatio spei ex tam familiari coniunctione ad ipsum, & maximum meritum fidei in hoc, quòd credunturr multa in hoc sacramẽto quæ non solum præter rationem sunt, sed etiam contra sensum, ut uidetur, & multæ aliæ utilitates quæ explicari sufficienter non possent.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in crudelitatem sonaret, & maximam irreuerẽtiam, si corpus Christi ad modum cibi corporalis manducaretur, vt scilicet ipsum uerum corpus Christi dilaniaretur, & dentibus attereretur: hoc autẽ non contingit in sacramentali manducatione, quia ipsum per manducationem non laceratur, sed manducantes integros sacit speciebus, sub quibus latet, diuersis, ut infra dicetur.

Dist. 2 [illegible] gitto in [illegible] tera, & [illegible] ipso, 5. [illegible] ar. 3. q. 1. Aug. super Io c. 6. [illegible] cta. 27.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nihil prodesset caro Christi corporaliter manducata, ut dictum est: multum autem prodest sacramentaliter manducata. vnde August. dicit. Caro non prodest quicquam, sed quomodo illi intellexerunt: sic enim intellexerunt carnem quomodo in cadauer uertitur, aut in macello dilaniatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non dicimus uerum corpus Christi esse in altari, eo quòd aliter non posset salutem conferre, sicut Regulus credebat. sed quia iste est conuenientissimus modus saluandi, sicut & conuenientissimus modus reparationis humanæ fuit per hoc, quòd Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: quàmuis etiam alius modus reparationis fuit possibilis.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd non oportet semper illud quod est nunc, ubi prius non fuit localiter, mutatum esse: quia potest aliquid esse conuersum in ipsum, sicut cum aer in ignem conuertitur, sed tamen ignis mutatur mutatione generationis: & hoc accidit, quia ignis in illa conuersione non est terminus generationis, sed compositum ex subiecto generationis, scilicet materia, & termino, scilicet forma: vnde forma ipsa quę est terminus, per se non generatur, vt in 7. meta. probatur: generatur autem per accidens, quia non est per se subsistens, sed in alio, quo mutato mutari dicitur. Corpus autem Christi est in altari cum prius non fuerit, quia panis conuersus est in ipsum, ita quòd ipsum totum corpus est terminus per se conuersionis, sicut ibi erat forma: non tamen est ens in alio sicut forma, sed per se subsistens: & ita non oportet quòd sit localiter motum, neque generatum per se, neque per accidens.

T. com. 2

¶ Ad quintum dicendum, quòd nullum corpus comparatur ad locum, nisi mediantibus dimensionibus quantitatis: & ideo ibi corpus est aliquod ut in loco, ubi commensurantur dimensiones eius dimensionibus loci: & secundũ hoc corpus Christi non est nisi in uno loco tantum. [illegible] cælo. Sed quia conuersa est in corpus Christi substantia panis, qui prius erat in hoc loco determinate mediantibus dimensionibus suis, quæ manent transubstantiatione facta: ideo manet locus non quidem immediate habẽs ordinem ad corpus Christi secundum proprias dimensiones, sed secundũ dimensiones panis remanentes, sub quibus succedit corpus Christi substãtię panis: & ideo non est hic ut in loco per se loquendo, sed ut in sacramento, non solum significante, sed continente ipsum ex ui cõuersionis factæ: & hc patet ꝙ corpus Christi non est extra terminos loci sus secũdum qd et cõpetit esse alicubi intus, uel extra ex dimensionibus proprijs, quod est per se alicubi esse intus, uel extra: sed est extra terminos loci quasi per accidens, ꝫm quod competit ei esse alicubi ratione illarum dimensionum quæ remanent ex illo corpore, qd conuersum est in corpus Christi.

¶ Ad

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ sicut ex dictis patet, corpus Christi nõ dicitur esse alicubi nisi ratione dimensionum propriarum, & illius corporis quod in ipsum conuersum est: non est autem possibile, quòd dimensiones eius propriæ sint vbique, neque quòd corpus in ipsum conuertendum vbique sit: & ideo quauis corpus Christi sit in pluribus locis, aliquo modo, non tẽ potest esse vbiq;

Super Ioã. c. 7. tra. 30.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ ratio illa bene sequeret, si ratione propriorum terminorum esset i plurib' locis, quod multo fortius angelo conueniret, sed cõuenit ei inquantũ aliquod corpus conuertitur in corpus Christi, non autem in angelum.

August. ad Bardanum Epist. 37.

¶ Ad octauum dicendum, quòd hoc nõ competit corpori Christi neque inquantum est corpus, neque inquantum est glorificatum, neque inquantum diuinitati uniũ, sed inquantum est terminus conuersionis: vnde similiter accideret de corpore lapidis, si deus simili modo panis substãtiam in lapidem conuerteret, quod non est dubium eum posse.

niæ somitem ministrantia. Ait.n. Aug. Donec sæculum finiatur, sursum est Dominus, sed tamen etiã hic nobiscum est veritas Domini. Corpus enim in quo resurrexit, in vno loco esse opertet: veritas autẽ eius vbique diffusa est. Item, vna persona Deus & homo, vbiq; per id qd est Deus, in cęlo per id quod homo est. Christus etiã dicit. Pauperes semper habebitis vobiscũ, me autem non semper habebitis. His alijsq; vtuntur præfati hæretici in assertione sui erroris.

Matth. 26.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Christus contineatur sub sacramento quantum ad animam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non contineatur sub sacramento quantum ad animam: quia Christo non competit esse in altari, vt dictum est, nisi secundum quod panis in ipsum conuertitur: sed constat ꝙ panis nõ conuertitur in aãm Christi. ergo aãa Christi nõ est ibi.

3. par. q. 76. ar. 1. in cor. & ad 1.

¶ 2 Præt. Christus est in sacramento altaris vt cibus fidelium: sed non est cibus secundum animam, sed secundum corpus, quia dicit, Caro mea vere est cibus, Ioan. 6. ergo non est ibi secundum animam.

¶ 3 Præt. Forma sacramenti debet respondere sacramento: sed in forma non fit mentio de anima, sed solum de corpore, quia dicitur, Hoc est corpus meum. ergo non est ibi secundũ aãam.

Matth. 26.

SED CONTRA. Quæcumque non separantur secundum esse, vbicumque est vnum, & aliud: sed vnum est esse animæ Christi & corporis, sicut materiæ & formæ. ergo cum corpus Christi sit in altari, erit ibi anima.

¶ 2 Præt. Corpus Christi non est in sacramento inanimatum: sed corpus sine anima est inanimatum. ergo Christus non est ibi secundum corpus tantum, sed etiam secundum animam.

II Vbi supra ad 2.

VLTERIVS. Videtur quòd sub specie panis Christus non contineatur inquantum ad carnem animatam, quia vt dictum est, corpus Christi est ibi secundum quod cibus: sed esse cibum non conuenit nisi carni, vnde Ioan. 6. Caro mea vere est cibus. ergo non est ibi aliqua pars corporis, nisi caro.

¶ 2 Præt. Quod iam est, non oportet fieri. si ergo in pane consecrato sunt omnes partes corporis Christi, erit ibi sanguis. ergo non oportet ꝙ per consecrationem vini iterum ibi heret.

¶ 2 Præt. Deus in reuelationibus veritatem ostendit, alias reuelatio esset causa erroris, quod est inconueniens: sed species panis ostensa est aliquando vt caro tantum, sicut legitur in vita beati Greg. ergo non est sub specie panis aliquid de corpore Christi nisi caro, & non sanguis, vel os, vel aliud huiusmodi.

SED CONTRA. Sicut corpus Christi significatur in sacramẽto, ita continetur ibi: sed significatur secundũ quod est, alias significatio esset falsa. ergo est ibi secundum quod est: sed caro non est sine sanguine, & aliis partibus corporis. ergo est ibi non solum caro, sed etiam aliæ partes corporis.

¶ 2 Præt. In specie panis significatur totum id quod est res tantum sine sacramento, scilicet vnitas corporis mystici, & similiter in vino, vt ex dictis. 5. dist. patet: sed sicut signat id quod est res tantum, ita significatur & continetur id quod est res & sacramentum. ergo & totus Christus qui est res & sacramentum, continetur sub vtraque specie.

In litera Magistri.

III Vbi supra ar. 4.

VLTERIVS. Videtur quod non sit ibi corpus Christi secundum propriam quantitatem. Nihil enim quod manet, conuertitur in alterum: sed quantitas panis maner. ergo non conuertitur in quantitatem corporis Christi: sed corpus Christi non est in altari, vt dictum est, nisi vt est terminus conuersionis. ergo non est ibi secundum propriam quantitatem.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 3. phys. Corpus naturale non potest esse simul cũ dimensionibus separatis, qa tunc duæ dimensiones essent simul: sed dimensiones panis manent. ergo sub eisdem dimensionibus non potest esse corpus Christi cum dimensionibus proprię quantitatis.

T. com. 43.

¶ 3 Præt. Accidens plus depẽdet a substantia, quàm substantia ab accidente: sed ex parte eius quod est sacramentũ tantũ, inuenitur accidens sine substantia, ergo multo magis potest poni ex parte eius quod est res & sacramentum, quod sit substantia sine accidente, & ita corpus Christi sine quantitate.

Ioan. 6

¶ 4 Præt. Sicut dictum est supra, Vbicumque est corpus aliquod secundum proprias dimensiones, est ibi vt in loco: sed corpus Christi non est sub sacramento vt in loco, quia tam esset extra terminos loci proprij. ergo impossibile est quòd sit ibi secundum dimensiones proprias.

Ar. præced. ad 5.

SED CONTRA. Subiectum numquàm separatur a propria passione: sed substantiæ corporalis propria passio est quantitas dimensiua. ergo cum substantia corporis Christi sit sub sacramento, etiam quantitas eius dimensiua erit.

¶ 2 Præt. De ratione corporis viui est organizatio, vt patet in 2. de anima: sed organizatio requirit diuersum situm partium, situs autem præsupponit quantitatem. ergo oportet cum corpus Christi sit viuum sub sacramento, quòd sit ibi sub propria quantitate.

T. com. 6. & 7.

VLTERIVS. Videtur quòd non sit ibi secundum totam quantitatem suam. Constat enim ꝙ quantitas corporis Christi non inuenitur extra corpus Christi, vt corpus Christi sit sine propria quantitate: sed constat quòd corpus Christi non est vltra dimensiones panis, neque aliqua pars dimensionis est sub qua non sit corpus Christi. ergo si est ibi quantitas tota corporis Christi neque excedit dimensiones panis, neque exceditur: sed communis animi conceptio est quòd duæ quantitates, quarum vna alteri superposita neque excedit, neque exceditur, sunt æquales, vt patet in principio Euclidis. ergo quãtitas corporis Christi tota æquatur quantitati panis, quod est falsum, quia contingit esse maiorem & minorem.

IIII Vbi supra.

¶ 2 Præt. Nullum corpus secundum totam suam quantitatem potest contineri indifferenter magna & parua quantitate extrinseca: sed corpus Christi continetur indifferenter sub parua parte, vel magna panis consecrati. ergo non est ibi secundum totam suam quantitatem.

¶ 3 Præt. Quandocumque sub aliqua quantitate extrinseca continetur corpus aliquod habens partes distinctas secundũ suam intrinsecam quantitatem totam, cõtingit assignare sub qua parte illius quantitatis singulæ partes contineantur: sed corpus Christi, cum sit organicum, habet partes distinctas. si ergo secundum totam suam quantitatem continetur sub dimensionibus, erit assignare vbi sit caput eius, & manus, & pes, quod est impossibile: quia parvitas quantitatis non sufficit ad talem distantiam, & præcipue cum partes habeant distantias determinatas propter multa intermedia quę habent quantitates determinatas.

SED CONTRA. Fo malitas corporis attenditur secundum totalitatem quantitatis eius, quia secundũ quantitatem diuidit, & partes habet: sed secundũ Aug. Christus totus manducatur in sacramento. ergo est ibi ꝫm totã suã quantitatem.

In quodam ser. de vet. Euãgelii, & habet de eõ sec. dist. 2. c. Inuitat & c. Qui mãducat.

¶ 2 Præt. Impossibile est aliquid esse alicubi secundum partem quantitatis, & non secundum totam, nisi diuisa quantitate ipsius: sed quantitas corporis Christi non diuiditur actu, quia corpus illud diuidi est impossibile. ergo eũ in sacramento contineatur aliquid quantitatis corporis eius, impossibile est dicere quòd non contineatur in toto.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in sacramento altaris continetur aliquid dupliciter. Vno modo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vi sacramenti: alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti continetur ibi illud, ad quod cõuersio terminatur. Ad quid autem terminatur conuersio, sciri potest ex tribus. Primo, ex eo quòd conuertebatur: non enim conuertitur materia sacramẽti nisi in id, ad quod habet similitudinem secundum proprietem naturæ suæ, sicut vinum in sanguinem. Secundo, ex significatione formæ, cuius virtute fit conuersio, vnde in illud conuersio terminatur quod est significatum per formam. Tertio, ex vsu sacramenti: quia qd pertinet ad cibum, continetur sub specie panis ex vi sacramenti: quod pertinet ad potum, sub specie vini. Ex naturali autem, concomitantia, & quasi per accidens continetur sub sacramento illud, quod per se non est terminus conuersionis, sed sine quo terminus conuersionis esse non potest. Secundum hoc ergo patet, quòd eũ anima Christi non habeat similitudinem cum substantia panis, nec in forma sacramenti de anima fiat mentio, nec anima cõueniat ad vsum sacramenti, qui est manducare & bibere, ad animam non terminatur cõuersio panis, nec vini, sed ad corpus & sanguinẽ Christi, quæ ab anima separata non sunt: & ideo anima non continetur ibi ex vi sacramenti, sed tamen continetur ibi ex naturali concomitantia ad corpus quod viuificat. Vnde si fuisset facta conuersio panis in corpus Christi, quãdo erat mortuum, anima non fuisset sub sacramento. Et quod dictum est de anima, debet intelligi de diuinitate, nisi quòd diuinitas eius, etiam præter sacramentum, est vbique. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

De consec. dist. 2. cap. Hæc Aug. verba citantur. ex epistola. ad Irenæum habentur de consec. dist. 2. cap. Non hoc.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd duplex est vsus sacramenti, scilicet manducare, & bibere. Manducare autem est vsus cibi sicci: sed bibere est vsus cibi humidi, qui potus dicitur: & ideo sub specie panis qui ad vsum manducationis ordinatur, continetur ex vi sacramenti non solum caro Christi, sed os, & omnes huiusmodi partes, non autẽ sanguis: quia continetur ex vi sacramenti sub specie vini, qui ad vsum potus ordinatur, quãmuis ex naturali concomitantia & sanguis sit sub specie panis, & caro sub specie vini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ponitur ibi pars pro toto. s. caro pro toto corpore, & hãc partem specialiter posuit, vt per similitudinem manducationis corporalis cui præcipue caro apta est, manuduceret ad sacramentalem: quãmuis etiam ossa, & aliæ huiusmodi partes manducationi aliquo modo cõpetant, cum secundum Auicen. quædam animalia ipsis nutriantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod iam est, non fit eo modo quo est, sed alio modo potest fieri, quia quod est potentia fit actu: & ideo sanguis Christi qui est sub sacramento hostia consecrata non ex vi sacramenti, fit ibi per consecrationem vini ex vi sacramenti existens, sicut etiam quod est in vno loco per accidens, fit ibi per se quandoque.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vsus corporalis, vt dicetur, nõ potest videre corpus Christi secundum quod est sub sacramento. Quid autem illud sit quod quandoque in hoc sacramento in specie carnis, aut sanguinis apparet, infra dicetur.

Ar. 4. quæst. 2. præsentis quæstio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ substantia panis quæ conuertitur in corpus Christi, non habet aliquam proportionem similitudinis ad quantitatem, vel alia accidentia Christi, sed tantũmodo ad substantiam eius corporis: & ideo cum nihil conuertatur in corpus Christi de pane nisi substantia panis, quia accidentia manent, constat q̃ conuersio illa terminatur directe ad substantiam, non autem ad accidentia, quia accidentia panis remanent: & ideo quantitas, & alia accidentia propria corporis non sunt ibi ex vi sacramenti, sunt tamen ibi secundum rei veritatem ex naturali concomitantia accidentis ad subiectum, vt de anima dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa probat q̃ non sit ibi ex vi sacramenti, & hoc concedo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia dimensiones corporis Christi non sunt ibi ex vi sacramenti, sed solum ex eo q̃ concomitantur inseparabiliter substantiam, constat q̃ contrario ordine sunt ibi dimẽsiones proprie corporis Christi, & dimensiones locati corporis in loco. Corporis n. substantia locati nõ habet ordinem ad locum, nisi mediantibus dimensionibus: & ideo quia dimensiones corporis locati non possunt esse simul cum alijs dimensionibus, sequitur ex consequenti q̃ substantia corporis locati nõ possit esse simul cum alijs dimensionibus neque separatis, neq; in alio corpore existẽtib̃. Sed hic econtrario substãtia corporis Christi per se immediate ordinatur ad hoc q̃ sit sub sacramento, & dimensiones eius proprie ex cõsequẽti & per accidens: substãtia autem ex hoc q̃ est substãtia, non prohibetur esse simul cum dimensionibus quibuscũque siue coniunctis sibi, siue separatis, aut existentibus in alio subiecto, sicut substantia angeli potest esse simul vbi est aliud corpus: & ideo etiã corpus Christi sub propria quantitate potest esse sub dimensionibus panis.

Sic etiam illud intelligendum est. Pauperes semper habebitis uobiscum, me autẽ non semper habebitis, secundum corporalem præsentiam. s. qua cum eis cõuersabatur. Similiter per id quod homo est, in cælo est uisibiliter: inuisibiliter autem est in altari, quia non in forma humana apparet, sed forma panis & uini operitur. Vnde & inuisibilis caro eius dicitur, quæ uere est in altari: sed quia in specie sua non apparet, inuisibilis dicitur. Ait enim Augustinus. Hoc est quod dicimus, quod mo-

Habet 2. conse. 2. cap. habetur in lib. de trinitate. Prosper.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non potest fieri sine mutatione panis, quòd eius accidentia sine substantia remanent: & similiter non posset fieri quòd substantia corporis Christi esset sine accidẽtib̃ sine sua mutatione. Posset aũt deus d hoc facere, vt sine accidentibus proprijs esset ad minus aliquibus intrinseca: & quia non est inconueniens panẽ mutari, esset aũt inconueniens Christũ mutari, & ideo nõ est simile qd inducit ratio.

D. pot. 10. 7.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quãmuis corpus Christi cum quantitate propria sit sub sacramento, non est tamen ibi mediante sua quantitate, & ideo non est ibi vt in loco.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd qua ratione ponitur ibi pars quantitatis, eadem ratione ibi poni debet etiam tota quantitas: quia sicut corpus Christi non separatur propria quantitate, ita una pars quantitatis non separatur ab alia: vtrumque enim sine mutatione intrinseca corporis Christi non posset euenire.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in suppositione directe quantitas applicatur quantitati. Et quia quantitas Christi nõ directe applicatur quantitati panis, quia non mediante ipsa corpus Christi sub dimẽsione panis est: ideo non est ibi aliqua superpositio quantitatis ad quantitatem, nec aliqua commensuratio quantitatum, & ideo non sequitur quòd sint æquales.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut illa quę non habent quantitatem, possunt esse indifferenter sub parua & magna quantitate, sicut patet de anima, quę est indifferẽter in magno & parvo corpore: ita illud quod non ratione suæ quantitatis continetur sub aliqua quantitate, potest esse indifferenter in magna & parua quantitate, & sic est in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ situs, sicut obiectio tangit, quantitatem præsupponit: & quia quantitas Christi nullam similitudinem habet ad dimensiones panis, ideo ẽt nec situs partium corporis Christi. Et ideo quãmuis corpus Christi, prout est sub sacramento, habeat partes distinctas & situatas sicut naturali, non est tamen assignare in partibus dimensionum panis, vbi singulæ partes corporis Christi iaceant: nec tamen sequitur q̃ dicamus corpus Christi confusum, quia ordinem habent partes in se, sed secundum ordinem illum non comparantur ad dimensiones exteriores.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpus Christi contineatur sub sacramento circumscriptiue.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ corpus Christi contineatur sub sacramento circũscriptiue. Omne n. corpus quod est in loco, circumscribitur: sed corpus Christi est sub sacramento sicut in loco, quod patet, quia non est alium modum assignare de modis essendi in, quos assignat Philosophus in 4. phy. ergo corpus Christi est in loco circumscriptiue.

1. pars. ar. 5.

T. com. 40.

¶ 2 Præt. In sex principijs dicitur, quòd proprium est positionis primo loco substantiæ inhærere: sed corporis Christi substantia non denudatur alijs proprietatibus, prout est sub sacramento, ergo neque positione. ergo secundum quod est sub sacramento est in loco, quia positio ordinem partium in loco dicit.

¶ 3 Præt. Omne corpus quod continetur superficie alterius corporis ita quòd non excedit, neque excedituri, circumscribitur illa superficie sicut loco: sed corpus Christi totum, vt dictum est, continetur sub vltima superficie dimẽsionum panis quæ manent, & nec excedit, nec excedituri. ergo est sicut in loco circumscriptiue.

¶ 4 Præt. Omne qd replet locũ circumscribitur loco: sed corp̃ Christi replet locum dimẽsiuum, alias esset vacuum. ergo corpus Christi circumscribitur speciebus illis.

SED CONTRA. Omne corp̃ quod circumscribitur loco, commensuratur locum circumscribenti, quia locus & locatum sunt æqualia, vt dicitur in 4. phys. sed corpus Christi non commensuratur quantitati dimensionum, vt dictum est. ergo non est ibi sicut in loco circumscriptiue.

T. com. 30. art. præced.

¶ 2 Præt. Omne corpus quod circumscribitur loco aliquo, partes eius habent situm determinatum in loco illo: sed hoc, vt dictum est, non cõuenit corpori Christi ratione dimensionum illarum. ergo non continetur eis circumscriptiue.

II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd contineatur eis saltem definitiue, quia plus distat a natura loci angelus q̃ corpus Christi: sed angelus non potest esse in loco quin loco definiatur, vt cõmuniter dicitur. ergo multo fortius corpus Christi est definitiue sub speciebus illis.

¶ 2 Præt. Omne corporale indiuiduum est determinatum ad hic & nunc. sed corpus Christi est huiusmodi. ergo determinatur ad hic & nunc. ergo est definitiue sub speciebus.

¶ 3 Præt. Omne finitum existens alicubi, definitiue est ibi: sed corpus Christi est huiusmodi. ergo &c.

SED CONTRA. Omne quod est definitiue alicubi, ita est ibi, quòd non alibi: sed corpus Christi non ita est sub speciebus quòd non alibi. ergo non est definitiue sub eis.

¶ 2 Præt. Omne quod potest sine sui mutatione alibi esse quàm hic, non est hic definitiue. propter hoc enim ponimus angelos moueri, quia loco definiuntur: sed corpus Christi potest alicubi esse quàm sub speciebus illis sine omni mutatione vel sua, vel specierum, puta si alicubi corpus Christi consecratur. ergo non erat hic definitiue.

III Vbi supra. art. 3.

VLTERIVS. Videtur quòd corpus Christi non possit esse totum sub qualibet parte specierum. Dimensiones enim panis remanentes possunt in infinitum diuidi. si ergo in qualibet parte dimensionum illarum esset corpus Christi totũ, esset infinities sub eidem dimensionibus, quod est impossibile.

¶ 2 Præt. Quæcumque vni & eidem sunt simul, sibi inuicem sunt simultanea: si in qualibet parte dimensionum est totum corpus Christi, vbicumque est pars corporis Christi esset totum corpus Christi. ergo vbi esset vna pars esset alia, & hoc repugnat distinctioni partium, quæ requiritur in corpore organico. ergo non est possibile quòd totum corpus Christi sub qualibet parte specierum sit.

De cognitione uerę uitæ ca. 33.

¶ 3 Præt. August. dicit quòd proprium est spiritus quòd possit simul in diuersis partibus totius esse: sed corpus Christi nõ ponitur neque per vnionem, neque per gloriam extra limites corporis vt possit percipere proprietatem spiritus. ergo corpus Christi non est totum in qualibet parte specierum.

De consec. dist. 2. cap. Vbi pars.

SED CONTRA est, quod Hilarius dicit. Vbi pars est corporis, & totum, & loquitur de corpore domini in sacramento: sed in qualibet parte dimensionũ est aliqua pars corporis domini. ergo in qualibet parte dimensionum est totum.

¶ 2 Præt. Panis consecratus est quoddam totum homogeneũ, idest, vnius rationis in toto & in partibus: sed sub toto est totum corpus. ergo sub qualibet parte corporis est totum.

VLTERIVS. Videtur quòd corpus Christi mouetur ad motum hostiæ. Omne enim quod definit esse vbi prius erat, & incipit esse vbi prius non erat, mouetur vel per se, vel per accidens: sed corpus Christi transiata hostia definit esse vbi prius erat, scilicet in altari, & incipit esse vbi prius non erat, scilicet in pixide, vel in ore. ergo corpus Christi mouetur ad motũ hostiæ vel per se, vel per accidens.

IIII Vbi supra art. 6.

Vbi supra in decreto.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 2. topic. Mouentibus nobis, mouentur ea quæ in nobis sunt: sed corpus Christi vere continetur sub speciebus illis. ergo speciebus transiatis & ipsum trãsfertur.

Cap 3.

¶ 3 Præt. Anima, vel angelus magis recedit a natura loci q̃ corpus Christi: sed anima, vel angelus mouetur per accidens motu corporis vnito, vel assumpto. ergo multo fortius corpus Christi.

In præmissa authoritate.

SED CONTRA. Nullum quietum manens in eodem loco mouetur per se, vel per accidens: sed corpus Christi est huiusmodi. ergo &c.

¶ 2 Præt. Quod mouetur per accidens ad motum alterius, definitiue est in illo, vnde deus non mouetur ad motum alicuius, nec anima ad motum manus: sed corpus Christi non est definitiue sub speciebus illis. ergo non mouet ad motũ illatũ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd locus dicitur circumscribere locatum ex eo quòd in circuitu describit figurã locati, quia loci proprij & locati oportet esse vnã figuram: figura autem est qualitas circa quantitatem. Et quia corpus Christi non habet ordinem ad species sub quibus continetur mediante quantitate, sed ecõuerso, vt dictum est: ideo neque figura corporis Christi respondet figuræ specierum, sicut patet ad sensum: & ideo patet quòd non est sub speciebus circumscriptiue, & per consequens nec est in eis sicut in loco: quia nihil per se & proprie loquendo, est in loco vt in loco, nisi quod loco circumscribitur.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd comparatio corporis Christi ad species sub quibus est, non est similis alicui comparationi naturali: & ideo non potest reduci proprie loquendo, ad aliquem modorum a Philosopho assignatorum: tamen habet aliquam similitudinem cum illo modo quo aliquid dicitur esse in loco, fm quod esse in loco, est esse in aliquo separato extra substantiã suam, quod non est eius causa: & secundum hoc etiam Inno. dicit corpus Christi esse in pluribus locis, quod continetur sub pluribus speciebus.

Plicitur de sum. Tri. & fide cath. c. Firmiter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãmuis corpus Christi nõ denudetur positione, neque aliqua suarum proprietatum ex hoc quòd est sub sacramento, non tamen sequitur quòd secundum quod habet figuram, & quantitatem, & positionem comparetur ad species sacramenti: sicut homo non comparatur ad locum ex hoc quòd habet animam, vel mediante anima, quãmuis per hoc quòd in loco est, anima non priuetur.

E

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad circumscriptionem plus exigitur, scilicet quòd locatũ cõfigurator loco, aut ecõuerso: & hoc non est in proposito ratione iam dicta.

¶ Ad quartum dicendum, quòd corpus naturale non habet quòd repleat locum ex parte materiæ, neque ex parte dimensionum: vnde secundum Philosophum in 4 phy. & in 3. meta. dimensiones separatæ si ponantur esse, vel corpus mathematicũ, quod idem est, replent locũ & non possunt esse simul cum alio corpore. Nec obstat quòd ipse in 4. phys. in cap. de vacuo videtur vti dimensionibus separatis quasi ueno: quia procedit ex suppositione illorũ qui ponebat dimensiones separatas existen-

4. phys. tex. co. 8. & 55 & 3. Meta. tex. com. 9. T. com. 52.

Universidad de Deusto
Biblioteca

existentes inter terminos corporis continentis esse locum. Vnde sequitur, quòd quando illæ dimensiones fuerunt sine corpore sensibili, quòd dicatur vacuum, sic enim vacuum ponebant: & ideo dicendum est in proposito, quòd cum corpus Christi non comparetur ad locum illum, in quo est sub sacramento medijs illis proprijs dimensionibus, non replet locum, neque tamen locus ille est vacuus, quia repletur dimensionibus separatis sacramenti corporis Christi.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid sit in loco definitive, duo requiruntur. Primum est, vt competat ibi esse ei, quia quod non est in aliquo loco, non potest loco illo definiri. Secundum est, quòd sit ibi sicut in loco commensurato aliquo modo suæ quantitati, vel virtuti. Corpus enim bicubitale non definitur loco vnius cubiti, quàmuis aliquo modo sit ibi: neque anima est definitive in manu, quia est in alijs partibus, eo quòd non est in manu secundum totam uirtutem suam: & ideo omne quod habet quantitatem finitam, uel uirtutem, oportet quòd sit definitive in loco in quo est, & ideo angeli definitive sunt in loco, non tamen deus: corpus autem Christi quàmuis secundum veritatem sit sub speciebus, non tamen competit ei ratione sui, quia neque ratione suæ quantitatis, vt dictum est, neque ratione suæ uirtutis, sed ratione illius quod in ipsum conuersum est ibi præexistens, cuius dimensiones adhuc manent, quibus ad locum illum determinatur, & ideo non definitur loco illo: simili modo potest esse alibi ubicumque fuerint panis dimensiones conuersi in ipsum.

De consec. di.2.c. Hoc est. §. Sicut ergo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd angelus est in loco quo definitur, non quia aliquid conuertatur in ipsum, sed ratione suæ operationis, uirtutis, & essentiæ: & ideo non potest esse nisi in uno loco, quia substantia rei non est nisi semel.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus Christi, sicut & alia corpora, determinatur ad unum locum cui competit ei ratione suæ quantitatis, quia ibi est vt in loco, sed non hoc modo sub speciebus est, & ideo ratio non sequitur.

T.com.15. ¶ Ad tertium dicendum, quòd finitum & infinitum sunt passiones quantitatis, secundum Philosophum in 1. physic. unde cum corpus Christi non habeat ex ratione suæ quantitatis quòd sit ubi conferatur, sed magis ex conuertione alterius in ipsum corpus Christi, sic esse in pluribus, & non definitive in uno, non pertinet ad eius finitatem, uel infinitatem: sed magis ad numerum eorum quæ conuertuntur in ipsum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd hostia remanente integra, Christus totus est sub tota hostia, uo tamen sub qualibet hostiæ parte: sed hostia diuisa Christus totus remanet sub qualibet parte. Et ponunt exemplum de speculo, quia

In quodã ser. de verbis Euãgelij. Et idem quantũ ad sniam habet de confe. dist.2. c. Inuitat, & c. Qui mãducat.

August. dicit quòd sicut fracto speculo multiplicantur species, uel imagines, sic post fractionem quot sunt partes, tot ens est ibi Christus: cõstat autem q̃ ante fractionem speculi non erat ibi nisi una imago. Illud autem non potest stare, quia hostia integra manente aliquo modo est corpus Christi sub partibus hostiæ. Si ergo non sit ibi secundum totum, erit secundum partem: sed omne quod est totum in toto, & pars eius in parte, est ibi situaliter, & ita corpus Christi esset situaliter sub sacramento, & circumscriptiue, quod est impossibile. Exemplum autem non est conueniens, quia imago speculi non est ibi vt forma absolute quiescens in subiecto, sed aggeneratur ex reuerberatione: & ideo quandiu est una superficies speculi, fit una reuerberatio, & per consequens una imago resultat: facto autem speculo sunt multæ superficies, & per consequens multæ reflexiones, & imagines multæ resultantes. Si autem esset forma absolute quiescens in subiecto, aut esset consequens quantitatem, sicut albedo quæ fundatur in superficie, aut præcedens quantitatem, sicut forma substantialis. Si primo modo, de necessitate esset tota in toto, & pars in parte ante fractionẽ speculi & post: si autem esset præcedens quantitatem, esset ante & post, & tota in toto, & tota in partib⁹: sicut tota forma substãtialis ligni est in qualibet parte eius, quia totalitas formę substantialis nõ recipit quantitatis totalitatẽ, sicut est de totalitate formarum accidẽtalium, quæ fundantur in quantitate, & supponunt ipsam: corpus aũt Christi cõtinetur absolute sub spẽbus, & hoc nõ cõuenit sibi mediante quantitate, vt dictũ est, sed ratione substantiæ inquantum substantia panis est connersa, & ideo etiam ante fractionem est totum in toto, & totum in partibus: quia ubicumque erat tota natura panis est tota natura corporis Christi, & per consequens etiam totum corpus, & tota quantitas eius. Et hæc est alia opinio quæ magis uera uidetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd unitas rei consequitur esse ipsius: partes autem alicuius homogenei continui ante diuisionem non habent esse actu, sed potentia tantum: & ideo nulla illarum habet unitatem propriam in actu, unde actu non est accipere ipsarum numerum, sed potentia tantum. Et propter hoc forma quæ est tota in toto tali, & tota in partibus eius, non dicitur ante diuisionem continui esse ibi plures actu, sed solum potentia, sed post diuisionem multiplicatur secundum actum, sicut patet de anima in animalibus autilosis: Et similiter corpus Christi ante diuisionem hostiæ, quàmuis sit totum sub qualibet parte hostiæ, non est tamen pluries actu sub partibus illis, sed tantum potentia, nec est inconueniens quòd sit ibi infinities in potentia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd confusio opponitur ordini partium qui pertinet ad rationem situs: & quia corpus Christi non est situaliter sub sacramento, ideo non sequitur ibi aliqua confusio partium ex hoc, quòd in quolibet signato hostiæ est totum corpus Christi, & quælibet pars eius. Quàmuis enim non sit accipere ordinem partium corporis Christi secundum comparationem ad partes hostiæ, tamen est accipere ordinem ipsarum partium adinuicem in corpore Christi secundum propriam quantitatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd spiritui competit esse totum in toto, & in qualibet parte: quia non habet quantitatem, nec a quantitate substantia eius dependet. Corpus autem Christi quàmuis in se consideratum non absoluatur a propria quantitate, tamen non comparatur ad nostram sub qua est secundum propriam quantitatem: & ideo non est spiritus, sed participat quantum ad aliquid proprietatem spiritus secundum comparationem ad species, sub quibus continetur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd mouari in loco includit esse in loco: unde ad hoc quòd aliquid per se moueatur in loco, oportet quòd per se sit in loco, & quòd per se moueatur non ad motum alterius: sed per accidens aliquid mouetur in loco dupliciter. Vno modo, quia per accidens est in loco, sicut formæ mouentur per accidens: alio modo, quia per se est in loco, sed per accidens mouetur in loco, sicut patet in his quæ vehuntur, quia locus quem mutant, est per se eorum proprius locus, vel communis: corpus autem Christi in loco quem species transmutant, non est per se, neque sicut in loco proprio, neque sicut in loco communi, sicut ex dictis patere potest: & ideo per se in illo moueri non potest, neque per accidens, sicut corpora per accidẽs mouentur: sed hoc modo quo aliquid & per accidens est in loco, & per accidens mouetur: nec differt, vt quidam dicũt differre, vtrum species moueantur in eodem loco, aut transferantur de loco ad locum: quia quod in eodem loco secundum substantiã manens mouetur, mutat locum non solum secundum partes, sed secundum totum, vt in 6. phy. probatur. Et secundum hoc patet solutio ad vtramque partem, præter vltimum.

To.4. Idem Amb. d his, ubi supra. Et de consecr. ubi supra.

Ex tex. co. 85.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non definiatur hoc loco, tamen perfecte est ibi & quantum ad substantiam, & quantum ad virtutem, tamen per accidens, non autem in manu perfecte est anima: vnde non est simile.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oculus glorificatus possit uidere ipsum uerum corpus Christi sub speciebus existens.

3.par.q.76. art. 7.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd oculus glorificatus possit videre ipsum verum corpus Christi sub speciebus existens. Ipse enim Christus sub speciebus existens videt seipsum ibi corporali oculo: sed corpora glorificata conformantur corpori eius, vt dicitur, Phil. 3. ergo & alius oculus glorificatus, puta, virginis, potest hoc idem.

Dist. seq. in litera magistri.

¶ 2 Præt. Ideo, vt infra dicetur, corpus Christi sub alia specie proponitur vt fides habeat meritum: sed illi qui sunt in gloria, non habent fidem. ergo ipsi ad ipsam substantiam corporis eius videndam pertingunt corporali oculo, etiam secundũ quod est sub sacramento.

¶ 3 Præt. Propter velamen specierum, quibus uerum corpus Christi uelatur, decipitur sensus uiatoris: sed status gloriæ nõ patitur deceptionem, neque uelamen. ergo ipsam substantiam corporis Christi sub sacramento uident.

SED CONTRA. Maior magnitudo in æquali distantia via, sub maiori angulo uidetur, ut Perspectiui probant: sed maior est quantitas corporis Christi quàm hostiæ huius, & distantia ad oculũ est eadem, ergo oculus uidẽs corpus Christi & hostiam, uidet corpus Christi sub maiori angulo: sed corpus Christi uidetur sub specie hostiæ. ergo minor angulus continet maiorem, quod est impossibile.

¶ 4 Præt. Corpus non est natum mouere uisum nisi moto medio: sed medium non mouetur a colore corporis Christi, quia nos etiam uideremus. ergo impossibile est quòd ab aliquo oculo uideatur: nullus enim oculus uidet, nisi motus a colore.

II Vbi supra art. 8.

VLTERIVS. Videtur quòd quando apparet in specie carnis, uel pueri in altari, quòd uideatur in specie propria. Corpus enim Christi non est nisi sub specie propria, uel sub specie panis: sed tunc desinunt ibi esse species panis, ergo fi nõ est species propria illa in qua uideatur, nullo modo erit ibi.

¶ 2 Præt. Illa ostensio est ad ædificationem fidei: sed non confirmaretur fides, si Christus in specie alterius carnis apparet: ergo in specie propria ibi apparet.

¶ 3 Præt. Nihil potest apparere in aliquo, quod non est in eo: sed in sacramento altaris non est nisi species panis, quæ est tantum sacramentum, & corpus Christi, quod est res contenta, illud autem quod ibi apparet non est species panis. ergo est species corporis Christi.

SED CONTRA. Cum in hoc sacramento non fit aliqua deceptio, ergo debet secundum ueritatem ibi esse illud quod sensus percipit: sed sensus percipit ibi quaddam paruas dimensiones, quarum iudicium ad ipsum pertinet, ergo sunt ibi illæ dimensiones: sed illæ non sunt dimensiones corporis Christi, cum sint multo minores. ergo sunt ibi aliæ dimensiones quàm dimensiones corporis Christi, & super illas fundantur

species quæ ibi apparent. cum ergo species corporis Christi nõ fundentur nisi super dimensiones proprias, non uidetur ibi corpus Christi in propria specie.

¶ 2 Præt. Superficies illius speciei quæ ibi apparet, tangit aerem circumstantem, ergo illud cuius est illa superficiens, est ibi sicut in loco: sed corpus Christi non est ibi sicut in loco, ut dictum est. ergo illa species quæ ibi apparet, non est species corporis Christi.

VLTERIVS. Videtur q̃ in hoc casu debeat sumi, quia in sumente ex gitur deuotio: sed talis ostensio fit ad augmentandam deuotionem, ergo tũc magis debet sumi.

III Vbi supra.

¶ 2 Præt. Ille qui consecrat, secundum canones, debet sumere: quod non posset, nisi illud quod sub specie carnis apparet, sumeret. ergo debet sumere.

SED CONTRA. Nihil horrendum est committendum in hoc sacramento: sed horrendum est comedere carnem crudam. ergo illud quod in substantia carnis crudæ apparet, non est sumendum.

IIII Vbi supra ar.7.ad 3.

VLTERIVS. Videtur quòd nec angelus possit videre corpus Christi sub sacramento: quia quidam sancti sunt maiores quibusdam angelis, ut habetur per glo. 1. Corinth 6. super illud, Angelos iudicabimus: sed oculus glorificatus hominis sancti non potest ipsum uidere. ergo nec angelus.

¶ 2 Præt. Quod est in se uisibile, si ab aliquo non uideatur, hoc est propter defectum uidentis: sed oculus glorificatus qui non uidet corpus Christi sub sacramento, ab omni defectu est immunis. ergo corpus Christi non est de se uisibile sub sacramento existens: sed quod de se non est uisibile, a nullo potest uideri. ergo nec angelus corpus Christi uidere potest sub sacramento.

SED CONTRA. Gregorius. Quid est quod non videant, qui uidentem omnia, uident? sed angeli uident deum uidentem omnia, ut patet Matth. 18. Angeli eorum semper uident faciem patris. ergo uident corpus Christi sub sacramento.

1. lib. mor. cap. j.

V Vbi supra ad 2. Et Caieta. supra eod. art. Propositione.6.

VLTERIVS. Videtur quòd comprehendi possit intellectu uiatoris. Quod enim est supra intellectum, est supra sermonem, ut patet in lib. de canis: sed nos loquimur de corpore Christi sub sacramento contento. ergo non est omnino supra intellectum nostrum.

¶ 2 Præt. Nullus tenetur ad impossibile: sed quilibet tenetur concedere, & mente tenere corpus Christi uerum esse sub sacramento. ergo mente capi potest.

SED CONTRA. Intellectus noster ortũ habet a sensu: sed corpus Christi sub sacramento non cadit in sensum, ut probatum est. ergo non cadit in intellectum nostrum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd nihil uidetur corporali uisu, nisi per hoc quòd oculus eius mouetur ab obiecto secundum similitudinem coloris in ipso existentis, quæ quidem similitudo primo fit in medio, & deinde in sensu: corpus autem Christi nõ habet ordinem ad species, sub quibus est ratione quantitatis suæ: & ideo non potest aggenerari similitudo coloris eius in aere contingente species duplici ratione. Primo, quia omnis actio corporalis requirit contactum, tactus autem corporalium consequitur quantitatem, quia nihil aliud est quàm coniunctio terminorum duarũ quãtitatum: & ideo corpus Christi nõ tangit aerem circumstantẽ, & propter hoc non potest in ipso aggenerare similitudinem coloris sui. Secundo, quia color consequitur quantitatem, cum immediatum d subiectum eius sit superficies: & quia corpus Christi non habet ordinem ad hunc locum ratione suæ quantitatis, ideo nec ratione sui coloris: & ideo sicut non coniungitur aeri circumstanti secundum quantitatem, ita non assimilat sibi ipsum aggenerando similitudinem coloris sui in eo.

D.1145.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si oculus Christi esset extra species sacramenti, non videret substantiam suam infra species contentam ex natura gloriæ nisi miraculose: & ideo non oportet quòd oculus glorificatus uideat, nisi forte per miraculum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd comprehensores, quàmuis non videant forte corporali uisione corpus Christi sub sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramento, vident tamen visione intellectuali plena: & ideo non oportet quòd habeant de eo fidem, sed perfectam cognitionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sensus in hoc sacramento non decipitur, quia sensus non habet iudicare de substantia, sed de formis sensibilibus: & ideo cum formæ sensibiles sint ibi vere, in iudicio sensus nõ est deceptio: sed potest esse deceptio in iudicio intellect' nisi adsit fides, vel plena cognitio: & quãuis lateat visum corporalem beatorum, non tamen latet ipsos, quia intellectu cõspiciunt: sicut et entia dei nõ videt oculus corporis, sed oculus mentis ipsorũ, vt Augu. dicit in lib. de viden do deum.

In li. Sent. Prosperi. & habetur de consec. dist. 2. c. Nos autem.

Cap. 5. 10. 4. & lib. 4. De sacris ca. 4. Et hĩ. De consec. dist. 2. c. Panis.

Idem Ambro. eodem lib. & ca. 4. Et hĩ de cõ secr. dist. 2. c. Reuera.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd absque omni dubio dicendum est, illud quod ibi apparet esse verum corpus Christi, alias non adoraret, sicut & prius erat quãdo in specie panis videbatur. Sed vtrũ species illa quę ibi apparet, sit species corporis Christi, difficile est determinare. Quidam enim dicunt, quòd species illa carnis, vel pueri est tantum in oculo videntis, & hoc forte aliquando verum est, cum ab vno videatur in specie panis, & ab alio in specie carnis, vel puero: ab eodem etiam quandoque post modicum iterum sub specie panis videtur, quod prius sub specie carnis videbatur: & secũdũ hoc põt fieri diuino miraculo vt similitudo corporis Christi fiat in oculo, sicut naturaliter fieret si corp' Christi præsens esset: nec est deceptio, quia non fit nisi ad instructionem fidei, & deuotionem excitandam. Sed quia aliquando ab omnibus ita videtur, & quandoque ita diu seruatur in tali specie: ideo alij dicunt, quòd vera species corporis Christi extra visum immutat. Nec obstat quòd videtur in minori quantitate, & non in specie gloriosa, quia in potestate corporis gloriosi est vt se ostendat sic toto, vel in parte, & in specie gloriosa, vel non gloriosa. Sed quia mutatio visus ab aliquo corpore per mediũ, fit per contactum eius quod sentitur ad medium quo sentitur, oportebit secundum hoc dicere, quòd corpus Christi secundũ hoc tangat medium visionis, & per consequens quòd sit ibi sicut in loco, & ita quòd vel sit simul in pluribus locis, vel quia localiter motum sit de cęlo descendens, quod tamen ei non est impossibile. Sed huic obuiat quod Gesimundus dicit, quòd de multorum episcoporum consilio sigillatum fuit hoc quod apparebat in specie corporis Christi, & positum in altari: corpus autem Christi si ibi esset localiter, disparet, posteaquàm apparuisset, sicut accidit discipulis euntibus in Emaus, nullo autem modo reseruaretur inclusum. Et ideo securius videtur dicere, quòd sicut quando videbatur corpus Christi in specie panis, erant quædam dimensiones subsistentes, & in illis alia accidentia sensibilia fundabantur: ita illæ eædem dimensiones manent, & eis alia accidentia superducuntur diuina virtute quæ speciem carnis prætendunt, sicut & accidentia quæ prius erant, prætendebant speciem panis: & potest esse quòd eadem virtute illis accidentibus recedentibus, iterum accidentia panis reducantur, cum etiam naturali actione aliquod illorum quandoque accidentium immutari posset dimensionibus manentibus, sicut odor vini, vel sapor si diu conseruaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd adhuc species panis manent quantum ad dimensiones quæ prius subsistebant, & principales erant in sacramento, quamuis color & alia huiusmodi non maneant diuina virtute hoc facientes: & ideo sub illis dimensionibus adhuc manet corpus Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ædificatur fides, & excitatur deuotio: quia alia accidentia sunt similia omnino accidentibus carnis Christi veræ, quod non erat de accidentibus panis, quàmuis non sint ipsamet accidentia corporis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis illa accidentia carnis ibi prius non essent, tamen sunt superinducta ad fidei instructionem diuina virtute.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd vsus sacramenti debet materię sacramenti cõpetere, sicut ablutio aquæ in baptismo. Et quia corpus Christi in hoc sacramento sub spẗe panis nobis proponitur: ideo vsus sacramẽti est per manducationem, vt supra dictum est. Cũ ergo in specie propria, vel in specie carnis cruentatę apparens, vel in simili specie non habeat rationem cibi, non debet assumi ab eo, cui sic apparet: sed ab alio, cui sub specie panis apparet: si autem omnibus sub specie carnis apareret, tunc debet cum reliquijs poni.

In serm. de verbis Euangelij. Et habetur de consec. dist. 2. c. Vtrum. Præterea in ca. 6. 2.

De consec. dist. 2. c. Quia corpus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd deuotio non excitatur hic ad manducandum, quia non in specie cibi proponitur, sed ad venerandum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tali casu sacerdos debet iterum celebrare, vt quidam dicunt, & corpus Christi sumere: & si secundo hoc accideret, iterum tertio. Quidam autem dicunt, quòd in tali casu sufficit spiritualis manducatio, nec propter hoc efficitur transgressor constitutionis ecclesiæ: quia ad ea quæ frequentius accidunt, leges aptantur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd angelus nihil videt corporali visione, quia etsi corpus assumat, non tamen conceditur quòd videat per corpus assumptum: vnde relinquitur quòd in ipso non est nisi intellectualis visus, qui quidem non est recipiendo a sensibilibus, vt in 2. lib. dictũ est. distinctio. 3. sed vel per species innatas, quantum ad ea quæ naturali cognitione intelligunt: vel per verbum quod videnti, quantum ad ea quæ supra naturalem cognitionem ipsorum sunt. Et quia angeli sunt beati, oportet quòd habeant plenam visionem eorum omnium de quibus est fides quantum ad visionem gloriosam quæ fidei succedit, & ideo sicut fides credit corpus Christi esse sub sacramento, & ita in visione beata angeli vident. Credo autem quòd omnia quæ sunt fidei, sunt supra naturalem cognitionem angelorum, sicut supra rationem naturalem hominum: & ideo mysteria fidei dicuntur esse abscondita sæculis in deo, vt dicitur ephes. 3. vnde naturali cognitione non vident angeli corpus Christi sub sacramento, sed solum beata: dæmones vero nullo modo vident plenarie, sed credunt & contremiscunt.

q. 2. a. 1. ad 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beati visione intellectuali gloriæ vident corpus Christi sub sacramento, quàmuis non corporali, in qua cum angelis non communicant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de se secundum quod est sub sacramento, non est visibile corpus Christi visu corporali, est tamen visibile visu intellectuali.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 3. lib. dictum est distinctio. 34. illa tantum intellectus noster videre dicitur proprie loquendo, quorum essentiæ ei repręsentantur sine lumine naturali, siue lumine gratiæ, aut gloriæ: & ideo per consequens videre dicitur illa à principio quæ statim cognitis terminis, quasi visis essentijs terminorum, cognoscuntur, & per consequens tantum illa quæ reducuntur in illa principia sicut conclusiones scientiarum: quæ vero nullo modo ordinem habent ad principia naturaliter cognita, nec ad sensus perceptionem, non potest in statu viæ videre. Et quia corpus Christi esse sub sacramento nullum ordinem

q. 1. articulo quæst. 1.

ordinem habet ad principia naturaliter cognita, quæ sunt principia scientiarum, nec etiam sensu a nobis apprehendi potest: ideo intellectus viatoris nullo modo hoc videre potest, & multo minus comprehendere: quia aliquid videtur quod non comprehenditur, sicut essentia diuina in patria, nisi videre largo modo dicto, secundũ quod dicimur ea q̃ sunt fidei videre in speculo & ænigmate, 1. Cor. 13

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut imperfecte videmus, ita etiam & deficiẽter loquimur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ nullus tenetur videre in præsenti, sed tenetur credere: fides autem de non visis est, credere autem est possibile.

in altari esse, immo integrũ Christum ibi sub vtraque specie, & substantiam panis in corpus, vinique substantiã in sanguinem conuerti.

DISTINCTIO XI.

A

De modo conuersionis.

SI autem quæritur, qualis sit illa conuersio, an formalis, an substantialis, vel alterius generis, diffinire non sufficio, formalem tamen non esse cognosco: quia species rerum quę ante fuerãt, remanent, & sapor & põdus. Quibusdã esse videtur substãtialis, dicẽtibus sic substantiã cõuerti in substantiã, vt hęc essentialiter fiat illa: cui sensui similę authoritates consentire videntur.

Oppositio.

B SEd huic sententiæ sic opponitur ab alijs. Si substantia panis, inquiunt, dit quæ locutiones sint concedendę, vel negandæ secundum hanc opinionem, ibi. *Nec tamen concedunt quidam &c. Sub alia autem specie &c.* Hic ostendit qualiter species remaneant substantiali conuersione facta. Et diuiditur in partes duas. In prima, ostendit quare sub alia specie corpus Christi verum in sacramẽto exhibeatur. In secunda, determinat de vsu, siue distributione dictarum specierũ, ibi. *Colligitur etiam ex prædictis &c.* Circa primum tria facit. Primo ostendit quare sub alia specie C corpus Christi proponatur in sacramento. In secunda, quare sub duplici, ibi. *Sed quare sub duplici &c.* Tertio, de admistione tertij elementi, scilicet aquæ, ibi. *Aqua vero admiscetur. Colligitur etiam &c.* Hic determinat de distributione specierum, & primo, quomodo Christus distribuerit: secundo, quomodo nunc distribuendum sit, ibi. *Eucharistia quoque &c.*

EXPOSITIO TEXTVS.

NOn hoc corpus quod videris &c. Intelligendum est per te, idest, secundum quòd videtur in forma sua. *Ipsum quidem, & non ipsum corpus.* Videtur esse contradictio. Et dicendum, q̃ non est, quia ipsum corpus Christi in propria specie nõ manducatur, & hoc dicit visibiliter Augu. quia in propria specie corpus Christi videri põt, sed sub specie panis mãducatur: & hoc dicit inuisibiliter, quia in ꝓpria specie videri nõ põt. *Sacrificium ecclesiæ duobus conficit.* Non quòd ex eis fiat vnum in essentia, sed quia ex eis fit vnũ sacramentum. Qualiter autem persona Christi dicatur composita ẽ ex duabus naturis, dictũ est in 3. lib. dist. 6. *Caro carnis.* Videtur hoc esse falsum, quia nihil est signum sui ipsius. Et dicendum q̃ carnem quæ significat, nominat ipsas species quæ sunt signum carnis, & hoc tropice, vt magister dicit, & ipse species cum carne contenta dicuntur caro inuisibilis, quia sub specie illa caro Christi non videtur. Carnem autem significatã nominat ipsam carnem Christi, secundum quod sub propria forma videtur, vnde & visibiliter dicitur. *Quis audeat manducare &c.* Ad primam harum rationum responsum est in primo articulo huius distinctionis. Ad secundam patebit solutio ex his quæ dicentur in secunda dist. sequenti. *Sed tamen valuit sermo Eliæ.* Locus est a minori, vnde intelligendum est, q̃ plus valeat sermo Christi, & in persona Christi prolatus: quia sermo Eliæ in seipso non habebat virtutem aliquam, sed operabatur per modum intercessionis. Sermo aũt Christi sub forma huius sacramenti habet virtutem intraneam, de qua supra dist. 8. dictum est. *Quid ergo hic quæris naturæ ordinem &c.* Ergo videtur q̃ non licet disputare per rationes de hoc sacramento. Et dicẽdum q̃ loquitur contra illos qui nihil in hoc sacramento, & in alijs quæ sunt fidei volunt credere, nisi hoc quod per naturalẽ rationem probari potest: non autem contra illos qui ex principijs fidei disputant, & qui ex principijs naturalibus non volunt probare quæ sunt fidei, sed sustinere: quia quæ sunt fidei quamuis sint supra rationem, non tamen sunt contra rationem, alias deus esset sibi contrarius si alia posuisset in ratione quãm rei veritas habet. *Si tanta vis esset in sermone domini.* Videtur q̃ hæc probatio non valeat, quia sermo quo omnia facta sunt ex nihilo, est verbum increatum: nunc autem loqui debuit de verbo creato, scilicet forma sacramenti. Et dicendum, quòd authoritas huius virtutis residet in verbo increato, sed in verbo creato est instrumentaliter, vt dictum est. *Sicut per spiritum &c.* Vel q̃ ista transubstantiatio non debeatur spiritui sancto, sed magis filio, & dicendũ est q̃ appropriat filio sicut operanti, quia ipse est sacerdos & hostia, spiritui aũt sctõ sicut quo operat: quia ipse est virtus de illo exiens ad sanandũ, Luc. 6.

In epsa ad Irenęum, vt hĩ de cõ secr. dist. 2. c. Nõ hoc. D. 1222

DIVISIO TEXTVS.

POstquam determinauit magister de re cõtenta in hoc sacramento, ostendens quòd verum corpus ibi continetur, hic intendit determinare de conuersione panis in corpus Christi, ex qua cõuenit vt sub sacramento corpus Christi verum cõtineatur. Et diuiditur in partes duas. In prima, determinat de prædicta conuersione panis in corpus Christi. In secũda, ostẽdit

A qualiter species remaneant substantiali conuersione facta, ibi. *Sub alia autem specie &c.* Circa primum tria facit. Primo, inquirit qualis sit prædicta conuersio. Secundo, determinat hanc quæstionem quantum ad id, in quo omnes conueniunt, ibi. *Formale tamen &c.* Tertio, determinat eam quantum ad id, in quo diuersi diuersa opinantur, ibi. *Quibusdam videtur &c.* Et hæc diuiditur in partes tres secundum tres opiniones quas ponit. Se cũda pars in ipsi, ibi. *Quidam vero sic dicunt &c.* Tertia ibi. *Alij vero putauerunt &c.* Circa primum tria facit. Primo, ponit opinionem. Secundo obiicit in contrarium, & soluit, ibi. *Sed huic sententiæ &c.* Tertio ostendit quare species remaneant substantiali conuersione facta, ibi. *Sub alia autem specie &c.* Hic ostendit qualiter species remaneant substantiali conuersione facta. Et diuiditur in partes duas. In prima, ostendit quare sub alia specie corpus Christi verum in sacramẽto exhibeatur. In secunda, determinat de vsu, siue distributione dictarum specierũ, ibi. *Colligitur etiam ex prædictis &c.* Circa primum tria facit. Primo ostendit quare sub alia specie corpus Christi proponatur in sacramento. In secunda, quare sub duplici, ibi. *Sed quare sub duplici &c.* Tertio, de admistione tertij elementi, scilicet aquæ, ibi. *Aqua vero admiscetur. Colligitur etiam &c.* Hic determinat de distributione specierum, & primo, quomodo Christus distribuerit: secundo, quomodo nunc distribuendum sit, ibi. *Eucharistia quoque &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De conuersione panis in corpus Christi, & vini in sanguinem.

¶ Secunda, De materia huius sacramenti, cuius species post conuersionem remanent.

¶ Tertia, De vsu sacramenti istius in prima ipsa sui institutione, qua Christus ipsum discipulis dedit.

D

Circa primum quęruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum post consecrationem remaneat ibi panis.

¶ Secundo, Vtrum annihiletur.

¶ Tertio, Vtrum conuertatur in corpus Christi.

¶ Quarto, De locutionibus quæ in hac materia concedendæ sunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum substantia panis remaneat post consecrationem.

E AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ substantia panis remaneat post consecrationem, vt dicit tertia opinio. Dan. asce. enim dicit. Quia consuetudo est hominibus comedere panem & vinum, coniugauit eis diuinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum: sed coniunctio requirit vtrũque coniunctorum existere actu. ergo panis remanet cum corpore Christi.

3. par. q. 75. ar. 2. De fide orthodoxa libro 4. c. 14.

¶ 2 Præt. Illud quod de pane remaner in hoc sacramento post consecrationem, cum sit sacramentum tantum, debet verum corpus Christi, & etiam mysticum significare: sed significatio ex his non competit pani nisi ratione substantiæ suæ, se cundum quam ex diuersis granis conficitur, secundum quam etiam reficere & nutrire habet. ergo oportet quòd remaneat in substantia panis.

¶ 3 Præt. Illud ad quod pauciora difficilia sequuntur, est magis eligendum: sed adhanc positionem sequuntur pauciora difficilia, cum nihil aliud sequatur nisi quòd duo corpora sint in eodem loco, quod non est inconueniens de corpore glorioso ratione suæ subtilitatis. ergo hæc opinio est alijs præeligenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SED CONTRA. Hoc pronomen, hoc, cum sit demonstratiuum ad sensum, demonstrat substantiam sub speciebus immediate latentem: sed si substantia panis ibi remaneret, ipsa sola immediate accidentibus subesset, quia eis afficeretur, ergo ad ipsam ferretur demonstratio huius pronominis, hoc, cum dicitur, Hoc est corpus meum, & sic locutio esset falsa, qd est incōueniens & hæreticū, quia est in doctrina religionis proposita, ergo & prædicta positio est heretica.

¶ 2 Præt. Si substātia panis ibi remaneret, tunc sumēs hoc sacramentum nō solum sumeret spiritualem cibū, sed corporalem: sed corporalis cibi sūptio impedit a sacramento vlterius eadem die percipiēdo, vt supra dist. 8. dictū est. ergo q semel sumpsisset corpus Christi, nō posset iterato sumere, quod est contra ritum huius sacri. (q. 1. arti. 4. quæstiū. 1.)

VLTERIVS. Videtur q̄ non debeāt species panis remanere: quia in sacramento veritatis nō debet esse aliqua deceptio: sed cum accidentia ducant in cognitionē eius quod quid est, secundum Philosophum id 1. de anima. deceptio videtur ostendere illius accidentia, cuius substantia non manet. ergo ex quo substantiā panis non manet, non deberēt accidentia eius manere. (T.com.11.)

¶ 2 Præt. Causæ in litera assignatæ non videntur conuenientes. Fides enim quamuis experimentum rationis effugiat, tamen rationis cuntradictionem non requirit, quia ea quæ sunt fidei, non sunt contra rationem, sed supra: sed quōd sub alia specie videatur, hoc non solum contra rationem, sed etiam cōtra sensum apparet, ergo non deberet sub alia specie apparere propter meritum fidei.

¶ 3 Præt. Supposita fide huius sacramenti, per quam corpus Christi sine sui detrimento manducari creditur, non esset horridum istud sumere in quacūque specie apparere: sed fides necessaria est ad sumēdū. ergo secūda causa quā assignat, nulla ē.

¶ 4 Præt. Illud quod aliquando fit ad confirmationem fidei, si semper fieret, non esset irrisio, sed maior confirmatio: sed aliquando ad confirmationem fidei alicuius dubitantis de hoc sacramento, ostenditur corpus Christi sub specie carnis, sicut legitur in vita beati Greg. & in vitis patrum. ergo non esset ad irrisionem, si semper in specie propria ostenderetur.

SED CONTRA. Sacramentum est sensibile signū, vt prima dist. dictum est: sed panis est corporis Christi veri sacrm. ergo debet remanere quantum ad sensibilia accidentia. (q. 1. art. 1. p totū & in lra magistri q. 1. ar. 1. p totū & in lra magri.)

¶ 2 Præt. Vsus huius sacramēti est manducatio, vt supra dist. 9. dictum est: sed manducatio requirit diuisionem cibi quæ fit per mastiationem. ergo cum diuisio nō possit fieri in vero corpore Christi, quod est gloriosum, oportuit quōd essent ibi species saltem aliæ, quarum fractio esset.

II VLTERIVS. Videtur quod etiam forma substantialis panis debeat remanere. Operatio. n. substantialis non potest fieri sine forma substantiali: sed nutritio est operatio formæ substantialis, quia nutrit in quantum quidam cibus, vt dicitur in 2. de anima. ergo cum species quæ in sacramento remanent, etiam corporaliter nutriant, vt a quibusdam dicitur, videtur q̄ forma substantialis panis remaneat. (T.com.49.)

¶ 2 Præt. Illud quod non mutatur in aliquid corporis Christi, oportet q̄ post consecrationem maneat: sed forma substantialis panis non conuertitur in aliquid corporis Christi, quia si conuerteretur, oporteret q̄ conuerteretur in animam, quæ est forma substantialis corporis Christi, in quam non conuertitur aliquid, vt ex præcedenti dist. patet. ergo forma substantialis panis manet sicut accidentia. (q. 1. artic. 2. quæstiū. 1.)

F ¶ 3 Præt. Panis est quoddam artificiale: sed formæ artificialis sunt accidentia, vt patet in 2. physi. cum ergo accidentia maneant, videtur quōd forma panis secundum quam est panis, maneat. (T.com.7.)

¶ 4 Præt. Secundum Auerr. in lib. de substantia orbis, & in 1. phy. oportet in materia præintelligere dimensiones ante formas substantiales aliquo modo in generabilibus & corruptibilibus, alias non possunt esse diuersæ formæ in diuersis rebus materiæ, cum diuisio non fiat nisi secundum quantitatem: sed dimēsiones manent. ergo & forma substātialis manet. (Ca. 1. tex. 83.)

Augustinus in libro sententiarum Prosperi.

I uero quæris modū, quo id fieri possit. breuiter respondeo. Mysterium fidei credi salubriter potest, inuestigari salubriter non potest. Quod G ergo corpus Christi panis mutatione in id non augmentatur, nec sanguis ex uini conuersione, eius uoluntati & potentiæ ascribatur, qui idem corpus de Virgine eduxit: fit ergo substātia illa, ista sine eius augmento. Nec tamen concedunt quidam, quōd substantia panis aliquādo fit caro Christi, & si fiat caro Christi, sicut farina facta est panis, & aqua facta est uinum: nec tamen dicitur farina est panis, & aqua est uinum. Alij uero concedunt illud H quod erat panis, uel uinum, post consecrationem esse corpus & sanguinem: non tamen sequitur, Panis est caro Christi: uel, Vinum est sanguis, quia substantia panis uel uini, postquam facta est caro Christi uel sanguis, non est substātia panis uel uini, sed caro & sanguis. Ideo distinguendum uidetur, cum dicitur substantia panis, uel id quod erat panis, modo ē corpus Christi. Manens enim panis non est corpus Christi, sed mutata in id quod facta est, est corpus Christi. Nec dicimus substantiam panis, vel uini materiam esse corporis, uel sanguinis, quia non de ea ut de materia formatur corpus, sed ipsa formatur in illud, & efficitur illud. Vnde August. Corpus Christi dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, sumimus in memoriam dominicæ passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem perducatur, non sanctificatur, vt sit tam dignum sacramentum, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei.

Asserunt dictum panem transire in corpus Christi.

Vidam vero sic dicunt cōuersionem illam esse intelligendam, ut sub illis accidentibus, sub quibus erat prius ignis potest consenti forma aliqua substantialis, quæ sit forma substantialis, per quam panis est panis. si autem non esset forma substantialis quæ est per artem indita, per quam panis est panis, substerneretur forma substantialis accidentalis, f. forma tantum nutritiuum. nam a sua specie est corruptum, quia nō manet eius operatio vt possit sibi simile generare.

¶ Ad quartum dicēdū, q̄ dimensio quæ præintelligitur ante formam substantialem in materia, non habet esse completum, quia non est dimensio. Terminatur terminatio. n. dimēsionis est per formam, sed dimensiones quæ manent post consecrationem, sunt dimensiones terminatæ, quæ habent certam mensuram & figuram.

ARTICVLVS II.

b Vtrum panis f. facta conuersione annihiletur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ panis facta conuersione annihiletur. In qualibet enim mutatione quæ est secundum aliquid intraneum rei, terminus a q̄ non manet nisi in potentia præcedenti: sicut quando nigrum fit album, nigredo non remanet nisi in potentia subiecti, & quando ex aere fit ignis, forma aeris quę est terminus a quo, non manet nisi in potentia materiæ communis quę subiicitur mutationi: sed in conuersione, de qua loquimur, est terminus a quo, tota substantia panis. ergo cum non sit accipere aliquid præcedens ad totam substantiam panis, quia non est in subiecto sicut accidens, neque in materia sicut forma, videtur q̄ omnino annihiletur. (3. par. q. 75. ar. 3.)

¶ 2 Præt. Respectu eiusdem est aliquid natum esse terminus a quo, & terminus ad quem, sicut ex albo fit nigrum, & ex nigro album: sed mutationis, cuius terminus a quo est tota substantia rei, terminus est simpliciter nihil, sicut patet in creatione, ergo similiter cum in conuersione de qua loquimur, terminus a quo sit tota substantia panis, terminus ad quem erit simpliciter nihil. ergo substantia panis annihilatur.

¶ 3 Præt. Si vnum contradictorium est falsum, reliquum de necessitate erit verum: sed facta conuersione hæc est falsa, Panis est aliquid: vel, De pane est aliquid. ergo hæc est vera, Nihil de pane est. ergo panis est annihilatus.

¶ 4 Præt. Illud annihilari dicitur, quod neque in se, neque in alio manet: sed panis substantia non manet facta in se conuersione, vt dictum est, neque manet in corpore Christi, quia sic corpus Christi augeretur. ergo penitus annihilatur.

¶ 5 Præt. Sicut se habet conuersio formalis ad formam, ita substantialis ad substantia: sed in conuersione formali annihilatur forma, sicut patet cum ex aere fit ignis. ergo in conuersione substantiali qualis hæc esse dicitur, annihilatur substantia panis.

SED CONTRA. Aug. dicit in lib. 8. q. Ille ad quem non esse non pertinet, non est causa tendendi ad non esse: sed deus est huiusmodi. ergo in se nihil in nihilum redigit. & Damascenus in verbo prædicta sit diuina virtute. ergo non reducitur substantia panis in nihil. (q. 21.)

¶ 2 Præt. Illud quod in aliquid conuertitur, non annihilatur: sed

ponere diffinitum, scilicet motum neque in corpore domini, neque in substantia panis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quōd accidentia panis eadem numero remanent ibi. Quomodo autem ibi sint, vtrum sine subiecto, vel alio modo, ita sequenti dist. dicet. Sed ratio quare remanent, assignat in litera ex parte visus sacramenti, & quātum ad manducationē spiritualē q̄ est per fidem, vt. f. fides esset maioris meriti quātum ad manducationem sacramentalem, ne. f. esset nobis horrori si in propria specie sumeretur, & infidelibus irrisioni. Potest assignari & alia causa ex parte ipsius sacramenti, quia spiritualia in sacramentis per signa corporalia cōsueuerunt ostendi: & quia corpus Christi verum non est cibus corporalis, sed spiritualis, ideo oportuit q̄ per similitudines sensibiles cibus corporalis significaretur, & eis contineretur. (q. 1. art. 1. p totū.)

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ in hoc sacramento nō est aliqua deceptio, neque fictio. Non. n. sensus decipitur, quia non habet iudicare nisi de sensibilibus speciebus, quæ quidem vere ibi sunt, sicut & sensui ostenduntur: neque etiam intellectus qui habet iudicium de substantijs rerum per fidem inuat.

¶ Ad secundum dicendum, quōd iam patet ex dictis, q̄ nō est contra contentum, sed supra: quia sensus non potest pertingere ad illius substantiæ cognitionem. (q. 1. arti. 2. quæstiunc. 1.)

¶ Ad tertium dicendū, q̄ supposita fide in sumptione corporis Christi in specie propria apparentis, non esset horror ex abominatione proueniens, esset tamen horror ex deuotione procedens: quia homo non solum refugit immunda tangere ex abominatione, sed etiam sancta ex deuotione.

¶ Ad quartum dicendum, quōd quantum ad ostensionem talis speciei fides potest ædificari: sed si in hac specie sumeretur, magis esset in fidei destructionem, quia corpus Christi quod est gloriosum, passibile ostenderetur si mastiationi subesset.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quōd forma panis substantialis non remanet post consecrationem, & hoc propter tres rationes. Primo, quia in qualibet transmutatione, vel conuersione terminus a quo est eiusdem generis cum termino ad quem: illud autem ad quod terminatur cōuersio, non est forma tantum, neque materia tantum, sed substantia existens in actu: & hoc declarant verba substantiua, quæ hoc faciunt quod significant. Vnde cum in eis exprimatur per hoc pronomen, hoc, substantia in actu composita, oportet q̄ illud quod conuertitur in corpus Christi sit etiam substantia composita, non materia panis tantum, & ita forma panis non manet. Secundo, quia si ultra remaneret. Accidentia. n. manent vt sint signa, quia ad hoc sunt, vt per ea de substantia subiacente cognitionē accipiamus: cum sint sensibilia, & ita ad cognitionem intelligibilium via: sed forma substantialis non est quid sensibile, sed est ordinata ad esse substantiale, vnde cum substantia panis non remaneat, frustra forma substātialis ibi esset. Tertio, quia accidentia non immediate ducerent in corpus Christi, sed in formam substantialem panis remanentē & ideo deperiret aliquid significationi sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd hæc ratio mouet quosdam ad ponendum formam substantialem remanere: sed patet q̄ rationes magis ponendum esset q̄ materia panis remaneat, quām quōd forma. Panis. n. non nutrit, nec aliquis cibus, nisi secundum quod conuertitur in illud quod nutrit: quod autem naturali conuersione conuertitur in alterum, nō manet quantum ad formam, sed quantum ad materiam: vnde forma substantialis panis, si remaneret, nutrire non posset magis quām accidentia. Verum autem species illæ possunt nutrire, in sequenti dist. dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ anima non est forma quæ perficiat vniformiter suum perfectibile in toto & in omnibus partibus: vnde singulæ partes ex anima consequuntur perfectionē eis proportionalem, vnde quamuis in animam Christi secundum quod est perfectio totius, non conuertitur aliquid, tamē

A transubstantiatur substantia panis tota & quātum ad formā, & quantum ad materiam in totum corpus Christi totum secundum quod intelligitur accepisse congruentes perfectiones in singulis partibus, qa sic est organicū, & propria animę materia.

¶ Ad tertium dicēdum, quōd quāuis ars non possit introducere formā substantialem per seipsam, potest tamen introducere virtute naturæ, quæ vtitur in sua operatione sicut instrumentis: sicut patet in hoc quōd aqua in vaporē conuertit, & aere in ignē ignē mediante. Et similiter cum occidit animal, recedente anima alia forma substantialis succedit, sicut generatio vni' est corruptio alteri': ita etiam per commistionem farinæ & aquæ, & vstionē ignis. (D. 94.)

B

C

D. 516 517 523

D. 577

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed panis in corpus Christi conuertitur, vt per authoritates in littera positas ostendi potest. ergo non annihilatur.

dist. 8. q. 1. ar. 3. qst. 1. ¶ 2 Præt. Defectus perfectioni repugnat: sed hoc sacramentum est maxime perfectionis, vt supra dictum est. ergo cum annihilatio sit via ad defectum, non competit huic sacramento.

RESPON. Dicendum, q̃ hęc opinio duo ponit sub distinctione. s. quòd substãtia panis resoluitur in præiacentem materiam, vel q̃ annihilatur, & quãtum ad vtrũque est falsa: si.n. in præiacentem materiam resoluerẽt, hoc non potest intelligi nisi dupliciter. Vnomodo, q̃ esset in materia sine forma omni, qd quidem nec per miraculum esse potest, quia hæc positio implicat in se contradictionem. Materia.n. per essentiam suam est eius in potentia, & forma est actus eius. si ergo ponatur materia sine forma esse actu, ponetur actu materia esse & non esse. Alio modo potest intelligi ita q̃ resoluatur in materialia elementa, & hoc iterum non potest esse: quia illa materialia elementa aut remanerent in eodem loco, & oporteret q̃ sub illis speciebus esset aliud corpus quàm corpus Christi, & quòd illud materiale corpus esset simul cum dimensionibus panis, & multa huiusmodi inconuenientia sequeretur: vel non esset in eodem loco, & sic esset motus localis illius elementi materialis, quod non potest esse, quia sentiretur talis mutatio si esset.

substantia panis & uini, post consecrationem sit substantia corporis & sanguinis, sic tamen ut non eis afficiatur: & sic asserunt dictum panem trãsire in corpus Christi, quia ubi erat panis, nũc est corpus Christi. Quod si est, quid ergo fit de substantia panis & uini? Illi dicunt uel in præiacentem materiam resolui, uel in[h] nihilum redigi. Alij uero putauerunt ibi substantiam panis & uini [i] remanere, & ibidem corpus Christi esse & sanguinem, & hac ratione dici illam substantiam fieri istam, quia ubi est hæc, est & illa, quod mirum est: & ipsam substantiam panis, vel uini dicunt esse sacramentum. Sed quòd non sit ibi substantia nisi corpus Christi & sanguis, ex prædictis & subditis aperte ostenditur. Ait.n. Amb. Panem istũ quem sumimus in mysterio, illum intelligo utq; qui manu sancti spiritus format[e] est in utero Virginis,

¶ 2 Præt. Cum motus localis necessario sit successiuus, oportet quòd illud materiale elementum prius relinqueret vnam partem hostiæ quàm aliam: transubstantiatio autem fit in instanti, vt dicetur. Vnde sequeretur alterum duorum, vel quòd aliquando sub aliqua parte specierum non esset neque corpus Christi, neque substantia panis, neque materiale elementum, quod iam abscessit ab illa parte: vel q̃ aliquãdo sub eadem parte hostiæ esset corpus Christi, & materiale elementum, quod est impossibile: & ideo non potest dici q̃ resoluatur in præiacentem materiam. Similiter non potest dici q̃ annihiletur, eo q̃ omnis motus denominatur a termino ad quem, sicut motus qui est ad albedinem dicitur dealbatio: vnde illa transmutatio tãtum posset dici annihilatio, cuius terminus ad quem esset nihil: hoc autem non potest esse in illa conuersione, quia oportet hanc conuersionem terminari ad corpus Christi, quia nihil potest incipere hic esse, cum prius non fuerit, nisi per motum, aut mutationem propriam, vel alterius terminatam aliquo modo ad ipsum: vnde si conuersio p̃dicta ad corpus Christi non terminaretur, oporteret quòd corpus Christi esset hic in altari facta consecratione, vbi prius non erat per motum p̃prium, quod supra est improbatum: vnde patet q̃ opinio illa falsa est, quæ ponebat substantiam panis annihilari.

ar. sequenti quæstiũ. 2.

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ in mutationibus naturalibus terminus a quo est forma aliqua, quæ quidem non conuertitur in terminum ad quem, & ideo annihilatur nisi quatenus manet in potẽtia in suo subiecto: sed illud quod cõuertitur ad terminum ad quem, est subiectum mutationis, nõ quidem vt sit illud, sed vt sit sub illo: vnde subiectum annihilari non dicitur inquantum in aliud conuertitur. Vnde cum in hac conuersione id quod est terminus a quo. s. substantia panis, conuertatur secundum se totum in terminum ad quem. s. corpus Christi, nõ quidem vt sit sub ipso, sed vt sit ipsummet, patet quòd non est annihilatio substantiæ panis.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ ratio illa procedit in mutationibus oppositis, quia illud quod est terminus a quo in vna est terminus ad quem in alia, non autem in mutationibus quarum vna ordinatur ad aliam, sicut perfectum ad imperfectum, sicut mutatio qua acquiritur perfectio prima ordinat ad illam qua acquiritur perfectio secunda: conuersio autem panis in corpus Christi no est mutatio opposita creationi, sed quodam modo perficiens ipsam inquãtum panis nobilius esse per hãc conuersionem consequitur: & ideo non oportet q̃ fit in hac conuersione terminus ad quem, quod in creatione erat terminus a quo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis panis non fit aliquid, tamen illud in quod conuersus est panis est aliquid conuersione facta: & ideo non sequitur quòd panis fit annihilatus.

F ¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis non maneat panis neque in se, neque in alio, manet tamen corpus Christi in quod conuersus est panis: & ideo non sequitur quòd sit annihilatus.

¶ Ad quintum dicendum sicut ad primum.

ARTIC. III.

c Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi.

ADTERTIVM sic proceditur. Videt quòd panis non possit conuerti in corpus Christi. Conuersio enim mutatio q̃dã est: sed nulla specie trãsmutationis in corpus Christi panis conuertitur, non enim est ibi generatio & corruptio, quia materia panis non manet: nec est alteratio, quia non manet aliqua substantia eius actu: nec est augmentum, quia nõ additur aliquid ad corpus Christi: neque motus localis, non enim ipsum corpus Christi de cęlo descendit, vt Damasc. dicit. ergo videtur quòd nullo modo panis in corpus Christi conuertatur.

¶ 1 Præt. In omni conuersione oportet esse aliquid quod mutetur: mutatur autẽ quod dissimiliter se habet nunc & prius. si ergo panis in corpus Christi conuertatur, oportet aliquid esse idem numero quod prius fuerit de substãtia panis, & nũc sit de substantia corporis Christi, quod non ponitur. ergo panis in corpus Christi non conuertitur.

¶ 3 Præt. Conuersio accidens quodammodo est, omne enim accidens est in subiecto: non autem potest dici q̃ subiectum eius fit panis, neque corpus Christi, quia non est idem subiectum mutationis, & terminus a quo, vel ad quem. ergo panis nullo modo conuertitur in corpus Christi.

¶ 4 Præt. Omne quod fit aliquid, acquirit hoc quod fieri dicit: sed omne singulare est incommunicabile. ergo impossibile est q̃ aliquod singulare fiat aliud singulare, quãuis possit ei adiungi, & sic esse eius percipere fiat pars: sed corpus Christi est quoddam singulare demonstratum. ergo non potest esse q̃ aliquid conuertatur in ipsum, ita q̃ fiat ipsummet, sed solum q̃ adiungatur ei.

SED CONTRA est, quod Dama dicit. Fecit Christus panem & vinum corpus & sanguinem suum, non quoniam ipsum corpus Christi de cęlo descendit, sed quoniam panis & vinum transit in corpus & sanguinem Christi.

¶ 2 Præt. Illud quod nec in se manet, nec annihilatur, oportet q̃ in aliud conuertatur: sed panis non manet in se, sicut in primo articulo dictum est, nec etiam annihilatur, vt ex secundo articulo patuit. ergo oportet q̃ in aliud conuertatur.

VLTERIVS. Videtur q̃ ista conuersio sit successiue. Fit enim hęc conuersio virtute verborum: sed verba non possunt aliquid facere, nisi dum sunt. ergo cum habeant esse in successione, videtur q̃ successiue conuersio prædicta fiat.

¶ 2 Præt. Impossibile est in eodem instanti esse aliquid corpus Christi, & panẽ. ergo non est idem instans in quo corpus Christi, & in quo vltimo est panis: sed inter quælibet duo instantia est tempus medium, vt probatur in 6. Phy. ergo conuersio panis in corpus Christi est successiua.

¶ 3 Præt. In omni conuersione requiritur, vt sit aliquid aliter nunc & prius, cum conuersio mutatio quædam sit: sed vbicũque est nunc & prius, successio est. ergo in omni conuersione & mutatione oportet esse successionem, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. In omni factione est fieri & factum esse: sed fieri & factum esse non sunt simul, quia quod fit non est; quod autem factum est iam est. ergo est ibi prius & posterius, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est, quia virtus infinita operatur subito: sed hæc conuersio fit virtute diuina quæ est infinita. ergo fit subito.

¶ 2 Præt. In omni successiua mutatione prius aliquid & in medio quàm in terminos: sed in hac conuersione non est inuenire aliquid medium inter substãtiam panis & corpus Christi. ergo non est ibi successiua conuersio.

VLTERIVS. Videtur q̃ hæc conuersio sit miraculosior omni alia mutatione, quia quanto aliqui magis de facili consentit ratio nostra, minus habet de miraculo: sed non est aliqua

Vbi supra.

Vt hẽc de cõsecr. dist. 2. cap. Ola. & elici pũt ex 4. lib. de fide cãtis. c. 4. & 6. Ioan. 6.

De fide orthodoxa lib. 4. c. 14.

Vbi supra.

Vbi supra art. 7.

T.com. 40.

qua miraculosa conuersio, cui ratio magis nõ cõsentiat quàm huic quia creationem etiam quidam philosophi posuerunt ratione naturali ductii: & etiam quòd materia obedit substantijs separatis, & maxime deo ad omnem formationem. ergo ista conuersio est miraculosior omnibus mutationibus.

¶ 2 Præt. Vbi est plus de resistentia, ibi est maior difficultas in conuertẽdo, & per cõsequẽs maius miraculũ: sed in hac conuersione est maxima resistentia, cum oporteat totum cõuerti in totum. ergo illa cõuersio est maxime difficultatis. ergo est & maxime miraculosa.

¶ 3 Præt. Quanto minus est de potentia ex parte creaturæ in qua fit miraculum, tãto est maius miraculum: qd fit per potentiam diuinam: sed in hac conuersione minimum est de potentia in creatura, quia in quibusdam conuersionibus miraculosis est potentia naturalis, sicut quando aqua conuersa fuit in vinũ: in quibusdam autem potentia obedientiæ tantum, sicut quando costa formata est in mulierem: in creatione autem & si nõ præcedat aliqua potentia, tamen non est aliqua repugnantia. ergo cum in hac conuersione sit repugnantia, & nulla potentia ex parte creaturæ, quia non potest esse aliquid in potentia respectu totius compositi, videtur q̃ hæc conuersio sit miraculosior omni alia mutatione.

lib. 4. dialo. ca. 58. & in homil. pas. gali. vt hẽc de cõsecra. dist. 2. cap. Quid sit sãguis.

SED CONTRA. Quanto aliqua sunt magis distantia, tãto difficilius in inuicem mutantur: sed magis distat non ens simpliciter ab ente, quàm hoc ens ab hoc ente. ergo difficilius est ex non ente simpliciter facere ens aliquod, quàm ex ente hoc facere illud: & ideo creatio est maioris virtutis indicatiua quàm transubstantiatio.

¶ 2 Præt. Quanto terminus mutationis est altior, tanto mutatio est maioris virtutis, sicut maioris virtutis est facere hominem quàm animal: sed assumptio humanæ naturæ quæ est mutatio quædam, terminatur ad personam filij dei, quę est dignius quid quàm corpus Christi, ad quod terminatur trãsubstantiatio. ergo magis est miraculosa illa mutatio quàm ista conuersio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ in mutationibus naturalibus inuenitur aliqua mutatio, secundũ quã nihil variatur de eo quod est intraneum rei, sed solum hoc qd est extra, sicut patet in motu locali. Aliqua vero mutatio in qua variatur illud quod inest rei accidentaliter. s. quantitas, vel qualitas, vt patet in motu augmenti & alterationis. Aliqua vero mutatio est quæ pertingit vsque ad formam substantialem, sicut generatio & corruptio: sed naturalis mutatio non põt pertingere vsque ad variationem materiæ, quia operatur ex supposita materia, sicut quodliber secundum agens operatur suppositis his quæ data sunt sibi a primo agente, & hæc principia oportet manere in operatione naturæ, vt in 1. phy. dicit. Sicut autem esse compositi quod ex suppositione materiæ natura producit, operationi naturæ subijcitur: ita ipsa materia quam præsupponit natura, subijcitur actioni primi agentis. s. dei a quo hoc ipsum imperfectum esse. s. impotentia quod habet accepit. vnde diuina operatio pertingere potest ad variationem materiæ, vt. s. sicut natura facit hoc totum esse hoc totum, vt ex toto aere totã aquam: ita deus facit ex hac materia signata illam. Et quia materia signata est indiuiduationis principium, ideo solius dei operatione hoc fieri potest, vt hoc indiuiduum demonstratum fiat illud indiuiduum demonstratũ: & talis modus conuersionis est in hoc sacramẽto, quia ex hoc pane fit hoc corpus Christi. Ex quo patet q̃ ista conuersio differt ab omnibus naturalibus conuersionibus in quatuor. Primo in hoc, q̃ vsque ad materiam pertingit, quod in illis non inuenitur. Et quia materia est primum subiectum, ipsius non est aliud subiectum, ideo secundo differt in hoc q̃ hac conuersio non habet subiectum sicut ille habent. Tertio, q̃ in naturalibus conuersionibus conuertitur totum in totum, non autem partes essentiales in partes, totus enim aer conuertitur in aquam: sed materia aeris non conuertitur in aliquid, quia est eadem forma: etiam non conuertitur, quia abscedit illa, & alia introducitur: sed hoc & id totum cõuertitur in totum, quia panis fit corpus Christi, & partes etiam conuertuntur, quia materia panis fit materia corporis Christi, & forma substantialis similiter fit illa forma q̃ est corporis Chri. Quarto quia in naturalib[a] cõuersionib[a] transmutat[e], & id quod conuertitur, in id qd cõuertit: Illud quidẽ qd in alterum conuertitur semper transmutatur corruptiõe, sed illud in quod aliqd naturaliter conuertitur, si quidem fit simplex conuersio transmutatur per generationẽ, sicut cum aqua generatur ex aere: si autẽ fit conuersio cum additione ad alterum præexistens, illud cui addit[e] transmutatur secundũ augmẽtum, vel saltem per restaurationem deperditi, sicut accidit in nutrimento: sed hoc illud in quod fit conuersio, erat præexistens, & nonei additur: quia vt dictum est, illud quod conuertitur, conuertitur in ipsum & secundum totum, & secundum omnes partes eius: vnde hoc in quod terminatur conuersio, nullomodo transmutatur. s. corpus Christi, sed solum panis qui conuertit.

D.577

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ hæc conuersio sub nulla naturalium mutationum continetur, sed ab omnibus differt, vt ex dictis patet: habet tamen aliquam conuenientiam cum transmutatione nutrimenti, inquantum vtraque conuersio fit in aliquid præexistens, differt tamen ab ea, inquantum hic non fit aliqua additio sicut ibi.

ADSECVNDVM dicendum, q̃ in hac transmutatione, seu conuersione est aliquid quod transmutatur. s. panis, non quidem ad modum aliatum mutationum naturalium, vt aliquid ipsius maneat: sed secundum totum & oẽs partes eius, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ transmutatio naturalis ponit actum imperfectum, vt patet in 2. phy. & quia idem est subiectum actus perfecti & imperfecti: ideo oportet q̃ subiectum transmutationis naturalis sit id quod est subiectum post modum actus perfecti. s. formæ ad quem tendit motus, & non ipsum iam perfectum: sed transmutatio huius conuersionis nõ ponit aliquem actum imperfectum, sed solum successionem quandam perfectorum non solum actuum, sed rerum subsistentium: successio autem est in succedentibus sibi, sicut & ordo in ordinatis. Sed secundum regulam in 1. lib. dist. 26. de relationis datam, erit ista relatio ordinis huius successionis secundũ rem quidem in ipso pane qui mutatur, non autem in corpore Christi vero, nisi secundum rationem, quia ipsum immutatum manet.

T.com. 6.

q. 2. ar. 3. ad 1. & 2.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ communicatio importat quandam collationem, & ideo exigit aliquid recipiens id quod conferitur, seu datur: vnde non habet locum nisi in formalibus conuersionibus, in quibus mutatio non attingit nisi vsque ad formam: & ideo cum in hac cõuersione nihil maneat, cui possit aliquid conferri, non habet locum communicatio.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ causa quare aliqua mutatio non est in instanti, est distantia eius quod mouetur a termino motus. Distantiam autem dico non solũ secundum dimensionem loci, aut quantitatis, sed secundam repugnantiam formæ, vel naturæ: & ideo vbi nihil est repugnans formæ introducendæ, forma ibi reciprit in instanti præsente agente: sicut patet de illuminatione diaphani, cum in eo non sit aliquid cõtrarium, vel repugnans lũci: & similiter in forma subito introducenda, quando materia est necessitãs contrarijs dispositionibus ab ea exclusis. Sicut autem aer subiacet Soli ad recipiendum ab eo formam luminis non existente aliquo interposito: ita tota natura creata subditur diuino nutui, vt statim fiat omne quod deus vult: quia quicquid est in natura est materiale, & non contrarium dispositioni diuinæ: & ideo ea quæ per seipsum facit, potest cum voluerit, facere in instanti. Quandoque autem successiue facit vt in nobis secundum modum nostrum operetur, hoc tamen contingit quando hoc quod transmutatur, potest magis, vel minus distare a termino transmu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

transmutationis, quia secundum hoc fit successio in motu. Cũ autem conuersio, de qua loquimur, ad ipsam materiæ essentia pertingat, vt dictum est, secundum quam separatis per intellectum formis & dispositionibus vna res non magis conuenit cũm vna, quàm cum alia, non potest accipi maior & minor distantia a termino: quia hoc singulare demonstratum, q̃tum ad hoc quòd conuertitur in corpus Christi, tantũ distat ab alio singulari suæ speciei, q̃tũ a singulari alterius speciei: & ideo conuersio prædicta fit in instanti.

Grego. in homi. pas. 26

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verba formæ habet sacramentalem virtutem, vnde nõ efficiunt nisi quod significant: & ideo cum significatio illius formæ non sit perfecta nisi in vltimo instanti, tunc habet efficaciam suam.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ad hoc argumentum multipliciter respondetur a diuersis. Quidam concedunt quòd est signare vltimum instans in quo est panis, sicut & primũ in quo est corpus Christi, propter hoc q̃ in toto quodam tẽpore fuit panis, & ita in quolibet instanti illius temporis. Vnde quidam istorum dicunt, q̃ vnum est instans secundum rem, in quo est panis & corpus Christi, sed differt secundum rationem: quia inquantum illud instans est finis præteriti temporis, est in eo panis: inquantum autem est principium futuri, est in eo corpus Christi. Sed hoc non potest stare, quia contradictoria simul esse secundum rem est impossibile: simul autem secundũ rem maxime sunt, quæ sunt in eodem instanti secundum rẽ. Vnde impossibile est duo contradictoria esse in instanti, quod est vnum secũdum rem, quantumcũque sit differens ratione: quia ex illa ratione non habet ordinem ad mensuratum, & ad tempus, cuius est terminus, sed ad animam. Et quia si ponamus simul esse corpus Christi & panem, sequuntur duo contradictoria simul esse, quia dum est panis, non est corpus Christi: ideo impossibile est q̃ sit vnum instans secundum rem, in quo nunc vltimo est panis, & nunc primo corpus Christi. Ideo alij dicunt, quòd istud nunc, est quodammodo vnum realiter, & quodammodo diuersum, & ponunt exemplum de duabus lineis se tangentibus, de quibus cõstat q̃ habent duo puncta, & tamen illa puncta coniunguntur in vno puncto lineæ continẽtis: contingunt enim quorum termini sunt simul. Et similiter dicunt, q̃ esse panem, & esse corpus Christi in altari, contiguantur: vnde est vnum instans extra mẽsuratum, in quo primo est corpus Christi, & vltimo panis: sed tamen sunt duo instantia si accipiamus vt duorum temporum quibus mensuratur esse panis in altari, & esse corporis Christi: & sic inter duo instantia quasi contiguata non est necesse esse tempus medũ, sicut nec inter duo puncta contiguata, lineam. Sed illud non potest stare, quia cum punctus sit terminus lineæ, quæ potest esse mensura & intrinseca, & extranea, possibile est puncta assignare & intrinseca, & extrinseca: sed instans est terminus temporis quod nũquam est nisi mensura extrinseca, vnde non est accipere instans nisi quod se habet per modum extrinsecæ puncti: & ideo hæc positio redit in idem impossibile cum prima. Et ideo alij dicunt, q̃ sicut probatur 4. phys. in toto tempore non est accipere nisi vnum nunc secundum subsistantiam, & q̃ numerentur duo instantia hoc est secundum ordinem tẽporis ad motum & actionem quam mensurant, prout scilicet tempus excedens mensurat aliquam actionem, & ita principium & finis illius actionis est in tempore, & secundum hoc in tẽpore numerantur duo instãtia: & ideo ordo, & habitudo duorum instantium adinuicem est considerandã secundum actiones & motus qui mensurantur. Vnde si accipiantur duo instantia respectu eiusdem motus prout tempus mensurat principium & finem illius motus, sic oportet quòd inter duo instantia sit tempus medium, sicut inter prin ipium motus & finem est motus medius. Si autem accipiantur duo instantia per comparationem ad diuersos motus secundum quod mensurant principium vnius & finem alterius, sic inter duo instantia non est tempus medium, sicut nec motus

T. cõ. 103. & 104. & li. 8. tex. co. 11.

P est medius inter principium vnius motus, & finem alterius: & ideo cum quies mensuretur tempore sicut & motus, duo instantia sunt se inuicem consequentia, quorum vnum mensurat finem quietis in quo erat panis, & alterum principium quietis in quo est corpus Christi. Sed hoc iterum non potest stare, quia instantia temporis distinguuntur per comparationẽ ad illum motũ, a quo tempus potest habere vnitatem, vel multitudinem ad quam comparatur nõ solum sicut mẽsura ad mẽsuratũ, sed sicut accidens ad subiectũ, s. motum cęli qui est cõtinuus, & interruptionem non patitur secundum naturam: vnde quãlitercumque signes duo instantia in tẽpore, semper est accipere tempus medũ, quia est accipere inter quælibet momẽta motus cęli motũ medium: & ideo in alijs moribus non differret siue comparẽtur diuersa instantia ad eundem motum, siue ad diuersos. Patet etiam q̃ hæc positio contradicit dicto philosophi in 8. phys. vbi probat quòd inter quoslibet motus cõtrarios est quies media, quod non oporteret, si duo instãtia modo prædicto possent se inuicem consequi. Et ideo alij dicunt, q̃ ista conuersio cũ sit supra naturam, non habet ordinem ad motum cęli: vnde non mensuratur tempore, sed instanti quod est mensura motus cęli: & propter hoc non est inconueniens, si duo instantia succedunt sibi sine tempore medio, sicut in primo lib. di. 37. dictum est de motu angeli. Sed hoc iterum stare nõ potest, quia ista conuersio sequitur motum prolationis verborum, qui habet reduci ad mensuram motus cęli, sicut illuminatio sequitur ad motum localem, quo defertur illuminãs: & ideo oportet q̃ instantia accipiantur in hac conuersione secundum mensurã motus cęli: Et propter hoc alij dicunt, q̃ non est simul signare duo instantia, in quorum vno primo sit corpus Christi, & in alio vltimo sit panis: quia sic de necessitate esset inter ea tẽpus medium, sed, tamen vtrumlibet eorum potest per se signari. Sed hoc iterum nihil est, quia designatio nostra nihil facit ad hoc q̃ tempus intersit, vel non intersit: vnde si sint duo instantia secũdum rem, in quorum vno est panis vltimo, & in alio corpus Christi primo, siue signentur a nobis, siue nõ, oportet esse tempus medium.

Vt hẽ de cõs. secr. dist. 2. c. Verũ sub figura.

T. com. 64. & 65.

q. 4. ar. 3.

¶ Præt. Ex quo instans illud est signabile, non videtur q̃ possit designatio eius impediri per designationem alterius instantis, cum istæ duæ designationes non sint contrariæ.

¶ Et ideo aliter dicendum, quod non est designare vltimum instãs, sed vltimum d tempus in quo est panis: inter tẽpus aũt & instans non cadit necessario tempus medium, sicut cadit medium inter duo instantia. Et veritas huius quæstionis apparet ex hoc, q̃ Philosophus dicit in 8. phy. q̃ quando ex albo fit nigrum, in toto tempore mensurante motum alterationis erat album, sed in vltimo instanti illius temporis est nigrum: vnde, secundum ipsum, nõ est dandum q̃ in toto illo tempore sit album, sed in toto præter vltimum nunc. Et quia ante vltimum nunc alicuius temporis non est accipere penultimũ, sicut nec ante vltimum punctum lineæ penultimum, ideo nõ est accipere vltimum instans in quo erat album, sed vltimum tempus: & similiter est de illis mutationibus quæ sunt termini motus, sicut generatio est terminus alterationis: quia cum ex aere fit ignis, in toto tempore alterationis præcedentis erat aer præter vltimum instans in quo est ignis: & similiter est in illuminatione respectu motus localis, & ideo cum conuersio sit terminus eiusdem motus, s. prolationis verborum, in toto tempore præcedenti erat panis præter vltimum instans, in quo est corpus Christi.

D. 744

D. 744

T. com. 66.

K

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in quolibet mutatione oportet designari nunc & prius secũdum duos terminos mutationis, qui sunt inconuingentes, vt dicitur in primo phy. ideũ, qui nõ possunt simul esse. Vnde secundum diuersitatem terminorum in diuersis mutationibus, secundum hoc diuersimode signãtur ibi nunc, & prius. Aliqua n. mutatio est inter cuius terminos potest accipi medium quod minus distat ab vno extremorum

T. co. 41. & 42. tex. & ciũ tex. co. 7. ide ibi potest.

morum quàm aliud: vnde antequàm peruenitur ad vltimũ mutationis terminũ fuit recessus ab vno termino, & accessus ad alterũ, in quo consistit mutationis ratio: & ideo vtrumq; ad illam mutationem pertinet & nũc. s. in quo terminatur accessus & recessus, & prius illud in quo incępit, & ideo talis mutatio non est in instanti, sed in tẽpore. Aliqua vero mutatio est inter cuius terminos nõ potest accipi medium in eodem subiecto, nisi forte p accidens, sicut inter affirmationem & negationẽ, quia contradictio est oppositio, cuius non est medium secundum se, vt dicitur in primo posteri. Per accidens autẽ põt accipi ibi medium ex parte negationis cui aliqd adiungatur, quod magis vel minus distat ab affirmatione, siue illud sit contrarium in eodem genere directe, siue dispositio contraria: sicut inter non album & album accipitur per accidens medium ex parte coloris cui cõiungitur negatio albedinis, secundum quod magis vel minus distat ab albedine: & inter non ignem & ignem accipitur medium secundum quod aliquid est magis vel minus frigidũ, aut humidum: vnde in omnibus mutationibus, in quibus sunt affirmatio & negatio tantum, seu priuatio & forma tantum, p se loquendo, non potest esse recessus a termino, vel accessus ad terminum aute peruentionem ad vltimum terminum: & ideo illud principium non pertinet, per se loquendo ad hanc mutationem, sed solum per accidens ratione illius adiuncti ad negationem, secundum quod per accidens negatio recipiebat magis & minus, & per consequens medium: vnde per se loquendo, pertinet ad motum præcedentem, sicut ad alterationẽ quæ præcedit illuminationem: & propter hoc istæ mutationes dicuntur esse in instanti. Et quia, vt dictum est, inter substantiam panis, & substantiam corporis Christi non est accipere medium, quod magis sit propinquum corpori Christi, quam substantia panis, quantum ad hoc q̃ conuertatur in ipsum diuina virtute: ideo simile est iudicium de ista conuersione, & de prædictis mutationibus: vnde ad hanc conuersionem non pertinet nisi illud nunc, in quo desinit esse panis, & incipit esse corpus Christi: sed illud primum pertinet ad totum, tempus præcedens quod mensurabat prolationem verborum, quæ quodammodo efficit conuersionem.

T. com. 5.

B

C

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ mutatio, vt dictum est, in instanti est, sed motus præcedens est in tempore. Si ergo includitur in factione tam motus præcedens, quàm mutatio quæ est terminus eius, sicut generatio alterationis, tunc fieri pertinebit ad motum præcedentem, & factum esse ad terminum motus qui est ipsa generatio: & sic non simul fit, & factum est. Si autem factio non extendit se ad mutationem illam, tunc vtrumque est simul, & fieri, & factum esse: & ne quod fit, est, si dicatur fieri ratione ipsius mutationis quę tunc est: sed factum est ratione termini mutationis. Sicut enim dicimus q̃ simul terminatur motus, & terminatus est, simul illuminat aer, & illuminatus est, & similiter etiam est in conuersione, de qua loquimur.

E

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ quanto aliqd est permanentius, tanto difficilius trãsmutatur. Et quia subiectum in qualibet mutatione manet, ideo in omnibus mutationibus materia est maxime manens, cum sit subiectum omnium mutationum: vnde illa mutatio quę ad ipsam materiam attingit, est difficilior, & maioris virtutis ostensiua, quàm quæcumque alia transmutatio ex parte eius quod transmutatur. Et quia creatio, & hæc conuersio pertingunt vsque ad essentiã materiæ, vt ex prædictis patet, constat has mutationes esse maioris virtutis ostensiuas quãcũque alijs, in quibus mutat vel forma substantialis, vel accidentalis, vel locus exterior: sed inter has duas videtur creatio, simpliciter loquẽdo, præcellere, quia per ipsam materiæ essentia producitur, ex quo cõsequitur, vt a productione per hanc cõuersionem possit in alterum trãsmutari: ideo ex parte eius ad quod ẽ mutatio, mutatio quæ est in vnione humanæ naturæ ad diuina personam, præcellit has, & omnes alias mutationes in difficultate, vnde ipsa est miraculum miraculorum omnium.

A

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ mutatio ista fit ex existente in existens præter modum aliarum mutationũ quæ fiũt etiam ex existentibus in existentia, ex quarum inspectione intellectus noster sibi suas conceptiones formauit: & ideo hęc conuersio videtur esse contra cõceptiones intellectus, & propter hoc difficilius ei assentit, quàm creationi quę est ex omnino non existẽti, cuiusmodi mutationem non vidit.

Sup epłam 1. ad Cor. cap. 11.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ aliqua actione potest esse resistentia duplex. Vno modo ex parte agentis, quando. s. ex contrario agente virtus ipsius debilitatur: aliomodo ex parte ipsius effectus, quando ex contraria dispositione impeditur effectus. In omni actione vbi agens non patitur, prima resistentia non habet locum, sed secunda solum: vnde in operationibus diuinis non attenditur difficultas secũdum resistentiam ad agentem, sed secundum impedimẽtum effectus: magis autem impeditur effectus per subtractionem potentiæ recipientis, quàm p rõnem contrariæ dispositionis, quia contraria dispositio non impedit effectum, nisi inquãtum facit potentiam indispositam: & ideo maior difficultas est in creatione, vbi omnino materia non præexistit, quàm vbi præexistenti materia est aliquid quod effectui contrariando repugnat.

Leuit. 17.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd sicut se habet potentia naturalis ad mutationes naturales, ita se habet potentia obedientiæ ad conuersiones miraculosas: vnde secundum modum miraculosæ conuersionis est etiam modus obedientialis potentiæ in creatura in aliud conuertendo. Sicut ergo in conuersionibus formalibus inest potentia obedientiæ ad recipiendum talem formam, ita in hac substantiali conuersione inest potentia obedientiæ, vt hæc substantia conuertatur in illam: vnde maioris virtutis ostensiua est creatio, in qua nulla potentia obedientiæ præexistit, quàm hæc conuersio.

D

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prædicta conuersio possit exprimi per uerbum substantiuum alterius temporis, quàm præsentis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta conuersio possit exprimi per verbum substantiuum alterius temporis quàm præsentis, vt dicatur, Quod est panis, erit corp̃ Christi: vel, Quod est corpus Christi, fuit panis. Amb. enim dicit in lib. de sacramentis, quòd erat panis ante consecrationem.

Lib. 4. ca. 4.

¶ 1 Præt. Maior est conuenientia, quanto perfectior est conuersio: sed hæc conuersio est perfectior omnibus alijs, quia in hac conuertitur totum in totum, & partes in partes, sicut ex prædictis patet. cum ergo in alijs conuersionibus vtimur tali modo loquendi. s. quod erat aqua, est vinum: vel, quod erat aer, est ignis, videtur multo fortius hic quòd possit dici, quod est corpus Christi, erat panis.

SED CONTRA. Quod, est relatiuum suppositi eiusdem: sed non est accipere aliquod suppositum quod sit quandoque panis, quandoque corpus Christi, vt ex prædictis patet. ergo non est dicendum, quod est corpus Christi, fuit panis.

VLTERIVS. Videtur q̃ hæc sit vera, Panis fit corpus Christi. Ad omne enim facere sequitur fieri: sed Christus fecit ea. s. panem & vinum corpus suum, vt Damascenus dicit. ergo panis fit Corpus Christi.

II 3. par. q. 75. ar. 8. De fide orthodoxa li. 4. cap. 14.

¶ 2 Præt. Omne quod conuertitur in alterum, fit illud: sed panis conuertitur in corpus Christi. ergo fit corpus Christi.

SED CONTRA. Omne fieri terminatur ad factum esse: sed hæc numquàm erit vera, Panis est factus corpus Christi, quia quod factum est, est: panis autem numquàm est corpus

Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi supra III Christi, ergo & hæc est falsa, Panis fit corpus Christi.

VLTERIVS. Videtur quòd hæc sit falsa, De pane fit corpus Christi. Ex eodem enim fit aliquid, & factum est: sed hęc est falsa, Corpus Christi factũ est de pane, vel ex pane. ergo & hęc, Corpus Christi fit de pane.

¶ 2 Præt. Denotat consubstantialitatẽ, vt magister dicit in primo ditti. 36. sed nulla consubstantialitas est panis ad corp' Christi. ergo non potest dici quòd corpus Christi fuit de pane, vel ex pane.

In 1ra Magistri dist. 4. de sacris ca. 4.

SED CONTRA terius tantum, idest, animę, uel corporis non ad utriusque pariter tuitionem ualere significaretur. Sub utraque specie tamen totus sumitur Christus: nec plus sub utraque, nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem enim ratio est, ut ait Hilarius in corpore Christi, quę

Ambro. lib. 4. de sacris cap. 4. IIII Ambro. dicit, Vbi accessit consecratio, de pane fit corpus Chri.

VLTERIVS. Videtur quòd hæc sit vera, Panis potest esse corpus Christi. Motus enim est actus existentis in potentia: sed panis mutatur in corpus Christi. ergo panis est potentia corpus Christi. ergo potest esse corpus Christi.

Vbi supra. ¶ 2 Præt. Amb. dicit q̃ panis potest esse corpus Christi consecratione, quæ fit Christi sermone.

SED CONTRA. Quod potest esse aliquid, nihil prohibet si ponatur illud, quia possibili posito, secundum Philosophum, non sequitur inconueniens: sed inconueniens sequitur si dicatur, Panis est corpus Christi. ergo hæc est falsa, Panis potest esse corpus Christi.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ hæc cõuersio in hoc differt ab omnibus alijs mutationibus, q̃ in omnibus alijs mutationibus est aliquod subiectum commune, in hac autem non, sed solum est accipere duos terminos conuersionis: & ideo omnes locutiones exprimentes mutationem per quam importatur ordo termini ad terminum, sunt concedendæ in hac materia, sicut hęc, Panis conuertitur in corpus Christi. Locutiones vero quæ exprimunt idẽtitatem subiecti, non sunt cõcedendæ proprie loquendo. Sed quia in hac conuersione est aliquid simile identitati subiecti. s. cõmunitas specierum, quæ manent hinc inde, quamuis illæ species non sint mutationis subiectum: ideo etiam tales locutiones aliquando a sanctis positæ inueniuntur, vt identitas importata non referatur ad subiectum, sed ad species easdem: vnde tales locutiones non sunt extendendę, quia sunt improprię, & hæc locutio, quæ est, Hoc fuit illud, vel, quod est, hoc erit illud, expresse important identitatem subiecti mutationis propter naturam relationis, ideo non est simpliciter concedenda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Ambro. est exponẽdum, quod erat panis est corpus Christi. i. quod est sub speciebus panis, primo fuit panis, & postea corpus Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum Philosophum in 2. de anima. Passum in principio est dissimile, sed in fine est simile: vnde perfecta conuersio requirit perfectam distantiã in principio, & perfectam vnitatem in fine: sed hoc nomen panis, importat quod erat in principio, quia importat terminum a quo: ideo quanto perfectior est conuersio, tanto minus potest corpus Christi de pane prædicari.

T.com.45.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ cum dicitur, Hoc fit illud, ex vi locutionis, in ly hoc, importatur subiectum factionis: vnde hæc est per se, Homo fit albus: sed hęc est per accidens, Nigrum fit album, subiectum autem factionis cõmune est vtrique termino: vnde patet q̃ prędicta locutio importat communitatem subiecti, & proprie non est cõcedenda.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ exponendum est verbum Dama. sicut expositum est verbum Ambr vt relatio importata in ly ea, desiguet vnitatẽ spẽrũ, & nõ subiecti vnitatẽ.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ in hac locutione, Panis conuertitur in corpus Christi, importatur tantum ordo vnius termini ad alterum: in hac autem, Panis fit corpus Christi, importatur vnitas subiecti, & ideo non est similis ratio de vtraque.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut patet in primo phys. hoc fit hoc, dicimus in permanentibus per se, sed in non permanentibus per accidens: sed ex hoc fit hoc, dicitur proprie in non permanentibus. Dicimus enim, ex non albo fit album: & si aliquando dicatur aliquid fieri ex permanente, hoc est inquantum intelligitur cum permanẽte aliquid non permanens: sicut cum dicitur, ex ære fit statua, intelligitur ex ære infigurato: & sic patet quòd hæc locutio, hoc fit hoc, exprimit identitatem subiecti: hæc autem locutio, ex hoc fit hoc, principaliter exprimit ordinem terminorum adinuicẽ, & per consequens quandoque vnitatem subiecti: vnde quandoque importat tantum ordinem sine hoc quòd importet subiectum, vt cum dicitur ex mane fit meridies, idest post, vt dicitur in 2. methaphys. & secundum hoc erit incongrua, Panis fit corpus Christi: sed hæc erit concedenda, Ex pane fit corpus Christi, si ly ex, non denoret subiectum, & quasi causam materialem, sed tantum ordinem terminorum conuersionis adinuicẽ: sed hęc, De pane fit corpus Christi, est minus propria: quia hæc præpositio, de, notat consubstantialitatem, vt Ambro. tangit: tamen quãdoque, de, ponitur pro ex, & sic potest cõcedi quòd de pane fit corpus Christi, sicut ex pane.

T.com.7.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ cum dicitur, De pane factum est corpus Christi, ly de, potest importare ordinem in essendo, quia quod significatur in factũ esse, significatur iam esse, & sic non conceditur quòd de pane fit factum corpus Christi: quia significaretur quòd panis haberet ordinem ad corpus Christi in essendo, quod falsum est, quia non est materia eius: potest etiam importare ordinem in fieri quod præcessit factum esse & sic sicut conceditur hæc, De pane fit corpus Christi, ita potest concedi ista, Ex pane factum est corpus Christi.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd cum potentia pertineat ad subiectum, non est dubium quòd cum dicitur, Panis potest esse corpus Christi, importatur vnitas subiecti: & ideo non est concedenda, quia nihil panis vnquam erit aliquid corporis Christi: sed sicut conceditur ista, Panis conuertitur in corpus Christi, ita potest concedi ista, Panis potest conuerti, quia cuius est potẽtia, eius est actus, vt dicitur in lib. de somno & vigilia.

Cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ista diffinitio non habet locum in ista conuersione, vt ex prædictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illud verbum Ambr. exponẽdum est sicut prius dictum est.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de materia huius sacramenti.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

1

Primo, Vtrũ panis & vinum sint materia huius sacramenti.
Secundo, Qualis panis.
Tertio, Quale vinum huius sacramenti materia esse possit.
Quarto, De aquæ admistione.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum sit duplex materia huius sacramenti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat esse duplex materia huius sacramenti. Quãto enim aliquid est simplicius, tanto nobilius, vnde & simplicissima sunt nobilissima: sed hoc sacramentum est nobilius alijs. ergo debet esse simplicius. cum ergo alia sacramenta vnam tantum materiam habeant, sicut baptismus aquam, confirmatio chrisma, videtur q̃ non debeat esse duplex materia huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Materia sacramenti debet respondere ei quod est sacramentum, & res in sacramento, quia est signum eius: sed totum illud quod est res, & sacramentum continetur sub specie panis. s. totus Christus. ergo panis est tota materia huius sacramenti, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum ordinatur ad vsum fidelium: sed tantum sub vna specie populo hoc sacramentum ministratur. s. sub specie panis. ergo tantum vna eiusdẽ debet esse materia.

¶ 4 Præt. Posset contingere q̃ in aliqua terra triticum haberetur, & non vinum, vel econuerso. ergo in tali casu liceret & in vna specie tantum conficere.

SED CONTRA. Sacramentum eucharistiæ a Christo initium sumpsit: sed Chrs discipulis duo in cena dedit, scilicet panem, & vinum. ergo debent esse materia huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Materia sacramenti debet respondere vsui sacramẽti: sed manducatio q̃ est vsus huius sacri, vt supra di. 9. dictũ est, requirit

q. 1. arti. 1. per totum

requirit cibum & potũ. ergo huius sacri materia debet esse duplex, vna q̃ competat in cibũ, & alia quæ competat in potum.

II

VLTERIVS. Videtur q̃ non debeat esse materia huius sacri panis & vinũ. Sacramẽta. n. legis mosayæ propinquiora fuerunt sacramentis legis naturæ q̃ sacra legis naturæ: sed in lege mosayca secũdũ modũ sacri mãducabãtur carnes animalium: ergo hoc magis debet esse materia huius sacri q̃ panis & vinũ, quæ sumebãtur in lege naturæ per modũ sacramenti.

3. par. q. 74. art. 1.

¶ 2 Præt. Materia sacri debet cõpetere vsui sacramenti & significationi: sed expressius significaret caro animalis alicuius carnem Christi quam panis, quia maiorem habet conuenientiam ad ipsam, & iterum magis reficit. ergo magis debet caro esse materia huius sacri quàm panis.

¶ 3 Præt. Sacramenta infirmis ministrari debent, quia medicinæ sunt: sed vinum non datur infirmis. ergo non debet esse materia huius sacramenti.

¶ 4 Præt. Illud sacrũ non solum præfigurabãt fuit in oblatione Melchisedech qui obtulit panẽ & vinum, vt dicitur Genes. 14. sed etiã in fauo mellis, quem sumpsit Ionathas, vt dicit 1. Reg. 13. ergo etiam mel deberet esse materia huius sacramenti, & præcipue propter suauitatem.

¶ 5 Præt. In hoc sacramento continetur Chrs vt cibus parvulorum: sed parvulis datur in cibum lac. ergo lac deberet esse materia huius sacramenti.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ panis & vinum non possint esse materia huius sacramenti, nisi sub determinata quantitate. In sacramentis enim intentio requiritur conformis intentioni ecclesiæ: sed si aliquis vellet consecrare totum panem qui est in foro, & totum vinũ quod est in cellario, intentio eius non esset concors intentioni ecclesiæ q̃ intẽdit cõsecrare ad vsum fidelium, qd etiã verba institutionis ostẽdunt. Accipite, inquit, & manducate &c. ergo requiritur determinata quantitas panis.

¶ 2 Præt. Virtus data verbis & ministro, datur ad venerationẽ sacri, nõ ad irrisionẽ: sed si immoderata quantitas panis & vini consecraretur, verteretur in irrisionem. ergo non potest consecrari nisi sub determinata quantitate.

¶ 3 Præt. Si aliquis in mari hominem baptizet, illa tantũ aqua verbo vitæ sanctificatur, quæ ad vsum ablutionis cedit, & non totum mare. ergo a simili & hic tm de pane & vino consecrari potest, quantum potest venire in vsum fidelium.

SED CONTRA. Secundum philosophum. Omne determinatum est medium duorum extremorum determinatorum: sed quantitas panis qui consecrari potest, nõ est medium duorum extremorum determinatorum, quia nusquàm est ita parua quantitas quin possit consecrari. ergo non est determinata quantitas etiam secundum magnitudinem.

¶ 2 Præt. Constat q̃ sacerdos habens paucos parochianos potest tm de pane consecrare, quãtum hãs multos, quis non debeat: sed nõ põt accipi tanta quantitas panis quæ non possit venire in vsum multorum parochianorum, & præcipue cum vnus homo possit & multum, & parum in quantitate sumere. ergo non potest esse tanta materia panis, quin possit consecrari etiam a quocunque sacerdote.

RESPON. Dicendũ ad primam quæstionẽ, q̃ materia sacramenti debet competere & significationi sacramẽti, & vsui: & vtroque modo exigitur duplex materia in hoc sacramento. Vsus. n. huius sacramenti est mãducatio, quæ ad sui integritatem & cibum, & potum exigit: & ideo huius sacri debet esse duplex materia, vna quæ in cibum sumitur, & alia quæ in potũ. Significatio autem sacri est duplex. Vna tm quod repræsentat præteritum, & sic in hoc sacramento significatur passio Chri, in qua separatus fuit eius sanguis a corpore: & ideo separatim in hoc sacro offerri debet signum corporis, & signum sanguinis duplici materia existente. Alia significatio sacramenti est de effectu per sacrm inducendo, quia sacra efficiunt quod figurãt, & sic cum hoc sacramentum ad salutem corporis & animæ tumat, oportet q̃ sub specie panis ad significandã salutẽ corporis, & sub specie vini ad significandam salutem animæ hoc sacramentum perficiatur, vt in litera magister dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ simplicitas per se non est causa nobilitatis, sed perfectio: vnde vbi perfecta bonitas in vno simplici inuenitur, simplex est nobilius q̃ compositũ: qn autem econtrario, simplex est imperfectum, compositum vero perfectum, tunc compositum est nobilius quàm simplex, sicut homo est nobilior terra: & ideo hoc sacrm quis sit magis cõpositum ratione materiæ, est tamen nobilius, quia est magis perfectum: quòd autem ad perfectionem eius hæc compositio exigitur, patet ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quamuis totus Christus sit sub specie panis secũdũ rei veritatem, non tamen est ibi ex vi sacramenti nisi corpus eius, vt ex dictis patet, & secũdũ quod venit i vsum fidelium.

dist. 10. art. 2. quæst. 1.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd populo non datur sanguis propter periculũ, quia vna gutta sanguinis citius laberetur, quàm aliqua particula corporis: vnde ministris altaris secundum consuetudinem aliquorũ datur participatio sanguinis, de quibus præsumitur q̃ in talibus magis sint cauti. In lege autẽ veteri de libaminibus nihil habebant offerentes, sed soli sacerdotes, per quæ significabatur potus huius sacramenti: de sacrifijs autem habebant, quibus significabatur cibus huius sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis consecratio panis non dependeat a consecratione vini, quod quidam potuerunt, vt supra dist. 8. dictum est, tamen potius deberet desistere qui non haberet vtrumque, quàm conficere præter morem ecclesiæ in vna tantum specie, quamuis etiam si in vna tantum specie cõsecraret, consecratum esset: peccaret autem gratiæ, nisi post consecrationem corporis ante consecrationem sanguinis occideretur, vel alias præter culpam suam impediretur.

q. 2. arti. 4. q. 1. in eo

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd causa quare panis & vinũ sunt materia huius sacramenti inter alios cibos & potus, est institutio diuina. Causa autem institutionis multipliciter potest assignari. Prima, ex parte vsus sacramenti, quia hæc duo communius in cibum & potum veniunt: vnde conuenientius per hoc in cibum & potum spiritualem manducimur. Secũda, ex effectu sacramenti, quia vt dicitur in 1. Cor. 11. panis præ cæteris cibis sustentat corpus, & vinum lætificat cor: & similiter hoc sacramentum sustentat magis, & lætificat charitate inebriatos, quàm alia sacramenta. Tertia, ex ritu celebrationis, quia mundius tractantur q̃ alia, quæ in cibũ & potum veniunt. Quarta, ex significatione duplicis rei huius sacramenti, quia panis ex multis granis conficitur, & vinum ex multis acinis conflatur, quod competit ad significandũ corpus Christi verũ & mysticũ, vt supra dist. 8. dictũ est. Quinta, ex repræsentatione vius quod præcessit nã grana in area conculcantur, & panis in fornace decoquitur, & vinum in torculari exprimitur, quæ omnia competunt ad repræsentandum passionem Christi.

In 1ra magistri.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ hoc sacramentum nõ debuit in specie alicuius sacramenti legis mosayæ institui, vt ostenderetur cessatio legalium, quorum sacerdotium est imperfectius sacerdotio Christi: & ideo conuenienter ad illas species in nouo testamento reducitur, quibus ostenditur sacerdotium noui testamenti sic præeminere sacerdotio leuitico. s. ad oblationem Melchisedech, vt Apostolus probat Heb. 7.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ caro de ratione sui non dicit aliquid ordinatum in cibum, sed quandam rem naturæ: & ideo non ita competenter significaret caro animalis carnem Christi, vt est cibus fidelium, secundum quod in hoc sacro continetur, sicut panis, quia ad hoc confectus est vt cibus sit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ vinum q̃uis non detur infirmis q̃ morbo febrili subiacent, datur tamen debilibus vt confortentur: & similiter hoc sacramentum non est dandum his qui sunt in febre peccati, sed ad confortationem debilium qui a peccato liberati sunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mel quamuis habeat suauitatem, est tamen inflatiuum, & ideo magis congrue significat suauitatem temporalem quę inflat, q̃ charitatem quæ ædificat. Vnde & in sacrificijs veteris legis apponi prohibebatur: & ideo etiam non competit huic sacramento.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ q̃uis cibus ille sit paruulorũ p humilitatem, est tm grandiũ in fide. vti Aug. Cibus sum grandiũ: & ideo non conuenit vt sub specie lactis sumatur.

libr. 7. Confes. ca. 10.

AD TERTIAM cõnem dicendũ, q̃ quidã dicunt q̃ virtus non est data ministro & verbis ad cõsecrandum panem & vinũ sub quacũque quãtitate, sed sub tanta quantitate, quãta potest cõpetere ad vsum fidelium: tunc enim conformabitur intentio consecrãtis intentioni ecclesię. Sed hoc non videtur verũ. Nõ. n. potest dici q̃ ritas materię sit determinata secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsum qui in præsenti occurrit, quia sic sacerdos in deserto non posset cõficere tot hostias, quot sacerdos alicuius ciuitatis habẽs multos parochianos, quod falsum est: sed secundũ vsum qui nũquam occurrere potest. tãtum ergo de vino & pane cõsecrare potest, quãtum est sumibile ab omnibus. Ad hoc aũt nõ est quantitas determinata, præcipue cũ vnus hõ possit sumere in magna quãtitate, & parua quãtitate: vn quãtas parua, vel magna ad hoc nihil facit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sacra ad aliquid ordinantur: vnde in sacris est duplex ĩtentio. Vna, quæ ordinatur ad perfectionem sacri, & hæc est essentialis sacro: vnde si prætermissa non est sacramentum. Alia, quæ ordinatur ad finem sacri, & hæc consequitur sacrm, vt ea posita, vel remota, nihilominus perficitur sacrm: sicut si aliquis intendat baptizare aliquem vt lucrum temporale consequatur, sacrm baptismi verũ est: quia ẽm primam intẽtionem conformatur intentioni ecclesiæ, quis non quantum ad secundã. Et sic in hoc sacro, si aliquis sacerdos intenderet consecrare non ad sumendum, sed vt in venesicijs vteretur, verũ corpus Christi esset. Vnde & si aliquis sacerdos intenderet consecrare magnam quantitatem panis & vini non ad vsum fidelium, sed in irrisionem, esset consecratum: nõ tñ dico q̃ possit consecrare totum panem qui est in ciuitate simul, vel qui est in foro, quia ipsa forma pronomine demõstrativo vtens, ostendit q̃ materia consecranda debet esse corã sacerdote: vnde sacerdos existens in domo sua non posset consecrare panem qui est in altari, quod etiam non pot de toto pane qui est in foro, neque de toto vino quod est in cellario: sed quãtacunque sit quantitas panis & vini quæ coram sacerdote proponitur, credo quòd possit consecrari ab ipso.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ potestas omnis a deo est, vt dicit Ro. 13. & quantum est de intentione dantis potestatem, ad bonum est ordinata, nihil tamen prohibet quin potestate accepta abutatur. Vnde sicut prælati ecclesiæ habent potestatem in ædificationem, & non in destructionem, tamen multa pñt facere quæ sunt in destructionem: ita virtus consecrandi data est verbo, & ministris ad dei honorem, tamẽ, potest aliquis abuti vt ad irrisionem, vel ad lucrum, vel aliquid huiusmodi faciat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ perfectio sacramenti in baptismo consistit in ipso vsu materiæ: & ideo illud tantum aquæ consecratur verbo vitæ, quod in vsum venit, sed perfectio huius sacramenti consistit in ipsa materiæ consecratione, & vsus est consequens ad hoc sacramentum: vnde perfectio huius sacramenti non dependet ab vsu, sicut est in baptismo.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat quòd sit panis triticeus.

Vbi supra art. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ nõ oporteat q̃ sit panis triticeus. Hoc enim sacrm est memoriale dominicæ passionis: sed magis cõpeteret ad signandum passionẽ panis ordei quod est durum & hispidũ, q̃ granum tritici quod est delicatum. ergo ex alio frumento panis confectus potest esse materia huius sacramenti.

¶ 2 Præt. In omni aqua potest perfici sacramentum baptismi vt nullus propter defectum materiæ a sacramenti perceptione fraudetur. ergo & similiter omnis panis debet esse materia huius sacramenti, vt nullus inopia excuset.

¶ 3 Præt. Figura in naturalibus est signum speciei: sed quædã frumenta sunt quæ habent similẽ figuram grano tritici, sicut patet de farre & spelta. ergo sunt eiusdẽ speciei cum grano tritici, & ita panis ex illis frumentis confectus poterit esse materie huius sacramenti.

In 1ra magistri.

¶ 4 Præt. Panis materia huius sacri est, quia ex multis granis confectus vnitatem corporis mystici designat, vt supra dist. 8. dictũ est: sed hoc etiam inuenitur in pane de alijs frumentis confecto. ergo ille panis potest esse materia huius sacramenti.

SED CONTRA est vsus ecclesiæ, & hoc q̃ dominus se grano frumenti cõparauit, Io. 12. & non alijs leguminibus.

II VLTERIVS. Videtur q̃ si grano tritici admisceat aliud frumentum, q̃ possit panis exinde cõfectus esse materia huius sacramenti, quia in siccis commistio non tollit speciem: sed granum tritici, & alia hujusmodi sunt sicca. ergo si commisceant, adhuc manet species tritici, & ita potest inde confici corpus Christi.

F

¶ 2 Præt. Vix inuenitur farina ex solis granis tritici, nisi studiose fiat. si ergo ex farina commista ex diuersis granis nõ posset cõfici panis, qui fit materia huius sacramenti, rarissime hoc sacramentum perficeretur, quod est absurdum.

¶ 3 Præt. Per corruptionem magis receditur a specie q̃ per mistionem: sed de pane corrupto potest fieri hoc sacramentum, cum videamus hostias diutissime a quibusdã cõseruari. ergo multo magis de pane ex granis commistis cõfecto potest perfici hoc sacramentum.

De consec. dist. 1. cap. Nõ debet.

SED CONTRA. Medium neutrum extremorum est: sed panis commistus ex diuersis granis est medius inter panem tritici & aliorum granorum. ergo non est panis triticeus. ergo de eo non potest perfici hoc sacramentum.

¶ 2 Præt. De amido, vt quidam dicunt, non potest perfici hoc sacramentum: sed amidum est farina triticea pura. ergo multo minus potest perfici hoc sacramẽtum de pane alterius farinę.

III Vbi supra art. 4.

VLTERIVS. Videtur quòd non debeamus conficere in azymo, sed in fermentato. Nos n. debemus conficere secũdum q̃ Christus confecit: sed Christus confecit in fermentato, non in azymo. ergo nec nos debemus in azymo conficere. Probatio mediæ. Ante pascha Iudæi azymis non vtebantur: sed cęna domini in qua hoc sacramentum inchoauit, fuit ante pascha celebratum, vt patet Io. 13. Ante diem festum paschæ &c. ergo ipse in fermentato, non in azymis confecit.

H

¶ 2 Præt. Veritas debet respondere figuræ: sed agnus typicus immolabat Iuna 14. vt habetur Exo. 12. ergo Chrs immolatus fuit luna 14. sed in die sicedenti corpus suum dedit discipulis mãducandũ. ergo hoc fuit luna 13. sed pascha incipiebat luna 14. ergo ante pascha fuit cęna domini, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Io. 18. dr, q̃ in die passionis dñi Iudei non intrauerũt prætorium Pilati, vt non contaminarentur, sed vt manducarent pascha. ergo illa die a Iudæis manducabatur pascha, & sic cęna domini fuit ante pascha, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Luc. 24. dr q̃ mulieres vaso monumẽto ĩuerũt, & parauerũt aromata: sed hoc nõ licuisset prima die de septẽ quib̃ azyma comedebãt, quia dies illa erat eis celeberrima, q̃ quidẽ dies erat luna 15. ergo Chrs passus ẽ luna 14. & sic idẽ qd prius.

I

¶ 5 Præt. Io. 20. dr q̃ dies sepulturæ dñicæ erat magñ dies sabbathi: sed in solẽnitate Azymorum sola prima dies erat celeberrima, & vocabatur magna. ergo dies sabbathi fuit prima dies solemnitatis, quod est luna 15. & sic dies ueneris fuit luna 14. & sic idem quod prius.

¶ 6 Præt. Artos, ẽm græcos, significat panẽ fermẽtatũ: sed hoc nomen inuenitur apud græcos, ubi nos habemus, Accepit Iesus panem. ergo de fermentato consecrat, & sic idem qd prius.

¶ 7 Præt. Sacramenta veteris legis tẽpore reuelatæ gratiæ obseruata ad lram, sunt mortifera, quia litera occidit. 2. Cor. 3. sed hoc erat unum de legalibus, comedere in azimis. ergo videtur esse mortiferum in azymis conficere.

¶ 8 Præt. Hoc sacramentum est specialiter sacramentum charitatis: sed fermentum charitatem significat, vt patet in glo. Math. 13. super illud. Simile est regnum cęlorum fermento &c. ergo maxime debet confici de fermentato.

K

¶ 9 Præt. Sicut albũ & rubeum sunt accidẽtia vini, ita azymũ & fermentatũ sunt accẽtia panis: sed indifferẽter cõficit de vino albo & rubeo. ergo nõ magis debet artẽdi de pane an sit azymus, vel fermentatus, quàm de vino an sit album, vel rubeũ.

SED CONTRA. Prima die azymorum nihil fermentatũ esse debebat ĩ domib̃ Iudęorũ, ut patet Exo. 12. sed dñs cõfecit prima die azymorũ, ut patet Math. 26. Mar. 14. Luc. 22. ergo ipse cõfecit de azymo. ergo & nos debemus de azymo cõficere.

¶ 2 Præt. Christus nõ uenit legẽ soluere, sed implere, vt dicitur Math. 5. sed secundum legem agnus paschalis comedebatur cum azymis, ut patet Exo. 17. ergo Christus agnũ paschalem cum azymis comedit. ergo de azymo confecit.

¶ 3 Præt. Materia debet conuenire sacro: sed panis azymus magis cõpetit huic sacro q̃ fermentatus ꝓpter puritatem, 1. Cor. 5. Populamur non in fermento veteri &c. ergo debet de pane azymo fieri sacramentum.

L

RESPON. Dicendũ ad primam quæstionem, q̃ non potest cõfici nisi de pane triticeo, cuius causa ẽ diuina institutio, quia ipse hoc pane consecrẽ. Ratio autem institutionis pót triplex assignari: Prima ex effectu, quia talis panis melius nutrimentum præstat: vn de cõsecr ad significandũ excellentiam gratiæ quę in hoc sacro continetur. Secunda, ex vsu sacri, qa panis triticeus est, qui cõiunx in vsum cibi venit, alij aũt panes nõ fiũt nisi pp defectũ tritici: vnde & panis simpliciter dicit intelligi de tritico, sicut & olei de oliui, vn cõpetit huic sacro, cuius vsus est in mãducando, vt supradictũ est. Tertia ex re contenta, quæ est Chrs, qui se granũ frumenti cõparauit dicens. Nisi granum frumenti cadens in terra &c. Ioan. 12.

Dist. 9. in magistro in lra & a S. Tho, ibidẽ q. 1. ar. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in passione Christi nõ fuit aliqua diuisio ex parte Christi qui patiebatur, sed sum̃a benignitas: & quia hostia panis significat & continet ipsum Chrm, ideo nõ ita cõpetit huic sacro panis ordeaceus, vel alterius modi fructus frumentorum, qui est delicatior & munior.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ omnis aqua omni aquę est eadẽ specie, ẽm Philosophũ, & ideo nõ differũt quacũque aqua baptismus fiat: sed non omnia grana, ex quibus panis conficiunt cõfici, sunt eiusdem speciei, & ideo non est similis ratio vtrobique: & præterea sacramentum istud non est tantæ necessitatis, sicut sacramentum baptismi, vt prius dictum est.

Ex 5. metaphys. cap. 9. id elici potest.

Dist. 9. q. 1. ar. 1. qstio. 2.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ quidã dicunt q̃ de spelta potest confici corpus Chrsti propter similitudinem quam habet ad triticum. Sed sicut patet intuenti q̃ tũ ad figurã plus appropinquat ordeum ad similitudinem tritici q̃ spelta remoto cortice ab vtroque, quis in colore plus spelta cõuenit: sed inter alia omnia hmõi plus cõuenit maxime in figura far est tritico, & similiter in colore: vn ex identitate figuræ non potest haberi q̃ aliquod istorũ sit eiusdem speciei cũ grano tritici, sed identitatis speciei potest ex alio experimentum accipi. Generans n. & genitum cõuenunt de necessitate in specie, sed non de necessitate in accidentibus, qui minimo accidentia variant ex causis extrinsecis: vnde cum ex grano tritici vbicũque seminetur, nũquã nascatur spelta, vel far, aut ordeũ, vel aliquid hmõi cõstat quòd omnino ista differunt specie a tritico.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ illud quod obiectio tãgit, est causa, quare ex pane sit hoc sacramentum, non autem quare ex tali pane, sed hunc oportet superaddere sicut propsium ad cõe.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, q̃ admissio extranei duplex põt esse. Vno modo, ita q̃ extraneũ adiunctũ solum speciẽ eius cui adiungitur, vel trahendo ad speciẽ suã, sicut si amphoræ aquæ adderetur phiala vini: vel faciendo mediam speciẽ, sicut qñ vtrũque æqualiter ponit, vt æqualitas non accipiat tũ ẽm quãtitatẽ, sed ẽm proportionem virtutis. Alio mõdo, ita q̃ addita nõ soluat speciem, sed ipsam assumatur ad spẽm eius cui additur, sicut si gutta aquæ amphoræ vini apponatur. Si ergo fiat tãta admissio extranei q̃ soluat spẽs panis triticei, non poterit confici ex pane illorũ autem adeo fit parua admissio q̃ species panis tritici maneat, & illud quod additur ad naturam tritici cõuertatur, potest exinde confici sacramentũ. Huiusmodi autem signum potest accipi ex accidẽtibus, i. colore, sapore & huiusmodi: quia accidentia maximã partem conferunt ad cognoscendũ qd quid est, ẽm Philosophũ in 1. de aĩa.

T.com. 11.

AD TERTIAM ergo dicendum, q̃ quamũ ficea cum integra maneat, non amittit speciem ex permistione, tũ qñ diuiditur & conficiuntur, sicut in pane accidit, pñt speciẽ amittere.

¶ Ad secundum patet solutio ex distinctione prædicta.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ si tanta corruptio q̃ ipsẽ panis nõ maneat, tunc nõ pót ex eo cõfici. Si aũt specie maneãte fit aliqua diminutio ad corruptionẽ, potest exinde confici, quãtis grauiter peccet conficiens ex tali iciter propter irreuerentiam sacri: & q̃ ipsẽ maneãt potest ex hoc cognosci, q̃ continuitas non est soluta, nec alia accentia oio ablata. Et quia a. amidũ fit de farina triticea, q̃ quidem p attritionẽ, & excolationẽ, & vaporis admissionẽ vt speciẽ farinæ amisisse, vel ad corruptionẽ omnino esse disposita, ideo ex ea non debet confici, nec potest secũdum quosdam. Quidam autem dicunt quòd amidum cum sit crudum, non potest esse materia huius sacramenti, sicut nec pastarũ si conquatur, potest exinde confici, quia amidum sit ex farina maxime depurata.

AD TERTIAM qõnem dicendũ, q̃ in hoc vt esse diuersitas inter græcos & latinos. Græci, in de fermẽtato, latini de azymo cõficiunt. Causa aũt hmõi diuersitatis est, quia dñs in azymo cõfecit, vt ex ritibus euangelistarũ manifeste & ita in prima ecclesia apsi celebrabãt, quẽ morẽ Romana ecclesia ab apsis q̃ ipsam fundauerũt, accepit, vt Innocẽ. 3. dicit: sed postea, vt dicit Leo papa, imminẽte hæresi Hebionitarũ, q̃ dicebãt simul cũ euangelio legalia obseruanda, sanctis patribus ne eis consentire viderẽtur, voluerunt ad tempus in festis fermentatũ cõfici sã tm, postea cessante illa hæresi ecclesia Romana ad pristinũ morẽ redijt. Græci aũt seruare volũt morẽ ad tẽpora pribus introductum, vt eius addentes nõ posse cõfici nisi de fermentato: & ad hoc p̃bandũ asserere voluerũt dñm in fermẽtato cõfecisse. Et quia tres euangelistæ concordãt de hoc primo die azymorũ dñm instituisse hoc sacramentum in tantam insaniam quidam ex eis prorupẽrũt, vt dicerent euangelistas illos falsum scripsisse, & a Iosue fuisse correctos: qui aũt diem paschæ dicit dñm cęnasse cum discipulis. Sed q̃ hoc non contradicat ostẽdetur. Supposito autem q̃ dñs 13. luna, vt dicunt, cęnam celebrasset, adhuc ostẽdetur ostẽditur q̃ de azymo consecrãtia sicut dicit Chrsostomus super Matth. Apertissime dñs demonstrauit, quia a principio circumcisionis suæ vsque ad diem paschæ extremum, non erat contrarius diuinarum legũ, in quibus præcipiebatur, vt cum azymis paschalis agnus comederetur. Et idem dicendum est, q̃ dñs in azymo consecrit, & in azymo cõficiendum est, quamuis etiam in fermentato confici possit quamuis peccaret conficiens, ecclesiæ morẽ non seruans.

A

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Innocentius 3. de misteriis Missę li. 4. cap. 1. in fine.

Leo papa. 9 vt etiã citat Innocẽ. eodem cap. in fine in qua dã dictis Leonis epla super hoc ad Imperatorẽ constantinopolitanũ directa.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbum illud Ioannis, graci hoc modo intelligũt, sicut obiectio procedit. Sed hic intellectus stare nõ potest, quia est contrarius alijs euangelistis, quod non est fas in sacra scriptura dicere.

C

¶ Præt. Non inuenitur in lege q̃ aliquo casu liceret anticipare lunam 14. sicut dicunt dñm fecisse quidẽ passionem. Vn quidam dicerunt, q̃ cęna qua dñs lauit discipulorũ pedes, & qua corona suum cõsecrauit, nõ fuit eadẽ, sed vna alia præcessit: & de prima loquitur Ioannes, de secunda alij euangelistæ. Sed hoc est contra vsum ecclesiæ, q̃ die Iouis ablationẽ pedũ celebrat, & etiam contra textum euangelij: quia sicut ex serie euangelij Ioannis apparet, eodem ferò quo pedes lauit, a Iuda post buccellam recedente traditus est.

Ioann. 10. Matth. 26. Marci 14. & Luc. 22.

¶ Et ideo dicendum est, q̃ dies festus paschæ vocabatur prima die de septem quæ erat celeberrima, & hæc erat 15. luna & in vespere præcedẽti immolabat, & comedebat agnus luna 14. cum azymis, & tunc dominus cęnã fecit cum discipulis suis: & hanc diem dicunt alij euangelistæ primam diem azymorũ, & Ioannes ante diem festum paschę.

D

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non oportet q̃ veritas responderet figuræ quantum ad omnia aliquin oporebit nos dicere quòd dominus ad vesperam passus sit, quia tũc immolabatur agnus, quod est contra omnes euangelistas: sed quantum ad aliquid veritas figuræ respondet, quia quamuis ante Christi resurrectionem dies a mane in mane computarẽt, sicut in alib. dist. 13. dictum est, ta non hoc erat speciale in solemnitatibus legis q̃ computabatur dies a vespera in vesperam. Vnde vespera quartadecimæ diei cõputabatur quantum ad solemnitatem in numero dierum cum 15. in qua dominus passus est: & etiam immolatio eius vespere 14. diei quodammodo inchoauit, quia tunc traditus fuit, & tunc factus est sudor eius sanguineus, vt dicitur Lucę 22.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ pascha accipitur ibi pro cibis paschalibus, i. azymis, qui per oĉ septẽ dies comedebant. Chrysostomus tamen dicit super Ioan q̃ intelligẽdũ de agno paschali, quem in alia die ab ea qua n lex instituit, comederunt, & legem soluerunt, vt animę suæ adimplerent desiderium in morte Christi: Christus autem non præcepit tempus pascnæ, diem. sioui: sed in ipso pascha comedit.

& magistro in lra a D. Tho. i. eiusdem lrę expositione.

Homil. 82.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ nulla dies erat adeo celebris q̃ tum ad vacationẽ ab operibus, sicut dies sabbathi: vnde in prima die solẽnitatis licebat coqre cibos, & alia hmõi facere, qd non licebat facere sabbathis: & ideo mulieres feria 6. parauerunt aromata videtes q̃ nõ sufficerẽt q̃ per Nicodemũ parata erat, & sabbatho ẽm legẽ quieuerunt, & transeunte sabbatho emerunt aromata. Et ipsa parauerũt, vel etiã alia superemerunt videtes nõ sufficere quæ prius feria sexta parauerat, & ueneruntad monumentum. Vel ẽm quosdam, opera misericordiæ non sũpebãtur inter opera seruilia, vnde in die solenni licebat aromata ad sepulturam præparare, quia hoc erat opus misericordiæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ quocũque die de septem diebus azimorũ sabbatum venisset, dicebatur magnus dies sabbathi propter geminatam solemnitatem. S. sabbathi, & paschæ.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ artos apud græcos quandoque etiã pro azymo pane ponitur, & ideo Exo. 12. dicitur in græco ἄρτοι vbi nos habemus panes azymi.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ facere aliquid quod in lege fiebat, vt dicit Anselm. non est iudaizare, alioquin iudaizant conficientes ex fermentato: quia in lege præceptum erat vt panes primitiarum fermentatos offerrent: sed facere aliquid hac intentione, vt legalia obseruentur, est iudaizare: nos autem non ob hoc ex azymo conficimus, vt legem seruemus, sed vt Christo conformemur seruantes hoc quod huic competit sacramento ab eo instituto. Significatur.n. in azymo puritas vitæ, quę semper seruanda est, sicut & in turificatione deuotio orationis: vnde vtrumque in lege noua retinetur.

¶ Ad octauum dicendum, quod in hoc sacramẽto continetur Christus vt hostia, & quia puritas præcipue in hostia etiam secundum legem exigebatur, ideo magis competit huic sacramẽto vt significetur Christi puritas per panem azymum, quàm ꝙ significetur feruor charitatis per fermentum.

¶ Ad nonum dicendum, ꝙ album & rubeum non ita faciunt differentiam in significatione sacramenti circa vinum, sicut azymum & fermentum circa panem, & ideo non est similis ratio de vtroque.

Anselm. in libro de fermentato & azymo.

ARTICVLVS III.

Vtrum solum de vino vitis debeat sanguis Christi consecrari.

3. par. q. 74. art. 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ non solum de vino vitis debeat sanguis Christi consecrari. Baptismus enim in qualibet aqua fieri potest: sed vinũ est materia huius sacramẽti, sicut aqua, baptismi. ergo & de qualibet vino potest hoc sacramẽtum fieri, sicut & de vino malorum granatorum, vel mororum, vel huiusmodi.

¶ 2 Præt. In aliquibus terris non sunt vites, nec ad eas de facili vinum portari potest. ergo debuit a diuina sapientia prouideri, vt alius aliquis liquor in loco vini de vite posset in sacramento assumi.

II Vbi supra ad secũdũ. lib. 10. ethym. log. c. 3.

SED CONTRA. Sicut dns se comparauit grano frumẽti Io. 12. ita comparauit se vitiIo. 15. ergo sicut nõ debet in hoc sacro assumi nisi panis de tritico, ita nec vinum nisi de vite.

VLTERIVS. Videtur quod possit etiam confici de aceto, quia secundum Isidorum Acetum est species vini: sed cum vino vitis potest confici hoc sacramentum. ergo & de aceto.

¶ 3 Præt. Si vinum consecratum in aceto conuerteretur, non desineret ibi esse Christi sanguis. ergo eadẽ ratione si ante consecrationem fit acetũ, potest exinde sanguis Christi consecrari.

Mysteriorũ Missæ li. 4. cap. 3.

III Vbi supra art. 5. ad 3. c. Cum omne.

SED CONTRA. Inno. dicit, ꝙ vinum huic sacramento competit, quia cor hibentis & dilatat, & exhilarat: sed hoc nõ faciet acetum. ergo ex aceto nõ potest consecrari sanguis Chri.

VLTERIVS. Videtur ꝙ de agresta possit sanguis Christi consecrari. Sicut.n. agresta non habet speciem perfectam vini, ita nec mustũ: sed de musto dulci potest confici sanguis Chri, dicitur enim de conse. dist. 2. Si necesse fuerit, horreum in calicẽ præmatur. ergo & eadem ratione de agresta.

¶ 2 Præt. Agresta non differt a vino, nisi quia immmatura est: sed maturitas & immaturitas sunt accidentia. ergo non differunt specie, & ita videtur ꝙ ex agresta sicut ex vino indifferenter sanguis Christi consecrari possit.

5. physico. tex. com. 8.

SED CONTRA. Quod fit, non est, secundũ Philosophũ: sed agresta est in via generationis respectu vini. ergo nondum est vinum. ergo ex ea non potest sanguis Christi consecrari.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ non potest confici sanguis Christi nisi de vino vitis, quia hoc proprie vinum est. Alia vero dicuntur vina per similitudinem huius vini, hoc etiam vinum communius nuncupatur in potum sicut & panis tritici in cibum, & habet proprietates magis cõuenientes ad effectum sacramenti, in quãtum calefacit & lætificat: & ideo dominus de vino vitis confecit, vt patet per hoc quod dicitur Lucę 22. A modo non bibam de hoc genimine vitis.

Marc. 14.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ omnis aqua est eiusdem speciei, sed non sic est de vino.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ non est aliqua terra, ad quam non possit tantum de vino portari, quantum sufficeret ad celebrandum, vnde ratio illa non cogit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ secũdum Philosophum in 8. metha. hoc modo fit ex vino acetum, quo ex vino fit mortuum: vnde sicut animal viuum & mortuũ non sunt eiusdẽ speciei, ita nec vinum & acetum, & hoc ostendunt contrariæ proprietates: quia vinum est calidum, acetũ aũt frigidum, & nõ fit reditus de aceto in vinum, sicut nec de mortuo ad viuum. Et ideo dicendum, ꝙ si vinum factum sit omnino acetum, de eo non potest confici, sed si sit acidum quasi in via accescẽdi, est idem iudicium quod de pane, quia in via est ad corruptionem: vnde sicut de pane illo potest confici, peccat tamen conficiens propter irreuerentiam, ita & hic.

T. com. 16.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipse largo modo accipit vinum pro omni liquore, qui ex vuis ortum habet.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ si vinum consecratum reseruatum omnino acetum fieret, esset idem iudicium quod de pane omnino corrupto: vnde sicut non remanet ibi corpus Christi, ita nec hic sanguis. Secus autem est de pane qui est in via ad corruptionem, & de vino quod est in via ad accescendum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd nihil recipit speciem nisi in termino generationis: agresta aũt adhuc est in via generationis ad vinum, sicut sanguis quando coagulari incipit in via generationis ad animal: vnde sicut ille sanguis non est animal, ita agresta non est vinum, & propter hoc de ipsa non potest confici sanguis Christi.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ mustum iam ad completam speciem vini venit: dulcedo.n. ipsius attestatur maturationem quæ est digestionis species, digestio autem est complatio a naturali calore, vt patet in 4. metheororum, & ideo ex musto confici potest, sed non decet propter impuritatem ipsius, vt ex ipso conficiatur, nisi necessitas emergat.

T. com. 14.

¶. Ad secundum dicendum, ꝙ maturatio est naturalis digestio, per quam digestum ad vltimam perfectionem naturalem perducitur, vt etiam possit alterum generare sibi simile, vt dicitur in 4. metheororum. vnde maturum & acetum differunt sicut completum & incompletum, quæ quidem differentia non est tantum accidentalis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aqua vino admiscenda sit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ aqua vino admiscenda non sit. De latere.n. domini in cruce pendentis efluxit sanguis, & aqua, vt dicitur Io. 19. per quæ duo sacramẽta præcipue intelliguntur, vt dicit Inno. sed aqua competit sacramento regenerationis, s. baptismo. ergo sanguis tantum competit sacro redemptionis eucharistiæ, & ita vinum sine aqua.

¶ 2 Præt. Vinum & aqua sunt alterius speciei, si ergo aqua admisceatur vino, erit triplex materia huius sacramenti, & non solum duplex, vt dictum est.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum sub specie panis & vini celebratur, vt in litera dicitur, sed ad speciem panis nihil additur. ergo nec vino aliquid addi debet.

De consecr. dist. 2. cap. In sacramentorum.

SED CONTRA est, quod dicit Alexan. papa. In sacramentorum oblationibus, panis tantum & vinum aqua permistum offerantur. ergo debet admisceri aqua.

¶ 2 Præt. Materia sacramenti debet competere rei significatæ: sed populus significat per aquã, qui ad corpus mysticum pertinet, quod est res vltima huius sacri. ergo aqua debet apponi.

II lib. 2. epistolarũ ad Ce. post medium.

VLTERIVS. Videtur ꝙ absque ea non possit sanguis consecrari. Cypria.n. dicit Calix dñi nõ potest esse aqua sola, & vinũ solum, nisi vtrumque misceatur: quoniam nec corpus dñi farina esse potest, nisi vtrumque. s. farina & aqua adunatũ fuerit. sed cõstat ꝙ ex farina sine aqua nullo modo potest corpus Christi consecrari. ergo nec ex vino sine aqua.

¶ 2 Præt. Significatio est de essentia sacramenti: sed aqua significat aliquid quod est principale in sacramento. s. vnionẽ corporis mystici ad caput. ergo aqua est de necessitate huius sacramenti, vt sine ea confici non possit.

¶ 3 Præt. Hoc sacramẽtum est memoriale dominicæ passionis: sed

sed ex latere dñi patientis non solum fluxit sanguis, sed aqua. ergo ex vino sine aqua sacramentum hoc confici non potest.

SED CONTRA. Græci non apponunt aquam, vt magister dicit, sed tamen conficiunt. ergo sine aquæ admistione confici potest sacramentum.

¶ 2 Præt. Nihil est de substantia sacramenti, qd non manet in sacro: sed aqua non manet in propria specie in sacramento. ergo nõ est de substantia sacramenti.

II

VLTERIVS. Videtur ꝙ debeat aqua artificialis apponi, quia sacramentum dicitur esse vniforme: sed ex parte corporis est aliquid artificiale. s. panis. ergo ex parte sanguinis debet esse aqua artificialis.

¶ 2 Præt. Si panis ex aqua artificiali, vt rosacea, conficeretur, posset ex eo corpus Christi consecrari. ergo & similiter potest apponi in vino aqua artificialis.

SED CONTRA. Baptismus est sacramentum maioris necessitatis quam eucharistia: sed in baptismo non potest accipi nisi aqua naturalis, vt supradictũ est. ergo nec in eucharistia.

III

VLTERIVS. Videtur ꝙ debeat in magna quantitate apponi, quia quod nõ est, non potest aliquid significare: sed quod corruptum est, non est. cum ergo aqua ponatur ad significandum, vt dicitur, videtur ꝙ debeat tantum apponi ꝙ non corrumpatur, & ita tantum quantum de vino, vel plus, quia vinũ est magis actiuum.

¶ 2 Præt. De latere Christi sicut sanguis, ita & aqua sensibiliter fluxit: sed si parum de aqua poneretur, non posset sentiri. ergo debet in maiori quantitate apponi.

¶ 3 Præt. Si sufficit in parua quantitate aquam apponi, eadẽ ratione sufficeret ad sacramentum, si gutta aquę in totum dolium proijceretur: sed hoc videtur ridiculum. ergo non sufficit quòd parua quantitas ponatur.

¶ 4 Præt. Quorundam consuetudo esse dicitur in terris, vbi nõ crescit vinum, ꝙ panum vino rubeo tinctum & siccatũ aqua lauẽt, de qua cũ ruborẽ vini acceperit, sanguinẽ Christi conficiunt. ergo videtur ꝙ aqua in magna quantitate possit apponi.

De fide Orthodoxa. 3. cap. 3.

SED CONTRA. Illud quod est ex duobus, neutrum illorum est, vt Damasc. dicit sed si magna quantitas aquæ apponeretur, esset quædam mistio. ergo non esset vinũ, & ita non posset inde sanguis Christi confici.

¶ 2 Præt. Oportet ꝙ aqua consumatur a vino ad hoc, ꝙ ex pre sanguinis sit tantum vna species, sicut ex parte corporis: sed non posset contingere, si aqua in magna quantitate poneretur. ergo non debet in magna quantitate poni.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ aqua debet apponi vino propter institutionem, quia dominus apposuisse probabiliter creditur ex more illius patriæ: quia vinum sine aqua nũquam bibitur propter vini fortitudinem, quãdo in euangelio mentio non fiat, quia non est principalis materia in hoc sacramento: sed eius appositio competit huic sacramento, & quantum ad repræsentationem passionis Christi, & quantum ad significationem rei huius sacramenti, quæ est corpus mysticum per aquam significatum: quia aquæ multæ, populi multi, Apoc. 17. & sic appositio aquę ad vinum significat vnionem membrorum ad caput ratione ipsius conuiunctionis: & amorem capitis patientis pro mẽbris ad ipsa ex hoc, ꝙ ex duobus conuinctis vnum efficitur, & processum redemptionis a capite ad membra ex ipsa transformatione aquę in vinum. Vnde dicit glo. Marc. 14 super illud. A. cepit Iesus panem &c. Neque aqua solum, neque vinum solum cuilibet lifine nostræ redẽptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius passione saluari.

Gregorius.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut dicit Grego. in mora. ꝙ quia natura vnitiuiusque ex diuersitate componitur, in facto eloquio per rem ipsiliber recte diuersa significantur. Aqua ergo secundum quod habet vim abluendi, significatio eius cõpeut baptismo: fm aũt quod cõtinue in terrã decurrit, habet signare populũ 2. Reg. 14. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur: & sic eius significatio competit huic sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ de aqua apposita est duplex opinio. Quidã.n. dicũt, ꝙ aqua manet in sua natura, & solũ vinum transubstãtiatur: vnde aqua nõ apponitur ibi, nisi ad significationẽ. Alij vero dicunt, ꝙ aqua apposita in vinum cõuertit, & sic totum in sanguinem Christi transubstantiatur. Quæcumq; autem harum opinionum sit vera, aqua nõ erit materia huius sacramenti, quia fm primam non conuertitur in corpus, vel sanguinẽ Chri: fm secundã nõ manet in propria specie, sed vini. Secũda tñ verior apparet & fm tõnem naturalem, quia modica aqua vino admista, quod est magis actiuum, a vino corrũpitur, & in speciem vini transit: & quantum ad ritũ sacri, quia si aqua in propria natura remaneret, sic calix consecratus non esset tantum potũ spiritualis, sed etiã corporalis: & ita nõ liceret post primam sumptionem sanguinis iterũ sumere.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝙ aqua apponitur pani in ipsa sua confectione, & ideo non est necesse vt postea apponatur. Vel dicendum, ꝙ effectus redemptionis a capite puenit ad mẽbra per sanguinis effusionem: & ideo magis apponitur aliquid ad significandũ populi vnionẽ ad sanguinẽ, quàm ad corpus.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, ꝙ materia proportionatur sacro, vñ fm aliquid est de essentia sacri. Dictum est aũt supra, quòd perfectio huius sacri consistit in ipsa consecratione corporis & sanguinis Christi, & non in vsu materiæ consecratæ, sicut est in baptismo & confirmatione: & ideo ex parte materiæ illud tantum est de necessitate sacri, quod significat corpus & sanguinẽ Chri. s. panis & vinũ: illud aũt quod significat vsum & effectũ huius sacri. s. aqua, nõ est de necessitate huius sacri: vñ vinũ sine aqua potest cõsecrari, sed cõsecrans peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ exponendum est verbum Cypriani. Nõ põt.n. nõ debet, quia illud possumus, quod de iure possumus: & ideo q̃tum ad id quod debet fieri, est simile ex parte corporis & sanguinis, non autem quantum ad id qd fieri põt, qa aqua ẽ de substãtia panis, nõ aũt de substãtia vini.

¶ Ad secũdum dicendum, ꝙ non signat aqua aliquid quod fit de substantia huius sacramenti, vt dictum est, sed effectum, vel vsum consequentem.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ effusio sanguinis in passione Christi directe pertinebat ad ipsam passionem, sed emanatio aquæ magis pertinebat ad effectum ablutionis a peccatis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ cum sine aqua possit sanguis consecrari quantum ad id quod fieri potest, non refert quæcumque aqua apponatur, dummodo sit talis aqua quæ in vinũ cõuerti possit: sed q̃tum ad id quod fieri debet, nõ debet apponi nisi aqua naturalis, qa illę aquę nõ sũt eiusdẽ speciei, & dñs aquæ æquoce, sicut etiã de vino, & de pane dictũ est.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ panis artificialiter factus est eiusdem speciei cum illo pane, de quo confecit Christus, non autẽ aqua artificialis cum aqua quæ effluxit cũ sanguine de corpore Chri, est eadem specie: & ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ quidã dicũt ꝙ fiet est ex parte panis, ꝙ de pane cõfecto ex aqua rosacea põt cõfici corpus Christi quãuis peccaret scienter ex tali pane cõficiens. Sed probabiliter videtur, ꝙ non possit confici, quia panis est principalis materia huius sacramenti, de cuius substantia & compositione est aqua: & ideo diuersificatio aquæ secundum speciem, facit diuersitatem speciei in materia sacramenti, sed aqua non est de substantia vini quæ est principalis materia in hoc sacramento.

¶ Patet etiam responsio ad id quod in oppositum objicit, quia aqua in baptismo est principalis materia: & ideo si aqua alterius speciei apponatur, nõ seruatur debita materia, & propter hoc non est sacramentum, sed hic est aliter, vt dictum est.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ sicut dictũ est aqua apposita vino in vinum conuertitur, & sic totum cõuertitur in sanguinem: vnde non tantum de aqua debet apponi quòd vinum in aquam conuertatur, vel in aliquod medium per mistionẽ: & ideo semper tutius est apponere parum, quia quãtumcunque apponatur parum, significatio seruatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ex hoc ipso ꝙ in vinũ conuertitur aqua, habet suam significationẽ: quia nos in Christum mutamur, non ipse in nos.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ hoc sacramentum repræsentat Christi passionem quantum ad redemptionem quæ facta est per effusionem sanguinis, sed baptismus quantum ad ablutionẽ: & ideo in baptismo oportet quòd sensibiliter aqua maneat, sicut & ꝙ vinũ hoc sanguini fuerit aqua aũt hæc apposita a vino absorbet, sicut nra mortalitas p virtutẽ passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ si apponeretur aqua in dolio non significaret aliquid, & ideo hoc non sufficeret, sed oportet vt imminẽte oblatione apponat ad sacra eucharistiam perficiendum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd cum illud sit magis aqua rubea quàm vinũ, non potest exinde sanguis Christi consecrari: vnde illa consuetudo damnatur in canone de conse. dist. 2.

Sicut ī sanctificãdo &c. sequẽti

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur quomodo Christus hoc sacramento vsus sit in ipsa prima sui institutione.

Et circa hoc q̃rũtur quatuor.

¶ Primo, Vtrũ ipse corpus suum manducauerit.

¶ Secundo, Vtrum Iudæ dederit.

¶ Tertio, Vtrũ dederit corpus suũ passibile, vel impassibile.

¶ Quarto, Vtrum si in pixide reseruatũ fuisset corpus Christi, ibi moreretur. Sub qua autem forma consecrauerit, supra distin. 8. dictum est.

Christus vinum aqua mistum dedit discipulis. Corpus uero tale dedit, quale tunc habuit, idest, mortale & passibile. Nunc vero sumimanducauerit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus manducauerit.

q.1.ar.1. 3. part. q. 81. art.1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ipse Christus non manducauerit: quia de his quæ dominus fecit, non sunt alia asserenda, nisi quæ nobis in euãgelio narrantur: sed in euangelio continetur ꝙ Christus accepit panem in manibus, & dedit discipulis suis manducandum, ergo non debemus asserere ꝙ ipse manducauerit.

q.1.art.1. quæst.3.

¶ 2 Præt. Omne quod manducatur, in cibum assumitur: sed assumens non est assumptum, vt in 3. lib. dist. 5. dictũ est. ergo Christus corpus suum manducare non potuit.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum ordinatur ad spiritualem refectionem: sed ipse spirituali refectione non indigebat. ergo hoc sacramentum non sumpsit, quia in vanum accepisset.

q.1.art.1.q.3. & in lra magistri.

¶ 4 Præt. Vt supra dist. 9. dictum est, duplex est modus manducandi. s. spiritualis, & sacramentalis: sed Christo non competebat sacramentaliter manducare, cum esset verus comprehensor, & sine velamine figurarum ad rem sacramenti pertingeret: nec iterum spiritualiter, quia in ipso gratia non augebatur, ergo ipse non manducauit.

Ad Hebdiam & hĩ de cõsecra. dist. 2. cap. Nec Moyses.

SED CONTRA. Hiero. dicit, & habetur de conse. dist. 2. Dñs Iesus ipse cũ apostolis eũuia & cõuiuium, ipse comedẽs & qui comeditur. ergo ipse corpus suum manducauit.

¶ 2 Præt. Sicut Christus instituit baptismum, ita & hoc sacramentum: sed ipse baptizatus fuit. ergo similiter debuit hoc sacramentum assumere.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ circa hoc est duplex opinio. Quidam. n. dicunt, ꝙ Christus corpus suum in cęna non manducauit, sed tantum manibus accepit: & nituntur soluere authoritates sanctorum qui contrarium dicunt, ꝙ ipse manducauit & bibit in cęna ante consecrationem, sed non corpus suum. Sed expresse habetur Luc. 22 in glo. super illud, Desiderio desideraui &c. ꝙ Christus comedit & bibit in cęna, cum corporis & sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit: vnde quia pueri cõicauerũt carni & sanguini, & ipse participauit eisdem: & pp hoc cõius tenetur, ꝙ manducauerit ẽm quod sancti expresse dicere videntur, vñ & ab antiquis versus est factus. Rex sedet in cęna turba cinctus duodena. Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus: non aũt manducauit vt aliquem effectum cõsequeretur a sacro, sed vt alijs manducandi exemplum daret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in acceptione panis potest vtrumque intelligi, scilicet & acceptio in manibus, & manducatio.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ Christus sub specie propria quodammodo distat a seipso sub specie sacramenti, vnde nunc in specie propria est in cęlo, sed sub specie sacramenti est in altari: & secundum hunc modum non est inconueniens quòd seipsum assumat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa manducatio non efficiebat in ipso spiritualem refectionem, sed significabat: nullus. n. adeo perfecte in ipso reficitur, sicut ipsemet.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ Christus manducauit, vt dicitur, & sacramentaliter, & spiritualiter: sacramentaliter quidẽ, quia verum corpus suum sub sacramento sumpsit. Poterat. n. in sacramento rem sacramenti inspicere non ex sacramento, & etiã deus videt in effectibus causas, sed non ex effectibus. Spiritualiter autem inquantum in re sacramenti spiritualiter delectaretur, non tamen hæc spiritualis refectio ex sacramento causabatur, nec augmentabatur: vnde nec spiritualis manducatio erat in eo sicut in alijs, nec sacramentaliter. Et ideo quidam dixerunt, ꝙ neque sacramentaliter, neque spiritualiter manducauit. Quidam ꝙ sacramentaliter, sed non spiritualiter.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Christus corpus suum Iudæ dederit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christus corpus suum Iudę non dederit. Ipse enim impleuit quod mandauit: sed mãdauerat sanctũ nõ esse canibus dandum, Math. 7. ergo ipse non dedit Iudę corpus suũ sanctissimum.

Vbi supra ar. 1.

tur a nobis immortale & impassibile, nec tamen maiorem habet efficaciã. Eucharistia quoque intincta nõ debet dari populo ꝓ supple-

¶ 2 Præt. Secũdum Aug. Deus non est causa alicui ꝙ deterior fiat: sed si Iudas corpus Christi sumpsisset, ex hoc factus fuisset deterior, quia sumendo peccasset. ergo Christus corpus suum ei manducandum non dedit.

lib. 83. quæstionũ. q. 3. tom. 4.

G ¶ 3 Præt. Sicut supra dist. 9. dictũ est, ideo sacerdos debet peccatori dare, quia non est dominus, sed dispensator, & reddit qd suum est exigenti: sed Christus erat dominus sacramenti, nec Iudas ibi ius habere poterat, nisi ꝙ Christus sibi daret. ergo nõ debuit Iudæ corpus tradere.

q.1. art.1. quæst.1.

¶ 4 Præt. Dominus dixit, ꝙ discipuli bibentes bibituri essent secum illud nouum in regno patris sui, & quòd erat eis in remissionem peccatorum: sed neutrum Iudæ competit. ergo ipse non sumpsit, & hæc est ratio Hilarii.

SED CONTRA est, quod Dio dicit 3. cap eccl. hier. Symbolorũ cõditor partitur sanctissima non vnimode ei sacra cõcęnanti. s. Iudæ: sanctissima autem dicit corpus & sanguinem suum, vt ibidem patet. ergo Iudæ dedit corpus suum.

Sup. Matth. cano. 3.

¶ 2 Præt. Sine exceptione dicitur Math. 26. Accipite omnes, & comedite. ergo etiam Iudæ dedit.

VLTERIVS. Videtur ꝙ sub bucella corpus suum ei dedit. Dicit enim Aug. de cõse. Nõ mala erat bucella q̃ data est Iudæ a dño, salutẽ medicus dedit: sed ille quia indignus erat, accepit ad pernitiem, nõ aũt fuisset indignus si bucella illa tantum panis fuisset. ergo illa bucella erat corpus Christi.

II dist. 2. c. Ex sancta matris, ex epistolis Augustini tracta. & 26. sup. Ioan.

H

¶ 2 Præt. Diabolũ intrare in hominẽ est effect' peccati: sed Io. 13. dicit, ꝙ post bucellã introiuit in eum satanas. ergo accipiẽdo bucellam, peccauit. ergo bucella erat corpus Christi.

SED CONTRA est, quod habetur in glo. Ioan. 13. super illud. Cui intinctum panem porrexero &c.

Epsa 163. tom. 2.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ secũdũ Aug. Christus corpus suum in cęna cum alijs discipulis Iudæ dedit, vt nobis exẽplum daret ꝙ peccatoribus occultis nõ essent sacra deneganda, & vt omnem occasionem ei auferret male faciendi, quam assumere potuisset, si in aliquo ab alijs discipulis ante apertam malitiam fuisset discretus. Hila. tamen cõtrarium dicere videtur, sed primum communius tenetur.

Vbi supra cano. 30.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ q̃uis Iudas in rei veritate canis esset, tamẽ non in manifesto: & ideo noluit eum detegere coram alijs discipulis, ne desperationem incurreret, & sic liberius peccaret.

I

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ Christus non dedit causam, nec occasionem Iudæ peccandi, sed peccatum euitandi ex mansuetudinis suæ ostensione ad ipsum: sed ipse ex vitali medicina sumpsit periculum mortis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ illa non est sola causa, sed etiam ne peccatorem occultum prodat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Iudas bibit cum alijs sacramentaliter, sed non spiritualiter: vnde nec remissionem peccatorum consecutus est, nec in regno patris secum bibit, quia potus ille tantum spiritualiter bibentibus debetur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ Christus primo Iudæ dedit corpus suũ cum alijs discipulis, sed postea bucella intincta in ostensione proditionis eius ei porrecta purus panis fuit, sicut patet ex glo. inducta.

K

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Aug. loquit' nõ de bucella intincta, sed de eo quod prius cũ alijs discipulis acceperat.

Aug. vbi supra.

¶ Vel dicendũ, ꝙ dicitur ad pernitiem assumpsisse, quia quod Christus ad salutem suam fecerat porrigendo bucellam, vt videns se deprehensum sub iniquo proposito desisteret, sed ille ex hoc magis exasperatus fuit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in commestione bucellæ intinctæ, peccatum Iudæ augmentatum fuit, vel ex hoc quòd exasperatus est magis, vel propter præsumptionem qua cum magistro in catinum manum mittebat, vt audacia bonam conscientiam mentiretur, vt dicitur Matth. 26. super illud, Qui intingit manum mecum &c. & ratione huius augmẽti dicitur diabolus post bucellã in eum intrasse: iam enim præmissum erat in euangelio, ꝙ diabolus immiserat in cor Iudæ Simonis Scarioth, vt traderet eum.

ARTI-

ARTICVLVS III.

c Vtrum Christus in cœna discipulis suis corpus impassibile dedit.

Vbi supra art. 1.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christus in cęna discipulis suis corpus impassibile dederit, quia sumento communionis, quia non legitur Christus alicui discipulorum præbuisse panem intin-

per illud Matth. 17. Transfiguratus est ante eos, dicit glo. Illud corpus quod habuit per naturam, dedit discipulis in cęna, nõ mortale & corruptibile.

¶ 2 Præt. Leuit. 2. sup illud. Si oblatio tua fuerit de sartagine &c. dicit glo. Crux super omnia forus carnẽ Christi quæ ante passionem non videbatur esui apta, post autem fecit: sed Christus in cęna dedit carnẽ suam vt aptam ad manducandum. ergo dedit eam talem, qualis fuit post passionem: sed post passionẽ suã fuit impassibilis. ergo dedit corpus suum impassibile

¶ 3 Præt. Passibile trahitur ad naturã agentis: sed Christus in cęna dedit corpus suum in cibum nõ qui in alios mutaret, sed qui alios in se mutaret. ergo non dedit corpus suum passibile.

¶ 4 Præt. Omne corpus passibile ex contactu patitur: sed corpus Christi a discipulis manducatum non lędebatur. ergo nõ erat passibile.

De mysterijs Missę li. 4. c. 12. in fi.

SED CONTRA. Inno. dicit. Tale corpus tunc dedit, quale habuit. s. passibile.

¶ 2 Præt. Constat ꝙ Christus discipulis verũ corpus suum tradidit. Corpus suum verum erat passibile. si ergo corpus datum erat impassibile, idem erat passibile & impassibile, quod non est possibile.

De sacris li. 2. par. 8. c. 3

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ circa hoc duplex fuit opinio. Hugo enim de S. Vict. dicere voluit, ꝙ Christus adhuc existens in carne mortali quandoque vnam dotem, quandoque aliam legit accepisse, sicut claritatem in transfiguratione, subtilitatem in natiuitate, agilitatem quando super mare ambulauit, & similiter impassibilitatem quando corpus suum in cęna dedit, nõ quidem nec tunc simpliciter erat impassibile, sed erat impassibile secundum quod in sacramento dabatur, quia masticatione non lędebatur sicut etiam in se erat visibile, sed secundum quod in sacro dabat, erat inuisibile. Sed illud non potest stare, quia subitantia corporis Christi eadem est in sacramento, & in specie propria: sed comparatione eius ad exteriora non est eadem, quia in specie propria comparatur ad exteriora secundũ situm propriatum dimensionum, sed in sacramento secũdum situm dimensionum panis: vnde illę proprietates quæ insunt absolute corpori Christi, oportet quòd eodẽ modo insint sibi secũdum quod est in sacramẽto, & secundũ quod est in specie propria: sed illę quæ conueniunt ei ex cõparatione ad aliud corpus extra, non eodem modo, sicut patet de visione: sed passibilitas est proprietas absolute ipsius corporis, vnde cum in propria specie esset passibile, & in sacramento passibile erat, vt alij dicunt, quamuis ibi non pateretur.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ dicitur corpus Christi in sacramento non mortale, non passibile, quia per sacramentale assumptionem non patiebatur, neque moriebatur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ caro Christi nõ est apta esui, nisi prout est sub sacramento: & quia sacrũ huius est repræsentatiuũ passionis Christi, ideo quia dicit crux, fecit eã esui aptam.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ non ratione passibilitatis, sed virtute diuinitatis vnitę habebat corp' Christi ꝙ alios in se cõuerteret.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ masticatio importat respectum corporis Christi ad aliud extra: & ideo quantum ad hoc non cõparatur ad manducantem secundum dimensiones proprias, sed secundum dimensiones panis: & inde est ꝙ nunc nõ lędit per masticationem, nisi ratione impassibilitatis, quæ in ipso corpore nunc est.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum corpus Christi, si fuisset in pixide seruatum, non ibi moreretur.

Vbi supra art. 4.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ corpus Chri, si fuisset in pixide seruatum, non ibi moreretur. Corpus. n. Christi non est mortuum nisi crucifixione: sed ibi non crucifigebatur. ergo & ibi non moriebatur.

¶ 2 Præt. Actio Iudæorum erat causa mortis Christi & sanguinis effusionis: sed ibi non effudisset sanguinem, nec actio Iudęorũ ibi fuisset: ergo non fuisset ibi mortuum.

SED CONTRA. Vnum & idem corpus fuisset tunc in pixide, & in cruce: sed in cruce moriebatur. ergo & in pixide.

VLTERIVS. Videtur ꝙ si post mortẽ Chri aliquis apostolorũ cõfecisset hoc sacrũ, ꝙ fuisset ibi anima Chri, fuisset. n. aliter impfectũ sacrũ: sed de pfectione sacri est nõ solũ corp', sed etiã aia, qa totus Chrs in sacro cõtinet. ergo ibi fuisset aia.

II

¶ 2 Præt. Verba formæ nõ fuissent tũc maioris virtutis q̃ mõstrum, nisi Iudæ. Tunc vero non accepit Iudas corpus Christi, sed tantum panem: corpus vero sed mõ ex vi formę conficitur corpus cũ anima. ergo &c.

SED CONTRA. Corpus Christi nõ est perfectius sub specie sacramenti, quàm sub specie propria: sed tunc corpus Christi erat exanime. ergo & sub sacramento.

VLTERIVS. Videtur quòd Deus facere potuerit, ꝙ tũc anima esset corpori Chri in sacro exũti vnita. Anima. n. Chri maiorem conuenientiam habebat ad corpus proprium quàm ad infernum: sed anima separata a corpore Christi iacente in sepulcro fuit in inferno. ergo similiter potuisset esse I loco illo, vbi corpus Christi sub sacramento conseruabatur. Et præterea, corpus Christi, quia est diuinitati adiunctum, potest esse in sacramento, & in specie propria. ergo & anima, cum sit diuinitati vnita, poterat esse simul in inferno, & in corpore Christi sub sacramento.

III

B

SED CONTRA. Ex hoc sequeretur ꝙ duo contradictoria essent simul vera, si corpus Christi esset simul animatum & inanimatum: sed hoc deus facere non potest, vt August. dicit contra Faustum. ergo nec primum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ omnia verba quæ signant passionem ab extrinseco illatã, nõ possunt attribui corpori Christi, prout est sub sacramento, cuius ratio ex dictis apparet: vnde non potest dici ꝙ in pixide crucifigeretur, vel verberaretur, vel aliquid huiusmodi: ne ex hoc sequerẽtur duo contradictoria fiat simul vera, quia non secundum idẽ comparatur ad extra corpus Christi hic, & ibi: omnia aũt verba quæ signant passionem innatam, conueniunt ei vt dolet, pauitur & cętera huiusmodi: & similiter põt dici, ꝙ in altari moritur, vnde versus. Pixide seruato poteris copulare dolorẽ Innatum, sed non illatus conuenit illi.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ passiones extrinsecę pertingunt ad substantiam corporis Christi mediantibus dimensionibus propriis: & ideo propter impressiones extrinsecas, quæ ad species panis pertinent, nulla passio intrinseca corpori Christi attribuitur: sed propter impressiones extrinsecas ad dimensiones proprias pertinentes attribuuntur passiones corpori Christi, & extrinsecę sub specie propria tantum, & intrinsecę etiam sub specie aliena: & ideo propter crucifixionem in Caluarię loco factam, corpus Christi verum seruatum mortebatur sub specie propria, & sub sacramento.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum, quia actio Iudæorum extrinseca erat: fluxus etiam sanguinis ad motum localẽ pertinet, & sic importat ordinem ad aliquid extra.

D

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ cum anima sit proprietas intrinseca, constat ꝙ sicut corpus Christi in specie propria erat exanime, ita sub sacramento: vnde si corpus Christi fuisset ab vllo discipulorum, consecratum, non fuisset ibi anima. Quidam autem dicunt, ꝙ forma fuit ibi pensa in illo triduo, & ꝙ si primo consecratum fuisset reseruatum, desineret ibi esse Christo mortuo. Sed hæc friuola sunt, quia nec ratione, nec authoritate confirmantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut supra dictum est dist. 10. anima non est ibi ex vi sacramenti, sed ꝓpter concomitantiam ad corpus: & ideo corpore sine anima existente, nihil deperit perfectioni sacramenti, si anima ibi non contineatur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ hoc non est propter defectum virtutis verborum, sed propter diuersam dispositionem corporis Christi.

E

AD TERTIAM qõnem dicendum, ꝙ deus bene poterat facere ꝙ anima Christi a corpore separata iacente in sepulcro esset in loco vbi erat corpus sub sacro quia hoc importat respectum ad extra: sed non ꝙ esset ei vnita sub sacro sicut forma, quia hoc pertinet ad dispositionem interiorem: vnde ineuitabiliter sequeretur duo contradictoria esse simul.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ratio illa non cõcludit, nisi ꝙ esset ibi sicut in loco, & hoc deus bene potuit facere. Et similiter etiam dicendum ad secundum, tamen non est hęc causa, quare corpus Christi potest esse aliquo modo in diuersis locis, quia est diuinitati vnitum: sed tamẽ ne conuersionis actus corporis in ipsum fiat, quæ non fit in animam.

q 1. ar. 2. q. 1. & 2.

EXPOSITIO TEXTVS.

DE materia de qua in conceptione Chri patet ꝙ ex æquiuocatione huius præpositionis, de, procedunt: quia cum dicitur, De pane fit corpus Christi, illy de, non deno-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tat habitudinem causæ materialis: sed solum ordinem mutationis terminorum. *Inuestigari salubriter non potest. s.* ut aliquis comprehendere nitatur, quia præsumptuosum est & periculosum, dum aliquis non vult plus credere quàm ratione videri potest: sed inuestigare pro defensione fidei, vtile est. *Quis fidelium habere dubium possit &c.*

& sanguinē Christi ante cum alijs discipulis [b] perceperat.

DISTINCTIO XII.

A

Vbi illa accidentia fundentur.

SI autem quæritur de accidentibus quæ remanent .i. de speciebus, & sapore, & pondere, in quo subiecto fundentur, potius mihi videtur fatendum existere sine [a] subiecto, quàm esse in subiecto: quia ibi nō est substantia nisi corporis & sanguinis dominici, quę non afficitur illis accidentibus. Non.n. corpus Christi talem habet in se formam, sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per se subsistentia ad mysterij ritum, ad gustus, fideique suffragium, quibus corpus Christi, habens formam & naturā suam, tegitur.

Circa primū q̄runtur tria.

¶ Primo, Vtrum accidentia sint hic sine subiecto.

¶ Secūdo, De operatione illorum accidentium.

¶ Tertio, De fractione quæ in eis fundatur.

Dicuntur cęli aperiri in ipsa immolationis hora ꝓpter efficaciam diuinæ virtutis, quæ operatur in sacramento summa imis sociari: quia ex speciebꝰ & corpore Christi fit vnum sacramētum, & iterum mēbra capiti vniūtur, & iterum in cęlum rapitur corpꝰ Christi, inquātum fideliū deuotio nō sistit in specie sacramenti, sed fertur vsque ad Christū, secundum quod est in cęlo sub specie propria per desiderium. *Vinum operatur sanguinem, in quo est sedes animæ.* Hoc potest intelligi tripliciter. Vno modo, vt sedes animæ dicatur consecratio vitæ, quæ est per sanguinem. Alio modo, quia sanguis est potentia totum, quia per actum virtutis nutritiuæ in membra conuertitur. Tertio modo, quia per sanguinem in corde generatum vitalis operatio in omnia membra diffunditur, vt Philosophus in lib. de anim. alibus dicit. *Caro pro corpore vestro offertur &c.* Hoc intelligendum est per quandam adaptationem de salute corporis, quæ erat per gloriam resurrectionis, ad quam hoc sacramentum operatur. *Nec debet iterari sacramentum.* Quātum ad id quod est principale in hoc sacramēto. s. consecratio materiæ: quamuis iteretur quantum ad vsum, vt mistio illa nō possit separari. Sed contra. Alchimistæ dicunt ꝓ per immissionem iunci decorticati potest separari, & dicendum quòd a vino aufertur substantia aquæ, quæ ibi est propter similitudinē iunci quod etiam porosum est, non tamen illa aqua quæ fuit apposita separatur, quia iam facta est vinum. *Nobis vero non potest, ignosci,* idest peccatum nostrum non haberet in se causam veniæ, cum non ex ignorantia procederet. *Aqua vero nullatenus &c.* Si autem per errorem cōtingat, vt aqua loco vini ponatur, si ante consecrationem vini percipiat, debet aquam effundere, & vinum imponere. Si autem post, debet incipere consecrationē vini alio vino super infuso, contritione de negligentia præhabita: vel etiam a capite canonem inchoare super aliā hostiā, hostia prius consecrata posita seorsum, vt Innocen. dicit.

li. 2. de partib. aīaliū cap. 4.

De mysterijs Missę li. 4. ca. 22. in fine.

DIVISIO TEXTVS.

RQstquàm determinauit magister de vno trium, in quibus consistit integritas huius sacramenti. s. de eo quod est res & sacrm, in parte ista intendit determinare de alijs duobus. s. de eo qd est sacrm tm, & de eo qd est res tm: unde diuiditur in partes duas. In prima determinat de eo quod est sacramentum tantum. In secda de effectu sacramenti, quod est res tantum, ibi. *Institutum est hoc sacramentum &c.* Prima in duas. In prima determinat de accidētibus quæ sunt sacramenta. i. signa vnitatis corporis Christi, scilicet veri, & mystici. In secūda determinat de actu sacerdotis, qui est sacramentum, siue signum passionis Christi, ibi. *Post hoc quæritur, si quod gerit &c.* Circa primum duo facit. Primo determinat de ipsis accidentibus. Secundo, de fractione quæ in eis fundatur, ibi. *Solet autem quæri &c.* Circa hoc duo facit. Primo, determinat de ipsa fractione. Secundo, de partiū significatione, ibi. *Quia autem partes illæ &c.* Circa primum duo facit. Primo, mouet quæstionem. Secundo, determinat eam, ibi. *Ideo quibusdam placet &c.* Circa quod quatuor opiniones ponit. Secunda incipit, ibi. *Alij venerunt &c.* Tertia, ibi. *Alij tradunt corpus Christi &c.* Quarta, ibi. *Sed quia corpus Christi &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, ponit opinionē quartam. Secundo, confirmat eam: quia præ ceteris vera est, ibi. *Nec autem mirum &c. Institutum est hoc sacramentum &c.* Hic ponit effectum huius sacramenti: & quia ex effectu rei accipitur vsus eius, ideo circa hoc duo facit. Primo, ponit effectum. Secundo, determinat vtendi modum, ibi. *Si autem quæritur, verum quotidie &c.*

QVAEST. I.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De accidentibus.

¶ Secunda, De affectibus huius sacramenti.

¶ Tertia, De frequentatione ipsius.

De fractione, & partibus.

SOlet etiam quæri de fractione & partitione quæ ibi videtur fieri, utrum vera sit: & si vera fractio est, cuius rei sit, vel in qua re fiat. Cumque

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum accidentia sine subiecto esse Deus facere possit.

D. 13. 3. par. q. 1. art. 3. & 4. 77. art. 1.

7. Metaph. tex. co. 13.

AD PRIMVM sic procedit. Videt ꝓ accidētia sine subiecto esse deus facere nō possit. Si.n. esse rei separatē ab ente, ens esset non ens: sed hoc deus nō potest facere, qa non potest facere ꝓ duo cōtradictoria sint simul vera, ergo nō pōt separare eē rei ab ente: sed accidentis esse est inesse, secundum Philosophum, ergo deus non potest facere quin accidens insit.

¶ 2 Præt. Quicūque separat diffinitionē a diffinito, ponit duo cōtradictoria esse simul vera, quia hoc ipsum qd est hō, est animal rōnale mortale: & ita si ponatur esse hō, & non esse animal rōnale mortale, ponit eē hō, & nō esse: sed diffinitio accētis est ꝓ inest substātiæ, vā etiā in diffinitione singulorum accētium oportet ꝓ ponat substātia. ergo cū de' nō possit facere cōtradictoria fīl eē vera, neq; facere potest ꝓ accēs sit sine substātia.

¶ 3 Præt. Deus nō pōt facere ꝓ diffinitio insit alicui, & diffinitū non insit eidē, nec ꝓ inter affirmationē & negationē sit mediū: sed si ponamus accētia esse sine substātia, oportet alterum dictorū sequi. ergo deus nō pōt hoc facere. Probatio mediæ. Nō esse.n. in subiecto, sed p se existere, est diffinitio substātię, & opponit' cōtradictorie ei qd est esse in subiecto: sed si ponam' aliquod accidens nō esse in subiecto, vel ponem' ꝓ aliquid sit mediū Iter esse I subiecto, & nō eē, vel ponem' ꝓ aliquid sit nō ens i subiecto, & nō sit substātia, qa si est substātia, nō ē accēs, ergo si ponam' accēs eē sine subiecto, sequit' alterū duorū vel ꝓ inter cōtradictoria sit mediū, vel ꝓ diffinitio separaret' a diffinito, quod iterum implicat contradictoria esse simul vera.

SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ 1. Nō erit impossibile apud Deum omne verbum.

¶ 2 Præt. Potest de' plura facere q̄ hō possit ītelligere, vel imaginari: sed aliq philosophi posuerunt dimēsiones eē sine subiecto, sicut ꝓ posuit ūt mathematica separa. ergo de' pōt hoc facere.

VLTERIVS. Vt ꝓ nō sit cōgruū huic sacro, ꝓ accētia sint sine substātia. In sacro.n. pfectissimo nō cōgruit esse aliqd qd diuinæ ordinatiōi repugnet: sed secūda diuina ordinatio ē ꝓ accēs sit in subiecto. ergo in hoc sacro nō cōpetit ꝓ sit sine subiecto.

¶ 2 Præt. Sacrm veritatis non decet aliqua fallacia: sed hoc sacramentū est maxime veritatis, quia continet illum qui dixit. Ego sum veritas Io. 14. cum ergo existentibus accidētibus sine subiecto sequatur fallacia: quia accidentia quantum est in se, signant substantiam propriam subesse, videtur ꝓ non competat huic sacramento accidentia esse sine subiecto.

¶ 3 Præt. Materia debet esse formę ꝓportionata: sed ex pte formæ sacri nō cōpeteret ꝓ esset accēs verbi sine essentia verbi, ergo nec ex pte materiæ cōpetit ꝓ sit accēs elementi sine elemēto.

SED CONTRA. Accidens subiecto respondet: sed substātia panis, qui prius erat subiectum priorum accidentium, mutata est in alterum statum per hoc quòd cōuersa est in corpus Christi, ergo & accidentia congruit in alterum statum mutari, vt. s. sint sine subiecto.

¶ 2 Præt. Hoc sacrm dicitur mysterium fidei: sed fides nō solū est supra intellectū, sed etiā supra sensum. ergo in hoc sacro nō solum

solum debet aliquid esse supra intellectum, sicut quòd corpus Christi sub tam paruis panis dimensionibus contineatur, sed etiam supra sensum, scilicet quòd accidentiaus quæ sensui subiacent, substantia propria non subsit.

VLTERIVS. Videtur ꝓ accidentia non sint in hoc sacramento sine substantia. Esse enim in substantia æqualiter conuenit omnibus accidentibus: sed albedo non est hic sine subiecto, quod patet ex hoc quòd diuiditur per accidens, quod non cōpetit nisi existēti in subiecto. ergo nec quantitas, aut aliqd accidens est hic sine subiecto.

¶ 2 Præt. Illud quod sensus percipit in hoc sacramento, est ibi secundum veritatem, alias esset fictio in hoc sacramento: sed sensus non tantum percipit ibi quantitatem, aut albedinem, sed etiam quantum & album. ergo nō est ibi accidens sine subiecto.

¶ 3 Præt. Accidens non indiuiduatur nisi ex subiecto, sicut nec forma nisi ex materia: sed accidentia sunt ibi indiuiduata, alias non essent sensibilia. ergo non sunt sine subiecto.

¶ 4 Præt. Omnis forma separata a materia est intellectus in actu, vt a philosophis probatur: sed si accidentia sunt hic sine subiecto, erunt quædam formæ sine materia, non enim habent materiam partem sui. ergo erunt intellectus in actu, quod falsum apparet.

¶ 5 Præt. Quanto aliquid appropinquat ad diuinam simplicitatem, tanto est simplicius: sed si sunt hæc accidentia sine substātia, magis appropinquant ad diuinam simplicitatem quàm angeli, quia in angelis est compositio ad minus ex quo est, & qd est, quæ in his accidentibus inueniri non potest. ergo erunt nobiliora angelis, quod falsum est.

¶ 6 Præt. Impossibile est densitatem esse sine materia, neque raritatem, quia hæc est diffinitio densi, quòd multum de materia continetur sub paruis dimensionibus, & contraria est diffinitio rati: sed tactus percipit in hoc sacramento densitatem. ergo est ibi materia sub dimensionibus. ergo dimensiones non per se existunt, & ita nec alia accidentia.

SED CONTRA. Sicut in præcedenti dist. dictum est, ibi non est alia substantia quàm corporis Christi: sed nō sunt accidentia quæ apparent in corpore Christi, sicut in subiecto, quia non denominant ipsum. ergo nō sunt in subiecto aliquo.

¶ 2 Præt. Species ad hoc remanent in sacramento, vt ducant per significationem in corpus Christi: sed si essent in aliquo sicut in subiecto, non ducerent in corpus Christi, sed magis in cognitionē sui subiecti. ergo sunt hic accidentia sine subiecto.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut dicitur prima propositione. lib. de causis, causa prima est vehementioris influxionis supra causatum causa secunda, quàm ipsa causa secunda. Vnde quando causa secunda remouet influentiam suam a causato, adhuc potest manere influentia causæ primę in causatum illud: sicut remoto rationali, remanet vinum, quo remoto remanet esse. Cum ergo causa prima accidentium, & omnium existentium deus sit, causa autem secunda accidentiū sit substantia, quia accidentia ex principijs substantiæ causantur, potest deus accidentia in esse conseruare, remota tamen causa secunda, scilicet substantia. Et ideo absq; omni dubitatione dicendum est, quòd deus potest facere accidens sine subiecto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inesse nō dicit esse accidentis absolute, sed magis modum essendi qui sibi competit ex ordine ad causam proximam sui esse. Et quia remoto ordine accidentis ad causam proximam adhuc potest remanere ordo ipsius ad causam primam, secundum quem modum ipsius essendi non est inesse, sed ab alio esse: ideo potest deus facere quòd sit accidens, & non insit, nec tamen esse accidentis ab accidente remouebitur, sed modus essendi.

Auicenna. D. 548

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut probat Auicen. in sua meta. per se existere nō est diffinitio d substantiæ: quia per hoc nō demonstratur quidditas eius, sed eius esse, & sua quidditas non est sup esse, alias non posset esse genus: quia esse non potest esse commune per modum d generis, cum singula cōtenta in genere differant secundum esse: sed diffinitio, vel quasi diffinitio substantiæ est res habens quidditatē, cui acquiritur esse, nel debet, vt non in alio. Et similiter esse in subiecto nō est diffinitio accidentis, sed contrario, res cui debetur esse in alio, & hoc numquàm separatur ab aliquo accidente, nec separari potest: quia illi rei quæ est accidens, secundum rationem suæ quidditatis semper debetur esse i alio, sed potest esse quòd illud nō sit ibi fractio sicut vē, sed dicit' frāgi, quia vē frāgi. Quibus objicitur quod ait Ambro. Nihil falsi putandum est in sacrificio veritatis, uel sicut fit in magorum prestigijs, ubi delusione quadam falluntur oculi, ut uideant esse quod non est. At hoc illi dicunt. Non fallit nos usus, nec fallitur: quod esset, si crederetur ita frangi, ut uidetur. Nec illusio est, quia ad utilitatem fidei, non ad deceptionem ita fit: quòd debetur alicui secūdum rationem suæ qdditatis, ei virtute diuina agente non conuenit: & sic patet quòd facere accidens esse sine substantia, non est separare diffinitionem a diffinito: & si aliquando hoc dicatur, diffinito accidentis prædicto modo intelligenda est diffinitio dicta, quia aliquando ab authoribus diffinitiones ponuntur causa breuitatis non secundum debitum ordinem, sed tanguntur illa ex quibus potest accipi diffinitio.

Ioan. 6.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ficut ab accidentibus in hoc sacramento remouetur esse in subiecto, ita conuenit eis non esse in subiecto, vnde non ponitur aliquid medium inter affirmationem & negationem: nec tamen sequitur quòd diffinitio alicui conueniat, cui non conuenit diffinitum: quia non esse in substantia non est diffinitio substantiæ, vt dictum est, sed habere quidditatem, cui tale esse competat, & hoc nō conuenit eis ex ratione suæ quidditatis, sed diuina virtute.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd accidentia remanere in hoc sacramento qualiter congruat, supra dictū est dist. præcedenti. Sed accidentia esse sine subiecto congruit huic sacramento multipliciter. Primo, quantum ad significationem, quia species sine substantia existentes expressius ducunt in corpus Christi quod sub eis continetur & immediatius: si.n. subiectum haberent, ducerent immediate in subiectum illud. Secundo, propter effectū qui est vnio membrorum ad caput, in quo sunt per fidē: & ideo in hoc sacramento oportet aliquid esse supra naturam, per quod intellectus noster assuescat ad ea quę sunt fidei credēda. Tertio, quantū ad vsum, quia est cibus spiritualis: & ideo competit quòd nullum accidentibus subiectum subsit, quod cibus corporalis esse posset. Quarto, quantum ad perfectionem: quia enim hoc sacramentum est perfectissimum, ideo omnia quæ sunt in hoc sacramento altissimum statum accipiunt, sicut quòd substantia panis in corpus gloriosum diuitati vnitum conuertitur: & propter hoc etiam accidentibus datur in hoc sacramento sine subiecto esse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diuina dispositio quæ aliquid ordinat secundum legem communem, etiam sibi aliqua reseruat præter legem communem faciendā ad aliquod priuilegium gratiæ communicandum: nec ex hoc sequitur aliqua inordinatio, quia diuina dispositio vnicuique rei ordinem imponit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de substantia rei iudicare nō pertinet ad sensum, sed ad intellectum, cuius obiectum est quod quid est, vt dicitur in 3. de anima: & ideo non accidit ibi aliqua deceptio, quia accidentia sunt ibi de quibus sensus iudicat: sed de substantia verum iudicium habet intellectus fide iuuatus, nec est inconueniens quòd intellectus absque fide erret in hoc sacramento, sicut & in alijs quæ sunt fidei.

D. 752. Elicitur ex text. 11. & 26.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbo inest virtus transubstantiandi: & ideo ad hoc quòd fit vera transubstantiatio, oportet quòd fit verum verbum, sed materia est ibi ad significandum: & ideo sufficit quòd accidentia remaneant, quibus mediantibus significatio completur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝓ quidam dixerunt, quòd vera substantia panis simul remaneat sub sacramento cum corpore Christi, & secundum hoc accidentia non essent in hoc sacramento sine subiecto: sed hæc opinio in præcedenti dist. improbata est. Alia opinio est, quòd remanet ibi forma substantialis, & in ea fundantur omnia accidentia quæ apparent: sed non minus difficile est materialem formam substantialem a materia separare, quàm accidentia a substantijs. Et præterea quantitas non respicit formam nisi ratione materiæ, vnde formæ immateriales dimensionibus carent: & ideo cū alia accidentia mediante quantitate referantur ad substantiam, non poterat forma existens sine materia accidentiū sensibilium subiectum esse. Boetius ēt dicit in lib. de Trini. quòd forma

a Magistro in litera & a S. Tho. q. 1 ar. 1. quęstiun. 2.

a Magistro in litera & a S. Tho. q. 1. ar. 1. quęstiun. 1.

Li. 1. cap. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

forma simplex subiectum esse non potest. Et ideo alij dixerũt, quòd accidentia illa sundantur in aere fient in subiecto: sed hæc opinio stare non potest. Constat enim quòd ante transubstantiationem sub dimensionibus panis non erat aer. ergo si cõversione facta fit ibi aer, oportet quòd aer subintrauerit per motum localem dimensiones illas, & iste motus non percipitur. Et præterea, inconueniens est ꝙ subiectum moueatur motu locali ad accidens, & ꝙ accidens trãseat de subiecto in subiectum. Probatum est etiam a Philosophis, quòd corpus naturale & corpus mathematicum non possunt esse simul: vnde cum illæ dimẽsiones quę fuerunt, sint quoddam corpus non naturale, sed mathematicum, non poterit aer cum illis dimensionibus simul esse, nec potent esse subiectum eorũ, quia habet dimensiones propria aer. Cum ergo omnes dimensiones sint eiusdem speciei in quacumque materia sint, quia materia non intrat in diffinitionem earum, si dimensiones panis iterum sint sicut in subiecto in aere, sequitur quòd duo accidentia speciei eiusdem sunt in eodem subiecto, quod est contradictoria esse simul, quia accidentium eiusdem speciei numeratio nõ est nisi ex subiecto: vnde si subiectum sit vnum, sequitur illa accidentia esse plura, & non plura. Constat etiam quòd aer non est susceptiuus talium accidentium, scilicet duritiei, figuræ determinatæ, & aliarum huiusmodi quæ ibi apparẽt. Et ideo dicendum est, quòd accidentia sunt ibi sine subiecto: non enim potest dici ꝙ sint in corpore Christi, sicut in subiecto. Sciendum autem ꝙ substantia corporalis habet quòd sit subiectum accidentium ex materia sua, cui primo inest subijci alteri. Prima autem dispositio materiæ est quantitas, quæ secundum ipsam attenditur diuisio eius & indiuisio, & ita vnitas & multitudo quæ sunt prima consequentia eas: & propter hoc sunt dispositiones totius materiæ, non huius aut illius tantum. Vnde omnia alia accidentia mediante quantitate in substantia fundantur, & quantitas est prior eis naturaliter: & ideo non claudit materiam sensibilem in ratione sua, quamuis claudat materiam intelligibilẽ, vt dicitur in 7. meta. Vnde ex hoc quidam decepti fuerunt, vt crederent dimensiones esse substantiam rerum sensibilium, quia remotis qualitatibus nihil sensibile remanere videbant nisi quantitatem, quæ tamen secundum esse suum dependet a substantia, sicut & alia accidentia. Virtute autem diuina confertur dimensionibus quæ fuerũt panis, vt sine subiecto subsistant in hoc sacramento, quod est prima proprietas substantiæ, & per consequens datur eis vt sustineant alia accidentia, sicut & sustinebant quando substantia eis suberat: & sic alia accidentia sunt in dimensionibus sicut in subiecto, ipse vero dimensiones non sunt in subiecto.

Lucæ vi.

4. physic. tex. com. 76.

D. 24

T.com. 34.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ prima accidentia consequentia substantiam sunt quantitas & qualitas, & hæc duo proportionantur duobus principijs essentialibus substantiæ, scilicet: formæ & materiæ, quia quantitas respondet materiæ, vnde magnum & paruum Plato posuit differentias materiæ, sed qualitas ex parte formæ. Et quia materia est subiectum primum quod non est in alio, forma autem est in alio, scilicet materia: ideo magis appropinquat ad hoc quod est non esse in alio quantitas, quàm qualitas, & per consequens quàm alia accidentia.

K

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitas dimensiua secundum suam rationem non dependet a materia sensibili, quamuis dependeat secundũ suum esse: ideo in prędicando & subijciendo accipit modum substantiæ & accidentis: vnde lineam dicimus & quantitatem, & quantam, & magnitudinem, & magnam: & ideo eum sint ibi dimensiones sine substantia, non tantum videt sensus quantitatem, sed etiam quantum: de alijs autem accidentibus planum est, quòd est ibi aliquid album, quia albedo est ibi in subiecto.

.718

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ de ratione indiuidui duo sunt, scilicet quòd sit ens actu vel in se, vel in alio: & quòd sit diuisum ab alijs quæ sunt, vel possunt esse in eadem specie in se indiuisum existens: & ideo primum indiuiduationis principium est materia, qua acquiritur esse in actu cuilibet: alij formæ siue substantiali, siue accidentali: & secundarium principium indiuiduationis est dimensio, quia ex ipsa habet materia quòd diuidatur: vnde in carẽtibus dimensione impossibile est aliquam esse distinctionem, nisi per formam quæ facit diuersitatem speciei: & propter hoc in angelis sunt tot species quot indiuidua, quia cum sint formę, siue quidditates subsistẽtes ex seipsis, habẽt esse in actu & distinctionem: & ideo nõ indigent ad sui indiuidũationem neq; materia, neque dimensione. Si ergo quantitas sine materia haberet eẽ actu, per se haberet indiuiduationem, quia per se habet diuisionem illam secundũ quam diuiditur materia, & sic vna pars differret ab alia non specie, sed numero secundum ordinem qui attenditur in situ partium: & similiter vna linea ab alia differt numero, dummodo acciperetur in diuerso situ. Quia ergo in hoc sacramẽto ponimus dimensiones per se subsistere, constat quòd ex seipsis indiuiduantur, & per ea alia accidentia quæ in eis fundantur.

F

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud quod est intellectus, vel intellectum in actu, secundum Philosophos oportet esse separatũ non solum a materia, sed ẽt a conditionibus materiæ indiuiduantibus, & hoc non est in proposito, vt ex dictis patet.

H

¶ Ad quintum dicendum, quòd cum ista accidentia habeant esse, & essentias proprias, & eorum essentia non sit eorum esse, constat quòd aliud est in eis esse, & quod est: & ita habent compositionem illam quę in angelis inuenitur: & vlterius compositionem ex partibus quantitatis, quæ in angelis non inuenitur, & sic magis recedunt a diuina simplicitate.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut subiectum quod ponitur in diffinitione aliorum accidentium, non est de essentia accidentis, ita etiam materia quæ ponitur in diffinitione raritatis & densitatis non est de essentia eorum: non enim est densitas materia multa existens sub paruis dimensionibus, sed proprietas quędam consequens ex hoc, quòd materia sic se habet: vnde talem proprietatem deus potest facere, etiam si materia non esset.

I

ARTICVLVS II.

b Vtrum accidentia quæ remanent in hoc sacramento possint immutare aliquid extrinsecum.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd accidentia quæ remanent in hoc sacramento non possint immutare aliquid extrinsecum. Illa enim agunt & patiuntur adinuicem, quæ communicant in materia, vt dicitur in 1. de generatione: sed accidentia illa non communicant in materia cum corporibus exterioribus. ergo non possunt ea immutare.

5. par. q. 1. ad 5.

T.com. 41.

¶ 2 Præt. Actio naturalis requirit contactum naturalem, vt patet in 1. de generatione: sed mathematicis, idest, dimẽsionibus separatis no conuenit tactus physicus, sed mathematicus tantum, sicut & locus, vt ibidem dicitur. ergo cũ in hoc sacramento sint dimensiones separatæ, in quibus alia accidẽtia fundantur, vt dictum est, videtur quòd non possint agere in aliquid extrinsecum.

¶ 3 Præt. Passum, quàmuis in principio sit contrarium, tamen in fine est simile: sed si corpora exteriora immutarentur, ipsa iam immutata non essent formæ tantum, sed formæ in materia. ergo non possunt immutari a dimensionibus quæ sunt formæ tantum.

Vt habet 2. de anima tex. 40. 41.

Sed contra. Nihil sentitur quod immutat sensum: sed huiusmodi accidentia sentiuntur. ergo immutant.

¶ 2 Præt. Omne quod habet esse, habet agere aliquo modo, quia nulla res destituitur propria operatione: sed huiusmodi accidentia habent esse. ergo possunt agere.

Vlterivs. Videtur quòd non possint aliquid extrinsecum immutare substantialiter. Generans enim debet esse simile generato: sed omne generatum est compositum ex materia & forma. cum ergo accidentia illa sint formæ tantum, non possunt immutare generatum aliquid extra se. Et hac ratione vtitur Philosophus in 7. meta. contra Platonem, qui ponebat formas separatas esse causas generationis sensibilium.

T.com. 30.

¶ 2 Præt. Nihil agit vltra suam speciem, sed citra quandoque, quia effectus nõ est nobilior causa: sed substantia est nobilior omni accidente. ergo illa accidentia non possunt aliquam substantiam generare.

Sed contra. Species istæ habent eandẽ virtutem quã habebant ante transubstantiationem, ꝙ nihil est eis ablatum, sed additum: sed ante trãsubstantiationem poterant aliquid substantialiter immutare. ergo & post.

III Vbi supra. art. 4. In ptincip.

Vlterivs. Videtur quòd ista accidentia nullo modo possint corrumpi, quia ista accidentia sunt formæ tantum: sed forma est inuariabili essentia cõsistens, vt dicitur in li. 1er principi. ergo huiusmodi species non corrumpuntur.

¶ 2 Præt. Omnes res per se subsistens sine materia, est incorruptibilis, quia materia est corruptionis principium, sicut patet in angelis, & animabus: sed huiusmodi species sunt formæ sine materia subsistentes. ergo sunt incorruptibiles.

¶ 3 Præt. Si corrumpuntur, aut corruptio ista est naturalis, aut miraculosa: naturalis non, quia sicut nihil generatur naturaliter nisi compositum, ita nihil corrumpitur nisi compositum naturaliter. Similiter neque miracula, quia sic sola dei virtute fieret: deus autem secundum Aug. non est causa tendendi in esse. ergo nullo modo corrumpitur.

In lib. 83. quęst. q. 21.

Sed contra. Quandiu sunt accidentia sensibilia, sentiri possunt: sed quandoque desinunt sentiri posse huiusmodi accidentia. ergo desinunt esse.

¶ 2 Præt. Quandiu species manent, & corpus Christi manet sub sacramento: sed corpus Christi quandoque desinit esse sub sacramento. ergo quandoque desinunt esse species illæ.

IIII Vbi supra. art. 5.

Vlterivs. Videtur quòd ex eis non possit aliquid generari. Corruptio enim generationi, vel factioni opponitur: sed omne quod non habet materiam partem sui, si fit, oportet quòd ex nihilo fiat. ergo si corrumpitur, oportet quòd in nihilum tendat, & nihil ex eo fiat.

¶ 2 Præt. Substantia & accidens magis differunt quàm corpus & spiritus: sed ex corpore non potest fieri spiritus, vt patet in lib. de duabus naturis. ergo ex speciebus illis quæ sunt accidentia tantum, non potest substantia aliqua generari.

Boetius in lib. de duab. naturis, paulo post dimidium.

¶ 3 Præt. Impossibile est ex vno simul & semel multa fieri: sed si aliquid generatur, in illo est inuenire substantiam & accidẽs. ergo non potest generari ex accidente tantum.

¶ 4 Præt. Si aliquid generatur, aut illa generatio est naturalis, aut miraculosa: naturalis non, quia generatum, & id ex quo generatur naturaliter conueniunt in materia, vt patet in ombus generationibus naturalibus, quod hic non potest inuenri: similiter nec miraculosa, quia quòd vermes aliquando inde generẽtur, vel in cinerem reloluãtur, hoc est in irreuerentiam tanti sacramenti, quod a deo non est. ergo nullo modo aliquid ex huiusmodi speciebus generari potest.

Sed contra est, quòd sensibiliter apparet, si diu reseruentur, paulatim in aliud mutari.

Li. 4. de mysterijs Missę. ca. 57.

¶ 2 Præt. Inno. dicit. In quo similitudo deficeret, in eo sacramentum non esset: sed ibi se proderet, & locum fidei auferret. ergo oportet esse omnimodam similitudinem specierum ad substantiam panis: sed ex substantia panis poterat aliquid generari. ergo & ex speciebus ibi remanentibus.

V Vbi supra art. 6.

Vlterivs. Videtur quòd non possint nutrire, quia omnis cibus qui nutrit, in corpus transit, & superfluitates ex eo resoluuntur: sed cibus iste non vadit in corpus, vt Ambro. in litera dicit. ergo non nutrit.

T.com. 50.

¶ 2 Præt. Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus, vt dicitur in 2. de generatione: sed non sumus ex accidentibus. ergo ex eis non nutrimur.

¶ 3 Præt. Omne qd nutrit quocumq; modo, soluit ieiuniũ. si ergo species illæ nutriunt, soluunt ieiunũ: & sic post sumptionẽ corporis Christi non posset aliquis cõmunicare, qd falsum est.

A

Sed contra est, quod dicitur in glo. 1. Cor. 11. super illud. Alius quidem esurit, alius ebrius est, quòd aliqui sunt inebriati ex vsu specierum huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Nihil aufert sitim, vel famem nisi quod nutrit: sed sensibiliter reperiri potest quòd ex potu illo sitis tollitur, præcipue si in multa quãtitate sumatur. ergo nutriunt species illæ.

Vlterivs. Videtur quòd nullus liquor possit speciebus illis permisceri, quia vt in 1. de generatione probat Philosophus, accidens non permiscetur substantiæ: sed quilibet liquor substantia quædam est. cum ergo illæ species sint tantũ accidẽtia, videtur quòd nihil possit eis permisceri.

VI

T.com. 81.

1. Cor. 10.

In ser. quodam verbis Euangelij & habetur De consec. dist. 2. cap. Inuitat.

¶ 2 Præt. Sicut hoc sacramentum sub certa forma verborum consecratur, ita & aqua benedicta: sed si aqua permiscetur aquæ benedictæ, totum sit benedictum. si ergo aliquis liquorum permisceri posset vino consecrato, esset totum consecratum: & sic liquor ille transiret in sanguinem Christi sine forma verborum, quod falsum est.

¶ 3 Præt. Humidorum permistorum efficitur superficies vna. si ergo illis speciebus aliquis liquor admisceatur, efficitur vna superficies liquoris aduenientis, & specierum præexistentium: sed superficies liquoris est in subiecto, superficies autem specierum non est in subiecto. ergo eadem superficies erit in subiecto, & non in subiecto, quod est impossibile.

C

¶ 4 Præt. Corpus Christi non est sub sacramento ex quo sub speciebus illis est alia substantia: sed si aliquis liquor subtilis, puta, vinum, vel aqua admisceatur illis speciebus, cum non contineatur proprijs terminis, oportet quòd diffluat ad terminos dimensionum, sub quibus erat corpus Christi. ergo desinunt ibi esse species. ergo corrumpuntur, & non permiscẽtur.

¶ 5 Præt. Sicut album & nigrum sunt differentiæ coloris, ita magnum & paruũ sunt differentiæ quantitatis, vel circa quantitatem: sed idem color non est albus & niger. ergo neque eædem dimensiones sunt magnæ & paruæ: sed addito aliquo liquore dimensiones illæ efficiuntur magnæ. ergo non sunt eædem quæ prius. ergo non permiscentur.

D

Sed contra. Secundum Philosophum in 1. de generatione. Ea quæ sunt diuisibilia in minima, sunt bene permiscibilia: sed ita est de speciebus illis. ergo &c.

T.com. 88.

¶ 2 Præt. Maius est corrumpi quàm permisceri: sed species possunt corrumpi. ergo possunt permisceri.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd agere nõ est nisi rei per se subsistẽtis, & ideo neq; materia agit, neque forma, sed compositum: quod tamen non agit ratione materiæ, sed ratione formæ quæ est actus, & actionis principium. Et quia quantitas se tenet ex parte materiæ, qualitas ex parte formæ, ideo quantitas non agit nisi mediante qualitate, quæ est per se actionis principium: vnde qualitates sunt sensibiles primo, quantitates secundo. Quia ergo in sacramento quantitates retinent eundem modum essendi quem habebant substantia panis existente: ideo habent eundem modum agendi vt immutent, & agant naturaliter sicut prius. Quantitatis enim, quæ alium modum essendi habet, quia non est in subiecto, non est agere nisi mediante qualitate.

E

Ad primvm ergo dicendum, quòd materia accidentis est proximum subiectum eius, proximum autem subiectũ qualitatis corporalis est quantitas, vt superficies coloris: & ideo qualitas quæ est actionis principium, communicat quodammodo in materia cum his quæ sunt extra, quia quantitas hinc inde subesse inuenitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mathematici non solum abstrahunt a materia, sed a sensibilibus accidentibus. Et quia dimensiones in hoc sacramento non sunt separatæ ab accidentibus sensibilibus, ideo non solum habent tactum mathematicum sicut mathematica, sed etiam physicum: quia ratione illorum accidentium possunt immutare, & immutari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantum ad immutationem accidentalem satis simile inuenitur hinc inde, quia sicut in sacramento non est albedo separata, sed album quod agitur extrinsecus

Universidad de Deusto
Biblioteca

terius per immutationem non fit albedo, sed aliquod album: & ita inquantum huiusmodi passum in fine est simile.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd in actionibus naturalibus formę substantiales non sunt immediatum actionis principium, sed agunt mediantibus qualitatibus actiuis & passiuis sicut proprijs instrumentis, vt dicitur in 2. de anima quòd calor naturalis ē quo anima agit: & ideo qualitates non solū agunt in virtute ꝓpria, sed etiā in virtute formæ substantialis, vnde actio earum non solum terminatur ad formā accidentalem, sed et ad formam substantialē, & propter hoc generatio est terminus alterationis: huiusmodi autem virtutem instrumentalem recipiunt eo ipso quo a principijs essentialibus causantur. Vnde sicut remotis substantijs remanet accidentibus idem esse secundū speciem virtute diuina, ita etiam remanet eis eadem virtus quæ & prius: & ideo sicut ante poterant immutare ad formam substantialem, ita & nunc.

Elicitiue ex text. c. 20. 24. vbi inquit Philosoph' Aīa ē principiū quo uiuim' &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ nos non ponimus omnino huiusmodi qualitates separatas, sicut Plato ponebat formas naturales, cum ponamus pro subiecto id quod erat proximum subiectum corū primo, & ideo non est similis ratio hinc inde: tamen hic etiam generans non est omnino simile generato, quia generatum est substantia, generans autem non: sed hoc ideo contingit, quia vt dictum est, huiusmodi qualitates habent instrumentalem virtutem generandi. Generatū autem non oportet quòd assimileturinstrumento, sed principali generanti, vt dicit Commen. in 11. meta. quia instrumentum nō agit virtute sua, sed alterius, & illi assimilat, non sibi: vnde generatio huic assimilatur substantiæ quæ prius erat. Plato autem formas separatas non ponebat instrumentalia generantia, sed primas causas generationis & principales.

Ex com. 13

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ propria virtute nihil agit vltra suā speciem, sed virtute alterius, cuius est d instrumētū, potest agere vltra speciem suam, sicut serra agit ad formam scamni.

D. 92

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ vnaquæque res habet proprium esse suæ speciei. Nō enim esse in omnibus est vnius speciei, sicut nec animalitas est vnius speciei in omnibus animalibus: nec humanitas eadem numero in omnibus hominibus, sicut & vnaquæque res habet propriam actionem. Vnde sicut in qualitatibus quæ remanent in hoc sacramento, remanet actio conformis actioni substātiæ prius existentis: ita etiam esse subsistens, quod conuenit dimensionibus remanentibus, est conformæ illi esse quod prius substantia panis habebat. Vnde sicut qualitas facit eandem actionem quam prius faciebat substantia panis & vini existente, ita esse, in quo dimensiones subsistunt, tollitur eisdē passionibus quibus ante ea toleretur eadem substātia existente: & propter hoc eodem modo corrumpuntur accidentia remanentia, sicut & prius corrumpi poterant. Prius autem corrumpi poterant dupliciter. Vno modo, manente substantia subiecti per aliquam accidentalem mutationem, sicut ex parte qualitatū secūdum aliquam alterationem vinum saporem, vel colorem mutare poterat, & ita color qui prius erat, aut sapor corrumpebatur: sed quantitas prædicto modo non poterat corrumpi per motum in quantitate, s. augmentum, quia vinum & panis nō sunt corpora animata quæ possunt esse subiectū augmenti & diminutionis. s. per additionem, vel diuisionem, quia ēm Philosophum in 3. meta. in additione quātitatis ad quantitatē vna quantitas esse incipit duabus esse desinentibus, & econtrario est in diuisione. Alio modo, per corruptionem substantiæ, quæ quidem contingit ex trāsmutatione accidentium, & ex parte qualitatum, quia sicut generatio, ita & corruptio est terminus alterationis: & ex parte quantitatis, quia cum vnaquæq; res naturalis habeat quantitatem determinatam, in tantū poterit diuisio fieri, ꝙ species non remanebit. Vnde etiam in hoc sacramento aliquando aliqua alteratione facta in qualitatibus, adhuc manet esse illud dimensionum conforme substantiæ præcedenti: & tunc ratione ipsius corruptionis accidentium non desinit esse corpus Christi sub sacramento. Aliquando autem alteratio ad terminum venit, & tunc esse prædictum tollitur, & sic definit esse sacramentum; & similiter ex parte quantitatis, quia si fiat diuisio in partes tantæ quantitatis quæ sufficiat ad speciem panis, vel vini, sunt quidem aliæ dimensiones, quia partes continui quæ erant potentia, fiunt actu, sed esse conforme substantiæ præexistenti manet, & ideo adhuc est sacramentum. Si autem quantitas partium adhuc non sufficiat, vtrumque esse desinet & dimensio, & esse prædictum, & ideo corpus Christi desinit esse sub sacro.

T. com. 16.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ forma dicitur esse inuariabilis, qa non est variationis subiectum, tamen per variationem tollitur; sicut patet in alteratione & augmento, & ita largo modo dicuntur corrumpi; prout omne qd esse desinit, dr corrūpi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dimensiones, quæ sunt proximæ dispositiones materiæ, retinent in hoc sacramento vicem materiæ: & ideo se habent ad esse, in quo subsistūt, sicut materia ad formam substantialem, & ipsæ subsunt sicut subiectum accidentibus, & hoc modo corruptionis principium esse possunt, sicut & materia esset: Ipsæ etiam partes dimensionum, cum sunt in potentia, habent quandam rationem materiæ ratione totius dimensionis: & ideo ex parte earum accidit corruptio aliqua in tota dimensione per diuisionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd species sic remanere miraculosum est, sed ꝙ sic remanentes corrumpuntur, est naturale: sicut miraculosum est ꝙ cæcus visum recipiat, sed ꝙ iam visu recepto videat, est naturale. Remanet n. quidā compositionis modus in accidentibus istis, dū quantitas retinet rationē materiæ, & qualitas rationem formæ, vt dictum est.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd quidam dicunt, ꝙ quāmtis illæ species possint corrumpi & putrefieri, tamen ex tali putrefactione, vel corruptione nō generantur vermes, vel aliquid huiusmodi: sed hoc nihil est. Constat enim ꝙ accidentia qñ corrumpuntur, non hoc modo esse desinunt, vt disparent omnino ac si totaliter annihilarentur, sed succedit illis accidentibus aliquid sensibile, & hoc oportet esse de nouo generatum. Nec est differentia, quicquid sit illud, vtrum sit vermis, vel cinis, vel aliquid huiusmodi, quia similis difficultas est de omnibus: & ideo alij dixerunt, ꝙ substantia panis ibi remanet, ex qua materialiter aliqua generari possūt: sed hæc opinio supra improbata est. Et ideo alij dixerunt, ꝙ ex mutua actione accidentium sacramenti ad corpora circumstantia generantur vermes ex aere continente. Sed hoc non videtur esse verum, quia accidentia illa non habent ibi aliam actionem, quam haberent si substantia remansisset: sed quando substātia erat, non poterāt vermes ex aere generari, vel cinis per talem actionem, vnde nec modo. Et præterea sensibiliter apparet, ꝙ in illo loco vbi fuit corpus Christi, est illud quod generatur, & ibidem alterario præcedens apparet: aer autem ante vltimū instans corruptionis specierum non erat in loco illo, quia sic subintrasset dimensiones, sub quibus erat corpus Christi, quod est impossibile. Nec etiam mouebatur ad locum illum, quia quietus forte manebat, vnde sequitur ꝙ totus motus aeris, & alteratio ipsius, & corruptio, & generatio vermiū, aut cineris fit in eodem instanti, quod est impossibile. Et præterea, idem accideret si corpus Christi conseruaretur inter aliqua corpora solida, quæ nō subintraret aer, & non appareret aliqua mutatio facta in corporibus solidis circunstantibus. Et præterea, Si corpus Christi in magna quantitate consecratum esset, idem posset accidere, & tanta inspissatio aeris non posset de facili accidere sine sensibili ipsius immutatione. Et ideo alij dicunt, ꝙ peracto sacramento redit substantia panis sub speciebus quę prius fuerat, & ex illa generantur vermes, vel aliquid huiusmodi. Sed hoc non pōt esse. Quandiu n. est ibi corpus Christi, non redit substantia panis: quia sic esset corpus Christi sub speciebus cum substantia panis, quod est tertia opinio quæ non sustinetur. Quandiu autem sunt ibi species, manet sub speciebus corpus Christi, vnde quandiu manent species, substantia panis non redit: remotis aūt speciebus illis iam non est ibi substantia panis, sed vermium, vel cineris, vel alicuius huiusmodi. Numquā enim est substantia panis sine speciebus panis, vnde substantia panis nō rediret, nisi forte dicatur redire quo ad materiam tantum, quia illa eadem materia, quæ prius erat sub forma panis, postmodum fit sub forma cineris, vel alicuius huiusmodi et hoc

Vbi supra eodem, & c. Qui nō ducat.

& hoc posset fieri eius secunda opinione prius tacta, quantum ad hoc quod ponebat substantiam panis in præiacentem materiam resolui, remoueri non potest, vt supra probatum est. Sed quantum ad aliam partem non ponebat ꝙ annihilaretur, non potest fieri, quia quod in nihilum redactum est, nō potest iterum idem numero fieri. Sed quantum ad primam opinionem, quę cōmuniter sustinetur, omnino fieri non pōt: quia quod conuersum est in alterum, non potest redire ni si alterum in ipsum cōuertatur: substantia autem panis cōuersa est in corpus Christi, & hæc substātia scilicet panis, facta est illa. s. corporis Christi, vt ex prædictis patet: vnde nō potest esse quòd substantia panis redeat nec quantum ad totū, nec quantum ad partem, nisi corpus Christi econuerso conuertatur in substantiam panis, quod est impossibile: & ideo impossibile est dicere ꝙ substantia panis redeat, neque secundum totum, neque secundū partem, si redire propte sumatur, vt sit ideo numero quod redit. Si autem materia panis redire dicatur, non quia eadem numero redeat, sed alia eiusdem rōnis, tunc oportebit dicere, ꝙ illa alia materia de nouo creetur. Et forte hoc intellexerunt, qui dixerunt substantiam panis redire, vnde satis probabiliter per hunc modum opinio sustinet potest, vt dicatur ꝙ ad hoc deus materiam creat, ne sacramentum deperdatur, & sic fides mentum perdat: nec tamen materia corporalis in principio creata augetur, quia quantum de materia conuersum fuit in substantiam corporis Christi, tantū de materia creatur nunc de nouo. Potest tamen & aliter dici, ꝙ illæ species sicut habent ex hoc ꝙ subsistunt, ꝙ possunt agere quę quid poterant substantijs panis & vini existentibus, ita habēt vt possunt conuerti in quicquid conuerti poterant substantiæ præexistentes, quod sic intelligi potest. Sicut n. Commen. dicit in 1. phys. & in lib. de substantia orbis in materia generabilium & corruptibilium oportet intelligere dimensiones interminatas ante aduentum formæ substantialis, alias non posset intelligi diuisio materiæ, vt in diuersis partibus materiæ diuersæ formæ substantiales essent: huiusmodi autem dimensiones post aduentum formæ substantialis accipiunt esse terminatum & complētū: quicquid autem intelligitur in materia ante aduentum formæ substantialis, hoc manet idem numero in generato, & in eo ex quo generat, quia remoto posteriori oportet remanere prius: dimensiones autem illæ interminatæ se habent ad genus quantitatis, sicut materia ad genus substantiæ. Vnde sicut in quolibet cōpleto in genere substantiæ est accipere materiam quæ est ens incompletum in genere illo: ita in dimensionibus cōpletis q̄ fiunt in hoc sacramento, est accipere dimensiones incompletas, & his mediātibus materia panis formam recuperet eius quod ex pane generatur, pane nō conuerso in corpus Christi: vnde licet dimensionibus illis est datū vt subsistant, & tollant, & illi esse quod est conforme esse prioris substantiæ, & terminationi quantitatis, & omnibus alijs accidentibus: ita etiam datur eis vt possint subesse alteri formæ naturali, & alijs accidentibus: quia sic natura sua nō habent vt sub sint tantum accidentij, sed etiam formæ substantiali, vt dictum est: & hinc vel ex consequenti adueniet etiam materia propter concomitantiam naturalem formę ad materiam: sicut propter concomitantiam naturalem animæ Christi ad corpus, erat anima sub sacramento. Et hoc quodammodo redit in primum dictum, vt. s. materia de nouo fiat, vel ipsi dimensioni virtute diuina dabitur natura materię propter propinquitatē ad ipsam, vt sic illud generatum sit compositum ex materia & forma.

Dist. 11. q. 1. art. 1.

Quę habētur, ubi supra, ca. Ego Berēgarius

In serm. domini. ca. 5. post. Epiphaniā. Et hī. de consec. dist. 2. c. Singulari.

Nota

Cōmen. 61 & de substātia orbis c. 2.

D. 515. 517 523.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum penultimam opinionem species illę penitus eedunt in nihil, sed substantia prædicto modo redeunte generatur illud ꝙ succedit, nec mirum generari ex speciebus secundum qd ly ex, dicit causam materialem, sed solum secundum quod dicit ordinem, vt ex mane fit meridies, adeo, poti: sed secundum alia opinionem illud totum demonstratū sensibile in sacramento habebat aliquid, scilicet partem sui similis materię, & illud non cessit in nihil, sed remanet, scilicet dimensiones interminatas, sicut & remanerent si substantia panis esset.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc non est remotum quin deus possit mutare corpus in spiritum, & tamen quantum ad aliquid dimensiones interminatæ magis sunt propinquæ materię corporali, q̄ corpus spiritui.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut quando aer conuertitur in ignem, nō dicitur ꝙ materia aeris fiat duo. s. materia ignis, & forma ignis, sed vnum tantum ꝙ sig nificata etiam dimensiones illæ non dicuntur fieri duo, sed vnum tantū, scilicet materia sic dimensionata, & hoc sic diuina virtute.

Hylari', vt habetur, de conse. dist. 2. cap. Vbi pars.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ secundum quamlibet positionem oportet poniere aliquid in hac generatione esse à miraculosum, & aliquid naturale: reditus enim substantiæ, uel creatio materiæ, uel conuersio dimensionum in materiam est miraculosum: sed quòd materia iam existens recipiat talem formam, cuius dispositiones præcesserunt in dimensionibus, hoc est naturale.

D. 23. 17.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd quidam dixerunt ꝙ species illæ nō nutriunt, sed reficiunt, & inebriant ex sola immutatione accidentali, sicut aliqui inebriantur odore vini, & reficiuntur, & tamen amittunt ex sapore & odore. Sed hoc non potest esse, quia talis immutatio quāmuis ad horam reficiat, tamen sustentare non potest, quod tamen faceret species illæ, si in magna quantitate tumescerent. Et ideo alij dixerunt, quòd remanet forma substantialis panis, & illa haberet eandem operationem quā habebat panis, & ideo nutrit sicut panis nutriret. Sed hoc non potest esse, quia operatio formæ non est pati, sed agere: nutrimentum aūt non nutrit nisi quod conuertitur in substantiam nutriti, & ideo nutrit secundum quod patitur, & secundū quod ex eo aliquid generatur, quod non potest dici de forma. Et ideo dicendum est, quòd cum generari aliquid ex illis speciebus possit per modum prædictum, eodem modo & nutrire possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod dicitur, ꝙ cibus ille nō transit in corpus, intelligendum est quantum ad tem contentam sub sacramento. s. uel ūm corpus Christi, quod non mutatur in manducante, sed ipsum in se mutat spiritualiter: sed species in corpus comedentis conuertuntur, sicut & in aliquod aliud corpus conuerti possunt, ut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd accidentia manentia in suo esse accidentali non nutriunt, sed eo modo quo in aliud conuertuntur, uel aliud sub eis creatur, uel redit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa nutritio non est omnino secundum ordinem naturæ, ut dictum est, & ideo talis manducatio ieiunium non soluit.

AD SEXTAM quæstionem dicendum, ꝙ quidam dicunt, ꝙ quicumque liquor addatur speciebus uini in quantacumque quātitate, statim desinit ibi esse corpus Christi, quia dimensiones illæ non manent eedem, & iterum liquor additus per totum diffunditur. Vnde cum corpus Christi non sit sub speciebus cum alio corpore, oportet ꝙ in toto desinat esse corpus Christi: sed hæc positio non pōt stare. Constat n. ꝙ corpus Christi manet quandiu illa accidentia manent, illa autem accidentia non corrumpuntur aliter q̄ ut corrūpetur substantia panis & uini: constat autem ꝙ ex parvo liquore addito non destrueretur uinum, & ideo nec species uini remanentes. Rationes n. prædictæ non cogunt. Primo, quia non quælibet dimensionum distinctio tollit sacramentū sicut n. additio, ita & diuisio facit aliam dimensionem, ut ex dictis patet per Philosoph. sed diuisio aūt non tollit ueritatē sacramenti, ut patet in pane qui frangitur, unde nec additio, quia illa varietas dimensionum, quam facit talis additio & diuisio est quantum ad determinationem ipsarū, non quantū ad indeterminatū esse earū secundū qd competit eis subsistere, nec quantū ad esse, in quo subsistunt conformes substantiæ præcedenti. Similiter et parvus liquor constat ꝙ non potest diffundi per omnes dimensiones, nisi pateretur, & transmutaretur in aliam speciem, unde non

D. 121.

oportet

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportet q occupet omnes dimensiones. Et ideo aliter dicendum, q hoc modo admisceretur liquor quicumque speciebus illis, sicut admisceretur substantiæ vini. Liquor autem additus si esset æqualis quantitatis, vel maioris, pertingeret ad omnes dimensiones vini, & sic si esset alterius speciei faceret aliam speciē liquoris medium: si autem esset eiusdem speciei, vinum faceret, aliud vinum secundū numerū, maxime quātum ad accidentia. Si autem liquor additus esset minoris quantitatis, nō posset pingere ad omnes dimensiones totius vini, sed ad aliquas, & illas immutaret altero dictorum modorum, & forte immutaretur secundum speciem, si esset alterius speciei. Constat autem quòd in hoc sacramento non manet eadem numero: & ideo si apponatur paruus liquor, corrumpet partem speciei, & sub illa parte desinit esse corpus Christi: non enim est probabile q vna gutta aquæ per totum cyphum diffundatur. Si autem addatur in magna quantitate, sic corrumpet species secundum totum, & ita totaliter desinit ibi esse corpus Christi.

Matth. 26. & Luc. 22.

Et habetur de consecr. dist. 2. c. Nō istis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus intelligit de accidente, cuius subiectum est substantia, quod si non permisceretur: sic autem non est in proposito.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in aqua benedicta non fit aliqua mutatio substantialis ipsius aquæ, sicut est in hoc sacramento, sed acquiritur q virtus aliqua ex benedictione, & ideo illa virtus potest peruenire ad aquam additam. Sed in hoc sacramento vinum conuertitur substantialiter in aliud virtute verborum, & ideo non oportet quòd vinum additum substantialiter conuertatur in sacramentum: sed potest esse q conuertatur in vinū virtute accidentū vini quæ remanēt, vt dictū est.

¶ Ad tertium dicendum, q non est inconueniens vnā dimensionem sm vnam partem sui esse in hoc sacramento sine subiecto, & aliam esse in subiecto: quia plures partes dimensionis quamuis sint vna dimensio in actu, sunt tamen plures in potentia.

¶ Ad quartum patet solutio ex dictis.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quòd magnum & paruum consequuntur quantitatem secundum quod ad certam mensuram determinatur. In sacramento autem altaris non oportet remanere dimensiones easdem secundum terminationem eandem, quia sic diuisis speciebus nō remanerent eædem dimensiones, nec per consequens idem sacramentum: sed sufficit ad subsistentiam sacramenti quòd remaneant dimensiones eædem secundum quod indeterminate intelliguntur.

ARTICVLVS III.

c Vtrū ipsum uerū corpus Christi frangatur in sacramento.

Vbi supra art. 7.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q ipsum verum corpus Christi frangatur in sacramento. Omne n. quod manducatur, masticatur & frangitur: sed verum corpus Christi manducatur, Ioan. 6. Qui manducat carnem meam &c. ergo & frangitur.

¶ 1 Præt. Hoc sacramentū est memoriale dominicæ passionis: sed in passione ipsum corpus Christi est perforatū clauis, & lancea ergo in sacramento ipsum corpus Christi frangitur.

¶ 3 Præt. Sicut corpus Christi est totum in qualibet parte speciei, ita forma substantialis: sed forma substantialis materialis diuiditur per accidens per diuisionem speciei. ergo & corpus Christi.

SED CONTRA. Quod frangitur, non manet integrum: sed corpus Christi manet integrum, vt in litera dicitur. ergo non frangitur.

¶ 1 Præt. Omne corpus frangibile est passibile: sed corpus Christi est impassibile, cum sit gloriosum. ergo non frangitur.

II Ibidem.

VLTERIVS. Videtur quòd nec etiam species frangantur. Signum enim debet respondere signato: sed species sunt signum corporis Christi. cum ergo uerum corpus Christi non frangatur, nec ipse species frangentur.

T.com. 43.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 4. Meteororum. Corpora dicuntur frangibilia & comminuibilia secundum determinatam dispositionem pororum: sed species illæ non habent poros, quia sub omnibus partibus speciei est æqualiter corpus Christi, & sub nulla aliquid aliud. ergo species illæ neque frangi, neque comminui possunt.

¶ 3 Præt. In omni fractione, ea perfecta aliud est quod continetur sub diuersis partibus: sed omnino est idem qd continetur sub diuersis partibus speciei qualitercumque disponantur. ergo nō proprie dicuntur frangi.

SED CONTRA. Matth. 26. dicitur, quòd deus benedixit, & fregit: sed uerba euangelii nō possunt esse falsa. ergo fuit ibi fractio uera: sed nō in corpore Christi, ut probatum est. ergo in speciebus fuit.

¶ 2 Præt. Magis competit quantitati diuidi, quàm corrumpi, uel in aliud conuerti: sed hoc contingit dimensionibus ibi remanentibus, ut ex dictis patet. ergo & frangi, siue diuidi.

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter assignetur in litera significatio partium fractionis, quia partes fractionis fractioni respondent: sed fractio significat passionem Christi, ut in litera dicitur. ergo partes fractionis debent significare partes ueri corporis Christi, in quas per passionem diuisum est corpus eius.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum est maxime sacramentum unionis: sed distinctio partium unioni opponitur. ergo non competit in hoc sacramento significari partes distinctas corporis mystici.

¶ 3 Præt. Hoc non videtur seruari secundum communem morem ecclesiæ, quòd aliqua pars usque in finem Missæ reseruetur. ergo secundum hoc non debet accipi significatio alicuius partis.

De Mysterio Missæ. 1. lib. c. Hugo. de sacr. c. 1.

¶ 4 Præt. Inno. & Hugo de S. Vict. dicunt, quòd pars extra calicem seruata, signat beatos, & ita uidetur male dicere quòd signat illos qui sunt in sepulcris.

¶ 6 Præt. Beati remedio non indigent: sed sacramenta ecclesiæ in remedium ordinantur. ergo non debet esse aliqua pars quæ beatos significet.

¶ 7 Præt. Sicut est diuersitas inter mortuos, ita etiam inter uiuos sed pro mortuis ponuntur duæ partes. ergo & pro uiuis duæ poni debent ad minus.

¶ 8 Præt. Sicut membra distinguuntur ab inuicem, ita caput distinguitur a membris. ergo cum sint tres partes ad significandum diuersitatem membrorum corporis mystici, deberet addi & quarta ad significandum ipsum caput.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut supra dictum est, corpus Christi non comparatur ad species, sub quibus continetur, mediantibus suis dimensionibus, immo dimensiones eius sunt ibi quasi ex consequenti: ideo quicquid conuenit corpori Christi mediantibus dimensionibus suis, hoc non conuenit ei secundum quod est sub sacramento. Cum ergo diuisio quantitatiua ei conuenire non possit, nisi mediante dimensione propria, constat quòd fractione speciei rum ipsum corpus eius non diuiditur, neque frangitur, etiam si passibile esset, sicut in cœna fuit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in manducatione sunt multa, & fractio, siue masticatio, & transitio in ventrem, siue nutritio. Primum autem conuenit ipsis speciebus tantum, sed secundum & speciebus continentibus, & corpori contento, quia ubi sunt species, est uerum corpus Christi. Sed tertium, si loquamur spiritualiter, conuenit corpori Christi: si autem corporaliter, speciebus, ut dictum est: & ideo manducatio aliquo modo competit corpori Christi, sed non fractio, siue diuisio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia hoc sacramentum est signum passionis Christi, & non ipsa passio: ideo oportet quòd passio quam signat fractio, non sit in corpore Christi, sed in speciebus quæ sunt signum eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd forma substantialis materialis aliquo modo habet ordinem ad dimensiones, cum dimensiones interminatæ præintelligantur in materia ante formā substantialem, ut dictum est, sed corpus Christi nequaquam: & ideo non est simile de corpore Christi, & illis formis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd fractio, secundum ueritatem, nō erat in hoc sacramento. Sed hoc non potest esse, quia fractio importat passionem, siue motum quendam, & multitudinem ad quam terminatur motus, & utrumque horum est sensibile per se. Sunt enim sensibilia communia, quæ contra sensibilia per accidens diuiduntur in 2. de anima, & ita iudicium de his pertinet ad sensitiuam partem: vnde cum sensus iudicet fractionem, si non esset fractio, esset falsum iudicium, quod non competit in sacramento ueritatis. Et ideo alij dixerunt, quòd est ibi fractio sine subiecto: sed hoc non potest dici, quia fractio cum sit quidam motus, secundum rationem suæ speciei, requirit terminum a quo, & in quem: & ideo oportet ibi esse vnum qd in multa diuiditur, & hoc est subiectum fractionis. Et præterea actio, uel passio habet magis debile esse quàm qualitas, unde cum qualitates in hoc sacramento ponamus in subiecto, multo fortius passionem: & ideo cum fractio non possit esse in corpore Christi sicut in subiecto, ut dictum est, oportet quòd sit in speciebus.

T.com. 63. 64. & 65.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd signum respondet signato quantum ad id quod fuit, sed non quantū ad id quod est: est enim hoc sacramentum signum rememoratiuum respectu dominicæ passionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut densitas manet in hoc sacramento, ita duritiei quæ est eius effectus, & propter hoc etiam species illæ sonum facere natæ sunt, & sic etiam est ibi porositatem inuenire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud de speciebus quod est in una portione, non est in alia, quia species sunt quæ frangunt: corpus autem Christi non frangitur, quia totum remanet sub qualibet parte, & ratio huius dicta est supra dist. 10.

q. 1. art. 3. quæst. 3.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut in hoc sacramento est duplex res sacramenti, scilicet corpus Christi uerum, & mysticum: ita etiam fractio duo signat, scilicet ipsam diuisionem corporis ueri, quæ facta est in passione, & hæc significatio tangitur in litera: & distributionem uirtutis redemptionis Christi per diuersa membra ecclesiæ, & hāc significationem tangit Dionys. in 3. c. ec. hierar. Et secundum hoc accipitur significatio partium secundum diuersum membrorum statum: quia quidam sunt adhuc uiui, & hi signantur per partem quæ comeditur, quia ipsi attenuntur diuersis penalitatibus, & sunt in ipso motu ut incorporentur Christo. Quidam autem sunt mortui, & hi sunt in duplici statu: quia quidam in plena participatione beatitudinis, & hoc est corpus Christi quod iam surrexit, sicut ipse Christus, & beata Virgo, & hi signantur per partem in calice missam, quia illi inebriantur ab ubertate domus dei. Quidam autem sunt in expectatione plenæ beatitudinis, qui uel solam animæ tantum habent, uel neutram, ut hi qui sunt in purgatorio, & hi signantur per tertiam partem quæ reseruatur usque in finem: quia hi perfectum gloriam consequentur in fine mundi, & interim in speciebus quiescunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsum corpus Christi uerum signat corpus Christi mysticum, unde & partes corporis ueri signant partes corporis mystici.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista unio facta est per passionem Christi, & ideo oportet quòd sit in hoc sacramento fractio quæ passionem significet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd talis mos fuit in primitiua ecclesia, qui tamen modo cessauit propter periculum, nihilominus remanet eadem significatio partium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nō est inconueniens per idem diuersa significari secundum suas proprietates diuersas: vnde & calix passionem signat inquantum inebriat, & sic procedit significatio quam ponit Innoc. quia pars extra calicem sig-

A nat eos qui sunt extra passionem præsentis miseriæ: & pars in calice missa eos qui prædictis passionibus opprimuntur: sed inquantum potus calicis delectat, signat gaudium æternitatis, & ita procedit significatio in litera posita, quæ continetur sub his verbis: Hostia diuiditur in partes, tincta beatos. Plena sicca notat uiuos, seruata sepultos.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hoc sacramentum non solum est in remedium, sed etiam in gratiarū actionem: & ideo quāmuis beati nō consequantur aliquod remedium in isto sacramento, quia tamen est in gratiarum actione pro eorum gloria, conueniens fuit ut & ipsi in hoc sacramento significarentur.

Super psal. 20. Et habetur. De consecr. dist. 2. cap. Semel. el 1.

¶ Ad sextum dicendum, quòd omnes uiui indigēt hoc sacramento ad remediū, sed non omnes mortui: & ideo pro mortuis ponuntur duæ partes, sed pro uiuis una tantum. Vel dicendum, quòd duæ ponuntur pro uiuis, una pro uiuis in hoc sæculo, & alia pro uiuis in gloria qui resurrexerunt, & pro omnibus qui adhuc non resurrexerunt una tantum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd resurrectio membrorum est conformis resurrectioni capitis: quia reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Phil. 3. & ideo eadem parte significatur & caput, & membra et perfecte configurata.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de effectu huius sacramenti.

Et circa hoc quæruntur duo.

D ¶ Primo, De effectu eius quantum ad consecutionem boni.
¶ Secundo, De effectu eius quantum ad remotionem mali.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum per hoc sacramentum augeantur uirtutes.

3. par. q. 79. ar. 1. ad 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non augeantur uirtutes, quia diuersarū causarum diuersi sunt effectus: sed augmentum uirtutis est effectus baptismi, & etiam confirmationis, ut supra dictum est, ergo non est effectus eucharistiæ.

¶ 2 Præt. Per augmentum charitatis ad perfectionem charitatis uenitur. si ergo per hoc sacramentum charitas, & aliæ uirtutes augerentur, totiens posset sumi quòd homo in hac uita ad perfectam charitatem uenire, & ad summum gradum ipsius, quod non est nisi in patria, ut Aug. dicit.

Vt habetur in glos. or. ex ipsomet 1. Cor. 11.

¶ 3 Præt. Omnes uirtutes simul augentur. si ergo augmentum uirtutum esset effectus huius sacramenti, non magis deberet poni effectus augmentum charitatis, quàm aliarum uirtutum.

SED CONTRA. Nihil spiritualiter perficitur, nisi per augmentum uirtutum: sed secundum Dionysium eucharistia habet uirtutem perfectiuam. ergo effectus eius est uirtutis augmentum.

De eccles. hierar. c. 2. in fine.

¶ 2 Præt. Effectus huius sacramenti est plenitudo gratiæ, ut patet in oratione canonis. Quotquot ex hac altaris participatione sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia replea mur: sed ad plenitudinem gratiæ per augmentum uirtutis peruenitur. ergo idem quod prius.

VLTERIVS. Videtur quòd hoc sacramentum prosit etiam beatis ad augmentum gloriæ. In collecta enim beati

Universidad de Deusto
Biblioteca

Innoc. de celebratione Mis. c. Cum Martha, circa finem.

Leonis Papæ, vt Innocen. dicit, ita dicitur. Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio: sed constat beatum Leonem in gloria esse. ergo prodest beatis ad gloriæ augmentum.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum offertur etiam pro paruulis decedentibus in innocentia baptismali: sed constat quòd tales ad gloriam transeunt. ergo prodest etiam hoc sacramẽtum ad augmẽtum gloriæ.

Aug. in lib. senten. Proiperi. & habet de consecr. dist. 2. c. Semel immolatus.

SED CONTRA. Sacramenta ecclesiæ nõ prosunt alicui, qui non sit in statu proficiendi: sed sancti in patria existentes non sunt in statu proficiendi, cum sint in termino profectus. ergo eis eucharistia non prodest.

VLTERIVS. Videtur quòd effectus huius sacramenti non possit impediri nisi per peccatum mortale: quia sicut Ambros. in litera dicit, spiritualiter manducat, qui innocentiam ad altare portat: sed quicumque sine peccato mortali accedit, portat innocentiam ad altare, quia uenialia peccata innocentiam non tollunt. cum ergo spiritualiter manducans effectum sacramenti percipiat, videtur quòd effectus sacramenti non possit impediri nisi per peccatum mortale.

¶ 2 Præt. Baptismus non est nobilius sacramentũ quàm istud: sed nihil impedit effectum baptismi nisi peccatum mortale. ergo nec effectum huius sacramenti.

¶ 3 Præt. Peccatum veniale non facit fictum: sed sola fictio impedit sacramentorum effectum. ergo solum peccatum mortale impedit sacramenti effectum.

SED CONTRA. Nullus percipit effectum huius sacramenti, nisi qui accedit sicut accedendum est: sed aliquis debet accedere ad hoc sacramentum cum diligenti conscientiæ suæ examinatione, vt patet 1. Cor. 11. cum ergo sine peccato mortali possit hoc præstermitti, videtur quòd sine peccato mortali possit effectus huius sacramenti impediri.

¶ 1 Præt. Ad hoc quòd aliquis adultus gratiam recipiat, oportet quòd se ad gratiam habendam præparauerit: sed hanc præparationem contingit sine peccato mortali impediri. ergo sine peccato mortali contingit impediri effectũ huius sacramenti.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd proprius effectus cuiuslibet sacramenti debet assumi ex similitudine ad materiam illius sacramenti: sicut expurgatio veteris vitæ est effectus baptismi per ablutionẽ aquæ significata: Et ideo cum materiale in hoc sacramento sit cibus, oportet q̃ effectus proprius huius sacramenti accipiatur secundum similitudinem ad effectum cibi. Cibus autem corporalis primo in cibatum conuertitur, & ex tali conuersione dependita restaurat & quantitatem auget: sed spiritualis cibus non conuertitur in manducantem, sed eum ad se conuertit: vnde proprius effectus huius sacramenti est conuersio hominis in Christum, vt dicat cum Apostolo. Viuo ego, iam non ego, viuit uero in me Christus Gal. 2. & ad hoc sequuntur duo effectus, augmentum spiritualis quantitatis in augmento virtutum, & restauratio dependitorum in remissionem venialium, vel reparationem cuiuscumque defectus præcedentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ augmentum dicitur dupliciter. Vno modo communiter, prout inuenitur in viuentibus & non viuentibus, secundum quod quilibet additio augmentum facit: & hoc modo virtutes augentur per omnia sacramenta quæ gratiam inueniunt in subiecto ex eo, quòd ipsa de se nata sunt gratiam causare. Alio modo, augmentum dicitur proprie, prout est in viuentibus ex coniunctione nutrimenti, & talis modus augmẽti virtutum est proprius huic sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est perfectio charitatis, scilicet viæ, & patriæ: & quàmuis non possit hoc sacramentum existentes in via perducere ad perfectionẽ patriæ propter diuersum statũ, potest tamẽ perducere ad perfectionem viæ. Per augmentũ enim charitatis ad perfectionem patriæ in via peruenire non possumus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd charitatis proprium est transformare amantem in amatum, qui ipsa est quæ existim facit, vt Dionys. dicit. Et quia augmentum virtutum in hoc sacramento fit per conuersionem manducantis in spiritualem cibum, ideo magis attribuitur huic sacramento charitatis augmentum, quàm aliarum virtutum.

De diui. nomi. ca. 7.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd gloria comprehendit sanctorum præmium, quod quidem est duplex, scilicet essentiale gaudium, quod de diuinitate habent & accidentale, idest, gaudium quòd habent de quo cumq; bono creato. Quãtum autem ad præmiũ essentiale, secundum probabiliorẽ opinionem, eorum gloria augeri non potest: sed quantũ ad præmiũ accidẽtale vsque ad diem iudicij augeri potest, aliquia tũc non augeretur gaudium de gloria corporis: vnde de omnibus benefactis eis gloria accrescit, q̃ gaudium est angelis dei super vno peccatore pænitentiam agente, Lucæ. 15. & ita etiam de omnibus, quæ in dei honorem fiunt, gaudent, & maxime de his, in quibus de eorũ gloria deo gratias agimus. Vnde simpliciter loquendo, hoc est, quantum ad essentiam gloriæ, hoc sacramentum non auget in beatis gloriam, sed secundum quid, scilicet quantum ad accidentale præmium auget.

Ambros. epistol. ad Heb. & habet. de consecr. dist. 2. c. In Christo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Innoc. soluit, vbicumque talis loquendi modus inuenitur, ita debet intelligi vt ad hoc prosit, vt a fidelibus magis ac magis glorificetur in terris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pro pueris baptizatis Missarum solemnia celebrantur, non quia eis iuuetur quantũm ad remissionem alicuius culpæ, vel quantum ad augmentum gloriæ, sed propter alias rationes, tum propter solatium viuorum: tum ad ostendendum paruulos ad vnitatem corporis mystici pertinere, dum idem modus exequiarum seruetur in ipsis, & in alijs: tum ad commendandum redemptionis mysterium, quod in hoc sacramento commemoratur, per quẽ paruuli sine proprio merito salutem consequuntur æternam.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd omnis perfectio acquirenda impeditur per remotionem propriæ dispositionis. Sicut autem dispositiones materiales se habẽt ad perfectionem formæ, ita actus se habent ad perfectionem finis: vnde cum hoc sacramentum perficiat coniungendo finiti, vt supra dictum est, ad hoc quòd effectum suum plenè habeat in fine, oportet quòd adsit actualis deuotio. Et quia interdum absque mortali peccato actualis deuotio impediri potest, cum distractiones variæ ipsam impediant, & peccata venialia virtutum actum tollant, absque peccato mortali potest effectus huius sacramenti impediri: ita quòd aliquis augmentum gratiæ non consequatur, nec tamen reatum peccati mortalis incurrat, sed forte reatum venialis peccati, ex hoc quòd imparatus accedit.

In hoc quæstione ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innocentiam portans spiritualiter manducat habitu, sed non semper actu, & ad hoc quòd effectum sacramẽti percipiat, oportet quòd actu spiritualiter manducet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo datur primum esse spirituale, & ideo effectus eius non impeditur nisi per propositum peccatum mortalis committendi, quod directe vitæ spirituali opponitur: sed in hoc sacramento fit coniunctio ad finem, quæ debet esse per debitam operationem: & ideo defectus talis operationis impedit effectum huius sacramẽti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis peccatum veniale non faciat fictum simpliciter, facit tamẽ fictum quo ad aliquid, nec tamen dicendum quòd omne peccatum veniale impediat effectum huius sacramenti, sed solum illud quod tollit actualem deuotionem quæ exigitur in hoc sacramento.

ARTICVLVS II.

Vtrum uirtute huius sacramenti uenialia peccata dimittantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd uirtute huius sacramenti venialia peccata non dimittantur. Qua enim ratione dimittitur vnum, & aliud: sed omnia non dimittuntur, quia sic aliquis esset frequenter absque omni ueniali peccato, quod est contra illud quod dicitur. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quòd peccatum non habemus, nosipsos seducimus.

3. par. q. 80. art. 4.

ducimus. ergo non delet aliquod peccatum veniale.

¶ 2 Præt. Peccatum non deletur, nisi per id quod habet oppositionem ad ipsum: sed veniale peccatum non habet oppositionem ad gratiam, quam hoc sacramentum confert. ergo virtute huius sacramenti venialia non dimittuntur.

¶ 3 Præt. Baptismus, q̃ dimittit omnia peccata mortalia & venialia, non remittit luctum exteriorem. si ergo in hoc sacramento venialia peccata dimittantur, nõ requiritur quòd post sumptionem huius sacramenti aliquis faceret pænitentiã de peccatis venialibus, quod falsum est.

SED CONTRA. Inno. dicit q̃ hoc sacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

In lib. de sacramentis, II Vbi supra, art. 4.

¶ 2 Præt. Vt ex verbis Amb. in litera positis accipi potest, hoc sacrũ datur in remediũ quotidianæ infirmitatis: sed quotidiana peccata dicuntur venialia. ergo hoc sacrũ tollit venialia.

VLTERIVS. Videtur q̃ etiã virtute huius sacri dimittãtur mortalia. Dicitur. n. in collecta illa, Purificent nos quæsumus domine &c. fit ablutio scelerum: sed scelera dicuntur mortalia peccata. ergo delet peccata mortalia.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum expressius passionem Christi repræsentat, quàm baptismus: sed baptismus virtute passionis in eo operantis, delet peccata mortalia. ergo & hoc sacramẽtum.

¶ 3 Præt. Minima gratia sufficit ad delendũ omnia mortalia: sed hoc sacramentum gratiam confert. ergo mortalia delet.

¶ 4 Præt. Hoc sacrũ magis operatur in sumente, q̃ in alio, aliàs frustra quis assumeret: sed offertur sacrificium ecclesiæ pro aliquibus impijs vt conuertantur, & non frustra. ergo & in ipso, qui sumit, mortalia peccata delet.

Vbi supra.

SED CONTRA. Aug. ad Rena. Quis offerat corp' Christi, nisi pro his, qui sunt membra Christi: sed illi qui sunt membra Christi non habent peccatum mortale. ergo virtute huius sacramenti non delentur mortalia.

Li. vnic. de origine aiẽ. Idem etiam habetur de consecr. distin. 2. cap. Quia passus. §. Ita dominus, III Vbi supra, art. 5.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum non habet aliquem effectum in indigne accedentibus: sed quicumq; accedit cum mortali indigne accedit. ergo non percipit effectum huius sacramenti, & ita non delet mortalia.

VLTERIVS. Videtur q̃ remittat pœnam peccati mortalis. Deus. n. promior est ad miserendũ, q̃ ad puniẽdum, vt dicit glo. in princ. Hiere. sed indigne accedens incurrit reatum pœnę mortalis peccati. ergo digne accedens ab eo absoluitur.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum nõ minus valet viuis, quàm mortuis: sed mortuis valet ad remissionem pœnæ, quia ad hoc proeis offertur. ergo multo magis viuis.

¶ 3 Præt. Veritas est maioris efficacitę, quàm figura: sed sacrificia veteris testamenti in satisfactionem pro peccatis mortalibus offerebantur. ergo multo fortius & hoc, cuius sunt illa figura, & sic remittit mortalium pœnam.

SED CONTRA. Quicumq; non est debitor pœnæ, statim moriens euolat. si ergo hoc sacramento pœna mortalis peccati dimitteretur, quilibet munitus hoc sacramento ex hac vita discedens, euolaret, quod falsum est.

¶ 2 Præt. Satisfactio non exigitur nisi ad dimissionem pœnæ. si ergo hoc sacramento dimitteretur pœna, omnis alia satisfactio tolleretur, quod est inconuenienś.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd virtute huius sacramenti fit quædam transformatio hominis ad Christum per amorẽ, vt dictum est, & hoc est proprius eius effectus. Et quia ex fervore charitatis peccata venialia dimittũtur, propter hoc, q̃ dicto seruori contrariantur, ideo ex consequenti virtute huius sacramenti venialia delentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ tantus potest esse deuotionis seruor, q̃ omnia venialia peccata deletineq; est inconuniẽs, q̃ aliqua hora homo sit absq; omni peccato veniali, quãuis hoc diu durare non possit, propter difficultatẽ vitandi peccata venialia: nec tamen oportet, q̃ semper omnia peccata venialia deleat, sed secundum mensuram deuotionis, quia nõ est proximus effectus eius deletio venialium, sed ex consequenti, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ in hoc sacramento non solum confertur gratia habitualis, sed excitatur seruor actualis deuotionis: & ideo gratiæ huius sacramenti nõ solum mortalia, sed etiam venialia opponuntur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ baptismus habet pro principali effectũ delere peccatũ, & ideo quando non impeditur, delet. sed non est ita in hoc sacramento, & ideo ratio non sequitur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd effectus sacramenti, vt dictum est, respondet his quæ exterius in sacramento geruntur: ex certis aũt vsus huius sacramenti est p mãducationem, quæ non debetur nisi rei viuenti, & ideo effectus huius sacramenti præsupponit vitam in sumente. Et quia peccatum mortale vitam spiritualem tollit, ideo hoc sacrũ nõ est ad abluenda peccata mortalia in sumentibus, sed illos solum defectus, qui cum vita esse possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Inno. dicit, hu iusmodi locutiones sunt impropriæ. Dicitur. n. hoc sacrũ semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius: idipsum, semper ad ipsum offert. Proinde hoc est sacrificiũ: alioquin, cũ i multis locis offert, multi sunt Christi? non, sed vnus

Mysteriorũ Missæ lib. 4. ca. 44. circa medium.

scelera, vel crimina abluere, vel tollere inquantum ea impedit, contra ipsa robur ministrando. Vel dicendum, q̃ in aliquo pot esse peccatum mortale, qui eius conscientiam non habet, & ita his si deuote accedit, veniã consequitur, vt supra dis. 9. dictũ est.

q. 1. arti. 3. q. 2.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ baptismus non solum exprimit passionem Christi, sed etiam facit baptizatum Christo cõmori. Et quia corruptio vnius est generatio alterius: generatio autẽ est motus in vitam, & non præsupponit vitam, sed priuationẽ eius: ideo per baptismũ possunt peccata mortalia dimitti virtute passionis, non autem per eucharistiam, per cuius sumptionem homo non significatur commori Christo, sed fructu mortis Christi refici, quod vitam præsupponit.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ gratia quã eucharistia confert, quantum est de se, habet virtutem mortalia delendi: sed ratione ordinis quem habet ad vitam quam præsupponit, mortalia inuenire nõ potest, & ideo nec ea delere: si autem inueniat in subiecto, non in conscientia, nihilominus ea delet.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ eucharistia non solum est sacrũ, sed etiam est sacrificium: inquantũ autem est sacramẽtum habet effectum in omni viuente, in quo requirit vitam præexistere. Sed inquãtum est sacrificium, habet effectum etiam in aliis, pro quibus offertur, in quibus non præexigit vitã spiritualem in actu, sed in potẽtia tũ: & ideo si eos dispositos inueniat, eis gratiã obtinet virtute illius veri sacrificij, a quo omnis gratia in nos influxit, & per cõsequens peccata mortalia in eis delet, non ficut causa proxima, sed inquantum gratiam cõtritionis eis impetrat. Et quod in contrarium dicitur, q̃ nõ offertur nisi pro membris Christi, intelligendum est pro membris Christi offerti, quando offertur pro aliquibus vt sunt membra.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ eucharistia inquantum est sacramẽtum, vt dictũ est, pro principali effectu habet vnionem hominis ad Christum: & ideo per modũ sacri non aufert nisi ea quæ in habente vitam huic vnioni opposita inuenit: pœna autem peccato mortali debita, quod iam deletũ est, non est huiusmodi, ideo inquantum est sacramentum non habet effectum pœnæ mortalis dimissionem, sed inquãtum est sacrificium accipit rationem satisfactionis: & secũdum hoc in parte, vel in toto pœnã tollit, sicut & alię satisfactiones secundum mensuram pœnæ debitæ pro peccato, & deuotionis quasacramentum offertur: nec tamen semper virtute huius sacramenti tota pœna tollitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd indigne accedens cum cõscientia mortalis peccati, mortaliter peccat: & ideo reatũ pœnę debitæ mortali peccato meurrit. Digne aũt accedens meretur vitã ęternam, ad quam meritum ordinatur, sicut mortale peccatum ad pœnam: non aũt ordinatur meritum directe principaliter ad remissionem pœnæ, & ideo ratio nõ procedit.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ non totaliter semper auferitur pœna per hoc sacrificiũ illis qui sunt in purgatorio, nec auferebat in veteri lege p antiqua sacrificia: vnde patet solutio ad tertiũ.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de frequentatione huius sacramenti.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, De frequentatione.
¶ Secundo, De cessatione.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum debeat homo frequentare hoc sacramentum, sed semel tantum in uita sua sumere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non debeat homo frequẽtare hoc sacrũ, sed semel tantum in vita sua sumere. Iniuriam. n. facit sacro, qui sacrũ iterat: sed res digniori minus facienda est iniuria. cum ergo hoc sacramentum sit dignius aliis quibusdam, quæ non iterantur, videtur q̃ non nisi semel accipi debeat.

3. par. q. 80. art. 10.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ 1 Præt. Apost. probat Heb. 10. ex vnitate hostię, vel passionis Christi vnitatem baptismi: sed hoc sacrm magis cōuenit cum passione Christi inquātū est hostia, q̄ baptism⁹. ergo cū baptismus semel tm̄ percipiatur, & hoc sacrm semel tm̄ debet peipi.

SED CONTRA. Cū frequētatione mysterij crescit nostræ salutis effectus, vt in collecta dr̄: sed ad hoc debem⁹ niti, vt effect⁹ salutis in nobis crescat. ergo debemus frequēter sumere.

VLTERIVS. Videtur ꝙ qualibet die. Ambr. n. dicit, Iste panis quotidianus est, accipe quotidie qd̄ tibi prosit.

¶ 2 Præt. Isto sacro excitat servor charitatis, qua hō Christo vnitur: sed hoc expedit vt quotidie fiat. ergo quotidie cōicandum est.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de eccles. dogmat. Quotidie eucharistiā sumere nec laudo, nec vitupero. ergo non est quotidie communicandum.

VLTERIVS. Videtur ꝙ sit semel in anno cōicandū tm̄, quia agnus paschalis signū fuit huius sacri: sed sumebat tm̄ semel in anno. ergo & hoc sacrm debet semel in anno tm̄ peipi.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentū est memoriale dominicæ passionis: sed passionem domini cōmemorat ecclesia semel in anno. ergo tunc tantum debet esse tempus communicandi.

SED CONTRA est, quod dicit Fabianus Papa. Et si non pluries, tet saltem in anno communicent homines, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Natali domini.

VLTERIVS. Videtur ꝙ homo possit vna die pluries communicare, quia maius est celebrare, quàm communicare: sed sacerdos potest vna die celebrare pluries, si necesse sit. ergo & alius fidelis potest pluries communicare.

¶ 2 Præt. Quotienscumq; ægritudo corporalis iteratur, extrema vnctio potest iterari: sed eucharistia ordinatur contra ægritudinem peccatorum venialium, quæ vno die pluries iterātur. ergo vna die potest homo pluries communicare.

SED CONTRA est, quod dicitur de consecr. dist. 1. Sufficit sacerdoti semel in die Missam celebrare: quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. ergo etiam semel tantum in die debet quis communicare.

RESPON. Dicendum ad primā quæstionem, ꝙ ea quę in hoc sacro geruntur, habent similitudinē cū his quæ accidunt in corporali nutrimento. Quia n. sit quasi cōtinua deperditio naturalis humiditatis per actionē caloris naturalis, & exercitium laboris, ideo oportet frequenter corporalem cibum assumere ad restaurationē deperditi, ne perditio cōtinua mortem induat. Similiter etiā ex cōcupiscētia innata, & occupatione circa exteriora fit deperditio deuotionis, & feruoris, secundū quæ homo in deum colligitur: vnde oportet ꝙ pluries deperdita restaurentur, ne homo totaliter alienetur a deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ perfectio huius sacri, vt dictum est, consistit in consecratione materiæ, nō in vsu ipsius: & ideo consecratio non repetitur super eandem materiā propter reuerentiam sacramenti, sed vsus potest repeti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus repræsentat illam hostiam, secundum quod facit in nobis spiritualem vitā: & quia generatio vniuscuiusq; non est nisi semel, ideo baptismus non repetitur: sed eucharistia repræsentat illam hostiam, secundum quod reficit, & ideo oportet ꝙ frequēter sumatur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ in hoc sacramento duo requiruntur ex parte recipientis. l. desiderium coniunctionis ad Christum, quod facit amor; & reuerentia sacramēti, quæ ad donum timoris pertinet. Primum aūt incitat ad frequētationem huius sacri quotidianam, sed fm retrahit: vnde si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione feruorem amoris augeri, & reuerentiā non minui, talis deberet quotidie cōicare: si autem sentiret per quotidianam frequentationem reuerentiā minui, & feruorem nō multum augeri, talis deberet interdū abstinere, vt cum maiori reuerentia, & deuotione postmodum accederet: vnde quantum ad hoc vnusquisq; relinquendus est iudicio suo, & hoc est qd Aug. dicit, Si dixerit quispiam non quotidie accipiendam esse eucharistiam, alius affirmat quotidie sumendam, faciat vnusquisquisq; quod fm fidem suam pie credit esse faciendum, & probat per exemplum Zachæi, & Centurionis, quorum vnus recipit dominum gaudens, alius dicit, Non sum dignus vt intres sub tectum meum, & vterq; misericordiam cōsecutus est.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum diuersos status fidei diuersus mos de hoc inoleuit. Nā in primitiua ecclesia, quando vigebat deuotio maior ex propinquitate passionis Christi & erat maior impugnatio ab infidelibus, quia hæc mensa aduersus tribulationes ecclesiæ præparatur, quotidie communicādum fidelibus indicebatur. vnde Calixtus Papa dicit.

De causa institutionis.

C

INSTITVTVM est. n. hoc sacrm duab⁹ de causis, in augmentū virtutis s. charitatis, & in medicinā quotidianæ infirmitatis. Vnde Ambr. Si quotiens effunditur sanguis Christi, & in remissionem peccatorum effundit, debeo semper accipere, q̄ semper pecco, debeo semper habere medicinā. Itē Aug. Iterat quotidie hęc oblatio, licet Christ⁹ semel sit passus: quia quotidie peccam⁹ peccatis sine quib⁹ mortalis infirmitas viuere nō pōt. Et quia quotidie labimur, quotidie Christus mystice immolatur pro nobis. Dedit. n. nobis hoc sacrm salutis, vt qa nos quotidie peccamus, & ille iā mori nō pōt, p hoc sacrm remissionē cōsequamur. Quotidie comedit ipse, & bibitur in veritate, sed integer & uiuus manet. Itē, Mysteriū fidei dr̄, quia credere debes, ꝙ ibi salus nostra cōsistit. Si aūt q̄ratur, vtrū 'quotidie cōicandū sit: audi quid inde tradit Aug. Quotidie, inq̄t, Eucharistiā accipere nec laudo, nec vitupero: oibus tm̄ dominicis diebus cōicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi est, grauari magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. Et licet q̄s peccator mordeatur, si peccandi tamen de cætero non habeat voluntatem, & satisfaciat lacrymis, & orationibus, accedat securus: sed hoc de illo dico, quem mortalia peccata non grauant. Si non frequentius, accidit, nisi ex aliquo accidente dum inordinate explentur: & ideo in eis perficere per se bonum est, sed abstinere ab eis non est bonum nisi ratione accidentis alicuius. Vnde cum eucharistiam accipere est bonum ex genere, assumere eam est bonum per se, abstinere est bonum per accidens, inquantum scilicet timetur, ne inordinate sumatur. Et quia quod est per se, præiudicat ei quod est per accidens, ideo simpliciter loquendo, melius est eucharistiam sumere, quàm ab ea abstinere: sed in casu aliquo nihil prohibet esse melius abstinere, quando aliquis probabiliter præsumit ex sumptione reuerentiam minui. Si autem hæc duo adinuicem comparemus, adhuc inuenitur præualere sumptio sacramenti abstinentiæ a sacramento, tum ratione effectus sacramenti, tum ratione præparationis quantulacumque sit, tum etiam ratione virtutis elicientis actum: quia sumere videtur esse charitatis, in qua radix meriti consistit, abstinere autem timoris, amor autem timori præualet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas est, quæ deo directe nos coniungit, sed humilitas ad hanc vnionem disponit inquantum hominem deo subdit: vnde meritum magis consistit in charitate, quàm in humilitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc maxime est gloria dei, & bonitas, quòd se creaturis pro cibu earum communicat: vnde magis videtur ad dei gloriam pertinere, quòd aliquis ad communionem accedat, quàm ꝙ abstineat.

Et est Gelasij Pap. dictum.

Vbi supra, eod art. De consec. dist. 2. c. Nō iste.

Cap. 53. Et hr̄ de cōsecrat. dist. 2. cap. Quotidie.

III

De consec. dist. 2. c. Et si non frequentius.

IIII

Cap. Sufficit.

Dist. 8. q. 1. art. 1. q. 1.

Peracta consecratione omnes communicent, qui nolunt ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim apostoli statuerunt. Postmodum indictum fuit, vt saltem ter in anno communicarent, vt dictum est, propter solemnitatem illorum dierum: sed postmodum arctatum est, vt saltem semel in anno, scilicet in Pascha communicent: & ad hoc etiam multi idonei non inueniuntur, & quàmuis statutum ecclesiæ non liceat præterire, tamen licet pluries communicare, vnde Augustlaudat omnibus diebus dominicis communicandum esse, & ita pluries in anno potest communicare quis.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd agnus paschalis fuit figura huius sacramenti ratione passionis Christi, quæ semel tantum facta est, & ideo semel tantum in anno sumebatur: sed manna quod fuit figura huius sacramenti, in quantum hoc sacramentum est cibus fidelium, quolibet die sumebatur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ecclesia tempore passionis recolit ipsam passionem secundum se, & ideo semel in anno tantū recolit: sed in hoc sacramento recolitur passio, secūdum quod per ipsam reficimur: & quia tali refectione pluries indigemus, ideo pluries hoc modo recolitur dominica passio.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd homo non debet pluries in vna die communicare, vt saltem quantum ad vnam diem repræsentetur vnitas dominicæ passionis, & vt quantum ad aliquid reuerentia sacramento exhibeatur semel sumendo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos est quasi persona publica, & ideo oportet ꝙ nō solum pro se, sed etiam pro aliis celebret: & ideo necessitate cogente potest pluries celebrare in die, sed non est eadem ratio de illis, qui non sumūt nisi ratione sui.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sunt alia remedia, quibus peccatum veniale expiari potest: vnde non oportet vt ad ea expianda homo pluries in die communicet.

ARTICVLVS II.

b Vtrum liceat omnino a communione cessare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd liceat omnino a communione cessare, quia nullus tenetur nisi ad ea quæ sunt necessitatis: sed hoc sacramentum, vt supra dist. 9. dictum est, non est necessitatis. ergo aliquis potest omnino a sacramenti sumptione cessare.

¶ 2 Præt. Quod fit ad reuerentiam dei, non est peccatum: sed aliquis potest ex reuerentia sacramenti omnino cessare. ergo si omnino cesset, non est peccatum.

¶ 3 Præt. Aug. dicit ꝙ de sumptione huius sacramenti debet quilibet facere, quod pie credit faciendum esse. ergo nō peccat si omnino cesset, & putat hoc esse faciendum.

SED CONTRA est, quod Innoc. dicit. Cauendum est ne si nimium huius sacramenti sumptio differatur, mortis periculum incurratur. ergo si omnino cessatur, est mortiferum.

¶ 2 Præt. Statutum est ecclesiæ, vt saltem semel in anno fideles communicent. ergo qui omnino cessat, peccat.

VLTE-

3. par. q. 80. art. 2. 1.

q. 1. art. 1. 2. q. 4.

De consec. vbi supra. Quotidie. myst. missis. cap. 5. 2.

II

Greg. Papa in homilia paschali. Et hr̄ de consecra. dist. 2. c. Quid sit sanguis. Eodē cap. De ecclesiasticis dogmatib. c. 55 tom. 3. Et hr̄ de consecrat. dist. 2. cap. Quotidie. Et habetur ex Concil. Toletano 12.

III

Vt patet ex ea. Omnis vtriusq; sexus, de pēniten. & remiss.

Aug. ex lib. senten. Prosperi. Et hr̄ de consecr. dist. 2. c. Dū frangitur.

VLTERIVS. Videtur ꝙ ille qui consecrat, possit a cōione cessare, quia vbi est maior necessitas, ibi fm ordinem debitū charitatis est magis subueniendū: sed pōt contingere, ꝙ postq̄ sacerdos consecrauerit, alij quis infirmetur ad mortem, & instāter petat corp⁹ Christi in vltima necessitate cōstitut⁹. ergo cū sit hoc sacrm charitatis, debet sacerdos ipse a cōione desistere, & infirmo dare.

¶ 2 Præt. Grauis est peccatū peccato superaddere, q̄ vnum simplex peccatū cōmittere: sed habens conscientiā peccati mortalis peccat cōsecrādo, peccat etiā cōicando. ergo ex quo consecrauit, debet saltē a sumptione cessare.

¶ 3 Præt. Cōicatio corporis domini & sanguinis æqualiter debetur omnibus mēbris Christi: sed aliis datur corpus Christi sine sanguine. ergo sacerdos saltem a sumptione sanguinis abstinere potest.

SED CONTRA est, quod dicitur de consecra. dist. 2. c. Relatum, vbi reprobatur eorum error, qui volebant cōsecrare corpus Christi, & non sumere.

¶ 2 Præt. Hoc idem videtur ex verbis domini, quibus dixit hoc sacramentum instituens, Accipite, & comedite, Matth. 26.

VLTERIVS. Videtur ꝙ laudabilius sit abstinere ab hoc sacramento, quàm accedere, quia ad eum maxime per humilitatem appropinquamus: sed ꝙ homo ex reuerentia sacramēti a communione desistit, humilitatis est. ergo hoc videtur magis meritorium & fructuosum, quàm etiam sumere.

¶ 2 Præt. Charitatis veræ est magis dei gloriam, q̄ cōmodum proprium quærere: sed iste qui abstinet, videtur propter gloriā dei facere quam reuereter: qui autē sumit, propter proprium commodum facere, quia fructum sacrm quærit. ergo illud est perfectioris charitatis, & ita magis meritorium.

SED CONTRA. In aliis sacramentis ei, cui licet sacramentum accipere, melius est accipere, quàm desistere: sed hoc sacramentum dignius est aliis. ergo multo melius est homini parato accipere, quàm ex reuerentia desistere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionē, ꝙ nulli licet omnino a cōione cessare, quia ecclesia statuit tps, in quo fideles cōicare debeant: vnde qui omnino desistunt, efficiuntur rei transgressionis præcepti. Institutio aūt ecclesiæ fuit necessaria: quia enim in quotidiana pugna sumus, vita spiritualis in nobis euanesceret, nisi aliquando cibum vitæ sumeremus.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc sacramētum de sui institutione prima, quamuis non sit de necessitate salutis, tamen ex institutione ecclesiæ necessarium efficitur, & sine hoc etiam necessarium esset non simpliciter, vt sine quo non esset salus, sed ex suppositione finis, si scilicet homo in vita spirituali firmus persistere vellet.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ reuerētia debita deo in hoc exhibetur, quòd homo non se nimis diuinis ingerat supra suum modum, sed quòd homo omnino se subtrahat, hoc est contemptus, & pusillanimitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum Augustini referendum est ad hoc, quòd quotidie sumatur, vel non, non autem ad hoc, quod omnino quis desistat.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ semper ille qui consecrat, debet sumere corpus & sanguinem Christi, nisi impediatur vel per violentiā, vel per mortem, vel per infirmitatē, vel aliquid huiusmodi: cuius ratio pōt sumi ex parte ipsius sacri, quod in ipsa sumptione cōplementum suæ significationis accipit, quia vt dicit Aug. dū sanguis in ore fidelis de calice funditur, sanguinis effusio de latere Christi designatur. Et etiam complementum suæ efficaciæ, quia vltimum effectū proprium habet in hoc, ꝙ sumitur. Vt ergo sacramentum sit perfectum, oportet illum, qui sacramentum celebrauit, cōmunicare. Potest etiam sumi ratio ex parte ipsius cōsecrantis, quia cū ipse sit aliis dispensator diuinorum, debet primo in participatione diuinorum fieri, vt Dion. dicit in 3. cap. eccles. hierar.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in tali casu non oportet ꝙ sacerdos communionem intermittat, sed potest dare infirmo petenti partem hostiæ consecratæ.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ magis peccaret non sumendo, quia sacrilegium committeret peruertens ritum sacramentorum. Nec tamen est perplexus, quia potest ad deum cōuertere, & conteri, & tunc sine periculo in tali articulo sumet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd perfectio sacramenti huius in vtroq; consistit, vt ex supra dictis patet: & ideo sacerdos celebrans, qui alterum tantum sumeret, imperfecte sacramentum perageret, vnde reus sacrilegij secundum canones iudicatur, de cōsecr. dist. 2. ca. Comperim⁹. Secus est autem de aliis, q̄ nō perficiunt sacramentum, quia eis subtrahitur sanguis propter effusionis periculum: vnde & sacerdos in Paraclete, quando non cōsecrat, corpus sine sanguine sumit.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ in his quæ sunt ex genere suo bona, peccatum nō

Vbi supra, de consecr. c. Ego Berēgarius. Et hr̄ in textu.

EXPOSITIO TEXTVS.

SICVT & *Christus se ostendit &c.* Contra veritatem non decet aliqua fictio. ergo non debuit eis aliud ostendere, quàm quod in ipso erat. Et ideo dicendum, quòd Christus eis speciem suam naturalem ostēdit, & sensus exterior per eam mouebatur: sed propter dubitationem resurrectionis sensus interioris iudicium impedebatur, vnde eum talem insiciebant exterius, vt Gregorius dicit, qualis erat apud eos interius, & ita non erat aliqua deceptio ex parte Christi: sicut non est aliqua deceptio in sacra scriptura ex hoc, quòd finguntur figuræ angelis, & ipsi deo. Non enim ad hoc hr̄t in eis intellectus remaneat, sed ex his in significata eorum surgat, & ita etiam per speciem illam, in qua eis apparuit, voluit eis dominus interiorem eorum dispositionem significare: *Qui confessus est coram Nicolao Papa &c.* Videtur ex hoc, quòd hæc opinio omnino sit tenenda: quia in principio confessionis huius dicitur. Consentio Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedi. ergo nulli licet aliter tenere. Et dicendum, quòd quia Berengarius negauerat verum corpus Christi in altari esse, coactus fuit hanc confessionem facere: vnde non intendit dicere, quòd ipsum corpus Christi frangatur, sed quòd sub speciebus, in quibus est fractio, verum corpus Christi sit: & in hoc se dicit consentire apostolicæ sedi a contrario errore reuersus. *Manet integer in corde tuo.* Et intelligendum est quantum ad effectum, non quòd corpus eius menti illabatur, quia hoc solus dei est. *Non est pars corporis &c.* de hoc dictum est supra distinct. 10. *Indignus est qui alius celebrat.* Alter celebrare dicitur, qui non seruat materiam, vel formam, aut ritum debitum ab ecclesia institutum, & debet talis si ex contemptu faciat, gradus sui periculo subiacere. *Et Christus quotidie immolatur &c.* Sciendum est quòd omnia illa verba, quæ important comparationem Iudæorum ad Christum, & pœnā Christi, nō dicuntur

II

Et est Gelasij Pap. dictum.

Homil. 13.

q. vnic. ar. 3 q. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quotidie fieri. Non enim dicimus, q Christus quotidie crucifigatur, & occidatur, quia actus Iudæorũ, & pœna Christi mãsit. Illa autem quę important cõparationem Christi ad desi patrẽ, dicuntur quotidie fieri, sicut offerre, sacrificare, & huiusmodi, eo q hostia illa perpetua est, & hoc modo est semel oblata per Christum, q quotidie etiam per membra ipsius offerri possit. *In sacramento recordatio illius fit, quod factum est semel.* Sacerdos enim non solũ verbis, sed etiã factis Christi passionem repræsentat. Vnde & in principio canonis tres cruces facit sup illud. Hæc dona, hæc munera &c. ad significandum trinam traditionem Christi, s. a Deo, Iuda, & Iudæis. Secundo autẽ super illud, Benedictam, ascriptam &c. facit tres communiter super vtrumq, ad ostendendum, q tribus Christus est venditus, s. sacerdotibus, scribis, & pharisæis. Duas autem facit divisim super corpus & sanguinem, ad ostendendum venditorẽ, & venditum. Tertio, facit duas super illud. Benedixit, & fregit: vnam super corpus, aliam super sanguinem, ad ostendendum q hoc sacramentum valet ad salutem corporis & animæ. Et quia dominus hoc sacramentum in mortis suæ memoriã exercendum mandauit, ideo ratum post consecrationem brachiorum extensione crucis effigiem repræsentat vnde etiam, vt Innoc. dicit, Verba cõsecrationis, quæ in fine pondera esse oportet, si complementum totius, in medio ponuntur ad huiusmodi ordinem obseruandum, quia verba canonis ad eucharistiam consecrandam primo pertinẽt sed signa ad historiam recolendam. Quarto, facit quinq; cruces super illud, Hostiã puram &c. ad repræsentandum quinque plagas. Quinto, facit duas super illud, Sacrosanctum filij tui corpus, & ad significandum vinculum & fugella Christi; Et addit ex tertia, quæ fit ter dos septimo signat super illud, Omni benedictione, quia Christi vulnera nostra sunt medicamenta: Vel per has tres cruces significatur triplex oratio, qua Christus oratur legitur Matth. 26. passione imminente. Sexto, facit tres super illud, Sanctificas, vivificas &c. ad repræsentandum, quod Iudæi ter dixerunt, crucifige, verbo crucifigentes Christum, quod fuit tertia hora. Septimo, iterum facit tres super illud, Per ipsum, & in ipso &c. ad repræsentandum secundam crucifixionem, quia a militibus hora sexta post trium horarum spatium crucifixus est: Vel ad repræsentandum tres eius cruciatus, scilicet passionis, propassionis, compassionis. Deinde facit duas extra calicem super illud, Et ubi deo patri &c. ad repræsentandum separationem animæ a corpore, quę facta est hora nona, vel propter sanguinem, & aquã, quæ de latere Christi profluxerunt. Inclinationes cõfacta a sacerdote, signant Christi obedientiam ad Patrẽ, ex qua mortem sustinuit: Tacita etiam locutio exprimit consilium Iudæorum mortem Christi machinantium, vel discipulorum, qui palam Christum confiteri non audebant. Quod enim tracto signaculo, dictum est: quia aut commistio corporis & sanguinis vnionem aiq, & corporis significat, ideo illa crucis signatio, qua fit sup cetera verba, Pax domini, magis pertinet ad refitutionem animæ virtute trinitatis, & tertia die facta est. Quod autem quinquies sacerdos ad populum conuertit, significat q dominus die recurrectionis quinquies se manifestauit. Primo, Mariæ Magdalenę Io. vlt. Secundo, Petro, Luc. vlt. Tertio, mulieribus, Matth. vlt. Quarto, discipulis in Emaus, Luc. vlt. Quinto, discipulis congregatis in vnum, Ioan. vlt. Salutat autem populum septies ad septiformem gratiam spiritusanicti ostendendam, sine quibus mortalis vita duci non potest; quia cũ possumus vitare singula, non tamen omnia.

Ex Inno. 3. li. 4. de mysteriis Missę. cap. 3. & 12.

Mysteriorũ Missę. li 5. cap. 2.

Ex li. 5. mysteriorum Missę. c. 1. eiusdem Innoc. 3.

Innoc. vbi supra ca. 9. ita hæc oia exponit, & etiam c 11.

DIVISIO TEXTVS.

Postquam determinauit magister de sacramento eucharistiæ, hic determinat de ministris huius sacramenti, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat propositum. In secunda, epilogat, ibi. *De hoc cælesti mysterio &c.* Prima in duas. In prima, ostendit quis possit consecrare, & dispensare huiusmodi sacramentum. In secunda, quis possit sumere, ibi. *Illud etiam sæpe dici potest &c.* Prima in duas. In prima inquirit, vtrum potestas consecrandi, per peccatum a ministro tollatur. In secunda, ostendit quæ requiruntur in ministro ad hoc quòd sacramentum cõsecrare possit, ibi. *In huius autem mysterij &c.* Prima in duas. In prima, inquirit vtrum malus sacerdos possit consecrare. In secunda, vtrum ab ecclesia præcisi, ibi. *Illi uero qui excommunicati sunt &c. De hoc cælesti mysterio &c.* Hic epilogat, & circa hoc duo facit. Primo, ponit epilogum. Secundo, ex incidenti determinat, quid faciat hæreticum, ibi. *Ne autem ignores quid facias &c.*

DISTINCTIO XIII.

A

Sl hæretici & excommunicati hoc sacramentum conficiant.

Solet etiam quæri, vtrum praui sacerdotes hoc sacramentum conficere queant. Ad quod dici potest, quòd aliqui, licet sint praui, consecrant vere, scilicet qui intus sunt nomine, & sacramento, & si non vita; quia non in merito consecrãtis, sed in verbo efficitur creatoris. Vnde August. Intra catholicam Ecclesiam in mysterio corporis, & sanguinis Domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo conficitur creatoris, & virtute Spiritussancti. Credendum est enim, q in verbis Christi sacramenta conficiãtur. Sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est qui per Spiritumsanctum, vel malitiæ, sed ex potestate suscepta quam habet vnus, & non alius: & ideo quia laicus potestatem consecrandi non accepit, sua bonitas quantacumque sit, non iuuat eum ad hoc quod consecrare possit.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnis bonus homo dicitur esse sacerdos mysticè quia scilicet mysticum sacrificium deo offerre seipsum, scilicet hostiam viuentem deo, Rom. 12.

¶ Ad secundum dicendum, quòd laicus bonus sit particeps dominicæ vitæ, quòd ad bene agendum hoc, quod potuerat prius aliquis mala facere: non autem ad hoc quòd possit hoc per virtutem accipere, & sanctificando benedicat. Mysterium ideo dicitur, quòd secretum, & reconditum habet dispensationem. Sacrificium vero quasi sacrum factum, quia precemystica consecratur pro nobis in memoriam dominicæ passionis. Sacramentum est in aliqua celebratione, cum res ita fit, vt aliquid significatæ rei accipiamus. Sacramenta sunt baptisma, chrisma, corpus: quæ ideo sacramenta dicuntur, quod prius non poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis accepto sacramenti sit maior virtutis, tamen consecratio est maior in potestate: vnde non oportet q qui potest accipere, possit consecrare.

Ad quartum quæstionem dicendum, quòd potestas consecrandi non solum episcopis, sed etiam sacerdotibus collata est: quia ordo sacerdotis est medius inter episcopos, & populum. Vnde sicut in angelica hierarchia illuminationes ad inferiorem ordinem mediante superiore perueniunt, ita omnia sacramenta quæ communiter non populo dispensantur, per sacerdotes conferuntur & huiusmodi sunt omnia quæ non collocant in aliquo statu, vel gradu super alios: Et quia eucharistia est huiusmodi, ideo nõ solum per episcopos, sed etiam per sacerdotes dispensatur, & consecratur. Est etiam alia ratio, vt si frequentior memoria dominicæ passionis, & magis subueniatur vitiis, & mortus ex maiori frequentia sacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet iste actus sit maximus in se, tamen non est maximus quantum ad constituendum in ordine ecclesiæ: quia per hunc primum huius sacramenti nõ constituitur aliquis in gradu, vel statu altiori inter membra ecclesiæ, sicut fit per ordinem: & ideo non oportet q ille actus solis episcopis reseruetur.

¶ Ad secundum dicendum, q in rebus ordinatis ita est, quòd semper inferior participat aliquid de perfectione superioris, vt Dion. dicit: & hoc modo est in connexione cælestis hierarchię, vt in 2. lib. dist. 9. dictum est. Et ideo quia ordo sacerdotis continuus est ordini episcopi, participat etiam aliquid de perfectiua virtute quantum ad illam perfectionem, qua quis in seipso perficitur: non autem quantum ad perfectionem, qua aliquis in eminentiori gradu constituitur, sicut est in ordine: vel alterius officio, sicut est in confirmatione: & ideo sacerdos participat ab episcopo potestatem consecrandi, non autẽ confirmandi, vel ordinandi. Et q ipsam habeat participatiue Dio. dicit, quod patet ex hoc q sacerdos consecrat super altare ab episcopo cõsecrato, & in vasis consecratis per episcopum, ipse etiam consecratus per episcopum.

¶ Ad tertium dicendum, q illę benedictiones non veniunt in vsum totius populi, sed aliquarum excellentium personarum: & ideo solis episcopis reseruatur.

Ad tertiam quæstionem dicendum, q quidã dixerunt, quòd hæretici ab ecclesia præcisi, & similiter excommunicati, & schismatici, quia sunt extra vnitatẽ ecclesiæ, nõ possunt consecrare: & huius opinionis videtur fuisse magister in litera. Sed quia omne illud quod per consecrationem datur, est perpetuum, ideo sicut baptismus, qui per consecrationem datur, numquam amittitur, quãtumcumque aliquis in hæresim labatur, vel schisma, vel excommunicationem: ita nec sacerdotalis ordo aliquo modo amitti potest, vt August. dicit ad Parmenianum. Et quia potestas consecrandi ordinem sacerdotalem consequitur, vt dictum est, ideo hæretici, schismatici, & excommunicati consecrant: quamuis ad suam pernitiem, dummodo seruetur debita forma, & materia, & intentio, quę etiam in infidelibus esse possunt, vt supra distinct. 5. de baptismo dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum canonis intelligendum est quantum ad illos, qui debitam formam non seruant, vel quantum ad executionem quam amittunt, non enim ius consecrandi habent: & hoc solum posse dicimur in iure, quod iuste possumus. Vel loquitur de consecratione, qua

ibi. *Ne autem ignores quid facias &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De ministro consecrante.
¶ Secunda, De hæresi.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Quis possit consecrare.
¶ Secundo, De ritu consecrandi.
¶ Tertio, De dispensatione sacramenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum etiam laicus possit consecrare.

Ad primum sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus possit consecrare. Consecrare enim sacerdotis est: sed omnis laicus, si sit bonus, sacerdos est, quia, vt dicit Chrysost. Omnis sanctus sacerdos est, & omnibus fidelibus dictum est, 1. Pet. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, ergo bonus laicus potest consecrare.

¶ 1 Præt. Homo non potest consecrare virtute propria, sed virtute dei: sed bonus laicus magis est particeps diuinæ virtutis, quam malus sacerdos, ergo magis potest bonus laicus consecrare, quam malus sacerdos.

¶ 3 Præt. Magis est sumere sacramentum, quam conficere, quia hoc ad illud ordinatur: sed bonus laicus potest sumere sacramentum, ergo & consecrare.

Sed contra. Hoc sacramentum offertur ad reconciliandum nos deo, quod est officium mediatoris. cum ergo sacerdotis tantum sit medium esse inter deum & populum, soli sacerdotes hoc sacramentum conficere possunt.

¶ 1 Præt. Bonitas virtutis non est manifesta, quia nemo scit vtrum sit dignus odio, vel amore, Eccles. 9. & præcipue alteri nota esse non potest. si ergo potestas consecrandi sequatur bonitatem personæ, non poterit esse notum quando consecratum sit vere, & quando non, & ita erit deceptio in sacramentis.

Vlterius. Videtur quòd solus episcopus possit consecrare, quia in qualibet republica principi debetur actus nobilissimus, sicut etiam Commentator dicit in 11. metaphis. sed summus in nostra hierarchia est episcopus, vt dicit Dion. ergo eum consecrare sit summus actus nostræ hierarchiæ, hic actus sibi soli debetur.

¶ 2 Præt. Secundum Dion. perficere est tantum episcopi: sed secundum ipsum eucharistia est perfectiuam habens virtutem, ergo solus episcopus potest consecrare.

¶ 3 Præt. Maius est consecrare corpus Christi, quàm consecrare alare, vel benedicere ringes: sed illa reseruantur solis episcopis. ergo multo fortius consecratio corporis domini.

Sed contra est communis vsus ecclesiæ, & canonum institutio, qui docent potestatem consecrandi, & baptizandi episcopis & sacerdotibus esse cõmunem.

Vlterius. videtur, quòd hæretici, & schismatici, & excommunicati consecrare nõ possint: quia sicut dicit canon vt. quest. 1. cap. Audiuimus, Quicumque fuerit ab vnitate ecclesiæ alienus ex eiusdem potest, consecrare non valet. August. enim dicit q extra ecclesiam non est locus vera sacrificia, sed omnes quæ ibi fiunt extra ecclesiam, ergo non possunt consecrare.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum pollui non potest, sed secundum Hiero. hæretici panem pollutum comedunt, ergo verum sacrificium non habent, ergo non consecrant.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum est vnionis ecclesiæ, vnde & communitas dicitur: sed omnes prædicti hanc vnionem excludunt, ergo cõsecrare non possunt.

Sed contra. Sacerdos habet potestatem consecrandi ex ipso charactere: sed character manet in ipso hæretico, schismatico, & excommunicato. ergo possunt consecrare.

¶ 2 Præt. Qualitas personæ non exigitur nisi ad actum proprium personæ: sed consecratio non est actus personalis ipsius sacerdotis, sed dei cuius verbis consecrat. ergo non impedit propter propriam qualitatem.

Vlterius. Videtur quòd degradatus non possit consecrare. Nullus enim consecrare potest, qui non habet potestatem consecrandi: sed degradatus non habet potestatem consecrandi, quamuis habeat potestatem baptizandi, vt dicit canon. ergo non potest consecrare.

¶ 2 Præt. Ex eisdem fit res, & corrumpitur, secundum Philosophum in 2. ethic. sed aliquis ex potestate episcopi accipit posse consecrare, ergo quando ab ipso degradatur, videtur quòd hoc posse amittat.

¶ 3 Præt. Habens ordinem sacerdotalem non relinquitur puniendus iudicio secularis: sed degradatus relinquitur. ergo non habet ordinem, ergo non potest consecrare.

Sed contra. Si degradatus reconsecratur, non iterum ordinatur: ergo ordinem non amisit, ergo consecrare potuit.

¶ 2 Præt. Hoc idem probatur per indelebilitatẽ characteris, vt supra: vtrum autem malus sacerdos, vel angelus possit consecrare eadem ratio est, quæ & de baptizatione: & ideo quæratur supra distinct. v.

Vlterius. Videtur quòd Missa mali sacerdotis non minus valeat, quàm boni: quia sicut dicit Augustinus in lib. de corpore Christi. In mysterio corporis, & sanguinis domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote.

¶ 2 Præt. Baptismus datus a bono ministro nihil melius valet, quàm datus a malo. ergo nec Missa a bono sacerdote, vel malo dicta.

Sed contra. Melius est, quod est fructuosius: sed Missa boni sacerdotis est fructuosior, quia eius oratio magis exaudiatur. ergo est melior.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ordo ecclesiæ deriuatur est ab ordine cælestis hierarchiæ: vnde sicut in angelis diuersis ordinibus diuersi actus debentur: ita & in ecclesia militante ad diuersos actus diuersi ordines applicantur: sicut etiam & in corpore diuersa membra diuersa habent officia, cui corpus mysticum similatur, vt patet 1. Cor. 12. Ordines autem ecclesiæ distingui non possunt per diuersitatem interioris bonitatis, quia ignota est, & indeterminati sunt gradus eius. Et quia bonitas, vel virtus alicuius non ordinatur ad hoc quòd aliquis aliquid possit, sed ad hoc quòd bene faciat illud quod potest, habitus enim virtutum non sunt potentia, sicut Philosophus probat: & ideo quòd vnus possit actũ quem alius non potest, non contingit ex diuersitate bonita-

1. q. 1. c. Multi sesausi, in princ. & §. Hen ing magnum.

III
Vbi supra, art. 7.

Lib. 2. cõtra Cresc. Gramm. c. 13.

Super Aggeum. c. 2. & sup Ose. c. 7. & habetur 1. q. 1. c. Sic populus, &c. Illi offerunt.

V
Vbi supra, art. 8.

1. q. 1. c. Qd quidam, in princ. & §. opponitur. Cap. 1.

IIII
Vbi supra, art. 8.

Dist. 4. q. 1. art. 3. q. 4.

V
Vbi supra, art. 6.
Et habetur 1. q. 1. Intra catholicã.

2 ethic. c. 5.

3. par. q. 8. art. 1. ad 3.

Homil. 26. in fest. Pentecost.

De eccl. hierar. cap. 5. part. 1.

Ibidem.

De eccl. hierar. cap. 6. part. 3. q. 1. art. 6.

De eccl. hierar. cap. 5. part. 1.

Lib. 1. c. 13.

q. 2. artic. 2. quæstiũ. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordines consecruntur, quia ad damnationem potius, quàm ad sanctificationem recipientium cedit. Et similiter quod August. dicit, quòd extra ecclesiam non est locus veri sacrificij, intelligendum est quãtum ad effectum: vel extra ecclesiam, idest, extra formam ecclesiæ.

Vbi supra, lib. & cap. eodem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dicitur panis pollutus non in se, sed quia ipsi, & seipsos polluunt consecrando & sumendo, & alios qui ab eis sacramẽta sciẽter accipiũt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inquantũ ordinem habet, ad vnitatem ecclesiæ pertinet, quãmuis quantum ad aliquid possit ab ecclesia esse præcisus.

tur, quia sub tegumento visibiliũ rerum diuina virtus secretius salutem eorundem sacramentorum operatur: unde a secretis virtutibus, vel sacris sacramenta dicuntur. Panis, & calicis sacramentum græce Eucharistia dicitur, latine bona gratia interpretatur: & quid

G

Ad quartam quæstionem dicendum, quòd degradatus, quia ordinem non amittit, potestatẽ consecrandi retinet, sed ius consecrandi sibi aufertur: & ideo si consecrat, peccat, tamen consecratum est.

Ad primum ergo dicendum, quòd ille canon non loquitur asserendo, sed quasi opponendo, vt ex circumstantia literæ apparet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd episcopus non dedit ordinem, sed deus per ministerium episcopi, & deus potest auferre non episcopus: quia non est constitutus minister auferendi ordinem, sicut conferendi, quia propter efficaciam consecrationis debet esse ordo perpetuus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est essentiale ordini sacerdotali, quòd iudicio sæculari relinqui non possit, sed ex priuilegio indultum: & ideo manẽte ordine degradatus sua culpa hoc priuilegium amittit.

Ad quintam quæstionem dicendum, quòd de Missa possumus loqui dupliciter, aut quantum ad id quod est essentiale in ea, scilicet corpus Christi, & sic a quocumque dicatur, æqualiter bona est, quia opus operatum æqualiter bonum est, & virtuosum: vel quantum ad id quod est annexum sacramento, & quasi secũdatium: & sic Missa boni sacerdotis melior est, quia non solum habet efficaciam ex opere operato, sed ex opere operante, & ideo cæteris paribus melior est audire Missam boni sacerdotis, quàm mali. Et per hoc patet solutio ad vtramque partem.

Articvlvs II.

b Vtrum liceat sacerdoti omnino a consecratione abstinere.

3.par.q.82 art.10. In prologo super euangeliũ Marci.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd liceat sacerdoti omnino a consecratione abstinere: quia de beato Marco narrat Hieron. quòd sibi pollicem amputauerit, vt sacerdotio reprobus haberetur: nec hoc fecit, nisi indignum se reputans tali sacramento. ergo videtur quòd si omnino a celebratione abstineat ex reuerentia dominici corporis, & propriæ infirmitatis consideratione aliquis sacerdos non peccet.

¶ 2 Præt. Sicut sacerdotis officium est consecrare, ita & ligare, & soluere: sed non exigitur vt liger, & soluat nisi habeat curam animarum. ergo etiam a sacerdote qui non habet populũ cui teneatur, non exigitur q̃ consecret, & ita non peccat omnino abstinendo.

Sed contra est, quod Ambros. dicit. Graue est, quòd ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus nõ venimus, sed grauius est, si dum peccatum metuimus, etiam sacrificium non reddamus: sed primum est peccatum mortale. ergo & secundum.

II Vbi supra, art.2.

Vlterius. Videtur quòd non possint plures simul eãdem hostiam consecrare, quia plurium agentium sunt plures actiones, maxime quando vnusquisq; sufficit ad agẽdum: sed vnus sacerdos tantum põt consecrare. ergo si plures simul cõsecrent, sunt plures consecrationes super eandem hostiam, & ita fit iniuria sacramento.

¶ 2 Præt. Vnus dicens verba, virtute verborum consecrat: sed quod factum est fieri nõ potest, quia quod est non fit. ergo alij nihil faciunt. ergo superfluum est q̃ dicunt verba.

Sed contra est consuetudo quarundam ecclesiarũ, in quibus noui sacerdotes simul episcopo concelebrant.

III Vlterius. Videtur quòd non debeat quotidie Missa in ecclesia celebrari, quia in Missa recolitur dominica passio: sed ecclesia celebrat memoriam dominicæ passionis semel in anno. ergo non pluries debet in ecclesia Missa dici.

F

¶ 2 Præt. In die Parasceues agitur memoria dominicæ passionis, nec tamen tunc consecratio fit. ergo multo minus deberet fieri in aliis diebus.

¶ 3 Præt. Aliquib' diebus celebrat hoc sacramentum plures vna die solemniter in ecclesia, sicut patet I festo Natiuitatis, & multis aliis diebus. ergo videtur quòd aliquando deberet prætermitti.

melius corpore & sanguine Christi? Siue ergo per bonos, siue per malos ministros intra Ecclesiam dispensetur, sacrum tamẽ est, quia Spiritussanctus viuificat: nec bonorum dispẽsatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore Domini, hoc &

Sed contra. Sacramentum ecclesiæ deberet magis assiduari, quàm sacramẽtum veteris legis: sed quotidie in veteri lege offerebatur sacrificium. ergo multo fortius deber in noua lege fieri.

¶ 2 Præt. Panis huius sacramenti dicitur quotidianus: sed nõ nisi quia quotidie consecratur. ergo quotidie consecrari debet.

Vlterius. Videtur quòd hora vespertina deberet Missa celebrari, quia Christi actio nostra est instructio: sed ipse Christus hoc sacramentum fecit in cœna hora serotina. ergo & tali hora deberet fieri.

III 3.par.q.81 art.1.

¶ 2 Præt. Secũdum canones ordines sunt celebrandi circa vespertinam horã: sed ordines sacri non celebrantur sine Missarum solemniis. ergo debet Missa vespertina hora celebrari.

¶ 3 Item. Videtur q̃ post mediam noctem: quia tunc dies secundum ecclesiæ computum incipit.

H

¶ 4 Item. Videtur quòd tantum in hora sexta, quia illa hora dominus passus est, cuius passionis hoc sacramentum est memoriale.

V Vbi supra art.3.

Vlterius. Videtur quòd non oporteat in loco sacro celebrari, quia sicut hoc sacramentum non est necessitatis, ita nec confirmatio: sed confirmatio potest conferri in loco non sacro. ergo & hoc sacramentum non oportet quòd in loco sacro conficiatur.

¶ 2 Item. Videtur quòd non oporteat esse altare de lapide: quia sacrificia veteris legis fuerunt sacrificij huius figura: sed ad veteris legis sacrificia altare fiebat de lignis sethim, vt patet Exod.25. & iterum de auro, vt patet 3. Reg.7. & iterum de terra, vt patet Exod.26. ergo & in noua lege non solum de lapide oportet quòd fiat.

¶ 3 Item. Videtur quòd in pallis sericis debeat consecrari. quia panni illi sunt pretiosiores. ergo ad reuerentiam sacramenti magis eis debemus vti.

I

¶ 4 Item. Videtur q̃ in calice de petra possit celebrari, quia calix signat sepulcrum Christi: sed illud sepulcrum fuit de petra. ergo & calix de petra debet fieri. De indumentis autem sacerdotalibus dicetur in tractatu de ordine.

Dist.44.q.1 art.1. VI

Vlterius. Videtur quòd aliquo prædictorum omisso non sit consecratio: quia sicut dicit Dion. 3. cap. cel. hierar. Operationes hierarchicæ ordinantur secundum diuinas leges: sed ille qui prætermittit ritum ab ecclesia institutum, non sequitur diuinas leges, quæ per patres nobis positæ sunt. ergo talis nõ consecrat, cum consecrare sit actus hierarchicus, quia est actus ordinis.

¶ 2 Præt. Totus ritus sacramenti suam habet significationem: sed significatio est de essentia sacramenti. ergo & ritus consecrandi, & ita si prætermittatur, non erit vera consecratio.

¶ 3 Præt. Actiones spirituales magis sunt ordinatæ, quàm sæculares: sed si aliqua actio in rebus sæcularibus, puta, venditio, vel emptio, vel aliquid huiusmodi contra statuta principum fiat, pro nulla haberetur. ergo & si aliquis consecraret cõtra statutum ecclesiæ, consecratio nulla est.

K

Sed contra. Ea quæ sunt de essentia sacramenti, sunt eadem apud omnes: sed ritus sacramenti non est idem apud omnes, nec secundum omne tempus. ergo non est de essentia sacramenti. ergo sine hoc potest fieri consecratio.

¶ 2 Præt. In baptismo sunt quædam quæ si omittantur, non reputatur sacramentum 1 ritum, quia sunt ad solemnitatem sacramenti. ergo & hic si omittantur illa, quæ pertinent ad solemnitatem consecrationis, vere consecratio erit.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd secundum quosdam non peccat, qui dimittit celebrationem, nisi populum habeat commissum, vel ex obedientia teneatur celebrare: sed quia secundum Gregorium, cum crescunt dona, rationes crescunt donorum, cum sacerdoti fit data potestas nobilissima, reus negligentiæ erit, nisi

Homil.9.

nisi illa vtatur ad honorem dei & salutem suam, & aliorum viuorum & mortuorum, secundum illud. 1. Pe. 3. Vnusquisque gratiam, quam accepit in alterutrum, illam administrantes &c. nisi forte aliquis ex familiari spiritus sancti instinctu dimittat, sicut legitur de quodam sancto patre in vitis patrum, qui ordinatus nunquam postea celebrauit.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ille qui non habet ordinem, potest ordinem relinquere, sed tlie qui habet, cogitur ipsum exequi.

Ab hac Magistri sententia, quam & in ista repetit ibi. Et his, dissentit. S. Tho. infra q.1.art.1.q.3. & 1. par. q.82.ar.7.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum omnes, sicut actus ordinum, debet homo non soli deo, sed etiam proximis, quia actus inferiorum sunt ad ministerium sacerdotis: alit autem actus sacerdotis vt ligare, & soluere respiciunt corpus mysticum, similiter etiam docere & baptizare: & ideo qui non tenetur aliis uel iubiectione, uel prælatione, potest ab illis actibus sine peccato cessare. Sed consecratio est actus dignus, & ordinatus ad corpus Christi verum, nec respicit corpus Christi mysticum, non ex consequenti: & ideo etiam si nulli homini teneatur, tamen tenetur deo vt reddat ei sacrificium acceptum, sacerdotibus enim præceptum est. Hoc facite in meam commemorationem.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd secundum morem quarundam ecclesiarum plures sacerdotes episcopo concelebrant, quando ordinantur ad repræsentandum, quod quando dominus hoc sacramentum instituit, & potestatem consecrandi discipulis dedit, eis concomauit, sicut episcopus simul cum ordinatis presbyteris celebrat.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quia intentio requiritur ad perfectionem sacramentorũ: ideo cum omnes habeant intentionem vnam consecrationem faciendi, non est ibi nisi vna tantum consecratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Innocen. dicit. Omnes celebrantes debent intentionem referre ad illud instans in quo episcopus verba proferit: & sic episcopi intentio non defraudatur, nec aliquis ibi facit quod factum est.

Mysteriorũ Missæ. libro 4. c.25.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd secundum Innoc. quinque de causis quotidie Missa in ecclesia celebratur. Primo, quia oportet semper esse paratam medicinam contra quotidiana peccata. Secundo, vt lignum vitæ semper sit in medio paradisi. Tertio, vt nobis quotidie Christus vniatur sacramentaliter, & nos ei spiritualiter. Quarto, vt sit apud nos vigil memoria passionis. Quinto, vt vero agno loco typici quotidie vtamur ad vesperam: quoniam Iudæi ad vesperam cõuertendi esurient, secundum illud Psal. 58. Conuertetur ad vesperam &c.

Ad primvm ergo dicendum, quòd passio Christi prout in capite contigit, semel tantũ in anno repræsentatur in ecclesia: sed prout in nos eius effectus prouenit, quotidie debet repræsentari, quia eius effectus in nobis continuus est, & hic repræsentatur in hoc sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ecclesia volens populum Christianum circa ipsam dominicam passionem prout in capite nostro fuit, menti occupari, statuit vt illa die non consecraretur corpus Christi: ne tamen ecclesia omnino sine corpore Christi esset, corpus Christi præcedenti die consecratum & reseruatum sumitur: sanguis autem non reseruatur propter effusionis periculum. Nec est uerum quod quidam dicunt, quòd vinum ex immissione partis hostiæ in calicem consecratur, quia transubstantiatio non fit sine debita forma verborum: vnde post potum illum non liceret eadem die communicare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnis costa actio per Christum perfici debet, & ideo quando in una die occurrunt uel diuersa dei beneficia commemoranda, uel quibus sunt gratiæ deo reddendæ, uel etiam plura a deo impetranda pro salute uiuorum & mortuorum, oportet quòd pluries Missa in ecclesia celebretur, si adsit facultas: nec ex hoc sequitur quòd aliquando debeat intermitti.

Ad quartam quæstionem dicendum, quòd communiter loquendo, Missa debet dici in die, & non in noctes quia hoc sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, quod per diem significatur, Roma. 13. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Dies autem indicatur non solum ab ortu Solis, sed ex quo incipiunt oriri Solis signa manifestari per aliquam aeris illustrationem: tamen in duobus noctibus Missa decantatur propter

A

priuilegium illarũ noctium, scilicet in nocte Natiuitatis quando Christus natus est, & in nocte Resurrectionis, circa principium, ut patet ex oratione. Deus qui hanc sacratissimam noctem &c. quamuis hoc non oportet semper obseruari. Solemnis autem Missæ celebratio tribus horis instituta est fieri, scilicet in tertia, diebus festis: in sexta, diebus profestis: i nona, diebus ieiuniorum: quia in Missa recolitur mors Christi, qui quãdo hora tertia crucifixus est linguis Iudæorum, hora sexta manibus militũ, hora nona expirauit. Sed quando fiunt ordine, Missa potest cantari etiam post nonam, & præcipue in sabbatho sancto, quia ordines pertinent ad diem dominicam: vel etiam vt diligentior hæc præparatio, differtur quantum differri potest ante prandium: Si ideo quando non est dies ieiunii, celebratur inter tertiam & sextam, qua hora comediti communiter: sed in diebus ieiunii ta nona. Primæ autem Missæ possunt dicta mane usque ad tertiam, uel etiam usque ad nonam in diebus ieiuniorum.

In lib. corporis Christi, huiusce quæstionis nouitas habetur de Conse.di.2. c. Virũ. circa mediũ.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd eadem ratio est quare Christus hora vespertina consecrauit, & quare post cœnam: vnde licet non oporteat quod intermiscatur cum in secundo, ita nec in primo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc singulariter est in diebus ordinum ratione iam dicta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in medio noctis secundum ecclesiam incipit dies naturalis, non autem dies artificialis, in qua solum licet celebrare.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis Christus hora sexta fuerit in cruce positus, tamen sacramentum passionis suæ peractum est in aliis horis: & ideo non oportet quòd tunc tantum Missa celebretur.

Ad quintam quæstionem dicendum, quòd in hoc sacramento continetur ille qui est totius sanctitatis causa: & ideo omnia quæ ad consecrationem huius sacramenti pertinent, etiam consecrata sunt: sicut ipsi sacerdotes consecrantes, & ministri, & vestes, & vasa, & omnia huiusmodi: & ideo etiam debet in altari, & in domo consecrata celebrari hoc sacramentum. Si autem necessitas adsit, uel propter destructionem ecclesiarum in aliqua terra, uel in itinere constituti, licet etiam in locis non consecratis celebrare, dummodo habeant altare portatile consecratum, & alia huiusmodi, quæ ad consecrationem huius mysterii requiruntur, alias non licet nisi episcopo concedente.

B C D

Ad primvm ergo dicendum, quòd consecrationis sacramentum non continet ipsum Christum, & ideo non requiritur loci sanctificatio, sicut in hoc sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quod beatus Siluester instituit, quòd altare decaetero non nisi lapideum esset. Quia enim altare consecrari debet, oportet esse aliquam rem fortem & non fragilem sicut est lignum, uel terra, de qua fiat altare.

¶ Item, quia debet esse in ecclesia copia altarium ut frequentetur hoc mysterium, ideo debet esse materia communis, non autem aurum, uel argentum, uel aliquid huiusmodi, quod non de facili possit haberi. In veteri autem lege erat tantum vnum altare ad unum tantum effectum deputatum, & ideo nihil obetat si de auro fieret, competit etiam lapis ad significationem altaris quod Christum significat, qui etiam per petram significatur, 1. Corin. 10. Petra autem erat Christus: sed ante tempus Siluestri, propter persecutionem, non erat fidelibus certus locus ad mancodum, & ideo habebant altare ligneum, quod facile transferretur.

E

¶ Ad tertium dicendum, quòd panni in quibus corpus Christi consecratur, repræsentant sindonem mundam, qua corpus Christi inuolutum est: & ideo licet illa linea fuit, ita non licet nisi in pannis lineis corpus Christi consecrare. Linum etiam competit huic sacramento & propter puritatẽ, quia ex eo panni candidissimi, & facile mundabiles fiunt: & propter multiplicem tunsionem lini qua paratur ad hoc, vt ex eo fiat pannus candidus, quæ competit ad significandum passionem Christi: vnde non deceret de pannis sericis corporale, & pallas altaris esse, quamuis sint pretiosiores: neque de panno lineo tincto, quamuis sit pulchrior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum statutum ecclesiæ calix debet esse tantum de auro, vel argento, vel stanno, non autem de ære, vel auricalco: quia ex fortitudine vini rubiginē generaret, & nauseam prouocaret: neque ex vitro, vel crystallo propter fragilitatem, neque ex ligno propter porositatem, quia imbibit liquorem immissum, neque ex lapide, propter ineptitudinē: non enim oportet, quòd quantum ad omnia signa signatis respondeant.

AD SEXTAM quæstionem dicendum, quòd remotis his, quæ nō sunt de essentia rei, nihilominus res manet: vnde cū huiusmodi ritus, & quātum ad determinationē horæ, vel loci, vel indumentorum nō sint de essentia sacramenti, sed de solemnitate, si omittā- tur: nihilominus consecratum est sacrificium, dummodo adsint ea, quæ sunt de essentia sacramenti, scilicet ordo & intentio ex parte consecrantis, & materia & forma ex parte consecrati: tamen grauiter peccat, qui aliter facit, & degradandus esset.

Malach. c. 1. Et hī 1. q. ii c. Maledicā & c. Multi sæcularium §. vlt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd leges diuinæ, quæ pertinent ad essentialem institutionem sacramenti, si mutentur, nihil fit, vt si alia materia esset, vel forma: secus autem est de legibus, quæ pertinent ad solemnitatem sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd significatio rei sacramentalis est de essentia sacramenti, & hoc sufficienter habetur per materiam: & ideo significatio, quę superadditur in aliquo ritu, est de solemnitate, non de essentia sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta originem habent ex institutione diuina: & ideo omissio alicuius quod sit ab ecclesia institutum, non potest impedire quin verum sacramentum fiat: impediret autem si sacramenta ex institutione ecclesiæ efficaciam haberent, sicut actiones sæculares ex statutis principium ratificantur.

ARTICVLVS III.

c Vtrum laicus possit dispensare corpus Christi.

3. par. q. 82. art. 3.

ADVERTITVR sic proceditur. Videtur quòd laicus potest dispensare corpus Christi. Perfectio enim huius sacramenti in materiæ consecratione consistit, vt supra dictum est, non in vsu sacramenti: sed ordinati sunt ministri sacramentorum. ergo & si consecratio materiæ ad solos sacerdotes pertineant, tamen dispensatio debet ad omnes pertinere.

¶ 1 Præt. Ab illis debet dispensari sacramentum, qui cum reuerentia ipsum tractant: sed quidam laici sunt maioris reuerētiæ ad sacramentum, quàm etiam sacerdotes, & etiam mulieres interdum. ergo per eos potest hoc sacramentum dispēsari.

¶ 3 Præt. Sicut sacerdotis est dispensare corpus Christi, ita & tangere: sed in aliquo casu licet tangere laico corpus Christi, puta, si videret ipsum in terra iacere, & non esset sacerdos qui tolleret. ergo & in aliquo casu liceret ei dispensare.

SED CONTRA est, quod dicitur de consecrat. dist. 2. cap. Peruenit. vbi inhibetur ne etiam infirmis per laicos sacerdotes hoc sacramentum transmittant.

¶ 2 Præt. Ad eosdem pertinet esse ministros ecclesiæ, & dispensatores mysteriorum dei, 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo &c. sed laici non sunt ministri ecclesiæ. ergo non debent esse dispēsatores sacramentorum.

II Vbi supra, ad 1.

VLTERIVS. Videtur quòd diaconus possit dispensare, quia beatus Laurentius diaconus fuit: sibi autem commissa fuit dispensatio dominici sanguinis, vt patet in legenda sua. ergo diaconus potest dispensare.

¶ 2 Præt. Dispensatio huius sacramenti ad populi curationē pertinet: sed diaconus potest habere curam animarum. ergo & ipse est dispensator huius sacramenti.

Cap. Non oportet.

SED CONTRA est, quod dicit canon dist. 93. nō oportet diaconum panem dare, idest corpus Christi.

F VLTERIVS. Videtur quòd aliquis possit licite recipere dispensationem sacramenti a fornicario, vel excommunicato, vel hæretico sacerdote. Augustinus enim dicit. Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis sacramenta dei fugiat. ergo potest a quolibet sacerdote hoc sacramentū recipere.

III Vbi supra, art. 9. Lib. 19. cō tra Faust. Manichæ. cap. 12.

¶ 2 Præt. Virtus diuina præualet malitiæ humanæ: sed sacramentum diuina virtute cōtinet gratiā, & causam. ergo quantumcumq; sit malus ille qui sede rit, vel hæreticus cō sequitur gratiā, qui ab eo sacramentum recipit.

¶ 3 Præt. Iniquitas sacerdotis non pōt ipsum corpus Christi inquinare: sed hoc sacramentū ex ipso opere operato, quod est corp⁹ Christi, gratiam confert. ergo etiam si aliquis sit excommunicatus, vel hæreticus sacramentum ab eo perceptum gratiam confert.

G a catholica fide præcisus nequeat hoc sacramentum conficere: quia sancti angeli, qui huius mysterij celebrationi assistunt, tunc nō adsunt, quando hæreticus, & simoniacus hoc mysterium temerarie celebrare præsumit. Non enim dubitari licet vbi corporis dominici,

sua benedictione? Si enim Deus maledixerit benedictionibus hæreticorum, & simoniacus benedixerit, quis eorum prævalebit? Numquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere verba verissima comminantis Dei? Ex his colligitur, quòd hæreticus

SED CONTRA est, quod dicit canon. Nullus Missam audiat sacerdotis, quem scit concubinam indubitanter habere. ergo peccat qui recipit sacramentum a concubinario sacerdote.

H

¶ 2 Præt. Nullus debet recipere sacramentum præter institutionem ecclesiæ, quia indignus accederet: sed aliqui secundum institutionem ecclesiæ sunt suspensi. ergo non licet ab eis sacramenta recipere.

RESPON. Dicendum ad primam quęstionem, quòd sicut in corpore naturali sunt quędam membra principalia, per quę virtutes & operationes vitæ a principio vitæ ad cætera membra decurrunt: ita & in ecclesia sacerdotes & alij ministri sunt quasi membra principalia, quibus mediantibus sacramenta vitæ populo dispensari debent: & ideo laicis quantumcumq; sanctis, sicut nec consecratio, ita nec dispensatio huius sacramenti competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quāmuis in essentia sua sacramentum sit perfectum sine vsu sacramenti, tamen perfectionem quantum ad effectū sine vsu non habet: & ideo etiam vsus sacramenti huius ad dispensationem ministrorum ecclesiæ pertinet.

I

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc sacramento ad reuerentiam ipsius non solum exigitur sanctificatio morum, sed etiam sacramentalis sanctificatio: quia & ipse calix in quo sanctitas morum esse non potest, consecratur propter reuerentiā sacramenti: & similiter in dispensante hoc sacramentum debet esse vtraq; sanctificatio: vnde & manus sacerdotis vnctione sanctificantur, sicut & calix. Et ideo quia laicus hanc sanctitatē non habet, ideo non potest hoc sacramentū dispensare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut baptismum conferre cōpetit sacerdoti ex officio, tamen laicus in casu necessitatis non peccat baptizans: ita tangere corpus Christi ex officio soli sacerdoti competit, sed in casu necessitatis potest, & debet corpus Christi tangere, etiam si sit peccator, vt si in aliquo loco immundo iaceret: sed non est simile de dispensatione sacramenti, quia receptio huius sacramenti non est necessitatis: vnde ei qui non potest sacramentaliter manducare dicendum est, Crede, & manducasti.

K

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd dispensatio huius sacramenti proprie ad sacerdotem pertinet, eo q; ipse repræsentat Christum, qui fuit mediator dei, & hominum: vnde cum hoc sacramentum sit ad reconciliandum nos deo, oportet per sacerdotem, qui est mediator inter deum, & populum dispensari: sed sicut sacerdos, vt dictum est, participat aliquid de virtute perfectiua, quæ est episcopi, ita diaconus participat aliquid de dispensatione huius sacramenti: cōpetit enim ei ex officio sanguinem domini dispensare, sed non corpus: quia dispensator corporis oportet quòd ipsum corpus tangat, non autem dispensator sanguinis: diacono autem non licet corpus Christi tangere, cum non habeat manus sacratas, & ideo non debet corpus dispensare nisi de mandato presbyteri, vel episcopi, vel presbytero longe posito in casu necessitatis: vel ideo dispensat sanguinem, & non corpus, quia per sanguinem

nem significatur redemptionis mysterium, quod a capite Christi in membra diffunditur officio ministrorum; vnde & sanguini aqua, quę populum signat admiscetur, sed incarnatio, quam corpus Christi signat, non est humano ministerio facta.

A

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quāmuis fuerit dispensator sanguinis non tamen sequitur fuisse dispēsator corporis: vsi & adhuc hodie in quibusdā ecclesiis sanguis per diaconum ministris altaris dispensatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diaconus potest habere curam animarum quantum ad ea quę iurisdictionis sunt, sed non quantum ad ea quæ sunt ordinis: dispensatio autem sacramentorum ad ordinem pertinet.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q; si aliquis cū peccato dat hoc sacramentum accedit, magis cedit ei in nocumentum, quàm in profectum. Quicumque autem contra ordinationem ecclesiæ accedit, per inobedientiam peccat. Simoniaci autem & schismatici, & excommunicati ex statuto ecclesiæ a dispensatione huius sacramenti sunt suspensi: quia sunt extra vnitatem ecclesiæ, in qua sacramenta conferuntur: & similiter interdictum est cōcubinariis sacerdotibus propter spiritualitatem maximam, quæ in hoc sacramēto requiritur. Vnde si aliquis ab aliquo prædictorum sacramentum suscipiat, peccat, & sic gratiam non consequitur: tamen differt de fornicario, & aliis prædictis, quia alius non debet homo communicare in diuinis scienter, quantumcumque sint occulti: sed concubinarij sacerdotes non sunt vitandi, nisi sint notori. Et dicuntur notorij tribus modis, vel propter sententiam, quia cōuicti sunt, vel per confessionem in iure factam, vel per rei euidentiam: sicut quando est ita manifestum, quòd nulla potest tergiuersatione cælari: ab aliis autem peccatoribus licet sacramenta recipere.

D.900.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inquantum est malus non fugitur, sed propter ecclesiæ prohibitionem: vel dicendum, quòd Augustinus dicit, q; sacramenta non sunt fugienda, quia cognoscendum est etiam ab eis verum perfici sacramentum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quāmuis sacramentum virtutem suam non amittat, tamen in eo qui indigne accedit cōtra obedientiam ecclesiæ faciens, effectum non habet.

¶ Et similiter dicendum ad tertium.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de hæresi.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quid faciat hæreticum.
¶ Secundo, Vtrum hæresis sit maius peccatum aliis.
¶ Tertio, Vtrum hæretici sint tolerandi.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum hæresis dicat peruersitatem fidei.

22. q. 11. artic. 1. & 2. De summo bono c. 19. De diu. no. ca. 2. par. 2.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæresis non dicat peruersitatem fidei. Hæresis enim vt dicit Isid. idem est quòd diuisio, diuisio autem vnioni opponitur: vnio autem fit per charitatem, quia amor est vnitiua virtus, vt dicit Dion. ergo hæresis nō pertinet ad peruersitatem fidei, sed magis ad peruersitatem odij.

¶ 2 Præt. Schisma diuisionem importat, & ita videntur schismatici hæretici esse: sed schismatici non semper habent fidei peruersitatem. ergo hæresis non consistit in peruersitate fidei.

¶ 3 Præt. Simoniaci non errant in fide: sed tamen simoniaci sunt hæretici, quia vt dicit Gregor. in registro. Qui per pecuniā ordinatur, hæreticus promouetur. ergo hæresis non importat errorem in fide.

Lib. 4. c. 95. circa med.

¶ 4 Præt. Superstitio religioni opponitur, non fidei: sed hæresis superstitio dicitur. ergo non pertinet ad fidei peruersitatē, sed magis ad peruersitatem religionis.

¶ 5 Præt. Hiero. dicit, quòd ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis: sed fides non consistit in verbis oris, sed in affectu cordis. ergo hæresis non dicit peruersitatem fidei.

Super Osee. ca. 8. & sup Amos. c. 5. Et hī 24. q. 3. c. Transferunt.

¶ 6 Præt. Multa sunt de his quę ad fidem pertinent in quibus sunt contrariæ oppositiones, & sic oportet alteram earum esse falsam, nec tamen aliqua iudicatur hęretica. ergo tota ratio hæresis non consistit in peruersitate fidei.

¶ 7 Præt. Iudæi habent peruersam fidem, nec tamen hæretici dicuntur. ergo ois hæresis non consistit in peruersitate fidei.

¶ 8 Præt. Multi habent peruersam fidem, qui non habent nouam opinionem, sicut Manichæi: sed habere nouam opinionem est de essentia hæresis, sicut patet per diffinitionem August. ergo &c.

¶ 9 Præt. Multi habent peruersam opinionem in eis, quę sunt fidei, qui ex hoc nullum commodum temporale sperant: sed hoc est de essentia hæresis, vt patet per Aug. ergo &c.

De vtilitate credendi ad Honoratum c. 1. Ibidem.

SED CONTRA. Hæresis est peccatum. ergo alicui virtuti opponitur: sed nulla cognitio inter virtutes computatur, nisi fides. ergo cum hæresis ad cognitionem pertineat, vt ex diffinitione Augustini patet, videtur quòd hæresis sit peruersitas fidei.

Vbi supra.

¶ 2 Præt. Hoc patet ex communi vsu loquendi.

RESPON. Dicendum, quòd nomen hæresis, græcum est, & electionem importat secundum Isidor. vnde & hæretica diuisiua dicuntur. Et quia in electione fit diuisio vnius ab altero, electio prohæresis dicitur, vt patet 9. metaphys. diuisio autem contingit alicui parti per recessum a toto. Prima autē congregatio, quæ est in hominibus, est per viam cognitionis, quia ex hac omnes aliæ oriuntur: vnde & hæresis consistit in singulari opinione præter cōmunem opinionem. Vnde & philosophi, qui quasdam positiones habebant præter communem sententiam aliorum tectas, vel hæreses proprias constituebant. Sed quia nullus denominatur ab eo, quod inest sibi imperfecte, sed solum quando confirmatur in illo, sicut nō dicitur iracundus cui inest passio iræ, sed qui passibilis est de facili ab ea, neque qui habet dispositionem dicitur sanus: ideo neque hæreticus nominatur, nisi qui in singulari opinione firmam habet stabilitatem, vnde etiam competit ei nomen hæresis, secundum quod in electionem sonat, quia quod in electione fit, quasi ex habitu firmato procedit: competit ei etiam nomen hæresis, secundum quod latinum est ab hærendo dictum, quia suæ opinioni vehementer inhærer. Et quia congregatio corporis mystici per vnitatem veræ fidei primo constituitur: ideo hæreticus secundum nos dicitur, qui a communi fide, quæ catholica dicitur, discedit, contrarię opinioni vehementer inhærens per electionem.

Lib. etymologiarū 8. cap. 5. T. com. 10.

A

D

AD PRIMVM ergo dicendum, q; amor facit completam vnionem, sed principium vnionis est ex cognitione: & ideo diuisio, quæ est in fide, hæresim constituit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd schisma importat diuisionē oppositam charitatis vnioni. Dicuntur enim schismatici, qui concordiam non seruant in ecclesiæ obseruantiis, vt ecclesiæ prælatis obediant, volentes per se ecclesiam constituere singularem: & isti in principio peruersum dogma non habent, sed ab ecclesiæ fundamento recedentes in vaniloquium vertuntur, & peruersum aliquod confingunt, & sic in fine in hæresim labuntur: vnde Hieron. dicit q; hæresis, & schisma differunt sicut genus, & species.

E

In exposit. c. 1. Epistolæ ad Titum, tom. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd simoniaci quandoque dicuntur per similitudinem hæretici, quia sicut hæreticus contra fidem sentit, ita simoniacus operatur, ac si cōtra fidem sentiret, dum pretio sacra vult adipisci, vel dare, ac si æstimaret donum spiritusſancti pecunia posideri.

¶ Ad quartum dicendum, q; fides est primum eorum quæ ad religionem requiruntur, quia omnis religio, siue cultus dei est quædam fidei protestatio: & ideo veritas fidei dicitur veritas quæ secundum pietatem est, Tit. 1. ideo etiam ea quæ hæresis sunt ad superstitionem pertinent.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quinturn dicendum, quòd fides principaliter consistit in corde & primo, sed secundario in ore: quia corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem, Ro.10. & similiter hæresis principaliter consistit in corde, secundum quòd Hila. dicit. Intellectus sensus in animo est, sed secundario in ore. vnde Hieron. dicit quòd ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis non quia hæresis per verba fiat, sed quia sunt occasio & causa erroris.

Libro.2. de Trini. circa principium Hiero. subi supra.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in fide sunt aliqua ad quæ explicite cognoscenda omnis homo tenetur: vnde si in his aliquis erraret, infidelis reputatur, & hæreticus, si pertinaciam adiungat. Si autem sunt aliqua ad quæ explicite credenda homo non tenetur, non efficietur hæreticus in his erans, vt si aliquis simplex credat Iacob patrem fuisse Abrahæ, quod est contra veritatem scripturæ, quam fides profitetur quousque hoc sibi innotescat, quòd fides ecclesiæ contrarium habet: quia non discedit per se loquendo a fide ecclesiæ, nisi ille qui scit hoc, a quo recedit, de fide ecclesiæ esse. Et quædam sunt quæ in fide ecclesiæ implicite continentur vt conclusiones in principiis, ideo in his diuersæ opiniones sustinétur quousque per ecclesiam determinatur quòd aliquid eorum contra fidem ecclesiæ est, quia ex eo sequitur aliquid contrarium fidei directe.

¶ Ad septimum dicendum, quòd diuidi non conuenit nisi parti, & ideo illi qui nunquam fuerunt de fide ecclesiæ, non reputantur hæretici si peruersam fidem habeant, ut Iudæi, uel Pagani; quia nunquam fuerunt partes huius totius quod est ecclesia.

¶ Ad octauum dicendum, quòd omnis opinio quæ non habet initium a doctrina Christi, quæ est fundamentum, noua reputatur, quantuncunque secundum tempus sit antiqua.

¶ Vel dicendum, quòd Aug. loquitur quantum ad primos hæresum inuentores.

¶ Ad nonum dicendum, quòd illi qui hæresim confingunt de nouo, constat quòd aliquod expectant commodum saltem principatum, volunt enim habere sequaces: hoc etiam in omnibus ex superbia procedit, quæ est amor propriæ excellentiæ, quòd a communi via discedunt animi leuitate, aut peruersitate.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæresis sit maximum peccatum.

Habetur ex 3.2.q.10.a.2

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæresis non sit maximum peccatum. Maxima enim peccata videtur esse principalia peccata, quia illud est maximum in vnoquoque genere, quod est principale: sed hæresis non est principale vitium. ergo non est maximum.

cap.7.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 8. Ethi. Pessimum opponitur optimo: sed fides cui opponitur hæresis, non est optima virtutum. ergo nec hæresis est maximum peccatum.

¶ 3 Præt. Illud quòd excusat, non est maximum peccatorum: sed hæresis, uel infidelitas excusat. 1. Thi 1. Sed misericordiã consecutus sum, quia ignorãs feci in incredulitate mea. ergo hæresis non est maximum peccatum.

Hierony.

¶ 4 Præt. Secundum mensuram peccati est mensura pœnæ: sed secundum Hiero. peccatum schismatis est magis punitum quàm aliquod aliud peccatum, quia absorpti sunt a terra, vt patet Numeri. 16. ergo hæresis non est maximum peccatum.

¶ 5 Præt. Peccatum in spiritum sanctum est grauius cæteris peccatis: sed hæresis non est huiusmodi. ergo non est grauissimum.

SED CONTRA. In Epistola Clementis dicitur, quòd primum locum in pœnis habent, qui oberrãt a deo: sed tales sunt hæretici. ergo &c.

Ex libro de dignitate sacerdotii.c.4

¶ 2 Præt. Ambro. dicit. Grauissimè peccat, si ignoras: sed hæretici ignorantiam dei habent. ergo grauissime peccant.

¶ 3 Præt. Dyo. dicit, 3. c. eccl. hierar. quòd ille qui habet participationem quandam sacratissimatum consummationum, non est æqualis vniuersaliter indocto, & non participanti aliquam diuinarum telectarum, idest, consecrationum: sed tales sunt hæretici. ergo alii peccatores non sunt eis æquandi in malo.

E RESPON. Dicendum, quòd vnumquodque dicitur malum quia nocet. Vnde cum hæresis plus noceat quàm aliquod aliud peccatum, quia subuertit fundamentum omnium bonorum, sine quo nihil boni remanet: ideo hæresis est ex genere suo maximum peccatorum, quamuis ex accidenti aliquod peccatum possit esse grauius: sicut si multum cresceret contẽptus dei in aliquo, quod etiã ex genere suo esset veniale: sed de eo quod est secundum accidens, non est considerandum in arte, vt Philosophus dicit in 5. Ethic.

Libro.1. de Trinitate in princip.

Cap.vl.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut secundum Philosophũ in 7. Ethi. bestialitas ponitur extra numerũ aliarum humanarum malitiarum, quia humanum modum transcendit: ita a sanctis ponitur hæresis extra numerum peccatorum, quæ in infidelibus inuenuntur, quasi grauius eis: & ideo non computatur inter vitia capitalia, nec inter eorum filias, quia vitia capitalia secundum Isido. in glos. Deuter. 7. significantur per septem populos qui in terra promissionis non remanserunt: tamen si ad aliquod de septem capitalibus reduci debeat, poterit ad superbiam reduci, vt per diffinitionem Aug. in litera posita patet.

Cap.1.

De illitate credendi ad honorãdum in priu. lib.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Philosophi intelligendum est in his quæ non sunt ordinata adinuicem, in quibus destructo vno alterum non destruitur: sed in ordinatis adinuicem destructio prioris semper est peior, siue illud sit melius, siue non, quia eo remoto consequentia remouentur: sicut ægritudo est peior quam cachexia quamuis euexia sit melior quam sanitas.

H

κακχξία εὐεξία

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut fides habet aliquid in affectu, ita & hæresis, quamuis ex illa parte qua habet ignorantiam in intellectu aliquo modo excusare possit, tamẽ secundum quod habet duritiam in affectu ad non obediendum primæ veritati, nihil prohibet eam esse maximum peccatorum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis schisma sueris grauius punitum quantum ad molitatem pœnæ, quod expediebat vt prælati ecclesiæ non continerentur: tamen infidelitas est magis punita quantum ad multitudinem punitorum, vt patet Exodi. 20.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hæresis secundum quod pertinaciam importat, species est peccati in spiritum sanctum, quia est impugnatio veritatis agnitæ.

I

ARTICVLVS III.

Vtrum hæretici sint sustinendi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici sint sustinendi. Nihil enim debet impugnari, nisi quòd est contra amicitiam: sed diuersitas opinionum non est contra concordiam amicitiæ, vt Philosophus in 1. Ethic. cap. 6. innuit. ergo non sunt impugnandi.

2.2. q.11. ar.3.

¶ 2 Præt. Quod est necessarium, non est impediendum: sed hæresis est necessaria ecclesiæ. 1. Corinthio. 2. Necesse est hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant. ergo non sunt impugnandi.

K

¶ 3 Præt. Matthæ. 13. Dominus præcepit vt zizania permitterentur crescere vsque ad messem: messis autem est finis sæculi: cum ergo hæretici sint zizania, videtur quòd debeant permitti crescere vsque ad finem mundi.

¶ 4 Præt. Nullus sapiens debet niti ad hoc quod consequi non potest: sed sicut dicit quædam glos. Esa. septimo. Quamdiu stabit mundus sapiens, sæcularis, & hæreticus sermo dominabuntur. ergo non debet ecclesia niti ad hæresum impugnationem.

¶ 5 Præt. Nullus credit non volens, vt dicit Aug. sed hæretici in fide errant. ergo non sunt cogendi.

Super Ioã. c.6. trac. circa prin.

SED CONTRA. 1. Corinth. 5. Apostolus præcepit esse extirpandum vetus fermentum, quia totam massam corrumpit: sed hæretici ecclesiam maxime corrumpunt. ergo sunt ab ecclesia extirpandi.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Lupi sunt ab ouibus arcendi pastorum officio, vt patet Ioan. 10. sed hæretici sunt lupi, vt patet Act. 20. ergo debent extirpari.

¶ 3 Præt. Vita spiritualis est melior quàm corporalis: sed homicidæ extirpantur, qui auferunt hominibus vitam corporalem. ergo multo amplius hæretici, qui auferunt hominibus vitam spiritualem.

Aug. de vtilitate credẽdi et habet 14.q.3.cap. Hæreticus.

RESPON. Dicendum, quòd hæresis est infectiuum vitium. Vnde. 2. Timo. 2. dicitur quòd multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit: & ideo ecclesia eos a consortio fidelium excludit, & præcipue illos qui alios corrumpunt: vt simplices, qui de facili corrumpi possunt, ab eis sint segregati non solum mente, sed etiam corporaliter, vnde per ecclesiam carcerantur & expelluntur. Si autem alios non corrumperent, possent etiam celari: sed illi qui sunt firmi in fide, possunt cum eis corpore conuersari vt eos conuertant, non tamen in diuinis, quia excommunicati sunt. Sed iudicio sæculari possunt licite occidi, & bonis suis spoliari, & si alios non corrumpant, quia sunt blasphemi in deum, & fidem falsam obseruant: vnde magis possunt punirisisti, quàm illi qui sunt rei criminis læsæ maiestatis, & illi qui falsam monetam cudunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de opinionibus speculatiuis tantum: sed consensus in vnitate fidei est principium communionis in charitate, & ideo dissensus in fide excludit amicitiam familiaritatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæresis dicitur necessaria non per se loquendo, sed per accidens, inquantum ex quolibet malo deus elicit aliquod bonum: quia secundum August. ecclesia vtitur hæreticis ad probationem doctrinæ suæ, dum scilicet eorum falsa dogmata impugnat.

Lib.7. Confess.c.19. To. 1. Idem De vera relig. c.8. To. eodem affirmat

¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus ideo præcepit vt zizania nõ eradicarentur, ne forte simul cum ipsis eradicaretur & triticum: & ideo hoc locum habet in illis, de quibus non constat vtrum sint hæretici, vel non.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis ecclesia non possit facere quin sint aliqui hæretici, tamen potest singulariter hunc, vel illum coercere: sicut etiam omnia peccata venialia vitare non possumus, tamen singula vitare nitimur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ecclesia non persequitur eos vt per violentiam inducantur ad credendum, sed ne alios corrumpant, & ne tantum peccatum inultum remaneat.

EXPOSITIO TEXTVS.

TINTVS *sub nomine &c.* Hoc dicit propter schismaticos & hæreticos, qui secundum ipsum non possunt cõsecrare. *Et quid maius corpore & sanguine?* Videtur corpus mysticũ, quia significatur per ipsum. Et dicendum, quòd in his quæ sunt tantum ad significandum, verum est quòd signatum prœualet signo, non autem in aliis quæ ex consequenti significant. Et ideo dicendum, quòd corpus Christi mysticũ, si accipiatur cum ipso capite, est melius quàm corpus Christi verum, si tamen corpus Christi verum accipiatur sine diuinitate cui est vnitum, alias non: quia deus & omnes creaturę non sunt aliquid melius quàm deus tantum. Si autem accipiatur corpus Christi mysticum absque capite, sic corpus Christi verum est nobilius. *Illi uero qui excommunicati sunt &c.* Sciendum quòd in hoc opinio magistri discordat a communi opinione, & ideo contrariæ opinioni adhærendum est. *Missa enim dicitur &c.* præter hanc rationem nominis assignat Hugo tres alias rationes. Primo, quia Missa dicitur quasi transmissa, eo quòd populus fidelis per ministerium sacerdotis, qui mediatoris vice fungitur inter deum & hominem preces, vota, & oblationes deo transmittit. Secundo, ipsa hostia sacra Missa vocari potest, quia transmissa est prius a patre nobis, vt scilicet nobiscum esset, postea a nobis patri, vt apud patrem pro nobis esset. Tertio, Missa ab emittendo dicitur, vt quidam dicũt: quia vt sacerdos hostiam consecrare incipit per manum diaconi & ostiarii, catechumenos & non communicantes foras ecclesiam mittit. Quarta causa ponitur in litera. *Iube ergo hoc perferri per manus &c.* Angelus sacris mysteriis interesse credendus est, non vt consecret, quia huiusmodi potestatem non habet, sed vt orationes sacerdotis & populi deo repræsentet, secundum illud Apocal. Ascendit fumus aromatum in conspectu domini de manu angeli, quæ sunt orationes sanctorum. Petit ergo sacerdos vt hæc, idest, significata per hæc, scilicet corpus mysticum, per manus angeli, idest, ministerio angelorum perferantur in altare sublime, idest, in ecclesiam triumphantem, uel in participationẽ diuinitatis plenã, quia deus ipse altare sublime dicitur, Exo. 20. Nõ ascendes ad altare meum per gradus, idest, in trinitate nõ facies gradus. Vel per angelum ipse Christus intelligitur, qui suum mysticum deo patri coniungit & ecclesiæ triumphanti. *Oblationem eius confecrare*, idest, consecratam deo repræsentare, vt accepta sit in conspectu dei quantum ad illos qui offerunt, quia quantum ad id quod continetur, semper est deo accepta. *Non maledicam benedictionibus vestris.* Hostiæ benedictio non est principaliter a sacerdote, sed a deo: vnde hæc authoritas non est ad propositum. *Et intentionem adhiberi oportet.* De intencione idem dicendum est, quod supra de baptismo, distin. 6. *Illud etiam sane dici potest &c.* quomodo hoc sit verum supra, distinct. 10. dictum est. Debet aut ille, cuius negligentia hoc accidit, quòd mus species comedat, secundum canones quadraginta diebus pœnitere, & mus si capi potest, comburi potest, & cinis in sacrarium proiici. Si autem amissa fuerit hostia, uel pars eius vt inueniri non possit, debet viginti duobus diebus pœnitere. Si autem per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in tabulam quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur: si uero non fuerit tabula, terra radetur & igni comburetur, & cinis in altari condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare calix stillauerit, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat: si usque ad tertium linteum, octo diebus pœniteat: si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina quæ stilla tetigit, tribus vicibus lauet minister calice subtus posito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare condatur. Tutum est etiam vt pars illa lintei abscindatur & comburatur, & cinis in altari condatur. Si autem aliquis per ebrietatem, vel voracitatem eucharistiam vomuerit, quadraginta diebus pœniteat: clerici, vel monachi, sexaginta: episcopus nonaginta. Si autem infirmitatis causa nomuerit, septem diebus pœniteat. Dicunt autem quidam quòd pœna irrogata fuit ad cautelam, vt negligentia magis caueretur: & ideo circũstantiis pensatis potest minui, uel addi ad pœnam prædictam, sed tutius est vt prædictam peragat. Debet autem secundum quosdam illis diebus ieiunare, & a communione cessare. Alii uero dicunt, quòd his diebus iniungenda est pœnitentia arbitraria pensatis conditionibus personæ & negotii: & hoc probabilius videtur. Et hæc de eucharistia dicta sufficiant.

Cap. 8.

DISTIN. XIIII. A

De pœnitentia.

POST hæc de pœnitentia agendũ est. Pœnitentia longe positis a Deo necessa-

B est magni consilii angelus, qui corpus suum mysticum deo patri coniungit & ecclesiæ triumphanti. *Oblationem eius confecrare*, idest, consecratam deo repræsentare, vt accepta sit in conspectu dei quantum ad illos qui offerunt, quia quantum ad id quod continetur, semper est deo accepta. *Non maledicam benedictionibus vestris.* Hostiæ benedictio non est principaliter a sacerdote, sed a deo: vnde hæc authoritas non est ad propositum. *Et intentionem adhiberi oportet.* De intencione idem dicendum est, quod supra de baptismo, distin. 6. *Illud etiam sane dici potest &c.* quomodo hoc sit verum supra, distinct. 10. dictum est. Debet aut ille, cuius negligentia hoc accidit, quòd mus species comedat, secundum canones quadraginta diebus pœnitere, & mus si capi potest, comburi potest, & cinis in sacrarium proiici. Si autem amissa fuerit hostia, uel pars eius vt inueniri non possit, debet viginti duobus diebus pœnitere. Si autem per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in tabulam quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur: si uero non fuerit tabula, terra radetur & igni comburetur, & cinis in altari condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare calix stillauerit, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat: si usque ad tertium linteum, octo diebus pœniteat: si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina quæ stilla tetigit, tribus vicibus lauet minister calice subtus posito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare condatur. Tutum est etiam vt pars illa lintei abscindatur & comburatur, & cinis in altari condatur. Si autem aliquis per ebrietatem, vel voracitatem eucharistiam vomuerit, quadraginta diebus pœniteat: clerici, vel monachi, sexaginta: episcopus nonaginta. Si autem infirmitatis causa nomuerit, septem diebus pœniteat. Dicunt autem quidam quòd pœna irrogata fuit ad cautelam, vt negligentia magis caueretur: & ideo circũstantiis pensatis potest minui, uel addi ad pœnam prædictam, sed tutius est vt prædictam peragat. Debet autem secundum quosdam illis diebus ieiunare, & a communione cessare. Alii uero dicunt, quòd his diebus iniungenda est pœnitentia arbitraria pensatis conditionibus personæ & negotii: & hoc probabilius videtur. Et hæc de eucharistia dicta sufficiant.

D

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de confirmatione, & eucharistia, quæ sunt sacramenta procedentium ordinata ad perfectionem in bono, hic incipit determinare de pœnitentia quæ ordinatur ad amotionem mali, quod per actum procedentium in uita ista prouenit. Et diuiditur in partes duas. In prima, determinat de his

E quæ pertinent ad essentiam sacramenti. In secunda, determinat quædam accidentia sacramenti huius, sicut tempus, & huiusmodi 20. distinct. ibi. *Sciendum est etiam, quòd tempus pœnitentiæ &c.* Prima in duas. In prima, determinauit de sacramento pœnitentiæ. In secunda, de ministro huius sacramenti 18. distinctione, ibi. *Hic quæri solet, si peccatum omnino dimissum &c.* Prima in duas. In prima, determinat de pœnitentia communiter. In secunda, descendendo ad partes eius 16. dist. ibi. *In perfectione autem pœnitentiæ &c.* Prima in duas. In prima, determinat quid sit de ratione pœnitentiæ: & excludit errorem quorundam addentium ad rationem veræ pœnitentiæ, quòd non est de ratione ipsius. In secunda, determinat de integritate ipsius. dist. 15. ibi. *Et sicut de prædictis authoribus &c.* Prima in duas. In prima, ostẽdit quid sit de ratione pœnitentiæ secundum veritatem. In secunda, excludit errorem, ibi. *His uerbis quidam uehementius &c.* Circa primum duo facit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facit. Primo, ostendit necessitatem pænitentiæ. Secundo, inquirit quid sit pænitentia, ibi. *Baptismus tantum est &c.* Circa quod duo facit. Primo, ponit ea ex quibus pænitentia diffinirí potest. Secundo, ponit diffinitionem, ibi. *Pænitentia est, vt ait Ambros. &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit genus. Secundo, tangit actũ ibi. *Pænitentia dicitur &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit pnam in genere virtutis, & sacramenti. Secundo, quia virtus sdiget doctrina hortante, & sacramentum doctrina instruente, ponit doctrinam de pænitentia, ibi. *A pænitentia incipit &c. Pænitentia dicitur a pænitendo &c.* hic tangit pænitetiæ actum. Et circa hoc duo facit. Primo, accipit actum ex nominis interpretatione. Secundo, ostendit actus originem, ibi. *Pænitentiæ virtus &c. His verbis quidam vehementius &c.* hic excludit errorem addentium ad rationem pænitentiæ perseuerantiam vsque in finem, & diuiditur in partes duas. In prima, ponit errorem. In secunda, excludit ipsum, ibi. *Sed Ambros. dicit &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit errorem dictum habere occasionem ex prædicta diffinitione. Secundo, ostendit cõfirmationem ipsius secundũ alias authoritates, ibi. *Quod in aliis &c.* Et ponit quatuor authoritates. Prima est Isidori. Secũda Aug. ibi. *Item Aug.* Tertia Greg. ibi. *Item Greg. &c* Quarta, Amb. ibi. *Ite Amb. &c. Sed Ambr. dicit &c.* excludit prædictum errorem. Et circa hoc duo facit. Primo, excludit errorem per Aug. Secundo, soluit ad authoritates positas, ibi. *Vnde illa verba &c.* Et circa hoc quatuor facit. Primo, soluit ad diffinitionem primo positã, ex qua prædictus error sequi videbatur. Secundo, ad authoritatẽ Isid. ibi. *Ille autem irrisione &c.* Tertio, ad authoritatem August. ibi. *Item, illud inanis est &c.* Quarto, ad authoritatem Ambros. ibi. *Illud autem quod Ambr. &c.* Authoritas autem Greg. habet similem solutionem aliis. Circa tertium horum tria facit. Primo, soluit authoritatem Aug. prius inductam. Secundo, inducit aliam ad idem, ibi. *Ita etiam intelligendum &c.* Tertio, soluit eam, ibi. *De pænitentia perfectorum &c.* Circa quartum duo facit. Primo, soluit authoritatem Ambros. Secundo, probat authoritate & exemplis, quòd pænitentia possit iterari, cuius cõtrarium authoritas Ambr. dicere videbatur, ibi. *Quod autem pænitentia non semel &c.*

De virginitate seruanda, prope medium. & lib. 2. super Esai. cap. 3. Item Amb. ad virginẽ lapsam. tomo 1. ca. 8.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De ipsa pænitentia.
¶ Secunda, De effectu ipsius.

Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid sit pænitentia.
¶ Secũdo, De comparatione ipsius ad alia.
¶ Tertio, De subiecto ipsius.
¶ Quarto, De continuatione.
¶ Quinto, De solemnitate eius.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum pænitentia sit sacramentum.

3. par. q. 84. art. 1.

IN PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pænitentia non sit sacramentum. In omni enim sacramento nouæ legis est aliquod materiale, quod est causa gratiæ, vt patet ex diffinitione Hug. de sacramento supra dist. 1. posita: sed nihil tale est in pænitentia, ergo non est sacramentum nouæ legis.

art. 1. q. 5.

¶ 2 Præt. Sicut magister dixit in 1. dist. omnia sacramenta nouæ legis consistunt in rebus, & verbis: sed in pænitentia non sunt aliqua verba determinata, quæ sint de essentia sacramenti. ergo non est sacramentum.

¶ 3 Præt. Omne sacramentum a ministris ecclesiæ exhibetur: pænitentia autem non, immo ab interiore oritur, quia timore concipitur, vt in litera habetur. ergo non est sacramentum.

¶ 4 Præt. Omnia sacramenta nostra sunt actiones quædã hierarchicæ: sed Dionys. non determinat de pænitentia inter alias hierarchicas actiones. ergo non est sacramentum.

SED CONTRA est, quia septem sunt sacramenta nouæ legis, vt prædictum est, quod non essent pænitentia amota. ergo pænitentia est sacramentum.

¶ 1 Præt. Sacramentum, secundum Hugo. sunt quædam medicinæ, quæ peccatorum vulneribus adhibentur: sed peccatum præcipue pænitentia sanatur. ergo pænitentia est sacramentum.

VLTERIVS. Videtur quòd pænitentia non sit virtus, quia gratiæ sacramẽtales differunt a virtutibus, vt supra dist. 1. dictum est, vnde nec baptismus, nec aliquod aliorum sacramẽtorum ponitur virtus: sed pænitentia est sacramentum. ergo non est virtus.

¶ 1 Præt. Vt in 2. lib. dist. 26. dictum est, gratia, & virtus differunt per essentiam: sed pænitentia est gratia, vt ex litera habetur. ergo non est virtus.

¶ 3 Præt. Nulla passio est virtus, neq; virtus cum passione est, vt quidam Philosophus dicit: sed pænitentia est passio, quia est dolor. ergo non est virtus.

¶ 4 Præt. Omnis virtus est per ordinem ad bonum: sed pænitentia dicitur per ordinem a malo. ergo non est virtus.

¶ 5 Præt. Omnis virtus est dispositio pfecti, vt patet in 7. phys. sed pænitentia non est dispositio perfecti, sed imperfecti, sicut & verecundia, quia vtraque præsupponit malum in eo, cui insunt. ergo pænitentia non est virtus, sicut nec verecundia, vt dicit Philosophus in 4. ethic.

SED CONTRA. Legis præcepta non debent esse nisi de actibus virtutum, quia hoc intendit legislator, vt dicitur in 2. ethic. sed pænitere cadit sub præcepto legis, vt patet in litera. ergo pænitentia est virtus.

¶ 2 Præt. Non metemur nisi actibus virtutum: sed pænitere est meritorium, vt per se patet. ergo pænitentia est virtus.

VLTERIVS. Videtur quòd sit virtus generalis. Contrarium enim non expellitur nisi a suo contrario: sed pænitentia expellit omne peccatum. ergo contrariatur omni peccato, ergo est generalis virtus.

¶ 2 Præt. Omnis virtus specialis habet speciale obiectum: sed pænitentia non habet, quia operatur in materia omnium virtutum, & vitiorum. ergo non est virtus specialis.

¶ 3 Præt. Pænitere de malis peractis consequitur ex hoc, quòd homo habet rectam electionem: vnde incontinens est pænitibilis, non autem intemperatus, quia habet malam electionem: sed quelibet virtus facit rectam electionem, vt dicitur in 3. eth. ergo pænitere est actus virtutis cuiuslibet. ergo pænitentia nõ est specialis virtus.

¶ 4 Præt. Omnis virtus specialis vel est cardinalis, vel pars eiꝰ, si sit moralis: sed pænitẽtia si sit virtus, non potest esse nisi moralis, quia habet passionem annexam: nõ autem est cardinalis, neq; continetur inter partes alicuius cardinalis virtutis a philosophis enumeratas, quia de virtute pænitentiæ nullam mentionem fecerunt. ergo non est specialis virtus.

SED CONTRA. Sicut habitus distinguitur ex obiectis, ita & passiones: sed pænitentia passio est distincta ab aliis passionibus. ergo pænitentia virtus est distincta ab aliis virtutibꝰ.

¶ 2 Præt. Omne quod perficit liberum arbitrium ad actũ determinatum, est virtus specialis: sed detestari peccatum spe veniæ, ad quod perficit pænitentia, est actus specialis reducibilis ad aliam virtutem. ergo pænitentia est specialis virtus.

VLTERIVS. Videt ꝓ sit virtus theologica. Omnis n. virtus, quæ habet deũ pro obiecto, est virtus theologica: sed pænitentia est huiusmodi, quia deo reconciliat. ergo est virtus theologica.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Contrariorum contrariæ sunt causæ: sed concupiscẽtia, quæ opponitur charitati, est radix omnium malorum. ergo charitas est causa destructionis peccatorum, quod est pænitentiæ. ergo pænitentia est charitas.

¶ 3 Præt. Iustificari est fidei, vt patet Rom. 3. sed iustificatio est effectus pænitentiæ. ergo est idem quod fides, & sic idẽ quod prius.

Matth. 3.

¶ 4 Præt. Omnis virtus moralis consistit in medio circa suam materiam: sed pænitentia non cõsistit in medio suæ materiæ, quia omne peccatum commissum detestatur. ergo non est moralis virtus, ergo est theologica.

Esa. 26.

SED CONTRA. Obiectum virtutis theologicæ est deus, non autẽ pænitentiæ: sed magis peccata commissa. ergo &c.

In quodam sermo. qua drage. & hr de pænitẽ. dist. 3. c. Pænitentia. Greg. vt hr de pænitẽ. dist. 3. c. Pænitentiam. Et hæc verba habẽtur in Registro lib. 9. c. 59.

¶ 2 Præt. Pænitentia habet passionem adiunctam, non autem virtus theologica. ergo &c.

VLTERIVS. Videtur quòd non reducatur ad iustitiam, quia iustitia est æqualitas quædam secundum Philosophum: sed pænitens non potest æqualem recompensationem reddere pro offensa dei. ergo non est iustitia.

V Vbi supra, in corp. totum.

¶ 2 Præt. Luc. 6. Iuge pecunia fletis, dicit glo. Pece prudentia, quia ostenditur, quam hæc terrena sint miseria, & quam beata cœlestia: ed lugere est actus pænitentiæ, vt in litera dicitur. ergo pænitentia est prudentia, non ergo iustitia.

¶ 3 Præt. Isidor. dicit. Illa est perfecta compunctio, quæ omnes carnalium desiderorum affectus repellit: compunctio autem est pars pænitentiæ, vt dicetur infra dist. 16. cum ergo repulsio carnalis desiderii sit temperantiæ, videtur ꝓ pænitentia ad temperantiam debeat reduci, non ad iustitiam.

Lib. 1. ethic. cap. 7. & habet expressius lib. 1. magno. moral. cap. 31. De summo bono lib. 2. cap. 12. Et habetur in lite. magistri. Et habetur de pœnit. distin. 3. cap. Perfecta.

¶ 4 Præt. Virtutes distinguuntur penes obiecta: sed idem est obiectum pænitentiæ & verecundiæ, sicut peccatum. ergo sunt idem. cum ergo verecundia ad temperantiam reducatur, videtur ꝓ similiter pænitentia, & non ad iustitiam.

¶ 5 Præt. Chrysos. dicit, quòd pænitentia cogit pænitẽtem omnia sustinere liberẽter: sed hoc est actus patientiæ. cum ergo pænitentia ad fortitudinem reducatur, videtur quòd similiter pænitentia, & non ad iustitiam.

In li. de pœnit. & habetur de pœnitẽ. dist. 1. cap. Pænitentia. Lib. 2. de summo bono. c. 13. fere in prine.

SED CONTRA. Aug. dicit, quòd pænitẽtia est quædam vindicta: sed vindicatio, per Tullium, ponitur pars iustitiæ. ergo pænitentia virtus ad iustitiam reducetur.

VI Vbi supra, in textu. q. 1. art. 1. Cap. vii. Cap. 6.

¶ 2 Præt. Ibidem dicit. Tunc iudicium quibus de se sumit, quando per digniam pænitentiam sua prauacacta condemnat: sed iudicium ad iustitiam pertinet. ergo & pænitentia.

VLTERIVS. Videtur quòd sit incompetens diffinitio pænitentiæ, quam Greg. & Ambr. ponunt. Pænitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Virtutes enim non sunt actus, sed habitus, vt in 1. lib. distinct. 27. dictum est: sed plangere est actus. ergo nõ debet poni vt genus pænitentiæ, quod est virtus.

¶ 2 Præt. Quod pertinet ad corporalem immutationem non est de essentia virtutis, vnde Philos. dicit in 4. ethic. ꝓ Verecũdia non est virtus, quia verecundari rubescunt: sed plangere dicit corporalem immutationem. ergo non est de essentia pænitentiæ, quæ est virtus, & ita non debet poni in diffinitione eius.

Cap. 54.

¶ 5 Præt. Scriptum est dolere de eo quod non potest non esse: sed præteritum non potest non esse. ergo stultum est dolere, vel plangere de peccatis præteritis: sed nullus virtuosus est stultus, vt patet in 4. ethic. ergo plangere præterita non debet poni in diffinitione virtutis.

¶ 4 Præt. In diffinitione non debet poni aliquid, quod nõ pertineat ad rationem diffiniti: sed pænitentia secundum rationem propriam respicit præteritum. ergo non debet poni in diffinitione eius, plangenda non committere, quod ad futurum pertinet.

¶ 5 Præt. In lib. de ecclesiasticis dogmatibus diffinitur pænitentia sic. Pænitentia vero est pænitenda non admittere, & admissa deflere. ergo videtur quòd in præmissa diffinitione male ordinantur partes diffinitionis.

¶ 6 Præt. Quæritur de aliis diffinitionibus, quomodo pænitẽtiæ conueniant, cum vnius vna debet esse diffinitio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut supra dist. 1. dictum est, sacramentũ importat sanctitatem actiue per modum qui nobis sanctificẽdis competit, vt scilicet adiungatur significatio sanctificationis inuisibilis p visibilia signa, propter nomen de sacramẽto loquimur. Vnde vbicumq; fit aliqua sanctificatio sanctificata aliquibus sensibilibus signis, ibi est sacramentum. & ideo cum hoc sit in pænitentia, constat ꝓ pænitentia est sacramentum.

De summo bono, li. 2. ca. 16. & hr de penit. distin. 3. c. Ieiunio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ sicut in corporalibꝰ medicinis quædam sunt, quæ consistẽt in sola passione, vel receptione curati, vt sectio vulneris, vel appositio emplastri: quædam vero quę consistunt in actu laborantis, sicut exercitationes, & huiusmodi: ita etiam in sacramentis quędam requiruntur actum eius qui sanctificatur quantum ad substantiã sacri, nisi per accidens sicut remouens prohibens, sicut patet in baptismo, & confirmatione, & huiusmodi. Quędam autem requiruntur essentialiter & per se actum eius qui sacramentum recipit ad essentiam sacramenti, sicut patet in pœnitentia, & matrimonio. In illis ergo sacramentis, quę sunt actu nostro completuntur est materia, quę causat, & significat quasi medicina extrinsecus apposita. In illis autem sacramentis quę actum nostri requirunt, non est talis materia, sed ipsi actus externi apparentes hoc idem faciunt, quod materia in aliis sacramentis. Quomodo autem ea quæ externe gestiuntur, sint causa sanctificationis in pœnitentia, ex sequentibus apparebit. Verum in diffinitione hac oportet ꝓ materiale elementum accipiatur communiter pro causa sensibili, siue sit materia aliqua corporalis, siue sit actus aliquis sensibilis.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ in hoc sacramento sunt aliquæ res, scilicet exteriores actus, & aliqua verba, scilicet dotis absolutionis, quę sunt forma huius sacramenti, quibus exprimitur absolutionis actus: sed non requiritur tanta verborũ determinatio sicut in baptismo, & eucharistia: quia non est hic aliqua materia sanctificanda verbo vitæ, sicut in illis sacramentis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam pœnitentiæ sacramentũ a ministris ecclesiæ exhibetur, quia sacerdotes absoluunt constituentes, & satisfactione iniungunt: sed ꝓ habeant aliquod principium in nobis, hoc est ex parte illa, qua in hoc sacramẽto exigitur actus noster, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, ꝓ intentio Dion. non fuit in ecclesiastica hierarchia tradere notitiam sacramentorum: vnde quædã determinat, quę nõ sunt sacramẽta, sicut consummationes monasticas, & exequias mortuorũ sed ministrate exteriores ritus significant spirituales actus. Et quia in pœnitẽtia & matrimonio non est aliquis determinatus ritus, eo q̃ non habeant materiã, sicut & alia sacramẽtia, vt dictũ est, ideo de his duobus non determinatur, nec sequitur ꝓ non sint sacramenta.

Cap. 3.

AD SECVNDVM quæstionem dicendum, quòd in pœnitentia se habet homo & vt recipiens, & vt agens. Recipit quidem a deo veniam & reconciliationem per ecclesiæ ministros, & secundum hoc habet rationẽ sacramẽti. Sed ex parte actus sunt de ipsa diuersę opiniones. Quidam enim dicunt, quòd est actus tantum virtutis, & non est virtus: sed hoc non potest esse, quia cum actus virtutum non sint in dormiente, dormiẽs non posset dici pœnitens, quod falsum est. Et ideo aliqui dicerunt, quòd ex parte ista pœnitentia est virtus, sed non proprio loquendo, sed communiter, prout omnia laudabilia virtutes dicuntur, etiam si sint passiones. Sed hoc non est verũ, quia sicut Philos. in 6. ethic. principale in virtute moali est electio: vnde omnis habitus qui facit rectam electionem, potest dici proprie loquendo,

Cap. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loquendo, virtus. Vnde cum actus pœnitentiæ non causetur tantum ex passione, sed magis ex electione, etiam si nulla sit passio, constat quòd pœnitentia proprie loquēdo, est virtus, & non improprie, sicut verecundia, & aliud huiusmodi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non secundum idē pœnitētia est virtus & sacramentum, sed inquantum per pœnitentiā recipit gratiam curantem peccati vulnᵃ, pœnitētia potest esse sacramentum: inquātum autem per habitum in susum ordinatur ad actū rectum, sic est virtus. Et quia aliquis actus rectus nō est de essentia baptismi, ideo baptismus nullo modo dicitur virtus, nec etiam cōfirmatio eadem ratione.

Esa. c. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia nō est idem quod gratia per essentiam, sed dicitur gratia quia cōuenit cum gratia in proprio effectu. Effectus enim proprius gratię est iustificare, & deo gratum reddere, & hoc etiam est effectus pœnitentiæ, ut infra dicetur.

Et habetur. De Consec. dist. 3. c. Inanis.

Ex registro.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia passio non est virtus, nec actus virtutis, sed potest esse virtuti annexum: quia virtutes non sunt quietes, uel immobilitates, vt quidam dixerunt, vt dicit Philosophus in 2. ethi. sed habent & gaudium, & tristitiam adiunctam, prout sunt passiones quædam. Actus enim pœnitentiæ prout est virtus, non est ex passione prouenienS, sed ex debita electione.

¶ Ad quartum dicendum, quòd bonum illud, ad quod virtus ordinat immediate, est actus perfectus ipsius: & ideo aliquæ virtutes sunt quæ principalem actum habent in retrahendo ab aliquo, sicut dictum est in 3. li. dist. 23. de temperantia, & modestia, & huiusmodi: & similiter actus perfectus pœnitentiæ est in retrahendo ab aliquo malo, nec propter hoc sequitur quòd non sit virtus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd verecundia est timor de turpi: timor autem futuri est. Futurum autem non timetur nisi secundum quod habet propinquam dispositionem in causa sua: & ideo verecundia ponit propinquam dispositionem in eo qui verecundatur ad turpe committendum, prout Philosophus de verecundia loquitur, & ideo de necessitate ponit imperfectionem in eo cui inest: sed pœnitentia respicit turpe in præterito, cum potest succedere perfecto in præsenti, & ideo non est actus imperfecti de necessitate.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quidam dixerūt, quòd pœnitere non est actus alicuius specialis virtutis, sed omnis virtutis communiter. Sed hoc non potest esse, quia aliud est de ratione pœnitentiæ, prout nunc de ipsa loquimur, quod non est de ratione virtutis communiter, scilicet de peccato commisso satisfacere. Et ideo alii dicunt, quòd pœnitentia est specialis virtus, & specificatur ex hoc, quòd detestatur peccatum commissum a se. Sed hoc non potest specificare virtutē, quia cum virtus sit peccato contrarium, maxime repugnat ei prout est in eodem subiecto: vnde hoc est omni virtuti commune, quòd uitium repellit a subiecto suo. Et ideo alii dicunt, quòd specificatur ex hoc quòd detestatur peccatum a se commissum sub spe ueniæ. Sed hoc non potest esse, quia nulla virtus recipit speciem ex hoc, quòd imperatur ab alia virtute. Quod autē dicitur, ex spe veniæ, nihil aliud dicit quàm imperium spei, vnde ex hoc non haberet quòd esset specialis virtus: sicut nec actus castitatis, propter hoc quòd a charitate imperatur, speciem recipit virtutis specialis. Et ideo aliter dicendum, quòd pœnitentia accipit specialem rationem obiecti ex hoc, quòd respicit peccatum a se commissum vt expiabile per pœnitentis actum: & ita actus pœnitentiæ non est detestari peccatum absolute, quia hoc est cuiuslibet virtutis, sed detestari aliquid ex purgatione eius & quantum ad culpam, & quantum ad reatum: hoc enim nulla alia virtus facit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnis virtus expellit peccatum oppositum formaliter quātum ad suum actum primum, qui est informare subiectum: sed actus secundus in aliis uirtutibus, qui est operatio, non ordinatur principaliter ad repellendum peccatum, sicut est in pœnitentia: & ideo pœnitentia non formaliter, sed quasi effectiue peccatum expellit. Habet enim peccatum expellēdum pro materia, & operatur contra ipsum vt expellator: unde nō opponitur of peccato formaliter, sed alicui tantum, quod est impœnitētia: & propter hoc nō oportet quòd sit generalis virtus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quāuis pœnitentia habeat actū suum circa materiam omniū vitiorum, & per consequens omniū virtutum, tamen considerat specialem rationē obiecti in materia circa quā operatur, ut dictum est: sicut etiam magnanimitas habet quodammodo pro obiecto & materia actus omnium aliarum virtutum in ratione magni, quia operatur magna in omnibus virtutibus, ut dicitur in 4. ethi. c. 9. & ideo sicut magnanimitas est specialis virtus, ita & pœnitentia.

libr. 9. c. 3. circa fine. De pœnit. dist. 1. c. Reperiuntur.

Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis detestari absolute mala peracta consequatur omnem virtutem secundum quod habet electionem rectam, tamen ad expiationem detestari, est proprium specialis virtutis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hæc virtus reducitur ad aliquam cardinalium virtutum, ut dicetur: tamen Philosophi de hac virtute ideo mentionem non fecerunt, quia remissio peccati, siue expiatio pertinet ad prouidentiam dei de humanis actibus, inquantum culpa offenditur, & pœnitentia placatur. Philosophi aūt non considerauerunt virtutes ditigentes in actibus humanis prout ordinantur ad dei prouidentiam, sed prout ordinantur ad bonum humanum: & ideo de pœnitentia mentionem non fecerunt, sed ex similitudine aliarum quas determinauit, possumus nos istam accipere. Sicut enim est alicuius virtutis, vt homo placet eum, quem peccando offendit: ita etiam est alicuius virtutis, ut homo deū placet, quē peccando offendit.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd uirtut theologica habet idem pro obiecto, & pro fine: hoc autem non est in pœnitentia, quia obiectum eius est peccatum commissum quod intendit expiare, finis autem est deus cui intendit reconciliari: & ideo non est uirtus theologica, sed inter morales virtutes numeranda est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc quod dicit, quòd pœnitentia reconciliat deo, non tangitur relatio pœnitentiæ ad obiectum suū, sed magis ad finem: sed ordo eius ad obiectum tangitur in hoc, quòd dicitur, peccata commissa flere, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtutes infusæ tripliciter se habent ad deum, quædam enim habent deum pro obiecto & fine, sicut theologicæ. Quædam non pro obiecto in quod transeat earum actus, sed pro fine proximo, sicut patet de latria quæ aliquas seruitutis protestationes quasi materiam habet, quas immediate ordinat in deum quasi in finem, & tales virtutes propinquissimæ sunt theologicis, vnde & actus harum virtutum attribuuntur virtutibus theologicis, sicut proximis imperantibus. Vnde dicitur ab Augu. quòd fide, spe, & charitate colitur deus. Quædam aūt nō habent deum pro obiecto neque pro fine proximo, sed vltimo, sicut temperantia quæ habet passiones pro materia, & quietem animi pro fine proximo, sed hanc vlterius ordinat ad deum. Pœnitentia autem quamuis non habeat deum pro obiecto, habet tamen deum pro fine proximo, quia ad hoc in peccata commissa destruenda monetur ut deo reconcilietur: & ideo actus eius. s. peccatum expellere, uel iustificare, quandoque fidei, quandoque charitati ascribitur. Vnde patet solutio ad tertium.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendum, quòd medium in iustitia non eodem modo accipitur, & in aliis virtutibus moralibus, ut in 3. li. di. 33 dictum est. Accipitur enim iustitia medium per adæquationem rei ad rem: hæc autem adæquatio fit in iustitia commutatiua, quando ab eo qui plus habuit, aliquid subtrahitur, & ei qui minus habuit, additur.

D. 1017

Ille autem qui alterū offendit, uel læsit d plus habuit, & qui læsus est, habuit minus, inquantum huic subtractum est quod ei debebatur, & ille vsus est propria volūtate in hoc quod non debuit: & ideo vindicatiua iustitia ab eo qui offensam fecit, quantum habuit plus debito, tātum subtrahit ei, & dat illi qui est læsus, dum ad honorē & in satisfactionem eius alium punit. Sic ergo vindicatiua iustitia constituit mediū in offensis, quæ sunt eᵗ materia, nō quidem tenendo medium in offensis, ut quasdam retineat, & quasdam abiiciat: sicut temperantia ponit medium in delectationibus, sed omni offensæ proportionando pœnam debitā. Et similiter pœna pro quolibet pēcō commisso pœnā infert sibipsi debitā, nō aūt ita ꝙ dimittat aliquod pēcātū, & aliquod abiiciat.

In Enchiridio c. 70. to. 3. Et habeē De pœn. di. 3. c. Sane cauendum.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, ꝙ quia iustitia æqualitas quædam est, ideo non potest esse uera adæquatio, vbi non est perfecta ratio iustitiæ: sed aliquis iustitiæ modus, sicut dicit Philosophus in 5. ethic ꝙ domini ad seruum non est simpliciter iustum, sed dominatiuum iustum. cum ergo inter hominem & deum sit maxima distantia, non poterit ibi esse dicta proprie d iustitia hois ad deum, sed aliquis iustitiæ modus quasi per similitudinem. Homo autem efficitur debitor alteri homini dupliciter. Vno modo, per hoc quòd ab eo sui est datum, sicut in uoluntariis cōtractibus, puta, in emptionibus & venditionibus. Alio modo per hoc, quòd ei subtraxit, sicut est in inuoluntariis cōtractibus, ut est furtum, percussio, & huiusmodi. Et similiter aliquis efficitur deo debitor p hoc, ꝙ ab eo aliquid recepit, & hac ratione deo reddit debitum honorem latria, siue religio. Alio modo ex hoc, quòd contra deum peccauit, & sic reddit deo debitum pœnitentiæ: vnde sicut religio ponitur pars iustitiæ a Tullio, nō quidem quasi species, sed quasi d pars potentialis, inquantum aliquem modum iustitiæ participat, ita etiam pœnitentia pars iustitiæ debet poni.

cap. 6.

D. 803

D. 1017

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Philosophus in ethicis, ut habetur ex libro 5. cap. 8. virtus non requirit semper æquale, sed sufficit quòd possibile est ut in honoribus ad parentes & deos: vnde sicut latria est pars iustitiæ, quamuis non reddat æqualem honorem beneficiis acceptis, ita & pœna quamuis non possit aliquid æquale reddere offensæ præcedēti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut actus prudentiæ coniungitur actibus aliarum uirtutum moralium, ita etiam coniungitur actui pœnitentiæ, & secundum hoc procedit obiectio. Vel dicendum, quòd glo. non loquitur de luctu pœnitentiæ, sed de luctu quo spretis terrenis ad cælestia suspiramus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia vtitur temperantia ad finem suum, & secundū hoc intelligenda est authoritas Isid. non quòd repellere carnalia desideria sit actus elicitus a pœnitentia.

¶ Ad quartum dicendum, quòd verecundia est in alio genere quàm pœnitentia, quia verecundia est timor, ut dicit Philosophus: sed pœnitentia est dolor, & ideo non sunt idem, quamuis obiectum vtriusque sit turpe actum.

2. Ethi c. 7.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pœnitentiæ est sufferre difficilia uoluntarie assumpta: sed patientia est proprie in sustinendo difficilia ab aliis illata, & ideo non sunt idem.

AD SEXTAM quæstionem dicendum, quòd pœnitentia & vindicatiua iustitia circa idem aliquo modo sunt. s. circa punitionem offensæ: sicut dicitur in duobus, primo, quia vindicatiua proprie inest in iudice pœnam infligēte, quam reus qūq; inuite sustinet: sed pœna est in ipso reo qui uoluntarius pœnā sustinet pro culpa cōmissa. Secūdo, quia vindicatiua respicit offensam cōiter, sed pœnæ virtus respicit offensam deinde oportet ꝙ pœnitentia consistat in emendatione offensæ voluntarie assumpta, & talis qualis deo competit. Sicut autē hominibus qui uident ea quę foris parent, fit offensæ recompensatio per aliqua exteriora: ita deo qui intuetur cor, oportet quòd incipiat recōpensatio fieri in ipso cordis affectu. Fit autem bene recompensatio præcedentis offensæ exterius in duobus. Primo in hoc, quòd aliquis exterius pœnam subit pro offensa quam fecit. Secundo in hoc, quòd cauet in futurum ne similis offensa ab eo fiat: & hæc duo oportet ꝙ homo in corde exhibeat per pœnitētiā. Primo dolorem cordis pro malis quæ fecit: secundo propositum decætero talia non committendi, & hæc duo prædicta diffinitio comprehendit, quamuis non in forma diffinitiōis proponatur. Vnde magister ad formam debitam eam reducens tria ponit. s. genus, in hoc quod dicit quòd est virtus: dolorem de præteritis, in hoc quod dicit, quæ commissa mala plangimus: & propositum de futura emendatione, in hoc quod dicit, cum emendationis proposito. Alia uero quæ dicuntur ad idem pertinent, ut in expositione literæ patebit.

De pœn. di. 3. ca. Nihil prodest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia habitus per actus cognoscuntur, ideo consuetum est apud authores, ut habitus per actus diffiniant, ponentes actus loco habituum: sicut et differentiæ accidentales interdum in diffinitionibus ponuntur pro essentialibus, propter earum latentiam, vt dicit Philosophus.

Ex 1. de aia text. c. 11. elicitur. & ex Comentatore, 4. eq. com. 6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod pertinet ad corporalem immutationem, non pertinet ad virtutem quasi essentialis actus eius, sed potest pertinere ad virtutem sicut materiale circa quod operatur virtus, quia etiam passiones corporales sunt materia virtutum: & secundum hoc dicendū, quòd ipsius virtutis pœnitentiæ sensibilis dolor, vel corporalis fletus potest esse quoddam materiale inquantum hæc deo reddit pœnitens quasi debitum pro offensa commissa: & ideo si per planctum significatur actus pœnitentiæ, tunc nihil aliud dicit quàm detestationem. Si autem dicat materiale pœnitentiæ, sic potest etiam sensibilem, vel corporalem fletum dicere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis peccatum sit præteritum quantum ad actum, manet tamen quantum ad effectum, vel reatus, uel maculæ, uel offensæ diuinæ: & sic potest aliquis de peccato dolere, inquantum est præsens, dolor enim de præsenti est.

¶ Vel dicendum, & melius, quòd quamuis voluntas completa non fit de impossibili, est tamen de ipso vellcitas quędam, idest, uoluntas conditionata. Vellemus enim si esset possibile, ꝙ hoc non fuisset, & secundum hoc etiam accipiunt ex conditione prædicta quandam rationem præsentis, vt de eis possit esse dolor, qui non est nisi de præsentibus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis ad pœnitentiam inquantum est pœnitentia, non pertineat respectus ad futurum, tamen inquātum est emendatoria offensæ commissæ in deum, exigit respectum in futurum, scilicet propositum decætero cauendi: & hoc propositum intelligitur in hoc quod dicit, flenda iterum non committere, idest, habere propositum non committendi. Vel intelligitur quantum ad perfectam pœnitentiam, vt quod additur non sit de essentia pœnitentiæ, sed de perfectione, quia sine hoc non consequitur ultimum fructum suum: uel vt referatur ad idem tempus, ut Magister dicit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Ambros. ordinat partes diffinitionis secundum ordinem ad pœnitentiam, quia illud quod est magis essentiale pœnitentiæ primo ponit: sed Aug. ordinat per ordinem ad pœnitentem, quia hoc prius occurrit ut a proposito peccand. desistat, quasi remouens pœnitentiæ impedimentum.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad sextum dicendum, q̃ non est inconuenienſ de eodem F
dari diuersas diffinitiones secũdum diuersa, quæ in rebus inueniuntur. Diffinitio igitur præmissa Greg. & Ambr. quam magister ad formam diffinitionis reducit, completissima est, quia tangit & genus, & actum, & obiectum, & vtrumq; illorum, quę ad emendationem
ideo exhibendam requiruntur. Et in idẽ redit diffinitio August. posita I litera, scilicet, Pænitentia est quædam vindicta dolentis &c. nisi q̃ magis exprimit proximum genꝰ ipsius, quia ponit ipsam nõ solum in genere virtutis, sed in genere iustitiæ, in hoc q̃ dicit, eã vindictam: & differentias etiam magis ꝓximas ad propriam speciẽ ponit in hoc q̃ addit, rationẽ puniendi ad dolorẽ. Et in idẽ redit diffinitio Ambros. alia, quam ponit, q̃ pænitẽtia est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis,
quæ quisq; commisit nisi q̃ non ponit vnum eorum, quæ continent prædictæ diffinitiones, scilicet detestationem peccati cõmissi. Alia autem notificatio, qua dicitur, q̃ pœnitentia est res optima, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum, datur per effectum pœnitentię: & dicitur esse optima res non simpliciter, sed in genere declinationis a malo post peccatum cõmissum. Et similiter etiam illa Damas. diffinitio, Pænitentia est remotio ab eo quod est contra naturam in id quod est secundum naturam, datur per effectum, & quasi in idem redeunt, quia peccatum quod in prima descriptione dicitur defectus, in secunda dicitur contra naturam esse: status autem gratię, vel virtutis, quæ in prima diffinitione dicitur perfectio, in secunda dicitur secundum naturam esse, quia ad hoc natura est ordinata.

da voluntate, vel opere committere non desinat. Ille etiam qui post lacrymas repetit, quæ fleuit, lauatur ad tempus, sed mundus non est, idest, illa munditia non est ei sufficiens ad salutem, quia est momentanea, non perseuerans. Item illud, Inanis est pænitentia, quam sequens culpa coinquinat, sic intelligendum est. Inanis est, scilicet carens fructu illius pænitentiæ, quã sequens culpa nõ coinquinat. Illius enim fructus est vitatio geennæ, adeptio gloriæ. Mortificatur enim illa pænitentia, & alia anteacta bona persequens peccatum, vt non sortiantur mercedem quam meruerunt cum fierẽt, & quam haberent, si peccatum nõ succederet. Sed & si de peccato succedenti pænitentia agatur, & pænitentia quæ præcessit, & alia anteacta bona reuiuiscunt, sed illa tantum quæ ex charitate prodierunt. Illa enim sola viua sunt, quę ex charitate fiunt. Ideoque si per sequentia peccata mortificantur, per subsequentem pænitentiam reuiuiscere possunt. Quæ vero sine charitate fiunt, mortua, & inania generantur, & ideo per pænitentiam reuiuiscere non valent. Similiter intelligendum est illud, Nihil prosunt lamenta &c. Et illud, Nihil valet &c. Si enim replicantur peccata, nihil valet ad salutem, vel ad veniam in fine præcedens lamentum, quia nihil relinquitur de vitæ munditia: quia aut peccata dimissa redeunt, vt quibus-

ARTICVLVS II.

b Vtrum virtus pænitentiæ timore concipiatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ virtus pænitentiæ timore non concipiatur. Quod enim est ex infusione, non habet causam in subiecto: sed pœnitentia cum sit virtus, de qua Aug. dicit, q̃ deus eam in nobis sine nobis facit, est ex infusione. ergo non habet causam in suo subiecto, & ita timore non concipitur,
¶ 2 Præt. Illud quod in esse perfectum prodit, non tantũ concipitur, sed etiam perfecte generatur: sed pœnitẽtia in esse perfectum prodit, quia etiam defectus ad perfectum reuocat. ergo eius generatio non debet timore concipi.
¶ 3 Præt. Plus prouocatur homo ad pœnitentiam ex expectatione gloriæ, quam ex comminatione pœnę: vnde Ioannes pœnitentiam prædicans dixit, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, Matth. 3. sed expectatio glorię pertinet ad spem, vel charitatem quam excitat: pœnę autẽ comminatio ad timorem. ergo magis dicendum fuit, q̃ oriatur ex spe, vel amore, quàm ex timore.
¶ 4 Præt. Si concipitur timore, aut timore initiali, aut seruili, aut mundano, aut casto. Non mundano, quia ille magis ad peccatum trahit: similiter etiam nec seruili, quia ille non est simul cum pœnitentia, generans autem & generatum, sine concipiens & conceptum oportet esse simul: similiter nec initialis, aut castus, aut filialis, quia isti non præcedunt pœnitentiam: oportet autem q̃ concipiens præcedat conceptum. ergo nullo modo pœnitentiæ virtus timore concipitur.

Ex cap. 31. lib. de fide ad Petrum diaconum, to. 3. & ex ca. 1. lib. 5. contra Iulianũ Pelagianum, to mo. 7.

Serm. 2. do minicæ 9. post trinitatẽ, & est sermo 214. in ordine.

SED CONTRA. Secundum Aug. Timor introducit ad charitatem: sed introductio charitatis, & aliarum virtutum est per pœnitentiam. ergo pœnitentia a timore initium sumit.
¶ 2 Præt. Contrariorum contraria sunt principia: sed delectatio peccati ad peccatum attraxit. ergo & acerbitas pœnæ a peccato reuocat: reuocatio autem fit per pœnitentiam. ergo timor, qui pœnam respicit, est pœnitentiæ principium.

VLTERIVS. Videtur q̃ pœnitentia sit prima virtutum. Matth. 3. super illud, Pœnitentiam agite, dicit glo. prima virtus est per pœnitẽtiam perimere veterem hominem, & vitia odire. Vbi supra art. 4.
¶ 2 Præt. Causa præcedit effectum: sed pœnitẽtia est causa iustificationis, I qua oẽs virtutes infunduntur. ergo ẽ prior aliis virtutibus.
¶ 3 Præt. In quolibet motu prius est recedere a termino, quàm ad terminũ peruenire: sed pœnitentia ordinatur ad recessum a malo, omnes autem aliæ virtutes ad consecutionẽ boni. ergo pœnitentia præcedit oẽs alias virtutes.

SED CONTRA. Fides est causa timoris: sed timor præcedit pœnitentiam sicut causa eius. ergo & fides, non ergo pœnitentia est prima virtus.
¶ 2 Præt. Pœnitẽtia ex recta electione ꝓcedit, vt supra dictũ est: sed recta electio procedit ex qualibet virtute. ergo pœnitentia est posterior omnibus virtutibus. q. 1. a. 3. q. 4.

VLTERIVS. Videtur q̃ pœnitentia non sit fundamentum. Illud. n. quod sequitur ad fundamentũ, non debet dici fundamentum, sed superædificatio: sed fides quæ est fundamentum, vt habetur Heb. 11. præcedit pœnitentiam, vt dictum est. ergo pœnitentia non est fundamentum aliarum virtutum.
¶ 2 Præt. Eccl. 25. super illud, Quod magnus est qui inuenit sapientiã &c. dicit glo. Timor dñi sanctus permanet in sæculũ: ipse est fidei fundamentũ, & charitatis origo: sed pœnitẽtia sequitur timorẽ. ergo ipsa non est fundamentũ aliarũ virtutum.
¶ 3 Præt. Fundamenti non est fundamentũ, quia sic iretur in infinitum: sed quædam aliæ virtutes sunt fundamentum, sicut fortitudo, vt dicit glo. Luc. 12. super illud, Ne timeatis ab his qui occidunt corpus: & iterum vt dicit Ber. in lib. de consi. Humilitas est quoddam fundamentum stabile virtutum. ergo pœnitentia non est fundamentum aliarum virtutum.

SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.
¶ 2 Præt. Fundamentum est prima pars ædificij: sed primum quod est in ædificatione spirituali est ædificiũ satanæ destruere: quod pœnitentia facit. ergo pœnitentia est fundamentum.

VLTERIVS. Videtur q̃ non sit secunda tabula. Secundum. n. non dicitur, nisi respectu primi: sed prima tabula in litera dicitur baptismus, respectu cuius pœnitentia non est secũda, quia non secundum sacramentum: sed quarto loco magister ipsum determinat. ergo pœnitentia non est secunda tabula.
¶ 2 Præt. Act. 2. dicit Petrus, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. ergo pœnitentia non est secunda tabula post baptismum, sed econuerso.
¶ 3 Præt. Esa. 3. super illud, Peccatũ suum quasi Sodoma prædicauerunt, dicit glo. secunda tabula post naufragũ pœnitẽtia est: & consolatio miseriarum impietatem suam abscondere, & est glo. Hieronymi: sed pœnitentia non abscondit peccata, sed magis reuelat. ergo non est secunda tabula.

SED CONTRA est, quod Hiero. dicit in Esa. Prima tabula pr liberationẽ a primo naufragio: sed baptismus liberat a peccato originali, quod est primũ naufragiũ, pœnitentia ab actuali qd est secundum. ergo baptismus est prima tabula, & pœnia secũda.

RESPON. Dicendum ad primã qõnem, q̃ virtutem pœnitẽ deus nobis infundit: sed dispositio aliqua ex parte nr̃a præcedit, & ẽm hoc habet aliquã originẽ in nobis. Sed quia humana actꝰ nõ ꝓcedũt ex necessitate, sed ex libero arb. ideo nõ pũt assignari causa ex parte nr̃a alicuius actꝰ nostri, ex quo semp ꝓcedat, sed ex quo vt in pluribus cõtingit pp dispositionẽ existẽtem in nobis ad hoc, q̃ tñ nõ necessario inclinat: vnde oẽs sermones morales sunt tales, vt Philos. in 3. eth. dicit, q̃ vt in pluribus oportet eos intelligere. Cũ aũt pœnia sit reuocatio a peccato, vt Damas. dicit, oportet originẽ eius in nobis accipi ẽm dispositionẽ existẽtis in peccato. Ille aũt qui in peccato est, nõ habet gustũ

sanum ut ex dulcedine diuinæ bonitatis a peccato reuocetur: sed habet affectũ infectum amore sui inordinato, & ideo per pœnas quę naturæ suæ contrariantur & nolunt a peccato reuocari, ut Philosophus in 10. eth. dicit de talibus, q̃ proprias delectationes prosequuntur, & fugiunt oppositas tristitias: boni autẽ & uere dele-
ctabile: neque intellectum habent, neq; gustatum existẽtes, & ideo in eis ut in pluribus ex timore pœnitentia initium
sumit, quàmuis etiam in aliquibus ex timore pœnitentia inchoetur.

Cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd timor nullus non habet causam in subiecto, habet tamen dispositionem in ipso, & secundum hoc origo pœnitentiæ hic assignatur.
¶ Ad secundum dicendum, quòd conceptio proprie dicit ut generatio alicuius intra uterum. Et quia primum esse pœnitentię est in corde, postea autem prodit extenus per confessionem & satisfactionem, ideo ut primam eius originem designaret dicit, quòd concipitur timore.
¶ Ad tertium dicendum, quòd bonitas dei & gloria, quantum est de se, magis nata sunt reuocare a peccato, sed non quantũ est ex parte eorum qui in peccato sunt, qui prædictorũ gustum non habent.
¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitentia timore seruili concipitur qui pœnam respicit: nec oportet quòd timor seruilis & pœnitentia sint simul, quia timor seruilis non est causa esse ipsius pœnitentiæ, sed generationis eius: sicut enã sumptio medicinæ est causa sanitatis, non tamen sunt simul.

D. 1181.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ virtutes & oẽs simul infunduntur quãtũ ad habitũ: sed q̃ vna dicatur prior altera est quantũ ad ordinem considerãtũ in earũ actibus. Cũ aũt per virtutum actus homo tendat in deũ, oportet ordinem actuum considerari ẽm ordinem eorum quæ in motu sunt: motum autem uoluntatis cuiusmodi est motus uirtutum moralium, præcedit motus cognitionis: quia apperibile imaginatũ, uel intellectum moner appetitum, ut dicitur in 3. de anima: & iterum æstimatio possibilitatis, quia electio quæ est principalis motus uirtutis, nõ fit de impossibili æstimato: motus aũt appetitus in duobus consistit. s. in fuga mali, & in prosecutione boni: & hęc duo diuersimode ordinantur. Quandoque. n. aliquis fugit malum pp desiderium boni, quandoque autem econuerso: & hic motus est ut sæpe frequentius in reuerione peccatoris ad deum per pœnitentiam, ut dictum est: & ideo motum pœnitentiæ præcedit motus fidei, quia accedentem ad deum oportet credere, Hebr. 11. Et iterum motus spei coniunctus motui timoris, per quem fit æstimatio de possibilitate ueniæ consequendæ: & ideo dicit Gregor. q̃ pœnitens mouetur inter spem & timorem, deinde ut in pluribus sequitur motus pœnitentiæ, & deinde motus charitatis, & aliarum uirtutũ per ordinẽ. Quandoque etiam motus amoris motum a pœnitentiæ præcedit, ut dictum est: sed ille amor non est charitatis, quia charitas amissa non recuperatur nisi per contritionẽ de peccatis præcedentibus, quæ est motus pœnitentiæ virtutis: & secundum hoc dicendum, quòd pœnitentia est prior quibusdam. s. charitate, & sequentibus ipsam: & posterior aliis, scilicet fide, & spe.

T. com. 49. & 54.

Super Ezechielem ex homil. 4.

D. 1018. Præsenti artic. quæst. 1. in fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides & spes non habent rationem perfectæ uirtutis, nisi secundum quod sunt informatæ charitate. & secundũ hoc pœnitentiam sequuntur, & sic aliquo modo uerum est, q̃ est prima inter omnes uirtutes.
¶ Ad secundum dicendum, quòd fides informis & spes etiam sine gratia habentur, & ideo eas in iustificatione non oportet superaddi: & sic pœnitentia earum causa non est.
¶ Ad tertium dicendum, quòd finis qui est prior in intentione, est vltimus in executione: & ideo quàmuis in motu corporali prius recedatur a termino quàm ad terminum peruetiatur, tamen in motu uoluntatis est econtrario, quia propter bonum aliquod consequendum uoluntas recedit a contrario, uel impedimento eius.
¶ Quartum concedimus, secundum hoc tamen quòd fides non est uirtus.
¶ Ad quintum dicendum, quòd pœnitentia de malo commisso, quàmuis ex electione boni possit prouenire, tamen etiam ex alia causa quandoque contingit, scilicet ex fuga mali pœnæ, vt dictum est: & quando etiã ex electione boni contingit, primus pœnitentiæ motus nõ prouenit ex electione boni formata per aliquem habitum alterius uirtutis, sed per naturalem quendã appetitum, uel etiam ex ipso habitu pœnitentiæ uirtutis bono: & ideo primus motus pœnitentiæ præcedit motus aliarum uirtũtum. Sed non est inconueniens ut motus aliarum uirtutum quandoque causent aliquos motus pœnitentiæ: sicut aliquis ex amore cẽpœnitentiæ de luxuria pœcedente, motũ pœnitentiæ habet, quia etiã interdum ex virtute sequente motus præcedẽtis uirtutis oritur: sicut quis mouetur in amorem dei, qui castitatem præcipit ex hoc, quòd castitas ei placet.

A

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd fundamentum dicitur in spiritualibus ad similitudinem corporalis fundamenti, quod duas habet proprietates, prima, est, quòd ipsum est prima pars ædificij: alia est, q̃ fundamento totum ædificium sustentatur, & ideo in spiritualibus fundamentum dicitur aliquid uel ratione prioritatis, uel ratione cõsecutionis & sustentationis aliorum, aut etiam ratione utriusque. Prioritas autem attenditur duplicitẽr. Vno modo, quantum ad disciplinam spiritualium, & sic illa quæ primo occurrunt edocenda in christiana religione, fundamentum dicuntur, Hebr. 6. Alio modo, quantum ad uitam spiritualem, & sic fides dicitur simpliciter fundamentũ primum: sed timor & pœnitentia in genere eorum quę ad effectum pertinent quantũ ad fugam mali, charitas autem quantum ad persecutionem boni, prout dicitur Ephe. 4. In charitate radicati & fundati: sed ratione sustentationis in prosperis dicitur humilitas fundamentum, in aduersis autem fortitudo. Pœnitentia autem & timor in recedendo a malo, diuersimode sunt fundamenta, quia timor est primum in isto toto genere, quod est recedere a malo, sed pœnitentia quantũ ad hanc speciem quæ est recedere a malo commisso: & ideo etiam timor præcedit pœnitentiam, sicut principia generis præcedunt principia speciei. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

B

D. 657.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ locutio Hiero. est metaphorica. Illi. n. qui prospero itinere mare nauigant, prima tabula sustentantur, scilicet ipsa naui integra, sed naufragium passi alicuius tabulæ nauis fractæ auxilio ad portum salutis ducuntur: & hæc est secunda tabula quæ est post naufragium, non quòd sit secunda post naufragium, sed quia existens post naufragium, est secunda a prima quæ erat ante naufragium. Vnde consuetudo sua est, ut patet eius dicta legenti, ut omne illud quod præstat remedium post aliquod periculum euenienſ, secundam tabulam post naufragium uocet: gratia autem baptismalis per quam in ecclesia collocamur, cuius figura fuit arca Noe, dicitur prima tabula ante naufragium: sed quia per peccatum mortale naufragium passis, & gratia innocentiæ cadentibus non restat aliquod remedium nisi pœnitentia, ideo pœnitentia secunda tabula dicitur.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non subueniunt naufragium passis per peccatum mortale sine pœnitẽtia, & ideo non possunt dici secunda tabula sicut pœnitentia, quæ post lapsum subuenit: vnde quàmuis non sit secundũ sacramentum, est tamen secunda tabula.
¶ Ad secundum dicendum, quòd Petrus non loquitur ibi de pœnitentiæ sacramento, sed de pœnitentia quæ requiritur in baptismo, quæ ad primam tabulam pertinet.
¶ Ad tertium dicendum, quòd illa abscõsio peccati, de qua Hierony. ibi loquitur, non contrariatur illi manifestationi quę fit in pœnitentia, sed illi quam faciunt illi, qui effrontes in peccatis existentes gloriantur cum malefecerint, & se de peccatis iactant, & hæc abscõsio ad uerecundiam pertinet: & secundum eandem similitudinem dicitur secunda tabula, quia prima tabula prosperę nauigationis est, ut homo peccatum non committat: secunda, ut de peccato commisso erubescat. Sed per hanc tabulam non datur sufficiens remedium, nisi quatenus ad emendationem peccati & pœnitentiam ducit: & ita nõ proprie dicitur secunda tabula sicut pœnitentia, tamen secunda tabula dici potest: quia tabula secunda in naufragio corporali non semper a periculo liberat, & si periculum quantum est de se, aliquo modo impediat.

D

E

ARTICVLVS III.

Vtrum pœnitentia sit in qualibet ui.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia sit in qualibet vi. Nihil enim agit vbi non est: sed pœnitentia expellit peccatũ a qualibet ui. ergo est in qualibet ui. 3. q. 85. ar. 4.
¶ 2 Item. Videtur quòd sit in concupiscibili, quia pœnitentia

Universidad de Deusto Biblioteca

est dolor: sed dolor est in concupiscibili, sicut & gaudium. ergo pœnitentia est in concupiscibili. F

¶ 3 Item. Videtur quòd sit in irascibili, quia pœnitentia est quædam uindicta dolentis: sed uindicta pertinet ad irascibile, quia ita est appetitus uindictæ, ergo pœnitentia est in irascibili.

¶ 4 Item. Videtur quòd sit in memoria, quia sicut timor est de futuro, & gaudium de præsenti, ita memoria de præterito: sed pœnitentia est de malo commisso, quod est præteritum. ergo est in memoria.

De vera & falsa pœnitentia, c. 8. circa med. Et habetur de pœn. dis. 3. c. Pnsa.

¶ 5 Item. Videtur quòd sit in ratione, quia pœnitentia est pars iustitiæ: sed iustitia est in ratione. ergo & pœnitentia.

II §. par. q. 84. art. 5.

VLTERIVS. Videtur quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit, quia pœnitere est commissa mala plãgere: sed innocentes nullum malum commiserunt. ergo in eis pœnitentia non est.

¶ 2 Præt. Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam: sed innocentibus non debetur pœna. ergo non est in eis pœnitentia. H

Dist. præsenti. q. 1. ar. 1. quæstiun. 6

¶ 3 Præt. Pœnitentia in idem coincidit cum uindicatiua iustitia, ut supra dictum est: sed omnibus existentibus innocentibus uindicatiua iustitia locum non haberet, ergo nec pœnitentia, & ita non est in innocentibus.

SED CONTRA. Omnes uirtutes simul infunduntur: sed pœnitentia est uirtus, cum ergo innocentibus in baptismo infundantur aliæ uirtutes, infunditur etiam & pœnitentia.

¶ 3 Præt. Ille qui numquàm fuit infirmus, corporaliter dicitur sanabilis. ergo & similiter qui numquàm fuit infirmus spiritualiter: sed sicut sanatio in actu a vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ, ita nec sanabilitas nisi per habitum. ergo ille qui numquam habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

III Et etiã habet ex homi. 40. & vltima vltra dimidium.

VLTERIVS. Videtur quòd sancti homines, qui sunt in gloria, non habeãt pœnitentiam, quia sicut dicit Greg. in moralibus. Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur: sed pœnitentia est dolor cordis, ut dictum est. ergo sancti in patria non habent pœnitentiam.

¶ 2 Præt. Sancti in patria sunt Christo conformes: sed in Christo non fuit pœnitẽtia: quia nec fides quæ est principium pœnitentiæ. ergo nec in sanctis in patria erit pœnitentia.

¶ 3 Præt. Frustra est habitus, qui ad actum non reducitur: sed sancti in patria non pœnitebunt actu, quia sic esset eis aliquid contra uotum. ergo non erit in eis habitus pœnitentiæ.

SED CONTRA. Pœnitentia est pars iustitiæ: sed iustitia est immortalis & perpetua, & in patria remanebit. ergo & pœnitentia.

¶ 2 Præt. In uitis patrum legitur a quodam patre dictum, quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc, quòd non plura bona fecit: sed magis debet aliquis pœnitere de malo commisso, quàm de bono omisso, ad quod non tenebatur, quia de tali bono loquitur. ergo erit ibi pœnitentia de maiis commissis. K

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd etiam angelus bonus, seu malus sit susceptiuus pœnitentiæ, quia timor est initium pœnitentiæ: sed in eis est timor, Iaco. 1. Dæmones credunt, & contremiscunt. ergo in eis potest esse pœnitentia.

Cap. 5. circa finem.

¶ 2 Præt. Philosophus dicit in 9. ethicor. quòd pœnitudine replentur mali, & hæc est maxima pœna eis: sed dæmones maxime sunt mali, nec aliqua pœna eis deest. ergo dæmones possunt pœnitere.

¶ 3 Præt. Facilius mouetur aliquid in id quod est secundum naturam, quàm in id quod est contra naturam, sicut aqua quę per violentiam est calefacta, etiam per seipsam ad naturalem proprietatem redit: sed angelus potest mutari in peccatum quod est contra omnem naturam eorum. ergo multo fortius potest renocari in id, quod est secundum naturam, & hoc facit pœnitentia, ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ 4 Præt. Idem iudicium est secundum Damas. de angelis & de animabus separatis: sed in animabus separatis põt esse pœnitentia, ut quidam dicunt, sicut in animabus beatis quæ sunt in patria. ergo & in angelis potest esse pœnitentia. Ex cap. 11. lib. 2. de fide Orthod.

SED CONTRA. Per pœnitentiam homo reparatur ad vitam peccato dimisso, sed hoc est impossibile in angelis, vt in 2. lib. dictum est. ergo non sunt susceptibiles pœnitentiæ. Ioan. c. 5. Dist. 7. q. 1. ar. 2.

¶ 2 Præt. Damasc. dicit, quòd homo sungitur pœnitentia propter corporis infirmitatem: sed angeli sunt incorporei. ergo in eis non potest esse pœnitentia. Damas. de fide Orth. lib. 2. c. 3.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam dicunt subiectum omnis virtutis esse liberum arbitrium. Sed hoc non potest esse, quia omnis actus humanus ordinatus elicitiue procedit ab aliqua virtute humana: quælibet autem potentia humana habet aliquem actum ordinatum, & dico potentiam humanam rationem, vel quæ rationi obediat: & ideo in omni tali potentia potest esse virtus, quæ eliciat ordinatum actum illius potentiæ, & de hoc in tertio libro distinct. 33. plura dicta sunt. Et ideo quidam dicunt, quòd pœnitentia est in omnibus viribus. Sed hoc non potest esse, quia vnus habitus non potest esse nisi vnius potentiæ, sicut vna forma nisi vnius materiæ, & vnum accidens non nisi vnius subiecti. Et ideo alij dicunt, quòd est in irascibili, quia vt dicit August. est vindicta quædam quam appetit ira. Sed hoc non potest esse, quia vindictam expetere de altero quod arduitatem habet, ad irascibilem pertinet: sed vindictam pati non videtur esse irascibile. Et ideo quidam dicunt, quòd pœnitentia est dolor, & propter hoc est in concupiscibili: sed hoc etiam non valet, quia ille dolor qui est in concupiscibili, est passio: dolor autem qui est actus pœnitentiæ, non est passio. Et ideo dicendum cum aliis, quòd pœnitentia est pars iustitiæ: & ideo cum iustitia sit in ratione non quidem quantum ad partem cognitiuam, sed quantum ad affectiuam, & pœnitentia in ratione est inquantum est virtus: sed pœnitentia quæ est passio, est in concupiscibili sicut in subiecto, quia est dolor quidam: sed hæc passio est quasi materiale in pœnitentia virtute, quia pœnitentia virtus hunc dolorem recompensat pro peccatis commissis, sicut & pœna quam patitur reus est materiale in vindicatiua iustitia. I

Q. 2. art. 1. quæst. 1.

De pœn. dis. 1. c. Pœnitentia.

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ pœnitentia non expellit omne peccatum formaliter, sed quasi actiue: vnde non oportet q̃ sit in subiecto in qualibet vi, vbi potest esse pccũ, sed q̃ ea quæ sunt in illis virtutibus subijciãtur ei quasi materialia: & hoc pœnitentia habet inquantum est in ratione, cui omnes aliæ vires subduntur quasi ab ipsa motæ & regulatæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dolor qui est in concupiscibili, non est actus pœnitentiæ virtutis, sed materiale, vt dictum est: sed dolor qui est detestatio culpæ commissæ, est actus eius, & hoc est voluntatis, in qua est iustitia, cuius actus est detestati inæqualitatẽ præexistentem, & eam ad æqualitatẽ reducere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd exhibitio vindictæ est materialis in pœnitentia, sicut etiam in iustitia vindicatiua: non enim exhibet vindictam ex appetitu vindictæ, sed ad æqualitatem restituendum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quàmuis pœnitentia sit de præterito sicut memoria, tamen respicit affectum: memoria autem est potentia pure cognoscitiua, & ideo in ea non potest esse pœnitentia.

¶ Quintum concedimus.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd habitus medius est inter potentiam & actum. Et quia remoto priori, remouetur posterius, non autem econuerso: ideo remota potentia ad actum, remouetur habitus, non autem remoto actu.

actu. Et quia subtractio materiæ tollit actum, propter hoc q̃ actus nõ potest esse sine materia in quam transit: ideo habitus alicuius virtutis competit alicui, cui non suppetit materia, pp hoc quòd suppetere potest, & ita in actum exire: sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ, sed non actum, quia non habet magnitudinem dimitiarum, quę sunt materia magnificentiæ, sed potest habere: & ideo etsi innocentes in statu innocentiæ nõ habeant peccata cõmissa quę sint materia pœnitentię, sed possunt habere actũ pœnitentię in eis esse non potest, sed habitus potest, & hoc si gratiam habeant, cum qua omnes virtutes infunduntur. A

ADTERTIVM ergo dicendum, q̃ quamuis non commiserũt, possunt tamen committere, & ideo eis habitum pœnitentiæ habere cõpetit: sed tamen habitus iste nũquam in actum exire poterit, nisi forte respectu venialium peccatorum, quia peccata mortalia tollunt ipsum, nec tamen est frustra, quia est perfectio potentiæ naturalis.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ quãmuis nõ sit ei debita pœna in actu, tũ in eis est possibile esse aliquid, p̃ quo eis pœna debeat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundum habitũ, quãmuis non secundũ actum, si peccata actu non essent.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, q̃ virtutes cardinales in patria remanebunt, sed secundum actus quos habent in finitio, vt in 3. lib. dist. 33. dictum est: & ideo cum pœnitentia virtus sit a pars iustitiæ, quæ est habitus cardinalis, quicumque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eundem actum quem nunc habet, sed alium, scilicet, gratias agere deo pro misericordia relaxante peccata. q. 1. ar. 4. in cor. D. 1017.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd illa authoritas probat quòd non habent eundem actum quem hic habet pœnitentia, & hoc concedimus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non potuit peccare, vt in 3. lib. dist. 12. dictum est: & ideo materia huius virtutis non competit sibi nec actu, nec potentia, & propter hoc non est simile de ipso & de alijs. q. 2. ar. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitere proprie loquendo, prout dicit actus pœnitentiæ, qui nunc est, non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

¶ Quartum concedimus: sed quia quinta ratio probat quòd eorum idem actus pœnitentiæ erit in patria, qui modo est, ideo dicendum ad quintum, q̃ voluntas nostra in patria erit omnino conformis voluntati dei, vt sicut deus voluitate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse mali, non autem voluntate consequente: ita etiam est de beatis, & tales voluntas improprie dicitur ab illo sancto patre pœnitentia.

ADSEXTAM quæstionem dicendum, q̃ pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo, secundũ q̃d est passio: sic n. nihil aliud est, q̃ dolor, vel tristitia de malo commisso. Et quãmuis secundũ q̃d est passio, non sit nisi in concupiscibili, tũ aliquis voluntatis actus similitudinarie pœnitentia dicitur, quo quidem detestatur quod fecit, sicut et amor & alijs passiones dicuntur in intellectuo appetitu vt in 3. lib. di. 26. dictũ est. Alio modo, accipitur secundum q̃d est virtus, & hoc modo detestari malũ commissum cũ emendationis proposito & intentione expiandi, vel deum placandi de offensa commissa, est actus eius. Detestatio aũt mali competit alicui secundũ q̃d habet ordinem naturalem ad bonũ: & quia in nulla creatura talis inclinatio totaliter tollitur, ideo etiã in damnatis talis detestatio manet, & p cõsequẽs pœnitentia passio, vel similia ei, vt dicit Sap. 5. D. 978. q. 1. ar. 5.

Intra se gementes, & pœnitentiam agentes. Et hæc quidem pœnitentia, cum non sit habitus, sed passio, vel actus, nullo modo in beatis angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt, sed in malis angelis est, cuius sit eadem ratio de-

ipsis, & de animabus damnatorum, quia secundum Damas. quod est hominũ mors, hoc est angelis casus: sed peccatum angeli est irremissibile, vt in 2. lib. dictum est. Et quia peccatum vel est remissibile, vel expiabile est propria materia illius virtutis quæ pœnitentia dicitur, ideo cum materia non possit eis competere, nõ adest eis potentia exeundi in actũ, & ideo nec habitus eis conuenit: & ideo angeli susceptiui pœnitentiæ virtutis esse non pnt. De fide Orthod. lib. 2. cap. 4. D. 1. 51. Dist. 7. q. 1. ar. 2.

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus. De pœn. di. 3. c. Reperiuntur.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ quicquid in eis est naturale, totum est bonũ, & ad bonũ inclinans, sed liberum arbitr. in eis est in malitia obstinatum. Et quia motus virtutis & vitij non cõsequitur inclinationẽ naturæ, sed magis motũ liberi arbitr. ideo non oportet q̃ quãmuis naturaliter inclinetur ad bonum, quòd motus virtutis in eis fit, vel esse possit. De pœn. di. 3. cap. finali. §. vlt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est eadem ratio de angelis sanctis, & animabus sanctis: quia in animabus sanctis præcessit, vel præcedere potuit peccatum remissibile, non autem in angelis: & ita quãmuis sint similes quantum ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quę pœnitentia respicit directe.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum de ratione ueræ pœnitentiæ sit, quòd usque in finem uitæ continuetur.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd de ratione veræ pœnitentiæ sit quòd vsq; in finem vitæ continuetur. Pœnitentia enim est quasi quædã recompensatio deo facta pro offensa commissa: sed offensa fuit infinita, vnde æterna pœna debetur pro peccato mortali. ergo & pœnitentia defens hanc culpam, ad hoc quòd sit vera, oportet q̃ vsque in finem duret. 1. par. q. 85. ar. 8.

¶ In Præt. Nihil destruitur nisi a fortiori se: sed pœnitentia est fortius quàm peccatum, quia expellit ipsum, cum ergo vera pœnitentia non possit discontinuari nisi per peccatum, videtur q̃ si fuerit vera, nullo modo a statu pœnitentiæ quis cadere possit.

¶ 2 Præt. Facilius est peccatum impedire ne fiat, quàm peccatum factum destruere: sed pœnitentia destruit peccatum factum: ergo multo fortius impedit ne aliquod peccatum committatur, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Baptismus est efficacius sacramentum q̃ pœnitentia, quia cõtotaliter pœnã tollit: sed gratia baptismalis tollitur per peccatum sequens. ergo multo fortius pœnitentia.

¶ 2 Præt. Nulla virtus potest remanere sine charitate, & ea habita, omnes habentur: sed charitatem semel habitam contingit amitti, vt in 3. lib. di. 29. dictum est. ergo & pœnitentiam. q. 1. ar. 2.

VLTERIVS. Videtur quòd necesse sit dolorem pœnitentiæ per gaudium interrumpi. Gaudium enim & dolor timor affectiones contrariæ: sed contraria non sunt nata esse in eodem: ergo cum oporteat pœnitentem aliquando de sua pœnitentia gaudere, vt in litera dicitur, oportet quòd dolor per illud gaudium interrumpatur. II Vbi supra. art. 9.

¶ 2 Præt. Sicut mali dolent de suo gaudio, ita boni gaudent de suo dolore: sed Philosophus in 9. ethic. dicit quòd mali de hoc quod delectari sunt, primo dum dolent, quod non potest esse simul dum delectantur. ergo nec boni simul cum dolent, possunt gaudere de hoc quod dolent. Cap. 5. circa finem.

¶ 3 Præt. Si dicatur q̃ dolor est contra gaudij, & sic possunt esse simul. Contra. Contrarium non est causa sui contrarij: sed dolor est contrarium gaudio. ergo non potest esse causa ipsius.

SED CONTRA. Galat. 5. super illud. Fructus autem

Universidad de Deusto Biblioteca

spiritus, dicit glos. quòd virtutes fructus dicuntur, quia sitos possessores sancta delectatione delectant: sed pænitentia est virtus, ergo in suo actu, qui est dolere, habet delectationem.

Cap. 1. in princip. ¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 2. ethicor. signum generati habitus oportet accipere sientem in opere delectationem: sed pænitentia est habitus quidã. ergo actus eius habet delectationẽ. ergo non interrumpitur per gaudium.

III Vbi supra ar. 10. VLTERIVS. Videtur quòd pænitentia iterari non possit. Sicut enim baptismus habet efficaciam a passione Christi, ita pænitentia, & omnia alia sacramenta: sed quia passio Christi est vna, ideo baptismus iterari non potest. ergo nec pænitentia potest iterari.

Ad Macedonium. Et habetur de pæn. dis. 3. c. Quàmuis. ¶ 3 Præt. Sicut dicit Gregorius. Facilitas venię incentiuum præbet delinquendi: sed deus nõ debet alicui dare peccandi occasionem. ergo non debet dare locum pænitentiam iterandi.

Ex 2. parte pastoralis cura, ca. 6. ¶ 3 Præt. Spiritualis curatio, quæ per pænitentiam fit, signatur per corporales curationes, quas dominus miraculose fecit: sed in illis curationibus non legitur quòd aliquem bis sanauerit. ergo nec per pænitentiam aliquis bis potest spiritualiter curari.

SED CONTRA est, quod dicitur Ecclesia. 2. Secundum magnitudinem eius, sic & misericordia illius cum eo est: sed magnitudo eius est infinita. ergo & misericordia, non ergo coarctatur per vnam pænitentiam vt postmodum ad se conuersis non pareat.

¶ 2 Præt. Matth. 11. dr Qui peccat in patrem, vel filium remittetur ei: sed contingit quòd post peractam pænitentiam aliquis peccet per infirmitatem, quod est in patrem peccare, & per ignorantiam, quod est in filium peccare. ergo tale peccatũ remittetur. ergo pænitentia potest iterari.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd opinio ista, quæ posuit, quòd nullus homo a vera pænitentia possit excidere, est erronea & conformis illi quæ in 3. lib. posita est distinct. 26. quòd charitas semel habita non possit amitti. Sed tamen de charitate videbantur magis moueri considerantes efficaciam eius, ex qua apparebat quòd non posset p aliquod peccatũ vinci. Sed de pænitentia videbatur moueri, quia ad integritatem pænitentiæ requiritur continuatio vsque in finem vitæ. Sed vtrumque friuolum est. Primo, quia quantumcumque aliqua virtus efficaciam habeat, flexibilitatẽ a libero arbitrio non tollit, dum est in statu viæ. Similiter illud quod futurum est, non potest esse de substantia, vel de integritate alicuius virtutis, nisi secundum quod est præsens in apprehensione, vel in voluntate, quia virtus quantum ad habitum non expectat aliquid in futurum. Habitus enim virtutis est de rebus permanẽtibus, non de successiuis: vnde totam perfectionem suam habet simul in instanti, quæ tota simul in vnum actũ potest effluere, quia actus sunt similes habitibus, vt dicitur in 3. ethic. Et sic quod futurum est non est de integritate, vel essentia ipsius: vnde cum pænitentia sit virtus, & secundum quod est sacramentum nõ se extendat vltra actum virtutis, nõ erit de integritate pænitentię essentiali futuri continuatio, nisi vt sit in proposito, & ideo potest esse vera pænitentia, & tamen ab ea postmodum aliquis excidet.

Cap. 8. ADPRIMVM ergo dicendum, quòd sicut offensa haquit infinitatem, ita etiam & vnus contritionis actus habet quandam infinitatem, tum ex virtute gratiæ quæ dat operibus infinitum valorem, vt scilicet per ea homo infinitum bonum mereatur: tum ex merito Christi, quod operatur in omnibus sacramentis, & in omnibus meritis nostris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nec pænitentia, nec aliqua virtus agit de necessitate, sed ex libertate arbitrij: & ideo quamuis pænitentia sit fortior quàm peccatum, & per hoc possit peccatum expellere, tamen homo pænitentiæ virtutem habens, potest sponte se peccato subijcere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquando homo vincitur a debiliori qui fortiorem vincit, quia non tantam curam adhibet: & similiter pænitens propter negligentiam a peccato nondum commisso liberatus vincitur, qui per pænitentiam a peccato commisso liberatus fuit.

Super Lucam. homilia 15.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd gaudium & tristitia secũdum genus sunt contraria, non tamen quodlibet gaudium cuilibet tristitiæ opponitur, sed ei quę est de eodem. Si autem de contrarijs sunt, vel de diuersis, vnum potest esse causa alterius, vel materiale ad ipsum: qui enim de præsentia gaudet, eo ipso sequitur de absentia tristatur. Similiter etiam quando de aliquo tristari est nobis vtile, vel decens, tristitia potest esse materia gaudij. Si ergo gaudium & tristitia directe contraria accipiantur, sic non possunt simul esse in eodem secundum idem: si autem sint de diuersis, vel contrarijs, sic quidem quantum ad causam suam possunt simul esse, quia potest esse voluntas de vno, & voluntas de altero, & similiter si vnum sit ratio alterius: sed quantum ad sensum qui requiritur in utroque, quia gaudium non est sine perceptione conuenientis, neque tristitia sine perceptione nociui, impossibile est quòd utrumque simul intense insint, quia anima quando intense occupatur circa vnum, retrahitur ab altero; sed imperfecte possunt esse simul: ita tamen quòd vnum nunc sit perfectius, & aliud postmodum. Dolor autem qui est in pænitentia est de peccato commisso, unde simul cum hoc non potest esse gaudium de eodem, sed potest esse gaudium de spe veniæ quam p dolore concipit, vel etiam hoc ipso quòd in exhibendo dolorem pro peccatis commissis, facit quod debet, & ideo detestatio peccati cõmissi quæ est causa doloris, & voluntas detestandi quæ est causa gaudij, sunt simul, volens enim detestatur: & quia vnum est ratio alterius, ideo anima ad vtrumq; conuerti potest simul, inquantum ex eis quodammodo fit vnum. Quando autẽ ex aliquibus duobus fit vnum, vnum est vt materiale, & alterum vt formale: & ideo anima ad vnum illorum conuertitur per prius, & ad alterum per posterius: & propter hoc non potest incite vtrumque secundum sui completam rõnem, sed quandoque vnum, quandoque alterum. Quando enim plene cõuertitur ad spem veniæ, vel ad decentiam doloris, tunc gaudium est principaliter, & dolor de peccato ex consequenti: quando autẽ principaliter conuertitur ad peccatũ commissum, tunc est econtrario.

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ dolor de peccato & gaudium de dolore non sunt affectiones contrariæ, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectum gaudij est aliquid conueniens, sed obiectum tristitiæ est contrarium nociuum: unde dolor de quo quis gaudet, non est contrarius gaudenti, sed conueniens: sed gaudium de quo quis dolet, est contrarium dolenti, & ideo simul cum quis gaudet, non põt esse dolor de gaudio secundum idem, sed simul est quis dolet, potest esse gaudium de illo.

¶ Ad tertium dicendum sicut ad primum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd erroneum est dicere, quòd pænitentia non possit iterari, & misericordiæ diuinæ contrarium. Causa autem quare iteratur, cum baptismus non iteretur, est quadruplex. Prima est, quia pænitentia non imprimit characterem sicut baptismus: character enim indelebilis est. Secunda, quia baptismus est contra morbũ non iterabilem, scilicet originale peccatum: pænitentia autem contra actuale peccatũ quod iteratur. Tertia causa est, quia baptismus habet totam efficaciã a passione Christi sine actu nostro, & ideo quia passio est una tm, & baptismus unus: sed pænitentia ẽt requirit actũ nostrũ, vt prius dictũ est, & ideo rõne eius iterationẽ suscipit. Quarta, quia baptismus est generatio spiritualis, sed pænitentia est quædam sanatio spiritualis, semel autem aliquid generatur, sed pluries curari, siue sanari potest, quandiu in hac uita uiuit: & sic patet solutio ad primum.

Et a Magistro in hac parte huius distinct.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut iustus dominus summe iustitiam diligit, ita summe peccatum odit, & ita quantum ex ipso est, paratus est ipsum destruere semper, dummodo ex parte hominis non remaneat qui pænitentiam negligit, vel contemnit. Nec ostat quòd quidam ex hoc sumũt occasionem delinquendi, quia ex contrario sumerent occasionem desperandi, quod esset grauius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis nõ sit scriptum quòd idẽ infirmus frequentius a domino sit curatus, tamen nec etiam factũ negatur: & præterea hoc oculata fide uidemus, quòd frequenter homines infirmantur, & diuina virtute quæ omnia restaurat, curantur.

AR TICVLVS V.

Vtrum debeat aliqua pænitentia publicari uel solemnizari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pænitentia publicari, uel solemnizari: quia non licet sacerdoti, et am metu, peccatum alicuius confiteri quantumcumque publicum: sed per pænitentiam solemnem publicatur peccatum. ergo non debet solemnizari.

¶ 2 Præt. Iudicium debet esse secundum conditionem fori: sed pænitentia est quoddam iudicium, quod in foro occulto agitur. ergo non debet publicari, siue solemnizari.

¶ 3 Præt. Pænitentia omnes defectus reuocat ad perfectum, vt Ambr dicit: sed solemnizatio facit contrarium, quia pænitentem in multis defectibus innectit, non enim laicus potest post solemnem pænitentiam ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiorẽ ordinem. ergo pænitentia non est solemnizanda.

In 2. lib. de pæn. & præsertim cap. vlti in hortatu ad pœnitentiam. SED CONTRA. Pænitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento quædam solemnitas adhibetur. ergo & in pænitentia adhiberi debet.

¶ 2 Præt. Medicina debet respondere morbo: sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit. ergo & pænitentia quæ est medicina eius, debet esse solemnis & publica, qua multi reficientur.

II VLTERIVS. Videtur quòd solemnis pænitentia iterari possit. Sacramenta enim quæ characterem non imprimunt, cum sua solemnitate iterantur, sicut eucharistia, & extremaunctio, & huiusmodi: sed pænitentia non imprimit characterem. ergo cum sua solemnitate debet iterari.

¶ 2 Præt. Pænitentia solemnizatur propter grauitatem & manifestationem peccati: sed post peractam pænitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora. ergo solemnis pænitentia iterum debet adhiberi.

SED CONTRA. Pænitentia solemnis significat electionem primi hominis de paradiso: sed hæc tantum semel est facta. ergo & pænitentia solemnis tantum semel debet fieri.

III VLTERIVS. Quæritur de ritu solemnis pænitentiæ, & uidetur quòd mulieribus non sit imponenda, quia uir, cui imponitur solemnis pænitentia, debet comam abijcere: sed hoc non competit mulieribus, ut patet 1. Corint. 11. ergo non debet agere solemnem pænitentiam.

¶ 2 Item. Videtur quod clericis sit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idem peccatum grauius est in clerico quàm in laico. ergo magis debet imponi clerico quàm laico.

¶ 3 Item. Videtur quòd a quolibet sacerdote possit imponi, quia absoluere in foro pænitentiali est eius qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues. ergo potest esse minister huius pænitentiæ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd aliqua pænitentia debet esse publica & solemnis propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima cõfusione in hoc mundo etiã est dignus, qui grauissimũ scelus commisit. Tertio, ut sit alijs ad terrorem. Quarto, ut sit ad exemplum pænitendi, ne desperent qui in grauibus peccatis detinentur.

De uera & falsa pnia cap. 5. & habet. de pænit. dist. 3. c. Adhuc.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sacerdos non reuelat confessionem, tamen pænitẽtiam iniungendo, quàmuis suspitio oriatur illum aliquod enorme peccatum commisisse: non enim culpa pro certo scitur ex pœna, quia quandoque aliquis pænitentiam pro alio facit, sicut legitur in uitis patrum de quodam, qui ut socium suum ad pænitentiam prouocaret, ipse cum eo pænitentiam egit. Si autem sit peccatum publicum, ipse pænitens exequendo pænitentiam, confessionem ad a se factam manifestat.

D. 378.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pænitentia solemnis, quantum ad iniunctionem, non exigit forum occultum: quia licet occulte quis confiteatur, ita occulta ei pænitentia iniungitur: sed executio exigit forum occultum, & hoc non est inconueniens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pænitentia quàmuis reuocet omnes defectus restituendo in pristinam gratiam, non tamen restituit in pristinam dignitatem, & ideo etiam mulieres post peractam pœnitentiam de fornicatione, non uelantur, quia dignitatem uirginitatis non recuperant. Et similiter post publicam pænitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, ut possit ad clericatum assumi, & episcopus talem ordinans, potestate ordinandi priuari debet, nisi forte necessitas ecclesiæ exposcat, aut consuetudo: tunc enim dispensatiue recipitur ad minores ordines, non autem ad sacros ordines. Primo, propter dignitatem ordinum sacrorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter scandalum uitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

D. 1169.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd solemnis pænitentia iterari non debet propter tria. Primo, ne ex iteratione uilescat. Secundo, propter significationem, quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ est semel tantum facta. Tertio, quia solemnizatio est quasi quædam professio perpetuo pænitentiam consequendi, & ideo iteratio solemnitati resistit: si tamen postmodum peccauerit, non claditur ei locus pænitentiæ, sed pænitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solemnitas iteratur, iteratio solemnitati non repugnat, ut est in proposito, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ratione criminis deberetur sibi eadem pænitentia, tamen solemnitatis iteratio non competit propter prædictas causas.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd omnis solemnis pænitentia est publica, sed non conuertitur. Pænitentia enim solemnis hoc modo fit. In capite quadragesimæ tales pænitentes præsentant se cum presbyteris suis episcopo ciuitatis ante fores ecclesiæ, sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, coma deposita, & eis in ecclesia introductis episcopus cum omni clero septem psalmos pœnitentiales dicit, & postmodum eis manum imponit, aquam benedictam spargit, & cinerem capitibus imponit, clero cella eorũ operit, & demittitur ex lacrymabiliter, q̃ sicut Adã eiectus est a paradiso, ita apũ de ecclesia ejicitur, & iubet ministris ut eos ab ecclesia pellant, clero eos persequente cũ hoc responso

Gen. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio. In sudore vultus tui &c. In cœna aũt dñi quoliber anno à suis presbyteris in ecclesiam reducuntur, & eunt ibi usque ad nctaua Paschæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & sic fiat quolibet anno quousque aditus ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio episcopo reseruatur, ad quem solum spectat solẽnis pænitentiæ impositio. Potest autem imponi viris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum: non autem talis pænitentia debet imponi, nisi pro peccato quod totã commouerit vrbem. Publica autem, & non solẽnis, quæ in facie ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, & hæc potest iterari, & a simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi: quandoque tamen solemnis ponitur pro publica, & secundum hoc authoritates quædam varie loquuntur de solemni.

Epistol. 54. nõ longe à princip. Et habetur de pœni. dist. 3 c. Intantũ.

cunt enim Dominum incitatorem mali, si semper peccantibus subuenit, & ei peccata placere, quibus semper præsto est gratia: errant autem. Constat enim ei peccata displicere, qui semper præsto est ea destruere: si ea amaret, nõ semper ea destrueret. Idem ad Macedonium. Intantum hominum iniquitas aliquando progre-

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier habet comam in signum subiectionis, non autem vir: & ideo non competit vt in pænitentia mulieri coma deponatur, sicut viro.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iniungitur ei pænitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde non defertur personæ, sed ordini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent maiori cautela ad sui curationem: & ideo iniunctio pænitentiæ solemnis, quæ non nisi pro grauissimis peccatis fit, soli episcopo reseruatur.

H

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de effectu pænitentiæ.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, Vtrum pænitentia peccata tollat.
¶ Secundo, Vtrum virtutes restituat.
¶ Tertio, Vtrum opera præcedentia viuificet.
¶ Quarto, Vtrum prædicti effectus sint pænitentiæ inquantum est virtus, vel inquantum est sacramentum.
¶ Quinto, Vtrum sine pænitentia possit peruenire aliquis peccator ad salutem.

I

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum per pænitentiam semper peccata tollantur.

5. par. q. 86. ar. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per pænitentiam non semper peccata tollantur, Hebr. 10. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccato: sed in pænitentia homo se offert hostiam deo. psal. 50. Sacrificium deo spiritus contribulatus &c. ergo pænitentia peccata eorum, qui prolapsi sunt post notitiam veritatis, non delet.

¶ 2 Præt. Hebr. 12. super illud, Non inuenit pænitentiæ locum, inquit Glos. interlinearis, idest, veniæ, locum benedictionis per pænitentiam. ergo pænitentia non semper tollit præterita peccata.

¶ 3 Præt. 2. Machab. 9. dicitur de Antiocho. Orabat scelestus deum, à quo non esset misericordiam consecutuus. ergo cum ipse pæniteret de malis commissis, videtur quòd non semper pænitentia peccata præcedentia deleat.

¶ 4 Præt. Peccatum commissum est quodammodo infinitum inquantum est offensa dei: sed actus nostri sunt finiti, cum ergo finitum non possit in infinitum, videtur quòd pænitentia nõ possit delere peccatum commissum.

SED CONTRA. Luc. 5. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pænitentiam: sed inutilis esset ista vocatio pænitentibus, nisi veniam de peccato largiretur. ergo pænitentia peccata delet.

¶ 2 Præt. Maior est misericordia dei, quàm iniquitas hominis vnde reprehenditur ille qui dixit. Maior est iniquitas mea quàm vt veniam merear: sed pænitentia misericordiæ dei iniuitur. ergo omnia peccata, quantumcumque sint, delet.

Gen. 4.

II

VLTERIVS. Videtur quòd etiam totaliter reatum tollat. Bonum enim est efficacius ad agendũ quàm malum, quia malum non agit nisi in virtute boni, vt Diony. dicit: sed per vnum actum peccati homo & culpam, & reatum incurrit. ergo & per actũ contritionis & a culpa, & reatu absoluitur.

Vbi supra art. 4.

De diuin. nom. cap. 4. post med.

¶ 2 Præt. Deus non plus exigit in pœna, quàm erat in culpa: sed maior dolor est in contritione de peccato, quàm fuerit in peccando delectatio, quia quantitas doloris de peccato est secundum quantitatem amoris dei, qui est maior quàm omnis cupiditas rei temporalis, vt dicit glos. super illud, Dilexi mandata tua super aurum &c. ergo non exigit pro peccato aliam pœnam quàm illam quæ est in contritione, & sic pænitentia a toto reatu absoluit.

¶ 3 Præt. Magis valet ad remouendum peccatum pœna propria adiuncta alienæ, quàm aliena pœna tantum: sed in baptismo non est aliqua pœna propria, sed tantum virtute pœnæ Christi omnia peccata delet & quantum ad culpam, & quantum ad reatum. ergo & pænitentia, in qua cum pœna Christi adiungitur pœna propria, totus reatus auferri debet.

SED CONTRA. Pœna non iniungitur nisi ei qui est debitor pœnæ: sed pænitenti iniungitur pœna aliqua satisfactoria, ergo adhuc est debitor pœnæ, & sic non est a toto reatu per pænitentiam liberatus.

¶ 2 Præt. Per pænitentiam non auferitur illud, quod est ad expedimentum & ad profectum: sed pœna remanens satisfactoria est ad profectum virtutum. ergo per pænitentiam non tollitur.

III

Vbi supra art. 5.

VLTERIVS. Videtur quòd per pænitentiam etiam reliquiæ peccati actualis tollantur, sicut pronitas ad malum, habitudo, & huiusmodi: quia in generatione naturali non solum tollitur forma contraria, sed etiam dispositiones ad formam illam: sed gratia quæ per pænitentiam datur, est potentior quàm forma naturalis, ergo non solum tollit culpam, sed etiam huiusmodi reliquias, quæ sunt dispositio ad culpam.

¶ 2 Præt. Sicut gratia est in essentia animæ, ita virtus in potentia: sed pænitentia restituit gratiam & virtutes, vt dicitur. ergo sicut per gratiam aufert culpam ab anima ipsa, ita & per virtutes auferet reliquias a potentiis.

Infra art. 2. quæstiunc. 2. dist.

SED CONTRA. Baptismus est efficacior ad remouendum peccatum quàm pænitentia: sed baptismus non remouet peccati reliquias. ergo nec pænitentia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd pænitentia potest considerari inquantum est sacramentũ, & inquantum est virtus: & vtroque modo ad remissionem peccatorum aliquo modo operatur. Secundum enim quod est nouæ legis sacramentum, gratia in ea datur ad defectum illum sanandum, contra quem inducta est, scilicet ad dimissionem culpæ actualis. Operatur etiam ad dimissionem peccati, inquantum est virtus speciali modo præ aliis virtutibus. Facit remissionem peccatorum, quia secundum omnem virtutem formatam ex parte habitus peccata dimittuntur ratione gratiæ quæ cum ea infunditur, sed hoc est formaliter remittere: sed pænitentia ex ratione sui actus habet, quod per eam peccata dimittantur, secundum quod peccata commissa sunt materia actus eius. Cum enim peccatum ex hoc remitti dicatur, vel retineri, quòd habet rationem offensæ, illud quod offensam auferet, peccatũ tollit. Cum autem offensa inquantũ huiusmodi, sit inæqualitas quædam, qua vnus alii subtraxit quod debitum erat actu, illius virtutis peccatum remittitur, quæ inæqualitatem prædictam ad æqualitatem reducit, hoc autem facit pænitentia vt ex dictis patet, quæ in recompensatione diuinæ offensæ spiritum deo contribulatum offert: & ideo pænitentia dicitur etiam ex parte actus sui comporte peccatum tollere: & hoc est efficienter, & non solum formaliter per pænitentiam peccata dimitti.

K

D. 11. p.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Apostolus loquitur ibi de hostia quæ vniuersaliter pro peccatis totius mundi oblata est in Christo, quę est vnica & singularis: nec iterũ pro peccatis deleti dis offertur, sed vnica sua oblatione valet ad hoc, q̃ per pænitentiam, & alia sacramenta omnia peccata possint dimitti.

¶ Ad

¶ Ad secundum dicendum, quòd ideo Esau, de quo Apostolus loquitur, locum veniæ non inuenit, quia non vere pœnituit, & si lacrymas exterius emiserit: quod patet ex hoc quod dixit. Veniẽt dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meũ. ¶ Et similiter dicendum ad tertium de Antiocho, qui vere non pœnituit interius, quamuis exterius verba pænitentiæ profeteret, magis propter infirmitatẽ cor poris, quàm pro offensam dei virtũdã.

¶ Ad quartum dicendum, quòd offensa infinita est ex parte auersionis, sed non ex parte conuersionis: & similiter etiam actus pœnitentiæ habet infinitatẽ ex parte gratiæ quæ est dei similitudo, & in virtute diuinæ misericordiæ operans quæ infinita est, quamuis ex parte actus non ita sit finita. Habet etiam efficaciam ex virtute passionis Christi quæ infiniti valoris quodammodo est, inquantum fuit passio dei & hominis.

men super eos suæ potentiæ non obliuiscitur: ex quorum numero si quis nobis dicat. Dicite mihi, vtrũ aliquid prosit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosissimæ voluptatis blandimenta contempsero, si me pænitendo vehementius quàm prius excruciauero, si uberius fleuero, si melius uixero, si pauperes largius sustentauero, si

B

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. ethicorum tam iustitia quàm amicitia in æqualitate quadam cõsistit. Qui ergo aliquem offendit contra æqualitatem amicitiæ peccat, inquantum affectum debitum non impendit, & contra æqualitatem iustitiæ, inquantum rem debitam subtrahit. Et sicut hæc duo in offensa quandoque diuiduntur, ita etiã in recompensatione separantur: sicut quando pœna per violentiam offendenti infertur, fit recompensatio quantum ad iustitiam, sed non quantum ad amicitiam. Similiter quando offendens offensum verbis placat nondum re subtracta restituta, fit recompensatio amicitiæ, sed non iustitiæ. Peccator ergo per affectũ peccati amicitiam dei violauit, & per inobedientiam diuinæ legis honorem debitum deo subtraxit, & ex primo amisit gratiam, & incurrit offensam: ex secundo meretur pœnam vt ab eo qui per inobedientiam subtraxit, subtrahatur per pœnam, & hoc pœnæ meritum reatus dicitur, & ideo per pœnitentiam qua homo se Deo supponit peccata præterita detestando cum emendationis proposito, remittitur quidem peccatum quantum ad offensam, sed non oportet quòd remittatur quantum ad totum reatum, nisi pœna iam soluta, & sic per pænitentiam non simul cum culpę dimensione totus etiam reatus dimittitur.

Cap. 9. & libro. 1. magno. mora. cap. 31.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut quod est perfectum, est efficacius ad agendũ quàm imperfectum, ita quod est perfectum est difficilius ad fiendum: unde sicut bonum est efficacius ad agendum quàm malum, ita difficilius est ad constituendum quàm malum. In hoc ergo efficacior apparet actio boni quàm actio mali, quia actio mali numquàm terminatur ad malum, quod non habet admistum bonum: sed actio boni terminatur ad bonum quandoq; cui non admiscetur malum, non tamen oportet quòd si aliquod malum per unum actum malum incurritur, quòd per unum actum bonum opposita bona reparentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. ethic. in recompensatione iniuriæ iustitia commutatiua non semper æqualem quantitatem absolute in pœna infert ei, qui in culpa fuit. Non enim si aliquis percussit principem, oportet ipsum solum repercuti, sed etiam grauius puniri: infert tamen æqualem pœnam habita prius comparatione ad personam, in quam culpa commissa fuit. Et ideo cum per pænitentiam homo de seipso iustitiam deo faciat, non sufficit tantus dolor in pænitentia, quanta fuit delectatio in culpa, quia illa delectatio in iniuriam dei fuit inquantum deo prætermisso homo delectationi se subdidit ad peccandum.

Cap. 8.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est spiritualis regeneratio: & quia non potest esse generatio unius nisi per corruptionem alterius, ideo oportet quòd in baptismo quicquid ad præcedentem uitam pertinebat, totum aboleatur, scilicet & culpa, & reatus, nisi sit defectus ex parte recipientis: sed pænitentia non est regeneratio, sed magis reparatio uitæ prius habitæ, & ideo non est similis ratio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut pænitentia non tollit totaliter reatum per quemlibet actum commissum primum, sed tunc tollit quando ad perfectum perducitur secundum omnes pænitentiæ partes: sic etiam non oportet quòd per primum pænitentiæ actũ omnes defectus ex peccato actuali consecutos, qui dicuntur reliquiæ, reparentur: sed

A pænitentia iam perfecta quantum ad omnes sui partes, & reliquiæ etiam tollunturpeccati actualis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pænitentia non comparatur generationi, sed magis sanationi, quia per pænitentiã homini non datur noua uita, sed in pristinam uitam reparatur. In sanatione autẽ hoc uidemus accidere, quòd sanitate restituta adhuc reliquiæ aliquæ morbi manent ante perfectæ sanitatis restitutionem: ita etiã ante completam pœnitentiam reliquiæ actualis peccati manent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum per actũ potentiarum commissum est, & ideo in ipsis potentijs præter priuationem uirtutum alij etiam defectus ex peccato causantur, sed non in essentia animæ præter defectum gratiæ: & ideo non oportet quòd si per aduentum gratiæ ad essentiam animę macula, quæ nihil aliud erat quàm gratiæ priuatio, tollitur, quòd etiam à potentijs omnes alij defectus toliantur.

Et habetur de pœn. dist. 3. c. Talis.

ARTICVLVS II.

Vtrum per pænitentiam uirtutes restituantur.

C

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam uirtutes non restituantur. Virtutes enim, de quibus loquimur, non causantur ex actibus nostris, quia secundum August. deus eas in nobis sine nobis operatur: sed pænitentia in actu nostro consistit, ergo per pænitentiam uirtutes non restituuntur.

3. par. q. 85 ar. 1.

¶ 2 Præt. Nihil restituit uirtutem, nisi quod est causa uirtutis, sicut restituentia sanitatem sunt causa sanitatis: sed pænitentia non est causa omnium aliarum uirtutum, alias esset nobilior alijs uirtutibus, quia causa præeminet effectui, ergo pænitentia non restituit uirtutes.

Lib. 1. Medita. cap. 8.

¶ 3 Præt. Quod non est, non potest aliquid restituere, & quod habetur, non potest restitui, sicut neque quod est, fieri: sed pœnitentia non prius quàm omnes uirtutes habetur, quia omnes uirtutes simul infunduntur. ergo non potest pænitentia uirtutes restituere.

¶ 4 Præt. Habitus uirtutis non manet cum habitu uitii, quia contraria non sunt simul in eodem: sed post contritionem adhuc manet habitus uitii, q̃d patet ex inclinatione ad pristinos actus. ergo pænitentia non statim omnes uirtutes restituit.

D

¶ 5 Præt. Nullus habet uirtutem, nisi qui sine difficultate, & cũ delectatione operatur ea quæ sunt uirtutis: sed post primam contritionem etiam si fit uera, adhuc remanet difficultas ad opera uirtutis agenda. ergo uirtutes per primum actum pænitentiæ non restituuntur.

4. Met. tex. com. 27.

SED CONTRA est, quod Ambro. dicit, quòd pænitentia res optima est, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum: sed hoc non esset nisi uirtutes amissas restitueret. ergo per pænitentiam uirtutes restituuntur.

Ex 2. lib. de pœnit. c. 1.

¶ 2 Præt. Effectus pænitentiæ est iustificatio, ut infra dicetur: sed iustitia generalis, ex qua aliquis iustificari dicitur, omnes uirtutes includit, ut dicit glos. super illud ps. 118. Feci iudicium & iustitiam. ergo omnes uirtutes per pænitentiã restaurantur.

E

¶ 3 Præt. Non remittitur peccatum sine gratia: sed per pænitentiam peccatum dimittitur. ergo gratia restituitur: sed simul cum gratia omnes uirtutes infunduntur. ergo pænitentia omnes uirtutes restituit.

RESPON. Dicendum, quòd gratia & uirtutes in anima causantur d ex influentia diuini luminis, quæ quidem influentia impeditur per peccatum, quod animam à deo auertit: sicut nubes interposita inter nos & Solem radium eius a nobis prohibet. Vnde dicitur Esaiæ. 59. Peccata nostra diuiserunt inter nos & deum nostrum. Et quia per pænitentiam peccata dimittuntur, ut dictum est, in primo pænitentiæ actu quantum ad offensam, ideo sicut uentus auferens nubem, nobis lumen Solis restituit, ita pænitentia tamquàm remouens prohibens, gratiam gratum facientem, & omnes uirtutes nobis restituit.

D. 680.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solus deus est per se causa gratię, & uirtutum infusarum in nobis: sed nihil prohibet etiam actus nostros esse causas per accidens, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

remouens prohibens: sicut sunt causæ etiam gratiæ baptismalis inquantum prohibent fictionem, & hoc modo per pœnitentiam virtutes restituuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd causa per accidens non oportet quòd sit nobilior effectu, sed solum causa per se: pœnitentiã antè causam per accidẽs posuimus virtutũ, per hoc quòd est remouens prohibes, scilicet peccata.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in eodem instanti, in quo obstaculũ luminis primo remotum est, lumen consequitur, & tamen remotio obstaculi est causa illuminationis: ita in eodem instanti, in quo est actus pœnitentiæ, peccatũ auffertur, & virtus restituitur, & tamen nihil prohibet per pœnitentiam virtutes restitui.

D.1180. q.1.artic.2. quæst.4. ¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut in 3. lib. distinct. 23. dictum est, virtus & infusa & acquisita non sunt eiusdem speciei: vnde cum habitus ex frequentia operũ peccati generatus virtuti acquisitæ contrarius sit, non contrariatur directe virtuti infusæ, quę habet oppositionem ad peccatum ex parte illa qua est offensa deiʼ: vnde non oportet quòd statim virtutibus infusis restitutis, habitus vitiorum totaliter tollantur, quãmuis impediantur, & etiam diminuantur.

D.510. ¶ Ad quintum dicendum, quòd facilitas operandi opera virtutum potest esse ex duobus, scilicet ex cõsuetudine præcedente, & hanc facilitatem non tribuit virtus infusa statim in sui principio: & iterum ex forti inhæsione ad obiectum virtutis, & hæc est inuenire in virtute infusa statim in sui principio.

ARTICVLVS III.

Vtrum per pœnitentiam etiam bona opera in statu peccati mortalis facta, ad vitam reputentur.

Vbi supra. art. 5. Homil. 10. exponens. cap. 9. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam etiam bona opera prius in statu peccati mortalis facta, ad vitam reputentur. Dicit enim Adamantius supra Iosue. Sunt in ecclesia credentes quidam, & acquiescentes diuinis præceptis erga seruos dei religiosi & officiosi, & ad ornatum ecclesiæ, vel ministerium satis prompti: sed in conuersatione propria obscœnis vitijs inuoluti, nec omnino deponentes veterem hominem cum actibus suis, nihil adhibent emendationis morum & innouationis. In istis ergo Christus salutem concedit, sed quandam insaniæ notam non euadent: sed magis videtur quòd eis qui per pœnitentiam emendationem adhibent, illa opera bona valeant ad salutem. ergo pœnitentia opera sine charitate facta viuificat ad salutem.

¶ 2 Præt. Plus appropinquat charitati & gratiæ bonum ex genere, & bonum virtutis mortalis, quàm bonum naturale: sed gratia sequens per pœnitentiam restituta naturalia perficit, & secundum quosdam ipsa naturalia gratuita fiunt. ergo multo fortius bona ex genere, vel ex circunstantia, aut etiam actus virtutis acquisitæ sine charitate facta per pœnitentiam viuificantur vt prosint ad vitam.

¶ 3 Præt. Remota causa, remouetur effectus: sed causa quare illa opera non valeant ad vitam, est charitatis defectus & gratiæ. ergo cum pœnitentia charitatem, & gratiam, & omnes virtutes restituat, etiam opera bona sine charitate facta viuificabit.

SED CONTRA. Ante viuum non generatur aliquid viuum, vel habens potentiam ad vitam: sed homo sine charitate non viuit spirituali vita, ergo non potest aliquòd opus facere spiritualiter viuum, sed est mortuum non habens potentiam ad vitam, & ita non est viuificabile.

¶ 2 Præt. Omnia viuificabilia sunt aliquo modo meritoria, quia ad minus in potentia. si ergo opera extra charitatem facta possent aliquo modo viuificari, aliquis sine charitate posset aliquo modo mereri vitam æternam, quod falsum est.

II Vbi supra ex codẽ ar. VLTERIVS. Videtur quòd opera in charitate facta per peccatum sequens mortificari non possunt, quia quod non est, non potest mortificari: sed opera quæ in charitate facta fuerant, transeunt, & post peccatum sequens non sunt, ergo non possunt mortificari.

¶ 2 Præt. Pœna non debet excedere culpam: sed in aliquo qui multa bona facit ex maxima charitate, pœna culpam excederet, si per vnum peccatum mortale paruum forte ex surreptione factum, omnia bona præcedentia perderet. ergo peccatum sequens non mortificat omnia bona prius in charitate facta.

¶ 3 Præt. Illud quod est mortuum, non potest actum vitæ habere respectu alicuius: sed opera in charitate facta etiã post peccatũ facientis actum vitæ habent in alijs sanctis, vnde dicitur Apoc. 2. vnus alterius coronam accipere. ergo peccatũ sequens bona præcedentia non mortificat. 1. Reg. 25. Ambros. in apologia Dauid. c. 2.

SED CONTRA est, quod dicitur Ezech. 10. Si auerterit se iustus a iustitia sua, omnium quæ operatus est non recordabor amplius.

¶ 2 Præt. Vita operum ex vita operantis dependet: sed per peccatum mortale ille qui prius opera fecerat in charitate, mortificatur: ergo & opera ab ipso facta mortificantur.

III Vbi supra art. 5. VLTERIVS. Videtur quòd opera mortificata per peccatum, per q̃ pœnitentiam non viuificentur. Hugo de Sancto Victore dicit, q̃ nemo debet in spe correctionis peccare, quia quod semel amittitur, ipsum amplius nõ recuperatur: sed opera in charitate facta sunt per peccatum amissa, vt dictum est. ergo non possunt amplius per pœnitentiam recuperari. D.951. Lib. 2. de sacramentis, par. 14. c. 9.

¶ 2 Præt. Nihil viuificatur, nisi quod natum est habere vitam: sed vita non est operum, sed operantis. ergo opera non possunt viuificari per pœnitentiam.

¶ 3 Præt. Quod non est, non potest viuificari: sed opera mortificata non sunt. ergo non possunt viuificari per pœnitentiam.

¶ 4 Præt. Illud quod moritur non solum cadit a vita, sed etiam a potentia vitæ; quia principia vitæ corrumpuntur, sine quibus non est potentia ad vitam: sed opera præcedentia in charitate facta sunt per peccatum sequens mortificata. ergo non manet in eis potentia ad vitam, & sic non possunt iterum viuificari.

SED CONTRA. Ioel. 2. super illud. Reddam vobis, dicit glo. Non patiar perire vbertatem, quam cum perturbationibus animi amisistis: sed vbertas illa fuit multitudo bonorum operum. ergo illa per pœnitentiam restituuntur. I

¶ 2 Præt. Pœnitentia reuocat omnes defectus ad perfectum, vt dictum est: sed hoc non esset nisi opera mortificata restituerent ad vitam. ergo per pœnitentiam viuificantur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd pœnitentia de ratione sui ordinatur ad remotionem mali. Vnde quòd aliqua bona per pœnitentiam restituuntur, hoc non est nisi per accidens inquantum remouet prohibens, vt dictum est: causa autem quæ est remouens prohibens exigit causam per se aliquam respectu effectus, cuius ipsa est causa per accidens. Viuificationis autem operum extra charitatem factorum non potest poni aliqua causa per se, quia vita operum ex vita operantis depender, & ideo a gratia, vel charitate habent opera quòd viuant. Gratia autem, vel charitas quam K pœnitentia restituit, non potest operibus præcedentibus vitam conferre, quia habitus non format actum nisi qui ab eo procedit, & ita patet quòd per pœnitentiam opera extra charitatem facta viuificari non possunt. Ar. præced. argu. 1. in opp. falli per Ambros. vbi supra. Ar. præced. in cor. & ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Isidorus verba Adamantij ibidem exponere videtur, per salutem intelligitur signum salutis, quod etiam peccatores in sacramentis suscipiunt. Vel dicendum, quòd concedit eis salutem in spe, sed non in re. habetur in glo. ord. super Iohan. cap. 9.

¶ Ad secundum dicendum, quòd potentiæ naturales sunt magis propinquę charitati & gratię quantum ad id, quàm actus virtutum acquisitarum, inquantum sunt subiectum gratiæ & charitatis: sed quantum ad similitudinem speciei manifestum est q̃ est econtrario. Et præterea potentiæ naturales manent, nõ autem actus virtutum acquisitarum. Vnde illi qui dicebãt naturalia fieri gratuita, non intelligebant quantum ad actus qui transeunt, sed quo ad potentias & habitus qui manent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd causa quare opera illa sunt mortua

mortua est, quia nõ sunt a charitate elicita: & ideo causa mortis ab eis non tollitur per pœnitentiam, vt dictum est. A

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ illud proprie viuere apparet, q̃ ex se aliquem motum habet, & inde vitæ nomen proprie ad illa omnia trahitur, quæ ex se habent operationem aliquam sine aliquo principio extra, sicut quę intelligunt & sentiunt, vel mouentur, vel appetunt, vel nutriũt. Et ideo est q̃ nomen vitæ trãslumitur ad omnia illa quę habent debitam operationem, vel effectum, & illa quæ priuantur hac dicũtur mortua, sicut dicimus aquam viuam quę est in impetu surgendi. Proprius autem effectus humanorũ operum est, q̃ per ea homo ad vltimum finem humanæ vitæ perueniat, liberatitudinem: & ideo illa opera hominis proprie viua dicuntur, quæ hominem ad vitam æternam perdũ ere possunt: illa autem mortua quæ hoc faciendi potestatem non habent: illa autem mortificata quæ hanc potestatem amiserũt, cum prius eam habuerint, & ideo opera bona ex charitate facta in eo qui gratiam habet, viua sunt: in eo aũt qui gratia carret, opera non ex charitate facta mortua sunt. Opera aũt prius ex charitate facta in eo qui gratiam dimittit, per peccatũ mortificata sunt, quia peccatum sequens impedit q̃ homo per illa opera non possit ad vitam introduci. C

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut opera peccati trãseunt actu, sed manent reatu: ita opera bona in charitate facta, quãuis actu transeant, tamen manent in merendo, & secundum hoc possunt mortificari.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ per ingratitudinem meretur homo accepta beneficia amittere, & ideo per quantumcumque paruum peccatum mortale, quo homo deo ingratus de beneficijs perceptis fit, omnia bona præcedentia perdit quantumcumque fuerint ad fructum vitæ æternæ, nec propter hoc pœna culpam excedit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ illud quod est in se mortuum, non potest respectu alterius actum vitę habere: sed accipiendo viuum metaphorice, vt dictum est, nihil prohibet id in se viuũ est, respectu vnius esse viuum, & respectu alterius esse mortuũ: quia respectu vnius habet effectum suum, sed respectu alterius non habet propter indispositionem ipsius: sicut oculis ægris odiosa est lux, quæ puris est amabilis. In cor. præsentis q̃sti.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd opera in charitate facta, vt dictum est, & si transeant actu, manent tamen quantum ad meritum in dei acceptatione: & secundum quod sic manent, habent efficaciam quantum in ipsis est, inducendi facientem ad vitam æternam, & sic dicuntur viua manere: sed quòd hunc effectum in peccatore non habeant, est per accidens propter peccatum quod facit peccatorem indispositum ad percipiendum effectum præcedentium meritorum, nõ autem q̃ ab ipsis operibus aliquid dematur, cum in suo fieri efficaciam prædictam obtinuerint hoc ipso, quòd ex charitate sunt elicita, q̃d eis sequens peccatũ auferre nõ potest: & ideo remota indispositione a peccatore per pœnitentiam, opera illa præcedentia effectum suum in ipso iterum habere incipiunt, & secundum hoc viuificari dicuntur. Quidam autem dicunt, quòd non viuificantur per pœnitentiã sequentem, quia non manent vt viuificari possint: sed eadem ratione posset dici, q̃ nec eis qui in iustitia perseuerant, ad vitam præcedentia opera valeant, quia quod non est, non potest aliquid valere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbum Hugonis est intelligendum quantum ad bona amissa quæ nũquam recuperantur, quia tempus amissum nõ recuperatur: & ideo eius iactura est grauissima, vt Seneca dicit, non autem loquitur de bonis mortificatis. libro de brevitate vitæ ad Paulinũ.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ opus dicitur viuum metaphorice, inquantum habet effectum debitum, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis non maneant actu, manent tamen merito in diuina acceptatione, sicut peccata transeunt actu, & manent reatu.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ sicut dictum est, opera prius viua non moriuntur in se, sed moriuntur per accidens quo ad istũ, & ideo remoto illo accidente viuificari dicuntur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prædicti effectus sint pœnitentiæ inquantũ est virtus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ prædicti effectus non sint pœnitentiæ inquantum est virtus. Diuersorum. n. diuersi sunt effectus: sed virtus & gratia differunt, vt in secundo lib. dist. 26. dictum est. ergo cum remittere peccatum, & alia prædicta, quę pœnitentiæ attribuuntur, sint effectũ gratiæ, non erunt effectus pœnitentiæ inquantũ est virtus. q.1.ar.4. Hebr. 10.

¶ 2 Præt. Quod cõuenit pœnitentiæ inquãtum est virtus, conuenit cuilibet virtuti: sed remittere peccatum non conuenit cuilibet virtuti, quia ad minos virtutibus acquisitis nõ cõuenit. ergo nec pœnitentiæ conuenit inquantum est virtus. Nempe Hebr. 10.

¶ 3 Præt. Pœnitentia secundum quod est virtus, contra fidem diuiditur: sed remissio peccatorum est q̃ virtutem fidei, Act. 15. Fide purificans corda eorum. ergo non est per pœnitentiam inquantum est virtus.

¶ 4 Præt. Pœnitentia alia & alia ratione est virtus, & sacramentum: sed remittere peccatum conuenit ei inquãtum est sacramentum, quia sic est medicina contra morbum peccati ordinata. ergo non competit ei secundum quod est virtus.

¶ 5 Præt. Pœnitentia inquãtum delet peccatum, dicitur, vel est secunda tabula respectu baptismi: sed baptismus liberat a peccato inquantum est sacramentum. ergo & pœnitentia inquantum est sacramentum, non inquantum est virtus.

SED CONTRA. Pœnitentia ex actu proprio habet q̃ a peccato liberat, vt dictum est: sed ad actum proprium competit inquantum est virtus. ergo inquantum est virtus peccatum remittit. q. 1. pñtis dist. ar. 1. q. 1. in cor. & ad prin. & aliquãto ad reliqua.

¶ 2 Præt. Oppositum tollitur per suum oppositum: sed inquãtum est virtus opponitur peccato. ergo inquantum est virtus tollit peccatum.

¶ 3 Præt. Omne peccatum ex voluntate cõmittitur, quia nisi sit voluntarium, non est peccatum, vt Aug. dicit: sed ex eisdem causis aliquid generatur & corrumpitur, vt in 2. eth. dicitur. ergo oportet q̃ per voluntatem remittatur: sed pœnitentia habet rationem voluntarij inquantũ est virtus. ergo per eam inquantum est virtus, peccata remittuntur. lib. 1. retrac. c. 12. to. 1. cap. 1. to. 1.

RESPON. Dicendum, q̃ in peccato duo possunt considerari. Ipsa inordinatio quę in actu est, & macula quæ ex actu inordinato consequitur in anima. Et secundum hoc peccatũ dupliciter remittitur, quia ex ipsa actus inordinatione homo quãtum in se erat, iniuriam deo faciebat: ideo ex parte illa peccatum remittitur, secundum quod inæqualitas prædicta iniuriæ ad æqualitatem iustitię reducitur, quod facit pœnitentia inquantum est virtus quędam per suum actum, vt prius dictum est. Sed ex parte maculæ peccatum remittitur per gratiam, quę formaliter maculam tollit, sicut albedo nigredinem, & per cõsequens per alias virtutes gratia formatas. Et quia pœnitentia est talis virtus, ideo etiam ipsa formaliter peccatum remittit ex parte habitus: & hoc est quod quidam dicũt, q̃ remittit peccata inquantum est gratia. Nõ enim potest dici gratia nisi inquantum est gratia informata, vel pg sit ut dicũ effectus, vt prius dictũ est: sed ut est sacrm ẽt ex parte illa effectiue pctũ tollit, quia gratiam tribuit, sicut inducens albedinem, auferit nigredinem: & secundum hoc pœnitentia inquantum est sacramentum peccata dimittit, quia sacramentũ nouę legis est causa instrumentalis gratiæ, vt in prima dist. dictũ est: deus autem remittit sicut causa gratiæ efficiens, & Christus homo sicut causa meritoria gratiæ, & sacerdos sicut minister dei & sacramentorum dispensator. Et quia omnes alij effectus consequuntur ex pœnitentia inquantum peccata remittit, vt dictum est, ideo similis est ratio de omnibus alijs effectibus pœnitentiæ. q. 1. ar. 4. q̃stiũ. 1. In cor. præsentis q̃sti.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ non eodem modo est effectus gratiæ & virtutis, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non quælibet virtus est gratia informata, nec quælibet virtus habet actum ordinatũ ad prædictam æqualitatem inter deum & hominem restituendam, vt dictum est: & ideo non oportet quòd quælibet virtus peccata remittat. Hoc. n. pœnitentiæ conuenit non inquãtum est virtus simpliciter, sed inquantum est virtus quædam. In cor. præsentis q̃sti.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, q̃ fides dicitur purificare cor, eo quòd primus motus ad iustificationem est fidei, & est etiam pœnitentiæ principium: vnde quod est pœnitentiæ, etiã fidei attribui potest.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ sicut alia ratione pœnitentia est virtus & sacramentum, ita & prædictus effectus alio modo competit sibi inquantũ est sacramentũ, & inquantũ est virtus, vt dictũ est.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ baptismus remittit peccatum tãtum vnomodo: quia est tantum sacramentum, sed pœnitentia pluribus, quia est virtus & sacramentum.

ARTICVLVS V.

Vtrum sine pœnitentia peccatorum remissionem quis consequi possit &c.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sine pœnitentia peccatorum remissionem consequi possit, & prædictos effectus omnes, & ita non erit necessaria ad salutem. Sup illud psal. 125. Qui seminat in lacrymis, dicit gl. Noli esse tristis, si adsit tibi bona voluntas, vnde meritur pax: sed aliquis potest habere bonam voluntatem sine dolore pœnitentiæ, vel sine actuali consideratione peccatorum suorum præteritorum. ergo pœnitentia non est peccatori necessaria ad salutem.

¶ 2 Præt. Luc. 7. super illud. Dimissa sunt ei peccata multa, dicit glo. Ardor charitatis rubiginem peccatorum in ea consumpsit: sed aliquis potest conuerti in deum ardenter per charitatem sine hoc, q̃ conuertatur ad peccata præterita per pœnitentiam. ergo sine pœnitentia potest salutem consequi post pctũ.

¶ 3 Præt. Sicut se habet auersio a deo ad damnationem, ita cõuersio ad deũ ad salutẽ: sed auersio a deo sine omni delectatione potest esse causa dãnationis. ergo conuersio ad deũ sine omni dolore pœnitentiæ põt esse causa salutis, & sic idẽ qd prius.

¶ 2 Præt. Motus fidei, qui præcedit pœnitentiam, posset intantum intendi, q̃ sufficienter disponeret ad gratiam habendam: sed gratia sufficit etiam ad salutem sine operibus. ergo sine opere pœnitentiæ potest quis posset salutem consequi.

¶ 5 Præt. In vltimo instanti vitæ posset infundi gratia: sed post vltimum instans non remaneret aliquod instans vitæ præsentis, in quo tantum pœnitentia poteit esse fructifera. ergo sine omni actu pœnitentiæ potest homo salutẽ per gratiã cõsequi.

SED CONTRA est, quod Augu. dicit. Nemo suæ voluntatis arbiter constitutus potest inchoare nouam vitam, nisi pœniteat eum veteris vitæ: sed nullus potest consequi salutem nisi in nouitate vitæ inueniatur. ergo sine pœnitentia nullus salutem consequi, potest.

¶ 2 Præt. Sicut baptismus ordinatur contra originale peccatũ, ita pœnitentia contra actuale: sed nemo potest ab originali mũdari, nisi per baptismum vel susceptum actu, vel proposito saltem. ergo nec ab actuali sine pœnitentia.

¶ 3 Præt. Ab omnibus dicitur q̃ pœnitentia est sacramentũ necessitatis: sed hoc nõ esset, si sine ea posset esse salus. ergo &c.

RESPON. Dicendum, q̃ manente causa, manet effectus. Causa autem quare aliquis priuatur gratia per peccatum, est inæqualitas peccatoris, qua deum offendit: vnde quandiu ista inæqualitas ad æqualitatem non reducitur, non potest priuatio gratiæ cessare, hoc n. facit penitentia per suũ actũ, vt dictũ est supra: vnde sine actu pœnitentiæ peccatori salus esse non põt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ bona voluntas, quæ ad pacem metendam sufficiat, sine pœnitentia esse nõ potest, quia non est ad æqualitatem reducta, & ideo ratio ex talis procedit.

¶ Ad secundum dicendũm, quòd sicut inter homines non restituitur amicitia post offensam, nisi per aliquem de offensa dolorem, ita nec charitas post peccatum, nisi per pœnitentiam.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in auersione a deo semper est cõuersio ad bonum commutabile, & illa quãtus non habeat delectationem sensibilem, semper tamen habet quandam placentiam voluntatis: & similiter oportet q̃ conuersioni ad deum adiungatur displicentia, & hic dolor pœnitentia dicitur.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ motus fidei nunquã potest tantum intendi, q̃ gratiæ continuetur, nisi pœnitentia mediante.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ forte nõ est accipere vltimũ instans vitæ, sed est accipere primum instãs mortis, alias inter primũ instãs vitæ, & primũ instans mortis, cum sit aliud & aliud instans, esset medũ tẽpus: sed supposito q̃ sit vltimum instans vitæ, tunc in illo eodem instanti & gratia infunditur, & motũ pœnitentiæ homo habebit, & talis pœnitentia sufficit ad salutem, vt dicit Augu. in lib. de ecclesiasticis dogmatibus, cap. 80.

EXPOSITIO TEXTVS.

Est hæc de pœnitentia &c. Videtur q̃ de pœnitẽtia ante confirmationem & eucharistiam debuerit tractari, quia prius est recedere a malo, quod pertinet ad pœnitentiã, q̃ perfici in bono, qd pertinet ad illa duo sacramenta. Et dicendum, q̃ confirmatio & eucharistia sunt de prima intentione sanctificationis, sed pœnitẽtia est de secũda intẽtione: quia si homo nunquàm a gratia baptismali caderet, nõ indigeret pœnitentia, indigeret tamen confirmatione & eucharistia. *Est enim pœnitentia interior &c.* Secundum hoc etiam videtur quòd baptismus sit virtus, quia etiã est baptismus intetior, sc. baptismus flaminis. Et dicendum, q̃ interior baptismus non dicitur baptismus nisi metaphorice, sed interior pœnitentia dicitur pœnitentia vere. Et præterea, interior actus non est de necessitate baptismi, alias pueri non possent baptizari: sed interior actus est de necessitate pœnitentiæ. *Nihil profuit lamenta &c.* Hoc intelligendum est de illis qui voluntate habituali replicant. Vel intelligendum, quòd nihil profuit ad vitam consequendam: quia qui perseuerauerit vsque in finem, hic salus erit: baptismus tamen ratione characteris quẽ imprimit, aliquid valet, etiam si homo fictus accedat. *Præa graiori se subiecit.* Hoc intelligendum est de illis qui exterius per pœnitentiam hypocrisim prætendunt, quia simulata æquitas est duplex iniquitas, ut August. dicit. Vel hoc dicitur, quia tollitur excusatio de ignorantia, uel surreptione in eo quòd peccatum aduerrit de eo pœnitẽs. *Vera pœnitentia est cessare a peccato.* Sciendum quòd cessare a peccato non dicit simpliciem negationem peccati, quia qui intermittit actum peccati, non dicit a peccato cessare: sed cessare a peccato proprie dicitur, cui peccatum displicet, & peccatum dimittere intendit, & hæc est vera pœnitentia. *Cum emendationis proposito &c.* Sed contra. Vnus habitus unus est actus, hic autem ponuntur quatuor actus pœnitentiæ, s. propositum emendationis, plangere peccata præterita, & odire, & iterum nolle ulterius committere. Et dicendum q̃ ista quatuor se consequuntur in pœnitentia, & ideo quasi pro uno actu computantur: quia sicut amor delectationem parit in consideratione amati, ita odium peccati tristitiã de ipso parit, & tristitia ad destructionem ipsius mouet: & ideo inter quatuor p̃dicta, primũ est odire pctũ, ẽm ea plangere, certũ ea destruere, quantũ ad præterita est proposito emẽdationis, & quãtũ ad futurũ p hoc q̃ homo plangẽda cõmittere nolit, qd est quartũ. *Semper punietur ipse.* Habitu, vel proposito, sed nõ semper actu: quia quãdoque etiã motibus aliarũ virtutũ debet cõmouere. *De pœnitentia perfectorum &c.* Perfectos hic vocat q̃ in pœnitentia sunt pfecti, etiãque ad finẽ vitæ cõtinuantes. *Si nos aliqua culpa mortalis &c.* Sciendum quòd culpa mortalis est quæ gratiam tollit, per quã est vita animæ; & hc omnis culpa mortalis est contra gratiam, sed quædam est contra rationem, ut periurium: quædam etiam contra naturam, ut sodomia: quædam autem est crimen, quæ est digna accusatione in iudicio: quædam autem est blasphemia, quæ est impositio alicuius falsi in deum vel et subtrahendo quod inest, uel attribuẽdo quod non inest. *Quod tamen in quibusdam ecclesiis non seruatur.* Hoc intelligitur de pœnitentia publica: sed solemnis, ut quidam dicunt, nõquam iteratur. *Nec minus tristatis &c.* Videlicet quantum in ipso est, dummodo æqualiter se homo ad gratiam habendam præparet, non tamen oportet quòd semper in æquali charitate resurgat, vt in 3. lib. dictum est. *Etiam si ad summum peruenias malorum &c.* Hoc intelligendum est quantum ad actum, non quantum ad potentiam, quia aliquis est ita magnus, quòd nullus alius est peior, non autem ita quòd nullus alius possit esse peior. *Et tamen grauiter postea deliquit.* Sed contra. Moyses etiam numeratur, nec tamen dicitur peccasse: & dicendum quòd Moyses numeratur ex præcepto domini, sed Dauid vt in populo gloriaretur: ideo autem eo peccante populus perculsus est propter ostendendam habitudinem populi ad principem, sicut Aug. dicit in quæstionibus vtriusque test. de Acham. Ostenditur enim in ipsa pœna Acham quantum sit bonum in populo ipsa vnitas ut non in seipsis singula, sed in toto partes æstimentur. Vel sicut Grego. dicit super illud Iob. Qui regnare facit hypocritam &c. pro qualitatibus subditorũ disponuntur acta regentium, vt sepe per merita gregis, etiam vere boni delinquat vita pastoris: & ideo Dauid populum numerãdo peccauit, & in vindictã populus de pctõ sumpsit. Vel dicendũ, q̃ ea de populi elatione peccauit, ideo in populi occisione punit' fuit, sicut aliqs dñs in amissione possessionis: nec tñ ppis iniuste passus est, qa hoc meruerat Absalon sequendo.

In cor. pr. cedẽtis ar.

Super pslm. 63.

DIVI-

DIVISIO TEXTVS.

POstquam determinauit magister de pœnitentia quãtum ad sui veritatem, ostendens quid sit pœnitentia secundum sui veram rationem, & remouens errorem quorundam, qui ad rationem pœnitentiæ addere volebant futurã perseuerãtiam, hic intẽdit determinare de pœnitentia quãtum ad sui integritatem, quorũdam errorem tãquãs, qui falso opinabantur posse de vno peccato pœnitentiã agi, & non de alio: quod est contra integritatem pœnitẽtiæ. Et diuiditur in partes duas. In prima ponit rationes quæ sunt causa erroris. In secunda improbat ipsum errorem, ibi. *Satis arbitror illis esse &c.* Prima in duas, secundũ quod error prędictus duos habet mõdos positionis. In prima a. parte sepe fit per pœnitentiam, sed secundum baptismum & hostiam.

DISTINCTIO XV.

A

Quòd pluribus irretitus peccatis non potest pœnitere de uno uere, nisi de omnibus pœniteat.

ET sicut de prędictis authoritatibus illorum error conuincitur, qui pœnitentiam sæpius agendam non putant, & per eam a lapsu peccantes frequenter surgere diffitentur: ita eisdem illorum opinio eliditur, qui pluribus irretitum peccatis asserunt de vno vere pœnitere, eiusdem veniam a Domino consequi posse sine alterius pœnitentia. Quod etiam auctoritatibus astruere conantur. Ait enim Propheta. Nõ iudicabit Deus bis in idipsum: vel, vt alij transtulerunt, Non consurget duplex tribulatio. Si ergo, inquiunt illi, aliquis sacerdoti fuerit confessus vnum de duobus, vel pluribus peccatis, & de illo iniunctam sibi pœnitentiam a sacerdote satisfactionem expleuerit cẽteris tacitis, non pro illo peccato amplius iudicandus est, de quo satisfecit ad arbitriũ sacerdotis, qui uicẽ Christi in Ecclesia gerit. Ideoq; si de eo iterum iudicetur, bis in idipsum iudicat Deus, & consurget

Hęc ex August. in lib. de pœnitentia cap. 9.

reprobat rationes eorũ q̃ dicebant, q̃ de vno peccato sine alio poterat pœnitentia agi & fructuose quantum ad præsens. In secũda, illorũ qui ponebant q̃ hoc nõ erat fructuosum quãtũ ad pẽsens, sed quãtum ad futurũ, qũ de peccatis alijs pœnitentiã agat, ibi. *Quibusdam tamen videtur &c.* Prima in duas. In prima excludit probationem eorum, quæ ex authoritatibus canonis procedebat. In secunda probationes ex authoritatibus sanctorum, & rationes sumptas, ibi. *Alias quæque authoritates inducunt &c.* Circa primum tria facit. Primo, ponit obiectionem. Secundo, soluit eam, ibi. *Sed de his oportet &c.* Tertio, excludit quandam dubitationem ex præcedenti solutione ortã, ibi. *Attende lector &c. Alias quoque authoritates &c.* Circa hanc partem duo facit. Primo, ponit probationes illorũ quorum prima est ex authoritate Greg. secunda ex authoritate Amb. tertia ex ratione sumpta, vt per se patet. Secundo, soluit eas, & primo ad authoritatẽ Greg. ibi. *Hi respõderi potest &c.* Secundo, ad authoritatem Ambro. ibi. *Illud autem quod Ambro. ait &c.* Tertio, ad rationem, ibi. *Ad hoc autem quod obiicitur &c. Quibusdam tamen videtur &c.* Hic destruit probationes alterius positionis &c. Et circa hoc duo facit, primo ponit easdem, secundo soluit, ibi. *Sed hæc dicta intelligimus &c.* Et ponit duas solutiones, quarum secunda incipit, ibi. *Potest etiam accipi de operibus bonis &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit q̃ bona extra charitatem facta, etsi valeant ad tolerabilius iudicium sustinendum, non tamen valent ad vitam consequendam. Secundo, ostẽdit idem de operibus in charitate factis, quæ postea per peccatum mortificantur, ibi. *Illa etiam quæ in charitate &c. Satis arbitror &c.* Hic improbat ipsum errorem. Et circa hoc duo facit, primo improbat errorem: secundo concludit veritatem, f quæ sit vera & sufficiens pœnitentia, ibi. *Ex præmissis perspicue fit &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est quærendum de satisfactione, & de partibus eius. Vnde quatuor hic quæruntur.

¶ Primo, De ipsa satisfactione.
¶ Secundo, De eleemosyna.
¶ Tertio, De ieiunio.
¶ Quarto, De oratione, his enim tribus homo satisfacit.

Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid sit satisfactio.
¶ Secundo, Vtrum possibile sit a nobis deo satisfieri.
¶ Tertio, Qualiter homo satisfacere possit.
¶ Quarto, Per quæ.
¶ Quinto, Vtrum restitutio sit pars satisfactionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum satisfactio sit virtus, aut uirtutis actus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ satisfactio nõ sit neque virtus, neque virtutis actus. Omnis n. virtutis actus est meritorius: sed satisfactio non est meritoria, vt videtur, quia meritũ gratuitum est: sed satisfactio debitum attendit. ergo satisfactio non est actus virtutis.

¶ 2 Præt. Omnis actus virtutis est voluntarius: sed aliquando fit aliqui satisfactio de aliquo eo inuito, vt quando aliquis pro offensa in alterum cõmissa a iudice punitur. ergo satisfactio nõ est virtutis actũ.

¶ 3 Præt. Secundũ Philosophum, In virtute moris principale ẽ electio: sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. ergo non est virtutis actus.

Id quoque habẽt de pœnit. dist. 3. c. sunt plures. Naum 1.

3. Ethic. ex cap. 5.

SED CONTRA. Satisfactio ad pœnitentiam pertinet: sed pœnitentia est virtus, vt prius dictum est. ergo satisfactio est actus virtutis.

dist. 14. q. 1. ar. 1. qst. 2.

¶ 1 Præt. Nullus actus operatur ad deletionem peccati, nisi sit actus virtutis, quia cõtrarium destruitur per suum contrariũ: sed per satisfactionem peccatum toraliter annihilatur. ergo satisfactio est virtutis actus.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc, q̃ reconcilietur ei quem offendit: sed reconciliatio cum sit amoris, ad charitatem pertinet. ergo satisfactio est actus charitatis, & non iustitiæ.

¶ 2 Præt. Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animæ, quibus ad malum incitamur: sed iustitia, secundum Philosophum, non est circa passiones, sed circa operationes. cum ergo ad satisfactionem pertineat peccatorum causas excidere, vt in litera dicitur, videtur q̃ non sit actus iustitiæ.

¶ 3 Præt. Cauere in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitẽ cautela, vt in 3. lib. di. 33. dict. est: sed hoc pertinet ad satisfactionẽ, qa ipsius est suggestionib' peccatorũ aditũ nõ indulgere. ergo satisfactio nõ est actũ iustitiæ.

q. 1. arti. 1. qstiũ. 2.

SED CONTRA. Nulla virtus attendit rationem debiti nisi iustitia: sed satisfactio honorem debitum deo impendit, vt Anselm. dicit. ergo satisfactio est iustitiæ actus.

In lib. cur Deꝰ homo lib. 1. c. 11.

¶ 2 Præt. Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere nisi iustitia: sed hoc fit per satisfactionem, quia constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem. ergo satisfactio est iustitiæ actus.

VLTERIVS. Videtur quòd diffinitio satisfactionis in litera inconuenienter ponatur ab Aug. Dicit n. q̃ satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: sed in hac vita non possumus omittere excidere. ergo satisfacere nõ est causas peccatorum excidere.

III

ne ecclesia. dogmatib' cap. 54.

¶ 2 Præt. Causa peccati est fortior quàm peccatum: sed homo per se non potest peccatum excidere. ergo multo minus causas peccati, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Satisfactio, cum sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum: sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorum respicit futurum. ergo non debet poni in diffinitione satisfactionis.

¶ 4 Præt. Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ: sed de offensa præcedenti nulla fit mentio. ergo inconuenienter assignatur diffinitio satisfactionis.

¶ 5 Præt. Anselmus ponit aliã diffinitionẽ in lib. Cur deus hõ, scilicet, Satisfactio est honorem debitum deo impẽdere, in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hic ponit. ergo altera earum videtur esse incompetens.

lib. 1. c. 11. in litera.

¶ 6 Præt. Honorem debitum deo potest innocens impendere: sed satisfacere non competit innocenti. ergo diffinitio Anselmi est male assignata.

RESP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESPON. Dicendumad primam quæstionem, ꝙ aliquis F actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vnomodo materialiter, & sic quilibet actus qui non habet malitiam implicitam, vel defectum debitæ circunstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest vti virtus in suum finem, sicut est ambulare, loqui, & huiusmodi. Aliomodo, dicitur aliqtis actus esse actus virtutis formaliter, quia in suo nomine formã & rationem virtutis implicitam habet, sicut fortiter sustinere, dicitur act' fortitudinis: formale autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij, vnde omnis actus qui rationem medij i oportat, actus virtutis formaliter est. Et quia æqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat, nõ cum dicitur aliquid satisfactum, nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid, constat quòd satisfactio etiam formaliter est actus virtutis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis satisfacere in se sit debitum, tamen inquantum satisfaciens voluntarie hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis, & sic operans facit de necessitate virtutem: ex hoc.n. debitum diminuere habet meritum, quod necessitatem importat, quæ voluntati contrariatur: vnde si voluntas necessitati consentiat, non ratio meriti tolleturr.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius act' est: & ideo cum ille, in quem iudex vindictã exercet, se habet vt patiens ad satisfactionem non vt agens, non oportet ꝙ in eo voluntaria sit satisfactio, sed in iudice faciente.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ principale in virtute potest accipi dupliciter. Vno modo, principale in ipsa inquantum est virtus, & sic ea quæ ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute: & sic electio, & interiores actus in virtute, inquantum virtus est, principaliores sunt. Alio modo, potest accipi principale in virtute inquantum est talis virtus, & sic principalius in ipsa est, ex quo determinationem recipit. Actus autem interiores in aliquibus virtutibus determinantur per exteriores, quia electio quæ est cõmunis omnibus virtutibus, ex hoc quòd est electio talis actus, efficitur propria huius virtutis, & sic actus exteriores in aliqb' virtutib' sunt principaliores, & ita etiã ē in satisfactione.

Cap. 9. AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd secundum Philosophum in 5.eth. medium iustitiæ accipitur secundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. I Vnde cum talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importat, quia hoc adiuvatur satis, æqualitatem proportionis designat, constat ꝙ satisfactio formaliter iustitiæ actus est: sed iustitiæ actus secundum Philosophum est vel sui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet: vel alterius ad alterum, sicut quãdo iudex facit iustitiam inter duos. Quãdo autem actus iustitiæ est sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente constituitur: quãdo autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur iniustum passo. Et quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ qui est sui ad alterum proprie loquendo, sed sui ad alterũ potest aliquis facere iustitiam vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus: sicut etiam iniuria fit alteri vel subtrahẽdo res, vel sub aliquam actionem lædendo. Et quia vius rerum exteriorum est dare, ideo actum iustitiæ secundum quod æqualitatem in rebus exterioribus cõstituit, proprie dicitur hoc, quod est reddere, sed satisfacere manifeste æqualitatem in actionib' K demonstrat, quamuis quandoque vnum pro altero ponatur. Et quia adæquatio non est nisi inæqualium, ideo satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit, & ideo habet respectum ad offensam præcedentem. Nulla autem pars iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi vindicativa iustitia, quæ æqualitatem constituit in eo qui iustũ patitur indifferenter, siue sit patiens idem quod agens, vt qñ aliquis sibipsi pœnam infert: siue non sit idem, vt quando iudex alium punit ad vtrumque vindicativa iustitia se habente. Similiter & pœnitentia quæ æqualitatem tantum in faciente importat, quia ipsemet pœnam tenet, vt sic quodammodo pœnitentia vindicativæ iustitiæ species sit. Et propter hoc cõstat, ꝙ satisfactio quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis facientem importat, opus iustitiæ est quantum ad illã partem, quę pœnitentia dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satisfactio, vt ex dictis patet, est quædam iniuriæ illatę recompẽsatio. Vnde sicut iniuria illata immediate ad inæqualitatẽ iustitiæ pertingebat, & per consequens ad inęqualitatem amicitię oppositam: ita & satisfactio directe ad æqualitatẽ iustitię perducit, & ad æqualitatem amicitię ex consequẽti. Et quia actus aliquis elicitiue ab illo habitu procedit, ad cuius finẽ immediate ordinatur, imperatiue autẽ ab illo, ad cuius finem vlterius tendit, ideo satisfactio elicitiue ē a iustitia, sed imperatiue a chari ate.

nectunt, vt temporale supplicium sit eis æternæ pœnæ initium. Vnde August. Ignis succẽsus est &c. idest, uindicta hic incipiet, & ardebit vsque ad extremam damnationem. Hoc contra illos notandum est, qui dicunt illud, scilicet, Non iudicabit Deus bis in idipsum, ad omnia per- G

Sup cant. cũ Deuter. vt hẽ de pœnitẽ. dist. 1. cap. Ignis.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis iustitia sit principaliter circa operationes, tamen etiam ex consequenti est circa passiones, inquantum sunt operationum causę: sed sicut iustitia cohibet iram ne alteri lęsionem iniuste inferat, & concupiscentiam ne ad aliorum thorum accedat, sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quęlibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eo ꝙ formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis, cum secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per diffinitionem virtutis positam in 2. ethi cap. 8.

Cap. 8.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd iustitia nõ ad hoc tantum tendit vt inęqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam, sed vt in futurum ęqualitatem H custodiat, quia secundum Philosophum in 2. ethi. pęnę medicinę sunt: vnde & satisfactio quę est iustitię actus pęnam inferentis, & medicina curans peccata præterita, & præseruans a futuris: & ideo quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & de futuris cauet. Et secundum hoc dupliciter potest satisfactio diffiniri Vnomodo, respectu culpę præteritę, quam recompensando curat, & sic dicitur ꝙ satisfactio est iniuriæ illatæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem, & in idem dicitur redire diffinitio Ansel. qui dicit, ꝙ satisfacere est deo debitum honorem impendere, vt consideretur debitũ ratione culpæ commissæ. Aliomodo, potest diffiniri secundum quod præseruat a culpa futura, & sic diffinit eam hic August. Præseruatio autem a morbo corporali fit per ablationem causarum, quibus morbus consequi potest, eis enim ablatis non potest morbus sequi: sed in morbo spirituali non est ita, quia liberum arb. non cogitur, vnde causis præcedentibus potest vti, quamuis difficulter causis amotis potest incurri. & ideo in satisfactionis diffinitione duo ponit. s. abscisionem causarum quantum ad primum, & abstinentiam liberi arbitrij a peccato quantum ad secundum.

1. b. 1. Cor. deus homo cap. 11.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ accipiendæ sunt causę proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet libido ex consuetudine, vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti: & exteriores occasiones ad peccãdum, vt locus, societas mala, & huiusmodi, & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis, non tollatur totaliter in hac uita per satisfactionem, & si debilitetur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quia causa mali, vel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiens, bonum autem facilius tollitur quàm construatur: ideo facilius est causas priuationis & mali abscindere, quàm ipsum malum remouere, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quod patet in cæcitate, & causis eius: & tamen eaus̃ peccati prædictæ non sunt causæ sufficientes, cum ex eis non de necessitate sequatur peccatum, sed sunt actione quædam: nec iterum satisfactio sine dei auxilio fit, qu.a sine charitate esse non potest, vt dicetur.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum, tamen etiam ex consequenti futurum respicit, inquantum est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

Loco. c. pra cedẽtis quæstionis.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ August. diffinit satisfactionem secundum quod sit deo, cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat: & ideo in satisfactione tali principalius requiritur emẽdatio in futurum, quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista August. satisfactionem diffinitiit, nihilominus tamen ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorum, quia sic circa eadem conuerso modo.

In præ-

In præterita enim respicientes, causas peccatorum propter peccata detestamur, a peccatis incipientes detestationis motum, sed in cautela a causis incipimus, vt causis subtractis facilius peccata vitemus.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ non est inconueniens quòd de eodem dentur diuersæ assignationes, secundum diuersa quæ in ipso inueniuntur, & sic est in proposito, vt ex dictis patet.

¶ Ad sextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus deo ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit, vt prius dictum est.

Ca. 1. 1. Cor. 11.

ARTICVLVS II.

b Vtrum homo possit Deo satisfacere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ homo non possit deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, vt ex dictis patet: sed offensa in deum commissa, est infinita, quia quantitatem recipit ab eo in quem committitur, est plus offendat qui principem percutit q̃ alium quemcumque. cum ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur ꝙ homo deo satisfacere non possit.

¶ 1 Præt. Seruus quia totum quod habet domini est, non potest aliquid domino recompensare: sed nos serui dei sumus, quicquid nos boni habemus, ab ipso habemus. cum ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ. videtur ꝙ deo satisfacere non possimus.

¶ 1 Præt. Ille, cuius totum quod habet, non sufficit ad vnum debitum exoluendum, non potest pro alio debito satisfacere: sed quicquid homo est, & potest, & habet, non sufficit ad soluẽdum debitum pro beneficio conditionis, vnde Ezaie cap. 40. dicitur, ꝙ libanus ad succendendũ, & animalia eius non sufficient ad holocaustum. ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offensę commissę.

¶ 4 Præt. Homo totum tempus suum in dei seruitium debet expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura temporis, vt Seneca dicit. ergo nõ potest hõ recõpensationem deo facere, & sic idem quod prius.

Epist. 1. ad Lucillum.

¶ 5 Præt. Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale: sed pro originali nullus satisfacere potuit, nisi esset deus & homo. ergo neque pro actuali.

super Mat. 18. cap. 19.

SED CONTRA. Sicut Hieron. dicit. Qui dicit deũ aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit. sed satisfactio ē in præcepto Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo possibile est deo satisfacere.

¶ 2 Præt. Deus est magis misericors quàm aliquis homo: sed homini possibile est satisfacere. ergo & deo.

¶ 3 Præt. Debita satisfactio est cum pœna culpæ æquatur, quia iustitia est idem quod contrapassum, vt Pythagorici dixerunt: sed contingit æqualem pœnam sumere delectationi, quæ fuit in peccando. ergo contingit deo satisfacere.

RESPON. Dicendum, ꝙ sicut supra dictum est, dupliciter homo deo debitor efficitur. Vno modo, ratione beneficij accepti: alio modo ratione peccati commissi. Et sicut gratiarũ actio, vel laticia, vel si quid est huiusmodi respicit debitum accepti beneficij: ita satisfactio respicit debitum peccati commissi. In his autem hominibus qui sunt ad parentes, & deos, etiam secundum Philosophum, impossibile est æquivalens reddere secundum quantitatem, sed sufficit vt homo reddat quod põt, quia amicitia non exigit æquivalens nisi secũdum quod possibile est: & hoc etiam æquale est aliqualiter. Secundum proportionalitatem, quia sicut se habet quod deo est debitũ ad ipsum deum, ita hoc quod ille potest reddere ad eum, & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis: vnde non potest homo satisfacere, si ly satis, æqualitatem quantitatis importet. Contingit autem si importet æqualitatem proportionis, vt dictum est: & hoc sicut sufficit ad rationẽ iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt, quod habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimiscuit sed ex parte conuersionis finita est, & sic pro ea satisfieri potest. Sed hoc nihil est, quia satisfactio non respondet peccato nisi secundum quod est offensa dei, quod non habet ex parte conuersionis, sed solum ex parte auersionis.

A

D. 658. 998.

Mariæ lepra: uel ad gloriam Dei, vt de cæco nato: uel ad iudicium pœnę, vt Herodi, quatenus hic indeatur quid in inferno sequatur, secundum illud. Duplici contritione contere eos domine. Illa ergo authoritas nõ cogit nos sentire omnia quę temporaliter punĩuntur nõ tinere flagella, quia quidam his flagellis emendãtur, alij hic & in æternum punĩuntur. Quinque enim modis flagella contingunt, uel ut iustis per patientiam merita augeãtur, ut Iob: uel ad custodiam uirtutum, ne superbia tentet, vt Paulo: uel ad corrigenda peccata, ut

¶ Alij vero dicunt, quòd etiam quantum ad auersionẽ pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, ꝙ quodammodo infinitum fuit, vt in 3. lib. dist. 18. dictum est: & hoc in idem redit quod prius dictum est, quia ꝙ fidem Mediatoris gratia data est credentibus, si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

Numer. 12. Ioan. 9.

Vt habetur act. 12.

Q. 1. art. 6. quæst. 1.

B

¶ Ad secundum dicendum, quòd homo qui ad imaginem dei factus est, aliquid liberioris participat in quãtum est dominus suorum actuum per liberum ar. & ideo ex hoc ꝙ per liberũ arbitrium agit, deo satisfacere potest, quia quãmuis deo sic prona a deo est sibi concessum, libere tamen traditum est vt eius dominus fit, quod seruo non competit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ratio illa concludit, ꝙ deo ęquales satisfactio fieri non possit, non autem ꝙ non possit sibi sufficiens fieri. Quãmuis.n. homo totum suum posse deo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate, vt totum quod possit, faciat, quia hoc est ei impossibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum ad aliquid vnum expendat. est opportet eum circa multa solicitum esse: sed est quædam mentura hominis adhibita, quæ ab eo requiritur. s. impletio mandatorũ dei, & super ea potest aliquid exigare vt satisfiat.

C

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quamuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in præterito facere debuisset, quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictum est.

¶ Ad quintũ dicendum, ꝙ originale peccatum, & si minus habeat de ratione peccati quam actuale, tamen est grauius, quia est ipsius humanæ naturæ infectio. ideo per vnus hominis pu ti satisfactionem expiari non potuit, sicut actuale.

D. 1006.

ARTICVLVS III.

c Vtrum homo possit de uno peccato sine alio satisfacere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd homo possit de vno peccato sine alio satisfacere. Eorum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio: sed peccata non habent adinuicem cõnexionem, alias qui haberet vnum, haberet omnia. ergo vnum potest expiari sine alio per satisfactionem.

D

¶ 2 Præt. Deus est magis misericors quàm homo: sed homo recipit solutionem vnius debiti sine alio. ergo & deus satisfactionem vnius peccati sine alio.

¶ 3 Præt. Satisfactio, vt in litera dicitur, est peccatorum causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere: sed contingit hoc fieri de vno peccato sine alio, vt luxuriã refrener, & auaritiæ sistat. ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

SED CONTRA. Isaiæ. 58. dicitur. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, deo acceptum non erat, diceret ieiunium sit satisfactionis opus: sed non potest fieri satisfactio nisi per opus deo acceptum. ergo non potest, qui habet aliquod peccatum, deo satisfacere.

¶ 2 Præt. Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans a futuris, vt dictum est: sed peccata non possunt sine gratia curari. ergo cum quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato fieri satisfactio sine alio.

E

3. quæst. 1.

VLTERIVS. Videtur ꝙ qui de peccatis omnibus contritus fuerit prius, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionẽ dimissa fuerant, satisfacere potest extra charitatẽ existens. Dixit.n. Daniel Nabuchodonosor. Peccata tua elemosynis redime: sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demõstrat. ergo potest existens in pctõ satisfacere.

Dan. 4.

¶ 2 Præt. Nemo scit an sit dignus odio, vel amore, Ecclesiastes 9. si ergo non posset fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

¶ 3 Præt. Ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur: sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit, in charitate erat. ergo tota satisfactio iequens ex illa

charitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

charitate intentionem eius informante efficaciam habebit.

¶ 4 Præt. Satisfactio consistit in quadam adæquatione pœnæ ad culpam. sed talis adæquatio potest fieri in eo qui charitatem nõ habet. ergo &c.

SED CONTRA. Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas: sed sanctificationis virtus est delere delicta. ergo sine charitate non habet suã virtutem.

¶ 1 Præt. Præcipuũ opus in satisfaciendo est eleemosyna: sed eleemosyna extra charitatem facta nõ valet, vt patet 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

III VLTERIVS. Videtur quòd postq homo charitatem habuerit, valere incipiat satisfactio præcedens. Super illud Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus, dicit glo. q̃ fructus bonæ conuersationis debet computari ex eo tẽpore quo peccauit: sed non computarentur nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequente. ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt.

¶ 2 Præt. Sicut efficacia satisfactionis impeditur p̃ peccatũ, ita efficacia baptismi impeditur per fictionẽ: sed baptismo incipit valere recedente fictione. ergo & satisfactio recedente peccato.

¶ 3 Præt. Si aliqui pro peccatis commissis iniuncta fuerint mulcta ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cum iterum confitetur, vt ieiunia illa iteret: iniungeretur autem, si per ea satisfactio non impleret. ergo per pœnitentiam sequentem opera præcedentia satisfacienda efficaciam accipiunt.

SED CONTRA. Opera extra charitate facta ideo nõ erãt satisfactoria, quia fuerũt mortua. sed per pœnitentiam non viuificantur. ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

¶ 2 Præt. Charitas non informat actum, nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit: sed opera non possunt esse deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. ergo cum opera facta extra charitatem nullomodo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possunt, nullomodo poterunt in satisfactionem computari.

IIII VLTERIVS. Videtur q̃ opera extra charitatẽ facta sint alicuius boni meritoria saltem temporalis, quia licet se habeat pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonum: sed nullũ malum factum apud deum iustum iudicem est impunitum. ergo nec aliqd bonũ iteremuneratũ, & sic per illud bonũ aliqd meret.

¶ 2 Præt. Merces non datur nisi meritorũ: sed operibus extra charitatem factis datur merces, vt dicitur Matt. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona facunt, q̃ receperunt mercedem suam. ergo opera illa fuerunt alicuius boni meritoria.

¶ 3 Præt. Illo existentes in peccato, quorũ vnus multa bona facit ex genere & circũstantia, alius autem nulla, non æqualiter propinque se habent ad accipiendum bona a deo, alias non esset ei consulendum vt aliquid boni faceret: sed quanto magis appropinquat deo, magis de bonis eius participat. ergo illẽ per bona opera quæ facit, aliquid bona a deo meretur.

Elicite ex libro Prouer. 6. SED CONTRA est, quod Aug. dicit, q̃ peccator nõ est dignus pane quo vescitur. ergo non potest aliquid a deo mereri.

¶ 2 Præt. Qui nihil est, non potest mereri: sed peccator non habens charitatem nihil est, cũ esse spirituale, vt patet in 1. Cor. 13. ergo non potest aliquid mereri.

V VLTERIVS. Videtur q̃ opera prædicta nõ valeant ad pœnæ infernalis mitigationem, quia secundum quãtitatem culpæ, erãt quantitates pœnæ in inferno: sed opera extra charitatem facta non minuunt quantitatem peccati. ergo nec infernalis pœnæ.

¶ 2 Præt. Pœna infernalis, quamuis sit duratione infinita, tamen intensione finita est: sed quodlibet finitum cõsumitur ab qua finita subtractione facta. si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantum multiplicari illa opera, quòd totaliter tolleretur pœna inferni, quod falsum est.

Ca. 109. ¶ 3 Præt. Suffragia ecclesiæ sunt magis efficacia quãm opera extra charitatem facta: sed sicut Aug. in Ench. dicit. Damnatis in inferno non prosunt suffragia ecclesiæ. ergo multo minus opera extra charitatem facta.

Ca. 110. SED CONTRA est, quod Aug. dicit in Ench. q̃ ia ad hoc profuit vt sit plena remissio, vel vt tolerabilior fiat damnatio.

¶ 2 Præt. Maius est facere bonum, quãm dimittere malum: sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. ergo multo fortius facere bonum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam dixerunt, q̃ potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt magister in litera dicit: sed hoc non potest esse. Cum.n per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis qui competat ad tollendam offensam: offensiæ autem ablatio est amicitiæ restitutio, & ideo si aliquid sit quod amicitiæ restitutionẽ impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. ergo cum quodlibet peccatum amicitiã charitatis impediat, quæ est hominis ad deum, impossibile est vt homo de vno peccato satisfaciat alio detento: sicut nec homo satisfaceret, qui pro alapa sibi data, se ante prosterneret, & aliam sibi daret.

Qui ergo puniti sunt, postea non punientur, alioquin mentitur Scriptura, quod nephas est dicere.

Quæ sit intelligentia præmissorum.

ATtende lector his verbis, & caue ne de omnibus generaliter intelligas, sed de his tantum qui inter ipsa flagella pœnitentiam egerunt, credentes in Deum Hebræorum, quãm & si

D. 1077

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ quia peccata non habent connexionem adinuicem in aliquo vno, vnum potest quis incipere sine alio: sed vnum & idem est secundum quòd omnia peccata remittuntur, & ideo remissiones diuersorũ peccatorũ connexæ sunt, & de vno sine alio satisfactio fieri non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in obligatione debiti non est nisi inæqualitas iustitiæ opposita, quia vnus rem alteri iuste habet, & ideo ad restitutionem non exigitur nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quod quidem potest fieri de vno debito, nõ de alio. Sed vbi est offensa, vbi est inæqualitas non tantum iustitiæ opposita, sed etiam amicitiæ: & ideo ad hoc q̃ per satisfactionem offensa tollatur, non solum oportet quòd æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem æqualis pœnæ, sed etiam quòd restituatur amicitiæ æqualitas, quod non potest fieri, dum aliquid est quod amicitiam impediat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit, vt Greg. dicit. & ideo qui vnum peccatum retinet, non sufficienter causas alterius peccati excidit. Lib. 31. Mor. c. 45.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quidam dixerunt, quod postquam omnia peccata per pœnitentiam & cõfitentem dimissa sunt, si aliquis ante satisfactionem peracta in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, quod satisfactio ei valeat ita quòd si in peccato illo moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non potest esse, quia in satisfactione oportet quòd amicitia restituatur iustitiæ æqualitas restituatur, cuius contrarium amicitiam solum, vt Philosophus in 8. Ethico. dicit, æqualitas autem in satisfactione ad deum non est secundum æquiualentiã, sed magis secundum acceptationem ipsius, vt est dictum: & ideo oportet quod & si aliqua offensa sit dimissa per præcellentem contritionem, quod opera satisfactoria ab deo accepta, quod dat ei charitas, & ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria. Et Sper. Ar. pecca.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consilium Dani. intelligitur quod a peccato cessaret, & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut homo nescit proceritatem charitatis habuerit in satisfaciendo, vel si sibi ita esset pro certo vtũ satisfecerit, & ideo dicit Eccles. de propitiatione peccatorũ noli esse sine metu: nõ tamen exigitur quod propter hunc metum homo satisfaciat pœnitentiæ pleniter, vt sibi conscientiam peccati mortalis non habet. Qr. enim quod ita expiet per huiusmodi satisfactionem, tamen non est in eius omissionis ex satisfactione neglectæ, vt ec. esse quæ gerebat in euitatione sine conscientia peccati mortalis, cũ satisfecit, ratum indignæ impositionis incurrit. Ca. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa intentio interpretatur esse peccatum sequens, & ideo non dat operibus vitã aliquam post peccatum factis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nõ potest fieri adæquatio sufficiens nec secundum diuinam acceptationem, nec secundum æquiualentiam, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quidam dixerũt, quod opera in charitate facta, quæ vitã dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria ad pœnæ diminutionem: sed quòd per charitatem opera extra charitatem facta vitificantur quãtum ad hoc, q̃ eo sunt meritoria vitæ æternæ. Sed hoc non potest esse, quia vtrumque habent ex vna ratione operis

ra ex charitate facta, scilicet ex hoc quòd sunt deo grata: vnde sicut charitas adueniens non potest ea gratificare quãtum ad vtrum, ita nec quantum ad aliud.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non debet intelligi quòd fructus computetur a tempore quo primo in peccato fuit, sed a tempore in quo peccare cessauit, quo scilicet vltimo in peccato fuit. Vel intelligitur, quando statim post peccatum contritus fuit, & fecit multa bona antequam confiteretur. Vel dicendũ, quòd quãto est maior contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quanto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratam contritionis disponit, & ideo p̃ babile est quòd minoris pœnæ sit debitor: & propter hoc deberet a sacerdote discrete computari, vt ei minorem pœnam iniungat, iniquantum inuenit eum melius dispositum.

breuem & momentaneam, tamen non respuit Deus. Quia autem qui per temporale flagellum non corriguntur, post æternaliter puniantur, ibidem ostendit agens de fideli deprehenso in adulterio qui decollat, vbi ostendit leuia peccata breui & tẽporali supplicio purgari: magna vero diuturnis æternisq; suppliciis reseruari, ita inquiens. Quærat hic aliquis, si fidelis deprehẽsus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiat? Aut.n punietur, & falsum est quod dicitur, Non iudicabit Deus bis in idipsum: aut non punietur, & optãdum est adulteris, vt hic breui pœna puniantur, vt frustrentur ibi cruciatus æternos. Ad quod respondemus, Deum ut omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mensuras, & non præueniri sententiam iudicis, nec illi in peccatorem exercendæ de hinc pœnæ auferri potestatem, & magnum peccatum magnis diuturnisque lui cruciatibus. Siquis vero punitus sit temporaliter, vt ille qui Israelitę maledixerat, et qui in sabbatho ligna collegerat,

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus imprimit characterem in animam, non autem satisfactio, & ideo adueniens charitas quæ fictionem tollit & peccatum, facit quòd baptismus effectum suum habeat, non autem facit hoc de satisfactione. Et præterea baptismus ex ipso opere operato iustificat, quod non est hominis, sed dei: & ideo non eodẽ modo mortificatur, sicut & satisfactio, quæ est opus hominis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliqui effectus in satisfacientibus, etiam postquam actus satisfactionis transit: sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemosynis largitis diminutio substantiæ, & sic de similibus: & tales satisfactiones in peccatis factæ non oportet q̃ iterentur, quia quantum ad id quod de eis manet, per pœnitentiam deo acceptæ sunt. Satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transit, oportet quòd iterentur, sicut est de oratione & similibus: actus autem interior, quia totaliter transit, nullo modo viuificatur, sed oportet quòd iteretur. D. 953. 960

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 3. lib. dist. 18. dictum est, meritum proprie dicitur actio qua efficitur vt ei qui agit, fit iustum aliquid dari. Sed iustitia dupliciter dicitur. Vnomodo proprie, quæ scilicet respicit debitum ex parte recipientis: alio modo, quasi similitudinarie, quæ respicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi, & sic iustitia est de essentia diuinæ bonitatis, sicut Ansel. dicit, quòd deus iustus est cum peccatoribus parcit, quia eum decet. Et secundum hoc etiam meritum dicitur dupliciter. Vnomodo, actus per quem efficitur vt ipse agens hẽat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni. Alomodo, per quem efficitur vt sit debitum dandi in dante secundũ de centiam ipsius, & ideo hoc meritum dicitur meritum congrui. Cum autem in omnibus illis quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est q̃ aliquis tale sibi debitum faciat qui amicitia caret, & ideo cum omnia bona & temporalia, & æterna ex diuina liberalitate nobis donentur, nullus acquirere potest debitũ recipiendi aliquod illorum, nisi per charitatem ad deum: & ideo opera extra charitatem facta, non sunt meritoria ex condigno neq; æterni, neque tpalis alicuius boni apud deum. Sed quia diuinam bonitatem decet, vt vbicũque dispositionem inuenit, perfectionem adijciat: ideo ex merito cõgrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera extra charitatem facta. Et secundum hoc opera ista valent ad triplex bonum: ad temporalium consecutionem, ad dispositionem ad gratiam, & ad affluentiam bonorum operum: quia tamen hoc meritum non proprie meritum dicitur, ideo magis concedendum est, quòd huiusmodi opera nõ sint alicuius meritoria, quãm quòd sint. D. 881 D. 368 950 Lib. prologion capit. 10. Cap. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Philosophus dicit in 9. Ethico. quia filius per omnia quæ facere potest, nihil æquale patri reddere potest his quæ a patre recipit: ideo nũquã pater debitor filij efficitur, & multo minus homo põt propter æquiualentia operis deum sibi constituere debitorem, & ideo nullum opus nostrum ex quantitate suæ bonitatis habet q̃ aliquid mereatur: sed ex vi charitatis quæ facit ea quæ sunt amicorũ esse cõmunia. Vnde quãtumcũque sit opus bonum extra charitatẽ factũ, nõ facit proprie loquendo, q̃ aliquid recipiendi a deo faciens debitum habeat, sed opus malum ex quantitãte suæ malitię secundũ æquiualentiã pœnam meretur, quia ex parte dei non sunt nobis aliqua mala facta sicut bona: & ideo quãtuis opus malum mereat ex condigno pœnam, non tamen opus bonũ sine charitate meretur ex condigno præmium. D. 802 803

¶ Ad secundum, & ad tertiũ dicẽdum, q̃ proceditur de merito congrui, aliæ autem rõnes procedunt de merito cõdigni.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, q̃ diminuere pœnam infernalem potest intelligi dupliciter. Vnomodo, ita q̃ quis liberetur a pœna quam iam meruit, & sic cum nullus liberetur a pœna nisi sit absolutus a culpa, quia effectus non diminuuntur, neque tolliturur nisi diminuta, vel ablata causa per opera extra charitatẽ facta, quæ neque culpã tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non possunt. Alomodo ita, q̃ meritum pœnæ impediatur, & sic huiusmodi opera diminuunt pœnam inferni. Primo quia homo reatum omissionis euadit, quæ huiusmodi opera perficit. Secundo, quia hmõi opera aliquo mõ ad bonũ disponũt, vt hõ ex minori ꝛõiẽptu etiã peccata faciat, vt etiã a multis peccatis per hmõi opera retrahatur: sed diminutionem, vel dilationẽ tpalis pœnæ merent hmõi opera, sicut dicitur de Achab. 3. Regũ. 21. eodẽ modo sicut & bonorũ temporaliũ cõsecutionẽ. Quidam aũt dicũt, q̃ minuunt pœnam inferni nõ subtrahendo aliquid de ipsa q̃tũ ad substantiam, sed fortificando subiectũ vt melius sustinere possit. Sed hoc nõ potest esse, quia fortificatio nõ ẽ nisi ex ablatione passibilitatis, passibilitas aũt est ẽm mensuram culpæ, & ideo si culpa non diminuitur, nec subiectum fortificari potest. Quidam etiam dicunt, q̃ diminuitur pœna q̃tum ad vermem conscientiæ, licet non quantum ad ignem. Sed hoc etiam nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorsionis conscientiæ, vbi similis ratio est de vtroque, & per hoc patet solutio ad obiecta. D. 1141

ARTICVLVS IIII.

Vtrum satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videt q̃ satisfactionẽ non oporteat fieri per opera pœnalia, quia per satisfactionem oportet fieri recõpensationẽ ad diuinã offensam: sed nulla recompensatio videtur fieri per opera pœnalia, quia deus non delectatur in pœnis nostris. ergo non oportet satisfactionem per opera pœnalia fieri.

¶ 2 Præt. Quãto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tãto minus est pœnale. quia charitas pœnam non habet, 1. Io. 4. si ergo oportet opera satisfactoria esse pœnalia, quãto magis sunt ex charitate facta, minus erunt satisfactoria, quod falsum est.

¶ 3 Præt. Satisfacere est, vt dicit Ansel. honorẽ debitũ deo impendere: sed hoc etiam alijs q̃ operibus pœnalibus fieri potest. ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri. Libt deus homo cap. 11. Habetur ex Homil. 33 in ordine. Cap. 3.

SED CONTRA est, quod Greg. dicit. Iustum est vt peccator tanto maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quãto maiora intulit damna per culpam.

¶ 2 Præt. Per satisfactionẽ oportet sanari vulnus peccati perfecte: sed pẽfectum medicinæ sunt pœnæ, vt Philosophus dicit in 2. ethi. ergo oportet q̃ per pœnalia opa satisfactio fiat.

VLTERIVS. Videtur q̃ flagella, quibus a deo in hac vita punimur, nõ possint satisfactoria esse. Nihil.n.põt esse satisfactorium, nisi quod est meritoriũ, vt ex dictis patet: sed non meremur nisi per ea quæ in nobis sunt. cum ergo flagella quibus a deo punimur, non sint in nobis, videtur quòd satisfactoria esse non possunt.

¶ 2 Præt. Satisfactio tantum bonorum est: sed huiusmodi flagella in malis inducuntur, & præcipue eis debentur. ergo non possunt esse satisfactoria.

¶ 3 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iob 1. & 2. cap.

¶ 3 Præt. Satisfactio respicit peccata præterita: sed aliquando ista flagella infliguntur illis qui peccata nõ habent, sicut de Iob patet. ergo uidetur quòd non sint satisfactoria.

SED CONTRA est, quod dicitur Ro. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, & a peccato purgationem, ut glo. ibi dem dicit, ergo flagella peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

Vt habetur in litera ꝓsentis dist.

¶ 4 Præt. Ambro. dicit. Et si fides, idest, peccati conscientia desit, pœna satisfacit. ergo huiusmodi flagella sunt satisfactoria.

III

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera satisfactoria, cũ dicitur quòd sunt tria, eleemosyna, ieiunium, & oratio, quia opus satisfactorium debet esse pœnale: sed oratio pœnam non habet, cum sit contra pœnæ tristitiam medicina, sed delectationem. vnde dicitur Iaco. 5. Tristatur aliquis in uobis, oret, & psallat. ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

Super Marcum cap. 9.

¶ 2 Præt. Omne peccatum uel est carnale, uel spirituale: sed sicut dicit Hiero, Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis. ergo non debet esse aliquod opus satisfactorium.

¶ 3 Præt. Satisfactio necessaria est ad emundationem peccatorum: sed eleemosyna ab omnibus peccatis emundat, Luc. 11. Date eelemosynam, & omnia munda sunt uobis. ergo alia duo sunt superflua.

SED CONTRA. Videtur quòd debeant esse plura, quia contraria contrariis curantur: sed multo plura sunt peccatorum genera q̃ tria. ergo debent plura satisfactionis opera computari.

¶ 2 Præt. Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, siue flagellationes, quæ non computantur sub aliquo horum. ergo insufficienter numerantur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd satisfactio, ut dictum est, respectum habet ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam, a qua per eam præseruamur, & quãtum ad vtrumque exigitur quòd satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit, ad eum in quem offensa commissa est: adæquatio autem in humana iustitia attenditur per subtractionem ab uno qui plus habuit iusto, & additionem ad alterum cui subtractum est aliquid. Deo autem quãmuis quantum ex parte sui est, nihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est, aliquid ei subtraxit peccando, ut dictum est: unde oportet ad hoc quòd recompensatio fiat, quòd aliquid subtrahatur a peccante per satisfactionem, quod in honorem dei cedat: opus autem bonum ex hoc quòd est huiusmodi, non subtrahit aliquid, sed magis perficit ipsum: unde subtractio non potest fieri per opus bonum nisi pœnale sit. Et ideo ad hoc quòd aliquod opus sit satisfactorium, oportet quòd sit bonum, ut in honorem dei sit: & pœnale, ut aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiã pœna a culpa futura præseruat, quia non facile homo ad peccata redit ex quo pœna expertus est, unde secundum Philosophum, Pœnæ medicinæ sunt.

Ar. 1. ꝓsentis q. quæst. 1. ad 4.

2. Ethi. c. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãmuis deus non delectetur in pœnis ut sunt pœnæ, delectatur tamẽ in eis ut sunt iustæ, & sic satisfactoriæ esse possunt.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ sicut in satisfactione consideratur pœnalitas, ita in merito consideratur difficultas: diminutio autẽ difficultatis ex parte ipsius actus diminuit meritum cæteris paribus: sed diminutio difficultatis ex promptitudine uoluntatis non diminuit meritum, sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex promptitudine uoluntatis, quod facit charitas, nõ diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶ Ad tertium dicendum, quòd debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccantis non fit, & de tali debito Ansel. intelligit.

Vbi supra ar. quæstiũ. 1. præsentis dist.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ recompensatio offensæ præteritæ potest fieri & ab eo qui offendit, & ab alio. Qũ autem fit ab alio, talis recompensatio uindicationis magis quàm satisfactionis rationẽ habet. Quãdo autem fit ab ipso qui offendit, ẽt rationem satisfactionis habet: unde si flagella quæ pro peccatis a deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt. Fiunt aũt ipsius, inquantum ea accepta ad purgationẽ peccatorũ eis utenes patienter. Si aũt nõ eis per impatientiam dissentiat, tunc non efficiuntur aliquo mõ ipsius: & ideo non habet rationem satisfactionis, sed uindicationis tantum.

Super Ezechiel. lib. 1. Homil. 10. Et habetur de pœn. dist. 1. c. Illata.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quãuis illa flagella sint omnino in potestate nostra, tũ quantum ad aliquid sunt, cum. l. eis patienter utimur, & sic homo facit dẽ necessitate uirtutẽ, unde & meritoria, & satisfactoria esse possunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sicut ex eodẽ igne, ut Grego. dicit. Aurum rutilat & palea fumat, ita eisdẽ flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatientiam: & ideo quamuis flagella sint communia, tamen satisfactio est tantum bonorum.

Super Beati Iacobi epistolam. 18. in prin. Et habetur de pœn. dist. 3. c. Primo. Distinct. 46. Moral. 8. principio. Quæ ad c.

¶ Ad tertium dicendum, quòd flagella respectũ habent ad culpam præteritam semper, sed non semper ad culpam personæ: sed ad culpam naturę. Si enim in natura humana, nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset: sed quia culpa in natura præcessit, personæ alicui diuinitus pœna infertur sine culpa personæ ad meritum uirtutis, & cautelam peccati sequentis: & hæc duo ẽt necessaria sunt in satisfactione. Oportet n. esse opus meritorii, ut honor deo exhibeatur: & oportet esse uirtutum custodiam, ut a futuris peccatis præseruemur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ satisfactio, ut dictum est, debet esse talis, per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem dei. Nos autẽ nõ habemus nisi tria bona. s. bona animæ, bona corporis, & bona fortunæ. s. exterior a. Ex bonis quidẽ fortunę subtrahimus aliquid nobis per eleemosynam, sed ex bonis corporalibus per ieiunium: ex bonis autem animæ non oportet ꝙ aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, uel quantum ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur deo accepti, sed per hoc quòd ea submittimus deo totaliter, & hoc fit per orationem. Competit etiam ille numerus ex parte illa quæ satisfactio peccatorum causas excidit, quia radices peccatorũ tres ponuntur. 1. Io. 2. Cõcupiscentia carnis, cõcupiscẽtia oculorũ, & cõcupiscẽtia uitæ. Et cõtra cõcupiscẽtia carnis, ordinat ieiunium: contra concupiscentiam oculorum, eleemosyna: contra superbiã uitæ, oratio, ut Aug. dicit super Matth. Competit ẽt quantũ ad hoc quòd satisfactionis est, peccatorum suggestionibus aditũ nõ indulgere: quia omne peccatum uel in deum cõmittimus, & contra hoc ordinatur oratio: uel in proximum, & contra hoc eleemosyna: uel in nosipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

quæstiũ. 1. huius ar.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum quoldam, duplex est oratio, quædam quæ est contemplationum, quorum conuersatio in cælis est, & talis quia totaliter est delectabilis, nõ est satisfactoria: alia est quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & est satisfactionis pars. Vel dicendum est melius, quòd quælibet oratio habet rationem d satisfactionis, quia quãmuis habeat suauitatẽ spiritus, tã habet afflictionem carnis, quia ut dicit Greg. super Ezech. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmat peculdubio fortitudo carnis: vnde & nerus femoris Iacob ex lucta angeli emarcuisse legitur i Genesi.

Dist. 46. Homil. 17.

Cap. 32.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo, quod in ipsa delectatione carnis completur, ut gula, & luxuria: alio modo, quod cõpletur in his quæ ad carnem ordinantur, quãmuis non in delectatione carnis, sed in delectatione ammæ magis, ut auaritia: unde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnalia, & ideo oportet quòd eis etiã respondeat aliqua satisfactio propria, scilicet eleemosyna.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãmuis singula istorũ per quandam conuenientiam singulis peccatis approprientur, quia congruum est ut in quo quis peccauit in hoc puniatur, & quòd peccati commissi per satisfactionem radix abscindatur, tamẽ quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest unum ex eis perficere, iniungatur aliud, & præcipue eleemosyna aliorum uices supplere potest, inquantum alia satisfactionis opera per eleemosynam sibi quisque meretur quodam modo

modo in illis, quibus eleemosynam tribuit: vnde non oportet quòd si eleemosyna omnia mũdat peccata, quòd propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ quãmuis sint multa peccata in specie, tã omnia ad illas tres radices, uel ad illa tria peccatorũ genera quib' dixim', dictas satisfactiões rũdere reducuntur.

¶ Ad quintum dicẽdũ, ꝙ quicquid ad afflictionẽ corporis pertinet, totũ ad ieiunium refertur: & qdqd ad ꝓximi vtilitatẽ expendit, totũ eleemosynæ rõnem habet: & sic ꝙlibꝫ

punitionem, vbi & si fides desit, pœna satisfacit, & reuelat. Ratione quoque vtuntur dicentes. Si quis vnũ peccatum cõfiteretur, altero tacito, & satisfactionem a sacerdote iniunctam expleuerit, nũquid si & peccatum tacitum, conuersus, fuerit confessus, pro vtro-

Iatria exhibeatur deo, orationis accipit rationem, & ideo etiam vnum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

ARTICVLVS V.

e Vtrum restitutio sit satisfactionis pars.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ restitutio sit satisfactionis pars, quia satisfactio reconciliat deo, & proximo: sed per restitutionem homo reconciliatur proximo. ergo restitutio est satisfactionis pars.

¶ 2 Præt. Satisfactio fit per contrarii peccati, sicut per ieiunii satisfacimus de gula: sed contrarũ peccati male ablationis est restitutio. ergo restitutio est quædam satisfactionis pars.

Vt habetur ex vlt. c. 2. libri de pœnitentia.

¶ 3 Præt. Ambr. dicit ꝙ vera pœnitentia est a peccato cessare: sed qui restituit, a peccato cessat, quia quandiu quis alienũ, continuo detinet, peccat. ergo restitutio est pars pœnitentiæ: sed non nisi ratione satisfactionis, ergo est pars satisfactionis.

SED CONTRA. Satisfactio fit deo, vt patet per diffinitionem Ansel. supra positam: sed restitutio fit proximo. ergo satisfactionis non est restitutio pars.

Lib. 1. Cur deus homo cap. 11.

¶ 2 Præt. Satisfactio ponitur in arbitrio sacerdotis pœnitentiã iniungentis, non autem restitutio. ergo restitutio non est satisfactionis pars.

II

VLTERIVS. Videtur ꝙ ablatum non semper debet restitui. Fama enim restitui non potest: sed fama auferitur. ergo non de omni ablato potest fieri restitutio.

¶ 2 Præt. Damna in personam illata sunt maxima: sed huiusmodi dãna non possunt restitui, vt ablatio virginitatis, abscissio membri alicuius. ergo non omne ablatum potest restitui.

¶ 3 Præt. Qui impedit aliquem a cõsecutione alicuius, vẽ hoc sibi auferre: sed hoc non debet ei restituere, vel recompensare, sicut si quis impedit aliquem ne præbendam consequatur. ergo videtur quòd non omne ablatum debeat restitui.

¶ 4 Præt. Qui occasionem dãni dat, damnũ dedisse vẽ: sed ille qui subuertit semina in campo proiecta, dat occasionem dãni de toto fructu, qui inde sequi posset: & similiter de illo, qui detinet pecuniam creditoris vltra terminum præfixum, ex qua ille poterat lucrari, de toto lucro quod accidere potuisset. nec tamẽ videtur quòd teneatur ad restitutionem totius lucri quod accidere potuisset, vel fructus qui percipiendus esset. ergo non oportet; ôd semper fiat ablatorum restitutio.

SED CONTRA. Vẽ ꝙ homo debet plus restituere q̃ abstulerit, quia præceptũ legis veteris est, vt patet Exo. 22. ꝙ ouis reddatur in quadruplum, & bos in quintuplum, & hoc præceptũ cum sit de moribus, videtur esse morale, ergo adhuc manet. ergo tenetur homo in quintuplum, vel quadruplum restituere.

¶ 2 Præt. Ea quæ in scriptura ponuntur, nobis in exemplum dantur: sed Luc. 19. dicitur, quòd Zachæus se obtulit ad restitutionem in quadruplum eorum quæ acceperat per fraudem. ergo & talis debet esse apud nos restitutionis modus.

III

VLTERIVS. Videtur ꝙ solus ille qui accipit, ad restitutionem teneatur: quia non exigitur plus in restitutione, quàm illatum est in damno. si ergo vnus solus damnum intulit, ille solus ad restitutionem tenetur, alias multo plura reciperet dãnificatus, quàm ea quæ amisit, si a quoliber consentiente deberet sibi insolidum restitutio fieri.

¶ 2 Præt. Nulli debetur restitutio, nisi ei qui damnum passus est: sed contingit ꝙ aliquis præcipiat damnificari aliquem, vel consulat, aut consentiat, & tamen ille non damnificatur. ergo tales non semper ad restitutionem tenentur.

¶ 3 Præt. Nullus debet incurrere damnum personæ pro euitando damno pecuniæ alterius, quia charitas debet esse ordinata: sed quandoque si aliquis raptorem manifestaret, incurreret personæ suæ periculum. ergo non est verũ quòd teneatur ille qui non manifestat, ad restitutionem, vt quidam dicunt.

¶ 4 Præt. Multi etiam boni viri non reprehendunt eos, quos vident iniuste accipere aliena: vnde durum esset dicere, ꝙ tenentur ad restitutionem eorum. ergo etiã ille qui non reprehendit, non tenetur, vt a quibusdã dẽ, restituere. Similiter etiã pẽ que ei pœnitentia imponetur? Longe hoc videtur a ratione, & Ecclesiæ consuetudine, quæ pro eodem peccato, ne reiteretur, nulli bis pœnitentiam imponit. Fuit ergo illa peccati condigna satisfactio, vnde & peccatum deletum videtur.

obiici de illis q nõ obstant, & tamen obstare possunt.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non sit semper restitutio faciẽda ei qui damnũ passus est. Nullꝰ n. potest restituere ei, quẽ non cognoscit: sed q̃q; fur nescit cuius sit res quã fur

IIII

to accepit. ergo videtur ꝙ non teneatur ei restituere.

¶ 2 Præt. Ille qui accepit, nõ tenetur nisi ad restitutionem: sed aliquãdo ad eum, cui debetur fieri restitutio, non posset pernire sine magno damno, forte etiam in maiori, quàm sit pretium rei restituendæ. ergo videtur quòd in tali casu non teneatur ei restituere.

¶ 3 Præt. Aliquis in deprædatione ciuitatum iniuste accipit aliqua: sed non potest ei, cuius sunt, restituere, quia vel nescit eum, vel mortuus est. ergo videtur ꝙ non teneatur restituere.

¶ 4 Præt. Aliquis prælatus ecclesiæ iniuste aliquas res ecclesiæ concedit: sed iste non tenetur reddere ecclesiæ, vt videtur, quia venirent ad manus illius prælati, qui non est dignus ea recipere. ergo videtur quòd non semper ei, qui damnum passus est, sit restitutio facienda.

C

SED CONTRA est, quia per restitutionẽ integratur æqualitas iustitiæ: sed æqualitas iustitiæ est, vt quod auferitur a lucro apponatur ad damnum, vt dicitur in 5. ethi. ergo videtur ꝙ restitutio sit semper faciẽda ei qui damnum passus est.

Cap. 7.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionẽ, ꝙ inæqualitas iustitiæ apposita duobus modis contingit. Vno modo, in rebus exterioribus, vt quando vnus rem alienam detinet. Alio modo, in actionibus & passionibus, sicut cum quis alium per violentiam verberat: & hæc duo aliquando separata sunt, vt per se patet, aliquando autem coniunguntur, vt cum quis per violentiam accepit, in quo ei a quo accepit, iniuriam & contumeliam infert, & secundum hoc reparatio æqualitatis iustitiæ dupliciter significatur. Reparatio. n. inæqualitatis existentis in rebus, restitutio dẽ: reparatio aũt inæqualitatis existentis in actionibus & passionibus, satisfactio nominatur: & ideo q̃q; est satisfactio sine restitutione aliqua, vt cum quis se proximo humiliat de aliquibus contumeliis ei dictis: aliquando autem restitutio sine satisfactione, vt cum quis mutuum reddit: aliquando autem vtrumq; exigitur, vt cum quis alicui per violẽtiã rem suam subtraxit, & sic loquimur hic de restitutione rẽ male ablatæ, in quo homo proximum, & deum offendit. Quidam ergo dicunt, quòd talis restitutio non est pars satisfactionis, quia nõ debetur deo tantum, nec est ad arbitrium sacerdotis, sed est ad satisfactionem præambulum. Sed hoc nihil est, qã omne peccatũ quod in proximum committitur, etiã in deum cõmissum est, sicut & in dilectione proximi dilectio dei includitur, vnde & satisfactio proximi coniunctã habet satisfactionẽ dei. Nec obstat quòd non est ad arbitrium sacerdotis, quia sacerdos non est ibi vicarius ꝓximi, sicut est vicarius dei: & ideo satisfactio, quæ est deo faciẽda, dependet ex arbitrio eius, sed satisfactio, quæ est proximo, & deo simul faciẽda, non: & ideo alij dicunt, ꝙ est satisfactionis pars. Sed hoc verũ nõ est, quia satisfactio offensam remouet, & a pœna liberat. Nullus autem ex hoc ipso ꝙ offendere desistit, consequitur hoc, ꝙ de offensa præcedenti reconciliationem inueniat, vel pœnam pro illa debitam euadat: sed hoc solum consequitur, quòd maiorem offensam & pœnam non cumulat: & sic cessare ab offensa nulla pars satisfactionis est, sed est præambulum ad satisfactionem. Et ideo cum restitutio nihil aliud sit, quàm ab offensa cessare, quia ex hoc ipso quòd rem alienam detinet, eo inui o offendit, constat quòd non est pars satisfactionis proprie acceptæ, sed est præambulum ad satisfactionem: non tamen propter rationem prius assignatam, quia bene concedimus ꝙ satisfactio proximo facta, est pars satisfactionis deo factæ, sed restitutio non est pars satisfactionis neq; deo, neq; proximo factæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ de offensa homo proximo non reconciliatur per hoc, quòd sua ei restituit, sed per hoc quòd supra hoc aliquid humilitatis ei exhibet: & ita non sequitur quòd restitutio sit satisfactionis pars.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ restitutio non est cõtrarium ad acceptionem, vel detentionem iniustã, sed magis est negatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel priuatio ipsius: & ideo nõ oportet ꝙ hoc sufficiat ad satis- F
factionem, sicut nec est satisfactorium pro gula, vt quis nõ im-
moderate comedat, sed vt etiam a moderatis abstineat.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ cessare a peccato dr esse pars pniæ,
nõ quidẽ desistẽdo a peccato pterito sicut pambulũ ad pniam,
sed pcidẽdo causas
futurorũ peccato
rũ, vt dictũ est pri⁹.

Quomodo accipienda sunt præmissa.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ per satisfactionem oportet ꝙ hõ sicut deo, ita pxi mo reconcilietur: reconciliatio aũt nihil aliud est, q̃ amicitiæ reparatio. Manente autem causa dissolutionis amicitiæ, amicitia reparari non potest, quæ quidem causa fuit inæqualitas ex iniusta acceptione, vel detentione caulata: & ideo ille satisfacere non potest, nec deo reconciliari, qui rem male ablatam, vel detentam male, non restituit. ¶ Sed sciendum, ꝙ amicitia, vt Philos. dicit in 8. ethic. non requirit semper æquale, sed quod possibile, & ideo si aliqua sunt ablata, quæ omnino restitui non possunt, sufficit voluntas restituendi cum tanta restitutione, quanta possibilis est secundum conditionem vtriusq; ad arbitrium bonorum. Cap. 14.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ille qui malitiam alicuius manifestat ei, qui habet corrigere, vel etiam si sit incorrigibilis in conspectu ecclesiæ, vt confusus a peccato desistat, vel saltem vt alij ab eius consortio corruptiuo discedãt, seruato ordine charitatis fraternæ, non iniuste famam aufert: vnde non tenetur ad famæ restitutionem. Si autem intentione diffamandi hoc fecerit, iniuste aufert, etiam si verum sit quod dicit, & tunc tenetur ad famæ restitutionem vel dicendo se falsum dixisse, si falsum dixit, vel quocumq; alio modo non mentiendo si verũ dixit: sine hoc tamen ꝙ se verum dixisse dicat, quia non debet alterius famam cum mendacio restituere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd restitutio principaliter inuenta est in damnis, quæ inferuntur in rebus fortunæ, quæ restitui possunt in his autem quæ obiectio tangit, quæ non possunt ad simile bonum restitui, debet fieri restitutio qualis possibilis est, scilicet ad arbitrium bonorum.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ille qui impedit aliquẽ ne præbendam consequatur, si hoc faciat quia indignus est, vel vt de alio melius prouideatur, non iniuste facit: vnde non tenetur ad restitutionem. Si autem animo lędendi ipsum, tenetur ad restitutionem, non quidem tanti quãtum valebat præbenda, quia ipse eam non bene erat consecutus, sed pensatis conditionibus vtriusque secundum arbitrium bonorum. I

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui subfodit semina, non tenetur ad tantũ quantum agri fructus valituri erat, sed quantum ager sic seminatus valere consueuit, quia multis de causis potest impediri agrorum fructus. Et similiter dicendum est de eo, cui debitum non restituitur suo tempore, quia non tenetur restituere tantum quantum lucrari potuisset, sed secundum æstimationem lucri, quod accidere consueuit pensato labore, & infortuniis etiam; quæ in lucro accidere alias possent, quia lucrum non causatur tantum ex pecunia, sed ex industria, & labore.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illud præceptum legis quàmuis sit de moribus, non tamen est morale, sed iudiciale. Talia enim præcepta pro loco & tempore populo illi dabãtur, vnde nunc non obligant nisi de nouo statuerẽtur ab aliquo, qui statuendi haberet potestatem: nihilominus tamen inquãtum habebant aliquid significationis, per Christum impleta sunt huiusmodi præcepta, sicut & cæremonialia.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Zachæus non dixit hoc quasi necessarium, sed ex abundanti.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ quidam versus dantur de illis, qui tenentur ad restitutiones tales. Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus. Participans, mutus, non obstans, non manifestans. Sed tũ quinq; istorum sunt, quę ad restitutionem semper obligant, quorum primũ est iussio, quando aliquis jubet aliquem deprædari, alias tyranni non tenerentur ad restitutionem. Secundum est consensus ad rapinã perpetrandam in eo, sine quo rapina fieri non poterat. Tertium est recursus, quando scilicet aliquis receptator latronum est, & eis patrocinium præstat. Quartum est participatio, quando aliquis latroni se sociat ad spoliandum, & partem spoliorum accipit. Quintum est non obstans, cum scilicet ex officio obstare tenetur, vt principes terræ, qui iustitiam seruare debent, si non obstant, cum obstare possint, ad restitutionem tenẽtur. In

aliis autem causis enumeratis non obligatur semper quis ad
restitutionem, nisi in certis casibus quãdo probabiliter credit
quòd cõsilium suum fuit efficax, & quòd illius iniusta ablatio
eõmissa non fuisset. Similiter etiam non omnis palpo, idest,
adulator ad restitutionem tenetur, sed ille qui adulando ad au
ferendum incitat,
dicens hoc signum
strenuitatis esse. Si-
militer etiam mu-
tus dicitur, qui ex
officio reclamare te
netur, & non recla-
mat, nec tunc semp
tenetur ad restitu-
tionem, nisi operẽ
vt fiat iniusta ablatio: sed debet indu-
cere eum qui abstulit, vt reddat. Similiter etiam nõ omnis, qui
non manifestat, tenetur ad restitutionem, sed ille qui pro latro
cinio cælat, & particeps est lucri: in omnibus autem his, si prin
cipalis restituit, alij deobligantur a debito restitutionis: & per
hoc patet solutio ad obiecta.

& delectatione peccati, cui ante
seruiebat, mõ cessat, non ꝙ eius ve
niam habeat. Vocaturque pluuia
illa talis continentia, qua ab ope
re peccati reuocatur, quia ex fonte
gratiæ Dei id cordi instillatur, vt
vel sic paulatim ad pænitentiã ve-
niat, vel eo minus a Deo puniatur

IS responderi potest sic, Illud Greg. Pluit dñs &c. non ad criminis veniam, sed ad operis peccati desertionem referendum est, vt ideo pars ciuitatis dicatur complui, quia ab actu,

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ restituere est iterato statuere aliquem in suæ rei possessionem: & ideo patet ꝙ illi qui priuatus est re sua, debet fieri restitutio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando incertus est dominus rerum ablatarum, pauperes sunt hæredes: & ideo non deobligatur a debito restitutionis, nisi det pauperib⁹ pro anima illius, cui restitutio debebatur, adhibita tamen prius diligentia debita.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ si sit res magni valoris, debet sibi transmittere si potest cõmode: nec obstat si damnum de remissione patitur, quia ipse sibi causa fuit iniuste auferendi. Si autem transmittere non possit, vel res sit non magni valoris, potest eam dare propinquis illius si habet, vel alicui cœnomio, si non habet propinquos cum protestatione tali, ꝙ ei reddere teneantur si requisiuerit, vel vnquam comparuerit.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝙ ille qui illo modo accipit, debet pauperibus illius villæ restituere: vel in alios vsus communitatis illius ciuitatis expendere secundum arbitrium episcopi, vel illorum, ad quos pertinet cura illius ciuitatis.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ debet fieri restitutio ecclesiæ, vt res illę deueniant ad successorem illius prælati, quia ipse eas recipere, quàmuis nõ mereatur, ecclesia tñ perdere eas nõ debet.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de eleemosyna:

Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, Quid sit.
¶ Secundo, De effectu, siue fructu eius.
¶ Tertio, De partibus eius.
¶ Quarto, De quo sit danda eleemosyna.
¶ Quinto, Quis possit eam dare.
¶ Sexto, Cui debeat dari.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum diffinitio eleemosynæ sit conuenienter assignata.

K AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd diffinitio eleemosynæ, quam quidã assignãt, i. Eleemosyna est opus, in quo datur aliquid indigenti ex cõ passione propter deum, sit inconuenienter assignata. Visitare. n. infirmos species eleemosynæ est: sed in hoc opere nõ dat aliqd. ergo datio nõ debet poni in diffinitione elyns.

¶ 2 Præt. Ipsum datum eleemosyna dicitur, quia dicimur eleemosynam dare: sed ipsum datum nõ est opus, sed res quędam. ergo eleemosyna non est opus.

¶ 3 Præt. In eleemosynis aliquid quandoq; datur clericis præbendatis, qui tamen non indigent, sed diuites sunt. ergo non est de ratione eleemosynæ, quòd indigenti detur.

¶ 4 Præt. Opus quod fit ex electione, est magis laudabile, q̃ op⁹ qd fit ex passione; quia est deo cõformius, qui nihil ex passione operat: sed cõpassio est passio quædã, quia null⁹ cõpatit, nisi patiat. ergo nõ est ex necessitate eleemosynę, ꝙ ex cõpassione det.

¶ 5 Præt. Actus non recipit speciem a fine vltimo, sed a proximo, alias oẽs actus virtutũ essent vnius speciei: sed vltimũ, qd

ponitur in diffinitione, debet esse differentia specifica. cum ergo A
deus sit vltimus finis omnium actionum nostrarum, videtur
quòd non debeat poni in diffinitione eleemosynæ quasi finalis
differentia.

Vbi supra ad primũ. VLTERIVS. Videtur quòd eleemosyna non sit satisfactionis pars. Non enim est necessarium satisfacere nisi ei qui peccauit: sed si nunquam homo peccasset, necesse haberet eleemosynas dare. ergo non est satisfactio nis pars.

Matth. 18. ¶ 2 Præt. Totum nõ potest esse perfectũ, si pars ei subtrahatur: sed potest aliquis perfecte satisfacere de aliquo peccato, etiã si nullam eleemosynam det. ergo satisfactionis pars non est eleemosyna.

¶ 3 Præt. Nihil potest esse pars totius, nisi differat ab aliis eius partibus: sed eleemosyna non differt a ieiunio & oratione secundum quod ad pænitentiam pertinent, quia hoc eis omnibus competit inquantum sunt pœnalia, ut ex dictis patet. ergo eleemosyna non est satisfactionis pars.

¶ 4 Præt. In sacramentis necessitatis, vt in baptismo, adhibetur remedium quod nulli possit deesse, sicut aqua: sed pænitentia est sacramentũ necessitatis, vt ex præmissis patet. ergo cum dare eleemosynam non possit cuilibet competere qui peccare potest, quia non est nisi possidentium aliquid, videtur quòd nõ debeat poni pænitentiæ & satisfactionis pars.

Dist. 14. seu præcedenti q. 2. art. 5. in corp.

SED CONTRA. Luc. 3. super illud. Facite fructus dignos C pænitentiæ, dicit glo. quòd dare eleemosynam sit pars pænitentiæ: sed non nisi rõne satisfactionis. ergo est pars satisfactionis.

¶ 2 Præt. In foro sæculari non solum punitur aliquis per corporis læsionem, sed etiam per bonorum subtractionem: sed satisfactio in foro pænitentiæ fit per opera pœnalia. ergo debent non solum ieiunium, quo affligitur corpus, sed eleemosyna, in qua subtrahuntur res temporales, pars pænitentiæ esse.

Vbi supra ad primum & secũdũ. VLTERIVS. Videtur quòd eleemosyna non sit actus virtutis, quia 1. Timo. 4. vbi dicitur quòd pietas ad omnia valet, exponitur pro eleemosynarum largitione: sed pietas non est virtus, sed donum. ergo eleemosyna non est actus virtutis.

Cap. 3. ¶ 2 Præt. Nulla passio est virtus, vt Philosophus probat in 2. ethi. sed eleemosyna ex misericordia procedit quæ passio est, vt patet per glo. super illud psal. Tota die miseretur. Eleemosyna a misericordia incipit. ergo non est actus virtutis.

Psalm. 36. ¶ 3 Præt. Nihil est in genere, quòd non sit in aliqua eius specie: sed non potest reduci, vt videtur, ad aliquam speciem virtutis, quia tantum tres virtutes inueniuntur circa extetiora bona operari, in quibus non est eleemosyna, scilicet iustitia, liberalitas, magnificentia: eleemosyna aũt non est actus iustitiæ, quia non reddit alienum, sed dat suum: similiter nec actus liberalitatis, quia liberalitas non attendit indigentiã, quam attendit eleemosyna: similiter nec magnificentię, quia potest esse in paruis, & in magnis. ergo non est actus virtutis. D

De Verbis dñi ser. 53. senten. dist. citata. q. 2. art. 2. quæstiun. 3 10. Ethi. c. 6. 7. & 8. Vbi supra art. 5. SED CONTRA est. Subuenire miseris est actus iustitiæ, vt patet per August. & habitum est in 3. li. di. 33. sed subuenire miseris pertinet ad eleemosynam. ergo eleemosyna est actus iustitiæ, & sic est actus virtutis.

¶ 2 Præt. Nihil est meritorium nisi actus virtutis, quia felicitas est virtutis præmium, vt etiam Philosophus dicit: sed eleemosyna est maxime meritoria. ergo est actus virtutis.

VLTERIVS. Videtur quòd eleemosyna non cadat in præcepto, Luc. 3. super illud. Interrogauerunt eum turbæ, dicit glo. Ex verbis Ioannis terrore percussi consilium quæruntur: sed Ioannes respõdit quòd intenderent eleemosynis. ergo dare eleemosynas est consilium, & non præceptum. E

¶ 2 Præt. Quilibet potest licite sua retinere: sed retinendo sua non dat aliquis eleemosynam. ergo dare eleemosynam non est in præcepto.

¶ 3 Præt. Si cadit eleemosyna sub præcepto, non cadit nisi sub præcepto negatiuo, quia Ambro. dicit. Pasce fame morientem: si non pauisti, occidisti: non occidere aũt est præceptum negatiuum, sed non cadit sub præcepto negatiuo, alioquin homo teneretur semper eleemosynã dare, quia præcepta negatiua obligãt semper, & ad semper. ergo dare eleemosynam non cadit sub aliquo præcepto.

Habetur distin. 86. ca. Pasce.

¶ 4 Præt. Omne quod cadit sub præcepto aliquo tempore obligat transgressores ad peccatum mortale: sed hoc non est de eleemosyna, quia semper potest probabilis opinio alicui remanere, quòd si ipse nõ subuenit, quòd alius subuenire possit: nõ. n. vn⁹ posset oib⁹ subuenire. ergo dare eleemosynã nõ cadit sub pcepto.

SED CONTRA est, quod dicit glo. Matth. 6. Te aũt faciente eleemosynã. Conscientiæ facienti eleemosynam pro præcepto adimplendo miscet se laudis appetitio. ergo dare eleemosynam cadit sub præcepto.

QVAEST. II.

qui diuturniori delectatione, & actu peccati maius sibi accumulasset tormentum. Si vero ad indulgentiam reatus pluuia referatur, Euangelicæ sententiæ contraire uidetur. Si enim propter misericordiam, qua quis proximo suo non miseretur, etiam quæ dimissa sunt replicantur ad pœnam, multo magis quæ non dum sunt dimissa pp odium fraternum, ad pœnam reseruari probãtur. Et si ille qui arbiter suę volũtatis cõstitutus est, non põt inchoare nouã uitã, ut ait Aug. nisi pæniteat eum veteris uitæ, quomodo ad nouitatem indul

¶ 2 Præt. Illud sine quo charitas esse nõ potest, cadit sub præcepto: sed sine eleemosynarum largitione in aliquo casu charitas esse non potest, ut patet 1. Io. 3. Qui habuerit substantiã huius mũdi, & viderit fratrẽ suũ necessitatẽ patiẽtẽ, & Lib de pænitent. medicina ca. 2. tom. 9.

B clauserit viscera sua ab eo, quo charitas patris manet in ipso? quasi dicat, nullo mõ. ergo dare eleemosynã cadit sub pcepto.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, quòd eleemosyna nomen græcum est. Eleemosyni, munus quod inopi datur, & dr ab ἔλεος qd est miseratio, seu misericordia quæ miseriã alienã suã facit. Vti sicut hõ miseriã a se expellit quantũ põt, ita misericors miseriam alienam expellit ei subueniendo, quæ quidem subuentio fit per hoc ꝙ ei sua bona communicat: unde ipsa communicatio bonorum propriorum ad miserum, nomen eleemosynæ accepit. Hæc autem communicatio non potest esse meritoria & uirtuosa, nisi quando propter deum fit: & ideo in diffinitione prædicta tanguntur omnia quæ ad perfectionẽ eleemosynæ concurrunt, secundum quod est meritoria. Ipsa enim miseria aliena, q̃ est misericordiæ principiũ, tãgitur in hoc qd dicit, idigẽti: misericordia aũt q̃ ex miseria aliena nascit⁹ i nobis, tãgit in hoc qd dicit, ex cõpassione: sed misericordiæ effectus in releuando alienam miseriam quasi suam, tangitur in hoc quod dicitur, opus in quo aliquid datur: hoc enim est essentiale ipsi eleemosynæ, sed intentio directa in deum, quæ dat ei rationem merendi, tangitur in hoc quod dicitur, propter deum.

AD PRIMVM ergo dicendum, secundum Philosophum in 5. ethi. Oia illa quorum pretium nummismate potest comparari, vel consuetuit, potest in ratione dati & accepti venire: & ideo illi actus qui in subuẽtione alienæ miseriæ exhibentur, etiã quasi dona accipiuntur, cum sine pretio impenduntur. cap. 8.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia habitus distinguuntur ex actibus, & actus ex obiectis, ideo quãdoque nomina æquiuocantur ad habitus, actus, & obiecta, sicut patet de fide, quæ potest significare vel habitum fidei, vel actum eius, aut ipsam rem creditam. Et similiter eleemosynæ nomen aliqñ significat ipsam rem datam, & sic non diffinitur hic, aliquando ipsam dationem, & sic accipitur prædicta diffinitio. 2. de anima tex. co. 55.

¶ Ad tertium dicendum, quòd clericis etiam si ipsi non indigeant, eleemosynæ dantur, vt ministris pauperum & dispensatoribus eleemosynarum: & ideo quod eis in eleemosynam datur, per eos paupertibus transmittitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut in 3. lib. di. 26. dictũ est. Nomina passionum d sensibilium aliquando per quandã similitudinem transferuntur ad actus voluntatis, qui sine passione sunt: & sic compassio, quę proprie importat passionẽ tristitiæ de alicna miseria, dicitur quandoque de ipso actu voluntatis, quo alicui displicet aliena miseria, & sine tali compassione numquam eleemosyna danda est: quia non subueniret aliquis miseriæ alienæ, nisi vellet eum non esse miserum, & talis compassio etiam in deo est, quia ei mala nostra ex voluntate antecedente displicent, & quandoque etiã ex consequente: sed in nobis etiam quãdoque adiungitur compassio proprie dicta, quia appetitus superior natus est appetitum inferiorem mouere: unde si sit fortis impressio in superiori, erit etiam in inferiori, nisi aliquid repugnet, & sm hoc misericordia, & uerecundia, & quædã aliæ passiones laudabiles sunt, inquantũ ex debita electione boni procedũt. Q. 1. ar. 5. in corp. P. 978

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis esse propter Deum non det speciem eleemosynæ quãtum ad esse suum primum, tamen dat sibi vltimum complemẽtum secundum quod est meritoria, & ideo vltimo in diffinitione ipsius ponitur.

AD SECVNDAM quęstionẽ dicẽdũ, ꝙ a peccato desistere nõ est de essentia satisfactionis, vt ex pdictis patet, sed est ad satisfactionẽ pambulũ, sicut fundamẽtũ ipsius. Vnde cũ aliquis peccet hoc ipso ꝙ non facit hoc quod facere tenet, cõstat ꝙ id qd quis alias facere tenet, nõ est de essentia satisfactionis, sed præambulũ ad ipsam: unde cũ ad eleemosynarũ largitionẽ quandoq; aliquis tenetur, quandoq; nõ, vt postea patebit, cõstat ꝙ illarũ eleemosynarũ largitio ad quã quis tenet, nõ ẽ pars satisfactiõis, sed pambulũ ad ipsam. Illæ vero eleemosynę, ad quas quis alias nõ tenet, possunt satisfactoriæ ẽ, cũ sint opa bona & pœnalia, q̃d exi dist. præcedenti nempe 14. in expositione literæ, & presenti etiam distin. q. 1. art. 5. ad 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Debatur ad opus satisfactorius: punitur.n.quis nõ solũ ex afflictione corporis facta, sed ex subtractione rerũ. Et per hoc patet solutio ad primum. Quidam tamen dicunt, ꝙ etiam primæ satisfactoriæ sunt ex largitione diuinæ misericordiæ.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ratio illa procedit de parte integrali: eleemosyna

gentiæ peruenieret, qui odij uetustatem non deposuit. Illud etiam qd Ambro. ait, & si fides desit, pœna satisfacit &c. non de fide intelligitur qua creditur in Deum, sed de conscientia delicti. Deest enim fides, cum conscientia peccati nõ subest. Nam cum omnia delicta

nemo intelligat, est aliquando in homine peccatũ, cuius non habet cõsciẽtiã. Vnde Apost. Nihil mihi cõscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Cũ ergo quis flagellatur pro peccato cuius non est cõscius, si patiẽter ferr pœnã, & humiliter amplectitur, cogitãs se forte pctm

quod sibi de alimento superfluit ab actu nutritiuæ, in quo attenditur quasi necessitas absoluta, & actu augmentatiuæ, in quo attẽditur quasi necessitas conditionata, ꝓparat ad cõseruationẽ speciei generatiuę virtuti subministrans. Et sic ꝓceptum legis obligat, ꝙ etiã necessitati extraneorũ absolute primo subueniatur, q̃ necessitati ꝓpriæ, vel propinquorũ conditionatæ: & ideo dr cõiter, ꝙ dare eleemosynã de supfluo, cadit in ꝓcepto, & sic dare eleemosynã ei qui est in extrema necessitate, dare autem de eo quod est necessarium necessitate secunda, non autem de eo quòd est necessarium necessitate prima, quia hoc esset contra ordinem charitatis.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ facere aliquid boni, ad qd ex legis ꝓcepto non tenemur, ad supererogationẽ pertinet, de qua consilia dantur: & ideo cum dare aliquid de superfluo respectu primę necessitatis, sed necessario secunda necessitate ad subueniendum maiori necessitati, & si non sit necessitas absoluta, est bonum, ad quod ex præcepto non obligamur, ideo est supererogationis: & propter hoc de hoc est consilium, & sic intelligitur glosa illa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut est accipere superfluũ, & diminutum in datione, ita in retentione & acceptione, vt Philos. dicit in 5.eth. Et ideo aliquis retinendo sua, contra virtutem facit qnq;, & per consequens contra legem dei, quæ ad omnem virtutis actum sufficienter ordinat: quàmuis non facit contra legem secularis fori, quæ non potest perfecte ad omnes virtutes ordinare. Et præterea, quãdo alius est in statu extremæ necessitatis, efficiuntur sibi omnia communia, vnde & si per violentiam, vel furtum acciperet, non peccaret.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut dictũ est, reducitur ad præceptum affirmatiuũ, quod est, Honora parentes: sed cum omne præceptũ affirmatiuum pro tempore, ad quod obligat, peccatum dimissionis induat, omne autem peccatum sub prohibitione cadat, ꝓcepta d autẽ affirmatiua habent prohibitiones sicut præcepta negatiua annexa pro illo tẽpore, ad quod obligant, sicut etiam quælibet affirmatio habet negationẽ coniunctam, & secundum quod illud peccatum omissionis potest esse causa, vel occasio alterius peccati, secũdum hoc intelligitur quod Ambr. dicit. Pasce, si non paueris, occidisti.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ tẽpus, ad quod obligat præceptum de eleemosynis faciendis, accipitur ex parte accipientis, & ex parte dantis: ex parte aũt accipientis qñ apparent signa probabilia extremæ necessitatis futuræ, nisi ei subueniatur, vt cum aliquis vidit alios impotentes, vel pigros ad subueniendum, & pauperem indigentem cibo, & potũ, & aliis vitæ necessariis, nec sibi satisfacere posse: non enim expectanda est vltima necessitas, quia tunc forte nõ posset iuuari natura iam famẽ, vel siti cõsumpta. Dicit enim Chrysost. super Io. Non oportet pauperẽ vlulantem deceptorẽ vocare. Quid dicis, o homo, propter vnum panem deceptionem quis complicat? vtio; dicis: quocũque maxime misericordiam consequatur, aut maxima necessitate eripiatur. Ex parte autem dantis, quãdo habet homo multa quibus non indiget neq; ad sustentationem vitæ sui, & suorum, neq; ad decentem status sui conseruationem, & si pauperes extremæ necessitatis non compareant, neq; oportet occasionem futurę necessitatis prætendere vltra probabilia signa futuræ necessitatis, quia hæc est superflua soliçitudo, quam dominus prohibet Matth. 6. Nolite soliciti esse &c.

ARTICVLVS II.

b Vtrum eleemosyna decedentem in peccato mortali a pœna infernali liberet.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ eleemosyna decedentem in peccato mortali a pœna infernali liberet.

Thobiæ.4 dicitur. Eleemosyna ab omni peccato & a morte liberat, & non patitur animas ire in tenebras: sed in hoc nulla esset eleemosynæ commẽdatio, si illos a tenebris eriperet, qui tenebrarum debitores non erant. ergo & decedentes in peccato mortali, qui tenebrarũ debitores sunt, a tenebris inferni liberat.

¶ 2 Præt. Ambr. dicit, 1. Thi. 4. super illud. Pietas ad omnia valet. Pietatem autem sequens, si lubricum carnis patiatur, vapulabit quidem, sed non peribit: non autem potest intelligi de lubricoveniali, vel quo quis pœniteat, quia etiam sine

habere quod non intelligit, & pro eo puniri a Deo pœna illa, satisfacit & releuat grauatum. Ad hoc autem quod obiicitur de satisfactione illa, si satisfactio non fuit, iterum imponenda est. Si uero iterum imponenda nõ est, satisfactio fuit, & si satisfactio fuit, ueniam

eleemosynis per illud non periret. ergo in peccato mortali decedentes, per eleemosynam liberantur a perditione inferni.

SED CONTRA. Nullus liberatur a pœna inferni, nisi per gratiam dei. Gratia enim dei uita æterna est, Ro.6. sed ille qui decedit in peccato mortali, caret gratia. ergo nec per eleemosynas a pœna inferni liberari potest.

II VLTERIVS. Videtur quòd eleemosyna sit minus satisfactoria quàm alia opera satisfactionis, Matth. 17. dicitur. Hoc genus dæmoniorum in nullo eiicitur, nisi in ieiunio & oratione: nec fit aliqua mentio de eleemosyna. ergo ieiunium & oratio sunt efficaciora ad delendum peccatum, quàm eleemosyna.

¶ 2 Præt. Satisfactionis opus oportet esse pœnale, & deo acceptum: sed ieiunium est magis pœnale quàm eleemosyna, & oratio est opus magis deo acceptum quàm eleemosyna inquantum maiorem familiaritatem cum deo conquirit. ergo eleemosyna est minus satisfactoria quàm ieiunium & oratio.

SED CONTRA est, quod glo. dicit. 1. Timoth. 4. super illud. Pietas ad omnia valet. Omnis summa disciplinæ christianæ est in misericordia & pietate: sed in nullo consistit summa rei quod est in re præcipuum. ergo præcipuum inter alia satisfactionis opera est eleemosyna.

II VLTERIVS. Videtur quòd virtus eleemosynæ magis consistat in dato exteriori, quàm in affectu interiori, vt dicitur communiter in suffragiis mortuorum, cirius liberantur pro quibus dantur plura, etiam si pro alio bona uoluntas impendatur. ergo efficacia eleemosynæ magis consistit in dato, q̃ in affectu.

¶ 2 Præt. Efficacia eleemosynæ est in expiando peccatum: sed vbi est maius datum, maius peccatum expiatur, quia pro maiori peccato maior summa pecuniæ in eleemosynis dandæ iniungitur. ergo efficacia eleemosynæ præcipue consistit in dato.

SED CONTRA. Super illud Psal. 125. Qui seminant in lacrymis &c. dicit glo. Magna uoluntas multum dedit, multum seminauit: in hac uoluntate illa uidua quæ duo minuta misit, non parum seminauit. ergo efficacia eleemosynæ magis pensatur ex magnitudine uoluntatis, quàm ex magnitudine dati.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd causa pœnæ infernalis est culpa mortalis: manente autem causa manet effectus. Vnde cum ab eo qui in peccato mortali moritur, non possit vltertius culpa mortalis tolli, sicut nec a dæmonibus, quia ut dicit Damasc. Quod est hominibus mors, est dæmonibus casus, patet quod neque eleemosyna ab eo prius facta, neque post mortem eius facta ab alio potest eum qui in peccato mortali decedit, a pœna inferni liberare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eo modo quo aliquis liberatur a peccato mortali per eleemosynam, liberatur ab infernalibus tenebris. Liberat autem eleemosyna a peccato mortali hominem adhuc in statu uiæ existentem dupliciter, uel impediẽdo d futurum peccatum, sicut & alia opera meritoria, quæ hominem in gratiam confirmant: vel a præterito liberando, inquãtum disponit eum, qui iam in peccatum incidit, ad gratiam recuperandam, sicut & alia opera de genere bonorum recta intentione facta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intelligitur de lubrico mortali. Quod autem dicitur, Non peribit, non est secundum necessitatem intelligendum, sed secundum quandam dispositionem: quia per hoc quod operibus pietatis aliquis vacat in peccato mortali existens, disponit se ad gratiam, ut non facile permittatur in perditionem iræ. Vel si intelligatur de ventilli, efficacia eleemosynæ in hoc ostenditur, quod pœna vapulationis diminuitur per eam, uel per ipsam uenialiter impeditur, ne in mortale retrahere possit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd efficacia satisfactionis innenitur in tribus satisfactionis partibus, sicut virtus totius potentialis in partibus eius, quę quidem complete in una inuenitur, & in alius diminute, sicut tota virtus animæ inuenitur in rationali: sed in sensibili anima inuenitur diminute, & adhuc magis diminute in uegetabili, quia anima sensibilis includit in se utrumque animæ vegetabilis, & non conuertitur. Eleemosyna enim includit in se virtutem orationis & ieiunii duplici ratione. Primo, quia eleemosyna cum constituit, cui datur, debitorem ad orandum, & ieiunandum, & alia bona quę potest, faciẽdum pro eo qui dedit. Secundo, quia eleemosyna propter deum data, est quasi quædã oblatio deo facta. Vnde Philosophus etiam dicit in 1. Ethi. c. 14. quòd bona opera habent aliquid simile deo sacratis: oblatio autem ipsi deo facta vim orationis habet. Et similiter inquãtum bona exteriora ad corporis conseruationem ordinantur, subtractio exteriorum bonorum per eleemosynam quasi virtute continet ieiunium, quo maceratur corpus. Similiter etiam oratio virtute continet ieiunium, quia extensio intellectus ad deum debilitatem corporis parit, ut dictum est. Vnde eleemosyna completius habet vim satisfactionis quàm oratio, & oratio quàm ieiunũ: & ideo dicit. 1. Timo. 4. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est: & propter hoc eleemosyna magis indicitur ut uniuersalis medicina peccati, quàm oratio, sicut Luc. 11. Date eleemosynam, & omnia munda sunt uobis. & Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime. & Thobiæ. 4. Eleemosyna ab omni peccato liberat. & 1. Timo. 4. Pietas ad omnia valet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satisfactio est medicina & præseruans a peccato futuro, & expians a præterito. Et quamuis eleemosyna habeat vim expiandi quodcunque peccatum præteritum, non tamen habet omnem uim præseruandi a futuro peccato, quia oratio & ieiunium præseruant a quibusdam peccatis non solum per modum meriti, quod etiam eleemosyna facit, sed per modum contrariæ affectuositatis. Et sic ibidem dicit glo. quòd ieiunio saluantur corporis pestes, sed oratione pestes mentis: & secundum hoc intelligitur quòd aliqua peccata tantum a ieiunio, uel oratione sanantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis pœna in satisfactione requiratur, tamen principalius est in ea bonitas actus quàm pœnalitas. Et quia eleemosyna plus habet de ratiõe boni quàm ieiunium, inquantum immediatius se ad charitatem habet, & inquantum non est singulare bonum facientis, sed commune facienti & patienti, eleemosyna plus erit satisfactoria quàm ieiunium, similiter & quàm oratio, quamuis hominem magis familiarem deo reddat quàm eleemosyna, sic contemplatiua plus quàm actiua, tamen intercessorum per eleemosynam multiplicatio plus valet ad impetrandum peccatorũ remissionem, quàm singularis vnius hominis oratio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd eleemosyna, ut ex dictis patet, habet efficaciam & ex ipso faciente, inquantum est quoddam opus meritorium: & ex recipiente, inquantum obligatur ad orandum pro illo qui eleemosynam dedit. Si ergo considerentur eleemosynæ efficacia ex parte recipientis, sic maior efficacia in maiori dato consistit, inquantũ per hoc plures, & magis debitores efficiuntur: ex parte autem dantis, & respectu præmii essentialis efficacia eleemosynæ magis pensatur ex affectu quàm ex dato: sed respectu præmii accidentalis, vt puta, remissionis pœnæ, uel alicuius huiusmodi, magnificatur efficacia eleemosynæ ex magnitudine dati, nisi ex parte alterã intentio voluntatis magnitudini exterioris dati præponderet. Potest enim tam intẽsa esse voluntas, quòd etiam omnem pœnam absoluereet & reatum, sicut de contritione dicitur. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

c Vtrum superflue assignentur eleemosynæ corporales septem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ superflue assignentur eleemosynæ corporales septem, quæ hoc versu continentur. Visito, poto, cibo, redimo, rego, colligo, condo. Visito. i. infirmũ, poto. i. sitientẽ, cibo. i. esurientem, redimo. i. incaratum, rego. i. vestio nudũ, colligo. i. recolligo hospitẽ, cõdo. i. sepelio mortuum. Omnis.n. eleemosyna ad utilitatem eius cui datur, debet ordinari: sed sepultura non est ad utilitatẽ mortui, vt Seneca dicit. ergo nõ sit eleemosyna i hoc, ꝙ mortu sepeliat.

¶ 2 Præt. Dominus Matth. 25. maxime opera commemorat, quibus homo a dãnatione liberatur, & regnum meretur: sed in

Universidad de Deusto
Biblioteca

nõ cõputatur mortui sepultura. ergo nõ est aliqua eleemosyna.

¶ 3 Præt. Eleemosyna datur ad subueniendum necessitatibus aliorum: sed quædam vestes non sunt ad necessitatem, sed ad ornatum, & quidam cibi & potus non sunt ad necessitatem, sed ad delectationem. ergo non uidetur quòd semper vestire nudũ, & cibare esurientem sit pars eleemosynę.

SED CONTRA. Multæ aliæ sunt necessitates humanæ vitæ quàm prædictæ, sicut cęcus indiget ductiõe, claudus uectione. cum ergo eleemosyna ad omnes necessitates ordinetur, uidetur q̃ insufficienter eleemosynæ prædictæ numerentur.

Luce, 11.

¶ 2 Præt. Inter omnes necessitates principalis est paupertas: sed de hac non fit aliqua mentio. ergo insufficienter eleemosynæ prædictæ numerantur.

II Vbi supra ad 1.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam eleemosynæ spirituales inconuenienter numerentur, quę hoc versu continentur. Cõsule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Consule, idest, doce ignorantem, & dirige dubitantem. Intelligitur enim in hoc duplex eleemosyna, spiritualis scilicet doctrina; & cõsilium. Castiga, de sinquietem: solare, idest, consolare tristem: remitte, delinquentibus in te: fer, idest, porta infirmitates aliorum & grauamina: ora, pro omnibus. Eleemosyna enim cadit sub præcepto, & obligat ad tempus determinatum, ut prædictum est: sed non est tẽpus docendi, nisi quando aliquis ignorans occurrit. si ergo eleemosynæ pars sit doctrina, uidetur quòd quandocunque homo videat aliquem ignorantem, quòd debeat eum docere.

¶ 2 Præt. Quicunque determinat aliquam quæstionem, docet quærentem: sed ille qui dat consilium, quæstionem determinat, quia consilium quæstio est, ut dicitur in 5. ethi. ergo non debet alia eleemosyna poni consilium, quàm doctrina.

cap. 6.

¶ 3 Præt. Eleemosyna ad liberalitatem reducitur, ut dictum est, sed seueritas contra liberalitatem diuiditur, ut in 3. li. di. 33 dictum est de partibus iustitiæ. ergo cum castigare delinquentem pertineat ad seueritatem, non uidetur quòd debeat inter eleemosynas poni.

q. 3. ar. 4.

¶ 4 Præt. Eleemosyna non computatur inter partes charitatis, sed inter partes iustitiæ, cum sit opus satisfactorium. cum ergo remittere delinquenti, & ferre molestias aliorum sit charitatis perfectæ, uidetur quòd non sint partes eleemosynæ, quæ est actus misericordiæ.

III Vbi supra ar. 3.

VLTERIVS. Videtur quòd eleemosynæ corporales præeminent spiritualibus. Eleemosyna enim ordinatur ad subueniendum indigentiæ: sed magis indiget corpus quàm spiritus. ergo potior est eleemosyna corporalis quàm spiritualis.

I

¶ 2 Præt. Quanto minus recõpensatur eleemosyna danti, tanto eleemosyna est acceptior, vnde dicitur Matth. 5. Quia receperunt mercedem suam, qui laudem suam per eleemosynas quærunt: sed in corporalibus eleemosynis minor fit recompensatio, quia bona spiritualia aliis communicata in possidente crescunt. ergo eleemosynæ corporales sunt potiores.

¶ 3 Præt. Quanto eleemosyna magis satisfacit desiderio pauperis, tanto gratior est: sed magis satisfit desiderio recipientis per eleemosynas corporales quàm spirituales, quia defectus corporales magis sentiũtur. ergo eleemosyna corporalis potior est.

SED CONTRA est, quia per eleemosynas spirituales subuenitur spiritui, per corporales autem corpori: sed spiritus præeminet corpori, ergo & eleemosyna spiritualis corporali.

¶ 2 Præt. Quanto est nobilius datum, tanto est nobilior eleemosyna, sicut etiam in eleemosynis corporalibus patet: sed bonum spirituale, quod in eleemosynis spiritualibus datur, est melius quàm corporale, quod datur in corporibus. ergo eleemosynæ spirituales sunt potiores corporalibus.

K

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd eleemosyna corporalis ordinatur ad subueniendum necessitati corporis, quæ quidem est duplex, scilicet communis, & specialis ratione alicuius accidentis. Communis quidem necessitas corporis est duplex, vna ex hoc quòd iam mortem incurrit, & adhoc ordinatur sepultura mortui: alia secundum quod est nobis necessarium aliquid præseruans a morte, ne eam aliquis incurrat, & hoc dupliciter. Vno modo prohibens corruptiuum interius, quod est defectio nutrimenti, & contra hoc ordinatur cibatio esurientis, & poratio sitientis, secundum quod his duobus indigetur ad nutrimentum. Alio modo prohibens corruptiuum exterius, & ad hoc etiam ordinatur duplex eleemosyna, scilicet tegere nudum, & colligere hospitem in domo, quia his duobus

F contra aeris intemperiem indigemus, scilicet veste, & domo. Similiter etiã necessitas spiritualis potest esse duplex, vel ex causa intrinseca, sicut infirmitas, & contra hanc ordinatur visitatio infirmorum: vel ex causa extrinseca, sicut detentio incarceratorum, & contra hoc ordinatur redemptio captiuorum.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quamuis sepultura nõ prosit mortuo secundum se corporaliter, prodest tamen ei secundum quod in memoriis hominum remanet, tum quia in confusione mortui reputatur q̃ insepultus iacet: tũ quia ex ipso tumulo magis in memoria manet, & aliqui ad orãdum pro ipso excitantur, vnde monumentum dicitur a memoria, ut Aug. dicit in li. de cura pro mortuis agenda.

cap. 4. circa medium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dominus enumerauit illas eleemosynas, in quibus maior indigentia apparet, ut euidentior appareat iustitia iudicantis, dum hos per eleemosynas remunerat, & illos pro omissione condemnat: & tamen in aliis scripturæ locis talis eleemosyna commendatur, sicut pater de Thobit & de Simone Machabæo, qui parentibus & fratribus suis sepulcra solempnia ædificauerunt: & etiam Ioseph qui corpus domini sepeliuit, & ex hoc laudatur.

Thobiæ 1. & 4. & 1. Machab. 13. Matth. 27.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquando illud quod est ad delectationem, uel ornatum, in necessitatem vertitur, & hoc dupliciter, uel propter infirmitatem, quia infirmi sunt sustentandi delicatis cibis, & uestibus mollioribus, ne natura grauetur: uel propter pristinam consuetudinem, aut etiam dignitatis statum, in quo aliquis etiam pauper sine cõsusione non potest aliis vti: & ideo etiam August. in regula his duobus generibus hominum præcipit vbertus subueniendum.

H

¶ Ad quartum dicendum, quòd omnes aliæ necessitates ad aliquam istarum reducuntur. Quicquid enim ad subuentionem morbi pertinet, hoc totum sub visitatione infirmi continetur.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd sicut nummus eo quòd est mensura quædam, ut Philosophus dicit 5. ethi. continet omnia necessaria vitæ virtute, ita etiam paupertas continet omnes necessitates: & ideo subuenire pauperi non est specialis eleemosyna ab aliis distincta, sed generalis quæ omnes includit.

cap. 8.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd eleemosynæ spirituales dicũtur, quibus defectibus proximi in spiritualibus subuenitur, quod quidem fit dupliciter. Vno modo, quando, aliquis impetrat proximo subuentionem a deo, & hoc facit oratio: alio modo, quãdo aliquis subuenit proximo per seipsum, & hoc uel contra defectum pœnæ, uel contra defectum culpæ. Si primo modo, hoc est dupliciter, quia pœna spiritualis uel est in intellectu secundum ignorantiam, & contra hunc defectum est doctrina respectu intellectus speculatiui, & consiliũ respectu intellectus practici: uel est in affectu, scilicet tristitia, & contra hunc defectum est consolatio. Si autem secundo modo, scilicet contra defectũ culpæ, hoc dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius peccantis, cuius ordinationi subuenit castigatio: alio modo, ex parte alterius qui ex culpa peccantis lædit, & sic contra culpam est duplex remedium, scilicet remissio ex parte eius, in quem directe culpa committitur: & supportatio ex parte eius, cui peccantis societas est onerosa. Vel aliter, Defectus cui subuenitur per eleemosynas spirituales, aut est defectus pœnæ in intellectu practico, uel speculatiuo, & sic est doctrina & consilium, ut dictum est: vel in affectu, & sic est consolatio: aut est defectus culpæ, & sic vel in seipsum cum spe emendationis, & sic est castigatio: aut sine spe emendationis, & sic non restat nisi per orationem diuinum subsidium implorare: uel in proximũ, & sic quantum ad culpam indiget remissione, quantum ad pœnam quam infert, supportatione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dare eleemosynam corporalem non cadit sub præcepto obligante nisi ad tẽpus necessitatis, & ut alicui in necessariis vitæ subueniatur: ita ad doctrinã alterius non obligatur homo propter debitum officium, nisi in his quæ sunt de necessitate salutis, & quando nõ esset qui instrueret: uel quando aliquis alium errantem uideret, nisi esset alius qui ex officio id facere teneretur: alias autem docere est consilium, & supererogatio quædam, sicut & de eleemosynis corporalibus dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non omnis quæstio est consilium, sed quæstio quæ est de rebus agendis a nobis. Et quia dubitatio, siue ignorantia talis habet rationem specialem defectus, inquantum deficit scientia, quæ debet esse regitiua in opere, ideo specialis

specialis eleemosyna ponitur consilium præter doctrinam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnam castigando infligere contingit dupliciter, aut inquantum est afflictiua illius cui infertur, & sic ad seueritatem pertinet, quæ æqualitatem iustitiæ seruat secundum quod pœnam culpæ recompensat: aut secundum quod cedit in bonum eius, in quẽ pœna infertur, & sic largo modo ad liberalitatem reducitur, prout omne beneficiũ impensum quodammodo liberalitatis est.

Aug. in enchiridion. c. 73.

¶ Ad quartum dicendum, quòd charitas est mater omnium virtutum, & ideo non est inconueniens, si actus qui sunt aliarum virtutum quasi d eliciẽtium, sint etiam charitatis quasi imperantis.

D. 1175.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd eleemosyna habet efficaciam, ut dictum est, ex parte dantis, & ex parte recipientis: ex parte autem dantis efficacia eleemosynæ pensatur per conditionem ipsius actus quo subsidium proximo confertur: & sic simpliciter loquendo, eleemosyna spiritualis diuior est, quia actus spirituales digniores sunt corporalibus donis. Ex parte autem recipientis potest mensurari eleemosyna dupliciter, vel ratione boni quod confertur, & sic adhuc eleemosyna spiritualis præeminet: uel ratione necessarii, & sic quædam spirituales sunt quibusdam corporalibus potiores, scilicet quæ contra culpam ordinantur quibuscunque eleemosynis corporalibus, quia homo magis debet vitare culpam, quàm aliquem defectum corporalem, etiam mortem. Quædam uero corporales, quæ scilicet sunt ad sustentationem uitæ quibusdam eleemosynis spiritualibus magis sunt necessariæ, scilicet quæ sunt ad bene esse: sed illæ quæ sunt ad bene esse spirituale sunt magis necessariæ illis quę sunt ad bene esse corporale. Sic ergo patet, quòd omnibus corporalibus eleemosynis aliquæ spirituales potiores sunt, & similiter in genere loquendo de utrisque.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis corpus habeat plures indigentias quàm spiritus, tamen indigentiæ spiritus sunt magis fugiendæ, quàm indigentiæ corporis, sicut eligibiliores sunt spirituales, quàm corporales diuitię.

¶ Ad secundum dicendum, quòd recompensatio non diminuit efficaciam eleemosynæ, sed intentio recompensationis: vnde quamuis aliquis docendo ipse etiam addiscat, non tamen quandoque propter hoc facit, sed solum ut alteri subueniat. Et præterea intentio acquirendi aliquod spirituale bonum non minuit rationem meriti, quia per ipsum deo coniungimur, vt frequenter contingit.

D

¶ Ad tertium dicendum, quòd & si minus sentiat aliquis defectus spirituales, hoc est propter defectum eius, non autem mensuratur eleemosyna per hoc quod acceptat qui recipit, sed secundum quod acceptare debet, alias meritum dantis & recipientis penderet arbitrio, quod falsum est.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de necessario sit danda eleemosyna.

2. 2. q. 32. ar. 6.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd de necessario non sit danda eleemosyna, quia ut dicit August. peccat qui præpostere agit: sed ordo charitatis hoc exigit, ut homo magis sibi quàm alteri subueniat. ergo peccat subtrahendo sibi necessarium, ut alteri conferat.

cap. 1.

¶ 2 Præt. Philosophus dicit in 4. ethic. quòd qui dissipat substantiam suam, idest, diuitias, destruit seipsum, & hoc præcipue verum est quantum ad necessaria: sed peccat qui seipsum occidit. ergo etiam peccat, qui de necessariis sibi eleemosyna facit.

E

SED CONTRA est, q̃ quia omnia dat, nihil sibi retinet de necessariis: sed dominus consulit Matth. 19. Vende omnia quæ habes, & da pauperibus. ergo sine peccato potest homo de necessariis sibi eleemosynam facere.

II Vbi supra ar. 7.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam de malo acquisito & possesso possit eleemosyna fieri, Luc. 16. super illud, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, dicit glo. Iniquitas bene dispẽsata in iustitiam vertitur. ergo videtur quòd liceat de iniquo possessis eleemosynam facere.

¶ 2 Præt. Si qui est in ultima necessitate constitutus, omnibus modis subueniendum est: sed contingit aliquem, qui nihil habet nisi de iniusto acquisito & detento, in extrema necessitate

A viuere. ergo debet ei eleemosynam facere, & sic de malo acquisito & detento potest eleemosyna fieri.

SED CONTRA est, quod Grego. dicit. Non est computanda eleemosyna si pauperibus dispensetur quod ex illicitis rebus acquiritur.

In Registro Epist. lib. 7. c. 110.

VLTERIVS. Videtur q̃ de turpi lucro non possit fieri eleemosyna, sicut d meretricio, & aleato, & quod per simoniã acquiritur, quia secundum Philosophum, dona habent aliquid simile deo sacratis: sed ex huiusmodi nõ licet sacrificium, uel oblationem deo offerre, Deuter. 23. Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium carnis in domum dei tui, ergo nec eleemosynæ, & huiusmodi fieri debent.

II Vbi supra ar. 7. ad 2.

¶ 2 Præt. Aleatorum lucrum est turpe lucrum, acceptiones.n. eorũ illiberales sunt, vt Philosophus dicit in 4. ethi. sed ex aleato non potest fieri eleemosyna, ut videtur, quia tenetur ad restitutionem eius. ergo non potest fieri eleemosyna de turpi lucro.

cap. 4.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit. Qui habetis aliquid de malo, facite inde bonum. ergo qui acquisiuit aliquid de turpi lucro, potest illud in bonum vsum eleemosynæ expendere.

De Verb. domini. Sermon. 85.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd dereb us exterioribus dicitur nobis aliquid necessarium dupliciter. Vno modo, sine quo non potest aliquis esse, & viuere. Alio modo, dicitur nobis necessarium, quo indigemus ad honeste viuendum, uel decenter secundum statum nostrum: sed talis decentia non consistit in aliquo indiuisibili, quia multis additis homo non excedit status sui conditionem, multis etiam subtractis conditio sui status decenter conseruatur: sed tantum posset addi quòd esset vltra conditionem status sui, & tantum diminui quòd non seruaretur honestas, uel sui status decentia: & hoc quidem sermone determinari non potest, quia de singularibus non est iudicium, sed statur in hoc prudentiæ arbitrio & discretionis, quæ docet de omnibus. Vtroque autem dictorum modorum potest aliquid esse alicui necessarium dupliciter, uel ratione suipsius, & hoc dicitur a quibusdam necessarium indiuidui: uel ratione eorum quorum curam gerere debet, & hoc dicitur necessarium personæ inquãtum persona ad dignitatem pertinet, secundum quam alicui competit aliorum curam gerere. Illud ergo sine quo non potest esse, uel uiuere aliquis, vel ipse, uel illi quorum curam habet, nõ debet in eleemosynas expendi: hoc enim dicitur necessarium simpliciter quasi necessitate absoluta, nisi forte posset antequàm talis necessitas incumbat, per alium modum refarciri, quia iam excideret ab huiusmodi necessitatis ratione. Similiter etiam illud, quo subtracto non potest seruari decentia status aliquo modo sui, uel suorum, non debet aliquis in eleemosynas expendere, nisi de facili refarciri possit, aut nisi aliquis statum mutare vellet, quia nullus debet indecenter in aliquo statu manere, uel nisi necessitas illa præponderet, uel alicuius personæ specialis in necessitate vltima existentis, uel ecclesiæ, uel reipublicæ: quia bonum gentis est diuinius quàm bonum unius. Illud autẽ quo posito, vel subtracto nihilominus decentia status manet, potest in eleemosynas dari, & de hoc est consilium, non præceptum. Illud aũt quod necessarium reputatur ad aliquid, quod est vltra decẽtia status, decet in eleemosyna dispẽsari, & hoc cadit sub præcepto.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ si aliquis necessarium, sine quo nullo mõ esse, uel decẽter uiuere possit, sibi subtraheret, & alii daret, ordinẽ charitatis permutaret in beneficiis obseruãdis, nõ autem si de aliis, sine quibus prædicta esse possunt, plus alteri quàm sibi tribuat: quia virtuosi est de talibus bonis corporalibus plus aliis, quàm sibi tribuere, ut Philosophus in 9. eth. dicit.

F cap. 9.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd ratio illa procedit de eo quod est necessarium secundum primum modum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui omnia dimittunt propter deũ, statim uiuendi mutant, cuius status decentia potest cõseruari per ea quæ a fidelibus & deuotis uel quotidie ministrantur, uel iam ministrata sunt in possessionibus & redditibus.

AD SECVNDAM qõnem dicendũ, q̃ illud dẽ licitum, quod nulla lege prohibetur: vnde illicite acquisitũ dẽ, quod cõtra prohibitionẽ legis acquirit. Sed hoc põt esse dupliciter, quia aut lex prohibuit ipsũ lucrũ, uel cãm lucri tũ. Si ipsũ lucrũ est prohibitũ, tũc impossibile est q̃ iuste detineat. Ex hoc.n ipso ethoc aliqs iniusti tituli, & malefidei possessor, q̃ cõtra legẽ aliquid hẽt. Sed in talibus distinguendũ est, quia aut nõ trãsfertur dãnum, sicut in rapina & furto, & tunc omnino restituere tenetur, & ideo ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc non potest eleemosyna fieri: aut transfertur dominium, & tunc vel competit repetitio ei, a quo quis lucratus est secundum aliquod ius, sicut in vsura accidit, I qua vt quidã dicũt, dñium trãsfertur, & tunc de hac etiã nõ põt eleemosyna fieri: aut non competit repetitio fm turpitudinem sceleris ex parte dantis, sicut in simonia accidit, & tunc tale acquisitum nõ põt iuste retineri, sed debet in eleemosynas erogari. Si autem lex prohibuit actum, ex quo quis lucratur, sed non lucrũ suppositio actu, tũc quãmuis acquirendo tali actu contra legem fecerit, tamen tenendo non facit contra legem: sicut cum quis de lenocinio, vel meretricio lucratur, & ideo hæc retineri possunt, & de eis fit eleemosyna fieri potest.

D.1109. Ezech. 30. D.543.

dederint. Qui vult ordinate eleemosynam dare, a se debet primum incipere, & eam primum sibi dare. Est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimeq; dictum est. Misercre animæ tuæ placens Deo. Non ergo se fallant, qui per eleemosynas largissimas fructuũ suorum, vel pecuniæ, impunitatem se emere æstimant in peccatis permanentes, quæ ita diligunt, vt in eis optent versari. Qui vero diligit iniquitatẽ, odit animam suam: & qui odit animam suam, non est misericors ei, sed crudelis. Diligendo quippe eam secundum sæculum,

Psal. 10.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ illud intelligendum est de illis, quæ per illicitum actum acquisita sunt, & tamen iuste possidentur. Vel aliter dicendum, ꝙ mnamona iniquitatis dicuntur diuitiæ etiam licite acquisitæ, & possessæ, vel inquantum eas sola iniquitas diuitias esse reputat, vt August. exponit 21. de ciuit. dei: vel inquantum sunt iniquitatis occasio: vel iniquitatis, idest, inæqualitatis, quia non æqualiter sunt hominibus distributæ bono aliquãdo egente, & malo superabundãte.

Cap. 27. vltra diuidiũ vbi declarat illa beati Lucæ verba. cap. 16. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis. Et de verbis dñi set. 35. sup. ꝑ præfata verba.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in tali casu, si sine periculo pauperis esse potest, debet ille qui alienum habet significare ei, cui debet, & siue ille licentiam dederit, siue nõ, debet pauperi in vltima necessitate existẽti prouidere: nec prouidet sibi de alieno, quia necessitas talis omnia facit cõia, vnde nõ tenetur ad restitutionem, nisi ille cui debet, in simili necessitate esset: quia etiã tunc teneretur sibi prouidere, si nihil habuisset ab eo.

Ad tertiam quæstionem dicendum, ꝙ quando lucrum ipsum est lege prohibitum, vt rapina, vsura, & simonia, non solum dicitur turpe lucrum, sed iniquum: & de hoc dictũ est, qualiter eleemosyna fieri possit, vel non possit: sed qñ actus quo quis lucratus est, lege prohibitus est, non autem ipsum lucrum, tunc vocatur turpe lucrum, sicut est in meretricio, vel in similibus: & tunc de tali eleemosyna fieri potest, quia non tenetur ad restitutionem.

D.937.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ de tali lucro non debet fieri oblatio ad altare, præcipue manifeste propter scãdalum, & reuerẽtiam sacrorum, vel sceleris abominationem, sed hæ causæ non prohibent quin ex tali eleemosyna fieri posset.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ipsum lucrum aleatorum est lege prohibitum: sed in hoc distinguendum est, quia aliquid circa ludum iustum est prohibitum lege naturali, aut diuina, vt ꝙ aliquis lucretur ab his qui rem suam alienare non possunt, sicut sunt minores, & furiosi, & similes: & iterum ꝙ aliquis alterum trahat ex cupiditate lucrandi, sed secundum ius positiuum, omne tale lucrum est interdictum. Quia autem ius positiuum per dissuetudinem abrogatur, non aũt ius diuinũ ideo dicendum vt, ꝙ si lucratus est ab eo, qui non habuit potestatẽ alienandi, tenetur ad restitutionẽ ei, & sic non põt facere eleemosynam inde. Si aũt lusit cum eo, qui habet potestatẽ alienãdi quæ sua sunt, si tractus lusit, & amisit, potest repetere: si lucratus est, non tenetur restituere, quia ille qui amisit non est dignus recipere, nec potest licite retinere, nisi ius positiuum per contrariam consuetudinem esset alicui abrogatum. Si autem alium traxerit, si amisit, non competit ei repetitio: si autem lucratus est, tenetur ad restituẽdum illi, a quo lucratus est, & nõ potest inde facere eleemosynam.

Articvlvs V.

e Vtrum uxor possit de rebus mariti facere eleemosynam.

22. q. 32. artic. 2. & ad 2. ꝑcipue. Ex ca. 1. de bono coniugali.

Ad qvintvm sic proceditur. Videtur ꝙ vxor possit de rebus mariti facere eleemosynã: quia sicut dicit Aug. Vxor in societatem matrimonij assumitur, propter quod non de capite, neq; de pedib' femina formata est, sed de latere. si ergo vir põt facere eleemosynas de rebus domus quæ sunt ei cõmunes ratione prædictæ societatis, & vxor poterit facere.

¶ 2 Præt. De Lucia legitur, ꝙ dabat eleemosynas ignorante sponso, nec ex hoc reprehenditur, sed laudatur. ergo vxor potest sine consilio mariti eleemosynas dare.

Sed contra. 1. Corinth. 11. Vir caput est mulieris: sed membrum non potest aliquid sine capite facere. ergo nec vxor potest sine viro eleemosynas dare.

Vlterivs. Videtur ꝙ filius familias possit etiam dare, quia quilibet qd suũ est põt alteri dare: sed res paternæ sunt filij familias, qa ipse est hæres. ergo põt de eis eleemosynã facere.

¶ 2 Præt. Vsus diuitiarum laudabilior est, si ad bonũ spiritualis magis eis vtatur, quãm ad bonũ corporale: sed ad vsum corporis sui põt filius familias tebus patrimonij sui vti. ergo multo fortius ad bonum spirituale, quod est per eleemosynas.

II Vbi supra, ꝑcipue ad 3.

Sed contra. Nullus potest aliqd dare, quod non est in potestate eius: sed patrimonium non est in potestate filij familias. ergo non põt de eo dare eleemosynã.

III Vbi supra, præsertim ad 4.

Vlterivs. Videtur ꝙ seruus, vel ancilla possunt facere eleemosynã de rebus dominorum, quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium: sed facere eleemosynã est bonum. ergo debet præsumi ꝙ dño suo placeat, & ita sub spe ratihabitionis poterit eleemosynam facere.

¶ 2 Præt. Eleemosynæ etiam a famulis factæ valere ad salutem dñorum possunt, sicut pater in mortuorũ suffragiis: sed seru' debet ꝑcurare bonum dñi sui nõ solum corporale, sed spirituale magis. ergo potest de rebus domini eleemosynam facere.

Sed contra. Nullus debet eleemosynam facere de alieno: sed res dominorum non sunt seruorum. ergo serui de eis eleemosynas facere non debent.

IIII Vbi supra, specialiter ad 1.

Vlterivs. Videtur ꝙ monachi possunt eleemosynas facere sine licentia abbatis. Vnum. n. bonũ non præiudicat alteri: sed religio est bonum quoddã. ergo nõ præiudicat eleemosynæ, quæ etiam bonum quoddam est, quin eam dare possit.

¶ 2 Præt. Eleemosynæ maxime in scriptura commendantur: si ergo monachi non possunt eleemosynas dare, tunc sunt peioris conditionis quãm alij.

Sed contra. Eleemosyna non est danda, nisi de proprio: sed monachus non habet proprium, prohibente paupertatis voto. ergo monachus non potest eleemosynam dare.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ in extrema necessitate existẽti, quæ facit omnia cõia, quilibet prædictorum potest eleemosynam facere, quia debet præsumere, ꝙ suo superiori placeat, cum ipse dare teneretur si præsens esset, & si etiam prohiberetur: ideo dicendum videtur, sicut de illicito lucro dictum est prius, ad cuius restitutionem aliquis tenetur; aliàs autem de vxore distinguendum est, quia si habet alias res præter dotem, vel est lucrosa, tunc potest tales eleemosynas dare, quæ virum non depauperent, etiam non requisito assensu viri, dummodo non prohibeat: & si etiã prohiberet verbo, posset probabiliter credere, ꝙ eam non intenderet simpliciter ab eleemosynis coercere, sed a superfluitate eleemosynarum, nisi aperte pateret ei cõtrarium. Si autem prædicta duo defuerint, non debet dare eleemosynas sine consensu viri, nisi aliquas eleemosynas cõmunes, & modicas, de quibus satis ei constare potest, ꝙ viro placeret, si necessitatem pauperis inspiceret.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ quãmuis vxor ad societatem assumatur, & in ipso actu matrimonij sit æqualis: tamẽ in his quæ ad dispositionẽ domus pertinent, vir caput est mulieris, & ideo non est similis ratio de vtroque.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ beata Lucia erat adhuc sponsa tantum, nec erat matrimonium consummatum, aut ratificatum: & ideo de consensu matris, sub cuius cura erat, poterat eleemosynam facere.

Ad secvndam quæstionem dicendum, ꝙ filius familias nõ potest dare eleemosynam sine cõsensu parentum, nisi panem, & huiusmodi, quę non inferunt sensibile damnum, de quibus satis constare potest, ꝙ parentibus placeat.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ quãmuis filius familias sit hæres, non tñ adhuc est dñs rerum, & ideo dare non potest.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ad victum corporalem tenentur ei parentes, nisi ex culpa sua remaneat: & ideo potest vti rebus parentum ad necessitatem suam, non autem aliis dare.

Ad tertiam quæstionem dicendum est de seruis, & ancillis, & etiam de famulis, quãmuis sint liberæ conditionis, ꝙ non possunt eleemosynas dare de rebus dominorum sine eorum consensu, nisi panem, & huiusmodi, quæ vt dictum est, non inferunt sensibile nocumentum: quia & si sit dispensator rerum, non tñ ponitur dispensator quasi potestatẽ aliquã in re dñi habens, sed quasi tractans eam ad vtilitatem dñi: de precio autem sui seruitij constat, ꝙ posset eleemosynam dare.

Ad

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ non oportet ꝙ præsumamus de quolibet quodlibet bonum, sed illud ad quod tenetur, quo prætermisso peccat: quia nullum debemus credere malum, nisi constet nobis de malitia eius: & ideo non oportet ꝙ famulus credat, quòd domino placeat, nisi in illa necessitate pauperis, in qua dominus de necessitate tenetur.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ suffragia non prosunt mortuis per alios facta, nisi inquantum meruerũt vt eis prodessent, dum adhuc viuerent, vt Aug. dicit: & ideo sunt aliquo modo eorum illę eleemosynæ, quæ pro eis fiunt. Et similiter oportet quòd eleemosynæ quæ pro viuentibus fiunt, si debeant eis prodesse, debent esse eorum, quod non potest esse, si eis displiceat: & ideo non debet facere eleemosynam pro domino famulus de rebus domini, nisi constet sibi quòd ei placeat.

In enchir. cap. 109. Et de cura ꝑ mortuis agenda cap. vltim.

Ad qvartam quæstionem dicẽdum, ꝙ monachus, si habet dispensationem rerum monasterij, potest & debet facere eleemosynam de superfluis nomine capituli. Si autem non habet dispensationem, tunc in monasterio existens non debet dare sine licentia, nisi in extrema necessitate, vel absente abbate aliquid modicum sub spe ratihabitionis: extra monasterium vero existens, pura, in studio, potest eleemosynam facere, quia cum dantur ei expensæ, committitur ei earum dispensatio.

Ad primvm ergo dicendum, quòd non est inconueniens bonum perfectum bono imperfecto repugnare, non quidem propter contrarietatem ad ipsum inquantum est bonum, quia bonum non est bono contrarium, sed propter contrarietatem ad eius imperfectionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd monachus non est factus ex hoc peioris conditionis: quia multo magis est accepta deo vniuersalis rerum abdicatio, quãm particularis distributio, quæ fit per eleemosynas.

Articvlvs VI.

f Vtrum aliquis possit sibi eleemosynam facere.

Vbi supra, art. 9. ad 3.

Ad sextvm sic proceditur. Videtur ꝙ aliquis nõ possit sibi eleemosynam facere. Eleemosyna enim est actus liberalitatis, vel iustitiæ: sed hæ virtutes propter hoc ꝙ in communione consistunt, non sunt nisi ad alterum, vt de iustitia dicitur in 5. eth. ergo eleemosyna non potest esse ad seipsum.

Cap. 3.

¶ 2 Præt. Nullus dat, nisi quod habet, nec aliquis recipit, nisi id quod non habet: sed nullus potest aliquid simul habere, & non habere. ergo non potest sibi dare eleemosynam.

Sed contra. Homo debet diligere proximum sicut seipsum: sed proximũ ita debet diligere affectu, ꝙ etiã effectu ei beneficiat. ergo & sibi debet benefacere, & eleemosynas dare.

II Vbi supra, ad 1.

Vlterivs. Videtur quòd malis non sit eleemosyna danda per id quod dicitur Eccl. 12. Da misericordi, & nõ suscipias peccatorem: & iterum. Benefac humili, & non des impio.

¶ 2 Præt. Proditor domini sui reputaretur, qui de rebus a domino sibi concessis hostem domini sui nutriret: sed omnis peccator est hostis domini. ergo non debet ei eleemosyna de rebus a deo nobis concessis dari.

Sed contra. Matth. 5. Estote filij patris vestri, qui in cælis est, qui Solem suum facit oriri super bonos & malos: sed hoc non dicitur nisi propter imitationem. ergo debemus & bonis, & malis dare.

III

Vlterivs. Videtur quòd meliori sit magis subueniendum semper, quia eleemosyna datur propter deum, vt ex ipsius diffinitione patet: sed bonus est deo propinquior, quãm malus. ergo meliori semper magis eleemosyna est danda.

¶ 2 Præt. Eleemosyna habet efficaciam ex parte etiam recipientis, qui obligatur ad orandum pro eleemosynã dante: sed opus boni est efficax ad merendum magis. ergo magis semper debet dari eleemosyna magis bono.

Sed contra. Eleemosyna, cũ sit actus misericordiæ, miseriam intuetur: sed malus est magis miser, quãm bonus. ergo magis est eleemosyna malis danda, quãm bonis.

Respon. Dicendum ad primã quæstionem, ꝙ eleemosyna potest dupliciter fieri, vt ex prędictis patet, scilicet per collationem alicuius rei temporalis, & hoc modo nullus sibiipsi eleemosynam facere potest: vel per exercitium alicuius actus spiritualis, vel corporalis. Et quia homo ratione diuersarum partium in seipsum agere potest, sicut anima mouet corpus, & vna pars animæ aliam, & vna pars corporis aliam, ideo talem eleemosynam aliquis potest facere sibi: sed ad subueniendum sibi in corporalibus natura satis inclinat, & ideo de hoc non oportuit dari præceptum, sed solum de subueniendo animæ, ad quam non ita multi inclinantur. vnde dicitur Eccl. 30. Miserere animæ tuæ placens deo.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ liberalitas, secũdum quod cõsistit in dationibus, nõ potest esse ad seipsum, sed secundũ quod consistit in sumptionibus põt esse ad seipsum sicut & illiberalitas. Sunt enim aliqui illiberales ad seipsos, qui propter cupiditatem rerum sibi necessaria subtrahunt: sed iustitia nullo modo potest esse ad seipsum, quia habet rationem æqualitatis, quæ semper ad alterum esse debet.

Matth. 3.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd secundum Aug. sic diligendi sunt homines, vt eorum non diligantur errores. Et quia exhibitio beneficij dilectioni correspõdet, ideo peccatori ad sustentationem naturæ debet eleemosynã facere si indigeat, cum præcipiatur nobis benefacere amicis, & inimicis: sed ad fouendum eorum malitiã non debemus eis aliquid dare. Vel si constaret, quòd de eo quod eis datur, in peccatum abuterentur, non deberet eis dari aliquid, nisi necessitas extrema exposceret, & hoc modo intelligenda est authoritas inducta. Vnde patet solutio ad primum.

Tom. 3. in sententiis decerptis, sentẽ 2. in ordine. Vide in fine eiusdẽ lib. Et 70. q. tract. 87. in fine.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd peccator, & si sit inimicus dei quantum ad culpam, non tamen quantum ad naturam, quia deus nihil odit eorum quæ fecit. Sap. 11.

Ad tertiam quæstionem dicendum ꝙ cui magis benefaciendum sit, vt dicit Philos. 9. eth. non est facile determinare propter multas diuersitates boni & necessitij: tamẽ hoc est tenendum, ꝙ semper magis reddendum est debitum, quãm beneficium impediendum, vt ipse idem dicit, nisi ex parte altera adsit maior bonitas, vel necessitas: & ideo parentibus, & ꝑpinquis, & benefactoribus, & eis a quib' spiritualia accipit, magis debet eleemosynã facere si indigeant, & cæteris partib' melioribus magis, & magis etiã indigentibus magis: & sic fm has tres conditiones debet gradus in eleemosynis constitui, si fm honestum, & necessarium, & debitum. Alignare autem in singulis qñ vnũ alteri eorum præferatur, est impossibile, quia singulares eorũ conditiones, q̃ attendendæ sunt, sunt infinitę, & nõ cadunt sub arte: de his aũt ratio docet, & prudentiæ cõsilium.

Cap. 2.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ quãmuis deo propinquior sit semper melior, non tamen semper debet ei magis dari, quia eleemosynarum largitio ad necessitatem proximi subleuandã diuinitus instituta est: vnde si indigentia ex parte altera nimis excedat, magis seruabitur intentio instituentis eleemosynam, quãm si meliori daretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd principalius consideratur efficacia eleemosynæ ex parte dantis, quãm ex parte recipientis, & ideo ex parte dantis debet esse ordinata datio, quæ eleemosynæ efficaciam auget.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quãmuis peccator sit magis miser in spiritualibus, non tamen in corporalibus, & ideo non est sibi semper magis prouidendum per corporales eleemosynas.

Qvaestio III.

C

Deinde quæritur de ieiunio.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, Quid sit ieiunium.
¶ Secundo, Quis teneatur ad ieiunium.
¶ Tertio, De tempore ieiunij.
¶ Quarto, De solventibus ipsum.

Articvlvs primvs.

a Vtrum Isidorus conuenienter ieiunium diffiniat.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd Isidorus inconuenienter diffiniat ieiunium, dicens, Ieiunium est parsimonia victus, abstinentiaque ciborũ. Parsimonia enim a parsi præterito huius verbi parco, venit. Est enim parcere inter alia quę habet significata, idẽ quod abstinere. ergo idem videtur esse parsimonia victus, & abstinentia

Isid. hęc diffinitio virtualiter haberi põt ex c. 4. & vlt. li. 2. de summo bono.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentia ciborum, & sic alterum superfluit.

¶ 2 Præt. Matth. 17. super illud, Hoc genus dæmoniorum &c. dicit Hiero. Ieiunium est non solum ab esciis, sed a cunctis illecebris abstinere. cum ergo Isid. diffiniat ieiunium tantum per abstinentiam ab esciis, videtur ꝙ incompetens sit assignatio.

¶ 3 Præt. Ad observationem ieiunij videtur non solũ pertinere abstinere a cibis, sed etiam lugere, & vnguento non vti, vt patet Dan. 10. In diebus illis luge bã ego Daniel &c. sed de his non fit mentio in prædicta assignatione. ergo insufficiens est.

¶ 4 Præt. Multi seruant parsimoniam in victu, & abstinentiam in cibis, qui tã pluries in die manducant: sed tales non dicuntur ieiunantes. ergo diffinitio prædicta non conuertitur cum ieiunio.

¶ 5 Præt. Nullus est ieiunus nisi ieiunio, sicut nec albus nisi albedine: sed aliquis etiã immoderate cibis vtens, est quandoq; ieiunus antequãm comedat. ergo tali non competit diffinitio assignata ieiunij, ergo est incompetens.

II 22. qõ. 147. art. 1.

VLTERIVS. Videtur ꝙ ieiunium non sit actus virtutis. Virtus enim sicut abundanti, ita & diminuto corrumpitur: sed ieiuninm importat diminutionem a cibo, in quo conseruari non potest medium virtutis. ergo ieiunium non est virtutis actus.

¶ 2 Præt. Omnis virtutis actus est in aliquid operando: sed ieiunium dicit cessationem ab actu. ergo non est virtutis actus.

¶ 3 Præt. Ieiunium consistit non solum in abstinẽdo a superfluis cibis, quia hoc est de necessitate virtutis, sed etiam necessariis: sed qui subtrahit necessarium cibum, dat sibi occasionẽ mortis, non autem vt Hieron. dicit, differt vtrum magno, vel paruo tempore te interimas. ergo cum nulli liceat seipsum occidere, videtur quòd nulli licet ieiunare, & sic ieiunium non erit actus virtutis.

Cap. 31.

¶ 4 Præt. Sicut dicit Aug. in 10. confess. Alimentum sic sumi debet, vt famis medicamentum: sed magis infirmo minus est medicina subtrahenda. cum ergo in primo statu Adam peccasset, si cibo abstinuisset donec præoccuparetur fame, vt in 2. lib. dist. 19. dictum est, videtur quòd etiam nunc ieiunando peccat homo, cum natura humana sit infirmior, & sic ieiunium non erit virtutis actus.

q. 1. artic. 2. ad 3.

Ad Demetriadem de virginitate seruãda, vltra dimidium.

SED CONTRA est, quod Hiero. dicit, Ieiunium non est perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum.

III Vbi supra, par. 2. Cap. Quadragesima.

¶ 2 Præt. Isid. dicit, Ieiunium esse abstinentiam, vt ex diffinitione præmissa apparet: sed abstinentia est virtus. ergo ieiunium est actus virtutis.

VLTERIVS. Videtur ꝙ ieiunium non sit actus temperantiæ, quia canon dicit de consecr. dist. 5. Ieiunium quadragesimale est decima totius anni: sed dare decimam est actus iustitiæ. ergo & ieiunare, non igitur temperantiæ.

¶ 2 Præt. Ad fortitudinem pertinet molestias perferre: sed hoc accidit in ieiunio. ergo ieiunium est actus fortitudinis, non ergo temperantiæ.

q. 3. artic. 1. q. 5. p totũ.

¶ 3 Præt. Prudentiæ pars est cautela, vt in 3. lib. dist. 33. dictũ est: sed ieiunium ad cautelam peccatorum carnis inductũ est. ergo est actus prudentiæ.

Cap. 12.

SED CONTRA. Materia propria temperantiæ sunt delectabilia tactus, vt dicitur in 3. ethi. sed circa huiusmodi est ieiunium, quia est circa cibos. ergo ieiunium est actus temperãtiæ.

IIII

¶ 2 Præt. Abstinentia est species temperantiæ: sed ieiunium est abstinentia. ergo est temperantiæ actus.

VLTERIVS. Videtur quòd ieiunium non cadat in præcepto, super illud psal. 44. Omnis gloria eius filiæ regis, dicit glos. quòd gloria ecclesiæ in interioribus virtutibus consistit, sicut fides, spes, charitas: sed omne præceptum ecclesiæ ad gloriam ecclesiæ ordinatur. ergo de ieiunio exteriori non potest esse præceptum.

¶ 2 Præt. Ea quæ sunt supererogationis, ad consilium pertinent, ad quod nullus obligatur nisi ex voto: sed ieiunium est huiusmodi. ergo non obligatur ad ipsum aliquis ex præcepto.

¶ 3 Præt. Quicumq; transgreditur præceptum, peccat mortaliter. si ergo ieiunium institutum ab ecclesia cadat sub præcepto, tunc si aliquis vnum diem tantum frangeret quadragesimæ, mortaliter peccaret, quod videtur graue dicere.

SED CONTRA. Statutum ecclesiæ obligat per modum præcepti, sicut præceptum dei, quia dominus discipulis suis dixit, Qui vos audit, me audit: sed ad illud ieiunium obligamur ex statuto ecclesiæ. ergo cadit sub præcepto.

Luc. 10.

¶ 2 Præt. Maioris perfectionis est lex noua, quàm vetus, & magis a carnalibus desideriis abstrahens: sed I lege veteri erat ieiunium in præcepto ergo multo fortius in lege noua.

V

VLTERIVS. Videtur quòd ieiunium non sit satisfactorium, quia satisfactio est iustitiæ actus, vt prius dictum est: sed ieiunium est actus temperantiæ. ergo non est satisfactorium.

De pœnitẽ. dist. 5. c. Nihil prodest.

¶ 2 Præt. Illud, ad quod ex præcepto astringimur, non est satisfactorium, sed satisfactionem præcedit, sicut de eleemosyna dictũ est: sed quoddam ieiunium cadit sub præcepto, vt dictum est. ergo ad minꝰ illud non est satisfactorium.

¶ 3 Præt. Satisfactio debet fieri ab eo qui peccauit: sed anima est quæ peccat, ieiunium autem non est animæ, sed corporis. ergo non est satisfactorium pro peccato.

¶ 4 Præt. Sicut contingit peccare ex superfluitate cibi, ita ex subtractione, sed contra subtractionem cibi non datur vt satisfactio, cibi abundantia. ergo nec contra abundantiam dari debet vt satisfactorium, cibi subtractio per ieiunium.

¶ 5 Præt. 1. Timot. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est: sed ieiunium est huiusmodi. ergo non est satisfactorium pro peccato.

SED CONTRA. Opera satisfactoria oportet esse penalia: sed ieiunium habet magis rationem pœnæ, quàm eleemosyna. cũ ergo eleemosyna sit satisfactoria, vt ex dictis patet, & ieiunium debet esse satisfactorium.

¶ 2 Præt. Satisfacere est peccatorum causas excidere: sed ieiunio aliquis abscidit peccatorum causas, quia maxime ieiunio reprimitur caro, quæ ad peccata incitat. ergo &c.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionẽ, ꝙ ieiunium dupliciter dicitur, scilicet ieiunium naturæ, & ieiunium ecclesiæ. A primo ieiunio dicitur aliquis quolibet die ieiunus antequàm cibum sumat: a secundo autem dicitur ieiunans quasi ordinatum ab ecclesia propter peccatorum satisfactionem abstinentiam seruans. In satisfactione autem peccatorum nõ solum oportet ꝙ ab illis homo abstineat, quæ lex virtutis prohibet, sed etiam ab illis, quibus salua virtute vti possemus: quia qui illicita commisit, oportet etiam a licitis abstinere, vt Aug. dicit. Vnde ieiunium ab ecclesia institutum præsupponit abstinentiam illam quę ad virtutem exigitur, & addit abstinentiam quandam ab illis quæ medium virtutis non corrumpunt. Et ideo Isid. hæc duo in prædicta diffinitione ieiunij comprehendit. s. abstinentiam ab illis quæ virtutem corrumpunt in hoc, quod dicit, parsimonia victus: & ab illis, quibus salua virtute aliàs vti liceret in hoc quod dicit, abstinentiaque ciborum.

I

De vera, & falsa pœnitẽ. c. 1. 5. 20.

AD PRIMVM ergo patet ex dictis solutio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diffinitio illa Hiero. intelligitur de ieiunio spirituali, & non de ieiunio corporali.

Vbi supra Matth. 17.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ieiunium ex suo nomine directe importat abstinentiã in cibis: vnde illæ obseruationes, quæ a ieiunantibus patribus obseruatæ leguntur, non sunt de essentia ieiunij, sed ad modum ieiunandi pertinẽt, & ꝓpter hoc oportet ꝙ in diffinitione ieiunij mentio de eis fieret.

K

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ intelligenda est in prædicta diffinitione talis abstinentia a cibis aliàs licitis, qualem ecclesia ieiunantibus determinat, & sic obiectio cessat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd prædicta diffinitio non datur de ieiunio, quo aliquis dicitur ieiunus, sed de ieiunio ecclesiæ, vt dictum est.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut supra dictũ est, omnis actus qui in sua ratione includit aliquid, quod ad modum virtutis pertineat, actus virtutis dici potest quãtum est de se, quamuis possit & bene, & male fieri ob hoc, quòd forte non includit in sui ratione omne illud quod ad virtutem exigitur. Quia autem virtus infirmitati naturæ subuenit, quę ad malum de facili inclinatur, ideo omnium virtutum circa delectationes corporales existentium, & quarum superabundantia præcipue peccatum contingit propter connaturalitatem

turalitatem nostri ad eas, modus est in retrahendo ab eis, sicut patet in temperantia, & in omnibus partibus ei assignatis. Quia ergo nomine ieiunij actus nobis quidã exprimitur, quo quis a delectationibus tactus, s. cibis se abstrahit, constat ꝙ in ratione sua modum virtutis importat, & ideo actus virtutis dici debet.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ mediũ virtutis non est medium secundum æquidistantiã ab extremis, sed accipitur secundum rationem rectam: & ideo cõtingit id qd est parum vni, eẽ satis alteri, sicut quod est parum sano in cibis, eẽ satis infirmo qui per abstinentiã curari debet. Curatio autẽ spiritualis morbi affinior est virtuti, quàm curatio morbi corporalis, vnde & illud quod aliàs esset modicum, vel minus debito, tamen volenti vulnus peccati curare, satis est, & sic ieiunium mediũ virtutis non corrumpit. Tamen sciendum, ꝙ medium virtutis nõ consistit in indiuisibili, sed habet aliquam latitudinem, in qua virꝰ saluatur, quàmuis termini illius latitudinis, quos prætergredi salua virtute non licet, non possunt sermone determinari: & ideo qui dimittit aliqd, quo licite posset vti, nõ oportet ꝙ statim a medio virtutis discedat.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ieiunium, a quo quis ieiunus dicitur, non nominat aliquem actum, sed priuationem præcedentis cibi & ideo secundum ipsum non dicitur aliquis ieiunare: sed ieiunium ecclesiæ nominat actum quendam, secundum quem in cibis sumendis se regulat aliquis secundum ecclesiæ statutum, & secundum hoc ieiunium dicitur aliquis ieiunare, & ideo hoc ieiunium potest esse actus virtutis.

C

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ necessarium dupliciter accipitur in cibis, primo ad conseruationem vitæ, & tale necessarium non licet subtrahere per ieiuniũ, sicut nec interimere seipsum: sed hoc necessarium est valde modicum, quia modicis natura contenta est. Alio modo, dicitur necessarium ad cõseruandam valetudinem corporis, quæ quidẽ accipitur in duplici statu. Primo, secundum sufficientiam habito respectu ad ea quæ incumbunt ex officio, vel ex societate eorum, ad quos conuiuit necessario agenda, & tale etiam necessarium subtrahi non debet. Hoc. n. cẽt de rapina hostiam ieiunij offerre, si aliquis propter ieiunium impediretur ab aliis operibus, ad quæ aliàs obligatur. Vnde Hiero. dicit. De rapina holocaustum offert, qui vel ci borum nimia egestate, vel manducandi, vel somni penuria immoderate corpus affligit. Si etiam fit tanta abstinẽtia, ꝙ homo ab operibus vtilioribus impediatur, quàmuis ad ea de necessitate non teneatur, indiscretum est ieiunium, & si non fit illicitum. Vnde Hiero. dicit. Rationalis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vel vigiliis sensus integritati præfert. Secundo, accipitur valetudo corporis secundum optimã corporis dispositionem: & quia caro in suo robore consistens, difficilius spiritui subditur, ideo necessarium ad valetudinẽ sic acceptã, & si licite accipi potest, tamen laudabiliter subtrahi põtt & talis subtractio non multum mortẽ accelerat, cum corpus humanum inueniatur frequentius ex superfluitate, quàm ex defectu mortales ægritudines incurrere: vnde etiam Galenus dicit, ꝙ summa medicina est abstinentia. Inueniuntur etiam ad sensum abstinentes, vt frequẽter diutius viuere, & ideo prædicta subtractio non potest dici mortis occasio, cum se habeat ad vtrumque, scilicet ad prolongandum, & breuiãdum vitam: subtractio autem eius quod non est necessarium nec hoc, nec illo modo est de necessitate virtutis temperantiæ.

Et hẽ de cõsecr. dist. 5. c. Non mediocriter.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quãmuis homo post statum peccati magis infirmetur quantum ad possibilitatem corporis, ex qua fames causatur, cui per alimentum subuenitur, tamen ex altera parte est gratior infirmitas, & periculosior cui ieiunium subuenit, scilicet concupiscentiæ morbus, qui in statu innocentię non erat: & ideo ad hunc morbum extirpandum magis intendere oportet, sicut etiam medici periculosiori morbo sollicitius subueniunt.

D

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ quãmuis aliquis actus a pluribus virtutibus possit procedere, sicut ab imperantibus ipsum, vel dirigentibus ad eum, vel quocumq; modo ad ipsum iuuantibus: tamen illius virtutis proprie actus dicitur, quæ elicit ipsum, a qua scilicet procedit formaliter quasi

A

A similitudinẽ speciei, sicut calefactio a calore: sed tam virtutes quàm actus virtutũ penes obiecta distinguuntur, & ideo actus ab illa virtute elicitur, qui secum connenit in propria ratione obiecti. Et quia ieiunium in obiecto cum temperãtia cõuenit quantum ad illam temperantiæ partẽ, quæ abstinentia dr, ideo eius actus proprie ieiuniũ est, quàmuis ab aliis virtutibus procedere per dictos modos etiam possit.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ actus iustitię est reddere debitum, non autem est debitum facere decimam de tempore, sed de rebus possessis aliquo modo: dicitur autẽ ieiuniũ decima totius anni per quandam adaptationem, & ideo non oportet ꝙ sit actus iustitiæ.

De vera, & falsa pœnitẽ. c. 14. in fin. tom. 4.

¶ Ad secũdum dicendum, ꝙ fortitudinis est perferre molestias ab exteriori illatas, hoc autem non est in ieiunio.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ in omnibus virtutibus moralibus actus dirigitur prudentia, vt in 3. lib. dist. 33. dictum est, & sic actus aliarum virtutum sunt etiam prudentiæ.

q. 2. art. 5.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ duplex est præceptum, scilicet iuris naturalis, & iuris positiui. Præcepto iuris naturalis prohibentur ea quæ sunt ẽn se mala, sed præceptis iuris positiui prohibentur ea quæ possunt esse occasiones malorum, vel præcipiuntur aliqua ordinantia ad virtutẽ, quam legis positor inducere intendit: & propter hoc ius positiuum, vt dicit Tullius, est a naturali deriuatum, vnde ad legẽ positiuam pertinet, vt dicit Philos. in 10. eth. ordinare nutritionem iuuenum, & adiuuãtiones vitorũ. id est, opera, & studia vt arceantur a malis, & perducantur ad bona. In ieiunio ergo est aliquid quod ad præceptũ iuris naturalis pertinet, s. tantã abstinentiã carni adhibere, ne spiritui rebellet. Temperantia. n. vt dicit Philos. in 3. ethi. mensuram accipit ex conseruatione salutis corporalis, vnde multo magis ex conseruatione salutis spiritualis, medium autem temperantiæ non excedere ad ius naturale pertinet: sed determinatio talis abstinentiæ secundum determinatum tempus, & determinata cibatia, ad ius positiuũ pertinet, quod moderatur hominũ actus, & hoc modo ieiuniũ sub præcepto eleemosynæ cadit.

Cap. 11.

Ex cap. vlt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd decor ecclesiæ principaliter in interioribus consistit, sed etiam exteriores actus ad eundem decorem pertinent, inquantum ab interiori progrediuntur, & inquantum interiorem decorem conseruant: & sic ieiunium ad decorem ecclesiæ ordinatur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ duplex est genus supererogationis, quoddãm quod totaliter excedit necessitatẽ salutis, & hoc non potest cadere sub præcepto, sed sub consilio, 1. Cor. 7. De viginibus autem præceptum domini non habeo, consilium autem do. Aliud genus supererogationis est, quod aliquo modo ad necessitatem salutis pertinet, quàmuis nõ secundum hũc, vel illum modum, sicut de ieiunio ex dictis patet: & ideo determinatio modi in talibus potest cadere sub præcepto ecclesiæ, vel cuiuscumque legislatoris.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ præcepta iuris positiui magis obligant ex intentione legislatoris, quàm ex ipsis verbis: & ideo transgressor talis præcepti magis est reputandus, qui obuiat intentioni legislatoris, quàm qui deuiat in aliquo a legis ordinatione. Intentioni autem legislatoris obuiat, qui ex contẽptu, vel sine aliqua rationabili causa ordinationẽ nõ seruat, in quo probabiliter credi potest, si legislator adesset, eum obligare non velle, talis nõ est reputandus præcepti transgressor: & ideo nõ est necessarium, ꝙ quicumq; aliquem diem ab ecclesia institutum ieiunare omittit, ꝙ mortaliter peccet. Potest. n. hoc aliquãdo omnino sine peccato contingere, aliquando sine mortali cũ veniali, aliquando etiam cum mortali, & hoc secundum diuersas occasiones, quibus homo inducitur ad ieiuniũ frangẽdũ.

E

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd ieiuniũ actus satisfactorius est, quia & pro libidine peccati præteriti subtractionem delectationis recompensat, afflictionem etiam addens: & futura peccata impedit, concupiscentiam debilitãs.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ieiuniũ quãmuis eliciatur sit actus temperantiæ, tamen a iustitia imperari potest, & sic erit satisfactorium: sicut etiam adulterium intemperantiã admittens iniustitiæ habet.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ præceptum legis naturæ nõ est nisi de eo quod est necessarium ad salutem, & ideo quod sub tali præcepto cadit, non est satisfactorium, sed ad satisfactionẽ exigitur, & sic est de eleemosyna, secũdum qd cadit sub præcepto: sed præceptum ecclesiæ potest ad idem ordinari, ad quod ordinat satisfactio, & ideo ieiunũ qd sub præcepto ecclesiæ cadit, satisfactorium esse potest.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ neq; corp' peccat, neq; anima proprie loquendo, sed homo: & ideo ipse qui peccat, punitur siue sit pœna corporalis, siue spiritualis, tamen etiã pœna corporalis in animam redũdat, quæ ipsam sentit, sicut & per corpus delectatione illicita fruebatur in peccato.

Super illud Aggæi. 1. Seminasti multum, tom. 6.

P. 195.

¶ Ad quartum dicendum, quòd superabundantia cibi non habet pœnam, & est inordinata, & ideo non potest esse satisfactoria, sicut ieiunium.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ intelligitur ad modicum valere corporalis exercitatio in comparatione ad pietatẽ: vel quia ad vnum tantum valet, scilicet ad concupiscentiam domandam.

ARTICVLVS II.

b Vtrum ad ieiunium ab ecclesia institutum omnes teneantur absque dispensatione.

Vbi supra, articu. 4. & etiam 3. Luc. 10.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ ad ieiunũ ab ecclesia institutum omnes teneantur absque dispensatione. Præcepta enim ecclesiæ obligant, sicut præcepta dei, vnde Apostolis dicitur. Qui vos audit, me audit: sed ad præcepta dei omnes tenentur absq; dispẽsatione. ergo & ad præcepta ecclesiæ.

¶ 1 Præt. Illud quod vtiliter statutum est, nõ potest sine nocumento relaxari: sed non sine vtilitate statutum est ecclesiæ ieiunium. ergo non potest per dispensationem sine nocumento relaxari.

Paulo post principiũ.

¶ 3 Præt. Secundum Bern. in lib. de dispẽsatione, & præcepto. In præcepto superioris non potest inferior dispensare: sed quælibet singularis persona est inferior quàm ecclesia, quæ ieiunũ sub præcepto statuit, nisi forte ille, qui est caput totius ecclesiæ, vel loco capitis, scilicet Papa. ergo nullus alius potest in ieiunio dispensare, nisi Papa.

De obser. ieiun. c. Consilium.

SED CONTRA. Innoc. 3. in quadam decre loquens de materia ista dicit, ꝙ non sibi licet legi necessitas; ergo necessitate imminente potest aliquis sine peccato ieiunium ab ecclesia institutum prætermittere per dispensationem.

¶ 2 Præt. Præcepta legis naturalis non possunt per aliquod statutum immutari: sed præceptum legis naturalis est, vt homo ad necessitatẽ cibum sumat. ergo si necessitas exposceret, posset ieiunij abstinentiam non seruare.

II

VLTERIVS. Videtur ꝙ iusti non teneantur ad ieiunũ ecclesiæ. 1. Cor. 3. Vbi spiritus domini, ibi libertas: sed iusti spiritu dei sunt imbuti, ergo liberi sunt ab onere statutorũ ecclesiæ, & sic non obligantur ad ieiunium ab ecclesia institutum.

¶ 2 Præt. Matth. 9. dns dicit. Non possunt filij sponsi, quàmdiu cum eis est sponsus, lugere, ieiunium aũt ad luctũ pertinet: sed cum iustis sponsus ecclesiæ Christus spiritualiter est, Eph. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. ergo cum spiritualis præsentia corporali præeminat, videtur quòd non teneantur ad ieiunium.

¶ 3 Præt. Nullus tenetur satisfacere, qui non peccauit: sed ieiunũ est quædam satisfactionis pars. ergo si sunt aliqui iusti, qui numq; peccauerunt, vt ꝙ tales ad ieiunium non tenentur.

SED CONTRA. Apostolus perfecte iustus fuit: sed ipse corpus suum castigauit per ieiunia, & alia corporalia exercitia, vt dicitur 1. Cor. 9. Ne forte reprobus efficiar. ergo & alij iusti debent ieiunare.

¶ 2 Præt. Iustitia hominis ordinem ecclesiæ non subuertit, sed perficit: sed quandiu manet ordo, manet obedientia inferioris ad superiorum præcepta, quia hoc eis est debitum. ergo per iustitiam homo non absoluitur quin teneatur ieiunare, & alia præcepta ecclesiæ dei debet seruare.

III

Vbi supra, art. 4. ad 2.

VLTERIVS. Videtur ꝙ etiam pueri teneantur ad ieiunium. Ioel. 2. dicitur. Sanctificate ieiunium, & postea sequitur. Congregate paruulos, & sugentes vbera. ergo paruuli ad ieiunium tenentur.

¶ 2 Præt. Magis propinquius est præcepto puer, q̃ bestia: sed Ion. 2. dicitur. Homines, & inmenta non gustent quicq̃, nec aquam bibant. ergo multo magis pueri ad ieiunũ tenẽtur.

¶ 3 Præt. Pueri plus possunt ieiunare, q̃ (vt vt) prouecti, qã habẽt plus de humido: sed qui plus habet, magis tenetur. ergo pueri magis tenentur ad ieiunũ, quàm prouecti.

SED CONTRA. Præceptum ecclesiæ necessitatẽ cibi subtrahere non debet: sed pueri indigent frequenti cibo, quia non possunt simul tantum sine læsione alimẽtum accipere, quod eis ad totam diem sufficiat propter debilitatem naturæ. ergo ad ieiunium non tenentur.

¶ 2 Præt. Ieiunium est ordinatum ad satisfaciendum, & concupiscentiam comprimendum: sed satisfactio pro peccatis præteritis non competit pueris, quia innocenti vita degunt, & a puritate pueri dicuntur: similiter nec est in eis concupiscentia impugnans, & si habitu eis insit, vt Aug. dicit. ergo non tenentur ad ieiunium.

De peccatis mor. & remis. cap. 8. 1111

VLTERIVS. Videtur ꝙ prouecti, & sani nõ excusentur a ieiunio propter peregrinationem. Est. n. dimittendũm illud, quod non est necessitatis, vt seruetur id quod est necessitatis: sed peregrinatio non est necessitatis. cum ergo ieiunium ab ecclesia institutum sit necessitatis, quia cadit sub præcepto, videtur quòd non debeat propter peregrinationem, aut iter, ieiunium intermitti.

¶ 2 Præt. Videtur ꝙ nec ratione paupertatis, quia paupertas de se inducit ad ieiunandum. ergo non est causa quare aliquis ieiunare non debeat.

¶ 3 Præt. Videtur ꝙ nec ratione operis alicuius seruilis quia a ieiunio excusetur, quia lucrum spirituale debet præponderari lucro corporali: sed huiusmodi opera ad lucrum corporale ordinãtur, ieiunium autem ad spirituale. ergo non est ieiunũ propter hũiusmodi opera intermittendum.

SED CONTRA. Afflictio non est addenda afflicto: sed omnia prædicta habent de se afflictionem. ergo aliquo modo

I

exclusantur ab afflictione ieiunij.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd per præcepta iuris positiui, vt dictum est, remouentur aliqua, quæ nõ sunt de se mala, & semper, vnde in aliquo casu possunt esse bona, & necessaria, quæ talibus prohibentur præceptis, & ideo non fuit intentio legislatoris, vt semper obseruaretur præceptum suum, nisi in illis casibus, in quibus bonum virtutis potest conseruari. Et ideo dicendum ad primã quæstionem de iure naturali, & positiuo, ꝙ ius positiũ a iure naturali procedere dicitur, inquantum per ius positiuum modus obseruãdi ius naturale determinatur: quia intentio cuiuslibet legislatoris est inducere homines ad virtutes, vt dicitur in 2. eth. q̃ pertinent ad ius naturale. Modus autẽ obseruandi ea, quæ sunt de lege naturali, non potest esse vniformis in omnibus propter diuersitates quæ in singularibus contingunt, sicut nec idem modus curationis potest adhiberi omnibus laborantibus eadem ægritudine: & ideo legislator non potest aliquod præceptũ ponere, quod non oporteat in casu aliquo prætermitti: tamẽ cõsideratis quod disrequẽtius accidit, legem ponit in illis casibus, in quibus modus determinatus per legem non competit, iudicium reseruans aliquibus, qui hoc habeant diffinire: & hæc est dispensatio prælatis commissa in ieiunio ab ecclesia instituto, & in aliis huiusmodi ecclesiæ præceptis.

Cap. 14.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ præcepta dei sunt de eo quod est de necessitate salutis secundum se, & ideo in quolibet casu obseruari illa oportet: sed præcepta ecclesiæ quãquàm vim obligandi habeant ex actu præcipientium, non tamen semper obligant propter materiam, in qua proponuntur:

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum vtilitatem, quę sę sequẽtius accidit, vtiliter huiusmodi præcepta instituta sunt, sed propter necessitatem in aliquo casu emergentem etiam vtiliter dimittuntur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ inferior põt dispensare in præcepto superioris, quando dispensatio sibi a superiori relinquitur.

AD SE-

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ præceptum a legislatore positum, tunc solum ad obseruandũ non obligat, quando obseruatio intentionem legislatoris euacuat, vel impedit, qua intendit homines inducere ad virtutem, vel bonũ statum eorum, quibus legem proponit. Cum autem iustitia profectum ieiunij, quẽ legislator intendit, non impediat, sed augeat, quia efficitur magis meritorium ex hoc ꝙ aliquis est iustus, non absoluit a ieiuniorum obseruatione.

Hebr. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ libertas, quam spiritus dei inducit, est libertas iustitię, quę opponitur seruitutí peccati, sed coniũgitur seruitutí dei: & ita ad obedientiam mandatorum eius, & eorum qui vicem dei gerunt in terris, obligatur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ duplex est ieiunium, luctus, & exultationis, & dicitur ieiunium luctus, quod quidem cũ amaritudine peccatorum, vel præsentis miseriæ geritur: ieiunium vero exultationis, cum ex spirituali iucunditate a carnalibus se abstrahit, quia gustato spiritu, desipit omnis caro iustis. ergo semper habitu spiritualiter sponsus præsens est, sed nõ semper actu, immo quãdoq; est eis præsens vt iudex, cum sua peccata recogitãt vel quæ fecerũt, vel in quæ cadere possunt, nisi carnẽ cohibeãt, & tunc eis cõpetit ieiunium mętoris. Aliquando aũt est eis prę̃sens actu, vt sponsus, quando eius dulcedine pfruuntur, & tunc competit eis exultationis ieiunium, & nõ mętoris.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ieiunium non tantum inducitur pro peccatis præteritis, sed etiam ad præseruandũ a futuris: & ideo in his q̃ non peccauerunt, cõpetit vt medicina prę̃seruãs, & tñ præsens vita sine peccato omnino agi non põt, q̃uis a criminib' aliquis abstineat, vt Aug. in 1. lib. de pnĩa dicit: & ideo sicut oibus in hac vita existẽtib' cõpetit pnĩa, ita & ieiunium.

Ex ca. 5. de vera, & falsa pęniten. tom. 4. & ex cap. 2. de pęnit. medicina. to. 9.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, ꝙ pueri indigẽt multo cibo, eo ꝙ cibus in eis non solum exiptur ad actũ nutritiux, sed etiã ad actum augmentatiuæ virtutis, quia de residuo nutrimenti fit augmentum: & quia virtus naturæ in eis nondum conualuit, non possunt simul multũ de cibo assumere, quia naturalis virtus illud conuertere non posset, & ideo indigent frequenti cibi sumptione: & propter hoc eis nõ competit ieiunũ dum sunt in augmento. Tẽpus in augmẽti ẽm Philos. est vsq; ad finẽ tertij septennij, vt in pluribus, qa rex naturales nõ currunt semper eodẽ modo, sed vt frequenter: & ideo ante hoc tẽpus non astãtur pueri ad oĩa ieiunia ecclesię seruanda. Sed quia quãto ad terminũ prædictum appropinquãt, tãto virtus naturæ magis roboratur, & augmentũ tardius pcedit, cũ in primis quinq; annis peruenĩat puer ad medietatem totius augmenti, vt Philos. dicit, ideo ẽm quod magis appropinquãt ad prædictũ terminum, sunt eis ieiunia magis cõmensuranda.

Li. 1. de generat. animaliũ c. 18.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ loquitur in casu, quãdo magna tribulatione imminente maior afflictio ad placandum deum superaddenda est.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quàmuis pueri plus habeãt de humido, quàm prouecti: quia in illud est minus inspissatũ, citius põt a calore consumi, & ideo frequentiori refectione indigent.

AD QVARTAM quæstionem dicẽdum, ꝙ sicut dictum est, intentio legislatoris est conseruare homines, & inducere ad bonum statum virtutis, qui quidem consistit in cõseruatione vitæ, & valetudine sufficienti ad opera quæ quis facere debet: nec tamen suo pręcepto exigit ab homine totum quod potest, cum nõ intendat ordinare statum hominis quantum ad vnũ diem, vel ad parum tempus, sed ad totam vitam, a quo deficeret, si semel homo totum quod posset, faceret: & ideo siue ægritudine imminente, siue labore vię, siue quocumq; alio, cũ quo simul & ieiunio prædictus status conseruari non potest, nõ tenetur ex præcepto ieiunare, sed secundum dispensationem superioris, vt supra dictum est, ieiunium soluere potest.

D. 7. 8. D. 9. 18.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ si sit talis peregrinatio quæ possit sine incõmodo differri, debet peregrinatione differre, si simul cum ea ieiunare non põt. Si aut peregrinatio cõmodẽ differri non potest vel quia tempus ieiunij hominem in via præoccupat, vel quia dies festus alicui imminet, ad quẽ ex deuotione homo pergere cupit, vel quia mora in pœnitentia pe-

A ticulum habet vel spirituale, vel corporale, potest cum dispensatione sui superioris omnia prędicta pensantis peregrinari, & ieiunium soluere. Hoc tamen intelligitur de his qui labore itineris adeo affliguntur, ꝙ simul cum ieiunio itinerari non possunt. Nec obstat ꝙ præceptum debet præponi cõsilio, quia intentio præceptũ huiusmodi dantis nõ est alias pia & magis necessarias cautas excludere: secus aũt est de præceptis legis naturæ, q̃ hoc prohibent, qd fuse, & semp malũ est.

De pœnitẽ. dist. 1. cap. Quid ergo. §. Potest.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ pauperras nõ semper excusat a ieiunio, sed in illo casu quando simul habere non potest tantum hora comestionis, ꝙ ad victũ

illud Bonum amat Deus quod plãtauit in peccante, in illo. s. qui post illud bonum peccauit, non simul peccans, & bonũ operans extitit, quia talis hois opus non diligeret Deus ad remunerationẽ. Põt etiam accipi de operibus bonis, quæ ab aliquo fiunt, dum malus est, & in peccato mortali pfistit vel ad tps, vel vsq; in finem, quæ dnr a Deo remunerati, & non dari obliuioni, non quia proficiant ad vitã æternã

B

totius diei sufficiat, sicut frequenter egenis contingit, qui frustatim eleemosynas quærunt, vel etiam quando ex præcedenti inedia tantũ debilitati sunt, ꝙ ieiunũ sufferre non possunt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ de operarris distinguendum videtur, quia si ieiunando possunt competenter victum pro persona sua habere, & pro familia cuius cura eis incumbit, siue quia alias diuites sunt, siue quia de eo quod minori labore qui secũ ieiunium compatiatur, lucrari sufficientia possunt, a ieiunio

C non excusantur. Si autem aliàs non possunt tantum laborare ꝙ victum sufficientem acquirant, nisi ieiunium frangendo, possunt secundum dispensationem sacerdotis sui ieiunũ soluere, & laborare. Ex quo patet, ꝙ intentio maioris lucri nõ necessitij eos a peccato non excusat, si ieiunium frangant: nec iterum illi a peccato immunes sunt, qui operatios conducere nolunt, nisi tali pacto vt ieiunũ soluant, nisi forte sit causa necessaria, quę festinationem operis, pro quo laboratur, exposcat,

ARTICVLVS III.

c Vtrum huiusmodi tempora debeant esse ad ieiunium determinata, sicut ecclesia instituit.

Vbi supra, art. 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ huiusmodi

D

tempora nõ debeant esse ad ieiunium determinata, sicut ecclesia instituit, quia sicut ieiunium est satisfactionis pars, ita eleemosyna: sed eleemosynarum tempus non est determinatum. ergo nec ieiunij.

¶ 2 Præt. Sicut legislator noui testamẽti, scilicet Christus, quadragesimã ieiunauit, ita & legis veteris lator, scilicet Moyses: sed populo veteris testamenti non indicebatur quadragesimale ieiunium. ergo nec populo noui testamenti indici debet.

¶ 3 Præt. Christus statim post baptismum legitur Matth. 4. ieiunium in deserto inchoasse. si ergo nos in actibus nostris Christo conformari debemus, statim post Epiphaniam quãdo baptismus Christi celebratur, debemus quadragesimale ieiunium inchoare.

¶ 4 Præt. In veteri testamento habebant ieiunium quarti mẽsis, & quinti, & septimi, & decimi, quæ non erant distincta per quatuor anni tempora. ergo videtur ꝙ nec nos per quatuor anni tempora nostra ieiunia distinguere debeamus.

¶ 5 Præt. Temporibus lætitiæ ieiunium non competit, vnde

E

& tempore Paschali intermittitur ieiunium, vigilię apostolorũ Philippi, & Iacobi: & tempore Natiuitatis, ieiunium vigiliæ beati Ioannis euangelistæ: sed infra octauas Pentecostes adhuc durat gaudium paschalis festiuitatis. ergo tunc ieiunium non erit obseruandum.

¶ 6 Præt. In sanctorum solemniis eorum gloriam recolimus, ad quam translati sunt: sed ieiunium statui gloriæ non competit, quia non esurient, neq; sitient amplius. ergo in vigiliis solẽnitatum ieiunium non competit.

VLTERIVS. Videtur ꝙ in aliquo tempore ieiunium sit interdictum, secundum quod Greg. in 2. dialog. narrat quendam sacerdotem diuinitus missum beato Benedicto dixisse. Dies resurrectionis est, non licet vbi hodie abstinere. ergo videtur ꝙ in solemnitatibus illicitum est ieiunare.

II

Cap. 1. versus finem.

¶ 2 Præt. In Esdra dicitur, Sanctus dies domini est, nolite contristari. & additur, Comedite pinguia &c. ergo videtur ꝙ in diebus festis ieiunibus non liceat ieiunare.

De obser. ieiun. c. Explicati.

SED CONTRA est, quòd Honorius tertius in quadam decret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

III

decerer, dicit, q̃ die Natalis sexta feria venienti non sunt prohibendi, qui propter deuotionem voluerint ieiunare.

VLTERIVS. Videtur q̃ hora nona non debeat esse tempus determinatum ad manducandum in diebus ieiunij, quia circunstantiæ secundum conditionem personarum sunt determinandæ: sed nõ sunt eiusdem conditionis quantum ad potentiam abstinendi omnes, quibus ieiunium indicitur. ergo non esset eis omnib⁹ vna hora determinãda.

¶ 2 Præt. Status noui testamẽti est perfectior quàm status veteris: sed in veteri testamento ieiunabant vsque ad vesperam. ergo & vsq; ad vesperam homo debet comestionem nunc differre in diebus ieiunij.

Lib. vnico de pæuitẽ. cap. 26.

SED CONTRA est consuetudo.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, quòd ad legislatorem pertinent ea quæ sunt ad vitam humanam necessaria, lege ordinare qualiter cõgruentius fieri possunt, & ideo cũ aliquod tempus sit alio magis ieiunio congruũ, conuenienter ab ecclesia determinatum tempus est ad ieiunia institutum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eleemosynæ ordinantur ad subueniendum defectibus aliorum, & ideo non potest eleemosynis tempus determinari, sicut nec defectibus, quibus subuenire oportet. Sed ieiunium est institutum ad comprimendum concupiscentiam carnis, & satisfaciendum pro peccatis præteritis: & quia ieiunium concupiscẽtiam comprimit, etiam postquàm factum est, secundum quod defectus manet in ieiunante, ideo potest ieiunio tempus præfigi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Moyses fuit legislator non tamquàm dominus legis, sed tamquàm famulus, Christus aũt tamquàm dominus: & ideo non inducebat lex vetus ad conformitatẽ Moysi, sicut noua lex inducit ad conformitatẽ Christi, quia etiam angelorum intentio, quia non sunt domini, sed serui, non est vt alios in seipsos reducant, sed in deum, vt Dionys. dicit.

Lib. de cælesti hierar. & ex cap. 4. elicitur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Christus non ieiunauit quasi ipse ieiunio indigeret, sed vt ad gratiam eius suscipiendam exẽplo sui ieiunij nos præpararet: & ideo post baptismum suum, in quo plenitudo gratiæ ipsius declarata est testimonio patris, & spiritussancti, & etiam Ioannis, dicebat vt exemplum ieiunij sui nobis proponeret. Nobis autem cõpetit ieiunium, vt præparemur ad suscipiendam gratiam ipsius, quia sacramenta gratiæ eius præcipue proponuntur circa festum Paschæ: ideo immediate ante solẽnitatem paschalem quadragesimale ieiuniũ impletur: & etiam quia tempus veris quod tunc incipit, maxime est cõcupiscentiæ aptum: & quia significatur, quòd ad gloriam resurrectionis per tribulationes præsentis vitæ peruenimus, sicut & Christus per passionem.

Sup Zach. ca. 8. Et hĩ dist. 76. ca. Ieiunium.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ secundum Hiero. Iudæi habebãt speciales causas, quare illa ieiunia obseruabant. In Iulio. n. qui est quartus mensis ab Aprili, quem ipsi primum habent, ieiunabant, quia illo mense septima die mensis Moyses descendẽs de monte legis tabulas confregit propter peccatum vitulli conflatilis, & eodem mense muri Hierusalem a Nabuchodonosor destructi sunt. In quinto autem mense, idest, in Augusto, propter peccatum murmuris ex verbis exploratorũ ortis, illo mense templum incensum est a Nabue, & postea etiam a Tito. In septimo autem mense propter interfectionem Godoliæ, sub quo reliquiæ populi conseruabantur, vt patet Hiere. 41. In decimo autem mense in memoriam mortuorum, quos dominus in deserto percusserat. Nos autem præter ieiunium quadragesimale, in quo omnium dierum quasi decimam solnimus, in singulis quadris anni, tres dies ieiuni instituti sunt, qui quasi in primitias computentur, & ad expiandum peccata singularum quartarum.

In serm. de ieiun. Pentecostes.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ sicut dicit Leo Papa, post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem dñi resurgentis, & in cælũ ascẽdentis exegimus, & post acceptum spiritussancti donum salubriter, & necessario consuetudo ordinata est ieiunij, vt siquis forte inter ipsa festiuitatis gaudia negligens libertate, & licentia immoderata aliqua præiumpsit, hoc abstinentiæ censura castiget. Tum etiam est ieiunium exultationis quod in illis, qui spiritumsanctum acceperũt, competit: cum gaudio enim spũali etiã afflictio corporalis se cõpatitur, vnde nõ fit genuflexio, & alleluia cantatur, quod in aliis ieiuniis nõ obseruat.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ in solemnitatibus præcipuis vigilias ieiunamus, vt parationes ad deuotionem festi simus, & vt gaudium æternum quod per solẽnitates tpales significatur, ad tribulationes pñtis vitę, quas sancti passi sunt, subsequi demonstrentur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ ieiunium quantum est de se, nullo tpe est prohibitum. Vnde sicut dicit Isid. sancti Patres in deserto tempore paschali ieiunabant, excepto die dominicæ resurrectionis, in quo non videtur conueniẽs ieiunare, eo q̃ tota ecclesia lætitiæ festum agit. Vnde nõ est conueniens, q̃ aliquis illo die operibus afflictionis intendat, quia turpis est oĩs pars, q̃ suo toti nõ congruit, vt dicit Aug. in lib. confess. sed per accidens põt esse ieiuniũ alicuius in die festo illicitum, si adeo pertinaciter ieiunium teneret, q̃ non crederet per deuotionem festi vtilitatem ieiunij compensari posse.

1. Cor. 14. Et habetur dist. 76. ca. Post Paschã.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ dies resurrectionis, vt dictũ est, totus est lætitiæ, vnde & cantatur, Hæc dies quam fecit dominus &c. & ideo in illa præ aliis non congruit tristitiæ signa ostendere: & quia in singulis dominicis memoria resurrectionis agitur, ideo in diebus dominicis secundum communem consuetudinem ecclesiæ ieiunia intermittuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia illi in magna tristitia demersi erant propter tribulationes vndiq; imminentes, ideo ab his, quæ tristitiam ingerere possunt, abstrahebãtur, vt in spe diuini auxilij gauderent.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ competens hora comedendi in diebus ieiunij est hora nona, & hæc est ab ecclesia instituta, & cõiter obseruata: quia ẽm cõem cursum comedendi est hora sexta, quia cibus non debet apponi quousq; natura circa cibum præcedentẽ occupata est. Occupatur aũt in cibo assumpto dupliciter, Primo digerẽdo ipsum: & qa digestio fit per calorem, ideo illud tps digestionis est congruũ, in quo calor naturalis ad interiora reuocatur, s. non propter subtractionem radiorum Solis, & propter somnum, in quo intenduntur virtutes naturales. Secundo, cibum iam decoctum deducendo per mẽbra, quibus debet assimilari, & ad hoc requiritur, q̃ calor nutrimentũ deducens vsq; ad extremas partes corporis euocetur: calor autem Solis calorẽ naturalem ad exteriora euocat, & ideo quando completur Solis ascensus, quod fit hora sexta, quia tunc est circa medium, tunc eius opus cõpletum est, & ideo tunc est tempus communiter sumendi cibum. Et quia ieiunium ecclesiæ debet esse pœnale, & satisfactorium, ideo supra hoc aliquid additur: non autem tantum, q̃ penitus humor cibi assumpti exsiccetur, aut virtus naturalis debilitetur, vnde partito residuo tempore, hora nona occurrit, in qua cibus secundum ecclesiæ statutum in diebus ieiunij sumendus est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd legislator ponens legem communem, attendit ea quæ in pluribus accidunt, sed adaptationem ad singulos relinquit illis, qui constituuntur legis dispensatores.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd nos nostro ieiunio conformamur nouo homini, qui per passionem suam nos a vetustate & tenebris reuocauit, & ideo illo tempore ieiunium primum solnimus, quando Christus passionem suam finiuit, scilicet hora nona. Sed ante hanc renouationem competebat vespertinum tempus ieiunantium comestioni, ad significandum quòd per cibum veteris hominis in tenebris peccati & mortis deiecti erant, a quibus non eruebantur, etiam post tribulationes præsentis vitę, quia in mortem ad limbum descendebant, qui erat tenebrosus locus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum per binam comestionem ieiunium soluatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per binã comestionem ieiunium non soluatur, quia ieiunium est determinatum ad subtractionem nutrimenti: sed non solum nutrimur cibo, sed etiam potu. cũ ergo potus assumptus præter comestionem statutum ab ecclesia ieiuniũ non soluat, videtur quòd nec etiam cibi bina assumptio.

Vbi supra, art. 6.

¶ 1 Præt. Aqua potata impedit sumptionem eucharistiæ, sicut & sumptio alterius cibi, quia soluit ieiunium naturę, quod requiritur in eucharistiam sumẽtibus, sicut & alij cibi. si ergo aqua potata nõ soluit ieiunium ecclesiæ, videtur quòd nec alius cibus assumptus.

¶ 3 Præt. Electuaria etiam cibi quidam sunt: sed eorum assumptio ieiunium non soluit, quod patet ex communi cõsuetudine multorũ, qui ẽt diebus ieiunij absq; conscientia fractionis ieiunij electuaria in magna quantitate mãducat. ergo nec cibotum aliorum iterata assumptio ieiunium soluit.

¶ 4 Præt. Odor ieiunium non soluit: sed odore aliqui reficiuntur sicut & cibo. ergo nec cibus.

SED CONTRA Ẽ, qa in hoc distinguunt ieiunãtes a nõ ieiunãtibus, quia semel manducant. si ergo bina comestio ieiunium nõ solueret, nõ esset differẽtia inter ieiunãtes, & nõ ieiunãtes.

II Vbi supra, art. 8.

VLTERIVS. Videtur q̃ esus carnium ieiunium non solnat, quia ieiunium est institutum ad comprimendum concupiscentiam sed vinum magis inflammat concupiscentiam, quàm carnes. cum ergo potus vini non soluat ieiunium, nec esus carnium solnet.

¶ 2 Præt. Legumina inflatiua sunt, & sic ad luxuriam prouocant: sed vsus eorum nõ soluit ieiuniũ. ergo nec esus carniũ.

¶ 3 Præt. Pisces aliqui ita delectabiliter comeduntur, sicut carnes aliorum animalium: sed nulla caro piscium comesta ieiunium soluit. ergo nec carnes auium, aut quadrupedum.

¶ 4 Præt. Sicut in diebus quadragesimalibus abstinetur a carnibus, ita ab ouis, & lacticiniis: sed in diebus ieiunij quidam lacticinijs, & ouis vtũtur. ergo & carnibus vti possunt sine hoc quòd ieiunium soluatur.

SED CONTRA est generalis consuetudo ecclesiæ, quæ ieiunantibus vsum carnium interdicit.

III Vbi supra, art. 7.

VLTERIVS. Videtur q̃ anticipatio temporis ieiunium non soluat. Sicut enim non seruat tempus ab ecclesia institutum, qui tardat comestionem, ita nec ille qui anticipat: sed ille qui tardat non soluit ieiunium ab ecclesia institutum. ergo nec ille qui anticipat.

¶ 1 Præt. Ieiunium est actus abstinentiæ: sed abstinentia impeditur non solum per anticipationem horæ comestionis, sed etiam per alias conditiones, quæ hoc versũ continentur. Præpropere, laute, nimis, ardẽter, studiose. ergo cum nimis comedere quantum ad quantitatem non soluat ieiunium, nec ardenter quantum ad auiditatem comedendi, nec laute quãtum ad pretiosa, quæ in cibum quæruntur, nec studiose quantum ad exquisitum modum cibaria præparandi: alias mortaliter peccarent, qui in diebus ieiuniorum hoc facerent quasi transgressores præcepti ecclesiæ, quod durum est dicere, videtur q̃ nec præpropere comedere, quod est tẽpus anticipare, ieiunium soluat.

SED CONTRA est quod dicit consilii Cabilon. In quadragesima nullatenus credendi sunt ieiunare, qui ante manducauerunt, quàm vespertinum celebretur officium. ergo anticipatio temporis soluit ieiunium.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, q̃ ieiunium duplicẽter soluitur. Vno modo, quãtum ad meritum, ita quòd homo vel non meretur, vel minus meretur, & de hac solutione ieiunij non intendimus ad præsens: quia conditiones quæ meritum alicuius actus augent, vel minuunt, indeterminatæ sunt, eo q̃ onũ accidentaliter se habẽt ad actum meritorium. Alio modo soluitur ieiunium, ẽm quod est ab ecclesia institutum, ex qua solutione homo efficitur transgressor statuti ecclesiæ de ieiunio seruando, vel saltem non obseruando, si ex dispẽsatione, vel causa legitima dimittat: & de hac solutione ieiunij nunc quæramus. Ad hoc autem præcipue valet cõsiderare intentiones statuentis. Intendit autem ecclesia certum modum statuere manducandi, vt scilicet semel in die ieiunans manducet, & ideo si aliquorum sumptio, secundum quæ manducatio solet compleri, iteretur, ieiuniũ prædicto modo acceptum soluitur. Si autem aliqua sumantur, quæ ad manducandum de se ordinata nõ sunt, sed ad alium vsum, qui vsus communiter manducatio non vocatur, talis cibi, vel potus sumptio præter manducationem vnam ante, vel post, non facit esse binam mãducationem: & ideo talis sumptio ieiunium non soluit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quãmuis aliquis potus aliquo modo nutriat, tamẽ de se nõ ordinatur ad nutriẽdum, sed magis ad dispositionẽ bonam eorum quę nutriũt, vt scilicet per membra deducantur, & in stomaco non comburantur: vnde sumptio potũ manducatio nõ dicitur: & ideo ille q̃ potat extra horam vniũæ comestionis, non dicitur bis manducare, & propter hoc nec statutum ecclesiæ frangit, nisi fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudẽ legis aliquid facit.

Super Ezechiel. lib. 1. Homil. 11.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ aqua, & si soluat ieiunium naturæ, quia aliquo modo nutrit, nõ tã soluit ieiunium ecclesiæ quia ecclesia nõ attendit in statuendo id quod quocũq; modo nutrire põt, sed id qd principaliter ad nutriendũ ordinatũ est.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ quidam dicunt, quòd si electuaria comedantur ad delectationem, solũt ieiunium, si autem causa medicinæ sumantur, non soluitur ieiunium: sed statutum positiuæ legis non attendit intentionem obseruantis, sed ipsum actũ, eo quòd modus virtutis non cadit in præcepto, sed est finis præcepti, sed ex intẽtione potest aliquis mereri, vel demereri: & ideo dicendum, quòd electuaria & si aliquo modo nutriant, non tamen hic est principalis vsus eorum. Vnde nec loco manducationis sumi consueuerunt, & ideo talis sumptio ieiunium ecclesiæ non soluit, quàmuis homo possit totaliter, vel in parte ex hoc meritum ieiunij perdere, vel etiam mortaliter peccare, si sit immoderata libido, nõ tamen est transgressor præcepti ecclesiæ, nisi in fraudem sumeret, aut si eis quasi aliis cibis vteretur ad famem extinguendam. D.1047.

¶ Ad quartum dicendum, quòd odor non nutrit, vt patet per Philosophum in libro de sensu & sensato, sed aliquo modo confortat: vnde non soluit neque ieiunium naturæ, neq; ieiunium ecclesiæ.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ ille dicitur ieiunium ecclesiæ soluere, qui statutum modum abstinendi ab ecclesia non seruat. Cum autem ieiunium ecclesia instituerit ad satisfaciendum, & concupiscentiam reprimẽdum, sicut determinauit abstinentiam ieiunij quãtum ad numerum, vt scilicet semel tantum ieiunans comederet ad afflictionem carnis propter satisfactionem: ita taxauit vt a carnibus abstineretur, quia hoc genere cibi præcipue concupiscentia fouetur, & roboratur: vnde comestio carnium ieiunium soluit ab ecclesia institutum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vinum concupiscẽtiam incitat inflammando per modum alteratis: & quia tales alterationes non diu manent, ideo potus vini non adeo efficaciter operatur ad concupiscentię fomentum, sicut esus carnium, quo præcipue materia concupiscentiæ ministratur, & calor naturalis confortatur radicitus magis, & ex alia parte subtractio vini nimis debilitaret naturam propter digestionis impedimentum.

¶ Et similiter dicendum ad secundum, de inflatione leguminum, quòd est accidentalis causa concupiscentiam prouocans, & cito transit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pisces frigidiores sunt naturaliter, quàm carnes, nec alimentum ita conuenientis corpori præstant, sicut alię carnes: vnde nõ fuit tanta necessitas prohibendi pisces, sicut carnes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quadragesimale ieiunium arctius obseruatur, quàm alia ieiunia, quia eo Christi ieiunium secundum modum nostrum imitamur: & ideo quàmuis vsus casei & ouorum in quadragesima sit generaliter interdictus, tamen in aliis ieiuniis apud diuersos in his est diuersus abstinentiæ modus.

AD TER-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ sicut dictum est, ille ieiunium soluit, qui ecclesiæ determinationem non seruat. Vnde cum ecclesia instituit certum tempus comedendi ieiunantibus, qui nimis notabiliter anticipat, ieiunium soluit. Non enim ecclesia astare intēdit ad subtilem temporis inspectionem, nec oportet astrolabium accipere ad horam comestionis cognoscēdam: vnde sufficit si circa horam illam, quam ecclesia instituit, ieiunās sumat cibum, etiam si aliquātulum propter aliquam necessitatē anticipet.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ omittere præceptū ecclesiæ non licet, sed supererogare licet: & ideo cum tardatio horæ ad pœnalitatem ieiunij faciat, licet tardare per horam, sed non anticipare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea, in quibus non potest accipi certa mensura, nō cadunt sub determinatione legislatoris. Et ideo quia non potest accipi certa mensura in quantitate cibi, vel aliis conditionibus numeratis, sicut in tempore accipi potest: ideo conditiones aliæ quatuor non cadunt sub determinatione præcepti ecclesiæ: & ideo quàmuis per inordinationē circa illas circunstantias peccet, & meritum ieiunij amittat, vel in toto, vel in parte, non tamen ecclesiæ statutum transgreditur, & ideo ieiunium non soluit.

QVAESTIO IIII.

D

Deinde quæritur de oratione:

Et circa hoc quæruntur septem.

¶ Primo, Quid sit oratio.
¶ Secūdo, De modo orandi.
¶ Tertio, De speciebus orationis.
¶ Quarto, Quid sit in oratione petendum.
¶ Quinto, Quis possit orare.
¶ Sexto, Cui competit orare.
¶ Septimo, De efficacia orationis.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum oratio sit quidam actus affectiuæ partis.

22.q.83.ar tic.1. De spiritu, & alia post medium. Hugo in li bro, Quo studio orādus sit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd oratio sit quidam affectiuæ partis actus. Primo per August. qui sic diffinit orationem. Oratio est purus affectus mentis in deum directus.

¶ 2 Præt. Hugo de S. Vict. dicit, q̃ oratio est deuotio quædā ex cōpūctione p̃cedēs: sed deuotio ad affectū ptinet, ergo & oro.

¶ 3 Præt. Imperium, & oratio non differunt nisi secundum relationem ad superiorem, & ad inferiorem, secundum quod imperatur inferiori, sed oratur superiori: sed voluntas est q̃ imperat aliis viribus, ergo ipsa etiam est, cuius est orare & petere.

¶ 4 Præt. Oratio exterior interius desiderium insinuat orātis: sed oratio interior est, quæ per exteriorem innotescit, ergo oratio interior nihil aliud est, quàm interius desiderium, & sic ad affectiuam pertinet.

SED CONTRA. Super illud psal. 63. Exaudi deus orationem meam &c. dicit glo. quòd oratio est, quando vota nostra deo pandimus: sed pandere, siue demōstrare est actus rationis, ergo & orare.

Lib.3. de fi de orthod. c.24. i prin.

¶ 2 Præt. Secundum Dam. oratio est petitio decentium a deo: sed decētia importat ordinem alicuius ad alterum, cum ergo ordinare sit rationis, & oratio rationis erit.

II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd sit actus doni, & non virtutis, quia secundum Hug. de S. Vict. oratio est contemplationis pars: sed contemplatio ad sapientiam pertinet, quia ea perficitur superior pars rationis, quæ cōtemplandis æternis inhęret, vt Aug. dicit. ergo oratio est actus sapientiæ.

Ex 3. c.12. de trinita. Vbi supra.

¶ 2 Præt. Vt dicit Dam. oratio est ascensus intellectus in deum: sed ascendere ad donum intellectus pertinet, vnde sexta beatitudo, qua dicitur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt, intellectus dono attribuitur, vt patet in glo. Matth. 5. ergo oratio est actus intellectus doni.

Ex vlt. homil. circa medium.

¶ 3 Præt. Greg. dicit, Orare est amoris gemitus in compunctione resonare: sed gemere est actus scientiæ doni, quia tertia beatitudo qua dicitur, Beati qui lugent, ad donum scientiæ reducitur, Matth. 5. glo. & ab Aug. 2. li. de doctr. christ. ergo oratio est actus doni.

Authoritates alias inducit contra eos qui dicunt, de vno peccato pœnitentiam agi altero tacito.

Cap.7.

SATIS arbitror illis esse responsum, qui asserunt de vno crimine pœnitentiam agi, & veniam præstari, alio in delectatione retento, vel per confessionem nō exposito, qui non modo præmissis authoritatib' cōfutātur, sed etiā subditis.

¶ 2 Præt. Aug. dicit Fides credit, spes & charitas orant, & orando impetrant: sed spes & charitas sunt virtutes. ergo oratio est actus virtutis.

Ex libro de orādo deo, cipue ca 8. cap. III

VLTERIVS. Videtur q̃ oratio non sit actus cadens in præcepto. Quod enim voluntatis est, non est necessitatis: sed oratio maxime est voluntatis, quia est quædam volitorum petitio. ergo non necessitatis, & ita non cadit sub præcepto.

Vbi supra, art.2.

¶ 2 Præt. Petitio nō videtur aliquid aliud esse, nisi vt nostrum desiderium alteri innotescat: sed superfluum est alicui exponere quod ipse scit. ergo cum christiana religio non contineat aliqua superflua præcepta, alias superstitio esset, videtur quòd non cadat sub præcepto orare deum, cui omnia desideria nostra sunt nota.

H

¶ 3 Præt. Deus liberalissime sua bona dat: sed liberalius datur quod sine precib' datur, quia sicut Seneca dicit. Nulla res charius emitur, quàm quæ precibus empta est. ergo nō debet per præceptum exigere preces de eo quod vult dare: nec iterum de eo quod non vult dare, quia quod deus non vult, nos non debemus velle, vt sic sit conformitas nostræ voluntatis ad deum: & quod non debemus velle, non debemus petere. ergo nullo modo oratio cadit sub præcepto.

In lib. 2. de beneficiis cap. 1.

SED CONTRA. Super illud Luc. 18. Oportet semper orare &c. dicit Chrys. dum dicit, oportet, necessitatem dicit: sed necessitas talis non potest esse nisi ex præcepto: ergo oratio cadit sub præcepto.

In quodam sermone de Moyse, nomo 1.

¶ 2 Præt. Oratio contra ieiunium, & eleemosynam diuiditur: sed vtraq; illarum est in præcepto. ergo & oratio.

I

RESPON. Dicendum ad primam quæstionē, quòd sicut dicit Cassiod. Oratio dicitur quasi oris ratio. Vnde ex suo nomine oratio significat expressionem alicuius actus rationis per effectum oris: habet autem ratio duos actus, etiam secundum quod est speculatiua. Primus est componere & diuidere, & iste actus rationis exprimitur ore per orationem, quam Philos. in 1. perhierme. describit. Secūdus actus rationis est discurrere de vno in aliud innotescendi causa, & secundum hoc similis oratio quædam dicitur. Et quia sermones rhetorici, qui cōciones dicuntur, continent argumentationes ad persuadendum accommodatas, inde est q̃ etiam orationes dicuntur, & rhetores oratores. Et quia orationes istæ præcipue quantum ad genus causarum, quod iudiciale dicitur, ordinātur ad hoc q̃ aliquid a iudice petamus, vnde & in iure aduocationes postulationes dicuntur: ideo translatum est vlterius hoc nomen ad significandum ad petitionem, quam deo aliquis facit, velut iudici, qui habet curam nostrorum actuum: & sic diffinit Damas. orationem. Oratio est petitio decētium a deo, sic enim loquimur hic de oratione, & ideo cuius actus est petitio, eius actus est oratio. Sciendum est ergo, q̃ homo ab aliis animalibus differt quantum ad virtutem, & motiuam partē in duobus. Primo, quantum ad volitum, vel concupitum, quod quidem aliis animalibus ex natura determinatum est, homini aūt non. Secundo, quantum ad prosecutionem voliti, siue cōcupiti, quia alia animalia habent determinatas vias & instrumēta, quibus sua desideria expleant: & ideo quàmcito in eis sic desiderij motus, tam cito membra ad actum applicant, nisi sit aliquid prohibens per violentiam: homo autem non habet vias, & instrumenta determinata, & ideo ratio huiusmodi subuenit in his duobus, quia & inquirit proprium & determinatū bonum quod desiderari oporteat, & instrumenta ad opus determinat in prosecutione desiderati: & ideo in nobis d actus ratio nis procedit, & sequitur actus voluntatis. Præcedit quidem inuenio per consilium quid per voluntatem eligi oporteat: sequitur

In principio expositionis psal. 85.

Cap.4.

Lib.& exp. vbi supra.

D.772.

quitur aūt per imperium ordinādo vnicuique instrumēto qd ei oporteat facere, & hunc rōnis actum imperatiuus modus exprimit in verbis. Instrumenta autem quæ ratio applicat per imperium ad prosecutionem, vel consecutionem desiderati, nō solum sunt vires animæ, & mēbra corporis, sed etiā exteriores homines: quia quæ p amicos fiūt, aliqualiter per nos fiunt, vt Philosophus dicit 3. ethi. sed etiā exteriores amici non sunt in potestate nostra, sicut sunt membra corporis, & vires animæ: & ideo applicatio prædicta ad consecutionem desiderati eorum qui extra nos sunt, quandoque dicitur imperium, vel præceptum, qn. s. illi sunt in potestate nostra: quandoque aūt dicitur petitio, qn non sunt in potestate nostra quasi nobis subiecti: vel etiam deprecatio, si supra nos sunt: vnde sicut imperium est actus rationis, ita petitio & deprecatio, & hoc patet per Philosophū in 1. ethi. qui dicit, q̃ ratio ad optima deprecatur: vn & per consequens oro rōnis est actus applicantis desiderium voluntatis ad eum qui non est sub potestate nostra, sed supra nos s. deum, vn de diffinitio Damas. Oratio est petitio decētium a deo, verissime essentiam orationis declarat.

De uera & falsa pœnitentia c. 9. Et hic de pœnitēia distin. 3. cap. Sunt plures. Cap.6.

Aug. Sunt plures quos pœnitet peccasse, sed tamen omnino reseruātes sibi quædā in quibus delectētur, nō animaduertētes dominū simul mutum & surdū a demonio liberasse, per hoc dicet nūquā nisi de oībus sanari. Si enim veller peccata ex parte reseruari, habentem septem dæmonia perficere potuit sex expulsis: expulit autem septem, vt omnia crimina simul eijcienda doceret. Legionem vero dæmonum ab alio eijciens, nullum reliquit de omnibus, qui liberatum possi-

Vbi supra lib. 3. c. 24.

In libro vbi supra assignata.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dirigere affectum mentis in deum, ōtingit dupliciter. Vno modo sicut in obiectum, & hoc modo affectus in deum directus est amor dei, & sic nō loquitur hic Aug. Alio mō affectus in deum dirigit, vt in illū quo affectus mentis desiderantis expendus est, & hanc directionē affectus in deum facit ratio prædicto modo applicando ad ipsum illud quod desiderat affect', & ipsa directio affectus in deū oratio est: vnde diffinitio illa materialis est secundum quod per rem directam significatur ipsa directio: sicut etiam quādoque p fidem significatur res creditæ: & similis modus loquendi est cū dicitur, q̃ oratio est desiderium boni, in glo. 1. Thes. 5. quia ipsum desiderium est res orata expleri.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut in petitione exteriori dicimus. Da mihi hoc: & secundum interpretationē quādam, vt cum aliquis manum porrigit, vel necessitatem exponit: ita etiā interior oratio quæ fit ad deum, est quidem secundum rei veritatem actus rationis, vt dictum est, quodammō deū pulsantis, sed recogitatio necessitatum propriarū, & erectio spei ad deū, sunt quidem orationes per quandam interpretationem, & sic etiam deuotio dicitur ab Hug. de S. Victore.

Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendū, q̃ ille qui petit, aut imperat, aut deprecatur, aduocat aliquid ad cōsecutionē finis, vel prosecutionem intent', hoc aūt nō est volūtas, quia ipsa simplr & absolute fertur in suum obiectū quod est finis: sed est rōnis, cuius est ordinare vnū ad aliud, & ideo proprie accipiēdo, imperiū nō est voluntatis. Sed dupliciter dr volūtas imperare. Vno mō, per quandam interpretationē, siue æquiualētiā: quia. n. imperans per imperium suum mouet, ideo actus animæ ad quē motus statim sequitur, imperiū dr: & quia ad actū appetitiuæ, si sit cōpletus, statim sequitur mot' in corporalibus organis, ideo appetitiuæ virtutes dicunt imperates motū. Alio mō, inquantū principiū imperij in volūtate ē. Aduocare. n. aliquē ad finē suū, quod ad secutio illius, & propter hoc potentiæ, vel artes operatiuæ, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare istis quæ sunt circa ea quæ sunt ad finem: & secundum hoc voluntas quæ habet finē pro obiecto, dr imperare inquātū ī perū, quod ē actus rationis, in volūtate incipit, ad quā pertinet desiderium finis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ verbum exterius prolatū est signū alicuius dupliciter. Vno mō immediate, illius. l. ad quod signū cādum principalr institutū ē, sicut hoc nomē, ignis, significat elementū quoddā. Alio modo mediate. l. qn ipsa res quę primo significat, accipit vt signū alterius rei, sicut ignis significat charitatem propter aptitudinem quam habet illa res ad significandam charitatē ex similitudine quadā. Oratio igitur exterior vocalis significat immediate actū rationis deprecantis, si etiam oratio exterior per modum orationis proponatur, vt cū dicit, Da mihi sedium tuarum assistricem sapiētiam: sed mediate significatione ipsum desiderium exprimit sicut principiū a quo procedit, vt ex dictis patet: & sic in hoc intelligenda est præmissa descriptio orōnis, q̃ oro est quando vota nostra deo pandimus.

AD SECVNDAM quæstionem dicendū, q̃ oro actus q̃dā est. Dicimus aūt actum aliquē esse virtutis actu, si in sui ratione aliquid claudat, quod ad ordinem virtutis pertineat, etiā si non oia q̃ ad virtutē requiruntur in sui rōne contineat: & ideo oportet q̃ illios virtutis actus ponat, ad quā pertinet illa conditio quæ sibi ordinē virtutis tribuit. Oro aūt ex genere actus nō importat aliquam rōnem virtutis, quod genus est petitio: sed absolute actū potentiæ demonstrat, nulla circūstantia vel in bonum, vel malum vel sitū. Addūtur aūt a Dama. duæ differentiæ, quæ ordinē virtutis demōstrāt. s. decentium, & a deo, quod est petere quod oportet, & a quo oportet: sed prima conditio nō cōpler rōnem oro-

A

B

Q.1. arti.1. quæstiū, 1. ad 3.

nis, quia si ab homine decentia petamus, talis petitio oro non dicitur: nec etiā est de essentia orōnis, quia si etiā quis indecentia petāt a deo, orat qdē, sed carnaliter orat: vn illa cōditio magis ponit ad bn esse orōnis, q̃ ad rōnem suæ speciei. Relinquit erg, q̃ ex hoc oro speciē trahit, & ad rōnē virtutis trahit, qd ē a deo petitio. Cū aūt petitio, siue deprecatio q̃ ad superiorē fit, reuerentiam habeat adiunctā, ex qua impetrare mutuū quod intendit, constat q̃ oro ex hoc efficaciam habet ad impetrandum illud pro quo oratur, q̃ deo reuerentia exhibet: vn est deo reuerentia exhibere sit actus latriæ, vt in 3. lib. dist. 9. dictū est, oro actus latriæ esse elicitiue. Nec obstat q̃ latria in voluntate est, nō in ratione, cuius act' est oratio: quia iustitia cuius pars est latria, materialiter virtut actibus omnium virtum, vt ex eis reddat cuilibet quod suum est: vnde cohibet actum concupiscibilis ne aliquis mœchetur, & actum irascibilis ne quis occidat: & similiter vtitur actu rationis, vt ex eo deo reuerētia exhibeat.

C

Et quia latria est virtus, & non donum, vt dictum est in 3. lib. ideo oratio erit actus virtutis, & non doni.

dist. 34. q. 1. art. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ contēplatio aliquando capitur stricte pro actu intellectus diuina meditantis, & sic cōtēplatio est sapientiæ actus. Alio modo communiter pro omni actu, quo quis a negotijs exterioribus sequestratus soli deo vacat, quod quidem contingit dupliciter, vel inquantum homo deum loquētem in scripturis audit, quod fit p lectionē: vel inquantū deo loquitur, quod fit per orationem: meditatio autē ad vtrunque se habet quasi medium inter ea, quia ex hoc q̃ nobis loquitur in scripturis, ei per meditationem intellectu & affectu præsentamur, & sic præsentati ei, vel præsentem eum habētes, ei loqui possumus per orationem: & ideo posuit Hugo tres cōtemplationis partes, primam lectionē, secundam meditationē, tertiam orationem: nec ēn oportet q̃ sit oro sapientię actus ab ea elicitus, quātus sapia p meditationē viam orationi præparet.

Vbi supra

Hugo. ex libro. supra citato.

D

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ascensus intellectus in deū est duplex. Vnus quo ascendit in ipsum cognoscendum, & talis ascensus pertinet ad donum intellectus, sed de hoc nō loquitur Damas. Alius est ascensus in deum, vt in quo auxilium quęrit, vt in psal. 122. dicitur. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cęlis, & talis ascensus est oratio: vnde non sequitur q̃ sit actus doni intellectus, sed potest ipsum præsupponere, sicut secundus ascensus præsupponit primum.

II

¶ Ad tertium dicendum, q̃ gemitus, siue fletus non est oratio per essentiā, sed est quasi fundamentū orationis. Superflua. n. videt' petitio, vbi necessitas deest: & ideo recognitio suæ miseriæ, qua indigentē se aliquis videt, & sibi subuenire non potest, q̃ gemitum in affectu facit, quasi oratio reputatur a deo. Et propter hoc Aug. dicit. Quia orationis negotium plus gemitibus q̃ verbis agit, & plus fletu quam affatu.

Ex sermōe primo fer 6. post 4. domini, quadragesi.

¶ Ad ea quæ in contrarium obijciuntur dicendum, q̃ fides, spes, & charitas præsupponuntur ad latriam, vt in 3. lib. dictū est, dist. 9. & sic actus orationis eis attribuitur: tamen etiam ad orationem secundum propriæ speciei rationem habent aliquā conuenientiam, & præexiguntur ad eam. Petitio. n. frustra ad aliquem dirigitur, nisi credatur quòd petitum præstare possit, & speretur q̃ velit: & est præsumptuosa petitio, nisi ei fiat, qui aliquo modo petēti unitus sit, unionem autem charitas facit.

E

q. 1. art. 3. qst. 3. ad 3.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd oratio cadit sub præcepto & determinate, & indeterminate. Determinate quidem ad aliquas orationes ex præcepto tenētur illi, qui ex officio sunt medij inter deum & populum constituti, sicut ministri ecclesiæ: unde ex officio eis incumbit preces ad deum in persona totius ecclesię fundere, & ideo ex statuto ecclesię tenentur ad horas canonicas dicendas. Sed indeterminate ad orationem quilibet tenetur ex hoc ipso quòd tenetur ad bona spiritualia sic procuranda, quæ non nisi diuinitus dantur: unde alio mō procurari non possunt nisi ut ab ipso petant: & et ex hoc ipso q̃ charitatis pcepto tenetur primū sicut seipsum diligere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

diligere, tenetur ei in necessitate beneficus esse non solum per corporales eleemosynas, sed etiã per spirituales, quarũ vna est oratio, vt pius dictum est: sed omnibus etiam qui ecclesiæ ministerio non funguntur. videtur ab ecclesia determinatum tẽpus orandi statutum esse, cũ ex canonũ statuto teneantur diebus festis diuinis officiis interesse, vt ministris pro populo orantibus suam intentionẽ conformẽt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ex hoc ipso ꝙ aliquid est uoluntatis, excluditur necessitas absoluta etiam coactionis, non autẽ necessitas ex suppositione finis: quia amor, qui maxime voluntarius est, necessarius est, si quis velit ad salutis finẽ peruenire, & hoc modo etiam oratio necessaria est, & sub præcepto cadens respectu eorum, quorum voluntas sub necessitate prædicta cadit.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd per orationem præcipimur uota nostra deo pandere, non vt eum doceamus quid desideremus, sed vt affectum & intellectum nostrũ dirigamus in illũ.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ deus orationem acceptat, & de eo quod dare vult, & interdum de eo quod dare non vult, vt idonei simus ab ipso accipere: quod non esset, si ab eo non speraremus quod desideramus: nec esse durum homini debet, se deo per orationem subijcere, sicut homini per preces, quia in hoc totum bonum nostrum consistit, ꝙ deo subditi simus: nõ autem in hoc quòd homini subdamur. De eo autem quod dare non vult, quia ipse vult pie velle, quod ipse iuste non vult, sicut in fine primi libri dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum oratio debeat esse uocalis, an mentalis tantum.

Vbi supra ar.12. AD SECVNDVM sic proceditur. Vt ꝙ oratio nõ debeat esse vocalis, sed mentalis tantum. Oratio.n. debet esse occulta, & ad deũ tantum, quia est petitio decentium a deo, vnde dicitur Math.6. Tu autẽ cum oraueris, intra cubiculũ, & claso ostio, ora patrem tuum: sed oratio vocalis non est occulta, nec ad deum tantũ esse videtur, quia deus ad cor respicit, non ad uoces. ergo oratio sine voce esse debet.

¶ 2 Præt. Oratio est pars contemplationis: sed contemplatio non existit in aliquo exteriori actu, sed tantum in interiori. ergo oratio non debet voce exteriori fieri.

Damas. ubi supra. ¶ 3 Præt. Per orationem debet intellectus in deum ascendere, ẽm Damas. & affectus in deum dirigi, ẽm Augu. sed occupatio animæ circa corporales actus retrahit ascensum intellectus & affectus ad diuina, quia anima non potest intense circa diuersa occupari. ergo oratio debet esse sine uoce tantum in corde.

SED CONTRA est, quod dr in psalmus 141. Voce mea ad dominum clamaui.

¶ 2 Præt. Oratio est actus latriæ, vt dictum est: sed actus latriæ non solum in interioribus actibus, sed etiã in exterioribus cõsistit. ergo oratio non solum debet esse in corde, sed etiã in voce.

II Vbi supra ar.14. VLTERIVS. Videtur ꝙ oratio non debeat esse diuturna, Matth.6. Orantes autem nolite multum loqui: sed qui diu vocaliter orat, multum loquitur. ergo oratio vocalis ad minus non debet esse diuturna.

¶ 2 Præt. Diuinum præceptum non est prætergrediendum: sed dominus præcepit orantes sic orare. Pater noster &c. ergo videtur quòd non oportet alias orationes addere.

¶ 3 Præt. Oratio ad deum fusa, debet esse cum fiducia, Iaco. 1. Postulet autem in fide nihil hæsitans: sed prolixitas petionis est signum diffidentiæ in petitionibus quæ ad homines dirigũtur, vnde verba multiplicantur ad hoc quòd animus eius, ad quem petitio dirigitur, flectatur. ergo oratio ad deum non debet esse diuturna.

SED CONTRA est 1. Timoth. 4. Quæ vere vidua est desolata vacet orationibus die ac nocte. ergo oratio debet esse diuturna.

¶ 2 Præt. Omnis Christi actio, nostra est instructio: sed Christus legitur diutius orasse, vt patet Lucæ. 22. ergo oratio nostra debet esse diuturna.

III VLTERIVS. Videtur ꝙ numquam debeat aliquis ab oratione cessare. Lucæ, 16. Dicebat autem ad illos similitudinẽ, quoniam oportet semper orare, & nunquam deficere.

¶ Et prętera 1. Thessa. vlti. Sine intermissione orate.

¶ 2 Præt. Oratio est quædam annuntiatio desiderij ad eum, per quem explendum expectatur: sed homo semper debet desidera re ea quæ oranda sunt scilicet bona spiritualia. ergo oratio debet esse semper.

F SED CONTRA. Quando homo orat, non potest operibus misericordiæ vacare: sed quandocũque tenetur eis vacare. ergo homo non semper debet orare.

¶ 1 Præt. Oratio secundum Hug. est pars contemplationis: sed homo non semper debet vacare contemplationi, sed quãdoque ad actionẽ se extendere. ergo non debet semper orare.

VLTERIVS. Videtur ꝙ actualis attentio sit de necessitate orationis, quia sicut dicit Greg. Illam orationem deus non audit, cui ille qui orat non intendit: sed ad hoc fit oratio vt a deo exaudiatur. ergo superuacua est oratio, si sit sine attentione.

¶ 2 Præt. Hugo de Sancto Victore dicit. Si cum orationem funditimus, aliud quodlibet a corde vertamus, etiam si illud bonum sit, a culpa liberi non sumus: sed oratio quæ habet culpam adiunctam, non habet suam efficaciam. ergo requiritur ad orationem actualis attentio.

¶ 3 Præt. Oratio est ascensus intellectus ad deum secundum Damas. sed quando deest attentio, intellectus non ascendit in deum. ergo non est oratio.

¶ 4 Præt. Omne opus virtutis debet ex electiõe procedere: sed oratio est opus uirtutis. ergo debet esse cum attentione, sine qua non est electio.

SED CONTRA est, ꝙ nullus tenetur ad impossibile: sed impossibile est mentem diu attentam teneri ad aliquid, quin ad alia subito rapiatur. ergo non est de necessitate orationis quod H semper comitetur ipsam attentio.

¶ 2 Præt. In alis operibus meritorijs non requiritur quòd semper adsit actualis attentio: sicut non oportet quòd ille qui peregrinatur, semper de peregrinatione sua cogitet. ergo videtur quòd nec in oratione sit ne. essarium.

VLTERIVS. Videtur ꝙ a tentio orationi noceat, quia vt dicit Hugo de Sancto Victo. Pura est oratio, quando ex abundantia deuotionis mens ita accenditur, vt cuncta se postulatura ad deum conuertit, etiã suæ petitionis obliuiscatur: sed qui obliuiscitur suę petitionis, non videtur attendere orationi. ergo etiã oratio maxime debeat esse pura, videtur quòd impediatur oratio per attentionem.

¶ 2 Præt. Sicut intentio orationem dirigit, ita etiam alios exteriores actus: sed in aliis exterioribus actibus plurimum noceret, si actualis intentio semper adesset, quia optimus citharœdus pessimus redderetur, vt Aui. dicit. ergo nocet attentio, si eõ I tinue adsit orationi.

¶ 3 Præt. Non potest mens humana ad plura simul intenta esse: sed aliquando oportet orantem esse attentum ad finem quẽ intendit, vel ad cogitandum de deo, cui orationem fundit, qd omittere orationi nocet. ergo nocium est oranti, si semper ad orationem quam facit, attentionem habeat.

SED CONTRA. Aug. dicit. Psalmus & hymnis cum oratis deum hoc uersetur in corde, quod proferitur in ore.

¶ 2 Præt. Io. 4. Spiritus est deus, & eos qui adorant eum, oportet in spiritu & veritate adorare. ergo attentio quæ facit spiritu orare, orationi non nocet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ duplex est oratio, sipriuata, quam quisque pro se facit: & publica, quæ faciẽda incumbit ministris ecclesiæ, vt dictum est. Et quia hæc publica oratio non fit ab omne solum pro se, sed pro aliis ideo non debet tolum esse mentalis, sed vocalis, etiam vt per K orationem voce expressam etiam alii ad deuotionem excitentur, & ad continuandum intentionem suam oratoribus, & propter hoc etiam cantus ab ecclesia institutus fuit. Vnde August. dicit de seipso, quod fleuat vberrime in hymnis & canticis suauitate cantantis ecclesiæ, & quòd voces illæ influebant auribus eius, & elarquebatur veritas in cor eius. Oratio autẽ priuata est quã quis pro seipso facit, & hæc quidẽ pōt & voce, & sine uoce fieri secundum quod magis orantis animo suppetit: sed tamen vox oratiom adminiguitur propter quatuor. Primo, vt homo excitet seipsum verbis ad deuotẽ in animum. Secundo, vt intentionem custodiat ne euagetur: magis enim tenetur ad vnum, si verba etiam orantis affectui conseruntur. Tertio, ex vehementia deuotionis in oramte vox sequitur, quia motus superiorum virtum, si sit fortis etiam ad inferiores redundat vnde & cum mens orantis per deuotionem accenditur, in fletus, & suspiria, & iubilos, & voces inconsiderate prorumpit. Quarto, propter debitum iustitiæ, quia deo, cui reuerentia exhibetur, non solum mente, sed etiam corpore seruiendum est.

¶ Ad

In lib. qui de duo. sic de

IIII Vbi supra ar.13.

Et habetur ex libro supra citato.

Lib. 10 de de Ordinatione. cap. 24.

V Lib. 5. ciuitate ante mediu.

Auicenna.

In regula.

Lib. 9. de ciu. cap. 14.

Libro. 19. Mor. c. 18. &. 1. 9 ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Greg. Bonum opus sic debet agi in publico, ad ædificationem. s. vt semper intentio maneat in occulto: vnde ille qui publice orat, si exterius non gloriã hominum, sed solius dei quærit, in occulto manet intentio, & soli deo orat per intentionem, & si etiam proximo innotescat oratio ad ædificationem.

¶ Ad secũdum dicendum, ꝙ actus ẽmeditatę ad deũ directi, etiam si exteriores sint, ad vitam contemplatiuam pertinent, & sunt contemplationis partes, secundum quod large accipitur, quãmuis non sint secundum quod stricte sumitur pro ipsa meditatione sapientiæ, vt dictum est. Vnde etiam lectio, quæ immediate ad meditationem diuinorum ordinatur, pars cõtemplationis ponitur, quæ fit voce quandoque.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qñ duæ vires ordinatæ sẽnt ad idem, vna nõ impedit aliam in suo actu, sed magis iuuat, sicut sensus imaginationem, quando ad idem ordinantur: sed intẽtio expressa per vocem non impedit ascensum intellectus ad deum, nisi nimia cura in verbis profertẽdis fiat, sicut illi qui verba composita in oratione proferre nituntur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd in oratione præcipue attenditur orantis deuotio, & ideo tantum debet oratio protendi, quantum deuotio orantis conseruari potest: & ideo si diu posset deuotio conseruari, debet oratio esse diuturna & prolixa. Si autem prolixitas fastidium, vel tædium pariat, oratio non est diutius protrahenda, vnde Aug. in lib. de B orando deum. Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidẽ habere orationes, sed eas tamen breuissimas, & raptim quodammodo iaculatas esse vigilanter erectas, quæ oranti plurimũ ne cessaria est, ne per diuiores moras euanescat atq; hebetetur intentio: ac per hoc ipsi satis ostendunt hanc intentionem sicut nõ esse obtendendam si durare non potest, ita si perduraueri, non esse rumpendam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ secundum Aug. ibidem. Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si seruẽs perseueret intentio, non multum loqui est in orando rem necessariam verbis superfluis agere: multum autem precari est ad eum quem precamur, diuturna & pia cordis exercitatione pulsare.

Ca. 12. ¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. in eodem li. dicit. Liberum est aliis atque aliis verbis. sab his quæ in oratione dominica petuntur, eadem tamen secũdum rem in eodẽ dicere, sed nõ debet esse liberũ alia ẽm rẽ in eodẽ dicere: & ideo precepto dnico nõ obligamur ad verba illa. s. ad res illas petẽdas a deo, quia vt in eodẽ li. dicit. Quæliber alia verba dicamus quæ affectus orantis, vel præcedendo format vt clareat, vel cõsequẽdo attẽdit ut crescat, nihil aliud dicimus, quãm quod in oratione dominica appositum est, si recte congruenter oramus.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ petitio fit homini ad hoc quòd desiderium petentis ei innotescat ad flectendum ipsum verbis: sed orationẽ ad deũ fundimus, vt desiderũ nostrũ exerceamus, & iõ vile est diu orare, si diuturna exercitatiõe desiderũ crescat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ aliquis actus dicitur durare dupliciter, aut secundum essentiam, aut secundum virtutem, siue effectum suum. Sicut motio eius qui lapidẽ proiicit, durat per essentiam actus dum manum lapidi monẽdo apponit: sed virtus motionis manet dum lapis ex vi impulsionis primæ mouetur. Similiter etiam dico, quòd orationis duratio dupliciter potest considerari, vel ẽm essentiam actus, & sic non debet aliquis continue orare: vel semper, quia oportet ẽt interdum circa alia occupari: uel ẽm virtutem, & sic eius virt' præcipue quantum ad sui initium manet in omnibus operibus aliis quæ facimus ordinatæ, quia omnia ad vitam æternam habendam ordinare debemus: & ideo desiderium vitæ æternę, qd est orationis principiũ, manet in omnibus operibus bonis ẽm virtutem, & pp hoc dicitur in glo. 1. Thesa. Nõ cessãt orare qui non cessãt bene agere. Et sicut virtus motionis primę continue debilitatur, vt qñque lapis impulsus quiescat, vel contrario mo De orando deum. c. 9. do moueatur, nisi iterum impellatur, ita vt dicit Augu. A curis vitæ desiderium quodammodo tepescit, & ideo certis horis ad negotium orandi mentem reuocamus, ne desiderium quod te pescere incœperat, omnino frigescat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dñs per hoc quod dixit, ꝙ oportet semper orare, non intendit quòd orationis act' nunquam interrumpatur, sed quod non interrumpatur quasi numquam resumptus, quod quidem faciunt, qui si statim non exaudiunt, ab oratione cessant, quia orationis diuturnitate impetratur quod petitur, sicut per exemplum dñs probat. A

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sicut Aug. dicit. Sine intermissione orare, nihil aliud est quãm beatam vitam sine intermissione desiderare. Vel dicendum, quòd sine intermissione orare ibi accipit Apostolus, vt ab oratione statutis horis non desistam': vel ut p beneficia pauperibus exhibita, eorũ orationes nostras faciamus, etiã qñ nos ab oratione desistimus, vt in vitas patrum quidam sanctus exponit. Vbi supra

Iam enim sine vera penitentia inuenire gratiam. Pænitentia enim vera ad baptismi puritatem conatur ducere. Recte enim pænitens quicquid sordis post purificationẽ baptismi contraxit, oportet ut abluat sal-

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

AD QVARTAM quæstionẽ dicẽdum, ꝙ attentio actualis requiritur ad orationem aliquo modo, vel ad cuitandum transgressionẽ, quæ est in illa oratione, quæ est in præcepto: vel ad meritum in illa quæ non est in præcepto, sed non omnibus modis. Sicut.n. dictum est, aliquis actus manet per essentiam & virtutem qñque, sed quandoque transit actu, & manet virtute, sicut in exẽplo ce proiectione lapidis patuit: & sic manere actũ in virtute est quidam medius modus inter ipsum esse, & in habitu, & in actu, quia quod in habitu est non que virtute, neque p essentiã actus est: ẽm hoc ergo dico, ꝙ attentio in oratione manere debet semper ẽm virtutem, sed non requiritur ꝙ semper maneat per essentiam actus. Manet absit ẽm virtutem, qñ aliquis ad orationem accedit cũ intẽtione aliquid imperãdi, vel deo debitum obsequium reddendi, etiam si in profectione orationis mens ad alia rapiatur, nisi tanta fiat euagatio, quòd omnino depereat vis prim ę intentionis: & ideo oportet quòd frequenter homo cor reuocet ad seipsum. C

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbum Greg. intelligẽdum est, quando attentio nullo modo coniungitur orationi.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ verbum Hug. intelligẽdum est ꝙ qñ aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando (tunc.n. sine culpa non est, & præcipue si in aliis spõte se occupat quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera) & si ad contrariũ mẽs euagetur, ẽt culpa mortalis erit. Si aũt sine hoc quod percipiamus, mens ad alia euagetur, vel culpa caret, uel paruissima culpa est, nisi præcedens cogitatio, ex qua contingit euagatio talis, in culpa esse dicatur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ alcẽdit intellectus in deũ, qñ orationẽ ad deũ ordinauit, & virtus illi' ascẽsus in tota oratione maneat.

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ in operibus virtutis nõ oportet ꝙ semper actualis electio adsit, sicut nõ oportet quòd ille qui eleemosynam dat, semper de eleemosyna cogitet, sed sufficit semel cogitasse dum eleemosynam dare disposuit, nisi contraria cogitatione præcedens intentio interrumpatur. D

AD QVINTAM quæstionem dicendũ, ꝙ attentio in oratione põt esse duplex. Primo.n. est attẽtio adverba, quibus petitio' ad petitionẽ ipsam, & ad ea quæ petitionẽ ipsam circumstant, sicut est necessitas pro qua petitur deus qui rogatur, & alia huiusmodi, & quæ. unq; harũ attentionũ adsit, nõ est reputanda in attẽta oẽo. Vnde ẽt illi qui nõ intelligunt petitionis verba, ad oẽonẽ attenti esse possunt, sed tũ vltima attentio est laudabilior q̃ secunda, & secunda q̃ prima. Et quia anima nõ põt uehementer attenta esse ad diuersa, ideo prima attẽtio põt nocere vt minor fit orationis fructus, si secundam euacuat: vel secunda, si tertiam omnino tollat, sed non econtrario: tamen attentio communiter accipiendo, non nocet, sed multum prodest, vt ex verbis Auguil. inductis apparet.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ qn mẽs per dilectionẽ in deũ E rapitur, vt petitionis suæ immemor sit, ꝙ attentio orationi adest, vt dictum est, quamuis non secunda, vel prima, sed tertia.

¶ Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ rõ illa procedit de prima attẽtione, quę si sit nimia, ineptã interruptionẽ faciet. Et in singulis verbis nõ cogitare velit qualiter formãda sũt, qñq; ẽt faciet errorẽ, qa sic cogitãti minus verba occurrẽt, talis absit attẽtio sufficit, vt sit tãta quanta sufficit ad integram verborum pronunciationem.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, ꝙ ea quæ hũt ordinationẽ admirice, pũt simul intelligi inquãtũ hmõi, quia inquãtũ admirice ordinata accipiuntur, hc intellẽ eorũ ordinẽ cõprehẽdẽdo, ea vnũ facit: & iõ simul põt intellecti' ferri & ad oronẽ & ad orationis finem, tamen in quocunque feratur, orationi debita attẽtio no deest.

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter species orationis distinguantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt ꝙ incõuenienter species ondistinguantur. 1. Tim. 5. Obsecro igit primo oũ obsecrationes Vbi supra ii. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fieri orationes, postulationes, gratiarum actiones. obsecrationes enim sunt adiurationes pro rebus difficilibus, vt dicit glo. ibidem: adiuratio autem quasi quãdam coactionem imponat, & sic reuerentiam minuit, quæ orationi debetur. ergo obiectatio non est orationis species.

¶ 2 Præt. Non pōt esse idem totum & pars: sed oratio est cui hæ partes assignantur. ergo non debet oratio etiam inter has partes assignari.

¶ 3 Præt. Postulatio est idem quod petitio: petitio autem est orationis genus, vt dictum est. ergo postulatio non debet poni orationis pars.

¶ 4 Præt. Omnis oratio est petitio decentium a deo, secundũ Dama. sed gratiarum actio non est petitio, quia est de iam acceptis. ergo non est orationis species.

Lib. 3. fidei orthodoxę cap. 24.

II

Super epist. pri. ad Tim. cap. 2. cap. 16.

VLTERIVS. Videtur ꝙ etiam distinctio partium orationis, quam ponit Ambro. sit incompetens. Dicit n. orationem diuidi in dei laudem, supplicationem, & postulationem, & gratiarum actionem: non n. laudatur nisi aliquid quod ad alterũ ordinatur, vt patet in 1. ethi. sed deus non est ad aliquid ordinandus, sed ad ipsum omnia alia. ergo non est laudandus, sed magis honorandus, & ita laus dei non est pars orationis.

¶ 2 Præt. Laus proprie, enunciãdo aliquid de aliquo fit: oratio autem non per modum indicatiuum quo enunciatio completur habet fieri, sed magis per modum imperatiuum. ergo laus non est orationis pars.

¶ 3 Præt. Supplicatio omnis est postulatio quædam. ergo non debet vnum contra alterum diuidi.

In lib. quo studio orandus sit de*.

VLTERIVS. Videtur ꝙ etiam partes quas Hugo de S. Victore assignat, sint inconuenienter positæ. Dicit n. quòd orationis partes sunt tres. f. supplicatio, postulatio, insinuatio. Insinuatio enim, vt dicit Tullius in. 1. Rheto. est quidam modus exordij: sed ad deum accedentes non indigemus exordio, qa nõ est verbis flectendus. ergo insinuatio nõ est orõnis pars.

III

¶ 2 Præt. Exordium præcedit omnes alias partes orationis rhetoricæ. si ergo orationi ad deum partes assignantur per similitudinem ad illa, videtur quòd insinuatio sit prima pars orationis, & non vltima.

¶ 3 Præt. Supplicatio addere videtur supra postulationem modum quendam humilitatis in postulando: sed quod se habet ex additione ad aliud, est posterius. ergo post postulationem supplicationem ponere debuit.

¶ 4 Præt. Matth. 7. Dominus videtur tres orationis partes ponere, dicens. Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur. cum ergo hæ partes in omnibus prædictis diuisionibus omittantur, videtur quòd omnes sint insufficientes.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd partes orationis dupliciter accipi possunt, scilicet per modum partium integralium, & per modum partium subiectiuarum. Partes autem integrales orationis distinguuntur per ea quæ ad cõpletam orationem requiruntur: partes autem subiectiuę distinguuntur vel secundum diuersitatem eorum quæ petuntur, vel secundum diuersum modum petendi. Partes ergo orationis quas Apostolus assignat, vtramque distinctionem habent adiũctam. Quia enim ea quæ a deo petimus, non ex nostris meritis impetrare præsumimus, & viam impetrationi claudit, qui nõ de acceptis gratiam agit: ideo ad complemẽtum orationis primo requiritur sacrorum commemoratio, quorum virtute diffficilia quæcunque impetrantur, & hoc fit per obsecrationem: vnde dicit glo. quòd de difficilibus est sicut de conuersione impii. Secũdo ipsa petitio quæ est vel de his quæ ad id quod principaliter petimus, ordinantur, & sic est oratio quæ dicitur respectu bonorum viæ: vel de his quæ principaliter petimus, sicut sunt bona patriæ, & respectu horum sunt postulationes. Sequitur autem gratiarum actio, in qua oratio consummatur, vt sequenti orationi aditus pateat, & secundum hoc etiam, vt glo. ibidem dicit. Partes Missæ distinguuntur, quia ea quæ ante cõsecrationẽ dicũtur, sunt quasi quędam obsecrationes, eo ꝙ fit commemoratio Christi, & doctrinę ipsius, & sanctorum eius. Ea autem quæ in consecratione dicũtur, orationes: quia sacramentum quod illis verbis conficitur, in via nos addiuuat, vnde & viaticum dicitur: quæ vero postea adduntur, sunt postulationes, quia bona æterna postulantur & mortuis, & viuis: quæ aũt post communionem dicũtur, gratiarũ actiones sunt.

AD PRIMVM dicendum, quòd sicut in iuramento assumitur diuina veritas quasi firmior in testimoniũ veritatis a nobis dictæ: ita in adiuratione semper assumitur potentior virtus ad impetrandum quod nos ex nostra infirmitate non possumus impetrare, vnde semper adiurans in se defectũ profitet: sed oñque illud quod adiuramus assumitur ad inclinandũ per violentiã, sicut cũ sancti dæmones adiurant, vt de obsessis corporibus exeant. Qũque aũt assumitur ad inclinandum per benuolentiã, & sic deũ adiuramus p filiũ suum, vel per sanctos suos, q ei accepti supra nos fuerunt: & ideo reuerentia per obsecrationem non minuitur.

Vbi supra c. Quem ponitis. Ibi quidã mõe de Pęnitentia habetur. Pęnitentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd consuetum est ꝙ nomen cõe ad illam speciẽ trahatur, quæ nihil addit dignitatis, vel minus quàm aliæ species supra cõe: sicut nomen angeli quod omnibus ordinibus cõe est, infimo ordini attribuitur: & similiter nomen orationis ad illã speciem trahitur fm quandã appropriationẽ, quæ habet minus de dignitate, scilicet qua petitur viæ bonum.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ postulatio importat quandã protensionem desiderii in id quod petitur: & quia illud quod principaliter & per se desideratur, est finis, ideo postulatio proprie addit supra petitionẽ cõiter dictam determinatũ petitũ, scilicet finẽ.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ gratiarum actio non ponitur pars orationis quasi species eius, & ideo non oportet quòd diffinitio orationis ei conueniat.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, ꝙ sicut oratio rhetorica habet exordiũ partem sui, ita & oratio ad deũ fusa, vnde & introitus in Missa cãtatur: sed hoc interest, quia in oratione rhetorica exordium ponitur pp illos ad quos oratio fit, vt benuoli, dociles, vel attenti reddantur: sed in oratione de qua loquimur, exordium requiritur qñque ad excitandũ orantis desiderium ad deuote petendũ. In exordio aũt quod ad benuolentiam captandã inducitur, quatuor modis fm Tullũ proceditur, quia vel captatur benuolẽtia ex persona iudicis, dũ laudatur: vel ex negouio, dum eius dignitas ostenditur, vel ex persona petentis, sicut dũ ostendit meritũ eius in eos quos alloquitur: vel ex persona aduersariorum, dũ contra eos audiẽtium animos concitantur. In oratione aũt quam ad deũ fundimus, pro nobis tantũ intercedimus, non vt alii offensam incurrantur: negotiũ etiã pro quo oramus, ipse deus est, ad quem sunt omnia desideria nostra ordinanda. Vnde dupliciter orantis affectus ad deuotionem quasi quodam exordio excitatur. f. ex parte dei, dũ ipsum laudamus: & ex parte nostra, dũ nostrã infirmitatẽ recogitamus, & quãtũ aũt ad primũ ponit Ambro. laudẽ dei orationis partẽ: quantũ aũt ad fm, supplicationem quæ est humilis & deuota precatio: in qua etiã pōt includi negotiũ pro quo oramus, inquantum ex necessitate quæ nos impellit ad orãdũ, spiritus noster humiliatur. Postulatio aũt ad progressum orationis pertinet, sed gratiarum actio ad terminũ, vt prius dictum est.

Libro 1. Rhetor. ut in prima ubi dicitur quot modis oratio benuolus ciuis.

De sacramentis fide. c. cit.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd laus largo modo accipitur secundum quod se habet communiter ad laudẽ & honorem. Vel dicẽdum, quòd quamuis deus nõ ordinetur ad aliquid, tamen ipse omnia directe in se ordinat, & per hoc sibi laudis ratio competit.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ laus non ponitur pars subiectiua, sed integralis, & quasi ad cõplementũ esse orationis pertinet.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ supplicatio non ponitur hic quãtum ad hoc quòd includit postulationem, vel petitionem, sed quantum ad modum petendi quem importat.

¶ Potest etiam dici, quòd partes Ambro. reducuntur ad partes Apostoli, ut laus deo dicatur, ideo quia per ea quæ ad laudem ipsius pertinent, ipsum adiuramus: supplicatio autem idem est quod oratio, quia vtrumque quãdam reuerentiam importat, alia autem etiam secundum nomen sunt idem.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd partes ab Hug. positæ sunt partes subiectiuæ, & distinguuntur secundum diuersos modos: quia omnis petitio per narrationem determinatur, & ipsa narratio est quædam interpretatiua oratio. sic ergo vtrumque cõcurrere potest ad orationem, & sic dicitur postulatio. Vnde ipse dicit, quòd postulatio est determinatæ petitioni inserta narratio, vel alterum tantum, & sic vel petitio indeterminata sine narratione, & sic est supplicatio: vt de ipse dicit, quòd supplicatio est sine determinatione petitionis humilis & deuota precatio, aut narratio sine petitione, & sic est insinuatio quę secundum ipsum est sine petitione per solam voluntatis narrationem facta significatio.

AD PRIMVM ergo patet solũtio ex dictis in secunda quæstione.

¶ Ad

Vbi supra lib. 1. Reth.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ insinuatio per Tullium in hoc differt ab exordio, quòd exordium expresse benuolentiam captat, vel docilitatem, vel attentionem facit, sed insinuatio facit idem occulte & per quosdam circuitus: & ideo insinuatio est proprie quando aliquid dicitur, & aliquid intenditur: & ideo Hugo. istum orationis modũ quo narratio ꝓponitur, & petitio intenditur, insinuationem nominauit, & ideo non ponitur pro exordio, sed pro alio modo petitiõis, qui cum quodam exordij genere similitudinem habet.

De pænitẽ. distin. 5. ca. Fres nfos.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut ex dictis patet, postulatio medium est inter insinuationem & supplicationẽ, & ideo media secundum ordinem ab ipso ponitur.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ secundũ Aug. illa tria distinguuntur secundum ea quę sunt necessaria viatori. Primo, vt adsit virtus ad ambulandũ per sanitatem, & quantum ad hoc dicit, Petite, & accipietis. Secundo, vt adsit scientia ad dirigendum ne via ignoret, & quantum ad hoc dicitur, Quærite, & inuenietis. Tertio, vt adsit facultas ad perueniendum, & quantum ad hoc dicitur, Pulsate, & aperietur vobis: & sic patet ꝙ hic distinguuntur orationis subiectiuæ partes diuersæ secundum diuersitatem eorum quæ petuntur: & ideo oratio quæ in distinctione Apostoli est posita, includit petitionem & quæstionẽ: sed postulatio pulsationem: gratiarum autem actio & obsecratio non sunt: hoc modo subiectiuæ partes secundum diuersitatem petitorum distinctæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum homo debeat aliquid ordinate petere in oratione.

Vbi supra art. 5.

AD QVARTVM sic proceditur. Videt ꝙ homo nõ debeat aliquid determinate petere in oratione, quia periculosum est petere quod petere nõ oportet: sed quid oremus sicut oportet, nescimus, Ro. 8. ergo non debemus aliquid determinate petere.

¶ 2 Præt. In oratione homo debet spem suam iactare in deũ, sicut dicitur in psal. 54. Iacta super dominum curam tuam &c. sed ille qui aliquid in oratione determinat, non videtur super dominum curam suam iactare totaliter. ergo talis oratio est reprehensibilis.

¶ 3 Præt. Determinatio petitionis non fit nisi ad innotescendum desideratum: sed deus, quem oramus, melius scit desiderta nostra quãm nosipsi. ergo nõ debemus in oratione aliquid determinate petere.

Matth. 6.

SED CONTRA. Dominus congruam formam orandi tribuit: sed in oratione dominica determinatæ petitiones continentur. ergo oportet aliquid determinate petere.

¶ 2 Præt. Postulatio est orationis pars: sed habet determinatã petitionẽ, vt Hugo dicit. ergo determinate aliquid petẽdũ est.

Libro vnico quo studio orand* sit D.* Glosa ordinaria.

II

VLTERIVS. Videtur ꝙ in oratione non sint temporalia petenda. Matth. 6. super illud. Primum quærite regnum dei, & hæc omnia &c. intelligendum est non quod post regnum illa quærantur. ergo nullomodo licet temporalia orando petere.

¶ 2 Præt. Quicũque orat pro aliquo, sollicitus est pro illo: sed pro temporalibus etiam necessariis solliciti esse non debemus, vt patet Matth. 6. Nolite solliciti esse quid manducetis. ergo temporalia non sunt petenda in oratione.

¶ 3 Præt. Non debemus orando petere, nisi quod est bonum nostrum: sed temporalia non sunt bona nostra, vt patet per Aug. in glo. super illud Matth. 6. Primum quærite regnum dei. ergo temporalia non sunt in oratione petenda.

Libro 2. de ser. dñi in mõte cap. 12. to. 4.

SED CONTRA est, quod in oratione dominica continetur. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, in qua non solum spiritualis, sed etiam corporalis panis petitur, vt patet per glo. Luce. 13. ergo licet pro temporalibus orare.

Ser. 5. quadragesimæ.

¶ 2 Præt. Ber. dicit. Petenda sunt spalia q̃tum necessitas petit.

VLTERIVS. Videt ꝙ hõ no debeat ꝓ alieno bono orare, primo p hoc qd dr Hiere. 7. Tu ergo noli orare ꝓ pplo hoc. ¶ 2 Præt. Præsumptuosum est vt homo se ad ea quæ supra se sunt, ingerat: sed redundantia grãe ex vno in alium pertinet ad excellentiam plenitudinis, quæ fuit in Chro secundũ qd est caput nostrũ. ergo no debet sibi a iquis vsurpare vt pro alio oret.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd determinatio eius quod in oratione petendum est, ad tria vtile. Primo ad hoc ꝙ attentio orantis determinetur ad aliquid, quæ plurimum est in oratione necessaria. Secundo, vt nobis innotescat desiderium nostrum, & quantum in ipso profecerimus. Tertio, vt feruẽtius petam*, quia bona quanto particularius inspiciuntur, tanto feruentius concupiscuntur, sicut de delectabilibus corporalibus Philosophus dicit 5. ethi. vnde Aug. in lib. de oratione deum dicit. Ideo per certa intervalla ipsum etiam verbis de terminatis oramus deum, vt illis rerum signis nosipsos admoneamus, quantum ad primum: & quantum in ipso desiderio profecerimus nobis innotescamus, quãtum ad secũdum: & ad hoc agendum nosipsos acrius excitemus, quãtum ad tertium.

Cap. 4. Cap. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut Augustinus ibidem soluit, Apostolus hoc dicit propter tribulationes tẽporales, quæ ad profectum nostrum plerũque immittuntur: & tamen ab eis omnibus liberari petimus, quia in se malæ sunt, quãuis secundum quid sint bonæ: sed de quibusdam bene scimus quòd ea petere oportet, sicut & quod desiderare.

Vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in dubijs debet homo quantũ ad hoc curam suam iactare in deum, vt si aliter expediat quàm petatur, diuino arbitrio relinquatur, quam formam orandi dominus ex ẽplo suo tradidit, cum dicit. Non sicut ego volo, sed sicut tu: sed in illis quæ deus nos vult velle, oportet quãtũ ad hoc curam nostram in ipsum proijcere, vt eorum impetrationem eius auxilio expectemus.

Matth. 26.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd oratio est quædam desiderij executio, & ideo illud quod licet desiderare, licet orando petere, eo modo quo licet illud desiderare: sed in illis quæ desiderantur est duplex distinctio attendẽda. Prima est, quia quædam desiderãtur propter seipsa, quædam propter aliud. Secunda est, quia quædam non habent superfluitatem desiderij, sicut virtutes: quædam autem habent, sicut voluptates, diuitiæ, & huiusmodi. Bona autem temporalia & propter aliud desideranda sunt, & cum quadam mensura f. secundum quod sunt necessaria ad vitam præsentem agẽdam, & sic hoc etiam modo orari pro eis potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ nec primo, nec secundo debent quæri temporalia, quasi principaliter intenta: pñt autem quæri vt propter aliud desiderata, quod quidẽ desiderũ est electionis, non voluntatis proprie, quia voluntas est finis.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ superflua sollicitudo prohibetur illis verbis, non autem necessaria.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ temporalia non sunt bona nostra secundum se, sed secundum quod ordinantur ad alia, & sic accipiuntur rationem boni vtilis: & sic pro eis orari potest, vt Philosophus dicit in 5. ethi. Oportet non hæc, scilicet, temporalia bona orare, sed ꝙ homo eis bene vtatur.

Cap. 2.

AD TERTIAM quęstionẽ dicendũ, ꝙ cũ præcepto charitatis hõ debet ꝓximũ sicut seipsum diligere, eadem ei debet optare q̃ sibi: & ideo etiã eade pro eis pōt orare, q̃ & ꝓ se orat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dñs loquiẽ quantũ ad hoc ꝙ illo populo erant impedimẽta, quare oratio prophetæ exauditi non poterat. Incorrectus error illorum, & finalis impęnitentia, vt glo. ibidem exist.

Glos. ordinaria.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ille qui orat, nũ propria virtute nitit obtinere quod petit, sed virtute eius quẽ orat: & ideo qũ aliquis pro alio orat, no sibi vsurpat grãm plenitudinis, sed ei attribuit quem orat, a quo grãm proximo dandam petit.

ARTICVLVS V.

Vtrum solus Deus debeat orari per diffinitionẽ orationis.

Quæstione eade art 4. lib. 3. de fide orthodoxa cap. 24. pñtu dist. q. 4. ar. 1. q̃stiũcu. 2. 1 cor. Ex expositione super psal. 3.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ solus deus debeat orari per diffinitionẽ orationis: quia Dama. dicit, ꝙ oratio est ascensus intellectus in deum.

¶ 2 Præt. Oratio est actus latriæ, vt dictũ est: sed latria soli deo debetur. ergo & oratio.

¶ 3 Præt. Virtus orationis plus in affectu consistit, quàm in voce, quia hoc negotium, vt Aug. dicit, plus gemitibus quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

cordis agitur: sed solius dei est cogitationes cordium & affectiones percipere, ergo ei soli fit oratio.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob 5. Voca, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere, ergo oratio potest fieri ad sanctos dei, non solum ad deum.

¶ 2 Præt. Orationis species est supplicatio: sed supplicatio homini fieri potest, ergo & oratio.

II Vbi supra art. 4. ad 2. & 3.

VLTERIVS. Videt q̃ possit oratio dirigi etiam ad sanctos non in patria existentes. Non enim ad sanctos orationem fundimus, nisi inquantum sunt deo viciniores nobis, quia deus per ea quæ sunt sibi magis propinqua in distantia radios suæ bonitatis emittit, vt Dyo. dicit: sed sancti etiam in hoc mundo existētes sunt nobis superiores, ergo debemus eos orare.

In libro de diui. nomi. ca. 4. par. 1.

¶ 2 Præt. Illi qui sunt in purgatorio, sunt certi de sua salute, ergo sunt in meliori statu quàm nos sumus. ergo possumus eos orare.

Lib. 4. c. 40. & 41.

¶ 3 Præt. In Dial. legitur q̃ Pascasius, qui etiam post mortem miraculum fecit, renelatus est beato Germano Capuano episcopo in purgatorio esse. ergo videtur quòd ad eos qui non sunt in patria, possit oratio dirigi.

SED CONTRA, quia non est eiusdem orari, & q̃ pro eis oretur: sed pro omnibus sanctis qui sunt in mundo, vel purgatorio oratur. ergo non debent ipsi orari.

¶ 2 Præt. Sancti non orantur, nisi inquantum sunt in plena diuinitatis participatione: sed non participant plene diuinitatem, nisi inquantum participant beatitudinem, vt Boetius probat in 3. de consolatione. ergo sancti qui sunt in beatitudine tantum orandi sunt.

Prosa 10.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ oratio non fiat ad deum ratione essentiæ, sed magis ratione personæ: quia hoc modo debemus orare, sicut Christus nos docuit, & ipse docuit nos ad personam patris orationem dirigere, Io. 16. Si quid petieritis patrem &c. ergo oratio fit ad deum ratione personæ.

¶ 2 Præt. Illud quod attribuitur deo ratione diuinæ naturæ, toti trinitati competit, & singulis persopis: sed ecclesia non dirigit aliquam orationem ad Spiritumsanctum. ergo non oratur deus ratione naturæ, sed tatione personæ.

SED CONTRA. Secundum hoc aliquis oratur, quòd bona sua communicare potest: sed communicare seipsum competit deo inquantum est bonus. cum ergo bonitas sit attributum essentiale, videtur q̃ oratio dirigatur ad deum ratione naturæ.

Libro de nõdo Deum cap. 4. to. 2.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd illud quod orando petimus est beata vita, vt August. dicit, quia omnia alia quæ petimus, nõ petimus nisi secundum quod ad hanc ordinantur: beatam autem vitam dat directe solus deus. Sed tamen etiam sancti cooperantur nobis ad hoc q̃ beatam vitam obtineamus, & ideo oratio directe & proprie fit ad deũ, sicut a quo expectamus quod orando petimus. Sed tamen orantis intentio ad sanctos conuertitur, vt quorum auxilio a deo impetrat quod expectat, & ideo dicit Cassianus collatione 9. q̃ oratio proprie fit ad deum, sed deprecatio ad sanctos.

Cap. 12.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in diffinitione debent poni ea quæ per se sunt. Quamuis autem aliquo modo ad sanctos oratio fieri possit, sicut ad intercessores pro nobis, tamen proprie & per se oratio in deum fertur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ oratio est actus latriæ, nec tamen cum sancti orantur, eis latria exhibetur, sed illi a quo petitio orãtis explenda iperatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sancti agnoscunt in verbo omnia quæ ad eorum gloriam pertinent. Et quia ad magnam eorum gloriã est q̃ alios iuuare possunt, quasi dei cooperatores existētes, ideo statim in verbo vident vota eorum qui eos interpellant.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ ad aliquem sanctorum nos conuertendum esse docet, vt ad mediatorem orationis, non ad quẽ principaliter oratio dirigatur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ oratio hic accipitur ad similitudinẽ rhetoricæ orationis, vt ex dictis patet. Et ideo sicut illa soli iudici fit, quãuis etiam alijs superioribus supplicationes fieri possent, vel aliquæ petitiones: ita etiam oratio ad solũ deũ directe dirigitur, sed supplicatio etiam directe ad alios dirigi potest.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, q̃ nihil petitur ab aliquo qui non habet: vnde cum beata vita sit quæ in orãdo petitur, ad illos solos dirigi potest, qui beatam vitam habent, nõ autem ad illos qui in mundo sunt, neque ad illos qui in purgatorio sunt, quamuis il lis qui in mundo sunt supplicatio, vel petitio aliqua fieri possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quãuis sancti in mundo existentes sint nobis superiores, & possit pro nobis orare, non tamen adhuc ad illum gradum superiorem peruenerunt, vt s. beatitudinem quã non habemus, illi habeant.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quãuis illi qui sunt in purgatorio, sint i maiori securitate quàm nos, tamen sunt in maiori afflictione: & iterum non sunt in statu merendi, & ideo magis indigent quòd per eis oretur, quàm q̃ ipsi orent.

Sup Matth. ca. 27. vbi. Et hũc de pn. dist. 1. Nihil.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in miraculis præcipue attenditur fides & deuotio orantis, vnde etiam dominus mulieri quã sanauit dixit, Matth 9. Fides tua te saluam fecit: & quia ille propter excellentiam meritorum credebatur in patria esse, ideo orabatur, & talis oratio propter fidem orantium exaudiebatur tunc, vt vita illius approbaretur, non quòd ille pro alijs in purgatorio existens oraret.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd deus præcipue oratur, inquantum est beatus, & alijs beatitudinem largiẽs: & quia hoc conuenit ei ratione essentiæ, ideo ratione essentialũ attributorum oratur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ sunt essentiæ a patre sunt in alijs personis, & ideo fit quędam reductio ab alijs personis in patrem, ut patet per Hila. & propter hoc etiam dicit pater principium totius deitatis, & sic nos in patrẽ, sicut in principium non de principio reducens Christus, nos ad patrem orationem dirigere per filium docuit.

Libro 8. de Trinitate.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ spiritussanctus ex personali proprietate habet q̃ sit donum, & ideo magis competit q̃ ipse petatur, quàm quòd ab eo aliquid petatur: quamuis etiam ad spiritumsanctum ecclesia orationes aliquas dirigat & hymnos, qui loco orationum in ecclesia recitantur, sicut patet. Nunc sancte nobis spiritus. &, Veni creator spiritus, & huiusmodi.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diuinæ personæ sit orare.

I AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd diuinæ personæ sit orare. Eius enim est orare, cuius est accipere: sed personæ dei est accipere ab alio, sicut filij, & spiritussancti. ergo eius est orare.

¶ 2 Præt Io. 16. Ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis &c. & sunt hij verba, ergo filij est orare.

¶ 3 Præt, Ro. 8. dicitur. Spiritus postulat gemitibus inenarrabilibus &c. sed spiritussanctus est tertia in trinitate persona, ergo personæ diuinæ est orare.

SED CONTRA. Orare importat defectum virtutis in orante: sed hoc diuinæ personæ non competit. ergo oratio non est diuinæ personæ.

¶ 2 Præt. Oratio est actus latriæ, quæ est seruitutis dei: sed seruire non competit diuinæ personæ. ergo nec orare.

VLTERIVS. Videtur q̃ nec sanctis qui sunt in patria, competat orare, quia sancti qui sunt in patria, sunt Christo conformes inquantum est homo: sed Christo inquantum est homo, non competit orare, alias diceremus, Christe ora pro nobis. ergo nec alijs sanctis competit orare.

K

¶ 2 Præt, Sancti in patria æquales sunt angelis dei, Matth. 22. sed angelis non competit orare, quia oratio, ut dictũ est, est actus rationis qui in angelis non est, cum in verbo intelligentiæ oriat, vt Isaac dicit. ergo nec alijs sanctis, qui sunt in patria, oratio competit.

Isaac.

¶ 3 Præt. Quicũque orat, p alio, alteri meretur: sed sancti qui sunt in patria, non sunt in statu merẽdi. ergo nec in statu orãdi.

SED CONTRA est, quod dicimus, Sanctæ Petre ora pro nobis.

¶ 2 Præt. Sancti in patria magis feruent charitate, quàm in via: sed charitas facit vt sancti in via pro alijs orent. ergo multo magis in patria pro nobis orant.

II

VLTERIVS. Videtur q̃ etiam brutorum animalium sit orare, quia in psal. 146. dicitur. Qui dat iumentis escam ipsorũ, & pullis coruorum inuocantibus eum: sed inuocare deum est ipsum orare. ergo etiam animalia irrationalia orant.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Oratio est denũciatiuus appetitus: sed animalia bruta appetunt bonum diuinum suo modo. ergo orant.

SED CONTRA. Oratio non fit nisi ad Deum: sed deus non potest cognosci nisi intellectu quo bruta carẽt. ergo orare non competit eis.

RESPON. Dicẽdum ad primam quẽstionem, q̃ oratio requirit distinctionem orãtis ad eum qui oratur, qa nullus a seipso aliquid petit: oratio autem fit ad deum ratione attributorum essentialium, in quibus personæ non distinguuntur, & ideo vni personæ non compet aliam orare.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ acceptio illa qua vna persona accipit ab alia, est per naturalem ęconditatem, & nõ per gratuitam collationem, pro qua impetranda oratio funditur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ hoc filius dicit de seipso non ratione personæ, sed ratione naturæ assumptæ.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ spiritus dicitur postulare, inquantum nos postulare facit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ quidam hæretici dixerunt, q̃ sancti non possunt nos iuuare orãdo pro nobis, quia vnusquisque recipit secundum ea quæ gerit: sed hoc est contra articulum fidei qui est, Sanctorum communio, quæ per charitatem fit: & ideo cum etiam sanctis qui sunt in patria, sit perfectissima charitas, competit eis pro nobis orare, non autem pro se, quia omnia eis ad votum succedunt.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ charitas inquantum hõ, orat pro nobis: sed ideo non dicimus, Christe ora pro nobis, quia Christus supponit suppositum ęternũ, cuius non est orare, sed adiuuare: & ideo dicimus, Christe audi nos, vel, miserere nostri, & in hoc etiã mitamus hæresim Arrij, & Nestorij.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illud quod est rationis, est etiam multo nobilius in intellectu, quia quod potest virtus inferior, potest superior: & ideo angeli orare possunt, in quibus intellectus est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quidam dicit, quòd non sunt in statu merendi quantum ad præmium essentiale, sed quantum ad præmium accidentale, & ideo etiam alijs meteri possunt: sed quia meritum tantum dviatorum est, ideo dicendum, quòd aliud est impetrare, & d aliud mereri, vt dicetur: & ideo sancti si non possunt mereri, possunt tamen nobis suis orationibus aliquid impetrare.

D.289. D.280.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ brutis nullo modo competit orare, tũm quia non sunt participes beatæ vitæ, quæ principaliter in oratione petitur, tum quia etiam deum, cui, oratio offertur, non apprehendunt: tum etiã quia petere est actus rationis, cum importet ordinationem quandam, vt ex dictis patet.

q. præsenti art. 1. quęst. pri. in cor. Aug. lib. 9. cap. 14.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut anima alia bruta, secundum August. 12. super Gen. ad literam, dicuntur iussis dei obedire, non quasi percipientes mandatum, sed inquantum naturali instinctu ab ipso mouentur: ita etiam dicuntur deum inuocare improprie, inquantum aliquid naturali desiderio desiderant, quod a deo obtinent.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ appetitus, vt dictum est, importat simplicem motum in appetibile: sed oratio, siue petitio ordinem quendam qui est rationis, & ideo appetitus potest brutis competere, non autem petitio, vel oratio.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum oratio sit satisfactoria.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd oratio nõ sit satisfactoria, quia omnis oratio vel est vocalis, vel mentalis: sed mentalis non est satisfactoria, quia non habet pœnam, sed iucunditatem: nec iterum vocalis, quia sicut Isidorus dicit, Reconciliat deo non sonus vocis, sed pura & simplex mentis intentio. ergo oratio non est satisfactionis pars.

Libro 3. de summo bono ex ca. 7. q. 1. arti. 1. quæstiũ. 5. in cor.

¶ 2 Præt. Latria, vt in præcedenti dist. dictum est, contra pœnitentiæ virtutem diuiditur: sed satisfactio est actus pœnitentiæ virtutis, oratio aũt latriæ. ergo oratio non est satisfactoria.

¶ 3 Præt. Satisfactio fit ad reconciliandum eum qui offensus est: sed oratio reconciliationem sequitur, quia præsumptuosum esse videtur petere ab eo quem offendimus. ergo oratio non est satisfactoria.

A SED CONTRA est, quod Hiero. dicit. Oratione sanãtur pestes mentis, sicut & ieiunio pestes corporis: sed ieiunium est satisfactorium. ergo & oratio.

¶ 2 Præt. Oratione petimus nobis debita relaxari nec frustra, cum a domino sit institutum: sed relaxatio debitorum per pœnitentiam fit. ergo oratio ad aliquã partem pœnitentiæ pertinet: non nisi ad satisfactionem. ergo oratio est satisfactoria.

VLTERIVS. Videtur q̃ oratio non sit meritoria.

II 1. 2. q. 83. ar. 15.

Opus enim meritorium solum in deum intentionem dirigit, quia mercennaria intentio virtutem meriti euacuat: sed B oratio non solum ad deum habet oculum, sed ad propria indigentias, quibus petit subueniri. ergo non est opus meritorium.

¶ 2 Præt. Si est meritoria, nullius magis quàm eius quod postulat: sed eius quòd postulat non est meritoria, quia quandoque non exauditur, etiam si ab eo qui in charitate eius est, offeratur. ergo oratio non est meritoria.

¶ 3 Præt. Natura non facit per duo, quod potest facere per vnũ, quia nõ inuenitur aliquid vanum in operibus naturæ, & multo minus in operibus gratiæ: sed ad merendum sufficienter ordinantur opera. ergo videtur q̃ oratio non sit meritoria.

SED CONTRA. Omne opus virtutis potest esse meritorium: sed oro est opus virtutis, vt dictũ est. ergo est meritoria.

q. pũti ar. 1. quęstiũ. 2. in cor.

¶ 2 Præt In psal. 34. dicitur. Oratio mea in sinu meo conuertetur. ergo ex oratione aliquid oranti accrescit, & ita illius videtur esse meritoria.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ inconuenienter assignentur cõditiones quæ præstant efficaciã orationi. Dicitur n. in glo. Lucæ 11. super illam parabolam Quis vestrum habebit amicũ &c. q̃ quatuor cõditiones exiguntur ad hoc q̃ oratio sit efficax. s. vt petatur pie, & pro se, & perseuerantes, & ad salutem. Qui n. est in peccato, pietatis virtutem nõ habet: sed peccatorum oro aliquando exauditur, quia etiam per peccatores mirabilia fieri possunt ergo non oportet q̃ pie petat, ad hoc q̃ oro sit efficax.

¶ 2 Præt. Oratio quæ ex charitate fit, semper efficaciam habet, Io. 14. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcũque volueritis petetis, & fiet vobis: in deo autem manere facit charitas, vt patet 1. Io. 4. omnis autem oratio quę fit pie, ex charitate procedit. ergo habet efficaciam. nõ ergo oportet addere aliis conditionẽ.

¶ 3 Præt. Quanto charitas est amplior, tanto maiorem habet efficaciam merendi: sed charitas tanto est amplior, quanto ad plures se extendit. ergo videtur q̃ magis sit efficax oro ex charitate procedens quæ sit pro alijs, quàm illa quæ sit pro ipso orante, & ita non requiritur pro se fieri.

D

¶ 4 Præt. Ab eodem habet oratio efficaciam merendi, & opus, scilicet a charitate: sed opus ex charitate procedens est meritorium, etiam si non perseuerantes fiat. ergo ad orationis efficaciam non requiritur q̃ perseuerantes fiat.

¶ 5 Præt. Ea quæ ad salutem pertinent, desiderata, vel petita, iam dei non prouocant: sed aliquando deus orantibus concedit aliqua, de quorum petitione irascitur, sicut filij Israel regem petentibus, quibus in indignatione regem dedit. ergo non oportet ad hoc quòd oratio sit efficax, quòd petantur ea quæ sunt ad salutem.

¶ 6 Præt. Videtur quòd multæ aliæ conditiones requirantur, uidelicet quòd fideliter, & confidenter petatur Iac. 1. Postulet autem in fide nihil hæsitans, & quòd oratio sit humilis, psal. 101. Respexit in orationem humilium, & non sprevit preces eorum. Paupertas etiam petentis ad efficaciam orationis facit. Psalm. 9. Desiderium pauperum exaudiuit dominus. Feruor etiam deuotionis. vnde etiam August. dicit de orando deum ad Probam. Dignior sequitur effectus, quando feruentior procedit affectus. ergo insufficienter ille quatuor conditiones enumerantur.

E

Cap. 9. tomo 2.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionẽ, q̃ satisfactio respicit et culpam præteritam, pro cuius offensa recompensationem facit, & culpam futuram, contra quam est medicin saluans, & hæc duo orationi competunt. Initium enim peccati & radix superbia, & ideo per quod homo spiritum suum humiliter deo subdit in oratione, & pro superbia præcedentis offensæ recõpensationẽ facit, & aditu futuræ culpæ auferit, ra dicẽ ei amputans, & ideo oro plene habet satisfaciẽdi rationẽ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ oratio mentalis & vocalis satisfactoria est, si in charitate fiat: vocalis quidem, quia habet exteriorẽ laborem, & sic pœnam quãdam: & inquũ in ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

manet virtus præcedentis intentionis, habet etiam rationem boni meritorij, quæ duo ad opus satisfactorium requiruntur, & sic patet quomodo respondendum sit ad authoritatem Isid. quia sonus vocis nõ reconciliat deo inquantum huiusmodi, sed inquantum manet in ipsa puræ intentionis efficacia. Similiter etiam oratio mentalis satisfactoria tãtum est, quia quamuis habeat iucunditatem, habet tamen & pœnã admistam, quia dicit Greg. Orare ẽ amaros gemitus in cõpunctione resonare, vel pro peccatis, vel pro dilatione patriæ: & præterea ipsa mẽtis eleuatio est carnis afflictio, vt supra dictum est, & afflictio carnis redundat in mẽtem inquantum ei vnita est, & etiam in superbientem spiritum, cuius vulnus oratio sanat, & idcirco sine pœna oratio humilis esse non potest.

Lib. 9. Moral. ex cap. 28.

Pũti dist. & q. art. 4. q̃st. 3. ad primi.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non est inconueniens actum vnius virtutis imperari a virtute quæ contra ipsum diuiditur, sicut actum temperantiæ interdum fortitudo imperat: & sic etiam actũ latriæ potest pœnitentia imperare, & sic erit satisfactorius; sicut etiam sacrificia pro peccatis in veteri lege fiebãt, & nunc fiunt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ex hoc ipso quòd aliquis ab homine veniam petit humiliter, animum offensi hominis placat, & multo fortius misericordis dei.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ ratio meriti in omnibus actibus nostris est exd charitate: vnde cum contingat aliquãdo ex charitate orationem fieri, constat q̃ potest esse meritoria deadem ratione, qua & alia opera ex charitate facta meritoria sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ habere oculũ ad aliud quàm ad deum, sicut ad principalem finem, euacuat rationem meriti, non autem si respiciat aliud, sicut quo ad deum eito perueniendum: & hoc modo oratio releuationem propriarũ indigentiarum respicit.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ meritum in actibus aliarum virtutum est ex vi charitatis. Et quia charitas habet pro obiecto, quod aliæ habent pro fine, ideo meritum in actibus aliarum virtutum non est iolum obiectum illius actus, sed finis orantis: hoc aũt quod petitur, nõ est finis orãtis, sed obiectũ actus, & ideo nõ oportet quòd meritũ attendatur ratione illius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd opera nostra non sunt sufficientia a seipsis ad obtinendum omne illud quo indigemus; & ideo oportet quòd illud quod nobis deest, ex diuina misericordia suppleatur, & hanc oratio pulsat: & ideo orationis meritum exigitur ad supplendum defectus omnium aliorum nostrorum meritorũ. Vnde Greg. in moralibus dicit. Multum vtique apud deum hæc summe sibi necessario congruunt, vt & oratione operatio, & operatione fulciatur oratio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd oratio ad duo ordinatur. f. ad obiectũ proprium, & ad finem: & secundũ hoc habet duplicem efficaciam. f. efficaciam merendi ratione finis, qui est vita æterna, ad quam omnia merita ordinatur: & efficaciam imperandi eius quod petitum est, quod est oõnis obiectum. Et inter hæc duo hæc differẽtia est, q̃ meritũ importat ordinem iustitiæ ad præmium, quia ad iustitiam pertinet retribuentis, vt merenti præmium reddat: sed impetratio importat ordinem misericordiæ, vel liberalitatis ex parte donantis, & ideo meritum ex seipso habet vnde perueniatur ad præmium: sed oratio impetrare volentis non habet ex seipsa vnde impetret, sed ex proposito, vel liberalitate dantis. Vnde patet quòd oratio ex charitate semper habet efficaciam merendi, sed non habet semper efficaciam impetrãdi, quia aliquid est quod repugnat impetrationi in prouidentia dei, ad quem oratur: & ad hæc impedimenta tollenda ponuntur quatuor conditiones præmissæ, quibus positis semper habet oratio efficaciam impetrandi. Potest ergo impedimentum orationis esse, vel ex parte orantis, si orationem inordinate emittat, & quantum ad hoc removendum dicitur, pie, in quo importatur modus latriæ, quæ alio nomine pietas dicitur, secundum quam oratio modificari debet: vel ex eo quod petitur, quia quãdoque etiam petenti non expedit, & sic dicitur, quòd sit ad salutem: vel ex parte eius pro quo petitur, & hoc impedimentũ vel est tunc, quando oratio fit, quod nõ põt esse qñ oõ fit ab aliquo pro seipso si pie petat, sed qñ fit pro alio, & ideo additur alia conditio, q̃ fiat pro se: vel potest esse post intermedium inter oõnem & consecutionẽ petiti, & hoc excludit per hoc q̃ dicit, perseuerãter.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ iste conditiones non hoc modo requiruntur ad efficaciã impetrãdi, quasi nihil impetret, si aliqua desit, quia etiã quãdoque aliquis p alio orans audit sed quia his positis semper oõ efficaciã habet impetrãdi, quia impetrationis virtus magis est ex proposito eius cui oratur, q̃ ex orãtis merito: & ideo q̃nq; peccatores audiunt, qñ eorũ oõ tisfactionis, veniã habet. Nec ideo quisquã putet qui rem alienã iniuste abstulerit, quam reddere potest, de illo peccato pænitere ac veniã consequi, nisi restituat, A' ablatũ. Quãdiu.n. res propter quã peccatores aliquando possunt pie orare.

F

¶ Ad secundum dicendum, q̃ voluntas magis est de fine, q̃ de illo qd propter finẽ petit, & ideo qñ deus videt nõ concordare qd petit cũ fine, pro quo pie orans petit, magis audit eius desiderium nõ faciens qd petit, q̃ si faceret: & ideo finaliter accipiẽdum est hoc quod dicit, Quodcũque volueritis &c. finis autem petitionis est salus nra, & dei gloria: hoc autem esset contra dei gloriam, si peccatorem impænitentem saluaret: & esset contra salutẽ petentis, si aliquid contrarium suæ saluti sibi daretur, & ita exauditur desiderium, & tñ petitum nõ impetratur, qñ aliquis inpersueratẽr vel pro alio petit, vel contraria saluti.

G

¶ Ad tertium dicendum, q̃ oõ quæ fit ex charitate pro alio, semper habet efficaciam merendi ei qui orat, sed nunc loquimur de efficacia impetrandi.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ impetratio importat cõsecutionem eius quod petit: sed meritũ non importat cõsecutionẽ, sed ordinem iustitiæ ad cõsecutionẽ: & ideo impedimentũ interueniens per instabilitatẽ, tollit rationẽ impetrationis, quia tollit consecutionẽ, sed non tollit ordinẽ ad consecutionem, & ideo non tollit meritum: vnde meretur etiam qui non perseuerauerit, sed non impetrat nisi perseuerans.

H

¶ Ad quintum dicendum, q̃ omnes homines habent beatitudinem sui desiderij finem, quẽ maxime desiderant: & ideo magis audit illos, quibus non dat quod petunt, si sit impediens a beatitudine, quàm eos quibus datur: vnde talis impletio oõnis, quæ fit cũ dei indignatione, nõ dr impetratio ꝓprie loquẽdo.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ omnes illæ conditiones, quæ requiruntur ex parte orantis, inquantum est orans, includuntur in hoc quòd dicit, pie, quod includit omnes circunstantias virtutis, quibus ordinatur actus ex parte agentis.

EXPOSITIO TEXTVS.

I

NON surgetur duplex tribulatio. Contra Hiere. 17. Duplici contritione contere eos. Et dicendum, quod tribulatio si accipiatur commensurata peccato, duplex non consurgit, quia deus non punit vltra condignum: sed si accipiatur pro pœna absolute, tunc duplex pœna debetur, vel secundum duas partes peccantis pœna corporis & animæ: vel secundum duo quæ sunt in peccato, scilicet auersio & conuersio, pœna sensus & damni: vel secundũ duas radices peccati, quæ sunt amor & timor, ignis & frigus: vel secundum duos status, præsens pœna, & futura, vtrãque enim est circa condignum, & præcipue si accipiantur diuitũ: tamen præsens pœna & futura in eo qui non corrigitur, vnam pœnam constituunt: vnde Grego. in moralibus dicit, eorum percussio hic cœpta, illic perficitur, vt incorrectis vnum flagellum fit, quod hic temporaliter incipit, sed in æternis suppliciis consummatur. Quinque *enim modis flagella &c.* Sed contra Hiero. dicit, Quicquid patimur, peccata nostra meruerunt, ergo omnia sunt ad punitionem. ¶ Præt. August. dicit. Quicquid permiserit deus pati, scias esse flagellum correctionis, ergo omnes alii modi superfluunt. ¶ Præt. Impiũm videtur alteri nocere vt cessans a nocumento aliquis gloriã habeat, & dæmonum operibus simile, ut patet ex vita B. Bartho omei.

Lib. 9. c. 33. & in cap. 14. In epist. Hebr. de modo portandi per cap. Isai. tract.

K

¶ Præt. Ad multa alia, flagella ordinari in scriptura leguntur, sicut ad probationem, ad exemplum iusti iudicii dei, & huiusmodi. Et dicendũ, quòd isti quinque modi distinguuntur pœnes bona, quæ ex pœnis a deo inflictis in præsenti consequuntur, quæ sunt a deo intẽta. Hoc autem bonum aut est in altero, & sic est quartus modus: aut in eo qui punitur, & sic est ordo iustitiæ, qui semper diuino flagello adiunctus est, quia omnis pœna iusta, & hoc cum præcisione aliorum est in quinto modo, aut est utilitas quam ipse flagellatus consequitur, quæ quidem põt esse vel quantũ ad recessum a malo, & hic est modus tertius: vel in ordine ad bonũ conseruandũ, & sic est secũdus modus: aut augẽdum, & sic est primus. ¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ pœnã semp

præcedit peccatum in natura, sed non semper in persona puniti. ¶ Ad secundum dicendum, quòd fit ellum quantum est de se, semper est corrigens, sed ex defectu recipientis quandoque ad hunc effectum non peruenit. ¶ Ad tertium dicendum, quòd impium esset si pœna iusta non esset, nec tamen deus tunc vult gloriam suam diuulgari propter suam vilitatẽ, sed nostram. ¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ omnia alia possunt ad ista reduci, quia probatio est ad augmẽtum meriti, & exemplum iusti iudicij dei ad gloriã dei, & sic de alijs.

De pæn. di. 1. ca. Perfecta. Et habetur in sermone eius 29. de pæn. Io. 2.

Non præuenit sententiam iudicis: quia etsi sententia hominis præcedit non concordans sententiæ dei, adhuc sententia dei restat: si autẽ concordat, est sentẽtia dei. *Leuis enim culpa leui &c.* Supplicium enim mortis præsentis leue dicitur in comparatione ad futurum supplicium: culpæ etiã prænominatæ leues dicuntũr in comparatione ad culpas maiores, quæ quandoq; minoribus pœnis tẽporalibus puniuntur. *Ex sunte gratiæ Dei &c.* Non loquitur hic de gratia gratum faciẽte &c. quia hæc non datur ante perfectam pœnitentiã, sed de gratuitis bonis, sicut fides informis, & timor seruilis, & huiusmodi. *Si enim propter misericordiam quæ quis &c.* Hic dicit secundum quandam opinionem, de qua infra habetur dist. 21. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam, nõ affectu, sed effectu. *Immundis nihil est munda*: quia ipsi ex his quę in se munda sunt, sicut sacramenta, munditiam non consequuntur. *Nihil prodest reinnare & orare &c.* scilicet, ad vitam æternam consequendã. *Numquam aliquem sanauit.* Contra. Ioan. 9. di it glo. Quæritur quomodo sine fide aliquem illuminauerit Christus. ergo ille fidem non habuit, & sic non totum curauit. Et dicendũ, quòd Christus quemcumque curauit, totaliter curauit, & mente, & corpore quantum ad omnes infirmitates corporales: & ille totus fidem recepit primo, sed indistinctam. glo. tamen aliter soluit, quòd scilicet hoc intelligitur de illis qui pro peccato morbum incurrunt. *Quadam impietas infidelitatis &c.* quia sequeretur quòd vel deus non sciret omnia peccata, vel non omnia horteret, vel non omnia remittere posset. *Ad baptismi puritatem*: quantum ad remotionem omnium culparum. *Abluat lacrymis mentis*, idest, interiori dolore, quem lacrymæ exteriores significant, & est locutio metaphorica. *Sciant se culpabiliter durum &c.* si scilicet contingat exteriorum lacrymarum defectus ex defectu doloris, vt homo minus doleat de peccato, quàm de damno temporali. Sed quandoque abundantia doloris lacrymas exiccat propter dolorem concitatum: quandoque autem homo se continet, vt coram solo deo doleat: quandoque etiam ex duritia complexionis est quòd homo non potest flere corporaliter pro peccatis, etsi fleat pro morte amici, quia dolor ille est magis sensibilis: & ideo magis vicinus ad resoluendum corpus in lacrymas. *Emundare nequiuerit*, scilicet i statu tali manens, alias non esset ei imputandum.

q. 1. artic. 3 quæst. 1.

Psal. 10.

DIVISIO TEXTVS.

OSTQVAM magister determinauit de pænitentia generaliter, hic ad partes pænitentiæ descendit, & diuidit in partes duas. In prima distinguit pænitentiæ partes. In secũda, mouet quaidam qõnes circa comparationem partium pænitentiæ adinuicem. 17. dis. ibi. *Hic oritur quæstio multipliciter &c.* Prima in duas. In prima, distinguit partes quasi pænitentiam integrantes, scilicet contritionem, confessionem, & satisfactionem. In secunda, distinguit partes quasi subiectiuas, ibi. *Prædictis vero adijciendum est &c.* Prima ĩ duas. In prima distinguit pænitentiæ partes. In secunda, docet pænitendi modum secundum partes illas, ibi. *Ideo discretio pænitenti &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit numerum partiũ. Secundo, singulas partes prosequitur, ibi. *Compũctio nobis &c. Ideo discretio pænitenti &c.* hic ostendit modum pænitendi, & circa hoc duo facit. Primo, ostendit modum dignæ pænitentiæ. Secundo, modum falsæ, ibi. *Et sicut sunt digni fructus &c.* Circa primum tria facit. Primo, assignat ex verbis August. modum pænitẽdi quantum ad contritionẽ cordis. Secundo, quantũ ad confessionem oris, ibi. *Caueat ne dictur verecundia &c.* Tertio, quãtum ad satisfactionem operis in abstinendo a sacris, & ab illicitis, ibi. *Caueat etiam ne prius &c. Prædictis vero adiciendum videtur &c.* hic assignat alias pænitentiæ partes quasi subiectiuas, & circa hoc duo facit. Primo, distinguit eas. Secundo, prosequitur de altera earum, scilicet pænitentia venialium, quæ habet specialem dubitationẽ, ibi. *Quæ autem quod venialibus &c.*

Matth. 9. Luc 7. Ioan. 11.

Iohel. 2. Prouer. 18.

Psal. 61. Iac. 3.

Matth. 3. Luc. 3.

De vera & falsa pænitentia c. 14 & 15. Et hr de pæn. dis. 5. c. Confideret.

DISTINCTIO XVI.

A

De tribus quæ in pænitentia considerandæ sunt.

IN perfectione autem pænitentiæ tria obseruanda sunt, scilicet compunctio cordis, confessio oris, satisfactio operis. Vnde Ioan. Chrysost. Perfecta pænitentia cogit peccatorem omnia libenter ferre, in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hæc est fructifera pænitentia, ut sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet corde, ore, opere, ita tribus modis satisfaciamus. Sunt enim tres peccati differentiæ, ut ait August. & in corde, & in facto, & in consuetudine, uel uerbo tãquàm tres mortes. Vna quasi in domo, scilicet cũ in corde cõsentitur libidini: altera iam prolata quasi extra portam, cum in factum procedit libidini assensio: tertia cum ut male consuetudinis tamquàm mole præmitur animus, uel noxiæ defensionis clypeo armatur, quasi in sepulcro iã fœtens. Hæc sunt tria genera mortuorum, quę Deus legitur suscitasse. Hunc ergo triplici morti triplici remedio occurritur, contritione, confessione, satisfactione. Com punctio nobis commendatur, ibi. Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Confessio ibi. Iustus in principio sermonis accusator est sui. Vere enim confitetur, qui se accusat, qui execrando malum sibi imputat. Et ibi: Effundite coram illo corda uestra. Et iterum: Confitemini alterutrum peccata uestra. Satisfactio a Ioanne præcipitur, ubi ait. Facite dignos fructũ pænitentiæ, scilicet, ut secundum qualitatem & quantitatem culpę, sit qualitas & quantitas pœnæ. Non enim par debet esse fructus boni operis eius qui nihil, uel minus peccauit, & eius qui grauius cecidit. Ideo discretio pænitẽti ual de necessaria est, ut illa gerat quæ tradit Augustinus dicens. Consideret qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseuerantia,

In ser. dñi in mõ. lib. 1. cap. 23.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quatuor.

¶ Primo, De partibus pænitentiæ.
¶ Secundo, De remissione venialium in hac vita, quę ad vnam partem pænitentiæ pertinet.
¶ Tertio, De circunstantijs peccati, secundum quas formari debet pænitentiæ modus.
¶ Quarto, De impedimentis veræ pænitentiæ.

Circa primum quæruntur duo.

¶ Primo, De partibus pænitentiæ quasi integralibus.
¶ Secundo, De partibus secundo assignatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum pænitentia habeat partes.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pænitentia partes non habeat. Nullum enim simplex habet partem: sed secundum Ambro. omne sacramentum est simplex. ergo pænitentia, cum sit sacramentum, non habet partes.

¶ 1 Præt. Baptismus multiplicior est virtute, quàm pænitentia: quia originale & actuale quantum ad culpam & pœnam totaliter tollit, quod de pænitentia non est verum. ergo cum baptismo non assignentur partes, nec pænitentiæ partes assignari debent.

3. par. q. 90. art. 1. Et 4. cõtra Gen. ca. 72. Et in Cõc. Trid. Ses. 14. Ca. 4.

¶ 3 Præt.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ 3 Præt. Medicina debet proportionari morbo: sed peccatum quod est morbus spiritualis, cuius est medicina pænitentia, non habet, huiusmodi partes. ergo nec pænitentiæ partes assignandæ sunt.

SED CONTRA. Pænitens pœnam sibi infert pro peccato debitam: sed pro peccato in deum cõmisso nõ solum debetur pœna interior, sed exterior, ut patet in inferno. ergo ad perfectionem pœnitentiæ utraque pœna requiritur. ergo pnia habet partes.

¶ 2 Præt. Morbus spiritualis maiori diligentia est curandus quàm corporalis: sed curatio quæ fit cõtra morbum corporalem secundum aliquas partes distinguitur, quia primo tollitur morbus, & postea morbi reliquiæ. ergo & pænitentia quæ est spiritualis morbi curatio, partes habere debet.

II Vbi supra 3. par. ar. 2.

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter assignentur ei hæ tres partes, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Sacramentum enim a ministris ecclesiæ confertur secundum omnem sui partem: sed contritionem non confert pænitenti aliquis ecclesiæ minister. ergo non est pars pænitentiæ sacri.

¶ 2 Præt. Per pænitentiæ sacramentum peccatum dimittitur: sed ante confessionem peccatum quandoq; dimittitur, ut infra magister ostendit. ergo confessio non est pars pænitentiæ. Dist. sequẽti.

¶ 3 Præt. In sacramento nouæ legis gratia suscipienti confertur: sed in satisfactione non confertur aliqua gratia. ergo non est sacramenti pars.

¶ 4 Præt. Non est idem fructus rei, & pars: sed satisfactio dicitur in litera pænitentiæ fructus. ergo satisfactio non est pars pænitentiæ.

III Vbi supra art. 3.

VLTERIVS. Videtur quòd sint partes subiectiuæ, quia istæ partes pænitentiæ, ut in litera patet, sumuntur ẽx peccati cordis, oris, & operis: sed hæ sunt partes subiectiuæ peccati. ergo & partes pœnitentiæ assignatæ sũt partes subiectiuæ ipsius.

¶ 2 Præt. Totum integrale non sequitur ad suam partem, non enim sequitur, si paries est, domus est: sed pænitentia sequitur ad quamlibet partium assignatarum, sequitur enim, conteritur, ergo pænitet, & similiter de alijs. ergo non sunt partes integrales, sed subiectiuæ.

¶ 3 Præt. Partes integrales alicuius totius quod habet esse permanens, sunt simul: sed pænitentia habet esse permanens, sicut & alia sacramenta. ergo cum pænitẽtiæ partes non sint simul, non erunt partes integrales, sed subiectiuæ.

SED CONTRA. Partes subiectiuæ non requiruntur ad perfectionem totius uniuersalis, quia in qualibet parte perfecta ratio totius inuenitur, sicut perfecta ratio animalis in homine: sed partes pænitentiæ assignatæ ad eius perfectionem requiruntur, ut in litera dicitur. ergo nõ sunt partes subiectiuæ.

¶ 3 Præt. Nihil unum aliquid habet partes subiectiuas, sicut unum animal non habet partes subiectiuas: sed unius pænitẽtiæ partes sunt assignatæ, partes quod patet ex hoc q̃ de uno peccato non agitur nisi una pænitentia inquantum prædicta tria inueniuntur. ergo non sunt partes subiectiuæ.

IIII Cap. 4.

VLTERIVS. Videtur quòd sint partes etiam pænitentiæ uirtutis, Sicut dicitur in 2. ethic. ad perfectionem uirtutis moralis requiritur actus interior & exterior: sed pænitentia est uirtus moralis, cum sit pars iustitiæ. ergo de perfectione eius est contritio interior, & confessio, & satisfactio exterior, & sic sunt partes eius sicut pænitentiæ sacramenti.

¶ 2 Præt. Satisfactio est actus alicuius uirtutis, nec alterius quàm pænitentiæ, & similiter de alijs. ergo sunt partes pænitentiæ uirtutis, non solum sacramenti.

¶ 3 Præt. Iustitia exigit, ut per quæ quis peccat, per hæc puniatur: sed hæc tria quæ assignantur pænitentiæ partes, sunt quædam pœnæ respondentes illis, quibus peccamus. ergo ad perfectionem iustitiæ exiguntur: sed non nisi quantum ad partem illam quæ pænitentia dicitur. ergo sunt partes pænitentiæ uirtutis.

SED CONTRA. Actus non est pars habitus: sed pænitentia uirtus est habitus, hæc autem tria sunt actus quidam. ergo non sunt partes pænitentiæ uirtutis.

¶ 2 Præt. Subiectum uirtutis est mens, secundum August, sed confessio non est in mente sicut in subiecto, similiter nec satisfactio. ergo non sunt pænitentiæ uirtutis partes. F

Ex 2. cap. lib. 11. de ciuita. dei. et lib. 14. eiusdem, ca. 19. Et ex lib. 12 super Gen. ad literam cap. 11.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in pænitentia non est pro materia aliqua exterior res, sicut: in baptismo aqua: sed ipse actꝰ humanus loco materiæ in hoc sacramẽto se habet, qui per quandã recompensationẽ offensam culpæ præcedentis tollit. In actibus autẽ humanis est gradus quidam ad perfectionẽ pertingẽdi propter diuersas partes hominis, quarum una aliã mouet: & ideo oportet quòd diuersa secundum ordinem ad perfectionẽ pænitentiæ considerentur, & hæc dicuntur pœnitentiæ partes.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dubitatur de illa authoritate, utrum sit Ambro. si tamen concedatur intelligendum q̃ sacramentum est simplex ratione effectus principalis & uirtutis simplicis quã operatur: sed materiale in sacramento potest esse compositum, sicut patet in confirmatione, & eucharistia, & sic etiam ex parte actus nostri, qui est quasi materialis in pœnitentia, partes ei assignantur. H

¶ Ad secundum dicendum, q̃ partes nõ assignantur pœnitentiæ ex parte uirtutis sacramentalis, sed ex parte eius quod est materiale in ipsa. In baptismo autẽ est materiale res exterior, in qua non est accipere nisi vnum esse: & ideo baptismo partes non assignantur, quia etsi sit aliquis actus noster in baptismo, ille nõ est de essentia baptismi, sed dispositio ad baptismũ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bonum secundum Diony. causatur ex vna integra causa, sed ex singulis defectibus consurgit malum, & ideo ad integritatem peccati sufficit in quocumque gradu humani actus defectus inueniatur: & propter hoc peccato partes quasi integrales non assignantur, sicut pœnitentiæ bonitatem amissam reparat. De diu. nat. c. 4. par. 4.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, pœnitentia offensam culpę præcedentis abolet per modum recompensationis cuiusdam: hæc autem recompensatio differt a recompensatione vindicatiuę iustitię in duobus. Primo, quia in vindicatiua iustitia ille qui peccauit se habet ad recompensationem vt patiens tantum, inquantũ pœna per quã fit culpę recompensatio est ab alio inflicta: & ideo non præsupponitur ad recompensationem dolor de peccato, sed ex pœna recompensante dolor infligitur. In pœnitentia autem ille qui peccauit, se habet ad recompensationem etiam vt agens, quia ipse sponte sua ad pœnam recompensantem accedit: & ideo displicentia culpę præexigitur. Secundo differt, quia in vindicatiua iustitia taxatur pœna recompensans secundum arbitrium iudicis, non eius in quem commissum est peccatum. Sed in pœnitentia oportet quòd pœna recompensans taxetur secundum arbitrium eius, in quem peccatum commissum est, quia talis recompensatio fit ad reconciliandum animum offensi, quę reconciliatio esse non potest nisi pœna recompensantis voluntati eius sufficiat: & ideo oportet in pœnitentia quòd modus pœnæ satisfactorię secundum arbitrium sacerdotis, qui vicem dei obtinet, seruetur. Vtrique ergo recompensationi hoc commune est, quòd non fiat recompensatio secundum arbitrium eius qui peccauit, sed alterius hominis. Arbitrisi autẽ rectum requirit cognitionem culpę, quę quidem si ei qui debet pœnam taxare, per eum qui peccauit fiat, confessio dicitur: si aũt alias, dicitur contritio. Et quia in pœnitentia sponte qui peccauit, ad recompensationem faciendam accedit, requiritur satisfactio, & sic recompensatio tribus gradibus perficitur, quorum primus est displicentia culpę præteritę, alias non sponte ad recompensationem accederet: & hic per contritionem perficitur. Secundus est, vt culpam suam notificet deo per sacerdotẽ, alias non se ad recompensationem secundum arbitrium eius in quem peccauit, offerret, & quantũ ad hoc est confessio. Tertius est, vt recompenser secundum arbitriũ sacerdotis, & quantum ad hoc est satisfactio. I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in sacramentis quę habent pro materia aliquam rem corporalem, est duplex actus ministri

ministri ecclesiæ, (sanctificatio materiæ per verbũ dei, & applicatio materiæ ad eum qui sacramentum suscipit sed in hoc sacramento, quod habet pro materia ipsum humanum actum, non potest ex ministerio sacerdotis materia applicari ad eum qui sacramentum suscipit, quia actus non sunt ab exterioribus & idem ad ministeriũ ipsius pertinet ipsorum actuum consummatio secundũ absolutionem & pœnæ iniunctionem, quod est quasi quædam sanctificatio. A quæ de ore exteriori & opere loquitur.

¶ Ad secundũ dicẽdũ, q̃ quãuis peccatum dimittatur ante actualem cõfessionem, numquam tamen dimittitur ante confessionem in proposito existentẽ: sicut etiam ante baptismum actualiter susceptum aliquis rem baptismi consequitur ex proposito suscipiendi baptismum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex proposito satisfaciendi gratia confertur, quãuis satisfactio actualis gratiam præsupponat. Vel dicendum, quòd per satisfactionem consequitur pœnitens perfectum effectum gratiæ peccatum abolentis, quia liberatur totaliter a reatu peccati.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vltimum in quo consummatur res, dicitur finis rei, sicut forma habet rationẽ finis: & quia satisfactio est vltima pars in qua pœnitẽtia consummatur, ideo dicitur fructus, quod in rationem finis sonat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quidam dicunt, quòd sunt partes subiectiuæ, uno modo pœnitentiam considerando secundum quod habet tantum rationem pœnæ, quia quælibet harum partiũ est punitio quædam. Sed hoc non potest esse, quia totum ᵈ vniuersale nõ ꝑdicatur in singulari de suis partibus pluralibꝰ simul acceptis, sicut sit genus, sicut spẽcies. n. homines non sunt animal, sed animalia. Vnde cum tres partes pœnitentiæ non sint tres pœnitentiæ, sed vna, non potest esse quòd sint partes subiectiuæ. D.945

¶ 2 Præt. Pœna, quam pœnitens patitur, tota in rationem satisfactionis cadit, non enim sola exteriori pœna homo satisfacit, sed etiam interiori, alias oratio mentalis non esset satisfactoria. Vnde & pœna quæ est in contritione, & quæ est in confessione in partem satisfactionis cadit: & quia satisfactio est vltima pars, totum sacramentum a pœna denominatur, sicut res denominatur ab vltimo sui: & ideo alij dicunt, quòd sunt partes potentiales. Sed hoc iterum nõ potest esse, quia in partibus potentialibus totum adest secundum essentiæ suæ rationem cuilibet parti completæ, sicut essentia animę cuilibet potentię, sed tota ratio pœnitentiæ secundum speciem non est in quolibet horum. Præt. Vnum eorum non includit in se vim omnium aliarum, quod requiritur in partibus potentialibus, sed vnumquodq; ad suum officium seruit: ideo dicendum est cum alijs quòd sunt partes integrales. Sed sciendum, quòd partes integrales sunt duplices. Quædã sunt partes quantitatis, quæ sunt quandoque vnius rationis, vt in totis homogeneis: quandoque vero diuersarum rationum, vt in totis eterogeneis: quædam vero sunt partes essentiæ, sicut materia & forma, non quantitatis: & hæ semper sunt diuersarum rationũ, & habent ordinem naturæ adinuicem: & quandoq; etiam ordinem temporis in his quorum esse non est simul, & huiusmodi partes sunt hæ de quibus loquimur, quia pœnitentiæ sacramentum secundũ rationem speciei suæ ex his tribus integratur, & vna est prior altera secundum naturam: & quandoque etiam secundum tempus eo quòd actuum humanorum, qui sunt in pœnitentia materiales, non est totum esse simul, sed succedunt sibi inuicem: sed quandoque plures eorum, quorum vnus est altero prior per naturam, sunt simul tempore. D.969

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd partes pœnitentiæ nõ respondet illis peccati partibus singula singulis secundum veritatem, quia pro quolibet illorum peccatorum oportet esse pœnitentiæ tres partes: sed per adaptationem quandam considerata similitudine medicinæ ad morbum, quantum ad idem instrumentum. Quidam enim dicunt quòd in quolibet peccato est inuenire illa tria, quia os est interius & exterius, & actus interior & exterior, & sic etiam ista tria erunt partes subiectiuę peccati. Sed patet hoc non esse secundum intentionem litęræ, etiam modo offendens in uno, factus est omnium reus, quia omnis uirtus paritur detrimentum ab uno uitio. Ponat se omnino in iudicio & potestate sacerdotis, nihil sui reseruans sibi, ut omnia eo iubente paratus sit facere pro reparanda uita animæ, quæ faceret pro euitanda corporis morte, & hoc cum desiderio, quia uitam recuperat infinitams. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus, semper deprehendere esse permanens, ideo nec pœnitentia, & sic obiectio ex falso procedit. D.969

istis, & sentiat modũ criminis, pur gans lacrymis omnem qualitatem uitii, defleat uirtutem qua interim carnit. Dolendum est enim non solum quòd peccauit, sed quia se uirtute priuauit. Defleat etiam quoniam offendens in uno, factus est omnium per ingratitudinẽ reus. Ingratus. n. extitit qui plenus uirtutibus Deum omnino nõ timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo ẽ Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Alio

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ ab eo quod sequitur rem, non accidit aliqua compositio in re, quia componentia sunt priora composito: vnde cum actus nostri sint posteriores virtutibus, a quibus eliciuntur diuersi actus, qui secũdum ordinẽ a virtute aliqua progrediuntur, non faciunt eam positionem aliquam in virtute: & ideo prædicta tria non sunt partes pœnitentiæ virtutis, sed pœnitentiæ sacramenti quia ipsi actus sunt quasi materia sacramenti, & penes diuisionẽ materiæ partes rei sumuntur quandoque.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actus exteriores requiruntur ad perfectionem secundam virtutum moralium: partes autẽ integrales oportet quòd sint de perfectione prima.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãuis tria prædicta sint actus pœnitentiæ virtutis, non tamen sequitur quòd sint partes eius: quia in quolibet dictorum actuum inueniuntur omnes circunstantiæ, quibus integratur medium virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad pœnitentiam virtutem requiruntur ista tria, sed non vt partes, sed vt actus, vt dictũ est.

ARTICVLVS II.

b *Vtrum pœnitentia ante baptismum debeat poni pars pœnitentiæ.* D

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia ante baptismum non debeat poni pars pœnitentię. Baptismus enim ianua sacrorum est, & pœnitentia dicitur secunda tabula respecta baptismi: sed secundum non est ante primum. ergo pœnitentia non est aliqua ante baptismum. Vbi supra art. 4.

¶ 2 Præt. Ei qui non est generatus in aliqua natura, non competit actio illius naturæ: sed baptismus est quædam generatio in spiritualem vitam. ergo ei qui non est baptizatus, non conuenit aliqua actio spiritualis vitæ: sed pœnitentia est huiusmodi, cum sit quoddam sacramentum. ergo non potest alicui competere ante baptismum.

¶ 3 Præt. Pœnitentia non ordinatur nisi contra culpam actualem: sed culpa actualis sufficienter in baptismo deletur. ergo non oportet quòd pœnitentia baptismum præcedat. E

SED CONTRA. Matth. 3. super illud. Tunc exibant ad eum &c. dicit glo. Iam tunc exemplum baptizandis dabatur confitendi peccata, & promittendi meliora: sed hoc pertinet ad pœnitentiam. ergo ante baptismum debet esse pœnitentia.

¶ 2 Præt. Super illud psal 4. In cubilibus vestris &c. dicit glo. vt extincto veteri homine per pœnitentiam sacrificium iustitię per regenerationem noui hominis offeramus deo: sed regeneratio ad baptismum pertinet. ergo pœnitentia aliqua est ante baptismum.

VLTERIVS. Videtur quòd pœnitentia ante baptismum non solum sit de actuali, sed & de originali peccato. Aug. lib. de pœnitentia dicit, loquens de pœnitentia ante baptismum. Exceptis paruulis, nullus ad Christum transit, nisi incipiat esse quod non erat, nisi pœniteat eum fuisse quod erat: sed erat infectus non solum actuali, sed etiam originali peccato. nisi enim de hac infectione loqueretur, paruulos non exciperet II Ellei potest ex libro de pœnia medicina cap. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, qui aliam infectionem non habent. ergo de peccato originali debet esse pænitentia ante baptismum.

¶ 2 Præt. Pænitens infert sibi pœnam, vt euadat illam quæ a deo sibi infligenda erat: sed pro peccato originali pœna a deo infligitur. ergo pro eo debet hanc pænitentiam agere.

¶ 3 Præt. Secundum hoc de pctō actua. si pænitentiam agimus, quòd nolus in fum displicet: sed peccatum originale debet nobis displicere. ergo de eo debemus pænitentiam agere.

SED CONTRA. Pænitentia est respectu voliti: sed peccatū originale contrahimus nolentes. ergo de ipso non est pænitentia.

¶ 2 Præt. Medicina debet ifidere morbo: sed peccatum originale non contrahitur per aliquā delectationem eius qui ipsum contrahit. ergo videtur quòd non sit eius curatio per aliquam pœnam: & ita non per pænitentiam, quæ suo nomine pœnam exprimit.

III 3.par.q.87 ar.1. VLTERIVS. Videtur quòd non debeat post baptismum aliqua pænitentia venialium distingui, quia superfluum est facere per multa, quod per vnum potest fieri: sed veniale peccatum curatur per eucharistiam. ergo superfluum est quòd ad ipsum curandum pænitentia ordinetur.

¶ 2 Præt. De eo quod non est in potestate nostra, non requiritur pænitentia: sed peccata venialia vitare non est in potestate nostra, quia nullus potest omnia peccata venialia vitare. ergo de venialibus non est pænitentia.

Super Marcum cap.9. circa med. De vera & falsa pænitentia c. 8. Et habetur de pæn. dis. 3. c. Pænitē tia. ¶ 3 Præt. Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ, quia secundum Hiero. Non sanat oculum, quod sanat calcaneum: sed pænitentia est remedium contra mortale. cum ergo veniale a mortali in infinitum differat, vt pœna ostendit, videtur q̃ contra veniale pænitentia non ordinetur, sed contra mortale.

SED CONTRA. Quod potest maius, potest & minus: sed pænitentia destruit mortale, qd est difficilius. ergo & veniale.

¶ 2 Præt. Secundum Aug. Pænitentia est vindicta puniens in se quod dolet commissse: sed aliquis debet dolere de hoc, quod commisit veniale, & hoc in se punire. ergo pænitentia quædam est de venialibus.

IIII Vbi supra art. eodem. VLTERIVS. Videtur quòd teneamur ad pænitentiam venialium, quia sicut tenetur homo tendere ad gloriam, ita tenetur impedimentum gloriæ remouere: sed homo non potest ad gloriam peruenire, nisi dimissis venialibus peccatis. ergo cū non remittantur sine pænitentia, videtur quòd ad pænitentiā agendam de venialibus homo teneatur.

¶ 2 Præt. Quoddam veniale peccatum per consensum fit mortale, quia consensus in delectationem mortalis peccati est mortale peccatum: sed homo tenetur vitare mortale peccatum. ergo tenetur dissentire a veniali peccato aliquando: sed dissensus a peccato est pænitentia. ergo tenetur homo de peccato veniali aliquando pænitere.

SED CONTRA. Nullus tenetur abolere iam factum, quod non tenetur vitare antequàm fiat: sed homo non tenetur vitare veniale peccatum antequàm faciat, alias peccaret mortaliter faciens ipsum. ergo multo minus tenetur pænitere de eo.

V VLTERIVS. Videtur quòd partes istæ tres non sint sufficientes, quia sicut post baptismū peccatur venialiter & mortaliter, ita ante baptismum: sed post baptismum distinguitur pænitentia venialis & mortalis peccati. ergo ante baptismum, & sic sunt quatuor.

¶ 2 Præt. Plus distat pœna a culpa, quàm veniale a mortali: sed de pœnis præsentis miseriæ oportet pænitere, vt August. dicit in lib. de pænitentia. ergo cum distinguatur pænitentia venialium a pænitentia mortalium, debet etiam distingui pænitentia, qua nos pænitet de pœnis huius peregrinationis, a pænitentia venialium.

De pænitētia medicinale c. 2.

¶ 3 Præt. Pænitentia solemnis est quidam pænitentiæ modus, vt supra dictum est. ergo cum de ipsa mentionem non faciat, videtur insufficienter partes ponere.

Dist. 1. c. 1. ar. 3. per totum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd pænitentia potest accipi dupliciter, scilicet vt est virtus, & vt est sacramentum. Secundum autem quod est virtus importat detestationem peccati cum proposito abolēdi ipsum secundum conditionem status peccantis. Et quia quicumque non detestatur peccatum, adhuc voluntatem in peccato fixam habet, cum voluntas semel ad aliquid fixa, ab illo nō diuellatur quia cerdotibus manifestare. Quidam enim tui cælant, quod alteri manifestanda conseruāt, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper uenia carere, ad quam per frusta putant peruenire. Caueat etiam ne prius ad dominicum corpus accedat, quàm confortet se bona conscientia, & doleat quòd nondum audeat sumere, quem multum desiderat, cibum salutarem. Cohibeat etiam se a ludis, a spectaculis sæculi, qui perfectam vult cōsequi remissionis gratiam. Isti sunt digni fructus pænitentiæ animam captiuam elaqueantes, & cetur Deum, semper offerat Deo mentem & cordis contritionem: deinde & quod pōt, det de possessione, & tunc quod offert, securus offerat. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Prius dicit ad Abel, quàm ad munera eius. In iudicio ergo cordis consideranda est eleemosyna tribuentis. Nec considerandum est quantum, sed qua mente, qua affectione dat quod potest. Qui ergo sua peccata redimere vult temporalium oblatiōe, prius offerat mentem. Caueat ne ductus uerecundia diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis uelit fa

F G

pænitentia secundum quod est sacramentū, consistit in dispositione ministrorum ecclesiæ. Et quia ecclesiæ sacramenta non dispensantur nisi illis qui sunt de ecclesia, ideo ante baptismū sacramentum pænitentiæ non competit, cum per baptismum homo de ecclesia fiat. Et per hoc patet solutio ad obiecta præter tertium.

H ¶ Ad tertium dicendum, quòd pænitentia non requiritur ante baptismum propter baptismi insufficientiam, sed propter impedimentum remouendum gratiæ baptismalis, vt baptismus suum effectum habere possit.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd pænitentia potest sumi large, & proprie. Proprie quidem pænitentia importat dolorem de peccato commisso in præterito, & sic nullo modo potest esse pænitentia de originali peccato, quia non est commissum. Large autem potest dici pænitentia omnis displicentia mali præteriti, & sic in eo qui liberum arbitrium habet, debet esse pænitentia de originali: quia ex hoc ipso q̃ alicui placet aliquid, displicet ei quod ad illud impedimentum præstitit. Peccatum autem originale impedimentum gloriæ fuit, ad quam quilibet desiderio tendere debet, non tamen de eo debet esse confessio, quæ non est nisi factorum: nec satisfactio, quia pro peccato originali non debetur nisi pœna damni, pænitentia autem importat pœnam sensus. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

I

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd veniale peccatum ex nostro actu incurrimus, & ei pœna sensibilis debetur. & ideo ad peccati venialis dimissionem d pænitētia operatur quantum ad contritionem, confessionem, & satisfactionem, non solum pænitentia secundum quod est virtus, sed etiam secundum quod est sacramentum: quia post baptismum aliquis venialiter peccat, quando est susceptiuus sacramentorum ecclesiæ. D. 10 1.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd ad eundem effectū principaliter inducendum, superfluum est plura inducere, si quodliber sit sufficiens: sed nullum sacramentum inducitur ad peccati venialis dimissionem, sicut ad principalem effectum, vt supra in 2. di. dictum est: & ideo non est inconueniens si ex multis sacramentis peccati venialis dimissio cōsequitur. q. 1. art. 1. quæst. 4.

K ¶ Ad secundum dicendum, quòd quāmuis non sit in potestate nostra vitare omnia venialia, est tamen in potestate nostra vitare singula.

¶ Ad tertium dicendum, quòd veniale & mortale quāmuis sint diuersi morbi, tamen conueniunt in vna ratione actualis peccati, & ideo contra vtrumque pænitentia medicina est.

ADQVARTAM quæstionem dicendum, quòd cum dicitur aliquis ad aliquid teneri, quædam necessitas importatur ad illud. Necessitas autem est duplex. Vna est absoluta, & secundum hanc homo tenetur facere illa, sine quibus non est salus: & sic non tenetur ad peccati venialis pænitentiam, quia mortem ex hoc non incurrit, nisi forte ex contemptu dimittat. Alia est ex suppositione alicuius finis, sicut dicitur aliquid esse necessarium, sine quo non possumus finem intentum consequi, & hoc modo necessarium est, quòd homo de venialibus pœniteat, si ei remitti debeant in hac vita, sed secundum hoc non proprie dicitur teneri aliquis ad aliquid: & ideo dicendū, quòd

quòd homo non tenetur ad pænitentiam venialium, nisi large sumendo.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd si numquàm de venialibus pæniteat, potest ad vitam peruenire, quia etiam post hanc vitam venialia remittuntur, vt infra dicetur.

¶ immediate sequenti ar. 1. quæst. 2. ad 3. præsentis dist. Aug. vbi supra & ī decretis eodē titulo. dist. eadem eodemq; cap.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dissensus dicit pœnitentiam ad peccatum futurum, sed pænitētia dicit displicentiam peccati præteriti: & ideo nō oportet quòd dissensus ad pænitentiā pertineat.

II

ADQVINTAM quæstionem dicendū, quòd istæ partes pænitentiæ distinguuntur secundum diuersos modos quibus pænitentia agitur: vnde sunt partes subiectiuæ pænitentiæ virtutis, non pænitentiæ sacramenti: quia vna pars non pertinet ad pænitentiæ sacramentum, quāmuis aliæ duæ ad pænitentiam, secundum quod est sacramentum, pertinere possint. Et accipiuntur isti modi secundum diuersum statum pænitentis, quia aut est extra ecclesiam etiam numero, & sic est prima pænitentia quæ est ante baptismum: aut est extra merito, sed non numero, & sic est secunda quæ est de mortalibus: aut omnino est intra ecclesiam, & sic competit ei tertia, quæ est de venialibus.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd status hominis ante baptismū non diuersificantur per veniale & mortale quantum ad hoc quod est esse de ecclesia, vel non esse: sed diuersificantur post, quia per mortale post baptismum commissum efficitur aliquid extra ecclesiam merito, sed non per veniale, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de pœnis dicitur esse pænitentia ab August. secundum quod inclinant ad culpam, large etiam pænitentiam pro displicentia sumendo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pænitentia solemnis non diuersificat statum pænitentis quantum ad id quod dictum est, & ideo de ea non fit hic mentio.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de remissione uenialium.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, De modo remissionis.
¶ Secundo, De causa remissionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum peccatum veniale possit dimitti uoluntate manente ad illud.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccatum ueniale possit dimitti uoluntate manente ad illud. Voluntas enim peccati venialis gratiam non excludit sed nullum peccatū ueniale est quod gratia remitti non possit, cum remittatur per virtutem gratiæ mortale, quod multo difficilius est. ergo ueniale dimitti potest adhuc manente uoluntate ad illud.

¶ 2 Præt. Sicut peccatum mortale charitati opponitur, ita ueniale feruori charitatis: sed illud quod secum compatitur charitas, non impedit dimissionem peccati mortalis. ergo cum uoluntatem permanentem in peccato ueniali compatiatur feruor charitatis, videtur quòd ueniale remitti possit in eo qui adhuc habet uoluntatem adhærentem ueniali.

¶ 3 Præt. Sicut dictum est, ad hoc quòd uoluntas remouetur ab eo in quo semel fuit fixa, requiritur actualis displicentia: sed aliquando ueniale peccatum dimittitur ei qui non habet displicentiam de ueniali peccato, sicut patet in Martyribus, qui statim euolant, quāmuis forte de peccatis uenialibus non cogitent, nec actualem displicentiam habeant. ergo uidetur q̃ peccatum ueniale dimitti possit adhuc manenti in illo.

SED CONTRA. Manente causa, non potest tolli effectus: sed adhærentia uoluntatis inordinata ad aliquid erit causa uenialis peccati. ergo manente uoluntate fixa in illo, non potest remitti ipsum peccatum.

¶ 2 Præt. Affectus ad opus habet rationem peccati, sicut & ipsum opus peccati: sed ipsum opus ueialis peccati, dum manet, nō permittit peccatum ueniale dimitti. ergo nec affectus ad ipsum manens.

A

VLTERIVS. Videtur quòd unum peccatum ueniale non possit dimitti sine alio, quia sicut in præcedenti dist. dictū est, dominus nullū sanauit, quem non omnino liberatet: sed nō potest alicui ueniale peccatū dimitti, nisi domino ipsum sanante. ergo si absoluitur ab vno ueniali, absoluitur ab omnibus.

II

¶ 2 Præt. Peccatum ueniale est maioris petret uitam. Ex his ostēditur qui sint digni fructus pænitentiæ, quibus uera satisfactio expletur, & quòd nō omnes digni fructus, sunt digni fructus pænitentiæ. Quod de illa pænitentia intelligitur, quæ maiorum est criminum. Nō enim sufficiunt grauiter delinquētibus, in libertate seruātes. Et infra. Quærat anima dignos fructus, & si nō dignos pænitentiæ. Sunt enim digni fructus, uirtutum fructus, qui non sufficiunt pænitentibus. Pænitentia enim grauiores postulat ut sic pacetur Ecclesia, ut pacata dolore & gemitibus mortuis im-

B

adhærentiæ quàm mortale, unde remisso mortali adhuc manet ueniale: sed unum mortale non potest remitti nisi omnia alia dimittantur. ergo nec unum ueniale nisi aliis remissis.

¶ 3 Præt. Ei, qui displicet deo, peccatum non remittitur: sed ueniale displicet deo. ergo quandiu manet unum, aliud non remittitur.

SED CONTRA. Maioris gratiæ est remissio mortalis peccati quàm uenialis: sed unum peccatum ueniale manens fixum in corde, non impedit remissionem mortalis peccati. ergo multo minus impedit remissionem alterius uenialis.

VLTERIVS. Videtur quòd ueniale peccatum possit remitti sine mortali, Ioan. 8. super illud, Qui sine peccato est uestrum &c. dicit Aug. quòd omnes illi erant in peccato mortali: uenialia enim eis dimittebantur per ceremonias. ergo ueniale potest dimitti non dimisso mortali.

IIII Vbi supra art. 4. In expositiōe sua super Io. to. 9.

C

¶ 2 Præt. Mortale & ueniale contrarie diuiduntur: sed mortale potest dimitti sine ueniali. ergo ueniale potest dimitti sine mortali.

¶ 3 Præt. Peccato quod sufficienter punitum est, non debetur alia pœna, quia non uindicat bis deus in idipsum: sed peccatū ueniale potest aliquis in mortali existens sufficienter in seipso punire, cum debeatur ei pœna finita. ergo non reseruabitur ulterius ad pœnam: sed numquàm aliquis absoluitur a reatu pœnæ, nisi prius absoluatur a culpa, alias culpa inordinata remaneret sine pœna. ergo manente peccato mortali potest ueniale remitti.

SED CONTRA. Gregor. dicit quòd ueniale peccatum obscurat mentem, sed mortale obtenebrat: sed obscuritas non remouetur nisi per lucem, lux autem spiritualis est gratia, quæ etiam mortale delet. ergo non potest dimitti ueniale sine dimissione mortalis. Gregorius.

D

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd peccatum quodlibet deber remitti quantum ad duo, scilicet quantum ad culpam, & quantum ad reatum, & non potest esse secunda remissio sine primat quia quandiu manet culpa, manet debitum pœnę, culpa autem in deordinatione uoluntatis consistit. Vnde non potest culpa tolli, nisi reordinetur uoluntas, quod esse non potest quandiu in ipsa deordinatione maneat, alias essent suo opposita simul uera: & ideo nullo modo ueniale dimitti potest, quandiu uoluntas ad illud manet.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd non est ex defectu gratiæ, quia illud ueniale in quo adhuc uoluntas manet, remitti non possit, sed ex defectu eius cui remittendum est, in quo impedimentum remissionis inuenitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quodliber peccatum mortale opponitur cuilibet quantumcumque paruæ charitati, non autem quodliber ueniale opponitur cuicumque feruori charitatis. Dicitur enim feruor charitatis per similitudinem secundum quod ad exteriora quodammodo ebuliendo refunditur: ex illa autem parte qua ueniale committitur, charitatis feruor non apparet, sed aliquid præter charitatem. Vnde quāmuis sit feruor charitatis quantum ad aliqua, potest tamē esse tepiditas quantum ad alia, & sic non quilibet feruor opponitur cuilibet uenialí: unde nō est similis comparatio peccati mortalis ad charitatem, & uenialis ad feruorem charitatis.

E

¶ Ad tertium dicendū, quòd uoluntas quæ fuit fixa in aliquo, non remouetur inde, nisi per actualem dissensum, si illud memorię occurrat, alias sufficit habitualis, sicut etiam de mortalibus contingit quòd oblita remittuntur.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ea quæ non habent connexionem adinuicem, unum potest auferri sine altero, sed quæ habent aliquo modo connexionem, unum non potest sine alio auferri. Peccata autem mortalia, quāmuis non habeant connexionem ex parte conuersionis, habent tamen cōnexionem ex parte auersionis, quia ab uno incommutabili

Universidad de Deusto Biblioteca

D. 1013 tabili bono auertunt: & ideo unum sine alio remitti non potest, cum remissio culpæ magis respiciat per oppositum auersionem quàm conuersionem, quia culpa remittitur secundum restitutionem ad illud, a quo culpa separauit. Venialia autem nõ habent connexionem neque quantum ad conuersionem, neque quantum ad auersionem, quia in eis nulla est auersio adhæsionis, & si sit aliquis defectus in actu eorum quæ expediunt ad finem: & ideo potest unum ueniale sine alio dimitti.

D. 259

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ remissio uenialis nõ cõparatur proprie loquendo sanationi: quia infirmitas quę per sanationem curatur, destitutionem virtutis importat: nõ autem est aliqua destitutio, uel debilitatio uirtutis spiritualis in culpa ueniali, sed solum dispositio ad uirtutis destitutionem, & ideo ratio illa non est ad propositum.

Et habetur de pæn. dist. 5. c. Falsis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum ueniale non dicitur esse maioris adhærentiæ quàm mortale, quasi ex parte sua firmius in anima maneat: sed ex parte nostra, quia peccata uenialia non ita facile deuitamus, sicut mortalia, ad quæ dimittenda ex necessitate obligamur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatum mortale ita deo displicet, quòd etiam facit ipsum peccantem deo displicentem, inquãtum pulchritudinem gratiæ, quam deus in ipso amat, aufert. Sed peccatum ueniale quàmuis deo displiceat, quia inordinatum est, nõ tamen facit peccantem deo displicentem: quia non auferitur claritas gratiæ, sed quodammodo obnubilatur, inquantũ eius processus ad exteriora impeditur: & ideo Grego. dicit, quòd peccatum ueniale obscurat, sed mortale obtenebrat: & propter hoc unum peccatum ueniale non impedit quin aliud remitti possit, quamuis mortale unum impediat dimissionem alterius.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd remoto priori remouetur posterius, nec posterius restituitur nisi priori restituto: feruor autem charitatis, cui ueniale opponitur, est posterior ipsa charitate. Vnde quandiu charitas non restituitur, nec feruor charitatis reparari potest, in qua reparatione cõsistit uenialis peccati dimissio, sicut etiam in reparatione charitatis dimissio mortalis: & ideo nõ potest ueniale dimitti ei, cui mortale non dimittitur. Potest etiam ex parte remittentis ratio assignari, quia a deo, qui solus peccata dimittit, peccatum mortale separat: & ideo effectum eius in remissione peccati uenialis habens peccatum mortale, non percipit, sicut assignata est ratio ex parte eius quo fit remissio, l. charitatis quæ vniuersa delicta operit, Prouer. 10. quam peccatum mortale tollit.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augu. nominat ibi uenialia irregularitates quas secundum legem contrahebant.

D. 75

¶ Ad secundum dicendum, quòd ueniale non auertit a deo, neque charitatem tollit sicut mortale, & ideo non impedit dimissionem mortalis, sicut e contrario.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœna etiam omnis offensam non tollit, nisi ab eo in quem peccatum commissum est, accepretur, nec acceptari potest quandiu inimicitia ad ipsum manet: & ideo manente inimicitia hominis ad deum per peccatum mortale, pœna quantacumque ueniale non purgat: unde Esaiæ 58. dominus dicit non esse accepta ieiunia eorum, qui ad lites & contentionem ieiunabant.

ARTICVLVS. II.

b *Vtrum peccatum ueniale possit dimitti sine infusione nouæ gratiæ.*

Vbi supra art. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccatũ ueniale non possit dimitti sine gratiæ nouę infusione. Peccatum enim ueniale transiens actu, in anima manet reatu: sed reatus fundatur super macula, cum ergo macula non possit ab anima abstergi nisi per gratiam, sicut nec tenebra nisi per lucẽ, uidetur quòd ueniale dimitti non possit sine gratiæ infusione.

q. 5. artic. 1. quæst. 2. in con.

¶ 2 Præt. Veniale peccatum consistit in hoc quòd minus amatur deus quàm debet: sed minoratio ista non potest tolli nisi charitate augmentata, secundum cuius augmentũ noua missio spiritusſancti attenditur, ut in 1. lib. dist. 15. dictum est, & quæ sufficiunt minus, uel parum peccantibus.

Quæ sit falsa satisfactio.

T sicut sunt digni fructus pænitentiæ, ac uera satisfactio, ita & indigni fructus, & falsa satisfactio, idest, falsa pænitentia. Vnde Greg. Falsas pænitentias dicimus, quæ non secundum authoritates sanctorum pro qualitate criminum imponuntur. Ideòque miles, uel negotiator, uel alicui officio deditus, q̃d sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus ad pænitentiam uenerit, uel qui bona alterius iniuste detinet, uel qui odium in corde gerit, recognoscat se ueram pænitentiam non posse peragere, nisi negotium relinquat, uel officium deserat, & odium ex corde dimittat, & bona quæ iniuste abstulit, restituat. Ne tamen desperet interim, quicquid boni facere potest, hortamur ut faciat, Deus cor illius illustret ad pænitentiam, cum sit pænitentia interior, & exterior. De utraque per præmissa satis apparet quæ sit uera, & quæ sit falsa.

G

De tribus actionibus pænitentiæ.

RAE dictis vero adijciendum est, quòd tribus modis agitur pænitentia ante A^b baptismum scilicet de prioribus peccatis, post baptismum de peccatis præteritis, quia sicut dicit Gregor. Quod est aqua ad caminum, hoc est ueniale ad feruorem charitatis: sed feruor charitatis potest esse sine cõtritione, potest enim aliquis in deum ferueuter conuerti, & tamen de peccato non dolere, quod est conteri. ergo peccatum ueniale potest dimitti sine cõtritione.

Gregorius

¶ 2 Præt. Contritio non solum importat dolorem de præterito peccato, sed etiam propositum non peccandi de cætero: sed alicui dimittitur ueniale peccatum, qui non habet tale propositum, quia scit se sine peccato ueniali præsentem uitam agere non posse. ergo sine contritione pcãti ueniale dimitti potest.

¶ 3 Præt. Aliquis in peccato ueniali existens, potest dormiens mori, & taliter quòd statim euolet, puta si propter fidem prius confessam constanter occidatur: sed dum dormit conteri non potest. ergo cum ei peccatũ ueniale dimittatur, uidetur quòd possit sine contritione peccatum ueniale dimitti.

H

SED CONTRA. Si gratia sine aliquo adiuncto peccatum ueniale remittere posset, gratia secum ueniale non compateretur: sed compatitur secum ueniale. ergo oportet aliquem motum contritionis aduenire ad peccati uenialis dimissionem.

III Caietanus in quæst. 2. quæstio. 1. de cõtri.

VLTERIVS. Videtur quòd de peccato ueniali teneatur homo etiam confiteri, Iaco. 5. Cõfitemini alterutrum peccata uestra, in quo præceptum confessionis datur, ut in litera dicitur: sed secundum glo. loquitur de confessione uenialium & mortalium, quia dicit q̃ maiora solis sacerdotibus, sed leuiora socijs confiteri possumus. ergo tenemur confiteri uenialia.

¶ 2 Præt. De uenialibus tenetur homo satisfacere, quia satisfacere est actus iustitiæ, ad iustitiæ autem actum tenemur: sed satisfactio debet esse secundum arbitriũ sacerdotis qui uicem dei obtinet, quod esse non potest nisi confessione præcedente, ergo de uenialibus homo confiteri tenetur.

De gen. & remiss. cap. Oft. uisum. quæstum.

¶ 3 Præt. Præceptum ecclesiæ est ut homo semel in anno saltem, confiteatur: sed aliquis est qui non habet nisi uenialia. ergo tenetur illa confiteri.

SED CONTRA. Nullus tenetur ad impossibile: sed confiteri omnia uenialia est impossibile, cum cognitionem nostri effugia. ergo non tenemur illa confiteri.

V

VLTERIVS. Videtur quòd per benedictionem episcopalem aquam benedictam, & huiusmodi peccatum ueniale remitti non possit: quia ex eisdem causis aliquid fit, & corrumpitur, ut dicitur in 2. ethico. sed peccatum ueniale causatur ex actu nostro. ergo oportet quòd aliquid in nobis fit per quod dimittatur, & ita cum ista sint extra, per ea peccatum ueniale dimitti non potest.

Cap. 1.

¶ 2 Præt. Peccatum ueniale, ut dictum est, non dimittitur sine contritione: sed ipsa contritio per se sufficit ad dimissionem. ergo prædicta nihil operantur ad dimissionem.

In agit. 1. oppo. 5. ad. opponendum quæst. 3. sententia alia.

K

¶ 3 Præt. Prædicta omnia æqualem habent habitudinem ad omnia peccata uenialia. si ergo per ea aliquod ueniale dimittitur, omnia dimittuntur, & sic frequentissime homo esset sine ueniali, quod non uidetur uerum.

SED CONTRA est, quod communiter dicitur, quòd multa sunt remedia contra uenialia peccata, scilicet tunsio pectoris, aspersio aquæ benedictæ, unctio extrema, & omnis sacramentalis unctio, benedictio episcopi, panis benedictus, generalis confessio, compassio alicui delicti, dimissio, eucharistia, oratio dominica, & alia quæcumque ieunia pænitentia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd homo in peccato mortali a deo auertitur sibi alium finem constituens, & ideo lumen gratiæ amittit, sicut & lumen Solis qui uisum a Sole auertit, & propter hoc non potest peccatum mortale remitti, nisi per gratiæ infusionem: sed homo per peccatum ueniale nõ adhæret commutabili bono quasi hoc, & ideo non per consequens noua gratia. ergo peccatum ueniale sine gratiæ infusione remitti non potest.

F

SED CONTRA. Nouæ gratiæ additio gratiam præexistentem auget, si eam inueniat: sed cum peccatum ueniale gratiam non auferat, si sine gratiæ infusione dimitti non posset, oportet q̃ quandocumque dimittitur ueniale, gratiæ gratia adderetur. ergo semper homo post ueniale rediret in maiorem gratiã, quod falsum est, quia sic frequens iteratio uenialium non disponeret ad mortale.

VLTERIVS. Videtur quòd gratia sine contritione possit peccatum ueniale remittere, quia sicut dicit Gregor. Quod est aqua ad caminum, hoc est ueniale ad feruorem charitatis: sed feruor charitatis potest esse sine cõtritione, potest enim aliquis in deum ferueuter conuerti, & tamen de peccato non dolere, quod est conteri. ergo peccatum ueniale potest dimitti sine cõtritione.

Gregorius

¶ 2 Præt. Contritio non solum importat dolorem de præterito peccato, sed etiam propositum non peccandi de cætero: sed alicui dimittitur ueniale peccatum, qui non habet tale propositum, quia scit se sine peccato ueniali præsentem uitam agere non posse. ergo sine contritione pcãti ueniale dimitti potest.

¶ 3 Præt. Aliquis in peccato ueniali existens, potest dormiens mori, & taliter quòd statim euolet, puta si propter fidem prius confessam constanter occidatur: sed dum dormit conteri non potest. ergo cum ei peccatũ ueniale dimittatur, uidetur quòd possit sine contritione peccatum ueniale dimitti.

H

SED CONTRA. Si gratia sine aliquo adiuncto peccatum ueniale remittere posset, gratia secum ueniale non compateretur: sed compatitur secum ueniale. ergo oportet aliquem motum contritionis aduenire ad peccati uenialis dimissionem.

III Caietanus in quæst. 2. quæstio. 1. de cõtri.

VLTERIVS. Videtur quòd de peccato ueniali teneatur homo etiam confiteri, Iaco. 5. Cõfitemini alterutrum peccata uestra, in quo præceptum confessionis datur, ut in litera dicitur: sed secundum glo. loquitur de confessione uenialium & mortalium, quia dicit q̃ maiora solis sacerdotibus, sed leuiora socijs confiteri possumus. ergo tenemur confiteri uenialia.

¶ 2 Præt. De uenialibus tenetur homo satisfacere, quia satisfacere est actus iustitiæ, ad iustitiæ autem actum tenemur: sed satisfactio debet esse secundum arbitriũ sacerdotis qui uicem dei obtinet, quod esse non potest nisi confessione præcedente, ergo de uenialibus homo confiteri tenetur.

De gen. & remiss. cap. Oft. uisum. quæstum.

¶ 3 Præt. Præceptum ecclesiæ est ut homo semel in anno saltem, confiteatur: sed aliquis est qui non habet nisi uenialia. ergo tenetur illa confiteri.

SED CONTRA. Nullus tenetur ad impossibile: sed confiteri omnia uenialia est impossibile, cum cognitionem nostri effugia. ergo non tenemur illa confiteri.

V

VLTERIVS. Videtur quòd per benedictionem episcopalem aquam benedictam, & huiusmodi peccatum ueniale remitti non possit: quia ex eisdem causis aliquid fit, & corrumpitur, ut dicitur in 2. ethico. sed peccatum ueniale causatur ex actu nostro. ergo oportet quòd aliquid in nobis fit per quod dimittatur, & ita cum ista sint extra, per ea peccatum ueniale dimitti non potest.

Cap. 1.

¶ 2 Præt. Peccatum ueniale, ut dictum est, non dimittitur sine contritione: sed ipsa contritio per se sufficit ad dimissionem. ergo prædicta nihil operantur ad dimissionem.

In agit. 1. oppo. 5. ad. opponendum quæst. 3. sententia alia.

K

¶ 3 Præt. Prædicta omnia æqualem habent habitudinem ad omnia peccata uenialia. si ergo per ea aliquod ueniale dimittitur, omnia dimittuntur, & sic frequentissime homo esset sine ueniali, quod non uidetur uerum.

SED CONTRA est, quod communiter dicitur, quòd multa sunt remedia contra uenialia peccata, scilicet tunsio pectoris, aspersio aquæ benedictæ, unctio extrema, & omnis sacramentalis unctio, benedictio episcopi, panis benedictus, generalis confessio, compassio alicui delicti, dimissio, eucharistia, oratio dominica, & alia quæcumque ieunia pænitentia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd homo in peccato mortali a deo auertitur sibi alium finem constituens, & ideo lumen gratiæ amittit, sicut & lumen Solis qui uisum a Sole auertit, & propter hoc non potest peccatum mortale remitti, nisi per gratiæ infusionem: sed homo per peccatum ueniale nõ adhæret commutabili bono quasi hoc, & ideo non

non auertitur a fine, quod est incommutabile bonum, unde per ueniale homo gratiam non amittit. Et ideo non oportet q̃ ad hoc quòd remittatur ueniale, gratia aliqua infundatur de nouo, sed sufficit quòd gratia quæ iam habetur, in actum prodeat, quia ipsum ueniale non tollebat habitum, sed solummodo impediebat uirtutis actum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd macula potest esse dupliciter. Vno modo, per priuationẽ pulchritudinis, & sic in ueniali nõ manet aliqua macula, quia gratiã non tollit quę est animę decor. Alio modo, per hoc quòd pulchritudo quæ est gratiæ, impeditur ne exterius appareat, sicut per puluerem pulchritudo faciei fœdatur, & talis macula est in ueniali, quia impeditur decor gratiæ ne in actibus exterius ostendatur: unde nõ oportet quòd talis macula per infusionem gratiæ tollatur, sed per actum qui gratiæ impedimentum tollat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ueniale peccatum non consistit in hoc quòd homo minus amet deum in habitu, quia ueniale non diminuit charitatem, alias eam quandoque totaliter tolleret: sed in hoc quòd amor dei non ostenditur in omnibus actibus hominis aliqua deordinatione in eis existente.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd peccatum ueniale non dimittitur, ut dictum est, quandiu uoluntas manet in illo: ipsam autem recedere uoluntatem ab eo quod quis prius uolebat, est displicere ei quod noluit: talis autem displicentia dolor contritionis dicitur, quando est gratia infusa: & ideo peccatum ueniale sine contritione non dimittitur. Sed sciendum quòd contritio potest accipi tripliciter, uel actu, uel habitu, uel medio modo. Habitu quidem contritio existens non sufficit ad peccati uenialis dimissionem, quia tunc quicumque haberet pœnitentiæ uirtutis habitum, cuius actus est quælibet contritio, consecutus esset peccati uenialis dimissionem: & sic peccatum ueniale cum gratia esse non posset. Nec iterum requiritur quod semper sit actualis contritio, quia sequeretur quòd peccatum quod quis in memoria, uel in cognitione non habet, remitti non posset. Et ideo dicendum quòd requiritur contritio medio modo, qua scilicet & si actu peccatum non displiceat explicite, displicet tamen implicite: quia ex uirtute actus quem agit, sequeretur displicentia explicita peccati uenialis, si cogitatio ad illud ferretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quàmuis feruor charitatis possit esse dum homo in deum fertur motu charitatis sine hoc, quod actu de peccato ueniali cogitet explicite, tamen in illo motu implicite continetur displicentia uenialis peccati, uel unius, uel omnium, quia si feruenter in deum fertur, displicet ei omne quod a deo retardat: unde potest esse tam feruens motus charitatis in deum, quòd omnia peccata uenialia consumit, etiam sine actuali cognitione ipsorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccata mortalia sunt in potestate nostra, ut uitentur non solum singula, sed etiam omnia: uenialia autem, & si singula uitari possint, non tamen omnia, quod ex infirmitate naturæ contingit: & ideo in contritione de uenialibus non exigitur propositum non peccandi uenialiter, sicut in cõtritione de mortali exigebatur: sed quòd displiceat ei & peccatum præteritum, & infirmitas qua ad peccatum ueniale inclinatur, quàmuis ab eo omnino immunis esse non possit.

D. 397

¶ Ad tertium dicendum, quòd passio pro Christo suscepta uim baptismi obtinet, ut supra dictum est dist. 4. & ideo purgat ab omni ueniali & mortali, nisi actualiter uoluntatem renitentem inuenerit: & propter hoc illud peccatum ueniale, quod forte etiam post confessionem frequenter incurrit, non tardat ipsum quin euolet, & præcipue cum ipsa pœna martyrij habeat uim purgandi. De alijs autem qui moriuntur dormientes dicendum, quòd dimittitur eis illud ueniale etiam quantum ad culpam post mortem.

q. 3. artic. 3. quæst. 3.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd confessio ad hoc necessaria est, ut pœnitens satisfactionem accipiat secundum modum delicti. Peccato autem ueniali non debetur pœna satisfactoria taxata, quia pœna illa esset proportionata pœnæ peccati mortalis, a qua peccatum ueniale in infinitum distat: unde per solam contritionem interiorem peccatum ueniale remitti potest. Et quòd aliqua satisfactio exterius iniungitur, hoc est magis ad deuotionem excitandum, uel contritionem quàm ad satisfaciendum: & ideo ad confessionem uenialium non tenemur, neque necessitate absoluta, quia sic nec de eis pœnitere, nec ea uitare tenemur: nec etiam necessitate quæ est ex suppositione finis, scilicet remissionis eorum, quia etiam sine confessione uel actu, uel proposito existente, possunt uenialia remitti, tamen perfectionis est ea confiteri.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd uerbum illud Iaco. quantum ad peccata mortalia est præceptum, sed quantum ad uenialia est consilium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex falsi suppositione, ut ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in casu illo propter præceptum ecclesiæ, dicunt aliqui quòd tenetur homo uenialia confiteri. Alij uero dicunt, quòd sufficit quòd se repræsentet sacerdoti, & se immunem a peccato mortali ostendat, ut ad communionem admitti possit. Præceptum enim ecclesiæ est ad obligandum illos qui habent dal qua quę confiteri debeant, cadit enim sub præcepto magis taxatio temporis, quàm ipse confessionis actus: unde si alicui per gratiam collatũ esset, ut a peccato ueniali immunis esset, sicut beatæ Virgini est collatum, non teneretur ad illud præceptum.

D. 377

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, ueniale peccatum dimittitur per feruorem charitatis qui explicite, uel implicite contritionem contineat: & ideo illa quæ nata sunt de se excitare feruorem charitatis, peccata uenialia dimittere dicuntur: huiusmodi autem sunt quæ gratiã conferunt, sicut omnia sacramenta, & quibus impedimenta feruoris & gratiæ auferuntur, sicut aqua benedicta, quæ uirtutem inimici reprimit, & episcopalis benedictio, uel etiam excitium humilitatis ex parte nostra, sicut tunsio pectoris, & oratio dominicalis, & huiusmodi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actus noster requiritur ad dimissionem uenialis, sed ista dicuntur peccatum ueniale remittere, inquantum in actum nostrũ feruore excitant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista sine contritione non delent peccatum ueniale, sed dicuntur delere inquantum contritionem causant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum quantitatem feruoris est quantitas remissionis: & ideo secundum quod per ista maior, uel minor concitatur, qui de pluribus, uel pauciorbus implicite ad minus contritionem contineat, secundum hoc plura, uel pauciora uenialia dimittuntur, & nõ omnia semper.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de circunstantijs peccati.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, De ipsis circunstantijs secundum se.
¶ Secundo, Qualiter se habeant ad peccatum.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum circunstantia sit proprietas moralis actus, sine eius conditio.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd circunstantia non sit proprietas moralis actus, sicue eius conditio. Dicit enim Boe. in 4. Topicorũ quòd circunstantię sunt quę conuenienter substantiam rhetoricę quæstionis efficiunt: sed quæstio rhetorica non pertinet ad genus morale, sed magis ad genus philosophiæ rationalis. ergo circunstantia non est conditio moralis actus.

In loco qui sumitur ab adiuncto, & deinceps usque in finem.

¶ 2 Præt. Illud quod est circa aliquid, non est in eo: sed conditio actus moralis in ipso est. ergo non potest talis conditio circunstantia dici.

¶ 3 Præt. Ipsi actus morales sunt circunstantiæ quædam, a quibus

Universidad de Deusto Biblioteca

quibus confirmatur oratio rhetoris, est enim circunstantia secundum Tullium, per quam recipit augmentatio fidem, & authoritatem, & firmamentũ adiungit oratio: sed circunstantiæ non est circunstantia, sicut nec accidentis accidens, alias in infinitũ iretur. ergo circunstantia nõ est cõditio, vel proprietas moralis actus.

2. Rhet. ad Heren circa causam cõiectural. vbi agit de signo.

SED CONTRA. Ignorantia circũstantiæ excusat moralẽ actũ a peccato: sed hoc non esset, nisi essent moralis actus conditiones. ergo sunt cõditiones, vel proprietates moralis actus.

¶ 2 Præt. Medium virtutis ad morale genus pertinet: sed medium in virtutibus moralibus accipit secundum circunstantiarum debitam limitationem, vt quando oportet, & vbi, & quomodo, sicut Philosophus 3. ethic. docet. ergo sunt conditiones morales.

II 1.2. q. 7. ar. 3.

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter enumerentur circunstãtiæ in hoc versu. Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Illud enim quod est, aut a rei, non potest esse circunstantia eius, cum causa sit prior, circunstantia posterior quasi proprietas: sed persona agens quæ notatur, cũ dicitur quis, est causa moralis actus. ergo non debet poni circunstantia.

¶ 2 Præt. Non potest idem esse circunstantia suiipsius: sed quid, importa substantiam actus moralis, cuius circunstantiæ quærunturr. ergo non debet inter circunstantias computari.

¶ 3 Præt. Non est idem circunstantia rei, & quod dat rei speciẽ, quia illud est rei intrinsecum: sed moralia recipiunt speciem a fine. vnde Ambro. Intentio operi tuo nomen imponit. ergo cur, quod finem importat, non debet dici circunstantia.

Lib. 1. offic. c. 30.

¶ 2 Præt. Illud, quod continet alia, non debet aliis connumerari: sed in modo comprehenduntur omnes aliæ circunstantiæ. ergo non debet poni, quomodo, inter alias circunstantias.

SED CONTRA. Videtur quòd sint plures circunstantiæ. Philosophus enim in 3. ethi. ponit circa quid, & quo instrumento: hæc autem hoc versu non continentur. ergo videtur quòd insufficienter enumeratæ sint.

Cap. 4.

¶ 2 Præt. Circunstantiæ propter hoc vocantur, quia secundũ eas variatur medium virtutis: sed secundum quantũ, & quotiens, variatur medium virtutis. ergo sunt circunstantiæ. cum ergo non contineantur prædicto versu, videtur quòd insufficienter enumerentur.

III Proponendo quæst. 1. huius art. in argu. in op. 6. falsi.

VLTERIVS. Videtur q̃ circunstantiæ, quæ in litera ab Aug. dicuntur, inconuenienter ponãtur. Circunstantia n. vt dictũ est, est conditio moralis actus: sed quòd diu aliquis in peccato perseueret, magis respicit peccantis statum quàm actum. ergo non debet circunstantia dici.

¶ 2 Præt. Impugnatio, vel tentatio præcedens quandoque non est in potestate nostra, quando, scilicet tentatio est ab hoste: sed circunstantiæ, cum sint conditiones moralis actus, sunt in potestate nostra, vt videtur. ergo non debet inter circunstantias poni, quanta tentatione aliquis exciderit.

¶ 3 Præt. Pœna consequens peccatum non est circunstantia peccati: sed amissio virtutum est pœna damni ex peccato consequentis ergo non debet poni inter circunstantias.

¶ 4 Præt. Vnum peccatum non est circunstantia alterius: sed ingratitudo est per se peccatum. ergo non debet poni vt circunstantia peccati.

¶ 5 Præt. Illæ circunstantiæ nec a Philosopho ponuntur in 3. ethicor. nec a Tul. in rhetor. nec a Boe. in 4. topi. ergo videtur quòd inconuenienter ponantur ab Augustino.

Vbi supra loco citato

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ actus nostri dicuntur mores secundum qd a ratione ordinantur in finem voluntatis, ex hoc n. habent rationem boni, vel mali. Omne autẽ qd ordinatur ad finem, oportet esse proportionatum fini: & ideo ratio quæ actum nostrum in finem ordinat, attendit proportionem actus ad ea quæ ad actum concurrere possunt, & ita commensuratio circunstantia dicitur. Et quia in qualibet proportione oportet esse ad minus duos terminos, nihil n. habet ipsi proportionatur, sed alteri: ideo circunstantia moralis actus dupliciter accipi consueuit, quia potest dici circunstantia vel illud qd est ad actum concurrens, ad quem proportionatur, sicut locus, aut tẽpus: vel ipsa conceptio quæ ex illis relinquitur, vt qui, vel vbi. Sic ergo primo modo accipiẽdo circunstantiam, erit conditio, vel proprietas actus: sed primo modo accipiendo quædam circunstantia est proprietas actus, vt modus agendi, & quædam extra, vt locus, & tempus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quæstio rhetoris secundum quodlibet genus causæ attendit bonum & malum, quia iudiciali præmium, vel pœna expectat, qui actui bono, vel malo debentur: in demonstratiuo autem laus personæ, vel vituperium quæritur, quæ bonis actibus, vel malis debentur: in deliberatiuo n. quæritur quid sit vtile ad agẽdum, in quo & rationem boni & mali attendere oportet: & ideo ex eisdẽ ex quibus actũ moralẽ boni & mali reddũtur, rhetores argumenta sumunt ad persuadendum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd circa aliquid dicitur stare omne illud quod nõ est de essentia rei siue inest, sicut albedo corpori: siue non inest, sicut locus locato, & ideo cõditiones vel proprietates circũstãtiæ actus dici pũt, & præcipue tõne habitudinis ad exterius.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ accidentis non est accidens, quasi ipsum sit per seipsum accidentis subiectum: sed accidentis potest esse accidens inquantum vnum accidens adhæret substantiæ mediante alio, sicut color corpori mediante superficie: & sic etiam ipsius actus circunstantia, vel proprietas aliqua, quãtus ipse est conditio personæ agentis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd versus ille distinguit circunstantias secundum assignationem Tullij, & Boetij secundum quod a rhetore considerantur, qui ex eis argumenta sumit ad exornandum, vel accusandum. Sumitur enim argumentum rhetoricum vel ex eo quod est attributum personæ, & sic est qui: vel ex eo quod est attributum negotio de quo agitur, & hoc vel cõtinetur cum ipso negotio, & sic est quid, quantum ad substãtiam facti exterius, cur, quantum ad intentionem facientis interius: vel in ipsa prosecutione negotij continetur, & sic sunt quatuor. s. quomodo, quantum ad qualitatem actus: vbi & quando, quantum ad mensuram, quibus auxilijs, quantum ad instrumenta. Secũdum autẽ quod ad moralem pertinent, potest aliter earum numerus accipi, prout portio. n. actus ad finem potest accipi vel secundũ id quod est in ipso actu, vel secundũ id quod est extra. Si primo modo, aut quantum ad speciem actus, & sic est quid: aut quantũ ad modum ipsius, & sic est quomodo. Si autem per comparationem ad extra, vel per comparationem ad causam, vel per comparationem ad mensuram. Si primo modo, vel ad causam finalem, & sic est cur: vel ad causam efficientem, vel instrumentalem, & sic est quibus auxilijs: vel principalem, & sic est quis. Si autem per comparationem ad mensuram, aut ad locum, & sic est vbi: aut ad tempus, & sic est quando.

Loco supra citato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circunstantia illa quæ sumitur ex parte agentis, magis respicit conditiones personæ quantum ad proprietates ipsius, quàm illam substãtiam personæ. Ex huiusmodi enim conditionibus variatur substantia actus, quia aliquid competit vni quod non competit alij. Præt. Quãuis persona agens sit prior, tamen conditio quæ relinquitur in actu ex agente circunstat ipsum actum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliqui actus ex suo genere sunt mali, vel boni: & ideo ex ipso genere actus potest sumi circunstantia actus moralis. Hoc autẽ ex quo actus reperitur in tali genere, quãuis sit de substantia eius inquantum est ex genere moris, tamen est extra substantiam ipsius secundũ quod consideratur ipsa substantia actus absolute: vnde aliqui actus sunt idem in specie naturæ, qui differunt in specie moris, sicut fornicatio, & actus matrimonialis.

Loco supra notato.

¶ Ad tertium dicẽdũ, q̃ est duplex finis, scilicet vltimus, & propinquus, Vltimus quidem non potest poni circunstantia, quia omnes circũstantiæ sumuntur in proportione ad ipsum. Propinquus etiam est duplex, quidam qui est finis operis, secundum quod Philosophus dicit in 2. ethicor. quòd quædam coniuncta sunt malo fini, & iste finis dat speciem actui, vnde vel non est circunstantia si consideretur tantum genus moris: vel referendo ad ipsam substãtiam actus includitur in hac circunstantia, quid. Alius vero est finis agentis, qui quandoque ex malo actu bonum intendit, vel econuerso: & hic finis dicitur hæc circunstantia, cur. Ab hoc autem actus nõ recipit speciem propriam, sed quasi communem secundum quod actus imperati induunt speciem virtutis, vel vitij imperantis supra speciem quam habent ex habitu eliciente.

¶ Ad quartum dicendum, quòd modus rei est in ipsa re consequens substantiam eius. Et quia quædã circunstantiæ sumuntur ab eo quod est extra rem, quędam vero ab ipsa specie actus, quæ

quæ duo ad modum non pertinent, ideo in modo non includitur omnis alia circunstantia, si modus proprie accipiatur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ Philosophus in 3. ethi. assignat etiam septem circunstantias, sed differt a prædicta assignatione sua assignatio in duobus. Primo quia Philosophus ponit duas circunstantias, quid, & circa quid, quæ in prædicta assignatione Tulij in vna includuntur, eo q̃ obiectum, quod dicitur, circa quid, dat rationẽ actui quod dicitur, quid: sed Philosophus distinguit eas, quia præter vniuersalẽ rationẽ obiẽti quæ dat speciem actui, possunt in obiecto considerari speciales conditiones quæ diuersificant actum in bonitate & malitia in illis actibus, qui ex se malitiam non implicant, in quibus etiam malitiæ quantitatẽ diuersificant. Secundo, quia Philosophus pro vna circunstantia ponit, quando & vbi, propter hoc quòd vtrumque sumitur a mẽsura extrinseca, sed in prædicta assignatione distinguunt propter diuersam rationem mensuræ. Quod autem Philosophus dicit, quo instrumento, idem est ei quod Tul. dicit, quibus auxiliis, quia omnia auxilia sunt quasi instrumenta actionis, quibus agẽs vtitur ad suum finem.

loco supra citato.

¶ Ad sextum dicendum, quòd cum modus mensuram importet, omnia quæ ad mensuram pertinent vel per modum quantitatis continuæ, vel discretæ important in quomodo. Vel dicendum, quòd quantitas actus ex tribus pensari potest. Primo ex ipsa intensione actus, & sic idem est quòd quomodo: secundo, ex quãtitate obiecti, & sic includitur in quid: tertio ex tempore, & sic includitur in quãdo: quotiens autem semper reducitur ad modũ.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd Aug. numerat hic circunstantias secundum quod a pœnitente considerãdæ sunt, qui de peccato dolere debet, & ideo numerat illas quæ præcipue ad dolorem de peccato inducere possunt: hæ autẽ sunt duæ, scilicet priuatio boni, & quantum ad hoc dicit quòd debet dolere, quia se virtute priuauit: & positio mali, quod quidem aggrauatur vel per accidens inquantum tollitur excusationis occasio, & sic debet dolere si nulla tentatione, vel modica præuentus peccauit: vel per se ex aliqua circunstantia addente deformitatem ad actum, & sic quantum ad personam agentis considerare docet statum peccantis, & beneficium prius a deo susceptum: quantum ad omnes docet considerare quo tempore, & quando peccauit: docet etiam considerare circa quid in hoc quòd dicit, secundum modum meretricis: quomodo, in hoc q̃ dicit, & modũ sui operis: & locum, in hoc quòd dicit, si in loco sacrato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc q̃ aliquis diu in peccato permansit, respicit conditionem actus, vel trãsgressionis si frequenter peccatum iterauit, vel continuauit: vel omissionis si pœnitere distulit de peccato etiam semel commisso.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis tentatio non sit in potestate nostra, tamen resistere, vel non resistere est in potestate nostra: & ideo secundum hoc ex tentatione præcedenti circũstantia peccati sumi potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd amissio virtutum, quamuis consequatur peccatum secundum naturæ ordinem, tamen concomitatur secundum tempus, & ideo circunstantia potest poni. Et præterea etiam quædam circunstantiæ, secundum Tullium, sumuntur ab eo quod sequitur substantiam facti secundum quod ex cõparatione ad ipsam actus in bonitate, vel malitia variatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ingratitudo vno modo speciale est peccatum: alio modo circunstantia peccati, & qualiter hoc fit, dicetur infra distin. 22.

¶ Ad quintum dicendum, quòd omnes istæ circunstantiæ possunt reduci ad septem superius enumeratas, quia ingratitudo reducitur ad conditionẽ personæ, vt ex dictis patet: tentatio autẽ præcedẽs reducitur, ad cur, quia tẽtatio præcipue cõsistit in appetitu alicuius propter quod homo ad peccatũ incitatur: priuatio aãt virtutũ reducitur, ad quid, quia ipsum peccatum ad speciem suam habet quòd virtutẽ tollat: de alijs autem facile est videre.

q. 1. ar. 2. q. 1.

ARTICVLVS II.

b Vtrum circunstantiæ peccatum aggrauent.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd circunstãtiæ peccatum non aggrauent. Nihil enim augetur nisi ex suo simili, vnde intensio qualitatis quantitatem non auget corporalem, sed additio alterius corporis: sed circunstantiæ non sunt peccata, sed sunt quædam peccati accidentia. ergo peccatum non aggrauant.

¶ 2 Præt. Tota ratio mali in peccato est ex parte auersionis, non autem ex parte conuersionis: sed omnes circunstantiæ sequuntur peccatum ex parte cõuersionis. ergo non aggrauant malitiam peccati.

¶ 2 Præt. Priuationes nõ intenduntur, neque remittuntur: sed malum priuatio quædam est boni, vt August. dicit. ergo malitia peccati per circunstantias intendi non potest.

Libro 3. cõfes. c. 7. & in Enchiridiõ cap. 11.

SED CONTRA. Ex quibus causatur vnumquodque, ex eisdem augeri potest: sed ex circunstantiis inordinatis fit peccatum inquantum per defectum circunstantiæ modus virtutis corrumpitur. ergo circunstantiæ aggrauant peccatum.

¶ 2 Præt. Rhetores ex circunstantiis trahunt argumenta ad accusandum, vel excusandum, laudandum vel vituperandum, vt dictum est: sed accusatio vel excusatio, laus & vituperium fiũt de bono vel malo, aut minus bono aut minus malo. ergo circũstantiæ augent actus bonitatem & malitiam.

ar. præcedẽti, q. 1. ad 1.

VLTERIVS, Videtur quòd inter omnes circunstantias magis aggrauent locus & tempus, quia sicut dicit Philosophus in 3. ethi. principalia sunt, in quibus est actus de huiusmodi circunstantiis loquens: sed in quo, signat ipsum tempus & locum. cum ergo principales circunstantiæ magis aggrauent, videtur q̃ tempus & locus maxime aggrauant.

II

loco supra citato.

¶ 2 Præt. Videtur, quòd, quis, quia ex voluntate principaliter oritur peccatum: sed voluntas se tenet ex parte agentis. ergo cõditio personæ magis aggrauat.

¶ 2 Præt. Videtur quòd ingratitudo in deum, quia peccatum accipit rationem mali ex auersione: sed ingratitudo directe pertinet ad auersionem. ergo ex hoc magis grauitas peccati considerabitur.

¶ 2 Præt. Videtur quòd tentatio præcedens, quia per illas circunstantias maxime aggrauatur peccatum, per quas redditur venia dignum, vel indignum: sed peccatum quod ex infirmitate agitur, veniale dicitur quasi venia dignum, quod est cum aliquis graui tentatione præuenitur: peccatum autem quod ex malitia agitur, dicitur irremissibile, quia non habet in se aliquid venia dignum, quod contingit cum aliquis ex electione tentationem præueniens, malum operatur. ergo hæc circunstantia maxime aggrauat.

III

VLTERIVS. Videtur quòd circunstantia non possit trahere in aliam speciem, vel in aliud genus peccati, quia accidentia non variant speciem: sed circunstantiæ sunt accidentia actus, vt dictum est. ergo ex eis species peccati non variantur.

ar. præcedẽti. q. 1. ad 2.

¶ 2 Præt. Actus habet speciem ex obiecto: sed diuersæ circunstantiæ non mutant obiectum actus. ergo non trahunt in aliud genus peccati.

¶ 2 Præt. Sicut circunstantiæ concurrunt ad actum peccati, ita ad actum virtutis: sed non variatur actus virtutis secundum speciem. ergo nec actus peccati.

SED CONTRA. Illud quod est causa alicuius, potest variare illud secundum speciem, quia ex diuersis causis diuersi sequuntur effectus: sed circunstantiæ deficientes sunt causa peccatorum, vnde secundum Diony. Malum contingit ex particularibus defectibus. ergo diuersitas circunstantiarum potest speciem variare.

De diui. nomi. cap. 4.

¶ 2 Præt. Præpropere, laute, nimis ardenter, studiose, sunt diuersæ species gulæ: sed sumuntur secundum diuersas circunstantias, vt per se patet. ergo circunstantiæ variant speciem peccati.

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd circunstantia aggrauet in infinitum, quia vna circunstantia corrumpit virtutem: sed virtus non corrumpitur nisi per peccatum mortale, quod habet quantitatem infinitam. ergo circunstantia aggrauat in infinitum.

Ex sermone dominica. 4. Aduẽt domini.

¶ 2 Præt. Secundum Aug. Nullum est adeo veniale, quin fiat mortale dum placet: sed placentia est quædam circunstantia, & reducitur ad quomodo. ergo circunstantia facit de veniali mortale, & sic aggrauat in infinitum.

¶ Præt. Plũ distat act' virtutis ab actu pẽti mortalis, quã act' venialis pẽti a mortali: sed una circũstãtia mutata facit de actu virtutis

Universidad de Deusto
Biblioteca

actum peccati mortalis, sicut cognoscere suam vt non suam. ergo multo magis facit de ueniali mortale, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Quantitas accidentalis non excedit quãtitatem substantialem: sed quãtitas ex circunstantia peccati pro uenieni est ei accidentalis, cum ergo quantitas venialis peccati sit finita, quantitas ex circunstantia nõ erit infinita, & ita non aggrauat in infinitum.

¶ 2 Præt. Ea quæ in infinitum differunt, non conueniũt in genere: sed eorũ quæ non conueniũt in genere vnum nõ potest in aliud trãsmutari, sicut linea in colorem. ergo non potest per circunstantiam actus peccati trahi ad infinitam quantitatem.

II VLTERIVS. Videtur q̃ omnis circunstantia sit confitenda, Gen. 19. præcipitur Loth. de sodomis exeunti, ne moraretur in omni loco circa regionem: sed pænitens de sodomis, idest, de peccato per confessionem exit, ergo nõ solum peccatum, sed omnes circunstantias peccati confiteri debet.

¶ 2 Præt. Pænitens debet peccatum suum sacerdoti confiteri, vt ab eo modũ satisfactionis accipiat: sed pro grauiori peccato maior iniungitur satisfactio, ergo debet sacerdoti circunstantias notificare, quibus qualitas peccati consideratur.

¶ 3 Præt. Confessio debet contritioni respondere: sed homo debet de singulis circunstantiis conteri, vt in litera Aug. dicit. ergo videtur quòd omnes debeant confiteri.

cap. 15. SED CONTRA secundum Philosophum in 3. ethi. Delectabile carnis quanto magis in particulari consideratur, tanto H magis appetitum mouet: sed homo debet fugere appetitum talis delectabilis per consilium Apostoli 1. ad Cor. 6 ergo videtur q̃ peccatorum carnalium ad minus non debeat aliquis omnes singulares circunstantias confiteri.

¶ 2 Præt. Ex circunstantiis recitatis aliquando alicuius personæ peccatum innotescit: sed homo in confessione debet se accusare, non alterum infamare. ergo videtur quòd non debeamus circunstantias confiteri.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem sicut dicit Aug. in 11. de Trini. In his quæ non mole magna sunt, idem est esse maius, quod est esse melius in bonis, sicut & similiter in malis idem est esse maius, quod est esse peius: malitia autem in actu peccati ex hoc est, quòd deficit a debita proportione ad finem, ad quem proportionatus redditur per debitam commensurationem circunstantiarum, vt dictum est, & ideo defectus debitæ circunstantiæ malitiam in actu causat. Et quia per vnam circunstantiam deficientem, vel appositam magis elongatur terminus a debita proportione ad finem, ideo circunstantia facit actum magis malum, vel minus, & secundum hoc dicitur aggrauare peccatũ.

art. præcedenti qu. 1. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ratio illa procedit in illis, in quibus est augmentum per additionem: in illis enim in quibus est augmentum per intensionem non oportet additionẽ similis in specie fieri, sicut nõ oportet quòd albedo albedini addatur ad hoc quòd fiat magis album, ut dicitur in 4. Physic. & similiter nõ oportet quòd peccatum peccato addatur ad hoc, quòd fiat magis peccatum.

Et tex. 63. & 84.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex inordinata conuersione ad commutabile bonum redditur actus improportionatus ad cõuersionem ad finem, & ideo fundamentum auersionis est conuersio in peccato: & propter hoc circunstantiæ quæ ex parte conuersionis se tenent, possunt peccato malitiam augere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis priuationes non intendantur ex seipsis, tamen intendi ex causis suis quandoque dicuntur, sicut cæcitas per elongationem ab actu videndi, & similiter ex inordinata conuersione malitia in actu intenditur.

tex. com 3.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicẽdum, quòd bonum dicitur secundum ordinem ad finem, vt in 3. meth. dicitur. cum ergo malum sit priuatio boni, dupliciter potest contingere malũ, vel secundum ipsam relationem in finem, vel secundum aptitudinem relationis in finem: & ideo peccatum dupliciter contingit, vel ex eo quòd actus non est proportionatus fini sicut in his quę ex se mala sunt: vel quia inordinate refertur in finem, sicut pater in his quæ mala intentione fiunt, etiam si ex se bonum sit quod fit. Et quia propter quod vnumquodque, & illud magis, ideo quantitas malitiæ peccati magis consideratur secundum relationem inordinatam in finem, quam etiam secundum improportionem ad finem: ad ordinem autem ad finem pertinet cuius gratia, & ideo super omnes alias consideranda est in iudicando de grauitate peccati: ad hoc autem quòd actus sit improportionatus fini, pertinet hæc circunstantia, quid, per quam importatur ratio mali in actu, & ideo omnia quæ possunt peccato specie tribuere, in hac circunstantia inducuntur, & hæc sunt in quibus consistit actus moralis quantum ad bonitatem, vel malitiã, & ideo hæc est secunda circunstantia in aggrauando: & propter hoc Philosophus dicit in 3. ethi. q̃ principalissima in actu sunt in quibus consistit actus, & cuius gratia: aliæ autẽ circunstantiæ magis & minus aggrauant, secundum qd his magis vel minꝰ propinquæ sunt, & ideo ꝛẽpus & locus minus aggrauare nata sunt, quia sunt omnino extrinsecæ: sed interea conditio personæ magis, quia agens directius respondet fini, & post hoc modus qui respondet actui, & post hoc instrumentum quod pertinet ad modum agendi, & hoc quidem vt in pluribus accipiendum est ita esse: tamen nihil prohibet in aliquo aliter se habere, quia sermones qui sunt in moribus, nihil determinatũ habent, vt dicitur in 2. ethi.

G

I

loco supra citato.

cap. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus non intendit principalissimæ esse illa, in quibus est actus sicut in mensurantibus ipsum, sed sicut in complentibus rationem ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd voluntas quamuis sit agentis sicut subiecti, tamen est finis sicut obiecti, & ideo trahit rationẽ magis a fine quàm a conditione agentis, & ad finem magis reducitur quia potentiæ & habitus distinguuntur penes obiecta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ingratitudo secundum quòd est circunstantia, non ponit actualem contemptum, sed quasi interpretatum: & ideo non oportet quòd magis aggrauet quàm peruersa intentio, quæ actualem auersionem a fine debito causat.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ venia dicitur peccatũ quod est veniale ex causa, secundum quod priuat voluntarium vel diminuit vel per ignorantiã, vel per impotentiã: & ideo tota illa diuersitas ad, cuiꝰ gratia, reducit, volũtarii intẽtionẽ finis respicit.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ aliquando circunstantiam trahere in aliam speciem peccati manifestũ est, sed quomodo hoc possit esse est dubium. Quidã enim dicunt, quod hoc accidit inquãtum illæ circunstantiæ accipiuntur vt fines voluntatis, quia a fine actus moralis accipit speciem. Sed hoc non videtur sufficienter dictum, quia aliquando variatur species peccati sine hoc quòd intentio deferatur ad circũstantiam illam, sicut fur ita libenter acciperet vas aureum non sacratum, sicut sacratum, & tamen in aliam speciem peccatum mutatur scilicet de furto simplici in sacrilegium: & præterea secundum hoc sola illa circunstantia dicitur, quæ eius gratia speciem peccati mutare posset, quod falsum est. Et ideo aliter dicendum, quòd omnis circunstantia potest speciem peccati mutare, sed non semper mutat. Cũ enim priuationes & negationes differant specie secundum differentiam habituum & positionum oppositarum, & malum sit priuatio boni, oportet quòd vbi diuersum bonum ad virtutem necessarium aufertur, ibi sit diuersa species peccati: vna autem sola circunstantia peccati rectitudinem virtutis aufert, vnde si aliæ circunstantiæ nullam aliam obliquitatem peccato tribuant nisi ex suppositione pcedẽtis, ad nõ mutabũt speciem peccati, sed forte aggrauabunt quantitatem peccati illius. Quandoque etiam neque quantitatem peccati aggrauabunt, quia etiam ex suppositione præcedentis nullam inordinationem addunt. Quãdoque etiã peccatum diminuit, si aliqua circunstantia rationem peccati subtrahat, sicut accipere rem alienam habet rationẽ peccati ex circũstantia quid, inquantum res aliena est. Quod autem manu dextra, vel sinistra accipiat, aut de mane, aut de sero, nihil ad rationem mali pertinet: & ideo istæ circunstantiæ non excusant, nec aggrauant, nec speciem mutant. Quòd autem accipiat multum, vel parum, ex se deformitatem aliquando non importat, nisi ex suppositione primi, quia multum de alieno recipere est ab æquitate magis discedere, vnde talis circunstantia aggrauat, sed peccatum non mutat. Quòd autem rem alienam consecratam accipiat, aliam deformitate imporcat, quia quæcumque irreuerẽtia circa res sacras adhibita, spẽlem rõnẽ peccati habet, & ideo talis circũstantia dẽ spẽm mutare: si aũt coactus accipiat, talis circunstantia peccatũ excusat in parte, quia eã pcti. f. volũtariũ, minuit.

D. 147. 781. 990.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quęcumq; circunstantia aliquam speciem peccati in actu causat, ad speciem actus inquantũ est moralis pertinet: vnde non habet iam rationem circũstantiæ peccati, quãtuis circũstat substãtiã actus, vt prius dictũ est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ omnis actus secundũ suã substãtiã habet spẽm ab obiecto, sed secũdũ rõnẽ malitiæ habet speciem a defectu: & ideo secundum diuersa quæ deficere possunt, diuersæ species causantur malitiæ, & secundum hoc distinguuntur species peccati non solum ex obiecto. In actibus autem virtutum secus est, quia non constituitur ex qualibet singulari circunstantia, sicut actus peccati ex quolibet singulari defectu rationẽ peccati habet. Et per hoc patet solutio ad tertium.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd circunstantia, vt ex dictis patet, quandoque aggrauat peccatum, & speciem mutat: quandoque autem aggrauat, sed speciem non mutat. Quando autem speciem non mutat, sed aggrauat, adhuc manet in ratione circunstantiæ, & nõ potest in d infinitum quantitatem peccati augere, vt ex veniali mortale fiat: quia vt dictum est, circũstantia taliter aggrauans ex suppositione præcedentis deformitatis habet rationem maioris deformitatis ex eius virtute: vnde si etiam illa sit infinita, non potest infinitam deformitatem addere. Si autem speciem mutet, tunc potest in infinitum aggrauare, sed non semper hoc facit: quia quando ex deformitate speciali, quam circunstantia addit, habet directe oppositionem ad charitatem, quod ostenditur ex hoc quòd est directe contra præceptũ legis, cuius finis est charitas, tunc in infinitum grauiratem addit scilicet peccati mortalis. Quando autem illa deformitas non directe habet oppositionem ad legem, vt sit contra eam, sed præter eam, tunc non aggrauat in infinitum, siue sit peccatũ veniale cui additur, siue mortale: sicut ad actum gulæ qui est præpropere addit hæc circunstantia laute, speciale deformitatem quæ etiam ex se peccatum facetet, sed non est directe contra legem, & ideo non aggrauat in infinitum: & quia circunstantia quæ speciem mutat, non est iam vt circunstantia computanda, vt dictum est, ideo dicitur a magistris, quòd circunstantia non aggrauat in infinitum.

In Eneh. c. 71. Et habetur De Pæni. dist. 3. c. De quotidiano.

D. 346. 993.

Etiam in p̃cedenti. q. ad primũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis virtus secundum habitum non corrumpatur nisi per peccatum mortale, tamen actus eius corrumpitur & impeditur etiam per peccatum veniale.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ placentia numquam de veniali facit mortale, nisi intantum crescat q̃ adhibeatur ei vt bni, & per consequens supra deum diligatur, & ita in contemptum dei talis placentia adducitur, quæ habet de se specialem rationem peccati, & propter hoc circunstantia trahens in aliam speciem.

D

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa procedit de circunstantia quæ trahit in aliam speciem, quæ iam rationem circunstantiæ respectu actus moralis inquantum huiusmodi ammittit. Et quia aliæ rationes videntur concludere, quòd nullo modo circunstantia aggrauet in infinitum: ideo dicendum ad quartum, q̃ quãtitas ex circunstantia proueniens, quæ in nouam speciem traxit, non est quantitas accidentalis, sed essentialis.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ peccatum veniale & mortale differunt in infinitũ ex parte auersionis, sed nõ ex parte cõuersionis, quia vtrobiq; est placentia finita: peccata autem speciem fortiũtur ex parte conuersionis, quia ex parte auersionis nõ differunt.

AD QVINTAM quæstionẽ dicendum, quòd omnes circunstantias confiteri est impossibile, quasdam autem confiteri est necessitatis: sed in hoc est differentia opinionis. Quidam enim dicunt, quòd omnes circunstantiæ quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necessitatis est, si memoriæ occurrant. Alii vero dicunt, quòd non sint de necessitate confitendæ, nisi circunstantiæ quæ ad aliud genus peccati trahunt: & hoc probabilius est, sed addendum est quæ ad aliam speciẽ mortalis trahunt, cuius ratio est, quòd venialia non sunt de necessitate confessionis, sed solum mortalia quæ quantitatem infinitã quodammodo habent. Et quia circunstantiæ aggrauantes quæ aliam speciem peccato non tribuunt, vel quæ tribuunt quidem, sed non mortalis peccati, non sunt de necessitate confessionis: tamen eadem confiteri perfectionis est, sicut & de venialibus dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis de sodomis, idest, de peccato mortali non possit homo exire, nisi per confessionem ad minus in proposito existentem, tamen de illis quæ circa sunt, idest, de venialibus, & circunstantiis quæ venialibus æquivalent, potest homo sine confessione exire.

¶ Ad secundum dicendum, quòd determinata quantitas peccati non potest sacerdoti innotescere: quia nec ipse peccator scit, vnde sufficit quòd cognoscat quantitatem, quæ ex specie peccati consurgit.

A

¶ Ad tertium dicendum, quòd nec in contritione oportet quòd de singulis circunstantiis doleat pænitens, quantum est de necessitate salutis, sed oportet quod de singulis peccatis ad minus i prima cõtritione doleat, & de circũstantiis quæ peccati sæpẽ mutãt: hoc aũt quod August. dicit, pertinet ad perfectionem cõtritionis. Sed quia aliæ rationes videntur concludere, q̃ circunstantiæ nullo modo sint confitendæ, ideo dicendum ad quartum, quòd circunstantiæ particulares peccati carnalis, quæ in aliam speciẽ peccati mortalis trahunt, semper sunt confitendæ: quia gratia quæ in sacramento pænitentiæ datur, restaurat, si qua inclinatio ad peccatũ ex talium cogitatione proueniat vel in confitente, vel in sacerdote. Vnde dicit Gregor. in pastorali. Fit plerumque vt dum rectoris animus aliena tentamenta cognoscit, auditis tentationibus et ipse pulsatur. Sed hæc nequaquam pastori timenda sunt, quia tanto facilius a sua eripitur, quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur: si tamẽ sacerdotem lasciuum, & ad huiusmodi peccata pronũ viderit, debet accipere licentiam confitendi alteri sacerdoti, & si non dederit, ad superiorem recurrere. Si autem circunstantiæ non aggrauant in infinitum nouam speciem peccati mortalis conferendo, quandoque laudabiliter recitentur adhibita debita discretione secundum considerationem turpitudinis circunstantiæ & pronitatem inclinationis ad peccatum ex eius confessione in ipso confitente, vel in sacerdote.

B

Parte. 2. ex. 5. circa finem.

C

¶ Ad quintum dicendum, quòd homo in confessione debet famam alterius custodire quantum potest, sed suam conscientiam magis purgare debet: & ideo si circunstantia quæ ducit in cognitionem personæ, sit de necessitate confessionis secundum regulam datam, tunc debet confiteri occultando personam quantum potest: si autem non sit de necessitate confessionis, debet dimittere, ne peccatum alterius prodat.

QVAESTIO IIII.

D

Deinde quæritur de impedimentis ueræ pænitentiæ.

Et circa hoc quæruntur duo.

Primo, De Hypocrisi quæ impedit interius.
Secundo, De exterioribus impedimentis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hypocrisis sit peccatum.

E

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hypocrisis non sit peccatum, quia peccatum non dicitur secunda tabula post naufragium: sed secundum Hieron. secunda tabula post naufragium est peccatum abscondere, quod ad hypocrisim pertinet. ergo non est peccatũ.

¶ 2 Præt. Vitare scandalum proximorum, & famam propriam custodire quilibet debet: sed hæc fiunt per hypocrisim. ergo non est peccatum.

Super Esaiam. cap. 3.

SED CONTRA Matth. 6. super illud. Nolite fieri sicut hypocritæ tristes, dicit glos. Hypocrita est qui simulat quòd non est, repræsentator alterius personæ: sed simulare quod non est, semper est peccatum, sicut & mendacium. ergo hypocrisis semper est peccatum.

VLTERIVS. Videtur quòd non sit speciale peccatum, quia peccatum simulationis diuiditur contra peccatum apertæ malitiæ: sed aperta malitia non est speciale peccatum. ergo nec hypocrisis.

II

¶ 2 Præt. Omne peccatum speciale in aliquibus actibus cõsistit specialiter: sed hypocrisis in oibus actibus virtutũ cõsistit, & præcipue

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap 6. cap. 6. II. 2. quæ. 3. art. 1.

cinue in oratione, ieiunio, & eleemosyna, vt patet in euangelio Matth. ergo hypocrisis non est speciale peccatum.

SED CONTRA, Peccatũ simulationis virtuti opponitur, quæ dicitur veritas: sed veritas est specialis virtus, vt patet in 4. eth. ergo & simulatio, siue hypocrisis est speciale peccatum.

VLTERIVS. Videtur quòd semp sit mortale peccatũ, quia peccatũ veniale non impedit veniam de peccatis mortalibus: sed hypocrisis impedit, vt in litera patet. ergo est mortale peccatum.

¶ 2 Præt. Hiero, dicit, quòd in comparatione duorum malorum leuius est aperte peccare, quàm sanctitatẽ simulare, sed aperte peccare est peccatũ mortale. ergo & sanctitatẽ simulare semp.

¶ 3 Præt. Philosophus dicit q̃ illi qui amicitiam simulant, magis sunt accusandi quàm illi qui nũmisma violant, quanto contra melius fraudem committunt: sed qui nũmisma violant, semper mortaliter peccant. ergo & hypocritæ.

¶ 4 Præt. Omne quod excludit a visione dei est peccatum mortale: sed hypocrisis est huiusmodi, vt patet Iob. In cõspectu eius non veniet omnis hypocrita. ergo semper est mortale peccatum.

SED CONTRA. Veritatis virtus corrũpitur tam per mẽdacium oris, quàm per simulationem operis: sed mendacium nõ est semper mortale. ergo nec simulatio.

VLTERIVS. Videtur q̃ hypocrisis non debeat poni impedimentum pænitentiæ præ aliis vitiis, quia quãto aliquod peccatum est grauius, tanto magis pænitentiam impedit: sed alia interiora peccata quædam sunt maiora quàm hypocrisis. ergo illa magis debent poni impedimentum pænitentiæ.

¶ 2 Præt. Hypocrisis, secundum Greg. est filia inanis gloriæ sed causa magis operatur ad aliquid quàm effectus. ergo magis debet poni inanis gloria impedimentum pænitentiæ, quàm hypocrisis. Sed contrarium in litera apparet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ hypocrita proprie dicitur qui personam alterius repræsentat quasi submissus, vel suppositus loco alterius: vnde in theatris illi qui personam aliorum gerebant repræsentantes, dicebantur hypocritæ: & sic accipit hypocritas Philosophus in 3. Eth. & ideo ille qui cum non sit virtuosus, personam virtuosi ostentat, hypocrita dicitur, hypocritis enim græce, latine dicitur simulator, & quia ostẽtare de se melius quàm sit, est vitiũ iactantiæ siue verbis, siue factis fiat, vt dicitur in 4. eth. ideo hypocrisis semper est peccatum.

AD PRIMVM. ergo dicendum, quòd aliud est peccatum occultum non propalare, quod discretionis est, & secũda tabula dicitur, eo modo quo supra dist. 14. dictum est: & aliud virtutẽ ostentare, cum aliquis peccato subiacet, quod hypocrisis est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ peccatum occultare sufficit ad vitandum scandalum: sed peccatum sub specie virtutis palliare, hypocrisis est, & malum semper, & per hoc quis famam non conseruat, sed furatur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ priuationes specificantur per habitus oppositos: & ideo illud peccatum dicitur generale, quod aufert aliquam conditionem quæ requiritur in qualibet virtute, sicut inobedientia, prout est generale peccatum: hypocrisis autem aufert conformitatem signi ostendentis conditionem personæ ad rem significatam, quæ quidem conformitas ad vnam virtutem specialiter pertinet, scilicet veritatem, & ideo est speciale peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ apertum non importat aliquam specialem rationem peccati: & ideo aperta malitia non nominat peccatum speciale, sicut simulatio, quæ specialem rationem peccati importat.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non est inconueniens quòd aliquod speciale peccatum, vel specialis virtus vtatur actibus aliarum virtutum, vel vitiorum materialiter: sicut magnanimitas vtitur omnibus aliis actibus virtutum, vt in eis magna operetur, vt dicitur in 4. Ethi. & similiter cum hypocrisis sit quædam species iactantiæ, quia non iactat quodlibet, sed sanctitatem, vtitur omnibus actibus quæ sanctitatem ostendere possunt, & præcipue illis, in quibus magis sanctitas ostenditur, sicut est oratio, ieiunium, & eleemosyna.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd hypocrisis habet eandem rationem peccati, sicut & mendacium: mendacium autem non semper est peccatum mortale, sed quando est pernitiosum. Et similiter hypocrisis non semper est peccatum mortale, sed quando est pernitiosa cadens in nocumẽtum alterius personæ, dum propter creditam sanctitatem alium defraudat re quã habet, vel habere debet, aut in nocumentum fidei & ecclesiæ, dum propter sanctitatem creditam de ipso, ei contra fidem & ecclesiam creditur.

cap. 5. ὑποκριτὴς cap. 14. q. 1. ar. 2. q. 4. ad 3. D. 990. cap. 3. paulo ante dimidium. & deinceps.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ peccatum veniale quod pænitentiam non impedit, non impedit remissionem peccati mortalis quæ per pænitentiam fit: sed per aliquod peccatũ veniale potest impediri pænitentiæ opus ne sit pœnitẽtia, quia peccatum veniale impedit actum virtutis, quamuis non tollat habitum, & sic impedire potest veniam peccati.

Ad secundum dicendum, quòd verbum Hieron. intelligendũ est secundum quid, & non simpliciter: quia quantum ad vnam circunstantiam vnum peccatum potest esse grauius illo quod est grauius simpliciter. Vel dicendum, quòd etiam aperte peccare non semper est mortale, sed quandoque veniale.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Philosophus loquitur, quando simulatio amicitiæ in nocumentum personæ redundat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd loquitur de hypocrita qui totũ bonum quod agit, ad ostentationem ordinat. Vel dicendum, q̃ loquitur quãtum ad hoc quòd opera bona ex hypocrisi facta, ad conspectum dei non perdurent.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ opera pænitẽtiæ exteriora præcipue nata sunt sanctitatem ostendere, & ideo eis vtitur hypocrisis intentionem pænitentiæ rectæ excludens: & propter hoc directius impedit pænitentiæ effectum, quàm alia vitia etiam grauiora. Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inanis gloria surgit quandoque ex operibus etiam recta intentione factis: sed hypocrisis semper intentionem factorum peruertit, & ideo magis impedit pænitentiæ fructum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ludi pænitentiam exterius impediant.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ludi pænitentiam exterius non impediant. Illud enim in quo potest consistere virtus, pœnitentiam non impedit: sed in ludis consistit virtus eutrapeliæ, vt in 4. Eth. patet. ergo ludus pænitentiam non impedit.

¶ 2 Præt. Oportet operibus laboriosis requiẽ interponere, eo q̃ impossibile est semper agere: sed ludus est requies quędam. ergo oportet inter opera pænitentiæ aliquando ludere. ergo ludus pænitentiam non impedit.

SED CONTRA Eccle. 3. tempus ridendi aliud describitur a tempore flendi: sed tempus penitentiæ est tempus flendi, quia pænitentia est commissa flere. ergo non est tempus ludendi.

VLTERIVS. Videtur quòd spectacula non impediãt pænitentiam. Spectacula enim ad vilitatem hominum sunt instituta: sed pænitentia non resecat vitia, sed superflua. ergo pænitentia per spectacula non impediur.

¶ 2 Præt. In spectando aliud non potest esse nisi peccatũ curiositatis, sed aliæ curiositates, vt scientiarum, non ponuntur impedimenta penitentiæ ergo nec spectaculum impedimentum pænitentiæ dici debet.

¶ 3 Præt. Alia sunt multo grauiora peccata quàm spectacula, & ludi. ergo illa multo magis debent poni impedimenta pænitentiæ, quàm ista.

SED CONTRA. Illud ex quo homo peccator constituitur, non competit pænitenti: sed inspectores talium adulteros & inuerecundos ipsa spectacula constituunt, vt Chrys. dicit. ergo non competunt pænitenti.

VLTERIVS. Videtur quòd exercitium militiæ, vel negotiationis pænitentiam non impediat, quia illa sine quibus non potest respublica conseruari, non sunt vitia, sed magis ad virtutem ordinata: sed non potest conseruari sine milicia per quã hostes comprimuntur, & sine negotiatione per quam necessaria populo procurantur. ergo talia officia sine peccato possunt exercẽri. ergo non impediunt pænitentiam.

¶ 2 Præt. Ioãnes pænitentiam docebat, vt patet Matth. 3. sed ipse non prohibebat homines a militia, neque publicanos ab officio

officio suo, vt patet Lucæ 3. ergo videtur quòd talia officia non impediant.

SED CONTRA est, quod Greg. in litera dicit.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ludorũ est triplex differentia. Quidam enim ludi sunt qui ex se ipsis turpitudinem habent, & tales ludi ab omnibus vitandi sunt, & præcipue a pænitẽtibus, qui per fletum peccata corrigere debent, sicut ludi qui theatris agebãtur ad luxuriam prouocantes. Alii ludi sũt qui ex gaudio deuotionis procedunt, sicut Dauid dixit. Ludam, & vilior fiam coram domino 2. Regum 4. & tales ludi non sunt vitandi, sed laudandi, & æmulandi. Quidã autem ludi sunt nullam turpitudinem habentes, quos Philosophus liberales vocat, & hi sunt materia virtutis scilicet eutrapeliæ & ideo seruatis debitis circũstantiis possunt laudabiliter heri ad quietem propriam, & aliis delectabiliter conuiuendum. Sed contingit in eis esse peccatum, eo quòd debitæ circunstantiæ nõ seruãtur, vnde in talibus ludis aliquid decet vnum, quod non decet alium: & in his etiam ludis pænitens se debet habere aliter quàm alii, inquantum pænitentia fletum requirit: tamẽ eis moderate vti pót ſm qd̃ ad recreationem animi pertinent, aut ad societatem eorum cum quibus homo conuiuit: vnde Seneca dicit. Sic rege sapienter, vt nullus te habeat tãquam asperum, nec contemnat quasi vilem. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Lib. 5. Homiliarũ Homilia vltima circa finem. Et libro de Pænitẽtiæ medicina. cap. 5. & vlt. Et habetur De pœni. dist. 1 c. Non sufficit.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ huiusmodi spectacula, si sunt rerũ turpium, & ad peccatum prouocantium, studiosa inspectio peccatum est, & quandoque etiam mortale, tanta potest libido adhiberi: vnde & tali inspectione omnes se arcere debent, & præcipue pænitentes. Quædam vero spectacula sunt de rebus vtilibus, & ad vitam necessariis, sicut sunt venationes, & cętera huiusmodi, & talia spectacula distrahunt animum: vnde quãmuis possit sine peccato eis intendi, seruata discretione debita quantum ad conditiones personæ, & aliarũ circunstantiarum, tamen pænitenti sunt vitanda propter hoc, q̃ debet cor ad deũ collectũ habere, nisi quantũ necessitas exposcit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pænitentia etiã quędam vitia resecat inquantum pœnam infert pro culpa præterita, vnde in litera dicitur, quòd aliquid sufficit ei qui non peccauit, quod non sufficit ei qui de peccatis pænitentiam agit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per huiusmodi spectacula sensibilia magis animus ad vanitates distrahitur, quàm per intelligibilia, & ideo ista magis sunt cauenda: quamuis peccatum curiositatis in omnibus cauendum sit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ista peccata specialiter ex inepta lætitia procedere videntur: & quia pænitentia tristitiam habet adiunctã, ideo specialẽ oppositionẽ ad pænitẽtiã ista peccata habẽt.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ officium militię, & negotiationis, & publicanorum, qui vectigalia publica exigunt, ex propinquo habent peccatum annexum, quamuis sine peccato quandoque exerceri possint. Et quia pænitens debet occasionem peccati vitare satisfaciendo, etiam talia officia laudabile est si cuiter, non est tamen de necessitate pænitentiæ: quia pænitens non potest omnes peccati occasiones vitare, dum in mundo isto viuit, & ideo sufficit si peccatum in istis officiis viter, vt q̃ miles secundum consilium Io. neminem concutiat, & stipendiis iustis cõtentus sit, & non vtatur officio militari ad ostentationem, sed ad vtilitatẽ ecclesiæ, & reipu. & ad exercitium virtũ: & q̃ negotiator non habeat conditionem in se, quæ ipsum ab officio hoc prohibeat: sicut clericis & monachis non licet negotiari, quamuis liceat propria vendere: & q̃ tempore debito mercationes faciant, non diebus festiuis, & tempore quo caristiam inducere possit tale officium exerceatur: & modus debitus vt sine fraude fiat, & secundum licitum contractum. In publicanis autem, vt de authoritate principis, & causa communis vtilitatis scilicet ad defensionem terræ, & non immoderata recipiantur thelonea. Quod autem Gre. dicit in litera intelligendum est nõ quia non possit sine peccato fieri, sed quia frequenter ad peccatum implicat. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Luc. 3.

EXPOSITIO TEXTVS.

OGIT *peccatorem omnia libenter &c.* intelligendũ est de illis quæ sunt necessaria ad peccati remissionem, & sic est accommodata distributio. *Sunt enim tres differẽtiæ peccati &c.* Contra. Omittit peccatum otis. Præt.

A Gre addit super illud Iob. 3. Quare non in vulua &c. quartum scilicet fomentum adulationis. Et dicendũ, q̃ hæc distinctio peccatorum differt a prima. quia prima est secundum diuersitatem instrumentorum, hæc autem secundũ progressum peccati, quod primo de intus, secundo ad extra procedit: tertio confirmatur per cõsuetudinem & adaptatur partibus pænitentiæ, quia cõtritio in corde latet, confessio ad exteriora pœnitentiam manifestat, sed satisfactio boni operis consuetudinem adiungit. Nõ tamen hoc ita est intelligendum, quasi singulæ pænitentiæ partes singulis conditionibus peccati respondeat, sed per adaptationem, sicut & de alia dictum est. Ad primum ergo dicendũ, q̃ verbum habet eundem gradum quantum ad manifestationem cum alio facto, & ideo in facto includitur. Ad secundum dicendũ, quòd illud quod Grego. addit, non est in ipso peccante, sed in alio, & ideo Augustinus illud omittit. *Satisfactio præcipitur a Ioanne &c.* non quòd Ioannes fuit actor præcepti, sed denuntiator, Christus autem sacramenti institutor, & partium eius. *Ponas se omnino in iudicio.* ergo videtur quòd si sacerdos iniungat alicui q̃ intret religionem, q̃ tenetur facere, & præcipue quia quidam canones videntur istam pænitentiam taxare, & similiter quòd quantumcumque magnam pænitentiam pro parvo peccato iniũgat, quòd pænitens facere teneatur. Et dicendum, quòd intelligendum est de his quæ sacerdos inquantum habet clauem scientiæ & authoritatis per diuinũ iudicium, & non secundum humanum errorem iniungit. Introitus autem in religionem, cum sit voluntatis, non potest alicui iniungi. & si aliqui canones iniungere inueniantur, magis est consilium quàm præceptum: qualibet enim pænitẽtia taxata, leuissima, religio est maior satisfactio, inquantum homo abdicat propriam volũtatem, qua nihil est homini charius. *Caueat ne ductus verecundia &c.* de hoc inquiretur, cum de confessione quæstio erit. *Caueat etiam ne prius &c.* bona conscientia confortatur, quando certis signis coniicere potest peccatum sibi dimissum, & hoc quando facit quod in se est: & ideo qui habet copiam sacerdotis, & necessitate non vrgetur ad communicandum, sicut vrgentur sacerdotes parochiales, non d̃ debet accedere ante confessionem, sed etiam post contritionem & confessionem grauium peccatorum, cõsilium videtur esse Aug. quòd non statim accedat propter reuerentiam sacramenti, & vt magis seipsum probet. *Quæ non secundum authoritates sanctorum.* non tamen oportet quòd semper ad literam seruentur pænitentiæ in canone iniunctæ, sed consideratis conditionibus peccati, & peccatoris pænitentiæ sunt moderandæ. *Quæ si pro illis peccatis quæ legis decalogus continet*, sicut directe contra decalogi præcepta existentia, vt d̃ mortalia, non autem sicut præter præcepta, sicut sunt peccata venialia. *Et veraciter dicit &c.* videtur quòd ille qui non habet peccatum aliquod, peccet in dicẽdo, Pater noster, quia confitetur debita se habere quæ non habet. Præt. Videtur idem de illo qui debita non dimittit, quòd peccet dicẽdo, Pater noster. Et dicendum ad primum, quòd hoc non est alicui certum quòd omnino a peccato saltem veniali, vel quantum ad aliquem reatum immunis sit, si tamen per reuelationem sciat, non peccat dicens in persona ecclesiæ. Et similiter dicendũ de secundo, quòd in persona ecclesiæ dicit se debita dimittere: vnde nõ peccat hoc dicendo, sed remissionem non consequitur nisi dimittat.

Li. 4. Mor. c. 18. & inf.

D. 582. 900

D. 1012.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM distinxit magister pænitentiæ partes, hic mouet quasdam quæstiones de partibus illis, & diuiditur in partes duas. In prima, mouet quæstiones. In secunda, prosequitur eas, ibi. *Dicunt enim quidam &c.* Et hæc pars diuiditur in duas. In prima, prosequitur vnam quæstionem de comparatione contritionis ad confessionem, vtrũ scilicet per solam contritionem, aut confessionem peccatum dimittatur. In secunda, prosequitur quæstiones de ipsa confessione, ibi. *Iam secundum quæstionis articulum &c.* Circa primum tria facit. Primo ponit rationes ad partem affirmatiuã. Secundo ad negatiuã, ibi. *Quia qui negant &c.* Tertio determinat veritatem, ibi. *Quid igitur super his &c. Iam secundũ sonis &c.* Hic prosequitur quæstiones de ipsa confessione secundum se, & diuiditur in partes duas, In prima, prosequitur quæstiones superius motas de cõfessione ex parte eius cui facienda est confessio. In secunda, concludit ex dictis responsionem ad quandã quæstionem de necessitate confessionis, ibi. *Si ergo quæritur ad quid confessio*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nfessio &c. prima in tres. In prima prosequitur secundam quæstionem supertius motam, scilicet vtrum oporteat homini confiteri: & an sufficiat confessio deo facta, ponendo rationes ad veritatem, & contra veritatem. In secunda prosequitur tertiã quæstionem, scilicet, An oporteat sacerdoti confiteri, vel possit fieri cui cumque, ibi. *Nunc prius quam præmissis &c.* In tertia respondet ad obiectiones secũdæ quæstionis contra veritatẽ factas, ibi. *Cum igitur ex his alijs &c.* Prima in duas. In prima objicit cõtra veritatem. In secũda pro ipsa, ibi. *Sed quòd sacerdotib' &c. Nunc prius q̃ præmissis &c.* hic duo facit. Primo ostendit quòd quando facultas adest, confessio facienda est sacerdoti. Secundo, distinguit in hoc de confessione venialium, vel mortaliũ, secundũ Bedam, ibi. *Bedæ uero inter confessionem &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De iustificatione impii.
¶ Secũda, De contritione.
¶ Tertia, De confessione. De satisfactione aũt in 15. di. dictũ est.

Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid sit iustificatio impii.
¶ Secundo, Quæ præexiguntur ad ipsam.
¶ Tertio, Quæ concurrunt ad ipsam.
¶ Quarto, De ordine ipsorum.
¶ Quinto, Qualis sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum assignatio iustificationis, quæ ponitur Rom. 8. sit competens.

1. 2. q. 113. ar. 1. De Veri. q 28. ar. 1.

Hæc Anselmi diffinitio habetur in Dialogo de veritate. ca. 13.

Epist. 107.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc assignatio, quæ ponitur Ro. 8. in glos. sit incompetens, scilicet, Iustificatio est remissio peccatorum, & consummatio bonorum operum. Peccata enim inficiunt omnes potentias: sed iustificatio est in sola voluntate, quia secundum Ansel. Iustitia est rectitudo voluntatis pro se seruata. ergo cum iustificatio sit nihil aliud quàm iustitiæ adeptio, videtur quòd non sit remissio omnium peccatorum.

¶ 2 Præt. Ber. dicit, quòd iustificatio est reuelatio diuini consilii: sed diuinum consilium reuelatur aliquando eis quibus nõ dimittitur peccatũ, sicut patet de Nabuchod. Dan. 2. ergo iustificatio non est peccatorum remissio.

¶ 3 Præt. Iustificatio, vt quidam dicunt, est effectus iustitiæ generalis, in qua de impio fit pius: remissio aũt peccatorũ nõ est effectus iustitiæ, sed gratię. ergo iustificatio nõ est remissio peccatorũ.

¶ 4 Præt. Consummatio bonorum operum in pænitentiæ fit per satisfactionem: sed homo iustificatur per solam contritionem ante satisfactionem, vt ex litera habetur. ergo iustificatio non est cõsummatio bonorum operum.

Præsentis dist.

II

VLTERIVS. Videtur quòd iustificatio sit aliud quàm vocatio, quia Ro. 8. quatuor per ordinem recitantur, scilicet prædestinatio, vocatio, iustificatio, magnificatio: sed secundum horum distat a primo, ergo & tertium differt a secundo.

¶ 2 Præt. Vocatio etiam est in peccato existentium, Prouer. 1. Vocaui, & renuistis: sed iustificatio non, cum sit peccatorum remissio. ergo iustificatio non est vocatio.

¶ 3 Præt. Vocatio importat distantiam in eo qui vocatur: sed iustificatio importat approximationẽ ad deum in eo qui iustificatur. ergo iustificatio non est vocatio.

F SED CONTRA. Glos. Ro. 8. dicit quòd vocare est cognitionẽ de fide adiuuare: sed istud adiutorium non est per gratiam gratis datam, quia sic esset etiam malorum, quod est contra intentionem glo. ibidem. ergo est per gratiam gratum facientem: sed infusio gratiæ gratum facientis est iustificatio. ergo vocatio est idẽ quod iustificatio.

¶ 2 Præt. Idem per essentiam est motus a termino, & ad terminũ oppositũ, sicut de albedine ad nigredinem: sed vocatio dicit motum a termino scilicet a peccato, iustificatio dicit accessum ad terminũ, scilicet iustitiam. ergo iustificatio & vocatio sũt idem.

VLTERIVS. Videtur q̃ iustificatio non sit idẽ quod renouatio mẽtis, & sanatio: quia iustificari potest aliquis in hac vita, nõ autẽ renouari, vel sanari. ergo iustificatio neutrum illorum est. Proba tio mediæ quantum ad iustificationem est ex hoc, quod dicitur Ro. 3. Iustificati gratis &c. Quãtum ad sanationem patet per id, quod dicitur in gl. super illud psal. 102. Qui sanat omnes infirmitates tuas, q̃ in fine sanabit languores, quando corruptibile hoc induet incorruptionem, quod non erit in hac vita: quantum ad renouationem autem ex hoc, quod dicitur in glos. super illud Ro. 6. In nouitate vitæ ambulemus, quod in futuro in immortalitate perficitur.

¶ 2 Præt. Quorum opposita differunt, ipsa etiam differunt: sed opposita horum sunt diuersa & nomine, & ratione, quia iustificationi opponitur impietas, renouationi vetustas, sanationi infirmitas. ergo non sunt idem.

SED CONTRA. Renouatio mentis, & sanatio fit per peccatorum dimissionem: sed iustificatio nihil aliud est quàm peccatorum remissio. ergo videtur q̃ iustificatio sit idem quod renouatio, vel sanatio mentis.

VLTERIVS videtur q̃ iustificatio non reducatur ad attributum misericordiæ, quia secundum Aug Maius est de impio facere pium, quàm creare cęlum & terram: sed creatio cæli & terræ propter hoc quòd infinitam potentiam ostendit, reducitur ad attributum potentiæ. ergo & iustificatio impii, & non ad misericordiam.

I

¶ 2 Præt. Deus inquantum est bonus, facit omnia bona. ergo in quantum est iustus, facit homines iustos: sed iustificare nihil aliud est quàm iustum facere. ergo iustificatio reducitur ad attributum iustitiæ magis quàm misericordiæ.

¶ 3 Præt. Ambro. dicit, q̃ præcedit quãdam in peccatoribus, quo digni sunt iustificatione: sed ad iustitiam pertinet reddere alicui hoc quo dignus est. ergo iustificatio reducitur ad attributum iustitiæ.

SED CONTRA. Miseria hominis in peccato principaliter cõsistit, miseros, n. facit populos peccatũ ipsum: sed miseria remouere ad misericordiam pertinet. ergo cum iustificatio sit peccatorũ remissio, videtur quòd ad attributũ misericordię reducatur.

¶ 2 Præt. Iustificatio fit per gratiam: sed gratia est effectus misericordiæ, vt patet per illud quod Apostolus inducit Rom. 9. Miserebor cui miserebor &c. ergo pertinet ad misericordiam.

K

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd iustificatio de sui ratione importat motum ad iustitiam. Iustitia autẽ secundum Philosophum in 5. eth. tribus modis dicitur. Vno enim modo est specialis virtus æqualitatem constituens in cõmutationibus & distributionibus communicabilium bonorum, quæ sunt necessaria in vita. Alio modo est nomen generale ad omnes virtutes, secundum quòd actus earum ad bonum commune ordinat secundum directionem legis. Tertio modo importat quendam statũ rectitudinis in homine quantum ad partes ipsius, prout scilicet aliqua pars animæ suo superiori subditur, siue alii parti, siue ipsi deo: & hanc iustitiam nominat Philosophus metaphoricam, eo quòd diuersæ partes hominis comparantur quasi diuersæ personæ: hæc autem rectitudo per quodlibet peccatum tollitur, & per gratiam reparatur. vnde hæc iustitia generalis etiam dicitur, inquantum omnes virtutes includit, non quidem per modum totius vniuersalis, sicut præcedens iustitia, sed generalis dicitur per modũ totius integralis, & ad hãc iustitiam motum

motus iustificatio dicitur: in quolibet autem motu est recessus a termino, & hoc in prædicta assignatione tangitur in hoc quòd dicitur, remissio peccatorum: & accessus ad terminum, qui tangitur in hoc quòd dicitur, & consummatio bonorum operum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tota ista rectitudo a voluntate originaliter est, quę est principiũ merẽdi & demerendi: sed etiam est in alijs partibus ãnimæ quasi rectificatis, sicut in subiecto.

Ezech. 18.

¶ Ad secundum dicendum, quòd reuelatio sumitur ibi materialiter pro eo scilicet in quo consilium reuelatur, consilium autem diuinæ prædestinationis fuit de iustificatione: vnde hoc consilium reuelatur per ipsã iustificationẽ, fient effect' per eam, & sic obiectio cessat.

Luc. 17.

Ioan. 11.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iustificatio potest sumi dupliciter, vel secundum quod respõdet ad iustificari, & sic dicit motũ ad iustitiam prædictam: vel secundum quod sumitur ad iustificatum esse, & sic est effectus formalis iustitiæ prædictæ, quia ea aliquid formaliter iustificatum est, sicut albedine albatum. Sicut autem ab essentia animæ d potẽtiæ fluunt, ita rectitudo potentiarum a gratia, quæ est essentiæ perfectio, & inter ipsas potentias ipsius voluntatis quæ alias mouet, & eis rectitudinem quodammodo largitur: & ideo prædictæ iustitiæ causa prima est gratia, & cõsequenter charitas quæ voluntatem ad finem perficit, a quo est rectitudo prædictæ & propter hoc ipsa iustificatio, & peccatũ remissio est effectus iustitiæ generalis sicut causæ formalis proximæ, sed charitatis & gratiæ sicut causarum causæ proximæ: sicut aliquis d æquatus dicitur & æqualetate, & quãtitate quæ est æqualitatis causa. Et quia a proximis causis, vel terminis aliquid denominari debet, ideo prædictus motus, vel terminatio motus magis denominatur a iustitia, quàm a charitate, vel gratia.

D. 677.

D. 553.

¶ Ad quartum dicendum, quòd consummatio bonorum operũ potest accipi vel in executione ipsorum, & sic procedit obiectio, & sic non accipitur hic: vel in infusione habituum, a quibus opera bona perfectionem habent, & sic dicitur hic consummatio bonorum operum iustificatio.

AD SECVNDAM qõnẽ dicẽdũ, q̃ vocatio est dũplex, quædã exterior, vt quæ fit per prædicatorẽ, & hæc nõ est iustificatio, sed disponit ad eam: quædam vero interior, & hæc quandoque quidem non pertingit ad finem suum ex vocati defectu: & hæc vocatio nihil aliud est quàm aliquis instinctus, vel motus ad bonum a deo immissus: & hæc etiam vocatio non est idem quod iustificatio, sed via ad illam. Quandoque autem pertingit ad finem, quando scilicet aliquis audit vocantem, & venit ad Christum, vt dicitur Ioan. 6. Omnis qui audiuit a patre, & didicit, venit ad me: & hæc vocatio idem est quod iustificatio secundũ substantiam, sed differt ratione: quia vocatio dicitur secundum quod per infusionem gratiæ, & auxilium, homo a peccato terrahitur: sed iustificatio respicit terminum ad quem, scilicet prædictæ rectitudinis statum, & sic vocatio sumitur Ro. 8. vt patet per glo. Auxilium enim quod fidei, nos vocando, deus præstat, est gratia, quæ facit fidem per dilectionem operari: vnde illorum quatuor quæ ibi ponuntur, prædestinatio est causa iustificationis in iustificante: vocatio autem est idem iustificationi ratione differens, vt dictum est: sed magnificatio est iustificationis cõplementum siue referatur ad perfectionem gloriæ, siue ad perfectionem gratiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ vocatio ibi præponitur iustificationi, quia prius est, recessus a termino, quàm accessus ad terminum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ obiectio procedit de primis duabus iustificationibus, non de tertia.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ille non iustificat quãtum ad terminum a quo erat distans, sed quantum ad terminum ad quem est propes & hoc competit ei quod dictum est.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ prædicta iustitiæ rectitudo metaphorice sanitas animæ dicitur, & nouitas ipsius, eo quòd sanitas commensurationem debitam in partibus corporis importat, nouitas autem integritatem, & virtutem, & decorem habet: & per hæc omnia patet q̃ rectitudo potentiarũ animæ, quæ iustitia dicitur, continet hæc omnia per similitudinem. Sed quia res aliqua non est ita similis vni, quin posset etiã alteri assimilari, inde est q̃ ea quæ metaphorice dicuntur, non ita conueniunt vni, quin & alii conuenire possint, sicut leo metaphorice & deus, & diabolus dicitur: vnde sanitas & nouitas per similitudinẽ integritatẽ gr̃ę significare possunt, quæ per culpã tollitur: vnde culpa etiam similitudinarie dicitur vetustas, & languor animæ: & etiã possunt significare integritatem naturæ quã tollit pœna, quæ etiam vetustas & languor dicitur. Sed quia culpa est causa pœnæ, ideo vetustas in vetustate, & languor in languore includitur sicut effectus in causa. Patet ergo q̃ ipsa iustificatio, per quam gratia acquiritur, & culpa tollitur, renouatio & sanatio dici potest, quamuis etiam ablatio pœnæ renouatio & sanatio dici possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quantum ad culpam potest fieri renouatio in hac vita, sed non quantum ad pœnam oio: & similiter est de sanatiõe, & sic loquũtur authoritates illæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa etiam per similitudinem signant idem quod impietas, vt ex dictis patet.

AD QVARTVM quæstionẽ dicẽdũ, q̃ in oi actione quã de' in creatura facit, omnia attributa cõcurrunt, alias eius actio nõ esset pertecta: sed tamen aliqua ipsius actio, vel effectus actionis vni attributo appropriatur magis quàm alteri, inquantũ illud attributum magis manifestatur per talem actionem, vel effectum quàm per aliud, sicut per reuelationem futurorum manifestatur plenitudo diuinæ sapientiæ, & ideo sapientiæ appropriatur: & quia in iustificatione impij maxime diuina misericordia manifestatur, ideo ad hoc attributum reducitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ difficultas quæ est in iustificatione impij, maxime est ex incongruentia impij ad iustificationis effectum suscipiendum, & ideo quando talis effectus in ipsum inducitur, magis indicat misericordiam quàm potẽtiam: sed effectus creationis difficultatem habet propter magnitudinem facti, vel propter modum faciendi, quia ex nihilo fit aliquid, & ideo manifestat maxime potentiam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustificatio manifestat iustitiam diuinam, sicut causam exemplarem, sed misericordiam sicut causam efficientem: effectus autem propriæ causæ efficienti respondet. Sed bonitas creaturæ manifestat bonitatem diuinam vtroque modo, quia bonitas mouet ipsum ad communicandum similem bonitatem: sed misericordia magis mouet ad iustificandum, quàm iustitia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud non est intelligendũ quòd aliquis ante iustificationem sit sufficienter dignus, alias gratia non esset gratia: sed quia est in ipso aliqua dispositio ad iustificationem, qua est minus indignus quàm alij, vnde talis dignitas ad iustitiam non sufficit.

ARTICVLVS II.

Vtrum præparatio, per quam aliquis facit quod in se est, ad iustificationem præexigatur.

In Concilio Tridentino ses. 6. c. 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd præparatio, per quam aliquis facit quod in se est, ad iustificationem non præexigatur. Ille enim qui ad peccandũ nititur, non præparat se ad gratiam faciendo quod in se est: sed aliquando aliquis iustificatur qui ad peccatum tendit, sicut de Paulo patet Actuum 9. ergo prædicta præparatio ad iustificationem non præexigitur.

¶ 2 Præt. Maior est charitas in deo quàm illa quã homini præcipit: sed homini præcipit vt bene faciat inimicis, Matth. 5. ergo ipse multo fortius benefacit iustificando his qui peccando inimicitias contra ipsum exercent, & sic idem quod prius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3 Præt. Dei bonitate nihil maius cogitari potest: sed bonum est diffusiuum sui, secundum Dion. cum ergo maior diffusio bonitatis esset, si etiam tenitētibus daretur gratia, vt ꝓ gratiæ infusiō, per quā fit iustificatio, præparationem non præexigat.

De diui. nomin. cap. 4. part. 1.

SED CONTRA. Ille qui clausum habet oculum materia lem non potest lumen materiale suscipere: sed ille qui se non præparat faciēdo quod in se est, non aperit oculum spiritualem, quem peccando claufit. ergo non potest lumē gratiæ spirituale recipere, & sic non potest iustificari.

Cap. 43. De paradiso c. 14. in fine. Et hī de pēnit. distin. 1. cap. Non pōt. Ambros. in ser. quadragesimæ. Et hī de pæniten. dist. 1. c. Eccenūc. De verbis apostol. sermo. 15.

¶ 2 Præt. Aug. dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. ergo præexigitur præparatio ex pte nostra.

II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quōd nihil sit in homine quod facere possit, vt ad gratiam habendam se præparet, quia super illud Exo. 7. Indurauit cor eius &c. dicit glo. ꝓ ita induratum est cor eius, ꝓ nihil poterat facere acceptabile deo: sed nihil ad gratiam habendam præparat nisi opus acceptabile deo. ergo non erat in eo facere aliquid, per quod se præparet, & eadem ratio est de aliis.

Epist. 107. ad Vitalem Carthagin. tom. 2.

¶ 2 Præt. Aug. dicit, quōd cum fides iustificationem impetrat, voluntas concomitatur gratiam, non ducit, est pedissequa, nō præuia: sed si homo posset se ad gratiam nondum habitam præparare, voluntas eius esset præuia gratiæ. ergo non potest homo aliquid facere, per quod se ad gratiam præparet.

Ex c. 9. circa med.

¶ 3 Præt. Nullus potest se ad gratiam præparare, nisi recte agēdo: sed secundum Aug. in lib. retracta. A mortalibus recte non viuitur, nisi prius liberum arbitrium a peccati prauitate liberetur, quod fit per gratiam. ergo ante gratiam habitam non potest se ad gratiam præparare.

¶ 4 Præt. Fides intentionem dirigit: sed operatio quæ sine recta intentione fit, non potest ad gratiam præparare. ergo oportet quōd fides præcedat præparationē, & ita cum fides ad gratiam pertineat, vt Aug. ex verbis Apostoli probat, ante gratiā præparatio ad gratiam esse non potest.

Et in epist. ad Vitalem Pelagianū, epist. 107.

SED CONTRA. Deus nō præcipit homini impossibile: sed præcipit ei ꝓ se ad gratiam aliquid faciendo præparet, vt patet Iac. 4. Appropinquate deo, & appropinquabit vobis. ergo possibile est homini facere quōd se ad gratiam præparet.

I

III Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur ꝓ non sit necessarium eum qui facit quod in se est, iustificari. Illud enim quod fit gratis, fit ex liberalitate, non ex necessitate: sed iustificamur gratis, vt patet Rom. 3. ergo non est necessarium quōd iustificemur, quantūcumque simus præparati.

¶ 2 Præt. Deus comparatur ad nos, sicut figulus ad lutum, vt patet Esa. 64. & Hiere. 18. & Ro. 9. sed quantumcumq; lutum sit præparatum non est necessarium quōd ex eo formetur vas. ergo quantumcumque homo sit præparatus, non est necessarium ꝓ ei gratia infundatur.

¶ 3 Præt. Illud, quo posito necesse est alterum esse, videtur sufficienter ad illud ordinari: sed actus noster, qui sufficienter ad aliquid ordinatur, dicitur esse meritorius illius. ergo aliquis merebitur iustificationem secundum opera, quibus se præparauit, si necessario ad præparationē illam sequitur iustificatio.

SED CONTRA. Impossibile est summam veritatē mentiri: sed ipsa veritas promisit se gratiam daturum ei, qui quod in se est, facit, Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos. & Apoc. 3. Si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum. ergo necesse est eum qui facit quod in se est, iustificari.

¶ 2 Præt. Ro. 5. super illud. Iustificati ex fide. dicit Aug. Deus recipit cōfugientes ad se, aliter in eo esset iniquitas: sed impossibile est in deo esse iniquitatem. ergo necessarium est ꝓ iustificet illos, qui faciunt quod in se est.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quōd voluntas quæ est susceptiua perfectionis iustitiæ, non potest huic perfectioni subiici ab extrinseco agente, cui nil conferat: quia hoc esset per violentiam agens, quæ in voluntatem non cadit, cumdcogi non possit, & ideo oportet, quōd ipsa cooperetur ad suamdperfectionem, & hæc cooperatio dicitur præparatio ad gratiam, quæ facit quod in se est: sed nō semper oportet quōd talis præparatio tempore iustificationem præcedat, sicut oportet in mutationibus naturalibus, quōd alteratio tempore semper præcedat generationem: quia cum actus voluntatis sit in sua potestate, a principio potest esse tantum intensus, quantū sufficit ad præparationem; sed dispositio naturalis ad formam successiue ad hanc intensionem procedit. In illis autē qui non per propriam voluntatem culpam incurrunt, & vium voluntatis non habent, non exigitur ex parte eorūm aliqua præparatio, sicut de pueris patet in baptismo.

D. 155 D. 678 877

D. 155

Ex c. 9.

Ex pslm.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ iustificatio, de qua nūc loquimur, semper est cum cooperatione voluntatis, quæ præparatio dicitur. Sed hæc cooperatio, vt dictū est, quandoq; diu ante incipit, quām gratia infundatur: quandoque autem quia perfecta est, statim iustificationem adiunctam habet: vnde potest contingere, ꝓ aliquis dum est in proposito & intentione peccandi, subito eius voluntas cōuertitur ad deum, vel ex aliquo exteriori occasionem accipiens, sicut fuit in Paulo: vel etiā ex aliquo interiori instinctu, quo cor hoīs mouetur a deo, vnde nō sequitur ꝓ talis gratiam habeat non faciens quod in se est.

H

¶ Ad secundum dicendum, quōd homini non præcipitur, ꝓ illa bona faciat inimicis suis, quorum capaces non sunt, sed illa quę suscipere possunt: & hoc deus maxime impler, quia bona quibus capaces sunt, scilicet naturalia, eis largitur, qui contra ipsum peccando inimicitias exercent: boni tamen gratiæ capaces non sunt nisi voluntate consentiente, & sic quod ipse paratus est dare, illi recipere nolunt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ talis diffusio boni non potest intelligi, nisi aliquis perfectionē illam suscipiat, cui renitens nō est capax, & ideo ratio illa procedit ex falso.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quōd præparatio, quę exigitur in materia ad hoc ꝓ formam suscipiat, duo includit, scilicet ꝓ sit in debita proportione ad formam, & ad agens quod debet formam inducere, quia nihil se educit de potentia in actum: debita autem proportio ad suscipiēdum actū agentis attenditur secundum debitam approximationem ad agens. In spiritualibus autem non est intelligenda localis approximatio, d sed spiritualis, quæ est dupliciter. Primo, per similitudinem naturæ, secundum quod res corruptibiles dicuntur magis a primo distare, quām incorruptibiles in 2. de generat. & ꝓpter hoc debilius esse recipiunt, & similiter spiritualia ꝓpinquiora esse deo, quām corporalia: & propter hoc angeli secundum Dion. in 4. c. cel. hier. abundantius de diuina bonitate recipiunt. Secundo, secundū affectum, quia secundū Aug. deo non loco, sed affectu propinquamus: sed debita proportio materiæ ad formam est dupliciter, scilicet per ordinem naturalem materiæ ad formam, & per remotionem impedimenti. Ad hoc ergo ꝓ voluntas se ad gratiam iustificantē præparet, oportet ꝓ te in debita proportione ad deum qui dat, & ad gratiam quæ datur, ponat: sed proportio ad deum per naturæ similitudinem non est in potestate voluntatis: similiter nec proportio capacitatis gratiæ, quia hæc ei præexistunt a creatione: vnde relinquitur, ꝓ in ipsa voluntate sit appropinquare deo per affectum & desiderium, & ordinari ad gratiā per remotionē impedimēti, quod quidē impedimentū est peccatū, & ideo per dupliciēm peccati, & affectū ad deum se aliquis ad gratiā pparat; & qñ hæc duo efficaciter facit, dr facere quod in se est, & gratiā recipit. De prima horū dr Iac. 4. Appropinquate deo, & appropinquabit vobis: de secūdo Apoc. 3. Si quis aperuerit mihi &c.

D. 155

D. 155

Ex c. 9.

Ex pslm.

K

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝓ si opus deo acceptabile dicatur opus meritorium, tunc planum est quōd nec Pharaon, nec aliquis in peccato mortali existens, potest facere opus deo acceptum. Si autem omne opus quod est bonum ex genere, & bona intētione factum, dicatur opus dacceptabile deo, tunc dicitur Pharaon non potuisse, non quia omnino nō potuerit, sed propter fixionem obstinatæ voluntatis ad malum, in quam inciderat diuina gratia desertus.

D. 155

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ voluntas nostra est omnino pedissequa respectu diuinæ gratiæ, & nullo modo præuia, qa ipsa voluntas bona, quæ gratiam gratum faciētem præcedit, ex deo nobis prouenit, quæ gratuita sua voluntate nos ad hoc prouocat, vel flagellis, vel aliquo auxilio interiori, aut exteriori: nec tamen voluntas hæc est præuia, sed pedissequa respectu gratiæ gratūfacientis, quia nō est causa ipsius, sed aliqualiter ad ipsam viam parat.

Ioā. Chry. de pœnit. dist. 1. c. Non potest, et c.

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ sine gratia gratum facienre nō potest recte a mortalibus vita duci, secundum quod lyre ēte, importat rectitudinem ad finem vltimum pertingentem: potest tamen etiam sine ea recte aliquid agi rectitudine, quā habet actus ex materia, & circunstantiis, & fine debito, sed non sine gratia, quæ dicitur gratuita dei voluntas.

Psal. 129.

Habet de pæni. dist. 1. c. Nullus.

¶ Ad quartū dicendum, quōd recta intentio ad finem vltimū determinate producens, non potest esse sine fide: sed tamen finis vltimus, scilicet deus', potest esse in intentione eius etiam qui fidem non habet per generalem, vel naturalem cognitionē quam de deo habet: vnde etiam ille qui fidem non habet, potest se ad fidem habendam præparare, & ad gratiam, si secundum suam cognitionem peccatum sibi displiceat, & in deum affectus eius feratur.

C

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝓ duplex est necessitas, scilicet necessitas absoluta, & necessitas ex suppositione. De prima quidem necessitate loquendo, non est necessarium eum gratiam recipere, qui se sufficienter ad gratiam parat, quia neque per se necessitas, secūdum quam deum necesse est esse, neq; necessitas coactionis, vel prohibitionis in his quę diuina voluntate fiunt, cadere potest. Loquendo autem de necessitate, quæ est ex suppositione diuini propositi, quo propter beneuolentiam suæ bonitatis voluit vniuersa eam communicare secundum suam capacitatem, necessarium est ꝓ cuilibet materia præparatæ forma infundatur, non tamen eodem modo est in omnibus formis: quia formæ quæ mediantibus secūdis agentibus in materiam producuntur, necessario in materia disposita recipiuntur necessitate conditionata in comparatione ad deum, cuius virtute cætera agentia agunt: sed necessitate absoluta per comparationem ad agentia proxima, quæ necessitate naturæ agunt propter ordinem diuinitus eis impositum, quem præterire non possunt. Formæ autem quæ immediate a deo inducuntur, non habent necessitatem absolutam ex parte agentis, sed quædam ex parte recipientis, sicut in perfectionibus quę sunt de esse naturæ, vt est anima rationalis: formæ aūt q̄ non debentur naturæ, sicut gratia, & virtutes immediate a deo ꝓducta, nihil habent de necessitate absoluta, sed solum de necessitate ex suppositione diuini ordinis, vt dictū est.

D

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta: quia primæ rationes procedunt de necessitate ex suppositione diuini propositi.

ARTICVLVS III.

Vtrum gratiæ infusio requiratur ad iustificationem.

Vbi supra, art. 2. De verit. q. 28. artic. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝓ gratiæ infusio non requiratur ad iustificationem. Non enim minus est iustificare, quām creare: sed deus creat sine medio, ergo & iustificat sine gratia media.

E

¶ 2 Præt. In contrariis mediatis vnum potest remoueri sine hoc ꝓ alterum ponatur: sed inter status gratiæ & culpæ, est medium innocentiæ status. ergo potest remoueri culpa per iustificationem sine hoc ꝓ gratia infundatur.

SED CONTRA. Nulli dimittitur peccatum, nisi ratione charitatis, quia charitas est quæ vniuersa delicta operit, Prouer. 10. sed charitas non potest esse sine gratia, quia numquām est informis. ergo nec remissio peccatorum potest fieri sine gratię infusione.

II Vbi supra, art. 3. Et de veri. vbi supra art. 4.

VLTERIVS. Videtur ꝓ non sit necessarius ad iustificationem motus liberi arbitrij in deum. Ille enim qui trahitur, non mouetur liberū arbitrio: sed ille qui venit ad deum per iustificationem trahitur, Io. 6. Nemo venit ad me, nisi pater meus trxerit illum. ergo in iustificatione non est necessarius motus liberi arbitrij.

A

¶ 2 Præt. Sicut gratia est a deo, ita & sapiētia: sed ad hoc ꝓ aliquis accipiat sapientiam a deo, non exigitur motus liberi arbitrij: vnde dormienti datur, vt pater 3. Reg. 3. de Salomone, & Iob 33. dicitur, In somno tunc aperit aures virorū. ergo & ad gratiam iustificantem suscipiendam nō requiritur motus liberi arbit.

Super Malach. Et hī de pænitē. di 1. c. Qui sanctus.

¶ 3 Præt. Per baptismum aliquis iustificatur: sed in baptismo non requiritur motus liberi arbitrij ad effectū eius suscipiendum, quia pueri, & dormiētes eius effectum suscipe possunt, vt dicit decretalis Inno. 3. ergo ad iustificationem nō requiritur motus liberi arbitrij in deum.

De baptis. & eius effectu. c. Maiores. De ver. apostoli ca. 15.

SED CONTRA. Aug. dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te ergo requiritur motus liberi arbitrij in deum ad iustificationem.

¶ 2 Præt. Bernar. dicit, quōd donum gratiæ tam absque consensu recipientis esse non potest, quām absq; gratia dantis: sed consensus non est sine motu liberi arbitrij. ergo motus liberi arbitrij ad iustificationem requiritur.

B C

Tract. de libero arbit. & grā, fere in princ.

VLTERIVS. Videtur ꝓ iste motus liberi arbitrij in deū non sit motus fidei: quia ad hoc ꝓ deus appropinquet nobis per iustificationem, oportet ꝓ nos appropinquemus ei per affectū: sed per affectum facit nos appropinquare deo charitas. ergo iste motus liberi arbit. in deū non est fidei, sed charitatis.

III Vbi supra.

¶ 2 Præt. Esa. 26. dicitur. A timore tuo, domine, concepimus spiritum salutis. ergo cum ista conceptio in iustificatione fiat, videtur ꝓ sit motus timoris, non fidei.

¶ 3 Præt. Dispositio & perfectio debent esse in eodem: sed motus fidei est in intellectu, iustificatio autem specialiter in affectu. ergo non est motus fidei.

SED CONTRA. Rom. 3. Iustificati per fidem, & Act. 15. Fide purificans corda eorum.

¶ 2 Præt. Iustificatio est opus gratiæ præuenientis: sed gratia præuenienis est fides, vt dixit magister in 2. lib. dist. 27. ergo motus fidei requiritur in iustificatione.

Vbi supra, art. In concil. Triden.

VLTERIVS. Videtur ꝓ non requiratur motus liberi arbitrij in peccatum, sine contritio. Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa &c. dicit glo. ꝓ ardor charitatis rubiginem peccatorum in ea consumpsit: sed ardor charitatis pōt esse sine motu in peccatū. ergo ad iustificationē non requirit motus in pctū.

IIII Vbi supra.

¶ 2 Præt. Conuersio ad deum potentior est ad bonum, quām conuersio ad rem temporalem ad malum: sed conuersio ad bonum commutabile sufficienter induxit culpam. ergo & conuersio ad deum sufficienter iustificat, & sic non requiritur motus in peccatum.

SED CONTRA est, quod dicit glo. in psal. 50. super illum locum, Sacrificium deo spiritus contribulatus &c. Spiritus contribulatus & contritus est sacrificiū, in quo peccata soluunt.

V

VLTERIVS. Videtur ꝓ non debeat addi quartum, scilicet, peccatorum remissio, quia effectus non cōnumeratur causæ: sed gratiæ infusio, & contritio sunt causæ remissionis peccatorum. ergo non debet connumerari eis.

¶ 2 Præt. Remotio priuationis nihil aliud est, quām positio habitus: sed culpa est priuatio gratiæ. ergo idē est remotio culpæ, & infusio gratiæ, & ita non debent ad inuicem connumerari.

SED CONTRA. Generatio vnius est corruptio alterius, & tamen generatio corruptioni cōnumeratur. ergo cū infusio gratiæ sit remissio culpæ, debet vnum alteri connumerari.

RESPON. Dicendum ad primā quæstionem, ꝓ necessitas ponendi virtutum habitus in anima infusos, est ex hoc ꝓ aliqui, qui homini necessarij sunt ad vitam æternam consequendam, sunt supra humanæ naturæ facultatē: quia propriæ vires non sufficiunt ad merendum infinitum bonū. Sicut aūt beatitudo futura infinitatem habet ex obiecto, & per consequens facit actus suos meritorios aliquo modo infinitæ virtutis, vt sint tali fini proportionati, ita offensa in deum commissa habet quandam infinitatem ex eo, in quem commissa est: & ideo ad culpæ remissionem non sufficit humana natura, & propter hoc,

longe minorem q̄ debeat, soluerit pœnā. Ita enim impartitur a Deo largitas misericordiæ, vt non relinquatur iustitiæ disciplina. Itē Hiero. Qui peccator est, plangat delicta propria, vel populi, & ingrediatur ecclesiā, de qua propter peccata fuerat egressus, & dormiat in sacco, & pretetitas delitias, pp quas Deū offenderat, vitæ austeritate cōpenset. His, aliisq; authoritatibus nituntur asserere sine confessione vocis, & aliqua absolutiōe pœnę, neminem a peccato mundari.

B

Psal. 31. Et ecce. 10. Ecce. 10. Ecce. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc, ꝙ ad eius remissionem, sicut ad merendum vitam æternam gratiã infundatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ gratia in remissione culpæ non se habet sicut agens medium, sed sicut causa formalis, quæ peccatum remittitur: sicut ignis, frigus aufert calorem in subiecto causando, non sicut instrumẽtũ, sed sicut forma contraria: & in creatione etiã est forma naturalis, qua res creata esse formaliter accipit, vel etiã ipsum quo est, quidquid sit illud.

Cui sententiæ potius consentiendum sit.

C

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ quãmuis secundum consecutionem argumenti non sequatur positio gratiæ ad remotionem, idest, negationẽ culpæ: tñ destructio culpę prius existentis non põt fieri nisi per gratiã, quia illa innocẽtiæ bonitas, quæ inter vtrumq; media videtur, non sufficeret ad hoc, ꝙ dignum redderet ab immunitate personæ, vel ab infinita offensa commissa prius, quãmuis suffecerit vt immunẽ redderet illum, in quem peccatum non præcessit. In eo enim qui peccauit, requiritur non solum ꝙ peccatum abiit actu, sed etiã ꝙ peccatum prius commissum exeiuratur, & quodammodo tegatur: quod fieri non põt, nisi aliquo habente infinitã virtutẽ.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, ꝙ gratia, quæ datur ad recte viuendum, & peccatorũ remissionẽ, per prius respicit voluntatẽ, quãm alias potentias. Per eã enim peccatur, & recte viuitur: & ideo oportet ꝙ infusio gratiæ iustificantis fit ẽm talem modum, qui voluntati competat, & pp hoc oportet ꝙ a tali infusione omnis ratio violentiæ excludatur, quia violentiæ voluntas capax non est. Ad hoc autem ꝙ violentia ab actione tollatur, oportet ꝙ patiens cooperetur agenti secundum modum suum, vnde in illis quæ nata sunt agere, requiritur ꝙ actiue cooperẽtur: in illis aũt quæ sunt nata recipere tantũ, sicut materia prima, sufficit ad violentiam tollendam naturalis inclinatio ad formã, & ex hoc dicitur generatio naturalis: sed quantum est ibi de contrarietate, tantum est ibi de violentia. Vnde quando voluntas non habet actum contrariũ, sicut est in pueris, sine violentia voluntatis põt infundi gratia per sacrẽm, sicut pueris baptizatis: & sine sacramẽto, sicut patet in sanctificatis in vtero. Sed quando voluntas habet suum actum, sicut est in adultis, requiritur actus voluntatis ad gratiam suscipiendam, animam ad datorem ordinans: & ideo ad iustificationem, quæ per infusionem gratiæ fit, requiritur motus liberi arbi. in deũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tractio illa, de qua dominus loquitur, non importat coactionem, sed inductionẽ, vel adiutorium ad bene operandum.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sapientia magis respicit intellectum, quãm voluntatem, sed gratia magis voluntatem, vt dictum est: & ideo quia intellectus cogi põt, non aũt voluntas, ideo ad sapientiam percipiendam, & alias intellectus perfectiones, non requiritur consensus suscipientis, sicut ad perfectionẽ gratiæ: vnde in somno fiunt reuelationes eorum, quæ ad sapientiam pertinent, vt patet Num. 12. non aũt gratiæ infusio.

Pãtri dist. & q. ar. 1. q. 4. ad 3.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ per baptismũ etiã adulti gratiam suscipere possunt in dormiẽdo, quia quãmuis non adsit actualis dispositio ex actuali motu voluntatis: adest tamen habitualis dispositio ex motu liberi arbitrij præcedẽte, qui quidẽ q̃nq; ad gratiã percipiendã sufficienter disponit, & tũc gratia infundit statim, vt dictum est: q̃nq; aũt insufficienter, & tunc talis insufficientia nõ potest suppleri nisi per alium actũ liberi arb. vel per sacramentum, quod ad gratiã dispositiue operatur, vt supra dist. 1. dictũ est: & pp hoc sine sacro nullus adultus iustificari põt, nisi actualiter motu liberi arb. existẽte, sed per sacrẽm põt, si tamen præcessit motus liberi arb. prohibens fictionem.

Pãtri dist. & q. ar. 2. q. 2. in corp. q. 1. artic. 1. q. 4. & pulchrius, clarius, & expressius artic. 4. q. 1.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ omne quod natum est ex pluribus sequi, attribuitur ei quod primum est, sicut vita attribuit aiæ nutritiuæ: quia ipsa est prior inter principia vitæ in viuentibus corporaliter. Sic dẽ animal esse aial per sensum primum, qui est tactus, vt patet in 3. de aia. vnde si iustificatio sequitur ad motũ liberi arb. in deum, oportet ꝙ attribuatur illi motui, qui naturaliter prior in iustificatione apparet: motuetur aũt mẽs in deũ & per intellectũ, & per affectũ, & hi duo motus mentis simul esse possunt, quãmuis nõ simul cogitari possint, quia vnus est regula alterius, & per actum intellectus præsentatur suum obiectũ voluntari, quia obiectum eius est bonũ imaginatũ, vel intellectũ, vt Philos. dicit in 3. de anima, sed naturaliter motus intellectũ præcedit, sicut obiectũ naturaliter præcedit actum potentiæ vnde cũ motus intellectus in deũ sit per hdẽ, iustificatio motum fidei requirit.

T. com. 33.

Et hã de pnitẽ dist. 1. c. Nullus.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ motũ liberi arb. cũ quo gratia infunditur, oportet accipi ẽ sua vltima perfectione: actus aũt fidei perfectus nõ est nisi actu affectus perfecto existente: nullũ enim credit, nisi q̃ vult, vt Aug. dicit, & ideo cũ actu fidei in iustificatione semper adiungit actus charitatis, & his duobus ãsa deo appropinquat. Non. n. põt esse dubiũ, quin actui charitatis semper actus fidei coniungat, ex quo obiectũ per hdem charitati præsentatur: sicut etiam intelligere nostrũ numquãm est in actu, nisi per imaginationem in actu existentem.

Vbi supra, c. Agite.

De cælestia dei, & eiusdem ex c. 14

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ timor est remota dispositio ad gratiam. Numquãm enim ad gratiam attingit nisi amor adiungatur, nos autem loquimur hic de dispositione vltima ad gratiã, cum qua gratia datur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ non oportet in eodem esse dispositionem, & perfectionẽ in reb* adinuicẽ ordinatis, qã dispositio facta in priori ordinat ad pfectionẽ factã in posteriori, sicut motus imaginationis est dispositio ad pfectionẽ intellectũ: & sic motus in intellectu factus, põt esse dispositio ad motũ affectũ.

AD QVARTAM quæstionẽ dicendũ, ꝙ sicut in generationibus naturalibus, in quibus vna forma expellitur, & altera introducitur, ꝓpter hoc ꝙ generatio vnius est corruptio alterius, oportet esse disponens ad vtrũq; ita in iustificatione, qua gratia conferitur, & culpa expellitur, oportet esse dispositionẽ voluntatis secũdum proprium actum ad vtrũq;. Et ideo sicut per motũ liberi arb. in deum disponitur ille qui iustificatur ad gratiam obtinendam, ita per motum liberi arb. in peccatum, oportet ꝙ ad culpæ expulsionem disponatur: & ideo in iustificatione, qua innocens iustificaretur, oportet esse dispositionẽ solum ad gratiam inducendam: sed in iustificatione, qua iustificatur impius, oportet dispositionem esse duplicem, vnam ad introducendum gratiam, scilicet motum liberi arbitrij in deũ: alteram ad expellendam culpam, s. motum liberi arb. in pctũ.

Philos. in de generat. & cor. tex. com. 17.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ feruor dilectionis de necessitate secum coniunctum habet odium contrarij: & ideo fit ex dilectionis ad dimissionẽ culpæ non operatur sine peccati detestatione, quæ directe dimissioni culpæ respondeat.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ conuersio ad deũ sufficit ad gratiam obtinendam quantum in se est, sicut conuersio ad bonũ commutabile sufficit ad culpam, sed requiritur conuersio ad peccatum quasi remouens impedimentum. Vel dicendum, ꝙ etiã in peccato conuersio non facit culpam sine auersione, & similiter oportet duo esse in iustificatione.

AD QVINTAM quæstionem dicendũ, ꝙ illa quæ per accidens se habent ad aliquid nõ includuntur ab illo: remissio aũt culpæ se habet accidentaliter ad gratiæ infusionem, quia accidit ex subiecto, in quo culpã inuenit: posset enim esse infusio gratiæ sine hoc, ꝙ culpa remitteretur, sicut in statu innocentiæ fuit, & in Christo homine quantũ ad primũ instans suę conceptionis: & ideo infusio gratiæ nõ includit culpæ remissionẽ. Vnde cum ad iustificationem impij, de qua loquimur, sit necessaria culpæ remissio, oportet ꝙ connumeretur gratiæ infusioni, & sic sunt quatuor quæ requiruntur in ipsa iustificatione, scilicet gratiæ infusio, culpæ remissio, motus liberi arbitrij in deum, & motus liberi arbitrij in peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ obiectio illa procedit de effectu proportionato causæ, qui includitur in ipsa causa, non est autem ita de peccati remissione, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ peccatum & gratia non se habent sicut affirmatio & negatio, vel sicut priuatio & habitus, quia aliquis põt esse gratia destitutus, & tñ non habebit peccatum, sicut patet de Adam ẽm illos, qui dicunt eum nõ fuisse in gratia creatum, quia peccatum aliquid ponit vel esse, vel fuisse in peccante. Trãseunte. n. actu peccati, adhuc peccatum præcedens manet aliquo modo in ipso peccante, ẽm quod ex eo re* apud deũ efficitur, sicut etiã actus meritorij manẽt, vt supra dist. 14. dictum est, & ideo ratio nõ procedit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum culpæ remotio naturaliter præcedat gratiæ infusionem.

Super psal. 50. super illa verba. Et spiritũ sanctum tuũ ne auferas a me.

Vbi supra, art. 8. Et de ver. vbi supra, art. 7.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ culpę remotio naturaliter pcedat gratiæ infusionem. In psal. 62. vbi sup illud, Sic in sancto apparui tibi, dicit glos. Nisi quis prius firiat in isto deserto, idest malo, in quo est, numquãm peruenieat ad bonum. ergo remissio mali culpæ est prior, quãm peruentio ad bonum gratiæ.

¶ 2 Præt. Remissio culpæ, & infusio gratiæ se habent sicut illuminatio & purgatio: sed purgatio præcedit illuminationẽ ẽm Dion. ergo & remissio culpæ præcedit gratiæ infusionem.

De cæl. hierar. c. 7.

¶ 3 Præt. In quolibet motu recessus a termino a quo præcedit accessum ad terminum ad quem, vel tempore si sit motus successiuus, vel saltem natura si sit mutatio subitaneus sed iustificationis terminus a quo, est culpa, terminus ad quem, est gratia. ergo remissio culpæ præcedit infusionem gratiæ.

SED CONTRA est, quia causa naturaliter præcedit effectum: sed infusio gratię est causa remissionis culpæ, quia infundendo gratiã deus peccata remittit. ergo infusio gratiæ pcedit.

Et hã ex 2. li. de offic. cap. 3. & 5. tom. 4.

¶ 2 Præt. Amb. dicit, ꝙ perfecta virtus in animam intrans, inimicitiam tollit: sed prius est vnumquodque naturaliter quãm agat. ergo prius est virtus & gratia, quãm peccatum tollat.

VLTERIVS. Videtur ꝙ mot* liberi arbitrij pcedat grãæ infusionẽ, quia dispositio pcedit naturali pfectionẽ: sed mot* liberi arb. est dispõ ad gram. ergo naturali pcedit grę infusionẽ.

II

De ver. vbi supra, ar. 8. & 1. 2. q. 113 ar. 8. in cor. & ad 1. ac 2.

¶ 2 Præt. Gratiæ infusio, & culpæ remissio se concomitantur: sed motus cõtritionis, q̃ est motus liberi arb. in peccatũ, causat culpę remissionẽ. ergo est prior q̃ ipsa, & ita prior q̃ grę infusio.

¶ 3 Præt. Iustificatio impij, vt ex dictis patet, est culpæ remissio. ergo illud quod sequitur ad culpę remissionem, sequitur ad iustificationem: sed motus liberi arbitrij non sequitur ad iustificationem, sed est de essentia. ergo nõ sequitur peccati remissionem, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Motus liberi arbitrij, scilicet contritio, est meritorius. ergo est informatus gratia: sed gratia informãs actum est prior eo, cũ sit causa eius. ergo gratiæ infusio, & culpæ remissio præcedunt motum liberi arbitrij.

¶ 2 Præt. Actus primus pcedit actum secundum: sed gratiæ infusio, & culpæ remissio pertinent ad actum primum, qui est forma: motus aũt liberi arbitrij siue in deũ, siue in peccatũ pertinẽt ad actũ secũdũ, qui est opatio. ergo prior est eis grę fusio.

III

1. 2. q. vbi supra, ar. 8. ad 3.

Vt elicitur ex epistola 120. to. 10.

VLTERIVS. Videtur ꝙ motus liberi arbitrij in peccatũ præcedat motum liberi arbitrij in deum, quia motus liberi arbitrij in peccatũ maxime vt ad timorem pertinere: sed timor pręcedit charitatem, vt Aug. dicit. ergo & motus liberi arb. in peccatum præcedit motum liberi arb. in deum, qui est charitatis.

¶ 2 Præt. Motus liberi arbitrij in peccatũ est quasi remouens prohibẽs: sed nõ sequit* motus ad terminũ debitũ, nisi remoto ꝓhibẽte, sicut patet in motu locali. ergo motus liberi arb. in peccatũ præcedit motũ liberi arb. in deũ quasi in fine debitũ.

SED CONTRA. Motus liberi arb. in deũ est mot* fidei: motus aũt liberi arb. in peccatum est motus pœnitentiæ: sed fides pcedit pœnitentię virtutem, sicut supra dictũ est. ergo vt ꝙ mot* liberi arb. in deũ sit prior, q̃ motus liberi arb. in peccatũ.

Art. præc. q. 3.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionẽ, ꝙ omnis prioritas ẽm ordinẽ naturæ aliquo modo reducitur ad ordinẽ causæ & causati, quia principiũ & causa sunt idem. In causis autẽ contingit ꝙ idem est causa & causatũ ẽm diuersum gen* causæ, vt patet in 2. phys. & in 5. meta. sicut ambulatio est causa efficiens sanationis, & sanatio est causa finalis ambulationis. Et

T. com. 30. & 5. meta. tex. com. 2.

fit de habitudine quæ est inter materiam & formam, quia ẽm genus causę materialis materia est causa formę quasi sustentãs ipsam, & forma d est causa materiæ quasi faciẽs eã esse actu ẽm gen* causæ formalis. Ex parte aũt causæ materialis se tenet ẽm quãdã reductionẽ omne d illud, p quod materia efficitur, ꝓpria huius d formæ, sicut dispositiones, & remotiões impedimẽtorũ: & ideo in gnatione naturali q̃n corruptio vnius est generatio alteri* p hoc, ꝙ forma vna induitur, & alia expellit, remotio formæ pæxistentis se tenet ex parte causæ materialis: & ideo ẽm ordinẽ cãæ materialis pcedit naturali introductionẽ alterius formæ, sed ẽm ordinẽ causę formalis est ecõtrario. Et quia forma, & finis, & agẽs incidũt in idem numero, vl specie, ideo etiam in ordine causę efficiẽtis introductio formæ prior est, quia forma prior introducta, est similitudo formę agẽtis, per quam agens agit: & similiter in ordine causæ finalis, qa natura principaliter intendit introductionẽ formæ, & ad hanc ordinat expulsionem omnis eius, cum quo nõ potest stare formæ introductio. Vnde cum gratiæ infusio & remissio culpę, vt ex dictis patet, se habeat sicut introductio vnius formæ, & expulsio alterius, constat ꝙ secundum ordinem causæ materialis remissio culpæ pcedit infusionẽ gratiæ: sed ẽm ordinẽ causæ formalis, efficientis, & finalis, infusio gratiæ natura prior est: & pp hoc etiam vtrumq; inuenitur dici causa alterius. Infusio enim gratiæ est causa remissionis culpæ per modum causæ formalis, sed extirpatio vitiorum dicitur operari virtutum ingressum p modum causæ materialis. Et per hoc patet rñsio ad obiecta.

D.640.

D. 641.

D. 524.

Psal. 31.

Super Luc. c. 22. Et hã de pœniten. dist. 1. c. Petrus.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ de ordine istorum motuum liberi arbitrij ad gratię infusionem, & remissionem culpæ, est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, ꝙ motus prædicti præcedunt, & concedunt ꝙ motus liberi arbitrij in deum est motus fidei non formatæ, sed informis: & motus liberi arb. in peccatum est motus attritionis nõ contritionis, quia omne quod præcedit gratiã, non potest esse per gratiã formatum. Sed hoc non põt esse, quia in ipso motu contritionis iustificatur pœnitens, sicut in ipso actu ablutionis baptismalis iustificatur puer baptizatus. Tũc aũt aliquis iustificatur, quando gratiam recipit, vnde simul cum gratiæ infusione, & iustificatione est motus contritionis: sed motus attritionis præcedit quasi præparatorius. Nos autem nunc non loquimur de præparatoris ad iustificationem, sed de his quæ intrant substãtiam ipsius. Et ideo quidã dicũt, ꝙ gratię infusio præcedit motum liberi arb. in deum, & in peccatum, vt possit eos informare, sed culpæ remissio sequitur ad vtrumq;. Sed hoc non potest esse, quia inter gratiæ infusionẽ, & culpæ remissionẽ non cadit medium, quia hoc est eius effectus primus & principalis. Et præterea, sicut ad contritionis motum requiritur ꝙ adsit gratia, ita ꝙ abiit culpa, quia cum ea esse nõ põt: & ideo alij dicũt ꝙ gratiæ infusio, & culpæ remissio præcedũt motus prædictos simpliciter. Sed hoc etiã non videtur vũquaq; verũ, quia illi motus non requirerentur ad iustificationẽ, nisi aliquam causalitatẽ haberẽt respectu illius. Et ideo dicendũ est, quòd aliquo modo gratiæ infusio, & culpæ remissio præcedunt: aliquo aũt modo prædicti motus, quod patet ex simili in generatione naturali, quæ est terminus alterationis. In eodem enim instanti terminatur alteratio ad dispositionem, quæ est necessitas, & generatio ad formam: & tamen ẽm ordinem naturæ vtrumq; est prius altero aliquo modo, quia dispositio, quæ est necessitas, pręcedit formã ẽm ordinẽ causę materialis, sed forma est prior ẽm ordinem causæ formalis: & ẽm hunc modum illa qualitas consummata est etiã formalis effectus formæ substantialis, ẽm quod formæ substantialis est causa accidentalium: & ideo cum isti motus qui sunt in ipsa iustificatione impij, sint quasi dispositio vltima ad gratiæ susceptionem suo modo, præcedũt quidem in via cauæ materialis, sed sequuntur in via causæ formalis: & ideo nihil prohibet eos esse formatos, quia hoc ad rõnem & perfectionem esse formalis pertinet: sicut qualitates quæ introducuntur simul cum forma substantiali quodammodo formantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

mātur per formā substantialē: & sicut qualitas ꝑdicta ante sui consummationē, & formæ introductionem non erat formata, sed informis: ita etiā est de motu liberi arb. si tñ continuatus in fine perficiatur per gratiæ infusionē. Nec est inconueniens, quia & si sit aliquo modo idem ꝓ genus naturæ, non tñ est idem ꝓ genus moris. Cōtingit.n. vnū motum ꝓ genus naturæ esse virtutis & vitij secundū genus moris, sicut patet de illo, qui eundo ad ecclesiam mutat intentionem de malo in bonum.

Io. Chryso. super 12. c. epistolæ ad Hebræ. Homil. 31. tomo 4.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

AD TERTIAM qōnē dicendum, ꝙ motus liberi arb. in deum, vt ex dictis patet, directe tndet grā infusionē: motꝰ aūt liberi ar. in peccatū directe tndet remissioni culpę: vnde cadē ratio est de ordine istorum adinuicem, & de ordine remissionis culpæ ad infusionem gratiæ.

Psal. 36.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Aug. loquitur de timore seruili, cuius actus non est motus liberi arb. qui est simul cū iustificatione, quia timor seruilis nō est simul cum gratia, qua iste motus informatur, & ideo ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendū, ꝙ ratio illa procedit, ꝙ sit prior in via causæ materialis, ad quā reducitur remotio impedimenti.

¶ Ad tertiū dicendum, ꝙ ordo qui attendit inter virtutes, est ꝓ quod eliciunt actus suos, quod per modū causæ formalis faciunt, & ideo ratio illa procedit ꝓ viam causæ formalis.

ARTICVLVS V.

Vtrum iustificatio impij sit miraculosa.

1. 2. q. vbi supra ar. 10 Super Ioā. tract. 72.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ iustificatio impij sit miraculosa, quia sicut dicit Aug. Maius est de impio facere pium, quàm creare cælum & terram: sed creatio cæli & terræ est miraculosa. ergo & iustificatio impij.

¶ 2 Præt. Quanto est maior resistētia, tāto est difficilior actio: sed in creatione non est aliqua resistētia, quia quod non est, non potest resistere, in iustificatione autem impij est contrarietas resistens, scilicet impietas inuenta in eo. ergo est difficilior, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Omnis actio diuina, quæ fit præter ordinem illius rei in quam operatur, est actio miraculosa: sicut præter ordinem cadaueris est, quòd ad vitā reparetur, & ideo resuscitatio mortui diuina virtute facta, est miraculosa: sed quòd voluntas ad aliquid trahatur contra ordinem ipsius est, inquantum est libera. cum ergo in iustificatione impij trahatur a deo ad bonum, videtur quòd iustificatio sit miraculosa.

SED CONTRA. Iustificatio non est ꝑter spem ꝓueniēs: sed hoc est de rōne miraculi. ergo iustificatio non est miraculosa.

¶ 2 Præt. Miracula dicuntur quæ raro accidunt: sed frequēter aliqui iustificantur. ergo non est miraculosa actio.

11 Vbi supra, ar. 7. De verit. vbi supra, art. 9.

VLTERIVS. Videtur ꝙ infusio gratiæ, & remissio culpæ non sint in eodem instanti. Gratia enim non datur nisi digno: sed nullus est dignꝰ, in quo culpa est. ergo gratia datur ei, a quo culpa iam remota est, & sic non sunt simul.

¶ 2 Præt. Gratia aduenieus expellit culpam: sed nihil agit nisi postquàm est. gratia autem nō prius est quàm insit. ergo oportet quòd gratia prius sit in subiecto, quàm culpam expellat, & ita non sunt simul tempore gratiæ infusio, & culpæ remissio.

¶ 3 Præt. Culpa & gratia non sunt in eodē instanti in anima, quia contraria non sunt simul in eodem. ergo instans, in quo vltimo est culpa in aīa, est aliud ab illo instanti, in quo primo est gratia in ipsa: sed inter quælibet duo instātia est tps mediū. ergo prius tpe expellitur culpa ab anima, q̄ gratia infundatur.

SED CONTRA. Inter prius & posterius temporis cadit tps medium: sed postq̄ culpa est expulsa ab anima, nō est in ipsa, nec gratia inest anteq̄ infundat. ergo si prius tempore culpa expellatur, q̄ gratia infundatur, erit aliqd tps, in quo aīa gratia & culpa carebit, qd est impsibile: quia dato ꝙ Tullio tpe moreretur, neq; iret ad infernū, neq; ad paradisum finaliter, qd est impossibile.

F ¶ 2 Præt. Remissio culpæ, & infusio gratiæ se habent in iustificatione sicut introductio formæ, & expulsio alterius in generatione naturali: sed illa duo sunt in eodem instanti. ergo & hæc duo. Probatio mediæ, quia terminus cuiuslibet motus est in instanti: sed vtrumq; prædictorum est terminus alterationis, vt in 6. phys. dicit Cōmen. ergo sunt in eodem instanti.

Com. 45.

111

VLTERIVS. Videtur ꝙ sit successiua, quia nullus motus est in instanti: sed in ipsa iustificatione est motus liberi arb. ergo non est in instanti, sed successiua.

Io. Chryso. sup. 12. c. Homilia 31. vbi supra. tom. 4.

¶ 2 Præt. Sicut intellectus ē simplex, ita & liberū arb. est simplex: sed pp simplicitatē intellꝰ impossibile est simul plura intelligere. ergo pp simplicitatē liberi arbitrij impossibile est liberum arbitrium simul ferri ad diuersa. ergo cum in iustificatione impij sit motus liberi arbitrij in deum, & in peccatum non erit iustificatio impij in instanti, sed successiua.

¶ 3 Præt. Impossibile est idem simul esse & non esse: sed qd fit, non est, in permanentibus: quod aūt est factum, est in eidem. ergo impossibile est simul fieri & factū esse: sed iustificatio est quoddā fieri. ergo impossibile est simul iustificari & iustificatū esse. ergo iustificatio est successiua, quia inter quodlibet priꝰ & posterius instans temporis, cadit tps mediū, vt dictum est.

¶ 4 Præt. Formæ, quæ suscipiunt magis & minus, non inducunt subito in subiecto: sed gratia suscipit magis & minꝰ. ergo successiue infundit in subiecto, & sic iustificatio est successiua.

SED CONTRA. Efficacior est virtus diuina ad agendū q̄ virtus naturæ: sed virtute naturæ gnatio, qua fit ignis est in instāti. ergo multo fortiꝰ aliqs fit iustus virtute diuina i instāti.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionē, ꝙ de ratione miraculi ꝓ se sumpti, tria sunt, quorū primū est ꝙ illud qd fit per miraculum, sit supra virtutem naturæ creatæ agentis. Secundum, vt in natura recipiente non sit ordo naturalis ad illius susceptionem, sed solum potentia obedientiæ ad deum. Tertium, vt præter modum consuetum tali effectui ipse effectꝰ

I inducatur. Exemplum primi est de gloria corporum in resurrectione, ad quam natura nō attingit. Exemplum secundi est de illuminatione cæci, in quo non est potentia naturalis ad suscipiendum visum. Exemplum tertij est de conuersione aquæ in vinum ꝑter cursum naturę. Et hec tria aliquo modo semper concurrunt ad actum miraculosum: quia & si visiua potentia non excedat vires naturæ absolute loquendo, quia eam per generationem inducit, excedit tamen vires naturæ considerata impotentia recipientis, & si adūt potentia absolute aliquādo, sicut in cōuersione aquæ in vinum, tñ per comparationem ad modum fiendi, neutrum adest: & ideo in diffinitione miraculi ponitur arduum quantum ad primum: præter spem, ſ. naturæ quantum ad secundum: insolitum quantum ad tertiū: & ideo ille effectus qui immediate est a deo tantum, & tñ inest recipienti ordo naturalis ad recipiendū illum effectū, non per aliū modum, quàm per istum, non erit miraculosus, sicut patet de infusione aīæ rationalis. Et sic est de iustificatione impij, quia ordo naturalis inest aīæ ad iustitiæ rectitudinem cōsequendā: nec alio modo eā consequi pōt, q̄ a deo immediate: & ideo iustificatio impij de se non est miraculosa, sed potest habere aliquid miraculosum adiunctū, quod iustificationi viam parat.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbum Aug. intelligēdum est quantum ad id quod fit, quia in creatione fit res ꝓ esse naturæ, quod est minus quàm esse gratiæ, quod datur in iustificatione: sed quantū ad modum faciendi difficilior est creationis actus, quia potentiam non præsupponit: & tamen de creatione quidam dicunt, ꝙ non est miraculosa, eo quòd non est alius modus producendi illas res inesse.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ contrarium inuentū in subiecto resistit actioni dupliciter. Vno modo inquantum agit in ipsum agentem, quod patet in mutuo agentibus & patientib'; alio modo impedimentum præstando in ipso susceptibili ad receptionem formæ. Primo modo, non potest esse aliqua resistentia ad diuinam actionem, quia ipse est agens nullo modo patiens,

patiens, & ideo resistentia in actione eius non est nisi ex parte effectus recipientis: contrarium aūt impedit ne suum contrarium in subiectum recipiatur formaliter non actiue, inquantū ſ. facit potentiā non esse propriā illi formæ: vnde patet, ꝙ plus resistit isto modo illud quod oīno subtrahit potentiā, q̄ qd posita potēcia facit eā non esse propriā: & ideo difficilꝰ est aliquid facere ex nihilo, q̄ ex cōtrario, hoc aūt pōt natura, primum aūt non pōt.

Et hī de pœnitē. dist. 1. c. Porro.

¶ Ad tertium dicendū, ꝙ voluntas non trahitur in iustificatione p modū coactionis, sed vt libere velit illud, ad quod deus eam mouet.

AD SECVNDAM quæstionem dicendū, ꝙ expulsio formæ dicit terminum motus illius, q̄ est ad corruptionē ordinatus, & introductio formæ dicit similiter terminum motus illius, qui præcedit generationem, quia tam generatio, q̄ corruptio sunt termini motus. Omne autem quod mouetur, q̄ſ est in termino motus disponitur secundum illud, ad quod motꝰ ordinatur: & ideo cum motus corruptionis tendat in nō esse, generationis vero ad esse, q̄ſ forma introducitur, forma est: q̄ aūt expellitur, non est. Et quia introduci dicitur forma, q̄ſ primo est: expelli aūt q̄ſ primo non est, non pōt esse materia sine forma hac, vel illa: & ideo simul est ibi expulsio vnius formæ, & introductio alterius. cum ergo similiter aīa nō possit esse sine culpa, vel gratia, simul est infusio gratiæ & remissio culpæ.

AD TERTIVM ergo dicendum, quòd fiert albedo numq̄ est in nō albo, quia sua præsentia facit album: ita gratia numq̄ est in indigno, quia sua præsentia facit dignum, & propter hoc non oportet ꝙ prius sit dignus, quàm gratiam habeat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gratia non agit ad destructionem culpæ per modum causæ efficientis, sed per modum causæ formalis, quæ simul est cum suo effectu formali, qui est esse hoc, & non esse contrarium.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quāmuis anima secūdum se sit supra tempus, vt dicitur in lib. de causis, tamen actus eius per accidens mensuratur tempore, quod est mensura primi motꝰ, inquantum scilicet motus animæ intellectiuæ habent connexionem cum motibus animæ sensitiuæ, qui exercentur corporalibus organis, & dependent quodammodo ex eis. Vnde non vē dicendum, ꝙ eius alterationes ꝓ vitā, quā nunc agit, alio tempore mentiuntur q̄ illo, quod mensurat motū cæli, sicut dicebat in 1. lib. de motu angeli, dist. 37. & pp hoc inter quodlibet instans sui temporis, & aliud instans est accipere tempus medium. Et ideo dicendum est, ꝙ non est assignare vltimū instans, in quo est culpa, sed primum, in quo non est: sed est assignare primum instans, in quo est gratia: & quomodo hoc sit verum, patet ex his quæ dicta sunt supra dist. 11. de transubstantiatione panis in corpore Christi.

Proposit. 2.

q. 1. art. 5.

q. 1. arti. 3. q. 2. in resp. ad 2.

AD TERTIAM quæstionem dicendū, ꝙ triplex est modus formarum. Quædam.n. formæ sunt quæ recipiunt magis & minus secundum elongationem a contrario, & secundum accessum ad causam propriam, sicut albedo: & ideo talis forma etiam successiue in subiecto recipitur, & postq̄ recepta est, intēditur & remittitur. Quædā aūt forma est, quæ non recipit magis nec minus, neq; sic, neq; sic, quia impositio eius est in indiuisibili, sicut forma substantialis: & talis forma neq; recipitur successiue in subiecto, neq; intēditur, neq; remittit' postq̄ suscepta fuerit. Quædam aūt forma medio modo se habet, quia nō recipit magis, aut minus ꝓ elongationē a cōtrario, eo ꝙ nullo modo suo contrario cōmiscibile est, & in hoc conuenit cum forma substantiali, sed tamen suscipit magis & minus secundum accessum ad suam causam, sicut patet de luce: & ideo talis forma nō ecipit' successiue in subiecto, sicut nec forma substantialis: sed tamen postquàm inest, potest intendi & remitti, sicut forma accidentalis contrarium habens, & talis forma est gratia, quia nullam commistionem patitur cum suo opposito, eo ꝙ suum oppositum magis habet naturā priuationis, quàm alicuius positionis, sicut & tenebra: & ideo oportet ꝙ recipiat' subito in subiecto, & tamē potest intendi & remitti ꝓ accessum ad causam gratiæ: & ideo sicut in instanti est introductio formæ substantialis in materiam, & in eodem instāti expulsio alterius formæ, & in eodem instanti cōpleta dispositio, ſ. est necessitas ad formam, & per se terminus alterationis: ita infusio gratiæ est in instanti, & in eodem instanti est remissio culpę, & motus liberi arb. qui est quasi dispositio completa ad suscipiendam gratiam, & sic totum quod ad iustificationem requiritur est in instanti, vnde iustificatio non est successiua, sed subita.

A

B

C

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ motus dupliciter dicitur, vt patet in 3. de anima. Est.n. quidam motus qui est actus imperfecti, q̄ est exitus de potentia in actum, & talis oportet ꝙ sit successiuus, quia semper expectat aliquid in futurum ad perfectionē suę speciei, eo ꝙ pars motꝰ est alterius speciei a toto motu, vt dicitur in 10. eth. sicut patet in alteratione de motu qui est ad albedinem, cuius pars est motus ad medium colorem specie differens, si diuisim accipiatur. Alius motus est actus perfecti, qui magis operatio dicitur, qui non expectat aliquid in futurum ad complementum suæ speciei, sicut sentire, & talis motus non est successiuus, sed subitus: & si contingat ꝙ talis motus sitū tempore, hoc erit per accidens, quia mensuratur in quolibet instanti illius temporis, in quo dicitur esse, sicut esse hominem, in tempore est, & in instanti: & talis motus est motus liberi arbitrij, de quo loquimur, & ideo est i instanti: secus autē esset, si esset motus collatiuus, quia tunc non posset esse in instanti propter discursum de vno in aliud.

Idem. Et hī vbi supra, de pœnit. c. Facilius. T. com. 28.

Cap. 4.

D. 746

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ intellectus q̄ſ intelligit aliquid in ordine ad aliud, intelligit vtrumq; non tamen sequitur ꝙ plura intelligat, quia intelligit ea vt vnum, sicut intelligit relationem vnius ad alterum. Similiter etiam liberum arb. potest simul moueri in diuersa, ita ꝙ in vnum per ordinē ad aliud, & propter hoc motus virtutis imperatæ est simul cum motu virtutis imperantis, quia motus virtutis imperatæ ordinatur ad finem virtutis imperantis, sicut qui vult sustinere mortem propter deū, simul mouetur liberum arb. eius motu fortitudinis, & motu charitatis, qui actum fortitudinis imperat. Vnde cum motus liberi arbitrij in peccatum elicitus a pœnitentia, imperatus a charitate fit, quia propter deum detestatur quis peccatum quod commisit, simul vterque motus esse potest.

D

¶ Ad tertium dicendum, quòd in mutationibus, quæ sunt termini motus, idem secundum rem est fieri & factum esse, sicut terminari & terminatum esse: sed diuersimōde significatur in fieri, scilicet secundum respectum ad motū a præcedentem, cuius est terminus in facto esse secundum se: & ideo non sequitur quòd simul fit & non fit, sed quòd habeat esse post nō esse.

D. 1151

¶ Ad quartum patet solutio ex prædictis.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de contritione:

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid sit.
¶ Secūdo, De quo esse debeat.
¶ Tertio, Quanta esse debeat.
¶ Quarto, De duratione ipsius.
¶ Quinto, De effectu eius.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptis cum proposito confitendi & satisfaciendi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd contritio nō sit dolor pro peccatis assumptis cum proposito confitendi & satisfaciēdi, vt quidā diffiniūt. Dolor.n. in hoc a timore differt, quòd dolor est de malo præsenti timor de malo futuro: sed peccata, de quibus homo

Caietan. in quolibe. tomo 2. quæsito de contritione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

homo conteritur, non sunt quando est contritio, vt ex dictis patet, ergo de eis non potest esse dolor.

Ex cap. 3. lib. 21. ¶ 2 Præt. Secundũ Aug. in lib. de ci. dei. Dolor est de his, q̃ nolentibus accidũt: sed peccata non sunt hmõdi. ergo &c.

¶ 3 Præt. Si dolet de peccatis p̃teritis, aut vult ea nõ esse, aut non fuisse: si vult ea non esse, & iam nõ sunt. ergo habet qd̃ vult, ergo magis gaudiũ est q̃ dolor. Si aũt vult ea non fuisse, hoc aũt est imple, quia quod factum est, non potest non fuisse. ergo volũtas sua stulta est, quod non est dicendũ de contritio: quia nullus qui ꝓm virtutem operatur, est stultus, vt dr̃ in 4. ethi. ergo contritio nullo mõ est dolor.

Ex cap. 7.

¶ 4 Præt. Sicut in cõtritione requirit̃ dolor, ita & pudor, & eiũ gaudiũ. ergo non magis debet dici dolor q̃ gaudiũ, vel pudor.

¶ 5 Præt. Contritio omnia peccata sanat: sed contraria contrariis sanantur. ergo contritio debet esse contraria omnibus peccatis: sed quædam peccata sunt dolores, sicut inuidia, accidia. ergo contritio non est dolor.

¶ 6 Præt. Contritio nobis a deo datur: sed quod datur non assumitur. ergo contritio non est dolor assũmptus.

¶ 7 Præt. Quãdoq; cõtritio sequit̃ cõfessionẽ: sed ille qui nũc est cõfessus de peccato vno, non tenet̃ iterum cõfiteri, vt infra dicet̃ di. 22. ergo nõ oportet ī cõtritione esse ꝓpositũ cõfitẽdi.

q. 1. art. 4.

¶ 8 Præt. Satisfactio, & cõfessio sunt necessaria ad hoc, ꝙ pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: sed q̃nq; tota in cõtritione remittitur. ergo non est necessarium semper ꝙ contritus habeat propositum confitendi, & satisfaciendi.

II

VLTERIVS. Videtur ꝙ contritio non sit actus virtutis. Passiones enim non sunt actus virtutum, quia eis non laudamur, neq; vituperamur, sicut dr̃ in 2. ethic. sed dolor est passio. cum ergo contritio sit dolor, videtur ꝙ non sit actus virtutis.

Cap. 5.

¶ 2 Præt. Omnis actus virtutis est ab eo qui habet virtutem: sed contritio non significatur vt procedens a contrito, sed magis vt in ipsum ab alio effectu procedit, & similiter cõpunctio ꝓm quod alio nomine dicitur. ergo cõtritio nõ est act⁹ virtutis.

¶ 3 Præt. Sicut cõtritio dr̃ a terẽdo, ita & attritio: sed attritio nõ est actus virtutis, vt ab omnibus dicitur. ergo nec cõtritio.

¶ 4 Præt. Actus virtutum sunt ꝓm omne tempus eodẽ modo, eo ꝙ sunt de lege naturali: sed contritio nõ videtur ꝙ semper sit eodẽ modo in veteri & noua lege, quia nec confessio, nec satisfactio ꝑ quæ diuiditur. ergo contritio nõ est actus virtutis.

SED CONTRA. Nihil est meritoriũ nisi actus virtutis: sed contritio est actus quidam meritorius. ergo est actus virtutis.

¶ 2 Præt. Sicut ad virtutẽ pertinet facere bonum, ita declinare a malo, eo ꝙ vtrumq; est iustitiæ generalis pars, quæ est omnis virtus: sed declinamus a malo per contritionem. ergo cõtritio est actus virtutis, sicut actus, quibus aliquid boni facimus.

III

VLTERIVS. Videtur ꝙ attritio possit fieri contritio. Differt. n. contritio ab attritione, sicut formatũ ab informi: sed fides informis fit formata. ergo attritio potest fieri contritio.

Caietanus vbi supra.

¶ 2 Præt. Materia recipit perfectiõem remota priuatione: sed dolor se habet ad gratiam, sicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem. ergo dolor qui prius erat informis culpa existente, quę est priuatio gratiæ, remota culpa recipiet perfectionem informationis a gratia, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Illud quod totum esse suæ speciei habet in instanti, manet idem in diuersis instantibus temporis, sicut esse hominem est idem in primo instanti generationis, & in omnibus sequentibus: sed motus liberi arbitrij est huiusmodi, vt supra dictum est. ergo potest manere idem in diuersis instantibus temporis ergo est idem numero cum gratia, & sine gratia: & sic videtur quòd ille motus liberi arbitrij, qui prius erat informis, postea possit esse formatus, & sic attritio fiet contritio.

SED CONTRA. Quorum principia sunt diuersa omnino, eorum non potest fieri vnum id quod est alterum: sed attritionis principium est timor seruilis, cõtritionis autem timor initialis, ergo attritio non potest fieri contritio.

¶ 2 Præt. Naturalia non fiunt gratuita secundum communiorem opinionem: sed naturale dicitur, quod est ante gratiam, & sic attritio inter naturalia computabitur. ergo non potest fieri contritio, cum sit gratuitum bonum.

RESPON. Dicẽdum ad primam quæstionem, quòd initium omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens, a mãdatis diuinis recedit: & ideo oportet ꝙ illud qd̃ destruit peccatum, hominẽ a sensu discedere faciat, ille autem qui in sensu suo perseuerat, rigidus & durus per similitudinem vocatur, vnde & frũgi aliquis dr̃, qũ a sensu suo diuellitur: sed interfactionem & comminutionem, siue contritionem in rebus materialibus, vnde hæc nomina ad spiritualia trãsferuntur, hoc interest, vt dicitur in 4. meteor. ꝙ frũgi dicuntur aliqua, quando in magnas partes diuiduntur: sed comminui, vel conteri quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidum erat. Et quia ad dimissionem peccati requiritur quòd homo totaliter affectum peccati dimittat, per quem quandam continuitatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideo actus ille, quo peccatum remittitur, cõtritio dicitur per similitudinem, in qua quidem cõtritione plura possunt considerari, scilicet ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus: & secundum hoc de contritione inueniuntur diuersæ diffinitiones traditæ: quantum enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta diffinitio. Et quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pænitentiæ sacramenti, ideo manifestatur in prædicta diffinitione inquantum est actus virtutis, & per hoc quòd ponitur genus ipsius, scilicet dolor, & obiectũ in hoc ꝙ dicit, pro peccatis: & electio quæ requiritur ad actum virtutis in hoc ꝙ dicit, assumptus: sed inquantum est pars sacri, per hoc ꝙ tangitur ordo ipsius ad alias partes, cũ dicit, cum proposito confitendi &c. Alia etiã diffinitio inuenitur, quæ diffinit contritionẽ ꝓm quod est act⁹ virtutis tãm, sed additur ad p̃dictã diffinitionẽ differentia ꝑhẽs ipsum ad specialẽ virtutẽ, s. pnãam. Dicit. n. ꝙ pnã est dolor voluntarius semper pro peccato puniẽs quod dolet commissse. In hoc. n. ꝙ additur, punitio, ad specialẽ virtutem contraliti, & de virtute huius supra dist. 14. dictum est: quia ibi est pnãa quasi similis diffinitio de pnãa, cui præcipue competit ratione contritionis. Alia aũt diffinitio inuenitur Isi. quæ talis est. Cõtritio est compunctio, & humilitas mentis cũ lacrymis veniẽs de recordatione peccati, & timore iudicij: & hæc quidẽ tangit rõnem noĩs in hoc ꝙ dicit, humilitas mẽtis, quia sicut per superbiam aliquis in sensu suo rigidus dicitur, ita per hoc ꝙ a sensu suo contritus recedit, humiliatur. Tangit etiã modũ exteriorem in hoc ꝙ dicit, cũ lacrymis: & principium contritionis in hoc ꝙ dicit, veniẽs de recordatione &c. Alia sumitur ex verbis Aug. quæ tangit effectum contritionis, s. Contritio est dolor remittens peccatum. Alia sumitur ex verbis Greg. quæ talis est. Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem & timorem: & hæc tangit rationẽ nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio est humilitas spiritus: & effectus eius, in hoc quòd dicit, annihilans peccatum: & originem in hoc quòd dicit, inter spem & timorem: nec solum ponit causam principalem, quę est timor, sed etiam quæ est spes, sine qua timor desperationem facere posset.

Homil. 34. de verbis Ezech. & nec. & re pœnitentiæ tom. 10. Et hẽ de pœnit. dist. 1. c. Iudicio.

T. com.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ dolor non est nisi de eo quod aliquo modo præsens est: peccatum aũt præteritum, & si non sit præsens, est tamen præsens quantum ad aliquem effectum eius, vel dispositionem ad peccandum, vel reatum, aut maculam, vel etiam damnum temporis, quod aliquo modo non potest recuperari etiam pænitentia peracta, vel etiam amissionem dignitatis innocentiæ, ad quam nunq̃ redire potest,

test, p quã dicere potuisset. Non repreh̃edit me cor meũ in oĩ vita mea. Vel dicendũ, ꝙ peccatũ præteritũ dolorẽ excitat inquantũ p̃sentialiter in memoria manet, sicut etiã memorãdo p̃terita tristitia eis afficimur ac si p̃sentia essent. Põt etiã dici, ꝙ sicut memoria, q̃ est in intellectiua parte, non est tm̃ p̃teritorũ, sed etiã p̃sentiũ, vt in 1. li. di. 3. dictũ est, quàmuis memoria quę est sensitiuę partis sit tantum præteritorum: ita dolor qui est in appetitu intellectiuæ partis, potest esse & præteritorum, & præsentium, quàmuis dolor sensitiuæ partis tm̃ sit præsentium, eo ꝙ intellectus abstrahit a qualibet tẽporis differentia, sicut & ab aliis conditionib⁹ materialib⁹, quas sẽsus ꝑcernit.

q. 1. art. 4.

Et hẽ de pœnitẽ. dist. 1. cap. Multiplex.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ quàmuis peccata, qn̄ accederũt, voluntaria fuerunt, tm̃ qn̄ de eisdẽ cõtimur, voluntaria nõ sunt: & ideo nobis nolentibus accidunt, nõ quidem secundum voluntatem quam habuimus, cum ea volebamus, sed secundum illam quam nũc habemus, quæ vellemus vt numquàm fuissent.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quàmuis voluntas completa non possit esse alicuius sapientis de impossibili, tamen voluntas cõditionata, quæ & velleitas dicitur, esse potest de impossibilib⁹, qua etiam sapiẽs vellet quod impossibile est, si possibile foret: & ista voluntas sufficit ad dolorem causandum, & præcipue quando impossibilitas obtinendi qd̃ volumus, ex nobis proueniret, & sic est in proposito.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quàmuis sit in contritione gaudium, & pudor, tamen gaudium non respicit directe peccatũ, sed magis gratiam recuperatam, vel etiam ipsum dolorem, per quem gratia recuperatur. Similiter pudor respicit effectũ peccati, qui est ingloriatio, quia verecundia secundum Philos. est timor ingloriationis, sed dolor directe ipsum peccatũ respicit: & ideo contritio, quæ ad deletionem peccati ordinatur, magis dicitur dolor, quàm aliquid supradictorum.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ dolor non solum opponitur gaudio secundum genus, sed etiam opponitur specialiter dolor de bono dolori de malo, sicut gaudium de bono gaudio de malo, vnde etiam aliqn̄ aliquis dolet se prius doluisse: & secundum hoc contritio, quàmuis sit dolor, potest sanare peccata, quæ in dolore cõsistunt. Vel dicendũ, ꝙ quàmuis aliqua peccata in dolore cõsistant, tm̃ illius doloris causa est delectatio, vel amor illicitus: & secũdum hoc dolore quasi cõtrario sanari possunt.

¶ Ad sextum dicendũ, quòd contritio est a deo solo quantum ad formam, qua informatur, sed quãtum ad substantiam actus est ex libero arbitrio, & a deo, qui operatur in omnibus operibus & naturæ, & voluntatis.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ contritio naturaliter præcedit confessionem, sed ꝙ aliqn̄ sequatur, est per accidens ex defectu pœnitentis: & tamen tunc etiam debet habere propositũ confitendi, si aliquid memoriæ occurrat, quod confessus non sit.

¶ Ad octauũ dicendum, ꝙ quàmuis tota pœna possit per contritionem dimitti, tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio, tum quia homo non potest esse certus de sua contritione, ꝙ fuerit ad totum tollendum sufficiens: tum quia confessio, & satisfactio sunt in præcepto, vnde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & satisfaceret.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ contritio secundum proprietatem sui noĩs nõ significat actũ virtutis, sed magis quandam corporalem passionem: sed hic non quæritur sic de contritione, sed de eo ad quod ad signãdum hoc nomen per similitudinem adaptatur. Sicut. n. inflatio ꝑtinet ad voluntatis ad malũ faciẽdum importat quantũ est de se malũ ex genere, ita illius voluntatis annihilatio, & cõminutio quædã de se importat bonum ex genere, quia hoc est detestari propriã voluntatem, qua peccatũ commissum est: & ideo contritio, quæ hæc signat, importat aliquam rectitudinem voluntatis: & propter hoc est actus virtutis illius, scilicet cuius est peccatum præteritum detestari & destruere, scilicet pænitentiæ, vt patet ex his quæ in 14. dist. dicta sunt.

q. 1. art. 1. q. 3. per totum.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ in cõtritione est duplex dolor de peccato. Vnus in parte sensitiua, qui passio est, & hic non est essentialiter cõtritio, ꝓut ẽ act⁹ virtutis, sed magis effect⁹ ipsius. Sicut enim pnãæ virt⁹ exteriorẽ pœnãm suo corpori ĩfligit ad recompẽsandũ offensam, q̃ in deum cõmissa est officio mẽbrorũ: ita etiam & ipsi cõcupiscibili pœnam infert doloris p̃dicti, quia ipsa etiã ad peccatũ cooperabatur: sed tũ hic dolor põt pertinere ad contritionẽ inquantũ est pars sacri, qa sacra non solum in interioribus actib⁹, sed etiã in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alius dolor est in voluntate, qui nihil aliud est, q̃ displicentia alicuius mali, ꝓm quod affectus volũtatis d nominãtur per nomina passionum, vt in 3. lib. dist. 26. dictum est, & sic cõtritio est dolor per essentiam, & est actus virtutis pænitentiæ.

De vera, & falsa pænit. c. 10. Et hẽ de pœnit. di stin. 1. cap. Quem pænitet. Luc. 17.

D. 978 q. 1. artic. 5. in cor.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ cõtritio passiua accepta, de rõne sui dicit passionẽ alicui corpori inhærentẽ, sed ꝙ ab alio fit inflicta, hoc nõ dicit ex rõne sui noĩs, sed ex cõsequenti, s. ex natura patientis, quod non est natũ in seipsum agere: & ideo qn̄ transfertur ad actũ voluntatis, quæ seipsam nata est mouere, saluatur ibi similitudo & actionis, & passionis in ipsa voluntate. Inquantum. n. ille rigor, quo propriam voluntatem quis secutus est, dissoluitur sic ipsius voluntatis quasi quędam passio est contritio: inquantum autem non alio cogente, sed sua spõte hoc accidit, seipsam conterere dicitur.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ attritio non dicit accessum ad perfectã contritionẽ, vnde in corporalib⁹ dicuntur attrita, q̃ aliquo modo sunt cõminuta, sed non perfecte: sed cõtritio de qn̄ omnes partes tritæ sunt simul per diuisionẽ ad minima, & ideo significat attritio in spiritualibus quandã displicentiam de peccatis cõmissis, sed non perfectam, contritio autem perfectam.

¶ Ad quartum dicẽdum, qd̃ contritio ꝓm qd̃ in se cõsideratur, fuit semper eodẽ modo in qualibet lege. Sicut. n. futurũ pẽtẽ semper oportet virare, ita semp & de cõmisso dolere: sed ꝓm qd̃ importat ordinẽ ad alias pnãæ partes, non semper fuit eodem modo, eo ꝙ aliæ partes eodẽ modo non semper fuerunt: vnde non oportet ꝙ semper eodem modo fuerit propositum confitendi & satisfaciendi, quod in diffinitione contritionis ponit.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ super hoc est duplex opinio. Quidam. n. dicunt, ꝙ attritio fit cõtritio, sicut fides informis fit formata. Sed hoc, vt videtur, non potest esse, quia quàmuis habitus fidei informis fiat formatus, numq̃ tm̃ actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet veniente charitate. Attritio autem & contritio non dicunt habitum, sed actum tantum: habitus enim virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cum charitatem consequantur, vt in 3. libro dictum est. Vnde antequàm gratia infundatur, non est habitus, a quo actus contritionis postea elicitur, & sic nullo modo attritio potest fieri contritio, & hoc alia opinio dicit.

Dist. 23. q. 3 ar. 1. q. 1. in calce corporis, & in responsione ad 1. Et distin. 37. q. 2 articu. 4. ex q. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est simile de fide & contritione, vt dictum est.

D. 951

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd remota priuatione a materia quæ manet perfectione adueniente, formatur materia illa: sed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adueniente, & ideo formari nõ d potest. Vel dicendum, quòd materię essentia nõ habet originem a forma, sicut actus habet originem ab habitu quo formatur: vnde non est inconueniens materiam informari aliqua forma de nouo, qua prius non informabatur, sed hoc de actu est impossibile, sicut impossibile est ꝙ aliquid idem numero oriatur a principio, a quo prius non oriebatur,

Universidad de Deusto Biblioteca

batur, quia res semel tantum in esse procedit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis motus intellectus, & voluntatis habeat totam suam speciem in vno instanti sicut res permanens, tamen secundum accidens mensuratur tempore, secundum quod causæ suæ variabiles sunt per tempus. Sic enim esse hominem, quod est in instanti, tempore mensuratur, & quandiu causæ esse hominis manent eædem, & ipsum esse manet: sed mutatis causis, mutatur illud esse, priori destructo, qa generatio vnius est corruptio alterius. Et similiter ipsa dispositio voluntatis quæ talem actũ causabat, mutatur & trãsit, & actus ille idem nõ manet, nec semel transiens potest iterum resumi.

D.746. D.1151.

ARTICVLVS II.

b Vtrum homo debeat conteri de pœnis non solum de culpis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ homo debeat conteri de pœnis, non solùm de culpis. Aug. enim in lib. de pœnitentia dicit. Nemo vitam æternam desiderat, nisi est hui' vitæ mortalis pœniteat: sed mortalitas vitæ quædã pœna est. ergo debet pœnitens etiam de pœnis conteri.

Caieta. vbi supra quæsito 4. de cõtritione.

¶ 2 Præt. Supra habitum est ex verbis Aug. ꝙ pœnitens se debet dolere ex hoc, ꝙ virtute se priuauit: sed priuatio virtutis quædam pœna est. ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

Lib. de pœnit. medici. paulo post princ. to. 9.

SED CONTRA. Nullus tenet id, de quo dolet: sed pœnitens ẽm suum nomen pœnam tenet. ergo non dolet de pœna, & sic contritio, quæ est dolor pœnitentialis, non est de pœna.

II VLTERIVS. Videtur ꝙ contritio esse debeat de originali. De peccato enim actuali conteri debemus, non ratione actꝰ inquantum est ens quoddam, sed ratione deformitatis, quia actus secundum suam substãtiam bonum quoddam est a deo: sed peccatum originale habet deformitatem sicut & actuale. ergo etiam de eo conteri debemus.

¶ 2 Præt. Per peccatũ originale homo fuit a deo auersus, quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis: sed cuilibet debet displicere se fuisse a deo auersum. ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis, & sic debet de ipso conteri.

SED CONTRA. Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est. ergo non requiritur quòd per actum voluntatis, qui est cõtritio, ab ipso purgemur.

III VLTERIVS. Videtur ꝙ non de omni actuali peccato cõmisso a nobis debeamus conteri, quia contraria contrariis curantur: sed quędam peccata per tristitiam committuntur, sicut accidia, & inuidia. ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium.

Caieta. vbi supra. quęsito 2. de cõtritione.

¶ 2 Præt. Contritio est actus voluntatis, qui non potest esse de eo quod cognitioni nõ subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita. ergo de eis non potest esse contritio.

¶ 3 Præt. Per voluntariam contritionẽ delentur illa, quæ per voluntatem committuntur: sed ignorantia voluntarium tollit, vt patet per Philos. in 3. ethic. ergo de eis, quæ per ignorantiam accidunt, non debet esse contritio.

Cap. 3.

¶ 4 Præt. De illo peccato non debet esse contritio, quod per contritionẽ non tollit: sed quædã peccata sunt, q̃ non tollunt̃ p contritionẽ, s. venialia, quæ adhuc post contritionis gratiam manent. ergo nõ de oĩbus peccatis ꝑteritis debet esse cõtritio.

SED CONTRA. Pœnitentia est medicina cõtra oĩa peccata actualia: sed pnĩa non est aliquorũ, quorum nõ sit cõtritio, q̃ est prima pars ei'. ergo & de oĩb' peccatis debet eẽ cõtritio.

¶ 2 Præt. Nullum peccatum remittitur, nisi quis iustificetur: sed ad iustificationem requiritur contritio, vt prius dictũ est. ergo de quolibet peccato conteri oportet.

q. 1. huius dist. arti. 3. q. 4. per totum.

IIII VLTERIVS. Videtur ꝙ etiã de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus liberi arbitrij: sed liberum arbitrium magis se extendit ad futura, quàm ad præterita: quia electio, quæ est actus liberi arbitrij, est de contingentibus futuris, vt dicitur in 3. ethicor. ergo contritio est magis de peccatis futuris, quàm de præteritis.

Cap. 5.

¶ 2 Præt. Peccatum aggrauatur ex consequenti effectu. Vnde Hiero. dicit quòd pœna Arrij nõdum est determinata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim corruere, quibus corruentibus semper eius pœna augetur: & similiter est de illo qui iudicatur homicida, si lætaliter percussit, etiam antequàm percussus moriat; sed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato, ergo non solùm secũdum quod habet quantitatem ex præterito actu, sed etiã secundum quod habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurũ.

gatur, fit tamen veniale quod commiserat mortale. Multum. n. satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum quæ cõmisit, nũtio Dei negauit. Deus. n. qui misericors & iustus est sicut seruat misericordiã in iustitia, ita & iustitiam in misericordia. Opus. n. misericordiæ est peccanti peccata dimittere, sed oportet vt iustus misetentia semper respicit præteritum. ergo & contritio, & sic non est de peccato futuro.

SED CONTRA. Cõtritio est pars pœnitentiæ: sed pœnitentia semper respicit præteritum. ergo & contritio, & sic non est de peccato futuro.

VLTERIVS. Videtur ꝙ homo debeat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiam, nisi de peccato, de quo contritus est: sed de peccatis alienis indulgẽtia petitur in psal. 18. Ab alienis parce seruo tuo. ergo debet homo cõteri de peccatis alienis.

¶ 2 Præt. Homo ex charitate tenetur diligere proximum sicut seipsum: sed propter dilectionem sui & de malis suis dolet, & bona desiderat. ergo cum teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis, videtur ꝙ debeamus de culpa eius dolere sicut & de nostris: sed contritio nihil aliud est quàm dolor de peccatis. ergo homo debet conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA. Contritio actus pœnitẽtiæ virtutis est: sed nullus pœnitet, nisi de his quæ ipse fecit. ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

VI Caieta. vbi supra.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificatione in instanti: sed in instanti non põt homo recogitare singula peccata. ergo nõ oportet ꝙ sit contritio de singulis.

¶ 2 Præt. Contritio debet esse de peccatis secundũ quod auertunt a deo, quia conuersio ad creaturam sine auersione a deo contritionem non requirit: sed omnia peccata mortalia cõueniunt in auersione. ergo contra omnia sufficit vna contritio.

¶ 3 Præt. Plus conueniunt peccata mortalia actualia adinuicem, quàm actualia & originale: sed vnus baptismus delet omnia actualia & originale. ego vna contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

I SED CONTRA. Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ, quia non sanat oculum quod sanat calcaneum, vt Hiero. dicit: sed contritio est medicina singularis contra vnum tantum mortale. ergo non sufficit vna cõmunis de omnibus.

¶ 2 Præt. Contritio per confessionem explicatur: sed oportet singula peccata mortalia confiteri. ergo & de singulis confiteri.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, ꝙ contritio importat, vt dictum est, alicuius & duri, & integri comminutionẽ: hæc aũt integritas, & duritia inuenitur in malo culpæ, qa voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui male agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit: & ideo huius mali displicentia contritio per similitudinem dicitur. Hæc autem similitudo non potest adaptari ad malum pœnæ, quia pœna simpliciter diminutionem dicit, & ideo de malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ pœnitentia, secundum Augustinum, debet esse de hac vita mortali, non ratione ipsius mortalitatis, nisi pœnitentia large dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

K

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ille dolor, quo quis dolet de amissione virtutis per peccatum, non est essentialiter ipsa contritio, sed est principium eius: sicut cum aliquis moueturad dolendum de aliquo propter malum quod inde cõsecutus est.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd contritio, vt dictum est, est dolor respiciens, & quodammodo commouens voluntatis duritiem: & ideo de illis solis peccatis esse potest, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenium̃t. Et quia peccatum originale non nostra voluntate inductum est, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideo de ipso non potest esse contritio, proprie loquendo, sed displicentia potest esse de eo, vel dolor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet

habet rationem mali, neque iterum ratione deformitatis tantum, quia deformitas de se non dicit rationem culpę, sed quandoque importat pœnam. Debet autem de peccato esse contritio, inquantum importat vtramque deformitatem ex actu voluntatis prouenientem, & hoc non est in peccato originali, & ideo de eo non est contritio.

¶ Similiter dicendũ ad secundum, quia auersio voluntatis est illa, cui debetur contritio.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd omnis actualis culpa ex hoc contingit, quòd voluntas nostra legi dei non cedit, vel eam trãsgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo. Et quia durum est quod habet potentiam vt non facile patiatur, ideo in omni actuali peccato duritia quædam est voluntatis & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet ꝙ per contritionem comminuentem remittatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ex dictis patet, contritio opponitur peccato ex parte illa qua ex electione voluntatis procedit non sequentis imperium diuinæ legis, non aũt ex parte eius quod est in peccato materiale, & hoc est superquod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio non solùm super actus aliarum virtum, quibus voluntas ad suum finem vtitur, sed etiam super actum proprium ipsius. Voluntas enim vult se velle aliquid, & sic electio voluntatis cadit supra dolorem illum, seu tristitiam quæ inuenitur in peccato inuidiæ, & hmõi, siue ille dolor sit in sensu, sine in ipsa voluntate, & ideo illis peccatis dolor contritionis opponitur.

C

¶ Ad secundum dicendum, quòd oblitio de aliquo potest esse dupliciter, aut ita quòd totaliter a memoria excidit, & tunc non potest aliquis inquirere illud, aut ita quòd partim a memoria excidit, & partim manet: sicut cum recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali, & tunc requiro in memoriam ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter, aut ita quòd in generali in memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet homo recogitare ad inueniendum peccatum, quia de quolibet mortali peccato homo tenetur specialiter conteri. Si autem inuenire non possit, sufficit de eo conteri secundum quod in notitia tenetur, & debet homo nõ solum de peccato, sed de oblitione eius dolere quæ ex negligentia contingit. Si autem peccatum omnino a memoria excidit, tunc ex impotentia faciendi excusatur a debito, & sufficit generalis contritio de omni eo in quo deum offendit. Sed quando impotentia tollitur, sicut cum ad memoriam peccatum reuocatur, tunc tenetur homo specialiter conteri, sicut etiam de paupere qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cum primo potuerit.

D

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ignorantia omnino tolleret voluntatem male agendi, excusare, & non esset peccatum sed quandoque non totaliter tollit voluntatem, & tunc a toto nõ excusat, sed a tanto: & ideo de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd post contritionem de mortali potest remanere veniale, sed non post contritionem de venialibus: & ideo de venialibus etiã debet esse contritio, eo modo quo & pœnitentia, sicut supra dist. præcedenti dictum est.

q. 2. artic. 2. quæst. 2. in cor.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita est quòd motor inferior habet motum proprium, & præter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris: sicut patet in motu planetarum qui præter motus proprios sequuntur motum primi orbis. Omnibus autem virtutibus moralibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum, & ideo qualibet virtus moralis cũ motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ: & ideo cum pœnitentia sit quædã virtus moralis, quia est pars d iustitiæ cum actu proprio cõsequitur prudentiæ motum: proprius autem actus eius est in obiectum proprium quod est peccatũ commissum, & ideo eius actus principalis, scilicet cõtritio, secundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritum, sed ex cõsequenti respicit futurum secundum quod habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum, & non tantum in illud futurum ratione propriæ speciei mouetur, & propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum: sed

D. 1017

E

nõ dicitur esse contritio de peccato futuro, sed magis cautio quæ est pars prudentiæ contritioni adiuncta.

A

D 396

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd liberum arbitrium dicitur esse de contingentibus futuris, secundum quod est de actibus: sed non secundum quod est de obiectis actuum, quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessarijs: sed tamen ipse actus cogitationis, secundum quod sub libero arbitrio cadit, contingens futurum est, & sic etiam actus contritionis contingens futurum est secundã quod sub libero arbitrio cadit, sed obiectũ eius potest esse præteritum.

De pœn. di. 1. c. Quàmuis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille effectus consequens qui peccatum aggrauat, ita in actu præcessit velut in causa, & ideo quãdo commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequenti non accessit aliquid quo ad culpæ rationem, & si accesseit quo ad pœnam accidentalem secundũ quod plures habebit rationes dolendi in infirmo, de pluribus malis consecutis ex suo peccato, & sic loquitur Hieron. vnde non oportet quòd contritio sit nisi de peccatis præteritis.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd illud idem conteritur, quod prius durum & integrum fuit: vnde patet ꝙ contritio pro peccato fit in eodem, in quo peccati duritia præcessit, & sic de alienis peccatis non est contritio.

D. 396

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis sibi parci propheta præcatur, inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum aliquem immunditiam contrahit, sicut scriptum est, Cum peruerso peruerteris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet ꝙ de eis conteramur, quia non oĩs dolor de peccato præterito est contritio, vt ex dictis patet.

II

AD SEXTAM quæstionem dicendum, quòd contritio potest dupliciter cõsiderari, scilicet quantum ad sui principium, & quãtum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationem qua quis cogitat de peccato & dolet, & si non dolore contritionis, saltem dolore attritionis: terminus autem contritionis est quando dolor ille iã gratia informatur. Quantum ergo ad principium contritionis, oportet quòd sit de singulis peccatis quæ quis in memoria habet: sed quantum ad terminum sufficit quòd sit vna communis de omnibus, tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum præcedentium. Et per hoc patet responsio ad primum.

D

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãuis omnia peccata mortalia contentiant in auersione, tamen differunt in causa & modo auersionis, & quãtitate elongationis a deo, & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus agit in virtute mortis Christi ed habuit infinitam virtutem ad delendum omnia peccata, & propter hoc vnus sufficit contra omnia: sed in cõtritione requiritur cum merito Christi actus noster, & ideo oportet quòd singulis peccatis respondeat singillatim, cũ non habeat infinitam virtutem. Vel dicendum, quòd baptismus est spiritualis generatio, sed pœnitẽtia quantum ad cõtritionem, & alias sui partes est spiritualis quædam sanatio per modum cuiusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicuius quæ est cum corruptione alterius, quòd vna generatione remouentur omnia accidentia cõtraria rei generatę, quę erãt accidentia rei corruptæ: sed in alteratione remouetur tantum vnum accidens contrarium accidenti, ad quod terminatur alteratio. Et similiter vnus baptismus simul delet omnia peccata nouam vitam inducendo: sed pœnitentia non delet omnia peccata nisi ad singula feratur, & ideo oportet de singulis conteri, & confiteri.

ARTICVLVS III.

Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit maior dolor qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus læsionis: sed aliquæ læsiones magis sentiantur quàm læsio peccati, sicut læsio vulneris. ergo non est maximus dolor contritio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Ex effectu sumimus indicium de causa: sed effectus doloris sunt lacrymæ. cum ergo aliquando contritus non emittat lacrymas corporales de peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo huiusmodi, uidetur quòd contritio non sit dolor maximus.

¶ 3 Præt. Quanto aliquid plus habet de permistione contrarij, tanto est minus intensum: sed contritionis dolor habet multum de gaudio admistum: quia contritus gaudet de liberatione spe ueniæ, & de multis huiusmodi. ergo dolor suus est minimus.

¶ 4 Præt. Dolor contritionis displicentia quædam est: sed multa sunt quæ magis displicent contrito, quàm peccata sua præterita. Nõ enim uellet pœnam inferni sustinere potius quàm peccare, nec iterum sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere, alias pauci inuenirentur contriti. ergo dolor contritionis non est maximus.

De ciui. dei lib. 19. c. 4. tom. 5.

SED CONTRA. Secundum Ang. Omnis dolor in amore fundatur: sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus. ergo dolor contritionis est maximus.

¶ 2 Præt. Dolor est de malo. ergo de magis malo debet esse magis dolor: sed culpa est magis malum quàm pœna. ergo dolor de culpa, qui est contritio, excedit omnem alium dolorem.

II

VLTERIVS. Videtur quòd non possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior quàm ille qui proprium subiectum destruit: sed dolor contritionis, si est tantus quòd mortem, uel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Anselmus. Vtinam sic impinguentur uiscera animæ meæ, ut medullæ corporis mei exiccentur. Et Augustinus dicit se esse dignum oculos cæcare plorando. ergo dolor contritionis non potest esse nimius.

Anselmus.

De contritione cordis cap. 10.

¶ 2 Præt. Dolor contritionis ex charitatis amore procedit: sed amor charitatis non potest esse nimius. ergo nec dolor contritionis.

SED CONTRA. Omnis uirtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectum: sed contritio est actus virtutis moralis, scilicet pœnitentiæ, cum sit pars iustitiæ. ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

III

VLTERIVS. Videtur quòd non debeat esse maior dolor de uno peccato quàm de alio. Hiero. enim collaudat Paulli de hoc, quòd minima peccata plangebat sicut magna. ergo nõ magis est dolendum de uno quàm de alio.

Eliciitur ex epistola ad Rusticum de uiuendi forma, prope medij, & ex epistola ad Demetriadem de uirginitate seruanda.

¶ 2 Præt. Motus contritionis est subitus: sed non potest unus motus esse intensior simul & remissior. ergo contritio non debet esse maior de uno peccato quàm de alio.

¶ 3 Præt. De peccato præcipue est contritio, secundum quod a deo auertit: sed in auersione omnia mortalia peccata conueniunt, quia omnia tollunt gratiam, qua anima deo coniungitur. ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

SED CONTRA. Deut 25. dicitur. Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus: sed contritioni de peccatis plagæ commensurantur, quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum. ergo contritio magis debet esse de uno peccato quàm de alio.

¶ 2 Præt. De hoc debet homo conteri, quod debuit uitare: sed homo magis debet uitare unum peccatum quam aliud, quia grauius est si necessitas alterum faciendi incumberet. ergo & similiter de uno, scilicet grauiori magis quàm de alio dolere.

Præsenti distinct. q. 2. ar. 1. quæst. 2. ad 1.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut supra dictum est, in contritione est duplex dolor. Vnus in ipsa uoluntate, qui est essentialiter ipsa cõtritio; quæ nihil aliud est quàm displicentia præteriti peccati: & dolor talis in contritione excedit alios dolores, quia quantũ aliquid placet, tantum cõtrarium eius displicet: finis autem super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur, & ideo peccatum quod a fine ultimo auertit, super omnia displicere debet. Alius dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex primo dolore, uel ex necessitate naturæ, secundum quod uires inferiores sequuntur motum superiorum, uel ex electione, secundum quod homo pœnitens in seipso habet dolorem, excitatur ut de peccatis dolear: & neutro modo oportet q̃ sit maximus dolorũ, quia uires inferiores nemẽtius mouẽtur ab obiectis ꝓprijs, quàm ex redundantia superiorum vitium, & ideo quanto operatio superiorum vitium est propinquior obiectis inferiorum, tanto magis sequuntur eorum motum: & ideo maior dolor est in sensitiua parte ex læsione sensibili, q̃ fit ille qui in ipsa redundat ex ratione: & similiter maior q̃ redundat ex ratione de corporalibus deliberante, quàm qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis prouenienis de peccato, non est maior aliis doloribus qui in ipsa sunt: & similiter nec dolor qui est voluntarie assumptus, tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, ut passio tanta sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior: tum etiam quia passiones a ratione assumuntur in actibus virtutum secundum mensuram quandam, quam quandoque dolor qui est sine virtute, non seruat, sed excedit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior est de cognitione alicuius nociui: & ideo quàmuis læsio peccati secundũ sensum exteriorem nõ percipiatur, tamen percipitur esse maxima secundum sensum interiorem rationis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corporales immutationes immediate consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris: & inde est quòd ex dolore sensibili, uel etiam sensibili uitio cibus superfluunt lacrymæ corporales, q̃ de dolore spirituali contritionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gaudium illud quod de dolore pœnitens habet, non minuit displicentiam, quia ei non contrariatur, sed auget secundum quod omnis operatio augetur per propriam delectationem, vt dicitur in 10. ethicor. sicut qui delectatur in addiscẽdo aliquam scientiam, melius addiscit: & similiter qui gaudet de displicẽtia uehementius displicentiam habet: sed bene potest esse, quòd illud gaudium temperat dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultante.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius. Malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quem peccatur, inquantum est ei indigna: & ex eo qui peccat, inquantum est ei nociua. Et quia homo debet plus deum quàm se diligere, ideo plus debet odire culpam inquantum est offensa dei, quàm inquantum est nociua sibi. Est autem nociua sibi principaliter inquantum separat ipsum a deo, & ex hac parte ipsa separatio a deo, quæ pœna quædam est, magis debet displicere quàm ipsa culpa inquantum hoc nocumentum inducit: quia quod propter alterum oditur, minus oditur, sed minus quàm culpa inquantum est offensa in deum. Inter omnes autem pœnas attenditur ordo malitiæ secundum quantitatem nocumenti, & ideo cum hoc sit maximum nocumentum quo maximum bonum priuatur, erit inter pœnas maxima separatio a deo, & etiam alia quantitas ipsi accidentalis, quam oportet in displicentiam attendere secundum rationem præsentis & præteriti, quia quod præteritum est, iam non est: vnde habet minus de ratione, & malitiæ, & bonitatis, & inde est quòd plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti, uel in futuro, quam horreat de præterito: unde nec aliqua passio animæ directe respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro: & propter hoc de duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præsenti remanet, uel in futurum timetur, etiam si in præterito minus fuerit. Et quia effectus præterit

tite pœnæ, tum quia culpa perfectius sanatur, quàm quælibet pœna: tũ quia defectus corporalis magis est manifestus quàm spiritualis: ideo homo etiam bene dispositus quandoque magis percipit in se horrorem præcedentis pœnæ, quàm præcedentis culpæ: quàmuis magis esset paratus pati eandem pœnam q̃ committere eandem culpam. Est et considerandum in comparatione culpæ & pœnæ, q̃ quædam pœna inseparabiliter habent coniunctam dei offensam, sicut separatio a deo: quædam euã addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni. Pœna ergo illa quæ offensam anne xam habet, eodem modo vitãda est sicut & culpa: sed illa quæ perpetuitatem addit, è magis quàm culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantum ratio pœnæ, minus habet de malitia quàm culpa, inquantum est offensa dei, & propter hoc minus deberet displicere. Sciẽdum est etiam, quòd quàmuis talis debeat esse contritii dispositio, non tamen de his tentandus est, quia homo affectus suos non de facili mensurare potest, & quandoque illud quod minus displicet, videtur magis displicere, quia est propinquius sensibili nocumento, quod magis est nobis notum.

Ioan. 20.

De uera & falsa pnia c. 10. Et habet de pẽn. di. 6. c. Qui vult.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd contritio ex parte doloris qui est in ratione, scilicet displicentiæ quo peccatum displicet inquantum est offensa dei, non potest esse nimia, sicut nec amor charitatis quo intensio talis displicentia intenditur, potest esse nimius, sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia, sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia, vt supra dist. 15. in quæstione de iejunio ex verbis Hieron. patuit. In his enim omnibus debet accipi prumensura conseruatio subiecti, & bonæ habitudinis sufficientis ad ea quæ agenda incumbunt, & propter hoc dicitur Ro. 12. Rationabile obsequium vestrum.

q. 3. artic. 1. quæst. 2. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ansel. desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari non quantum ad humorem naturalem, sed quantum ad desideria & concupiscentias corporales. Augustinus autem quàmuis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum propter peccatum, quia quilibet peccator non solum æterna, sed temporali morte dignus est, non tamen volebat sibi oculos cæcare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione: tertia autem procedit de dolore sensitiuæ partis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd de contritione dupliciter possumus loqui. Vno modo, secundum quod singularium singulis peccatis respondet, & sicquantum ad dolorem superioris affectus requiritur quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est maior in vno quàm in alio, scilicet offensa dei: ex magis enim inordinato actu deus magis offenditur. Similiter etiam cum maiori culpæ maior pœna debeatur, etiam dolor sensitiuæ partis secundum quod pro peccato ex electione assumitur, pœna peccati debet esse maior de maiori peccato: secundũ ante quod ex impressione superioris appetitus innascitur, in inferiori attenditur quantitas doloris secundum dispositionem partis ad recipiendam impressionem a superiori, & non secundũ quantitatem peccati. Alio modo, potest accipi contritio secundum quod est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis: & hæc quidem contritio vel ex singulorum consideratione peccatorũ procedit, & sic quamuis sit actus vnus, tamen distinctio peccatorum manet virtute in ipso: vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum, & sic etiam habitualiter est magis de vno quàm de alio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Paulus non laudatur de hoc, q̃ de omnibus peccatis doleret æqualiter, sed quia de paruis peccatis tantum dolebat, ac si essent magna per comparationem ad alios qui de peccatis dolent, sed ipse multo amplius de maioribus doluisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in illo contritionis motũ subitaneo, quàmuis non actualiter distinctio intentionis respondens diuersis peccatis inuenirì possit, tamen inuenitur ibi eo modo, vt dictũ est: & etiam alio modo secundum quod sin gula peccata ordinẽ habent ad illud, de quo in illa contritio ne generali, cõtrito dolendum occurrit, scilicet offensa dei. Qui .n. aliquod totũ appetit, vel diligit, etiã diligit partes eius, quàmuis non actu: & hoc modo secundum quod habent ordinem ad totum, quasdam plus, quasdã minus: sicut qui aliquam communitatem diligit, virtute singulos diligit plus & minus secũdum eorum ordinẽ in bono communi: & similiter qui dolet de hoc quòd deũ offendat de diuersis, implicite dolet diuersimode secundum quod plus, vel minus per ea deum offendit.

Luc. 17.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis quodlibet peccatum mortale a deo auertat, & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat quàm aliud, inquãtum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis q̃ aliud.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum tota hæc uita sit contritionis tempus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ òd non tota hæc vita sit contritionis tempus. Sicut enim de peccato commisso debet esse dolor, ita & pudor: sed non per totam vitam durat pudor de peccato, & sicut dicit Ambro. Nihil habet quod erubescat, cui peccatum dimissum est. ergo videtur quòd nec contritio quæ est dolor de peccato.

Li. 2. de pœnitẽtia c. 7. to. 1.

¶ 2 Præt. Ioan. 4. dicitur, quòd perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor pœnam habet: sed dolor etiam pœnam habet. ergo in statu perfectæ charitatis non potest dolor contritionis manere.

¶ 3 Præt. De præterito non potest esse dolor, qui proprie est de malo præsenti, nisi secundum quod aliquid de præterito in præsenti manet: sed quandoque peruenitur ad aliquem statum in hac vita, in quo nihil de præter to peccato manet, neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis. ergo non oportet vlterius de illo peccato dolere.

¶ 4 Præt. Ro. 8. dicitur, quòd diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, vt dicit glo. ibidem, ergo non oportet post remissionem peccati quòd de peccato doleat.

¶ 5 Præt. Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem diuisa: sed non oportet semper satisfacere. ergo nec oportet semper conteri de peccato.

SED CONTRA. Augustin. dicit in libr. de vera & falsa pœnitentia. Vbi dolor finitur, deficit pœnitentia: vbi deficit pœnitentia, nihil relinquitur de venia. ergo videtur cum oporteat veniam concessam non perdere, quòd oporteat semper dolere de peccato.

Cap. 15.

¶ 2 Præt. Ecclesiast. 5. dicitur de propitiatu peccatorum. Noli esse sine metu. ergo semper debet homo dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

VLTERIVS. Videtur quòd non expediat continue de peccato dolere. Expedit enim quandoque gaudere, vt patet Philip. 4. super illud. Gaudete in domino semper, dicit glo. q̃ necessarium est gaudere, sed non est possibile simul gaudere & dolere. ergo non expedit continue de peccato dolere.

¶ 2 Præt. Illud quod est de se malum & fugiendum, non est assumendum, nisi quatenus est necessarium vt medicina ad aliquid, sicut patet de vlcere & sectione vulneris: sed tristitia de se mala est, vnde dicitur Ecclesiast. 30. Tristitiam longe expelle a te, & subditur causa. Multos enim occidit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pre.c.5.7.& ex c.2.11. accidit tristitia, & non est vtilitas in illa. hoc etiam Philosophus dicit expresse in 7.& 10.ethi. ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum: sed statim post primam tristitiam contritionis peccatum deletum est. ergo non expedit vlterius dolere.

Missæ super Can. ¶ Præt. Ber. ser. 11. dicit, Dolor pro peccatis necessariʰ est, & si nõ sit cõtinuʰ: mel.n.absynthio admiscendum est. ergo videtur ꝙ non expedit cõtinue dolere.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit. Semper doleat pænitens, & de dolore gaudeat.

De vera & falsa pænitentia c.13

¶ 2 Præt. Actus in quibus consistit beatitudo, expedit semper cõtinuare quantũ possibile est: sed huiusmodi est dolor de peccato, quod pater Matth. 5. Beati qui lugent. ergo expedit dolorem continuare quantum est possibile.

III VLTERIVS. Videtur quòd etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas & quantum ad actum, & quantum ad habitum, quia charitas numquam excidit, ut patet. 1. Corint. 13. ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

¶ 2 Præt. Magis dolendum est de culpa, quàm de pœna: sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ. ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

¶ 3 Præt. Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato: sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. ergo contritio manet post hanc vitam.

SED CONTRA. Contritio est pars pænitentiæ sacramenti: sed sacramenta non manent post hanc vitam. ergo nec contritio.

¶ 2 Præt. Contritio potest esse tanta quòd delet & culpam, & pœnam. si ergo animæ in purgatorio conteri possent, possent ni contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti, & omnino a pœna sensibili liberari, quod falsum est.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in contritione, vt dictum est, est duplex dolor. Vnus rationis, I
Præsenti distinct. ar. 3. quæst. 3. in cor. qui est detestatio peccati a se commissi: alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & quantum ad vtrumque contritionis tempus est totus præsentis vitæ status. Quandiu enim aliquis est in statu vitæ, detestatur incommoda, quibus a peruentione ad terminum vitæ impeditur, vel retardatur. Vnde cum per peccatum præteritum vitæ nostræ cursus in deum retardetur, quia tempus illud quod erat deputatum ad currendum, recuperari non potest, ut supra dictum est, oportet quòd semper in
Præsenti distinct. & q. ar. 1. quæst. 1. ad 1. vitæ huius tempore status contritionis maneat quantum ad peccati detestationem. similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui ut pœna a voluntate assumitur. Quia enim homo peccando pœnam æternam meruit, & contra æternũ deum peccauit, debet pœna æterna in temporalem mutata saltem dolor in - terno hominis, idest, in statu huius vitæ remanere: &
Hugo de S. Vict. propter hoc dicit Hugo de sancto Vict. quòd deus absoluens hominem a culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd erubescentia respicit peccatum solum inquantum habet turpitudinem: & ideo postquàm peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus, manet autem dolori qui non solum de culpa est inquantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd timor seruilis quem charitas foras mittit, oppositionem habet ad charitatem ratione suæ seruitutis qua pœnam respicit, sed dolor contritionis ex charitate causatur, ut dictum est, & ideo non est simile.

Dist. & q. presenti ar. 3 quæst. 2. ¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pænitentiam peccator redeat ad gratiam priſtinam & immunitatem a reatu pœnæ, numquàm tamen redit ad priſtinam dignitatem innocentiæ, & ideo semper ex peccato præterito aliquid in ipso manet.

D.1002 1097. ¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut homo non debet facere mala, ut veniant bona, ita non debet d gaudere de malis, quia

sed contritionis nos sumus aliqualiter causa, quia actus noster est. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶ 2 Præt. Contritio est actus virtutis: sed virtus sequitur culpæ remissionem, quia culpa & virtus nõ sunt simul in anima. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

Ioan. 11. ¶ 3 Præt. Nihil impedit a perceptione eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem nõ debet accedere ad eucharistiam. ergo nondum est consecutus remissionem culpæ.

SED CONTRA est, quod dicitur in glo. super illud ps. 50. Sacrificium deo spiritus &c. contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

Cap. 1. ¶ 2 Præt. Virtus & vitium eisdem causis corrumpuntur & generantur, vt dicitur in 2. ethicorum: sed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur. ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato causatum soluitur, & sic peccatum contritio delet.

II VLTERIVS. Videtur quòd contritio non possit totaliter tollere reatum pœnæ, quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem a reatu pœnæ: sed nullus ita perfecte contritus, quin oporteat eum confiteri & sati facere. ergo contritio numquàm est tanta quòd deleat reatum totum.

¶ 2 Præt. In pænitentia debet esse quædam recompensatio pœnæ ad culpam: sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. ergo cum oporteat ad debitam pœnæ recompensationem vt per quæ peccat quis, per hæc torqueatur, videtur quòd nũquàm possit pœna talis peccati per contritionem exolui.

¶ 3 Præt. Dolor contritionis est finitus: sed pro aliquo peccato, scilicet mortali, debetur pœna infinita. ergo numquàm potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

SED CONTRA est, quòd deus plus acceptat cordis affectũ, quàm etiam exteriorem actum: sed per exteriores actus absoluitur homo a pœna & a culpa. ergo & similiter per cordis affectum qui est contritio.

Luc. 23. ¶ 2 Præt. Exemplum huius de latrone habetur, cui dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, propter unicum pænitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem semper tollatur, supra distinct. 14. quæsitum est, vbi de pænitentia hoc ipsum quærebatur.

q. 2. artic. 1. quæst. 2. III VLTERIVS. Videtur quòd contritio parua non sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum, quia contritio est medicina peccati: sed corporalis medicina quæ sanat morbum corporalem minorem, non sufficit ad sanandum maiorem. ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

Præsenti distin. & q. 2. ar. 2. quæst. 3. per totũ. ¶ 2 Præt. Supra dictum est, quòd oportet de maioribus peccatis magis contrari: sed contritio non delet peccatum nisi sit secundum quod oportet. ergo minima contritio non delet omnia peccata.

SED CONTRA. Quælibet gratia gratum faciens delet omnem culpam mortalem, quia simul cum ea stare nõ potest: sed quælibet contritio est gratia gratum faciente informata. ergo quantumcumque sit parua, delet omnem culpam.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ contritio potest dupliciter considerari, vel inquantum est pars sacramenti, vel inquantum est actus virtutis, & vtroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimode: quia inquantũ est pars sacramenti primo operatur ad remissionẽ peccati instrumentaliter, sicut & de alijs sacramentis in 1. dist. patuit. Inquantum autem est actus virtutis, sic est quasi causa materialis remissionis peccati, eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationem, vt supra dictum est. Dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio quæ disponit materiam ad recipiendum: secus aut est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

q. 1. artic. 4. quæst. 1.

q. 1. artic. 2. quæst. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solus deus est causa efficiens principalis remissionis peccati, sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis: & similiter causa sacramentalis, quia formæ sacramentorum sunt verba a nobis prolata, quę habent virtutem instrumentalem gratiam inducendi qua peccata remittuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccati remissio, vno modo præcedit virtutem & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur: & secundum hoc quòd sequitur actus a virtute elicitus, potest esse causa aliqua remissionis culpæ.

D. 582. 900. 939. ¶ Ad tertium dicendum, quòd dispensatio eucharistiæ pertinet ad ministros ecclesiæ, & ideo ante remissionem peccati, per ministros d ecclesiæ non debet aliquis ad eucharistiam accede-

re, quàmuis sit sibi culpa quo ad deum remissa.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd intensio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo, ex parte charitatis quæ displicentiam causat, & sic contingit tantum intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequens merebitur nõ solũ culpæ amotionem, sed etiam absolutionẽ ab omni pœna. Alio modo, ex parte doloris sensibilis, quem voluntas in contritio-
Aug. vbi supra. De vera & sal. pænitentia c. 12. Et de penit. cap. vbi supra. 9. Laboret. ne excitat: & quia illa pœna etiam quædam est, tantum potest intendi quòd sufficiat ad deletionem pœnæ & culpæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad deletionem pœnæ & culpæ: & ideo tenetur confiteri & satisfacere, maxime cum contritio vera non fuerit, nisi propositum confitendi habuisset annexum, quod debet ad effectũ deduci etiam propter præceptum quod est de confessione datum.

Vt habetur de pænit. & remi. c. Olis utriusq; sexus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut gaudium interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiam & dolor interior ad exteriora membra detiuatur, vnde dicitur Prouer. 17. Spiritus tristis exiccat ossa.

¶ Ad quartum dicendum, quòd dolor contritionis, quàmuis sit finitus quantum ad intensionem, sicut etiam & pœna peccato mortali debita finita est, habet tamen infinitam virtutem ex charitate qua informatur, & secundum hoc potest valere ad deletionem culpæ & pœnæ.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd contritio vt sæpe dictum est, habet duplicem dolorem. Vnum rationis, qui est displicentia peccati cõmissi, & hic potest esse adeo parvus, ꝙ non sufficiet ad rationem contritionis, vt si minus displiceret ei peccatum quàm debeat displicere separatio a fine, sicut etiam amor potest esse ita remissus, ꝙ non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in sensu, & paruitas huius non impedit rationem contritionis, quia non se habet essentialiter ad contritionem, sed quasi ex accidenti ei adiungitur, & iterum nõ est in potestate nostra. Sic ergo dicendum, quòd quantumcumque paruus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinæ spirituales habent efficaciam infinitam ex virtute infinita quæ in eis operatur: & ideo illa medicina quę sufficit ad curationem parui peccati, sufficit etiam ad curationem magni, sicut patet de baptismo, quo & magna, & parua peccata soluuntur: & similiter est de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

D ¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate, quòd vnus homo plus doleat de peccato maiori, quàm de minori, secundum quod magis repugnat amori qui dolorem causat: sed tamen si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipse habet pro minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de confessione.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, De necessitate confessionis.
¶ Secundo, Quid sit confessio.
¶ Tertio, Cui sit faciendа.
¶ Quarto, Qualis esse debeat.
¶ Quinto, De effectu confessionis.

E

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ confessio non sit necessaria ad salutem. Sacramentum enim pænitentiæ contra remissionem culpæ ordinatũ est: sed culpa per gratiæ infusionẽ sufficienter remittitur. ergo ad pænitentiam de peccato agendam non est necessaria confessio.
4. Cõt. Gẽt. c. 72. Et in Cõc. Trid. Ses. 14. can. 7. Matth. 16. Luc. 7. Ad Gal. 1. cor. 15. & 2. cor. 12.

¶ 2 Præt. Aliquibus est peccatum remissum sine hoc quòd confessi legantur, sicut patet de Petro, & de Magdalena, & etiam de Paulo: sed non est minoris efficaciæ gratia remittens

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatum nunc quàm tunc fuit. ergo nec nunc de necessitate salutis est quòd homo confiteatur.

¶ 1 Præt. Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam: ergo peccatũ actuale quod ex proprio motu quilibet commisit, debet ex seipso tantum habere medicinam: sed cõtra tale peccatum ordinatur pœnitentia. ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

¶ 4 Præt. Confessio ad hoc desideratur in iudicio, ut secundum quantitatẽ culpæ pœna infligatur: sed homo potest sibipsi pœnam infligere maiorẽ, quàm etiã ab alio sibi infligatur. ergo videtur quòd non sit confessio de necessitate salutis.

SED CONTRA.

Lib. 1. prosa 4. i prin. Boe. in lib. de consola. Si medicinam expectas, oportet quòd morbum detegas: sed de necessitate salutis est quòd homo de peccatis medicinam accipiat, ergo & de necessitate salutis est quòd morbum per confessionem detegat.

¶ 2 Præt. In iudicio sæculari non est idem iudex & reus: sed iudicium spirituale est ordinatus. ergo peccator qui est reus, non habet esse suipsius iudex, sed ab alio iudicari, & ita oportet quòd ei confiteatur.

II Gen. 3. VLTERIVS. Videtur quòd sit de iure naturali. Adam enim & Cain non tenebantur nisi ad præcepta legis naturæ: sed reprehenduntur de hoc quòd peccatum suum non sunt confessi. ergo confessio peccati est de lege naturali.

¶ 2 Præt. Præcepta illa quæ manent in lege veteri & noua sunt de iure naturali: sed confessio fuit in lege veteri, unde dicitur Esa. 43. Narra si quid habes, ut iustificeris. ergo est de lege naturali.

¶ 3 Præt. Iob non erat subiectus nisi legi naturali: sed ipse peccata confitebatur, ut patet per hoc quod ipse de se dicit Iob 31. Si abscondi ut homo peccatum meum. ergo est de lege naturali.

Lib. 5. Ethimonoo. c. 4 Cauet quol. to. 2 quæsito 1. de consti. SED CONTRA. Isidor. dicit quòd ius naturale est idem apud omnes: sed confessio non est eodem modo apud omnes. ergo non est de iure naturali.

III Super Esa. ca. 3. lib. 2. to. 5. ¶ 2 Præt. Confessio fit ei qui habet claves: sed claves ecclesiæ non sunt de naturalis iuris institutione. ergo nec confessio.

VLTERIVS. Videtur quòd non omnes ad confessionem teneantur, quia sicut dicit Hiero. Pœnitentia est secunda tabula post naufragium: sed aliqui post baptismum naufragium non sunt passi. ergo eis non cõpetit pœnitentia, & sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars.

¶ 2 Præt. Confessio facienda est iudici in quolibet foro: sed aliqui sunt qui non habent hominem iudicem supra se. ergo non tenentur ad confessionem.

¶ 3 Præt. Aliquis est qui non habet peccata nisi venialia: sed de illis non tenetur homo confiteri. ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

SED CONTRA est, quia confessio contra satisfactionem & contritionem diuiditur: sed omnes tenentur ad contritionem & satisfactionem. ergo & omnes tenetur ad confessionem.

¶ 2 Præt. Hoc patet ex decretali de pœnitentijs & remissionibus, ubi dicitur quod omnis utriusque sexus, cum ad annos discretionis venerint, debent peccata confiteri.

IIII Ex c. 8. lib. 2. de sacra. pæn. 14. VLTERIVS. Videtur quòd statim teneatur confiteri. Dicit enim Hugo de Sancto Victore. Si necessitas non est quæ prætendatur, contemptus non excusatur: sed quilibet tenetur vitare contemptum. ergo quilibet tenetur statim confiteri, cum potest.

¶ 2 Præt. Quilibet tenetur plus facere ad euadendum a morbo spirituali, quàm ad euadendum a morbo corporali: sed aliquis infirmus corporaliter, non sine detrimento salutis medicum requirere tardat. ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis, quòd aliquis sacerdoti, cuius copiam habet, de peccato confiteatur.

¶ 3 Præt. Illud, quod sine termino debetur, statim debetur: sed sine termino debet homo confessionem deo. ergo tenetur ad statim.

F SED CONTRA. In decretali simul datur tempus determinatum de confessione & de eucharistiæ perceptione: sed aliquis non peccat si non percipiat eucharistiam ante tempus a iure determinatum. ergo non peccat si non ante tempus illud confiteatur.

De pœnitentiis, cap. Cis ultimo quæstio.

¶ 2 Præt. Quicumq; omittit illud, ad quod ex præcepto tenet, peccat mortaliter. si ergo aliquis non statim confitetur, qũ habet copiam sacerdotis, si ad confitendũ statim tenetur, peccaret mortaliter, & eadem ratione in alio tempore, & sic deinceps & ita multa mortalia peccata homo incurreret, q̃ una pœnitentiæ dilatione, quod videtur inconueniens.

Iacob. 5.

V VLTERIVS. Videtur quòd possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini. Præcepta enim quæ sunt de iure positiuo, subiacent dispensationi prælatorum ecclesiæ: sed confessio est huiusmodi, ut ex dictis patet. ergo potest dispensari cum aliquo ut non confiteatur.

¶ 2 Præt. Illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere: sed confessio non legitura deo instituta, sed ab homine, Iacob. 5. Confitemini

G alterutrum peccata nestra: habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt, sicut patet de bigamis. ergo etiam potest cum aliquo dispensare, ne confiteatur.

SED CONTRA. Pœnitentia, cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut & baptismus. cum ergo in baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd passio Christi sine cuius virtute nec actuale, nec originale peccatum dimittitur, in nobis operatur per sacramentorum inceptionem, quæ ex ipsa efficaciam habent: ideo ad culpæ remissionem & actualis, & originalis requiritur sacramentum ecclesiæ, uel actu suceptum, uel saltem voto, quando articulus necessitatis non contemptus, sacramentum excludit, & per consequens illa sacramenta quæ ordinantur contra eal

I pam, cum qua salus esse non potest, sunt de necessitate salutis: & ideo sicut baptismus quo deletur originale est de necessitate salutis, ita & pœnitentiæ sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc quod baptismum petit, se ministris ecclesiæ subijcit, ad quos pert net dispensatio sacramentorũ ita etiam per hoc quòd fatetur peccatum suum, se ministro ecclesiæ subijcit, ut per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur, qui congruum remedium adhibere non potest, nisi peccatum cognoscat, quòd fit per confessionem peccantis: & ideo confessio est de necessitate salutis eius qui in peccatum actuale mortale cecidit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem, sed post culpam remissam adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis. Sed ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorum susceptionem uel actu, uel proposito aliquis gratiam

K non consequitur, sicut in baptismo patet, & similiter est de confessione, & ulterius per confessionem erubescentiã & uim clauium, quibus se confitens subijcit, & satisfactionẽ iniunctã, quã sacerdos moderatur secundum qualitatem criminum ubi per confessionem innotescentium, pœnia temporalis exigatur. Sed tamen ex hoc quòd operatur confessio ad pœnæ remissionem, non habet quòd sit de necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem aliquis ligatus remanet. unde sine hoc, quod in præsenti uita expiaretur, esset uia saluti, sed habet quòd sit de necessitate salutis ex hoc, quòd ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd & si non legatur illorum confessio, potuit tamen fieri. Multa enim sunt facta, quæ non sunt scripta: & præterea Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, unde sine his quæ ad sacramentum pertinent, potest rem sacramenti conferre.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatum quod ex alterio contractum

A tractum est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remedium habere, ut in paruulis patet: sed peccatum actuale quod ex seipso quisque commisit, non potest expiari nisi aliquid cooperetur ille qui peccauit: sed tamen non sufficit ad peccatum expiandum ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit, eo quòd peccatum ex parte conuersionis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum inducit: sed ex parte auersionis habet infinitatem, ex qua parte oportet quòd peccati remissio incipiat, quia quod est ultimum in generatione, est primum in resolutione, ut dicitur in 3. eth. & ideo oportet quòd etiam peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

Cap. 3.

¶ Ad quartum dicendum, quòd satisfactio non sufficeret ad expiandum pœnam peccati ex quantitate pœnæ, quæ in satisfactione imponitur, sed sufficit inquantum est pars sacramenti virtutem sacramentalem habens: & ideo oportet quòd per dispẽsatores sacramẽtorũ imponat & iõ necessaria est cõfessio.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 1. di. dictum est, sacramenta sunt quædam fidei protestationes, unde oportet ea fidei esse proportiona a: fides autem est supra cognitionem rationis naturalis, unde etiam & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamina. Et quia ius naturale est, quod nõ opinio genuit, sed innata quędam nis insertuit, ut Tullius dicit, ideo sacramenta nõ sunt de iure naturali, sed de iure diuino, quod est supra naturale: & quandoq; etiam naturale dicitur secundum quod cuilibet rei illud est naturale, quod ei a suo creatore impositus, tamen proprie naturalia dicuntur quæ ex principijs naturæ causantur: supra naturã autem quæ ipse deus sibi reseruat sine naturæ ministerio operanda, siue in operationibus miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionibus sacramentorũ, & sic confessio quæ sacramentalem necessitatem habet, non est de iure naturali, sed diuino.

Quæstiuncula. quæst. 5. in cor.

a. Rhet.

D. 376.

Gen. 3. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam nituperatur de hoc quòd peccatum suum coram deo nõ recognouit. Confessio, n quæ fit deo per recognitionem peccati est de iure naturali: nunc autem loquimur de confessione quæ fit homini. Vel dicendum, quòd confiteri peccatũ in casu est de iure naturali, scilicet cum quis in iudicio constitutus a iudice interrogatur: tũc.n. non debet mentiri peccatum excusando, vel negando, de quo Adam & Cain nituperantur: sed confessio quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorũ consequendam a deo, non est de iure naturali.

Gen. 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moysi, & in lege noua: sed confessio quàmuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodẽ modo, sicut in lege noua, nec sicut in lege naturæ. In lege enim naturæ sufficiebat interior recognitio peccati apud deum, sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari, sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo etiam homini innotescere poterat eum peccasse, non autem oportebat quòd speciale peccatum a se commissum manifestaret, aut peccati circunstantias, sicut in noua lege oportet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Iob loquitur de illa absconsione peccati, quam facit in iudicio deprehensus peccatum negando, aut excusando, ut ex glo. ibidem haberi potest.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ad confessionem dupliciter obligamur. Vno modo, ex iure diuino ex hoc ipso, quod est medicina: & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum qui peccatum mortale incurrunt post baptismum. Alio modo, ex præcepto iuris positiui, & sic tenentur omnes ex ista institutione ecclesiæ edita in concilio generali sub Innocentio 3. tum ut quilibet se peccatorem recognosceret, quia omnes peccauerunt, & egent gratia dei: tum ut cum maiori reuerentia ad eucharistiam accederitur ut ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus inter gregem lateat.

Vt habetur de pœnit. & remi. c. Omnis utriusq; sexus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis homo in hac uita post baptismum naufragium quadere possit, quod est per peccatum mortale, non tamen potest euadere uenialia quibus ad naufragium disponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur: & ideo manet pœnitentiæ locus etiam in illis qui non mortaliter peccant, & per consequens cõfessionis.

B

¶ Ad secundum dicendum, quòd nullus est qui non habet iudicem Christum, cui per suum uicarium confiteri debet, qui quàmuis eo inferior sit inquantum ipse prælatus est, tamen eo est superior inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex ui sacramenti non tenetur aliquis uenialia confiteri, sed ex institutione ecclesiæ, quando non habet alia quæ cõfiteatur. Vel potest dici secũdũ quosdã, quòd ex decretali p̃dicta nõ obligant nisi illi qui habẽt peccata mortalia, quod patet ex hoc quòd dicit, q̃ debet omnia peccata confiteri, quod de uenialibus intelligi non potest, quia nullus omnia confiteri potest: & secundum hoc etiam ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium. sed sufficit ad præceptum ecclesiæ implendum, ut se sacerdoti repræsentet, & se ostendat abiq; conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

D. 377.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt, cum prae-

C cipue in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione peccatum oportet eum incurrere: sicut cum teneatur ad celebrandum, si desit copia sacerdotis, saltem conteri tenetur. & habere propositum confitendi. Sed ad confessionem actualiter faciendam obligatur aliquis dupliciter. Vno modo per accidens, scilicet quando ad aliquid tenetur quod non potest sine peccato facere nisi confessus, tunc.n. cõfiteri tenetur: sicut si debeat eucharistiã percipere, ad quã nullus post peccatum mortale, nisi cõfessus, accedere debet co pia sacerdotis oblata, & necessitate non urgente: & inde uenit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit ut semel in anno, scilicet in Pascha omnes sacram communionem accipiant, & ideo ante tempus illud confiteri tenentur. Alio modo, obligatur aliquis ad confessionem per se: & sic uidetur eadem ratio esse de confessione & de baptismo differendo, quia utrumq; est sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis statim postquàm habet propositum baptismi, ita quòd

D. 581. 900

Vt habetur vbi supra.

D peccet mortaliter nisi statim baptizetur: nec est aliquod tempus determinatum ultra quod, si baptismum differat, peccatũ mortale incurrat, sed potest contingere quòd in dilatione baptismi erit peccatum mortale, uel non erit, & hoc pensandum est ex causa dilationis, quia sicut dicit Philosophus in 8. phys. Voluntas non retardat facere opus uolitum, nisi propter aliquam causam rationabilem. Vnde si causa dilationis baptismi peccatum mortale annexum habeat, utpote si propter cõtemptum, uel aliquid huiusmodi baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale, alias non: & ideo idem uidetur esse de confessione quæ non est maioris necessitatis quàm baptismus. Et quia ea quæ sunt de necessitate salutis tenetur homo in hac uita implere, ideo si periculum mortis immineat, ẽt per se loquẽdo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, uel baptismum suscipiẽdum: & pp hoc etiam Iaco. simul præceptum edidit de confessione facienda, & extrema unctione suscipienda: & ideo uidetur probabilis eorum opinio, qui dicunt q̃ nõ tenetur homo ad statim confitendũ, quàmuis periculosum sit differre. Alij autem dicunt, q̃ tenetur contritus ad statim confitẽdũ debita opportunitate oblata ẽm rectam rationem. Nec obstat q̃ decretalis terminum præfigat, ut semel in anno confiteatur, quia ecclesia non indulget dilationẽ, sed prohibet negligentiam in maiori dilatione. Vnde per decretalem illam nõ excusatur a culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur a pœna quantum ad forum ecclesiæ, ut non priuetur debita sepultura si morte prœuentus fuerit ante tempus illud. Sed hoc uidetur nimis durũ, quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determinatũ, non quidem ex hoc quòd tunc commode impleri possunt, quia sic si non daret aliquis eleemosynam de superfluo quandocumque pauper offereretur, peccaret mortaliter, quod falsum est, sed ex hoc q̃ tẽpus necessitatẽ urgentẽ adducit: & ideo non oportet q̃ si statim oblata opportunitate non confiteatur, et si maior

Ex text. eo. 13.

Cap. 5.

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

opportunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter, sed quando ex articulo temporis necessitas cõfessionis inducitur: nec hoc est ex indulgentia ecclesiæ, quòd non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui, vnde ante ecclesiæ statutum etiam minus debebatur. Quidam vero dicunt, quòd sæculares non tenentur ante quadragesimale tẽpus confiteri, quod est eis pœnitentię tempus: sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est, quia religiosi nõ tenentur ad alia quàm alij homines, nisi ad quæ se ex voto obligauerunt.

De pœnit. di. 1. cap. Quis aliquando §. Item.

F

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hugo loquitur de illis qui sine sacramento decedunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est de necessitate salutis corporalis, quòd statim medicum quærat, nisi quando necessitas curationis incumbit, & similiter est de morbo spirituali.

¶ Ad tertium dicendum, quòd retentio rei alienæ inuito domino, contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper, & ideo tenetur statim ad reddendum: secus autem est de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat semper, sed non ad semper, vnde non tenetur aliquis ad statim implendum.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd ministri ecclesiæ instituuntur in ecclesia diuinitus fundata: & ideo institutio ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ. Et quia ecclesia fundatur in fide & sacramentis, ideo ad ministros ecclesiæ nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentum. Et ideo sicut Papa non potest dispensare, vt aliquis sine baptismo saluetur, ita quòd nec salnetur sine confessione, secundum quod obligat ex ipsa vi sacramenti: sed potest dispensare in confessione secundũ quod obligat de præcepto ecclesiæ, vt possit aliquis diutius confessionem differre, quàm ab ecclesia institutum sit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præcepta iuris diuini non minus obligant quàm præcepta iuris naturalis: vnde sicut non potest dispensari in iure naturali, ita nec in iure positiuo diuino.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptum de confessione non est ab homine puro institutum, quàmuis sit a Iacobo promulgatum: sed a deo institutionem habuit, quàmuis expressa institutio ipsius non legatur, tamen quædam præfiguratio ipsius inuenitur, & in hoc quòd Ioanni confitebantur peccata, qui baptismo ipsius ad gratiam Christi præparabantur: & in hoc etiam quòd dominus sacerdotibus leprosos transimi sit, qui quamuis non essent noui testamenti sacerdotes, tamen in eis noui testamenti sacerdotium significabatur.

Cap. vbi supra.
Ioan. cap. 3
Luc. 17.

ARTICVLVS II.

Vtrum Augustinus conuenienter confessionem diffiniat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Augustinus inconuenienter confessionem diffiniat, dicens. Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. Morbus enim contra quem cõfessio ordinatur, peccatum est: sed peccatum aliquando est apertum. ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medicina.

Vt habetur ex eius expositiõe super psal. 66

¶ 2 Præt. Principium pœnitentiæ est timor, vt in 14. dist. dictum est: sed confessio est pars pœnitentiæ. ergo non debuit pro causa confessionis ponere spem, sed magis timorem.

q. 1. ar. 2.

¶ 3 Præt. Illud, quod sub sigillo ponitur, non aperitur, sed clauditur magis: sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

¶ 4 Præt. Inueniuntur quædam aliæ diffinitiones ab ista differentes. Gregorius enim dicit quòd confessio est peccatorum detestatio, & rupto vulneris: quidam vero dicunt, quòd confessio est legitima coram sacerdote peccatorũ declaratio: quidam autem sic. Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia, & per claues ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam. ergo videtur quòd præassignata causa non omnia contineat, quæ in his continentur, & ita quòd insufficiens sit.

Homil. 40. super c. 16. Lucæ.

VLTERIVS. Videtur quòd confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali, quia ad virtutes apti sumus a natura, vt Philosophus dicit in 2. ethicorum: sed confessio non est de iure naturali. ergo non est actus virtutis.

II

Cap. 1.

¶ 2 Præt. Actus virtutis magis potest cõuenire innocenti, quàm ei qui peccauit: sed confessio peccati, de qua loquimur, non potest innocenti conuenire. ergo non est actus virtutis.

G

¶ 3 Præt. Gratia quæ est in sacramentis, aliquo modo differt a gratia quæ est in virtutibus & donis, vt in prima distinctione dictum est: sed confessio est sacramenti pars. ergo non est actus virtutis.

q. 1. artic. 1. quæst. 5.

¶ 2 Præt. Non mere nur nisi actibus virtutum: sed confessio est meritoria, quia aperit cælum, vt in litera magister dicit. ergo videtur quòd sit actus virtutis.

III

VLTERIVS. Videtur quòd confessio non sit actus pœnitentiæ virtutis, quia actus illius virtutis est quæ est causa eius: sed causa confessionis est spes veniæ, vt ex diffinitione inducta apparet. ergo videtur quòd sit actus spei, & non pœnitentiæ.

q. 1. artic. 1. quæst. 1. ad 4.

¶ 2 Præt. Verecundia est pars temperantiæ, vt in 3. libro distinct. 33. dictum est: sed confessio ex erubescentia operatur, vt ex præassignata diffinitione apparet. ergo est actus temperantiæ, non pœnitentiæ.

H

¶ 3 Præt. Actus pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ: sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet. ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 4 Præt. Ad pœnitentiam monet articulus de iudicio propter timorem qui pœnitentiæ origo est: sed ad confessionem monet articulus de vita æterna, quia est propter spem veniæ. ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 5 Præt. Ad virtutem veritatis pertinet vt ostendat se quis talem, qualis est: sed hoc facit confitens. ergo est actus virtutis quæ dicitur vetitas, & non pœnitentiæ.

SED CONTRA. Pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati: sed ad hoc idem confessio ordinatur. ergo est actus pœnitentiæ.

I

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in actu confessionis plura consideranda occurrunt. Primo, ipsa substantia actus, siue genus eius, quod est manifestatio quædam. Secundo, de quo fit, scilicet peccatum. Tertio, cui fiat, scilicet sacerdos. Quarto, causa cuius, scilicet spes veniæ. Quinto, effectus eius, scilicet absolutio a parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. In prima ergo diffinitione Augustini tangitur, & substantia actus in apertione, & de quo fit confessio cum dicitur, morbus latens, & causa in spe veniæ: & in alijs diffinitionibus tangunturaliqua de illis quinque assignatis, vt cuilibet inspicienti patet.

Vbi sup.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi vicarius: sicut etiam iudex aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex: & quantum ad hoc per confessionem aperitur. Vel dicendum, quòd quàmuis actus peccati exterior in aperto sit, actus interior, qui tamen principalior est, in occulto est, & ideo oportet quòd per confessionem aperiatur.

K

¶ Ad secundum dicendum, quòd confessio præsupponit charitatem, qua iam viuus aliquis efficitur, vt in litera dicitur: contritio autem est, in qua datur charitas: timor autem seruilis qui est sine spe, est præuius ad charitatem: sed habenx charitatem magis mouetur ex spe, quàm ex timore, & ideo causa confessionis potius ponitur spes, quàm timor.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatum in confessione aperitur sacerdoti, & clauditur alijs confessionis sigillo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt: & ideo inueniuntur quædam diffinitiones, siue assignationes, datæ penes vnam causam, quædam penes aliam.

A 2

Ad quartũ præcedẽtis quæstiũ.

AD SECVNDVM quæstionem dicendũ, q̃ ad hoc quòd aliquis dicatur actus virtutis, vt prius dictum est, sufficit quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutẽ pertineat: q̃uis autem non omnia quæ ad virtutem requirunt, importet confessio, tamen importat ex suo nomine manifestatione alicuius quod in conscientia tenet aliquis, sicut in. simul in vnum os & cor cõueniũt. Si enim quis aliqd proferat ore, quod corde non teneat, non confessio, sed fictio dicitur. Hæc autem conditio ad virtutem pertinet, vt alijquis ore confiteatur quod corde tenet, & ideo confessio est bonum ex genere, & est actus virtutis: sed tamen potest male fieri, nisi alijs debitis circumstantijs vtitur.

A

confiteamur: sed lingua cordis, nõ carnis apud eum iudicẽ id iugiter confiteri debemus. Vnde idem Ioannes ait. Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequẽter ea in conspectu Dei pronunties, & pro eis deprecceris, citius illa delebis. Si uero obliuiscaris, tunc eorum recordaberis nolens, quando publicabuntur, & in conspectu omnium amicorum & inimicorũ

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd spes est causa confessionis non sicut eliciens, sed sicut imperans.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ erubescentia in illa diffinitione non ponitur quasi causa confessionis, cum magis nata sit impedire confessionis actum, sed quasi concausa ad liberãdum a pœna, inquantũ ipsa erubescentia pœna quædã est, & sic etiã claues ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ secundum quandam adaptationẽ partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt, vt contritio misericordiæ, vel bonitati respondeat, propter dolorem de ma o: confessio, sapientiæ propter veritatis manifestationem: satisfactio, potentiq̃ propter satisfaciendi laborem, & quia cõtritio est prima pœnitentiæ pars efficacium a ijs partibus præbens, ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia, sicut de contritione.

E

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ quia confessio magis ex spe procedit quam ex timore, vt dictum est, ideo magis innititur articulo de vita æterna, quẽ respicit spes, quam articulo de iudicio, quem respicit timor, quamuis pœnitentia ratione contritionis conuertio se habeat.

¶ Ad quintum patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit necessarium sacerdoti confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ nõ sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur nisi ex diuina institutione: sed diuina institutio nobis apponit Iacob. 5. Confitemini alterutrũ &c. vbi non fit mentio de sacerdote. ergo non oportet confiteri sacerdoti.

Luce 7. expositiõis autẽ sue lib. 6. Et ibi de pœnitẽtia dist. 1. ca. Lacrymæ.

¶ 2 Præt. Pœnitentia est sacramẽtum necessitatis, sicut & baptismus: sed in baptismo, ꝓpter sacramenti necessitatem est minister quilibet homo. ergo & in pœnitentia, ergo sufficit cuilibet confiteri.

¶ 3 Præt. Confessio ad hoc est necessaria, vt taxetur pœnitentiæ satisfactionis modus: sed aliquando aliquis non sacerdos discretius posset pœnitentiam dare satisfactionis modũ, quàm multi sacerdotes. ergo non est necessarium quòd confessio fiat sacerdoti.

¶ 4 Præt. Confessio ad hoc est ordinata in ecclesia, vt rectores pecorum suorum nullum cognoscant: sed quandoque rector, siue prælatus non est sacerdos. ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

SED CONTRA. Absolutio pœnitentis propter quam fit confessio, non pertinet nisi ad sacerdotes, quibus claues ecclesiæ commissæ sunt. ergo confessio debet fieri sacerdoti.

C

¶ 2 Præt. Confessio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione: sed dominus solis discipulis præcepit vt Lazarum soluerent, ut patet Io. 11. ergo sacerdotibus facienda est confessio.

VLTERIVS. Videt q̃ in nullo casu liceat alijs q̃ sacerdotibus confiteri, quia confessio sacramentalis accusatio est, vt ex supra posita diffinitione habetur: sed dispensatio sacramenti ad illum tantum pertinet qui est sacramenti minister. cum ergo minister sacramenti pœnitentiæ sit sacerdos, videtur q̃ nulli alij fit confessio facienda.

II

¶ 2 Præt. Confessio in quolibet iudicio ad sententiam ordinatur: sed sententia in foro contentioso non a suo iudice lata, nulla est, & ideo nec facienda est confessio nisi iudici: sed iudex in foro con cientiq̃ non est nisi sacerdos, qui habet potestatem ligandi & soluendi. ergo non est alij confessio facienda.

In princ. ꝓceden. ar. 1. iuncta respõsione ad 3. q. 2. eiusdem ar. 2.

D

¶ 3 Præt. In bap ismo, quia quilibet baptizare potest, si baptizat laicus sine necessitate, non debet a sacerdote baptismus iterari: sed si aliquis confitetur laico in casu necessitatis, iterum debet sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat. ergo confessio sacerdotis nõ potest fieri laico in casu necessitatis.

Cap. 7. & 5. Vbi supra.

ar. 1. ad 3. quæstiũ. 3.

SED CONTRA est, quod in litera determinatur.

VLTERIVS. Videtur q̃ extra casum necessitatis non posset aliquis non sacerdos confessionem venialium audire, quia sacramentum aliquod committitur diſi, enandum laico ratione necessitatis: sed confessio uenialium non est de necessitate salutis, vt supra dictum est. ergo non committitur laico.

¶ 2 Præt. Contra uenialia ordinatur extrema unctio, sicut & pœnitentia: sed illa non potest dari a laico, ut patet Iac. ulti. ergo nec confessio uenialium potest ei fieri.

SED CONTRA est, quod dicit Beda in litera.

VLTERIVS. Videtur q̃ non sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. Greg. enim dicit. Apostolico moderamine, & pietatis officio a nobis constitutum est, quòd sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus, liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata soluere: sed monachi non sunt proprij sacerdotes aliquorũ, cum non habeant curam animarum. ergo tum cõfessio fiat propter ablutionẽ, sufficit q̃ fiat cuicumque sacerdoti.

Elici hæc pũt ex registro eiusdem Greg. lib. 5. e. 127. ad Cãdidũ Epm de urbe veteri maiore.

¶ 2 Præt. Sicut sacerdos est huius sacramenti minister, ita & eucharistiæ: sed quilibet sacerdos potest conficere. ergo quilibet sacerdos potest sacramentum pœnitentiæ ministrare. ergo non oportet quòd fiat proprio sacerdoti.

¶ 3 Præt. Illud ad quod determinate tenemur, non est in nostra electione constitutum: sed sacerdos cui confiteri debemus, est in nostra electione constitutus, ut patet per August. in litera, dicit enim. Qui uult confiteri peccatum, ut inueniat gratiã, quærat sacerdotem qui sciat ligare & soluere. ergo videt quòd non

Ad pri. arg. pũtis q̃stiũ cu. & ad secundũ pri. huius ar. Vbi supra in Concil. Tridẽtino can. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sit necessarium quòd sacerdoti proprio aliquis confiteat. F

¶ 4 Præt. Quidam sunt sicut prælati, qui non videntur habere proprium sacerdotem, cum non habeant superiorem: sed isti tenentur ad confessionem. ergo non semper tenetur homo confiteri proprio sacerdoti.

¶ 5 Præt. Illud qd est institutum pro charitate, cõtra charitatem non militat, vt Ber. dicit: sed confessio quæ pro charitate instituta est, contra charitatem militaret, si homo ad confitendũ vni sacerdoti esset obligatus, vtputa, si peccator sciat sacerdotem suum hęreticum, vel sollicitatorem ad malũ, aut fragilem qui ad peccatum quod quis ei confitetur, sit pronus, vel si reuelator esse confessionis probabiliter existimatur, vel si peccatum contra ipsum commissum sit, de quo quis cõfiteri debet. ergo videtur quòd non semper oporteat confiteri proprio sacerdoti.

¶ 6 Præt. In eo quod est necessarium ad salutẽ, non sunt homines arctandi, ne impediantur a via salutis: sed magna arctatio videtur si oporteat vni homini confiteri de necessitate, & per hoc multi possunt a confessione retrahi vel timore, vel verecundia, vel aliquo huiusmodi. ergo cum confessio sit de necessitate salutis, non debent homines ad hoc arctari, vt videtur, quòd proprio sacerdoti confiteantur.

Joan. 21. Tractatu de pœnitẽtia & dispensatione circa principium. Vbi supra I littera.

SED CONTRA est decretalis Innocentij, qui instituit quòd omnes vtriusque sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur.

De pœnitẽ. & remissio. cap. Omnis vtriusq; sexus.

¶ 1 Præt. Sicut se habet episcopus ad diœcesim suam, ita sacerdos ad suam parochiam: sed non licet vni episcopo in diœcesi alterius episcopale officium exercere, secundum statuta canonum. ergo nec licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio, vel mandato superioris, quia non potest aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius: sed hoc est in præiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionem subditi audiat. ergo non potest per priuilegiũ, vel licentiam, seu mandatũ superioris obtineri.

¶ 2 Præt. Illud per quod impeditur diuinum mandatum, non potest per mandatum, vel priuilegium alicuius hominis concedi: sed mandatum diuinum est ad rectores ecclesiarum, vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant, Prouer. 27. quod impeditur, si alius quàm ipse confessionem eius audiat. ergo hoc nõ potest per alicuius hominis priuilegiũ, vel mandatũ ordinari. I

¶ 3 Præt. Ille qui audit confessionẽ alicuius, est proprius iudex eius, alias non posset eum ligare, & soluere: sed vnius hominis non possunt esse plures proprij iudices, vel proprij sacerdotes, quia tunc teneretur pluribus obedire, quod esset impossibile si contraria præciperent, vel incompossibilia. ergo non potest alicui aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti, etiam ex superioris licentia.

¶ 4 Præt. Iniuriam facit sacramento, qui sacramentum iterat super eandem materiam, vel ad minus inutiliter facit: sed qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti, si petat, quia non est absolutus ab obedientia qua ei tenetur ad hoc. ergo non potest licite fieri quòd alij quam proprio sacerdoti confiteatur.

SED CONTRA. Ea quæ sunt ordinis possunt habeuti similem ordinem committi ab eo qui illa facere potest: sed superior, vt episcopus, potest audire cõfessionem illius qui est de parochia alicuius presbyteri, quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cum sit principalior rector. ergo & potest committere alicui sacerdoti alteri ꝙ ipse audiat.

¶ 2 Præt. Quicquid potest inferior, potest superior: sed ipse sacerdos potest dare licentiam suo parochiano, ꝙ alteri confiteatur. ergo multo fortius hoc eius superior potest.

¶ 3 Præt. Potestatem quam habet sacerdos in populo, habet episcopus. sed ex illa potestate potest confessionem audire. ergo & eadem ratione alius, cui episcopus potestatem concedit.

RESPON. Dicẽdũ ad primam quæstionem, ꝙ grã quæ ĩ sacramentis datur, a capite in membra descendit, & ideo solus est ille minister sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super corpus Christi verum, quod solius sacerdotis est, qui consecrare eucharistiam potest: & ideo cum in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur, solus sacerdos est minister huius sacramenti, & ideo ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro ecclesiæ debet fieri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Iaco. loquitur ex ꝓsuppositione diuinæ institutionis: & quia diuinitus institutio præcesserat de cõfessione sacerdotibus facienda per hoc, quòd eis potestatem remittẽdi peccata Apostolis dedit, vt patet Io. 20. ideo intelligendum est quòd Iacobus sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ baptismus est magis sacramentum necessitatis, quàm pœnitentiæ sacramentum quo ad confessionem & absolutionem: quia quandoque baptismus prætermitti non posset sine periculo salutis æternæ, vt patet in pueris, qui nondum habent vsum rationis. Sed non est ita de cõfessione & absolutione, quæ tantum ad adultos pertinet, in quibus contritio cum proposito confitendi & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum a morte æterna: & ideo nõ est simile de baptismo, & confessione.

dist. 1. c. 1. ad 1.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd sicut dictum est, in satisfactione non solum est attendenda quantitas pœnæ, sed etiam virtus eius secundum quod est pars sacramenti, & sic requirit sacramentorum dispensatorem, quamuis etiam ab alio quàm a sacerdote quantitas pœnæ taxari possit. H

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ cognoscere vultum pecoris ad duo necessarium est, primo quòd coordinentur gregi Christi, & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & sollicitudinẽ pastoralem, quæ incumbit quandoque illis qui non sunt sacerdotes. Secundo, ad hoc quòd prouideatur ei conueniens medicamentum salutis, & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad eum, cuius est medicamentum salutis, scilicet sacramentum eucharistiæ, & alia præbere, s. ad sacerdotem, & ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia. Baptismus autem qui est sacramentum necessitatis, habet duplicem ministrum, vnum cui ex officio baptizare incumbit, s. sacerdotem: alium cui ratione necessitatis dispensatio baptismi committitur, & ita etiam minister pœnitentiæ, cui confessio est facienda ex officio, est sacerdos, sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, vt ei confessio fieri possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in sacramento pœnitentiæ non solum est aliquid ex parte ministri, s. absolutio, & satisfactionis iniunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius qui suscipit sacramentum, quod est etiam de essentia sacramenti, sicut contritio & confessio: satisfactio autem iam incipit esse a ministro inquantum eam iniungit, & a pœnitente inquantum eam implet, & ad plenitudinem sacramenti vtrumque debet concurrere quando possibile est: sed quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, s. conteri, & confiteri cui potest, qui quamuis sacramentum perficere non possit, vt faciat id quod est ex parte sacerdotis, absolutionẽ, s. tamẽ defectum sacerdotis summus sacerdos supplet: nihilominus cõfessio laico ex desiderio sacerdotis facta, sacramentalis est quodammodo, quamuis non sit sacramentum perfectũ, quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis. K

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis laicus nõ sit iudex eius qui ei confitetur absolute, tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ per sacramenta homo non solum deo, sed etiam ecclesiæ oportet quòd reconcilietur: ecclesiæ autem reconciliari non potest nisi sanctificatio ecclesiæ ad eum perueniat: in baptismo autem sanctificatio ecclesiæ ad hominem peruenit per ipsum elementum exterius adhibitum, quod verbo vitæ sanctificat secundum formam ecclesiæ a quocũque, & ideo ex quo semel baptizatus est a quocumque, nõ oportet ꝙ iterum baptizetur. Sed in pœnitẽtia ecclesiæ sanctificatio nõ peruenit ad hominem nisi per ministrum, quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex sanctificatione inutibilem gratiam conferat: & ideo quamuis ille qui

qui laico confessus est in articulo necessitatis consecutus sit veniam a deo, eo q. ôd propositum confitendi secundum mandatum dei quod concepit, sicut potuit, impleuit, non tamẽ adhuc ecclesiæ reconciliatus est vt ad sacramenta ecclesiæ admitti deberet, nisi prius a sacerdote absoluatur, sicut ille qui baptismo flaminis baptizatus est, ad eucharistiam non admittitur: & ideo oportet quòd iterum cõfiteat sacerdoti, cũ copiam habere potuerit, & præcipue quia, vt dictum est, sacramentum pœnitentiæ perfectũ nõ fuit: vnde oportet ꝙ perficiatur, vt ex ipsa perceptione sacramenti pleniorem effectum consequatur, & vt mandatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

Ad primũ sententiæ q. 5. stiun.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd peccatum veniale homo nec a deo, nec a sacramentis ecclesiæ separatur, & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionem, nec indiget recõciliatione ad ecclesiam: & propter hoc non oportet quod venialia aliquis sacerdoti confiteatur, quia ipsa confessio laico facta, sacramentale quoddam est, quãuis non sit sacramentum perfectum & ex charitate procedens: & talibus natum est veniale remitti, sicut per tunsionem pectoris, & per aquam benedictam.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum, quia venialia non indigent sacramẽti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquod sacramentale, vt aqua benedicta, vel aliquid hmõi.

¶ Ad secundum dicendum, quod extrema vnctio non datur directe contra veniale, nec aliquod sacramentum, vt supra dist. 2. dictum est. C

q. 1. arti. 1. quæstiũ. 4.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ alia sacramẽta non cõstituunt in hoc ꝙ ad sacramentum accedens aliquid agat, sed solum vt recipiat, sicut pater in baptismo, & huiusmodi: sed actus recipientis requiritur ad percipiendum vtilitatẽ sacramenti in eo qui est suę voluntatis arbiter cõstitutus, quasi remouens prohibens, scilicet fictionem: sed in pœnitẽtia actus accedentis ad sacramentum est de substantia sacramenti, eo ꝙ contritio, confessio, & satisfactio sunt pœnitentiæ partes, quæ sunt actus pœnitentis. Actus autem nostri cum in nobis principium habeant, non possunt nobis ab alio dispensari nisi per imperium: unde oportet quòd ille qui dispensator huius sacramenti constituitur, sit talis qui possit imperare aliquod agendum: imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum iurisdictionem, & ideo de necessitate huius sacramenti est non solum vt minister habeat ordinem sicut in aliis sacramentis, sed etiam quòd habeat iurisdictionẽ: & ideo sicut ille qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre, ita nec ille qui non habet iurisdictionem: & propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionẽ fieri. Cum. n. sacerdos non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionem habent, vtpote quibus alicuius parochiæ cura est commissa, de quibus aliqui dicebant ꝙ hoc ipso ꝙ monachi erant, non poterant absoluere & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem, secus autem est in hoc sacramento, vt dictum est, & ideo ratio non sequitur: & tamen non licet eucharistiam ab alio quàm a proprio sacerdote accipere, quamuis sit verum sacramentum quod ab eo percipitur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia prælatis incumbit sacramenta dispensare, quæ non nisi mundi tractare debent, ideo concessum est eis a iure, quòd possunt sibi eligere proprios confessores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores: sicut etiam vnus medicus ab alio curatur, nõ inquantum est medicus, sed inquantum est infirmus.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ in casibus illis, in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi, ꝙ si licentiam habere non possit, idem est iudicium quod de illo qui non habet copiam sacerdotis, vnde magis debet eligere laico confiteri. Nec in hoc transgreditur aliquis præceptum ecclesiæ, quia præcepta iuris positiui non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præceptis: hæc autem est charitas secundum Apostolum, nec iterũ fit aliqua iniuria sacerdoti, quia priuilegiũ meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. A

¶ Ad sextum dicendũ, ꝙ in hoc quòd oportet proprio sacerdoti cõfiteri, nõ arctat via salutis, sed sufficiens ad salutem via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam confitendi alteri, quia multi sunt a deo infirmi quòd potius sine confessione morerentur, quàm tali sacerdoti confiterentur: vnde illi qui sunt nimis solliciti, vt conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniciunt, & per consequens subiptis. B

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius cõfessionem audiat. Vno modo, propter defectum iurisdictionis. Alio modo, propter impedimentum executionis ordinis, sicut excommunicati, & degradati, & huiusmodi. Quicumque autem habet iurisdictionem, potest ea quæ sunt iurisdictionis committere: & ideo si aliquis impediatur quòd alterius confessionem audire non possit per iurisdictionis defectum, potest sibi per quemcumque iurisdictionem habentem immediatam in illos committi quod confessionẽ audiat, & absoluat sive per ipsum sacerdotem, sive per episcopum, sive per Papam. Si autem ꝓpter executionis ordinis impedimentum audire nõ possit, potest sibi concedi quod confessionem audiat per eum qui impedimentum amouere potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ præiudicium non fit alicui, nisi subtrahatur quod est in fauorem ipsius indultum. Iurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis, & ad honorem dei: & ideo si superioribus prælatis expedire videatur ad salutem plebis, & ad honorem dei promouendum, quòd aliis quæ sunt iurisdictionis committant, in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis, nisi illis qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: & qui gregi præsunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd rector ecclesiæ debet vultum pecoris sui agnoscere dupliciter. Vno modo per sollicitam exterioris conuersationis considerationem, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum: & in hac cognitione non oportet quod credat subdito, sed certitudinem facti inquantum potest, inquirat. Alio modo, per confessionis manifestationẽ: & quantum ad hanc cognitionem non potest maiorem certitudinem accipere quàm vt subdito credat, quia hoc est ad subuentendum conscientiæ ipsius: vnde in foro confessionis credit homini & pro se, & contra se, non autem in foro exterioris iudicij: & ideo ad hanc cognitionem sufficit quòd credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti cõfessum fuisse, & sic patet quòd talis cognitio pecoris per priuilegium alicui indultũ de confessione audienda non impeditur. D

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ inconueniens esset, si duo æqualiter super eandem plebem constituerentur: sed quòd duo, quorum vnus alio principalior est, super eadem plebẽ constituantur, non est inconueniens: & secundum hoc super eandem plebem immediate sunt & sacerdos parrochialis, & episcopus, & Papa, & quilibet eorum potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinẽtia, alteri committere. Sed si superior committat qui & principalior est, dupliciter potest committere, aut ita quòd eũ vice sui constituat, sicut Papa, & episcopus suos pœnitentiarios constituunt, & tunc talis est principalior quam inferior prælatus, sicut Pœnitentiarius Papæ quàm episcopus, & pœnitentiarius episcopi quàm sacerdos parrochialis, & magis tenetur ei confitens obedire. Alio modo, vt eum coadiutorẽ sibi sacerdotis constituat, & quia coadiutor ordinatur ad eum cui coadiutor datur, ideo adiutor est minus principalis: & ideo pœnitens non tantum obedire tenetur ei quàm proprio sacerdoti. E

¶ Ad quartum dicendum, quod nullus tenet confiteri peccata quæ non habet, & ideo si aliquis pœnitentiario episcopi, vel alteri ab episcopo commissionem habenti cõfessus fuerit, cum sint sibi dimissa peccata a quo ad deum, & quo ad ecclesiam, non tenetur ea confiteri proprio sacerdoti, quantumcumque peccat

Universidad de Deusto
Biblioteca

petat: sed propter statutum ecclesiæ de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno eodem modo se debet habere, sicut ille qui habet solum venialia: talis enim debet d̃solum venialia confiteri, vt quidam dicunt, vel etiam profiteri se a peccato mortali immune, & sacerdos in foro conscientiæ ei credere tenetur. Si tamẽ iterum confiteri teneretur, non frustra primo confessus fuisset, qa quanto pluribus sacerdotibus cõfitetur qs, tanto plus de pœna ei remitteretur tum ex erubescentia cõfessionis, quæ in pœnam satisfactoriam computatur: tum ex vi clauium. Vnde tonens posset aliquis confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur: nec reiteratio iniuriam facit sacramento, nisi illi in quo sanctificatio adhibetur vel per characteris impressionem, vel per materiæ consecrationem, quorum neutrum est in pœnitentia: vnde bonum est q̃ ille qui authoritate episcopi confessionem audit, inducat confitentem quòd confiteatur proprio sacerdoti: q̃ si noluerit, nihilominus eũ absoluere debet.

D.377.

Gen.4.

tendit, uel sicut Cain peccata sua reticendo supprimere quærit. Vbi ergo superbia regnat & hypocrisis, humilitas locum non habet. Sine humilitate uero alicui veniam sperare non licet. Vbi est ergo taciturnitas confessionis, non est sperandа venia criminis. Iam certissime liquet, quàm sit detestabile peccati silentium, & econuerso quàm sit necessaria confessio. Est enim confessio testimonium conscientiæ peccati pudorem habet, & ipsa erubescentia est grauis pœna. Ideoque iubemur confiteri peccata, ut erubescentiam patiamur pro pœ-

Deum timentis. Qui enim timet iudicium Dei, peccatum non erubescit confiteri. Perfectus timor soluit omnem pudorem, confessio

ARTICVLVS IIII.

Vtrum confessio esse possit informis.

Ex quolib. Caietani tomo 2. q. 5. de Confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ confessio esse non possit informis. Eccles. enim 17. dicitur. A mortuo velut qui non est, perit confessio: sed ille qui non habet charitatem est mortuus, quia ipsa est animæ vita. ergo absque charitate non potest esse confessio.

¶ 2 Præt. Confessio diuiditur contra contritionem & satisfactionem: sed cõtritio & satisfactio nũquam possunt extra charitatem fieri. ergo nec confessio.

¶ 3 Præt. In confessione oportet quòd os cordi cõcordet, quia hoc ipsum nomen cõfessionis requirit: sed ille qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor ori conforme, quia corde peccatum tenet, quod ore damnat. ergo talis non confitetur.

SED CONTRA. Quilibet tenetur ad confessionẽ mortalium: sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existens, non tenetur vlterius ad confitendum eadẽ peccata, quia cum nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse. ergo non est de necessitate confessionis quòd fit charitate formata.

II

VLTERIVS. Videtur quòd non oporteat confessionem esse integram, vt s. omnia peccata vni sacerdoti confiteatur alicuis, quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ: sed q̃to pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto maiorem erubescentiam patitur. ergo fructuosior erit confessio si pluribus sacerdotibus diuidat.

¶ 2 Præt. Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, vt pœna secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur: sed sufficiens pœna potest imponi a diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. ergo nõ oportet vni sacerdoti omnia peccata cõfiteri.

¶ 3 Præt. Potest contingere quòd post confessionem factam, & satisfactionem perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis, quia dum confitebatur in memoria non habebat, & tũc copiam proprij sacerdotis, cui primo confessus fuerit, habere non poterit. ergo poterit illud solum peccatum alteri confiteri, & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus confitebitur.

¶ 4 Præt. Sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis, nisi propter absolutionem: sed quandoque sacerdos qui confessionem audit, potest de quibusdam peccatis absoluere non de omnibus. ergo ad minus in tal. casu non oportet quòd confessio sit integra.

III

q. 4. arti. 1. quæstiun. 4. Elicitiue ex ser. 31. de verbis apsi, & ex ser. 10. & etiam. 8. de uerbis dñi 10. 10. Quolib. 1. art. 10.

SED CONTRA. Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ, vt in præcedenti dist. dictum est: sed diuidere confessionem ad hypocrisim pertinet, vt Augu. dicit. ergo confessio debet esse integra.

¶ 2 Præt. Confessio est pœnitentiæ pars: sed pœnitentia debet esse integra, vt in 20. dist. magister ostendit. ergo & cõfessio.

VLTERIVS. Videtur q̃ possit per alium quis confiteri, vel per scriptum, quia confessio ad hoc necessaria est, vt per eã conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur: sed homo potest etiam per alium, vel per scriptum suam conscientiam sacerdoti manifestare. ergo sufficit per scriptum, vel per alium cõfiteri.

Quolib. 1. art. 10.

¶ 2 Præt. Quidam non intelliguntur a proprijs sacerdotibus propter linguæ diuersitatem, & tales non possunt nisi per alios confiteri. ergo non est de necessitate sacramenti quòd per seipsum quis confiteatur, & ita videtur q̃ si per alium quis cõfessus fuerit qualitercũque, quòd sufficiat ei ad salutem.

¶ 3 Præt. De necessitate sacramenti est q̃ homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet: sed aliquando proprius sacerdos ẽ absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset aliter per scriptum suam cõscientiam ei manifestare. ergo videtur quòd per scriptum et suam conscientiam transmittere debeat.

G

SED CONTRA. Homo tenetur ad confessionem peccatorum, sicut ad confessionem fidei: sed confessio fidei est ore facienda, vt patet Ro. 10. ergo & confessio peccatorum.

¶ 2 Præt. Qui per seipsum peccauit, per se ipsum debet pœnitere: sed confessio est pœnitentiæ pars. ergo pœnitens debet cõfiteri propria voce.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ illæ cõditiones sexdecim quę a magistris assiguantur his versibus contentæ, non requiruntur ad confessionem. Sit simplex, humilis, confessio, pura, fidelis, Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda, Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata, Fortis, & accusans, & sit parere parata: fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. ergo non debent poni conditiones confessionis.

¶ 2 Præt. Purum est quod non habet permistionem: similiter simplex compositionem & mistionem aufert. ergo superflue vtrumque ponitur.

¶ 3 Præt. Peccatum semel commissum nullus tenetur confiteri nisi semel. ergo si homo peccatum non iterat, non oportet q̃ sit pœnitentia frequens.

H

¶ 4 Præt. Confessio ordinatur ad satisfactionem: sed satisfactio quãdoque est publica. ergo & confessio non semper debet esse secreta.

¶ 5 Præt. Illud quod non est in potestate nostra, non requiritur a nobis: sed lacrymas emittere non est in potestate nostra. ergo non requiritur a confitente.

RESPON. Dicendum ad primam quęstionem, quòd confessio est actus virtutis, & pars sacramenti. Secundum autem quod est actus virtutis, est actus meritorius proprie, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi: sed secundum quod est pars sacramenti, sic ordinat confitentem ad sacerdotem qui habet claues ecclesiæ, qui per confessionem conscientiam confitentis cognoscit: & secundum hoc confessio etiam potest esse in eo qui non est cõtritus, quia potest peccata sua sacerdoti innotescere, & clauibus ecclesiæ se subijcere. Et quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamẽ recedente fictione percipere incipiet, sicut etiam est & in alijs sacramentis: vnde non tenetur iterare confessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ authoritas illa intelligenda est quantum ad fructum confessionis percipiendum, quem nullus extra charitatem existens percipit.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ cõtritio & satisfactio fiunt deo, sed confessio fit homini: & ideo de ratione contritionis & satisfactionis est, quòd homo sit deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ille qui peccata quæ habet, narrat, vere loquitur: & sic cor concordat verbis quantum ad substantiam confessionis, quis cor discordet a confessionis fine.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ in medicina corporali oportet q̃ medicus non solum vnum morbum, contra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiam vniuersaliter totam habitudinem ipsius infirmi, eo quod vnus morbus ex adiunctione alterius aggranatur, & medicina quæ vni morbo competeret, alteri nocumentum præstaret: & similiter est in peccatis, quia vnum aggrauatur ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato esset conueniens medicina, alteri incentiuum præstaret, cum quandoque aliquis cõtrarijs peccatis infectus sit, vt Grego. in pastorali dicet: & ideo de necessitate confessionis est, quòd homo omnia peccata confiteatur quæ in memoria habet, quod si non facit, non est confessio, sed confessionis simulatio.

K

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ & si erubescentia sit multiplicior quando diuidit diuersa peccata diuersis, tamen omnes simul non sunt ita magnæ, sicut illa vna qua quis omnia peccata sua simul confitetur, quia vnum peccatum per se cõsiderata non ita demonstrat malam dispositionem peccantis sicut

sicut quando cum pluribus alijs consideratur, quia in vnum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia, vel infirmitate labitur: sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccatis, vel magnam corruptionem eiusdem.

A

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna a diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiẽs, quia quilibet cõsideraret tãtum vnum peccatum per se, & non grauitatem ipsius, quã habet ex adiunctione alterius: & quandoque pœna quæ contra vnum peccatum daretur, esset promotiua alterius peccati.

¶ Præt. Sacerdos confessionem audiens vicem dei gerit, & ideo debet ei hoc modo firi confessio, sicut fit deo in contritione: vnde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus cõteretur, ita nõ esset confessio, nisi quis de omnibus quæ memoriæ occurrunt, confiteatur.

D.396

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quidam dicunt quòd quando aliquis recordatur eorum quæ prius oblitus fuit, debet iterum etiam ea quæ confessus fuerat confiteri, & præcipue si non potest eũdem habere, cui ante confessus fuerat, qui omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessario, quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorum autẽ, de quibus confessus est, manifestauit quantitatem quã ex seipsis habent. Ad hoc autem quòd sacerdos vtranque quantitatem huius peccati cuius fuerat oblitus, cognoscat, sufficit q̃ hoc peccatum confitens dicat explicite, & alia in generali dicendo, q̃ cum alia multa confiteretur, huiusmodi oblit' fuit.

B

¶ Ad quartum dicendum, q̃ etiam si sacerdos nõ possit de omnibus absoluere, tenetur sibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, q̃ confessio non solum est actus virtutis, sed etiam pars sacramenti. Quamuis autem ad eam secundum quod est actus virtutis sufficeret qua litercumque neret, & si non esset tanta difficultas in vno modo sicut in alio, tamen secundum quod est pars sacramenti habet determinatum, actum sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam. Et sicut in baptismo ad significandã interiorem ablutionem assumitur illud elementum, cuius est maximus vsus in abluendo, ita in habitu sacramentali ad manifestandum ordinate assumitur ille actus, quo maxime consueuimus manifestare. s. per proprium verbum: alij enim modi sunt inducti in supplementum illius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in baptismo non sufficit qualitercunque abluere, sed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia sufficit qualitercũque peccata manifestare, sed oportet quòd per actum determinatum manifestentur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd in eo qui vsum linguæ non habet, sicut mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit q̃ per scriptum, aut nutum, aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quàm possit: quamuis homo non debeat baptismum accipere nisi in aqua, quia aqua est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur: sed actus confessionis est a nobis, & ideo quãdo non possumus vno modo, debemus secundum quod possumus confiteri.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ in absentia proprij sacerdotis potest etiam laico fieri confessio: & ideo non oportet q̃ per scriptum fiat, quia plus pertinet ad necessitatem cõfessionis actus, quàm ille cui fit confessio.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ dictarũ conditionum quædam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundum quod est actus virtutis: vel secundum quod est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus: ex ipsa autem ratione actus virtutis in genere sunt quatuor conditiones, vt in 2. ethi. dicitur. Prima est, vt aliquis sciens, & quantum ad hoc confessio dicitur esse discreta, secundum quod in actu omnis virtutis prudentia requiritur: est autem hoc discretio vt maiora cum maiori pondere confiteatur. Secunda conditio est, vt sit eligens, quia actus virtutum debẽt esse voluntarij: & quantum ad hoc dicit, libens. Tertia cõditio est, vt propter hoc. s. debitum finem operentur: & quantum ad hoc dicit quòd debet esse pœnitentia pura, vt. s. recta sit intẽtio. Quarta est, vt immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit q̃ debet esse fortis, vt. s. propter verecundiam non dimittat: est autem confessio actus pœnitentiæ virtutis, quæ quidem primo initium sumit in horrore turpitudinis peccati: & quãtum ad hoc confessio debet esse verecunda, vt. s. non se iactet de peccatis propter aliquam secuti vanitatem admissam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato commisso: & quantum ad hoc debet esse lacrymabilis. Tertio in abiectione sui terminatur: & quantũ ad hoc debet esse humilis, vt se miseri cõfiteatur & infirmũ: sed ex propria ratione huius actus qui est confessio, habet q̃ sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio p quatuor impediri potest. Primo, per falsitatem: & quãtum ad hoc dicit, fidelis, vera. Secundo, per obscuritatem: & cõtra hoc dicit, nuda, vt non inuoluatur obscuritate verborum. Tertio, per multiplicationem verborum: & contra hoc dicit q̃ sit simplex, vt non tecitet in confessione nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, vt non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt: & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quod confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti: vnde oportet q̃ sit accusans ex parte confitentis, parere parata, per comparationem ad sacerdotem: secreta, quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientię agitur: sed de bene esse confessionis est, q̃ sit frequens, & quod sit accelerata.

Cap. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ non est inconueniens, quòd conditio vnius virtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur: vel quia medium quod ẽ vnius virtutis principaliter, etiam aliæ virtutes per participationem habent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit perueritatem, a qua homo mũdatur, sed simplex, alieni admissionem.

C

¶ Ad tertium dicendum, q̃ hoc non est de necessitate confessionis, sed ad bene esse.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ propter scandalum aliorum, qui possunt ex peccatis audiis ad malum inclinari, non debet cõfessio fieri in publico, sed in occulto: ex pœna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo, vel nullo peccato similia opera satisfactoria fiunt.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ intelligendũ est de lacrymis mẽtis.

ARTICVLVS V.

Vtrum confessio liberet a morte peccati.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberaret a morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur: sed contritio sufficienter delet culpam. ergo confessio non liberat a morte peccati.

D

¶ 2 Præt. Sicut mortale est culpa, ita etiam veniale: sed per cõfessionem fit veniale, quod prius erat mortale, vt in litera dicitur. ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA. Confessio est pars sacramenti pœnitentiæ: sed pœnitentia a culpa liberat. ergo & confessio.

VLTERIVS. Videtur q̃ confessio non liberet aliquo modo a pœna, quia peccato non debetur nisi pœna æterna, vel temporalis: sed pœna æterna per contritionem dimittitur, pœna autem temporalis per satisfactionem. ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

¶ 2 Præt. Voluntas pro facto reputatur, vt in litera dicitur: sed ille qui confessus est, habuit propositum confitendi. ergo tantũ valuit sibi, sicut si fuisset confessus, & ita per confessionem quã postea facit, nihil de pœna dimittitur.

E

SED CONTRA. Confessio pœnam habet: sed per alia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confessionem.

VLTERIVS. Videtur q̃ non aperiat paradisum, quia diuersorum diuersi sunt effectus: sed apertio paradisi est effectus baptismi. ergo non est effectus confessionis.

¶ 2 Præt. In id quod clausum est, ante apertionem intrari non potest: sed ante confessionem moriens paradisum intrare potest. ergo confessio non aperit paradisum.

SED CONTRA. Confessio facit hominem subijci clauibus ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus. ergo & per confessionem.

VLTERIVS. Videtur q̃ confessionis effectus poni nõ debeat, quòd tribuat spem salutis, quia spes ex omnibus meritorijs actibus prouenit, & sic non videtur esse proprius effectus confessionis.

¶ 2 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Ro. 5. sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet. ergo tribuere spem saluti magis est satisfactionis, quàm confessionis.

SED CONTRA. Per confessionem homo fit humilior & mitior, sicut in litera magister dicit: sed per hoc homo accipit spem salutis. ergo confessionis effectus est tribuere spem salutis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ pœnitentia, inquantum est sacramentum, præcipue in confessione perficitur, quia per eam homo ministris ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis cui fit confessio, taxatur. Et quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut in baptismo: ideo eodem modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam, sicut baptismus. Liberat enim baptismus a morte peccati non solum secundum quod actu recipitur, sed etiam sicut in voto habetur, sicut patet in illis qui iam sanctificati ad baptismum accedunt: & si aliquis impedimentum non præstaret, ex ipsa collatione baptismi gratiã consequeretur remittentem peccata, si prius sibi remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutione, ꝙ secundum quod in voto pœnitentis præcessit, a culpa liberauit, postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur: & etiam remissio peccatorum datur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & iste tunc obicem gratiæ non præberet: & ideo sicut de baptismo dr ꝙ liberat a morte, ita & de cõfessione dici põt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ contritio habet votum confessionis adiunctum, & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, sicut desiderium baptismi baptizandos.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ veniale non sumitur pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur, ꝙ culpa in culpam conuertat, sed penitus annihilat. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut verbum otiosum. Alio modo ex causa, idest veniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut hic accipitur, quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpa præterita homo veniam consequatur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd confessio simul cum absolutione habet vim liberandi a pœna dupliciter. Vno modo ex ipsa vi absolutionis, & sic quidem liberat in voto existens a pœna æterna, sicut & a culpa: quæ quidem pœna est pœna condemnans, & ex toto exterminans, a qua homo liberatus manet adhuc obligatus ad pœnam temporalem, secundum quod pœna est medicina purgans & promouens, & hæc pœna restat in purgatorio patienda, etiam his qui a pœna inferni liberati sunt, quæ quidem pœna est improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viuentis: sed per vim clauiũ in tantum diminuitur, quòd proportionata viribus pœnitentis remanet, ita ꝙ satisfaciendo sein hac vita purgare poteit. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam: & ideo quanto aliquis pluries de eidem peccatis confitetur, tanto magis pœna diminuitur.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ voluntas pro facto non reputatur in his quæ sunt ad alio, sicut est de baptismo. Non enim tantum valet voluntas suscipiendi baptismum, sicut ipsius susceptio: sed reputatur voluntas pro facto in his quæ sunt omnino ab homine, & iterum quantum ad præmium essentiale, non autẽ quantum ad pœnæ remotionem, & huiusmodi, respectu quantum attenditur meritum accidentaliter & secundario: & ideo confessus & absolutus minus in purgatorio punietur, quàm contritus tantum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd a paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ: & quia hæc impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet, & ideo dicitur paradisum aperire.

Duabus præcedentibus quæstiun.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamẽ agunt in vi vnius passionis Christi, per quam paradisi aditus est apertus.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis postea per contritionem votum cõfessionis importantem, apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam, non tamen ostiaculum reatus est totaliter remotũ ante confessionẽ & satisfactionẽ.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ spes remissionis peccatorum non est nobis nisi per Christum: & quia homo per confessionem se subjicit claui ecclesiæ ex vi passionis Christi virtutem habentibus, ideo dicitur quòd confessio spem salutis tribuit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia redẽptoris: & quia cõfessio gratiæ redemptoris innititur, ideo spem salutis tribuit non solũ vt actus meritorius, sed vt sacramenti pars.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ tribulatio spem salutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem a pœna, sed confessio etiam modo prædicto.

EXPOSITIO TEXTVS.

Sciens enim quidam. Tertia opinio est quam magister non tangit, ꝙ dimittatur culpa per contritionem sub conditione, si confiteatur. Sed hæc opinio minus habet de ratione quàm aliæ, quia status salutis nõ dependet ex futuro, quia sicut dicitur, Eccl. 12. Lignum vbi ceciderit, ibi erit. vnde nihil est dictu, ꝙ homo ad statum salutis per dimissionem peccati reducatur sub conditione confessionis simpliciter. *Votum pro operatione iudicatur.* Hoc intelligendum est tam in bonis quàm in malis, quãdo cum votum plenũ, ita ꝙ nihil ab executione retardat nisi impotẽtia. Si autem operatio adiuncta addat aliquid ad voluntatem, sicut in illis operibus quæ habent in ipso actu delectationem voluntatem prouocantem, tunc operatio addit etiam quantum ad meritum, vel demeritum substantiale, alias non, sed superaddit operatio quantum ad aliquid adiunctum, quod est vtilitas cõsequẽs actum in bonis vt effectus eius, vel nocumentum in malis. *Non dicitur, si ore.* Ergo videtur quòd non requiratur oris confessio. Et dicendum, quòd iste, gemitus habet votum vocalis confessionis adiunctum. *Nemo potest confiteri.* Scilicet confessione efficaci ad salutem. *Quæ vt est vita corporis &c.* Non oportet quòd sit similitudo quantum ad omnia, sed solum quantũ ad hoc quòd sicut anima corpori sensum & motum prabet ꝙ hoc ꝙ est in corpore, ita deus animæ spiritualiter quam inhabitat p gratiã. *Non potest quisquam &c.* Hæc tria purgantia sic distinguunt, quia baptismus purgat a culpa originali & actuali, sed pœnitentia quantum ad contritionem a culpa actuali tantum: confessio autem actu exercita directe a pœna. *Nemo dicat occulte*, ita scilicet, ꝙ sacerdoti non manifestet. *Sed ambo in conspectu &c.* Ergo videtur ꝙ liceat publice confiteri. Et dicendum, quòd nostra litera quæ verior est, habet, si absconditur homo peccatum meum, in quo negatur absconsio contra mãdatum dei facta. Sustinendo autem literam quæ hic ponitur, dicendum, ꝙ non licet publice confiteri, nisi forte si peccatum manifestum, quia talis humilitas proximo præiudicaret, qui ex peccato manifestato posset scandalizari: sed satisfactio in manifesto facta quodammodo peccatum in conspectu populi cõfitetur. *Nullus debite grauatur.* Hæc authoritas, & sequens ostendunt quòd sine satisfactione peccatum non diminuitur, quod etiam hæc opinio dicebat. *Quinquiesiam vijam tua &c.* Hoc quod ponitur hic pro opinione, hæresis est. non quòd explicite sit contra aliquem articulum rei precedens, vel sequens ad ipsum, sed implicite aliquid contrarium fidei continet: quia sequitur quòd claues ecclesiæ non sint necessariæ ad salutem, & in talibus ante quam determinetur per ecclesiam, quia ex eis sequatur aliquid contrarium fidei, non iudicatur hæresis esse, & sic magister, & Gratianus hoc pro opinione ponunt. Sed nunc post determinationem ecclesiæ sub Innocen. 3. factam hæresis reputanda est. *Renouia vitam tuam &c.* Hic non loquitur de reuelatione sacramentali, sed de reuelatione quæ fit in supplicatione orationis. *Non dico vt confitearis ea &c.* Qui enim confitetur sacerdoti &c. non confiteturei vt conscrtio, sed vt deo. *In se voluntaria excommunicationis &c.* Non ꝙ aliquis seipsum excommunicare possit, sed excommunicatio hic large ponitur pro voluntaria cohibitione, qua aliquis se subtrahit a sacris ex humilitate. *Iustitia enim sola damnat.* Hæc loquitur Augustinus ex hypothesi, id est, si deus tantum iustitia vteretur contra nos sine misericordia, quia ad gratiam ipsius post peccatum hominem misericordia redire non possemus. *Quanto pluribus confiteor.* Non diuidens peccata, sed integre omnibus: consequitur aut maiorem veniam saltem propter erubescentiam, & sacerdotis intercessionem: vel etiam ex vi clauium, vt quidam dicunt. sed de hoc in propinqua dist. dicetur. *Qui scias ligare & soluere.* Hæc

Hæc scientia & si non sit maior, tamen tanta debet esse, vt sciat distinguere inter peccatum & non peccatum, & peccatum mortale & veniale: & si in aliquo esset dubitatio, possit ad discretiores recurrere. Ponuntur autem multæ conditiones aliæ, quæ ad confessorem requiruntur, vt confitentes alliciat quæ his versibus continentur. Confessor dulcis, affabilis atque suauis. Prudens, discretus, mitis, pius atque benignus. *Non peccans sacerdotes &c.* Quia tales executionem ordinis nõ habent, & iurisdictione carent: & loquitur de diuisione per hæresim, aut schisma, aut excommunicationẽ.

DISTINCTIO XVIII.

A

De remissione sacerdotis.

Hic quæri solet, si peccatum omnino dimissum est a Deo per cordis contritionem, ex quo pœnitens votum habuit confitendi, quid postea dimittatur ei a sacerdote? Video enim quo vinculo eum ligat, scilicet temporalis pœnæ, sed non a quo eum absoluat. Et ideo quæro, ante pœnitudinem quippe cordis anima reiaculam habet, & fœtorem peccati, atque æternæ vltionis vinculo ligata existit. Si vero ad confessionem per cordis contritionem Deus per seipsum sine ministerio sacerdo dicare de crimine. Per eam quoq; peccator fit humilior, & cautior.

B

DIVISIO TEXTVS.

Postquam determinauit magister de pœnitentia quãtum ad totum & partes eius, hic incipit determinare de potestate ministrorum, quibus huius sacramenti dispensatio est commissa, & diuiditur in partes duas. In prima determinat de ipsa potestate quæ claues ecclesiæ dicuntur. In secunda determinat de habentibus claues 19. dist. ibi. *Postquam ostensum est &c.* Prima in duas. In prima mouet rationem ex prædictis de potestate ministrorum. In secunda determinat eam, ostendens quæ dicantur claues ecclesiæ, & ad quid se extendant, ibi. *Claues illæ non sunt &c.* Et hæc pars in duas. In prima determinat de clauibus ecclesiæ ordinatis ad peccatorum remissionem. In secũda determinat de quibusdam circa peccatum existentibus, per quorum ablationem peccatum remitti dicitur, ibi. *Hic quæritur quæ sit illa &c.* Prima in duas. In prima determinat de clauibus: in secunda de effectu earum, ibi. *Sed quæritur vtrum a peccato &c.* Circa primum duo facit. Primo ostendit, quid sint claues. Secundo ostendit, quid sit vsus earũ, ibi. *Vsus vero harum &c.* *Sed quæritur vtrum a peccato &c.* Hic inquirit de effectu clauium, & diuiditur in partes duas. In prima ostendit quòd potestas clauium non se extendit ad remissionem culpæ, quia hoc solius dei est. In secũda ostendit per quem modum sacerdotes dicuntur peccata remittere, ibi. *Nec ideo tamen negamus.* Circa primũ tria facit. Primo ponit opinionem quorundã qui dicebant, quòd potestas clauium se extendit ad remissionem pœnæ æternæ, quamuis non se extendat ad remissionem culpæ. Secundo ponit aliam quæ dicit, quòd ad neutrum horum se extendit, ibi. *Alij vero dicunt &c.* Tertio confirmat hanc secundam opinionem, cui cõsentit per rationes & authoritates, ibi. *Cui sententiæ ratio suffragatur.* *Nec idem tamen.* Hic inquirit modum quomodo sacerdotes dicantur peccata remittere. & circa hoc tria facit. Primo ostendit per authoritates ꝙ sacerdotes aliquo modo peccata remittunt. Secũdo ostẽdit ꝙ sacerdotes aliter q̃ Deus peccata remittant, ibi. *Hoc sane dicere.* Tertio mouet quandam dubitationem ex modis assignatis, ibi. *Secundum hos ligandi & soluendi &c.* Circa secundũ tria facit. Primo ostendit quomodo se habeat sacerdos in ligando & soluendo quantum ad culpam. Secundo quomodo se habeat quantum ad pœnam in foro cõscientiæ iniungendam, ibi. *Ligant quoque sacerdotes &c.* Tertio q̃tum ad pœnam excommunicationis quæ infligitur in foro contentioso, ibi. *Est & alius modus &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De clauibus.
¶ Secunda, De excommunicatione.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De clauibus secundum se.
¶ Secundo, De remissione peccatorũ, ad quã ordinant claues.
¶ Tertio, De effectu clauium.

ARTICVLVS PRIMVS

a Vtrum claues in ecclesia esse debeant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd claues in ecclesia esse non debeant. Non enim requiruntur claues ad intrandum domum, cuius ostiũ ẽ apertũ: sed Apoc. 4. dicitur. Vidi & ecce in cælo ostiũ apertũ, quod Christus est, qui de seipso dicit Io. 10. Ego sum ostiũ. ergo ad introducendum in cælum, ecclesia clauibus non indiget. In Cõcilio Tridẽtino sess. 14. c. 6.

¶ 2 Præt. Clauis ẽ ad aperiendum & claudendũ: sed hoc solius Christi ẽ, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit Apoc. 3. ergo ecclesiæ in ministris suis claues non habetur.

¶ 3 Præt. Cuicumque clauditur cælum, aperitur infernus, & e contrario ergo quicumque habet claues cæli, habet claues inferni: sed ecclesia non dicitur habere claues inferni. ergo nec claues cæli habet.

SED CONTRA est, quod dicitur Mat. 16. Tibi dabo claues regni cælorum.

¶ 2 Præt. Omnis dispensator debet habere claues eorum quẽ dispensatis sed ministri ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum mysteriorum, vt patet 1. Cor. 4. ergo debent habere claues.

VLTERIVS. Videtur ꝙ clauis non sit potestas ligandi & soluendi, quia ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet a regno, vt ex litera habetur, & ex glo. Hiero. Matth. 16. Potestas enim spiritualis in sacramento collata, est idem quod character, vt supra dist. 4. dictum est: sed clauis & charactes non videntur idem esse, quia per characterem homo deo comparatur, per claues autem ad subditos. ergo clauis non est potestas. II 4. Contra Gent. c. 74. circa finẽ. dist. 4. q. 1. ar. 2. & 3.

¶ 2 Præt. Ecclesiasticus iudex non dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem, quæ simul cum ordine non datur: sed claues in ordinis susceptione conferuntur. ergo non debuit de ecclesiastico iudice in diffinitione clauium mentio fieri.

¶ 3 Præt. Ad id quod aliquis habet ex seipso, nõ indiget alia potestate actiua, per quam inducatur ad actum: sed ex ipso ꝙ aliquis est dignus ad regnum admittitur. ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad regnum admittere.

¶ 4 Præt. Peccatores indigni sunt regno: sed ecclesia pro peccatoribus orat, vt ad regnum perueniant. ergo non excludit indignos, sed magis admittit quantum in se est.

¶ 5 Præt. In omnibus agentibus ordinatis vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumẽtale: sed principale agens ad salutem hominis est deus. ergo ad deum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis, & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum, vel minister.

VLTERIVS. Videt ꝙ non sint duæ claues, sed tantum vna. Ad vnam enim seram, non requiritur nisi vna clauis: sed sera ad quam amouendam ordinantur ecclesiæ claues, est peccatum. ergo contra vnum peccatum non indiget ecclesia duabus clauibus. III Vbi supra cap. eodem

¶ 2 Præt. Claues in collatione ordinis conferuntur: sed scientia non est ex infusione semper, sed quandoque ex acquisitione, nec ab omnibus ordinatis habetur, & a quibusdam non ordinatis habetur. ergo scientia non est clauis, & sic est tantũ vna clauis. i. potestas iudicandi.

¶ 3 Præt. Potestas quam habet sacerdos super corpus mysticũ, dependet ex potestate quã habet super corpus Christi verum: sed potestas conficiendi corpus Christi verum est vna tantum. ergo clauis quæ est potestas respiciens corpus Christi mysticum, est vna tantum.

SED CONTRA. Videtur ꝙ sint plures quàm duæ, quia sicut ad actum hominis requiritur potentia scientia, ars & voluntas: sed scientia discernendi ponitur clauis, & similiter potentia iudicandi. ergo & voluntas absoluendi deberet dici clauis.

¶ 2 Præt. Tota trinitas peccata remittit: sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum. ergo debet habere tres claues, vt trinitati configuretur.

RESPON. Dicẽdum ad primam quæstionem, ꝙ in corporalibus dicitur clauis instrumentum quo hostium aperitur. Regni autem hostium nobis clauditur per peccatum, & quãtum ad ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad maculam, & quantum ad reatum pœnæ: & ideo potestas quæ tale obstaculum regni remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est quidem in sanctissima trinitate per authoritatem, & ideo dicitur a quibusdam quòd habet clauem authoritatis: sed in Christo homine fuit hęc potestas ad remouendũ prædictum obstaculum per meritũ passionis, quæ etiam dicitur ianua aperire: & ideo dicitur habere fm quosdã claues excellentiæ. Sed quia ex latere dormientis in cruce sacramentã fluxerunt, quibus ecclesia fabricat, ideo in sacramentis ecclesiæ efficacia passionis manet: & pp hoc etiã I ministris ecclesię, qui sunt dispensatores sacramẽtorum potestas aliqua manet ad ꝓdictũ obstaculũ remouendum, non propria virtute, sed virtute diuina, & passionis Christi: & hæc potestas metaphorice clauis ecclesiæ dicitur, quæ est clauis ecclesiæ ministerij.

Matth. 16.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ostium cęli, quantũ est de se, semper est apertum: sed al cui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in eo lum, quod in ipso est. Impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutum, per passionẽ Christi amotum est, & ideo Ioannes post passionem vidit in cælo ostium apertum: sed adhuc quotidie alicui manet clausum per peccatum originale, quod cont ahit, vel actuale quod committit: & propter hoc indigemus sacramentis & clauibus ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ hoc intelligitur de clausione qua limbum clausit, ne aliquis vltra in illud descendat: & de apertione qua parad sum aperuit remoto impedimento naturæ p suam passionẽ.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ clauis inferni qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi, per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quod est inferni porta: & clauditur, ne homo vltra in peccatum labatur gratia sustẽtat. Gratiam autem conferre solius dei est, & ideo clauem inferni sibi soli retinuit: sed clauis regni est potestas eniam dimittendi reatum pœnę, per quem homo a regno prohibetur, & ideo magis potest dari homini clauis regni quàm clauis inferni, non enim idem sunt, vt ex dictis patet. Aliquis enim ex inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ, qui non in instanti in regnum introducitur propter reatũ temporalis pœnæ quæ manet.

¶ Vel dicendum, vt quidam dicunt, ꝙ idem est clauis inferni & cęli: qui ex hoc ipso ꝙ alicui aperitur vnum clauditur alterũ, sed denominatur a digniori.

Tex co. 33.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ secundum Philosophum in 2. de anima ca. Potentiæ per actus diffiniuntur. Vnde cum clauis sit potestas quędam, vt dictum est, oportet ꝙ per actum siue vsum suum diffiniatur, & ꝙ in actu obiectum exprimatur a quo speciẽ recipit actus, & modus agendi ex quo apparet potentia ordinata. Actus autem potestatis spiritualis non est, vt cælum aperiat absolute, quia iam apertum est, vt dictum est, sed vt quantum ad hunc aperiat: quod quidem ordinate fieri non potest, nisi idoneitate eius cui aperiendum est cælum pensata: & ideo in prædicta diffinitione clauis ponitur genus, f. potestas, & subiectũ potestatis, f. iudex ecclesiasticus, & actus, f. excludere & recipere secũdum duos actus materialis clauis aperire & claudere, cuius obiectum tangit in hoc ꝙ dicit, a regno: modus autem in hoc ꝙ dicit dignitas & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

ssium, præcedenti ad primum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad duo quorum vnum est causa alterius vna potestas ordinatur, hę in igne calor ad calefaciendum & dissoluendũ. Et quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideo eadem potestas

F esse videtur per essentiam, qua sacerdos conficere potest, & quæ potest ligare & soluere, si iurisdictio adsit: nec differt nisi ratione secundum quod ad diuersos effectus comparatur. Sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus & liquefactiuus. Et quia nihil est aliud charact. r ordinis sacerdotalis q potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur, sustinendo quòd sit idem quod spiritualis potestas, ideo character, & potestas conficiendi, & potestas clauium & vnum & idem per essentiã, sed differe ratione.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ omnis potestas spiritualis datur cum aliqua consecratione, & ideo clauis cum ordine datur: sed executio eius, cuius indiget materia debita, quæ est plebs subiecta per iurisdictionem, & ideo antecedit iurisdictionem habeat, habet claues, sed non habet actũ clauiũ: & quia clauis per actũ aperit, ideo in diffinitione clauis ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter. Aut sta ꝙ ipsum habendi ius habeat, & sic quilibet dignus iam habet cęlum apertum: aut sta ꝙ iusti ei aliqua cõgruitas ad hoc quod ei detur, & sic dignos, quibus nondum totaliter apertum est cęlum, potestas clauium recipit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ sicut deus non obturat impetiendo malitiam, sed non conferendo gratiam: ita sacerdos dicitur excludere non ꝙ impedimentum ad intrãdum ponat, sed quia impedimentum positum non amouet: quia ipse amouere nõ pōt, nisi prius deus amouerit, & ideo rogatur deus, vt ipse abluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ actus sacerdotis non est immediate super regnũ, sed sup sacramẽta, quibus hõ ad regnũ pueuit.

I

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, ꝙ in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere, f. iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus: & ideo etiam in actu iustitiæ, per quem redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudicii quo discernatur, an iste sit dignus, & ipsa redditio: & ad vtrũque horum authoritas quædam, siue potestas exigitur. Non enim dare possumus nisi quod in potestate habemus: nec iudicium dici potest, nisi vim coactiuam habeat, cui ꝙ iudicium iam ad vnum determinat, quæ quidẽ determinatio in speculatiuis fit p virtutẽ primorũ principiorũ, quibus resisti nõ potest & in rebus practicis per vim imperatiuã in iudicãte existẽtem. Et quia actus clauis requirit idoneitatẽ in eo, in quẽ exercet, qa recipit, ꝙ clauẽ iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta diffinitione patet: ideo indiget iudicio discretionis quo

K

idoneitatẽ iudicat, & ipso receptionis actu. & ad vtrumque horum potestas quædam, siue authoritas requirit: & fm hoc duæ claues distinguunt, quarũ vna pertinet ad iudicũ dei ioneitate eius q absoluẽdus ẽ, & alia ad ipsam absolutionẽ: & hę duæ claues nõ distinguunt, est una authoritatis, qua vtrũq; ex offo sibi cõpetit, sed ex cõparatiõe ad actũ, quorũ vnũ aliũ ꝓsupponit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ad vnã seram aperiẽdam vna clauis immediate ordinatur, sed non est inconueniens ꝙ vna ad actum alterius ordinetur: & sic est in proposito. Secũda enim clauis, quæ dicitur potestas ligandi & soluendi, est quę immediate seram aperit peccati: sed clauis quæ dicitur scientia, ostendit cui aperienda sit clauis illa.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ circa clauem scientiæ duplex fuit opinio. Qui dam enim dixerunt ꝙ scientia secũdum quod est habitus acquisitus, vel infusus, dicitur hæc clauis, & quòd non est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem clauis dicitur: & ideo quandò est sine alia clau, clauis non dicitur, sicut in viro literato qui non est sacerdos. Et similiter etiam quandoq; hac clau aliqui sacerdotes carent, quia non habent scientiã neque acquisitã, neque infusam, qua absoluere & ligare possint: sed quandoque industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secũdũ eos clauiola dicitur, & sic clauis sciẽtiæ quã uis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine ꝙ sit clauis, quod prius non erat. & hæc videtur opinio magistri fuisse. Sed hæc non videtur verbis euangelii concordare, quæ claues Petro dandas promittunt, & ita non solũ vna, sed duæ in ordine dãtur. Et propter hoc alia opinio est, quòd scia quæ est habitus, non est clauis, sed authoritas actum scientiæ exercendi, quæ qñdoq; sine scia est, quandoque autẽ sciẽtia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis sæcularibus. Aliquis enim est iudex habens authoritatẽ iudicandi, qui non habet iuris scientiam: & aliquis econuerso habet scientiã iuris, qui nõ habet authoritatem. Et quia actus iudicii ad quos quis ex authoritate suscepta obligatur, non autem ex scientia habita, sine vtroque bene fieri non potest: ideo authoritas iudicandi quæ clauis est, sine scientia non potest sine peccato accipi: sed scientia sine authoritate sine peccato haberi potest.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ potestas conficiendi est ad vnum tantum actũ alterius generis: & ideo non connumeratur clauibus, nec multiplicatur sicut potestas clauium quæ est ad diuersos actus, quãuis secũdũ authoritatis essentiã sit vna, vt dictũ est.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ velle vni tuique est liberum, & ideo ad volendum non exigitur authoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd trinitas tota eodem modo remittit peccata, sicut vna persona: & ideo non oportet quòd sacerdos qui minister est trinitatis, claues habeat tres, & præcipue cum voluntas, quæ spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est.

p. 2. qu. 86. ar. 1. ad. 3.

ARTICVLVS II.

b Vtrum macula aliquid positiue in anima sit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd macula aliquid positiue in anima sit. Si enim est priuatio tantum, non erit priuatio nisi eius quod per peccatum auferatur: sed hæc est gratia. ergo cum omne peccatum gratiam auferat, omnium peccatorum erit vna macula, & sic secundum peccatum nullam maculam animæ adiiciet præter maculam primi peccati.

¶ 1 Præt. Priuatio quæ ex peccato in anima relinquitur, dicitur cæcitas, vel tenebra quæ ad intellectum pertinet: sed hæc macula non est huiusmodi, cum ad effectum pertinere videatur. ergo macula non est priuatio tantum, sed aliquid ponit.

¶ 3 Præt. Macula quam quis ex actu alicuius immundi contrahit, quæ & contagio dicitur, aliquid positiue est: sed macula peccati etiam contagio dicitur. ergo est aliquid positiue.

¶ 4 Præt. Priuatio gratiæ quædam pœna est: sed, in peccato macula contra pœnam, vel reatum diuiditur. ergo macula non est priuatio tantum gratiæ, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Ex peccato non remanet positiue aliquid in anima nisi dispositio, vel habitus quæ consequuntur peccatum ex parte actus ex quo aliquid ponit: sed macula non est dispositio ex actu causata, nec habitus, quod patet ex hoc quòd dispositio & habitus possunt sine gratia destrui per contrariã consuetudinem, quæ forte habitum contrarii vitii inducit expellentẽ contrarium habitum & dispositionem, macula autem sine gratia nõ auferitur. ergo macula non ponit aliquid positiue in anima.

VLTERIVS. Videtur ꝙ peccatum numquã possit remiti quo ad maculam, quia ex hoc ipso ꝙ aliquis peccauit, pulchritudinem innocẽtiæ amisit: sed non potest hanc pulchritudinem recuperare, nisi contingeret ipsum non peccasse. ergo cum hoc sit omnino impossibile, impossibile est ꝙ alicui peccatum remittatur quo ad maculã.

II

Ioan. 11.

¶ 1 Præt. ex hoc ipso homo turpitudinem quandã habet, ꝙ tempus debitum seruitio creatoris, in peccatum expendit: sed tempus illud qđ iam effluxit, recuperari nõ pōt, ergo nec macula mundari.

SED CONTRA est, qđ dicitur Eph. 6. ꝙ Christus coniunxit sibi ecclesiam non habentem maculam, neque rugã: sed aliqui sunt membra ecclesiæ, q ꝙnqꝫ maculati fuerunt. ergo peccatum quo ad maculã remiti pōt.

Ioan. 20.

II. 1. 2. q. 87. ar. 6.

VLTERIVS. Videtur ꝙ si remittatur peccatũ quo ad maculam, ꝙ remittatur quo ad omnem pœnam, quia remota causa remouetur effectũ: sed causa quare aliquis erat reus pœnæ est macula culpæ. ergo remota macula remouetur pœna.

¶ 2 Præt. Quicumque absque culpa existens punitur, iniuste punitur: sed ille cui remissum est peccatum quo ad maculam, est absque culpa. ergo iniuste punietur, & ita videtur quòd non sit aliqua pœna dignus, & sit sibi reatus pœnæ remissus.

SED CONTRA. Peccatum non punitur per hoc ꝙ remittitur quo ad maculam: sed omni peccato debetur pœna secũdũ diuinam iustitiam. ergo etiam post dimissionem culpæ aliquis pœnæ reatus remanere potest.

D

RESPON. Dicendum ad primã quæstionem, ꝙ ex hoc aliquid maculatum dicitur, quia debitæ pulchritudinis patitur detrimẽtum. Vnde macula secundum qd huiusmodi, non habet ꝙ aliquid ponat, sed per comparationem ad illud quod pulchritudinis detrimentum causat aliquid quandoque ponere dicitur: sicut aliquid in faciem inductum quod eandem faciei regat, aut priuat. Pulchritudo aũt animæ cõsistit in assimilatione ipsius ad deum, ad quem formari debet per claritatem gratiæ ab eo susceptam. Sicut autem perceptio claritatis corporalis a Sole prohibetur a nobis per aliquod obstaculum interpositum: ita etiam claritas gratiæ prohibetur ab anima per peccatũ cõmissum, quod diuiditur inter nos & deũ, vt dicitur Esa. 59. Vnde ipsa macula quãtum in se est, non ponit de essentia sua nisi priuationẽ gratiæ, sed ponit vt causam obstaculũ peccati quod obstat ad gratię receptionem: & propter hoc etiam macula tenebra dicitur ratione prędictæ similitudinis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis quantũ ad ipsam priuationẽ gratiæ non differant maculę peccatorum, differunt tũ quantum ad causam, ex qua macula consequitur: & secundum hoc et quodlibet peccatum vnam maculã addit, inquãtum nouum obstaculum gratiæ ponit.

E

¶ Ad secũdũ dicendũ, ꝙ gratia est in essentia animæ, ex qua virtutes cognitiuæ & effectiuæ procedunt, & ideo gratiæ lumẽ & intellectum dirigit, & affectum mouet: sed peccatum in vtroq; defectũ inducit: in intellectum quidem, quia omne peccatum ex errore est secũdũ Ambro. & secundum Philosophũ. Omis malus ignorãs, & principaliter in affectu, quia oẽ peccatũ in d volũtate est. & ideo macula & quantũ ad ipsam priuationẽ, & quantũ ad cãm, f. peccatũ, & intellectum, & affectum respicit, sed principalius affectũ: vnde non est incõueniẽs si macula, & cęcitas, & tenebra dicatur.

D. 995. In apologia Danid. c. 4. 3. Eth. ca. 3

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ macula dicitur cõtagio nõ quãtũ ad priuationẽ ipsam, sed qtũ ad cãm priuationis, qa ex hoc ipso ꝙ peccatũ affectũ quodãmõ tangit, priuatio dicta in ipso cõsequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, q̃ macula quantum ad causam diui
ditur ab omni pœna, sed quantum ad priuationem ipsu diuiditur
a pœna inflicta, non autem a pœna quæ peccatum concomitatur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd macula
obstaculi ex inte positione causata non pót auferri nisi obsta-
culum interpositum
amoueatur. Peccatũ
autem quod erat ob
sticulum interpositum prohibens gratiæ claritatem, non
potest remoueri, vt
factum non sit, sed
vt effectum auertendi deum a nobis non habeat, qui propter auersionem qua ab eo auersi propter peccatum sumus, a nobis auers⁹ manebat: & ideo secundũ hoc quòd se ad nos sua benignitate conuertit, dicitur peccatum nostrum remittere: sicut nos offensam alicui remittimus, cum ad eum propter offensam præteritã vlterius maleuolentiam non seruamus, quæ quidem in desi secundum effectum accipiẽda sunt, vt in 3. lib. di. 32. dictum est: & propter hoc ét deus remittendo peccatum, dicitur ipsum tegere, quasi non aspiciens ad præteritum peccatum, vt ratione eius gratiam nobis deneget.

Psal. 31.

Super Ps. 31.

Super eundem Psal. 31.

qu. 1. ar. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non reparetur pulchritudo animæ quantum ad aliquod accidens quod erat dignitas innocentiæ, reparatur tamen quantum ad decorẽ gratiæ quæ restituitur. ¶ Et similiter dicendum ad secundum, quia non semper homo recuperat omnia dãna quæ passus est, vel temporis, vel aliorũ, sed recuperat amissam pulchritudinẽ quantum ad essentiam decoris spectat.

AD TERTIAM quæstionem dicendũ, q̃ in peccato duo sunt, s. conuersio ad commutabile bonum, & auersio ab incõmutabili bono: & secundum hoc duo sunt effectus peccati. Vnus est indignatio dei ad nos auersioni peccati respondens: alius est pœna inordinata conuersionem ordinans. Et quia primo in peccato ex parte nostra est conuersio, & quod est prius in generatione est posterius in destructione: ideo ex parte dei primo est reconciliatio ipsius ad nos, & secundum hoc est liberatio a debito pœnæ. Sed pœna est duplex, scilicet exterminans hostes, & talis pœna ex reconciliatione ipsa remouetur: alia pœna est quæ corrigit ciuem & filium, vel amicum, & debitum eius potest remanere reconciliatione iam facta: & ideo simul cum peccatum remittitur quo ad maculam, remittitur quo ad pœnam æternam quæ est exterminans, sed non quo ad pœnam temporalẽ quę est corrigens.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut actus præxistens fuit causa maculæ, & tamen transeunte actu nõ transit macula, ita actus mediante macula fuit causa debiti pœnæ: & ideo non oportet quòd cessante macula debitum pœnæ cesset, quia cessante primo effectu non oportet quòd cesset secundus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iste cui remissa est culpa quantum ad maculam, adhuc dignus est propter actum quem commisit, pœnam sustinere, quamuis non sit dignus a deo alienus esse.

ARTICVLVS III.

¿Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

ADTERITVM sic proceditur. Videtur q̃ pŭs clauium se extendat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis. Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: sed hoc nõ dicit quantum ad manifestationem tantum, vt magister in litera dicit, q̃ a sic sacerdos noui testamẽti nõ haberet maiorẽ pŭtem q̃ sacerdos veteri testamẽti, ergo exercet pŭtẽ i culpæ remissione.

¶ 2 Præt. In pœna datur gratia ad remissionẽ peccati: sed huius sacramẽti dispẽsator est sacerdos ex vi clauium. ergo cum gratia nõ opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videt q̃ sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶ 3 Præt. Maiorem virtutem recipit sacerdos ex sua consecratione, quàm aqua baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua baptismi hanc vim accepit, vt corpus tãgat & corabluat secundũ August. ergo multo fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestãtẽ accipit vt cor a culpæ macula abluere possit.

Super Ioã. c. 15. tract. 80.

SED CONTRA Supra magister dixit dist. 5. q̃ deus hãc potestatem non contulit ministro q̃ ad interiorem mundationẽ cooperaretur ei: sed si peccata quo ad culpam remitteret, cooperaretur ei in mundatione interiori, ergo pŭs clauium nõ se extẽdit ad culpæ dimissionem.

Ioan. 3.

¶ 2 Præt. Peccatum non dimittitur nisi per spiritum sanctũ: sed dare ipsum sanctũ non est alicui⁹ hominis, vt in 1. lib. magister dixit di. 14 ergo nec peccata remittere quo ad culpã.

Esaiæ 43. Et habetur De pœnit. di. 1. c. Verbum dei. Habetur eodem Ambro. cap. 2.

VLTERIVS Videtur q̃ non possit remittere peccatum quo ad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna & temporalis: sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. ergo non dimittit aliquo modo pœnam.

¶ 2 Præt. Sacerdos non potest præiudicare diuinæ iustitiæ: sed ex diuina iustitia taxata est pœna pœnitenti, quam debet subire. ergo sacerdos de ea non potest aliquid remittere.

¶ 3 Præt. Ille qui paruum peccatum commisit non est minus susceptiuus effectus clauium, quàm ille qui commisit maius peccatum: sed aliquid de pœna per officium sacerdotis de maiori pŭtõ dimittitur. posse est ergo esse aliquod parũ pŭtẽ cui nõ debetur plus de pœna q̃ illud quod de maiori peccato dimissum est. ergo poterit totã pœnã alius parui peccati dimittere, qd falsum est.

¶ 2 Præt. Tota pœna temporalis pŭtõ debita est vnius rationis. si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per secundam ab eodem peccato absolutionem, poterit aliquid remitti, & sic tantũ poterit multiplicari absoluti, q̃ vi clauiũ tota pœna tolleret, cum sed a absolutio nõ sit minoris efficaciæ q̃ prima: & sic peccatũ remanebit oino impunitũ, qd est inconueniẽs.

SED CONTRA. Claus potestas est ad ligandum & soluendum: sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem. ergo & potest absoluere a pœna.

¶ 2 Præt. Sacerdos non potest dimittere peccatum quantum ad culpam, vt in litera dicitur, nec quantum ad pœnam æternã pari rõne. si ergo non pŏt remittere quantum ad pœnam tpalẽ, nullo mõ remittere poterit, quod est omnino contrariũ dictis euãgelii.

VLTERIVS. Videtur q̃ sacerdos per potestatem clauiũ ligare non possit. Virtus enim sacramentalis ordinatur contra peccatum vt medicina: sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur. ergo sacerdos per vim clauium, quæ est vis sacramentalis, non potest ligare.

¶ 2 Præt. Sicut absoluere, vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculum ponere: sed obstaculum regni peccatũ est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi voluntate peccatur. ergo sacerdos ligare non potest.

¶ 3 Præt. Claues ex passione Christi efficaciã habẽt: sed ligare nõ ẽ effectꝰ passionis. ergo ex clauium pŭtẽ nõ pŏt sacerdos ligare.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 16. Quodcumq; ligaueris super terram erit ligatum & in cælis.

¶ 2 Præt. Potestates rationales sunt ad opposita: sed potestas clauium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adiunctam. ergo habet se ad opposita, ergo si pŏt soluere, pŏt & ligare.

Habetur De Pœnit. di. 1. c. Vlt.

¶ VLTERIVS Videtur quòd possit ligare & soluere secundum proprium arbitrium. Hieronymus enim dicit. Mensuram temporis in agendo pœnitentiam non satis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicant, qualiter vnuquoque sit emendandũ, sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt. ergo videtur quòd ipse secũdum suum arbitrium possit ligare & soluere.

¶ 2 Præt. Dominus laudauit villicũ iniquitatis q̃ prudenter fecisset, quia debitoribus dñi sui remisisset largiter: sed deus magis pronus ẽ ad miserẽdũ quàm aliquis dñs temporalis. ergo videtur q̃ laudabilior sit quantum plus de pœna dimiserit.

Super Ioã. 1. sub aliis verbis.

¶ 3 Præt. Ois Christi actio, nostra est instructio, sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnã imposuit, sed solum emendationem vitę, vt patet de adultera, Io. 8. ergo videtur q̃ ad arbitrium suum possit eriã sacerdos qui est vicarius Christi, pœnã totã dimittere, vel partem.

SED CONTRA, Greg. dicit. Falsam pœnitentiã dicimus quæ non secundum authoritatẽ sanctorum patrum pro qualitate criminis imponitur. ergo videtur q̃ non omnino sit in arbitrio sacerdotis.

Et habetur De Pœnit. di. 5. ca. falsas Pœnitẽtias. Ioan. 20. Super Ioã. tract. 121.

¶ 2 Præt. Ad actum clauium requiritur discretio: sed si esset oio in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio, quia nuquã ibi indiscretio posset accidere. ergo nõ est omnino in arbitrio sacerdotis.

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionẽ, q̃ sacramẽta secũdũ Hug. ex sanctificatione inuisibilẽ gram cõtinent. Sed hæc sanctificatio q̃ñq; ad necessitatẽ sacri requiritur tã in materia, quàm in ministro, sicut patet in confirmatione, & tunc vis sacrãlis est in vtroq; cõiunctim. Q̃ñq; aũt ex necessitate sacri non requirit nisi sanctificatio materiæ, sicut est in baptismo, q̃ a nõ habet ministrũ determinatũ quãtum ad sui necessitatẽ, & tunc tota vis sacrãlis cõsistit in materia. Q̃ñq; vero de necessitate sacri requirit cõsecratio, vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ, & tũc tota vis sacramẽtalis consistit in ministro, sicut & in pœna. Vnde eodẽ modo se habet pŭs clauiũ quæ est i sacerdote ad effectum sacramẽti pœnæ, sicut se habet virtus quæ est in aqua baptismi ad effectũ baptismi. Baptismus aũt & sacramentũ pœnæ cõtineũt quodammõ in effectu, q̃ vtrũq; cõtra culpã ordinãt directe, qd non est de aliis sacramẽtis, sed in hoc differunt, q̃ sacrãm pœnæ eo q̃ habet actus suscipientis quasi materiales, nõ pŏt dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad suscipiendũ effectũ sacrorum, sed baptismus q̃ñq; datur adultis, & q̃ñq; pueris, & aliis carẽtibus vsu rõnis: & ideo per baptismũ datur gratia & remissio peccatorũ pueris sine aliqua sui præparatione precedente: non aũt adultis, in quibus exigit præparatio remotis fictionem, quæ quidẽ præparatio q̃ñq; præcedit sufficiẽs ad grã susceptionem, antequã baptismus actu pcipiatur, sed nõ ante votũ baptismi post tẽpus ppalẽ veritatis. Q̃ñq; aũt talis pparatio tpe non præcedit, sed est simul cũ baptismi susceptione, & tunc p baptismi susceptionẽ gratia remissionis culpę cõfertur: sed per puię sacramentũ nunquã datur gratia, nisi præparatio adsit, vel prius fuerit vnde virtus clauium operatur ad culpæ remissionẽ, vel in voto existens, vel ẽt in actu se exercens, sicut & aqua baptismi. Sed sicut baptismus non agit vt principale agens, sed vt instrumentũ non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionẽ causandã etiam instrumentaliter, sed disponẽs ad gratiã per quam fit remissio culpæ: ita est de pŭte clauium. Vnde solus deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter & baptismus vt instrumentũ inanimatum, & sacerdos vt instrumẽtũ animatũ, quod dicitur seruus secũdũ Philosophũ in 8. eth. & iõ sacerdos agit vt minister, & sic patet q̃ pŭs clauiũ ordinatur ali quo mõ ad remissionem culpæ, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfecte dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione & absolutione sacramẽtali gratiã cõsequeretur, si obicẽ nõ poneret. Si.n. claus nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionẽ pœnæ tantũ, vt q̃dã dicunt, non exigeretur votum suscipiendi effectum clauiũ ad culpæ remissionem, sicut nõ exigitur votũ suscipiendi alia sacramenta quæ non ordinantur ad culpã, sed cõtra pœnã: sed hoc facit videri q̃ nõ ordinantur ad culpæ dimissionem, qa semper vsus clauiũ ad hoc q̃ effectũ habeat, requirit præparationẽ ex parte recipiẽtis sacramentum, & similiter videret de baptismo, si nũquã daretur nisi adultis.

De vera & falsa pnia ca. 10.

Matth. 16.

AD PRIMVM ergo dicedũ, q̃ sicut magister dicit in litera, sacerdotibus cum missa est prãs remittendi pŭtã, nõ vt pro priaviriute remittãt, quia hoc dei est, sed vt operationẽ dei remittentis ostendant tãquã ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Vno modo, vt ostendãt eã nõ pñtẽ, sed promittãt futurã sine hoc q̃ aliqd operentur ad ipsam, & sic sacramẽta veteris legis opationẽ dei significabant, vnde & sacerdos veteris legis ostẽdebat tantũ, & nihil opabatur. Alio modo, vt significent pñtem, & nihil operentur ad eã: & sic q̃dam dicunt, q̃ sacramenta nouæ legis significãt collationẽ gratiæ, quã deus in ipsa sacramẽtorũ collatione dat sine hoc, q̃ in sacramẽtis sit aliqua virt⁹ operãs ad gratiã: & secũdũ hanc opinionẽ q̃ in 1. di. tacta est, ẽt pŭs clauiũ esset tãtũ ondens diuinã opationẽ in remissione culpæ in ipsa sacramenti collatione facta. Tertio modo, vt significẽt diuinã opationẽ in remissionẽ culpæ pñtem, & ad ipsam aliqd dispositiue & instrumentaliter operẽtur: & sic secũdũ aliã opinionẽ quæ sustinetur, cõius sacramenta sine hoc, q̃ in sacramẽtis sit aliqua virt⁹ operãs ad gratiã: & secũdũ hanc opinionẽ q̃ in 1. di. tacta est, ẽt pŭs clauiũ esset tãtũ ondens diuinã opationẽ in remissione culpæ in ipsa sacramenti collatione facta. Tertio modo, vt significẽt diuinã opationẽ in remissionẽ culpæ pñtem, & ad ipsam aliqd dispositiue & instrumentaliter operẽtur: & sic secũdũ aliã opinionẽ quæ sustinetur, cõius sacramenta nouæ legis emundationẽ ondunt diuinitus factã, & hoc mõ etiã sacerdos noui testamẽti ondit absolutos a culpa, quia proportionaliter oportet loq̃ de sacramentis, & pŭte ministrorũ. Nec obstat quin claues ecclesiæ ad remissionẽ culpæ disponãt, quia culpa iam remissa est: sicut nec q̃ baptismus disponat quantũ in se est in eo qui iam sanctificatus est.

q. 1. ar. 4. q. 1 in cor.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ neq; sacramẽtũ pniæ, neq; sacramentũ baptismi operãdo pertingit directe ad gratiã, nec ad culpæ remissionem, sed dispositiue. Vnde ẽt patet rñsio ad tertium. Aliæ rõnes ostendunt q̃ ad remissionem culpæ directe clauium potestas nõ operetur, quod est concedendum.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendũ, q̃ idẽ iudiciũ est de effectu quem pŭs clauiũ actualiter exercita cõplet in eo in quo cõtritio tpe præcessit, & de effectu baptismi qui iã hñti gratiã datur. Aliquis n. per fidem & contritionẽ præcedentẽ baptismũ, gratiam remissionis pŭtorum quantum ad culpã consecutus est: sed qñ actualiter postea baptismum suscipit, gratia augẽt, & a reatu pœnę totaliter absoluit, eo q̃ hic particeps passionis Christi. Et sic ille qui per cõtritionẽ cõsecutus est remissionẽ pŭtorum quãtum ad culpã, & per consequens quãtũ ad reatũ pœnę æternę, quæ sibi cũ culpa dimittit, ex vi clauiũ ex passione Christi efficaciã hñtiũ augetur gratia, & pœna remittitur temporalis, cuius reat⁹ adhuc remãserat post culpæ remissionẽ, non tã totus sicut in baptismo, sed pars eius, eo q̃ in baptismo homo regnãtur cõfigurat⁹ passioni Christi, totaẽ efficaciã passionis Christi q̃ sufficit ad oẽm pœnã delẽdã, in se suscipiẽs, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia non debet alicui imputari ad pœnam, nisi quod ipsemet fecit. In baptismo aũt homo nouã vitã accipiẽs sic per gratiã baptismalẽ nonus hõ, & ideo nullus reatus pœnę remanet in eo pro præcedenti pŭtõ. Sed in pniæ hõ non mutatur in aliã vitã, quia non est regeneratio, sed sanatio q̃dam, iõ ex vi clauiũ q̃ opatur in sacramento pniæ non tota pœna remittitur, sed aliquid de pœna temporali, cuius reatus post absolutionem a pœna æterna remanere potuit, vt dictum est, nec solum a pœna illa quam habet, vel suscipit ab ea pœnitens in confitendo, vt quidam dicunt, quia sic confessio & sacerdotalis absolutio non essent

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis: sed etiã de illa pœna quæ in purgatorio debetur, aliquid remittitur vt minus in purgatorio puniatur absolutus ante satisfactionem decedens, quàm si ante absolutionem decederet.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ nõ remittit pœnã totã tpalẽ, sed partẽ: & ideo adhuc manet obligatus ad pœnã satisfactoriã.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi, & ideo sine præindicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundũ quod effectus passionis ad ipsum per sacramenta ecclesiæ pertigit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere, per quã medicina contra peccatum præstetur, & ideo quamuis virtute absolutionis dimittit aliqua quantitas pœnæ debitæ ꝙ aliquo magno peccato, non oportet ꝙ tãta quãtitas pœnæ dimittatur respectu cuiusli-

Libro 2. 9. Cresc. Grã mat. ca. 20. sub aliis verbis.

datus est omnibus sanctis sibi charitate cohærentibus, siue se nouerint corporaliter, siue nõ. Similiter cum alicuius tenentur peccata, ab eis tenẽtur, a quibus illi cordis pravitate disiunguntur siue notis corporaliter, siue ignotis. Oẽs mali spiritualiter a bonis seiuncti sunt. Ecce hic dicit, pctã dimitti & teneri a sanctis viris, & tamẽ Spũm sanctum ea dimittere dicit, & quod maiori consideratione dignum est, idem ẽt dicit, ꝙ Deus per se, vel per sanctos suos tantũ dimittit peccata. Ait. n. sic. Sacramentũ gratię dat Deus ẽt per malos, ipsam vero gratiam non nisi per seipsũ, vel per sanctos suos. Et ideo remissionem pctorum vel per seipsum facit, vel per ipsius colũbæ mẽbra, quibus ait. Si cui dimiseritis, dimittentur. Ecce quàm varia a doctoribus traduntur super his: & in hac tanta varietate quid tenendum? Hoc sane dicere ac sentire possumus, ꝙ solus Deus dimittit peccata, & retinet, & tamẽ ecclesiæ cõtulit potãtem ligandi & soluẽdi: sed aliter ipse soluit & ligat, aliter Ecclesia. Ipse. n. per se tãtũ ita dimittit peccatum, quia & animã mũdat ab interiori macula, & a debito æternæ mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant & soluunt a peccatis.

NOn aũt hoc sacerdotibus cõcessit, quibus tamen tribuit potestatẽ soluendi & ligandi, idest, ostendendi homines ligatos, vel solutos. Vnde Dominꝰ leprosum sanitati prius per se restituit, deinde ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostẽderetur mũdatus. Ita etiam Lazarum iam viuificatũ obtulit discipulis soluendũ: quia & si aliquis apud Deũ sit solutus, nõ tñ in facie Ecclesiæ solutus hẽ, nisi p iudiciũ sacerdotis. In sol-

Ioan. 20.

Matth. 8. Luc. 5. Ioan. 11.

tum est, sed etiã pœna, quã qualiter sacerdos imponat, dictũ est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam, per quam ei conformemur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumenrum & minister dei. Nullũ autem instrumentũ habet efficacem actũ nisi secundum quod mouetur a principali agente, & ideo dicit Dio. in li. Ecclhierar. ꝙ sacerdotibus vtendum est virtutibꝰ hierarchicis, quando diuinitas eos mouerit, in cuius signũ Matt. 16. ante potestatẽ clauium Petro traditam, fit mentio de reuelatione ei facta diuinitatis, & Io. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis dare spiritussancti donũ, quo filii dei agũtur. Vnde si quis preter istum motũ diuinũ vti sua pãte præsumpserit, non cõsequeretur effectũ, vt Dio. dicit. & propter hoc a diuio ordine auerteretur, & sic culpã incurreret. Et quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ vt medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinate non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed medicinæ scientiam: ita pœnæ satisfactoriæ in ea nõ determinatæ non competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulatum. Sicut autem medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur: ita sacerdos diuino instinctu motus non semper totam pœnam quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, & a pœnitentia totaliter recedat.

I AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ arbitrium illud debet esse diuino instinctu regulatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam de hoc laudatur villicus, quod prudenter fecit, & ideo in remissione pœnæ debitæ discretio adhibenda est.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ Christus habuit ptãtem excellẽtiæ in sacramẽtis, vnde ipse ex authoritate pœnã totã, vel partẽ poterat dimittere sicut volebat, nec est sile de his q opãtũ vt ministri,

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de excommunicatione.

Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo, De ipsa excommunicatione.
Secundo, Quis possit excommunicare.
K Tertio, De modo excommunicationis.
Quarto, De communicatione cum excommunicatis.
Quinto, De absolutione ab excommunicatione.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ cõpetes sit hæc diffinitio excõicatiõis a quibusdã posita.

AD PRIMVM sic proceditur. Vt ꝙ incõpetẽs sit hæc diffinitio excõicationis a quibusdam posita. Excõicatio est separatio a communione ecclesiæ quo ad fructũ & suffragia generalia. Suffragia. n. ecclesiæ valent eis pro q bus fiũt: sed ecclesia orat ꝙ eis qui extra ecclesiã sunt, sicut pro hæreticis, & paganis. ergo. ẽt pro excõicatis qui extra ecclesiam sunt, & sic eis suffragia ecclesiæ valent.

¶ 2 Præt. Nullꝰ amittit suffragia ecclesiæ nisi per culpã: sed excõicatio non est culpa, sed pœna. ergo per excommunicationem nõ separatur aliquis a suffragiis ecclesiæ communibus.

¶ 2 Præt. Fructus ecclesiæ nõ videt aliud esse q̃ suffragia, nõ. n. põt in-

põt intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excõmunicatis non auferuntur. ergo inconuenienter vtrumque ponitur.

¶ 4 Præt. Excõicatio minor quędam excõicatio est: sed per eam homo nõ perdit suffragia ecclesiæ. ergo diffinitio nõ est cõmunis.

II VLTERIVS. Videtur ꝙ ecclesia nullũ debeat excõicare, quia excõicatio maledictio quædã est: sed Ro. 12. prohibemur maledicere. ergo ecclesia excommunicare nõ debet.

Leuit. 13.

¶ 2 Præt. Ecclesia militans debet imitari triumphantem: sed ut in epistola Iudæ legitur, Michael cum altercaretur de corpore Moysi cum diabolo non est ausus iudiciũ blasphemiæ inferre, sed ait. Imperet tibi deus. ergo nec ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis, vel excommunicationis inferre.

Matth. 16. Et habetur etiã in Gl. ordinaria.

¶ 3 Præt. Nullus est in manũ hostis tradendus, nisi omnino desperatus: sed per excommunicationem traditur aliquis in manum satanæ, vt patet. 1. Corin. 5. cum ergo de nomine sit desperandum in vita ista, ecclesia nullum debet excommunicare.

cap. 14.

SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

¶ 2 Præt. Matth. 18. dicitur de illo qui ecclesiam audire contẽnit. Sit tibi sicut ethnicus & publicanus: sed ethnici sunt extra ecclesiam. ergo & illi qui ecclesiam audire contemnunt, per excõmunicationem extra ecclesiam sunt ponendi.

II VLTERIVS. Videtur quòd nullus pro aliquo temporali damno debeat excõicari, quia pœna non debet excedere culpã: sed pœna excõicationis est priuatio alicui⁹ boni spũalis, quod oibus bonis tpalibus pẽminet. ergo ꝙ tpalibus nullus ẽ excõicãdꝰ.

¶ 2 Præt. Nulli malũ pro malo reddere debemus, secundũ Apostoli præceptum: sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali dãno quis excõicaretur. ergo nullo modo hoc debet fieri.

Act. cap. 5.

SED CONTRA est, quòd Petrus Ananiam & Saphiram pro defraudatione pretii agri sententia mortis damnauit. ergo & ecclesiæ licet pro temporalibus dãnis excommunicare.

VLTERIVS. Videtur ꝙ excommunicatio iniuste lata nullo modo effectum habeat, quia per excõicationem protectio, & gratia dei subtrahitur, quæ non iniuste subtrahi potest. ergo excommunicatio iniuste lata non habet effectum.

Super Ezechielem. c. 34.

¶ 2 Præt. Hiero. dicit, ꝙ hoc est de supercilicio pharisæorũ æstimare esse ligatum, vel solutum qui ligatur, vel soluitur iniuste: sed eorum supercilicium erat superbum & erroneũ. ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

Et habetur ar. q. 3. cap. sententia.

SED CONTRA. Secundum Greg. Præcepta pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt: non autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta. ergo &c.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ ille qui per baptismũ in ecclesia ponitur, ad duo asciscitur, scilicet ad cœtum fidelium & ad sacrorum participationem, & hocẽ præsupponit primũ, quia in sacramentis participandis etiam fideles cõicant. & ideo aliquis potest extra ecclesiam fieri per excõicationẽ dupliciter. Vno modo, ita ꝙ separetur tantũ a participatione sacramentorũ, & hæc erit excõicatio minor. Alio modo, ita ꝙ excludatur ab vtroque, & sic erit excõicatio maior, quæ hic diffinitur: non aũt potest esse tertium. s. ꝙ excludatur a cõione fidelium, & non a participatione sacramentorũ ratione iam dicta, quia scilicet fideles in sacramentis cõicat, sed cõicatio fidelium est duplex. Quædã in spũalibus, sicut mutuæ orationes sunt, & conuentus ad sacra percipienda: quædã in corporalibus actibus legitimis, qui quidem legitimi actus & licita cõio his versibus continentur. Si pro delictis anathema quis efficiatur. Os, orare, vale, cõio, mensa negatur. Os, scilicet, ne detur osculũ: orare, ne cũ excõicatis oremus: vale, ne salutentur: cõio, ne scilicet in sacramentis cũ ipsis aliquis cõicet: mensa negatur, ne aliquis cũ eis comedat. Præmissa ergo diffinitio importat separationẽ a sacramentis in hoc ꝙ dicit, quantũ ad fructum: & a cõione fidelium, quantũ ad spũalia in hoc ꝙ dicit, & suffragia ecclesiæ cõia. Alia aũt diffinitio inuenitur quæ datur sedm separationẽ ab vtrisq; actibus, quæ talis est, Excõicatio est a qualibet licita cõione legitimo actu separatio.

A

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ p infidelibus oratur, sed ipsi fructũ orationis non percipiunt nisi ad fidem cõuertantur. Similiter & pro excõicatis orari põt, quamuis non interoationes quę pro mẽbris ecclesiæ fiũt, & tamen fructũ non participant quãdiu in excõicatione manent: sed oratur, vt detur eis spũs poiæ, vt ab excõicatione soluantur.

¶ Ad secundũ dicẽdum, ꝙ suffragia alicuius valent alicui sedm quod ei continuantur. Põt autem actio vnius alteri cõtinuari dupliciter. Vno mõ, ex vi charitatis quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in deo, sicut dicitur psal. 118 Particeps ego sum omnium &c. & hãc cõtinuationẽ excõicatio non intercipit, quia iuste excõicari quis non põt, nisi pro culpa mortali, per quã iam a charitate diuisus est, et si non excõicetur. Iniusta aũt excõicatio charitatẽ alicui auferre non põt, cum sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo, per intentionem suffragia faciẽtis quæ in aliquẽ fertur pro quo fiunt, & hanc continuationẽ excõicatio intercipit, quia ecclesia per excõicationis sententiã separat excõicatos ab vniuersitate fidelium, pro quibus suffragia facit. Vnde suffragia ecclesiæ ei nõ prosunt, quæ pro tota ecclesia fiũt: nec ex persona ecclesiæ oratio pro eis inter membra ecclesiæ fieri potest, quãuis aliqua persona priuata possit ad eius cõuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

Non sustinendus est hic Magister, & aduersus sententiã hãc suam, vide Reuerend. Caiet. illa Ioannis verba exponẽtem, videlicet, Quorũ remiseritis peccata &c. 20. Cap. 6.

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ fructus spiritualis ecclesiæ nõ solũ est ex suffragiis, sed ẽt ex præceptione sacrorũ, & ex cõuictu fidelium.

D

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ minor excõicatio nõ habet pstãã rõnẽ excõicationis, sed aliq̃d ipsi⁹ participat: & ideo nõ oportet ꝙ ei totaliter excõicationis diffinitio conueniat, sed solũ quo ad aliq̃d.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, ꝙ iudiciũ ecclesiæ conforme debet esse iudicio dei. Deus autẽ multipliciter peccatores punit, vt eos ad bonum trahat. Vnomodo flagellis castigando: alio modo hominẽ sibi relinquendo, vt auxiliis subtractis, quibus a malo præpediebatur, suam infirmitatẽ cognoscat, & humilis ad deum redeat, a quo superbus abscessit: & quãtũ ad vtrũq; ecclia in excõicationis sñia diuinũ iudiciũ imitatur. Inquantũ. ẽt a cõione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinũ iudiciũ quo per flagella castigat: inquãtum aũt a suffragiis, & aliis spũalibus separat, imitatur diuinũ iudiciũ quo hominẽ sibi relinquit, vt per humilitatẽ seipsum cognoscens ad deũ redeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo, ita ꝙ in malo quod irrogat, vel dicit, ꝙ intentionem sistat, & sic maledictio omnibus modis prohibita est: alio modo ita quòd malum quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet qui maledicitur, & sic maledictio quandoque est licita & salutifera: sicut & medicus aliquod nocumentum infert infirmo vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd diabolus incorrigibilis est, & ideo non est susceptibilis alicuius boni per excõicationis pœnam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ipso quòd aliquis suffragiis ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit per tria quæ quis ex suffragiis ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent: & quantum ad hoc magister in litera dicit, quòd gratia dei per excommunicationem subtrahitur: valẽt etiam ad custodiã virtutis, & quantum ad hoc dicit ꝙ protectio subtrahitur, nõ ꝙ eio a dei prouidẽtia excludatur. sed ꝙ ab illa protectione, qua filios ecclesiæ speciali modo custodit, valent ad defendendum ab hostes & quantum ad hoc dicit quòd diabolo maior pũs iæ-

E

C

B

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiendi in ipsum datur & spiritualiter, & corporaliter. Vnde in primitiua ecclesia quando oportebat per signa ad fidē homines inuitare, sicut spiritussancti donum, visibili signo manifestabatur: ita & excommunicatio corporali vexatione a diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur ei quasi damnādus, sed quasi corrigendus, cum in potestate ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cū voluerit.

De Pe. dis. 1. c. Multiplex. Et ad ductū fuit superius a Magistro dist. 27. De uera & falsa pænit. cap. 10 præcedenti dis.

AD TERTIAM quæstionem dicēdū, q̄ per excōicationē iudex ecclesiasticus excōicatos excludit a regno quodammō. Vnde cum non debeat excludere nisi indignos, vt ex diffinitione clauis patuit, nec aliquis red datur indignus nisi per peccatum mortale amiserit charitatem, quæ est via ducens ad regnū: ideo nullus excōicari debet nisi pro peccato mortali. Et quia i dānificando aliquē corporaliter, vel in rebus mortalibus aliquis mortaliter peccat, & cōtra charitatem facit, ideo pro damno temporali illato ecclesia aliquem excōicare potest. Sed quia excōmunicatio est grauissima pœnarum, pœnæ aūt medicinæ sunt, sedm Philosophū in 2. eth. sapientis aūt medici est a leuioribus medicinis incipere, & minus periculosis: ideo excōicatio infligi nō debet etiā pro peccato mortali, nisi contumax fuerit vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicii sine licētia recedendo, vel determinationi non parendo: tunc enim postquā monitus fuerit, si obedire contempserit, contumax reputatur, & excōicari debet a iudice: ita nō hīte quid cōtra ipm faciat ampliꝰ.

De Pænit. dist. 1. cap. Agite id dictum elici potest. cap. 3.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ culpæ quātitas nō mensuratur ex nocumēto quod quis facit, sed ex volūtate qua facit cōtra charitatem agens: & ideo quamuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamē excedit quantitatem culpæ.

¶ Ad sedm dicendū, q̄ cum aliqs per pœnā aliquā corrigitur, nō redditur ei malū, sed bonū: quia pœnę medicinæ sūt, vt dictū est.

AD QVARTAM quæstionē dicendum, q̄ excōicatio pōt dici iniusta dupliciter. Vno mō, ex parte excōicantis, sicut cū ex odio vel ira excōicat, & tunc excōicatio nihilominus habet effectum suū: quāuis ille qui excōicat peccet, quia iste iuste patitur, quāuis ille iniuste faciat. Alio mō, ex parte ipsius excōicationis vel qa causa excōicationis est indebita, vel quia infertur sūia iuris ordine prætermisso: & tunc si sit talis error ex parte sūiæ qui sūiam nulli faciat esse, non habet effectum, quia non est excōicatio. Si aūt sūiam nō annullet, habet effectū suū, & debet excōicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritū, vel absolutionē petere ab excōicante, vel ad superiorē iudicem recurrere: si aūt cōtēnetet, eo ipso mortaliter peccaret. Cōtingit aūt qndoq; q̄ est debita cā ex parte excōicationis, q̄ nō ē debita ex parte excōicati: sicut cū aliqs q̄ falso crimine i iudicio pbato excōicatur, & tūc si humiliter sustinet, humilitatis meritū recōpensat excōicationis damnum.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ quāuis homo gratiā dei iniuste amittere nō possit, pōt tū iniuste amittere illa quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gram dei disponunt: sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excōicatio gratiam dei subtrahere dicitur, vt ex prædictis patet.

¶ Ad sedm dicēdū, q̄ Hiero loqtur quātū ad culpas, & nō quātū ad pœnas, quæ possunt etiā iniuste infligi a rectoribus ecclesiarū.

ARTICVLVS II.

Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quōd quilibet sacerdos possit excōicare. Excōmunicatio enim est actꝰ clauiū: sed q̄libet sacerdos habet claues, ergo q̄libet pōt excōicare.

¶ 2 Præt. Maius est absoluere & ligare in foro pniæ, q̄ in foro iudiciii: sed q̄libet sacerdos pōt sibi subditos in foro pniali absoluere & ligare. ergo etiam pōt sibi subditos q̄libet sacerdos excōicare.

SED CONTRA. Ea in quibus imminet periculū, sunt maioribus reseruanda: sed pœna excōicationis est valde periculosa, nisi cū moderamine fiat. ergo non debet cuilibet committi sacerdoti.

VLTERIVS. Videtur q̄ nō sacerdotes excōicare non possint, quia excōicatio est actꝰ clauiū, vt in litera dicit: sed non sacerdotes non habent claues. ergo nō possūt excōicare.

¶ 2 Præt. Plus requiritur ad excōicationem q̄ ad absolutionē in foro pniæ: sed nō sacerdos in foro pniæ absoluere non pōt. ergo nec excōicationē inferre.

SED CONTRA est q̄ archidiaconi, legati, & clerici excōmunicāt, qui quandoque non sunt sacerdotes. ergo nō solū sacerdotes excōicare possunt.

VLTERIVS. Videtur q̄ excōicatus, vel suspēsus ex cōicare possit. Ille.n. qui est excōicatus, vel suspensus neque ordinē, neq; iurisdictionē amittit; quia neq; reordinat cū absoluit, neq; cura ei iterū cōmittitur: sed excōicatio nō requirit nisi ordinē, vel iurisdictionē. ergo et excōicatꝰ & suspēsus excōicare pōt.

¶ 2 Præt. Maiꝰ est cōficere corpus Christi, q̄ excōicare: sed excōicati cōficere possunt, vt supra di. 13, dictū est. ergo pōt excōicare.

SED CONTRA. Ligatus corporaliter non pōt alium ligare: sed vinculū spirituale est fortius quām corporale. ergo excōicatus nō pōt excōicare, cū excōicatio sit vinculum spirituale.

RESPON. Dicendū ad primā quæstionē, q̄ in foro cōscientiæ causa agitur inter hominem & deū. In foro aūt exterioris iudicii causa agitur hois ad hominem, & ideo absolutio vel ligatio quæ vnū hominē obligat quo ad deū tantū, pertinet ad forū pniæ: sed illa quæ hominē obligat in cōparatione ad alios hoies ad forū publicū exterioris iudicii pertinet. Et quia per excōicationē homo a cōione fidelium separatur, ideo excōicatio, ad forū exterius pertinet, & illi soli possunt excōicare, qui habēt iurisdictionē in foro iudiciali: & p̄ hoc soli epi propria authoritate, & maiores prælati sedm cōtorem opinione possunt excōicare: sed p̄sbyteri parochiales nō, nisi ex cōmissione eis facta, vel in certis casibus sicut in furto, & rapina, & hmōi, in quibus est eis a iure cōcessum, q̄ excōicare possint. Alii autem dixerunt, quōd etiam sacerdotes parochiales possunt excōicare, sed p̄dicta opinio est rōnabilior.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ excōicatio nō est actus clauis directe, sed magis respectu exterioris iudicii: sed sūia excōcationis quāuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamē aliquo mō pertinet ad aditū regni sedm qd ecclesia militans est via ad triūphātē, ideo ēt talis iurisdictio, p quā homo excōicare pōt, clauis pōt dici: & sedm hoc a q̄busdā distinguitur q̄ est clauis ordinis, quā oēs sacerdotes habēt: & clauis iurisdictiōis i foro iudiciali, quā habēt soli iudices exteriores fori, vtrāq; tamē deꝰ Petri cōtulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descēdit qui vtramq; habent.

¶ Ad sedm dicendū, q̄ sacerdotes parochiales habēt q̄dē iurisdictionē in subditos suos quātū ad forū conscīæ, sed nō quantū ad forū iudiciale, qa nō possunt corā eis cōuenīri i causis cōtēciosis: & ideo excōicare nō possunt, sed absoluere potūt in foro pniali: & quāuis forū pniale sit dignīꝰ, tū in foro iudiciali maior solēnitas requritur, qa in eo oportet q̄ nō solū deo, sed ēt hōi satisfiat.

AD SECVNDAM quēstionē dicēdum, quōd sacramentis in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideo ipsi soli possunt absoluere & ligare in foro pnitētialī sed excōmunicatio non directe respicit gratiā, sed ex cōsequenti inquantū homo suffragiis ecclesiæ priuatur quæ ad gratiā disponunt, vel in gratia cōseruant: & ideo etiā non sacerdotes dummodo iurisdictionē habeant in foro cōtentioso, possūt excōicare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd quamuis non habeāt clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

¶ Ad secundum dicendum, quōd ista duo se habent sicut excēdētia & excessa, & ideo alicui cōpetit vnum, cui nō cōperit aliud.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̄ vlus iurisdictionis est in comparatione ad alium hominem, & ideo cum omnis excommunicatus a communione fidelium separetur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur. Et quia excommunicatio est iurisdictionis priuatio, ideo excommunicatus excōmunicare non potest, & eadem ratio est de suspenso a iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantum, tunc nō potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & econuerso, si sit suspēsus a iurisdictione, & non ab ordine: si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

In quos etiam maior diabolo sciē di datur potestas. Orationes quoq; ecclesiæ, & benedictionum ac meritorum suffragia eis nequaquā suffragari putantur.

Quomodo secundum hos modos intelligendum sit illud, Quodcuque solueris &c.

Matth. 16. SEcundū hos ligandi & soluendi modos, quō verum est quod dicitur, Quodcūque solueris super terrā erit solutū & in cælis: & quodcumque ligaueris super terrā, erit ligatū & in cęlis &c. Aliquando.n. ostendunt solutos, vel ligatos, qui sunt apud Deū

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd quamuis non amittat iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ conficere sequitur potestatem characteris qui indelebilis est, & ideo homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat: secus autem est de excommunicatione, quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest, & ligari.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare: quia angelus dei maior erat Paulo, Matth. 11. Qui minor est in regno cælorum, maior est illo, quo nemo inter natos mulierū maior: sed Paulus excommunicauit angelum de cælo, vt patet Gal. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶ 2 Præt. Sacerdos aliquādo excōicat i generali pro furto, vel pro aliquo huiusmodi: sed pōt cōtigere q̄ ipsemet fecit, vel superior, vel æqualis. ergo aliquis pōt se vel æqualē, vel supiorē excōicare.

¶ 3 Præt. Aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentialī, vel æqualem: sicut cum episcopi suis subditis confitentur, & cum vnus sacerdos alteri venialia confitetur. ergo videtur quōd etiam excommunicare aliquis superiorem, vel æqualem possit.

SED CONTRA. Excōmunicatio est actus iurisdictionis: sed aliquis nō habet in se iurisdictionē, quia in eadem eā nō pōt quis esse reus & iudex: nec iterū in superiorē, aut æqualē. ergo nō potest aliquis superiorem, vel æqualem, aut se excommunicare.

VLTERIVS. Videtur q̄ in aliquā vniuersitatē sententia excōicationis ferri possit. Cōtingit.n. q̄ aliqua vniuersitas sibi i malitia colligatur: sed pro malitia i qua aliquis cōtumax extiterit, debet excōicatio ferri. ergo pōt in aliquā vniuersitatē ferri excōicatio.

¶ 2 Præt. Illud quod est grauissimum in excommunicatione est separatio a sacramentis ecclesiæ: sed aliquando tota ciuitas interdicitur a diuinis. ergo excommunicari aliqua vniuersitas potest.

SED CONTRA est gloss. Aug. Matth. 13. quæ dicit, q̄ princeps & multitudo non est excommunicanda.

VLTERIVS. Videtur q̄ ille qui semel est excōicatus, vlterius excommunicari non possit. 1. Corinth. 5. dicit Apostolus, Quid mihi est de his qui foris sunt iudicare? sed excommunicati iam sunt extra ecclesiā. ergo super eos ecclesia iudicium non habet, vt possit eos iterum excommunicare.

¶ 2 Præt. Excōicatio est separatio quædā a diuinis, & a cōione fidelium: sed postquā aliquis priuatus aliquo non potest iterū illo priuari, ergo vnus excōmunicatus non debet iterū excōicari.

SED CONTRA. Excōicatio quædā pœna est, & medicinæ iterātur cum causa exigit. ergo & excommunicatio iterari potest.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̄ cū per iurisdictionem aliquis cōstituatur in gradu superioritatis respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia est iudex eius: ideo nul lus habet in seipsū vel superiorē, vel æqualē iurisdictionē: & per cōsequēs nullus pōt seipsum excōicare, vel superiorē, vel æqualē.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Apostolus loquitur sub hypotesi, idest, si poneretur angelus peccare, sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior: nec est inconueniēs q̄ in cōditionalibus, quarum antecedētia impossibilia sunt, & cōsequentia impossibilia sint.

¶ Ad secundum dicendū, q̄ in tali casu nullꝰ excōicatur, quia par in parem nullum habet imperium.

¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad deum tantū, apud quē aliquis alio inferior redditur per peccatum: sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso q̄ peccat. Vnde nō est similis ratio de vtroq; foro, & tamen in foro confessionis aliquis non pōt seipsum absoluere, nec superiorē, nec æqualem de mortali, nisi ex cōmissione sibi facta. De venialibus aūt pōt, quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur, vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ADSECVNDAM quæstionē dicendū, q̄ excōicari nō debet aliquis nisi pro peccato mortali: peccatum aūt in actu consistit, actus aūt non est cōitatis, sed singularium personarū vt sic quenter, & ideo singuli de cōitate excommunicari possunt, non aūt ipsa communitas: & si etiā quandoque actus sit totius alicuiꝰ multitudinis, vt quādo multi nauim trahunt, quā nullus trahere posset, non tamē est probabile q̄ aliqui cōitas ita tota ad malū consentiat, quin aliqui sint dissentientes. Et quia non est dei qui iudicat oēm terrā, vt condēnet iustū cū impio, vt dī Gen. 18. ideo ecclesia quę iudiciū dei imitari debet, satis prouide statuit, vt tota cōitas nō excōicet, ne collectis zizaniis simul eradicet & triticū.

AD PRIMVM ergo patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ suspensio non tanta pœna est quāta excommunicatio, quia suspensi non fraudantur ecclesiæ suffragiis sicut excommunicati. vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum supponitur interdicto pro peccatis regis, & ideo non est simile de excommunicatione & suspensione.

ADTERTIAM quæstionē dicendū, q̄ ille qui excōicatus est vna excommunicatione, potest iterum excōicari per eiusdem excōicationis iterationē ad maiorem sui confusionem, vt vel sic a peccato resiliat, vel propter alias causas: & tunc tot sunt principales excōicationes, quot causæ pro quibus aliquis excōicatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd Apostolus loquitur de paganis, & aliis infidelibus, qui non habēt characterē, per quē annumerati sint in populo dei: sed quia character baptismalis, quo quis populo dei annumeratꝰ, ē idelebilis, iō semp remanet ali quomō de ecclesia baptizatꝰ, & sic sp ecclesia de ipso iudicāt pōt.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ priuatio, quāuis non recipiat magis & minus sedm se, recipit tamē magis & minus sedm cām suā: & sedm hoc excōicatio pōt iterari, & magis est elōgatus a suffragiis ecclesiæ, qui pluries est excōmunicatus, q̄ qui semel tantum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat excommunicato communicare in pure corporalibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ liceat excōicato cōicare in pure corporalibus. Excōicatio.n. est actus clauiū: sed potestas clauium se extēdit ad spiritualia tantū. ergo p excōicationē nō prohibetur quin vnꝰ alī in corporalibꝰ cōicare possit.

¶ 2 Præt. Quod est institutū pro charitate, cōtra charitatē nō militat: sed ex præcepto charitatis tenemur inimicis subuenire,

Universidad de Deusto Biblioteca

quod sine aliqua communicatione fieri non potest. ergo licet alicui excommunicato in corporalibus communicare.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinth. 5. Cum eiusmodi nec cibum sumere.

II VLTERIVS videtur quòd participans excommunicato nõ sit excommunicat*.

Plus est enim separatus ab ecclesia Gentilis, quàm excommunicatus: sed ille qui participat Gẽtili, aut Iudæo non est excõmunicatus. ergo nec ille qui participat christiano excommunicato.

super Leuiticũ Homilia. 14.

¶ 2 Præt. Si ille qui participat alicui excommunicato est excõmunicatus, eadẽ ratione qui participat participanti erit excommunicatus, & sic in infinitũ procedet, quod videtur absurdum. ergo non est excõmunicatus, qui excommunicato participat.

SED CONTRA est, ꝙ excommunicatus positus est extra communionem. ergo qui ei communicat, a communione ecclesiæ recedit, & sic videtur ꝙ sit excommunicatus.

II. VLTERIVS. Videtur quòd participare cum excommunicato in cæibus non concessis, semper sit peccatũ mortale, quia decretalis quædam respondet ꝙ propter timorem mortis nõ debet aliquis excommunicato communicare, quia aliquis debet prius subire mortem quàm mortaliter peccet, sed hæc ratio nulla esset nisi participare excommunicato esset peccatum mortale. ergo &c.

¶ 1 Præt. Facere cõtra præceptum ecclesiæ est peccatum mortale: sed ecclesia præcipit ꝙ excommunicato nullus communicet. ergo participare cum excommunicato est peccatum mortale.

¶ 3 Præt. Nullus arcetur a perceptione eucharistiæ pro peccato veniali: sed ille qui participat excommunicato in cæibus non concessis, arcetur a perceptione eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem. ergo participans excommunicato in cæibus non concessis peccat mortaliter.

¶ 4 Præt. Nullus debet excommunicari maiori excommunicatione, nisi pro peccato mortali: sed aliquis potest secundum iura excommunicari maiori excommunicatione propter hoc, ꝙ excõmunicato participat. ergo participare excommunicato est peccatum mortale.

SED CONTRA. A peccato mortali nullus põt absoluere, nisi habeat super eum iurisdictionem: sed potest absoluere a participatione excommunicationis quilibet sacerdos. ergo non est peccatum mortale.

¶ 2 Præt. Pro mensura peccati debet esse penitentiæ modus: sed pro participatione excommunicationis secundum communem consuetudinem non ponitur pœna debita peccato mortali, sed magis debita veniali. ergo est peccatum veniale.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ sicut prædictum est, duplex est excommunicatio. Vna est minor, quæ separat tantum a participatione sacramentorum, sed non a communione fidelium: & ideo tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excõmunicatio, & hæc separat hominem a sacramentis ecclesiæ, & a communione fidelium: & ideo excommunicato tali excommunicatione communicare non licet. Sed quia ecclesia excommunicationẽ ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet. Sunt his quæ pertinent ad salutem, quia de talibus homo licite cum excommunicato loqui potest, & etiam alia verba interserere, vt sententia ecclesiæ percellit, & lædit, & illi foris sunt apud Deum. Qui aũt nõ meruit, sentẽtia ecclesiæ non lędit, nisi contemnat. Vnde Origenes. Exiit quis a veritate, a fide, a charitate: per hoc exit de castris ecclesiæ, etiã si episcopi voce non abijciatur: sicut econtra aliquis non recto iudicio foras mittitur. Sed si non egit vt mereatur exire, nihil lędit. Interdum enim qui foras mittitur, intus est: & qui foris est, intus videtur retineri. Ecce qualis, & quantus est vsus apostolicarum clauium. Iam ostensum est ex parte, qualiter sacerdotes dimittunt peccata, vel tenent, & tamen retinuit sibi Deus quandam singularem potestatem dimittẽdi, vel retinendi: quia ipse solus per se debitum æternæ mortis soluit, & animam interius purgat.

Quæ sint interiores tenebræ, & interior macula.

Ilc quæritur, quę sit illa macula, & quæ sint illæ tenebræ interiores, a quibus Deus interius animam purgat, cũ veram pęnitẽtiam immittit. De tenebris & interiori caligine satis facile est & intelligere, & respondere. Cum enim quis mortaliter delinquit, & gratia virtutis priuatur, si qua præcessit, & naturalium bonorum elisionem patitur: vnde & intellectus obtũditur, & totus homo interior obtenebratur, & ita quasi caligine quadam mens obuoluitur, quę caligo peccati pœna est. Hãc vero Deus pellit, cum pænitetiam immittit, per quam perdita bona restituit, & vitiata reparat. Vnde Propheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed quæ est macula peccati, a qua anima lauatur? Ecce enĩ quis voluit facere homicidiũ, & patrauit, quo patrato desinit tã velle quàm facere, nondum tamen vere & humiliter pæniteat, nec confiteri proponit. Quæ ergo remansit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius animæ, sed illa transiit. Macula etiã est si pænitere contemnit, sed hoc est peccatum aliud a præcedenti. Quæ ergo macula remansit, a qua ipse in pænitentia purgatur? Polluta quidem est anima quousque pæcesse, vt vtile referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem, cætera patent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalia ad spiritualia ordinantur: & ideo potestas quæ se extendit ad spiritualia, etiam ad corporalia potest se extendere, sicut ars quæ est de fine, imperat de his quæ sunt ad finem.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in illo casu, in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur communio, vt ex dictis patet.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ excommunicatio potest inferri in aliquem dupliciter. Aut ita quòd ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus: & tunc non est dubium, quòd quicumque participat ei, est excommunicatus maiori excõmunicatione. Aut est excommunicatus simpliciter: & tunc aut participat aliquis ei in crimine, præbendo ei consilij, & auxilium, & fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione. Aut participat in aliis, sicut in verbo, vel osculo, vel mensa, & sic est excõicatus minori excõicatione.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ecclesia non ita intendit corrigere infideles sicut fideles, quorum cura sibi incumbit: & ideo non ita arcet a communione infidelium sicut a communione fidelium illorum quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd excommunicato minori excõmunicatione licet communicare, & sic excommunicatio non trãsit in tertiam personam.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ quidam dicũt quòd quandocunque aliquis participat excommunicato vel verbo, vel quocunque dictorum modorum, secundum quos est communicare non licet, peccat mortaliter, nisi in cæibus exceptis a iure. Sed quia hoc videtur valde graue, quòd homo pro vno verbo leui quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis iniicerent, quod in eos retorqueretur: ideo aliis probabilius videtur, quòd non semper peccãt mortaliter, sed solum quando in crimine sibi participat, vel in diuinis, vel in contẽptum ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd decretalis illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc, quia licet peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale: & sicut homo debet prius sustinere mortem quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm quòd peccet venialiter illo modo debiti quo deberet veniale vitare.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ præceptum ecclesiæ directe respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus: & ideo qui communicat ei in diuinis, facit contra præceptum, & peccat mortaliter: qui autem participat ei in aliis facit præter præceptum, & peccat venialiter.

Leuit. c. 19.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam aliquis sine culpa quãdoque ab eucharistia arctatur, sicut patet in suspensis, vel interdictis, quia tales pœnæ quãdoq; alicui pro culpa alteri* qui in eis punitur, infertur.

D. 581

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quamuis participare excommunicato sit peccatum veniale, tamen participare ei pertinaciter est peccatũ mortale, & per hoc potest aliquis excõicati secũdũ iura.

ARTICVLVS V.

Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. Maius enim est vinculum peccati, quàm excommunicationis: sed quilibet sacerdos potest subditum suum a peccato absoluere, ergo multo fortius ab excommunicatione.

¶ 2 Præt. Remota causa, remouetur effectus: sed excõmunicationis causa est peccatum mortale. ergo cum possit quilibet sacerdos a peccato illo mortali absoluere, poterit ab excommunicatione similiter.

SED CONTRA. Eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatum absoluere: sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare. ergo nec absoluere.

II VLTERIVS. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. ergo non potest præstari inuito.

¶ 2 Præt. Excommunicationis causa est contumacia: sed quando aliquis non vult absolui excommunicationem contemnens, tunc est maxime contumax. ergo non potest absolui.

SED CONTRA. Excommunicatio contra voluntatẽ alicui potest inferri: sed quæ contra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatem amoueri possunt, sicut patet de bonis fortunæ. ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

II VLTERIVS. Videtur ꝙ aliquis non possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ: sed causa excommunicationis est peccatum. cum ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato, nisi ab oibus absoluatur, nec in excõicatione hoc esse poterit.

¶ 2 Præt. Excommunicationis absolutio in ecclesia fit: sed ille qui vna excommunicatione est irretitus, est extra ecclesiam. ergo quãdiu vna manet, ab alia absolui non potest.

SED CONTRA. Excommunicatio quædam pœna est: sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente. ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ a minori excommunicatione quilibet potest absoluere, qui potest absoluere a peccato participationis. Si autem est maior, aut est lata a iudice, & sic ille qui tulit, vel eius superior potest absoluere: vel lata a iure, & tunc episcopus, vel etiam sacerdos potest absoluere, exceptis sex cæibus quos sibi iuris cõditor, scilicet Papa, reseruauit. Primus est, cum aliquis iniicit manus in clericum, vel religiosum. Secundus est, de illo qui incendit ecclesiam, & est denũtiatus. Tertius est, de illo qui frangit ecclesiam, & denuntiatus est. Quartus est, de illo qui in diuinis scienter communicat excõmunicatis nominaliter a Papa. Quintus, de illo qui fallat literas apostolicæ sedis. Sextus, de illo qui excommunicatis in crimine communicat: non enim debet absolui nisi ab eo qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus, nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum absolueretur ab episcopo, vel a proprio sacerdote præstita iuratoria cautione, ꝙ pareret mandato illius iudicis qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis, in quo a quolibet excommunicatione potest quis a quolibet sacerdote absolui. Secundus, si sit ostiarius alicuius potentis, & non ex odio, vel proposito percussit. Tertius, si percutiens sit mulier. Quartus, si sit seruus, & dominus lederetur de eius absentia, qui non est in culpa. Quintus, si regularis regularẽ, nisi sit enormis excessus. Sextus, si sit pauper. Septimus, si sit impuber, vel senex, vel valetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt autem alii casus septem, in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primus, si causa disciplinæ, vt magister, vel prælatus percusserit. Secundus, si iocosa leuitate. Tertius, si inuenerit eum turpiter agentẽ cũ vxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quartus, si statim vim repellat. Quintus, si ignoret eum esse clericum. Sextus, si inueniat eum in apostasia post trinã admonitionem. Septimus, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium vt fiat miles, vel ad bigamiã trãseat.

ex peccato, & est a Deo elongatio, animæ macula intelligitur, a qua purgatur in pænitentia. Hoc autẽ solus Deus facit, qui solus suscitat animam & illuminat, quod sacerdotes nequeunt, qui tamen medici sunt animarum. Vnde Propheta. Nunquid medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? quod exponens Augustinus ait. Boni doctores recte medici dicuntur, qui viuentes curare ministerio pos-

Psalm. 87. Super præfatum. Ps. quasi in finem.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter quàm excommunicationis, tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis est maius inquantum non solum obligat quo ad deum, sed etiam in facie ecclesiæ: & ideo in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione a peccato, nec exigitur cautio iuramenti sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione. Per iuramentum enim controuersiæ, quæ sunt inter homines, terminantur secundum Apostolum.

Hebre. 6.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum ecclesiæ, sacerdos non potest absoluere excommunicatum a culpa, nisi sit prius absolutus ab excõicatione.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ malum culpæ & pœnæ differunt in hoc, quòd culpæ principium in nobis est, quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque est extra nos. Non autem requiritur ad pœnam ꝙ sit voluntaria, immo magis de ratione pœnæ est contra voluntatem esse: & ideo sicut peccata non committuntur nisi voluntate, ita non remittuntur alicui inuito, sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest, ita & inuitus ab ea absolui poterit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra consistũt, sicut sunt virtutes, quia non possunt a nolentibus perdi. Scientia enim quamuis sit spirituale bonum, tamen etiam potest a nolente per infirmitatem amitti, & ideo ratio non est ad propositum.

¶ Ad sedm dicendũ, ꝙ ẽt manente cõtumacia põt aliquis discrete excõicationem iuste latam remittere, si videat saluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ excõmunicationes non habent connexionem in aliquo, & ideo possibile est ꝙ aliquis ab vna absoluatur, & in altera remaneat. Sed citra hoc sciendum est, quòd aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quãdo absoluitur ab vna intelligitur ab omnibus absolui, nisi contrarium expimatur: vel nisi in causa qua quis absolutionẽ impetrat, de vna tantum casu excommunicationis, cum pro pluribus excommunicatus fit. Quandoque est excommunicatus a diuersis iudicibus, & tunc absolutus ab vna excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera, nisi omnes alii ad petitionem eius excommunicationem suam confirmauerint: vel nisi omnes vni demandent absolutionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionem in auersione voluntatis a deo, cum quo non potest esse peccatorum remissio: & ideo vnum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionẽ, nec iterum absolutio ab excõicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, vt dictum est, & ideo ratio non sequitur.

q. præceti in er.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ sicut pluribus de cæis erat aliquis extra ecclesiam, ita possibile est quòd ista separatio remoueatur quantũ ad vnam causam, & remaneat quantum ad alteram.

EXPO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO TEXTVS.

ARRESIS *utrumque non habet*, quia & si habeant ordinem, amittunt tamen iurisdictionem ab ecclesia præcisi. *Verbum dei peccata dimittit*, scilicet autho ritate, sed sacerdos inquantum sacramentum præbet ministerio: inquatum autem pœnam imponit, sic idem ipse iudex dicitur. *Nullus potestatis iura exercet*, vt scilicet actio eius ad interiores maculas mundandas pertingat. *Ecclesiæ charitat &c.* videtur non esse ad propositum, quia hic non agitur de dimissione p modum meriti, sed de dimissione per modum sacramenti. Et dicēdum, quòd meritū ecclesiæ est sub dispensatione clauiū, & ideo tam ex merito Christi, q̄ aliorū, qui sunt de ecclesia, ecclesię claues efficaciā habēt. *Peccatum dicitur tenebra: quia intellectus obtunditur.* Cōtra, Multi peccatores inueniunt, qui habēt optimū intellectū ad capiendū. Et dicendū, ꝙ sequit' de obtusione iuris prattici, ꝛm quod oīs malus est ignorans, & nō de obtusione intellectus speculatiui.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de clauib' ꝛm se, incipit determinare quorū sit habere claues. Et diuiditur in partes duas. In prima, ostēdit ꝙ sacerdotū sit claues habere. In secūda, mouet quæstiā du dubitationes ꝗ hæc, ibi. *Sed non videtur quòd omnes &c.* & hæc pars diuiditur in duas. In prima, mouet dubitationē de claue scientiæ. In secūda, de claue potestatis, ibi. *Cumq; iam constet &c.* & hęc pars diuidit' in duas, ꝛm duas opiniones, quas I hac dubitatione tangit. Secunda incipit, ibi. *Aliis autem videtur &c.* & hæc diuidit' in tres. In prima, ponit opinionē. In secda, cōfirmat eā, ibi. *Quòd uero habeas potestatem &c.* In tertia, remouet q̄dā, q̄ huic opinioni vñr esse ōria, ibi. *Huic aiis Aug. &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, ponit obiectionē, qua vr ostēdi, ꝙ nō solis sacerdotibus vsus clauiū cōpetit. Secundo, ꝙ malis sacerdotib' non cōpetit, quorū vtrumq; est cōtra secundā opinionē, quæ vera est, ibi. *Præmissæ uero sententiæ.* & circa hęc tria facit. Primo, ponit obiectionē. Secūdo, aliorū solutionē ponit, ibi. *Sed illud capitulum &c.* Tertio, solutionē ꝓpriā ex dictis prius colligit, ibi, *Illud autem malæ &c.* Circa secundū duo facit. Primo, ponit solutionē ad authoritatē prophetæ inductam, quā quidam ponunt. Secundo, ex incidenti qualis esse debeat, qui recte debet potestate clauium vti, ibi. *Qualem autem oportet &c.*

DISTINCTIO XIX.

A

Quando hæ claues dantur, & quibus.

POSTQVAM ostēsum est, quæ sint claues apostolicæ, & quis earū vsus, superest inuestigare quā do istæ claues dentur, & quibus. Dantur hæ claues per ministerium episcopi alicui in promotionem sacerdotij. Cum enim recipit ordinē sacerdotalem, simul & has claues recipit. Sed non videtur ꝙ omnes, vel soli sacerdotes has claues habeant, quia pleriq; ante sacram ordinationem scientiam discernendi habent. Plures post consecrationē ea carent. Sane dici potest, quòd alteram clauium istarum, idest, scientiam discernendi, non habent omnes sacerdotes, vnde dolendum est atq; lugendum. Multi enim licet indiscreti, atq; scientiæ qua eminere debent, exortes, sacerdotij gradum recipere presumunt, vita & scientia eo indigni, quia nec ante sacerdotium, nec post scientiam

¶ 2 Præt. Sient supra magister dixit, claues sunt duæ, scilicet scientia discernēdi, & potentia iudicādi: sed ad vtramq; authoritatem sacerdotes legales habebant. ergo habebant claues. Dist. proxima circa principium litteræ sacr.

¶ 3 Præt. Sacerdos legalis habebat aliquam potestatem super reliquum populum, non temporalem, quia sic potestas regia nō fuisset distincta a sacerdotali. ergo spiritualem: & hæc est clauis, ergo habuerunt clauem.

SED CONTRA. Claues ordinantur ad aperiendum regnum cælorum, qd aperiri non potuit ante Christi passionem. ergo sacerdos legalis clauem non habuit.

¶ 2 Præt. Sacra veteris legis gratiā nō cōferebant: sed aditus regni cælestis aperiri non potest, nisi per gratiā. ergo per illa sacramenta nō poterat aperiri, & sic etiam sacerdos, qui minister eorum erat, claues regni cælestis non habebat.

VLTERIVS. Videtur ꝙ Christus non habuerit claues. Clauis enim characterē ordinis consequitur, vt prius dictū est, sed Christus non habuit characterem, vt supra dist. 4. dictū est. ergo non habuit clauem. II Dist. prima q. 2. artic. 1. q. 2. ad 2. artic. 1. quæst. dē. quæstiūcule. Dist. 4. q. 1. artic. 1. per totum.

¶ 2 Præt. Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, vt effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre: sed clauis est quoddam sacramentale. ergo nō indigebat clauī, & sic frustra eam habuisset.

SED CONTRA est, quod Apoc. 3. dicitur. Qui habet clauem Dauid &c.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non soli sacerdotes claues habeant. Dicit enim Isid. ꝙ ostiarij inter bonos & malos habent iudicium, dignos recipiunt, & indignos reiiciunt: sed hæc est diffinitio clauis, vt ex dictis patet. ergo non solum sacerdotes, sed etiam ostiarij claues habent. III Lib. 7. etymol. c. 12. Dist. proxima den. 4. ostiarios iudicare.

¶ 2 Præt. Claues sacerdotibus dantur, dum per vnctionem potestatem diuinitus accipiūt: sed reges etiam potestatem in populū fidelem diuinitus habent, & vnctione sanctificantur. ergo non soli sacerdotes habent claues.

¶ 3 Præt. Sacerdotium est ordo vni singulari personæ conueniens: sed clauem aliquando videtur habere tota vna congregatio, quia quædam capitula excommunicationem ferre possunt, quod ad potestatem clauium pertinet. ergo non soli sacerdotes clauem habent.

¶ 4 Præt. Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua, quia ei docere non competit secūdum Apostolum 1. Cor. 14. sed aliquæ mulieres videntur habere clauem, sicut Abbatissę, quę habent spiritualem potestatem in subditas. ergo non solum sacerdotes clauem habent.

SED CONTRA est, quod Ambr. dicit. Hoc ius, scilicet ligandi & soluendi solis sacerdotibus concessum est. Lib. 1. de pœnitentia cap. 8.

¶ 2 Præt. Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & deum: sed hoc tantum competit sacerdotibus qui constituuntur in his quæ sunt ad deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis, vt dicitur Hebr. 5. ergo soli sacerdotes clauem habent.

K RESPON. Dicendum ad primam quæstionē, quòd quidam dixerunt, quòd in veteri lege erant claues apud sacerdotes, quia eis erat commissum imponere pœnam pro delicto, vt dicitur Leuit. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ, nunc autem per Christū in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intentionē Apostoli in epistola ad Hebr. 9. ibi enim sacerdotiū Christi præferitur sacerdotio legali per hoc, quòd Christus assistit Pontifex futurorum bonorum ad tabernaculum cæleste introducēs per proprium sanguinem non manu factum, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet, quòd potestas illius sacerdotij non se extendebat ad cælestia, sed ad figuras cælestium: & ideo secundū alios dicendum, quòd non habebant claues, sed in eis figura clauium præcessit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cælestis consequitur ad sacerdotium, quo homo in cælestia introducitur, nō autem talis erat ordo sacerdotij leuitici & ideo claues cæli non habuerunt, sed claues tentorij tabernaculi.

¶ Ad secundum dicendū, ꝙ sacerdotes veteris legis habebant authoritatē discernendi & iudicandi, sed non vt admitteretur homo ab eis iudicatus in cælestia, sed in figuras cælestium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habebāt spiritualem potestatem, qua per sacramentalia legalia nō a culpis, sed ab irregularitatibus homines purgabant, vt ad manu factum tabernaculum aditus purgato per eos pateret.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd virtus aliquid agēdi est in instrumento, & in per se agente nō eodem modo, sed in per se agente perfectius. Potestas autem clauium quam nos habemus, & aliorum sacramentorum virtus est instrumentalis, sed in Christo est sicut in per se agente ad salutem nostram, per authoritatem quidem inquantum est deus, sed per meritum inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi, siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister: & ideo in Christo oportet ponere clauem, sed altero modo quàm sit in eius ministris, & ideo dicitur, quòd habet clauem excellentiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum, & ideo potestas clauium, quæ est in nobis a Christo deriuata, sequitur characterem quo Christo conformamur: sed in Christo non sequitur characterem, sed principalem formam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd clauis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis, sed sacramentalis clauis principium.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd clauis est duplex. Vna quæ se extendit ad ipsum cælum immediate remouendo impedimenta introitus in cælum per dimissionem peccati, & hæc vocatur clauis ordinis: & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinantur populo in his quæ directe sunt ad deum. Alia clauis est, quæ non directe se extendit ad ipsum cælum, sed mediante militante ecclesia, per quam aliquis ad cælum vadit, dum per eam aliquis excluditur, vel admittitur ad consortium ecclesiæ militantis per excommunicationem, & absolutionem, & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarum: & ideo hanc etiam non sacerdotes habere possunt, sicut archidiaconi, & clerici, & alij qui excommunicare possunt, vt supra dictum est: sed nō proprie dicitur clauis cæli, sed quædam dispositio ad ipsam. Dist. præce. q. 2. artic. 2. q. 2. per totum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudicium a tali templo excludendi, & admittendi, non quidem sua authoritate iudicantes qui sint digni, vel indigni, sed iudicium sacerdotis exequentes, vt sic quodammodo executores potestatis sacerdotalis videantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus, & ideo clauem regni cælestis non accipiunt, sed solum in temporalibus, quæ etiam nisi a deo nō esse potest, vt patet Rom. 13. nec per vnctionem in aliquo sacro ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum a Christo descendere significatur, & vt ipsi sub Christo in populo christiano regnent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in politicis quandoque iudex habet potestatem totam sicut rex in regno: quandoque autem multi in diuersis officiis constituti, vel etiam ex æquo, vt patet in 8. ethi. ita etiam spiritualis iurisdictio potest haberi ab vno solo, sicut ab episcopo, & a pluribus simul, sicut a capitulo: & sic habent clauem iurisdictionis, nō tamen clauem ordinis omnes simul. Cap. 7. 1. Cor. 11. & 1. ad Timoth. ca. 2. Cap. 7. & 1. Polit. c. vlt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier, secundum Apostolum, est in statu subiectionis, & ideo ipsa non potest habere aliquam iurisdictionem spiritualem, quia etiam secundum Philosophum in 8. ethic. Corruptio vrbanitatis est, quando ad mulierem peruenit dominium: vnde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iurisdictionis, sed mulieri committitur aliquis vsus clauium, sicut habere correptionem in subditas mulieres propter periculum quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De habentibus claues.
¶ Secūda, De correctione fraterna.

Circa primum tria quæruntur,

¶ Primo, Quorum sit habere claues.
¶ Secūdo, Qui possunt clauibus vti.
¶ Tertio, In quem possit sacerdos clauibus vti.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum sacerdos legis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed ipsi habuerunt ordinem, ex quo sacerdotes dicebantur. ergo habuerunt clauem sacerdotes legales.

Si alteram clauem omnes habeant, scilicet potentiam ligandi, & soluendi.

ARTICVLVS II.

b Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes vsum clauium habeāt.

QVMQVE iam constet nō omnes sacerdotes illas duas claues habere, quia scientia discernendi plerique carent, de altera, idest, de potentia ligandi & soluēdi quæritur, vtrum omnes sacerdotes eam habeant. Quidam enim hanc potestatem putant illis solis esse concessam, qui doctrinam simul ac vitam Apostolorum seruant. Illas enim claues habent discernendi, qui ligandi sint, vel soluendi. Ideoque illam clauem in consecratione non recipiunt, quia semper scientia carent. Qui vero ante sacerdotium scientia discernendi præditi sunt, licet habeant discretionem, non tamen in eis est clauis, quia non valent ea claudere, vel aperire. Ideoque cum promouetur quis in sacerdotem, clauem discretionis recte dicitur accipere, quia & ante habita discretio augetur, & fit in eo clauis, vt ea iam valeat vti ad claudendum, vel aperiendum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ etiā sancti homines non sacerdotes vsum clauiū habeant. Absolutio enim & ligatio quæ fit per claues, efficaciam habet ex merito passionis Christi: sed illi maxime passioni Christi cōformantur, qui per patientiam & alias virtutes Christum passum sequuntur. ergo videtur ꝙ etiam si non habeant sacerdotalem ordinem, ꝙ possint ligare & soluere.

¶ 2 Præt. Hebr. 12. dicitur, Sine vlla contradictione, quòd minus est, a maiori benedicitur: sed in spiritualibus secundum Aug. hoc est maius esse, quod melius esse. ergo meliores qui scilicet habent plus de charitate, possunt alios benedicere absoluendo, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Cuius est potentia, eius est actio secundum Philosophum: sed clauis quæ est potestas spiritualis, est tantum sacerdotum. ergo & vsus eius non nisi sacerdotibus conuenire potest. De som. & vigi. cap. 1.

VLTERIVS. Videtur quòd mali sacerdotes vsum clauium non habeāt, Io. 20. Vbi vsus clauium apostolis traditur, spiritussancti donum præmittitur: sed mali non habent spiritumsanctum. ergo non habent vsum clauium. II

¶ 2 Præt. Nullus sapiens rex dispensationem sui thesauri suo inimico committit: sed vsus clauium in dispēsatione consistit thesauri cælestis regis, qui est ipsa sapientia. ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent vsum clauium.

¶ 3 Præt. August. dicit, ꝙ sacramentum gratiæ dat deus etiam per malos, ipsam vero gratiam non nisi per seipsum, vel per sanctos suos: & ideo remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra: sed remissio peccatorum est vsus clauium. ergo peccatores qui non sunt columbę membra, vsum clauium non habent. Lib. 2. contra Cresco. Grammati cum c. 20. & 21. to. 7.

¶ 4 Præt. Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum, quia secundum Greg. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed vsus clauium fit per quandam intercessionem, vt patet in forma absolutionis, sicut infra dicetur. ergo non habent efficacem vsum clauium. Dist. 22. q. 2. artic. 2. q. 3. per totum.

SED CONTRA. Nullus potest scire de alio an sit in statu salutis. si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo, nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum, quod est valde inconueniens.

¶ 2 Præt. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini: sed sacerdos est solum minister. ergo nō potest sua malitia donum a deo transmissum per eum nobis auferre. III

VLTERIVS. Videtur quòd schismatici, & hæretici, excommunicati, & suspensi, & degradati vsum clauium habeāt. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi: sed non possunt amittere vsum potestatis cōficiendi, quia si conficiunt, confectum est, quāmuis peccent cōficientes, vt supra dist. 13. dictum est. ergo etiam non possunt amittere vsum clauium. q. 1. artic. 1. q. 3. & 4.

¶ 2 Præt. Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij, exit in actum quando vult: sed potestas clauium adhuc manet in prædictis, quia cum non detur nisi in ordine, oporteret reordinari eos quando ad ecclesiam redeunt. ergo cum sit potentia actiua, possunt in actum eius exire cum voluerint.

¶ 3 Præt. Spiritualis gratia magis impeditur per culpā, quām per pœnam: sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam. cum ergo propter culpam non amittat aliquis

Universidad de Deusto Biblioteca

aliquis vsum clauium, videtur quòd nec propter ista.

Sup c. 29. Io. tract. ex positionis suæ 121.

SED CONTRA. Aug. dicit, quòd ecclesiæ charitas peccata dimittit: charitas autem est quæ facit ecclesiæ vnionem. cum ergo prædicti sint ab ecclesiæ vnione diuisi, videtur quòd vsum clauium non habeant in remittendis peccatis.

Matth. 16.

¶ 1 Præt. Nullus absoluitur a peccato secundum hoc, quòd peccat: sed aliquis a prædictis absolutionē peccatorum petens, peccat contra præceptum ecclesiæ faciens, ergo per eos a peccato absolui non potest, & sic idē quod prius.

Ex baptis. contra Donatist. li. 3. c. 18. Et hī 1. q. 1. c. Remissionē. Aug. super 28. cap. & expositiōis suæ c. 120. tom. 4.

RESPON. Dicēdum ad primam quæstionem, quòd agens per se, & agēs instrumētale in hoc differunt, q̄ agens instrumentale non inducit in effectu similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale aut agēs inducitur similitudinē suam: & ideo ex hoc aliquid constituitur principale agens, quòd habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest, non autem ex hoc constituitur agens instrumētale, sed ex hoc, quòd est applicatum a principali agente ad effectum aliquem inducendum. cum ergo in actu clauium principale agens sit Christus vt deus per authoritatem, & vt homo per meritum, ex ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ consequitur quòd possit in actum clauium: sed homo alius non potest in actum clauium, sicut per se agens, quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata dare potest, nec sufficienter mereri, & ideo non est nisi sicut agens instrumentale. Vnde & ille qui effectum clauium consequitur, non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo: & propter hoc quantumcumque aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clauium nisi applicetur ad hoc, vt minister per ordinis susceptionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum & effectum non exigitur similitudo secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumēti ad effectum: ita etiam nec inter instrumentum & principale agens, talis autē similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum, & talis similitudo eis vsum clauium nō confert.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quāmuis purus homo nō possit alteri ex condigno gratiam mereri, tamen vnius meritū potest cooperari ad salutem alterius, & ideo duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actū, & talis potest fieri a quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam: & hæc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantum meretur huiusmodi. Alia est benedictio, qua homo benedicit, vt benedictionem quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans: & quantum ad hāc requiritur maioritas ordinis, & non virtutis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectu, non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti: & ideo cum homo sit tantum instrumentaliter agens in vsu clauium, quantumcumque per peccatum sit gratia priuatus, per quam fit remissio peccatorum, nullod tamen modo priuatur vsu clauium.

D. 351

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donum spiritussancti exigitur ad vsum clauium, non vt sine quo fieri non possit, sed quia sine eo incongrue fit ex parte vtentis, quāmuis subiciens se clauibus effectum clauium consequatur.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideo hosti dispensationem eius non committit: sed rex cælestis defraudari non potest, quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quòd aliqui clauibus male vtuntur quia nouit ex malis bona elicere, & per malos etiā multa bona facere, & ideo non est simile.

F ¶ Ad tertium dicendum, quòd Aug. loquitur de remissione peccatorum, secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui: & ideo dicit, quòd etiam per malos sacramenta ministrat, & inter alia sacramēta etiam absolutio, quæ est vsus clauium computari debet.

Vbi supra contra Cresconium.

ues promisit Dominus Petro, & imitatoribus eius tantum, vt aiūt. Qui etiam authoritatibus vtuntur in munimentum suæ opinionis. Hoc enim dicunt August. sensisse, vbi superius ait. Remissionem peccatorum, vel per seipsum facit Deus, vel per columbæ membra. Dicit etiam idem peccata dimitti, vel teneri a sanctis. Idem super Exodum, vbi de lamina aurea legitur. Erat autem lamina aurea semper in fronte sacerdotis. Hæc inquit, significat fiduciam bonæ vitæ, quam qui vere perfecteque non significatione, sed veritate sacerdos habet, solus potest auferre peccata. Item Gregor. Illi soli habent in hac carne positi potestatem ligandi & soluendi, sicut sancti Apostoli, qui illorum exempla simul cum doctrina tenent. Item ex dictis Origen. Hæc potestas soli Petro concessa est, & imitatoribus Petri. Nam quicumque vestigia Petri imitantur, habent recte ligandi & soluendi potestatem. His, aliisque testimoniis innituntur, qui asserunt potestatem ligandi, & soluendi illis solis concessam sacerdotibus, qui vita & doctrina pollent, sicut Apostoli.

Homilia 50. super Matthæum.

Aliorum sententia uerior.

ALIIS autē videtur, quod & mihi placere fateor, cūctis sacerdotib' hanc clauem dari, scilicet ligandi & soluendi: sed non eam recte ac digne sed per membra columbę, idest, per sanctos homines facit remissionem peccatorum inquantum eorum intercessionib' peccata remittit. Vel potest dici, q̄ membra columbę nominat omnes ab ecclesia non præcisos. Qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur, non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab ecclesia præcisi, quia hoc ipso peccant, excepto baptismo, quem in casu necessitatis licet etiam ab excommunicato recipere.

¶ Ad quartum dicēdū, quòd intercessio quam sacerdos mālus ex propria persona facit, non habet efficaciam: sed illa, quā facit vt minister ecclesiæ habet efficaciam ex merito Christi, vtroque tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subiecto prodesse.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd in omnibus prędictis manet clauium potestas, quantum ad essentiā, sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cum enim vsus clauium præstationem in vtente requirat, respectu eius in quem vtitur, vt supra dictum est, propria materia in quam exercetur vsus clauium est homo subditus: & quia per ordinationem ecclesię vnus subditur alteri, ideo etiā per ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subditus. Vnde cum ecclesia hæreticos, & schismaticos, & alios huiusmodi priuet, subtrahēdo subditos vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quo priuati sunt, non possunt vsum clauium habere.

Dist. prima q. 3. artic. 1. q. 5. ad 1.

I AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia sacramenti eucharistiæ, in quam sitam potestatem exercet sacerdos, nō est homo, sed panis triticeus, & in baptismo homo simpliciter: vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non posset, ita nec si subtrahatur prælatio, absoluere poterit potest tamen baptizare, & conficere, quāmuis ad sui damnationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatem, quando non deest materia, sicut est in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquam pœnā: vnde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione dicta.

ARTICVLVS III.

Vtrum sacerdos possit uti claue quam habet in quemlibet hominem.

K AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit vti claue quam habet in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdotes descendit ex illa domini authoritate, quæ dicit. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: sed illud indeterminate dixit de omnibus. ergo habens clauem indeterminate potest ea vti in quoslibet.

Ioan. 20.

¶ 2 Præt. Clauis corporalis quæ aperit vnam seram, aperit omnes alias eiusdem modi: sed omne peccatum cuiuslibet hominis est eiusdem rationis obstaculum respectu introitus cœli. ergo si potest vnum hominem sacerdos per clauem quam habet absoluere, poterit & quoslibet alios.

¶ 3 Præt. Sacerdotium testamenti noui est perfectius quām veteris: sed sacerdos veteris testamēti poterat vti sua potestate, quā habebat discernedi inter leprā & leprā indifferēter in oēs. ergo

ergo multo fortius sacerdos euangelicus potest vti sua potestate in omnes.

SED CONTRA est, quod dicitur 16. q. 1. Nulli sacerdotū licet parochianum alterius absoluere, aut ligare. ergo non qui libet potest quemlibet absoluere.

¶ 2 Præt. Iudicium spirituale debet esse ordinatus q̄ tēporale: sed in iudicio temporali non debet qlibet iudex quemlibet iudicare. ergo cum vsus clauium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos quilibet sua claui in quē libet vti.

II

VLTERIVS. Videtur q̄ sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Aug. in litera dicit. Nullus officio sacerdotis vti debet, nisi immunis ab illis sit, quę in alis iudicat: sed quandoq; cōtingit, q̄ sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cum mulierem subditam cognouit. ergo videtur quòd non possit semper in suos subditos potestate clauium vti.

De vera, & falsa pœnit. ex ca. 20. in princ. to. 4. Et hī de pœnitē. dist. 6. c. Qui vult §. Sacerdos.

¶ 2 Præt. Per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, a qua simplex sacerdos liberare non potest. ergo videtur quod nō possit vti clauium potestate in illos, qui talibus irretiti sunt.

¶ 3 Præt. Sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudicium veteris sacerdotij figuratum est: sed minoribus iudicibus secūdum legem non omnia competebat discutere, sed ad superiores recurrebant, vt dicitur Exo. 24. Si quid ortum fuerit inter vos quæstionis &c. ergo videtur quōd nec sacerdos de grauib' peccatis possit subditum suum absoluere, sed debeat ad superiorem remittere.

SED CONTRA. Cuicumque committitur principale, committitur & accessorium: sed sacerdotibus committitur q̄ subditis suis eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio a peccatis quibuscumq;. ergo sacerdos ab omnib' peccatis pōt subditū suum absoluere, quantū est de clauiū prātē.

¶ 2 Præt. Gratia omne peccatum tollit, quantumcumque sit parua: sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur. ergo quantum est de potestate clauium, de omnibus peccatis absoluere potest.

III

VLTERIVS. Videtur q̄ aliquis non possit vti clauibus in suū superiorem. Actus, n. sacramentalis quilibet requirit propriam materiā: sed propria materia vsus clauium, vt dictū est, est persona subiecta ergo in eo qui non est subditus, nō potest clauibus sacerdos vti.

q. 3. præced. artic.

¶ 2 Præt. Ecclesia militans imitatur triumphantem: sed in cælesti ecclesia inferior angelus numquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. ergo nec aliquis sacerdos inferior pōt vti actione hierarchica, q̄ est per absolutionem in superiorem.

¶ 3 Præt. Iudicium conscientiæ debet esse ordinatius, quam iudicium exterioris fori: sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare, aut absoluere superiorem. ergo videtur quōd nec in foro pœnitentiali.

SED CONTRA. Superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare: sed remedium contra peccatum est potestas clauium. ergo cum ipse non possit in seipsum vti claue, quia non potest esse simul iudex & reus, videtur q̄ possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

¶ 2 Præt. Absolutio, quæ fit per virtutem clauium, ordinatur ad perceptionem eucharistiæ: sed inferior potest superiori eucharistiam dispensare, si petat. ergo & clauium potestate in ipsum vti, si se et subiecerit.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̄ ea quę circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt: vnde sicut post generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcepta vniuersalia medicinæ singulis infirmis, secundum quod debent, aptentur ita in quo libet principatu præter illum, qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis, secundum quod debent, adaptent: & propter hoc etiam in cælesti hierarchia sub potestatibus, qui indistincte præsunt, ponuntur principatus, qui singulis prouinciis distribuuntur, & sub his angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur, vt pater ex his q̄ dist. 20. dicta sunt in 2. lib. vnde & ita debet esse in prælatione ecclesiæ militantis, vt apud alios quem esset prælatio indistincte in oēs, & sub hoc esset alij qui super diuersos distinctā prātem acciperent. Et q̄a vsus clauium requirit aliquam prælationis potestātē, per quam ille in quē vsus clauium cōtingit, efficitur materia propria illius actus: ideo ille qui habet indistinctam potestātē sup oēs, pōt vti clauib' in quemlibet. Illi aut tē qui sub eodē distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet possunt vti clauibus, sed in eos tantum qui eis in sortem venerūt, nisi in necessitatis articulo, vbi nemini sacramenta sunt deneganda.

Hæc Hieron. verba a glos. ordin. vti hic iacent, citantur.

Hęceadem verba exstabant, citantur a Dño Thoma in cathen. super eūdem locum.

Hieron. Et hī 1. q. 1. c. Neque potest. in fin. In qōnib' veteris, & noui testamēti q. 11. Et hī 1. q. 1. c. Dictū est a domino.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd absolutionē a peccato requiritur duplex potestas, s. potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas est æqualiter in omnib' sacerdotibus, non aut secunda: & ideo vbi dns Io. 10. dedit omnibus apostolis cōiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ cōsequit ordinē: vnde & sacerdotibus qn ordinantur, illa verba dicuntur, sed Petro dedit singulariter potestatem remittendi peccata, Matth. 16. vt intelligatur q̄ ipse præ aliis habet potestatem iurisdictionis. Potestas autem ordinis quantum est de se, se extendit ad omnes absoluendos, & ideo indeterminate dominus dixit, Quorum remiseritis peccata, intelligens tamen, q̄ vsus illius potestatis esse deberet, p̄suppposita potestate Petro collata, secundum ipsius ordinationem.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ etiam clauis materialis nō potest aperire nisi seram ppriam, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in materiam propriam. Materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionem, & ideo non potest aliquis claue vti ad eum, in quem iurisdictio nō datur.

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ populus Israel vnus populus erat, & vnum tantum templum habebat: vnde non oportebat sacerdotum iurisdictiones distingui, sicut in ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

AD SECVNDAM quæstionem dicēdum, quòd potestas ordinis quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda: sed quia ad vsum huius potestatis, vt dictum est, requiritur iurisdictio, q̄ a maioribus in inferiores descendit, ideo pōt superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori nō cōmittat, alias de quolibet peccato pōt simplex sacerdos iurisdictionē habens absoluere. Sunt autem quinq; casus, in quib' oportet q̄ simplex sacerdos ad superiorem pœnitentem remittat. Primus est, qū est solēnis in ponenda pœnitentia, quia eius minister proprius episcopus est, vt supra dist. 14. dictū est. Secūdus est de excōicatis, qū inferior sacerdos non pōt absoluere. Tertius, qū inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus, de incendiariis. Quintus, quando est cōsuetudo in aliquo episcopatu, q̄ enormia crimina ad terrorem episcopo reseruantur, quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.

q. 1. artic. 5. q. 5. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicēdum, q̄ in tali casu, nec sacerdos deberet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed deberet ad aliū remittere, nec illa deberet ei cōfiteri, sed deberet licentiam petere ad alium eundi, vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum: tum quia est minor verecundia, si tāmen absolueret, absolutum esset. Quod enim Aug. dicit, quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatē, non secundum necessitatem sacramenti.

De vera, & falsa penit. cap. vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ pœnitentia ab omnibus defectibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnæ, quia adhuc post peractam pœnitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis. Vnde sacerdos pōt de crimine absoluere, & pro pœna amouenda ad superiorem remittere, nisi in excōicatione, quia absolutio ab ipsa debet præcedere absolutionem a peccato: quia quādiu aliquis est excōmunicatus, non potest recipere aliqd ecclesiæ sacramētū.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ratio illa, p̄cedit quantum ad hoc, in quibus sibi superiores potestates iurisdictiones reseruant.

Ioan. 11. AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̄ potestas claui quantum est de se, extendit se ad omnes, vt dictū est: sed q̄ in aliquem sacerdos nō possit potestate clauium vti, contingit ex hoc, q̄ eius potestas est ad aliquos specialiter limitata. Vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam potest sibi dare potestatem in seipsum, quāmuis ipse in seipsum vti clauium potestate non possit, quia potestas clauium requirit pro materia aliquod subiectum, & ita aliū: sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

q. 1. huius artic. ad 1.

Sup Leuit. cap. 9. li. 2.

& ego Dominus benedicam eos, vt gratiam traditio per ministeriū ordinati transfundat hominibus: nec voluntas sacerdotum obesse, vel prodesse possit, sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem sit dignitas sacerdotalis officii & ordinis hinc aduertamus. Dictum est de nequissimo Caipha inter cætera. Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius prophetauit, per quod ostenditur spiritum gratiarum non personam sequi digni, vel indigni, sed ordinem traditionis: vt quāmuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus, vt officij mysterium exhibeat: Dei autem est effectum tribuere benedictionis. Hinc euidenter ostenditur, ordinem non priuari potestate tribuendi gratiam ob ministri indignitatem. Huic tamen August. sentiæ videtur obuiare, quod ait Esychius. Sacerdotes, īquit, nō propria virtute benedicunt, sed quia figuram Christi gerunt, & propter eum qui in ipsis est, plenitudinem benedictionis tribuunt: nec solum is, qui sacerdotium sortitus est, sed quicumque Christum in se ipso habet, & eius figuram gerit, per conuersationem bonam, sicut Moyses, idoneus est vt benedictionem præstet. Ecce hic habes, quòd non solum sacerdos, sed omnis, in quo Christus habitat, benedictionem præstat. Sed alia est benedictio, quæ solis sacerdotibus congruit: alia quæ ab omnibus bonis communiter exhibetur. Denique illi sacerdotes, in quibus Christus habitat, benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur, non quia soli illi transfundant gratiam, sed quia illi soli licite, & digne id agunt: nec subditos mala vita sanere loquendo. cū ergo nomine delicti importetur ommissio, nomine autem peccati transgressio, vt in 2. lib. dist. 42. dictum est, videtur q̄ magis debeat dici de emendatione peccatorum, quàm delictorum.

¶ 6 Præt. Fraterna correptio videtur esse opus iustitiæ, vt patet secundum glo. Rab. Matth. 18. super illud, Si peccauerit in te &c. dicit enim, Peccantem zelo iustitiæ corrigamus, & pœnitenti viscera misericordiæ pandamus. ergo deberet dicere, ex iustitia procedens, magis quàm ex charitate.

RESPON. Dicendum. Ad hoc quòd homo recte gradiatur in via salutis, tria sunt ei impendenda ab eo qui ipsius curam gerit. Primo, vt in finem rectum ordinetur, & quantum ad hoc dicitur superior inferiorem sibi commissum dirigere. Secūdo, vt ei cautelam adhibeat ne a via ad finem ducente discedat, & quantum ad hoc dicitur eum regere. Tertio, vt si contingat eū discedere, quòd ad viam rectam reducat, & quantum ad hoc dicitur ipsum corrigere: quandoq; quidem vt rectitudo iustitiæ fiat ab eo, quando scilicet ille qui deliquerat, emendatur ex ira sibi impensa: quandoque autem vt rectitudo iustitiæ de eo fiat per pœnas inflictas, etiam si ille nō corrigatur ex parte sua. Sed aliquis a via rectitudinis discedens dupliciter potest ad viam rectitudinis reduci, secundum Philos. in 10. eth. Vno modo, per timorem turpis, aut odium ipsius, vt cum quis turpitudinem peccati abominatur, & confusionem exinde consequentem. Alio modo per timorem & odium tristis, sicut cum quis propter pœnas illatas pro peccatis, vel quas timet inferri, resilit a peccato. Et quia iste secundus modus est cum quadam violentia, ideo correptio dicitur quasi vsq; ad rectitudinē perducens: sed primus modus proprie dicitur correptio. Illa enim rapi dicuntur, quæ subito auferuntur, vnde etiam syllaba corripi dicitur, quæ raptim & quasi subito pronuntiatur, & propter hoc quando homo ex hoc solum q̄ ei turpitudo peccati ostēditur, & ad meliora quis eum hortatur, ipse per se ad viam rectitudinis reuertitur, corripi dicitur: ex quo patet q̄ secūdus modus solis prælatis competit, quorum verba vim coactiuam habent per inflictionem pœnarum: sed primus modus prælationis ordinem non requirit, quāmuis etiam prælationis ordo ipsum requiratur, quia secundus modus adhiberi nō debet, nisi vbi primus locum nō habet etiā a prælatis: & ideo correptio, quando præter ordinem prælationis fit, vocatur fraterna, quæ in prædicta assignatione notificatur per tria, quæ ibi pronuntiatur, scilicet actus ipse cum dicit, Admonitio fratris: finis, cum dicit, De emendatione delictorum: principium, cum dicit, Fraterna charitate procedens.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ aliquis potest reduci ad

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de correptione fraterna.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quid sit.
¶ Secūdo, Cuius sit.
¶ Tertio, De modo & ordine ipsius.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum male assignetur quædam diffinitio de correptione fraterna

AD PRIMVM sic proceditur. Vī q̄ male assignetur q̄dā diffinitio de correptiōe fraterna. Correptio fraterna est admonitio fratris de emēdatiōe delictorū fraterna charitate. Admonere enim videtur esse idō quod ad mentē reducere, & sic non est nisi oblitorum: sed correptio fraterna non est tantum de peccatis oblitis, ergo male ponitur in diffinitione eius admonitio.

¶ 2 Præt. Correptio in quandam violentiam sonat, quia idem videtur esse corripere, quòd simul rapere. ergo cum admonitio in quandam leuitatem sonet, videtur quòd correptio non sit admonitio.

¶ 3 Præt. Eius videtur esse correptio cuius est corrigere: sed hoc est solius dei, cum corrigere dicatur simul regere, qd solius dei est, vt patet, Prouer. 16. Hominis est præparare animā, & dei est dirigere gressus suos. ergo non debuit dicere q̄ sit fratris.

¶ 4 Præt. Admonitio videtur pertinere ad aliquid faciendum, vel euitandū: sed emendatio delictorum pertinet ad aliquid factum iam, vel omissum. ergo videtur quòd correptio non possit esse de emēdatione admonitio.

¶ 5 Præt. Quæ grauiora sunt, magis indigent emēdatione: sed transgressiones sunt grauiores omissionibus in genere.

¶ 6 Præt. Fraterna correptio videtur esse opus iustitiæ, vt patet secundum glo. Rab. Matth. 18. super illud, Si peccauerit in te &c. dicit enim, Peccantem zelo iustitiæ corrigamus, & pœnitenti viscera misericordiæ pandamus. ergo deberet dicere, ex iustitia procedens, magis quàm ex charitate.

RESPON. Dicendum. Ad hoc quòd homo recte gradiatur in via salutis, tria sunt ei impendenda ab eo qui ipsius curam gerit. Primo, vt in finem rectum ordinetur, & quantum ad hoc dicitur superior inferiorem sibi commissum dirigere. Secūdo, vt ei cautelam adhibeat ne a via ad finem ducente discedat, & quantum ad hoc dicitur eum regere. Tertio, vt si contingat eū discedere, quòd ad viam rectam reducat, & quantum ad hoc dicitur ipsum corrigere: quandoq; quidem vt rectitudo iustitiæ fiat ab eo, quando scilicet ille qui deliquerat, emendatur ex ira sibi impensa: quandoque autem vt rectitudo iustitiæ de eo fiat per pœnas inflictas, etiam si ille nō corrigatur ex parte sua. Sed aliquis a via rectitudinis discedens dupliciter potest ad viam rectitudinis reduci, secundum Philos. in 10. eth. Vno modo, per timorem turpis, aut odium ipsius, vt cum quis turpitudinem peccati abominatur, & confusionem exinde consequentem. Alio modo per timorem & odium tristis, sicut cum quis propter pœnas illatas pro peccatis, vel quas timet inferri, resilit a peccato. Et quia iste secundus modus est cum quadam violentia, ideo correptio dicitur quasi vsq; ad rectitudinē perducens: sed primus modus proprie dicitur correptio. Illa enim rapi dicuntur, quæ subito auferuntur, vnde etiam syllaba corripi dicitur, quæ raptim & quasi subito pronuntiatur, & propter hoc quando homo ex hoc solum q̄ ei turpitudo peccati ostēditur, & ad meliora quis eum hortatur, ipse per se ad viam rectitudinis reuertitur, corripi dicitur: ex quo patet q̄ secūdus modus solis prælatis competit, quorum verba vim coactiuam habent per inflictionem pœnarum: sed primus modus prælationis ordinem non requirit, quāmuis etiam prælationis ordo ipsum requiratur, quia secundus modus adhiberi nō debet, nisi vbi primus locum nō habet etiā a prælatis: & ideo correptio, quando præter ordinem prælationis fit, vocatur fraterna, quæ in prædicta assignatione notificatur per tria, quæ ibi pronuntiatur, scilicet actus ipse cum dicit, Admonitio fratris: finis, cum dicit, De emendatione delictorum: principium, cum dicit, Fraterna charitate procedens.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ aliquis potest reduci ad

ad mentem suam dupliciter. Vno modo, quātum ad cognitionem speculatiuam: alio modo, quantum ad cognitionem practicam, quæ per ignorantiam electionis intercipitur, & sic dupliciter aliquis ad mētem reducitur. Vno modo cū coactione quadam, vel factis sicut cum quis punitur: vel verbis habētibus vim coactiuam, sicut cum aliquid alicui præcipitur, & hoc ad corrigendū pertinet. Alio modo, per verba tantū quæ vim coactiuam non habent, & talia verba admonitoria dicuntur: & ideo cū hic modus ad corripientem pertineat, correptio nihil est aliud, quàm admonitio, & eiusdem potentiæ actus est admonitio, cuius est imperium.

Vt hī 1. q. 1. c. Multi sæculatium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corripere dicitur a rapiendo quantū ad hoc, quòd statim & subito rapina executur: non autē inquantum rapina habet aliquā violentiā nisi quantū ad hoc, q̄ corripiēs a sua voluntate qua peccauit, auertere peccantē nititur, & sic aliquid est ibi simile violentiæ, secundum quod id quod est cōtrarium voluntati, violentū dr.

Cap. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iam ex dictis patet, quòd alicuius potest esse corripere, cuius non est corrigere: sed omnis, cuius est corrigere, etiam est dirigere, siquidem dirigere importet solum ordinationem alicuius in finem. Si autem importet perductionem ad finem, sic solius dei est, quia eius solius est impedimenta auferre, vt aliquis ad finem non impeditus perueniat.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ de peccato præterito potest esse aliquis actus præsens, vel futurus: & ideo quāmuis emēdatio sit de peccato præterito, tū ipsa admonitio aliqs potest esse facienda ad hoc: & ideo de ipsa emendatione potest esse admonitio, vt dicatur emendatio reuersio peccatoris ad statum rectæ operationis, quæ est correptionis finis.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ nullus monetur ex odio, vel timore turpis, nisi ille cui iam inest aliqualiter voluntas pulchri & boni: & ideo cum correptio p̄cedat ex hac via, vt dictū est, proprie illi cōpetit vt corripiatur, qui habet propositū boni, a quo tamen vel propter ignorantiā, vel pp aliquā desidiam auertitur: & ideo magis proprie respicit omissionē, quæ etiā in ipsa transgressione considerari pōt, q̄ transgressionis peruersitatē, & propter hoc conuenientius dicitur delictorum, q̄ peccatorum.

In cor. præsentis arti.

¶ Ad sextum dicendū, quòd in hoc q̄ aliquis peccat, lædit ur iustitia, & ladditur peccans, & secundum hoc ille qui peccantem arguit, ad duo potest attendere, scilicet lesionem iustitiæ: sed hoc proprie est eius cui commissa est custodia iustitiæ, quæ est commune bonum, scilicet prælati, qui est persona publica: & iterum ad lesionem peccantis, & hoc est proprie eius, cui competit defectibus eius subuenire. Et quia hoc est proprium amicitiæ, quæ secundū Philos. in 9. eth. magis subuenire facit amico in damnis virtutum, quàm in damnis exteriorum rerum, ideo directe pertinet ad charitatem: vnde quāmuis correctio sit actus iustitiæ, tamen correptio est actus charitatis, siue misericordiæ: quia tamen bonum priuatum debet ad bonum publicum ordinari sicut ad finem, ideo etiam corripiens ex charitate ad lesionem iustitiæ aliquo modo respicit, & secundum hoc intelligenda est glo. inducta.

Cap. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum quilibet ex præcepto ad correptionem fraternam teneatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non quilibet ex præcepto ad correptionem fraternā teneatur. Dicit enim Hieron. Sacerdotes studeant illud euangelicum implere, Si peccauerit in te frater tuus &c. ergo videtur quòd solli sacerdotes ad hoc teneantur.

2. q. 33. artic. 2. & 3. Super Malach. c. 2.

¶ 2 Præt. Quicumque aliquem corripit, curam illius gerit: sed soli prælati tenentur ex præcepto curam de subditis habere. ergo soli ipsi tenentur ex præcepto ad corripiendum.

¶ 3 Præt. Ad præcepta obligatur aliquis semper, ad consilia autem non, nisi in aliquo casu specialis sed ad corripiendum non obligatur aliquis nisi in casu necessitatis, alias oporteret hominē omnia negotia sua dimittere, vt correptioni insisterer, cū quotidie corripiendi occurrant. ergo correptio fraterna non cadit sub præcepto, sed sub consilio.

Ezech. 13.

¶ 4 Præt. Homo pp votū religionis non absoluitur a præceptis dei. si ergo hō quilibet ex præcepto teneretur fratrē corripere, vī q̄ religiosi deberēt de claustro suo exire ad corripiendum sæculares delinquentes, quod

¶ 5 Præt. Homo non debet excitare sibi odium proximi, quia Grego. dicit. Non est timendum ne is qui arguitur contumelias inferat, sed timendum ne tractus ad odium deterior fiat: sed frequenter ex correptione odium generatur, quia veritas odium parit. ergo non tenetur homo ad corripiendum.

¶ 6 Præt. Ibi debet homo corripere, vbi habet arbitrium, sicut dicit glo. Matth. 18. super illud. Si peccauerit in te &c. Si enim in deum peccauit, non est nostri arbitrij. cum ergo omne peccatum sit in deum, non possumus de peccato corripere.

SED CONTRA. Super illud Matth. 18. Si peccauerit in te &c. dicit glo. Ita peccat qui fratrem suum peccare videt, & tacet, sicut qui pœnitenti non indulget: sed ad indulgēdum peccanti omnes ex præcepto charitatis tenentur. ergo & ad corripiendum delinquentes.

¶ 2 Præt. Eleemosynę spirituales sunt magis necessariæ, quàm corporales: sed eleemosyna corporalis est sub præcepto, vt supra dist. 15. dictum est. ergo correptio peccantium, cum sit spiritualis eleemosyna, vt ibi dictum est.

q. 1. artic. 1. q. 4. per totum.

VLTERIVS. Videtur quòd peccator corripiens nō peccet. 1. Io. 1. Si dixerimus, q̄ peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. si ergo peccatoris non est corripere, nullus poterit alterum corripere.

¶ 2 Præt. Nullus pp pctū excusat ab obseruatione præcepti. ergo peccator tenet ad corripiēdū, cū sit ī præcepto, & si nō corripiat, peccat. si ergo peccādo corripet, eēt pplexus, qd est inconueniēs.

¶ 3 Præt. Eleemosyna corporalis ē minus necessaria q̄ spiritualis: sed peccator dans eleemosynā corporalē, non peccat. ergo nec corripiēdo, cū correptio sit spiritualis eleemosyna, vt dictū est.

Arg. 2. ī opposit. falsi. in opponendo quæstiū culā præcedentem.

¶ 4 Præt. Maius est docere sacram scripturam, quàm aliquem singulariter admonere, quia hoc cuiuslibet est, sed nō illud: sed vt quidam dicūt, docens sacram scripturā non peccat, quāmuis in peccato existat. ergo multo minus corripiens ex charitate fratrem peccat, quāmuis ipse in peccato existat.

SED CONTRA. Quicumque aliquem corripit, quodam modo ipsum iudicat: sed qui iudicat in altero quod commisit, seipsum condemnat, vt patet Rom. 2. ergo peccator corripiendo alterum peccat.

¶ 2 Præt. Philos. dicit in 10. ethic. quòd sermones qui sunt de moribus, cum dissonant his quæ videntur secundum sensum in eo qui eos dicit, contemnuntur, & veritatē interimūt: sed in peccatore qui corripit alterū de peccato, ea quæ videtur de ipso ad sensum dissonāt sermonib̄. ergo interimit inquātū in se est veritatē: sed hoc est peccatū. ergo talis corripiēdo peccat.

Cap. 1.

VLTERIVS. Videtur quòd aliquis non teneatur corripere prælatum suum, Gal. 2. super illud. In faciem eius restiti, dicit glos. tamquàm par. ergo si par non fuisset, non potuisset eum corripere, & ita videtur quod fraterna correptio nō se extendat ad prælatos.

III Vbi supra, art. 4. Epist. suas. adeundem Demophi.

¶ 2 Præt. Dionys. in epistolis suis arguit Demophilum monachum

Universidad de Deusto
Biblioteca

chum de hoc, q̃ sacerdotem corripuerat, quia erat eo superior. ergo fraterna correptio non se extendit ad superiores.

¶ 3 Præt. 2. Reg. 6. Oza legitur percussus a domino, quia arcã tetigit: sed per arcam significabatur prælatus, per Ozam subditus. ergo peccat subditus corripiendo prælatum.

part. 3. admonit. 5. ¶ 4 Præt. Grego. dicit in Pastorali. Admonendi sunt subditi, ne præpositorũ suorum vitam temere iudicent, siquid eos sortasse agere reprehensibile videt. ergo videtur quòd sit temeritatis prælatum arguere delinquentem.

De pastor. cura par. 2. cap. 2. ¶ 5 Præt. Grego. dicit. Sanctorum vitã corrigere quis non præsumat, nisi de se meliora sentiat: sed hoc videtur esse præsumptuosum quòd homo de se sentiat meliora, quàm de prælato suo. ergo non sunt corripiendi.

De vera, & falsa pœnit. c. 20. in principio. Et hi de pœnitẽ. di. 6. c. Qui vult. §. Sacerdos.

SED CONTRA. Correptio fraterna, cum sit spiritualis eleemosyna, opus misericordiæ est: sed misericordia maxime prælato debetur

Ioan. 8. qui in maximo periculo constitutus est, vnde Aug. dicit in regula. Non solum autem vestri, sed etiam ipsius, scilicet prælati miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur. ergo correptio fraterna se extendit etiam ad prælatos.

Epist. 109. tom. 2. ¶ 2 Præt. Eccl. 17. dicitur. Quia deus mandauit vnicuique de proximo suo: sed prælatus noster proximus est. ergo eum corripere debemus, si delinquat.

RESPON. Dicendũ ad primam quæstionem, quòd per

T. com. 52. legis diuinæ præcepta homines sufficienter in hac vita ordinatur. Sicut autem in exercitu, vt Philosophus dicit in 11. metaph. est duplex ordo, vnus quo totus exercitus ad ducem ordinatur: alius quo singuli de exercitu ordinãtur adinuicem: ita & in conuersatione huius vitæ, omnium qui in aliqua communitate congregantur, est duplex ordo, vnus ad prælatum, alius singulorum adinuicem. Vnde vtrq; ordo debet præcepto diuinæ legis institui. Ordo autem prælati ad subditum consistit in hoc, vt omnes subditi ad bonum cõmune quod prælatus intendere debet, intendat, & quòd prælatus eos ad hoc dirigat: ordo autem singulorum adinuicem est, vt vnusquisq; alteri auxilium præbeat ad bonum suũ consequendum, vnde sicut prælatus ex præcepto incumbit, vt subditorum curã gerat: & subditis, vt prælatis obediant, ita & coæqualibus adinuicem, vt sibi inuicem auxilium ferant non solum in corporalibus, sed etiã in spiritualibus magis; & ideo cum maximum auxilium homini per correptionem in spiritualibus adhibeatur, præceptũ diuinæ legis ad hoc se extendere debet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hieronymus loquitur de correptione, cui adiungitur correctio, quod patet ex hoc, quod subiungit. Quæ est enim misericordia parcere vni, & omnes in discrimen adducere? & talis correptio solum prælatis competit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd curam alicuius aliquis simpliciter habere potest, & secundum quid. Simpliciter quidem curam alicuius habet, cuius dispositioni totum regimen vitæ ipsius subditur, quia prouidentia, & cura respiciunt ordinem ad finem, ad quem homo per totam vitam suam intendit: & sic curam alterius non habet aliquis nisi prælatus, qui habet propter hoc super subditum imperium: sed secundum quid quantum ad aliquid, vt ad subueniendum in aliquo particulari casu quilibet habet curam alterius: quia vnicuique mandauit deus de proximo suo, Ecclesiast. 17. & secundum Apostolum 1. Corinth. 12. Per se inuicem sollicita sunt membra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam præcepta affirmatiua non obligant ad semper, quãmuis semper obligent: & ideo ad illud ad quod in aliquo casu implendum obligamur, & nõ

gare, vel soluere. Sed nullus officio sacerdoris vti debet, nisi immunis sit ab illis quæ in aliis iudicat, alioquin seipsum condemnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

B

VALEM autẽ oporteat esse, qui aliorum iudex constituitur, Aug. describit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus. Iudicãs enim alium, qui est iudicandus condemnat seipsum. Cognoscat ergo se, & purget in se quod alios videt sibi offerre. Caueat, vt a se proiecerit quicquid in alio damnosum reperit. Animaduertat, quòd qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat. Ideo enim liberauit peccatricem, quia non erat qui iuste proiiceret lapidem. Quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret? Nullus enim erat sine peccato, in quo intelligitur omnes crimine fuisse reos. Nam venialia remittebantur per cæremonias. Si quod ergo in eis peccatum erat, criminale erat. In hoc ergo patentissimum est crimen sacerdotum, & detestabile, qui non prius se iudicant, antequàm alios alligant. Caueat spiritualis iudex, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet enim vt sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat, vt quod debet iudicare, discernat. Diligens ergo inuestigator sapienter interroget a peccatore, qd forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito vero criminis, varietates eius non dubiter inuestigare, & locum, & tempus, & cętera quæ supradiximus, quibus cognitis adsit beneuolus, paratus erigere & secum onus portare, & habeat dulcedinem in affectione, discretionem in varietate, doceat perseuerantiam, caueat ne corruat, ne iuste perdat iudiciariã potestatem. Et si enim pænitentia possit ei acquirere gratiam, non tamen mox restituat in potestatem primam. Et si Petrus post lapsum restitutus fuerit, & sæpe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas, non tamen est necesse ut hoc omnibus concedatur quasi ex authoritate. Inuenitur authoritas quæ concedit, & quasi imperat. Inuenitur authoritas alia quæ non concedit, sed uetat quæ scripturæ non repugnant, sed concordant. Cum enim tot sint qui labuntur, ut pristi-

in alio, non est consilium, sed præceptum, quia consilium numquàm obligat, nisi per hoc quod in præceptum transit ex aliquo accidenti: tempus autem, ad quod obligatur, est cum delinquens occurrit ipsi corripienti, & corripi potest commode, & speratur emendatio, & non est alius cui ex officio incumbat corripere, vel si ille cui incumbit, negligens appareat in corrigendo. Si enim non speraretur emẽdatio, sed magis deterioratio propter impatientiam corrigendi, excusaretur a præcepto: similiter si prælatus diligens appareret ad corrigendũ subditum suum.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd quidam dicunt, quòd monachus non debet exire claustrum vt corripiat delinquẽtes, quia vacat operi meliori, scilicet contemplationi. Sed hoc non videtur verum, quia etiam aliquis a contemplatione abstrahitur, vt saluti proximorum inbueniat: & ideo dicendũ, quòd si monacho opportunitas corripiendi aduenerit, ipse etiam corripere tenetur, sed non tenetur quærere delinquentem exiens claustrum, aut ordinis sui statuta frãgere, ne ipse in periculum incidat, a quo alium liberare tenetur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd semper vitandum est ne ex correctione sequatur odium nostra culpa, scilicet ex indiscreta coreptione: si autem ad odium prouocetur, ex quo deberet ad dilectionem incitari, non est curandum, præcipuè quando eius peccatum in damnum aliorum vergit, vel etiã damnum sequens, vel peccatum ipsum est grauius odio, quod in nos excitamus: vel quando speramus quòd odium paulatim tepescet, & tamen correptio sequitur: quia sicut dicit Chrysost. Melius est odium propter deum, quàm amicitia quæ est propter ipsum. Cum enim propter ipsum amamur, debitores eius sumus: cum odio propter ipsum habemur, debitorem eum nobis facimus.

¶ Ad sextum dicendum, quòd glos. intelligenda est quando peccatur in deum, idest, solo deo sciente: vel loquitur non quantum ad correptionem, sed quantum ad remissionem quę sequitur, quia illud quod est ex parte nostra possumus remittere, sed non quod est ex parte dei.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd ille qui est in simili peccato, vel maiori, nõ potest alium corripere siue illud notorium sit, siue occultum, propter hoc quòd alterum iudicans contra seipsum sententiam profert. Alij autem dicunt, quòd si sit peccatum occultum, absque peccato potest corripere, non autem si sit notorium. Vtraque autem opinio quantum ad aliquid vera est. Dupliciter enim aliquis corripere potest. Vno modo ex officio, sicut prælati corripiunt: & sic videtur prima opinio habere veritatem, quia quandocumque aliquis indigne vtitur officio suo, peccat: ille autem qui est in mortali peccato etiam occulto, indigne vtitur officio prælationis, vnde peccat corripiendo, vel quicquid aliud proprij officij exequatur. Alio modo aliquis corripit ex zelo charitatis, non vt ecclesiæ minister, & tunc in correptione non potest esse peccatum, nisi ratione scandali, quod non consurgit nisi de peccato notorio: & secundum hoc secunda opinio habet veritatem. Vnde siue prælatus, siue subditus etiam in peccato notorio existens aliquem peccare viderit, potest eum admonere non per modum corripientis, sed per modum roganti, vt exemplo suo non incitetur ad malum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum veniale non reddit aliquem indignum executione officij sacri, sicut peccatum mortale: nec ita natum est scandalizare, quia ab eis nullus inuenitur immunis: & ideo existens in peccato veniali non

li non peccat etiam si de eodem corripiat, nisi probabiliter ex correptione scandalum sequi videatur, & de hoc peccato, si veniali loquitur authoritas inducta.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ peccator non est perplexus, nec tamen absoluitur a præcepto corripiendi. Potest enim peccatum dimittere, vel officium resignare, aut etiam humiliter peccatum suum recognoscens alios admonere rogãdo, & tunc nõ peccat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in eleemosyna corporali non inuenit aliquis dissensus ad vitam, qua in peccato vuit, sicut de correptione dictum est: & ideo peccator eleemosynã dans, nõ scandalizat, sicut corripiendo scandalum generat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ docere sacram scripturam dupliciter contingit. Vnomodo, ex officio prælationis, sicut qui ꝑdicat docet: non enim licet alicui prædicare nisi officium prælationis habeat, vel ex authoritate alicuius prælationem habentis Rom 10. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Aliomodo, ex officio magisterij, sicut magisti theol. docent. Dicunt

D. 539. ergo quidam q̃ ille qui primo modo docet, peccat mortaliter, si sit in peccato mortali notorio, non autem ille qui secundo modo docet. Sed hoc est falsum, quia eorum qui docent, sacram scripturam est idem finis, & eorum qui sacram scripturam ediderunt: vnde cum ad hoc ordinetur scripturæ editio, vt ad vitam æternam homo peruenist, vt patet. Ioan. 10. Quicumque impedit finem doctrinæ docendo peccat: impedit autem qui sacram scripturam in peccato docet, quia ore se profitetur nosse deum, factis autem negat. Et dicendũ q̃ ille qui est in peccato notorio, peccat siue sic, siue sic doceat: sed ille qui est in peccato occulto, peccat si primo modo doceat, nõ autem si secundo. Et quia aliæ rationes videntur concludere q̃ nullo modo corripere liceat ei qui est in peccato: ideo dicendum ad quintum, q̃ ex hoc ipso q̃ aliquis alium corripiendo iudicat, si in eodem peccato sit, seipsum condemnat. i. condemnabilem seipsum ostendit, non tamen nouam causam damnationis superadijcit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd ratio illa procedit de peccato manifesto.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, q̃ quidam dicũt quod correptio fraterna non se extendit ad prælatos, tũm quia non debet homo os ponere in cęlum: tum quia de facili scandalizari possunt prælati, si a subditis corripiãtur. Sed hoc nihil est, quia prælati inquantum peccant, nõ sunt cęlum, & ꝑm hoc eis correptio debetur, nec iterum qui eos charitatiue corripit, in eos os ponit, idest, contra eos, sed pro eis, quia ad vtilitatem eorum eos admonet: nec iterum præsumere debet quis de ꝓlato q̃ iniuste scandalizetur, nisi contrarium constet, quia ipsi sunt in statu perfectionis: scandalum autem pusillorum non cõuenit perfectis, sed pusillis. Et ideo dicendum est, q̃ prælatus ex hoc q̃ est persona publica, & vicem dei super subditos gerens, non amittit eaquę sunt propria illius singularis pſonæ: & ideo omnia illa quæ debentur alicui ex affectu fraterno, qui ad oẽs homines habendus est, etiam prælato debentur, sicut etiam ipse alijs debet ea quæ affectus charitatis expostulat, nec ab his ratione prælationis excusatur: & ideo secundum alios præceptum de fraterna correptione etiam ad prælatos se extendit, vt corripiantur a subditis, & sicut ea quæ sunt charitatis ad subditos prælatus taliter gerere debet, vt nullum authoritati præiudicium generetur, ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas, vt Aguſt. dicit: ita correptio ad prælatos taliter debet fieri ne aliquid reuerentiæ subtrahatur: & ideo dr. 1. Timot. 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem.

Epſa 109. to. 2.

Ad Gal. 2. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Paulus in faciem Petro coram omnibus restitit, sicut ibidem dicitur. hoc aũt excedit modũ fraternæ correptionis, quæ prælatis a subditis debet. Non. n. prælati. a subditis coram multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt, nisi immineret periculũ fidei: tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior.

¶ Ad secundum dicendum, quòd monachus ille arguitur de

hoc q̃ iniuste corripuit sacerdotem recte agentem, & de hoc q̃ correptionẽ vsq; ad correctionem extendit pœnam inferendo, quia sacerdotem percussit, & eum ab ecclesia amouit. Quamuis autem prælati sint corripiendi a subditis, non tamen est eis pœna infligenda, sed recurrendum ad superiorem denuntiando, vel si non habet superiorẽ recurrat ad deũ qui essemedet, vel de medio subtrahat.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ tangere arcam non erat leuitarum, sed sacerdotum: & ideo Oza percussus fuit, quia officium superioris vsurpauit: sed fraterna correptio nõ sequitur officium, sed affectum charitatis, & ideo non concludit ratio de fraterna correptione, sed de correctione quæ est a prælatis adhibenda, quam subditus prælatis non potest adhibere. Vbi supra

¶ Ad quartum dicendum, q̃ Greg. prohibet indicium temeritatis, ne scilicet aliquis prælatorum facta de facili in malum conuertat, vel de eis coram alijs obloquatur: non autem iudicium fraternæ correptionis prohibet cum reuerentia factum. part. 3. admoni. 5.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quamuis præsumptuosum sit q̃ aliquis simpliciter se alteri præferat in bonitate, præcipue sancto viro: tamen non est præsumptuosum quãtum ad aliquod factum, si prælatus non faciat quantum ad illud de se meliora sentire.

ARTICVLVS III.

Vtrum oporteat quòd fraterna admonitio præcedat denuntiationem ecclesiæ faciendam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ non oporteat q̃ fraterna admonitio præcedat denuntiationem ecclesiæ faciendam: quia secundum August. in lib. de mendacio. Ex factis sanctorum colligimus quid in scripturis sentire debemus: sed Christus denuntiauit Iudã discipulis ante admonitionem factam, vt patet Ioan. 13. similiter Petrus damnauit Ananiam & Saphiram ante aliquam admonitionem, vt patet Act. 5. similiter Paulus reprehendit Petrum coram omnibus nulla monitione secreta præcedente, ergo videtur quòd non semper admonitio fraterna debet præcedere denuntiationem ecclesiæ faciendam. 2. 2. q. 3. ar. 7. ad cõsen. ca. 15. to. 6.

¶ 1 Præt. Maiori periculo magis debet homo obuiare: sed aliquando maius periculum imminet, si peccatum non publicetur, quàm sit malum infamatio vnius hominis; quia peccator latens potest multos corrumpere in fide, vel moribus, quod non posset facere in publicum eius peccato deducto, aut etiam infamatur multitudo si peccatum vnus de multitudine committat, nec talis infamia aboletur nisi per pœnam peccati, q̃ ag non potest inferri, nisi peccatum ad publicum deducatur. ergo nec semper debet denuntiationem admonitio præcedere.

¶ 3 Præt. Accusare in capitulo est dicere ecclesiæ: sed religiosi frequenter inuicem accusant in capitulo nulla admonitione præcedente. ergo non oportet quòd semper admonitio denuntiationem præcedat.

¶ 4 Præt. Grauior via procedendi cõtra crimina est si per accusationem, vel ẽt per inquisitionem procedatur, quàm si per denuntiationẽ, quia etiam maior pœna infligitur: sed aliquis potest procedere ad accusationem non præcedente admonitione, inquisitione tamen facta, sicut Inno. 3. dicit in decretali. ergo nec denuntiationem oportet q̃ admonitio præcedat.

¶ 5 Præt. Nullus tenetur alteri obedire contra præceptum diuinum: sed si prælatus præciperet alicui scienti crimen fratris sui, quòd ei diceret, teneretur dicere ante admonitionem: & similiter si præciperet illi qui crimen commisit, tamen prælatus peccaret quærendo, quia secundum ordinem iuris petitur iuramentum de veritate dicenda etiam in causa criminali ab eo qui accusatur. ergo videtur q̃ non sit de necessitate præcepti q̃ admonitio denuntiationem præcedat.

SED CONTRA est, quod dicit glos. Matth. 18. super illud. Si peccauerit in te &c. hoc ordine vitare scãdala debemus: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

debitum est ex præcepto obligante. ergo ordo correptionis est in præcepto.

¶ 1 Præt. Propter hoc fraterna correptio est in præcepto, vt homo fratrem suum a peccato eripiat: sed quandoque fratri daretur peccati occasio, si statim in publicum proderetur, vnde

Glos. interlinearis. Corripe ipsum inter te &c. ne publice correptus verecundiam perdat, qua prædita in peccato remaneat. ergo ex necessitatem præcepti debet admonitio priuata denuntiationem præcedere.

II Vbi supra art. 8. VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter in ordine correptionis ponatur testium inductio, quia aut iste correptionis ordo intelligitur de peccato publico, aut occulto. Si de publico, non oportet inducere testes, quia manifestum est. Si de occulto, non oportet manifestari nescientibus, quia sic esset homo proditor criminis. ergo videtur ꝙ nullomodo testium adhibitio requiratur.

¶ 2 Præt. August. dicit in regula, vbi ordinem fraternæ correctionis ponit, ꝙ alijs. s. testibus peccatum fratris demõstratur, per quos conuincendus est si negauerit: sed aliquis non potest conuinci per vnum testem, quia in ore duorum, vel trium testium debet stare omne verbum. ergo inconuenienter dicitur ꝙ testis vnus, vel duo adhibeãtur, quia semper debent esse duo ad minus.

¶ 3 Præt. Correptio etiam debet fieri de peccato semel facto: sed ad illud quod iam factum est, non possunt adhiberi testes, vt videant qui non viderunt: quandoque etiam non reiteratur de facili, aut si reiteratur, peccator sibi a corripiente cauet, ne etiam ipse videre possit peccantem, nedum nisi alios inducat ad videndum: nec iterum debet ille qui peccatum fratris scit, ei dare aliquam occasionẽ peccatum iterandi, vt deprehendi possit, quia sic ipse esset peccati particeps. ergo videt quòd testium inductio non requiratur ad correptionem.

¶ 4 Præt. Dicere prælato, est dicere ecclesiæ: sed Aug. dicit in regula, ꝙ antequam alijs demonstretur per quos conuincendus est si negauerit, prius proposito debet ostendi: si neglexerit admonitus, corrigi. ergo videtur ꝙ testium adhibitio non debeat præcedere denuntiationem, sed sequi.

III Et Luc. 3. VLTERIVS. Videtur ꝙ correptio quantum ad monitionem secretam debet esse dura, Mat. 3. Ioan. Baptista dixit, Genimina viperarum, quæ fuit durissima correptio. ergo videtur quòd debeat aliquis alterum dure corrigere.

¶ 2 Præt. Titi. 1. dicitur, Argue illos dure.

¶ 3 Præt. Ad correptionem fraternam incitat ira per zelũ: sed ira asperitatem habet. ergo debet aliquis asperè corrigi.

SED CONTRA. Gal. 6. Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. ergo videtur ꝙ non debeat dure corripi.

Super Psal. 140. circa medium. ¶ 2 Præt. Aug. dicit. Corripiat iustus in misericordia, & arguat. ergo debet esse leuis correptio.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ secundum Philosophum in 6. ethi. Minus malum ex hoc ꝙ præligit respectu magis mali, accipit rationem magis boni: & ideo medicus corporalis hominem si potest, ab infirmitate totaliter liberat: si autem nõ potest, eligit minus malum, vt occurrat magis malo, sicut amputate vnum mẽbrum, ne totum corpus inficiatur, & hunc ordinem dominus seruari præcepit. cum peccatoribus corripiendo spiritualiter medicamur. Peccator autem ex peccato duo mala incurrit, innocentiæ damnum, & famæ dispendium: & ideo prius tentandum est vt taliter innocentiæ restituatur, ꝙ fama etiam conseruetur. Sin autem sic debet negligi fama, vt conscientia reparetur, famæ etiam dispendio subueniri si aliter nõ potest, debet quantum potest, vt scilicet primo paucis, & postea multis crimen prodatur: & ideo dominus hunc ordinem corripiendi statuit, vt primo frater corripiatur secreto, vt sic & innocentiam recuperet, & famam nõ perdat: quòd si hæc medicina non fuerit efficax, debet paucis ostendi, vt non totaliter fama perdatur, & deinde si non corripitur, debet omnino fama negligi & in publicum prodi, quòd si etiam publica correptio, vel admonitio non profuerit, debet omnino abscindi iudicio ecclesiæ, vt sit sicut ethnicus & publicanus. Et ideo dicendum quòd sicut correptio fraterna cadit in præcepto, ita & correptionis ordo.

Matth. 18.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in obseruatione preceptorum semper ad intentionem ꝓcipientis, & rationem præcepti attendendum est: ideo autem dominus ꝓcepit vt secreta admonitio publicam denuntiationem præcederet, vt expectaretur emendatio vitæ, & famæ parceretur peccatoris: & quia dominus sciebat Iudam non emendandum fore, si ipsum admoneret, sed magis exasperandum: quia non est probabile quòd verba moueret, quem tot miracula visa nõ mouerant, ideo ipsum non prẽmonuit, & quia etiam sciebat ex hoc fortè magis exasperandum & deteriorem fieri: nec tamen est simile de ipso, & nobis, quia ipse secreta cordiũ sciebat, & futuros euentus, nõ autem nos: & ideo nisi certissimis signis appareat incorrigibilitas & exasperatio ipsius futura, non debet fraterna admonitio prætermitti. De Petro autem dicendum est, quòd forte peccatum eorum erat publicum, vel statim publicandum. Vel forte sciebat monitionem ipsis non valituram: vel etiam consilio spiritusanctí fecit ad terrorem, quia hoc competebat statui primitiuæ ecclesiæ, ne veniret eius authoritas in contemptum. De Paulo autem patet responsio, quia Petrus coram omnibus peccauit, ideo oportebat eum coram omnibus redargui: hic autem ordo seruandus est in peccatis occultis, vnde dicitur. Si peccauerit in te, idest, te solo sciente.

Matth. 18.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in peccatis denuntiandis considerandum est vtrum peccatum sit omnino occultum, aut ad notitiam aliorum deuenerit, aut in promptu sit vt deueniat. Si autem peccatum iam ad notitiam aliorum deuenerit, tunc debet denuntiari ei qui habet potestatem corrigendi, vt qui sunt scandalizati de culpa, ædificentur de pœna. Si autem nondum in publicum deuenit, sed est in via deueniendi, tunc etiam denuntiandum est vt scandalo futuro occurratur. Si autem sit omnino occultum, tunc considerãdum est vtrum emendatio peccantis expectari probabiliter possit, aut non: quod quidem facile aduerti poterit, si consideretur vtrum aliquis ex electione, vel passione peccauit siue ex malitia, vel infirmitate, quod idem est: quod quidem perpendi potest ex conditione peccantis, & ex iteratione actus, quia si aliquis frequẽter & quasi improhibite sine fræno in aliquod peccatum lapsus est, signum est quòd ex malitia, vel electione peccat, & non facile emendetur. Si autem semel occasione peccandi oblata in peccatum ruit, & postea tristitiam & verecundiam de peccato ostenderit, signum est quòd sit peccatum ex passione, vel ex infirmitate, & quòd de facili emendetur. Si ergo emendatio speretur, debet admonitio præcedere, & denuntiatio differri quousque videatur quomodo emendatur peccator, nisi forte immineret occasio similis in peccatum ruendi, quam tamen declinare non vellet admonitus: tunc enim deberet prælato denuntiari, ne in præcipitium iret. Si autem nõ sperretur emendatio, tunc cõsiderandum est, an illud peccatum sit infectiuum aliorum, sicut est hæresis, vel fornicatio, vel aliquid huiusmodi: aut etiam cedat in aliquod damnum alterius, sicut furtum, vel homicidium, & huiusmodi. Si enim non cedat in damnum alterius, nec sit infectiuum peccatum, tunc potest denuntiatio differri quousque videatur admonitionis effectus, præcipue si emendationem promittit. Si autem est infectiuum aliorum, debet denuntiari prælato, ut gregi suo caueat. Sicut n. dicit Hiero. Quæ misericordia est parcere vni, & multos in discrimen adducere? polluitur populus ex vno peccatore, sicut ex vna one morbida vniuersus grex. Semper enim bonum multorum debet præferri bono vnius. Vnde etiam fama vnius negligi debet, ut innocentia, vel fama multitudinis conseruetur. Si autem vergat in damnum corporale alterius, debet fieri comparatio illius damni ad damnum famæ istius, & illi dãno quod præponderat obuiandum magis.

¶ Ad tertium dicendum, quod de leuibus peccatis non surgit infamia, nec scandalum: & ideo de talibus non est vis, si quis in capitulo accusetur admonitione prætermissa, nisi forte probabiliter credi possit, quòd tali accusatione magis deterioratur qui corrigitur, & collegio etiam non multum profuit cuius bonum semper præponendum est bono vnius: unde & aliquando etiam si peccantis emendatio non expectetur, potest aliquis coram multitudine accusari, si profectus multitudinis credatur: sed de peccatis ex quibus posset infamia surgere, non deberet aliquis in publico accusari, nisi alijs præmissis quæ ordo fraternæ correptionis deposcit, & grauiter peccatet accusans, sicut fratrem suum infamans.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendũ, quòd etiam ad accusationem, vt quidam dicunt, procedi non debet secundum forum conscientiæ monitione non præmissa, nec emendatione expectata, nisi forte maioti periculo obuiandum videatur, aut peccatum sit publicum: quamuis secundum forum causarum non requiratur ꝙ accusationẽ precedat admonitio, sed solũ inquisitio. Inquisitio vero nõ est facienda nisi de notorio peccato, quia oportet quòd inquisitionem præcedat clamosa insinuatio, & ideo secreta admonitio non requiritur de necessitate. Vel dicendum secundum alios, ꝙ in accusatione non agitur ad emendationem peccantis, sed ad bonũ commune. s. iustitiam conseruandam per punitionem delinquentis: & ideo accusatio in iudicio bona conscientia potest fieri, etiam si admonitio non præcedat: nec est contra præceptũ domini, quod intelligitur, quando agitur ad emendationem peccantis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd præceptum alicui factum a prælato suo de peccato alterius publicando in eo casu, in quo publicari nõ debet, potest fieri vel in iudicio, vel extra iudicũ. Si extra iudicũ, peccat præcipiens, nec ille cui præcipitur, obedire tenetur. Si autem in iudicio ordine iuris exigente iudex alicui præcipiat vt peccatum suum, vel alterius confiteatur, nõ peccat præcipiendo, quia ipse non exigit, sed accusans cui iudex ius reddere debet: & tunc tenetur quis profiteri ad præceptum iudicis peccatum suum, vel alterius: vel appellare si contra ordinem iuris ei præcipiatur, & tunc publicans peccatum occultũ, vitat maius malum. s. disciplinæ iuris eneruationem, tamen iudex deberet dissimulare quantum posset, ne tale præceptum faceret saluo ordine iuris, & præcipue in capitulo, vbi magis per æquitatem procedendum est, quàm secundum rigorem iuris.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ quãdo medicina cuius a qua incipiẽdum est, non proficit, tunc debet medicus efficaciorem medicinam apponere: non tamen statim efficacissimam, sed paulatim procedẽdum est, vt quàm minus potest fieri, grauetur ille cui medicari volumus: & ideo si prima medicina. s. admonitio præcedens secreta non profit, quia peccatum iterari videtur, oportet ad vlteriora procedi, vt paucis ostendatur, & talibus qui possunt prodesse, & quibus nõ creditur ꝙ obiunt diffamando: & illi principaliter adhibentur vt admoneant, se iudo vt admonitionis facta sint testes, tertio vt negantem coram ecclesia conuincant, vt August. dicit in regula. Prius tamen scilicet quàm in publicum prodatur alteri, vel tertio demonstretur, vt duorum, vel trium possit ore conuinci.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt, ꝙ iste modus corripiendi seruandus est quando peccatum non est omnino publicum, nec omnino occultum, sed ab aliquibus scitum, vnde dicunt ꝙ non possunt alij aduocari, nisi qui sunt ad quos etiam pertineret correptio. Sic enim exposuit. Si peccauerit in te, idest, te solo sciente, frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuũ. Si te non audierit, & nullus alius sciat, non debes vltra procedere. Si autem aliqui alij sciant, adhibe tecum &c. Sed hoc non videtur esse secundum intentionem euangelij, quia si illi qui adhibentur alias scirent, non oportet eos adhibere ad videndum, sed statim per eos posset conuinci. Et præterea Hiero. dicit, ꝙ non est misericordia parcere vni, & omnes in discrimen adducere: quod fieret, si peccatum quod est alijs nocuum, nõ publicaretur ad correptionem: vnde patet quòd si peccatum in aliorum detrimentum vergat, debet alijs dici, quantumcunque sit occultum, & etiam si non vergat in detrimentum alterius, nisi in illius qui peccat, vt patet secundum August. in regula, vbi sic dicit. Innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacẽdo perire permittatis: nec ex hoc aliquis efficitur proditor criminis, quia non manifestatur crimen ad infamandum, sed ad corrigendum.

Matth. 18.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnus testis inducitur ad admonendum, sed duo ad conuincendum. Vel dicendum, ꝙ ipse denuntians cum vno teste sufficit ad denuntiandũ, quia per hoc fit aliqua præsumptio iudici, sed ad decisionem cause requiruntur duo testes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non potest intelligi quòd aliquis ex precedenti monitione non sit emendatus, nisi per hoc quod actum iterat: vnde ad hoc inducendi sunt testes, vt actum iteratum videant, vt patet per August. qui dicit. Prius alteri, vel tertio demonstrandum, scilicet actum peccati. Non tũ debet aliqua occasio præberi vt peccatũ iteret intentione conuincendi, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona. Si tamen actus iterati ostendi testibus non possint, debent tamen adhiberi, vt eo ram ipsis recognoscat, vel saltem vt ipsi admoneant, vt obiurgatio pluri morum cum corrigat, vt ibidem glo. dicit, & has duas causas glo. tangit ibidem super illud. Adhibe tecum &c.

Vbi sup. art. 8.

Rom. 1.

Glos. interlinearis.

tantum & excommunicatos, sine super omnes sacerdotes, qui uita & scientia carentes benedicere præsumunt, dictũ accipiatur, sic intelligi potest. Maledicam benedictionibus uestris, idest, his quę in eis benedictionibus possidetis, quia faciã ea cedere uobis in maledictionem, nõ in benedictionẽ: quia & si benedicunt sanctis, non hoc faciunt ex uero corde, & ideo eorũ bñdictio eis uertit' in maledictionẽ. Vel, Maledicã benedictionibus uestris, idest, qd a vobis benedicitur, a me erit ma-

studio corrigendi, vel conuincendi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prælatus potest dupliciter considerari, aut secundum quòd iudicio præsidet, & sic dicere prælato est dicere ecclesiæ, & sic prius debent testes adhiberi quàm prælato dicatur: aut extra iudicium existens, & sic dicere prælato non est dicere ecclesiæ, sed personæ quæ potest prodesse, & non obesse, quia nullus magis potest prodesse quàm prælatus: & secundum hoc debet prius dici prælato quàm testibus ostendi alijs, vt quanto minus potest fieri publicetur, & tunc prælatus adhibetur quasi vnus de testibus. Talis enim debet esse ordo correptionis fraternæ, quem August. in regula tradit, vt cum quis oculi perclantium, vel aliud peccatum quodcumque in fratre suo aduertit, statim admonere debet, ne cœpta progrediatur, sed de proximo corrigant. Quòd si post admonitionem iterum, vel tertio id facere videatur, tunc debet quasi vulneratus sanandus manifestari: sed antequam in publicum prodatur, quod fit cum ecclesiæ dicitur, prius debet alteri, vel tertio demonstrari, quod est adhibere vnum, vel duos testes: & inter eos quibus ostendi debet, antequam alijs ostendatur per quos conuincendus est si negauerit, prius proposito debet ostẽdi post admonitionem, vt secretius correptus non innotescat cæteris, & ita primo debet admoneri, secundo prælato ostendi, tertio testes adhiberi, quarto in publicum produci conuincendus si negauerit, sed duo media dominus sub uno comprehendit.

Vbi sup. art. 8.

Par. 2. c. 10.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum Grego. in Pastorali. Nonnulla peccata sunt leniter corrigenda. Nam cum non malitia, sed ignorantia sola, vel infirmitate delinquitur, necesse est vt magno moderamine ipsa delicti correptio temperetur: nonnulla autem sunt vehementer increpanda, vt cum culpa ab actore non agnoscitur quanti sit ponderis, ab increpantis ore sentiatur, & cum quis sibi malum quod perpetrauit lenigat, hoc contra se grauiter ex corripientis asperitate permulcat. Et quamuis illæ loquatur de correptione quæ prælatis competit, tamen etiam in correptione quę ab alijs fit, hoc etiam est obseruandum, quamuis fraterna correptio semper magis debeat ad lenitatem accedere, quia non ex authoritate officij, sed ex charitatis affectu exhibetur. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

EXPOSITIO TEXTVS.

Moyses & Aaron sacerdotes Moyses sacerdos dicitur non officio oblationes offerendi, sed quia sacra primitus populo dedit immediate a deo accepta. psal. 98. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. *Cum esset pontifex anni illius, prophetauit.* Sciendum quòd in verbo Caiphę fuerunt quatuor. Primo inspiratio immissa, per quam vulnerata passionis Christi cordi eius inspirata fuit a Spiritusancto: Secundo intellectus, quem ipse ex illa inspiratione concepit. Tertio intentio exprimendi intellectum suum, & ad effectum producendi. Quarto verba ipsa prolata. Primum quidem fuit quædam participatio prophetiæ: secundum fuit fidelis intellectus a seipso: tertium fuit iniqua intentio: quartum fuit vera locutio, quamuis non secũdum intellectum eius: & ideo primum fuit a Spiritusancto nõ autem secũdũ, nec; tertium: sed quartum aliqualiter fuit a Spiritusancto regulante non a illius, vt consonarent inspirationi ab eo factæ. *Nullus assumit sacerdotis &c.* Hoc intelligendum est de mortalibus, quia sacerdos potest sine peccato de illis mortalibus absoluere, in quibus ipse est, quia per ea non redditur executione officij indignus. *Ado liberauit peccatorem &c.* idest ex hoc occasionem liberationis eius sumpsit. *Diligens erga mansuetos &c.* Sed contra. Deficerunt fortunates iudicium, qui seruati sunt iniquitates, vt dicitur in psalm. 63. ergo vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur ꝙ sacerdos nõ debeat perscrutari conscientiam subditorum. Et dicendum, ꝙ sacerdos debet perscrutari conscientiam peccatoris in confessione quasi medicus vulnus, & iudex causam: quia frequenter quæ præ confusione confitens taceret, interrogatus reuelat. Sed tamen in interrogationibus facedis tria sunt attendẽda. Primo, vt quilibet peccator F interrogetur de peccatis quæ consueuerunt in hominibus illius conditionis abundare. Non enim oportet ꝙ a milite quæratur de peccato clericorũ, aut religiosorum, aut econuerso. Secundo, vt non fiat ex licita interrogatio de peccatis, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt: de alijs autem adinuentionibus peccatorum ita debet a longinquo fieri interrogatio, vt si commisit, dicat, & si non cõmisit, non addiscat. Tertio, vt de peccatis, præcipue carnalibus, non descendat nimis ad particulares circunstantias, quia huiusmodi delectabilia q̃to magis in speciali cõsiderantur, magis concupiscentiam nata sunt mouere. vt dicit in 3. ethi. & ideo potest contingere vt confessor talia quærens & sibi, & confitenti noceat, & hc quandoque deficiant in suo scrutinio iniquitates scrutantes. *Maledicam benedictionibus vestris*, quæ. I. ita sunt vestræ, ꝙ non dei.

De pnĩa distin. 7. cap. Nemo.

Malachiæ.

DIVISIO TEXTVS.

Postquam determinauit magister de pænitentia, & de potestate ministrorum, quibus competit dispensatio huius sacramẽti, hic determinat quædã quæ pænitentiã cõsequunt, & diuidit in partes duas. In prima, determinat tempus pænitentiæ. In secũda, determinat q̃dã quæ ad defectũ pnĩæ ptinẽt. 22. dist. ibi. *Cumque multis authoritatibus &c.* Prima in duas. In prima oñdit tẽpus pænitẽtiæ vsq; ad finẽ vitæ esse. In secunda, mouet quædã q̃nes quę ex p̃dictis ortum hũt 21. dist. ibi. *Solet etiam quæri &c.* Prima in duas. In prima oñdit ꝙ tẽpus pnĩæ ꝑdurat vsque ad finẽ vitæ. In secũda, oñdit qualiter fit agendũ cũ illis qui in fine pænitent, ibi. *Solet etiam quæri &c.* Prima in duas. In prima oñdit q̃ũ hi qui in fine vitæ suæ pænitent, cõsequunt remissionẽ pĉtorum, q̃uis adhuc sint debitores pœnæ tpalis, quã in purgatorio post mortem sustinebũt. In secũda oñdit ꝙ eadẽ pœna debet eis qui qualitercũque in hac vita condignã satisfactionẽ nõ implent, ibi. *Si vero quæritur de illis &c.* Circa primũ tria facit. Primo oñdit quòd vsq; ad finẽ vitæ manet pnĩæ locus. Secũdo objcit in contrarium, ibi. *Augu. tamen de pænitentiam differentibus &c.* Tertio soluit, ibi. *Sed quare hoc dixerit &c.* Vbi ex verbis Aug. oñdit, quare nõ sit pnĩa differenda vsq; ad finẽ vitæ propter duo. Primo, pp pænitẽdi difficultatẽ. Secundo, propter pœnã purgatorij quæ restat, ibi. *Sed & si conuersus peccauerit &c. Si vero quæritur de illis &c.* Hic oñdit ꝙ pœna purgatorii restat post hanc vitam eis qui hic condignã satisfactionẽ nõ agunt. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit hoc de illis qui pnĩam iniunctam non expleẽt. Secundo ostẽdit idem de illis quibus cõdigna satisfactio non est iniuncta, ibi. *Si vero de illo quæritur &c. Solet etiam quæri &c.* Hic ostendit qualiter sũ agendum cum illis qui in fine pænitent. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit hoc quantum ad satisfactionis iniunctionem. Secundo quantũ ad reconciliationẽ. *Sciendum etiam quod tempore &c.* Vbi duo facit. Primo ostẽdit ꝙ tpe vltimæ necessitatis nõ est recõciliatio deneganda pænitẽti. Secundo oñdit ꝙ alio tpe simplex sacerdos reconciliare pænitentẽ nõ põt incõsulto episcopo, ibi. *Non debet tamen &c.*

QVAESTIO PRIMA.

Hic quinque quæruntur.

¶ Primo, Vtrum aliquis in extremo vitæ suæ pœniteriam possit consequi veniam peccatorum.
¶ Secundo, De pœna quã sacerdos ad satisfaciendũ imponit.
¶ Tertio, De relaxatione huiusmodi pœnæ per indulgẽtias.
¶ Quarto, Quis possit indulgentias dare.
¶ Quinto, Quibus profint.

QVAEST. I.

ARTICVLVS PRIMVS

a Vtrum aliquis in extremo vitæ suæ pœnitere possit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in extremo vitæ suæ aliquis pœnitere non possit 1. Macha. 9 dicitur de Anthioco. Orabat scelestus dominum, a quo non erat misericordiam consecuturus: hic autem in fine vitæ suæ erat. ergo videtur ꝙ in fine pœnitentes veniam non consequuntur. Homil. 41. de vera pœnitentia tom. 10.

¶ 2 Præt. Omnis vere pœnitens peccata dimittit: sed ille qui in fine vitæ pœnitet, non dimittit peccata, sed a peccatis dimittitur, q̃a tunc vult pœnitentiam agere, quando peccare non potest, vt in litera dicitur. ergo videtur quia tunc non cõsequatur veniam.

¶ 3 Præt. Contritio quæ est pars pœnitentiæ, habet annexum propositum confitendi & satisfaciendi: sed hoc propositũ habere nõ potest qui in fine pœnitet, quia nullus proponit quod scit sibi impossibile. ergo non potest conteri, & ita non consequitur veniam.

SED CONTRA est, quia latro in fine vitæ suæ pœnitens misericordiam inuenit audiens, Hodie mecũ eris in paradiso. Luce 23.

¶ 2 Præt. Sapientia dei & misericordia vincit humanam malitiam: sed homo potest vsque ad extremum vitæ peccare. ergo potest vsque tunc de peccatis per diuinam misericordiam veniam consequi.

VLTERIVS. Videtur ꝙ in fine vitæ pœnitens non possit a quolibet sacerdote absolui, quia ad absolutionem requiritur aliqua iurisdictio, vt dictum est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionem super illum qui in fine pœnitet. ergo non potest eum in fine absoluere.

¶ 2 Præt. Ille qui sacramentum baptismi in articulo mortis ab alio quàm proprio sacerdote recipit, non debet iterum a proprio sacerdote baptizari. si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis posset absoluere a quolibet peccato, non deberet pœnitens, si euadit, ad suũ sacerdote recurrere, q̃d falsum est: quia alias sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

¶ 3 Præt. In articulo mortis sicut licet sacerdoti alieno baptizare, ita & non sacerdoti: sed non sacerdos nunquam potest absoluere in foro pœnitẽtiali. ergo nec sacerdos in articulo mortis eum qui non est sibi subditus.

SED CONTRA. Necessitas spiritualis est maior quàm corporalis: sed aliquis in necessitate vltima potest aliorum rebus vti, etiam inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati, ergo & in articulo mortis ad subueniendum spirituali necessitati potest a non suo sacerdote absolui.

¶ 2 Præt. Ad idem sunt authoritates in litera positæ.

VLTERIVS. Videtur ꝙ pœnitentibus in fine non reseruetur aliqua pœna post mortem. Deus enim, cum sit summe misericors, non exigit ab homine plus quàm facere posset: sed iste qui in fine vitæ suæ pœnituit, nihil aliud facere potuit pro tempore illo quàm conteri & confiteri, quòd etiam fecit. ergo videtur quòd nihil ab eo post hanc vitam requiratur pro peccatis, de quibus pœnituit.

¶ 2 Præt. Pœna purgatorij excedit omnem pœnam huius mũdi, vt in litera dicitur: sed pœna, ad quam obligatur pœnitens post confessionem & absolutionem, non est tanta quantæ sunt multæ pœnæ iustæ alterius vitæ. ergo iniuste cum pœnitente agitur, si post hanc vitam puniatur, in purgatorio post absolutionem. K

¶ 3 Præt. Non est aliquod peccatum tam grande, quod per pœnas in hac vita inflictas non posset totaliter expiari, dummodo aliquis patienter sustineret, quia tribulatio purgationẽ facit, vt pater Ro. 5. sed mors est maxima pœnarum. ergo si aliquis contritus patienter mortem sustinet, non remanet ei aliqua pœna post hanc vitam.

SED CONTRA. Iustitia diuina exigit vt peccatum aut a deo, aut ab homine puniatur: sed huius peccatum qui in fine pœnitet non punitum est nec a deo, nec ab homine in hac vita. ergo oportet quòd post hanc vitam puniatur.

¶ 2 Præt. Nullus ex negligentia debet commodum reportare: sed iste q̃ in finem pœnitentiam dilitulit ex negligentia, si statim post peccatum adhuc sanus pœnituisset, sustinuisset pœnam. ergo

ergo multo fortius, quando pœnitentiam distulit vsque in finẽ vitæ, adhuc reus est pœnæ. A

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ deus qui dat omnibus abũdãter, nulli gratiã denegat, qui quod in se est facit vt se ad gratiam præparet. Hæc autem præparatio sicut supra dist. 17. dictũ est, fit per motum liberi arbitrij: vnde quamdiu manet homini vius liberi arbitrij, in hac vita, in qua nondum est cõfirmatum ad malum, potest se præparare ad gratiã de peccatis dolẽdo, & gratiam remissionis peccatorum consequendam. q.1. ar.3. q̃stiun. 2, 3. & 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ veniam cõsecutus fuisset si vere pœnituisset, sed non habuit veram pœnitentiam, quia non ex amore iustitiæ de peccatis commissis dolebat, sed timore pœnæ quam expectabat, vel dolore pœnæ quam sustinebat, & hoc etiam multis in fine pœnitentibus contingit, quia non est facile vt affectus quem homo toto tempore vitæ suæ inclinauit in aliquid, subito ad contrarium retrahat: nec tamen est impossibile, quia liberum arb. non cogitur ex habitu acquisito, nec prouidentia dei potest terminus præfigi, per quam etiam in extremo vitæ vere pœnitentiæ motus inspiratur quandoque. Ibidem in fine. Psal. 146. Exod. 12. Ezech. 18.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ August. in verbis illis ostendit quod pœnitentia quam aliquis in fine vitæ agit, non est certum signum salutis, & non quòd non possit esse etiam tunc efficax ad salutem, quod incertum est, quãdo aliquis de peccato quod facere iam nõ potest, pœnitet, vtrum voluntatem peccandi amisit, quod magis manifestum est de illo qui peccare adhuc potest, si pœniteat, quòd voluntatem mutauit: tamen etiam quãdo aliquis non potest vltra peccare, potest voluntatem mutare, vt nolit quod prius voluit, etiam si posset. Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ in contritione sufficit propositum conditionatum satisfactionis, & confessionis, vt si licet velit si possit, & tale propositum etiam de impossibili esse potest.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ quilibet sacerdos quantum est de virtute clauium, habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata, sed quòd non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est quia per ordinationem ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet. Sed quia necessitas legem non habet, ideo quando articulus necessitatis imminet, per ecclesiæ ordinationem, non impeditur q̃ in absoluere possit, ex quo habet claues etiam sacramentaliter, & tantum consequitur ex absolutione alterius, sicut si a proprio sacerdote absoluereturnec solum a peccatis potest tunc a quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excommunicatione a quocunque sit lata, quia hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis ecclesiæ coarctatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate, quia ea quæ iurisdictionis sunt, committi possunt: vnde quia ecclesia acceptat vt quilibet sacerdos absoluere possit articulo mortis, ideo ex hoc ipso quis iurisdictionis habet vsum, quamuis iurisdictione careat.

¶ Ad secundum dicendum, quod non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, vt iterum a peccatis soluatur, a quibus in articulo mortis absolutus est, sed vt innotescat ei quod est absolutus. Nec similiter oportet ꝙ absolutus ab excommunicatione ad iudicem vadat, qui alias absoluere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ baptismus habet efficaciam ex ipsa sanctificatione materiæ, & ideo a quocunque conferatur, sicut ille sacramentum recipit: sed vis sacramentalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri, & ideo ille qui laico confitetur, quamuis impleat quod ex parte sua est de sacramentali confessione, tamen sacramẽtalem absolutionem non consequitur, & ideo aliquid valet ei quantum ad diminutionem pœnæ quæ fit per cõfessionem meritũ & pœnam, sed non consequitur diminutionem illam pœnæ, quæ est ex vi clauium: & ideo oportet ꝙ iterum sacerdoti confitearur, & magis sic confessus decedens punitur post hanc vitam, quàm si tuisset sacerdoti confessus.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd pœna post remissionem culpæ exigitur vt inæqualitas iniustitiæ commissæ ad æqualitatem reducatur. Æqualitas autem quãtitatem cõsequitur. vnde sicut ad ordinationẽ culpæ exigitur ꝙ pœna pro culpa inferat, ita exigitur ꝙ pro tanta culpa tanta pœna: & ideo cum peccati inordinatum remanere non possit, quamuis reatus pœnæ fit diminutus per cõtritionem, & confessionem, & absolutionem, oportet quòd adhuc in fine pœnitens, quicũque satisfactionem non implet, in hac vita, post hanc vitam puniatur, nisi tata fuerit contritio, q̃ totaliter a pœna purget, q̃d q̃nq; cõtingere põt, vt supradictũ est. De vera & falsa pœnitentia c. 17. I principio to. 4. Et hẽ dist. 7, cap. Nullus expectet, dist. 17. art. 3. quæst. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ille qui in fine vitæ pœnitet, non punitur post hanc vitã, quia non satisfecit quando satisfacere non potuit, sed quia peccauit, & quia satisfacere neglexit quando potuit: vnde non sequitur ꝙ deus requiratab homine vltra posse. G

¶ Ad secũdum dicendum, ꝙ iustitia assimilatur mensuræ, vt dicit Philosophus in 5. ethi. vnde sicut in diuersis ternis sunt diuersæ mensuræ rerum venalium, ita & diuersæ pœnæ secundum iustitiam pro eisdem culpis inferuntur: & similiter pro eadem culpa grauius punitur quis in purgatorio, quàm in hac vita. Cap. 8.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ mors naturalis est pœna consequens originale peccatum, vt quasi iam in naturam sit versa, sicut originale peccatum: & ideo per mortem naturalem non potest aliquis de peccato actuali, sed per mortem illata ab bene potest purgari. Vnde si aliquis mortem illatam patienter sustineat, etiam si pro alijs criminibus sit illata, valet ad diminutionem pœnæ & ad liberationem a tota pœna secundum quantitatem culpæ, & patientiæ, & contritionis. D

ARTICVLVS II.

Vtrum pœna temporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, taxetur secundum quantitatem culpæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ pœna temporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quãtitatẽ delectationis, quæ fuit in peccato, vt pater Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed quandoque ubi est maior delectatio est minor culpa, quia peccata carnalia quæ plus habent delectationis quàm spiritualia, minus habent de culpa secundum Grego. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

¶ 2 Præt. Eodem modo aliquis obligatur ad præcepta moralia in noua lege sicut in veteri: sed in veteri lege debebat pro peccatis pœnitentia septem dierum, vt septem diebus immundus esset, cum ergo in nouo testamento imponatur pœna septennis pro vno peccato mortali, videtur quod quantitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ. E

¶ 3 Præt. Maius est peccatum homicidij, quàm peccatum fornicationis in sacerdote: quia consanguinitas quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quàm quæ sumitur ex condictione personæ: sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitentia, sacerdoti pro fornicatione decem annorum secundum canones. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

¶ 4 Præt. Maximum peccatũ est quod in ipsum corpus Christi committitur, quia cuius gravitas quis peccatis quanto maior

Universidad de Deusto
Biblioteca

maior est in quem peccatur: sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti, iniungitur pœnitentia quadraginta dierum, vel parum amplius, pro fornicatione autem simplici iniungitur pœna septennis secundum canones, ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

SED CONTRA. Esaiæ. 27. In mensura contra mensurã cum abiecta fuerit, iudicabo eam. ergo quãtitas iudicij punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ.

¶ 1 Præt. Homo reducitur ad æqualitatem iustitiæ per pœnam inflictam: sed hoc non esset, si quantitas culpæ & pœnæ non sibi respoderet. ergo vnus alteri respondet.

VLTERIVS. Videtur quòd pœnitens non sit debitor maioris pœnæ quàm illius quę a sacerdote est sibi iniuncta. Sacramentum enim semper consequitur suum effectum, nisi sit defectus ex parte recipientis, vel ex parte consententis: sed quandoque imponitur minor pœnitentia quàm sit condigna, & non est defectus ex parte recipientis, quia paratus esset omnem pœnitentiam sibi iniunctam facere: nec est defectus ex parte conferentis sacramentum, quia secundum conscientiam suam & discretionem talem pœnam taxat. ergo videtur cum sacramentũ pœnitentiæ sit ordinatum contra peccatum totaliter destruendum, & quantum ad pœnam, & quantum ad culpam, ꝯ non remaneat debitor alicuius pœnæ pœnitentia iniuncta peracta.

¶ 1 Præt. Deus est pronior ad remittendum pœnam, quàm ad exigendum: sed si iste sacerdos maiorem pœnam satisfactoriã iniunxisset, pœnitens obligaretur ad eam faciendam. ergo videtur quòd si insufficientem pœnam iniungat, ꝯ non exigatur aliquid amplius ab eo.

¶ 1 Præt. In purgatorio aliquis granius punitur quàm in hac vita. si ergo post peractam pœnitentiam a sacerdote iinunctam, adhuc manet pœna purgatorij, videtur quòd multum nocet sacerdos pœnitenti tenem pœnitentiam iniungendo, & ita videtur quod sit valde periculosum confessiones audire, cum nõ de facili possit sciri quantitas pœnæ debitæ pro peccato: immo sit impossibile, quia sacerdos non potest scire neque quantitatem contritionis, neque quantitatem affectionis, quam peccator habuit in peccando.

Deuter. cap. 25. SED CONTRA. Secundum quantitatem delicti debet esse plagarum modus ex præcepto legis. si ergo minus imponatur, tenidum ab eo in purgatorio exigetur.

¶ 2 Præt. Error sacerdotis non potest pœnitenti prodesse: prodesset autem si non teneretur ad plus quàm sibi per errorẽ imponit. ergo videtur ꝯ fit adhuc debitor maioris pœnæ.

II VLTERIVS. Videtur ꝯ pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere, quia ad satisfactionem meritum requiritur: sed vnus pro altero non potest mereri, vel demereri, cum sit scriptum, Tu reddis vnicuique secundum opera sua. ergo vnus pro alio non potest satisfacere.

Psal. 61. ¶ 2 Præt. Satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur: sed vnus pro alio non potest conteri, aut confiteri. ergo nec satisfacere.

¶ 3 Præt. Vnus orando pro alio etiam sibi meretur, si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio, pro se satisfacit, & ita ab eo qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis proprijs.

¶ 4 Præt. Si vnus pro alio satisfacere potest. ergo ex quo vnus sibi suscipit debitum pęnę, alius statim a debito liberatur. ergo si moriatur post quàm tota pœna sibi debita ab alio suscepta est, statim euolabit: vel si adhuc punitur, duplex pœna reddet pro eodem peccato. filius qui satisfacere incipit, & illius qui ponitur in purgatorio.

SED CONTRA Gal. 6. dicitur. Alter alterius onera portate. ergo videtur quòd vnus possit onus pœnitentiæ impositæ pro alio suscipere.

¶ 1 Præt. Charitas magis potest apud deum quàm apud homines: sed vnus potest apud homines pro alterius amore deqverit Deus, ut deleri possint commissa non necessitatem, sed charitatem, non tantum timorem: quia non in solo timore viuit homo. Quem ergo sero pœnitet, oportet non solum timere iudicem, sed diligere, quia sine charitate nemo saluus esse potest. Non ergo tantum timeat pœnam qui pœniter, sed G anxietur pro gloria. Quæ conuersio si contigerit alicui etiam in fine, disperandum non est de eius remissione. Sed quoniam vix, vel raro est tam iusta conuersio, timendum est de pœnitente sero, maxime cum filij quos illicite dilexit, sint præsentes, uxor, & mundus ad se uocet: multos solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam in morte iuuare ualet, quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis, sed Dei fructifera pœnitentia inspirare eam potest, quandocũque vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia, quos damnare potest ex iustitia. Sed quoniam multa sunt quæ impediunt & lãguẽtẽ retrahunt, periculosum est, & interitui vicinũ ad mortẽ protrahere pœnitẽtiæ remediũ. Sed magnũ est cui Deus tunc inspirat, si quis ẽ

F bitum eius soluere. ergo multo fortius hoc in diuino iudicio fieri potest.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnę considerari quãtum ad duo. Primo quãtum ad debitum, & sic quãtitas pœnæ radicaliter respondet quãtãti culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur. Sed tamen quantum per primum eorũ quæ nata sunt remittere pœnam plus remittitur, secũdum hoc per aliud minus remittendum, vel soluendum restat: quia quanto ꝯ contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per confessionem minus dimittendum restat. Secundo quantum ad remedium vel illius qui peccauit, vel aliorum: & sic quandoque pro minori peccato maior iniungitur pœna, vel quia peccato vnius difficilius potest resisti quàm peccato alterius: sicut iuueni pro fornicatione imponitur maior pœnitentia quàm seni, quãuis minus H peccet, vel quia in vno peccatum est periculosius sicut in sacerdote quàm in alio: vel quia multitudo magis prona est ad aliud peccatum, & ideo per pœnam vnius, alij sunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrumque taxanda est, & ideo non semper pro maiori peccato maior pœnitentia imponitur: sed pœna purgatorij solum est ad soluendum debitum, quia iam vlterius non manet locus peccandi: & ideo illa pœna taxatur solum secundum quantitatem peccati, considerata tamen contritionis quantitate, & confessionis, & absolutione, quia per omnia hæc aliquid de pœna dimittitur, vnde etiam a sacerdote iniugendo satisfactionem sunt considerandi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in verbis illis duo tanguntur ex parte culpæ, scilicet glorificatio, & delitio, quorum primum pertinet ad electionem peccantis, qua deo resistit: secundum ad delectationem peccati. Quamuis autem sit I minor delectatio quandoque in culpa maiori, tamen est ibi semper maior elatio, & ideo ratio non procedit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa pœna septem dierum non erat expiatiua a pœna debita peccato: vnde etiam si post illos dies moreretur, in purgatorio puniretur, sed expiabat ab irregularitate, a qua omnia sacrifi ia legalia expiabant: nihilominus rẽ cæteris pãribus plus peccat homo in noua lege quàm in veteri propter sanctificationem ampliorem, qua sanctificatur in baptismo, & propter beneficia dei potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc quod dicitur Hebr. 10. Quanto putatis deteriora mereri supplicia &c. Nec tamen hoc est vniuersaliter verum, quòd exigatur pro quolibet peccato mortali septennis pœnitentia, sed hoc est quasi quædam regula communis, vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere consideratis diuersis peccatorum circumstantijs.

K ¶ Ad tertium dicendum, quòd episcopus, vel sacerdos cum maiori periculo suo & aliorum peccat: & ideo solicitius retrahunt ipsum canones a peccato, quàm alios maiorem pœnam iniungendo secundum quod est in remedium, quamuis quandoque non deberatur tanta ex debito, vnde & in purgatorio non tota ab eo exigitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœna illa est intelligẽda, quando nolente sacerdote hoc accidit, si enim sponte effunderet, multo grauiori pœna dignus esset.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd actus ministri bonus, vel malus nihil diuerificat in efficacia sacramentorum. Vnde siue sacerdos discrete se habeat in iniunctione pœnitentiæ, siue non, nihil diuersificatur quantum ad efficaciam absolutionis, & confessionis, & contritionis: & ideo siue discrete pœnitentiam iniungat, siue non, semper remanet reatus ad quantitatis eiusdem pœnam: & ideo si eam hic non expiet, ab eo in purgatorio exigetur.

¶ Ad

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝯ quandocũque iniungitur pœnitentia minor condigno, defectus est ex parte imponẽtis, vel ex parte recipientis: sed quandoque potest esse sine culpa vtriusque, sicut quando imponens debitam diligentiam adhibet, & recipiens paratus est ad implendum: & propter hoc nõ est inconueniẽs si totaliter a reatu pœnæ nõ liberetur.

Idẽ Aug. vbi supra c. 18. & idẽ hẽ de pœnitẽ. eodem cap. quo supra.

¶ Ad secundum dicendum, ꝯ pœnitens, cui maior cõdigno pœnitẽtia iniuncta est, tenetur eam explere ex sacerdotis iniunctione, qui non solum debitum pœnę considerat, sed peccato remedium adhibet: vnde post hanc vitam non exigitur ab eo tota, sed solum quantum sufficit ad debitum soluendum.

¶ Ad tertium dicẽdũ, ꝯ sacerdos minorẽ condigno pœnitentiam iniungens, non semper peccat, tum quia non potest determinare quantitatem pœnæ debitæ cognoscere, quamuis aliquid proprie cõsideratis regulis patrum determinare possit: tum quia quandoque etiam ex industria minorem pœnitentiã imponens, plus prodest pœnitenti q̃ noceat, qui forte magnitudine pœnæ posset a pœnitentia peragenda impediri propter debilitatem virtutis ad hoc in eo de nouo recuperatæ: & ideo negligit minus damnum, vt maius euitet: & iterum paulatim confortatus in eo diuinus amor ad plura pœnitentiæ opera per genda ipsum incitabit propria sponte, quàm sacerdos sibi secundum quantitatem peccatorum iniungere potuisset.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, ꝯ pœna satisfactoria est ad duo. f. ad solutionem debiti, & ad medicinam pro peccato vitando. In quantum est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactio vnius non prodest alteri: quia ex ieiunio vnius caro alterius non domatur, ne: ex actibus vnius alius bene agere consueuit, nisi secundum accidens, inquantum aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad peccatum vitandum. Sed hoc est per modum meriti magis quàm per modum satisfactionis. Sed quantum ad satisfactionem debiti vnus potest pro alio satisfacere, dummodo sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse possunt: nec oportet ꝯ maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit, quàm principali imponeretur, vt quidam dicunt hac ratione moti, quia pœna propria magis satisfacit quam aliena: quia pœna habet vim satisfaciendi maxime ratione charitatis, qua homo ipsam sustinet. Et quia maior charitas apparet in hoc, ꝯ aliquis pro altero satisfacit, q̃ si ipse satisfaceret, ideo minor pœna requiritur in eo qui pro altero satisfacit, quàm in principali requireretur. Vnde dicitur in vitis patrum, quòd propter charitatem vnius, qui alterius fratris sui charitate ductus, pœnitentiã fecit pro peccato quod nõ cõmiserat, alteri pctũ qd cõmiserat dimissum est. Nec exigitur ẽt quantũ ad solutione debiti ꝯ ille, pro quo fit satisfactio, sit impotẽs ad satisfaciẽdum, quia etiam si esset potens alio satisfaciente pro ipso, ipse a debito immunis esset: sed hoc requiritur inquantum pœna satisfactoria est in remedium vnde non est permittendum vt aliquis pro alio pœnitentiam faciat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente vel corporalis, per quem sit impotens ad sustinendum: vel spiritualis, per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝯ præmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis, quia secundum capacitatem videntium erit plenitudo visionis diuinæ: & ideo sicut vnus non diponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam sicut Christi, cuius merito solo pueri baptizati ad vitam æternam peruenimus: sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur, quia quãdoque ille qui est melior, habet maioris pœnæ reatum: & ideo quantum ad pœnæ dimissionem vnus alteri mereri potest, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante, per quam omnes vnum sumus in Christo.

A ¶ Ad secundum dicendum, quòd contritio ordinatur contra culpam, quæ ad dispositionem hominis, vel malitiæ hominis pertinet: & ideo per contritionem vnius alius a culpa non liberatur. Similiter per confessionem homo se sacramentis ecclesiæ subijcit, non autem potest vnus sacramentum pro alio accipere, quia in sacramento gratia suscipienti datur, nõ alij, & ideo non est similis rõ de satisfactione, cõtritione, & confessione.

¶ Ad tertium dicẽdũ, ꝯ in solutione debiti attenditur q̃ titas pœnæ: sed in merito attenditur radix charitatis: & ideo ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito cõgrui, etiam sibi magis meretur, non autem qui pro alio satisfacit, pro se satisfacit, quia illa quantitas pœnæ nõ sufficit ad verũ usque in finem uitæ. Si tamen etiã tunc uera habeatur pœnitentia, hominem liberat, & uitam mortuo impetrat, non sic tamen, ut nullam sentiat pœnam, nisi forte tanta sit uehementia gemitus & contritionis, quæ sufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo sit difficile, ut tunc sit uera pœnitentia, quæ tam B sera uenit, quando cruciatus membra ligat, & dolor sensum opprimit, ut uix homo aliquid cogitare ualeat, melior est tamen sera quàm nulla. Pœnitentia enim si in extremo uitę hiatu aduenit, sanat & liberat. Multum sera fuit latronis pœnitentia, sed non fuit sera indulgẽque peccatum, tamen sibi meretur maius quid, quàm sit dimissio pœnæ, scilicet vitam æternam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad aliquam pœnitẽtiam se obligasset, non prius a debito esset immunis, quàm eã soluisset: & ideo pœnam ipse patietur, quandiu ille satisfactionem pro eo fecerit, quam si non fecerit, tunc vterque est debitor illius pœnæ vnus pro commisso, alius pro omisso, & ita nõ sequitur ꝯ peccatum vnum bis punitur. C

ARTICVLVS III.

Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝯ per indulgentiam nõ possit aliquid remitti de pœna satisfactoria, quia super illud 2. Ti. 2. Negare seipsum non potest, dicit glo. ꝯ faceret, si dicta sua non impleret: sed ipse dixit Deu. 25. Secundum mensuram delicti erit plagarum modus. ergo non potest D aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

¶ 2 Præt. Inferior non potest absoluere ab eo, ad quod superior obligauit: sed deus absoluendo a culpa ligat ad pœnam temporalem, vt dicit Hugo. de sancto Victo. ergo nullus homo potest absoluere a pœna illa aliquid inde dimittendo.

¶ 3 Præt. Hoc ad potestatem excellentiæ pertinet, vt sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur: sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, nisi Christus. cum ergo satisfactio sit pars sacramenti operans ad dimissionem pœnę debitæ, videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitũ pœnæ sine satisfactione.

¶ 4 Præt. Potestas ministris ecclesię nõ est tradita in destructionem, sed in ædificationem: sed hoc ad destructionem pertinet, si satisfactio quæ ad vtilitatem nostram inducta est, inquantum remedium præbet, tolleretur. ergo potestas ministrorum ecclesiæ ad hoc non se extendit.

E SED CONTRA. 2. Cor. 1. Nam & ego quod donaui, si quid propter vos donaui in persona Christi. glo. 1. ac si Christus donasset: sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione pœnam peccati, vt patet Io. 8. de muliere adultera. ergo & Paulus potuit. ergo & Papa potest qui nõ est minoris potestatis quàm Paulus fuit.

¶ 1 Præt. Ecclesia generalis nõ potest errare: quia ille qui in omnibus exaudi us est pro sua reuerentia, dicit Petro, super cuius confessione ecclesia fundata est. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Luc. 22. sed ecclesia generalis indulgentias approbat, & facit. ergo indulgentiæ aliquid valent.

VLTERIVS. Videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectũ nisi ex vi clauium: sed ex vi clauiũ non põt habens clauem dimittere de pœna peccati, nisi aliqd determinatũ cõsiderata

Libro 2. de sacris parte. 14. ex c. primo tertio & octauo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantitate peccati & contritionis pœnitentis, ergo cum indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam, videtur quòd non ualeant tantum quantum pronuntiantur.

¶ 2 Præt. Per debitum pœnę homo a gloriæ adeptione retardatur, quam summe appetere debet: sed si indulgentiæ tantum valet quantũ pronuntiantur, in breui homo per indulgentias discurrens posset ab omni reatu temporalis pœnę immunis reddi. ergo videtur q̃ debet his acquirendis omnibus alijs operibus dimissis homo uacare.

¶ 3 Præt. Aliquando datur indulgentia, q̃ qui dat auxilium ad aliquã fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequatur, si ergo indulgentię tantum valent q̃tum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium, & secundo vnum, & iterũ tertium, plenã absolutionem ab omni peccatorum pœna consequitur, quod videtur absurdum.

¶ 4 Præt. Quandoque datur hoc modo indulgentia, quòd qui uadit ad aliquam ecclesiam septem annos remissionis cõsequatur. si ergo tantum valet indulgẽtia q̃tum prædicatur il le qui habet domũ iuxta ecclesiam, vel clerici ecclesiæ qui quotidie uadunt, consequuntur tantum quãtum ille qui a remotis partibus venit, quod videt iniustum: & iterum, vt videtur, pluries illam indulgentiam consequitur in die, cum pluries uadat.

¶ 5 Præt. Idem videtur alicui remittere pœnam vltra iustã æstimationem, quàm remittere ab que causa, quia quantũ ad hoc q̃ excedit, non recompensatur: sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absque causa pœnam in toto, vel in parte alicui, vt si Papa diceret alicui, Ego remitto tibi omnem pœnã tibi debitam pro peccato. ergo videtur quòd nec possit aliquid dimittere vltra iustam æstimationem: sed indulgentiæ plerunque prædicantur vltra iustam æstimationem. ergo non tantum valent quantum prædicantur.

SED CONTRA. Iob 13. Nũquid deus indiget uestro mẽdacio, vt loquamur pro eo dolose? ergo ecclesia prædicando indulgentias, nõ mentit, & ita tm̃ valent quantum prædicantur.

¶ 2 Præt. 1. Corinth. 15. dicit Apostolus. Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. ergo quiesque in prædicatione falsum dicit, fidem quãtum est in se, euacuat, & ita mortaliter peccat. si ergo non tantum valent indulgentiæ quãtum prædicantur, omnes mortaliter peccant indulgentiam prædicantes, quod est absurdum.

VLTERIVS. Videtur q̃ pro temporali subsidio non debeat dari indulgentia, quia remissio peccatorum est quoddam spirituale: sed dare spirituale pro temporali est simonia. ergo hoc fieri non debet.

¶ 2 Præt. Spiritualia subsidia sunt magis necessaria quàm temporalia: sed pro spiritualibus subsidijs non videntur fieri indulgentiæ. ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

SED CONTRA est communis ecclesiæ consuetudo, quæ pro peregrinationibus, & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

tia. Sed licet latro ueniam meruisset in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & pœnerandi authoritatem.

De his qui pœnitentiam non complent.

SI uero queritur de illis qui in hac uita pœnitentiam non complent, utrũ transituri sint per ignem purgatorij, ut ibi quasi compleant quod hic minus fecerunt. Idem dicimus & de istis esse sentiendum, & de his qui in extremis pœnitent. Si enim tanta fuerit cordis contritio & delicti exprobratio, ut sufficiat ad puniendũ peccatum, liberi ab alijs pœnis trãseunt ad uitam, & si inexpleta fuerit pœnitentia, quia perfecte pœnituerunt, & ingemuerunt corde. Qui uero non adeo conteruntur corde, & ingemiscunt pro peccato, si ante expletionẽ pœnitentiæ decesserint, ignem purgatorium sentient, & gra uius punientur quàm si hic implessent pœnitentiam. Horrendum est enim incidere in man[s] Dei uiuẽtis. Hebr. 10. Deus. n. cũ sit misericors & iustus, & misericordia pœnitenti ignoscit, non reseruans peccatum ad pœnam æternam: ex iustitia uero impunitũ non dimittit delictum, aut enim punit homo, aut Deus: homo autem punit pœnitendo, Deus autem pœnã exigẽdo. Et est pœnitentia interior, & exterior. Si ergo interior penitudo fuerit tãta, ut sit sufficiens ultio peccati, Deus qui hoc nouit, ab illo qui taliter pœnitet, ulterius pœnam non exigit. Si uero interior pœnitudo non sufficit in uindictam peccati, nec exterior pœnitẽtia impletur, Deus qui modos & mensuras peccatorum & pœnarum nouit, addit pœnam sufficientem. Studeat ergo quisque sic delicta corrigere, ut post mortem non oporteat pœnam tolerare. Quædam enim peccata mortalia in pœnitentia fiunt uenialia, non tamen mox sanantur. Sępe enim infirmus moreretur, si non medicaretur, non tamen statim medicatus sanatur. Languet uicturus, qui prius erat moriturus. Qui autem impęnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciabitur. Si enim semper uiueret, semper peccaret.

De illo cui sacerdos indiscretus iniunxit paruam pœnitentiam.

SI uero de illo queritur, qui satisfactionem iniunctam impleuerit, quæ ignorantia, uel negligentia sacerdotis peccato condigna non fuit, utrum de uita migrans ab omni pœna liber sit, idem respondeo, quod supra de illo qui pœnitẽtiã nõ cõpleuit dixi.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere, quia impium esset dicere quòd ecclesia aliquid uane faceret. Sed quidam dicunt, quòd non valeat ad absoluendum a reatu pœnæ, quam quis in purgatorio secundum iudicium dei meretur, sed valet ad absolutionẽ ab obligatione, qua sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnã aliquam, uel ad quã etiam ordinatur ex canonum statutis. Sed hæc opinio nõ videt̃ uera. Primo, quia est expresse cõtra priuilegium Petro datum, vt quod in terra remitteret, & in cælo remitteretur: vnde remissio quæ fit quantũ ad forum ecclesiæ, valet etiam quantũ ad forum dei: & præterea ecclesia hmõi Idulgẽtias largiẽs, seu dans magis dãnificaret q̃ adiuuaret, quia remitteret ad grauiores pœnas, s. purgatorij absoluendo a pœnitẽtijs iniunctis. Et ideo aliter dicendum, q̃ valent, & quantum ad forum ecclesiæ, & quantum ad iudicium dei ad remissionem pœnę rediuæ post contritionem, & absolutionem, & confessionẽ, siue sit iniuncta, siue non. Ratio autem quare valere possunt ẽ vnitas corporis mystici, in qua multum operibus pœnitentię supercrogauerunt ad mensuram debitorum suorum, & multas etiam tribulationes iniuste sustinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari si eis deberetur, quorum meritorum tanta est copia, q̃ omnem pœnam debitam nunc uiuentibus excedunt, & præcipue propter meritum Christi, quod & si in sacris operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate efficaciam sacramentorum excedit. Dictum est autem supra, quod vnus pro alio satisfacere potest, sanctis autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur, non determinate pro isto qui remissione indiget huiusmodi opera fecerunt, alias absque omni indulgentia remissionem consequeretur, sed communiter pro tota ecclesia: sicut Apostolus dicit se implere ea quæ desunt passioni Christi in corpore suo pro ecclesia, ad quam scribitur. Et sic prædicta merita sunt communia totius ecclesiæ: ea autem quæ sunt cõmunia multitudinis alicuius, distribuuntur singulis de multitudine secundum arbitriũ eius qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnę, si alius pro eo satisfecisset, ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest, destribuatur.

Opinio.

Improbatio.

Idẽ Aug. de vera & falsa pœnit. c. 18 Et habetur de pœnitentiis dist. 7. cap. vbi supra circa finẽ.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ remissio quæ per indulgentias fit, non tollit quantitatem pœnæ ad culpam, quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod iste qui indulgẽtias suscipit, non absoluitur simpliciter loquendo, a debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgẽtias, sed pro eo dans indulgẽtias, soluit pœnam quam debebat de ecclesiæ communibus bonis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd maius remediũ ꝓbetur cõtra peccata

peccata uitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorũ operum. Et quia ex affectu quem accipiens indulgentiam concipit ad causam pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur: ideo etiam per indulgentias remedium ad peccata uitanda datur, & ita non est in destructionem indulgentiarum date, nisi inordinate dentur: tamen cõsulendum est eis qui indulgentiam consequuntur, nec propter hoc ab operib[s] pœnitẽtiæ iniunctis abstineant, vt etiam ex his remediũ consequãtur, quamuis a debito pœnæ essent immunes, & præcipue quia quandoq; sunt plurium debitorea quàm credunt.

Opinio 1. D. 734.

Cõfutatio. Epist. 2. nõ lõge a prin cip.

Opinio 2.

Improbatio.

Opinio 3.

Reprobatio.

Opinio p̃pria & vera

ADSECVNDAM quæstionem dicendũ, quòd circa hoc ẽ multiplex opinio. Quidam. n. dicunt q̃ huiusmodi d̃ Idulgentiæ non tantum ualent quantũ prædicantur, sed unicuique tantum ualent quantum fides & deuotio sua exigit: sed dicunt quòd ecclesia ad hoc ita pronuntiat, ut quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, sicut mater quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum prouocat. Sed hoc videtur nalde periculosum dicere. Sicut enim dicit August. in epistola ad Hiero. Si in sacra scriptura deprehenditur aliquid falsitatis, iam robur authoritatis sacræ scripturæ penit: & similiter si in prædicatione ecclesiæ aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta ecclesiæ alicuius authoritatis ad roborandum fidem. Et ideo alij dixerunt, quòd ualent quantum pronuntiantur secundum iustam æstimationem, non tamen dantis indulgentiam qui minus forte æstimat quod dat, aut secundum æstimationem recipientis qui nimis parũ æstimare posset quod datur, sed secundum æstimationem quæ iusta est secundum iudicium bonorũ, pensata conditione personæ, & utilitate, & necessitate ecclesiæ, quia uno tempore ecclesia plus indiget quàm alio. Sed hęc etiã opinio non potest stare, ut uidetur. Primo, quia secundum hoc indulgentiæ non ualerent ad remissionem, sed magis ad commutationem quandam, & præterea prædicatio ecclesiæ a mendacio non excusaretur, cum quandoque indulgentia prædicetur longe maior quàm iusta æstimatio possit reputari omnibus prædictis conditionibus pensatis: sicut quando Papa dat indulgentiam, q̃ qui uadit ad unam ecclesiam, habeat septem annos de indulgentia, cuiusmodi etiam indulgentiæ a beato Grego. in stationibus Romæ institutæ sunt. Et ideo alij dicũt, quòd quantitas remissionis in indulgentijs non est mensuranda secundum deuotionem tantum suscipientis, ut prima opinio dicebat, neque secundum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda, sed secundũ causam, pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignus ut talem indulgentiam cõsequatur: unde secundum quod accedit ad causam illam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiæ, ut in toto, uel in parte. Sed hoc iterum non potest saluare consuetudinem ecclesiæ, quæ interdum maiorem pro eadem causa, interdum minorem indulgentiam ponit, sicut rebus eodem modo se habentibus, quandoque datur unus annus uisitantibus ecclesiam unam, quandoque quadraginta dies, prout gratiam Papa facere uoluerit indulgentiam constituens, unde quantitas remissionis non est mensuranda ex causa quæ facit indulgentia dignum. Et ideo aliter dicendum, quòd quantitas effectus consequitur quantitatem suæ causę. Causa autem remissionis pœnæ in indulgentijs non est nisi abundantia meritorũ ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnã expiandam, non autem causa remissionis effectiua est uel deuotio, aut labor, aut datum recipientis, aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquod horum proportionare quantitatẽ remissionis, sed ad merita ecclesiæ quæ semper superabundant: & ideo secundum quod applicantur ad usum, secundũ hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quòd applicentur isti, requiritur authoritas dispensandi huiusmodi thesaurum, & unio eius cui dispẽsatur, ad eum qui meebatur, quod est per charitatem, & ratio dispensationis secundum quam fiat uetur intentio illorum qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem dei, & utilitatem ecclesiæ in generali. Vnde quæcumque causa adhuc quę in utilitatem ecclesiæ in generali, & honorem dei, sufficiens est ratio indulgentias elargiendi.

Et ideo secundum alios dicendũ, quòd indulgentiæ simpliciter tantum ualent quantũ prædicatur, dummodo ex parte dantis sit authoritas, ex parte recipiẽtis charitas, ex parte causæ pietas, quæ comprehẽdit honorem dei & proximi utilitatẽ, nec in hoc nimis sit magnum forum de misericordia dei, ut quidam dicunt, nec iustitiæ diuinæ derogatur, quia nihil de pœna dimittitur, sed unã pœna alteri computatur.

In Pehiridion. c. 65. to. 1. Et habetur de pœn. dist. 1. e. In actione.

Psal. 50.

Psal. 37.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd clauis, sicut supra dictum est, est duplex, scilicet ordinis, & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramentale quoddam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed a deo, ideo nõ potest taxare sacerdos quantum per clauem ordinis in foro cõfessionis de pœna debita dimittat, sed tantum dimittit quantum deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis nõ est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet: & huius clauis effectus est remissio quæ est per indulgentias, cum nõ pertineat ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium ecclesiæ: & ideo etiam legati non sacerdotes indulgentias concedere possunt, unde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna remittatur, si tamen ordinate remittat, ita quòd homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis huiusmodi indulgentiæ multum ualeant ad remissionem pœnę, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitum melius est, q̃ dimissio pœnæ tẽporalis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando datur indulgentia indeterminate, qui dat auxilium ad fabricam ecclesiæ, intelligitur tale auxilium quòd sit conueniens ei qui auxilium dat, & secundum hoc plus, uel minus de indulgentia consequitur: unde etiam aliquis pauper dans vnum denarium consequitur totam indulgentiam, nõ autem diues, quẽ non decet ad opus tam pium & fructuosum ita parum dare: sicut non diceretur rex alicui homini auxilium facere si ei obolum daret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus ecclesiæ, & etiam sacerdotes & clerici consequuntur tantam indulgentiã sicut illi qui ueniunt a mille diebus, quia remissio non proportionatur labori, vt dictum est, sed meritis quæ dispensantur, vt dictum est: sed ille qui plus laboraret, plus de merito acquireret, sed hoc intelligendum quando indistincte indulgentia datur: quandoque enim distinguitur sicut Papa in generalibus absolutionibus illis qui transeunt mare, dat quinque annos, alijs qui transeunt montes, tres, alijs vnum: nec tamen quotiescumque uadit infra tempus indulgentiæ, totiens eam consequitur: quandoque autem ad determinatum tempus datur, vt cum dicitur, Quicumque uadit ad ecclesiam talem usq; ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantum: sed si in aliqua ecclesia sit indulgentia perenis, sicut in ecclesia beati Petri, quadraginta dierum, sic quotiens uadit aliquis, totiens indulgentiam consequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd causa non requiritur ad hoc quòd secundum eam debeat mensurari remissio pœnæ, sed ad hoc quòd intentio illorum, quorum merita communicantur, ad ipsum peruenire possint. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatem, & sic etiam sine indulgentijs aliquis est omnium bonorum particeps, quæ

In corpore huiʳ quæst. 2.

hunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiunt si in charitate sit. Alio modo, per intentionem facientis, F & sic per indulgentias si causa legitima adsit, potest intentio illius qui pro vtilitate ecclesiæ operatus est, ad illũ continuari.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd temporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia temporalibus vti debemus: & ideo pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut repressio inimicorum ecclesiæ qui pacem ecclesiæ perturbant: sicut constructio ecclesiarum & pontium, & aliarum eleemosynarũ. Et per hoc patet q̃ non fit ibi simonia, quia non datur spirituale pro temporali, sed pro spirituali. Vnde patet solutio ad primum.

De pen. di. 1. c. Mensuram.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiã pro pure spiritualibus potest fieri indulgẽtia, & sit quandoque, sicut quicumque orat pro Rege Franciæ habet decem dies de indulgentia a Papa Innoc. 4. Et similiter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia quæ crucem accipientibus. H

quippe nõ remittuntur. Ipsa enim Spiritusanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur ulla peccata. Item Hiero. Mensuram temporis in agenda pænitentia ideo nõ aperte statuit præfigunt canones pro unoquoque crimine, ut de singulis dicant qualiter unumquodque emendandum sit, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis G relinquendum statuerunt: quia apud Deum non tantũ valet mensura temporis, quantum doloris, nec abstinentia tantum ciborum, quantum mortificatio vitiorum. Ideoque tempora pænitentiæ pro fide & conuersatione fidelium pænitentiũ abbreuianda præcipiunt, & pro negligentia protelanda, pro

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentiam dare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos parochialis possit indulgentiam dare. Indulgentia enim habet efficaciam ex meritorum ecclesiæ abundantia: sed non est aliqua congregatio, in qua non sit aliqua abundantia meritorum. ergo quilibet sacerdos potest elargiri indulgentiam, si habeat plebem subiectam, & similiter quilibet sacerdos prælatus. I

¶ 2 Præt. Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut vnus homo gerit personam suam: sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo. ergo & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissa, & sic videtur quòd possit indulgentias dare.

SED CONTRA. Minus est excommunicare quàm indulgentias dare: sed hoc non potest sacerdos parochialis. ergo nec illud.

VLTERIVS. Videtur quòd diaconus non possit indulgentias concedere, vel alius nisi sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clauium: sed non habet claues nisi solus sacerdos. ergo ipse solus potest indulgentias dare.

¶ 2 Præt. Plenior remissio pœnæ est in indulgentijs q̃ in foro pœnitentiali: sed hoc non potest nisi sacerdos. ergo nec illud.

SED CONTRA. Eidem confertur dispensatio thesauri ecclesiæ, cui committitur regimen ecclesiæ: sed hoc committitur quandoq; non sacerdoti. ergo potest indulgentias dare, nã ex dispensatione thesauri ecclesiæ efficaciam habent. K

VLTERIVS. Videtur quòd etiam episcopus non possit elargiri indulgentiam, quia thesaurus ecclesiæ communis est toti ecclesiæ: sed id quod est commune toti ecclesiæ non potest dispensari nisi per illum qui toti ecclesiæ præest. ergo solus Papa potest indulgentias concedere.

¶ 2 Præt. Nullus potest remittere pœnas a iure determinatas, nisi ille qui habet pôtestatem ius condendi: sed pœnæ satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatæ in iure. ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus Papa, qui est conditor iuris.

SED CONTRA est consuetudo ecclesiæ, sm quam episcopi dant indulgentiam.

VLTERIVS. Videtur quòd ille qui est in peccato mortali non possit dare indulgentias, quia riuus cui fons non influit, nihil profluere potest: sed prælato in peccato mortali existenti non influit fons gratiæ, scilicet spiritussancti. ergo non potest in alios profluere dando indulgentias.

¶ 2 Præt. Maius est dare indulgentiam, quàm recipere: sed ille qui est in peccato mortali non recipit, vt dicetur. ergo nec dare potest.

SED CONTRA. Quia indulgentiæ fiunt per potestatem prælatis ecclesiæ traditam: sed peccatum mortale non tollit potestatẽ, sed bonitatem. ergo potest aliquis in peccato mortali existens, dare indulgentias.

quibusdam tamen culpis modi pœnitentiæ sunt impositi.

Quòd morientibus non sit imponenda satisfactio, sed innotescenda.

SOLET etiam quæri, utrũ satisfactionis lex moriturus sit imponenda. De quo Theodorus Cantuariẽsis episcopus in pœnitentiali suo sic ait. Ab infirmis in periculo mortis positis, pura inquirenda est confessio peccatorum, non tamen est illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarũ largitionibus pondus pœnitẽtiæ subleuandum, si forte migrauerint. Si 26. q. 7. ca. Ab infirmis.

RESPON. Dicẽdum ad primam quæstionem, quòd indulgentiæ effectũ habent secundum quod opera satisfactoria vnius alteri computantur, non solum ex vi charitatis, sed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alterius potest ad alterũ dirigi tripliciter, aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem, sicut cum qui pro alio satisfacit determinate, & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem sicut cum quis orat pro cõgregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc ordinat etiam sua opera satisfactoria: & sic ille qui congregationi præest, potest opera illa alij cõmunicare applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinate, sed in generali, sicut est quis opera sua ordinat ad bonum ecclesiæ in generali: & sic ille qui præest ecclesiæ generaliter, potest opera illa cõicare applicando intentionem suam ad hunc, vel ad illum. Et quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars ecclesiæ, ideo in intentione priuati boni includitur intentio boni cõgregationis, & boni totius ecclesiæ: & ideo ille qui præest ecclesiæ potest communicare ea quæ sunt congregationis, & huius hominis: & ille qui præest congregationi, ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed neque prima communicatio, neque secunda indulgentia dicitur, sed solum tertia propter duo. Primo, quia per illas communicationes quàmuis homo soluatur a reatu pœnæ quantum ad deum, tamen non soluitur a debito faciẽdi satisfactionem iniunctam, ad quam obligatus est ex præcepto ecclesiæ: sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito absoluitur. Secundo, quia in vna persona, vel in vna congregatione non est indeficientia meritorũ, vt sibi in omnibus alijs valere possit: vnde iste non absoluitur a pœna debita pro tota, nisi tantum determinate pro eo fiat quantum debebatur: sed in ecclesia tota est indeficientia meritorum, præcipue propter meritum Christi, & ideo solus ille qui præficitur ecclesiæ, potest indulgentiam elargiri. Sed cum ecclesia sit congregatio fidelium, congregatio autem hominũ sit duplex, scilicet iconomica, vt illi qui sunt de vna familia: & politic, sicut illi qui sunt de vno populo, ecclesia similatur cõgregationi politicæ, quia ipse populus ecclesia dicitur, sed conuentus diuersi, vel parochiæ in vna diœcesi similantur congregationi in diuersis familijs, vel in diuersis officijs, & ideo solus episcopus propriè prælatus ecclesiæ dicitur, & ideo ipse solus quasi sponsus anulum ecclesiæ recipit, & ideo solus ipse habet plenam potestatem in dispensatione sacramentorum, & iurisdictionem in foro causarum quasi persona publica: alij autem secũdum quod ab eo eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde in consecratione sacerdotum episcopus dicit, Quanto fragiliores sumus, tanto magis his auxilijs indigemus: & propter hoc etiam nõ omnia sacramenta dispensant, vnde sacerdotes parochiales, vel abbates, aut alij huiusmodi prælati non possunt huiusmodi indulgentias dare. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd potestas cõcedẽdi indulgentias sequitur iurisdictionem, vt supra dictum fuit: & quia diaconi, & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem, vel cõmissam, sicut legati: vel ordinariam, sicut electi, ideo possunt indulgentias cõcedere etiam nõ sacerdotes

Præcedoti ac, quasi, ad le

dotes: quàmuis non possit absoluere in foro pœnitentiali, quod est ordinis.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgentias n. concedere pertinet ad clauem iurisdictionis, non ad clauem ordinis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd Papa habet plenitudinẽ põtificalis potestatis quasi rex in regno: sed episcopi assumuntur in partem solicitudinis quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi, propter quod et solos eos in suis literis fratres vocat, reliquos autem omnes vocat filios: & ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa, quia potest facere quod vult, causa tamen existente legitima, sed in episcopis est taxata secundũm ordinationem Papæ: & ideo possunt dare secundum quod eis taxatum est, & non amplius.

Vbi supra, c. Tẽpora.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

26. q. 6. ca. His qui.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd elargiri indulgentias pertinet ad iurisdictionem, sed per peccatũ homo non amittit iurisdictionem: & ideo indulgentiæ quæ valent, si fiant ab eo qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo qui est sanctissimus, cum nõ remittat pœnam ex ui suorum meritorum, sed ex ui meritorum reconditorum in thesauris ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste prælatus in peccato mortali indulgentias dans non profluit aliquid de suo, & ideo non requiritur quòd influxum recipiat a fonte ad hoc q̃ eius indulgentiæ valeant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd maius est dare indulgentias quàm recipere quantũ ad potestatem, sed est minus quantum ad propriam utilitatem.

ARTICVLVS V.

Vtrum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia valeat existentibus in peccato mortali, quia aliquis potest alteri mereri, etiam in peccato mortali existẽti, gratiam & multa alia bona: sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc, quòd merita sanctorum applicantur ad istum. ergo habent effectum in illis qui sunt in peccato mortali.

¶ 2 Præt. Vbi est maior indigentia, magis habet locum misericordia: sed ille qui est in peccato mortali maxime indiget. ergo ei maxima debet fieri misericordia per indulgentias.

SED CONTRA. Membrum mortuum non suscipit influentiã ex alijs membris viuis, sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum. ergo per indulgẽtias nõ suscipit influentiam ex meritis aliorum membrorum.

II VLTERIVS. Videtur quòd indulgentiæ non valeant religiosis. Non. n. competit eis supplere, ex quorum superabundantia alijs supplẽtur: sed ex superabundantia operum satisfactionis quæ sunt in religiosis, alijs suppletur per indulgẽtias. ergo eis non competit per indulgentias supplẽti.

¶ 2 Præt. In ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis, quia religiosi ui uero cõualuerint, pœnitentiæ modum a sacerdote impositum diligenter obseruent. Alijs uero pro qualitate peccati pœnitentia decernẽda est præsidentium arbitrio. Vnde Leo Papa. Tempora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt tuo iudicio, prout cõuersorum animos perspexeris esse deuotos. Pariter etiam habere debes ætatis senilis intuitum, & respicere periculorum quorumcumque, uel ægritudinum necessitates.

In necessitate non est neganda pœnitentia, uel reconciliatio.

SCIENDVM etiam quòd tempore necessitatis nõ est neganda pœnitentia, uel reconciliatio pœnitẽtibus. Vnde Leo Papa. His qui tempore necessitatis & periculi urgentis instantia præsidũ pœnitentiæ & munus reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicẽda est, nec reconciliatio deneganda: quia mi sericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. Quod si ita aliqua ægritudine aggrauati sunt, ut quod paulo ante poscebant, sub præsenti significare non ualeat, testimonia eis fidelium circumstantiũ prodesse debebunt, simulque pœnitentiæ & reconciliationis consequantur beneficium. Itẽ, Iulius Papa. Si presbyter pœnitentiam abnegauerit morientibus, reus erit animarũ, quia Dominus ait. Cũm conuersus fuerit, tunc saluus erit. Vera enim cõfessio ultimo tempore potest esse, quia non modo temporis, sed etiã cordis Deus inspector est, sicut latro probat.

26. q. 6. c. 5 presbyter.

Ezech. 18.

Quòd presbyter non reconciliet inconsulto episcopo, nisi in necessitate.

NON debet tamen presbyter pœnitentem reconciliare incõsulto episcopo, nisi ultima necessitas cogat. Vnde in Carthaginensi concilio. Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi abtente Episcopo, si ultima necessitas cogat. Cuiuscumque pœnitentis publicũ crimen est, quod uniuersam commouerit urbem, C

26. q. 6. ca. Agnouimus in fine. Vbi supra cap. Presbyter.

Videtur quòd indulgentia non ualeat ei qui facit, quia date indulgentias est iurisdictionis: sed nullus in seipsum pôt exercere ea quæ sunt iurisdictionis, sicut nullus potest se excõmunicare ergo nullas potest indulgentiæ a se factæ particeps esse.

¶ 2 Præt. Secundum hoc ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi pœnam remittere omnium peccatorum suorum, & ita impune peccare, quod uidetur absonum. D

¶ 3 Præt. Eiusdem potestatis est concedere indulgentias, & excommunicare: sed aliquis non potest excommunicare seipsum. ergo nec indulgentiæ quam facit, particeps esse potest.

SED CONTRA. Quia tunc esset ipse peioris conditionis quàm alij, si ipse non posset uti thesauro ecclesiæ, quem alijs dispensat.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam dicunt indulgentias ualere etiam existentibus in peccato mortali, non quidem ad dimissionem pœnæ: quia nulli potest dimitti pœna, nisi cui iam dimissa est culpa. Qui eni in non est consecutus operationem dei remissione culpę, non potest consequi remissionem pœnæ a ministro ecclesiæ neque in indulgentijs, neque in foro pœnitentiali, ualet tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc non uidetur uerum, quia quàmuis merita illa quæ per indulgentiam communicantur, possent ualere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc dispensantur, sed determinate ad remissionem pœnę: & ideo non ualent existentibus in mortali, & ideo in omnibus indulgentijs fit mentio de uere contritis & confessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum, facto te participem meritorum totius ecclesiæ, uel unius cõgregationis, uel unius specialis personæ, sic posset ualere ad merendum aliquid illi qui est in peccato mortali, ut prædicta opinio dicit. E

Quorũda opinio.

Reprobatio.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis sit magis indigens qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ tam sæculãribus q̃ religiosis ualent indulgentiæ, dũmodo sint in charitate, & feruent ea quæ pro indulgentijs indicuntur. Non. n. religiosi sunt minus adiuuabiles meritis aliorum q̃ sæculares.

AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato viuere non potest: & ideo si aliquando propter peccatum aliquod commissum sit reus alicuius pœnę, potest per indulgentiam ab hoc expiari. Non enim est inconueniens si ille qui est simpliciter in perfectione, aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid, & sic indiget supplemento quo subleueturi vnde dicitur Gal. 6. Alter alteri onera portate.

Vbi supra. c. Aurelius episcopus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd propter indulgẽtias nõ debet dissolui regularis obseruãtia, qa religiosi magis merentur religionẽ suã seruando quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm Idulgentias exquirẽdo, quãuis minus quãtũ ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum: nec iterum per indulgentias dimittuntur pœnæ iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur forũ quasi iudiciale magis q̃ pœnitentiale: vnde etiam non sacerdotes capitulũ tenẽt, sed absoluitur a pœna iniuncta, vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

Can. 36.

Vbi supra. c. Si iubet in fine.

Vbi supra cap. Presbyter.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd non existente cõditione nõ cõsequitur illud qd sub conditione datur. Vnde cum indulgentia detur sub hac cõditione, quòd aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exerceat, indulgentiã non consequitur.

AD PRIMVM ergò dicendum, q̃ hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale, sed non quantum ad alia accidentalia præmia, sicut est dimissio pœnæ, vel aliquid hmõi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicumque voluerit, & ideo potest pro quocumque vult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione eius qui dat indulgentiam; & ideo cum ipse applicet ad facientem, uel dantem, hic autillud non potest, ille qui hoc facit, ad alterum hanc intentionẽ trãsferre nõ potũsi tamen fieret sic indulgẽtia, ille qui facit vel pro quo hoc fit habeat tantam indulgentiam, valeret ei pro quo fit: nec tunc iste qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd indulgentia debet ex aliqua causa dari ad hoc quòd aliquis per indulgentiam ad aliquem actum prouocetur, qui in vtilitatem ecclesiæ, & in honorem dei vergat. Prælatus autem, cui cura ecclesiæ vtilitatis propagandæ & honoris diuini propagandi est commissa, non habet causam vt seipsum ad hoc prouocet: & ideo non potest præbere indulgentiam sibi tantum, sed potest vti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actum iurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere, sed eis quæ authoritate iurisdictionis dantur aliis. Potest etiã prælatus vti tam in temporalibus quàm in spiritualibus, sicut etiam sacerdos sibi eucharistiam accipit quam aliis dat, & ita etiam episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesiæ quæ aliis dispenat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentias, & non iurisdictionis.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio proferetur per modum sententiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo q̃ in iudicio non potest idem esse iudex & reus: indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis cuiusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

Et habetur 26. q. 6. Si aliquis.

EXPOSITIO TEXTVS.

BENE certum, loquit de certitudine coniecturæ nõ de certitudine scientiæ: quia nemo scit vtrũ sit dignus odio, vel amore, Ecclesiastes. 9. *Arbitrij libertatem quærit*, idest, liberam electionem, vt scilicet homo nõ dimittat peccatum, quia iam nõ potest peccare, sed quia nõ vult deum offendere, etiam si posset, quia etiam in tarde pœnitentibus quandoque contingit, vt dictum est, *Horrendũ est incidere in manus &c.* verum est quantum ad statum futuræ vitæ, vbi habet locum principaliter iustitia, quia in hac vita vbi est locus misericordię verum est quod dicitur, 2. Reg. vlti. Melius est mihi incidere in manus dei, quàm in manus hominis. *Si enim semper viueret, semper peccaret*, idẽ, semper in peccato permaneret, quia de se non posset a peccato liberari, cum sit spiritus vadens & non rediens, non q̃ semper actum peccati exerceret. *Statim vt conuersus fuit, paradisum ingredi meruit*, hoc non est intelligendum de terrestri, vt quidam dicunt, quia passio Christi nõ reducit ad illum paradisum, sed ad cęlestem: qui quidem paradisus potest accipi dupliciter, scilicet secundum gloriã fruitionis, & sic statim moriens in paradiso fuit vel quãtum ad locum gloriæ conuenientem, & sic nullus intrauit ante ascensionem. *Non est imponenda in articulo mortis pœnitentia, sed immorescenda*, quia per hoc q̃ imponitur aliqua pœnitentia alicui, obligatur ad illam faciendam: nullus autem debet ad aliquid obligari, quod non potest facere, sed est innotescenda, vt procuret per amicos & eleemosynas expiari, & vt eius complenda propositum habeat, si euadat, tamen est confortandus ex diuina misericordia, ne in desperationem cadat. *Non enim debet presbyter &c.* hoc intelligendum est de ligato ab episcopo per excommunicationem, vel de agente pœnitentiam sententiam. *Puellarum consecratio per presbyterum fieri valeat consulto episcopo.* hoc non est de iure communi, quia solis episcopis qui sunt vicem sponsi gerentes, competit dispensari vni vtro virginem castam exhibere Christo: vnde modo non habet locum, sed fuit ex aliqua dispensatione factũ in aliquo loco, vel loquitur de benedictione viduarum, quæ per presbyteros fieri valet.

DIVISIO TEXTVS.

POST QVAM determinauit magister de tempore pœnitentiæ, hic mouet quasdam quæstiones contra determinata, & eas soluit, & diuiditur in partes duas. In prima, mouet quæstionem circa tempus pœnitentiæ. In secunda, circa confessionem quæ a pœnitentibus requiritur, ibi. *Post hoc considerandum est &c.* Prima in tres. In prima, mouet quæstionem circa determinata. Dixerat enim quòd tempus pœnitentiæ vsque ad finem vitæ datur, & cum omnia per pœnitentiam in hac vita dimittantur peccata, inquirit vtrum post hanc vitam aliqua peccata dimitti possint. Secundo, determinat veritatem secundum authoritates sanctorũ, ibi. *Quòd aliqua post hanc vitam &c.* In tertia resellit quorundam responsionem ad authoritates inductas, ibi. *Sed forte dices &c.* Circa secundum duo facit. Primo, determinat veritatem quæstionis motæ. Secundo, ex veritate determinata quandã dubitationem mouet, ibi. *Hic obiici potest, si per lignum &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit quòd post hanc vitam aliqua peccata dimittũtur in purgatorio. Secundo, ostendit quòd quidam tardius a peccatis ibi purgantur, ibi. *In illo autem igne &c. Post hoc autem considerandũ &c.* hic mouet quæstiones circa determinata prius de cõfessione, & primo, ex parte confitentis: secundo, ex parte confessoris, qui scilicet confessionem audit, ibi. *Caueat autem sacerdos &c.* Circa primum duo quærit. Primo, vtrum quis debeat singula peccata confiteri quæ fecit. Secundo, vtrũm debeat confiteri quæ non fecit, ibi. *Sicut autem pœnitens &c. Caueat autem &c.* hic etiam duo determinat ex parte confessoris. Primo, vt peccatum cælet. Secundo, quòd non quisque sacerdos confessionẽ cuiuslibet audiat, ibi. *Quod vero dictum est &c.*

1. Cor. 3. Lib. 21. de ciuit. dei. c. 26.

1. Cor. 3.

QVAESTIO I.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De purgatorio.
¶ Secunda, De confessione generali.
¶ Tertia, De sigillo confessionis quo peccata cælantur.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De ipso purgatorio.
¶ Secundo, De lino, fœno, & stipula, quæ in purgatorio purgantur.
¶ Tertio, De effectu purgatorij.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum purgatorium sit post hanc vitam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ purgatorium non sit post hanc vitam. Apoc. 14. dicitur. Beati mortui qui in domino moriuntur, amodo iam dicit spiritus vt requiescant a laboribus suis. ergo his qui in domino moriuntur, non manet aliquis purgatorius labor post hanc vitam: nec illis qui non in domino moriuntur, quia illi purgati non possunt. ergo purgatorium post hanc vitam non est.

¶ 2 Præt. Sicut se habet charitas ad præmiũ æternum, ita peccatum mortale ad supplicium æternum: sed decedentes in peccato mortali statim ad supplicium æternum deportantur. ergo decedentes in charitate statim ad præmium vadunt, & ita non manet eis aliquod purgatorium post hanc vitam.

¶ 3 Præt. Deus qui est summe misericors, pronior est ad præmiandum bona, quàm ad puniendum mala: sed sicut illi qui sunt in statu charitatis, faciunt aliqua mala quæ non sunt digna supplicio æterno: ita qui sunt in peccato mortali interdũ faciunt aliqua bona ex genere, quæ non sunt digna præmio æterno. ergo cum illa bona non præmientur in damnandis post hanc vitam, nec illa mala debent post hanc vitam puniri, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. 2. Mach. 12. dicitur. Sãcta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur: sed pro defunctis, qui sunt in paradiso, nõ est orandum, quia illi nullo indigẽt: nec iterum pro illis qui sunt ĩ inferno, quia illi a peccatis solui non possunt. ergo post hãc vitam sunt aliqui a peccatis nõdum absoluti, qui solui possunt, & tales charitatem habent, sine qua non fit peccatorũ remissio, quia vniuersa delicta operit charitas, Prouer. 10. vnde ad mortem æternã nõ deuenient, quia qui viuit & credit ĩme, non morietur in æternum, Ioã. 11. nec ad gloriam inducentur nisi purgati, quia nihil immundum ad illam peruenet, vt patet Apoc. vlti. ergo aliqua purgatio restat post hanc vitam.

In Enchiridion. ca. 69. tom. 3.

¶ 2 Præt. Gregor. Nyssenus dicit. Si aliquis Christo amico consentiens in hac vita purgate peccata minus portuerit, post transitum hinc per purgatorij ignis conflationem expeditur. ergo post hanc vitam restat aliqua purgatio.

II

VLTERIVS. Videtur quòd non sit idem locus quo animæ purgantur, & quo damnati puniuntur: quia pœna damnatorum est æterna, vt dicitur Matth. 25. Ibunt hi in ignem æternum: sed purgatorius ignis est temporalis, vt supra magister dixit. ergo non simul puniuntur hi & illi eodem igne, & sic oportet loca esse distincta.

¶ 2 Præt. Pœna inferni nominatur pluribus nominibus, vt in psalm. 10. Ignis, sulphur, & spiritus procellarum &c. sed pœna purgatorij non nisi vno nomine nominatur, scilicet ignis. ergo non igne & eodem loco puniuntur.

¶ 3 Præt. Hugo de Sancto Victo, dicit. Probabile est quòd in his locis puniuntur, in quibus commiserunt culpam. Greg. etiam in dial. narrat quòd Germanus episcopus Capuanus Pascasium qui in balneis purgabatur, inuenit. ergo in loco inferni non purgantur, sed in hoc mundo.

Hugo lib. 2 de sacramẽtis par. 16. cap. 4. Lib. 4. Dialog. c. 40. Hoc Greg. dictum elici potest ex cap. 43. lib. 4. Dialog.

SED CONTRA est, quod Grego. dicit, quòd sicut sub eodem igne autũ rutilat, & palea fumat: ita sub eodem igne peccator crematur, & electus purgatur. ergo idem est ignis purgatorij & inferni, & sic in eodem loco sunt.

¶ 2 Præt. Sancti Patres ante aduentum Christi fuerunt in loco digniori quàm sit locus, in quo purgãtur animæ post mortem, quia non erat ibi aliqua pœna sensibilis: sed locus ille erat coniunctus inferno, vel idem quod infernus, alias Christus ad limbum descendens non diceretur ad inferos descendisse. ergo & purgatorium est in eodem loco, vel iuxta infernum.

III

VLTERIVS. Videtur quòd pœna purgatorij non excedat omnem pœnam temporalem huius vitæ. Quanto enim aliquid est magis passiuum, tanto magis affligitur, & sentium læsionis habet: sed corpus est magis passiuum quàm anima separata, tũ quia habet contrarietatem ad ignem agentem: tum quia habet materiam quæ est susceptiua qualitatis agentis, quod de anima non potest dici. ergo maior est pœna quam corpus patitur in hoc mundo, quàm pœna qua anima purgatur post hanc vitam.

¶ 2 Præt. Pœna purgatorij directe ordinatur contra venialia: sed venialibus, cum sint leuissima peccata, leuissima pœna debetur, & secundum mensuram delicti sit plagarum modus. ergo pœna purgatorij est leuissima.

¶ 3 Præt. Reatus, cum sit effectus culpæ, non intenditur nisi culpa intendatur: sed in illo cui iam culpa dimissa est, non potest culpa intendi. ergo in eo cui culpa mortalis dimissa est, pro quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo non plene satisfecit, reatus non crescit in morte: sed in hac vita non erat ei reatus respectu grauissimæ pœnæ. ergo pœna quam patietur post hanc vitam, non erit ei grauior omni pœna istius vitæ.

De animabus fidelium defunctor. Ser. 4. c. 19. Et de uera & falsa pœnitentia habetur di stin. 25. ca. qui ī aliud. De panit. quoque di stin. 7. cap. Nullus. Ex Aug. su p psal. 80. circa finē.

SED CONTRA est, quod August. dicit in quodam sermone. Ille ignis purgatorij durior erit q̄ quicquid in hoc sæculo pœnarum aut sentire, aut videre, aut cogitare quis potest.

¶ 2 Præt. Quanto pœna est vniuersalior, tanto maior: sed anima separata tota punitur, cum sit simplex: non autem ita est de corpore. ergo illa pœna quæ est animæ separatæ, est maior omni pœna, quam corpus patitur.

VLTERIVS. Videtur quod illa pœna sit voluntaria, quia illi qui sunt in purgatorio, rectum cor habent: sed hæc est rectitudo cordis, ut quis voluntatem suam voluntati diuinæ conformet, vt Ambros. dicit. ergo cum deus velit eos punire, ipsi illam pœnam voluntarie sustinent.

Ambros. ex 2. c. de uocatione Gētium. to.

¶ 2 Præt. Omnis sapiens vult illud, sine quo non potest peruenire ad finem intentū: sed illi qui sunt in purgatorio sciunt se non posse peruenire ad gloriam, nisi prius puniantur. ergo volunt puniri.

SED CONTRA. Nullus potest liberari a pœna quam voluntarie sustinet: sed illi qui sunt in purgatorio petunt liberari, sicut patet per multa quæ in dialogo narrantur. ergo non sustinent illam pœnam voluntarie.

V VLTERIVS. Videtur quod animæ in purgatorio per dæmones puniantur: quia sicut infra dist. 47. in fine. dicit magister. Illos habebunt torores in pœnis, quos habuerunt incentores in culpa: sed dæmones incitant ad culpam non solum mortalem, sed etiam venialem, quando aliud non possunt. ergo etiam in purgatorio ipsi animas pro peccatis venialibus torquebunt.

¶ 2 Præt. Purgatio a peccatis competit iustis & in hac vita, & post hanc vitam: sed in hac vita purgantur per pœnas a diabolo inflictas, sicut patet de Iob. ergo etiam post hanc vitam puniendi a dæmonibus purgandi.

Iob. cap. 2.

SED CONTRA. Iniustum est, ut qui de aliquo triumphauit, ei subijciatur post triumphum: sed alii qui sunt in purgatorio de dæmonibus triumphauerunt sine peccato mortali decedentes. ergo non subijcientur eis puniendi per eos.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ex illis quæ supra determinata sunt, satis potest constare purgatorium esse post hanc vitam. Si enim per contritionem delecta culpa non tollitur ex toto reatus pœnæ, nec etiam semper venialia dimissis mortalibus tolluntur, & iustitia dei hoc exigit vt peccatum per pœnam debitam ordinetur, oportet quòd ille qui post contritionem de peccato decedit, & absolutionem ante satisfactionem debitam, quòd post hanc vitam puniatur, & ideo illi qui purgatorium negant, contra diuinam iustitiam loquuntur, & propter hoc etiam errorem est, & a fide alienum. vnde Gregor. Nyssenus post prædicta verba subiungit. Hoc prædicamus, dogma veritatis seruantes, & ita credimus, hoc etiam vniuersalis ecclesia tenet pro defunctis exorans, vt a peccatis soluantur, quod non potest nisi de illis qui in purgatorio intelligi: ecclesiæ autem authoritati quicumque resistit, hæresim incurrit.

ar. præsenti quæst. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de labore operationis ad merendum, & non merendū, & non de labore passionis ad purgandum.

De diu. no. ca. 4. par. 4. circa finem

¶ Ad secundum dicendum, quod malum non habet causam perfectam, sed ex singularibus defectibus contingit: sed bonū ex vna causa perfecta consurgit, vt Dionys. dicit: & ideo quilibet defectus impedit a perfectione boni, sed non quodlibet bonum impedit consummationem aliquam mali, quia nisiquam est malum sine aliquo bono: & ideo peccatum veniale impedit habentem charitatem, ne ad perfectum bonum deueniat, scilicet vitam æternam, quandiu purgatur: sed peccatum mortale non potest impediri per aliquod bonum adiūctum, quo minus statim ad vltimum malorum perducat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui in peccatum mortale incidit, omnia bona ante acta mortificat, & quæ in peccato mortali existēs facit, mortua sunt: quia ipse deum offendens, omnia bona meretur amittere quæ a deo habet. Vnde ei qui in peccato mortali decedit, non manet aliquod præmissi post hanc vitam, sicut manet aliquādo pueri qui in charitate decedit, quæ non semper delet omne malum quod inuenit, sed solum hoc quod est sibi contrarium.

Ex Aug. de fide & operibus. c. 16. tom. 4.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd de loco purgatorij non inuenitur aliquid expresse determinatum in Scriptura, nec rationes possunt ad hoc efficaces inducitamen probabiliter, & secundum quod consonat magis sanctorum dictis, & reuelationi factæ multis, locus purgatorij est duplex. Vnus secundum legem cōmunem, & sic locus purgatorij est locus inferior inferno coniunctus, ita quòd idem ignis sit qui damnatos cruciat in inferno, & qui iustos in purgatorio purgat: quamuis damnati secundum quod sunt inferiores merito, & loco inferiores ordinandi sint. Alius est locus purgatorij secundum dispensationem, & sic quandoque in diuersis locis aliqui puniri leguntur, vel ad aliorum instructionem, vel ad mortuorum suuentionem, vt viuentibus eorum pœna innotescens, per suffragia ecclesiæ mitigaretur. Quidam tamen dicunt, quod secundum legem communem, locus purgatorij est vbi homo peccat, quod non videtur probabile, quia simul potest homo puniri pro peccatis quæ in diuersis locis commisit. Quidā uero dicit quòd puniuntur supra nos secundum legem communem, quia sunt medij inter nos & deum quantum ad statum. Sed hoc nihil est, quia non puniuntur pro eo quòd supra nos sunt, sed pro eo quod est infimum in eis, scilicet peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis purgatorius est æternus quantum ad substantiam, sed temporalis quantū ad effectum purgationis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna inferni est ad affligendum, & ideo nominatur omnibus illis quæ hi eos affligere consueuerunt sed pœna purgatorij est principaliter ad purgandum reliquias peccati, & ideo sola pœna ignis purgatorio attribuitur, quia ignis habet purgare & consumere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit secundum dispensationem, & non secundum legem communem.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd in purgatorio est duplex pœna. Vna damni inquantum scilicet retardantur a diuina visione: alia sensus, secundum quod ab igne corporali puniuntur, & quantum ad vtrumque pœna purgatorij minima excedit maximam pœnam huius vitæ. Quanto enim aliquid magis desideratur, tanto eius absentia est molestior. Et quia affectus quo desideratur summum bonum post hanc vitam in animabus sanctis est intensissimus, quia non retardatur affectus mole corporis, & etiā quia terminus fruendi summo bono iam aduenisset, nisi aliquid impediret, & ideo de tardatione maxime dolent. Similiter etiam cum dolor non sit lesio, sed lesionis sensus, tanto aliquis magis dolet de aliquo lesuo, quanto magis est sensitiuum: unde lesiones quæ fiunt in locis maxime sensibilibus, sunt maximum dolorem causan-

causantes. Et quia totus sensus corporis est ab anima, ideo si in ipsam animam aliquod sæuum agat, de necessitate oportet quòd maxime affligatur, quòd autem anima ab igne corporali patiatur, hoc ad præsens supponimus, quia de hoc infra di. 44. dicetur: & ideo oportet quòd pœna purgatorij quantum ad pœnā damni & sensus excedat omnem pœnam istius vitæ. Quidam autem assignant rationem ex hoc, quòd anima tota punitur, non autem corpus: sed hoc nihil est, quia sic pœna damnatorum esset minor post resurrectionem quàm ante, quod falsum est.

q. 3. artic. 3. quæst. 3. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quamuis anima sit minus passiua q̄ corpus, tamē est magis cognoscitiua passionis, & vbi est maior passionis sensus, ibi est maior dolor, etiam si sit minor passio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd acerbitas illius pœnæ non est tantum ex quantitate peccati, quantum ex dispositione puniti, quia idem peccatum grauius punitur ibi quàm hic: sicut ille qui est melioris complexionis magis punitur eisdem plagis impositis quàm alius, & tamen iudex utrique easdem plagas pro eisdem culpis inferens, iuste facit.

¶ Et per hoc etiam patet solutio ad tertium.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd aliquid dicitur uoluntarium dupliciter. Vno modo, uoluntate absoluta, & sic nulla pœna est noluntaria, quia ex hoc est ratio pœnæ, q̄ uoluntati contranatur. Alio modo, dicitur aliquid uoluntarium uoluntate conditionata, sicut ustio est uoluntaria pp sanitatem consequendam, & sic aliqua pœna potest esse uoluntaria dupliciter. Vno modo, quia per pœnam aliud bonum acquirimus, & sic ipsa uoluntas assumit pœnam aliquam, ut patet in satisfactione: uel etiam quia ille libenter eam accipit, & non uellet eam non esse, sicut accidit in martyrio. Alio modo, quia quamuis per pœnam nullum bonum nobis accrescat, tamen sine pœna ad bonum peruenire non possumus, sicut patet de morte naturali, & tunc uoluntas non assumit pœnam, & uellet ab ea liberari, sed eam supportat, & quantum ad hoc uoluntaria dicitur, & sic pœna purgatorij est voluntaria. Quidam autem dicunt quòd hō est aliquo modo uoluntaria, quia sunt ita absorpti pœnis, quod nesciunt se per pœnam purgari, sed putant se esse damnatos. Sed hoc est falsum, quia nisi scirēt se liberandos, suffragia non petrent, quod frequenter faciunt.

¶ Et per hoc patet soluto ad obiecta.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd sicut post diem iudicij diuina iustitia succendet ignem, quo damnati in perpetuum punientur: ita etiam nunc sola iustitia diuina electi post hanc vitam purgantur nō ministerio dæmonum quorum ustores extiterunt, nec ministerio angelorum, quia ciues suos non tam uehementer affligerent: sed tamen possibile est quòd eos ad loca pœnarum deducant, & etiam ipsi dæmones qui de pœnis hominū lætantur, eas concomitantur & assistunt purgandis, tum ut de eorum pœnis lætentur: tum ut in eorum exitu a corpore aliquid suum ibi reperiant. In hoc autem sæculo, quando adhuc locus pugnæ est, puniuntur homines & a malis angelis, sicut ab hostibus, ut patet de Iob: & a bonis sicut patet de Iacob, cuius neruus femoris angelo percutiente emarcuit. Et hoc etiam expresse Dionys. dicit in 4 c. de diuino, quòd boni angeli interdum puniunt. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Iob. cap. 2.
Gen. c. 32.

ARTICVLVS II.

b Vtrum lignum, fœnum, & stipula, quæ superædificantur, sint peccata uenialia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd lignum, fœnum, & stipula, quæ superædificari dicuntur supra positum fundamentum, non sint peccata uenialia, quia supra id quod est summum, nihil potest ædificari: sed fundamentum spiritualis ædificij, ut glo. dicit est in summo. ergo non potest super ipsum ædificari.

¶ 2 Præt. Ædificium per fundamentum sustentatur: sed per peccata uenialia non sustentantur per fundamentum spirituale, quod est fides per dilectionem operans. ergo lignum, fœnū, & stipula quæ ædificantur, non sunt peccata uenialia.

¶ 3 Præt. Esa. 5. super illud. Væ qui coniungitis domum ad domum, dicit Hiero. Hæretici dogmata dogmatibus coniungunt, & qui super fundamentum ædificare debuerunt aurum, argentum, & lapides pretiosos, ædificant lignum, fœnum, & stipulam: sed hæretici dogmata falsa confingentes, non peccant uenialiter, sed mortaliter. ergo lignum, fœnum, & stipula nō sunt pcta uenialia.

Lib. 2. expositionis suę

¶ 4 Præt. Secundum Ambros. apostolica doctrina est fundamentum, ille autem superædificat, qui ueniens post Apostolos docet siue malus, siue bonus sit: sed bene docentes post Apostolos ædificant aurum, argentum, & lapides pretiosos, in quibus doctrina præclara figuratur: mali autem lignum, fœnum, & stipulam, in quibus uana & friuola doctrina est peccatum mortale. ergo per lignum, fœnum, & stipulā mortalia peccata intelliguntur, & non uenialia.

Ex c. 3. epi. 1. ad Cor.

SED CONTRA est, quod dicitur in litera per uerba Aug.

II Vbi supra locis citatis.

VLTERIVS. Videtur quòd iidem sint qui utraque superædificant, quia secundum Augu. per aurum signatur dei contemplatio, per argentum dilectio proximorum, per lapides pretiosos bona opera: sed illi qui inordinatos affectus aliquos habent ad res temporales qui dicuntur lignum, fœnum, & stipulam ædificare, contemplantur aliquando deum, & diligunt proximum, & aliqua bona opera faciunt. ergo idem sunt qui ædificant utraque.

¶ 2 Præt. Sicut in litera dicitur, illi ædificant aurum, argentum & lapides pretiosos qui cogitant quæ dei sunt, quomodo placeant deo: sed tales etiam aliqua uenialia committunt, ut patet, 1. Io. 1. qui per lignum, fœnum, & stipulā intelliguntur. ergo idem sunt qui utraque superædificant.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit, quòd illi qui ædificant aurum, argentum, & lapides pretiosos sunt securi: sed illi qui ædificant lignum, fœnum, & stipulam non sunt securi. ergo non sunt idem qui utraque ædificant.

VLTERIVS. Videtur quòd uenialia etiam mortali adiuncta sint lignum, fœnum, & stipulam, ut non puniantur etiā æternaliter in damnatis, sed temporaliter, quia secundum distantiam culparum debet esse distantia pœnarū: sed culpa mortalis in infinitum excedit uenialem. ergo & pœna pœnam: sed hoc non potest esse secundū acerbitatem, quia acerbitas utriusque pœnæ est finita. ergo oportet quòd hoc sit secundum durationem, quod non esset, si uenialeæ ternaliter puniretur.

III

¶ 2 Præt. Non est personarum acceptio apud deum, ut dicitur Ro. 2. sed uideretur esse si pro eadem culpa unum plus, & alium minus puniret. cum ergo pro culpa uenialis iustus temporaliter puniatur, etiam damnatus non æternaliter, sed temporaliter punietur. ergo.

SED CONTRA. Matth. 5. Non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem, idest, minuta peccata: sed ille qui in peccato mortali decedit, nihil potest reddere. ergo pro peccatis uenialibus punietur æternaliter.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd uenialia charitati adiuncta possunt per aliquam pœnam consumi, & ideo conuenienter secundum metaphoram signantur illa q̄ per ignē consumuntur. Et quia quanto aliquod peccatum est grauius, tanto difficilius purgatur, in peccatis autem venialibus inuenitur alterum altero grauius: ideo conuenienter eorum diuersitas signatur per diuersitatem eorū quæ facilius & tardius consumuntur ab igne. Et quia perfectio cuiuslibet quātitatis ternatio comprehenditur propter principium, medium, & finem: ideo triplex differentia ponitur, quia quædam sunt grauissima in genere uenialiū, & difficillime purgabilia, & hæc per lignum signantur: quædam minima, quæ per stipulam: quædam media, quæ per fœnum signantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut fundamentum transumitur ad spiritualia ratione prioritatis, & non ratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione inferioritatis, ita supædificari dicuntur non quæ superius, sed quæ posterius fiunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd venialia non dicuntur superædificari quasi ex fundamento stabilitatem habentia. Dicitur enim aliquid super fundamentũ poni tripliciter. Vno modo directo situ, qd supra fundamẽtum firmatur, & sic solum bona opera fidei formatę, quę fundamentum dicitur, superædificantur. Alio modo dicitur esse super quod est iuxta, sicut patet in psal. 136. Super fluminа Babylonis, & sic venialia superædificãtur, quia fundamentum non destruunt, sed simul cum fundamento sunt. Alio modo dicitur esse super qd est post, sicut Ezech. vlti. Super terminũ Aser, idest, post, vt glo. dicit, & sic etiã mortalia possunt superædificari quæ fundamentũ destruũt. Vel secundum quosdam per lignum, fœnum, & stipulam non intelliguntur ipsa venialia, sed opera bona, quibus aliquis motus venialis peccati se immiscet: & hæc superædificantur quantum ad id quod est boni in eis, & non quantum ad id quod habent de veniali. Sed hoc non videtur esse secundum intentionem Apostoli, & Augu. quia tunc non esset distinctio inter lignum, fœnum, & stipulam: & aurum, argentum, & lapidem pretiosum.

Lib. 4. Dialog. ca. 16. Et habetur vbi dist. 25. c. Qualis.

Locis supra citatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacra scriptura præter principalem sensum quem author intendit, possunt alij sensus non incongrue aptari. Et sic Hiero per adaptationem quandam loquitur, & non secundum intentionem Apostoli.

Vbi supra super Esa. 5.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliqui etiam male docentes quandoque non mortaliter, sed venialiter peccant: sicut quando aliqua inutilia docent, vel aliquis motus inanis gloriæ eis subrepit. Vel dicendum, quòd loquitur secundum eundem modum, sicut Hieronymus.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd aurum, argentum, & lapis pretiosus: & lignum, & fœnum, & stipula possunt dupliciter exponi. Vno modo ita, quòd quælibet bona opera dicantur aurum, argentum, & lapis pretiosus, & quælibet venialia dicantur lignum, fœnum, & stipula, & sic non est dubium, quòd idem ædificant vtraque: sed quidam dicunt & hæc, & quidam illa ædificare secundum quod eis magis insistunt, sicut etiam actiua contemplatiuis distinguuntur, quãmuis & contemplatiui aliquid agant, & actiui aliquid contemplentur aliquando. Alio modo ita, quòd per aurum, argentum, & lapidem pretiosum intelligantur solum opera perfectorum: & per lignum, fœnum, & stipulam superædificata intelligantur venialia eorum qui sollicitudinem de rebus temporalibus gerunt non soli deo vacantes, & tunc patet quòd non sunt idem qui vtraque ædificant: quia imperfecti etsi bona opera faciunt, tamen obscurantur ex sollicitudinibus huius mundi, vt claritatem auri argenti, & lapidis pretiosi non habeant: & similiter perfecti etiam si aliqua venialia habeant, tamen ex fervore charitatis in eis consumuntur, & ex sollicitudine continua quam de purgatione propria habent: & ideo non dicuntur ex superædificare, quia in eis habitualiter non maneant, & tales securi sunt, quia nihil est in eis purgabile. Et secundum hoc patet solutio ad obiecta.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd culpa non potest ordinari nisi per pœnam, quia deus nihil inordinatum relinquit, ideo numquàm culpam sine pœna dimittit. In illis autem qui damnantur, non potest aliqua culpa dimitti, nec aliquis reatus tolli cum careant charitate, per quam & culpa purgatur, & reatus tollitur: & ideo culpa venialis in eis semper manebit, vel reatus eius, si etiam ante peccatum mortale veniale dimissum fuisset quantum ad culpam manente reatu: & propter hoc æternaliter damna-

& D. 1016.

perfectorum non cadunt, & si alia uenialia admittant. In cordibus uero minorum interdum durant usq; in finem, qui cum talibus ędificijs transeunt, sed dissoluentur ĩ igne. Ipsi uero merito fundamẽti erunt, grauissimam tamen pœnam sentient. Ex quo apparet quantam hic misericordiam exhibet Deus, & quantam ibi exerceat seueritatem, cum pro eodem peccato multo grauius ibi puniat, quàm hic.

Opinio quorundam cum obiectione.

SED forte dices, illud esse accipiendum de pœna peccati, non de ipso peccato, quòd Gregor. dicit quædam leuia in futuro dimittenda. Si.n. ueram pænitẽtiam habuerit quis, peccata omnia dimissa sunt ei, sed pœna forte remansit. Ideoque si uere pænitens obijt, sine peccato transijt. Si autem uere pænitens non est in obitu, maculam portat quæ numquàm delebitur. Qui uero ædificat lignum, fœnum, stipulam uere pænitet, quia bonus est, & charitatem habet, & in charitate de hac uita transit. ergo sine peccato transit? & non sequitur. Verum quidem est, quia bonus est, & charitatem habet, & uere pœnitet, & tamen cum ueniali peccato transit quod non deleuit pænitẽtia. Pænitentia enim non delet nisi peccatum illud quod deserit homo. Tale autem peccatum sæpe in hac uita non relinquitur ab homine, & tamen uere pænitens est, & si non de omnibus uenialibus pæniteat. Potest enim quis de omni mortali, & de omni veniali pænitere excepto vno, vel pluribus venialibus quidem, sicut habet quis charitatem, & vnum, vel plura venialia, quod de criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens, sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hęc sæcularia. Talis existens subita morte opprimitur: in illo terreno affectu mortuus est, & tamen saluabitur, a quo non se hic absoluit. ergo post hanc vitam ab illo purgabitur. Constat ergo quædã peccata, sed leuia post hanc vitam dimitti. Si vero de pœna peccati illud intelligi voluissent authores, cur magis cõmemorassent læuia, q̃ grauia, cum etiam grauium pœna hic inexpleta post hanc vitam restet?

Art. 1. hui* dist. q̃stiuncula 3. ex Aug. autho ritate in op posit. falsi adducta. Ibi vide.

De generali confessione, quid prosit.

POST hæc considerandũ est, quid prosit confessio illa vbi singula peccata quæ quisq; fecit, non exprimuntur. Sane dici potest, quòd omnia criminalia semel saltem oportet in confessione exprimi, nisi aliqua a mente exciderint. Sed quia nemo delicta intelligit omnia, generaliter saltem ea confitere, quorũ memoriam non habes, & sic nihil cælasti de sceleribus tuis. Venialia cogitat forte quòd triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, & in hac cogitatione obdormiat, & moriatur, vnde patet quòd hæc opinio omnino irrationalis est. Et ideo cum aliis dicendum, quòd culpa venialis in eo qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium, quia pœna illa aliqualiter voluntaria virtute gratiæ habebit vim expiandi culpam omnem, quæ simul cum gratia stare potest.

Ex lib. 1. de doct. christ. cap. 3. 4. 31. & 33.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ glo. loquitur de peccato mortali. Vel dicendum, q̃ quãmuis in hac vita non corrigatur in se, corrigitur tamen in merito: quia hic homo meruit, vt ibi illa pœna sit meritoria sibi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum veniale contingit ex corruptione fomitis, qui in anima separata in purgatorio existente non erit, & ideo non potest peccare venialiter: sed remissio culpæ venialis est ex gratia informata, quæ in purgatorio erit in anima separata, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd venialia nõ variant statum hominis, quia neque tollunt, neque diminuunt charitatem, secundum quam mensuratur quantitas gratuitæ bonitatis animæ & ideo per hoc quòd venialia dimittuntur, vel cõmittuntur, talis manet anima qualis prius.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd post hanc vitam non potest esse meritum respectu præmij essentialis: sed respectu alicuius accidentalis potest esse, quãdiu manet homo in statu viæ aliquo modo: & ideo in purgatorio potest esse actus meritorius quantum ad remissionem culpæ venialis.

D. 889

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quãmuis veniale ex pronitate fomitis contingat, tamen culpa in mente consequitur: & ideo etiam destructo fomite culpa adhuc manere potest.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ quicumq; est debitor alicuius, per hoc a debito absoluitur, quòd debitum soluit & quia reatus nihil est aliud, q̃ debitũ pœnæ per hoc q̃ aliquis pœnam sustinet, quam debebat, a reatu absoluitur: & secundum hoc pœna purgatorij a reatu purgat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd reatus quãmuis non importat fœditatem quantum in se est, tamen habet ordinem ad fœditatem ex causa sua.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna quãmuis non contrarietur pœnæ, tamen contrariatur reatui ad pœnam, quia ex hoc manet obligatio ad pœnam, quòd pœnam non sustinuit quam debebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in eisdem verbis sacræ scripturæ latet multiplex intellectus: vnde & ille ignis potest intelligi tribulatio præsens, vel pœna sequens, & per vtramque venialia purgari possunt: sed quòd mors naturalis ad hoc non sufficiat, supra dictum est.

AD CERTIAM quæstionem dicendum, quòd quædam venialia sunt maioris adhærentiæ, quàm alia, secundum quod affectus magis ad ea inclinatur, & fortius in eis figitur: & quia ea quæ sunt maioris adhærentiæ tardius purgan-

dist. 20. ar. 2. q. 3. ad 3.

F ti de venialibus punientur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum mortale meretur pœnam æternam inquantum gratiam tollit, & a deo æterno separat, & secundum hoc in infinitum distat a veniali. In illo ergo qui gratia caret, & a deo in perpetuum separatus est, per accidens veniali æterna pœna debetur ratione subiecti, quæ per se debetur mortali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est ibi aliqua personarum acceptio, quia in iusto est gratia, cuius virtute, culpa eius purgatur, vel reatus, qua carent damnati, & ideo eorum culpa, vel reatus per pœnam expiari non potest: & sic patet quòd venialia per accidens habẽt mortalibus adiuncta in damnatis, quòd non sunt lignum, fœnum, & stipula.

Dist. 45.

G & charitatem habet, & in charitate de hac uita transit. ergo sine peccato transit? & non sequitur. Verum quidem est, quia bonus est, & charitatem habet, & uere pęnitet, & tamen cum ueniali peccato transit quod non deleuit pænitẽtia. Pænitentia enim non delet nisi peccatum illud quod deserit homo. Tale autem peccatum sæpe in hac uita non relinquitur ab homine, & tamen uere pænitens est, & si non de omnibus uenialibus pæniteat. Potest enim quis de omni mortali, & de omni veniali pænitere excepto vno, vel pluribus venialibus quidem, sicut habet quis charitatem, & vnum, vel plura venialia, quod de criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens, sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hęc sæcularia. Talis existens subita morte opprimitur: in illo terreno affectu mortuus est, & tamen saluabitur, a quo non se hic absoluit. ergo post hanc vitam ab illo purgabitur. Constat ergo quædã peccata, sed leuia post hanc vitam dimitti. Si vero de pœna peccati illud intelligi voluissent authores, cur magis cõmemorassent læuia, q̃ grauia, cum etiam grauium pœna hic inexpleta post hanc vitam restet?

De generali confessione, quid prosit.

POST hæc considerandũ est, quid prosit confessio illa vbi singula peccata quæ quisq; fecit, non exprimuntur. Sane dici potest, quòd omnia criminalia semel saltem oportet in confessione exprimi, nisi aliqua a mente exciderint. Sed quia nemo delicta intelligit omnia, generaliter saltem ea confitere, quorũ memoriam non habes, & sic nihil cælasti de sceleribus tuis. Venialia cogitat forte quòd triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, & in hac cogitatione obdormiat, & moriatur, vnde patet quòd hæc opinio omnino irrationalis est. Et ideo cum aliis dicendum, quòd culpa venialis in eo qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium, quia pœna illa aliqualiter voluntaria virtute gratiæ habebit vim expiandi culpam omnem, quæ simul cum gratia stare potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ glo. loquitur de peccato mortali. Vel dicendum, q̃ quãmuis in hac vita non corrigatur in se, corrigitur tamen in merito: quia hic homo meruit, vt ibi illa pœna sit meritoria sibi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum veniale contingit ex corruptione fomitis, qui in anima separata in purgatorio existente non erit, & ideo non potest peccare venialiter: sed remissio culpæ venialis est ex gratia informata, quæ in purgatorio erit in anima separata, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd venialia nõ variant statum hominis, quia neque tollunt, neque diminuunt charitatem, secundum quam mensuratur quantitas gratuitæ bonitatis animæ & ideo per hoc quòd venialia dimittuntur, vel cõmittuntur, talis manet anima qualis prius.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd post hanc vitam non potest esse meritum respectu præmij essentialis: sed respectu alicuius accidentalis potest esse, quãdiu manet homo in statu viæ aliquo modo: & ideo in purgatorio potest esse actus meritorius quantum ad remissionem culpæ venialis.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quãmuis veniale ex pronitate fomitis contingat, tamen culpa in mente consequitur: & ideo etiam destructo fomite culpa adhuc manere potest.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ quicumq; est debitor alicuius, per hoc a debito absoluitur, quòd debitum soluit & quia reatus nihil est aliud, q̃ debitũ pœnæ per hoc q̃ aliquis pœnam sustinet, quam debebat, a reatu absoluitur: & secundum hoc pœna purgatorij a reatu purgat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd reatus quãmuis non importat fœditatem quantum in se est, tamen habet ordinem ad fœditatem ex causa sua.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna quãmuis non contrarietur pœnæ, tamen contrariatur reatui ad pœnam, quia ex hoc manet obligatio ad pœnam, quòd pœnam non sustinuit quam debebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in eisdem verbis sacræ scripturæ latet multiplex intellectus: vnde & ille ignis potest intelligi tribulatio præsens, vel pœna sequens, & per vtramque venialia purgari possunt: sed quòd mors naturalis ad hoc non sufficiat, supra dictum est.

AD CERTIAM quæstionem dicendum, quòd quædam venialia sunt maioris adhærentiæ, quàm alia, secundum quod affectus magis ad ea inclinatur, & fortius in eis figitur: & quia ea quæ sunt maioris adhærentiæ tardius purgan-

ARTICVLVS III.

c Vtrum per pœnam purgatorij expietur peccatum ueniale quo ad culpam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnam purgatorij non expietur peccatum veniale quo ad culpam: quia super illud 1. Io. 5. Est peccatũ ad mortem &c. dicit glo. Quod in hac vita non corrigitur, frustra post mortem eius venia postulatur. ergo nullum peccatum post hanc vitam quo ad culpam dimittitur.

¶ 1 Præt. Eiusdem est labi in peccato, & a peccato liberari: sed anima post mortem non potest peccare venialiter. ergo nec a peccato veniali absolui.

¶ 3 Præt. Gregor. dicit quòd talis in iudicio quisque futurus est, qualis de corpore exiuit, quia lignum vbi ceciderit, ibi erit, in Ecclesiastes 11. Si ergo aliquis in hac vita exit cum veniali, in iudicio cum veniali erit, & ita per purgatorium non expiatur a culpa veniali aliquis.

Ex homil. 19.

¶ 4 Præt. Supra dictum est, quòd culpa actualis non deletur nisi per contritionem: sed post hanc vitam non contritio quæ est actus meritorius, quia tunc non erit meritum, neque demeritum, cum secundum Damas. Hoc est hominibus mors, quod angelis casus. ergo post hanc vitam non dimittitur in purgatorio veniale quo ad culpam.

dist. 17. ar. 2. q. 3.

¶ 5 Præt. Veniale non est in nobis nisi ratione fomitis, vnde in primo statu Adam venialiter non peccasset, vt in 2. lib. dist. 21. dictum est: sed post hanc vitam in purgatorio non erit sensualitas fomite corrupto in anima separata, quia fomes dicitur lex carnis Ro. 7. ergo non erit ibi venialis culpa, & ita non potest expiari per purgatorium ignem.

Lib. 2. dist. 21. q. 2. ad 1. con.

SED CONTRA est, quod Gregor. dicit in 4. Dialog. & August. de uera pœnitentia, quòd quædam culpæ leues in futuro remittuntur, nec potest intelligi quo ad culpam, quia sic omnes culpæ quantumcumq; graues, quantum ad reatum pœnæ per ignem purgatorium expiantur. ergo uenialia quantum ad culpam purgantur per ignem purgatorium.

Cap. 9. de Aug. ad pra.

¶ 2 Præt. Corinth. 3. per lignum, fœnum, & stipula, vt dictum est, uenialia intelliguntur: sed lignum fœnum & stipula, per purgatorium consumuntur. ergo ipsa uenialia post hanc vitam remittuntur.

Præced. ar. & propos. quæst. 2. II

VLTERIVS. Videtur quòd ignis purgatorius non liberet a reatu pœnæ. Omnis enim purgatio respicit sordidatem: sed pœna non importat aliquam sordidatem. ergo ignis purgatorius non liberat a pœna.

¶ 2 Præt. Contrarium non purgatur nisi per suum contrarium: sed pœna non contrariatur pœnæ. ergo per pœnam purgatorij non purgatur aliquis a reatu pœnæ.

¶ 3 Præt.

¶ 3 Præt. 1. Cor. 3. super illud. Saluus erit sic tamen &c. dicit glo. Ignis iste est tentatio tribulationis, de qua scriptum est. Vasa figuli probat fornax &c. Ecclesiast. 27. ergo homo expiatur ab omni pœna per pœnas huius mundi, saltem per mortem, quæ est maxima pœnarum, & non per purgatorium ignem.

SED CONTRA. Pœna purgatorij est grauior, quàm pœna quælibet huius mundi, vt supra dictum est: sed per pœnam satisfactoriam, quã aliquis in hac vita sustinet, expiatur a debito pœnæ. ergo multo fortius per pœnam purgatorij.

4. li. dialog. cap. 39.

VLTERIVS. Videtur quòd ab illa pœna vnus non liberetur alio citius. Quanto enim grauior est culpa, & maior reatus, tãto acerbior pœna imponitur in purgatorio: sed quæ est proportio pœnæ acerbioris ad culpam gratiorem, eadem est proportio pœnæ leuioris ad culpam leuiorem. ergo ita cito liberatur vnus a pœna illa, sicut alius.

¶ 2 Præt. Inæqualibus meritis adduntur inæquales retributiones & in cælo, & in inferno quantum ad durationem. ergo videtur esse similiter in purgatorio.

SED CONTRA est similitudo Apostoli, qui differentias venialium per lignum, fœnum, & stipulam significauit: sed cõstat quòd lignum diutius manet in igne, quàm fœnum, & stipula. ergo vnum peccatum veniale diutius punitur in purgatorio, quàm aliud.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam dixerunt, quòd post hanc vitam non dimittitur aliquod peccatum quo ad culpam, & si eum mortali culpa quis decedat, damnatur, & remissionis capax non est: non autem potest esse quòd cum veniali decedat sine mortali, quia ipsa gratia finalis culpam purgat venialem. Veniale enim peccatum contingit ex hoc q̃ aliquis Christum habens in fundamento, nimis aliquod temporale diligit, qui quidem excessus ex concupiscentiæ corruptione contingit: vnde si gratia omnino concupiscentiæ corruptionem vincat, sicut in beata Virgine fuit, nõ manet aliquis locus venialis: & ita cum in morte omnino diminuatur, & annihiletur ista concupiscentia, potentiæ animæ totaliter gratiæ subiciuntur, & veniale expellitur. Sed hæc opinio friuola est & in se, & in causa sua: in se quidem, quia dictis sanctorum & euangelij aduersatur, cuius dicta nõ possunt exponi de remissione venialium quãtum ad pœnam, vt magister in litera dicit, quia sic tam leuia, quàm grauia in futuro dimittuntur. Greg. autem leues culpas tantum post hanc vitam remitti perhibet. Nec sufficit quòd dicunt, quòd hic dicitur specialiter de leuibus, ne putetur nihil graue pro eis nos passuros: quia remissio pœnæ magis aufert grauitatem pœnarum quàm ponat. Quantum ad causam autẽ friuola apparet, quia defectus corporalis qualis est in vltimo vitæ, non aufert concupiscentiæ corruptionem, vel diminuit quantum ad radicẽ, sed quantum ad actum: fieri patet etiam de illis qui grauiter infirmantur. Nec iterum tranquillat potentias animæ, vt eas gratiæ subiciat, quia tranquillitas potentiarum & subiectio earum ad gratiam est, quando inferiores vires obediunt superioribus, quæ legi dei condelectantur, quod in statu illo esse nõ potest, cum actus vtrumque impediatur, nisi tranquillitas dicatur priuatio pugnæ, sicut etiam in dormientibus accidit: nec tamen propter hoc somnus dicitur concupiscentiam diminuere, aut vires animæ tranquillare, aut eas gratiæ subdere. Et præterea, dato quòd concupiscentiam radicaliter diminueret defectus ille, & vires animæ subderet gratiæ, adhuc hoc nõ sufficeret ad purgationem culpæ venialis iam cõmissæ, quãmuis sufficeret ad vitationem futuræ: quia culpa actualis etiam venialis non dimittitur sine actuali contritionis motu, vt supra dist. 16. dictum est, quantumcumque habitualiter intendatur. Contingit autem quandoque quòd aliquis dormiens moritur in gratia existens, qui cum veniali aliquo obdormiuit, &

q. 1. artic. 2. q. 3. ac ex præfatis di stin. 17. q. 2. art. 2. q. 1.

talis non potest actum cõtritionis habere de veniali ante mortem. Non potest dici, vt dicunt, quòd si non pænituit actu, vel proposito in generali, vel speciali quòd sit versum in mortale propter hoc, quòd veniale fit mortale dum placet, quia non quælibet placentia venialis facit peccatum mortale, alias omne veniale esset mortale, quia quodlibet veniale placet, cum sit voluntarium: sed talis placentia, quæ ad fruitionem spectat, in qua omnis humana peruersitas consistit, dum rebus vtendis fruimur, vt Augustinus dicit, & sic placẽtia illa, quæ facit peccatum mortale, est actualis placentia, quia omne peccatum mortale in actu consistit. Potest autem contingere, quòd aliquis postquàm veniale peccatum cõmisit, nihil actualiter cogitet de peccato vel dimittendo, vel tenendo: sed

A

B

C

D

E

K

H

I

Quartus Sent. 5. Tho. R tur,

Universidad de Deusto Biblioteca

tur, ideo quidam in purgatorio diutius quàm alij torquentur, secundum quod affectus eorum ad venialia fuit magis immutatus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd acerbitas pœnæ proprie respondet quantitati culpæ: sed diuturnitas respondet radicationi culpæ in subiecto: vnde potest cõtingere quòd aliquis diutius moretur, qui minus affligitur, & econtrario.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum mortale, cui debetur supplicium inferni, & charitas cui debetur premiũ paradisi post hanc vitam radicãtur immobiliter in subiecto, & ideo quantum ad omnes est eadem diuturnitas vtrobique: secus autem est de peccato veniali, quod in purgatorio punitur, vt ex dictis patet.

In Hypognostiton. lib. 5. fere in prin.

Præsenti artic. q. 1.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de confessione generali.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum virtute cõfessionis generalis venialia delentur quo ad culpam.

¶ Secũdo, Vtrum peccata mortalia oblita.

¶ Tertio, Vtrum aliquis possit licite confiteri peccata, quæ non fecit.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum per confissionem generalem, quæ fit in Completorio, & Prima dimittantur uenialia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ per confessionem generalem, quæ fit in Completorio, & Prima, non dimittantur venialia. Confessio enim qua dimittuntur peccata, est quoddam sacramẽtale: sed illa generalis confessio non est sacramentalis, quia potest fieri etiam non sacerdoti, ergo nõ valet ad peccatorum venialium dimissionem.

¶ 2 Præt. Confessio per hoc ordinatur ad peccatorum dimissionem, inquantum per eam peccata confitentis manifestantur: sed post confessionem generalem ita remanerent occulta peccata confitentis respectu eius cui fit cõfessio, sicut & prius, tum quia quandoque ille cui fit confessio, nõ potest distinguere voces singulorum, quando plures simul generalem confessionem faciunt: tum quia in illis generalibus quæ in confessione generali dicuntur, non est aliquis qui non peccet. ergo confessio generalis non valet ad dimissionem venialium.

¶ 5 Præt. Contritio directius ordinatur ad remissionem culpę quàm confessio: sed contritio generalis non sufficit ad remissionem venialium, quia quandoque cum generali contritione simul stat habitualis placentia alicuius venialis, ergo multo minus confessio generalis peccata venialia quo ad culpam delet.

¶ 4 Præt. Si dixerimus q̃ peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur 1. Io. 1. sed aliqui qui non habent peccata mortalia frequenter confessionem generalem faciunt, si ergo talis confessio sufficit ad delendum venialia, frequẽter sunt sine peccato aliquo, q̃d videtur esse contra authoritãte inductã.

SED CONTRA. Nihil in ecclesia frustra agitur: sed post generalem confessionem sequitur secundũ vsum ecclesiæ oratio, qua sacerdos dimissionem peccatorum confitentibus precatur. ergo confessio generalis valet ad dimissionem peccatorum saltem venialium.

¶ 2 Præt. Sacerdos accedens ad Missam celebrandam confessionẽ generalẽ facit, vt purius accedat: sed hoc nõ esset si talis confessio nõ purgaret. ergo purgat saltem a peccatis venialib⁹.

RESPON. Dicendum, q̃ ista est ratio, quare per infusionem gratiæ & charitatis peccata venialia non dimittantur, quia non opponuntur charitati quantum ad habitum, sed magis quantum ad actum eius, quem impediunt, vel retardant: & ideo quando actus charitatis contra venialia dirigitur, ea quasi suo contrario delet. Nec oportet q̃ contra singulum eorum actus charitatis feratur ad eorum deletionem: quia nullũ eorum de se habet specialem rationem, qua charitati aliquo modo contrarietur, sicut est de peccatis mortalibus, sed omnia secundũ vnam rationem disponũt ad contrarium charitatis, inquantum nimis temporalib⁹ reb⁹ inhæretur. Vnde cum cõfessio generalis sit actus ex charitate procedẽs in eo qui charitatẽ habet in venialia directus, constat q̃ valet ad venialiũ peccatorum dimissionem quantum ad culpã, & quandoq; quantum ad pœnã, tanta potest deuotio confitentis adesse.

F

G

Psal. 68.

Psalm. 50.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ confessio generalis quãdoque est sacramẽtalis, & quandoq; non. Sacramentalis quidẽ est quando aliquis in secreto sacerdoti confitetur quædã quæ meminit, & alia venialia in generali: & tunc illa generalis confessio ex quatuor habet, q̃ valeat ad remissionem venialium quantum ad culpam, & etiã pœnam vel in parte, vel in toto, scilicet ex contritione confitentis, ex humilitate confessionis, ex oratione sacerdotis, inquantum est quædam persona, ex vi clauium. Quando autem fit publice coram multis, & cũ multis in ecclesia, non est sacramentalis, vnde tunc habet efficaciã ex tribus primis, & non ex quarto: & propter hoc etiam non subiungitur in Prima & Completorio absolutio, nec satisfactionis iniunctio, sed solum oratio Misereatur.

H

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ratio illa procedit de confessione sacramentali, quæ iudicium sacerdotis expectat, & ideo requiritur aliqualis peccatorum manifestatio.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ contritio generalis sufficit ad peccatorum venialium dimissionem quo ad culpã, sed illud quod habitu retinetur, in effectu excluditur ab illa generalitate, vnde illud non deletur per talem contritionem, neq; etiam per generalem confessionem.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ non fuit intentio Apostoli dicere, q̃ non sit aliquod momentum, in quo homo non sit sine peccato quo ad culpam: sed quia ista vita a nullo sine peccato agitur, & quia etiam dimissa culpa reatus aliquis manet.

I

ARTICVLVS II.

b Vtrum confessio generalis sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ confessio generalis nõ sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatum enim quod per confessionem deletum est, nõ est necesse iterum confiteri. si ergo peccata oblita per confessionẽ generalem dimitterentur, non esset necessarium q̃ cum ad notitiam redeunt, aliquis ea confiteretur.

¶ 2 Præt. Quicũq; est conscius alicuius peccati, vel nõ habet peccatũ, vel est oblitus sui peccati. si ergo per generalẽ cõfessionẽ factã peccata oblita mortalia dimittunt, qcũq; nõ est sibi cõscius de aliquo peccato mortali qũcumq; generalẽ cõfessionẽ facit, põt esse cert⁹ q̃ sit mũnis a pccõ mortali, q̃d est 2 Apost. 1. Cor. 4. Nihil mihi cõscius sum, sed nõ in hoc iustificat⁹ sum.

¶ 3 Præt. Nullus ex negligẽtia reportat cõmodum: sed nõ pòt esse sine negligentia, q̃ aliquis peccatum mortale obliuiscatur antequàm ei dimittatur. ergo nõ reportat ex hoc tale commodum, q̃ sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶ 4 Præt. Magis est elongatũ a cognitione cõfitẽtis illud q̃d est omno ignoratũ, q̃ illud cuius est oblitus: sed peccata per ignorãtiam cõmissa generalis confessio non delet, quia tunc hæretici qui nesciunt aliqua peccata, in qbus sunt, esse peccata, aut etiã aliqui simplices, per generalẽ confessionẽ absolueretur, quod falsum est. ergo generalis cõfessio non tollit peccata oblita.

SED CONTRA. Psal. 33. Accedite ad eũ, & illuminamini, & facies vestræ non cõfundentur: sed ille qui confitetur ofa q̃ scit,

scit, accedit ad deũ quantũ põt, plus aũt ab eo requiri nõ põt. ergo nõ confunditur vt repulsam patiatur, sed veniã cõsequit.

¶ 2 Præt. Ille qui confitetur, veniam cõsequitur, nisi sit fictus: sed ille qui confitetur omnia peccata quæ in memoria habet, & oblitus est aliquorũ, non ex hoc est fictus, quia ignorantiam facti patitur, quæ a peccato excusat. ergo veniam cõsequitur, & sic peccata oblita sibi relaxanẽ, cũ impiũ sit a deo dimidiã sperare veniã, vt supra dist. 15. magister dicit.

Nemo confiteatur peccata quæ non fecit.

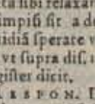

SIcvt aũt pænitens cælare nõ debet peccatum suũ, quia superbia est: ita nec humilitatis causa fareti se reũ illi⁹, quod se non cõmisisse nosci, quia

RESPON. Dicendum, q̃ cõfessio operatur præsuppo sita contritione, quæ culpam delet, & sic ordinatur confessio directe ad dimissionem pœnæ: quod quidem facit & ex erubescẽtia quam habet, & ex vi clauium cui se confitens subicit. Contingit autem quandoq;, q̃ per contritionem præcedentẽ peccatum aliquod deletum est quo ad culpã siue in generali, si eius tunc memoria non habeatur: siue in speciali, & tamen ante cõfessionem aliquis illius peccati oblitus est, & tunc confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subicit nullum obstaculum quantum in ipso est ponens: sed ex illa parte qua erubescentia confessionis peccati pœnam minuebat, pœna ipsius, de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ in sacramentali confessione non solum requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis satisfactionẽ imponentis expectatur: & ideo quàmuis ille absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri vt suppleatur q̃d defuit sacramentali confessioni.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ confessio nõ operatur, vt dictũ est nisi contritione præsupposita, de qua quando vera fuerit, non potest aliquis scire: sicut nec scire potest an gratiã habeat per certitudinem. Et ideo sciri non potest, vtrum per confessionem generalem sit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quàmuis possit per coniecturas aliquas æstimari, de quibus supra dist. 9. dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consecutus fuisset: nec tãtum meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum reduxit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatum est: sed ignorãtia facti excusat. Vnde aliquis de hoc, q̃ non confitetur peccata, quæ nescit esse peccata, ppter ignorantiam iuris diuini, non excusatur a fictione: excusaretur autem si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstantiæ, vt si cognouit alienam, quã credidit esse suam: sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excusat a peccato fictionis in confessione, quod fructum absolutionis, & confessionis impedit.

A

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis licite possit confiteri peccatum quod non habet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licite possit confiteri peccatum quod nõ habet, quia sicut dicit Grego. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est. ergo ad bonam mentem pertinet, vt de illis culpis se accuset, quas non commisit.

¶ 2 Præt. Aliquis per humilitatem se reputat deteriorem aliquo qui est manifestus peccator, & in hoc cõmendandus est: sed quod corde quis æstimat, licet ore confiteri. ergo licite potest se confiteri habere gratius peccatum quàm habeat.

¶ 3 Præt. Aliquis quandoq; dubitat de aliquo peccato, vtrum sit mortale, vel veniale, & talis debet, vt videtur, de illo cõfiteri vt de mortali. ergo aliquis debet confiteri aliquod peccatum quod non habet.

¶ 4 Præt. Satisfactio ex confessione ordinatur: sed aliquis potest satisfacere de peccato quod non commisit. ergo potest etiam confiteri peccatum quod non fecit.

SED CONTRA. Quicumq; dicit se fecisse quod non fecit, mentitur: sed nullus in cõfessione mentiri debet, cũ omne mẽdaciũ sit pctũ. ergo null⁹ debet cõfiteri pctũ q̃d non fecit.

¶ 5 Præt. In iudicio exteriori non debet aliquod crimen alicui impingi, quod non potest per testes idoneos probari: sed testis in foro pænitentiæ est conscientia. ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod conscientia sua non habet.

B

RESPON. Dicendum, q̃ per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare. Ille autem qui aliud de se sacerdoti loquitur, quàm sua cõscientia habet sine in bonum, siue malum non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideo non est idonea cõfessio: sed ad hoc q̃ sit idonea, requiritur q̃ os cordi concordet, vt solum hoc os accuset, quod conscientia tenet.

De verbis apostol. ser. 31. in med.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ agnoscere culpam vbi non est, potest esse dupliciter. Vno modo, vt intelligatur quantum ad substãtiam actus, & sic non est verum: non enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem cõmisisse cognoscat, quem non commisit. Alio modo, quantum ad conditionem actus, & sic verum est quod Greg. dicit, quia iustus in actu qui de se bonus videtur, formidat ne aliquis defectus ex parte sua fuerit, & sic dicitur Iob 9. Verebar omnia opera mea: & ideo ad bonam mentem etiam pertinet, vt hanc formidinem quam corde tenet lingua accuset.

Lib. 9. moral. c. 27.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum, quia iustus qui est vere humilis, non reputat se deteriorem quantum ad perpetrationem actus, qui sit peior ex genere: sed timet ne in his, quæ bene agere videtur, per superbiam gratius delinquat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat esse mortale peccatum, peccat mortali et discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud esse mortale, sed cum dubitatione loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram, & lepram.

C

D. 1. 84

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium: sicut cum quis confitetur peccatum quod dnõ credit se fecisse. Si enim dicat peccatum quod nõ fecit, tamen credit se fecisse, non mentitur: & ideo non peccat si eo modo dicat, sicut est in corde suo.

D. 267

D

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de sigillo confessionis.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum in quolibet casu teneatur homo cælare ea quæ sub sigillo confessionis habet.

¶ Secundo, Vtrum possit alij reuelare de licentia confitentis.

¶ Tertio, Vtrum teneatur ea cælare, si etiam alias ea nouit.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum in quolibet casu teneatur sacerdos cælare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit.

E

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non in quolibet casu teneatur cælare sacerdos peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit, quia sicut dicit Bernard. Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat sed cælatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret: sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat a corruptione plebis: & similiter de illo qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos qui contrahere volunt. ergo talis debet confessionem reuelare.

Quol. 12. q. 17. Tract. de præcepto, & dispensa. sero in prin.

¶ 2 Præt. Id ad quod quis obligatur ex præcepto ecclesiæ tantum, non est ne esse obseruari mandato ecclesiæ in contrariũ factum: sed cælatio confessionis introducta est ex statuto ecclesiæ tantum. si ergo per ecclesiam præcipiatur, quòd quicumq; scit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui scit per confessionem dicere debet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Magis debet homo seruare conscientiam suam, q̃ famam alterius, quia charitas ordinata est: sed aliquando aliquis peccatum celans incurrit propriæ conscientiæ damnum, sicut cum in testimonium adducatur pro peccato illo, & iurate cogitur de veritate dicenda: vel cum aliquis Abbas scit per confessionē alicuius prioris sibi subiecti peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dimittat, vnde debet ei auferre propter debitum pastoralis curæ, auferēdo autē videtur cōfessionē publicare.

quod es, dicas. Nam quomodo est veritas, vbi regnat fallitas?

De pœnis sacerdotis, qui peccatum publicat confitentis.

C

¶ 4 Præt. Aliquis sacerdos per confessionem alicuius, quā audit, potest accipere conscientiam, q̃ sit prælatione indignum: sed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, si sua interest: cum ergo contradicendo suspitionem inducere videatur de peccato, & sic quodammodo confessionem reuelare, videtur quōd oporteat quādoq; confessionem reuelare.

De pœnitē. dist. 6. c. Sacerdos.

SED CONTRA est, quod dicit decret. de pœnit. & remis. Caueat sacerdos ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodeat aliquatenus peccatorem.

Cap. Omnis vtriusq; sexus. §. Caueat.

¶ 1 Præt. Sacerdos debet deo cuius est minister, conformari: sed deus peccata, quæ per confessionem panduntur, non reuelat, sed tegit. ergo nec sacerdos reuelare debet.

II

VLTERIVS. Videtur quōd sigillum confessionis se extendat ad alia, q̃ illa q̃ sunt de confessione, quia de confessione non sunt nisi peccata: sed aliqn̄ aliquis est peccatis multa alia narrat, q̃ ad confessionē nō pertinēt. ergo cū ea sacerdoti dicūtur vt deo, vē q̃ ad illa etiam sigillū confessionis se extendat.

¶ 1 Præt. Aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recepit sub sigillo confessionis. ergo sigillum cōfessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

SED CONTRA. Sigillum cōfessionis est aliquid annexū sacrali confessioni: sed ea quæ sunt annexa alicui sacro non se extendunt vltra sacrm illud. ergo sigillum confessionis non se extendit nisi ad ea, de quibus est sacramentalis confessio.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ non solū sacerdos sigillū cōfessionis habeat, quia aliqn̄ aliqs cōfitetur sacerdoti per interpretē necessitate vrgente: sed interpres ēt tenetur confessionē cælare. ergo etiā non sacerdos aliqd sub sigillo cōfessionis habet.

¶ 2 Præt. Aliquādo aliquis in casu necessitatis potest laico cōfiteri: sed ille tenetur peccata cælare, cum sibi dicātur sicut deo. ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet.

I

¶ 3 Præt. Aliquando aliquis se sacerdotem fingit, vt conscientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam, vt videtur, peccat si confessionem reuelet. ergo non solus sacerdos sigillum confessionis habet.

SED CONTRA est, quōd solus sacerdos est minister huius sacramenti: sed sigillum confessionis est annexum sacramento. ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

¶ 1 Præt. Homo tenetur ea quæ in confessione audit, cælare, quia nescit ea vt homo, sed vt deus: sed solus sacerdos est minister dei. ergo ipse solus tenetur occultare.

RESPON. Dicēdum ad primam quæstionem, q̃ in sacris ea quæ exterius geruntur, sunt signa rerū quæ interius continguntur: & ideo confessio qua quis sacerdoti se subiicit, signū est interioris qua quis deo subiicitur, deus autem peccatum illius qui se sibi subiicit, per pœnitentiam tegit, vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ signari. Et ideo de necessitate sacramenti est, quōd quis confessionem cælet, & tamquam violator sacramenti peccat qui reuelat, & præter hoc sunt aliæ vtilitates huius cælationis, quia per hoc homines ad confessionem magis attrahuntur, & simplicius peccata confitentur.

K

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quidam dicunt, q̃ sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis, nisi peccata, de quibus pœnitēs emendare promittit, alias pōt ea dicere ei qui pōt prodesse, non obesse. Sed hæc opinio vī erronea, cū sit cōtra veritatem sacri, Sicut n. baptismus est sacrm, quāmuis quis fictus accedit, nec est mutandum pp hoc aliquid de essentialibus sacri: ita cōfessio non definit esse sacralis, quāmuis ille qui confitetur emendationem nō proponat, & ideo nihilominus sub occulto tenendum est. Nec tamen sigillum confessionis cōtra charitatē militat, quia charitas non requirit q̃ apponatur remedium peccato qd homo nescit. Illud aūt qd sub confessione scitur, est quasi nescitū, cū nesciat vt homo, sed vt deus: tū aliquod remedii adhibere debet in p̃dictis casibus quantū potest sine confessionis reuelatione, sicut mouēdo eos qui cōfitentur, & aliis diligentiā apponēdo ne corrūpant p hæresim. Pōt etiā dicere prælato, q̃ diligentius inuigilet super gregē suū, ita tū q̃ nō dicat aliqd, per qd verbo, vel nutu cōfitētē p̃dat.

F

¶ Ad secundum dicendum, q̃ præceptū de cōfessione seruāda cōsequit̄ ipsum sacrm: & ideo sicut præceptū de cōfessione sacrali faciendā est de iure diuino, & nō pōt aliqua dispensatione, vel iussione humana hō ab eo absolui: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, q̃ dicat si aliquid scit de peccato, nō debet dicere: quia debet æstimare, q̃ intentio præcipientis fit, si sciat vt homo, si etiam expriméret de confessione interrogans, non deberet dicere, nec excōicationem incurreret, quia nō est subiectus superiori suo nisi vt homo: hoc aūt nescit vt homo, sed vt deus.

G

9. q. 2. cap. Nullus.

¶ Ad tertium dicēdum, q̃ homo non adducitur in testimoniū nisi vt homo, & ideo absq; læsione conscientiæ potest iurare se nescire quod scit tātum vt deus. Similiter autem absq; læsione conscientiæ potest prælatus impunitum dimittere peccatum quod scit vt deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo quo ad ipsum deferitur: vnde in his, quæ deferuntur ei in foro pœnitētiæ, in eodē foro debet quantū pōt adhibere remedium, vt Abbas in casu p̃dicto admoneat eum, vt prioratū resignet: vel si noluerit, pōt ex aliqua alia occasione absoluere a cura prioratus, ita tamen q̃ omnis suspitio vitetur de confessionis reuelatione.

H

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad plationis officiū, quām ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicuius huiusmodi: & ideo qui p̃dicit nec suspitionē de crimine facit, nec cōfessionē reuelat.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ sigillum confessionis non directe se extēdit, nisi ad illa quæ cadunt sub sacramentali confessione, sed indirecte id quod non cadit sub sacrali confessione etiā ad confessionis sigillum pertinet: sicut illa per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi, nihilominus etiā illa summo studio sunt cælanda, tum pp scandalum, tum pp pronitatem quæ ex consuetudine accidere posset.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quōd homo non de facili debet recipere aliquid hoc modo, si tamen recipiat ex promissione tenetur hoc modo cælare, ac si in confessione haberet, quāmuis sub sigillo confessionis non habeat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quōd sigillum cōfessionis competit sacerdoti, inquantū est minister huius sacramenti, quod nihil est aliud, quām debitum confessionē cælandi, sicut clauis est potestas absoluendi: tamen sicut aliquis qui non est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit propter necessitatem: ita etiā participat de actu sigilli confessionis, & tenetur cælare, quāmuis proprie loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS. II.

Vtrum de licentia pœnitentis possit sacerdos peccatum quod sub sigillo confessionis habet, alteri prodere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ de licentia pœnitentis non possit sacerdos peccatum quod sub sigillo confessionis habet, alteri prodere. Quod non potest superior non potest inferiori: sed Papa non posset aliquem licentiare, vt peccatum quod scit in confessione, alteri diceret. ergo nec ille qui confitetur, potest ipsum licentiare.

¶ 2 Præt. Illud quod est institutum propter bonum cōmune, non potest ex arbitrio vnius mutari: sed cælatio confessionis est instituta propter bonum totius ecclesiæ, vt homines confidentius ad confessionem accedant. ergo ille qui confitetur, nō potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

¶ 3 Præt.

¶ 3 Præt. Si posset sacerdos licentiari, videretur dari pallium malitiæ malis sacerdotibus, quia possent prætendere sibi licentiam datam, & sic impune peccarent, quod non est conueniēs. ergo videtur q̃ non possit a confitente licentiari.

A

¶ 4 Præt. Ille cui iste reuelabit, non habebit hoc sub sigillo confessionis, & sic potest publicari peccatum quod iam deletum est, quod nō est conueniens. ergo non potest licentiare.

Hæc Vrbani verba in quibusdam codicib. Calixto Papæ sūt attributa, vt patet in commun̄ib̄ decretis. 9. q. 2. c. Placuit.

SED CONTRA. Superior potest remittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. ergo de voluntate confitentis potest alteri peccatum reuelare.

¶ 2 Præt. Qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere: sed cōfitens potest per se peccatum suum quod fecit reuelare. ergo potest internuntium sacerdotem facere.

RESPON. Dicendum, quōd duo sunt propter quæ sacerdos tenetur peccatum occultare. Primo & principaliter, quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti inquantum scit illud vt deus, cuius vicem gerit ad confessionem. Alio modo, ꝓpter scandalum vitandum, pōt autem pœnitēs facere, vt illud quod sacerdos sciebat vt Deus, sciat etiam vt homo: quod facit dum eum licentiat ad dicendum, & ideo si dicat, non frangit sigillū confessionis: tamen debet cauere scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd Papa non potest licentiare cum vt dicat, quia non potest facere vt sciat vt homo, quod potest qui confitetur.

C

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non tollitur illud quod est propter bonum commune institutum, quia sigillum confessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

¶ Ad tertium dicendum, quōd ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus, quia imminet eis probatio, si accusantur quod de licentia confitentis reuelauerunt.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ille ad quem notitia peccati deuenit mediante sacerdote ex voluntate confitentis participat in aliquo actum sacerdotis: & ideo simile est de eo, & de interprete, nisi forte peccator velit q̃ ille absolute sciat, & libere.

ARTICVLVS III.

Vtrum illud quod quis scit per confessionem, & alio modo, nullo modo possit reuelare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur qd̃ illud q̃ quis scit per confessionem, & alio modo, nullo modo possit reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis, nisi dum peccatū quod in cōfessione audiuit, qualitercumq; aliter sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

¶ 2 Præt. Quicumq; cōfessionem alicuius audit, ei obligatur, ad hoc q̃ peccata ipsius non reuelet: sed si aliquis alicui permitteret tenere priuatum quod ei dicitur, quātūcumq; postea sciret, deberet priuatum tenere. ergo quod in confessione quis audit, quantumcumq; alias sciatur, debet priuatum haberi.

¶ 3 Præt. Duorum, quod est altero potentius, trahit ad se reliquum: sed scientia qua scit peccatum vt deus, est potentior & dignior illa, qua scit vt homo. ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari, ēm quod scientia qua scit vt deus exigit.

¶ 4 Præt. Secretum confessionis institutum est ad vitandum scandalum, & vt homines a confessionibus nō retraherentur: sed si aliquis posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si alias sciret, nihilominus scandalum sequeretur. ergo nullo modo potest dicere.

D

SED CONTRA. Nullus potest alium obligare, ad quod non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui obliget eum præceptō: sed ille qui sciebat alicuius peccatum per vitium, nō erat obligatus ad cælandum. ergo ille qui ei confitetur, cum non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad cælandum hoc quod sibi confitetur.

¶ 2 Præt. Secundum hoc posset impediri iustitia ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excommunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confitetur ei qui sententiam ferre debet: sed iustitiæ executio est in præcepto. ergo nō tenetur cælare peccatū quod quis in confessione audit, si alias sciat.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quōd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt quōd illud quod aliquis audit in confessione, non potest aliquo modo dicere, si sciat alias siue ante, siue post. Quidam vero dicunt, q̃ per confessionem præcluditur sibi via ne possit aliquid dicere quod prius sciuit, non aūt quin possit dicere, si postea alio modo sciat. Vtraque autem opinio, dum nimium sigillo cōfessionis attribuit, præiudiciū veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccata esse proclitior, si non timeret ab illo accusari cui confessus est, si coram ipso peccatum iteraret. Similiter etiam multum iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre non posset aliquis de eo quod vidit propter confessionem de hoc factam. Nec obstat quod quidam dicunt, quōd debet protestari se nō tenere priuatum hoc, quia hoc non posset protestari, nisi postquām peccatū esset sibi dictum, & tunc quilibet sacerdos posset cui vellet, reuelare peccatum protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Sit ideo alia opinio est, & verior, quia illud qd̃ homo aliās scit siue ante confessionem, siue post, non tenetur cælare quantum ad id quod scit vt homo. Potest enim dicere, scio illud, quia vidi, tenetur tamen cælare illud inquātum scit vt deus. Non potest enim dicere, ego audiui hoc in confessione, tamen propter scandalum vitandum debet abstinere ne de hoc loquatur, nisi necessitas imminear.

A

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd quando aliquis dicit se vidisse quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione audiuit, nisi per accidens: sicut qui scit per auditū, & visum non reuelat quod videt per se loquēdo, si dicat, se audisse, sed per accidens, quia dicit auditum cui accidit visum esse, & ideo talis sigillum confessionis non frangit.

¶ Ad secundum dicendum, quōd non obligatur audiens confessionem, quōd non reuelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum, nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

¶ Ad tertium dicendum, quōd intelligendum est de duobus qui habent oppositionem: sed scientia qua scit aliquis peccatum vt deus, & illa qua scit vt homo, nō sunt opposita, & ideo ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ non debet ita vitari peccatum ex vna parte q̃ ex alia iustitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittenda & ideo quādo imminet periculū iustitiæ & veritatis, non debet dimitti reuelatio eius quod quis in confessione audiuit, si alias scit propter scandalum, dū tamen scandalum quantum in se est, euitare nitatur.

EXPOSITIO TEXTVS.

NON *vedargue, quia forsitan verum est*, hoc non dicit Aug. quasi dubitans an purgatorium sit, sed ad de hoc ignē Apostolo intelligat. *Quod omnia criminalia semel faliem &c.* Contra. Contritio non oportet q̃ sit singillatim de omnibus. ergo nec confessio. Et dicendum, quōd contritio est in conspectu dei, qui vno intuitu omnia videt, sed confessio fit homini, cui oportet singillatim omnia exponi. Et præterea, oportet de omni peccato mortali quod memoriæ occurrit, singulatim fieri dolere, vt prædictum est. *Nisi aliqua frequenter iterata.* Contra, Iteratio non trahit ea extra genus venialium peccatorum. Et dicendum, quōd loquitur quātum ad dispositionem, quia frequens venialium iteratio disponit ad illam placentiam venialium, in qua cōsistit peccatum mortale, quia secundum quod habitus ex cōsuetudine generatur & augetur, secundum hoc delectatio & promitas excitat. *Sed aliud est fauere, vel odio &c.* Contra, ergo secundum hoc videtur quod aliquis possit cui vult confiteri, quando habet sacerdotem ignorantem. Et dicendum, quōd hoc intelligendum est, quando sacerdotis ignorantia posset hominem inducere in errorem, tunc enim de licentia sacerdotis, vel superioris debet alium petere prudentiorem. Quinque tamen casus ponuntur, quibus licet alij cōfiteri quām proprio sacerdoti sine eius licentia. Primus est, si sit vagabundus: secundus, si mutauit domicilium: tertius, si offendit in aliena parochia: quartus, propter malitiam sacerdotis, si reuelat confessiones, vel incitat ad malum: quintus, in articulo necessitatis.

Vbi supra, I litera magistri.

D 1009.

12. 88. p. ea 4. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de tempore pænitentiæ, quod concomitatur ipsam pœnitentiã, hic determinat quædam quæ pertinent ad effectũ ipsius, q̃ est remissio peccatorũ, & diuiditur in partes duas. In prima inquirit, vtrum remissio peccatorũ sit irreuocabilis, an peccata dimissa quãdoque redeant. In secũda, quia in quo libet sacramento effectus est res ipsius, inquirit quid sit sacramẽtum, & res in pænitentia, ibi. *Post prædicta restat inuestigare &c.* Circa primum tria facit. Primo, monet quæstionem, Secundo, ponit diuersas opiniones circa solutionem ipsius quæstionis, ibi. *Cuius quæstionis solutio &c.* Tertio, opiniones prosequitur, ibi. *Qui uero peccata dicunt &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, prosequitur primam opinionem. Secundo, secundam, ibi. *Sed quia absonum uidetur &c.* Circa primum tria facit. Primo ponit authoritates, quibus confirmatur prima opinio. Secundo obiicit in contrarium, ibi. *Quibus opponitur &c.* Tertio ponitur eorum solutio, ibi. *Sed ad hoc potest dici &c. Post prædicta restat inuestigare &c.* hic inquirit quid sit sacramentum, & quid res in pænitentia, & circa hoc duo facit. Primo mouet quæstionem. Secundo soluit eam, ibi. *Quidam enim dicunt sacramenta &c.* & diuiditur in partes duas secundum duas opiniones, quas ponit. Secunda incipit, ibi. *Quidam autem dicunt &c.* Circa primũ duo facit, Primo narrat opinionem. Secundo narrat obiectiones in cõtrarium, ibi. *Quod si est, non omne sacramentum &c.* & diuiditur in partes duas, secundum duas obiectiones, quas ponit. Secunda incipit, ibi. *Item si exterior pœnitentia &c.* & vtraq; diuiditur in obiectionẽ, & solutionem, vt per se patet.

DISTINCTIO XXII.

A

Si peccata dimissa redeant.

VMQVE multis authoritatibus supra sit assertum in vera cordis contritione peccata dimitti ante confessionem, vel satisfactionem, ei etiam qui aliquando in crimen relapturus est, quæritur si post cordis contritionem confiteri contempserit, vel in peccatum idem, vel simile reciderit, an peccata dimissa redeant? Cuius quæstionis solutio obscura est, & perplexa, aliis asserentibus, aliis econtra negantibus peccata semel dimissa vlterius replicari ad pœnam. Qui vero dicunt peccata dimissa redire, subditis se muniunt testimoniis. Ambros. ait. Donate inuicem si alter in alterũ peccat, alioquin Deus repetit dimissa. Si enim in his contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiam, per quam misericordiam dederat, sicut in Euangelio de seruo nequam legitur, qui in conseruum suum impius deprehensus est. Item Raba. Nequam seruũ tradidit Deus tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Ambr. sup. 4. c. ad Rom. in fin. Et sic plo. in eadem. ibidem. Matth. 18.

¶ 5 Præt. Esto quòd aliquis post veram cõtritionem de peccatis præteritis cadat in peccatum, & moriatur statim, cõstat quòd in infernum descendat, ergo de peccatis, quæ sibi dimissa fuerũt, ibi punietur, cũ nõ sit sibi pœna totaliter remissa: ibi vero punietur æternaliter, quia in inferno nulla est redemptio, ergo similem reatũ incurrit ei quẽ non habebat, & ita videtur quòd in isto peccata dimissa redeũt, & similis ratio est de illo qui confessus est, & non satisfecit plene.

¶ 6 Præt. Sicut per pœnitentiam remittuntur peccata, ita per peccatum actuale mortificantur merita præcedentia: sed per pœnitentiam quæ peccatũ destruit, priora merita reuiuiscunt, ergo per peccatum quod pœnitentiam destruit, qua remittebatur peccatum, peccata dimissa reuiuiscunt.

SED CONTRA, Aug. in lib. de responsionibus Prosperi. Qui recedit a Christo, & alienatus a gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem vadit? sed non in id quod dimissum est redit, nec originali peccato damnabitur, ergo peccata dimissa non redeunt.

¶ 1 Præt. Eodem peccato & æquali vnus non fit alio deterior: sed contingit innocentem & pœnitentem eodem & æquali peccato mortali peccare, ergo pœnitens non fit deterior per hoc peccatum quàm innocens, fieret autem si peccata dimissa redeant, ergo non redeunt.

¶ 3 Præt. Contrarium non reducit suum contrarium: sed contingit quandoq; q̃ peccatum quod aliquis post pœnitentiã cõmittit, est cõtrarius peccato quod p pœnam deletũ est, sicut auaritia prodigalitati, ergo peccatũ sequẽs nõ reducit peccũ præcedẽs.

¶ 4 Præt. Nullus incurrit peccati maculam, vel reatum, nisi ex cõmissione ipsius peccati: sed pœnitens antequàm faceret simplicem fornicationem non habebat maculam, vel reatum homicidij, quod sibi iam dimissum erat. ergo nec postea fornicando homicidium committit, ergo non redit homicidium sibi dimissum quantum ad culpam, neque quantum ad reatum.

RESPON. Dicendum, q̃ aliquo modo redire peccata oportet dicere, quia authoritates expresse hoc dicunt. Quidam simpliciter hoc concesserunt in omni qui patitur recidiuum, nec fuit intentio eorum dicere, q̃ actus ille peccari idem numero reuocaretur, vel eadem numero macula, quæ prius ablata fuerat per pœnitẽtiam, quia quod omnino in nihilum decidit, idẽ numero resumi non potest: sed ita q̃ sicut per peccata cõmissa aliquis impediebatur ante peractã pœnam de eis ne gratiam a deo reciperet, ita eisdem impeditur postquàm a statu pœnitentiæ decidit per peccatum mortale, quo recidiuat. Sic in dicitur peccatum mortale quantum ad culpam manere inquantũ ex actu qui iam præteriit, impeditur aliquis a gratia receptione, sicut a quodam obstaculo posito inter deum & animam, remitti autem quo ad culpam quando ratione actuum præteritorum aliquis gratia non priuatur. Sed hæc opinio non potest stare, quia ad causandum tenebras vtrumq; duorũ per se sufficit, scilicet dispositio recipientis, & interpositio obstaculi: vnde si tenebræ debeant amoueri, oportet & indispositionem tolli, & obstaculum amoueri, & ita pœnitentia, quæ tenebras peccati tollebat, non solum remouebat indispositionem quæ erat in anima ad gratiam suscipiendam, sed etiam remouebat obstaculum præcedentis peccati, non quidem ita q̃ actus ille non præcesserit, sed q̃ non haberet vim impediendi gratiam actus præcedens, quæ quidem vis prædicto actui restitui non posset nisi iteretur, quod est impossibile: & ideo non potest dici, q̃ prædicto modo peccata quo ad maculam redeunt. Et ideo alij dixerunt, q̃ nõ redit peccatum dimissum per quodlibet peccatũ sequens, sed per quatuor tantum, scil. per odium fraternum, per apostasiã a fide, per contẽptum confessionis, per hoc q̃ aliquis dolet

dolet se pœnituisse, vnde fecerunt versus. Fratres odit, apostata fit, spernitque fateri. Pœnituisse piget, pristina culpa redit. Sed hæc opinio minus habet de ratione quàm prima: quia non magis potest assignare causam quare per hæc peccata redeant peccata dimissa, quàm per alia, cum etiam alia contingat quandoq; esse grauiora, nisi quòd ex authoritatibus, & quibusdam rationibus sinuolis inducebãtur ad dicendum, quòd per hæc peccata redirent peccata dimissa, & videbatur eis absurdum, q̃ p omne peccatum sequens præcedentia redirent. Nec sufficeit quod dicunt, q̃ deus dimittat peccata sub cõditione vitãdi ista quatuor, quia causa sufficiẽs inducit effectũ sui absolute nihil expectans a futuro: gratia autem & passio Christi, ex cuius virtute sacramenta efficaciam habent, sufficiẽtissime se habent ad omnem culpam delẽdum. Et præterea nulla est ratio quare magis sub ratione vitandi hæc peccata priora remittantur, quàm sub cõditione vitandi alia, cum omne peccatum contrarietur gratiæ, per quam fit remissio peccatorum. Et ideo dicendum est cum aliis, quòd aliquid potest redire dupliciter, vel in se, & sic peccata dimissa nullo modo redeunt quantum ad maculam, & per consequens nec quantũ ad reatum: vel in suo effectu, & hoc modo peccata dimissa redeunt inquantum ex dimissis peccatis aliquid in sequentibus relinquitur. Ex hoc enim q̃ homo deũ per peccatum offendit, post remissionem præcedentium peccatorum quandam deformitatem ingratitudinis actus sequentis peccati acquirit, & ideo dicitur communiter, q̃ redeunt quantum ad ingratitudinem.

De pœnitẽ. dist. prædicta. c. Constat.

De pœnitẽ. dist. qua supra. c. Dixit dominus.

Vbi supra, c. Qui diuini.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd misericordia dei, per quam fiebat remissio peccatorũ, ad duo ordinatur. Ad vnũ in præsenti, scilicet remissionem præcedentium peccatorum: & quantum ad hunc effectum non exinanitur per peccatũ sequens. Ad aliud in futuro, scilicet ad vitam æternam consequẽdam, quia gratia, per quam fiebat remissio peccatorũ, faciebat dignum vita æterna: & quantum ad hunc effectum exinanitur per sequens peccatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd charitas dicitur operire peccata deo qui omnia videt, vnde oportet quòd ea destruat, non quidem faciens vt actus non præcesserit, sed quòd vim impediendi gratiam non habeant: sed coram oculis hominum aliquid potest operiri quod de se manet, & de tali optimẽto obiectio procedebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iustitia eius non rememorabuntur quantum ad effectum, qui ex eis expectabatur in futuro, quia per eas ad vitam æternam non peruenietur: sed rememorabuntur quantum ad hunc effectum, qui est peccata præterita abolere, quem in præsenti faciebant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quãmuis aliquis manumissus reducatur in eandem seruitutem, de qua liberatus fuerat, non tamen vt fit ex eadem causa seruus, ex qua primo fuerat, sed ex alia, scilicet offensa post manumissionem commissa. Et similiter qui recidiuat, reducitur in seruitutem peccati, non tamen vt sit seruus peccati ex actibus peccatorum, ex quibus prius erat, sed ex actu istius peccati sequentis, vnde peccata dimissa non redeunt, sed nouum inducitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pro illa parte pœnæ quæ sibi dimissa est in cõfessione, vel contritione numquàm punietur, sed pro residua, in æternum tamen, vt quidam dicunt: quia ratione fori, in quo punitur, æterna pœna debetur, sicut est in venialibus, quæ in purgatorio puniuntur pœna temporali, & in inferno æterna. Sed hoc nõ videtur simile, quia veniale ideo in inferno æternaliter punitur, quia semper manet, cũ non sit ibi aliquid quod culpam delere possit, sed pœna ex hoc ipso q̃ soluitur, expiatur. Et ideo alij dicunt, q̃ pœna cuius est aliquis debitor, post culpam remissam in æterno punietur temporaliter: nec propter hoc sequitur, q̃ sit in inferno d redẽpto, quia pœna quæ soluitur, non redimitur: nec est incõueniens, quod quantum ad aliquid accidentale pœna d inferni minuatur viq; ad diem iudicij, sicut etiam augetur.

D.415. 427. D.1056.

¶ Ad sextum dicendum, quòd peccatum mortale nõ d mortificabat merita præcedentia, quin in se essent viua, vnde in gloria electorum cedebant, sed mortificabantur solum quantum ad illum cuius erant, qui impediebatur a consecutione effectus ipsorum, & ideo remoto impedimento in sua efficacia remanent quo ad istum: sed peccatum per pœnitentiam nõ solũ mortificatur quo ad peccantem, sed etiam I se. Remissio enim peccatorũ est principaliter opus dei: sed mortificatio meritorum præcedẽtium est opus hominis. Homo autẽ sua actione non potest euacuare simpliciter opus dei, quãtuis possit impedire ne sibi gratia & ideo homo per peccatũ sequens non potest remissionem præcedentium peccatorũ annullare, potest autem sua actione euacuare quod per ipsum factum est: & ideo potest mortificationem præcedentium meritorum per merita sequentia penitus annullare, præcipue gratia adiuta.

D.951.

Super I. ue. lib. 4. c. 48. In decretis vbi supra, cap. Reuertar. Ibidem, & de pœnit. distin. 4. cap. Quemcũq;

In lib. contra Donatistas. lib. 1. cap. 12.

ARTICVLVS II.

b Vtrum ingratitudo sit speciale peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ingratitudo non sit speciale peccatũ. Quod enim inuenitur in omni peccato, non est speciale peccatum: sed ingratitudinem incurrimus per quodlibet peccatum, quia deum nobis maxime beneficium offendimus quolibet peccato, quantum in nobis est. ergo ingratitudo non est speciale peccatum.

22. q. 107. ar tic. 2. Et 3. part. q. 68 art. 4.

¶ 2 Præt. Omne peccatum speciale alicui virtuti speciali opponitur: sed non est assignare aliquam virtutem specialem, cui ingratitudo opponatur, cum sit contra omnes, quia omnes ex dei gratia nobis conferuntur. ergo ingratitudo non est speciale peccatum.

SED CONTRA. Vbicumq; est inuenire specialem rationem deformitatis, est inuenire speciale peccatum: sed hoc habet ingratitudo. ergo est speciale peccatum.

D

VLTERIVS. Videtur q̃ nõ minus sit ingratus innocẽs si peccat, q̃ pœnitẽs. Ille n. per offensam fit magis ingratus, qui ad maiores gratiarum actiones tenetur: sed magis tenetur ad gratiarum actiones innocens q̃ pœnitens inquantum nobilius donum a deo habet. ergo magis est ingratus si peccat.

¶ 2 Præt. Sicut homo per gratiam dei releuatur a casu, ita per gratiã tenetur ne cadat: sed ingratitudo gratiæ contemptũ importat. ergo ita est ingratus innocẽs dũ peccat contẽnens gratiã sustentantẽ, sicut pœnitens contẽnens gratiã releuantem.

SED CONTRA. Rectum iudicium est, vt ille plus diligat, cui plus est dimissum, vt patet Luc. 7. sed plus dimissum est pœnitenti, quàm innocenti. ergo plus tenetur diligere. ergo magis est ingratus si peccat.

VLTERIVS. Videtur quòd ingratitudine recidiuantis consurgat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: quia quantum est beneficium pristinum, tanta est ingratitudo contemnentis: sed quãtus est peccatum commissum, tantum est beneficium remissionis peccati. ergo tanta est ingratitudo, & ita videtur q̃ consurgat æqualis reatus peccatis dimissis secundum ingratitudinem peccati sequentis.

E

¶ 2 Præt. Non possunt aliqua cõmensurari, nisi fm quantitatem quam habent: sed reatus ex ingratitudine recidiuantium mensuratur fm quantitatẽ peccatorũ dimissorum, quia quãto plura & maiora peccata sunt alicui dimissa, tanto magis efficitur ingratus contemnendo. ergo reatus totus præcedentium peccatorum redit per ingratitudinem recidiuantis.

SED CONTRA. Quantitas reatus est fm quantitatem deformitatis in culpa; sed quandoq; non est tanta deformitas in peccato recidiuantis, quanta fuit in multis aliis, quæ prius sibi dimissa fuerunt. ergo non redit æqualis reatus.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ingratitudo gratiarum actionis priuatiua est, quæ quidem gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stiarum actio dationem respicit. Est autem duplex datio. Vna, quæ respicit debitum, vel iam existens, sicut cum quis alicui reddit quod debet: vel vt fiat, sicut cum quis emit, vel dat aliquid vt alterum sibi debitũ fiat, & hæc datio ad iustitiam pertinet. Alia autem est, quæ neutro modo respicit debitum, & hæc proprie donatio dicitur, & ad liberalitatẽ pertinet. Et quia ad hanc dationem nihil inclinat nisi voluntas dandi, ideo gratuita dicitur, & tali dationi gratiarũ actio proprie debetur, vt quis gratiæ factæ retributionem faciat secundum suũ modum. Ex huiusmodi ergo gratiarum actionis defectu aliquis ingratus dicitur, & tanto magis, quãto magis ab hoc discedit. Vnde primus modus ingratitudinis est, cum quis effectu pro beneficiis acceptis retribuere aliquid negligit: secundus, cum affectu contemnitur: tertius, cum etiam intellectu obliuiscitur: quartus & maximus, vt contra benefacientem aliquid operetur indebite. Ingratitudo autem quantum ad res primos gradus semper est peccatum speciale, sed quantum ad quartum est deformitas annexa peccato, quia ex hoc ipso quòd ponitur aliquid indebite fieri, ponitur peccatum esse: sed ex hoc quòd dicitur fieri contra benefacientem, additur circumstantia aggrauans, quæ est ingratitudo. Vnde cum omne peccatum contra deum sit, ex quolibet peccato homo ingratitudinem incurrit, quia ipse est nobis summe beneficus; & per hunc modum quodlibet peccatum post beneficium remissionis peccatorum ingratitudinem habet annexam: & ideo ingratitudo, secundum quam peccata redire dicuntur, non est speciale peccatum, quamuis aliqua ingratitudo sit speciale peccatum.

Matth. 18. Euangelio docet in illo seruo, a quo dimissum Dominus debitum petit, eo quòd ille cõseruo suo debitum nollet dimittere. His authoritatibus innituntur, qui dicunt peccata dimissa, si replicantur, redire simpliciter. Quibus opponitur. Si quis pro peccato, de quo pœnituit, & indulgentiam accepit, iterum punitur, non videtur iustum. Si punitur pro eo quod peccauit, & non emendauit, iustitia est aperta. Si vero requiritur quod fuerat condonatum, vel iustitia non est, vel iustitia est occulta. Videtur etiã Deus bis in idipsum iudicare, & duplex tribulatio nõ cõsurgere, qd Scriptura negat. Sed ad hoc potest dici, quod neque duplex tribulatio consurgit, neque iudicat Deus bis in idipsum. Hoc enim fieret, si post condignam satisfactionem, & sufficientem pœnam iterum puniret, sed non satisfecit digne & sufficiẽter, qui non perseuerauerit. Debuit enim iugem peccati habere memoriam non ad faciendum, sed ad cauendum: debuit non obliuisci omnes tribulationes Dei, quæ tot sunt, quot sunt peccatorum remissiones. Tot ergo debuit cogitare dona Dei, quot mala sua, ac pro illis vsque in finem gratias agere. Sed quia ingratus ad vomitum sicut canis redijt, ãte acta bona mortificauit, & peccatum dimissum renouauit, vt cui humiliato ante Deus peccatum dimiserat, eidem postea elato & ingrato imputet.

Nahum. 1.

2 Pet. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ingratitudo, vt dictum est, gratiarum actionem tollit, quæ est actus iustitiæ: quia ille qui prius dedit, debitorem sibi constituit illũ qui retribuit, quãmuis hoc non intenderet, vnde opponitur iustitiæ.

In cor. præsentis quæstiunculæ.

Ad secundum quæstionem dicendum, quòd loquendo de pœnitente per se, & innocente quantum ad bonum remissionis peccatorum, & innocentiæ conseruatæ donis aliis prætermissis, sic quodammodo plus tenetur ad gratiarum actionem innocens, quodammodo pœnitens. Gratiarum enim actio respicit & quantitatem doni, & modum gratuitæ donationis, & ex vtroque mensuram respicit: quia tem maiori dono, quàm magis gratis dato maior gratiarum actio debetur. Considerando ergo quantitatem doni, sic innocens magis tenetur, quia maius est quod accepit: sed considerando hoc quod est gratis dare, magis tenetur pœnitens, quia quanto aliquis est magis elongatus a debito recipiendi, tanto dato sit sibi magis gratis ex parte sua, quàmuis non ex parte dantis, qui omnibus æquali liberalitate dat. Magis autem elongatur peccator a debito conseguendi remissionem peccatorum, quàm innocens a debito conseruationis, & ideo vtrque aliquo modo plus tenetur ad gratiarum actionem, & aliquo modo æqualiter. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd per ingratitudinem recidiuantis redit tantus reatus, quantus fuit omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non potest esse, quia quantitas reatus sequitur quantitatem peccati: quantitas autem peccati, per quod quis recidiuat, est multo minus quandoque ex genere suo, quàm peccata quæ prius erant dimissa. Et non potest esse, quòd ingratitudinis circumstantia det sibi tantam quantitatem: quia hæc ingratitudo contingit ex hoc quòd aliquid indebite fit contra dei præcepta, vnde secundum mensuram indebiti est mensura ingratitudinis: & sic quantitas peccati quam habet ex suo genere, dat quantitatem ingratitudini, vnde quantitas ingratitudinis non potest esse maior, quàm sit quantitas peccati. Et ideo aliter dicendum, quòd non redit æqualis reatus secundum quantitatem absolutam, redit autem æqualis secundum proportionalitatem, quia quanto fuerunt peccata dimissa grauiora, tanto fuit beneficium remissionis maius: & quanto beneficium fuit maius, tanto ingratitudo maior, & sic aliquo modo quantitas reatus præcedentium peccatorum manet in ingratitudine recidiui, non autem secundum æqualitatem absolutam: sicut nec beneficium est æquale peccato dimisso in quãtitate, sed multo maius: nec ingratitudo secundum quantitatem absolutã est tanta, quanta beneficium. Et secundum hoc patet solutio ad obiecta.

Articvlvs III.

Vtrum per ingratitudinem redeant peccata uenialia.

22. q. 87. ar. 2. ad 2.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd per ingratitudinem non redeant peccata venialia: quia peccatum veniale sicut per ingratitudinẽ redit, ita & facit alia redire per ingratitudinem: sed peccatum veniale non facit alia redire per ingratitudinem, alias tota die peccata dimissa redirent. ergo nec ipsum per ingratitudinem redit.

¶ 2 Præt. Ex hoc aliquod peccatum per ingratitudinem redit, quòd maiorem ingratitudinem facit: sed peccatum veniale dimissum non facit maiorem ingratitudinem, quia nõ diminuit charitatem. ergo nec redit per ingratitudinem.

Sed contra. Peccata venialia inter debita computantur in oratione dominica, quæ specialiter cõtra venialia valet: sed in litera dicitur, quòd vniuersum debitum exigitur ab eo, qui recidiuat. ergo & venialia etiam redeunt.

Vltrivs. Videtur quòd originale non redeat, quia si morbus redit, & medicina redire debet: sed baptismus qui est singularis medicina contra originale, non reiteratur aliquo modo. ergo nec peccatum originale redit.

¶ 2 Præt. Omne peccatum quod per actum incurrimus, actuale est: sed peccatum originale non est actuale. ergo peccatũ originale per actum peccati sequentis non redit.

Sed contra est, quod expresse in litera dicitur.

Vltrivs. Videtur quòd per illa quatuor peccata nõ magis redeant peccata dimissa, quàm per alia, quia ex hoc aliquis ingratus est Deo quòd contra deum facit: sed sicut illa quatuor, ita & alia contra deum sunt. ergo omnibus per ingratitudinem peccata dimissa redeunt.

¶ 2 Præt. Peccatum in spiritum sanctum est grauius, quàm aliquod prædictorum. ergo per ipsum magis deberet dici, quòd peccatum redire.

Sed contra est, quod authores maxime loquuntur de illis peccatis.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd eo modo quo peccata mortalia per ingratitudinem redeunt, & venialia similiter. Sicut enim beneficio dei ascribenda est remissio mortalium peccatorum, ita & venialium: & secundum hoc quòd beneficium remissionis contemnitur quodammodo in peccato sequenti, secundum hoc peccata dimissa per ingratitudinem redire deuenerunt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd peccatum veniale, quàmuis nõ tollat gratiam, tamen per gratiam tollitur: peccatum autem mortale & gratiam tollit, & per gratiam tollitur, & ideo peccatum mortale & ingratitudinem causat, per quã alia peccata redeunt, & ipsum per ingratitudinem redit: sed peccatum veniale redit quidem, sed alia redire non facit, quia ingratitudinem non causat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis non diminuat gratiam, relinquit tamen maiorem ingratitudinem, in quantũ beneficium gratiæ tollitur.

Ad secvndam quæstionem dicendum, q̃ eodẽ modo originale etiam redit, quod beneficio gratiæ tollitur.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ ratio illa procederet si originale per se rediret, nunc autem nõ dicitur redire in se, sed in alio, in quæ quodammodo quantitas ipsius manet, vt dictum est. Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertiam quæstionẽ dicendum, quòd sicut per ista peccata redeunt peccata dimissa ex ingratitudine, ita etiam per illa, tamen in istis est aliquid speciale præ aliis: quia non solũ est contra ipsum remittẽtem peccata, quod in omnibus aliis est peccatis, sed etiam sunt contra remediũ quo peccata dimittebantur. Remissio autem peccatorum attribuitur primo fidei, secundo charitati, tertio pœnitẽtiæ: & ideo apostasia a fide, quæ opponitur primo: & odium fraternum, quod opponitur secundo, & alia duo quæ opponuntur tertio, specialem habent rationem, vt faciant redire peccata non ratione grauitatis maioris, sed ratione prædicta. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Articvlvs IIII.

Vtrum recidiuans teneatur peccata confiteri, de quibus prius confessus fuit.

Ad quartvm sic proceditur. Videtur quòd recidiuãs teneatur peccata confiteri, de quibus prius confessus fuit. Ingratitudo enim videtur esse peccatum grauissimum, cum per eã alia peccata quodammodo redeant: sed ingratitudinem aliquis non confitetur, nisi simul confiteatur illa peccata ex quorum remissione factus est ingratus. ergo oportet quòd recidiuans priora peccata confiteatur. Item per confessionem debet innotescere sacerdoti quantitas culpæ: sed quantitas peccatorum prius dimissorum quodammodo manet in peccato, quo aliquis recidiuat, vt dictum est. ergo ille qui confitetur huiusmodi peccatum, debet etiam alia confiteri. Item secundum Greg. vnum peccatum disponit ad aliud, & sic vnum est causa alterius: sed morbo non potest sufficienter remedium adhiberi, nisi cognita causa morbi. cum ergo ad hoc fiat confessio, vt exposito morbo remedium adhibeatur, videtur quòd recidiuans teneatur peccata præterita confiteri, quæ fuerunt causa recidiuandi.

ar. 2. præsentis quæstionis. 9. 3.

Libro 31. Moral. ca. 31.

¶ 2 Præt. Contingit aliquando aliquem post confessionem ante peractam pœnitentiam recidiuare: constat autem quòd postquã de recidiuo pœnitentiam egerit, tenetur satisfacere de præteritis peccatis. ergo videtur quòd saltem in hoc casu tenetur priora peccata confiteri.

Sed contra est, quod dicitur Nah. 1. Non iudicabit deus bis in idipsum. ergo quando aliquis in foro pœnitentiali iudicatus est de aliquo peccato, non oportet quòd iterum iudicio se exponat, idem peccatum confitendo.

¶ 2 Præt. In decretis de pœ. di. 1. dicitur. Non necesse est vt quæ semel sacerdotibus confessi sumus, denuo confiteamur: sed lingua cordis non cæcitis apud verum iudicem ea confiteri debemus. ergo idem quod prius.

c. Quis aliquando. §. secreta nãque. Et sũt verba Gratiani.

Respon. Dicendum, quòd circa illam opinionem, quæ ponit dimissa peccata redire sine quantum ad culpam, sine quantũ ad reatum, necesse est dicere, q̃ recidiuans tenetur ad priora peccata iterum confitenda, cum eis ira fabiaceat post recidiuum sicut prius. Sed secundum aliam opinionem quæ dicit quòd peccata dimissa non redeunt per recidiuum, nisi quantum ad ingratitudinem, est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd si recidiuans confiteatur eidem sacerdoti, cui ante fuerat confessus, habenti plenam memoriam priorum peccatorum, non tenetur ei priora peccata repetere, nisi in generali vt si de ingratitudine accuset, dummodo ante recidiuum de prioribus peccatis satisfecerit. Si enim ante peractam pœnitentiam recidiuaret, teneretur iterũ priora peccata confiteri etiam in speciali, vt iterato satisfactionis modum pro eis accipiat: sed si alteri sacerdoti confiteatur vel eidem iam priora peccata oblito siue ante recidiuum satisfecerit, siue non tenetur omnia peccata in speciali confiteri, tum vt in-

gratitudinis quãtitas innotescat sacerdoti ex consideratione peccatorum prius dimissorum: tum vt ipse cognoscat vultum pecoris sui, quod fieri non posset nisi eius mores præteritos cognosceret, vtrum scilicet innocenter, aut iniuste vixisset. Sed ista opinio nõ videtur rationalis, ex quo priora peccata simpliciter sunt dimissa, nec secundũ se redeunt, nõ est necesse vt iterum in iudicio adducãtur, qa nec ea deus in iudicio adduceret, si quis inconfessus moreretur post recidiuum, sed damnaretur solũ pro peccato quo iecidiuauit. Et si ẽt pro peccatis prioribus nõ satisfecisset, non videtur necessarium quòd ea post recidiuum confiteantur in speciali, quia per recidiuum eorum reatus non est immutatus, vnde eadem satisfactio nũc pro eis debetur, sicut & pri.

Aliorum sententia.

Sed quia absonum videtur, vt peccata dimissa iterum imputentur, placet quibusdã neminẽ pro peccatis semel dimissis iterum a Deo puniri. Sed ideo dicuntur dimissa redire & imputari, quia propter ingratitudinem ita reus & peccator constituitur, vt ãte fuerat. Si enim quod dimissũ fuerat dicitur exigi, quia remissionis perceptæ ingratus, ita reus fit vt ante fuerat. Vtrique parti quæstionis probati fauent doctores. Ideoq; alicui parti non præiudicãt.

Vnde pœnitens tenetur post recidiuum pœnitentiam sibi prius iniunctã peragere, non autem aliam satisfactionem pro eis accipere. Similiter etiam non oportet vt denuo confiteatur, vt cognoscatur ingratitudinis quantitas. Sicut enim quantitas peccati augetur per ingratitudinem de peccatis dimissis, ita etiam augetur per ingratitudinem de beneficiis acceptis: vnde pari ratione teneretur cõfitens omnia beneficia dei sibi exhibita exponere sacerdoti, quod nullus dicit. Similiter etiam non oportet vt sacerdoti aliquis confiteatur totum statum suum, vt sacerdos cognoscat vultum pecoris sui, sed solum ea de quibus debet ab eo iudicari, alias oporteret innocentem sacerdoti cui venialia confitetur, exponere omnes pronitates suas ad peccandum, & totam cõditionem suam, quod nullus dicit. Vnde aliorum opinio est, quòd post recidiuum non tenetur aliquis priora peccata confiteri nec in generali, nec in speciali: quia ingratitudo ratione cuius peccata redire dicuntur, est quædam peccati circumstantia, nec trahit in aliud genus peccati: huiusmodi autem circumstantiæ non sunt necessario confitendæ, vt supra dictum est. Sed ex hac opinione videtur relinqui, quòd non possit plenarie recidiuantis morbo remedium adhiberi. Multa enim expediunt ad spiritualem salutem recidiuanti, quæ non sunt necessaria innocenti, vt scilicet circa eum maior cautela adhibeatur. Et ideo videtur distinguendum esse, quòd in confessione est aliquid exponẽdum dupliciter. Vno modo directe, & sic exponi dicitur, cuius abolitio per confessionem quæritur, & sic peccata dimissa recidiuãs nullo modo confiteri tenetur nec in generali, nec in speciali cuicumque confiteatur. Alio modo indirecte, sicut illud sine quo sciri nõ potest debitus satisfaciendi modus. Cum enim contritio secundum quod est de necessitate salutis, votum confessionis & satisfactionis debitæ includat, tenetur ille qui confitetur, sacerdoti exponere ea quibus sacerdos possit scire quæ satisfactio sit congrua imãgenda: sicut confitens confiteatur sacerdoti interdum se esse infirmum, vt ei ieiunium non imponat, & per hunc modum tenetur recidiuans notificare peccata dimissa quantum sufficit ad hoc, quòd sciatur quæ satisfactio est ei iniungenda, vt si ipse frequenter lapsum carnis passus est ex aliqua occasione, illa occasio præscindatur per satisfactionem, & sic de aliis peccatis: & ad hoc videtur sufficere confessio dimissorum peccatorum in generali, tamen quantum ad alia specialia, oportet descendere secundum quod confitens viderit oportunum, non enim potest in his aliqua certa mensura præfigi.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ingratitudo secundum quòd hic accipitur, non est peccatum, sed circumstantia peccati, vt dictum est: nec est circumstantia addens nouam speciem, cum quilibet peccans ingratitudinem incurrat, saltem de beneficiis a deo acceptis.

¶ Ad secvndum dicendum, quòd quantitas culpæ, quæ est ex specie peccati, debet innotescere sacerdoti per confessionem, non tamen oportet de quantitate quæ est ex circumstantiis quibuscunque, vt supra dictum est.

dist. 16. q. 3 ar. 2. q. 5. in corp. & fere per totum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd auctoritas Greg. non est ad propositum. Greg. enim loquitur de peccatis quæ per pœnitentiam non delentur, illa enim suo pondere mox ad aliud trahunt. Et præterea, non est necessarium omnes occasiones peccati confiteri,

dist. 16. q. 3 ar. 2. qu. 5. per totum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

teri, sed solum illas sine quarum abscisione sufficiens remedium adhiberi non potest. F

¶ Ad quartum dicendum, q̃ etiam in illo casu non tenetur peccata prius dimissa confiteri, sed sufficit sibi explere prius iniunctam satisfactionem, vt dictum est.

in corp. præsentis art.

QVAEST. II.

B

Deinde quæritur de eo quod est res, & sacramentũ in pænitẽtia.

Matth. 15.

Et circa hoc quærũtur tria.

Primo, Quid sit ibi res, & quid sacramentum.
Secundo, De vnitate huius sacramenti.
Tertio, De institutione ipsius.

dicans, studioso lectori iudiciũ relinquo, addens mihi tutum fore, ac saluti propinquum sub mẽsa dominorum micas edere.

Quid sit hic sacramentum, & res.

B

POst prædicta restat inuestigare, quid in actione pænitentiæ sit sacramentum, & res. Sacramentũ .n. signum est sacræ rei. Quid ergo hic signum est, & quæ est res sacra huius signi? Quidam dicunt sacramentum hic esse quod exterius tantũ geritur .s. exterior pænitentia, quæ est signũ interioris pænitentiæ, scilicet contritionis cordis, & humiliationis. Quod si est, non omne sacramentũ euangelicum id efficit quod figurat. Exterior enim pænitentia non efficit interiorem, sed potius inte-

G

morbum actualis peccati. ergo remissio eius est res huius sacri.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionẽ, quòd in quolibet sacramento fit quædam promotio, vel motus susciperentis ad aliquam sanctitatem. In moribus autem corporalibus quandoqi illud quod mouetur, non cooperatur ad motum nisi recipiendo impressionem agentis tantum, sicut contingit in generatione, qua aliquid acquirit primam perfectionem sui esse, quæ est etiam primum principium actiuũ in ipso: & similiter etiam quando acquirit aliã perfectionem superadditam, qua limites suæ formæ excedit, sicut cum paries deprimitur, vel cum aer illuminat. Quæque autem perfectio prius susceptа est perficiens principium illius motus, & tunc operatur motum illum, sicut patet in motu naturali locali, & in sanatione quę fit virtute naturæ tantum. Quandoque autem perfectio habita non sufficit ad operandum effectum, sed cooperatur agenti exteriori, sicut patet cum ars naturam adiuuat: & secundum hos tres modos etiam est motus ad sanctitatem. Vnde in baptismo, qui est spiritualis vitæ regeneratio, tota sanctificatio ex exteriori est, nec suscipiens sacramentũ se habet actiue ad illam sanctificationem, sed vt recipiens tantũ: vnde signum sacramentale ibi est materia exterius apposita, non autem aliquis actus ex parte baptizati. Et similiter est in confirmatione, eucharistia, & extrema vnctione, & ordine, quæ ordinantur ad aliquam sanctitatem superadditam primæ sanctitati in baptismo susceptæ: vnde etiam conseruata gratia baptismali illa locum haberent, sed in promotione ad sanctitatem per viam merendi sufficit principium quod intus habetur, scilicet gratia: & ideo sine aliquo exteriori adiuncto ad hanc promotionem habens gratiam per actus suos pertingit, quia in eo spiritualis vita est integra. Sed in eo qui post baptismum mortaliter peccat, spiritualis vitę firmitas tollitur, quia gratia & charitas tolluntur: sed tamen adhuc spiritualis vita manet in radice sui, scilicet in fidei sacramento: sicut in eo qui infirmatur pernitiose, adhuc manet radix vitæ in corde: & ideo ad reparationem pristinæ integritatis in baptismo susceptæ homo cooperari potest per id quod adhuc retinet. Nec tamen sufficit, nisi exterius adiuuetur, propter ea quòd vita spiritualis non est integra, & ideo in sacramento pænitentiæ quod ad prædictam reparationem ordinatur, sacramentale signum non est aliqua materia exterius apposita, sed exteriores actus quibus homo ad salutem suam cooperatur, & cõplementum reparationis ab extrinseco significatur per absolutionem sacerdotis: sicut materia in aliis sacramentis per ministri sanctificationem efficaciam sacramentalem recipit, & ideo exterior pænitentia est sacramentale signum in sacramento pniæ.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ elementum large sumitur pro quolibet sensibili: exterior autem pænitentia consistit in actibus qui sentiri possunt.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ materia quæ est in aliis sacramentis signum sacramentale inquantum ab exteriori datur, repræsentat exterius agens in sanctificatione: & ideo aliquo modo competit vt gratiam causet, sicut in 1. distin. dictum est: sed pænitentia exterior quæ est signum sacramentale in hoc sacramento repræsentat cooperationem recipientis, & non influentiam quæ est ex parte agentis extrinseci, & ideo non competit ei q̃ gratiã aliquo modo causet. K

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ sacramentalibus signis in aliis sacramentis adhibetur forma verborum ad eorum sanctificationem, quia gratiam continent & causant, sed exterior pænitentia non est signum gratiam causans: & ideo non oportet quòd sanctificetur p̃ aliquam formam verborum, sed verba quæ a sacerdote absolutẽ te proferuntur, immediate feruntur ad eum qui se subiicit sacramento, vnde ipse sanctificatur virtute absolutionis, & gratiam accipit: non autem sanctificatur eius confessio, vt ex ea gratiam accipiat, sicut erat in baptismo de sanctificatione aquæ.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ res sacramenti cuiuslibet suo sacramento, cuius dicitur res, proportionatur: exterior autem pænitentia quæ est sacramentum tãtum in pænitentia, est sacramentum vt signum tantum ex parte actus pænitentis, sed vt signum & causa simul si coniungatur actus pænitentis cum actu ministri, & ideo interior pænitentia est res exterioris penitentiæ, sed vt significata tantum per actus pænitentis: vt significata autem & causata per actus eosdem adiunctã absolu-

absolutione ministri, per quam aliquo modo homo ad gratiam disponitur: sicut etiam in sacramento eucharistiæ corpus Christi verũ est res significata tantũ per species panis & vini, sed causata per verba ministri, & illa duo simul cõsiderata sunt signũ & res.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd pęnitentia interior potest considerari dupliciter. Vno modo prout est quidã actus virtutis, & sic interior pænitentia est omninocausa exterioris, sicut etiã in aliis virtutibus actus interiores sunt causæ exteriorum. Alio modo prout est actus operans ad sanationem peccati, & sic pertinet ad pænitentiæ sacramentum, & ita interior pænitentia non est causa exterioris, sed effectus, vel signatum ipsius. Non enim habet efficaciam operandi contra morbum peccati, nisi ex suppositione propositi exterioris pænitentiæ, & absolutionis desiderio, quamuis pænitentia interior contra morbum peccati operãs pręcedat tempore exteriorem pænitentiam, sicut iustificatio a peccato interdũ præcedit sacramentũ baptismi pp̃ ipsius propositũ.

B

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis pænitentia interior, vt est actus quidam virtutis, naturaliter significetur per exteriorem, tamen inquãtum est sanatiuus morbi, sic ex institutione habet per hæc signa causari, & significari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tres partes pænitentiæ sunt & in pænitentia exteriori, & interiori: quia confessio & satisfactio quæ videntur tantum ad exteriorem pænitentiam pertinere, inuenũtur in interiori pænitentia quantum ad propositum & præmeditationem eorum: & etiam contritio quæ videtur tantum interioris pænitentiæ esse, inuenitur in pænitentia exteriori secundum quædam signa, quibus sensibiliter manifestatur vel aliis, vel saltem ipsi pænitenti, qui dolorem sensibilem percipit in seipso.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd res sacramẽti alicuius vltima est non tantum quantum efficit actualiter dispensatum, sed etiam quantum efficit in proposito existens: sicut patet de baptismo in adultis: & ideo cum pænitentia in proposito existens sacramentum, efficiat remissionem peccatorum non solum quo ad pœnam, sed etiam quo ad culpam, remissio peccatorum vtroque modo est res ipsius pęnitentiæ sacramenti, quæ aliquando tempore præcedit sacramentum exterius, aliquando autem in ipso sacramento efficitur: quia quando aliquis accedit ad confessionem cũ attritus non plene contritus, si obicem non ponat in ipsa confessione & absolutione, sibi gratia & remissio peccatorũ datur. Vnde dicit glo. super illud Psa. 95. Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Si amas pulchritudinem, confitere vt sis pulcher. idest, rectus.

D. 381

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ etiam potestas clauium aliquo modo se extendit ad remissionem culpæ secundum quod est in proposito, vt supra dist. 17. dictum est.

q. 3. artic. 5. q. 1. in cor.

¶ Ad secundum dicendum, quòd remissio peccatorum habet aliquam similitudinem cum his quæ in pænitentia agũtur, quia gratiæ infusio quę remissionem peccati causat, significatur per absolutionem sacerdotis: præparatio ad gratiam quãtum ad motum liberi ar. in peccatum, per contritionem: quantum vero ad motum liberi ar. in deum, per confessionem, per quam deo se committit sanandum, sed curatio reliquiarum peccati per satisfactionem & significatur, & efficitur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ aliquando remissio peccatorum in ipsa confessione & absolutione fit, vt dictum est, & tunc non pręcedit res sacramentum.

in cor. præsentis q.

ARTICVLVS II.

b. Vtrum pænitentia sit vnum sacramentum.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ pænitentia non sit vnum sacramentum. Sacramentum enim est in genere signi: sed sunt plura signa in pænitentia scilicet confessio, & satisfactio. ergo plura sacramenta.

¶ 1 Præt. Diuersorum agentium diuersi sunt actus: sed ad confessionem concurrit actus pænitẽtis qui conteritur, & confitetur, & satisfacit, & actus sacerdotis qui absoluit. cum ergo pænitentia in actu consistat, videtur q̃ non sit vnum, sed multa.

¶ 1 Præt. Genus non prædicatur in singulari de suis pluribus speciebus, sed in plurali: sed supra dist. 16. sunt assignatæ tres species pænitentiæ, scilicet pænitentia ante baptismum, & pęnitentia post baptismum de venialibus, & pænitentia de mortalibus. ergo prædictæ species pænitentiæ sunt plura, & non vnum sacramentum.

q. 1. ar. 2. q.

SED CONTRA. Sacramenta sunt tantum septem: sed si pænitentia esset plura sacramenta, essent plura sacramẽta quàm septem. ergo est vnũ tantum sacramentũ.

¶ 1 Præt. Ex vnitate effectũ colligitur vnitas causæ: sed pænitẽtia ordinatur ad vnũ effectum, scilicet remissionem peccati actualis. ergo est vnũ tantum sacramentũ.

VLTERIVS. Videt q̃ hoc sacramentũ magis consistat in his quæ geruntur a sacerdote, quàm in his quæ geruntur a pænitente, quia sacramentum dicitur a sacrando, vt supra dictum est: sed consecrare sacerdotis est, qui ex hoc sacerdos dicitur quòd sacra dat. ergo hoc sacramentum magis consistit in absolutione sacerdotis, quam in actu pænitentis.

¶ 1 Præt. Quicumque accedit ad sacramentum, dicitur sacramẽtum suscipere: sed pænitens nondicitur suscipere confessionem, sed absolutionem. ergo magis consistit sacramentum in absolutione, quàm in confessione.

SED CONTRA. Totum est congregatio partium: sed partes pænitentiæ sunt acceptæ ex parte pænitentis, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. ergo sacramentum pænitentiæ magis consistit in actu pænitentis, quàm in sacerdotis absolutione.

C

VLTERIVS. Videtur quòd verba sacerdotis absolũtis debeant esse per modum deprecationis, quia Leo Papa dicit, quòd indulgentia dei nisi supplicationibus sacerdotũ nequit obtineri, & loquitur de absolutione per sacerdotes facta. ergo absolutio debet fieri per modum deprecationis.

¶ 1 Præt. Solus Deus remittit peccata: sed pænitentia est ad remissionem peccatorum ordinata. ergo absolutio, ex qua pænitentia efficaciam habet, debet fieri per modum orationis ad Deum.

SED CONTRA est, q̃ pænitẽtia habet certũ effectũ, sicut & alia sacramenta: sed propter certitudinem effectus in aliis sacramentis utimur verbis indicatiuis. ergo similiter debet esse in pænitentia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quando aliquis effectus procedit ex multis causis simul aggregatis, tunc nulla earum est causa per se, sed omnes sunt vna causa, sicut patet de trahentibus nauem. Vnde cum effectus pænitentiæ non sequatur nisi aliquo modo existentibus omnibus quæ ad pænitentiam requiruntur, omnia illa habẽt rationem vnius causæ respectu illius effectus: & quia sacramenta efficium signando, ideo omnia etiam habent rationem vnius signi, dum vnumquodque incomplete significat illum effectum, & propter hoc omnia sunt vnum sacramentum.

D

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ non repræsentatur sufficienter effectus pænitentiæ per quodlibet illorum pluriũ, sed per omnia simul, & ideo omnia sunt vnum signum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actus pænitentis, vt dictum est, sunt materia huius sacramenti, sicut materiale elementum in aliis: vnde sicut ex materia & forma in aliis sacramentis efficitur vnum sacramentum, ita hoc ex actu pænitentis, & absolutione sacerdotis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ pænitentia ante baptismũ non est sacramentum: de mortalibus autem & venialibus pænitẽtia post baptismum est sacramentum, non duo, sed vnum: quia principaliter ordinatur hoc sacram̃ ad mortale, & per cõsequẽs ad veniale.

E

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd in sacramentis, in quibus est materia & forma, significatio est ex parte materiæ principaliter, sed efficacia ex parte formæ: & ideo cum actus pænitentis in hoc sacramento sit sicut materia, & absolutio sacerdotis sicut forma, principaliter hoc sacramentum quantum ad rationem significandi consistit in actu pænitentis, sed quantũ ad efficaciam in absolutione sacerdotis. Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod est materia in aliis sacramẽtis, est elementum exterius exhibitum: hoc autem quod est loco materiæ & signi, est actus ex interiori procedens: & ideo non est simile quantũ ad susceptionem in hoc sacro, & in aliis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in baptismo multiplicatio non fit ex parte formæ, sed ex parte materialis in baptismo, scilicet immersionis, & ita etiam partes pænitentiæ assignantur ex parte pænitentis magis quam ex parte absolutentis: & sicut prolatio formæ non diuiditur contra tres immersiones, ita absolutio sacerdotis non ponitur

II Leo papa in Epistola ad Theodorum forolíuiensem episcopum. Et habetur De Pen. di. 1. c. Multiplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponitur pars contra tres alias partes pænitentiæ.

AD TERTIAM quæstionem dicendũ, quòd quædam sacramenta sunt, in quibus ex administratione sacramenti semper consequitur aliquis effectus in susciplente, nec impeditur propter indispositionem voluntatis suscipientis, sicut est in omnibus sacramentis quæ imprimunt characterẽ: & ideo in illis verba propter certitudinẽ exprimunt præsentialiter effectum sacramenti, vel per modũ indicatiuum, sicut in baptismo, & confirmatione: vel per modum imperatiuum, sicut in ordine. In pænitentia autem impeditur omnis effectus absolutionis per indispositionem voluntatis, & tamen ipsa absolutio quantum est de se, sufficienter & certitudinaliter inducit effectum suum, nisi sit aliquod impedimentum: & ideo absolutio per modum indicatiuum sit, sed præmittitur deprecatio, scilicet Misereatur, vt effectus absolutionis non impediatur: tamen non est de esse sacramenti, sed de bene esse ipsius. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

dicunt exteriorem pænitentiam & interiorem esse sacramentum, nec duo sacramenta, sed vnum, vt species panis & vini nõ duo sũt sacramenta, sed vnum. Et sicut in sacramento corporis, ita etiam in hoc sacramento dicunt aliud esse tantum sacramentum, scilicet exteriorem pænitentiam, aliud sacramentum & rẽ, scilicet interiorem pænitentiam, aliud rem & non sacramentum, scilicet remissionẽ peccatorũ. Interior enim pænitentia & res est sacramenti, idest, exterioris pænitentiæ, & sacramentum remissionis peccati, quam &

ARTICVLVS III.

Vtrum sacramentum pænitentiæ habeat institutionem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ sacramentũ pænitentiæ non habeat institutionem, quia illud quod est de iure naturali, non indiget institutione: sed de dictamine iuris naturalis est q̃ homo pæniteat de malefactis. ergo non debet habere institutionem.

¶ 2 Præt. Pnia eadẽ est q̃ est sacr̃m & virtus: sed pnia virtus nõ habet institutionẽ, sicut nec aliæ virtutes. ergo nec pnia sacr̃m.

SED CONTRA est, q̃ institutio ponitur in diffinitione sacramenti ab Hug. data, vt supra 1. dist. patuit.

3. Par. q. 84 ar. 7.

VLTERIVS. Videtur q̃ ante Christum fuerit hoc sacramentũ institutũ. Pẽna.n. gennalis præparata est peccatoribus ante peccatum, vt patet per hoc quod dicitur Esaiæ. 30. Præparata ẽ ab heri topher, idest, ab initio præparata est pœna pĩcdicta impiis; sed deus est pronior ad miserendum quàm ad puniendum. ergo etiam ante peccatum præparatum est remedium contra peccatũ quod est pnia, & sic ante Christum pænitentia est instituta.

II q. 1. ar. 1. q. 5. Ab Hug. li. 1. de Moys. par. 9. cap. 2.

¶ 2 Præt. Dominus sacramentũ eucharistiæ instituit cõficiendo. ergo pnia sacramẽtum sit: instituit pœnã imponẽdo: sed statim post pctũm in lege naturæ pœnam pctõ imposuit, vt patet Gen. 3. ergo in lege naturæ ante Christi aduẽtũ sacr̃m pniæ fuit institutũ.

¶ 3 Præt. Partes pænitentiæ sacramenti sunt contritio, & cõfessio, & satisfactio: sed ante Christum tempore legis Moysi præcipitur contritio, Iohel. 2. Scindite corda vestra. & confessio Prou. 28. Qui abscondit scelera sua non diligetur: qui confessus fuerit, & reliquerit ea misericordiam consequetur. satisfactio Leuit. 4. & 5. vbi præcipitur quid pro quolibet peccato offerendum sit. ergo pænitentiæ sacramentum institutum fuit ante Christi aduẽtũ.

SED CONTRA. Pænitentia est sacr̃m perfectionis, quia per eam consequimur remissionẽ pctõrum: sed ante Christi aduentũ non erãt aliqua sacra perfectionis, quia neminẽ ad perfectũ addu xit lex. ergo pniæ sacr̃m non fuit ante aduentũ Christi institutũ.

¶ 2 Præt. Sacramentũ pniæ efficaciam habet ex clauib' ecclesiæ: sed claues nõ fuerũt ante aduentũ Christi. ergo nec pniæ sacr̃m.

II

VLTERIVS. Videtur q̃ non sit institutum in noua lege post Christi aduentum, quia lex noua est lex remissionis & gratiæ: sed pnia est sacramentum punitionis, quia est vindicta quẽdam, vt Aug. dicit. ergo non debuit in noua lege institui.

To. 8. concione 1. in Psl. 58.

¶ 2 Præt. Institutio sacramentorum cum pertineat ad ptãtem excellentiẽ, soli Christo competit: sed Christus non legitur instituisse hoc sacramentum, non enim potest dici q̃ instituerit, vbi dicit Matth. 3. Pænitentiam agite, quia eadem ratione Ioã. instituisset, qui prius hoc prædicauit, & etiam nondum erant claues ecclesiæ quæ efficaciã sacramento isti præbẽt: nec iterũ põt dici q̃ instituerit qñ misit leprosos ad sacerdotes, quia dispẽsatio huius sacri non pertinet ad sacerdotes legales, ad quos leprosi missi fuerunt. ergo sacramentum non est in noua lege institutũ.

¶ 3 Præt. Sacramento eucharistiæ quod Christus instituit, ipse etiam est vsus: sed numquam legitur vsus hoc sacramento, quia Io. 8. peccatum adulteræ remisit sine hoc sacramento, quia pœnam satisfactoriam non iniunxit. ergo ipse non instituit.

SED CONTRA. Pænitentia est sacramentum nouæ legis: sed sacramenta alicuius legis in illa lege habent institutionem. ergo in noua lege est institutum.

F RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ sacramentum pænitentiæ consistit in determinato modo agendi pænitentiam, qui quidem modus non est similiter apud omnes, nec in omni tempore: & ideo obligatio ad illum modũ est ex aliqua institutione, & propter hoc sacramentum pniæ institutionẽ habet.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ lex naturalis dictat homini q̃ sit pænitendũ, sed modus talis pænitentiam agendi qui obseruatur in sacramẽto pænitentiæ, non est ex legis naturalis dictamine, sed ex institutione.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ pænitentia est virtus quantum ad hoc q̃ est de dictamine legis naturalis, & ideo non habet institutionem inquantũ est virtus, sed quantum ad modum determinatum ex quo habet q̃ sit sacramentum, & vtrumque in vna pænitentia inuenitur: & ideo eadem pænitentia est sacramentum & virtus, & quantũ ad aliquid de iure natural., & quantũ ad aliquid ex institutione.

G

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ quando variatur aliquid quod est de essentia rei, non est eadem res numero: vnde cum determinatus modus qui in ecclesia a pænitentibus obseruatur, sit de essentia huius sacramenti, hoc sacramentũ non fuit antequàm iste modus pænitendi esset, Et quia iste modus non fuit ante Christi aduentum, ideo nec sacramentum pænitentiæ antea fuisse debet dici, quamuis esset aliquid simile ẽt ante Christi aduentum, & aliquis modus pænitentiam agendi. Sed in lege Moysi erat determinatus modus, sed alius quàm modo sit: ita tempore legis naturæ non erat aliquis modus determinatus, sed quilibet secundum quòd sibi veniebat in cor modũ pænitendi sibi determinabat, quia sacramenta omnia illius tpis voto celebrabantur secundum Hug. & sic pænitentia est sacramentum & veteris legis, & nouæ legis, & legis naturæ: & inquantum est sacramentum nouæ legis non fuit ante Christi aduentum institutum: inquantum fuit legis naturæ non fuit determinate institutum, sed admonitus fuit homo vt sibi determinet aliquem pænitendi modum, quæ quidem admonitio esse nõ debuit ante culpam, post quam magis medicinæ necessitas cognoscitur, & sic pænitentia & si non inquantum est sacramentũ nouæ legis, tamen aliquo modo fuit instituta ante Christi aduẽtum, sed nullo modo ante peccatum.

H

Libro de sacramentis par. 1. c. 10.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sacramentum etiam pænitentiæ præparatum erat in dei prouisione ante peccatum, sed non institutione: sicut & pœna inferni non erat ordinata ad hoispœnã ante peccatum, sed in dei prouisione: sed ad pœnam dæmonis qui iam peccauerat, erat etiam actu ordinata.

I

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ illa impositio pœnæ non fuit pænitentiæ sacramenti, sed magis actus vindicatiuæ iustitiæ, cum ad pænitentiam admonuit vbi dixit. Adam vbi es, vbi secundũ gl. inducitur ad cognitionem peccati.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in lege Moysi erat aliqua confessio, quia in generali prohibebatur peccatũ suum oblationẽ in lege faciens pro peccato statutam, non autem in special: sicut est in noua lege: nec iterum fiebat sacerdoti habenti claues quæ confessio est sacramentalis: nec satisfactio erat secundum arbitrium talis sacerdotis, nec contritio cum proposito talis confessionis, & satisfactionis: & ideo aliqua pœnitentia erat tunc, sed non quæ nunc est sacramentum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ pœnitentia in diuersis locis est a deo instituta quantum ad diuersa. Quantum enim ad vtilitatem est instituta Matth. 3. vbi dicit. Pænitentiam agite, vnde sequitur. Appropinquabit enim &c. sed quantum ad necessitatem, vbi dixit Luc. 13. Nisi pænitentiam egeritis, omnes simul peribitis: sed quantum ad potestatem clauium Matth. 16. vbi dixit Petro. Quodcumque ligaueris &c. & Io. 20. vbi dixit omnibus. Quorum remiseritis peccata &c. sed posset Iacobus expressit aliquid de pænitentiæ modo, Iacobi. 5. vbi dixit, Confitemini alterutrum &c.

K

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ pœna quæ assumitur in pænitentia, est quasi nihil respectu pœnæ quæ diuitur, & ideo pænitẽtia est magis remissionis sacramentum q̃ punitionis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ dominus prius instituit Matth. 3. pænitentiæ sacramentum, vt dictum est, cum dixit, Pænitentiam agite Non est enim idem pænitere, & pœnitentiam agere: quia agere pænitentiam est exterius pænitentiam interiorem demonstrare. Nec Ioannes instituit, quamuis similiter prædicasset, quia Ioannes prædicauit vt præco regis, Christus vt lex, & legifer noster, cuius erat sermo potestatem habens, vt dicitur Matth. 7. sed

sed vbi ad sacerdotes remisit, non instituit, sed præfiguranit sacramentum pænitentiæ.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Christus nullo sacramento vsus est, nisi sibi assumendo vt exemplum aliis daret, vnde etiam ipse nõ baptizabat, sed discipuli eius, vt dicitur Ioan. 3. & ideo quia pænitentiæ vsus quantum ad ipsum non cõpetebat ei qui peccatum nõ fecit, ideo nec quantũ ad alios eo vsus est, sed sicut sacramentorum dominus effectũ sacramenti sine sacramẽtibus præbebat.

signat, & facit. Exterior quoq; pænitentia & interioris signum est, & remissionis peccatorum.

DISTIN. XXIII.
A
De sacramento unctionis extremæ.

EXPOSITIO TEXTVS.

RAETER præmissa est etiam aliud sacramẽtũ, s. unctio infirmorum, quæ fit i extremis oleo per episcopum

Eucabitur remiã &c. Hoc intelligendum est quantũ ad vltimũ misericordiæ effectum, qui est vita æterna.

B

D. 1007. qu. 1. ar. 3 ad 1. *Sed originalia*, pluraliter d dicit propter hoc q̃ ad diuersa peccata actualia inclinat, vt in 2. li. d. 33. dictum est. *Sed ut satisfecit digne & sufficienter*, verum est si intelligatur de sufficientia respectu consecutionis gloriæ, alias falsum est, & procedit hic secundũ errorem qui in 14. di. improbatus est, vt scilicet non cadat aliquis, si vera sit. *Et ita res constituitur &c.* ly ita, non dicit æqualitatem, sed similitudinem.

qu. 1. ar. 4. qu. 1.

DIVISIO TEXTVS.

POstquam determinauit magister de baptismo, qui est sacramentum intrantium: & de confirmatione, eucharistia, pænitentia, quæ sunt sacramenta progredẽtium, hic quinto loco determina; de extrema vnctione, quæ est sacramentum exeuntium, & diuiditur in partes duas. In prima determinat de ipso sacramento: in secunda de vsu ipsius, ibi. *Quærunt aliqui, si hoc sacramentum &c.* Prima in duas. In prima distinguit hoc sacramentum ab aliis vnctionibus. In secunda determinat omnia quæ ad hoc sacramentũ pertinent, ibi. *Hoc sacramentum unctionis &c.* Et circa hoc tria facit. Primo determinat institutionem: secũdo effectum, ibi. *In quo ostendunt &c.* tertio conformitatem istius sacramenti ad alia, ibi. *Et sicut in aliis sacramentis &c. Quærunt aliqui, si hoc sacramentũ &c.* Hic determinat de vsu istius sacramenti, & diuiditur in duo secundum duas opiniones quas tangit de iteratione istius sacramẽti, & aliorum per consequens. Secunda ostenditur, ibi. *Quidam autem de omni sacramento.*

QVAESTIO PRIMA.
A
Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De ipso sacramento extremæ vnctionis.
¶ Secũda, De administratione, & vsu ipsius.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, De ipsa extrema vnctione.
¶ Secũdo, De effectu eius.
¶ Tertio, De materia ipsius.
¶ Quarto, De forma.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum extrema unctio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ extrema vnctio non sit sacramentum, quia sicut oleum assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos: sed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos non est sacramentum. ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos.

4. Contra Gentiles. c. 3.

¶ 2 Præt. Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum nouæ legis: sed extrema vnctio non habuit aliquam figuram in veteri lege. ergo non est sacramentum nouæ legis.

De Eccles. Hierarchia cap. 5. parte. 1.

¶ 3 Præt. Secundum Dio. Omne sacramentum est vel ad purgãdum, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum: sed extrema vnctio non ponitur neque ad purgandum, neque ad illuminandũ, quia hoc soli baptismo attribuitur: neque ad perficiendum, quia hoc secundum ipsum pertinet ad chrisma, & eucharistiam. ergo extrema vnctio non est sacramentum.

A

SED CONTRA. Sacramenta ecclesiæ sufficienter subueniunt defectibus hominum secundũ quẽ libet status: sed exeũtibus non subuenit aliud quàm extrema vnctio. ergo ipsa est sacramentum.

¶ 2 Præt. Sacramẽta, vt supra dictum est dist. 1. nihil aliud sunt, quàm quædam spiritualis medicinæ: sed extrema vnctio est quædam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum, vt habetur Iacob. 5. ergo est sacramentum.

Etiã a Magistro i principio litera, & ab ipsomet. 1. Tho in prologo suo huius. 4. libri.

II

VLTERIVS. Videtur q̃ extrema vnctio non sit vnum sacramentũ, quia vnitas rei est ex sua materia, & ex sua forma, cum ex eodem res esse habeat, & vnitatem: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice, & materia pluries in vnctio adhibetur secundum diuersas partes. ergo non est vnum sacramentum.

¶ 2 Præt. Ipsa vnctio est sacramentum, ridiculum enim est dicere quòd oleum sit sacramentum: sed sunt plures vnctiones. ergo sunt plura sacramenta.

¶ 3 Præt. Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet: sed in aliquo casu extrema vnctio non potest perfici vno ministro, sicut si post primam vnctionem factam sacerdos moriatur, tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere. ergo extrema vnctio non est sacramentum vnum.

C

SED CONTRA est, quia sicut immersio se haber ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum: sed plures immersiones sunt vnum sacramentum baptismi. ergo & plures vnctiones sunt vnum sacramentum.

¶ 2 Præt. Si non esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti q̃ fieret secunda, quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectũ: sed hoc falsum est. ergo est vnum sacramentum.

VLTERIVS. Videtur q̃ hoc sacramentum non fuit institutum a Christo, quia de institutione sacramentorum quæ Christus instituit, fit mentio in euangelio, sicut de eucharistia, & baptismo: sed nulla fit mentio de extrema vnctione. ergo non est a Christo instituta.

II

D

¶ 2 Præt. Magister expresse dicit in litera, q̃ est institutũ ab Apostolis. ergo ipse Christus per se non instituit.

¶ 3 Præt. Sacramentum eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit: sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit. ergo per se non instituit.

SED CONTRA. Sacramenta nouæ legis sunt digniora quàm sacramenta veteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sunt ab ipso deo instituta. ergo multo fortius omnia sacramẽta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

¶ 2 Præt. Eiusdem est statuere, & statuta remouere: sed ecclesia quæ in successoribus Apostolorũ habet eandem authoritatẽ quã Apostoli habuerunt, non posset auferre sacramentum extremæ vnctionis. ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

RESPON. Dicendũ ad primam quẽstionem, q̃ in his quæ ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramenta, vt baptismus: quædam sacramentalia, vt exorcismus, vt supra dist. 6. dictum est, quorum hęc est differentia, quia sacramentum dicitur illa actio ecclesiæ quæ attingit ad effectum principaliter intentũ in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem. Effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati, Esaiæ. 28. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum: & ideo cum ad hoc effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iaco. patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum quasi ei annexũ, constat q̃ extrema vnctio non est sacrãle, sed sacrm.

E

Etiã a Magistro in litera, & ab ipsomet. S. Tho. q. 2. ar. 1, 2. & 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ oleum quo catechumeni vnguntur, sua vnctione non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet: sed aliquo modo ad baptismum disponit, vt supra dist. 6. dictum est, & ideo non est sacramentum

Vbi supra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramentum illi vnctio, sicut vnctio extrema.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd hoc sacramentum immediate hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus a corpore detur: & quia in veteri lege non erat adhuc tempus perueniendi ad gloriam, quia neminem ad gloriam adduxit lex, ideo istud sacramẽtum ibi præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respõdens, sicut per figuram eiusdem generis: quãuis per figuras remotas aliquo modo figuratũ sit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri testamento.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ Dio. nõ facit aliquam mentionem de extrema vnctione, sicut nec de pænitentia, nec de matrimonio: quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio quãtum ad ministros, & actiones ministrorum, & recipientes: tamen eum per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium q̃ habet vim illuminatiuam, & purgatiuam sicut baptismus, quamuis non ita plenam.

lum quod miscetur cum balsamo, quo capita regum & pontificũ vnguntur, quo etiam baptizatos sacerdos vngit in vertice, & pontifex per impositionem manus confirmandos vngit in fronte. Est & alia vnctio qua catechumeni & neophiti vnguntur in pectore, & inter scapulas in perceptione baptismi. Tertia vero vnctio est quæ dicitur oleum infirmorum, de qua nunc agitur.

Ad secundam quæstionem dicendum, q̃ vnum numero per se loquendo, dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu, nec potentia est plura, vt punctus & vnitas. Alio modo sicut continuum, quod quidem est vnum actu, sed plura potentia, vt linea. Sed tertio modo sicut perfectũ aliquod quod ex pluribus partibus constituitur, vt domus: quod est multa quodammodo etiam actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno: & hoc modo quodlibet sacrm dicitur vnum, inquantũ multa quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum, vel causandum, quia sacramẽtum significando causat. Et ideo qui vna actio sufficit ad perfectam significationẽ, vnitas sacramẽti consistit in illa actione tantum, sicut patet in confirmatione. Quando aũt significatio sacramenti potest esse & in vna, & in multis actionibus, sic sacrm perfici potest & vna actione, & pluribus, sicut baptismus in vna immersione, & tribus: quia ablutio quæ significatur in baptismo, põt esse per vnam immersionẽ, vel per multas. Quando aũt perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramẽti sicut patet de eucharistia: quia refectio corporalis quę significat spiritualẽ, non põt esse nisi per cibum & potum: & sic est in hoc sacro, quia curatio interiorũ vulnerũ non põt pfecte significari nisi p appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices, & ideo plures actiones sunt de perfectione huius sacramẽti.

Ad primum ergo dicendum, quòd vnitas totius perfecta non tollitur propter diuersitatẽ materiæ, aut formæ quæ est in partibus totius; sicut constat q̃ non eadem materia est carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma: & similiter etiam in sacramento eucharistiæ, & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatẽ sacramenti non tollit.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quamuis illæ actiones sint plures simpliciter, tũ vniũtur in vna perfecta actione quæ est vnctio omnium exteriorum sensuũ, q̃bus hauritur morbus interior.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis in eucharistia, si post cõsecrationẽ vini incipere vbi ille dimisit, vel etiam incipere a capite supra aliam materiam: tamen in extrema vnctione non põt a capite incipere, sed debet semper procedere, quia vnctio in eadem parte facta, tantum valet ac si consecraretur bis eadem hostia, quod nullo modo faciendum est: nec tamen ministrorũ pluralitas tollit vnitatẽ sacramẽti, q̃a instrumẽtaliter tantũ operãt, mutatio aũt martellorũ nõ tollit vnitatem operationis fabri.

Ad tertiam quæstionem dicendum, q̃ circa hoc est duplex opinio. Quidam n. dicunt q̃ sacramentum istud, & confirmationis, Christus nõ instituit per se, sed Apostolis instituendũ dimisit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ quæ in eis cõfertur, non potuerunt ante spiritussancti missionem plenissimam institui, vnde sunt ita sacramenta nouæ legis, q̃ in veteri lege figuram non habuerunt. Sed hæc ratio non multum cogit, quia sicut Christus ante passionẽ promisit plenam spũssancti missionẽ, ita potuit instituere hæc sacramenta. Et ideo alii dicunt, q̃ omnia sacramenta Christus instituit per seipsum, sed quædam per seipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum: quædam aũt Apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem, & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamentũ legis gratiæ, & ideo ad legislatorẽ pertinet eorũ institutio: & iterũ quia ex institutione efficaciã habent, quæ eis non nisi diminuto inest.

Ad primum ergo dicendum, q̃ multa dominus fecit & dixit, quæ in euãgeliis non continentur. Illa enim præcipue curauerunt euangelistæ tradere, quæ ad salutis necessitatẽ & ecclesiasticæ dispositionis ptinẽt: & ideo potius institutionem baptismi, & pniæ, & eucharistiæ, & ordinis a Christo factam narrauerunt, q̃ extremæ vnctionis, vel confirmationis, quæ neque sunt de necessitate salutis, neq; ad dispositionẽ, siue distinctionem ecclesiæ pertinent: tamẽ etiã de olei vnctione sit mentio in euangelio Matth. 6. vbi dicitur quòd Apostoli oleo vngebant infirmos.

A quibus institutũ sit hoc sacramẽtum.

B Hoc sacramentum vnctionis infirmorum, ab Apostolis institutum legitur. Ait enim Iac. [b] Infirmatur aliquis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, dimittentur ei. In quo ostenditur duplici ex causa sacra- G

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ magister dicit ab Apostolis institutũ, q̃a per doctrinã Apostolorũ nobis promulgata est eius institutio.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ Christus sicut in præcedenti dist. dictũ est, non exhibuit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplum: accipere autem pænitentiam, & extremã vnctionẽ sibi nõ cõperebat, q̃a sine peccato erat; & ideo ipse nõ exhibuit.

qu. 1. ad 3

qu. 3.

Articvlvs II.

b Vtrum extrema unctio ualeat ad remissionẽ peccatorũ. H

A Dsecvndvm sic proceditur. Videtur q̃ extrema vnctio non valeat ad remissionem peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum potest effici, aliud non ex igitur: sed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur ad peccatorum remissionẽ pænitẽtia. ergo per extremã vnctionẽ nõ dimittũtur peccata.

¶ 2 Præt. In peccato non sunt nisi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati: sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine contritione, quæ etiam sine vnctione remittit: nec iterum quo ad pœnam, quia adhuc si conualescat, tenetur perficere satisfactionem iniunctam: nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedẽtibus relictæ, vt patet post conualescentiam. ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remissio.

¶ 3 Præt. Remissio peccatorum nõ fit successiue, sed in ĩstanti: sed extrema vnctio non fit tota simul, quia plures vnctiones requiruntur. ergo ei is effectus non est remissio peccatorum. I

Sed contra est, quod dicitur Iaco. 5. Si in peccatis est, dimittentur ei.

¶ 2 Præt. Omne sacramentum nouæ legis gratiam confert: sed per gratiam fit remissio peccatorum. ergo extrema vnctio, cum sit sacramentum nouæ legis, operatur ad remissionem peccati. II

Vlterivs. Videtur q̃ sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti. Omne enim sacramentum est medicina spiritualis, sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur, sicut corporalis ad corporalem. ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Sacramentum semper habet effectũ suum in eo qui nõ fictus accedit: sed quandoque non sanatur corporaliter suscipiẽs hoc sacramentum, quantumcumque deuotus accipiat. ergo sanitas corporalis non est effectus eius.

¶ 3 Præt. Efficacia huius sacramenti Iacob. 5. nobis ostenditur: sed ibi non attribuitur sanatio effectus vnctioni, sed orationi, dicit enim. Oratio fidei sanabit infirmum. ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti. K

Sed contra. Operatio ecclesiæ habet maiorem efficaciam post Christi passionem, quàm ante: sed ante oleo inunctã per Apostolos sanabantur, vt patet Marth 6. ergo & nunc habet effectum in corporali sanatione.

¶ 2 Præt. Sacramenta significando efficiunt: sed baptismus per ablutionem corporalem quam exterius facit, significat & efficit spiritualem. ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem quã exterius efficit, signat, & causat spiritualem. III

Vlterivs. Videtur quòd hoc sacramentum characterẽ imprimat. Character. n. est signũ distinctiũ: sed sicut baptizatus distinguitur a nõ baptizato, ita vnctus a non vnctõ. ergo sicut baptismus

ptismus imprimit characterem, ita extrema vnctio.

¶ 2 Præt. In ordinis & confirmatiuis sacramentis est vnctio, sicut & in hoc sacramento: sed in illis imprimitur character. ergo & in isto.

¶ 3 Præt. In omni sacramento est aliquid quod est res tantũ, aliquid quod est sacramentũ tãtum, aliqd quod est res & sacramentum: sed non põt aliquid assignari in hoc sacramẽto quod sit res & sacramentũ, nisi character. ergo in hoc sacramẽto imprimitur character.

Sed contra. Nullum sacramentum imprimẽs characterẽ iteratur: hoc autẽ iteratur, vt dicetur. ergo nõ imprimit characterem.

¶ 2 Præt. Distinctio quæ fit secundum characterem sacramentalem est distinctio eorum, quæ sunt in præsenti ecclesia: sed extrema vnctio confertur ei qui de præsenti ecclesia exit. ergo non de cet quòd in eo character conferatur.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ quodlibet sacramentũ est institutum principaliter ad vnum effectum, quãuis etiã alios ex consequenti inducere possit, quia sacramentum efficit quod figurat: ideo ex ipsa significatione sacramẽti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur aũt hoc sacramentum secundum modum cuiusdam medicationis, sicut baptismus per modum ablutionis, medicina autem est ad pellendum infirmitatem: unde principaliter hoc sacramentum est institutũ ad sanãdum infirmitatem peccati, vt sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pænitẽtia quædam spiritualis suscitatio, ita & extrema vnctio sit quædam spiritualis sanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitã in medicato, ita spiritualis spiritualem: & ita hoc sacramentum non datur cõtra defectus, quibus spiritualis vita tollitur, scilicet peccatum originale & mortale, sed contra illos defectus, quibus homo spiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorẽ ad actus vitæ gratiæ, vel gloriæ: & hic dicitur nihil est aliud quam quædam debilitas & ineptitudo quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali, & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum: sed quia hoc tobur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideo ex consequenti si inuenit peccatum aliquod uel mortale, vel veniale quo ad culpam, tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, sicut etiam de eucharistia, & confirmatione supra dictũ est: & ideo etiam Iacobus de remissione peccati conditionaliter loquitur dicens. Si in peccatis sit, dimittuntur ei quo ad culpã, Non enim semper delet peccatum, quia non semper inuenit: sed semper remittit quo ad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Quidam vero dicunt q̃ principaliter est institutum propter ueniale, quod quidem non potest dum hæc vita agitur perfecte curari: & ideo sacramentum exeuntium specialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pænitentia sufficiẽter etiam in hac vita delet venialia quo ad culpam: q̃ autem non possunt euitari post peractã pniam, nõ aufert præcedenti pœnitentiæ suum effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatẽ prædictã: vnde dicendum q̃ principalis effectus huius sacramenti est remissio peccatorum quo ad reliquias peccati, ex cõsequenti etiam quantum ad culpã, si eam inueniat.

De Confirmatione q̃dem dist. 7. q. 2. ar. 2. q. 2. De Eucharistia vero dist. 12. q. 2. ar. 1. q. 1.

Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis effectus principalis alicuius sacramenti possit haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramento, vel per aliud sacramentum ex consequenti, nunquam tũ potest haberi sine proposito illius sacramenti: & ideo quia pænitentia est principaliter instituta cõtra actualem culpã, quodcumq; aliud sacramentũ actualẽ culpã deleat, ex consequẽti nõ excludit necessitatem pænitentiæ. E

¶ Ad secundum dicendum, q̃ extrema vnctio aliquo modo quãtum ad illa tria remittit peccatum. Quamuis enim culpa quo ad maculã sine contritione non dimittatur, tamen hoc sacramentũ per gratiã quam infundit, facit q̃ ille motus liberi ar. in peccatũ fit contritio, sicut etiam in eucharistia & confirmatione põt accidere: similiter et & reatum pœnæ temporalis dimittit, sed ex cõsequẽti in quantum debilitatẽ tollit, quia eandẽ pœnã leuius portat fortis quàm debilis, vnde nõ oportet q̃ propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati, sed quędã spiritualis debilitas in ipsa mente existens, quã sublata etiam eisdem habitibus, vel dispositionibus manentibus nõ ita potest incluiari mens ad peccata. A

¶ Ad tertium dicendum, q̃ qũ sunt multę actiones ordinatæ ad vnum effectum, vltima est formalis respectu omnium præcedentium, & agit in virtute earum: & ideo in vltima vnctione gratia infunditur, quæ effectum sacro ꝓbet.

Ad secvndam qõnẽ dicẽdũ, q̃ sicut baptismus per ablutionẽ corporalẽ facit spũalem emundationem a maculis spiritualibus, ita hoc sacramentũ per medicationẽ sacramentalẽ exteriorẽ facit sanationẽ interiorẽ. Et sicut ablutio baptismi habet effectũ corporalis ablutionis, q̃a etiã corporalem mundationem facit, ita etiã extrema vnctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationẽ. Sed hæc est differentia, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationẽ, & ideo semper eã facit: sed extrema vnctio non facit corporalẽ sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed ex virtute diuina quæ operatur rõnabiliter. Et quia ratio operans nunquam inducit secundariũ effectum, nisi sedm quod expedit ad principalem, ideo ex hoc sacramento nõ sequit corporalis sanatio semper, sed quãdo expedit ad spũalem sanationem: & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis. C

Ad primum ergo dicendum, q̃ obiectio illa probat q̃ corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti, & hoc verum est.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oratio illa est forma istius sacramenti, vt dicetur, & ideo hoc sacramentum ex sua forma habet efficaciam quantum est de se, ad sanitatem corporalem.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd sicut supra dict. 4. dictũ est, character non imprimitur nisi in illis sacramentis, in quibus homo ad aliquod sacrum deputatur: hoc autem sacramentum est solum in remedium, & non deputatur per ipsum homo ad aliquod sacrum agendum, vel suscipiendum, & ideo nõ imprimitur in eo character. q. 1. ar. 4. q. 1. & 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd character facit distinctionem statuum quantum ad ea quæ in ecclesia agenda sunt, & talem distinctionem homo non habet ab aliis per hoc quòd ipse est inunctus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnctio quæ fit in ordine & cõfirmatione est vnctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquod sacramentum: sed hæc vnctio est unctio medicationis, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in hoc sacramento res, & sacramentum non est character, sed quædam interior deuotio, quæ est spiritualis vnctio.

Articvlvs III.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramẽti.

A Dtertivm sic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediate ad incorruptionem ordinat: sed incorruptio signatur per baptismum qui in chrismate ponitur. ergo chrisma esset conuenientior huius sacramenti materia. 4. Contra Gent. vbi supra.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur, sicut patet Luc. 10. in parabola de sauciato. ergo vinum esset conueniẽtior huius sacramenti materia.

¶ 2 Præt. Vbi est maius periculum, ibi debet communius remedium adhiberi: sed oleum oliuæ non est commune remediũ, quia non inuenitur in qualibet terra. ergo cum hoc sacramentũ detur exeuntibus qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

Sed contra est, quòd Iac. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur: sed oleum proprie non dicitur, nisi oleum oliuæ. ergo est materia huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Spiritualis sanatio per olei inunctionem significatur, vt patet Esaiæ. 1. vbi dicit. 1. Plaga tumẽs nõ est curata medicamine,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mine, neq; fota oleo. ergo cõueniẽs materia huius sacri est oleũ.

V Vltervs. Videtur q̃ non oporteat esse oleum cõsecratũ, quia hoc sacramentũ habet vnã scrificationẽ in vsu p̃ formã verborũ. ergo superfluit alia sanctificatio si ad materiã ipsius fiat.

¶ 2 Præt. Sacramenta habẽt efficaciam & significationem in ipsa materia: sed signi ficatio effectus hui' sacramenti competit oleo ex naturali proprietate, efficacia aũt ex institutio ne diuina. ergo non est necessaria aliqua sctificatio materiæ.

Cõtra Pat. Ambrosium Lib. 2. c. 13 Et habetur 1. qu. 1. ca. Quod quidam.

dã sacramẽta semel suscepta nõ ite rentur Aug. dicit sacramentũ non iterandũ & sacramẽto nõ faciendã esse iniuriã, sed hoc dicit vbi ait de sacramẽto baptismi & ordinationis: vnde non videtur illud generaliter accipiendũ, sed de sacramento baptismi, & cõfirmationis, & ordinationis, quæ nullatenus sunt repetenda: quia semel tantũ, & non sæpius datur baptismus, & confir-

¶ 2 Præt. Baptismũ est perfectius sacramentum q̃ extrema vnctio: sed in baptismo non præxigitur materiæ sanctifi catio, quantum est de necessitate sacramenti. ergo nec in extrema vnctione.

Sed contra est, quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata prius. ergo cum hoc sacramentum sit quẽdam vnctio, requirit materiam consecratam.

II Vlterius. Videtur quòd non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per episcopum, quia dignior est consecratio materiæ in sacramento eucharistiæ, quàm in hoc sacramento: sed in eucharistia materiam sacerdos pót consecrare, ergo & in hoc sacramento.

¶ 2 Præt. In operationibus corporalibus ars dignior nunquam præparat materiam inferiori, quia dignior est quæ vtitur, quàm

Lex. co. 25. quæ materiam præparat, vt dicitur in 2. Physi. sed episcopus est supra sacerdotem. ergo non præparat materiam in illo sacramẽto quo sacerdos vtitur: sed sacerdos dispensat hoc sacramentum, vt dicetur. ergo consecratio materiæ non pertinet ad episcopum.

Sed contra est, quia etiam in aliis vnctionibus materia per episcopum consecratur. ergo debet ita esse in ista.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd spiritualis curatio quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur: & lenis, vt Ipes quæ exeuntibus maxime est necessaria, non frangatur, sed foueatur: oleũ aũt lenitiuum est & penetratiuum vsque ad intima, & etiam diffusiuũ, & ideo quantum ad vtrumque prædictorum est conueniens materia huius sacramenti: & quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, cum alii liquores ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiant, ideo oleum oliuæ etiam debet esse quod assumitur in materiam huius sacramenti.

Ad primvm ergo dicendum, quòd incorruptio gloriæ

I est res non contenta in hoc sacramento: nec oportet quòd tali rei significatio materiæ respondeat, vnde non oportet quòd balsamum ponatur in materia huius sacramenti, quia balsamum pro pter odorem pertinet ad boniratem famæ, qua de cætero non indigẽt propter se exeuntes, sed indigẽt tantum nitore conscientiæ, qui per oleum significatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vinum sanat mordicando, oleum leniendo: & ideo curatio per vinum magis pertinet ad pænitentiam, quàm ad hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ oleum oliuæ quamuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri: & præterea, hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quòd exeũtes sine hoc sacramento, non possint salutem consequi.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd quidam dicunt quòd oleum simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatione olei quæ fit per episcopum, perficitur sacramẽ

dist. 8. qu. 1 q. in corp. tum. Sed hoc patet esse falsum ex his quæ de eucharistia dicta sunt, vbi ostensum est quòd solum illud sacramentum consistit

K in consecratione materiæ: & ideo dicendum, quòd hoc sacramẽtum consistit in ipsa vnctione, sicut baptismus in ablutione, & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest aũt triplex ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis. Prima est, quia omnis efficacia sacramẽtorũ a Christo descendit, & ideo sacramenta illa quibus ipse est vsus, habent efficaciam ex suo vsu, sicut tactu suæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis: sed hoc sacramento non est vsus, nec aliqua corporali vnctione, & ideo in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ quæ confertur non solum vt culpã tollat, sed etiam reliquias & infirmitatem corporis. Tertia est ex hoc, q̃ effectus eius corporalis, scilicet sanatio corporalis nõ causatur ex materiæ naturali proprietate, & ideo oportet quòd hic efficacia sibi per sanctificationem detur.

F Ad primvm ergo dicendũ, quòd prima sanctificatio est materiæ secũdum se: sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius secundum quod est actu conferens effectum suum, & ideo neutra superfluit, quia etiam instrumenta efficacitam accipiunt ab artifice & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

matio, & ordinatio. Sacramentũ vero altaris, & pniæ, & coniugii sæ pe iterari videtur, quia sæpe sacramentũ corporis percipitur, frequẽ ter pẽnitentia agitur, coniugũ sæpe contrahitur. Quare ergo vnctio similiter nõ potest iterari? si morbus non reuertitur, medicina nõ

G iteretur. Si vero morbus non pót cohiberi, quare medicina debet ꝓhiberi? Sicut oso iterari pót, ita &

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa efficacia quæ est ex institutione sacra-l menti, applicatur huic materiæ per sanctificationem.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad tertiam quæstionem dicendum, q̃ minister sacramenti non propria virtute effectũ sacramenti inducit vt principale agens, sed per efficaciam sacramenti quod dispensat, quæ quidem efficacia primo est a Christo, & ab ipso in alios descendit ordinate scilicet in populum mediantibus ministris qui sacramenta dispẽsant, & in ministros inferiores mediãtibus superioribus qui materiam sanctificant: & ideo in omnibus sacramentis quæ indigent materia sanctificata, prima sanctificatio materiæ fit per episcopum, et vsus quandoque per sacerdotem, vt ostendatur sacerdotalis potestas ab episcopali deriuata, secundum illud ps. 132. Sicut vnguentum in capite, quod prius descendit in barbam, deinde vsque ad oram vestimenti.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ sacramentum eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in vsu: &

H ideo proprie loquendo, illud quod est materia sacramenti non est quid consecratum, vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi, & et ipsius sacerdotis, quæ non nisi per epi scopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab episcopo deriuata, vt Dio. dicit. Ideo autem illam consecrationem materiæ potest facere sacerdos, quæ est in se sacramentum, & non illam quæ vt sacramentale quodDe Eccl. Hierarch. parte 3.

dam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in vsu fidelium, quia quantũ ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium, sed quantum ad corpus Christi mysticum episcopa-Est 2 Mysterio de Eucharistia.

lis ordo est supra sacerdotalem, vt in sequenti dist. dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ materia sacramenti non est talis materia vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis, sed vt cuius virtute aliquid fiat, & sic perti cipat aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumẽ tum quoddam diuinæ operationis, vt supra dist. 1. dictum est: & q. 1. art. 4. q. 1.

ideo oportet quòd a superiori arte, vel potestate talis virtus materiæ acquiratur, quia in causis agentibus quanto aliquod agẽs est prius, tanto perfectius: in causis autem pure materialibus, quanto materia est prior, tanto imperfectior.

Articvlvs IIII.

Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

Ad qvartvm sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cum enim efficacia sacramentorum sit ab institutione, & item a forma, oportet quòd forma tradatur ab ipso qui sacramentum instituit: sed forma huius sacramenti non inuenitur tradita neque a Christo, neque ab Apostolis. ergo sacramentum non habet aliquã formã. Opusc. 22. cap. 2.

¶ 2 Præt. Quæ sunt de necessitate sacramenti obseruantur codẽ modo apud omnes: sed nihil est magis de necessitate sacramenti habentis formam quàm ipsa forma. ergo cum non sit aliqua forma communiter obseruata ab omnibus in hoc sacramento, quia diuersi diuersis verbis vtuntur, videtur quòd hoc sacramẽtum non habeat aliquam formam.

¶ 2 Præt. In baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quia est aqua verbo vitæ diluendis crimmibus sanctificata, vt supra dictum est: sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatã. ergo non indiget aliqua forma verborum. dist. 3. q. 1. qu. 2.

Sed contra est, quod magister supra dixit di. 1. q̃ omne sacramentum nouæ legis consistit in rebus, & in verbis: verba autem sunt forma sacramenti. ergo cum hoc sit sacramentum nouæ legis, videtur quòd habeat formam.

¶ 3 Præt. Ad hoc est ritus vniuersalis ecclesiæ, quæ quibusdam verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

Vlterius.

II Vlterius. Videtur quòd forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non per deprecatiuam, quia omnia sacramenta nouæ legis habent certum effectum: sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum, nisi per orationem indicatiuam, vt est dicitur, Hoc est corpus meũ: sed,

Ego baptizo te. ergo debet esse forma huius sacramẽti oratio indicatiua.

¶ 2 Præt. In formis sacramentorũ oportet exprimi intẽtio ministri quæ requiritur ad sacramentũ sed intentio conferendi sacramentũ non exprimitur nisi per orationem indicatiuam. ergo &c.

¶ 3 Præt. In quibusdam ecclesijs dicuntur huiusmodi verba in collatione huius sacramenti, Vngo hos oculos oleo sanctificato, in nomine patris &c. & hoc est conforme alijs formis sacramentorũ. ergo videtur q̃ in hoc cõsistat forma huius sacri.

Sed contra. Illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet q̃ seruetur: sed verba prædicta non dicuntur secundam consuetudinem omnium ecclesiarum, sed tantũ verba deprecatiua, scilicet, Per istam vnctionem, & suã pissimam misericordiam indulgeat tibi dominus quicquid deliquisti per visum &c. ergo forma huius sacramẽti est oratio deprecatiua.

Cap. 5. ¶ 2 Præt. Hoc videtur ex verbis Iaco. qui attribuit efficaciam huius sacramenti orationi. Oratio inquit fidei sanabit infirmum. ergo cum efficacia sacramẽti sit ex forma, videtur quòd C forma huius sacramenti sit prædicta oratio.

III Vbi supra. Vlterius. Videtur quòd prædicta oratio non sit competens forma huius sacramenti, quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia, sicut patet in confirmatione quæ non fit in verbis prædictis. ergo nõ est conueniens forma.

¶ 2 Præt. Sicut effectus huius sacramenti prouenit in nos per misericordiam diuinam, ita & aliorum sacramentorum: sed in forma aliorum sacramentorum non fit mẽtio de misericordia diuina, sed magis de Trinitate, & de passione. ergo similiter debet hic esse.

¶ 3 Præt. Duplex effectus huius sacramenti in litera ponitur: sed in verbis prædictis non fit mentio nisi de vno, scilicet, remissione peccatorum, non autem de corporali sanatione, ad

Cap. 5. quam Iaco. ordinat orationem fidei dicens. Oratio fidei sanabit infirmum. ergo forma prædicta est incompetens.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quidam exerunt quòd nulla forma est de necessitate huius sacramenti. Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramẽti, quia omne sacramentum efficit significando: significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formam verborũ: & ideo in omnibus sacramentis nouæ legis quæ efficiunt quod significant, oportet

Cap. 5. esse & res, & verba, vt supra dist. 1. magister dixit. Et præterea Iac. totã vim huius sacramenti videtur constituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti, vt dicetur: & ideo prædicta oratio præsumptuosa videtur, & erronea. Et propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quòd habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

Ad primvm ergo dicendum, quòd sacra scriptura omnibus communiter proponitur, & ideo forma baptismi quæ ab omnibus dari potest, debet in sacra scriptura exprimi & similiter forma eucharistiæ quæ exprimit fidem illius sacramẽ-E ti, quæ est de necessitate laãtis: sed formæ aliorum sacramentorum non inueniuntur in scriptura tradita, sed ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui a domino acceperunt, vt dicit Apostolus. 1. Corinth. 11. Ego enim accepi a domino, quod & tradidi vobis.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd illa verba quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua, ab omnibus dicuntur: sed alia quæ sunt de bene esse, non obseruantur ab omnibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod materia baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis Saluatoris, sed ex forma verborum accipit sanctificationem actu sanctificantem: & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramẽti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

Cap. 5. Ad secvndam quæstionem dicendum, q̃ forma huius sacramenti est oratio deprecatiua, vt patet per verba Iac. & ex vsu Romanæ ecclesiæ, quæ solam verbis deprecatiuis vtitur in A collatione huius sacramẽti, cuius ratio multiplex assignatur. Primo, quia suscipiens sacramentum hoc est viribus propriis destitutus, vnde indiget orationibus subleuari. Secundo, quia datur exeuntibus qui iam desinunt de foro ecclesiæ esse, & in solius dei manu requiescunt, vnde & ei per orationem cõmittuntur. Tertio, quia hoc sacramentũ nõ habet aliquem effectum, qui semper ex operatione ministri consequatur omnibus quæ sunt de essentia sacramenti, ita te peracto, sicut character in baptismo & confirmatione, & transubstantiatio in eucharistia: & remissio peccati in pænitentia existente cõ-

giuolunt, q̃ non sit iterandum. s. fũ torum illud quod pertinet ad sacramentũ, dicentes quædã sacramenta sæpius posse suscipi, quædã vero nõ. Nec in quæ sæpius sumuntur, tot aliter iterantur, ut sacrũ altaris & unctionis, quæ licet sumantur sæpius, tamen quia non iterum benedicitur eadẽ hostia, nec idem

B oleum, non iteratur sacramentum

tritione, quæ est de essentia sacramenti pænitentiæ, nõ videtur de essentia huius sacramenti: & ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicatiua modi, sicut in prædictis sacramẽtis.

Ad primvm ergo dicendum, quòd hoc sacramentum, sicut & prædicta, quantum est de se, habet certitudinem, sed potest impediri ex fictione recipientis, cuiũ si se sacramento subjiciat per intentionem, quòd nullum effectum consequatur: & propter hoc non est simile de hoc, & de alijs sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per ipsum actum qui ponitur in forma, scilicet, Per istam sanctam vnctionem, satis exprimitur intentio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verba illa indicatiui modi, quæ secundum morem quorundam promittuntur orationi, non sunt forma huius sacramenti, sed sunt quædam dispositio ad formam, inquantum intẽtio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd prædicta oratio est competens forma huius sacramenti, quia tangit sacramentum in hoc quòd dicitur, Per istam vnctionem: & illud quod operatur in sacramẽto, scilicet diuinam misericordiam, & effectum, scilicet remissionem peccatorum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd materia huius sacramenti potest intelligi per actum vnctionis, non autem materia confirmationis per actum in forma expressum, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd misericordia respicit miseriam, quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ, & infirmi-D tatis, ideo potius hic quàm in alijs fit de misericordia mentio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur ex sacramento, nisi sit defectus ex parte recipientis: non autem talis effectus est corporalis sanitas, vt ex dictis patet, quamuis quandoque sequatur, ratione cuius Iacob. hunc effectum attribuit orationi, quæ est Cap. 5. forma huius sacramenti.

Qvaestio II.

B

Deinde quæritur de administratione huius sacramenti.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, Quis sit minister huius sacramenti.
¶ Secundo, Cui debeat conferri.
¶ Tertio, In qua parte.
¶ Quarto, Vtrum debeat iterari.

Articvlvs primvs.

a Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus possit hoc sacramentum conferre, quia hoc sacramentum habet efficaciam ex oratione, vt Iac. Cap. 5. dicit: sed oratio laici quandoque est a deo accepta, sicut sacerdotis. ergo potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2 Præt. De quibusdam patribus in Aegypto legitur, quòd oleum ad infirmos transmittebant, & sanatorũ & similiter dicitur de beata Genouefa quòd oleo infirmos ungebat. ergo hoc sacramentum potest conferri etiam a laicis.

Sed contra est, quia in hoc sacramento fit remissio

Universidad de Deusto Biblioteca

peccatorum : sed laici non habent potestatem dimittendi peccata, ergo &c.

II De Eccles. hierar. c.5. par.1. VLTERIVS. Videtur quòd diaconi possint hoc sacramentum conferre, quia secundum Diony. diaconi habent virtutem purgatiuam: sed hoc sacramentum est institutũ ad purgandum tantum ab infirmitate mentis & corporis, ergo diaconi pñt conferre.

¶ 2 Præt. Dignius sacramentum est baptismus, q̃ hoc de quo agimus: sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurentio, ergo & possunt hoc sacramentum conferre.

4. con. Gēt. c.73. ĩ fine. III SED CONTRA est, quod dicitur Iac. 5. inducat presbyteros ecclesiæ.

VLTERIVS. Videtur quòd solus episcopus possit hoc sacramentum conferre, quia hoc sacramentum vnctione perficitur, sicut & confirmatio: sed solus episcopus potest confirmare. ergo solus potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2 Præt. Qui non potest quod est minus, non potest quod est maius: sed maius est vsus materiæ sanctificatæ, q̃ sanctificatio eius, quia est finis ipsius. ergo cum sacerdos non possit sanctificare materiam, nec potest materia sanctificata vti.

SED CONTRA. Huius sacramenti minister inducendus est ad eum qui suscipit sacramentum, vt patet Iacob. 5. sed episcopus non posset accedere ad omnes infirmos suę diœcesis. ergo non solus episcopus potest hoc sacramentũ cõferre.

De Eccles. hierar. c.5. par.1. RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd secundum Dio. in eccles. hierar. Sunt quidam exercentes actiones hierarchias, & quidam recipientes tantum qui sunt laici, & ideo nullius sacramenti dispensatio laico ex officio competit: sed quòd baptizare possunt in casu necessitatis est diuina dispensatione factum, vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio illa non fit a sacerdote in persona sua, quia cum sit quandoque peccator, non esset exaudibilis: sed fit in persona totius ecclesiæ, in cuius persona orate potest quasi persona publica, non autem laicus qui est persona priuata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illæ vnctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipientium talem vnctionem, & meritis vngentium, uel oleum mittentium consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatũ, non per gratiam sacramentalem.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd diaconus habet nim purgatiuam tantum, non aũt illuminatiuam: unde cum illuminatio fit per gratiam, nullum sacramentum, in quo gratia conferatur, potest diaconus ex officio dare, & ideo nec hoc, cum in eo gratia conferatur.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd hoc sacramentum illuminando per collationẽ gratiæ purgat, & ideo diaconis eius non competit collatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum non est necessitatis sacramentum, sicut baptismus: unde non ita committitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solum illis quibus ex officio competit: diaconis autem etiam baptizare non competit ex officio.

Vbi supra. AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum Dionys. episcopus proprie habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi: unde illa sacramenta dispensanda solis episcopis reseruantur, quæ susceptione in aliquo statu perfectionis super alios ponunt: hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur, & ideo per simplices sacerdotes potest administrari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis, ut supra dictum est, non autem hoc est in hoc sacramento, & dist. 7. q. 2. quæst. 1. ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis in genere causæ finalis usus materiæ sanctificatæ sit potior quam sanctificatio materiæ, tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est potior, quia ab eodẽ pendet usus sicut ab actiua causa, & ideo sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuã q̃ usus.

ARTICVLVS II.

b Vtrum etiam sanis debeat conferri hoc sacramentum.

4. con. Gēt. Vbi supra. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sanis debeat cõferri hoc sacramentum, quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis, quàm sanatio corporis ut dictum est: sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis. ergo eis debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum est exeuntium, sicut baptismus intrantium: sed omnibus intrantibus baptismus datur. ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum: sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitus, sunt sani, sicut illi qui decapitandi sunt. ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

SED CONTRA est, quod dicitur Iaco. 5. Infirmatur quis in uobis &c. ergo solis infirmis competit. II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd in qualibet infirmitate hoc sacramentum dari debeat, quia Iaco. 5. ubi hoc sacramentum G traditur, nulla infirmitas determinatur. ergo omnibus infirmitatibus debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2 Præt. Quanto remedium est dignius, tanto debet esse generalius: sed hoc sacramentum est dignius quàm medicina corporalis. cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur quòd etiam hoc sacramentum.

SED CONTRA. Hoc sacramentum dicitur ab omnibus extremæ vnctionis: sed non omnis infirmitas ad extremum uitæ perducit, cum quædam infirmitates sint causæ longioris uitæ, ut dicit Philosophus. ergo non omnibus infirmantibus debet hoc sacramentum dari. In lib. de ægritudine & breuitate, cap. 3. & 4. III

VLTERIVS. Videtur quòd furiosis & amentibus hoc sacramentum dari debeat, quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & cito ad mortem disponunt: sed periculo debet adhiberi remedium. ergo hoc sacramentum quod est in remedium infirmitatis humanæ debet talibus conferri.

H ¶ 2 Præt. Dignius sacramentum est baptismus quàm istud: sed baptismus datur furiosis, ut supra dictum est. ergo & hoc sacramentum eis debet dari. dist. 4. q. 3. quæst. 3.

SED CONTRA. Hoc sacramentum non est dandum nisi recognoscentibus ipsum: sed tales non sunt furiosi & amentes. ergo eis dari non debet. IIII

VLTERIVS. Videtur quòd debeat dari pueris, quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri & adulti: sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium. ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2 Præt. Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, ut prædictum est, tam originalis, quàm actualis: sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati. ergo eis debet hoc sacramentum dari.

SED CONTRA est, quòd nulli debet dari sacramentum, cui non competit forma sacramenti: sed forma huius sacra- I menti non competit pueris qui non peccauerunt per usum & auditum, ut in forma exprimitur. ergo eis non debet dari hoc sacramentum. Pars dist. 4. q. 1. a. 1. q. 2. per totum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, ut prius dictum est, quæ quidem per quendam corporalis curationis modum significatur, & ideo illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quòd per curationem corporalem significetur curatio spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur: & ideo solum illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus curatio corporalis competit, scilicet infirmis: sicut ille solus potest baptismum suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in uentre matris existens. K

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus etiam non est nisi illorum intrantium qui corporali ablutioni subijci possunt, & ideo hoc sacramentum illorum tantum exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd hoc sacramentum est vltimum remedium, quod ecclesia potest conferre immediate quasi disponens ad gloriam: & ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc quòd ægritudo nata est mortem inducere, & de periculo timetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quælibet infirmitas augmentata potest mortem inducere: & ideo si genera infirmitatum pensantur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentũ, quia Apostolus nõ determinat infirmitatem aliquam: sed si pensetur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

¶ Ad

¶ Ad secundum dicendum, quòd medicina corporalis habet A pro principali effectu sanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent: sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus est necessaria, & ideo non est simile.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ad effectũ huius sacramenti percipiendũ plurimum valet deuotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius ecclesiæ, q̃d patet ex hoc, q̃ per modũ deprecationis forma huius sacramenti conferitur, & ab illis qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere, hoc sacramentum dari non debet, & præcipue furiosis, & amentibus qui possunt irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere, nisi haberet lucida interualla, in quibus sacramenta recognoscerent, & sic eis conferri in statu illo possent. B celebrari in aqua etiam non benedicta, quia illa benedictio pro reuerentia tantũ fit & decore, non virtute sacramenti. Sed corpus Christi non potest confici nisi de pane consecrato, nec vnctio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo consecrato: ideoq; illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videtur. In coniugio quoque semel

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis in periculo mortis tales quandoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam non potest eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus non requirit motum liberi arbitrij, quia datur contra orginale principaliter, quod nõ curatur in nobis ex nostro libero arbitrio: sed in hoc sacramento requiritur motus liberi arbitrij, & ideo non est simile. Et præterea, baptismus est sacramentum necessitatis, non autem extrema vnctio.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & eucharistia: vnde sicut eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non datur contra reliquias originalis peccati, nisi secundũ quod sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ: vnde principaliter contra actualia peccata datur, vt ex ipsa forma patet, quæ non sunt in pueris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ, sicut in adultis: & contra illas præcipue infirmitates hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ, quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramento totum corpus inungi debeat.

In lib. con. Gen. Lib. de immortalitate animę c. 16. to. 1. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramento totum corpus inungi debeat, quia secundum August. Anima tota est in toto corpore: sed præcipue datur hoc sacramentum ad sanandum animam. ergo in toto corpore debet inunctio fieri.

¶ 2 Præt. Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina: sed morbus est vniuersalis in toto corpore, sicut febris. ergo totum corpus inungi debet.

¶ 3 Præt. In baptismo totum corpus immergitur. ergo & hic totum deberet inungi.

SED CONTRA est vniuersalis ecclesiæ ritus, secundum quem non inungitur infirmus, nisi in determinatis partibus corporis.

II Vbi supra cont. Gen. VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter determinentur illæ partes, vt scilicet infirmans vngatur in oculis, in auribus, in naribus, in labijs, in manibus & pedibus, quia sapiens medicus curat morbum in radice: sed de corde exeunt cogitationes quæ coinquinant hominem, vt dicitur Matth. 14. ergo in pectore debet fieri vnctio.

¶ 2 Præt. Puritas mentis non minus est necessaria exeuntibus quàm intrantibus: sed intrantes vnguntur chrismate in vertice a sacerdote, ad significandũ puritatẽ mentis. ergo & exeuntes hoc sacramento debent vngi in vertice.

¶ 3 Præt. Ibi debet adhiberi remedium, vbi est maior vis morbi: sed spiritualis morbus præcipue viget in renibus vi- Lib. 32. Moral. cap. 11. ris, & mulieribus in vmbilico, vt patet Iob 40. Potestas eius in lumbis eius, secundum expositionem Gregor. ergo ibi debet fieri inunctio.

¶ 4 Præt. Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. ergo sicut vnguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent. III

VLTERIVS. Videtur quòd mutilati non sint vngendi illis vnctionibus quæ partibus illis competunt, quia sicut hoc sacram exigit determinatam dispositionẽ in suscipiente, vt Super Epistolam primam Pauli ad Cor. c. 7 fit infirmus, ita & determinatam partem: sed ille qui nõ habet infirmitatem non potest inungi. ergo nec ille qui nõ habet partem illam, in qua debet fieri inunctio.

¶ 2 Præt. Ille qui est cæcus a natiuitate, nõ delinquit per visum: sed in vnctione q̃ fit ad oculos, fit mẽtio de delicto p visũ. ergo talis inunctio cæco nato non deberet fieri, & sic de alijs.

SED CONTRA est, quòd defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum. ergo nec istud impedire debet: sed de necessitate istius sacramenti est quælibet vnctionũ. ergo omnes debent fieri mutilato.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd hoc sacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet quòd fiat per medicinam toti corpori appositam, sed illis partibus vbi est radix morbi: & ideo vnctio etiam sacramentalis debet fieri in illis partibus tantũ, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias quæ sunt radices actuum peccati, & ideo oportet quòd determinatis partibus vnctio fiat, in quibus illæ potentiæ habent esse. D.17a.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non semper apponitur medicina vbi est morbus, sed congruentius vbi est radix morbi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus fit per modum ablutionis, ablatio autem corporalis non purgat maculam ab aliqua parte nisi eui apponitur, & ideo baptismus toti corpori exhibetur: secus autem est de extrema vnctione, ratione iam dicta.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd principia peccandi in nobis sunt eadẽ quæ & principia agendi, quia peccatum in actu consistit. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigens, scilicet vis cognoscitiua. Secundum est imperans, scilicet vis appetitiua. Tertium est exe- D quens, scilicet motiua. Omnis autem nostra cognitio a sensu ortum habet: & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi, ideo vnguntur loca quinque sensuum, scilicet oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactũ, qui in pulpis digitorum præcipue viget: sed propter appetitiuam vnguntur a quibusdam renes, propter motiuam vnguntur pedes qui sunt principalius eius instrumentũ. Et quia primum principium est cognoscitiua, ideo illa vnctio ab omnibus obseruatur quæ fit ad quinque sensus quasi de necessitate sacramenti. Sed quidam non seruant alias: quidam vero illam seruant quæ ad pedes, & non quę ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cogitatio a corde non exit nisi per aliquam imaginationem, quæ est motus a sensu factus, vt dicitur in 2. de anima: & ideo cor non est prima radix cogitationis, sed organa sensuum, nisi quatenus cor E est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota. T. com. 16a.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes eam purgare: & ideo exeuntes debent inungi illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum quorundam consuetudinem fit in renibus propter hoc, quòd ibi maxime viget appetitus concupiscibilis, sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est. In cap. præsentis quæstiun.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ organa corporis, quibus actus peccati exercentur, sunt pedes, manus, & lingua, quibus etiam vnctio exhibetur: & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium, & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd mutilati

Universidad de Deusto Biblioteca

inungi dicunt quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat: quia quãuis non habeant mẽbra, habent tamen potentias animæ quæ illis membris debentur, saltem in radice, & interius peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinent, quãuis non exterius. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

III

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non debeat iterari, quia dignior est vnctio quę fit hoĩ, q̃ quæ fit lapidi: sed vnctio altaris nõ iteratur nisi altare illud fractũ fuerit. ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini debetur iterari.

¶ 1 Præt. Post vltimum nihil est: sed hæc vnctio dicitur extrema. ergo non debet iterari.

SED CONTRA. Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio per modum curationis corporalis exhibita: sed curatio corporalis iteratur. ergo & hoc sacramentum iterari potest.

VLTERIVS. Videtur quòd in ea dẽ infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur nisi vna medicina: sed hoc sacrum est quædã spiritualis medicina. ergo contra vnum morbum non debet iterari.

¶ 2 Præt. Secundum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari inunctio, qd̃ est absurdum.

SED CONTRA est, quòd aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramẽtũ dat. ergo debet iterato inungi.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd nullum sacramentale, nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentũ non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illi sacramento. Sacramentum autem quod habet effectum non perpetuum, potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iterato recuperetur: & quia sanitas corporis & mẽtis quæ sunt effectus huius sacramenti, possunt amitti post q̃ fuerũt per sacramentũ effecta, ideo hoc sacrũ sine sui iniuria potest iterari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inunctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuo in lapide, quandiu altare manet, & ideo non potest iterari: sed hæc vnctio non fit ad consecrationem hominis, cum nõ imprimatur character, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum: & sic dicitur hoc sacramentum extrema vnctio, quia non debet iterari nisi illis, quorum mors est propinqua secundum æstimationem hominum.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum, quia nõ debet dari nisi infirmis, qui secundum humanam æstimationẽ videntur morti appropinquare. Quædam ergo infirmitates non sunt diuturnæ, vnde si in eis datur hoc sacramentum, tũc cum homo ad illum statum peruenit, q̃ sit in periculo mortis, non recedit a statu illo nisi infirmitate curata, & ita iterum non debet inungi: sed si recidiuum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit fieri alia inunctiõ. Quædã quibusdam verum est, q̃ non iterantur crebra susceptione: de alijs vero quibusdam nõ, quia frequenter sumuntur, vt hoc vnctionis sacramentum, quod in omni pene Ecclesia sæpe repetitur.

DISTINCTIO XXIIII.

A

De ordinibus ecclesiasticis.

NVNC ad considerationem sacræ ordinationis accedamus. Septem sunt spiritualium officiorum gradus, siue ordines, sicut ex sanctorũ Patrum dictis aperte traditur, & capitis nostri, scilicet Iesu Christi exemplo monstratur, qui omnium officia in semetipso exhibuit, & corpori suo, quod est Ecclesia, eosdem ordines obseruandos reliquit. Septem autem sunt propter septiformem gratiam Sanctispiritus, cuius qui non sunt participes, ad gradus ecclesiasticos indigne accedunt. Illi uero, in quorũ mentibus diffusa est septiformis gratia Spiritussancti, cum ad ecclesiasticos ordines accedunt, in ipsa spiritualis gradus promotione amplioremgratiam percipere creduntur.

Quales assumendi sunt ad clerum.

G

HALES autem ad ministerium spirituale eligendi sunt clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est. n. Domino sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, q̃ multos inutiles, qui ordinatori graue onus inducant. Tales. n. decet esse ministros Christi, qui septiformis gratia Spũssancti sint decori, ex quorum doctrina & conuersationis forma, eadẽ gratia in alijs transfundatur, ne cælestes margaritas spiritualia uerborum officio rumque diuinorum ordines uitæ pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus B[a] septem sunt gradus ecclesiastici, scilicet ostiarij, lectores, exorcistæ, acolythi, subdiaconi, diaconi, sacerdotes. Omnes tamen clerici uocantur, idest, sortiti. C[a] Corona enim signaculum est, quo signantur in partem sortis ministerij diuinis gradus promotione amplioremgratiam percipere creduntur.

H

Quales assumendi sunt ad clerum.

HALES autem ad ministerium spirituale eligendi sunt clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est. n. Domino sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, q̃ multos inutiles, qui ordinatori graue onus inducant. Tales. n. decet esse ministros Christi, qui septiformis gratia Spũssancti sint decori, ex quorum doctrina & conuersationis forma, eadẽ gratia in alijs transfundatur, ne cælestes margaritas spiritualia uerborum officio rumque diuinorum ordines uitæ pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus B[a] septem sunt gradus ecclesiastici, scilicet ostiarij, lectores, exorcistæ, acolythi, subdiaconi, diaconi, sacerdotes. Omnes tamen clerici uocantur, idest, sortiti. C[a] Corona enim signaculum est, quo signantur in partem sortis ministerij diuinis. Qui dicitur principalis, qa eo solo imprimitur character, & datur spiritussancti plenitudo ad robur. *Capitæ regum, & pontificum vnguntur.* Contra est q̃ reges non vnguntur secnndum consuetudinem ecclesiæ chrismate in capite, sed oleo in scapulis. Et dicendum, q̃ illa vnctio regum non est sacramentum, & ideo secundum diuersas consuetudines potest diuersimode fieri. Vel dicendum, q̃ exponendum est, regum & pontificum, idest, eorũ qui habent sacerdotium regale, vt pro eodem sumatur vtraque gens. *Sed ex contemptu, vel negligentia.* Contra. Negligentia in his quæ nõ sunt de necessitate salutis, non est damnabilis: hoc autem sacramentum non est de necessitate salutis. Et dicendum, q̃ hoc magis accipiendum est copulatiue, q̃ disiunctiue. Non. n. quælibet negligentia, sed ex contemptu procedens, vel contemptum inducens, damnabilis est. *Non potest confici nisi de pane consecrato,* non quòd panis consecratus sit materia sacramenti, sed quòd ipse panis consecratus sit sacramentum.

DIVISIO TEXTVS.

K POST QVAM determinat magister de sacramentis, quæ ordinantur in remedium vnius personæ, hic determinat de sacramentis quæ ordinantur in remedium totius ecclesiæ, & diuiditur in partes duas. In prima determinat de sacro ordinis, quod ordinatur ad spiritualem multiplicationem & gubernationẽ ecclesiæ. In secunda de matrimonio, quod ordinatur ad multiplicationem materiale fidelũ 26. di. ibi. *Cum alia sacramenta &c.* Prima in duas. In prima, determinat de sacro ordinis. In secunda, de conferentibus hoc sacrũ dist. 25. ibi. *Solet quæri, si hæretici &c.* Prima in duas. In prima de ordinibus: in secunda de quibusdam officijs, vel dignitatibus quæ ad ordines consequuntur, ibi. *Sunt & alia quædam non ordinum &c.* Prima in duas. In prima, determinat de ordinibus distinctis. In secda, quid esse cõe habeant, ibi. *Si ãũt quæratur, quid sit &c.* Prima in duas. In prima, ponit numerũ distinctorũ ordinũ. In secda de eis prosequitur, ibi. *In sacramento igitur septiformis &c.* Circa primum tria facit. Primo, ponit numerũ ordinũ. Secdo, effectũ quẽ habent in suscipientibus, ibi. *Illi vero in quorũ mentibus &c.* Tertio, cõditiones quas in eis requiruntur, ibi. *Tales autem ad ministerium &c. In sacramento ergo &c.* Hic prosequitur de ordinibus, & circa hoc facit tria. Primo, determinat quoddam quod præexigitur ad ordines, scilicet corona. Secundo, de ipsis ordinibus prosequitur ibi. *Hos septem ijdem &c.* Tertio, ostendit quandam ordinum dictorum differentiã, ibi. *Cum quæ omnes sint spirituales &c.* Secunda pars in septem partes diuiditur secundũ quod de septem ordinibus prosequitur, quæ partes per se patẽt in lra. *Sunt & alia quædam &c.* Hic determinat de nominibus, quibus non ordines, sed dignitates, vel officia exprimuntur. Et circa hoc duo facit. Primo, determinat de nominibus dignitatũ: secundo, de nominibus officiorũ, ibi. *Vates a vi mentis &c.* Circa prima tria facit. Primo exponit nomẽ episcopatus, quod ad dignitatem pertinet. Secundo, ponit eius distinctionẽ, ibi. *Ordo alit episcoporũ &c.* Tertio, ponit distinctionis originem, ibi. *Horum autem distinctia &c. Vates a vi mentis &c.* Hic ponit nomina diuersa officiorum, & circa hoc tria facit. Primo, exponit diuersa officiorum nomina. Secundo, ostendit qualiter in officijs se habere debeant, ibi. *His breuiter &c.* Tertio, exponit nomen Missæ, ad qui officia distincta requiruntur, ibi. *Missa autem dicitur &c.*

Clemẽs Papa. Et habetur dist. 25. c. Tales.

EXPOSITIO TEXTVS.

RAETER *præmissa &c.* Videtur q̃ male ordiner, quia cum hoc sacramentum execũtibus detur, deberet vltimo poni. Et dicendum q̃ alia duo quæ sequuntur, ordinãtur ad bonum cõmune ecclesiæ, vel totius humanæ speciei. Bonũ autem vnius est prius q̃ bonũ multorum, quod ex singularibus bonis cõsurgit: vnde hoc sacramentum debuit vltimo poni inter illa quæ ordinantur ad bonũ vnius personæ, & ante illa q̃ ordinãtur ad bonũ multitudinis. *Quæ dicitur principalis,* qa eo solo imprimitur character, & datur spiritussancti plenitudo ad robur. *Capitæ regum, & pontificum vnguntur.* Contra est q̃ reges non vnguntur secnndum consuetudinem ecclesiæ chrismate in capite, sed oleo in scapulis. Et dicendum, q̃ illa vnctio regum non est sacramentum, & ideo secundum diuersas consuetudines potest diuersimode fieri. Vel dicendum, q̃ exponendum est, regum & pontificum, idest, eorũ qui habent sacerdotium regale, vt pro eodem sumatur vtraque gens. *Sed ex contemptu, vel negligentia.* Contra. Negligentia in his quæ nõ sunt de necessitate salutis, non est damnabilis: hoc autem sacramentum non est de necessitate salutis. Et dicendum, q̃ hoc magis accipiendum est copulatiue, q̃ disiunctiue. Non. n. quælibet negligentia, sed ex contemptu procedens, vel contemptum inducens, damnabilis est. *Non potest confici nisi de pane consecrato,* non quòd panis consecratus sit materia sacramenti, sed quòd ipse panis consecratus sit sacramentum.

1. Petri. c. 2

Numeri 7.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De ordine in communi.
¶ Secunda, De distinctione ordinum.
¶ Tertia, De his quæ sunt ordinibus annexa.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De ipso ordine.
¶ Secundo, De effectu eius.
¶ Tertio, De recipientibus ipsum.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum ordo in ecclesia esse debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordo in ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem: sed subiectio videtur repugnare liberati, in quã vocati sumus per Christũ. ergo ordo in ecclesia esse nõ debet.

¶ 1 Præt. Ille qui in ordine constituitur, alio superior fit: sed in ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare, Phil. 2. Superiores inuicem arbitrantes. ergo non debet in ecclesia esse ordo.

¶ 3 Præt. Ordo inuenitur in angelis propter distinctionem eorũ in bonis naturalibus & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentius habeat ignotum est. ergo ordo in ecclesia esse non potest.

SED CONTRA. Ro. 13. Quæ a deo sunt, ordinata sunt: sed ecclesia a deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo. ergo ordo in ecclesia esse debet.

¶ 2 Præt. Status ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ: sed in natura inuenitur ordo quo quædam alijs superiora sunt, & similiter in gloria, vt pater in angelis. ergo in ecclesia debet esse ordo.

VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter ordo in litera diffiniatur, vbi dicitur. Ordo est signaculum quoddam ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinati. Pars. n. non debet poni genus totius: sed character, qui per signaculum exponitur in consequenti diffinitione, est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantũ, vel sacramentum tãtũ, cũ sit res & sacramentũ. ergo signaculũ non debet poni quasi genus ordinis.

Cap. 5.

Cap. 18.

¶ 2 Præt. Sicut in sacramẽto ordinis imprimitur character, ita in sacramẽto baptismi: sed in diffinitione baptismi non ponebat character, ergo nec in diffinitione ordinis poni debet.

1. Cor. c. 12. Lib. 7. Ethimolog. & citatur dist. 21. cap. Cleros. Act. 4.

¶ 3 Præt. In baptismo etiam quædam spiritualis potestas datur accedentibus ad sacramenta, & iterum est quoddam signaculum, cum sit sacramentum, ergo inconuenienter assignatur de ordine.

¶ 4 Præt. Ordo relatio quædam est, quæ in vtroque extremorum saluatur: extrema autem huius relationis sunt superior & inferior. ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores: sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ qualis ponitur hic in diffinitione ordinis, vt patet per expositionem sequentem, vbi ponitur promotio potestatis. ergo inconuenienter diffinitur hic ordo.

VLTERIVS. Videtur quòd ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, vt dicit Hugo de Sancto Victore, est materiale elementum: sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis relationem, vel potestatem, quia ordo est pars potestatis secundum præfatum. ergo non est sacramentum.

III Lib. 1. de sacris par. 8. cap. 2. Hugo. lib. 2. de sacris par. 3. c. 5.

¶ 2 Præt. Sacramenta non sunt de ecclesia triumphante: sed est ibi ordo, vt patet de angelis. ergo ordo non est sacramentum.

¶ 3 Præt. Sicut prælatio spiritualis quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio sæcularis, quia & reges inunguntur, vt supra dictum est: sed regia dignitas non est sacramentum. ergo nec ordo de quo loquimur.

SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem ecclesiæ sacramenta.

¶ 1 Præt. Propter quod vnumquodque & illud magis: sed propter ordinem efficitur homo dispensator aliorum sacramentorum. ergo ordo habet magis rationem quòd sit sacramentum, quàm alia.

VLTERIVS. Videtur q̃ forma huius sacramenti inconuenienter in litera exprimatur, quia sacramenta efficaciam habent ex forma: sed efficacia sacramentorũ est ex virtute diuina quæ in eis secretius operatur salutem. ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in alijs sacramentis.

¶ 2 Præt. Imperare est eius qui habet authoritatem: sed authoritas non residet penes eum qui sacramenta dispensat, sed ministerium tantum. ergo non deberet vti imperatiuo modo, vt diceret, fac agite: vel, accipite hoc, vel illud, aut aliqd huiũsi.

¶ 3 Præt. In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis quæ sunt de essentia sacramenti: sed vsus potestatis accepta nõ est de essentia huius sacramẽti, sed consequitur ad ipsum. ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius sacrãti.

¶ 4 Præt. Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicut fit cum dicitur, Habituris partem, si fideliter &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VLTERIVS. Vtquòd hoc sacramentũ non habeat materiam, quia in omni sacramento quod habet materiam virtus operans in sacramẽto est in materia: sed in rebus materialibus quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, candelabra, & hmõi nõ videtur esse aliqua virtus sanctificãdi, ergo non habet materiã.

¶ 2 Præt. In isto sacramento cõfertur plenitudo gratiæ septiformis, vt in litera dr, sicut in confirmatione: sed materia confirmationis præexigit sanctificationem. cum ergo ea quę in hoc sacramẽto videntur esse materialia, non sint pręsanctificata, videtur q̃ non sint materia huius sacri.

Paralipo. 1. cap. 26.

¶ 3 Præt. In quolibet sacramento habẽte materiã, requiritur contractus materiæ ad eum qui suscipit sacrm: sed vt a quibusdam dicitur, contractus dictorũ materialium ab eo qui suscipit sacramẽtũ, non est de necessitate sacramẽti, sed solum perfectio. ergo prædictæ res materiales non sunt materia huius sacramenti.

Dist. 23. c. Ostiarius.

SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & verbis: sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius. ergo res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

¶ 2 Præt. Plus requiritur ad dispensandum sacramenta, quàm ad suscipiendum: sed baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta, indiget materia. ergo & ordo in quo datur potestas ad ea dispensanda.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ deus sua opera in sui similitudinem perducere voluit, quantũ possibile fuit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset: & ideo vt in suis operibus repræsentaretur non solum quòd in se est, sed etiam secundum quod alijs influit, hanc legem naturalem posuit omnibus vt vltima per media perficerentur, & media per prima, vt Dio. dicit. Et ideo vt ista pulchritudo ecclesiæ non deesset, posuit ordinem in ea, vt quidam alij sacramenta traderẽt suo modo, deo in hoc assimilati quasi deo cooperantes, sicut etiam in corpore naturali quædam membra alijs influunt.

De Eccles. hierar. c. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd subiectio seruitutis repugnat libertati, quę seruitus est quando alijus dominatur ad sui vtilitatem subiectis vtens: talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quem qui præsunt, salutem subditorũ quærere debent, non propriam vtilitatem.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ quilibet se debet reputare inferiorem merito, sed non officio: ordines aũt officia quædam sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ordo in angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ, nisi per accidens, inquantũ ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ. Attẽditur autem per se secundum distinctionem in gratia, quia eorum ordines respiciunt participationem diuinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ quasi gratiæ finis & effectus quodammodo: sed ordines ecclesię militantis respiciunt participationem sacramentorum & cõsecrationem, quæ sunt causa gratiæ, & quodãmodo gratiam præcedunt, & sic non est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratũ faciens, sed solum potestas dispensandi sacramenta: & propter hoc etiam ordo non attenditur per distinctionẽ gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd diffinitio quam magister de ordine ponit, cõuenit ordini secundum quod est ecclesiæ sacramentum, & ideo duo ponit, signum exterius, ibi. Signaculum quoddam &c. idest, signum quoddam: & effectum interiorem, ibi. Quo spiritualis potestas &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius geritur, quod est signum interioris potestatis & causæ, & sic ex iunitur character in alia diffinitione. Si tamen pro interiori charactere sumeretur, non esset inconueniens, quia diuisio sacramenti in illa triã nõ est in partes integrales proprie loquendo, quia illud qd est res tantum, non est de essentia sacramenti: quod est etiam sacramentũ tũ, transit, & sacrm manere dicitur. Vnde relinquitur q̃ ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramẽtum ordinis.

¶ Ad secundum dicẽdũ, q̃ baptismus quàmuis in eo conferatur aliqua spũalis potẽtia recipiendi alia sacra, ratione cuius character ẽ imprimit, non tũ hoc est principalis eius effectus, sed ablutio interior, pp quã baptismus heret etiã priori causa non existente: sed ordo potestatẽ principaliter importat, & ideo character qui est spiritualis potestas, ponitur in diffinitione ordinis, non autem in diffinitione baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiẽdum, & ita quodammodo passiua: potestas autem proprie nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia, & ideo hæc diffinitio non conuenit baptismo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis dupliciter accipitur. Quandoque enim signat ipsam relationẽ, & sic est tam in inferiori quàm in superiori, vt obiectio tangit, & sic non accipitur hic: Aliquando autem accipitur pro ipso gradu qui ordinem primo modo acceptum facit: & quia ratio ordinis prout est relatio inuenitur vbi primo aliquid superius altero occurrit, ideo hic gradus eminens per potestatem spiritualem ordo nominatur.

I

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sacramentum, vt ex supra dictis patet, nihil est aliud quàm quędam sanctificatio hominis exhibita cum aliquo signo visibili: vnde cum in susceptione ordinis quædam consecratio homini adhibeatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

Etiã a Magistro in litera dist. 1. huius 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non conferitur sine aliquo elemento materiali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd potestates proportionari debent illis ad quæ sunt: communicatio autem diuinorum ad quam datur spiritualis potestas, non fit in angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit: & ideo potestas spiritualis quæ est ordo, non adhibetur angelis cum aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus, & ideo in hominibus est ordo sacramentum, sed non in angelis.

K

¶ Ad tertium dicendum, quòd non omnis benedictio quæ adhibetur homini, vel consecratio est sacramentum: quia & Monachi, & Abbates benedicuntur, & tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta. Et similiter nec regalis inunctio, quia post huiusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorũ, sicut per benedictionem ordinis, & ideo non est simile.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ hoc sacramentũ principaliter consistit in potestate tradita. Potestas aũt a potestate traducit, sicut simile ex simili. Et iterũ potestas p vsum innotescit, quia potentię notificantur per actus, & ideo in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur, & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati, secundũ quã sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentũ, & ideo in hoc sacro est quasi quędã cõsecratio vniuoca: vnde in alijs sacris exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui effectus sacramenti

sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento. Quinatis enim in episcopo qui est minister huius sacramenti, non sit authoritas respectu collationis huius sacramenti, tamen habet aliquam potestatem respectu potestatis ordinis quæ confertur per ipsum, inquantum a sua potestate deriuatur.

A

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis, & sic non habet quòd in diffinitione ordinis ponatur, sed est quodammodo causa in genere causę finalis: & ideo secundum hãc rationem poni potest in diffinitione ordinis.

Dist. 1. c. Le dor.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, q̃ materia in sacramẽtis exterius adhibita significat virtutẽ in sacramentis agentẽ ex extrinseco omnino aduenire: vnde cum effectus proprius huius sacramenti, f. character nõ percipiatur ex aliqua optimione ipsius, ad sacramentũ accedit sicut erat in præmitẽta, sed omnino ex extrinseco aduenit, competit ei materiam habere, tamen diuersimode ab alijs sacramentis quæ materiam habent: quia hoc quod in sacramento conferetur, in alijs sacramentis deriuatur tantum a deo, non a ministro qui sacramentum dispensat. Sed illud quod in hoc sacramento traditur, scilicet spiritualis potestas deriuatur etiam ab eo qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta a perfecta, & ideo efficacia illorum sacramentorum principaliter consistit in materia quæ virtutem diuinam & significat, & continet ex sanctificatione per ministerũ adhibita: sed efficacia huius sacramenti principaliter residet penes eum qui sacramentum dispensat. Materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam complete, quàm ad potestatem causandum, quod patet ex hoc q̃ materia cõpecit vsui pãis. Et per hoc patet solutio ad primũ.

D

¶ Ad secundum dicendum, quòd materiam in alijs sacramentis oportet sanctificari propter virtutem quam continet, sed non est ita in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sustinendo illud dictum, apparet ex dictis causa eius. Quia enim potestas ordinis non accipitur a materia, sed a ministro principaliter, iõ porrectio materiæ magis est de essentia sacramenti quàm tactus, tameni pla verba formæ videntur ostendere quòd tactus materię sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipe hoc, vel illud.

ARTICVLVS. II.

b Vtrum in hoc sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Ex Concil. Tri. Sess. 23

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in hoc sacramento ordinis non conferatur gratia gratũ faciens, quia communiter dicitur quòd sacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ: sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, quia gratia gratum faciens magis respicit affectum. ergo in sacramento ordinis non datur gratia gratum faciens.

¶ 2 Præt. Ordo distinctionem importat: sed membra ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam, de qua dicitur. 1. Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt. ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶ 3 Præt. Nulla cã præsupponit effectũ suũ: sed in eo qui accedit ad ordines, ponitur gratia, p quã fit idoneus ad executionẽ ordinis. ergo talis gratia nõ cõfertur in ordinis collatione.

SED CONTRA. Sacramenta noue legis efficiunt quod figurat: sed ordo per numerum septenarium significat septem spiritus sancti dona, vt in litera dicitur. ergo dona spiritus sancti quę non sunt sine gratia gratũ faciente, in ordine dantur.

¶ 2 Præt. Quòd est sacramentum noue legis: sed in diffinitione, ne talis sacramenti ponitur, vt gratiæ causa constitat. ergo causat gratiã in suscipiente.

Luce 4. Esaie 61. II Ibidẽ Can. 4.

VLTERIVS. Videtur quòd in sacramẽto ordinis nõ imprimatur character quantũ ad omnes ordines, quia ordinis character est quædam spiritualis potestas: sed quidã ordines nõ ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, f. hostiarii, vt acolythi. ergo in eis non imprimitur character.

Esaiæ 58.

¶ 2 Præt. Omnis character ẽ indeleibilis. ergo per characterẽ homo ponit in statu, a quo non possit recedere: sed illi qui habent aliquos ordines, possunt licite redire ad laicatum. ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

Isidorus li. 7. Ethymo. c. 12. Et habetur di. 21 c. Cleros. Dist. 25. c. Perlectis.

Art. 1. & 2. per totum.

¶ 3 Præt. Vt supra dist. 3. dictum est, per characterem homo ascribitur ad aliquod sacramentum dandum, vel accipiendũ: sed ad susceptionem sacramentorum sufficienter homo ordinatur per characterem baptismalem, dispensator autem sacramentorum non constituitur homo nisi in ordine sacerdotali. ergo in alijs ordinibus non imprimitur character.

SED CONTRA. Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile: sed nullus ordo est iterabilis. ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶ 4 Præt. Character est signum distinctiuum: sed in quolibet ordine est aliqua distinctio. ergo quilibet ordo imprimit characterem.

VLTERIVS. Videtur quòd character ordinis non præsupponat characterem baptismalem, quia per characterem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum, per characterem baptismalem susceptiuus eorundem: sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea, sicut patet in deo. ergo character ordinis non præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

¶ 2 Præt. Potest contingere quòd aliquis non sit baptizatus, qui se baptizatum æstimat probabiliter, si ergo talis ad ordines accedat, non consequitur characterem ordinis, si character ordinis præsupponat baptismalem: & sic ea quæ faciet vel in consecratione, vel absolutione nihil erunt, & in hoc ecclesia decipietur, quòd est inconueniens.

SED CONTRA. Baptismus est ianua sacramentorum. ergo cum ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit baptismum.

E

VLTERIVS. Videtur quòd præsupponat de necessitate characterem confirmationis, quia in his quæ sunt ordinata adinuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium: sed character confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum. ergo character ordinis præsupponit characterem confirmationis quasi medium.

¶ 2 Præt. Qui ad alios confirmandos ponuntur, maxime debent esse firmi: sed illi qui sacramentum ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores. ergo ipsi maxime debent habere sacramentum confirmationis.

SED CONTRA. Apostoli receperunt potestatem ordinis ante ascensionem, Ioan. 20. vbi dictum est eis, Accipite spiritumsanctum: sed confirmati sunt post ascensionem per aduentum spiritus sancti. ergo ordo non præsupponit confirmationem.

VLTERIVS. Videtur quòd character vnius ordinis præsupponat de necessitate characterem alterius, quia ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ior est conuenientia ordinis ad ordinẽ, quàm ordinis ad aliud sacramentum: sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi, ergo multo fortius character vnius ordinis præsupponit characterem alterius.

¶ 2 Præt. Ordines sunt quidam gradus: sed nullus potest peruenire ad posterior̃ gradum nisi prius priorem conscenderit. ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequentis, nisi primũ accipiat ordinẽ præcedentem.

SED CONTRA. Si omittatur aliqd in sacramẽto quod sit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramentum iteretur: sed si aliquis accipiat sequẽtem ordinem prætermisso primo, nõ reordinatur, sed cõfertur sibi quod deerat secundum statuta canonum. ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

Lucæ 4. Dist. 23. ca. Exorcista.

ἐνεργοῦμεν

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deutero. 32. & ideo cuicumque datur potentia aliqua diuinitus, datur ea per quæ executio illius potentiæ potest congrue fieri, & hoc etiam in naturalib̃ patet: quia animalibus dantur membra quibus animæ potentiæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ. Sicut autem gratia gratum faciẽs est necessaria ad hoc, quòd homo digne recipiat sacramẽta, ita etiam ad hoc q̃ homo digne dispẽsetur & ideo sicut in baptismo, per quem homo fit susceptiuus aliorum sacramentorum, datur gratia gratum faciens, ita in sacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

Lucæ c. 8.

D. 965.

I

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ, sed totius ecclesiæ: vnde quòd dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quòd per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente, sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendum ignorantiam in plebe.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis dona gratiæ gratum facientis sint communia omnibus membris ecclesiæ, tamen illorum actus donorum, secundum quæ attenditur distinctio in membris ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam executionem ordinum non sufficit bonitas quantacumque, sed requiritur bonitas excellens, vt sicut illi qui ordinem suscipiunt super plebem constituuntur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis: & ideo præexigitur gratia quæ sufficiebat ad hoc quòd digne connumerarentur in plebe Christi, sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

K

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in solo ordine sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non videtur verum, quia actum diaconi nullus potest exercere licite, nisi diaconus, & ita patet quòd habet aliquam spiritualem potestatem in dispensatione sacramentorum, quam alij non habent. Et pp hoc alij dixerunt, q̃ in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil iterum est, quia per quemlibet ordinẽ aliquis constituitur super plebem in aliquo gradu potestatis ordinatę ad sacramentorum dispensationem: vnde cum character sit signum distinctiuum ab alijs, oportet quòd in omnibus character imprimatur, cuius etiam signum est, quòd perpetuo manent, & numquàm iterantur. Et hæc est tertia opinio, quæ communior est.

F

ADPRIMVM ergo dicendũ, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinatum ad sacramentorũ dispensationem, sicut ostiarij habẽt actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorũ inspectionem, & sic de alijs, & ideo in omnibus requiritur specialis potestas.

Matth. 12. Lucæ 11.

Isidor. dist. fuse lib. 7. Ethymo. c. 12.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quantacumque ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character, quod patet ex hoc, quòd si ad clericatum reuertatur, non iterũ ordinem quæ habuerat suscipit.

α'κόλουθος

Isidor. dist. 21. cap. Cleros versus finem.

¶ Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

Io. 1. c. dist. 25. c. Perlectis. §. Ad acolythũ.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd nihil potest aliquid recipere, cuius receptiuã potentiam non habet. Per characterem autem baptismalem efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorũ: vnde qui characterem baptismalem non habet, nullum alterum sacramentum suscipere potest, & sic character ordinis baptismalem characterem præsupponit.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui habet potentiam actiuam a se, potentia actiua non præsupponit passiuam: sed in eo qui habet potentiam actiuam ab altero, præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua, quę recipere possit potentiam actiuam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec cõficere potest, nec absoluere in foro pænitentiali: vnde secundum canones debet baptizari iterato & ordinari. Et si etiam in episcopum promoueatur, illi quos ordinat, non habent ordinem, sed tamen pie credi potest quòd quantum ad vltimos effectus sacramentorum summus sacerdos suppleret defectum, & quòd non permitteret hoc ita latere, quòd periculum ecclesiæ imminere posset.

ADQVARTAM quæstionem dicendum, quòd ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid de congruitate. De necessitate enim sacramenti præexigitur quòd ille qui accedit ad ordines, sit ordinis susceptiuus, quod competit ei per baptismum: & ideo character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quòd sine eo sacramentum ordinis conferri non potest: sed congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad executionem ordinis, & vnum de istis est, vt sit confirmatus: & ideo de congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd non est similis habitudo huiusmodi medij ad vltimum, & primi ad medium, quia per characterem baptismalem fit homo susceptiuus sacramenti confirmationis: non autem per sacramentum confirmationis fit homo susceptiuus sacramenti ordinis, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

AD

Huic officio mancipati exorcistæ uocati sunt, de quibus Christus in Euangelio. Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri, scilicet exorcistæ, in quo eijciunt?

De acolythis.

G

VARTO loco succedũt acolythi. Acolythi vero græce, latine ceroferarij dicuntur, a deportandis cereis quando legendum est Euangelium, uel sacrificium offerendum. Tunc n. accenduuntur luminaria, & deportantur ab eis, non ad effugandas aeris tenebras, cum Sol eo tempore rutilet, sed ad signum lætitię demonstrandum, vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua legitur. Erat lux uera quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ad acolythum pertinet præparatio luminarium in sacrario. Ipse cereum portat, ipse vrceolum cũ uino & aquę suggesta pro Eucharistia subdiaconis præparat. Hi cum ordinantur, cũ edocti fuerint ab Episcopo qualiter in officio suo agere debeant, ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereo, & urceolum uacuum. Hoc officium Dominus se habere testatur dicens, Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Huius officij formam illi gerebant in veteri testamento, qui lucernas candelabri componebãt, & accendebant igne cælesti, ad illuminandas tenebras aquilonares.

H

De subdiaconis.

VIntus est ordo subdiaconum. Græce hypodiacones uocantur, quos nos subdiacones dicimus. Qui ideo sic appellantur, quia subiacent præceptis & officijs leuitarum. Oblationes enim in templo a fidelibus suscipiunt, & leuiter superponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos nathinnei vocabantur. i.

ὑπο διάκονοι

Dist. 21. ca. Cleros, p. medium & sunt Isidori verba loco supra citato.

B

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudines species, quàm ordo cum baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis conuenit baptismus cũ ordine, quam ordo cum ordine, quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ordines non sunt gradus qui occurrant in actione vna, vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire: sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem & angelum. Nec oportet, q̃ ille qui est angelus, prius fuerit homo: similiter etiam est gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud quod est caput, prius fuerit pes, & similiter est in proposito.

ARTICVLVS III.

c Vtrum in suscipientibus ordines requiratur bonitas uitæ.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ in suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ, quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum: sed sacramenta possunt dispensari a bonis & malis. ergo non requiritur bona vita.

¶ 2 Præt. Non est maius ministerium quod deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhibetur: sed a ministerio eius corporali non repulit dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec a ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶ 3 Præt. Per omnem gratiam datur aliquod remedium cõtra peccatum: sed illis qui habent peccatum nõ debet aliquod remedium denegari, quod eis valere possit. cum ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

E

SED CONTRA Leui. 21. Homo de semine Aaron qui habuerit maculam, non offerat panes coram domino, nec accedat ad ministerium eius: sed per maculam, vt dicit glo. omne vitium intelligitur. ergo ille qui est in aliquo vitio irretitus, nõ debet ad ministerium ordinis adhiberi.

¶ 2 Præt. Hiero. dicit q̃ non solum episcopi, & præsbiteri, & diaconi debent magnopere studere, vt cunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verum etiam inferiores gradus, & omnes qui domini oraculo deseruiunt, & quia vehementer ecclesiam dei destruit, meliores esse laicos q̃ clericos, ergo in omnibus ordinibus requirit̃ sanctitas vitę.

Super epsa ad Titũ ca. 2. in fine.

Ioan. ca. 8.

Exod. 27. Leui. 8.

ADQVINTAM quæstionem dicendum, quòd non est de idoneitate superiorum ordinum, quòd aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctæ, & vna natum est de sui ratione, non requirit aliam in eodem subiector & ideo etiam in primitiua ecclesia aliqui ordinabantur in præsbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperãt & tamen poterãt omnia quæ inferiores ordines possunt, qa inferior potestas cõprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu, & ducatus in regno. Sed postea per constitutionem ecclesiæ determinatum est, q̃ ad maiores se non ingerat, qui prius in minoribus officijs se nõ humiliauit. Et inde est, q̃ qui ordinantur per saltum, secũdum canones non reordinãtur, sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus eis confertur.

A

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudines species, quàm ordo cum baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis conuenit baptismus cũ ordine, quam ordo cum ordine, quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ordines non sunt gradus qui occurrant in actione vna, vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire: sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem & angelum. Nec oportet, q̃ ille qui est angelus, prius fuerit homo: similiter etiam est gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud quod est caput, prius fuerit pes, & similiter est in proposito.

ARTICVLVS III.

c Vtrum in suscipientibus ordines requiratur bonitas uitæ.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ in suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ, quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum: sed sacramenta possunt dispensari a bonis & malis. ergo non requiritur bona vita.

¶ 2 Præt. Non est maius ministerium quod deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhibetur: sed a ministerio eius corporali non repulit dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec a ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶ 3 Præt. Per omnem gratiam datur aliquod remedium cõtra peccatum: sed illis qui habent peccatum nõ debet aliquod remedium denegari, quod eis valere possit. cum ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

SED CONTRA Leui. 21. Homo de semine Aaron qui habuerit maculam, non offerat panes coram domino, nec accedat ad ministerium eius: sed per maculam, vt dicit glo. omne vitium intelligitur. ergo ille qui est in aliquo vitio irretitus, nõ debet ad ministerium ordinis adhiberi.

¶ 2 Præt. Hiero. dicit q̃ non solum episcopi, & præsbiteri, & diaconi debent magnopere studere, vt cunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verum etiam inferiores gradus, & omnes qui domini oraculo deseruiunt, & quia vehementer ecclesiam dei destruit, meliores esse laicos q̃ clericos, ergo in omnibus ordinibus requirit̃ sanctitas vitę.

VLTERIVS. Videtur quòd requiratur scientia totius sacræ scripturæ, quia i le debet habere legis scientiam, a cuius ore lex requiritur: sed legem requirunt de ore sacerdotis, vt patet Malach. 2. ergo ipse debet totius legis habere scientiam.

II

¶ 2 Præt. 1. Pet. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in nobis est fide, & spei sed redde re rationem de his q̃ sunt fidei & spei est illorum qui perfectam scięntiam sacratum scripturarũ habent. ergo talem scientiã debent habere illi qui ponuntur in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

Cap. 3.

Dist. 25. ca. Perlectis. §. Ad subdiaconum.

¶ 3 Præt. Nullus cõgrue legit, qui nõ intelligit quod legit, quia legere, & non intelligere negligere est, vt dicit Cato: sed ad lectores, qui est quasi infimus ordo, pertinet legere vetus testamentum, vt in litera dicit. ergo ad eos pertinet habere totius veteris testamẽti intellectũ, & multo fortius ad alios superiores ordines.

Esa. 52. ca.

In primo opuscu. ad pueris legitur.

Ioan. c. 13.

SED CONTRA est, quòd multi promouentur ad sacerdotium, qui penitus de talibus nihil sciunt etiam in religionibus multis, ergo videtur q̃ talis scientia non requiratur.

¶ 2 Præt. In viis patrum legitur, aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant sanctissimæ vitæ. ergo nõ requiritur prædicta scientia in ordinandis.

Part. 2. ca. 178.

VLTERIVS. Videtur q̃ ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradum consequatur, quia sicut dicit Chrys. Non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos est; sed ex vitæ merito aliquis efficitur sanctus. ergo & sacerdos, & multo fortius alios ordines habens.

III Homil. 41. to. 2. & hꝰ Dist. 11. ca. Multi sacerdotes.

¶ 2 Præt. In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, q̃ deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, vt Dio. dicit 4. cap. ecclesiast. hierar. sed ex merito sanctitatis & scięntiæ aliquis efficit̃ deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens. ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

D

SED CONTRA. Sanctitas semel habita potest amitti: sed ordo semel habitus nunquam amittitur. ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

VLTERIVS. Videtur q̃ promouens indignos ad ordines non peccet, quia episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officijs constitutis: sed non posset eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem in eis requireret, qualis a sanctis describitur. ergo si aliquos non idoneos promouet, videtur q̃ sit excusabilis.

III

¶ 2 Præt. Ecclesia non solum indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporalium: sed quandoque illi qui non habent scientiam, vel sanctitatem vitæ, possent esse vtiles ad gubernationẽ temporalium, vel pp potentiam sæcularem, vel propter industriam naturalem. ergo videtur q̃ tales posset sine peccato promouere.

¶ 3 Præt. Quilibet tenetur peccatum vitare quantum potest. si ergo episcopus peccat indignos promouendo, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum an illi qui accedunt ad ordines sint digni, vt fiert diligens inquisitio de moribus & scięntia eius, quod non videtur alicubi obseruari.

SED CONTRA. Prius est promouere malos ad sacra ministeria, quàm iam promotos non corrigere: sed Heli mortaliter peccauit non corrigens efficaciter filios suos de malitia sua, vnde & retrorsum cadens mortuus est, vt dicitur 1. Reg. ergo multo fortius mortaliter peccat episcopus qui indignum promouet.

Cap. 4.

¶ 2 Præt. Spiritualia temporalibus sunt præponenda in ecclesia: sed mortaliter peccaret qui res ecclesiæ temporales scienter

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter sub periculo poneret. ergo multo fortius peccaret qui pone F
ret res spirituales sub periculo: sed sub periculo ponit res spi-
rituales quicumque indignos promouet, quia eius vita despi-
ciatur, vt dicit Gre. necesse est vt prædicatio eius cõtemnatur,
& eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. ergo indi-
gnos promouens,
mortaliter peccat.

Iomil. 12. super illud estiũ mittunt 26. abit in regno cælorum.

VLTERIVS. Videtur quòd aliquis ĩ peccato existẽs possit sine peccato ordine suscepto vti, quia peccat si non vtatur, cum ex officio teneatur, si ergo vtẽdo peccat, non potest peccata vitare, quod est inconueniens.

¶ 2 Præt. Dispensatio est iuris relaxatio. ergo quãtus de iure esset ei illicitum vti ordine suscepto, tamen ex dispẽsatione ei liceret.

¶ 3 Præt. Quicũq; communicat alicui ĩ peccato mortali, peccat mortaliter. si ergo peccator in vtu ordinis

Num. ca. 8. peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diminorum accipit, vel ab eo exigit, quod videtur absurdum.

¶ 4 Præt. Si vtendo ordine suo peccat, ergo quilibet actus ordinis, quem facit, est peccatum mortale, & ita cum in vna executione ordinis multi actus concurrant, videtur q̃ multa peccata committat, quod valde durum videtur.

Epla 8. SED CONTRA est, quod dicit Dyo. in epistola ad Demophilum. Talis. i. qui non est illuminatus, audax videtur sacerdotalibus manum apponens, & non timet, neque verecundatur diuina præter dignitatem exequens, & putans deum ignorare quod ipse in septo cognouit, & decipere æstimat falso nomine putrem ab ipso appellatum, & audet ipsius muneris immundas infamias (non enim dicam orationes) super diuina signa Christiformiter enuntiare. ergo sacerdos est quasi blasphemus, & dicitur deceptor qui indigne suum ordinem exequitur, & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ 2 Præt. Sanctitas requiritur in susceptione ordini, vt sit idoneus ad exequendum: sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet executione sui ordinis.

Quasi in fine. RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ sicut Dyo. dicit in 3. cap. ecclesiast. hierar. Vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu solarium splendorum lumen in eis superemines ad similitudinem Solis in alia corpora inuehunt: sic in omni diuino non est audendum alijs dux esse, nisi secundum omnem habitum suum factus dei firmissimus, & deo similimus. Vnde cum in quolibet ordine aliquis constituatur dux alijs in rebus diuinis, in quolibet quasi præsumptuosus

D. 965. mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit: & ideo sanctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti, vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tamen cum peccato.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut vera sacramenta sunt quæ peccator dispensat, ita verum sacramentum ordinis recipit: & sicut indigne dispensat, ita indigne recipit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium erat tantum in executione corporalis obsequij, quod etiam licite peccatores facere possunt: secus autem est de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiuntur medij inter deum & plebem, & ideo debent bona conscientia

aquam in peluim, pedes discipulorum lauit, & linteo tersit.

De diaconis.

Diaconorum ordo sextum tenet locum propter senarij perfectionem. Hic ordo in ueteri testamento a tribu leui nomen accepit, uel traxit: dicun G
tur enim & Leuitæ. Præcepit quippe Dominus Moysi, vt post ordinationem Aaron, & filiorum eius, prorsus tribus leui ad diuini cultus ministeria ordinaretur, consecraretur Domino, & seruiret pro Israel coram Aaron, & filijs eius in tabernaculo: ipsique gestarent arcam, & tabernaculũ, & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi excubarent, & in transportando tabernaculo ipsi deponerent, rursumque componerent. A uiginti quinque H
uero annis & supra iussi sunt seruire in tabernaculo, quam regulam in nouo testamento sancti Patres constituerunt, quia hæc ætas ad ferenda onera est robusta. Lenitæ ergo ex nomine authoris vocati sunt. De leui enim Leuitæ exorti sunt, a quibus in templo mystici sacramenti mysteria explebantur. Hi græce diacones, latine ministri dicuntur: quia sicut in sacerdote consecrato, ita in diacono ministerij dispensatio habetur. Ad diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi, scilicet in baptismo, in chrismate, in patena, & calice, oblationes quoque inferre, & disponere in altari. Componere etiam mensam Domini, & uestire, crucem ferre, & prædicare Euangelium & epistolam ad populum. Nam sicut lectoribus uetus testamentũ, ita diaconibus nouum prædicare præceptũ est. Ad ipsum etiã pertinet officium precum, & recitatio catechumenorum nominum, ipse præmonet aures habere ad Dominum, ipse donat pacem, & ipse annuntiat. Quod autem huic ordini a Moyse statutum est, hoc etiam in nouo testamento repræsentatur, cum diacono super leuum humeri quo ad deum, & bona fama quo ad homines.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquæ medicinæ sunt, quæ exigunt robur naturæ, alias cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possunt: ita etiam in spiritualib⁹, quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus, & pænitentia. Illa vero quę perfectionẽ gratiæ conferunt, requiruntur hominẽ per gratiam confortatum.

Nauarrus Isidor⁹ lib. & c. supra citatis, Dist. 23. clericos post medium.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ in quolibet actu hominis, si debeat esse ordinatus, oportet q̃ adsit directio rationis. Vnde ad hoc q̃ homo ordinis officium exequat, oportet q̃ habeat tantum de scientia quę sufficiat ad hoc quòd dirigat in actu illius ordinis: ideo talis scientia requiritur ĩ eo qui ad ordines promoueri debet, & non q̃ vniuersaliter in tota scriptura sit instruct⁹, sed plus & minus secundum quod ad plura, vel pauciora se eius officium extendit, vt, si alij qui alijs præponuntur

Numeri 4.

curam animarum suscipientes, sciant ea quæ ad doctrinam fidei & morum pertinent, & alij sciant ea quæ ad executionem sui ordinis, spectant.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sacerdos habet duos actus, Vnum principalem supra corpus Christi verum, & alterum secundarium supra corpus Christi mysticum. Secundus autem actus dependet a primo, sed non conuertitur: & ideo aliqui ad sacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantum, sicut religiosi quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur ex, sed solum q̃ sacramenta conficiant: & ideo talibus sufficit si tantum de scientia habeant, q̃ ea quæ ad sacramentum perficiendum spectã, rite seruare possint. Alij autem promouentur ad alium actũ qui est supra corpus Christi mysticum, & a talium ore populus legem requirit, vnde scientia legis in eis esse debet non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones legis, quia in his debet ad superiores haberi recursus, sed sciant quæ populus debet credere & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet episcopos pertinet vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tanto magis, quanto in maiori gradu collocantur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ratio reddenda de fide, non est intelligenda talis quæ sufficiat ad probandũ quæ fidei, vel spei sunt, cum veritatemque de inuisibilibus sit: sed vt sciat in communi probabilitatem vtriusque ostendere, ad quod non requiritur multum magna scientia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum, sed solum pronuntiare: & ideo ab eo non exigitur q̃ habeat tantum de scientia quòd sacram scripturam intelligat, sed solum quòd recte pronuntiare sciat: & quia talis scientia de facili adiicitur, & a multis, ideo probabiliter æstimari potest q̃ ordinatus talem scientiam acquiret, si etiam tunc eam non habeat, maxime si in via ad hoc esse videatur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ causa debet esse proportionata suo effectui, & ideo sicut in Christo a quo descendit gratia in omnes homines, oportet q̃ sit gratiæ plenitudo: ita in ministris ecclesię, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramenta, non constituitur gradus ordinis ex hoc q̃ habeat gram, sed ex hoc q̃ percipit aliquod gratiæ sacramẽtũ.

¶ Ad

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ Chrys. accipit sacerdotis nomen quantum ad nominis interpretationem, secundum quod sacerdos idem est quod sacra dãs. Sic enim quilibet iustus inquantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet, non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomen sacerdos institutum ad signãdum eum qui sacra dat in sacramẽtorũ dispẽsatione.

Act. 6. cap. De consecra dist. 1. c. Episcop⁹.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd res naturales efficiuntur in gradu superaliã secundũ quod in ea agere possunt ex forma sua, & ideo ex hoc ipso q̃ formam nobiliorẽ habent, in altiori gradu constituuntur: sed ministri ecclesiæ non præponuntur alijs vt eis ex propria sanctitatis virtute aliquid tribuant, quia hoc solus deus est, sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius influxus, qui fit a capite in membra: & ideo non est simile quantum ad dignitatẽ ordinis, quãtus sit simile quãtũ ad congruitatem.

Apoc. c. 8. 1. ad Tim. 3. dist. 23. c. Diacon⁹. Matth. 11.

1. ad Tim. 3.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd a domino describit fidelis, qui est seruus, constitutus super familiam, vt det illis tritici mensuram, & ideo infidelitatis reus est qui aliter supra mensuram eius diuina tradit, hoc aũt facit quicũq; indignũ p̃mouet: & ideo mortale crimen cõmittit quasi summo dño infidelis, & præcipue cum hoc in detrimẽtum ecclesiæ vergat, & honoris diuini, qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis domino terreno, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

Matth. 25.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ deus nunquam ita deserit ecclesiam suam, quin inueniãtur idonei ministri sufficienter ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni reppelleretur. Et si non possent tot ministri inueniri quot modo sunt, melius esset habere paucos ministros bonos quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

Et hĩ dist. 23. c. Tales ad ministerium.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ temporalia non sunt quærenda nisi propter spiritualia: vnde incommodum temporale debet negligi, & non ne lucrum sperni propter spirituale bonum promouendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur, q̃ ne sciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinãdo esse, sed etiam exigitur amplius vt secũdum mensuram ordinis, vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouẽdorum saltem ex testimonio aliorum, & hoc est quod Apostolus dicit. 1. Timo. Manus cito nemini imposueris.

Cap. 5.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, q̃ lex præcipit vt homo iuste ea quæ sunt iusta exequatur: & ideo quicũque homo quod sibi competit ex ordine, facit indigne, quod iustũ est, iniuste exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicũque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indigne illud faciat, vnde patet q̃ mortaliter peccat.

D. 892

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ non est perplexus vt necessitatem peccandi habeat, quia potest peccatum dimittere, vel officio resignare, ex quo obligabatur ad executionem ordinis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ius naturæ est indispensabile, hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sancte pertra

A Ctes, vnde contra hoc nullus potest dispensare.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamdiu minister ecclesiæ qui est in mortali, ab ecclesia sustinetur, ab eo sacramẽta recipere eius subditus debet, quia ad hoc est ei obligatus: sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum q̃ eum inducerent ad aliqd sui ordinis exequendum, durante tali cõscientia q̃ ille in pctõ mortali esset, quam tũ deponere posset, qa I instanti homo a diuina gratia emendatur.

Matth. 26. Lucæ. 22.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quandocumque exiliberet sc̃ I aliquo actu vt ministrum ecclesiæ, mortaliter peccat: & totiens mortaliter peccat, quotiens huiusmodi actum facit, quia vt dicit Dio. 1. cap. cæleſt. hierar. Immundis, nec symbola, i. sacramentalia signa tãgere fas est, vnde quando tangunt res sacras quasi suo officio

Cap. 10. Sapien. c. 8.

vtẽtes, peccãt mortaliter. Secus autẽ esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exequeretur, in illo casu in quo etiam laicis liceret, sicut si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Christi I terra pietũ colligeret.

rum stola ponitur, & casula in diebus ieiunij complicatur: quia quicquid laboris & sustinentiæ in hac uita toleratur, quasi in leua portatur, donec in dextra, idest, in æterni tate requies habeatur. Hic ordo ab Apostolis celebratus est, quando, ut legitur in actibus Apostolorum, septem uiros plenos Spiritusancto ad B
hoc officium elegerunt, & oratione præmissa manus eis imposuerunt. Vnde & consuetudo inoleuit, ut in omni matrice Ecclesia septem diacones circa Christi aram quasi septem columnæ assistant. Hi sunt septem angeli tuba canẽtes in Apocalypsi, qui quales esse debeant, Apostol⁹ docet Timotheo scribẽs. Hi cum ordinantur, solus episcopus eis manum imponit, quia ad ministerium applicantur. Ponit eis orarium, idest, stolam super leuum humerum, ut per hoc intelligant H
se accepisse iugum Domini suaue, quo ad sinistram pertinentia diuino timori subijciant. Accipiunt & textum Euangelij, ut intelligant se esse præcones Euangelij Christi. Hi autem antequam ordinentur, probentur, ut docet Apostolus, & sic ministrent nullum crimen habentes. Hoc officio usus est Christus, quando post cænam sacramentum carnis & sanguinis discipulis dispẽsauit, & quando Apostolos dormiẽtes ad orationem excitauit dicens. Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.

De presbyteris.

Septimus est ordo presbyterorum. Presbyter græce, senior interpretatur latine. Non modo pro ætate, uel decrepita senectute, sed propter honorem & dignitatem quam accepe C
runt, presbyteri nominantur, qui morum prudentia & maturitate conuersationis præcellere dicuntur in populo. Vnde scriptum est. Senectus uenerabilis est, non diuturna, nec annorum numero computata. Cani enim sunt sensus hominum, & ætas senectutis uita immaculata. Ideo autem etiam presbyteri sacerdotes uocantur, quia sacra dant, qui licet sint sacerdotes, tamẽ pontificatus apicem non habent sicut episcopi, quia ipsi nec crismate

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de distinctione ordinum.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De distinctione eorum.
¶ Secundo, De actibus singulorum.
¶ Tertio, Quando imprimat character in singulis ordinib⁹.

ARTICVLVS PRIMVS

a Vtrum debeant plures ordines distingui.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ debeant plures ordines distingui. Quanto n. aliqua virtus est maior, tanto minus est multiplicata: sed hoc sacramentum est dignius alijs sacramentis, inquantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios. cum ergo alia sacramenta non distinguantur in plura quę recipiant prædicationem totius, nec hoc sacramentum debet distingui in plures ordines.

¶ 2 Præt. Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas. Non in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationem totius, ergo est diuisio in partes subiectiuas: sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti sicut generis proximi, sicut homo & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata, ergo & sacerdotium, & diaconatus sicut sunt plures ordines, ita & plura sacramenta, cum sacramentum sit quasi genus ad ordines.

¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in 8. ethi, regimẽ quo vnus tantum principatur, est nobilius quàm regime communitatis, quàm aristocratia qua diuersi in diuersis officijs constituunt: sed regimen ecclesiæ debet esse nobilissimum, ergo non deberet

Cap. 7.

esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse in ecclesia distinctio ordinũ ad diuersos actus: sed tota potestas deberet apud vnum residere, & sic deberet esse tantum vnus ordo.

1.Cor.c.12 SED CONTRA: Ecclesia est corpus Christi mysticũ, simile corpori naturali secundum Apostolum: sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia. ergo & in ecclesia debent esse diuersi ordines.

¶ 2 Præt. Ministerium noui testamẽti ẽ dignius quàm ministeriũ veteris, vt patet 2. Cor. 3. sed in veteri testamento non solum sacerdotes, sed etiã ministri eorum leuitę sanctificabantur. ergo & in nouo testamento debent cõsecrari per ordinis sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quod sint plures ordines.

Dist.23.ca. Perlectis.

II VLTERIVS. Videtur ꝓ non sint septem ordines. Ordines enim ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt tantum actus hierarchici, scilicet purgare, illuminare, & perficere, secũdum quos Dyo. distinguit tres ordines in quinque capitulis: ec. le. hierar. ergo non sunt septem.

Ex Maximo cap.5. ¶ 2 Præt. Omnia sacramenta habent efficaciam & authoritatem ex institutione Christi, vel saltem Apostolorum eius: sed in doctrina Christi & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconis. ergo videtur quòd non sint alij ordines.

¶ 3 Præt. Per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum: sed alia sacramenta sunt sex, ergo debent esse tantum sex ordines.

SED CONTRA. Videtur ꝓ debeant esse plures, quia quanto aliqua virtus est altior, tãto est minus multiplicabilis: sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis quàm sit in nobis, vt Dyo. dicit. ergo cum in hierarchia angelica sint nouẽ ordines, tot dẽm deberent esse in ecclesia, vel plures.

De cælesti hier.cap.8.

¶ 2 Præt. Propheta psalmorum est nobilior inter alias prophetas: sed à pronunciandum in ecclesia alias prophetas est vnus ordo, scilicet lectorum, ergo & ad pronunciandum psalmos deberet esse alius ordo, & præsertim cum in decretis psalmista secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

Dist.23.ca. Psalmista. III

VLTERIVS. Videtur quod ordines non debeant distingui per sacros, & non sacros. Omnes enim ordines sacramenta quædam sunt: sed omnia sacramenta sunt sacra. ergo omnes ordines sunt sacri.

¶ 2 Præt. Secundum ordines ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacramenta. ergo omnes ordines sunt sacri.

SED CONTRA est, quòd ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum: sed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. ergo non sunt sacri ordines.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝓ ordinũ multitudo ducta est in ecclesia propter tria. Primo propter sapientiam dei commendandam, quæ in distinctione ordinata rerum maxime relucet tam in naturalibus, quàm in spiritualibus, quod significatur in hoc quòd regina Saba videns ordinẽ ministrantium Salomoni non habebat vltra spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ ipsius. Secundo, ad subueniendum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia quę ad diuina mysteria pertinebãt expleri sine magno grauamine: & ideo distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia. Et hoc patet per hoc quòd dominus Numeri 11. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertio, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officijs distribuuntur, vt omnes sint dei cooperatores quo nihil est diuinius, vt Dio. dicit.

3.Reg.c.10

De ecclesiasti.hierar.c. 5.parte 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ illa sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos: & ideo secundum diuersitatem actuum oportet ꝓ ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ distinctio ordinum non est totius integralis in partes, neque totius vniuersalis, sed totius potestatiui, cuius hæc est natura, ꝓ totum secundum completam rationem est in vno: in alijs autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hic. Tota enim plenitudo huius sacramẽti est in vno ordine, scilicet sacerdotio, sed in alijs est quædam participatio ordinis, & hoc significatur in hoc ꝓ dominus dicit Num. 11. Moysi. Auferã de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent onus populi, & ideo omnes ordines sunt vnum sacramentum.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝓ in regno, quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes regẽ, non tamen excludiuntur ministrorum potestates q̃ sunt participationes quędã regię potestatis, & similiter est in ordine: in aristocratia aũt apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

Matth.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝓ quædam sumuntur sufficientiam ordinum per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur 1. Cor. 12. Dicunt, ꝓ sermo sapientiæ competit episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quod ad sapientiam pertinet: sermo scientiæ, sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ. fides, diacono, qui prædicat euangelium: opera virtutum, subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio sermonũ, acolytho, quod significatur in lumine quod defert: gratia sanitatum, exorcistæ: genera linguarũ, psalmistæ: prophetia, lectori: discretio spirituum, ostiario, qui quosdam repellit, & quosdam admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem sicut ordines dantur eidem, dicitur enim 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam quæ ordines non dicuntur scilicet episcopatus, & psalmistatus: & ideo alij assignant secundum quandam assimilationem ad cælestem hierarchiam, in quibus ordines distinguuntur secũdum purgationem, illuminationem, perfectionem. Dicunt enim, quòd ostiarius purgat exterius segregãdo bonos a malis etiam corporaliter: interius vero acolytus, quia per lumen quod portat signat se interiores tenebras pellere: sed vtroq; modo exorcista, quia diabolum quem expellit, vtroque modo perturbat: sed illuminatio quæ fit per doctrinam, quantum ad doctrinam propheticam, fit per lectores: quantum ad euangelicam, fit per diaconos: quantum ad apostolicam, fit per subdiaconos. Sed perfectio communis vtpote quæ est pœnitentiæ, baptismi, & huiusmodi fit per sacerdotium: excellens vero per episcopum, vt consecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima per summum Pontificem, in quo est plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil est, tũ quia ordines cælestis hierarchiæ nõ distinguũtur per prædictas actiones hierarchicas, cũ quælibet cuilibet ordini conueniat: tum quia secundum Dyo. solis episcopis cõuenit perficere, illuminare autem sacerdotibus, purgare autem ministris omnibus. Et ideo alij appropriant ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, quæ nos pane vitæ & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cælesti reficit: sed timor ostiario, quia nos separat a malis, & sic interme dij ordines respondent medijs donis. Sed hoc iterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur. Et ideo alter dicendum est, quòd ordinis sacramẽtum ad sacramentum eucharistiæ ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum, vt dicit Dyo. Sicut enim templum, & altare, & vasa, & vestes, ita & ministeria quæ ad eucharistiam ordinantur, consecratione indigent, & hæc consecratio est ordinis sacramẽtum: & ideo distinctio ordinum est accipienda secundum relationem ad eucharistiam, quia potestas ordinis aut est ad consecrationem eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinandum ad hoc. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum: & ideo cum ordinantur, accipiunt calicem cum vino, & patenam cum pane, potestatem accipiendo consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo, sic tripliciter. Primo enim est ministerium, quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramẽto quantum ad dispensationem, licet non quantum ad consecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad diaconum: unde in litera dicitur, ꝓ ad diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ agũtur in sacramentis Christi, vnde ipsi sanguinem dispensant. Secundo est ministerium ordinatũ ad materiam sacramẽti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad subdiaconum: unde in litera dicitur, ꝓ vasa corporis & sanguinis domini portãt, & oblationes in altari ponũt, & ideo accipiunt calicem de manu episcopi, sed vacuum eũ ordinantur. Tertio est ministerium ordinatũ ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc cõpetit acolytho. Iste enim, vt in litera dicitur, vrceolũ cum vino & aqua præparat, vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immũdos, quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta recipienda idonei. Triplex autem est genus immundorum, vt Diony. dicit. Quidam enim sunt omnino infideles credere non volentes, & hi totaliter etiam a visione diuinorũ, & a cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam vero sunt volentes credere, sed nondum sunt instructi. i. catechumeni, & ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum: & ideo prima rudimenta ad doctrinam fidei, scilicet vetus testamentum, eis legendum committitur. Quidam vero sunt fideles & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet energumeni: & ad hoc habet ministerium ordo exorcistarum, & sic patet ratio, & numerus, & gradus ordinum.

Exod.c.19.

Matt.c.18.

Lucæ c.10.

Matth. 16.

1.Timo. 3.

De ecclesi. hierar. c. 3. par. 1. 2. & 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ Dio. loquitur de ordinibus nõ secundum quod sunt sacra nouia, sed ẽm quod ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideo secundum actiones illas tres ordines distinguit, quorum primus habet omnes tres, scilicet episcopus: secundus habet duas, scilicet sacerdos: sed tertius habet vnam, scilicet purgare, scilicet diaconus, qui minister dicitur, & sub hoc omnes inferiores ordines comprehendũtur: sed ordines habent ꝓ sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum, & ideo secundum hoc numerus ordinum accipi debet.

¶ Ad secundum dicendum, ꝓ in primitiua ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconis committebantur, vt patet per Dio. 3. c. eccle. hierar. vbi dicit. Ministrorum alij stant ad portas templi clausas: alij aliud quid proprij ordinis operantur: alij cum sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem, & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicite in vna diaconi potestate. Sed postea ampliatus est cultus diuinus, & ecclesia quod implicite habebat in vno ordine, explicite tradidit in diuersis: & secundum hoc dicit magister in litera, ꝓ ecclesia alios ordines sibi instituit.

De eccles. hierar. cap.3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ordines ordinantur principaliter ad sacramẽtum eucharistię, ad alia autem per cõsequens, quia etiam alia sacramenta ab eo quod in hoc sacramento cõtinetur, deriuantur: vnde non oportet ꝓ distinguantur ordines secundum sacramenta.

¶ Ad quartum dicendum, ꝓ angeli differunt specie, & propter hoc in eis potest esse diuersus modus accipiẽdi diuina, & ideo etiam diuersæ hierarchiæ in eis distinguuntur: sed in hominibus tantum vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina qui consequitur humanam speciem, scilicet per similitudines rerum sensibilium: & ideo distinctio ordinum in angelis, nõ potest esse per comparationem ad aliquod sacramentũ, sicut est apud nos, sed solum per comparationem ad hierarchicas actiones quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis: & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines, secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia vna angelorum.

Vbi supra cap.3.

¶ Ad quintum dicendum, quòd psalmistatus non est ordo, sed officium ordini annexum. Quia enim psalmi cum cantu pronuntiantur, ideo dicitur psalmista, & cantor: cantor autem nõ est nomen ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tum quia non habet aliquam specialem relationem ad eucharistiæ sacramentũ: tum quia officium quoddam est quod inter ordines largo modo acceptos computatur quãdoque.

Matth. 2

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝓ ordo dicit sacer dupliciter. Vno modo secundum se, & sic quilibet ordo est sacer, cum sit sacramentum quoddã: alio modo ratione materiæ circa quã habet aliquem actũ, & sic ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam: & sic sunt tantum tres ordines sacri, scilicet sacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Christi & sanguinem consecratum, & subdiaconus, qui habet actum circa vasa consecrata: & ideo etiam eis continentia indicitur, vt sancti & mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

1. ad Timoth. 1. Act. cap. 6

ARTICVLVS II.

b *Vtrum actus ordinum conuenienter in litera assignẽtur.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝓ actus ordinum inconuenienter in litera assignentur, quia per ablutionem aliquis præparatur ad corpus Christi sumendum: sed præparatio sumentium sacramentum pertinet ad inferiores ordines. ergo inconuenienter ablutio a peccatis ponitur inter actus sacerdotis.

¶ 1 Præt. Homo per baptismum est deo figuratus characterẽ configurãtem suscipiens: sed orare & offerre oblationes sunt actus immediate ad deum ordinati. ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere, & non soli sacerdotes.

¶ 3 Præt. Diuersorum ordinum diuersi sunt actus: sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere ad subdiaconum pertinet, cruceem etiam ferunt subdiaconi coram Papa. ergo hi nõ debent poni actus diaconi.

¶ 4 Præt. Eadem veritas continetur in nouo & veteri testamento: sed legere vetus testamentum est lectorum. ergo & eadem ratione legere nouum, & non diaconorum.

¶ 5 Præt. Apostoli nihil aliud prædicauerunt quàm euangeliũ Christi, vt patet Ro. 1. sed doctrina Apostolorum committitur subdiaconis annuntianda. ergo & doctrina euangelij.

¶ 6 Præt. Quod est superioris ordinis, secundum Dio. non debet inferiori conuenire: sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum. ergo non debet acolythis attribui.

De cælest. hierar. c. 5. par. 3.

¶ 7 Præt. Actus spirituales debent corporalibus præminere: sed acolythus nõ habet nisi actum corporalem. ergo exorcista non habet actum spiritualem pellẽdi dæmones, cũ sit inferior.

¶ 8 Præt. Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt: sed legere vetus testamentum maxime debet conuenire cum lectione noui testamenti, quæ competit superioribus ministris. ergo legere vetus testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis acolythi, & præcipue cum lumen corporale quod acolythi deferunt, significet lumen spirituale doctrinæ.

¶ 9 Præt. In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quam habeant ordinati præ alijs: sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam potestatem spiritualem ostiarij quàm alij homines. ergo hoc non debet poni actus ipsorum.

RESPON. Dicendum, ꝓ cum consecratio quæ fit in ordinis sacramento ordinetur ad sacramentum eucharistiæ, vt dictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

de cæleſt. hierar. c. 3 ar 3.

dictum eſt, ille eſt principalis actus vniuſcuiuſque ordinis, ſecundum quem magis proxime ordinatur ad euchariſtię ſacramentum & ſecundum hoc etiam vnus ordo eſt eminentior alio ſecundum quod vnus actus magis de proximo ad prædictum ſacramentum ordinatur. Sed quia ad ſacramentum euchariſtiæ quaſi dignißimum multa ordinantur: ideo non eſt inconueniens vt præter principalem actum, etiam plures actus vnus ordo haberet & tãto plures, quanto eſt eminentior, quia virtus quãto eſt ſuperior, tãto ad plura ſe extendit.

maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos vero & acolythos, pcedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.

Quid ſit, quod hic dicitur ordo.

SI autem quæritur, quid ſit quod hic vocatur ordo. Sane dici poteſt, ſignaculum eſſe, ideſt, ſacramentum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinatis, & officium. Cha-

racter ergo ſpiritualis, vbi ſit promotio poteſtatis, ordo, uel grãdus vocatur. Et dicuntur hi ordines ſacramenta, quia in eorum perceptione res ſacra, ideſt, gratia confertur, quam figurant ea, quæ ibi gerunt.

De nominibus dignitatis, uel officij.

SVnt & alia quædam non ordinum, ſed dignitatũ, uel officiorum nomina. Dignitatis ſimul, vel officij nomẽ

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ duplex eſt præparatio ſuſcipiẽdum ſacramentũ. Quædam eſt remota, &

Hæc pertinent ad miniſtros perficiunt: qua dã proxima qua ſtatim efficiuntur idonei ad ſacramentorum ſuſceptionem, & hoc pertinet ad ſacerdotes, quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima diſpoſitione ad formam, & recipit formam. Et quia in proxima diſpoſitione ad euchariſtiam fit aliquis per hoc q̃ a peccatis purgatur: ideo omnium ſacramentorum quę ſunt inſtituta principaliter ad purgationem peccatorum, eſt miniſter proprius ſacerdos, ſcilicet baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd actus aliqui immediate ad deum ordinantur dupliciter. Vno modo, ex parte vnius perſonæ tantum, ſicut facere ſingulares orationes, & vouere, & huiuſmodi, & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo, ex parte totius eccleſiæ, & ſic ſolus ſacerdos habet actus immediate ad deum ordinatos; quia ipſe ſolus poteſt gerere actũ totius eccleſiæ qui conſecrat euchariſtiam, quæ eſt ſacramentũ vniuerſalis eccleſiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oblationes a populo oblatæ p ſacerdotem offeruntur, & ideo duplex miniſterium circa oblationes eſt neceſſarium. Vnum ex parte populi, & hoc eſt ſubdiaconi, qui accipit oblationes a populo, & in altari ponit, vel offert diacono. Aliud ex parte ſacerdotis, & hoc eſt diaconi, q̃ oblationes miniſtrat ipſi ſacerdoti, & in hoc eſt actus principalis vtriuſq; ordinis, & propter hoc ordo diaconi eſt ſuperior. Legere autem epiſtolam non eſt actus diaconi, niſi ſecundum quod actus inferiorũ ordinũ ſuperioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc ſecundum conſuetudinem aliquarum eccleſiarum, quia in actibus ſecundarijs non eſt inconueniens diuerſas conſuetudines eſſe.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ doctrina eſt remota præparatio ad ſuſcipiendum ſacramentum, & ideo pronuntiatio doctrinę miniſtris committitur: ſed doctrina veteris teſtamenti eſt adhuc magis remota quàm doctrina noui, quia non inſtruit de hoc ſacramento niſi in figuris: & ideo nouum teſtamentum ſuperioribus miniſtris pronuntiandum committitur, veteres autem inferioribus. Doctrina etiam noui teſtamenti perfectior eſt, quã dominus per ſeipſum tradidit, quàm ipſius manifeſtatio per Apoſtolos: & ideo euangelium diacono, epiſtola ſubdiacono committuntur. Et ſecũdum hoc patet ſolutio ad quintum.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd acolythi habent actum ſuper vrceolum tantum, non ſuper ea quæ in vrceolo cõtinentur: ſed ſubdiaconus habet actũ ſuper cõtentis in vrceolo, quia aqua vtitur & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus ſacerdotis præbet & diaconi, ſicut & ſubdiaconus habet actum ſolum ſuper calicem, non ſuper contenta, ſed ſacerdos ſuper contenta: & ideo ſicut ſubdiaconus in ſui ordinatione accipit calicem vacuum, ſacerdos plenum, mita acolythus vrceolum vacuum, ſed ſubdiaconus plenum, & ſic eſt quædam connexio in ordinibus.

Diſt. 23. ca. Subdiaconus.

¶ Ad ſeptimum dicendum, q̃ corporales actus acolythi magis de proximo ordinantur ad actum ſacrorum ordinũ, quàm actus exorciſtarum, quamuis ut aliquo modo ſpirituales: quia habẽt acolythi miniſterium ſuper vaſa, in quibus materia ſacramẽti continetur quantum ad vinum, quod vaſe continente indiget propter ſui humiditatem: & ideo inter minores ordines ordo acolythorum eſt imperior.

¶ Ad octauum dicẽdum, q̃ actus acolythorum ſe habet propinquius ad principales actus ſuperiorum miniſtrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per ſe patet. Et ſimiliter etiam quantum ad actus ſecundarios, quibus populum per doctrinam diſponunt, quia acolythus doctrinam noui teſtamenti viſibiliter figurat lumen portans, ſed lector recitando figuras alias, & ideo acolythus eſt ſuperior. Similiter etiam exorciſta, quia ſicut ſe habet actus lectorum ad actũ ſecundarium diaconi & ſubdiaconi: ita ſe habet actus exorciſtæ ad ſecũdarium actum ſacerdotis, ſcilicet ligare & ſoluere, per quem totaliter homo a ſeruitute diaboli liberatur: & in hoc patet ordinatiſſimus ordinis progreſſus, quia ſacerdotũ quãtum ad actum eius principalem, ſcilicet cõſecra e corpꝰ Chriſti, cooperantur tantum tres ſuperiores ordines. Sed quantum ad actum eius ſecundarium, qui eſt abſoluere & ligare, cooperantur ſuperiores, & inferiores.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ quidam dicunt q̃ in ſuſceptione ordinis, oſtiario datur quædam vis diuina, vt arcere poſſit alios ab intrãtu templi, ſicut & in Chriſto fuit quando eiecit vendentes de templo. Sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datã, quàm ad gratiam ſacramenti: & ideo dicendum q̃ ſuſcipit potẽſtatem vt ex officio hoc agere poſſit, quamuis etiã & hoc ab alijs fieri poſſit ſed non ex officio: & ita eſt in omnibus actibus minorum ordinum, q̃ poſſunt per alios licite fieri, quàmuis illi non habeant ad hoc officium, ſicut etiam in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Miſſa dicatur.

D.963

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacerdotij character imprimatur in ipſa calicis porrectione.

ADTERTIVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſacerdotij character non imprimatur in ipſa calicis porrectione, q̃ conſecratio ſacerdotis fit quadam vnctione, ſicut & confirmatio: ſed in confirmatione in ipſa vnctione imprimitur character. ergo & in ſacerdotio, & non in calicis porrectione.

¶ 2 Præt. Dominus dedit diſcipulis ſacerdotalem poteſtatem quando dixit, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata &c. Io. 20. Sed ſpiritus datur per manus impoſitionẽ. ergo in ipſa manus impoſitione imprimitur character ordinis.

¶ 3 Præt. Sicut conſecratur miniſter, ita & veſtes miniſtrorũ: ſed veſtes ſola benedictio conſecrat. ergo in ipſa benedictione epiſcopi conſecratio ſacerdotis perficitur.

¶ 4 Præt. Sicut ſacerdotij datur calix, ita & veſtis ſacerdotalis. ſi ergo in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione caſulæ, & ſic haberet duos characteres, quod falſum eſt.

¶ 5 Præt. Ordo diaconi conformior eſt ordini ſacerdotis quàm ſubdiaconi ordo: ſed ſi character imprimeretur ſacerdotij in ipſa calicis porrectione, ſubdiaconus eſſet conformior ſacerdoti quam diaconus, quia ſubdiaconus characterem recipit in ipſa calicis porrectione, non autem diaconus. ergo character ſacerdotalis non imprimitur in ipſa calicis porrectione.

¶ 6 Præt. Acolythorum ordo magis appropinquat ad actum ſacerdotis per hoc q̃ habet actum ſuper vrceolum, quàm per hoc q̃ habet actum ſuper candelabrum: ſed magis imprimitur character in acolythatu quando accipiunt candelabrũ, quàm quando accipiunt vrceolum, quia nomẽ acolythi cereæ portationem ſignat. ergo nec in ſacerdotio imprimitur character quando calicem accipit.

Diſt. 23. ca. Acolythi.

SED CONTRA. Principalis actus ſacerdotis eſt conſecrare corpus Chriſti: ſed ad hoc datur ſibi poteſtas in acceptione calicis. ergo tunc imprimitur character.

RESPON. Dicendum, q̃ ſicut dictum eſt, eiuſdem eſt formam aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde epiſcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis ſuſceptionem, & ordinis poteſtatem tradit. Præparat quidẽ & inſtruẽdo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, vt idonei ſint poteſtatem accipiendi, quæ quidem præparatio in tribus conſiſtit, ſcilicet benedictione, manus impoſitione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obſequijs mãcipatur, & ideo benedictio omnibus datur: ſed per manus impoſitionem datur plenitudo gratiæ, per quã ad magna officia ſint idonei: & ita ſolis diaconibus & ſacerdotibꝰ fit manus impoſitio, qa eis competit diſpẽſatio ſacramentorum, quamuis vni vt principali, & alteri ſicut miniſtro, ſed vnctione ad aliquod ſacramentum tractandum conſecrantur, & ideo vnctio ſolis ſacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Chriſti tangunt, ſicut etiam calix inungitur qui continet ſanguinem, & patena quæ continet corpus. Sed poteſtatis collatio fit per hoc quòd datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet: & quia principalis actus ſacerdotis eſt conſecrare corpus & ſanguinem Chriſti, ideo in ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata, character ſacerdotalis imprimitur.

Diſt. ſupra citata cap. Presbyter & c. Diaconus.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in confirmatione non datur officium operandi ſuper aliquam materiam exteriorem, & ideo ibi character non imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, ſed in ſola manus impoſitione & vnctione, ſed in ordine ſacerdotali aliter eſt, & ideo non eſt ſimile.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ dominus diſcipulis dedit ſacerdotalem poteſtatem quantum ad principalem actum ante paſſionem in cœna, quando dixit, Accipite, & manducate. Vnde ſubinnxit, Hoc facite in meam commemorationem: ſed poſt reſurrectionem dedit eis ſacerdotalem poteſtatem quãtum ad actum ſecundarium, qui eſt ligare, & abſoluere.

Matth. 26. Mar. 14. Luca 22. & Ioan. 15.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in veſtibus non requiritur alia cõſecratio, niſi q̃ diuino cultui mãcipent, & ideo ſufficit eis p cõſecratione bẽdictio, ſed aliter ẽ de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ veſtis ſacerdotalis non ſignat poteſtatem ſacerdoti datam, ſed idoneitatem quæ in eo requirit ad actum poteſtatis exequendum: & ideo nec ſacerdoti, nec alicui alij imprimitur character in alicuius veſtis ratione.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ poteſtas diaconi eſt media inter poteſtatem ſubdiaconi & ſacerdotis. Sacerdos enim ꝓdi recte habet poteſtatem ſuper corpus Chriſti, ſubdiaconus autem ſuper vaſa tantum, ſed diaconus ſuper corpus in vaſe contentum, vnde eius non eſt tangere corpus Chriſti, ſed portare corpus Chriſti in patena, & diſpenſare ſanguinem cum calice: & ideo eius poteſtas ad actum principalem non potuit exprimi nec per dationem vaſis tãtum, nec per dationem materiæ: ſed exprimitur poteſtas eius ad actum ſecundarium in hoc quòd datur ſibi liber euãgeliorum, & in hac poteſtate intelligitur alia, & ideo in ipſa libri datione imprimitur character.

¶ Ad ſextum dicendum, q̃ principalior actus acolythi eſt quo miniſtrat in vrceolo, quàm quo miniſtrat in cãdelabro, quãuis denominetur ab actu ſecundario, propter hoc q̃ eſt magis notus & magis proprius ei: & ideo in datione vrceoli imprimit character virtute verborum ab epiſcopo pronuntiatorum.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de quibuſdam quæ ſunt ordinibus annexa.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De corona.
¶ Secundo, De epiſcopatu.
¶ Tertio, De veſtibus ſacris.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum ordinati debeant coronæ tonſuram habere.

ADPRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ordinati non debeant coronæ tonſuram habere, quia dominus capituitatem comminatur, & diſperſionem his qui ſic attonduntur, vt patet Deut. 32. De capitis in Eccleſia dictus, eo quòd ſpeculatur atque proſpiciat populorũ infra ſe poſitorum mores & vitam. Pontifex Cꝰ eſt princeps ſacerdotũ quaſi via ſequentiũ, ipſe & ſummus ſacerdos nũcupatur: ipſe enim leuitas & ſacerdotes efficit, ipſe omnes eccleſiaſticos ordines diſponit.

est episcopus. Episcopatus autem vocabulum inde dictum eſt, quòd ille qui epiſcopus efficitur, ſuperintendat, curam ſcilicet ſubditorum gerens. Scopin enim græce, latine intendere dicitur. Epiſcopi autem græce, latine ſpeculatores interpretantur. Nam ſpeculator eſt propo

uitate nudati inimicorum capitis: & Hiere. 49. Diſpergam in omnem ventum eos qui in comam attonſi ſunt: ſed miniſtris Chriſti non debetur capuuitas, ſed libertas. ergo corona, tonſura, & raſura eis non competit.

¶ 2 Præt. Veritas debet reſpondere figuræ: ſed figura coronæ præceſſit in veteri lege in tonſura Nazarꝰorum, ſicut in litera dicitur. eum ergo Nazarei non eſſent ordinati ad miniſterium diuinum, videtur quòd miniſtris eccleſiæ non debeatur tonſura, vel raſura coronæ: & hoc etiam videtur per hoc q̃ conuerſi, qui non ſunt miniſtri eccleſiæ, tondentur in religionibus.

Diſt. 21. c. Cleros.

¶ 3 Præt. Per capillos ſuperflua ſignantur, quia capilli ex ſuperfluis generantur: ſed miniſtri altaris omnes ſuperfluitates a ſe debent abijcere. ergo totaliter debent caput tondere, & non in modum coronæ.

SED CONTRA. Quia ſecundum Gre Seruite deo, regnare eſt: ſed corona eſt ſignum regni. ergo illis qui ad diuinũ miniſterium applicantur, corona competit.

Gregorius.

¶ 2 Præt. Capilli in velamentum dati ſunt, vt patet 1. Cor. 11. ſed miniſtri altaris debent habere mentem velatam. ergo competit eis raſura coronæ.

VLTERIVS. Videtur q̃ corona ſit ordo, quia in actibus eccleſiæ ſpiritualia corporalibus reſpondent: ſed corona eſt quoddam corporale ſignum quod eccleſia adhibet. ergo videtur q̃ ſignum interius reſpondeat ei, & ita etiam coronatione imprimetur character, & erit ordo.

¶ 2 Præt. Sicut ab epiſcopo ſolum datur confirmatio & alij ordines, ita & corona: ſed in confirmatione & alijs ordinibus imprimitur character. ergo & in corona, & ſic idẽ quod prius.

¶ 3 Præt. Ordo importat quendam dignitatis gradum: ſed clericus hoc ipſo q̃ clericus eſt, in gradu ſupra populum conſtituitur. ergo corona per quam efficitur clericus, eſt aliquis ordo.

SED CONTRA. Nullus ordo datur niſi in Miſſæ celebratione: ſed corona datur etiam abſque officio Miſſæ. ergo non eſt ordo.

¶ 2 Præt. In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua poteſtate data, non aũt in collatione coronæ. ergo nõ eſt ordo.

VLTERIVS. Videtur quòd per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipſi enim dicunt cum coronantur. Dominus pars hereditatis meę: ſed ſicut dicit Hiero. Dominus cum iſtis temporalibus pars heri dedignatur. ergo abrenuntiat temporalibus.

III Pſal. 15. Tom. 1. in epſa ad Nepotianũ de clarans qd ſit cleric.

¶ 2 Præt. Iuſtitia miniſtrorum noui teſtamenti debet abundare ſuper miniſtros veteris, ut patet Matth. 5. Sed miniſtri veteris teſtamenti. Leuitæ non acceperunt partem hæreditatis cũ fratribus ſuis. ergo nec miniſtri noui teſtamenti habere debẽt.

¶ 3 Præt. Hug. dicit q̃ poſtquam aliquis factus eſt clericus, deinceps debet de ſtipendijs eccleſiæ ſuſtentari: ſed hoc non eſſet, ſi patrimonium ſuum retineret. ergo videtur q̃ abrenuntiet in hoc quòd clericus fit.

Hug. lib. 2. de ſacramẽtis par. 3. cap. 2.

SED CONTRA eſt, q̃ Hieremias fuit de ordine ſacerdotali, vt patet Hiere 1. ſed iple habuit poſſeſſionẽ ex hæreditatis iure, vt patet Hiere. 32. ergo clerici poſſunt habere patrimonialia bona.

¶ 2 Præt. Si hoc non poſſent, non videretur tunc differẽtia inter clericos ſæculares, & religioſos.

RESPON. Dicendum ad primam qõnem, quòd eis qui ad diuina miniſteria applicantur, competit tonſura, & raſura in modum coronæ, & ratione figuræ, quia corona eſt ſignum regni: & perfectionis, cum ſit circularis. Illi autem qui diuinis miniſterijs applicantur, adipiſcuntur regiam dignitatem & perfecti in virtute eſſe debent. Competit etiam eis ratione ſubtractionis capillorum, & ex parte ſuperiori per raſuram, ne oculi eorum temporalibus occupationibus a contemplatione diuinorum retardetur: & ex parte inferiori per tonſuram, ne eorũ ſenſus temporalibus obuoluantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod ea quæ fiebant in veteri teſtamento, imperfecte repræſentant ea quæ ſunt in nouo teſtamento, & ideo ea quæ pertinent ad miniſtros noui teſtamenti non ſolum ſignantur per officia leuitarum, ſed per omnes illos qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazarei autem profitebantur perfectionem quandam in depoſitione comæ ſignãs tempo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporalium contemptum, quamuis non in modum coronæ denonerent, sed omnino totum: quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij. Et similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur, quia non occupãtur diuinis ministerijs, in quibus diuina oportet eos mente cõtemplari.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ nõ solum debet significari tẽporalium abiectio, sed etiã regalis dignitas, in forma coronæ: & ideo non debet toraliter coma tolli, & etiam ne incedẽs videat.

Dist. & supra citatis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ ministri ecclesiæ a populo separantur ad vacandũ diuino cultui: in cultu autem diuino quædam sunt quæ per potentias determinatas sunt exercẽda, & ad hoc dat̃ spiritualis potestas ordinis: quædam autem sunt quæ cõmuniter a toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes: & ad hoc non præexigitur aliqua potestas ordinis, sed solum q̃dam deputatio ad tale officium, & hoc fit per coronam, & ideo non est ordo, sed præambulum ad ordinem.

Dist. & ea. vbi supra citatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ corona habet interius aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signum signato: sed hoc non est aliqua spiritualis potestas, & ideo in corona non imprimitur character, nec est ordo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis per coronam non imprimatur character, tamẽ deputatur homo ad diuinum cultum: & ideo talis deputatio debet fieri per summum ministrorum, scilicet episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa, & omnia quæ ad cultum diuinum applicantur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ex hoc quòd aliquis est clericus, est in altiori statu quàm laicus, non tamen habet ampliorem potestatis gradum, quod ad ordinem requiritur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ clerici in hoc q̃ coronam accipiunt, non renũtiant patrimonio, neque alijs rebus temporalibus, quia terrenorum possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur: sed nimia eorũ sollicitudo, quia vt dicit Gre. Affectus in crimine est. I

Gregorius.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dominus dedignatur pars fieri, vt ex æquo cum alijs diligatur, ita sci icet quod alijs ponat finem suum in deo, & in rebus mundi: non tamen dedignatur fieri pars eorum qui res mundi ita possident, q̃ per eas a cultu diuino non retrahuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd leuitæ in veteri testamento habebant ius in hæreditate paterna, sed ideo non acceperunt partem cum alijs tribubus, q̃ erant per omnes tribus dispergendi, quod fieri non potuisset, si vnam determinatam partem terræ accepissent, sicut aliæ tribus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sint indigentes clerici ad sacros ordines promoti, episcopus qui eos promouit, debet eis prouidere, alias non tenetur, ipsi autem ex ordine suscepto tenentur ecclesiæ ministrare: verbum autem Hug. intelligitur quando non habent vnde sustententur. K

ARTICVLVS II.

b Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse aliqua potestas episcopalis.

In Concilio Tridẽtino Ses. 23. cap. 7.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ supra sacerdotalem ordinem non debeat esse aliqua potestas episcopalis, quia sicut in litera dicitur, ordo sacerdotalis ab Aaron sumpsit exordiũ: sed I veteri lege nullus erat supra Aaron, ergo nec in noua lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotale.

¶ 1 Præt. Potestates ordinantur secundum actus, quia nullus actus sacer potest esse maior quàm consecrare corpus Christi, ad quod est potestas sacerdotalis. ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse episcopalis. F

¶ 3 Præt. Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in ecclesia, qui se patri pro nobis obtulit: sed in ecclesia nullus ẽ maior Christo, quia ipse est caput ecclesiæ, ergo nulla potestas debet esse supra sacerdotalem potestatem.

SED CONTRA. Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit: sed potestas sacerdotalis, vt dicit Dio. extẽdit se ad purgandum & illuminandum tantũ, episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum. ergo supra sacerdotalẽ potestatem debet esse episcopalis. cap. 5. ecclesiæ hierar.

¶ 2 Præt. Diuina ministeria debent esse magis ordinata quàm humana: sed humanorũ officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij, sicut præponitur militibus dux. ergo & sacerdotibus debet alicui præponi qui sit sacerdotum princeps, & hic est episcopus. ergo episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem. H Dist. & cap. vbi supra ex Isidoro.

VLTERIVS. Videtur q̃ episcopatus sit ordo. Primo per hoc q̃ Dio. assignat hos tres ordines ecclesiasticæ hierar. episcopum, sacerdotem, & ministrum, in litera etiam dicitur, q̃ est ordo episcoporum quadripartitus. II Vbi supra de eccles. hierar.

¶ 2 Præt. Ordo nihil aliud est quàm quidam potestatis gradus in spiritualibus dispensandis: sed episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt dispẽsare sacerdotes, sicut confirmationem, & ordinẽ. ergo episcopatus est ordo.

¶ 3 Præt. In ecclesia non est aliqua spiritualis potestas, nisi ordinis, vel iurisdictionis: sed ea quæ pertinet ad potestatem episcopalem non sunt iurisdictionis, alias possent committi non episcopo, q̃ est falsum. ergo sunt potestatis ordinis, ergo episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, & sic episcopatus est ordo.

SED CONTRA. Quia vnus ordo non dependet a præcedenti quantum ad necessitatem sacramenti: sed episcopalis potestas dependet a sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem, nisi prius habeat sacerdotalem. ergo epatus nõ est ordo.

¶ 2 Præt. Maiores ordines non cõferuntur nisi in sabbathis: sed episcopalis potestas traditur in dñicis. ergo non est ordo.

VLTERIVS. Videtur q̃ supra episcopos non possit aliquis esse superior in ecclesia, quia omnes epi sunt Apostolorũ successores: sed potestas quæ est data vni Apostolorum, i. Petro Math. 16. est etiam data omnibus Apostolis Io. 20. ergo omnes episcopi sunt pares, & vnus non est super alterum.

¶ 2 Præt. Ritus ecclesiæ magis debet esse cõformis ritui Iudæorũ q̃ ritui Gentiliũ: sed distinctio epalis dignitatis & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est a Gentilibus introducta: in veteri autem lege non erat. ergo nec in ecclesia episcopus vnus super alium esse debet.

¶ 3 Præt. Superior potestas non potest cõferri p inferiorẽ, neq; æqualis p æqualẽ, quia sine vlla cõtradictione quod minus est, a meliore benedicitur Heb. 7. vñ et sacerdos nõ p̃mouet epm, neque sacerdotẽ, sed eps sacerdotem, & episcopus potest quẽlibet episcopum p̃mouere, quia etiam Hostien. episcopus cõsecrat Papam. ergo episcopalis dignitas in omnibus est æqualis, & sic vnus episcopus non debet alijs subesse, vt in litera dicit. Ist Vide dist. 21. cap. in nouo testamento.

SED CONTRA est quod legitur in conc. Constantinopo. Veneramur sm scripturas & canonũ diffinitiones sanctissimũ antiquę Romæ epm primũ esse, & maximum eporum, & post ipsum Constantinopol. epm. ergo vnus eps est super alium. Pri. can. 3.

¶ 2 Præt. Beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus dicit. Vt membra maneamus in capite nro apostolico throno Romanorum pontificũ, a quo nostrum est quærere quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes præ omnibus: qm̃ ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit, & nulli Cyrillus.

alij quod suum est plenũ, sed ipsi soli dedit, cui omnes iure diuino capitt inclinant, & primates mundi, tanquàm ipsi domino Iesu Christo obediunt. ergo episcopi alicui subsunt etiam iure diuino.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionẽ, q̃ sacerdos habet duos actus, vnum principalẽ. s. consecrare verum corpus Christi: alitũ secundarium s. præparare populũ ad susceptionem huius sacramenti, vt priꝰ dictũ est. Quãtum aũt ad primũ actũ actus sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina, sed quãto ad secundũ dependet ab aliqua superiori potestate, & humana. Omnis. n. potestas, quæ non pot̃ exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus, dependet ab illa potestate, quę illas ordinationes facit. Sacerdos autẽ nõ potest absoluere & ligare, nisi præsupposita prælationis iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit: potest autem consecrare quamlibet materiã a Christo determinatam, nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramenti, quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus epi copalis in cõsecratione altaris, & vestium eius. Et ita patet q̃ oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalem quantũ ad actũ secundarium sacerdotis, non autem quantum ad primum. art. 1. q̃stiu. 2. in cor. & ar. 2. in cor. & ad primũ q̃onis præcedẽtis secundæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Aaron sacerdos fuit, & pontifex, i. sacerdotum princeps. Sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordiũ, in quantũ fuit sacerdos sacrificia offerẽs, quod etiam maioribus sacerdotibus licebat, sed non ab eo inquantũ fuit põtifex, per quã potestatẽ poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno I sancta sanctorũ, quod alijs nõ licebat. C

¶ Ad secundũ dicẽdum, q̃ quantum ad illum actũ non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ sicut omnium rerũ naturalium perfectiones præexistũt d exẽpliariter in deo, ita Christus fuit exẽplar omnium officiorũ ecclesiasticorũ. Vnde vnusquisque minister ecclesiæ quantũ ad aliquid gerit typũ Christi, vt ex litera patet, & tamen ille est superior, qui secundũ maiorẽ perfectionẽ Christũ repræsentat. Sacerdos aũt repræsentat Christũ in hoc, q̃ per seipsum aliquod ministerium impleuit: sed episcopus in hoc, q̃ alios ministros instituit, & ecclesiam fundauit, vnde ad episcopum pertinet mancipare aliquid diuinis obsequijs quasi cultum diuinũ ad similitudinẽ Christi statuens, & per hoc etiam episcopus specialiter sponsus ecclesiæ dicitur, sicut Christus. D. 468

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, q̃ ordo potest accipi dupliciter. Vno modo, secundum quod est sacramẽtũ, & sic vt prius dictũ est, ordinatur omnis ordo ad eucharistiæ sacrm: vñ cum eps non habeat potestatem superiorem sacerdote, quantum ad hoc, non erit epatus ordo. Alio modo, pot̃ considerari ordo sm quod est officium quoddam respectu quarundam actionũ sacrarum, & sic cum eps habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquuntur authoritates inductæ. Vnde patet solutio ad primum. ar. 3. quæst. 2. in pcedẽti quæst. 2.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ordo secundum quod est sacrm imprimens characterem, ordinatur spiritualiter ad sacrm eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterẽ ipsi Christo configuramur: & ideo licet detur aliqua potestas spiritualis epo in sui promotione respectu aliquorum sacramẽtorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris: & propter hoc epatus non est ordo, sm q̃d ordo est q̃ddam sacrm. E

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas epalis non est tãm iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet, secundum quod ordo communiter accipitur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ vbicumque sunt multa regimina ordinata in vnum, oportet esse aliquod vniuersale regimẽ supra particularia regimina: quia in omnibus virtutibus & artibus, vt dr̃ in 1. eth. est ordo sm ordinẽ finium. Bonũ aũt cõe diuinius est q̃ bonum speciale, & ideo super potestatem regitiuã quæ comectat bonũ speciale, oportet esse potestatẽ regitiuã vniuersalẽ respectu boni cõis, alias nõ posset esse colligatio ad vnũ: & ideo cum tota ecclesia sit vnũ corpus, oportet si ita vnitas debet cõseruari, q̃ sit aliqua ptãs regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatẽ epalẽ, qua vnaquęque specialis ecclesia regit̃, & hæc est ptãs Papæ: & ideo qui hãc ptãte n negant, schismatici dicunt̃, quasi diuisores ecclesiasticę vnitatis. Et inter epos simplicẽ & Papam sunt alij gradus dignitatũ correspondẽtes gradibus vnionis, sm quos vna congregatio, vel cõitas includit aliã: sicut cõitas vnius prouinciæ includit cõitatem ciuitatis, & cõitas regni cõitatẽ vniꝰ prouincię, & cõitas totius mundi communitatem vnius regni. A

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quis omnibꝰ apostolis data sit communiter potestas ligandi & solvendi, tã vt in hac ptãte ordo aliquis signifẽ caretur, primo soli Petro data est, vt ondatur q̃ ab eo in alios debeat ista potestas descendere, pp qd etiam ei dixit singulariter. Confirma fratres tuos: &, Pasce oues meas. i. loco mei. vbi Chrysos. dicit. Præpositus, & caputesto fratrum, vt ipsi te in loco meo assumentes, vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. Luc. 22. & Ioan. 21.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ ritus Iudęorũ nõ erat diffusus in diuersis regnis & p̃uincijs, sed tãm in vna gẽte: & ideo nõ oportebat q̃ sub eo qui habebat potestatẽ principalẽ alij pontifices distinguerentur: sed ecclesiæ ritus, sicut & Gentilium, per diuersas nationes diffunditur, & ideo oportet q̃ quãtum ad hoc magis Gentilium ritus q̃ Iudæorum, ratus ecclesiæ conformetur.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ potestas sacerdotis excedit̃ a ptãte Papæ quasi a ptãte eiusdem generis, & ideo omnẽ actũ hierarchicũ, quẽ pot̃ facere Papa in ministratione sacrorum, potest facere eps: nõ aũt omẽ actũ quẽ pot̃ facere eps, pot̃ facere sacerdos in sacrorũ collatione, & ideo q̃tum ad ea q̃ sunt epalis ordinis, oẽs epi sunt æquales, & pp hoc q̃libet aliũ pot̃ cõsecrare.

ARTICVLVS III.

Vtrum vestes ministrorum conuenienter in ecclesia institutæ sint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videt̃ q̃ vestes ministrorũ nõ conuenienter in ecclesia institutæ sint. Ministri n. noui testamẽti magis tenẽtur ad castitatem q̃ ministri veteris: sed inter alias vestes ministrorum veteris testamenti erant seminalia in signum castitatis. ergo multo fortius nũc esse debeant inter vestes ministrorum. D

¶ 2 Præt. Sacerdotium noui testamẽti est dignius q̃ veteris sacerdotium: sed veteres sacerdotes habebant mitras, quod est signũ dignitatis. ergo sacerdotes nouæ legis eas debent habere.

¶ 3 Præt. Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum q̃ ordo episcopalis: sed episcopi vtuntur vestibus ministrorum, i. dalmatica q̃ est vestis diaconi, & tunica quæ est vestis subdiaconi. ergo multo fortius simplices sacerdotes debent vti eis. Et habetur in Glos. ordinaria super Exodũ cap. 28. Exodi 28.

¶ 4 Præt. In veteri lege Pontifex deferebat superhumerale, q̃d significabat onus euangelij, vt dicit Beda: hoc autẽ maxime nostris põtificibus incumbit. ergo debent habere superhumerale.

¶ 5 Præt. In rationali quo vtebantur pontifices veteris legis, scribebatur doctrina & veritas: sed veritas maxima in noua lege declarata est. ergo pontificibus nouæ legis competit

¶ 6 Præt. Lamina aurea, in qua scriptum erat nomen dei, erat dignissimum ornamentum veteris legis. ergo illud maxime debuit transferri in nouam legem. E

¶ 7 Præt. Ea quę exterius geruntur in ministris ecclesiæ, sunt signa interioris potestatis: sed archiepiscopus non habet alterius generis potestatem quàm episcopus, vt dictum est. ergo nõ debet habere pallium quod non habent episcopi. Quæstiun. præcedẽtis arti ad 5.

¶ 8 Præt. Potestatis plenitudo residet penes Romanum pontificem: sed ipse non habet baculum. ergo ne. alij episcopi debent habere. Cap. 2.

RESPON. Dicendum, quòd vestes ministrorum, vt supra dictum est, designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina. Et quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam quæ in superioribus, quæ non ita exigũtur in inferioribus, ideo quædam vestes sunt omnibus ministris cões, quædã aũt superiorũ tãm: & ideo omnibus ministris competit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

do ad diuina officia exequenda, quibus mancipantur. Et sist alba quę significat puritatem vitæ, & cingulum quod significat repressione carnis: sed subdiaconus vltimus habet manipulũ in sinistra, quo significetur extersio minimarum macularum, quia manipulus est quasi sudarium ad extergendũ vultum. Ipsi enim primo ad sacra tractanda admittuntur: habent etiam tunicam stricta, per quam doctrina Christi significatur, vnde & in veteri lege in ipsa tintinabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinã nouæ legis annuntiandam: sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero, in signum quòd applicatur ad ministerium in ipsis sacramentis: & dalmatica, quæ est vestis larga sic dicta, quia in Dalmatiæ partibus primo vsus eius fuit, ad significandum q̃ ipse primo dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispensat: in dispensatione autem largitas requiritur. Sed sacerdoti stola in vtroque humero ponitur, vt ostendatur quòd plena potestas dispensandi sacramẽta ei datur, non vt ministro alterius, & ideo stola descendit vsque ad inferiora: habet etiam & casulam, quę significat charitatem, quia sacramentum consecrat charitatis, scilicet eucharistiam. Sed episcopi addunt nouem ornamenta supra sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, & baculus, quia nouem sunt quæ supra sacerdotem possunt, scilicet clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum: per sandalia quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum: per succinctorium, quo stola ligatur cum alba, amor honestatis: per tunicam, perseuerantia, quia Ioseph tunicam talarem habuisse legitur quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ: per dalmaticam, largitas in operibus misericordię: per chirotheceas, cautela in operę: per mitram, scientia virtutũq; testamẽti, vnde & duo cornua habet: per baculũ, cura pastoralis, qua debet colligere vagos, quod significat eruitas in capite baculi, sustentate infirmos quod significat ipse stipes baculi, sed pungete lentos quod significat stimulus in pede baculi, vnde versus. Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta. Per annulum sacramenta fidei quæ ecclesia desponsatur Christo. Ipsi enim sunt ecclesiæ sponsi loco Christi. Sed vlterius archiepiscopi habent pallium in signum priuilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sacerdotibus veteris legis indicebatur continentia illo tantum tempore, quo ad suum mysterium accedebant, & ideo in signum castitatis tunc seruãdæ in sacrificiorum oblatione feminalibus vtebantur: sed ministris noui testamenti indicitur perpetua continentia, & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, q̃ mitra illa nõ erat signum alicuius dignitatis: fuit enim sicut quoddam galerum, vt Hiero. dicit: sed cydaris quæ erat signũ dignitatis, solis pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

In epla ad Fabiolã de vestibus sacerdotalib' 10.3.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ potestas ministrorũ est in epo sicut in origine, non aũt in sacerdote, quia ipse nõ cõfert illos ordines, & ideo magis eps q̃ sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd loco superhumeralis vtitur stola quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ pallium succedit loco rationalis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd pro illa lamina habet pontifex crucem, vt Inno. dicit, sicut pro feminalibus habet sandalia, q̃ linea albã, q̃ baltheo cingulum, pro podere tunicã, pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

Lib. 1. mysteriorum Missę c. 53.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quamuis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem, & ideo ad hanc perfectionẽ designandam sibi pallium datur quo vndique circundatur.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ Romanus pontifex non vtitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum, qui postea factus est episcopus Treuerensis, & ideo in diœcesi Treuerẽs. Papa baculum portat, & nõ in alijs, vel etiam in signum quòd non habet coarctatam potestatem, quod euruatio baculi significat.

EXPOSITIO TEXTVS.

Vnde ad cõsiderationem &c. Videt q̃ male ordineturiga hoc sacramentũ est ad dispẽsandũ alia sacra, & ita ante alia deberet ordinari. Et dicendum, q̃ magister ordinat se cũdum hoc ad qd ordinãtur: & quia hoc bonum cõmune, ad quod ordinatur hoc sacrm, præsupponit bonum personæ, ad quod ordinantur præcedentia, ideo de hoc non debuit prius determinare. *In sacramento ergo septiformis &c.* Adaptatio quædam est, quia in quolibet ordine omnia dona spiritussanctí dãtur, quia Matthias electus est sorte, de quo Dio. dicit. 5. cap. ecclesiast. hic rar. De diuina sorte Matthię data, alij alia dixerunt, nec recte vt existimo, meum & ipse sensum dicam. Videtur enim mihi scriptura sortem nominasse diuinum quoddam donum declarans Matthiã quasi diuina electione ostensum. *Habituros partem &c.* Ergo habet omnis lector autcolam. Et dicendum q̃ verum est si impleat officium vt non solum legat, sed etiam interpretetur per prædicationem, quod tamẽ non videtur suum officium: & ideo etiam nõ dicit simpliciter q̃ habea: illorum meritum, sed cum illis, inquantum aliquid de actu eorum participat. *Canones duos tantum sacros &c.* Propter hoc quòd hi duo tantum ordines habent actum super ipsum sacramentum, sed subdiaconus super sacra vasa tantum.

1.q. 1. cap. Arrianor.

DIVISIO TEXTVS.

POstquam determinauit magister de sacramento ordinis, hic determinat de conferentibus & suscipientibus hoc sacramentũ. Et diuiditur in partes duas: In prima determinat de conferentibus. In secunda de suscipientibus, ibi. *Sacri canones &c.* Prima in duas. In prima inquirit de hæreticis, vtrum possint ordinare. Secundo specialiter de simoniacis, ibi. *De simoniacis vero &c.* Prima in tres. In prima ponit authoritatem ad ostendendum quòd hæretici non possunt hoc sacramentum conferre. In secunda ponit authoritates ad contrarium, ibi. *Econtra autem &c.* In tertia soluit, ibi. *Hic autem qui sem &c.* Et ponit quatuor solutiones diuersorum, vt in litera patet. *De simoniacis autem &c.* Hæc inquirit de simoniacis. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit, qui sint simoniaci. Secdo, vtrũ possint ordinare, ibi. *Differunt tamen &c.*

I

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

K ¶ Prima, De ordinantibus.
¶ Secunda, De ordinatis.
¶ Tertia, De simoniacis.

Circa primum quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrũ solus eps possit conferre ordinis sacramentũ.
¶ Secundo, Vtrum hęreticus, vel quicumq; ab ecclesia pcisus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum tantum episcopus ordinis sacramentum conferat.

A DPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non tantum episcopus ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio aliquid ad consecrationem facit: sed sacerdotibus qui ordinantur, non solus episcopus

episcopus manus imponit, sed sacerdotes astantes. ergo non solus episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 2 Præt. Tunc vnicuiq; datur potestas ordinis, quãdo ei exhibetur quod ad actũ sui ordinis pertinet: sed subdiacono datur vrceolus cũ aqua, mantili, & manutergio ab archidiacono similiter acolythis candelabrum cum cereo, & vrceolus vacuus, ergo non solus episcopus confert ordinis sacrm.

¶ 3 Præt. Illa quæ sunt ordinis, non possunt alicui cõmitti qui non habet ordinẽ: sed cõferre ordines minores cõmittitur aliquibus qui non sunt episcopi, sicut presbyteris cardinalibus. ergo conferre ordines non est episcopalis ordinis.

Lib. 3. Dialogorũ. & hr 1. q. 1. c. Superueniente.

Hęc Cypriani verba citantur. 1. q. 1. c. Si quis ĩquit. ℭ. An debet.

¶ 4 Præt. Cuiusq; committitur principale, & accessorium: sed ordinis sacramentum ordinatur ad eucharistiam sicut accessorium ad principale. cum ergo sacerdos consecret eucharistiam, ipse etiam potest ordines conferre.

¶ 5 Præt. Plus distat sacerdos a diacono, quàm episcopus ab episcopo: sed episcopus potest consecrare episcopum. ergo & sacerdos potest promouere diaconum.

SED CONTRA. Nobiliori modo applicantur ad diuinũ cultum ministri per ordines, quàm vasa sacra: sed consecratio vasorum pertinet ad solum episcopum. ergo multo fortius consecratio ministrorum.

¶ 2 Præt. Sacramentum ordinis est excellentius quàm confirmationis: sed solus episcopus confirmat. ergo multo magis solus confert ordinis sacramentum.

¶ 3 Præt. Virgines per benedictionem non constituuntur in aliquo gradu spiritualis potestatis, sicut ordinati constituuntur: sed virgines benedicere est solius episcopi. ergo multo magis solus ipse potest alios ordinare.

RESPON. Dicendum, q̃ potestas episcopalis se habet ad potestatem ordinum inferiorum sicut politica quæ conferat bonum commune ad inferiores artes & virtutes, quę conferãt aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autem, vt dicitur in 1. ethi. ponit legem inferioribus artibus. Quis quam debeat exercere, & quantum, & qualiter: & ideo ad episcopum pertinet in omnibus diuinis ministerijs alios collocare. Vnde ipse solus confirmat, quia confirmati in quodam officio confitendi fidem constituuntur, ideo etiam solus ipse virgines benedicit, quæ figuram gerunt ecclesiæ Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur: ipse etiam in ministris ordinum ordinandos conferat, & vasa quibus vti debent eis determinat ina consecratione: sicut etiam officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo qui habet excellentiorem potestatem, sicut a rege.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in impositione manũ non datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia, secundum quod ad exequendum ordinem sint idonei: & quia indigent amplissima gratia, ideo sacerdotes cum episcopo manus imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed diaconis solus episcopus.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ archidiaconus est quasi princeps ministerij, ideo omnia quæ ad ministerium pertinent ipse tradit, sicut cereum quo acolythus diacono seruit ante euangeliũ ipsum portando, & vrceum quo seruit subdiacono: & similiter qui subdiacono ea quibus superioribus ordinibus seruit, & tamen in illis non consistit principaliter actus subdiaconi, sed in hoc quòd operatur circa materiam sacramenti, & ideo characterem accipiens hoc quòd datur ei calix ab episcopo: sed acolythus accipit characterẽ ex verbis episcopi in hoc q̃ accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione vrceoli q̃ candelabri, vnde nõ sequitur q̃ archidiaconus ordinẽ cõferat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Papa qui habet plenitudinẽ potestatis pontificalis, potest committere non episcopo ea quæ ad episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeat immediatam relationem ad verum corpus Christi: & ideo ex eius commissione aliquis sacerdos simpliciter potest conferre minores ordines & cõsimile, vt supra distin. 7 dictum est.

§. 3. arti. 1. quiun. 3.

A non autem aliquis non sacerdos. Nec iterum sacerdos maiores ordines qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandũ Papa non habet maiorem potestatem quàm simplex sacerdos.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis sacramentum eucharistiæ sit maximum sacramentũ in se, tamen non collocat in aliquo officio sicut ordinis sacramentum, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quod quis habet, nõ exigitur solum propinquitas, sed completio potestatis: sed quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officijs sicut episcopus, ideo nõ sequitur q̃ possit diaconos facere, q̃is ille ordo sit sibi propinquus.

Super Aggeũ. c. 2. & hr 1. q. 1. c. Sit popul'.

ARTICVLVS. II.

b Vtrũ hæretici, et ab ecclesia præcisi possint ordines cõferre.

C ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici, & ab ecclesia præcisi non possint ordines conferre. Plus enim est aliquem promouere ad ordinẽ, quàm aliquem absoluere, vel ligare: sed hæreticus non potest absoluere, vel ligare. ergo nec ordines conferre.

¶ 2 Præt. Sacerdos ab ecclesia separatus potest conficere, quia in eo character indelebiliter manet, per quẽ hoc potest: sed episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. ergo non est necesse q̃ episcopalis potestas in eo remaneat post separationem eius ab ecclesia.

¶ 3 Præt. In nulla communitate ille qui a communitate repellitur, potest communitatis officia disponere: sed ordines sunt quædam officia ecclesiæ. ergo ille qui extra ecclesiam ponitur, non potest ordines conferre.

¶ 4 Præt. Sacramenta habẽt efficaciam ex passione Christi: sed hæreticus non continuatur passioni Christi neque per propriã fidem, cum sit infidelis, neque per fidem ecclesiæ, cum si ab ecclesia separatus. ergo non potest sacramẽtum ordinis cõferre.

¶ 5 Præt. In ordinis collatione exigitur benedictio: sed hæreticus non potest benedicere, quinimmo benedictio sua in maledictione vertitur, vt patet per authoritates in litera inductas. ergo non potest ordines conferre.

D

SED CONTRA est, quia aliquis episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum consecratur, ergo non amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

¶ 2 Præt. Maior potestas est potestas cõferendi ordines, quàm potestas ordinum: sed ordinum potestas nõ amittitur propter hæresim, vel aliquid hmõi. ergo nec potestas ordines cõferendi.

¶ 3 Præt. Sicut baptizans exhibet vũ ministerũ exterius, ita & conferens ordines deo interius operante: sed nulla ratione aliquis ab ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem. ergo nec ordines conferendi.

RESPON. Dicendum, q̃ circa hoc ponunt in ira quatuor opiniones. Quidam n. dicunt, q̃ hæretici quãdiu ab ecclesia tolerantur, habent potestatẽ ordines conferendi, non aũt postq̃ ab ecclesia fuerunt pcisi, & similiter nec degradati, & alij hmõi: & hæc est prima opinio. Sed hoc nõ põt stare, quia ois præs quę dat cũ aliqua cõsecratione, nullo casu cõtingẽte tolli põt, sicut nec ipsa cõsecratio annullatur, quia etiã altare, vel chrisma semel cõsecrata ppetua sacrata manẽt. Vnde cũ epalis præs cũ quadã consecratione det, oportet q̃ ppetuo maneat, q̃tumcumq; aliquis peccet, vel ab ecclesia pcidat. Et ideo alij dixerunt, q̃ pcisi ab ecclesia q̃ in ecclesia præsent epalẽ habuerũt, retinẽt præsentem ordinandi & ꝓmouendi, sed ꝓmoti ab eis hoc non habũt: & hæc ẽ quarta opinio. Sed hoc ẽt cõ nõ põt, quia si illi q̃ fuerunt in ecclesia ꝓmoti retinẽt præsentem quã acceperunt, patet q̃ exequẽdo suã potestatẽ veã cõsecrat, quẽ iaciunt, & ideo vere tribuũt oẽm potestatẽ quæ consecratione datur, & sic ordinati ab eis, vel ꝓmoti habent eadem potestatem quam & ipsi. Et ideo alij dixerũt, q̃ etiã pcisi ab ecclesia possunt ordines & alia sacra conferre, dummodo formam debitam & intentionem teneant,

E

Quartus Senten. S. Tho. T 1 & quartum

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quantũ ad primum effectum qui est collatio sacramenti, & quantum ad vltimum qui est collatio gratiæ: & hæc est secũda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab ecclesia in sacramentis cõmunicat, peccat, & ita fictus accedit, & gram consequi non põt, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Et ideo alij dicunt, ꝙ vera sacra cõferunt, sed cum eis gram non dãt non propter inefficaciam sacramẽtorum, sed propter peccata recipientũ ab eis sacramẽta contra prohibitionem ecclesiæ: & hæc est tertia opinio, quæ vera est.

Sup Amos c.5. & hĩ 1. q.1.c. Odit. super Osee c.8. & habetur 1.q.1.c. Illi essentũ. Leo 1.q.1. c In ecclesia. 1.q.1.c. Manifestũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ effectus absolutionis non est alius q̃ remissio peccatorũ quæ per gratiã fit, & ideo hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam in sacris conferre: & iterum quia ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab ecclesia præcisus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in promotione episcopi datur sibi potestas quę perpetuo manet in eo, quãuis diei nõ possit character, quia per eam nõ ordinatur homo directe ad deũ, sed ad corpus Christi mysticum, & tamen indelebiliter manet sicut character, quia per consecrationem datur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui ab hæreticis promouentur, quamuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licite possint in suis ordinibus ministrare ratione illa, quam obiectio tangit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per fidem ecclesiæ continuatur passioni Christi, quia quãuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea quantum ad formam ecclesiæ, quã seruant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de ordinatis.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrũm aliquis impediatur propter defectũ naturę.
¶ Secundo, Vtrum impediatur propter conditionem fortunæ exterioris.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sexus femineus impediat ordinis susceptionem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sexus femineus non impediat ordinis susceptionẽ, quia officium prophetiæ est maius q̃ sacerdotis officiũ, quia propheta est medius inter deum & sacerdotẽ, sicut sacerdos inter deum & populum: sed prophetiæ officiũ aliquando mulieribus est cõcessum, vt patet 4. Reg. ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

Cap. 22.

¶ 2 Præt. Sicut ordo ad quandam perfectionem pertinet, ita & prælationis officiũ, & martyrium, & religionis status: sed prælatio cõmittitur mulieribus in nouo testamento, vt patet de Abbatissis, & in veteri, vt patet de Delbora q̃ iudicauit Israel, Iudicũ. 4. cõpetit etiam eis martyrium, & religionis status. ergo & ordo ecclesiæ.

¶ 3 Præt. Ordinũ potestas in anima fundatur: sed sexus nõ est anima. ergo diuersitas sexuum non facit distinctionem in receptione ordinum.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Timo. 2. Mulierem docere in ecclesia non permitto, nec dominari in virum.

¶ 2 Præt. In ordinandis præexigitur corona, q̃uis nõ de necessitate sacramenti: sed corona & tõsura non competit mulieribꝰ, vt patet, 1. Cor. 11. ergo nec ordinum susceptio.

F VLTERIVS. Videtur ꝙ pueri, & qui carent vsu rationis, non possunt ordines suscipere, quia, vt in litera dicitur, sacri canones in suscipientibus ordines certũ ætatis tempus determinauerunt: sed hoc non esset, si pueri recipere possent ordinis sacramentum. ergo &c.

¶ 1 Præt. Sacramẽtum ordinis est dignius q̃ matrimonium: sed pueri, & alij carentes vsu rationis non possunt cõtrahere matrimoniũ. ergo nec ordines suscipere.

¶ 2 Præt. Cuius ẽ potentia, eius est actus, ẽm Philosophum in lib. de somno & vigilia: sed actꝰ ordinis requirit vsum rationis. ergo & ordinis potestas.

SED CONTRA. Illeq ante annos discretionis est promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis conceditur ministrare, vt patet extra de clerico ordinato per saltum: hoc autem nõ esset, si ordinẽ non suscepisset. ergo pueri põt ordinẽ suscipere.

¶ 2 Præt. Alia sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri suscipere, vt baptismum, & confirmationem. ergo pari ratione ordinem.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ quædam requiruntur in recipiente sacramentum quasi de necessitate sacramẽti, quæ si desint, non potest aliquis suscipere neque sacramentum, neque rem sacri: quædam vero requiruntur nõ de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti propter congruitatem ad sacrm, & sine talibus aliquis suscipit sacrm, sed non rem sacramenti. Dicendum ergo, ꝙ sexus virilis requirit ad susceptionẽ ordinis non solum secundo modo, sed etiam primo. Vnde & si mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt, ordinem non suscipit, quia est sacramentum sit signum in his quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res, sed significatio rei: sicut dictum est q̃ in extrema vnctione exigitur ꝙ sit infirmus, vt significetur curatione indigens. Cum ergo in sexu femineo non possit significari aliqua eminentia gradus, quia mulier statum subiectionis habet, ideo non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidam autem dixerunt, ꝙ sexus virilis est de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramẽti, quia etiam in decretis fit mentio de diaconissa & presbytera: sed diaconissa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut quæ legit homeliam in ecclesia, presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem est quòd senior.

Dist. 25. 2. ar. 2. q. 1. in cor.

I AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ prophetia non est sacrm, sed donum dei vnde non exigitur ibi significatio, sed solum res. Et quia secundum rem in his quæ sunt animę mulier nõ differt a viro, cum quandoque mulier inueniatur melior q̃tũ ad animam multis viris, ideo donum prophetiæ, & alia hmõi potest accipere, sed non ordinis sacrm. Et per hoc patet solutio ad secundum & tertium. De abbatissis tamen dicitur, ꝙ nõ habẽt prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Delbora autem præfuit in temporalibus, non in sacerdotalibus, sicut & nunc mulieres possunt temporaliter dominari.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ per pueritiam, & alios defectus, quibus tollitur vsus rationis, præstatur impedimẽtum actui, & ideo omnia illa sacra quæ actũ requirũt suscipiẽtis, talibus nõ cõpetũt, sicut pœnitentia, matrimoniũ, & hmõi. Sed quia potestates infusæ sunt priores actibus, sicut & naturales, q̃uis acquisitæ sint posteriores, remoto autꝑ posteriori non tollitur prius, ideo omnia sacramenta, in quibus nõ requiritur actus suscipientis de necessitate sacri, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij qui vsũ rõnis carent, hac tamen distinctione habita, ꝙ in minoribus ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate propter dignitatem sacramenti, sed non de necessitate præcepti, neque de necessitate sacramenti. Vnde aliqui, si necessitas adsit, & spes profectus, ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipient ordinem: quia q̃uis tũc non sint idonei ad officia quæ eis cõmittunt, tũ ꝙ assuetudinem idonei reddẽt: sed ad maiores ordines requiritur vsus rõnis & de honestate, & de necessitate præcepti propter votum continentiæ quod hãt annexum, & quia etiam eis sacra tractãda cõmittuntur: sed ad episcopatum vbi in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis curã pastoralem, & ideo est etiam de necessitate cõsecrationis ẽpalis ꝙ vsum rõnis habeat. Quidã autem dicũt, ꝙ ad oẽs ordines requirit vsus rationis de necessitate sacri: sed corũ dẽtũ rõne, vel authoritate non confirmatur.

Libro 1. cõtra epsam Parmeniani c. 13. & hĩ 1.q.1.c. Qd qdam.

II AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ nõ omne quod est de necessitate suscipiẽtis, est de necessitate sacri, vt dictũ est.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ matrimonium causat cõsensus qui sine vsu rationis esse nõ potest: sed in receptione ordinis non requirit aliquis actꝰ ex parte recipiẽtis, quod patet ex hoc ꝙ nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum cõsecratione, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicẽdum, ꝙ eiusdẽ est actus & potentiæ: sed ut aliquãdo potẽtia pcedit, sicut liberũ ar. vsum suũ, & sic ẽm ꝙ ponitur.

III

ARTICVLVS II.

Vtrum seruitus impediat aliquem a susceptione ordinis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ seruitus nõ impediat aliquem a susceptione ordinis. Subiectio n. corporalis non repugnat prælationi spirituali: sed in seruo est subiectio corporalis. ergo non impeditur quin debeat suscipere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur.

¶ 2 Præt. Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicuius sacramenti: sed seruitus est hmõi. Vnde A postolus consulit, ꝙ si aliquis possit, magis vtatur seruitute 1. Cor. 7. ergo non debet impedire a promotione ordinis.

¶ 3 Præt. Magis est turpe clericũ in seruũ vendi, q̃ seruũ in clerũ est promouere: sed licite clericus in seruũ vẽdi potest, quia epus Nolanus, Ebeatus Paulinus seipsum in seruũ vendidit, vt in Dial. legit. ergo multo fortius potest seruꝰ in clericũ promoueri.

Lib. 3. c. 1.

SED CONTRA. Videtur ꝙ impediat quantum ad necessitatem sacramenti, quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subiectionis: sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta. ergo & seruus sacramentum non suscipit.

¶ 2 Præt. Aliquis ex quo suscipit ordinem, tenetur in ordine ministrare: sed nõ põt simul ministrare dño suo carnali, & in spirituali ministerio. ergo videtur ꝙ non possit ordinem suscipere, quia dominus debet conseruari indemnis.

VLTERIVS. Videtur ꝙ propter homicidium aliquis nõ debeat prohiberi a sacris ordinibus, quia ordines nostri sumpserunt initium a leuitarum officijs, vt in præcedenti dist. dictum est: sed leuitæ consecrauerunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum, vt patet Exo. 32. ergo & in nouo testamento non debent aliqui a suscepticne ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

Etiã a magistro in litera.

¶ 2 Præt. Propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento: sed aliquando sanguis effunditur per iustitiã, sicut a iudice, & peccaret habens officium si non effunderet. ergo non impeditur propter hoc a sacramenti susceptione.

¶ 3 Præt. Pœna nõ debetur nisi culpæ: sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendendo, vel casualiter. ergo nõ debet incurrere irregularitatis pœnã.

A SED CONTRA hoc sunt plura canonum statuta, & ecclesiæ consuetudo.

VLTERIVS. Videtur ꝙ illegitime impediri a susceptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris: portare autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis. ergo &c.

III

¶ 2 Præt. Magis impeditur aliquis ꝓpter defectum proprium quàm alienum: sed a susceptione ordinũ ꝓpter illicitum concubitum suum nõ semper aliquis impeditur. ergo nec propter illicitũ cõcubitũ patris sui.

SED CONTRA ẽ, quod dicit Deut. 23. Manzer non ingredietur, hoc ẽ, de iconto natus, ecclesiam dei vsque in decimã generationẽ ergo multo minus debent promoueri ad ordines.

Mamzer. Vbi supra 1.q.1. cap. Qd qdam §. si forte.

IIII

VLTERIVS. Videtur ꝙ propter defectum membrorum nõ debeat aliquis impediri, quia afflictio non debet addi afflicto. ergo non debet priuari ordinis gradu ꝓpter pœnam corporalis defectus.

Augu. vbi supra. Et hĩ etiã. 1. q.1. cap. sicut. supra citato.

¶ 2 Præt. Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis q̃ integritas corporis: sed alij pnt ꝓmoueri ante annos discretionis. ergo & cũ corporis defectu.

SED CONTRA est, ꝙ tales prohibebant a ministerio veteris legis. ergo multo fortius debent in nouo lege prohiberi. De bigamia dicetur in tractatu de matrimonio dist. 27.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officijs. Et quia nullus potest alteri dare quod suum non est, ideo seruus qui non habet potestatem sui, non potest ad ordines promoueri, si tamẽ promouetur, ordinẽ suscipit: quia libertas nõ est de necessitate sacramenti, licet sit de necessitate præcepti, cum non impediat potestatem, sed actũ tantũ. Et similis ratio est de omnibus qui sunt alijs obligati, vt ratiocinijs detenti, & hmõi personæ.

D AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in susceptione spiritualis potestatis est aliqua obligatio ad aliqua etiam corporaliter agenda, & ideo per corporalem subiectionem impeditur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ex multis alijs quæ non præstãt impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionẽ humilitatis accipere, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu dei actus hoc fecit, quod rei euentus probat, quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt a seruitute liberati, & ideo non est ad consequentiam trahendum: quia vbi spiritus domini, ibi libertas, 2. Cor. 3.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ signa sacramentorũ ex natura sũt similitudine repræsentantes, mulier autem ex natura habet subiectionem, & non seruus, & ideo non est simile.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ si est promotus sciente dño suo, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus: si autem eo nõ sciente, tunc episcopus, & ille qui præsentauit, tenentur dño in duplũ quàm sit pretium serui, si ceperunt ipsum esse seruum: alias si seruus habeat peculium, debet seipsum redimere, alioquin redigetur in seruitutem domini sui, non obstante quod ordinem suum exequi non potest.

E AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, ꝙ nẽs ordines referuntur ad sacrm eucharistiæ, quod est sacrm pacis nobis p sanguinem Christi effusum facta. Et quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Christũ, quàm ipsi Christo occisi, cui omnes ministri dẽti sacramenti debent conformari, ideo de necessitate præcepti est, ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, ꝙ non sit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non aũt lex noua: & ideo non est simile de ministris veteris & nouæ legis, quę est iugũ suaue, & onus leue.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, sed principaliter propter ineptitudinẽ personæ ad sacramentum eucharistiæ ministrandũ: & ideo iudex, & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, ꝓpter hoc, ꝙ effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

Ioanni Raẽnati epo, & hĩ distin. 18. c. Sicut semel.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd nullus facit nisi illud, cuius causa est, quod est voluntarium in homine: & ideo ille qui ignorantes hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi dederit operam rei illicitæ, vel nisi omiserit debitam diligentiam, quia tam quodammodo efficitur voluntarium. Nec hoc est propter hoc ꝙ culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas: & ideo etiam ille qui se defendẽdo in aliquo casu, non peccat homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

AD TERTIAM quęstionem dicendũ, ꝙ ordinati, in quadam dignitate præ alijs constituuntur: ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, vt. l. sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes. Et quia ob claritatẽ hominis claritas ex vitiosa origine, ideo etiam de illegitimo thoro nati a susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur: & tanto est difficilior dispensatio, quanto eorum origo est turpior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd irregularitas non est pœna iniquitati debita, & ideo patet ꝙ illegitime nati non portant iniquitatem patris ex hoc ꝙ irregulares sunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ea quæ per actum committuntur, possunt per pœnitentiam & actum contrarium aboleri, nõ autẽ ea quæ ex natura sunt, & ideo non est simile de vitioso actu, & vitiosa origine.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, ꝙ sicut ex dictis patet, aliquis efficitur ineptus ad susceptionẽ ordinis vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ: & ideo patientes defectum in membris, impediuntur a susceptione ordinis, si sit talis defectus qui maculam notabilem inferat, per quẽ obscuratur pectoris claritas, vt abscisio nasi, vel periculum in executione facere possit, alias nõ impediuntur: hæc autem integritas exigitur de necessitate precepti, sed non de necessitate sacramẽti. et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de simonia.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quid sit.
¶ Secundo, In quibus fiat.
¶ Tertio, Qualiter.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum diffinitio data de simonia sit competens.

21. q. 1 co. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd diffinitio de simonia data sit incompetens. l. Simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum, quia ex simonia aliquis efficitur irregularis: sed ꝓ sola voluntate nullus efficitur irregularis. ergo simonia non consistit in sola voluntate, sed voluntas eligẽs non est de impossibili, vt dicitur in 3. eth. cũ ergo emere spirituale sit impossibile, quia donum dei pecunia non possidetur, vt dicit Act 8. in diffinitione peccati simoniæ, voluntas emendi spirituale poni non debet.

Cap.

¶ 4 Præt. Simonia a Simone mago dicitur: sed ille noluit vendere spiritualia, sed emere. ergo non debet poni venditio in diffinitione simoniæ.

Hæc habetur 1. qst. 1. Quod quidã. §. Oppnitẽ autem.

¶ 5 Præt. Omnibus temporalibus propter spiritualia vti debemus, si ergo in emptione annexorum spiritualibus simonia cõsistit, oĩs emptio, vel venditio simonia erit, quod falsum est.

II 1. q. 1. cap. Presbyter.

VLTERIVS Videtur quòd simonia sit hæresis, quia Grego in registro dicit Altare, decimas, & spiritum sanctum emere, vel vendere simoniaca hæresim esse nullus fidelium ignorat.

¶ 2 Præt. Nullum peccatum est grauius infidelitate: sed simonia est grauior, quia i decretis dicitur. l. q. 1. ꝙ Spiritus hæresis Macedonij, & eorum qui circa ipsum sunt, est tolerabilior quàm simonia. ergo simonia est hæresis.

C2. In concilio qui per pecuniam.

SED CONTRA. Omnis hæresis est contra aliquem articulum fidei, de quo non recta opinio habetur: sed aliquis simoniacus potest habere rectam opinionem de omnibus articulis fidei: ergo non est hæresis.

III q. 1. ar. pri. quæstiũc. 3.

VLTERIVS. Videtur ꝙ simoniacus nõ perdat executionem ordinis, quia contingit in ordinatione alicuius committi simoniam eo ignorante: sed homicidium casuale propter hoc ꝙ est per ignorantiam commissum, non facit irregularitatem. ergo & similiter ille qui simoniace ordinatur.

Et hĩ 1. q. 1. c. Cũ omnis.

¶ 2 Præt. Ab eo qui non habet executionem ordinis nullus debet accipere sacramẽtum: sed ab eo quem scio simoniacum, debeo ordines accipere si mihi præcipiatur, ne inobediens sim. ergo non amittit ordinis executionem.

I

SED CONTRA. Videtur ꝙ simoniacus nec ordinem recipiat, quia defectus intentionis euacuat sacramentum: sed ille qui pretio aliquid intendit acquirere in susceptione ordinis, non intendit suscipere quod ecclesia tradit, quia illud non cadit sub pretio. ergo non suscipit ordinem.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ materia moralium virtutum diuiditur in passiones & actiones, vt in 3 lib. dist. 33. dictum est. Sicut autem in passionibus potest esse peccatum ex eo quòd est circa quod non oportet, vel quantum, vel quomodo, & sic de alijs circumstantijs, ita & in actionibus: vnde in emptione & venditione quæ sunt quædã actiones, potest esse peccatum vel in quid, vel in quantum. Si inquãtum, sic est iniustitia, sicut cum quis emit, aut vendit non iusto pretiõ: si autem in quid, vt cum vendit, aut emit quod non cadit sub pretio, sic est peccatum simoniaci. Et quia omne peccatum in actu voluntatis consistit, ideo in diffinitione simoniæ hæc tria prędicta ponuntur, & primo, actus voluntatis in hoc quòd dicit, Studiosa voluntas: secundo, materia proxima huius peccati, l. emptio & venditio, ibi. Emendi, vel vendendi. Tertio materia remota, l. obiectum actionis prędictæ, ibi. Spirituale autem &c.

K

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homines iudicant ea quæ foris parent, sed deus intuetur cor, vt dicitur 1. Re. 16. & ideo in simonia, & in omnibus alijs peccatis, ex sola voluntate efficitur aliquis peccator secundum reatum pœnæ, quæ ad iudicium dei pertinet, sed non quantum ad reatum pœnæ quę pertinet ad iudicium ecclesiæ: vnde homicida d voluntate incurrit reatum pœnæ æternæ, sed non irregularitatem, vel excommunicationẽ, vel aliquid huiusmodi: & similiter dicendum est de simoniaco.

D. 799 D. 1071 1203 1207

¶ Ad secundũ dicẽdum, ꝙ vnũquodque debet diffiniri sm cõpletũ esse, suũ: cõplemẽtum aũt pẽtũ & virtutis consistit in electione, & ideo electio ponitur & in diffinitione virtutis, & in diffinitione pẽtũ, & hãc electionẽ imporet studiosa voluntas.

¶ Ad tertium dicendũ ꝙ aliquid dicitur spirituale dupliciter. Vno modo per essentiam, sicut gratia & virtutes, & ista non possunt aliquo modo vendi: nec super hoc voluntas deliberata emptionis cadere potest. Alio modo dicitur aliquid spirituale per causam, sicut sacramẽta quæ sunt causa gratiæ, & ista inquantum sunt corporalia quædã, habent speciem quòd vẽdi possunt, quãtis non ex hoc ꝙ sunt spiritualia, & sic in eis committitur simonia.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ Simon Magus spiritualia emere voluit, vt postea venderet, & ideo in eius emptione etiam venditio continebatur implicite: & propter hoc secundum communem vsum loquendi, vtrique vocatur simoniacus emens & vendens, sed tamen si distincte loqui volumus, ementes dicuntur simoniaci, vendentes Giezitę, quia Giezi spiritualia vendere voluit, vt patet 4. Re 4.

¶ Ad quintum dicendum, quod spiritualia in prędicta diffinitione accipiuntur, vt dictum est, quæ sunt spiritualis gratiæ causa, sicut sacramenta: sed spiritualibus annexa, quæ ad vsum horum sunt deputata, sicut calices, & dona ecclesiastica quæ sunt deputata ad vsum ministrorum: non autẽ dicuntur spiritualibus annexa, quibus potest esse vsus in spiritualibus, si non sint ad hoc specialiter deputata.

C

Cap. 4.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ aliquid attribuitur alteri dupliciter. Vno modo simpliciter: aliomodo propter similitudinem actus, sicut dicit Philosophus in 7. eth. ꝙ incontinẽtes quandoque dicuntur intemperati, quia faciũt quæ intemperati faciũt: sed non eodẽ mõdo, sicut etiam dicit ꝙ Mimi stulti non sunt, sed operantur qualia stulti: & secundum hoc dicendum, ꝙ simoniaci non sunt proprie & per se loquendo hæretici, cum non habeant aliquam falsam opinionem: sed dicuntur hæretici propter similitudinem actus, quia ita operantur ac si æstimarent donum spiritusanctí pecunia possideri, quæ æstimatio est hæretica, vnde Greg. in regist. dicit: Cum omnis anarritis ac idolorum seruitus quilibet hanc in ecclesiastici dignitatibus dandis non præcauet, infidelitatis perditioni subiicitur, etiam si fidem quam negligit, tenere videatur. Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratione falsæ æstimationis, quam simoniacus in actu demonstrat, dicitur simonia esse grauior, quàm Macedonij hæresis, qui posuit spiritumsanctũ esse patris & filij seruum. Simoniaci autem ostendunt in suo actu se æstimare quòd sit seruus hominis, si ab homine potest emi & vendi. Vel dicendum, ꝙ dicitur grauius peccatum propter promitatem ad ipsum ex cupiditate humana, & propter nocumentum manifestum, quia totum ordinem ecclesiæ peruertit.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd efficacia sacramentorum non est ex humano merito, & ideo propter hominis peccatum non impeditur sacramentum: vnde peccatum simoniæ nec sacramentum suscipiendum impedit, nec susceptum tollit. Potest tamen impedire vltimam rem sacramenti, si sit peccatum ex parte recipientis: sed tamen si per simoniã aliquis ab executione ordinis, aut officij suspenditur. Sed in hoc distinguendum est, quia si dicatur simoniacus ex hoc quòd recipit ordinem per simoniam, non recipit executionem, & est ipso iure suspensus & quo ad se, & quo ad alios, & punitur vltenus per depositionem quando constiterit de crimine iudici. Si autem dicatur simoniacus, quia conferit ordinem simoniace, vel quia dedit, vel recepit simoniace beneficium: vel quia mediator fuit simoniæ, si sit occultum, suspensus est ipso iure quo ad se: si autem manifestum est, suspensus est quo ad se, & quo ad alios. Et iterum ille qui recipit executionem per simoniam, tenetur ad restitutionem omnium fructuum perceptorum, & beneficio renuntiare.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propter homicidiũ non fit aliquis defectus in ipsa ordinatione, sed in ordinato tantum, & ideo iuficit quòd ordinatus sit immunis ab homicidio: sed per simoniam fit defectus in ipsa ordinatione, & ideo etiam si ipse sit immunis, tamen est suspensus quando ad notitiam eius deuenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando est manifestum de crimen simoniæ, tunc amittit executionem, & suspensus est quo ad se, & quo ad alios: sed quando est occultum, tunc est suspensus quo ad se tantum, & ideo si sit manifestum secundũ quod in iure aliquid dicitur manifestum, tunc nullo modo aliquis debet obedire, nec ab eo ordinem suscipere. Si autem non sit manifestum, si non potest subterfugere, debet obedire etiã si ipse sciat eum esse simoniacum, qui ordines celebrat.

D. 1128

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ipse nõ intendit exercere illud quod est per se spirituale, vt chara cteré, sed operationẽ ministri, q̃ est corporalis, & causa sacramẽtalis rei spiritualis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum sacramenta possint emi & vendi sine simonia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ sacramenta possint emi & vendi sine simonia, quia finis omnium sacramentorum est regnum cęlorum, & remissio peccatorum: sed regnum cęlorũ emitur, vt Gre. dicit. Regnum cęlorũ tantum vale, quantum habes. & Dan. 4 dicitur. Peccata tua eleemosynis redime. ergo multo fortius sacramenta emi possunt absque vitio simoniæ.

11. q. ubi supra art. 2.

¶ 1 Præt. Matrimonium sacramentum quoddam est: sed matrimoniũ aliquãdo cõtrahit interueniente pactione de aliqua pecunia soluenda sine pctõ. ergo sacra licite possunt vendi.

¶ 3 Præt. Baptismus est sacramentũ primũ: sed in aliquo casu, quũ sacerdos sine pctõ puerũ baptizare nollet, aliquis posset emere baptismũ sine pctõ simoniæ, ne puer in æternũ periret a baptismo decedẽs. ergo sacramẽta possunt emi sine peccato.

¶ 4 Præt. In Missa continetur Eucharistia, quæ est sacramentum sacramentorũ: sed licet cãtare Missam ꝓ aliquo pretio, quia nemo debet suis stipendijs militare, vt dicitur 1. Co. 9. ergo &c.

¶ 5 Præt. Extra de præben. dicitur, ꝙ quidam canonici sacerdoti cuidam vnam præbendam in ecclesia dederunt, vt Missam de beata Virgine quotidie celebraret, & Papa quotidie confirmat illam petitionem. ergo idem quod prius.

c. Significatum est.

¶ 6 Præt. Absolutio quoddam sacramentale est: sed quidã accipiunt pecuniam vt ab excommunicatione absoluant. ergo &c.

¶ 7 Præt. Episcopalis potestas, quis non sit ordo, tã quoddam sacramentale est: sed licet in aliquo casu dare pecuniam, vt ad episcopatũ perueniat, sicut cum quis multũ se impedit, vt ab impedimento cesset. ergo sacramentalia licite vendi possunt.

D

VLTERIVS. Videtur ꝙ etiam in emptione vel venditione aliorum spiritualium non committatur simonia, quia totũ ecclesiasticum officium quoddam spirituale est: sed quidam recipiunt certos redditus ad anniuersarium celebrandum. ergo spiritualia possunt sine simonia emi & vendi.

II Vbi supra art. 3.

¶ 2 Præt. Oratio est maxime spirituale: sed aliquis potest dare pecuniam bonis viris vt orent pro eo, secundum illud quod dr in Luc. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis. ergo &c.

Cap. 16.

¶ 3 Præt. 1. Re. 9. dicitur de Saul, & 3. Reg. 13. de vxore Hieroboam, ꝙ attulerunt pretium sanctis prophetis: sed prophetia est spirituale donum spiritussanctí. ergo idem quod prius.

E

¶ 4 Præt. Prædicatio est res spiritualis: sed fauũ sũ pdicabat ꝓpalib', vt fierẽt collectæ pauperib', vt patet. 1. Cor. vii. ergo &c.

¶ 5 Præt. Prædicatori licet accipere stipendia pro sua prædicatione, vt patet. 1. Cor. 9. sed Apostolus stipendia nominat ibi tẽporalia, quæ prædicatoribus dẽtur. ergo licet temporalia pro spiritualibus accipere.

¶ 6 Præt. Correctio est quid spirituale, & visitatio: sed prælati ꝓ visitationibus accipiunt temporalia, quidam etiam pro pecunia occultant peccatum quod manifestare tenentur. ergo &c.

¶ 7 Præt. Religionis status, quoddam bonũ spirituale est: sed in quibusdã monasterijs, præpue monachis, exigit aliquid ab eis q̃ ibi recipi debent. ergo licet spiritualia dare pro temporalibus.

¶ 8 Præt. Scientia est quoddam spirituale bonũ: sed licet magistris artium accipere aliquid pro doctrina sua. ergo &c.

¶ 9 Præt. Iudicium spirituale bonum est, similiter patrocinium in causis & testimonium ferendum: sed pro omnibus his

Universidad de Deusto
Biblioteca

his potest accipi pecunia, vel munus aliquod. ergo &c.

VLTERIVS. Videtur q̃ etiam non cõmittatur simonia in venditione eorum & emptione quæ sunt spiritualibus annexa; Nihil n. est magis spiritualibus annexum q̃ vasa sacra: sed illa in necessitate vendi possunt licite. ergo &c.

¶ 1 Præt. Ius sepulturæ spiritualibus annexum est: sed Abraham emit ab Emor speluncam duplicem in sepulturã. ergo sine simonia emi potest quod est spiritualibus annexũ.

Gen. 23. Petrus patronatus c. 1. & 16.

¶ 3 Præt. Ius patronatus est quoddã spirituali annexũ: sed potest sine simonia vendi, quia trãsit cum vniuersitate, vt decre. dicit, & in feudum concedi potest. ergo annexum spiritualibus potest licite vendi.

¶ 5 Præt. Decimæ sunt annexæ spiritualibus: sed licet emere eas, q̃ possunt in feudũ laicis concedi, & ab eis redimi. ergo possunt vendi & emi annexa spiritualibus.

¶ 6 Præt. Ius primogenituræ spiritualibus annexum videtur, vnde primogeniti ante legem sacerdotis officio fungebantur: sed Iacob emit ius primogenituræ ab Esau. ergo idem quod prius.

Gen. 25.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ cum sacramenta contineant & causent gratiam, non possunt licite vẽdi, aut emi propter tria. Primo, quia dispensator sacramenti nõ est dãs, sed minister: emptio autem debet fieri a dãto rei. Secũdo, quia pretium emptionis ponitur quasi mensura adæquans illud quod emitur, vnde a mensurando numisma dicitur, secundum Philosophum in 5. eth. gratia aũt nõ potest cõmensurari alicui corporali bono: vnde iniuriam gratiæ facit, qui sacramenta gratiæ vendit, aut emit. Tertio, quia gratia ex hoc nomen accepit q̃ gratis datur: vnde contra rationem gratiæ facit, qui sacramenta gratiæ quasi venialia tractat.

Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ locutiones illæ sunt metaphoricæ, & per similitudinẽ de emptione loquentes, ipsum meritum emptionem vocantes: quod quidem emptio non est, quia deo ex nostro merito nihil accrescit, nec meritum nostrũ est æquiualens præmio.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ matrimonium non solum est sacramentum, sed etiam naturæ officium, & ideo ex illa parte qua est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens, non cadit sub emptione: vnde secundum canones committit simoniam, qui pro benedictione nubentium pecuniam exigit, sed ex illa parte qua est in officium naturæ, nihil prohibet pro matrimonio pretium accipere, vel conditionem de re temporali accipienda interponere, sicut nec in alijs officijs ciuilibus & corporalibus.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in casu illo debet aliquis emere aquam a sacerdote, & ipsemet puerum baptizare, quia in casu necessitatis licet baptizare etiam mulieri, nec debet aliquo modo pro ipso baptismo sacerdoti pecuniã dare: & similiter est de adulto, nisi qñ pót differri quousque ad superiore recurratur, vt ab eo baptismus suscipiat, cui ex officio competit dare.

¶ Ad quartum dicendum, quòd facere pactionem de Missa celebranda est simoniacum semper: si tamẽ non habet alios sumptus, & nõ tenetur ex officio Missam cantare, potest accipere denarios, sicut conducti sacerdotes faciunt, non quasi pretiũ Missæ, sed quasi sustentamentum vitę.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ibi non fuit aliqua pactio, sed illi præbendæ annexum fuit illud officium cantandi Missam talem.

¶ Ad sextum dicendum, quòd pro absolutione non debet exigi pecunia, sed tamen ei qui absoluitur, potest imponi pecuniaria pœna: vnde licet aliquid exigere quasi peccati pœnam, in quo tamen cauendum est, ne talis exactio magis cupiditati quàm correctioni ascribatur.

F

¶ Ad septimum dicendum, q̃ ibi est distinguendum, quia si non est sibi acquisitum ius per electionem, nullo modo potest tunt, & conferre credunt, non tribuunt. Damnanda etiam dicuntur, quia illicite dantibus, uel accipientibus sunt in iudicium. Polluta etiã dicuntur non quantum ad se, sed propter indignam hæreticorum tractationem. Ideo Grego. communionem Arrij uocat execrationem. & Innocentius Honosij ordinationem damnationem, non quòd ita in se sint, sed quia male dantes, uel accipientes tales faciunt. Sicut etiã Hiero. sacrificia eorum panem luctus uocat, non quantum ad se, sed quantum ad effectum. Nonnulli uero tradunt illos hęreticos, qui in ecclesia ordinati sunt, ius ordinandi & consecrandi, etiam cum separati fuerint, habere. Qui uero in schismate, uel hæresi positi ab eis ordinati & inuncti fuerint, illo iure carẽt: ideoq̃ue cum ordinare uolunt, uulnus potius infigunt, quàm gratiam conferunt.

pecuniam dare adversariorũ desistat: si autem est ei acquisitum ius, potest aliquid dare non vt pretiũ prelationis, sed vt redemptionem vexationis propriæ.

G

H

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ actus aliquis pót spiritualis dici, vel quantũ ad suum principiũ quod competit alicui ex aliquo spirituali dono, vel officio: vel quantum ad sui finem, vt qñ per actum aliquod spirituale peruenitur. In actib' ergo qui primo modo spirituales sunt, qa spirituale est ex parte agẽtis, nullo modo sine simonia potest aliquis locare actus suos, sed pót aliquid accipere in sustentationem vitæ: in secundis autem actibus, quia spiritualitas non est ex parte agentis, potest etiam emere, vel vendere operas suas, sed non vendere hoc spirituale quod ex eius actu acquiritur.

Lib. 3. dialogorũ ca. 31. & habet 1. q. 1. cap. superueniente.

Super Osiã cap. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd antiuersarium celebrare est spiritualis actus primo modo, & ideo nullo modo licet pacisci pro eo celebrando: si tamen cum deuotione aliquid detur ecclesiæ, ecclesia tenetur celebrare pro illis, pro quibus rogatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd oratio est spiritualis primo & secundo modo, quia ex spirituali deuotione efficaciam habet, & aliquid spirituale debet in ea peti, vnde nullo modo debet suo pretio poni: nec illi qui dant pecuniam pauperibus vt pro eis orent, orationem emunt, sed animos pauperum allicunt ad orandum pro se, & eos sibi faciunt debitores.

I

Cap. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit Hiero. super Michæam, talia munera exhibebantur prophetis magis in sustentationem eorum, vt spiritualibus vacarent libere, quàm ad emendum munera prophetiæ, quia actus prophetę spirituales sunt primo modo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prædicare pro pecunia potest intelligi duplicitẽr. Vno modo, vt pecunia sit pretium prædicationis, & sic nullo modo licet: alio modo, vt pecuniæ datio sit res quædam prædicata, & ita potest aliquis prædicare pro pecunia sicut pro alijs operibus meritorijs, inquantum meretur dans, & subleuatur defectus recipientis, & sic Apostolus pro collectis faciendis prædicauit, non tamen in pecuniæ collatione ponendus est prædicationis finis.

K

¶ Ad quintum dicendum, quòd stipendia debentur prædicantibus ad sustentationem victus, ne cogantur relinquere verbum dei, & circa procuranda sibi necessaria occupari: non autem debentur eis quasi pretium prædicationis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd correctio, siue visitatio est spiritualis actus primo modo, quia alicui ex spirituali officio competit: vnde sine omnem committit qui pecuniam accipit, vt peccatum quod tenetur reuelare, aut punire, non reuelet, nec punit: nec etiam pro visitatione facienda accipienda est procuratio quasi pretium visitationis, sed quasi debita ex ordinatione ecclesiæ ad sustentationem: & similiter est de procuratione moderata, quam accipere possunt episcopi in consecratione ecclesiarum secundum ecclesiæ determinationem.

¶ Ad septimum dicendum, quòd cum possessiones alicuius loci religiosi non sufficiunt ad sustentandum plures, tunc potest exigi ab eo qui in loco illo vult deo seruire, non quasi pretium religionis, sed vt habeat monasterium vnde ei possit

possit prouidere, & ideo non committitur simonia. Si autem sine grauamine ecclesiæ potest recipi, simoniacũ est aliquid pro receptione exigere.

¶ Ad octauum dicendum, quòd docere artes liberales est actus spiritualis secundo modo: & ideo licet magistros artium vendere labores suos, sed non scientiam, siue veritatem quæ spiritualis est. vnde dicitur Prouerb. 23. Noli vendere scientiam, & doctrinam, & gloriam.

¶ Ad nonum dicendũ, quòd iudex ex officio suo tenetur iudicium reddere. Similiter etiam quilibet tenetur ex hoc q̃ est iudicio subditus ad verum testimonium reddẽdũ, sed aduocatus non tenetur patrocinium suum causæ præstare, nec iurisperitus dare consilium: & ideo sicut dicit August. ad Macedoniũ, nõ debet iudex vendere verũ iudiciũ, aut testis verum testimoniũ, quia aduocatus vendit iustum patrocinium, & iurisperitus verũ consilium. Nõ enim aduocatus vendens iustum patrocinium, iustitiam vẽdit quæ est spiritualis, sed actum suum, & similiter dicendũ est de consilio iurisperiti. sed iudex vendendo verum iudicium simoniam cõmittit, si sit spiritualis iudex, alias non committit simoniam, sed grauiter peccat, & similiter dicendum est de teste.

Act. 2.

4. Reg. 5.

Fere propè finem dicę epistola 54.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ sicut ex dictis patet, spirituale quod sub pretio poni nõ debet, est duplex, scilicet ipsa res sacra, vt sacramenta: & actus competens alicui ex officio sacro, & secundũ hoc etiam est duplex spirituali annexum, dquoddam annexum est ipsis sacramentis, sicut vasa sacra, & huiusmodi: quædã sunt annexa officijs sacris, sicut decimæ & iuspatronatus, secundum quod iuspatronatus est potestas præsentandi clericum ad beneficium ecclesiasticum, & in vtroque committitur simonia quantum ad id quod de spiritualitate habet.

D. 1127

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vasa sacra nullo modo ratione consecrationis vendenda sunt, vt scilicet pro consecratione corũ aliquid plus exigatur, tamen in necessitate ecclesiæ possunt vendi ex parte eius quod in eis est non spirituale, scilicet materia auri, & argenti, & tunc si venduntur ecclesiasti ex personæ possunt integra vendi: si autẽ vendantur alijs non ad vsum ecclesię, debẽt prius frangi præmissa oratione, ne sancta ab alijs tractentur quàm a ministris ecclesiæ.

D. 5

¶ Ad secundum dicendum, quòd venditio sepulturæ potest intelligi duplicitẽr. Vno modo, quòd vendatur terra sacra in sepulturam, & de hoc est similis ratio, & de venditione sacrorũ vasorum, quia cœmeterium cõsecratum potest vendi ratione terræ in necessitate ecclesiæ, sicut & calix ratione materiæ: non autem potest vendi ratione consecrationis, vt scilicet aliquis pro pecunia ibi sepeliatur. Abraham aut non peccauit emens speluncam duplicem, quia spelunca illa non erat consecrata in sepulturam, vel si erat consecrata, transiuit possessio eius in iuridictionem cum uniuersitate agri. Emor autem reprehenditur, quia decidit a bona intentione quam prius habuit, volens gratis dare, cum postea eam carissime vendiderit, vel vt quidam dicunt, Abraham non peccauit redimens ius quod habebat sepeliendi mortuum, quod quamuis ei Emor nõ denegaret, tamen sciebat Abraham quòd ille molestè acciperet, nisi pretium daretur, sed primum melius uiderur. Alio modo dicitur vendi sepultura, si pro officio quod a sacerdotibus in sepultura funeris dicitur, aliquid exigatur, & hoc non licet, vt ex dictis patet: tamen si consuetudo est quòd aliquid detur, potest per superiorem correctio adhiberi in illos qui denegant dare, quod consuetudo exposcit.

A

¶ Ad tertium dicendum, quòd ius patronatus per se vendi nõ potest, nec in feudum dari: si autem illa uẽdatur, & in feudũ detur, cui annexũ est ius patronatus, transit cũ uniuersitate ad illũ cui illa datur, uel qui ea emit, non quasi ius patronatus sub uenditione cadat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ius percipiẽdi decimas sequitur spirituale officium, quia debetur ministris ecclesię: nec laici possunt habere huiusmodi ius, quãuis aliquando ad tẽpus fructus decimarũ laicis concessus sit propter aliquam ecclesiæ necessitatem, & tunc hoc modo quo laicis dari potest, ab eis potest redimi ex authoritate episcopi: tamen una ecclesia nõ potest ab alia emere ius percipiendi decimas.

Habentur hæc. 1. q. 1. Si quis obiecerit.

1. q. 1. c. Statuimus.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd ius primogenituræ debebatur Iacob ex diuina institutione, & ideo non peccauit emens, sed redemit uexationem suam, sed Esau uendens peccauit.

D

De his qui dicunt se emere corporalia, non spiritualia.

SI vero aliqui obiecerint se non consecrationes emere, sed res ipsas quæ ex consecratione prouenunt, penitus desipere probantur. Nã quisquis horum alterum uendit, sine quo alterum non habetur, neutrum uendere derelinquit.

B

De simonia, unde dicitur, & quid sit.

DE simoniacis uero nõ est ambigendum quin sint hæretici, qui tamen ante sententiam degradationis & ordinant, & consecrant. Et licet simoniaci proprie dicantur, qui instar Simonis Magi impretiabilem gratiam pretio conducere volunt, & qui pro ministerio sacro pretium recipiũt in modum Giezi Giezitæ uocãdi sunt: omnes tamen & dantes, & accipientes simoniaci dicuntur, & utriq; eadem sententia percelluntur.

De his qui scienter a simoniacis ordinantur.

DIFFERT tamen inter eos qui ordinantur a simoniacis sciẽter, & eos qui ignoranter. Qui n. scienter a simoniacis se permiserit consecrari, immo execrari, eorum consecratio omnino irrita est. Qui uero ordinantur a simoniacis, quos cum ordinantur, nesciũt esse simoniacos, qui & tunc pro catholicis habentur, eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

C

Distinctio simoniacorum.

SIMONIACAE autẽ hæresis tripartita est distinctio. Alij n. simoniace a simoniacis ordinantur. Alij simoniace a non simoniacis. Alij non simoniace a simoniacis. Vnde Nicolaus Papa. Statuimus decretum de simoniaca tripartita hæresi. i. de simoniacis simoniace ordinantibus, uel ordinatis: & de simoniacis simoniace a non simoniacis: & de simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci simoniace ordinati, uel ordinatores secundum canones a proprio gradu decidãt, Simoniaci etiam simoniace a non simoniacis ordinati similiter ab officio remoueantur. Simoniacos

E

ARTICVLVS III.

Vtrum simonia committatur illis tribus modis, quos Vrbanus Papa determinat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd simonia non committatur illis tribus modis, quos Vrbanus Papa determinat, dicens. Quisquis res ecclesiasticas nõ ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra munere linguæ, uel indebito obsequio, uel pecuniæ largitur, uel adipiscitur, simoniacus est, quia ut supra dictum est, iudex spiritualis si uendit iudicium, facit simoniam: sed licet iudici spirituali aliquod munus accipere pecuniæ, uel alicuius huiusmodi, ut dicitur extra de simonia, Et si quæstiones. ergo simonia non semper committitur per munus a manu.

22. q. 110. ar. 5. Hi tres simoniæ modi notãtur 1. q. 1. c. Sũt nõnulli ex Gregor.

¶ 1 Præt. Papa potest etiam munus a manu suscipere pro aliquo spirituali: sed ut quidam dicunt, Papa non potest committere simoniam, maxime cum aliqua persona ecclesiastica, quia res ecclesiæ sunt suæ. ergo non semper committitur simonia per munus a manu.

Ar. præced. quæst. 2. ad 9.

¶ 3 Præt. Greg. dicit, Ecclesiastici, utilitatibus deseruientes, dignum est ecclesiastica remuneratione gaudere. ergo si datur aliqua præbenda alicui pro obsequio impenso, nõ est simonia.

Et habetur. 11. q. 2. cap. Ecclesiastici.

¶ 4 Præt. Vnusquisque licite potest petere quod sibi debetur de iure: sed ordinato, qui non habet beneficium competens, tenetur de iure ordinator eius prouidere. ergo non peccat si petat beneficium, & hoc uocatur munus linguæ. Ergo tio.

¶ 5 Præt. Si fiant preces pro digno, non committitur simonia ex hoc: sed preces sunt munera linguæ siue fiant pro digno, siue pro indigno. ergo munus a lingua non semper facit simoniam.

¶ 6 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 6 Præt. Hypocritæ faciunt bona spiritualia propter laudes hominum, & tamen non dicuntur simoniaci. ergo munus a lingua non facit simoniam.

¶ 7 Præt. Sicut amor pecuniæ est cupiditatis, ita amor consanguineorũ est carnalitatis: sed si intuitu pecuniæ detur alicui præbenda, est simonia. ergo similiter si detur intuitu consanguinitatis, & tamen ibi non est aliquis prædictorũ modorum. ergo sunt insufficientes.

¶ 8 Præt. In commutationibus enã dignitatum, vel ecclesiasticorum beneficiorum committitur simonia: sed ibi non est aliquod munus. ergo &c.

¶ 9 Præt. Aliqui prælati recipiũt fructus ecclesiarũ vacantiũ, & postea cõferunt, retẽta sibi parte ꝓuentuũ, in quo non videtur aliquod munus esse, & tñ est ibi simonia. ergo &c.

1.q.1.c. Erga simonia eos.

D. 1127

RESPON. Dicendum, quòd simonia, vt dictum est, consistit in emptione & vẽditione spiritualis, vel eorum quæ sunt eis annexa. Emptio autem, vel venditio consistit non solum in datione & acceptione pecuniæ, sed omnium eorum quorum potest pretium numismate mensurari: in his enim est liberalitas secundum Philosophum. Constat autem quòd in eisdem est liberalis datio & vẽditio, quæ est ei cõtraria. Omnis autem temporalis commodi pretium potest numismate mensurari: & ideo quicumque pro aliquo temporali cõmodo dat aliquod spirituale, vel annexum, simoniam committit. Bonum autem temporale quod potest aliquis ab alio expectare, vel est ex parte animæ, sicut amicitia, aut fauor alicuius, & quantum ad hoc est munus a lingua: vel ex parte corporis, sicut aliquis actus corporaliter exercitus, & quantum ad hoc est munus ab obsequio: vel est aliquid exteriorum bonorum, & sic est munus a manu, sicut obsequium aliquod exhibitum: vel consistit in exterioribus bonis. Quantum ad primum committitur simonia per munus a lingua, quia lingua opinionem exprimit & gratiam conceptam: quantum ad secundum per munus ab obsequio: quantum ad tertium per munus a manu.

4. Eth. c.1. in princip.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ecclesiæ iudicium est quantum ad extertiora: & quia non est probabile quòd animus iudicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parto munere, ideo in paruis muneribus iudici datis non iudicat simoniam committi, sed apud deum qui cor videt, simonia est & in paruis, & in magnis muneribus, si animus iudicis ex eis flectatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opinio illa erronea est. Si n. Papa pro aliquo spirituali munus acciperet, simoniam committeret, sicut & alius homo, quia sub Petro, cui Papa succedit, simoniæ vitium damnationem inchoauit in nouo testamento, quãmuis res ecclesiæ sint aliquo modo Papæ, non sunt tamen eius omnibus modis habendi, sicut illud quod ad manum habet. Nonest autem dubium, quòd simoniam committeret, si quis aliquod spirituale debitori suo daret, vt quod suũ est recuperaret: & ita etiam in proposito Papa a simonia non excusaretur, si quod abiit, spiritualia pro temporalibus rebus ecclesiarum daret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd obsequium aut est honestum, aut inhonestum. Siquidem sit honestum obsequium, ex ipso obsequio quandoque redditur homo dignus beneficio ecclesiastico, sicut & alijs bonis operibus, & tunc si pactio non interuenit, potest absque simonia beneficium ecclesiasticum dare ei qui obsecutus est, vt non habeatur oculus ad obsequium principaliter, sed ad dignitatem personæ, & sic loquitur Greg. Si autem sit inhonestum, tunc est omnino simonia.

D. 515

¶ Ad quartum dicendum, quòd munus linguæ duplex est, vel quod in ipso actu linguæ consistit, sicut laus: vel quod ex lingua initium sumit, sicut cum quis ex hoc quòd precibus alicuius satisfacit, fauorem expectat. Qui enim dat aliquod spirituale pro fauore, vel laude acquirenda, non est dubium quin simoniam committeret. Quando ergo preces fiunt pro indignando, satis apparet, quòd nihil aliud mouet nisi fauor, aut etiã periculum euitandum, quia etiam carere malo quoddam bonum est, vt dicit Philosophus in 5. ethic. & ideo quando fiunt preces pro indigno, vel aliquo potente qui periculum committitur, quæ dicuntur preces armatæ, manifeste simonia committitur, si propter hoc beneficium ecclesiasticum detur. Si autem pro digno fiant quantum ad iudicium hominũ, probabile est quòd dans magis mouetur intuitu dignitatis personæ, quãm fauore precum: & ideo non reputatur simonia. Si tamen principaliter moueatur fauore precum, vel timore rogantis, quantum ad diuinum iudicium simoniam committit & rogatus, & rogans, si hoc intendat sive aliquis pro se roget, siue ꝓ alio. Potest enim aliquis per se petere, si dignus sit, beneficium ecclesiasticum non habens curam animarum, si indiget, sed non si habeat curam animarum, quia præsumptuosum est: nec tamen est simonia nisi pro tanto, quòd ex ipsa præsumptione indignus reddatur, & tunc preces suæ ex hoc ipso quòd rogat, pro indigno fiunt. Et per hoc patet solutio ad quintum.

Cap. 6.

¶ Ad sextum dicendum, quòd emptio & venditio, in quibus simonia consistit, sunt voluntariæ communicationes, quia ex consensu vtriusque fiunt: sed hypocrita per ea quæ facit, fauorem humanum sibi vsurpat per modum furti, quod est inuoluntaria communicatio, & ideo proprie loquendo, simoniã non committit.

¶ Ad septimum dicendum, quòd ille qui dat ratione consanguinitatis præbendam alicui principaliter, aut intendit temporale bonum illius cui datur, & non alterius, & sic peccat grauiter, sed simoniam non committit, quia non vendit, cum nihil accipiat: aut intendit aliquod bonum in seipsum redundãs sic, quòd magnificetur per hoc, & nobilitetur domus sua: vel quòd ipse in consanguineis sit fortior, & sic ipse aliquid accipere sperat pro quo spiritualia dat, & simoniam committit, & reducitur ad id munus, in quo continetur commodum, quod ex tali datione sperat.

¶ Ad octauum dicendum, quòd in tali permutatione est simonia, si pro aliquo terreno commodo vtriusque, vel alterius talis commutatio fiat: si autem pro aliquo spirituali, vtpote quia hic in illo loco melius possit deo seruire, non est simonia, vnde tunc potest fieri commutatio ex authoritate epi diocesani.

¶ Ad nonum dicendum, quòd in hoc distinguendum est, quia si ante donationem præbendæ prouentus percipiat pro aliqua iusta causa, & non interuenit aliqua conuentio cum eo cui dare disponit, non est simonia: si autem pactio interuenit vt ante receptionem, vel post accipiat, simoniacum est.

Dist. 57. & 78. quasi totum.

EXPOSITIO TEXTVS.

NEQVE ex his aliquem in clericatu &c. non quia ordinem non receperit, sed quia male promotus est, quod contingit dupliciter. Vno modo, ex parte ordinantis siue cum est hæreticus, siue simoniacus, vel quomodocumque. Alio modo, ab ecclesia separatus, & sic est in proposito, siue cum ordinatur a non suo episcopo sine licentia & authoritate proprij episcopi, & tunc debet deponi, nisi episcopus ponat ipsum in ra habitionem alterius episcopi, sicut de beato Epiphanio in epistola sua legitur: siue ordinetur ab episcopo qui abrenuntiauit officio, & loco. Si n. officium sibi retinuerit loco abrenuntians, potest conferre minores ordines, & de licentia episcopi etiam maiores. Alio modo etiam male promotus, quia non promouetur sicut debet, quod contingit dupliciter. Primo, quia furtiue accipit ordinẽ, vt cum accipit duos ordines sacros vna die, vel vnumquemq; sine licentia episcopi, & pœna talium est depositio, & tunc si fuit super hoc lata excommunicatio, solus Papa potest eum eo dispen-

eo dispensare: si autem non fuit, potest etiam episcopus dispensare, præcipue in minoribus ordinibus, vel si clausturam intrauerit. Secundo, quia prætermittit aliquem ordinem, & tunc si ex malitia facit, debet deponi, quãmuis characterem recipiat: si vero ignorãter, debet sibi imponi pœna ab episcopo, & interim carere executiõe ordinis, quousque ordinem prætermissum recipiat. *Quisque horum alterũ vendidit &c.* Hoc est intelligẽdum de illis, quorum vnum quod venditur, ordinatur ad alterum, quod sub pretio cadere non potest: sic beneficia ecclesiastica sunt ordinata ad ministrorum ecclesiæ sustentationem, & sic non potest ministrari de iure patronatus quod per se non venditur, quãmuis transeat cum vendictione villæ, quia dominium villæ non est ordinatum ad ius patronatus. *Simoniaca autem hæresis &c.* Simoniacus proprie dicitur, qui est reus huius peccati vel dando, vel accipiẽdo aliquod sacrum pro pretio. Contingit autem quandoq; in ipsa datione simoniam interuenire per mediatores, alterũ vel vtroque ignorante, & tunc fit simoniace ordinatio, quis non sit simoniacus qui ordinat, vel ordinatur. Quandoque etiam potest esse simoniacus ex alia causa, & nullum vitium ex ipsa datione spiritualium interuenire, & tunc non simoniace ordinatur aliquis, quãmuis sit simoniacus vel ordinans, vel ordinatus, & secundum hoc distinguuntur modi in litera positi. *Sacri canones &c.* Hic nota, quòd tria tempora sunt obseruanda in ordinibus. Primo, tempus ætatis ordinandi. Circa quod sciendum est, quòd secundum antiqua iura, a septimo anno vsq; ad duodecimum potest accipere omnes minores ordines: a duodecimo vsque ad vigesimumprimum potest recipere acolytatum & subdiaconatum, ita quòd in vigesimoprimo subdiaconatũ recipiat, in vigesimosexto potest recipere diaconatum, in trigesimo presbyteratũ, & postmodum potest fieri episcopus. Sed nunc abbreuiatum est tempus, quia subdiaconatum potest recipere quando peruenerit ad annos discretionis, vt possit cognoscere votum continentiæ, & presbyter fieri in vigintiquinque anno, & diaconatum circa vigesimumprimum annum, & præcipue in religiosis, episcopus autem in trigesimo anno. Secundo, debet considerari tempus determinatum anni, in quo fiunt ordines. Circa quod sciendum est, quòd maiores ordines in sex temporibus anni possunt celebrari, scilicet in quatuor sabbathis quatuor temporũ, & in sabbatho ante dominicam de passione, & in vigilia resurrectionis: Papa tamen in die dominico & festis præcipuis confert subdiaconatum, & in his et diebus, quibus episcopus potest conferre minores ordines: episcopi autem in die dominico consecrandi sunt. Tertium tempus est distantia inter ordines suscipiendos. Circa quod sciendum est, quòd aliquis potest accipere omnes minores ordines vna die, non tamen vnum de minoribus cum subdiaconatu, nec duos de maioribus simul: potest tamen in dominica consecrari in episcopum qui præcedenti die factus est sacerdos. De illis autem qui gradatim ad clericatũ accedunt, sciendum est, quòd possunt in octo annis recipere omnes ordines, ita q; in primis duobus recipiant minores, in alijs quinque tres maiores: monachus tamen posset omnes recipere per annum, & etiam alij dispensatiue propter necessitatem ecclesiæ.

Dif. 78. c. Si quis.

Lucæ 1.

Dist. 77. ca. Subdiaconus. c. Placuit, & cap. Eps & c. In veteri. Et distin. 78. c. Si quis, & ca. Presbyter.

De tpibus & qualit. ordi. c. De eo. & ca. Subdiaconos.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de sacramento ordinis, quod ordinatur ad spiritualem multiplicationem ecclesiæ, hic incipit determinare de matrimonio, quod ordinatur ad materialem multiplicationem fidelium, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de matrimonio. In secunda, de personis contrahentibus matrimonium 32. dist. ibi. *Nunc superest attendere &c.* Prima in duas. In prima, determinat ea quæ pertinent ad matrimonium, inquantum est sacramentum. In secunda, determinat causas matrimonij. 27. distinct. ibi. *Post hoc aduertendum est &c.* Prima in duas. In prima, determinat de institutione matrimonij. In secunda, significationem ipsius: hæc enim duo omnibus sacramentis communia sunt, ibi. *Cum alia sacramenta &c.* Circa prim. in tria fit. Primo, ostendit duas matrimonij institutiones. Secundo, ostendit differentiam illa ũ, ibi. *Prima institutio &c.* Tertio, excludit quendam errorem qui potest ex prædictis habere occasionem, ibi, *Fuerunt autem non nulli &c.* Circa secundum duo facit. Primo, ostendit differentiam inter secundam institutionem & primam per hoc, quòd prima fuit in præceptis: secunda habuit indulgentiam. Secundo, ostendit qualiter hæc indulgentia sumatur, ibi. *Indulgentia autem &c. Cũ ergo coniugium sacramentum sit &c.* Hic determinat de significatione matrimonij. Et circa hoc duo facit. Primo, determinat matrimonij significationem. Secundo, excludit quandam falsã opinionem, quæ ex prædictis ortum habuit, ibi. *Inde est quod quidam &c.* Circa quod tria facit. Primo, ponit illa quæ videntur esse pro dicta opinione. Secundo, ostendit opinionem esse falsam, ibi. *Hoc ergo si secundum verborum &c.* Tertio, respondet ad probationem, ibi. *Sed superius posita &c.*

DISTINCTIO XXVI.

A

De sacramento coniugij, cuius institutio & causa ostenditur.

VM alia sacramenta post peccatũ, & propter peccatũ exordium sumpserint, matrimonij sacramentum ẽt B ante peccatum legitur institutũ

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De matrimonio secundum qd est in officiũ naturæ.
¶ Secunda, De eo secundum quod est sacramentum.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum matrimonium sit naturale.
¶ Secundo, Vtrum nunc sit in præcepto.
¶ Tertio, Vtrum actus eius sit licitus.
¶ Quarto, Vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum matrimonium sit naturale.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit naturale, quia ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit: sed in alijs animalibus est coniunctio sexuum absque matrimonio. ergo matrimonium non est de iure naturali.

3. con. Gãt. cap. 124.

¶ 2 Præt. Id quod est de iure naturali, inuenitur in hominibus secundum quemlibet eorum statum: sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum, quia sicut dicit Tullius in principio rhetor. Homines a principio siluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit. ergo non est naturale.

¶ 3 Præt. Naturalia sunt eadem apud omnes: sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cum pro diuersis legibus diuersimode matrimoniũ celebretur. ergo nõ est naturale.

¶ 4 Præt. Illa, sine quibus potest saluari naturæ intentio, non videntur esse naturalia: sed natura intendit conseruationem speciei per generationem, quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicatijs. ergo matrimonium non est naturale.

SED CONTRA est, quod in principio digestorum dicitur. Ius naturale est maris & feminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

¶ 2 Præt. In 8. ethic. dicit Philosophus, quòd homo magis est naturaliter coniugale animal q̃ politicũ: sed homo est naturaliter animal politicum & gregale, vt ipse dicit. ergo naturaliter est cõiugale, & sic coniugium, siue matrimonium est naturale.

Cap. 9.

RESPON. Dicendum, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo, sicut ex principijs naturæ ex necessitate causatum, vt moueri sursum est naturale igni &c. & sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ mediante libero arbitrio complentur. Alio modo, dicitur naturale ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur, sicut actus virtutum dicuntur naturales, & hoc modo etiam matrimonium est naturale, quia ratio naturali ad id inclinat dupliciter. Primo, quantum ad principalem eius finem, quæ est bonum prolis; non enim intendit natura solum generationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tationem eius, sed traductionem & promotionem vsque ad perfectum statum hominis, inquantum homo est qui est virtutis status. Vnde secundum Philosophum tria a parentibus habemus, esse, nutrimentum, & disciplinam: filius autem a parente educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet, quod non esset, nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimonium facit. Secũdo, quantum ad secundariũ finem matrimonij, qui est mutuũ obsequium sibi a coniugibus in rebus domesticis impẽsum. Sicut, n, naturalis ratio dictat, vt homines simul cohabitent, quia vnus homo non sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent, ratione cuius dicitur hõ naturaliter politicus: ita etiam eorũ quib' indigetur ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris, quædam mulieribus: vnde natura monet, vt sit quædam associatio viri ad mulierem, in qua est matrimonium, & has duas causas ponit Philosophus in 8. ethic.

8. Ethi. c. 9.

Gen. 2.

Gen. 2. Hebr. 13.

Cap. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura hominis ad aliquod inclinat dupliciter. Vno modo, quia est cõueniens naturæ generis, & hoc est commune omnibus animalibus. Alio modo, quia est conueniens naturæ differentiæ quæ species humana abundat a genere inquantum est rationalis, sicut actus prudentiæ & temperantiæ. Et sicut natura generis quàmuis sit vna in omnibus animalibus, non tamen est eodẽ modo in omnibus, ita etiam nõ inclinat eodem modo in omnibus, sed secundum qd vnicuique competit. Ad matrimonium ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ quantum ad secundã rationem assignatam. Vnde Philosophus hanc rationem affigiat hominibus supra alia animalia, sed quantum ad potentiam, rationem inclinat ex parte generis: vnde dicit quòd filiorum procreatio communis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem modo in omnibus animalibus, quia quædam animalia sunt quorũ filij statim nati possunt sibi sufficienter victum quærere, vel ad quorum sustentationem alter sufficit: & in his non est aliqua determinatio masculi ad feminam. In illis autem quorum filij indigent vtriusque sustentatione, sed ad parvum tempus, inuenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud, sicut in auibus quibusdam patet: sed in homine, quia indiget filius cura parentum vsque ad magnũ tempus, est maxima determinatio masculi ad feminam, ad quam etiam natura generis inclinat.

I

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Tullij potest esse verum quantum ad aliquam gentem, si tamen accipiatur principium proprium illius gentis per quod ab alijs gentibus est distincta, quia non in omnibus perducitur ad effectum hoc, ad quod naturalis ratio inclinat: non autem est verum vniuersaliter, quia a principio humani generis sacra scriptura recitat fuisse coniugia.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ secundum Philosophum in 6. ethi. natura humana non est immobilis sicut diuina, & ideo diuersificantur ea, quæ sunt de iure naturali secundum diuersos status & conditiones hominum, quàmuis ea quæ sunt in rebus diuinis naturaliter nullo modo varientur.

K

¶ Ad quartum dicendum, quòd natura non tantum intendit esse personale, sed esse perfectum, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

b Vtrum matrimonium adhuc maneat sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium adhuc maneat sub præcepto, quia præceptum a Dño, non tamen ad remedium, sed ad officium. Refert. n. scriptura Gen. In Adam misso sopore, atque una de costis eius sumpta, & exinde muliere formata, virum in spiritu intelligentem, ad quem vsum mulier facta esset, post exstasim, prophetice dixisse. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne una.

G

De duplici institutione coniugij.

ONIVGII autem institutio duplex est. Vna ante peccatum ad officium facta est in paradiso, ubi esset torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, ex quibus sine ardore conciperẽt, sine dolore parerent: altera post peccatũ ad remedium facta extra paradisum propter illicitum motum deuitandum. Prima ut natura multiplicaretur: secunda ut natura exciperetur, & vitium cohiberetur. Nã & ante peccatum dixit Deus. Crescite, & multiplicamini: & post peccatum omnibus pene hominibus per diluuium consumptis. Quòd uero ante peccatum institutum fuerit coniugium ad officiũ, post peccatum uero ad remediũ concessum Aug. testatur dicens. Quod sanis est ad officium, ægrotis est ad remedium. Infirmitas n incõtinentiæ, quæ est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excinere debet: sed pp hoc obligantur homines ad matrimonium antiquo tempore, ne multiplicatio generis humani cesset. cũ ergo hoc idem sequatur, si quilibet liberc potest a matrimonio abstinere, videtur quòd matrimonium sit in præcepto.

H

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio virginem suam, melius facit. Ergo qui iungit: ergo contractus matrimonij nunc non est sub præcepto.

¶ 2 Præt. Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti: sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola. ergo matrimonium non est sub præcepto.

RESPON. Dicendum, q̃ natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id quod est necessarium ad perfectionem vnius, & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt communes. Alio modo, inclinat ad aliquid quod est necessarium ad perfectionem multitudinis, & cum multa sint hmõi, quorum vnum impedit aliud, ex tali inclinatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti, alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ædificatoriam, & hmõi officia, quæ sunt necessaria cõmunitati humanæ: sed inclinationi naturæ satisfit cum per diuersos diuersa complentur de prædictis. Cum ergo ad perfectionem humanæ multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ vitæ inseruire, quæ maxime per matrimonium impeditur, inclinatio naturæ ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam secundum Philosophos. vnde Theophrastus probat quòd sapienti non expedit nubere.

I

Gen. 1.

Cap. 1.

Sup. Gen. ad literam lib. 9. cap. 7

Habet est Theophrasti diputatio ad dero nuptias à D. Hieron. lib. 1. epistolarum contra Iouinianum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præceptũ illud non est reuocatum, nec tamen obligat vnumquemque ratione iam dicta, nisi illo tempore quo paucitas hominũ exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

¶ Ad secundum & tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ natura humana communiter ad diuersa officia actus inclinat, vt dictum est: sed quia est diuersimode in diuersis secundum quod indiuiduatur in hoc, vel in illo, vnum magis inclinat ad vnum illorum officiorum, aliud ad aliud: & ex hac diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur, contingit quòd unus eligit unum officium, ut agriculturam, alius aliud, & sic etiam contingit quòd quidam eligunt matrimonialem uitam, & quidam contemplatiuam, unde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS III.

c Vtrum actus matrimonialis semper sit peccatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis semper sit peccatum. 1. Corin. 7. Qui nubũt, sunt tamquàm non nubentes: sed non nubentes non habent actum matrimoniale. ergo etiam nubentes peccãt in actu illo.

¶ 3 Præt.

¶ 2 Præt. Esaiæ 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & deum vestrum: sed actus matrimonialis diuidit hominẽ a deo, vnde Exod. 19. præcipitur populo qui debebat deum videre, q̃ non accederent ad vxores suas. & Hieron. dicit q̃ in actu matrimoniali spiritus sanctus prophetarum corda non tangit. ergo est iniquitas.

¶ 3 Præt. Illud quod secundum se est turpe, nullo modo põt bene fieri: sed actus matrimonialis habet cõcupiscentiam adiunctam, quę semper turpis est, ergo semper est peccatũ.

Plicitur ex 6. ca. cap. ad Roma.

¶ 4 Præt. Nihil excusatur nisi peccatum: sed actus matrimonialis indiget excusari p bona matrimonij, ut magister dicit. ergo est peccatum.

In præsenti dist. ibi, coniugij autẽ.

¶ 5 Præt. De similibus specie idem est iudicium: sed concubit' matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam. ergo cũ actus adulterij sit peccatum, & act' matrimonij.

1. Cor. 7.

¶ 6 Præt. Superfluũ in passionibus corrumpit virtutem: sed semper in actu matrimonij est superfluitas delectationis, adeo quòd absorbet rationẽ, quæ est principale hominis bonum. unde Philosophus in 7. ethicor. dicit, quòd impossibile est hominem aliquid in ipsa intelligere. ergo semper actus matrimonialis est peccatum.

Cap. 14.

SED CONTRA. 1. Cor. 7. dicitur. Virgo non peccat si nubat. & 1. Timoth. 4. Volo iuuenculas nubere, filios procreare: sed procreatio filiorum non potest fieri sine carnali coniunctione. ergo actus matrimonialis non est peccatum, alias Apostolus non voluisset illud.

¶ 2 Præt. Nullum peccatum est in præcepto: sed actus matrimonialis est in præcepto. 1. Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo non est peccatum.

RESPON. Dicendum, quòd supposito quòd natura corporalis sit a deo bono instituta, impossibile est dicere, quòd ea quę pertinent ad conseruationem naturæ corporalis, & ad quę natura inclinat, sint vniuersaliter mala: & ideo cum inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura speciei conseruatur, impossibile est dicere quòd actus quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus, vt in eo mediũ virtutis inuenirì nõ possit, nisi ponatur secundum quorundam insaniam, quòd res corporales causatæ sunt a deo malo, ex quo forte ista opinio deriuat' quæ in Ifa tangitur, & ideo est pessima hæresis.

D. 858

Ibi. Fuerũt autem non nulli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum, sicut nec rerum possessionem, cum dixit, Qui vtuntur hoc mundo, sint quasi non vtentes: sed in vtroque fruitionem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi: non enim dixit. Sint non vtentes, vel non habentes: sed, quasi non vtentes, vel non habentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd deo coniungimur & secundum habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatum, non autem quod separat secundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum distrahit, vt actu deo cõiungi non sit idoneus, & hoc præcipue accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mẽs, & propter delectationem intensam, & propter hoc illis, quibus competit diuina contemplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo continentia ab vxoribus: & secundum hoc etiam dicitur quòd spiritus sanctus quantum ad actum reuelationis secretorum, nõ tangebat mentes prophetarum in usu matrimonij.

D. 357

A

¶ Ad tertium dicendum, quòd turpitudo illa concupiscentiæ, quæ actum matrimonij semper concomitatur, non est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo proueniens, vt scilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant, & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud proprie dicitur excusari, quod aliquã similitudinem mali habet, & tamen non est malum, vel non tantũ quantum apparet, quorum quædam excusantur a toto, quædam a tanto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiscentiæ habet similitudinem actus inordinati, ideo pro bono matrimonij excusatur a toto, vt non sit peccatum.

Gen. 1.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quàmuis sint idem specie naturæ, tamen differunt in specie moris, quam vna circumstantia variat, scilicet accedere ad suam, vel nõ suam: sicut etiam occidere hominẽ per violentiam, vel per iustitiã facit diuersam speciem moris, quàmuis sit vna species naturæ, & tamen vnũ est licitum, aliud illicitum.

Gen. 9.

D

¶ Ad sextum dicendum, quòd superfluum passionis quod virtutem corrumpit, non solum impedit rationis actum, sed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intensio in actu matrimoniali, quia etiam si tunc non ordinetur homo, tamen est a ratione præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum actus matrimonialis sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis nõ sit meritorius. Chrysostomus. n, dicit super Matth. Matrimonium & si vtentibus se pœnam non infert, mercedem tamen non præstat: sed meritum respectu mercedis dicitur. ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 1 Præt. Illud quod est meritorium dimittere non est laudabile: sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonium dimittitur. ergo matrimonialis actus non est meritorius.

E

¶ 3 Præt. Qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur: sed ex hoc quòd alicui præstatur beneficium, non meretur. ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 4 Præt. Meritum in difficultate consistit, heut & virtus: sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationem. ergo non est meritorius.

¶ 5 Præt. Illud quod non potest fieri sine peccato veniali, numquàm est meritorium, quia non potest homo simul mereri & demereri: sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale, quia etiam primus motus in huiusmodi delectatione est peccatum veniale. ergo actus prædictus non potest esse meritorius.

SED CONTRA. Omnis actus in quo impletur præceptum, est meritorius, si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis

sub præcepto dictũ hominibus primis ante peccatũ. Crescite, & multiplicamini: quo etiam post peccatum tenebantur usque quo est facta multiplicatio, post quàm secundũ indulgentiam matrimonij contractus fuit. Ita etiã post diluuium, quo uniuersum pene humanum genus deletum est, secundum præceptum dictum est filijs Noe. Crescite, & multiplicamini. Multiplicato uero homine f̃m indulgentiã contractum est, non f̃m imperium.

Quibus modis accipiatur indulgentia.

INDVLGENTIA autem diuersis modis accipit', s. pro cõcessione, pro remissione, pro promissione. Et est permissio in nouo testamento de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium, quod non meretur palmam, sed est in remedium. De minoribus malis, idest, de uenialibus est coitus, qui fit causa incontinentiæ. Illud, scilicet coniugium, indulgetur, idest, concediur: illud uero, idest, coitus talis permittitur, idest, toleratur, ita quòd non prohibetur.

B

Quando secundum præceptum, quando secundum indulgentiam contractum sit coniugium.

PRIMA institutio habuit præceptũ, secunda indulgentiam. Didicimus enim ab Apostolo, humano generi propter uitandam fornicationem indultum esse coniugium. Indulgentia uero, quia meliora non eligit, remedium habet, non præmiũ, a quo si quis declinauerit, meretur extriale iudicium. Quod secundum indulgentiam conceditur, uoluntarium est, nõ necessariũ, alioquin trãsgressor esset qui illud nõ faceret. Et põt sane intelligi illud

C

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. 858

gnialis est huiusmodi, quia dicitur 1.Cor.7. Vxori vir debitum reddat. ergo &c.

¶ 2 Præt. Qui actus virtutis est meritorius: sed actus prædictus est actus iustitiæ, qa dicitur redditio debiti ergo est meritorius.

RESPON. Dicendum, quòd cum nullus actus ex deliberata voluntate procedat sic indifferēs, vt in 2 libr. dictum est, actus matrimonialis semper est peccatū, vel meritorius in eo qui gratiā habet. Si.n. ad actum matrimonialem virtus induceat, vel iustitiæ vt debitū reddat, vel religionis vt proles ad cultū dei procreetur, est meritorius. Si autem moueat libido nitēs infra bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere vellet, est peccatū ueniale. Si autem extra dona matrimonij efferatur, vt scilicet cum quacumque muliere id facere proponeret, est peccatum mortale. Natura autem mouere non potest quin uel ordinetur ratione, & hic erit motus virtutis: uel non ordinetur, & hic erit motus libidinis.

Quòd nuptiæ sint bonæ.

VERVNT autem nonnulli hæretici nuptias detestantes, qui Tatiani appellati sunt, hi nuptias omnino damnant, ac pares fornicationibus alijsque corruptionibus faciunt, nec recipiunt in suorum numero coniugio utentem marem, uel feminam. Quòd autem res bona sit coniugium non modo ex eo probatur ꝙ Dominus legitur coniugiū instituisse inter patrios parentes, sed etiā ꝙ in Cana Galileæ nuptijs interfuit Christus, easque miraculo commendauit, aqua in uinū conuersa. Qui ēt post ea uirū dimittere uxorē prohibuit, nisi causa fornicationis. Apostolus ēt ait: Virgo non peccat, si nubat. Constat ergo rem bonā esse matrimoniū, alioquin non esset sacramentum. Sacramentū.n. sacrum signum est.

Et habetur 27. q. 2. ca. Non est dubium. Et habetur vbi supra c. Cū societas.

Hugo libr. de sacramētis par. 9. c. 2.

¶ 2 Præt. Sacramentum secundum Hug. est materiale elementum: sed matrimonium non habet pro materia aliquod materiale elementum. ergo non est sacramentum.

¶ 2 Præt. Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed per matrimonium non conformatur homo passioni Christi quæ fuit pœnalis, cum habeat delectationem adiunctam, ergo non est sacramentum.

¶ 4 Præt. Omne sacramentum nouæ legis efficit quod figurat: sed matrimoniū non efficit coniunctionem Christi & ecclesiæ quam significat. ergo matrimonium non est sacramentum.

Gen. 2.

Ioan. 2.

¶ 5 Præt. In alijs sacramētis est aliquid quod est res & sacramentum: sed hoc non potest inueniri in matrimonio, est non imprimat characterem, alias non iteraretur. ergo non est sacramentum.

Matth. 19.

SED CONTRA est, quod dicitur Ephe. 5. Sacramentum hoc magnum est &c.

1. Cor. 7.

¶ 2 Præt. Sacramentum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi. ergo &c.

RESPON. Dicendum, quòd sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa, vt in 1. dist. dictum est: vnde cum hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

q. 1. artic. 1. quæst. 1. per totum.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd verba quibus consensus matrimonialis exprimitur, sunt forma huius sacramenti: nō aut benedictio sacerdotis, quæ est quoddā sacramentale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonij perficitur per actum eius qui sacramento illo vtitur, sicut pœnitentia: & ideo sicut pœnitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quāmuis matrimonium non conformet passioni Christi quantum ad pœnam, conformat tamen ei quantum ad charitatem per quam pro ecclesia sibi in sponsam coniungenda passus est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vnio Christi ad ecclesiam non est res contenta in illo sacramento, sed res significata non contenta, & talem rem nullum sacrum efficit, sed habet aliam rem contentam & significatam quam efficit, vt dicetur: inaniter autem posuit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quòd non haberet rem aliquam contentam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd etiam in hoc sacramento sunt illa tria, quia sacramenta tantum sunt actus exterius apparentes: sed res & sacramentum est obligatio quæ innascitur viri ad mulierem ex talibus actibus: sed res ultima contenta est effectus huius sacramenti, non contenta autem est res quam magister determinat.

ARTICVLVS II.

b Vtrum matrimonium debuit institui ante peccatum.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit institui ante peccatum, quia illud quod est de iure naturali non indiget institutione: sed matrimonium est hmōi, vt ex dictis patet. ergo non debuit institui.

In 1. sententiarum dist. 26. & D. Tho. ibi.

¶ 2 Præt. Sacramenta sunt quædam medicinæ contra morbum peccati: sed medicina non præparatur nisi morbo. ergo ante peccatum non debuit institui.

¶ 3 Præt. Ad idem sufficit una institutio: sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, vt in litera dicitur. ergo ante peccatum non fuit institutum.

¶ 4 Præt. Institutio sacramenti debet esse a deo: sed ante peccatum uerba quæ ad matrimoniū pertinent, determinate non sunt dicta a deo, sed ab Adam: illa autem uerba quæ deus dixit, Crescite, & multiplicamini, dicta sunt etiam brutis, in quibus non est matrimonium. ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

Gen. 1.

¶ 5 Præt. Matrimonium est sacramentum nouæ legis: sed sacramenta nouæ legis a Christo initium sumpserunt. ergo non debuit ante peccatum institui.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 19. Non legistis, quòd ab initio qui fecit homines, masculum & feminam fecit illos &c.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Matrimonium est institutum ad procreationem prolis: sed ante peccatum necessaria erat homini procreatio prolis, vt in 2. lib. dist. 20. dictum est. ergo ante peccatum debuit matrimonium institui.

RESPON. Dicendum, quòd natura inclinat ad matrimonium intendens aliquod bonum, quod quidem variatur secundū diuersos homines status: & iō oportet ꝙ secundū illud bonum diuersimode in diuersis statibus hominum instituatur. Et ideo matrimoniū secundū quod ordinatur ad procreationē prolis, quæ erat necessaria etiā peccato nō existēte, institutum fuit ante peccatum. Secundum autem quod remediū præbet contra vulnus peccati, institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ. Secundū autem determinationē personarū, institutionē habuit in lege Moysi: sed secundum qd repræsentat mysterium coniunctionis Christi & ecclesiæ institutionem habuit in noua lege, & secundū hoc est sacramentū nouę legis. Quantum aut ad alias vtilitates quæ ex matrimonio consequuntur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium sibi a coniugibus impensum, habet institutionē in lege ciuili. Sed quia de ratione sacramenti est quod sit signum & remedium, ideo quantum ad medias institutiones competit ei ratio sacramenti, sed quantum ad primam institutionem competit ei quòd sit in officiū naturæ: quantum vero ad vltimam quòd sit in officium ciuilitatis.

Eph. 5. cap. Gen. 2.

Cuius rei sacramentum sit coniugium.

B

QVM ergo coniugium sacramentum sit, & sacrū signum est, & sacræ rei, scilicet cōiunctionis Christi & Ecclesiæ, sicut ait Apostolus. Scriptū est, inquit. Relinquet homo patrē & matrem, & adhærebit uxori suę, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo & in Ecclesia. Vt enim inter coniuges cōiunctio est secundum consensum animorū & secundum permistionem corporum, sic Ecclesia Christo copulatur uoluntate & natura, quia idē uult cum eo, & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa spōso spiritualiter & corporaliter, idest, charitate ac cōformitate naturæ. Huius vtriusque copulę figura est i cōiugio. Cōsensus enim coniugum copulam spiritualem Christi & Ecclesię, quę fit per charitatem, significat. Commistio uero sexuū illam significat quę fit per naturę conformitatem

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd illa quæ in cōmuni sunt, de iure naturali indigent institutione quantū ad eorum determinationem, quæ diuersimode competit secundum diuersos status, sicut de iure naturali est quòd maleficia punian tur, sed quod talis pœna tali culpæ apponatur per determinationem iuris politiui fit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est tantum remedium contra peccatum, sed est principaliter in officium naturæ, & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est remedium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum diuersa quæ oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens quòd diuersas habeat institutiones, & sic illa diuersa institutio non est eiusdem secundum idem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium ante peccatum institutum fuit a deo in hoc, quòd homini mulierem in adiutorium de costa formauit, & dixit eis. Crescite, & multiplicamini &c. quod quāmuis alijs animalibus dixit, non tamen per ea eodem modo implendum sicut per homines. Adam autem verba illa protulit a deo inspiratus, vt intelligeret matrimonij institutionem a deo factam.

Gen. 1.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd matrimonium est sacramentum nouæ legis, non fuit ante Christum institutum, vt ex prædictis patet.

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

Hugo lib. 1 de sacramētis par. 9. c. 2. in fine.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non conferat gratiam, quia secundum Hug. sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferunt: sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem, quę sit de essentia eius. ergo non conferat gratia in ipso.

¶ 1 Præt. Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma: sed actus qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gratiæ, quia hoc esset pelagiana hæresis, quòd actus nostri sunt causa gratiæ, verba etiā ex primentia consensum non sunt cā gratiæ, cum ex eis nō fit aliqua sanctificatio. ergo i matrimonio nullo modo gratia datur.

¶ 3 Præt. Gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnib' habentibus vulnus illud: sed in omnibus inuenitur concupiscentiæ vulnus, si ergo in matrimonio detur gratia contra vulnus cōcupiscentiæ, debent oēs homines matrimoniū contrahere, & sic esset valde stultum a matrimonio abstinere.

¶ 4 Præt. Infirmitas non accipit medicamentum ab eodem a quo accipit intentionem: sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia sicut dicit Philosoph' in 7. ethic. Insatiabilis est cōcupiscentiæ appetitus, & per oppositionem congruam augetur. ergo videtur quòd in matrimonio conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

Elicitur ex libro de bono cōiugij c. 18. & etiā ex lib. Soliloquiorū. Cap. 10.

SED CONTRA. Diffinitio & diffinitum debent conuerti: sed in diffinitione sacramenti ponitur causalitas gratiæ, vt in 1. distinct. patuit. ergo cum matrimonium sit sacramentum erit causa gratiæ.

¶ 2 Præt. August. dicit, quòd matrimonium est ægrotis in remedium: sed non est in remedium, nisi inquantum aliquam efficaciam habet. ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendū concupiscentiam: sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam. ergo confertur in ipso gratia.

Et in litera Magistri & in artic. 4. quæst. 1. Super Gen. ad literam lib. 9. cap. 7 tom. 3.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum signum. Sed hoc non potest stare, quia secundum hoc in nullo differret a sacramentis veteris legis, vnde non esset aliqua ratio quare sacramentis nouæ legis annumeraretur. Quòd enim remedium præbeat satisfaciendo concupiscentiæ, ne in præceptis ruat dum nimis arctatur, habuit etiam in veteri lege ex ipsa natura actus. Et ideo alij dixerunt, quòd conferatur ibi gratia in ordine ad recedum a malo, quia excusatur actus a peccato, qui sine matrimonio peccatū esset. Sed hoc esse nimis parum, quia hoc etiam in veteri lege habuit: & ideo dicunt quòd facit recedere a malo inquantum mitigat concupiscentiam, ne extra bona matrimonij feratur, non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operandum. Sed hoc non potest stare, quia eadem gratia est quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, sicut idē calor qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt quòd matrimonium inquantum in fide Christi contrahitur, habet vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est: quia vbicumque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia quibus homo conueniente vti possit facultate illa: sicut patet quòd omnibus potentijs animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actu exire possint. Vnde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi sua vxore ad procreationem prolis, datur etiam gratia, sine qua id conuenienter facere non posset, sicut etiam de potestate ordinis supra dictum est, & sic ista gratia data est vt iam res contenta in hoc sacramento.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd sicut aqua baptismi

Universidad de Deusto
Biblioteca

mi habet quòd corpus tangat, & corpus abluat ex tactu carnis Christi, ita matrimoniũ hoc habet ex hoc, quòd Christus sua passione illud repræsentauit, & nõ principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua baptismi, vel forma verborum non operatur ad gratiã immediate, sed ad characterẽ: ita actus exteriores & verba exprimentia consensum directe faciunt nexũ quendam qui est sacramentũ matrimonij & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiue operatur ad gratiã.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliqd efficacius remedium adhiberi. Adhibetur autẽ maius remedium per opera spiritualia, & carnis mortificationem ab illis qui matrimonio nõ vtuntur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd contra concupiscentiã potest præstari remedium dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius concupiscentiæ, vt reprimatur i sua radice, & sic remediũ præstat matrimoniũ per gratiam quæ in eo datur. Alio modo, ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo, vt actus ad quem inclinat concupiscentia, ex turpitudine careat, & hoc fit per bonum matrimonij, quæ honestam carnalem concupiscentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus, quia dum concupiscentia delectat in actu coniugali, ad alias corruptelas non ita incitat, propter quod dicit Apostolus. Melius est nubere, quã vri. Quamuis enim opera concupiscentiæ cognita secundum se nata sint concupiscentiam augere, tamẽ ex quod ratione ordinantur, ipsam reprimunt, quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

Ephes. c. 5.

De bono coniugij. c. 18. tom. 6.

Ephes. c. 5.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum carnalis commistio sit de integritate matrimonij.

3. par. q. 29 art. 2. 27. q. 2. c. Matrimonium & c. Sufficiat & c. Ois. Præsenti distinct.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis commistio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictum est, Erunt duo in carne vna: sed hoc non fit nisi per carnalem commistionem. ergo est de integritate matrimonij.

¶ 2 Præt. Id quod pertinet ad significationem sacramenti, est de necessitate sacramenti, vt prædictum est: sed carnalis commistio pertinet ad significationem sacramenti, vt in litera dicitur. ergo est de integritate sacramenti.

¶ 3 Præt. Huiusmodi sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei: sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commistione. ergo est de integritate sacramenti.

¶ 4 Præt. Matrimonium est sacramentum secundum quod remedium contra concupiscentiam præstat, de quo dicit Apostolus. 1. Corinth. 7. quod melius est nubere quàm vri: sed hoc remedium non præstat in his qui carnaliter non commiscentur. ergo idem quod prius.

SED CONTRA. In paradiso fuit matrimonium: sed ibi non fuit carnalis copula. ergo commistio carnalis non est de integritate matrimonij.

¶ 1 Præt. Sacramentum ex suo nomine sanctificationẽ importat: sed sine carnali cõmistione est matrimoniũ sanctius, vt in litera dicitur. ergo carnalis commistio non est de necessitate sacramenti.

RESPON. Dicendum, q̃ duplex est integritas. Vna quæ attenditur secundũ perfectionẽ primã, quę consistit in ipso esse rei: alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ cõsistit in operatione. Quia ergo carnalis commistio est quædam operatio, siue vsus matrimonij, per qd facultas ad hoc dat, ideo erit carnalis cõmistio de secũda integritate matrimonij, & nõ de prima.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Adam exposuit integritatẽ matrimonij quantũ ad vtramq; perfectionem, quia res ex suo actu innotescit.

27. q. 2. in princip.

¶ Ad secundum dicendum, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti, & ad hãc significationem nõ pertinet carnalis cõmistio, sed ad rem non contentam, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res non pertinet ad finẽ inuitũ per actum propium, vnde ex hoc quòd finis matrimonij non habetur sine carnali commistione, ostenditur quòd sit de secunda integritate, & non de prima.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ante commistionem carnalem est matrimonium in remedium ex gratia quæ in eo datur, quàmuis non ex actu, quod pertinet ad integritatem secundam.

EXPOSITIO TEXTVS.

VM alia sacramenta &c. Videtur q̃ de matrimonio debuerit determinare ante ordinem, quia prius est quod animale est, q̃ quod spirituale est, vt dicitur 1. Cor. 15. Et dicendum, q̃ quàmuis sit primũ in via generationis, tamen in via sanctitatis & perfectionis est posterius: & ideo illud sacramentum quod habet minimum de spiritualitate, vltimo debet inter sacramenta ordinari. *Vna de consitis eius &c.* De hoc dictum est in 2. lib. dist. 18. *Prophetice dixisse,* vt prophetia referatur ad mysterium Christi & ecclesiæ, quod præuidit, non ad vsum mulieris quæ consensu percipi poterat naturali ratione: nec consequitur, quòd ex incarnationis mysterium præuidit, quod suum casum præsciuerit etiam supposito q̃ Christus non fuisset incarnatus homine non peccante, quia multa sunt, quorum vnum non est sine altero, quàmuis vnum sine altero possit intelligi. *Remedium habet, non præmium,* scilicet accidentale, quale habet virginitas, scilicet aureolam.

q. 1. ar. 1.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de institutione matrimonij, & significatione ipsius, hic incipit determinare de causis eius, & diuiditur in partes duas. In prima, de causis cõstituentibus matrimonium. In secũda, de causis honestantibus ipsum dist. 31. ibi. *Post hæc de bonis coniugij &c.* Prima, in duas. In prima, determinat de causa efficiente matrimonium. In secunda, de causa finali ipsius circa finem. 30. distinct. ibi. *Exposito quæ sit causa efficiens &c.* Prima, in duas. In prima determinat de causa

causa efficiente matrimonium: in secunda ponit impedimentum illius causæ. 29 dist. ibi *Operire autem consensum coniugalem &c.* Prima in duas. In prima ostendit quòd consensus facit matrimoniũ: in secunda ostẽdit qualem oportet esse illum cõsensum. di. 28. ibi. *Hic quæri debet, vtrum &c.* Prima in duas. In prima præmisso de quo est intentio, diffinit matrimonium, vt causa effectui proportionata sumatur: in secunda ostendit quæ sit causa matrimonii, ibi. *Efficiẽs causa &c.* Et hæc diuiditur in tres. In prima proponit quod intẽdit: in secũda probat propositum, ibi. *Quòd autem consensus &c.* in tertia excludit erorem, ibi. *Quidam tamen asserunt &c.* Et diuiditur in partes duas. In prima, prosequitur partes erroris eorum: in secunda excludit eũ, ibi. *His autem ita respondemus.* Circa primũ tria facit. Primo ponit opinionem illorum falsam: secũdo ponit probationem eius ibi. *Quod vero inter sponsam &c.* tertio ponit responsionem eorum ad probationem pro veritate inductam, ibi *Præmissis etiam &c. His itaque respondemus &c.* hic respondet ad probationem illorum positam. Et circa hoc tria facit. Primo ponit. dist. quãdã qua prædictæ authoritates soluũtur: secũdo probat illam distinctionẽ per diuersas sanctorũ authoritates, ibi. *Aliquando enim sponsas vocant &c.* tertio probat eam per rationes, ibi. *Et sciendum est quòd illa sponsa.*

A

QVAESTIO PRIMA.

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De ipso matrimonio.
¶ Secũda, De sponsalibus.
¶ Tertia, De bigamia.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Quid sit matrimonium.
¶ Secũdo, Vtrum consensus sit causa matrimonii.
¶ Tertio, Vtrũ matrimoniũ possit solui per religionis ingressũ.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit in genere coniunctionis, quia vinculum quo aliqua ligantur differt a coniũctione ipsa sicut causa ab effectu: sed matrimoniũ est vinculum quoddam quo matrimonio iuncti ligantur. ergo non est in genere coniunctionis.

¶ 2 Præt. Omne sacramentum est sensibile signum: sed nulla relatio est accidens sensibile. ergo matrimonium cum sit sacramentum, nõ erit in genere relationis, & ita nec in genere cõiũctionis.

¶ 2 Præt. Coniunctio est relatio æquiparantiæ sicut æqualitas: sed non est vna numero æqualitas relatio in vtroque extremorum, vt Anic. dicit. ergo nec vna coniunctio, & sic matrimoniũ est in genere coniunctionis, non erit vnum tantum matrimoniũ inter duos coniuges.

Ex cap. 10. tractat. tertii, uel tertii libri Meta.

SED CONTRA. Relatio est secundum quam aliqua adinuicem referuntur: sed secundum matrimoniũ aliqua adinuicẽ referuntur, dicitur n. maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor. ergo matrimoniũ est in genere relationis, nec est aliud q̃ cõiũctio.

¶ 2 Præt. Vnio duorum ad aliquod vnum non fit, nisi secundũ coniunctionem: hoc autem fit per matrimonium, vt patet Gen. 2. Erũt duo i carne vna. ergo mrimoniũ est in genere cõiũctionis.

VLTERIVS. Videtur q̃ matrimonium incongrue nominetur, quia denominatio debet fieri a digniori: sed pater dignior est matre. ergo magis debet denominari a patre quàm a matre coniunctio vriusque. II

¶ 2 Præt. Res debẽt denominari ab eo quod est de essentia sua, quia ratio quam significat nomen, est diffinitio, vt dicitur i 4. meta. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonii. ergo non debet matrimoniũ nuptiæ appellari. tex. cõ. 28.

¶ 2 Præt. Species non potest proprio nomine nominari ab eo quod est generis: sed cõiũctio ẽ genus ad matrimoniũ. ergo nõ proprie põt coniugũ nominari. 27. qu. 2. in princ. Vbi sup. ca. Sufficiat.

SED in contrarium est communis vsus loquentium.

VLTERIVS. Videtur q̃ inconuenienter diffinitur in litera, quia in mariti diffinitione oportet q̃ matrimoniũ ponatur, quia maritus ẽ qui est mulieri matrimonio iũctus: sed ipse ponit maritalẽ cõiunctionẽ in diffinitione mãimonii. ergo vt q̃ sit circulatio in diffinitionib' istis. Vbi sup. c. Matrimonium. Vbi sup. c. Cũ initiatur.

¶ Præt. Per mãimoniũ sicut vir efficit marit' mulieris, ita mulier vxor viri. ergo nõ magis deberet dici cõiũctio maritalis q̃ vxoris.

¶ 2 Præt. Consuetudo ad genus moris pertinet: sed frequenter matrimonio iuncti sunt valde moribus diuersi. ergo nõ debet poni i diffinitione matrimonii, indiuiduã vitę cõsuetudinẽ retinẽs.

¶ 2 Præt. Inuenuntur aliæ diffinitiones de matrimonio datæ, quia secundum Hug. matrimonium est duarum id onearum personarum legitimus de coniunctione consensus. Secundũ quosdã aũt matrimoniũ est consortiũ cõis vitæ, & cõmunicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ diffinitiones differant. Liber. 1. de sacramẽtis Par. 11. c. 4

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd cõiũctio adunationem quãdam importat, vnde vbicumque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem quæ ordinãtur ad aliquod vnum, dicuntur in ordine ad aliud adunari; sicut multi homines adunantur ad vnam militiam, vel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur commilitones adinuicẽ, vel socii negotiationis: & ideo cum per matrimonium ordinẽtur aliqui ad vnam generationem & educationem prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam, constat q̃ quòd in matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & vxor, & talis coniunctio ex hoc q̃ ordinatur ad aliquod vnum, est matrimonium: coniunctio autem corporum, vel animorum ad matrimonium consequitur. D.855.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ matrimonium est vinculum quo ligantur formaliter non effectiue, & ideo non oportet quòd sit aliud a coniunctione.

¶ Ad secũm dicẽdũ, q̃ quãuis ipsa relatio nõ sit sensibile accidẽs, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in facto requiritur quòd sit sensibile id quod est res & sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta coniunctio: sed verba exprimentia consensum, quæ sunt sacramentum tantum, & causa prædictæ coniunctionis, sunt sensibilia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate: & in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus, & ex vtraque parte pót attẽdi unitas & diuersitas ipsius. Quia ergo in similitudine nõ est eadẽ qualitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero, & similiter est de æqualitate: ideo & æqualitas, & similitudo eibus modis est alia numero in vtroq; similiũ & æqualiũ: sed relatio quæ est matrimoniũ, ex vna parte habet vnitatẽ in vtroq; extremorũ, s. ex parte causæ, quia ad eandẽ numero generationẽ ordinantur, sed ex parte subiecti habet diuersitatẽ secũm numerũ: & iõ hic relatio est vna & multiplex, & secũm quod est multiplex ex parte subiecti, significatur his nom' vxor, & marit': secundũ aũt qd est una, significat hoc nõe mrimoniũ.

Authoritatibus probat, quòd solus consensus facit matrimonium.

QVOD autem cõsensus matrimonium faciat, subditis pbatur testimonijs. Ait enim Isid. Cõsensus facit matrimonium. Itẽ Nico. Papa. Sufficiat solus secundum leges eorum consensus, de quorũ coniunctionibus agitur. Qui solus si forte i nuptijs defuerit, cętera etiam cũ ipso coitu celebrata frustrantur. Item Io. Chrys. Matrimonium non quidẽ facit coitus, sed voluntas, & ideo non soluit illud separatio corporis. Item Amb. Non defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis. Ex his apparet quòd cõsensus, idest, pactio coniugalis, matrimonium facit, & ex tũc coniugium est, etiam si non præcesserit, uel secuta est copula carnalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ in matrimonio est tria considerare. Primo essentiam ipsius, quæ est coniunctio, & secundũ hoc nominatur cõiugiũ. Secundo causam eius, quæ est desponsatio, & secundũ hoc vocantur nuptiæ a nubere, quia in ipsa solẽnitate despõsationis qua matrimoniũ perficitur, capita nubentiũ velantur. Tertio effectũ, qui est ꝓles, & sic dr̃ matrimoniũ, vt Aug. dicit cõtra Faustũ ob hoc, ꝙ mulier non debet ad aliud nubere, nisi vt sit mater. Põt etiã dici matrimonium, quasi matris muniũ, i. officiũ, quia fẽminis maxime incũbit officiũ educãdæ prolis. Vel dicit̃ matrimoniũ, quasi matrẽ muniẽs, qa iã habet quo defendatur, & muniat̃. s. virũ. Vel dr̃ matrimoniũ, qua si matrẽ monens, ne virũ relinquat, alteri adhærẽs. Vel dr̃ matrimoniũ, quasi materia vnius, qa i eo fit cõiunctio ad vnã ꝓlẽ materialiter inducendã, vt dicatur matrimoniũ a monos, & materia. Vel dr̃ matrimonium, vt Isid. dicit a matre & nato, quia ꝑ matrimoniũ efficit̃ aliqua mater nati.

Aug. Tom. 6. libro. 19. cap 26.

Vbi supr. c. Cũ initiat̃.

Li. 9. Ethi. cap. 8.

De Bono coniugii Et habetur 27 9 2 c. Coniunx.

Isidorus. Lib. 9. Ethimolog. c. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quãuis pater sit dignior q̃ mater, tñ circa ꝓlẽ magis officiosa ẽ mater, quãm pater. Vel ideo, qa mulier ad hoc principaliter facta est, vt sit hoi in adiutoriũ ꝓlis, non aũt vir propter hoc factus est, vnde magis pertinet ad rationem matrimonii mater quãm pater.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ aliqñ essentialia cognoscunt̃ ꝑ accidentalia, & ideo ẽt per accidentalia aliqua notari possunt, cũ nomen detur causa rei innotescendæ.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ aliquãdo species nominatur ab eo quod est generis propter imperfectionẽ speciei, quando. s. habet cõplete generis rõnem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut propium accidentale retinet nomen proprii cõis. Aliquando aũt propter perfectionem, quando in vna specie cõplete inuenitur ratio generis, & non in alia, sicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori, quod est genus animalis, sed animatio non inuenitur perfecte in animatis, quæ non sunt animalia: & similiter est in proposito, quia coniunctio viri ad mulierem per matrimoniũ est maxima, cũ sit & animatũ, & corporum, & ideo coniugium nominatur.

Precedenti quæst.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ sicut supra dictum est, in matrimonio tria possunt considerari. s. causa ipsius, & essentia eius, & effectus: & secundum hoc tres diffinitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nã diffinitio Hug. tangit causam. s. consensum, & per se nõ est. Diffinitio autem in litera posita tãgit essentiam matrimonii. s. coniunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc ꝙ dicit, inter legitimas personas. Ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem in hoc ꝙ dicit, maritalis, quia cum matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliquod vnum, talis coniunctio in speciẽ trahitur per illud ad quod ordinatur, & hoc est quod ad maritum pertinet. Ponit etiam virtutem huius cõiunctionis, quia indissolubilis est in hoc ꝙ dicit, individua &c. Sed alia diffinitio tangit effectum ad quem ordinatur matrimoniũ, scilicet vita communis in rebus domesticis. Et quia omnis cõmunicatio aliqua lege ordinatur, deo ponitur ordinatiuum istius communionis. s. ius diuinum & humanum: aliq. n. communicationes, vt negoriatorum commilitãtiũ, solo iure humano instituta sunt.

Vbi supra lib. 1. de sacramentis. Et habetur 27. qu. 2. in principio.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ priora aliqñ ex quibus debet dari diffinitio, non sunt nominata, & ideo in diffinitione aliquorum ponũtur aliqua posteriora simpliciter, quæ sunt prio-

Quando incipiat esse coniugium.

QVòd. n. ab ipsa despõsatione, in qua pactio coniugalis exprimitur, coniuges sint, sanctorũ testimonia probant. Ait. n. Amb. Cũ initiatur coniugiũ, coniugii nomẽ ascisciturr, cũ cõiũgitur viro cõiugium est, nõ cũ viri admistione cognoscitur. Itẽ Isid. Cõiuges verius appellantur a prima desponsationis fide, quãmuis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus. Item Aug. Coniunx vocatur ex prima desponsationis fide, quam concubitu non cognouerat, nec fuerat agniturus, nec perierat, nec mendax manserat coniugis appellatio, vbi non fuerat, nec futura erat carnis vlla commistio; propter quod fidele coniugium ambo parentes Christi vocari meruerũt, non solum illa mater, sed etiam ille pater eius, sicut coiunx matris eius, vtrumque tamen mente, non carne. Ex his cui denter insinuatur, quòd ex tempore quo intercedit consensus voluntarius ac maritalis, qui solus coniugium facit, veri coniuges sunt sponsus & sponsa.

Secundum quosdam non est coniugiũ ante carnalem copulam, sed sponsi & sponsæ sunt.

VIdam tamen asserunt, verum coniugium non contrahi ante traductionem, & carnalem copulã, nec vere coniuges esse aliquos antequàm intercedat commistio sexus: sed a prima fide desponsationis vir sponsus, & mulier sponsa est, non coniunx. Sponsos autem & sponsas coniuges frequenter appellari dicunt, nõ quia sint, sed quia futuri sunt. cuius rei sponsionem inuicem fecerunt, & secundnm hoc verba præmissarum authoritatum intelligenda fore tradunt.

Qua ratione utuntur.

QVòd vero inter spõsam & coniugem plurimum interfit, ex eo astruũt, quia licet spõsæ ante carnalẽ copulã incõsulto, vel nolente spõso monastera quo ad nos, sicut in diffinitione qualitatis ponitur quale a Philosopho, cum dicit Qualitas est secũdum quam quales dicimur: & ita ẽt hic in diffinitione matrimonii ponitur coniunctio maritalis, vt sit sensus, ꝙ matrimoniũ est coniunctio ad ea, quæ mariti officium requirit, quæ nõ poterãt vno nominari nomine.

Libro predicamentorum c. de qualitate.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ per hãc differentiam tãgitur finis coniunctionis, vt dictum est, & qa vt dicit Apostolus, Vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum, ideo hæc differẽtia potius debet sumi a viro, q̃ a muliere.

Præcedẽti quæst.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut vita ciuilis non importat actum singularẽ huius, vel illius, sed ea quæ ad communicationẽ ciuilem pertinent, ita vita coniugalis nihil est aliud quàm cõuersatio ad communicationẽ talẽ pertinens, & ideo quantum ad hanc vitã semper consuetudo est indiuidua, quãuis sit diuersa quantum ad actus singulares vtriusque.

¶ Ad quartum patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, ꝙ consensus nõ sit causa efficiens matrimonii. Sacramenta enim non sunt a voluntate humana, sed ab institutione diuina: sed consensus ad voluntatem pertinet, ergo non est causa matrimonii, sicut nec aliorum sacramentorum.

¶ 2 Præt. Idem non est causa sui ipsius: sed matrimonium nihil aliud videtur esse quàm consensus, quia consensus ipse significat cõiũctionẽ Christi ad ecclesiã. ergo cõsensus nõ est cã m̃rimonii.

¶ 3 Præt. Vnius debet esse vna cã: sed m̃rimoniũ inter duos ẽ vnũ, vt dictũ est: consensus aũt duorũ sunt diuersi, quia diuersorũ sunt etiam in diuersa, ab vna. n. parte est cõsensus in virum, ex alia in vxorem. ergo mutuus consensus non est causa matrimonii.

SED CONTRA est, quod Chriso. dicit. Matrimonium nõ facit coitus, sed voluntas.

¶ 2 Præt. Vnus non accipit potestatem in eo quod est libere alterius, nisi per eius cõsensum: sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatem in corpus alterius, vt patet. 1. Corin. 7. cum prius vterque sui corporis liberam potestatem haberet. ergo consensus, facit matrimonium.

VLTERIVS. Videtur, ꝙ non oporteat cõsensum per verba exprimi, quia sicut per matrimoniũ redigitur hõ in potestatẽ alterius, ita per votum: sed votum obligat quo ad deũ, ẽt si non exprimatur verbis. ergo & consensus facit matrimonii obligationẽ, etiam sine expressione verborum.

¶ 2 Præt. Matrimoniũ potest esse inter aliquos qui suum consensum sibi mutuo verbis exprimere nõ possunt, quia vel sunt muti, vel diuersarum linguarum. ergo expressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

¶ 2 Præt. Si omittat̃ illud qd̃ est de necessitate sacr̃i quacũq; ex cã, nõ est sacr̃m: sed in aliquo casu ẽ m̃rimoniũ sine expssione verborũ, sicut qñ puella tacet præ verecũdia parẽtibus, ea viro tradẽtibus. ergo expressio verborũ non est de necessitate matrimonii.

SED CONTRA. Matrimoniũ est sacr̃m quoddã: sed in oi sacro requiritur aliquod sensibile signum. ergo & in matrimonio, & ita oportet ibi saltem esse verba exprimentia cõsensum sensibiliter.

¶ 2 Præt. In matrimonio fit cõtractus inter virum & mulierẽ: sed i quolibet cõtractu oportet eẽ expssionẽ verborũ, q̃ bus se mutuo hoies obligẽt. ergo i m̃rimonio oportet eẽ cõsẽsũ ꝑ verba expssũ.

VLTERIVS.

VLTERIVS. Videtur ꝙ consensus expressus per verba de futuro, matrimoniũ faciat, quia sicut se habet ꝓsens ad præsens, ita futurũ ad futurum: sed consensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti. ergo consensus expressus per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

¶ 2 Præt. Sicut in matrimonio fit quædam obligatio per verba exprimentia consensum, ita & in aliis ciuilibus contractibus: sed in aliis contractibus nõ differt vtrũ per verba de præsenti, vel de futuro obligatio fiat. ergo nec in matrimonio differt.

Vt habetur, 27. qu. 2. c. Despõsatam. Vbi supr. 27. q. 2. c. Decreta legalia.

¶ 2 Præt. Per votũ religionis homo cõtrahit matrimoniũ spirituale cum deo: sed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat. ergo similiter potest fieri matrimonium per verba de futuro.

SED CONTRA est, quia ille qui cõsentit in aliquã per verba de futuro, & postea cũ alia per verba de præsenti, debet sẽdm iura habere secundã pro uxore: sed hoc non esset, si consensus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo verum est matrimonium cum vna, ea viuente non potest contrahi cum alia. ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

¶ 2 Præt. Qui promittit se aliquid tractaturum, nondum facit illud: sed qui consentit per verba de futuro, promittit se cum aliqua tractaturũ matrimoniũ. ergo non contrahit adhuc cũ illa.

II VLTERIVS. Videtur quòd consensus expressio per verba, etiam si desit interior consensus, facit matrimonium, quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, secundum iura: sed ille qui verbis consensum exprimit, quem corde non habet, dolum committit. ergo non debet sibi patrocinari, vt ab obligatione matrimonii liber reddatur.

¶ 2 Præt. Assensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur. si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in vtroq; cõiugum, tũc neuter poterit scire de altero, an sit ei verus coniux: & ita erit fornicator quandocunque matrimonio vtetur.

¶ 2 Præt. Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sniam vt eã habeat in vxorẽ, quãuis dicat cõsensum mentalẽ defuisse, ẽt si postea cũ alia cõtraxerit consensu mẽtali uerbis expresso: sed hoc nõ esset, si requireretur cõsensus mẽtalis ad matrimoniũ. ergo nõ requrit.

SED CONTRA est, quod Inno. 3. dicit in decre. quadã in isto casu loquẽ. Sine cõsensu nequæunt cætera fœdus placere cõiugale.

De spõsal. & Matrim, c. Tua not. in fine.

¶ 2 Præt. Intentio requiritur in omnibus sacr̃is: sed ille qui corde non consentit, nõ habet intentionẽ matrimoniũ contrahendi. ergo non fit matrimonium.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ in omnibus sacramentis eũ aliqua spiritualis operatio mediante materia li operatione quæ eam significat, sicut per ablutionem corporalẽ in baptismo fit ablutio interior spiritualis: vnde cum in matrimonio sit quædam spiritualis cõiunctio, inquantum matrimoniũ est sacramẽtũ, & aliqua materialis secundum quod est in officiũ naturæ & ciuilis vitæ, oportet ꝙ mediãte materiali fiat spiritualis virtute diuina: vnde cum coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum, oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ sacramentorum prima causa est diuina virtus, quæ in eis operatur salutem: sed causæ secũdæ instrumentales sunt materiales operationes ex diuina institutione efficaciam habentes, & sic consensus in matrimonio est cã.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ matrimoniũ nõ est ipse cõsensus, sed quædã vnio ordinatorũ adinuicẽ, vt dictũ est, quã cõsensus facit: nec cõsensus proprie loquẽdo, cõiunctionẽ Christi ad ecclesiã significat, sed volũtatẽ ei⁹, qua factũ ẽ vt ecclesiæ coniungeretur.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ sicut matrimoniũ est vnum ex parte eius in quod fit coniunctio, quãuis sit multiplex ex parte coniunctorum: ita ẽt consensus est vnus ex parte eius in quod consentitur, scilicet prædictæ coniunctionis, quamuis sit multiplex ex parte consentientium: nec est directe consensus in virum, sed in coniunctionem ad virum ex parte vxoris, & similiter ex parte viri consensus in coniunctionem ad vxorem.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendũ, ꝙ sicut ex dictis patet, coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus. Et quia materiales contractus nõ possunt fieri nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant qui contrahunt, ideo ẽt oportet quòd consensus matrimoniũ faciens verbis exprimatur, vt expressio verborum se habeat ad matrimonium sicut ablutio exterior ad baptismum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in voto non est aliqua sacr̃alis obligatio, sed spiritualis tãtũ: & iõ nõ oportet ꝙ fiat ad modũ materialiũ contractũ ad hoc ꝙ obliger, sicut ẽ de m̃rimonio.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quãuis nõ possint vota iua mutuo verbis tales exprimere, possunt tamẽ exprimere nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.

27. qu. 2. c. Scripsit nobis. § Ecce. Vbi sup. §. Item beat⁹.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut dicit Hug. de san. vict. Eos qui coniunguntur sic oportet consentire, vt inuicem se spontanee recipiant, quod iudicatur fieri, si in desponsatione non contradicant: vnde verba parentum computantur in casu illo ac si essent puellæ. sunt. n. sufficiens signũ ꝙ sunt eius ex quo nõ cõtra dicit.

Libr. 2. De sacrã par. 11. cap. 4.

AD TERTIAM qõnẽ dicẽdũ, ꝙ causæ sacramentales signando efficiunt, vnde efficiũt quod signant: & quia cũ aliquis cõsensum suũ ꝑ verba de futuro exprimit, nõ signat se facere matrimoniũ, sed promittit se facturũ: nõ talis expressio consensus non facit matrimonium, sed dispositionem eius, quæ sponsalia nominantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ consensus exprimitur ꝑ verba de præsenti, & verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodem tempore: sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed consentitur in futurum, & ideo non pro eodem tempore, & propter hoc non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ẽt in aliis cõtractibus, q̃ verbis futuris vtitur, non transfert ptãem rei suæ in alterum, vt si dicat, dabo tibi, sed solum quando verbis præsentibus vtitur

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ in voto professionis actus spiritualis matrimonii per verba de futuro exprimitur. s. obedientia, vel obseruãtia regulæ, & nõ ipsum matrimoniũ spũale. Si aũt matrimonium spũale in futuro vouea̅t, nõ est votũ spirituale, q̃ a nondũ ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachũ pollicetur.

D

AD QVARTAM quæstionem dicẽdum, ꝙ sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est. Vnde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet nõ intẽdens accipere sacramẽtum, sed ludũ & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ibi sunt duo. s. defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro cõscientiæ, vt non astringatur vinculo matrimonii, quãuis non in foro ecclesiæ, in quo iudicatur secundum allegata: & dolus verborum, & hic non patrocinatur nec in foro pœnitentiæ, nec in foro ecclesiæ, quia in vtroque pro hoc punitur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimoniũ, quia matrimoniũ constitit in mutua cõiunctione, vt dictum est, tũ probabiliter põt credi dolus nõ eẽ, nisi signa euidẽtia doli appareãt, qa de quolibet ẽ præsumendũ bonũ, nisi ꝑbetur contrarium: vnde ille ex cuius parte dolus non est, a peccato excusatur per ignorantiam.

E

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ in tali casu ecclesia d compellit eõ ad stãdum cum prima vxore, quia iudicat secundum ea quæ foris apparent, nec decipitur in iustitia, quamuis decipiatur in facto: sed ille debet potius excommunicationem sustinere, quãm ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotas fugere.

D.859.

ARTICVLVS III.

c Vtrum alter coniugum, etiam post carnalem copulã, possit altero inuito ad religionem transire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum, etiam post carnalem copulam, possit altero

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuito ad religionem transire, quia lex diuina magis debet spiri- F
tualibus fauere, quàm lex humana: sed lex humana hoc permi-
sit. ergo multo fortius lex diuina permittere debuit.

¶ 2 Præt. Minus bonum non impedit maius bonum: sed matri
monii status est minus bonũ, quàm status religionis, vt patet. 1.
Cor. 7. ergo per ma-
trimonium non de
bet homo impediti
quin possit ad reli-
gionem transire.

¶ 3 Præt. In qualibet
religione fit quoddã
spirituale matrimo-
nium: sed licet de le-
uiori religione ad ar-
ctiorem transire. er-
go & licet de matri-
monio leuiori, scilic-
et carnali, ad arctũ,
scilicet matrimoniũ
religionis transire, et
inuita uxore.

Quòd coniugatus, uel coniugata nequeant continentiam profiteri sine alterius consensu.

HOc aũt coniugatis nulla, tenus licet. Nõ.n.pôt uir melioris uitæ propositũ sumere sine uxoris cõsensu, & econtrario. Vnde Greg. scribens Theutistæ patritiæ. Sũt qui dicunt religionis gratia cõiugia debere solui. Vnde sciẽdũ est, quia & si hoc lex humana cõcesisset, tñ lex diuina prohibuit. Si uero utriusq; cõueniat cõtinẽtẽ uitam ducere, hoc quis au-

27. q. 2. ca. Sunt qui dicunt.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 7. vt nec etiam ad tempus vacet ora
tioni coniuges sine mutuo consensu a matrimonio abstinentes.

¶ 2 Præt. Nullus potest facere licite, quod est in præiudiciũ alte-
rius sine eius voluntate: sed votum religionis emissum ab vno
coniugum est in præiudicium alterius, quia vnus habet potesta
tem corporis alterius, ergo vnus sine consensu alterius non po-
test votum religionis emittere.

II

VLTERIVS. Videtur quòd nec etiam ante carnalem copulam. Indiuisibilitas enim matrimonii pertinet ad matrimonii sacramentum, inquantum scilicet significat perpetuam coniunctionem Christi ad ecclesiam: sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonii sacramentum. ergo non potest fieri diuisio per hoc quòd alter ad religionem intrat.

¶ 2 Præt. In ipso consensu per verba de præsenti expressio vni
coniugum in alterum potestatem sui corporis transfert. ergo sta-
tim potest exigere debitum, & alter tenetur reddere, & ita nec
potest vnus inuito altero ad religionem transire.

¶ 3 Præt. Matth. 19. Quod deus coniunxit, homo non separet:
sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam diuinitus facta
est. ergo non potest separari humana voluntate.

Hierony. In prologo super Ioãne. 11

SED CONTRA est, quod secundum Hieronymum dominus Ioannem vocauit de nuptiis.

VLTERIVS. Videtur quòd mulier non possit nubere alteri, viro ante carnalem copulam religionem ingresso, quia illud quod cum matrimonio stare potest, non soluit matrimoniale vinculum: sed adhuc manet matrimoniale vinculum inter eos qui pari voto religionem intrant. ergo ex hoc quòd vnus intrat religionẽ, alter nõ absoluitur a vinculo matrimoniali: sed quãdiu manet vinculum mãrimoniale ad vnũ, nõ pôt nubere alteri. ergo &c.

¶ 2 Præt. Vir post ingressum religionis, potest ante professionem redire ad sæculum, si ergo mulier posset alteri nubere viro intrante religionem, & ipse posset aliam ducere rediens ad sæculum, quod est absurdum.

De Regularibus & trãsean. a religionem c. Non solũ. libro. 6.

¶ 3 Præt. Per decretale nouam professio ante annum emissa pro
nulla reputatur. ergo si post talem professionem ad vxorem red-
deat, tenetur eam recipere. ergo neque per introitum viri in
religionem, neq; per votum datur mulieri potestas nubendi alte
ri, alias vna mulier haberet duos viros.

SED CONTRA. Nullus potest alterũ obligare ad ea quæ
sunt perfectionis: sed continentia est de his quæ ad perfectionẽ K
pertinent. ergo mulier non arctatur ad continẽtiam ex hoc quòd
vir ad religionem ingreditur, & sic potest nubere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd nul-
los potest facere obligationem deo de alieno: vnde cum per ma-
trimonium consummatum iam fit corpus viri factum vxoris, nõ
potest absq; cõsensu ipsius deo ipsum offerre p continẽtiæ votũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana consideraba
matrimonium solum inquantum est in officium, sed lex di
uina secundum quod est sacramentum, ex quo habet omnimodã
indiuisibilitatem, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd non est inconueniens maius bo
num impediri per minus bonum, quod habet contrarietatem ad
ipsum, sicut etiam bonum per malum impeditur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in qualibet religione cõtrahitur
matrimonium ad vnam personam, scilicet Christum, cui quantũ
ad plura obligatur aliquis in vna religione quàm in alia: sed ma
trimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personam
& ideo non est simile.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, quòd ante carnalem
copulam est inter coniuges tantum spirituale vinculum, sed
post est inter eos etiam vinculum carnale. & ideo sicut post carna
lem copulam matrimonium soluitur per
mortem carnalem, ita per ingressum re
ligionis ante carnalem copulam soluitur, quia religio est
mors quædam spiritualis, qua aliquis sæculo moriens, vi-
uit deo.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd 1. Cor. 7.
matrimonium ante
carnalẽ copulam si-
gnificat illam coniũ
ctionẽ quæ est Chri
sti ad animã per gra-
tiam, quæ quidẽ solu
itur p dispositionẽ 17. qu. 2. c. Agathola.
spiritualem contra-
riam, scilicet peccatum: sed per carnalem copulam significat con
iunctionem ad ecclesiam quantum ad assumptionem humanæ
naturæ in vnitatem personæ, quæ omnino est indiuisibilis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante carnalem copulam nõ
est omnino translatum corpus vnius sub potestate alterius, sed
H sub cõditione, si interea alter coniugum ad frugem melioris vitę
non conuolet: sed per carnalem copulã completur dicta transla
tio, quia tunc intrat vterque in corporalem possessionem sibi
traditæ potestatis: vnde etiam ante carnalem copulam non sta-
tim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per
verba de præsenti, sed datur ei tempus duorũ mensium propter
tria. Primo, vt interim possit deliberare de trãsitũdo ad religionẽ:
secũdo, vt præparent quæ sunt necessaria ad solẽnitatẽ nuptiarũ:
tertio, ne vilem habeat maritus datã, quã non suspiranit dilari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd coniunctio matrimonialis ante
carnalem copulã est quid imperfectũ quantum ad esse primum,
vt supra dictũ est, sed non consummata quãtũ ad actũ sed m qui
est operatio, & similatur possessioni corporali, & ideo nec omni-
modam indiuisibilitatem habet.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ sicut corpora-
lis mors viri hoc modo vinculum matrimoniale soluit, vt mulier
I nubat cui vult, sed m Apostoli sniam: ita ẽt post mortẽ spiritalẽ vi
ri per religionis ingressum poterit cui voluerit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quando vterque pari vo
to continentiam vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenũ-
tiat, & ideo adhuc manet: sed quando vnus tantum vouet, tunc
quantum est in se, abrenuntiat vinculo coniugali, & ideo alter
absoluitur a vinculo illo.

¶ Ad secundum dicendũ. q̃ nõ intelligitur mortuus sæculo per
religionis ingressum, quousq; professionem emiserit, & ideo vsq;
ad tẽpus illud tenetur eum vxor sua expectare.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ de professione sic emissa ante tẽpus
determinatũ a iure, est idem iudiciũ quod de voto simplici, vnde
sicut post votũ simplex viri mulier ei reddere debitũ nõ tenet, tã
ipsa non haberet potestatem alteri nubere; ita & hic.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de sponsalibus.

Et circà hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quid sint sponsalia.
¶ Secũdo, Qui possint sponsalia contrahere.
¶ Tertio, Vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sponsalia conuenienter dicantur futurarum nuptiarum promissio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd spon-
salia non conuenienter dicantur futurarum nuptiarũ
promissio, vt habetur ex uerbis Nicolai Papæ, quia si
cut dicit Isid. Est aliquis sponsus non quia promi-
tit, sed quia spondet, & sponsores dat: sed a sponsalibus dicitur
aliquis

Ex verbis Nicolai. De sponsis. impub. ca. Vbi nõ est. Isidorus. lib. 9. ethym. cap. 10.

aliquis sponsus. ergo male dicitur promissio.

¶ 2 Præt. Quicumque promittit aliquid, debet compelli ad
soluendum: sed illi qui sponsalia contrahunt, non compellun-
tur per ecclesiam ad matrimonium contrahendum. ergo spon-
salia non sunt promissio.

¶ 3 Præt. In sponsali-
bus nõ est quandoq;
sola promissio, sed
additur iuramentũ
& aliquã arrha. ergo
videtur quòd nõ debu-
erint solũ per pro
missionem diffiniri.

¶ 4 Præt. Matrimo-
nia debẽt esse libera
& absoluta: sed spon
salia quandoque fiũt
sub conditione eriã
accipiẽdæ pecuniæ.
ergo non conuenien
ter dicuntur promis
sio nuptiarum.

¶ 5 Præt. Promissio
quæ est de rebus futuris, vituperatur, Iac. 4. sed circa sacra-
mentum non debet aliquid esse vituperabile. ergo nec debet fie-
ri promissio futurarum nuptiarum.

¶ 6 Præt. Nullus dicitur sponsus nisi a sponsalibus: sed aliquis
dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, vt in litera dicitur. ergo
sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio.

qu. præcedenti huius dist. ar. 2. q. 3.

RESPON. Dicendum, q̃ sicut supra dictum est, consensus
in coniugalem copulam per verba de futuro non facit matrimo-
nium, sed matrimonii promissionem: & hæc promissio dicitur
sponsalia a spondendo, vt Isid. dicit. Nam ante vsum tabularũ
matrimonii cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem cõ-
sentire in iure matrimonii, & fideiussores dabant. Fit autẽ ista
promissio dupliciter, scilicet absolute, & sub conditione. Absolu
te quatuor modis. Primo, nuda promissione, vt cum dicitur, Ac-
cipiam te in meam: & econtrario secundo datis arrhis sponsali-
tiis, vt pecunia, vel huiusmodi, tertio annuli subarrhatione: quar-
to interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promissio sub
conditione, distinguendum est, quia aut est conditio honesta, vt
cum dicitur, Accipiam te si parentibus placeat, & tunc stante con
ditione stat promissio, & non stante, non stat. Aut est inhonesta,
& hoc dupliciter, quia aut est contrarium bonis matrimonii, vt
si dicam, Accipiam te, si venena sterilitatis procures: & tunc nõ
contrahuntur sponsalia. Aut non est contraria bonis matrimo-
nii, vt si dicam, Accipiam te, si furtis meis consentias: & tũc stat
promissio, sed tollenda est conditio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia, & spõ
sorum datio est promissionis confirmatio, & ideo ad hoc deter-
minatur quasi a perfectiori.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ ex tali promissione obligatur vnus
alii ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non
soluens promissum, nisi legitimum impedimentum interueniat:
& secundum hoc etiam ecclesia cogit iniungendo pœnitentiã pro
peccato, tamen in foro contentioso non compellitur, quia matri
monia coacta consueuerunt malos exitus habere, nisi forte iura-
mentum interueniat, quia tunc cogendus est vt quidam dicunt,
quamuis alis non videatur propter causam prædictam, præci-
pue si de vxoricidio timeretur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd illa addita non sunt nisi ad confir-
mandam promissionẽ, vnde non sunt aliud quam promissio.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd conditio illa quæ apponitur, non
tollit matrimonii libertatem: quia si est inhonesta debet abici, si
autem honesta, aut de bonis simpliciter, vt si dicatur, Accipiã te
si placet parentibus: & hæc conditio non tollit libertatem spon-
salium, sed auget ei honestatem. Aut est de vtilibus, vt si dicat,
Contraham tecum, si dabis mihi centum: & tunc hoc non poni- E
tur quasi ad vendendum cõsensum matrimonii, sed intelligitur vt
promissio dotis, vnde matrimonium libertatem non perdit. Quã
doque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ,
& tunc quia matrimonia debẽt esse libera, talis conditio non
stat, nec potest exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimo-
nium complere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibe-
re quòd omnino aliquis nullam promissionem de futuris faciat,
sed quòd non promittat quasi fiduciam habens de vita sua. vnde
docet quòd debet apponi conditio, si deus voluerit, quæ etiam si
verbis non exprimatur, corde debet intelligi.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considera
ri ipsa coniunctio matrimonialis & actus eius, & a sponsione
primi in futurum dicitur sponsus a sponsalibus contractis per
A verba de futuro: & a sponsione secundi dicitur aliquis sponsus
etiam quando contractum est matrimonium per verba de præ-
senti, quia ex hoc ipso spondet matrimonii actum, tamen a pri-
ma sponsione dicuntur sponsalia proprie, quæ sunt quædam sa-
cramentalia matrimonii, sicut exorcismus baptismi.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus septennii sit competenter assignatum sponsalibus contrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. De despon
Videtur quòd tem- satione in publi. c. li-
pus septẽnii nõsit cõ teris.
petenter assignatum
sponsalibus contra-
hendis. Contractus
enim qui p alios fieri potest, non requirit discretionem in illis, Vbi supra. c. Si quis.
ad quos pertinet: sed sponsalia fieri possunt per parentes vtroq;
filiorum ignorante, quorum sunt sponsalia. ergo ita possunt fie-
ri ante septennium, sicut post.

¶ 2 Præt. Sicut ad contractum sponsalium requiritur aliquis ra
tionis vsus, ita ad consentiendum in peccatum mortale: sed sicut
G Greg. narrat in 4. Dialo. Quidam puer propter peccatum blas-
phemiæ a diabolo extinctus est. ergo etiam ante septennium pos cap. 10.
sunt sponsalia contrahi.

¶ 3 Præt. sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed in matri-
monio non assignatur vnum tempus puellæ & puero. ergo nec in
sponsalibus septennium vtrique assignari debet.

¶ 4 Præt. Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo
eis possunt futuræ nuptiæ placere: sed signa talis placentiæ fre-
quenter apparent in pueris ante septem annos. ergo ante possunt
contrahi sponsalia.

¶ 5 Præt. Si aliqui ante septem annos contrahunt sponsalia, &
postea post septennium ante tempus pubertatis contrahunt per
verba de præsenti, reputantur inter eos esse sponsalia: sed hoc non
est ex secundo contractu, quia tunc non intendunt sponsalia,
sed matrimonium contrahere, ergo ex primo, & sic ante septen-
nium possunt sponsalia contrahi.

¶ 6 Præt. In his quæ communiter fiunt a pluribus, quod deest
vni, suppletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauem: sed cõ
tractus sponsalium est quædam communis actio inter contrahen
tes. ergo si vnus sit pubes potest contrahere cum puella, quæ non
habet septem annos, sponsalia, quia quod vni deficit de tempore,
alteri superabundat.

D ¶ 7 Præt. Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eam
contrahant per verba de præsenti, reputantur inter eos matrimo-
nium esse. ergo pari rõne si ante septẽnium dũmodo sint ꝓpinqui cõtrahãt p verba de futuro, reputabũt inter eos esse sponsalia.

RESPON. Dicendum, quòd septennium est tempus deter
minatum a iure sponsalibus contrahendis satis rationabiliter:
quia cum sponsalia sint quædam promissio futurorum, vt di-
ctum est, oportet q̃ illorũ sint qui aliquo mõ promittere possunt,
qd non est nisi illorã qui hãt aliquam prudentiã de futuris, quæ
vsum iõnis requirit, respectu cuius triplex gradus notat ꝑm Phi
losophum in 1. ethic. Primus est cum quis neque intelligit per
se, neque ab alio capere potest. Secundus status est, cum homo ab
alio capere potest, sed ipse per se non sufficit ad intelligendum.
Tertius est, cum homo & ab alio iam capere potest, & per seip-
sum considerare. Et quia ratio paulatim in homine conualescit,
secundum quod quietantur motus & fluxibilitas humorum, iõ
primum statum rationis obtinet homo ante primum septennũ, E
& propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec
sponsalibus. Sed ad secundum statum incipit homo peruenire in
fine primi septennii, vnde etiam tunc temporis pueri ad scholas
ponũtur. Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine
secundi septennii quãtum ad ea quæ ad personam ipius perti
nent, in qua ratio naturalis citius conualescit: sed quantum ad
ea quæ extra ipsum sunt, in fine tertii septennii: & ideo ante pri
mum septẽnium nulli contractui homo aptus est, sed in fine pri-
mi septennii incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futu-
rum, præcipue de his, ad quæ ratio naturalis inclinat magis, non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia ad-
huc non habet firmam voluntatem, & ideo possunt tali tem-
pore contrahi sponsalia: sed in fine secundi septennii iam po-
test obligare se de his quæ ad personam ipius pertinent, vel ad

cognoueris, ne illius conuersio vxoris relictæ in sęculo fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suum illi, etiam si iam tonsoratus est, reddere debeas omni excusatione cessante: quia nisi fornicationis causa virum uxorem dimittere nulla ratio cõcedit. Postquã enim copulatione coniugii viri & mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte remanere in sæculo. Item ex 8. synodo. Si quis con-

B

voluntatem suam in monasterium esse cõuersum: quapropter experiẽtiæ tuæ præcipimus, vt diligenti in quisitione discutias, ne forte eius voluntate conuersus sit, vel ipsa mutare se pmiserit. Et si hoc repereris, & illam in monasterio permanere prouideas, & hanc, sicut promisit, mutare vitam compellas. Si vero nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen, propter quod licet vxorem dimittere, prædictam mulierem commisisse

Quartus Senten. S. Tho. V 3 reli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

religionem, vel ad coniugium: sed post tertium septēnium etiã potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas disponendi de rebus suis post viginti quinque annos.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ si ante annos pubertatis fiat contractus sponsalium per aliũ, ambo, vel alter reclamare possunt, vnde tũc nihil est actũ, adeo q̃ nec aliqua affinitas ex hoc contrahatur: & ideo sponsalia, q̃ inter aliquos per personas alias cõtrahuntur, robur habent inquantum illi, inter quos contrahuntur, ad ætatẽ debitam venientes non reclamant, ex quo intelliguntur consentire his, quæ per alios facta sunt.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quidam dicunt, q̃ ille puer, de quo Greg. narrat, nõ fuerit dã natus, nec mortaliter peccauit, sed visio illa ostẽta fuit ad patrẽ contristandum, qui in illo peccato peccauerat non corrigẽs. Sed hoc est expresse contra intentionem Greg. dicentis, q̃ pater pueri anima paruuli filij negligẽs nõ patiũ peccatorẽ geennę ignibus nutriuit. Et ideo dicendum, q̃ ad peccatũ mortale sufficit etiã consensus præsens, sed in sponsalibus est consensus in futurum: maior autẽ rationis discretio requiritur ad prouidẽdum in futurum, q̃ ad consentiendum in vnũ præsentẽ actum, & ideo ante potest hõ peccare mortaliter, q̃ posset se obligare ad aliquid futurum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in tẽpore contractus matrimonij non solum requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiã ex parte corporis, vt sit tẽpus generationi aptũ. Et quia puella in duodecimo anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta, puer autem in fine secundi septennij, vt Philos. dicit in 9. de animalib. simul autem vsum discretionis accipiũt, quãtum in sponsalibus requiritur: ideo in sponsalibus determinatur vnum tempus vtrique, non autem in matrimonio.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ illa placẽtia quæ est in pueris ante septennium non procedit ex perfectæ rationis vsu, cum nondum sint plenæ susceptibiles disciplinę, sed magis contingit ex motu naturæ, quàm ex aliqua ratione, & ideo nõ sufficit talis placentia ad sponsalia contrahendum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quãuis per secundum contractum in casu illo non faciant matrimonium, tamen ostendunt se ratam habere priorem promissionem, & ideo prior contractus accipit firmitatem.

¶ Ad sextũ dicendum, q̃ trahẽtes nauem agunt per modum vnius causæ, & ideo quod deest vni potest suppleri de altero: sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia sponsalia nõ nisi inter duos esse possunt, vnde in vtroq; requiritur q̃ sit sufficiens ad contrahendum, & ideo defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

¶ Ad septimum dicendum, quòd in sponsalibus etiã similiter si appropinquant contrahentes ad tẽpus septennij, cõtractus sponsalium habet robur, quia f̃m Philos. in 2. phys. Quod parũ deest, nihil deesse videtur. Hæc autẽ propinquitas a quibusdã terminatur tempus sex mensium: sed melius est q̃ determinetur secundum conditionem contrahentium, quia in quibusdam magis accelerat rationis vsus, quàm in aliis.

Vbi supra, c. Si vir.

Vbi supra, cap. Si abstines.

Vbi supra, ca. Scripsit nobis.

Vbi supra.

De historia aial. lib. 5. cap. 14.

ARTICVLVS III.

c Vtrum sponsalia dirimi possint altero regionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia dirimi non possunt altero religionem intrante, quia de iugatus conuerti ad monasterium velit, non est recipiendus, nisi prius a coniuge castimoniam profitente fuerit absolutus. Tales ergo tunc sine culpa sequuntur Christum relicto sæculo, si habent ex pari voluntate castitatis consensum. Item. Si vir & vxor diuertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine consensu Episcopi fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco. Nam vxore nolente, vel altero illorum, etiam pro tali re matrimonium non soluitur. Item Augustinus. Si abstines sine vxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. Item, Nicolaus Papa. Scripsit nobis Thaberga Regina regia se uelle dignitate, uel copula exui, & sola uita priuata esse contentam desiderare, cui scripsimus, non hoc aliter fieri posse, nisi eandem uitam uir eius Lotharius elegerit. Ex his patet, quòd coniugati sine communi consensu monasterium eligere, continentiam profiteri, vel habitum religionis sumere nõ ualent, & si fecerint, reuocari debent. Sponsi uero B' possunt sine communi consensu monasterium eligere, unde uidetur inter sponsum & sponsam coniugium non esse. Ideoque asserunt a prima fide desponsationis coniuges appellari non re præsentium, sed spe futurorum: quia ex fide, quam ex desponsatione sibiinuicem debent, postea efficiuntur coniuges. Præmissis autem authoritates, quibus asseritur quòd consensus matrimonium facit, ita intelligi uolunt, ut consensus, uel pactio coniugalis non ante coitum faciat matrimonium, sed in coitu.

¶ 1 Item. Videtur quòd nec debeant dirimi, quãdo alter coniugum ad longinquã regionem se transferr, quia in dubiis semper tutior pars eligenda est: sed tutius esset quòd eũ expectaret. ergo tenetur eũ expectare.

¶ 3 Item. Videtur quòd nec dirimat per ægritudinẽ quã aliquis incurrit post contracta spõsalia, quia pro pœna nul lus debet puniri: sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in hoc, q̃ ei ius suum auferitur, quod in illa habebat quæ sibi fuerat despõsata. ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

¶ 4 Item. Videtur quòd nec propter affinitatem interuenientem, vtputa, si sponsus consanguineam sponsæ fornicario concubitu cognoscat, quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato sponsi, quod non est conueniens.

¶ 5 Item. Videtur quòd non possunt seinuicem absoluere, quia hoc est maxime leuitatis, vt primo contrahant, & postmodum se absoluant: sed talia non debent ab ecclesia sustineri. ergo &c.

¶ 6 Item. Videtur quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per sponsalia vnus non accipit potestatem in corpus alterius, & ita videtur quòd in nullo contra inuicem peccant si interim fornicantur, & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

¶ 7 Item. Videtur quòd nec per contractum cum alia per verba de præsenti, quia secunda venditio non derogat venditioni primæ. ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

¶ 8 Item. Videtur quòd nec per defectum ætatis possint dirimi, quia quod non est, non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam sponsalia contracta nulla fuerunt. ergo dirimi non possunt.

RESPON. Dicendum, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimode: quia in duobus, scilicet cum quis ad religionem cõfugit, & cum alter coniugum cum altero per verba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casibus dirimi debent secũdum iudicium ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promissio soluitur per mortem spiritualem, cum sit spiritualis tantum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dubium illud determinatur ex hoc, quòd alter non compareret tempore statuto ad matrimonium perficiendum: vnde si ex parte eius non defuit quin matrimonium cõpleret, potest licite alteri nubere sine aliquo peccato. Si autem per eum stetit, quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut iuramenti, si iuramentũ interuenit, & contrahere cum aliqua, si vult, iudicio ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum nimis debilitet, vt epilepsia, vel paralysis, aut eum deformet, vt abscisio nasi, vel orbitas oculorum, vel aliquid huiusmodi: aut quæ sunt contra bonum prolis, vtpote, lepra, quæ solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimi ne sibinuicem displiceant, & matrimonium sic contractum malum exitum sortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod non est inconueniens.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel econuerso, tunc debent sponsalia dirimi, & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalum vitandũ. Causæ enim quę in futurum exspectant effectus suos, impediuntur a suis effectibus non solum ex eo quod est, sed ex eo quod futurum est: vnde sicut affinitas, si esset tempore contractus sponsalium, impediuisset contractum illum, ita si interueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, immo ei confertur, quia absoluitur ab eo qui p fornicationẽ deo se odiosum reddidit.

De Sponsal. & Matrimo. cap. Præterea.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos decre. est, quæ ex presse dicit. Ad instar, inquit, eorũ qui societatem fidei contrahũt, & postea eãdem sibi remittunt, potest in patiẽtia tolerari si mutuo se absoluunt, qui sponsalia contraxerunt.

Sed ad hoc dicunt, quòd ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, q̃ hoc fit de iure: sed hoc non videtur exemplo conuenire quod decre. adducit. Et ideo dicendum, q̃ non semper est leuitatis retractare quæ prius firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentię nostræ, vt dicitur in lib. Sapientiæ.

cap. 9.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis nondum dederint sibi mutuo potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamẽ ex hoc efficiuntur sibinuicem suspecti de non seruanda fide in futurũ, & ideo potest sibi præcauere vnus contra aliũ spõsalia dirimẽdo.

¶ Ad septimum dicendum, quòd ratio illa teneret, si esset vnius rationis vtrque contractus: sed secundus contractus matrimonii est fortior primo, & ideo soluit ipsum.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera spõsalia, tamen fuit ibi quidam sponsalium modus, & ideo ne videatur approbare ad annos legitimos venient, debet petere solutionem sponsalium iudicio ecclesiæ faciendam propter bonum exemplum.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de bigamia.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum bigamiæ sit irregularitas adiuncta.
¶ Secũdo, Vtrum soluatur per baptismum.
¶ Tertio, Vtrum possit dispensari in tali irregularitate.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum illi bigamiæ quæ est ex hoc, quòd aliquis duas uxores successiue habuit, sit irregularitas annexa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ ẽ ex hoc q̃ aliquis duas vxores successiue habuit, non sit irregularitas annexa, quia multitudo & vnitas consequuntur ens. ergo ens & non ens non faciunt multitudinem aliquam: sed ille qui habet successiue duas vxores, quando vna est in esse, alia non est in esse. ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur.

¶ 1 Præt. Maius signum incontinentiæ apparet in eo qui plures fornicarie cognoscit, q̃ qui plures vxores successiue habet: sed non facit matrimonium, nisi præcedat pactio coniugalis, ita nec pactio coniugalis antequam adsit copula carnalis. Ex pactione ergo cõiugali sponsi & sponsæ fiunt ante coitum. In coitu vero efficiuntur coniuges. Facit enim pactio coniugalis, vt quæ prius erat sponsa, in coitu fiat coniunx.

1. ad Tim. 3. cap.

Responsio ad prædicta cum determinatione superiorum.

SIs autem ita respõdemus, fit aliquando desponsatio vbi est compromissio viti & mulieris de cõtrahẽdo matrimonio: non est autem ibi consensus de præsenti, & est desponsatio habens consensum de præsenti, id est, pactionem coniugalem, quæ sola facit coniugium. In illa ergo desponsatione vbi est pollicitatio cõtrahendi matrimonium, sponsi tãtum & sponsæ fiunt, non coniuges: & talibus sponsis licet sine communi consensu continentiam profiteri, & monasterium eligere. In ea uero desponsatione vbi est cõsensus de presenti coniugũ contrahitur, & ab illius desponsationis prima fide veri coniuges appellantur. Secundum hãc distinctionem desponsationis, de sponsis varie loquuntur doctores.

B

Quomodo accipiatur sponsa in supradictis capitulis.

ALiquando enim spõsas vocant, quæ talem habuerũt desponsationem, vbi fuit pactio coniugalis de præsenti, & illæ uere coniuges sunt. Vnde Greg. Si quis vxorem desponsauerit, vel subarrauerit, quamquam postmodũ præueniente die mortis eius nequiuerit eam ducere in vxorem, tamen nulli de consanguinitate eius licet accipere eã in cõiugio, & si inuentum fuerit, factum separetur omnino. Item Iulius Papa. Si quis desponsauerit uxorem, & subarrauerit, & uel præueniente die sine, vnam de iure, & aliam de facto, quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahit cum aliqua de facto, & non de iure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad ecclesiam. ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas non consequatur.

De Bigam. c. Nuper. § Nos autẽ.

Et habetur 27. qu. 1. ca. Si quis vxorem.

VLTERIVS. Videtur q̃ irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc q̃ homo habet duas vxores simul, vel successiue, vnam de iure, & aliam de facto, quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahit cum aliqua de facto, & non de iure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad ecclesiam. ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas non consequatur.

Vbi sup. ca. Si quis desponsauerit.

¶ 1 Præt. Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, si non habeat aliam vxorem legitimam, vel adulterium si habeat aliam: sed diuidere carnem suam in plures per fornicationem, vel adulterium non causat irregularitatem. ergo nec prædictus bigamiæ modus.

¶ 2 Præt. Contingit quòd aliquis antequàm cognoscat carnaliter illam cum qua de iure contraxit, cum alia contrahat de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscat siue prima mortua, siue prima viuente, talis contraxit cum pluribus vel de iure, vel de facto, & tamen non est irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures. ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ non contrahatur irregularitas ex hoc, q̃ aliquis non virginem ducit vxorem, quia plus impeditur aliquis defectu proprio quàm alienor: sed si ipse contrahens non sit virgo, non fit irregularis. ergo multo minus si vxor eius non sit virgo.

E

¶ 2 Præt. Potest esse quòd aliquis desflorauit aliquam, & postea ducat eam in vxorem, talis non videtur fieri irregularis, quia non diuidit carnem suam in plures, nec etiam vxor eius: & tamẽ ducit corruptam in vxorem. ergo talis modus bigamiæ irregularitatem non causat.

¶ 2 Præt. Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius: sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem in uoluntarius, vt quando credit eam virginem esse, & postea inuenit eam fuisse corruptam cognoscens eam ergo talis modus non semper facit irregularitatem.

¶ 2 Præt. Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior quàm præcedens: sed si vxor postquam consummatum est matrimonium, ab alio cognoscatur, non efficitur vir irregularis, alias puniretur pro peccato vxoris: potest etiam esse quòd postquam hoc sciat, reddat et debitum posceni antequam de adulterio accusata condemnetur. ergo videtur quòd ille modus bigamiæ non causet irregularitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SED CONTRA est quod Grego. dicit. Præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignoranter habens, vel qualiber parte corporis vitiatam, vel pœnix, vel curię cuiuslibet cõditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ aliquis per sacramentũ ordinis minister sacramentorum constituitur, & ille qui aliis sacramenta ministrare debet, nullũ defectum in sacramentis pati debet. Defectus autem in sacramento est, quãdo sacramenti significatio integra nõ inueniturſ: sacramentũ autem matrimonii significat cõiunctionem Christi ad ecclesiam, quæ est vnius ad vnam, & ideo requiritur ad perfectã significationem sacramenti, vt vir sit tantum vnius vir, et vxor tantum vnius vxor, & ideo bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamię. Primus est, cũ quis habet plures vxores de iure successiue. Secundo, cum simul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cum plures habet successiue, vnam de iure, aliam de facto. Quartus, quando viduam ducit in vxorem, & in omnibus his est irregularitas adiuncta. Alia aut causa consequens assignatur, quia in illis qui accipiunt sacramentum ordinis maxima spiritualitas debet apparere, tum quia spiritualia ministrãt scilicet sacramenta: tum quia spiritualia docent, & in spiritualibus occupari debent. Vnde cum concupiscentia maxime spiritualitati repugne., per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiæ permanẽtis in eis apparere, quod quidem in bigamis apparet, qui vna vxore contenti esse nolunt, tamen prima ratio est melior.

Vbi supra. c. Qui desponsatam,

Matth. 1. cap. 22.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ multitudo plurium vxorũ simul existentium est multitudo simpliciter, & ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc tollitur sacramentum, sed multitudo vxorum successiue est multitudo secundum quid: & ideo non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum euacuat quantum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionem quæ requiritur in illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit in fornicariis maioris concupiscentiæ signum, non tamen concupiscentiæ ita adhærentis, quia per fornicationem vnus alteri non in perpetuum obligatur, & ideo ibi non est defectus sacramenti.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantum tollit perfectam significationem matrimonii, quæ quidem consistit in coniunctione animorum, quæ fit per consensum, & in coniunctione corporum: & ideo ratione vtriusque oportet simul esse bigamiam quæ irregularitatem faciat, vnde per Decre. Inno. abrogatur id quod magister in litera dicit, scilicet quòd solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

Vbi supra.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quod in secundis duobus modis bigamiæ contrahitur irregularitas, quia quãuis in altero non sit sacramentum, est tamen quædam sacramenti similitudo: unde isti duo modi sunt secundarii, & primus est principalis in irregularitate causanda.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ non est in fornicario, vel in adulterino cõcubitu, & ideo non est similie. Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in tali casu non reputatur bigamus, quia primum matrimonium non habuit perfectam suam significationem: tamen si per iudicium ecclesiæ compellatur ad primam redire, & eam cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatẽ nõ facit peccatũ, sed impfectio significationis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ in coniunctione Christi & ecclesię vnitas ex vtraque parte inuenitur, & ideo siue diuisio carnis inuenitur ex parte viri, siue ex parte vxoris, est defectus sacramenti, sed tamẽ diuersimode: quia ex parte viri requiritur ꝙ alia non duxerit in vxorem, nõ quòd sit virgo, sed ex parte vxoris requiritur etiam quòd sit virgo, cuius ratio a decretistis assignatur, quia episcopus significat ecclesiam militantem, cuius curã gerit, in qua sunt multæ corruptiones: sed sponsa significat Christũ qui virgo fuit, & iõ ex parte sponsæ requiritur virginitas, sed nõ ex parte spõsi ad hoc quòd aliqs episcop⁹ fieri possit. Sed hæc ratio est expresse contra Apostolum Eph. 5. Viri diligite vxores vestras, sicut Christus ecclesiam, ex quo apparet quòd vxor significat ecclesiam, & sponsus Christum. Et iterum quia vir est caput mulieris, sicut Christus ecclesiæ. Et ideo alii dicunt, quòd per spõsum significatur Christus, per sponsam significatur ecclesia triũphans, in qua non est aliqua macula: Christus autem primo habuit synagogam quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti, si sponsus prius habuit. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides antiquorum & modernorum, ita vna ecclesia: vnde illi qui tempore synagogæ deo seruiebant, ad vnitatem ecclesiæ in qua deo seruimus, pertinebant. Et præterea, hoc est expresse contra id quod habetur Hierem. 3. Ezech. 16. Osee. 2. vbi expresse fit mentio de desponsatione synagogæ: vnde non fuit sicut concubina, sed sicut vxor. Et præterea, secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius coniunctionis, quod est absurdum: & ideo gentilitas priusquam a Christo desponsaretur in fidem ecclesiæ, corrupta fuit a diabolo per idolatriam. Et ideo aliter dicendum, quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem: corruptio autem carnis extra matrimonium contingens, quæ præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius, quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum: & ideo ex termino specificatur, qui etiam est respectu illius actus quasi materia sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, sicut vir, efficitur irregularis ex hoc quòd ducit in vxorem, corrupta, non autem ex hoc ꝙ corruptus contrahit, ita fieret mulier irregularis si contraheret cum corrupto, non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio prius fuisset corrupta. Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamen probabilius est, quòd non sit irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures.

¶ Ad tertium dicendum, quòd irregularitas non est pœna inflicta, sed defectus quidam sacramenti, & ideo non oportet quòd semper sit voluntaria bigamia ad hoc quòd irregularitatem causet, & ideo ille qui vxorem ducit corruptam, quam virginem credit, irregularis est eam cognoscens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si mulier fornicetur post contractum matrimonium, non efficitur ex hoc vir irregularis, nisi post corruptionem adulterinam eam iterato cognoscat, quia alias

alias corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimonii viri, sed si etiam per ius ei debitum compellatur reddere, vel ex conscientia propria illa petente debitum ante condemnationem adulterij irregularis efficitur, quãuis de hoc sint opiniones: sed hoc quod dictum est, est probabilius, quia hic non quæritur quid sit peccatum, sed significatio tantum.

ARTICVLVS II.

Vtrũ bigamia per baptismum soluatur.

Vbi supra Statutũ est,

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hiero. super epistola ad Titũ, ꝙ si quis ante baptismũ plures vxores habuit, vel vnam ante, & aliã post, non est bigamus. ergo bigamia per baptismum soluitur.

cap. 1. Idem Hie. ad Oceanũ scribens asserit. Et habetur Dist. 26. c. Vnius uxoris.

¶ 2 Præt. Qui facit quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum, qd est grauius quàm irregularitas, ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶ 3 Præt. Baptism⁹ tollit omnem pœnã ex actu proueniente: sed irregularitas bigamiæ est huiusmodi. ergo &c.

¶ 2 Præt. bigamus est irregularis inquantum deficit a repræsentatione Christi: sed per baptismum plene Christo conformatur. ergo soluitur illa irregularitas.

¶ 3 Præt. Sacramenta nouæ legis sunt magis efficacia quàm sacramenta veteris legis: sed sacramenta veteris legis soluebant irregularitates, vt in primo libr. dictum est a magistro. ergo & baptismus qui est efficacissimum sacramentum in noua lege soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

Dist. 26. ca. Acutius.

SED CONTRA est quod Augustin. dicit. Acutius intelligunt, qui nec eum qui catechumenus, aut paganus habuit alteram ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato.

¶ 2 Præt. Sicut idem dicit. Femina si catechumena, vel pagana vitiata est, non potest inter dei virgines post baptismum velari. ergo eadem ratione nec bigamus ante baptismum ordinari.

RESPON. Dicendum, quòd baptismus soluit culpas, & non soluit coniugia, unde cum ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli non potest, vt dicit Aug.

Vbi ipsa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in casu isto non tenetur opinio Hieron. nisi forte velimus eum exponere, ꝙ loquitur quantum ad superiorem dispensationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nõ oportet vt quod facit maius, faciat minus, nisi sit ad id ordinatum: & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendã non ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, non infligendæ: non enim aliquis virginitatem per baptismum recuperat, & similiter nec carnis indiuisionem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd baptismus conformat Christo quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, quæ consideratur in virginitate, vel diuisione carnis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ille irregularitates ex leuibus causis, non perpetuis erant contractæ: & ideo etiam per illa sacramenta auferri poterant, & iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cũ bigamo non liceat dispensare, quia extra de bigamicis, qui inquãtum in ipsis fuit, secũdas mulieres sibi coniũxerunt matrimonialiter, tanquam cum bigamis nõ licet dispensare.

De Bigam. c. Nuper. §. Nos autẽ.

¶ 2 Præt. Cõtra ius diuinum non licet dispensare: sed omnia quæ in canone dicuntur, ad ius diuinum pertinẽt. cũ ergo Apostolus in scriptura canonica dicat. Oportet episcopũ non nisi vnius vxoris virum esse, videtur quòd non possit in hoc dispensari.

Et habetur 27. q. 2. ca. Institũ est.

1. ad Timothe. cap. 3.

¶ 2 Præt. Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularẽ est de necessitate sacramenti ordinis, cũ significatio quæ est sacramento essentialis desit. ergo nõ potest in hoc dispensari.

¶ 2 Præt. Quod rationabiliter factum est, non potest rationabiliter mutari. si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est et adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

Dist. 34. ca. ultimo in fine.

SED in contrarium est quòd Lucius Papa dispensauit cum Panormitano episcopo, qui erat bigamus.

De spõsal. & Matrim. c. Requisiuit.

¶ 2 Præt. Martinus Papa dicit. Lector si viduam vxorẽ accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si bigamus fuerit. ergo ad minus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

Dist. 34. ca. Lector.

RESPON. Dicendum, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo: nec iterum est de essentiahbus ordinis ꝙ aliquis non sit bigamus, quod patet ex hoc quòd si aliquis bigamus ad ordines accedat, characterem recipit: & ideo Papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter, sed episcopus quantum ad minores ordines. Et quidam dicunt, ꝙ etiam quantum ad maiores in illis qui volunt deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per illam decre. ostẽditur eadem esse difficultas dispensandi in illis qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent, non ꝙ subtrahatur simpliciter potestas Papæ in talibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc verum est quantum ad ea quæ sunt de iure naturali: & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramentorum & fidei, sed in aliis quæ sunt de institutione Apostolorum, cum ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destruendi, quam tunc habuit, potest per eum qui primatum in ecclesia tenet, dispensari.

D. 2. 20 519

¶ Ad tertium dicendum, quòd non quælibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantum illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem, & ideo quod uniuersaliter statutum est, rationabiliter consideratis istis quæ in pluribus accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

EXPOSI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXPOSITIO TEXTVS.

SI *autem uerbis exprimant &c.* & loquitur hic magister quantum ad forum exterius ecclesiæ, in quo secundum ea quæ apparent, iudicatur, & accipitur dol' nõ latens in corde, sed aliquo modo per signa exteriora expressus, vt cum se alio nomine vocat: sed quantum ad forum conscientiæ non est verum quod magister hic dicit. *Eremi solitudinem elegit &c.* Eremitę etiã quàmuis obedientiã non promittant, tamen votum continentiæ habent annexum, & ex mora secundũ determinatum tempus eorum votum solemnizatur.

Etiam si iam tonsuratus est, non tamen tenetur tonsuram, & habitum religionis deserre, quia vel non fuit vera professio eius, si cõtradicente vxore votũ emisit: vel si ea non contradicente, & tamen in sæculum tenente votum professionem emisit, quis fuerit versũ votum: suspenditur tamen ad tempus viuente vxore, inquantum fuit in præiudiciũ ei'. Vnde post mortem vxoris tenetur ad religionem redire, nec potest aliam ducere: interim tamen nõ tenetur habitũ deferre, vel tonsuram, tum propter vituperium vxoris, tum propter scandalum vitandum.

Cui copulatus in coniugio alterius &c. magister & Pelagius loquũtur secundum rigorem iuris: vnde hodie ẽm iura nouæ non tenetur, qã nõ est aliquod obstaculum ex parte sacramenti, vt prius dictum est.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM magister ostendit, q̃ sensus est causa efficiens matrimonij, hic ostendit qualiter debeat esse consensus, qui matrimonium facit. Et diuiditur in partes duas. In prima inquiritur, vtrum consensus per verba de futuro iuramento confirmatus matrimonium faciat. In secunda, ostẽdit quid sit consensus ille, qui matrimonium facit, ibi. *Hic quæritur cum consensus &c.* Circa primum duo facit. Primo, determinat veritatem. Secũdo, obiicit in contrarium, ibi. *Præmissæ autem sententiæ &c.* & circa hoc duo facit. Primo, obiicit contra id quod immediate determinatum est. Secundo, cõtra id quod in precedenti dist. habitũ fuit, ibi. *Etiam sententiæ illæ &c.* & vtrumq; diuiditur in obiectionẽ, & solutionem, vt per se patet in litera.

B

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum iuramentum consensui expresso per verba de futuro aduenies matrimonium faciat.

¶ Secundo, Vtrum carnalis copula eidem aduenienes.

¶ Tertio, Vtrũ occultus consensus per verba de præsenti sufficiat ad matrimonium faciendũ.

¶ Quarto, In quid sit cõsensus, qui matrimonium facit.

ARTICVLVS I.

a Vtrum iuramentum adiunctum consensui per uerba de futuro faciat matrimoniũ.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iuramẽtum adiunctum cõsensui per verba de futuro faciat matrimonium. Nullus in potest se obligare vt faciat contra ius diuinum: sed implere iuramentum est de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem domino iuramẽta tua. ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire, q̃ homo non debeat implere iuramentũ prius factum. si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum, aliquis se alteri obligat per verba de præsenti, videtur quod nihilomin' debeat iuramẽtum primũ seruare: sed hoc nõ esset nisi iuramento illo esset matrimonium perfectũ. ergo iuramentum adiunctum consensui de futuro facit matrimonium.

De sponsa. & matrim. ca. Si iuramentum.

¶ 2 Præt. Veritas diuina est fortior quàm veritas humana: sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid. cum ergo verba exprimentia contensum de præsenti, in quibus est sola humana veritas, matrimonium perficiant, videtur quòd multo amplius id efficere possint verba de futuro iuramento firmata.

¶ 3 Præt. Secundum Apostolum ad Hebr. Omnis controuersiæ finis est iuramentum. ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento, quàm simplici verbo. si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquam per verba de futuro iuramento firmata, videtur quòd iudicio ecclesiæ debeat compelli ita etiam prima, & non cum secunda.

¶ 4 Præt. Verba de futuro simpliciter prolata sponsalia faciũt: sed

sponso, eius sponsam ducit in vxorem. Nihil est, inquit, quantum ad hunc articulũ attinet, qd ei obuiet de canonicis institutis, quin ad sacros ordines promoueri valeat. Si vero talis sponsa fuisset, inter quã & sponsum eius consensus de præsenti intercessisset, eo mortuo vidua remansisset, cui copulatus in coniugio vlterius ad sacros ordines non accederet, cum viduam duxerit. Non est ergo ambigendũ, quin solus de præsenti consensus coniugium efficiat, & exinde veri coniuges appellentur. Ideo post talem consensum, si quis alij se copulauerit, etiam si carnis commistio illic sequatur, ad priorem copulã reuocandus est.

DISTINCTIO XXVIII.

A

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugium.

HIc Quæri debet, vtrum consensus de futuro addito etiam iuramento, coniugium efficiat, vt si quis promittat, vel etiã iuret alicui se vsq; ad tempus placitum illam ducturum, & illa promittat, vel iuret se illi nupturam, numquid talis sponsio eos coniuges facit. Si mutato proposito alter, vel vterq; ad alienam copulam trãsit, numquid ob priorem sponsionem iuramento subnixã secundæ fœderationis pactum scindetur? Considera, quia lõge aliud est promittere, & aliud facere. Qui promittit, nondum facit. Qui ergo promisit se in vxorẽ ducturum aliquam, nondum eam duxit vxorem: & quę spopondit se nupturam, nondum nupsit. Quomodo ergo coniuges appellari possunt, qui nondum cõtrahunt, sed in futuro se contracturos iurando promittunt? Item, si ex vi iuramenti ad futurum pertinentis mox efficiuntur coniuges, cur iurant in futuro se facturos, quod in præsenti efficiunt? Item. Si ex quo iurant, mox efficiuntur coniuges, tunc rem hanc efficiunt, quam iurant se facturos. Ideo dico, quòd coniugium tunc non fuit, sed futurũ promittitur. Si vero ille post vxorẽ duxit, & illa marito nupsit, coniugium vtrinque fuit, & non potest dissolui. Præcedens ergo mendãcium, vel periurium pœnitentia est corrigendum, sed coniugium sequens non est dissoluendum. Non autem sic est quando iuramentum coniugij præsentis consensus attestatione firmatur, quia post talem cõsensum, si quis alij se copulauerit, etiam si prolem procreauerit, irritum debet fieri, & ip se ad priorem copulam reuocari.

Quæ uidentur obuiare præmissis, nouellarum institutio.

RAEMISSAE autem sententiæ videtur obuiare illud quod leges tradunt. Si quis tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimam vxorem habiturum, vel etiã si in oratorio tale sacramentũ dederit, fit illi legitima vxor, quàmuis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit: Sed hic ostenditur quid fieri, vel esse debeat, nõ quid tunc fiat. Non enim per illud iuramentum tunc fit vxor, sed fieri debet. quia iuramentum est. Potest & de illo iuramento hoc dictum intelligi, vbi de præsenti consentiunt, ac se inuicem suscipiunt. Illi etiam sententiæ qua dictum est, solum consensum facere coniugium, videtur obiuiare quod Eutrichus Papa ait. Aliter legitimum non fit coniugium, nisi ab his qui super feminam dominationẽ habere videntur, & a quibus custodiatur vxor petatur, & a parentibus sponsetur, & legibus dotetur, & a sacerdote, vt mos est, benedicatur, & a paranymphis custodiat', & solemniter accipiatur. Item. Ista legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumpta, non coniugia, sed adulteria, vel fornicationes sunt, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima. Hoc autem non ita intelligendum est, tamquàm sine enumeratis non possit esse legitimum coniugium: sed quia sine illis non habet decorem, & honestatem debitam. In huius enim sacramenti celebratione, sicut in aliis, quædam sunt pertinentia ad substantiam sacramenti, vt consensus de præsenti, qui solus sufficit ad contrahendum matrimonium: quædam vero pertinentia ad decorem, & solemnitatem sacramenti, vt parentum traditio, sacerdotum benedictio, & huiusmodi, sine quibus legitime fit coniugium quantum ad virtutem, non quantum ad honestatem sacramenti. Siue his ergo non quasi legitimi coniuges, sed quasi adulteri, vel fornicatores conueniunt, vt illi qui clanculo nubunt: & vtique fornicatores essent, nisi eis suffragaretur voluntas verbis expressa de præsenti, quæ legitimum in eos facit matrimonium. Nam & cõsensus occultus de præsenti per verba expressus coniugium facit, licet non sit ibi honestus contractus, sed matrimonium fancit consensus, qui in occulto fuit. Si enim alter alterum dimiserit, non cogitur iudicio ecclesiæ redire, & commanere quasi cum coniuge, quia non potest probari testibus contractus, qui in occulto est factus. Quòd si ipsi qui in occulto sibi consenserunt, eundem consensum voluntarie in manifesto profitentur, tunc vtique propria voluntas suffragatur, & legitima vota succurrunt ad sanciendum coniugium, quod prius occulte fuerat cõtractum. Voluntas ergo verbis expressa in occulto ad hoc suffragatur, vt fiat coniugum: manifeste vero expressa suffragatur, vt sanciat, & roboret, ac libe-

50. q. 5. Aliter legitimum.

Vbi supra, §. Item. Et c. Nec illud in fin.

ergo iuramentum ibi aliquid operatur. ergo facit plus quàm sponsalia: sed sponsalia non est nisi matrimonium. ergo facit matrimonium.

SED CONTRA. Quod futurum est non est: sed iuramentum additum non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro. ergo adhuc matrimonium non est.

¶ 1 Præt. Postquàm perfectum est matrimonium, non oportet quòd alius consensus interueniat ad matrimonium: sed post iuramentũ aduenit alius consensus, qui matrimonium facit, alias frustra iuraretur illud esse futurum. ergo non facit matrimonium.

RESPON. Dicendum, quòd iuramentum adhibetur pro confirmatione dictorũ, unde illud tantum confirmat quod in dictis significatur, nec significatum mutat: & ideo cum verba de futuro ex ipsa significatione sua habeant, quòd matrimoniũ non faciant, quia quod futurum promittitur nondũ fit, etiam si iuramentũ aduenat, nondum est matrimoniũ factũ, sicut magister in litera dicit.

ADPRIMVM ergo dicendum, q̃ implere iuramentũ licitum est de iure diuino, non autem implere iuramentum illicitum. Vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum faciat illud illicitum, cum prius fuisset licitum, non derogat iuri diuino, qui iuramentum prius factum non seruat, & ita est in proposito. Illicite enim iurat, quod illicite promittitur: promissio autem de alieno est illicita, vnde consensus sequens per verba de præsenti, quo aliquis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum, quod prius licitum erat.

¶ Ad secundum dicendũm, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud cui adhibetur. Vnde patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iuramẽtum operatur aliquid non nouam obligationem faciens, sed factam cõfirmans, & sic grauius peccat qui eam violat.

ARTICVLVS. II.

E

b Vtrum carnalis copula post uerba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium.

De sponsa. & matrim. c. Is qui fidem.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis copula post verba de futuro consensum exprimẽtia faciat matrimonium, quia magis est consentire facto, quàm verbo: sed ille qui carnaliter commiscetur facto consentit promissioni quàm prius fecit. ergo videtur quòd multo magis per hoc fiat matrimonium, quàm si solis verbis de præsenti consensus fieret.

¶ 1 Præt. Consensus non solum expressus, sed etiam interpretatiuus facit matrimoniũ: sed nulla potest esse maior interpretatio consensus, quàm carnalis copula. ergo per hoc perficitur matrimonium.

¶ 3 Præt. Omnis coniũctio carnalis præter matrimoniũ facta, est peccatũ: sed mulier nõ videtur peccare admittens sp̃ũlum ad carnalem copulam. ergo per hoc fit matrimonium.

¶ 4 Præt. Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed quis non potest mulieri unam dedorauit sub specie matrimonij restituere ablatum, nisi eam in coniugium ducat. ergo videtur q̃ si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de præsenti, q̃ teneatur ad primã redire quod non esset nisi inter eos esset matrimonium. ergo carnalis copula post consensum de futuro facit matrimonium.

De reg iur. lib. 6.

SED CONTRA est, quod dicit Nicolaus Papa. Si cõsensus in nuptiis defuerit, cætera etiam esti ipso coitu celebrata frustrantur.

27. q. 2 ca. Sufficiat.

¶ 2 Præt. Quod cõsequitur ad aliquid nõ facit ipsum: sed carnalis copula sequitur matrimoniũ sicut effectus causam. ergo nõ potest facere matrimoniũ.

RESPON. Dicendum, q̃ de matrimonio possumus loqui dupliciter. Vnomodo, quantũ ad forũ cõscientiæ, & sic in rei veritate carnalis copula nõ habet, q̃ phciat matrimonium, cuius sponsalia præcesserũt per verba de futuro, si cõsensus interior desit: q̃a verba etiam de præsenti exprimentia consensum, si cõsensus mentis deesset, non facerent matrimonium, vt supra dictum est. Alio modo, quantum ad iudicium ecclesiæ: & quia in exteriori iudicio secundũ ea quæ foris patent, iudicatur, cum nihil possit expressius significare consensum, quàm carnalis copula, ẽm iudicium ecclesiæ carnalis copula consequẽs sponsalia matrimoniũ facere iudicatur, nisi aliqua signa expressa doli, vel fraudis appareant.

Dist. præce. q. 1. art. 2. q. 4. in cor.

ADPRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ ille qui carnaliter cõmisceẽ facto, cõsentit in carnalẽ copulã ẽm rei veritatem: sed in matrimoniũ nõ cõsentit ex hoc ipso nisi ẽm interpretationẽ iuris.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ interpretatio illa nõ mutat rei veritatem, sed iudicium quod exterius de rebus fit.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ si sponsa sponsum admittat credens esse velle matrimoniũ cõsummare, excusatur a peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant, sicut si sunt multum dissimilis cõditionis, vel quantũ ad nobilitatẽ, vel quantũ ad fortunam, vel aliud signum euidens appareat: sed tamẽ sponsus peccat & fornicando, & quod plus est fraude quam facit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ in tali casu sponsus antequam aliã duxerit, tenetur eam ducere in vxorẽ, si sint æquales conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis: sed si aliam duxerit iam factus est impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur, & ideo sufficit si ei de nuptiis prouiderit: & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, si sponsus sit multo melioris conditionis, aut aliquod signum euidens fraudis fuerit, quia præsumi probabiliter potest, quòd sponsa non fuerit decepta, sed decipi se finxerit.

D. 859

ARTICVLVS III.

c Vtrum consensus in occulto factus per uerba de præsenti faciat matrimonium.

De clãdest. desponf. c. Quod nobis.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cõsensus in occulto factus per verba de præsenti non faciat matrimonium

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium. Res enim in potestate alterius existens non transfertur in potestatem alterius, nisi consentiente illo, in cuius potestate erat: sed puella erat in potestate patris. ergo non potest per matrimonium transire in potestatem viri, nisi patre consentiente, & ita si fiat in occulto consensus etiam per verba de præsenti expressus non erit matrimonium.

¶ 2 Præt. Sicut in matrimonio est actus nostes quasi de essentia sacramenti, ita in pœnitentia: sed sacramentum pœnitentiæ non perficitur nisi mediante ecclesiæ ministris, qui sunt sacramentorũ dispensatores. ergo nec matrimonium potest perfici in occulto absque sacerdotali benedictione.

¶ 3 Præt. Baptismus quia potest in occulto fieri, & in manifesto, non prohibet ab ecclesia fieri in occulto: sed ecclesia prohibet clandestina matrimonia. ergo non possunt fieri in occulto.

¶ 4 Præt. Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent, nõ potest matrimonium contrahi, quia ecclesia prohibuit: sed similiter ecclesia prohibuit clandestina matrimonia. ergo non possunt esse vera matrimonia.

SED CONTRA. Posita causa ponitur effectus: sed causa efficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus. ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequitur.

¶ 1 Præt. Vbicumque est debita forma, & debita materia, ibi est sacramentum: sed in occulto matrimonio seruatur debita materia, quia sunt personæ legitimæ ad contrahendum: & debita forma, quia sunt verba de præsenti consensum exprimentia. ergo est ibi verum matrimonium.

RESPON. Dicendum, quòd sicut in aliis sacramentis quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum, quædam autem ad solemnitatem sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit: ita etiam cõsensus d expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia sacramenti, alia autem omnia sunt de solemnitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur vt matrimonium conuenientius fiat: vnde si omittantur, verum matrimonium est, quamuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandum: & ideo secundũ hoc quòd libera est, potest se in potestatem alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis, vel aliqua intrare religionẽ absque consensu parentum, cum sit persona libera.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actus nostes in pœnitentia quamuis sit de essentia sacramenti, non est tamẽ sufficiens ad inducendum proximum effectum sacramenti, scilicet absolutionem a peccatis, & ideo oportet quòd ad perfectionem sacramenti interueniat actus sacerdotis: sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiens ad inducendum proximum effectum, qui est obligatio: quia quicumque est sui iuris, potest se alteri obligare, & ideo sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam prohibitum est, quòd baptismum nullus recipiat nisi a sacerdote, nisi in articulo necessitatis: matrimonium autem non est sacramentum necessitatis, & ideo non est similis ratio. Prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quę inde euenire solent, quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte: frequenter etiam ad alia coniugia trãseunt, dum pœnitent de istis, quæ subito facta sunt, & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

rum sit ecclesiæ de hoc iudicare si expedierit.

De qua re sit consensus ille, an de carnali copulæ, an de cohabitatione, an de alio.

Hic quæritur, cum consensus de præsenti matrimonium faciat, cuius rei consensus sit ille, an A carnalis copulæ, an cohabitationis, an vtriusque. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore, pater cum filia potest contrahere matrimonium. Si carnalis copulæ, tunc inter Mariam & Ioseph non fuit coniugium. Proposuerat enim Maria in virginitate manere, nisi Deus aliter facere iuberet, secũdum quod videtur angelo dixisse. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? idest, me non cogituram proposui? Neque enim quia virum tunc non cognoscebat, necesse erat inquiri quomodo posset habere filium, sed quia se numquam cogituram proposuerat. Dicit enim Beda, quòd in virginitate manere disposuerat. Si ergo contra suum propositum post consensit in carnalem copulam, videtur facta voti rea mente, & si non opere violata. Dicamus ergo quòd cõsensus cohabitationis, vel carnalis copulæ non facit coniugium, sed cõsensus coniugalis societatis uerbis secundum præsens tempus expressis, ut cum uir dicit, Ego accipiam te in meam, non dominam, non ancillam, sed coniugem. Quia enim non ancilla, uel domina datur, ideo nec de summo, nec de imo a principio formata est, sed de latere uiri ob coniugalem societatem. Si de summo fieret, ut de capite, uideretur ad dominationem creata. Si uero de imo & de pedibus, uideretur ad seruitutẽ subiicienda. Sed quia nec in dominam, nec in ancillam assumitur, facta est de medio, idest, de latere, quia ad coniugalem societatem assumitur. Cum ergo sic conueniunt, ut dicatur, Accipio te in meã coniugem, & dicat mulier, Accipio te in meũ virum: his verbis, vel aliis idem significantibus exprimitur consensus non copulæ carnalis, vel cohabitationis corporalis, sed coniugalis societatis, ex qua oportet eos cohabitare, nisi forte causa religionis pari uoto corporaliter separentur, uel ad tempus usque in finem.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd nõ sunt prohibita clandestina matrimonia quæ si contra essentialia matrimonij existentia, sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarum personarũ, quæ sunt materia indebita huic sacramento, & ideo non est simile.

Super Luc. c. 1. expositionis auctoritas lib. 1. cap. 5.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consensus qui facit matrimoniũ, sit consensus in carnalem copulam: quia sicut dicit Hiero. Vouentibus virginitatem non solum nubere, sed velle nubere damnabile est: sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrarium, cui nuptiæ non cõtrariantur nisi ratione carnalis copulæ, ergo consensus voluntatis qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

5. par. q. 1. art. 2.

Habetur distin. 27. ca. Vouentibus. Et 17. q. 1. c. Vouentibus.

¶ 1 Præt. Omnia quæ fiunt in matrimonio inter virum, & vxorem possunt esse licite inter fratrem & sororem, excepta carnali copula: sed non potest licite inter eos fieri consensus matrimonialis. ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

¶ 3 Præt. Si mulier dicat viro, cõsentio in te vt non cognoscas me, non est consensus matrimonialis, quia aliquid est ibi contra substantiã prædicti consensus: sed non esset, nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. ergo &c.

¶ 4 Præt. In qualibet re initium consummationi respõdet: sed matrimonium consummatur per carnalem copulam, ergo est initiatur per consensum; videtur quòd consensus sit in carnalem copulam.

SED CONTRA. Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente, & carne: sed beatus Ioannes euangelista post consensum nuptialem est virgo mente, & carne. ergo non consensit in carnalem copulam.

¶ 2 Præt. Effectus respondet causæ: sed cõsensus est causa matrimonialis. cum ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula, videtur quòd nec consensus qui matrimonium facit, sit in carnalem copulam.

RESPON. Dicendum, quòd consensus qui matrimoniũ facit, e consensus in matrimonium, quia effectus proprius voluntatis est ipsum velitum: vnde sicut se habet carnalis copula ad matrimonium, ita consensus qui matrimonium causat, est in carnalem copulam. Matrimonium autem, vt supra dictum est, non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædam associatio viri, & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex consequenti ad virum, & vxorem pertinent, secũdum quod eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ, & hæc associatio coniugalis copula dicitur. Vnde patet quòd bene dixerunt illi, qui dixerunt quòd consentire in matrimonium est consentire in carnalem d copulam implicite, nõ explicite. Nõ enim debet intelligi, nisi sicut implicite continetur effectus in sua causa: quia potestas carnalis copulæ, in quam consentitur, est causa carnalis copulæ, sicut potestas vrẽdi re sua est causa vsus.

In arg. 1. oppos. fol. si huius ar. tic.

D. 756.

AD

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd consensus in matrimonium ideo est damnabilis post votum virginitatis, quia per talem cõsensum datur potestas ad id quod non licet, sicut peccaret qui daret potestatem alteri accipiendi illud quod ipse in deposito habet, non solum in hoc quòd ei actualiter traderet. De consensu autem beatæ Virginis infra dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter fratrem & sororem non potest, esse potestas in inuicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula, & ideo ratio non eõ sequitur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd illa conditio explicita non solum actui, sed potestati contrariatur carnalis copulæ, & ideo est contraria matrimonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd initiatũ matrimonij respondet cõsummato, sicut habitus, vel potestas actui q est operatio. Rationes autem contrariæ ostendunt, quòd non fit consensus in carnalem copulam explicite, & hoc verum est.

EXPOSITIO TEXTVS.

D. 935

SINE *quibus legitime fit &c.* Contra. In secundis nuptiis non est benedictio sacerdotalis, & tamen est honestas matrimonij. Et dicendum, quòd non est ibi honestas quantum ad perfectam significationẽ matrimonij, vnde propter defectum sacramenti benedictio intermittitur. *Matrimonium non facit consensus &c.* Hoc intelligitur quantũ ad iudiciũ ecclesiæ, sed quantũ ad iudiciũ conscientiæ solus consensus matrimonium facit firmum. *Quia non de capite, nec de pedibus.* Videt q̃ fit de excellentissimo loco sumpta, quia cor est membrorum principalissimum, iuxta quod sunt costæ. Et dicendũ, q̃ cor est nobilissimum quantum ad originem vitæ, sed caput quantum ad complementum virtutum, quibus fit motus & sensus, in quibus consistit vita sensitiua.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM ostendit magister, quòd consensus sit causa matrimonij, hic ostendit quibus impeditur consensus, ne matrimonium efficere possit, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de impedimento coactionis. In secunda, de impedimẽto errotis. 30. dist. ibi. *Nec solum coactio &c.* Prima in tres. In prima, ostendit quòd coactus consensus non facit matrimonium. In secunda, ostendit quòd si post coactionem liber consensus adueniat, matrimonium verum erit, ibi. *Verumtamen qui inuitus.* In tertia, qualiter intelligendus sit aliquis consentire, ibi. *Consentire autem probatur.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.
¶ Secũdo, Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum.
¶ Tertio, Vtrum consensus coactus faciat matrimonium.
¶ Quarto, Vtrum aliquis possit cogi a patre ad contrahendum matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ nullus consensus possit esse coactus. Coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquem statum eius, vt in 2. lib. dist. 25. dictum est: sed consensus est actus liberi arbitrij, ergo non potest esse coactus.

q. 1. artic. 1. per totum.

3. ethicor. cap. 2.

¶ 2 Præt. Violentum, quod est idem quod coactum, secundum Philosof. est cuius principium est extra nil conferente vim passo: sed consensus omnis principium est intra. ergo nullus consensus potest esse coactus.

A ¶ 3 Præt. Omne peccatũ in consensu perficitur: sed illud quo perficitur peccatum cogi non potest, quia secundum August. nullus peccat in eo quod vitare non potest. cum ergo vis a Iuristis diffiniatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest, videtur q̃ consensus esse nõ possit coactus, vel violentus.

¶ 4 Præt. Dominiũ libertati opponitur: sed coactio ad dominiũ pertinet, vt patet in quadam diffinitione Tullij. Dicit enim quòd vis est impetus dominãtis retinens rem iuxta terminos alienos, ergo vis in libero arbitrio non cadit, & ita nec in consensum q est actus eius.

Lib. 1. retractat. Et hi 15. q. 1. cap. Quod autẽ §. Vsque adeo.

SED CONTRA.

Illud quod esse non potest, nõ potest aliquid impedire: sed coactio cõsensus impedit matrimonium, vt in litera dicitur. ergo consensus potest cogi.

¶ 1 Præt. In matrimonio est quidam contractus: sed in contractibus potest esse voluntas coacta, vnde legislator in integram restitutionẽ adiudicat, ratum non habens quod vi, siue metus causa factum est. ergo etiam in matrimonio potest esse consensus coactus.

De his quę vi metuve causa fiũt. c. 1. 2. 3. & 4.

RESPON. Dicendum, quòd duplex est coactio, vel violẽtia. Vna quę facit necessitatem absoluta, & tale violentum dicitur a Philosopho violentum simpliciter, vt cum quis alium corporaliter impellit ad metum. Alia quæ facit cõditionatam necessitatem, & hanc vocat Philosophus, violentum mistum, sicut cum quis proiicit merces in mare, ne periclitetur: & in isto violento, quamuis hoc quod fit, non sit per se volũtarium, tamen consideratis circũstantiis hic & nunc, voluntarium est. Et quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter voluntarium est, sed secundum quid in voluntarium: vnde hæc violentia, vel coactio potest esse in cõcretis, qui est actus a volũtatis, non autem prima. Et quia hæc coactio fit ex hoc, quòd timetur aliquod periculum imminens, ideo ita nihil est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed prima vis cadit etiam in corporalibus actibus. Et quia legislator non considerat solũ interiores actus, sed magis exteriores, ideo per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim contra metum diuidit: sed nunc agitur de consensu interiori, in quem nõ cadit coactio, seu vis, quæ a metu distinguitur, & ideo quantum ad propositum pertinet, idem est coactio quod metus. Et autem metus secundum Iurisperitos, instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Nam primæ rationes procedunt de coactione prima: secundæ, de secunda.

D. 385 607

D

ARTICVLVS II.

Vtrum coactio metus cadat in constantem virum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd coactio metus non cadit in constantem virum, quia de ratione constantis est, quòd non trepider in periculis. cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur q̃ non cogatur metu.

¶ 2 Præt. Omnium terribilium finis est mors, secundum Philosophum in 3. ethi. quasi perfectissimum inter terribilia: sed cõstantes non coguntur morte, quia etiã fortis pericula mortis sustinet. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

E

¶ 3 Præt. Inter alia pericula præcipue timetur a bonis periculum famæ: sed timor infamiæ non reputatur timor cadens in constantem virum, quia vt dicit lex, Timor infamiæ non continetur illo edicto, quod metus causa factũ est. ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

Vbi supra, c. cum dilectus.

¶ 4 Præt. Metus in eo qui metu cogitur, peccatum relinquit, quia facit eum promittere quod non vult soluere, & sic facit eũ mentiri: sed non est constantis aliquod etiam peccatum minimum pro aliquo timore facere. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

SED CONTRA. Abraham, & Isaac constantes fuerunt: sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores suas esse sibi sorores. ergo metus potest cadere in constantem virum.

¶ 2 Præt. Vbicumque est violentum mistum, est aliquis metus cogens:

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogens: sed aliquis quantumcumque constans potest pati tale violentum, quia si sit in mari, merces proiicit tempore naufragij. ergo metus potest cadere in constantem virum.

RESPON. Dicendum, quòd cadere metum in aliquem, est aliquem metu cogi. Cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit qd alias non vellet ad euitãdum aliquid quod timet. In hoc autẽ constans ab inconstanti distinguitur quantum ad duo. Primo, quãtum ad qualitatem periculi quod timetur, quia cõstans sequitur rationem rectam, per quam scit aliquid, pro quo scit dimicãdum, vel faciẽdum. Semper aut minus malum, vel maius bonum eligendum est, & ideo constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali, non autem cogitur ad maius malum, vt viter minus malum: sed inconstans cogitur ad maius malum propter metũ minoris mali, sicut ad peccatũ propter metum corporalis pœnæ. Sed pertinax econtrario non potest cogi etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, vt euitet maius malum: vnde cõstans est medius inter inconstantem, & pertinacẽ. Secũdo, differunt quo ad æstimationem periculi imminentis, quia constans non nisi ex forti æstimatione, & probabili cogitur, sed inconstans ex leui, Prouer. 28. Fugit impius nemine persequẽte.

Hi 31. q. 2. cap. De neptis tuæ.

Vbi supra, c. Si vero.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd constans sicut de forti Philosophus dicit, intrepidus est, non quòd omnino non timeat, sed quia non timet quæ non oportet, vel vbi, vel quando non oportet.

3. ethicor. cap. 9.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ peccata sunt maxima malorum, & ideo ad hoc nullo modo potest homo constans cogi, immo magis debet homo mori, quàm talia sustinere, vt etiam Philos. in 3. ethic. dicit: sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, quæ sunt inter præcipua quæ ad personã pertinent, sicut mors, verbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus: & ideo ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda, & hæc cõtinentur hoc versu.

I

Cap. 1.

Stupri, siue status verberis, atque necis.

Nec differt, vtrum hæc pertineant ad personam propriam, vel vxoris, vel filiorum, aut aliorum huiusmodi.

¶ Ad tertium dicẽdũ, quòd infamia quàmuis sit magnũ damnum, tamen ei de facili occurri potest, & ideo non reputatur cadens in constantem virum metus infamiæ secundum iura.

¶ Ad quartum dicendum, quòd constans non cogitur ad mentiendum, quia tunc vult dare, sed tamen postea vult petere restitutionem, vel saltem iudici pronuntiare, si se promisit non peituturum restitutionem: non potest autem promittere se nõ denuntiaturum, cum hoc sit contra bonum iustitiæ, ad quod cogi non potest, vt scilicet contra iustitiam faciat.

K

ARTICVLVS III.

c Vtrum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consensus coactus non tollat matrimonium, quia sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad baptismum requiritur intentio: sed coactus timore ad accipiendum baptismum recipit sacramentum. ergo & coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

¶ 2 Præt. Violentum mistum, secundum Philosophum, plus habet de voluntario, quàm de inuoluntario: sed non potest aliter consensus coactus esse, nisi per violentum mistum. ergo non omnino excluditur voluntarium, & ita adhuc est matrimonium.

5. ethic. cap. 2.

F

¶ 3 Præt. Si qui consentit in matrimonium coactus, consulẽdum videtur quòd in matrimonio illo stet, quia speciem mali habet promittere, & non soluere, a quo Apost. vult nos abstinere: hoc autem non esset, si consensus coactio omnino matrimonium tolleret. ergo &c.

SED CONTRA est, quod decret. dicit. Cum consensus locum non habeat, vbi metus, vel coactio intercidit, necesse est vbi communis cõsensus requiritur, coactionis materia repellatur: sed in matrimonio requiritur communis consensus. ergo &c.

De sponsa. & matrim. c. Cum locum.

¶ 2 Præt. Matrimonium signat coniũctionem Christi ad ecclesiam, quæ fit secundum libertatem amoris. ergo nõ potest fieri per coactũ consensum.

II

VLTERIVS. Videtur quòd consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium, quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis: sed spiritualis coniunctio, quæ est per charitatem, potest esse ad eum qui nõ habet charitatẽ. ergo & matrimoniũ ad eum quinon vult.

De conditionat. c. Per tuas. & c. Si conditiones. I

¶ 2 Præt. Si illa quæ fuit coacta postmodum consentiat, erit verum matrimonium: sed ille qui coegit primo ex consensu illius nõ ligatur. ergo ex primo cõsensu ligabatur matrimonio.

SED CONTRA. Matrimonium est relatio æquiparentiẽ: sed talis relatio est æqualiter in vtroque. ergo si fit impedimentum ex parte vnius, non erit matrimonium ex parte alterius.

III

VLTERIVS. Videtur quòd nec per consensum conditionatum fiat matrimonium, quia quod sub conditione ponitur, non simpliciter enuntiatur: sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum. ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

¶ 2 Præt. Matrimonium debet esse certum: sed vbi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio. ergo talis cõsensus non facit matrimonium.

SED CONTRA. In aliis contractibus fit obligatio sub conditione, & stat stante conditione. ergo cum matrimonium fit contractus quidam, videtur quòd possit fieri per conditionatum consensum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd vinculum matrimonij perpetuum est. Vnde illud quod perpetuitati repugnat, tollit matrimonium: metus autem qui cadit in constantem virum perpetuitatem cõtractus tollit, quia potest peti restitutio in integrum, quia talis coactio metus qui cadit in constantem virum tollit matrimonium, & non alia. Constans autem vir iudicatur virtuosus, qui est mensura in omnibus operibus humanis, vt Philos. dicit in 3. ethic. Quidam autem dicunt, quòd si adsit cõsensus, quàmuis coactus, interius est matrimonium quantum ad deum, sed non quantum ad statum ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum. Sed hoc nihil est, quia ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum quousque probetur: peccauit autem si dixit se consentire, & non consensit, vnde ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat illum consensum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

De his quæ vi metusve causa fiũt. c. Ad audiẽtiam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intentio nõ est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solum eliciens actionem agentis: sed consensus est causa efficiens in matrimonio, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ad matrimonium non sufficit quodcumque voluntarium, sed voluntarium complete, quia debet esse perpetuũ, & ideo per violentũ mistum impeditur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non semper debet induci ad hoc,

hoc, quòd in matrimonio illo stet, sed solum quando timetur periculum de dissolutione, alias autem non peccat, quia non soluere promissa, quæ nolens facit, non est species mali.

A

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd cum matrimonium sit quædam relatio, & non possit innasci relatio in vno extremorum sine hoc, quòd fiat in alio: ideo quicquid impedit d matrimonium in vno, impedit ipsum in altero: quia non potest esse, quòd aliquis sit vir non vxoris, vel quòd aliqua sit vxor nõ habens virum, sicut mater non habens filium: & ideo communiter dicendum, quòd matrimonium non claudicat.

D. 861.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quàmuis affectus amantis possit transire in non amantem, tamen vnio inter eos non potest esse nisi fit mutua amatio: & ideo dicit Philos. in 8. ethicor. quòd ad amicitiam, quæ in quadam vnione consistit, requiritur redamatio.

Cap. 2. Hoc totũ cap. fere ad verbum, hĩ 29. q. 1. ca. Quod autẽ cõiugium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex consensu libero illius qui prius coactus est, non fit matrimonium, nisi inquantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore, vnde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ADVERTIAM quæstionem dicendum, quòd conditio apposita aut est de præsenti, aut de futuro. Si de præsenti, & nõ est contraria matrimonio siue sit honesta, siue inhonesta, stat matrimonium stante conditione, & ea non stante non stat: sed si sit contraria bonis matrimonij, non efficit matrimonium, sicut etiam supra de sponsalibus dictum est. Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut Solem oriti eras, & tunc est matrimonium, quia talia futura iam sunt præsentia in suis causis: aut est contingens datio pecuniæ, vel acceptatio parentum, & tunc idem est iudicium de tali consensu, sicut de consensu qui fit per verba de futuro, vnde non facit matrimonium. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

D

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum, Colos. 3. Filij obedite parentibus vestris per omnia ergo etiam in hoc eis obedire tenentur.

E

¶ 2 Præt. Genes. 28. Isaac præcepit Iacob, quòd non acciperet vxorem de filiabus Chanaan: non autem præcepisset, nisi de iure præcipere potuisset. ergo filius in hoc tenetur obedire patri.

¶ 3 Præt. Nullus debet promittere, præcipue per iuramentum, pro illo quem non potest cogere ad seruandum: sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis, & etiam iuramento firmant. ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

¶ 4 Præt. Pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad episcoparum accipiendum. ergo & pater carnalis ad carnale matrimonium.

SED CONTRA. Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare. ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶ 2 Præt. Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia: sed hoc est contra iura. ergo &c.

RESPON. Dicendum, quòd cum in matrimonio sit quædam quasi seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimoniũ per præceptum, cum sit liberi conditionis, sed potest eum inducere ex rationabili causa, & tunc sicut se habet filius ad cãm illam, ita se habet ad præceptũ patris, vt si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum similiter cogat, aliàs non.

De despon sat. impub. cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbũ Apostoli non intelligitur in illis, in quibus sicut pater est liber, ita & filius, & huiusmodi est matrimoniũ, per quod etiã filius fit pater.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc, qd mandauit Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum: tum quia semen Chanaan de terra, quę semini patriarcharum pmittebatur, erat diffidendum, & ideo Isaac præcipere poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non iurant nisi illa conditione subintellecta, si illis placuerit, & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd Papa non potest præcipere alicui quòd accipiat episcoparum, quia consensus debet esse liber: sed hoc posito, perirer ecclesiasticus ordo. Nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen ecclesiæ, ecclesia conseruari non posset, cum quandoque illi qui sunt idonei, hoc nolint suscipere nisi coacti. Et ideo dicendum, quòd non est simile hinc inde, quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium, sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ, 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo &c.

EXPOSITIO TEXTVS.

RECATI *principis Iordani &c.* Videtur quòd non possit fieri matrimonium per internuntios, quia si ante aduentum nuntii alter pæniteat, non erit matrimonium. Et dicendum, quòd potest aliquis alterum procuratorem constituere ad consentiendum, tamen si ante pæniteat, quàm ille consentiat, non est matrimonium nec in re veritate, nec secundum iudicium ecclesiæ, si aliquibus signis appareat eum pænituisse: sed ex quo consensus per internuntios factus est, matrimonium tenet ac si ipse fecisset. *Consentire autem probatur &c.* hoc intelligitur quantum ad forum ecclesiæ, quia quantum ad forum conscientiæ si interius dissentiat, quàmuis exterius non reclamet, non est matrimonium.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM ostendit magister, quòd consensus matrimonij impeditur per coactionem, hic ostendit quòd impeditur per errorem. Et diuiditur hæc distinctio in partes tres. In prima, determinat de impedimento erroris. In secunda, de consensu qui fuit in matrimo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trimonio beatæ Virginis, ibi. *Præmissis aliquid agendum est &c.* In tertia, de causa finali matrimonij, ibi. *Exposito quæ sit efficiens &c.* Circa primum tria facit. Primo, ostendit quis error matrimonium impediat. Secundo, obiicit in contrarium, ibi. *Sed obiicitur de Iacob, &c.* Tertio, soluit, ibi. *Sed quod ibi factum est &c. Præmissis aliquid &c.* hic determinat de consensu, qui fuit in matrimonio beatæ Virginis, & circa hoc duo facit. Primo, ostendit cuiusmodi consensus ille fuit. Secundo, ostendit quòd matrimonium illud fuit perfectum, ibi. *Inter quos, vt ait August. &c. Exposito quæ sit &c.* Hic determinat de causa finali matrimonij, & primo, de causis matrimonij in generali. Secundo, de causis matrimonij beatæ Virginis, ibi. *Habuit autem coniugium &c.* Circa primum duo facit. Primo, ponit causas finales matrimonij & principales, & secundarias. Secundo, excludit errorem, ibi. *Nec est absentiendum &c.* vbi duo facit. Primo, ostendit quòd malus finis non facit q̃ non sit matrimonium. Secundo, ostendit quòd non facit quòd nõ sit matrimonium bonum, ibi. *Et licet sine non bono &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De matrimonio in communi.
¶ Secunda, De matrimonio beatæ Virginis.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum error de sui natura matrimonii impediat.
¶ Secũdo, Quis error.
¶ Tertio, De causa finali matrimonij.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum error debeat poni matrimonii impedimentum per se.

29.q.1.ca. Quod autẽ § His ita.§. Ad hoc, & §.Item.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim qui est causa efficiens matrimonij impedit, sicut & voluntarium: sed voluntarium secundum Philosophum in 3. ethic. cap. 7. ponitur impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam cognitionem ponit: sed error ponit eo quòd approbare falsa pro veris sit error secundum August. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij error, sed magis ignorantia.

In enchiri. ad Lauren. cap. 17.

¶ 2 Præt. Illud potest impedire matrimonium de sui natura, quod habet contrarietatem ad bona matrimonij: sed error non est huiusmodi. ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

¶ 3 Præt. Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum: sed si aliquis baptizat Ioannẽ, & credit baptizare Petrum, nihilominus Ioannes vere baptizatus est. ergo error non excludit matrimonium.

Gen. 29.

¶ 4 Præt. Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium: sed ibi fuit error. ergo error non excludit matrimonium.

F SED CONTRA est, quod in digestis dicitur. Quid tam contrarium est consensui, quàm error? sed cõsensus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit.

¶ 2 Præt. Consensus aliquid voluntarium nominat: sed error impedit voluntarium, quia voluntarium secundum Philos. & Greg. Nysen. & Damas. est cuius principium est in aliquo sciẽte singularia, in quibus est actus, qd erranti non competit. ergo error matrimonium impedit.

3. ethi. c. Damascen. de fide orthod. c. 24.

RESPON. Dicendũ, q̃ quicquid impedit causam de sui natura impedit & effectũ similiter. Consensus autẽ est causa matrimonii, vt dictũ est, & ideo quod euacuat consẽsum, euacuat matrimonium: consensus autem voluntatis est actus, qui præsupponit actum intellectus. Deficiente autem primo necessarium est defectum contingere in secũdo: & ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiã in ipso consensus defectus, & per consequẽs in matrimonio, & sic error de iure naturali habet, q̃ euacuet matrimoniũ.

Dist. 29. per ced. q. 2. articu. 3. q. 1. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum: sed error ponit iudicium rationis peruersum de aliquo, tamen quantum ad hoc, qd est impedire voluntarium, non differt vtrum dicatur ignorantia, vel error: quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum, eo quòd actus voluntatis præsupponit æstimationem, siue iudicium de aliquo in quod fertur. Vnde si est ibi ignorantia, oportet esse errorem, & ideo etiam punitur error quasi causa proxima.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur tamen ei quantum ad causam suam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd character baptismalis non causatur ex intentione baptizantis directe, sed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio autem operatur solum, vt diligens elementum materiale ad effectum proprium: sed nunquam coniugale ex ipso consensu causatur directe, & ideo non est simile.

Dist.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut magister in litera dicit, matrimonium quod fuit inter Liam & Iacob non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contingit, sed ex consensu qui postmodum accessit, tamen vterque de peccato excusatur, vt in litera patet.

ARTICVLVS II.

b Vtrum omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimonium impediat, & non solum error conditionis, aut personæ, vt in litera dicitur, quia quod alicui conuenit secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum: sed error de sui natura habet quod matrimonium impediat, vt dictum est. ergo omnis error matrimonium impedit.

Vide vlt. sũ pra eodem cap.

¶ 2 Præt. Si error inquantum huiusmodi, matrimonium impedit, magis error magis debet impedire: sed magis est error fidei qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum, quàm error personæ. ergo magis debet impedire, quàm error personæ.

¶ 3 Præt. Error non euacuat matrimonium, nisi inquantum tollit voluntarium: sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ uoluntarium tollit, vt patet in 3. ethicor. ergo non solum error

Cap. 1. 8 mat. 4.

A

tor conditionis, sed personæ matrimonium impedit.

¶ 2 Præt. Sicut cõditio seruitutis est aliquid annexũ accidẽs personæ, ita qualitas corporis, aut animi: sed error cõditionis impedit matrimonium. ergo eadẽ rõne error qualitatis, aut fortunæ.

¶ 2 Præt. Sicut ad conditionem personæ pertinet seruitus & libertas, ita nobilitas, vel ignobilitas, aut dignitas status & priuatio eius: sed error conditionis libertatis, vel seruitutis impedit matrimonium. ergo & error aliorum dictorum.

dist. 34 q. 1 ar. 1. in cor.

¶ 2 Præt. Sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, & impotentia coeundi, vt infra dicetur. ergo sicut error conditionis ponitur impedimentum matrimonii, ita error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonii poni.

SED CONTRA. Videtur quòd nec error personæ matrimonium impediat, quia sicut emptio est quidam contractus, ita & matrimoniũ: sed in emptione & venditione si detur aurũ æquivalens pro alio auro non impeditur venditio. ergo nec matrimonium impeditur, si pro una muliere alia accipiatur.

¶ 2 Præt. Potest contingere quòd per multos annos isto errore detineantur, & filios & filias generent simul: sed graue esset diuerere quòd tunc essent diuidendi. ergo error primus non frustrauit matrimonium.

¶ 3 Præt. Potest contingere quòd frater viri, in quem se credit consentire mulier, offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter. videtur ergo quòd non possit redire ad illum, in quem consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius, & hic error personæ non impedit matrimonium.

RESPON. Dicendum, quòd sicut error ex hoc quòd inuoluntarium causat, habet excusare peccatum, ita quòd matrimonium impediat ex eodem. Error autem non excusat a peccato, nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio, vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrẽ baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur a toto, quamuis forte a tanto: sed si credat quis percutere filium causa disciplinæ, & percutiat patrem, excusatur a toto diligentia debita adhibita, vnde oportet quòd error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonii. Duo autem includit matrimonium ipsum, scilicet personas quæ coniunguntur, & mutuam potestatem in inuicem, in qua matrimonium consistit: primum autem tollitur per errorem personæ: secundum per errorem conditionis, quia seruus non potest potestatem sui corporis alteri tradere sine consensu domini sui: & propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alii.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quòd impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ, prout scilicet est error alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonii.

¶ Ad secundum dicendum, quòd error infidelis de matrimonio est circa ea quæ sunt matrimonium consequentia: sicut an sit sacramentum, vel an sit licitum: & ideo error talis matrimonium non impedit, sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere, vel recipere quod ecclesia dat, quamuis credat nihil esse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non quæ liber ignorantia circunstantiæ causat inuoluntarium quod excusat peccatum, vt dictũ est: & propter hoc ratio non sequitur.

In cor. præcedẽtis art.

¶ Ad quartum dicendum, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonii: nec diuersitas qualitatis, sicut facit cõditio seruitutis, & ideo ratio nõ sequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis inquantum huiusmodi, non euacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis, vel dignitatis redundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium: vnde si consensus mulieris feratur in istam personam directe, error de nobilitate ipsius non impedit matrimonium. Si autem directe intendit consentire in filium regis, quicumque sit ille, tunc si alius præsentetur ei quam filius regis, est error personæ, & impedit matrimonium.

B

De Coniugio Mariæ & Ioseph.

RÆmissis aliquid addendum est de modo illius consensus, qui inter Mariam & Ioseph intercessit. Sane credi potest non solũ Mariam, sed etiam Ioseph apud se disposuisse virginitatem seruare velle, nisi Deus aliter iuberet, eosque sic consensisse in coniugalem societatem, vt vterque de altero reuelante Spiritusancto intelligeret q̃ virginitatem seruare vellet, nisi Deus aliter inspiraret: sed illam voluntatem verbis non expresserant, postea vero expresserunt, & in virginitate permanserunt. Consensit ergo Maria in maritalem societatem, sed non in carnalem copulã, nisi de eadem specialiter Deus præciperet, cuius etiam consilio in maritalem consensit copulam, quia virginitatem seruare volebat: & ideo non aliter consensisset in coniugalem societatem, nisi familiare Dei consilium habuisset, de qua Aug. sic ait. Beata Maria propesuit se seruaturã votum virginitatis in corde, sed ipsum votum non expressit in ore. Subiecit se diuinę dispositioni, proposuit se perseueraturã virginẽ, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo virginitatẽ suam diuinæ dispositioni, consensit in carnalem copulam, nõ illam appetendo, sed diuinæ inspirationi in utroque obediendo: postea uero simul cum uiro labiis expressit, & uterque in virginitate permansit.

De Nupt. & concupiscen. libr. 1. cap. 11. & 12. Et habetur 27. qu. 2. cap. Sufficiat. §. Cũ ergo. & ca. Beata maria.

Quòd perfectum inter eos fuit cõiugiũ.

INter quos, vt ait Aug. perfectum fuit cõiugium, perfectum quidem non in significatione, sed in sanctitate. Sanctitas quasi mensura aliarum rerum, vt accipitur quasi propter se quæsita: & ideo si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquivalens, nihil obest contractui, sed si iure quæsita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si alicui venderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

Vbi supra De Nupt. & concupiscentia. Et etiam 27. qu. 2. ex ca. Beata Maria.

¶ Ad Octauum dicendum, quòd quantumcumque fuerit cum ea, nisi de nouo consentire velit, non est matrimonium.

¶ Ad nonum dicendum, quòd si ante nõ consenserat in fratrem eius, potest eum quem per errorem accepit, retinere: nec potest ad fratrẽ eius redire, præcipue si sit cognita carnaliter ab eo quẽ accepit. Si autem consenserat in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuente: sed potest vel secũdum relinquere, & ad primum redire, & ignorantia facit excusat peccatum, sicut & excusaretur post consummatum matrimonium, si a consanguineo viri fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

ARTICVLVS III.

c Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius enim vna est ratio: sed matrimonium est vnum sacramentum. ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quàm illius ad quem a deo institutum est, scilicet ad procreationem prolis.

De conditionibus apposc. Si cõditiones.

¶ 2 Præt. Coniunctio matrimonii est a deo, vt patet Math. 19. Quos deus coniunxit, homo non separet: sed coniunctio quæ fit propter turpes causas non est a deo. ergo nõ est matrimoniũ.

¶ 2 Præt. In aliis sacramentis si non seruetur intentio ecclesiæ, non est verum sacramentum: sed intentio ecclesiæ in sacramento matrimonii non est ad aliquam turpem causam. ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶ 2 Præt. Secundum Boetium, Cuius finis bonus, ipsum quoque bonum. ergo non est matrimonium si propter malum finem fiat.

De differẽtiis topicis Lib. 2.

¶ 2 Præt. Matrimonium significat coniunctionem Christi & ecclesiæ: sed ibi non cadit aliqua turpitudo. ergo nec matrimonium potest contrahi propter aliquam turpem causam.

SED CONTRA est, quia qui baptizat alium intentione lucrandi, uere baptizat. ergo & qui contrahit cum aliqua intentione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione lucri, verum est matrimonium.

¶ 1 Præt. Hoc idem probatur per exempla & authoritates, quæ ponuntur in litera.

RESPON. Dicendum, quòd causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Per se quidem cā matrimonij est, ad quam matrimonium est de se ordinatum, & hæc semper bona est. s. procreatio prolis, & fornicationis vitatio: sed per accidēs causa finalis ipsius est hoc quod cōtrahentes intendunt ex matrimonio. Et quia hoc quod ex matrimonio intēditur, cō sequitur ad matrimonium, & priora nō variantur ex posterioribus, sed econtrario, ideo ex illa cā nō recipit matrimonium bonitatē, vel malitiam, sed ipsi cō trahentes, quorū est finis per se. Et quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideo infinitæ tales causæ possunt esse matrimonij, quarum sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

Ad Editis.

De bono cōiugali. & habetur 27. q. 2. ca. Omne itaque.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ verum est de causa per se & principali, sed quod habet vnum finem per se & principalem, potest habere plures fines secundarios per se, & infinitos per accidens.

¶ Ad ſm dicendum, ꝓ coniunctio pōt accipi pro ipsa relatione quæ est matrimonium, & talis semper est a deo, & bona est a quacumque fiat causa vel pro actu eorum qui coniunguntur, & sic est quandoque mala, & non est a deo simpliciter loquēdo. Nec est inconueniens quòd aliquis effectus sit a deo, cuius causa mala est, sicut proles quæ ex adulterio suscipitur. Nō n. ē ex causa illa inquantum est mala, sed inquātum aliquid habet de bono ſm quod est a deo, quàmuis non simpliciter sit a deo.

¶ Ad tertium dicendum, ꝓ intentio ecclesiæ, quæ intendit tradere sacramentum, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata nihil in sacramentis agitur: sed intentio ecclesiæ quę intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti, & non de necessitate eius, vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramentum, sed prætermittens hanc intentionem peccat: sicut si in baptismo non intendatur sanitas mentis, quam ecclesia intendit. Similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quàmuis matrimonium non ordinet ad illum finem, quem ecclesia intēdit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝓ illud malum intentum nō est finis matrimonij, sed contrahentium.

¶ Ad quintum dicendum, ꝓ ipsa vnio est signum coniunctionis Christi & ecclesiæ, & nō operatio vnitorū: ro rō nō sequitur.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de matrimonio beatæ Virginis.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De voto, & matrimonio beatæ Virginis.
¶ Secūdo, Vtrum fuerit illud matrimonium perfectum.
¶ Tertio, Vtrum fuerit aliqn consummatū, vt Eluidnis dixit.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum beata Virgo debuerit virginitatem vouere.

3. par. q. 29. ar. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, ꝓ beata Virgo non debuerit virginitatem vouere, quia in lege maledictio debebatur illis qui semen non reliquebant super terram, vt patet Deute. 1. sed adhuc dura-

7. ca.

F bat status legis. ergo non debuit virginitatem vouere.

¶ 1 Præt. Votum virginitatis pertinet ad perfectionem consiliorum: sed talis perfectio debuit a Christo inchoari, qui venit legem consilijs adimplere. ergo ante Christi aduentum non debuit virginitatem vouere.

SED CONTRA. In matre Christi debebat omnis esse perfectio: sed votum virginitatis est de maximis perfectionibus. ergo non debuit ei deesse.

Vbi supra art. 1. II

VLTERIVS. Videtur quòd non debuit esse matrimonio iuncta, quia vouentibus virginitatem non solum nubere, sed velle nubere est damnabile, vt Hiero. dicit: sed nihil dānabile debuit esse in beata Virgine. ergo postquā virginitatem vouit, nubere non debuit.

Li. 1. de Patriarchis & habetur 27. q. 2. c. Illud matrimonio.

¶ 2 Præt. Vouens virginitatem periculo se exponeret, si se in potestatem viri traderet: sed hoc est peccatū. ergo beata Virgo nō debuit sui potestatem alteri tradere nubendo. ergo nec nubere.

Habetur 27. & 17. q. 1. c. Vouēs.

¶ 3 Præt. Quicūq; consentit in matrimonium, cōsentit aliquo modo in carnalem copulam, ad minus implicite: sed cōsensus in carnalem copulam aliquid diminuit de puritate virginitatis, ad minus quantum ad virginitatem mentis. cum ergo matri dei deberetur talis puritas qua maior sub deo nequit intelligi, vt Ansel. dicit, videtur quod non debuit nubere.

De conceptu virginis li. 2. c. 18.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 1. Cum esset desponsata &c. in tex. & glossa.

¶ 1 Præter. Christus sua natiuitate debuit ita virginitatem commendare, quod nuptijs non derogaret: non autem melius potuit vtrumque approbare, quàm vt de virgine nupta nasceretur. ergo &c.

II

VLTERIVS. Videtur ꝓ causæ matrimonii eius assignatæ in litera non sint conuenientes, quia diabolus cum habeat lucida naturalia, plura potest cognoscere naturali cognitione quàm homo: sed homo etiam sensu potest cognoscere de aliqua mr sit virgo. ergo multo fortius diabolus hoc scire poterat.

¶ 1 Præt. Diabolus bene scit ꝓ illa est virgo, quæ numquàm cōiuncta est viro sed diabolus scire poterat ꝓ Ioseph nūquàm carnaliter ei coniunctus fuerat. ergo per hoc ꝓ erat nupta, non occultabatur ei virginitas matris Dei.

¶ 3 Præt. Mysterium diuinitatis Christi non minus miraculis, q virginitate matris demonstratum est: sed illa miracula diabolus vidit. ergo non oportuit quòd mysterium incarnationis eius ei per nuptias matris cælaretur.

¶ 4 Ite si non esset nupta, nō poterat lapidari propter suspitionem fornicationis, quasi adultera. ergo videtur quòd non propter hoc oportebat eam nubere.

¶ 5 Præt. Ex hoc ꝓ non nupta fuisset, Iudæi magis ædificati fuissent ad fidem, qui semptum inuenerunt, Ecce virgo concipiet, & ita virginitas matris non debuit eis per nuptias occultari.

¶ 6 Itē, Christus venit vt labores nostros sustineret, & per hoc auferret. ergo non oportuit quòd haberet mater eius virum ad eius obsequia.

RESPON. Dicendum, quòd in beata Virgine debuit apparere omne illud quod perfectionis fuit. Virginitas autem, quàmuis in se optima, tamen pro tempore illo ei matrimonium præferebatur propter expectationem benedicti seminis per viam generationis venturi, & ideo beata Virgo vouit virginitatem tamquam optimum & sibi acceptissimum, non tamē simpliciter, sed sub conditione honestissima, hac scilicet, nisi deus aliter ordinaret: nec istam conditionem appositit vt dubitaret an vellet virgo permanere, sed an deberet, & hoc est quod Augu. in litera dicit, quòd propositit se perseuerature virginem, nisi deus aliter ordinaret.

¶ Ad

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Beata virgo fuit consinium veteris & nouæ legis, sicut aurora diei & noctis: & idro votum eius sapuit nouam legem inquantum virginitatem vouit, & veterem inquantum conditionem apposuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectio consiliorum quantum ad consummationem incipere debuit a Christo, sed quantum ad aliquā inchoationem conuenienter a matre eius incepit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd conueniens fuit matrem Christi matrimonio esse iunctam tum propter causas in litera assignatas, tum etiam propter alias causas, quarum prima est, vt significaret ecclesiā, quæ est virgo & sponsa: secūda, vt per Ioseph genealogia Marię teneretur. Non enim erat pſuetudo apūd Hebræos ex parte mulierum genealogiam computare: tertia, vt virginibus excusatio tolleret, si de fornicatione infamantur: quarta, vt nuptias Christus sua natiuitate approbaret: quinta, vt maior perfectio virginitatis in beata Virgine ostenderetur, dum in ipso matrimonio virgo permansit.

Gen. 1.

1. Cor. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd post votum virginitatis absolute factum, non potest aliquis in matrimonium cōsentire sine peccato, quia si sit votum solemne, non fit verum matrimonium: si autem sit votum d simplex, uerū matrimoniū est quod sequitur, tamē peccant contrahentes. Votum autem beatæ Virginis non fuit solemne, sed simplex in corde expressum, nec absolutum, sed sub conditione, vt in litera patet: & ideo potuit sine peccato ex speciali spiritusſancti consilio, cuius dispositio conditionaliter in suo voto cadebat, in matrimonium consentire.

D. 1205

¶ Ad secundum dicendum, quòd beata Virgo antequàm contraheret cum Ioseph, fuit certificata diuinitus, quòd Ioseph in simili proposito erat, & ideo non se commisit periculo nubēs: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit, quia illud propositum non fuit conditionaliter in consensu appositum: talis enim conditio cum sit contra matrimonij bonū, scilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd copula carnalis cecidit implicite sub consensu beatæ Virginis, sicut actus implicite continetur in potentia, vt ex supra dictis patet. Potentia autem ad carnalem copulam non contrariatur virginitati, nec diminuit aliquid de puritate ipsius nisi ratione actus, qui quidem numq̄ fuit in proposito beatæ Virginis, sed erat iam certificata, quòd actus numquàm sequi deberet.

Dis. 28. q. 1. ar. 4 in cor.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd rationes quæ in litera ponuntur, conuenientes sunt, quarum vna accipitur ex parte conceptus, scilicet vt partus diabolo cælaretur: secunda ex parte matris, vt scilicet non lapidaretur: tertia ex parte Ioseph, scilicet vt obsequeretur & matri, & puero, & testimonium præberet virginitati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diabolus cognitione naturali bene potuisset perpendere virginitatem matris dei cum toto hoc, quòd nupta erat, nisi prohibitus fuisset a diligēti examinatione eorum quæ circa ipsam erant diuina virtute.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per alia etiā miracula non aperte poterat cognoscere ipsum esse filium dei, quia simul videbat in eo signa infirmitatis & virtutis: vnde si aliquādo aliquid de diuinitate eius cōfitebatur, magis ex præsumptione quàm ex certitudine procedebat, sed hoc propter precedens vaticinium fuisset certissimum signum filij dei viuentis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd intelligitur de lapidatione ia-

A famiæ, vel quia erat de stirpe sacerdotali ex parte matris, quod patet ex hoc quòd Elisaberh, quæ erat de filiabus Aaron, dicitur eius cognata, Lucæ 1. filia autem sacerdotis etiam non nupta deprehensa in stuprod exurebatur, vt patet Leui. 21. sed ex parte patris erat de stirpe Dauid. Bene enim poterant per matrimonium coniungi filiæ Aaron illis de tribu regia, vel etiā quibuslibet alterius tribus, eo ꝓ non acceperant hæreditatem diuisam ab alius tribubus, & sic ex hoc nō potuit confusio fortiū prouenire, quę erat causa prohibitionis matrimonij contrahēdi inter illos, q erāt de diuersis tribub'.

D. 1115.

matos sæpe impellit inire coniugium, ut ualeant suum explere desiderium. Quæstus quoque & diuitiarum possessio frequēter est coniugij causa, & alia multa, quæ cuique diligentiam adhibenti facile est discernere. Nec est assentiendum illis, qui dicunt non esse coniugium, quod propter has causas minus honestas contrahitur. Constat enim ex præmissis coniugium fieri ex communi consensu verbis de pſenti expresso, quàmuis amor ad hoc attraxerit. Cuius rei documentum præstat Iacob, qui Rachel decoram facie & uenusto aspectu amauit, eamque multum diligens ait. Seruiam tibi pro Rachel septē annis. In Deuteron. 21. etiam legitur. Si uideris in medio captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, uoluerisque vxorem habere, introduces eam in domum tuam &c.

B

C

¶ Ad quintum dicēdum, ꝓ dns maluit permittere Iudæos dubitare de deitate sua, quàm de castitate matris, sciens lubricam esse virginitatis famā, vt Ambros. dicit.

Gen. 29.

Li. 2. super Lucam de missione ang. ad Mariam.

¶ Ad sextum dicendū, ꝓ Christus non debuit necessitatis solatium refutare, quia hoc peruersitatis magis est, quàm humilitatis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum matrimonium prædictum fuerit perfectum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium prædictum non fuerit perfectū. Perfectum enim matrimonium ex absoluto consensu procedit: sed beata Virgo non absolute in matrimonium cōsensisse videtur, sicut nec absolute vouisse, cum in vtroque se dispositioni diuinę commiserit, vt in litera dicitur. ergo non fuit perfectum matrimonium.

3. par. q. 29. ar. 2.

D ¶ 2 Præt. Significatio est de essentia matrimonij inquantū est sacramentum: sed matrimonium illud non fuit perfectum in consignificatione, vt in litera dicitur. ergo non fuit perfectum sacramentum.

¶ 3 Præt. Vbi deest vltima consummatio, non est vera pfectio: sed matrimonium beatæ Virginis numquàm fuit consummatum. ergo non fuit vere perfectum.

¶ 4 Præt. Perfectum dicitur esse matrimonium ex eo ꝓ habet bonū prolis: sed illud matrimoniū non habuit bonum prolis, quia proles quæ fuit in illo matrimonio educata, non fuit effectus illius matrimonij, sicut nec filius adoptiuus dicitur bonū matrimonij. ergo non fuit perfectum matrimonium.

¶ 5 Præt. Post perfectum matrimonium non licet alicui sponsam dimittere: sed Ioseph quàmuis esset iustus, volebat eam occulte dimittere, vt dicitur Matth. 1. ergo nondum erat perfectum matrimonium.

E SED CONTRA. Dei perfecta sunt opera: sed illud matrimonium fuit diuinitus inspiratum. ergo fuit perfectum.

¶ 2 Præt. Per matrimonium non dicuntur aliqui coniuges, nisi sit perfectum: sed Maria dicitur coniunx Ioseph, Matth. 1. ergo fuit inter eos perfectum matrimonium.

RESPON. Dicendum, quòd duplex est perfectio matrimonij. Vna quantum ad esse ipsius, quæ fit per consensum verbis de præsenti expressum & tali perfectione matrimonium illud perfectum fuit. Alia est perfectio quantum ad operationem, & sic non fuit perfectum, quia actus proprius matrimonij est carnalis copula.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝓ beata Virgo absolute in matrimonium consensit, vt certificata diuinitus: sed in matrimonium sic consentiens virginitatem suam deo commisisse in litera dicitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd significatio non quælibet est de essentia sacramenti, sed illa quæ significatur effectus sacramenti, & ideo ratio non sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de secunda perfectione, quæ consummatio dicitur matrimonij.

¶ Ad quartum dicendum, quòd proles non dicitur bonũ matrimonij solum inquantum per matrimonium generatur, sed inquantum in matrimonio suscipitur & educatur, & sic bonũ illius matrimonij fuit proles illa, & nõ primo modo: nec tamen de adulterio natus, nec filij adoptiuus qui in matrimonio educatur, est bonũ matrimonij, quia matrimonium nõ ordinat ad educationem illorum, sicut hoc matrimonium fuit adhoc ordinatũ specialiter, quòd proles illa susciperetur in eo, & educaretur.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd Ioseph noluit eam dimittere quasi aliã ducturus, vel propter aliquam suspitionem, sed quia timebat tantæ sanctitati cohabitare propter reuerentiam, vnde dictum est ei. Noli timere, Matth. 1.

Quòd malus finis non contaminat sacramentum.

RT licet fine A' non bono cõtrahatur coniugium, euando species contrahentis mouet animum, coniugiũ tamen bonum est: quia uita mala, vel intentio peruersa alicuius, sacramentum non contaminat. Habuit autem coniugium Mariæ & Ioseph alias causas speciales, scilicet vt Virgo solatio viri sustẽtaretur, & vt diabolo partus cælaretur, ut Ioseph esset testis castitatis defendens eam ab infamia suspitionis, ne vt adultera damnaretur.

ARTICVLVS. III.

c Vtrum matrimonium illud fuerit aliquando consummatum.

Vbi supra, eod. art. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium illud fuerit aliquando consummatũ. Dicitur enim Matth. 1. Antequàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de spiritusancto Et item, Non cognoscebat eam donec peperit filium suũ primogenitum. ergo videtur q̃ post cognouerit eã.

¶ 2 Præt. Primum dicitur respectu secundi: sed Christus in authoritate inducta dicitur primogenit' filius Virginis, ergo post primum habuit alium, & sic matrimonium illud, saltem post Christi natiuitatem, consummatum fuit.

¶ 3 Præt. Non defuerunt verba euangelistis ad exprimendum I suam intentionem: sed numquàm expresserunt, q̃ Ioseph amplius eam non cognosceret. ergo post Christi generationẽ matrimonium fuit consummatum.

¶ 4 Præt. Ioseph dicitur pater Christi in pluribus euangelij locis, & dicitur etiam habere fratres, quod non esset, si matrimonium illud numquàm fuisset consummatum. ergo &c.

¶ 5 Præt. Duo corpora non possunt simul esse in eodem loco. ergo Christus non potuit exire de ventre matris integritate virginitatis manente, & sic non fuit inconueniens q̃ matrimonium illud consummaretur.

¶ 6 Præt. Abraham, & alij patres qui coniugiis vsi sunt, maximæ dignitatis fuerunt. ergo nihil deperisset matri Christi, si matrimonium consummasset.

¶ 7 Præt. Heluidius obiicit. Si turpe est Christo matrem cognosci post partum, quanto magis per genitalia virginis esse natum?

SED CONTRA. Virginitas corruptioni præponitur: sed K mater Christi debuit esse in excellentissimo statu. ergo debuit esse virgo, & sic non debuit illud matrimonium consummari.

¶ 2 Præt. Non est probabile q̃ Ioseph auderet vterum, quem templum dei nouerat, attingere, vt Hieronymus dicit.

Cõtra Heluidium de perpetua virginit. beatæ Mariæ.

RESPON. Dicendum, quòd mater Christi ante partũ, & in partu, & post partum in æternum virgo permansit: sed eius virginitati ante partum Iudæi & Ebionitæ derogant, dicentes Christum ex Ioseph semine esse natum. Eius autem virginitati in partu philosophi derogabant, dicentes non posse duo corpora esse in eodem loco. Sed virginitati eius post partũ Heluidius quidã idiota, & sacerdos ausus est derogare, qui loquacitatem facundiam æstimans, accepta materia disputandi, a blasphemiis matris dei incœpit, dicens eam post partum a Ioseph cognitam, contra quem Hieronymus librum conscripsit.

Cõtra eũdẽ qui sup.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd, Antequàm, non sem

A

De tribus bonis coniugij.

ROST hæc de' bonis coniugij quæ sint, & qualiter coitum excusent, dicendum est. Tria sunt principaliter bona coniugij. unde Augustinus. Nuptiale bonum tripartitum est, scilicet' fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne post vinculum coniugale cum alio, uel alia coeatur. In prole, ut amanter suscipiatur, religiose educetur. In sacramento, vt coniugium non separetur, & per denotat ordinem ad illud quod futurum est secundum rei veritatem, sed quandoq; ad illud quod futurũ sperabatur secundum cõem cursum, secundum quod dicitur, Iste antequàm haberet viginti annos mortuus est: & sic est in proposito. Et similiter ly Donec, quandoq; significat hoc quod præcessit terminari veniẽte eo quod expectatur, vt cum dicitur, Sede hic, donec veniã: quãdoq; asit non sic, vt cum dicitur 1. Cor. 15. Oportet illũ regnare, donec ponat omnes inimicos &c. non q̃ tẽpus regni eius finiatur ad subiectionẽ inimicorũ, sed subiectio inimicorũ in tempore regni includitur.

G Super gen. ad literam, cap. 7. 10. 9.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ primogenitus dicitur ante quẽ nullus, quàmuis post ipsum non sit ali': alias vnigeniti ius primogenituræ nõ haberẽt, nec debuissent deo offerri in lege, qd̃ fasum est.

H ¶ Ad tertium dicendum, quòd euangelistæ ex eo quod minus est credibile, dimiserunt intelligendum hoc quod magis credibile est. Minus autem credibile est q̃ virgo cõcipiat, quod euangelistæ dixerunt, quàm q̃ post partũ virgo conseruetur, & ideo non curauerunt hoc dicere.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd Ioseph dicitur pater Christi putatiuus, vt pater Luc. 3. Et iterum Christus fuit filius eius adptiuus, vt quidam dicunt. Alij autem dicti sunt fratres eius ratione cognationis, quia erant de eadẽ familia, qui nec Maria alium filium habuit, nec Ioseph, qui etiã virgo fuit, vt dicitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd verum est per naturã, sed per miraculum potest fieri, quòd duo corpora sint in eodem loco, vt infra dist. 44. dicetur. Partus autẽ ille & conceptus totus miraculosus fuit. Quidam tamen dicunt, q̃ Christus tunc dotem subtilitatis assumpsit, sed primum melius.

¶ Ad sextum dicendũ, quòd quàmuis status coniugij consummati sit bonus, tamen status virginitatis est multo altior, & hic matri dei debebatur.

¶ Ad septimum dicendũ secundum Hiero. q̃ quanto sunt humiliora quæ pro me passus est, tanto ei plus debeo, dummodo per hæc perfectioni virtutis nihil subtrahatur: sed virginitatis priuatio derogaret perfectioni matris ex parte virtutis animę.

EXPOSITIO TEXTVS.

SI *enim Diabolus transfigurans se &c.* Hoc intelligendum est quando non proceditur ad adorationem: vel quando proceditur sub conditione, si est Christus, alias nõ esset periculũ idolatriæ. *Si quis hæreticus nomine Aug. &c.* Hoc est verum quando non procederet ad expressionem alicuius erroris, alias esset ibi periculum infidelitatis, si ei consentiret. *Consensit in carnalem copulam*, non explicite, sed implicite, vt dictum est. *Iacob Rachel uenustam facie &c.* Sciendum, quòd decor faciei non fuit causa principalis, sed secundaria & hoc bene potest esse sine peccato, vel quãdoque etiam sine veniali peccato. Si autẽ esset principalis causa libido pulchritudinis, non excusaretur a peccato mortali, si esset effrænata libido.

Ar. 1. pũcto quæst. q. 3. ad 3.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de causis, quibus constituitur matrimonium ipsum, hic determinat de causis honestatis ipsius. s. de bonis cõiugii, quibus actus matrimonii honestat'. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de bonis matrimonii quantũ ad matrimoniũ sedm qd̃ nunc agitur. In secunda ostendit quòmõi bona erant in matrimonio antiquorũ patrũ, 33. dist. ibi. *Quæritur hic de antiquis patribus &c.* Prima in duas. In prima determinat de bonis cõiugii, quib' matrimonii actus excusat: in secũda determinat de actu matrimonii, qui p dona prædicta excusatur, ẽm quod insuper habet rationem debiti. 32. dist. ibi.

Sciendum

Sciendum est etiam, quia cum in omnibus &c. Prima in duas. In prima, determinat de bonis coniugij, quomodo in matrimonio inueniantur. In secunda, ostendit quando per ea actus cõiugalis excusatur, ibi. *Cum hic ergo tria bona &c.* Prima in duas. In prima ostendit quæ sint tria bona coniugij. In secũda, qualiter in se habeant ad matrimonium, ibi. *Et est sciendum ab aliquibus &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit q̃ vnum prædictorum bonorum in quolibet matrimonio inuenitur, s. sacramẽtum, quàmuis non alia duo, s. fides & proles, quæ aliquando ẽm actum matrimonio desunt. Secũdo, determinat de matrimonio, i quo etiam intentio illorum duorũ non saluatur, ibi. *Solet quæri &c.* Et circa hoc tria facit. Primo, determinat de matrimonio, in quo non intenditur bonum prolis. Secundo, de eo in quo non solũ non intenditur, sed etiam impedit, ibi. *Qui uero uenena fieri liuatis &c.* Tertio, determinat quandã quæstionem incidẽtem, ibi. *Hic quæri solet &c. Cum ergo hæc tria bona &c.* Hic ostẽdit, quomodo per bona prædicta actus cõiugalis excusatur. Et circa hoc duo facit. Primo, determinat veritatem. Secundo, ponit obiectiones in contrarium, ibi. *Sed si concubitus &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, obiicit contra excusationem matrimonialis actus, ostendens q̃ matrimonium excusatione non indiget. Secundo, ostendens q̃ excusari non possit, quin culpa careat, ibi. *Sed forte aliquis dicit &c.* Et circa hoc duo facit Primo, obiicit per rationem. Secundo, per authoritatem, ibi. *Videtur tamen sentire aliter &c.* & quælibet harum diuiditur in obiectionem & solutionẽ, vt per se patet in litera.

Matth. 5. & 19.

De nupt. & concupisc. ca. 10. to. 7. Et habetur 32. q. 7. ca. Vsqueadeo ibidem.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De bonis matrimonij.

¶ Secũda, De excusatione actus matrimonialis per bona prædicta.

B

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum debeant esse aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶ Secũdo, Quæ, & quot sint.

¶ Tertio, Qualiter ad matrimonium se habeant.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum matrimonium debeat habere aliqua bona, quibus excusetur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium nõ debeat habere aliqua bona, quibus excusetur. Sicut enim conseruatio indiuidui, quæ fit per ea quæ ad nutritiuam pertinent, est de intẽtione naturæ, ita cõseruatio speciei, quæ fit per matrimoniũ, & multo magis quanto melius & diuinius est bonum speciei quàm bonum vnius indiuidui: sed ad actum nutritiuæ excusandum non indigetur aliquibus. ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

¶ 2 Præt. Secundũ Philosophum in 8. ethic. amicitia, quæ est inter virũ & vxorem est naturalis, & claudit in se honestum, vtile, & delectabile: sed illud qd̃ de se est honestum non indiget aliqua excusatione. ergo nec bona excusantia debẽt matrimonio attribui.

Cap. 12. Aug. vbi supra denup. & concup. cap. 11.

¶ 3 Præt Matrimonium institutũ est in remedium, & in officium, vt supra distinct. 26. dictum est: sed secundum quod est in officiũ non indiget excusatione, quia sic etiã in paradiso excusatione indiguisset, quod falsum est, ibi enim fuissent nuptiæ honorabiles, & torus immaculatus, vt August. dicit. Similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia sacramenta q̃ in remedium peccati instituta sunt. ergo matrimonium huiusmodi excusantia habere non debet.

q. 2. artic. 1. & 2.

Hugo de S. Vict. lib. 2. de sacramẽtis part. 11. cap. 8. Super gen. ad literam, lib. 9. ca. 3.

¶ 4 Præt. Ad omnia quæ honeste fie ri possunt, virtutes dirigunt. Si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis hostestantibus, quàm animi virtutibus, & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari quibus honestetur, sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA. Vbicumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis secundum indulgentiam, vt patet 1. Corinth. 7. ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ 2 Præt. Cõcubitus matrimonialis & fornicarius sunt eiusdem speciei quantum ad speciem naturæ: sed concubitus fornicarius est de se turpis. ergo ad hoc q̃ matrimonialis non sit turpis, oportet et aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

RESPON. Dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni. Vnde electio alicuius quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recompensationem ordinetur & honestetur. In coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, vt non possit aliquid intelligere in ipso, vt Philosophus dicit: tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex sollicitudine temporalium, vt patet 1. Corinth. 7. & ideo electio talis coniunctionis non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

D. 357

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut in prædicta delectatione, tum quia vis generatiua, per quã originale traducitur, est infecta & corrupta, nutritiua autẽ per quam non traducitur, est corrupta, & nõ infecta: tum quia de-

cumulum supplicij, non ad meritum præmij. Item. Quibus placuit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit vt uinculum inter illos coniugale rumpatur, immo firmius hæret quo magis ea pacta secum gerit, quæ charius concordiusque seruanda sunt, non uoluntariis corporum nexibus, sed uoluntariis animorum affectibus. Et attende, quòd tertium bonum coniugij dicitur sacramentum nõ quòd sit ipsum coniugium, sed quia eiusdem rei sacræ signum est, idest, spiritualis, & inseparabilis coniunctionis Christi & Ecclesiæ.

Hæc tria non adsunt omni coniugio.

IT est sciendum, ab aliquibus cõtrahi coniugium, ubi hęc tria bona non comitantur. Deest enim fides, ubi uir cum alia, & mulier cum alio coit. Hoc ergo bonũ ita coniugio adhæret, ut ex eo si adsit, amplius commendetur coniugium. Si non adsit, non inde annihiletur. Quæ enim adultera est, non ideo conri possunt, virtutes dirigunt. Si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis hostestantibus, quàm animi virtutibus, & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari quibus honestetur, sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA. Vbicumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis secundum indulgentiam, vt patet 1. Corinth. 7. ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ 2 Præt. Cõcubitus matrimonialis & fornicarius sunt eiusdem speciei quantum ad speciem naturæ: sed concubitus fornicarius est de se turpis. ergo ad hoc q̃ matrimonialis non sit turpis, oportet et aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

RESPON. Dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni. Vnde electio alicuius quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recompensationem ordinetur & honestetur. In coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, vt non possit aliquid intelligere in ipso, vt Philosophus dicit: tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex sollicitudine temporalium, vt patet 1. Corinth. 7. & ideo electio talis coniunctionis non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut in prædicta delectatione, tum quia vis generatiua, per quã originale traducitur, est infecta & corrupta, nutritiua autẽ per quam non traducitur, est corrupta, & nõ infecta: tum quia de-

Universidad de Deusto Biblioteca

fectum indiuidui quilibet magis sentit in seipso, quàm defectũ speciei. Vnde ad excitandum ad comestionem, secundum quã defectui indiuidui subuenitur, sufficit sensus ipsius defectus: sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subuenitur diuina prouidentia delectationem apposuit in actu illo, quæ etiã alia bruta monet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista bona, quæ matrimoniũ honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideo non indiget eis quasi exterioribus quibuldã ad honestandũ, sed quasi causantibus in ipso honestatem quæ ei secũdum se competit.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd matrimonium ex hoc ipso, quòd est in officiũ, vel remediũ habet rationem vtilis & honesti: sed vtrũq; horum ei competit ex hoc, quòd huiusmodi bona habet, quibus fit & officiosum, & remediũ ad cõcupiscentiã adhibens.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd aliquis actus virtutis honestat & virtute quasi principio elicitiuo, & circũstãtiis quasi formalibus principiis ipsius: hoc autem modo se habent bona ad matrimonium sicut circũstantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet, quòd virtutis actus esse possit.

I

iunx non est, immo si coniunx non esset, adultera non foret. Quod cũ fit, culpa committitur, sacramentũ vero non cassatur. Bonum quoq; prolis non omnibus adest coniugibus. Quidam enim pari voto continentiã seruant, alij pro ætatis defectu, vel alteri⁹ rei causa generare non valent. Nec omnes illi etiã qui prolem recipiunt, bonũ prolis habent. Nam bonum prolis dicitur non ipsa proles, vel prolis spes, quæ ad religionem non refertur, immo ad hæreditariam successionem, vt cum quis hæredes terrenæ possessionis habere desiderat: sed spes ac desiderium, quo proles ad hoc quæritur, vt religione informetur. Multi ergo prolem habẽt, qui tamen bono prolis carẽt, nec ideo tamen coniugium esse desinit. Sacramentum vero ita inseparabiliter coniugio hæret legitimarum personarum, vt sine illo coniugiũ non esse videatur, quia semper manet inter viuentes vinculum coniugale, vt etiam interueniente diuortio fornicationis causa, coniugalis vinculi firmitas nõ soluatur. Vbi vero non inter legitimas personas contrahitur coniugium, nõ adest illud bonum quod dicitur

F

G

H

ARTICVLVS II.

b Vtrum sufficienter bona matrimonij assignentur in litera.

4. con. Gẽt. cap. 78. in fine.

Cap. 8.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd insufficienter bona matrimonij assignentur in litera, s. fides, proles, & sacrãmtq; quia matrimoniũ non solũ fit in hoẽbus ad ꝓlẽ procreandã, & nutriendã, sed ad consortiũ cõis vitæ pp operũ cõunicationẽ, vt dicitur in 8. ethi. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita deberet poni communicatio operum.

¶ 2 Præt. Coniunctio Christi ad ecclesiam quam matrimoniũ significat, perficitur per charitatẽ. ergo inter bona matrimonij magis deberet poni charitas, quàm fides.

¶ 3 Præt. In matrimonio sicut exigitur ꝙ neuter coniugum ad alterius torum accedat, ita exigitur quòd vnus alteri debitum reddat: sed præmiũ pertinet ad fidem, vt in litera dicitur. ergo deberet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij computari.

¶ 4 Præt. Sicut in matrimonio, inquantũ significat coniunctionem Christi & ecclesiæ, requiritur indiuisibilitas, ita & vnitas, vt sit vna vnius: sed sacramẽtum qd inter tria bona coniugij computatur, pertinet ad indiuisionem. ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

SED CONTRA. Videtur ꝙ superfluat, quia vnica virtus sufficit ad vnicum actum honestandum: sed fides est quædam virtus. ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

¶ 2 Præt. Nõ ex codẽ aliquid accipit rationẽ vtilis & honesti, cum vtile & honestum ex opposito bonũ diuidant: sed ex prole matrimoniũ accipit rationem vtilis. ergo proles non debet

K

computari inter bona quibus matrimonium honestatur.

¶ 3 Præt. Nihil debet poni vt proprietas, vel cõditio suiipsius: sed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij. ergo cum matrimonium sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

RESPON. Dicendum, quòd matrimoniũ est in officium naturæ, & est sacramẽtũ ecclesiæ, inquãtũ ergo est in officiũ naturæ duobus ordinatur, sicut & quilibet alius virtutis actus, quorum vnũ exigit ex parte ipsius agentis, hoc est intentio finis debiti, & sic ponitur bonũ matrimonij proles: aliud exigit ex parte ipsius actⁿ, qui est bonus in genere ex hoc, ꝙ cadit supra debitã materiã, & sic est fides, ꝙ quam homo ad suã accedit, & non ad aliã. Sed vlterius habet aliquam bonitatem inquantum est sacrm, & hoc significatur ipso nomine sacramenti.

Dist. 34.

De bon. cõiugali. ca. 5. to. 6. Et hf 32. q. 2. ca. Solet.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in prole non solum intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finẽ ordinatur tota cõitatio operũ, quæ est inter virum & vxorem, inquantũ sunt matrimonio iũcti, quia patres naturaliter thesaurizant filiis, vt patet 2. Cor. 13. & sic in prole quasi in principali fine alius quasi secundarius includitur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ fides non accipitur hic prout est virtus theologica, sed prout est pars iustitiæ, secundũ quod fides dicitur ex hoc, ꝙ fiũt dicta in obseruatione promissorũ: & quia in matrimonio, cum fit quidam contractus, est quædã promissio, per quam talis vir tali mulieri determinatur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut in promissione matrimonij continetur vt neuter ad alterum torum accedat, ita etiã ꝙ sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principalius, cum consequatur ex ipsa mutua potestate in inuicem data, & ideo vtrumque ad fidem pertinet, sed in litera ponitur illud quod est minus manifestum.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ in sacramento non solum intelligenda est indiuisio, sed omnia illa quæ consequũtur matrimonium ex hoc, ꝙ est signum coniunctionis Christi & ecclesiæ: vel dicendum quòd vnitas quam obiectio tangit, pertinet ad fidem, sicut indiuisio ad sacramentum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fides non accipitur hic ꝓ aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex quã fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationem honesti, non quidem ex vtili, sed ex ratione quæ le potest facere bonitatem honestatis ex vi rationis debitam ordinationem faciẽtis, & hoc modo matrimoniũ ex hoc quòd ordinatur ad prolem, vtile est, & nihilominus honestum, in quantũ debite ordinatur.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ sicut magister dicit in litera, sacramentum non dicitur hic ipsum matrimonium, sed inseparabilitas eius, quæ est eiusdem rei signũ cuius & matrimoniũ. Vel dicendum, ꝙ quàmuis matrimonium sit sacramentum, tũ aliud est matrimonio esse matrimoniũ, & aliud est ei esse sacramentũ, quia nõ solũ ad hoc est institutũ, vt sit in signum rei sacrẽ, sed etiam vt sit in officium naturæ: & ideo ratio sacramẽti est

q seq. art. 1. in cor. & ex priũsius.

est quædam conditio adueniens matrimonio secundum se: cõsiderato, ex quo etiam honestatem habet, & ideo sacramentalitas eius, vt infra dicam, ponitur inter bona honestantia matrimonium, & secundum hoc in tertio bono matrimonij, scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quę ad significationem ipsius pertinent.

ARTICVLVS III.

Vtrum sacramentum sit principalius inter matrimonij bona.

De nup. & concupisc. lib. 1. ca. 15. tom. 7. Et hf 32. q. 2. c. Aliquando.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ sacramẽtum non sit principalius inter matrimonij bona, quia finis est potissimũ in vnoquoque: sed proles est matrimonij finis. ergo ꝓles est principalius matrimonij bonum.

¶ 2 Præt. Principalius est in rõne speciei differentia, quæ complet speciem q̃ genus, sicut forma q̃ materia in constitutione rei naturalis: sed sacramentũ competit matrimonio ex ratione sui generis, proles autẽ & fides ex ratione differentiæ inquantũ est tale sacramentum. ergo alia duo sunt magis principalia I matrimonio q̃ sacramentum.

¶ 3 Præt. Sicut inuenit matrimoniũ sine prole & fide, ita inuenitur sine inseparabilitate, sicut patet qũ alter cõiugũ ante matrimonium consummatũ ad religionẽ transit. ergo nec ex hac ratione sacrm est in matrimonio principali⁹.

Hf 32. q. 2. cap. Quod vero.

¶ 4 Præt. Effectus non potest esse principalior sua causa: sed cõsensus qui est causa matrimonij mutatur frequẽter. ergo & matrimoniũ dissolui potest, & sic inseparabilitas non semper concomitatur matrimonium.

¶ 5 Præt. Sacra q̃ habẽt effectũ ꝓpetuũ imprimunt characterẽ: sed in matrimonio nõ imprimit character. ergo non adest ei inseparabilitas ꝓpetua, & ita sicut est matrimoniũ sine prole, ita potest esse sine sacro, & sic idẽ qd prius.

SED CONTRA. Illud qd ponitur in diffinitione rei est sibi maxime essentiale: sed indiuisio q̃ pertinet ad sacrm, ponit in diffinitione supra de matrimonio data, non autem proles, vel fides. ergo sacrm inter alia matrimonio est essentialius.

¶ 2 Præt. Virtus diuina quæ in sacris operatur, est efficacior, quàm virtus humana: sed proles & fides pertinẽt ad matrimonium secundum quod est in officium naturæ humanæ: sacrm

Habet vbi supra cap. Moyses.

cum illa quam cupit inuenire, sed cum ista, cum qua sic cubat, vt cũ ea nõ habeat maritale cõsortium, adulter est. Ecce coniuges dicuntur, qui solius concubitus causa conueniunt, si tamen prolis generationem aliquo malo dolo non vitent.

De his qui procurant venena sterilitatis.

VI vero venena sterilitatis procurant, nõ coniuges, sed fornicarij sunt. Vnde Aug. Aliquando eousq; peruenit hęc libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, vt etiã venena sterilitatis procuret, & si nihil valuerint, conceptos fœtus inter viscera aliquo modo extinguat, vel fundat, volendo prolem suã prius interire, quàm viuere, aut si in vtero viuebat, occidi antequàm nasci. Prorsus, si ambo tales sint, coniuges non sunt, & si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potius conuenerunt. Si vero ambo tales non sunt, audeo dicere, aut illa quodammodo est mariti meretrix, aut ille adulter vxoris.

Quando sunt homicidæ qui procurant abortum.

HIc quæri solet de his qui abortum procurant, qñ iudicẽtur homicidæ, vel non. Tunc puerperium ad homicidium pertinet, qñ formatũ est, & aiam habet, vt Aug. super Exo. asserit. Informe autem puerperiũ vbi non est anima viua, lex ad homicidium pertinere noluit. Dicit etiam Aug. ꝙ informe puerperium non habet aiam, ideoq; mulctatur pecunia, nõ redditur anima pro aia, sed iã formato corpori aia datur, non in cõceptu corporis nascitur cum semine deriuata. Nam si cum semine, & anima existit de anima,

B

C

D

E

aliis secundum quod est ex institutione diuina. ergo sacramentum est principalius in matrimonio, quàm alia duo.

RESPON. Dicendum, ꝙ aliquid dicitur in re aliqua principalius altero duobus modis, aut quia est essentialius: aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis sacrm est principalius inter tria cõiugij bona, quia pertinet ad matrimoniũ inquãtum est sacramentũ gratiæ. Alia vero duo pertinent ad ipsum inquantũ est quoddã naturæ officium: perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius, qd est essentialius, sic distinguendum est, quia fides & proles possunt dupliciter cõsiderari. Vno modo in seipsis, & sic pertinent ad vsum matrimonij, ꝓ quã & proles ꝓducitur, & pactio coniugalis seruatur: sed indiuisibilitas, quã sacrm importat, pertinet ad ipsum matrimoniũ sm se, quia ex hoc ipso, ꝙ per pactionem coniugalẽ sui potestatem sibi inuicẽ in perpetũ coniuges tradunt, sequitur ꝙ separari non possint, & inde est ꝙ matrimoniũ numq̃ inuenitur sine inseparabilitate: inuenitur autẽ sine fide & prole, quia esse rei nõ dependet ab vsu suo, & secundum hoc sacrm est essentialius matrimonio, q̃ fides & proles. Alio modo possunt considerari fides & proles, sm qd sunt in suis principiis, vt ꝓ prole accipiatur intentio pliis, & pro fide debitum seruãdi fidem, sine quibus etiam matrimoniũ esse nõ pot, qa hæc in matrimonio ex ipsa pactione cõiugali causantur, ita ꝙ si aliquid contrariũ huiusmodi exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, non esset verũ matrimoniũ: & sic accipiẽdo fidẽ & prolẽ, proles est essentialissimum in matrimonio, & secundo fides, & tertio sacramentum: sicut etiam homini est essentialius esse naturę, q̃ esse gratiæ sit dignus.

Hf 32. q. 2. ca. Sicut semina. vbi exponit illa verba, Væ pregnantibus, q. 4.

De bono coniugali, cap. 6. & 7. tom. 6.

Matth. 6.

Hæc verba ex Hiero. cõ Iouinianũ lib. 1. circa finẽ, habentur 32. q. 4. cap. Origo quidem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est vltimum: & similiter se habet proles inter matrimonij bona, & ideo quodammodo est principalius, & quodammodo non.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum etiam prout ponitur tertium matrimonij bonum pertinet ad matrimoniũ ratione suæ differentiæ. Dicitur enim sacrm ex significatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

De eccles. dogm. c. 63 ¶ Ad tertium dicendũ, q̃ nuptiæ secundum August. sunt bona mortalium: vnde in resurrectione non nubent, neq; nubentur, vt dicitur Matth. 22. & ideo vinculum matrimonij nõ se extendit vltra vitam in qua trahitur: & ideo dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortẽ separari potest siue corporalem post eam nalem coniunctionem, siue spiritualẽ post spiritualem tãtum.

Hĩ 32. q. 4. ca. Liberorum. ¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quàmuis consensus qui facit matrimoniũ, non sit perpetuus materialiter, idest, quantum ad subsistãtiam actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius succedere, tamen formaliter loquẽdo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, alias non faceret matrimonium. Non enim consensus ad tẽpus ad aliquam matrimoniũ facit: & dico formaliter, secundũ quod actus accipit speciem ab obiecto, & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem accipit.

1. Cor. 7. ¶ Ad quintum dicẽdum, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales: unde matrimonium ratione potestatis, quam in se inuicẽ coniuges accipiunt, cõuenit cum sacramẽtis, in quib' character imprimitur, & ex hoc habet inseparabilitatem, vt in litera dicitur: sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

De verbis Apostol. tomo 10.

QVAESTIO II.

Deinde quæritur qualiter per bona prædicta matrimonium excusetur.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum prædicta bona possint excusare actum matrimonij, vt non sit omnino peccatum.

¶ Secundo, Vtrum sine eis a peccato aliquãdo excusari possit.

¶ Tertio, Vtrũ quando est sine eis, semper sit peccatũ mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

1. 2. q. 34. art. 1. ad 1. 22. q. 153. ar. 2. per totam. Et 3. cont. Gent. cap. 122. *a Vtrum actus matrimonij possit excusari per bona prædicta, vt non sit peccatum.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta, vt non sit omnino peccatum, quia quicumq; sustinet damnum maioris boni propter minus bonum peccat, quia inordinate sustinet: sed bonum rationis, quòd lædit in ipso actu coniugali, est maius quàm hæc tria coniugij bona, ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum coniugalem concubitum.

¶ 2 Præt. Si bonum malo addatur in genere moris, totum efficitur malum, non aũt totum bonum: quia vna circunstãtia mala faciat actum malum, non autem vna bona facit ipsum bonũ: sed actus coniugalis secundũ se malus est, alias excusatione non indigeret. ergo bona matrimonij adiuncta non possunt ipsum bonum facere.

¶ 3 Præt. Vbicumq; est immoderatio passionis, ibi est vitium in moribus: sed bona matrimonij nõ possunt efficere q̃n delectatio illius act' sit immoderata. ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

Aug. de bono coniugali. capitom. 6.

¶ 4 Præt. Verecundia non est nisi de turpi actu, secundũ Dama. sed bona matrimonij non tollunt erubescentiam ab illo actu, ergo nõ possunt excusare, quin sit peccatum.

De fi. orth. lib. 2. c. 15.

SED CONTRA, Concubitus coniugalis non differt a fornicatio, nisi per bona matrimonij. si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret, qd est contra id quod habitum est supra 26. distinct.

q. 1. art. 1. 1. Cor. 7.

¶ 1 Præt. Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circunstantiæ debitæ, vt dictũ est: sed sic malus. ergo & hæc bona possunt excusare matrimonium, vt nullo modo sit peccatum.

RESPON. Dicendum, quòd aliquis actus dicitur excusati dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita quòd non imputetur facienti in culpam, quàmuis sit malus: vel saltem non in tantam culpam, sicut ignorãtia dicitur excusare peccatum in toto, vel in parte. Alio modo, dicitur excusari act' ex parte sui, ita, q̃ non sit malus, & hoc modo prædicta bona dicũtur excusare actum matrimonij. Ex eodem autem habet actus aliquis, q̃ non sit malus in genere moris, & q̃ sit bonus, quia id est aliquis actus indifferens, vt in 2. lib. dictum est. Dicitur aũt aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo, bonitate virtutis, & sic actus habet q̃ sit bonus ex his quæ ipsum in medio ponunt, & hoc faciunt in actu matrimonij fides, & proles, vt ex dictis patet. Alio modo, bonitate sacramenti, ꝛm qd actus nõ solum bonus, sed etiam sanctus dr: & hanc bonitatẽ habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniunctionis, ꝛm quam signat coniunctionem Christi ad ecclesiam: & sic patet quòd prædicta sufficienter actum matrimonij excusant.

Dist. 40. ar. 1. q. 1. per totum.

D. 858.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ per matrimonij actum nõ incurrit homo damnũ rationis quantũ ad habitũ, sed solũ quantum ad actũ. Nec est inconueniens, q̃ q̃nq; aliquis actus melior ꝛm genus suum interrumpatur pro aliquo minus bono actu, hoc enim sine peccato fieri potest: sicut patet in eo q̃ a contemplatione cessat, vt interdum actioni vacet.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ ratio illa procederet, si malum quod inseparabiliter concomitatur concubitum, esset malum culpæ: nunc autem non est malum culpæ, sed pœnæ tantum, quæ est inobedientia concupiscẽtiæ ad rationem, & ideo ratio nõ sequit.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ superabundãtia passionis quæ vitium facit, non attenditur secundum intensionem quantitatiuam ipsius, sed secũdum proportionem ad rationẽ: vnde tũc solum passio reputatur immoderata, quando limites rationis excedit. Delectatio aũt quæ fit in actu matrimonii, quamuis sit intẽsissima, secundũ quãtitatẽ, tamen nõ excedit limites sibi a ratione præfixos ante principiũ suum, quamuis in ipsa delectatione ratio eos ordinare non possit.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ turpitudo illa quæ semper est in actu matrimonii & erubescẽtiam facit, turpitudo est pœnæ, & non culpæ, quia de quoliber defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICVLVS II.

Vtrum actus matrimonij excusari possit, et sine matrimonij bonis.

Vbi supra. AD SECVNDUM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonii excusari possit, etiã sine matrimonii bonis. Qui enim a natura tantum mouetur ad actum matrimonii non videtur aliquod bonum intendere, quia bona matrimonii pertinent ad gratiam, vel virtutem: sed quando aliquis solo naturali appetitu mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum, quia nullum naturale est malum, cum malum sit præter naturam, & præter ordinem, vt dicit Diony. ergo actus matrimonialis potest excusari etiam sine bonis matrimonii.

De diui. nominibus c. 4. par. 4.

¶ 2 Præt. Ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandam nõ videtur aliquod bonum matrimonii intendere: sed talis nõ peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur 1. Cor. 7. ergo etiã sine bonis matrimonii potest actus eius esse excusatus.

¶ 2 Præt. Ille qui vtitur re sua ad libitum non facit contra iustitiam, & sic non peccat, vt videtur: sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & conuerso. ergo si se inuicem ad libitum vtuntur libidine mouente, non videtur esse peccatum, & sic idem quod prius.

¶ 2 Præt. Illud quod efficitur bonum ex genere, non efficitur malum nisi ex mala intentione fiat: sed actus matrimonii quo quis suam cognoscit est ex genere bonus. ergo non potest malus esse nisi mala intentione fiat: sed potest bona intentione fieri, etiam si non intendatur aliquod matrimonii bonum, puta, cum quis per hoc salutem corporalem intendit seruare, aut consequi. ergo videtur quòd etiam sine matrimonii bonis actus ille possit excusari.

A SED CONTRA. Remota causa remouetur effectus: sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonii bona. ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

¶ 2 Præt. Actus prædictus non differt ab actu fornicario, nisi in prædictis bonis: sed concubitus fornicarius semper est malus. ergo si non excusatur in prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

RESPON. Dicẽdum, quòd sicut bona matrimonii secũdum quod sunt in habitu faciunt matrimonium honestũ & sanctum: ita etiã secundum quod sũt in actuali intentione faciũt actum matrimonii honestum quãtum ad illa duo bona quæ ipsi' actũ respiciunt. Vnde quãdo coniuges cõueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibiinuicem debitum reddant, quæ ad fidem pertinent, totaliter excusantur a peccato. Sed tertiũ bonum nõ pertinet ad vsum matrimonii, sed ad essentiam ipsius, vt dictum est: vnde facit ipsũ matrimoniũ honestũ, non autem actum eius, vt per hoc act' absque peccato leddatur, quia alicuius significationis causa conueniunt: & ideo duobus solis modis cõiuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa prolis procreãdæ, & debiti reddẽdi, alias autẽ semper est ibi peccatũ ad minus veniale.

Habetur 33. qu. 4. ca. Vir causa propria.

D. 858.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd proles prout est bonum sacramenti, addit supra prolem prout est intentũ a natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa saluatur bonum speciei: sed in prole secundum quod est bonum sacramenti matrimonii vltra hoc intelligitur vt proles suscepta vlterius ordinetur in deũ, & ideo oportet quòd intẽtio naturæ qua prolem intendit, referatur actu, vel habitu ad intentionem prolis prout est bonum sacramenti, alias staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest: & ideo quando natura tantum mouet ad actum matrimonii, non excusatur a peccato omnino nisi inquantum motus naturæ ordinatur actu, vel habitu vlterius ad prolem secundum quod est bonum sacramenti: nec tamen sequitur quòd motus naturæ sit malus, sed quòd sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonii vlterius ordinetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in coniuge, nõ est aliquod peccatum, quia hoc est quædam redditio debiti, quod ad bonũ fidei pertinet, sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum nisi secundum inuligẽtiam quæ est de peccatis venialibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vna debita circunstantia non sufficit ad hoc quòd actus sit bonus, & ideo non oportet quòd qualitercunque quis re sua vtatur, vsus sit bonus, sed q̃ado vtitur re sua vt debet secundum omnes circunstantias.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis intendere saniatis cõ F seruationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum, sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quæreret, & sic est in proposito actu matrimoniali.

ARTICVLVS III.

c Vtrũ aliquis peccet mortaliter cognoscens uxorem non intendens aliquod matrimonii bonum, sed solam delectationem.

Et habetur vbi sup. eodem cap. §. Si quis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd quandocũque aliquis vxorem cognoscit nõ intendens aliquod matrimonii bonum, sed solam delectationem mortaliter peccat: qa Hiero. dicit, & habetur in litera. Voluptates quę de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnandæ sunt: sed non dicitur esse damnabile nisi peccatum mortale. ergo cognoscere vxorem propter solam voluptatẽ est peccatum mortale semper.

32 q. 4. ca. Liberorũ. Ex cap. 5. epistolæ ad Ephes. lib. 3. super illud. Viri diligite vxores vestras.

¶ 2 Præt. Consensus in delectationem est peccatũ mortale, vt in secundo li. dist. 24 dictũ est: sed quicũq; cognoscit vxorẽ suã causã delectationis, cõsentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

q. 3. ar. 4. in cor.

¶ 3 Præt. Quicumq; vsum creaturæ non refert in deum, creatura fruitur, quod est peccatum mortale: sed quicumque uxore propter solam delectationẽ vtitur, hunc vsum non refert in deũ, ergo mortaliter peccat.

¶ 4 Præt. Nullꝰ debet excommunicari, nisi pro peccato mortali: sed aliquis sola libidine vxorem cognoscens arcetur ab introitu ecclesiæ, vt in litera dicitur, quasi sit excommunicatus. ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA est, secundum August. quòd talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, Pater noster, vt habetur in litera: sed talia non sunt peccata mortalia. ergo &c.

¶ 2 Præt. Qui cibo vtitur propter delectationem tantum, non peccat mortaliter. ergo pari ratione qui vtitur vxore tantum causa libidinis satiandæ.

RESPON. Dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quandocumque ad actum coniugalem libido principaliter mouet, est peccatum mortale, sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale: quando autem delectationem omnino respuit, & displicet ei, tunc est omnino absque veniali peccato, vt sic delectationem in actu illo quærere, sit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare, sit peccatum veniale, sed eam odire, sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum Philosophum in 10. eth. Idem est iudicium de delectatione & operatione, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala: vnde cum actus matrimonialis non sit per se malus, nec quærere delectationem erit peccatum mortale semper. Et ideo dicendũ, quòd si delectatio quæratur vltra honestatem matrimoni, vt scilicet quia aliquis in coniuge non attendat quòd coniunx est, sed solum quòd mulier est, idem paratus facere cum ea ac si non esset coniunx, est peccatum mortale: & talis dicitur ardentior amator vxoris, quia scilicet ardor ille extra bona matrimonii effertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonii, vt scilicet talis delectatio in alia non quæreretur quam in coniuge, sic est veniale peccatum.

cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quãdo nihil aliud in ea attendit, quàm quod in meretrice attenderet.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd consensus in delectationem concubitus, qui est mortale peccatũ, est mortale peccatũ, non aũt talis ẽ delectatio matrimonialis actus.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quamuis delectationem non referat actu in deum, tamen non ponit in ea vltimum voluntatis finem, alias eam vbicumq; indifferenter quæreret, & ideo nõ oportet ꝙ creatura fruat, sed vtitur creatura propter se, se autem habitualiter propter deum, quamuis non actu.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd hoc non dicitur ꝓpter hoc, ꝙ ex hoc peccato homo excommunicatiõnẽ mereatur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilẽ, propter quod in actu illo homo efficit tot carõ.

qu. 1. ar. 5. in cor. & re per tot. & in litera Magistri.

Aug. de bono coniugali cap. 6.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrũ aliquis sine peccato, & vix aliqui reperiri possint adhuc amplexus carnales experientes, qui non interdum conueniant præter intentionem procreandæ prolis.

Hoc autem quotiens fit, ab ingressu ecclesiæ abstinendum est. Et ꝙ ita intelligendum sit, Gregorius consequenter ostendit. Si quis uero in sua coniuge non cupidine voluptatis raptus, sed tantum creandorum liberorum gratia vtitur, iste perfecto siue de ingressu ecclesiæ, siue de sumendo corporis dominici mysterio suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum uero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commistionis, habeant coniuges etiam de commistione sua quod desleant. Tunc autem vir qui post admistionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacram communionem valeat accipere, cum ei secundum præfinitam sententiam ecclesiam etiam licuerit intrare.

DISTIN. XXXII.
A
De solutione carnalis debiti.

SCiendum etiam est, quòd cum in omnibus alijs vir præsit mulieri, vt caput corpori, est enim vir caput mulieris, in soluendo tamen carnis debito pares sunt. Ideo Apostolus vtrique pariter præcipit in hac causa sibi inuicem subiici, inquiens. Vir debitum reddat vxori, similiter & vxor viro, quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir: similiter & vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: quia nec mulier ad alium virum, nec vir ad aliam mulierem potestatem sui corporis habet, nec vir ad continẽdum, nec mulier potestatem habet sine mutuo consensu, sed alter alterius potestatem habet corporis, vt poscenti alteri non liceat alteri negare debitum. In hoc enim pares sunt, quia nec viro, nec mulieri corpus suum licet alii tradere, sed sibi inuicem debitores sunt in hac causa, ne peccandi detur occasio, per quod non dominium tollitur viro, sed vitium. Debent enim sibi coniugati non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem liberorum procreandorum causa, quæ prima est in ista mortalitate societas, verum etiã infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus deuitandos, mutuam quodammodo seruitutem, vt & si alteri eorum continentia placeat, nisi ex alterius

EXPOSITIO TEXTVS.

SOLET quæri, cum masculus et.

De hoc in præcedenti dist. dictũ est, quoniã malus finis bonitatẽ matrimonii nõ tollit. *Qui uero uenena &c.* Hoc peccatũ quãuis sit graue, & inter maleficia computandũ, & contra naturã, quia etiam bestiæ fœtus expectãt, tẽ est minꝰ quàm homicidiũ, quia adhuc poterat alio modo impediri conceptus, nec est iudicandus talis irregularis, nisi iam formato puerperio abortum procuret. *Seminæ pauatim formantur &c.* De hoc habitũ est in tertio di. 3. *Et postquam uenter uxoris &c.* Quamuis enim matrix post impregnationẽ claudatur, tamen ex delectatione, vt Auic. dicit, mouetur & aperitur, & ex hoc imminet periculum abortus. & ideo Hiero. vituperat accessum viri ad vxorem impregnatam, non tamen ita ꝙ semper sit peccatum mortale, nisi forte quando probabiliter timetur de periculo abortus. *Vt immutet in eum usum &c.* Vsus contra naturam coniugis est, quando debitum vas prætermittit, vel debitum modum a natura institutum quantum ad situm, & in primo semper est peccatum mortale, quia proles sequi non potest, vnde totaliter intentio naturæ frustratur: sed in secundo modo non semper est peccatum mortale, vt quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ: quandoque etiam sine peccato esse potest, quando dispositio corporis alium modum nõ patitur: alias tanto est grauius, quanto magis a naturali modo receditur.

Auicenna ut habetur litera Magistri.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de bonis coniugii, quibus actus matrimonialis excusatur, hic determinat de actu ipso secundum quod vlterius accipitur rationem debiti per bona coniugii, & diuitur in partes duas. In prima ostendit quòd vterque coniugum alteri debitum reddere tenetur. In secunda, ostendit quòd petitio primi debiti propter solemnitatem temporis impeditur, ibi. *Et licet debitum &c.* Prima in duas. In prima, ostendit quòd vir & vxor sunt æquales in debiti redditione. Secundo, probat quoddam quod supposuerat, ibi. *Quod uero sine consensu &c. Et licet debitum &c.* Hic determinat de temporibus in quibus actus matrimonii interdicitur. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quòd aliquod tẽpus impedit petitionem debiti. Secundo ostẽdit quòd etiam aliquod impedit celebrationem nuptiarum, ibi. *Nec solum in opere carnali &c.* Circa primum duo facit. Primo ostendit veritatem. Secundo excludit quãdam obiectionem, ibi. *Illud autem quod dictum est &c.*

Augu. Vbi supra ca. 7

QVAESTIO PRIMA.
A
Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, Vtrum vterque cõiugum teneatur ex necessitate præcepti alteri debitum reddere semper.

¶ Secũdo, Vtrum debeat aliquando reddere non poscenti.

¶ Tertio, Vtrum in redditione debiti vir & vxor sint æquales.

¶ Quarto, Vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod impediatur redditio debiti.

¶ Quinto, Vtrum tempus impediat redditionem debiti.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti.

Super Epistolas Pauli 1. Cor. 7. in princip.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur a sumptione eucharistiæ ꝓpter hoc quòd præceptum implet: sed ille qui vxori debitum reddit, non potest carnes agni edere, vt Hieron. in litera dicit. ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

Habet 33. q. 4. ca. Sciatis.

¶ 2 Præt. Quilibet potest licite abstinere ab his quæ sunt sibi nociua in persona: sed aliquando reddere debitum poscenti esset nociuum personæ vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ. ergo videtur quòd licite possit debitum poscenti negari.

¶ 3 Præt. Quicumque facit se impotentem ad faciendum id, ad quòd ex præcepto tenetur, peccat. si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quòd peccet si ieiunando, vel alias corpus suum attenuando impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non videtur verum.

¶ 4 Præt. Matrimonium secundum Philosophum ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ: sed lepra est contra vtrumque matrimonii finem, quia cum sit morbus contagiosus, mulier leprosõ non tenetur cohabitare: similiter etiam morbus ille frequenter transmittitur ad prolem. ergo videtur quòd viro leproso vxor debitum reddere non teneatur.

Politicorũ lib. 7. ca. 16 secundum partitionẽ nouam.

SED CONTRA. Sicut seruus est in potestate domini sui, ita & vnus coniugum in potestate alterius, vt patet 1. Cor. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere, vt patet. Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum tributum &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri reddere debitum.

¶ 2 Præt. Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam, vt patet 1. Cor. 7. sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiscentia infestatur. ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

RESPON. Dicendum, quòd matrimonium est principaliter institutum in officium naturæ: & ideo in actu eius considerandus est motus naturę, secundum quem nutritiua non ministrat generatiuæ nisi id quod superfluit ad conseruationẽ indiuidui, quia hic est ordo naturalis, vt prius aliquid in seipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua communicet: hoc etiam ordo charitatis habet quæ naturam perficit, & ideo cum vxor in viro potestatẽ nõ habeat nisi quãtum ad generatiuam virtutem, non autem quantum ad ea quæ sunt ad conseruationem indiuidui ordinata, vir tenetur uxori reddere debitum in his quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen prius personę incolumitate.

Super psalmum 146. Et habetur 33. qu. 5. c. Si dicat.

Quòd neuter continere ualeat, nisi ex communi consensu.

QVòd vero sine consensu uxoris vir continere non valeat, subditis probatur testimoniis. Ait enim Augu. Si dicat vir, continere iam volo, nolo autem vxor, potest: quod enim tu vis, illa non vult. Nunquid per cõtinentiam tuam illa debet fieri fornicaria? Si alii nupserit te viuo, adultera erit. Non uult tali lucro Deus tale damnum compensari. Redde debitum, & si non exigis,

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis implens aliquod præceptum potest reddi inhabilis ad aliquod officium sacrum exequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem condemnat præceptum implens irregularis efficitur: & similiter etiam ille qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non quod ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus: & sic secundum quòd magister dicit. Hieron. loquitur tantum de ministris ecclesiæ, non aũt de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotione dimittere, & sumere corpus Christi ablq; pctõ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd uxor non habet potestatem in corpus viri nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est: unde si ultra exigat non est petitio debiti, sed iniusta exactio, & propter hoc uir non tenetur ei satisfacere.

in cor. hui⁹ art.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si aliquis redditur impotens ad debicum soluendum ex causa ex matrimonio consecuta, pura, cũ prius debitum redditur, & est impotens ad debitum soluendum, vlterius mulier non habet ius plus petendi, & in petendo ulterius se magis meretricem quàm coniugem exhibet. Si autem redatur impotens ex altera causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere: si non est, tunc peccat, & peccatum uxoris si in fornicationem propter hoc labatur, aliquo modo sibi imputatur, & ideo debet quantum potest operam dare vt vxor contineat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium: vnde vxor etiam uiro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non ita cito inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione, & quamuis proles genereretur infirma, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.

ARTICVLVS II.

b Vtrum uir teneatur reddere debitum uxori non petenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir non teneatur reddere debitum uxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum: sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse nisi quando debitum petitur. ergo alias soluere non tenetur.

¶ 2 Præt. De quolibet debemus præsumere meliora: sed melius est etiam coniugibus continere, quàm matrimonio vti. ergo nisi expresse debitum petat, debet præsumere uir quòd ei placeat continere, & sic non tenetur ei debitum reddere.

¶ 3 Præt. Sicut uxor habet potestatem in uirum, ita dominus in seruum: sed seruus non tenetur domino seruire, nisi quando ei a domino imperatur. ergo nec uir uxori tenetur reddere debitum, nisi quando ab ea exigitur.

¶ 4 Præt. Vir potest aliquando uxorem exigentem precibus auertere ne exigat, ergo multo magis potest non reddere, si non exigat.

SED CONTRA. Per redditionem debiti medicamentum præstatur contra uxoris concupiscentiam sed medicus, cui est infirmus

Universidad de Deusto Biblioteca

firmus aliquis commissus, tenetur morbo eius subuenire, etiam si ipse nõ petat, ergo vir vxori nõ petẽti tenetur debitũ reddere.

¶ 2 Præt. Prælatus tenetur correctionis remediũ contra peccatum subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus: sed redditio debiti in viro est ordinata contra peccata vxoris. ergo tenetur vir, debitum reddere quandoque etiã non petenti.

VLTERIVS. Videtur quòd liceat mulieri menstruatæ debitum petere. Sicut enim in lege mulier menstruata erat immunda, ita & vir fluxum seminis patiens: sed vir semini fluus potest debitum petere, ergo pari ratione & mulier menstruata.

August. ad Iudicia Epistolæ, 199. Et habetur 33. qu. 5. c. Secundum ueriba.

¶ 2 Item Maior infirmitas est lepra q̃ passio menstruorum, & maiorem vt videtur corruptionẽ causat in prole: sed leprosa potest debitum petere. ergo &c.

Idem Aug. ad Armentariũ epist. 49. tom. 2. Et habetur 33. q. 5. ca. Vna sola.

¶ 3 Item, Si menstruatæ non licet petere debitum, hoc nõ est nisi ratione defectus qui timetur in prole: sed si mulier sit sterilis, non timetur talis defectus. ergo videtur quòd saltem sterilis menstruata possit petere.

SED CONTRA. Habetur in Glos. ordinaria. Leuit. 18. Ad mulierem quæ patitur mẽstruum, non accedes. Aug. cum sufficienter prohibuisset, hic etiam repetit ne forte in superioribus videretur figuratiue accipiendum.

Aug. de adulterinis cõiugiis to. 6. Et in q. numerorũ ca. 36. libri. 4. to. 4. Super Ezechielem. Libro 16. commentariorum. ca. 18.

¶ 2 Item Esa. 64. Oẽs iustitiæ vestræ quasi pannus menstruatæ. Vbi Hieron. Tunc viri abstinere debent a mulieribus, quoniam concipiuntur membris damnati, cæci, claudi, leprosi, vt quia parentes non erubuerunt in conclaui commisceri, eorum peccata pateant cunctis, & apertius redarguantur in paruulis, & sic idem quod prius.

VLTERIVS. Videtur quòd mulier menstruata non debeat reddere debitum petenti. Leuit. 20. dicitur quòd si aliquis ad menstruatam accesserit, vterque morte est puniendus. ergo videtur quòd tam reddẽs quàm exigens debitũ mortaliter peccet.

¶ 2 Item. Rom. 1. Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt digni sunt morte: sed exigens debitum scienter a menstruata mortaliter peccat. ergo & mulier cõsentiens ei in redditione debiti.

¶ 3 Item. Furioso non est gladius reddendus, ne se, vel alium interficiat. ergo eadem ratione nec vxor tempore menstruorum debet viro corpus suum exponere, ne spiritualiter occidat.

SED CONTRA. Cor. 7. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. ergo petenti mulier etiam menstruata debet debitum reddere.

¶ 2 Item Mulier menstruata non debet esse viro peccandi occasio: sed si viro petenti debitum, debitum ipsa non redderet, etiam tempore menstruorum, esset viro peccandi occasio, quia forte fornicaretur. ergo &c.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd petere debitum est dupliciter. Vno modo expresse, vt quando verbis inuicem petunt. Alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet vir percipit per aliqua signa quòd uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet, & ita etiam redde, pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si nõ quod tibi debetur exigis, sed reddis qd debes vxori. Idem. Secundum verba apostolica, etiam si vir continere voluisset, & tu noluisses, debitum tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret continentiam, si non tuæ, sed tuæ concederetur infirmitati, ne in adulteriũ caderes. Quisquis ergo compatiẽs infirmitati vxoris reddit, non exigit debitum: aut si propter propriam infirmitatem ducit vxorem plangens potius, quia sine vxore esse non potuit, quàm gaudens quia duxit, securus expectat diem nouissimum. Idem. Vna sola causa esse potest, qua te ad id quod voluisti non modo non hortaremur, sed etiam prohiberemus implere, si forte tua coniunx hoc tecum suscipere animi, vel carnis infirmitate recusaret. Nam vouenda talia non sunt a coniugatis, nisi ex consensu & voluntate communi, & si præpropere factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quàm persoluenda promissio. Non enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid vouerit, sed potius vsurpare vetat alienum. Idem Apostolus nec ad tempus vt vacẽt orationi nisi ex consensu voluit coniugem carnali inuicem fraudari debito. Idem. Manifestum est ita voluisse legem feminam sub uiro esse, vt nulla eius vota, quæ abstinentiæ causa vouerit, reddantur ab ea, nisi author fuerit vir permittendo. Nam cum ad peccatum eiusdem viri pertinere voluerit lex, si prius permiserit, & postea probiberit, non tamen dixit vt faciat mulier quod vouerat, quia permissa iam prius a viro fuerat, viri dixit esse peccatum, quia abnuit quod prius concesserat: non tamen mulieri ex hoc iussum dedit, vt cum prius vir ei concesserit, postea si prohibuerit, contemnatur. Ex his apparet, quòd uir, vel mulier continentiam Deo offerre non potest sine communi consensu, nec alter alteri debitum negare debet. Si uero quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit, ad præteritam seruitutem numquid reuocare poterit? Hoc enim videtur August. supra voluisse. Quibusdam uidetur quòd mulier non discedens a domo uiri, quæ viro permittente cõtinentiam uouerit, vel promiserit, eodem prohibente soluere non valeat, & hoc propter dignitatem uiri, qui est caput mulieris. Sed melius hoc intelligitur in tali casu, ubi uir concedit mulieri uouere continentiam, & ante votum prohibet implere. Si uero habitum mutauerit, non potest reuocari, secundum illud. Qui uxorem suam uelare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter conuertatur.

F si non expresse verbis debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in vxore apparent voluntatis debiti reddendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempus determinatum non est solum quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio, nisi tunc reddatur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd vir potest talem præsũptionem de vxore habere; quando in ea signa contraria non videt, sed quando videt, esset stulta præsumptio.

G ¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus non ita verecundatur a seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor a viro debitum coniugii: si tamen dominus nõ peteret propter ignorãtiam, vel alia de causa, nihilominus seruus teneretur implere, si periculum imminet: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mãdat.

H ¶ Ad quartum dicendum, quòd non debet vir uxorem auertere ne petat debitũ, nisi propter aliquam rationabilẽ causam, & tunc non debet eũ magna instãtia auerti propter pericula imminentia.

Ephes. 5.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd accedere ad menstruatam in lege prohibitum erat duplici ratione, tum propter immunditiam: tũ propter nocumentum quod in prole ex huiusmodi commissione frequenter sequebatur. Et quo ad primum præceptum erat cæremoniale, sed quantum ad secundum erat morale: quia cum matrimonium sit ad bonum prolis principaliter ordinatum, ordinatus est omnis matrimonii vsus quo bonum prolis impendit: & ideo hoc præceptum obligat etiam in noua lege propter secundam rationem, & si nõ propter primam. Fluxus tamen menstruorum potest esse naturalis, & innaturalis. Naturalis quidem, quando scilicet mulieres patiuntur temporibus determinatis quando sunt sanæ. Innaturalis autem quando inordinate, & quasi continue ex aliqua infirmitate fluxum sanguinis patiuntur. In fluxu ergo menstruorum innaturali non est prohibitum ad mulierem menstruatam accedere in lege noua, tum propter infirmitatem, quia mulier in tali statu concipere non potest: tum quia talis fluxus est perpetuus & diuturnus, vnde oporteret quòd uir perpetuo abstineret. Sed quando naturaliter mulier patiatur fluxus menstruorum potest concipere, & iterum talis fluxus non durat nisi ad modicum tempus: vnde prohibitum est ad talem accedere, & similiter prohibitum est mulieri in tali fluxu debitum petere.

k

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fluxus seminis in uiro ex infirmitate procedit, nec semen sic fluens est aptum ad generationem. Et præterea talis passio est diuturna, vel perpetua sicut lepra, unde non est similis ratio. Et per hoc soluitur etiam secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quandiu mulier menstruatur, non potest esse certum eam esse sterilem. Quædam enim in iuuentute

Secundum partitionẽ nouã. hoc habetur. li. 2. de generatione. animalium. ca. 5.

iuuentute sunt steriles, quæ processu temporis sunt fœcundæ, & econuerso, vt dicitur in. 10. de animalibus.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc dixerunt quidam, quòd mulier menstruata sicut non debet petere debitum, ita nec reddere. Sicut enim non tenetur reddere si haberet infirmitatẽ in propria persona, ex qua periculum ei imminere, ita non tenetur reddere ad vitandum periculum prolis. Sed ista opinio videtur derogare matrimonio, per quod datur omnimoda potestas viro in corpus mulieris quantum ad matrimonialem actũ. Nec est similis de infirmitate corporis prolis, & periculo propri corporis: quia si mulier infirmatur, certissimum est quòd ex carnali actu periculum ei imminet, non autem ita certũ est de prole, quæ forte nulla sequetur. Et ideo alii dicunt, quòd mulier menstruatæ nunquã licet petere debitum. Si tamen vir eius petat, aut petit scienter, tunc debet eum auertere precibus & monitis, tamen non ita efficaciter vt possit ei esse occasio in alias damnabiles corruptelas, si ad id pronus credatur aut ignoranter, & mulier potest aliquam occasionem prætendere, vel infirmitatem allegare ne debitum reddat, nisi periculum viro timeatur: tamen finaliter si vir non desistit a petitione, debet debitum reddere poscenti: passionem vero suam non est tutum indicare, ne forte vir ex hoc ad eam abominationem concipiat, nisi de viri prudentia præsumatur.

In libr. de quæst. nou. & uet. testa. to. 4 Et habetur 33 q. 4. c. christiano.

Idẽ Aug. & habetur ubi supra. c. Quotiẽscumque.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligendum est quando vterque voluntarie consentit, non autem si mulier inuoluntaria, & quasi coacta debitum reddat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cum consensus non sit nisi voluntatis, non intelligitur mulier consentire peccato viri, nisi voluntarie debitum reddat: quando enim est inuoluntaria, magis patitur quàm consentiat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gladius furioso etiam esset reddendus, quando maius periculum timeretur in non reddendo, & similiter est in proposito.

D

ARTICVLVS III.

c Vtrum uir & mulier sint æquales in actu matrimonij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd uir & mulier non sint in actu matrimonii æquales. Agens enim nobilius est patiente, vt August. dicit, 12. super Gen. ad literam, cap. 16. sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & femina ut patiens. ergo non sunt in actu illo æquales.

Super prædicta epist. ad Corin. cap. 7. lect. 1. Et Philosophus. 3. de anima. text. com. 19. quæstiun. 3 Præcedẽti. 1. Cor. cap. 11. Et Eph. cap. 5 dist. 27. qu. 1. ar. 1. q. 1.

¶ 2 Præt. Vxor non tenetur viro debitum reddere, nisi petat: uir autem tenetur uxori, ut dictum est. ergo non sunt pares in actu matrimonii.

¶ 2 Præt. In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gen. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi: sed illud propter quod est alterum, semper est principalius. ergo &c.

E

¶ 3 Præt. Matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalẽ: sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet. 1. Cor. ergo non sunt æquales in actu prædicto.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Cor. 7. Vir non habet potestatem sui corporis: & simile de vxore dicit. ergo sunt æquales in actu matrimonii.

¶ 2 Præt. Matrimonium est relatio æquipærantiæ, cum sit coniunctio, vt dictum est. ergo vir & uxor sunt æquales in actu matrimonii.

RESPON. Dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis, & proportionis. Æqualitas quidem quantitatis est quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ, sicut bicubiti ad bicubitum. Sed æqualitas proportionis est, quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate, vir & vxor nõ sunt æquales in matrimonio neque quantum ad actum coniugalem, in quo id quod nobilius est viro debetur, neque quantum ad domus dispensationem, in qua uxor regitur, & uir regit. Sed quantum ad secundam æqualitatẽ sunt æquales i vtroque, quia sicut tenetur uir uxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri ẽ, ita uxor uiro ad id quod uxoris est, & secundum hoc dicitur in litera quòd sunt æquales in reddendo & petendo debitum.

A

Sup epistolam. 1. ad Cor. 7. Et habetur 33. q. 4. c. Si causa.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis agere sit nobilius quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum, & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

Habetur. 33. qu. 4. ca. Sociatis. Ibidem, 1. Reg. 21.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc est per accidens. Vir enim quia nobiliorem partem habet in actu coniugali, naturaliter habet quòd non ita erubescat petere debitum sicut vxor, & inde est quòd uxor non ita tenetur reddere debitum non petenti uiro, sicut vir uxori.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ostenditur, quòd non sunt æquales absolute, non autem quòd non sint æquales secundum proportionem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis caput sit principalius membrum, tamen sicut membra tenentur capiti in officio suo, ita caput mẽbris in suo, & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum uir & uxor possint uotum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & uxor possint votum emittere contra debitum matrimonii sine mutuo consensu. Vir enim & uxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, vt dictum est: sed licitum etiam est uiro uxore prohibente accipere crucẽ in subsidium terræ sanctæ. ergo hoc etiam est licitum uxori, & ideo cum per hoc votum redditio impediatur, potest alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere.

2. 2. qu. 88. art. 8. arr. præcedenti.

¶ 2 Præt. Non est expectandum in aliquo voto consensus alicuius, qui non potest sine peccato dissentire: sed vnus coniugum non potest sine peccato dissentire, quin alter continentiam uouerat uel simpliciter, vel ad tempus, quia impedire profectum spiritualem est peccatum in spiritum sanctum. ergo vnus potest votum continentiæ simpliciter, uel ad tempus sine consensu alterius vouere.

¶ 3 Præt. Sicut in actu matrimonii requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: sed vnus potest sine consensu alterius uouere quòd debitum non petat. eum in hoc sit suæ potestatis. ergo pari ratione quòd debitum non reddat.

¶ 4 Præt. Nullus potest ex præcepto superioris cogi ad id quod non liceret sibi simpliciter uouere, & facere, quia in illicitis non est obediendum: sed prælatus superior posset præcipere viro, vt uxori ad tempus debitum non redderet occupando eum in aliquo seruitio. ergo hoc etiam ipse posset per se facere & vouere, per quod a debiti redditione impediretur.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex cõmuni consensu, ut uacetis orationi.

¶ 2 Præt. Nullus potest facere uotum de alieno: sed uir non habet potestatem sui corporis, sed uxor. ergo sine eius cõsensu nõ potest uotum facere continentiæ uel simpliciter, uel ad tempus.

RESPON. Dicendum, quòd uouere uoluntaris est, ut etiã ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipsum nomen ostendit: vnde de illis tantum bonis potest esse votum quæ nostræ subiacent voluntati, qualia non sunt ea in quibus vnus alteri tenetur: & ideo in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius cui tenetur. Vnde cum coniuges sibimuicem teneantur in redditione debiti, vt dictum est, per quod continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius cõtinentiam vouere, & si vouerit peccat, nec debet seruare votũ, sed agere pœnitentiã de malo voto facto.

Exodi. 32.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd satis probabile est, q̃ uxor debet velle continere ad tempus pro subueniendo necessitati ecclesiæ generalis: & ideo in fauorẽ negotii pro quo crux sibi datur, institutum est quòd vir possit absque cõsensu uxoris crucem accipere, sicut etiam posset domino suo terreno, a quo feudũ tenet, absque eius consensu militare: nec tamen in hoc omnino subtrahitur mulieri ius suum, quia uxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virum, quia cum vir debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur uxor sequi uirum quàm econuerso. Et præterea, vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras, quàm vir, & cũ minori ecclesiæ vtilitate, & ideo vxor non potest huiusmodi votum facere sine viri consensu.

Hieron. super Matth. Et habetur 32.q.2. ca. Cõnubia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat, quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd vnus absque consensu alterius potest vouere quòd non petat debitum, non autem quòd non reddat, quia in primo est vterque sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter numquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum semper consuetudinem debiti petendi subire: ideo alii probabilius dicunt, q̃ neutrum potest vnus absque consensu alterius vouere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatem in corpore viri saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiã saluo hoc in quo alii domino tenentur: & ideo sicut vxor nõ potest petere debitum a viro contra salutem corporis sui, ita nec ad impediendum hoc, in quo domino tenetur: sed præter hoc non potest dominus prohibere, quin debitum reddat.

ARTICVLVS V.

e *Vtrum temporibus sacris debeat aliquis impediri quin debitum petat.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri quin debitum petat. Tunc enim est subueniendum morbo, dum inualescit: sed possibile est quòd in die festo inualescat concupiscentia. ergo tũc debet ei subuenirt per petitionem debiti.

¶ 2 Præt. Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati: sed in illis diebus sunt horæ determinatæ orationi. ergo aliis horis liceret petere debitum.

SED CONTRA. Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandẽ rationem: sed in loco sacro non licet petere debitum. ergo nec in tempore sacro.

II

VLTERIVS. Videtur quòd petens in tẽpore sacro mortaliter peccat. Greg. enim dicit in 1. dial. quòd mulier quæ in nocte cognita est a viro, mane ad processionem veniens, a diabolo est arrepta, sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset. ergo &c.

¶ 2 Præt. Quicumque facit contra præceptum diuinum mortaliter peccat: sed dominus præcepit Exo. 19. Nolite appropinquare uxoribus uestris, quando scilicet erant legem accepturi. ergo multo magis peccat mortaliter, si tempore quo sacramentis nouæ legis intendendum est, uxoribus uiri commisceantur.

SED CONTRA. Nulla circunstantia aggrauat in infinitum: sed tempus indebitum est circunstantia quædam. ergo non aggrauat in infinitũ quòd faciat mortale quod alias esset veniale.

VLTERIVS. Videtur quòd nõ tenetur reddere tempore festiuo, quia peccantes & consentientes pariter puniẽtur, ut patet Ro. 1. sed ille qui reddit debitum cõsentit petenti qui peccat. ergo & ipse peccat.

¶ 2 Præt. Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquod tempus determinatum. ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, debitum reddere nõ debet, sicut nec eo tẽpore quo tenetur tẽporali domino ad speciale obsequium.

Habet 33. q.4. c. Non oportet, ex cõcilio Herdensi.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Cor. 7. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. ergo quando petit, reddendum est ei.

VLTERIVS. Videtur quòd nuptiæ non sint interdicendæ temporibus in litera determinatis, quia matrimonium sacramẽtum est: sed in illis temporibus non interdicitur celebratio aliorum sacramentorum. ergo nec celebratio matrimonii.

¶ 2 Præt. Magis incompetens est diebus festis petitio debiti, quàm celebratio nuptiarum: sed in diebus illis potest debitum peti. ergo & nuptiæ celebrari.

¶ 2 Præt. Matrimonia quæ fiunt contra statutum ecclesiæ, debẽt separari: sed non separantur si fiant nuptiæ in talibus temporibus. ergo non debet esse prohibitum per ecclesiæ statuta.

SED CONTRA est, quod dicitur Ecclesiast. 3. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

I

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideo in diebus, in quibus præcipue spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, sicut oratio, & multa alia huiusmodi, quæ etiã illi adhibent qui ppetuo cõtinẽt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die se construere idoneum ad orandum.

D. 3.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendũ, quòd petere debitũ in die festiuo non est circunstantia trahens ad aliam speciem peccati, unde non potest in infinitum aggrauare: & ideo non peccat mortaliter uxor, vel vir si in die festiuo debitum petat: sed tamen grauius est peccatum, si sola delectationis causã petatur, quàm si propter timorem quo quis sibi timet de lubrico carnis

K

sibi debitum petat.

D. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ non fuit punita mulier illa propter hoc quòd debitum reddidit, sed quia postmodum se temere ad diuina dingessit contra conscientiam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex authoritate illa non potest probari quòd sit peccatum mortale, sed quòd sit incongruũ: Multa enim ad munditias carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri lege, quæ carnalibus dabatur, quæ non exiguntur in noua lege, quæ est lex spiritus.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd cum mulier habeat potestatem in corpore viri quantum ad actum generationis spectat, & econuerso, tenetur unus alteri debitum reddere quocumque tempore, & quacumque hora, salua debita honestate quæ in talibus exigitur, quia non oportet quòd statim in publico debitum reddat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille quantum in se est, non consentit, sed id quòd ab eo exigit, inuitus & cum dolore reddit, ideo non peccat: hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, ut semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio pecandi detur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora ita determinata ad orandum, quin possit postea recompensari in aliis horis, & ió obiectio illa nõ cogit.

Habet 33. q.4. ca. Nec vxorem.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd quando nouæ sponsæ traducuntur, animus coniugum magis ex ipsa nouitate & curam carnalium occupatur, & ideo in nuptiis consueuerũt signa multa lætitiæ dissolutæ ostendi: & propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipue debent se ad spiritualia eleuare, prohibitum est nuptias celebrari. Hoc autem est ab aduentu vsque ad Epiphaniam propter communionem, quæ secundum antiquos canones in natiuitate fieri conuenienter solet: & a septuagesima usque ad octauas paschæ, propter communionem paschalem: & a tribus diebus ante ascensionem usque ad octauas pentheco-

q. unica ar. 4.q.1.

stes, propter præparationem ad communionem illo tempore sumendam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd celebratio matrimonii habet aliquam mundanam lætitiam & carnalem adiunctam, quod non est de aliis sacramentis, & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non fit tanta distractio animorum in redditione, uel petitione debiti, sicut in celebratione nuptiarum, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cum tempus non sit de essentia matrimonii, si in tempore indebito contrahatur, nihilominus uerum est sacramentum, nec separatur matrimonium simpliciter, sed ad tempus, ut pœnitentiam agant de hoc, quòd statutum ecclesiæ sunt transgressi, & sic est intelligendum quod magister dicit.

EXPOSITIO TEXTVS.

SI PRIVS *promiserit, & postea &c.* Vt ex hoc, q̃ vir possit reuocare vxorem ad se, etiam si de licentia sua castitatem uouit. Et dicendum, quòd verbum Augustini intelligitur, q̃ ando vir dissimulauit ante plenam deliberationem, quæ quidem dissimulatio quidam consensus videtur: si autem expresse consensisset, non posset votum reuocare. vnde loquitur quantum ad iudicium ecclesiæ, quando promissio non potest probari: vnde propter periculum talia vota occulta non sunt approbanda. *Nec carnes agni &c.* De impedimento sumptionis eucharistiæ propter carnalem delectationem in somno, supra distinct. 9. dictum est.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de bonis matrimonii, hic ostendit, quomodo hæc bona erant in matrimonio antiquorum. Et diuidit in partes duas. In prima ostendit quomodo erant in matrimonio patrum ante legem. In secunda, quomodo erant in matrimonio tempore legis celebrato, ibi. *Legis uero tempore &c.* Prima in duas. In prima ostendit quòd ante legem patres licite plures vxores habuerunt. In secunda inquirit, quomodo cum pluralitate vxorum bonum fidei seruabatur, ibi. *Si quis opponat &c.* Circa primum tria facit. Primo, monet quęstionem. Secundo, determinat eam, ibi. *Ad quod dicimus &c.* Tertio, solutionem per authoritatem confirmat, ibi. *De hoc Augustinus sic*

A *ait &c.* & circa hoc duo facit. Primo, inducit authoritatem ad principale propositum probandum, quòd scilicet, illorum essent coniugia licita, qui plures habebant vxores. Secundo, ostendit quòd etiã erant tanti meriti, sicut est virginitas nostri temporis, ibi. *Quòd uero castitas &c. Legis uero tempore.*

Hæc sunt usque ibi. Ab exordio hf. 32.q.4.c. Recurrat. §. His ita. Gene. 2.

vtrum peccauerint, Ad quod dicimus, quòd pro varietate temporum varia inuenitur dispensatio conditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tantum, Adam scilicet & Euam, inchoatum est coniugium, deo per os Adæ dicente. Homo adhærebit vxori suæ, & erunt duo in B carne una & secundum inchoationis modum inter duos tantum per omnem successionem temporum contraheretur coniugium, si primi homi-

Hic determinat de matrimonio tempore legis celebrato. Et circa hoc tria facit. Primo, ostendit quomodo per legem Moysi matrimonium fuit determinatum, & quantum ad legitimarum personarum determinationem, & quantum ad separationem. Secundo inquirit, vtrum tempore legis liceret plures habere vxores, ibi. *Sed nunquid sub lege &c.* Tertio, ex cõsequenti de virginitate determinat, ibi. *Melior est autem virginitas &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

C

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De pluralitate vxorum.
¶ Secunda, De libello repudii.
¶ Tertia, De virginitate.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, An habere plures vxores sit contra legem naturæ.
¶ Secundo, Vtrum fuerit licitum.
¶ Tertio, Vtrum habere concubinam sit contra legem naturę.

ARTICVLVS PRIMVS.

D

4 *Vtrum habere plures uxores sit contra legem naturæ.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim iuri naturali non præiudicat: se habere plures vxores peccatum non erat, quando mos erat, vt ab August. in litera habetur. ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

3. Cont. gẽ. c. 124.

¶ 2 Præt. Quicũque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum, quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ: sed Augusti. dicit quòd habere plures vxores nõ erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum. ergo habere plures non est contra legem naturæ.

Ex ca. 15. de bono coniugali.

E

¶ 3 Præt. Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed vnus potest ex pluribus prolem accipere plures fœcundando. ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 4 Præt. Ius naturale est, quod natura omnia anima docuit, vt in princ. digestorũ dicitur: sed natura non docuit hoc omnia animalia, quòd sit vna vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus feminis coniungatur. ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 5 Præt. Secundum Philo. in 15. de animalibus. In generatione prolis mas se habet ad feminam sicut agens ad patiens, & artifex ad materiam: sed non est contra ordinẽ naturæ quòd vnũ agens in plura patientia agat, aut vnus artifex ex diuersis materijs operetur. ergo nec est contra legem naturæ quòd vnus mas plures vxores habeat.

Ca. 19. secũdum partitionem veterem secũdam nouã c. 20.

SED CONTRA. Illud præcipue videtur esse de iure naturali

Universidad de Deusto
Biblioteca

turali quod homini in sua institutione humanæ naturæ est indi tum: sed quòd sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ est ei inditum, vt patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna. ergo est de lege naturæ.

¶ 2 Præter. Contra legem naturæ est, quòd homo se ad impossibile obliget, & ut quod vni datum est, alteri detur: sed homo contrahens cum una vxore, sui corporis potestatē ei tradit, vt necesse sit reddere debitum cum petierit. ergo contra legē naturæ est, si postea alteri potestatem sui corporis tradat, quia non posset simul vtrique reddere debitum, si simul peterent.

Gen. 4.

¶ 2 Præt. De lege naturæ est, quòd tibi non vis fieri, ne alteri feceris: sed vir, nullo modo vellet q̃ uxor alium virum haberet. ergo contra legem naturæ faceret, si uxorem aliā superinduceret.

¶ 2 Præt. Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ: sed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad virum naturalis est, quia in omnibus inuenitur. cum ergo zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit quòd plures uxores habeant vnum virum.

RESPON. Dicendum, quòd omnibus rebus naturaliter insunt quædam principia, quibus non solum operationes proprias efficere possunt, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant, siue sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis, siue consequantur ex natura speciei, vt magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, & attrahere ferrum ex natura speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturæ sunt principia actionum ipsæ formæ, a quibus operationes propriæ prodeunt conuenientes fini: ita in his quæ cognitionem participant, principia agendi sunt cognitio & appetitus: vnde oportet quòd in vi cognoscitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio conueniens generi, siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoscit, & proportionem operis ad finem: ideo naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum conuenienter, lex naturalis, vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad operandum conuenientes actiones magis quam regulentur quasi proprio arbitrio agentia. Lex ergo naturalis nihil est aliud quàm conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, siue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiusmodi: siue ex natura speciei, vt ratiocinari, & similia. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit fini, quam natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur. Potest autem actio non esse conueniens fini, vel principali, vel secundario, & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex aliquo quod omnino impedit hunc, vt nimia superfluitas, aut defectus commestionis impedit salutem corporis quasi principalem finem commestionis, & bonam habitudinem in negotiis exercendis, quæ est finis secundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem, aut minus decentem peruentionem ad finem principalem, vel secundarium, sicut inordinata comestio quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omnino prohibens finem principalem directe per legem naturæ, prohibetur primis præceptis legis naturæ, quæ sunt in operabilibus, sicut sunt communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocumque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem, vel minus congruam peruentionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis quæ ex primis deriuantur, sicut conclusiones in speculatiuis ex principiis per se notis fidem habent, & sic dicta

nes in obedientia perstitissent. Post eorum uero copulam, filii & filiæ eorum matrimonio coniuncti sunt, sed unus uni tantum. Ideo autem fratres sororibus sunt copulati, quia non erāt aliæ mulieres, vel viri, quibus Adæ filii, uel filiæ iungerentur. Primus omnium Lamech duas legitur simul habuisse, vxores, & hoc in eo arguitur, quia pro expletione carnalis uoluptatis id fecisse perhibetur. Postea vero cum iam pene omnes homines falsis diis seruirent, paucis in

F actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam generis: vnde & aliis animalibus est communis, ut dicitur in 8. ethic. & sic bonum matrimonii assignatur proles: sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus, habet in hominibus solum communicationem operum quæ sunt necessaria in vita, ut supra dictum est, & secundum hoc fidem sibinuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonii. Habet ulterius alium finem inquantum in fidelibus est, scilicet significationem Christi & ecclesiæ, & sic bonum matrimonii dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis inquantū est animal, secundus inquantum est homo, tertius inquantum est fidelis. Pluralitas ergo uxorum neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit primum finem, cum unus vir sufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filiis ex eis natis: sed secundum finem & si non totaliter tollat, tamen multum impedit, eo quòd non facile potest esse pax in familia, vbi vni viro plures uxores iunguntur, cum non possit unus uir suffice e ad satisfaciendum pluribus uxoribus ad votum. Et quia communicatio plurium in uno officio causat litem, sicut figuli corrixantur adinuicem, & similiter plures uxores unius uiri. Tertium autem finem totaliter tollit, eo quòd sicut Christus est vnus, ita ecclesia vna: & ideo patet ex dictis, quòd pluralitas uxorum quodammodo est contra legem naturæ, & quodammodo non.

cap. 8.

culcu Dei permanentibus, consultum est a Deo plures in matrimonio sibi copulare, ne illis paucis deficientibus, cultus & Dei notitia deficeret. Vnde Abraham viuente uxore ad ancillam intrauit, & ex ea genuit. Iacob etiam liberis & ancillis se copulauit: & filiæ Loth patre ebrio vsæ sunt. Cum. n. cæteris in idolatria relictis, Abraham, & filios eius in peculiarem populum sibi Dominus elegisset, rite multarum fecūditate mulierū, populi Dei multiplicatio q̃tebatur, vt ex dictis patet, quòd natura dictat animali cuilibet secundum modum conuenientem suæ speciei: vnde etiam quædam animalia, in quibus ad educationem prolis sufficit sollicitudo utriusque, scilicet matris & feminæ, naturali instinctu seruant coniunctionem unius ad unum, sicut patet in turture, & columba, & huiusmodi. Sed quia rationes in cōtrarium adductæ uidentur ostendere, quòd pluralitas vxorum sit contra primā principia legis naturæ: ideo ad eas est respondendum, & dicendū ad quartum, quòd natura humana absque omni defectu instituta est, & ideo non solum sunt ei indita illa fine quibus principalis matrimonij finis esse non potest, sed etiam illa fine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi non posset, & hoc modo sufficit homini in ipsa sui institutione habere unam uxorem, ut dictum est.

Gen. 16. Gen. 29. & 30. Gen. 19.

Deuter. 12.

¶ Ad sextum dicendum, quòd uir per matrimonium non dat sui corporis potestatem uxori quantum ad omnia, sed solum quantum ad illa quæ matrimonium requirit, non autem requirit matrimonium, ut quolibet tempore uxori petenti uir debitum reddat, nisi quantum ad id, ad quod principaliter est institutum, scilicet bonum prolis, & quantum sufficit ad impregnationem. Requirit autem hoc matrimonium inquantum est ad remedium institutum, quod est secundarius ipsius finis, ut quolibet tempore petenti debitum reddatur: & sic patet quòd accipiens plures uxores non se obligat ad impossibile considerato principali fine matrimonij, & ideo pluralitas uxorum nō est contra præcepta prima legis naturæ.

a magistro in litera.

¶ Ad septimum dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadē proportione seruata. Nō enim si prælatus non uult sibi resisti a subdito, ipse subdito resistere non debet: & ideo non oportet quod ex ui illius præcepti, quòd si uir non uult quòd uxor sua non habeat alium uirum, quòd ipse non habeat aliam uxorem, quia unum uirum habere plures uxores non est contra prima præcepta legis naturæ, ut dictum est, sed unam uxorem habere plures uiros est contra prima præcepta legis naturæ, eo quòd per hoc quantū ad aliquid totaliter tollitur, & quantū ad aliquid impeditur bonum prolis, quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligitur non solum procreatio, sed etiam educatio, ut supra dictum est. Ipsa enim procreatio prolis, & si non totaliter tollatur, quia contingit post impregnationem primam iterum mulierem impregnari, ut dicitur in 7. de animalibus, tamen multum impeditur, quia uix potest accidere quin corruptio accidat quantū ad utrumque fœtum, uel quantum ad alterum: sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quòd una mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educando, & ideo nulla lege, aut cōsuetudine est permissum unam uxorem habere plures uiros, sicut econuerso.

In respons. ad præfatū ar.

Cap. 4. fere in fine.

¶ Ad octauum dicendum, quòd naturalis inclinatio in appetitiua sequitur naturalem conceptionem in cognitione: & quia non est ita contra conceptionem naturalem, quòd vir habeat plures vxores, sicut vxor habeat plures viros, ideo affectus vxoris non tantum refugit consortium in viro, sicut econuerso: & ideo tam in hominibus, quàm in animalibus inuenitur maior zelus maris ad feminam, quàm econuerso.

ARTICVLVS II.

b Vtrum habere plures uxores potuerit aliquando esse licitum.

Vbi supra.

Cap. 7.

Ar. præced.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non potuerit aliquando esse licitum, quia secundum Philosophum in 5. ethicor. ius naturale semper & vbique habet eandem potentiam: sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet. ergo sicut modo non licet, ita nec vnquam licuit.

§ 1 Præt. Si aliquando licuit, hoc non fuit nisi quia vel per

A se licitum erat, vel propter aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset: si autem secundo modo, hoc esse non potest, quia secundum August. deus cum sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes quas naturæ inseruit. cum ergo deus naturæ inseruerit, quòd sit vna vnius, vt dictum est, videtur quòd ipse contra hoc numquam dispensauerit.

Ar. præced.

§ 3 Præt. Si aliquid est licitum ex dispēsatione, hoc non licet nisi illis quibus dispensatio fit: non autem legitur aliqua dispēsatio communis in lege cum omnibus facta. cum ergo omnes communiter qui volebant, plures vxores acciperent in veteri testamento, nec ex hoc reprehendebātur in lege, aut a prophetis, videtur quòd non fuerit ex dispensatione licitum.

B plo præter coniugale debitum fœcūditatē in aliqua licet alicui quærere, cum illorū coniugia nostrorū æquentur uirginitati, & immoderatus usus coniugij nostri temporis turpitudinem fere imitetur fornicationis illius temporis. De hoc Augustinus sic ait. Antiquis iustis non fuit peccatum quòd pluribus feminis utebantur, nec con-

Elicitur ex c. 15. de bonō coniugali.

¶ 4 Præt. Vbi est eadem causa dispensationis, debet eadem dispensatio fieri: sed causa dispensationis non potest alia poni, quàm multiplicatio prolis ad cultum dei, quæ etiam nunc necessaria est. ergo etiam adhuc dicta dispensatio duraret, præcipue cum non legatur reuocata.

¶ 5 Præt. In dispensatione non debet prætermitti maius bonum propter minus bonum: sed fides & sacramentum quæ non videntur posse seruari in matrimonio, quo vnus pluribus C vxoribus coniungitur, sunt meliora quàm prolis multiplicatio. ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

SED CONTRA. Galat. 5. dicitur quòd lex propter præuaricatores posita est, vt scilicet eos prohiberet: sed lex vetus facit mentionem de pluralitate vxorum sine aliqua eius prohibitione, vt patet Deuteru. 21. Si habuerit homo duas vxores &c. ergo habendo duas vxores non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

¶ 4 Præt. Hoc idem videtur exemplo ex sanctis patribus, qui plures leguntur habuisse vxores, cum deo essent acceptissimi, sicut Iacob, Dauid, & quàm plures alij. ergo aliquando fuit licitum.

Gene. 29. 1. Reg. 30. & 2. Reg. 2.

RESPON. Dicendum, quòd sicut ex prædictis patet, pluralitas vxorū dicitur esse contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, sed quantum ad secunda quæ D quasi conclusiones a primis præceptis deriuantur: sed quia actus humanos variari oportet secundum diuersas conditiones personarum, & temporum, & aliarum circunstantiarum: ideo conclusiones prædictæ a primis legis naturæ præceptis non procedunt, vt semper efficaciam habentes, sed in maiori parte. Talis enim est tota materia moralis, vt patet per Philosophum in libr. ethicor. & ideo vbi eorum efficacia deficit, licite ea prætermitti possunt. Sed quia non est facile determinare huiusmodi varietates, ideo illi, ex cuius authoritate lex efficaciam habet, reseruantur, vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia se non extendere debet, & talis licentia dispensatio dicitur. Lex autem de vnitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec vnquam verbo, aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercumque pertinent: & ideo in hoc a solo deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter sanctis patribus facta est, & per eorum exemplum ad alios E deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictam naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum dei educandæ. Semper enim principalior finis magis conseruandus est, quàm secundarius, vnde cum bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod posset in secundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur, vt ex dictis patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantum est de se, habet eandem potentiam: sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi potest variari, sicut idem Philosophus exemplum potuit de alijs rebus naturalibus. Semper enim & ubique dextera est melior quàm sinistra secundum naturam, sed per aliquod acci-

Universidad de Deusto

accidens, conuenit aliquem esse ambidexterum, quia natura nostra uariabilis est: & si militer etiam est de naturali instito, ut ibidem Philosophus dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in decretali quadam de diuortijs dicitur, quòd numquàm licuit alicui habere plures uxores sine dispensatione per diuinã inspirationem habitam, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes, quas deus naturæ dideruit, sed præter eas: quia rationes illæ nõ sunt ordinatæ ad semper, sed in pluribus esse, ut dictum est: sicut etiam non est contra naturam quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculose præter ea quæ ut frequenter solent euenire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis: & quia lex naturæ non est literis scripta, sed cordibus impressa, propter hoc non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent, lege scripta dari, sed per internam inspirationem fieri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ueniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est: & ideo non est eadem ratio dispensationis quæ erat ante Christi aduentũ, quando cultus dei propagatione carnali multiplicabatur, & conseruabatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd proles secundum quod est bonum matrimonij, includit fidem ad deum seruandam, quia secundum quod proles expectatur ad cultum dei educenda, ponitur matrimonii bonum: fides autem ad deum seruanda est potior, quàm fides uxori seruanda, quæ ponitur bonum matrimonij, & quàm significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur: & ideo non est inconueniens, si propter bonum prolis aliquid detrahitur alijs duobus bonis. Nec tamen omnino collidunt, quia & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo: quia quamuis non significatur coniunctio Christi ad ecclesiam inquantum est una, significatur tamen distinctio graduum ecclesiæ per pluralitatem uxorum, quæ quidem est non solum in ecclesia militante, sed etiam in triumphante: & ideo illorum matrimonia aliquo modo significabant coniunctionem Christi ad ecclesiam non solum militantem, ut quidam dicunt, sed etiam triumphantem, in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVLVS III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

4. Cõt. Gẽt. cap. 125. D. 3. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd habere concubinam non sit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturæ: sed fornicatio prohibetur Act. 15. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex gentibus imponebantur. ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

Ex 2. rhet. uetere lib. ¶ 2 Præt. Ius positiuum a naturali iure profectum est, vt Tullius dicit: sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibetur, immo potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur. ergo habere concubinam non est contra legem naturæ.

¶ 3 Præt. Naturalis lex prohibet non quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus, & secundum quid: sed una mulier soluta potest dare uiro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, ut utatur ea licite cum uoluerit. ergo non est contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

¶ 4 Præt. Quicumque utitur re sua, ut uult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini. ergo si dominus ea utatur ad libitum, non facit iniuriam alicui, & ita habere concubinam non est contra legem naturæ.

¶ 5 Præt. Quilibet potest dare alteri quod suum est: sed uxor habet potestatem in corpore uiri, ut patet. 1. Corinth. 7. ergo si uxor nelit, uir potest alij mulieri coniungi sine peccato.

SED CONTRA. Secundũ omnes leges filij qui de concubinis nascuntur, sunt uiciperabiles: sed hoc non esset, nisi cõcubitus ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis. ergo habere cõcubinam est contra legem naturæ. Aug. lib. de bono coniugali c. 15. tom. 6.

¶ 1 Præt. Sicut supra distinctio. 26. dictum est, Matrimonium est naturale: sed hoc non esset, si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniungi mulieri præter matrimonium. ergo contra legem naturæ est concubinam habere. q. 1. art. 1.

VLTERIVS. Videtur quòd accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium, quàm fornicatio simplex, quod patet ex hoc, quòd filiæ qui fornicationem nõ horruit cum Thamar committere, recusauit mendacium dicens, Certe mendacij nos arguere nõ poterit. sed mendacium non semper est mortale peccatum. ergo neque fornicatio simplex. Ex 22. q. 154. art. 1. 3. & 22. Gen. 38.

¶ 1 Præt. Peccatum mortale morte puniri debet: sed lex uetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquo casu, ut patet Deuteronom. 23. ergo non est peccatum mortale.

¶ 3 Præt. Secundum Greg. Peccata carnalia sunt minoris culpæ quàm spiritualia: sed non omnis superbia, aut anaritia est peccatum mortale, quæ sunt peccata spiritualia. ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale. Elicitur hæc Gregorij sententia ex 31. Moral. c. 28. circa fine. Dilucidius a magistro in litera.

¶ 4 Præt. Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum, quia magis peccat qui minori tentatione uincitur, ut supra dictum est: sed cõcupiscentia maxime instigat ad uenerea, ergo cum actus gulæ non sit semper peccatum mortale, nec fornicatio simplex erit peccatum mortale.

SED CONTRA. Nihil excludit a regno dei nisi peccatum mortale: sed fornicarij excluduntur a regno dei, ut patet. 1. Cor. 6. ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶ 2 Præt. Sola peccata mortalia criminalia dicuntur: sed omnis fornicatio est crimen, ut patet Tobiæ 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam numquàm patiatis crimen scire.

VLTERIVS. Videtur quòd aliquando fuerit licitum concubinam habere. Sicut enim habere unam uxorem est de lege naturæ, ita non habere concubinam: sed aliquando licuit plures uxores habere. ergo & habere concubinam. Gen. 21.

¶ 2 Præt. Non potest aliqua simul esse uxor & ancilla, unde secundum legem ex hoc ipso quòd ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui deo amicissimi leguntur ad suas ancillas accessisse, sicut Abraham, & Iacob. ergo illæ non erant uxores, & sic aliquando licet concubinas habere. Gen. 16. & 30. cap.

¶ 3 Præt. Illa quæ in matrimonio ducitur, non potest ejici, & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abraham eiecit Agar, & filius eius non fuit hæres. ergo non fuit uxor Abrahæ.

SED CONTRA. Ea quæ sunt contra præcepta decalogi, numquàm licuerunt: sed habere cõcubinam est contra præceptum decalogi, scilicet. Non mœchaberis. ergo numquàm fuit licitum. Exo. 20. Deu. 5. de patriarcha Abraham habet 16. q. 1. cap. 4. & 5. mag.

¶ 2 Præt. Ambros. dicit in lib. de patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet: sed numquàm licuit mulieri ad alium uirũ accedere dimisso uiro proprio. ergo nec uiro umquàm licuit concubinam habere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut ex prædictis patet, illa actio dicitur esse contra legem naturæ, quæ non est conueniens finis debito, siue quia non ordinatur in ipsum per actionem agentis, siue quia de se est improportionata fini illi. Finis autem quem natura ex concubitu intendit, est proles procreanda & educanda, & ut hoc bonũ quæretur, posuit delectationẽ in coitu, ut Constantinus dicit. Quicumque

cumque ergo concubitum utitur propter delectationem quæ in ipso est, non referendo ad finem a natura intentum, contra naturam facit: & similiter etiam nisi sit talis concubitus qui ad illum finem conuenienter ordinari possit. Et quia res a fine plerumque nominantur tamquàm ab optimo, sicut coniunctio matrimonij a prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur: ita cõcubitus nomẽ illam coniunctionem exprimit qua solus cõcubitus propter seipsum quæritur: & si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniẽs ad prolis bonum, in quo non solũ intelligitur ipsius procreatio, per quã proles esse accipit, sed etiã educatio & instructio, per quam accipitur nutrimentum & disciplina a parentibus, in quibus tribus parentes proli tenẽtur secundum Philosophum in 8. ethicor. Cum autem educatio & instructio proli a parentibus debeatur per lõgum tempus, exigit lex naturæ, ut pater & mater in longum tẽpus commaneant ad subueniendum communiter proli: vnde & antea quæ communiter pullos nutriunt, ante compleram nutritionem non separantur a mutua societate quæ inceperit a concũbendo. Hæc autem obligatio ad commanendum feminam cũ marito matrimonium facit, & ideo patet quòd accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quę cõcubina dicitur, est contra legem naturæ. 1. Cor. 7. 32. q. 4. ca. Dixit Sara. Gen. 16. Cap. 12. D. 875.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, quia primi motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & etiam concubitus matrimonialis: interdum tamen aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbiæ venialibus existentibus, quia in verbis Greg. in dictis intelligitur comparatio vitiorum secundum genus, & nõ quantum ad singulos actus. Vbi supra.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut supra distinctio. 16. dictum est, illa circumstantia efficacior est ad grauandum, quæ magis appropinquat ad speciem peccati: vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamẽ ex materia circa quam est, gravitatem habet maiorem quàm inordinata comestio, cum sit circa ea quæ pertinent ad foeudum fœdus societatis humanæ, vt dictum est, & ideo ratio non sequitur. q. 1. artic. 2. quæst. 2. D.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd Rabi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc, quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit, non enim necesse est filios Iacob a peccato mortali excusari, cum accusati fuerint apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem, vel venditionem consenserint. Et ideo dicendum est, quòd cum habere concubinam non matrimonio iunctam sit contra legem naturæ, vt dictum est, nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij, & ideo est contra prima præcepta legis naturæ, quæ dispensationem non recipiunt. Vnde vbicumque legitur in veteri testamento aliquos concubinas habuisse, quos nec esse sine peccato mortali excusat, oportet eas esse matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principale bonum finem, qui est bonum prolis, uxor uiro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet, & contra hoc non est aliqua dispensatio: sed quantum ad secundum finem qui est dispensatio familiæ, & communicatio operum, vxor coniungitur vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur: in hoc enim poterat esse dispensatio, cum sit secundarius matrimonij finis, Gen. 19. De bono cõiugali c. 15. in fine tom. 6. Aug. vbi supra. ca. 16. in princ. D. 371. Ar. præsenti. quæst. 1.

religionis. Denique & Loth sancti hanc filiæ causam quærendæ posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum, & ideo publici muneris gratia priuatam culpam prætexit. Item Aug. Iustus, quamuis cupiat dissolui, & esse cũ Christo, tamen sumit alimentum non cupiditate uiuendi, sed officio consulendi, ut maneat quod necessarium est propter alios. Sic misceri feminis iure nuptiarũ officiosum fuit sanctis uiris, non libidinosum. Quod enim est cibus ad salutẽ hominis, hoc est concubitus ad salutem humani generis, & utrumque non est sine delectatione carnali, quæ tamen modificata & refrænata temperãtia in usum naturalem redacta, libido esse non potest. Qd autem in sustentando uitam illicitus est cibus, hoc est in quærenda prole fornicarius, uel illicitus concubitus: & quod est in cibo licito immoderatior appetit*, hoc est in cõiugibus uenialis ille cõcubitus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, quia primi motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & etiam concubitus matrimonialis: interdum tamen aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbiæ venialibus existentibus, quia in verbis Greg. in dictis intelligitur comparatio vitiorum secundum genus, & nõ quantum ad singulos actus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut supra distinctio. 16. dictum est, illa circumstantia efficacior est ad grauandum, quæ magis appropinquat ad speciem peccati: vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamẽ ex materia circa quam est, gravitatem habet maiorem quàm inordinata comestio, cum sit circa ea quæ pertinent ad foeudum fœdus societatis humanæ, vt dictum est, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd Rabi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc, quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit, non enim necesse est filios Iacob a peccato mortali excusari, cum accusati fuerint apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem, vel venditionem consenserint. Et ideo dicendum est, quòd cum habere concubinam non matrimonio iunctam sit contra legem naturæ, vt dictum est, nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij, & ideo est contra prima præcepta legis naturæ, quæ dispensationem non recipiunt. Vnde vbicumque legitur in veteri testamento aliquos concubinas habuisse, quos nec esse sine peccato mortali excusat, oportet eas esse matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ. Secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principale bonum finem, qui est bonum prolis, uxor uiro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet, & contra hoc non est aliqua dispensatio: sed quantum ad secundum finem qui est dispensatio familiæ, & communicatio operum, vxor coniungitur vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur: in hoc enim poterat esse dispensatio, cum sit secundarius matrimonij finis, Gen. 17. D. 371. Ar. præsenti. quæst. 1.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut in 2. lib. distinctio 42. dictum est, illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad deum, & hominis ad hominem violatur. Hæc enim sunt contra duo præcepta charitatis quæ est animæ vita: & ideo cum concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit, non est dubium quòd fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale, etiam si lex scripta non esset. q. 1. art. 4. ex.

Universidad de Deusto Biblioteca

& ex hac parte habebant aliquid simile concubinæ, ratione cuius concubinæ nominantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra legis naturæ prima præcepta, sicut habere concubinam, vt ex dictis patet, & ideo ratio non equitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd antiqui patres ex dispẽsatione qua plures vxores habebant, ad ancillas accedebant vxorio affectu. Erãt enim vxores quantum ad illam coniunctionem quæ respicit secundarium finem, cui conditio seruitutis opponitur, cum non possit simul esse socia & ancilla.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dari libellum repudij ad euitandum vxoricidium, vt dicetur, ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad significandum mysterium quod Apostolus explicat Galat. 4. quòd etiam filius ille hæres non fuit ad mysterium pertinens, vt ibidem patet: sicut etiam ad mysterium pertinet, quòd Esau filius liber hæres non fuit, vt patet Roma. 9. Et similiter propter mysterium factum est, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent, vt Augustinus dicit, quia Christo nascuntur in baptismo, filij & hæredes tam per bonos quos liberi signant, quàm per malos ministros qui per ancillas signantur.

De bono cõiugali c. 21. in fine.

Deuter. 24.

quæst. seq.

Gen. 21.

Super 3. c. Ioã. tra. 11

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de libello repudij.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrũ inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ.
¶ Secũdo, Vtrum repudiare vxorem aliquando fuerit licitũ.
¶ Tertio, De causis libelli repudij lege permissis, & eius inscriptione.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum inseparabilitas uxoris sit de lege naturæ.

Ex 4. li. eõst. Gen. ca. 78. & 22. q. 1. 54 art. 3. 2. circa med.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ. Lex enim naturæ communis est apud omnes: sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum vxorem dimittere. ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ.

¶ 2 Præt. Sacramenta non sunt de lege naturæ: sed inseparabilitas matrimonij pertinet ad bonum sacramenti. ergo non est de lege naturæ.

¶ 3 Præt. Coniunctio viri & feminæ in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationem, & eductionem, & instructionem, vt dictum est: sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur. ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

q. 3 ced. ar. 3 quæst. 1. & dist. 27. q. 1. ar. 1. quæst. 3.

¶ 4 Præt. Ex matrimonio quæritur principaliter bonum prolis: sed inseparabilitas matrimonij est contra bonum prolis, quia vt tradunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua femina prolem accipere, qui tamen ex alia concipere posset, & quæ etiam ex alio viro impregnaretur. ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA. Illud præcipue est de lege naturæ, quod natura bene instituta accepit in suo principio: sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi, vt patet Matth. 19. ergo est de lege naturæ.

¶ 2 Præt. De lege naturæ est, quòd homo deo non contrarietur: sed homo quodammodo deo contrarius esset, si separaret quos deus coniunxit. cum ergo ex hoc haberetur inseparabilitas matrimonij Matth. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

F RESPON. Dicendum, quòd matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis non solum per aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est, quòd parentes filijs thesaurizent, & filij parentum hæredes sint: & ideo cum proles sit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum societatẽ perpetuo permanere indiuisam secũdum legis naturæ dictamen, & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sola lex Christi ad perfectum humanũ genus adduxit reducens in statum nouitatis naturæ: vnde

G & in lege Moysi, & in legibus humanis non potuit totum auferri, quod contra legem naturæ erat: hoc enim soli legi spiritus & vitæ reseruatum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inseparabilitas competit matrimonio secundum quod est signum perpetuæ coniunctionis Christi & ecclesiæ, & secundum quod est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatum, vt dictum est: sed quia separatio matrimonij magis directe repugnat significationi, quàm prolis bono, cui ex consequenti repugnat, vt dictum est, inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur, quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi possit: & secundum quod pertinet ad bonum prolis erit de lege

H naturæ, non autem secundum quod pertinet ad bonum sacramenti.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune ratione principalis finis qui est bonum prolis, quamuis etiam ratione finis secundarij ordinetur ad bonum matrimonium contrahentis, prout per se est in remedium concupiscentiæ. Et ideo in legibus matrimonij magis attenditur quid omnibus expediat, quàm quid vni competere possit. Quamuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen est conueniens ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

I

Vtrum licitum esse possit per dispensationem uxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxorem dimittere licitum per dispensationem esse non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio contra bonum prolis est contra prima præcepta legis naturæ, quæ indispensabilia sunt: sed dimissio vxoris est huiusmodi, vt ex dictis patet. ergo &c.

1. 2. q. 105. art. 4. ad 6. Et 3. cont. Gen. c. 124 in fine. Ar. præcedẽ.

¶ 2 Præt. Concubina differt præcipue ab vxore in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubinas fuit indispensabile. ergo & dimittere vxorem.

¶ 3 Præt. Homines sunt modo ita receptibiles dispensationis, sicut olim fuerunt: sed modo non potest dispensari cum aliquo quòd vxorem dimittat. ergo nec olim.

SED CONTRA. Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu quasi vxor, vt dictum est: sed ipse præcepto diuino eam eiecit, & non peccauit. ergo potuit per dispensationem fieri licitum quòd homo vxorem dimitteret.

Gen. 16. q. 3 ced. ar. 3. quæst. 3. ad 2.

K

VLTERIVS. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non prohibere, cum prohibere possit: consentire autem illicito est illicitum. cum ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex sancta est, vt dicitur Ro. 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum.

Vbi supra.

¶ 2 Præt. Prophetæ loqui sunt spiritusancto inspirati, vt patet. 2. Pet. 1. sed Malach 3. dicitur. Si odio habueris eam, dimitte eam. ergo cum illud quod spiritussanctus inspirat, non sit illicitum, videtur quòd repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

tom. 2. homil 13. qui est de Lucis interpretatione.

¶ 3 Præt. Chrysostom. dicit quòd sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum. ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

Sed

SED CONTRA est, quod dominus dicit, quòd libellus repudij datus est a Moyse Iudeis propter duritiam cordis eorum: sed duritia cordis eorum non excusabat eos a peccato. ergo neque lex de libello repudij.

A

Ex Homil. 27. sup Matth. 22.

¶ 2 Præt. Chrysost dicit super Matth. quòd Moyses dando libellum repudij nõ iustitiam dei monstrauit, vt quasi per legẽ agentibus peccatum nõ videatur esse peccatum.

Habet. 32. q. 4. c. Quis ignoret.

VLTERIVS. Videtur quòd liceret vxori repudiatæ alium virum habere, quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, q̃ vxoris repudiatæ: sed vir poterat alia sine peccato ducere in uxorem. ergo uxor sine peccato alium uirum ducere poterat.

III

Li. 3. de doctri. christ. c. 12. Et formaliter habentur hæc verba sub n̄ie Ambrosii 32. q. 4. c. obijciuntur.

¶ 2 Præt. August. dicit de duabus vxoribus, quòd quando mos erat, peccatum non erat: sed tempore legis erat talis consuetudo quòd repudiata alium uirum ducebat, vt patet Deut. 24. Cumque egressa uirum alterum duceret &c. ergo uxor nõ peccabat alteri se iungendo.

¶ 3 Præt. Dominus Matth. 5. iustitiam noui testamenti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ ueteris testamenti: hoc autem dicit ad iustitiam noui testamenti per superabundantiam pertinere, quòd uxor repudiata non ducit alterum uirum. ergo in ueteri lege licebat.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Qui dimissam duxerit, mœchatur: sed mœchia numquàm fuit in ueteri testamento licita. ergo nec uxori repudiatæ licuit alium uirum habere.

¶ 2 Præt. Deuter. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virum duceret, polluta erat & abominabilis facta coram domino. ergo peccabat alium uirum ducendo.

IIII

Super Epi. Pauli 1. Corin. 7. lect. 3 & Deut. 24.

VLTERIVS. Videtur quòd licebat uiro repudiatam a se accipere. Licet enim corrigere quod male factũ est: sed male factum erat quòd uir uxorem repudiabat. ergo licebat hoc corrigere reducendo uxorem ad se.

¶ 2 Præt. Semper licuit peccanti indulgere, cum sit morale præceptum, quod in omni lege manet: sed vir accipiendo repudiatam ei peccanti indulgebat. ergo hoc licitum erat.

¶ 3 Præt. Deutero. 24. ponitur causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est: sed repudiata non polluitur nisi alterum uirum ducendo. ergo saltem antequàm alium uirum duceret licebat eam accipere.

D

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 24. Non poterit prior maritus accipere eam &c.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd dispensatio in præceptis, præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus rei naturalis, qui quidem mutari dupliciter potest. Vno modo, ex aliqua causa naturali, per quam alia causa naturalis impeditur a cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc modum non mutatur cursus rerum naturalium, quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo, per causam penitus supernaturalẽ, sicut in miraculis accidit: & hoc modo potest mutari cursus naturalis nõ solum qui est ordinatus ut sit frequenter, sed qui est ordinatus etiam ut sit semper, ut patet in statione Solis tempore Iosue, & reditu eiusdem tempore Ezechiæ, & de eclypsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc autem ratio dispensationis in præceptis legis naturæ quandoque est in causis inferioribus, & sic dispensatio cadere potest super secunda præcepta legis naturæ, non autem super prima: quia illa sunt quasi semper existentia, ut dictum est de pluralitate uxorum, & de huiusmodi. Aliquando autem est tantum in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinitus etiam contra prima præcepta legis naturæ ratione alicuius mysterij diuini significandi, uel ostendendi, sicut patet de dispensato præcepto Abrahæ facto de occisione filij in cœnis: tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad aliquas singulares personas, licut etiam de miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ continetur, solum hoc secundo modo sub dispensatione cadet: si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione: uidetur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri. Inseparabilitas .n. matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod est principalis matrimonij finis, nisi quantum ad hoc quòd per parentes filijs prouideri debet in totam uitam per debitam præparationem eorum quæ sunt necessaria in uita.

Iosue cap. 10.

Elaiæ. 38.

Lucæ. 23.

Dist. præsenti q. 1. art. 1. q. 1.

Gen. 22.

Huiusmodi autẽ rẽũ appropriatio nõ est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt communia: & ideo non ut contra primã intentionem naturę dimissio vxoris esse, & per consequens nec cõtra prima præcepta, sed eõtra secũda legis naturę, unde etiam primo modo sub dispensatione posse cadere videtur.

Gen.

Gen. 29.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in bono prolis secundum quod est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio, & nutritio, & instructio quousque proles ad perfectam ætatem ducatur: sed quòd ei prouideatur in posterum per hæreditatis, & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad secundam legis naturæ intentionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis quantum ad id quod natura in eo de prima intentione intendit, scilicet educationem & instructionem, quæ requirit diuturnam commansionem parentum, quod non est in concubina, quæ ad tempus assumitur, & ideo non

C est simile: tamen quantum ad secundam dispensat omnem etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest, ut patet Osee 1.

D. 171

¶ Ad tertium dicendum, quòd inseparabilitas quàmuis sit de secunda intentione matrimonij prout est in officium naturæ, tamen est de prima intentione ipsius prout est sacramentum ecclesiæ: & ideo ex quo institutum est ut sit ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione non potest sub dispensatione cadere, nisi forte secundo modo dispensationis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd illi qui sub lege uxorem dato libello repudij dimittebant, non excusabantur a peccato, quamuis excusarentur a pœna secundum leges infligenda: & propter hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse, & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnus per priuationem præceptionis, ut quando maius bonum non præcipitur, minus bonum permitti dicitur, sicut Apostolus non præcipiendo uirginitatem, matrimonium permisit, 1. Corinth. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut uenialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & sic communia peccata dicuntur permitti a deo, inquantum non impedit cum impedire posset. Quartus per priuationem punitionis, & sic libellus repudij lege permissus fuit, non quidem propter aliquod maius bonũ consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus uxoribus habendis, sed propter maius malum cohibendum, scilicet uxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis: sicut & permissum est eis extraneis fœnerari propter aliquam corruptionem in concupiscibili, ne scilicet fratribus suis fœnerarentur, & sicut propter corruptionem superstitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotipiæ, ne sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex netus, quamuis gratiam non conferret, tamen ad hoc data erat ut peccatum ostenderet, ut cõmuniter sancti dicunt: ideo alijs uidetur, quòd si repudiando uxorem peccassent hoc saltem eis per legem, aut prophetas indicari debuisset, Esa. 58. Annuntia populo meo peccata eorum, alias uiderentur essemimis negligentes, si ea quæ necessaria sunt ad salutem quæ non cognoscebant, numquàm eis nuntiata fuissent: quod non potest dici, cum iustitia legis tempore suo obseruata uitam meteretur æternam. Et propter hoc dicunt, quòd quamuis repudiare uxorem per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat, & hoc confirmant authoritate Chrysosto. qui dicit, quòd a peccato abstulit culpam legislator, quando permisit repudium: & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius sustinetur, ideo ad utrasque rationes respondendum est.

Deute. 24

Homil. 17 super Matthæũ ca. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere, non peccat si a prohibitione abstineat non intendens correctionem, sed magis malum æstimans ex tali prohibitione

Universidad de Deusto
Biblioteca

occasionem sumere & sic accidit Moysi: vnde diuina authoritate fretus libellum repudij non prohibuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prophetæ spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse uxorem, quasi spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum ne mala peiora fierent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa permissionis similitudo nõ est intelligenda quantum ad omnia, sed solum quantum ad carnem eandem, quia utraque permissio ad uitandam turpitudinem facta est.

Oppositio.

SI quis opponat, quòd fidem tori non seruabant illi patres. Dicimus in hoc seruasse fidem tori, quia non alijs, sed proprijs uxoribus, uel ancillis miscebantur. Ecce quæ fuerit Consuetudo in hac re ante legẽ. Legis uero tempore interdixit Moyses carnalem copulam fieri cũ ma-

Deuter. 24.

Matth. 19.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd quãmuis duritia cordis non excusaret a peccato, tamen permissio ex duritia facta excusat: quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta utentes.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo, propter aliquod maius bonum consequendum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatem: sicut intermittebatur singularitas uxoris honestata Iacob propter bonum prolis. Alio modo, bonum aliquod intermittitur ad uitandum maius malum, & tunc si authoritate eius qui dispensare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio non habet, sed honestatem etiam non acquirit, & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter maius malum uitandum, scilicet uxoricidium: & ideo Chrysosto. dicit, quòd a peccato abstulit culpam. Quãmuis enim inordinatio maneret in repudio, ex quo peccatum dicitur, tamen reatum pœnæ non habebat neque temporalis, neque perpetuæ in quantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideo etiam ipse idem dicit, quòd permissum est repudium non malum quidem, tamen illicitum, quod quidem illi ut sunt de prima opinione referunt ad hoc tantum, quod habebat reatum temporalis pœnæ.

Vbi supra.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum primam opinionem, uxor peccabat post repudium alteri uiro coniuncta, quia adhuc matrimonium primum non erat solutum. Mulier enim quanto tempore uiuit, alligata est lege uiri, ut patet Roma 7. Non autem poterat simul plures uiros habere. Sed secundum aliam opinionẽ, sicut licebat ex dispensatione diuina uiro uxorem repudiare, ita uxori alium uirum ducere, quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinæ dispensationis tollebatur, qua inseparabilitate manente intelligitur uerbum Apostoli.

Et 1. Cor. 7

¶ Vt ergo ad utrasque rationes respondeamus, dicendum ad primum, quòd uiro licebat plures uxores simul habere secundum dispensationem diuinam: & ideo una dimissa, etiam matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed numquam uxori licuit habere plures uiros: & ideo non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in illo uerbo Aug. Mos non ponitur pro consuetudine, sed actu honesto, secundum quod a more aliquis dicitur morigeratus, quia est bonorum morũ, uel sicut a more philosophia moralis nominatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus Matth. 5. ostendit nouam legem abundare per conilia ad ueterem non solum quantum ad ea quæ lex uetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in uetere lege illicita erant, sed a multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ita est etiam de repudio.

Sup Math.

¶ Ad quartum dicendum, quòd uerbum domini intelligitur quantũ ad tempus legis nouæ, in quo dicta permissio est ablata: & hoc etiam intelligitur uerbum quorũdam Chrysostomi, qui dicit, quòd qui secundum legem dimittit uxorem, quatuor facit iniquitates, quia quo ad deum existit homicida, in quantum habet propositum occidendi uxorem nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, in quo solo casu lex Euangelij uxorem dimittere permittit: & similiter quia facit eam adulteram, & illum cui copulatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quidam interlinearis dicit. Polluta est & abominabilis, sed illius iudicio qui quasi polluta eam prius dimisit, & sic non oportet quòd sit polluta simpliciter. Vel dicitur polluta illo modo, quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat, uel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: unde & sacerdoti non licebat uiduam & repudiatam ducere in uxorem.

Deuter. 24.

ADQVARTAM quæstionem dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet dimittere uxorem, & uxorem dimissam alteri iungi: & duo præcepta, scilicet scriptura libelli repudij, & quòd iterum maritus repudiatam eam accipere non posset: quod quidem secundum eos qui primam opinionem tenent, factum fuit in pœnam mulieris quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, ut uir non de facili uxorem repudiaret, quam postea nullo modo recuperare posset.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd ad illius mali impedimentum, quod committebat aliquis repudiando uxorem, ordinabatur quòd uir uxorem repudiatam assumere non posset iterato, ut patet ex dictis, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd licuit uxorem repudiatam uiro reconciliari, nisi matrimonio alteri uiro iuncta esset, tunc enim propter adulterium, cui mulier uoluntarie se subdidit, in pœnam ei dabatur, quòd ad priorem uirum non rediret: sed quia lex uniuersaliter prohibet, ideo dicunt alij, quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat, quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, sed ut dictum est.

ARTICVLVS III.

Vtrum causa repudij fuerit odium uxoris.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij fuerit odium uxoris, secundum hoc quod dicitur Mala. 2. Si odio habueris eam, dimitte illam.

¶ 2 Præt. Deuteronom. 24. dicitur. Cum non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam fœditatem &c. ergo idem quod prius.

SED CONTRA. Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio, quàm odium. ergo illa potius debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

¶ 2 Præt. Odium potest creari ex uirtute eius qui odio habetur. Si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter uirtutem suam, quod est absurdum.

¶ 3 Præt. Deuterono. 22. dicitur. Si dimiserit uir uxorem suam, & postea odio eam habuerit, & obiecerit ei stuprum, aut coniugium, si in probatione defecerit, uerberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore uitæ suæ. ergo odium non est causa sufficiens repudij.

VLTERIVS. Videtur quòd repudij causæ debebant in libello scribi, quia per libellum repudij scriptum a pœna legis absoluebatur: sed hoc omnino uidetur inutile, nisi causis sufficientibus repudij alligatis: ergo oportebat illas scribere in libello.

¶ 2 Præt. Ad nihil illa scripta uidebantur, nisi ut causæ repudij ostenderent. ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille sibi tradebatur.

¶ 3 Præt. Hoc magister dicit in litera.

SED CONTRA. Causæ repudij aut erant sufficientes, aut non. Si sufficientes, præcludebatur mulieri uia ad secundas nuptias, quæ ei secundum legem concedebantur. Si autem insufficientes, ostendebatur iniustum repudium, & sic repudium fieri non poterat. ergo nullo modo causæ repudij inscribebantur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd causa permissionis

permissionis repudiandi uxorem fuit uitatio uxoricidij, ut sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium, & ideo proxima causa repudij est odium: sed odium ex aliqua causa causatur, sicut & amor, & ideo etiam oportet alias causas repudij ponere remotas quæ erant causa odij. Dicit autem Aug. in glo. Deuter. 24. Multæ erant in lege causæ dimittendi uxores, Christus solam fornicationem excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustineri. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore, puta infirmitas, uel aliqua notabilis macula: uel in anima, sicut fornicatio, uel aliquid huiusmodi, quod in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quòd non licebat uxorem repudiare, nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solum quæ possunt bonum prolis impedire, uel in corpore, ut sterilitas, aut lepra, uel aliquid huiusmodi: uel in anima, ut si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imitarentur. Sed quædam glo. super illud Deut. 24. Cum non inuenerit gratiam &c. videtur magis arctare, scilicet ad peccatum, cum dicit ibi per fœditatem peccatum intelligit sed peccatum glo. nominat non solum in moribus animæ, sed etiam in natura corporis. Sic ergo prima duo concedimus.

Cap. 17.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sterilitas & alia huiusmodi sunt causa odij, & sic sunt causæ remotæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd propter uirtutem non est aliquis odibilis per se loquendo, quia bonitas causa est amoris, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hoc dabatur in pœnam uiri, quòd non posset in perpetuum repudiare uxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu, quando puellam defloruerat.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd causæ repudij in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, ut ostenderetur iustum repudium: sed secundum Iosephum, ut mulier habens libellum conscriptum de repudio alteri posset nubere, alias enim ei traditum non fuisset: unde secundum eum erat scriptura talis, Promitto tibi quòd numquam tecum conueniam. Sed secundum August. ideo libellus scribebatur, ut mora interueniente, & conilio scribarum dissuadente uir a proposito repudiandi desisteret. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Lib. 19. contra Faustũ cap. 26.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de uirginitate.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Quid sit virginitas.
¶ Secũdo, Vtrum sit virtus.
¶ Tertio, De comparatione eius ad alias virtutes.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum uirginitas sit perpetua meditatio incorruptionis, in carne corruptibili.

2. q. 152. ar. 1. ad 1.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd virginitas non sit in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio, ut Augustinus dicit in lib. de nuptijs & concupiscentia, quia post resurrectionem sanctæ virgines suam virginitatem non amittent: sed tunc non erunt in carne corruptibili. ergo corruptibilitas carnis, non debet poni in diffinitione virginitatis.

¶ 2 Præt. Virginitas ponitur pars continentiæ quæ ad temperantiam reducitur: sed meditatio non est actus temperantiæ, sed magis intellectualium virtutum. ergo non debet poni tanquàm genus virginitatis.

¶ 3 Præt. Virginitas non est firmius bonum quàm charitas, aut aliæ virtutes, immo magis fragile: sed perpetuitas non est de ratione charitatis, alias charitatem semel habitam non contingeret amittere, quod in 3. libro distinctione 31. improbatum est. ergo nec perpetuitas in diffinitione virginitatis poni debeo.

q. 1. ar. 1.

¶ 4 Præt. Incorruptionis perpetua meditatio tollitur per corruptionem mentis, de qua dicitur Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam &c. sed per hoc non tollitur virginitas, quia talis corruptio reparari potest, non autem virginitas, ut in litera dicitur. ergo virginitas non est perpetua incorruptionis meditatio.

To. 4. lib. 5. quæstionũ veteris & noui testi. 2. Reg. c. 11 cap. 27.

¶ 5 Præt. Perpetua incorruptionis meditatio sine concubitu perditur non solum mente, sed etiam carne, sicut patet in peccatis contra naturam: sed sine concubitu virginitas nõ perditur, quia ut Augustinus dicit in lib. de virginitate. Virginitas est per piam continentiam ab omni concubitu immunitas. ergo idem quod prius.

Cap. 7. & 8.

¶ 6 Præt. Ambros. dicit in libr. de virginitate, quòd virginitas est expers contagionis integritas: sed contaminatur corpus per pollutionem nocturnam. ergo virginitas secundum hoc amittitur, non autem perpetua incorruptionis meditatio perditur. ergo &c.

Lib. 1. post proœmiũ.

¶ 7 Præt. Virginitas potest per violentiam auferri, alias ille qui contaberet cum illa, quæ per violentiam ab alio defloratur, non efficeretur irregularis: non autem perpetua carnis meditatio. ergo idem quod prius.

RESPON. Dicendum, quòd virginitas, ut ex dictis Ambros. patet, integritas quædam est: unde per priuationem corruptionis dicitur, quæ in actu generationis accidit, vbi triplex corruptio est. Vna corporalis tantum, in hoc quòd claustra pudoris frauguntur. Alia spiritualis & corporalis simul ex hoc, quòd per decisionem & motum seminis in sensu delectatio generatur. Tertia est spiritualis tantum ex hoc, quòd ratio huic delectationi se subijcit, in qua integritatem perdit quantum ad actum, quia impossibile est aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit in lib. 7. ethicor. est in Deutero. Non habebit uxores plurimas quæ alliciãt animam eius. Super quem locum ait Aug. Manifestum est Salomonem hoc præceptum trãsijsse. Dauid autem plures habuit, nec præceptum preterijt. Permissum est enim regi plures habere, non plurimas, quæ alliciant animam, multiplicare. Cum tamen additur, ut nõ eleuetur cor

Cap. 9.

unde ipsa rationis absorptio corruptio dicitur. Hæc autem tertia corruptio non est rationis actus, sed quædam passio per accidens ei conueniens ex passione inferioris partis sicut per somnum, uel frenesim, & alias passiones corporales contingit rationis actum impediri per accidens. Cum ergo virtus & vitium in actu rationis consentientis, & dissentientis perficiatur, in omnibus prædictis corruptionibus non inuenitur sufficiens ratio vitij, aut virtutis, sed oportet addere rationis consensum, uel dissensum. Et quia virginitas in genere moris est pertinens ad virtutem, ideo dicit Lucia, quòd non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis, inquinatione scilicet, quæ uirginitatis puritati opponitur. Prima ergo corruptio quæ est corporalis tantum non est materia uirtutis, uel uitij nisi per accidens mediante aliqua animæ passione: unde si per aliquam incisionem claustra pudoris rumpantur, non maius detrimentum uirginitati inerit, quàm si pes, aut manus gladio incideretur. Sed secunda & tertia corruptio sunt materia uirginitatis, & oppositi eius: sicut & aliæ passiones animæ sunt materia uirtutum moralium, & oppositorum uitiorum: sed in actu rationis elegentis, uel repudiantis corruptiones prædictas finaliter perficitur inquinatio quam uirginitas priuat, & per consequens ipsa ginitas: & ideo August. in diffinitione prædicta posuit hoc, quòd ex parte rationis se habet, scilicet meditationem quasi uirginitatis genus ponens actum prohibitum sicut frequenter fieri solet: incorruptionem autem posuit quasi obiectum, siue materiam, sed addit subiectum determinatum per hoc quòd dicit, in carne corruptibili, quia priuatio & habitus nata sunt fieri circa idem.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd quãmuis post resurrectionem sancti carnis corruptionem non habeant, habẽt tamen naturam carnis quę corruptibilis fuit: & ideo in eis esse poterit virginitas sicut in subiecto, non autem in angelis, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus corruptio quam virginitas priuat, nata esse non fuit, & præcipue hoc ad rationem virginitatis sufficit, quòd non solũ respicit quod præsens est, sed quod præteritum est. Non enim est virgo ex hoc solum quòd non corrumpitur, sed ex hoc est etiam quòd numquàm corrupta fuit.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quàmuis act' moralis virtutis in voluntate perficiatur, tamen ratio formam virtutis in ea ponit, vt dicitur in 6. ethicor. & ideo quidam Socratici omnes virtutes scientias dicebant, & hoc modo loquendi vtitur hic August. meditationem pro electione ponens.

Ad Gal. 4. Cap. 18.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in actu virtutis non solum requiritur discretio ex parte rationis, sed etiam firmitas quędam ex habitu inclinante ad actum per modũ naturę. Et sicut causæ naturales quantum est de se, ordinatæ sunt immobiliter ad effectus proprios, ratione cuius dicere possumus, lapis perpetuo descendit deorsum, quàmuis hoc quandoq; impediri possitita & habitus virtutis quantum est de se, immobiliter ordinatur ad actum proprium, quàmuis quandoq; habens actum virtutis contrarium agat, & ratione perpetuæ immobilitatis consueuit poni perpetuum in diffinitionibus virtutum, sicut in princ. digestorum dicitur, quòd iustitia est constans & perpetua voluntas: & sic etiam August. ponit perpetuum in diffinitione virginitatis, quàmuis virginitatem quandoque habẽtes, eam amittant, vt sic in prædicta diffinitione discretio electionis, quæ est actus virginitatis secundum quod ad genus pertinet moris, ex meditatione intelligatur, sed immobilitas ex perpetuitate.

¶ Ad quartum dicendum, quòd corruptio mentis, vt ex dictis accipi potest, est duplex. Vna quæ est quasi passio mentis, quando mens subditur delectationi quæ in coitu solet accidere: & quia hæc delectatio completur in seminis distillatione, ideo talis corruptio mentis non potest accidere sine aliqua corruptione carnis, quæ dicta est fieri per seminis decisionem. Alia autem est corruptio mentis, quæ est actus eius, scilicet consensus, aut electio prædictæ corruptionis. Sed quia vires inferiores sequuntur motum superiorum, ideo quandoque contingit, quòd ex actu mentis cogitantis de corruptione carnis, & intendentis delectationem ipsius experiri, calor excitatur in corpore, & semen distillat, & causatur delectatio, qua mens suffocatur sicut in coitu, & tunc absque dubio virginitas est amissa. Si autem corruptio sistat in actu mentis consentientis, amittitur quidem virginitas secundum illud formale, quod habet in mente, non autem ratione eius quod est materiale in ipsa: vnde talis non potest dici virgo nisi materialiter, & ideo hæc virginitatis amissio potest recuperari, nõ autem illa virginitatis amissio, in qua etiam illud quod est materiale subtrahitur: quia virginitas ex parte sui actus respicit tantum præsens, aut futurum, sicut est in qualibet virtute. Electio enim aut præsens, aut futurum respicit, non autem præteritum, sed ex parte materiæ non solum præsens, sed præteritum respicit. Dicitur enim virgo quæ elegit incorruptionem quæ est materialis in virginitate, quam numquàm amisit, & habere & conseruare intendit, nõ autem exigitur q̃ numq; contrariam electionem habuerit, sed quòd numquàm contrariam corruptionem. Ex hoc autem virginitas amissa recuperari non potest, quia illud quod in præteritum transit, recuperari non potest.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illę quæ sine concubitu se corrumpunt, non est dubium quòd virginitatem amittunt, etiam quantum ad id quod est materiale in ipsa: quia & si concubitus non adsit, adest tamen delectatio quæ in concubitu corruptionem virginitatis facit. Si autem luxuria contra naturam tempus perfectæ ætatis præueniat, cum non adsit seminis decisio, & per consequens nec delectatio completa mentem suffocans, non amittit virginitas quantum ad id quod est materiale in ipsa.

¶ Ad sextum dicendum, quòd passiones partis sensitiuæ non possunt esse materia virtutis, nisi secundum quod sunt ordinabiles a ratione in eis medium ponente, prout concupiscibilis & irascibilis obediunt rationi: & ideo delectatio quæ in somnis accidit cum seminis decisione, non est materia virtutis: & propter hoc nec talis corruptio incorruptionem tollit quæ est virginitatis materia, & ideo ratione talis pollutionis virginitas non perditur: & similis ratio est de mulieribus quæ dormientes & inebriatæ, aut amentes a viris cognoscuntur, nisi forte hæc intentione dormitum irent, vt a viro cognoscerentur.

¶ Ad septimum dicendum, quòd illud, cuius principium totaliter est extra, non est ordinabile a ratione: & ideo eadem ratione nec illę quæ violentiam corrumpuntur siue ab homine, siue a demone incubo virginitatẽ amittunt, si quantũ possunt renitantur ut conseruent corpus a corruptione immune, uel saltem mentẽ contrariam consensui. Quia tũ in signationibus sacramentorũ magis attenditur quod exterius geritur, quàm quod interius fit, irregularitas quæ ex defectu signationis in sacramento causatur, nihilominus induceretur in illum qui virginem deflorata violenter duceret in uxorem, & præcipue cum propter delectationem nimiam ratio in actu illo suffocetur, difficillimum est tali delectationi dissentire in statu illo, & ideo præsumptio uidetur esse quòd consenserit.

est dilatata, reducta est lex nuptiarum ad priorem, honestioremq; institutionem, ut unus uni in figura Christi & Ecclesiæ coniugatur. Nec quæritur electio muneris in successione generis, sed in perfectione uitę & sinceritate sciẽ-

ARTICVLVS II.

Vtrum virginitas sit uirtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd virginitas non sit uirtus. Omnis enim uirtus consistit in medio: sed virginitas non consistit in medio, sed maxime in extremo, quia consistit in abstinendo ab omni delectabili circa quod est castitas. ergo non est uirtus.

2. q. supra citato. 2. 3

¶ 1 Præt. Virtutum usus, cum sint de iure naturali, omni tempore licuerunt: sed in statu naturæ conditæ non licuisset virginitatem seruare, quia esset contra præceptum. ut habetur Gen. 1. Crescite, & multiplicami, similiter nec tẽpore legis Moysi, quãdo qui non relinquebat semen super terram, maledictioni legis subiacebat. ergo virginitas non est uirtus.

¶ 2 Præt. Nulla uirtus est quæ amitti possit sine peccato, & quæ per pœnitentiam non recuperetur: sed virginitas amittitur sine peccato in actu matrimoniali, nec per pœnitentiam potest recuperari. ergo non est uirtus.

¶ 4 Præt. Omnis uirtus est habitus acquisitus, uel infusus: sed virginitas est in illis qui non habent aliquem habitum acquisitum, uel infusum, sicut in pueris non baptizatis. ergo non est uirtus.

¶ 5 Præt. Omnis uirtus ordinatur ad actum aliquem, non autem virginitas, sed magis importat priuationem actus. ergo non est uirtus.

¶ 6 Præt. Qui habet unam uirtutem, habet omnes: sed qui caret virginitate quandoque habet alias uirtutes. ergo virginitas non est uirtus.

¶ 7 Præt. Virtute nullus male utitur: sed virginitate aliquis male utitur, ut patet de virginibus fatuis, Matth. 25. ergo non est uirtus.

¶ 8 Præt. Continentia virginalis diuiditur contra matrimonialem & uidualem: sed matrimonium non ponitur uirtus, neque uiduitas. ergo neque virginitas est uirtus.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 7. Vnusquisque proprium donũ habet ex deo, & loquitur de virginitate: dona autem dei spiritualia uirtutes sunt. ergo virginitas est uirtus.

¶ 2 Præt. Ambros. dicit in lib. de virginitate. Inuitat virginitatis amor, ut de virginitate aliquid dicamus, ne uelut transitu quodam pretenta uideatur, quæ principalis est uirtus.

In prœmio

¶ 3 Præt. Nihil meretur præmium nisi uirtus. sed virginitati debetur præmium, scilicet fructus centesimus, ut sancti dicunt, & aureola. ergo est uirtus.

RESPON. Dicendum, quòd sicut dationes & sumptus sunt materia liberalitatis, ita delectationes in uenereis sunt materia castitatis & continentiæ. In genere autem dationum magnitudo sumptuum exigit specialem uirtutem quæ magnificentia uocatur propter sui difficultatem. Et quia temperantia, uel castitas in cohibendis delectationibus magnam habet difficultatem, ideo illud quod est præcipuum in ista materia maximam habens difficultatem, scilicet ab omni corruptione carnalis delectationis immunitas, specialem uirtutem exigit, quæ virginitas dicitur: unde si virginitas pro sui completa ratione, ut dictum est, accipiatur, sic virginitas est specialis uirtus: sic enim nihil aliud importat quàm electio-

electionem conseruandi incorruptionem, & hæc electio si sit perfecta, ex aliquo habitu virtutis procedere debet, tamen virginitas super hoc ponit statum virtutis, in quo habitus in actũ exire possit: non autem potest exire in actum electionis incorruptionem seruandi, nisi sit incorrupta, quia electio impossibilium non est: impossibile autem est incorruptionem amissam recuperare, sed materiam magnificẽtiæ amissam possibile est recuperare, & quantum ad hoc est dissimile de magnificẽtia & virginitate. Alij autẽ dicunt, q̃ virginitas non nominat virtutem, sed statũ perfectũ virtutis, & hac ratione sanctũ quãdoque eam virtutẽ nominant, & secundum hanc opinionem facile ẽ respondere ad obiecta. Sustinendo tamen primam opinionem respondendum est ad obiecta.

Libro 2. de virginibus, in medio. & hr 3. q. 5. cap. Tolerabilibus.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd apud theologos, vt quidam dicunt, virtus nõ semper est ĩ medio. Sed ho dicentes ignorant quid sit medium virtutis. Cum enim medium virtutis accipiatur secundum rationem rectam, si aliquid non sit in medio, non est secundum rationem rectam, si aliquid non potest esse laudabile, neque virtuosum: & ideo dicendum est quòd virginitas est in medio rationis rectæ, quod quidem medium non accipitur semper secundum quãtitatem eius circa quod est virtus, quæ quantitas est inter superfluum & diminutum, cum sint aliquæ virtutes quæ perueniant ad maximam quantitatẽ in propria materia, sicut nullus maioribus se dignificat quàm magnanimus: nec aliquis maiores sumptus facit quàm magnificus, vt patet in 4. eth. sed accipitur secundum proportionem omnium circunstantiarum vestientium actum: & sic ille qui maxima dona dat, in medio consistit in eo, quòd mediocritas seruatur in dando cui debet, & q̃d debet, & propter quod debet: & superfluum est in eo quod datur vbi non debet, vel propter quod non debet, etiam si maiora dentur. Similiter etiã virginitas quamuis sit in vltimo extremi quantũ ad id circa quod est, quia ab omni corrumpente delectatione abstinet, tamen est in medio inquantum alias debitas circunstantias mediocriter seruat, & superfluum esset si aliquis seruare vellet virginitatem quando non deberet, sicut tempore legis Moysi vel propter quod non deberet, sicut virgines vestales, similiter secundum alias circunstantias.

Cap. 5. & 6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, medium virtutis accipitur secundum proportionem circunstantiarum ad rationem rectam: & quia tempus est vna de circunstantiis, non est inconueniens aliquid esse illicitum vno tempore, quod est licitum, vel virtuosum si alio tempore fiat: & ideo si in tempore quo deus ad multiplicationem generis humani, vel cultus diuini homines operi coniugali insistere volebat, aliquis proprio motu incorruptionem seruaret, fuisset in extremo diminutionis, quia abstinuisset a delectabili omni quando non debuisset: sed postea facta multiplicatione humani generis, vel colentium deum sufficienti, non peccasset virginitatem seruans etiã in lege Moysi vel in statu naturæ integræ si homo non peccasset, non fecisset contra præceptum, quia multiplicatio poterat fieri per alios, sed supra præceptum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ status ille virtutis, quo virtus in actum suum exire possit, potest amitti sine peccato, & cum peccato indifferenter, tamen recuperatur per pœnitentiam: sicut aliquis ditissimus magnificus potest date omnia sua pauperibus, & sic sine peccato suo ei euenire q̃ in actum exteriorem virtutis exire non potest: si autem in turpes vsus facultates suas consumat, hoc erit cum peccato, nec tamen per pœnitentiam statum primum recuperabit: & ideo virginitas quæ statũ illum dicit virtutis, in quo virtus possit exire in actum, & per peccatum amittitur in fornicatione, & sine peccato in actu matrimoniali, nec vnquàm per pœnitentiam recuperatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud quod est materia virginitatis potest esse in illis qui nullum habitum virtutis habẽt, sicut in pueris ante baptismum, in quibus est primus virginitatis gradus quem natura dedit, & sicut in illis qui ad tempus incorruptionem prædictam seruare volunt, tamen cum proposito nubendi suo tempore, qui habent secundum virginitatis gradum, nec tamen dicuntur virgines nisi materialiter: sed completa ratio virginitatis prout est virtus, non est nisi in illis qui habent electionem conseruandi integritatem hactenus custodi-

A

tiæ: & virginitas fœcunditati præfertur, & sacerdotibus continentia indicitur.

De virginitate mentis & carnis.

MElior est autem virginitas mentis, quàm carnis. Vnde Ambro. Tolerabilius est mentem virginem quàm carnẽ habere, vtrumque bonum est si liceat. Si enim liceat, saltem non casti homini, sed Deo simus. Virgo prostitui potest, adulterari non potest: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non potest caro ante corrumpi, nisi mens ante fuerit corrupta. Item Isid. Non potest corpus corrumpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Munda enim a contagione animi, caro nõ peccat. In fine huius capituli aperitur, quomõ verũ sit, nisi anima prius fuerit corrupta, corpus non posse corrumpi, scilicet peccato. Illud etiam August. aduertendum est. Sicut, inquit, satius est mori fame, q̃ idolaticis vesci, ita satius est defungi sine liberis, quàm ex illicito tentione sua habet quendam actum interiorem, scilicet electionem refrænandi concupiscentias, sed exteriorem non habet quantum ad id quod est principale in ipsa nisi per accidens & ex consequenti, in hoc. s. q̃ aliquos actus exteriores adhibet ad cohibẽdum a delectationibus, quod magis imperat quàm elicit, sicut recedendo ab aspectibus cõcupiscibilium: vt enim delectationibus secundum mensurã rationis est de secundaria intentione temperantiæ. Et quia virginitas est principalissimũ in temperantia, ideo non habet actum exteriorem nisi ex consequenti, sed omnino vsum exteriorem cõcupiscentiæ cohibet.

B

C

¶ Ad sextum dicendum, q̃ ille qui habet vnam virtutem, habet aliquo modo omnes, non tamen quantum ad omne id q̃d est in virtute: sicut qui habet liberalitatem quãdoque non habet magnificentiam quantum ad statum illum quo possit exire in actum exteriorem, & similiter qui habet temperantiam non habet statum quem virginitas dicit propter imperfectionem: quamuis habeat id quod facit rationem virtutis in virginitate, sicut econtrario, propter perfectionem Christus habet charitatem, non tamen fidem propter statum imperfectionis, quem fides importat, & si habeat quicquid est perfectionis & virtuositatis in fide.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ materia virginitatis, quam satis virgines habere possunt, aliquis male vtitur, non autem virginitate accepta secundum suam completam rationem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd viduitas, & matrimonium nõ important aliquem alterum gradum circa materiam temperantiæ, sicut virginitas, vnde non est similis ratio.

D

ARTICVLVS III.

Vtrum virginitas maior sit omnibus uirtutibus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virginitas maior sit omnibus uirtutibus. Decor enim est de ratione uirtutis: sed virginitatis decor est maximus. ergo ipsa est maxima uirtutum. Probatio mediæ. Ambro. in lib. de virginitate dicit. Pulchritudinem quis potest maiorem æstimare decore eius, scilicet virginis, quæ amatur a rege, probatur a iudice, dedicatur domino, consecratur deo semper sponsa, semper innupta, vt nec amor finem habeat, nec damnum pudor? hæc autẽ perfecte vera pulchritudo est cui nihil deest, quæ sola meretur audiri a domino, tota formosa es &c.

Habet 1 q. 5. c. Rei ra. Lib. de S nonymis & hr 32. 5. c. Nõ p test. De bon coniugali cap. 10.

q. 5. arti. quæstiũ.

¶ 2 Præt. Cyprianus dicit. Nunc nobis ad virgines sermo est, quarũ quo sublimior gloria est, maior quæ flos est ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentũ gratiæ spiritualis, illustrior portio gregis Christi. ergo idem quod prius.

Vbi supra cõne eadi art. 5. Lib. 1. fi post me declaras il lud ps. Audi filia &c.

¶ 3 Præt. Maius præmiũ maiori uirtuti debetur: sed virginitati debetur maximum præmium, scilicet fructus centesimus, & aureola. ergo &c.

In tractatu de habitu virginũ ne in prin.

¶ 4 Præt. Maxima dignitas virtutũ est, quòd per eas deo coniungimur: sed propinquissime deo coniungit virginitas, quia incorruptio facit esse proximũ deo, vt dicit Sap. 5. & in Apoc. dicitur, quod virgines sequuntur agnum quocumque ierit. ergo est maxima virtutum.

Cap. 14.

SED CONTRA est, quod in litera dicitur, quòd cęlibatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioannis non præfertur coniugio Abrahæ.

¶ 2 Præt. Ber. dicit super euangelium, Missus est, ꝙ plus placuit deo, scilicet humilitas Mariæ, quàm ipsius virginitas. ergo virginitas non est maxima virtutum.

Homilia 1.

RESPON. Dicendum, ꝙ vna virtus & quantum ad actũ, & quantum ad habitum potest dici excellentior alia dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Per se quidem mẽsuratur actus virtutis ex ratione obiecti sui, ex quo specie habent. Sed per accidens ex parte subiecti, sicut actus etiam in paruis rebꝰ dicitur melior si fiat ex magis ꝓmpta voluntate, vel tempore magis opportuno, & alijs infinitis modis, qa causæ per accidens infinitæ sunt, & propter hoc relinquuntur ab arte. Vnde hac comparatione omissa, sciendum est, ꝙ cum bonum spirituale sit nobilius & melius quàm bonũ corporis, virtutes illæ quæ habent pro obiecto bonum spirituale, sunt simpliciter meliores, quàm illæ quæ habẽt aliquod corporale vt corporis adiunctum: & ideo virtutes intellectuales & theologicæ sunt digniores quàm virtutes morales quæ sunt circa actus & passiones aliquo modo corporales: & inter virtutes morales, illa per se loquendo est melior, quæ magis appropinquat ad præditas, quæ quidem appropinquatio potest attendi dupliciter. Vno modo, quantum ad cõuenientiam subiecti, & sic iustitia quæ est in voluntate, est propinquissima & diguissima, & post hoc fortitudo quæ est in irascibili quæ est quasi quoddam consilium rationis & sensualitatis, vt in 3. lib. dist. 26. dictum est, & vltimo temperantia, quæ est in concupiscibili. Alio modo potest attendi propinquitas virtutis moralis ad intellectualem prout disponit ad ipsam, & sic inter omnes morales propinquissima est tẽperantia, quia per delectationes quæ sunt eius materia, maxime nata est ratio enumerari, & inter partes temperantiæ præcipue castitas, quia in delectationibus circa quas est, ratio toraliter obruitur. Vnde Commen. dicit in 7. phy. ꝙ castitas maxime valet ad scientias speculatiuas, & in genere castitatis præcipue virginitas. Sic ergo dicendum est, ꝙ virginitas non est dignior omnibus alijs virtutibus, sed est dignior aliquo modo omnibus virtutibus moralibus, & simpliciter, & per se loquendo, omnibus spe. iesus temperantiæ.

§. 1. ar. 1. in corpor.

Cõ. 10. pan lopost medium.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ delectationes circa quas est temperantia, sunt turpissimæ, vt in 7. ethico. patet, eo q. sunt in communibus nobis & brutis, vnde temperantia quæ has cohibet præcipue vendicat sibi pulchritudinem communẽ omnibus virtutibus, sicut fortitudo vendicat sibi difficultatem, iustitia rectitudinem: & propter hoc virginitas quæ est summus temperantiæ gradus, summam decoris sibi vendicat, non tamẽ sequitur ꝙ sit diguissima virtus.

Cap. 3.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ omnia verba prædicta Cypriani quæ excellentiam ostendunt virginitatis, pertinent ad pulchritudinem, vnde eodem modo dicendum est sicut ad primum.

D. 711.

Vel dicendum, ꝙ virgines habent cum virginitate alias virtutes. Alij autem non habent virginitatem cum alijs virtutibus, & ideo non est eadem ratio comparãdi virginitatem cum alijs virtutibus, & virgines alijs omnibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aureola est præmium accidentale, & fructus similiter. Præmium autem essentiale est diguius accidentali, ideo simpliciter loquendo, illæ virtutes sunt potiores, quibus maius præmium essentiale debetur: præmium autem accidentale non tam respicit virtutis radicem, quàm statum virtutis. Et præterea, Aureola non solum virginibus debetur, sed & martyribus, & doctoribus: fructus autem soli continentiæ debetur, in qua summum locum tenet virginitas, quia per continentiam reprimuntur illæ delectationes quæ maxime gustum spiritualis dulcedinis impediunt, quẽ fructus suo nomine importat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd incorruptio facit esse proximum deo in quem corruptio non cadit per quandam similitudinẽ imitationis: & quia deo magis possumus esse similes mentes quàm carne, ideo incorruptio mentis quæ omni peccato op-

DISTIN. XXXIIII.

A

De personis legitimis.

NVNC superest attendere quę personę sint legitimę ad contrahendum matrimonium. Legitimæ iudicantur ponitur, & per omnẽ virtutẽ est, facit deo esse proximum, sed virginitas habet vtramque incorruptionem: & ideo quantum ad plura facit deo similem. Sin corpore & anima, ratione cuius dicitur quòd sequitur agnum quocumque ierit, & Ambro. ꝙ nihil ei deest: nec tamẽ sequitur quòd magis facit virginitas deo proximũ q̃ omnes virtutes, sed secundum plura.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in litera matrimoniũ Abrahæ æquiparatur cęlibatui Ioan. quantum ad meritum personarum, quia tantũ merebatur Abraham in cõiugio, sicut Ioan. i virginitate: quia ex æquali prõpritudine seruiebat deo secundum statum sui tẽporis, & hæc comparatio est per accidentalia virtutum.

¶ Ad sextũ dicendum, quòd humilitas uidetur virtutibus propinquissima esse, quia per eam homo se ex reuerentia deo subijcit, & per consequens alijs propter deum: & ideo simpliciter loquendo, virginitatem humilitas excedit.

EXPOSITIO TEXTVS.

Maledicta erit sterilis &c. Hæc maledictio non culpæ, sed penæ, non tamen quantum ad defectũ naturę quę habet virginitas in prolis defectu, sed quantũ ad infamiam, quia opprobrio habebatur. *Immolaturus vsus &c.* Hoc dicitur quantũ ad intentionem eorum qui nunc ut plurimũ contrahunt matrimonium propter infirmitatẽ liberorum, qua ratione antiquitus fornicabantur, & ideo addit, sete, q̃ ista fornicatio omnis erat peccatũ mortale, non autẽ oĩs immoderatus usus coniugum. *Facilius continere possunt &c.* Quàm nos scilicet possumus propter magnitudinem uirtutis quæ in eis erat, uel quàm ipsi possent matrimonio coniugali cõsiderata ui honestatis, quæ iustos trahit ut difficile sit eis peccare, uel in aliquo a perfecto statu uirtutis declinare. *Pauitis mauneris &c.* Sciendum ꝙ quàmuis Loth credatur immunis a peccato mortali fuisse, filiæ tũ eius non omnino excusantur a peccato mortali, sed ex pietate intentionis minus peccauerunt. Fuit enim leuis æstimatio, super quã se fundauerunt. Et præterea, si eis pro certo constitisset totũ genus humanũ periisse, debuissent diuinũ consilium & patris expectare in tam horribili facto, ꝙ erat contra primã institutionẽ matrimonij, ubi patet & mater prohibentur, Gen. 2. propter hoc relinquet homo patrem &c. *Quę tamen modificata &c.* Hæc modificatio non attenditur quantũ ad delectationis quantitatẽ in actu, sed quantũ ad debitam limitationem circunstantiarũ. *Continentia Ioan. &c.* Continentia accipitur hic cessatio a carnali opere omnino. *Ecce enim non vxorei &c.* Quidam dicunt quòd non erant uere uxores, sed quia uxorio affectu & intentione prolis eis coniungebantur, quãdoque uxores dicuntur. Alij dicunt, ꝙ uere uxores erant sed dicuntur concubinæ: quia ancillæ manebant, & filij non earũ, sed dominarũ suarũ nomine nascebantur, & hoc uetius uidetur. *Plures habere non plurimas.* Plurimæ dicuntur quibus non potest opere carnali ad præguandũ satisfieri sine mentis enerutatione, frequentia, n. talis actus omnino mentẽ enerua. *Non potest caro ante corrumpi.* Hoc intelligitur de corruptione ad genus moris pertinẽte, quã uirginitas excludit. *Sanctius est mori fame &c.* Contra 1. Cor. 10. Nihil reiicendũ &c. Et dicendũ, ꝙ debet intelligi anteq̃ comederetur in uenerationẽ idõli, uel cũ quadã exteriori professione idolatriæ, sicut si a persecutore in signũ fidei Christianæ fr. ctæ exigeretur.

DIVISIO TEXTVS.

POstquam determinauit magister de matrimonio, & causis eius, hic determinat de personis contrahentibus matrimoniũ, & diuiditur in partes duas. In prima, determinat de impedimentis matrimonij, quę non faciunt personas penitus illegitimas ad contrahendũ. In secunda, de illis quibus personæ penitus ad matrimonium illegi-

illegitimæ reddunt dist. 37. ibi. *Sunt ergo quidam ordines &c.* Prima in duas. In prima determinat de impedimento quodam matrimonij, quod facit personam non simpliciter, sed aliquo modo illegitimam, quod consistit in defectu naturæ. f. frigiditate. Secundo de impedimento conditionis secundum mores & statuta hominũ. f. seruitute 36. dist. ibi. *Nunc de conditione videamus &c.* Prima in duas. In prima determinat de impedimento frigiditatis, quod matrimonium contrahẽdum impedit. In secunda de impedimento p quod actꝰ matrimonij iã contracti impeditur. f. de fornicatione, prout est causa diuortij. 35. dist. ibi. *Hoc etiã omnẽdũ &c.* Prima in duas. In prima prosequitur de impedimẽtis psonarum ad contrahendum matrimonium in generali. In secunda descendit in speciali ad impedimentum, de quo primo agere intendit, ibi. *De his enim qui causa frigiditatis &c.* Et hæc diuiditur in duas. In prima ostendit quòd frigiditas præcedens matrimonium impedit ne contrahatur. In secunda ostendit, quòd superueniens matrimonio ipsum dissoluere non potest, ibi. *Illud etiam sciendum est &c.* Prima in duas. In prima determinat de effectu naturæ impedientę matrimonium, per quem homo impotens redditur ad carnalem copulam. In secunda determinat de effectu peccati, per quem homo ineptus redditur ad idem, quod etiam matrimonium impedit, sincestus, ibi. *De his etiam qui cum duabus &c.* Prima in duas. In prima determinat de impedimento, quo natura impotens redditur ad opus carnale. In secunda de impedimẽto quo impotens redditur ad cõsentiendum in copulam coniugalem, ibi. *Furiosi quoque &c.* Prima in duas. In prima determinat de impotẽtia cocundi ex causa simili, naturali, scilicet frigiditate. In secunda de impotentia quæ est ex maleficio, ibi. *De maleficij autem &c.*

Habet hæc præscripta doctrina & determinatio, De frigidis & malefi. ca. 1. & ca. Laudabilẽ, quod est Cęlestini tertij & Gregoriũ citantis. Et hęc omnia inchoando ab illo uerbo, Interrogasti, usque ad illud, De maleficijs habentur aũt for maliter 33. q. 1. capit. Quod aũt c. Requisiti, & ca. Si quis.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, De impedimentis matrimonij in generali.
¶ Secundo, Vtrum frigiditas impediat matrimonium.
¶ Tertio, Vtrum maleficium.
¶ Quarto, Vtrum furia, vel amentia.
¶ Quinto, Vtrum incestus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum matrimonio conuenienter impedimenta assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimonium n. quoddam sacramentũ est contra alia diuisum: sed alijs non assignantur impedimenta, ergo nec matrimonio assignari debent.

¶ 2 Præt. Quanto aliquid est minus perfectũ, tanto pauciorbus modis impediri potest: sed matrimoniũ inter alia sacramenta est minus perfectum, ergo vel nulla, vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

¶ 3 Præt. Vbicũque est morbus, ibi est necessarium remedium morbi: sed concupiscentia, in cuius remedium matrimoniũ est indultũ, est in omnibus, ergo non debet esse aliquod impedimentum quod aliquam personam penitus illegitimam faciat ad contrahendum.

¶ 4 Præt. Illegitimũ dicitur quod est contra legem: sed huiusmodi impedimenta quæ matrimonio assignantur, non sunt cõtra legẽ naturæ, quia non similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis. Plures in gradus consanguinitatis inueniũtur esse prohibiti in vno tempore quàm in alio: sex autem humana non potest, vt videtur, matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium nõ est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacra. ergo matrimonio nõ debent alia impedimenta assignari q̃ faciunt personas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5 Præt. Illegitimũ & legitimũ differunt per hoc qd est contra legẽ, vel non contra legem, inter quæ non cadit medium, cum sint opposita secundum affirmationẽ & negationem. ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, qbꝰ plane mẽ hæ ter legitimas & illegitimas cõstituant.

¶ 6 Præt. Nullo impedimento potest a re aliqua remoueri, qd in diffinitione eius cadit sed indiuisibilis cadit in diffinitione matrimonij, vt supra dist. 27. patuit. ergo non possunt esse aliqua impedimenta quæ matrimonium contractũ dirimant.

q. 1. ar. 1. q. 3. in cor. & art. 3. q. 2. ad primũ.

¶ 7 Præt. Coniunctio viri & mulieris non est licita nisi in matrimonio: sed omnis coniunctio illicita dirimi potest. ergo si aliquid impediat matrimonium contrahendum, hoc dirimet cõtractum de facto, & sic non debent aliqua impedimẽta assignari matrimonio quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

SED CONTRA. Videtur quòd debeat esse infinita matrimonij impedimenta, quia matrimonium quoddam bonum est: sed infinitis modis est defectus boni, vt dicit Dio. 4. cap. de di. no. ergo infinita sunt impedimenta matrimonij.

¶ 2 Præt. Impedimenta matrimonij accipiuntur secundũ conditiones particularium personarũ: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ, ergo & matrimonij impedimenta.

RESPON. Dicendum, ꝙ in matrimonio sunt quædã quę sunt de essentia ipsius, & quædam quæ sunt de solẽnitate eius, sicut & in alijs sacramentis. Et quia remotis his quæ non sunt de necessitate sacramenti, adhuc manet verum sacramentum: ideo impedimenta quæ contrariantur his quæ sunt de solemnitate sacramenti, nõ officiunt quia sit verum matrimonium, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt contractũ, sicut prohibitio ecclesiæ, & tẽpus feriatũ, vnde versus. Ecclesiæ vetitũ, nec non tẽpus feriatũ Hæc iudicia, si fortè coire nequibis, Permittunt cuncta teneri. Impedimẽta autẽ quæ cõtrariantur his quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verũ matrimoniũ: & ideo dicuntur non solũ impedire matrimoniũ cõtrahendũ, sed dirimere contractũ quod his verbibus continent. Error, conditio, votũ, cognatio, crimen. Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis. Hæc sociando vetant connubia, facta retractant. Horum affit numerus hoc modo accipi potest. Potest. n. matrimoniũ impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per voluntatũ cõsensum, cui tollitur per ignorantiã & violentiã, erunt duo impedimenta matrimonij. f. vis. i. coactio, & error ex parte ignorantiæ: & ideo de istis duobus impedimentis iuxta magister determinauit, vt ingressus de causa matrimonij: nũc aute agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentũ, quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri a matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Simpliciter, ut cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest esse nisi quia impeditur a matrimoniali actu, quod quidẽ contingit dupliciter. Primo, quia non potest de facto, hoc quia omnino non possit, & sic ponitur impedimentum impotentia cocundi: hoc quia non libere possit, & sic ponitur impedimentum conditio seruitutis. Secundo, quia non licite potest, & hoc secundum quod ad coniunctionem

DISTIN. XXXIIII. QVAEST. I.

A modi impedimenta quæ matrimonio assignantur, non sunt cõtra legẽ naturæ, quia non similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis. Plures in gradus consanguinitatis inueniũtur esse prohibiti in vno tempore quàm in alio: sex autem humana non potest, vt videtur, matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium nõ est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacra. ergo matrimonio nõ debent alia impedimenta assignari q̃ faciunt personas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5 Præt. Illegitimũ & legitimũ differunt per hoc qd est contra legẽ, vel non contra legem, inter quæ non cadit medium, cum sint opposita secundum affirmationẽ & negationem. ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, qbꝰ plane mẽ hæ ter legitimas & illegitimas cõstituant.

¶ 6 Præt. Nullo impedimento potest a re aliqua remoueri, qd in diffinitione eius cadit sed indiuisibilis cadit in diffinitione matrimonij, vt supra dist. 27. patuit. ergo non possunt esse aliqua impedimenta quæ matrimonium contractũ dirimant.

¶ 7 Præt. Coniunctio viri & mulieris non est licita nisi in matrimonio: sed omnis coniunctio illicita dirimi potest. ergo si aliquid impediat matrimonium contrahendum, hoc dirimet cõtractum de facto, & sic non debent aliqua impedimẽta assignari matrimonio quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

SED CONTRA. Videtur quòd debeat esse infinita matrimonij impedimenta, quia matrimonium quoddam bonum est: sed infinitis modis est defectus boni, vt dicit Dio. 4. cap. de di. no. ergo infinita sunt impedimenta matrimonij.

¶ 2 Præt. Impedimenta matrimonij accipiuntur secundũ conditiones particularium personarũ: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ, ergo & matrimonij impedimenta.

RESPON. Dicendum, ꝙ in matrimonio sunt quædã quę sunt de essentia ipsius, & quædam quæ sunt de solẽnitate eius, sicut & in alijs sacramentis. Et quia remotis his quæ non sunt de necessitate sacramenti, adhuc manet verum sacramentum: ideo impedimenta quæ contrariantur his quæ sunt de solemnitate sacramenti, nõ officiunt quia sit verum matrimonium, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt contractũ, sicut prohibitio ecclesiæ, & tẽpus feriatũ, vnde versus. Ecclesiæ vetitũ, nec non tẽpus feriatũ Hæc iudicia, si fortè coire nequibis, Permittunt cuncta teneri. Impedimẽta autẽ quæ cõtrariantur his quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verũ matrimoniũ: & ideo dicuntur non solũ impedire matrimoniũ cõtrahendũ, sed dirimere contractũ quod his verbibus continent. Error, conditio, votũ, cognatio, crimen. Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis. Hæc sociando vetant connubia, facta retractant. Horum affit numerus hoc modo accipi potest. Potest. n. matrimoniũ impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per voluntatũ cõsensum, cui tollitur per ignorantiã & violentiã, erunt duo impedimenta matrimonij. f. vis. i. coactio, & error ex parte ignorantiæ: & ideo de istis duobus impedimentis iuxta magister determinauit, vt ingressus de causa matrimonij: nũc aute agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentũ, quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri a matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Simpliciter, ut cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest esse nisi quia impeditur a matrimoniali actu, quod quidẽ contingit dupliciter. Primo, quia non potest de facto, hoc quia omnino non possit, & sic ponitur impedimentum impotentia cocundi: hoc quia non libere possit, & sic ponitur impedimentum conditio seruitutis. Secundo, quia non licite potest, & hoc secundum quod ad coniunctionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentiam obligatur: quod contingit dupliciter, quia vel obligat ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votum. Si autem impeditur aliquis a matrimonio non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, vel propter obligationem ad alteram personam, sicut qui iunctus F vni matrimonio nõ potest alteri cõiungi, & sic est liga[illegible] matrimonij: vel quia deficit proportio ad alteram personam, & hoc tripliciter. Primo propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundo propter nimiã propinquitatem, & sic ponitur triplex impedimentum. s. cognatio quæ importat propinquitatẽ duarum personarũ ratione tertiæ matrimonio iunctæ; & publicæ honestatis iustitia, in qua ẽ propinquitas duarum personarũ ratione tertiæ personæ p sponsalia iunctę. Tertio propter indebitam coniunctionem ad ipsam primo factã, & sic impedit crimẽ adulterij prius cum ipsa commissi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ alia etiam sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia, vel solẽnitate sacramenti subtrahatur, vt dictum est. Sed tamen magis matrimonio quàm alijs sacramentis impedimenta assignantur propter tres rationes. Primo, quia matrimonium consistit in duobus: & ideo pluribus modis potest impediri quàm alia sacra, q̃ vni personæ competunt singulariter. Secundo, quia matrimonium habet in nobis causam, sed alia quædam sacramenta solum in deo: vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis aliquo modo, magister supra dist. 1. quædam impedimenta assignauit, vt hypocrisim, ludos, & huiusmodi. Tertio, qa de alijs sacramentis est præceptum, vel consilium sicut de bonis perfectionibus, sed de matrimonio est indulgentia sicut de bono minus perfecto: & ideo vt detur occasio proficiendi in melius, plura impedimẽta assignantur matrimonio quàm alijs sacris. Et D. Tho. ibidẽ q. 4. ar. 1. q. 4. & ar. 2. per totum.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ perfectiora pluribus modis impediri possunt inquantum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si nõ essent alia remedia, quibus etiam posset efficacius morbo concupiscẽtiæ subueniri, quod falsum est.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ personæ illegitimæ ad matrimonium contrahẽdum dicuntur ex eo, q̃ sunt contra legem, qua matrimonium constituitur. Matrimonium autem inquantũ est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentum, statuitur iure diuino: inquantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili: & ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima: nec est simile de alijs sacramentis, quæ sunt sacramenta tantum. Et quia lex naturalis secundum diuersos status recipit determinationes diuersas, & ius positiuum etiam variatur secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus, ideo magister ponit in diuersis temporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte quantum ad aliquos casus: & ideo inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter contra legẽ quæ sunt contrariæ opposita, & non secundum affirmationem & negationem, cadit medium esse aliqualiter secũdum legem, & aliqualiter contra legẽ: & propter hoc ponuntur q̃dam personæ mediæ inter simpliciter legitimas, & simpliciter illegitimas.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ impedimenta prædicta non dicũtur intermere matrimonium contractum quasi soluentia verum matrimoniũ, quod rite contractum est: sed quia soluunt matrimoniũ quod contractum est de facto, & non de iure. Vnde si impedimentorum aliqu ad matrimonio rite facto superueniat, matrimonium soluere non valet.

¶ Ad septimũ dicendũ, quòd illa impedimenta quæ non dirimunt matrimoniũ contractum, impediunt quandoque matrimoniũ contrahendũ non vt fiat, sed vt non liceat fiat verum matrimoniũ: & tamẽ si fiat, matrimoniũ verum cõtractum est, quãuis contrahens peccet. Sicut si aliquis consecraret post comestionẽ peccaret contra statutũ ecclesiæ faciens, nihilominus verũ sacramẽtum perficeret, quia ioiuniũ consecrantis non est de necessitate sacramenti.

¶ Ad octauũ dicendu, q̃ impedimẽta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut & omnes causæ per accidẽs: sed causæ corrumpẽtes aliquod bonũ per se sunt determinatæ, sicut & causæ constituentes: quia causæ constructionis & destructionis sunt alicuius rei oppositæ, vel eædem contrario modo sumptæ. 33. q. 1. c. Si p. sortiarias.

¶ Ad nonũ dicendũ, q̃ conditiones particularium personarũ in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certũ numerũ, sicut in medicina pater, & in oibus artibus operatiuis, quæ particulariũ, in quibus est actũ, cõditiones cõsiderãt.

ARTICVLVS II.

b Vtrum frigiditas matrimonium contrahendum impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ frigiditas matrimoniũ contrahendũ non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quia perfectiora sunt matrimonia pari voto continenũ, vt supra dist. 26. dictũ est: sed frigiditas nihil tollit de matrimonio, nisi carnalẽ copulã, ergo non est impedimentum dirimens contractũ matrimoniũ. In quodl. 11. ar. 11. dd frigi. & ma leff. ca. 1. & laudabile. a magistro in lib. & a S. Thoma ar. 4.

¶ 2 Præt. Sicut nimia frigiditas impedit carnalẽ copulã, ita & nimia caliditas quæ hominẽ exiccat: sed caliditas non ponitur matrimonij impedimentũ. ergo nec frigiditas poni debet.

¶ 3 Præt. Oes vetuli sunt frigidi: sed veculi possunt matrimoniũ contrahere. ergo frigiditas non impedit matrimonium.

¶ 4 Præt. Si scit mulier virum esse frigidũ, quando cum eo cõtrahit, verum est matrimoniũ: ergo frigiditas quãtum est de se, matrimonium non impedit.

¶ 5 Præt. Contingit in aliquo esse siccitatem sufficienter mouentẽ ad carnalẽ copulã cũ aliqua corrupta, non autẽ cum aliqua virgine, quia citò calidũ euaporat ratione suæ debilitatis, vt ad corrumpendum virginem non sufficiat. Et similiter in aliquo est sufficiens caliditas mouẽs ad pulchram, quæ magis concupiscentiam inflammat, quæ non sufficienter mouet ad turpẽ. ergo videtur q̃ frigiditas, & si impediat respectu vnius, non tamen simpliciter.

¶ 6 Præt. Mulier vniuersaliter est frigidior viro: sed mulieres nõ impediuntur a matrimonio ergo nec viri frigidi.

SED CONTRA est, quod dicitur extra de frigidis & maleficiatis. Sicut puer qui non potest reddere debitũ non est aptus coniugio, sic qui impotentes sunt minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur: tales autem sunt frigidi. ergo &c. Capitu. fo. pes. citatu.

¶ 2 Præt. Nullus potest se obligare ad impossibile: sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hoc dat alteri sui corporis potestatem. ergo frigidus qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimoniũ contrahere.

RESPON. Dicendum, q̃ in matrimonio est contractus quidam, quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum: vnde sicut in alijs contractibus nõ est cõueniens obligatio sed aliqs se obliget ad hoc qd nõ põt dare, vt facere, ita nõ ẽ conueniens matrimonio cõtractus, si fiat ab aliquo qui debitum carnale soluere non possit: & hoc impedimentum uocatur impotentia coeundi nomine generali, quę quidem potest esse vel ex causa intrinseca & naturali, vel ex causa extrinseca accidẽtali, sicut per maleficium, de qua post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse duplicitẽr, quia vel est temporalis cui potest subueniri beneficio medicinæ, vel processu ætatis, & tunc non soluit matrimonium: vel est perpetua, & tunc soluit matrimonium, ita q̃ ille ex cuius parte allegatur impedimentum, perpetuo maneat absque spe coniugij, alius nubat cui vult in domino. Ad hoc autẽ cognoscendum verum sit impedimentum perpetuum, vel non perpetuum, ecclesia tẽpus determinatum adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentum, scilicet triennium, ita q̃ si post triẽnium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam carnali copulæ implendæ inueniatur matrimonium non esse cõsumatum, iudicio ecclesiæ dissoluitur: & tamẽ in hoc ecclesia quãdoque errat, quia per triennium quandoque non sufficienter potest experiri perpetuitas impotentiæ, vnde si ecclesia se deceptam inueniat per hoc quòd ill', in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cũ eadem, vel alia perfecisse, reintegrat præcedens matrimonium, & diirimit secũdum, quãmuis de eius licentia sit factum. Art. sequẽ. Triẽnij tẽpus frigidis cõstituit, vt habetur extra de frigidis & maleficiis c. Laudabilem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãmuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonii, tamen potentia ad hoc ẽ de essentia eius, quia per matrimoniũ datur vtriq; coniugũ potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ calidita superflua vir potest esse impedimentum perpetuum. Si tamen inueniretur quòd per triẽnium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuũ: tamen quia frigiditas magis & frequentius impedit, tollit enim non solum comestionem seminum, sed etiam rigorem membrorum quo fit coniunctio corporũ, ideo frigiditas magis hic ponitur impedimentum quàm caliditas, cum omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ vetuli quamuis quandoque nõ habeant caliditatem sufficientem ad generandũ, tamen habent caliditatẽ sufficientem ad carnalem copulam, & ideo conceditur eis matrimonium secũdum quod est in remediũ, quamuis nõ competat eis secundum qd est in officiũ naturæ.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ in quolibet contractu hoc vniuersaliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem: tamen impotens potest esse tripliciter. Vno modo, quia non potest soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille cum quo facit ta is cõtractum hanc impotentiam, siue nõ. Alio modo, quia non sit soluendo de facto, & tamen si sciat ille cum quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus cõtrahit, obtenditur quòd alium finem ex contractu quærit, & ideo contractus stat: si autem nescit, tunc contractus nullus est, & ideo frigiditas quæ causat talem impotentiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis per quam homo non potest de facto libere reddere, impediunt matrimonium quando alter cõiugum ignorat hoc quòd alius nõ potest reddere debitum: impedimentum autem per quod aliquis non potest de iure reddere debitum, vt consanguinitas, annullat contractum matrimonium siue sciat alter, siue non, & propter hoc magister ponit quòd hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd non potest esse perpetuum impedimentum naturale in viro respectu vnius personæ, & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalem actum cũ viragine, & possit cum e rupta, tunc medicinaliter aliquo instrumẽto posset claustra pudoris frangere, & ei cõiungi: nec esset hoc contra matrimonium, quia non fieret ad delectationẽ, sed ad medicamentum. Abhominatio autem mulieris non est causa naturalis, sed accidentalis extrinseca, & ideo de ea idem est iudiciũ quod de maleficio, de quo post dicetur.

¶ Ad sextum, dicẽdũ, q̃ mas est agẽs in generatione, sed femina est patiens: & ideo maior caliditas requiritur in viro ad opus generationis quàm in muliere, vnde frigiditas quæ facit virum impotentẽ non faceret mulierem impotentem, sed in muliere potest esse impedimẽtũ naturale ex causa alia, scilicet arctatione, & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & de frigiditate viri. Art. sequẽ.

& lacrymis atque eleemosynis, orationib' & ieiunijs Domino satisfaciant, & per exorcismos, ac cętera ecclesiasticę disciplinæ munimina ministri ecclesiæ tales sanare procurẽt. Quod si non potuerint, separari uolebunt. Sed postquam alias nuptias expetierint illis uiuentibus, quibus post iunctæ fuerint prioribus quos reliquerant, etiam si possibilitas cõcumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. Quod in fine huius capituli cõtinetur, ex rigore magis dictum intelligendum est, quàm ex canonica æquitate. Vel intelligendum est non posse reconciliari prioribus, nisi iudicio ecclesiæ, quo diuisio facta fuerat.

De furiosis addit.

VFriosi quoq;, dum in amẽtia sunt, matrimoniũ cõtrahere non ualent. Vnde Fabianus. Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt, sed si contractũ fuerit, non separentur. Item Nicolaus Papa. Hi qui matrimonium sani contraxerunt, & vni ex duobus, uel ambobus amentia, uel furor, uel aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem separari uolunt.

ARTICVLVS III.

c Vtrum maleficium possit matrimonium impedire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd maleficiũ nõ possit matrimoniũ impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmo num: sed dæmones non habent potestatẽ impediendi matrimonij actũ magis quàm alios corporales actus, quos impedire non possunt, quia sic totũ mundum peruerterent si cõmestionẽ, & egressum, & alia huiusmodi impedirent. ergo per maleficia non potest impediri matrimoniũ. Vbi supra quol. & ar. eodem.

¶ 1 Præt. Opus dæ i est fortius quàm opus diaboli: sed maleficium est opus diaboli. ergo non potest impedire matrimoniũ, quod est opus dei.

¶ 3 Præt. Nullum impedimentũ dirimit contractũ matrimonij, nisi sit perpetuũ: sed maleficiũ non potest esse impedimẽtũ perpetuũ, quia cum diabolus non habeat potestatẽ nisi super peccatores, expulso pę cato tolleret maleficiũ, vel etiã per aliud maleficii, vel per exorcismos ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendã vim dæmonũ. ergo maleficiũ non potest impedire matrimonium.

¶ 4 Præt. Carnalis copula non potest impediri, nisi impediatur potentia generandi quæ est principii eius: sed vnius viri potẽtia generatiua se habet ad omnes mulieres æqualiter. ergo per maleficiũ non potest esse impedimentũ respectu vnius viri, nisi sit respectu omnium.

SED CONTRA est, quòd dicitur in decre. 33. q. 1. Si per sortiarias, vel maleficas. & infra. Si sanari non potuerint, separari valebunt.

¶ 2 Præt. Potestas dæmonis est maior quàm hominis, Iob. 40. Non est potestas super terrã &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalẽ copulã per aliquã potestatẽ, vel castratũ: & ex hoc matrimoniũ impediri. ergo multo fortius hoc virtute dæmonis fieri potest.

RESPON. Dicendum, quòd quidã dixerunt q̃ maleficiũ nihil erat in mundo, nisi in æstimatione hominũ, qui effectus naturales, quorũ causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est cõtra authoritates sanctorũ, qui dicũt quòd dæmones habent potestatẽ super corpora, & supra imaginationẽ hominũ quando a deo permittuntur, vnde per eos maleficiũ signa aliqua facere possunt. Procedit autẽ hæc opinio ex radice infidelitatis, siue incredulitatis, quia nõ credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tantũ, vt terrores quos homo sibi ipsi facit ex sua æstimatione, imputet dæmoni, & quia etiã ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc vera fides repudiat, per quã angelos de cęlo cecidisse & dæmones esse credimus & ex subtilitate suæ naturę aliqua posse q̃ nos nõ possumus, & ideo illi qui eos ad talia faciẽda inducunt, maleficiũ vocantur. Et ideo dicerunt alij, quòd per maleficia præstari potest impedimentum carnalis copulæ, sed nullum tale est perpetuum, vnde non dirimit matrimoniũ contractũ: & dicũt iura, q̃ hoc dicebãt, esse reuocata. Sed hoc est cõtra expressũ, & contra

Universidad de Deusto

contra noua iura quę anti qui concordant, & ideo distinguendum est, quia impotēcia coeundi ex maleficio aut ē perpetua, & tunc matrimoniū dirimitur aut nō est perpetua, & tunc non dirimit. Et ad hoc experiendum eodem modo ecclesia tempus præfixit, sicut de frigiditate dictum est, tamen hęc est differentia inter maleficium & frigiditatem, quia qui est impotens ex frigiditate, sicut est impotens ad vnā, ita ad aliā: & ideo quando matrimonium dirimitur, nō datur ei licentia, vt alteri cōiungatur, sed ex maleficio hō pōt esse impotens ad vnam, & nō ad aliam, & ideo quādo iudicio ecclesiæ matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia ꝙ altera copulā quærat.

Vbi suma De frigidis & Maleficis.

72.q.7.ca. Qui dotem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quia corruptio peccati prima, per quā homo seruus est factus diaboli, in nōs per actum generationis deuenit, ideo maleficij potestas permittitur diabolo a deo. I. hoc actu magis q̄ in alijs, sicut in serpentibus magis ostendit virtus maleficiorum, vt dicitur, quām in alijs animalibus, quia per serpentē diabolus mulierē tentauit.

Vbi supra ea. Concubuisti.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ opus dei potest opere diaboli impediri diuina promissione, non ꝙ diabolus deo sit fortior, vt per violentiam opera eius destruat.

¶ Ad tertium dicendum, quōd maleficium est ita perpetuum ꝙ non potest habere remedium humano opere, quamuis deus posset remedium præstare dęmonem cogendo, vel etiam dęmone desistendo. Non enim oportet semper vt id quod per maleficium factum est, possit per maleficium aliquid destrui, vt ipsi maleficij confitentur, & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dęmonis auxilium per maleficia inuocare. Similiter non oportet ꝙ si propter peccatum aliquod data est diabolo potestas in aliquē, ꝙ cessante peccato cesset potestas, quia pęna interdum remanet culpa transeunte. Similiter etiam ex ritibus ecclesiæ non valent ad reprimendū dęmones semper quantum ad omnes molestias corporales iudicio diuino hoc exigente, semper tamen valent contra illas infestationes dęmonum, contra quas principaliter instituta sunt.

¶ Ad quartum dicendum, quōd maleficium quandoque potest præstare impedimentum ad omnes, quandoque ad vnam tantum, quia diabolus voluntaria causa est non ex necessitate naturæ agens. Et præterea, impedimentum maleficij potest esse ex impressione dęmonis in imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiscentia moueus ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum furia impediat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ furia non impediat matrimoniū. Matrimoniū enim spirituale quōd in baptismo contrahitur est dignius quām carnale: sed furiosi possunt baptizari. ergo & matrimonium contrahere.

¶ 2 Præt. Frigidita impedit matrimonium, inquantum impedit carnalem copulam, quæ nō impeditur per furiam. ergo nec matrimonium.

¶ 3 Præt. Matrimonium non dirimitur nisi per aliquod impedimentum perpetuum: sed furia non potest sciri ꝙ sit impedimentum perpetuum ergo non dirimit matrimoniū.

¶ 4 Præt. In versibus prædictis sufficienter continentur impedimenta dirimentia matrimonium: sed ibi non fit mentio de furia. ergo &c.

SED CONTRA. Plus tollit rationis vsum furia, quām error: sed error impedit matrimoniū. ergo & furia.

32.q.7.ca. Neque furiosus.

¶ 2 Præt. Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractū faciendum: sed matrimonium est cōtractus quidam. ergo &c.

32.q.7.cap. Hi uero.

RESPON. Dicendum, ꝙ furia aut præcedit matrimonium, aut sequitur. Si sequitur, nullo modo dirimit matrimoniū: si autem præcedit, aut furiosus habet lucida intervalla, aut non: si habet, tunc quamuis dū est in illo intervallo non fit rotum ꝙ matrimonium cōtrahat, quia nescit prolem educare, tamē si cōtrahit, matrimonium ē: si autem non habet, vel si quando non habet, contrahit, tunc quia non potest esse cōsensus vbi deest rōnis vsus; nō enim verū mēs nomiū.

De furi. dirim. in monib. 1.c.q.3.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vsus rationis non exigitur ad baptismum quasi causa ipsius, sicut exigitur ad matrimonium, & ideo non est similis ratio: tamen de baptismo furiosorum supra dist. 6. dictum est.

q.1.ar.2.q. ultim.1.ad 3.

¶ Ad secundū dicēdum, ꝙ furia impedit matrimonium ratione causæ suæ, quæ est consensus, quamuis non ratione actus, vt frigiditas: ed tamen simul cum frigiditate magister determinat, quia vtrumque est quidam naturæ defectus.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ momentaneum impedimentum, quod causam matrimonij. I. consensum impedit, matrimoniū totaliter tollit: sed impedimentū quod impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quōd matrimonium tollat.

¶ Ad quartū dicendum, ꝙ hoc impedimentū reducitur ad errorē, quia vtrobique defectus consensus ex parte rationis est.

ARTICVLVS V.

e Vtrum incestus quo quis cognoscit sororem uxoris suæ, matrimonium dirimat.

AD QVINTVM sic proceditur. Videt ꝙ incestus quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato viri: sed puniretur si matrimonium solueretur. ergo &c.

De consan. gui. & affi. c. Non debet. 8. Quidam & c. Cum ergo.

¶ 2 Præt. Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quām qui cognoscit consanguineam vxoris: sed primum peccatū non impedit matrimonium ergo nec secundum.

¶ 3 Præt. Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quōd separari debeant, quod non est verum.

¶ 4 Præt. Hoc etiā impedimentū nō connumeratur inter alia supra enumerata. ergo nō dirimit contractū matrimonium.

SED CONTRA, quia per hoc quod cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxore: sed affinitas dirimit matrimoniū contractum. ergo & incestus prædictus.

¶ 2 Præt. In quo quis peccat, in hoc punitur: sed talis peccat contra matrimoniū. ergo debet puniri, vt mrimonio priuetur.

RESPON. Dicendum, ꝙ si aliquis cognoscit sororē, aut aliā consanguineā vxoris suæ ante matrimoniū cōtractū, aut post sponsalia, oportet matrimoniū separari ratione affinitatis contractæ. Si autem post matrimonium contractum & cō-

summatum, non debet totaliter separari matrimonium, sed vir amittit ius petendi debitum, nec potest per se sine peccato sed tamen debet reddere petenti, quia vxor non debet puniri de peccato viri, sed post mortem vxoris debet omnino manere absque spe coniugij, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suam, cui timetur de illicito coitu. Si tamen præter dispensationem contrahat, peccat contra statutum ecclesiæ faciens, non tamē propter hoc matrimonium separandum est.

Et per hoc patet solutio ad obiecta: quia icestus poni, tur matrimonij impedimentum non tam ratione culpę, quam ratione affinitatis quam causat, & ideo etiam non connumerat alijs impedimētis, sed in impedimēto affinitatis includit.

De morte Fisbiolę ad Oceanū & hī 3.q.5.c. Præcepit.

EXPOSITIO TEXTVS.

Ancant vterque innupti. Hoc intelligitur quando ex vtroque impedimentum allegatur, alias ille tantum innuptus manere debet, ex cuius parte impedimentum proponit. *Quod si mulier causetur, & dicat &c.* Videtur ex hoc quōd ratione iterilitatis matrimoniū solui possit. Et dicendum, quōd non, quia in sterilibus & si matrimoniū non habeat integrum suum secundum quod est in officium naturæ, habet tamen secundum quod est in remedium per carnalem copulam, vnde pontur hic procreatio filiorum pro carnali copula, quam mulieres verecundantur expetere. *Septima mensis &c.* Diuortium hoc modo fieri debet, cum impotentia coeundi allegatur, si vterque confiteatur, scilicet vir & vxor, si est euidens impedimentum, vt in eunuchis, possunt si tum separari si autem non est euidens, percipiendum est eis, vt adhuc cohabitent bona fide carnali copulæ operam dantes, quod si vsque ad triennium fieri nequit, tunc iurabit vtrusque quōd bona fide operam dantes, carnaliter coniungi non potuerunt: & vt diuortium non de facili celebretur, requiritur quōd septē de propinquis, qui melius de hoc possunt per signa probabilia scire veritatem, iurent ꝙ credant eos verum dixisse. *Veruntamen cum ceremonia &c.* Idest, eorum testimonium ita pro nihilo computatur, ac si periuri essent, non tamen culpam ante infamiam periurij incurrunt, si eos verum dicere credebant. *Sed si vir asserat &c.* Item sciendum, quōd quando vir asserit copulam carnalem p̄cessisse, mulier negat, standum est iuramento viri, nisi per aspectum corporis sui mulier probare velit virum esse mentitum. Si tamen vir falsum iurat, & vxor contrarium non potest probare, potest sibi prouidere de sortium iacendo, ne ex impetitione viri ad libidinem prouocetur, & periculum incontinentiæ imminear. Si autem vir neget carnalem copulam præcessisse, non est standum iuramento eius, quamuis si caput mulieris, si mulier affirmet, quia sic daretur facultas multis viris dimittendi vxores suas. *Quod in fine huius capituli &c.* Sciendum est, quōd si maleficium fuerit generaliter respectu cuiuslibet faciens impotentiam cocundi, tunc si alteri nupserit, ostendetur impedimentum non fuisse perpetuum: vnde debet ad prius coniugium redire. Si autem fuerit personale, idest, respectu specialis personæ, cum vtique detur licentia alteri nubendi, non potest reddita potentia nubendi ad pristinum matrimonium redire, quia nullum fuit, & secundum est verum matrimonium. *Sed si contractum fuerit &c.* Hoc intelligitur si fuit contractum, quando habebant lucida intervalla. *Nec propriæ vxori &c.* Hoc non tenetur modo. Vel dicendum, quōd reddere debitum vocat vniuersaliter carnalem copulam, qua priuatus est quantum est ex parte sua, quamuis vxori suum ius remaneat. Quamuis enim matrimonium non claudicet, tamen ius petendi debitum potest esse in vno & non in alio.

A

DIVISIO TEXTVS.

QVOTIQVAM determinauit de impotētia coeundi, q̄ actum matrimonij impedit, hic determinat de separatione a toro propter peccatum fornicationis, quæ similiter actum matrimonij tollit vinculo matrimoniali durante. Et diuiditur I partes duas. In prima ostendit quomodo adulterium sequens matrimonium tollit actum matrimonij vinculo matrimoniali durante. In secunda ostendit quomodo adulterium præcedens matrimoniū etiā matrimoniale vinculum tollit, ibi. *Solet etiāqueri &c.* Prima in duas. In prima, ostendit quōd licet vxorē dimittere propter fornicationem. In secūda inquirit, vtrum dimittere sit necessitatis, an liceat ei eam retinere, ibi. *Dicit tamen Ioan. Chrysost. &c.* Prima in duas. In prima ostendit quōd viro licet dimittere vxorem, & econuerso, propter fornicationem commissam. In secunda ostendit ꝙ neutri post separationem licet nubere propter prioris matrimonij vinculum manens, ibi. *Si quis autem fornicationis &c.* Circa primum duo facit. Primo, ostendit quōd vterque coniugum potest alium dimittere propter fornicationem, quadō ipse est a fornicatione immunis. Secundo, ostendit ꝙ hoc non potest fieri, quando ipse simili crimini subiacet, ibi. *Si vero quæritur, an adulter &c.*

Vbi supra cap. Apud nos.

Habet 32.q.5.c. Christiana.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur sex.

¶ Primo, Vtrum liceat viro vxorem dimittere causa fornicationis.

D

¶ Secundo, Vtrum ad hoc teneatur.

¶ Tertio, Vtrum possit dimittere proprio iudicio, vel iudicium ecclesiæ requiratur.

¶ Quarto, Vtrum vir & vxor quantum ad hoc sint æquales conditionis.

¶ Quinto, Vtrum post diuortium debeant manere innupti.

¶ Sexto, De reconciliatione.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quōd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Non enim pro malo est malum reddendum: sed vir dimittens vxorem propter fornicationem, videt malum pro malo reddere. ergo hoc non licet.

De diuortijs cap. Ex Isis. & Mat. 19. & 32.q.7.c.1.2.& 3

¶ 2 Præt. Maius peccatum est si vterque fornicetur, quām si alter tantum: sed si vterque fornicetur, non poterit fieri diuortium propter hoc. ergo nec si vnus tantum fornicatus fuerit.

¶ 3 Præt. Fornicatio spiritualis, & quędam alia peccata sunt grauiora quām fornicatio carnalis: sed propter illa non potest fieri separatio a toro. ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶ 4 Præt. Vitium contra naturam magis remotum est a matrimonij bonis quām fornicatio, quę modo naturę fit. ergo magis debuit poni causa separationis quam fornicatio.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5.

¶ 2 Præt. Illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis fidem obseruare: sed coniux fornicando frangit fidem quam alteri cōiugi debet. ergo alter potest alterum propter causam fornicationis dimittere.

RESPON. Dicendum, quōd dominus dimittere vxorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem concessit propter fornicationem in pœnam illius qui fidē fregit, & in fauorem illius qui seruauit, vt non sit astrictus ad reddendum debitum ei qui non seruauit fidem. Et propter hoc excipiuntur septem casus, in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicantem, in quibus vel vxor a culpa immunis est, vel vtrique sunt æqualiter culpabiles. Primus est, si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse vxorem prostituerit. Tertius, si vxor, virum suū mortuū probabiliter credēs propter lōgam ei' absentiā alteri nupserit. Quartus est, si latenter cognita ē ab aliquo sub ipse vir lectum subintrante. Quintus si fuerit vi oppressa. Sextus si reconciliauerit eam sibi post adulterium pœnitentiam carnaliter eam cognoscēs. Septimus, si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto, vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit, tunc.n. si vtrique conuertuntur, tenetur eā vir recipere.

Lib.1.de sermone dñi in monte cap.28.

Rom.2.

Et hr 32.q. 6. ca. Nihil iniquius. Vbi supra c. Indignāt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ vir si dimittat vxorem fornicantem li uore vindictæ, peccatis autem ad infamiam propriam cauēdam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendū, vel ad euitandum prolis incertitudinem, non peccat.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante aliunde quia nullus potest accusare qui in simili crimine existit, quando vterque fornicatur, diuortiū celebrari non potest, quamuis magis peccetur contra matrimonium vtroque fornicante, quam altero tantum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fornicatio est directe contra bona matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio non seruatur, dum vnus coniugum pluribus carnem suam diuidat, & ideo alia crimina quamuis forte sint maiora fornicatione, non causant diuortiū. Sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis fornicatio, etiam est contra matrimonij bonum, quod est prolis educanda ad cultum dei, etiam ipsa facit diuortium: sed tamen aliter quàm corporalis fornicatio, quia propter vnum actū fornicationis carnalis potest procedi ad diuortium, nō autem propter vnum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad diuortium: sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTICVLVS II.

b Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ vir teneat ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. Vir enim est caput vxoris, tenetur vxorē corrigere: sed separatio a toro est inducta ad correctionem vxoris fornicantis. ergo tenetur eam a se separare.

¶ 2 Præt. Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiam mortaliter peccat: sed vir retinens vxorem fornicantem, videtur consentire ei, vt in litera dicitur. ergo peccat nisi eam a se eijciat.

Cap.6.

¶ 3 Præt. 1. Cor. dicitur. Qui adhæret meretrici, vnū corp' efficitur: sed nō potest aliquis simul esse membrū meretricis & Christi, vt ibidem dicitur. ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrū Christi esse desinit mortaliter peccās.

¶ 4 Præt. Sicut cognitio tollit matrimonij vinculum, ita fornicatio separat a toro: sed postquam vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem, peccat mortaliter cognoscens ipsam. ergo si cognoscat vxorem postquam scit ipsam esse fornicatā, mortaliter peccat.

1.Cor.7.

SED CONTRA est, quod dicit glos. 1.Cor.7 quòd dominus præcepit causa fornicationis vxorem dimittere. ergo non est in præcepto.

Sup epistam primam ad Cor. c.7.

¶ 2 Præt. Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit: sed vxor fornicando peccat in virum. ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam.

De sermone dñi in mōte lib.1. cap.25.

RESPON. Dicendum, q̃ dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendū vxoris crimen per talē pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emēdario iam præcessit: & ideo si mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere: si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato eius consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.

Aug. Ibidē.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in vxore potest corrigi, non tamen tali pœna, sed etiam verbis & verbere, & ideo si alias ad correctionem sit parata, nō tenetur vir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd tunc vir vxori consentire videtur, quando eam tenet non cessantem a peccato præterito: si autem emendata fuerit, non ei consentit.

¶ Ad tertium dicēdum, q̃ ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici non potest: & ideo vir se ei coniungendo membrum meretricis non fit. Vel dicendum, quòd nō coniungitur ei quasi meretrici, sed quasi vxori.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ non est simile, quia consanguinitas facit vt non sit inter eos matrimoniale vinculum, & ideo carnalis copula esset illicita, sed fornicatio non tollit vinculum prædictum: & ideo actus remanet quantum est de se licitus, nisi per accidens illicitus fiat, in quantum vir consentire turpitudini vxoris videtur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ permissio illa est intelligenda per prohibitionis prætationem, & sic contra præceptum non illiditur, quia eam quod cadit sub præcepto non est prohibitū.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ vxor non tantum peccat in virum, sed etiam in seipsam, & in deum: & ideo vir non totaliter potest pœnam dimittere, nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum proprio iudicio possit vir vxorem fornicantem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ proprio iudicio potest vir vxorem fornicantē dimittere. Sententiam enim a iudice latē absque alio iudicio exequi licet: sed deus iustus iudex dedit hanc sententiam, vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit. ergo non requiritur ad hoc aliud iudicium.

De diuortijs ex cap. Porro.

¶ 2 Præt. Matth. 1. dicitur. quòd Ioseph cum esset iustus, cogitauit occulte dimittere Mariam. ergo videtur quòd occulte vir possit diuortium celebrare absque ecclesiæ iudicio.

¶ 3 Præt. Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit etiam actionem quam contra fornicariam habebat. ergo denegatio debiti quæ ad diuortiū pertinet, debet ecclesiæ iudiciū præcedere.

¶ 4 Præt. Illud qd̄ nō potest probari, non debet ad iudicium ecclesiæ adduci: sed fornicationis crimen non potest probari, qa oculus adulteri obseruat caliginē, vt dicitur Iob. 25. ergo non debet iudicio ecclesiæ prædictū diuortiū fieri.

Hæc hæc vera 32. q. 1. c. sicut ceruidit.

32.q.vbi supra c. Dixit dominus.

¶ 5 Præt. Accusationē debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad talionem obliget, si in probatione deficiat: sed hoc non potest esse in ista materia, quia tunc qualiter cūque res iret, vir cōsequeretur intentum suum siue ipse vxorem dimitteret, siue vxor eum. ergo non debet ad iudicium ecclesiæ per accusationem adduci.

Ex Hieronymo vbi supra.

¶ 6 Præt. Plus tenetur homo vxori quàm extraneo: sed homo crimen alterius etiam extranei non debet ecclesiæ deferre, nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Matth. 19. ergo multo minus potest crimen vxoris ad ecclesiam deferre, si eam prius occulte non corripuit.

SED CONTRA. Nullus debet seipsum vindicare: sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret. ergo hoc non debet fieri.

¶ 2 Præt. Nullus in eadem causa est actor & iudex: sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa. ergo ipse non potest esse iudex. & sic non debet eam proprio arbitrio dimittere.

RESPON. Dicendum, quòd vir potest dimittere vxorē duplicater. Vnomodo quantum ad torum tantum, & sic potest eam dimittere quàm cito sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullum sibi præiudicium facit. Aliomodo quantum ad torum, & cohabitationem, & hoc modo non potest dimitti nisi iudicio ecclesiæ: etsi alias dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi possit ei vir incontinenti fornicationem probare, hæc autem dimissio diuortium dicitur, & ideo necessendum est, quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio ecclesiæ.

Iob. 30. q. 1. articu. 2. dist. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde dominus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ioseph non volebat virginem dimittere quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiam sanctitatis eius, timens ei cohabitare, vt supra dictum est: nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio nō solum procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in indicio ecclesiæ.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quandoque vir vxorem suspectam habens ei insidiatur, & deprehendere eam potest cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationem procedere. Et præterea, si id facto isto nō cōstat, possunt esse violentæ suspitiones fornicationis, quibus probatis, videtur fornicatio esse probata, vt si inueniatur solus cū sola huius & locis suspectis, & nudus cum nuda.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maritus potest accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vnomodo, ad tori separationem coram iudice spiritualis, & hic inscriptio debet fieri sine obligatione ad legē talionis, quia sic vir consequeretur intentum suum, vt obiectio probat. Alio modo, ad punitionem criminis in iudicio sæculari, & sic oportet quòd præcedat inscriptio, p quā ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

32.qō. 1.c. Quod aūt.

August. De adulterinis cōiugijs libro 2. c. 9.

Et hr 32.q. 1.c. Nō erit turpis.

¶ Ad sextum dicendū, quòd sicut decretum dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primo per inquisitionem, quam debet præcedere clamosa insinuatio, quæ locum accusationis tenet. Secundo per accusationem, quam debet præcedere inscriptio. Tertio per denuntiationem, quam debet præcedere fraterna correptio. verbū ergo domini intelligitur quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis, quia tunc non agitur solum ad correptionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quod iustitia deficiente petitur.

Habet 32. q.1.c. Apud misericordem.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum vir & vxor debeant in causa diuortij ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim conceditur in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matth. 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuerso. ergo nec in diuortio debent ad paria iudicari.

1. Corin.7. lect. 1.

¶ 2 Præt. Plus est contra legem naturæ quòd vxor plures viros habeat, quàm quòd vir plures mulieres, vnde hoc quandoque licuit, illud vero nunquam, vt supra dist. 33. dictum est. ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir, & ita non debēt ad paria iudicari.

q.1. arti. 1. ad 7.

¶ 3 Præt. Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum: sed plus nocet adultera vxor viro, quàm vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem prolis, non autem adulterium viri. ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

¶ 4 Præt. Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum: sed magis pertinet ad virum qui est caput mulieris, vt dicitur 1.Cor.11. corrigere vxorem, quàm econuerso. ergo non debent

Universidad de Deusto
Biblioteca

debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

SED CONTRA. Videtur quòd vxor in hoc debeat esse melioris conditionis, quia quanto est maior fragilitas in peccãte, tanto peccatum est magis dignum venia: sed in mulieribus est maior fragilitas q̃ in viris, ratione cuius dicit Chrys. q̃ propria passio mulieris luxuria ē. Et Philoso. in. 7. ethic. quòd mulieres nõ dicuntur incõtinẽtes proprie loquendo propter facilem inclinationẽ in cõcupiscentias, quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc, quòd non habent aliquid quòd concupiscentijs obuiare possit. ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci.

Cap. 8.

¶ 2 Præt. Vir ponitur caput mulieris, vt ipsam corrigat. ergo magis peccat q̃ mulier, & sic debet magis puniri.

Nullus, Ibidem. ca. Relatũ ex cõcilio Triburien.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ in causa diuortij uir & uxor ad patria iudicãtur, ut idem sit licitum & illicitum uni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa diuortij est maior in uno quàm in alio, cum tamen in vtroque sit causa sufficiens ad diuortium. Diuortium enim est pœna adulterij inquantum est contra matrimonij bona: quantum autem ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur, tantum peccat contra matrimonium adulterium vnius sicut adulterium alterius, & hæc causa in vtroque sufficit ad diuortium: sed quãtum ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri, & ideo maior causa diuortij est in vxore quàm in viro, & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, nec tamen iniuste, quia in vtroque est causa sufficiens ad hanc pœnam: sicut etiam est de duobus qui damnantur ad mortis eiusdem pœnam, quamuis alius altero grauius peccauerit.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd repudium non permittebatur nisi ad vitandum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculum quàm in mulieribus, ideo viro permittebatur dimittere vxorem, non autem econuerso per legem repudij.

¶ Ad secundum & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt secundum quod in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera quàm in viro: non tamen sequitur quòd non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis vir sit caput mulieris vt gubernator, non tamen quasi iudex ipsius, sicut nec econuerso: & ideo in his quæ per iudicium fiunt, non plus potest vir in vxorem, quàm econuerso.

K

¶ Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus, quod magis grauat secundum læsionem matrimonij. Si ergo consideretur id quod est commune adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris se habent vt excedentia & excessa, quia in muliere est plus de humore, & ideo sunt magis ducibiles a concupiscentijs: sed in viro plus de calore qui concupiscentiam excitat, sed tamen simpliciter loquendo, cæteris paribus vir in simplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia habet plus de rationis bono, quod præualet quibuslibet motibus corporalium passionum: sed quantum ad læsionem matrimonij, quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium causatur, plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet, & quia hoc est grauius q̃ simplex fornicatio. ideo simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera quàm vir adulter, cæteris paribus.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis regimen, quod datur viro in mulierem, sit quædam circunstantia aggrauans, tamen ex illa circunstantia quæ in aliam speciem trahit, magis aggrauatur peccatum, scili et ex lesione matrimonij, quæ trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quòd furtiue aliena proles submittitur.

I

ARTIC. V.

e Vtrum post diuortiũ uir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenet ad ppetuam cõtinentiã: sed vir ĩ aliquo casu tenetur vxorem fornicantem in ppetuum a se separare, vt patet ex dictis, ergo videtur quòd ad minus in tali casu alterã ducere possit.

1. Cor. 7. lect. 2. Habentur hæc August. verba de Nupt. & cõcupisc. vt patet 31. q. 1. c. Denique. Vbi supra c. Denique §. Posse.

¶ 2 Præt. Peccanti non est danda maior occasio peccandi: sed si ei qui Ppter fornicationis culpã dimittitur, non licet aliam copulã quærere, dat sibi maior occasio peccandi: non enim est probabile vt qui in matrimonio non continuit, quòd postea continere possit. ergo videtur quòd liceat ei ad aliam copulam transire.

Vt hĩ ubi supra c. De nisp. §. Hęc vltima.

¶ 3 Præt. Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum, & cohabitationem: sed per diuortium ab vtroque absoluitur. ergo omnino soluta est a lege viri. ergo potest alteri nubere, & eadem est ratio de viro.

¶ 4 Præt. Matth. 19. dicitur. Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit excepta causa fornicationis, męchatur. ergo videtur quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, non męcheatur, & ita erit matrimonium verum.

SED CONTRA 1. Cor. 7. Præcipio non ego, sed dominus, vxorẽ a viro non discedere, q̃ si discesserit manere innuptam.

¶ 2 Præt. Nullus debet ex peccato reportare commodum: sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum connubium transire, & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. ergo nõ licet aliam copulam quærere nec viro, nec vxori.

RESPON. Dicendum, q̃ nihil adueniens supra matrimonium potest ipsum dissoluere, & ideo adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet. n. vt dicit Aug. inter viuentes coniugale vinculũ, quod nec separatio, nec cũ alio iunctio pōt auferre: & ideo nõ licet vni altero viuẽte ad aliã copulã tranire.

De bono coniugali cap. Et hĩ 32. q. 7. ca. Vsque adeo. 5. Manet ter viuentes.

AD PRIMVM ergo dicendum q̃ quamuis per se nullus obligetur ad continentiam, tamen per accidens potest esse q̃ obligetur: sicut si vxor sua egritudinem incurat: illem incuriat, & talem quę carnalem copulam non patiatur: & similiter etiam est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicationẽ laboret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio quam repotat ex diuortio, debet eam cohibere a peccato, quòd si cohibere nõ potest, minus malum est quod sola ipsa peccet, quàm q̃ vir peccati eius sit particeps.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis vxor post diuortium nõ teneatur viro adultero ad debitum reddẽdum, & cohabitandũ, tamen adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur, & ideo non potest ad aliam copulam transire viro viuente. Potest tamen continentiam vouere viro inuito, nisi videatur ecclesiam deceptam fuisse per talios tettes sententiando de diuortio: quia in tali casu etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur debitum reddere, sed non liceret ei exigere.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ exceptio illa quæ est in verbis domini, refertur ad dimissionem vxoris, & ideo obiectio ex tallo intellectu procedit.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

f Vtrum post diuortium uir & uxor possint reconciliari.

Primi Cor. 7 lect. 2.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium uir & uxor non possint reconciliari. Regula est enim in iure. Quod semel bene diffinitũ est, nulla debet iteratione retractari: sed iudicio ecclesiæ diffinitum est quòd debent separari. ergo non possunt reconciliari ulterius.

¶ 2 Præt. Si posset esse reconciliatio, p̃cipue videretur q̃ post pænitentiam, uxoris uir teneatur eam recipere: sed non tenetur, quia etiam uxor non potest per exceptionẽ proponere in iudicio pænitentiã suã contra uirum accusantem de fornicatione. ergo nullo modo potest esse reconciliatio.

De seruiẽti impedimẽto ex Concilio apud Vermeriã 4. 6. & habetur 29. q. 1. c. Siquis ĩ gnouus.

¶ 3 Præt. Si posset esse reconciliatio, videretur quòd uxor adultera teneretur redire ad uirum ipsam reuocantem: sed non tenetur, quia iam separati sunt iudicio ecclesiæ. ergo &c.

¶ 4 Præt. Si liceret reconciliare uxorem adulteram, in illo casu pręcipue deberet fieri, quando uir post diuortium inuenitur adulterium committere: sed in hoc casu non potest uxor cogere eum ad reconciliationem cum iuste sit diuortium celebratũ. ergo nullo modo potest reconciliari.

¶ 5 Præt. Si uir adulter occulte dimittat per iudicium ecclesiæ uxorem conuictam de adulterio, non videtur iuste factum diuortium, sed tamen uir non tenetur uxorem sibi reconciliare, quia uxor probare in iudicio adulterium uiri non potest. ergo multo minus quando diuortium iuste est celebratum reconciliatio fieri potest.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Cor. 7. Si discesserit, manere innuptam, aut uiro suo reconciliari.

¶ 2 Præt. Vir poterit eam non dimittere post fornicationem. ergo eadem ratione potest eam reconciliare sibi.

RESPON. Dicendum, quòd si uxor post diuortium de peccato pænitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi uir reconciliare. Si autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet eam ad se assumere eadem ratione qua non licebat eam nolentem a peccato desistere, retinere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia ecclesiæ diuortium celebrãtis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens: & ideo absque retractatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio sequi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pænitentia uxoris debet inducere uirum ut uxorem fornicantem non accuset, aut dimittat: sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pænitẽtiam uxor eum ab accusatione repellere, quia cessante culpa & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu: & cessante etiam reatu quo ad deum, adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendã, quia homo non uidet cor, sicut deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium. Vnde cum diuortium sit inductum in fauorem uiri, non aufert ei ius petendi debitum, uel reuocandi uxorem: unde uxor tenetur ei reddere, & ad eum redire si fuerit reuocata, nisi de licentia eius uotum cõtinentiæ emiserit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd propter adulterium quod uir prius innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum uxorem adulteram: prius tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum cogere ut caueat periculo animæ eius, & scandalo aliorum, quamuis uxor non possit reconciliationẽ petere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd si adulterium uiri sit occultum, per hoc nõ aufertur ius excipiendi cõtra accusationẽ uiri uxoris adulteræ, quamuis desit sibi probatio: & ideo petet uir diuortium petens, & si post sententiam de diuortio uxor petat debitum, uel reconciliationem, uir tenetur ad utrunque.

EXPOSITIO TEXTVS.

A

ATROPVS *est turpitudinis qui celat &c.* Contra. Prouer. 18. Fidelis est qui celat crimen amici. Et dicendũ quòd hoc intelligitur, quando celatio non est in præiudicium correctionis, alias celans patrocinium turpitudini præstat.

Solet quæri, an valeat &c. Sciẽdum quòd plura sunt crimina q̃ propter sui enormitatem impediũt matrimonium contrahẽdum. Primũ, est incestus. Secundum, uxoricidium. Tertiũ, rapina alienæ pũlæ. Quartũ, quando aliquis insidiando matrimonio filium propriũ de sacro fonte suscepit. Quintũ, qui interfecit presbyterum. Sextũ, quãdo aliquis peragit pænitẽtiam solemnẽ, non tamen propter crimina interimitur matrimonium contractum. Sed tamen sunt quædam crimina quæ dirimũt matrimonium contractum. Vnum est, quando aliquis cum aliqua coniugata concubuit, & ex hoc machinatur in mortem uiri cum effectu, tunc enim adinuicem contrahere non debent, & si contrahxerint, separantur. Secundum est, quando præstat fidem adulteræ quòd ducet eam uxorem, sed hoc intelligendum est quando tam adulter, quàm adultera sciebat impedimentum, alias matrimonium non diuimeretur postquam contractum esset. Tertium est, quando contrahit cum ea de facto. Primum enim matrimonium facit quòd non stat secundum; unde si primũ non fuisset uerum matrimonium secundum staret. Sciendum etiã quòd in casu secundo & tertio, scilicet fide data de matrimonio contrahendo, etiam matrimonio contracto per uerba de præsẽti de facto, nisi fuerit ibi pollutio carnalis, non propter hoc dimittur matrimonium sequens post mortem uiri de nouo contractum.

Vbi supra c. 8. & 29. q. supra tirata c. si femina.

DIVISIO TEXTVS.

OSTQVAM determinauit magister de impotentia coeundi, per quam impeditur actus matrimonij, ne de facto omnino fieri possit, hic determinat de impedimento conditionis seruilis, per quã impeditur actus matrimonij ne libere fiat. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de conditione seruili. In secunda epilogat continuans præcedentia ad sequentia, ibi. *Duo illa executi sumus &c.* Prima in duas. In prima determinat de impedimento conditionis seruilis. In secunda de impedimento ex defectu ætatis, quia talis non differt a seruo, quamdiu sub tutoribus est, Gal. 4. ibi. *Hic etiam sciendum quod pueri &c.* Prima in duas. In prima determinat de seruitute, quæ præcedit matrimonium. In secunda de seruitute quæ matrimonio superinducitur, ibi. *Illud etiam notandum est &c.* Prima in duas. In prima determinat de seruitute matrimonium præcedente, quæ est ex altera tantum parte contrahentium. In secunda de illa quæ est ex utraque parte, ibi. *Quæritur etiam, si seruus uxori &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, Vtrum conditio seruitutis matrimonium impediat.
¶ Secũdo, Vtrum possit seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.
¶ Tertio, De seruitute quæ superuenit matrimonio.
¶ Quarto, Vtrum proles sequatur matrem.
¶ Quinto, De defectu ætatis, utrum impediat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

De coniugio ser. c. Proposuit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim prohibet matrimonij, nisi quod habet aliquã contrarietatẽ ad ipsum: sed seruitus nõ hẽt aliquã contrarietatẽ ad

Universidad de Deusto Biblioteca

matrimonium, alias inter seruos non possent esse coniugia. ergo seruitus non impedit matrimonium.

¶ 2 Præt. Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Grego. Contra naturam est hominem homini velle dominari, quod etiam patet ex hoc quòd homini dictum est, vt præsit piscibus maris &c. non autem vt præsit homini. ergo nõ potest impedire mrimoniũ, quod est naturale.

regorius.

¶ 3 Præt. Si impeditur matrimoniũ, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo: non de iure naturali, quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales, vt Grego. dicit, & in principio digestorum dicitur, ꝙ seruitus non est de iure naturali: positiuum etiã ius descendit a naturali, vt Tullius dicit. ergo secundũ nullum ius seruitus matrimonium impedire põt.

29.q.2.c. quis. regorius. Vbi supra

De legibus ntis diffu-

¶ 4 Præt. Illud quod impedit matrimonium æqualiter impedit siue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate: sed seruitus vnius cognita ab altero non impedit matrimonium. ergo seruitus quantum in se est, nõ habet quòd impediat matrimonium, & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab alijs distinctum.

¶ 5 Præt. Sicut conuenit esse errorem circa seruitutem, vt putetur liber qui est seruus, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber: sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum. ergo nec seruitus deberet poni.

¶ 6 Præt. Magis facit grauem societatem matrimonij, & plus impedit bonum prolis morbus lepræ, quàm seruitus: sed lepra non ponitur impedimentum matrimonij. ergo nec seruitus debet poni.

a. Propo- uit & cla- rius ea Ad nostrã. Itẽ. 29. q. ca. Si quis inge- nuus.

SED CONTRA est, quòd decre. dicit de coniugio seruorum, quòd error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & diuimit contractum.

¶ 2 Præt. Matrimonium est de bonis per se expectandis, inquantum habet honestatem: sed seruitus est de per se fugiendis. ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

D.394.

RESPON. Dicendum, ꝙ in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum, & ideo si ille qui se obligat, est impotens ad soluendũ, ignorantia huius impotentiæ in eo cui sit obligatio, tollit contractum. Sicut autem per impotentiã coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omnino non possit soluere, ita per seruitutem vt libere reddere debitum non possit: & ideo sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata matrimonium impedit, non autem seruitus scita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quit per matrimonium alteri obligatur, quem nõ potest libere exequi: & quãtum ad bonum prolis, quæ petoris conditionis efficitur ex seruitute parentis. Sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur, sponte detrimentum aliquod subire, ideo si alter coniugũ scit alterius seruitutem, nihilominus matrimonium tenet. Similiter etiam quia in matrimonio est ęqualis obligatio ex vtraque parte ad debitum reddendum, non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quàm ipse possit facere: & propter hoc seruus etiam si contrahit cum ancilla quã credit liberam, non propter hoc impedit matrimonium. Et sic patet quòd seruitus non impedit matrimonium, nisi quando ignorata est ab alio coniuge, & si ille sit liberę conditionis: & ideo nihil prohibet inter seruos esse coniugia, vel etiam inter liberum & ancillam.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ nihil prohibet esse aliquid contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quod non est contra naturam quantum ad secundam eius intentionem: sicut omnis corruptio, & defectus, & senium est contra naturã, vt dicitur in 2. cęli & mundi, quia natura intendit esse & perfectionem, non tamen est contra secundam intentionem naturę, quia ex quo natura non potest conseruare esse in vno, conseruat in altero quod generat corruptione alterius: & quãdo natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum facit feminam quæ est mas occasionatus, vt dicitur in 16. de animalibus. Similiter etiam dico ꝙ seruitus est contra primam intentionem naturę, sed nõ contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc ĩclinat, & hoc appetit natura vt quilibet sit bonus: sed ex quo aliquis peccat, natura etiam ĩclinat vt ex peccato penã reportet, & sic seruitus in pœnam peccati introducta est. Nec est inconuenieus aliquid naturale per hoc quòd est contra naturam hoc modo impediri, sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coeundi, quæ est contra naturam modo prædicto.

Tex.co.18.

De copula serui & ancillæ diuersorum dominorum.

VÆRIT' etiam si seruus vni° ancillam alterius acceperit, an sit inter eos coniugium. De hoc etiam statutum est. Dictum est nobis, quòd quædam legitima seruorum matrimonia potestatiua quadam prę̃sumptione dirimant, non attendentes illud, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Vnde nobis uisum est, ut coniugia seruorũ non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeãt, sed in vno coniugio permanentes dn̄is seruiãt suis. Et hoc in illis obseruandũ est, vbi legalis coniunctio fuit, & per uoluntatem dn̄orũ. Attẽde finẽ hui° capituli, vbi videtur innui præter

In concilio Gabilonẽsi vt hẑ ubi supra c. Dictũ est. Videlicet libro 2. de generatione animalium cap. 3. Matth. 19.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ius naturale dictat quòd pœna sit pro culpa infligenda, & quòd nullus sine culpa puniri debeat: sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ est iuris positiui, & ideo seruitus quæ est quædam pœna determinata, est de iure positiuo, & a naturali ꝓcisciturꝓ, sicut determinatum ab indeterminato, & eodem iure positiuo determinate est factum, quòd seruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis sine culpa puniatur. Est enim quædam pœna vxoris quòd habeat virum seruum, & econuerso.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitum. Et quia voluntas nostra non facit aliquid esse illicitum, vel licitum, sed lex cui voluntas subdi debet: ideo ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel scientia nihil facit ad hoc quòd matrimoniũ teneat, & tale impedimentũ est affinitas, vel votum, & cætera huiusmodi. Quædã autem impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad solutionẽ debiti: & quia in voluntate nostra consistit debitum nobis relaxare, ideo talia impedimenta si sint cognita, matrimonium non tollunt, sed solùm quando ignorantia voluntariũ excludit, & tale impedimentũ est seruitus, & impotentia coeundi: & quia etiã de se habent aliquam rationem impedimenti, ideo ponuntur specialia impedimenta præter errorem, non autem personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona altera subintroducta non habet rationem impedimenti nisi ex intentione contrahentis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum: vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, eo quòd leprosi debitum reddere possunt libere, quamuis aliqua grauamina matrimonio inferant quantum ad secundos effectus: & ideo non impedit matrimonium sicut seruitus.

ARTICVLVS II.

b Vtrum seruus matrimonium contrahere possit sine consensu domini.

22. q. 104. ar. 5. circa fi nem. De coniugio sci. c. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini. Nullus enim potest dare alicui quod est alterius sine cõsensu ipsius: sed seruus est res dn̄i. ergo non põt contrahendo matri

matrimonium dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

¶ 2 Præt. Seruus tenetur domino suo obedire: sed dominꝰ potest ei præcipere quòd in matrimonium non consentiat. ergo sine consensu eius matrimonium non potest contrahere.

¶ 3 Præt. Post cõtractum matrimoniũ seruus tenet reddere debitũ vxori ex præcepto iuris diuini: sed eo tpe quo vxor debitum petit, põt dn̄s aliquod seruitiũ seruo ꝓponere, quod facere non poterit si carnali copulæ vacare velit. ergo si sine cõsensu domini posset seruus contrahere matrimoniũ, priuaretur dominus seruitio sibi debito sine culpa, quòd esse non debet.

voluntatem dominorum inter seruum & ancillam non posse cõtrahi coniugium, vel si contrahitur, non esse ratum. Quibusdam tamen videtur inter eos posse fieri cõiugiũ dominis ignorantibus.

De uiro qui se facit seruum, ut diuidatur ab uxore.

ILLUD etiam notandum, ꝙ si mulier virum liberum acceperit, & ille vt causam præstet diffidij se alicui° seruũ fecerit, nec ille vxorem dimittere,

¶ 4 Præt. Dominus potest vendere seruum in extraneas regiones, quo vxor sua nõ poterit eũ sequi vel propter infirmitatem corporis, vel propter periculum fidei imminens, puta, si vendatur infidelibus, vel etiam domino vxoris non permittente si sit ancilla: & sic matrimonium dissoluetur, quod est inconueniens. ergo non potest seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.

¶ 5 Præt. Fauorabilior est obligatio qua homo se diuinis obsequijs mancipat, quàm illa qua homo se vxori subijcit: sed seruus sine consensu domini non potest religionem intrare, vel ad clericatum promoueri. ergo multo minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

SED CONTRA. Gal. 4. In Christo Iesu non est seruus, neque liber. ergo ad matrimonium cõtrahendum in fide Christi Iesu eadem est libertas liberis & seruis.

¶ 2 Præt. Seruitus est de iure positiuo: sed matrimonium de iure diuino & naturali. cum ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali, aut diuino videtur quòd seruus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

Arti. præcedenti in re sponsione ad 3. cõseruationem.

RESPON. Dicendum, quòd quamuis ius positiuum, vt dictum est, progrediatur a iure naturali: ideo seruitus quæ est de iure positiuo non potest præiudicare his quæ sunt de lege naturali. Sicut autem appetitus naturæ est ad conseruationem indiuidui, ita est ad cõseruationem speciei per generationem. Vnde sicut seruus non subditur domino quin libere possit comedere, & dormire, & alia huiusmodi facere quæ ad necessitatẽ corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest: ita non subditur ei quantum ad hoc quòd non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantum ad naturalia omnes sunt pares: vnde in his quæ ad actus naturales pertinẽt, seruus potest alteri, inuito domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ seruus domino suo tenetur obedire in his quæ dominus potest licite præcipere. Sicut autem licite non potest præcipere dominus seruo quòd nõ comedat, aut dormat, ita etiam nec ꝙ a matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter quilibet se suauiter, & ideo si dominus præcipiat seruo, ꝙ non contrahat matrimonium, seruus non tenetur ei obedire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si seruus volente domino matrimonium contraxit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis, & reddere debitum vxori: quia per hoc quòd dominus concessit vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium ignorante, vel contradicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si vtrumque simul esse non potest. Sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut etiam in omnibus humanis actibus, scilicet periculum castitatis imminẽs vxori, & impedimentum quod ex redditione debiti seruitio imperato generat, & alijs huiusmodi, quibus omnibus rite pensatis iudicari potest cui magis seruus obedire teneatur domino, vel vxori.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in tali casu dicitur, quòd dominus cogendus est ne seruum vendat taliter, quòd faciat onera matrimonij grauiora; præcipue cum non deest facultas ubique seruum suum vendendi iusto pretio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd per religionem & ordinis susceptionẽ aliquis obligatur diuinis obsequijs quantum ad totum tẽpus: sed vir tenetur vxori debitum reddere non semper, sed congruis tẽporibus, & ideo non est simile.

In Cõcilio Tiburiensi c. Perlatum 29. q. 2.

¶ Et præterea ille qui intrat religionem, & suscipit ordinem, obligat se ad opera quæ sunt naturalibus super addita, in quibus dominus potestatem eius habet, & nõ ĩ naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium: vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

nec illa ob vinculũ coniugij in seruitutem redigi poterit. Vnde illud. Perlatum est ad sanctam synodum, quòd quidã ingenuus ingenuã acceperit vxorẽ, & post filiorum procreationẽ occasione diuortij cuiusdam seruum se fecerit, vtrum & mulierẽ necessario tenere debeat: & si tenuerit, an illa etiã seruituti subijci debeat, quæsitũ est. Iudicatum est vxorem minime debere demitti, nõ tã ob Christi legẽ mulierem in seruitutem redigi, dum ille non ex cõsensu coniugis se seruũ fecerit, quẽ liberum ipsa maritum acceperat.

ARTICVLVS III.

c Vtrum seruitus matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir se alteri vẽdat in seruum, quia quod in fraudem & præiudiciũ alterius factũ est, ratum esse non debet: sed vir qui se in seruum vendit, facit hoc quandoque in fraudem matrimonij, & ad detrimentũ vxoris. ergo nõ debet valere talis vẽditio ad seruitutẽ inducẽdam.

¶ 2 Præt. Duo fauorabilia præiudicant vni non fauorabili: sed matrimonium & libertas sunt fauorabilia, & repugnant seruituti quę non est fauorabilis in iure. ergo seruitus talis debet penitus annullari.

¶ 3 Præt. In matrimonio vir & vxor ad paria iudicãtur, vt supra dictum est: sed vxor non põt se in ancillã dare nolente marito. ergo nec vir nolente vxore.

dist. 31. & infra magistri in princ.

¶ 4 Præt. Illud quod impedit rei generationẽ in naturalib°, destruit etiã rem generatã: sed seruitus viri nesciẽte vxore impedit matrimonij cõtractũ antequam fiat. ergo si posset matrimonio superuenire, destrueret mrimonium, quod est incõueniẽs.

SED CONTRA. Quilibet põt dare alteri quod suum est: sed vir est sui iuris, cum sit liber. ergo põt ius suum dare alteri.

Art. præc.

¶ 2 Præt. Seruus põt nolente dn̄o vxorem ducere, vt dictum est. ergo eadem ratione vir põt dn̄o se subdere nolente vxore.

RESPON. Dicendum, ꝙ vir subditur vxori solum in his quæ ad actum naturę pertinent, in quibus sunt æquales, ad quæ seruitutis subiectio se non extendit: & ideo vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur, quia nullum impedimentum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum, vt prædictum est.

Dist. 34. q. 1. ar. 1. ad 4

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit, sed non potest alteri præiudicium generare, & ideo si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruum, ipse damnum reportat, inæstimabile libertatis bonum amittens: sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit: non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituti præiudicat, quia tunc seruus tenetur vxori reddere debitum, etiam nolente domino.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu matrimoniali, & his quæ ad naturam spectant ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio seruitutis non se extendit, tamen quantum ad dispensationem domus, & ad alia huiusmodi superaddita, vir est caput mulieris, & debet corrigere, non autem econuerso: & ideo vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediunt generationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam: sed in re F
bus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, non autem vt esse desistat, sicut patet de anima rationali: & similiter etiam est de matrimonio, quod est perpetuum vinculum præsenti vita manente.

ARTICV. IIII. *De ætate contrahentium.*

Hoc habet de dispēsa. impub. ca. Ex literis.

Vtrum filij debeāt sequi conditionē patris.

DOc etiam sciendum est, q̃ pueri ante quatuordecim annos & puellę ante duo decim annos, secundum leges matrimoniū inire nequeūt. Quod si ante prædicta tēpora copulam inierint, separari possunt, q̃ vs volūtate & assensu parentū iuncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati, post annos pubertatis nolunt se relinquere, sed

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ filij debeant sequi cōditionem patris, qa denominatio fit a digniori: sed pater in generatione est dignior quàm mater, ergo &c.

¶ 2 Præt. Esse rei magis dependet a forma quàm a materia: sed in generatione pater dat formam, mater materiam, vt dicitur in 16. de animalibus. ergo magis debet sequi proles patrem quàm matrem.

Videlicet libro 1. de generatiōe animaliū. c. 2. & cap. vltimo.

¶ 3 Præt. Illud præcipue debet aliquid sequi, cui magis similatur: sed filius plus similatur patri quàm matri, sicut & filia plus matri, ergo ad minus filius deberet sequi patrem, & filia matrē.

¶ 4 Præt. In sacra scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros, ergo proles magis sequitur patrem H
quàm matrem.

SED CONTRA. Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius cuius est terra: sed uenter mulieris respectu seminis viri est sicut terra respectu sementis. ergo &c.

¶ 2 Præt. In alijs animalibus hoc uidemus, quæ ex diuersis speciebus nascuntur, quòd partus magis sequitur matrem quàm patrem, unde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis similatur equis, quàm illi qui nascuntur ex asina & equo. ergo similiter debet esse in hominibus.

RESPON. Dicendum, quòd secundum leges ciuiles partus sequitur ventrem, & hoc rationabiliter, quia proles habet a patre complementum formale, sed a matre substantiam corporis. Seruitus autem corporalis cōditio est, cum seruus sit quasi instrumentum domini in operando, & ideo proles in libertate & seruitute sequitur matrem, sed in his quæ pertinent ad dignitatem, quę est ex forma rei, sequitur patrē, sicut in honoribus, & municipijs, & hæreditate, & alijs, & huic etiam concordant canones, & lex Moysi, vt patet Exo. 21. In quibusdam tamen terris quæ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorem conditionem, vt si pater sit seruus, quamuis mater sit libera, erunt filij serui, non tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit nolente vxore, & similiter si sit econuerso. Si autem vterque sit seruilis conditionis, & pertineāt ad diuersos dominos, tunc diuidunt filios si plures sunt, vel si vnus tantum, vnus alteri recompensabit de pretio, & accipiet prolem natum in sui seruitium: tamen non est credibile quòd talis cōsuetudo possit esse ita rationabilis, sicut illud quod multorum sapientium diuturno studio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quòd receptum est in recipiente per modum recipientis, & non per modum dantis: & ideo rationabile est quòd semen receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignius principium, tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in his quæ ad rationem speciei pertinent, magis similatur filius patri quàm matri: sed in materialibus conditionibus magis debet similari matri quàm patri, quia res habet a forma esse specificum, sed conditiones materiales a materia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius assimilatur patri ratione formæ quam habet in sui complemento, sicut & pater, & ideo ratio non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia honor filij magis est ex patre quàm ex matre, ideo in genealogijs in scripturis, & secundum communem consuetudinem, magis nominantur filij a patre quàm a matre, tamen in his quæ ad seruitutem spectāt, magis matrem sequuntur.

ARTICVLVS V.

e Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium.

De despōsatione impub. c. Vbi non est.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ defectus ætatis non impediat matrimonium. Secūdū. n. leges pueri accipiūt tutorem vsque ad vigintiquinque annos, ergo videtur q̃ vsq; ad tēpus istud nō sit cōfirmata tanto ad consensum, & ita videtur q̃ illud debeat esse temp' statutum ad matrimonia incūda: sed ante tempus illud matrimonium potest contrahi. ergo defect' ætatis nō impedit matrimonium.

30. q. 2. ca. Sponsalia.

in coniunctione permanere, iam ex hoc efficiunt coniuges, & deinceps nequeunt separari. Itē. Spōsalia ante septēniū cōtrahi nō possunt: solo enim consensu cōtrahuntur, qui interuenire non potest, nisi ab alterutra parte intelligat' qd inter eos agit'.

Duo illa executi sumus cum alio G
rum quorūdam abiectione, quibus coniugium solui potest, nec tamen solui semper necesse est. Nunc de alijs quæ personas illegitimas pe-

¶ 2 Præt. Sicut vinculum religionis est perpetuum, ita vinculum matrimonij: sed ante decimumoctauū annum nō possunt facere professionem secundum nouam institutionem. ergo nec matrimoniū cōtrahere si defectus ætatis matrimoniū impediret.

De regula. & transeūt. ad relig. ca. Quia in minoribus.

¶ 3 Præt. Sicut consensus ad matrimonium requiritur ex parte viri, ita ex parte mulieris: sed mulier ante quartū decimū annum potest contrahere matrimonium. ergo & vir.

¶ 4 Præt. Impotentia coeundi, nisi sit perpetua & ignorata, non impedit matrimonium: sed defectus ætatis non est perpetuus, nec ignoratur. ergo non impedit matrimonium.

¶ 5 Præt. Non continetur in aliquo prædictorum impedimentorum, & ita non videtur matrimonij esse impedimentum.

SED CONTRA est, quod decre. dicit, q̃ puer qui non potest reddere debitū, nō est aptus matrimonio: sed ante decimūquartum annum vt in pluribus non potest reddere debitum, vt patet in 9. de animalibus. ergo &c.

De despōsa. impub. ca. Attestationes, & c. ex literis.

¶ 2 Præt. Omnium natura contantium positus est terminus magnitudinis & augmenti, & ita videtur cum matrimonium sit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

Videlicet lib. 7. de historijs animaliū c. 1. in princi.

RESPON. Dicendum, q̃ matrimonium cum fiat per modum contractus cuiusdam, ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut & alij contractus: vnde secundum iura determinatum est, quòd ante illud tempus discretionis, quo vterque possit de matrimonio sufficienter deliberare, & debitum sibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & si non ita facta fuerint, dirimuntur. Hoc autem tempus, vt in pluribus, est in masculis in quartodecimo anno, in femina autem in duodecimo anno, cuius ratio supra dist. 27. dicta est. Quia tamen præcepta iuris positiui sequuntur id quod est in pluribus, si aliquis ad perfectionem debitam ante tempus prædictum peruenerit, ita quòd vigor naturę & rationis defectum ætatis suppleat, matrimoniū non dissoluitur: & ideo si contrahentes ante annos pubertatis carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, nihilominus matrimonium stat indissoluile.

q. 2. ar. 1. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis ad quæ natura inclinat, non exigitur tantus vigor rationis ad deliberandū, sicut in alijs, & ideo ante potest in matrimonium sufficienter deliberans consentire, quàm possit in cōtractibus alijs res suas sine tutore pertractare.

K
¶ Et similiter etiam dicendum est ad secundum: quia votum religionis est eorum quæ sunt supra inclinationem naturæ, quæ maiorem difficultatem habent quàm matrimonium.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ mulier citius ad tempus pubertatis pertinent quàm vir, vt dicitur in 9. de animalibus, & supra dist. 27. dictum est, & ideo non est simile de vtroque.

De historijs animaliū ca. 3. lib. 7.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex parte ista non solum est impedimentum propter impotentiā coeundi, sed propter defectum rationis, quæ ad hoc non sufficit ad contentum illum rite faciendum, qui perpetuo durare debet.

q. 2. ar. 1. ad 1.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ sicut impedimentum quod est ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita & impedimentum quod est ex defectu ætatis, quia homo nō habet vsum plenum liberi arbitrij.

EXPOSITIO TEXTVS.

VOD *si ipse fuerit in seruitute detenta &c.* Sciendum, quòd si antequam sit detecta seruitus vxoris, de qua dubitatur, petat debitum, si leui suspitione mouetur, debet reddere debitum, nec ex hoc

ei aliquod præiudicium generatur. Si autem ex causa probabili dubiter, vel vehementer præsumat, aut certe cognoscat, non debet ei debitum reddere ecclesia præcipiente, quia vel sibi præiudicium faceret, si eam vxorio affectu cognosceret, aut alias fornicaretur.

DIVISIO TEXTVS.

Quis ordinem coniugium contrahēdū a nullo impedatur.

OSTQ̃ determinauit magister de impedimentis quæ faciunt personas medias inter penitus legitimas, & penitus illegitimas, hic determinat de impedimentis quæ faciunt personas penitus illegitimas. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de impedimentis quæ faciunt personas illegitimas respectu cuiuslibet personæ. In secunda de impedimentis quæ faciunt personas illegitimas respectu aliquarum personarum, & non respectu omnium 39. distin. ibi. *Post hoc de disparitate cultus &c.* Prima in duas. In prima determinat de impedimento ordinis. In secunda de impedimento voti. 38. dist. ibi. *Nunc de voto &c.* Prima in duas. In prima ostendit quomodo matrimonium per ordines impediatur. In secunda quomodo impeditur per vxoricidij crimen, ibi. *Hic dicendum est &c.*

nitus faciunt addendum est, & primum de ordine.

DISTIN. XXXVII.

A

In quo ordine nequeat fieri coniugium.

SVnt igitur quidam ordines, in quibus nullatenus potest contrahi coniugium, & si intercesserit copula, B

RESPON. Dicendum, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam cōgruentia q̃ matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant: & ideo decens est vt mundi & corporalem per continentiam seruent. Sed q̃ impediat matrimonium ex co institutione ecclesię habet iā. Iliter apud latinos & apud grecos, quia apud græcos impedit matrimonium contrahendum solum ex vi ordinis, sed apud latinos impedit ex vi ordinis, & vlterius ex voto continentiæ, quod est ordinib' sacris annexū, qd etiam si quis verbo tenus nō emittat, ex hoc ipso q̃ ordinem suscipit, secundum ritum occidē-

Dist. 32. ca. Seruitium.

talis ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideo apud græcos & alios orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, non tamen matrimonij prius contracti vsum. Possunt n. matrimonio prius contracto vti, quamuis non possint matrimoniū de nouo contrahere: sed apud occidentē ecclesiam impedit matrimonium, & matrimonij vsum, nisi forte ignorante, aut contradicēte vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicū generari. Quomodo autem ordines sacri distinguuntur a non sacris nunc, & in primitiua ecclesia, supra dist. 24. dictum est. C

q. 2. ar. 1. q. 3. per totū.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo sacer non habeat contrarietatem ad matrimonium inquantum est sacramentum, habet tamen repugnantiam quandā ad ipsum ratione sui actus, qui spirituales actus impedit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iam patet q̃ obiectio procedit ex falsis. Ordo enim vbique impedit matrimonium contrahendum, quāuis vbique non habeat votum annexum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ illi qui sunt in sacris ordinibus constituti, signant Christum nobilioribus actibus, prout ex dictis in tractatu de ordine patet, q̃ illi qui sunt matrimonio iuncti & ideo ratio non sequitur.

dist. 24. huius 4. q. 2. ar. 1. q. 3.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere: quia quamuis ordines illi deputentur ad aliqua spiritualia, non tamen immediate habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus: sed secundū statutum occidentalis ecclesiæ matrimonij vsus executionem D
ordinis non iacti impedit propter seruandam maiorem honestatem in officijs ecclesiæ. Et quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hæc apud latinos clerici vxorati auferuntur. Et per hoc patet solutio ad vltimum.

ARTICVLVS VI.

b Vtrum matrimonio ordo sacer superuenire possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ matrimonio ordo sacer superuenire non possit, quia fortius præiudicat minus fortitū fortius est vinculum spirituale quàm corporale. ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur vxori, vt nō possit debitum exigere, cum ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporale: & sic videtur quòd non possit ordinem sacrum suscipere post matrimonium consummatum.

¶ 2 Præt. Post matrimonium cōsummatū vnus coniugum sine alterius consensu non potest continentiam vouere: sed ordo sacer habet cōtinentiæ votū annexum. ergo si vir ordinē sacrū inuita vxore acciperet, cogeretur vxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere, viro viuente.

¶ 3 Præt. Etiam ad tempus non potest vir vacare orationi sine consensu vxoris, vt habetur 1. Cor. 7. sed apud orientales illi qui sunt in sacris constituti, tenentur ad continēdū tempore quo esse solunt officium suum. ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxorum, & sic illud minus tenet.

¶ 4 Præt. Vir & vxor ad partis diuisionem: sed sacerdos græcus defuncta vxore sua non potest aliam ducere: ergo nec vxor defuncto viro: sed non potest fieri ut cum faculatis nubendi post

Si qui clericorum. nec verba secualiter habentur. in Dist. ca.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortem viri per viri actum. ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.

¶ 5 Præt. Quantum matrimonium opponitur ordini, tũ econuerso: sed ordo pcedẽs ipedit mãimoniũ sequẽs. ergo ecõuerso.

SED CONTRA. Religiosi tenent ad continentiã, sicut illoui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium põt aliquis religionem intrare defuncta, vel consentiente vxore. ergo & ordinem suscipere.

Vbi supra c. 1 lacuit.

¶ 2 Præt. Aliqs potest fieri seruus hominũ post mãimonium. ergo & seruꝰ dei per susceptionẽ ordinis.

RESPON. Dicendum, ꝙ matrimonium nõ impedit ordinis sacri susceptionem, quia si mãimonio iunctus ad sacros ordines accedat, etiã reclamante vxore, nihilominus characterẽ ordinis suscipit, sed executione ordinis carebit: si aũt volẽte vxore, vel ipsa defuncta ordinem sacrum accipiat, recipit ordinem & executionem.

Dist. 31. ca. Lex continentiæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ vinculũ ordinis soluit vinculum matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiã ad matrimonium ex parte eius qui ordinẽ suscipit, quia non potest petere debitũ, nec vxor tenetꝰ ei reddere: sed tũ nõ soluit ex parte alterius, quia ipse vxori tenetꝰ debitum reddere, si non possit eam inducere ad continentiam.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ si vxor sciat, & de eius cõsensu vir ordinẽ sacrũ susceperit, tenetur continentiam perpetuã vouere: nõ tñ tenetur religionẽ intrare, si sibi nõ timeat de periculo castitatis, propter hoc ꝙ vir eius solẽne votum emisit: secus aũt si emisisset votũ simplex. Si aũt sine eius cõsensu susceperit, non tenetur, quia ex hoc nullum sibi præiudicium generatur.

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ sicut probabilius videtur, quamuis quidam contrarium dixerint, etiam græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum, quia ad minus tempore inistitij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus, aut ignorantibus viri ordines susceperint.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ sicut dicitur eo ipso ꝙ mulier consentit apud græcos ꝙ vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc ꝙ ipsa in perpetuũ alteri non nubat, quia significatio matrimonij non seruaret, quæ in mãimonio sacerdotis præcipue exigit: si autem sine cõsensu eius ordinatur, non vt ad hoc tenetur.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ mãimoniũ habet pro causa vtrũq; cõsentium, nõ aũt ordo, sed habet cãm sacratã determinatam a deo: & ideo mãimoniũ põt impediri ex ordine pcedẽte, ꝙ non fit versũ mãimoniũ, nõ aũt ordo ex mãimonio ꝙ nõ sit verus ordo sacrorũ virꝰ est Immutabilis, sed actꝰ humani pnt ipediri.

QVAESTIO II.
B
Deinde quæritur de uxoricidio.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere.
¶ Secundo, Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum liceat viro uxorem interficere in actu adulterij deprehensam.*

33. q. 2. ca. Interfectores. & c. Inter hæc.

D PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari: sed ille qui legem diuinam exequitur, nõ peccat. ergo nec occidens propriam vxorem, si sit adultera.

¶ 2 Præt. Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc cõmittit: sed legi licet interficere adulteram, aut quamlibet personam mortis. cum ergo lex commiserit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quòd ei liceat.

¶ 3 Præt. Vir habet maiorem potestatem super vxorem adulteram, quàm super eum qui cum ipsa adulterium cõmisit: sed si vir percutiat clericum, quem cum propria vxore inuenit, nõ est excommunicatus. ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

Dist. 32. ca. Si quis.

Dist. 27. ca. Presbyteris.

¶ 4 Præt. Viri est vxorem suam corrigere: sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ. cum ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimen, videtur ꝙ liceat viro vxorem adulteram occidere.

Dist. 27. ca. Nullum.

SED CONTRA. In litera dicitur, ꝙ ecclesia dei quæ nunquàm constringitur legibus mundanis, gladium nõ habet nisi spiritualem. ergo videtur quòd ei qui vult esse de ecclesia, non sit licitus vsus legis illius quæ vxoricidium permittit.

¶ 2 Præt. Vir & vxor ad parta iudicantur: sed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehensum. ergo nec viro vxorem.

RESPON. Dicendum, ꝙ virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium ꝙ sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ, aut odij motus vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis a lege statutam petere, sicut etiam licet accusare aliquem de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio ecclesiastico, quia ecclesia non habet gladium materialẽ, vt in litera dicitur. Alio modo potest ca- per seipsum occidere non in iudicio commissam & sic extra actum adulterij eam interficere, quantumcumque sciat eam adulteram, neque secũdũ leges ciuiles, neque secundũ legẽ conscientiæ licet: sed leges iuris quasi licitum computat quòd in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiens, sed quasi pœnã homicidij inferẽs, pp maiorem incitamentum quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris: sed ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis, vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc, quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare, & ideo in nullo casu licet viro interficere vxorem propria authoritate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnam illam infligendam lex non commisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatum: vir autem non est iudex vxoris, & ideo non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis non commisit viro occisionem vxoris quasi præcipiens, quia sic non peccaret: sicut nec minister iudicis peccat latronem occidens condemnatum ad mortem, sed permisit pœnam non adhibẽs: vnde etiam difficultates quasdam apposuit, quibus retrahentur viri ab vxoricidio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter, sed quantum ad immunitatem ab alia pœna, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ duplex est cõgregatio. Quædam œconomica, sicut familia alicuius: & quædam politica, sicut ciuitas, aut regnum. Ille igitur qui præest secundę congregationi vt rex, aut iudex potest infligere pœnam, & corrigentem geriunam, & exterminantem ad purgationem communitatis cuius curam gerit. Sed ille qui præest in prima congregatione, sicut paterfamilias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ non se extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis: & ideo vir, qui sic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed alias castigare.

ARTI-

ARTICVLVS II.

b *Vtrum uxoricidium matrimonium impediat.*

Vbi supra, ca. Interfectores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directus enim opponitur matrimonio adulterium, quàm homicidij: sed adulterium nõ impedit matrimonium. ergo nec homicidium vxoris.

¶ 2 Præt. Grauius peccatum est occidere matrem q̃ vxorem, quia nam quã licet verberare matrem, licet aut verberare vxorem: sed occisio matris non impedit matrimonium. ergo nec occisio vxoris.

33. q. 2. ca. Interfectores.

¶ 3 Præt. Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm qui vxorem suam, inquantum minus habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio: sed qui alienam vxorem occidit non impeditur a matrimonio. ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

Vbi supra, c. Inter hæc

¶ 4 Præt. Remota causa remouetur effectus: sed peccatũ homicidij potest p pœnitentiam remoueri. ergo, & impedimentũ matrimonij quod ex eo causatur, & ita videtur quòd post peractam pœnitentiã nõ prohibeatur matrimoniũ contrahere.

Ibidem ca. Quicumq; propriam.

SED CONTRA est quod canon dicit, Interfectores suarum coniugum ad pœnitentiã redigendi sunt, quibus penitus denegatur cõiugium.

33. q. 2. ca. Interfectores.

¶ 2 Præt. In eo in quo quis peccat, debet etiam puniri: sed peccat cõtra matrimonium qui vxorẽ occidit. ergo debet puniri, vt matrimonio priuetur.

RESPON. Dicendum, quòd vxoricidium ex statuto ecclesiæ matrimonium impedit, sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum, quando scilicet vir propter adulterium, aut propter odium occidit vxorem, tamen si timetur de incontinentia eius potest cum eo dispensari per ecclesiam, vt licite matrimonium contrahat. Quandoque etiam dirimit contractum, vt quãdo aliquis interficit vxorem suam vt ducat eam cum qua mœchatur: tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quod si de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur: sed ex hoc non efficitur persona simpliciter illegitima respectu alia rum mulierum, unde si cum alia contraxerit, quamuis peccet contra statutum ecclesiæ faciens, tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homicidiũ & adulterium in aliquo casu impedit matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, sicut de vxoricidio hic dicitur, & de adulterio, vt habitum est supra dist. 15. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium est contra bonum fidei ei debitæ: sic adulterium non est magis contra matrimonium quàm vxoricidium, & ita ratio pcedit ex falsis.

In expo tione lite

¶ Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquendo, granius peccatũ est occidere matrem q̃ vxorem, & magis contra naturã, quia naturaliter homo matrem reuereatur: & ideo minus inclinatur ad interfectionem matris, & promiorem ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidis est matrimoniũ ab ecclesia interdictum.

Hanc vo definitio nem pon & Hug. S. Vict. de sacram tis part. 1 c. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quod talis nõ peccat contra matrimoniũ, sicut ille qui propriam vxorem interficit, & ideo nõ est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est necessariũ, quòd deleta culpa deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet: non enim pœnij entia restituit in pristinam dignitatem, quamuis possit restituere in pristinum statum gratiæ, vt supra dist. 14. dictum est.

q. 2. ar. 2. i cor. & fet per totun De bono dnitatis a Iubanum ca. 9. Et habetur 27. c 1. c. Nuptiũ. §. In coiugali.

EXPOSITIO TEXTVS.

VXOREM *virginem &c.* intelligit sub hypothesi, idest, si ad clericatum redire desiderat ad sacerdotium promouẽdus. *Sacra dei ecclesia gladium non habet &c.* Contra est qd Bernardus dicit ad Eugenium, quòd ecclesia utrũque gladium habet.

Et hieron. vt habetur dist. 27. c. 1 q. 1. cap. Vuentibus 1. ad Tim cap. 5.

Et dicendum, quòd habet spiritualem tantum quantum ad executionem sua manu exercendam: sed habet etiam temporalem quantum ad eius iussionem, quia eius nutu extraendus est, vt dicit Bernardus.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de impedimento ordinis, hic determinat de eo, editentio voti, & diuiditur in partes duas. In prima ostendit, quomodo homo impeditur a matrimonio contrahendo per votum, quo deo se obligat. In secunda, quomodo impeditur a matrimonio per aliud matrimonium iam contractum, quo se homo vxori obligauit ibi. *Cum vir & mulier &c.* Prima in tres. In prima ostendit, quid sit votum. In secunda, distin-

A
De voto.

VNC de voto inspiciamus. Votum est testificatio quædam promissionis spontaneæ, quæ Deo, & de his quæ Dei sunt proprie fieri debet. Sunt tamẽ & nota stultorum, quæ frangenda sunt.

De votorum differentijs.

CIENDVM uero quòd votorum aliud est commune, aliud singulare. Commune, vt illud quod in baptismo omnes faciunt, cum spondent renũtiare diabolo, & pompis eius. Singulare, vt cũ aliquis spõte promittit seruare uirginitatem & continentiam, uel aliquid huiusmodi. Item singulare votum aliud est priuatum, aliud solemne. Priuatum est in abscondito factum, solemne uero in cõspectu Ecclesiæ factum. Item priuatum si violetur, peccatum est mortale: solemne uero violare, peccatum & scandalum est. Qui priuatum faciunt votum continentiæ, matrimonium contrahere non debent, quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen contraxerint, non separentur, quia probari non potest qd occulte factum est. Qui uero solemniter vouent nullatenus coniugium inire queunt, quibus non solum nubere, sed & uelle damnabile est. Vnde August. In coniugali vinculo si pudicitia seruatur, damnatio non timetur: sed in uiduali continentia, & uirginali excellentia uirtus muneris amplioris expetitur, qua expetita, & electa, & voto oblata, iam non solum capescere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere uelle damnabile est. Vouentibus enim uirginitatem, uel uiduitatem non solum nubere, sed etiam uelle damnabile est. Quod Apostolus ostendit Timotheo scribens. Adolescentiores uiduas deuita. Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere uolunt, idest, cum post uo-

Hanc vo definitio nem pon & Hug. S. Vict. de sacram tis part. 1 c. 5.

B

Commune, vt illud quod in baptismo omnes faciunt, cum spondent renũtiare diabolo, & pompis eius. Singulare, vt cũ aliquis spõte promittit seruare uirginitatem & continentiam, uel aliquid huiusmodi. Item singulare votum aliud est priuatum, aliud solemne. Priuatum est in abscondito factum, solemne uero in cõspectu Ecclesiæ factum. Item priuatum si violetur, peccatum est mortale: solemne uero violare, peccatum & scandalum est. Qui priuatum faciunt votum continentiæ, matrimonium contrahere non debent, quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen contraxerint, non separentur, quia probari non potest qd occulte factum est. Qui uero solemniter vouent nullatenus coniugium inire queunt, quibus non solum nubere, sed & uelle damnabile est. Vnde August. In coniugali vinculo si pudicitia seruatur, damnatio non timetur: sed in uiduali continentia, & uirginali excellentia uirtus muneris amplioris expetitur, qua expetita, & electa, & voto oblata, iam non solum capescere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere uelle damnabile est. Vouentibus enim uirginitatem, uel uiduitatem non solum nubere, sed etiam uelle damnabile est. Quod Apostolus ostendit Timotheo scribens. Adolescentiores uiduas deuita. Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere uolunt, idest, cum post uo-

Universidad de Deusto Biblioteca

distinguit multiplex votũ, ibi. *Sciendum uero quòd uo:orum &c.* In tertia ostendit, quod votum, & qualiter matrimonium impedit, ibi. *Qui primum faciunt uotum &c.* Et hæc pars diuiditur in duas. In prima ostendit quòd votum continentiæ impedit matrimonium. In secunda ostendit quid agendum sit cum eis qui post votum nupserint, ibi. *De uirginibus autem non uelatis &c.* Et circa hoc tria facit. Primo ostendit qui debent agere pænitentiam. Secundo obijcit in contrariũ, ibi. *Non est hic prætermittendum &c. Cum uir & mulier &c.* Hic determinat de alio impedimento matrimonij, quod supra dictum est ligamen, & diuiditur in partes duas. In prima ostẽdit quòd matrimonium præcedens dũ stat, impedit ab alio matrimonio contrahendo. In secunda ostendit quomodo adhuc matrimonio stante potest esse cõiunctio secundi matrimonij sine peccato, quãmuis non sit uerum matrimonium, ibi. *Hic quæritur de illis feminis &c.* Et hæc in duas secundum duos casus quos ponit. Secunda pars incipit, ibi. *Sed si quis relicta &c.*

tum continentię in delitijs egerint uitam, non dico nubunt sed nubere uolunt in Christo, quasi tunc nõ sit peccatum, sed quòd sit ostendit subdens. Habentes damnationem. Et quare? subdit: Quia primam fidem irritam fecerunt, & si non nubendo, tamen uolendo, ut uoluntatem quæ a proposito cecidit, appareat esse damnatam, siue sequantur nuptiæ, siue non. Damnatur. n. propositi fraus, damnantur tales, quia continentiæ fidem primam irritam fecerunt, idest, uotum, uel in uoto violato fidem, quam in baptismo professi sunt. Si autem pro uoluntate nubendi damnantur, constat, si eam effectui mancipauerint, reuocãdum id esse in irritum, easque arcendas redire ad propositum. Vnde Gregor. Vidũs a proposito recedentes uiduitatis, super quibus nos consuluistis, credo te nosse a Sancto Paulo, nisi conuertantur, olim esse damnatas, quas & nos Apostolica authoritate dãnandas, & a communione fideliũ, atque a liminibus Ecclesiæ arcendas fore censemus, usquequo obediant episcopis suis, & ad bonum quod cœperunt, inuitæ, aut uoluntariæ reuertantur.

QVAESTIO PRIMA.

A Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De voto.
¶ Secunda, De scandalo, quod alicui voto adiungitur, vt in litera dicitur. De ligaminis, ñ. impedimento idem est quærere quod de pluralitate vxorum, & de indissibilitate matrimonij, de quibus supra dist. 33. dictum est.

Circa primum quæruntur quinque.

¶ Primo, De voto secundum se.
¶ Secundo, De voti diuisione.
¶ Tertio, De uoti obligatione.
¶ Quarto, De uelatione uirginum, quæ sit in signum cuiusdam uoti.
¶ Quinto, De uelatione uirginum, quæ fit in signum cuiusdam uoti.

q. 1. fere per totũ quantũ ad uxorum pluralitatem, & q. 2. Similiter quantũ ad matrimonij inseparabilitatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

A *Vtrum uotum conuenienter in litera diffiniatur.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd uotum inconuenienter in litera diffiniatur. Votum enim de sui nominis ratione propositum uoluntatis importat siue aliqua promissione. Vota enim fieri dicuntur, quæ uoluntarie fiunt, quod etiam per aliam diffinitionem de uoto datam patet. Votum est conceptio boni propositi cum deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, uel non faciendum se deo obligat. ergo nõ debuit promissionem ponere in diffinitione uoti.

¶ 2 Præt. Promittere progreditur a mente, sicut & credere: sed credere nullus potest nisi uolens. ergo, nec promittere, & ita frustra additur, spontanee.

¶ 3 Præt. Promissio non est id quod promissionis testificatio: sed uotum est quædam promissio, ut patet per diffinitionem Hug. de Sancto Victo. qui dicit, quòd uotum est sponsio animi uoluntaria. ergo male dicit magister, quòd uotum est promissionis testificatio.

¶ 4 Præt. Illud quod ponitur in diffinitione, debet uniuersaliter diffinito conuenire: sed non omne uotum fit deo, quia etiam sanctis uota fiunt. ergo inconuenienter ponitur in diffinitione uoti, quod debet deo fieri.

¶ 5 Præt. Iuritæ sic diffiniunt uotum. Votum est alicuius boni cum deliberatione facta promissio: sed non omne bonum est de rebus ad deum pertinentibus, immo quædam pertinent ad proximum. ergo non debet in diffinitione uoti poni, cũ sit de rebus ad deũ pertinentibus.

¶ 6 Præt. Ad uotum requiritur animi deliberatio, ut patet p quandam diffinitionem a magistris de uoto datam, quæ talis est. Votũ est promissio melioris boni ex deliberatione firmata. cum ergo in prædicta diffinitione quæ in litera ponitur, nõ fiat mẽtio de deliberatione, uidetur insufficiens.

VLTERIVS. Videtur quòd uotũ non sit tantum de meliori bono, quia illud quod est necessitatis non reputatur bonum melius, sed commmune bonum: sed de eo quod est necessitatis potest esse uotum, sicut Iacob Genes. 27. nouit quòd esset sibi dominus in deum. ergo non oportet quòd sit de meliori bono.

¶ 1 Præt. Vota quædam fiunt de rebus indifferentibus, sicut mulieres præcipue solent uouere, quòd non pectinent caput tali, uel tali die: sed indifferentia non includitur in bonis melioribus. ergo uotum non est semper de bono meliori.

¶ 3 Præt. Illud quod est illicitum, non est bonum, nedum ut sit melius: sed de illicito potest esse uotum sicut patet de Iepte, qui propter uotum occidit filiam innocentem, qui ut dicit Hiero. in catalogo sanctorum ponitur: quia placuit deo animus uouentis. ergo uotum nõ est semper de meliori bono.

¶ 4 Præt. Meliora bona uidentur illa esse, de quibus est consilium: sed de illis quæ possunt uergere in periculum personæ non est consilium, quæ tamen quidam uouent, sicut quòd abstineant duobus, uel tribus diebus a cibo, quod sine periculo personæ sustinere non possunt. ergo uotum non est semper de meliori bono.

SED CONTRA est diffinitio uoti prius posita, scilicet, Votum est promissio melioris boni &c.

VLTERIVS. Videtur quia etiam ille qui non est sui iuris possit aliquid uouere, quia obligatio quæ fit in inferiori nõ potest impedire seruitium superiori de quo impendendum: sed per uotum aliquis se obligat ad seruiendum deo. ergo obligatio qua seruus est obligatus domino suo, homini tamen, nõ potest eum a uoto prohibere.

¶ 2 Præt. Filiusfamilias est in potestate patris: sed potest uouere etiam contradicente patre, sicut quotidie fit, quòd inuitis parentibus iuuenes in religionibus profitentur. ergo ille qui non est sui iuris potest uotum emittere.

¶ 3 Præt. Nullus est magis in potestate alterius, quàm monachus qui obedientiam promitit: sed monachus potest uouere, ut uidetur, cum in quibusdam sit suæ uoluntatis arbitrio, non enim in omnibus tenetur obedire prælato, ut Ber. dicit, sed in his tantum quæ ad religionem pertinent. ergo &c.

¶ 4 Præt. Vxor etiam est sub potestate mariti, ut patet Gen. 3. sed uxor in quibusdam potest uouere sine consensu uiri. ergo &c.

SED CONTRA est, quòd non licet sacrificium ex alieno deo offerre: sed ille qui uotum emittit, quodammodo sacrificium deo offert, ergo si sit in potestate alterius non potest uotum emittere.

¶ 1 Præt. Votum cum habeat spontaneam promissionem, libertatem requirit: sed ille qui est in potestate alterius non habet libertatem. ergo non potest uouere.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd uotum suo nomine obligationem quandam exprimit ex uoluntate factam: & quia uoluntate non potest aliquis obligari, nisi qui uoluntatis est cognitor, quod solus deus est, ideo ex consequenti importat obligationem deo factam, & ex consequenti de his quæ ad deum spectant, cum personæ obligatio alicui facta de his quæ ad deum non spectant, nulla sit: obligatio autem hominis exterius fit uerbo exterius expressa. Vnde dicitur Prouerb. 9. Illaqueatus es verbis oris tui: & ideo ei qui contuetur, oportet quòd fiat obligatio uolũtaria interiori uerbo, & ideo oportet q̃ fiat per actum illius potentiæ, cuius est uerbũ interius constituere, quod est rationis: & ideo ipse actus rationis qui est promissio, est essentialiter uotum. Quòd enim promissio sit rationis actus, patet tum ex hoc quòd est enuntiatio quædam: tum ex hoc q̃ promittens rẽ promissam ad alterum ordinat. Omnis autem ordinatio, rationis est, promissio autem exterius facta quandoque dicitur nuda, quando non habet aliquid additum quod obligationem confirmet, & tunc non habet plenam uim obligandi. Similiter etiã promissio interius facta deo ad hoc, quòd plenam uim obligandi habeat, oportet quòd non sit nuda, sed habeat aliquid quo confirmetur. Et hæc quidem confirmatio per tria gradatim habet fieri. Primo, per deliberationem simplicem. Secundo per intentionem obligandi se ad certam pœnam. Tertio, per hoc, quòd testimonium hominum adhibetur promissioni interioti, & sic de uoto dantur plures diffinitiones secundum diuersa eorum quæ requiruntur ad uotum in diffinitionibus illis comprehensa, & possent adhuc multo plures dari. diffinitio tamen quam magister ponit. uidetur esse perfectissima, quia ponit & promissionem quæ est essentialiter uotum, & tangit uoluntatẽ in hoc quòd dicitur, spontaneæ, quæ est causa obligationis: & confirmationem ultimam promissionis, quæ alias includit in hoc quòd dicit, testificatio: & voti terminum, quia est actus ad alterum in hoc quòd dicit, quia debet deo fieri: & materiã, in hoc quòd dicit, quod est de his quæ dei sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uelle aliquid non est uouere, & ideo propositum non est uotum, sed enuntiatio illius propositi per modum promissionis: & quia enuntiatio interior conceptio cordis dicitur, ideo in illa diffinitione ponitur uotum esse propositi conceptio: si tamen simpliciter uotum diceretur esse propositũ, esset prædicatio per causam, quia propositum est principium uoti, sicut etiam quandoq; ipsum desiderium oratio uocatur, ut supra dist. 15. dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd promissio quandoq; fit ore, & non corde, & talis quo ad deũ non est uotum: & ideo oportuit addere spontaneæ. Et præterea, quãmuis homo non possit cogi sufficienter simpliciter ad promittendum, potest tamẽ cogi coactione quadam interpretatiua ad exteriorem promissionem, sicut & alia opera uoluntaria exteriora, non autem ad promissionem interiorem, sicut nec ad fidem. Magister autem diffinit uotum exterius prolatum, quod potest matrimonium impedire: sic enim intendit hic de uoto, & hoc uotum est testificatio interioris promissionis, non ipsa interior promissio. Et per hoc patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd uotum non fit sanctis, nisi secundum quod per suffragia sunt mediatores inter nos & deũ, sicut & oratio ad sanctos fit, & ideo omne uotum principaliter ad deum reducitur, sicut & oratio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illa diffinitio intitatum est intelligenda non de quolibet bono, sed de eo quod pertinet ad pietatis religionem, & hoc dei est siue fiat in proximo, sicut in proxima materia, siue in seipso, siue in deo.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in testificatione includitur deliberatio, ut dictum est.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut ex iam dictis patet, uotum non potest esse nisi de aliquo bono ad cultum dei pertinente quocumque modo, & ideo omne malũ obuiat uoto ex parte eius cui fit obligatio: sed ex parte eius ex quo talis obligatio procedit, s. uoluntatis, omnis necessitas aliquo modo obuiat uoto. Est autẽ duplex necessitas. Vna absoluta, & talis necessitas omnino excludit uotum: sicut si aliquis uoueret se non moriturum, uel ea quæ omnino non sunt in potestate eius, nullum esset uotum. Alia est necessitas conditionata ex suppositione finis, & sic inest nobis necessitas faciendi illa, sine quibus non possumus salutem consequi, sicut sunt præcepta ad quæ alias tenemur, & talis necessitas nõ excludit omnino uotum inuenitur enim quandoque large accipiendo uotum, esse de his quæ sunt sub tali necessitate, sed excludit talis necessitas votum proprie dictum: & ideo si votum accipiatur secundum propriam sui rationem, est proprie de bonis illis, ad quæ non omnes tenentur, quæ supererogationis sunt, & ideo dicuntur meliora bona, quia superadduntur illis bonis, sine quibus nõ est salus: & ideo uotum proprie acceptum, dicitur esse de meliori bono.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ illa Iacob promissio magis fuit recognitio quædam obligationis, quã in obligationis causa, & ideo non potest proprie, sed largo modo votum dici. Vel dicendum, quòd uotum Iacob nõ fuit de eo quod erat necessitatis, sed de speciali modo cultus per altaris constructionem, & decimarum exhibitionem. & ideo fuit de meliori bono.

¶ Ad secundum dicendum, quòd talia uota mulierum sunt sortilegia magis quã uota. Sunt enim reliquiæ quædam idolatriæ, secundum quam obseruabantur dies & menses, & ideo pro non uotis habenda sunt, & peccant talia uouentes, quia ut Hieronymus dicit Cum infidelibus etiam nec nomina habere debemus communia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd uotum si sit de eo quod est simpliciter malum, non est uotum nisi æquiuoce, & ideo nullo modo obligat. Si autem est de eo quod uno casu contingente potest esse bonum, & alio malum, si sic in omnem euẽtum, est indiscretum: si autem sit in bonum euentum per intentionem uouentis, est discretum, & in malo euentu non obligat. Votum igitur Iepte fuit de eo quod in aliquo euentu poterat esse bonũ. s. si obuiaret animal immolatitium, & in aliquo euentu non bonum. s. si obuiaret animal non immolatitium, & quia uouit in omnem euentum, uotum indiscretum fuit. ergo in uoto eius quantum ad emissionẽ uoti, est aliquid laudabile, scilicet deuotio & fides qua sperabat a deo victoriam, & sic dicitur esse motus a spiritu sancto, sed determinatio uoti est indiscreta: quantum autem ad executionem ipsum factum est crudele, sed hoc non est ibi laudabile. Et ideo quamuis uotum eius fuerit aliquo modo laudabile, ipse tamen non excusatur a peccato, quia fuit in uouendo stultus, & in reddendo impius ut Hiero. dicit: ponitur tamen in catalogo sanctorum, propter victoriam quam a deo obtinuit, sicut & alii sancti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in periculum personæ vergens uotum non est seruandum, quia nullus potest aliquid uouere in periculum personæ suæ, & ideo tutum est quòd in talibus quæratur dispensatio superioris: si tamen eam non daret, & periculum imminet, posset secure frangere uotum. Posset autem periculum imminere uel ex infirmitate, uel ex paupertate, ut si non habeat aliud ad comedendum quã illud, a quo uouit abstinere.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ex iam dictis patet, quòd uotũ non potest emitti ab aliquo, nisi de his quæ subiacent voluntati eius, & ideo ille qui est sub potestate alterius constitutus, quantum ad ea in quibus ei subiacet, uouere nõ potest, quia talia non subiacent eius uoluntati. Similiter etiam illi qui non habent usum liberi arbitrii, sicut aliqui qui non sunt sani mentis uouere non possunt, nec etiam pueri ante annos pubertatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc ipso quòd seruit homo domino suo carnali, seruit spirituali, vnde Apostolus propter conscientiam eis esse seruiendum docet: & quia hoc est necessitas, non potest per id quod non est necessitas impediri: si enim nec illud quod cadit sub præcepto, potest per id quod cadit sub consilio tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex quo homo uenit ad annos pubertatis, non est sub potestate alterius, si sit liberæ conditionis quantum ad ea quæ ad personam suam spectant, & ideo sicut talis iuuenis parentibus potest matrimonium contrahere, ita iuuenis eis potest religionem profiteri: sed quantum ad res domesticas non potest aliquid uouere sine consensu patris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis religiosus non teneatur ad obediendum in omnibus quæ ei possent imperari, tamen tenetur ad obediendum quantum ad omne tempus de his quæ sibi imperari possunt: sicut & seruus non est exemptus aliquo tẽpore a seruitio domini sui, & ideo nullum tempus est eis vacãs, quo possint quodlibet facere. Et quia omne uotũ est aliquo tẽpore

27. q. 1. c. Vidũas a proposito.

27. q. 1. c. Vidũas a proposito. §. Si virgines.

D. 1001.

Lib. 1. contra Iouinianum circa med. to. 2.

D. 1207.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore comulendum, ideo sicut nec serous, ita nec religiosus aliquod votum emittere potest sine consensu sui superioris.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ in his in quibus vxor viro tenetur, & econuerso, neuter potest vouere sine mutuo consensu, sicut patet de voto continentiæ. Sed quia in dispensatione domus, & regimine vitæ mulier est subiecta uiro, & nõ econuerso, ideo vir potest in talibus vouere sine consensu vxoris, sed nõ econuerso.

F reuersæ, a nobis, & ab omnibus fidelibus, a liminibus Ecclesiæ, & a cœtu fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminandæ, & carceribus tradendæ. Ex his apparet utrumonium contractum. ergo solum his modis votum solemnizatur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd diuisio illa, qua votum diuiditur in singulare & commune, est diuisio analogi, quod prædicatur per prius & posterius de suis diuidentibus, sicut ens de substantia & accidente. Cum n. votum sit obligatio ex voluntate facta, necessitas autem voluntariũ excludit, illud votũ qd nihil habet necessitatis dicitur per prius votum quasi habẽs complete rationem voti, & hoc est votum singulare, quod est de illis, ad quę non tenemur. Illud autem votum quod habet aliquid necessitatis, habet incomplete rationem voti, & ideo dicitur per posterius votum: & hoc est votum commune, quod est de his ad quæ omnes tenentur, quorum est necessitas conditionata, non absoluta, vt ex dictis patet.

G Ar. sequen. quæst. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de diuisione vniuoci, & talis non est hic.

¶ Ad secundum dicendum, quòd votum comune est quidam singularis actus, & a singulari persona emissum: vnde non posset conuenienter dici uniuersale, sed dicitur commune ratione horum de quibus est, ad quæ omnes tenentur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd transgressio voti cõmunis non facit speciale peccatum, sed addit peccato specialẽ deformitatem. Magis enim peccat baptizatus eodem genere peccati, quàm non baptizatus, ut patet Hebr. 10. Quanto putatis deteriora meruisse supplicia, qui filium dei conculcauerit & sanguinem testamenti pollutum duxerit &c. & ideo non frustra emittitur, cum aliquam obligationem addit, sicut lex scripta addit aliquam obligationem supra legem naturæ: & ita non facit aliud peccatum, sed nouam deformitatem addit.

H

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de nouis quæ sunt de his ad quæ non omnes tenentur: sed ex hoc quòd nice pueri patrinus uotum commune emittit, nihil puero deperit, quia ad idem alias esset obligatus: nec obstat quòd sit maior obligatio, quia huic præponderat magnitudo beneficij quę impeditur. Non n. iniuriam facit puero qui pro eo beneficium accipit ab aliquo, cui postea puer ad annos discretiõis uenẽs, ad seruitium, uel gratiarum actionem tenetur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd diuisio voti in priuatum, & solemne est diuisio totius potestatis in partes suas, cuius perfecta uirtus est in una suarum partiũ. In alijs autem quædam ipsius participatio, sicut anima diuiditur in rationalem, sensibilem, & uegetabilem. Virtus autẽ voti est obligatio, quę quidem uirtus complete est in uoto solemni, cuius obligatio nullo casu irritari potest, sed est incomplete in uoto priuato, cuius obligatio aliquo casu irritatur, ut dicetur.

I

D. 1204

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uotum potest dici publicum dupliciter. Vno modo per se, quia habet aliquid annexum, unde in publicum uenire debeat: sicut cum quis recipit ordinem sacrum, per quẽ minister ecclesiæ constituitur ad publice deo seruiendum. Alio modo per accidens, sicut quando in notitiam plurimorum uenit: & quia rei iudicium non uariatur per id quod est per accidens, sed secundum id quod est per se, ideo uotum publicum secundo modo in idem computatur quod priuatum: sed publicum primo modo distinguitur a priuato, & hoc est solemne.

Ar. sequen. quæst. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dicta diuisio datur per ea quæ sunt essentialia uoto. Illud enim ex quo votum habet ut nos obligandi, est fini essentiale, unde non est uerum ꝙ æqualiter obligent omnibus modis nec quo ad deũ, nec quo ad homines: sed aliquo modo æqualiter obligant, ut dicetur.

K

Ar. sequen. quæst. 3. ad 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd naturalis est ordo quo fit progressus de imperfecto ad perfectum: unde & in totis potestatis fit progressus ab una parte in aliam, sicut animalis prius habet animam uegetabilem aliquo modo, quàm sensibilem, & sensibilem quàm rationalem. Et similiter etiam non est inconueniens, quòd idem uotum primo sit priuatum, & postea publicum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium, & alia sacramenta habent plenum effectum suum præterimissis his quæ ad solemnitatem sacramenti pertinent propter hoc, quòd habent efficaciam ex uirtute diuina, & non ex institutione humana: sed uotũ quod obligat per id quod ab homine est, non habet perfectam uim obligandi nisi debita solemnitate adhibita: & ideo uotũ distinguitur per solemne, & non solemne, non autem

quæst. præced. in cor.

autem matrimonium, uel aliquod aliud sacramentum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd uotum, ut dictum est, dicitur solemne ex hoc, quòd habet completam uim obligandi. Ea enim ad solemnitatem rei pertinere dicuntur, quæ ei completum esse tribuunt: uotum autem eum essentialiter sit ꝙ uisio, complementum suę uirtutis accipit, sicut & promissio, cui quidẽ obligatio tũc completur, quando aliquis hoc qd promittit in ꝑsenti dat, quodammodo ponens eũ cui fit promissio in corporali possessione alicuius rei, unde habere possit quod promittit: sicut si aliquis fructus agri promitteret, & promittendo agrũ daret: & similiter si seruitium aliquod promitteret, & se in seruum daret. Et ideo tunc uotum solemnizari dicitur, quando aliquis præsentialiter se dat deo diuinis seruitijs mancipando, quod quidẽ fit per ordinis sacri susceptionem, & per professionem certæ regulæ debito modo factæ, scilicet in manum eius qui debet recipere, & aliis circunstantijs seruatis quę secundum ura determinantur: alias non esset uotum solemne, quantumcũque quis profiteretur, quia ex tali professione non fieret sub potestate eorũ qui religioni præsunt.

11, q. 1. ca. Qua Chro.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum solemnitas voti sit ex hoc, quòd res ipsa datur, unde promissio impleatur, quando aliquid temporaliter soluendum promittitur, nõ põt solẽne uotum esse, sicut est uotum peregrinationis, uel aliud huiusmodi: nec obstat quòd solemnitas differentia uoti communiter sumpti ponitur, quia etiam anima rationalis in qua est perfecte ratio uitæ, non est in rebus uiuentibus, quàmuis rationale ponatur differentia animalis simpliciter.

C

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus religionis est duplex, quidam qui non professis dari solet, alius qui datur professis: & si in quibusdam religionibus utrisque idem habitus detur, tamen in professione contineat habitus benedici & habitus sic benedictus quasi alius computatur. Primus ergo habitus non sufficit ad solemnizandũ uotum, etiam prius emissum, sed secundi habitus susceptio solemnizat uotum, quia est quædam præsumpta professio, contra quam præsumptionem etiam non admittitur probatio, si seruentur debitæ circunstantiæ, sicut quòd detur habitus ab eo qui dare possit, & coram fratrum multitudine. Si enim aliquis in domo sua talem habitũ suscepisset, nõ propter hoc præsumeretur uotũ solemnizasse, & ideo habitus susceptio non debet poni alia causa solemnitatis, quia non solemnizat uotum, nisi inquantum est professio quædam præsumpta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd antequã essent istæ regulæ quæ modo sunt, erat aliquis modus uiuendi ab ecclesia approbatus, quo aliqui ad ea quæ supererogationis sunt, se obligabant, & tunc certi tẽporis obligatio ad alium modum uiuendi idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd uotum hoc non dicitur primatum, quod ad notitiam paucorum uenit, sed quia non habet unde oporteat ad notitiam deduci: ille autẽ qui professionem in occulto facit, ut si in domo sua faciat in manu eius qui eam recipere possit, facit uotum quod habet, unde in publicũ deduci debeat, quia oportet eum sæcularem uitam dimittere, & in claustro cum alijs sui ordinis conuersari.

ARTICVLVS II.

c *Vtrum uotum obliget, ut semper necesse sit illud obseruari.*

12, q. supra citata ar. 3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd uotum non obliget, ut semper necesse sit illud obseruari. Nullus enim obligari potest ad impossibile: sed aliquando impossibile est uotum obseruari, sicut patet in illa quæ uouit uirginitatem, & corrumpitur. ergo non est necessitatis uotum seruare.

Ar. 1. huius q̃onis quæstiun. 1.

¶ 2 Præt. Effectus non potest esse firmior sua causa: sed causa dans firmitatem suo uoto est deliberatio, ut ex diffinitione prius posita patet. cum ergo deliberatio humana non habeat necessariam firmitatem, quia cogitationes hominum sunt timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ, ut dicitur Sapien. 9. uidetur quòd uotum non obliget de necessitate ad obseruandum.

A

¶ 3 Præt. Iuramẽtũ strictius obligat q̃ uotũ, quia ueritas diuina, ex qua iuramẽtũ obligat, est efficacior quàm deliberatio humana ex qua obligat uotum: sed iuramentũ nõ obligat ad hoc quòd obseruetur de necessitate, quia quandoq; potest sine peccato frangi, sicut qũ uergit in deteriorẽ exitum. ergo nec uotum obligit ad hoc quòd semper necesse sit obseruari.

¶ 4 Præt. Votum quandoque fit sub conditione, sicut uouit Iacob Gene. 28. Si deus meus mecũ fuerit &c. sed tale uotum non obligat conditione non extante. ergo non omne uotum de necessitate obligat.

¶ 5 Præt. Ille qui moratur in religione ultra tempus probationis determinatum, & si ore non profiteatur, uotum interpretatum fecisse dicitur: sed hoc uotum, ut uidetur, non necesse est eũ obseruare, quia nihil ipse promisit, nec uidetur tenẽri semper ad ea quæ uotũ professis uis continet, cũ quandoque tpe probationis non uidentur statuta regulæ obseruari, & ipse nõ intendit intrare monasteriũ, nisi ut uiuere sicut alij uiuunt. ergo uidetur ꝙ non omne uotũ obliget, ut necessario seruetur.

¶ 6 Præt. Nullus obligatur ad id quod dependet ex arbitrio alieno, sicut cum quis uouet intrare aliquod claustrum religionis, est enim in potestate illorum eum recipere, uel non. ergo si ipsi nolint, non uidetur quòd obligetur ad uotũ soluendum.

¶ 7 Præt. Quicumque tenetur ad aliquid sine temporis determinatione, tenetur ad statim. si ergo uotum obligaret, qui facit uotum, & non determinat tempus, teneretur ad statim soluendum, quòd non uidetur uerum.

C

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 23. Cum uotũ uoueris domino deo tuo, non tardabis reddere.

¶ 2 Præt. August. dicit, quòd uouere est uoluntatis, sed reddere necessitatis.

Ad Armentariũ Riparium epistola 45.

VLTERIVS. Videtur quòd per obligationem uoti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Fortius enim uinculum præiudicat debiliori: sed uinculum uoti est fortius, quàm uinculũ matrimonij, quia hoc facit homini, illud deo. ergo uinculum uoti præiudicat uinculo matrimonij.

¶ 2 Præt. Præceptum dei non est minus quàm præceptum ecclesiæ: sed præceptum ecclesiæ adeo obligat, quòd si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur: sicut patet de illis qui contrahunt in aliquo gradu consanguinitatis ab ecclesia prohibito. ergo cum seruate uotũ sit præceptum diuinum, uidetur quòd cum quis cõtra uotum diuinum matrimonium contrahit, ex hoc matrimonium sit dirimendum.

D

¶ 3 Præt. In matrimonio potest homo uti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit uotum simplex, numquàm potest carnaliter commisceri uxori sine peccato. ergo uotum simplex matrimonium dirimit: probatio mediæ. Constat quòd ille qui post simplex uotum continentiæ matrimoniũ contrahit, mortaliter peccat, quia secundum Hieron. Virginitatem uouentibus non solum nubere, sed uelle nubere damnabile est: sed cõtractus matrimonij non est contra uotum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ. ergo quando primo carnaliter commiscetur uxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus alijs uicibus, quia peccatum primo commissum non potest excusari a peccato sequenti.

Habetur dist. 27. c. Vouẽtibus, & 17 q. 1. c. Vouentibus.

¶ 4 Præt. Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, præcipue quantum ad carnalem copulam, sed ille qui uotum simplex continentiæ facit, numquàm potest petere sine peccato debitum, quia hoc est expresse contra uoluntatem continentiæ, ad quam ex voto tenetur. ergo nec reddere potest sine peccato.

E

Habentur hæc uerba sub nomine Alexandri tertij scribentis Vuigorenſ. epo. c. Meminimus q clerici, vel vouẽtis, ac formaliter habẽtur in pradicta verba eo. tit. c. Consuluit.

SED CONTRA est, quod Clemens Papa dicit, quòd uotum simplex impedit contrahendum matrimonium, sed non dirimit contractum.

VLTERIVS. Videtur quòd nec etiam votum solemne dirimat matrimonium contractũ, quia sicut decre. dicit. Apud deum non minus obligat uotum simplex, quàm uotum solemne: sed matrimonium acceptatione diuina stat, vel dirimitur. ergo cum votum simplex non dirimat matrimonium, nec votum solemne dirimere potest.

¶ 2 Præt. Votum solemne non addit ita validum robur supra uotum simplex, sicut iuramentum: sed uotum simplex etiam iura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum solemne.

¶ 3 Præt. Votum solemne nihil habet quod non possit votum simplex habere, quia votum simplex posset habere scandalum, cum possit esse in publico, sicut & solemne. Similiter ecclesia posset, & deberet statuere quod votum simplex dirimat matrimonium contractum, vt multa peccata vitarentur. ergo qua ratione votum simplex non dirimit matrimoniũ, nec solemne votum dirimere debet.

Huius art. determinatio habet, express, de uoto & uoti redẽp. c. Vnico, lib. 6

SED CONTRA est, quòd ille qui facit votum solemne contrahit matrimonium spirituale cum deo, quod est multo dignius, quàm materiale matrimonium: sed matrimonium materiale prius contractum dirimit matrimonium post contractum. ergo & votum solemne.

¶ 2 Præt. Hoc etiam probari potest per multas authoritates quæ in litera ponuntur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd votum, vt ex dictis patet, est quidam promissionis contractus inter deum & hominem. Vnde cum contractus bonæ fidei inter homines factus obliget ad necessariam obseruationem, multo fortius votum quo homo deo aliquid promittit, in his duntaxat ad quæ votum se extendit: in illis autem ad quæ votũ non se extendit, obligatio voti non habet locum: & ideo qui uotũ rite factum prætermittit, mortaliter peccat, quia fidem quam cum deo inijt, fraugit.

H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud quod votum fiendum impediret, si præsens esset, etiam voto facto obligationem auferit: vnde cum de impossibili non possit esse votum, vt dictũ est, si aliquid fiat impossibile post voti emissionem, quod prius erat impossibile, obligatio voti quantũ ad illud tollitur: vt si quis diues vouerit ædificare ecclesiam, quod postmodum perficere non possit paupertate superueniente, non obligatur ex voto ad implendum: sed tamen in hoc distinguendum est dupliciter. Vno modo, quia vel omnino factus est impotens, & tunc non tenetur simpliciter ad hoc quod vouit: vel est factus impotens ad totum perficiendum, quàmuis non ad partem, & tunc ad illud quod potest remanet obligatus. Alio modo distinguendum est, vtrum ex sua culpa impotentiam incurrerit, quia tunc oportet recompensare per pœnitentiam: vel non ex culpa sua, & tunc nõ tenetur ad aliquam recompensationem. Illa ergo quæ virginitatem vouit, si corrupta est, quàmuis non possit virginitatem reddere, tamen potest reddere continentiã, & ad hoc remanet obligata, & vteriùs ad pœnitentiæ lamentum, per quod virginitatem amissam deo recompensat, quod quidem & si non sit æquiualens simpliciter, est tamen æquiualens quantum ad repentationem dei, qui non exigit ab homine vltra posse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis deliberatio sit causa variabilis, tamen rectitudo legis naturalis quæ dictat quod promittitur deo esse seruandum, est inuariabilis, & hoc dat ne cessariam obligationem voto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut iuramentum quod vergit in deteriorem exitum, non est seruandum, ita nec votum. Vnde indulsit dies, in turpi voto mutat decretum, quia votum non extendit se ad illicita, vel minus bona, vt dictum est: nec differt votum tunc fuerit illicitum, quando votum emissum est, vel postmodum illicitum fiat.

T. 1. 2. Synonymorum. lib. 2. c. 4. cum malis.

¶ Ad quartum dicendum, quia illud quod sub conditione votetur, nõ uouetur simpliciter, & ideo non obligat nisi illa conditione extante.

¶ Ad quintum dicendum, quòd votum interpretatum obligat, sicut & votum oretenus emissum: vnde si aliquis post tempus probationis in monasterio, tematerit, non obligatur ex voto interpretatiuo, nisi forte propter aliquam ætatem fuerit sibi annus prælatus, vel commiserit alijs prælati, quia tunc non facit votum interpretatum vltra annum datum, & talis qui interpretatum votum fecit ad vita voto religionis principalia in omni casu tenetur, ad alias obseruantias, quarum transgressor ex dissimulatione prælatorum inducitur, qui dum videntes non corrigunt, indulgere videntur: non videtur obligari, & præcipue si sint simplices, qui talia discernere sufficienter nesciant.

D. 694.

F ¶ Ad sextum dicendum, quòd obligatio voti ex propria voluntate causatur, vnde si in vouendo prius cogitauit de religionem intrando, & postea elegit talem religionem, vel talem locum, obligatur simpliciter ad religionem: vnde si non potest in illa quam elegit recipi, debet aliam quærere. Si autem primo & principaliter cogitauit de tali religione, vel tali loco, in voto suo intelligitur hæc cõditio, si illi volunt eum recipere, alias esset indiscretũ votũ, vnde cõditione nõ extãte nõ obligatur. Si aũt dubitet quomodo se in vouendo habuerit, debet tutiorẽ viã eligere, ne se discriminicõmittat.

redire neglexerit. Tunc ille cui se cõiunxerat, et defunctus erit, cum ab eius illicitis amplexibus hæc penitus recesserit. Cum ergo dicitur eas non esse admittendas ad pœnitentiam, nisi hi quibus se iunxerãt de mundo recesserint, subaudiendum est eis. Tunc enim eis uiri de mundo recedunt & defunguntur, cum ab eorum concupiscentia iste

G

¶ Ad septimum dicendum, quòd si quando quis uouit, puta, se intraturum religionem, intendebat se ad statim obligare, vel ad arbitrium alienum, non potest vlteriùs differre etiam propter debita soluenda: sed ille qui eum recipit, tenetur ea persoluere. Si autem in vouendo de debitis cogitabat, probabiliter præsumi potest, quòd non intendebat se obligare antequã de rebus suis disposuisset: quando autem timet rationabiliter perpetuum impedimentum, tenetur vlteriùs non differre.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd per hoc res aliqua definit esse in potestate alicuius, per quod transit in dominiũ alterius: promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius cui promittitur, & ideo non ex hoc ipso quòd aliquis rem promittit aliquam, desinit res illa esse in potestate sua. Cum ergo in voto simplici non fit nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiã deo seruandam facta, post votũ simplex adhuc remanet homo dominus corporis sui: & ideo potest ipsum dare alteri, scilicet uxori, in qua datione matrimonij sacramentũ consistit, quod indissolubile est: & propter hoc votum simplex quàmuis impediat contrahendum, quia peccat matrimonium contrahens post votum simplex continentiæ, tamen quia uerus contractus est, non potest matrimonium per hoc dirimi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum est fortius vinculum, quàm matrimonium quantum ad illud cui fit, & ad quod ligat: quia per matrimonium ligatur homo uxori ad redditionem debiti, sed per votum deo ad continentiã: tamen quantum ad modum ligandi matrimonium est fortius vinculum, quàm votum simplex, quia per matrimonium traditur actualiter uir in potestatem uxoris, non autem per votũ simplex, vt dictum est: potior autem semper est conditio possidentis, sed quantum ad hoc simili modo obligat votum simplex, sicut sponsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

I

In cor. presentis quæstion.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptũ prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet inquantum est præceptum dei, vel ecclesiæ quòd dirimat matrimonium contractum, sed inquantũ facit quòd consanguinei corpus non possit transire in potestatem consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votũ simplex, vt ex dictis patet: & ideo ratio non sequitur, ponitur enim pro causa quod non est causa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimoniũ per uerba de præsenti, post votum simplex non potest cognoscere uxorẽ carnaliter sine peccato mortali, quia adhuc restat

K

fibi facultas implendi continentiæ votum ante matrimonium consummatum, vt ex dictis patet supra dist. 27. sed postquàm iam matrimonium consummatum est, est sibi factum illicitum non reddere debitum uxori exigenti, tamen ex culpa sua: & ideo ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex dictis patet, tamen debet lamentum pœnitentiæ recompensare pro continentia non seruata.

c. 1. arti. 3. quæst. 4.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantũ ad ea, in quibus non est factus impotens votũ continentiæ seruare, adhuc post contractum matrimonium obligatur ad seruandũ, propter quod mortua uxore tenetur totaliter continere: & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitũ petendum, ideo non potest petere debitum sine peccato, quàmuis possit sine peccato reddere debitum exigenti, postquàm obligatus est ad hoc per carnalẽ copulã præcedentem. Hoc autem intelligendũ est sine mulier petat expresse, sine interpretatiue, vt quando mulier uerecunda est, & uir sentit eius voluntatem de redditione debiti, tunc enim sine peccato reddere potest, & præcipue si ei ipsa

D. 418

met de periculo castitatis. Nec obstat quòd non sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abnuntiare. Quidam tamen dicunt, quòd potest & petere, & tedere, ne nimis oneratum reddatur matrimonium vxori semper exigenti: sed si recte inspiciatur, hoc est exigere interpretatiue.

¶ AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd omnes dicũt quòd votum solẽne sicut impedit matrimonium contrahendum, ita dirimit matrimonium contractum. Quidã autem assignãt pro causa scandalũ: sed hoc nihil est, quia ẽt votum simplex quãdoque scandal habet, cum sit quodãmodo publicum quandoque. Et præterea insolubilitas matrimonij est de ueritate uitę, quę non est propter scandalũ dimittẽda. Et ideo alij dicunt, quòd hoc est propter statutum ecclesiæ: sed hoc etiam non sufficit, quia secundum hoc ecclesia posset contrarium statuere, quod non videtur verum. Et ideo dicendum cum alijs, quòd votũ solemne ex sui natura habet quòd dirimat matrimonium contractum, inquantum scilicet homo per ipsum amisit sui corporis potestatem, deo illud ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet, & ideo non potest ipsum tradere in potestatem uxoris ad matrimonium contrahendum: & quia matrimonium quod sequitur tale votum nullum est, ideo votum prædictum dirimere dicitur matrimonium contractum.

D. 1204.

Ar. præcedẽti quæ. 3. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ votum simplex quoad deum dicitur non minus obligare quàm solemne in his quæ ad deum spectant, sicut est separatio a deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangẽs votũ simplex, sicut solẽne, quamuis grauius sit peccatum frangere solemne, vt sic comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus: sed quantum ad matrimonium, per quod homo homini obligatur, non oportet quòd sit æqualis obligationis etiam in genere, quia ad quædam obligat votũ solemne, & nõ simplex.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio, quàm votum: sed votum solemne plus obligat quantum ad modum ligandi, inquantum actualiter tradit hoc quod prouitur, quod non fit per iuramentum, & ideo non sequitur ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd votum solemne habet actualẽ exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum simplex, vt ex dictis patet: & ideo ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in voto possit fieri dispensatio.

Vbi supra. secunda secundæ. art. 10.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in voto non possit fieri dispensatio. Votum enim commune minimum habet de ratione voti: sed in voto communi nullus põt dispensare. ergo nec in voto singulari.

¶ 2 Præt. Reddere votum est de lege naturali, quia qui non reddit, mentitur, quod est contra legem naturalem: sed nullus potest dispensare contra mendacium, aut cõtra illud quod est de lege naturali. ergo nullus potest dispensare in voto.

¶ 3 Præt. Per dispensationem non debet prætermitti maius bonum pro minori bono: sed non est digna ponderatio continentiæ, vt dicit in lib. Eccl. iiast c. 26. Quia pars contemplatiuotũ qui significantur per Mariã, est optima, quia ipsa optimam partẽ elegit, vt dicitur Luc. 10. ergo ad minus in voto continentiæ, quod ad statum contemplationis pertinet, dispensari non põt.

SED CONTRA. Nullum votum est licitum, quod vergit in personæ periculum: sed potest esse quòd continentia seruata vergat in periculum personæ. ergo ad minus in casu illo votum continentiæ potest dispensari.

¶ 2 Præt. Sicut monachi tenentur ad continentiã, ita ad paupertatem, & obedientiam: sed potest dispensari cum eis quantũ ad votum obedientiæ & paupertatis, vt patet in illis qui ad prælationes assumuntur. ergo & in voto continentiæ.

II Vbi supra. ca. 12.

VLTERIVS. Videtur quòd quilibet prælatus possit in voto dispensare. Quilibet enim prælatus ad hoc constituitur, quòd utilitati subditorum prouideat. ergo si utilitas subditorum requirat, potest dispensare.

A ¶ 2 Præt. Ex hoc aliquis potest dispensare in voto, quòd est constitutus dispensator mysteriorum dei: sed hoc competit cuilibet prælato. ergo &c.

SED CONTRA, quia in corpore humano quædam sunt actiones, quæ solis principalioris membris conueniunt, & quædam etiam soli capiti: sed in ecclesia vicẽ capitis tenet Papa, & vicem principalium membrorũ prælati maiores, vt episcopi. ergo aliquę dispensationes sunt, quas solus Papa potest facere.

32. q. 7. ca. Quid i omnibus.

quo Clemẽs. Papa ait. Quid in oĩb⁹ peccatis adulterio est grauius? Secundum namque in pœnis tenet locum, quem primum habent illi qui aberrant a Deo. Grauissime ergo peccant adulteri, grauiter fornicarij, sed cunctis his grauius incestuosi, quos omnes transcendunt contra naturam delinquentes. Vnde Aug. Adulterij malũ uincit for-

III Secunda, secundæ, ubi supra ex ar. 10. Vbi supra, c. Adulterij malum.

VLTERIVS. Videtur quòd nullum votum possit commutari. Leuit. vltimo. Animal quod immolari potest domino, non potest mutari nec in melius, nec in peius. ergo si sit votum laxatum, non potest mutari.

¶ 2 Præt. Si posset mutari, præcipue posset mutari in melius: sed hoc nõ potest, quia Bernar. dicit de bene ordinatis monasterijs. Nullus meo cõsilio egredietur deinde ib arctioris vitæ fine superioris licentia. ergo &c.

Ex sermone 19. super cantica cantiorũ prope finem.

SED CONTRA est quòd licet semper proficere. ergo potest etiam votum in melius commutari.

IIII De uoto & uoti redẽp. c. Scripturę.

VLTERIVS. Videtur quòd proprij authoritate possit aliquis votum commutare, quia si aliquis post votum ter æstatis nouerat religionem intrare, liberatus est si in 1. ar secundũ, vt decre. dicit: sed potest propria authoritate religionem nouere. ergo & propria authoritate potest votum commutare.

C

¶ 2 Præt. Ille qui fecit aliqua vota in sæculo, non videtur ad illa teneri postquàm est claustrum ingressus, vt quidam dicunt: sed potest propria authoritate ingredi claustrum. ergo &c.

¶ 3 Præt. Votum temporale excedit a perpetuo sola duratione: sed aliquis potest proprij authoritate commutare votum temporale peregrinationis in votum perpetuum religionis, vt dictum est. ergo eadem ratione potest mutare proprij authoritate votum minus diuturnum in votum diuturnius, sicut minoris peregrinationis in maiorem.

Vbi supra.

SED CONTRA. Commutatio est quædam dispensatio: sed nullus potest propria authoritate dispensare in voto suo. ergo nec commutare.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim dicunt, q̃ quodlibet votum potest per prælatos ecclesiæ dispensationem habere, pro libito prælatorum: quia vt dicunt, in quolibet voto intelligitur conditionaliter: voluntas prælati superioris, scilicet Papę, ad cuius dispensationem pertinent actus subditorum omnium: & ideo cum voluerit, ille summus prælatus poterit relaxare obligationem voti, vt non teneatur votum implere, quia conditio non extat. Sed hoc non videtur bene dictum, quia quædã sunt, in quibus est homo ita liber sui, quòd etiam contra præceptum Papæ potest illa facere, sicut contrahere, & alia consilia diuina, vt de absolute & sine conditione vouerunt: & alicuius prælati potest alia nouere. Et ideo alij dicunt, quòd in illum votum recipit dispensationem secundum quòd dispensatio est iuris relaxatio, sed secundum quòd est iuris declaratio: quia Papa potest declarare hoc ius, quòd quando fit recompensatio maioris boni, quòd potest dimitti minus bonum ad quod se quis obligauit. Sed hoc etiam non videtur verum, quia declarare ius non est nouum ius facere, sed illud quod in iure erat, manifestare: vnde secundum hoc nunquam per dispensationem voti fieret, non contra ius quod erat prius contra ius, sed solum quod videbatur contra ius, & non erat. Et ideo aliter dicendum, quòd in voto potest dispensari etiam secundum quod dispensatio est iuris relaxatio ex aliqua legitima causa. Quia enim votũ de illicito esse non potest, vnde autem licet subtrahere alicui quod erat debitum, ideo per votum alicuius non potest fieri præiudicium suo prælato, quin debeat eius mandatis parere cum fuerit opportunum: vnde si prælatus videat expediens ad qua rationabili cauta, vel propter ipsum qui voui, vel propter alios, quòd votum non obseruetur, potest eum ab obseruatione voti deobligare, qui alias de iure obligatus erat.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad ea quæ cadunt sub voto communi non licitum obligatur aliquis ex voto, sed ex lege naturali & præcepto diuino: & ideo ex parte ista est, quòd non possit habere dispensationem, sicut alia vota.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obseruare votum durante voti obligatione, est de lege naturali, sed cessante obligatione voti

E

voti

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti non est obseruatio eius de lege naturali. Cessat autem eius obligatio uel ex se, ut quando seruatum uergeret ad deterior rem exitum, & tunc per declarationem superioris, si facultas petendi adsit, debet obseruatio uoti prætermitti: uel ex authoritate superioris, qui aliud magis necessariũ iudicat, & in uoto dispensat: nec tamen ex hoc homo mendacium incurrit, quòd uotum nõ seruat in tali casu, quia homo de futuris debet habere pias cõditiones adiunctas uel explicite, uel implicite, ut patet Iaco. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de voto cõtinentiæ, est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd nullus potest dispensare: sed huiusmodi ratio diuersa redditur a diuersis. Quidam enim dicunt, quòd hoc ideo accidit, quia votum continentiæ nõ potest prætermitti sine hoc quòd ad contrarium voti aliquis delabatur, quod nunquam licet: sed uotum paupertatis potest prætermitti aliquo modo ꝙ non directe erit contra votum, sicut cum aliquis habet pecuniam non suo, sed ecclesiæ nomine. Sed hoc nihil est, quia sic votum de abstinendo aliqua die determinata a carnibus, non reciperet dispensationem, aut votum de peregrinatione, quod est absurdum. Et ideo alij assignãt aliam rationem dicentes, ꝙ hoc conuenit, quia uotum continentiæ non recipit recompensationem melioris, eo quòd non est digna ponderatio animæ continentis: uel ideo quia per continentiam homo de domestico inimico triumphum capit, ut quidam dicunt: uel ideo quia per religionem homo perfecte cõformatur Christo. Vnde in d voto cõtinentiæ, quod in uoto religionis includitur, & in alijs votis essentialibus religioni non potest dispensari, vt quidã dicunt. Sed hoc etiam nõ videtur sufficienter dictum, quia bonum ꝓcommune est multo melius quàm bonum priuatũ, propter quod etiam homo interdum ab otio sanctæ contemplationis remouetur, quæ optima pars est iudicio domini Luc. 10. vt communi vtilitati proximorum vacet. Et ideo alij dicunt probabilius, si communis vtilitas totius ecclesiæ, aut vnius regni, uel prouinciæ exposcerent, posset conuenienter & in uoto continentiæ, & in voto religionis dispensari, quantumcumque esset solemnizatum: non enim per uotum potest se homo deobligare ab eo, in quo tenetur alteri, vt dictum est: vnde talis posset imminere necessitas, ꝙ posset alicui iuste prohiberi ne cõtinentiã, aut religionẽ uoueret, & eadẽ necessitate manente põt ẽt in voto dispẽsari iã acto. Sed quia rões in contrarium factæ non recte procedunt ideo dicendum ad quartum, quòd bonum continentiæ est multo dignius quàm salus corporalis, & ideo periculum corporalis mortis non est sufficiens ratio, vt in voto continentiæ dispensetur: unde etiam non peccat qui in tali casu existens quòd continentia videretur vrgere in periculum personæ, si continentiam voueat, præcipue cum possit illi periculo per alia remedia obuiari, sicut non peccat qui propter aliquod opus virtutis se mortis periculo exponit.

D.1090. 1208. D.708. In cor. presentis qst.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ cum illis qui assumuntur a statu religionis in statum prælationis non dispensatur in principalibus votis religionis, quia illa quæ possidere videntur, non suo nomine, sed ecclesiæ possident: vnde nihil per hoc præiudicatur voto paupertatis, similiter nec voto obedientiæ, quia obedientia respicit statum prælationis in altero cui obedire tenetur. Et ideo ꝙ ille qui suo prælato esse desistit, non teneatur alicui obedire, non est ex hoc quòd obligatio voti deficiat ex parte vouentis, sed quia subtrahitur prælatio ex parte altera cui obedire tenebatur: vnde monachus qui abbati obedientiã promittit, si iste fiat abbas, non tenetur obedire alteri abbati, quia iam non habet abbatem.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ plenitudo potestatis dispensando rendet penes summum pontificem, alij autem participant de hac potestate quantũ eis concessum est, vt quia omnes ad vnum recurrere non possunt, per inferiores dispensationem recipere possint: vnde in votis illis quæ non de facili dispensationem recipiunt, nec frequenter sed raro, sicut votum religionis, & alia huiusmodi vota perpetua solus Papa dispensare potest: in alijs autem temporalibus votis, sicut peregrinationum, & ieiuniorum, & huiusmodi possunt etiam episcopi dispensare, nisi aliquod horum sibi Papa reseruauerit, sicut dispensatio in voto terræ sanctæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ non quicquid vtile est subdito potest sibi per prælatum quemlibet adhiberi, sed maiora maioribus reseruantur: sicut non quilibet medicus potest cuilibet morbo occurrere, sed in periculosioribus morbis peritiores medici requiruntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis omnes sint dispẽsatores ministeriorum dei, non tamen æqualiter: & ideo non oportet ꝙ omnes in omnibus dispensare possint.

F

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd inter commutationem voti & dispensatio nem hoc interest, quòd quando võtum commutatur, vouens absoluitur ab uno, & ligatur ad aliud, sed quando in voto dispensat, simpliciter a voto absoluitur sine hoc quòd ad aliud ligetur, vnde minus importat voti commutatio quàm dispensatio: & ideo cũ ex causa rationabili in voto dispensari possit, potest etiam votum cõmutari, vel quia illud in quod fiet commutatio est melius, vel quia est minus periculosum.

nicationem, uincitur ab incestu. Peius enim est cum matre, quàm cum aliena uxore dormire, sed horum omnium pessimum est quod contra naturam fit, ut si uir membro mulieris non ad hoc cõcesso utat, hoc execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius fit in uxore.

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animal immolatitium ex ipso voto destinabatur ad cultũ dei: & ideo tam quodammodo sanctum erat, & propter hoc non poterat ad cõmunes vsus deduci. Et similiter etiam nunc, si aliquis vouet religionem intrare, non potest alium ponere loco sui in religionem: similiter etiam si vouet ire in terram sanctam, nõ potest alium loco sui mittere, nisi per dispensationem superioris: secus autem est in alijs votis, in quibus persona determinata nõ destinatur ad specialem cultum dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ber. loquitur consulendo, quia quandoque ex animi leuitate quidam ad statum alium transeunt sub specie arctioris vitæ, & ideo tutius est quòd fiat consilio & licentia superioris prælati, præcipue si non credat quòd ipse impedimentum irrationabile præbet.

H

AD QVARTAM quæstionem dicendum ꝙ in cõmutatione est quidam contractus, qui non potest perfici sine consensu vtriusq; partis: vnde cum homo per votum deo se obliget, nõ potest fieri immutatio voti, nisi interueniat consensus eius qui vicem dei gerit in terris, scilicet prælati, nisi forte vnum votum ab alio includatur. Et quia votum religionis includit omnia alia vota tum ratione perpetuitatis, tum ratione obedientiæ, qua homo voluntatem suam deo tradit per quam sui & omnium dominus esse potest: ideo ille qui aliquod votum temporale fecit, potest non requisita alicuius prælati dispensatione, religionem intrare, non obstante voto præcedente quod ingressum religionis impediret, puta peregrinationis, vel alicuius huiusmodi. Si autem duo temporalia vouit, quorum vtrũque est alteri compossibile, debet vtrumque seruare, nisi forte authoritate superioris minus votum præcedens in maius sequens commutauerit. Si autem secundum votum sit omnino incompossibile, primo debet seruare maius, & de minori secundum arbitrium prælati satisfacere.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum terræ sanctæ obligat hominem ad seruiendum deo temporaliter, & quantũ ad determinatum tempus, sed votum religionis quantum ad omnia, & secundum omne tempus, & ideo quodammodo est amplius voti magis quàm commutatio.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quia per introitũ religionis homo moritur priori vitæ, ideo illa vota quę vouit in sæculari vita explenda, non tenetur exoluere ex quo religionem intrat, & præcipue quia singularitas in religionibus est periculosa, & onus religionis adeo grauat, quòd non manet eadem facultas ad obseruandum votum, quæ in sæculari vita erat. tamen quidam dicunt, ꝙ debet prælato suo exponere, & ille pensatis cõditionibus personæ & voti, poterit cum eo dispensare: sed secundum alios hoc non exigitur, quia ex ipsa vi voti religionis a prioribus votis est absolutus rationibus dictis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ perpetuum votum respicit omne tempus, & ideo non manet aliquod tẽpus post eius expletionem quo possit aliud votũ temporale impleri: sicut manet tempus ad implẽdum votum maius diuturnũ post votum minus diuturnum, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS V.

a Vtrum virginibus uouentibus continentiam debeatur speciale uelum præ alijs quæ continentiam uouerunt, & corruptæ sunt.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ virginibus vouentibus cõtinentiam non debeatur speciale velũ præ alijs quæ continentiam voueruntꝗ & corruptæ sunt, quia tam virginitas quàm continentia votum viris & mulieribus communia sunt. sed viris in virginitate continentiam vouentibus nihil aliud datur, quàm alijs qui virginitatem perdiderunt ergo

ergo nec virgines debent præ alijs speciale velum accipere.

¶ 1 Præt. Signa in noua lege non sunt inania, sed fructuosa, quia sacramenta nouæ legis gratiam conferunt: sed virginale velum non videtur esse fructuosum, quia gratia non cõfertur in ipso, alias esset sacrm, & deberet corruptis dari, quæ etiã indigent auxilio gratiæ ad continentiam cõseruandam. ergo videtur ꝙ virginibus nõ debeatur aliquod velum speciale præ alijs.

¶ 3 Præt. Consecratio quæ adhibetur viris in susceptione ordinis est maior quàm illa quæ adhibet' mulieribus in velatione: sed consecratio ordinis non exigit virginitatem in consecrato. ergo nec mulieris velatio.

¶ 4 Præt. Nullus debet pro pęna quam sustinuit, iterum puniri: sed aliquando mulieri pro pœna infertur ꝙ corrumpatur, sicut patet in his quæ omnino per violentiam corrumpuntur. ergo non debet talibus ad minus virginale velum denegari.

¶ 5 Præt. Qũque si virginale velũ corruptæ denegetur, sequitur scandalum aslantium, & periculum homicidij, sicut cum aliqua est occulte corrupta. ergo videtur ꝙ saltem in tali casu virginale velum alijs quàm uirginibus dari debeat.

SED CONTRA. In officio ecclesiæ non decet esse aliquã falsitatem: sed in toto officio quo velantur virgines, fit mentio de carnis integritate, vt patet diligenter inspicienti. ergo nõ debet velum virginale corruptis dari.

¶ 2 Præt. Per velationem mulier quodãmodo Christo desposatur, qui est dignior quàm pontifex aliqui' veteris legis: sed in veteri lege pontifici non licebat aliquam nisi virginem desponsare. ergo non debet aliqua nisi virgo velari.

Leui. 21.

RESPON. Dicendum, ꝙ ea quæ corporaliter in ecclesia aguntur, signa sunt spiritualium: sed quia corporale signum non sufficienter repręsentare põt spirituale signatum, oportet qñque ꝙ ad eandẽ rem spiritualem signandam plura signa corporalia apponantur. Matrimonium ergo spirituale Christi & ecclesiæ habet & fœcunditatem, per quam regeneramur in filios dei, & incorruptionem: quia Christus elegit sibi ecclesiam nõ habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, vt dicitur Eph. 5. vnde dicitur. Desponsi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo: sed corporalis fœcunditas integritatem carnis non patitur, & ideo oportuit diuersis signis repũtari spirituale coniugiũ Christi & ecclesiæ quãtũ ad fœcũditatẽ, & qtũ ad integritatẽ. Sicut ergo p mrimoniũ carnale repræsentatur matrimoniũ spirituale quantum ad fœcunditatẽ, ita oportuit aliquid esse quod repręsentaret prædictum spirituale matrimonium quãtum ad eius integritatem, & hoc fit in velatione virginum, sicut per omnia quæ ibi proferuntur & gerũtur, ostenditur: & pp hoc solus episcopus, cui cura ecclesiæ cõmittitur, virgines desponsat velando nõ sibi, sed Christo quasi sponsi paranymphus & amicus. Et quia integritatis significatio plene põt esse in continentia virginali, sed in continentia viduali est semiplena, propter hoc etiam viduis datur aliquod velum, non quidem cum illa solẽnitate qua virginibus datur.

1 Cor. 11.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ecclesia in matrimonio spirituali se habet vt sponsa, Christus autem vt sponsus: p votum autem continentiæ anima Christo disponsatur, vnde non competit vt hęc desposatio significetur in viro, sed in d mulliere tantum.

D.1167.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ in consecratione virginum, sicut & in vnctione regum, & in alijs huiusmodi benedictionibus gratia datur, nisi sit impedimentum ex parte suscipientis: sed tamen huiusmodi sacramenta non dicuntur, quia non sunt instituta ad curationem morbi peccati, sicut alia sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ in ordinis susceptione non consecratur aliquis in sponsum, sed in ministrum sponsi: vnde nõ requiritur virginitas ad significandum integritatem spiritualis matrimonij, sicut requiritur in velatione eius quæ consecratur in sponsam.

Episto. 87. ad episcopos Aphricanos per mauritaniam Cæsariensem cõstitutos. c.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illę quæ per violentiam corrumpuntur, si nullo modo consentiant, virginitatis gloriam quo ad deum non perdunt: sed quia valde est difficile ꝙ in tali delectatione aliquis placentiæ motus non insurgat, ideo ecclesia quę de interioribus iudicare non potest, cum exterius corrupta sit, eam inter virgines non velat: vnde Leo Papa dicit. Illæ famulæ dei quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores etunt in humilitate & verecundia, si se incontaminatis non audeant copulare virginibus.

A

¶ Ad quintum dicendum, quòd nullo modo illæ quæ sunt corruptæ occulte siue a viris, siue alio modo sunt velandæ: quia propter vitandum scandalum non debent ecclesiæ sacramenta, vel sacramentalia uariari. Sed sicut quidam dicunt, quòd potest aliqua cautela adhiberi ad vitandum scandalum, vt scilicet illa quæ non sunt de substantia virginalis veli, vt accensio candelarum, & alia huiusmodi, fiant mutatis occulte his quæ sunt de substantia virginalis veli, puta, vt quòd nomen virginitatis in castitatem varietur.

De illis qui post longam captiuitatem redeunt.

Hic queritur de illis feminis quæ putantes viros suos interemptos, vel in captiuitate, uel ab iniqua dominatione nunquàm liberãdos, in aliorum coniugia transierũt, si illi qui putabãtur perijsse, remeauerint, vtrum eis reddi debeant, & an secundi fornicati sint, & ipsæ reæ adulterij. De hoc Leo Papa sic ait. Necesse est vt ad legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda redeamus, & remotis his quæ hostilitas intulit cuique, id legitime reforgi

B

14. q. 1. ca. Cũ per bellicam.

QVAESTIO II.

Deinde quæritur de scandalo.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, Quid sit.
¶ Secundo, Vtrum sit peccatum.
¶ Tertio, Quibus competat.
C ¶ Quarto, Quæ sunt dimittenda propter scandalum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conuenienter assignetur diffinitio scandali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter assignetur diffinitio scãdali, quæ sumitur ex glo. Mat. 18. super illud, Væ mundo a scandalis, scilicet. Scandalum est dictum, vel factum minus rectũ præbens alijs occasionem ruinæ. Scandalum enim diuiditur in actiuum & passiuum: sed hæc diffinitio non potest conuenire scandalo passiuo. ergo non conuertitur cum diffinito, & sic est incompetens.

2. 2. q. 43. arti. 1. Interlinea ri.

¶ 2 Præt. Nume. 31. super illud. Vlciscere prius filios Israel &c. dicitur, quòd scandalum est, cum recte ambulanti deceptio sub mittitur ad ruinam: sed non omne dictum, vel factum minus rectum est deceptio. ergo scandali diffinitio est incompetenter assignata.

D

Per gl. ordinar.

¶ 3 Præt. Sicut peccatum oris & operis potest alteri præstare occasionem ruinæ ita, & peccatum cordis, præcipue quãdo per exteriora signa in notitiam aliorum prodit: sed in diffinitione præmissa tangitur peccatum oris & operis, non autem cordis. ergo inconuenienter assignatur.

¶ 4 Præt. Occasio significat causam per accidens: sed etiam bona interdum per accidens sunt causa malorum. ergo non solũ dictum, vel factum minus rectum præbet alteri occasionem ruinæ, sed etiam si sit rectum debet dici scandalum.

¶ 5 Præt. Isa. 18. dicitur de Christo. Erit in lapidem & in petram scandali: sed in Christo non fuit aliquid minus rectũ. ergo non est de ratione scandali, quòd sit aliquid minus rectum.

RESPON. Dicendum, quòd scandalum nomen græcũ est, & impactionem significat in latino, quæ quidem proprie dicitur in corporalibus, in spiritualibus autem transumptiue: vnde oportet quòd spirituale scandalum, de quo loquimur, sumatur ad similitudinem corporalis impactionis, quæ quidem non fit nisi ambulanti aliquid in uia objeciatur, quod ei sit occasio cadendi, etiam si non cadat. Nihil autem ab alio factum est natum casum facere eius qui in via dei ambulat, nisi sũ aliquod minus rectum in notitiam eius procedens vel uerbo, vel facto: & ideo dictum, vel factum minus rectum est id, ad quod spiritualiter fit impactio, & occasio datur alterius ruinę, in quo ratio consistit scandali.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in corporali impactione est duo considerare, scilicet ipsam impactionem cadentis, aut eius qui ad casum disponitur, & illud ad quod fit impactio, quod dicitur obex: ita & in spirituali, & vtrumque nomen scãdali accepit, sed non vniuoce: sicut etiam fides

Universidad de Deusto
Biblioteca

fides dicitur ipsa res credita, & actus credendi. Ipsa ergo spiritu dis impactio, qua aliquis ad casum disponitur, dicitur scandalum passiuum, sed obex spiritualis ad quem fit impactio, dicitur scandalum actiuum & sic diffinitur hic scandalum, quia ex dicto, vel facto minus recto aliquis ad ruinam disponitur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ tunc aliquis per se loquendo peccatum aliquod facit, quando ex intẽtione operat, & non qũ præter intentionem eius peccatum accidit, sicut patet in homicidio casuali: & ideo tũc proprie aliquis scandalum facit, quando ruinam proximi procurare intendit. Quicunque autem ad peccandum inducitur, decipitur: quia omnis malus ignorans, vt Philosophus dicit in 3. eth. & ideo vbicunque est scandalum per se loquendo, dictum, vel factum minus rectum est deceptio quædam, quæ submittitur ambulanti ad ruinam. Vel dicendum, quòd dr̃ esse deceptio, inquantum est deceptionis occasio, vel causa, quia omnis peccans decipitur, vt dictum est.

metur quod intulit, procurandũque est ut recipiat qui sque qd̃ proprium est, ne culpabilis indicetur, & quasi alieni iuris persuasor habeatur, qui personam eius mariti, qui iam non esse æstimabatur, assumpsit. Sic. n. multa quę

¶ Ad tertium dicendum, q̃ spiritualis obex qui scandalum dicitur, oportet q̃ in via ambulanti obijciatur, quod fit dum in notitiam eius venit. Peccatum autem cordis in notitiam alterius venire non potest, nisi per signa aliqua, quæ seducuntur ad peccatum oris, vel operis, & ideo in diffinitione scãdali ponitur tantum dictum, vel factum minus rectum, & non fit mẽtio de peccato cordis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ occasio non semper nominat causam, sed quandoque causam per se insufficientem, & sic in diffinitione præmissa sumitur. Peccatum enim non potest habere ab exteriori aliquam causam sufficientem, eo quòd voluntarium est, sed põt habere aliquam causam inducentem, quæ quidem causa quandoque per se nata est inclinare ad peccatum vel ex suo genere, vel ex intentione alicuius proponentis eam ad hoc q̃ aliquis inducatur ad peccatum, & tunc illud dicitur dare occasionem ruinæ. Quandoque autem per accidens aliquis inclinatur ab aliquo in peccatum, quod de se non est natum inclinare in illud: sicut etiam in corporalibus aliquis in via plana impingit & cadit, & tunc dicitur ipsemet sumere occasionem ruinæ nulla sibi occasione ab exteriori data, sed talis causa ruinæ non potest scandalum nominari, quia causæ & si quandoque nomina sortiantur ex per se effectibus, nunquàm tamen ab his quæ per accidens euenium, nominari contuetuerunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Christus non dicitur esse petra scandali quasi per se scandali causa, quia ipse non dedit alicui occasionem scandali: sed dicitur esse in petram scandali, ita quòd propositio non ordinem causæ, sed consecutionem importet, quia ex his quæ Christus fecit, consecutum est scandalum Iudæorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum scandalum sit peccatum semper.

Vbi supra ar. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd scandalum non sit peccatum semper. Nullum enim necessariũ est peccatum: sed necesse est ut veniant scandala, vt dr̃ Matth. 18. ergo scandalum non est peccatum.

¶ 2 Præt. Omne peccatum est ex diaboli incentiuo, non ex pietatis affectu: sed Matth. 16. vbi dicitur Petro, Vade retro me satanas, scandalum mihi es, dicit glo. Error Apostoli ex pietatis affectu venit potius quàm ex incentiuo diaboli. ergo non omne scandalum est peccatum.

¶ 3 Præt. Hiero. dicit. Parum distant in vitio scandalizare, & scãdalizari: sed scãdalum passiuum, vt videtur, põt esse sine peccato, sicut & impactio corporalis quandoque est sine casu. ergo & scandalum actiuum potest esse sine peccato.

Et habetur ad verbum in glo. sup illud Matthæi. 18. Si autem manus tua.

SED CONTRA. Omne dictum, vel factum minus rectum est peccatum: sed scandalum est huiusmodi. ergo &c.

¶ 2 Præt. Numeri. 31. dicitur in glo. Longe granius peccatum est dare peccati causam, quàm peccare: sed quicunque scandalizat, dat causam peccandi. ergo peccat.

II ca. 5. vbi supra. ar. 5.

VLTERIVS. Videtur quòd non sit speciale peccatum, quia secundum Philosophum in 5. Ethi. Omnis specialis iniustificatio quandoq; inuenit separata ab omnibus alijs iniustificationibus: sed scandalum non inuenitur separatũ ab alijs peccatis, quia semper est dictum, vel factum minus rectum. ergo non est speciale peccatum.

¶ 2 Præt. Secundum quodlibet genus peccati contingit aliqd dictum, vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ: sed hæc est diffinitio scandali. ergo scandalum non est aliquod speciale peccatum.

¶ 3 Præt. Quicunque peccat coram alio, scãdalizat: sed coram alio peccare non addit supra peccatum simpliciter aliquam differentiam specificam, sed circunstantiam quandam, sicut nec occulte peccare. ergo scandalum non est speciale peccatum.

¶ 4 Præt. Agens proportionatur patienti: sed scandalum passiuum non est speciale peccatum, quia quocunque peccato aliquis ruat exemplo alterius, scandalum pati dicitur. ergo nec scandalum actiuum est speciale peccatum.

SED CONTRA. Contingit peccare in se, in deum, & in proximum: sed scandalum est peccatum in proximum. ergo est in speciali genere peccati.

¶ 2 Præt. Malum dicitur aliquid, quia nocet, secundum Aug. sed scandalum habet specialem rationem nocumenti. ergo est speciale peccatum.

De moribus monachorum. lib. 2. ca. 3. 4. & 5. 111 Vbi supra ar. 4.

VLTERIVS. Videtur quòd scandalum semper sit mortale peccatum. Matt. 18. super illud. Væ mundo a scandalis, dicit glo. Imminet æterna damnatio inundãs propter scandala: sed æterna damnatio non debetur nisi propter peccatum mortale. ergo scandalum semper est peccatum mortale.

¶ 2 Præt. Vita spiritualis est dignior quàm corporalis: sed qui subtrahit alicui uitam corporalẽ mortaliter peccat. ergo & qui scandalizat, cum subtrahat spiritualem vitam inducens alterum in ruinam.

SED CONTRA. Scandalum est dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ: sed etiam peccatum veniale est huiusmodi quandoq;. ergo scandalum quandoque est peccatum veniale.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd duplex est scandalum, scilicet actiuum, & passiuum, vt ex dictis patet. Passiuum quidem scãdalum semper peccatum est, quia ille scandalum patitur, qui aut a via dei eijcitur, aut saltem in via retardatur, quod non potest esse sine mortali, vel veniali peccato. Actiuum ẽt scandalum semper est peccatum, quia scãdalum actiuũ semper est aliquid quantũ est de se, qd̃ natũ est inducere alterum ad peccandũ, & tale semper aliquam inordinationem habet vel ex genere actus, vel saltem ex circunstãtijs personæ, loci, & temporis, & ideo semper est peccatũ. Sed quandoq; scandalũ actiuum põt esse sine peccato alicuius scãdalum patientis, quando scilicet aliquis quantum est de se, dat occasionem ruinæ, sed alius non ruit: quandoque ẽt econuerso est scandalum passiuum sine peccato alicuius facientis scandalum, vt quando aliquis sibi sumit occasionem ruinæ ex eo quod ab altero non inordinate fit.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est necessitas. Vna absoluta, siue aliquid sit necessarium per se ipsum, sicut necessarium est deum esse, siue ex coactione alicuius causæ exterioris, sicut violentum dicitur necessarium, & sic nõ est necessarium scandala euenire. Alia est necessitas conditionata, quæ non repugnat voluntario, & sic necesse est scandala euenire necessitate conditionata ex tribus. Primo, ex ipsa præscientia & prædestinatione diuina, sicut dicimus, Necesse est hoc esse, si deus præuidit, & talis necessitas non repugnat libertatis arbitrio: vnde super hunc locum dicit Chrysostomus. Cum dr̃, necesse, nõ spontaneum potestatis destruit, neque libertatẽ electionis. Non igitur prædictio eius scandala inducit, neque quia pdixit, hoc fit, sed quia futurũ erat, propter hoc prędixit. Secundo, ex inclinatione fomitis, sicut etiam dicimus quòd necesse est peccare venialiter, quamuis sit possibile singula venialia peccata vitare. Tertio, ex vtilitate consequente, quam deus ex scandalis elicit, sicut omnia vtilia dicuntur necessaria.

K Homil. 60. ex c. Matth. 18. supra citato.

AD SECVNDVM dicendũ, q̃ ẽm illã gl. vr̃ q̃ Petrus non peccauerit volens passionem Christi impediri: quia passio Christi poterat & placere laudabiliter, & displicere ẽm diuersa, & tunc scandalũ sumitur large pro quolibet impedimento alicui præstito in via aliqua, quàm prosequi intendit.

Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per se loquendo, scandalum actiuum est maius peccatũ quàm passiuũ, quia in vnoquoque genere cã est potior effectus: in aliquando põt esse maius passiuum quàm actiuũ, qñ aliquis maioris ruinæ occasionẽ sumit, quàm

quàm sibi detur: sicut etiam quandoque est passiuum peccatũ sine peccato agentis. Quod aũt Hiero. dicit, intelligendum est quãtum ad genus peccati, & non quãtũ ad quantitatẽ reatus: & tamen alia propositio falsa est, s. q̃ scandalum passiuum nõ sit peccatum, quia ipsa impactio spiritualis quoddam peccatũ est, inquantũ est quędam retardatio a via dei: & quamuis dicatur passiuum scandalum, non tũ est omnino passio, sed quædã actio. Quia enim nõ potest sufficiens peccandi causa ab exteriori præberi alicui, quasi cogens ipsum ad peccandum, ille qui scandalizat cooperatur agenti, & ideo peccat.

A

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd actus aliquis determinatur ad speciem moris dupliciter. Vnomodo ex parte obiecti, sicut fornicatio ex hoc quòd est circa delectabilia tactus, & hæc determinatio est materialis, & respicit habitum eliciente actũ. Aliomodo ex parte finis, & hæc est formalis specificatio, & respicit habitũ imperantẽ. Contingit autem quãdoque q̃ ad eandem speciem determinatur actus ex utraque parte, sicut quando aliquis actus ab eodem habitu elicitur & imperatur, vt cũ quis fornicatur pp delectationẽ. Quãdoque aũt ex vtraq; parte determinatur, sed ad diuersas spẽs, vt qñ actus ab vno habitu elicitur, & ab alio imperatur, sicut cum quis fornicatur propter lucrum. Determinatur enim ad speciem luxuriæ ex obiecto, sed ad speciem auaritiæ ex fine, nõ tamen sunt ibi duo peccata, sed vnum peccatum duplex, cum sit vnus actus. Quãquẽ et euenit quòd aliquis actus nõ determinatur ad aliquam certam speciem ex parte obiecti, sed ex parte finis, eo q̃ habet determinatum habitum a quo imperatur, sed non a quo eliciatur, sicut ædificare proximum, quẽ actum charitas non elicit, quia eius non est elicere nisi interiores actus, per quos non fit ædificatio, sed imperat eum, & ab alijs virtutibus elicitur materialiter, non determinate ab aliqua, sed ab omnibus, quia charitas omnibus imperare põt. Et quia scandalum actiuum est peccatum oppositum ædificationi proximorum, ideo materialiter loquendo ex parte materiæ, & habitũ elicientium non est speciale peccatum, sed solum loquẽdo formaliter ex parte finis, & habitus imperãtis, qui est habitus charitati oppositus, s. vitium odij: & iõ qñ aliquis dictum, vel factũ minus rectum facit intendens occasionẽ ruinæ proximo præstare, speciale peccatum scandalizando cõmittit. Si autẽ præter intentionem suam accidat, non eius scandalum actiũ speciale peccatum, tũ erit circunstantia quædam peccati, eo q̃ sicut quilibet actus virtutis habet ordinem ad finem charitatis, ẽt si actum non ordinetur in finem illum, & sicut habet aptitudinem vt imperetur a charitate, ita quodlibet peccatum quãtum est de se, habet ordinem ad contrarium finem, etiam si ille finis non intendatur ab agente.

D.62.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ peccatum scandali actiui inuenitur quandoque separatum ab omni alia specie peccati, quod contingit in actu exteriori, vt quando actus exterior de se non esset peccatum, nisi inquantum per quãdam similitudinem peccati quam habet, natum est dare occasionem ruinę in manifesto factum, sicut comedere idolaticum, & ideo etiam in diffinitione scandali nõ dicitur dictum, vel factum peruersum, sed minus rectum: & sic patet q̃ obiectio procedit ex falsis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ratio illa procedit ex parte elicientium habituum, & non ex parte habitus imperantis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ hæc circunstantia coram alio non addit peccato ex sui ratione nouam speciem, sed ex fine, ad quem per talem circunstantiam ordinabilis est: vnde ẽt peccare in occulto nõ trahit peccatum ad aliam speciem, quia per hoc non recipit ordinem in alium finem.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ille qui scandalizatur, & agit, & patitur: actio autem sua non pertinet ad genus scandali, sed ad aliud quodcunque, sola autem passio sua pertinet ad genus scandali. Et quia nullus peccat secundum quod patitur, sed solum secundum quod agit, ideo scandalum passiuum nõ ponitur speciale peccatum, sicut scandalum actiuũ, quod ex ipsa actione ad genus scandali pertinet.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd duplex est scandalum, vt dictum est, scilicet actiuum & passiuum, & vtrumque est quandoque veniale, quandoque mortale peccatum. Passiuum quidem mortale peccatum est, quando aliquis ex peccato alterius in peccatum mortale ruit, siue factum agentis sit bonum, siue indifferens, siue malum mortalis, aut venialis peccati: sed veniale peccatum est quando aliquis ex facto alterius quomodocunque non ruit, sed disponit ad ruinã, sicut qui impingit disponitur ad casum, etiã si non cadat: vnde glo. Roma. 14. scandalum contristationem nominat, sed actiuum scandalum potest accipi dupliciter. Vno modo formaliter, quando scilicet est speciale peccatũ, ex hoc q̃ intendit alium scandalizare, & sic si intendat proximum inducere in peccatum mortale, mortaliter peccat: si autem intendat inducere ad aliquod veniale peccat uenialiter, quantum pertinet ad rationem scandali, quia si intenderet ducere in peccatum venialis peccati, peccaret mortaliter, sed hoc accideret scandalo. Alio modo materialiter, quando est circunstantia peccati, quia non intenditur proximi nocumentum: & tunc idem iudicium est de scandalo, & de actu quo aliquis scandalizat, qui quandoque est veniale, quandoque mortale peccatũ, nisi forte esset venale aut indifferens habens similitudinẽ mortalis peccati: tunc enim scandalum actiuum esset peccatũ mortale cum ex aliquibus circunstantijs concurrentibus, ex quibus existimari probabiliter posset, q̃ infirmi aspicientes peccarent mortaliter.

Interlineris, super lud Ne penatis offendiculũ fratri, uel scãdalum.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dominus loquitur de scandalo actiuo, quod est peccatum mortale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui scandalizat, non aufert semper uitam spiritualem, quia quandoque factum eius non est natum inducere in peccatum mortale, & si aliquis etiã ex hoc per culpam suam in peccatum mortale ruat. Et præterea, qui aufert vitam corporalem, dat sufficientem causam naturalis mortis, sed qui scandalizat, non dat sufficientem cãm mortis spiritualis, vt dictum est.

C

In corporũ tis quęst

ARTICVLVS. III.

Vtrum scandalum passiuum sit tantum pusillorum.

Vbi supra ar. 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ scandalum passiuum non sit tantum pusillorum. Christus enim pusillus non fuit, sed perfectissimus: sed Christus passus fuit scandalum a Petro, cui dixit, Scandalum mihi es Mat. 16. ergo &c.

¶ 2 Præt. Nullus potest amare, nisi aliquis ametur. ergo nullus potest scandalizare, nisi aliquis scandalizetur: sed ille qui corã perfectis viris peccat, scandalizat non alios quàm videntes. ergo perfecti scandalizantur, & sic non solum pusilli.

¶ 3 Præt. Etiam perfecti interdum venialiter peccant, sed quãdoque veniale peccatum est scandalum. ergo ẽt perfecti scandalizantur.

D

SED CONTRA est, quòd dominus Matth. 18. vbi loquitur de scandalo, non facit mentionem nisi de scandalo pusillorum. ergo ipsi soli scandalizantur.

¶ 2 Præt. Apostolus dicit de scandalizatis, quòd conscientia eorum cum sit infirma, polluitur: sed perfecti non habent cõscientiam infirmam. ergo &c.

1. Cor. 8.

VLTERIVS. Videtur quòd etiam perfectis competat scandalum actiuum. Christus enim perfectissimus fuit: sed ipse scandalizauit, quia positus est in ruinam iustorum, vt dicitur Luc. 2. & pharisei audito uerbo eius scandalizati sunt, vt dicitur Matth. 15. ergo scandalum actiuum competit perfectis.

II.

¶ 2 Præt. Petrus postquàm fuit spiritũsancto confirmatus, perfectus fuit: sed ipse scandalizauit, quia facto suo cogebat gentes iudaizare. ergo &c.

Gal. 2.

SED CONTRA. Non enim eiusdem est prouocare exẽplis ad bonum, & scandalizare: sed primum est perfectorum, vt patet Matt. 5. Sic luceat lux vestra &c. ergo non est eorum scandalizare.

III.

VLTERIVS. Videtur quòd soli perfecti possunt scandalizare, quia contraria contrarijs respondere debent: sed scãdalum passiuum diuiditur contra actiuum. cum ergo solis pusillis conueniat scandalum passiuum, solis perfectis conuenire poterit actiuum.

¶ 2 Præt. Ille solum scandalizat, qui exemplo suo prouocat ad peccandum: sed hoc est illorum tantum, quorum vita in exẽplum aliorum est posita, scilicet prælatorum, & religiosorum. ergo ipsorum tantum est scandalum actiuum.

SED CONTRA. Petrus ante passionem nondum erat in statu perfectionis, quia nondum erant cæli, idest, Apostoli, verbo dei, & spiritu oris eius confirmati: sed ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum in se fuit, scandalizauit, vnde ei dicitur, Scandalum mihi es Matth. 16. ergo scandalum actiuum non est perfectorum tantum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd scandalum passiuum patitur aliquis dupliciter. Vno modo ex propria electione, sicut cum quis videns aliquem peccantem elegit sequi eum ad peccandum, & sic non est perfectorum scandalum passiuum: quia ipsi sequuntur principaliter Christi exemplum, & præcepta dei, & rationis bonum, vnde nullius exemplum contra prædicta sequuntur. Alio modo præter electionem, sicut cum ex ex facto alterius alicui suboritur aliquis concupiscentiæ motus, vel etiam tristitiæ, aut iræ, aut alicuius huiusmodi, & sic scandalum passiuum pōt esse quorumlibet perfectorum fm statū viæ: sed quia principale moris electio est, vt Philosopus dicit, cōiter dicitur, quòd scandalum passiuū nō est perfectorū.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Christus dixit Petro, Scandalū mihi es, non quia ex facto eius scandalizatus sit, sed quia Petrus quātū in se fuit, aliquo modo ei scādalum dedit.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ grāmatice loquēdo, omnis actiua cōuertitur in passiuam, quia grammaticus non cōsiderat substantiā actionis, sed modum significandi. Omne autē verbū actiuū significat actionem vt in alium transeuntem. Sed considerando substantiā actionis aliquando actio egreditur ab agente, & non pertingit vsque ad patiens, quod habet in sua potestate recipere effectum agentis, & non recipere, vel propter aliquod impedimentum intercurrens: & ideo realiter loquendo, in ōibus actionibus q̄ terminantur ad aliquid extra agētē, actiua nō conuertitur in passiuā, sicut est percutere, occidere, scandalizare, & alia huiusmodi: sed amare & cognoscere sunt actus interiores animæ, quæ non progrediuntur ad rē extra, nisi fm quod est aliqualiter in ipso agente: & ideo in talibus actionibus et realiter loquēdo, semper actiua in passiuā conuertitur.

¶ Ad tertiū dicendum, quòd quamuis vir perfectus quandoque ex electione etiam aliquod veniale peccatum committat, siue ex proposito, nō tamen eligit sequi aliquem in peccato et veniali, quia ista est valde leuis causa peccandi: sed quandoque alia causa motus peccatum veniale eligit.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd scandalum actiuum quandoque est veniale, quandoque mortale peccatum, vt ex dictis patet. Secundum ergo quod est mortale peccatum, nullo modo perfectis competit, sicut nec peccare mortaliter: sed secundum quod est veniale peccatum, conuenit et quandoque perfectis, sicut & peccatum veniale, in quantum in eis aliquid infirmitatis remanet.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quòd quia aliqui ex factis, aut dictis Christi sumpserunt occasionem ruinæ, dicitur esse in ruinam & in scandalum, non quia ipse dederit aliquam, vel modicam occasionem ruinæ: vnde non legitur q̄ Christus aliquos scandalizauerit, sed quòd aliqui ex factis, vel verbis eius scandalizati sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Petrus fm Aug. in rei veritate reprehēsibilis fuit in facto illo, nō qa peruertit opatus sit, sed indiscrete, & ideo fm hoc nō est coueniēs dicere q̄ veniaiter peccauerit scādalizādo: sed quō Hieron. excusat Petrum et a peccato veniali, supra dist. 1. dictum est.

AD TERTIAM q. dicendū, q̄ et imperfecti pōt dare suo dicto, vel scō alij occasionē ruinę vel indirecte, p̄uocādo exēplo, vel directe, p̄uocādo ad malū pluadēdo verbis, aut cōmouēdo factis: & iō nō est dubiū, q̄ quibet imperfectus pōt scādalizare.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ in viris perfectis est aliqua dispō prohibens scandalum passiuum ab ipsis, sed in viris imperfectis nihil est qd prohibeat scandalū actiuū, & iō iō nō sequ.

¶ Ad secundū dicendū q̄ scandalū actiuū non consistit in hoc tantum, q̄ aliquis exēplo suo prouocet aliū ad peccandū, sed in hoc q̄ dat occasionē ruinæ alteri quocunq; mō. Constat aūt q̄ quilibet imperfectus potest dare alteri occasionem ruinę vel pluadendo verbis, vel prouocando ad impauentiam per iniuitas precutiones, & ideo nō est dubiū q̄ imperfectus potest scādalizare, & in et falsum est quod dr, q̄ imperfectus nō scandalizat per modū excepli, quia deus vnicuique mandauit de proximo suo, vt patet Eccl. 17. & iō quilibet tenetur ad hoc q̄ edificet proximum exēplo suo. Experimento et scitur, q̄ exemplo eorum qui non sunt in statu perfectionis, multi ad peccandū prouocantur, quia non solum exempla maiorum, sed etiam æqualium, & minorum nata sunt mouere.

F

Eth. c. 2.

G

atth. 16.

.1070.

H

rt. 1. siced. uæst. 3. in or.

I

Augu. epistola 19. ad Hiero. To. 1.

q. 1. artit. 1. quæst. 3. in

ARTICVLVS IIII.

Vtrum veritas sit propter scandalum dimittenda.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt q̄ veritas sit ꝓpter scandalū dimittenda. In parabola de zizania dicit gl. August. Cum multitudo est in eā, vel princeps, detrahendū est securi tau, sed nō nisi ꝓpter scandalum: ergo veritas iustitiæ ꝓp scādalum dimittenda est.

¶ 2 Præt. Vitatio cuiuslibet peccati pertinet ad veritatem vitę: sed homo ad vitandū scādalum proximi debet peccatum veniale cōmittere, quia plus debet cauere damnū æternum proximi quod patitur per peccatū mortale quo scandalizatus fuit, q̄ damnum temporale sui quod patitur per peccatum veniale: ergo veritas vitæ dimittenda est propter scandalum.

¶ 3 Præt. Aliqn subtrahitur prædicatio pp scandalum generalet: sed prædicatio pertinet ad veritatem doctrinæ: ergo & veritas doctrinæ dimittenda est propter scandalum.

SED CONTRA est, quod Gre. dicit. Si de veritate scandalum sumitur, utilius permittit nasci scādalum, quam veritas relinquatur. ergo veritas non est propter scandalū dimittēda.

¶ 2 Præt. Homo non debet peccare, vt alterius peccatum uitet: sed ille qui dimittit veritatē, peccat. ergo non debet pp scandalum alterius aliquis veritatem dimittere.

VLTERIVS. Videtur q̄ cōsilia sint pp scandalum dimittenda, quia regula est Hiero. q̄ oē quod pōt fieri, vel non fieri, salua triplici veritate, dimittēdum est pp scandalum: sed consilia sunt huiusmodi. ergo sunt dimittenda pp scandalum.

¶ 2 Præt. Votum religionis quoddam consilium est: sed homo debet dimittere religionis ingressum pp scādalum parentum, ne honor eis debitus subtrahatur, quia præceptum est, Honora parentes, Exo. 20. ergo consilia sunt pp scāndalum dimittenda.

¶ 3 Præt. Opera misericordię quandoque dimittenda sunt ꝓpter scandalum, ne credantur fieri intentione vanæ laudis: sed opera misericordiæ sunt in consilio, vel in præcepto, nec sunt dimittenda secundum quod sunt in præcepto, quia iam pertinent ad veritatem vitę. ergo sunt dimittenda propter scandalum, inquantum sunt in consilio.

SED CONTRA. Scandalum est dictum, vel factum minus rectum: sed consilium non est de rebus minus rectis, sed de maioribus bonis. ergo non est dimittenda propter scandalum observatio consiliorum.

¶ 2 Præt. Hiero. dicit ad Eliodorum, Licet paruulus in collo pēdeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus vbera sua ostendat mater, licet in limine pater iaceat, percalcato ꝓgenitore, licetis oculis ad vexillum crucis euola, solum genus pietatis est in hac re esse crudelem: loquitur autem de alium ptione religionis. ergo consilia non sunt dimittenda, nec etiā propter scandala propinquorum, & ita multo minus propter scandala aliorum.

VLTERIVS. Videtur q̄ res temporales sint dimittendæ propter scandalum. Apostolo enim debebantur temporalia, qui spiritualia seminabat: sed Apostolus non vtus est hac potestate, ne offendiculum daret euangelio Christi, vt patet 1. Corin. 9. ergo & nos pro scandalo vitando tēporalia debemus abijcere.

¶ 2 Præt. Aliquis tenetur dare rem suam existenti vltima in necessitate ad mortem temporalem euitandam: sed magis debemus obuiare morti spirituali proximi quàm corporali. ergo potius debemus rem temporalem dimittere, quàm dimittamus eum in mortem spiritualem cadere per scandalum.

¶ 3 Præt. Inter omnia temporalia cibus maxime necessarius est corpori: sed cibus dimittēdus est pp scandalū, dicitur enim 1. Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. ergo multo fortius alia temporalia sunt propter scandalum dimittenda.

¶ 4 Præt. 1. Cor. 6. dicit Apostolus. Iam delictum est in uobis, q̄ iudicia habetis inter uos: quare non magis iniuriam accipitis? hoc autem non dicit nisi propter scandalum quod inde sequebatur. ergo propter scandalum homo debet dimittere temporalia, ne ea in iudicio repetat.

¶ 5 Præt. Decimę computantur inter spiritualia tpalibus annexa: sed ecclesia nō exigit decimas, vt scandalū vitet. ergo & multo fortius alia tēporalia sunt pp scandalum dimittenda.

¶ 6 Præt. In ordine charitatis debemus bonum spirituale proximi bono nostro tpali præponere, sicut et animā eius corpori nostro. ergo potius debemus dimittere bona nostra tpalia q̄ ꝓximi in spiritualibus detrimenta patiantur per scandalum.

¶ 7 Præt.

2. 1. q. 6. 43. arti. 5.

Super c. 11 Math. Vid. ad hoc propositū, c. Qui scandalizauerit de reg. iur. lib. 5.

Homilia 7. super Eze chielem.

Vbi supra eodem ar. 11 Hieron. in epistola ad Gerūtiam de monogamia. 10. 1.

Vbi supra ex loco citato.

¶ 7 Præt. Homo potest dimittere temporalia, vel non dimittere salua triplici veritate. ergo secundum regulam Hieronymi debent propter scandalum temporalia dimitti.

SED CONTRA. Beatus Thomas Cantuariensis repetiuit res ecclesiæ cum scandalo regis: ergo & nobis licet repetere bona temporalia cum scandalo aliorum.

¶ 2 Præt. Nullus ex peccato suo debet ꝓfitere cōmodum: hoc autē esset si ei qui scandalizatur, res alienæ, quas detinet, dimitterentur. ergo non sunt dimittendæ res temporales possidenti iniuste propter scandalum eius vitandum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̄ scandalum actiuum nunquàm est sine peccato facientis, vt ex dictis patet. Nulla autem de causa debet aliquis inclinari ad peccandum, vnde potius debet omnia prætermittere, quàm scandalum actiuum faciat, neque vnquàm propter scandalum actiuum vitandum pōt dimitti veritas: quia quicunque veritatem sequitur, non scandalizat actiue, cum scandalum actiuum sit factum, vel dictum minus rectum, vnde cum quæritur vtrum veritas sit dimittenda propter scandalū, non intelligitur quæstio de scandalo actiuo, sed de passiuo, quod interdum est sine peccato facientis illud, unde scādali occasio sumitur, quamuis nunquàm sit sine peccato eius qui scandalizat, vt ex dictis patet. Et ideo cum quæritur, quid sit dimittendum propter scandalum passiuum, nihil aliud est quærere, quàm quid homo debeat dimittere ne alius peccet. Cum autem homo ex ordine charitatis se plus quàm proximum in spiritualibus bonis diligere teneatur, nullo modo aliquis peccare debet, vt peccatum alterius uitet. Quicunque autem veritatem relinquit, peccat. Veritas autem de qua loquimur, consistit in hoc, q̄ homo in dictis, & factis suis rectitudini diuinæ, siue diuinæ legis regulæ se conformet, cui quidem homo conformari debet & in his quæ ad cognitionem pertinent, & hoc pertinet ad veritatem doctrinæ: & in his quæ ad actionem spectant, siue ea debeat aliquis per se ipsum agere, quod pertinet ad veritatem vitę, siue ea debeat ab alijs obseruanda promulgare, quod pertinet ad veritatem iustitiæ, quæ cōsistit in rectitudine iudicij: nō tamen quicunque prętermittit aliquid, in quo se diuinę legi cō formare potest, dicitur veritatē dimittere, quia illo remoto veritas adhuc remanere potest: sed tunc dicitur aliquis veritatē dimittere, quando dimittit, vel facit aliquid, quo omisso & facto veritas non manet, quod sine peccato esse non potest, & ideo nullo modo veritas propter scandalum passiuum alterius dimittenda est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iustitię actus est reddere vnicuique quod suum est. Dupliciter autem redditur vnicuique quod suum est. Vno modo, quando datur ei illud quod sibi directe vsū est, vt pecunia, vel argentum, vel aliquid huiusmodi quod sibi sine peccato denegari nō potest: vnde quācumque scandalum debeat sequi, iudex debet facere q̄ ius suum isti reddatur. Alio modo, quando opus iustitiæ, quod ad petitionem alicuius redditur, non directe cedit in bonum petentis, sed magis in bonum reipublicæ, sicut pater in illatione pœnarum, quibus pax in republica conseruat malefactoribus repressis: vnde si iudex qui curam reipublicæ gerit, videt ex inflictione pœnæ maius incommodum reipublicæ prouenire, potest pœnam vel prætermittere, vel mitigare, nec alicui in hoc facit iniuriam: quia ipse personam reipublicæ gerit, & hoc etiam facere debet, quia ex officio tenetur vtilitati publicæ prouidere. Hoc autem contingit præcipue quando princeps, vel aliqua multitudo est in causa, aut aliquis de cuius pœna timet ne schisma sequatur: & ideo dicit Augu. quòd cum multitudine peccantium agēdum est magis monendo, quàm minando: seueritas exercenda est in peccato paucorum. Sed hoc intelligendum est, quando ex dissimulatione peccati principis, vel etiam multitudinis maius periculum non timetur quàm ex pœna. Vnde si ex impunitate principis, vel multitudinis fides & doctrinæ veritas, & boni mores corrumpantur, non parcendum est principi, nec multitudini, quod præcipue contingit quando peccantes suum peccatum authoritate, aut potestate defendere moliuntur. Vnde Isidorus dicit. Hi qui neque a vitio correctionis emendantur, atque hoc ipsum delictum quod committunt, vendicare quadam superstitiosa authoritate nituntur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiant commutationis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd homo aliquod peccatum

Art. 2. præsentis. qō. quæstio. 1. in cor.

Isidorus.

veniale committere, ne alius peccet mortaliter, nō tenetur, nec bene facit committendo: quia ad vitandum peccatum non inclinamur principaliter ex damno proprio, quia hoc esset desistere a peccato timore pœnæ, sed inclinamur ne deum offendamus, cuius offensa est etiam veniale peccatum, quamuis non nō ita magna sicut mortale. Nullus autē debet deū offendere parū, ne alius offendat multum, quia homo debet in infinitū plus diligere deū quàm proximum, & ideo nullus debet facere peccatum veniale ad vitandum scandalum, dummodo actus suus ex tali causa factus peccatū veniale remaneat. Est enim oppositio in adiecto, si dicatur quòd aliquis debet peccare, aut bene facit peccando: contingit tamen aliquem actum ex tali causa factū nō esse peccatū veniale, qd alias veniale esset, sicut dicere verbum otiosum, iam enim non esset otiosum, cū non careret causa piæ vtilitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in doctrina est considerare duo, scilicet actum docentis, & rem quæ docetur. Actus autem docentis pertinet ad veritatem uitæ, sicut & alius actus misericordiæ, quia doctrina est eleemosyna spiritualis, vt supra dist. 15. dictum est: vnde de ea est idē iudicium, & de alijs actibus misericordiæ, de quibus post dicetur, q̄ aliquando propter scādalum differri possunt: sed res ipsa quæ docetur, est quæ pertinet ad veritatem doctrinæ, nec veritas doctrinæ prætermittitur quando aliqua res vera tacetur, sed quando veritati illius rei præiudicium generatur siue ex contraria doctrina, siue ex taciturnitate aliquorum, & sic propter nullum scandalum est veritas doctrinæ relinquenda.

AD SECVNDAM q. dicendum, q̄ omnia opera perfectionis quę sunt in præcepto, cōsilia dicuntur: vnde prætermitti possunt salua triplici veritate, sed aliquando cadunt sub præcepto vel ex voto, vel ex aliqua alia circunstantia, & tunc prætermitti nō possunt sine præiudicio veritatis vitæ, & sic de eis nunc non loquimur, sed solum quando manet in potestate nostra facere ea, vel non facere. Sic ergo loquendo distinguendum est in scandalo passiuo, quia quandoq; oritur ex malitia odientium veritatem, qui turbantur, & alios turbant propter opera lucis quasi filij tenebrarum, & hoc est scandalum pharisæorum, vt Ber dicit, & propter hoc scandalum passiuū nullo modo consilia sunt dimittenda, quia sit iniquis daretur locus impediendi opera perfectionis cum vellent. Vnde dominus dixit de pharisæis qui ex malitia scandalizabantur ex factis, & dictis eius. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Quandoq; autem oritur ex ignorantia, vel infirmitate. Et hoc dicitur secundum Ber. scandalum pusillorum, qui non cognoscunt veritatem, & propter hoc de operibus veritatis turbantur, & hoc scandalum cauit dns Matth. 17. vbi dixit Petro. Vt autem non scandalizemus eos &c. & cauere docuit Matt. 18. vnde propter tale scandalum passiuum consilia sunt ad tempus intermittenda, vel occulte agenda, non autem omnino dimittenda, quia homo plus sibi quàm proximis in spiritualibus prouidere debet, & ignorantia si diu duret, in malitiam per obstinationem commutatur: tamen attendenda est quantitas scandali, & boni quod contingit ex consilio seruato, & secundum hoc aliquando consilia sunt prætermittenda propter scandalum pusillorum, vel scandalum contemnendum propter consilia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad veritatem vitę pertinent non solum illa quę sunt de necessitate salutis, sed etiam ea quę sunt de perfectione salutis, vnde quamuis omnis consilijs saluetur aliquo modo veritas vitæ, non tamen perfectio veritatis vitæ: vnde verbum Hiero. magis referēdum est ad indifferentia ex genere suo, quàm ad consilia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in eo qui religionem vult intrare, distinguendum est, quia aut sibi timet de periculo salutis imminente si in sæculo remaneat, & tunc debet omnibus modis obuiare periculo vitæ, scandalo non obstante: si autem non imminet, & voto non obligatus, debet pro vitando iusto scandalo parentum, quibus subuenire tenetur, ad tempus suspendere propositum perfectionis, vt præceptum impleat pro suo tempore de honorandis parentibus, & postmodum consilium tempore magis idoneo. Si autem scandalum propinquorum, vel aliorum sit irrationabile, iam accedit ad scādalum pharisæorum, vnde tunc propter scandalū nō debet prętermittere bonū ꝓpositū. Sed si voto obligatus sit, iam de consilio factum est præceptum, & ideo nullo modo pp

q. 2. arti. 3. q. uæst. 2. in cor.

ad 3. quæst. sec. 2.

Bernardus vt elicitur ex epist. 6. ad Brunonem Colonienſem

Matth. 15.

Hæc duo Bernardi dicta præclare habētur ex tractatu. de præcepto & dispensatione. fo. 162. col. 4.

Universidad de Deusto Biblioteca

scandalum dimittere debet, quia hoc esset præiudicium veritatis vitæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd opera misericordiæ, sicut & eō filia, sunt ad tempus suspendenda propter scandalum pusillorum nisi in illo casu, in quo cadunt sub præcepto, sunt eleemosynæ spiritu des, sunt corporales, quæ tunc non possunt omitti salua veritate vitæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa diffinitio datur de scandalo actiuo, quo remoto etiam propter passiuum interdum est opus bonum dimittendum, vel etiam suspendendum.

Hiero. vbi supra. De audib. vitæ solitariæ.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Hieronymus loquitur de scādalo propinquorum irrationabili.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd abijcere temporalia, vel dimittere contingit dupliciter. Vno modo, cum quis dat quod penes se habet. Alio modo, cum non reperit quę sibi debentur, & de istis duobus fere est idem iudicium.

¶ Sciendum ergo est, ꝙ aliquando aliquis non dans rem suam alteri, scandalizat actiue vel quia dare tenetur, vel quia malo modo denegat, & sic nulli licet retinere quæ possit de cum scādalo actiuo. Aliquando vero sequitur scandalum passiuum ex hoc quòd aliquis rem temporalem non donat, & in hoc distinguendum est, quia quandoque non potest dare sine peccato, vel quia scit illum cui dat, vsurum re data in malos vsus: vel quia non potest dare rem temporalem vni sine præiudicio alterius, sicut si illi qui gerit alicuius cōmunitatis curam, dent aliqua ex quorum subtractione fiat peior conditio illius communitatis, & tunc non debet dare temporalem rem propter scandalum vitandum, quia hoc esset facere contra veritatem iustitiæ, aut vitæ. Quando que autem potest dare sine peccato, & tunc in scandalo passiuo distinguendum est, quia quandoque procedit ex malitia, & tunc non tenetur homo rem suam in dare malitiose petenti, alias non remaneret locus vtendi re sua, & sic periret bonum communę: potest tamen dare quasi ex consilio, nō quasi ex præcepto, nisi forte crederetur ꝙ ex datione illę efficeretur deterior, puta, si ex hoc provocaretur ad alias malitiose petendum & inquietandum per huiusmodi petitiones alias, tunc enim peccaret dando. Quandoque autem scandalū passiuum procedit ex ignorantia, & tunc potest dare quasi ex consilio, sed non tenetur quasi ex præcepto, quia potest petentem repellere instruendo eum, & hoc quandoque magis prodesset, quando scilicet esset talis ignorantia, quæ vergeret in præiudicium veritatis doctrinæ, quam si daretur res temporalis: quia per hoc ille in suo errore foueretur, sicut patet de hæreticis illis, qui dicunt ꝙ quilibet debet bona sua pauperibus dare petentibus, etiam extra casum necessitatis extremæ. Similiter etiam de repetitione suorum dicēdum est, quia nullus debet scandalum actiuum committere rem temporalem repetendo, neque petendo quæ non ei debentur, neque inordinate petendo in iudicio, aut extra iudicium. Sed de iusta repetitione rerum temporalium propter scandalum passiuum vitandum dimittenda est distinguendum, quia quandoque licite non pōt dimittere quin repetat sine prætudicio alterius, vt I cū quis gerit curam rei alienæ siue cōcatis, siue alicuius priuatæ personæ, & tunc peccaret desistendo a petitione, nisi de consensu illius, cuius curam gerere debet, aut nisi timeret maius periculum imminere quam sit damnum illius rei. Quandoque aūt pōt dimittere repetitionem sine præiudicio alieno, & tunc si scandalū passiuū procedat ex malitia, non tenetur propter scandalum tale dimittere suæ rei repetitionē, alias daretur materia rapiendi, & tolleretur iustitiæ bonum. Pōt tamen licite dimittere repetitionem ad vitandum tale scandalum, nisi ex tali dimissione credatur detrimentum rem iniuste, fieri deterior, aut de tali peccato non corrigi alio modo. Vnde Gregorius dicit super illud Iob, Frustra laboraui. Quidā dum res temporales rapiunt solum modo, iunt toleradi: quidam vero seruata charitate sunt prohibendi, non tamē sola cura ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. Si autē scandalū passiuū procedat ex infirmitate, vel ignorantia, debet differre suæ rei repetitionem, vel eum inducere ꝙ non scādalizetur, ꝙ si adhuc scandalizatur, iam per obstinationem malitiosus efficitur, & ideo simile est iudicium de tali scādalo, & de illo quod ex malitia oritur. Quidam tñ dicūt, ꝙ imperfectis licet in iudicio repetere sua cum scandalo, nō aūt perfectis: sed hoc nihil est, quia si loquantur de perfectis quantum ad statum perfectionis, idem est iudicium de eis & de alijs, nisi quatenus ex voto obligantur ad non habendum proprium: vnde monachus in

Ll. 31. Moralium. ca. 10. & ipsius Iob. 39.

F iudicio codē iure potest petere res temporales nomine capituli, sicut secularis nomine sui. Si autem loquantur de perfectis secundum statum charitatis, sic ipsa perfectio charitatis inducit eos ad seruandum consilia, non ꝙ ea facere teneantur, nec peccarent si non facerent, sed in hoc perfectioni eorū aliquod præiudicij fieret, & sic intelligitur gl. illa. 1. Cor. 6. super illud. Quare nō magis fraudem patimini? perfectis licet repetere sua simpliciter, scilicet sine causa, sine lite, sine iudicio, sed non cōuenit eis mouere causam ante iudicem. Non enim pōt hoc intelligi de perfectis quo ad statum, sicut sunt religiosi, quia tales nō habent proprium: vnde nihil eēt dictū ꝙ sua possent repetere simpliciter, illa autem quæ habent in eōi sunt capituli, vel pauperum, vnde possunt ea repetere in iudicio, quia tunc gerunt curam rei alienæ. Quod ergo dicitur in glo. intelligendum est secundum G gradum charitatis: licet enim tales in iudicio repetendo sua nō peccent, tamen perfectioni eorum derogatur, vnde glos. non dicit ꝙ talibus non liceat, sed quòd eis non conueniat. Sciendum tamen quòd perfectis etiam illo vltimo modo licet repetere sua, & contendere in iudicio, etiam sine detrimento suæ perfectionis in casibus. Primus est, quando oritur quæstio de re spirituali, vnde Act. 15. Cum orta esset quæstio de obseruatione legalium, Paulus detulit ad iudicium Apostolorum, Gal. 2. propter quosdam falsos fratres &c. Secundus, quando oritur quæstio de eo quod potest vergere in detrimentum rei spiritualis, vnde Act. 25. Paulus appellauit Cæsarem pro liberatione sua, quia per eius mortem impediebatur fructus prædicationis: ipse tamen quantum in se erat, cupiebat dissolui &c. Philip. 1. Tertius, quando est contentio de eo quod vergit in temporale damnum alterius, & maxime pauperum, Eccle. 34. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum &c. Quartus, quando est contentio de eo quod vergit in spirituale damnum illius, qui rem spiritualem detinet iniuste, de quo supra posita est authoritas Gregorij super illud Iob. Frustra laboraui &c. Quintus, quando vergit in corruptionem multorum per exemplum rapiendi, Eccle. 8. Quia non cito profertur sententia contra malos &c.

Vbi supra.

Lib. 31. Moralium. c. vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus potuisset licite sumptus accipere ab illis, quibus euangelium prædicabat, sed intermisit ex perfectione charitatis, vt vitaret eorum scandalum qui aliati erant, & vt liberius eos arguere posset, & ut pseudo apostolis occasionem rapiendi subtraheret.

1. Cor. 9.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui est in extrema necessitate, non habet in potestate sua incurrere mortem corporalem, aut non incurrere, sed de necessitate incurrit propter penuriam rei temporalis: & ideo ille qui illam rem sibi denegat, directe mortis eius est causa, sed ille qui scandalizatur, potest scandalum suum vitare, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd comestio alicuius cibi habet ex se aliquam mali similitudinem, sicut comestio idolatritti: & ideo qui comedit coram infirmis scadalizat actiue, quod est maius malum quàm mors corporalis, quia satius est fame mori quàm idolatritio vesci, scilicet cum scandalo, quia primum est malum pœnæ, secundum malum culpæ: non tamen aliquis debet se dimittere fame mori antequàm cum scandalo idolatritium comedat, quia inijceret sibi manus, & sic cum malo pœnæ adiungeretur malum culpæ. Sed quando comestio alicuius cibi non habet speciem mali, tunc idem est iudicium de abstinendo a tali comestione, & de dimissione rei temporalis alterius: vnde quod Apostolus dicit, ad perfectionem pertinet consilij, non ad necessitatem præcepti.

1. Cor. 8.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Apostolus loquitur de repetitione cum scandalo actiuo. Quod autem dominus dicit, Quæ tua sunt non repetas, Luc. 6. consilium est magis quàm præceptum.

1. Cor. 6.

¶ Ad quintum dicendum, quòd propter generale scandalum debet homo a repetitione rei suæ abstinere quando licite potest, nisi ex hoc maius præiudicium veritati generaretur quam sit scandalum publicum, quod quandoque ex malitia aliquorum instigantium alios oritur, & sic beatus Thomas Cātuariensis sustinuit scandalum publicum, vt occurreret maiori periculo, quod erat de libertatis ecclesiasticæ amissione.

¶ Ad sextum dicendum, quòd si homo plus diligeret rem suam temporalem, quàm salutem proximi, peccaret: sed aliquando dum nostra repetimus, magis saluti proximorum consulimus quàm nostræ: vnde Gregorius dicit.

Lib. 31. Moralium. c. 10.

Plus

Plus de ipsis raptoribus debemus metuere, quàm rebus temporalibus repetendis inhiare.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quamuis salua triplici ueritate, in hoc particulari esset quis sua quandoque non repetere propter vitandum scandalum, tamen nō posset esse sine præiudicio veritatis publicæ, si non liceret repetere, quia pax & iustitia perficet.

EXPOSITIO TEXTVS.

Vix proba vinō potest, quod occulte factum est. Hæc non est sufficiens ratio, quare nō impediatur matrimonium simpliciter: qa defectus probationis nō excusaret cōscientiam a peccato, sed quare non impediatur in facie ecclesiæ. Viduæ a proposito recedentes &c. Loquitur de proposito per uotum firmato. Quod etiam omnibus peccatis est adulterio grauius &c. Hoc intelligitur quantum ad gravitatem pœnæ quæ secundum legem pro adulterio infligitur, scilicet lapidatio utriusque, qua nulla pœna est grauior. Dicitur autem secundum locum in pœnis tenere, quia secundum legem lapidatio solis blasphemis & adulteris debebatur, & filijs inobedientibus. Blasphemos autem nominat hic aberrantes a deo, & in eodem genere inobedientes cōpunant, quia quasi scelus auiolandi est nolle obedire, ut patet 1. Reg. 15. Execrabiliter fit in meretrice, &c. Hęc cōparatio Itelligēda est de usu contra naturam, sed de usu secundum naturam est conuersio. Legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda credamus. Hoc intelligendum est utroque in hac uita perseuerante. Sed uideretur quod etiam si unus moriatur, & postea miraculose suscitetur, quòd iit reintegrādum matrimonium per hoc quod dicitur Hebr. 11. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Præterea. Resuscitatus posset repetere possessiōes suas, ergo & uxorem. Præterea. Si oporteret iterato contrahere cum eadem uxore, bigamus reputaretur propter duplex matrimonium quod contraxit. Et dicendum, quòd secundum Aug. nuptiæ sunt bonum mortalium, & ideo uinculum matrimoniale cum hac uita finitur, & hoc est quod dicitur Ro. 7. de muliere. Si mortuus est uir eius, soluta est a lege uiri: & ideo si resuscitaretur, non posset repetere uxorem suam, sed posset iterato cū ea contrahere, nisi illa alteri nupsisset, tunc enim non esset matrimonium contractum separandum. Ad primum ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de filijs, & non de maritis. Ad secū dum dicendum, quòd possessiones subduntur simpliciter dominio possidentis: unde etiam moriens testari potest, sed uxor non subditur uiri dominio quasi ancilla, sed est quædam societas inter uirum & uxorem, quæ morte alterius terminatur, vnde uir moriens non potest uxorem suam alteri in testamento dimittere: & sic patet quòd non est eadem ratio de possessionibus & uxoribus. Ad tertium dicendum, quòd non esset bigamus propter hoc, quia neuter coniugum in pluribus carnem suam diuisit. Si careat opprobrio malæ uelut mitis. Quod quidem est quando non ex leui præsumptione, sed ex aliquo certo iudicio habito de morte uiri mulier cum alio contraxit. Si autē postea oriatur dubitatio aliqua de uita prioris uiri ex aliqua eā quæ etiā certitudine facere posit, nō debet nec reddere, nec exigere debitū: si aūt cā illa facit probabilē dubitationē, debet reducere, sed non exigere. Si aūt sit leuis suspitio, pōt utrunq; licite facere, quia debet illā cām potius abijcere, quàm secundū hoc conscientiā formare. Ex qua ad primam redire uelens &c. Hic magister ipsum dicit, quia potius debet e communicatus mori q̄ coniungatur illi quæ no est sua uxor: hoc enim esset contra ueritatem uitæ, quæ non est propter scandalum dimittenda.

Libro 1. de peccato origi. contra Pelagianos, & cælestis. c. 34. in fin. 10. 7

DIVISIO TEXTVS.

OSTQVAM determinauit magister de impedimēto matrimonij quæ faciunt personam illegitimam simpliciter respectu cuiuslibet personæ: hic determinat de impedimento, quod facit eam illegitimam respectu aliquarum personarum, & non respectu omnium. Et diuiditur in duas. In prima, determinat de impedimento quod facit personam illegitimam respectu alterius personę propter distantiam ab ipsa, scilicet de disparitate cultus. In secunda, determinat de impedimento quod facit illegitimā personam respectu alterius personę propter propinquitatē ad eam 40. dist. ibi. Nunc superest de ignorantiæ &c. Prima in duas. In prima determinat de matrimonio, quod est de indisparitate cultus fidelis ad infidelem. In secunda de matrimonio quod est inter duos infideles, ibi. Sunt tamen non nulli &c. Prima in partes duas. In prima ostendit quòd disparitas cultus præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum. In secunda objicit in contrariū, ibi. Huic autem videtur obuiare &c. Et diuiditur in duas. In prima ponit obiectionem ex uerbis Apostoli. In secūda soluit, ibi. Sed ad hoc esse aliquid illud &c. Et circa hoc tria facit. Primo, ostendit quòd uerum Apostoli, scilicet quòd fidelis habet potestatem commanendi, uel non commanendi cum infideli, inter ligitur de disparitate cultus qui sequitur matrimonium. In secunda inquirit, utrum propter alia peccata uxor possit dimitti, sicut propter infidelitatem, ibi. Si autem quæritur, an propter aliud &c. Tertio inquirit, utrum fidelis dimittens uxorem infidelem, possit alteram ducere, ibi. Hic quæritur si fidelis &c. Et circa hoc tria facit. Primo ponit authoritatem ad partem negatiuam. Secundo ad affirmatiuam, ibi. Sed contra Ambrosium &c. Tertio soluit, ibi. Attende prædictis &c.

Libro 1. de adul. cōiug. c. 21. Tom. 6. Et habetur 28. q. 1. c. sic enim. §. tu autem Exod. 34. 1. Cor. 7. Et habetur 28. q. 1. c. Cū ue.

Et habetur 28. q. 1. c. Si quis iudex.

Vbi supra.

A

DISTINCTIO XXXIX.

A

De disparitate cultus.

POst hęc de disparitate cultus videndum est. Hæc est enim una de causis quibus personæ illegitimæ fiunt ad contrahendum matrimonium. Non enim licet christiano cum gentili, uel Iudæa inire coniugium, quia etiam in ueteri testamento prohibitum est fideles uiros infideles ducere uxores, Domino dicente. Non accipias uxorem de filiabus alienigenarum filijs tuis, ne traducāt eos post deos suos. Iuxta hoc Domini præceptum Iudæorum coniugia cum alienigenis inita Hesdras separauit. Hoc idem etiam in nouo testamento seruatur. Vnde August. Ne nubat femina nisi uiro religionis uiro, uel ne uir talem ducat uxorem. Id enim, ut dicis, iubet Dominus, docet Apostolus, utrūque præcipit testamentum. Item Ambr. Caue Christiane gentili, uel Iudęo filiam tuam tradere, caue ne gentilem, uel Iudæam, uel alienigenam, idest, hærencam, & omnem alienam a fide tua uxorem accersias tibi. Item. Si quis Iudæus, siue Christiana Iudæo, siue Iudæa Christiano carnali consortio miscetur, quicunq; tantum nephas admiserit, a christiano cætu protinus segregetur. Ex his, alijsq; plurimis testimonijs apparet nō posse contrahi coniugiū ab his qui sunt diuersæ religionis, & fidei.

Exod. 34

1. Esdre. 10.

B

Libro 1. de adul. cōiug. c. 21. Tom. 6. Et habetur 28. q. 1. c. sic enim. §. tu autem Exod. 34. 1. Cor. 7. Et habetur 28. q. 1. c. Cū ue.

Et habetur 28. q. 1. c. Si quis iudex.

C

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur sex.

D

¶ Primo. Vtrum aliquis fidelis possit contrahere matrimoniū cum infideli.

¶ Secūdo. Vtrum inter infideles sit matrimonium.

¶ Tertio. Vtrum si alter coniugum infidelium conuertatur ad fidem sine altero, possit in eodem matrimonio commanere.

¶ Quarto. Vtrum possit uxorem infidelem reliquere.

¶ Quinto. Vtrum ea dimissa possit aliam ducere.

¶ Sexto. Vtrum propter alia peccata uir possit dimittere uxorem, sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS PRIMVM.

a Vtrum fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere.

E

AD PRIMVM si proceditur. Videtur quòd fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere, quia Ioseph cōtraxit cum ægyptia, & Hester cum Assuerorum uiro, utrique autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat fidelis, alter infidelis. ergo disparitas cultus præcedens matrimoniū, ipsum non impedit.

1. Cor. 7. lec. 2. circa medium. Gen. 41. Hester. 2.

¶ 2 Præt. Eadem est fides, quam docet uetus lex, & noua lex: sed secundum uetere legem poterat esse matrimonium inter fidelem & infidelem, ut patet Deut. 21. Si egressus ad pugnam uideris mulierem pulchram in exercitu captiuorum, & adamaueris eam, introeas ad eam dormiens cum ea & eris uir uxor. ergo in noua lege licet.

¶ 3 Præt. Sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed inter fidelem & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia, cum conditione futuræ conuersionis. ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 4 Præt. Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contra matrimonium: sed infidelitas non est contraria matrimonio, quia matrimonium est in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit, ergo disparitas fidei nõ impedit matrimonium.

¶ 5 Præt. Disparitas fidei est etiam quandoque inter duos baptizatos, sicut quã do alterius post baptismũ in hæresim labitur, & si talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus est verum matrimonium, ergo disparitas cultus matrimonium non impedit.

De coniugio fidelis & infidelis, & duorum infidelium.

De adulterinis coniugijs lib. 1. c. 21. Et habetur 28. q. 1. c. Sic enim. § Tu autẽ &. § Intelligis.

SED CONTRA est, quod dicitur. 2. Cor. 6. Quæ conuẽtio lucis ad tenebras: sed maxima conuentio est inter virum & vxorem, ergo ille qui est in luce fidei, non põt contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

Malach. 2. ¶ 2 Præt. Mal. 2. dicitur, Contaminauit Iudas sanctificationẽ domini, quã dilexit, & habuit filiam dei alienii: sed hoc non esset, si inter eos posset verũ matrimonium cõtrahi ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

RESPON. Dicendum, q̃ principalius bonum matrimonij est proles ad cultum dei educanda. Cum autem educatio fiat cõmuniter per patrem & matrẽ, vtrique secũdum fidẽ intendit ad cultum dei prolem educare, & ideo si sint diuersæ fidei, intẽtio vnius alterius intẽtioni cõtraria erit, & ita inter eos nõ potest esse conuenies matrimoniũ: & propter hoc disparitas cultus præcedens matrimonium, impedit ipsum ne contrahi possit.

1. Cor. 7. Habetur 28. q. 1. c. Iam nunc.

Aug. vbi supra ad Polentium c. 18.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum quòd cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum: specia iter quidem erat prohibita de infidelibus habitantibus in terra Chanaam, tum quia dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationẽ: tum quia maius periculum imminebat ne coniuges aut filios ad idolatriam peruerterent, quia filij Israel ad ritus & ad mores eorum promiores erant propter conuersationem cum eis: sed de alijs gentibus permisit, præcipue quando non poterat esse timor pertrahendi ad idolatriam, & ne Ioseph, & Moyses, & Hester cum infidelibus matrimonia contraxerunt: sed in nova lege quæ per totum orbem diffunditur, similis ratio prohibendi est de omnibus infidelibus, & ideo disparitas cultus præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.

Gen. 41. Exod. 2. Hester 2. Deuter. 21.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lex illa vel loquitur de alijs nationibus, cum quibus licite poterant inire connubia: vel loquitur quando illa captiua ad idem & cultum dei conuerti volebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurum: vnde sicut quando matrimonium in præsenti contrahitur, requiritur vnitas cultus in vtroque cõtrahentium, ita ad pōsalia quibus fit spõsio futuri matrimonij, sufficit cõditio apposita de futura vnitate cultus.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd iam ex dictis patet, q̃ disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.

Hesdre 10. August. lib. & cap. ubi supra.

¶ Ad quintum dicendum, quòd matrimonium sacramẽtum est & ideo quantum pertinet ad necessitatem sacramenti, requiritur partitatem quantũ ad sacramẽtum fidei, scilicet baptismum magis quàm quantum ad interiorem fidem: vnde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed disparitas cultus, qui respicit exterius seruitium, vt in 3. lib. dist. 9. dictum est: & propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium contrahit, verum est matrimonium, sicut peccet contrahendo, si sciat eam hæreticã: sicut peccaret si cum excõmunicata contraheret, non tamen propter hoc matrimonium dirimeretur, & e contrario si aliquis catechumenus habẽs rectam fidem, sed nondum baptizat' cũ aliqua fideli baptizata cõtraheret, nõ esset verum matrimoniũ.

Ibi hã 28. q. 1. ca. Quod aũt. § Iustis Bidras. De adulterinis coniugijs lib. 1. ca. 18. & hã 28. q. 1. ca. Sic enim.

ARTICVLVS II.

b Vtrum inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inter infidelẽs non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum ecclesiæ: sed baptismus est ianua sacramentorum, ergo infideles qui non sunt baptizati, matrimoniũ cõtrahere nõ possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

¶ 2 Præt. Duo mala sunt magis impeditiua boni, quàm vnus: sed infidelitas vnius tantum impedit matrimonij bonum. ergo multo fortius infidelitas vtriusque, & ita inter infideles nõ potest esse matrimonium.

¶ 3 Præt.

¶ 3 Præt. Sicut inter fidelem & infidelem est disparitas cultus, ita interdum inter duos infideles, vt si vnus sit Gentilis, & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est, ergo ad minus inter infidele, qui habent cultum disparem, non potest esse verum matrimonium.

art. præced. in cor. Libr. 1. de nupt. & cõcupiscẽ. ad Valerium ca. 4. 10. 7.

¶ 4 Præt. In matrimonio est vera pudicitia: sed sicut dicit Aug. & habetur 28. q. 1. non est vera pudicitia infidelis cum vxore sua. ergo non est verum matrimonium.

¶ 5 Præt. Matrimonium verum excusat carnalem copulam a peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum, cuia omnis vita infidelium peccatum est, vt dicit glo. Ro. 14. ergo inter infideles non est verũ matrimonium.

Aug. de sermone Dñi in mõte. Match. 19.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Cor. 7. Si quis frater habet vxorem infidelem &c. sed vxor nõ dicitur nisi propter matrimonium ergo inter infideles est verũ matrimonium.

In glos. ordina ia sup illũ. Omne qd̃ non est ex fide, peccatum est. De sermone domini in mõte ca. 18. & habetur 28. q. 1. cap. Idolatria. Matth. 19.

¶ 2 Præt. Remoto posteriori non remouetur prius: sed matrimonium pertinet ad officũ naturæ, quæ præcedit statũ gratiæ, cuius principium est fides, ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

RESPON. Dicendum, quòd matrimonium principaliter institutum est ad bonum prolis, non tamen generandæ: quia hoc fine matrimonio fieri posset, sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter producere ad perfectum statum. Est autem in prole duplex perfectio considerandã, scilicet perfectio naturæ non solum quantum ad corpus, sed etiam quantum ad animam per ea quæ sunt de lege naturæ: & perfectio gratiæ, & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ. Et ideo cum res, quæ sunt propter finem, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit ad primam perfectionem est imperfectum & materiale respectu illius, quod tendit in perfectionem secundam. Et quia prima perfectio communis esse potest fidelibus & infidelibus, secunda autem est tantum fidelium, ideo inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectum vltima perfectione, sicut est inter fideles.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium nõ tantum est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ: & ideo quamuis infidelibus non competit matrimonium secundum quod est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens, competit tamen eis inquantum est in officium naturæ: & tamen etiam matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habitualiter, quamuis non actualiter, eo q̃ actu non contrahunt in fide ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd disparitas cultus non impedit matrimonium ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solum secundam perfectionem prolis impedit, sed etiam primam, dum parentes ad diuersa prolem trahere intendunt, quod non est quando vterque est infidelis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inter infideles est matrimonium, vt dictum est, prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ sunt determinabilia per ius positiuum, & ideo si prohibentur ab aliquo iure positiuo, apud eos infideles cõtrahere matrimoniũ est infidelib' alterius ritus, disparitas cultus impedit matrimonium inter eos. Ex iure enim diuino non prohibentur, quia apud deum non differt qualitercunque aliquis a fide deuiet quantum ad hoc, quod est a gratia alienũ esse: similiter nec aliquo ecclesiæ statuto, quæ non habet de his quæ foris sunt iudicare.

In ar. pñti. Vbi supra de sermone dñi in mõte, & in decretis cap. Eitdem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pudicitia, & aliæ virtutes infidelium dicuntur non esse veræ, quia nõ possunt pertingere ad finem veræ virtutis, quæ est vera felicitas, sicut dicitur non esse verum vinum, quod non habet effectũ vini.

Augu. de fide & operibus cap. 16. & hã 28. q. 1. c. Vxor legitima.

¶ Ad quintum dicendum, quòd infidelis cognoscens vxorem suam, nõ peccat si propter bonum prolis, aut fidei qua tenetur vxori debitum reddat, cum hoc sit actus iustitiæ & tẽperantiæ, quæ inde establitus tact' debitas circumstantias seruat, sicut non peccat faciẽs alios actus politicarum virtutum. Nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent, sed quia per id quod agunt, a seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

c Vtrum coniux conuersus ad fidem possit manere cum uxore infideli nolente conuerti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd coniux conuersus ad fidem non possit commanere cum vxore infideli nolente conuerti, cum qua in infidelitate contraxerat. Vbi enim est idem periculum, debet eadem cautela adhiberi: sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur, ne fidelis cum infideli contrahat, cum ergo idem periculum sit, si fidelis commaneat cum infideli, cum qua prius cõtraxerat, & adhuc maius, quia neophiti facilius peruertuntur quàm illi qui sunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cum vxore infideli.

Sup epistas Pauli. 1. Corin. 7.

¶ 2 Præt. 28. quæst. 1. dicitur, Non potest infidelis in eius conuersione permanere, quæ iam in christianam translata est fidem. ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.

c. Iudei.

¶ 3 Præt. Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud quod contrahitur inter infideles: sed si fideles contrahant in gradu prohibito ab ecclesia, dissoluitur eorum matrimonium, ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum vxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

¶ 4 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 ¶ Præt. Aliquis infidelis habet quandoque plures vxores secundum ritum suæ legis. si ergo pōt commanere cu illis, cū quibus in infidelitate contraxit, videtur p possit etiam post cōuertionem plures vxores retinere.

5 ¶ Præt. Potest cōiungere, q̄ repudiata vna vxore aliam duxerit, & in illa matrimonio existens conuertatur, ergo videtur quōd saltem in hoc casu non possit cum vxore, quam de nouo habet, cōmanere.

SED CONTRA est, quod Apostolus 1. Corinth. 7. consuluit quōd commaneat.

Super ea. 7. Primæ epist. ad Cor.

2 ¶ Præt. Nullū impedimentum superueniens matrimonio tollit ipsum: sed matrimonium erat verum, cum vterq; infidelis erat. ergo quando alter conuertitur, non diuimitur matrimoniū per hoc, & ita videtur q̄ possint licite commanere.

Ex cōcilio Meldēsi. Et hī 28. q. 2. c. Si quis.

RESPON. Dicēdum, quōd fides eius qui est in matrimonio non soluit, sed perficit matrimonium. Vnde cum inter infideles sit verum matrimonium, vt ex dictis patet, per hoc quōd alter eorum cōuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur: sed aliquando vinculo matrimonij manente soluitur matrimonium quantum ad cohabitationem & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas & adulterium, quia vtrumque est cōtra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram, vel commanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem, vel commanendi cum ea. Potest enim vir innocens libere cum adultera commanere spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, ne videatur patronus turpitudinis, vt supra distinctione 35. dictum est, quamuis etiam cū spe correctionis possit eam libere dimittere. Similiter fidelis cōuersus potest cum infideli manere cum spe conuersionis, si ea in infidelitate obstinatam non viderit, & bene facit commanēdo, tamen non tenetur, & de hoc est consilium Apostoli.

Ad Hylariū scribēs. Et hī. 28. q. 1. c. Si infideles.

Præced. art.

q. 1. ar. 2. fere p totū.

1. Cor. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd facilius impeditur aliquid fiendum quām destruatur quōd rite factum est, & ideo multa sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere si sequantur, sicut de affinitate patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ in primitiua ecclesia tēpore Apostolorum passim conuertebantur ad fidem & Iudæi, & Gentiles, & ideo tunc vir fidelis poterat habere probabilem spem de conuersione vxoris, etiam si conuersionem non promitteret: postmodum autē tēpore procedente Iudæi sunt magis obstinati, & Gentes adhuc intrabant ad fidem, sicut tempore martyrum, & temporibus Constantini Imperatoris circa tempora illa: & ideo tunc non erat tutum fideli cum vxore infideli iudea cohabitare, nec erat spes de conuersione eius, sicut erat spes de conuersione vxoris gentilis: & ideo tunc fidelis conuertus poterat cohabitare cū gentili, sed nō cū Iudæa, nisi cōuersionem promitteret, & secūdum hoc loquitur decretum illud, sed nūc pari passu ambulāt vtrique. scilicet Gentiles & Iudæi, quia vtrique obstinati sunt, & ideo nisi vxor infidelis cōuertatur, non permittitur ei cohabitare sine sit Gentilis, siue Iudæa.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ infideles non baptizati non sunt astricti statutis ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini, & ideo si contraxerint aliqui infideles in gradibus secundum legem diuinam prohibitis, Leuitic. 18. siue vterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio commanere: si autem contraxerint in gradibus prohibitis per statutum ecclesiæ, possunt commanere si vterq; conuertatur, vel si vno conuertio spes sit de conuersione alterius.

Si fideli liceat aliam ducere infideli discendente, vel dimissa.

Hic quæritur, si fidelis dimittat infidelem, vel infidelis a fideli discedat, an liceat fideli aliam ducere. Videt' authoritas testari, q̄ illa viuente alterā ducere nō ualeat. Ambrosius enim verba Apostoli exponēs ait. Alioqn si disceditis abinuicē, & volētes cohabitare dimittitis, & alijs vos copulatis, adulteri estis, & filij vestri qui de hac copula nascunt, immundi, i. spurij sunt. Itē. Si quis habuerit vxorē virginē ante baptismū, viuēte illa post baptismum alterā habere non pōt. Crimina. n. in baptismo soluunt, non coniugia.

Quæ præmissis contraria uidentur.

Sed ecōtra. Ambrosius testat. Si infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat. Non enim est seruituti subiectus frater, aut soror in huiusmodi: qa non debetur reuerētia coniugij ei, qui horret authorem coniugij. Nō est enim ratum matrimonium, qd sine deuotione Dei est, & ideo non est peccatū ei qui dimittitur propter Deum, si alij se copulauerit.

G Contumelia enim creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur, ne accusetur alij copulatus. Infidelis autem discedens, & in Deū peccat, & in matrimoniū: nec est seruāda ei fides coniugij, q̄ ideo recessit, ne audiret Christū ee Deū christianorū coniugiorū. Si uero ambo crediderint, per cognitionē Dei confirmatur coniugium.

Determinatio.

H

Trende hic prædictis contraria posse uideri, ita ut sibi Ambr. cōtradicere.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum fidelis conuersus possit uxorem infidelem dimittere, uolentem cohabitare sine contumelia creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quōd fidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere, volentem cohabitare sine contumelia Creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierē, quām serui ad dominum: sed seruus conuersus non absoluitur a vinculo seruitutis, vt patet 1. Cor. 7. & 1. Timoth. 6. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.

I

¶ 1 Præt. Nullus potest alteri præiudicium facere sine eius cōsensu: sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis. si ergo per hoc q̄ vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset, vt libere dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec potest ordinari, aut uouere continentiam sine consensu vxoris.

¶ 3 Præt. Si aliquis contrahat cum ancilla sciente siue sit seruus, siue liber, non potest propter diuersam conditionem ipsam dimittere. cum ergo vir quando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur a simili quod non possit eam propter infidelitatem dimittere.

¶ 4 Præt. Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis: sed si dicederet ab vxore infideli, filij cōes matri remanerent, quia partus sequitur ventrem, & sic essent in periculo salutis. ergo non potest vxorem infidelem licite dimittere.

K

¶ 5 Præ. Adulter non potest adulteram dimittere, etiā postquā de adulterio pœnitētiam egit. ergo si sit idem iudicium de adultero & infideli, nec infidelem infidelem etiam postquām ad fidem conuersus est.

SED CONTRA est, quōd Apostolus dicit 1. Cor. 7.

¶ 1 Præt. Adulterium spirituale est grauius quam carnale: sed pp carnale adulterium vir pōt vxorem relinquere quantū ad cohabitationem. ergo multo fortius propter infidelitatem, quę est adulterium spirituale.

RESPON. Dicendum, quōd homini secundum aliam & aliam uitam diuersa competunt, & expediunt: & ideo qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur, & inde est q̄ ille qui in uita sæculari existens, aliqua vouit, non tenetur illa quando mundo moritur vitā religiosam assumens perficere: ille autem qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo, & priori vitę moritur, cum generatio vnius sit

sit corruptio alterius: & ideo liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitū, & ei cohabitare non tenetur qn conuerti non vult, quamuis in aliquo casu libere id posset facere, ut dictum est: sicut & religiosus libere perficere potest uota, quæ in sæculo fecit, si non sunt contra religionem suam, quamuis ad ea nō teneatur, ut dictū est in p̄ cedenti dist.

ar. 1. præced. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ seruire non est aliquid incompetens christianæ religionis perfectioni, quę maxime humilitatem profitetur: sed obligatio matrimonij aliquid derogat perfectioni christianæ, cuius vitæ summum statum continentes possident: & ideo non est simile de utroque. Et præterea, unus coniugū non obligatur alteri quasi possessio eius, sicut domino seruus, sed per modū societatis cuiusdam, quæ non congruit est fidelis ad infidelem, ut patet. 1. Cor. 7. & ideo non est simile de seruo & coniuge.

¶ Ad secundum dicendum, quōd uxor non habebat ius in corpore uiri, nisi quandiu in uita illa maneat, in qua contraxerat, quia etiam mortuo uiro uxor soluta est a lege uiri, ut patet Ro. 7. & ideo si postquām uir mutat uitam moriens priori uitæ ab ea discedat, nullum fit ei præiudicium: transiens autē ad religionem moritur tantum spirituali morte, non autem corporali: & ideo si matrimonium sit consummatū, non potest uir sine consensu uxoris ad religionem transire, potest autem ante copulam carnalem, quando est tantum copula spiritualis: sed ille qui ad baptismum accedit corporaliter, etiam Christo consepelitur in mortem, & ideo a debito reddendo absoluitur, etiam post matrimonium consummatū. Vel dicēdum, quōd ex culpa sua uxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

¶ Ad tertium dicendum, quōd disparitas cultus facit personā simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solum quando est ignorata: & ideo non est similis ratio de infideli & ancilla.

¶ Ad quartum dicendum, quōd proles aut prouenit ad perfectam ætatem, & tunc potest libere sequi patrem fidelem, uel manet infidelem: uel est in minori ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante quōd indiget matris obsequio ad educationem.

¶ Ad quintum dicendum, quōd adulter per pœnitentiam nō transit ad aliam uitam, sicut infidelis per baptismum: & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS V.

e Vtrum fidelis discedens ab uxore infideli possit aliam ducere in uxorem.

Vti supra ca. 7. & ex 33. q. 1. ca. similiter. q. 1. ar. 1. in corp. & ad primum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quōd fidelis discedens ab uxore infideli non possit aliam ducere in uxorē, quia insolubilitas matrimonij est de tali ratione ipsius, cum repudium uxoris sit cōtra legem naturæ, ut supra dist. 33. dictum est: sed inter infideles erat uerum matrimonium. ergo nullo modo potest illud matrimonium solui: sed manente uinculo matrimonij ad unā non potest aliquis cum alia contrahere. ergo fidelis discedens non potest cum alia contrahere.

¶ 2 Præt. Crimen superueniens matrimonio non soluit matrimonium: sed si mulier uelit cohabitare sine cōtumelia creatoris, non est solutum uinculum matrimonij, quia uir non potest aliam ducere. ergo peccatum uxoris, quæ non uult cohabitare sine contumelia creatoris, non soluit matrimonium, ut possit libere uir aliam uxorem ducere.

¶ 3 Præt. Vir & uxor sunt pares in uinculo matrimonij. cū ergo uxori infideli non liceat uiuente uiro alium uirum ducere, uidetur quōd nec fideli liceat.

¶ 4 Præt. Fauorabilius est continentiæ uotum quām matrimonij contractus: sed uiro fideli uxoris infidelis non licet, ut uidetur, uotum continentiæ emittere, quia tunc uxor fraudaret matrimonio, si postmodum conuerteretur. ergo multo minus licet ei matrimonium contrahere cum alia.

¶ 5 Præt. Filius qui remanet in infidelitate patre cōuerso, amittit ius paternæ hæreditatis, & tamen si postea conuertitur, redditur ei sua hæreditas, e iam si alius in possessionem eius intrauit. ergo uidetur a simili, q̄ si uxor fidelis postea conuertatur, q̄ sibi sit reddendus uir suus, etiam si cū alia cōtraxerit, quod non posset esse si secundum matrimonium esset uerum. ergo non potest cōtrahi cum alia.

SED CONTRA. Matrimonium nō est ratum sine sacramento baptismi: sed quod non est ratū potest dissolui. ergo matrimonium in infidelitate contractum potest dissolui, & ita soluto matrimoniali uinculo licet viro alterā ducere uxorem.

¶ 2 Præt. Vir non debet cohabitare uxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia creatoris. Si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare, quod uideretur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodū reportaret.

RESPON. Dicendum, quōd quando alter coniugum ad fidem conuertitur alter in infidelitate remanente, distinguendum est, quia si infidelis nult cohabitare sine contumelia creatoris sine hoc quōd ad infidelitatem induat, potest fidelis libere discedere, sed discedens non potest alteri nubere: si autem infidelis non uelit cohabitare sine contumelia creatoris in uerba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens, tunc si ad infidelitatem pertrahere nitatur, uir fidelis discedēs potest alteri per matrimonium copulari.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd matrimonium infidelium imperfectum est, ut dictum est: sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius. Semper autem firmius uinculum soluit minus firmum si sit ei contrarium & ideo matrimonium quod pōst in fide Christi contrahitur, soluit matrimonium quod prius in infidelitate contractum erat: unde matrimonium infidelium non est omnino firmum & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi.

ar. 2. huius quæstionis in cor.

¶ Ad secundum dicendum, quōd crimen uxoris nolentis cohabitare sine contumelia creatoris, absoluit uirum a seruitute qua tenebatur uxori, ut non posset ea uiuente alia m ducere, sed nondum soluit matrimonium: quia si blasphema illa conuerteretur antequām ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei uir suus: sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset uir fidelis non solutus a seruitute uxoris per culpam eius.

D

¶ Ad tertium dicendum, quōd postquām fidelis contraxit, solutum est uinculum matrimonij ex utraque parte, quia matrimonium non claudicat quantum ad uinculum, sed quandoq; claudicat quātum ad effectum, unde in pœnam uxoris infidelis ei indicitur, quōd non possit cum alio contrahere magis q̄ ex uirtute matrimonij præcedentis: sed si postea conuertatur, potest ei concedi dispensatiue ut alteri nubat, si uir eius aliam uxorem duxit.

D. 861.

¶ Ad quartum dicēdum, quōd si post conuersionem uiri sit alia probabilis spes de conuersione uxoris, non debet uotum continentiæ uir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficilius conuerteretur uxor uiro suo sciens se priuatā: si autem non sit spes de cōuersione, potest ad sacros ordines, uel ad religionem accedere, prius requisita uxore quōd cōuertatur, & tunc si postquām uir sacros ordines accepit, uxor conuertatur, non est sibi uir suus reddendus, sed debet sibi impūtare in pœnam tardę conuersionis, q̄ uiro suo priuatur.

E

¶ Ad quintum dicendum, q̄ uinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum, sicut uinculum matrimonij, & ideo non est simile de hæreditate & uxore.

ARTICVLVS VI.

f Vtrum alia uitia soluant matrimonium, sicut infidelitas.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quōd alia uitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim directius uidetur esse contra matrimonium quām infidelitas: sed infidelitas in aliquo casu soluit matrimonium, ut liceat ad aliud matrimonium transire. ergo & adulterium idem facit.

¶ 2 Præt.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ 2 Præt. Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita etiam quodlibet peccatum. si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, quodlibet aliud peccatum matrimonium soluit pari ratione.

¶ 3 Præt. Matth. 18. dicitur. Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: & dicit glo. quòd in manu, & I dextero oculo possunt accipi fratres, vxor, proximi, & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento, ergo propter quodlibet peccatũ potest dissolui matrimonium.

¶ 4 Præt. Auaritia idolatria est, vt dicitur Eph. 5. sed propter idolatriam potest mulier dimitti. ergo pari rõne propter auaritiam, & ita propter alia peccata, quæ sunt majora q̃ auaritia.

¶ 5 Præt. Magister hoc expresse dicit in litera

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorem excepta causa fornicationis, mœchatur.

¶ 1 Præt. Secundũ hoc tota die fierent diuortia, cum raro inueniatur matrimonium, in quo coniugum alter in peccatum non labatur.

RESPON. Dicendum, quòd fornicatio corporalis, & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt ex dictis patere potest, vnde specialiter habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum, quòd matrimonium dupliciter soluitur. Vno modo, quantum ad vinculum, & sic non potest solui postquàm matrimonium est ratificatum neque per infidelitatem, neque per adulterium: sed si non est ratificatum, soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat, non autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, alias infidelis libere posset dare libellum repudij vxori adulteræ, & ea dimissa alteram ducere, quod falsum est. Alio modo, soluit matrimonium quantũ ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem, quàm per fornicationem corporalem, vt supra distin. 35. dictum est: sed pp alia peccata nõ põt solui matrimonium, et quantum ad actũ, nisi forte ad tempus vir se velit subtrahere a cõsortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ suę solatium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis adulteriũ magis directe opponatur matrimonio, inquantum est in officium naturę, quàm infidelitas, tamen econuerso est secundum quod matrimonium est sacramentum ecclesiæ, ex quo habet perfectam firmitatem inquantum significat indiuisibilem cõiunctionem Christi & ecclesiæ: & ideo matrimonium, quod non est ratum, magis potest solui quantum ad vinculum per infidelitatem quàm adulterium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prima coniunctio animæ ad deum est per fidem, & ideo per eam anima quasi desponsatur deo, ut patet Osee 2. Sponsabo te mihi in fide: vnde in sacra scriptura specialiter per fornicationem idolatria & infidelitas designantur, sed alia peccata magis remota significatione dicũtur spirituales fornicationes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est qñ mulier præstat maguam occasionem ruinæ viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tũc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatiõe, vt dictũ est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd auaritia dicitur idolatria per quandam similitudinem seruitutis, quia tam auarus, quàm idolatra ponus seruit creaturę quàm creatori: nõ autem per similitudinem infidelitatis, quia corruptio infidelitatis est in intellectu sed auaritia in affectu.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ verba magistri sunt accipiẽda de spõsalibus, quia propter ætiamẽ supueniens spõsalia solui pũt. Vel si loquamur de matrimonio, intelligendũ est de separatione a communi conuersatione ad tempus, vt dictũ est. Vel qñ vxor nõ vult cohabitare nisi sub cõditione peccãti, vt cũ dicit, Nõ ero vxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congreges &c. tunc enim potius debet eam dimittere, quàm latrocinia exercere.

Quidam dicunt coniugium non esse inter infideles, & quare.

SVnt tamen nonnulli, qui inter ifideles asserunt nõ esse cõiugia, quia nec rata, nec legitima: quia Apostol° ait. Omne quod non est ex fide, peccatum est: eorum autem cõiunctio non est ex fide, & ideo peccatũ est. Nõ est ergo coniugium, quia nullũ coniugium peccatũ est. Aug. etiam dicit. Quia non est vera pudicitia infidelis cũ fideli. Sed vera negatur esse pudicitia, nõ q̃ infidelium cõiugium nõ sit uerũ, sed quia non habet illud triplex bonũ, quod excusat coitum, & meretur præmium. Itẽ illud Apostoli, Omne quod nõ est ex fide, peccatum est, non sic intelligendũ est, vt quicquid fit ab infideli b° peccatũ sit: sed omne quod fit contra fidem, idest, cõscientiam, male fit, & ad gehennã edificat. Vel in omni eo quod infidelis facit, peccat, non quia illud facit, sed quia nõ eo modo illud facit quo debet, nõ referens ad debitum finem.

Quòd legitimum sit coniugium infidelium, sed non ratum, & quare.

COpula ergo maritalis, quę est inter infideles, coniugium est legitimum, sed nõ est ratũ. Legitimũ, quia est inter legitimas pſonas, sed nõ ratũ, quia sine fide. Coniugium vero fideliũ est b legitimum, & ratũ, si tñ legitimæ sunt personæ. Quòd aũt legitima sit infidelium coniunctio Aug. testatur dicens. Vxor legitima a societate cõiuncta sine ulla culpa relinquitur, si cum uiro christiano permanere noluerit. Ex hoc etiã probatur, q̃ infideli ad fidem conuerso Apostolus consuluit infidelem nõ dimittere, quod non faceret, si non esset inter eos legitimum coniugiũ. Legitimum est quod legali institutione, uel prouincię moribus, non contra iussionem Dñi cõtrahitur.

Hæc Aug. verba habetur 28. q. 1. cap. Quod aũt in principio. Rom. 14. Et Colo. 3.

Vbi supra de fide & ope. c. 16. et habent uerba hęc 28. q. 1. c. Vxor legitima.

q. 1. Fere totum.

DISTIN. XL.

A

De cognatione carnali & spirituali, & prius de carnali.

NVnc superest de cognatione aliquid dicere. Est autem cognatio alia carnalis, alia spiritualis. Primum de carnali cognatione & affinitate inspiciamus. Cognati ergo, vel affines in septimo gradu, uel infra copulari non debent. Vnde Grego. Progeniẽ suam vnumquemque usque ad septimam obseruate decernimus generationem, & quãdiu se agnoscũt affinitate propinquos, ad coniugalem copulã accedere denegamus, quod si fecerint, separentur. Item Nico. Papa. De cõsanguinitate sua nullus uxorem ducat vsque post generationem septimam, uel quousque parentela cognosci potest. Itẽ. Nulli ex propinquitate sui sanguinis usq; ad septimũ gradũ vxores ducant. His authoritatib°, alijsque pluribus consanguineorum coniunctiones prohibentur usque ad septimum gradum.

Episcopis gallię, sicut hę 35. q. 3. c. Progeniẽ.

Vbi supra c. De cõsanguinitate.

Vbi supra c. Nulli.

In cor. prũ sentis art.

De computatione graduum consanguinitatis.

QVomodo autem b gradus consanguinitatis computandi sunt, Isidor° ostẽdit

Vt hę. 35. q. 5. c. Sexto

EXPOSITIO TEXTVS.

Et alienigenarum. idest, hęreticã. Crimẽ hæresis impedit mãrimoniũ semp contrahendũ, sed nõ dirimit contractũ, nisi sit talis hæretica, q̃ baptismi sacramentũ non acceperit, aut non in forma ecclesiæ fuerit baptizata. *Si ambo crediderunt per agnitionem dei &c.* Sed contra. Si mulier ante cõuersionẽ fuerit fornicata, tenebit eam vir recipere, etiã si cõuerti noluerit, vt uidet. Et dicendũ, q̃ si mulier cõuersa repetat virũ suũ cõuersum, vir nõ põt excipere cõtra eã de fornicatione prius cõmissa, si ipse occasiõnẽ fornicationi dedit, puta, si noluit cohabitare ei volenti cohabitare sine cõtumelia creatoris, alias potest excipere, & tñ ratificat mãrimoniũ, ita q̃ vlterius nõ possit solui quãtum ad vinculum, vt viro liceat aliã vxorẽ ducere, q̃ is possit solui quantum ad actum.

Cap. 12.

DIVISIO TEXTVS.

OSTQVAM determinauit magister de impedimẽto matrimoni, quo persona redditur illegitima simpliciter respectu alicuius personæ propter distantiã ad ipsam, hic incipit determinare de impedimẽtis, quibus

quibus persona redditur simpliciter illegitima respectu alterius propter propinquitatem ad eam. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de impedimento propinquitatis carnalis. In secunda de impedimento propinquitatis spiritualis 41. dist. ibi. *Iam de spirituali cognatione &c.* Prima in duas. In prima determinat de consanguinitate. In secunda de affinitate 4. dist. ibi. *Nunc de affinitate &c.* Prima I duas. In prima ostẽdit secundum quos gradus cõsanguinitas matrimonium impediat. In secunda objicit in contrarium, & soluit, ibi. *His autem occurrit illud &c.* Prima in duas. In prima ostendit vsque ad quos gradus consanguinitas matrimonium impediat. In secunda ostendit rationẽ huius dist. ibi. *Quare uero sex gradus &c.* Prima in duas. In prima ostendit vsque ad quot gradus consanguinitas matrimonium impediat. In secundo ostendit quomodo sunt gradus prædicti computandi, ibi. *Quomodo autem gradus &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quatuor.

¶ Primo. Quid sit consanguinitas.
¶ Secundo. De distinctione ipsius.
¶ Tertio. Vtrum secundum aliquos gradus impediat matrimonium de iure naturali.
¶ Quarto. Vtrum gradu matrimonium impedientes possint per statutum ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum diffinitio consanguinitatis, quam quidam ponunt, sit competens.

AD PRIMVM si proceditur. Videtur quòd diffinitio consanguinitatis, quam quidam ponunt, sit incompetens, scilicet, cõsanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendunt. s. ab Adam. si ergo recta esset prædicta diffinitio consanguinitatis, omnes homines essent consanguinei adinuicem, quod falsum est.

¶ 2 Præt. Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem conuenientium, quia vinculum vnit: sed eorum qui descendunt ab vno stipite non est maior conuenientia adinuicem, quàm aliorum hominum, cum cõueniat specie, & differant numero sicut & alij homines. ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.

¶ 3 Præt. Carnalis propagatio secundum Philosophum fit de superfluo alimenti: sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia conuenit quàm cum illo qui comedit, cum ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui nascitur ex semine ad res comestas, nec ad generantem ex carnali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 4 Præt. Gen. 29. Labam dixit ad Iacob. Os meũ, & caro mea es, ratione cognationis, quæ erat inter eos. ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm consanguinitas.

¶ 5 Præt. Carnalis propagatio communis est hominibus & animalibus: sed in animalibus in carnali propagatione non contrahitur cõsanguinitatis vinculum. ergo nec in hominib°.

RESPON. Dicendum, quòd secundum Philosophum in 8. ethi. Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit: & quia amicitia ligatio, siue vnio quædam est, ideo communicatio quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur: & ideo secundum quamlibet communicationem denominantur aliqui quasi colligati adinuicem, sicut dicuntur conciues qui habent politicam communicationem adinuicem, & cõmilitones qui conueniunt in militari negotio, & eodem modo illi qui conueniunt naturali communicatione dicuntur consanguinei: & ideo in prædicta diffinitione ponitur quasi cõsanguinitatis genus, vinculum quasi subiectum, personæ descendentes ab vno stipite, quorũ est huiusmodi vinculum, quasi principium carnalis propagatio.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionem in instrumento, secũdum quã est in principali agente: & quia omne mouens motũ est instrumẽtum, inde est quòd uirtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta tandem deficit, & perueniat ad aliquid quod est motum tantum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solum quãtum ad id quod est species, sed etiam quantum ad id quod est indiuidui, ratione cuius filius assimilat patri etiam in accidentalibus non solum in natura speciei, nec tamen indiuidualis virtus patris ita perfecte in filio est, sicut in patre erat, & adhuc in nepote minus, & sic deinceps debilitat: & inde est q̃ virtus illa quandoque deficit, ut ultra procedere non possit. Et quia consanguinitas est inquantum multi communicant in tali virtute ex vno in multos per propagationem deducta, paulatim se cõsanguinitas diminuit, vt Isid. dicit, & ideo non oportet accipere stipitem remotum in diffinitione consanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc manet in illis qui ex eo propagantur.

Vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iam patet ex dictis, q̃ non solum conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiam in uirtute propria ipsius indiuidui ex vno in multos traducta, ex qua contingit quandoque q̃ filius, nõ solum assimilatur patri, sed auo, vel remotis parẽtibus, vt dicitur in 17. d aĩalibus.

Lib. 4. de generatione animalium cap. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attẽditur secundum formam, secundum quam aliquis est actu, quàm secundum materiam, secundum quam est in potentia, quod patet in hoc, q̃ carbo magis conuenit cum igne quàm cum arbore vnde abscisum est lignum: & similiter alimentum quod iam conuersum est in speciem nutriti per virtutem nutritiuam, magis conuenit cum ipso nutrito, quàm cum illa re vnde sumptũ est nutimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant, q̃ tota natura rei est materia, & q̃ formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ illud quod proxime conuertitur in semen est sanguis, vt probatur in 15. de animalibus: & propter hoc vinculum quod ex propagatione carnali contrahitur, conuenientius dicitur cõsanguinitas quàm carnalitas, & q̃ aliquando vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantum sanguis qui in semen viri, aut menstruum conuertitur, est potentia caro & os.

Lib. 1. de generatione animalium cap. 19.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quidam dicunt, q̃ ideo consanguinitatis vinculum cõtrahitur inter homines ex carnali propagatione, & non inter alia animalia, quia quicquid est de humanæ naturæ ueritate in omnibus hominibus, fuit in primo parente, quod non est de alijs animalibus: sed secundum hoc consanguinitas nũquam dirimi posset, prædicta autem positio in 2. lib. distin. 30. improbata est: vnde dicendum q̃ hoc ideo conuenit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno patente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

c. 1. or. 2. in corp.

In cor. huius art.

ARTICVLVS II.

Vtrum consanguinitas conuenienter distinguatur per lineas, & per gradus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas inconuenienter distinguatur per lineas, & per gradus. Dicitur n. linea cõsanguinitatis esse ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendentium diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas quàm collectio talium personarum. ergo linea consanguinitatis est idem quod consanguinitas: nihil autem debet distingui per seipsum. ergo consanguinitas non conuenienter per lineas distinguitur.

¶ 2 Præt. Illud secundum quod diuiditur aliquod commune, non potest poni in diffinitione communis: sed descensus ponitur in diffinitione prædicta consanguinitatis. ergo non potest diuidi consanguinitas per lineam ascendentium, & descendentium, & transuersalium.

¶ 3 Præt. Diffinitio lineæ est q̃ sit inter duo puncta: sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum. ergo vna linea habet tantum unum gradum, & ita eadem videtur diuisio consanguinitatis per lineas, & per gradus.

¶ 4 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 4 Præt. Gradus diffinitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distãtia personæ inter se differãt: sed cum consanguinitas sit propinquitas quædam; distantia personarum consanguinitati opponitur magis quàm sic eius pars. ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.

¶ 5 Præt. Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet q̃ illi qui sunt in eodẽ gradu, sint æqualiter consanguinei sed hoc falsum est, quia pronepos & eusdem pronepos sunt i eodem gradu, non tamen sunt æqualiter consanguinei, vt de ere. dicit. ergo consanguinitas non recte distinguitur per gradus.

35.q.5.cap. Vltimo.

¶ 6 Præt. In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradũ; sicut quælibet vnitas addita facit aliam speciem numeri: sed persona addita personæ non semper facit aliũ gradum consanguinitatis, quia in eodẽ gradu cõsanguinitatis est pater & patruus, qui adiungit. ergo non recte p gradus cõsanguinitas distinguit.

¶ 7 Præt. Inter duos propinquos semper est eadem consanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat enim extremorum ab alio, & econuerso: sed gradus consanguinitatis nõ inuenitur semper idem ex vtraque parte, cum quandoque vnus propinquos sit in tertio, & alius in quarto gradu. ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

In cor. precedẽtis art.

R E S P O N. Dicendum, q̃ consanguinitas, vt dictum est, est quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis, qua natura propagatur vnde secundum Philosophum in 8. ethi. ista communicatio est triplex. Vna, secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium, vnde dicit quod parentes diligunt filios, vt sui ipsorum aliquid existentes. Alia est secundũ habitudinem principiati ad principium, & hæc est filii ad patrẽ, vnde dicit q̃ filii diligunt parentes, vt ab illis existẽtes. Tertia est secundum habitudinem eorum quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nati, vt ipse ibidẽ dicit: & quia punctus non est lineam facit, & per propagationẽ quodammodo pater descendit in filium, ideo secundum dictas tres habitudines tres lineæ consanguinitatis sumuntur. s. linea descendendum secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, lineæ transuersalium secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltra progreditur, ideo contingit q̃ patris est accipere patrem, & filii filium, & sic deinceps: & secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in vna linea inueniuntur. Et quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas: & ió identitas & nimia distantia gradum consanguinitatis tollunt, quia nullus est sibipsi propinquus, sicut nec sibi similis. Et propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed comparata alteri personæ gradum facit ad ipsam: sed tamen diuersa est ratio computandi gradus in diuersis lineis. Graduũ enim consanguinitatis in lineam ascendentium & descendentium contrahitur ex hoc, q̃ vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus cõsideratur, & ideo secundum computationem canonicam & legalem personã, quę primo in processu propagationis occurrit vel ascendendo, vel descendendo, distat ab aliquo, puta, a Petro in primo gradu, vt pater & filius quæ autẽ vtrique secũdo occurrit distat in secũdo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps: sed consanguinitas eorũ quæ sunt in linea trãsuersali contrahitur nõ ex hoc, q̃ vnus eorum ex alio propagat, sed quia vterque propagatur ex vno: & ideo debet gradus in hac linea consanguinitatis computari per comparationem ad vnum principium ex quo propagantur: sed secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis, quia legalis computatio attendit descensum a communi radice ex vtraque parte, sed canonica tm ex altera, ex illa scilicet ex qua maior numerus graduũ inuenit: vnde secũdũ legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu, quia vtrique a radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant a seinuicem in quarto gradu. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat a radice communi, nisi per vnũ gradum: sed filius vnius fratrum distat ab altero fratre in secũdo gradu, quia tantum distat a communi radice: & ideo secũdũ canonicã cõputationem quoto gradu distat qs ab aliquo superiori, toto distat a quolibet descendentium ab ipso, & nũquam minus, quia propter quod vnumquodque illud magis, vt sũt alij descendentes a communi principio cõuenientes est aliquo ratione principij cõis, non sũt propinquiores esse descendenti ex alia parte, q̃ sit primum principium et propinquũ, aliquando tũ plus distat aliqs ab aliquo descendẽte a communi principio, q̃ distet ipse a principio: quia ille forte plus distat a principio communi q̃ ipse, & secundum remotionem distantiam oportet consanguinitatem computari.

Vbi supra c. Parẽtelo.

Pri. post. c. 2. seu tex. com. 5.

A D P R I M V M ergo dicendum, q̃ obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas, n. non est collectio, sed relatio quædã aliquarũ personarum adinuicem, quarum collectio lineam consanguinitatis facit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd descensus communiter sumptus attenditur secundum quamlibet consanguinitatis lineã, quia carnalis propagatio ex qua vinculum consanguinitatis contrahitur, descensus quidam est, sed descensus talis, a persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentiũ facit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ linea dupliciter accipi potest, aliquando proprie pro ipsa dimensione quæ est prima species quãtitatis continua, & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu quæ terminant ipsam, sed in finita in potentia, quorum quilibet signato in actu linea diuiditur, & sunt duæ lineæ: aliquando vero linea sumitur pro his quæ lineariter disponũtur, & secundum hoc assignatur in numeris linea & figura, prout vnitas post vnitatem ponitur in aliquo numero, & sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea: & similiter est de linea cõsanguinitatis, vnde vna linea continet plures gradus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse, vbi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est, vbi non est aliqua distantia: & ideo distantia quælibet non opponitur consanguinitati, sed talis distantia quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ sicut albedo dicitur maior duplicẽ, vnomodo ex intensione ipius qualitatis, aliomodo ex quantitate superficiei, ita consanguinitas dicitur maior, vel minor dupliciter. Vnomodo intensiue ex ipsa natura consanguinitatis: aliomodo quasi dimensiue, & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas consanguinitatis propagatio procedit, & hoc secundo modo, gradus in consanguinitate distinguũtur: & ideo cõtingit q̃ aliquorũ duorũ, qui sunt in eodem gradu cõsanguinitatis respectu alicuius personæ, vnus est sibi magis cõsanguineus q̃ alius, considerando primam q̃titatẽ cõsanguinitatis, sicut pater & frater attinẽt a sicut in primo gradu cõsanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua persona media: sed tũ intrinsecus loquendo magis attinet alicui personę pater suus q̃ frater, quia frater non attinet ei nisi mediante patre: & ideo q̃ro aliquis est propinquior cõsanguineus principio, a quo consanguinitas descendit, tanto est magis cõsanguineus, quamuis non sit in propinquiori gradu: & secundum hoc patruus est magis consanguineus alicui, quàm pronepos eius, q̃uis non sit in eodem gradu.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ quamuis pater & patruus sint in eodẽ gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterque distat vno gradu ab auo, tamen respectu eius, cuius consanguinitas quæritur, nõ sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior quàm in secundo, in quo est auus.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ semper duæ personæ in æquali numero graduũ distant a seinuicẽ, quis quisque non æquali numero graduũ distent a cõmuni principio, vt ex d ctis patet.

ARTICVLVS III.

e Vtrũ cõsanguinitas de iure naturali ipediat matrimoniũ.

Secũda secũdæ qst. 9. 154. ar. 9.

A D T E R T I V M sic proceditur. Videtur q̃ consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quàm Eua fuit Adæ, de qua dicit Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: sed Eua fuit matrimonio cõiuncta Adæ. ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturę, matrimonium impedit.

¶ 2 Præt. Lex naturalis eadẽ est apud omnes: sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta consanguinitate a matrimonio excluditur. ergo consanguinitas quantum est de lege naturæ matrimonium non impedit.

8.ethi. mo. 9.c.6. Et ut 35.q. 4.c. Cõsanguinitas.

¶ 3 Præt. Ius naturale est qd̃ natura omnia animalia docuit, ut habetur in principio digest. sed animalia bruta etiã cum matre coeunt. ergo non est de lege naturæ quòd aliqua persona a matrimonio prohibeatur propter consanguinitatem repellatur.

¶ 4 Præt. Nihil impedit matrimonium, quod non contrarietur alicui bono matrimonij: sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit ipsum.

¶ 5 Præt. Eorum quæ sunt magis propinqua & similia, melior & firmior est coniunctio: sed matrimonium quædam coniunctio est. ergo cum consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit, sed magis iuuat.

S E D C O N T R A. Illud quod impedit bonum prolis, etiã matrimonium impedit secundum legem naturæ: sed consanguinitas impedit bonũ prolis, quia ut in litera ex uerbis Greg. habetur, experimento didicimus ex tali coniugio sobolem nõ posse succrescere. ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

Vbi supra.

¶ 2 Præt. Illud quod habet natura humana in prima sui conditione est de lege naturæ: sed a prima sui conditione hoc habuit natura, quod pater & mater a matrimonio excluderẽtur, quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo & patrem, & matrem, quod non potest intelligi quantũ ad conabitationẽ, & sic oportet quòd intelligatur quantum ad matrimonij coniunctionem. ergo consanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

Pri. arti. 1. in cor.

R E S P O N. Dicendum, quòd sicut supra di. 33. dictum est, in matrimonio illud cõtra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, ad quem est ordinatum. Finis autem matrimonij per se & primo est bonum prolis, quod quidem per aliquam cõsanguinitatem. s. inter patrem & filium, uel filium & matrem impeditur, non quidem vt totaliter tollatur, quia filia ex femine patris potest prolem concipere, & simul cum patre nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit, sed ut nõ conuenienti modo fiat. Inordinatum est enim quòd filia patri per matrimonium adiungatur in sociam causa generandæ prolis & educadæ, quam oportet per omnia patri esse subiectam velut ex eo procedentem, & ideo de lege naturali est, ut pater & mater a matrimonio repellantur, & magis etiam mater quàm pater, quia magis reuerentiæ, quæ debetur parentibus, derogatur, si filius matrem, quàm si pater filiam ducit in uxorem, cuius uxor uiro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius per se tantum est concupiscentiæ repressio, quidpetiret, si quælibet cõsanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus concupiscentiæ aditus præueretur, nisi inter illas personas, quas oportet in eadem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta, & ideo lex diuina non solum patrem & matrem exclusit a matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem altera alterius pudicitiam custodire, & hanc causam assignat diuina lex dicens.

Leuit. 18.

Ne reueles turpitudinẽ tatis, uel talis, quia turpitudo tua: sed per accidens finis matrimonij est consideratio hominum, & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos uxoris, sicut ad suos se habet: & ideo huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis sanguine coniunctam uxorem duceret, quia ex hoc nouæ amicitiæ per matrimonium nulla accresceret: & ideo secundum leges humanas, & statuta ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt a matrimonio separati.

Ideo autem usque ad sextum generis gradum consanguinitas constituta est, ut sicut sex ætatibus mundi generatio, & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminetur. In his sex gradibus omnia propinquitatũ nomina cõtinentur, vltra quos nec affinitas in ueniri, nec successio potest amplius propagari. Secundum alios, septem gradus ideo cõputantur, ita ut post septem gradus sponsus sponsę iungatur, sicut post hanc uitã, quæ septem diebus agitur, Ecclesia Christo iungetur. His autẽ occurrit illud quod Grego. August. Anglorũ specie, sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus equus, sicut facta est Eua: & ideo non est tanta naturalis conuenientia Euę ad Adam, sicut filiæ ad patrem, nec Adã est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

Sic ergo ex dictis patet, quòd cõsanguinitas quantum ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quantum ad aliquas de iure diuino, & quãtum ad aliquas de iure per homines instituto.

A D P R I M V M ergo dicendum, q̃ Eua quamuis ex Adam processerit, non tamen fuit filia Adæ: quia non prodijt ex eo per modum illum quo natus est generare sibi similẽ in

Habet 35. q.3.c. Quædam lex.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non procedit ex lege naturali quòd aliqui barbari parentibus carnaliter commiscentur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis obfuscauit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd coniunctio maris & feminæ dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc omnia animalia docuit, sed hanc coniunctionem diuersa animalia diuersimode docuit secundum diuersas eorum conditiones. Commissio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, quæ eis deberetur. Sicut enim parentibus indidit natura sollicitudinem filijs prouidendi, ita indidit filijs reuerentiam ad parentes. Nulli autem generi aliam indidit sollicitudinem filiorum, aut reuerentiam parentum in omne tempus, nisi homini: alijs autem animalibus plus & minus, secundum quod magis uel minus necessarij sunt vel filij parentibus, uel parentes filijs: unde etiam in quibusdam animalibus filius abhorret cognoscere matrem carnaliter, quadiu manet apud ipsum cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsam, ut recitat Philosophus in 9. de animalibus de camelo, & equo. Et quia omnes honesti mores animalium in hominibus naturaliter congregati sunt, & perfectius quàm in alijs, propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere carnaliter non solum matrem, sed etiam filiam, qd est adhuc minus contra naturam, ut dictum est: & iterum in alijs animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, sicut dictum est, & ideo non est similis ratio.

Cap. 47.

In cor. p̃sentis articuli.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex iam dictis patet quomodo consanguinitas coniugum bono matrimonij contrariatur, unde ratio proceditur ex falsis.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ non est inconueniens duarum vnionum unam ab altera impediri, sicut ubi est identitas, non est similitudo, & similiter consanguinitatis uinculũ potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerint taxari ab ecclesia usque ad quartum gradum.

A D Q V A R T V M sic proceditur. Videtur q̃ consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerint taxari ab ecclesia usque ad quartum gradũ. Matth. 19. dicitur. Quos deus coniunxit, homo non separet: sed illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum deus coniunxit, non enim diuina lege eorum coniunctio prohibetur. ergo non debent humano statuto separari.

¶ 2 Præt. Matrimonium est sacramentum, sicut & baptismus: sed non posset ex statuto ecclesiæ fieri quòd ille qui ad baptismum accedit, non reciperet characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax sit. ergo nec ecclesiæ statutum facere põt q̃ matri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd matrimonium non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

¶ 3 Præt. Ius positiuum non potest ea quæ sunt naturalia remouere, vel ampliare: sed consanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire. ergo ecclesia non potest aliquo statuto facere, q̃ aliqui possint matrimonialiter coniungi, vel nõ coniungi, sicut non potest facere q̃ sint consanguinei, vel non cõsanguinei.

Habet 35. q. 3. Quædam lex.

¶ 4 Præt. Statutũ iuris positiui debet aliquam rationabilem causam habere, quia secundum eadem rationabilem quam habet, a iure naturali procedit: sed causæ q̃ assignantur de numero graduum omnino videntur irrationabiles causæ, cum nullam habeant habitudinem ad causas, sicut quòd consanguinitas prohibeatur vsque ad quartum gradum propter quatuor elementa, vsque ad sextum propter lex ætates, vsque ad septimum propter septem dies, quibus omne tempus agitur. ergo videtur quòd talis prohibitio nullum vigorem habeat.

¶ 5 Præt. Vbi est eadem causa, debet esse idem effectus: sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt. ergo omni tempore debuissent æqualiter gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verum, cum modo vsque ad quartum, antiquitus vsque ad septimum gradum matrimonium consanguinitas impediret.

In cor. præcedẽtis art.

¶ 6 Præt. Vna & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri: sed hoc contingeret, si ecclesia haberet potestatem statuẽdi diuersum numerum in gradibus impedientibus matrimonium, sicut si aliqui in quinto gradu, quando prohibitus erat, cõiuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodum eadem coniunctio ecclesia prohibituonem reuocante matrimonium esset: & econuerso posset accidere, si aliqui gradus concessi possent postmodum ab ecclesia interdici. ergo videtur quòd potestas ecclesiæ non se extendat ad hoc.

¶ 7 Præt. Ius humanum debet imitari ius diuinum: sed secũdum ius diuinum, quod in lege veteri continetur, non æqualiter cuttit prohibitio graduum in sursum & deorsum, quia in veteri lege aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam patrui. ergo nec modo debet aliqua prohibitio de neporibus & patruis manere.

Lucæ. 10.

SED CONTRA est, quod dominus dicit discipulis: Qui vos audit, me audit. ergo præceptum ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum deiised ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus, quos lex vetus non prohibuit. ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶ 2 Præt. Sicut olim matrimonia gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nunc per statuta ecclesiæ. sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui non. ergo & modo potest hoc fieri per ecclesiæ statutum.

RESPON. Dicendum, quòd secundum tempora diuersa inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedisse. In principio, n. humani generis solus pater & mater a matrimonio repellebantur, eo quod quia tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere, vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ, quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantum ad principalem matrimonij finem, qui est bonum prolis, vt dictum est. Postmodum autem multiplicato humano genere, per legem Moysi plures personæ exceptæ sunt, quæ iam concupiscentiam reprimere incipiebant: vnde vt dicit Rabi Moyses. Omnes illæ personæ exceptæ sunt a matrimonio, quæ in vna familia cohabitare solent, quia si inter eos licite carnalis copula esse posset, magnum incentiuum libidini præstaretur. Sed alios consanguinitatis gradus lex vetus permisit, immo quodammodo præcepit, vt. l. vnusquisque de cognatione sua vxorem acciperet, ne successionis confusio esset: quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodum in lege noua, quæ est lex spiritus & amoris, plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spiritualem gratiam, non per carnis originem cultus deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiã magis a carnalibus retrahãtur spiritualibus vacãtes, & vt amor amplius diffundat, & ideo antiquitus vsq; ad remotiores gradus cõsãguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad plures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsque ad septimum gradum, tum quia vltra hoc non de facili remanebat cõmunis radicis memoria: tum quia septiformi gratiæ spiritus sancti congruebat. Sed postmodum circa hæc vltima tempora restrictum est ecclesiæ interdictum vsque ad quartum gradum, quia vltra inutile & periculosum erat gradus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores consanguineos; quasi nullum fœdus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habeatur, charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem erat, quia concupiscentia & negligentia præualente, tam numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant, & sic laqueus damnationis multis inijciebatur ex remotiorum graduum prohibitione. Satis etiam conueniente: vsque ad quartum gradum dicta prohibitio est restricta, tum quia vsque ad quartam generationem homines uiuere consueuerunt, ut sic non possit cõsanguinitatis memoria aboleri, unde Dominus in tertiam & quartam generationem peccata parentum se visitaturum in filijs comminatur: tum quia in qualibet generatione noua mistio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno, & quantum miscetur alteri, tantum receditur a primo: & quia elementa sunt quatuor, quorsi quodlibet tanto est facilius miscibile, quanto est magis subtile, ideo in prima commistione euanescit sanguinis identitas quantum ad primum elementum, quod est subtilissimum: in secũda quantum ad secundum: in tertia quantum ad tertium: in quarta quantum ad quartum, & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

Habet vbi supra capitato. §. Scripsi.

ad primvm ergo dicendum, quòd sicut deus non cõiungit illos qui coniunguntur contra diuinum præceptum: ita non coniungit illos qui coniunguntur contra ecclesiæ præceptum, quod habet eandem obligandi efficaciam, quam & præceptum diuinum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium: & ideo magis subiacet ordinationi ministrorum ecclesiæ, quàm baptismus qui est sacramentum tantum, quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia spiritualia lege ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale quòd consanguinitas carnalẽ copulam impediat, nisi secundum aliquem gradũ, vt dictum est: & ideo ecclesia suo instituto nõ facit quòd aliqui sint, uel non sint consanguinei, quia secundum omne tempus æqualiter consanguinei remanent, sed facit q̃ carnalis copula sit licita, vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

art. præcedenti in corp.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd iam ex dictis patet, quòd nõ est eadem causa secũdum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi, unde quòd aliquo tempore vtiliter concedit, alio salubriter prohibetur.

in corp. sentis ar.

¶ Ad sextum dicendum, quòd statutum non imponit modũ præteritis, sed futuris: unde si modo prohibetur quintus gradus, qui nunc est concessus, illi qui iam sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi: nullum enim impedimentũ matrimonio superueniens ipsum potest dirimere, & sic coniunctio

Etiam in præcedenti ar. in cor. Rabbi Moyses.

iunctio quæ prius fuit matrimonium, non efficeretur per statutum ecclesiæ stuprum: & similiter si aliqui in gradus concederet qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto ecclesiæ ratione primi contractus, quia possent separari si vellent, sed tamen possent de nouo cõiunctio esse.

V

¶ Ad septimum dicendũ quòd in gradibus consanguinitatis prohibendis ecclesia præcipue obseruat rationẽ amoris: & quia non est minor ratio amoris ad neporẽ quàm ad patruum, sed etiam maior, quanto propinquior est filio pater quàm patri filij, vt dicitur in S. echi, propter hoc æqualiter prohibuit grad? consanguinitatis in patruis & neporibus. Sed lex vetus in personis prohibendis attendit præcipue cohabitationem contra concupiscentiã, illas personas prohibẽs, ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem: magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est quasi idem cum patre, cum sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idẽ cum fratre, cum non sit aliquid eius, sed magis ex eodem nascitur, & ideo non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

35. q. 3. ca. Porro. Cap. 8.

EXPOSITIO TEXTVS.

VIA *truncum inter gradus non computat.* Truncum appellat consanguinitatis radicem, qui est pater filiorum. Principium autem alicuius generis potest accipi dupliciter. Vno modo, principium quod est in genere illo, vt si primam partem lineæ principium dicamus. Alio modo, principium, quia non recipit generis prædicationem, sicut principium lineæ dicitur punctus, & hoc modo principium & radix cõsanguinitatis potest dici dupliciter. Vno modo, ipsa persona prima a qua consanguinitas dicitur, quæ persona non est consanguinitas, sed cõsanguinitatis principium, & secundum hoc filius qui distat a persona patris facit primæ distantiæ gradum, & filius filij secundum, & sic deinceps. Alio modo, prima consanguinitas quæ est causa omnis alterius consanguinitatis, & sic ipsa consanguinitas quæ est inter patrem & filium, radix ponitur, & computatur secundum hoc pater & filius pro vno principio, a quorum consanguinitate primo distat filius filij, & ideo hæc distantia facit primum gradum, & sic deinceps, & secundum hoc diuersimode fit computatio graduum in litera, sed primus modus computãdi magis est in communi vsu. *Sicut sex ætatibus mundi &c.* Mundo non assignantur ætates quantum ad substantiam, quia sic in perpetuum durabit, sed quantum ad statum: sicut transibit mundus, & sic antiquatur, & senescit. & secundum hoc distinguuntur ætates mundi metaphorice ad similitudinem ætatis vnius hominis. Variantur n. in homine ætates secundum diuersas notabiles varietates in statu ipsius: vnde prima ætas dicitur infantia vsque ad septimum annum: secunda puerilia vsque ad quartum decimum: tertia adolescentia vsque ad vigesimum quintum, quæ tres ætates computantur quandoq; pro vna: quarta est iuuentus, vsque ad quinquagintà annos: quinta vero ætas est senectus, vsque ad septuagintà: sexta senium vsque in finem. Et, similiter in mundo dicitur prima ætas ab Adam vsque ad Noe, in qua fuit humani generis institutio & lapsus: secunda a Noe vsque ad Abraham, in qua fuit humani generis destructio per diluuium & renouatio: tertia ab Abraham vsque ad Dauid, in qua fuit circumcisionis & legis institutio: quarta a Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, in qua lex floruit sub regibus & prophetis: quinta a transmigratione Babylonis, vsque ad Christum, in qua fuit populi captiuatio, & liberatio: sexta a Christo vsque ad finem, in qua est humani generis redemptio. Sed tamen non oportet quòd æquali numero annorum mundi ætas humani generis compleat, sicut nec ætas vnius hominis, quia vltima ætas hominis quandoque habet tantum quantum omnes primæ.

D

DIVISIO TEXTVS.

POstquàm determinauit magister de cõsanguinitatis impedimento, hic determinat de impedimento matrimonij qd prouenit ex affinitate. Et diuiditur in partes duas. In prima ostendit quomodo affinitas matrimonium impedit. In secunda docet affinitatis nomina, ibi. *Attendendum est etiam &c.* Prima in tres. In prima ostendit quomodo affinitas matrimonium impediat, sicut & consanguinitas. In secunda ostendit quomodo matrimonium propter cõsanguinitatem & affinitatem fit separandum, ibi. *Et est sciendum quòd ecclesia &c.* In tertia determinat de incestu, quo consanguinitatis & affinitatis fœdus per carnalem copulam violatur per differentiam ad alia vitia eiusdem generis, ibi. *Hic dicendum est, quod aliud est &c.* Prima in duas. In prima ostendit quòd affinitas ex matrimonio contracta impedit matrimonium. In secunda inquirit vtrum affinitas maneat, matrimonio transeunte, quod eius causa erat, ibi. *Illud etiam non est pretermittendum &c.* Prima in duas. In prima ostendit vsque ad quot gradus affinitas matrimonium impedit, sicut & consanguinitas. In secunda obiicit in contrarium, & soluit, ibi. *Sed alij videntur concedere &c.*

35. q. 5. ca. Æqualiter.

35. q. 3. ca. Sane.

35. q. 3. ca. Nullum.

DISTINCTIO XLI.

A

De gradibus affinitatis.

NVNC de affinitate uidendum est, de qua Gregor. ait. Porro de affinitate quam dicitis paretẽtelam esse, quæ ad uirum ex parte uxoris, seu quæ ex parte uiri ad uxorem pertinet, manifesta ratio est, quia si secundum diuinam sententiam ego & uxor mea sumus una caro, profecto mihi & illi mea suaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & soror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus, filius uero eius in secundo gradu erit a me, neptis uero in tertio: idque utrinque usque ad septimum generationem iungantur.

B

Habet vbi supra capitato. §. Scripsi.

Item Iulius Papa. Nullum in vtroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel in cæteris agendum est successionibus. Vxorem uero propinqui cuiuscumque gradus sit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua femina propriæ propinquitatis sit: quod nimirum uxori meæ de propinquitate uiri sui in cunctis cognationis gradibus cõuenit obseruare. Qui uero aliorsum sentiunt, antichristi sunt. Item Iulius Papa. Aequaliter uir coniungatur consanguineis proprijs, & consanguineis uxoris. Item Iud. Sane consanguinitas quæ in proprio uiro conseruanda est, etiã in vxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est, quia constat eos duos fuisse in carne vna: ideoque communis est illis vtraque parentela.

C

Quartus Sent. S. Tho. BB ¶ 1 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Eorum quæ sunt abinuicem separata, si vni aliquid coniungatur, non oportet propter hoc quòd sit alteri coniunctum: sed consanguinei iam sunt abinuicem separati. ergo non oportet quòd si aliqua mulier coniungatur alicui viro, quòd propter hoc coniungatur omnibus consanguineis eius per affinitatem.

¶ 3 Præt. Relationes ex aliquib' vnitionibus innascuntur: sed nulla vnitio fit in cõsanguineis viri, per hoc quòd ille ducit vxorem. ergo non accersit eis affinitatis relatio.

Habet 35. q. 3. c. De affinitate.

SED CONTRA. Vir & vxor efficiuntur vna caro. si ergo vir secundũ carnem omnibus consanguineis suis attinet, & mulier eadẽ attinebit eisdem.

¶ 2 Præt. Hoc patet per authoritates in litera inductas.

II 35. q. 10. c. Fraternitatis.

VLTERIVS, Videtur quòd affinitas non manet post mortem viri inter vxorem & consanguineos viri, quia cessante causa cessat effectus: sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier a lege viri, vt dicitur Roma. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

¶ 2 Præt. Consanguinitas causat affinitatem: sed consanguinitas cessat per mortem viri ad consanguineos suos. ergo & affinitas vxoris ad eos.

SED CONTRA. Affinitas ex consanguinitate causatur: sed consanguinitas est perpetuum vinculum quandiu personæ viuunt, inter quos est consanguinitas. ergo & affinitas, & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem tertiæ personæ.

III 35. q. 3. ca. Nec eam. Et de eo q cognouit consanguineã vxoris suæ. c. Tuç.

VLTERIVS. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non causet, quia affinitas est quædam res honesta: sed res inhonestæ non causantur ex inhonestis. ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

¶ 2 Præt. Vbi est consanguinitas non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarum ex carnali copula prouenienis omni carens parentela: sed aliquando contingeret ad consanguineos, & ad seipsum esse affinitatem, si illicitus concubitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuose cognoscit. ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

¶ 3 Præt. Illicitus concubitus est secundum naturam & contra naturam: sed ex illicito concubitu contra naturam non causatur affinitas, vt iura determinant. ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantum.

SED CONTRA est, quòd adhærens meretrici vnum corpus efficitur, vt patet. 1. Corinth. 6. sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat. ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶ 2 Præt. Carnalis copula est causa affinitatis, vt patet per diffinitionem affinitatis, quæ talis est. Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenienis omni carẽs parentela: sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu. ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

IIII VLTERIVS. Videtur quòd ex sponsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuum vinculum: sed sponsalia quandoque separantur. ergo non possunt esse causa affinitatis.

¶ 2 Præt Si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit, & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationem, non contrahitur ex hoc affinitas: sed talis magis est propinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit. ergo ex sponsalibus affinitas non causatur.

¶ 3 Præt. In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum: sed aliquando fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas, sicut si fiat ante septennium, vel si aliquis habens perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi alicui mulieri spondet futuras nuptias, aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocumque modo. ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

F

SED CONTRA est, quòd Alexan. Papa prohibuit mulierem quandam cuidam viro coniungi in matrimonium quia fratri suo fuerat desponsata: sed hoc non esset, nisi per sponsalia affinitas contraheretur. ergo &c. De sponsal. & matrim. c. Ad audiẽtiam. V

VLTERIVS. Videtur quòd etiã affinitas sit causa affinitatis, quia Iulius Papa dicit relictam consanguineã vxoris suæ nullus ducat vxorem, vt habetur 35. quæstio. 3. cap. Contradicimus, & in sequenti capitulo dicitur quod duæ consanguineorum vxores vni viro altera post alteram nubere prohibentur: sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quę contrahitur ex coniunctione ad affinem. ergo affinitas est causa affinitatis.

¶ 2 Præt. Carnalis commissio coniungit sicut & carnis propagatio, quia æqualiter computatur gradus affinitatis & consanguinitatis: sed consanguinitas est causa affinitatis. ergo & affinitas.

¶ 3 Præt. Quæcumque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem: sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri. ergo omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatẽ, & sic affinitas est causa affinitatis.

SED CONTRA. Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in vxorem, quia secundum hoc vna efficeretur alteri affinis: sed hoc falsum est. ergo affinitas non causat affinitatem.

¶ 2 Præt. Si affinitas ex affinitate nasceretur, aliquis contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis prioris viri, ad quos mulier habet affinitatem: sed hoc non potest esse, quia maxime fieret affinis viro defuncto. ergo &c.

¶ 3 Præt. Consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas: sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri. ergo multo minus affines vxoris efficientur eis affines, & sic idem quod prius.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd amicitia quædam naturalis in communicatione naturali sumdatur, vt supra dictum est. Naturalis autem communicatio est duobus modis, secundum Philosophum. 8. ethicor. Vno modo, per carnis propagationem. Alio modo, per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam: vnde ipse ibidem dicit, quòd amicitia viri ad vxorem est naturalis, vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationem quoddam vinculum amicitiæ naturalis facit, ita si coniungantur per carnalem copulam. Sed in hoc differt, quòd persona coniuncta alicui per carnis propagationem, sicut filius patri fit particeps eiusdem radicis & sanguinis, vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet consanguinitate, quàmuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam a radice: sed persona coniuncta per carnalem copulam non fit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus adiuncta, & ideo ex hoc efficitur aliud genus vinculi, qd affinitas dicitur: & hoc est qd in hoc versu dicitur. Mutat nupta genus, sed generata gradum: quia scilicet persona per generationem fit in eodem genere attinentiæ, sed in alio gradu, per carnalem vero copulam fit in alio genere. 3. sent. dist. 29. q. vnica ar. 6. in corp. 8. eth. c. 8. 35. q. 3. ca. De propinquis.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quòd nomen idem effectui & causæ conueniat, quia quandoque illud quod est in effectu inuenitur in causa non eodem modo, sed altiori: & ideo non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuoce agentibus, & hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior quàm coniunctio vxoris ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimonij quod est vnitas quædam, sicut homo sibiipsi est idem non consanguineus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd consanguinei sunt quodammodo separati, & quodammodo coniuncti: & ratione coniunctionis accidit, quòd persona quæ vni coniungitur, omnibus aliquo modo coniungatur: sed propter separationem & distantiam accidit, quod persona quæ vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum aliud genus, vel secundum alium gradum.

35. q. 3. ca. De propinquis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoque innascitur ex motu vtriusque extremi, sicut paternitas & filiatio, & talis relatio ẽ realiter in vtroque: quandoque vero innascitur ex motu alterius tantũ, & hoc cõtingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius vel præcedente, vel concomitante, sicut in creatura & creatore patet, & sensibili & sensu, & scientia & scibili, & tunc relatio in vno est secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. Alio modo, quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente, sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius sine hoc, quòd alius tunc augeatur, vel minuatur: sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum, vel mutationem, peruenit, & ideo in vtroque extremorum talis relatio realiter fundatur. Et similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu ipsius tunc existente, sed ex motu ipsius præcedente, scilicet generationis eius: hoc enim accidit quod ex motu alterius sed nunc talis relatio innascitur. Similiter ex hoc quòd arte dicendi per generationem propriam ab eadem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd relatio aliqua desinit esse dupliciter. Vno modo, per corruptione subiecti. Alio modo, ex subtractione causæ, sicut similitudo esse desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas, quæ erat causa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem quædam relationes quæ habent pro causa actionem, vel passionem, aut motum, vt in 5. metaphys. dicitur, quarum quædam causantur ex motu inquantũ aliquid mouetur act., sicut ipsa relatio quæ est mouentis & inquit: quædam autem inquantum habent aptitudinem ad motum, sicut motum & mobile, & dominus & seruus: quædam autem ex hoc quòd aliquid prius motum est, sicut pater & filius non ex hoc quod est generari nunc adinuicem dicuntur, sed ex hoc quòd est generatum esse. Aputudo autem ad motum etiam ipsum moueri transit, sed motum esse perpetuum est, quia quod factum est, numquàm desinit esse factum: & ideo paternitas & filiatio numquàm destruuntur per destructionem causæ, sed solum per corruptionem subiecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate quæ causatur ex hoc quòd aliqui cõuncti sunt, non ex hoc quòd coniunguntur: vnde non diminitur manentibus illis personis inter quas affinitas est contracta, quàmuis moriatur persona ratione cuius contracta fuit. T. com. 20.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd coniunctio matrimonij causat affinitatem non solum secundum hoc quòd est actu coniungi, sed secundum hoc quod est prius coniunctum esse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd consanguinitas non est causa proxima affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum non solum quæ est, sed quæ fuit, & propter hoc ratio non sequitur.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum Philosophum in 8. ethicor. coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis principaliter propter prolis productionem, & secundario propter operum communicationem, quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ: sed secundum inquantum est quædam societas in communem vitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commissio seminum, quia ex tali copula potest proles produci, quàmuis secunda desit: & ideo quia matrimonium affinitatem causabat secundum quod erat quædam carnis commissio, etiam fornicarius concubitus affinitatem causat inquantum habet aliquod de naturali cognitione.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd in fornicario concubitu est aliqd naturale qd est cõmune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatẽ causat: aliud est ibi inordinatum per quod a matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur, vnde affinitas semper honesta reputanda, quamuis causa sit aliquo modo inhonesta. Vbi supra cap. Et hoc quoque.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens relationes ex opposito diuisas eidem inesse ratione diuersorum: & ideo potest inter aliquos duas personas esse affinitas & consanguinitas nõ solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum: sicut cum consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem consanguineam meam ex parte matris: vnde quod dicitur in diffinitione affinitatis inducta, omni carens parentela, intelligendum est inquantum huiusmodi. Nec tamen sequitur, quod aliquis consanguineam suam cognoscens, sibiipsi sit affinis, quia affinitas sicut & consanguinitas, diuersitatem requirit, sicut & similitudo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam non habet commissionem seminum quæ possit esse causa generationis: & ideo ex tali concubitu non causatur aliqua affinitas.

ADQVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium: ita ex sponsalibus non causatur affinitas sicut ex matrimonio, sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut affinitas & consanguinitas, & secundum eosdem gradus, & diffinitur sic. Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus prouenienis, robur tenens ab ecclesiæ institutione propter eius honestatem: ex quo patet ratio nominis & causa, quia scilicet talis propinquitas ab ecclesia instituta est propter honestatem.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd sponsalia non fuit ratione, sed ratione cuius ad quod ordinantur, causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia: & ideo sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commistionem seminum: vnde quantumcumque aliquis claustrum pudoris inuadat, vel frangat, nisi commissio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas: sed matrimonium affinitatem causat non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quam etiam matrimonium naturale est, vnde & affinitas contrahitur ex ipso contracta matrimonij per verba de præsenti ante carnalem copulam: & similiter etiam ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, scilicet publicæ honestatis iustitia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri: vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solemne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum, sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus, vel maleficiatus habens impedimentum perpetuum ante annos pubertatis post septennium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contracta contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cum in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantum ad actum illum fuit æqualiter impotens.

ADQVINTAM quæstionem dicendum, quòd duplex est modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

proceditin similitudinem speciei, sicut ex homine generatur homo: alius secundum quem procedit dissimile in specie, & hic processus semper est in inferiorem speciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuoce. Primus autem modus processionis quotiescumque iteretur, semper remanet eadem species: sicut si ex homine generetur homo per actum generatiuæ virtutis, ex hoc quoque generabitur homo, & sic deinceps. Secundus autem modus, sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescumq; iteratur, aliam speciem facit, vt si ex puncto per motum procedit linea non punctus, quia punctus motus linea non facit, ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies, & ex superficie corpus, & vlterius per talem modum processus aliquis esse nõ potest. Inuenimus autem in processu attinentiæ duos modos, quibus vinculũ huiusmodi causatur, vnus per carnis propagationem, & hoc facit semper eandem speciẽ attinentiæ: alius per matrimonialem coniunctionem, & hoc facit aliam speciẽ in principio: sicut patet quòd coniuncta matrimonialiter consanguinea non fit consanguinea, sed affinis. Vnde & si iste modus procedendi iteretur, non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus: vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur, non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dicitur secundum genus. Et rursus, si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniungatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, vt in hoc vertu supra posito ostenditur. Mutat nupta genus, sed generata gradum. & hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis iustitiam magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt a vera affinitate, sicut illa attinentia quæ ex sponsalibus contrahitur: sed modo prohibitio illa cessauit, & remanet sub prohibitione solum primum genus affinitatis, in quo est vera affinitas.

bet 35. o.c. Fraitatis.

c Magist supres nonnul senten, subdit. vna ca &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineo vxori suæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo: vnde mortuo viro qui erat affinis, non poterat eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter etiam si aliquis viduam in vxorem ducat, consanguineus prioris viri qui est affinis vxori, in primo genere efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro secundo in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis quàm propter affinitatem, ideo canon dicit. Duas consanguineorum vxores vni viro altera post alteram nubere publicæ honestatis iustitia contradicit, sed nunc talis prohibitio cessauit.

5. q. 2. & . c. Porro norum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ consanguineis viri quantum ad eundem gradum, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia ex rationibus quæ in oppositum inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendum est, ne antiqua ecclesiæ prohibitio irrationabilis videatur.

F

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde communiter alij mulieri a viro eodem cognitæ efficitur affinis in genere secundo, vnde nec ducenti in vxorem vnam earum efficitur alia affinis in tertio genere, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec etiam antiqua iura eidẽ successiue copulari prohibebant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut vir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita non efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere, & sic ratio non procedit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd mediante vna persona non coniungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur: vnde mediante muliere quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illi mulieri adiungitur, quod non potest esse, nisi per carnis propagationem ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtroque modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere, sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet. Et iterum secundus vir eius efficitur mihi etiam affinis in secundo genere, sed consanguinei alij illius mulieris non adiunguntur ei, sed ipsa vel coniungitur eis, sicut patri & matri, inquantum procedit ab eis: vel principio eorundem, sicut fratribus: vnde frater affinis meæ, vel patræ non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

Si qua mulier, lc. 2. & eadem fere verba habẽtur ibidem ex Higino Papa. c. Si qua mulier lc. 2.

I

ARTICVLVS II.

b *Vtrum affinitas matrimonium impediat.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod est illi contrarium: sed affinitas non contrariatur matrimonio, cum sit effectus eius. ergo non impedit matrimonium.

k De consangui. & affi. c. Ex literis

¶ 2 Præt. Vxor efficitur per matrimonium res quædam viri: sed consanguinei viri defuncti succedunt in rebus eius. ergo possunt succedere in vxore, ad quam tamen manet affinitas, vt ostensum est. ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur Leuit 18. turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: sed illa est tantum affinis. ergo affinitas impedit matrimonium.

VLTERIVS. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus: sed affinitas propinquitas quædam est. ergo habet gradus per se sine gradibus consan-

II

guinitatis, ex quibus causatur.

¶ 2 Præt. In litera dicitur, quòd soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri: sed hoc non esset, nisi filius affinis esset etiam affinis. ergo affinitas habet per se gradus, sicut consanguinitas.

SED CONTRA. Affinitas ex consanguinitate causatur. ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus cõsanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

VLTERIVS. Videtur quòd gradus affinitatis non extendatur, sicut gradus consanguinitatis, quia vinculũ affinitatis est minus forte, quàm cõsanguinitatis, cum affinitas ex consanguinitate causetur diuersitate speciei sicut a causa æquinoca: sed quanto fortius est vinculũ, tanto diutius durat consanguinitas. ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quot durat consanguinitas.

¶ 2 Præt. Ius humanum debet imitari ius diuinum: sed secundum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quam aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen sororem propriam. ergo & nunc non debet esse prohibitio æqualis de affinitate & consanguinitate.

SED CONTRA. Ex hoc ipso est aliqua mihi affinis, quòd meo consanguineo est coniuncta. ergo in quocumque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu erit vxor mihi affinis, & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut & gradus consanguinitatis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eadem ratione qua & consanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis adinuicem, ita & affinibus: & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita inter affines: sed si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere, vt supra dictum est.

Dist. 34. q. vnica, art. 5. lin. cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affinitas non contrariatur matrimonio ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio, quod cum affine contrahendum esset inquantum impediret amicitiæ multiplicationẽ, & concupiscentiæ repressionem, quæ per matrimonium quæruntur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd res possessæ a viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipso viro, sicut vxor efficitur vna caro cum ipso, vnde sicut consanguinitas impedit coniunctionem ad virum, ita ad vxorem viri.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se, nisi ratione illius quod competit sibi secundum suum genus, sicut animal per rationale & irrationale, non autem per album & nigrum. Carnis autem propagatio per se comparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediate consanguinitatis vinculum contrahitur, sed ad affinitatem non comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius. Vnde cum gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio graduum per se & immediate competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate: & ideo ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non possunt accipi, nisi secundum ascensum & descensum propagationis, ad quam non computatur affinitas, nisi mediante consanguinitate: & ideo non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens dicebatur antiquitus affinis: vnde prohibebatur a matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem, & propter hoc etiam illa prohibitio non est renocata.

A

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis sumitur iuxta gradus consanguinitatis, oportet quòd tot sint gradus affinitatis, quot sunt gradus consanguinitatis: sed tamen quia affinitas est minus vinculũ, quàm consanguinitas, facilius & olim, & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

B 35. q. 6. c. Si duo.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ, non in gradibus, & ideo ratio illa non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd frater non poterat accipere vxorem fratris sui defuncti, nisi in casu, quando scilicet moriebatur sine prole, vt suscitaret semen fratri suo: quod tunc requirebatur, quando per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet, & sic patet quòd non ducebat eam in vxorem quasi gerens propriã personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

C

ARTICVLVS III.

Vtrum filij qui nascuntur extra uerum matrimonium sint illegitimi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ filij qui nascuntur extra verum matrimonium non sunt illegitimi, quia secundum legem naturæ natus legitimus filius dicitur: sed quilibet filius nascitur secundum legem ad minus naturæ, quæ est fortissima. ergo quilibet filius est legitimus.

D

¶ 2 Præt. Communiter dicitur quòd legitimus filius est qui est de legitimo matrimonio natus, vel de eo quod in facie ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandoque quòd aliquod matrimonium reputatur legitimum in facie ecclesiæ, quod habet impedimentum ne sit verum matrimonium, & tamen a contrahentibus in facie ecclesiæ scitur, & si occulte nubant, & impedimentum nesciant, legitimum videtur in facie ecclesiæ, ex quo per ecclesiam non prohibentur. ergo filij extra verum matrimonium nati, non sunt illegitimi.

SED CONTRA. Illegitimum dicitur quod est contra legem: sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem. ergo sunt illegitimi.

VLTERIVS. Videtur quòd illegitimi filij non debeant ex hoc aliquod damnum reportare, quia filius non debet puniri pro peccato patris, vt patet per sententiam domini Ezechiel. 18. Sed quòd iste nascatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris. ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

E

¶ 2 Præt. Iustitia humana est exemplata a diuina: sed deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filijs. ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

SED CONTRA est, quod dicitur Genes. 25. quòd Abraham dedit omnia bona sua Isaac, & filijs concubinarum largitus est munera, & tamen illi non erant ex illicito coitu nati. ergo multo magis debent illi qui ex illicito coitu nascuntur hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

VLTERIVS. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantum enim distat legitimus ab illegitimo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum ex conuersio illegitimus a legitimo: sed legitimus nunquàm fit illegitimus. ergo nec illegitimus legitimus.

¶ 2 Præt. Coitus illegitimus causat illegitimum filium: sed coitus illegitimus nunquàm fit legitimus. ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

SED CONTRA. Quod per se em inducit, per legem reuocari potest: sed illegitimitas filiorũ est per legem positiuam inducta, ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet authoritatem legis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quadruplex est status filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut qui nascuntur ex legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur ex simplici forni atione. Quidam legitimi & non naturales, sicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi, nec naturales, sicut spurij nati de adulterio, vel de stupro: tales enim nascuntur & contra legem positiuam, & expresse contra legem naturæ, & sic concedendum est quosdam filios esse illegitimos.

Vbi supra. Notificamus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu nascantur secundum naturã, quę communis est homini & alijs animalibus, tamen nascuntur cõtra legem naturæ quæ est propria hominibus, quis fornicatio, & adulterium, & huiusmodi sunt contra legem naturæ, & ideo tales secundum multam legem sunt legitimi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ignorantia excusat illicitum coitum a peccato, nisi sit affectata: vnde illi qui conueniunt bona fide in facie ecclesiæ quàmuis sit impedimentum, dum tamen ignorent, non peccant, nec filij sunt illegitimi: si autem sciant, quàmuis ecclesia sustineat, quæ ignorat impedimentum, non excusantur a peccato, nec filij ab illegitimitate: si autem nesciant, & in occulto contrahant, non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd aliquis dicitur damnũ incurrere dupliciter. Vno modo ex hoc, quòd ei subtrahatur quod erat ei debitum, & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non est debitum, quod alias poterat ei esse debitum, & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex. Vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia, vel dignitates, quæ requirunt quandam honestatem in illis qui hoc exercent. Aliud damnum incurrunt, quando non succedunt in hæreditate paterna, sed tantum naturales filij succedere possunt in sexta parte tantum: spurij autem in nulla parte, quàmuis ex iure naturali parentes eis in necessarijs prouidere teneantur, vnde pertinet ad sollicitudinem episcopi, vt vtrumque parentum cogat ad hoc quòd eis prouideant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, non est pœna, & ideo non dicimus quòd sit pœna alicui quòd non succedit in regno aliquo, per hoc, quòd non est filius regis: & similiter non est pœna quòd alicui qui non est legitimus, non debentur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coitus illegitimus non est contra legem, inquantum est actus generatiuæ virtutis, sed inquantum ex praua voluntate procedit: & ideo filius illegitimus non incurrit damnum in his quæ acquiruntur per naturalem originem, sed in his quæ per voluntatem fiunt, vel possidentur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd filius illegitimus potest legitimari non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & numquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus: sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ filius illegitimus incurrit, subtrahuntur per legis authoritatem. Et sunt sex modi legitimandi, duo secundum canones, scilicet cum quis ducit in vxorem illam, ex qua filium illegitimum genuit, si non fuit adulterium, & per specialem indulgentiam, & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem alij modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ imperatoris offert; ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatẽ. Secundus, si pater testamento nominet eum legitimum hæredem, & filius postmodum testamentum imperatori offerat. Tertius est, si nullus sit filius legitimus, & ipsemet filius seipsum principi offerat. Quartus est, si pater in publico instrumento, vel cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, nec adijciat naturalem.

F

G

H

I

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd aliqui potest sine iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnificari, nisi pro culpa, & ideo magis potest illegitimus fieri legitimus, quàm econuerso: & si enim aliquando legitimus priuetur hæreditate pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

Fabian. Papa, & habẽtur hæc verba, vbi supra c. Consanguineos.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actus illegitimus habet defectum intra se inseparabile, quo legi opponitur, & ideo non potest fieri legitimus: nec est simile de filio illegitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum incestus differat specie ab alijs speciebus luxuriæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd incestus non differat specie ab alijs speciebus luxuriæ, quas magister in litera tangit. Materia enim non diuersificat speciem: sed ea quæ magister in litera enumerat, non differunt nisi penes materiam: ergo non sunt diuersæ species peccati.

22. q. 154. art. 9.

¶ 1 Præt. Colos. 3. super illud. Fornicationem, immunditiam &c. dicit Glos. interlineari, quòd fornicatio est omnis concubitus præter legitimum connubium: sed incestus est huiusmodi. ergo est fornicatio, & ita non diuiditur specie a fornicatione.

SED CONTRA. Virtutes & vitia distinguuntur specie penes obiecta: sed illa quæ hic ponuntur, diuersificantur per obiecta. ergo differunt specie.

II

VLTERIVS. Videtur quòd diuidat species luxuriæ inconuenienter, quia Apostolus Ephes. 5. videtur tantum duas species ponere, vbi dicitur. Fornicatio, & omnis immunditia non nominetur in vobis.

¶ 2 Præt. Ad Colos. 3. ponuntur quatuor species, scilicet fornicatio, immunditia, concupiscentia, libido.

¶ 3 Præt. Ad Galatas 5. ponuntur aliæ species quatuor, scilicet fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria. ergo cum ipse prætermittat has species, videtur insufficienter diuidere.

¶ 5 Præt. Maximum peccatum in genere luxuriæ est peccatum contra naturam: sed de illo nulla facit mentionem. ergo videtur insufficiens.

¶ 6 Præt. Plus distat vidua a meretrice, quàm virgo a vidua: sed luxuria quæ committitur cum virgine, distinguitur ab illa quæ committitur cum vidua. ergo & illa quæ committitur cum vidua deberet distingui ab illa quæ committitur cum meretrice.

K

¶ 7 Præt. Isidorus dicit, quòd stuprum est virginum illicita defloratio, quando scilicet pactio coniugalis non præcessit: sed hoc est etiam in raptu. ergo raptus non debet contra stuprum distingui.

Hæc stupri definitio, Isidoro attributa, hab. a Gelasio Papa, 36. q. 1. c. Lex illa.

¶ 8 Præt. Inter species luxuriæ nominatur etiam sacrilegium, quod committitur cum aliquis violat mulierem deo consecratam, vel cum qua habet spiritualem cognationem. ergo cum hoc prætermittat, videtur insufficiens.

III

VLTERIVS. Videtur quòd male ordinet ista vitia, quia nobilior est castitas virginalis, quàm coniugalis: sed adulterium est contra castitatem coniugalem, stuprum autem contra virginalem. ergo stuprum est grauius peccatum, & sic deberet præponi adulterio.

¶ 2 Præt. Nulla dispensatione fieri potest, quòd aliquis licite concumbat cum illa, cum qua committit adulterium: potest autem fieri per aliquam dispensationem, quod aliquis licite concumbat cum illa, cum qua committit incestum,

sicut per dispensationem potest accipere vxorem consanguineam in quarto, cum qua erat prius incestus. ergo adulterium est grauius peccatum quàm incestus, & sic non deberet prætermitti.

¶ 3 Præt. Ad puellam quæ rapitur, potest esse matrimonium, quando non fit violentia ipsi, sed parentibus: sed ad illam quæ per incestum violatur, non potest esse matrimonium. ergo incestus est grauius peccatũ quàm raptus, & sic videtur quòd male ordinet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut supra distinct. 16. dictum est, circunstantia peccatum in aliud genus mutat, quando alterius generis peccati deformitatem addit, & secundum hoc isti luxuriæ modi qui hic ponuntur, differsit specie: quia fornicatio non importat quantum est de se aliam deformitatem, nisi quæ ad genus luxuriæ pertinet, est enim soluti cum soluta, & dicitur fornicatio a fornice, quia iuxta fornices, idest, arcus triumphales, & in alijs locis vbi homines conueniebant, congregabantur meretrices, & ibi polluebantur: sed stuprum quod est illicita virginum defloratio, addit aliam deformitatem, scilicet damnificationem mulieris violatæ, quæ non est ita apta ad nubendum sicut ante, & hæc damnificatio etiam per se specialem legis prohibitionem habet. Similiter etiam adulterium, quod est alterius tori violatio, addit specialem deformitatem alterius generis, quæ est ex vsu rei alienæ illicito, quod pertinet ad genus iniustitiæ. Similiter etiam incestus qui est consanguinearum, vel affinium abusus, ab incendio nomen habens, vel a priuatione castitatis quasi anthonomatice, quia castitatem violat in illis qui maximo fœdere coniunguntur, addit specialem deformitatem, scilicet naturalis fœderis violationem. Similiter etiam raptus qui committitur ex hoc, quòd puella a domo patris violenter abducitur, vt corrupta in matrimonium habeatur, siue vis puellæ, seu parentibus illata constiterit, patet quòd alterius generis deformitatem addit, scilicet violentiam, quam lex in quæcumque re prohibet: & sic patet quòd sunt diuersæ species peccatorum, vnde etiam circunstantiæ, quibus diuersificantur, non sunt in confessione omittendæ.

¶ 3. artic. 2. quæst. 4. in cor.

Hęc omnia usq; ad verba Alexandri Papę II. sunt Gelasij Papæ, ut patet 36. q. 1. c. Lex illa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materialis diuersitas in proposito habet secum annexam formalem diuersitatem obiecti, & ideo sequitur diuersitas in specie.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa species luxuriæ, quæ non addit aliquam specialem deformitatem alterius generis, retinet sibi nomen commune, nec diuiditur contra alias species, nisi secundum quod accipitur cum præcisione illorum, quæ per alias species adduntur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd species luxuriæ distinguuntur primo per concubitum secundum naturam, & contra naturam: sed quia luxuria contra naturam innominabilis est, relinquatur. Si autem fit peccatum in concubitu secundum naturam, tunc aut non addit aliquam deformitatem super luxuriæ genus, & sic est fornicatio: aut addit, & hoc dupliciter, quia vel quantum ad modum agendi, & sic est raptus qui violentiam importat, vel ex conditione eius cum qua luxuria committitur, & hæc conditio vel est ipsius absolute, sicut virginitas, & sic est stuprum: vel est ipsius in ordine ad alterum, & hoc vel ad concumbentem cum ea, sicut est conditio affinitatis, vel consanguinitatis, & sic est incestus: vel ad alium aliquem, sicut est matrimonium, & sic est adulterium.

D. 34.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd immunditia ponitur pro omni luxuriæ specie, quæ addit deformitatem specialem supra genus luxuriæ, & sic comprehendit alias quatuor species.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illę quatuor differentiæ sic distinguuntur, quia vel est secundum naturam, & sic ponitur fornicatio quantum ad actũ exteriorem: concupiscentia quantum ad actum interiorem: vel contra naturam. & sic est immunditia quantum ad actum exteriorem: libido quantum ad actum interiorem, quæ intensionem concupiscentiæ importat.

A

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in illis quatuor fornicatio pertinet ad concubitum soluti cum soluta: impudicitia comprehendit adulterium & incestum, sicut immunditia cõtinet species contra naturam: luxuria autem refertur ad actus interiores.

¶ Ad quartum dicendum, quòd magister determinat hic de istis speciebus, secundum quod habent ordinem ad affinitatem & consanguinitatem: & quia ex concubitu contra naturam non sequitur affinitas, ideo prætermisit species innaturales, & quia talis luxuria non est humana, sed bestialis, vt dicitur in 7. ethicorum.

B

¶ Ad quintum dicendum, quòd virgo ex hoc quòd deflorratur, aliquod damnum incurrit præter damnum castitatis, quia redditur minus apta ad matrimonium sequens, non autem vidua, sicut nec meretrix, & ideo non est similis ratio.

C

¶ Ad sextum dicendum, quòd raptus supra stuprum addit specialem deformitatem, scilicet violentiam, & eductionem de domo patris: & ideo distincta species ponitur a stupro.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sacrilegium illud reducitur ad species, de quibus hic fit mentio, quia violatio habentis votum continentiæ reducitur ad stuprum, vel magis ad adulterium, inquantum est deo desponsata: sed illud quod committitur cum ea quæ est coniuncta cognatione spirituali, reducitur ad incestum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd secundum hoc aliquis concubitus est magis peccatum, secundum quod magis distat a matrimoniali concubitu. Inter species autem hic enumeratas aliqua distat a matrimonio & quantum ad essentiam matrimonij, & quantum ad causam quę est consensus, scilicet raptus, & ideo est maximum peccatum inter illa quæ hic enumerantur. Aliæ vero distant a matrimonio quantum ad essentiam tantum, sed hoc est dupliciter: quia illa cum qua concumbit, vel non est matrimonio coniuncta, sed potest matrimonio coniungi: vel nec est coniuncta, nec potest coniungi, & hoc magis distat. Si autem primo modo, aut per concubitum præstatur aliquod impedimentum sequenti matrimonio, aut non: primum enim magis distat. Si autem non potest matrimonio coniungi, vel non potest aliqua conditione extante, vel non potest simpliciter in perpetuum, & hoc magis distat: & secundum hoc patet, quòd fornicatio simplex est minimum peccatum inter ista, quia illi cum qua concumbitur, nullum nouum impedimentũ respectu sequentis matrimonij infertur: & post hoc est stuprum, per quod infertur impedimentum mulieri, vt non illa facile postmodum nubere possit: & post hoc est adulterium, quod est concubitus ad illam quæ non potest duci in vxorem, dum vir eius viuit: & post hoc est incestus, qui committitur cum illa quæ simpliciter vxor esse non potest: & post hoc est raptus, qui matrimonio contrariatur non solum quantum ad essentiam, sed etiam quantum ad causam, & hic est ordo eorum secundum genus suum consideratorum: tamen potest quandoque hic ordo variari secundum diuersas circunstantias, omnium tamen horum grauius est peccatum contra naturam.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd adulterium non solum est peccatum, quia est contra castitatem, sed quia est contra ius diuinum, quod habet vir in vxorem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non possit dispensari quòd aliquis ducat in vxorem illam, cum qua committit adul-

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

adulterium viuente viro, tamen aliquo casu contingente potest eam in vxorem ducere absque dispensatione, scilicet post mortem viri, quia adulterium primum non dirimit matrimonium contractum nisi in aliquo casu, vt prius dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis possit nonnudum duci in matrimonium consentiente pupilla & parentibus, tamen quantum ad præsens pertinet, maxime a matrimonio distat, vt ex dictis patet.

priuilegio Ecclesiæ mortis inpunitatem merentur. Attendendum etiam illud Alexandri qui ait. Quòd frater, sororue vxoris tuæ cognati dicuntur, æquiuocationis iure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius quàm vlla cognationis causa. Vxor enim fratris fratrissa potius quàm cognata uocatur. Mariti frater leuir dicitur. Duorum fratrum uxores ianitrices uocantur, quasi eandem ianuã contrahere non possunt carnaliter.

ARTICVLVS V.

a Vtrum coniugium quod inter affines, uel consanguineos est contractum, semper sit per diuortium dirimendum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium ad inter affines, vel consanguineos, est contractum, non semper sit per diuortiũ diuirendum, quia quos coniunxit deus, homo separare non debet. cum ergo deus sacrae intelligatur quod ecclesia facit, quæ quandoque tales ignoranter conjungit, videtur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sint separandi.

¶ 2 Præt. Fauorabilius est vinculum matrimonij quàm dominij: sed homo per longi temporis præscriptionem acquirit dominum in re, cuius non erat dominus. ergo per diuturnitatem temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius ratum non fuit.

¶ 3 Præt. De similibus similis est iudicium: sed si matrimonium esset diuirendum propter consanguinitatem, tunc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separatur propter consanguinitatem, & alius separari deberet pari ratione, quod non videtur. ergo matrimonium non est separandum propter consanguinitatem, vel affinitatem.

SED CONTRA. Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & diriminut contractum. ergo si probatur consanguinitas, vel affinitas, separãdi sunt, si de facto cõtraxerint.

II VLTERIVS. Videtur quòd ad separationem matrimonij, quod est inter affines & consanguineos contractum, non sit procedẽdum per viam accusationis, quia accusationem inscriptio praecedit, qua aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit: sed hæc non requiruntur quando agitur de matrimonij separatione. ergo accusatio ibi locum non habet.

¶ 2 Præt. In causa matrimonij audiuntur solum propinqui, vt in litera dicitur: sed in accusationibus audiuntur etiam extranei. ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶ 3 Præt. Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipue hoc esset faciendum, quando minus difficile est quòd separetur: sed hoc est quando sunt tantum sponsalia contracta, tunc autem non accusatur matrimonium. ergo numquàm de cætero debet fieri accusatio.

¶ 4 Præt. Ad accusandum non præcluditur alicui via per hoc quòd non statim accusat: sed hoc fit in matrimonio, quia si primo tacuit quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare nisi quasi suspectus? ergo &c.

SED CONTRA. Omne illicitum potest accusari: sed matrimonium affinium, vel consanguineorum est illicitum. ergo de eo potest esse accusatio.

III VLTERIVS. Videtur quòd in tali causa non sit procedendum per testes, sicut in alijs causis, quia in alijs causis adducuntur ad testificandum quæ maxime sunt omni exceptione maiores: sed hic non admittuntur extranei, quamuis sint omni exceptione maiores: ergo &c.

¶ 2 Præt. Testes suspecti de priuato odio, vel amore, a testimonio repelluntur: sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore respectu vnius partis, & odio ad partem alteram. ergo non est audiendum eorum testimonium.

¶ 3 Præt. Matrimonium est fauorabilius quàm aliæ causæ, in quibus de rebus pure corporalibus agitur: sed in illis non potest esse idem accusator & testis. ergo nec in matrimonio, & ita videtur quòd non conueniente in ista causa per testes procedatur.

SED CONTRA. Testes inducuntur in causis, vt super his, de quibus dubitatur, fiat iudici fides: sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in alijs causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo quod non constat. ergo procedendum est hic ex testibus, sicut in alijs causis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd si omnis concubitus præter legitimum matrimonium sit peccatum mortale, quod ecclesia oibus modis impedire conatur, ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse verũ matrimonium, separare, & præcipue cõsanguineos & affines qui sine incestu

G AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quiuis ecclesia domo, & authoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominũ congregatio, aliquid ex defectu humano in actibus eius prouenit, quod non est diuinum: & idcò illa coniunctio quæ fit in facie ecclesiæ impedimentum ignorantis, non habet inseparabilitatem ex authoritate diuina, sed est contra authoritatem diuinam errore humano inducta, quæ excusat a peccato, cum sit error facti quandiu manet, & propter hoc quando impedimentum ad notitiam ecclesiæ venit, debet prædictam coniunctionem separare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur, quia vt Innocentius dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget: nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij, quod inter illegitimas personas esse non poterat.

De cõsang. & affinit. c. Non debet in fine.

H ¶ Ad tertium dicẽdum, quòd res inter alios acta alij non præiudicat in foro contentioso: vnde quàmuis vnus frater repellatur a matrimonio vnius sororum ex causa cõsanguinitatis, non propter hoc separat ecclesia aliud matrimoniũ, quod non accusatur: sed in foro conscientiæ non oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam, quia frequenter tales accusationes ex maleuolentia procedũt, & per falsos testes probantur: unde non oportet, quòd conscientiam suam informet ex his quæ sunt circa aliud matrimonium facta. Sed distinguendum videtur in hoc, quia aut habet certam scientiam de impedimento matrimonij, aut opinionẽ, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitũ debet. Si secundo, debet reddere, sed non exigere. Si tertio, potest & reddere, & exigere.

I AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur quasi innocens qui culpam habet. Sicut autem ex ignorantia facti contingit, quòd aliquis homo reputatur innocens qui in culpa est, ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit, quòd aliquod factum reputatur licitum quod illicitum est: & ideo sicut homo accusatur quandoque, ita & factum ipsum accusari potest, & sic matrimonium excusatur quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum quod est illegitimum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obligatio ad pœnã talionis habet locum quando accusatur persona de crimine, quia tunc agitur ad punitionem eius: sed quando accusatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum hoc quod est illicitum: & ideo in matrimonio accusator non se obligat ad aliquam pœnam, sed talis accusatio potest & verbo, & scripto fieri, ita quòd exprimatur & persona accusans

K matrimonium quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd extranei non possunt scire consanguinitatem, nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quòd sciant: vnde quando ipsi tacent, suspitio habetur contra extraneum, quia ex maleuolentia procedat, nisi per consanguineos probare voluerit, vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei qui tacent, & per quos probari nõ potest: sed consanguinei quantumcumq; sint propinqui, non repelluntur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum perpetuum, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum: sed quando accusatur ex hoc quòd dicitur non fuisse contractum, tunc parentes tamquàm suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius qui est inferior dignitate & diuitijs, de quibus probabiliter æstimari potest quòd libenter vellent quòd matrimonium staret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cum matrimonium nondũ est contractum, sed sponsalia tantum, non potest accusari, quia non accusatur quod nõ est, sed potest denuntiari impedimentum ne matrimonium contrahatur.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui primo tacuit, quandoque auditur postea si uelit matrimonium accusare, quandoq; repellitur, quod patet ex decretali quæ sic dicit. Si post contractum matrimonium aliquis apparet accusator, cum non prodierit in publicum, quando secundum consuetudinem in ecclesijs edebat, vtũ vox suæ debeat accusationis admitti, merito quẽti potest. Super quo respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmissæ is qui iam cõiunctus impedit, extra diœcesim existebat, uel alias denuntiatio ad eius non potuit notitiã peruenire, vt puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborans sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam tenetis cõstitutus quòd ad comprehensionẽ talium eius ætas sufficere non ualebat, seu alia causa legitima fuerit impedit, eius accusatio debet audiri, alioquin tamquã suspectus esset proculdubio repellendus, nisi iuramẽto firmauerit quod post didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

Qui matri. accusa. pũt. Quod in tua I pun.

A non solum &c. Prima in duas. In prima distinguit propinquitatem spiritualem a carnalibus, de quibus supra actum est. In secunda prosequitur de propinquitate spirituali, ibi. *Spirituales filij &c.* Et hæc pars diuiditur in duas. In prima ostendit, unde spiritualis propinquitas contrahatur. In secunda ostendit, quomodo matrimonium impediat, ibi. *Quod autem comparatur, uel cõiter &c.* Et hæc in duas. In prima ostẽdit, quomodo impedit matrimonium propinquitas spiritualis quam aliqua persona directe cõtrahit, quæ assimilatur cõsanguinitati. In secunda, quomodo impediat matrimonium illa q̃ indirecte ex uxore in uirum redundat per modum cuiusdam affinitatis, uel econtra, ibi. *Solet etiam quæri &c.* Prima in duas. In prima ostẽdit quando spiritualis cognatio impediat matrimonium inter compatrem spiritualem, & matrem naturalem, aut econuerso. In secunda ostendit quando matrimonium impediat inter filios spirituales & naturales, ibi. *Quod autem spiritualiter, uel adoptiue &c.* Prima in duas. In prima ostendit quando spiritualis cognatio matrimonium præcedens impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum inter compatrem & cõmatrem, non autem si sequatur. In secunda obijcit in contrarium, & soluit, ibi. *Hic autem obuiare uidetur &c. Quod autem spirituales &c.* Hic ostendit quando impeditur matrimonium inter prolem spiritualem & naturalem unius hominis. Et circa hoc duo facit. Primo probat propositũ. Secundo inquirit, utrum hæc probatio se extendat ad fratres naturales spiritualis prolis, quòd scilicet possint copulari filijs naturalibus spiritualis patris, ibi. *Hoc autem quidam uelunt &c. Solet etiam quæri &c.* Circa hoc duo facit. Primo ostendit quòd spiritualis cognatio transit a uiro in uxorem. Secundo inquirit, utrum possint spiritualiter effici parentes alicuius prolis, ibi. *Solet etiam quæri &c.*

B

C

D

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio.

¶ Prima, De cognatione spirituali.
¶ Secunda, De legali.
¶ Tertia, De secundis nuptijs.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrũ spiritualis cognatio matrimoniũ impediat.
¶ Secundo, Ex qua causa contrahatur.
¶ Tertio, Inter quos contrahatur.

E

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd spiritualis cognatio matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimoniũ, quod non contrariatur alicui bono matrimonij: sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit matrimonium.

¶ 2 Præt. Perpetuum impedimentum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio: sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cũ matrimonio, vt in litera dicitur, sicut cum aliquis in casu necessitatis filium suum baptizat, quia tunc fit uxori suæ spirituali cognatione coniunctus, nec tamen matrimonium

intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis autem uir non habet speciale nomen, nec vxoris frater.

DISTINCTIO XLII.

A

De spirituali cognatione.

DE parentalium graduum famosa quæstione aliquid, licet minus sufficienter, diximus. Item de spirituali cognatione addamus, quę etiam personas impedit, vt non sint legitimæ ad ineundas nuptias. Tria quædam sunt, consanguinitas, affinitas, & spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos qui iunguntur secundum lineam generis. Affinitas inter eos qui genere quidem non sunt coniuncti, sed mediante genere sunt sociati, uerbi gratia. Vxor filij fratris mei quæ non est de genere meo, per ipsum qui est de genere meo mihi affinis facta est, & ego illi. Spiritualis proximitas est inter compatrem & commatrem, & inter eos quorum unus alterum de sacro fonte leuauit, uel in catechizatione, aut confirmatione tenuit. Est etiam inter filios eiusdem hominis carnales, & spirituales.

B

C

Vt habetur de cõsang. & affinit. c. Non debet reprehensible. 5. Probatio.

EXPOSITIO TEXTVS.

ILLVD *etiam non est prætermittendum &c.* Totum est abrogatum per noua iura: sed etiam gradus consanguinitatis & affinitatis sunt restricti usq; ad gradum quartũ. Et *est sciendum quòd ecclesia &c.* Sciendum quòd cũ ecclesia non intendat priuare aliquem iure suo, si decepta per falsos testes separauerit matrimoniũ altera personarum expoliata ui, iuste debet ei fieri restitutio, etiam si altera votum emisisset religionis: ita tamen quòd ei non liceret petere debitum, sed solum reddere. Quando autem mulier ad reintegrationem matrimonij agit, distinguendum est, quia si agit petitorio, ut scilicet ei detur aliquis uir, quia cum ea contraxit, antequàm fiat restitutio tractabitur de exceptione ex parte mariti proposita: si uir agat possessorio, primo restituendus est sibi uir, quàm exceptio prædicta tractetur, & eadem ratio est si uir agat. Sed excipiuntur ab utroque cõmuniter quinque casus. Primus est, quando uir excipiendo proponit publicam fornicationem uxoris. Secundus, quando proponit gradum consanguinitatis iure diuino prohibitum: tamen si differatur, oportet fieri restitutionem per sententiam: sed ille non tenebitur reddere debitum si habeat conscientiam de consanguinitate prædicta. Tertius, si obijciatur exceptio rei iudicatæ, a qua non est appellatum. Quartus, quando est tanta æquitatis uir, quòd non potest sufficiens cautio adhiberi, puta, quòd uir persequitur uxorem odio capitali. Quintus est, quando ille qui agit, spoliauit alium sine æquitate.

D

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de carnalis propinquitatis impedimẽto, hic determinat de impedimento spiritualis propinquitatis. Et diuiditur in partes duas. In prima ostendit quomodo spiritualis cognatio matrimonium impediat. In secunda inquirit, utrum secundæ nuptiæ sint licitæ, ibi. *Sciendum est etiam quòd*

Universidad de Deusto
Biblioteca

trimonium separatur. ergo spiritualis cognatio matrimonium non impedit.

¶ 3 Præt. Vnio spiritus non transit in carnem : sed matrimonium est carnalis coniunctio. ergo cum cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non potest transire ad matrimonium impediendum.

¶ 4 Præt. Contrariorum nõ sunt idẽ effectus : sed spiritualis cognatio videtur esse contraria disparitati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas prouenies ex da tione sacramenti, vel rentione ad idem: disparitas autem cultus consistit in sacramenti carentia, vt prius dictum est. cum ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur quòd spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

Dist. 39. q. 1 art. 1.

SED CONTRA. Quanto aliquod vinculum est sanctius, tanto est magis custodiendum : sed vinculum spirituale est sanctius quàm corporale. ergo cum vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam quòd spiritualis cognatio idem faciat.

¶ 2 Præt. In matrimonio coniunctio animarum est principalior, quàm coniunctio corporum, quia præcedit ipsam. ergo multo fortius spiritualis cognatio matrimonium impedire potest, quàm carnalis.

D. 363.

RESPON. Dicendum, quòd sicut per carnis propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spirituale gratiæ. Vnde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est naturale homini inquantum est res quædam naturæ, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est quodammodo naturale alicui inquantum est membrum ecclesiæ, & ideo sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex ecclesiæ statuto : tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur. Si præcessit, impedit contrahendũ, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonij. Sed quantum ad actũ matrimonij est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut cũ pater baptizat puerum in articulo mortis, & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra casum necessitatis, ex ignorantia tamen, & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo : aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitũ, sed tamen debet reddere, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secundarijs bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se: vnde oportet quòd ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium est perpetuũ vinculum, & ideo nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere, & sic quandoque contingit quòd matrimonium, & matrimonij impedimentũ stant simul, non autem si impedimentum præcedat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non tantum est coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideo propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc, quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum & parum æquali: & sic disparitas cultus & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno est maior distantia, & in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat, & ideo ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVLVS II.

b Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Sicut enim se habet cognatio corporalis ad corporalem generationem, ita spiritualis ad spiritualem : sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio. ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut per solam generationem carnalem cognatio carnalis.

¶ 2 Præt. Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine : sed ex susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio. ergo nec ex confirmatione, & sic solum ex baptismo.

¶ 3 Præt. Sacramenta sunt digniora sacramentalibus : sed ex quibusdam sacramentis spiritualis cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione. ergo multo minus ex catechismo, vt quidam dicunt.

10. q. 1. cap. Ad limina §. filia.

Filij etiam & filię spirituales duorum sunt, qui trinæ mersionis vocabulo eos sacro baptismate tingunt. Dicitur etiam spiritualis filia sacerdotis, quæ ei peccata sua cõfitetur. Vnde Symmachus Papa.

¶ 4 Præt. Inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismũ numerãtur, vt patet supra dist. 6. ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio, quàm ex alijs.

¶ 5 Præt. Oratio non est minus efficax ad promouendum in bonũ, quàm instructio, siue catechizatio : sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio. ergo nec ex catechismo.

q. vnica, ar. 3.

¶ 6 Præt. Instructio quæ fit baptizatis per prædicationem non minus valet, quàm illa quæ fit nondum baptizatis : sed ex prædicatione non contrahitur aliqua spiritualis cognatio. ergo nec ex catechismo.

SED CONTRA. 1. Cor. 4. In Christo Iesu per euangeliũ ego vos genui : sed spiritualis generatio causat spiritualem cognationem. ergo ex prædicatione euangelii & instructione fit spiritualis cognatio, & non solum ex baptismo.

¶ 2 Præt. Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale. ergo sicut baptisma causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

¶ 3 Præt. Pater nomen cognationis est : sed per pœnitentiam & doctrinam, & pastoralem curã, & multa huiusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater. ergo ex multis alijs præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt quòd spiritualis regeneratio fit per septiformem spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur incipiendo a primo pabulo salis sacramẽti, vsque ad confirmationem per episcopum factam, & per quodlibet horum septem spiritualis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognatio carnalis non contrahitur, nisi per actũ generationis cõpletũ, unde et affinitas non cõtrahit, nisi sit facta coniunctio seminum, ex qua potest sequi carnalis generatio. Spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum, & ideo inconueniens est, quòd spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideo alij, dicunt quòd per tria tantum sacramenta spiritualis cognatio contrahatur, scilicet per catechismum, baptismum, & confirmationem. Sed isti propriam vocem videntur ignorare, quia catechismus non est sacramentum, sed sacramentale : & ideo alij dicunt, quòd tantum per duo sacramenta, scilicet per baptismum, & confirmationem, & hæc opinio est communior: tamen de catechismo quidam horum dicunt, quòd est debile impedimentum quod impedit contrahendũ sed non dirimit matrimonium contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in quo adhuc id quod natum est, est adeo debile quòd non possit extra exponi sine periculo, & huic natiuitati similatur generatio per baptismum, in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterũ ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quando iam id quod natũ erat in vtero, tantum roboratum erat, quòd potest sine periculo exponi exteriotibus quæ nata sunt corrumpere, & huic similatur confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicũ ad confessionem nominis Christi, & ideo congrue per vtrumque istorum sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit aliqua regeneratio, sed quædam promotio potestatis: & propterea mulier non suscipit ordinem, & sic non potest ex hoc aliquod impedimentum præstare matrimonio, & ideo talis cognatio non computatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus fit quædam sponsio futuratum nuptiarum: vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam motus propinquitatis, ita & in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non autem in alijs sacramentis.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ talis professio fidei non fit in alijs sacralibus baptismi, sicut in catechismo, & ideo nõ est similis rõ.

¶ Et

¶ Et similiter dicẽdum ad quintum de oratione, & ad sextum de prædicatione.

¶ Ad septimum dicendum, quòd Apostolus eos ad fidem instruxerat per modũ catechismi, & sic aliquo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem cognationem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur proprie loquẽdo, spiritualis cognatio: vnde filius sacerdotis potest contrahere cum illa quam sacerdos in confessione audit, alias filius sacerdotis non inueniret tota vna parochia mulierem cum qua contraheret. Nec obstat quòd per pœnitentiam tollitur peccatũ actuale, quia hoc non est per modum generationis, sed magis per modum sanationis: sed tamen per pœnitentiam cõtrahitur quoddam fœdus inter sacerdotẽ & mulierem confitentem simile cognatiõi spirituali, vt tantũ peccet eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia, & hoc ideo quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ex hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccãdi occasio.

Vbi supra ca. Omnes quos.

Vbi supra eodem, c.

Vbi supra c. De eo qd intertogasti.

Omnes quos in pœnitentia suscipimus, ita nostri spirituales sunt filij, vt & ipsi quos vel nobis suscipientibus, uel sub trinæ mersionis uocabulo mergentibus unda baptismi regenerauit. Siluester etiã admonet, ut ad suam filiam pœnitentialẽ nullus sacerdos accedat, quia scriptum est. Omnes quos in pœnitentia accepimus, ita nostri filij sunt, vt in baptismo suscepti, quorum omniũ flagitiosa est commistio. Quòd autem compater & cõmater sibi iungi nequeant, nec pater spiritualis, nec mater filiæ, uel filio spirituali, ex concilio Maguntinensi. De eo quod intetrogasti, si aliquis filiolam suam duxerit uxorem, & de eo qui cõcubuit cum matre spirituali, & de eo qui filium suum baptizauit, & uxor eius eum de fonte suscepit hac de causa, ut dissidium fieret coniugij, si post in tali copula possunt permanere, sic respondendum est. Si filiolam aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudicamus, & graui pœnitẽtia plectendos. Si uero conuiuges legitimi, uel unus, uel ambo ex industria hoc fecerint, ut filiũ suum de fonte susciperent, si innupti manere uoluerint, bonum est. Sin autem, grauis pœnitentia insidiatori iniungatur, & simul maneant, & si præuaricator coniugij superuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Ex his apparet, quòd aliquis filiolam suam, uel commatrem nõ potest sibi copulare nuptialiter, & si præsumptum fuerit, separandi sunt. Qui autem legitime coniuncti sunt, non ideo separandi sunt, quia alter eorum insidiose filium de fonte leuauit. Quod etiam Nicolaus cõfirmat dicens. Nosse desideras, utrum mulier quæ uiri filiũ ex alia femina genitũ de sacro fonte leuauerit, postmodũ possit cum eodem uiro copulari. Quos ideo coniungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu, nullius religionis obtentu debet coniux dimittere coniugem, cũ Apostolus præcipiat. Nolite fraudari inuicem, nisi forte ex cõsensu ad tempus &c. Item dictum est nobis, quasdam feminas desidiose, quasdã uero fraudeat a viro in vxorem, quia spiritualis vnio & corporalis sunt disparatæ, & diuersorum generum. ergo mediante carnali coniunctione, quæ est inter virum & vxorem, non transitur ad spiritualem cognationem.

Vbi supra c. Nos se desideras.

¶ 2 Præt. Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater & mater spiritualis, q̃ vir qui est pater spiritualis, & vxor: sed pater & mater spiritualis nullã ex hoc cognationem spiritualem cõtrahunt. ergo nec vxor contrahit aliquam cognationem spiritualẽ ex hoc, quòd vir eius sit pater spiritualis alicuius.

¶ 3 Præt. Potest contingere quòd vir est baptizatus, & vxor non est baptizata, sicut quando vnus est ab infidelitate cõuersus sine alterius coniugis conuersione: sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad nõ baptizatum. ergo non transit semper de viro ad vxorem.

¶ 4 Præt. Vir & vxor possunt aliquem simul de sacro fonte leuare. si ergo spiritualis cognatio a viro transiret in vxorẽ, sequeretur quòd vterque coniugum esset bis pater, vel mater spiritualis eiusdem, quod est inconueniens.

1. Cor. 7.

Vbi supra c. Dictũ est nobis.

SED CONTRA. Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt quàm corporalia : sed consanguinitas corporalis uiri transit ad vxorem per affinitatem. ergo multo magis spiritualis cognatio.

III

VLTERIVS. Videtur quòd non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spirituali cognationi non assignantur gradus : essent autem gradus si transiret a patre in filium, quia persona generata mutat gradum, vt supra dictum est. ergo non transit ad filios carnales patris spiritualis.

Dist. 40. q. vnica. ar. 2. in cor.

¶ 2 Præt. Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri. si ergo spiritualis cognatio transit a patre in filium, eadem ratione transibit a fratre in fratrem, quod falsum est.

SED CONTRA est, quod in litera probatur pari authoritate.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex patre & matre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius dei sicut patris, & ecclesiæ sicut matris. Sicut autem ille qui sacramentum confert, gerit personam dei, cuius instrumentum & minister est : ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte, aut confirmandum, tenet personam ecclesiæ : vnde ad vtrumque spiritualis cognatio contrahitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non tantum pater ex cuius semine generatur proles, habet cognationẽ carnalem ad natum, sed etiam mater quæ materiam ministrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadocus qui baptizandum vice totius ecclesiæ offert, & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam cooperatur, spiritualem cognationem contrahit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cum non sit membrum ecclesiæ, cuius typum gerit in baptismo suscipiens, quàmuis possit baptizare, quia est creatura dei, cuius typum gerit baptizans: nec tamen aliquam cognationem contrahere spiritualem potest, quia

ARTICVLVS III.

c Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte.

Vide in præfato Concilio loco citato.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte, quia in generatione carnali cõtrahitur propinquitas solum ex parte eius, cuius semine generatur proles, non autem ex parte eius qui puerum natum suscepit. ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum qui suscipit de sacro fonte, & eum qui susciptur.

De ecclesi. hierar. c. 2. par. 2.

¶ 2 Præt. Ille qui in sacro fonte leuat, anadocus a Dio. dicitur, & ad eius officium spectat puerum instruere : sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est. ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte leuatur.

¶ 3 Præt. Potest contingere, quòd aliquis leuet aliquem de sacro fonte antequàm ipse sit baptizatus : sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis. ergo leuare aliquem de sacro fonte non sufficit ad cognationem spiritualem contrahendam.

II

SED CONTRA est diffinitio spiritualis cognationis supra inducta, & authoritates quæ ponuntur in litera.

VLTERIVS. Videtur q̃ spiritualis cognatio non tran-

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui est expers spiritalis uitæ, in quibus primo per baptismũ nascitur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd aliquis potest alicuius fieri compater dupliciter. Vno modo per actum alterius qui baptizat, uel in ipso baptismo suscipit filium eius, & sic cognatio spiritualis non transit a uiro in uxorem nisi forte ille sit filius uxoris, quia tunc uxor directe cõtrahit cognationẽ spiritualem sicut & uir. Alio mõdo per actũ proprium, sicut cũ leuat filiũ alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis transit ad uxorem quam iam carnaliter cognouit, non autem si nondum sit consummatum matrimonium, quia non dum effecti sunt una caro, & hoc est per modum cuiusdam affinitatis, unde etiam pari ratione uidetur transire ad mulierem quæ est carnaliter cognita, quamuis non sit uxor. unde uersus.

Qui mihi, uel cuius, mea natum de fonte leuauit,
Hæc mea commater, fieri mea non nalet uxor.
Siqua meæ natum non ex me fonte leuauit,
Hæc post fata meæ, non inde uetabor habere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ex hoc quòd sunt diuersorum generum unio spiritualis & corporalis, potest excludi quòd una non est altera, non autem quòd una nõ possit esse causa alterius: quia eorum quæ sũt in diuersis generibus unũ quandoque est causa alterius uel per se, uel per accidens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pater spiritualis & mater spiritualis, eidem non coniunguntur in generatione spirituali nisi per accidẽs, quia unus ad hoc p se sufficeret: unde nõ oportet q̃ ex hoc aliqua cognatio spiritalis inter eos nascatur, quin possit esse inter eos matrimoniũ, unde uersus. Vnus semper eris compatrũ spiritualis. Alter carnalis, nec fallit regula talis sed per matrimoniũ fit uir & uxor una caro, per se loquẽdo, & ideo nõ est simile.

¶ Ad tertium dico, quòd si uxor non sit baptizata, non perueniet ad eam spiritualis cognatio propter hoc quòd non est capax, non ex hoc quòd non possit per matrimonium traduci spiritualis cognatio a uiro in uxorem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex quo inter patrem spiritualem & matrem non contrahitur aliqua cognatio, nihil prohibet quin uir & uxor simul aliquem de sacro fonte leuarent: nec est inconueniens quòd uxor ex diuersis causis efficiatur bis mater spiritualis eiusdem, sicut & potest esse quòd est affinis & consanguinea eiusdem per carnalem propinquitatem.

AD TERTIAM cõnẽ dicendum, q̃ filius est aliquid patris, & nõ econuerso, ut dicitur in 9. ethi. & ideo spiritualis cognatio transit a patre in filium sed non econuerso: & sic patet quòd sunt tres spirituales cognationes. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem spiritualem, & filium spiritualem, Alia quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualẽ, & carnalẽ eiusdẽ. Tertia autẽ dicitur spiritualis fraternitas, quę & inter filios spiritualẽ, & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harũ impedit contrahendũ matrimonium, & dirimit contractũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd persona addita per carnis propagationem, facit gradum respectu illius personæ quæ eodem genere attinet, non autẽ respectu eius quæ attinet in alio genere: sicut filius attinet in eodem gradu uxori patris in quo & pater, quamuis alio genere attinẽtiæ: spiritualis aũt cognatio est alterius generis quàm carnalis, & ideo non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit, & ita non oportet quòd spiritualis cognatio habeat gradum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd frater non est aliquid fratris, sicut filius est aliquid patris: sed uxor est aliquid uiri, cum qua effecta est unum corpus, & ideo a fratre in fratrem non transit: siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVAESTIO SECVNDA.

B

Deinde quæritur de cognatione legali, quæ est per adoptionem.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo. De adoptione.
¶ Secundo. Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium.
¶ Tertio. Inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum conuenienter adoptio diffiniatur.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter adoptio diffiniatur. Adoptio est extraneæ personæ in filium, uel nepotem, uel deinceps legitima assumptio. Filius enim debet esse subditus patri: sed aliquando ille qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis. ergo non semper p adoptionẽ aliquis in filiũ assumitur, F

¶ 2 Præt. Parentes debent filiis thesaurizare. 2. Corinth. 12. sed pater adoptans non oportet quòd semper adoptato thesaurizet, quia quandoque adoptatus non succedit in bona adoptantis. ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 3 Præt. Adoptio per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam natura lite: filius producitur. ergo cui competit naturalis generatio filii, competit adoptio: sed hoc est falsum, quia ille qui nõ est sui iuris, & qui est minor uigintiquinque annis, & mulier non possunt adoptare, qui tamen possunt naturaliter filium generare. ergo adoptio non proprie dicitur assumptio alicuius in filium.

¶ 4 Præt. Assumptio extraneæ personæ in filium uidetur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest generare ut spadõ, uel frigidus, maxime paritur G defectum in filiis naturalibus. ergo ei maxime competit assumere filium aliquem: sed non competit adoptare ei. ergo adoptio nõ est assumptio alicuius in filium.

¶ 5 Præt. In spirituali cognatione, ubi aliquis in filium assumitur sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ętate effici pater minoris, & econuerso, quia iuuenis potest senem baptizare, & econuerso. si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filiũ sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, uel iunior seniorem adoptare, quod non est uerum, & sic idem quod prius.

¶ 6 Præt. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante. ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur quòd adoptatur in nepotem.

¶ 7 Præt. Adoptatio ex dilectione procedit, unde & deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse: sed charitas maior est habenda ad proximum quàm ad extraneos. ergo non debet esse adoptatio extraneæ personæ, sed magis personæ propinquæ. H

RESPON. Dicendum, quòd ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit: unde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius potitiuum, quod est ars æqui & boni, potest aliquis sibi assumere aliquem in filium ad similitudinem filii naturalis, & ad supplendum filiorum prædictorũ defectum, propter quod præcipue adoptatio est introducta. Et quia assumptio importat terminum a quo, propter quod assumens non est assumptum, ut in 3. lib. dist. 5. dictum est, oportet quòd ille qui assumitur in filium sit persona extranea. Sicut ergo naturalis generatio habet terminum ad quem, scilicet formam quæ est finis generationis, & terminum a quo, scilicet formam contrariam: ita generatio legalis habet terminum ad quem, filium uel nepotem: terminum a quo, personã extraneam, & sic patet quòd prædicta assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima assumptio: & terminum a quo, quia dicitur extraneæ personæ: & terminum ad quẽ, quia dicitur in filium, uel nepotem. I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio adoptionis est quædã imitatio filiationis naturalis, & ideo duplex est adoptionis species. Vna quæ perfecte imitatur naturalem filiationem, & hæc uocatur abrogatio, per quam reducitur adoptatus in potestatem adoptantis, & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis, sic autem adoptari non potest nisi ille qui sui iuris est, qui scilicet postquam adoptatur non habet potestatem, aut si habet, est mancipatus: & hæc adoptatio non fit nisi authoritate principis. Alia est adoptatio quæ imitatur naturalem filiationem imperfecte, quæ uocatur simplex adoptio, per quam adoptatus nõ transit in potestatem adoptantis, unde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptionem quàm adoptio perfecta: & secundum hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine authoritate principis ex authoritate magistratus, & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere, nisi uelit. K

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam, & ideo competit omnibus posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita: sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem, & ideo illis solis competit qui habent potestatem disponendi de hereditate sua: unde ille qui non est sui iuris, uel qui est minor uigintiquinque annis, aut mulier non potest adoptare aliquem, nisi ex speciali cõcessione principis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditas transire in posterum, unde ex hoc ipso iam debetur illis qui ei succedere debent

bene iure propinquitatis: & ideo ei non competit adoptare, sicut A nec naturaliter generare. Et præterea, maior ẽ dolor de filiis amissis, quàm de filiis qui nunquam habiti sunt, & ideo habentes impedimentum generationis non indigent solatio contra carentiã filiorum, sicut illi qui habuerunt & amiserunt, uel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimento accidentali exterior.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum, quo fideles renascuntur in Christo, i quo non differt masculus a femina, seruus & liber, iuuenis & senex, & ideo indifferenter quilibet potest effici pater spiritualis alterius: sed adoptio fit per hæreditatis successionem, & quadã subiectionem adoptati ad adoptantem. Non autem est conueniens quòd antiquior iuuenì in cura rei familiaris subdatur, & ideo minor non potest adoptare seniorem: sed oportet secũdum leges, quòd adoptatus fit in tantum adoptante iunior, quòd possit eius naturalis esse filius.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit amitti filios, ita & nepotes, & ideo cum adoptatio fit in ducta ad solatium filiorum amissorum, sicut potest aliquis per adoptionem subrogari in locum filii, ita in locum nepotis, & sic deinceps.

¶ Ad septimum dicendum, quòd propinquus iure propinquitatis debet succedere, & ideo non cõpetit ei quòd per adoptionem ad successionẽ deducatur: & si aliquis propinquus cui non competat successio hæreditatis adoptetur, non adoptatur in quantum est propinquus, sed inquantũ est extraneus a iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

b *Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod uinculum impediẽs matrimonium, quia cura spiritualis est dignior quàm cura corporalis: sed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, nõ cõtrahitur aliquod propinquitatis uinculum, alias omnes qui habitant in parochia essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere. ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curas adoptantis hoc facere potest.

¶ 2 Præt. Ex hoc quòd aliquis alicui fit beneficus, non contrahitur propinquitatis uinculũ: sed nihil aliud est adoptio quàm collatio cuiusdam beneficii. ergo ex adoptione non fit aliquod uinculum propinquitatis.

¶ 3 Præt. Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, ut Philosophus dicit, quia scilicet ab ipso habet esse, nutrimentum, & disciplinam, hæreditatis autem successio est posterius ad ista: sed per hoc quòd aliquis alicui prouidet in nutrimento, & disciplina, nõ contrahitur aliquod propinquitatis uinculum, alias nutrices, & pedagogi, & magistri eent propinqui, quod falsum est. ergo nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditatem alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

Quid præmissis obuiat.

HIs autem obuiare uidetur, quod Deus dedit Papa ait. Peruenit ad nos diaconus sanctitatis uestræ epistolam deferens, quòd quidam uiri & mulieres præterito sabbatho paschali pro magno populi incursu nescientes filios suos suscepissent de lauacro. Cupis ergo scire, an propter hoc debeant uiri ac mulieres ad proprium usum redire, uel non? Nos uero hac re mœsti priorum in quissuimus dicta, & inuenimus in archiuiis, idest, in armarijs apostolicæ sedis, iam talia contigisse in pluribus ecclesijs, quarum episcopis ab hac apostolica sede uolentibus scire, utrum uiri ac mulieres redirent ad propriũ torum, Beatæ memoriæ sancti patres Iulius Papa, Innocentius, & Cælestinus cum episcoporum plurimorum consensu in Apostolorum principis ecclesia præsidentes talia rescripserunt, & confirmauerunt, ut nullo modo se in coniugio reciperent viri ac mulieres quicunque hac ratione susceperint natos, sed separarent se, ne suadente diabolo tale vitium inuolesceat. Item. Siquis filiastrum, uel filiastram suam ante episcopum tenuerit ad confirmationem, separetur ab uxore sua, & aliã numquam accipiat. Hæc autem uel ad terrorẽ dicta sunt, non quòd ita esset faciẽdum, sed ne illud fieret summopere cauendum: uel de illis est intelligendum propter fallaciam, uel fraudem, quamdiu uiuat, pæniten tiam agat, tamen a uiro suo non separetur. Item Ioannes Papa. Ad limina sancti Petri hõ nomine Stephanus ueniẽs, nostro præsulatui innotuit, quòd filium suum in extremo uitæ positum nondum baptismi unda lotum, absentia sacerdotum cogente baptizauit, eumq; propriis manibus suscepit, atque pro huiusmodi negotio reuerẽtia tua præfatum hominem a sua coniuge iudicauit esse separandum, quod fieri nullatenus debet, dicente scriptura. Quos deus coniunxit, homo non separet. Et Dominus non dimittere uxorem, nisi causa fornicationis iubet. Et nos tanta authoritate freti dicimus dimittẽdum esse, & inculpabile iudicandũ quod necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus, si tamen necesse fuerit, libere concedi tur. Vnde si supradictus homo filium morientem aspiciens ne animam perpetuo perire dimitteret, unda baptismi lauit, ut eum de potestate mortis eriperet, bene fecisse laudatur. Ideoque suæ uxori sibi iam olim legitime sociatę impune, dũm uixerit, iudicamus manere cõiunctum, nec ob hoc separari debere. His, aliisque pluribus authoritatibus edocetur, coniuges non esse separandos, si post legitimam copulam alter alterius filium de fonte leuauerit, uel in confirmatione tenuerit.

¶ 4 Præt. Sacramenta ecclesiæ non subduntur humanis legibus: sed matrimoniũ est sacramentum ecclesiæ. cum ergo adoptio sit inducta per legem humanam, uidetur quòd non possit impedire matrimonium aliquod uinculum ex adoptione cõtractum. 30. qu. 1. c. Peruenit.

SED CONTRA. Cognatio matrimonium impedit: sed ex adoptione quædam cognatio causatur, s. legalis. ut pater per eius diffinitionẽ. Est enim cognatio legalis quædam proximitas prouenięs ex adoptione. ergo adoptio causat uinculum per quod matrimoniũ impeditur. 1. q. 1. c.

¶ 5 Præt. Hoc idẽ habetur ex auctoritatibus in litera positis?

RESPON. Dicẽdum, q̃ lex diuina illas personas ꝓpiue a matrimõio exclusit, quas necesse erat cohabitaꝛ, ne ut Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret cõcupiscẽtię locꝰ, ad quam reprimendã matrimonium est ordinatũ: & quia filius adoptatus conuersaꝛ in domo patris adoptantis sicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitũ est inter tales matrimonium contrahi, & talis prohibitio est p ecclesiam approbata, & inde habetur quòd legalis cognatio matrimonium impediat. Vbi supra. c. Si quis filiastrum.

¶ Et per hoc patet solutio ad prima tria, quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare, & ideo ex eis non causatur propinquitas quæ matrimonium impediat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prohibitio legis humanæ nõ sufficerет ad impedimentum matrimonii, nisi interueniret authoritas ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

c *Vtrum talis cognatio non contrahatur nisi inter patrem adoptantem, & filium adoptatum.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd talis cognatio nõ contrahatur nisi inter patrem adoptantẽ, & filiũ adoptatum. Maxime n. uideretur quòd deberet contrahi inter patrẽ adoptantem & matrem naturalem adoptati, sicut accidit in cognatione spirituali: sed inter tales nulla est cognatio legalis. ergo nec inter alias personas præter adoptantem & adoptatum. De adoptione legali c. Si qua.

¶ 2 Præt. Cognatio impediens matrimonium est perpetuum impedimentum: sed inter filium adoptatum, & filiam naturalẽ adoptantis non est perpetuum impedimentum, quia soluta adoptione per mortem adoptantis, uel emancipationem adoptati pot cõtrahere

Universidad de Deusto
Biblioteca

trahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatē, quæ matrimonium impediret.

¶ 3 Præt. Cognatio spiritualis in nullam personā transit, quæ nō possit ad aliquod sacramentū tenere, uel suscipere, unde in nō baptizatū non transit: sed mulier non pōt adoptare, ut ex dictis patet. ergo cognatio legalis non transit a uiro in uxorem.

¶ 4 Præt. Cognatio spiritualis est fortior q̄ legalis: sed spiritualis cognatio nō transit in nepotem. ergo nec legalis.

SED CONTRA. Plus cōcordat cognatio legalis cum carnis cōiūctione, uel ꝓpagatiōe, quām spiritualis: sed ipūalis trāsit in alterā personā modis prædictis, ut dictū est. ergo & legalis.

30.q.3.c.Ita diligere.

¶ 2 Præt. Ad hoc sūt authoritates, quæ in litera ponuntur.

RESPON. Dicēdū, q̄ triplex est legalis cognatio. Pria quāsi deciēdētiū, q̄ cōtrahitur inter patre adoptātē, & filiū adoptatū, & filiū filii adoptiui, & nepotē, & sic deinceps. Secūda, quæ est inter filiū adoptatū, & filiū naturalē. Tertia, per modū cuiusdā affinitatis q̄ est inter patrē adoptantem, & uxorē filii adoptati, uel econuerso inter filiū adoptatum, & uxorem patris adoptātis. Prima ergo cognatio, & tertia perpetuo matrimonium impediunt: secunda autem non, nisi quamdiu in potestate manet patris adoptantis, unde mortuo patre, uel filio emancipato poteſt contrahi inter eos matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ p generationē spiritualē nō trahit filius extra pātem patris, sicut fit p adoptionē, & sic filius spiritualis manet filius utriusq; simul, nō aūt filius adoptiuus: & ideo nō cōtrahit aliqua ꝓpinquitas inter patrē adoptantē, & matrem, uel patrem naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ cognatio legalis impedit matrimoniū pp cohabitationē, & ideo q̄ soluitur necessitas cohabitationis, nō est inconueniens si prædictū uinculū nō maneat, sicut q̄ fuerit extra potestatem eiusdem patris: sed pater adoptans, & uxor eius semper quandam authoritatem retinent super filium adoptatum & uxorem eius, & propter hoc uinculum manet inter eos.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ etiam mulier ex concessione principis adoptare pōt, unde etiam in ipsam poteſt transire cognatio legalis. Et præterea, non est causa quare cognatio spiritualis non transit in non baptizatum, non quia non poteſt tenere ad sacramentum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

¶ Ad quartū dicendū, q̄ p cognationē spūalē filius nō ponit i potestate & cura patris spūalis, sicut in cognatiōe legali. Oportet n. q̄ quicquid est in ptāte filii trāseat in pōtatē patris adoptātis, uñ adoptato patre adoptāt filii & nepotes, q̄ sunt in ptāte adoptati.

QVAESTIO III.

C

Deinde quæritur de secundis nuptiis.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum sint licitæ.
¶ Secundo, Vtrum sint sacramentales.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ.

De secundis nupt. c. Cū prom. Homilia 38 qui est de inuentione crucis to. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum ueritatem. Dicit enim Chrys. q̄ secundum uirum accipere, secundum ueritatem est fornicatio, quæ non est licita. ergo nec secundum matrimonium.

¶ 2 Præt. Omne quod non est bonum, non est licitum: sed Ambrosius dicit, quōd duplex matrimonium non est bonum. ergo non est licitum.

Ex tractatu de viduis.

¶ 3 Præt. Nullus arceri debet ne interfit illis quæ sunt honesta & licita: sed sacerdotes arcentur, ne interfint secundis nuptiis, ut in litera patet. ergo non sunt licitæ.

Vbi supra, eodem c.

¶ 4 Præt. Nullus reportat pœnam nisi pro culpa: sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam. ergo non sūt licitæ.

SED CONTRA. Ad est, quōd Abraham legit secundas nuptias contraxisse, Gen. 25.

¶ 2 Præt. 1. Tim. 5. dicit Apostolus. Volo autem iuniores, uiduas, nubere, filios procreare. ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

RESPON. Dicēdum, q̄ uinculū matrimoniale nō durat nisi usq; ad mortem, ut patet Roma. 7. & ideo moriente altero coniugum uinculum matrimoniale cessat: unde propter præcedens matrimoniū nō per quibus impeditur aliquis a secundo mortuo coniuge, & sic non solum secundæ, sed tertiæ, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

30.q.5.c.Si

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd Chryso. loquitur quātum ad causam, quæ aliquando solet ad secundas nuptias incitare, scilicet concupiscentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

¶ Ad secundum dicendum, quōd matrimonium secundum dicitur non esse bonum, non quia sit illicitum, sed quia caret illo honore significationis, qui est in primis nuptiis, ut sit una unius, sicut est in Christo & ecclesia.

¶ Ad tertium dicendum, quōd homines diuinis dediti non solū ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem arcentur, & ideo etiam arcentur a secundis nuptiis, quæ carent honestate, quæ erat in primis.

¶ Ad quartam dicendum, quōd irregularitas, sicut supra dictū est dist. 27. non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti, & ideo ratio non est ad propositum.

ARTICVLVS II.

b Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quōd secundū matrimonium non sit sacramentum. Qui enim iterat sacramētū, facit ei iniuriā: sed nulli sacro facienda est iniuria. ergo si secundū matrimoniū esset sacramētū, nullo modo esset iterādū.

¶ 2 Præt. In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio: sed in secundis nuptiis non adhibetur, ut in litera dicitur. ergo non sit ibi aliquod sacramentum.

¶ 3 Præt. Significatio est de essentia sacramenti: sed in secundo matrimonio non saluatur significatio matrimonii, quia non est una unius, sicut Christus & ecclesia. ergo non est sacramentum.

¶ 4 Præt. Vnum sacramentum nō impedit a susceptione alterius: sed secundum matrimonium impedit a susceptione ordinis. ergo non est sacramentum.

SED CONTRA. Coitus in secundis nuptiis excusatur a peccato, sicut etiam in primis: sed per tria bona coniugii excusatur matrimonialis coitus, quæ sunt fides, proles, & sacramentū. ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶ 2 Præt. Ex secunda coniunctione uiri ad mulierem non sacramentali, non contrahitur irregularitas, sicut patet de fornicatione: sed in secundis nuptiis contrahitur irregularitas. ergo sunt sacramentales.

RESPON. Dicendum, quōd ubicunq; inueniūtur illa quæ sunt de essentia sacramenti, illud est uerum sacramentum, unde cum in secundis nuptiis inueniātur omnia quæ sunt de essentia sacra

sacramenti, quia debita materia quam facit persona uiri legitima, & debita forma scilicet expressio consensus interioris per uerba, constat et q̄ secundū matrimoniū est sacramentū sicut primū.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ hoc intelligitur de sacramento quod inducit effectum perpetuum, tunc enim si iteratur sacramētū, datur itellig q̄ primū nō fuit efficax, & sic fit prio iniuria, sicut patet in omnibus sacramētis q̄ imprimūt characterē: sed illa sacra quæ hūt effectū non ppetuū pñt iterari sine iniuria sacri, sicut patet de pænitētia: & quia uinculū matrimonia le tollitur p mortem, nulla fit iniuria sacramento, si mulier post mortem uiri iterato nubat.

Vbi supra. c. Post susceptum.

¶ Ad secūdū dicēdū, q̄ secundū matrimoniū q̄ uis in se cōsideratū sit pfectū sacramentū, tā in ordine ad primū cōsideratū habet aliqd de defectu sacramēti, qa nō habet plenam significationē, eū nō sit vna unius, sicut est in matrimonio Christi, & ecclesiæ, & rōne hui⁹ defectus benedictio a secundis nuptiis subtrahitur: sed hoc est intelligēdū quādo secundæ nuptiæ sūt se cūdē & ex parte viri, & ex parte mulieris, uel ex parte mulieris tm. Si n. uir go contra hat cū illo q̄ habuit aliā uxorē, nihilominus nuptiæ bndicūt: saluatur n. aliquo mō significatio et in ordine ad pmas nuptias, qa Christus, & si vnā ecclesiā sponsā habeat, habet tamē plures pſonas despōsatas in una ecclesia: sed anima nō pōt esse spōsa alterius q̄ Christi, qa cū dæmone fornicat, nec è ibi matrimoniū spirituale, & pp hoc q̄ mulier secudo nubit, nuptiæ nō benedicūt pp defectū sacri.

Vbi supra. eodem c.

¶ Ad tertiū dicēdū, q̄ significatio pfecta inuenit in secūdo matrimonio secūdū se cōsideratū, nō aūt si cōsideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & sic habet defectum sacramentum.

¶ Ad quartum dicēdum, quōd secundum matrimonium impedit sacramētum ordinis quantum ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantum est sacramentum.

30.q.4.cap. Post uxoris

Vbi supra. eodem c.

Vbi supra. c. Quod aūt

A

EXPOSITIO TEXTVS.

OMNES quos in pænitentia accepimus, &c. non ratione alicuius cognationis, sed propter periculum euitādū, ut dictum est. Paschalis uero secundus, &c. Illa prohibitio nunc locum non habet, magis enim fuit propter quandam honestatē quām propter aliqd uinculum. Si quis sine spiritualis etc. Hoc ideo dicitur, quia spiritualis cognatio ad filium spiritualē trāsit a patre in filium naturalem, quia omnes filii naturales spiritualis patris sunt ei fratres spirituales, non autem respectu patris: patri enim spirituali non fiunt filii spirituales filii naturales matris, nec eō uerso. Quia commisit flagitium &c. Hoc est intelligendū, quādo una illarum est facta commater alteri, post quam uxor eius est matrimonio consummato, & p actū propriū, alias enim prohibetur, ut dictū ē.

Libro 2. cōtra adoctariū legis & pphetarū. & habetur 31. q. 1. c. ip. Deus masculum.

Vbi supra. c. Si dormierit.

DIVISIO TEXTVS.

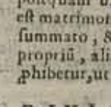

POstquā determinauit magister d̄ sacramentis quæ pertinēt ad ecclesiæ præsentem statū, in parte ista incipit determinare de his quæ p tinent ad ecclesiæ ultimū terminum, scilicet de resurrectione, & d̄ remuneratione. Diuiditur ergo hæc pars in duas. In prima parte determinat ea quæ pertinent ad corporū resurrectionem. In secunda ea q̄ pertinent ad remunerationem, quia etiam resurrectio ordinatur. 45. dist. ibi. Præt. Sciendū est quōd omnes animæ &c. Prima in duas. In prima determinat de resurrectione & circūstantiis eius. In secūda de qualitate resurgentium 44. dist. ibi. Solent autem nonnulli percunctari &c. Prima in duas. In prima probat resurrectionē futuram esse. In secūda determinat quasdam resurrectionis circumstantias, ibi. Causa enim resurrectionis &c. Et circa hoc tria facit. Primo determinat resurrectionis causam, secundo tēpus, ibi. Media autem

Ad Pamachiū in apologetico cōtra Iouinianum. Et habetur 31. q. 1. c. Aperiā quæso.

1. ad Timoth. 5

Et habetur 31. q. 1. c. De his qui.

Sup. cap. 7. primæ epistolę ad Corinth.

rū, nulla authoritate vt, uel reperit prohibitū: sed ut ipsa puritas spūalis pñitatis ab oi labe & ifa mia cōseruet imunis, decreuimus, ut utrique simul ad hoc spirare nō pſumant. Quia uero piaculā flagitiū cōmisit, q̄ duab⁹ cōmūibus, uel sororib⁹ nupsit, magna pēnitētia dēt ei iiūgi.

B

De secūdis et tertijs nuptijs, et deinceps.

SCiēdū est ēt, q̄ nō solū primæ, uel secūdæ nuptię sunt licitę, sed ēt tertiæ, & quartæ nō sūt damnādę. Vñ Aug. Secūdas nuptias oino licitas Apſus concedit. De tertiis aūt & quartis, & d̄ vltra plurib⁹ nuptiis solēt hoīes mouer qōnē. Sed quis audeat definire qd nec Apostolū uideo definisse? Ait .n. Si dormierit uir ei⁹, cui uult, nubat. Nō dicit prim⁹, uel secūd⁹, uel tertius, quotuslibet nec nobis definiēdū ē, qd nō definit Apſs. Vñ ut breuiter r ndeā, nec illas nuptias d beo dānare, nec eis uerecundiā numerositatis auferre, nec cōtra hūanæ uerecūdiæ sensū audeo dicere, ut quotiēs voluerint nubār, nec ex meo corde pter scripturæ authoritatē quotaslibet nuptias dānar. Idē testat Hier. Ego nūc libera uoce exclamo, nec dānari in ecclesia bigamā, imo nec trigamā, & ita licer qn to & sexto, quēadmodū secūdo marito nubere. Apls tn bigamos a sacerdotali honor excludit. Sed hoc nō facit ꝓ uitio bigamiæ, imo ꝓ sacri uirtute, ut sit una vnius, sicut vnica vnici. Illud tn Cæsariēsis cōcilij vr innuere bigamiā esse pctm. Presbyterū, inquit, in nuptijs bigami prādere nō cōuenit, quia cū pænitēria bigam⁹ indigeat, q̄s erit psbyter qui talib⁹ nuptijs posit pber cōsensum? Sed hoc de illo intelligi pōt qui primæ uxori insidiatus putat desiderio secūdæ, uel ꝓ signaculo sacri illud dr, qd̄ in bigamo non seruat. Amb. ēt dicit, q̄ primæ nuptiæ tantū a dño sunt institutæ: secundæ uero sunt pmissæ, & primæ nuptiæ sub benedictione Dei celebrantur sublimiter: secundę uero etiam in pręsenti carent gloria.

DISTIN. XLIII.

A

De resurrectionis et iudicij conditione.

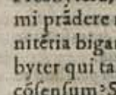

POstremo de cōditione re surrectionis, & modo resurgentium, necnō & de

Gen. 2

Si uir et uxor possit simul tenere puerū

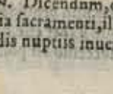

OLet ēt q̄ri, si uxor cū uiro simul debeat in baptismo suscipe puerū. De hoc Vrbanus ait, q̄ uxor cū marito in baptismo simul nō dheat suscipe pue

Universidad de Deusto Biblioteca

rem nolle &c. Tertio resurrectionis terminũ, ibi. *Quæri solet &c.* Circa secundum duo facit. Primo, determinat resurrectionis tẽpus. Secundo, ex dictis mouet quandam dubitationem, ibi. *Hic quæritur, utrum electis &c.* Tertia etiam pars diuiditur in duas. In prima determinat terminum resurrectionis a quo, scilicet a morte: secundo terminum ad quem, scilicet integritatẽ corporis, ibi. *Cumque ex prædictis sane &c.* Circa primum duo facit. Primo inquirit, utrũ omnes moriantur, vt a morte resurgere possint. Secũdo explanat quod dam, quod circa determinata dubium esse posset, ibi. *Hic autem adijcientium &c.*

iudicij & misericordiæ qualitate breuiter disserẽdũ est. Omnibus qũnibus, q̃ de hac re moueri solẽt, satisfacere nõ valeo, resurrecturã tũ carnẽ omniũ quicunq; nati sunt atq; nascẽtur, & mortui sunt & moriẽt nullatenus ambigere debet Christianus. Ait n. Esaias. Resurgẽt mortui, & resurgẽt q erãt in sepulcris. Et Apostolus. Nolumus uos ignorare, fratres, de dormiẽtibus, ut nõ contristemini, sicut & cæteri qui spẽ nõ hũt. s. resurrectiõis. Hoc n. uobis dicimus in uerbo Domini, quia nos qui uiuimus, qui residui sumus, nõ præueniemus eos qui dormierũt: qm̃ ipse Dns in iussu, & in uoce arcangeli, & in tuba Dei descẽdet de cælo, & mortui qui in Chro sũt, resurgent primi. Deinde

QVAESTIO I.

A

Hic quæruntur quinque:

¶ Primo, De ipsa resurrectione.
¶ Secundo, De causa eius.
¶ Tertio, De tempore.
¶ Quarto, De termino a quo erit resurrectio, quã de termino ad quem in sequenti dicetur.
¶ Quinto, De memoria, & cognitione resurgentium.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum corporum resurrectio sit futura.

Contra. Gen. c. 79. o. & 81. 1. Cor. 15 cũ. 7

D PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporũ resurrectio non sit futura, Iob. 14. Homo cum dormierit, non resurget donec atteratur cælum: sed cælũ nunquãm atteretur, quia terra de qua imũt uideturin æternum stat, ut patet Ecclesiastes 1. ergo homo mortuus nunquãm resurget.

¶ 2 Præt. Dominus Matt. 22 probat resurrectionem per authoritatem illam, Ego sum deus Abrahã, deus Isaac, deus Iacob, quia non est deus mortuorum sed uiuentium: sed constat quòd quãdo illa uerba dicebãtur, Abraham, Isaac, & Iacob non uiuebãt corpore, sed solũ in anima. ergo resurrectio non erit corporum, sed solũ animarum.

¶ 3 Præt. Apostolus. 1. Cor 15. uidetur probare resurrectionẽ ex remuneratione laborum, quos in hac uita sustinent sancti, qui si in hac uita tantum conbdentes essent, miserabiliores essent omnibus hominibus: sed sufficiens remuneratio omnium laborũ hominis potest esse in anima tantum: non enim oportet quod instrumentum simul cum operante remuneretur, corpus enim animæ instrumentum est, unde etiam in purgatorio ubi animæ puniuntur pro his quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore puniturergo non oportet ponere resurrectionem corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transferũtur de morte culpæ & miseriæ in uitam gratiæ & gloriæ.

¶ 4 Præt. Vltimum rei est perfectissimum status animæ: est ut sic a corpore separata, quia in hoc statu conformior est deo & angelis, & magis pura quasi separata ab omni extranea natura. ergo separatio a corpore est ultimus status eius, & ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex uiro fit puer.

¶ 5 Præt. Mors corporalis in pœnam hominis est indicta pro prima præuaricatione, ut patet Gen. 2. sicut & mors spiritualis, quæ est separatio animę a deo, est inflicta homini pro peccato mortali: sed de morte spirituali nunquãm redeunt ad uitam post sententiam damnationis acceptam. ergo nec de morte corporali ad uitam corporalem erit regressus, & sic resurrectio non erit.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 19. Scio quòd redẽptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursũ circumdabor pelle mea. ergo resurrectio erit etiam corporum.

¶ 2 Præt. Donum Christi est maius q̃ peccatũ Adæ, ut patet Ro 5. sed mors p peccatũ introducta est, quia si peccãtũ nõ fuisset, mors nulla esset. ergo per donũ Christi a morte reparabitur ad uitam.

¶ 3 Præt. Mẽbra debent esse corpori conformia: sed caput nostrũ uiuit, & in æternũ uiuet in corpore & anima, quia resurgens ex mortuis iã nõ moritur, ut patet Ro. 6. ergo & homines q̃ sũt eius mẽbra, uiuẽt i corpe & aĩa, & sic oportet carnis resurrectionẽ cõ-

F VLTERIVS. Videtur q̃ resurrectio nõ erit omniũ generaliter. In psalmo enim dicitur, Non resurgẽt impii in iudicio: sed resurrectio non erit hominum nisi tẽpore iudicii uniuersalis. ergo impii nullo modo resurgent. Psal. primo Vbi supra.

¶ 2 Præt. Dan. 12. dicitur. Multi de his qui dormiunt in puluere, euigilabunt: sed hæc locutio quandã participationẽ ipportat. ergo nõ oẽs resurgẽt.

¶ 3 Præt. Per resurrectionẽ hominẽs cõformãtur Christo resurgẽti, unde 1. Cor. 15. cõcludit Apostolus q̃ si Christus resurrexit, & nos resurgemus: sed illi soli debent Christo resurgẽti conformari, qui ipsius imaginẽ portauerunt, quod est solum bonorum. ergo ipsi soli resurgent.

¶ 4 Præt. Pœna non dimittitur nisi ablata culpa: sed mors corporalis est pœna originalis peccati, ergo cum non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

¶ 5 Præt. Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiam eius resurgemus: sed illi qui in maternis uteris moriuntur, numquãm poterunt renasci. ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient uocem filii dei, & qui audierint, uiuent. ergo omnes mortui resurgent.

¶ 2 Præt. 1. Cor, 15. dicitur. Omnes quidem resurgemus.

H ¶ 3 Præt. Resurrectio ad hoc necessaria est, ut resurgẽtes recipiãt pro meritis pœnam, uel præmium: sed omnibus debetur pœna, uel præmiũ pro merito propriõ sicut adultis, uel alieno sicut paruulis. ergo omnes resurgent.

VLTERIVS. Videtur quòd resurrectio sit naturalis, quia sicut dicit Damas. in 3 lib. quod communiter in omnibus respicitur, naturam characterizat in his quæ sub ipsa sunt atomis: sed resurrectio in omnibus cõmuniter inuenitur. ergo est naturalis. 4. Contra De fide orthodox. c. 7.

¶ 2 Præt. Greg. dicit. Qui resurrectionis fidem ex obedientia nõ tenent, certe hanc ex ratione tenere debẽrant. Quid n. quotidie nisi resurrectionem nostram mundus in elementis suis imitatur? Et ponit exẽplũ de luce, quæ quasi moriẽdo oculis subtrahitur, & rursus quasi resurgẽdo renouãtur: & de arbustis quæ uiriditatẽ amittunt, & rursus quasi resurgentia reparãtur: & de seminibus quę putrefẽdo moriũtur, & rursum germinãdo quodammodo resurgunt, quod etiam exemplum Apostolus ponit 1. Cor. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale. ergo resurrectio erit naturalis. 14. Mor. c. 30.

¶ 3 Præt. Illa quæ sunt præter naturam, non multo tempore manent, quia sunt quasi uiolenta: sed uita quæ per resurrectionẽ reparatur, in æternum manebit. ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 4 Præt. Illud ad quod tota naturæ expectatio intendit, maxime uidetur esse naturale: sed resurrectio, & glorificatio sanctorum est huiusmodi, ut patet Ro. 8. ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 5 Præt. Resurrectio est motus quidã ad perpetuam coniunctionẽ animæ & corporis: sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, ut patet in 5 phy. ppetua aũt coniũctio aiæ & corpis erit naturalis, qa cũ aia sit proprius motor corpis, hẽt sibi corpus ꝓportionatũ, & ita in ppetuũ est naturaliter uiuifica bile a aia, sicut ipa i ppetuũ uiuit. ergo resurrectio erit naturalis. Ter. Co. 60. 61. 62. & 64

SED CONTRA. A priuatione inhabitum non fit regressus secundum naturam: sed mors est priuatio uitæ. ergo resurrectio, per quam est reditus de morte ad uitam, non est naturalis.

¶ 2 Præt. Ea quæ sunt unius speciei unũ habẽt determinatũ modũ originis, unde animalia quæ generãtur ex patre & tẽpore, & ex semine nunquãm sunt unius speciei, vt dicitur a Cõmẽ. in 8. phy. sed naturalis modus quo homo oritur, est generatio eius ex simili in specie, quòd non erit in resurrectione, quare nõ est naturalis.

RESPON. Dicendum ad. 1. quod q̃ secundũ diuersas ꝓpias de ultimo hoĩs diuersificatæ sunt sniæ ponentiũ, uel negãtiũ resurrectionẽ. Vltimus n. finis hoĩs quẽ oẽs hoĩes naturaliter ãdẽrãt, est beatitudo, quã qdã hoĩ posse puenire i hac uita poluerũt, unũ nõ cogebãtur ponẽre alãã uitã post istã, in qua hõ ultimã suã pfectionẽ cõsequeret, & sic resurrectionẽ negabãt. Sed hãc opinionẽ satis pbabiliter excludit uaricitas fortunæ & infirmitas humani corpis, sciæ & uirtutis imperfectio, & instabilitas, q̃ bus oibus btiũdis pfectio ipedĩtur, ut Aug. pseqũtur in fine de ciui dei. Et iõ alii poluerũt aliã uitã esse post hãc uitã, in qtũ hõ secũdũ aiã tũ uiuebat post mortẽ, & hãc uitã ponebãt sufficere ad naturale desiderũ implẽdũ & btitudie cõsequẽdã. Vñ Porphyrius dicebat, ut Aug. dicit in Com. 16. & 7. Metaph. com. 18.

lib. 22. c. 26 in lib. de ciuitã. dei, q̃ aĩa ad hoc q̃ beata sit, omne corpus fugiendũ est, unde tales resurrectionẽ nõ ponebãt. Hmõi autẽ opinionis apud diuersos diuersa erãt falsa fundamenta. Quidã n. hæretici posuerũt oĩa corporalia esse a malo principio, spiritualia uero a bono: & ẽm hoc oportebat q̃ anima summe perfecta nõ esset, nisi a corpore separata p quod a suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatã facit: & ideo oẽs hæreticorũ sectæ q̃ ponunt corporalia a diabolo esse creata, uel formata, negãt corporũ resurrectionẽ. Hmõi aũt fundamẽti falsitas i sedi libri principio ostẽsa est. Quidam uero posuerunt totã hominis naturã i anima constare, ita vt anima corpore utẽtur sicut instrõ, aut sicut nauta nauã: vñ sẽdm hanc opinionẽ sequitur, q̃ sola anima beatificata naturali desiderio beatitudinis nõ frustraret, & sic nõ oportet ponere resurrectionẽ. Sed hoc fundamẽtũ sufficiẽter Philosophus in 2. de anima destruit, ostendens animam corpori sicut formã materiæ uniri, & sic patet q̃ si in hac uita hõ non põt esse beatus, necesse est resurrectionem ponere. Manichęorũ opinio. 1. ad Cor. circa finẽ. Psal. 67. T. com. 7. & 14. D. 180.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ cęsũ nunq̃ attereturq̃tum ad substantiam, sed atteret q̃tum ad effectũ virtutis, per quã mouet ad generationẽ & corruptionẽ inferiorũ, rõne cui dicit Apostolus. 1. Corin. 7. Præterijt figura huius mundi.

¶ Ad ꝫm dicẽdũ, q̃ anima Abrahæ non est propte loquendo, ipse Abraham, sed est pars eius, & sic de alijs: unde vita animę Abrahæ non sufficeret ad hoc q̃ Abrahã sit uiuẽs; uel q̃ deus Abraham sit deus uiuẽtis, sed exigit uita totius cõiunctũ. i. animæ & corporis, quæ quidem uita q̃uis non esset actu qñ uerba proponebãtur, erat tñ in ordine utrinsque partis ad resurrectionem: unde dominus per uerba illa subtilissime & efficaciter probat resurrectionem.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ anima nõ comparatur ad corpus solum vt operans ad instrm quo operatur, sed etiã vt forma ad materiã: vñ operatio est coniuncti, & nõ tũ animæ, vt patet p Philosophũ in 1. de anima: & quia operãti debet ꝓpis merces, oportet q̃ ipse hõ cõpositus ex aĩa & corpore operis sui mercẽdẽ accipiat: uenialia aũt sicut dãtur peccata quasi disponentia ad peccandũ, nõ q̃ simpli habeãt & pfecte rõnem peccati, ita pœna quæ eis redditur in purgatorio nõ est simpli retributio, sed magis purgatio quædam, quæ scorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per purgatorium ignem. D. 171. T. com. 12. 14. & 16.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ exteris partibus, pfectior est status aiæ in corpore q̃ extra corpus, quia est pars totius cõpositi, & oĩs pars integralis materialis est respectu totius, q̃uis sit deo cõformior ẽm quid. Tunc n. simpli loquẽdo, est aliqd maxime deo conforme, qñ habet quicquid suæ naturæ conditio requirit, qa tũc pfectionem diuinã maxime imitãt: vñ cor aĩalis magis est cõforme deo in mobili qñ mouetur, q̃ qñ quiescit, quia perfectio cordis est etiã moueri, & eius quies est eius destructio. tex. Co. 60. 61. 62. & 64

¶ Ad quintũ dicẽdũ, q̃ mors corporalis introducta est p pctũ. Adę quod est morte Chri deletũ, vñ pœna illa nõ manet in ꝑpetuũ, sed pctũ mortale, quod mortẽ æternã per impœnitentiã induct, uiua non expiabitur, & ideo mors illa æterna erit.

AD SECVNDAM quæstionem dicẽdum, q̃ ea quorũ rõ sumitur ex natura speciei, oportet firi inuenirĩ in oĩbus q̃ sunt sp̃ei eiusdẽ, talis aũt est resurrectio. Hæc n. est eius rõ, vt ex dictis patet, q̃ aĩa in pfectione vltima speciei humanę esse nõ põt a corpore separata, vñ nulla aĩa in ꝑpetuũ remanebit a corpore separata, & ideo necesse est, sicut vnum, ita oẽs resurgere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ psal. loquitur de spiali resurrectione, qua impij non resurgent in iudicio discussionis cõsciẽtiæ, vt glo. exponit. Vel loquit̃ de impijs qui sunt oio infideles, qui non resurgent vt iudicentur, iam n. iudicati sunt. Aug. de ciuit. dei lib. 20. cap. 23.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ August. exponit, multi. i. oẽs, & hic modus loquendi frequenter inuenit in sacra scriptura. Vel pdicto põt intelligi quantum ad pueros damnatos, qui quamuis resurgant, nõ proprie dicuntur euigilare, cum nec sentium pœnæ, nec gloriæ habituri sint, vigilia enim est solutio sentius.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ tam boni q̃ mali conformant Chro uiuẽdo in hac uita in his q̃ ad naturã spẽi ptinẽt, nõ aũt in his q̃ ad grãm spectant: & ideo oẽs ei conformabuntur in reparatione uitæ naturalis, nõ aũt i similitudine gloriæ, sed soli boni.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ mortẽ q̃ est pœna originalis peccati, illi qui in originali decedunt, exoluerunt moriendo, vñ nõ obstante culpa originali possunt a morte resurgere. Pœna n. originalis peccati magis est mori, q̃ morte detineri. 1. ad Thes. cap. 4.

¶ Ad quintum dicẽdũ, q̃ renascimur p grãm Chri nobis datam, sed resurgimus per grãm Chri, qua factũ est vt nostrã naturam sufficeret, quia ex hoc ei in naturalibus cõformamur: unde illi qui in maternis uteris decedunt, q̃uis renati nõ fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgunt propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consecuti sunt ad pertectionem humanæ speciei pertingentes. De grã noui testam. Epla 120. ad Honoratum ca. 3. 4. 1. Thes. 4. Ioan. 5.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendũ, q̃ motus, siue actio aliqua se habet ad naturã triplicitẽr. Est n. aliquis motus, siue actio, cuius natura nec est principiũ, nec terminus, & talis motus q̃nque est a principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis: q̃nque aũt a principio alio quocũq̃, sicut patet de motu violento lapidis sursum, q̃ terminatur ad quietem violentã. Est etiã aliquis motus cuius principium & terminus est natura, vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiam aliquis motus cuius terminus est natura, sed nõ principiũ: sed q̃nque aliquid supra naturã, sicut patet in illuminationis principiũ ẽ supra naturã: q̃nq; aũt aliud aliud, vt patet in accelerationẽ florũ, uel fructũ p artificiũ facta. Quòd aũt principiũ sit d natura & nõ termin, esse non põt, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectũ diffinita, vltra quos se extendere non pũt. Operatio ergo, uel motus primo mõ se hãs ad naturã nullo mõ põt dici naturalis, sed uel est miraculosa, si fit a principio supra naturã: uel uiolẽta, si fit ab alio quocũq; principio. Operatio aũt, uel motus secũdo mõ se habet ad naturã, nõ põt dici simpli naturalis, sed secundũ quid, inq̃tũ. s. pducit ad id qd ẽm naturã est, sed uel dr̃ miraculosa, uel artificialis, uel uiolenta. Naturale n. proprie dr̃, qd ẽm naturã est: ẽm naturã aũt esse dr̃ hãs naturã, & quæ cõsequuntur naturam, ut patet in 2. phy. unde motus simpli loquẽdo, nõ põt dici naturalis, nisi eius principiũ sit natura: resurrectionis autem principium natura esse non potest, quamuis ad uitam naturę resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo in quo est, uel actiuum, ut patet in motu grauium & leuium, & in alterationibus naturalibus animalium, uel passiuũ, vt patet in generatione simplicium corporũ: passiuum autem principium naturalis generationis est potẽtia passiua naturalis, q̃ semp habet aliqua potẽtia actiua sibi rndentẽ in natura, ut dr̃ 9. meta. Nec differt q̃tum ad hoc siue sit passiuo principio actiuũ principiũ in natura respectu ultimæ pfectionis. s. formæ, siue respectu dispositionis q̃ est necessitas ad formã ultimã, sicut est in generatione hominis ẽm positionem fidei, uel etiã de oĩbus alijs ẽm opinionẽ Platonis & Auicẽnæ: nullũ aũt actiuum principiũ resurrectionis est in natura, neq; respectu coniunctionis aiæ ad corpus, neq; respectu dispositionis quę est necessitas ad talẽ coniunctionẽ, quia talis dispositio non põt a natura induci nisi determinatos mõ p viã generationis ex semine. Vñ & si ponat ee aliqua potẽtia passiua expte corpis, seu etiã inclinatio q̃cũq; ad aĩæ cõiunctionẽ, nõ est talis q̃ sufficiat ad rõnẽ mot naturalis: vñ resurrectio simpli loqndo, è miraculosa, nõ naturalis, nisi ẽm qd, ut ex dictis patet. D. 915. D. 214. In hac nũq; stiũcula.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Damas. loquit̃ de illis q̃ inueniunt in oĩbus indiuiduis ex principijs naturę creatis: nõ n. ẽ diuina opatione oẽs hoĩes dealbarent, uel in uno loco cõgregarent sicut tpe diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, uel esse in tali loco. T. com. 3. D. 690.

¶ Ad secũdũ dicẽdũ, q̃ ex rebus naturalibus nõ cognosci aliquid rõne demonstrante nõ naturale, sed rõne persuadente pot cogno- T. eo. 2. & 5. eiusdem. libri Meta. tex. 7. Gen. 6. & 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sci aliquid supra naturã, quia eorũ q̃ supra naturã sunt, cã quæ sunt in natura aliquã similitudinẽ repiẽntãt, sicut vnio corpis & aĩæ repsentat vnionẽ spũs ad deũ p gloriã fruitionis, vt magẽ in a. dnũ, dixit, & sisi mõ exẽpla quæ Apostolus & Greg. inducunt fidei resurrectionis persuasionẽ administrantur.

Tom. ibidẽ q. vnica art. 4.

¶ Ad tertium dicẽdũ, q̃ ro illa, pceditde operatione illa q̃ determinat ad id quod nõ est p natu rã, sed naturę cõtrarium: hoc aũt nõ ẽ in resurrectione, & ideo nõ est ad propositum.

Vbi supra de gra noui testam.

¶ Adquartum dicẽdũ, q̃ tota opatio naturæ est sub operatiõe diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatiõe superioris: vt scilicet ofẽ operatio inferioris artis expectat aliquẽ finẽ ad quẽ non pertinet nisi operatione artis superioris inducẽtis formam, vel vtẽtis artificio facto data ad vltimum finem, ad quem tota naturæ expectatio tendit, non potest peruenire operatione naturæ, & propter hoc consecutio eius non est naturalis.

In hac q̃st. in cor.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ quis nõ possit cõ mot' naturalis q̃ terminat ad quietẽ violentã, tñ pot esse motus nõ naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

3. par. q. 56. ar. 1. & 2. Et 1. ad Thes. ca. 4. lect. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Vã q̃ Chri resurrectio nõ sit cã nstræ resurrectionis. Posita.n causa ponit effect': sed posita resurrectiõe Chri nõ ẽ secuta stati resurrectio aliorũ mortuorũ. ergo resurrectio eius non est cã nstræ resurrectionis.

¶ 2 Præt. Effectus nõ pot esse nisi causa præcesserit: sed resurrectio mortuorũ esset etiam si Christus non resurexisset, erat .n. alius modus possibilis deo, vt homo liberaretur. ergo resurrectio Christi non est causa nostræ resurrectionis.

¶ 3 Præt. Idem est factiuum vnius in tota vna specie: sed resurrectio erit oibus hominibus communis. cum ergo resurrectio Chri nõ sit causa sui ipsius, nõ erit cã aliarum resurrectionum.

¶ 4 Præt. In effectu relinquit aliqd de similitudine cãe: sed resurrectio ad min' quorũdã. s. malorũ, nõ habet aliqd sile resurrectioni Chri. ergo resurrectiõis illorũ nõ erit cã resurrectio Christi.

T. com. 4.

SED CONTRA. Illud quod est primũ in quolibet genere est causa eorũ quæ sunt post, vt patet in 2. meta. sed Chri rõne suæ resurrectiõis corpalis dr primitie. 1. Cor. 15. & primogenit' mortuorũ. Apo. 1. ergo sua resurrectio ẽ cã resurrectiõis aliorũ.

¶ 2 Præ. Resurrectio Chri magis cõuenit cum nstra resurrectione corporali, q̃ cũ resurrectione spiritali, quæ est per iustificationem: sed resurrectio Christi est ca iustificationis nstræ, vt patet Ro. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. ergo est causa nostræ resurrectionis corporalis.

II Vbi supra ad Thes. lect. 2. circa medium. Lib. 2. de fide orthodoxa c. 28.

VLTERIVS. Videtur q̃ vox tubæ nõ sit cã resurrectiõis nostræ. Dicit.n. Damas. Crede resurrectionẽ futuram diuina voluntate, virtute, & nutu. ergo cũ hæc sint sufficiens causa resurrectionis, non oportet ponere causam eius vocem tubæ.

¶ 2 Præt. Frustra vox emittitur ad eum qui audire nõ pot: sed mortui non habebunt audiũm. ergo non est conueniens q̃ vox aliqua formetur ad resuscitandum eos.

¶ 3 Præt. Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi p virtutẽ diuinã' voci datã, vñ super illud psal. 67. Dabit voci suæ vocẽ virtutis, dicit glo. resuscitandi corpora: sed ex quo potẽtia data est, q̃uis aliqui miraculose detur, tñ actus q̃ sequitur est naturalis, sicut patet in cæcis miraculose illuminatis qui naturaliter vident. ergo si vox aliqua esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis, quod falsum est.

SED CONTRA est, quod dr. 1. Thes. 4. Ipse dñs in tuba dei descendet de cęlo, & mortui q̃ in Chro sunt, resurgẽt primi.

¶ 2 Præt. cã. 5. dicitur Qui in monumentis sunt, audient vocem filij dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet. ergo &c.

III Vbi supra ac Thesal. lect. 2.

VLTERIVS. Videtur q̃ nullo mõ ad resurrectionẽ angeli operent. qa maioris virtutis ẽ ostẽsiua resurrectio mortuorũ q̃ gratia hoiũ: sed q̃n hoies generant, anima non infunditur corpori mediantibus angelis. ergo nec resurrectio quæ est iterata coniunctio animæ & corporis, fiet ministerio angelorum.

¶ 2 Præt. Si ad aliquos angelos hoc ministerium pertinet, maxime videtur pertinere ad virtutes, quarum est miracula facere: sed eis non attribuitur, sed archangelis, vt in litera patet. ergo resurrectio non fiet ministerio angelorum.

SED CONTRA est, quod dr 1. Thes. 4. q̃ dñs in voce archangeli descendet de cęlo, & mortui resurgent. ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur.

RESPON. Dicendum ad primã quæstionẽ, q̃ Chrs rõne humanæ naturæ dr dei & hominũ mediator, vt 3. lib. dist. 19. dictũ est. vñ diuinæ dona a deo ad homines mediãte Chri humanitate proueniunt. Sicut a morte spiritualiter liberari non possumus, nisi per gratiæ donum diuinitus datũ, ita nec a morte corporali, nisi per resurrectionem diuina virtute factã: & ideo sicut Chrs primitias gratiæ susceptæ diuinitus, & eius gratia est causa nrę gratiæ, quia de plenitudine eius nos oes accepimus, gratã p gratiã Ioã. 1. ita in ipso inchoata est resurrectio, & resurrectio sua causa est nostræ resurrectionis, vt sic Chrs inquantum est deus, sit prima cã nstræ resurrectionis quasi ẽ uniuoca: sed inquantũ est deus & homo resurgẽs, est causa pxima & quasi vniuoca nstræ resurrectionis: causa aũt vniuoca agens producit effectũ in similitudine suæ formæ, vñ nõ solũ est causa efficiens, sed exemplaris respectu ipsius effectus. Hoc aũt contingit dupl. Qñq. .n. ipsa forma, p quam attendit similitudo agentis ad effectum, est directe principium actionis quæ pducitur ille effectus, sicut calor in igne calefaciente. Qñq; aũt illius actionis qua effectus producitur non est principiũ primo & per se ipsa forma sm quã attendit similitudo, sed principia illius formæ: sicut si hõ albus generet hoiem albũ, ipsa albedo generãtis nõ est principiũ generationis actiuæ, & tñ albedo generãtis dr causa albedinis generati, quia principia albedinis in generante sunt principia gnatiua faciẽtia albedinẽ in gnato: & per hunc modũ resurrectio Chri est cã nstræ resurrectionis, quia illud quod facit resurrectionem Chri, qui est ex efficiẽs vniuoca nstræ resurrectionis agit ad resurrectionẽ nstram, s. virtus diuinitatis ipsius Chri, quæ sibi, & patri communis est. vñ dr 2. Co. 8. Qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, viuificabit mortalia corpora nstra: sed ipsa resurrectio Chri virtute diuinitatis adiunctæ est cã quasi instrumenta lis resurrectionis nstræ, operationes .n. diuinæ agiũtur, mediãte carne Chri quasi quãdã organo, sicut ponit exẽplũ Damas. in 3. lib. de fide orthodoxa quomundauit leprosum. Matth. 8.

De fide Orthodox. c. 15. post mediũ, at ex ea pla. cõsequẽtia, inter q̃ est illud Iosi ab ipso Christo mũdati, pnuntur nõ lõge a principio cap.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ causa sufficiens statim pducit effectũ suum ad quẽ ordinat immediate, nõ autẽ ad effectũ ad quẽ ordinat mediãte alio, q̃ticumq; sit sufficiens: sicut calor q̃tũcũq; sit intensus, nõ statim in primo instãti causat calorẽ, sed statim incipit movere ad calorẽ, quia calor est effectus eius mediante motu. Resurrectio autem Chri est cã nstræ resurrectionis, vt dictũ est, nõ qa ipsa agat resurrectionẽ nstam, sed mediãte principio suo. s. virtute diuina quæ nstam resurrectionẽ faciet ad similitudinẽ resurrectionis Chri: virtus aũt oia opat' mediante voluntate quæ est propinquissima effectui: vñ nõ oportet q̃ statim resurrectione Chri facta, nostra resurrectio sit secuta, sed tunc sequitur, q̃n voluntas dei ordinauit.

I

¶ Ad secundum dicendum, q̃ virtus diuina nõ alligatur causis aliquibus secũdis, quin effectus illarũ posset immediate, vel alijs causis mediãtibus producere, sicut posset gnationem inferiorũ corporũ causare etiã motu cęli nõ existente: & tñ secundũ ordinẽ quẽ in reb' statuit, mot' cęli est causa generationis inferiorũ corporũ. Similiter etiã secũdũ ordinem quem rebus humanis diuina pdidẽtia pfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis: potuit tñ aliũ ordinẽ pũgere, & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem deus ordinasset.

K

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ ratio illa procedit q̃n oia quæ sunt in vna specie habẽt eundẽ ordinẽ ad causam primam illius effectus qui eit inducendus in totam speciem: sic autem nõ est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima cã resurrectionis q̃ humanitas aliorum: vnde resurrectio Christi causatur a diuinitate immediate, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ resurrectio omnium hominum habebit aliquid de similitudine resurrectionis Christi, quod. s. pertinet ad vitam naturę, secundum quam omnes Christo suerint conformes, & ideo omnes resurgunt in vitã immortalem, sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea quæ sunt gloriæ.

AD SECVNDAM nõem dicendum, q̃ causam effectui oportet aliquo modo coniungi, quia motus & mortum, faciẽs & factum

T. com. 9. & 10. Presenti ar. 3. q̃st. 1.

& facti si sunt simul, vt probatur in 7. phy. Christus autẽ resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis, vt supra dictum est: vnde oportet q̃ in resurrectione corporum communi aliquo signo corporali dato Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit ad litteram vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari, & cessauit tẽpestas, Mat. 8. Quidam vero dicunt, q̃ hoc signũ nihil aliud erit q̃ ipsa psentatio euidens filij dei in mũdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur quod venit ab Oriente & apparet in Occidẽte, ita erit adũtus filij hoĩs, & innitũtur authoritati Greg. qui dicit, quòd tubã sonare nihil aliud est quàm mundo vt iudicem filium demonstrare, & secundum hoc ipsa apparitio filij dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem sicut imperanti, vnde in iussu venire dicitur 1. Thes. 4. & sic eius apparitio inquantum habet vim cuiusdam imperij, vox eius dicitur: & hæc vox quęcũque sit, quandoque dicitur clamor quasi pręconis ad iudicium eirantis: quandoque autem dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vsum tubæ qui erat in veteri testamẽto. Tuba.n. congregabantur ad concilium, commouebantur ad prælium, & vocabantur ad festum: resurgentes autem congregantur ad concilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos, ad festum æterna solemnitatis.

Lib. 39. moral. cap. 32.

Numer. cap. 10.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ Damas. in verbis illis circa materialem causam resurrectionis tria tangit. s. voluntatem diuinam quæ imperat virtutem quæ exequit, & facilitatẽ exequendi in hoc, quòd nutum adiunxit ad similitudinem eorũ quę in nobis sunt. Illud.n. valde facile est nobis facere, quod statim ad dictum nostrum fit, sed multo maior apparet facilitas, si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, executio nostræ voluntatis per ministros fiat, & talis noster nutus est quædam causa prædictæ executionis, inquantum per ipsum inducuntur alij ad nostram voluntatem explendam: nutus autem diuinus quẽ fiet resurrectio, nihil est aliud q̃ signum ab ipso datum cui natura tota obediet ad resurrectionem mortuorum, & hoc signum idem est quod vox tubæ, vt ex dictis patet.

D

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut formæ sacramentorum habent virtutem sanctificandi, vt supra dictum est, non ex hoc q̃ audiuntur, sed ex hoc q̃ proferuntur: ita illa vox quicquid sit, habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quòd sentitur, sed ex hoc q̃ profertur. Sicut etiam vox ex ipsa impulsione aeris excitat dormientem soluendo organum sentiendi, non ex hoc quòd cognoscatur, quia iudicium de voce proueniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa eius.

Dist. 1. huius 4. q. vnica art. 4. q. 1.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ ratio illa procederet, si virtus data illi voci esset ens perfectum in natura: quia tunc quod ex ea procederet, virtutem iam naturalem factam principium haberet, non autem est talis virtus illa, sed qualis supra dictum est esse in formis sacramentorum.

Vbi supra quæstiũ. 2. Cap. 4. D. 1075. Ex cap. 5.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ sicut Augu. dicit in 3. de tri. q̃ sicut corpora d crassiora & interiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnino corpora reguntur a deo per spiritum vitæ rationalem: & hoc etiam Greg. in 4. Dial. tãgit. vnde in omnibus quæ corporaliter a deo fiunt, vtitur deus ministerio angelorum: in resurrectione autẽ est aliquid ad transmutationem corporum pertinens. s. collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis, vnde quantum ad hoc in resurrectione vtetur deus ministerio angelorum: sed anima sicut immediate a deo creata est, ita immediate a deo corpori iterato vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet absque ministerio angelorum, sicut & animam immediate glorificat, & istud angelorũ ministerium vox dicitur secundum vnam expositionem, quæ tangitur in litera.

E

AD PRIMVM ergo patet solutio ex dictis.

¶ Ad secũdũ dicẽdũ, q̃ ministeriũ illud erit principaliter vnius archangeli. s. Michaelis, qui est princeps ecclesiæ sicut fuit synagogæ, sicut dicitur Daniel. 10. qui tamen agit ex influentia

A virtutum, & aliorum superiorum ordinum, vnde quod ipse faciet, superiores ordines quodammodo facient, similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorum, quorum custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici vnius & plurium angelorum.

ARTICV. III.

c Vtrum tempus resurrectionis oporteat differri usque ad finem mundi, vt omnes simul resurgant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd tempus resurrectionis nõ oporteat differri vsque ad finem mundi, vt omnes simul resurgant, quia maior est cõuenientia capitis ad membra, quàm membrorũ adinuicem, sicut causæ ad effectus, q̃ effectuum adinuicẽ: sed Christus qui est caput nostrum, non distulit resurrectionem suam vsque ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret. ergo nec oportet quòd priorum sanctorũ resurrectio vsque ad finẽ mundi differatur, vt simul cum alijs resurgant.

¶ 2 Præt. Resurrectio capitis causa est resurrectionis membrorum: sed resurrectio quorundã membrorũ nobilium propter vicinitatem ad caput non est dilata vsque ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi secuta est, sicut pie creditur de B beata Virgine, & Ioanne euangelista. ergo & aliorum resurrectio tanto propinquior erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam & meritum magis ei fuerint conformes.

¶ 3 Præt. Status noui testamẽti est perfectior & expressius portat imaginem Christi, quàm status veteris: sed quidam patres veteris testamenti Christo resurgente resurrexerunt, sicut dicitur Matth. 27. quòd multa corpora sanctorum qui dormierant, resurrexerunt. ergo videtur quòd nec sanctorum noui testamenti resurrectio differi debeat vsque ad finem mundi, vt sit omnium simul.

¶ 4 Præt. Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus: sed post resurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vsque ad resurrectionẽ aliorum, vt patet Apoc. 20. dicitur .n. ibi. Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu, & propter verbum dei, & infra. Et vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consumentur mille anni. ergo resurrectio omnium non differtur vsque ad finem mundi, vt sit omnium simul.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 14. Homo cũ dormierit, non resurget donec attteratur cęlum: nec euigilabit vt resurgat de somno suo, & loquitur de somno mortis. ergo vsque ad finem mundi quando cęlum atteretur, resurrectio hominum differtur.

¶ 2 Præt. Hebr. 11. dicitur. Homines testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem. s. plenam animæ & corporis beatitudinem deo aliquod aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur. i. perficerentur. glo. vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum: sed non erit ante resurrectio quàm corporum glorificatio, quia reformabit corpus humanitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Phil. 3. Et resurrectionis filij erunt sicut angeli in cęlo, vt patet Matth. 22. ergo resurrectio differtur vsque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent. T. com. 57. II

VLTERIVS. Videtur quòd tempus illud non sit occultum, quia cuius principium est determinatum & scitum, & finis potest determinate sciri, eo quòd omnia mensurantur quadam periodo, vt dicitur in secundo de generatione: sed principium mundi determinate scitur. ergo & finis ipsius potest determinate sciri, tunc erit tempus resurrectionis & iudicij. ergo tempus illud non est occultum.

¶ 2 Præt. Apoc. 17. dicitur quòd mulier, per quam ecclesia significatur, habet locum paratum a deo, in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta. Dan. etiam 12. ponitur determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur, secundum illud Eze. 4. Diem pro anno dedi tibi. ergo ex sacra scriptura potest sciri determinate finis mundi, & resurrectionis tempus.

¶ 1 Præt. Status noui testamenti præfiguratus fuit in veteri testamento: sed scimus determinate tempus in quo vetus

Universidad de Deusto
Biblioteca

testamentum statum habuit. ergo & pōt sciri determinate tpⁿ, in quo nouū testm̄ statum habebit. sed nouū testm̄ habebit statū usque ad finem mundi. vnde dr Matt. vlti. Ecce ego vobiscū sum vsque ad consummationem sæculi. ergo potest sciri finis mundi & resurrectionis tempus.

SED CONTRA, illud qd est ignoratū ab angelis, est et hoīb⁹ multo magis occultū, quia ex ad quæ hoīes naturali rōne pmpere pōt, multo hoīpidius & certius angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter et reuelationes hoīb⁹ nō fiunt nisi mediantibus angelis, ut patet per Dionys. 4. c. cæles. hierar. sed angeli nesciūt tpⁿ determinate, vt patet Matth. 24. De die illa, & hora nemo scit, neq; angeli cælorū. ergo tpⁿ illud est hoībus occultum.

¶ 2 Præt. Apostoli magis fuerunt cōscij secretorū dei, quām alij sequētes, vt dr Ro. 8. Ipsi primitias spiritus hnt. gl. tpe prius, & cæteris abundātius: sed eis de hoc ipso quærentibus dictū est Act. 1. Non est vestrū nosse tempora & momenta quæ pater in sua pōte posuit. ergo multo magis est alijs occultum.

VLTERIVS. Videtur q̄ resurrectio nō fiet subito, sed successiue, quia Eze. 37. prænuntiatur resurrectio mortuorum, vbi dr. Accesserūt ossa ad ossa, & vidi, & ecce sup ea nerui & carnes ascēderunt, & extēta est in eis cutis deluper, & spiritum nō habebāt. ergo reparatio corporum tempore præcedit cōiunctionem animarum, & sic resurrectio non erit subita.

¶ 2 Præt. Illud ad qd exiguntur plures actiones se cōsequētes, nō pōt subito fieri: sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequētes. i. collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ. ergo resurrectio non fiet subito.

¶ Præt. Omnis sonus tempore mensuratur: sed sonus tubæ causa erit resurrectionis, vt dictum est. ergo resurrectio fiet in tempore, & non subito.

¶ 4 Præt. Nullus motus localis pōt cē subito, vt dr in li. de sensu & sensato: sed ad resurrectionē exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum. ergo non fiet subito.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus in momento, in ictu oculi. ergo resurrectio erit subito.

¶ 2 Præt. Virtus infinita subito operatur: sed sicut Damas. dicit Crede resurrectionē futuram diuina virtute, de qua constat q̄ infinita est. ergo resurrectio fiet subito.

VLTERIVS. Videtur q̄ resurrectio non erit noctis tpe, quia resurrectio nō erit nisi cessante cælum, vt dr Iob. 14. sed cessante motu cæli, quod dr eius attritio, non erit tempus, neq; dies, neque nox. ergo resurrectio non erit in nocte.

¶ 2 Præt. Finis vnicuiusque rei debet esse perfectissimus: sed tunc erit finis tpis, vt in Apoc. dr q̄ tpⁿ amplius non erit: ergo tūc debet esse tpⁿ in sui optima dispōne, & ita debet esse dies.

¶ 3 Præt. Qualitates tpis debent rndere his quæ gnantur in tpe. Vnde Ioan. 14. fit mentio de nocte, qn Iudas exiuit a consortio lucis: sed tunc erit perfecta manifestatio omniū quę nunc latent, qa cū venerit dns, illuminabit abscōdita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordiū, vt dr. 1. Cor. 4. ergo debet esse in die.

SED CONTRA. Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio Christi fuit in nocte, vt Greg. dicit in homel. paschali. ergo & nra resurrectio nocturno tpe erit.

¶ 2 Præt. Aduentus domini comparatur aduentui furis in domum, vt patet Luc. 12. sed fur in tpe noctis in domum venit. ergo in tempore nocturno veniet: sed veniente ipso fiet resurrectio, vt dictum est. ergo resurrectio fiet tpe nocturno.

RESPON. Dicendum ad primū q̄nem, q̄ sicut Aug. dicit in 3. de tri. Diuina prouidētia statuit vt corpora crassiora & inferiora p subtiliora & potentiora quodā ordine regant, & ideo tota materia corporum inferiorum subiacet variationi fm motum cælestium corporū, vnde esset contra ordinē quē diuina p̄uidentia in rebus statuit, si materia inferiorum corporū ad statum incorruptionis produceretur manente motu corporum superiorū. Et quia fm positionē fidei resurrectio erit in vitam immortalē conform iter Christo, qui resurgēs a mortuis, iā nō moritur, vt dr Ro. 6. oīō humanorū corporū resurrectio vsque ad finē mundi differetur, in quo motus cæli quiescet. Et propter hoc ē quidam philosophi qui posuerūt motū cæli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia qualia nunc habemus, siue ponerent reditum animæ ad idē corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud vt Pythagorus posuit quālibet animā quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in 1. de anima.

ca. 6.

eadem.

Super præfatū Isaię. cap. & locū.

Interlineatis.

III 1. ad Thes. ca. 4. lec. 2.

dist. præsenti, ar. 2. qst. 1.

Lect. 16. & 6. phys. tex. co. 50. 90. & 8. t. 12.

De fide Orthodoxa. li. 4. ca. 18.

IIII

ca. 10.

Homil. 11.

ca. 4.

D. 1075

ADPRIMVM ergo dicendum, quōd quāuis caput magis cōueniat cū mēbris cōuenientia proportionis, q̄ exigitur ad hoc q̄ in mēbra fluat, quām mēbra adinuicem: tn caput habet causalitatē quādā sup mēbra quæ mēbra carēt, & in hoc mēbra differunt a capite, & cōueniunt adinuicē: vnde resurrectio Christi exēplar quoddam nostrę resurrectionis est, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione consurgit, non autem resurrectio alicuius mēbri Christi est causa resurrectionis cæterorum membrorum, & ideo resurrectio Christi debuit præcedere resurrectionē aliorū qui omnes simul resurgere debuerunt in cōsummatione sæculorum.

tex. co. 53.

Grego. sup Psal. 88.

¶ Ad fm dicēdū, q̄ quamuis inter membra Christi sint quædā alijs digniora, & magis capiti conformia, nō tn pertingunt ad rationem capitis, vt sint causa aliorum, & ideo ex conformitate ad Christū non debetur eis quōd eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatum, sicut dictum est de resurrectione Christi, sed quōd aliquibus hoc fit concessum, quōd eorum resurrectio non fit vsque ad cōem resurrectionem, dilata est ex speciali gratię priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

¶ Ad tertium dicendum, quōd de illa resurrectione sanctorum cum Christo, videtur dubitare Hiero. in sermone de assumptione, vtrum scilicet peracto resurrectionis testamēto iterum mortui sint ut sic eorum magis fuerit resuscitatio quædā, sicut fuit Lazari, quām vera resurrectio qualis erit in fine mūdi, an ad immortalem vitam vere resurrexerint, semper in corpore victuri in cælum cum Christo ascendentes corporaliter, ut glo. dicit Matth. 27. Et hoc probabilius videtur, quia ad hoc q̄ verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, consuū fuit quōd vere resurgerent, sicut Hiero. alibi dicit: nec eo ipso resurrectio propter ipsos accellerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandā, quod quidem testamentum erat ad fundandum fidem noui testamenti: vnde decentius factum est per partes veteris testamenti quām per eos, qui iam nouo testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est, quōd etsi de resurrectione eorum in euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi, tamen ut per textum patet, in textigendum est per anticipationem esse dictum, quod frequenter historiographis accidit. Nullus enim vera resurrectione ante Christum resurrexit, eo quod ipse est primitiæ dormientium, vt dicitur 1. Cor. 15. quamuis aliqui fuerunt resuscitati ante Christi resurrectionem, ut de Lazaro patet.

Super 27. ca. Matthęi expositiōnis, lib. 4.

Ioan. 11.

¶ Ad quartum dicendum, quōd occasione illorum uerborū, ut August. narrat. 20. lib. de ciui. dei, quidam hæretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, ut cum Christo mille annis in terra regnarent, unde uocati sunt Chiliastæ, quasi millenarij. Et Augustinus ibidem ostendit uerba illa aliter esse intelligenda, scilicet de resurrectione spirituali, per quam homines a peccatis dono gratiæ resurgunt. Secunda autem resurrectio est corporum. Regnum autem Christi dicitur ecclesia, in qua cum ipso non solum martyres, sed etiam alij electi regnant, vt a parte p̄ rorum intelligatur, vel regnent cum Christo in gloria quātū ad oēs, & sit specialiter mētio de martyrib⁹, quia ipsi præcipue regnant mortui qui vsque ad mortem fm veritatē certauerunt. Millenarius autē nō significat aliquē certū numerū, sed designat totū tpⁿ quod nunc agitur, in quo sancti cum Christo regnāt, qui numerus millenarius designat uniuersitatem magis q̄ cētenarius, eo q̄ cētenarius est quadratum denarij, sed millenarius est numerus solidus ex duplicē ductu denarij in seipsum surgens, quia decies decē dies mille sunt, & similiter in Psal. 104. dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes, idest, omnes.

ca. 53.

Ioan. 13.

cap. 7.

Vt patet. de sum tri. & fide cath. c. Dānam⁹.

SuperGen. ad literā. c. 14.

Ex vlti. ci. 22. lib. De ciui. dei.

ADSECVNDAM q̄nem dicendū, q̄ sicut dicit Aug. in lib. 83. q. Ætas vltima humani generis, quæ incipit a dñi aduentu vsque ad finem sæculi, in quibus generationibus cōputetur, incertū est, sicut & senectus quæ est vltima ætas hoīs non habet determinatū tpⁿ fm mensurā aliarū, cū q̄nque sola tantum teneat tpⁿ, quantū reliquę oēs ętates. Huius aūt rō est, qa determinat⁹ numerus futuri tpis sciri non pōt nisi vel p reuelationē, vel per naturalē rōnē tpⁿ aūt qd erit vsque ad resurrectionē numerari nō pōt naturali ratione, quia simul erit resurrectio & finis motus cęli, vt dictum est: ex motu autē accipitur numerus oīum quæ determinato tpe p naturalē rationē futura præuidentur. Ex motu aūt cęli nō pōt cognosci finis eius, quia cū sit circularis, ex hoc ipso habet q̄ fm naturā suā possit in perpetuū durare, vnde naturali rōne cēpus quod erit vsque ad resurrectionē numerari nō pōt, similiter nec per reuelationē haberi pōt: ideo vt oēs semper sint solliciti & præparati ad Christo occurrendū, & pp hoc ēt Apostolis de hoc quærentibus rndit Act. 1. Nō est vestrum nosse tpa, vel momenta, quæ pr̄ posuit in sua pōte: in quo vt August. dicit 18. de ci. dei. omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit indicare, nec alijs reuelabit, vnde illi oēs qui tpⁿ prædictum numerare voluerunt, hactenus falsiloqui sunt inuenti. Quidā enim, vt Aug. dixit ibidem, dixerunt ab Ascensione Domini vsque ad vltimū eius aduentum quadringentos annos posse complēri, alij quingentos, alij mille, quorum falsitas patet, & similiter patebit cōtum qui adhuc computare non cessant.

A

ADPRIMVM ergo dicendum, q̄ eorū quorū finis cognoscitur principio noto, oportet mensurā nobis esse cognitā: & iō cognito principio alicuius rei, cuius duratio mēsuratur motu cęli, possumus cognoscere eius finē, eo q̄ motus cęli est nobis notus: sed mensura durationis motus cęli est sola diuina dispō quæ est nobis occulta: & ideo quatuncūque sciamus principium eius, finem scire non possumus.

¶ Ad secūm dicēdū, q̄ per mille ducētos sexaginta dies, de quibus fit mētio Apoc. 12. significat oīa tpⁿ, in quo ecclesia durat, & nō aliquis determinatus numerus annorū: & hoc ideo, quia prædicatio Christi, super quā fundat ecclesia, duranit tribus annis cum dimidio, quod tpⁿ vere continet æqualem numerū dierū numero prædicto. Similiter et numerus eorū qui in Daniele ponitur, non est referendus ad numerum annorū aliquorū, qui sint vsque ad finem mundi, vel vsque ad prædicationem Antichristi, sed debet referri ad tempus quo prædicabit Antichristⁿ, & quo persecutio eius durabit.

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ quāmuis status noui testamenti in generali sit præfiguratus per statum veteris testamenti, non tn oportet q̄ singula respondeant singulis, præcipue cum in Christo omnes figuræ veteris testamēti fuerint completæ: & ideo Aug. 18. de ci. dei rndet quibusdā, qui volebāt accipere numerū persecutionum quas ecclesia passa est & passura fm numerum plagarum Aegypti dicens. Ego per illas res gestas in Aegypto istas p̄secutiones ępheuce significatas esse non arbitror, quātuis ab eis qui hoc putant exquisite & ingeniose illa singula his singulis comparata videantur non prophetico spū, sed coniectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pertenit, aliquando fallitur. Et similiter videtur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per rules coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

¶ Ad Tertium dicendum, q̄ idem videtur esse de sono illo & de formis sacramentorum, scilicet q̄ in vltimo instanti prolationis effectum suum habebunt.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ congregatio cinerū, quæ sine motu locali esse non pōt, fiet ministerio angelorum, & ideo erit in tpe, sed imperceptibili propter facilitatem operandi, quæ competit angelis.

ADQVARTAM q̄nem dicendum, q̄ determinata hora tēporis qua fiet resurrectio, pro certo sciri nō pōt, vt patet in litera: tn satis ępbabiliter dr a quibusdam, q̄ resurrectio erit quasi in crepusculo Sole existēte in Oriente, & Luna in Occidēte: quia in tali dispositione Sol & Luna credunt creata, vt sic eorū circulario complcatur penitus per reditum ad eundem punctum, vnde de Christo dicitur q̄ resurrexit tali hora.

B

ADPRIMVM ergo dicendum, q̄ qn̄ resurrectio erit, non erit tempus, sed finis temporis: quia in eodem instanti in quo cessabit motus cęli, erit resurrectio mortuorū, & tn̄ erit status ęternum fm dispōnem qua se hnt nunc in aliqua determinata hora, & fm hoc dr resurrectio futura tali, vel tali hora.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ optima dispositio tpis dicit esse in meridie propter illuminationem Solis: sed tunc ciuitas dei non egebit Sole neq; Luna, quia claritas dei illuminabit eam, vt dr Apoca. 21. & ideo quantum ad hoc nō refert vtrū in die, vel in nocte resurrectio fiat.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ tempori illi cōgruit manifestatio, quantum ad ea quæ tunc gerentur: & occultatio, quantum ad determinationem ipius temporis, & ideo vtrunque congrue fieri pōt, vt scilicet resurrectio fit in die, vel in nocte.

C

ARTICVLVS IIII.

d Vtrū mors erit terminus a quo resurrectionis in oībus.

ADQVARTVM sic proceditur. VT q̄ mors non erit terminus a quo resurrectionis in oībus, quia quidam nō morienē, sed immortalitate superuestienē. Dr. n. in symbolo, q̄ ipse vēturus est iudicare viuos & mortuos: hoc aūt nō pōt intelligi ętū ad tpⁿ iudicij, qa tūc erit oēs viui. ergo oportet q̄ teneat hęc distin. ad tpⁿ pcēdēs, & ita nō oēs ad iudicū morienē.

¶ 2 Præt. Naturale & cōe desiderū non pōt esse vacuum & inane quin in aliquib⁹ expleatur: sed fm Apostolum 2. Cor. 5. hoc est cōe desiderium quo nolumus expoliari, sed superuestiri. ergo aliqui erunt qui nunquam expoliabūtur corpore p̄ mortē, sed superuestientur gloria resurrectionis.

D

¶ 3 Præt. Aug. in Ench. dicit, q̄ quatuor vltimæ petitiones orationis dñicę ad pōtē vitā pertinēt, quarum una est dimittere nobis debita nostra. ergo ecclesia petit in hac vita sibi oīa debita relaxari: sed ecclesiæ oīo nō pōt esse cassa quin exaudiat Io. 14. Quicquid petieritis patrē nomine meo, dabit vobis. ergo ecclesia in aliquo huius uitæ tpe oīum debitorū remissionē consequet: sed vnū de debitis quo p̄ peccato primi parentis astringimur est q̄ nascimur mortali peccato. ergo aliqū hoc ecclesiæ deus præstabit, q̄ homines sine peccato originali nascētur: sed mors est pœna originalis peccati. ergo aliqui homines erunt circa finem mundi, qui non morientur, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Via cōpendiosior est semper sapiēti magis eligenda: sed cōpendiosior via est q̄ homines qui viui inuenientur in impassibilitatem resurrectionis transferantur, quām q̄ prius moriantur, & postea resurgant a morte in immortalitatem. ergo deus qui est summe sapiens, hanc viam elegit in illis qui viui inuenientur, & sic idem quod prius.

ca. 115.

SED CONTRA 1. Cor. 15. Semē quod seminas nō viuificat nisi prius moriat: & loquit sub similitudine seminis de resurrectione corporum. ergo corpora a morte resurgent.

E

¶ 2 Præt. 1. Cor. 15. Sicut in Adam oēs moriunt, ita in Christo omnes viuificabuntur: sed in Christo viuificabuntur. ergo in Adam oēs morientur, & sic resurrectio omnium erit a morte.

VLTERIVS. Vt q̄ non omnium resurrectio erit a cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio eius non fuit a cineribus, quia caro eius nō vidit corruptionem, vt dicitur in Psal. 15. & Act. 2. ergo nec resurrectio omnium erit a cineribus.

¶ 2 Præt. Corpus hominis nō semper comburitur, sed in cineres non potest aliquid resolui nisi per combustionem. ergo nō omnes a cineribus resurgent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3 Præt. Corpus hominis mortui non statim post mortem in pulherem redigitur: sed quidam statim post mortem resurgẽt, vt in litera dicitur. Scilli qui viui inuenientur. ergo non omnes resurgent a cineribus.

¶ 4 Præt. Terminus a quo respondet termino ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. ergo nec est idem terminus a quo, & sic si mali resurgent a cineribus, boni a cineribus non resurgent.

Aug. lib. 20 de ciui. dei cap. 20. Sup epſam ad Ro. c. 5.

SED CONTRA est, qd Haymo dicit. Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia. Terra es, & in terram ibis: sed omnes qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in originali peccato vel natiuitate ex vtero, vel saltem natiuitate in vtero. ergo omnes a cineribus resurgent.

¶ 2 Præt. Multa sunt in corpore humano, quæ non sunt de veritate naturæ humanæ: sed omnia illa auferẽtur. ergo oportet omnia corpora ad cineres resolui.

VLTERIVS. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, habeant aliquam naturalem inclinationem ad animam quæ eis coniungetur: si enim nullã inclinationem habent ad animam, eodem modo se haberent ad illam animam sicut alij pulueres. ergo nõ esset differentia vtrũ ex illis, vel alijs pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum, quod est falsum.

¶ 2 Præt. Maior est dependentia corporis ad animam, quàm animæ ad corpus: sed anima separata a corpore adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus, vnde retardatur eius motus in deum propter appetitum corporis, vt dicit Dyoni. ergo multo fortius corpus separatum ab anima adhuc habet naturalem inclinationem ad animam illam.

Dionyſius de diuinis nomi. ca. 4. par. prima.

¶ 3 Præt. Iob 20. dicitur. Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient: sed vitia nõ sunt nisi in anima. ergo adhuc in illis cineribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

SED CONTRA. Corpus humanum potest resolui ad ipsa elementa, vel etiam in carnes aliorum animalium connertit: sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis, vel alterius animalis. cum ergo in alijs partibus elementorũ, vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanũ, erit aliqua inclinatio ad animam. Patet per authoritatẽ Augu. in Ench. corpus humanum in quãcumque aliorum corporũ substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcũque hominum, seu animalium cibum cedat carnemque vertatur, & illi animæ humanæ in puncto tẽporis cedet, quæ illud prius vt homo fieret, viueret, & crescere t, animauit.

Cap. 88.

¶ 2 Præt. Cuilibet inclinationi naturali respondet aliquod agens naturale, alias natura deficeret in necessarijs: sed nullo agente naturali possunt prædicti pulueres eidem animæ iterato coniungi. ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd super hac quæst. varie loquuntur sancti, vt in litera patet: tamen hæc est securior & communior opinio, quòd omnes morientur, & a morte resurgent, & hoc propter tria. Et primo, quia magis concordat diuinæ iustitiæ quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt omnes qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secũdo, quia magis concordat diuinæ scripturę quæ omnium futuram resurrectionem prædicit, resurrectio autem propriẽ nõ est nisi eius quod cecidit & dissolutum est, vt Damas. dicit. Tertio, quia magis cõcordat ordini naturæ in quo inuenimus, q illud quod corruptum & vitiatum est in suam nouitatem nõ reducitur nisi corruptione mediante: sicut acetum non fit vinum nisi aceto corrupto, & in humorem vitis transeunte: vnde cum natura humana in defectum necessitatis moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, nisi morte mediante. Conuenit etiam ordini naturę propter aliam rationem, quia vt in 8. phy. dicitur. Motus cęli est vt vita quædam naturæ existentibus omnib', sicut etiã motus cordis totĩ' corporis quædam vita est, vnde sicut cessante motu cordis omnia mẽbra mortificantur, ita d cessante motu cęli nõ potest aliquid viuũ remanere in illa vita, quæ ex influentia illius motus cõseruabatur, talis autẽ est vita qua nũc degimus, vnde oportet q ex hac vita discedant q post motum cęli quiescentẽ mori turi sunt.

De fide Orthod. lib. 4. c. 18. seu vltimo.

T. com. 1.

D. 358. 1. Cor. 15. Aug. ubi ſupra eodem capit.

Præterea, Vari solet, utrum illi quos viuos inueniet Christus, nũquam omnino moriturus sunt, an ipso temporis puncto quo rapiẽtur obuiam Christo, ad immortalitatem mira celeritate sint transituri. Non enim dicendũ est fieri non posse, vt per aerem in sublime portentur in illo spatio, & tanta velocitate rediturũ antiquissimorum cadauerũ pulverem. Sed vellem de his potius audire doctiores. Si ergo sanctos qui reperient Christo veniẽte viuẽtes, eique obuiã rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros, & ad eadẽ mox immortalia redituros, nullas in verbis Apostoli patiemur angustias, generaliter accipientes illud quod dictum est. Omnes quidem resurgemus. s. tam boni quàm mali: sed nõ omnes immutabimur. s. in solemnitate resurrectionis. De hoc etiam Ambro. ait. In ipso raptu eorũ qui viui reperientur, mors erit & resurrectio, ubi anima quasi per soporem egrella de corpore, eidem in momento reddatur. Econtra uero scribens ad Marcellam Hiero. testari videtur, dicens quosdam quædam peccatorũ remanent in cõscientia, vt Ro. 1. in glo. quæ nõ videt aliud esse quàm reatus, vel macula. cũ igitur multorum peccatorũ macula & reatus a multis sit deletus per gratiã, videtur quòd non omnia peccata quę fecit, possit aliquis in sua conscientia legere, & sic idem quod prius.

D. 370.

1. Theſ. 4.

In præfato. cap. 4. 1. ad Theſa. ſup illud. Qui dũs.

In epſa c. 4.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum & viuorum non est referenda ad ipsum iudicij tempus, nec ad totum tempus præteritum, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerũt viui, & aliquo tempore mortui: sed ad illud tempus determinatum quod immediate iudicium præcedet, quando. s. iudicij signa incipient apparere.

¶ Ad secundum dicendum, q perfectum sanctorum desideriũ non potest esse vanum, sed nihil prohibet desiderium conditionatum eorum esse vanum, & tale est desiderium quo nolumus expoliari, sed superuestiri, scilicet si possibile sit, & hoc desiderium a quibusdam velleitas dicitur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd hoc est d erroneum dicere, quòd aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christũ, quia ille qui sine peccato originali concipeterur, non indigeret redemptione quæ facta est per Christum, & sic Christus non esset omnium hominum redemptor: nec potest dici q non hac redemptione indiguerunt, quia præstitum fuit eis vt sine peccato conciperentur, quia illa gratia facta est parentibus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali peccato generare nõ possent, vel ipsi naturæ quæ sanata est. Oportet autem ponere, quòd quilibet personaliter redẽptione Christi indigeat non solum ratione naturæ: liberari autem a malo, vel a debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit, vel in malum deiectus fuit: & ita non possent omnes fructum dominicæ redemptionis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti: vnde dimissio debitorum, & liberatio a malo non potest intelligi quòd aliquis sine debito, vel immunis a malo nascatur, sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur, si potest sine errore poni, quòd aliqui sine originali peccato nascantur, quamuis mors sit pœna originalis peccati, quia deus potest ex misericordia alicui relaxare pœnam, ad quam obligatur ex culpa præterita: sicut adulteram sine pœna dimisit Ioã. 8. & similiter poterit liberare a morte eos qui reatum mortis contraxerunt cum originali nascendo, & sic non sequitur, si non morientur, ergo nascuntur sine originali.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis, vel æqualiter accommoda ad finem consequendum, & sic non est hic, vt ex dictis patet.

¶ AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd eisdem rationibus, quibus ostensum est omnes a morte resurgere, est etiam ostendendum quòd omnes resurgent a cineribus in communi resurrectione, nisi aliquibus ex priuilegio specialis gratiæ sit contrarium indultum, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autem sacra sicut resurrectionem prænuntiat, ita & reformationem corporum, Phil. 3. & ideo oportet quòd sicut omnes moriuntur ad hoc quòd omnes vere resurgere possint, ita omnium corpora dissoluantur ad hoc quòd omnium corpora reformari possint, sicut etiam in pœnam hominis mors a diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gene. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solũ animæ & corporis

corporis coniunctio soluatur, sed etiam elementorum commistio: sicut etiam acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præiacentem ipsa etiam elementorum commistio ex motu cęli causatur & conseruatur, quo cessante omnia mista in pura elemẽta resoluent.

AD PRIMVM ergo dicendum, q resurrectio Christi exẽplar est nostræ resurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum a quo.

¶ Ad secundum dicendum, q per cineres intelligũtur omnes reliquiæ q remanẽt humano corpore resoluto duplici ratione. Primo, quia mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres conseruare, vnde inoleuit modus loquẽdi, vt ea in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicantur. Secũdo propter causam resolutionis quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum, vnde ad purgationem huius infectionis oportet vsque ad prima componentia corpus humanum resolui, quod autem per incendium resoluitur, dicitur in cineres resolui, & ideo ea in quæ corpus humanum dissoluitur, cineres dicuntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille ignis qui faciem mũdi purgabit, poterit statim corpora illorum qui viui inuenientur vsque ad cineres resoluere, sicut etiam alia mista resoluet in præiacentem materiam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd motus non accipit speciem a termino a quo, sed a termino ad quem: & ideo resurrectio sanctorum quæ erit gloriosa, oportet q differat a resurrectione impiorum quæ non erit gloriosa penes terminum ad quem, non autem penes terminum a quo. Conuenit. n. frequenter non esse eundem terminum ad quem existente eodem termino a quo, sicut de nigredine potest moueri aliquid in albedinem, & in pallorem.

8. phy. tex. 10. 42.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, q circa hoc est triplex opinio. Quidam. n. dicunt, q corpus humanum nũquã resoluitur vsque ad elementa, & ita semper in cineribus manet aliqua vis additi elementis quæ facit naturalem inclinationẽ ad eandem animam. Sed hæc positio contrariatur authoritati Augus. indirecte, & sensui, & rationi, quia omnia composita ex contrarijs possibile est te solui in ea ex quibus componũtur. Et ideo alij dicunt, quòd illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luce ex hoc q fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandã inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolum est, quia partes elementorum sunt vnius naturæ, & æqualiter habent participationem lucis & obscuritatis. Et ideo aliter dicendũ est, q in cineribus illis nulla est naturalis inclinatio ad resurrectionem, sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ, quæ statuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc conuenit quòd illæ partes elementorum iterato coniunguntur, & non aliæ. Vnde patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, q anima separata a corpore manet in eadem natura quam habebat, cum corpori esset coniuncta, quod de corpore non conuenit, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum illud Iob non est intelligendum, quòd vitia actu maneant in pulueribus mortuorũ, sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ quo sunt deputati pulueres illi ad corporis reparationem, quod pro peccatis commissis cruciabitur in æternum.

ARTICVLVS V.

Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscet peccata quæ fecit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem non quilibet cognoscet peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de nouo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur: sed homines post resurrectionem suam peccata nõ poterunt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tũ præsentium, multa etiam peccata a memoria exciderunt peccantis, quæ non poterunt de thesauro memoriæ educi. ergo non omnium peccatorum quæ fecit resurgens cognitionem habebit.

¶ 2 Præt. Sicut in litera dicitur. Conscientiæ libri quidã sunt, in quibus merita singulorum leguntur: sed in libris non potest legi aliquid nisi nota eius contineatur in libro, notæ autẽ quædam peccatorũ remanent in cõscientia, vt Ro. 1. in glo. quæ nõ videt aliud esse quàm reatus, vel macula. cũ igitur multorum peccatorũ macula & reatus a multis sit deletus per gratiã, videtur quòd non omnia peccata quę fecit, possit aliquis in sua conscientia legere, & sic idem quod prius.

In præfato. cap. 4. 1. ad Theſa. ſup illud. Qui dũs.

In epſa c. 4.

¶ 3 Præt. Crescente causa crescit effectus: sed causa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas. cum ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maxime a peccatis dolebunt, si ea ad memoriã reuocabunt: quod non põt esse, quia fugiet ab eis & dolor, & gemitus, vt dicitur Apoc. 21. ergo propria peccata ad memoriam non reuocabunt.

¶ 4 Præt. Sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quæ fecerunt aliquando, ita se habebunt resurgentes beati ad peccata quæ aliquando commiserunt: sed resurgentes damnati, vt videtur, cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt, non habebunt, quia per hoc pęna eorum multum alleuiaretur. ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum quæ commiserunt.

SED CONTRA est, quod August. dicit 20. de ciui. dei, q quædam vis diuina aderit, qua fiet quòd cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

Cap. 14.

¶ 2 Præt. Sicut se habet humanum iudicium ad testimonium exterius, ita se habet iudicium diuinum ad testimonium cõscientiæ, vt patet. 1. Reg. 15. Homines vident ea quæ parent, deus autem intuetur cor: sed non posset perfecte iudicium humanum esse de aliquo nisi testes de omnibus de quibus iudicandum est, testimonium deponerent. ergo oportet cum iudicium diuinum sit perfectissimum, quòd conscientia omnia teneat, de quibus iudicandum est: sed iudicandum erit de omnibus operibus bonis & malis. 2. Cor. 4. Omnes astabimus ante tribunal Christi &c. ergo oportet quòd conscientia vniuscuiusque teneat omnia opera quæ fecit siue bona, siue mala.

Cap. 5.

II

VLTERIVS. Videtur q non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium. n. non erit limpidior cognitio quàm nunc sit angelorum, quorũ quælitas resurgentibus promittitur, Mat. 22. sed angeli non possunt inuicem in suis cordibus videre ea quæ dependent a libero arbitrio, vnde indigent locutione adinuicem innotescendi, vt in 2. lib. distinct. 11. dictum est. ergo nec resurgentes poterunt inspicere ea quæ continentur in conscientijs aliorum.

q. 1. arti. 3. per totum.

¶ 2 Præt. Omne quod cognoscitur vel cognoscitur in se, vel in sua causa, vel in suo effectu: sed merita, vel demerita, quæ continentur in conscientia alicuius, non poterit alius in seipsis cognoscere, quia solus deus cordi illabitur, & secreta eius intuetur: sum iter nec in causa sua, quia non omnes videbunt deum, qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita, vel demerita: similiter etiam nec in effectu, quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit eis per pænitentiam totaliter abolitis. ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicuius poterit quilibet alius cognoscere.

Et hũc de pęnitẽ. diſt. 1. c. Quis aliquando.

¶ 3 Præt. Ioannes Chryso. dicit, vt habitum est supra dist. 17. in litera. Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu dei pronunties, & pro eis deprecetis, citius illa delebis. Si vero obliuiscetis, tunc eorum recordaberis nolens, quando publicabuntur in conspectu omnium amicorum & inimicorum, sanctorumque angelorum proferẽtur: ex hoc accipitur q illa publicatio pęna est negligentiæ, qua homo confessionem prætermittit. ergo illa peccata de quibus homo confessus est, non publicabuntur alijs.

¶ 4 Præt. Solatium est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, & minus inde verecundatur. si ergo quilibet peccatum alterius cognoscet, cuiuslibet peccatoris erubescentia multum minuetur, quod non competit. ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

Universidad de Deusto Biblioteca

SED CONTRA, super illud.1.Cor.4. Illuminabit abscondita tenebrarum, dicit glo. Gesta & cogitata, bona & mala, tunc aperta & nota erunt omnibus.

¶ 2 Præt. Omnium beatorũ peccata præterita æqualiter erũt abolita: sed aliquorum sanctorum peccata scimus, sicut Magdalenæ, & Petri, & Dauid. ergo pari ratione aliorum electorũ peccata sciẽtur, & multo magis damnatorum.

II. VLTERIVS. Videtur quòd non omnia merita & demerita propria & aliena ab aliquo uno intuitu videanẽ. Ea.n.quę singillatim cõsiderantur nõ videtur uno intuitu: sed dãnati singillatim cõsiderabunt sua peccata, & ea plangent: vnde dicitur Sapiẽ. 5. Quid nobis profuit superbia &c. ergo non omnia videbunt vno intuitu.

Cap.25. ¶ 3 Præt. Philosophus dicit in 2. topic. quòd non contingit simul plura intelligere: sed merita & demerita propria, & aliena non videbuntur in intellectu. ergo non poterunt omnia simul videri.

¶ 4 Præt. Intellectus damnatorum hominum non erit post resurrectionem eleuatior, quàm nunc sit bonorum angelorum quantum ad naturalem cognitionem, qua cognoscunt res per species innatas: sed tali cognitione naturali non videntur plura simul, vt in 2. lib. di. 3. dictum est. ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta sua simul videre.

2.2.ar.4. in cor. SED CONTRA. Super illud Iob.8. Inducetur cõfusione, dicit gl. Viso iudice omnia mala ante oculos mentis versantur: sed iudicem subito videbunt. ergo similiter mala quæ commiserunt, & eadem ratione omnia alia.

Ca. 14. ¶ 2 Præt. Augu. 20. de ci. dei. habet pro inconuenienti, q̃ legatur alicuius liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eo q̃ nullus valeat æstimare illius libri magnitudinẽ, vel quanto tempore legi posset: sed similiter nõ posset æstimari tempus quantum oportetet ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiue diuersa uideant. ergo oportet ponere, q̃ omnia simul videat vnusquisque.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut dr̃ Ro 2. In illa die cum iudicabit dñs, testimonium vnicuiq; sua conscientia redder, & cogitationes erunt accusantes & defendentes: & quia oportet quòd testes, & accusator, & defensor in quolibet iudicio habeant eorum notitiã quæ in iudicio versantur, in illo autem cõmuni iudicio omnia opera hominum in iudicium venient, oportet q̃ omnium operum suorũ quisque tunc notitiam hẽat: vnde conscientiæ singulorũ erũt quasi quidã libri continentes res gestas, ex quibus iudicium procedet, sicut etiam in iudicio humano registris vtuntur. Isti sunt

Cap. 20. libri, de quibus Apoca. dicitur, Libri aperti sunt, & alius liber apertus est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erat in libris secundum opera ipsorum, vt per libros qui

Cap.14. dicuntur sic aperti, vt Augu. exponit 20. de ci. dei, significentur sancti noui & veteris testamenti, in quibus deus ostendit quæ mandata fieri iussisset: vnde vt Ricardus de sancto Victore dicit, eorum corda erunt quasi quædam canonum decreta:

Tractatu d iudiciaria ptãte circa medium. sed p librum vitæ de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorũ, quæ dr̃ singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocentur. Et hæc vis inquantum ad memoriam reducitur homini sua facta, liber vitæ dicitur: vel p primos libros, conscientiæ intelligãtur, per secundum, sententia iudicis in eius prouidentia descripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis multa merita, vel demerita a memoria excidant, tamen nullum eorũ erit quod non aliquo modo remaneat in suo effectu: quia merita quæ non sunt mortificata, manebunt in præmium quod eis redditur: quæ autem sunt mortificata, manent in reatu ingratitudinis, quæ augentur ex hoc q̃ homo post gratiam susceptã peccauit. Similiter etiam demerita, quæ non sunt per pænitentiam deleta, manent in reatu pęnæ quæ eis debetur: quæ autẽ pænitentia deleuit, manent in ipsa pænitentię memoria, quã simul cum alijs meritis in notitiam habebunt: vnde in quolibet homine erit aliquid, ex quo possit ad memoriam sua opera reuocare, & tamen vt Augu. dicit, principaliter ad hoc vis divina operabitur.

Vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ iam patet ex dictis, q̃ aliquę notæ manent in conscientijs singulorum de operibus a se factis, nec oportet quod notæ istæ sint reatus tantum, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis charitas sit nunc causa dolendi de peccato, tamen sancti in patria erũt ita perfusi in gaudio, q̃ dolor in eis locum habere non poterit: & ideo de peccatis non dolebunt, sed potius gaudebũt de diuina misericordia qua eis sunt peccata relaxata, sicut ẽt nunc angeli gaudent de iustitia diuina, qua fit ut deserti a gratia in peccato ruant illi quos custodiũt, quorum tamen saluti sollicite inuigilant.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ mali cognoscent omnia bona q̃ fecerunt, & ex hoc nõ minuetur eorum d dolor, sed magis augebitur, quia maximus est dolor multa bona perdidisse, propter quod Boetius dicit in 2. de conso. quòd summum infortunij genus est fuisse felicem. D 426. P 10 sa.14.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ in vltimo & communi iudicio oportet q̃ diuina iustitia omnibus euidẽter appareat, quòd nunc in plerisque latet. Sententia autẽ condemnans, vel præmians iusta esse non põt, nisi secundũ merita, vel demerita proferatur: & ideo sicut oportet q̃ iudex & assessor iudicis merita causę cognoscant ad hoc, q̃ iustam sententiam proferant, ita oportet ad hoc q̃ iusta sua appareat, q̃ oibus sententiã cognoscentibus merita innotescant. Vnde qa sicut cuilibet nota erit sua præmiatio, & sua damnatio, ita & omnibus alijs innotescet, oportet quòd sicut quilibet sua merita, vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena eius cognitioni subiaceant: & hæc est probabilior & cõmunior opinio, quamuis magister contrarium dicat in litera, s. quòd peccata quæ sunt per pænitentiam deleta, in iudicio alijs non patefient: sed ex hoc sequitur, q̃ nec ẽt pænitentia de peccatis illis perfecta cognoscetur, in quo multũ detraheretur sanctorũ gloriæ, & laudi diuinæ, qui tam misericorditer sanctos suos honorauit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ omnia merita præcedentia, vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria, vel miseria hominis resurgentis, vt ex dictis patet: & ideo ex exterioribus visis poterunt cuncta in conscientijs uideri, & præcipue diuina virtute ad hoc operante, vt sententia iudicis iusta appareat omnibus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ merita, vel demerita poterunt alijs oñdi in suis effectibus, vt ex dictis patet, vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ publicatio peccatorum ad ignominiam peccãtis est effectus negligentiæ, quę cõmittitur in omissione confessionis: sed q̃ peccata sanctorum reuelantur, nõ poterit eis esse in erubescentiam, vel verecundiam, sicut nec Mariæ Magdalenæ est in confusionẽ, q̃ peccata sua in ecclesia publice recitantur, quia verecundia est timor ingloriationis, vt dicit Damas. qui in beatis esse non poterit: sed talis publicatio erit eis ad magnam gloriã pp pęnitẽtiam quam fecerunt, sicut & confessor approbat eum qui magna scelera fortiter confitetur: dicuntur autem peccata esse deleta, quia deus non uidet ea ad puniendum. De fide orthodoxa c. 25.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc q̃ peccator aliorũ peccata inspiciet, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno vituperio suũ vituperium magis perpẽdens. Quòd enim ex tali causa confusio minuatur, conuenit ex hoc quòd verecundia respicit æstimationem hominum, quę ex consuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respicit æstimationem dei, quæ est secundum veritatem de quolibet peccato siue sit vnius tantum, siue multorum.

AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, q̃ omnia merita, vel demerita simul aliquis videbit sua, & aliena in instãti, quod quidem de beatis facile credi põt, quia omnia in vno videbunt, & sic nõ est inconueniens q̃ simul plura videant: sed in damnatis, quorum intellectus non est eleuatus vt possit deũ uidere, & in eo omnia alia, est magis difficile. Et ideo alij dicunt, quòd mali

mali simul omnia videbunt in genere sua peccata, & hoc sufficit ad accusationem illam, quæ debet esse in iudicio, vel absolutionem, non autem videbunt simul omnia descendendo ad singularia. Sed hoc etiam non videtur conionum dictis August. 20. de ciuit. dei, qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabuntur, quod autem in genere cognoscit, non enumeratur. Vnde potest eligi media via q̃ singula considerabunt, non tamẽ in instanti, sed in tẽpore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante: & hoc ẽ qd Aug. dicit ibidem, quod mira celeritate enumerabuntur: nec hoc est impossibile, quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia: & per hoc patet responsio ad vtranque partem. Cap.14.

EXPOSITIO TEXTVS.

IN *iussu, & in voce archangeli &c.* Potest per hæc tria idem signari, vt illa vox dicatur iussus quantum ad virtutẽ, quia et corpora mortuorum obedient: vox archangeli, idest Christi, qui est princeps angelorum quantum ad dignitatem proferentis: tuba quantum ad euidentiam: vel iussus refertur ad causam principalem, scilicet diuina virtutem, cui obediunt omnia: vox archangeli ad ministerium angelorũ, sed tuba ad operationẽ hominis Christi: hæc enim tria in resurrectione operabuntur. *Vnde rationabiliter putari potest &c.* Sustinendo magistrum potest dici q̃ peccata iustorum nõ venient in notitiam vt peccata, sed vt dimissa, sic enim considerationi cuiusliber occurrent: vnde ex hoc non sequitur cõfusio, sed gloria. Dicuntur autem tegi, inquãtum deus ea non videt ad puniendum, sicut exponit glo. super illud psal. 31. Beati quorũ remissæ sunt iniquitates &c. *Econtra vero scribens &c.* Quidam dicunt, quòd Hiero. non dixit hoc asserendo, sed opinionem cuiusdam græci recitando.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de conditionibus resurrectionis, hic determinat de conditionibus resurgentium. Et diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de conditionibus resurgentium, qui ad perfectionem humanę naturæ peruenerunt. In secunda de conditionibus illorum qui in præsenti vita prædicta perfectione caruerunt, s. de abortiuis cœtibus, ibi *Illud etiam inuestigare oportet &c.* Prima in duas. In prima determinat conditiones resurgentium beatorum: in secunda conditiones malorum, ibi *De reprobis autem quæri solet &c.* Prima in tres. In prima determinat resurgentium ætatem & staturam: in secunda corporum integritatem, ibi. *Non enim peri deo &c.* In tertia eorum gloriam, ibi. *Hoc autem in corporibus sanctorum &c. De reprobis autem &c.* Hic determinat conditiones reproborũ, & primo quantum ad reprobationem naturæ: secundo quantum ad passionem pœnę, ibi. *Si vero quæritur de corporibus &c.* Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quando corpora reproborum poterunt pœnam pati: secundo ostendit idem de spiritibus damnatorum, ibi. *Quæri etiam solet &c.* Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit quando spiritus dæmonũ sunt passibiles ab igne corporali. Secundo ostendit idem de spiritibus damnatorum hominum, ibi. *Cum autem constet animas &c.*

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est triplex quæstio circa conditionem resurgentium.

¶ Prima, De his quæ cõmuniter ad bonos & malos ptinẽt.
¶ Secunda, De his quæ pertinent tantum ad bonos.
¶ Tertia, De his quæ spectant tantum ad malos.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De identitate resurgentium.
¶ Secundo, De integritate corporum.
¶ Tertio, De qualitate ipsorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum idem corpus anima resumat in resurrectione.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non idẽ corpus anima resumat in resurrectione. 1. Cor. 15. Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum: sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem reuelationi. ergo nõ idẽ corpus quod per mortẽ deponitur, in resurrectione resumitur. Cõtra gẽtiles cap. 81.

DISTINC. XLIIII.

A

De ætate & statura resurgentium.

SOlent autẽ nonnulli percontari & quęrere, an in eadem ætate & statura corporis omnes resurrecturi sint. Qua in ætate & statura mortui vlt. & generali iudicio sunt resurrecturi.

¶ 2 Præt. Cuilibet formæ aptatur materia secundum suam cõditionem, & similiter cuilibet agẽti instrumentum: sed corpus comparatur ad animam sicut materia ad formam, & instrumentum ad agentem. cum ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis sicut modo est, quia vel transfertur totaliter in cęlestem vitam, cui inhærsit viuens in mundo: vel deprimetur in brutalem, si brutaliter vixit in hoc mundo, vivetur quòd non resumet idem corpus, sed vel cęleste, vel brutale.

¶ 3 Præt. Corpus humanum vsque ad elementa post mortem resoluitur, ut supradictum est: sed illæ partes elementorum, in quas corpus humanum resolutum est, non conueniunt cum corpore humano quod in ea resolutum est, nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ elementorum partes cum prędicto corpore conueniunt. Si autem ex alijs partibus elementorum corpus formaretur, non diceretur idem numero. ergo nec si ex illis partibus reparetur corpus, erit numero idem. dist. praecedenti q. vnica ar. 4. sift. 3. in cor.

¶ 3 Præt. Impossibile est esse idem numero, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma missi quę est pars essentialis corporis humani, sicut forma eius, non poterit eadem resumi. ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ. Illud nõ quod penitus cedit in non ens, non poterit idem numero resumi, quod patet ex hoc, quia non potest esse idem numero, cuius est esse diuersum: sed esse interruptum quod est actus entis est diuersum, & sicut quilibet alius actus interruptus: sed forma missionis penitus cedit in non ens per mortem, cum sit forma corporalis, & similiter qualitates cõtrariæ ex quibus fit missio. ergo forma missionis non redit eadem numero.

SED CONTRA est, quod dicit Iob. 19. In carne mea videbo deum saluatorem meum: loquitur autem de visione post resurrectionem, quod patet ex hoc quod præcedit. In nouissimo die de terra resurrecturus sum. ergo idem numero corpus resurget.

¶ 2 Præt. Sicut Damasce. dicit in 4. lib. Resurrectio est eius qui cecidit secunda surrectio: sed hoc corpus quod nunc gerimus, per mortem cecidit. ergo idem numero resurget. capit. 18. in princ. Texi. com. vlt. 14. Cõtra gen. ca. 81. ad 2. obiectũ, & quol. 11 ar. 6.

VLTERIVS. Videtur quòd non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus secundo de generatione. Quæcumque habent speciem corruptibilem mutam non reiterantur eadem numero: sed talis est substantia hominis secundum præsentem statum. ergo post mutationem mortis non potest reiterari idem numero.

¶ 2 Præt. Vbi est alia & alia humanitas, non est idem homo numero. vnde Sortes & Plato sunt duo homines & non vnus homo, quia alia est humanitas utriusque: sed alia est humanitas hominis resurgentis ab ea quam nunc habet. ergo nõ est idem homo numero. Media potest probari dupliciter. Primo, quia humanitas quæ est forma totius, non est forma & substantia sicut anima, sed est forma tantum: huiusmodi autẽ formæ penitus cedunt in non ens, & sic non possunt reiterari. Secũdo, quia humanitas resultat ex cõiunctione partium: sed non potest eadem numero coniunctio resumi quæ prius fuit, quia ita ratio identitati opponitur Iteratio enim numerum importat, identitas autem vnitatem quæ se non comparantur: in resurrectione autem coniunctio iteratur. ergo non est eadem coniunctio, & sic nec eadem humanitas, nec idem homo. T. eo. m. 17. & 27.

¶ 3 Præt. Vnus homo non est, si est plura animalia. ergo si nõ ẽ idẽ animal, non est vnus numero homo: sed vbi non est idẽ sensus, non est idem animal, quia animal diffinitur per sensum primum, scilicet tactum, vt patet secundo de anima: sensus autem cum non maneat in anima separata, vt quidam dicunt, non possunt idem numero resumi. ergo in resurrectione nõ erit homo resurgens idem animal in numero, & sic nec idem homo.

¶ 4 Præt. Materia statuæ principalior est in statua, quàm materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

T. com.7. com.8. substantiæ ex materia, sed naturalia ex forma, vt patet per Philosophum in 2. physi. & Commentator idem dicit in 2. de anima. Sed si statua ex eodem ære reficiatur, non est eidem numero, ergo multo minus si homo ex eisdem puluerib̃us reficiatur, non erit idem homo numero.

Qstiũ. 1. hui us ar. 1 op. contra falsi. Ephes. 4. SED CONTRA est, quod dr Iob. 19. Quē visurus sum ego ipse, & nō alij, & loquitur de visione post resurrectionem, vt supra dictum est, ergo idē numero homo resurget.

Augu. 8. de tri. capit. 5. circa finem ¶ 2 Præt. August. dicit 8. lib. de trini. quōd resurgere nihil aliud est quàm reuiuiscere: nisi autem idē homo numero redeat ad vitam qui mortuus est, non diceretur reuiuiscere. ergo non resurgeret, quod est contra fidem.

VLTERIVS. Videtur quōd oporteat pulueres humani corporis ad eandem partem corporis quæ in eis dissoluta est per resurrectionem redire, quia secundum Philosophum in 2. de anima. Sicut se habet tota anima ad totum corpus, ita pars animæ ad partem corporis, vt visus ad pupillam: sed oportet quōd post resurrectionem corpus resumatur ab anima eadem. ergo oportet quōd etiam partes corporis resumantur ad eadem mēbra, in quibus eisdem partibus animæ perficiantur.

T.com.9. ¶ 2 Præt. Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero: sed si pulueres nō redeant ad eisdem partes, si quē partes non reficiantur ex eadem materia ex qua prius costabant. ergo non erunt eadem numero: sed si partes sunt diuersæ, & totum erit diuersum, quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam, vt patet 2. phy. ergo non erit idem numero homo, qd est contra veritatem resurrectionis.

T.com.31. ¶ 3 Præt. Resurrectio ad hoc ordinatur, quōd homo operum suorum mercedem accipiat: sed diuersis operibus meritorijs, vel demeritorijs diuersæ partes corporis deseruiant. ergo oportet quōd in resurrectione quælibet pars ad suum statũ redeat, vt pro suo modo præmietur.

SED CONTRA. Artificialia magis depēdent ex sua materia quàm naturalia: sed in artificialibus ad hoc quōd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet q̃ partes reducantur ad eandem situm. ergo nec in homine oportet.

¶ 2 Præt. Variatio accidentis non facit diuersitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam. ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quōd circa hanc quæstionem & philosophi erauerunt, & quidam moderni hæretici errant. Quidam.n. philosophi posuerunt animas a corpore separatas iterato corporibus coniungi: sed errabant in hoc quantum ad duo. Primo, quantum ad modum coniunctionis, quia quidam ponebant animam separatam corpori iterum coniungi naturaliter per viam generationis: secũdo, quantum ad corpus cui coniungebatur. Secundo, quia ponebant q̃ secunda coniunctio nō erat ad idem corpus, quod per mortem depositum fuit, sed ad aliud quandoque quidem idem specie, quandoque autem diuersum: ad diuersum quidem quando anima in corpore existens præter rationis ordinem vitam duxerat bestialem, vnde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriã, & in corpus leonis propter rapinam & violentiam, & sic de alijs: sed in corpus eiusdem speciei, quando anima bene in corpore viuens, post mortē aliqua felicitate perfuncta, post aliqua sæcula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus falsis radicibus venit, quarum prima est, quia anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solum accidentaliter, sicut motor mobili, aut homo vestimento, & ideo ponere poterant, quōd anima præexistebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum q̃ diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebat intellectum non differre a sensu nisi accidentaliter, vt. Chomo diceretur intellectum habere præ alijs animalibus, quia in eo propter optimam corporis cōplexionem vis sensitiua amplius viget: vnde poterant ponere q̃ anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipue facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed prædictæ duæ radices destruunt a Philosopho in lib. de anima, quibus destructis patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruuntur errores quorundam hæreticorum, quorum quidam in prædictas positiones inciderunt. Quidam autem posuerunt animam iterato coniungi corporibus cælestibus, vel etiam corporibus in modum venti subtilibus, vt Greg. de quodam Constantinopolitano episcopo narrat, exponens illud verbum Iob. In carne mea videbo deum saluatorem &c. Et præter hoc, prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc, quōd veritati resurrectionis iudicant, quā facit scriptura profitetur. Non.n. resurrectio dici pōt, nisi anima ad idem corpus redeat, quia resurrectio est iterata surrectio, eiusdē autem est surgere & cadere: vnde resurrectio magis respicit corpus quod post mortem cadit, q̃ animam quę post mortem viuit: & ita si non est idem corpus quod anima resumit, non dicetur resurrectio, sed magis nouũ corporis assumptio.

Et prima q dē destruit

Quidam putauerunt omnes resurrecturos secundum mēsuram ætatis & staturę Christi. Ideo quia Apostolus ait. Donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Sed his uerbis non eadem resurgentibus assignatur statura, sed ętas. Omnes enim in eadē ætate resurgent, in qua Christus mortuus est & resurrexit, cuiuscunque ętatis mortui fuerint. Virum autem posuit nō ut distingueret sexum, sed ut significaret perfectionem virium, quam tunc habebunt, sed non omnes eādem staturam corporis obtinebūt.

G

ex ipsius animæ definitione 2. de aia posita. tex. co. 6. & 24. 1. ali ex 1. de aia tex. co. 65. & 66. & ex 2. tex. com. 21. & ex 3. tex. co. 4. 6. 7. & 20. Gregorius ca. 19. expositionis aut suæ 31. lib. 15.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ similitudo non currit per omnia, sed quantũ ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum & natum non est idem numero, nec eodē mō se habens, cum primo seminatum fuerit absque folliculis cum quibus nascitur: corpus autem resurgens erit idem, sed alio modo se habens, quia fuit mortale, & surget in immortalitate.

¶ Ad secundum dicendum, quōd differentia quæ est inter animam resurgentis, & animam in hoc mundo viuentis, non est secundum aliquod essentiale, sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt: vnde non oportet q̃ aliud corpus numero resurgat, sed alio modo se habens, vt respondeat proportionabiliter differentiæ corporum differentiæ animarum.

H ¶ Ad tertium dicendum, q̃ illud quod intelligitur in materia ante formam remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, remanere adhuc potest prius: oportet autem vt Commen. dicit in 1. Phy. & in lib. de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partibus recipere possit: vnde & post separationem formæ substantialis a materia adhuc dimensiones illæ manent eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens quamcumque formā accipiat, habet maiorem identitatem ad illud quod ex ea generatum fuerat, quàm aliqua pars alia materiæ sub quacunque forma existens, & sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reuocetur, quæ prius eius materia fuit.

Co. 63. de substantia orb. cap. 1.

D.517.

I ¶ Ad quartum dicendum, quōd sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi, sed accidens proprium eius, & dispositio per quam materia efficitur propria tali formæ: ita forma missionis, quæ est forma resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est substantialis forma corporis missi, sed est accidens proprium, & dispositio per quā materia fit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam missionis non habet aliam formam substantialem nisi animam rationalem, quia si haberet aliam formam substantialem priorem illa, daret ei esse substantiale, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ: vnde anima iam aduenire corpori constituto in genere substantiæ: & sic cōparatio animæ ad corpus esset sicut cōparatio formarũ artificialiũ ad suas materias quantũ ad hoc quōd constituuntur in genere substantiæ per suā materiã: vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorũ philosophorũ in lib. de anima reprobatus. Sequeretur etiã quōd corpus humanum & singulæ partes eius non æquiuoce retineret

K priora nomina, quod est cōtra Philosophũ in 2. de anima: vnde cum anima rationalis remanet, nulla forma corporis humani substantialis cedit penitus in non ens. Formarũ autē accidẽtaliũ variatio non facit diuersitatem in numero: vnde idem numero resurget cum materia eadē numero resumatur, vt in sicdenti solutione dictum est.

Ex sedo li. tex. co. 10. & 11. tex. com. 9.

Et elicitur ex tex. 31.

AD SECVNDAM quæstionē dicendũ, quōd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt homo finem vltimum propter quē homo factus est consequatur, quod in hac vita fieri non potest, nec in uita animæ separatæ, vt supra dictũ est, alias vane esset homo constitutus, si ad finem ad quē factus est peruenire non posset. Et quia oportet quod illud idē numero ad finem peruenat, quod propter finē est factũ, ne in vanum factum esse videatur, oportet quōd idem numero homo resurgat, & hoc quidē fit cum eadem anima eidē numero corpori coniungitur, vt ex dictis patet, alias enim non esset resurrectio proprie loquendo, nisi idem homo repararetur, vnde ponere q̃

Qstiũ. mini me pręce.

non

non sit idem numero qui resurget est hæreticum derogans veritati scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Philosophus loquitur de iteratione quæ fit per motum, vel mutationem naturalem. Ostēdit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione & corruptione ad circulationem quæ est in motu cęli, quia cęlum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substantiam incorruptibilem motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non B ad idem numero, quia ex homine generatur semen ex quo sanguis, & sic deinceps quousque peruenietur ad hominem non ad eundem numero, sed specie: & ex igne generatur aer ex quo aqua, ex aqua terra, ex terra ignis, non idem numero, sed specie: vnde patet quōd ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quōd aliorum generabilium & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem manere valeat, sicut est de anima rationali, quæ esse, quod sibi in corpore acquiritur, etiam post corpus retinet, & in participationē illius esse d corpus per resurrectionem adducitur, cum non sit aliud esse corporis, & aliud animæ in corpore, alias esset coniunctio animæ & corporis accidentalis, & sic nulla interruptio facta est in esse substantiali hominis, vt non possit idem numero redire propter interruptionem essendi, sicut accidit in alijs rebus corruptis, quarum esse omnino interrumpitur forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente: sed tamen nec etiam homo per generationem naturalem reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis, vnde est corpus diuersum in numero, & per consequens anima, & totus homo.

D.176.

C ¶ Ad secundum dicendum, q̃ de humanitate, & de qualibet forma totius est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quōd idem secundum rem est forma totius, & forma partis: forma partis secundum quod perficit materiam, forma autem totius secundum quod ex ea tota ratio speciei consequitur: & secundum hanc opinionem humanitas secundum rem nō est aliud quàm anima rationalis, & sic cum anima rationalis eadem numero resumatur, eadem numero erit humanitas, & etiã post mortem manet, quamuis non sub ratione humanitatis, quia ex ea compositum rationem speciei non consequitur. Alia opinio est Auicennæ, quæ verior videtur, quia forma totius non est forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, sed est totum resultans ex compositione formæ & materiæ comprehendens in se vtrumque, & hæc forma totius essentia, vel quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectiōe idem numero corpus erit, & eadem numero anima rationalis, erit de necessitate eadem humanitas. Prima autem ratio probans diuersitatem humanitatis futuram, procedebat ac si humanitas esset quædam alia forma superueniens formę & materiæ, quod falsum est. Secunda autem ratio etiam non potest identitatē humanitatis impedire, quia coniunctio significat actionem, vel passionem, quæ quamuis sit diuersa, non potest impedire identitatem humanitatis, quia actio & passio, ex quibus erat humanitas, non sunt de essentia humanitatis, vnde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat.n. q̃ generatio & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamen propter hoc impeditur identitas resurgentis. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione, quia relatio illa non est de essentia humanitatis, sed concomitatur eam, eo quōd humanitas nō est de illis formis, quæ sunt compositio & ordo, vt dicitur 2. Phy. sicut sunt formæ artificiatorum, vnde existente alia compositione numero, non est eadem numero forma domus.

D.2157.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa optime concludit contra illos qui ponebant animam sensibilem & rationalem diuisas in homine esse, quia secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in alijs animalibus. Vnde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens nec idem animal, nec idem homo. Si autem ponam' q̃ eadem anima secundum substantiam in homine sit rationalis & sensibilis, nullas in hoc angustias patiemur, quia animal diffinitur per sensum, qui est anima sensitiua, sicut per formam essentialem: per sensum autem qui est potentia sensitiua cognoscitur eius diffinitio, sicut per formam accidentalem, quæ maximam partem confert ad cognoscendum quod quid est, vt in 1. de anima dicitur. Post mortem ergo manet anima sensibilis sicut anima rationalis secundum substantiã, sed potentiæ sensitiuæ secundum quosdam, non manent, quæ quidem potentiæ cum sint accidentales proprietates, earum varietas identitatem animalis totius auferre nō potest, nec etiam partium animalis: nō enim dicuntur potentię perfectionis, vel actus organorũ, nisi sint principia agendi, vt calor in igne.

A T.com.18. D.184.

Vnde August. Non ait in mensurā corporis, vel staturæ, sed ætatis: quia vnusquisque suam recipiet mensuram corporis, quam vel habuit in iuuentute etiã si senex obijt, vel fuerat habiturus, si ante est defunctus. Ætas vero erit illa, ad quā peruenit Christus, scilicet iuuenilis, ut circa triginta annos. Triginta enim duum annorum, & trium mēsium erat ętas Christi, in qua mortuus est, & resurrexit. Non est autem fas dicere, quōd in resurrectione accedat corpori magnitudo,

Lib. 22. de cuit dei ca. 15. tom. 5.

¶ Ad quartum dicendum, quōd statua dupliciter considerari potest, vel secundum quod est substantia quædam, vel secundum quod est artificiale quoddam. Et quia in genere substantię ponitur ratione suæ materiæ, ideo si consideretur secundum quod est substantia quædam, est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur: sed in genere artificialium ponitur secundum quod est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa, & sic non redit idem numero, nec statua idem numero esse potest: sed forma hominis, scilicet anima manet post dissolutionem corporis, & ideo non est similis ratio.

AD TERTIAM quæstionem dicēdum, quōd in hac quęst. differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primũ, sciendum quōd in homine possunt accipi diuersæ partes totius d dupliciter. Vno modo diuersæ partes homogenei, sicut diuersæ partes carnis, vel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierum totius etherogenei. Si ergo dicatur q̃ pars materiæ redibit ad aliam partem speciei eiusdem, hoc non facit nisi varietatem in situ partium: situs autē partium variatus non variat speciem in totis homogeneis, & sic si materia vnius partis redeat ad aliam, nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiam est in exemplo quod ponitur in litera, quia statua non redit eadem numero secundũ formam, sed secundum materiam, secundum quam est substantia quædam: sic autem statua est homogenea, quamuis non secundum formam artificialem. Si autem dicatur quōd materia vnius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur non solum situs partium, sed etiam identitas ipsarum, ita tamen si tota materia, aut aliquid quod erat de veritate humanæ naturæ in vna in aliam transferatur, non autem si aliquod, quod erat in una parte superfluum, trãsferatur in aliam: ablata autem identitate partium, aufertur identitas

D totius, si loquimur de partibus essentialibus, non autem si loquimur de partibus accidẽtalibus, sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui August. & sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non: sed loquendo secundum congruentiam magis probabile est, q̃ etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipue quantum ad partes essentiales & organicas, quamuis forte non quantum ad partes accidẽtales, sicut sunt vngues & capilli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd obiectio illa procedit de partibus organicis, & non de partibus similibus.

¶ Ad secundum dicendum, quōd diuersus situs partium materiæ non facit diuersitatem in numero, quamuis eam faciat diuersitas materiæ.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ operatio non est proprie loquendo partis, sed totius, vnde præmium non debetur parti, sed toti.

E

ARTICVLVS II.

b Vtrum omnia membra corporis humani resurgent.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quōd non omnia membra corporis humani resurgent. Remoto.n. fine, frustra reparatur illud quod est ad finem: finis autem cuiuslibet membri est eius actus. cum ergo nihil sit frustra in operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat, præcipue genitalium, quia tunc nec nubent, nec nubentur, videtur quōd non omnia membra resurgent.

¶ 2 Præt. Intestina, membra quædam sunt: sed non resurgent, plena enim resurgere non possunt, quia immunditias continent: nec vacua, quia nihil est vacuum in natura. ergo nō omnia membra resurgent.

¶ 3 Præt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3 Præt. Ad hoc corpus resurget, vt præmietur de opere quod anima per ipsum gessit: sed membrũ propter furtum amputatum fuit, qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione reminerari neque de bono, quia ad hoc non cooperatum est, neque de malo, quia pœna membri in pœnam hominis redundaret: ergo non omnia membra resurgent cum homine.

SED CONTRA. Magis pertinet ad veritatem humanæ naturæ alia mẽbra quãm capilli & vngues: sed capilli & vngues resurgent.

Lucæ.21.

¶ 2 Præt. Nihil est perfectum anima rationali, quod non sit perfectum anima sensibili: sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, vt dicitur in primo de anima: ergo cum non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur q̃ capilli & vngues non resurgent.

T.com.79.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc.21. Capillus de capite vestro non peribit.

¶ 2 Præt. Capilli & vngues sunt dati in ornatum homini: sed corpora hominum præcipue electorum, debent resurgere cũ omni ornatu: ergo debent resurgere cum capillis.

VLTERIVS. Videtur quòd humores in corpore non resurgent, quia 1. Cor. 15. dicitur. Caro & sanguis regnum dei non possidebunt: sed sanguis est principalior humor: ergo non resurget in beatis qui regnum dei possidebunt, & multo minus in alijs.

III 3.par.q.54. ar.2. & quo li.5.a.5.

¶ 2 Præt. Humores sunt ad restaurationem deperditi: sed post resurrectionem nulla deperditio fiet: ergo corpus non resurget cum humoribus.

¶ 3 Præt. Illud quod est in via generationis in corpore humano nondũ est ab anima rationali perfectũ: sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro & os: ergo non dicũ sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanum nõ habet ordinem ad resurrectionem nisi secundũ quod est anima rationali perfectũ, ergo humores in eo non resurgẽt.

SED CONTRA. Quod est de constitutione corporis humani resurget in eo: sed humores sunt huiusmodi, quod patet per August. qui dicit quòd corpus constat ex membris officialibus, officialia ex similibus, similia ex humoribus: ergo humores resurgent in corpore.

De spiritu & aia c.15.

¶ 2 Præt. Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, alias nunc vinum non transubstantiaretur in sanguinem eius in sacramento altaris, ergo & i nobis resurget sanguis, & eadẽ ratione alij humores.

IIII

VLTERIVS. Videtur q̃ non totum quod fuit in corpore de veritate naturæ humanæ resurgat in ipso, quia cibus cõuertitur in veritatem humanæ naturæ: sed aliquando caro bouis sumitur in cibum. si ergo resurget quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, resurget etiam caro bouis, quod videtur inconueniens.

¶ 2 Præt. Costa Adæ fuit de veritate humanæ naturæ, sicut & costa nostra in nobis: sed costa Adæ non resurget in eo, sed in Eua, alias Eua non resurgeret, quia de costa illa formata est. ergo non resurget in homine quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶ 3 Præt. Non potest esse quòd idem in diuersis hominibus resurgat: sed potest esse quòd aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si alicuius carnibus humanis vescatur, quæ in substantiam eius transeant, ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso. Si dicatur, quòd non quicquid est in carnibus comestis est de veritate humanæ naturæ, & ita aliquod eorum potest resurgere in primo, & aliquid in secundo. Contra. De veritate humanæ naturæ maxime videtur esse illud quod a parentibus trahitur: sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filium generet, oportet quòd illud quod filius a parente traxit, fuerit de carnibus aliorum hominum quas pater suus comedit; quia semen est de superfluo alimenti, vt Philosophus probat in lib. de animalibus: ergo illud quod est de veritate humanæ naturæ in puero isto etiam fuit de veritate humanæ naturæ in alijs hominibus, quorum patet carnes comedit. Si dicatur, quòd illud quod erat de veritate humanæ naturæ in carnib' hominum comestorum non transit in semen, sed illud quod erat ibi de veritate humanæ naturæ non existens. Contra. Ponatur quòd aliquis cibetur solum embrijs, in quibus videtur nihil esse quod non sit de veritate naturæ, quia totum quod est in eis trahitur a parentibus. Si ergo superfluitas cibi conuertitur in semen, oportet quòd illud quod fuit de veritate humanæ naturæ in embrijs, qui etiam ad resurrectionem pertinent, postquam animam rationalem perceperunt, fit etiam de veritate humanæ naturæ in puero, qui ex tali semine generatur, & sic cum non possit idem resurgere in duobus, non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

Lib.1.de generatione animalium cap.18.

Aug. in Enchyridion cap.88.

Quòd resurget quicquid fuit de substantia & natura corporis, & in eadem parte corporis.

On enim perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro, sed

SED CONTRA. Quicquid fuit in homine de veritate humanæ naturæ, fuit perfectum anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanum ordinẽ ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum, ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, resurget in vnoquoque.

¶ 2 Præt. Si a corpore hominis subtrahatur aliquid quod est de veritate humanæ naturæ, in ipso non erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio tolletur in resurrectione, pieque ab electis quibus promissum est Lucæ. 21. quòd capillus capitis eorum non peribit. ergo quicquid fuit de veritate naturæ humanæ, resurget in homine.

VLTERIVS. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget. Minus enim videntur pertinere ad resurrectionem capilli quàm alia membra: sed quicquid fuit in capillis totum resurget, & si non in capillis saltem in alijs partibus corporis, vt August. dicit in litera: ergo multo fortius quicquid fuit in alijs membris materialiter, totum resurget.

¶ 2 Præt. Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam: sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionẽ ex hoc quòd fuit anima rationali perfectum, ergo non solum partes secundum speciem, sed omnes partes secundum materiam resurgent.

¶ 3 Præt. Ex parte illa accidit corpori totalitas, ex qua parte accidit ei diuisio in partes: sed diuisio in partes accidit corpori ex parte materiæ, cuius dispositio est quantitas secundum quam diuiditur. ergo & totalitas corporis attenditur secundum partes materiæ. Si ergo non omnes partes materiæ resurgent, non totum corpus resurget, quod est inconueniens.

SED CONTRA. Partes secundum materiam non manent in corpore, sed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de generatione, si ergo omnes partes secundum materiam resurgent, vel erit corpus resurgentis densissimum, vel erit immoderatæ quantitatis.

T.com.35. & 36.

¶ 2 Præt. Quicquid est de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, qui eius carnibus vescitur, si ergo omnes partes secundum materiam resurgent in aliquo, sequitur quòd resurget in vno id quod est de veritate humanæ naturæ in alio, quod est inconueniens.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut dicitur in 2. de anima. Anima habet se ad corpus non solum in habitudine formæ & finis, sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est enim comparatio animæ ad corpus, sicut est comparatio artis ad artificiatum, vt dicit Philosophus. Quicquid autem explicite in artificiato ostenditur, hoc totum implicite & originaliter in ipsa arte continetur: & similiter etiam quicquid in partibus corporis apparet, totum originaliter & quodammodo implicite in anima continetur. Sicut ergo artis opus nõ esset perfectum, si artificiato aliquid deesset eorum quæ ars continetur: ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum quod in anima implicite continetur, exterius in corpore explicetur, nec etiam corpus ad plenum proportionaliter responderet animæ. Cum ergo oportet in resurrectione corpus

T.com.37. & 38.

Lib.7. Moralium Eudemiorum Arist. c.13. fere in pri.

pus hominis esse animæ totaliter correspondens, quia non resurgit nisi secundum ordinem quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, vtpote qui ad vltimam perfectionem consequendam reparatur, oportet q̃ omnia membra quæ nunc sunt in corpore, in resurrectione hominis reparentur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd membra dupliciter possunt considerari in comparatione ad animam, vel secundum habitudinem materiæ ad formã, vel secundum habitudinem instrumẽti ad agentem. Eadem est enim comparatio totius corporis ad totam animam, & partium ad partes, vt dicitur in 2. de anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius non est operatio, sed magis perfectum esse speciei, quod etiam post resurrectionem requiritur. Si autem anima accipiatur fm secundã cõparationem, sic finis eius est operatio: nec tamen sequitur quòd quando deficit operatio, frustra sit instrumẽtum, quia instrumentum non solum seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostendendum virtutem ipsius, vnde oportebit vt virtus potentiarum animæ instrumentis corporis demonstretur, & si nunquam in actum prodeant, vt ex hoc cõmendetur dei sapientia.

T.com. 9.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intestina resurgent in corpore sicut & alia membra, & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd actus quibus meremur, non sunt proprie loquendo manus, vel pedes, sed hominis totius: sicut & operatio artis non attribuitur instrumento, sed artifici, vt Philosophus dicit. Quamuis ergo membrum quod ante pœnitentiam est mutilatum, nõ sit cooperatum homini in statu illo quo gloriam post meretur, tamen ipse homo meretur vt totum præmietur, qui ex toto quod habet deo seruit.

Vt elicitur ex 1. Ethic. cap.9.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd anima habet se ad corpus animatum sicut ars ad artificiatum, & ad partes eius sicut ars ad sua instrumenta, vnde & corpus animatum organicum dicitur: ars autem vtitur instrumentis quibusdam ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vtitur etiam aliis instrumentis ad conseruationem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis, sicut ars militaris vtitur gladio ad bellũ, & vagina ad gladii conseruationem, ita etiam in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequẽdas, sicut cor, epar, manus, & pes. Quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperimentum fructuum, ita etiam capilli & vngues sunt in homine ad custodiã aliarum partium, vnde sunt de secunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima: & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet quòd capilli & vngues resurgant in ipso.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illæ superfluitates expelluntur a natura quasi ad nihil vtiles, vnde non pertinent ad perfectionem corporis humani: secus autem est de aliis superfluitatibus, quas sibi natura retinet ad generationem capillorum & vnguium, quibus indiget ad membrorum conseruationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semine non indigetur ad perfectionem indiuidui, sicut capillis, sed solum ad perfectionem speciei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd capilli & vngues nutriuntur & augentur, & sic patet quòd aliqua operatione participant, quod nõ posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ. Et quia in homine non est nisi vna anima, scilicet anima rationalis, constat quòd ab anima rationali perfecta sunt, quamuis nõ vsque ad hoc quòd operationi sensus participent sicut nec ossa, de quibus constat quod resurgent, & non sunt de integritate indiuidui.

Nota, quod capillus est vnguibus

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum in eo resurget ratione prædicta: vnde oportet quòd illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem eius pertinebat. Est autem in homine triplex humiditas. Quædam enim humiditas est in recedendo a perfectione huius indiuidui, vel quia est in via corruptionis, & a natura abiicitur, sicut vrina, sudor, fames, & huiusmodi: vel quia a natura ordinatur ad conseruationem speciei in alio indiuiduo, siue per actum generantem sicut semen, vel per actum nutrientem sicut lac, & nulla talium humiditatum resurget, eo quòd non est de perfectione indiuidui resurgentis. Secunda humiditas est quæ nondum peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo, sed est ad illã ordinata a natura: & hæc est duplex, quia quædam est quæ habet aliquam formam determinatam, secundum quam continetur inter partes corporis, sicut sanguis, & alij tres humores, quos natura ordinauit ad mẽbra, quæ ex eis generantur: sed tamen habet aliquas formas determinatas, sicut & aliæ partes corporis, & ideo resurgent cum aliis partibus. Quædam vero humiditas est in via transeundi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget, quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, vt vna in aliam non transeat: & ideo non resurget illa humiditas, quæ est in ipso actu transeundi de forma in formam. Hæc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundum quod est in principio transmutationis, & sic vocatur ros, illa scilicet humiditas, quæ est in foraminibus paruarum venarum: vel secundum quod est in progressu transmutationis, & incipit iam dealbari, & sic vocatur cambium: in neutro autem statu resurget. Tertium genus humiditatis est, quod iam peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam est dealbata & incorporata membris, & hæc vocatur glutem, & cum sit de substantia membrorum, resurget sicut alia membra resurgunt.

In Enchiridiõ ad Laurẽtiũ c.91.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis & sanguinis, sed pro operibus carnis & sanguinis, quæ sunt opera peccati, vel opera animalis vitæ: vel secũdum quod dicit Augustinus, caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & sanguine, vnde etiam subditur in verbis Apostoli, neque corruptio incorruptionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis ostensionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut sunt elementa in via generationis respectu corporum mistorum, quia sunt eorum materia, non autem ita quòd semper fiat in transeundo in corpore misto, ita etiam humores se habent ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habẽt formas determinatas, ratione quarum sunt in perfectione vniuersi sicut corpora mista: ita & humores sunt de perfectione corporis humani sicut & aliæ partes, quamuis non peruenianat ad totam perfectionem sicut aliæ partes, nec elementa habent ita perfectas formas sicut mista. Sicut autem partes omnes vniuersi perfectionem a deo consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquodque, ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

D. 261

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd vnumquodque sicut se habet ad esse, ita ad veritatẽ, vt in 2. metaphi. dicitur, quia illa res vera est, quæ ita est, vt videtur cognitori secundum actum: & propter hoc Aui. dicit, quòd veritas vnusciusque rei est proprietas sui esse quod stabilitum est ei, & secundum hoc aliquid dicetur esse de veritate humanæ naturæ: quia proprie pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat formam humanæ naturæ, sicut verum aurum dicitur quod habet veram formam auri, ex qua est proprium esse auri. Vt ergo videatur quid sit illud quod est de veritate humanę naturæ, sciendum quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt, quòd nihil de nouo esse incipit de veritate humanæ naturæ: sed quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanæ naturæ de veritate eius, & hoc per seipsum multiplicatur vt eo possit semen decidi a generante, ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur, & ad perfectam d quantitatem peruenit per augmentum, & sic deinceps, & ita multiplicatum est totum genus humanũ. Vnde secundum hanc opinionem, quicquid ex alimento generatur, quamuis videatur speciem carnis, aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Alii vero dixerunt, quòd aliquid de nouo additur ad veritatem humanæ naturæ per transmutationem naturalem alimenti in corpus humanum,

T.co.4. Auicenna, ex cap.4.2. Meta. elicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

menum, considerata veritate humanæ naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturæ in indiuiduo consideretur, ad cuius conseruationem & perfectionem actus nutritiuæ virtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quod fit primo de veritate humanæ naturæ in indiuiduo, sed totum secundario. Ponunt enim q̃ veritas humanæ naturæ primo & principaliter consistat in humido, quod fit ex semine generatiui radicali, ex quo est prima constitutio corporis humani: quod autem conuertitur de alimento in veram carnem & sanguinem non est principaliter de veritate humanæ naturæ illius indiuidui, sed secundario, sed potest esse principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui, quod ex semine illius generatur. Semē enim ponunt esse superfluum alimenti, vel cum admissione alicuius quod est primo de veritate humanæ naturæ in generante, vt quidam dicunt: vel sine admissione eius, vt dicunt alij, & sic quod est humidum nutrimentale in vno, fit humidum radicale in alio. Tertia opinio est, quòd aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo, quia non est distinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat: sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars signata accepta, quòd manet semper quantum ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere & refluere quantum ad id quod est materiæ in ipsa, & sic humidum nutrimentale non distinguitur a radicali ex parte principij, vt dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutrimentale quod generatur ex cibo: sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ, vel etiam nutritiuæ virtutis: sed nutrimentale, quia nōdum peruenit ad hunc terminum, sed est adhuc in via nutriēdi: & hæ tres opiniones in 2. lib. dist. 3 o. plenius percunctatæ & inuestigatæ sunt, & ideo non debent hic repeti, nisi quantum ad propositum pertinet. Sciendum est ergo, quòd secundum has dopiniones diuersimode ad hanc quæstionem oportet respondere. Prima enim opinio per viam multiplicationis quam ponit, potest ponere perfectionem veritatis humanæ naturæ & quantū ad numerum indiuiduorum, & quantum ad debitam quantitatem vniuscuiusque indiuidui absque eo quod ex alimento generatum est, quod quidem non additur nisi ad resistendum consumptioni, quæ posset induci per actionem caloris naturalis, sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur: vnde cum in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit, quòd resurgat aliquid in homine quod ex alimento sit generatum, sed resurget tantum illud, quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui, & per decisionem, & multiplicationem ad prædictam perfectionem peruenit in numero & quantitate. Secunda autem opinio, quia ponit quòd eo quod generatur ex nutrimento, indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui, & ad multiplicationem quæ fit per generationem, necesse habet ponere aliquid de hoc in quod conuersum est alimentum resurgere, non tamen totum, sed solum quantum indigetur ad perfectam reintegrationem naturæ humanæ in omnibus suis indiuiduis: vnde ponit hæc opinio, quòd totum illud quod fuit in substantia seminis resurget in illo homine, qui ex illo semine generatus est, quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso. De eo autē quod postea aduenit per nutrimentum tantum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis, & non totum, quia hoc non pertinet aliter ad veritatem humanæ naturæ nisi quatenus natura indiget eo ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & refluit, hoc ordine reparabitur quòd illud quod primo fuit de substantia corporis hominis totum reparabitur, & de eo quod secundo & tertio, & deinceps aduenit quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam duplici ratione. Primo, quia super hoc quod aduenit inductum fuit, vt illud quod primo erat deperditum reparetur, & ideo nō ita principaliter pertinet ad veritatem humanæ naturæ sicut præcedens. Secundo, quia adiunctio extranei humidi ad primum humidum radicale facit quòd totum permissum non ita perfecte participet veritatem speciei sicut primum participabat, vt ponit exemplum

q. 2. arti. 1. in cor. D. 261.

F Philosophus in primo de generatione de aqua permista vino, quæ semper vini virtutem debilitat, ita quòd in fine ipsum aquosum reddit. Vnde sicut secunda aqua quamuis assumatur in specie vini, non tamen ita perfecte speciem vini participat, sicut prima quæ in vinum assumebatur: ita q̃ de alimento secundo in carnem conuertitur, non ita perfecte attingit ad speciem carnis, sicut quod primo conuertebatur: & ideo non ita pertinet ad veritatē humanæ naturæ, nec ad resurrectionem. Sic ergo quod totiens dempsit exectio, immoderata & indecens cogitātibus resurrectionem carnis, & ideo non credentibus, occurrit infirmitas. Sed quemadmodū si statua cuiuslibet solubilis metalli igne liquesceret, vel contereretur in puluerem, tur, & in alias atque alias rerum species vertūtur, quamuis ad corpus redeant, vnde dilapsa sunt, ad easdē quoque corporis partes vbi fuerunt, redire necesse sit. Alioquin si capillis redit quod tam crebra tonsura detraxit, si vnguibus

T.com. 88.

G patet, quòd hęc opinio ponit resurgere totum id quod est de veritate humanæ naturæ principaliter, nō autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secundario. Tertia autem opinio quantum ad aliquid differt a secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea. Differt quidem quantum ad hoc quod ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere, quia non distinguit aliquid materiale signatum permanens in homine toto tempore vitæ eius, quod per se pertinet ad veritatem humanæ naturæ, & primo & aliquid fluens & refluens, quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solum propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes quæ non sunt præter intētionem naturæ aggeneratę pertinere ad veritatem humanæ naturæ quantum ad id quod habent de specie, quia sic manēt: non autem quantum ad id quod habent de materia, quia sic fluunt & refluunt indifferenter, vt ita etiam intelligamus contingere in partibus hominis vnius, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuntur a multitudine per mortem alijs in locum eorum succedentibus. Vnde partes multitudinis fluunt & refluunt materialiter, sed formaliter manent, quia ad eadem officia & ordines substituuntur alii, a quibus priores subtrahebantur, vnde respublica vna numero manere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus fluentibus aliæ reparantur in eadem figura & in eodem situ omnes partes fluunt & redeunt secundum materiam, sed manent secundum speciem, manet nihilominus vnus homo numero. Sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit quòd partes secundo aduenientes non ita perfecte pertingūt ad veritatem speciei, sicut quæ primo aduenerunt: & ideo idē quod ponit resurgere in homine secunda opinio ponit tertia, sed non penitus eadem ratione. Ponit enim totum illud quod ex semine generatum est resurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanæ naturæ, quam hoc quod postea aduenit, sed quia perfectius virtutem speciei participat, quem ordinem ponebat secunda opinio in his quæ postea aduenerunt ex alimento, in quo etiam hæc opinio concordat cum alia, scilicet secunda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd res naturalis non est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoque fuit sub forma carnis bouinę, resurgat in homine sub forma carnis humanæ, non sequitur quòd resurgat caro bouis, sed caro hominis: ita enim etiam posset concludi quòd resurgeret limus, de quo formatum est corpus Adæ: tamen prima opinio concedit hanc rationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd costa illa non fuit in Adam de perfectione indiuidui: sed ordinata ad multiplicationem speciei: vnde nō d resurget in Adam, sed in Eua, sicut & semen non resurget in generante, sed in generato.

D. 460.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum primam opinionem facile est ad hoc respondere, quia carnes comestæ nunquam sunt de veritate humanæ naturæ in comedēte: fuerunt autem de veritate humanæ naturæ in eo cuius carnes comedunturs, & ita resurgent in primo, & non in secundo. Sed secundum secundam opinionem, & secundum tertiam vnusquisque resurget in illo, in quo magis accessit ad perfectam participationem virtutis speciei, & si æqualiter in vtroque accesserit, resurget in illo in quo primo fuit, quia in eo primo habuit ordinem ad resurrectionem ex coniunctione ad animam rationalem illius hominis: & ideo si in carnibus comestis fuit aliquid superfluitas, quæ non pertineret ad veritatem humanæ naturæ, tinebat ad resurrectionem in primo, resurget in eo, & non in secundo, sed in secundo loco eius summetur, vel aliquid de eo quod ex alijs cibis in carnem secundi conuersum est: vel si nullo cibo vnquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis diuina

uina virtus aliunde suppleret quantum indigetur ad perfectionem quantitatis, sicut supplet in illis qui ante perfectam ætatem decedunt: nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero, sicut nec præiudicatur per hoc quòd partes secundum materiam fluunt & refluunt.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit quòd semē non est ex superfluo alimēti, vnde carnes comestæ non transeunt in semen, ex quo pueri generantur. Sed secundum alias duas opiniones dicendum est, quòd non est possibile quòd totum quod fuit in carnibus comestis, in semen conuertatur, quia post multam depurationem cibi peruenitur ad decoctionem seminis, quod est superfluitas vltimi cibi. Illud autem quod de carnibus comestis in semen conuertitur, magis pertinet ad veritatem humanæ naturæ in eo qui ex semine nascitur, quām in illo, ex cuius carnibus semen est generatum: & ideo secundum regulam prius datam, hoc quod in semen conuersum est, resurget in eo qui ex semine nascitur, residuum autem materiæ resurget in illo ex cuius carnibus comestis semen est generatum.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ eiusdem non pertinent ad resurrectionem ante animationem per animam rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substantia nutrimenti, quia prius in vtero matris nouitur: & ideo si aliquis ex illis vescatur, & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis resurget quidem in eo qui ex semine generatur, nisi in illo continueretur aliquid quod fuisset de substantia seminum ab illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia hoc resurgeret in primo, & non in secundo: residuum autem carnium comestarum, quod non est conuersum in semen, constat quòd non resurgeret in primo vtique diuina potentia supplente quod deest. Prima autem opinio hac obiectione non arctatur, cum non ponat semen esse ex superfluo alimenti, sed aliæ multæ rationes sunt contra eam, vt in 2. lib. distin. 30. patuit.

q. vbi supra ar. tod.

AD QVINTAM quæstionem dicendum q̃ illud quod est materialiter in homine, non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem: illud autem totum quod est in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanæ naturæ quantum ad id quod habet de specie, sed non totum considerata materiæ totalitate, quia tota materia, quæ fuit in homine a principio vitæ vsque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, vt tertia opinio dicit, quę probabilior inter cæteras mihi videtur: & ideo totum quod est in homine resurget considerata totalitate speciei quæ attenditur secundum quantitatem, figuram, situm, & ordinem partium, non autem resurget totum considerata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima non vtuntur hac distinctione, sed distinguunt inter partes, quarum vtræque habent speciem, vel mat etiam. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc, quòd vtraque dicit, quòd illud quod est ex semine generatum, totum resurget etiam totalitate materiæ considerata. Differunt autem in hoc, quòd de eo quod ex alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio: secunda vero aliquid eius resurgere ponit, & non totum, vt ex dictis patet.

ar. presenti quæstio. 4.

Nota. de capillis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut quicquid est in alijs partibus corporis resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ, ita etiam est de capillis. In alijs autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento quod facit augmentum, & hoc computatur vt alia pars considerata totalitate speciei, quia obtinet alium locum & situ in corpore, & substat alijs partibus dimensionis: aliquid autē aduenit quod non facit augmentum, sed cedit in restauratione deperditi in nutriendo, & non computatur vt alia pars totius secundum speciem considerati, cum non obtineat aliū locum, vel situm in corpore, quem pars quæ defluit tenebat: quamuis possit alia pars computari considerata totalitate materiæ, & similiter est de capillis. August. ergo loquitur de incisionibus capillorum, quæ erant partes facientes augmentum, & ideo oportet quòd resurgant, non tamen in quantitate capillorum ne sit quantitas immoderata, sed in alijs partibus, vt necessarium indicabit diuina prouidentia. Vel loquitur in casu illo, quando alijs partibus deficientibus: tunc enim eorum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ secundum tertiam opinionē eadem sunt partes secundum speciem, & secundum materiā. Non enim illa distinctione vtitur Philosophus in 1. de generatione ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendendū quòd eadē partes possunt considerari & secundum speciem quantum ad id quod est formæ & speciei in ipsis, & secundum materiam quantum ad id quod subest formæ & speciei. Constat autē quòd materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, nisi inquantum est sub tali forma, & ideo ratione eius habet ordinem ad resurrectionem. Sed prima & secunda opinio, quæ ponunt alias esse partes, quæ sunt secundum speciem, & alias quæ sunt secundum materiam, dicunt quòd anima quamuis vtrasque partes perficiat, tamen perficit partes secundum materiam mediantibus partibus secundum speciem, & ideo non æqualiter habent ordinem ad resurrectionem.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ in materia generabilium & corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ substantialis: & ideo diuisio, quæ est secundum huiusmodi dimensiones, proprie pertinet ad materiam, sed quantitas completa & terminata aduenit materiæ post formam substantialem: vnde diuisio quæ fit secundum dimensiones terminatas, respicit speciem, præcipue quando ad resurrectionem speciei pertinet determinatus situs partium, sicut est in corpore humano.

T.com. 55

C

ARTICVLVS III.

c. Vtrum omnes resurgent in eadem ætate, scilicet iuuenili.

ADDITVM sic proceditur. Videtur q̃ non omnes resurgē in eadem ætate, scilicet iuuenili, quia deus resurgentibus, præcipue beatis, nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertinet: sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cum senectus sit venerabilis ætas. ergo senes non resurgent in ætate iuuenili.

¶ 1. Præt. Ætas computatur secundum mensuram temporis præteriti: sed impossibile est tempus quod fuit præteritum, nō præteriisse, ergo impossibile est eos qui maioris ætatis fuerit, ad ætatem iuuenilem reduci.

¶ 3. Præt. Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoque, maxime resurget in eo: sed quanto aliquid primo fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuisse, quia in fine propter virtutem speciei debilitatam conuertatur vino aquoso corpus humanum, vt patet per Philosophum in 1. de generatione. ergo si omnes debent in eadem ætate resurgere, magis decet q̃ resurgant in ætate puerili quām iuuenili.

1. par. q. 48 art. 9. ad 4. libro 4. cōtra Genti, cap. 88.

T.com. 88.

SED CONTRA est, quod dicitur Eph. 4. Donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi: sed Christus resurrexit in ætate iuuenili, quæ circa trigintā annos incipit, vt August. dicit. ergo & alij in ætate iuuenili resurgent.

Aug. li. 22. de ciuit. dei cap. 15.

¶ 2. Præt. Homo in maxima perfectione naturæ resurget: sed natura humana perfectissimum statum habet in ætate iuuenili. ergo in illa ætate resurgent omnes.

II

VLTERIVS. Videtur quòd omnes resurgent eiusdem staturæ. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimensiua, ita quantitate durationis: sed quantitas durationis in omnibus reducetur ad eandē mensuram, quia omnes in eadem ætate resurgent. ergo quantitas dimensionis in omnibus reducet ad eandem mensuram, vt in eadem statura omnes resurgant.

¶ 2. Præt. Philosophus dicit in 1. de anima, q̃ omnium natura constantium ita est & ratio magnitudinis & augmenti: sed ille terminus non est nisi ex virtute formæ, cui debet congruere quantitas, sicut & omnia alia accidentia. ergo cum omnes homines habeant eandem formam specificam, in omnibus debet esse secundum naturam eadem quantitatis mensura, nisi sit error: sed error naturæ corrigetur in resurrectione. ergo omnes resurgent in eadem statura.

T.com. 41.

¶ 3. Præt. Quantitas resurgentis non poterit esse proportionata virtuti naturali, quæ primo corpus formauit, nam alius qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute natu-

ræ

Universidad de Deusto
Biblioteca

turæ nũquam in maiori quantitate resurgerent, quod falsum est. ergo oportet q̃ quantitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem, & materię de qua reparatur: sed virtus reparans omnia corpora est eadem numero, & virtus diminuiscineres autem omnes ex quibus reparãtur humana corpora, se habent æqualiter ad suscipiendam actionem prædictæ virtutis. ergo ad eandem quantitatẽ terminabitur resurrectio omnũ hominũ, & sic idẽ est quod prius.

SED CONTRA. Quantitas naturalis sequitur naturam vniuscuiusque indiuidui: sed in resurrectione non variatur natura indiuidui, ergo nec quantitas naturalis eius: sed non est eadem quãtitas naturalis omnium hominum, ergo non omnes resurgent in eadem statura.

¶ 2 Præt. Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriam, vel ad pœnam: sed non erit eadem quantitas glorię, vel pœnę in omnibus resurgentibus, ergo nec eadem quantitas naturæ.

III VLTERIVS. Videtur q̃ omnes resurgent in sexu virili, quia dicitur Ephe. 4. quòd occurremus omnes in virum perfectum. ergo non erit ibi nisi sexus virilis.

¶ 2 Præt. In futuro omnis cessabit platio, vt dicit glo. 1. Cor. 15. sed mulier naturali ordine subdita est viro. ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

¶ 3 Præt. Illud quod est occasionaliter & præter intentionem naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error tolletur: sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ inductus ex defectu virtutis formatiuæ in semine, quæ non potest perducere materiam concepti ad perfectionem virilem, vnde dicit Philosophus in 16. de animalibus, quòd femina est mas occasionatus. ergo sexus muliebris nõ resurget.

SED CONTRA est, quod dicit August. 22. lib. de ci. dei. Melius sapere videntur qui vtrumque sexum resurrecturum esse non dubitant.

¶ 2 Præt. Deus reparabit in resurrectione, quod in homine fecit in prima conditione: sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Gen. 2. ergo ipse sexum femineum in resurrectione reparabit.

IIII VLTERIVS. Videtur q̃ resurgent in vita animali, vt scilicet vtantur actu nutritiuæ & generatiuæ, quia resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed Christus post resurrectionem legitur comedisse, vt patet Ioan. vltimo & Luca. vlti. ergo & homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶ 2 Præt. Distinctio sexuum ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comestionem: sed homo cum omnibus huiusmodi resurget, vt ex supra dictis patet. ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

¶ 3 Præt. Totus homo beatificatur & secundum animam, & secundum corpus: sed beatitudo, siue felicitas secundum Philosophum in propria operatione consistit. ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præt. In beatis post resurrectionem erit beata & perfecta iucunditas: sed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo est status omnium bonorum congregatione completus, & perfectum est cui nihil deest. cum ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuæ sit magna delectatio, videtur quòd tales actus ad vitam animalẽ pertinentes in beatis erint, & multo fortius in alijs q̃ minus spiritualia corpora habebũt.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur.

¶ 2 Præt. Generatio ordinatur ad subueniendum defectui, qui per mortem accidit, & ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi, & ad augmentũ quantitatis: sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum a deo præfinita, quia vsque ad hoc generatio deseretur, vt ex præcedenti distinctione patet: similiter etiam quilibet homo resurget in debita quãtitate, nec erit vltra mors, aut aliqua deperditio fiet a partibus hoĩs. ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd homo resurget absque omni defectu humanæ naturæ: quia sicut deus humanam naturam absque defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autẽ humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem vltimam est consecuta: alio modo, quia ab vltima perfectione iam recessit, & primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus: & ideo in vtrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum vltimæ perfectionis qui est in iuuenili ętate, ad quã terminatur motus augmenti, & a qua incipit motus decrementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ętas senectutis habet reuerentiã, non propter conditionem corporis quod in defectu est, sed propter sapientiam animæ quæ ibi esse præsumitur ex temporis antiquitate, vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non loquimur de ętate quãtum ad numerum annorum, sed quantum ad statum qui ex annis in corpore humano relinquitur: vnde Adam dicitur in ętate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem, quam primo die formationis suæ habuit, & ideo ratio non est ad propositum.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd virtus speciei dicitur esse perfectior in puero quàm in iuuene quantum ad efficaciam agendi cõuersionem alimenti aliquo modo, sicut etiam est perfectior in semine quàm in homine completo, sed in iuuenibus est perfectior quantum ad terminum complementi: vnde illud quod maxime ad naturæ veritatem pertinuit, ad illam perfectionem reducetur, quam habet in ętate iuuenili, non ad illam quam habet in ętate puerili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad vltimam digestionem.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd in resurrectione non reparabitur humana natura solum quantum ad idem specie, sed etiam quantum ad idem in numero: & ideo in resurrectione non solum attendendum quid competat naturę speciei, sed quid competat naturæ indiuidui. Natura autem speciei habet aliquam quantitatem quam nec excedit, nec ab ea deficit absque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est accipienda secundum vnam mẽsuram determinatam. Vnumquodque autem indiuiduum in specie humana assequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis quæ competit naturæ indiuidui, & ad hanc perducitur in termino augmenti si non fuit aliquis error in opere naturę, per quem fit aliquid additum, vel subtractum prædictæ quantitati, cuius quidem mensura accipitur secundum proportionem caloris extendentis, & humidi extensibilis, quod non est eiusdem virtutis in omnibus: et ideo non omnes resurgent in eadem quantitate, sed quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuisset in termino augmenti, si natura non erraisset, vel defecisset: quod autem superest, vel quod deficit in homine resecabit, vel supplebit diuina potentia.

AD TERTIVM ergo dicendum, quòd tam patet ex dictis, q̃ non dicuntur omnes in eadem ętate resurgere, quasi omnibus competat eadem quantitas dimensionis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluati potest in magna & parua quantitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitas huiusmodi indiuidui non solum respondet formę speciei, sed etiam naturæ indiuidui, vt ex dictis patet, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quantitas resurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis, nec omnibus secundum statum illum in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ quam primo indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quantitatem quæ cõpetit speciei, diuina virtus supplebit in resurrectione defectum, sicut patet de nanis, & eadem ratio est de illis qui immoderate magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

AD TERTIAM quæstionem dicẽdum, quòd sicut considerata natura indiuidui debetur quãtitas diuersa diuersis hominibus, ita cõsiderata natura indiuidui debetur diuersis diuersus sexus: & hæc etiam diuersitas competit perfectioni speciei, cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatem sexus, vel quantitatis: & ideo sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus: & quamuis sit differentia sexuum, deerit tamen confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

¶ Ad

Quòd sanẽti sine omni deformitate resurgent.

B

HOc autem in corporibus sanctorum intelligẽdum est, de quibus consequẽter adiungit. Resurgent ergo sanctorum corpora sine ullo uitio, sine ulla deformitate: sicut sine ulla corruptione, onere, diffi-

Videlicet lib. 2. de gene. animal. cap. 3. Cap. 17.

10. Ethi. cap. 17.

Boetius 3. lib. de consola. prosa secunda.

¶. 1. art. 3. in cor.

In corpore sensus qui.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd dicitur omnes Christo occurrere in virum perfectum non propter sexum virilem, sed pp virtutẽ animi, q̃ erit in omnibus & viris, & mulieribus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ mulier subditur viro propter imbecillitatem naturæ quantum ad vigorem animi, & quantum ad robur corporis: sed post resurrectionem non erit differentia in his secundũ diuersitatẽ sexuum, i. magis secundũ diuersitatẽ meritorum, & ideo rõ nõ procedit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis seminæ generatio sit præter intentionem naturæ particularis, est tamen de intentione naturæ uniuersalis, q̃ ad pfectionẽ humanæ speciei utrunq; sexũ requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus, ut ex dictis patet.

In resp. ad 1. præsentis quæst.

AC QVARTAM quæstionẽ dicendũ, q̃ resurrectio non erit necessaria homini pp primã perfectionẽ ipsius, quæ consistit in integritate eorũ quæ ad naturã spectãt, quia ad hoc hõ pueniret pŏ in statu pũtis uitæ p actionem causatã naturaliũ. sed necessitas resurrectionis est ad consequendã vltimã pfectionẽ quæ consistit in puentione ad finẽ vltimum, ut in præcedẽti dist. dictum est, & ideo illæ operationes naturales, q̃ ordinantur ad primã pfectionẽ humanæ naturæ uel causandã, uel seruandã non erunt in resurrectione: & huiusmodi sunt actiones animalis utę in hoie, & actiones mutuæ in ele nẽtis, & motus cæli, & iõ ota hæc cessabũt in resurrectiõe: & quia comedeŕ, & bibere, & dormiŕ, & generaŕ ad aiale uitã pinẽt, cũ sint ad primã pfectionẽ naturæ ordinata, in resurrectione talia nõ erũt.

§. 1. & q. 1. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendã, q̃ illa comestio qua Christus comedit, non fuit necessitatis quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis, ut ostenderet se uera naturã humanam resumpsisse, quã prius habuerat in statu illo, quando cũ discipulis comederat & biberat. Hæc autẽ ostensio non erit necessaria in resurrectione cõi, quia omnibus notũ erit, & iõ dicitur dispensatiue Christus mãdu cassse eo modo loquendi, quo Iuristæ dicunt, q̃ dispẽsatio est cõis iuris relaxatio, quia Christus intermisit hoc quod ẽ cõiter resurgẽtiũ. s. nõ uti cibis pp cãm prædictã, & pp hoc rõ nõ sequiŕ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia sexuum & membrorum erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam & in specie, & indiuiduo: unde non sequitur quòd sit frustra, quamuis animales operationes desint.

Vbi supra. 2. ethi.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ prædictæ opationes nõ sunt hoĩs in quãtũ est hõ, ut ẽt Philosophus dicit, & ideo in eis nõ consistit beatitudo hũani corpis: sed corpus humanũ beatificabiŕ ex redundantia a rõne, a qua homo est hõ, inquantũ erit ei subditũ.

Ex 7. lib. c. 12. & ex 10. c. 6. & 7.

¶ Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in 7. & 10. Ethi. sunt medicinales, quia adhibentur homini ad tollendum fastidium, uel etiam ægritudinales inquantum homo eis inordinate delectatur, ac si essent ueræ delectationes: sicut homo habens infirmum gustum delectatur in quibusdam quæ sanis non sunt delectabilia, & ideo non oportet q̃ tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, ut Iudæi, & Saraceni, & quidam hæretici posuerunt, qui uocantur Chiliarchæ, qui etiam secundũ doctrinã Philosophi, non uidentur sanũ affectũ habere. Solæ enim delectationes spirituales secundũ ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se quærendæ, & ideo ipsæ solæ ad beatitudinẽ requirũtur.

Vt habetur 1. 10. ethi. c. 4. & 7.

QVAESTIO SECVNDA.

B

Deinde quæritur de conditionibus beatorũ.

E

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, De impassibilitate.
¶ Secundo, De subtilitate.
¶ Tertio, De agilitate.
¶ Quarto, De claritate corporum glorificatorum.

ARTICVLVS I.

a Vtrũ corpora sanctorũ post resurrectionẽ erũt ĩpassibilia.

Ncõ. Gét. c. 86. 1. par. q. 97. art. 1. in cor.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora sanctorum post resurrectionem non erunt impassibilia. Omne enim mortale est passibile: sed homo post resurrectionẽ erit animal rationale mortale, hæc enim est diffinitio hominis, quæ nunquàm ab eo separabitur. ergo corpus erit passibile.

¶ 2 Præt. Omne quod est in potentia ad formam alterius, est passibile ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, ut dicitur in primo de generatione: sed corpora sanctorũ post resurrectionẽ erunt in potentia ad aliam formam. ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quæcunque communicant in materia, unum eorum est in potentia ad formam alterius, materia enim secundum quod est sub una forma, non amittit potentiam ad aliam formam: sed corpora sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc sunt. ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia.

A

B

text. co. 77 & 78.

Ex 1. de gener. tex. co. 43

¶ 3 Præt. Contraria nata sunt agere & pati adinuicem, ut in primo de gene. dicit Philosophus: sed corpora sanctorum post resurrectionẽ erunt ex contrariis composita, sicut & nunc sunt. ergo erunt passibilia.

tex. com. 50

¶ 4 Præter. In corpore humano resurget sanguis & alii humores, ut supra dictum est: sed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines, & huiusmodi passiones in corpore. ergo erunt corpora sanctorum post resurrectionem passibilia.

q. 2. ar. 1. q. 3. præsentis dist. in cor.

¶ 5 Præt. Magis repugnat perfectioni defectus in actu, quàm defectus in potentia: sed passibilitas importat solum defectum in potentia. cum ergo in corporibus beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices uulnerum in martyribus, ut in Christo fuerunt, uidetur quòd nihil deperibit perfectioni eorum, si corpora illa passibilia ponantur.

C

SED CONTRA. Omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit a substantia: sed corpora sanctorũ post resurrectionem erunt incorruptibilia, ut dicitur 1. Corinth. 15. Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione. ergo erunt impassibilia.

¶ 2 Præter. Fortius non patitur a debiliori: sed nullum corpus erit fortius corporibus sanctorum, de quibus dicitur 1. Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, surget in uirtute. ergo erunt impassibilia.

VLTERIVS. Videtur quòd impassibilitas in omnibus erit æqualis, quia 1. Corinthiorum. 15. dicit glo. quòd æqualiter omnes habent quòd pati non possunt: sed ex hoc erit eis q̃ non possunt pati, quòd habent dotem impassibilitatis. ergo impassibilitas erit æqualis in omnibus.

II

¶ 2 Præt. Negationes non recipiunt magis & minus: sed impassibilitas est quædam negatio, uel priuatio passibilitatis. ergo non potest esse maior in uno quàm in alio.

D

¶ 3 Præt. Magis album dicitur quod est nigro impermistius: sed nulli corpori sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate. ergo omnia erunt impassibilia æqualiter.

SED CONTRA. Merito debet respondere præmiũ proportionaliter: sed sanctorum quidam fuerunt aliis maioris meriti. ergo cum impassibilitas sit quòddam præmium, uidetur q̃ in quibusdam sit maior quàm in aliis.

¶ 2 Præter. Impassibilitas diuiditur contra dotem claritatis: sed illa non erit æqualis in omnibus, ut patet 1. Cor. 15. ergo nec impassibilitas.

VLTERIVS. Videtur quòd impassibilitas sensum in actu a corporibus gloriosis excludit, quia sicut dicit Philosophus in secundo de anima. Sentiri quoddam pati est: corpora autem gloriosa erunt impassibilia. ergo non sentient in actu.

III tex. co. 118. & etiam 51

¶ 2 Præter. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale: sed corpora gloriosa ratione impassibilitatis non immutabuntur immutatione naturali. ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad sentiendum.

¶ 3 Præt. Quandocunque fit sensus in actu cum noua receptione, fit nouum iudicium: sed ibi non erit nouum iudicium, quia non erunt ibi cogitationes uolubiles. ergo non fiet sensus in actu.

¶ 4 Præt. Quando anima est in actu unius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ: sed anima summe erit intenta ad actum uirtutis intellectiuæ, qua deum contemplabitur. ergo non erit aliquo modo in actu sensitiuæ.

SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 1. Videbit eum omnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnis oculus, ergo erit ibi sensus in actu.

¶ 2 Præt. Secundum Philosophum in 1. de anima, Animatum ab inanimato distinguitur sensu & motu: sed erit ibi motus in actu, quia tamquam scintillæ in arundineto discurrent. Sap. 3 ergo & sensus in actu.

IIII Lib. 3. text. co. 66. & libro 2 De partibus animalium c. 8

VLTERIVS, Videtur quòd non sint ibi omnes sensus in actu. Tactus. n. est primus inter alios sensus, ut dicitur in lib. de anima: sed corpora gloriosa carebunt actu sensu tactus, quia sensus tactus fit in actu 2 immutatione corporis animalis ab aliquo exteriori corpore p̃dominante in aliqua qualitatum actiuarum, uel passiuarũ, quarum est tactus discretiuus, qualis immutatio tunc esse non poterit, ergo non erit ibi omnis sensus in actu.

q. præcedenti ar. 3. q. 4. in cor.

¶ 2 Præter. Sensus gustus deseruit actui uirtutis nutritiuæ: sed, sicut supra dictũ est, post resurrectionem huiusmodi actus non erit, ergo frustra esset ibi gustus.

¶ 3 Præt. Post resurrectionem nihil corrũpetur, quia tota creatura uestietur quadam uirtute incorruptionis: sed sensus odoratus in actu suo esse non potest, nisi aliqua corruptione facta, quia odor nõ sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione cõsistit. ergo sensus odoratus non erit ibi in suo actu.

¶ 4 Præt. Auditus deseruit disciplinæ, ut dicitur in lib. de sensu & sen. sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapientia replebũtur ex ipsius dei uisione. ergo non erit ibi auditus.

In text. lectionis. 2. S. Thomæ.

¶ 5 Præt. Visio fit secundum qd in pupilla recipitur species rei uisæ: sed hoc non poterit esse post resurrectionem in beatis. ergo non erit ibi uisus in actu, qui tñ est omniũ sensũ nobilior: Probatio mediæ. Illud quod est lucidum in actu, non est receptiuũ speciei uisibilis, unde speculum directe politũ sub radio Solis non repræsentat speciem corporis oppositi: sed pupilla sicut & totum corpus erit claritate dotata, ergo non recipietur in ea aliqua species colorati corporis.

¶ 6 Præ. Secundum Perspectiuos, Omne quod uidetur, sub angulo uidetur: sed hoc non competit corporibus gloriosis. ergo non habebunt sensum uisus in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid uidetur sub angulo, oportet esse aliquã proportionem angulo ad distantiam rei uisæ, quia quod a remotiori uidetur, minus uidetur, & sub minori angulo: unde posset esse ita paruus angulus, q̃ nihil de re uideretur. si ergo oculus gloriosus uidebit sub angulo, oportet quòd uideat sub terminata distantia, & ita quòd non uideat aliquid a remotiori quàm modo uidemus, quod uidetur ualde absurdum: & sic uidetur quòd sensus usus actu non erit in corporibus gloriosis.

SED CONTRA, Potentia coniuncta actui est perfectior quàm non coniuncta: sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione. ergo erunt ibi omnes sensus in suo actu.

¶ 2 Præter. Vicinius se habent ad animam potentiæ sensitiuæ quàm corpus: sed corpus præmiabitur, uel punietur propter merita & demerita animæ. ergo & omnes sensus præmiabuntur in beatis, & punientur in malis secundum delectationem, & dolorem, uel tristitiam quæ in operatione sensus consistunt.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo communiter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipitur sit conueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue contrarium & corruptiuũ: ab huiusmodi passionis remotione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur, cum nihil quod est perfectionis, eis auferẽdum. Alio modo dicitur proprie, quam sic diffinit Dama. in 2. lib. Passio est motus præter naturam, unde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio, cuius ratio est: quia omne quod patitur, trahitur ad terminos agentis, quia agens assimilat sibi patiens, & ideo patiẽs inquantum huiusmodi, trahitur extra terminos proprios in quibus erat. Sic ergo proprie accipiendo passionem, non erit in corporibus sanctorum resurgentium potentialitas ad passionem, & ideo impassibilia dicũtur. Huius autem impassibilitatis ratio a diuersis diuersimode assignatur.

De fide orthodoxa li. 2. c. 22

F ¶ Quidam enim attribuunt eam conditioni elementorũ, quæ aliter se habebunt tũc in corpore, quàm modo se habẽt. Dicũt enim q̃ elementa remanebunt ibi secundũ substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur.

¶ Sed hoc non uidetur uerum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elementorum: unde si sine eis reparentur, elementa in corpore resurgentis essent minoris perfectionis quàm modo sunt.

¶ Et præterea, cum qualitates illæ sint p̃pria accidẽtia elemẽtorũ ex forma & materia ipsorũ causata, uf nalde absurdũ q̃ causa maneat, & effectus tollatur: & ideo alii dicunt, q̃ manebũt qualitates, sed non habebunt proprias actiones diuina uirtute id faciente ad conseruationem humani corporis.

¶ Sed hoc etiam non uidetur posse stare, quia ad mistionẽ requiritur actio actiuarum & passiuarum qualitatum, & secundum prædominium unius, uel alterius mista efficiuntur diuersæ complexionis, quod oportet ponere in corpore resurgentis, quia erunt ibi carnes, & ossa, & huiusmodi partes, quibus omnibus non competit una complexio.

¶ Et præterea, secundum hoc impassibilitas non posset poni dos in eis, quia non poneret aliquam dispositionẽ in substãtia impassibili, sed solum prohibitionem passionis ab exteriori, scilicet diuina uirtute, quæ etiam posset idem facere de corpore hominis in statu huius uitæ. Et ideo alii dicunt, quòd in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum gloriosorũ, scilicet natura quinti corporis, quam ponunt uenire in cõpositionem humani corporis ad conciliandum elemẽta in harmoniam quãdam, per quam possint esse debita materia animæ rationalis, sed tñ in statu huius uitæ pp dominium naturæ elementaris corpus humanum patitur ad similitudinem aliorum elementorum, sed in resurrectione dominabitur natura quinti corporis, & ideo corpus humanum reddetur impassibile ad similitudinem corporis cælestis.

Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum nõ uenit materialiter ad compositionem corporis humani, ut in secundo libro ostensum est.

Dist. 17. q. 3. ar. 1. fere per totum.

¶ Et præterea, Impossibile est dicere, quòd aliqua uirtus naturalis, qualis est uirtus corporis cælestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis gloriosi, cum immutationem corporis humani Apostolus attribuat uirtuti Christi, quia qualis cælestis, tales & cælestes 1. Corint. 15. & Philipp. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ secundũ operationẽ qua &c. Et præterea, Nõ põt natura cælestis ita dominari i corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus suis principiis passibilitas inest. Et ideo aliter dicẽdũ, q̃ omnis passio fit p̃ uictoriã agẽtis super patiens, alias nõ traheret ipsum ad suos terminos. Impossibile est aũt q̃ aliquid dominetur supra patiens, nisi inquantũ debilitatur dñiũ formæ propriæ supra materiã patientis, loquendo de passione quæ est circa materiam, de qua nunc loquimur. Non enim potest materia subiici uni contrariorum sine hoc, quòd tollatur dominium alterius in ipsam, uel saltẽ diminuatur: corpus aũt humanũ, & quicquid in eo est, pfectè erit subiectũ animæ rõnali, sicut et ipsa perfectè subiecta erit deo: & ideo in corpore glorioso non poterit esse aliqua mutatio cõtra dispositionem illam, qua perficitur ab anima, & ideo corpora illa erunt impassibilia.

I

K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Ansel. mortale ponitur in diffinitione hominis a philosophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, quia non uiderunt homines nisi secundũ huiusmodi mortalitatis statũ. Vel põt dici, q̃ secundũ Philosophũ in 8. metaph. quia differentiæ essentiales sunt nobis incognitæ, utimur quandoque differentiis accidentalibus ad significandum essentiales differẽtias, quæ sunt accidentaliũ causa: unde mortale non ponitur in diffinitione hominis quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quod est causa passibilitatis & mortalitatis secundum præsentẽ statum, scilicet compositio ex contrariis, est de essentia hominis, sed tunc non erit causa eius propter uictoriam animæ super corpus.

Lib. 3. Civitatis dei c. 11. post principium.

7. Met. text. co. 43

D. 907.

¶ Ad

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est potentia, ligata, & libera, & hoc non solum est uerum de potentia actiua, sed etiam passiua. Forma enim ligat potentiam materiæ, determinando ipsam ad unum secundum quod dominatur super eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma per materiam, non perfectè potest ligare ipsam quin recipiat interdum per aliquam passionem dispositionem contrariã formæ: sed in sanctis post resurrectionem omnino anima dominabitur supra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter deo subiecta, quòd non fuit in statu innocentiæ: & ideo in corporalibus illis manet eadem potentia ad formam aliã quæ nunc inest quantum ab substantiam potentiæ, sed erit ligata per victoriam animæ supra corpus, ut numquàm in actum passionis exire possit.

Si mali tunc habeant, quas hic habuerunt deformitates.

C

E reprobis autem quæri solet, an cum deformitatibus hic habitis resurgant. Hoc autem Aug. non asserit, sed dubium relinquit, ita inquiens. Quicunq; ab illa perditionis massã, quæ per Adam facta est, non liberant per Christũ, resurgẽt qdẽ etiã ipsi unusq;q; cũ sua carne, sed

A

B

tex. com. 4. & 47.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualitates elementares sunt instrumenta animæ, ut patet in secundo de anima, quia calor ignis in corpore animalis regulatur in actu nutrendi per uirtutem animę. Quando autem agens principale est perfectũ, & non est aliquis defectus in instrumento, nulla actio procedit ab instrumento nisi secundum dispositionem principalis agentis: & ideo in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio, uel passio poterit prouenire a qualitatibus elementaribus, quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit conseruare corpus.

Epistol. 146 tom. 2

¶ Ad quartum dicendum secundum August. in epistola ad Consentium, quòd uelet diuina potentia de ista uisibili atque tractabili natura corporum quibusdam manentibus auferre quas uoluerit qualitates: unde sicut ab igne fornacis Chaldeorum abstulit uirtutem combuendi quantum ad aliquid, quia corpora puerorum illæsa seruata sunt, sed mansit quantum ad aliquid, quia ille ignis ligna comburebat: ita auferet ab humoribus passibilitatem, & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus est.

C

¶ Ad quintum dicendum, quòd cicatrices uulnerum non erũt in sanctis, nec in Christo fuerunt inquantum importent aliquem defectum, sed inquantum sunt signa constantissimæ uirtutis, qua passi sunt pro iustitia & fide, ut ex hoc & ipsi, & alii gaudium crescat: unde dicit August. 22. de ciuitate dei. Nescio quomodo hic afficimur amore martyrum beatorum, ut uelimus in illo regno in eorum corporibus uidere uulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse uidebimus. Non deformitas in eis, sed dignitas erit, & quidem quamuis in corpore non corporis, sed uirtutis pulchritudo fulgebit: nec tamen si aliqua martyrium amputata & ablata sunt membra, hinc ipsis membris erunt in resurrectione mortuorum, quibus dictum est. Capillus de capite uestro non peribit.

c. 20.

D

AD 32 CVNDAM quæstionem dicendum, quòd impassibilitas potest dupliciter considerari, uel secundũ se, uel secundam causam suam. Si secundum se considereretur, quia solam priuationem, uel negationem importat, non suscipit magis & minus, sed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem considereretur secundum causam suam, sic erit maior in uno quàm in alio. Causa autem eius est dominium animæ super corpus, quod quidem dominium causatur ex hoc, quòd seruitur deo immobiliter: unde in illo qui perfectius fruitur, est maior impassibilitatis causa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de impassibilitate secundum se, & non secundum causam suã.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis negationes & priuationes secundum se non intendantur, nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex causis suis, sicut dicitur esse locus magis tenebrosus, qui habet plura & maiora obstacula lucis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliqua non solum intenduntur per recessum a contrario, sed etiam per accessum ad terminum sicut lux intenditur: & prima etiam impassibilitas est maior in uno quàm in alio, quamuis in nullo aliquid passibilitatis remaneat.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd aliquem sensum esse in corporibus beatorum omnes ponunt, alias uita corporalis sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno quàm uigiliæ: quod non competit alii perfectioni, eo quòd in somno corpus sensibile non est in ultimo actu uitę, propter quod somnus dicitur uitæ dimidium in primo Ethic. sed in modo sentiendi diuersi diuersa opinantur.

E

cap. 13

¶ Quidam enim dicunt, quòd quia gloriosa corpora erunt impassibilia & propter hoc nõ receptibilia peregrinæ impressionis, & multo minus quàm corpora cęlestia, quòd non erit ibi sensus in actu per receptionem alicuius speciei a sensibilibus, sed magis extra mittendo.

In enchiridion, c. 92.

¶ Sed hoc non potest esse, quia in resurrectione natura speciei manebit eadem in homine, & in omnibus partibus eius: huiusmodi autem est natura sensus, nisi potentia passiua, ut in secundo de anima probat Philosophus: unde si in resurrectione sancti sentirent extra mittendo, & non recipiendo, non esset sensus in eis uirtus passiua, sed actiua, & sic non esset eiusdem speciei cum sensu qui nunc est, sed esset aliqua alia uirtus eis data: sicut enim materia numquàm fit forma, ita potentia passiua numquàm fit actiua.

tex. com. 5. & 121

¶ Et ideo alii dicunt, quòd sensus in actu fiet per susceptionẽ non quidem ab exterioribus sensibilibus, sed per influxum a superioribus uiribus, ut licet nunc superiores uires accipiãt ab interioribus, ita tunc econuerso inferiores accipient a superioribus: sed ille modus receptionis nõ facit uere sentire, quia omnis potentia passiua secundum suæ speciei rationem determinatur ad aliquod speciale actiuum, quia potentia inquantum huiusmodi, habet ordinem ad illud respectu cuius dicitur: unde cum proprium actiuũ in sensu exteriori sit res existẽs extra animam, & non intentio eius existens in imaginatione, uel rõne, si organũ sentiendi non moueatur a rebus extra, sed ex imaginatione, uel aliis superioribus uiribus, non erit uere sentire. Vnde non dicimus quòd frenetici, & alii mẽte capti, in quibus propter uictoriam imaginatiuæ uirtutis fit huiusmodi fluxus specierum ad organa sentiendi, uere sentiãt, sed quòd uidetur eis quòd sentiant. Et ideo dicendum est cum aliis, quòd sensus corporum gloriosorum erit per susceptionẽ a rebus quæ sunt extra animam.

¶ Sed sciendum, quòd organa sentiendi immutantur a rebus quæ sunt extra animã dupliciter. Vno modo, immutatione naturali, quando sensiuum disponitur eadẽ qualitate naturali qua disponitur res extra animã, quę agit in ipsum: sicut cũ unus fit calida & adusta ex tactu rei calidæ, uel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo, immutatione spirituali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundum esse spirituale: i. species, siue intentio qualitatis, & non ipsa qualitas, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa nõ efficitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum per se loquendo, quia sensus est susceptiuus specierum in materia præter materiã. i. præter esse materiale quod habebãt extra animã, ut dicit in secundo de anima: & hæc receptio immutat natura recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas secũdũ esse suũ materiale, unde ista receptio non erit in corporibus gloriosis, sed secũda q̃ per se facit sensum in actu, & non immutat natura recipientis.

tex. co. 121.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ iam patet ex dictis, q̃ p hanc passionem, quæ est in actu sentiendi, quæ non est aliud q̃ receptio prædicta, non trahitur corpus extra naturalem suam qualitatem, sed spiritualiter perficitur: unde impassibilitas gloriosorum corporum hanc passionem non excludit.

E

¶ Ad secundum dicendum, quòd omne passiuum recipit actionem agentis secundum suum modum. Si ergo aliquid sit quod natum sit immutari ab actiuo naturali & spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem spiritualem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale. Si autẽ natum sit immutari tantum spiritualiter, non oportet q̃ immutetur naturaliter, sicut de aere qui non est receptiuus colo- D. 824.
ris secundũ esse naturale, sed solũ secundũ esse spirituale: & ideo 826.
hoc solũmodo immutatur. sicut econuerso corpora inanimata immutantur p̃ qualitates sensibiles solũ naturaliter, & nõ spiritualiter. In corporibus autẽ gloriosis non poterit esse aliqua immutatio naturalis, & ideo ibi erit spiritalis immutatio tantũ.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sicut erit noua receptio speciei in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus cõmunis, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aug. lib. ultimo de trinit. c. 9.

autem nouum iudicium intellectus de hoc, sicut fit in eo qui F uidet aliquid quod prius sciuit. Quòd autem Augustinus dicit, quòd non erunt ibi cogitationes uolubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis, unde non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendũ, quod quãdo unum duorum est ratio alterius, occupatio animæ circa unum non impedit, nec remittit occupationes eius circa aliud, sicut medicus dum uidet urinam non minus potest considerare regulas artis de coloribus urinarum, sed magis: & quia deus apprehendetur a sanctis ut ratio omnium quæ ab eis agentur, uel cognoscentur: ideo occupatio eorum circa sensibilia sentienda, uel quæcunque alia contemplanda, aut agenda in nullo impediet diuinam consemplationem, nec econuerso.

ut cum diabolo eiusq, angelis puniantur. Vtrum uero ipsi cum uitiis & deformitatibus suorũ corporum resurgant, quæcunq; in eis gestarunt, inquirendo laborare qd opus est? Nõ enim fatigare nos debet incerta eorũ habitudo, uel pulchritudo, quorũ erit certa & sempiterna damnatio. Ecce nõ diffinit, an tũc habeant deformitates, quas hic habuerunt reproborum corpora.

¶ Vel dicendum, quòd ideo una potentia impeditur in suo actu, quando alia uehementer operatur, quia una potentia de se non sufficit ad tam intensam operationem, nisi ei subueniatur per id quod erat aliis potentiis, uel membris influendum a principio uitæ: & quia in sanctis erunt omnes potentiæ perfectissimæ, una poterit intense operari, ita quòd ex hoc nullum impedimentum præstabitur actioni alterius potentiæ sicut & in Christo fuit.

Ad quartam quæstionem dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd in corporibus gloriosis erunt omnes potentiæ sensuum, non tamen erunt in actu nisi duo sensus, scilicet uisus, & tactus: nec hoc erit ex H defectu sensuum, sed ex defectu medii & obiecti, nec tamen erunt frustra, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandam sapientiam creatoris. Sed hoc non uidetur uerum, quia illud quod est medium in istis sensibus, est etiam in aliis medium. In uisu enim est medium aer, qui etiam est medium in auditu, & odorato, sicut patet in secundo de anima. Similiter etiam gustus habet medium coniunctum sicut & tactus, cum gustus sit quidam tactus, ut in eodem libro dicitur. Odor etiam erit ibi qui est obiectum odoratus, cum ecclesia cantet quòd odor suauissimus erũt corpora sanctorum. Laus etiam uocalis erit in patria, unde Aug. dicit super illud Psalm. 149. Exultationes dei in gutture eorum, quòd corda & linguæ non desinent laudare deum. Et idẽ etiam habetur per glo. super illud. In cimbalis bene sonantibus, &c.

Ex tex. comen. 76. & 79. tex. co. 112.

Psal. 150

¶ Et ideo secundum aliquos dicendum, quòd etiam odoratus & auditus erunt ibi in actu, sed gustus non erit in actu, ita quòd immutetur ab aliquo cibo, uel potu sumpto, ut patet ex dictis, nisi forte dicatur quòd erit gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

q. præcedẽtæ ar. 3 q. 4. in cor.

Ad primum ergo dicendum, quòd qualitates quas tactus percipit, sunt illæ ex quibus constituitur animalis corpus, unde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum præsentem natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus: & ideo tactus dicitur maxime materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum, non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi, qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens: & ideo in corporibus gloriosis, a quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio a qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut & in corpore Adæ fuit quòd nec ignis urere, nec gladius scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum quod est sensus alimenti non erit in actu: si tamen erit secundum quod est iudicium saporum, hoc esse poterit forte secundum modum prædictum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam posuerunt, quòd odor nihil aliud est quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hæc positio non potest esse uera, quod patet ex hoc quòd uultures currunt ex odore percepto ad cadauer ex locis remotissimis: nec esset possibile quòd euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca, etiam si totum resolueretur in uaporem, & præcipue cum sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partem immutent: unde odor immutat medium quandoque & instrumentum sentiendi spirituali immutatio ne sine aliqua euaporatione pertinget ad organum: sed quod aliqua euaporatio requiratur, hoc est quia odor in corporibus est humiditate aspersus, unde oportet resolutionem fieri ad hoc quòd percipiatur: sed in corporibus gloriosis erit odor in ultima sua perfectione nullo modo per humidum suppressus, unde immutabit spirituali immutatione, sicut G odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus in sanctis, quia nulla humiditate impedietur cognoscet non solum excellentias odorum, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

¶ Ad quartum dicendum, quòd erit in patria laus uocalis, quamuis quidam aliter dicant, quòd sola immutatione spirituali organum auditus immutabitur in beatis, nec erit propter disciplinam, qua scientiam acquirat, sed propter perfectionem sensus, & delectationem. Quomodo autem uox ibi formari poterit, in secundo libro diffinctio. secunda dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd intensio luminis non impedit receptionem d spiritualẽ speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani: sicut patet quòd quamtumcumque illuminetur aer, potest esse medium in uisu, & quanto est magis illuminatus, tanto per ipsum clarius aliquid uidetur, H nisi sit defectus ex debilitate uisus: quod autem speculo supposito directe radio Solis non appareat species corporis oppositi, non est propter hoc quod impediatur receptio, sed propter hoc quòd impeditur reuerberatio: oportet enim ad hoc quod forma in speculo appareat, quòd fiat quædam reuerberatio ad aliquod corpus obscurum, & ideo plumbum uitro adiungitur in speculo: hanc autem obscuritatem radius Solis repellit, unde nõ potest apparere species aliqua in speculo: claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphanitatem a pupilla, quia gloria non tollet naturam, unde magnitudo claritatis in pupilla magis faciet ad acumen uisus quàm ad eius defectum.

q. 2. ar. 2. 2d qu intun. D. 2.84

¶ Ad sextum dicendum, quòd quanto sensus est perfectior, tanto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere. Quanto autem sub minori angulo uisus I a uisibili immutatur, tanto minor immutatio est, & inde est quòd uisus perfectior magis a remoto aliquid uidere potest, quàm uisus debilior: quia quanto a remotiori uidetur, sub minori angulo uidetur. Et quia uisus corporis gloriosi erit perfectissimus ex paruissima immutatione poterit uidere, unde sub angulo multo minori uidere poterit quàm modo possit, & per consequens multo magis a remoto.

Articvlvs II.

b Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorificati.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis glorificati. Proprietas K enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, sicut claritas gloriæ claritatem Solis, quæ est maxime in natura. si ergo subtilitas est proprietas corporis gloriosi, uidetur quòd corpus gloriosum futurum sit subtilius omni quod est subtile in natura, & ita erit uentis aereque subtilius, quod est hæresis a Gregor. in Constantinopolitana urbe damnata, ut ipse narrat in 14. libro Moralium.

4. Co. Gen. ca. 86

¶ 2 Præter. Sicut caliditas, & frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet elementorum, ita & subtilitas: sed calor & aliæ qualitates elementorum non intenduntur in corporibus gloriosis magis quàm nunc, immo magis ad medium reducentur. ergo nec subtilitas in eis erit maior quàm nunc sit.

cap. 31

¶ 3 Præt.

¶ 3 Præter. Subtilitas in corporibus inuenitur propter paruitatem materiæ, unde corpora quę habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus dicimus magis subtilia, ut ignem aere, & aerem aqua, & aquam terra: sed tantum de materia erit in corporibus gloriosis, quantum nunc est, nec dimensiones erũt maiores, ut ex supra dictis patet. ergo non erunt magis subtilia quàm modo sint.

Quia non consumentur corpora quæ tunc ardebunt.

Si uero quæritur de corporibus malorum, quo modo in igne ardeant, & non consumentur. August. in uariis exemplis astruit & sempiternis ignibus ea ardere, & non consumi illa combustione, sicut animus, cuius præsentia corpus

De ciui. dei lib. 21. c. 3

Sed contra est, quod dicitur 1. Corinthiorũ. 15 Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, idest, spiritui simile: sed subtilitas spiritus excedit omnem subtilitatẽ corporis. ergo corpora gloriosa erunt subtilissima.

q. præcedenti ar. 3. q. 3. in cor. & ita per totũ.

¶ 2 Præter. Corpora quanto sunt subtiliora, tanto nobiliora: sed corpora gloriosa sunt nobilissima. ergo erunt subtilissima.

II

Vlterius. Videtur quòd ratione huius subtilitatis competat corpi quòd sit simul in eodem loco cum alio corpore non glorioso, quia ut dicitur Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ secundum operationem uirtutis suæ, qua etiam possit subiicere sibi omnia: sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodẽ loco, ut patet per hoc, quòd intrauit post resurrectionem ad discipulos ianuis clausis, ut dicitur Io. 20. ergo & corpora gloriosa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non gloriosis in eodem loco.

3. par. q. 57. ar. 4. ad 3.

¶ 2 Præter. Corpora gloriosa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: sed quædam corpora nunc ratione suæ nobilitatis possunt simul esse cum aliis corporibus, scilicet radii solares. ergo multo fortius hoc conueniet corporibus gloriosis.

¶ 3 Præter. Corpus cæleste non potest diuidi, ad minus quantum ad substantiam sphęrarum, unde dicitur Iob. 37. quòd cæli uelut ære solidissimi fusi sunt. si ergo corpus gloriosum non potest ratione subtilitatis esse simul cum alio corpore in eodem loco, nunquàm ad cælum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

¶ 4 Præter. Corpus quod non potest esse simul cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo, uel etiam includi: sed hæc non possunt contingere corporibus gloriosis. ergo possunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

¶ 5 Præter. Sicut se habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus: sed duo puncta possunt esse simul, ut patet quando duæ lineæ se tangunt: & similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum, & duæ superficies in contactu duorum corporum, quia contigua sunt, quorum ultima sunt simul, ut patet sexto Phy sicorum. ergo non est contra naturam corporis, quin possit esse cum alio corpore in eodem loco: sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioso præstabitur. ergo corpus gloriosum ex suæ subtilitatis proprietate habebit, quòd possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

Tex. co. 1 & 5. Phy. tex. co. 22

Sed contra est, quod Boetius dicit in libro de Trinit. In numero differentiam uarietas accidentium facit: nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus distant. Nam si uel animo cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est cunctis diuersus, quem unum fingere nullo modo possumus. ergo si ponantur duo corpora esse in uno loco, erunt unum corpus numero.

cap. 1.

¶ 2 Præter. Corpora gloriosa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quàm spiritus angelici: sed spiritus angelici, ut quidam dicunt, non possent distingui numero nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponunt quòd necesse est eos esse in loco, & quòd ante mundum creari non potuerunt. ergo multo magis debent dicere, quòd duo corpora qualiacunque non possunt simul esse in eodem loco.

III

Vlterius. Videtur quòd nec etiam per miraculum fieri possit, quòd duo corpora sint in eodem loco. Non enim potest fieri per miraculum quod duo corpora sint simul duo, & unum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul: sed si ponantur duo corpora esse simul, sequeretur illa duo corpora esse unum. ergo non est possibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodem loco, quorum unum dicatur. a. & aliud. b. aut ergo dimensiones. a. erunt eædem cum dimensionibus loci, aut aliæ: si aliæ, ergo erunt aliquæ dimensiones separatæ, quod non potest poni, quia dimensiones quæ sunt inter terminos loci non sunt in aliquo subiecto, nisi sint in corpore locato. Si autem sunt eædem, ergo eadem ratione dimensiones. b. erunt eædem cum dimensionibus loci: sed quæcunque uni & eidem sunt eadem, sibi inuicẽ sunt eadem. ergo dimensiones. a. & b. sunt eædem: sed duorum corporum non possunt esse eædẽ dimensiones, sicut nec eadem albedo. ergo. a. & b. sunt unum corpus, & erant duo. ergo sunt simul unum & duo.

¶ 2 Præter. Contra communes animi conceptiones non potest aliquid miraculose fieri, ut scilicet pars non sit minor toto, quia contraria communibus conceptionibus directe contradictionem incladunt. similiter nec coclusiones geometricæ quæ a communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. similiter nec aliquid potest fieri in linea contra diffinitionem lineæ, quia separare diffinitionem a diffinito est ponere duo condictoria esse simul: sed duo corpora esse in eodem loco est contra conclusiones geometriæ, & contra diffinitionem lineæ. ergo non potest per miraculum fieri. Probatio mediæ. Conclusio est geometriæ, quòd duo circuli non tangant se nisi in puncto: si autem duo corpora circularia essent in eodem loco, duo circuli designati in eis se tangerent secundum totum: similiter etiam est contra diffinitionem lineæ quòd infra duo puncta sit pl usquàm una linea recta, quod contingeret si duo corpora essent in eodem loco, quia infra duo puncta signata in diuersis superficiebus loci, essent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

¶ 3 Præter. Hoc non uidetur posse fieri per miraculum, quòd corpus inclusum in alio corpore non sit in loco, quia sic haberet locum communem, & non proprium, quod non potest esse: sed hoc sequeretur, si duo corpora essent in eodem loco. ergo hoc non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodem loco, quorum unum secundum quamlibet dimensionem sit maius alio, corpus minus erit inclusum corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius communis, locum autem proprium non habebit, quia non erit aliqua superficies corporis actu signata, quæ contineat ipsam, quod est de ratione loci. ergo non habebit locum proprium.

¶ 4 Præter. Locus proportionaliter respondet locato: sed nunquàm potest per miraculum fieri, quòd idem corpus sit simul in diuersis locis nisi per aliquam conuersionem, sicut accidit in sacramento altaris. ergo nullo modo potest per miraculũ fieri, quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

Sed contra est, quòd beata Virgo filium suum miraculose peperit: sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiens, claustra pudoris non fregit. ergo potest miraculose fieri quòd duo corpora sint in eodem loco.

¶ 2 Præt. Hoc idem potest ostendi per hoc, quòd dominus ad discipulos intrauit ianuis clausis, Ioan. 20

IIII

Vlterius. Videtur quòd corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco, quia ubi est maior subtilitas, ibi est minor resistentia. si ergo corpus gloriosum est subtilius quàm non gloriosum, minus resistet corpori glorioso: & ita si corpus gloriosum poterit esse cum non glorioso corpore in eodem loco, multo fortius cum corpore glorioso.

¶ 2 Præter. Sicut corpus gloriosum est subtilius non glorioso, ita unum gloriosum erit subtilius alio. si ergo corpus gloriosum poterit esse simul cum non glorioso, & corpus gloriosum magis subtile poterit esse cum glorioso minus subtili.

¶ 3 Præt. Corpus cæli est corpus subtile, & erit tunc glorificatum: sed corpus alicuius sancti esse poterit simul cum corpore cæli, quia poterunt ad terram descendere & ascendere pro suæ libito uoluntatis. ergo & duo corpora subtilia, uel gloriosa poterunt esse simul.

Sed contra. Corpora gloriosa erunt spiritualia, idest, spiritibus quãtum ad aliquid similia: sed duo spiritus nõ pũt esse in eodẽ loco, quãuis spũs & corpus possint eẽ in eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

q.1.ar.3. loco ut in primo lib. dist. 37. dictum est. ergo nec duo corpora gloriosa poterunt esse in eodem loco.

¶ 2 Præt. Duorum corporum simul existentium, unum ab alio penetratur: sed penetrari ab alio corpore est ignobilitatis, quę omnino a corporibus gloriosis aberit. ergo non poterunt esse duo corpora gloriosa simul.

N VLTERIVS. Videtur quòd ex sua subtilitate remoueatur a corpore glorificato necessitas existendi in æquali loco. Corpora enim gloriosa erunt conformia corpori Christi, ut patet Philipp. 3. sed corpus Christi non coarctatur hac necessitate, ut sit in loco æquali, unde continetur totum sub paruis, uel magnis dimensionibus hostię consecratæ. ergo & hoc idem erit in corporibus gloriosis.

Ex text.co. 53.& 55 ¶ 3 Præter. Philosophus probat in quarto Physicorum, quòd si duo corpora sunt in eodem loco, sequitur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuersæ partes eius poterunt esse in eadem parte loci, non enim differt utrum duo corpora, uel quotcunque sint in eodem loco: sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum alio corpore, ut dicitur communiter. ergo poterit esse in quouis paruo loco.

¶ 4 Præter. Sicut corpus uidetur ratione sui coloris, ita commensuratur loco ratione suæ quantitatis: sed corpus gloriosum ita subiectum erit spiritui quòd poterit uideri, & non uideri, præcipue ab oculo non glorioso pro suo libito uoluntatis, ut patuit in Christo. ergo ita quantitas subiicietur nutui spiritus quòd poterit esse in magno, uel paruo loco, & habere magnam, uel paruam quantitatem ad libitum.

cex.com.30 SED CONTRA est, quòd Philosophus dicit in quarto Physicorum, quòd omne quod est in loco, est in loco æquali sibi: sed corpus gloriosum erit in loco. ergo erit in loco æquali sibi.

tex.com.30 ¶ 2 Præter. Eædem sunt dimensiones loci & locati, ut probatur in 4. Physic. si ergo locus esset maior locato, esset idem maius & minus seipso, quod est inconueniens.

VI VLTERIVS. Videtur quòd corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. Gregorius enim dicit in Homelia, in octaua Paschæ. Corrumpi necesse est quod palpatur: sed corpus gloriosum erit incorruptibile. ergo erit impalpabile.

Homilia 26

¶ 2 Præter. Omne quod palpatur resistit palpanti: sed quod potest esse simul cum aliquo, non resistit ei. cum ergo corpus gloriosum possit esse simul cum aliquo corpore, non erit I palpabile.

¶ 3 Præter. Omne corpus palpabile est tangibile: sed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis. cum ergo qualitates tangibiles non sint in excessum, sed reductæ ad maximam æqualitatem in corporibus gloriosis, uidetur quòd non sint palpabilia.

SED CONTRA est, quòd dominus cum corpore glorioso resurrexit, & tamen corpus palpabile habuit, ut patet Ioan. 20. Palpate, & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me uidetis habere. ergo & corpora gloriosa erunt palpabilia.

cap. 11 ¶ 2 Præt. Hæc est hæresis Euticii Constantinopolitanorum episcopi, ut Gregorius dicit 14. lib. Moral. qui dixit, quòd corpus nostrum in resurrectionis gloria erit impalpabile.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd nomen subtilitatis a uirtute penetrandi est assumptum, unde tex.com.x. dicitur in secundo de generatione. quòd subtile est quod cõpletiuum partibus, & partium partibus, quia propter naturam humidi quod male terminatur termino proprio, bene autem alieno, sequitur suum tangens, & fluit undique ad suum capiens, & sua subtilitate quamlibet eius partem minimam subintrat. Quòd autem aliquod corpus sit penetratiuũ contingit ex duobus.

¶ Primo, ex quãtitatis paruitate, præcipue secundum profunditatem & latitudinem, non autem secundum longitudinem, quia penetratio fit in profundum, unde longitudo penetrationi non obstat.

¶ Secundo, ex paucitate materiæ, unde rara subtilia dicimus: & quia in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis, ideo translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora, quæ optime substant formæ, & perficiuntur ab ea complectissimo modo: sicut dicimus subtilitatem esse in Sole & Luna, & aliis huiusmodi: sicut etiam aurum, uel aliquid huiusmodi potest dici subtile, quando perfectissime completur in esse & uirtute suæ speciei: & quia res in corporeæ quantitate carẽt, & materia nomen subtilitatis ad eas transfert nõ solum ratione suæ substãtiæ, sed etiã ratione suæ uirtutis. Sicut enim subtile dicitur penetratiuum, quia pertingit usque ad intima rei, ita etiam dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia & proprietates naturales rei latentes: & similiter dicitur aliquis habere usum subtilem, quia aliquod minimum potest usu pertingere, & similiter est de aliis sensibus: & secundum hoc etiam diuersi diuersimode subtilitatem corporibus gloriosis attribuerunt.

Si dæmones corporali igne cremantur.

VAERI etiam solet, an dæmones corporali igne ardeant. Ad quod

¶ Quidam enim hæretici, ut Augustinus narrat, attribuerunt ei subtilitatem secundum modum quo spirituales substãtiæ subtiles dicuntur, dicentes quòd in resurrectione corpus mortetur in spiritum, & ratione huius corpora resurgentia Apostolus spiritualia nominat prima Corinthio. 15. Sed hoc non potest stare. Primo, quia corpus in spiritum transire non potest, cum non communicent in materia, quod etiam Boetius ostendit in libro de duabus naturis. Secundo, quia si esset hoc possibile, corpore in spiritum conuerso non resurgeret homo qui ex anima & corpore constat. Tertio, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nominat corpora spiritualia, pari ratione nominaret H corpora animalia, quę in animam sunt conuersa, quod patet esse falsum. 13. libro de ciui. dei ca. 20.

¶ Vnde quidam hæretici dixerunt, quòd corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis, ita quod corpora humana in resurrectione erunt aeri, uel uento similia, ut Greg. narrat in 14. Moral. Sed hoc etiam non potest stare, quia dominus post resurrectionem corpus palpabile habuit, ut patet Luc. ult. quod præcipue subtile credendum est. Non longe post dimidium eiusdem libri. Vbi supra. ca. 31.

¶ Et præterea corpus humanum cum carnibus & ossibus resurget, sicut & corpus domini, ut dicitur Luc. ultim. Spiritus carnem, & ossa non habet sicut me uidetis habere. & Iob. 19. dicitur. In carne mea uidebo deum &cæt. natura autem carnis, & ossis prædictam raritatem non patitur: & ideo assignandus est corporibus gloriosis alius subtilitatis modus, ut dicantur subtilia propter complectissimam corporis perfectionem. Sed hanc complectionem quidam eis attribuunt ratione quintæ essentiæ, quæ in eis tunc maxime dominabitur, quod non potest esse. Primo, quia nihil de quinta essentia potest uenire in compositionem corporis humani, ut in secundo libro ostensum est distinctio. 17. Secundo, quia dato quòd ueniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis quàm nunc supra naturam elementarem, nisi ita quòd esset tunc in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cælesti, & sic corpora humana non essent eiusdem staturæ, nisi forte minueretur in homine elementaris materia, quod repugnat integritati resurgentium: uel ita quòd natura elementaris induerer proprietates naturæ cælestis ex eius dominio in corpore, & sic naturalis uirtus esset causa proprietatis gloriosæ, quod absurdum est. q.3.ar.1.

¶ Et ideo alii dicunt, quòd dicta completio, ex quo corpora humana subtilia dicentur, erit ex dominio animæ glorificatæ quæ est forma corporis super ipsum, ratione cuius K corpus gloriosum spirituale dicitur, quasi omnino spiritui subiectum. Prima autem subiectio, qua corpus animæ subiicitur, est ad participandum esse specificum, prout subiicitur sibi ut materia formæ, & deinde subiicitur ei ad alia opera animæ prout anima est motor: & ideo prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis proprietatibus corporis gloriosi: & propter hoc Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis, ut magistri exponunt. Vnde etiam Gregorius dicit in 14. Moralium, quòd corpus gloriosi dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ. Et per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedunt de subtilitate, quæ est per rarefactionem. Loco supra citato.

¶ AD

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd non potest A dici quòd corpus gloriosum ratione subtilitatis suæ habeat quòd possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur ab eo illud quod prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco.

De ciui. dei lib. 21. c. 10 ¶ Dicunt autem quidam, quòd prohibetur ab hoc in illo status ratione corpulentiæ, per quam habet quod repleat locum, quæ quidem corpulentia ab ea per subtilitatis dotem tollitur. Sed hoc non potest stare propter duo. Primo, quia corpulentia quam dos subtilitatis auferet, est ad defectum pertinens, puta, aliqua inordinatio materiæ non perfecte subiacentis suæ formæ: totum enim quod ad integritatem corporis pertinet in corpore resurget, tam ex parte formæ, quam ex parte materiæ. Quod autem aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet per id quod est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cum enim plenum opponatur uacuo, illud solum non replet locum, quo posito in loco, locus nihilominus remanet uacuus. Vacuum autem diffinitur in 4. Physicorum quòd est locus non plenus sensibili corpore: dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma, & naturalibus accidentibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent: constat etiam quòd corpus gloriosum erit sensibile etiam secundum tactum, ut patet in corpore domini Luc. ulti. nec enim deerit materia, aut forma, aut naturalia accidentia secundum calidum & frigidum, & huiusmodi: unde patet quòd corpus gloriosum non obstante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim uideretur dicere, quod locus ubi esset gloriosum corpus esset uacuus. Secundo, ratio eorum prædicta non ualet, quia impedire coexistentiam corporis in eodem loco est in plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones non replent locum: unde quidam ponentes uacuum dixerunt, uacuum esse locum in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo corpore sensibili, & tamen istæ dimensiones prohibentur ne sint simul cum aliquo corpore in eodem loco, ut patet per Philosophum in 4. Physicorum ubi habet pro inconuenienti, quòd corpus mathematicum, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cum corpore naturali sensibili: unde dato quòd subtilitas gloriosi corporis auferret ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequeretur quòd propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo quod in minus est, non propter hoc remouetur quod in plus est. ergo uidetur quòd impedit corpus nostrum nunc, ne sit simul cum alio corpore in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatum cum alio corpore in eodem, nisi hoc quod in eo requirit diuersum situm. Nihil enim est impedimentum identitati, nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis, unde remoto a corpore sensibili quòd sit calidum, aut frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, ut patet per Philosophum in Vbi supra. 4. Physicorum, & etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest induere necessitatẽ prædictæ distinctionis, quia materiæ non aduenit situs nisi mediante quantitate dimensiua: similiter etiam neque forma situm habet nisi ex materia situm habente. Restat ergo quòd necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur a natura quantitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs, cadit enim in diffinitione eius, quia quantitas dimensiua est quantitas habens situm: & inde est quòd remotis omnibus aliis quæ sunt in re, talis distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si aũt accipiatur linea separata, oportet quòd si sunt duæ lineæ, uel duæ partes unius lineæ quod sint distinctæ in situ, alias linea addita lineæ non efficeret maius, quod est contra communem animi conceptionem, & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis. Et quia materiæ debetur situs inquantum subsistat dimensionibus, exinde prædicta necessitas ad materiam situatam deriuatur, ut sicut non est possibile esse duas lineas, uel duas partes lineę nisi sint distinctæ secundum situm, ita impossibile est esse duas materias, uel duas partes materiæ nisi sit distinctio situs: & quia distinctio materię est primum distinctionis indiuidui, inde est quòd Boetius dicit in lib. de trinita. Quia duobus corporibus unum lo- ca. 1. in fine

Ex text.47

cum fingere nullo modo possumus, ut hanc saltem accidentium uarietatem distinctio indiuiduorum requirat: subtilitas autem a corpore glorioso dimensionem non auferet, unde nullo modo auferet sibi prædictam necessitatem distinctionis situs ab alio corpore, & ita corpus gloriosum non habebit ratione suæ subtilitatis quòd possit esse cũ alio corpore, sed poterit esse simul cum alio corpore ex operatione uirtutis diuinę, sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita, quòd ad aduentionem eius sanarentur infirmi, sed hoc fiebat uirtute diuina ad ędificationem fidei: ita faciet uirtus diuina, ut corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore ad perfectionem gloriæ.

Augustinus respondens ait. Cur non dicamus, quamuis miris, ueris tamen modis, etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi incorporei, & nũc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum uinculis insolubiliter alligari? Geenna illa quæ stagnum ignis & sulphuris dicta est, corporeus ignis erit, & cru- B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi non habuit ex dote subtilitatis quòd possit esse simul cum alio corpore in eodem loco, sed hoc factum est uirtute diuinitatis post resurrectionem sicut in natiuitate. Vnde Gregor. in Homel. dicit. Illud corpus domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exiit utero. Virginis, unde non oportet quòd ratione subtilitatis hoc conueniat corporibus gloriosis. Homilia 26 circa finem

¶ Ad secundum dicendum, quòd lumen non est corpus, ut in secundo libro. distinctio. 13. dictum est, unde obiectio procedit ex falsis. q.1.ar.3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum transibit C sphæras cęlorum sine earum diuisione, non ex ui subtilitatis, sed ex diuina uirtute, quæ eis ad nutum in omnibus subueniet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc etiam quòd ad nutum eis deus aderit in omnibus quę uolent, sequitur quod non possint includi, uel incarcerari.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut dicitur in 4. Physicorum. Puncto non conuenit esse locum: Vnde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens, quia corpus cuius est terminus, est in loco. Sicut autem locus totus respondet toti corpori, ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse unum terminum, sicut & duas lineas terminari ad unum punctum: & ideo quamuis duo corpora non possint esse in eodem loco, tamen duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorum, & secundum hoc dicũtur ultima corporis se tangentium esse simul. tex.co.47.

D AD TERTIAM quęstionem dicendum, quòd sicut ex dictis patet, propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diuersitas materiæ requirit distinctionem in situ, & ideo cor. uidemus quòd quando conueniunt duo corpora in unum, destruitur esse distinctum utriusque & acquiritur utrique simul unum esse distinctum, ut patet in mistionibus. Non potest ergo esse quòd corpora duo remaneant duo, & tamen sint simul, nisi utrique conseruetur esse distinctum, quod primum habebat secundum quod utrunque erat eus indiuisum in se, diuisum ab alis. Hoc autem esse distinctum dependet a principiis rei essentialibus sicut a causis proximis, sed a Deo sicut a causa prima, sicut supra distinctio. 12. dictum est, quòd esse accidentis dependet a subiecto sicut a causa proxima, sed a deo sicut a causa prima. Et quia causa prima potest conseruare rem in esse cessantibus causis secundis, ut patet per primam propositionem libri de causis, ideo diuina uirtute, & ea sola fieri potest, ut accidens sit sine subiecto, ut patet in sacramento altaris: & similiter diuina uirtute fieri potest, & ea sola quòd E corpori remaneat esse distinctum ab alio corpore, quamuis eius materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia, & sic miraculose fieri potest, quòd duo corpora sint in eodem loco. quæst. præcedente q.1.ar.1.q.3.ad tertiũ.

AD PRIMVM Ergo dicendũ, quòd ratio illa est sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, uel petit principium. Procedit enim ratio illa ac si inter duas superficies oppositas loci alicuius esset aliqua dimensio propria loco, cui oporteret quòd uniretur dimensio corporis locati aduenientis: sic enim sequeretur quòd dimensiones duorum cordorum locatorum fierent una dimensio, si utraque unum fieret cum dimensione loci. Hæc autem suppositio falsa est. quia secundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci, uel locati. Non enim potest esse quòd aliqua duo fiunt de nouo unum nisi alte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re eorum immutato. Si autem ut se rei ueritas habet, loco non debentur aliæ dimensiones quàm dimensiones locati, patet quòd ratio nihil probat, sed petit principium: quia secundum hoc nihil est aliud dictum, quòd dimensiones locati fiunt eædem cum dimensionibus loci, nisi quòd dimensiones locati continentur infra terminos loci, & secundum eorum mensuram distant ut dimensiones loci, sicut distarent propriis dimensionibus si eas haberent, & sic dimensiones duorum corporum esse dimensiones unius loci, nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodem loco, quod est principale propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd posito quòd duo corpora sint in eodem loco per miraculum, non sequitur aliquid neque contra communes animi conceptiones, neque contra diffinitionē lineæ, neque contra conclusiones aliquas geometriæ. Sicut enim supra distin. 12. dictum est, quantitas dimensiua in hoc differt ab omnibus aliis accidētibus, quòd habet specialem rationem indiuiduationis, & distinctionis scilicet ex situ partium præter rationem indiuiduationis, & distinctionis quæ est sibi & omnibus aliis accidentibus communis, scilicet ex materia subiecta. Sic ergo una linea potest intelligi diuersa ab alia, uel quia est in alio subiecto, quæ consideratio non est nisi de linea materiali: uel quia distat in situ ab alia, quæ consideratio est etiam de linea mathematica, quę intelligitur præter materiam. Si ergo remoueatur materia, non potest esse distinctio lineatum nisi secundum situm diuersum, & similiter nec punctorum, nec superficierum, nec quarumcumque dimensionum: & sic geometria non potest ponere quòd una linea addatur alii tanquam distincta ab ea, nisi sit diuersa in situ ab ea, sed supposita distinctione subiecti sine distinctione situs ex diuino miraculo, ut dictū est, intelligentur diuersæ lineæ quæ non distant situ propter diuersitatem subiecti: & similiter puncta diuersa, & sic duæ lineæ designatæ in duobus corporibus quę sunt in eodem loco, trahuntur a diuersis punctis ad diuersa puncta, ut non accipiamus punctum signatū in loco, sed in ipso corpore locato, quia linea non dicitur trahi nisi a puncto quod est terminus eius: & supra etiam duo circuli designati in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodem loco, quæ sunt duo propter diuersitatē situs, alias non possent se tangere secundum totum, sed sunt duo ex diuersitate subiectorū: & pp hoc se totaliter tangentes adhuc manent duo, sicut etiā circulus signatus in corpore locato sphęrico tangit secundum totum alium circulum signatum in corpore locante.

¶ Ad tertium dicendum, quòd deus posset facere aliquod corpus a qd non esset in loco, & tamen illa positione facta nō sequitur quòd aliquod corpus non sit in loco, quia corpus maius est locus corporis minoris ratione illius superficiei quæ designatur ex contactu terminorum corporis minoris.

¶ Ad quartum dicendum, quod unum corpus esse simul localiter in duobus locis non potest fieri per miraculum. Corpus n. Christi non est in altari localiter, ut supra distin. 10 dictum est, quāuis miraculose possit fieri quòd duo corpora sint in eodem loco, quia esse in pluribus locis simul repugnat indiuiduo ratione eius quod est esse indiuisum in se, sequeretur enim quòd esset distinctum in situ: sed esse cum alio corpore in eodem loco repugnat ei quatum ad hoc, quòd est esse diuisum ab alio, ut ex dictis patet: ratio autem unius perficitur in indiuisione, ut patet in 4 meta. sed diuisio ab aliis est de consequentibus ad rationem unius: unde quòd idem corpus sit localiter simul in diuersis locis includit contradictionem, sicut quòd homo careat ratione: sed duo corpora esse in eodem loco non includit contradictionem, ut ex dictis patet, & ideo non est simile.

AD QVARTAM quæstionē dicendum, ꝙ corpus gloriosum ratione suæ proprietatis non habet quòd posset esse cū alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec ut sit simul cum corpore non glorioso. Diuina autē uirtute fieri posset, ut duo corpora gloriosa essent simul, uel duo non gloriosa sicut gloriosum & nō gloriosum: sed tamen non est cōueniens quòd corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso, tum quia in eis seruabitur debitus ordo qui distinctionē requirit: tū quia unū corp̄ gloriosum non se apponet alteri, & sic nunquam duo corpora gloriosa erunt simul.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ratio illa procedit ac si corpori glorioso inesset ratione suæ subtilitatis, quod posset esse simul in eodem loco cum alio corpore, quod falsum est. Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus cæli & alia corpora æquinoce dicentur gloriosa in quantum participabunt aliquid gloriæ, & non quòd eis conueniant dotes corporum humanorum glorificatorum.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd corpus non compararet ad locum nisi mediantibus dimensionibus propriis, secundum quas corpus locatum circumscribitur ex contactu corporis locantis: unde quòd corpus aliquod sit in minori loco quàm sit suā quantitas, hoc non potest esse nisi per hoc q̄ quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa, quod quidem non potest intelligi nisi dupliciter. Vno modo, ex uariatione quantitatis circa eādem materiam, ut scilicet materia quæ primo subest magnæ quantitati postea subsit paruæ: & hoc quidam posuerunt in corporibus gloriosis dicentes quòd quantitas eorum subest eis ad nutum, ita quòd cum uoluerint, possunt habere magnam quātitatem, & cum uoluerit paruā. Sed hoc nō potest esse, quia nullus motus qui ut secundum aliquid intrinsecum rei, potest esse sine passione abiciente a substantia, & ideo in corporibus incorruptibilibus, scilicet cælestibus, est solus motus localis, qui non est secundum aliquid intrinsecum, unde patet quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impassibilitati corporis gloriosi & incorruptibilitati. Et præterea, sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius, & quandoque spissius, quia cū nihil diuidi possit ab eo de materia sua, quandoque eadem materia esset sub paruis dimensionibus, & quandoque sub magnis, & ita rareteret & densaretur, quod non potest esse. Alio modo, potest intelligi quòd quantitas corporis gloriosi efficiatur minor seipsa per uariationem situs, ita scilicet quòd partes corporis gloriosi subintrent se inuicem, & sic redeat ad quātūcūque paruam quātitatē: & hoc quidam posuerunt dicentes quod ratione suæ subtilitatis corpus gloriosum habebit quòd possit esse simul cum alio corpore non glorioso in eodem loco: & sic inter potest una pars esse intra aliam intantum quòd totum corpus gloriosum poterit intrare per minimum porum unius corporis, & sic ponunt quòd corpus Christi exiuit de utero uirginali, & intrauit ianuis clausis ad discipulos: sed hoc non potest esse, tum quia corpus gloriosū nō habebit quòd sit cum alio corpore simul ratione subtilitatis: tum quia etiam si haberet ut ratione subtilitatis esset cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioso, ut multi dicunt: tum quia repugnaret rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm & distantiam partium, unde nec per miraculum unqnam hoc fieri: & ideo dicendum, quòd corpus gloriosum semper erit in loco sibi æquali.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi in sacramento altaris non est localiter, ut supra distin. 10. dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd probatio Philosophi, procedit ex hoc quòd una pars eadem ratione subintraret aliam, sed talis subintratio partium corporis gloriosi in inuicem non potest esse, ut dictum est, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus uidetur ex hoc quòd agit in uisum, quòd autem agat in visum, uel non agat, nihil uariat in ipso corpore, & ideo non est inconueniens si possit quando uult, uideri: & quando uult, non uideri: sed esse in loco non est actio aliqua procedentis ab eo ratione suæ quantitatis, sicut videri ratione sui coloris, & ideo non est simile.

AD SEXTAM quæstionem dicendum, quòd omne corpus palpabile est tangibile, sed non conuertitur. Omne enim corpus est tangibile quod habet qualitates, quibus natus est immutari sensus tactus: unde aer & ignis, & omnia huiusmodi sunt corpora tangibilia: sed palpabile ulterius addit quòd resistat tangenti, unde aer qui nequaquam resistit transeunti per eum, sed est facilimæ diuisionis tangibilis quidem est, sed non palpabilis. Sic ergo patet quòd palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quod resistit tangenti, ve non pertranseatur: quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi quæ non inueniuntur nisi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicem, ac per hoc sunt corruptibilia, ideo corpora cælestia quæ sunt secundum naturam incorruptibilia sunt sensibilia quidem usu, sed nō tangibilia, & sic etiam nec palpabilia, & hoc est quod Greg. dicit quòd corrumpi necesse est omne quod palpatur, corpus ergo gloriosum habet ex natura sua qualitates, quæ sunt natæ immutare tactum: sed tamen quia corpus est omnino subiectum spiritui, in potestate eius est ut secundum eas immuteat tactum, uel non immuteat: uiliter etiam secundum naturam subiecti competit ut resistat cui libet alteri corpori transeunti, ita quòd non possit esse cum eo simul in eodem loco, sed miraculose hoc potest diuina uirtute contingere ad nutum ipsius quòd sit cum alio corpore in eodem loco, & sic non resistet ei transeunti. Vnde secundum naturam suā palpabile est corpus gloriosum, sed ex uirtute supernaturali hoc ei competit, ut cum non uult, nō palpetur a corpore nō glorioso, & iō Greg. dicit quòd dominus palpandā carnem præbuit, quam sanuis clausis introduxit, ut profecto ostenderetur post resurrectionē corpus suum esse & eiusdem naturæ, & alterius gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptibilitas corporis gloriosi non est ex natura componentium, secundum quam omne quod palpatur necesse est corrumpi, ut ex dictis patet, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis aliquo modo fieri possit quòd corpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco, tamen corpus gloriosum habet in potestate sua resistere cuilibet tangenti cum uoluerit, & sic palpari potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualitates tangibiles in corporibus gloriosis non erunt reductæ ad medium rei secundum æque distantiam ab extremis acceptum, sed ad medium proportionis secundum quod optime competit complexioni humanæ in singulis partibus, & ideo tactus illorum corporum est delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in conuenienti, & tristatur in excessu.

ARTICVLVS III.

c Vtrum corpora gloriosa sint futura agilia.

4. Con. Gen. c. 26.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora gloriosa non sint futura agilia. Illud enim quod de se est agile ad motum, non indiget aliquo deferente: sed corpora glorificata deferuntur post resurrectionem in nubibus obuiam Christo in aere ab angelis, ut dicit glo. 1. ad Thess. 4. ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

¶ 1 Præt. Nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna potest dici agile: sed corpora gloriosa hoc modo mouebuntur, cum motor eorum, scilicet anima moueat in contrarium naturæ eorum, alias moueretur semper in unam partem. ergo non erunt agilia.

¶ 3 Præt. Inter operationes animalis, sensus est nobilior & prior quàm motus: sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad sentiendum ergo nec eis debet attribui agilitas, per quam perficiantur ad motum.

¶ 4 Præt. Natura dat diuersis instrumentis diuersæ dispositionis secundum diuersas uirtutes ipsorum, unde non eiusdem dispositionis instrumenta dat animali tardo, uel uelocis: sed deus multo ordinatius operatur quàm natura, cum ergo corpus gloriosum habeat membra eiusdem dispositionis in figura & quantitate sicut modo, uidetur quòd non habeat aliam agilitatem quàm modo habet.

SED CONTRA est, quod patet 1. Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, surget in uirtute, idest mobile & uiuum: sed mobilitas non potest dicere nisi agilitatem ad motum. ergo corpora gloriosa erunt agilia.

¶ 2 Præt. Tarditas maxime uidetur spiritualitati repugnare: sed corpora gloriosa erunt spiritualia, ut dicitur 1. Corinth. 15. ergo erunt agilia.

II Vbi supra. 3. Phy. tex. co. 6

VLTERIVS. Videtur quòd agilitate sua numquam uteretur, ita quòd moueantur, quia secundum Philosophum motus est actus imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio. ergo nec aliquis motus.

¶ 2 Præt. Omnis motus est propter indigentiam, quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebunt aliquam indigentiam, ut Augu. dicit, Ibi erit quicquid uoles, non erit quicquid noles. ergo non mouebuntur.

Si animæ sine corporibus sentiant ignem corporalem.

Vbi supra.

VM autem cōstet animas igne materiali in corporibus cruciandas, quæri solet, an interim ante resurrectionem corporum animæ defunctorum reproborū materiali igne cremēt. De hoc Iulianus Toletanæ ecclesiæ episcopus Gregorii dicta secutus ita scripsit. Si uiuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem etiam corporeo igne teneatur? Teneri autem per ignem spiritum, Aug. dicit, quòd anima stabilita in deo stabilitet & corpus suum consequentur: sed anima ita erit in deo stabilita quòd nullomodo ab eo mouebitur. ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

Ex c. 36. lib. soliloquiorum. 9 tex. com. 62

Ex libro de cognitione ueræ uitæ, c. 31. to. 9

¶ 5 Præt. Quāto corpus est nobilius, tanto debetur ei locus nobilior, unde corpus Christi quod est nobilissimum, habet locū eminentiorem inter cetera loca, ut patet. Hebr. 7. Excelsior cælis factus. gloss. loco & dignitate, & similiter unumquodque corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi conuenientem secundum mensuram suæ dignitatis: sed locus conueniens est de pertinentibus ad gloriam, cum ergo post resurrectionem gloria sanctorum nunquam mutetur neque in plus, neque in minus, quia tunc erunt omnino in termino, uidetur quòd corpora eorum numquam de loco sibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

cap. 7

SED CONTRA est, quod dicitur Esa. 40. Current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. & similiter Sap. 3. dicitur. Tamquam scintillæ in arundineto discurrent. ergo erit aliquis motus corporum gloriosorum.

VLTERIVS. Videtur quòd moueantur in instanti. August. enim dicit quòd vbicunque voluerit spiritus, ibi erit & corpus: sed motus uoluntatis secundum quem spiritus vult alicubi esse, est in instanti. ergo & motus corporis erit in instanti.

III lib. 12. de ciui. dei c. 30. to. 5 text. co. 73.

¶ 2 Præt. Philosophus in 4. Phy. probat, quòd si fieret motus per uacuum quod oporteret aliquid mouerī in instanti, quia uacuū non resistit aliquo modo mobili, resistit autem plenum, & sic nulla proportio esset motus qui fit in uacuo ad motum qui fit in pleno in uelocitate, cum proportio motuum in uelocitate sit secundum proportionem resistentiæ quæ est in medio: omnium autē duorum motuum qui fiunt in tempore, oportet esse proportiones uelocitates, quia omne tempus omni tempori proportionale est: sed similiter nullum spacium plenum potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cum alio corpore in eodem loco quocū que modo fiat, sicut nec uacuum alteri corpori. ergo si mouetur, in instanti mouebitur.

¶ 3 Præt. Virtus animę glorificatæ quasi improportionaliter excedit uirtutem animæ non glorificatæ: sed anima non glorificata mouet corpus in tempore. ergo anima glorificata mouet corpus in instanti.

¶ 4 Præt. Omne quod mouetur æqualiter cito ad propinquum & distans, mouetur in instanti: sed motus corporis gloriosi est talis, quia ad quamtumcumque distans spacium mouetur tempore imperceptibili. unde August. dicit in quæstionibus de resurrectione quòd corpus gloriosum utraque interualla pari celeritate pertingit, ut radius Solis. ergo corpus gloriosum mouetur in instanti.

Ex c. 30. lib. 22. de ciuit. dei. to. 5.

¶ 5 Præt. Omne quod mouetur uel mouetur in tempore, uel mouetur in instanti: sed corpus gloriosum post resurrectionem non mouebitur in tempore, quia tempus iam non erit, ut dicitur Apocal. 10. ergo motus ille erit in instanti.

SED CONTRA. In motu localis spacium, & motus, & tēpus simul diuidūtur, ut demōstratione probatur in 6. Phy. sed spatium quod transit corpus gloriosum per suū motum est diuisibile. ergo & motus diuisibilis. & tempus diuisibile: instāns autem nō diuiditur. ergo & motus illæ non erit in instanti.

tex. Co. 18.

¶ 2 Præt. Non potest esse aliquid simul totum in uno loco, & partim in illo, & partim in alio, quia sequeretur quòd altera pars esset in duobus locis simul, quod esse nō potest: sed omne quod mouetur partim est in termino a quo, & partim in termino ad quem, ut demonstratum est in 6. Phy. omne autem quod motum est, totum est in termino ad quem est motus. ergo non potest esse quòd simul moueatur & motum sit: sed omne quod mouetur in instanti, simul mouetur & motum est. ergo motus localis corporis gloriosi non poterit esse in instanti.

Tex. co. 32.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionē, ꝙ corpus gloriosū erit omnino subiectū aiæ glorificatæ nō solū ut nihil i eo fit quod

Universidad de Deusto Biblioteca

est resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit et in corpore Adę, sed etiam vt sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddant ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicitur. Anima autem coniungitur corpori non solum vt forma, sed vt motor, & vtro quę modo oportet quod corpus gloriosum animę glorificatę sit summę subiectum: vnde sicut per dotę subtilitatis subijcitur ei totaliter inquantum est forma corporis dans esse specificum, ita per dotem agilitatis subijcitur ei inquantū est motor, vt scilicet sit expeditum & habile ad obediendum spiritui in omnibus motibus & actionibus animæ. Quidam tamen causam istius agilitatis attribuunt quinta essentiæ, quæ tunc in corporibus gloriosis dominabitur. Sed de hoc frequenter dictum est, quod non videtur conueniens, vnde melius est quod attribuatur animæ, a qua gloria in corpus emanat.

Ad primvm ergo dicendum, quod corpora gloriosa dicuntur ferri baiulis angelis, & etiam in nubibus non quasi eis indigeatur, sed ad reuerentiam designandam quæ corporibus gloriosis & ab angelis, & ab omnibus creaturis deferetur.

¶ Ad secundum dicendum, quod quanto virtus animæ mouentis dominatur magis supra corpus, tanto minor est labor in motu, qui etiam sit contra naturam corporis. Vnde illi, in quibus virtus motiua est fortior, vel qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu: & quia post resurrectionem anima perfecte dominabitur corpori, tum propter perfectionem propriæ virtutis: tum propter habilitatem corporis gloriosi ex redundantia gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu sanctorum, & sic dici possunt corpora sanctorum agilia.

¶ Ad tertium dicendum, quod per dotem agilitatis corpus gloriosum redditur habile non solum ad motum localem, sed ad sensum, & ad omnes alias operationes animæ exequendas.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersæ dispositionis in figura & quantitate, ita deus dabit corporibus sanctorum aliam dispositionem quam nunc habeant non quidem in figura & quantitate, sed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quod corpora gloriosa aliquando moueri necessarium est ponere, quia & ipsum corpus Christi motum est in ascensione, & similiter corpora sanctorum quæ de terra resurgent, ad cælum empyreum ascendent, sed etiam postquam cælos ascendent, verisimile est quod aliquando moueantur pro suæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu exercentes, diuinam sapientiam commendabilem ostendant, & vt etiam vitus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuersarum, in quibus dei sapientia eminenter relucebit: sensus enim non potest esse nisi præsentium, quamuis magis a longinquo possit sentire corpora gloriosa quam non gloriosa, vt supra dictum est: nec tamen per motum aliquid deperiet eorum beatitudini, quæ consistit in visione dei, quem vbique præsentem habent, sicut & de angelis dicit Gregorius, quod intra deum currunt quocumque mittatur.

Ad primvm ergo dicendum, quod motus localis nō variat aliquid eorum quæ sunt intranea rei, sed est secundum id quod est extra rem, scilicet locum: vnde illud quod mouetur motu locali est perfectum quantum ad ea quæ sunt intra rem, vt dicitur in 8. phys. quamuis habeat imperfectionem respectu loci: quia dum est in vno loco est in potentia ad alium locum, quia non potest esse actu in pluribus locis simul, hoc enim solius dei est. Hic autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus quod creatura est ex nihilo, & ideo manebunt huiusmodi defectus in corporibus gloriosis.

¶ Ad secundum dicendum, quod aliquis dicitur indigere aliquo & simpliciter, & secundum quid. Simpliciter quidem indiget aliquis illo, sine quo non potest conseruari in esse, vel in sua perfectione, & sic motus in corporibus gloriosis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia sufficiet eis sua beatitudo: sed secundum quid indiget aliquis illo, sine quo non potest aliquem finem intentum habere, vel non ita bene, vel tali modo, & sic motus fiet in beatis propter indigentiā, non poterunt manifestare virtutem motiuam in seipsis in experimento nisi moueantur, huiusmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet, si corpus gloriosum no posset etiam sine motu participare diuinam bonitatem multo altius quàm corpora cælestia, quod falsum est: vnde corpora gloriosa non mouebuntur ad consequendā perfectam diuinæ bonitatis participationem, hanc enim habent per gloriam: sed ad demonstrandam virtutem animæ per motum corporum cælestium, nō posset demonstrari virtus eorum nisi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationē & corruptionē, quod non competit illi statui, vt ex dictis patet, & ideo ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quod motus localis nihil diminuit de stabilitate ab anima stabilita in deo, cum non sit secundum aliquid intrinsecum rei, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quod locus congruus vnicuique corpori glorioso deputatus secundum gradum suæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale, non tamen oportet quod diminuatur aliquid de premio quantumcumque sit extra locum illum: quia locus ille non pertinet ad præmium secundum quod actu continet corpus locatum, cum nihil influat in gloriosum corpus, sed magis recipiat splendorem ab eo, sed secundum quod est debitus pro meritis: vnde gaudium de tali loco manet etiam ei qui est extra locum illum.

Ad vltimvm quæstionem dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quod corpus gloriosum transit de vno loco in alium sine hoc quod pertranseat medium, sicut & voluntas de vno loco transfertur ad alium sine hoc quod pertranseat medium, & propter hoc potest corporis gloriosi motus esse in instanti, sicut etiam voluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus gloriosum nūquam perueniet ad nobilitatem naturæ spiritualis, sicut numquàm desinet esse corpus. Et præterea, cum voluntas dicitur moueri de vno loco in alium, non transfertur essentialiter de loco in locum, quia neutro illorum locorum essentialiter continetur, sed dirigitur in vnum locum postquàm fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locū. Et ideo alij dicunt, quod corpus gloriosum habet de proprietate naturæ suæ qua corpus est, quod pertranseat medium, & ita quod moueatur in tempore: sed virtute gloriæ qua habet quandam infinitatem supra virtutem naturæ habet quod possit non pertransire medium, & sic in instanti moueri. Sed hoc non potest esse, quia implicat in se contradictionem, quod patet sic. Sit aliquod corpus, quod moueatur de a. in b. & corpus motum sit. 3. constat quod. 3. quandiu est totum in a. non mouetur, similiter nec quando est totum in. b. quia tunc motum est. ergo si aliquando mouetur, oportet quod neque sit totum in. a. neque totum in. b. ergo quādo mouetur vel nusquam est, vel est partim in a. & partim in. b. vel totū in alio loco medio, puta in. c. aut partim in. c. & partim in a. seu in. b. Sed non potest poni quod nusquam sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensiua non habens situm, quod est impossibile: neque potest poni quod sit partim in. a. & partim in. b. & ro sic in medio aliquo modo, quia cum. b. sit locus distans ab a. sequeretur medio inter iacente, quod pars. 4. quæ est in. b. non esset continua parti quæ est in. a. ergo restat quod sit vel totum in. c. vel partim in eo, & partim in alio loco quod ponetur medium inter. c. & a. puta. d. & sic de alijs. ergo oportet quod. 2. non perueniat de. a. in. b. nisi prius sit in omnibus medijs, nisi dicatur quod peruenit de. a. in. b. & numquàm mouetur, quod implicat contradictionem: quia ipsa successio locorum est motus localis. Eadem ratio est de qualibet mutatione quæ habet duos terminos contrarios, quorum vtrumque est aliquid positiue: secus autem est de illis mutationibus quę habent vnum terminum tantum positiuum, & alterum puram priuationem, quia inter affirmationem & negationem, siue priuationem non est aliqua determinata distantia. Vnde quod est in negatione, potest esse propinquius, vel remotius ab affirmatione, & e contrario tōne alicujus quod causat alterum eorum, vel disponat ad eam, & sic dū id quod mouetur est totum sub negatione, mutatur ad affirmationem, & econuerso: vnde etiam in eis mutans præcedit mutatum esse, vt probatur in 6. phys. Nec est simile de motu angeli, quia esse in loco æquiuoce dicitur de corpore & de angelo, vt in 1. lib. dist. 37. dictum est, & sic patet quod nullo modo potest esse quod aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, nisi transeat omnia media. Et ideo alij hoc concedunt, sed tamen dicunt quod corpus gloriosum mouetur in instanti, sed ex hoc sequitur quod corpus gloriosum in eodem instanti sit in duo-

Luc. 16.

quæst. vlti, præcedētis quæstio.

Cap. 1. c. 33

T. com. 56.

T. com. 56.

q. 3. art. 1.

in duobus locis, vel pluribus, scilicet in termino vltimo, & in omnibus locis medijs, quod non potest esse. Sed ad hoc dicit, quod quia nuū sit idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quem terminantur diuersæ lineæ: sed hoc non sufficit, quia instans mensurat hoc quod est instanti secundum rem, nō secūdum hoc quod considerātur: vnde diuersa considerātio instantis non facit quod instans possit mēsurare illa quę non sunt simul tempore, sicut nec diuersa considerātio puncti potest facere q̄ sub vno puncto loci cōtineantur quæ sunt distantia situ. Et ideo alij probabilius dicunt, quod corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & quod tamen vnum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire quàm aliud, quia tempus quantumcumque paruum accipiatur, in infinitum est diuisibile.

Ad primvm ergo dicendum, quod illud quod parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. phys. & ideo dicimus, statim facio, quod post modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur August. quod quicumque erit voluntas, ibi erit corpus statim. Vel dicendum, quod voluntas numquàm erit inordinata in beatis, vnde numquàm volent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi esse, & sic quodcumque instans voluntas determinabit in illo, corpus erit in illo loco quem voluntas determinat.

¶ Ad secundum dicendum, quod quidam contradixerunt illi propositioni, quam Philosophus inducit in parte illa, vt Cōmen. ibidem dicit, dicentes quod non oportet esse proportionem totius motus ad totum motum secūdum proportionem resistentiæ medij ad aliud medium resistens: sed oportet quod secundum proportionem mediorum per quæ transitur, attendatur proportio retardationum quæ accidit in motibus ex resistētia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte medij, sicut patet in corporibus cælestibus, in quibus non inuenitur aliquid quod obstet motui ipsorum: & tamen non mouentur in instanti, sed in tempore determinato secundum proportionem potentiæ motētis ad mobile: & ita patet quod etiam si ponatur aliquid moueri in uacuo, non oportebit quod moueatur in instanti, sed quod nihil addatur tempori quod debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur. Sed hæc ratio, vt Commen. dicit ibidem, procedit ex falsa imaginatione, qua quis imaginatur, quia tarditas quę causatur ex resistentia medij, sit aliqua pars motus addita motui naturali qui habet quantitatem secundum proportionem mouentis ad mobile, sicut vna linea additur lineæ, ratione cuius accidit in lineis quod non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum adinuicem, vt sic etiam nō sit eadem proportio totius motus ad totum motum sensibilem, quæ est retardationum contingentium ex resistentia media, quæ quidem imaginatio falsa est: quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate, quantum totus motus, nō autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimensiua, quātū habet tota linea, vnde tarditas, uel velocitas addita motui redundat in quāhbet partem eius, quod de lineis non conuenit, & sic tarditas addita motui non facit aliam partem motus, sicut in lineis accidebat, quod additum est pars totius lineæ, & ideo ad intelligendā probationem Philosophi, vt Commen. ibidem exponit, sciendum est, quod oportet accipere totum pro vno, scilicet resistentiam mobilis ad virtutem mouentem, & resistentiam medij per quod est motus, & cuiuscunque alterius resistentis, ita quod accipiatur quantitas retarditatis totius motus secundum proportionem virtutis mouentis ad mobile resistens quocunque mouetur vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim quod semper mobile resistat aliquo modo mouenti, cum mouens & motum, agens & patiens, inquantum huiusmodi, sint contraria. Quandoque autē inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, vel quia habet virtutem inclinantem ad contrarium, sicut patet in moribus violentis: vel saltem quia habet locum contrarium loco qui est in intentione mouentis, cuiusmodi resistentia inuenitur etiam corporum cælestium ad suos motores. Quandoque autem mobile resistit virtuti mouentis ex alio tantum, & non ex seipso, sicut patet in motu naturali grauium & leuium, quia per ipsam formam eorum inclinantur ad motum talem: est enim forma impressio generantis, quod videt vel ambulare se, vel sedere, vel huc atq; illuc gressu, uel etiam volatu ferri: hoc sine quadam similitudine corporis nō fit. Proinde si hanc similitudinem etiā apud inferos gerit, non corporalem, sed corpori similem: ita etiam in locis videtur esse non corporalibus, sed corporalium similibus siue in requie, siue in doloribus. In Cassiani etiam voluminibus legitur, quòd nō sint otiosæ, neque nihil nō seu-

A

B

C

D

E

Cassianus.

corū cōnaturalis: qnq; aūt est resistēria ex vtroque, sicut patet in motibus animaliū. Quādo ergo in motu nō est resistētia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cælestibus, tunc tēpus motus mēsuratur fm proportionē motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philosophi, quia ammoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore: sed in illis motibus, in quibus est resistentia ex parte medij tm, accipitur mensura temporis fm impedimentum quod est ex medio solū, unde si subtrahatur omo medū, nullū spedimētū remanebit, & sic vel mouebitur in instanti, vel æquali tempore mouebitur secundum vacuum spatium & plenum: quia dato quòd moueatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus, in quo mouetur per vacuum. Possibile autem est imaginari aliud corpus in eadem proportione subtilius corpore, quo spatium plenum erat, quo si aliud spatium æquale impleatur in tam parno tempore mouebitur per illud plenum, sicut primo per vacuum: quia quanto additur ad subtilitatem medij, tanto subtrahitur de quantitate temporis, & in quanto est magis subtile, minus resistit: sed in alijs motibus, in quibus est resistentia ex ipso mobili, & ex medio, quantitas temporis est accipienda secundum proportionem mouentis potentiæ ad resistentiam mobilis & medij simul: vnde dato quòd totaliter medium subtrahatur, vel non impediat, non sequitur quòd motus fit in instanti, sed quòd tempus motus mensuretur tantum ex resistentia mobilis. Nec erit inconueniens, si per idem tempus moueatur per vacuum & per plenum aliquo subtilissimo corpore imaginato: quia determinata subtilitas medij quanto est maior, nata est facere tarditatem minorem in motu: vnde potest imaginari tanta subtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem quàm sit illa tarditas, quam facit resistentia mobilis, & sic resistentia medij nullam tarditatem adijciet ad motum. Patet ergo quòd quāmuis medium non resistat corporibus gloriosis secundum hoc quòd possunt esse cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in instanti, quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quòd habet determinatum situm, sicut de corporibus cælestibus dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod quāmuis virtus animæ glorificatæ excedat inextimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum: quia vtraque virtus est finita, vnde non sequitur quòd moueat in instanti: si tamen esset similiter infinitæ virtutis, non sequeretur quòd moueret in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quāmuis autem resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem quam habet ad motum talem ratione inclinationis ad contrarium motum, possit a mouente infinitæ virtutis totaliter superari, tamen resistentia quam facit ex contrarietate quam habet ad locum quem intendit motor, per motum non potest totaliter superari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco, vel in tali situ. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, & tanto magis, quanto albedo magis distat a nigredine: ita corpus resistit alicui loco per hoc, quòd habet locum oppositum, & tanto est maior resistentia, quanto est distantia maior: non autem potest a corpore remoueri quòd sit in aliquo loco, vel situ, nisi auferatur ei sua corporeitas, per quam debetur ei locus, vel situs: vnde quandiu manet in natura corporis, nullo modo potest moueri in instanti quantacumque sit virtus mouens: corpus autem gloriosum nūquam suam corporeitatem amittet, vnde numquàm in instanti moueri poterit.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, quòd par celeritas in verbis Augustini est intelligenda quantum ad hoc, quòd est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius, sicut & tempus tonus motus est imperceptibile.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quàmuis post resurrectionem non sit tempus quod est numeratus motus cæli, tamen erit tempus cõsurgens ex numero prioris & posterioris in quolibet motu.

tiant, cum diues ille in inferno se flamma cruciari clamat. Vnde pro

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum corporibus gloriosis claritas conueniet.

3.par q. 54. art. 3. ad 1. 4. Cõ. Gen. cap. 86. Auic. par. 3 cap. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corporibus gloriosis claritas non cõueniet, quia sicut dicit Auicenna in 6. de naturalibus. Omne corpus luminosum constat ex partibus peruijs: sed partes corporis gloriosi nõ erunt peruiæ, cum in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus & ossibus. ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

¶ 1 Præt. Omne corpus lucidum occultat illud quod est post se, vnde vnum luminare per aliud eclipsatur, flamma, n. ignis quilibet videri quod est post se: sed corpora gloriosa non occultabunt illud quod intra ea continetur, quia vt dicit Greg. super illud Iob, Non adæquabitur ei aurum & vitrum: ibi, scilicet in cælesti patria, vnius cuiusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet, patebitque corporalibus oculis ipsa cuiũ corporis harmonia. ergo corpora illa nõ erunt lucida.

Cap. 28. expositionis autem suæ c. 30. in fin. lib. Mor. 18

¶ 3 Præt. Lux & color contrariam dispositionem requirunt in subiecto, quia lux est extremitas perspicui in corpore non terminato, sed color in corpore terminato, vt patet in libr. de sensu & sensato: sed corpora gloriosa erunt colorata, quia vt Aug. dicit, 19. de ci. dei. Pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam coloris suauitate: pulchritudo autem corporibus glorificatis deesse non poterit. ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

Lib. de sen. & sens. lect. 6. in fine. Lib. 22. ca. 19. 10. 5.

¶ 4 Præt. Si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet quòd sit æqualis in omnibus partibus corporis, sicut omnes partes erunt eiusdem impassibilitatis, subtilitatis, & agilitatis: sed hoc non est conueniens, quia vna pars habet maiorem dispositionem ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa, & humores quàm caro vel vermis. ergo videtur quòd non debeant corpora illa esse lucida.

I

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris eorum. & Sap. 3. Fulgebunt iusti & tamquàm scintillæ in arundineto discurrent &c.

¶ 2 Præt. 1. Cor. 15, dicitur. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, quod ad claritatem pertinet, vt patet per sequentia, vbi corporum resurgentium gloriam comparat claritati stellarum. ergo corpora sanctorum resurgent lucida.

II Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd claritas corporis gloriosi nõ possit videri ab oculo non glorioso. Oportet enim esse proportionem visibilis ad visum: sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndum claritatem gloriæ, cum sit alterius generis quàm claritas naturæ. ergo corporis gloriosi claritas non videbitur ab oculo non glorioso.

¶ 2 Præt. Claritas corporis gloriosi erit maior quàm claritas Solis nunc sit, quia etiam claritas solis erit tunc maior quàm nunc, vt dicit, & multo maior ea erit claritas corporis gloriosi, propter quod Sol, & totus mundus claritatem maiorem accipiet: sed oculus non gloriosus non potest inspicere Solem in rota propter magnitudinem claritatis. ergo multo minus poterit inspicere claritatem corporis gloriosi.

¶ 3 Præt. Visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi sit læsio aliqua in oculo: sed claritas corporis gloriosi opposita oculis non gloriosis non necessario videtur ab eis, quod patet de discipulis qui corpus domini post resurrectionem viderunt claritatem eius non intuentes. ergo claritas illa nõ est visibilis ab oculo non glorioso.

SED CONTRA est, quod dicit glo. Phil. 3. super illud, Configuratum corpori claritatis suæ, assimilabimur claritati quam habuit in transfiguratione: sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis. ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non gloriosis visibilis erit.

¶ 2 Præt. Impij videntes gloriam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sap. 5. sed nõ plene viderent gloriam ipsorum, nisi claritatem corporum eorum insicerent. ergo &c.

F VLTERIVS. Videtur quòd corpus gloriosum necessario videatur a nõ glorioso corpore, quia corpora gloriosa erũt lucida: sed corpus lucidum manifestat se, & alia. ergo corpora gloriosa necessario videbuntur. III Vbi supra.

¶ 2 Præt. Omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia, de necessitate visu percipitur ab hoc ipso, ꝙ alia quæ sunt post occultantur: sed corpus gloriosum occultabit a visu alia corpora post se existentia, quia erit corpus coloratum. ergo de necessitate videbitur.

batur animas defunctorum non solum suis sensibus non priuari,

¶ 3 Præt. Sicut quantitas est de his quæ insunt corpori, ita qualitas per quam videtur: sed quantitas non suberit voluntati, vt corpus gloriosum possit esse maioris quantitatis, vel minoris, ergo nec qualitas per quam visibile est, vt possit non videri.

G

SED CONTRA est, quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi: sed corpus Christi post resurrectionem non necessario videbatur, immo disparuit ab oculis discipulorum in Emaus, vt Luc. vlt. ergo & corpus glorificatum non necessario videbitur.

¶ 2 Præt. Ibi erit summa obedientia corporis ad animam. ergo corpus poterit videri, vel non videri secundum voluntatem animæ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd corpora sanctorũ fore lucida post resurrectionem ponere oportet propter authoritatem. Scriptura autem hoc promittit, sed causam huiusmodi claritatis quidam attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano: sed quia hoc est absurdum, vt sæpe dictum est, ideo melius est vt dicatur ꝙ H claritas illa causabitur ex redundãtia gloriæ animæ in corpus. Quod enim recipitur in aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis, & ita claritas quæ est in anima spiritualis recipitur in corpore vt corporalis: & ideo secundum quod anima erit maioris claritatis secundum maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apostolum. 1. Cor. 15. & ita in corpore glorioso cognoscetur gloria animæ, sicut in vitro cognoscitur color corporis quod continetur in vase vitreo, vt Greg. dicit super illud Iob. Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum.

D. 3. q. 49.

Loco supra citato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatem, sic autem non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito virtutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Gregor. comparat corpora gloriosa auro & vitro: auro propter claritatem, vitro propter hoc quòd transluceburit, vnde videtur quòd erunt simul clara & peruia. Quòd enim aliquod clarum non sit peruium, contingit ex hoc quòd claritas corporis causatur ex densitate partium lucidarum, densitas enim repugnat peruietati, sed tunc causabitur claritas ex alia causa, vt dictum est: densitas autem corporis gloriosi peruietatem non tollet ab eis, sicut nec densitas vitri a vitro. Quidam tamen dicunt, quòd comparantur vitro, non quia sint peruia, sed propter hanc similitudinem, ꝙ sicut illud qd in vitro clauditur, apparet: ita animæ gloria quæ in corpore glorioso claudetur, nõ latebit. Sed primum melius est, quia magis saluatur dignitas corporis gloriosi, & magis cõsonat dicti Gregorij.

I In cor. præsentis quæstium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corporis gloria naturã non tollet, sed perficiet: vnde color qui debetur corpori ex natura suarum partium remanebit in eo, sed superadderetur claritas ex gloria animæ: sicut etiam videmus corpora colorata ex sui natura splendore Solis resplendere, vel ex aliqua alia causa extrinseca, vel intrinseca.

K

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut claritas gloriæ redundat ab anima in corpus secundum suum modũ, & est ibi alio modo quàm sit in anima: ita in quamlibet partẽ corporis redundabit secundum suum modum, vnde non est inconueniens quòd diuersæ partes habeant diuersimode claritatem secundũ quod sunt diuersimode dispositæ ex sua natura ad ipsam: nec est simile de alijs doribus corporis, respectu quarum partes corporis nõ inueniuntur habere diuersam dispositionem.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quidã dixerũt, quòd claritas corporis gloriosi nõ potest videri ab oculo non glorioso, nisi forte per miraculum: sed hoc non potest esse, nisi claritas æquiuoce diceretur, quia lux secundum id qd est, nata est mouere visum, & visus secundum id quod est, natus est recipere lucem: sicut verum se habet ad intellectum, & bonum ad affectum. Vnde si esset aliquis visus qui non posset percipere aliquam lucem omnino, vel ille visus diceretur æquiuoce, vel lux illa, quod nõ potest in proposito dici, quia sic per hoc

hoc quòd dicitur corpora gloriosa futura esse lucida, nihil nobis notificaretur, sicut qui dicit canem esse in cælo, nihil notificat ei qui non nouit nisi canem qui est animal: & ideo dicendum est, quòd claritas corporis gloriosi naturalitẽ ab oculo non glorioso videri potest.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd claritas gloriæ erit alterius generis ꝙ claritas naturę quitum ad causam, sed non quantũ ad speciem: vnde si claritas naturæ ratione suæ speciei est proportionata visui, ita claritas gloriosa.

sed nec istis affectibus, scilicet spe, tritilitia, gaudio, ac metu carere, & ex his quæ siot in illo generali examine reseruantur, eas quidem iam incipere prægustare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut corpus gloriosum non potest pati aliquid passione naturæ, sed solum passione animæ, ita ex proprietate gloriæ non aget nisi actione animæ: claritas autem intensa non offendit visum inquantũ aget actione animæ, sed secundum hoc magis delectatiosi endit autem inquantum agit actione naturæ calefactendo, & dissoluẽdo organum visus, & diuegando spiritus: & ideo claritas corporis gloriosi, quàmuis excedat claritatem Solis, tamen de sui natura non offendit visum, sed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati iaspidis Apoc. 21.

¶ Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis gloriosi proueniet ex merito voluntatis, & ideo voluntati subdetur, vt secundum eius imperium videatur, vel non videatur: & in potestate corporis gloriosi erit ostendere claritatem suam, vel occultare, & hæc fuit opinio Præpositini.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd visibile videtur secundum quod agit in visum, ex hoc autem quòd aliquid agit, vel non agit in aliquod extrinsecum, non est aliqua mutatio in ipso: vnde sine mutatione alicuius proprietatis quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere quòd videatur & non videatur: vnde in potestate animæ glorificatæ erit quod corpus suum videatur, vel non videatur, sicut & quelibet alia actio corporis in animæ potestate erit, alias non esset corpus gloriosum instrumentum summe obediens principali agenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet corpori glorioso vt possit eam ostendere, vel occultare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd color corporis non impedit peruietatem ipsius, nisi inquantum immutat visum, quia visus non potest immutari simul a duobus coloribus, vt vtrumque perfecte inspiciat. Color autem corporis gloriosi erit in potestate animæ vt per ipsum immutet visum, vel non immutet, & ideo erit in potestate eius vt occultet corpus quod est post se, vel non occultet.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd quantitas est inhærens ipsi corpori glorioso, nec posset quantitas immutari ad imperium animæ sine mutatione intrinseca corporis gloriosi, quæ impassibilitati eius repugnaret, & ideo non est simile de quantitate & visibilitate, quia etiam qualitas illa per quam est visibile, non poterit subtrahi ad imperium animæ: sed actio illius qualitatis suspendetur, & sic occultabitur corpus ad imperiũ animæ.

QVÆSTIO III.

C

Deinde quæritur de his quæ pertinent ad damnatos.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De qualitate corporum ipsorum.
¶ Secundo, De igne quo cruciabuntur.
¶ Tertio, De conditionibus animarum ipsorum eorundem, postquàm fuerint separatæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrumdamnatorum corpora cum suis deformitatibus resurgent.

1. Cõ. Gẽt. cap. 89.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnatorum corpora cum suis deformitatibus resurgant. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, desistere non debet nisi peccato remisso: sed membrorum defectus, qui accidunt per mutilationem in pœnam peccati inducti sunt, & similiter etiam omnes aliæ deformitates corporales. ergo a damnatis qui peccatorum remissionem non sunt consecuturi in resurrectionem non remouebuntur.

De abortiuis fœtibus & monstris.

¶ 2 Præt. Sicut resurrectio sanctorũ erit ad vltimã perfectionem, sic & resurrectio ipsorum erit ad vltimam miseriã: sed sanctis resurgentibus nõ auferetur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere possit. ergo nec impijs resurgentibus aliquid auferetur quod ad eorum defectũ, vel miseriam pertineat: huiusmodi autem sunt deformitates. ergo &c.

ALIVD etiam inuestigari oportet, si abortiui fœtus & monstra resurgẽt,

¶ Præt. Sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita tarditas: sed a corporibus damnatorum resurgentiũ tarditas non remouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia. ergo eadem ratione nec deformitas remouebitur.

B

SED CONTRA. 1. Cor. 15. Mortui resurgent incorruptibiles, mortui, idest, peccatores, vel generaliter omnes mortui surgent incorrupti, idest, sine aliqua diminutione membrorum. ergo mali resurgent sine deformitatibus.

¶ 2 Præt. In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris in eis impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantum per eam debilitantur organa sentiendi. similiter defectus membri impediret ne esset vniuersalis dolor in corpore. ergo sine istis defectibus damnati resurgent.

VLTERIVS. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrarijs necesse est corrumpi: sed corpora damnatorum erunt ex contrarijs composita, ex quibus etiam nunc componuntur, alias non essent eiusdem speciei, & per consequens eadem numero. ergo erunt corruptibilia. II Vbi supra.

C

¶ 2 Præt. Corpora damnatorum si incorruptibilia sunt futura, hoc non erit per naturam, cum sint futura eiusdem naturæ cuius & nunc sunt: nec etiam erit per gratiam, vel gloriam, quia talibus omnino carebunt. ergo nullo modo erunt incorruptibilia.

¶ 3 Præt. Illis qui sunt in summa miseria subtrahere maximam pœnarum videtur inconueniens: sed maxima pœnarum est mors, vt patet per Philosophum in 3. eth. cap. 9. ergo a damnatis qui sunt in summa miseria mors remoueri non debet. ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab illis.

¶ 1 Præt. Damnati punientur in anima & corpore pœna perpetua, Matth. 25. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset, si eorum corpora corruptibilia essent. ergo eorũ corpora erunt incorruptibilia.

D

VLTERIVS. Videtur quòd sint futura impassibilia, quia secundum Philosophum in 6. Topic. cap. 10. Omnis passio magis facta abijcit a substantia: sed a finito si semper aliquid abijciatur, necesse est illud tandem consumi, vt dicitur in 3. phys. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia & semper patientur, quandoque deficient. & corrumpentur, quod falsum esse ostensum est. ergo erunt impassibilia. III Vbi supra. T. com. 59.

¶ 2 Præt. Omne agens assimilat sibi patiens, si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit: sed non consumit aliter ignis corpora nisi inquantum ea sibi assimilans resoluit. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia ab igne, quandoq; consumentur, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Animalia quæ in igne sine corruptione viuere dicuntur, vt de salamandra dicitur, ab igne non affliguntur. animal enim dolore corporis non affligitur, nisi corpus aliquo modo lædatur. ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut & animalia prædicta, vt August. in lib. de ciuita. dei. dicere videtur, quòd nullam afflictionem ibi sustinebunt, quod non esset, nisi eorum impassibilia corpora essent. ergo &c. Lib. 21. c. 3 & 4. tom. 3

E

¶ 4 Præt. Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione prouenit, vt videtur, superare debet omnem præsentem corporum dolorem, sicut & sanctorum iucunditas superabit omnem præsentem iucunditatem: sed propter immensitatem doloris quandoque contingit in præsenti statu ꝙ anima a corpore separatur. ergo multo fortius si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris anima a corpore separabitur, & sic corpora corrumpentur, quod falsum est. ergo corpora illa erunt impassibilia.

SED

Universidad de Deusto Biblioteca

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur. glo. Nos boni tantummodo immutabimur in gloriam immutabilitatis & impassibilitatis. ergo corpora damnatorum non erunt impassibilia.

¶ 2 Præt. Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita corpus operatur ei ad peccatum: sed procul dubio cooperationē prædictam non solū anima, sed & corpus post resurrectionem præmiabitur. ergo & in resurrectione similiter damnatorū corpora punientur, quod nō esset, si impassibilia forent. ergo erunt passibilia.

In Enchirion. c. 85.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Vno modo, ex defectu alicuius membri, sicut mutilatos turpes dicimus: deest enim eis debita proportio partium ad totum, & de tali deformitate nulli dubium est, quòd in corporibus damnatorum non erit, quia omnia corpora tam bonorum, quàm malorum integra resurgent, vt supra dictum est cum de integritate corporum resurgentium ageretur. Alio modo, deformitas contingit ex indebita partium dispositione, vel indebita quantitate, vel qualitate, vel situ quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur, & de talibus deformitatibus, & similibus defectibus, sicut sunt febres, & huiusmodi ægritudines quæ interdum sunt deformitatis causæ, August. in determinatum & sub dubio relinquit in Ench. vt magister in litera dicit. Sed apud doctores modernos est super hoc duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd huiusmodi deformitates, & defectus in corporibus damnatorum remanebunt considerantes eorum damnationem, qua ad summam miseriam deputantur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici, in reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur naturæ perfectio, quàm conditio quæ prius fuit, vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt, in statura iuuenilis ætatis resurgent, vt supra dictum est: vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt, vel deformitates ex eis prouenientes, in resurrectione sine illis defectibus, vel deformitatibus reparabuntur nisi peccati meritū impediret, & ita si aliquis cum defectibus, vel deformitatibus resurget, hoc ei erit in pœnam: modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autē quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subiectus, aliquas deformitates, vel defectus haheat, quas non habuit aliquis damnandus peccatis grauioribus irretitus. Vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit cum eis resurgat, sine quibus constat q̄ resurget alius gratius puniendus, qui eas in hac vita non habuit, modus pœnæ non responderet quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideo alij rationabilius dicunt, quòd author qui naturam condidit in resurrectione naturam corporis integre reparabit: vnde quicquid defectus, vel turpitudinis ex corruptione, vel debilitate naturæ sine principiorum naturalium in corpore fuit, totum, in resurrectione remouebitur, sicut febris, lippitudo, & similia: defectus autem qui ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, & similia, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludit.

q. 1. præsentis dist. ar. 2 quæst. 1.

Cap. 92.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd cum pœna in quolibet foro infligatur secundū conditionē illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminū nō se extendunt: & ideo quàmuis peccatum non sit remissum damnatis, non tamen oportet quòd easdem pœnas ibi sustineant quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit vt ibi pœnis grauioribus in æternum crucientur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eo quòd aliquid potest esse pure bonum, non autem pure malum: vnde vltima sanctorum felicitas hoc requirit, vt ab omni malo penitus sint immunes, sed vltima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit, corrumpit seipsum, vt Philosophus dicit in 4. ethic. vnde oportet quòd miseriæ damnatorum substernatur bonū naturę in ipsis quod est opus conditoris perfecti qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

D. 837. 1143.

¶ Ad tertiū dicendum, quòd tarditas est de illis defectibus qui naturaliter sequuntur principia humani corporis, non autem deformitas, & ideo de eis non est similis ratio, vt ex dictis patet.

In cor. præsentis quæstiun.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd cum in omni motu oporteat esse aliquod principium motus, dupliciter motus aliquis, vel mutatio a mobili remouetur. Vno modo, per hoc quòd deest principium motus. Alio modo, per hoc quòd principium motus impeditur, corruptio autem mutatio quędam est. Vnde dupliciter potest contingere vt corpus, quod ex conditione suorum principiorum corruptibilitatē habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc, q̄ principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cum enim cælum sit primum alterans per motum suum localem, & omnia alia agentia secunda in virtute ipsius agant, & quasi ab ipso mota, oportet quòd cessante motu cæli nihil sit agens quod possit corpus per alterationem aliquam transmutare a sua naturali proprietate: & ideo post resurrectionē, cessante motu cæli, nulla qualitas erit sufficiens, vt corpus humanum alterare possit a sua naturali qualitate: corruptio autem est terminus alterationis sicut & generatio, vnde corpora damnatorum corrumpi nō poterunt, & hoc deseruit diuinæ iustitiæ, vt perpetuo viuentes, perpetuo puniantur, quod diuina iustitia requirit, vt infra dicetur: sicut & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ, per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex hoc, quòd principium corruptionis impeditur, & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit, quia contrariæ qualitates in corpore hominis existentes, continebantur per gratiam innocentiæ ne ad dissolutionē corporis agere possent. & multo plus continebuntur in corporibus gloriosis, quæ erunt omno subiecta spiritui: & sic in corporibus beatorū post resurrectionem communem coniungentur duo prædicti modi incorruptibilitatis.

quæst. 1.

In cor. præsentis quæstiun.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora cōponuntur, sunt duo principia ad corruptionē agentia. Primum enim agens est motus cælestis, vnde supposito motu cælesti, necesse est vt corpus ex cōtrarijs compositum corrumpatur, nisi sit aliqua causa potior impediens. Sed motu cæli remoto, contraria ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam etiam secundum naturā, vt patet ex dictis. Cessationem autem motus cæli Philosophi non cognouerunt, vnde pro infallibili habebant, quòd corpus compositum ex contrarijs corrumpatur secundum naturam.

In cor. præsentis quæstiun.

¶ Ad secundum dicendum, quòd incorruptibilitas illa erit per naturam, non quòd sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, sed per defectum principij mouentis ad corruptionem, vt ex dictis patet.

Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis mors sit simpliciter maxima pœnarum secundum quid, tamē nihil prohibet mortem esse in pœnarum remediū, & per consequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, vt dicitur in 9. ethic. videtur omnibus delectabile esse, eo quòd omnia esse appetunt: non oportet autem, vt ibidem dicitur, accipere malam vitam, neque corruptam, neq; quæ est in tristitijs. Sicut ergo viuere simpliciter est delectabile, non autem vita quæ est in tristitijs, ita & mors quæ est priuatio vitæ simpliciter est pœnosa & maxima pœnarum, inquantum subtrahit primum bonum, scilicet esse, cum quo omnia alia subtrahuntur: sed inquantum priuat malam vitam, & quæ est in tristitijs, est in remedium pœnarū quas terminat, & per cōsequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem quem sentiunt morientes, non est dubium quòd multo maiorem dolorem damnati continue sustinebunt, vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in ps. 48. Mors depascet eos.

Cap. 6.

In cor. præsentis quæstiun.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd principalis causa, quare corpora damnatorum ab igne non consumuntur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad perpetuam pœnam sunt addicta: sed diuinæ iustitiæ seruit etiam naturalis dispositio ex parte corporis patientis, & ex parte agentium, quia cum pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis secundum quod aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in altero aliquo secundum esse naturale materialiter, sicut calor recipitur ab igne in aere, & secundum hunc modum receptionis est vnus modus passionis, qui dicitur passio naturę. Alio modo, aliquid recipitur in altero spiritualiter per modum intentionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aere, & in pupilla: & hæc receptio similatur illi receptioni qua anima recipit similitudines rerum, vnde secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis, qui vocatur passio animæ. Quia ergo post resurrectionē motu

motu cæli cessante, non poterit aliquod corpus alterari a sua naturali qualitate, vt dictum est, nullum corpus pati poterit passione naturæ, vnde quantum ad hunc modū passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia: sed cessante motu cæli adhuc manebit passio quæ est per modum animæ, quia & aer a Sole illuminabitur, & colorū differentias ad visum deferet, vnde & secundū hunc modū passionis corpora damnatorum passibilia erunt: & quia in tali passione sensus perficitur, ideo in corporibus damnatorū sensus pœnæ erit sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora vero gloriosa, & si recipiant aliquid, & quodammodo patiatur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum afflictiui, vel læsiui, sicut recipient corpora damnatorum, quæ ob hoc passibilia dicuntur.

quæst. 2. præcedentis in cor.

Vbi supra, cap. 26.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de illa passione per quam transmutatur patiens a sua naturali dispositione: talis autē passio non erit in corporibus damnatorum, vt dictum est.

In cor. præsentis quæstiun.

¶ Ad secundum dicendum, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo, per eandem modum quo est in agente, sicut est in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum fit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo, per modum diuersum a modo quo est in agente, sicut est in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit q̄ in agente est forma spiritualiter, quæ in patiente materialiter recipitur: sicut forma quæ est in domo facta per artificem est materialiter in ipsa, & in mente artificis est spiritualiter: quandoque vero econuerso est materialiter in agente, & recipitur spiritualiter in patiente, sicut albedo materialiter est in pariete a quo recipitur, spiritualiter in pupilla & in medio deferente: & similiter est in proposito, quia species quæ materialiter est in igne recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis assimilabit sibi damnatorum corpora, nec tamen ea cōsumet.

Cap. 2. Galenus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in lib. de proprietatibus elementorum, nullum animal in igne viuere potest. Galenus enim in lib de simplici medicina dicit, q̄ nullum corpus est quòd tandem ab igne non consumatur, quàmuis quædam corpora sint quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, vt patet de ebeno: vnde quod inducitur de salamandra non est omnino simile, quia non posset perseuerare finaliter in igne sine corruptione, sicut corpora damnatorum in inferno: nec tamen oportet quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligantur, quia sensibile non solum natum est delectare, vel affligere sensum secundum quod agit actione naturæ confortando, vel corrumpendo organum, sed etiam secundum quod agit actione spiritualis, quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat: econtrario autem quando se habet in superabundantia, vel defectu, vnde & colores medij, & voces consonantes sunt delectabiles, & inconsonantes offendunt auditum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd dolor non separat animam a corpore secundū quod manet tantum in potentia animæ cuius est dolere, sed secundum quod ad passionem animæ mutatur corpus a sua naturali dispositione secundum modum quo videmus quòd ex ira corpus calefit, & ex timore frigefit: sed post resurrectionem corpus non poterit transmutari a sua naturali dispositione, vt ex dictis patet, vnde quantumcumque sit dolor, animam a corpore non separabit.

In cor. præsentis quæstiun.

ARTICVLVS II.

b Vtrum ignis inferni, quo corpora damnatorum cruciabuntur, sit ignis corporeus.

Ad. Scot. dist. 44. q. 1. c. 90. q. 1. vl. 3. quol. 2. q. 3. circa fin.

Cap. 32.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ignis inferni, quo corpora damnatorum cruciabuntur, non sit ignis corporeus. Dicit enim Damasc. in 4. lib. In fine tradetur diabolus & dæmones eius, & homo eius, scilicet antichristus, & impij & peccatores in ignem æternum nō materialem qualis est qui apud nos est, sed qualem vtique nouit deus: sed omne corporeum est materiale. ergo ignis inferni non erit corporeus.

¶ 2 Præt. Animæ damnatorum a corpore separatæ ad ignem inferni deferuntur: sed August. dicit. 12. super Gen. ad literam. Spiritualem arbitror esse locum, scilicet ad quem anima defertur post mortē, non corporalē. ergo ignis ille nō est corporeus.

¶ 3 Præt. Ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne cruciatur, sed magis modum humidi, vel sicci, in eodem enim igne corporeo videmus affligi in stum, & impium: sed ignis inferni in modo suæ actionis sequitur modum culpæ in eo qui punitur, vnde dicit Gregor. in 4. Dialog. Vnus quidē est gecenę ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores, vniuscuiusque enim quantum exigit culpa, tantum sentietur pœna. ergo ignis ille non est corporeus.

Cap. 42.

SED CONTRA est, quod dicitur 4. Dialog. Ignem geennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

Cap. 29.

¶ 2 Præt. Sap. 5. dicitur. Pugnabit orbis terrarum contra insensatos: sed non totus orbis contra insensatos pugnaret, si solum modo spirituali pœna & non corporali punirentur. ergo punientur igne corporeo.

VLTERIVS. Videtur quòd ignis ille non sit eiusdem speciei cum igne isto corporeo quem videmus. August. enim dicit, & habetur in litera. Ignis æternus cuiusmodi sit arbitror scire neminem, nisi forte cui spiritus diuinus ostendit: sed naturam istius ignis omnes, vel fere omnes sciunt. ergo ille ignis non est eiusdem naturæ, vel speciei cum isto.

II

¶ 2 Præt. Gregor. dicit. 15. lib. moral. exponens illud Iob 20. Deuorabit eū ignis qui nō succenditur. Ignis corporeus vt esse valeat corporeis indiget fomentis, nec videlicet nisi succensus esset, & nisi refotus subsisteret, at contra geennæ ignis, cum sit corporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextinguibilis & succensione non indiget, & ardore non caret. ergo non est eiusdem naturæ cum corporeo igne quem videmus.

Cap. 14. in princ.

¶ 4 Præt. Aeternum & corruptibile non sunt vnius rationis, cum nec etiam in genere conueniant, secundum Philosophum in 10. Metaph. sed ignis iste est corruptibilis, ille autem æternus Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. ergo non sunt eiusdem speciei.

T. com. vlt.

¶ 4 Præt. De natura huius ignis qui apud nos est, est vt luceat: sed ignis inferni non lucet, vnde dicitur Iob. 18. Nonne lux impij extinguetur. ergo non est eiusdem naturæ cum isto igne.

SED CONTRA. Secundum Philosophum in 1. top. Omnis aqua omni aquæ est idem specie. ergo eadem ratione omnis ignis omni igni idem est in specie.

Cap. 5.

¶ 2 Præt. Sap. 11. dicitur. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed omnes homines peccant per res sensibiles huius mundi. ergo iustum est, vt per easdem puniantur.

III

VLTERIVS. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra, quia Iob 18. de homine damnato dicitur. Et de orbe transferet eum deus. ergo ille ignis quo damnati punientur, non est sub terra, sed extra orbem.

¶ 2 Præt. Nullum violentum & per accidens potest esse sempiternum: sed ignis ille erit in inferno in sempiternum. ergo nō erit ibi per violentiam, sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis nisi per violentiam. ergo ignis inferni non est sub terra.

¶ 5 Præt. In igne inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed corpora illa locum replebunt. ergo cum futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus Eccle. oportet maximum esse spatium, in quo ignis ille continetur: sed inconueniens videtur infra terram esse tantam concauitatem, cum partes terræ naturaliter ferantur ad medium. ergo ignis ille non erit sub terra.

Ecclesiastes

¶ 4 Præt. Sap. 11. dicitur. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed mali super terram peccauerunt. ergo ignis eos puniens non oportet esse sub terra.

SED CONTRA est, quod dicitur Esa. 14. Infernus subtus conturbatus est in occursum tui. ergo ignis inferni sub nobis est.

¶ 2 Præt. Greg. dicit in 4. Dialog. Quid obstat non video, nisi vt infernus suo terra esse credatur.

Cap. 42.

¶ 3 Præt. Ioan 2. super illud. Proiecisti me in corde glo. maris, intelligitur, idest, in inferno, pro quo dicitur in euangelio Matth. 12. In corde terræ, quia sicut cor est in medio animalis, ita infernus esse in medio terræ perhibetur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd de igne inferni fuit multiplex positio. Quidam enim Philosophi, vt Auicenna, resurrectionem non credentes, solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt: & quia eis inconueniens videbatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

debitur, vt anima cũ sit incorporea igne corporeo puniretur, F
negauerunt, quem corporeum esse quo mali punirẽtur, volen
tes quòd quicquid dicitur de pœna animarum post mortem
per aliqua corporalia futura metaphorice dicatur. Sicut enim
bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in ali
qua re corporali, sed
spirituali tantum,
quod erit in conse
cutione finis sui: ita
afflictio malorum
erit spiritualis tan
tum in hoc scilicet,
quòd tristabuntur de hoc quòd separantur a fine, cuius inest
eis desiderium naturale: vnde sicut omnia quæ de delectatio
ne animarum post mortem dicuntur, quæ videntur ad delecta
tionem corporalem pertinere, sicut quòd reficiantur, quòd ri
deant, & huiusmodi: ita etiam quicquid de harum afflictione
dicitur quod in corporalem punitionem sonare videtur, per
similitudinem debet intelligi, sicut quòd igne ardeant, vel fœ
toribus affligantur, & cætera huiusmodi. Spiritualis enim de
lectatio & tristitia, cum sit ignota multitudini, oportet quòd
per delectationem & tristitias corporales figuraliter manifeste
tur, vt homines moueantur magis ad desiderium, vel timorẽ.
Sed quia in pœna damnatorum non solum erit pœna damni
quæ respondet auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sen
sus quæ respondet conuersioni, ideo non sufficit prædictum
modum punitionis ponere: & ideo etiam ipse Auicen. alterum
modum superaddit dicẽs, quòd animæ malorum post mortem
non per corpora, sed per corporum similitudines punientur,
sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatio
ne existentes, videtur homini quòd torqueatur pœnis diuer
sis, & hunc etiam modum punitionis videtur ponere August.
in 12. super Gen. ad literam, sicut ibidem manifeste patet. Sed
hoc videtur inconuenienter dictum esse. Imaginatio enim po
tentia quædam est vtens organo corporali, vnde non potest es
se, quòd visiones imaginatiuę fiant in anima separata a corpo
re, sicut in anima somniantis, vnde etiam Auicenna, vt hoc in
conueniens euaderet, dixit quòd animæ separatæ a corpore
vtebantur quasi pro organo aliqua parte cælestis corporis,
cuius corpus humanum oportet esse conforme ad hoc quòd
perficiatur anima rationali, quæ est similis motoribus cælestis
corporis, in hoc secutus quodammodo opinionem antiquorũ
philosophorũ, qui posuerunt animas redire ad compares stel
las. Sed hoc est omnino absurdum secundum doctrinam Phi
losophi, quia anima vtitur determinato organo corporali, si
cut ars determinatis instrumentis: vnde non potest transire de
corpore in corpus, quod Pythagoras posuit, vt dicitur in 1. de
anima. Qualiter autem ad dictum Aug. sit respondendum, in
fra dicetur. Quicquid autem dicatur de igne, qui animas sepa
ratas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora dam
natorũ post resurrectionem, oportet dicere quòd sit corporeus,
quia corpori non potest conuenienter pœna aptari nisi corpo
rea. Vnde Gregor. in 4. Dial. ex hoc ipso probat inferni ignem
esse corporeum, quòd reprobi post resurrectionem in eum de
trudentur. Augustinus etiam, vt in litera, manifeste confitetur
ignem illum quo corpora cruciabuntur, corporeum esse, & de
hoc ad præsens est quæstio. Qualiter autem animæ damnato
rum ab igne isto corporeo puniantur, infra dicetur.

culta quæ nondum motibus vi
uentis appareat. Negare enim vi
xisse puerperia, quæ ideo membra
tim execantur, vt eijciantur ex vte
ris prægnantium, ne matres etiam
si mortua ibi relinquantur, occi
dant, impudentia nimia videtur.
Ex quo autem incipit homo viue
re, ex illo utique iam mori potest:
mortuus uero ubicumque illi po
tuit mors euenire, quomodo ad
resurrectionem non pertineat, re
perire nequeo. Neque enim &
monstra quę nascuntur, & uiuunt
non enim potest di
ci quòd in materiã
aliquam resoluatur,
cum nõ habeat ma
teriam partem sui:
sed illud quod om
nino in nihilũ cedit, non reiteratur idẽ numero, vt supra dictũ
est. ergo anima non habebit in resurrectione eandem nume
ro potentiã sensitiuã, sed secundũ Philosophum, sicut se habet
anima ad corpus, ita se habent potentiæ ad partes corporis, vt
visus ad oculum: si autem non esset eadem anima quæ redi
bit ad corpus, non esset idem homo. ergo eadem ratione nec
esset idẽ oculus numero, si non habet eandem numero poten
tiam visiuam, & simili ratione nec aliqua alia pars numero ea
dem resurgeret, & per consequens nec totus homo idem nu
mero erit. ergo non potest esse quòd anima separata potentias
sensitiuas amittat.

¶ 7 Præt. Si potentiæ sensitiuæ corrumperentur corrupto cor
pore, oportet quòd debilitato corpore debilitarentur: hoc au
tem non contingit, quia vt dicitur in 1. de anima. Si senex
accipiat oculum iuuenis, videbit vtique sicut & iuuenis. ergo
nec corrupto corpore potentiæ sensitiuæ corrumpentur.

SED CONTRA. Augũst. in lib. de eccles. dogmatibus di
cit. Duabus substantijs constat homo, anima tantum & carne,
anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis: potẽtiæ ergo
sensitiuæ ad carnem pertinent. ergo corrupta carne in ani
ma non manent potentiæ sensitiuæ.

¶ 2 Præt. Philosophus in 12. meta. de separatione animæ lo
quens sic dicit. Si autem aliquid remanet in postremo, quæ
rendum est de hoc, in quibusdam enim non est impossibile,
verbi gratia, si anima est talis dispositionis non tota, sed in
tellectus, tota enim forte impossibile, quærendum est de hoc,
ex hoc videtur quòd anima tota a corpore non separetur, sed
solum potentiæ intellectiuæ: non enim sensitiuæ, vel ve
getatiuæ.

¶ 3 Præt. In 2. de anima Philosophus dicit de intellectu lo
quens. Hoc solum cõtingit separari vt perpetuum a corrupti
bili, reliquæ autem partes animæ manifestum est ex his quòd
non separabiles sunt, vt quidam dicunt. ergo potentiæ sen
sitiuæ non manent in anima separata.

VLTERIVS. Videtur quòd in anima separata rema
neant etiam actus sensitiuarum potentiarum. Dicit enim Au
gustus in lib. de spiritu & anima. Anima recedens a corpore
ex his, scilicet imaginatione, concupiscibilitate, irascibilita
te secundum merita afficitur ad delectationem, siue ad dolo
rem: sed imaginatio & concupiscibilis, & irascibilis sunt sen
sitiuæ potentiæ. ergo secundum sensitiuas potentias anima se
parata efficietur, & ita secundum eas in aliquo actu erit.

¶ 2 Præt. Augustinus super Genes. ad literam in lib. 12. dicit,
quòd corpus non sentit, sed anima per corpus, & infra.
Quædam autem anima non per corpus, immo sine corpo
re sentit, vt est timor, & huiusmodi: sed illud quod animæ, sine
corpore conuenit potest inesse animæ a corpore separatæ,
ergo tunc actu anima sentire poterit.

¶ 3 Præt. Inspicere similitudines corporum sicut in somnis
accidit, ad visionem imaginatiuam pertinet, quæ est in sensi
tiua parte: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere,
sicut in somnis accidit, conuenit animæ separatæ: vnde Aug.
12. super Genes. ad literam sic dicit. Nẽque enim video cur ha
beat anima similitudinem corporis sui cum iacente sine sensu
corpore, nondum tamen penitus mortuo videt talia, qualia
multi ex illa subductione viuis redditi narrauerunt, & non
habeat eum perfecta morte penitus de corpore exierit: non
enim hoc potest intelligi, quòd anima similitudinem corporis
habeat, nisi secundum quod eam inspicit: vnde & præmisit
de iacentibus sine sensu, quòd gerunt quandam similitudi
nem corporis sui, per quam possunt ad loca corporalia fer
ri, & talia, qualia vident, similitudinibus sensuum experiri.
ergo anima separata potest exire in actum sensitiuarum po
tentiarum.

¶ 4 Præt. Memoria est potentia sensitiuæ partis, vt proba
tur in libr. de memoria & reminiscentia: sed animæ separatæ
actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo gesserunt, vn
de & diuiti epuloni dicitur Luc. 16. Recordare, quia recepi
sti bona in vita tua. ergo anima separata exibit in actum po
tentiæ sensitiuæ.

¶ 5 Præt. Secundum Philosophum in 3. de anima. Irascibilis

In Metaph. tract. 3. c. 7.

Cap. 31.

Auicen. vbi supra.

In respon sione ad 2.

Cap. 28. & 29.

Dist. 50. q. 2. ar. 3.

In cor. præ sentis quæstiu.

Lib. 2. c. 24 creduntur, quia vt in lib. retractationum hoc retractans dicit. A
Mihi videor dicere debuisse magis, quòd sub terris sunt in
ferri, quàm rationem reddere cur sub terris esse dicantur, siue
credantur. Quidam tamen philosophi posuerunt, quòd lo
cus inferni erit sub orbe tristi, tamen supra terræ superficiem
ex parte opposita
nobis, & hoc vide
tur Isidorus sensisse
cum dixit, quòd sol
& luna in ordine
quo creati sunt, sta
bunt, ne impij in tormentis positi fruantur luce eorum, quæ
ratio nulla esset, si infernus infra terram esse dicatur. Qualiter
tamen hæc verba possunt exponi, patebit infra. dist. 48. Pytha
goras vero posuit locum pœnarũ in sphæra ignis, quam in me
dio totius orbis esse dicit, vt patet per Philosophum in 2. cœ. &
mun. sed tamen conuenientius his quæ in scriptura dicuntur
est, vt sub terra esse dicatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob,
De orbe transferret eum deus, intelligendum est de orbe ter
rarum, idest, de hoc mundo: & hoc modo exponit Gregor. di
cens. De orbe quippe transferrit, cum superno apparente iu
dice de hoc mundo tollitur, in quo peruerse gloriatur. Nec est
intelligendum quòd orbis hic accipiatur pro vniuerso, quasi
extra totum vniuersum sit locus pœnarum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in loco illo conseruatur
ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quàmuis secun
dum naturam suam non possit extra locum suum aliquod ele
mentum durare in æternum, præcipue statu generationis & B
corruptionis manente in rebus. Ignis autem ibi erit fortissimę
caliditatis, quia calor eius erit vndique congregatus propter
frigus terræ vndique ipsum circunstans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd infernus numquàm deficiet
in amplitudine, quin sufficiat ad damnatorum corpora capien
da. Infernus enim Prouerb. 30. in terra insatiabilis poni
tur: nec est inconueniens quòd intra viscera terræ tanta con
cauitas cõseruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium
corpora possit capere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Per quæ pec
cat quis, per hæc & torquetur, non est necessarium nisi in
principalibus instrumentis peccandi. Quia enim homo in ani
ma peccat & corpore, in vtroque punitur: non autem opor
tet quòd in quo loco quis peccat, in eodem puniatur, cũ alius
sit locus qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum,
quòd hoc intelligitur de pœnis, quibus homo punitur in via
secundum quod quælibet culpa suam pœnam habet anne
xam, prout quisque inordinatus animus sibi ipsi est pœna, vt
dicit Augustinus.

Super c. 18. expositiõis autem suæ cap. 11.

D. 73 5.

ARTICVLVS III.

c Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

1. par. q. 77. ar. 8. Ex cap. 30.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in ani
ma separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Augustinus
enim in libro de spiritu & anima sic dicit. Recedit anima a
corpore secum trahens sensum scilicet, & imaginationem, &
rationem, & intellectum, intelligentiam, concupiscibilita
tem & irascibilitatem: sed sensus, & imaginatio, & vis irasci
bilis, & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ. ergo & in anima
separata vires sensitiuæ remanent.

Cap. 16. ¶ 2 Præ. Aug. dicit in lib. de ecclesia dogmatibus. Solum homi
nem credimus habere animam substantiuam, quæ exuta cor
pore viuit, & sensus suos atque ingenia viuaciter tenet. ergo
anima exuta corpore habet potentias sensitiuas.

¶ 3 Præt. Potentiæ animæ vel essentialiter ei insunt, vt qui
dam dicunt, vel ad minus sunt naturales proprietates ip
sius: sed illud quod essentialiter inest alicui, non potest ab eo
separari, neque subiectum aliquod deseritur a proprietatibus
naturalibus. ergo impossibile est quòd anima separata a cor
pore aliquas potentias amittat.

¶ 4 Præt. Non est totum integrum, cui aliqua partium deest:
sed potentiæ animæ dicuntur partes ipsius. si ergo aliquas po
tentias anima post mortem amittit, non erit anima integra
post mortem, quod est inconueniens.

¶ 5 Præt. Potentiæ animæ magis comparantur ad meritum,
quàm etiam corpus, cum corpus sit solum instrumentum
actus, potentiæ vero principia agendi: sed necesse est vt cor
pus simul præmietur cum anima propter hoc, quòd coopera-

Cap. 42. in princ.

Cap. 34

Cap. 19.

T. com. 65.

T. com. 17.

T. com. 21.

Vbi supra. Et 2. cont. gen. ca. 80. ad 5. Aug. vbi supra.

Cap. 14.

Cap. 32.

Lect. 2. col. 4.

T. co. 42. & tex. co. 2. lib. 2.

modificatur ex industria sabri in sua actione secundum quod
competit ad effectum artis.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ignis
propter hoc quòd est maximę virtutis in agendo inter reliqua
elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in 4. me
teo. vnde & ignis
duplicitet inuenit,
scilicet in propria
materia, prout est in
sphæra sua, vel in
materia aliena, siue
terrestri, vt patet in
carbone. siue aerea, sicut patet in flamma. Quocumque autem
modo ignis inueniatur, semper idem est in specie quãtum ad
naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie
quantum ad corpora quæ sunt materia ignis, vnde flamma &
carbo differunt specie, & similiter lignum igneum, & ferrum
ignitum, nec differt quantũ ad hoc siue ignita sint per violen G
tiam, vt in ferro apparet: siue ex principio intrinseco naturali,
vt accidit in sulfure. Quòd ergo ignis inferni quantum ad hoc
quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cum igne qui
apud nos est, manifestum est: vtrum autem ille ignis sit in pro
pria materia existens, aut si in aliena, in qua materia sit, nobis
ignotum est, & secundum hoc potest ab igne qui apud nos est
specie differre materialiter consideratus. Quandam tamen pro
prietates differentes habet ab igne isto, sicut quòd successione
non indiget, nec lignis nutritur: sed istæ differentiæ non osten
dunt diuersitatem in specie quantum ad id quod pertinet ad
naturam ignis.

Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendam, quòd August. loquitur
quantũ ad id quod est materiale in illo igne, non autem quan
tum ad ignis naturam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ignis iste qui apud nos est,
lignis nutritur, & ab homine succenditur, quia est artificiali- H
ter, & per violentiam in alienam materiam introductus: sed
ignis ille lignis non indiget quibus foueatur, quia vel est in
propria materia existens, vel est in materia aliena non per vio
lentiam, sed per naturam a principio intrinseco, vnde non est
ab homine accensus, sed a deo qui naturam illam instituit.
& hoc est quod dicitur Isa. 30. Status domini sicut torrens sul
furis succendens eam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut corpora damnatorũ erunt
eiusdem speciei cuius & modo sunt, quàmuis nunc sint corru
ptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ,
& propter quietem motus cæli: ita est etiam de igne inferni
quo corpora illa punientur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lucere non conuenit igni se
cundum quemlibet modum existendi, quia in propria mate
ria existens non lucet, vnde non lucet in propria sphæra, vt I
Philosophi dicunt. Similiter etiã in aliqua materia aliena igni
existens non lucet, sicut cum est in materia opaca terrestri, vt
in sulfure: similiter est etiam quando ex aliquo grosso fumo
eius claritas obfuscatur, vnde quòd ignis inferni non lucet,
non est sufficiens argumentum ad hoc, quòd non sit eiusdem
speciei.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut Augu
st. dicit, & habetur in litera, in qua parte mundi infernus sit
scire neminem arbitror, nisi cui diuinus spiritus reuelauit: vn
de & Gregor. in 4. Dialog. super hac quæstione interrogatus,
respondet. Hac de re temere diffinire non audeo. Nõnulli nã
que in quadam terrarum parte infernum esse putauerũt. Alij
vero hunc sub terra esse existimant, & hanc opinionem proba
biliorem esse ostendit dupliciter. Primo, ex ipsa nominis ratio
ne sic dicens. Si idcirco infernum dicimus, quia inferius iacet,
quod terra a cælo est, hoc esse infernus debet ad terram. Secun
do autem ex hoc quod dicitur Apoc. 5. Nemo poterat neque k
in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, vt
hoc quod dicitur in cælo referatur ad angelos, hoc quod dici
tur in terra referatur ad homines viuentes in corpore, hoc qd
dicitur subtus terram referatur ad animas existentes in infer
no. August. etiam in 12. super Genes. ad literam, duas rationes
tangere videtur, quare congruum sit quòd infernus sit sub ter
ra. Vna est, vt quoniam defunctorum animæ amore carnis pec
cauerunt, hoc eis exhibeatur, quod ipsi carni mortuæ solet ex
hiberi, scilicet sub terra recondantur. Alia est, quòd sicut est gra
uitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut le
uitas: vnde sicut secundum corpus si ponderis sui ordinem se
neant inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum
inferiora sunt omnia tristiora: & ne sicut conueniens locus
gaudio electorum est cælum empyreum, ita conueniens locus
tristitiæ damnatorum est infimum terræ: nec debet mouere qd
August. ibidem dicit, quòd inferi sub terris esse dicuntur, vel
creduntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& concupiscibilis sunt in parte sensitiua: sed in irascibili & F concupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes, & huiusmodi affectiones quas secundũ fidem nostram ponimus in animabus separatis. ergo animæ separatæ non ea rebuunt actibus sensitiuarum potentiarum.

SED CONTRA. Illud quod est commune animæ & corpori, non potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt communes animæ & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia sensitiua aliquem actum habet nisi per organum corporale. ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

quantumlibet cito moriatur, aut resurrectura negabuntur, aut ita resurrectura credenda sunt, sed

T.com.66. ¶ 2 Præt. Philosophus dicit in lib. de anima. Corrupto corpore anima neque reminiscitur, neque amat, & eadem ratio est G de omnibus alijs actibus sensitiuarum potentiarum. ergo non procedit ala separata in aliquẽ actũ alicuius potẽtiæ sensitiuæ.

III Vbi supra. 4. con. gen. & quol. 2. Cap. 32. VLTERIVS. Videtur quòd anima separata pati non possit ab igne corporeo. Aug. enim 12. super Gen. ad literam dicit. Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur, seu bene, seu male. ergo anima separata igne corporeo non punitur.

¶ 2 Præt. Augustinus in eodem lib. dicit, quòd agens semper est nobilius patiente: sed impossibile est aliquod corporeum esse nobilius anima separata. ergo non potest ab aliquo corpore pati.

T.com. 54. Paulo post medium. ¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in 1. de generatione, & secundum Boetium in lib. de duabus naturis, illa solum agunt & patiuntur adinuicem quæ in materia communicant: sed anima & ignis corporeus non communicant in materia, quia H spiritualium & corporalium non est materia communis, vnde nec possunt inuicem transmutari, vt Boetius in eodem lib. dicit. ergo anima separata ab igne corporeo non patitur.

Cap. 29. ¶ 4 Præt. Omne quod patitur recipit aliquid ab agente. Si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet: sed omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis. ergo quod recipitur ab igne in anima non est in eo materialiter, sed spiritualiter: sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes sunt perfectiones ipsius. ergo esti ponatur quòd anima patiatur ab igne corporeo, hoc nõ erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem. Si dicatur quòd hoc ipso anima punitur ab igne quòd ignẽm videt, vt videtur dicere Gregor. in 4. dialog. Contra. Si anima videt ignem inferni, non potest videre nisi visione intellectuali, cum non habeat organa quibus visio sensitiua, vel imaginaria perficitur: sed visio intellectualis non videtur quòd possit esse causa tristitiæ, delectationi enim quæ est in considerando non est tristitia contraria, secundum Philosophum. ergo ex tali visione anima non punitur. Si dicatur quòd anima patitur ab igne corporeo, quia tenetur ab eo, sicut nunc tenetur a corpore, dum in corpore viuit. Contra. Anima dum in corpore viuit, tenetur a corpore inquantum ex ea & corpore fit vnum sicut ex materia & forma: sed anima non erit forma illius ignis corporei. ergo supra dicto modo non poterit ab illo igne teneri.

¶ 5 Præt. Omne agens corporeum agit per contactum: sed non potest esse aliquis contactus animæ & ignis corporei, quia contactus fit solum inter corpora quæ habent vlluma simul. ergo anima ab igne corporeo non patitur.

¶ 6 Præt. Agens organicum non agit in remota, nisi per hoc quòd agit in media, vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suæ virtuti: sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus est eadem ratio, quandoque sunt extra locum inferni, quandoque etiam in hoc mundo hominibus apparent, nec tamen a pœna sunt immunes, sicut K enim gloria sanctorum numquàm interrumpitur, ita nec pœna damnatorum, nec tamen videmus quòd omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tantæ virtutis vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat. ergo non videtur quòd pœnas quas animæ damnatorum sustinent, ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA. Eadem est ratio in animabus separatis & dæmonibus quòd ab igne corporeo pati possunt: sed dæmones ab eo patiuntur, cum puniantur ab illo igne in quem corpora damnatorum proijciẽtur post resurrectionem, quem oportet esse corporeum, & hoc patet ex sententia domini Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. ergo & animæ separatæ igne corporeo pati possunt.

¶ 2 Præt. Pœna debet respondere culpæ: sed anima per culpam corpori se subiecit per prauam concupiscentiam. ergo iustum est vt in pœna rei corporeæ subijciatur per passionem.

¶ 4 Præt. Maior est vnio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis non impedit quin anima sit forma corporis. ergo non impedit quin possit a corpore pati.

potius correcta eorum emendataque natura. Absit enim ut illum bimembrem quem nuper na

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim æstimantes potentias omnes esse in anima ad modum quo color est in corpore, dicunt quòd anima a corpore separata omnes suas potentias secũ trahit. D.184 Si enim aliqua ei deesset, oporteret animam transmutatam esse secundum naturales proprietates quæ subiecto manente non possunt variari: sed dicta æstimatio falsa est. Cum enim potentia sit secundum quam potentes dicimur agere, vel pati, eiusdem autem sit agere & posse agere, oportet quòd eiusdem sit potentia sicut subiecti, quod est ageus, vel patiens. Vnde Philosophus in principio, de somno & vigil. dicit, quòd Lect. 1. S. cuius est potentia, eius est actio. Videmus autem manifeste Tho. quasdam operationes, quarum potẽtiæ animæ sunt principia, non esse animæ proprie loquendo, sed coniuncti, quia non explentur nisi mediante corpore, vt est videre, audire, & huiusmodi: vnde oportet quòd istæ potentiæ sint coniuncti sicut subiecti, animæ autem sicut principij influentis, sicut forma est principium proprietatum compositi. Quædam vero operationes exercentur ab anima sine organo corporali, vt intelligere, considerare, & velle: vnde cum hæ actiones sint animæ proprie, & potentiæ quæ sunt harum principia non solum erunt animæ vt principij, sed vt subiecti. Quia ergo manente proprio subiecto manere oportet & proprias passiones, & corrupto eo corrumpi, oportet illas potentias quę in suis actibus non vtuntur organo corporali remanere in anima separata: illas autem quæ vtuntur corrumpi corpore corrupto, & huiusmodi sunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam sensibilem & vegetabilem. Et propter hoc quidam potentias animæ sensibiles distinguunt: dicunt enim has esse duplices, quasdam quæ sunt actus organorum quæ sunt ab anima refluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur: quasdam vero originales harum quæ sunt in anima, quia per eas anima corpus sensificat ad videndum, & audiendum, & ad huiusmodi, & hæ originales potentiæ manent in anima separata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiam non mediantibus aliquibus alijs potentijs est origo illarum potentiarum quę sunt actus organorum, sicut & forma quælibet ex hoc ipso quòd per essentiam suam materiam informat, est origo proprietatum quæ compositum I naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum: si enim statur alicubi, melius est vt in primo stetur. Vnde alij dicunt, quòd potentiæ sensitiuæ, & aliæ similes non manent in anima separata nisi secundum quid, scilicet vt in radice, per modum scilicet quo principiata sunt in principijs suis. In anima enim separata manet efficax a influendi iterum huiusmodi potentias si corpori vniatur. Nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum ipsi essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis. Hic paulo supertus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Aug. intelligendum est, quòd anima secum trahat quasdam illarum potentiarum in actu, scilicet intelligentiam & intellectum, quasdam vero radicaliter, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensus quos anima secum trahit, non sunt illi exteriores sensus, sed interiores, qui scilicet ad partem intellectiuam pertinent, quia intellectus interdum sensus appellatur, vt patet per Basilium super proverbia, & per Philosophum in 6 ethic. Vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum sicut ad primum. Cap. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut iam ex dictis patet, potentiæ sensitiuæ non comparantur ad animam sicut naturales passiones ad subiectum, sed sicut ad originem, vnde ratio non procedit. In cor. præsentis quæstion.

¶ Ad quartum dicendum, quòd potentiæ animæ dicuntur partes eius potentiales. Talium autem totorum ista est natura, quòd tota virtus totius consistit in vna partium perfecte, in alijs autem partialiter: sicut in anima virtus animæ perfectæ consistit in parte intellectiua, in alijs autem partialiter. Vnde cum in anima separata remaneant vires intellectiuæ

tellectiuæ partis, integra remanebit non diminuta, quàmuis A sensitiuæ potentiæ actu non remanenti sicut nec potentia regis remanet diminuta mortuo præposito, qui eius potentiam participabat.

¶ Ad quinetum dicendum, quòd corpus cooperatur ad meritum quasi pars essentialis hominis q meretur, sic autẽ nõ cooperantur potentiæ sensitiuæ, eum sint de genere accidentium: & ideo non est simile.

tum in oriente fratres fidelissimi qui eum viderunt retulerunt, &

¶ Ad sextum dicendum, quòd potentiæ animæ sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum quasi formæ essentiales ipsorum nisi ratione animæ cuius sunt, sed sunt actus eorum sicut perficiẽtes ea ad proprias operationes. sicut calor est actus ignis perficiẽs ipsum ad calefaciendũ: vnde sicut idẽ ignis numero remaneret etiam si alius numero calor in eo esset, sicut patet de frigore aquæ quod non redit idem numero postquàm fuerit calefacta, aqua nihilominus eadem numero manente, B ita & organa erunt eadem numero, quàmuis potentiæ eadem numero non sint.

¶ Ad septimum dicendum, quòd Philosophus loquitur de huiusmodi potentijs secundum quod radicaliter in anima consistunt, quod patet ex hoc quòd dicit, quòd senium non est in patiendo ad animam, sed id in quo est, scilicet corpus: sic enim propter corpus neque debilitantur, neque corrumpuntur animæ virtutes.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum, quosdam exteriores quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima separata: quosdam vero intrinsecos quos anima per seipsam exercet, & hi erunt in anima separata. Hæc autem positio descendere videtur ab opinione Platonis, qui ponit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo a corpore dependentem, sed solum sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motum, & ne abiretur in infinitum, dicebat quòd primum mouens mouet seipsum, posuit quòd anima erat seipsam mouens, & secundum hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebatur a seipsa: alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum qui est videre primo in se ipsa secundum quod mouebat seipsam, & secundo in organo corporali secundum quod mouebat corpus. Hanc autem positionem Philo- C Arist. 16. vt quæ ad tex. 45. sophus destruit in primo de anima, ostendens quòd anima non mouet seipsam, & quòd nullo modo mouetur secundum istas operationes quæ sunt videre, sentire, & huiusmodi, sed quòd istæ operationes sunt motus coniuncti tantum: vnde oportet dicere, quòd actus sensitiuarum potentiarum nullo modo D.185. maneant in anima separata, nisi forte sicut in radice remota.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd liber ille negatur a quibusdam esse August. Dicitur enim fuisse cuiusdam Cisterciẽs. qui eum ex dictis August. compilauit, & quædam de suo addidit, vnde quod ibi scribitur pro authoritate habendum non est. Si tamen authoritas debeat sustineri, dicendum, quòd non debet intelligi quòd anima separata ex imaginatione, & alijs huiusmodi potentijs afficiatur quasi ipsa affectio sit actus prædictarum potentiarum, sed quia ex his quæ anima per imaginationem & alias huiusmodi potentias commisit in corpore in futuro afficietur vel in bonum, vel in malum, vt sic imaginatio, & huiusmodi potentiæ non intelligatur elicere illam affectionem, sed elicuisse in corpore meritum affectionis illius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima dicitur sentire per corpus non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed quia est totius coniuncti ratione animæ eo modo loquendi E quo dicimus quòd calor calefaciat. Quod autem subiũgitur, quòd quædam anima sentit sine corpore, vt timorem, & huiusmodi, intelligendum est sine exteriori corporis motu qui accidit in actibus sensuum propriorum: non enim timor, & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. Vel potest dici, quòd August. loquitur secundum opinionem Platonicorum qui hoc ponebant, vt dictum est. In cor. præsentis quæstion.

¶ Ad tertium dicendum, quòd August. ibi inquirendo loquitur non determinando, sicut fere per totum illum librum. Patet enim quòd non est similis ratio de anima dormientis, & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimuntur, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum, quòd similitudines rerum sunt in anima & quantum ad potentiam sensitiuam, & imaginatiuam, & intellectiuam secundum maiorem & minorem abstractionem a materia & materialibus cõditionibus. tenet ergo similitudo August. quantum ad hoc, quòd sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis, vel excessum mentis patientis imaginaliter: ita sunt in anima separata intellectualiter, non autẽ quòd in anima separata sint imaginaliter.

sanctus Hieronymus scriptum reliquit, & vnum hominem du-

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut in 1. lib. distinctio. 3. dictum est, memoria dupliciter sumitur. Quandoque prout est potentia sensitiuæ partis, secundum scilicet quod concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit: vnde dicit Philosophus in 1. de anima, quòd hoc corrupto, scilicet corpore, anima non reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuam partem pertinens, secundum scilicet quod ab omni differentia temporis abstrahit, cum non sit tantum præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum, vt Augustinus dicit, & secundum hanc memoriam anima separata memorabitur. q. 4. ar. 1. ad 2. T.com.66.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut in 3. lib. distinct. 26. dictum est, amor, gaudium, & tristitia, & huiusmodi dupliciter accipiuntur. Quandoq; quidem secundum quod sunt passiones appentiuæ sensibilis, & sic non erunt in anima separata: hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundum quod sunt actus d voluntatis quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata, sicut & delectationem quæ quodammodo est passio sensitiuæ partis, & secundum alium modum accipiendi ponit Philosophus de deo dicens in 7. ethic. quòd deus vna simplici operatione gaudet. q. 1. ar. 2. fere per totũ D.978. Cap. 1.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd supposito ex prædictis quòd ignis inferni non sit metaphorice, dictus, C nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima d ab igne corporeo pœnas patiatur, cũ dominus ignem illum diabolo & angelis eius paratum esse dicat Matth. 25. qui sunt incorporei sicut & illa. Sed quomodo pati possit, multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt, quòd hoc ipsum quod est ignem videre, sit animam ab igne pati: vnde Gregor. in 4. Dialog. dicit. Ignem eo ipso patitur anima quo videt. Sed istud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc quòd videtur, est perfectio videntis: vnde nõ potest in eius pœnam cedere inquantum est visus, sed quandoque est punitiuum, vel contristans per accidens inquantũ scilicet apprehenditur vt nociuum: vnde oportet quòd præter hoc quòd anima illum ignem videt, sit aliqua comparatio animæ ad ignem, secundum quam ignis animæ nocet. Vnde alij dixerunt, quòd quàmuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum D sibi, & ad talem apprehensionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur quod dicitur. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor: vnde Gregor. in 4. Dialog. dicit, quòd quia anima cremari se conspicit, crematur: sed hoc iterum nõ videtur sufficere, quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantum; quàmuis enim possit esse vera passio tristitiæ, vel doloris ex aliqua falsa imaginatione, vt August. dicit 12. super Gen. ad literam, non tamen potest dici, quòd secundum illam passionem vere patiatur a re, sed a similitudine rei quam concipit: & iterũ iste modus passionis magis recederet a reali passione, quàm ille qui ponitur per imaginarias visiones, cum iste dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defert: iste autem per falsas conceptiones quas anima erans fingit. Et iterum non est probabile, quòd animæ separatæ, vel dæmones qui E subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeum sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt, quòd oportet ponere animam etiam realiter ab igne corporeo pati, vnde etiam Gregor. in 4. Dialog. dicit. Colligere ex dictis euangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur, sed hoc tali modo fieri ponunt. Dicunt enim quòd ignis ille corporeus potest confiderari dupliciter. Vno modo secundum quod est res quædam corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere possit. Alio modo secundum quod est instrumentum diuinæ iustitiæ vindicantis, hoc enim diuinæ iustitiæ ordo exigit, vt anima quæ peccando se rebus corporalibus subdidit, eis etiam in pœnam subdatur. Instrumentũ autem non solum agit in virtute propriæ naturæ, sed etiam in virtute principalis agentis, vt supra dist. 1. dictum est, & ita non est inconueniens si ignis Loco supra citato. ex. cap. 31. Vbi supra. q. 1. artic. 4. quæst. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille cum agat in vi spiritualis agentis, in spiritum agat hominis, vel dæmonis per modum eti im quo de sacramentis dictũ est dist. 1. quòd animam sanctificant. Sed istud etiam non videtur sufficere, quia omne instrumentum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem sibi connaturalem, & non solam actionem secũdum quam agit in virtute principalis agentis, immo exercendo primam actionem oportet quòd efficiat hãc secundam, sicut aqua lauando corpus in baptismo sanctificat animam, & sera secando lignum perducit ad formam domus: vnde oportet dare igni aliquam actionem in anima quæ sit ei connaturalis ad hoc, quòd sit instrumentum diuinæ iustitiæ peccata vindicantis. Et ideo dicendum, quòd corpus in spiritum naturaliter agere non potest, nec ei aliquo modo obesse, vel ipsum gratiare, nisi secundũ quod aliquo modo corpori vnitur: sic.n. inuenimus quòd corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, Sap. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnum simpliciter, & sic spiritus vnitur corpori, & viuificat corpus, & a corpore aliqualiter aggrauatur: sic autem spiritus hominis, vel dæmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobile, vel sicut locatum loco eo modo quo incorporalia sunt in loco, & secundũ hoc spiritus incorporei creati loco diffiniuntur, ita in vno loco existentes quòd non in alio. Quãmuis autem res corporea ex sua natura habeat quòd spiritum incorporeum loco diffiniat, non tamen habet sua natura quòd spiritũ incorporeum loco diffinitum detineat, vt ita alligetur illi loco quòd ad alia diuertere non possit, cum spiritus non ita sit in loco naturaliter quòd loco subdatur. Sed hoc superadditur igni corporeo inquantum est instrumentũ diuinæ iustitiæ vindicantis, quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis retardans eum ab executione propriæ voluntatis, ne scilicet possit operari vbi vult, & secundum quod vult, & hunc modum ponit Greg. in 4. dialog. Exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit. Dum veritas peccatorẽ diuitem damnatum in igne perhibet, quisnam sapiẽs reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dixit, vt in litera magister dicit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus detinetur in corpore, cur etiam non post mortem corporeo igne teneatur? August. etiam 12. de ciui. dei. dicit quòd sicut anima in hominis conditione iungitur corpori, vt dans ei vitam, quãmuis illud sit spirituale, & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiens ab eo pœnã, & ex illa coniunctione concipit horrorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in vnum colligere, vt perfecte videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, vt scilicet dicamus quòd ignis secundum naturam suam habet quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt loco locatum: sed inquantum est instrumentũ diuinæ iustitiæ habet vt ipsum quodammodo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui noxius, & sic anima ignem vt noxium sibi videns, ab igne cruciatur: vnde Gregorius in 4. dialog. omnia illa per ordinem tangit, vt ex dictis eius patet.

Vbi supra. Cap. 21. Cap. 42.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd August. loquitur inquirendo: vnde etiam alium modum ponit determinando in lib. de ci. dei. vt ex dictis patet. Vel dicendum, quòd August. intelligit quòd ea quibus anima proxime afficitur ad dolorem, vel tristitiam sunt spiritualia, non enim affligeretur nisi iguem vt noxium sibi apprehenderet, Ignis ergo apprehensus est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãmuis anima simpliciter sit nobilior igne, ignis tamen est secundum quid anima nobilior, inquantum scilicet est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Philosophus & Boetius loquuntur de illa actione per quam patiens transmutatur in naturam agentis, talis autem non est actio ignis in animam, & propter hoc ratio non concludit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ignis in animam non agit per modum influentis, sed per modum detinentis, vt ex dictis patet, & ideo ratio non est ad propositum.

In cor. præsentis quæstiun.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cum illud quod videtur nullo modo intellectui possit esse contrarium inquantũ videtur. In sensu autem hoc quod videtur, ex ipsa actione qua agit in visum vt videatur, potest esse corruptiuũ visus per accidens inquantum corrumpit harmoniã organi, sed tamen visio intellectualis potest esse contristans inquantum id quod videtur, apprehenditur vt nocuum, non quasi nocetur ex ipso quòd videtur, sed alio quocumque modo & sic anima videndo ignem affligitur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd non est simile quantum ad omnia, sed quantum ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶ Ad septimum dicendũ, quòd quãmuis non sit aliquis tactus corporalis inter animam & corpus, tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis: sicut etiam motor, cæli cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit cælum, ipsum mouens per modum quo dicitur contristans tangere, sicut dicitur in 1. de generatione, & huiusmodi modus sufficit ad actionem.

In cor. præsentis quæstiun. T. com. 45.

¶ Ad octauum dicendum, quòd spiritus damnati numquàm sunt extra infernum nisi ex dispensatione diuina uel ad institutionem, uel ad exercitium electorum, ubicumque extra infernum sint, semper tamẽ uident ignem infernum ut eis in pœnam præpatatum: unde cum ista uisio sit immediate affligens, ut dictum est, ubicumque sunt, ab igne infernu affliguntur: sicut & captiui etiam extra carcerem existentes quodammodo a carcere affliguntur, dum uident se ad carcerem damnatos. Vnde sicut gloria electorum in nullo minuitur, nec quantum ad præmium essentiale, neque quantum ad accidentale, si aliquando extra cælum empyreum sint, quod quodammodo in gloriam eorum cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, si extra infernum ex diuina dispensatione ad tempus ponantur, & hoc est quod dicit glo. super illud Iaco. 3. Inflammat rotam natiuitatis &c. Diabolus vbicumque sit siue sub aere, siue sub terra secum fert tormenta suarum flammarum. Obiectio autem procedit, ac si ignis corporeus affligeret spiritus immediate, sicut affligit corpora.

In cor. præsentis quæstiun.

EXPOSITIO TEXTVS.

MENSE ad eandem resurgent &c. Hoc intelligẽdũ est non quantum ad mensura a corporis, sed quantum ad perfectionem corporis. *Triginta enim annorum annorum erat, & trium mensium &c.* Hoc intelligendum est secundum illam opinionem quæ ponit Christum in principio trigesimi anni mondum completi baptizatum fuisse: sed secundum opinionem Chrysostomi, qui ponit quòd Christus cum baptizatus fuit, erat triginta annorũ, & incœperat trigesimũ primũ nõ oportet dicere quòd Christus triginta tantũ annis & trium mensium vixerit: tribus enim annis prædicauit, & mensium quasi tribus. *Non est autem fas dicere quod in resurrectione &c.* Sed contra hoc videtur, Nam & gigantes resurgent in quantitate quam hic habuerunt. Et dicendum, quòd hoc intelligendum est de quantitate quam hic habuerunt, vel habituri essent ex natura non errante per superabundantiam, vel defectum. *Sed in quemlibet puluerem ac cinerem resoluatur &c.* Sciendum quòd hæ resolutiones quæ in litera tanguntur, distribuuntur hoc modo. Primo enim accipit illa, in quæ corpus humanum proximo resoluitur: vnde quantum ad partes grossas & terrestres ponit puluerem & cinerem vt in puluerem dicatur resol. inquantum exiccatur per congelationem humidi ex frigore agente, in cinerem vero inquantum exiccatur per extractionem humidi a calore agente: sed quantum ad partes subtiles & aereas halitus ponit & auras, vt halitus referatur ad vapores humidos, qui ab humano corpore resoluuntur, aura autem ad fumos siccos qui sunt materia venti qui proprie aura dicitur. Deinde vero ponit illa in quæ primo resoluitur, hæc autem vel sunt sensibilia, vel insensibilia: si insensibilia sic tangit elementata in hoc quod dicit. *In quamcumque aliorum corporum substantiam*: & elementa in hoc quòd dicit. *In ipsa elementa.* Si autem sunt sensibilia, sic tangit alia bruta, & homines in hoc quod dicit. *In quorumcumque animalium & hominum cibum carnemque ministrat* vt cibus pertinet ad id quod est in via transmutationis humani corporis in substantiam prædictam, quod vero dicit carnem, pertineat ad terminum transmutationis prædictæ. *Illi animæ in puncto temporis redibunt quo illam primitus &c.* exponendum est primitus non solũ quod est prius tempore, sed quod est principalius, vt ex dictis patet, alias oporteret dicere q̃ costa, de qua formata est mulier, in Adam resurgeret, cuius anima primo fuit animata: resurget tamen in Eua, quia in ea principalius fuit, vt scilicet pertinens ad perfectionem indiuidui non solum ad perfectionem speciei, sicut fuerat in Adam. *Resurgent quidem sanctorum corpora sine vllo vitio &c.* Ista quæ hic ponuntur, hoc modo differunt, vt vitium pertineat ad intemperantiam humorum, aut indispositionem interiorum partium, deformitas autem ad dispositionem partium exteriorum, corruptio vero ad diminutionem, vt si corpora huc aliquo membro resurgerent, omnis autem ad indispositionem organorum respectu virtutis motiuæ, difficultas vero ad ipsius virtutis debilitatem. *Et crucietur daemonum corpora hominum, vel daemonum &c.* hoc dicit Augustin. secũdum opinionem quæ ponit dæmones habere corpora naturaliter sibi vnita. *Profiteri animam posse habere similitudinem corporis &c.* Non est intelligendum, quòd anima separata habeat similitudinem corporis & membrorum corporalium realiter, sicut Apollinarius posuit, sed solummodo per modum apprehensionis vel intellectiuæ, vel etiam imaginariæ, vt quidam volunt. *Neque enim non sentiunt &c.* Hoc potest exponi, vt sentire non accipiatur pro actu exteriori sensus, sed pro actu intellectus secundum quod intellectus quãdoque sensus dicitur. *Quæ vt ac disputari potest, quanto incipit homo &c.* De hoc aliqua dicta sunt in 3. libr. distinctio. 3. vbi de conceptione dominici corporis agebatur. *Ac non potint duos quid suiorum erat &c.* Hoc non dicit Augustinus, quia ex quo habebat principalia membra duplicia, sicut duo capita & duo corda, manifestum erat, quòd duæ animæ inerant, & ita duo homines erant, sed coniuncti per errorem naturæ.

Homil. 12. super Matth. cap. 3.

Ex li. de ci. dei. c. 8. t. 5.

In Ench. c. 109. Et hãc. 11. 2. cap. Tempus.

Vbi supra.

q. 5. artic. 5. cor.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de his quæ ad resurrectionem pertinent, hic incipit determinare de his quæ pertinent ad remunerationem, vel punitionem resurgentium, & diuiditur in partes duas. In prima enim determinatur de remuneratione & punitione, quæ præcedit iudicium generale. In secunda de illa quæ iudicium generale sequitur. 4. distinct. ibi. *Solet etiam quæri, qualiter dabitur &c.* Prima autem diuiditur in duas. In prima determinat de remuneratione, vel punitione animarum ante diem iudicij & resurrectionem. In secunda ostendit qualiter secundum iustitiam & misericordiam dei prædicta dispensentur. 46. distinct. ibi. *Sed quæritur hic de valde malis &c.* Prima diuiditur in duas. Primo ostendit quomodo animæ post mortem diuersa receptacula habebunt pro diuersitate meritorum. In secunda determinat qualiter animæ post mortem certis receptaculis distributæ iuuari possunt orationibus aliorum, ibi. *Neque negandum est, vt dit Augustinus &c.* Et hæc pars diuiditur in partes duas. In prima ostendit qualiter mortui iuuantur suffragijs viuorum. In secunda inquirit quomodo viui iuuant precibus mortuorũ sanctorum, ibi. *Sed forte quæris, numquid preces supplicantium,* Prima autẽ diuiditur in duas. In prima determinat de illis mortuis, pro quibus suffragia fiunt, quãdo eis prosunt. In secunda inquirit, vtrum prosint eis pro quibus non fiunt, ibi. *Solet moueri quæstio de duobus &c.* Prima diuiditur in duas. In prima dicit quæ sunt illa quæ facta a viuis, prosunt mortuis. In secunda quę sunt illa quæ non prosunt, ibi. *De pompis vero exequiarum &c. Solet moueri quæstio &c.* Circa hoc duo facit. Primo inquirit de illis pro quibus suffragia nõ fiũt statu præsentis ecclesiæ durante. Secũdo de illis, p̃ quibus fiũt præsenti ecclesia deficiẽte, ibi. *Sed iterum quæritur de aliquo &c. Sed forte quæris &c.* Hic ostendit quo suffragia mortuorum sanctorũ viuis prosunt. Et circa hoc tria facit. Primo.n. proponit qd intẽdit. Secũdo cõfirmat propositũ per similitudinẽ angelorũ, ibi. *Sicut.n. angeli &c.* Tertio cõcludit intẽtum, ibi. *Si autem angeli perverbum &c.*

2. Cor. 5.

DISTINCTIO XLV.

A

De suffragijs defunctorum.

RAETEREA, sciendũ est, quòd omnes animę, vt ait Aug. cum de hoc sæculo exierint, diuersas habent receptiones: bonæ habent gaudium, malæ vero tormenta. Sed cum facta fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorũ tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. Ex his ostenditur, quod maius erit gaudium sanctorum in resurrectione, & post, quàm fuerit ante, & quòd diuersa receptacula habebunt animæ sanctorum, de quibus idem Aug. ait, Tempus quod inter hominis mortem & vltimã resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est, vel requie, vel ęrumna, pro eo qd sortita est in carne dum viueret.

De diuersis animarum receptaculis.

NEQVE negandum est, ut ait August. defunctorũ animas pietate suorum uiuentium releuari, cum pro illis sacrificium Mediatori offertur, uel eleemosynæ fiunt in Ecclesia. Sed hæc eis tantum prosunt, qui cum viuerent, hæc sibi ut postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam uiuendi modus nec tam bonus, ut nõ requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est uero talis in bono ut ista non requirat, & est rursus talis in malo, ut nec his ualeat, cum hæc uita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc uitam quispiam grauari, uel releuari. Nemo autem speret quod hic neglexit, cũ obtulerit apud Deum promereri. Non ergo ista quę pro defunctis commendãdis frequentat Ecclesia, illi apostolicæ sunt aduersa sententiæ, qua dictum est. Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, scilicet bona: quia etiã hoc meritum sibi quisque cum in corpore uiueret, comparauit, ut possent ei ista prodesse. Non enim omnibus prosunt: & quare non, nisi propter differẽtia uitæ, quam quisque gessit in corpore? Cum ergo sacrificia siue altaris, siue quarumcũque aliarum eleemosynarum pro baptizatis omnibus offerũtur, pro ualde bonis gratiarum actiones sunt, pro nõ ualde malis sunt propitiationes. Sed pro ualde malis & si nulla sunt adiumenta mortuorum, tamen qualescumque uiuorum consolationes sunt. Quibus uero prosunt, uel ad hoc prosunt ut sit plena remissio, uel certe ut tolerabilior sit ipsa damnatione monstra dicuntur, ad humanæ naturæ figuram in resurrectione reuocabuntur.

DISTINCTIO XLV.

A

De suffragijs defunctorum.

RAETEREA, sciendũ est, quòd omnes animę, vt ait Aug. cum de hoc sæculo exierint, diuersas habent receptiones: bonæ habent gaudium, malæ vero tormenta. Sed cum facta fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorũ tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. Ex his ostenditur, quod maius erit gaudium sanctorum in resurrectiõe, & post, quàm fuerit ante, & quòd diuersa receptacula habebunt animæ sanctorum, de quibus idem Aug. ait, Tempus quod inter hominis mortem & vltimã resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est, vel requie, vel ęrumna, pro eo qd sortita est in carne dum viueret.

De diuersis animarum receptaculis.

NEQVE negandum est, ut ait August. defunctorũ animas pietate suorum uiuentium releuari, cum pro illis sacrificium Mediatori offertur, uel eleemosynæ fiunt in Ecclesia. Sed hæc eis tantum prosunt, qui cum viuerent, hæc sibi ut postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam uiuendi modus nec tam bonus, ut nõ requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est uero talis in bono ut ista non requirat, & est rursus talis in malo, ut nec his ualeat, cum hæc uita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc uitam quispiam grauari, uel releuari. Nemo autem speret quod hic neglexit, cũ obtulerit apud Deum promereri. Non ergo ista quę pro defunctis commendãdis frequentat Ecclesia, illi apostolicæ sunt aduersa sententiæ, qua dictum est. Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, scilicet bona: quia etiã hoc meritum sibi quisque cum in corpore uiueret, comparauit, ut possent ei ista prodesse. Non enim omnibus prosunt: & quare non, nisi propter differẽtia uitæ, quam quisque gessit in corpore? Cum ergo sacrificia siue altaris, siue quarumcũque aliarum eleemosynarum pro baptizatis omnibus offerũtur, pro ualde bonis gratiarum actiones sunt, pro nõ ualde malis sunt propitiationes. Sed pro ualde malis & si nulla sunt adiumenta mortuorum, tamen qualescumque uiuorum consolationes sunt. Quibus uero prosunt, uel ad hoc prosunt ut sit plena remissio, uel certe ut tolerabilior sit ipsa damnatione monstra dicuntur, ad humanæ naturæ figuram in resurrectione reuocabuntur.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic tria quæruntur.

¶ Primo, De receptaculis animarum post mortem.
¶ Secundo, De suffragijs mortuorum.
¶ Tertio, De orationibus sanctorum.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum animabus post mortem aliqua receptacula assignentur.
¶ Secundo, De differentia receptaculorum.
¶ Tertio, De numero eorundem.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum animabus post mortem receptacula assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ animabus post mortem receptacula non assignentur. Sicut enim dicit Boetius in lib. de hebdo. Communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia

3. sent. dist. 22. q. 1. art. 1 quæst. 2. in cor. 3. par. q. 52 ar. 2. in cor. Cap. 32. Opusc. 60. c. 18. super Epistol. ad Eph. c. 5. ex lect. 3.

Universidad de Deusto

in loco nõ esse. Cui concordat quod August. dicit in 12. super Genes. ad literam. Cito quidem responderi ad corporalia loca animam non ferri nisi cum aliquo corpore: sed animæ separata a corpore non habet aliquod corpus, sicut ibidem Aug. dicit. ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare.

¶ 2 Præt. Omne qd habet locum determinatũ, magis conuenit cum illo loco quàm cum alio: sed animę separatę, sicut & quęlibet spiritualies substantię, indifferenter se habent ad omnia loca, non enim potest dici ꝙ cum aliquibus corporibus cõueniant, & cum alijs differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus sint penitus remotæ. ergo eis determinata receptacula non sunt assignanda.

Aug. de vera & fal. apostol. super illud ad Thes. 4. Nolumus, vos ignorare.

¶ 2 Præt. Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem nisi quod cedat in pœnam, vel præmium: sed corporalis locus non potest eis esse in pœnam, vel in præmium cum a corporibus nihil recipiant. ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

SED CONTRA. Cælum empyreum locus corporalis est, & tamen ipsum factum mox sanctis angelis est repletum, vt Strabus dicit. cum ergo angeli sint incorporei, sicut & animæ separatæ, videtur etiam quòd separatis animabus sint certa receptacula assignanda. ergo &c.

Cap. 7.

¶ 2 Præt. Hoc patet per hoc, quòd Gregor. in 4. Dialog. narrat animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Pascasio, quem Germanus Capuanus episcopus in balneis inuenit, & de anima Theoderici regis, quam dicit ad gehennam fuisse perductam, ergo animæ post mortem habent certa receptacula.

Cap. 30.

II 2. 2. q. 4. art. 5. in corp. 3. par. q. 59 ar. 5. ad 1.

VLTERIVS. Videtur quòd statim post mortem nullæ animæ deducantur ad cælos, vel ad infernum, quia super illud psal. 36. Adhuc pusillum, & non erit peccator, dicit glo. quòd sancti liberantur in fine vitæ, post hanc tamen vitam non ibi erunt, vbi erunt sancti, quibus dicetur, Venite benedicti patris mei: sed illi sancti erunt in cælo. ergo sancti post hanc vitam non statim ascendunt ad cælum.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in Ench. ꝙ tempus quod inter hominis mortem & vltimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est requie, vel erumna: sed hæc abdita receptacula non possunt intelligi cælum, & infernus, quia in illis etiam post resurrectionem vltimam animæ cum corporibus erunt, vnde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem & post resurrectionem. ergo non erunt neq; in inferno, nec in paradiso vsque ad diem iudicij.

Aug. in ench. c. 108.

¶ 3 Præt. Maior est gloria animæ quàm gloria corporum: sed simul omnibus redditur gloria corporum, vt sit maior lætitia singulorum ex communi gaudio, vt patet Heb. 11. super illud. Deo pro nobis aliquid melius prouidente &c. dicit glo. vt in communi gaudio omnium maius heret gaudium singulorũ. ergo multo fortius & gloria animarum debet differri vsque ad finem, vt simul omnibus reddatur.

¶ 4 Præt. Pœna & præmium quæ per sententiam iudicij redduntur, iudicium præcedere non debent: sed ignis inferni & gaudia paradisi dabuntur hominibus per sententiam Christi iudicãtis in vltimo iudicio, vt patet Matth. 25. ergo ante diem iudicij nullus ascendit ad cælum, vel descendit ad inferos.

SED CONTRA est, quod dicitur. 2. Cor. 5. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manufactam cõseruatã in cælis. ergo dissoluta carne homo habet mansionem quæ in cælis fuerat ei conseruata.

¶ 3 Præt. Phil. 1. dicit Apostolus, Cupio dissolui, & esse cum Christo, ex quo sic arguit Gregor. in 4. dialog. Qui ergo Christum in cælo esse non dubitat, nec Pauli animam esse in cælo negat: sed non est negandum Christum esse in cælo, cum sit articulus fidei. ergo nec dubitandum est animas sanctorum ad cælos ferri. Quòd etiam aliquæ animæ ad infernum descendant post mortem statim, patet Luc. 16. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Cap. 25.

III Vbi supra. 3. par. Et 4. cont. gent. cap. 95.

VLTERIVS. Videtur quòd animæ in paradiso, vel in inferno existentes egredi non valeant. Aug. enim dicit in lib. de cura pro mortuis agenda. Si rebus viuentium interessent animæ mortuorum, vt de alijs taceam, meipsum pia maternalis nostra deseretet, quæ terra marique secuta est vt mecum viueret: & ex hoc concludit quòd animæ defunctorum rebus viuentium non interiũt: sed interesse possent si de suis receptaculis exirent. ergo de suis receptaculis non exeunt.

¶ 2 Præt. In psal. 26. dicitur. Vt habitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Et Iob. c. 7. Qui descẽdit ad inferos, non ascendet. ergo tã boni quàm mali a suis receptaculis non exeunt.

¶ 3 Præt. Receptacula, vt est dictum, animabus post mortem dantur in præmium, vel in pœnã: sed post mortẽ neq; pœnæ damnatorum. ergo non exeunt de suis receptaculis.

Ad Gal. 5. etiã a magistri in lib.

SED CONTRA est, quod dicit Hieronymus contra Vigilantium sic eum alloquens. Ais enim vel in sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram dei animas apostolorum & martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cum voluerint adesse præsentes, & ita tu deo leges ponis, tu apostolis vincula inijcies, vt vsque ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint cum domino suo, de quibus scriptum est. Sequuntur agnum quocumque ierit: sed agnus vbique est. ergo & hi qui cum agno sunt, vbique esse credendi sunt. ridiculum ergo est dicere, quòd animæ mortuorum a suis receptaculis non recedant.

Circa prin. epist.

Apoc. c. 4.

¶ 2 Præt. Hiero. ibidem arguit sic, Cum diabolus & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimia vbique præsentes sint, martyres post effusionem sanguinis ara operientur includi, & inde exire non poterunt? ex quo potest concludi non solum de bonis, sed etiam de malis, quòd sua receptacula interdum exeant, cum non habeant maiorem damnationem quàm dæmones qui vbique discurrunt.

Hier. in epistola supra citata.

¶ 2 Præt. Idem probari potest per Greg. in 4. dialog. vbi narrat de multis mortuis quòd viuentibus apparuerunt.

In multis capitulis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd quàmuis substantiæ spirituales secundum esse suum a corpore non dependeant, corporalia tamen a deo mediantibus spiritualibus gubernantur, vt dicit Aug. in 3. de tri. & Gregor. in 4. Dialog. & ideo est quædam conuenientia substantiarum spiritualiũ ad corporales substantias per congruentiam quandã, vt scilicet dignioribus substantijs digniora corpora adaptentur, vnde etiam philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substãtiarum separatarum. Quàmuis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formæ, vel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secũdũ gradus dignitatis eorũ, in quibus sunt quasi in loco, eo modo quo incorporalia in loco esse possunt, secundũ quod magis accedẽt ad primam substantiam, cui locus superior per cõgruentiam deputatur, scilicet deum, cuius sedem cælum scriptura esse denuntiat, & ideo animas quæ sunt in participatione perfecta diuinitatis, in cælo esse ponimus: animas vero quæ a participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

Aug. cap. 4. Greg. c. 5.

Vt patet in meta. tex. com. 44.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia non sunt in loco modo aliquo noto nobis & consueto, secundum quod dicimus corpora proprie in loco esse: sunt tamen in loco modo substantijs spiritualibus conuenienti, qui nobis plene manifestus esse non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est conuenientia, vel similitudo. Vna quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt, & talis conuenientia incorporalis ad loca corporalia esse non potest. Alia per quandam proportionalitatem, secundum quam in scripturis metaphoræ corporalium ad spiritualia transferuntur, vt quòd dicitur deus esse sol, quia est principium vitæ spiritualis, sicut sol vitæ corporalis: & secundum hanc conuenientiam quædã animæ quibusdam locis magis conueniunt, sicut animæ spiritualiter illuminatę cum corporibus luminosis: animę vero obtenebratę per culpam cum locis tenebrosis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ anima separata directe nihil recipit a locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt, quæ conseruantur a suis locis: sed ipsæ animæ ex hoc quòd cognoscunt se talibus locis deputari sibi gaudium ingerunt, vel mœrorem, & sic locus cedit eis in pœnam, vel in præmium.

D.182.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut in corporibus est gravitas, vel leuitas qua feruntur in locum suum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum, vel demeritum, quibus perueniunt animæ ad præmium, vel pœnã quę sunt fines actionum ipsarum: vnde sicut corpus per gravitatem, vel leuitatem statim fertur in locum suũ nisi prohibeatur, ita statim animæ soluto vinculo carnis, per qd in statu viæ detinebantur, præmium consequuntur, vel pœnam nisi aliquid impediat: sicut interdũ impedit consecutionem præmij veniale peccatum quod prius purgari oportet, ex quo sequitur quòd præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiam præmij, vel pœnæ, statim vt anima a corpore absoluitur vel in infernum demergitur, vel cælum euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oportuit euolationem differri, vt prius anima purgetur, & huic veritati authoritates scripturæ canonicæ manifeste attestantur, & documenta sanctorum patrum: vnde contrarium pro hæresi est habendum, vt patet 4. Dialog. & in lib. de eccles. dogmatibus.

Rom. 2.

Cap. 28. Aug. c. 78. & 79.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. seipsam exponit, quod enim dicit. Nondum erunt, vbi erunt sancti &c. statim exponit subdens, idest, nõ habebunt geminã stolam quam habebunt sancti in resurrectione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter illa abdita receptacula, de quibus August. loquitur, etiam sunt computandi infernus & paradisus, in quibus animæ aliquæ ante resurrectionem continentur: sed ideo distinguitur tempus ante resurrectionem & post, quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore, & quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animæ, in quibus post resurrectionem non erũt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd homines secundum corpora habent quandam continuitatem adinuicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Act. 17. quòd deus ex vno fecit omne hominum genus, sed animas singillatim finxit: vnde non est tanta congruentia, vt omnes homines simul glorificentur in anima, sicut quòd simul glorificentur in corpore. Et præterea, gloria corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ, vnde maius detrimentum esset sanctis si gloria animæ differretur, quàm de hoc quòd gloria corporis differtur: nec posset hoc detrimentum gloriæ recompensari per ampliationem gaudij singulorum de gaudio communi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd eandem obiectionem Gregor. in 4. Dialog. proponit, & soluit. Si, inquit, nũc in cælo sunt animæ sanctorum, quid est quod in die iudicij pro iustitiæ suæ retributione recipiunt? Et respondet, hoc eis nimirum crescit in iudicio, quod nunc animæ sola sui gloria retributione letantur: postmodum vero etiam corporum beatitudine perfruentur, vt in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatusque pertulerunt, & eodem modo dicendum est de damnatis.

Cap. 25.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd aliquem exire de inferno, vel paradiso potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt simpliciter inde exeat, veiam eius locus non sit paradisus, vel infernus, & sic nullus inferno, vel paradiso finaliter deputatus inde exire potest, vt in sequenti dis. dicetur. Alio modo potest intelligi, vt exeat inde ad tempus, & in hoc distinguẽdũ est, quid eis conueniat secundum legẽ naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ iustitiæ: quia vt August. dicit in lib. de cura pro mortuis agenda. Alij sunt humanarum limites rerum, alia sunt diuinarum signa virtutũ; alia sunt quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt. Secundum ergo naturalem cursum animæ separatæ receptaculis proprijs deputatæ a conuersatione viuentium penitus segregãtur. Nõ enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes substantijs separatis immediate coniunguntur, cum omnis eorum cognito a sensu oriatur, nec propter aliud a suis receptaculis eas exire conueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ a suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur, sicut August. in prædicto lib. narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cum a barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quòd aliquãdo de damnatis contingat, quòd ad erũditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda quantum ad illos qui in purgatorio detinentur, vt per multa quæ in 4. Dial. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos, quòd sancti, cum voluerint, apparere possunt viuẽtibus, non autem damnati. Sicut n. viuentes sancti in carne per donũ gratiæ gratis datæ accipiũt vt sanitates & signa perficiãt, quæ non nisi diuina virtute mirabiliter fiunt, quæ quidem signa ab alijs hoc dono carentibus perfici non possunt: ita etiã non est inconuenienis, vt ex virtute gloriæ aliqua potestas animabus sanctorum detur, per quam possunt mirabiliter apparere viuentibus cum volunt, quòd alij non possunt, nisi interdum permissi.

Ad 1. artic. 3. per totum.

Cap. 16.

Matth. 5. Luc. 16.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. vt per sequentia patet, loquitur secundum communem cursum naturę: nec tamẽ loquitur quòd etiam si mortui possunt, vt volunt, viuentibus apparere, toties appareant quoties apparẽt in carne viuentes, quia separati a carne vel omnino conformantur diuinæ voluntati, ita quòd non liceat eis nisi quòd secundum diuinam dispositionem congruere inuenitur: vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant, quàm curent alijs apparere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd authoritates illæ loquuntur quantum ad hoc, quòd nullus de paradiso, vel inferno egredi simpliciter, & non quòd non egrediatur ad tempus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ex dictis patet, secundum hoc locus animæ cedit in pœnam, vel præmium, quòd anima afficiatur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo, vel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima etiam quando extra loca prædicta fuerit, sicut Pontifici cum datur pro honore vt in cathedra sedeat in ecclesia, non minuitur gloria quando a cathedra recedit, quia etiam si actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

Dis. preced. ar. vlt. quæs. 3. in cor.

AD ea etiam quæ contra objiciuntur responderi oportet, ad quorũ primum dicitur, quòd Hieron. loquitur de apostolis & martyribus secundum hoc quod eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundum quod eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit, eos vbique esse, non est intelligendum quòd simul sint in pluribus locis, aut vbique, sed quia esse possunt vbi volunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est simile de dæmonibus, & angelis, & animabus sanctorum, & damnatorum. Angeli boni & mali hoc officium sortiuntur, vt hominibus præsint vel ad custodiam, vel ad exercitium, quod de animabus hominum dici non potest. Sed tamen secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, quòd possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hieronymus intendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aliquando animæ sanctorum, vel damnatorum præsentialiter adsint vbi apparent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando, ex huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo, vel in vigilando operatione bonorum, vel malorum spirituum ad instructionem, vel destructionem viuentium: sicut etiam viui homines quandoque alijs apparent, & eis multa dicunt in somnijs, cum tamen constet eos non esse præsentes, sicut August. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Cap. 10. 11. & 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Cap. 33. Not. ꝙ id qd hĩ 1 hũ tibus quę stiun. hĩ & 3. sen. di. 22 q. 2. artic. 1. quæst. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd limbus inferni non sit idem quod sinus Abrahæ. Sicut enim dicit August. 12. super Gen. ad literam. Nondum inuenio inferos alicui in bono potuisse scripturam sed sinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem subiungit August. sic dicens, Non in bono accipiendo sinum Abrahæ, & illam requiem quo ab angelis

Rodẽ cap.

Universidad de Deusto Biblioteca

pius pauper ablatus est, nescio vtrum quisquam possit audire. ergo sinus Abrahæ non est idem quod lymbus inferni.

¶ 2 Præt. In inferno existentes non videt deum, sed in sinu Abrahæ videtur deus, vt patet per August. 9. lib. confess. qui loquens de Nebridio dicit. Quicquid illic est quod sinus Abrahæ vocatur, ibi Nebridius meus viuit. & infra. Iam non ponit aurem ad os meum, sed spiritale os ad fontem tuũ, & bibit quantum potest sapientiam pro auiditate sua sine fine, felix ergo sinus Abrahæ non est idẽ quod lymbus inferni.

Cap. 3.

¶ 3 Præt. Ecclesia non orat pro aliquo vt ad infernum deducatur: orat autem vt angeli animam defuncti in sinum Abrahæ deferant. ergo videtur quod sinus Abrahæ non sit idem quod lymbus.

De Verbis Apost. ser. 17.

De Verbis Apost. ser. 41. de cini. Dei libr. 1. ca. 12. circa finẽ. De cura pro mortuis agenda cap. 2.

SED CONTRA. Sinus Abrahæ dicitur vbi mendicus Lazarus ductus est: sed ductus est ad infernum, vt dicit glo. Iob. 30. sup illud, Vbi cõstituta domus dei viuentis: Inferius domus erat omnium viuentium ante aduentum Christi. ergo sinus Abrahæ idem est quod lymbus.

¶ 2 Præt. Gen. 44. dicit Iacob filijs suis. Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. ergo Iacob sciebat in morte sua se ad inferos transferendum. ergo & eadem ratione & Abraham ad inferos transitus fuit post mortem, & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

II VLTERIVS. Videtur quòd lymbus inferni sit idẽ quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, non absorbuisse, quia aliquos extraxit inde, non autem omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit non fuissent pars multitudinis in inferno cõtenta. ergo cum illi quos liberauit in lymbo inferni continerentur, ijdem cõtinebantur in lymbo & inferno. ergo lymbus est idem quod infernus, vel pars inferni.

¶ 2 Præt. Christus dicit in symbolo descendisse ad infernũ, sed nõ descẽdit nisi ad lymbũ patrũ. ergo lymbus patrũ est idẽ qd infernus.

¶ 2 Præt. Iob. 17. dicitur. In profundissimum inferni descendat anima mea: sed Iob, cum esset vir sanctus & iustus, ad lymbum descendit. ergo lymbus est idem quod profundissimum inferni.

I

SED CONTRA. In inferno nulla est redemptio: sed a lymbo sancti fuerunt redempti. ergo lymbus non est idem quod infernus.

¶ 3 Præt. August. dicit 12. super Gen. ad literam. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus, non video: sed anima Lazari ad lymbum descendit. ergo lymbus non est idem quod infernus.

Cap. 33.

III VLTERIVS. Videtur quòd lymbus puerorum sit idem quod lymbus patrum. Pœna enim debet respondere culpæ: sed pro eadem culpa detinebantur in lymbo patres & pueri, scilicet pro culpa originali. ergo idem debet esse vtrorumque locus pœnæ.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in enchir. Minissima est pœna puerorum qui cum solo originali decedunt: sed nulli est mitior pœna ea quam sancti patres habebant. ergo idem est locus pœnæ vtrorumque.

Cap. 91.

SED CONTRA. Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in lymbo patrum, & æterna in lymbo puerorum. si ergo infernus & purgatorium nõ sunt idem, videtur quòd nec lymbus puerorum, & lymbus patrum sint idem. Vtrum autem infernus & purgatorij locus sint idẽ, quæsitum est supra, dist. 21.

q. 1. artic. 1. quæst. 2. in cor.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd animæ hominum post mortem ad quietem peruenire non possunt, nisi merito fidei, quia accedentem ad deum oportet credere, Hebr. 2. Primum autem exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primus se a cœtu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit, & ideo requies illa quæ hominibus post mortem datur, sinus Abrahæ dicitur, vt patet per Aug. 12. super Gen. ad literam: sed animæ sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerũt, quia post Christi aduentum habent plenam quietem diuina visione perfruentes: sed ante Christi aduentum habebant quidem quietem per immunitatem pœnæ, sed non habebant quietem desiderij per consecutionem finis. Et ideo status sanctorum ante Christi aduẽtum potest cõsiderari & secundum id quod habebat de requie, & sic dicitur sinus Abrahæ: potest etiã cõsiderari quantum ad id quod eis de requie deerat, & sic dicitur lymbus inferni. Lymbus ergo inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduẽtum vnum per accidens, & nõ per se: & ideo nihil prohibet post Christi aduẽtum esse sinũ Abrahæ omnino diuersum a lymbo, quia ea quæ sũt vnum per accidens, separari contingit.

F

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quantum ad id quod habebat de bono status sanctorum patrum, sinus Abrahæ dicebatur: sed quantum ad id quod habebat defectum, dicebatur infernus, & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quoda modo sint vnum.

H

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum, sed diuersimode: quia enim ante Christi aduẽtum sanctorum requies habebat defectum requiei adiuuctum, dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, vnde ibi non videbatur deus: sed quia post Christi aduentum sanctorum requies est completa, cum deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahæ, & nullo modo infernus: & ad hunc sinum Abrahæ ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertium, & sic est intelligenda quædam glo. quæ habetur Lucæ 16. super illud. Factum est vt moreretur mendicus &c. quæ sic dicit. Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cælorum.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt: aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas, vel præmia recipiunt animæ. Si ergo cõsideretur lymbus patrum & infernus secundum locorum qualitatem præsentem, sic non est dubium quòd distinguuntur, tum quia in inferno est pœna sensibilis quæ in lymbo patrum non erat: tum etiam quia in inferno est pœna æterna, sed in lymbo patrum detinebantur sancti temporaliter tantum. Sed si considerentur quantum ad situm loci, sic probabile est quòd idem locus, vel quasi continuus sit infernus & lymbus, ita tamen quòd quædam superior pars inferni lymbus patrum dicatur. Existentes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur & pœnam, & ideo secundum quod grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem & profundiorem locum obtinent in inferno: vnde sancti patres in quibus minimum erat de ratione culpæ, suprenum & minus tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum hoc quòd infernus & lymbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, & in infernum descendisse quando patres a lymbo eripuit suo descensu: & per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Iob nõ descendit ad infernum damnatorum, sed in lymbum patrum, qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorum pœnalium, sed in comparatione ad alia loca, quia sub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum, sicut Augustinus soluit. 12. super Gen. ad literam de Iacob sic dicens, illud quod Iacob dicit ad filios suos. Deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse ne nimia tristitia sic perturbaretur, ne ad requiem beatorum iret, sed ad inferos peccatorum: & similiter potest exponi verbum Iob eadem ratione, vt sit verum magis timentis quàm asserentis.

Cap. 33.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd lymbus patrum, & lymbus puerorum absque dubio differunt secundum

dum qualitatem premii, uel pœnæ. Pueris enim non adest spes beatæ uitæ quę patribus in lymbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: sed quantum ad situm probabiliter creditur utrorumq; idem locus fuisse, nisi quòd requies beatorum adhuc erat in superiori loco quàm lymbus puerorũ, sicut de lymbo & infermo dictum est.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ad culpam originalẽ non eodem modo se habebant patres & pueri. In patribus. n. originalis culpa expiata erat, secundum quòd erat infectiua personæ, remanebat tamen impedimentũ ex parte naturę, pro qua nondũ fuit plenarie satisfactum: sed in pueris est impedimentum & ex parte personæ, & ex parte naturę, & ideo pueris & patribus diuersa receptacula assignantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Aug. loquitur de pœnis quę debentur alicui ratione personæ suæ, inter quos mitissimam pœnam habent qui solo originali peccato grauantur: sed adhuc est mitior pœna eorum, quos non impedit a perceptione gloriæ defectus personę, sed solus defectus naturę, ut ipsa dilatio gloriæ quę dẽ pœna dicatur.

C

ARTICVLVS III.

c Vtrum debeant tot receptacula distingui.

Vbi supra.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distinguí. Sicut enim receptacula debentur animabus post mortem pro peccato, ita & pro merito: sed ratione meriti non debetur nisi unum tantum receptaculum, scilicet paradisus. ergo nec ratione peccatorum debetur nisi unum receptaculum.

¶ 2 Præter. Receptacula assignantur animabus post mortem ratione meritorum, uel demeritorum: sed non est locus in quo merentur, uel demerentur. ergo unum tantum receptaculum debet eis assignari post mortem.

¶ 3 Præt. Loca pœnalia debent respondere ipsis culpis: sed non sunt nisi tria genera culparum, scilicet originalis, uentalis, & mortalis. ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

SED CONTRA. Videtur quòd debeant esse multo plura quàm assignentur. Aer enim iste caliginosus est dæmonum carcer, ut patet 2. Pet. 3. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quæ a quibusdam assignantur. ergo sunt plura receptacula quam quinque.

¶ 2 Præt. Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cælestis: sed quidam post statum huius uitæ ad paradisum terrestrem sunt translati, sicut de Enoch & de Helia dicitur. cum ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula non computetur, uidetur quòd sunt plura quàm quinque.

¶ 4 Præt. Cuilibet statui peccantium debet aliquis pœnalis respõdere: si ponatur aliquis in originali peccato decedere cum solo uentali peccato, nullum receptaculorum assignatorum ei competet: constat enim quòd in paradiso non esset, cum gratia careret, sed eadem ratione nec in lymbo patrum: similiter nec in lymbo puerorũ, cum in lymbo puerorum nõ sit pœna sensibilis quæ tali debetur ratione uentalis peccati: similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pœna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua: similiter nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato caret. ergo oportet ponere sextum receptaculum.

¶ 4 Præt. Diuersę sunt quantitates præmiorum & pœnarum secundum differentias culparum & meritorum: sed infiniti sunt gradus culparum & meritorum. ergo infinita debet distingui receptacula, in quibus puniantur, uel præmiẽtur post mortem.

Cap. 55.

¶ 5 Præt. Animæ quidoq; puniũtur in locis in quibus peccauerũt, ut per Greg. patet in 4. dial. sed peccauerunt in loco, in quo nos habitamus, ergo hic locus debet computari inter receptacula, & præcipue cum aliqui in hoc mundo pro peccatis suis puniãtur, ut supra dist. 15. dixit magister.

Vt cap. 55

¶ 6 Præter. Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua, pro quibus sunt digni pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes habent aliqua bona, pro quibus essent digni præmio: sed decedentibus in gratia cum peccatis uentalibus assignatur aliquod receptaculum, in quo puniuntur antequàm præmia consequantur, scilicet purgatorium. ergo & eadem ratione e contrario debet esse de illis qui in mortali peccato decedunt cum bonis operibus aliquibus.

A

De duobus bonis, quorum alter plura post mortem habet auxilia.

¶ 7 Præt. Sicut patres retardabantur a plena gloria animæ ante Christi aduentum, ita & nũc a gloria corporis. ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante Christi aduentũ ab eo, in quo nunc recipiuntur, ita debet receptaculũ nunc distingui ab eo, i quo recipiẽtur post resurrectionem.

SOlet moueri quæstio de duobus uno diuite, altero paupere pariter, sed mediocriter bonis, qui prædictis suffragiis indigent, & meruerũt pariter post mortẽ iuuari, pro altero uero, idest, pro diuite speciales & communes hunt orationes, multæque eleemosynarum largitiones: pro paupere uero non hũt & sepulcra construendi, quia hæc in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt, nec solum in corporibus patriarcharum, aliorumque sanctorum, sed etiam in ipsius Domini corpore qui ista fecerunt, laudati sunt. Impleant igitur homines erga suos officia postremi muneris, & sui humani leuiamẽta mœroris, verum illa quæ adiuuant spiritus defunctorũ, scilicet oblationes & orationes, multo obseruantius procurent.

B

RESPON. Dicendum, quòd receptacula animarũ distinguuntur secundum diuersos status earum: anima autem coniuncta mortali corpori habet statum merendi, sed exuta a corpore est in statu recipiendi pro meritis bonũ, uel malum. ergo post mortem uel est in statu recipientis finale præmium, uel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipientis finalem retributionem, hoc est dupliciter, uel quantum ad bonum, & sic est paradisus: uel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus: ratione autem originalis est lymbus puerorum. Si autem est in statu, quo impeditur a finali retributione cõsequenda, uel hoc est propter defectum personæ, & sic est purgatorium, in quo detinẽtur animæ ne statim premium consequantur propter peccata quæ commiserunt: uel propter defectum naturæ, & sic est lymbus patrum, in quo detinebantur patres a consecutione gloriæ propter reatum humanę naturæ, qui nondum poterat expiari.

Libro 1. in gnorũ moral. c. 12. sed sedm sẽtiõnem nouæ imprel. c. 8.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit uno modo sed malum multifarię, sicut patet per Dio. 4. c. de diu. no. & per Philosophum in 2. ethic. & propter hoc non est inconueniens, si locus bonæ retributionis est unus, locu uero pœnarum sunt plura.

¶ Ad secundum dicendum, quòd status merendi, uel demerendi est unus status, cum ejusdem sit posse mereri & demereri, & ideo conueniẽter debetur omnibus unus locus sed eorum qui recipiũt pro meritis, sunt status diuersi, & ideo non est simile.

D

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter, ut ex dictis patet, uel ratione personæ, uel ratione naturæ tantũ, & ideo illi culpæ respõdet duplex lymbus.

Etiã i hoc pręs. artic.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aer iste caliginosus non assignatur dæmonibus quasi locus, in quo recipiant retributionem pro meritis, sed quasi competens officio eorum inquantum deputantur nobis ad exercitium, & ideo inter receptacula, de quibus nũc agitur, non computatur: primo enim deputatur eis ignis inferni, ut patet Matth. 25.

¶ Ad quintum dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum uiatoris quàm ad statum recipientis pro meritis, & ideo inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd illa positio est impossibilis, ut in dist. 2. dictum est, si tamen esset possibilis, talis in inferno puniretur in ęternum. Quòd enim uenialę peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei inquantum gratiam habet adiunctam, unde si adiungatur mortali, quia est sine gratia, pœna æterna punietur in inferno. Et quia iste qui cum originali peccato decedit, habet uenialę sine gratia, non est inconueniens si punitur æternaliter puniri.

Dist. 22. q. 2. arti. 3. in cor.

E

¶ Ad septimum dicendum, quòd diuersitas graduum in pœnis, uel præmiis non diuersificat statum, secundum cuius diuersitatẽ receptacula distinguuntur, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad octauum dicendum, quòd hoc quòd animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniuntur, non propter hoc est quòd locus iste sit proprius locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem, ut earum pœnas uidentes retrahamur a culpis. Quòd autem animæ existentes in carcere hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propositum, quia talis pœna non trahit hominem extra statum merentis, uel demerentis: nunc autem agimus de receptaculis, quę debentur animæ post statum meriti, uel demeriti.

¶ Ad nonum dicendum, quòd malum non potest esse pure absque omni commistione boni, sicut bonum summum est absque omni

Universidad de Deusto
Biblioteca

omni commistione boni, sicut bonum summum est absque omni commistione mali: & ideo illi qui ad beatitudinem, quæ summū bonum est, transferendi sunt, debent esse ab omni malo purgati, & propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur, si hinc non omnino purgati exeant: sed illi qui in infernum detrudētur, non erunt immunes ab omni bono, & iō nō est simile: quia in inferno existentes primum bonorum suorum recipere possunt inquātum bona præterita eis valēt ad mitigationem pœnę.

D. 426. 1142.

¶ Ad decimum dicē dum, quòd in gloria animæ consistit præmium essentiale: sed gloria corporis cum redundet ex anima tota, consistit in anima quasi originaliter, & ideo carentia gloriæ animæ diuersificat statum, non autem carentia gloriæ corporis: & propter hoc etiam idem locus, scilicet cælum empyreum, debetur animabus sanctis exutis a corpore, & coniunctis corporibus gloriosis, non autem idem locus debetur animabus patrum ante perceptionem gloriæ animæ, & post perceptionem ipsius.

QVAESTIO SECVNDA.

B

Deinde quæritur de suffragiis mortuorum.

Et circa hoc quærantur quatuor.

Primo, Vtrum suffragia, quæ per unum fiunt, alii prodesse possint.
¶ Secundo, Quibus prosint.
¶ Tertio, Quæ suffragia prosint.
¶ Quarto, Quantum prosint.

ARTICVLVS I.

a Vtrum suffragia per unum facta alij prodesse possint.

Quol. 1. ar. 16.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia per unum facta alii prodesse non possint. Gal. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: sed si unus ex suffragiis alterius fructum cōsequeretur, meteret ab aliis seminata. ergo ex suffragis aliorum nullus fructum consequitur.

¶ 2 Præt. Ad iustitiam dei pertinet ut unicuiq; retribuatur pro meritis, unde Psal. 61. Tu reddes unicuique secundum opera sua: sed iustitiam dei deficere impossibile est. ergo impossibile est quòd unus ex operibus alterius iuuetur.

I

¶ 3 Præter. Secundum eandem rationem est opus meritorium & laudabile, quia scilicet inquantum est uoluntarium: sed ex opere unius non laudatur alter. ergo nec opus unius potest esse alteri meritorium & fructuosum.

¶ 4 Præt. Ad diuinam iustitiam pertinet similiter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punitur pro malis alterius, immo, ut dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. ergo nec unus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te &c.

¶ 2 Præter. Omnes fideles per charitatem uniti sunt unius corporis ecclesiæ membra: sed unum membrum iuuatur per alterum. ergo & unus homo potest ex meritis alterius iuuari.

II

Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd mortui non possunt iuuari ex operibus uiuorū. Primo per hoc quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisq; propria corporis quæ gessit. ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur, quando extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus.

¶ 2 Præt. Hoc idem uidetur ex hoc quod habetur Apoc. 14. Beati mortui qui in domino moriuntur, & subdit. Opera enim illorum sequuntur illos.

¶ 4 Præt. Proficere ex aliquo opere est solum uia exeuntis: sed homines post mortem iam non sunt uiatores, quia de eis hoc intelligitur quod legitur Iob. 19. Semitam meam circumseptit, & transire non possum. ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt.

¶ 5 Præt. Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua uitæ cō

F municatio inter eos: sed nulla communicatio est mortuorum ad uiuos, secundum Philosophum in 1. Ethic. ergo suffragia uiuorū mortuis non prosunt.

Ex c. 10. sed secundū sectionem nouæ impress. cap. 8

SED CONTRA est, quod habetur 2. Mach. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur: sed hoc esset inutile nisi eos iuuaret. ergo suffragia uiuorū mortuis prosunt.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in lib. de cura p mortuis agenda. Non parua est uniuersæ ecclesiæ quæ in hac consuetudine claret authoritas, ut in precibus sacerdotis quæ domino deo ad eius altare funduntur, locum suum etiam habeat commendatio mortuorum, quæ quidem consuetudo ab ipsis apostolis inchoauit, ut dicit Dama. in quodam sermone de suffragiis mortuorum sic dicens. Mysteriorum cōscii discipuli Saluatoris, & sacri Apostoli in tremendis & uiuificis mysteriis memoriam fieri eorum qui fideliter dormierunt, sanxerunt. Quod etiam patet per Dio. in ult. ca. cæle. hierar. ubi ritum cōmemorat quo in primitiua ecclesia pro mortuis orabatur, ubi etiam Dio. asserit suffragia uiuorum mortuis prodesse, ergo hoc indubitanter credendum est.

cap. 1

III

3. p. qu. 82. ar. 6. in cor. & per totū ff. 2. sen. dis. 40. art. 4. ad quintum. Greg. in pastorali p. 1. c. xi.

VLTERIVS. Videtur quòd suffragia per peccatores facta mortuis non prosint, quia ut dicitur Ioan 9. Peccatores deus non exaudit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, a deo exauditentur. ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

¶ 2 Præt. Greg. in pastorali dicit. Cum is qui displicet ad intercedēdum mittitur, irati animus ad deteriora pronocatur: seu qui liber peccator deo displicet. ergo per peccatorum suffragia deus ad misericordiā non reflectitur, & ita talia suffragia nō prosunt.

H

¶ 3 Præt. Opus aliculus magis uidetur esse fructuosum facienti quàm alteri: sed peccator per opera sua nihil meretur sibi. ergo multo minus potest alteri mereri.

¶ 4 Præ. Omne opus meritorū oportet esse uiuificat', idest, charitate informatum: sed opera per peccatores facta sunt mortua. ergo non possunt per ea iuuari mortui pro quibus fiunt.

SED CONTRA est, quòd nullus potest scire pro certo de altero, utrum sit in statu culpæ, vel gratiæ. si ergo illa tantum suffragia prodessent, quæ fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quos suffragia conquireret suis defunctis, & ita multa suffragiis procurandis retraheretur.

¶ 2 Præt. Sicut Aug. dicit in litera. Secundū hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis, secundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur post mortem. ergo ualor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt. non ergo differt, ut uideatur utrum per bonos, uel per malos fiant.

I

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd suffragia, quæ a uiuis pro mortuis fiunt, facientibus non prosint, quia si aliquis pro altero debitum soluetur secundum humanam iustitiam, ipse a debito proprio non absoluetur. ergo per hoc quòd aliquis suffragia faciens debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc a debito proprio non absoluitur.

¶ 2 Præter. Vnusquisque debet quod facit, facere meliori modo quo potest: sed melius est iuuare duos quàm unū. si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, a proprio debito liberatur, uidetur quòd numquàm deberet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

¶ 3 Præt. Si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset fiori, ut ei pro quo satisfacit, eadem ratione æqualiter ualebit & tertio, si pro eodem satisfaciat simul, similiter & quarto, & sic deinceps. ergo unus una satisfactione posset pro omnibus satisfacere, quod est absurdum.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 34. Oratio mea

K in sinu meo conuertetur. ergo & eadem ratione & suffragia quæ pro aliis fiunt, facientibus prosunt.

¶ 2 Præt. Dama. dicit in sermone de his qui in fide dormierunt. Quemadmodum unguento, uel alio oleo sancto circumlinire uolens infirmum, primo ille scilicet participat unctionem, deinde sic perungit laborantem, & sic quicunque pro proximi salute agonizat, primum sibi ipsi prodest, deinde proximo, & sic habetur propositum.

RESPON. Dicēdum ad primam quæstionē, q̄ actus noster ad duo ualere potest. Primo, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundo, ad aliquid consequens statum accidentalē, uel dimissionem pœnæ. Ad utrunque autem horum actus noster dupliciter ualere potest, uno modo per uiam meriti, alio modo per uiā orationis. Et est differentia inter istas duas uias, ut in 15. distin. dictum

q. 4. ar. 7. q. 3. in cor.

dictū est, quia meritum innititur iustitiæ, sed orant impetrat petitum ex sola liberalitate eius qui oratur. Dicendum ergo quòd opus unius nullo modo potest alteri ualere ad statum consequēdum per uiam meriti, ut scilicet ex his quæ ego facio, aliquis meretur uitam æternam, quia sors gloriæ reddit mensuram accipientis: unusquisque autem ex suo actu disponitur, & non ex alieno, & dico dispositionem dignitatis ad præmium. Sed per uiam orationis etiā quantum ad statum consequendum, opus unius alteri dum est in uia, ualere potest, sicut quòd unus homo impetrat alteri primā gratiam. Cum enim impetratio orationis fit secundum liberalitatem dei qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinate. Sed quantum ad aliquid q̄d est cōsequens, uel accessorium ad statū, opus unius potest ualere alteri non solum per uiam orationis, sed etiam per uiam meriti. Quod quidem dupliciter contingit, uel propter cōmunicantiam in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis, & ideo omnes qui inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundum mensuram status uniuscuiusque, quia etiam in patria unusquisque de bonis gaudebit alterius: & inde est quòd articulus fidei ponitur, Sanctorum communio. Alio modo, ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit ut talibus prosint: unde ista opera quodammodo efficiūtur eorum pro quibus fiunt, quasi eis a faciente collata, unde possunt eis ualere uel ad impletionem satisfactionis, uel ad quicquid huiusmodi, quod statum non mutat.

valuisse generalia, & specialia quàm pauperi sola generalia suffragia, & tamen profuerunt diuiti specialia non quidem ad aliud uel maius aliquid, sed ad idem ad quod generalia, ut ex pluribus & diuersis causis vnum perciperetur emolumentum. Potest tamen dici aliter, illa plura subsidia contulisse diuiti celeriorem absolutionem, non plenioriem.

A

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd messio illa est perceptio uitæ æternæ, sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternam. Sors autem uitæ æternæ non datur alicui nisi pro operibus propriis: quia etiam si aliquis alteri impetret ut ad uitam æternam perueniat, numquàm tamē, hoc fit nisi mediātibus operibus propriis, dum scilicet precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opus quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit: & similiter opus quod est eius qui mecum est unum, est quodammodo & meum, unde non est contra diuinam iustitiam: sed unus fructum percipit de operibus factis ab eo qui est unū secum in charitate, uel ab operibus pro se factis. Hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, ut satisfactio unius pro alio accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum: unde laus est ad aliquid, ut dicitur in 1. ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel ostenditur bene dispositus, uel male ad aliquid, inde est quòd nullus laudatur ex operibus alterius nisi per accidens secundum quod ipse est aliquo modo illorum operum causa, auxilium, uel consilium præbendo, uel inducendo, uel quocunque alio modo: sed opus est meritorium alicui non solum considerata eius dispositione, sed etiam quantum ad aliquid consequens dispositionem, uel statum eius, ut ex dictis patet.

Cap. 16

In cor. præsentis q.

Ad quartum dicendum, quòd auferre alicui quod sibi debetur, hoc directe iustitiæ repugnat: sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed iustitiæ metat excedit, est enim liberalitatis: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius, nisi aliquid ei de suo subtraheretur, & ideo non ita contingit quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quòd emolumentum percipiat ex bonis alterius.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd charitas quę est uinculum uniens membra ecclesiæ, non solum ad uiuos se extendit, sed etiam ad mortuos qui in charitate decedunt: charitas enim uita corporis non finitur. 1. Corinth. 13. Charitas numquàm excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia uiuorum dupliciter mortuis prosunt sicut & uiuis & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam, non tamen sic eis ualere credenda sunt uiuorum suffragia, ut status eorum mutetur de miseria in felicitatem, uel econuerso, sed ualet ad diminutionem pœnæ, uel aliquid huiusmodi quod statum mortui non transmutat.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent post mortem: & ideo si post hanc uitam eis iuuatur, nihilominus hoc procedit ex his quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Ioan. Dama. in sermone prædicto, quòd hoc est intelligendum quantum ad retributionem quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel æternæ miseriæ, in qua quilibet recipiet solum secundum quòd ipse in corpore gessit, interim autem iuuari possunt uiuorum suffragiis.

In serm. de suffragiis mortuorū.

A

¶ Ad secundum dicendum, quòd authoritas illa expresse loquitur de sequela æternæ retributionis, quòd patet ex hoc quod præmittitur. Beati mortui qui i dño. &c. Vel dicendum, quòd opera pro eis facta sunt & quodammodo eorum, ut dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ post mortem non sint simpliciter in statu uiæ, sed quantum ad aliquid adhuc sunt in uia, inquantum scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab ultima retributione, ideo simpliciter eorum uia est circumsepta ut non possint ulterius transmutari secundum statum felicitatis & miserię, sed quantum ad hoc non est circumsepta, quin quantum ad hoc quòd detinentur ab ultima retributione, possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in uia.

Ad 2. 1. qu. præsen. ar.

B

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad uiuos, qui mortui extra uitam ciuilem sunt, potest tamen esse eorum communicatio quantum ad opera spiritualis uitæ, quæ est per charitatem ad deum, cui mortuorum spiritus uiuunt.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd in suffragiis quæ fiunt per malos, duo possunt considerari. Primo, ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris: & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quā equaliter explent per quoscunque fiāt, quātum ad hoc suffragia d̄ per malos facta defunctis prosunt. Alio modo, quātum ad opus d̄ operans, & sic distinguendum est, quia operatio peccatoris suffragia faciētis potest uno modo considerari, ut est eius, & sic nullo d̄ modo meritoria esse potest nec sibi, nec alii. Alio modo, inquantum est alterius, quod dupliciter contingit. Vnomodo, inquantū peccator suffragia faciens gerit personam totius ecclesiæ, sicut sacerdos cum dicit in ecclesia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet p Dio. in 13. c. cæ. hie. inde est quòd suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, pro defunctis prosunt. Aliomodo, quando agit ut instrumentum alterius, opus enim ministerii est magis principalis agentis: unde quamuis ille qui agit ut instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis, sicut si seruus in peccato existens quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis: unde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia ualent defuncto, quamuis illi, per quos fiant, in peccato existant: magis tamen ualerent si in charitate essent, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

D. 9. co. D. 3. 18. D. 947.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius, & ideo secundum hoc digna est ut a deo exaudiatur: tamen etiam quandoque deus peccatores audit, scilicet quando peccatores petunt aliquid deo acceptum, non enim iustis solis, sed etiam peccatoribus deus bona sua prouidet, ut patet Matth. 5. Non autem ex eorum meritis, sed ex sua clemētia, & ideo Ioā 9. super illud, Peccatores deus non audit, dicit gl. quòd loquitur ut in uctus, idest, non adhuc plene uidens.

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis ex parte eius qui displicet, oratio peccatoris non sit accepta, tamē ratione alterius cuius uice, uel imperio agitur, potest esse deo accepta.

E

Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd peccator faciens huiusmodi suffragia nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem, & tamen alii qui non est indispositus, aliquo modo ualere potest, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis opus peccatoris non sit uiuum inquantum est eius, potest tamen esse uiuum inquantum est alterius, ut dictum est. Sed quia rationes quæ sunt in oppositum, uidentur concludere quòd non differat, utrum quis suffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo ad eas etiam est respondendum.

In cor. præsentis. qu.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis aliquis pro certo scire non possit de altero, an sit in statu salutis, tamen potest probabiliter æstimare ex his quæ exterius uidet de homine: ex fructu enim suo arbor cognoscitur, ut dicitur Matth. 7.

Ad sextum dicendum, quòd ad hoc quòd suffragium alicui ualeat, requiritur & ex parte eius pro quo fit, capacitas huius ualoris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

loris, & hanc homo acquisiuit per opera propria quæ gessit in vita, & sic loquitur Augustinus. Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hæc non pendet ex eo pro quo fit, sed magis ex eo qui facit, uel exequendo, uel imperando. F

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd opus suffragii quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo, ut est expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur, & hoc mō opus suffragii quod reputatur quasi eius pro quo fit, ita absoluit eum a debito pœnæ, quod non absoluit facientem a debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ: opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari reatui uni, quod alteri nō æquatur. Reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionē requirunt, quàm reatus unius. Alio modo potest considerari inquantum est meritorium uitæ æternæ, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis, & secundum hoc solum prodest ei pro quo fit, sed facienti magis. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Primæ enim rationes procedebant de opere suffragii secundum quod est satisfactorium, sed aliæ secundum quod est meritorium.

Quibus suffragijs inuabũtur mediocriter boni, qui in fine inuenientur.

Sed iterum quæritur de aliquo mediocriter bono, qui talibus indigens suffragiis in ipso consummationis sæculi articulo cum reliquis migrauit, si saluus fuit, pro eo non offertur ulterius sacrificium, uel oratio, uel eleemosyna, nec habebat tantæ perfectionis merita, quæ his nes damnati sunt huiusmodi. ergo suffragia damnatis in inferno non prosunt.

VLTERIVS. Videtur quòd nec etiam existentibus in purgatorio, quia purgatorium pars quædam inferni est: sed in inferno nulla est redemptio. Et psal. 6. dicit. In inferno autem quis cōfitebitur tibi? ergo suffragia his qui sunt in purgatorio nō uales. II Quol. 2. ar. 16. 1. cor. c. 15. lect. 2

¶ 2 Præt. Pœna purgatorii est finita. si ergo p suffragia aliquid à pœna dimittit, tūc poterūt multiplicari suffragia, q̃ tota tollet, & ita peccatū remanebit totaliter impunitū, quod repugnare uidetur diuinæ iustitiæ.

¶ 3 Præt. Ad hoc animæ in purgatorio detinentur, ut ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: sed nō potest purgari anima nisi aliquid circa ipsam hat, ergo suffragia facta per uiuos pœnā purgatorii non diminuunt.

¶ 4 Præter. Si suffragia existentibus in purgatorio ualerent, maxime ea uiderentur ualere, quæ sunt ad eorum imperium facta: sed hæc non semper ualent, sicut si aliquis decedens disponit tot suffragia pro se fieri, quæ si facta essent sufficerent ad totā pœnam abolendam. posito ergo q̃ huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnam euasit, ista suffragia ei nihil proderunt: non enim potest dici quòd et profint antequam fiant, postquam autē sunt facta eis non indiget, quia iam pœnam euasit. ergo suffragia existentibus in purgatorio non ualent. G

SED CONTRA est, quod dicitur in litera ex uerbis Augustini, quòd suffragia prosunt his, qui sunt mediocriter boni, uel mali: sed tales sunt qui in purgatorio detinentur. ergo &c. H

¶ 1 Præt. Dio. dicit in 7. ca. cæ. hierar. quòd diuinus sacerdos pro mortuis orans, pro illis orat qui sancte uixerunt, & tamen aliqua maculas habuerunt ex infirmitate humana contracta: sed tales in purgatorio detinentur. ergo &c.

VLTERIVS. Videtur quòd suffragia ualent pueris in limbo existentibus, quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno. ergo maxime decens est ut ipsi iuuentur suffragiis alienis. III

¶ 2 Præt. In litera habetur ex uerbis Augustini, quòd suffragia ecclesiæ pro non ualde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter ualde malos, cum mitissima sit eorum pœna. ergo suffragia ecclesiæ eos iuuant.

SED CONTRA est, quod habetur in litera ab Augustino, quòd suffragia non prosunt illis, qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt: sed pueri hoc modo exierunt. ergo eis suffragia non prosunt.

VLTERIVS. Videtur quòd aliquo modo prosunt sanctis existentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ, Sicut sanctis tuis prosunt ad gloriam, scilicet sacramenta, ita nobis proficiant ad medelam: sed inter alia suffragia præcipuum est sacramentum altaris. ergo suffragia prosunt sanctis qui sunt in patria. I IIII

¶ 2 Præt. Sacramenta efficiunt quod figurant: sed tertia pars hostiæ, scilicet in calicem missa, significat eos qui in patria uitā beatam ducunt, ut supra di. 12. dictum est. ergo suffragia ecclesiæ pro eis sunt etiam existentibus in patria. q. 1. ar. 3. q. 3. ad 4

¶ 3 Præt. Sancti non solum gaudent de bonis propriis, sed etiam de bonis aliorum, unde Luc. 15. dicitur. Gaudium est angelis dei super uno peccatore pœnitentiam agente. ergo ex bonis operibus iuuentum, sanctorum qui sunt in patria gaudium crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

¶ 4 Præ. Damasc. dicit in sermone de dormientibus inducens uerba Chryl. Si enim gentiles, inquit, cum his qui abierunt, sua cōburuntur, quanto magis te fidelem mittere conuenit cum fideli ipsius propria, non ut fauilla fiant, & hæc uelut illa, sed ut maiorē hinc circumponas gloriam, & si quidem peccator fuerit qui mortuus est ut peccamina soluas: si autem iustus ut appositio fiat mercedis & retributionis, & sic idem quod prius. K

SED CONTRA est, quod habetur in litera ex uerbis Augustini, iniuria est in ecclesia orare pro martyre, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶ 2 Præt. Eius est iuuari, cuius est indigere: sed sancti in patria sunt absque omni indigentia. ergo per suffragia ecclesiæ non iuuantur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa damnatos in inferno fuit duplex opinio. Quidam enim dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quòd post diem iudicii nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuabitur, sed ante diem iudicii aliqui iuuantur suffragiis ecclesiæ. Alio modo distinguebant quantum ad per- D. 1145

3. sent. dist. 45. in litera & S. Tho. in eiusdem ex positione. Itē Quol. 2. c. 16

Cap. 12

sonas in inferno detentas, inter quas quosdam dicebant esse uale de malos, qui scilicet sine fide & sacramentis ecclesiæ decesserūt, & talibus qui de ecclesia non fuerūt, nec merito, nec numero suffragia ecclesiæ prodesse possunt. Alii uero sunt non ualde mali, qui scilicet de ecclesia fuerunt numero, & fidem habentes, & sacramentis imbuti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia ecclesiæ prodesse debent. Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans, quia scilicet uidebatur ex hoc sequi, cum pœna inferni sit finita secundum intēsionem, quamuis duratione infinita existat, quòd multiplicatis suffragiis pœna illa auferetur, quod est error Origenis. & ideo hoc inconueniens multipliciter euadere uoluerunt. Præpositinus enim dixit, quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quòd a pœna tota redduntur immunes, non autem simpliciter, ut Origens posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicii: tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe uenæ retruduntur. Sed ista opinio uidetur diuinæ repugnare prouidentiæ, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit: culpa autem ordinari non potest nisi per pœnam, unde non potest esse ut pœna tollatur, nisi prius culpa expietur, & ideo cū culpa continue maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur. Et ideo Porretani alium modum inuenerunt dicentes, quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum, quæ cum sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquàm per diuisionem consumuntur dum ēt subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem, uelut si primo auferatur pars quarta totius, & secundo quarta illius quartæ, & iterum quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt, quòd per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnæ, & per secundum pars aliqua remanentis secundum eandem proportionem. Sed iste modus multipliciter defectiuus inuenitur. Primo, quia infinita diuisio quæ congruit continuæ quantitati, non uidetur posse ad quantitatem spiritualem transferri. Secundo, quia non est aliqua ratio, quare secundum suffragium minus de pœna diminuat quàm primum, si sit æqualis ualoris. Tertio, quia pœna diminui non potest nisi diminuat & culpa, sicut nec auferri nisi ea ablata. Quarto, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc quod non est sensibile: corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile. Etiam sic sequeretur quòd post multa suffragia pœna remanens propter sui paruitatem non sentiretur, & ita non esset pœna. Et ideo alii inuenerunt alium modum. Altisiodorensis enim dixit, quòd suffragia prosunt damnatis non quidem per diminutionē, uel per interruptionem, sed per confortationē patientiæ: sicut si homo portaret graue onus, & facies sua persideretur aqua, sic enim confortaretur ad melius portandum, cum tamen onus suū in nullo leuius fieret. Sed hoc iterum esse non potest, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, ut Gregor. dicit secundum meritum culpæ: & inde est quòd eodem igne quidam plus, quidam minus cruciantur, unde cum culpa damnati immutata remanet, non potest esse quòd leuius pœnam ferat. Est nihilominus & prædicta opinio præsumptuosa, utpote sanctorum dictis contraria, & uana nulla authoritate fulta, & nihilominus irrationalis, tum quia damnati in inferno sunt extra uinculum charitatis, secundum quam opera uiuorū continuantur defunctis: tū quia totaliter ad uiæ terminum peruenerunt recipientes ultimam pro meritis retributionem, sicut & sancti qui sunt in patria. Quod, n. adhuc restat de pœna, uel gloria corporis, hoc eis rationem uiatoris nō præbet, cum gloria essentialiter & radicaliter existat in anima, & similiter miseria damnatorum: & ideo non potest pœna eorum diminui, sicut nec gloria sanctorum augeri quantū ad præmium essentiale. Sed tamen modus qui a quibusdā ponitur, q̃ suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri, ut si dicatur q̃ non prosunt neq; quantum ad diminutionem pœnæ, uel interruptionem, uel quantum ad diminutionem sensus pœnæ: sed quia ex huiusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent quòd pro eis nullam curam haberet, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed istud etiam non potest esse secundum legem communē, quia ut August. dicit in lib. de cura pro mortuis agenda, quod præcipue de damnatis uerum est, Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi non uidēt quæcunq; aguntur, aut euenīt in ista uita hominibus: & ita non cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitus detur aliquibus damnatorum, quod est uerbum omnino incertum. Vnde tutius est simpliciter dicere, quòd suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis ecclesia orare intendit, sicut ex authoritatibus inductis apparet. A

Quomodo sancti glorificati audiũt preces supplicantũ, et quomodo intercedunt pro nobis ad Dominum.

Sed forte quæris, numquid preces supplicãtium sancti audiunt, & uota postulãtium in eorum notitia non egeret, numquid ergo saluabitur? Aestimo eum quasi per ignem transeuntem saluari meritis, & intercessionibus cælestis ecclesiæ, quæ pro fidelibus semper intercedit uoto & merito, donec impleatur Christus. B

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd donaria idolorū non fuerunt inuēta apud illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset, quòd in reuerentiam idolorum eis deferrent, sed ex accepe runt ut uictores quæ eis iure belli debebãtur, & tñ pauaritiã uenialiter peccauerunt: unde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicēdum secundū quoddã, q̃ in ipsa pugna uidentes sibi periculum imminere, de peccato pœnituerunt, secundū illud psal. 77. Cū occideret eos, quærebant eū: & hoc probabiliter pōt æstimari, & ideo oblatio p eis fuit facta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd damnatio in uerbis illis large accipitur pro quacumque punitione, ut sic includat & pœnā purgatorii, quæ quandoque totaliter per suffragia expiatur: quandoque autem non, sed diminuitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantum ad hoc magis acceptatur suffragium pro mortuo quàm pro uiuo, quia magis indiget, cum non possit auxiliari sibi, sicut uiuus potest: sed quantum ad hoc uiuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici nō potest, & ideo non est eadem causa orandi pro mortuis & pro uiuis. C

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat q̃ pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo, ut ibidem dicitur, q̃ eo orante concedebatur eis ut mutuo se uiderent, & in hoc aliquod gaudium non uerum, sed phantasticum habebat, dum implebatur hoc quod desiderabant: sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccata pertrahunt; quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur, sicut nec minuitur gaudium angelorū per hoc, quòd malis nostris compari dicuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd de facto Traiani hoc modo pōt probabiliter æstimari, quòd precibus Beati Greg. ad uitā fuerit reuocatus, & ibi gratiam consecutus sit, p quā remissionē peccatorū habuit, & per consequens immunitatē a pœna: sicut ēt apparet in oibus illis qui fuerunt miraculose a mortuis suscitati, quorū plures cōstat idolatras & dānatos fuisse. De omnibus n. similiter dici oportet, q̃ nō erāt in inferno finaliter deputati, sed secundū præuentē iustitiā proprioru meritorū: secūdū aūt suptiores cās, quibus præuidebantur ad uitā reuocādi, erat de eis aliter disponēdū. Vel dicendū secundū quoddā, q̃ aia Traiani nō fuit simpliter a reatu pœnæ æternæ absoluta, sed eius pœna fuit suspēsa ad tps. usq; ad diē iudicii, nec tñ oportet q̃ hoc fiat cōiter: suffragia, q̃ alia sūt q̃ lege cōi accidūt, & alia q̃ singlr ex priuilegio aliquibus cōcedūtur: sicut aliæ sunt humanarū limites eorum, alia diuina signa uirtutum, ut Aug. dicit in li. de cura pro mortuis agenda. D

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ pœna purgatorii est in supplementum satisfactionis quæ non fuerat plene in corpore consummata: & ideo quia, sicut ex prædictis patet, & ex quæstione his quæ supra di. 20. dicta sunt, opera unius possunt ualere alteri ad satisfactionem huc uiuis, siue mortuis, non est dubiū quin suffragia per uiuos facta existentibus in purgatorio prosunt. E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio quantū ad illos qui sunt finaliter tali pœnæ deputati. Vel dicendum secūdum Dam. in sermone de dormientibus, quia huiusmodi authoritates exponendæ sunt secundum causas inferiores, scilicet secundū exigentiam meritorum eorum qui pœnis deputāturæ sed secūdū diuinam misericordiā quæ uincit humana merita, ad preces iustorum aliter quandoque disponitur quàm sententia prædicatū authoritatum contineat. Deus autem mutat sententiam, sed non consilium, ut dicit Greg. unde etiam Dama. ponit ad hoc exempla de Niniuitis, Achab, & Ezechia, in quibus apparet quod sententia cōtra eos lata diuinitus fuit per diuinā misericordiam cōmutata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens, si multiplicatis suffragiis pœna in purgatorio existentium annihiletur, nō tamen sequitur quòd peccata remaneant impunita: quia pœna unius pro altero suscepta alteri computatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd purgatio animæ per pœnas purgatorii non est aliud quàm expiatio reatus impedientis a perceptione gloriæ: & quia per pœnam quam unus sustinet pro alio potest reatus alterius expiari, ut dictum est, non est inconueniens si per unius satisfactionem alius purgetur.

¶ Ad

Superiusad ducto. De suffragiis mortuorū.

Lib. 34. Mor. ex xi. c. circa finem & in fine.

Cap. 13

Cap. 16.

Ad 2. q. 1. arti. 1. præf. fere per totum.

Etiã in cor. præf. q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, q̃ suffragia ex duobus ualent. s. ex ope operante, & ex opere operato. Et dico opus operatũ nõ solũ ecclesiæ sacramentum, sed effectum accidente ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarum cõsequitur pauperũ releuatio, & eorũ oratio pro defuncto ad deum. Similiter opus operãs potest accipi uel ex re principalis agentis, uel ex parte ex quiẽ. Dico ergo q̃ quãm cito mortes disponit aliqua suffragia sibi fieri, pmiũ suffragiorũ plene cõsequitur ante ẽt quãm fiant quantũ ad efficaciã suffragii, q̃ erat ex opere operante principalis agentis: sed quantũ ad efficaciã suffragiorũ quæ est ex opere operato, uel ex opere operante exequẽtis non consequitur fructum antequã suffragia fiãt, & si prius cõtingat ipsum a pœna purgari, quantũ ad hoc fraudabitur suffragiorũ fructu, quod redundabit in illos quorum culpa defraudat. Nõ. n. est inconueniẽs, q̃ aliquis defraudetur p culpã alterius in tẽporalibus: pœna aũt purgatorii tpalis est, quãuis quãtũ ad æternã retributionẽ nullus defraudari possit, niũ p propriã culpã.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd pueri nõ baptizati non detinentur in libro nisi quia deficiunt a statu gratiæ unde cum per opera uiuorum, mortuorum status mutari non possit, maxime quantum ad meritum essentialis præmii, uel pœnæ, suffragia uiuorum pueris in limbo existentibus prodesse non possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãmuis peccatum originale sit huiusmodi q̃ pro eo possit aliquis ab alio iuuari, tã animæ puerorum in limbo existentes sunt in tali statu q̃ iuuari nõ possunt, quia post hanc uitã non est tempus gratiã acquirẽdi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur de non ualde malis, qui tamen baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmittitur. cum ergo sacrificia siue altaris, siue quarumcũque eleemosynarum pro baptizatis omnibus offerũtur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd suffragium de sui ratione importat quandam auxiliationem quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit, nisi in eo quod indigens est, unde cum sancti qui sunt in patria, sint ab oi indigentia immunes inebriati ab ubertate domus dei, eis iuuari per suffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendæ, quasi sancti in gloria proficiant quantum ad id quòd eorũ festa recolimus, sed quia nobis proficit eorum gloriam solemnius celebramus: sicut ex hoc q̃ deum cognoscimus, uel laudamus, & sic quodãmodo eius gloria in nobis crescit, nihil deo sed nobis accrescit.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis sacramenta efficiant quod figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figurant, alias cum figurent Christum, in ipso Christo aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiunt circa suscipientem sacramentum ex uirtute eius quod per sacramentum significatur, & sic nõ legitur quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint, sed quia ex meritis sanctorum qui recoluntur, uel significantur in sacramento, prosunt aliis pro quibus offerũt.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quamuis sancti qui sunt in patria, de omnibus bonis nostris gaudeant, non tamen sequitur q̃ multiplicatis nostris gaudiis eorũ gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantum, quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti suiratio autem gaudendi in sanctis de quibuscunque gaudent, est ipse deus, de quo nõ possunt d magis, & minus gaudere, quia sic essentiale eorum præmium uariaretur, quod consistit in hoc quòd de deo gaudent: unde ex hoc quòd bona multiplicantur, de quibus gaudendi ratio ei deus est, non sequitur quòd intensius gaudeant, sed quòd de pluribus gaudeant, & ideo non sequitur quòd operibus nostris iuuentur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est intelligẽdum quòd fiat appositio mercedis, uel retributionis illi beato per suffragia ab aliquo facta, uel facienti.

¶ Vel dicendum, quòd ex suffragiis potest apposito mercedis fieri beato defuncto, inquantum sibi de suffragiis faciendis adhuc uiuens deposuit, quod ei meritorium fuit.

ARTICVLVS III.

c Vtrum non solum orationibus ecclesiæ, & sacrificio altaris, & eleemosynis animæ defunctorum iuuentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non solum orationibus ecclesiæ, & sacrificio altaris, & eleemosynis animæ defunctorum iuuentur, uel quòd eis iuuentur præcipue. Pœna enim debet per pœnam recompensari: sed iejunium magis est pœnale quãm eleemosyna, uel oratio. ergo iejunium magis prodesset in suffragiis quãm aliquod prædictorum. 13.q.2.cap. Animæ.

¶ 2 Præt. Greg. tribus cõnumeratiejunium, ut habetur can. xiii. q. ii. Animæ defunctorum quatuor solũmodis, aut oblationibus sacerdotum, aut orationibus sanctorum, aut charorũ eleemosynis, aut iejunio cognatorum. ergo sufficienter ab Augustino hæc enumeratur tria prædicta.

¶ 3 Præter. Baptismus est potissimum sacramentorum, maxime quantum ad effectum. ergo baptismus, uel alia sacramenta deberent uel similiter, uel magis prodesse defunctis, sicut sacramentum altaris.

¶ 4 Præt. Hoc uidetur ex hoc quod habetur 1. Cor. 15. Si omnino mortui non resurgunt, ut quid baptizantur pro illis? ergo baptismus etiam ualet ad suffragia defunctorum.

¶ 5 Præt. In diuersis Missis est idem altaris sacrificium. si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa, uidetur quòd tantumdem ualeat qua cunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine, siue de Spiritu sancto, uel quæcumque alia, quod uidetur esse cõtra ecclesiæ ordinationem, quæ specialẽ Missam pro defunctis instituit.

¶ 6 Præ. Damas. in sermone de dormientibus, docet ceras, & oleũ & huiusmodi pro defunctis offerri. ergo non solum oblatio sacrificii altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia mortuorum computari.

VLTERIVS. Videtur quòd indulgentiæ quas ecclesia largitur etiã mortuis prosint. Primo per consuetudinem ecclesiæ quę facit prædicari crucem, ut aliquis habeat indulgentiam pro se, & duobus, uel tribus, & quandoque decem animabus tam uiuorum quãm mortuorum, quod esset deceptio, nisi mortuis prodessent: ergo indulgentiæ mortuis prosunt. II Caietan. in quolib. to. 2. tractat. de indulgẽtiis q. 5. & 6

¶ 2 Præt. Meritum totius ecclesiæ est efficacius quãm meritum unius personæ: sed meritum personale suffragatur defunctis, ut patet in elargitione eleemosynarum. ergo multo fortius meritũ ecclesiæ cui indulgentiæ inituntur.

¶ 3 Præt. Indulgentiæ ecclesiæ prosunt illis qui sunt de foro ecclesiæ: sed illi qui sunt in purgatorio sunt de foro ecclesiæ, alias eis suffragia ecclesiæ non prodessent. ergo uidetur quòd indulgentiæ defunctis prosint.

SED CONTRA est, quia ad hoc quòd indulgentiæ alicui ualeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dantur: sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest aliquid facere quod sit in utilitatem ecclesiæ, pro qua causa præcipue indulgentiæ dantur. ergo uidetur quòd indulgentiæ defunctis non prosint. I

¶ 4 Præt. Indulgentiæ determinantur secundum arbitrium indulgentias cõcedẽtis. si ergo indulgentiæ defunctis prodesse possent, esset in potestate cõcedẽtis indulgentiam, ut defunctum omnino liberaret a pœna, quod uidetur absurdum.

VLTERIVS. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. enim in sermone de dormientibus inducit uerba Athanasii sic dicentis. Licet in arca qui in pietate consummatus est, depositus fuerit, ne renue olcum, & ceras domini inuocans in sepulcro accendere. Accepta enim ista sunt deo, & multam ab eo recipientia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultũ exequiarum. ergo cultus exequiarum prodest defunctis. III Cap. 13. & de cura pro mortuis tũmda ca. 3

¶ 2 Præter. Sicut dicit August. 1. lib. de ci. dei. Antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ & sepulcra prouisa, ipsique cum uiuerent de sepeliendis, uel transferendis suis corporibus filiis mandauerunt: sed hoc non fecissent, nisi sepultura, & huiusmodi aliquid mortuis conferret. ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis. Cap. 13. & de cura mortuis habẽda ca. 3

¶ 3 Præt. Nullus facit eleemosynã circa aliquem nisi ei proficiat sed sepelire mortuos computatur inter opera eleemosynarum, unde ut August dicit 1. de ci. dei. Thobias sepeliendo mortuos deum promeruisse teste angelo commendatur. ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest.

¶ 4 Præt. Inconueniens est dicere, quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione se in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt. ergo sepulturæ cultus prodest defunctis.

¶ 5 Præter. Deus promior est ad miserendum, quam ad puniendum: sed aliquibus nocet sepultura in locis sacris, si indigni sunt, unde dicit Gregor. Quos peccata grauia deprimunt ad maiorem damnationis cumulum potius quam ad solutionem eorũ corpora in ecclesiis ponuntur. ergo multo amplius dicendum est quòd sepulturæ cultus prosit bonis. 4. Dialog. c. 50.

¶ Sed

SED CONTRA est, quòd Aug. dicit in lib. de cura pro mortuis agenda. Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidiũ salutis æternæ, sed humanitatis officium.

¶ 2 Præt. Gregorius dicit ad Bonifacium Archiepiscopum scribens. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum magis sunt uiuorũ solatia, quãm subsidia mortuorũ.

¶ 3 Præter. Dominus dicit Matth. 10. Nolite timere eos q̃ occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciãt: sed post mortem sanctorum corpora possunt a sepultura prohiberi, sicut in ecclesiastica historia legitur factum de quibusdã martyribus Lugduni Galliæ. ergo nõ nocet defunctis, si eorum corpora inhumata remaneant. ergo nec cultus sepulturæ prodest. 13.q.2.ca. Animę. Eadem uerba expresse ẽt formaliter. habẽtur ab Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda ca 2. prope finẽ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd suffragia uiuorum prosunt defunctis secundum quòd uiuuntur uiuentibus charitate, & secundum quod intentio uiuentium refertur in mortuos: & ideo illa opera præcipue nata sunt mortuis suffragari, quæ maxime ad communicationem charitatis pertinent, uel ad directionem intentionis in alterum. Ad charitatem autem sacramentum eucharistiæ præcipue pertinet, cum sit sacramentum ecclesiasticæ unionis continens illum, in quo tota ecclesia unitur & consolidatur, scilicet Christum: unde eucharistia est quasi quædam charitatis origo, siue uinculum: sed inter charitatis effectus præcipuum est eleemosynarum opus, & ita ista duo ex parte charitatis præcipue mortuis suffragantur, scilicet sacrificium ecclesiæ, & eleemosynæ: sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipue ualet oratio, quia oratio secundum suam rationem non solum dicit respectum ad orantem sicut & cætera opera, sed directius ad id pro quo oratur: & ideo ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quamuis quæcumque alia bona ex charitate fiant pro defunctis, eis ualere credenda sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui satisfacit pro altero magis est considerandum ad hoc quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat id quo satisfactio unius transit in alterum, quãm etiam satisfactionis pœna, quamuis ipsa pœna magis expiet reatum satisfacientis inquantum est medicina quædam, & ideo tria prædicta magis ualent defunctis quãm ieiunium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam ieiunium potest prodesse defunctis ratione charitatis, & intentionis in defunctos directæ, sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quod ad charitatem, uel ad directionem intentionis pertineat, sed hæc sunt ei quasi extrinseca, & ideo Aug. non posuit, sed Greg. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum. Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est quædam spiritualis regeneratio: unde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non habet efficaciam nisi in eo qui baptizatur, quantũ est ex opere operato, quamuis ex opere operãte uel baptizantis, uel baptizati possint aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed eucharistia est signum ecclesiasticæ unionis, & ideo ex ipso opere operato eius efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd glo. authoritatem istam dupliciter exponit. Vno modo sic, Si mortui non resurgunt, nec etiam Christus resurrexit, ut quid etiam baptizãtur pro illis? idest, pro peccatis, cum ipsa non dimittantur si Christus non resurrexit, quia in baptismo non solum passio Christi, sed etiam resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic, fuerunt quidam imperiti qui baptizabãtur pro his qui de hac uita sine baptismo discesserant putantes illis prodesse, & secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in uerbis illis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in officio Missæ non solum est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes, & ideo Missæ suffragiũ continet duo horum quæ hic August. numerat, scilicet orationẽ, & sacrificium. Ex parte igitur sacrificii oblati Missa æqualiter prodest defuncto, de quocunque dicatur, & hoc est principium quod sit in Missa: sed ex parte orationũ magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen ille defectus recompensari potest per maiorem deuotionem uel eius qui dicit Missam, uel eius qui facit dici, uel iterum per intercessionem sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd huiusmodi oblatio candelarum, uel olei potsũt prodesse defuncto, in quantum sunt eleemosynę quædam: dãtur enim ad cultum ecclesiæ, uel etiam in usum fidelium.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd indulgentia dupliciter alicui prodesse potest. Vno modo principaliter: alio modo secundario. Principaliter qui dem prodest ei qui indulgẽtiam accipit. s. qui facit hoc pro quo idulgẽtia datur, ut qui uisitat limina alicuius sancti: unde cum mortui non possint aliquid facere eorũ pro quibus indulgentiæ dantur, eis indulgentiæ directe ualere nõ possunt. Secundario autem & indirecte prosunt ei pro quo aliquis facit illud qd est indulgentiæ causa, quod sicut dist. 20. dictum est quandoque contingere potest, quandoque aut non potest secundum diuersam indulgentiæ formam. Si enim sit talis indulgentiæ forma, Quicunque facit hoc, uel illud habebit tantum de indulgentia, ille qui hoc facit non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquid intentionem ecclesiæ, per quam communicantur communia suffragia; ex quibus indulgentiæ ualent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, Quicunque fecerit hoc, uel illud ipse & pater eius, uel quicũque ei adiunctus in purgatorio detentus tantũ de indulgentia habebit, talis indulgentia non solum uiuo, sed etiam mortuo prodeit. Nõ enim est aliqua ratio quare ecclesia possit transferre merita communia quibus indulgentiæ innituntur, in uiuos & non in mortuos: nec tamen sequitur quòd prælatus ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas a purgatorio liberare, quia ad hoc quòd indulgentiæ ualeant, requiritur causa conueniens indulgentias concedendi, ut supra dist. 20. dictum est. q. 1. ar. 5. q. 3. ad 2.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, quòd sepultura adinuenta est & propter uiuos, & propter mortuos. Propter uiuos quidẽ, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quãtum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest uiuis, inquantum per hoc attritur resurrẽtionis fides, sed mortuis prosunt ad hoc quòd inspicientes sepulcra memoriam retinent defunctorum, ut pro defunctis orent, unde & monumentum a memoria nomẽ accepit. Dicitur enim monumentum, quia monet mentem, ut dicit Aug. in 1. de ciu dei. & in li. de cura pro mortuis agenda. Paganorũ tamen error fuit, q̃ ad hoc sepultura mortuo prosit, ut eius anima quietem accipiat: non, n. credebant prius animã quietem posse accipere quãm corpus sepulturæ daretur, quod omnino ridiculũ & absurdũ est. Sed quòd ultetius sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidẽ est ex ipso opere operato, sed magis ex ipso opere operãte, dũ scilicet uel ipse defunctus, uel alius, corpus eius tumulari in loco sacro disponens, patrocinio alicuius sancti eum committit, cuius precibus per hoc credendus est adiuuari, & etiam patrocinio eorum qui loco sacro deseruiunt, qui pro apud se tumulatis frequẽtius & specialius orant: sed illa quæ ad ornatũ sepulturæ exhibentur, proiunt quidem uiuis inquantum sunt uiuorum solatia, sed possunt & defunctis prodesse non quidem per se, sed per accidens, inquantum. s. per huiusmodi homines excitãtur ad cõpatiẽdũ, & per consequẽs ad orandũ, uel inquantũ ex sumptibus sepulturæ uel pauperes fructũ capiunt, uel ecclesia decoratur. sic enim Sapientiæ 2. sepultura inter cęteras eleemosynas computatur. q. 1. ar. 4. q. 1 & 2. ac etiam 3. De ciui. dei c. 13. de cura pro mortuis agenda c. 4

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ oleum, & cera ad sepulcra defunctorum perlata per accidens defuncto prosunt, uel inquantum ecclesię offeruntur, siue pauperibus dantur: uel inquantum huiusmodi in reuerentiam dei fiunt, unde ex uerbis præmissis subiungitur. Oleum enim & cera holocaustum fuit.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ ideo sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, ut offenderent corpora mortuorũ ad dei prouidentiam pertinere, non quòd corporibus mortuis aliqui sensus insit, sed propter fidem resurrectionis affirmandam, ut patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

c. Vbi supra

tet per Aug. in primo de ciu. Dei. unde etiam uoluerunt in terra F promissionis sepeliri, ubi credebant Christum nasciturum & mo riturum, cuius resurrectio nostre resurrectionis est causa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia caro est pars naturæ hominis, naturaliter homo ad carnem suam afficitur, secundum illud Ephe. 5. Nemo carnē suā unquàm odio habuit. vnde secundum istũ naturalē affectũ inest uiuēti q̃dã solli citudo quid etiã post mortẽ de eius corpe sit futurũ, doleretq; si aliquid indignũ cor pori suo euenire ptẽ tiret: & ideo illi q̃ hominē diligũt, ex hoc quòd affectui eius quem diligunt, conformantur, circa eius carnē curam humanitatis impendũt. Vt enim dicit Aug. in 1. de ci. dei. Si paterna uestis, si annulus, ac siquid huiusmodi tanto charius sunt posteris, quanto erga parentes maior affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utiq; multo familiarius atque coniunctius quàm quælibet indumenta, gestamus: unde & inquã tum affectui hominis satisfacit sepeliens eius corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere non potest, eleemosynam ei facere dicitur.

ab illo per illud, Verbũ eius audiẽtes, idest, in eius ueritate inuenientes, quod sibi faciendum, quid, quibus, & quando nuntiandum sit. Nam & nos orantes eum, non eum docemus, quia nouit, ut ait uerbum eius, pater uester quid uobis necessarium sit, priusquàm petatis ab eo. Nec ista ex parte cognouit, sed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid, & quando ab illo petituri sueramus, & quos, & de quibus rebus uel exauditurus, uel non exauditurus esset sine initio ante præsciuit. Nõ ergo dicitur angelus orationes no G

Cap. 13. & de cura pro mortuis agẽda. c. 3

Vbi supra.

¶ Ad quartum dicendum, quòd fidelium deuotio, ut Aug. dicit in li. de cura pro mortuis agenda, suis charis in locis sacris proui dens sepulturam, in hoc non frustratur quòd defunctum suũ suffragio sanctorum committitur, ut dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ sepultura in loco sacro impio defunctio non nocet, nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum suffragia quæ fiunt pro uno defuncto magis proficiant ei pro quo fiunt quam aliis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia quæ fiunt pro uno defuncto, nõ magis proficiunt ei pro quo fiunt, quàm aliis. Lumen enim spirituale est magis communicabile quàm lumen corporale: sed lumen corporale, scilicet candelæ, quamuis accendatur pro uno, tamen æqualiter omnibus prodest qui simul commorantur, quamuis pro eis candela non accendatur. ergo cum suffragia sint quędam spiritualia lumina, quamuis pro uno specialiter fiant, non magis ualerent ei quàm aliis in purgatorio existentibus.

¶ 2 Præt. Sicut in litera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, quia cum uiuerent hic, sibi ut postea possent prodesse, meruerunt: sed aliqui magis meruerunt ut suffragia sibi prodeissent, quàm illi pro quibus fiunt. ergo eis magis prosunt, alias eorũ meritum frustraretur.

¶ 3 Præt. Pro pauperibus non fiunt tot suffragia, quot pro diuitibus. si ergo suffragia facta pro aliquibus eis solum, uel magis eis quàm aliis ualerent, pauperes essent deterioris conditionis, quod est contra sententiam domini Luc. 6. Beati pauperes, quoniam uestrum est regnum dei.

SED CONTRA. Iustitia humana exemplatur a diuina iustitia: sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit, cum solum absoluit. ergo cum ille qui suffragia facit, quodãmodo soluat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

¶ 2 Præt. Sicut homo faciens suffragia quodammodo satisfaci t p mortuo, ita & interdum aliquis pro uno potest satisfacere, ut supra dist. 20. dictũ est: sed quãdo aliquis satisfacit pro uno, satisfactio illa non computatur nisi illi pro quo facta est. ergo & suffragia faciens, ei soli prodest, pro quo facit.

q. 1. ar. 2. q. 3. in cor.

II

VLTERIVS. Videtur quòd suffragia facta pro multis tãtumdẽ ualeant singulis, ac si pro unoquoque singulariter fierent. Videmus enim quòd ex lectione quæ uni legitur, nihil ei deperit, si simul & alii legatur. ergo & eadẽ ratione nihil deperit ei, pro quo fit suffragium, si ei aliquis connumeretur, & ita si pro pluribus fiat, tantum ualet singulis ac si pro unoquoq; singulariter fieret.

¶ 2 Præter. Secundum communem usum ecclesiæ uidemus q̃ cum Missa pro aliquo defuncto dicitur, simul etiam orationes illic adiunguntur pro aliis defunctis: hoc autem nõ fieret, si ex hoc defunctus, pro quo Missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret, ergo idem quod prius.

¶ 3 Præt. Suffragia, præcipue orationum, innituntur diuinæ uirtuti: sed apud deum sicut non differt iuuare per multos, uel per paucos, ita non differt iuuare multos, uel paucos. ergo quantum iuuaretur unus ex una oratione si pro eo tantum fieret, tantum iuuabuntur singuli multorum, si eadem oratio pro multis fiat.

SED CONTRA. Melius est plures iuuare, quàm unum. si ergo suffragium pro multis factum tantum ualeret singulis, ac si pro uno tantum fieret, uidetur quòd ecclesia non debuit instituisse ut pro aliquo singulariter Missa, uel oõ fieret, sed q̃ semper diceretur, p oib̃ fidelibus defunctis; quod patet esse falsũ.

¶ 2 Præt. Suffragium habet finitam efficaciam. ergo distributũ in multos minus prodest singulis, quàm prodesset si fieret pro uno tantum.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ tantum ualeant suffragia cõia illis pro quibus specialia nõ fiunt, quantum illis pro quibus fiũt ualent spiritualia & cõia simul. Vnicuiq; n. secundum propria merita reddetur in futuro: sed ille pro quo non fiunt suffragia, meruit ut tantum iuuaretur post mortem, quãtum ille pro quo fiũt spiritualia. ergo tũ iuuabit p cõia quãtũ ille per spãlia & cõia.

¶ 2 Præt. Inter ecclesiæ suffragia præcipuũ est eucharistia: sed eucharistia cũ cõtineat totũ Christũ, habet quodãmodo efficaciã infinitã. ergo una oblatio eucharistiæ quæ cõiter pro omnibus fit, ualet ad plenã liberationẽ eorũ qui sunt in purgatorio, & ita tãtũ iuuant cõia suffragia sola, quantum iuuãt specialia & cõia simul.

SED CONTRA est, q̃ duo bona uno sunt magis eligẽda. ergo suffragia cõia & spãlia magis p sunt ei, p quo fiũt, q̃ cõia tũ.

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionẽ, q̃ circa hoc fuit H duplex opinio. Quidam enim, ut Præpositinus, dixerunt, quòd suffragia pro uno aliquo facta nõ magis prosunt ei pro quo fiũt, sed eis qui sunt magis digni, & ponebat exemplum de candela quæ accenditur pro aliquo diuite. quæ non minus aliis prodest qui cum eo sunt, quàm ipsi diuiti, & forte magis, si habeant oculos clariores. Et etiam de lectione quæ non magis prodest ei pro quo legitur, quàm aliis qui simul cum eo audiunt, sed forte aliis magis qui sunt sensu capaciores. Et si eis obiceretur, q̃ secũdum hoc ecclesiæ ordinatio esset uana, quæ specialiter pro aliquibus orationes instituit, dicebant quòd hoc ecclesia fecit ad excitãdas deuotiones fidelium, qui pro ipsis prouiderunt ad faciendas specialia suffragia q̃ communia, & fortentius et pro suis propinquis oãt quàm pro extraneis. Alii econtrario dixerunt, quòd suffragia magis ualentia, pro quo fiunt. Vtraque autem opinio secundum aliquid ueritatem habet. Valor enim suffragiorum potest pensari ex duobus. Valent enim uno modo ex uirtute charitatis, quæ facit omnia bona cõmunia, & secundũ hoc uerũ est q̃ magis ualẽt ei qui magis charitate est plenus, quamuis pro eo specialiter non fiat: & sic ualor suffragiorũ attenditur magis secundũ quãdã interiorẽ consolationẽ, secundũ q̃d unus in charitate existẽs, de bonis alterius delectatur post mortẽ, quãtũ ad diminutionẽ pœnæ: post mortẽ. n. non est locus acquirendi gratiã, uel augmentandi, ad q̃d ualent nobis in uita opera aliorũ ex uirtute charitatis. Alio mõ suffragia ualent ex hoc, q̃ per intentionem unius alteri applicantur, & sic satisfactio unius alteri computatur. Et hoc modo non est dubium quòd magis ualent ei pro quo fiunt, immo sic ei soli ualent. Satisfactio enim proprie ad pœnæ dimissionem ordinatur: unde quantum ad dimissionem pœnæ præcipue ualet suffragium ei pro quo fit, & secundum hoc secunda opinio plus habet de ueritate quàm prima.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis, inquantum a mortuis accipiuntur, & ex hoc quãdam consolationẽ recipiunt, & tanto maiorẽ, quanto maiori charitate sunt præditi. sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionẽ facientis translata in alterũ, nõ sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti. nõ autem est necesse, ut si debitum pro uno soluitur, quòd ex hoc aliorũ debitũ soluatur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illud meritũ est conditionale, quod sibi meruerũt: hoc enim modo sibi meruerũt, ut sibi prodesset si pro eis fierent, quod nihil aliud fuit quàm facere se habiles ad recipiendum. unde patet quòd non directe meruerũt illud iuuamen suffragiorum, sed per merita præcedentia se habilitauerũt ut fructum suffragiorum suscipierent, & ideo non sequitur quod meritum eorum frustretur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ nihil prohibet diuites quantum ad aliquid, esse melioris cõditionis quàm pauperes, sicut quantũ ad expiationem pœnæ: sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostẽduntur per authoritatem inductam.

¶ Ao

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendum, q̃ si ualor suffragiorum considereturs secundum quod ualent ex uirtute charitatis unientis membra ecclesiæ, suffragia pro multis facta tantum singulis prosunt ac si pro uno tantũ fierent, quia charitas non minuitur, si diuidatur effectus eius in multos, immo magis augetur: & similiter etiam gaudiũ qui plurib̃ est cõmune fit maius, ut dicit August. 8. cõfess. & sic de uno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio, q̃ unus. Si autem cõsideretur ualor suffragiorum inquantum sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis ualet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, q̃ q̃d pro eo cõiter fit & multis alijs. Sic n. effectus suffragij diuidit ex diuina iustitia ita ei, p qb̃ suffragia fiũt: unde patet q̃ hæc q̃stio dependet ex prima, & ex hoc etiã patet quare institutũ fit ut suffragia specialia in ecclia fiãt.

Cap. 1.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ suffragia, ut sunt satisfactiones quædam, nõ prosunt per modum actionis, sicut doctrina prodest, quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionẽ recipientis, sed ualent per modum solutionis debiti, ut dictum est, & ideo non est simile.

In cor. presentis q̃st. vbi supra.

¶ Ad sẽdm dicẽdũ, q̃ qa suffragia p uno facta aliquo mõ etiã alijs prosunt, ut ex dictis patet: ideo cũ p uno Missa dr, nõ est inconueniens ut pro alijs etiã oãnes fiant. Nõ. n. ad hoc dicũtur aliæ oãnes, ut satisfactio unius suffragij determinetur ad alios principaliter, sed ut illis oõ pro eis specialiter fusa pnt.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ oõ considerat & ex parte orantis, & ex pte eius q̃ orat, & ex utroq; esse ꝰ eius dependet: & ideo quãuis diuinę uirtuti nõ sit magis difficile absoluere multos q̃ unũ, cũ hmõi orãtis oõ nõ est ita satisfactoria, p multis, sicut pro uno.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si n. suffragia specialiter pro uno facta, indifferenter omnibus valẽt, tunc omnia suffragia sunt communia, & ideo tũ iuuabitur ille pro quo non fiunt specialia, quãtum ille pro quo fiunt, si sit æqualiter dignus. Si autem suffragia pro aliquo facta nõ indifferẽter omnibus prosunt, sed eis maxime pro quibus fiunt, tũc non est dubium, q̃ suffragia cõia & specialia simul plus ualent alicui q̃ cõia tũ: & ideo magister duas opiniones infra tangit. Vnã quę dicit, q̃ æqualiter prosunt dimitt cõmunia & specialia & pauperi cõmunia tũ: quamuis. n. ex pluribus unus iuuẽ q̃ alter, non tãtũ plus iuuatur. Aliam aũt tangit, cũ dicit q̃ ille pro quo fiunt suffragia, cõsequitur feliciorem absolutionẽ, sed non pleniorem, quia uterque finaliter ab omni pena liberabit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut ex dictis patet, iuuamen suffragiorum non cadit directe sub merito & simpliciter, sed quasi sub conditione, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quis virtus Christi quæ continetur sub sacramento eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatur est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: unde non oportet quòd per unum altaris sacrificium tota pœna eorum qui sunt in purgatorio expietur, sicut etiam nec per unum sacrificiũ quod aliquis homo offert, liberatur a tota satisfactione debita pro peccatis, unde & quandoque plures Missæ in satisfactionem unius peccati iniunguntur. Credibile tũ est, q̃ per diuinam misericordiam si aliquid de speciebus suffragijs superfluis pro quibus fiunt, ut, si eis non indigeant, alijs dispensetur, pro quibus nõ fiunt si eis indigeat, ut patet per Damas. in sermone de dormientibus sic dicentem. Deus tanquam iustus cõmutetur impotenti possibilitatem, tanquam suscipiens E uere defectũ cõmutationẽ negotiabitur, quæ quidẽ negotiatio attenditur q̃ id quod deest uni, alter supplet.

QVÆSTIO III.

C

Deinde quæritur de orationibus sanctorum, quibus pro nobis orant.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum sancti orationes nostras cognoscant.
¶ Secundo, Vtrũ debeam̃ oãs interpellare ad orãdũ p nobis.
¶ Tertio, Vtrũ oãnes eorũ p nobis fusę semper exaudiãt.

Vtrum autem possumus sanctos orare, & vtrum sancti, qui sunt in patria, orent pro nobis, habitum est supra dist. 15.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum sancti orationes nostras cognoscant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ sancti orationes nras nõ cognoscat. Eia. 63. Pater noster es, & Abrahã nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Glo. Aug. dicit, quia mortui & sancti nesciunt quid agant uiui, etiam eorum filij, & sumitur ab August. in lib. de cura pro mortuis agẽda, vbi hanc authoritatem inducit, & sunt hæc verba August. ibidem. Si tanti patriarchæ quid erga populum ab eis procreatum ageretur ignorauerunt, quomodo mortui uiuorũ rebus atque actibus cognoscendis, adiuuandisque miscentur, ergo sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

q. 4. ar. 1. q. 2. & q̃ono eadẽ art. 6. quęstiũ. 2.

Quod dictum est de angelis, attribuit sanctis animabus.

Cap. 13.

¶ 1 Præt. 4. Reg. 21. dicitur ad Iosiam regem. Idcirco, quia scilicet fleuisti coram me, colligam te ad patres tuos, ut nõ videãt oculi tui mala omnia quæ inducturus sum in locum istum: sed in hoc nullo modo per mortem Iosię subuentum fuisset, si post mortem genti suæ quid euenirẽt cognoscere. ergo sancti mortui actus nostros non cognoscunt, & ita non intelligunt orationes nostras.

¶ 2 Præt. Quanto aliquis est in charitate perfectior, tanto magis proximis in periculis subuenit: sed sancti in carne uiuentes, proximis & maxime sibi coniunctis in periculis & consulunt, & auxiliantur manifeste. cum ergo post mortem sint multo maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multo amplius suis charis sibi coniunctis consuleremt & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non uidentur. ergo non uidetur quod actus nostros & orationes cognoscant.

¶ 4 Præt. Sicut sancti post mortem uident verbum tantum, & angeli, de quibus dicitur Matth. 18. Angeli eorum semper uident faciem patris mei: sed angeli verbum uidentes non propter hoc omnia cognoscunt, cum a scientia minores a superioribus pungentur, ut patet per Dionys. in 6. cap eccle. hierar. ergo nec sancti quãuis verbum uideant, in eo nostras orationes cognoscunt, & alia quæ circa nos aguntur.

¶ 4 Præt. Solus deus est inspector cordis: sed oratio præcipue in corde consistit. ergo solus deus orationes cognoscere, non ergo sancti orationes nostras cognoscunt.

SED CONTRA super illud Iob. 14. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles non intelligent, dicit Beatus Greg. 13. lib. moral. Hoc de animabus sanctis sentiendum non est, quia quæ intus omnipotentis dei charitatem uident, nullo mõ credendum est q̃ sint furas aliquid quod ignorent. ergo ipsi orationes sibi factas cognoscunt.

Cap. 13.

¶ 2 Præt. Gregor. in 2. dial. Animæ uidenti creatorem angusta oõs creatura. Quãtumlibet. n. de luce creatoris alpes ent, biue sit ei omne quod creatũ est: sed hoc maxime impedire videretur, q̃ animę sanctorum orationes, & alia quæ circa nos agũtur, cognoscant, quia a nobis distant. cum ergo distantia illa non impediat, ut ex prædicta authoritate patet, videtur quòd animæ sctõrum cognoscant oãnes nras, & ea quæ hic aguntur.

Cap. 35.

¶ 3 Præt. Si ea quæ circa nos aguntur non cognoscerent, nec pro nobis orarent quia defectus nostros ignorarent: sed hic est error Vigilantij, ut Hiero. dicit in epistola contra eum. ergo sancti ea quæ circa nos agunt, cognoscunt.

RESPON. Dicẽdum, q̃ diuina essentia est sufficiens medium cognoscẽdi omnia, quod patet ex hoc, q̃ deus videndo suam essentiam omnia intuetur: non tamen sequitur quòd quicumque essentiam dei uidet, omnia cognoscat, sed solum qui essentiam comprehendit: sicut nec principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci, q̃ ex principio cõsequunt, nisi tota uirtus principij cõprehendat. Vũ cum animæ sctorũ diuinam essentiam non comprehendant, non est consequens ut omnia cognoscant, quæ per essentiam diuinã cognosci pnt, ut euã de quibusdam inferiores angeli a superioribus edocent, q̃uis oãs essentiam diuinã uideant: sed unusquisque beatus tũ de alijs rebus necessariam est ut in essentia diuina uideat, quãtum perfectio beatitudinis req̃rit, ut homo habeat quicquid uelit, nec aliquid inordinate uelit, sicut infra dist. 49. habetur. hoc aũt recta uoluntate quilibet uult, ut ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat: vũ cum nulla ratio ętitudo ętis desit, uolunt cognoscere ea, quæ ad ipsos pertinent, & ideo oportet, q̃ illa in verbo cognoscant: hoc aũt ad eorum gloriam pertinet q̃ auxiliũ indigentibus præbeant ad salutem, sic enim dei cooperatores

D. 366.

q. 2. art. 5. per totũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

efficiuntur, quo nihil est diuinius, vt Dio. dicit 5. cap. ecclesia. hierar. vnde patet quòd sancti cognitionem habeãt eorũ quæ ad hoc requiruntur, & sic manifestũ ẽ ꝙ ī verbo cognoscũt vota, & orones, & deuotiões hominũ q ad eorũ auxiliũ cõfugiunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbũ Aug. est intelligendũ de cognitione naturali animarum separatarum, q̃ quidem cognitio in sanctis viris nõ est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: nõ aũt loquitur de cognitione in verbo, quam cõstat Abraham eo tẽpore, quo hęc dicta sunt p Esaiã, non habuisse, cum ante passionẽ Chri nullus ad visionem dei peruenerit.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ sancti & si post vitam cognoscãt q̃ hic geruntur, nõ tñ credendũ est ꝙ afficiantur doloribus, conuiuis aduersitatibus eorum quos hic in sæculo dilexerunt: ita .n. repleti sunt gaudio beatitudinis, ꝙ dolor in eis locum non inuenit, si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus eorum dolori consulitur si ante huiusmodi infortunia de hoc sæculo subtrahuntur: sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentient, si in commoda suorum charorũ perciperent. Et quia anima Iosię non statim glorificata fuit a corpore egressa, q̃ntũ ad hoc ex hac rõne Aug. concludere nititur, ꝙ animæ mortuorũ non habent cognitionẽ de factis viuẽtiũ.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd animæ sanctorum habent volũtatem plenarie conformem diuinæ voluntati, etiam in volito: & ideo quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, nõ tamen eis aliter auxilia ferunt, q̃ secundum qd diuinam iustitiam vident esse dispositum, & tñ credendum est ꝙ multum proximos iuuent pro eis apud deum intercedendo.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quãuis videntes verbum, nõ sit necessarium omnia in verbo videre, vident tamen ea quæ ad perfectionem pertinent beatitudinis eorum, vt dictum est.

In cor. præsentis arti. ¶ Ad quintum dicendum, ꝙ cogitationes cordium solus deus per seipsum nouit, sed tamen alij cognoscere possunt quatenus eis reuelatur vel per visionẽ verbi, vel quocumque alio modo.

ARTICVLVS II.

b Vtrum debeamus sanctos orare ad interpellandum pro nobis.

2. 2. q. 83. art. 11. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ non debeamus sanctos orare ad interpellandum pro nobis. Nullus enim amicus alicuius interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus apud eo credit facilius gratiam obtinere: sed deus est in infinitum magis misericors quolibet sancto, & sic eius voluntas facilius inclinatur ad nos exaudiendum, q̃ voluntas alicuius sancti. ergo videtur superfluum esse constituere sanctos mediatores inter nos & deum, vt ipsi pro nobis intercedant.

¶ 2 Præt. Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem esse deo acceptã: sed quanto aliquis est sanctior inter sctos, tãto eius oro est magis deo accepta. ergo semper deberemus superiores sanctos p nobis intercessores constituere ad deum, & nunq̃ minores.

¶ 3 Præt. Christus fm etiã quod hõ, dicitur sanctus sanctorũ, & ei fm quod hõ orare cõpetit: sed numq̃ Chrm ad orãdũ pro nobis interpellamus. ergo nec alios sanctos interpellare debem⁹.

¶ 4 Præt. Quicũque rogatus ab aliquo pro eo intercedit, preces ipsius ei repræsentat, apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est aliquid p̃sentare ei, cui sunt omnia p̃ntia. ergo superfluũ est ꝙ sctos p nobis intercessores cõstituamus ad deũ.

¶ 5 Præt. Illud est superfluum, quod fit propter aliquid quod sine eo eodem mõ fieret, vel nõ fieret: sed similiter sancti orarent pro nobis, vel nõ orarẽt siue nos oremus eos, siue nõ oremus, quia si sumus digni vt pro nobis orent, etiã nobis eos nõ orantibus, pro nobis orarent: si autem sumus ir digni, etiam si petamus, pro nobis non orant. ergo interpellare eos ad orandum pro nobis videtur omnino superfluum.

SED CONTRA est, qd dr Iob. 5. Voca ergo si est q tibi respõdeat, & ad aliquẽ sctorum conuertere: vocare aũt nẽm, vt Greg. ibidẽ dicit, est humili deũ pce deposcere. ergo cũ volum⁹ orare deũ, debem⁹ ad sctos conuerti vt orent p nobis ad deũ.

Lib. 5. moru moral. cap. 30.

¶ 2 Præt. Sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti deo q̃ in statu viæ: sed sanctos qui sunt in via cõstituere debemus interpellatores pro nobis ad deũ exẽplo Apostoli, q dicebat Ro. 15. Obsecro vos fratres per dominũ nostrũ Iesum Christũ, & per charitatem spiritusanctí, vt adiuuetis me in oronibus vestris pro me ad Deum. ergo & nos multo fortius petere debemus a sanctis qui sunt in patria, vt nos iuuent oronibus ad deum.

¶ 3 Præt. Ad hoc est communis consuetudo ecclesiæ, q̃ litaniis sanctorũ orationem petit.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ iste ordo est diuinitus institut⁹ in rebus sedm Dio. vt p media vltima reducant ī deũ: vñ cũ sancti q̃ sunt in patria, sint deo ꝓpinquissimi, hoc diuinę legis ordo requirit, vt nos qui manẽtes in corpore peregrinamur a dño, in eum per sctos medios reducamur, quod quidem cõtingit, dum per eos diuina bonitas sui effectũ diffundit. Et quia reditus nr in deũ respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos, sicut mediantibus sanctorum suffragijs dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in deum reduci, vt iterato bñficia eius sumamus mediantibus sanctis: & inde est ꝙ eos intercessores pro nobis ad deum constituimus, & quasi mediatores dum ab eis petimus quòd pro nobis orent.

Plurib⁹ ex locis ecclestis suæ hierar. & maxime ex cap. 13.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ sicut non est pp defectum diuinæ potentiæ, ꝙ mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis vniuersi, & vt eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab ea nõ solum suscipiunt bonitates proprias, sed insuper ꝙ alijs causæ bonitatis existãt: ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius, ꝙ oporteat eius clementiam per orationes sanctorũ pulsare, sed est ad hoc vt ordo prædictus conseruetur in rebus.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis superiores sancti sint magis deo accepti q̃ inferiores, vtile tñ est etiam minores sanctos interdum orare, & hoc propter quinq; rationes. Primo ex hoc, ꝙ aliquis quãdoque habet maiorẽ deuotionem ad sanctũ minorem q̃ ad maiorem: ex deuotione aũt maxime dependet orationis effectus. Secundo, propter fastidium tollendum, q̃ assiduitas vnius rei fastidiũ parit: per hoc aũt ꝙ diuersos sanctos oramus, quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertio, quia quibusdã sanctis datũ est ī aliquibus specialibus causis præcipue patrocinari, sicut sancto Antonio ad ignẽ infernalem. Quarto, vt honor debitus omnibus exhibeatur. Quinto, quia plurium orationibus quandoque impetratur, quod vnius oratione non impetraretur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ oro est actus quidã, actus aũt sunt particularium suppositorum: & ideo si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderetur, videremur hoc ad personam Christi referre, & ita videretur esse consonũ vel errori Nestorij, qui distinxit in Chro personã filij hominis a persona filij dei: vel errori Arrij, qui posuit personã filij minorem pr̃: vnde ad hos errores euitandos ecclesia nõ dicit, Christe ora pro nobis, sed, Christe audi nos, vel, Miserere nobis.

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ sicut infra dicetur, nõ dr̃ sancti pces nr̃as deo repræsentare quasi ei incognita manifestẽt, sed qa eas exauditi a deo petit, vel de eis diuinam consulunt veritatem, quod .f. secundum eius prouidentiam fieri debeat.

¶ Ad quintũ dicendũ, ꝙ ex hoc ipso aliquis efficit dignus vt sctũs aliquis pro eo oret, ꝙ ad ipsum cũ pura deuotione in sua necessitate recurrit, & ita non est superfluum ꝙ sctos oremus.

ARTICVLVS III.

c Vtrum orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusæ semper exaudiantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ orationes sanctorum pro nobis ad deum fusæ non semper exaudiantur. Si enim exauditentur, maxime exaudirentur sancti de his, quæ ad eos pertinent: sed de his non exauduntur, vnde dicitur Apocalyp. 6. quòd martyribus petentibus vindictam his qui sunt super terram, dictum est vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec impleretur numerus fratrum suorum. ergo multo minus exauduntur de his, quæ ad alios pertinent.

¶ 2 Præt.

¶ 2 Præt. Hiere. 15. dicitur. Si steterit Moyses & Samuel coram me non est anima mea ad populum istum. ergo sancti non semper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad deum.

¶ 3 Præt. Sancti in patria æquales dei angelis esse commemorantur, vt patet Matth. 22. sed angeli non semper exauduntur in suis orationibus, quas fundunt ad deum, quod patet ex hoc quod habetur Dan. 10. vbi dicitur. Ego veni propter sermones tuos: princeps aũt regni Persarum restitit. 21. diebus, nõ autem venerat in adiutorium Danielis angelus qui loquebatur, nisi a deo liberationem eorum petendo, & non est impetrata orationis eius impletio. ergo nec etiam alii sancti orantes pro nobis apud deum semper exauduntur.

¶ 4 Præt. Quicũque oratione impetrat aliquid, quodammodo meretur illud: sed illi qui sunt in patria non sunt in statu merendi. ergo non possunt suis orationibus nobis aliquid impetrare apud deum.

¶ 5 Præt. Sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati diuinæ. ergo non volunt nisi qd sciunt deum velle: sed nullus orat nisi quod vult. ergo non orant pro eo nisi quod sciunt deum velle: sed hoc quod deus vult, fieret eis etiam nõ orantibus. ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

¶ 6 Præt. Orationes totius cęlestis curiæ, si aliquid impetrare possunt, efficaciores essent quàm omnia præsentis ecclesiæ suffragia: sed multiplicatis suffragijs præsentis ecclesiæ factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolueret a pœna. cum ergo sancti qui sunt in patria, eadem ratione orent pro illis qui sunt in purgatorio, sicut & pro nobis, si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in purgatorio totaliter orationes eorum a pœna absoluerent, quod falsum est, quia sic suffragia ecclesiæ pro defunctis facta superflua essent.

SED CONTRA est, quod habetur 2. Machabæ. vlti. Hic est qui multum orat pro populo, & pro vniuersa ciuitate Hieremias ꝓpheta dei. Et ꝙ eius oratio sit exaudita patet per hoc quod sequitur, ꝙ extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens. Accipe sanctum gladium munus a deo &c.

¶ 2 Præt. Hiero. in epistola contra Vigilantium. Dicis in libello tuo, ꝙ dum viuimus, mutuo orare pro nobis possumus, & hoc postea improbat, dicens sic. Si apostoli & martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos?

¶ 3 Præt. Ad hoc est consuetudo ecclesiæ, quæ frequentet petit, vt sanctorum orationibus adiuuetur.

RESPON. Dicendum, ꝙ sancti dupliciter dicuntur orare pro nobis. Vnomodo oratione expressa, dum votis suis aures diuinæ clementiæ pro nobis pullant. Aliomodo oratione interpretatiua, scilicet per eorum merita, quæ in conspectu dei existentia non solum eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quædam, sicut etiã sanguis Christi pro nobis effusus dicitur veniam petere. Vtroque autẽ modo sanctorum orationes sunt quantum est in ipsis efficaces ad impetrandum quod petunt, sed ex parte nostra potest esse defectus, ꝙ non assequamur fructum orationum ipsorum, secundũ quod pro nobis orare dicuntur ex hoc, ꝙ merita ipsorum nobis proficiunt, sed secundum quod orant pro nobis votis suis nobis aliquid postulando, semper exauduntur, quia non volunt nisi quod deus vult, nec petunt nisi quod volunt fieri: quod autem deus simpliciter vult impletur, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur, vnde nec est mirum, si etiam quòd sancti volunt, per hunc modum voluntatis interdum non impletur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa oratio martyrum non est aliud quàm eorum desiderium de obtinenda stola corporis, & societate sanctorum qui saluandi sunt, & consensus quo cõsentiũt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apocal. 6. super illud. Vsquequo dñe &c. dicit gl. Desiderãt maius gaudiũ & consortium sanctorum, & iustitiæ dei consentiunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secũdum statum quo fuerunt in hac vita, ipsi. n. leguntur pro populo orantes itæ dei restitisse, vt intelligeatis dicit: & tamen si illo tempore fuissent, non potuissent orationibus deum placare ad populum propter populi illius malitiã, & hic est intellectus literæ.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ illa pugna bonorum angelorum nõ intelligitur ex hoc ꝙ apud deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebãt diuinam sententiam expectantes: & hoc est quod Grego. dicit 17. moral. exponens prædicta verba Dani. Sublimes spiritus gentibus principãtes nequaquàm ꝓ iniuste agẽtibus decertant, si eorum facta recte iudicantes examinant, cumque vniuscuiusque gentis vel culpa, vel iustitia ad supernæ curiæ solium ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel nõ obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quã dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquàm volunt: vnde nec petunt, ex quo & patet ꝙ orationes eorum semper audiuntur.

Cap. 1.

DISTIN. XLVI.

A

Si ualde malis detur mitigatio pœnæ.

SEd quæritur hic de valde malis, vtrum & ipsi in aliqua pœnarum mitigatiõe Dei misericordiã sentiãt, ut miseratur, & ipsi. Adeo .n. superne voluntati addicti sunt, vt nihil præter eius voluntatem queant nellet. Intercedunt ergo ad Deum pro nobis sancti, & merito, dum illorum merita suffragantur nobis: & affectu, dum uota nostra cupiunt impleri. Quod tamen non faciunt, nisi in uoluntate Dei implenda didicerint. Oramus ergo ut interpellatores pro nobis ad deũ exẽplo Apostoli, q dicebat Ro. 15. Obsecro vos fratres per dominũ nostrũ Iesum Christũ, & per charitatem spiritusanctí, vt adiuuetis me in oronibus vestris pro me ad Deum. ergo & nos multo fortius petere debemus a sanctis qui sunt in patria, vt nos iuuent oronibus ad deum.

¶ 3 Præt. Ad hoc est communis consuetudo ecclesiæ, q̃ litaniis sanctorũ orationem petit.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ iste ordo est diuinitus institut⁹ in rebus sedm Dio. vt p media vltima reducant ī deũ: vñ cũ sancti q̃ sunt in patria, sint deo ꝓpinquissimi, hoc diuinę legis ordo requirit, vt nos qui manẽtes in corpore peregrinamur a dño, in eum per sctos medios reducamur, quod quidem cõtingit, dum per eos diuina bonitas sui effectũ diffundit. Et quia reditus nr in deũ respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos, sicut mediantibus sanctorum suffragijs dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in deum reduci, vt iterato bñficia eius sumamus mediantibus sanctis: & inde est ꝙ eos intercessores pro nobis ad deum constituimus, & quasi mediatores dum ab eis petimus quòd pro nobis orent.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ illa oratio martyrum non est aliud quàm eorum desiderium de obtinenda stola corporis, & societate sanctorum qui saluandi sunt, & consensus quo cõsentiũt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apocal. 6. super illud. Vsquequo dñe &c. dicit gl. Desiderãt maius gaudiũ & consortium sanctorum, & iustitiæ dei consentiunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secũdum statum quo fuerunt in hac vita, ipsi. n. leguntur pro populo orantes itæ dei restitisse, vt intelligeatis dicit: & tamen si illo tempore fuissent, non potuissent orationibus deum placare ad populum propter populi illius malitiã, & hic est intellectus literæ.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ illa pugna bonorum angelorum nõ intelligitur ex hoc ꝙ apud deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebãt diuinam sententiam expectantes: & hoc est quod Grego. dicit 17. moral. exponens prædicta verba Dani. Sublimes spiritus gentibus principãtes nequaquàm ꝓ iniuste agẽtibus decertant, si eorum facta recte iudicantes examinant, cumque vniuscuiusque gentis vel culpa, vel iustitia ad supernæ curiæ solium ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel nõ obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quã dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquàm volunt: vnde nec petunt, ex quo & patet ꝙ orationes eorum semper audiuntur.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ licet sancti non sint in statu merendi sibi postquàm sunt in patria, sunt tamen in statu merendi alijs, vel potius ex merito præcedenti alios iuuandi: hoc .n. apud deum viuentes meruerunt, vt eorum orationes exaudirentur post mortem. Vel dicendum, ꝙ oratio ex alio meretur, & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem propter quem est, qui ei quasi merces redditur, sed orationis impetratio inuitiitur liberalitati eius qui rogatur. Impetrat .n. aliquis quandoque ex liberalitate eius qui rogatur, quod tamen ipse non meruit: & ita quamuis sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur quòd non sint in statu impetrandi.

¶ Ad quintum dicẽdum, ꝙ sicut ex authoritate Greg. inducta patet, sancti non volunt, vel angeli nisi quod in diuina voluntate conspiciunt: & ita etiam nihil aliud petunt, nec tñ eorũ oratio est infructuosa, quia sicut dicit August. in li. de prædestinatione sanctorũ. Orationes sanctorũ prædestinatis prosunt, quia forte, præordinatum est vt orationibus intercedẽtium saluentur: & ita etiam deus vult vt orationibus sanctorum impleatur illud quod sancti vident eum velle.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ suffragia ecclesiæ sunt pro defunctis quasi quædam satisfactiones viuentium vice mortuorum, & secundum hoc mortuos a pœna absoluunt, quam non soluerunt: sed sancti qui sunt in patria non sunt in statu satisfaciendi, & ideo non est simile de eorum orationibus, & de suffragijs ecclesiæ.

EXPOSITIO TEXTVS.

QVM sacta fuerit resurrectio sanorum gaudium amplius erit &c. Hoc intelligendum est materialiter, quia de pluribus gaudebunt, sed non formaliter, quia non magis gaudebunt, vt dictum est. Sed de hoc magis infra dicetur dist. 49. *Nam qui sine fide operante per dilectionem, eiusque sacramentis &c.* Secundum hoc videtur quòd suffragia ecclesiæ non prosunt catechumenis in fide ecclesiæ decedentibus, cum tamen illi sint in statu salutis, vt patet ex dictis supra dist. 4. Et dicendum, quòd licet non susceperint sacramenta ecclesiæ actu, susceperunt tamen voto, quòd pro facto computatur, cum deest facultas. *Mediocriter malis suffragantur &c.* Ista verba a diuersis diuersimode exponuntur. Illi enim qui dicunt suffragia ecclesiæ prodesse existentibus in inferno, dicunt alios esse mediocriter bonos, & alios mediocriter malos. Dicunt enim valde malos esse eos qui sine fide & sacramentis ecclesiæ decesserunt, & his dicunt nihil prodesse suffragia: sed mediocriter malos eos qui cum fide & sacramentis ecclesiæ, in peccato tamen mortali decesserunt, quibus secundum eos valent suffragia ad pœnæ mitigationem, non autem ad pœnæ solutionem. Sed valde bonos dicunt illos, qui sine criminali decedentes, statim euolant, qui suffragijs non indigent. Mediocriter vero bonos, qui cremabilia secum ferunt, & in purgatorio detinentur, & his dicunt prodesse suffragia ad plenam absolutionem. Qui vero dicunt suffragia non prodesse his qui sunt in inferno, dicunt eosdem esse mediocriter malos, & mediocriter bonos. Omnes enim qui sunt in inferno valde malos dicũt, qui vero in patria valde bonos: eos vero qui sunt in purgatorio dicunt mediocriter bonos, inquantum deficiunt a pfectione bonitatis, sed & mediocriter malos, inquantum

In lfa Magistri, & in lfa Magtri eiusdẽ dist. 4. q. 3. ar. 3. q. 2. & in expositiõe lfr & 3. q. 68. art. 2. ad 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

tum deficiunt a perfecta malitia, quæ est peccatũ mortale. His aũt suffragia q̃ſque prosunt ad mitigationẽ pœnę, q̃ſque ad plenã absolutionem secundum differentiam qua nitatis cremabilium & suffragiorum: & hæc expositio est conuenientior.

Vt hĩ in litera Magistri. *Iniuria est pro mortuis in ecclesia orare.* Hoc videtur contra illud quod supradictum est, quòd orationes valde bonis sunt gratiarũ actiones. Et dicẽdum, q̃ superior authoritas loquitur quãdo incertum est nobis quando sint valde boni, pro quibus oratur: hic autem Augustinus loquitur quãdo certum est qui sunt valde boni: sic enim qui p̃ eis orat, quodammodo eos indigentes ostendit, & sic eis iniuriam facit. *Aestimo eum quasi per ignem transeuntem &c.* Hic ponuntur duo auxilia, quorum vnum adiuuabit illos qui in fine mundi inuenientur per modum satisfactiõis, scilicet ignis quo facies mundi purgabitur. Poterit enim esse vt intensio pœnæ suppleat quicquid deest ad temporis breuitatem, & præcipue cum sit probabile quòd pauca cremabilia sint habituri, vtpote purgati per terrorem futuri iudicij ex signis præcedentibus præostensi. Aliud autem est ex vi charitatis, scilicet merita & intercessiones sanctorum, quæ eis suffragantur virtute charitatis. *Siue consulendo quid faciam &c.* Istud consilium nihil est aliud quàm conuersio eorum ad deum, vt ab eo illuminationem percipiant de agendis.

Cap. 2.

Super octo narũ c. 19.

nus quàm meruerint, puniantur. Quidam autumant eos nullam releuationem pœnæ habituros, quod confirmant Iacobi authoritate dicentis. Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. August. etiam ait. Misericordia hic, iudicium in futuro. Idem distinguens quomodo omnes viæ Domini sint misericordia & veritas, ait. Erga sanctos omnes viæ Dei misericordia, erga iniquos omnes veritas: quia & in iudicando subuenit, & ita non deest misericordia: & in miserando id exhibet qd promisit, ne desit veritas. Erga omnes autem quos liberat & damnat, omnes viæ sunt misericordia & veritas, quia vbi non miseretur, vindictæ veritas datur. Dicens, vbi non miseretur, dat intelligi aliquid a Deo fieri, vbi ipse non miseretur. Sed his occurrit quod ait Cassiodorus super psal. 100. loquens de misericordia & pietate Dei. Hæ duę, inquit, res iudicio Dei semper adiũctę sunt. Ergo & in punitione malorum non est iustitia sine misericordia. Idẽ de iudicio & misericordia ait. Hæc duo mutua societate

G

H

Fiustitiæ & misericordiæ attribut, ibi. *Cur igitur dicit scriptura &c. His responderi potest &c.* Hic soluit propositas quæstiones. Et circa hoc duo facit. Primo, soluit primam. Secundo secundam, ibi. *Quod autem opera quædam &c.* Circa primum tria facit. Primo, soluit primam quæstionem. Secundo, mouet dubitationem circa solutionem positam, ibi. *Sed secundum hoc occurrit quæstio &c.* Tertio, soluit dubitationem, ibi. *Sed dixi supra &c. Post hæc considerari oportet &c.* Hic inquirit quomodo misericordia & iustitia dei occurrunt ad opus ipsius. Et circa hoc duo facit. Primo, ostendit quòd nullum opus dei est, ad qd̃ non concurrat misericordia dei, vel iustitia. Secundò, inquirit, an ad quodlibet opus cõcurrat vtrumque, ibi. *Sed cum superius &c.* Et circa hoc duo facit. Primo, proponit quęstionem. Secundo, soluit eam, ibi. *Quibusdam placuit.* Et diuiditur in partes duas secundum quod duas opiniones ponit circa hanc quæstionem. Secunda incipit, ibi. *Alijs autem videtur &c.*

In Enchiri diõ c. 112.

psal. 76.

Rom. 9.

sibi iunguntur. In his breuiter omnia opera Dei includit. August. quoque respondens illis, qui reproborum supplicia finem habitura contendunt, ita illorum repellit opinionem asserens reprobos perpetuo puniendos, ut eorum supplicia mitigari aliquatenus nõ neget. Frustra, inquit, nonnulli æternam damnandorum pœnam & cruciatus sine intermissione perpetuos humano miserentur affectu, atque ita futurum esse non credunt. Non quidem scripturis aduersando diuinis, sed pro suo motu dura quæque molliendo, & in leuiorem flectendo sententiam, quæ putantur in eis terribilius esse dicta, quàm verius. Non enim, inquiunt, obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidem in psalterio legitur, sed de his intelligitur qui sunt vasa misericordiæ, quia & ipsi non pro meritis suis, sed Deo miserante de miseria liberantur. Aut si hoc ad omnes æstimant pertinere, non ideo necesse est ut damnationem opinentur finiri posse eorum, de quibus dictum est. Ibunt

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic duo quæruntur.

¶ Primo, De diuina iustitia.
¶ Secundo, De eius misericordia.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, An iustitia deo debet attribui.
¶ Secundo, De iustitiæ eius effectu.
¶ Tertio, De iustitia eius contra dannatos.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum iustitia Deo attribuenda sit.*

K

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ iustitia deo attribuẽda nõ sit, q̃ia ſm Philosophũ in 10. ethi. Ridiculũ est laudare deos ſm aliquã virtutẽ moralẽ, vel actiones virtutũ moraliũ eis attribuere: sed iustitia est virtus moralis. ergo deo attribui non potest. Pri. par. q. 21. ar. 1. Pri. cont. Gentes cap. 92. Cap. 8.

¶ 2 Præt. Iustitia contra tẽperantiam diuiditur: sed tẽperantiã nõ attribuimus deo. ergo nec iustitiã ei attribuere debemus.

¶ 3 Præt. Iustitia in æqualitate consistit, vt patet per Philosophum in 5. ethi. sed nihil potest deo esse æquale. ergo non potest esse aliqua iustitia eius ad alterum. Ex 1. cap.

¶ 4 Præt. Philosophus in 5. ethi. dicit, q̃ dãi ad seruũ nõ est iustitia: sed deus ẽ omniũ dominator. ergo ei iustitia nõ cõpetit. Cap. 4.

SED CONTRA est, quod in psal. 10. dicitur. Iustus dominus, & iustitias dilexit.

¶ 2 Præt. Omne quod est potissimum est deo attribuendum: sed secundum Philosophum in 5. eth. iustitia est præclarissima virtutum. ergo maxime debet attribui deo. Cap. 1.

VLTE-

II

VLTERIVS. Videtur q̃ in deo secundum eandem rationẽ dicatur bonitas & iustitia, quia iustitia est vniuersaliter omnis virtus, vt patet per Philosophum in 5. eth. sed virtus vniuscuiusque rei est bonitas ipsius, quia virtus est quę bonum habentem facit, & opus eius bonum reddit, vt patet in 2. eth. ergo secundum eandem rationem dicitur iustus, & bonũ. Cap. codẒ. Cap. 5.

¶ 2 Præt. Dio. dicit in 8. cap. de di. no. q̃ iustitia laudatur in deo, inquantum omnibus secũdum dignitatẽ distribuit: sed distribuere omnibus hoc ad rationem bonitatis pertinet, quia totius communicationis diuina bonitas causa est. ergo iustitia & bonitas dicuntur in deo sedm eandem rationẽ.

¶ 3 Præt. Bonitas & iustitia magis conueniunt in deo, quàm conueniant in creaturis: sed in creaturis eadem videtur esse ratio bonitatis & iustitiæ, nisi, n. ex hoc ipso q̃ creata sunt bona, iusta essent, inconuenienter videretur q̃ a deo bono omnia essent bona, & ab eo iusto non essent omnia iusta. ergo in deo secundum eandem rationem dicitur bonitas & iustitia.

Cap. 2.

SED CONTRA est, quod Boetius dicit in lib. de hebdo. Bonũ omne ad essentiam, iustum vero esse ad actum respicit: sed esse, & actus non dicuntur secundum eandem rationem in deo. ergo nec iustitia & bonitas.

¶ 2 Præt. Generis & speciei non est omnino eadem ratio: sed bonitas & iustitia se habent vt genus & species, vnde Boetius dicit in lib. de hebdo. Bonũ quidem est generale, iustũ aũt speciale. ergo non est eadem ratio omnino bonitatis & iustitiæ. Cap. codẒ.

III

VLTERIVS. Videtur q̃ non sit eadem ratio in deo iustitiæ & veritatis, quia ea quæ in nobis secundum speciem differunt, in deo differunt secundum rationem: sed nobis ponitur veritas alia virtus a iustitia specie differens, vt patet in 4. ethi. ergo & in deo secundũ aliam rationẽ dicitur iustitia & veritas. Pri. par. q. 21. ar. 2. Cap. 7.

¶ 2 Præt. Generis & speciei non est omnino eadem rõ: sed veritas, secundum Tullium, est species iustitiæ. ergo veritatis & iustitiæ non est eadem ratio. In rheto. lib. 2. de inuentione ca. Rerum expetendarũ.

¶ 3 Præt. Iustitia cum sit quasi species bonitatis, vt ex authoritate Boetij inducta patet, ad affectum pertinet, veritas autem ad intellectum. ergo veritas & iustitia non dicuntur in deo secundum eandem rationem.

SED CONTRA est, quod in authoritate psal. 24. quæ hic inducitur, Vniuersæ viæ domini misericordia & veritas, veritas pro iustitia exponitur. ergo sunt idem secundum rationẽ.

¶ 2 Præt. Iustitia consistit in redditione debiti: sed deus non est debitor nobis nisi ex promisso, vt Ansel. dicit. ergo idem est deo reddere debitum, quod soluere promissum. cũ ergo ex hoc q̃ soluit promissum dicatur verax, secundum eandem rationẽ diceretur deus iustus verax. De med. rerum p. generis humani cap. 3.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, q̃ iustitia propriẽ dicta æqualitatem constituit in acceptionibus & donationibus, vt patet per Philosophum in 5. eth. Hoc autem contingit dupliciter. Vno modo, secũdum quod constituitur æqualitas inter dantem & recipientem, vt. ſ. accipiens tãtũ accipiat a dante quantum accipere debet, & in hoc consistit iustitia commutatiua, vt pote quæ medium ponit in emptionibus & venditionibus, & omnibus retributionibus. Alio modo, secũdum quod cõstituitur æqualitas inter duos recipientes ſm quod cõtingit ex hoc q̃ vtrq; æqualiter recipit pro meritis, & in hoc consistit iustitia distributiua. In prima ergo. ſ. commutatiua iustitia requiritur æqualitas quantitatis, vt. ſ. tantum quisquis accipiat, quantum dedit secundum valorem, & ideo inter illos, in quibus non põt esse quantitatis æqualitas, nõ põt proprie esse commutatiua iustitia, sicut est in illis quorum vnus non potest recompensare aliquid æqualens beneficijs acceptis ab alio, sicut filius non potest recompensare aliquid æqualens beneficijs patris, a quo esse & nutrimẽtum accepit & disciplinã: & ideo quantumcumque retribuit patri in obsequijs, non fit perfecta æqualitas, unde nec proprie saluatur ibi ratio commutatiæ iustitiæ: sed tamen aliquis modus iustitiæ saluari potest, inquantum filius retribuit patri secũdum modum suum, sicut pater dedit secundum modum suum, vt in loco æqualis quantitatis sumatur æqualitas proportionis: sed iustitia distributiua non requirit quantitatis æqualitatem, sed proportionis tantum. Non enim oportet vt distribuens omnibus æqualiter distribuat, sed vnicuique proportionabiliter secundum suum modum. Sic ergo ratio distributiuæ iustitiæ deo proprie conuenire potest, inquantum. ſ. æqualitatem proportionis seruat in communicatione bonorum suorum dans vnicuique proportionabiliter secundum suum modum. Vnde Dio. dicit in 8. cap. de di. no. quòd iustitia laudatur in deo, inquantum omnibus ſm dignitatem distribuit: sed iustitia commutatiua, per quam æqualitas constituitur inter deũ dantem & creaturam recipiẽtem, deo eõ petere non potest ſm propriam acceptionem, quia beneficia dei semper excedunt meritum creaturæ: sed tamẽ seruatur etiam proportionis quædam æqualitas inter deũ dantem & creaturã recipientẽ, inũtum. ſ. ita se habet ad suam superabundantiam, sicut creatura ad id quod cõpetit ei secundum suam paruitatem. Et sic etiam quidam modus cõmutatiuæ iustitiæ inuenitur in deo respectu naturæ, sicut inuenitur inter patrem & filium, & secundũ hoc assignantur duo modi diuinæ iustitiæ. Vnus, inquantum reddit pro meritis: hoc. n. ad iustitiam distributiuam pertinet, cuius est distribuere omnibus proportionabiliter secundũ suã dignitatem. Alius modus, ſm quod facit id quod decet suã bonitatem, sicut etiam dr̃ iustus in eo q̃ peccatoribꝰ parcit, quia decet eũ: hoc autem pertinet ad modum cõmutatiuæ iustitiæ non qdẽ ſm qualitatem quantitatis seruatæ ſm quod requiritur in cõmutatiua iustitia proprie dicta, sed seruatæ ſm æqualitatẽ proportionis: quia. ſ. ita se habet deus ad id quod superabundãter facit, sicut creatura ad id in quo deficit, & ſm hoc superabũdare in beneficijs dicitur ei iustum inquantum est ei proportionatum & decens. glo. super illud Cor. 2. Tanq̃ a domini spiritu, vt ostẽderet talẽ gloriã dari, q̃ sublimitati congruat dantis. 1. Cor. c. 1.

Cap. 1.

Cap. 3.

D. 803.

A

B

C

D

E

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Philosophus a deo excludit virtutes morales prout determinant circa materiã ciuilẽ, sicut iustitia est circa emptiones, & vẽditiones, & depositiones, & hmõi, nõ tñ remouet per hoc quin iustitia possit esse in deo ſm quod est distributor naturaliũ bonorum oĩbus creaturis.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ tẽperantia cõsistit circa passiones innatas, iustitia aũt circa cõmutationes operationũ, ex quo patet q̃ materia tẽperãtię nullo mõ potest deo cõuenire, sed materia iustitię. Et pterea, tẽperãtia dirigit respectu horũ q̃ sunt in tẽperato, sed iustitia respicit illud qd est extra, & iõ nõ est sifs.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd iustitia nõ semper requirit æqualitatem inter dantẽ & accipientem, nec semper æqualitatem q̃titatis, sed sufficit quandoque æqualitas proportionis, & ideo non est inconueniens si iustitia aliquo modo in deo ponatur.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ inter dñm & seruum nõ potest esse iustitia commutatiua proprie dicta. Non n. potest aliqua æqualitas secundum quantitatem inter eos cõstitui, eũ totum quod est serui sit dñi: seruatur tñ aliquis modus iustitiæ cõmutatiuæ, prout inter eos inuenitur ęqualitas proportionis. Vnde etiã Philosophus in 5. eth. distinguit dominatiuum iustum a iusto politico, quod est proprie dictum, & per hunc etiam modum potest esse iustitia dei ad creaturam. Cap. 6.

AD SECVNDAM qõnem dicendũ, q̃ iustitia p̃supponit rõnem bonitatis in deo. Bonitas. n. importat in deo rõnem finis, in quo est plenissima perfectio, finis aũt mouet efficientem ad agẽdũ, vñ & bonitas dei mouet quodãmodo ipsum ad operandũ, nõ quidẽ vt ipse bonitatẽ acquirat, sed vt bonitatẽ alijs communicet. Vt. n. in 2. lib. dist. 1. dictum est, Deus non agit pp appetitum finis, sed propter amorem finis volens cõmunicare bonitatem suam quantũ possibile est & decens ſm eius prouidentiã, & ideo sicut finis in oĩbus operabilibus est primũ principium, ita diuina bonitas est primum principium communicationis totius, qua deus perfectiones creaturis largitur: sed iustitia determinat quẽdam modũ in istis cõicationibus, inquãtũ. ſ. communicando æqualitatẽ seruat. Et ideo patet q̃ bonitas & iustitia ſm rõnem dupliciter differunt. Primo, quia bonitas pertinet ad ipsam perfectionẽ naturę diuinæ, ſm quam habet rationẽ finis, sed iustitia ptinet ad ipsum cõmunicationis actũ. Secũdo, quia bonitas & si respiciat cõicationẽ vt principiũ, respicit tñ cõmunicationẽ in cõmuni nõ determinãs aliquem specialem modũ, sed iustitia determinat in ea specialem modũ. ſ. ęqualitatis. Et has duas differentias Boetius tangit in lib. de hebdo. dicens q̃ bonum respicit essentiam, sed iustum actũ: & iterum q̃ bonum generale est, & iustum speciale. q. 1. ar. 1. in cor. Cap. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis virtus faciat bonum habentem, & opus reddat bonum, non tamen est eadem ratio bonitatis & virtutis, quia virtus dicitur secundum quod est principium actionis, & tenet se ex parte causæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

efficientis, sed bonum magis respicit rationem finis. Sed quia F
effectus debet esse fini proportionatus, & ex hoc efficiens bo-
nitatem sortitur & actus eius, ideo virtus quæ hanc proportio
nem importat, cum sit dispositio perfecti ad optimum, vt dicit-
T.com.17. tur in 7. phys. dicitur facere bonum agentem & actum. Et
similiter etiam iusti
tia siue accipiatur
pro virtute particula
ri, siue prout est
idem q̃ omnis vir-
tus se tenet ex par-
te efficientis, tamẽ
secũdum quod vir-
tus omnis est iusti-
tia, & si subiecto sit
idem iustitia & vir-
tus, non tamen sunt idem ratione, vt in 5. eth. dicitur. vnde
nullo modo sequitur q̃ iustitia & bonitas sint eiusdem rõnis.

psalmus ait ad finiendam iram suã, vel post iram suam, sed in ira sua: quæ si sola esset, alienari a regno Dei, & carere magna multitudine dulcedinis Dei, tam grandis tamen est pœna, vt ei possint nulla tormenta quæ nouimus, cõparari, si illa sit æterna: ista autem si quamlibet multis sæculis longa. Manebit ergo sine fine mors B' perpetua damnatorum, & ipsa omnibus erit communis, sicut manebit communiter omniũ vita æterna sctõrum. Ecce ita asserit hic pœnas re, pborũ non esse finiendas, quod non improbat, si dicatur eorum suppleio aliquod leuamen adhiberi. Vnde non incongrue dici potest, Deum & si iuste id possit, non omnino tantum punire malos in futuro quantum meruerunt, sed eis aliquid, quãtumcunque mali sint, de pœna relaxare.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ diſtributionis principium & G
est bonitas, & iustitia, sed diuersimode: quia bonitas est sicut
principium finale non determinans specialem distributionis
modum, sed iustitia est sicut principium efficiens determi-
nans specialem modum distributionis, & ideo etiam Dio.
ne diu.no. attribuit iustitiæ distributionem secundum dignitatem, sed
Cap. 8. de communicationem absolute attribuit bonitati.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ deus vnicuique creaturæ quam produ
cit in esse, aliquam perfectionem largitur, alias esse non posset:
& ideo omnia dicuntur bona inquantum sunt a bono, non
tamen vnicuique eorum quæ producit in esse, dat q̃ sit actu se-
cundum illum specialem modum actionis quẽ iustitia seruat:
& ideo non oportet quòd omnia quæ sunt a iusto deo, iu-
sta dicantur, & sic etiam non sequitur, quòd sit eadem ratio
boni & iusti.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ omnis æqua
litas per actionem aliquam constituta requirit aliquam regu-
lam ſm quam adæquatio fiat: vnde cum iustitia cõsistat in hoc
q̃ æqualitatem per suam actionem constituat in dationibus &
acceptionibus, oporteret omnem iustitiam aliquam regulam
habere, secundum quam adæquatio fiat. Regulæ autem iustitię
sunt rationes in mente constitutæ, secundum quas homo iu-
stus æqualitatem constituit, & ideo qñ eius actiones illis rõni-
bus concordant, dicitur iustitia seruare: qñ aũt discordant, dr
iniuste agere. Et quia veritatis ratio cõsistit in adæquatione re-
rum ad intellectum, inde est quòd nomen veritatis transfert
ad significandum adæquationem operum iustitiæ ad rationes
iustitiæ: & hæc est veritas quam dicimus iustitiæ veritatem, &
secundum hoc ipsa iustitia idem quod veritas est, sed tamen iu
stitia dicitur secundum æqualitatem exterius constituram: sed
veritas dicitur secũdum commensurationem exterioris æqua-
litatis ad rationes quæ sunt in mẽte, & secundum hoc veritas
& iustitia eodem intellectu in deo accipiuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ actiones exteriores
comparantur ad interiorem dispositionem mentis dupliciter.
Vnomodo, vt signum ad significatum: aliomodo, vt regulatũ ad
regulam, & ſm vtũque comparationem commensuratio exte
riorum actionum ad interiorem dispositionem mentis consti-
tuit veritatis rationẽ. Veritas ergo, de qua Philosophus loquit
Cap. 7. in 4. ethic. consistit in commentiratione actionũ ad mentem
prout sunt signa illius, dum. f. aliquis talem se exhibet in dictis
& factis, qualis est interius: vnde hæc virtus, ſm ipsum, oppo-
nitur iactantiæ & simulationi, sed veritas iustitiæ de qua loqui-
mur, facit commensurationẽ secũdum aliam comparationẽ
actionum exteriorum ad mentem, prout. f. comparantur ad eã
vt ad regulam æqualitatis in rebus constitutæ per actus iusti-
tiæ. Sed quia non solum æqualitas cõstituta in rebus per actus
nostros, sed etiam ipsi actus nostri commensurari debent rõni
quæ est in mente: ideo in hac commensuratione etiam alia ve-
ritas inuenitur, ſm qd ipsæ operationes sunt commensuratæ
menti, & hæc est veritas vitæ quæ consistit in hoc, quòd vnuſ-
quisque faciat secundum quod ratio docet.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ veritas illa de qua Tullius loq-
tur, est ſm cõmensurationem vocis ad rẽ, prout. f. aliquis con-
fitetur in iudicijs secundum qd res se habet, & seruat in factis
secundum quod promisit, & hæc veritas est pars iustitiæ.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ veritas quæ est in intellectu, est
æqualitas intellectus ad rem indifferẽtes siue sit per actum no
strũ constituta, siue non, & de hac non loquimur ad præsens.
Et quia voces sunt signa intellectus, ideo iuxta hãc veritatem
sumitur veritas doctrinæ quę distinguitur contra veritatem iu
stitiæ. veritas. n. doctrinæ in veritate enuntiationis cõsistit. Põt
igit colligi ex prædictis, q̃ veritas prima vnomodo accipit ſm
cõmensurationẽ intellectus ad esse rei, & ſm hanc veritas do-
ctrinæ accipitur. Aliomodo secundum cõmensurationẽ actio-
num nrarum ad intellectũ rectũ, & sic prout sunt signũ ipsius
non considerato damno, vel lucro alicuius est veritas, de qua
loquitur Philosophus diuisa contra simulationem & iactantiã.
Considerato vero damno, vel lucro est veritas quæ est pars iusti
tiæ, quam Tullius
ponit, per quã seru-
atur aliquis indẽ-
nis in iudicijs & cõ
fessionibus, vt utraq;
istarũ veritatum re
ducatur ad veritatẽ
doctrinę, inquãtum
vtraque consistit in
quadã manifestatio
ne: quat vero actio-
nes nræ cõparantur ad intellectũ vt regulatum ad regulam, sic
secundum quod intellectus rectus est regula, actio non est ve-
ritas vitæ: secundum vero quod est regula iustitiæ æqualitatis
constitutę in rebus est veritas iustitiæ.

Loco supra citato.

ARTICVLVS II.

b Vtrum opus Dei dicatur iustum ex hoc solo, quòd est ei placitum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ opus dei di
catur iustũ ex hoc solo, q̃ est ei placitum. Ansel. n. in mo-
nol. dicit de deo loquens. Id solum iustum est qd vis, & non iu-
stum quod non vis. ergo &c.

¶ 1 Præt. Rom. 9. dicitur. An non habet potestatem figulus ex
H massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contume
liam? & loquitur de deo per similitudinem figuli: sed quicquid
ex luto vult figulus fieri, iustũ est vt ex luto fiat. ergo quicquid
deus vult in creatura fieri, iustum est vt fiat, & sic ex hoc solo
dicitur aliqd esse iustum, quod est a deo volitum.

¶ 3 Præt. Vbicũque est aliud iustitiã q̃ voluntas, iustitia volun
tatem restringit, & sic quodãmodo ei resistit: sed nihil est quod
restringat voluntatem dei, vnde matth. 20. An non licet mihi
quod volo facere? nec aliquid etiam ei resistere potest, quia in
psal. 113. Omnia quæcũque voluit fecit. Ro. 9. Voluntati eius
quis resistet? ergo ipsa eius voluntas est eius iustitia. ex hoc
ergo aliquid est iustum, q̃ est a deo volitum.

¶ 4 Præt. In nobis non est idem opus nostrum esse iustum, &
a nobis esse volitum, ex hoc quòd alicui debitores sumus, qui-
bus si debitum reddere volumus, iustum opus nostrum non
I est: sed deus nulli est debitor. ergo opus ipsius non dicitur iu
stum nisi ex hoc, quòd est ei placitum.

SED CONTRA. Deus dicitur iuste agere, inquantũ red-
dit vnicuique pro meritis Psal. 17. Tu reddis vnicuique iusta
opera sua: sed voluntas dei non concernit merita. ergo non ex
hoc solo dicitur opus dei iustum, quod est ei placitum.

¶ 2 Præt. Opus dei nõ ex eodem dicitur opus iustitiæ & opus
misericordiæ: sed opus misericordiæ est opus volũtatis diuinæ.
ergo non ex hoc solo dicitur opus dei iustũ, quod est ei placitũ. II Vbi supra c. 28. & 29.

VLTERIVS. Videtur quod deus non possit præterm
tere aliquid eorum quæ ad iustitiam operis eius cõcurrũt, quia
2. Timo. 2. Ille fidelis permanet, seipsum negare non potest:
negaret autem seipsum dicit glo. si dicta sua non impleret. ergo
cum ex hoc dicatur opus dei iustum esse, q̃ per ipsum implean
tur dei dicta, vt q̃ non possit iustitiam sui operis p̃termittere.

¶ 2 Præt. Ro. 11. super illud. Contra naturam misertus es &c.
glo. Deus creator & conditor omnium rerum nihil contra na
K turam facit, sicut nec contra seipsum: sed sicut ipse est conditor
naturarum, ita ipse est conditor & causa omnis iustitiæ. ergo
nihil potest facere contra ordinem iustitiæ in rebus constitutũ.

¶ 3 Præt. Si posset ordinem iustitiæ in rebus constitutum im-
mutare. ergo posset bonos damnare, & malos præmiare: sed
hoc videtur inconueniens. ergo deus ordinem iustitiæ qui est
in rebus, non potest immutare.

SED CONTRA. Ordo iustitiæ requirit, vt aliquis pro
peccato puniatur: sed deus potest pœnam dimittere peccato de
bitam, alias frustra rogaretur vt debita nobis dimitteret. ergo
potest immutare ordinem iustitiæ constitutum in rebus. III Pri. parte q. 21. ar. 1. Ps. cl. la ad He lodorũ de epiraphio Neopoli.

¶ 2 Præt. Ordo iustitiæ in rebus humanis est conformis ordi
ni rerum naturalium, vt de iustitia humana a iustitia rerum na
turalium trahitur, secundum philosophos: sed deus immutat
quandoque ordinem rerum naturalium ab eo statutum, vt pa-
tet in operibus miraculosis. ergo & potest ordinem iustitiæ in
rebus humanis statutum immutare.

VLTERIVS. Videtur q̃ deus nullũ puniat nisi q̃ pcãõ, ni.

quia

quia vt dicit Hiero. Quicquid patimur, peccata nostra meruerunt: per passionem autem pœnam designat. ergo omnis pœna pro peccato redditur.

¶ 2 Præt. Sicut præmium habet se ad meritũ, ita pœna ad pec-
catũ: sed premiſi nõ reddit nisi merito. ergo nec pœna nisi pcãõ.

¶ 3 Præt. Pœna est quasi medicina q̃dam, dum. f. vel ipse qui punitur per pœnam corrigitur, vel alij qui ex hoc terrentur: sed hoc nõ esset, si pœna etiam absque peccato inferretur. ergo non inferret pœna nisi pro peccato.

¶ 4 Præt. Humana iustitia a diuina exẽplatur: sed ſm humanam iustitiam reputaretur iniustum punire aliquem sine culpa. ergo multo fortius hoc est inconueniens diuinæ iustitiæ.

SED CONTRA. Iob grauissime punitus fuit: sed pœna non fuit ei inflicta pro culpa, vt frequenter dicit Greg. ergo nõ semper deus infert pœnam pro culpa. Præsertim lib. 1. Mora. cap. 9. Lib. 20. c. 3. declarãs illa verba. Eccle. 1. Vanitas vanitatũ &c. IIII

¶ 2 Præt. Infortunia quæ in hoc mũdo accidunt, communia
sunt bonis & malis, vt Aug. dicit in lib. de ciui. dei: sed culpa
nõ est vtriq; cõmunis. ergo aliquando pœna infert sine culpa.

VLTERIVS. Videtur q̃ dũs agat iustius cũ vno q̃ cum
alio. Punitio, n. est opus iustitiæ: sed magis punit vnum quàm
alium. ergo iustius agit cum vno quàm cum alio.

¶ 2 Præt. Misericordia temperat seueritatem iustitiæ: sed deus
misericordius agit cum vno q̃ cum alio. ergo & iustius.

SED CONTRA. Iustitia æqualitas quædam est: sed æqua
le nõ suscipit maius & minus. ergo deus non agit iustius cum
vno quàm cum alio.

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionẽ, q̃ iustitia & vo-
luntas in deo idẽ sunt ſm rem, sed ratione iustitia aliqd
supra voluntatẽ addit. f. ordinẽ diuinis effectibus conuenien-
tẽ, secũdum quod vnum alteri proportionaliter adæquatur.
Est. n. in rebus causalis duplex ordo. Vnus secũdũ quod crea
tura ordinat ad deũ. Alius ſm quem vna creatura dependet ab
alia. Nomine igitur voluntatis nõ exprimitur nisi ordo ille qui
est creaturæ ad creaturã. Sicut. n. igitur in tali natura constituto
debetur, vt sic sursum considerato rerũ ordine adinuicem, ita
etiam culpæ debetur vt punitatur secũdum ordinem eundẽ.
Vnde patet, q̃ non ex hoc tantum aliquid dicitur esse iustum,
quia est a deo volitum, sed quia est debitum alicui rei creatæ se-
cundum ordinẽ creaturæ ad creaturã. Nihil. n. alicui rei potest
esse debitum nisi ratione suæ naturę, vel conditionis: natuię
aũt proprietatis rei causa est diuina voluntas, & ideo totus or
do iustitiæ originaliter ad diuinam voluntatem reducitur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ quis omne qd deus vult,
iustũ sit, non tũ ex hoc iustum dr q̃ deus illud vult, vt dictũ est.

¶ Ad secũdũ dicẽdum, q̃ luto non est magis debitum q̃ ex eo
formentur vasa nobilia q̃ ignobilia: sed cum ex luto formatum
est vas nobile, nobilitati illius vasis est debitum vt ad vsus cõ-
uenientes deputetur. Similiter q̃ deus talem creaturam pro-
ducat qualem voluerit, indifferens est ad rationem iustitiæ:
sed q̃ aliqua natura producta ei attribuatur quod illi naturæ
competit, hoc ad eius iustitiam pertinet, & contrarium eius iu
stitiæ repugnaret: & similiter indifferens est quantum ad iusti
tiam eius vt det gratiam, vel non det, cum donum gratiæ non
sit naturæ debitum. Sed postquàm gram cõtulit, q̃ est merendi
principium, ad iudicium eius pertinet vt pro meritis ꝑmia red
dat, & sic ex suppositione voluntatis iustitia causatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ illud quod in voluntate includit, E
voluntatem nõ restringit: ex hoc aũt ipso q̃ deus vult aliquã
naturam facere, vult attribuere ei ea quæ illi naturæ compe-
tunt: sicut cum homo vult finem, ex hoc ipso vult ea quę sunt
ad finem, & ideo voluntas dei neque iustitia eius restringitur,
neque iustitiæ eius resistere potest.

D. 431. 1065. ¶ Ad quartum dicendum, q̃ quãuis deus nõ sit debitor ali-
cui creaturæ, tamen creaturæ potest esse aliquid debitum, qd
f. requiritur ad ipsam ad hoc quòd exemplar diuinæ sapientiæ
imitetur, & hoc debitum concernit iustitia, cum dicitur deus
aliquid mihi facere, quod quidem magis pertinet ad ordinem
rei ad rem, q̃ ad ordinem rei creatæ ad deum.

AD SECVNDAM quæstionẽ dicendũ, q̃ iustitiæ opus
potest dupliciter prætermitti. Vno modo, vt fiat contra iustitiam:
alio mõdo, vt fiat præter iustitiam. Cum. n. iustitia dicatur per cõ
parationem ad alterũ, tunc contra ordinem fit, qũ ei subtrahit
quod ei debetur, vel quod conditio eius exigit. Si autem aliqd
amplius ei impendatur, non est contra iustitiam, sed præter iu-
stitiam: quia etiam si alicui rei aliquid non debeatur, nũ tamẽ
illius priuatio est ei debita. Vnde si aliquid ei exhibeatur quod
non debetur, nihil contra ordinem iustitiæ fit, sicut pã-
tet in eo qui alicui
liberalitas in bona
communicat. Sed
sicut Philosophus
dicit in 5. ethi. Pro Ex cap. 5.
eodẽ cõputantur mi
nus de malo, & plꝰ
de bono: vnde si-
cut sine præiudicio
iustitiæ potest ali-
quis de bonis suis
plus alicui cõferre
q̃ debeat, ita sine
præiudicio iustitiæ
potest ei minus irrogari de pœna pro peccato in eum cõmisso,
q̃ ei debeatur. Sed sicut non potest sine iniuria aliquis de bonis
alterius plus alicui conferre quàm ei debetur, ita non põt mi-
nus irrogare de pœna pro peccato commisso in alterũ: & ideo
iudex non potest sine præiudicio iustitiæ pœnas diminuere de-
bitas pro peccatis in deum, vel in rem publicam cõmissis, nisi
forte quatenus viderit hoc vtilitati reipublicæ expedire. Deus
autem donator bonorum omnium est, & in eum omnis pec-
cator peccat, vnde ipse potest plus conferre de bonis quàm sit
alicui debitum, & minus inferre de malis, vel etiam pœna tota
B litet relaxare, nec in hoc contra iustitiam, sed præter iustitiam
faceret. Sed si alicui minus conferret de bonis quàm ei debe-
tur, vel plus puniret quàm peccasset, hoc contra ordinem iu-
C stitiæ esset, nec deus hoc posset, loquendo de potentia ordina-
ta: sicut non posset facere quin eius opus secundum quod esse
participat, eum imitaretur. Ex hoc. n. ipso aliquid alicui rei est
H debitum secundum exigentiam suæ conditionis, quòd sine ab-
solo exemplar diuinũ ſm propriũ suam rationẽ imitari non põt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ deus seipsum negaret,
si creaturæ non conferret quod ei debetur secundum suam di-
spositionem. Sic. n. veritatem non seruaret in operum condi-
tione, vel gubernatione: nõ autẽ seipsum negat, si aliquid am-
plius creaturæ exhibeat, q̃ ei debeatur, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ deus etsi nihil faciat contra na- Sup I cor.
turam, tũ facit aliquid præter naturã, inquantum. f. facit aliqd
in natura, ad qd nõ sufficũt vires naturæ: similiter etiã etsi nõ
faciat aliqd contra iustitiã, põt tũ aliqd p̃ter iustitiam facere.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ dãnare Petrũ, cui ex bũficio gratiæ
sibi collatæ salus debet, esset contrariũ iustitiæ: vñ hoc deus nõ
D potest, loquendo de potentia ordinata: sed saluare Iudam non
esset iustitiæ contrarium, sed præter eam, vt patet ex dictis: sed
tamen esset contrarium eius præscientiæ & dispositioni, qua ei
æternã pœnã parauit, vnde iustitiæ ordo nõ impedit quin pos-
sit saluare Iudã, sed impedit ordo sciẽtiæ & dispõnis æternę.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendũ, q̃ pœna de sui rõne
semper importat aliquid nociuum: ex hoc aũt aliquid no-
ciuũ, q̃ per ipsum subtrahitur aliquod bonum. Inter bona aũt
hominis quædã sunt per se loquendo ei bona, quæ sunt bonæ
hominis in eo q̃ homo: q̃dam aũt sunt bona ſm ordinem ad
ista bona, sicut tpalia bona. Vnde ista tantũ sunt bona, inquã-
tũ ad illa spiritualia bona sunt homini adiumento, si autem im-
pediant, ex hoc non sunt ei bona, sed mala: vnde etiã Philoso. Cap. 13.
in 7. ethi. dicit, quòd bona fortuna est iudicanda sedm cõpara
tionẽ ad virtutẽ prout adiuuat, vel impedit eã. Pati ergo detri-
mentum in spiritualibus bonis semper malum est: sed pati de-
trimentũ in bonis tpalibus quandoque quidẽ est bonũ, quæque
vero malũ. Malũ quidem est sedm quod impedit ab operatione
virtutis, & cõsecutione spiritualis boni: sed bonũ est sedm qd
adiuuat d ad virtutẽ, siue ad cõsecutionẽ spiritualis boni, sicut D. 299.
exercitium corporale vtile est ad corporalẽ fortitudinẽ acquirẽ-
dam. Et quia, vt dictũ est, pœna a nocẽdo dicit, ideo detrimen-
tum in spũalibus bonis semper pœna est, sed detrimentũ in tẽ
poralibus bonis quãdoque quidẽ non est pœna, sed medicina
proficiens ad salutẽ, sicut amaritudo potionis nõ est pœna, sed
medela corporalis sanitatis. Sed tũ quia natura nra talis est vt
ad pfectionẽ spũalis boni p̃ temporalũ detrimenta oportet
pertenire, ex culpa peccati venit q̃ tota natura vitiata est, nec
tali medicina opus erit, quando vulnus peccati perfectẽ sa-
nauerit, cum homo ad vltimum finem spiritualis perfectio-
nis pervenit. Vnde dicẽdũ, q̃ pœna proprie loquẽdo, d nunq̃ D. 615.
datur nisi culpa: sed tũ id qd cõtingit esse pœnale. f. detrimẽtũ
tpalũ bonorũ in statu viæ, aliquando infertur homini absq̃ue
culpa præcedente in pertona, quis non absque culpa peccãtis in

Universidad de Deusto
Biblioteca

natura: sed prius hanc vitam cessante spirituali profectu nullũ detrimentum, etiam in corporalibus, aliquis sine culpa sustinebit, quia tunc absterget deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, Apoc. 21, sed in spiritualibus bonis nullus detrimentum sustinet neque in hac vita, neque in futura sine culpa personæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Hiero. loquitur generaliter de merito peccati actualis, & originalis præcedẽte vel in persona, vel in natura.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquod bonũ alicui exhibetur nullo merito præcedente, sicut prima grã, non tamen habet rationem præmij: vnde non est inconueniens si aliquod malum inferatur alicui nulla culpa præcedente, quod non habeat rationem pœnę, sed potius medicinæ promouentis ad bonum.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd pœna non solum dicitur medicina ex hoc quòd retrahit a malo terrendo, de quo etiam obiectio procedit, sed etiam inquantum promouet ad bonũ exercitando & abstrahendo hominem ab amore temporalium, vnde ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ etiam nulla culpa præcedente sine præiuditio humanæ iustitiæ aliquid pœnale alicui infertur, vt vel exercitatio iuuenibus, vel medicina infirmis, vnde nõ est inconueniens si hoc idem fiat secundum iustitiam diuinã.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ actio eum sit media inter agentem & effectum, ex vtraque parte modificari potest. Cũ ergo quæritur, an deus iustius cum vno agat q̃ cum alio, si hoc referatur ad actionem prout exit ab agente, cũ iustitia sua, qua cũ omnibus iuste agit, sit vna & inuariabilis, non agit iustius cum vno quàm cum alio: si autem referatur ad actionem prout terminatur ad effectum, sic etiam dici non potest quòd cum vno iustius agat quàm cum alio, eo quòd opus aliquod dicitur iustũ ex hoc q̃ est proportionaliter adequatum: æqualitas autem siue quantitatis, siue proportionis est eiusdem rationis in minimis & in magnis. Eadem.n. proportio quæ est inter duo & vnum, est inter viginti & decem, & æqualitas eadem quę est inter vnum & vnum, est inter centum & centum: & ideo non potest esse vnum opus altero iustius, dummodo vtrumque sit iustum: eadem enim iustitia seruatur dum mala redduntur pro malis, & bona pro bonis, siue sint parua, siue sint magna. Sed tamen quia in nobis non requiritur ad virtutem vt semper medium attingamus, sed sufficit quandoque iuxta medium esse propter difficultatem inuentionis medij, vt dicitur in 2. eth. inde est quòd apud nos vnus alio iustius agere dicitur secundum quod magis, vel minus accedit ad medium non perueniente vtroque ad ipsum: sed ipse deus cui sunt notæ omniũ rerum mensuræ, semper in operatione sua ad medium indiuisibile pertingit, vnde nullo modo iustius cum vno, quàm cum alio agit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ punitio nõ est effectus iustitiæ inquantum huiusmodi, sed inquantum est culpæ proportionata. Licet ergo a deo inferatur maior pœna, vel minor, semper tamen ex eius iustitia secundum eandem proportionem infertur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ misericordia respicit absolute diuinum effectum non concernendo aliquam proportionem, vel æqualitatem in ipso: vnde secundum maiorem, vel minorem misericordiæ effectum dicitur misericordius agere cum vno, quàm cum alio, si hoc referatur ad actionem secundum quod determinatur ad effectum, nõ autem si referatur ad eam secundum quod exit ab agente: quia ipse vna, & inuariabili misericordia cũ cũctis misericorditer agit, nec tamen sequitur pp hoc q̃ aliquo modo cũ vno iustius agat q̃ cum alio. effectus.n. misericordiæ nõ ẽ cõtra iustitiã, sed pter eã, vt ex ẽ dictis patet.

ARTICVLVS III.

c Vtrum ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

Prima sedę q. 87. art. 3. per totum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna.n. non debet excedere culpam. Deut. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus: sed culpa est temporalis, ergo pœna non debet esse æterna.

¶ 2 Præt. Duorum peccatorum mortalium vnum est altero maius, ergo vnum debet maiori pœna quàm alterum puniri: sed nulla pœna potest esse maior quàm æterna, cum sit infinita. ergo non cuilibet peccato mortali debet pœna æterna, & si vni non debetur, nulli debet, cum eorum non sit distantia infinita.

¶ 3 Præt. A iusto iudice nõ infertur pœna nisi ad correctionem, vnde a. Eth. dicitur, quòd pœnæ sunt quædã medicinę: sed quòd impij in æternum puniantur, hoc nõ est ad correctionem eorum, nec aliquorum aliorum, cum tunc non sint futuri alij qui per hoc corrigi possint. ergo secundum diuinam iustitiam non infertur pro peccatis pœna æterna.

¶ 4 Præt. Omne quod non est propter se volitum, nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem: sed pœnæ non sunt a deo propter se volitæ, non.n. delectatur in pœnis. cum ergo nulla vtilitas possit accidere ex pœnę perpetuatione, videtur q̃ perpetuam pœnam pro peccato non infert.

¶ 5 Præt. Nihil quod est per accidens est perpetuum, vt dicit 1. cœli & mundi: sed pœna est eorum quæ sunt per accidẽs, cum sit contra naturam. ergo non potest esse perpetua.

¶ 6 Præt. Iustitia dei hoc requirere videtur, vt peccatores ad nihilum redigantur, quia per ingratitudinem dicitur aliquis beneficia accepta amittere, inter cætera autem dei beneficia est etiam ipsum esse, vnde videtur iustũ vt peccator qui ingratus deo existit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua. ergo non videtur esse consonum diuinæ iustitiæ vt peccatores perpetuo puniantur.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 25. Ibunt hi.s. peccatores, in supplicium æternum.

¶ 2 Præt. Sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternũ, Ioã. 6. Omnis qui videt filium, & credit in eum, habet vitam æternam. ergo & culpæ temporali secũdum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in 5. Eth. Pœna taxatur secundum dignitatem eius in quem peccatur, vnde maiori pœna punitur qui peccatit alapa principem, quàm alium quemcũque: sed quicumque peccat mortaliter, peccat contra deũ, cuius præcepta transgreditur, & cuius honorẽ aliquando alijs iperitur, dum in alio aliquem constituit: maiestas autem dei est infinita. ergo quicumque mortaliter peccat, dignus est infinita pœna, & ita videtur quòd iuste pro peccato mortali aliquis perpetuo puniatur.

RESPON. Dicendum, q̃ cum pœna duplicem habeat q̃titatem, scilicet secundum intẽsionem acerbitatis, & secundum durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundum intensionem acerbitatis, vt secundum quod grauius peccauit, secundum hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Non autem respondet duratio pœnę durationi culpæ, vt dicit Augu. 21. de ciui. dei. Non enim adulterium quod in momẽto temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas, sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis. Quandoque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate, ex ipso peccato efficitur dignus vt totaliter repellatur a societate ciuitatis vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem. Quandoque vero non redditur dignus vt a societate ciuium totaliter excludatur, & ideo vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prorogatur, vel breuiatur secundum quod eius expedit correctioni, vt in ciuitate conuenienter & pacifice viuere possit. Ita etiam secundum iustitiam diuinam aliquis ex peccato dignus redditur penitus a ciuitatis dei consortio separari, quod fit per omne peccatum quo quis contra charitatem peccat, quæ est vinculum vniens ciuitatẽ prædictam: & ideo pro peccato mortali quod est contrarium charitatis, aliquis in æternum a societate sanctorum exclusus æternæ pœnę adijcitur, quia vt Aug. 8 lib. prædicto dicit, Quod est de ciuitate ista mortali hominem supplicio primę mortis, hoc est de illa ciuitate immortali homines supplicio secundæ mortis auferre. Quòd autem pœna quæ ciuitas

Lucæ. 5.

Cap. 3.

Super psalmũ 8.

Cap. 3.

Cap. 25.

Cap. 12.

ciuitas mundana infligit, perpetua non reputatur, hoc est per accidens inquantum homo non perpetuo manet, vel inquantum etiam ipsa ciuitas deficit: vnde si homo in perpetuũ viuere, pœna exilij & seruitutis, quæ per legem humanam inferũt, in eo perpetuo permanerent. Qui vero hoc modo peccant, vt tamen non reddantur digni totaliter separari a sanctæ ciuitatis cõsortio, sicut peccantium venialiter, tanto eorũ pœna erit breuior, vel diuturnior, q̃to magis, vel minus purgabiles erunt secundum quod eis peccata vel plus, vel minus d̃ inhæserunt, quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniũtur etiam & aliæ rationes a sanctis assignatæ, quare iuste pro peccato temporali aliqua pœna æterna puniantur. Vna est, quia peccauerunt contra bonum æternum, dum contempserunt vitam æternam: & hoc est quod August. in lib. prædicto dicit. Factus ẽ malo dignus æterno, quia hoc in se perenrit bonum, quod esse posset æternum. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit: vnde Greg. dicit in 4. dial. quòd ad magnã iustitiam iudicantis pertinet, vt nũquãm careant supplicio, qui nũquàm carere voluerunt peccato. Et si objiciatur, q̃ quidam peccantes mortaliter, proponunt vitam suam in melius quandoque commutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio, vt videtur. Dicendum est secundum quosdam, q̃ Greg. loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus. Qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, se ponit in statu a quo erui non potest nisi diuinitus adiutus, vnde ex hoc ipso q̃ vult peccare, vult consequenter perpetuo in peccato manere. Homo enim est spiritus vadens, scilicet in peccatũ, & non rediens, per seipsum: sicut si aliquis se in foueam proiceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici q̃ in æternũ ibi manere voluerit, quãtumcumque aliud cogitaret. Vel potest dici & melius, q̃ ex hoc ipso q̃ mortaliter peccat, finem suum in creatura constituit: & quia ad finem vitæ tota vita ordinat, ideo ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatũ, & vellet perpetuo in peccato permanere, si hoc sibi esset impune, & hoc est quod Greg. 24. moral. super illud Iob. 45. Aestuat quasi abyssum quasi senescentem. Iniqui ideo cum sine deliquerunt, quia cum sine vixerunt. Voluissent quippe sine fine viuere, vt sine fine potuissent in iniquitate permanere: nam magis appetunt peccare quàm viuere. Potest & alia ratio assignari, quare pœna peccati mortalis sit æterna, quia per eam contra deum qui est infinitus, peccatur: vnde cum non possit esse pœna infinita per intensionem, quia creatura non est capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur q̃ sit saltem duratione infinita. Est & quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet in æternum, cum culpa non possit remitti sine gratia, quam homo nõ potest post mortem acquirere, nec debet pœna cessare quãdiu culpa manet.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ sicut iam dictum est, pœna non debet adæquari culpę secundum quantitatem durationis, vt videtur etiam secundum leges humanas accidere. Vel dicendum sicut Greg. soluit, q̃ quãuis culpa sit actu tẽporalis, tamen voluntate est æterna, vt iam expositum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ q̃titati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intensionem, & ideo peccatorum mortalium inæqualium erunt pœnæ inæquales intensione, æquales autem duratione.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ pœnæ quæ infliguntur his qui a ciuitatis societate non penitus eijciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ per quas aliqui totaliter a societate ciuitatis exterminantur, non sunt ad correctionem eorũ, possunt tamen esse ad correctionem & tranquillitatem aliorum qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorũ qui nunc sunt in ecclesia. Non enim pęnę sunt solum ad correctionem quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ impiorum pœnæ in perpetuum durabunt non erunt omnino ad nihilum vtiles: sunt enim vtiles ad duo. Primo ad hoc, q̃ in eis diuina iustitia conseruatur, quę est deo accepta propter seipsam: vnde Greg. 4. dial. Omnipotẽs deus quia pius est, miseriorum cruciatu non pascitur: quia ausi iustus est, abiniquorum vltione in perpetuum non sedatur. Secundo ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudeant, dum in his dei iustitiam contemplãtur, & cum hoc se euasisse cognoscũt. Vnde Esa. 37. Exibitur iustos cũ viderit vindictam. & Esa. vlti. Erunt, scilicet impij, vsque ad satietatem visionis. s. sanctis, vt glo. dicit. Et hoc est quod Greg. dicit in 4. dial. Iniqui omnes ęternis supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, tamẽ ad aliquid ardebunt. s. vt iusti omnes & in deo videant gaudia quæ percipiunt, & in illis percipiant supplicia quæ euaserunt, quatenus tãto magis in æternum diuinæ gratiæ se debitores esse cognoscant, quãto in æternum mala puniri cõspiciunt, quę eius adiutorio vicerũt.

¶ Ad quintum dicẽdum, q̃ q̃uis pœna per accidens respõdeat animæ, tamen per se respondet animæ culpa infectæ: & quia culpa in perpetuum eo manebit, ideo etiam pœna erit perpetua.

¶ Ad sextum dicendum, quòd pœna respondet culpæ proprie loquendo, secundum inordinationem quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius in quem peccatur: quia sic cuilibet peccato redderetur pœna infinita intẽsione. Quamuis ergo ex hoc q̃ aliquis peccat contra deum, qui est actor essendi, mereatur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione non debetur ei amissio esse, quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum: nec per inordinationem peccati esse tollitur, vel corrumpitur, & ideo non potest esse debita pœna alicuius culpæ priuatio esse.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de misericordia Dei.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum in Deo sit ponere misericordiam.
¶ Secundo, De effectu ipsius.
¶ Tertio, Vtrum misericordia dei patiatur pœnas damnatorum esse perpetuas.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum sit misericordia in Deo.

Prima sedæ q. 21. art. 3. De fide orthodoxa c. 15. in fine.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ in deo non sit misericordia. Sicut.n. dicit Damas. Misericordia est compassio de alienis malis: sed cõpassio non cadit in deum, ergo nec misericordia.

¶ 2 Præt. Misericordia miseriam respicit: sed quanto aliquis est magis peccator, tanto magis est miser, quia proueribiorum 14. Miseros facit populos peccatum. ergo si deus ẽ misericors, quanto aliquis est magis peccator, tanto magis ei prouidebit, quod videtur absurdum.

¶ 3 Præt. Misericordia inclinat misericordem ad alienam miseriam repellendam. ergo misericors nec alij miseriam infert, nec inferri permittit si fieri potest: sed deus aliquos inducit in miseriam pœnę, & permittit eos incidere in miseriam culpę. ergo cũ ipse sit omnipotens, non erit misericors.

SED CONTRA est, quod in Psalm. 144. dicitur. Misericors & misericors dominus.

¶ 2 Præt. Sicut deus aliquos punit, ita & aliquibus parcit, est enim præstabilis super malitia, Ioel. 2. sed ex hoc quòd punit, ponimus in deo iram, quãuis ita sit passio. ergo & ex eo quòd parcit, debet dici misericors, quamuis misericordia in nobis sit passio.

VLTERIVS. Videtur quòd in deo secundum eandem rationem dicatur bonitas & misericordia. Constat.n. quòd de gentiles ex sola misericordia liberauit, Ro. 5. Gentes autem super misericordia honorare deum: sed conuersionem gentium Apostolus attribuit diuinæ bonitati, Rom. 11. Vide bonitatem & seueritatem Dei: in eos qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem. ergo bonitas & misericordia eiusdem sunt rationis in deo.

¶ 2 Præt. Principia per effectus cognoscuntur: sed idem est effectus misericordiæ & bonitatis. s. prouidere minus habentibus. ergo eadem est ratio vtriusque.

¶ 3 Præt. Misericordia est quædam virtus: sed virtus est bonitas virtuosi. ergo misericordia inquantum huiusmodi, bonitas quædam est, & ita videtur eadem ratio vtriusque.

Universidad de Deusto Biblioteca

SED CONTRA. Quæcũque sunt vnius rationis, sunt etiam vnius ambitus: sed bonitas & misericordia non sunt vnius ambitus, quia bonitas diuina communicatur omnibus creaturis inquantum a primo bono sunt omnia bona: misericordia autem non inuenitur in omnibus creaturis, vt omnes misericordes dicantur. ergo bonitas & misericordia nõ sũt eiusdem rationis.

Matth. 25. gelorum, & isti in vitam mucentur, illi in supplicium mittentur, qui nunc simul misti sunt.

¶ 2 Præt. Misericordia non esset, nisi esset miseria: sed bonitas eõ posset etiã nulla miseria existente, quia bonũ non dependet a malo, sicut nec habit' a priuatione. ergo misericordia & bonitas in deo non sunt vnius ratiõis.

Super psal. 100.

III Vbi supra q. 21.

VLTERIVS. Videtur ꝙ opus diuinæ misericordiæ ad attributum potentiæ reducatur, quia opus dei ad illud attributum reducitur, quod maxime per ipsum manifestatur: sed opus misericordiæ maxime manifestat dei potẽtiam: vnde in collecta dicitur, Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miserando manifestas. ergo misericordiæ opus ad omnipotentiam reducitur.

Super Ioã. cap. 14. tractatu 72.

¶ 2 Præt. Diuina misericordia maxime manifestatur in iustificatione impij: sed maius est iustificare impium, quàm creare cęlum & terram, vt dicit, August. ergo cum creatio ad potentiam reducatur, videtur quòd & misericordiæ opus ad potentiam dei reduci debeat.

SED CONTRA. Videtur quòd reducatur ad attributum sapientiæ, quia ipse non miseretur passione, sed iudicio: iudicio autem ad sapientiam pertinet. ergo & misericordiæ opus sapientiæ est attribuendum.

¶ 2 Præt. Misericordia facit miseriam alicuius' quodammodo esse in eo qui miseretur: sed misericordiæ nostræ non possunt esse in deo nisi per cognitionem. ergo misericordia ad cognitionem, seu sapientiam dei pertinet.

Sapien. 11.

SED CONTRA. Videtur ꝙ ad bonitatem, quia Sapientiæ 2. ponitur pro ratione misericordiæ amor diuinus, dicitur enim. Parcis omnibus, quoniã tua sunt qui amas animas: sed amor ad bonitatem pertinet. ergo misericordia bonitati est attribuenda.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ex hoc homo dicitur misericors, quia miseriam alterius suam facit, quod quidem contingit quantũ ad duo. Primo, quantum ad hoc ꝙ ipse quodammodo ex aliena miseria afficitur, inquãtum compatitur patienti. Secundo, secundum quandam reputationem, quia miseriam proximi reputat quasi suam, & exinde mouetur ad repellendum eius miseriam per beneficium, sicut repelleret suam'. Deus aũt nullo modo miseriæ particeps esse potest: vnde ẽm primum modum misericordia in eum nõ cadit, sed ipse hoc modo se habet in repellendo miserias aliorũ, sicut se habet homo in repellendo miseriam suam. Sicut enim homo in repellendo miseriam alicuius considerat hominis vtilitatẽ, cuius repellit miseriã, ita & deus per sua beneficia repellens nram miseriam, non ordinat hoc ad suam vtilitatẽ, sed ad nram: vnde inquantum nra miseria est quasi sua sedm reputationẽ quãdã ipsius qui eam repellit, sic dicit̃ misericors & misereri: & propter hoc cõiter dr̃, ꝙ non est in eo misericordia ẽm passionẽ, sed secundũ effectũ, qui tñ effectus ex affectu voluntatis procedit, q̃ non est passio, sed simplex voluntatis actus.

Vbi supra.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Damasc. diffinit misericordiam prout est passio in nobis inuenta, & per hunc modũ deo non competit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd misericordia in nobis passio quędam est, nulla autem passio est laudabilis, nisi secundum qd ratione regulatur: vnde in nobis misericordia non est laudabilis, nisi secundum quod sequitur ordinem rationis. Nihil.n. quod in nobis fit, transfertur in deum, nisi eo modo quo in nobis est laudabile, & ideo misericordia in deo est secundum rationẽ sapientiæ ipsius: vñ non oportet ꝙ ex hoc ipso ꝙ aliquis est magis peccator, maiorẽ effectũ misericordiæ cõsequat, nisi sedm quod est in diuina sapientia ordinatum. Et per hoc patet solutio ad tertiũ, quia homo misericors nõ repellit alienam miseriam quantumcumque potest, sed quantum recta ratio permittit. Similiter & deus repellit nostram miseriam secundum ordinem sapientiæ suę, & ideo inducit miseriam pœnæ quibusdam, & permittit quosdam incidere in miseriam culpæ.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, ꝙ ratio misericordiæ & bonitatis differũt in tribus. Primo I hoc, ꝙ misericordia respicit terminũ a quo, sed bonitas magis terminũ ad quẽ. Ille.n. cui deus beneficia largitur, fit de deficiente perfectus. Bonitas ergo respicit communicationẽ perfectionis, quia bonum est diffusiuum esse, sed misericordia respicit remotionem defectus. Secundo in hoc, ꝙ misericordia proprie loquendo, pertinet ad prouidentiam diuinã, qua bona sua communicat creaturis rationalibus tantũ, respicit.n. miseriã, q̃ cũ sit cõtraria felicitati, nõ põt esse nisi rationalũ creaturarũ, quarum est felices esse: sed bonitas respicit prouidentiam diuinam respectu quarumlibet rerum. Tertio in hoc, ꝙ misericordia importat quandam assimilationẽ prouidẽtis ad eum cui prouidetur, inquantum prouidens alterius miseriam quasi suam reputat, & ideo misericordia esse non potest nisi in natura intellectuali, quæ habet extreminationem miseriæ alienæ: sed bonitas habet ordinem ad cõmunicationem simpliciter, vnde cuilibet creaturæ quæ habet perfectionem communicabilem bonitas conuenire potest. Potest & quarta differentia assignari, quia misericordia remouet debitum ab eo cui prouidetur, non.n. dicitur misericorditer dari alicui quod ei debetur: sed bonitas non remouet debiti rationem ab eo cui aliquid datur: vnde bonitas se habet communiter ad largitionem iustitiæ, & misericordiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nõ est inconueniẽs conuersionem gẽtium & bonitati diuinæ, & misericordiæ etiã attribuere, quamuis ratione diuersa, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ misericordia se habet ex additione ad bonitatem quodammodo, vt patet per prædicta: & ideo omne opus quod est misericordiæ, est etiam bonitatis, sed non econuerso.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ misericordia quamuis sit bonitas q̃dam, tamen quædam super rationẽ bonitatis addit, & ẽm hoc non est omnino eadem ratio bonitatis & misericordiæ, sicut non est omnino eadem ratio hominis & animalis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, ꝙ omne opus diuinũ ex potentia, sapientia, & bonitate procedit, sed tamen opus aliquod appropriat̃ potentiæ, sapientiæ, vel bonitati ẽm quod in eo mirabilius apparet id quod pertinet ad aliquod p̃dictorum attributorum: potentia aũt importat absolutam rationẽ principij aliquid producentis, sed sapientiæ est ordinare, vnde ad sapientiam pertinet modus producendi rem, quo aliquid ordinate in esse producitur, sed bonitas quæ habet rationem finis respicit motiuum ad producendum, & ideo in opere creationis, in quo admirabile redditur hoc præcipue, ꝙ res in esse productæ sunt, manifestatur maxime diuina potentia. Sed in opere gubernationis, quo res ordinatæ disponũtur, red dicur ipse ordo rerum admirabilis, & ideo sapientiæ attribuit̃. Sed opus recreationis admirabile reddit ex ipso motiuo, quia nõ ex operibus iustitię quæ fecimus, sed propter suam bonitatem saluos nos fecit, vnde attribuitur præcipue bonitati. Et qa ex hoc aliquid dicitur misericorditer esse factum, quod non ex debito datur, sed ex bonitate largientis, ideo opus misericordię inquantum huiusmodi, bonitati appropriatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ deus dicitur parcendo & miserendo suam omnipotentiam maxime manifestare, non tam quo ad substantiam facti, quàm quo ad licentiam faciẽdi. Ille enim qui est alicui superiori potestati subiectus, non potest licite dimittere pœnas a superiori potestate constitutas. Ex hoc ergo ꝙ deus pœnas dimittit, & supra debitum largitur, ostenditur, ꝙ ipse ex propria potestate & authoritate omnia operatur, & quòd ipse non est superiori potestati subiectus, sed quantum ad substãtiam facti præcipue manifestatur bonitas in parcendo, & ideo opus misericordiæ bonitati est attribuendum.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ iustificare impium dicitur maius quàm creare cęlum & terram, inquantum ad nobilius esse perducitur quis per iustificationem q̃ per creationem: vel inquantum in creatione non est aliquid quod repugnet creanti cum sit ex nihilo, sicut in iustificatione repugnat iustificanti inordinata voluntas: vnde quamuis opus iustificationis potentiam manifestet, specialiter tamen commendat bonitatem, inquantum ipsa est sola quæ ad iustificandum mouet; cum ex parte iustificandi magis inueniatur quod iustificationi repugnet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet misericordia iudicio diriga tur, non tamen esse misericordiæ consistit in iudicio, sed magis in voluntate, & ideo magis appropriatur bonitati q̃ sapientiæ.

¶ Et similiter dicẽdum ad quartum de cognitione, qa illa præexigitur ad voluntatem repellendi miseriam, in qua ratio misericordiæ completur.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Deus semper misericordiam exhibeat in hoc, quòd punit citra condignũ, & remunerat vltra meritũ.

Vbi supra ar. 4. ad. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ deus non semper misericordiam exhibeat in hoc ꝙ punit citra cõdignum, & remunerat vltra meritum, quia Apoc. 18. Quantũ glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. & Matth. 7. In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis. ergo videtur ꝙ secundum mensuram meriti, vel delicti sit mensura pœnæ, vel præmij, & ita non semper punit citra condignum, nec remunerat vltra meritum.

¶ 2 Præt. Apoc. 18. dicitur. Duplicate ei duplicia secundum opera eius. & Esa. 40. Suscepit de manu domini duplicia pro omnib' peccatis suis. & super illud psal. 71. Ex vsuris & iniquitate &c. dicit glo. Plus exigit in pœnis, quàm commissum sit in culpis. ergo videtur quod non puniat citra condignum, sed magis vltra.

Et hĩ etiã ab August. 1 expositione eiusdem psal.

¶ 3 Præt. Pueri baptizati liberati sunt ab omni peccato. ergo non sunt debitores alicuius pœnæ, sed tamen frequenter multæ pœnæ eis diuinitus in hac vita infliguntur, vt febres, & huiusmodi: nec potest dici ꝙ ad eorum vtilitatem cedant, cum quandoque moriantur antequam ad adultam ætatem peruenianr. ergo videtur ꝙ non puniat semper citra condignum.

¶ 4 Præt. Peccato originali non debetur alia pœna quàm carẽtia visionis diuinæ: sed hac pœna puniuntur pueri non baptizati, qui in peccato originali decedunt. ergo videtur ꝙ nõ semper puniat citra condignum.

¶ 5 Præt. Illud quod potest aliter esse, non esset asserendum ꝙ semper ita se habeat: sed deus potest aliquando seruare modũ iustitiæ, vt secundum condignum puniat, hoc.n. non est contra potentiam ordinatam, ergo non est asserendũ quòd semper puniat citra condignum.

¶ 6 Præt. Sapientiæ. 6. dicitur. Exiguo cõceditur misericordia, potentes potenter tormenta patientur. & Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam. ergo videt ꝙ potentes & immisericordes non puniantur citra condignũ.

SED CONTRA est, quod dicitur Psal. 102. Non secundũ peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates &c.

¶ 2 Præt. Proprium nõ derelinquit id cuius est proprium: sed deo proprium est misereri, vt dicitur in collecta. Deus cui proprium ẽ misereri semper & parcere. ergo semper miseretur: sed hoc non esset, nisi præmium conferret vltra meritum, & mala citra condignum. ergo videtur ꝙ ita semper accidat.

II Vbi supra ar. 4.

VLTERIVS. Videtur ꝙ non in omni tempore dei misericordia & veritas coniungantur, quia opus creationis nõ p̃supponit aliquid: sed opus quod est sedm iustitiam præsupponit debitum, opus autem quod est secundum misericordiam præsupponit miseriam. ergo in opere creationis non conueniunt iustitia & misericordia.

¶ 2 Præt. Conuertere gentes, & conuertere Iudæos sunt diuersa opera: sed in conuersione gentium videtur fuisse sola misericordia, in saluatione autem Iudæorum iustitia, per id quod dicitur Ro. 15. Dico Iesum Christum ministrum fuisse circumcisionis ad cõfirmandas promissiones patrũ, gentes aũt super misericordia honorare deũ. ergo nec in omni opere domini est misericordia & veritas.

¶ 3 Præt. Ibi non videtur esse iustitia, vbi vnus pro peccato alterius punitur: sed deus quãdoque punit vnũ ꝑ pctõ alterius, sicut pro pctõ Cam maledictus est Chanaan Gen. 9. & pro peccato Dauid percussus est populus. 2. Reg. vlt. ergo videtur ꝙ non semper iustitiam & misericordiam in opere seruet.

¶ 4 Præt. Ibi non videtur seruari iustitia, vbi nullum meritum præcessit, cum iustitia debitum respiciat: sed in impio qui iustificatur, nullum meritum præcessit. ergo non videtur iustitia aliqua in impij iustificatione.

¶ 5 Præt. Iustitia nũq̃ reddit æqualibus nisi æqualia: sed deus quandoque æqualibus inæqualia tribuit, ante.n. quàm Iacob & Esau nati essent, aut aliqd boni, vel mali egissent, omnino æqualiter erant, & tñ vni præparauit gloriã, & alteri pœnam, vt patet Ro. 9. Similiter cum Aaron & filij Israel peccassent æqualiter in idoli adoratione, Aarõ nõ est punitus, cũ populus punitus suerit, vt patet Exo. 21. ergo videtur quòd non in omnibus iustitiam seruet.

tribuantur, non diuersitas subiacẽtis.i. rei his vocabulis significatæ exprimitur, sed varietas sensuum et effectuum in creaturis monstratur. Cum enim dicitur, Deus iustus, vel iustitia, essentia diuina prædicatur, & etiam ꝙ ipse sit distributor & iudex meritorum intelligi datur. Ita se misericordię, quędam iustitię? Si.n. iustitia Dei misericordia ẽ, quęcumque sunt opera misericordiæ, esse videntur iustitiæ, & econuerso. His responderi potest sic. Illis locutionibus quibus huiusmodi operũ fiunt distinctiones, vt alia misericordię, alia iustitiæ, alia bonitati at-

¶ 6 Præt. Hoc videtur esse iniustum, vt melioti minus detur de bonis, & magis de malis: sed bona tẽporalia aliquando abũdantius dantur a deo malis quàm bonis, & pœnæ quandoque magis inferuntur bonis quàm malis. ergo videtur ꝙ nõ in omni opere suo iustitiam seruet cum misericordia.

SED CONTRA. August. dicit in lib. de concordia euangelistarum. Deus qui res humanas curat, iuste & misericorditer curat, vt nec præcludat misericordia iustitiam, nec iustitia misericordiam excludat. ergo videtur ꝙ in omni opere domini iustitia & misericordia conueniant. Lib. 1. c. 14.

¶ 2 Præt. Non magis differt in deo iustitia & misericordia, q̃ potẽtia, bonitas, & sapientia: sed omne opus potentiæ est opus sapientiæ & bonitatis. ergo videtur ꝙ similiter omne opus iustitiæ sit misericordiæ, & econuerso.

III

VLTERIVS. Videtur ꝙ in opere dei principalior sit iustitia q̃ misericordia, quia vt dicitur Hebr. 10. Horrendum est incidere in manus dei viuentis: sed hoc non esset, si misericordia principalior in eius opere esset. ergo iustitia magis in opere dei principatur, quàm misericordia.

¶ 2 Præt. Illud quod est prius in quolibet genere, est principalius: sed iustitia vt esse prior q̃ misericordia, quia misericordia ex iustitia nascitur, vt dicit Ansel. in Prosologio. ergo iustitia principalior est in opere dei q̃ misericordia. Prosologiõ cap. 9.

¶ 3 Præt. Illud quod inest alicui secundum se, principalius ei conuenit q̃ quod conuenit ei secundũ alterum: sed sicut dicit Ansel in Prolog. Parcẽdo mihi iustus es secundum te, & nõ sedm nos, sicut misertus es secundum nos & non secũdum te, & sic misericordia cõpetit deo ẽm nos, sed iustitia sedm seipsum. ergo principalior est in opere dei iustitia q̃ misericordia. Libro eodẽ cap. 10.

SED CONTRA est, quod dicitur Iaco. 2. Superexaltat autem misericordia iudicium. & superponetur misericordia in iudicio, vt gl. dicit. & in Psal. 144. Miserationes eius super omnia opa eius. ergo misericordia pricipalior ẽ in opere dei q̃ iustitia.

¶ 2 Præt. Illud quod est ꝓprium alicui, principalius ei conuenit q̃ id qd est alienũ ab eo: sed proprium opus dei est misereri & parcere, & opus punitionis est alienum ab eo, vt patet Exo. 22. ergo misericordia principalior est in ope dei quàm iustitia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ agens & patiens semper debent sibi ꝓportionaliter respondere, ita ꝙ hoc modo se habeat agens ad actionẽ, sicut patiẽs ad passionẽ. Ea aũt quæ sunt inæqualia, non hũt similem ꝓportionem nisi ad inæqualia: sicut.n. senarius est maior quaternario, ita & senarius cuius duplum est senarius, est maior binario cuius duplũ est quaternarius. Et inde est, ꝙ quandocũque agens excedit patiens, oportet ꝙ actio excedat passionem, sicut videmus in omnibus agentibus æquinocis, quia patiens non recipit effectum totum actionis: dans aũt se habet ꝑ modũ agentis, & recipiens ꝑ modũ patientis, & ideo qñ dans superexcedit recipientem, conueniens est vt datio excedat illã receptionẽ, q̃ est ꝓportionata recipienti: & ideo cum deus sit excellentissimus dator ꝓp abundantiam suæ bonitatis, oportet ꝙ semper eius datio in bonis superexcedat receptionem, quæ est ꝓportionata recipienti. Pro eodem autẽ cõputantur minus malũ, & maius bonum, vt dicitur in 5. ethi. & ideo deus semper dat vltra condignũ de bonis, & semp mala pœnæ retrogat citra condignum. Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ quantum ad tñ non important æqualitatem q̃titatis, sed proportionis in authoritate inducta. Pœnæ autem proportio ad culpam potest intelligi dupliciter vel in generali, vel in speciali. In generali quidem vt q peccauit punitur, & qui multum peccauit, multũ punitur. In speciali aũt dupliciter, vel accipiendo proportionẽ pœnæ ad culpã secundum debitum culpæ absolute: vel præsupposita mitigatione diuinæ misericordiæ, quæ aliquid de pœna remittit. Primo igitur & tertio modo nunquam deus punit citra condignum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnum, quia semper peccantes multum, multum punit; nec ali quid de pœna dimittitur, quæ post mitigationem diuinæ misericordiæ remanet. Sed quantum ad secundum modum semper punitur aliquid citra condignũ, quia non tũ punitur quis, q̃tum per culpam meruit. Vel dicendum, & melius, q̃ æqualitas ista proportionalitatis &, non æqualitatis, & attendenda est nõ secundum comparationem pœnæ ad culpam, sed secundum proportionẽ duorum peccantiũ ad duas pœnas, vt .s. qui plus peccauit, plus puniatur, & secũdum quod excedit in pcto, sic excedatur in pœna: & sic etiam intelligendæ sunt omnes authoritates q̃ videtur æqualitatem culpæ & pœnę demonstrare.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ duplicitas illa pœnæ nõ intelligitur secundum excessum pœnæ ad culpã in duplo, sed quia homo in duobus punietur. s. in anima & corpore. Quod autem dicitur, q̃ plus exigitur in pœnis, q̃ commissum sit in culpis, intelligendum est quantum ad temporis durationem, quia pro delectatione momentanea infligitur pœna æterna. Duratio autem pœnæ non proportionatur durationi culpæ, sed magis intensio pœnæ respõdet enormitati culpæ, vt patet ex supradictis.

In cor. ¶ Ad tertium dicẽdum, quòd peccatum originale sequitur duplex pœna. Vna, secundum quod est infectiuum personæ, & sic est pœna eius carentia visionis diuinæ. Alia, secundũ quod est vitium naturæ, & sic sequuntur ipsum pœnę quæ ex principio naturæ causantur, vt mors quæ causatur ex contrarietate principiorum naturæ, & alia huiusmodi quæ ad mortem orduantur, vel quæ ex deordinatione principiorum naturæ cõsequuntur, vt febris, & huiusmodi. Dico ergo quòd baptismus mundat personam, sed nõ curat naturam, quod patet ex hoc, quòd per actum naturæ baptizatus originale transmittit in prolem: & ideo per baptismum absoluitur puer baptizatus a reatu mortis æternæ, quæ est carentia visionis diuinæ, manet tamẽ adhuc reatus mortis temporalis, & aliorum huiusmodi, quæ ex peccato naturæ consequuntur, quæ quamuis ad vtilitatem illius personæ non cedant, si infra ætatem perfectam decedit, quia his passionibus non meretur, cedunt tamen in vtilitatem aliorum qui sunt ei conformes in natura, quia & pœnę huiusmodi peccatum naturæ consequuntur. I

¶ Ad quartum dicendum, q̃ pro peccato originali secundum rigorem iustitiæ non solum debetur naturę pro pœna carentia visionis diuinæ, sed etiam ipsius annihilatio, & ideo ex hoc ipso q̃ cõseruantur pueris non baptizatis naturalia bona, citra cõdignum puniuntur. Vnde Trenorum cap. 3. Misericordiæ domini, q̃ non sumus consumpti.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ sicut potentia dei habet ordinẽ ad eius iustitiam, ita etiam habet ordinem ad eius misericordiam, vnde quãuis non repugnet potentiæ secundum quod ordinat ad iustitiam nihil de pœna dimittere, repugnat tamẽ potentiæ secundum quod ordinat ad misericordiam, & sic de potentia ad misericordiam ordinata hoc deus non potest.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ immisericordes nõ consequuntur K misericordiam totaliter a pœna liberantem, consequuntur tamen misericordiam aliquid de pœna relaxantem. Similiter etiã si potentes fint mali, non possunt excusari per infirmitatem, quæ quandoque excusat a toto, sicut & per eam exigui, idest totaliter infirmi excusantur.

Ad secundam quæstionem dicendũ, q̃ operatio dei est quasi medium inter deum operantem, & ipsum opus operatum. Omne autem medium participat quodammodo cum vtroque extremorum, & ideo in operatione dei oportet aliquid inueniri ex parte ipsius dei operantis, & ex parte operati, ad q̃d operatio terminatur: ex parte quidem operantis exigitur vt sit superabundantia in collatione bonorum, & in diminutione malorum, cum ipse deus sit excellentissimus operator, vt dicitur effectus esse misericordię, & ī qbusdam effectus iustitiæ, nõ quòd aliud efficiat iustitia, aliud misericordia Dei si ad essentiã referas, sed quia ex quibusdam effectibus intelligitur iudex, ex quibusdam miserator, vel vt quibusdã placet, iustus & misericors. Sed secundũ G hoc occurrit quæstio, quomodo ex alijs ostendatur iustus, & ex alijs misericors, cum sit idem ei esse iustum, & esse misericordem. Si enim secundum eandem rationem dicitur iustus & misericors, ex eo opere quo intelligitur iustus, intelligitur misericors, & econuerso. Sed dixi supra, quia cum dicitur Deus iustus & misericors, ita eadem diuina essentia significatur, & secundum ea idem prædicatur, vt etiam

F ctum est; & in hoc consistit diuina misericordia ex parte autẽ operati requiritur receptio quæ sit secundum proportionem recipientis, & in hoc ratio iustitiæ consistit: & ideo oportet q̃ in omni diuina operatione aliquid misericordiæ, & aliquid iustitiæ inueniatur: nec iustitia misericordiæ repugnat, quia misericordia non est laudabilis, nisi sit secũdũ rationem rectam, q̃ est regula iustitiæ, siue secundum ordinẽ sapientiæ in diuinis: nec misericordia repugnat iustitiæ, quia elargiri aliquid supra debitum de bonis, vel citra debitũ de malis, non est contra iustitiam, sed præter eam, vt ex dictis patet: & ideo nec immensitas misericordiæ excludit iustitiã a diuino opere, nec immensitas iustitię misericordiam.

In cor. q. 1.

Vbi supra.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ iustitia, vt ex dictis patet, quandoque consistit in retributione meritorum, & sic iustitia in creatione non consideratur. Quandoque vero iustitia consistit in condecentia diuinæ bonitatis, & sic non præsupponit aliquid ex parte recipientis, sed solum ex parte dei, & sic potest esse iustitia in opere creationis. Iustum ẽ enim H vt vnaquęque res hoc modo esse habeat, quomodo præordinatum est a sapientia diuina. Similiter & misericordia dupliciter dicitur. Vno modo, secundum quod repellit miseriam præcedẽtem non ex debito, & sic non potest esse misericordia in opere creationis. Alio modo, communiter, secundum quod sine debito tollitur quicumque defectus, & sic in opere creationis est misericordia, quia maximum defectum deus creando remouit, s. non esse, & hoc ex gratuita voluntate fecit, non aliquo debito constrictus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Apostolus vtitur tali modo distinctionis, quia aliquis modus iustitiæ fuit in saluatione Iudæorum, qui non fuit in conuersione gentium, s. impletio promissorum quæ fuerunt per prophetas Iudæis & non gentibus repromissa a deo. Sed tamen in vtrisque saluatio habuit & iustitiam, & misericordiam: iustitiam autem quæ est secundum decentiam diuinę bonitatis. Decuit enim vt deus rationalem creaturam non totaliter perderet, quam ad beatitudinẽ fecit: misericordiam vero, quia in neutris merita præcesserunt, quæ ad hoc sufficerent, secundum illud Titi. 1. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos &c.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ sicut dicit Aug. super illud Iosue. 7. Cap. 8. declarans verba cap. 7. Filij Israel præuaricati sunt &c. In pœnis æternis nũquã vnus punitur pro alio: sed in temporali quandoque vnus punitur pro alio, cuius ratio potest esse triplex. Vna ẽ, quia pœna æterna non infligitur alicui ad profectum patientis, sed ad vindictam culpæ: sed pœna temporalis quandoque infertur ad profectum patientis. Vnde sicut quandoque aliquis sine culpa punitur temporali pœna, ita etiam quandoque aliquis punitur pro peccato alterius ad profectum sui & aliorum, vt .s. videatur quantum vnus debeat esse sollicitus pro alio ne cadat in peccato, ex quo pro peccato vnius tota congregatio temporaliter punitur: & vt etiam ostendatur quam fugiendum sit peccatũ, quod ita grauiter punitur, vt vno delinquente plures puniantur. Secunda ratio potest esse, quia quantum ad temporalia vnus homo est res alterius, sicut filius est quædam res patris, & ideo quandoque filius punitur temporaliter pro peccato patris, & seruus pro peccato domini: sed quantum ad bonũ animæ quilibet gerit personam propriam, Ezech. 43. Omnes animæ meæ sunt. Tertia ratio est, quam assignat Grego. quia quandoque aliquis est particeps culpæ alterius, sicut ex culpã subditorum quandoque permittuntur prælati cadere in peccatum, & ita non est mirum si pro peccatis prælatorum subditi puniuntur, sicut 2. Reg. vlt. Dauid peccante populus est punitus, vnde hoc non est diuinæ iustitiæ contrarium, vt vnus quandoque pro peccato alterius puniatur: nec tamen ex hoc debet summi exemplum in iudicio humano, vt vnus puniatur

Lib. 25. Moralium c. 20. tex. vero c. 34. Loco supra citato.

puniatur pro alio, vt August. dicit: quia homo non potest scire profectum prouenientem ex pœna temporali, sicut hoc deus infallibiliter cognoscit.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ in iustificatione impij seruatur aliquis modus iustitiæ, qui est secundum condecentiam diuinæ bonitatis, vel etiam secundum exhibitionem promissi, vt habetur in glo. super illud psal. 50. Vt iustificeris in sermonibus tuis &c. Deus. n. hoc promisit, vt peccatoribus veniam petentibus venia largiretur.

Super illud Hiere. 10. Qui fecit terrã ī fortitudine sua.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ non est iustitia, si de eo quod neutri ẽ debitum, æqualibus inæqualiter detur, sicut patet Matth. 20. in parabola de laborantibus in vinea, qui licet inæqualiter laborassent, est redditum æquale pmiũ. eo. n. quòd aliquis liberaliter dat q̃d potest dare, vel non dare, nihil differũt quo ad iustitiam quantumcumque detur. Dico ergo quòd omnibus hominibus ex merito proprij peccati debetur pœna æterna, sed quòd aliqui liberentur, hoc est ex sola diuina liberalitate: posset enim omnes iuste damnare, & ideo nulla est iniustitia si aliquos eligat, & aliquos reprobet, in quibus tamen nulla differentia meritorum præcessit. Aaron autem punitus fuit, quamuis non pœna manifesta, sicut & populus, in signum q̃ prælati non debent puniri manifeste, sed occulte propter scandalum vitandum. Pœna autem Aaron dicitur fuisse in ipso & filijs eius, quòd in sacrificio vitulæ rufæ immundi efficiebantur, vt habetur Numeri. 19. August. tamen in glo. Exo. 32. hoc occulto dei iudicio ascribit, qui quibusdam parcit ad tempus, vt in melius commutentur alijs punitis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ hoc quod melioribus minus datur de bono temporali, & quandoque plus de malo, in eorum profectum cedit quantum ad spirituale bonum, quod est simpliciter hominis bonum. Bona enim temporalia non sunt simpliciter hominis bona, nisi secundum quod organice deseruiunt ad spirituale bonum. Quomodo autem hoc cedat in profectum spiritualis boni, supra ostensum est.

Ad tertiam quęstionem dicendum, q̃ illud quod est formale in vnoquoque, est excellentius in eo, quia per formam materia cõpletur. In qualibet aũt actione illud quod est ex parte agentis est quasi formale: illud aũt quod est ex parte patientis, vel recipientis est quasi materiale. Dictum autem est supra, q̃ misericordia ī omni opere diuino resultat ex parte ipsi' dei, qui superabundat in bono, sed iustitia ex parte recipientis, qui recipit secundum suam proportionem: & ideo in quolibet opere diuino supereminet misericordia iustitię, sicut materiali forma le, & hoc est quod in psal. 144. dicitur. Miserationes eius super omnia opera eius.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ dr̃ esse horrendũ incidere in manus dei viuẽtis, non pp remotionẽ misericordiæ relaxantis aliquid de pœna, sed pp pœnæ interminabilitatem, vel etiã pp remotionẽ resistẽtiæ: quia eius irę nemo resistere potest, E cũ sit omnipotens, nec ab eo fugere, cũ sit vbique præsens, nec coram eo fallaciter se excusare, cum omnia sciat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ Ansel. loquitur non de iustitia quæ attendit proportionem creaturæ, vel humana merita, sed quæ attendit solam decentiam bonitatis diuinæ: ex tali. n. decentia misericordia nascitur, non autem loquitur de iustitia secundũ quod respicit debitũ ex parte creaturæ.

¶ Et similiter etiam est dicendum ad tertium.

Articvlvs III.

Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum, quam etiam dæmonum.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur q̃ per diuinam misericordia omnis pœna terminet̃ tam hominũ, q̃ etiam dæmonũ, quia Sap. 11. Misereris omnium, domine, quoniam omnia potes: sed inter omnia etiam dæmones continentur qui sunt dei creaturæ. ergo & dęmonum pœna finietur.

Part. q. 44. art. 2. in tor. 3. contra gen. ca. 144.

¶ 1 Præt. Rom. 11. Conclusit deus omnia sub peccato, vt omnis misereatur: sed deus dęmones sub peccato conclusit, idest, sub peccato concludi permisit. ergo videtur q̃ etiam dæmonum quandoq; misereatur.

¶ 3 Præt. Sicut dicit Ansel. in lib. Cur deus homo. Non ẽ iniustum vt deus creaturam rationalem quam fecit ad beatitudinem, omnino perire finat. ergo videtur q̃ cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinẽ, non esse iustum vt omnino perire permittatur. Lib. 1. c. 6.

Sed contra est, quod dicit Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, q̃ parat' ẽ diabolo & angelis ei'. ergo ęternaliter punięt̃. Super psal. 135.

¶ 2 Præt. Sicut boni angeli effecti sunt beati per conuersionẽ ad deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionem a deo. si ergo miseria malorum angelorum quandoque finiatur, & beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconueniens. II

Vlterivs. Videtur quòd diuina misericordia non permittat, saltẽ homines, in æternum puniri, quia Gen. 6. dicitur. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per glo. ibidem. cum igitur indignatio dei nõ sit aliud quàm eius pœna, non punientur æternaliter.

¶ 2 Præt. Charitas sanctorum in præsenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: sed tunc habebunt perfectiorem charitatem. ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis: sed orationes eorum esse cassæ non poterunt, cum sint maxime deo accepti. ergo precibus sanctorum diuina misericordia quandoque damnatos a pœna liberabit.

D ¶ 3 Præt. Hoc quod deus pœnam æternam damnatorum prędixit, ad propheriam comminationis pertinet: sed prophetiæ cõminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dictum est de submersione Ninive, quæ nõ fuit subuersa, sicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit, ergo videtur quòd multo amplius per diuinam misericordiam comminatio pœnæ æternæ commutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam, sed in omnium gaudium cedere poterit.

¶ 4 Præt. Ad hoc facit quod in psal. 76. dicitur. Nunquid in æternum miserebitur deus? sed ira dei est eius punitio. ergo deus in æternum homines non puniet.

¶ 5 Præt. Esa. 14. super illud, Tu autem proiectus es &c. dicit glo. Et si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquàm, loquens de diabolo. ergo videtur q̃ omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt a pœnis.

Sed contra est, quod dicitur Matth. 25. simul de electis & reprobis. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam: sed inconueniẽs est ponere q̃ iustorum vita quandoque finiatur. ergo inconueniens est ponere quòd reproborum supplicium terminetur.

¶ 2 Præt. Sicut dicit Dama. hoc est hominibus mors, quod angelis casus: sed angeli post casum irreparabiles fuerũt. ergo & homines similiter post mortem, & sic damnatorum supplicium nunquàm terminabitur. Lib. 2. de fide ortho- doxa ca. 4.

Vlterivs. Videtur quòd saltẽ Christianorum pœna per diuinam misericordiã terminetur, quia Marc. vlti. dicitur. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: sed hoc est omnium Chrianorũ. ergo oẽs Christiani finaliter saluabuntur. III

¶ 2 Præt. Ioã. 6. dicitur. Qui manducat carnem meam, & bibit meũ sanguinẽ habet vitam æternam: sed hoc est cõmunis cib' & potus Chrianorũ. ergo oẽs Christiani finaliter saluabũtur.

¶ 3 Præt. 1. Cor. 3. Si cuius opus arserit, detrimentũ patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: & loquitur de illis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de illis, in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ. ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 6. Iniqui regnũ dei non possidebunt: sed quidam Christiani sunt iniqui. ergo non omnes Christiani ad regnum dei peruenient.

¶ 2 Præt. 2. Petri. 2. dicitur. Melius erat eis viam veritatis non cognoscere, q̃ post agnitã retroire ab eo, quod traditum est illis sancto mandato: sed illi qui viam veritatis nõ cognoscũt, æternaliter puniẽt. ergo & Chriãi q̃ ab agnita retrocesserunt. Sup ps. 32.

VLTERIVS. Videtur q̃ illi oẽs q̃ opera misericordiæ faciunt, nõ puniẽtur æternaliter, sed soli illi qui opera misericordiæ negligũt, Iac. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui nõ fecit misericordiam & Matt. 5. Beati misericordes, q̃m misericordiam consequent. Super illud psal. 24. Secundũ misericordiã tuã memẽto mei tu.

¶ 2 Præt. Matth. 25. ponitur disceptatio dñi cum electis & reprobis: sed illa disceptatio nõ est nisi de operibus misericordiæ. ergo solum pro operibus misericordię omissis aliqui æternaliter puniẽtur, & sic idẽ qd pri°.

¶ 3 Præt. Matth. 6. dicitur. Dimitte nobis debita nostra, licut & nos dimittimus debitoribus nostris: & sequitur. Si enim dimiseritis hominibus &c. ergo videtur quòd misericordes, qui alijs peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorum consequant, & sic non æternaliter punientur.

¶ 4 Præt. 1. Thi. 4. super illud. Pietas ad omnia valet, dicit glo. Amb. Oĩs summa disciplinæ christianæ in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens, si lubricum carnis patiatur, sine dubio vapulabit, non tamen peribit: si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur. ergo illi qui insistũt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in æternum punientur, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 1. Neque fornicarij, neque adulteri regnum dei possidebunt: sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ sunt tales. ergo non omnes misericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

¶ 1 Præt. Iacobi. 2. dicitur. Quicũque totam legem seruauerit, offenderit autem in vno, factus est omnium reus. ergo quicũq; seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatũ de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionem, q̃ error Origenis fuit vt Aug. 21. de ciui. dei dicit, q̃ dæmones quãdoque per dei misericordiam liberandi sunt a pœnis. Sed ille error ab ecclesia est reprobatus propter duo. Primo, quia manifeste authoritati scripturæ repugnat, quæ habet Apoc. 9. Diabolus qui seducebat eos, missus ẽ in stagnum ignis & sulphuris, vbi bestia & pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum, per quod in scriptura significari æternitas consueuit. Secundo, quia ex vna parte dei misericordiam nimis extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat: eiusdem.n. rationis esse videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde sicut ponebat dæmones, & animas damnatorum quandoque a pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas beatorum quandoque a beatitudine in huius vitæ miserias deuoluendas. Cap. 17.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ deus quantum in ipso est, miseretur omnibus, sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est q̃ ad quosdam non se extendit qui se fecerũt misericordię indignos, sicut dæmones & dãnati q̃ sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici, quòd in eis misericordia etiam locum habet inquantum citra condignum puniuntur, non quòd a pœna totaliter absoluantur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, vt intelligatur authoritas de hominibus secundum statum viæ, quia. s. & Iudæorum, & gentilium misertus est, sed non omnis gentilium, vel omnium Iudeorum.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ Ansel. intelligit non esse iustũ quantum ad decentiam diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura secũdum genus suum, non .n. est conueniens diuinæ bonitati, vt totum vnum genꝰ creaturæ deficiat a fine propter quem factũ est: vnde nec omnes homines, nec omnes angelos damnari conuenit, sed nihil prohibet quin aliqui ex hominibus, vel ex angelis in æternum pereant, quia diuinæ voluntatis intẽtio ĩpletur in alijs qui saluantur. Vbi supra

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, q̃ sicut dicit Aug. 21. de ciuit. dei. quidam in hoc ab errore Origenis declinauerũt, quòd dẽm ones posuere in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari a pœna, etiam infideles. Sed hæc positio est omnino irrationabilis. Sicut.n. dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniendi ita & animæ hominum qui sine charitate decedunt, cum hoc sit hominibus mors, quod angelis casus, vt Dama. dicit. Cap. 17. Lib. 2. De sẽ de orthodoxa cap. 4. in fine.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbum illud intelligendum est de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque indignatio est remota per Christi aduẽtum, sed illi qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerunt esse, vel permanere, in seipsis diuinam iram perpetrauerunt, cum non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus, nisi per Christum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut dicit Aug. 21. de ciuit. dei. & Greg. 9. moral. & 4. dial. q̃ sancti in hac vita iõ pro inimicis exorant, vt conuertantur ad deum cum adhuc cõuerti possint. Si.n. esset nobis notum, q̃ essent prędsciti ad mortem, nõ magis pro eis quàm pro dęmonibus oratemus & quia post hanc vitã decedentibus sine gratia tempus conuersionis non erit, nulla pro eis fiet oratio nec ab ecclesia militante, nec a triumphante: hic.n. pro eis orandum est, vt Apostolus dicit 2. Timo. 2. Vt det illis deus pænitentiam, & resipiscant a laqueis diaboli. Cap. 18. de ciu. dei. Greg. 9. li. Moral. c. 13. & lib. dialog. cap. 54.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ prophetia comminatoria pœnæ tunc solummodo immutatur, quando merita eius variãtur, in quem comminatio facta est, vnde Hierem. 18. Repente loquar ad gentem & aduersum regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pænitentiam egerit gẽs illa a malo suo, agã & ego pænitentiam super malo quòd cogitaueram ei. Vnde cũ damnatorum merita mutari non possint, comminatio pœnæ semper in eis implebitur: nihilominus tamen prophetia comminationis semper quãtum ad aliquem intellectum impletur, quia vt dicit Augu. lib. prædicto. Euersa est Niniue, quæ mala erat, & bona ædificata est quæ non erat, stantibus .n. mœnibus atque domibus euersa est ciuitas in perditis moribus. Cap. eodẽ.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ verbum illud psal. pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia non fecerunt, quia in hac vita quæ quædam ira dei est, propter vitæ miserias vasa misericordiæ mutat in melius: vnde sequitur in psal. 76. Hæc mutatio dexteræ excelsi. Vel dicẽdum, q̃ hoc intelligitur de miseria aliquid relaxante, non de miseria totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos: vnde non dicit, Continebit ab ira misericordias suas, sed in ira, quia non totaliter pœna toletur, sed ipsa pœna durãte misericordia operabitur eam diminuendo.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ glo. illa non loquitur simpliciter

ter, sed sub hypostasi impossibilis ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli, vel Nabuchodonosor.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ quidam fuerunt, vt dicit Aug. in lib. prædicto, qui non omnibus hominib' promiserunt absolutionẽ a pœna æterna, sed solis Christianis, & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidã.n. dixerũt, q̃ quicũq; sacramẽta fidei percepertũt, ab æterna pœna erũt immunes. Sed hoc est contrarium veritati, quia quidam sacramenta fidei recipiunt, & fidem non habent, sine qua impossibile est placere deo, Hebr. 11. Et ideo alij dixerunt, quòd solum illi ab æterna pœna erunt immunes, qui sacramẽta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerũt. Sed contra hoc esse videtur, q̃ aliquando aliqui catholicã fidem tenent, & postea ab ea resiliunt, qui nõ minori pœna sunt digni, sed maiori, quia 2. Pet. 2. Melius erat viã veritatis non agnoscere, q̃ post agnitã retroire. Planũm ẽ etiam plus peccare hęresiarchas, qui de fide catholica recedentes nouas hæreses fingunt, q̃ illos qui a principio aliquã hæresim sũt secuti. Et ideo alij dixerunt, q̃ illi soli sunt a pœna æterna immunes, qui in fide catholica finaliter perseuerant, quantumcumque alijs criminibus inuoluantur. Sed hoc manifeste contrariatur scripturæ: quia Iacobi. 1. dicitur. Fides sine operibus mortua est. & Matth. 7. dicitur. Non omnis qui dicit mihi dñe domine, intrabit in regnum cęlorum: & in multis alijs locis scriptura peccantibus æternas pœnas comminatur, vnde non omnes finaliter in fide persistentes a pœna æterna erunt immunes, nisi & ab alijs criminibus inueniantur finaliter absoluti. Cap. 19.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur, in qua quicũq; decesserit, saluus erit: sed huic non solum opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ verbum domini est intelligendum non de illis qui tantum sacramentaliter edunt, qui indigne quandoque sumentes, iudicium sibi manducant & bibũt, vt dicitur. 1. Cor. 11. sed de manducantibus spiritualiter, qui ei per charitatem incorporantur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis digne accedat. Vnde quantum est ex virtute sacramenti ad vitam æternam perducit, quamuis aliquis se possit tali fructu priuare per peccata etiam postquàm digne sumpserit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venalia ædificauerit, detrimentum patietur, quia pro eis punietur a deo, ipse tamen saluus erit finaliter quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel purgatoriæ pœnæ, q̃ erit post mortẽ.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ sicut dicit August. in lib. prædicto. Quidam posuerunt non omnes qui catholicam fidem tenent, a pœna æterna esse liberandos, sed solum illos qui misericordiæ operibus insistunt, quamuis etiam alijs criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non potest aliquid deo esse acceptum, nec sine ea prodest aliquid ad vitam æternam. Cõtingit autem aliquos operibus misericordię insistere, qui charitatem nõ habent, vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, vel ad immunitatem pœnæ æternæ, vt patet 1. Cor. 13. Et præcipue hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen aliqua misericorditer largiuntur. Et ideo dicẽdum, quòd quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordię eos liberabit a pœna ęterna etiam post quãtumcũque spatium temporis. Cap. 22. & 23.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ illi misericordiã cõsequentur, qui misericordiam ordinate impendunt, non autem ordinate misericordiam impẽdunt: qui seipsos in misericõdo negligũt, sed magis se impugnant male agẽdo: & ideo tales misericordiã penitus absoluentem non cõsequentur, etsi consequantur misericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem. Vbi supra. 1. Cor. 15.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non pp hoc ponitur disceptatio solũ de operibus misericordiæ, quia pro earũ neglectu tantummodo aliqui æternaliter puniantur: sed quia illi ab æterna pœna liberabuntur post peccata, qui p opera misericordię sibi veniã impetrauerunt, facientes sibi amicos de mammona iniquitatis. Sapiẽ. 3. Matth. 19.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ illud a domino dicitur his qui petiũt sibi debitum relaxari, non illis qui in peccato persistũt: & ideo soli pœnitentes per opera misericordiæ consequentur misericordiam penitus liberantem.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ glo. Ambro. loquitur de lubrico venialis peccati, a quo aliquis post purgatorias pœnas, quas vapulationẽ dicit, per opera misericordiæ absoluetur. Vel si loquat de lubrico mortalis peccati, ẽ intelligendũ q̃tum ad hoc q̃ adhuc in vita ista existẽtes, illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, p opera misericordiæ ad pęnitentiã disponunt, vt talis non peribit. i. disponetur per talia opera ad non pereundum.

EXPOSITIO TEXTVS.

NAM *grandis tamen pœna est, vt ei &c.* Aug. dicit, q̃ mitissima est pęna paruulorũ, qui tñ alienant a regno. Et dicẽdum, q̃ hoc quod hic dr̃, intelligendũ est de illis qui carent diuina visione, & hñt conscientiæ remorsum, q̃ ex propria culpa ea priuent. *Incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Sed contra in psal. 118. In labijs meis pronuntiaui omnia iudicia oris tui. Et dicendũ, q̃ iudicia in psal. appellantur dei mandata. Apostolus aũt dicit dei iudicia, dispositiones eius. *Sed varietas sensuum, & effectus in creaturis &c.* Inquãtum videlicet ex diuersis conceptionibus, quas a creaturis accipimus, diuersas rationes attribuimus deo, vt diuersitas non sit in deo secũdum esse, sed sit diuersitas secũdum rationem tñ, quod hic dicitur varietas sensuum, vel ẽm connotata, & hoc dr̃ varietas effectuum. Et de hoc in 2. dist. 1. lib. dictum est. De peccatorũ meritis, & remissione ca. 16. & lib. 5. cõtra Iulianum Pelag. c. 8. q. 1. ar. 2. ad quintum.

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de remuneratione animarum, & punitione quæ precedit iudicium generale, hic incipit determinare de remuneratione & punitione quæ erit per iudicium generale. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de ipso generali

Universidad de Deusto
Biblioteca

generali iudicio. In secunda determinat de reiunerratione & pena, quę generale iudicium consequitur. 49. dist. ibi. *Post resurrectionem vero fatto imoletaque &c.* Prima pars diuidit in duas. In prima determinat ea quæ pertinent ad modum iudicij, & ad iudicis ministerium. In secunda determinat ea quæ pertinẽt ad iudicis personam 48. dist. ibi. *Solet etiã quæri, qua forma &c.* Prima in duas. In prima.n.requirit de iudicij modo. In secunda de iudicis ministris, ibi. *Non abit solus Christ' &c.* Et hęc pars diuidit in tres. In prima.n. ostendit, quomodo homines cũ Christo iudicante participabũt. In secunda ostendit, q̃d ministerij angeli in iudicio exhibebũt, ibi. *Cum aut in euangelio legatur &c.* In tertia pte requirit, vtrũ dæmones ministri huius iudicij sint futuri, torquendo damnatorũ animas, ibi. *Et solet quæri, vtrum in inferno &c.* Prima pars diuiditur in duas. In prima ostendit q̃ quidam homines cum Christo iudicabunt. In secunda enumerat quatuor ordines hominum, qui ad iudiciũ veniunt, ibi. *Sunt autem quatuor ordines &c.*

Psal. 149.

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, De iudicio generali.
¶ Secunda, De igne qui præcedit faciem iudicis.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De ipso iudicio.
¶ Secundo, De iudicantibus cum Christo.
¶ Tertio, De his qui in iudicio iudicabuntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum generale iudicium sit futurum.

3. par. q. 59. ar. 5. per totum. 4. cõtra gẽ. cap. 96.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ generale iudicium nõ sit futurum, quia vt dicitur 1. Reg. 2. Non iudicabit deus bis in idipsum: sed nunc deus iudicat de singulis hominũ operibus, cũ post mortem vnicuique pœnas, uel præmia pro meritis tribuit & dum etiam in hac vita quoũdam pro bonis, vel malis operibus præmiat, vel punit. ergo videtur q̃ nõ sit aliud iudicium futurum.

¶ 2 Præt. In nullo iudicio executio sentẽtiæ præcedit iudiciũ: sed sententia diuini iudicij quo ad homines, est de adeptione regni, vel exclusione a regno, vt patet Matth. 25. ergo cum modo aliqui adipiscantur regnũ æternũ, & quidam excludantur ab ipso perpetuo, videtur q̃ aliud iudicium non sit futurum.

¶ 3 Præt. Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci quia dubium est quid de eis diiudicandum sit: sed ante finẽ mundi determinata est vnicuique damnatorum sua dãnatio, & cuique sanctorum sua beatitudo. ergo videtur q̃ non oporteat aliquod futurum iudicium esse.

SED CONTRA Matth. 12. dicitur. Viri Niniuitę surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. ergo post resurrectionem aliquod iudicium erit.

¶ 2 Præt. Ioã. 5. dicitur. Procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicij. ergo videt q̃ post resurrectionẽ aliquod iudiciũ sit futurũ.

II VLTERIVS. Videtur q̃ iudiciũ illud cum ad discepationem & sententiam fiat per locutionẽ vocalem, quia vt dicit August. 20. de ciui. dei. Per quod dies hoc futurum iudicium tẽ datur, hoc incertum esset: sed non esset incertum, si illa q̃ in iudicio dicuntur futura, tũ mentaliter complerentur. ergo iudiciũ illud vocaliter fiet, & non solum mentaliter.

Cap. 1.

Vide in lĩa magistri.

¶ 2 Præt. Greg. dicit, & habetur in litera. Illi saltem verba iudicis audient, qui eius verbo fidem tenuerunt: hoc autẽ non pōt intelligi de verbo interioti, q̃ sic oēs verba iudicis audiũt, quia omnibus & bonis, & malis nota erunt omia facta aliorũ, sicut sup. 2. dist. 45. dictũ est. ergo vt q̃ iudicium illud vocaliter peragat.

¶ 3 Præt. Sicut in sequenti dist. dicetur, Christus sm formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri. ergo videtur eadẽ ratione quod corporali voce loquatur, vt ab omnibus audiatur.

G. 1. ar. 5. q. 2. in cor.

Lib. 26. Moral. cap. 23.

SED CONTRA August. dicit 20. de ciuitate dei, q̃ liber vitæ, de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet vt vnicuique opera sua vel bona, vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset, vel excuset scientia conscientiam, atque ita simul & omnes, & singuli iudicẽt: sed si vocaliter discurrerent merita singulorũ, nõ possent oēs & singuli iudicari sm ul. ergo videtur q̃ illa discussio nõ erit vocalis.

Matth. 25. Ioan. 8.

¶ 2 Præt. Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium & accusatio, vel excusatio mentalis erit, vnde Roma. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorũ, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendẽtium in die cum iudicabit deus occulta hominum. ergo videtur q̃ illa sententia & totum iudicium mentaliter expleat.

III Epist. 1. ad Thesal. 5. Lec. 1. opusc. 3. c. 58.

VLTERIVS. Videtur quod tempus futuri iudicij non sit ignotum. Sicut.n. sancti patres expectabant primum aduentum, ita & nos expectamus secundum: sed sancti patres sciebant tempus aduentus primi, sicut patet per numerum hebdomadarum q̃ describuntur Dan. 9. vede & reprehẽdunt Iudei q̃ tẽpus aduẽtus Christi non cognouerunt, vt patet Luc. 12. Hypocritæ, faciẽ cęli & terræ nonis probare, hoc autem tẽpus quo nõ probatis? ergo videtur q̃ etiã nobis esse debeat determinatũ tẽpus sedi aduentus, quo deus ad iudicium veniet.

I ¶ 2 Præt. Per signa ueneimus in cognitionẽ futurorũ: sed de iudicio futuro multa signa nobis in scriptura ponuntur, vt patet 24. Matth. & 21. Luce & 12. Marci. ergo in cognitionem illius temporis possumus peruenire.

¶ 3 Præt. 1. Apls dixit. 1. Cor. 10. Nos sum', in quos fines sęculorũ deuenerũt. & 1. Ioã. 2. Filioli, nouissima hora ẽ &c. cũ ergo tam longũ tps transierit ex quo hæc dicta sunt, vt q̃ fidẽ nunc scire possumus quod vltimum iudicium sit pr̃ propinquum.

¶ 4 Præt. Tps iudicij nõ debet eẽ occultũ, nisi pp̃ hoc q̃ libet sollicit' se ad iudicũ ppareat, dũ determinate tps ignoratur: sed ex hac sollicitudo remanet etiã si certũ esset, quę cuicũq; incertũ est tps suę mortis, & sicut dicit Aug. 1. epl. ad Eustoch. In quo quẽq; inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum cõprehẽdet mũdi nouissimus dies. ergo nõ est necessariũ tps iudicij eẽ occultũ.

Epist. 78.

SED CONTRA est, quod dr̃ Matc. 13. De die illa, vel hora nemo scit, neque angeli in cęlo, neq; filius nisi pater: dicitur autem filius nescire, inquantum nos scire non facit.

¶ 5 Præt. 1. Thes. 5. Dies domini sicut fur in nocte, ita veniet. ergo videtur cum aduentus furis in nocte sit omnino incertus, q̃ dies vltimi iudicij sit omnino incertus.

RESPON. Dicendũ ad primã qstionẽ, q̃ sicut operatio pertinet ad rerũ principiũ quo ꝓducunt in esse, ita iudiciũ pertinet ad meritũ, quo res ad suum finẽ ꝓducunt. Distinguitur autẽ duplex dei opatio. Vna, qua res primit' in eẽ ꝓducit instituẽs natura, distinguẽs ea q̃ ad cõplectionẽ ipsi' pertinet, a quo qdẽ opere dr̃ quiescisse, Gen. 1. Alia eius opatio ẽ qua opat' in gubernatione creaturarũ, de qua Ioã. 5. Pr̃ meus vsq; nũ operat, & ego operor: ita etiã duplex iudiciũ distinguit, ordine tũ cõuerso. Vnũ qd̃ ꝓdet opi gubernationis, q̃ finẽ iudicio esse nõ pōt, p̃ quod qdẽ iudiciũ vnusquisq; singulariter ꝓ suis operibus iudicat nõ solũ sm̃ quod sibi cõpetit, sed sm̃ quod cõpetit gubernationi vniuersi, vt deferat vnius punitio ꝓ utilitate aliorũ, vt dr̃ Heb. 11. Et pœnæ vnius ad profectum alterius cedunt: vnde necesse ẽ vt sit aliquod iudiciũ vniuersale correspondẽs ex aduersio primæ

primæ rerum productioni in esse, ut uidelicet sicut tunc omnia processerunt immediate a deo, ita tunc ultima completio mundo detur, unoquoque accipiente finaliter quod ei debetur secundum seipsum: unde in illo iudicio apparebit manifeste diuina iustitia quantum ad omnia quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdum de uno disponitur ad utilitatẽ aliorum aliter, quàm manifesta opera exigere uideantur: unde ét & tũc erit uniuersalis separatio bonorũ a malis, quia ultẽrius non erit locus ut mali per bonos, uel boni per malos proficiant, propter quem profectum interim commisti inueniuntur boni malis quoadusque status huius uitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

A

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quilibet homo & est singularis quædam persona, & est pars totius humani generis: unde & duplex ei iudicium debet. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem, qui recipiet iuxta ea quæ in corpore gessit, quamuis non totaliter, quia non quo ad corpus, sed quo ad animam tantum. Aliud iudicium debet esse de eo secundum quod est pars totius humani generis, sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam etiam quãdo iudicium datur de communitate, de cuius ipse est pars: unde & tunc quãdo fiet uniuersale iudiciũ totius humani generis per uniuersalem separationem bonorum a malis, etiam quilibet per consequens iudicabitur, nec tamen deus bis iudicat in idipsum, quia non duas pœnas pro uno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium complete inflicta non fuerat, in ultimo iudicio complebitur, post quod impii cruciabuntur quo ad corpus & animam simul.

¶ Ad secundum dicendum, quòd propria sententia illius generalis iudicii est uniuersalis separatio bonorum a malis, quæ illud iudicium non præcedet, sed nec etiam quo ad particularem sententiam uniuscuiusque plene præcessit iudicii effectus, quia etiã boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiunctã: tum ex numero sanctorum completo, & mali etiam amplius torquebuntur adiuncta pœna corporis, & impletio in pœnis numero damnatorum, quia quanto cum pluribus ardebunt, tanto plus ardebunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd uniuersale iudicium, ut dictum est, magis directe respicit utilitatem hominum quàm singulos iudicandorum, quàmuis ergo cuilibet homini ante iudicium sit certa notitia de sua damnatione, uel præmio, non tamen omnibus omnium damnatio, uel præmium innotescet, unde iudicium necessarium erit.

D

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd quid sit uerum circa hanc quæstionem diffinire pro certo non potest, tamen probabilius æstimatur quòd eorum illud iudicium & quo ad discussionem, & quo ad accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de utrisque mentaliter perficietur. Si enim uocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur, sicut etiam Aug. 20. de ciui. dei dicit, q̃ si liber ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, ut dicitur apoc. 9. earnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem ualeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber, in quo scripræ sunt uniuersę uitæ uniuersorum, non autem minus tempus requiritur ad narrandum oretenus singulorum facta, quàm ad legendum, si essent in libro materiali scripta: unde probabile est quòd illa quæ dicuntur Matth. 25. nõ uocaliter, sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

Ex c. 2.

Vt supra.

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Aug. quòd incertum est per quot dies hoc iudicium tendatur, quia nõ est determinatũ utrum perficiatur uocaliter. Si enim uocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc requireretur, si autem mẽtaliter, in momento fieri poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam si iudicium fiat mentaliter, tamen uerbum Grego. saluari potest, quia etsi omnibus innotescent sua & aliorum facta, diuina uirtute hoc faciente, quæ in euangelio locutio dicitur, tamen illi qui fidem habuerunt, quam ex uerbis dei cõceperũt, ex ipsis uerbis iudicabuntur, quia ut dicitur Ro. 5. Qui in lege peccauerũt, per legem iudicabuntur: unde quodam speciali modo dicetur aliquid his qui fuerũt fideles, quod non dicetur his qui fuerũt infideles.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus corporaliter apparebit, ut ab omnibus iudex corporalis cognoscatur, quod quidem subito fieri poterit: sed locutio quæ tempore mensuratur, requireret immensam temporis prolixitatem, si uocali locutione iudicium peragetetur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd deus per scientiam suam est causa rerum. Vtrumque autem creaturis communicat, dum & rebus tribuit uirtutem agendi alias res quarum sint causa, & quibusdam etiam rerum cognitionem præbet, sed in utroq; aliqua sibi reseruat. Operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit q̃dam quæ a nulla pura creatura cognoscũtur: hic autem nulla alia magis esse debent quàm illa quæ soli diuinæ subiacent potestati, in quibus ei nulla creatura cooperatur, & huiusmodi est finis mundi, in quo erit dies iudicii. Non enim per aliquam causã creatam mundus finietur, sicut etiam & mundus esse incœpit immediate a deo: unde dicetur, cognitio finis mundi soli deo reseruatur, & hanc rationem ipse dominus uẽ assignare aẽt. 1. Nõ est, inquit, uestrum nosse tempora, uel momẽta, quæ pater posuit in sua potestate, quasi dicat, quæ soli potestati eius reseruata sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in primo aduẽtu, Christus uenit occultus, secũdũ illud Esa. 45. Vere tu es deus abscõditus sanctus Israel saluator: & ideo ut a fidelibus cognosci posset, oportuit determinate tempus prędeterminare: sed in secundo aduẽtu ueniet manifestus, ut dicitur in psal. 49. Deus manifeste ueniet &c. & ideo circa cognitionem aduentus ipsius error esse non poterit, propter quod non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, sicut dicit Aug. in epistola de die iudicii ad Esicium. Signa quę in euangeliis ponuntur, nõ omnia pertinent ad secundum aduentum, qui erit in fine, sed quædam eorũ pertinẽt ad tempus destructionis Hierusalem, quæ iam præterit: quædam uero, & plura eorum pertinent ad aduentum, quo quotidie ad ecclesiam suam uenit, eam spiritualiter uisitãs, prout inhabitat nos per fidem & amorem: nec illa quæ in euangeliis, uel in epistolis ponuntur ad ultimum aduentum spectantia ad hoc possunt ualere, ut determinate tempus iudicii possit cognosci, quia illa pericula quæ prænuntiantur nuntiantia uicinum Christi aduentum, etiam a tempore primitiuæ ecclesiæ fuerunt quandoque intensius, quandoque remissius: unde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, ut patet Act. 2. ubi Petrus exponit illud uerbum Iohel 2. Erit in nouissimis diebus &c. pro tempore illo, & tamen ex illo tempore tempus plurimum transiuit, & quandoque plures, & quandoque pauciores tribulationes in ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari tempus quantum sit futurum nec de mense, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut August. in eodem lib. dicit. Et si credatur in fine huiusmodi pericula magis abundare, non tamen potest determinari quæ sit illa quantitas periculorum, quæ immediate die iudicii prędcedet, uel antichristi aduentũ, cum & circa tempora primitiuæ ecclesiæ fuerint persecutiones aliquæ adeo graues, & corruptiones errorum adeo abundarent, q̃ aliquibus tunc uicinus expectaretur, uel imminens antichristi aduentus, sicut dicitur in ecclesiastica historia, & in lib. Hiero. de uiris illustribus.

Epistola 78

Lib. 20. c. 7. 8. & 9

In Catal. & est in uita Iudę cuiusdã in ordine ab eo positi, num. lxii.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ex hoc quòd dicitur nouissima hora est, uel ex similibus locutionibus quæ in scriptura dicuntur, nõ potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandum aliquam breuem horam temporis, sed ad significandum nouissimum statum mundi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto tẽporis spatio duret, non est diffinitũ, cum etiam nec senio quod est ultima ętas hominis, sit aliquis terminus certus præfinitus, cum quandoq; inuentatur durare quantũ omnes præcedentes ætates, uel plus, ut dicit Augu. in lib. 83. q. unde etiã & Apostolus. 2. Thes. 2. excludit falsum intellectũ, quę quidam ex illis uerbis conceperant, ut crederent diẽ dni iã instare.

E

q. 58

¶ Ad quartum dicendum, q̃ etiã suppositã mortis incertitudine, dupliciter ad uigilantiã ualet incertitudo iudicii. Primo ad hoc, quòd ignoratur utrum etiam differatur tantum, quantum est hominis uita, ut sic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundo quantum ad hoc, quòd homo non gerit solum sollicitudinem de persona sua, sed de familia, uel ciuitate, uel regno, aut tota ecclesia, cui non determinatur tempus durationis secundum hominis uitam, & tamen oportet unumquodque horum hoc modo disponi, ut dies domini non inueniat imparatos.

Universidad de Deusto Biblioteca

ARTICVLVS II.

b Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo.

2.Con.5.lectio secũdã. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo, quia Ioã.5. Pater omne iudicium dedit filio, ut omnes &c. sed honorificentia talis nõ debetur alicui quàm Christo. ergo &c.

¶ 1 Præt. Quicumq; iudicat, habet potestatem super illud qd iudicat: sed ea de quibus debet esse futurũ iudicium, sicut merita & præmia humana, soli diuinæ authoritati subsunt. ergo nulli competit de his iudicare.

¶ 3 Præter. Iudicium illud non exercebitur uocaliter, sed mentaliter, ut probabilius æstimatur: sed hoc quòd cordibus hominum notificentur merita & demerita, quod est quasi accusatio, uel commendatio, uel retributio pœnæ & præmii, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina uirtute fit. ergo nulli alii iudicabunt nisi Christus qui est deus.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel.

¶ 2 Præter. Esa. 3. Dominus ad iudicium ueniet cum senioribus populi sui. ergo uidetur quòd etiam alii iudicabunt cum Christo.

II VLTERIVS. Videtur quòd iudiciaria potestas non respondeat uoluntariæ paupertati. Hoc enim solum duodecim Apostolis promissum est Matth. 19. Sedebitis super sedes duodecim iudicantes &c. ergo cum non omnes uoluntarie pauperes sint apostoli, uidetur q̃ non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

¶ 2 Præt. Maius est offerre sacrificium deo de proprio corpore q̃ de exterioribus rebus: sed martyres, & etiã uirgines offerũt d̃ proprio corpore sacrificium deo, uoluntarie autem pauperes de exterioribus rebus. ergo sublimitas iudicatiæ potestatis magis respõdet martyribus & uirginibus, quàm uoluntarie pauperibus.

¶ 3 Præt. Io. 5. Est q̃ accusat uos Moyses, in quo uos sperastis, glo. quia uoci eius non creditis. & Io. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. ergo ex hoc quòd aliquis ponit legem, uel uerbum exhortationis ad instructionem morũ, habet quòd iudicet contemnentes: sed hoc est doctorum. ergo doctoribus magis competit quàm pauperibus.

¶ 4 Præt. Christus ex hoc quòd iniuste iudicatus est, inquantum homo, meruit ut sit iudex omnium in natura humana, unde Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, iniuste iudicantur. ergo iudiciaria potestas magis eis quàm pauperibus competit.

¶ 1 Præter. Superior non iudicatur ab inferiore: sed multi licite diuitiis utentes, maioris meriti erunt multis uoluntarie pauperibus. ergo uoluntarii pauperes non iudicabunt nisi alii iudicabuntur.

SED CONTRA. Iob. 36. Non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuit. ergo pauperum est iudicare.

¶ 2 Præter. Matth. 19. super illud, Vos qui reliquistis omnia &c. dicit glo. Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt dominum, hi iudices erunt: qui licita habentes, recte uti sunt, iudicabuntur, & sic idem quod prius.

III VLTERIVS. Videtur quòd angeli debeant iudicare, Matth. 25. Cum uenerit filius in maiestate sua, & omnes angeli cum eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium. ergo uidetur quòd etiã angeli iudicabunt.

¶ 2 Præter. Angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent: sed quidam angelorum ordo est ordo thronorum quod uidetur pertinere ad iudiciariam potestatem: thronus enim est sedes iudicis, solium regis, cathedra doctoris. ergo aliqui angeli iudicabuntur.

¶ 3 Præter. Sanctis post hanc uitam promittitur angelorũ æqualitas Matth. 22. si ergo homines hanc habebunt potestatem ut iudicent, multo fortius & angeli.

SED CONTRA. Ioan 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed angeli non communicant in humana natura. ergo nec in iudiciaria potestate.

¶ 2 Præter. Non est eiusdem iudicare, & esse iudicis ministrum: sed angeli erunt in iudicio illo ut ministri iudicis, Math. 13. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. ergo angeli non iudicabunt.

IIII VLTERIVS. Videtur quòd post diem iudicii dæmones non exequantur sententiam iudicis in damnatis, quia dæmones magis peccauerunt quàm homines. ergo non est iustum quod homines per dæmones torqueantur.

¶ 2 Præ. Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos non erit officium angelorum, sed hoc erit ab ipso deo immediate. ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

SED CONTRA est, quod homines peccatores se diabolo subiecerunt peccando. ergo iustum est ut ei subiciantur in pœnis quasi ab eo puniendi.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quod iudicare multipliciter dicitur. Vno modo causaliter, ut dicatur illud iudicare, unde apparet aliquis iudicandus, & secundum hoc alii qui dicuntur iudicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Matth. 12. Viri Niniuitę surgent in iudicio &c. sed sic iudicare in iudicio cõmuniter bonorum, & malorum est. Aliomodo dicitur iudicare, quasi interpretatiue: interpretamur enim aliquem facere qui sententiæ consentit, unde illi qui consentiet Christo iudici eius sententiam approbando, iudicare dicuntur, & sic iudicare est omnium electorum: unde dicitur Sap. 3. Iudicabunt sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare quasi per similitudinem, quia scilicet similitudinem iudicis habet inquantum sedet in loco eminenti sicut iudex, sic assessores iudicare dicuntur, & secundum hunc modum dicunt quidam quòd perfecti uiri quibus iudiciaria potestas promittitur Math. 19. iudicabunt, scilicet per honorabilem confessionem, quia superiores cæteris in iudicio apparebunt occurrentes Christo obuiam in aera: sed istud non uidetur sufficere ad promissionem domini complendam, qua dicitur. Sedebitis iudicantes, uidetur enim iudicium confessioni superaddere. Et ideo est quartus modus iudicandi qui perfectis uiris conueniet, inquantum continentur in eis decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabuntur, sicut si liber in quo continetur lex, iudicare dicatur, unde Apoc. 20. Iudicium sedet, & libri aperti sunt, & per hunc modum hanc iudicationem Ricar. de sancto Vic. exponit: unde dicit quòd diuinę contemplationi assistũt qui in libro sapientiæ quotidie legunt, uelut in codicum uolumina transcribunt quicquid iam perspicua ueritatis intelligentia comprehendunt. & infra. Quid uero sunt iudicantium corda diuinitus in omnem ueritatem edocta, nisi quædam canonũ decreta? sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem, ideo proprie loquendo, iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterum ferit, sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria authoritate, & hoc est illius proprie qui habet in alios dominium, & potestatem cuius regimini subduntur qui iudicantur, unde eius est in eos ius ferre, & sic iudicare solus deus est. Alio modo, iudicare est sententiam alterius authoritate latam in aliorum notitiam ducere, quod est sententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti uiri iudicabunt: quia alios ducent in cognitionem diuinæ iustitiæ, ut sciant quid eis iure pro meritis debeatur, ut ipsa reuelatio iustitiæ iudicium dicatur. Vnde dicit Ricar. de sancto Victore. Iudices coram iudicandis decretorum suorum libros aperire, est ad cordium suorum inspectionem inferiorum quorumlibet iusum admittere, sensumque suum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de iudicio authoritatis, quod soli Christo conueniet.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens aliquos sanctorum aliis quædam reuelare, uel per modum illuminationis, sicut superiores angeli inferiores illuminant: uel per modum locutionis, sicut quando inferiores superioribus loquuntur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendũ, quòd paupertati debetur iudiciaria potestas specialiter propter tria. Primo, ratione congruitatis, quia uoluntaria paupertas est eorum, qui omnibus quæ mundi sunt contemptis, soli Christo inhærent: & ideo non est eis aliquid quod eorum iudicium a iustitia deflectat, unde idonei ad iudicandum redduntur, quasi ueritatem iustitiæ præ omnibus diligentes. Secundo, per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito. Inter omnia autem quæ hominem in hoc mundo despectum faciunt, præcipuum est paupertas: unde & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis promittitur, ut sic qui se propter Christum humiliat, exaltetur. Tertio, quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi.

Ex hoc enim aliquis sanctorum iudicare dicetur, ut ex prædictis patet, quòd eor habebit edoctum omni diuina ueritate, qua alii potens erit manifestare. In progressu autem ad perfectionem primum quod relinquendum occurrit, sunt exteriores diuitiæ, quia hæc sunt ultimo acquisita: quod autem est ultimum in generatione, est primũ in destructione, unde & iter beatitudinis, q̃ bus est progressus ad perfectionẽ, prima ponitur paupertas, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas, inquantũ est prima dispõ ad potestatẽ prædictã: & hinc ẽ q̃ nõ quibuscunq; pauperibus etiam uoluntarie repromittitur potestas prædicta, sed illis qui relinquentes omnia sequuntur Christum secundum perfectionem uitæ. recte sub generali iudicio non tenentur, sed iudices ueniũt, quia & præcepta generalia uiuendo uicerũt, & omnibus relictis Christũ secuti sunt, recte pauperibus iudicium tribuit, qui quanto mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc maiori clementiæ potestatis excrescent: de talibus dicitur. Qui uicerit dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego uici, & sedi cum patre meo in throno eius. Vincens Dominus cũ patre in throno sedit, quia post passiõis certamẽ, & resurrectionis palmã, q̃ patri esset æqualis oĩbus

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Aug. 20. de ci. dei. Nec quoniam super duodecim sedes sessuros esse ait, duodecim solos homines cum illis iudicaturos putare debemus, alioquin quoniam in locum Iudæ traditoris apostolum Matthiam leginus ordinatum, Paulus qui plus aliis laborauit, ubi ad iudicandum sedeat, non habebit: unde duodenario numero significata est uniuersa iudicantium multitudo propter duas partes septẽnarii scilicet tria, & quatuor, quæ in se ductę duodenariũ faciũt: septemnarius autem est numerus perfectionis, & propter hoc q̃ consistat ex duplici senario qui est numerus perfectus: uel quia ad literam, duodecim apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum sectatoribus promittebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd uirginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendũ in corde decreta diuinæ iustitiæ sicut paupertas, sicut econtrario exteriores diuitiæ ex sua sollicitudine suffocant uerbum dei, ut dicitur Luc. 8. Vel dicendum, q̃ paupertas non solum sufficit ad meritum iudiciariæ potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria ptãs: unde inter ea quæ sequuntur ad paupertatem ad perfectionem spectantia possunt computari & uirginitas, & martyrum, & omnia q̃ fectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium est maxima pars rei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui legem proposuit, aut exhortatus est ad bonum, iudicabit causaliter loquendo, quia per comparationem ad uerba ab ipso proposita aliqui iudicabuntur, & ideo non respondet proprie potestas iudiciaria prædicationi, uel doctrinæ. Vel dicendum secundum quosdã, q̃ tria requirũtur ad iudiciariam potestatẽ. Primo, abdicatio tẽporalium creaturarum, ne impediatur animus a sapientiæ perceptione. Secundo, requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam, & obseruatam. Tertio, quòd illam iustitiam alios docuerit, & sic doctrina erit complens meritum iudiciariæ potestatis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ Christus in hoc quòd est iniuste iudicatus seipsum humiliauit, oblatus est. n. quia uoluit, & meritũ humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subduntur, ut dicitur Phil. 2. & ideo magis debetur iudiciaria potestas illis qui uoluntarie se humiliant bona temporalia abiiciendo, p̃ quæ homines a mundanis honorantur, q̃ his qui ab aliis humiliantur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd inferior non potest iudicare superiorem authoritate propria, sed tamen authoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur, ut iudicent alios etiam qui sunt excellentioris meriti respectu præmii essentialis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ assessores iudicis debent esse iudici proportionales, uel conformes: iudicium autem filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis, quàm malis, quamuis tota trinitas iudicet per authoritatem: & ideo etiam oportet ut assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis & malis uideri, & sic angelis non competit iudicare, quàmuis etiam angeli aliquo modo possunt dici iudicare, scilicet per sententiæ approbationem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ex glo. ibidem pater, angeli cum Christo uenient non ut iudices, sed ut testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene, uel male egerunt. Math. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicii, quod deus semper exercet omnia iustissime gubernando, cuius iudicii angeli sunt quodammodo executores, & promulgatores: sed iudicium quod de omnibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quantum ad præmium essentiale: nihil tamẽ prohibet aliquod accidentale præmium hominibus exhiberi, quod angelis non dabitur, ut patet de aureola uirginum, aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc tangitur a magistro in litera duplex opinio, & utraque dei iustitiæ uidetur competere: ex hoc enim quòd homo peccat, iuste dæmoni subiicitur, sed dæmõ iniuste ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones in futurum post diem iudicii hominibus non præesse in pœnis, respicit ordinẽ diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum punientium: contraria uero opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum. Quæ autem harum uerior sit, certum nobis esse non potest. Verius autẽ æstimo q̃ sicut seruabitur ordo in saluatis, p̃ quidã a quibusdam illuminabuntur & perficientur, eo quòd cælestis hierarchię ordines perpetui erũt, ita saluabitur ordo in pœnis ut homines per dæmones puniantur, ne totaliter ordo diuinus quo angelos medios inter naturam diuinam & humanam constituit, annulletur. Et ideo sicut hominibus per angelos diuinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores diuinæ iustitiæ in malos: nec in hoc aliquid minuetur dæmonum pœna, quia in hoc quòd etiam alios torquent, ipsi torquebuntur. Ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundum modum prælationis, quæ est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & dæmones hominibus, & hoc totum ad perducendum ad finem, uel abducendum a fine: tunc autem cum omnia ad finem suum peruenerint, non erit prælatio abducens a fine, uel adducens ad finẽ, sed conseruans in fine boni, uel mali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis meritum dæmonum non requirat ut hominibus præserantur, quia iniuste sibi homines subiecerunt, tamen hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam: bona enim natura lia in eis integra manent, ut Dio. dicit 4. c. de di. no. Par. 4

¶ Ad tertium dicendum, quòd angeli boni non sunt causa principalis præmii electis, quia hoc omnes immediate a deo percipient: sed tamen quorumdam accidentalium præmiorum angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores & angeli, & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum quę ad substantiam beatitudinis non pertinent. Et similiter etiam principalem pœnam damnati percipiẽt immediate a deo, scilicet exclusionem perpetuam a uisione diuina: alias autem pœnas sensibiles non est inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen est differentia, quia meritum exaltat, sed peccatum deprimit: unde cũ natura angelica sit altior quàm humana, quidam propter excellentiam meriti in tantum exaltabuntur, quòd talis exaltatio exceder altitudinem naturæ & præmii in quibusdam angelis: unde etiam quidam angeli per quosdã homines illuminabuntur, sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ uenient ad illam eminentiam, quæ debetur naturæ dęmonum.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes homines in iudicio compareant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ nõ omnes homines in iudicio compareant, quia dicitur Matth. 18. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel: sed non omnes homines pertinent ad illas duodecim tribus. ergo uidetur q̃ non omnes homines compareant. Apostolus Rom. 14. & 2 Cor. 5. & Tho. ibidẽ. Psal. 1

¶ 2 Præt. Idem uidetur per hoc quod dicitur in psal. 1. Nõ resurgent impii in iudicio: sed multi hominum sunt tales. ergo in iudicio non comparebunt.

¶ 3 Præt. Ad hoc aliquis ad iudicium adducitur, ut eius merita discutiantur: sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes. ergo illos in iudicio cõparere non est necesse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SED CONTRA est, quod dicitur Actuũ.x. quòd Christus est constitutus a deo iudex uiuorum & mortuorum: sed sub istis differentiis comprehenduntur omnes homines qualitercumque uiui a mortuis distinguantur. ergo omnes homines in iudicio comparebunt.

II ¶ 2 Præt. Apoc. 1. dicitur. Ecce uenit cũ nubibus, & uidebit eum omnis oculus: hoc autem non esset, si non omnes homines in iudicio comparerent. ergo &c.

VLTERIVS. Videtur q̃ nulli boni in iudicio iudicentur, quia Ioan. 3. Qui credit in eum, non iudicabitur: sed omnes boni crediderunt in eum. ergo non iudicabuntur.

II 3. par. q. 56. a. 2

¶ 3 Præt. Isti non sunt beati, quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Aug. probat dæmones numquam fuisse beatos: sed sancti homines nunc sunt beati. ergo certi sunt de sua beatitudine: sed q̃d est certum, non adducitur in iudicium. ergo boni nõ iudicabunt.

De ciu. dei lib. xi. ex c. 9. xi. & 15.

¶ 4 Præt. Timor beatitudini repugnat: sed extremum iudicium, quod tremendum maxime dicitur, non poterit fieri, sine timore eorum qui sunt iudicandi: unde etiã Greg. dicit super illud Iob. 41. Cum sublatus fuerit, tremebunt angeli. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutitur, quando etiam iustorum uita turbatur. ergo beati non iudicabuntur.

Lib. 34. Moral. c. 4

SED CONTRA. Videtur quòd omnes boni iudicentur, qa dicitur 2. Cor. 5. Omnes astabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis quæ gessit siue bona, siue mala: sed non est aliud iudicari. ergo omnes iudicabuntur.

¶ 2 Præter. Vniuersale omnia comprehendit: sed illud iudicium dicitur uniuersale. ergo omnes iudicabuntur.

III Vbi supra. a. 2. ad 3.

VLTERIVS. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sicut enim est certa infidelium damnatio, ita & eorum qui in mortali decedunt: sed propter damnationis certitudinem, dicitur Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus est: ergo eadem ratione nec alii peccatores iudicabuntur.

¶ 2 Præt. Vox iudicis est ualde terribilis eis qui per iudiciũ condemnantur: sed sicut in litera ex nebis Greg. habetur, ad infideles allocutio iudicis non fiet. si ergo fieret ad fideles damnandos, infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

SED CONTRA. Videtur quòd omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundum quantitatem culpæ: sed hoc sine diffinitione iudicii esse non potest: ergo omnes mali iudicabuntur. I

IIII 1. Cor. epist. c. 6. lectio. 1 circa mediũ

VLTERIVS. Videtur quòd angeli in futuro iudicentur, quia dicitur 1. Cor. 6. Nescitis quoniam angelos iudicabimus: sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis, ergo hoc referri debet ad futurum iudicium.

¶ 2 Præt. Iob. 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur, cunctis uidentibus præcipitabitur. Et Marci. 1. Exclamauit dæmon ad Christum, Venisti ante tempus perdere nos & gl. dicit ibidem, quòd dæmones in terra dominum cernentes, se continue iudicandos credebãt. ergo uidetur quòd eius finale iudicium referatur.

¶ 3 Præter. 2. Petri 2. dicitur. Deus angelis peccantibus non pepercit: sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari. ergo uidetur quòd angeli iudicabuntur.

SED CONTRA. Deus non iudicat bis in idipsum: sed mali angeli iam iudicati sunt, unde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est. ergo in futuro angeli non iudicabuntur. K

¶ 2 Præt. Perfectior est bonitas, uel malitia angelorum, quàm aliquorum hominum in statu uiæ: sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, ut in litera dicitur. ergo angeli boni, uel mali non iudicabuntur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quam in passione exhibuit: ipse autem sua passione sanguiné pro omnibus fudit quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inuentum: & ideo congruum est ut omnes homines in iudicio congregentur ad uidendum eius exaltationem in humana natura, secũdum quam constitutus est a deo iudex uiuorum & mortuorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Aug. 20. de ci. dei. Non quia dictum est, iudicantes duodecim tribus Israel, tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicanda non erit aut solum illum populum, non etiam gentes cæteras iudicabunt. Ideo autẽ per duodecim tribus omnes aliæ gentes significatæ sunt, quia p̃ Christum in sortẽ duodecim tribuum omnes gentes sunt uocatæ. F

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quod dicitur. Non resurgent impii in iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, q̃ nõ resurgent ad hoc quòd iudicent: si autem impii dicẽtur infideles, sic intelligendum est q̃ non resurgent ad hoc q̃ iudicẽtur, quia iam iudicati sunt: sed omnes resurgent, ut in iudicio compareãt ad gloriã iudicis intuendam.

De ordine iudicij & ministerio angelorum.

B

QVm autem in Euãgelio legatur, quòd Dominꝰ mittet angelos suos, qui colligent de regno eius omnia scandala, & mittent iniquos in caminum ignis. Et item. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Et item. Mittet angelos suos cum tuba, & congregabunt electos a quatuor uentis. & Propheta dicit. Congregate illis sanctos eius, ministerio angelorum illa impleri dubitandum non est. G Matth. 13.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in iudicio comparebunt, non autem ut iudicẽtur, sed ut uideant gloriam iudicis. H

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ad iudicium duo pertinent. s. discussio meritorum, & retributio præmiorum. Quantum ergo ad receptionem præmiorum omnes iudicabuntur etiam boni, in eo quòd unusquisq; recipiet ex diuina sua præmium merito uidens. Sed discussio meritorum non fit nisi ubi est quædam meritorum commistio bonorum cum malis. Illi aũt qui ædificant super fundamentũ fidei aurum, & argentum, & lapides pretiosos diuinis seruitiis totaliter insistentes, quia nullã admistionem notabilem alicuius mali meriti habent in eis, discussio meritorũ locum non habet: sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis solicite cogitant solummodo quæ sunt dei, & ideo saluabuntur, sed non iudicabuntur. Illi uero qui ædificant super fundamentum fidei lignũ, & fænum, & stipulã, qui adhuc. s. amãt sæcularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tñ q̃ nihil Christo præponãt, sed studeant peccata elynis expiare, hñt quidẽ cõmistionẽ bonorũ meritorũ cũ malis, & iõ discussio meritorũ in eis locum habet: unde tales quantum ad hoc iudicabũtur, & tamen saluabuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd punitio est effectus iustitiæ, præmitatio autem misericordiæ: magis aũt deo & iudicio quod est actus iustitiæ antonomastice punitio attribuitur, ut interdum iudiciũ pro ipsa condemnatione accipiatur, & sic intelligitur authoritas inducta, ut per glo. ibidem patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd discussio meritorũ in electis non erit ad tollendum incertitudinem beatitudinis a cordibus ipsorum iudicandorum, sed ut præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifeste, & sic dei iustitia comprobetur. I

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Greg. loquitur de iustis adhuc in carne mortali existentibus: unde supra psal. præmiserat. Hi qui corporibus reperiri potuerunt, quamuis iam fortes atque perfecti, adhuc quia in carne sunt positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti. Vnde patet quòd terior ille reformidandus est ad tempus immediate iudicium præcedens, tremendum quidem maxime malis, non autem bonis, quibus nulla erit mali suspitio.

¶ Rationes autem quæ sunt in oppositum, procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd iudicium quod est pœnarum retributio pro peccatis omnibus malis cõpetit: iudicium autem quod est discussio peccatorũ solũ fidelibus, qa in infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato oia opera sequentia perfecta rectitudine intentionis carẽt: unde non est in eis aliqua permistio bonorum meritorum ad mala, quæ discussionem requirant. Sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actũ laudabilem hñt, quamuis non sit meritorius sine charitate, tamen quantum est de se, est ordinatus ad meritũ, & ideo in eis iudiciũ discussionis locum habet: unde ipsi fideles qui fuerunt, saltem numero, ciues ciuitatis dei iudicabũtur, ut ei nes in quos sine discussione meritorum sententia mortis non fertur: sed infideles condemnabunt ut hostes qui cõsueuerũt apud homines absque meritorum audientia exterminari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis eis, qui in mortali decedunt, pro certo constet de eorum damnatione, quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, ut discussio de eorum meritis fiat, per quam ostendatur eos iuste a ciuitate sanctorum excludi, cuius esse ciues numero exterius uidebantur.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ allocutio illa spiritualiter intellecta, secundum hoc non erit aspera fidelibus condemnandis, quòd in eis aliqua sibi placentia manifestabit, quæ in infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est placere deo, Hebr. xi. sed sententia condemnationis quæ in omnes fertur, omnibus terribilis erit. Ratio uero in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd iudicium discussionis nullomodo habet locum neq; in bonis angelis, neq; in malis, quia neq; in bonis potest aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudiciũ pertinens.

Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguẽda duplex retributio. Vna respondens propriis meritis angelorum, & hæc a principio fuit utriusq;ne facta, dum quidam sunt ad beatitudinem sublimati, quidam uero in miseriam demersi. Alia retributio quæ respondet meritis bonis, uel malis per angelos procreatis: & hæc a retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum quos ad meritum induxerunt, & mali amplius torquebuntur multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde directe loquẽdo, iudicium nec ex parte iudicantium, nec ex parte iudicandorũ erit angelorum sed hominum, sed directe quodammodo respiciet angelos, in quantum actibus hominum fuerunt commisti. D. 283

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ uerbum illud apostoli est intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi dæmones cunctis uidentibus tunc præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerẽ retrudentur, ut non sit eis liberum extra progredi, quia hoc eis non concedebatur, nisi secundũ quod ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum uitam exercendam. Sit similiter dicendum ad tertium. C

QVAESTIO SECVNDA.

B

Deinde quæritur de igne qui præcedet faciem iudicis.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De purgatione mundi per ignem futura.
¶ Secundo, De effectu ignis purgantis.
¶ Tertio, De ordine illius ignis ad alia quæ circa iudiciũ agũt.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum aliqua mundi purgatio sit futura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ nulla mũdi purgatio sit futura. Non.n. purgatione indiget nisi qd̃ est immundũ: sed creaturæ dei non sunt immũdæ, unde dicitur actuum x. Quod deus creauit, tu ne cõe dixeris. i. immundum. ergo creaturæ mundi non purgabuntur.

¶ 2 Præt. Purgatio secundum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendam immunditiã culpæ, sicut patet de purgatione post mortem: sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio. ergo uidetur quòd purgatione non indigeant.

¶ 3 Præ. Vnumquodque tunc dicitur purgari, qñ separatur quod est extraneum ab ipso, inducẽs in eo ignobilitatẽ, separatio enim eius quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio: sed hoc ad perfectionem & nobilitatem elementorũ pertinet, quòd aliquid extraneæ naturæ est eis admistum, quia forma corporis mixti est nobilior quàm forma simplicis. ergo uidet quòd elementa huius mundi nullo modo purgari possint. E

SED CONTRA. Omnis innouatio fit per aliquam purgationem: sed elementa innouabuntur, unde Apoc. 21. Vidi cælum nouum, & terram nouam. Primũ enim cælum, & prima terra abiit. ergo elementa purgabuntur. 4. cõ. Gen. cult. i fine.

¶ 2 Præt. 1. Cor. 7. super illud. Præterit figura huius mundi, dicit glo. Pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, & sic idem quod prius.

II VLTERIVS. Videtur quòd hæc purgatio non sit futura per ignem. Ignis enim cum sit pars mundi, purgatione indiget, sicut

A & aliæ partes: sed non debet idem esse purgans, & purgatum. ergo uidetur quòd ignis non purgabit.

¶ 2 Præter. Sicut ignis habet uirtutem purgatiuam, ita & aqua. cum ergo non omnia sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiam uetus lex distinguit, uidetur q̃ ignis non purget, ad minus uniuersaliter.

¶ 3 Præt. Purgatio ad hoc uidetur pertinere, ut partes mundi abinuicem segregatæ puriores reddantur: sed segregatio partiũ mundi abinuicem in mundi initio sola diuina uirtute facta é, quia ex hoc opus distinctionis determinatur, unde & Anaxag. segregationem posuit actum intellectus mouentis omnia. ergo uidetur quòd in fine mũdi purgatio fiat immediate a deo, & non per ignem. 4. phy. tex. com. 40. & aliis i locis.

SED CONTRA est, quod in psal. 49. dicitur. Ignis in conspectu eius exardebit, & in circuitu tempestas ualida. & postea sequitur de iudicio. Aduocauit cælum desursum, & terram discernere populum suum. ergo uidetur quòd ultima purgatio mundi sit futura per ignem.

¶ 2 Præt. 2. Petri ult. dicitur. Cæli ardentes soluentur, & elemẽta ignis ardore tabescent. ergo purgatio illa per ignem fiet.

VLTERIVS. Videtur q̃ ignis ille non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim seipsum cõsumit: sed ille ignis quatuor elementa absumet, ut dicit glo. 2. Petri ult. ergo ignis ille non erit eiusdem speciei cum igne elementari. III

¶ 2 Præt. Sicut uirtus manifestatur per operationem, ita natura per uirtutem: sed ignis ille habebit aliam uirtutem ab igne qui est elementum, quia scilicet purgabit uniuersaliter, quòd ignis iste facere non potest. ergo non erit eiusdem speciei cum isto.

¶ 3 Præter. Ea quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus habent eundem motum: sed ignis ille habebit alium motum quàm ignis elementum, quia circumquaque mouebitur, ut totum purgare possit. ergo ignis ille non erit eiusdem speciei cum isto.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 20. de ciu. dei, & habetur in gl. 1. Cor. 7. quòd figura huius mundi mundanorum igniũ conflagratione peribit. ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo. Cap. 16

¶ 2 Præt. Sicut futura purgatio erit per ignem, ita præcedẽs fuit per aquam, & utraque admuicem comparatur 2. Petri. 3. sed in prima purgatione aqua fuit eiusdem speciei cum aqua elementari. ergo & similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari. D

RESPON. Dicendũ ad primã quæstionem, quòd quia mũdus aliquo modo propter hominem factus est, oportet quòd quãdo homo secundum corpus glorificabitur, etiam alia corpora mũdi ad statum meliorem mutentur, ut sit & locus cõuenientior, & aspectus delectabilior. Ad hoc autem q̃ gloriam corporis hõ cõsequatur, oportet prius remoueri ea quæ gloriæ opponuntur, quæ sunt duo scilicet corruptio, & infectio culpæ, quia ut dicitur. 1. Corin. 15. Corruptio incorruptelam non possidebit: & a ciuitate gloriæ omnes immundi foris erunt Apoc. ult. & similiter ẽt oportet elementa mundi purgari a cõtrariis dispositionibus, antequã in nouitatem gloriæ adducantur proportionaliter ei quod de homine dictũ est. Quamuis aũt res corporalis subiectũ infectionis culpæ propriæ esse non possit, tñ ex culpa quædã incongruitas in rebus corporalibus corruptis relinquitur ad hoc ut spiritualibus ditentur: & inde uidemus q̃ loca in quibus sunt aliqua crimina cõmissa, nõ reputantur idonea ad aliqua sacra in eis exercenda, nisi purgatione quadã præmissa, & secundum hoc ex peccatis hominũ quandã in idoneitatẽ ad gloriæ susceptionẽ pars mundi recipit, quæ in usum nostrum cedit, unde quantũ ad hoc mũdatione indiget. Similiter etiam circa mediũ locum propter elementorum contractum multæ sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorũ, quæ puritati eorum derogant: & ideo ab his oportet elemẽta purgari ad hoc quòd decenter suscipiãt nouitatem gloriæ. D.911

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ cum dicitur, Omnis creatura dei est mũda, hoc intelligendũ est, quia nõ habet in substãtia sua aliquius malitiæ permistionem, sicut ponebant Manichæi dicentes bonum & malum esse duas substantias alicubi diuisas, & alicubi commistas: non autem remouetur, quin aliqua creatura habeat commistionem naturæ extraneæ, quæ etiam natura in se bona est, sed perfectioni huiusmodi creaturæ repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quamuis non sit permistum ei quasi pars ipius substantiæ.

 ¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis corporalia elementa F
subiectum culpæ esse non possint, tamen ex culpa in eis commissa aliquam inoptitudinem possunt consequi ad perfectionem gloriæ suscipiendam.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd forma misti & forma elementi
ti possunt dupliciter considerari, aut quantum ad perfectionem speciei, & sic corpus mistum nobilius est: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, q̃ non habet in seipso unde corrumpatur, nisi ei⁹ corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mistum in seipso habet causam su e corruptionis, scilicet operationem contrariorum, & ideo corpus simplex & si sit corruptibile secundum partem, est tamen incorruptibile secundum totum, quod de misto dici non potest. Et quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio corporis simplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis misti, nisi etiam corpus mistum in se habeat aliquod incorruptionis principium, sicut corpus humanum cuius forma est incorruptibilis: nihilominus tamen quàmuis aliquo modo corpus mistum sit nobilius quàm simplex, nobilius tamen esse habet corpus simplex secundum se existens, quàm existens in misto, quia in misto sunt corpora simplicia quodammodo in potentia, in seipsis autem existentia sunt in ultima sui perfectione.

De ciui. dei lib. 20, c. 18

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd illa mundi purgatio, ut dictum est, remouebit a mundo imperfectionem ex culpa relictam, & impuritatem commistionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionem. Et ideo quantum ad hæc tria conuenientissime fiet per ignem. Primo, quia ignis cum sit nobilissimũ elementorum habet naturales proprietates similiores proprietatibus gloriæ, ut maxime patet de luce. Secundo, quia ignis nõ ita recipit commistionem extranei propter efficaciã uirtutis actiuę, sicut alia elementa. Tertio, quia sphæra ignis est remota a nostra habitatione, nec ita communis est nobis usus ignis, sicut terræ, & aquæ, & aeris, unde non ita inficitur: & præter hoc habet maximam efficaciam ad purgandũ, & ad diuidendũ subtiliando,

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis non uenit in usum nostrum, prout est in materia própria, sic enim remotus est a nobis, sed solum prout est in materia aliena: & quo ad hoc potest per igné in sua puritate existentem purgari ipse mundus quãtum ad hoc quod habet de extraneo adiunctum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prima purgatio mundi quæ facta est per diluuium, non respiciebat nisi infectionem peccati: præcipue autem tunc regnabat peccatum concupiscentiæ, & ideo cõuenienter per contrarium purgatio fuit facta scilicet per aquam: sed secunda purgatio respicit & infectionem culpæ, & commistionis impuritatem, & quantum ad utrunque conuenit magis q̃ fiat per ignem quàm per aquam. Aqua enim non habet uim diffregandi, sed magis aggregandi: unde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non posset sicut per ignem. Similiter etiã circa finem regnabit uitium tepiditatis, quasi mundo iam senescente, quia ut dicitur Matth. 24. Tunc refrigescet charitas multorum: unde tunc conueniebat purgatio per ignem fiet, nec est aliquid quod per ignem purgari non possit quodammodo: sed quædam sunt quę sine sui corruptione per igné non possunt purgari, sicut panni, & uasa linea, & huiusmodi, & talia lex præcepit purgari per aquam, quæ tamen omnia finaliter per ignem corrumpentur.

I

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ per opus distinctionis sunt rebus diuersæ formæ collatæ, quibus ad inuicẽ distinguuntur, & ideoneri nõ potuit nisi per eum qui est author naturæ: sed per talem purgationem deducentur res ad puritatem, in qua conditæ fuerunt, & ideo in hoc poterit natura creata exhibere ministerium creatori, & propter hoc ministerium creaturæ cõmittitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt, quòd ignis elementũ qui est in sphæra sua, descendet ad purgationem mundi. Modum autem descensionis ponunt per multiplicationem: ignis enim undique appósito combustibili augmentatur, & hoc præcipue tunc fiet, quando ignis uirtus exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contra hoc esse uidetur, quòd ignis ille non tãtum descendet, sed etiam a sanctis ascendere perhibetur, ut patet 2. Petri 3, ubi uidetur quòd tantum ascendet iudicii ignis, quantum aqua diluuii, ex quo uidetur quòd ignis ille sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alii dicunt, quòd ignis ille generabitur circa locum terræ ex congregatione radiorum cælestium corporum, sicut uidemus quòd congregantur in speculo comburente: tunc autem loco speculorum erunt nubes concauę, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed istud etiam non uidetur conueniens, quia cum effectus cælestium corporum sequãtur determinatos situs, & aspectus eorum, si ex uirtute corporum cęlestium ignis ille generaretur, esset notũ tempus illius purgationis considerantibus motus astrorũ, quod authoritati scripturæ repugnat. Et ideo alii dicũt sequẽtes Aug. quòd sicut mundanarum aquarum inundatione factum est diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit, ut dicitur 20. de ci. dei. illa autem conflagratio nihil aliud est quàm congregatio omnium causarum superiorum & inferiorum, quæ ex natura sua habent uirtutem igniendi, quæ quidem cognitio non naturali cursu rerum, sed uirtute diuina fiet, & ex omnibus istis causis sic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem hę opiniones directe considerentur, inueniuntur diuersificari quantum ad causam generationis illius ignis, & nõ quantum ad speciem eius. Ignis enim generatus a Sole, uel ab inferiori calefaciente est eiusdem speciei cum igne qui est in sua sphæra, nisi inquantum admiscetur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebit: quia ignis nõ potest aliquid purgare, nisi secundum hoc quòd alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter cõcedendum est, quòd ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

G

Cap. 16

H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille, quamuis sit eiusdem speciei cum igne qui apud nos est, non tamen est idẽ numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdã speciei unus alterum destruit, maior scilicet minorem consumendo materiam eius, & similiter etiam ille ignis ignem qui apud nos est consumere poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut operatio quæ procedit a uirtute rei, est uirtutis indicium, ita & uirtus est iudicium essentiæ, uel naturæ quæ procedit a principiis essentialibus rei. Operatio autem quæ non procedit ex uirtute rei operantis non indicat uirtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumẽti magis manifestat uirtutem agẽtis, quàm uirtutem instrumẽti, quia uirtutem agentis manifestat ut principium operationis principium uirtutem autem instrumenti non manifestat, nisi quatenus est susceptiuum influentiæ principalis agentis, secundum quod mouetur ab eo. Similiter etiam uirtus quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, non manifestat naturam eius, nisi quãtum ad susceptibilitatem: sicut uirtus qua aqua calefacta pót calefacere, non manifestat naturam eius nisi quantum ad calefactibilitatem: & ideo nihil prohibet quin aqua habens hanc uirtutem sit eiusdem speciei cum aqua non habente uirtutem istam. Similiter etiam non est inconueniens quòd ignis ille, qui habebit uim purgandi faciem mundi, sit alterius speciei ab igne qui apud nos est, cum uis calefactiua nõ oriatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina operatione, siue dicatur quòd illa uirtus sit aliqua qualitas absoluta, sicut calor in aqua calefacta: siue sit intensio q̃dam, sicut de instrumentali uirtute in 1. dist. dictũ est, & hoc probabilius est, quia ignis ille nõ aget nisi ut instrũm diuinæ uirtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignis ex propria natura nõ fertur nisi sursum: sed inquantum sequitur materiam quam requirit extra propriam sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm, & per modum istum non est inconueniens quòd uel in circuitu, uel in deorsum moueatur: & præcipue secundum quod agit ut instrumentum uirtutis diuinę.

K

ARTICVLVS II.

b Vtrum ille ignis purgabit etiam cælos superiores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis purgabit etiã cælos superiores, quia in psal. 101. dicitur. Opera manuum tuarum sunt cęli, ipsi peribunt, tu autem permanebis: sed etiam superiores cæli sunt opera manuum dei, ergo etiam ipsi in illa finali conflagratione peribunt.

¶ 2 Præt. 2. Petri. 3. dicitur. Cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent: cęli autem qui ab elementis distinguuntur, sunt cęli superiores, in quibus fixa sunt sydera. ergo uidetur quòd etiam illi per ignem illum purgabuntur.

¶ 3 Præt.

¶ 3 Præt. Ignis ille est ad hoc ut remoueat a corporibus indispo-
sitionem ad perfectionem gloriæ: sed in cælo superiori inuenitur indispositio & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit: & ex parte naturalis defectus, quia Roma. 8. super illud. Scimus quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc, dicit glo. Omnia elementa cum labore sua explent officia, sicut Sol & Luna non sine labore statuta sibi implent spatia. ergo et cæli purgabuntur p ignem illum.

Amb. super epistola ad Rom. c. 8

1. ad Thess. 4

Matth. 25

SED CONTRA est. Corpora cælestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt.

B

¶ 2 Præt. Super illud 2. Thess. 1. In flama ignis dantis uindictã, dicit glo. Ignis erit in mundo qui præcedet cum tantum spatium aeris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio: sed aqua diluuii non ascendit usque ad superiores cælos, sed solum. 15. cubitis super altitudinem montium, ut habetur Gen. 7. ergo cæli superiores illo igne non purgabuntur.

II

VLTERIVS. Videtur quòd ignis ille alia elementa consumet, quia ut dicit glo. Bedæ. 2. Petri ultim. Elementa quatuor, quibus mundus constitit, ille maximus ignis absumet, nec cuncta interim consumentur, ut non sint: sed duo ex toto consumet, duo uero in meliorem restituet faciem. ergo uidetur quòd ad minus duo elementa per ignem illum destruenda sint totaliter.

¶ 4 Præt. Apoc. 21. dicitur. Primum cælum, & prima terra abiit & iam mare non est: sed per cælum aer intelligitur, ut Aug. dicit, mare autem est aquarum congregatio. uidetur ergo quòd illa tria elementa totaliter destruentur.

Lib. 2. sup Gen. ad literam c. 4

¶ 3 Præter. Ignis non purgat nisi secundum hoc quòd alia efficiãtur materiæ eius. si ergo ignis purgat alia elementa, oportet quòd eius materia efficiantur. ergo oportet quòd in naturam ignis transeant, & sic a natura sua corrumpentur.

¶ 4 Præter. Forma ignis est nobilissima forma, ad quam perduci possit elementaris materia: sed per illam purgationem omnia in statum nobilissimum mutabuntur. ergo alia elementa in ignem totaliter conuertuntur.

SED CONTRA est, quòd dicitur. 1. Corinthiorum. 7. super illud. Præterit figura huius mundi, Pulchritudo, non substantia huius mundi præteriet: sed ipsa substantia elementorum pertinet ad mundi perfectionem. ergo elementa non consumuntur secundum suam substantiam.

¶ 2 Præter. Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, respondebit primæ purgationi quæ facta est per aquam: sed illa non corrupit elementorum substantiam. ergo nec illa quæ fiet per ignem corrumper.

III

VLTERIVS. Videtur quòd nec omnia elementa per illum ignem purgabuntur, quia ut iam dictum est, ignis ille non ascendet, nisi quantum ascẽdit aqua diluuii: sed aqua diluuii nõ peruenit usque ad sphæram ignis. ergo nec per ultimam purgationem elementum ignis purgabitur.

¶ 2 Præter. Apoc. 21. dicit glo. super illud. Vidi cælum nouum &c. Immutatio aeris & terræ dubitabile non est quin per ignem fiat: sed de aqua dubitabatur, natura purgationem in seipsa habere creditur. ergo ad minus non est certum quòd omnia elementa purgentur.

¶ 3 Præter. Locus qui est perpetuæ infectionis numquàm purgatur: sed in inferno erit perpetua infectio. cum ergo infernus intra elementa collocetur, uidetur quòd non totaliter elementa purgentur.

¶ 4 Præter. Paradisus terrestris in terra continetur: sed ille nõ purgabitur per ignem, quia nec etiam aquę diluuii illuc ascenderũt, ut Beda dicit, & habetur in 2. sententiarum di. 27. ergo uidetur q̃ non totaliter omnia elementa purgentur.

Super 2. epistol. Petri c. ult. in litera Magistri

SED CONTRA est glo. supra inducta, quæ habetur. 2. Petri ult. quòd quatuor elementa ignis ille absumet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd purgatio mundi ad hoc est ut remoueatur a corporibus dispositio contraria perfectioni gloriæ, ut supra dictum est, quæ quidem perfectio est ultima rerum consummatio, & hæc quidem indispositio in omnibus corporibus inuenitur, sed diuersimode in diuersis. In quibusdam enim inuenitur indispositio secundum aliquid inhærens substantiæ ipsorum, sicut in istis corporibus inferioribus quæ per mutuam mistionem decidunt a propria puritate. In quibusdam uero corporibus inuenitur indispositio non per aliud substantiæ eorum inhærens, sicut in corporibus cælestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans ultimæ perfectioni uniuersi, nisi motus qui est uia ad perfectionem: nec motus quilibet, sed locus tantum qui non uariat aliquid quod intrinsecum sit rei ut substantiam, aut quantitatem, aut qualitatem, sed solum locũ qui est extra rem, & ideo a substantia cæli superioris non oportet quòd aliquid remoueatur, sed oportet quòd motus eius quietetur, quietatio aut motus localis nõ fit per actionem alicuius contrarii agentis, sed per hoc quòd motor desistit a mouendo: & ideo corpora cęlestia neęp ignẽ, nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur: sed ipsa eorum quietatio sola uolũtate diuina accidens eis loco purgationis erit.

A

Matth. 25

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit August. 20. de ciu. dei. uerba illa psal. intelligenda sunt de cælis aereis qui purgabuntur per ignem ultimæ conflagrationis. Vel dicendũ, q̃ si etiam de superioribus cælis intelligatur, tunc dicuntur perire quantum ad motum quo nunc continue mouentur.

Cap. 24

¶ Ad secundum dicendum, quòd Petrus se exponit de quibus cælis intelligat. Præmiserat enim ante uerba inducta quòd cæli prius & terra per aquam perierant, qui nunc sunt eodem uerbo repósito igni reseruati in diem iudicii. illi ergo cæli per ignem purgabuntur, qui prius aqua diluuii sunt purgati. cæli aerei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille labor, & illa seruitus creaturæ qui corporibus cælestibus ab Ambr. attribuitur, nihil est aliud quàm uicissitudo motus, ratione cuius tempori subiciuntur, & defectus ultimæ consumationis, quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cælum empyreum infectionem non contraxit, quia peccando statim de cælo expulti sunt.

C

Super epist. ad Ro. c. 8

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd circa hãc quæstionem multiplex est opinio. Quidam enim dicunt, q̃ omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantum ad imperfectionem: sed duo eorum retinebunt propriam formam substantialem, scilicet aer & terra, in duobus uero scilicet igne & aqua non remanebit forma substantialis eorum, sed mutabuntur ad formam cæli: & sic tria elementa scilicet ignis, aer, & aqua cælum dicentur, quamuis aer retineat eadẽ formam substantialem quam nunc habet, quia nunc etiam cælũ dicitur. Vnde & Apoc. 21. non fit mentio nisi de cælo, & terra. Vidi, inquit, cælum nouum, & terram nouã. Sed hæc opinio est omnino absurda, repugnat enim & philosophiæ secundũ quam poni non potest quòd corpora inferiora sint in potentia ad formã cæli, cum nec materiã habeant cõmunẽ, nec contrarietatem adinuicẽ: & etiã theologię, quia secundũ hanc positionẽ nõ saluabitur perfectio uniuersi cũ integritate suarũ partium duobus elemẽtis sublatis. Vnde per hoc quod dicit cælum, intelligitur quintum corpus, omnia uero elementa intelliguntur per terram, sicut in psal. dicitur. Laudate dominum de terra, & sequitur. Ignis, grãdo, nix, glacies &c. Et ideo alii dicunt, q̃ omnia elementa manebũt secundum substantiam, sed qualitates actiuę & passiuæ ab eis remouebuntur: sicut et ponunt q̃ in corpore misto elementa saluabũtur secundum formas suas substantiales sine hoc, q̃ proprias qualitates habeant cum sint ad medium reductæ, & medium neutrũ extremorum est. Et huic etiam uidetur consonare quod Augu. dicit 20. de ciuit. dei. de illa conflagratione mundana elementorũ corruptibilium, qualitates quæ corpoibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed istud non uidetur probabile, cum qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substãtialium, quòd formis substantialibus manentibus qualitates prædictæ possint mutari nisi per actionem uiolẽtam ad tempus. Sicut in aqua calefacta uidemus q̃ ex ui suæ speciei frigiditatẽ recuperat, quã p actionem ignis amisit, dũmodo species aquæ maneat. Et præterea etiã ipsæ qualitates elementares sunt de perfectione secunda elementorũ sicut propriæ passiones eorum. Nec est probabile q̃ in illa finali consummatione aliquid naturalis perfectionis ab elemẽtis tollatur. Et ideo uidetur dicendum, q̃ manebunt elementa quantum ad substantiam, & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur, ut supra dictum est, ab infectione quam ex peccatis hominũ contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuã in eis accidit, quia iam cessante motu primi mobilis, in inferioribus elementis mutua actio & passio esse non poterit: & hoc Aug. appellat qualitates corruptibilium elementorum. Cinnaturales eorũ dispositiones, secundũ quas corruptioni appropinquãt.

D

Psal. 148

Secundum aliam sect. 169

Cap. 16

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantum ea aliquo modo purgabit. Quod autem sequitur, Duo ex toto consumet, non est intelligendum quòd duo elementa secundum substantiam destruantur, sed quia duo magis remouebuntur a proprietate quam nunc habent, quæ quidé duo a quibusdam dicuntur esse ignis & aqua quæ maxime cedunt in qualitatibus actiuis, scilicet calore & frigore, quæ sunt maxime corruptiónis principia in aliis corporibus. Et quia tunc nõ erit actio ignis, & aq̃, quæ sũt maxime actiuæ, maxime immutari uidebuntur a uirtute quã nũc hũt. Alii dicunt hæc duo esse aerem & aquam propter uarios motus illorum duorum elementorum, quos consequuntur ex motu corporum cælestium: & quia isti motus non erunt sicut fluxus & refluxus maris, & commotiones uentorum, & huiusmodi, ideo illa elementa maxime mutabuntur a proprietate quam nunc habent.

Si post iudicium dæmones præerunt hominibus ad puniendum.

T solet quæri, utrum in inferno malis ad puniendũ præsint dæmones post iudicium, quos carnifices tortoresque animarum scriptura appel

Cap. 16 ¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit August. 20. de ciui. dei. cum dicitur. Et mare iam non est, per mare potest intelligi præsens sæculum, de quo supra parum ante dixerat, Mare dedit mortuos suos. Si tamen id mare ad literam referemus, tunc est dicendum, quòd in mari duo intelliguntur, scilicet substãtia aquarum, & earum dispositio quantum ad salledinem, & fluctuum cõmissiones: & quantum ad hoc secundum mare non remanebit, manebit autem quantum ad primum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignis ille non aget nisi ut instrumentum prouidentiæ & uirtutis diuinæ, unde non aget in alia elementa usq; ad eorũ consumptionẽ, sed solum usque ad purgationẽ: nec oportet q̃ illud quod efficitur materia ignis, tota litera specie propria corrũpatur, sicut patet in ferro ignito quod a loco ignitionis remotũ ex uirtute speciei remanentis ad propriũ statũ & pristinũ redit, & ita etiam erit de elementis per ignẽ purgatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in partibus elementorũ nõ oportet considerari solum quid congruat alicui parti secundum se acceptæ, sed etiam quid congruat secundum ordinem ad totum. Dico ergo quòd aqua quamuis esset nobilior si haberet formã ignis, similiter terra & aer, uniuersum tamen esset imperfectius, si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

AD TERTIAM quæstionẽ dicendum, quòd quidam dicunt, quòd ignis ille ascendet usque ad summitatem spatii continentis quatuor elementa, ut sic elementa totaliter purgentur & ab infectione peccati, quo etiam superiores partes elementorũ sunt infectæ, ut patet per sumum idolatriæ superiora inficientis: & etiam a corruptione, quia elementa secundum omnes partes I sui corruptibilia sunt. Sed ista opinio repugnat authoritati sacræ scripturæ, quia 2. Petri. 3. dicitur quòd illi cæli repositi sunt igni, qui fuerũt per æquam purgati. Et Aug dicit 20. de ciui. dei. quòd ille mundus qui diluuio periit, igni reseruatur. Constat autem q̃ aqua diluuii non ascendit usque ad summitatem spatii elementorum, sed solum usque ad 15. cubitos super altitudines montiũ. Et præterea, notum est quòd uapores eleuati a terra, uel fumi quicunque non possunt transire per totam sphæram ignis ut perueniant ad summitatem eius, & ita infectio peccati non peruenit usque ad spatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionem alicuius quod per ignem possit consumi: sed per ignem poterunt consumi impuritates elementorum, quæ ex eorum permistione prouenium. Huiusmodi autem impuritates præcipue sunt circa terram usque ad medium aeris interstitium, unde usque ad illud spatium ignis ultimæ conflagrationis elementa purgabit: tantum.n. etiã aquæ diluuii ascẽderunt, quòd probabiliter æstimari potest ex montium altitudine, quos determinata mensura transcenderat.

PRIMVM ergo concedimus.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ tõ dubitationis in glo. exprimit, q2. s. aqua in se uirtutẽ purgationis hãc creditur, nõ tã habet uim purgationis talis, qualis futuro statui competit, ut ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa purgatio præcipue ad hoc erit, ut quicquid est imperfectionis, a sanctorum habitatione remouea tur: & ideo in illa purgatione totum quod est fœdum ad locum damnatorum congregabitur, unde infernus non purgabitur, sed ad ipsum adducentur totius mundi purgamenta.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ quamuis peccatũ primi hominis in terrestri paradiso sit cõmissũ, nõ tã locus ille est locus peccãtiũ, sicut nec cælũ empyreũ: ex utroq; .n. loco homo & diabolus statim propter peccatũ sunt eiecti, unde locus ille purgatione non indiget.

F

A R T I C V L V S III.

c Vtrum ignis ultimæ conflagrationis iudicium sequi debeat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ultimæ conflagrationis iudicium debet sequi. Aug. 20. de ciui. dei, hunc ordinẽ ponit eorum quæ in iudicio sunt futura dicens. In illo iudicio, uel circa illud iudicium has res dicimus esse uenturas. Heliã Tesbitem, fidem Iudæorum, anti christum persecuturum, Christum iudicaturum, mortuorum resurrectionem, bonorum malorumque diuisionem, mundi conflagrationem, eiusdemque renouationem. ergo conflagratio iudicium sequitur. Cap. 30. 1. Cor. 15

G

¶ 4 Præter. Aug. dicit in eodem lib. Iudicatis impiis & in ignem æternum missis, figura huius mundi mundanorum ignium cõflagratione peribit. ergo idem quod prius.

¶ 3 Præter. Dominus ad iudicandum ueniens aliquos uiuos reperiet, ut patet ex hoc quod habetur. 1. Thes. 4. ubi ex persona eorum Apostolus dicit. Deinde nos qui uiuimus qui residui sumus in aduentu domini &c. sed hoc non esset, si conflagratio mũdi præcederet, quia per ignem dissoluerentur. ergo ignis ille iudicium sequitur.

¶ 4 Præter. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem, & ideo conflagratio finalis uidetur esse executio diuini iudicii: sed executio sequitur iudicium. ergo ille ignis iudicium sequitur.

H

SED CONTRA est, quod dicitur in psal. 96. Ignis ante ipsum præcedet.

¶ 2 Præter. Resurrectio præcedet iudicium, alias non uideret omnis oculus Christum iudicantem: sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet, sancti enim qui resurgent corpora spiritualia etiam impassibilia habebunt, & ita non poterunt per ignem purgari, cum tamen in litera dicatur ex uerbis Aug. quòd p ignẽ illum purgabitur, si quid in aliquibus sit purgandum. ergo ignis ille iudicium præcedet.

II

VLTERIVS. Videtur quòd ignis ille non habebit talem effectum in hominibus, qualis in litera deliguatur. Illud enim consumi dicitur, quod reducitur ad nihilum: sed corpora impiorum non soluentur in nihilum, sed in æternum conseruabuntur, ut æternam pœnam sustineant. ergo ignis ille non erit malis consumptio, ut in litera dicitur. Si dicatur, quòd consumet malorum corpora, inquantum ea resoluet in cinerem. Contra. Sicut corpora malorum, ita & bonorum in cinerem resoluentur: hoc enim est Christi priuilegium, ut caro eius corruptionem non uideat. ergo etiam & bonis tunc repertis erit consumptio.

¶ 2 Præter. Infectio peccati magis abundat in elementis, secundum quod uenunt ad compositionem humani corporis, in quo est corruptio fomitis, etiam quantum ad bonos, quam in elementis extra corpus humanum existentibus: sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem. ergo multo fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia sive bonorum, siue malorum, & ita oportet utrorumque corpora resolui.

¶ 3 Præter. Quamdiu status uiæ durat, elementa similiter agunt in bonos & in malos: sed adhuc durabit status huiusmodi uiæ in illa conflagratione, quia post statum huius uiæ non erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem causabitur. ergo ignis ille æqualiter aget in bonos & in mala, & ita uidetur quòd non sit aliqua discretio inter eos quantum ad effectum illius ignis suscipiendum, sicut in litera ponitur. K

¶ 5 Præt. Illa conflagratio quasi in momẽto perficietur: sed multi inuenientur uiui, in quibus erunt multa purgabilia. ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

III

VLTERIVS. Videtur quòd ignis ille non inuoluet reprobos, quia Malac. 3. super illud, Purgabit filios leui dicit gl. Duos ignes legimus futuros, unum quo purgabit electos, & præcedet iudicium, alterum qui reprobos cruciabit: sed hic est ignis inferni qui malos inuoluet, primus autem est ignis finalis conflagrationis. ergo ignis finalis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet. 1. Cor. 3. sic per illud ignis probabis.

¶ 2 Præter. Ignis ille deo obsequitur in purgatione mundi. ergo deberet remunerari alis elementis remuneratis, & præ-

cipue cum ignis sit nobilissimum elementorum. non ergo videtur quòd in infernum debeat deijci ad damnatorum pœnam.

¶ 3 Præt. Ignis qui malos inuoluet, erit ignis inferni: sed ignis ab initio mundi præparatus est damnatis, unde Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est &c. & Esa. 30. Parata est ab heri Tophet a rege præparata &c. glo. ab heri, idest, ab initio. Tophet, idest, uallis gehennæ: sed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus, sed ex cõcursu mundanorum ignisũ generabitur. ergo ille ignis est alius ab igne inferni, quo reprobos inuoluet.

non habere potestatem cruciandi homines, sicut modo. Sed ut dæmones virtute Dei cruciari sine ministerio creaturæ asserunt, sic reprobos homines ibi non per operationem dæmonum, sed virtute diuina tantum æternis subijci cruciatibus. Præmissa attamen authoritas non id cogit sentire,

IN CONTRARIVM est, quod in psalm. de igne illo dicitur quòd inflammabit in circuitu inimicos eius.

¶ 2 Præt. Daniel. 7. dicitur. Ignis fluuius rapidus qui egrediebatur a facie eius, glo. Vt peccatores traheret in gehẽnam, loquitur autẽ authoritas illa de igne illo, de quo nunc est mentio, ut patet per quandam glo. quæ ibi dicit, ut bonos purget, & malos puniat. ergo ignis finalis cõflagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd illo conflagratio secundum rei veritatem quantum ad sui initiũ iudicium præcedet, quod ex hinc manifeste colligitur, q̃ mortuorũ resurrectio iudicium præcedet, quod patet ex hoc quod dicitur. 1. Thes. 4. quòd illi etiam qui dormierunt, rapientur in nubibus in aera obuiam Christo ad iudicium uenienti: simul autem erit resurrectio communis, & corporum sanctorum glorificatio. Sancti .n. resurgentes corpora gloriosa resument, ut patet per illud quod dicitur. 1. Cor. 15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Simul autem cum corpora sanctorum glorificabunt & tota creatura suo modo renouabitur, ut patet per id quod dicitur. Ro. 8. quòd ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum dei. Cum ergo conflagratio mũdi sit dispositio ad renouationem prædictam, ut ex dictis patet, manifeste potest colligi, quòd illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudicium præcedet, sed quo ad aliquem actum, qui scilicet est inuoluere malos, iudicium sequetur. C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. non loquitur determinando, sed opinando, quod patet ex hoc quod sequitur. Quæ omnia quidem ventura esse credendum est: sed quibus modis, & quo ordine ueniant, magis tunc docebit rerum experientia, quàm nunc ad perfectum hominis intelligentia ualeat consequi. Existimo tamen eo, quo a me commemorata sunt, ordine esse ventura. ergo patet q̃ hoc dixit opinando. Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut supra. 43. distinct. dictum est, omnes homines morientur & resurgent: sed tamen illi uiui dicuntur reperiri, qui usque ad tempus conflagrationis in corpore uiuent. q. 1. quæst. 1.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignis ille non exequitur sententiam iudicis nisi quo ad inuolutionẽ malorum, & quantũ ad hoc sequitur iudicium.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc ut iudicium præcedet, aget ut instrumentum diuinæ iustitiæ, & iterum per virtutem naturalem ignis: quantum ergo pertinet ad uirtutem naturalem ipsius, similiter aget in bonos & malos, qui uiui reperientur utrorumque corpora in cinerem resoluendo: inquantum uero aget ut instrumentum diuinæ iustitiæ, diuersimode aget in diuersos quantum ad sensum pœnæ. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur, boni uero in quibus nihil purgandum inuenitur, omnino nullum dolorem ex igne sentiẽt, sicut nec pueri senserunt in camino Dan. 3. quamuis eorum corpora non seruentur integra sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina uirtute fieri poterit, ut sine doloris cruciatu resolutionem corporum patiantur. Boni uero in quibus purgandum reperietur, sentiẽt cruciatum doloris ex illo igne plus, uel minus pro meritorum diuersitate, sed quantum ad actum quem post iudicium ille ignis habebit, in damnatos tantum ager, quia omnes boni habebunt corpora impassibilia. D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consumptio ibi accipitur non pro annulatione, sed pro resolutione in cineres. A

¶ Ad secundum dicendum, quòd bonorum corpora quãmuis in cinerem resoluantur per ignem, non tamen ex hoc dolorem sentient, sicut nec pueri in fornace existentes, ut dictum est, & quantum ad hoc est dissimile de bonis & malis.

quæ & si asserat tunc nec dæmones dæmonibus, nec homines hominibus præesse, non diffinit tamen, an dæmones præsint hominibus ad torquendum: unde quibusdam uidetur eos sic constare hominibus tortores in pœna, sicut exiterunt incentores in culpa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd elementa in corporibus humanis existẽtia purgabũtur per ignem etiã in corporibus electorum, sed hoc per diuinam uirtutem fiet sine cruciatu doloris.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd ignis ille nõ aget tantum secundum naturalem elementi uirtutem, sed etiam ut diuinæ iustitiæ instrumentum. B

¶ Ad quintum dicendum, quòd tres causæ sunt, quare subito illi qui uiui reperientur, purgari poterunt. Una est, quia pauca purgãda in eis inueniuntur, cum terroribus & persecutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda est, quia uiui & uoluntarij sustinebunt pœnam: pœna autem in hac uita uoluntaria suscepta multo plus purgat quàm pœna post mortem inflicta, sicut patet in martyribus, quòd si quid purgandum in eis inuenitur, passionis falce tollitur, ut August. dicit, cum tamen pœna martyrum breuis fuit in purgatione, quæ in purgatorio sustinetur. Tertia est, quia calor ille recuperabit in intensione quantum amittet in temporis abbreuiatione.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur: & ideo oportet ut mundi purgatio & innouatio purgationi, & innouationi humani generis respondeat: humani autem generis purgatio quædam erit, quando mali segregabuntur a bonis. Unde dicitur Luc. 3. Cuius ventilabrum est in manu sua, & purgabit aream suam, & congregabit triticum suum, idest, electos in horreum suum, paleas autem, idest, reprobos comburet igne inextinguibili: unde ita erit de purgatione mundi, quòd quicquid erit turpe & fœdum in infernum cum reprobis retrudetur: quicquid autem erit pulchrum & nobile in superioribus reseruatur ad gloriam electorum, & ita etiam erit de illo igne conflagrationis, sicut dicit Basilius super illud psal. 28. Vox domini interciedentis flammam ignis: quia quo ad calidum uiuum, & quantum ad id quod in igne grossum reperietur, descendet ad inferos ad pœnam damnatorum: quod uero est ibi subtile & lucidum remanebit superius ad gloriam electorum. C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant. Conuenit enim ut cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes qui purgabit bonos, & qui cruciabit malos & quãtũ ad officium, & aliquo mõ quantum ad substantiam, quia non tota substantia ignis purgantis in infernum retrudetur, ut dictum est. D

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc ignis ille remunerabitur, quia illud quod est grossum in eo, separabitur ab ipso, & retrudetur in infernum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium erit maior quàm ante, ita & ꝯ pœna reproborum, & ideo sicut claritas superiori creaturæ addetur ad augmentandum gloriam electorum, ita & quicquid est turpe in creaturis retrudetur in infernum ad augmentandum miseriam damnatorum, & ita igni ab initio præparato in inferno nõ est inconueniens si alter ignis addatur. D.283. E

EXPOSITIO TEXTVS.

Et si saltem uerba iudicis audient &c. Verba hæc accipienda sunt non uocalia, sed mentalia, ut supra dictum est. *Et peribit cælum & terra non secundum substantiam, sed secundum speciem.* Species hic dicitur corruptibilitas elementorum, & alia quæ ad ignobilitatem eorum spectant. *Ministerio angelorum uirtute Dei cooperante &c.* Hoc intelligendum est de bonis angelis quantum ad præceptum, sed de malis angelis quantum ad executionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVISIO TEXTVS.

POSTQVAM determinauit magister de diuino iudicio quantum ad modum iudicij, & ad ministros iudicis, hic determinat ea quæ pertinent ad personam iudicis. Et diuiditur in partes duas. In prima enim parte ostendit in qua forma Christus ad iudicium veniens apparebit. In secunda determinat de his quæ iudicium circunstant, ibi. *Et parēt quidam dominum &c.* Prima pars diuiditur in duas. In prima ostēdit quòd Christus iudicabit in forma hominis. In secunda inducit similitudinem, scilicet quòd Christus secundum quod est homo, est causa resurrectionis corporum, ibi. *Et sic dicitur Christus &c.* Prima pars diuiditur in duas. In prima determinat quòd Chtistus in forma hominis iudicabit. In secunda, quòd in forma hominis gloriosa, ibi. *Sed cum in forma humana &c. Et putant quidam &c.* Hic determinat ea quæ aduentum iudicis circunstant. Et circa hoc duo facit. Primo determinat ea quæ concomitantur iudicis aduentum. Secundo ea quæ consequuntur, ibi. *Cum autem factum fuit cælum nouum &c.* Circa primum duo facit. Primo enim determinat locum aduentus. Secundo effectum iudicis venientis, ibi. *Veniente autem ad iudicium domino &c.*

Esa. 26.

DISTINCTIO XLVIII.

A

De forma iudicis.

SOLET etiam quæri, in qua forma Christus iudicabit. In forma vtique serui iudicabit, quæ omnibus in iudicio apparebit, ut videant mali in quem pupugerunt. Diuinitatem uero eius mali non uidebunt. unde Esa. Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei. Humanitatem uidebunt, ut timeant: G

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic est duplex quæstio.

¶ Prima, est, De seipso iudice.
¶ Secunda, De mundi innouatione quæ iudicium sequitur.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum Christus in forma hominis sit iudicaturus. I
¶ Secundo, Vtrum in iudicio apparebit in figura gloriosa.
¶ Tertio, Vtrum posset apparere in natura diuinitatis aliquibus sine gaudio.
¶ Quarto, De his quæ aduentum iudicis circunstant.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum Christus in forma serui sit iudicaturus.

3. par. q. 59 art. 1. in fine cor. art.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christus in forma serui non sit iudicaturus. Iudicium enim authoritatem requirit in iudicante: sed authoritas super viuos & mortuos est in Christo, secundum quod est deus, sic enim est deus & creator omniũ. ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶ 2 Præt. In iudice requiritur potestas inuincibilis, vnde Eccle. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: sed virtus inuincibilis conuenit Christo secundum quod est deus. ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶ 3 Præt. Ioan. 5. dicitur. Pater omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium sicut honorificant patrem: sed honor æqualis non debetur patri & filio secundũ humanam naturam. ergo non iudicabit secundum formam humanam.

¶ 4 Præt. Dania. 7. dicitur. Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: throni autem iudiciariam potestatem designant, antiquitas autem de deo dicitur ratione æternitatis, vt dicit Dionys. in lib. de diui. nomi. ergo secundum hoc iudicare conuenit filio prout est æternus. non ergo secundum quod homo. Cap. 10.

¶ 5 Præt. August. dicit, & habetur in litera, quòd per verbum filij dei fit animarum resurrectio: sed iudicium illud finale magis pertinet ad animam quàm ad carnem. ergo magis conuenit iudicare Christo secundum quod est deus, quàm inquantum est homo. F

SED CONTRA. Ioan. 5. dicitur. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

¶ 2 Præt. Iob. 36. dicitur. Causa tua quasi impij iudicata est. glo. a Pilato, ideo iudicium causamq; recipies. glo. vt iuste iudices: sed Christus secundum humanam naturã iudicatus est a Pilato. ergo secundum humana naturam iudicabit.

¶ 3 Præt. Eius est iudicare, cuius est legem condere: sed Christus in humana natura apparens nobis legem euangelij dedit. ergo & secundum eandem naturam iudicabit.

diuinitatem uero non, ne gaudeant. Diuinitas enim sine gaudio uideri non potest.

Quòd apparebit tunc in forma serui.

SED cum in forma humana constat eum apparituru, quæritur an in forma illa gloriosa appareat, sicut uere est, an in forma qualis in passione extitit. Quidam putant a malis talem videri qualem crucifixerunt, idest, infirmam, quia

RESPON. Dicendum, quòd iudicium aliquod dominiũ in iudicando requirit: vnde Rom. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? & ideo secundum hoc Christo competit iudicare quòd dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipse autem est noster dominus non solum ratione creationis, quia dominus ipse est deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos, sed etiam ratione redemptionis, quod ei competit secundum humanam naturam: vnde Rom. 14. In hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & viuorum, & mortuorum dominetur. Ad præmium autem vitæ æternæ nobis creationis bona non sufficerent, nisi redemptionis beneficium adderetur propter impedimentum quod naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parentis: vnde cum iudicium illud finale ad hoc ordinetur vt aliqui admittantur ad regnum, aliqui excludantur a regno, conueniens est vt ipse Christus secundum humanam naturam cuius redemptionis beneficio ad regnum admittitur, illi iudicio præsideat: & hoc est quod dicitur Act. 10. quòd constituus est a deo iudex viuorum & mortuorum. Et quia per redemptionem humani generis non solum homines reparauit, sed etiam vniuersaliter totam creaturam secundum quod tota creatura reparato homine melioratur, vt habetur Col. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt, ideo non solum super homines, sed super vniuersam creaturam Christus per suam passionem dominium promeruit & iudiciariam potestatem, Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Christo secundum diuinam naturam est authoritas dominij respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis: sed in ipso est authoritas dominij quam per passionem promeruit, & est quasi authoritas secundaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Christus secundũ quod homo non habeat a se inuincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis etiam in humana natura habet inuincibilem potestatem secundum quod sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur. 1. Corinth. 12. & Hebr. 2. & ideo iudicabit quidem in humana natura, sed ex virtute diuinitatis. K

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christo non suffecisset ad humani generis redemptionem, si purus homo fuisset, & ideo ex hoc ipso quòd secundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam potestatem consecutus est, manifeste ostenditur quòd ipse est deus, & ita æqualiter honorandus cum patre non inquantum homo, sed inquantum deus.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ in illa visione Daniel. manifeste exprimitur totus ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sic in prima origine est in ipso deo, & specialius in patre qui est fons totius diuinitatis, & ideo primo præmittitur quòd antiquitas dierum sedit, sed a patre iudiciaria potestas traducta est in filium non solum ab æterno secundum diuinam naturam, sed etiam in tempore secundum humanam, in qua meruit, & ideo subiungitur in visione prædicta. Ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum.

¶ Ad

¶ Ad quintum dicendum, quòd August. loquitur per appropriationem quandam, vt videlicet reducat effectus quos Christus in humana natura fecit, ad causas aliquo modo consimiles. Et quia secundum animam sumus ad imaginem & similitudinem dei, secundum carnem autem sumus eiusdem speciei cum homine Christo: ideo ea quæ in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit: quæ vero in carne nostra fecit, vel facturus est, attribuit carni eius, quamuis caro eius inquantum est diuinitatis organum, vt dicit Damas. habeat etiam effectum in animabus nostris, secundũ illud quod dicitur Hebræ. 9. ꝙ sanguis eius emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic etiã Verbum caro factum est causa resurrectionis animarũ: vnde etiam secundum humanam naturam conuenientet est iudex non solum corporalium, sed spiritualium bonorum.

Zach. 12. Apocal. 1. Super psal. 100. super illud. Tecũ principiũ. Et sup ps. 85. exponẽs illã verba Respice in me &c. Lib. 3. de fide Orthod. ca. 15. vltra medium.

ARTICVLVS II.

b Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerunt. glo. quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma. ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

Sup Matth. cap. 25. 1

¶ 2 Præt. Matth. 24. dicitur quòd apparebit signum filij hominis in cælo, idest, signum crucis. Et Chrysost. dicit, quòd veniet in iudicio Christus non solum vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem ex probratissimã ostendens. ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa.

Sup Math. cap. 24.

¶ 3 Præt. Secundum hanc formam deus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit: sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam nõ poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndum claritatẽ corporis gloriosi. ergo non apparebit in forma gloriosa.

¶ 4 Præt. Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis: sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium, Ioan. 10. Ingredientur & egredientur, & pascua inuenient, idest, refectionem & in diuinitate, & humanitate, vt Aug. exponit. Esa. 55. Regem in decore suo videbunt. ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

¶ 5 Præt. Secundum illam formam Christus iudicabit, in qua iudicatus est: vnde super illud Ioan. 5. Sic & filius quos vult, viuificat, dicit glo. In qua forma iniuste iudicatus est, iuste iudicabit, vt possit ab impijs videri: sed iudicatus est in forma infirmitatis. ergo & in eadem in iudicio apparebit.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 21. Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cũ potestate magna & maiestate: maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent. ergo in forma gloriosa apparebit.

¶ 2 Præt. Ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicantur: sed electi qui iudicabitur a Christo, corpora gloriosa habebũt. ergo multo fortius iudex in forma gloriosa apparebit.

¶ 3 Præt. Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est authoritatis & gloriæ: sed in primo aduentu quo Christus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit. ergo in secundo aduentu in quo veniet ad hoc vt iudicet, apparebit in forma gloriosa.

RESPON. Dicendum, quòd Christus dicitur dei & hominum mediator, inquantum pro hominibus satisfacit & interpellat apud patrem, & ea quæ sunt patris hominibus communicat, secundum quod dicitur Ioan. 7. Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, secundum hoc autem vtrumque conuenit ei, quòd cum vtroque communicat extremorum. Inquantum enim cum hominibus communicat, vices hominũ gerit apud patrem: inquantum vero cum patre communicat, dona patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit vt pro nobis satisfaceret apud patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit: quia vero in secundo aduentu ad hoc veniet, vt iustitiam patris in homines exequatur, gloriam demonstrare debebit, quæ inest ei ex communione ad patrem, & ideo in forma gloriosa apparebit.

Ioan. 5. Ang. super Io. tract. 21.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in eadem carne apparebit, sed non similiter se habente.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ signum crucis apparebit in iudicio non ad indicium tũc existentis infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior eorum cõdemnatio appareat, qui gelio Ioan. Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Non quòd ipse ex virtute hominis sit iudicaturus, vel quòd ipse solus sine patre & Spiritusancto iudicium sit facturus, sed quia ipse solus in forma serui iudicãs, bonis & malis uidebitur. Cum ergo pater non iudicet quemquàm, sed omnem potestatem dedit filio, non ita est intelligendum quasi filius solus iudicet, & non pater, sed quia forma filij humana cunctis in iudicio apparebit, non tantam misericordiam neglexerunt, & eorum præcipue qui Christum iniuste persecuti sunt. Cicatrices autem quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatẽ, sed erunt indicia maximæ virtutis, qua Christus per passionis infirmitatem de hostibus triumphauit. Paprobratissimam etiã mortem ostendet non sensibiliter oculis eam ingerens, ac si tunc eam pateretur, sed ex his quæ apparebunt, scilicet indicijs præteritæ passionis homines in recognitionem præteritæ mortis adducet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua vt se demonstret, vel non demonstret oculo non glorioso, vt patet ex dictis quæ supra. 44. dist. dicta sunt: & ideo in forma gloriosa Christus ab hominibus poterit videri.

q. 2. ar. 4. in responsione ad 3. quæst. 2.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria & potestas eius qui odio habetur, maxime contristat: & ideo sicut visio gloriæ humanitatis Christi erit iustis in premium, ita inimicis Christi erit in supplicium. vnde Esa. 26. Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, scilicet iudiciij, hostes tuos deuoret.

¶ Ad quintum dicendum, quòd forma ibi accipitur pro natura humana, in qua iudicatus est, & etiam iudicabit: nõ autem pro qualitate naturæ quæ non erit eadem in iudicante, scilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

c Vtrum diuinitas a malis sine gaudio uideri possit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuinitas a malis sine gaudio possit videri. Constat enim quòd impij manifestissime cognoscant Christum esse deum. ergo diuinitatem eius videbunt: & tamen de visione Christi non gaudebunt. ergo diuinitas sine gaudio videri potest.

2. par. q. vbi supra.

¶ 2 Præt. Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati: sed hoc quòd videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnam, vt dictum est. ergo multo fortius si diuinitatem viderent, magis tristarentur quàm gauderent.

¶ 3 Præt. Quæ sunt in affectu non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt in intellectu, vnde Aug. dicit. Præcedit intellectus, & sequitur tardus, aut nullus affectus: sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad affectum. ergo poterit esse diuinitatis visio sine gaudio.

¶ 4 Præt. Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modũ recipientis, & non per modum recepti: sed omne quod videtur, quodammodo in videntẽ recipitur. ergo quamuis diuinitas in se sit delectabilissima, tamen visa ab alijs qui sunt tristitia absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.

¶ 5 Præt. Sicut se habet sensus ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile: sed ita est in sensibus quod palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis, vt dicit Aug. & similiter accidit in alijs sensibus. ergo cum damnati habeant intellectũ indispositum, videtur quòd visio lucis increatæ magis afferet eis pœnam quàm gaudium.

Lib. 7. confes. cap. 16.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum deum: ex quo patet quòd essentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia lætitiæ in dei visione consistit: sed de ratione beatitudinis est gaudium, ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.

¶ 2 Præt. Essentia ipsa diuinitatis est essentia veritatis: sed unicuique est delectabile videre verum, vnde & omnes homines natura scire desiderant, vt dicitur in principio metha. ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.

¶ 3 Præt. Si aliqua visio non semper est delectabilis, conuenit eam quandoque esse tristabilem: sed visio intellectiua nõ quàm est contristabilis, quia delectationi quæ est in intelligendo non opponitur aliqua tristitia, vt dicit Philosophus. cum ergo diuinitas non possit videri nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas sine gaudio videri non possit.

7. eth. c. 12.

RESPON. Dicendum, quòd in quolibet appetibili, vel delectabili duo possunt considerari, scilicet id quod appetitur, vel est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis, vel delectabilitatis in ipso: sicut autem secundum Boetium in libr. de hebdoma. Id quod est, habere aliquid præter quàm quod ipsum est, potest ipsum vero esse nihil aliud præter se habet admistũ, ita id quod est appetibile, vel delectabile potest habere aliquid aliud admistum, vnde non sit delectabile, vel appetibile: sed id quod est ratio delectabilitatis nihil habet admistum, vel habere potest, propter quod non delectabilis sit, vel appetibilis. Res igitur quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis & delectabilitatis, possunt apprehensa non delectare: sed id quòd per essentiam suam est bonitas, impossibile est quòd eius essentia apprehensa nõ delectet, vnde cum deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest diuinitas sine gaudio videri.

Cap. I.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifeste cognoscent Christum esse deum, non per hoc quod diuinitatem eius videant, sed per manifestissima diuinitatis indicia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuinitatem secũdum quod est in se, nullus potest odio habere, sicut nec aliquid potest odio habere in tam bonitatem. sed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquantum scilicet aliquid agit, vel præcipit quod est contrarium voluntati, & ideo visio diuinitatis nulli potest esse non delectabilis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum Aug. est intelligendum quando id quod apprehenditur per intellectum præcedentem est bonum per participationem, & nõ per essentiam, sicut sunt omnes creaturæ, vnde potest in eis esse aliquid quare affectus non moueatur. Similiter etiam in via deus cognoscitur per effectus, & intellectus non attingit ad ipsam essentiam bonitatis eius: vnde non oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur si essentiam eius videret, quæ est ipsa bonitas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem, omnis autem passio a contraria causa fortiori subueniente tollitur, & non ea tollit, & ideo tristitia damnatorum tolleretur, si deum per essentiam viderent.

¶ Ad quintum dicendum, quòd per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quod natum est delectare, & propter hoc delectatio impeditur: sed indispositio quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem, qua sunt ordinati ad diuinam bonitatem, cum imago semper in eis maneat, & ideo non est simile.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum aduentum domini ad iudicium præcedent aliqua signa.

Matth. 24. Et ibidem. S. Tho.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aduentũ domini ad iudicium non præcedent aliqua signa, quia. 1. Thes. 5. Cum dixerint, pax & securitas, rep entinus eis superueniet interitus: sed non esset pax & securitas si homines per signa præcedentia terrerentur. ergo signa non præcedent illum aduentum.

¶ 2 Præt. Signa ante manifestationem ordinantur: sed aduentus eius debet esse occultus, vnde. 1. Thes. 5. dies domini sicut fur in nocte, ita veniet. ergo signa non debent ipsum præcedere.

¶ 3 Præt. Tempus primi aduentus fuit præcognitum a philosophis, quod non est de secundo aduẽtu, vt supra dictum est: sed primum aduentum Christi nõ præcesserunt aliqua huiusmodi signa. ergo nec secundum præcedent.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 21. Erunt signa in sole, & luna, & stellis.

Super Ioã. tract. 19.

¶ 2 Præt. Hiero. ponit quindecim signa præcedentia iudicium, dicens quòd primo die maria omnia exaltabuntur quindecim cubitis super montes. Secundo, omnia æquora prosternentur in profundũ, ita vt vix videri poterunt. Tertio, redigentur in antiquum statum. Quarto, beluæ omnes, & alia quæ mouentur in aquis congregabuntur, & lenabuntur super pelagus more contentionis inuicẽ mugientes. Quinto, omnia volatilia cæli congregabuntur in campis inuicem plorantes non gustantes, neque bibentes. Sexto, flumina ignea surgent ab occasu sossis cõtra faciem firmamenti vsque ad ortum corruentia. Septimo, omnia sydera errantia fixa spargent ex se igneas comas, sicut cometæ. Octauo, erit magnus terræmotus, & omnia animalia prosternentur. Nono omnes lapides tam magni quàm parui diuidentur in quatuor partes, vnaquæque aliam collidente. Decimo, omnes plantæ sanguineum fluent rorem. Vnde. imo, omnes montes, & colles, & ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo, omnia animalia venient ad campos de siluis & montibus rugientia, & nihil gustantia. Terciodecimo, omnia sepulcra ab ortu solis vsque ad occasum patebunt cadaueribus ad resurgendum. Quartodecimo, omnes homines de habitaculis suis recedent nõ intelligentes, neque loquentes, sed discurrentes. Quint decimo, omnes morientur, & resurgent cum mortuis longe ante defunctis.

Vt ipse testatur se legisse in annalibus Hebræorum.

II

VLTERIVS. Videtur quòd circa iudicium secundum rei veritatem sol & luna obscurentur, quia vt dicit Rabanus super Matth. nihil prohibet intelligere tunc temporis veraciter solem & lunam cum sydereis cæteris suo lumine priuari, quomodo de sole constat factum tempore dominicæ passionis.

Cap. 24. Et habetur ex Carthena aurea. cap. vbi supra.

¶ 2 Præt. Lux corporum cælestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influunt in hæc inferiora, & non solum per motum, vt dicit Auerroi. in lib. de substantia orbis: sed tunc generatio cessabit. ergo nec lux in corporibus cælestibus remanebit.

Cap. 2. & 3. Cœl. cõ. 42.

¶ 3 Præt. Inferiora corpora purgabuntur, vt quibusdam videtur, a qualitatibus quibus agunt: corpus autem cæleste non solum agit per motum, sed per lumen, vt dictum est. ergo sicut motus cæli cessabit, ita & lumen corporum cælestium.

SED CONTRA est, quod secundum Astrologos, sol & luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis & lunæ simul esse dicitur, scilicet domino ad iudicium ueniente. ergo non erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

¶ 2 Præt. Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei, & augmentatio: sed uenientẽ domino lux luminariũ promittitur augenda, vnde Esa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis: & lux solis septies plicitur. ergo nõ est conueniens quòd uenientẽ domino lux illorum corporum cesset.

III

VLTERIVS. Videtur quòd uirtutes cælorum domino ueniente non moueantur. Virtutes enim cælorum dici non possunt nisi angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis. ergo moueri non poterunt.

In Proœm. cap. 1. Li. 2. moral. cap 3.

¶ 2 Præt. Admirationis causa est ignorantia, vt patet in principio metha. sed sicut ab angelis longe abest timor, ita & ignorantia, quia ut dicit Gregor. Quis est quod non uideant, qui uidentem omnia uident? ergo non poterunt per admirationẽ moueri, ut in litera dicitur.

¶ 3 Præt. Omnes angeli astabunt diuino iudicio, vnde Apoc. 7. Et omnes angeli astabant in circuitu throni: sed virtutes nominat

nominat vnum specialem ordinem in angelis. ergo nõ potius de eis dici debuit quòd moueantur, quàm de alijs angelis.

SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 26. Columnæ cæli pauent aduentum eius: sed columnæ cæli non possunt intelligi nisi per virtutes cælorum. ergo virtutes commouebuntur.

¶ 2 Præt. Matth. 24. dicitur. Stellæ cadẽt de cælo, & virtutes cælorum mouebuntur.

VI Ill S. Tho. sup Mat. ca. 25.

VETERIVS. Videtur quòd iudicium non fiet in valle Iosaphat, aut in loco circunstante, quia ad minus oportet omnes iudicandos in terra stare, aut eos tantũ leuari in nubibus, quorum erit iudicare: sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum. ergo non potest esse quòd circa vallem illam fit iudicium.

¶ 2 Præt. Sicut supra dictum est, Christo in humanitate datum est iudicium, vt iuste iudicet, qui iniuste iudicatus est: sed ipse iniuste iudicatus est in prætorio Pilati, & sententiam iniusti iudicij in Golgotha suscepit. ergo loca illa magis determinari debent ad iudicium.

¶ 3 Præt. Nubes fiunt ex resolutione vaporum: sed tunc nulla erit euaporatio, vel resolutio. ergo non poterit esse quòd iusti in nubibus obuiam Christo in aera rapiãtur, & sic oportebit & bonos, & malos esse in terra, & ita locus multo amplior requireretur quàm sit ista vallis.

SED CONTRA est, quod dicitur Iohelis 4. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in valle Iosaphat, & discepitabo ibi cum eis.

¶ 2 Præt. Actuum 1. dicitur. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum, ita veniet: sed ipse ascendit de monte olueti qui præeminet valli Iosaphat. ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut supra dictum est, Christus ad iudicandum veniens in forma gloriosa apparebit propter authoritatem quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia quæ ad reuerentiam & subiectionem inducant, & ideo aduentum Christi ad iudicium venientis multa signa præcedent vt corda hominum in subiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparentur huiusmodi signis commonitii. Quæ autem sunt illa signa, de facili non potest sciri. Signa enim quæ in euangelijs leguntur, vt Aug. dicit ad Eusitium de fine mundi, nõ solum pertinent ad aduentum Christi ad iudiciũ, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem, & ad aduentum Christi, quo Christus cõtinue ecclesiam suam visitat, ita quòd forte si diligenter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipse dicit: quia illa signa quæ in euangelijs leguntur, sicut pugnæ, & terrores, & huiusmodi, a principio humani generis fuerunt: nisi forte dicatur, quòd tunc temporis magis inualescent, sed secundum quam mensuram circunstantia vicinium aduentum denuntient, incertum est. Signa vero quæ Hiero. ponit, non asserit, sed in annalibus Iudæorum se ea reperisse scripta dicit, quæ etiam valde parum verisimilitudinis habent.

Epist. 78.

Epist. 78.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Aug. in lib. ad Eusitium prædicto, circa finem mundi erit vniuersalis persecutio malorum contra bonos, vnde simul aliqui timebunt, scilicet boni, & aliqui securi erunt, scilicet mali. Quod autem dixerunt, Pax & securitas &c. ad malos referendum est, qui signa futuri iudicij paruipendent: ad bonos vero pertinet quod dicitur Luc. 21. Arescentibus hominibus præ timore &c. Vel potest dici, q̃ omnia illa signa quæ circa iudicium erunt, infra tempus iudicij computantur, vt sic dies iudicij omnia illa contineat: vnde quamuis ex signis apparentibus circa diem iudicij homines terreantur, ante tamen quàm signa illa apparere incipiant, in pace & securitate se impij esse credent, post mortem antichristi non statim videntes mundum consummari, vt existimabant.

1. Thes. c. 5.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dies domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus, quod per signa illa cognosci non poterit: quamuis etiam sub die iudicij comprehendi possint omnia illa manifestissima signa, quæ immediate præcedent iudicium, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, quamuis determinatum tempus esset prius præcognitum a prophetis: & ideo non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus veniet, quamuis determinatum tempus sit occultũ.

ADSECVNDAM quæstionem dicendum, quòd si loquamur de sole & luna quantum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic non est credibile q̃ obscuretur sui luminis priuatione, quia totus mundus innouabitur Christo veniente, & sanctis surgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secundum tẽpus propinquum ante iudicium sic esse poterit quòd sol, & luna, & alia cæli luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantum ad tempus iudicij præcedens.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ lux est in corporibus cælestibus, nõ solũ ad causandũ generationẽ in istis inferioribus, sed etiã ad eorũ perfectionẽ & decorẽ: vnde nõ oporttet q̃ cessante generatione lux corporum cælestium cesser, sed magis augeatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non videtur esse probabile, vt dictũ est, q̃ qualitates elementares remoueantur ab elementis, quamuis quidam hoc posuerunt. Si tamen remouerentur, non est simile de eis & de luce, eo quòd qualitates elementares habẽt adinuicem contrarietatem vnde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principij regulantis contraria, & ad concordiam reducentis. Nec est etiam simile de motu corporum cælestium: motus enim est actus imperfecti, vnde & tolli debet, quando tolletur imperfectio, quod de luce non potest dici.

ADTERTIAM quæstionem dicendum, quòd virtutes in angelis dupliciter dicuntur, vt patet per Dio. 11. cę. hierar. Quandoque enim nomen virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierar. secundum vero Gregor. est supremus in fine hierar. chiæ. Alio modo, accipitur cõmuniter pro omnibus cælestibus spiritibus, & vtroque modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo, scilicet pro omnibus angelis, & tunc dicuntur moueri propter admirationẽ nouitatis quæ in mundo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout, Virtutes, est proprium nomen ordinis, & tunc ordo ille dicitur moueri præ alijs ratione effectus, quia illi ordini, secundum Gregor. attribuitur miracula facere, quæ maxime circa illud tempus fient, vel quia ordo ille cum sit de media hierarchia secundum Dio. non habet potentiam limitatam, vnde oportet quòd eius ministerium sit circa causas vniuersales: vnde proprium officium virtutum esse videtur corpora cælestia mouere, quæ sunt causa eorum quæ in natura inferiori aguntur, & hoc etiã ipsum nomen sonat, quia virtutes cęlorum dicuntur. Tunc ergo mouebuntur, quia ab effectu suo cessabunt vlterius corpora cælestia non mouentes, sicut nec angeli qui sunt ad custodiam hominum deputati, vlterius custodiæ officio vacabunt.

In li. 40. homiliarũ homil. 14.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd mutatio illa non variat aliquid quòd ad eorũ statum pertineat, sed refertur vel ad effectus eorum qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad nouam rerum considerationem, quam prius secundum species concreatas videre non potuerant. Hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit: unde dicit Augustinus, quòd deus mouet creaturam spiritualem per tempora.

Li. 8. super Gen. ad literam. c. 20

¶ Ad secundum dicendum, quòd admiratio solet esse de his quæ nostram cognitionem excedunt uel facultatem & secundum hoc uirtutes cælorum admirabuntur diuinam uirtutem talia facientem, inquantum ab eis in ratione & comprehensione deficiunt, per quem modum dixit Agnes, quòd eius pulchritudinem sol & luna mirantur, & sic non ponitur in angelo ignorantia, sed tollitur dei comprehensio.

¶ Ad tertium patet responsio ex dictis.

ADQVARTAM quæstionem dicendum, quòd qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicij conueniant, non potest multum per certitudinem sciri, tamen proba-

Universidad de Deusto
Biblioteca

probabiliter potest colligi ex scripturis, quòd circa locum montis olieti descendit, sicut & inde ascendit, vt idem esse ostendatur qui ascendit, & qui descendit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magna multitudo in parno spatio comprehendi potest: sufficit autem ponere quantumcũque spatium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum, dummodo ab illo spacio Christũ videre possint, qui in aere eminens, & maxima claritate refulgẽs a longinquo inspici poterit.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quàmuis Christus p hoc quòd iniuste iudicatus est, iudiciariam potestatem meruerit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniuste iudicatus est, sed in forma gloriosa, in qua ad patrem ascendit: vnde locus ascensionis magis competit iudicio, quàm locus vbi condemnatus est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nubes hic appellantur, vt quidam dicunt, quædam densitates lucis resplendentis a corporibus sanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua. Vel potest dici, quòd nubes illæ generabuntur diuina virtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & ascensionem, vt qui ascendit in nube, etiam in nube ad iudicium veniat: nubes etiam propter refrigerium misericordiam indicat iudicantis.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de innouatione mundi.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, Vtrum innouatio mundi sit futura.
¶ Secundo, Vtrum mundo innouato motus corporum cælestium cesset.
¶ Tertio, Vtrũ cælestia corpora maiori claritate refulgeant.
¶ Quarto, Vtrum elementa aliqua claritatis gloria ornentur.
¶ Quinto, Vtrum animalia bruta, & plantæ, & corpora minerali a maneant.

ARTICVLVS PRIMVS.

a *Vtrum mundus aliquando innouabitur.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ mundus numquàm innouabitur. Nihil enim est futurum nisi quod aliquando fuit secundum speciem, Eccl. 1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est: sed numquàm mundus aliam dispositionem habuit, quàm nunc habet quantum ad partes essentiales, & ad genera, & species. ergo numquàm innouabitur.

¶ 2 Præt. Innouatio alteratio quædam est: sed impossibile est vniuersum alterari, quia omne alteratũ reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen secundum locum mouetur, quod non est extra vniuersum ponere. ergo non potest esse quòd mundus innouetur.

¶ 3 Præt. Gen. 1. dicitur, quòd deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat, & exponunt sancti quòd requieuit a nouis creaturis condendis: sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus quàm iste, quem nunc naturali ordine tenent. ergo numquàm alium habebunt.

¶ 4 Præt. Ista rerum dispositio quæ nunc est, rebus est naturalis. si ergo in aliam dispositionem transmutentur, illa dispositio erit eis innaturalis: sed illud quod est innaturale, & per accidens non potest esse perpetuum, vt patet, idest, cæli & mundi. ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoque ab eis remouebitur, & ita erit ponere circulationem quãdam in mundo, sicut Empedo. & Origenes posuerũt, & post hunc mundũ fit iterũ alius mundus, & post illum iterum alius.

¶ 5 Præt. Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur: sed vbi non est meritum, nõ potest esse præmium: cum ergo creaturæ sensibiles nihil meruerint, videtur q̃ nõ innouabuntur.

SED CONTRA est, quod habetur Esai. 65. Ecce ego creo nouos cælos, & nouam terram, & non erunt in memoria priora. Et Apoc. 21. Vidi cælum nouum, & terram nouã: primum enim cælum, & prima terra abijt.

¶ 2 Præt. Habitatio debet habitatori congruere: sed mundus factus est vt sit habitatio hominis, sed homo innouabitur. ergo & mundus innouabitur.

¶ 3 Præt. Omne animal diligit suum simile, Eccle. 13. ex quo patet quòd similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquam similitudinem cum vniuerso, vnde & minor mundus dicitur. ergo homo vniuersum diligit naturaliter. ergo & eius bonum concupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio debet etiam vniuersum meliorari.

RESPON. Dicendum, quòd omnia corporalia propter hominem facta esse creduntur, vnde & omnia dicuntur et esse subiecta. Seruiunt autem ei dupliciter. Vno modo, ad sustentationem vitæ corporalis. Alio modo, ad profectum diuinæ cognitionis, inquantum homo per ea quæ facta sunt, inuisibilia dei conspicit, vt dicitur Rom. 1. Primo ergo ministerio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit, cum eius corpus omnino incorruptibile sit futurum virtute diuina id facienti per animam, quam immediate glorificat. Secũdo etiam ministerio non indigebit homo quantum ad cognitionem intellectuam, q̃ in tali cognitione deum sancti videbunt immediate per essentiam: sed ad hanc visionem essentiæ oculus carnis attingere non poterit, & ideo vt eius solatium congruens sibi de visione diuinitatis præbeatur, inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus, in quibus manifeste iudicia diuinæ maiestatis apparebunt, & præcipue in carne Christi, & post hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus alijs corporibus: & ideo oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam a diuina bonitate suscipiant, non tamen speciem variantem, sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio: vnde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium, quod patet ex hoc quod subditur. Nihil sub sole nouum. Cum enim sol circulariter moueatur, oportet ea quę solis virtuti subsunt, circulationem aliquam habere, quæ consistit in hoc quòd illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, numero diuersa, vt dicitur in fine libri de generatione: ea vero quæ ad statum gloriæ pertinent, soli non subsunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de alteratione naturali, quæ habet agens non naturale quod ex necessitate naturæ agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere, nisi ipsum alio & alio modo se habeat, sed ea quæ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate voluntatis: vnde sine aliqua immutatione dei volentis potest nunc hæc, nunc illa dispositio ab ipso in vniuerso existere, & sic ista innouatio non reducitur in aliquod principium motus, sed in principiũ immobile, scilicet deum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro tanto dicitur deus die septimo a nouis creaturis condendis cessasse, quia nihil postea factum est, quod prius non præcesserit in aliqua similitudine secundum genus, vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dico ergo quòd nouitas mundi futura præcessit quidem in operibus sex dierum in quadam remota similitudine, scilicet in gloria, vel gratia angelorum: præcessit etiam in potentia obedientiæ quæ creaturæ tfic est indita ad talem nouitatem suscipiẽdam a deo agente.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa dispositio nouitatis non erit naturalis, nec contra naturã, sed erit supra naturam, sicut gratia & gloria sunt supra animæ naturam, & erit a perpetuo agẽte quod eam perpetuo conseruabit.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd quàmuis corpora insensibilia non meruerint illam gloriam proprie loquendo, homo tamen meruit vt illa gloria toti vniuerso cõferretur, inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis: sicut aliquis homo meretur vt ornatioribus vestibus induatur, quem tamen ornatum nullo modo ipsa vestis meretur.

ARTICVLVS II.

b *Vtrum motus corporum cælestium in illa mundi innouatione cessabit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd motus corporum cælestium in illa mundi innouatione non cessabit, quia Gen. 8. dicitur. Cunctis diebus terræ frigus & æstus, æstas & hyems, nox & dies non requiescent: sed nox & dies, hyems & æstas efficiuntur per motum solis. ergo numquàm motus solis cessabit.

¶ 2 Præt. Hiere. 31. dicitur. Hæc dicit dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, & sonant fluctus eius, si steterint leges istæ coram me, tunc & semen Israel nu nquàm deficiet, vt hõ sit gens corã me cũctis diebus: sed semen Israel nũq deficiet, sed in perpetuum permanebit. ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cæli causantur, in perpetuum erunt. ergo motus cæli numquàm cessabit.

¶ 3 Præt. Substantia corporum cælestium semper erit: sed frustra est ponere aliquid nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autem cælestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, Gen. 1. quod non possunt facere nisi per motum. ergo motus eorum semper manebit, alias frustra illa corpora remanerent.

¶ 4 Præt. In illa mundi innouatione totus mundus meliorabitur. ergo nulli corpori remementi auferetur id quod est de sua perfectione, sed motus est de perfectione corporis cælestis, quia vt dicitur in 2. cæli & mundi, illa corpora participant diuinam bonitatem, per motum. ergo motus cæli non cessabit.

¶ 5 Præt. Sol successiue illuminat diuersas partes mundi secundum quod circulariter mouetur. si ergo motus circularis cæli cesset, sequitur quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas, quod non conuenit illi nouitati.

¶ 6 Præt. Si motus cæli cessat, hoc non esset nisi inquantum motus aliquam imperfectionem in ea o ponit, vtpote lassitudinis, vel laboris, quod non potest esse, cum motus ille sit naturalis, & cælestia corpora sint impassibilia, vnde in suo motu non fatigantur, vt dicitur in 2. cæli & mundi. ergo motus cæli numquàm cessabit.

¶ 7 Præt. Frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum: sed in quocumque situ ponatur corpus cæli est in potentia ad alium situm. ergo nisi reduceretur ad actum, potentia illa frustra remaneret, & semper esset imperfecta: sed non potest reduci ad actum, nisi per motum localem. ergo semper mouebitur.

¶ 8 Præt. Illud quod se habet indifferenter ad plura, aut vtrique attribuitur ei, aut nullum: sed sol indifferenter se habet ad hoc quòd sit in oriente, vel occidente, alias motus eius non esset vniformis per totum, quia ad locum vbi naturalius esset, velocius moueretur. ergo vel neuter situs attribuitur soli, vel vterque: sed nec vterque, nec neuter potest ei attribui nisi successiue per motum, oportet enim si quiescit quòd in aliquo situ quiescat. ergo corpus solis in perpetuum mouebitur, & eadem ratione omnia alia corpora cælestia.

¶ 9 Præt. Motus cæli est causa temporis. si ergo motus cæli deficiat, oportet tẽpus deficere, quod si deficeret, oporteret quòd deficeret in instanti: diffinitio autem instantis est in 8. physic. quod est initium futuri, & finis præteriti, & sic post vltimũ instans temporis esset tempus, quod est impossibile. ergo motus cæli numquàm cessabit.

¶ 10 Præt. Gloria non tollit naturam: sed motus cæli est ei naturalis. ergo p gloriam non ei tollitur.

SED CONTRA est, qd dicitur Apoc. 10. quòd angelus q apparuit, iurauit per viuentem in sęcula, quia tẽpus amplius non erit, scilicet posquàm septimus angelus tuba cecinerit, qua canente mortui resurgent, vt dicitur 1. Cor. 15. sed si non est tempus, non est motus cæli. ergo motus cæli cessabit.

¶ 2 Præt. Esa. 60. dicitur. Non occidet vltra sol tuus, & luna tua non minuetur: sed occasus solis & diminutio lunæ ex motu cæli cauiatur. ergo motus cæli quandoque cessabit.

¶ 3 Præt. Vt probatur in 2. de generatione, motus cæli est propter continuã generationẽ in illis inferioribus: sed generatio cessabit in plero numero electorum. ergo motus cæli cessabit.

¶ 4 Præ. Omnis motus est propter aliquem finem, vt dicitur in 2. meta. sed omnis motus qui est propter finem, habito fine quiescet. ergo vel motus cæli numquàm consequeretur finem suum, & sic esset frustra, vel al quando quiesceret.

¶ 5 Præt. Quies est nobilior quàm motus, quia secundum hoc quòd res sunt immobiles, deo assimilãtur, in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem. ergo cum corpora cælestia sint multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

RESPON. Dicendum, quòd circa istam quæstionem est triplex positio. Prima est philosophorum, qui dicunt quòd motus cæli semper durabit. Sed hoc non est cõsonum fidei nostræ, quæ ponit certum numerum electorum præfinitum a deo, & sic oporteret quòd generatio hominũ non in perpetuum duret, & eadem ratione nec alia quæ ad generationem hominis ordinantur, sicut est motus cæli & variationes elementorum. Alij vero dicunt, quòd motus cæli cessabit secundum naturã. Sed hoc etiam est falsum, quia omne corpus quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locum, in quo naturaliter quiescit, ad quem naturaliter mouetur, & a quo non recedit nisi per violentiã. Nullus autem locus potest assignari corpori cælesti, quia non est magis naturalis soli accessus ab punctum orientis, quàm recessus ab eo: vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter, vel motus eius non terminatur naturaliter ad quietem. Vel dicendum est secundũ alios, quòd motus cæli cessabit in illa mundi innouatione, non quidem ex alia qua naturali causa, sed diuina voluntate faciẽte. Corpus enim illud, sicut & alia, in ministerũ hominis dupliciter facta sunt, vt prius dictum est. Altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ non indigebit, scilicet secundum quod corpora ei deseruiunt ad sustentationem corporalis vitæ: hoc autem modo corpus cæleste seruit ei per motum, inquantum per motum cæli multiplicatur genus humanum, & generãtur plantæ, & alia animalia quæ vsui hominum sunt necessaria, & temperies in aere efficitur conferens sanitatem, vnde homine glorificato motus cæli cessabit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba illa intelligunt de terra secundum statum istum, in quo potest esse principium generationis & corruptionis plurarum, quod patet ex hoc quod ibi dicitur. Cũctis diebus terræ sementis, & messis, & hoc simpliciter concedendum est, quòd quand u terra erit messibus & sementibus apta, motus cæli non cessabit.

¶ Et similiter dicendum ad secundum, quòd dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundum præsentem statum, quod patet ex hoc quod dicit & semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus, vicissitudo enim dierũ post statum istum non erit: & ideo etiam leges, de quibus fecerat mentionem, post istum statum non erunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd finis qui ibi assignatur corporibus cęlestibus, est finis proximus, quia est propinus eorũ actus: sed iste actus vltimus ordinatur ad alium finem, scilicet ad ministerium humanum, vt patet per illud quod habetur Deut. 4. Ne forte oculis eleuatis, ad cælum videas solem, & lunam, & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea, quæ fecit dominus

1. Thes. 4.

T. com. 69

Luc. 21. Matth. 24.

Cap. 26.

T. com. 58. Et 12. meteor. co. 3.

T. com. 8.

T. com. 66.

T. com. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ous deus tuus in ministerium cunctis gentibus quæ sub cælo sunt, & ideo magis debet iudicium sumi de corporibus cælestibus secundum ministerium hominum, quàm secundum finem in genere assignatum. Corpora autem cælestia per alium modum in ministerium hominis glorificati cedent, sicut prius dictum est, & ideo non sequitur quòd iustitia remaneant.

Cap. 2. ¶ Ad quartum dicendum, quòd motus cæli non est de perfectione corporis cælestis, nisi inquantum per hoc est causa generationis in istis inferioribus, & secundum hoc etiam motus ille facit corpus cæleste participare diuinam bonitatem per quandam similitudinem causalitatis, non autem motus est de perfectione substantiæ cæli quæ remanebit, & ideo non sequitur quòd motu cessante aliquid de perfectione cæli tollatur secundum quod remanebit.

Cap. 30.

¶ Ad quintum dicendum, quòd omnia corpora electorum, vt infra dicetur, habebunt in seipsis quandam claritatem gloriæ: vnde quàmuis aliqua superficies terræ non illuminetur a sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Rom. 8. super illud, Omnis creatura ingemiscit &c, dicit glo. Ambro. expresse, quòd omnia elementa cum labore sua explent officia. Sicut sol & luna non sine labore statuta sibi implent spatia, quod est causa nostri, vnde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, vt credo, non signat aliquam fatigationem, vel passionem illis corporibus ac eidentem ex motu, cum motus ille sit naturalis nihil habens de violentia adiunctum, vt probatur in 1. cæli & mundi. sed labor ibi intelligitur defectus abiec, ad quod aliquid tendit: vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad complendum numerum electorum, illo incompleto nondum consequitur illud ad quod ordinatus est: & ideo similitudinarie dicitur laborare, sicut homo qui non habet quod intendit, & hic etiam defectus a cælo tollentur impleto numero electorum. Vel etiam potest referri ad desiderium futuræ innouationis, quam ex diuina dispositione expectat.

Tacom. 19.

¶ Ad septimum dicendum, quòd in corpore cælesti non est aliqua potentia quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hunc finem qui est esse in tali loco: sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cælesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc quod facit diuersas domos vnius modi, quarum si vnam faciat, non dicitur frustra potentiam habere: & similiter in quocumque situ ponatur corpus cæleste, potentia quæ est in ipso ad vbi, non remanebit incompleta, nec frustra.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quàmuis corpus cæleste secundum suam naturam æqualiter se habeat ad omnem situm qui est ei possibilis, tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs, sed secundum vnum situm nobilius disponitur respectu quorundam quàm secundum alium, sicut quo ad nos nobilius disponitur sol in die quàm in nocte: & ideo probabile est cum tota innouatio mundi habeat ordinem ad hominem, quòd cælum in illa nouitate habeat nobilissimum situm qui est possibilis in respectu ad nostram habitabilem. Vel secundum quosdam cælum quiescet in illo situ, in quo factum fuit, alias aliqua reuolutio cæli remaneret incompleta. Sed ista ratio videtur inconueniens, quia cum aliqua reuolutio sit in cælo quæ non finitur nisi in 36. millibus annorum, sequeretur quòd tandiu mundus deberet durare, quod nõ videtur probabile. Et præterea, secundum hoc posset sciri quando mundus finiti deberet. Probabiliter. n. colligitur ab astrologis, in quo situ corpora cælestia sunt facta, cõsiderato numero annorum qui computatur ab initio mundi, & eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionem similem reuerteretur, tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

¶ Ad nonum dicendum, quòd tempus quandoque deficiet motu cæli deficiente, nec illud nunc vltimum erit principium futuri: dicta enim diffinitio non datur de nunc, nisi secundũ quod est continuans partes temporis, non secundum quod est terminans totum tempus, & de hoc dictum est in 1. dist. 2. libri, cum de æternitate mundi ageretur.

¶ Ad decimum dicendum, quòd motus cæli non dicitur naturalis quasi sit pars naturæ eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur: nec iterum hoc modo quòd habeat principium actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantum. Principium autem actiuum eius est in substantia spirituali, vt dicit Commentator in principio cæli & mundi. & ideo non est inconueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato natura corporis cælestis variabitur. Alias rationes cõcedimus, scilicet duas primas quæ sunt ad oppositum, quia debito modo concludunt. Sed quia aliæ duæ videntur concludere quòd motus cæli naturaliter cesset, ideo ad eas respondendum est.

AD PRIMAM ergo earum dicendum, quòd motus cessat habito eo propter quod est, si illud sequatur motũ, & non concomitetur ipsum: illud autem propter quod est motus cælestis, secundum Philosophos, concomitatur motum, scilicet imitatio diuinæ bonitatis in causalitate quam habet super inferiora, & ideo non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

¶ Ad secundam dicendum, quòd quàmuis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus, tamen motus in eo quòd per motum potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis est nobilior quàm quies in illo quòd nullo modo per motum possit illam perfectionem consequi, & ratione ista terra quæ est infimum corporum est sine motu, quàmuis ipse deus, qui est nobilissimus rerum sine motu sit, a quo corpora nobiliora mouentur: & inde est etiam quòd motus superiorum corporum possent poni secundũ viam naturæ perpetui, nec vnquàm ad quietem terminari, quàmuis motus inferiorum corporum ad quietem terminetur.

ARTICVLVS III.

c Vtrum corporibus cælestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corporibus cælestibus claritas non augeatur in illa innouatione. Illa enim innouatio in corporibus inferioribus erit per ignem purgantem: sed ignis purgans numquàm pertingit ad corpora cælestia, vt in præcedenti distinctione dictum est. ergo corpora cælestia non innouabuntur per maioris claritatis susceptionem.

¶ 2 Præt. Sicut corpora cælestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: sed cessante generatione, cessabit motus, vt dictũ est. ergo similiter cessabit lux cælestium corporum magis quàm augeatur.

¶ 3 Præt. Si innouato homine corpora cælestia innouentur, oportet quòd eo deteriorato fiant deteriora: sed hoc non videtur probabile, cum illa corpora sint inuariabilia quantum ad id quod est in substantia eorum. ergo nec innouato homine innouabuntur.

¶ 4 Præt. Si deteriorata tunc fuerint, oportet quòd tantum deteriorata fuerint quantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione: sed Esa. 30. dicitur quòd tunc erit lux lunæ sicut lux solis. ergo & in primo statu ante peccatum luna lucebat quantum nunc lucet sol. ergo quantumcumque luna erat super terram, faciebat diem sicut facit sol, & hoc manifeste apparet falsum per id quod dicitur Gen. 1. quòd luna facta est, vt præesset nocti. ergo homine peccante non sunt corpora cælestia diminuta in lumine, & ita nec eorum lumen augebitur, vt videtur in hominis glorificatione.

¶ 5 Præt. Claritas corporum cælestium ordinatur ad vsum hominis, sicut & aliæ creaturæ: sed post resurrectionem claritas solis non cedet in hominis vsum, dicitur enim Esa. 9. Nõ erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, neque splendor lunæ illuminabit te. & Apoc. 21. dicitur, quòd ciuitas illa beatorum non egebit sole neque luna, vt lucent in ea. ergo eorum claritas non augebitur.

¶ 6 Præt. Non esset sapiens artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium constituendum: sed homo est quoddam minimum comparatione cælestium corporum, quæ sua ingenti magnitudine quasi incomparabiliter hominis

hominis quantitatem excedunt, immo etiam totius terræ, quę habet se ad cælum vt punctum ad sphęram, sicut astrologi dicunt. ergo cum deus sit sapientissimus, non videtur quòd finis creationis cæli sit homo, & ita non videtur q̃ eo peccante cælum deterioratum fuerit, nec eo glorificato melioretur.

Cap. 14. SED CONTRA est, qd dicitur Esa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter.

¶ 2 Præt. Totus mũdus innouabitur in melius, vt supra dictum est: sed cælum ẽ nobilior pars mũdi corporalis. ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplẽdeat. ergo maiorabitur & crescet claritas eius.

Cap. 60.

¶ 3 Præt. Omnis creatura quæ ingemiscit & parturit, expectat reuelationem gloriæ futuræ filiorum dei, vt dicitur Rom. 8. sed etiam corpora cælestia sunt huiusmodi, vt ibidem dicit glo. ergo expectant gloriam sanctorum: sed non expectarent nisi ex hoc eis aliquid accresceret. ergo claritas eis per hoc accrescet, qua præcipue decorantur.

RESPON. Dicendum, q̃ sicut supra dictum est, ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt etiam mundo innouato manifestis indicijs quasi sensibiliter deus ab homine videatur, creatura autem præcipue in dei cognitionem ducitur sua specie & decore, quæ manifestant sapientiam facientis & gubernantis. Vnde dicitur Sap. 13. A magnitudine speciei cognoscibiliter poterat creator horum videri, pulchritudo autem cælestium corporum præcipue consistit in luce, vnde Eccl. 43. Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis dominus: & ideo præcipue quantum ad claritatem corpora cælestia meliorabuntur, quantitas autem & modus meliorationis illi soli cognita est, qui erit meliorationis actor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis purgans non causabit innouationis formam, sed disponet tantum ad eam purgando a fœditate peccati, & ab impuritate commistionis quæ in corporibus cælestibus non inuenitur, & ideo quàmuis corpora cælestia per ignem non sint purganda, sunt tamen diuinitus innouanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd motus non importat aliquam perfectionem in eo quod mouetur secundum quod in se consideratur, cum sit actus imperfecti, quàmuis possit pertinere ad perfectionem corporis, inquantum est causa alicuius: sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis etiam in substantia sua considerati, & ideo postquàm corpus cæleste desinet esse causa generationis, non remanebit motus, sed remanebit claritas eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd super illud Esa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, dicit glo. Omnia propter hominem facta in eius lapsu peiorata sunt, & sol & luna suo lumine minorata, quæ quidem minoratio a quibusdam intelligitur secundum realem luminis minorationem: nec obstat quòd corpora cælestia secundum naturam sunt inuariabilia, quia illa variatio facta est a diuina virtute. Alij autem probabilius intelligunt, minorationem illam esse dicentes nõ secundum realem luminis defectum, sed quo ad vsum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cælestium post peccatum consecutus est, quantum ante fuisset, per quem etiam modum dicitur Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi, quæ tamen etiam ante spinas & tribulos germinabat, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, quòd si lux cælestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quòd realiter non sit augenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi, cum etiam homo prius & post, animalem vitam habuit, quæ motu & generatione creatur a corporalis indigeat: sed glorificatio hominis statum totius creaturæ corporalis immutabit, vt dictum est, & ideo non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minoratio illa, vt probabilius æstimatur, non fuit secundum substantiam, sed secundum effectum: vnde non sequitur quòd luna existens super terram diem fecisset, sed quod tantum commodum ex lumine lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine solis, & post resurrectionem quando lux lunæ augmentabitur secundum rei veritatem, non erit alicubi nox super terram, sed solumin centro terræ vbi erit infernus, quia tunc, vt dicitur, luna lucebit quãtum nunc lucet sol, sol autem in septuplum quàm modo

D. 735.

luceat: corpora autem beatorum septies magis sole, quàmuis hoc non sit aliqua authoritate, vel ratione probatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquid potest cedere in vsum hominis dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedet in vsum hominis, quia ex deo plenam sufficientiam habebit, & hoc significatur in authoritate Apostoli inducta, quæ dicit quòd ciuitas nõ eget sole, vel luna. Alio vsus est ad maiorẽ perfectionem, & sic homo alijs creaturis vtetur, nõ tamen quasi necessarijs ad perueniendum in finem, sicut nunc eis vtitur.

Nõ erit tibi, inquit, amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. Sed his uerbis non negat solem & lunam tunc lucere, sed significat his qui tunc erũt in æterna beatitudine, nullum lucis usum præstare, quia ut ait Hierony. super

¶ Ad sextum dicendum, quòd ratio illa est Rabbi Moysi, qui omnino nititur improbare mundum propter hominem esse factũ, vnde hoc quod in veteri testamento de innouatione mundi legitur, sicut patet in authoritatibus Esa. inductis, dicit metaphorice esse dictum, vt sicut alicui dicitur obtenebrari sol quando in magnam tristitiam incidit, vt nesciat quid faciat, qui etiam modus loquendi cõsuetus est in scriptura: ita etiam econtrario dicitur ei sol magis lucere, & totus mundus innouari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab authoritatibus & expositionibus sanctorum: vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendũ est, quòd quàmuis corpora cælestia maxime excedant corpus hominis, tamen plus multo excedit anima rationalis cælestia corpora, quam ipsa excedunt corpus humanum: vnde non est inconueniens, si corpora cælestia propter hominem esse facta dicantur, non tamen sicut principalem finem, quia principalis finis omnium deus est.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd elementa non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. Sicut enim lux est claritas corporis cælestis propria, ita calidum & frigidum, humidum & siccum sunt propriæ qualitates elementorum. ergo sicut cælum innouatur per augmentũ claritatis, ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum & passiuarum.

¶ 2 Præt. Rarum & densum sunt propriæ qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent, vt dictum est: sed raritas & densitas elementorum resistere videntur claritati, cum corpus clarum oporteat alio modo condensatum esse, vnde claritas aeris non videtur quòd possit claritatẽ pati, & similiter ẽt nec densitas terræ quæ peruietatẽ tollit. ergo non põt esse q̃ innouentur p alicuius claritatis additionẽ.

¶ 3 Præt. Constat quòd damnati erunt in terra: sed ipsi erunt in tenebris non solum interioribus, sed etiam exterioribus. ergo terra non dotabitur claritate in illa innouatione, & eadem ratione nec alia elementa.

¶ 4 Præt. Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorum quàm nunc sit, erit etiam per consequens maior caliditas, & sic videtur quòd transmutentur a naturalibus suis qualitatibus, quæ sunt eis secundum certam mensuram, quod est absurdum.

¶ 5 Præt. Bonum vniuersi quod cõsistit in ordine & harmonia dignius est quàm bonum alicuius naturæ singularis: sed si vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuersi, quia non remanebit eadem harmonia. ergo si corpora elementaria quæ secundum gradum suæ naturæ, quem tenent in vniuerso claritatis, debent esse expertia claritatem recipiant, ex hoc magis deperiet perfectioni vniuersi, quàm accrescet.

SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 21. Vidi cælum nouum, & terram nouam: sed cælum innouabitur per maiorem claritatem. ergo & terra, & similiter alia elementa.

¶ 2 Præt. Corpora inferiora fuerunt in vsum hominis sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabitur propter ministerium quod homini exhibuit, vt videtur dicere glo. ad Rom. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur sicut & alia corpora cælestia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 1 Præt. Corpus hominis est ex elementis compositum. ergo partes elementorum quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis: sed eandem conuenit esse dispositionem totius & partis. ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

RESPON. Dicendum, quòd sicut ordo cælestium spirituum ad spiritus terrenos, scilicet humanos, ita etiam est ordo cælestium corporum ad corpora terrestria. Cum autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut spiritualia disponuntur. In illa autem vltima rerum consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines erunt sicut angeli in cælis, sicut dicitur Matth. 22. & hoc erit inquantum ad maximam perfectionem deueniet id secundum quod humanus spiritus cum angelico conuenit. Vnde & similiter cum corpora inferiora cum cælestibus non communicent nisi in natura lucis & diaphani, vt dicitur in 2. de anima, oportet corpora inferiora maxime perfici secundum claritatem, vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter, sed secundum modum suum. Terra enim, vt dicitur, erit in superficie exteriori peruia sicut vitrum, aqua sicut crystallus, aer vt cælum, ignis vt luminaria cæli.

Lib.17. In lib. de ordine creaturarũ vt habet ex glo. super cap. T.com.68.

eundem locum. Cæli terræque solis atque lunæ nobis [b] cessabit officium, & erit ipse Dominus lumen suis in perpetuum. Potest ẽr intelligi illud Esaiæ ea ratione dictum, quia sol & luna tunc non habebunt ortum & occasum sicut nunc Isidor. illud Esa. quasi exponens ait. Post iudicium sol laboris sui mercedem suscipiet, vnde Propheta. Lucebit septempliciter, & non ueniet ad occasum nec sol, nec luna, sed in quo creati sunt stabunt, ne impij in tormentis sub terra positi fruantur luce eorum. vnde Abac. Sol & luna stetere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut supra dictum est, innouatio mundi ordinatur ad hoc quòd homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus & subtilior, & ideo quantum ad qualitates visiuas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora maxime meliorari. Qualitates autem elementares pertinent ad tactum qui est maxime materialis, & earum excessus contrarietatis magis est contristatiuus quàm delectatiuus: excessus autem lucis erit delectabilis, cum contrarietatem non habeat nisi propter organi debilitatem, quæ tunc non erit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aer non erit clarus sicut radios proijciens, sed sicut diaphanum illuminatum: terra vero quamuis ex natura sua opacitatẽ habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina virtute in sui superficie claritatis gloria vestietur sine præiudicio densitatis ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonum, qui quãuis ratione culpæ sint infimi, tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate cor, orali superiores. Vel dicendum, quòd etiam si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis inferni qui ad aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit, vt infra distinct. vlti. dicetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd claritas illa erit in istis corporalibus sicut est in corpoibus cælestibus, in quibus caliditatem non causat, quia corpora ista tunc erunt inalterabilia, sicut modo cælestia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorum ordo vniuersi, quia etiã omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

Vtrum plantæ & alia animalia remaneant in illa innouatione.

4. cont. gẽt. ca. vlt. post medium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd plantæ, & alia animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet: sed animalibus & plantis elementa ornati dicuntur. ergo non auferentur illa innouatione.

¶ 2 Præt. Sicut elementa homini seruiunt, ita etiam animalia, & plantæ, & corpora mineralia: sed elementa propter prædictum ministerium glorificabuntur. ergo & animalia, & plantæ, & mineralia corpora glorificabuntur.

¶ 3 Præt. Vniuersum remanebit imperfectum, si aliquod quod est de eius perfectione auferatur: sed species animalium, & plantarum, & corporum minerabiliũ sunt de perfectione vniuersi cum igitur non debeat dici quòd mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quòd oportet dicere plantas & animalia remanere.

¶ 4 Præt. Animalia & plantæ habent nobiliorem formam quàm ipsa elementa: sed mundus in sua finali innouatione in melius mutabitur. ergo magis debent remanere animalia & plantæ quàm elementa, cum sint nobiliora.

¶ 5 Præt. Inconueniens est dicere, quòd naturalis appetitus frustretur: sed secundum naturalem appetitũ animalia & plantæ appetunt esse perpetuum, & si non secundum individuum, saltem secundum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt in 2. de generatio. dicitur. ergo inconueniens est dicere, quòd istæ species aliquando deficiant. T.com.59. & duobus tex. immediate præcedentibus.

SED CONTRA. Si plantæ & animalia remanebunt, aut omnia, aut quædam. Si omnia, oportebit etiam animalia bruta quæ prius fuerunt mortua resurgere, sicut & homines resurgent, quod dici nõ potest, quia cum forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumi. Si autem nõ omnia, sed quædam, cum non sit maior ratio de vno quàm de alio ⊖ in perpetuum mancat, videtur quòd nullum eorum in perpetuum manebit: sed quicquid remanebit post mundi innouationem in perpetuum erit generatione & corruptione cessante. ergo plantæ, & animalia pænitus post mundi innouationem non erunt.

¶ 1 Præt. Secundum Philosophum in 2. de generatione in animalibus, & plantis, & huiusmodi corporibus speciei perpetuitas non conseruatur, nisi secundum continuationem motus cælestis: sed tunc motus cælestis deficiet. ergo non poterit perpetuitas in istis speciebus conseruari. T.com.55. 56. & 58.

¶ 3 Præt. Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem: sed animalia & plantæ factæ sunt ad animalem vitam hominis sustentandam, vnde dicitur Gen. 9. Sicut olera virentia dedi vobis oẽm carnem: sed post illam innouationem animalis vita in hoc non erit. ergo nec plantæ, nec animalia remanere debent.

RESPON. Dicendum, quòd cum innouatio mundi propter hominem fiat, oportet quòd innouationi hominis conformetur. Homo autem innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transiet & statũ perpetuæ quietis, vt dr. 1. Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideo mundus hoc modo innouabitur, vt abiecta omni corruptione & transmutatione perpetuo remaneant in quiete, vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiusmodi autem sunt corpora cælestia, elementa, & homines. Corpora enim cælestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt & secundum totum, & secundum partem: elementa vero sunt quidem corruptibilia secundum partes, & incorruptibilia secundum totum, homines vero corrumpuntur & secundum totum, & secundũ partes: sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ post corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia vero bruta, & plantæ, & mineralia, & omnia corpora mista corrumpuntur & secundum totum, & secundum partem, & ex parte materiæ quæ formam amittit, & ex parte formæ quæ actu nõ manet, & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem, vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ⊖ huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorũ, inquantũ virtutes actiuæ & passiuæ generales quæ sunt in elementis ad species tales actiones contrahuntur, & ideo sunt ad ornatum elementorum in statu actionis & passionis: sed hic status in elementis non remanebit, vnde nec animalia, nec plantas remanere oportet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nec animalia, nec plantæ, nec aliqua alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt cũ libertate arbitrij careant, sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo meruit vt illa innouarentur quæ ad innouationem ordinem habent: plantæ autem, & animalia non habent ordinem ad innouationem incorruptionis, vt prædictum est: vnde ex hoc homo non meruit vt illa innouentur, quia nullus potest alteri mereri, nisi id cuius est capax, nec etiam sibi ipsi: vnde etiam dato ⊖ animalia bruta merentur in ministerio hominis, nõ tamen essent innouando.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignatur, est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ

naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuersi est duplex, vna secundum statum huius mutabilitatis, altera secundum statum futuræ nouitatis. Plantæ autem, & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum, non autem secundum statum nouitatis illius, cum ordinem ad eam non habeant.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd quãuis animalia & plantæ quantũ ad quædam alia, sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatem, quæ inest animalibus & plantis, est accipiendus secundum ordinem ad motum cæli, vt scilicet tantum in esse permaneat, quantum motus cæli durabit. Non enim potest appetitus esse in effectu, vt permaneat vltra causam suam, & ideo si cessante motu primi mobilis plantæ & animalia non maneant secundum speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari.

EXPOSITIO TEXTVS.

VM tamen virtute diuinitatis sit suscitatorum, non humanitatis &c. Sed contra est, quod dicitur in glo. 1. Cor. 15. quòd resurrectio Christi fuit causa nostræ resurrectionis: sed Christus secundum humanitatem resurrexit. ergo virtute humanitatis corpora resuscitabit. Et dicendum, quòd sicut Damas. in 1. lib. dicit. Humanitas Christi est quasi diuinitatis organum, sicut corpus animæ, vnde effectus alicuius potest attribui humanitati Christi dupliciter. Vno modo secundum se, sicut attribuitur ei sanare leprosum, & huiusmodi. Alio modo inquantum est instrumentum diuinitatis, sicut attribuitur ei tactu suo leprosum mundare: hoc autem modo attribuitur humanitati Christi huiusmodi resurrectione nostram causare, sicut tactu suo leprosum mundare. Et quia instrumentum non agit nisi in virtute principalis agentis, inde est quòd dicitur Christus resuscitaturus corpora non virtute humanitatis, sed diuinitatis, quamuis sua resurrectio sit nostræ resurrectionis causa per modum quo tactus leprosi est causa mundationis. *Per verbum filij dei in omnium resurrectio per vnum factum in carne per filium hominis sit omnium resurrectio.* Sed contra, quia sicut resurrectio Christi dicitur esse causa resurrectionis nostræ corporalis: ita & spiritualis, vt patet per illud Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et dicendum, quòd vtrumque sit principaliter virtute diuina, & quasi instrumentaliter per operationem humanitatis Christi: sed tamen spiritualis resurrectio appropriatur diuinitati, corporalis vero humanitati per appropriationem quandam, vt seruetur similitudo inter effectum & causam. *Filius cum patre & Spiritusanctus eadem vita est, quæ pertinet ad animam, non ad corpus.* Sed contra, quia omnis vita tam spiritualis quàm corporalis oritur a vita diuina, & imitatur eam, vt patet per Dio. 6. cap. de diuno. Et dicendum, quòd dicitur nõ pertinere ad corpus, quia corpus nõ pôt eius esse particeps ad cognitionem & amorem. *Angeli deseruerunt ante fugam crucis.* Sed contra est, quod lignum illud crucis non habet aliquem ordinem ad incorruptionem, & ita non remanebit post illam innouationem. Et dicendum, quòd lignum crucis non accipitur hic pro ipso ligno crucis dominicæ, sed pro aliqua representatione ipsius. *Columnæ cæli gauent ad nutum eius.* Columnæ cæli hic dicuntur angeli qui cælos mouent, quia in eorum virtute sustentatur tota efficacia cælestis actionis, cum omnia corpora regantur per spiritum vitæ rationalem, vt Aug. dicit 3. de Trinit. *Quamuis locutus sol in primæ conditione septem dierum ante peccatum &c.* Intelligenda est hæc comparatio secundum modum commodum, quod homo percipit ex lumine cæli lumen corporis, quod fuit maius ante peccatum quàm post, quamuis post resurrectionem realiter magis luceret, vt dictum est. *Significat solem & lunam his qui erunt in æterna beatitudine, multum diuersam præstare.* Hoc autem intelligendum est de vsu tegere.

De fide orthod. c. 15.

Cap. 4.

cessitatis, vt prius dictum est. *Ne impij in tormentis sub terra positi &c.* Secundum hoc videtur Isidor. sensisse, quòd infernus sit in alia superficie terræ, cum tamen ab alijs dicatur quòd sit in profundo terræ. Quidam vero dicunt Isidor. etiam hoc sensisse, quòd infernus sit in profundo terræ, sed quòd ex alta superficie terræ sit aliquis magnus terræ hiatus, vnde lumen solis ad alios q̃ sunt in inferno peruenire posset, si sol terra circumiret: ad vtrum autem sit, omnino certum non est. Li. 14 ethymol.

DIVISIO TEXTVS.

POstquàm determinauit magister de his quæ pertinent ad iudicium generale, in pte hac incipit determinare de præmijs, & pœnis quæ iudicij generale sequuntur. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de præmijs bonorum. In secunda de pœnis malorum. 50. dist. ibi. *Hic oritur quæstio &c.* Prima autem pars diuiditur in partes tres. In prima enim describit qualis erit beatitudo sanctorum, quæ in eis in præmium post generale iudicium dabitur. In secunda ostendit quomodo ad eam consequendam omnis humanus appetitus tendat, ibi. *Scies etiam quæri de beatitudine, vtrum omnes &c.* In tertia quatuor eam habentes, diuersimode ipsam participant, ibi. *Scies etiam quæri &c.* Circa hoc tria facit. Primo ostendit diuersitatem quæ in beatitudine sanctorum accidit ex parte cognitionis. Secundo ex parte gaudij, vel delectationis, ibi. *Scies etiam quæri, an in gaudio &c.* Tertio inquit de augmento beatitudinis quod accidet ex resumptione corporis, ibi. *Post hoc quæri scies &c.*

QVÆSTIO PRIMA.

A

Hic quæruntur quinque.

¶ Primo, De beatitudine.
¶ Secundo, De visione dei, in qua principaliter beatitudo consistit.
¶ Tertio, De delectatione quæ formaliter beatitudinẽ cõplet.
¶ Quarto, de dotibus quæ in beatitudine continentur.
¶ Quinto, De aureolis quibus beatitudo perficitur & decoratur.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, In quo sit quærenda beatitudo.
¶ Secundo, Quid sit.
¶ Tertio, Vtrum omnes eam appetant.
¶ Quarto, Vtrum ab omnibus æqualiter participetur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum beatitudo in bonis corporis consistat.

1. 2. q. 2. ar. 5. 3. cõ. gẽt. c. 32. & 37. in princ. Ex cap. 14.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ⊖ beatitudo in bonis corporis consistat, quia quod a pluribus dicitur, impossibile est falsum esse totaliter, vt Commentator dicit in lib. de anima, & Philosophus dicit in 3. ethi. quòd opinio non peritur, quam populi multi fatant: sed maior hominũ multitudo inclinatur ad quærendum corporales delectationes & corporalia bona quasi finem. ergo finis humanæ vitæ in corporalibus bonis consistit: finem autem humanæ vitæ dicimus beatitudinem. ergo beatitudo in bonis corporis quærenda est.

¶ 2 Præt. Quanto aliquis fior est, magis ultimus in consecutione, tanto prior est in intentione & appetitu: sed homo prius appetit corporale bonum quàm spirituale, cum ex amore

Universidad de Deusto Biblioteca

amore corporalium rerum in amore n inuisibilium manducamur, vt Gregor. dicit. ergo bonum corporale est vltimus finis noster: talis autem finis est beatitudo. ergo in bonis corporalibus beatitudo est quærenda.

Greg. in homil. 12.

¶ 1 Præt. Quanto aliquod bonum est communius, tanto diuinius, vt patet in 1. ethic. sed bonum corporale communius est quàm spirituale, quia corporale ad plantas & animalia bruta se extendit, non autem spirituale. ergo corporale bonum spirituali præeminet, & ita in corporalibus bonis magis est beatitudo quærenda.

Cap. 2.

¶ 4 Præt. Beatitudo ab omnibus ponitur finis virtutis: sed virtus habet finem suum non solum in bonis spiritualibus, sed etiam in corporalibus, per virtutem enim temperantiæ & alias virtutes homo conseruatur a nociuis etiam secundum corpus. ergo beatitudo non solum in spiritualibus, sed etiam in corporalibus bonis est quærenda.

¶ 5 Præt. Secundum Philosophum in 2. physicorum. Felicitas & fortuna circa idem esse videntur: sed bonæ fortunæ sunt corporalia. ergo bona, in quibus consistit beatitudo & felicitas, sunt corporalia.

T. com. 58.

¶ 6 Præt. Homo ex anima & corpore constituitur. ergo bonum hominis debet esse commune animæ & corpori: sed bonum spirituale non potest esse commune corpori, bonum autem corporale potest esse commune animæ, inquantum anima de corporalibus delectatur. ergo beatitudo quæ est bonum hominis magis consistit in corporalibus, quàm in spiritualibus bonis.

H

Sed contra. Illud quod conuenit homini secundũ corpus, potest esse commune sibi & alijs animalibus: sed beatitudo alijs animalibus non potest competere. ergo beatitudo non est quærenda in bonis corporis.

¶ 1 Præt. Beatitudo est summum bonum hominis. ergo in præcipuis hominis bonis est quærenda: sed bona animæ sunt nobiliora corporis, sicut & anima corpore nobilior. ergo beatitudo est quærenda in bonis animæ.

¶ 2 Præt. Illud quod est vltima mensura, non est aliquo modo mensuratum. ergo illud quod non potest esse bonum nisi prout est mensuratum, non potest esse mensura vltima in rebus humanis, & ita nec vltimus finis, qui est beatitudo, cum finis sit mensura imponens modum his quæ sunt ad finem: sed bona corporalia non sunt laudabilia, nec bona, nisi inquantum sunt mensurata mensura virtutis, vt patet per Philosophum in 2. ethicorum. ergo in bonis corporalibus non potest esse beatitudo.

Ex ca. 5. & ex c. 18. lib. 1. magnorũ moral.

I

Vlterius. Videtur quòd beatitudo magis consistat in his quæ sunt voluntatis, quàm in his quæ sunt intellectus, quia beatitudo est summum bonum: sed bonum est obiectum voluntatis inquantum huiusmodi, non autem intellectus. ergo beatitudo magis consistit in actu voluntatis q̃ intellectus.

1. 1. q. 4. art. 4. 3. cont. gen. c. 26. & 1. par. q. 26 ar. 2. ad 2.

¶ 2 Præt. Delectatio secundum Philosophum in 7. ethicorum ad beatitudinem requiritur. vnde & in græco nomen beatitudinis a gaudio accipitur: sed delectatio est in voluntate, siue in affectu. ergo & beatitudo.

7. eth. c. 11. Cap. 8.

¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in 10. ethicorum. In actu nobilissimæ virtutis consistit felicitas, siue beatitudo: sed charitas est excellentissima omnium virtutum, vt patet per Apostolum. 1. Corinth. 13. ergo cum charitas sit in voluntate, ibi quærenda est beatitudo.

¶ 4 Præt. Sicut anima imperat corpori, ita voluntas imperat intellectui, & per consequens est eo superior: sed beatitudo magis ponitur in bonis animæ quàm corporis, quia anima est superior corpore. ergo eadem ratione magis debet poni in voluntate quàm in intellectu.

K

¶ 5 Præt. Beatitudo hominis consistit in perfecta coniunctione ad deum: sed perfectius homo coniungitur deo per voluntatem quàm per intellectum, vnde dicit Hugo de Sancto Victo. 7. ca. cæ. hierar. super illud. Mobile & acutum &c. Dilectio supereminet scientię, & maior est intelligentia. Plus enim deus diligitur quàm intelligatur, intrat dilectio vbi scientia foris est. ergo beatitudo consistit magis in dilectione quàm in cognitione, & in voluntate quàm in intellectu.

Sed contra est, quod dicitur Ioan. 17. Hæc est vita æterna vt cognoscant te verum deum, & quem misisti Iesum Christum: sed vita æterna est ipsa beatitudo. ergo beatitudo in cognitione consistit.

P

¶ 1 Præt. 1. Corinth. 15. super illud, Cum tradiderit regnum deo & patri, dicit glo. 1. Cum perduxerit credentes ad contemplationem dei patris, vbi est finis omnium, requies sempiterna, & gaudium: sed hoc est beatitudo. ergo in contemplatione intellectus beatitudo consistit.

¶ 3 Præt. Philosophus in 10. ethicor. ostẽdit, quòd in contemplatione virtutis actu vltima hominis beatitudo cõsistit: sed hoc pertinet ad intellectum. ergo beatitudo maxime consistit in intellectu.

Cap. 8.

G

¶ 4 Præt. Secundum Philosophum in 1. ethic. Bonum in quo per se est sufficientia, est felicitas, vel beatitudo: sed hoc est in cognitione, vt patet Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. ergo idem quod prius.

Cap. 8.

Vlterius. Videtur quòd beatitudo magis consistat in actu intellectus practici, quàm speculatiui. Quanto enim aliquod bonum est communius, tanto est diuinius, vt patet in 1. ethic. sed bonum intellectus speculatiui est singulariter eius qui speculatur: bonum autem intellectus practici potest esse commune multorum. ego magis consistit beatitudo in intellectu practico quàm speculatiuo.

III Vbi supra. ar. 5.

¶ 2 Præt. Beatitudo est vltima perfectio hominis: sed maior est perfectio alicuius rei secundum quod est causa alterius, quàm secundum quod in se perfecta existit, vnde dicit Dion. v. in 3. cap. cæ. hierar. quòd omnium diuinius est dei cooperatorem fieri in reductione aliorum: per intellectum autem speculatiũ homo habet perfectionem in seipso, intellectus autem practicus est causa aliorum. ergo beatitudo magis consistit in intellectu practico, quàm speculatiuo.

¶ 5 Præt. Finis est conformis his quæ sunt ad finem: sed beatitudo est finis & præmium virtutum, vt in 1. ethicor. dicitur. Virtutes autem magis consistunt in operatione quàm in cognitione, quia scire parum, vel nihil prodest ad virtutem, vt patet 2. ethic. ergo beatitudo magis consistit in intellectu practico, quàm in speculatiuo.

Cap. 9. Cap. 2.

¶ 4 Præt. Beatitudo hominis consistit in eo quod est in homine nobilius: sed intellectus practicus est nobilior speculatiuo, quia ipse legem ponit speculatiuo intellectui, per prudentiam enim legislatoris ordinatur qualiter quis discere debeat disciplinas speculatiuas, vt patet in 1. eth. ergo beatitudo magis est in intellectu practico, quàm speculatiuo.

Ex cap. 2.

Sed contra. Beatitudo cum sit vltimus finis, propter seipsam quæritur, & non propter alterum: sed cognitio practica ordinatur ad alterũ tantùm quàm ad finẽ, quia ad opus, vt in 2. meta. dicitur, non autem speculatiua: sed propter seipsam quæritur, vt patet in 1. meta. ergo beatitudo magis consistit in intellectu speculatiuo, quàm practico.

T. com. 3. Cap. 3. lect. 3. in princ.

¶ 2 Præt. Beatitudo nostra consistit in hoc quòd deo coniungimur: sed non coniungimur deo per intellectum practicum, sed per speculatiuum. ergo beatitudo magis consistit in intellectu speculatiuo, quàm practico.

¶ 3 Præt. In ratione beatitudinis est diuturnitas, & sufficientia, & delectatio: sed in actu contemplatiui intellectus est homo magis sufficiens sibi quàm in actu intellectus practici; ad quem multis auxilijs exterioribus indiget, nullaque actio est in qua homo possit ita diu persistere sicut in contemplatione propter remotionem a corporeis instrumentis, quorum debilitas lassitudinem inducit: neque est aliqua delectatio ita pura sicut contemplationis, quia et nullum contrarium admiscetur: neque enim contrarium habet. ergo beatitudo maxime in actu intellectus speculatiui consistit.

Vlterius. Videtur quòd beatitudo in hac vita habeatur, quia Matth. 5. dicitur. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. & similiter Beati qui persecutionem patiuntur & cætera huiusmodi: sed omnia hæc in hac vita habentur. ergo beatitudo est in hac vita.

IIII 3. con. gen. c. 48. Et 1. 2. q. 5. ar. 3.

¶ 2 Præt. Si beatitudo non posset esse in hac vita, nullus beatitudinem cognosceret, nisi qui de alia vita notitiam haberet: sed multi philosophi de beatitudine tractauerunt, futuram vitam penitus ignorantes. ergo beatitudo potest etiam esse in hac vita.

¶ 3 Præt. Præsens vita hominis est perfectior, quàm præsens vita alicuius alterius animalis: sed vita præsens aliorum animalium includit finem vltimum eorundem. ergo & vita præsens hominis beatitudinem includit, qui est finis eius.

¶ 4 Præt. Vnaquæque res naturaliter desiderat finem suum: sed ex desiderio finis nascitur desiderium eorum quæ sunt ad finem. Illa autem præcipue sunt ordinata ad finem, sine quibus ad finem peruenire nõ potest. Sic autem ad beatitudinem hominis mors esset ordinata, si in hac vita beatitudinem habere non posset. ergo homo naturaliter desiderat mortem, quod experiméto falsum esse sentit, & authoritati Apostoli contradicit, quę dicit. 2. Cor. 5. Nolumꝰ expoliari, sed superuestiri. ergo beatitudo hominis est in hac vita.

Sed contra.

Nullus potest esse beatus qui non habet hoc quod bene vult: sed quilibet beatus bene & ordinate vult sua beatitudine nisi quàm posse priuari. ergo quicumque hoc non habet, non est vere beatus: sed nullus hoc in hac vita habet, quia ipsam beatitudinem, quam in hac vita habere posset, oportet quòd ad minus mors tollat. ergo beatitudo in hac vita haberi non potest.

¶ 2 Præt. Nullus ad vltimum vitæ iam peruenit, cui restat aliquid appetendum, eo quòd beatitudo in se sufficientiam habeat, vt etiam Philosophus dicit: sed quantumcumque aliquis sit in hac vita perfectus vel scientia, vel virtute, vel quocumque alio modo, adhuc ei restat aliquid ad appetendum, scilicet multa scire quæ nescit, immo bonitas etiam suæ perfectionis, quandiu hæc vita durat, certa esse non potest, cum etiam sapientissimi & perfectissimi viri per infirmitates corporales possint in insaniam deuenire. ergo beatitudo in hac vita haberi non potest.

10. eth. c. 6. T. com. 4.

¶ 3 Præt. Beatitudo ab oĩbus ponitur maximũ bonũ: sed maximum bonum est quod est malo penitus impermistum. cum ergo vita hæc absque malis esse non possit, quantumcumque aliquis sit sapiens, & virtute perfectus, vt manifeste apparet varios casus hominis intuendo, videtur quòd in hac vita beatitudo esse non possit.

Respon. Dicendum ad primam quæstionem, quòd beatitudo cum sit naturaliter ab omnibus hominibus desiderata, nominat vltimum humanæ vitæ finem: finis autem cuiuslibet rei est operatio propria, vel per operationem propriam ad finem venit. Cum autem forma propria sit in qualibet re operationis propriæ principium, forma autem propria hominis in quantũ est homo, sit rationalis anima, oporteret quòd vel in ipsis actibus rationalis animæ beatitudo consistat, vel in his ad quæ homo per actus rationalis animæ comparatur, hæc autem bona animæ dicuntur: vnde necesse est beatitudinem ponere in bonis animæ etiam secundum philosophos. Quòd autem aliqui beatitudinem in bonis corporis ponunt, ex hoc prouenit, quòd seipsos quid essent ignorabant. Non enim agnoscebãt se secundum id quod est in eis melius, quod eorum esse formaliter complet, sed secundum id quod de eis exterius apparet: & secundũ hoc in exterioribus bonis suam beatitudinem quæsierunt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd multorum opinionem non est necesse esse veram simpliciter, sed secundum partem. Multitudo autem hominum in bonis corporis beatitudinem ponentium quantum ad hoc veram opinionem habet, quòd illud quod sibi optimum æstimant, hoc suam beatitudinem esse putant: & quantum ad hoc opinio eorum vera est, scilicet quòd optimũ hominis est beatitudo. Non autem oportet quòd sit vera quantum ad hoc, quòd ponunt eam in bonis corporis: quia hæc opinio procedit ex falsa radice, qua scilicet æstimant se principaliter esse id quod sunt secundum corpus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quòd primo desideratur bonum corporale quàm spirituale, per accidens contingit. Nostra enim cognitio ab vniuersalioribus ad specialia procedit, vt patet in 1. physicorum: & ideo in principio nihil cognoscimus de fine hominis nisi hoc generale, quòd est quoddam optimum, & sicut cognoscimus ita desideramus: & ideo inter illa bona quæ primo cognitioni occurrunt, æstimamus illud bonum. Priora autem in nostra cognitione sunt sensibilia, vnde in principio æstimamus quasi summa bona, sensibilia bona: sed in fine quando cognitio nostra perficitur, habemus distinctam cognitionem de hominis fine discernendo ipsum ab alijs, & tunc appetimus summum bonum vt est, scilicet in spiritualibus. Ratio autem procedit, ac si per se loquendo appetitus boni corporalis præcederet appetitum boni spiritualis.

T. com. 23.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dupliciter aliquid dicitur esse commune. Vno modo per prædicationem: huiusmodi autem commune non est idem numero in diuersis repertum, & hoc modo habet bonum corporis communitatem. Alio modo est aliquid commune secundum participationem vnius & eiusdem rei secundum numerum, & hoc modo bonum communius est diuinius: & hæc communitas maxime potest inuenirì in his quæ ad animam pertinent, quia per ipsam attingitur ad id quod est commune bonum omnibus rebus, scilicet deum, & ideo ratio nõ procedit.

D. 267.

A

ita differẽs gloria erit animarum. Stella. n. a stella, idest, electi ab electo differunt in claritate mentis & corporis. Alij enim alijs vicinius, clariusq; Dei speciem contemplabũtur, & ipsa cõtẽplandi differẽtia dedit oĩbus qui operati sunt in uinea. Nomine denarij aliquid omnibus electis cõmune intelligitur, s. vita æterna, Deꝰ ipse, quo omnes fruentur, sed impariter: nam sicut erit differens clarificatio corporũ,

¶ Ad quartum dicendum, quòd duplex est finis, scilicet finis operationis, & intentionis. Bonum ergo corporis potest esse finis virtutis quasi quidã terminus, vel effectus virtuosæ operationis, non autem sicut in quo ster virtutis intentio: quia cum virtus sit perfectio animæ, quæ est corpore nobilior, & nihil agat propter vilius se, non potest esse quòd in bono corporis intentio virtutis quiescat.

B

¶ Ad quintum dicendum, quòd felicitas & fortuna dicuntur aliquorum dupliciter. Vno modo, sicut subiectorum, & hoc modo felicitas & fortuna sunt eiusdem, quia vtrumque non nisi in rationalibus potest esse. Alio modo, sicut obiectorum, vel materiæ: & sic impossibile est quòd felicitas & fortuna sint eorundem, quia fortuna est eorum quæ propter aliquid aguntur, quando aliquid præter intentionem accidit. Felicitas autem, vel beatitudo est quæ ab omnibus intenditur, nec ad alterum ordinatur: & ideo licet corporalia bona dicantur fortunæ materialiter, non tamen sequitur quòd in corporalibus bonis felicitas consistat.

¶ Ad sextum dicendum, quòd licet homo ex anima & corpore consistat, tamen esse specificum habet ex anima, non ex corpore, quia forma cuiuslibet rei est principium esse eius specifici: vnde & beatitudo hominis principaliter & originaliter consistit in bonis animæ. Sicut enim corpus est propter animam sicut propter finem, & materia propter formam, vt patet in 2. de anima: ita & bona corporis ordinantur in animæ bona vt in finem, vnde in bonis corporis beatitudo principaliter consistere non potest.

C

Item ibidẽ ex tex. 4. & 25. & exp. se 1. lib. de par. animalium. c. 5. D. 618. & 21.

Ad secvndam quæstionem dicendum, quòd beatitudinem esse in voluntate dupliciter potest intelligi. Vno modo ita, quòd sit voluntatis obiectum: & sic beatitudo, cum sit vltimus finis, & ex hac est ratio boni quod est voluntatis obiectum, oportet ponere beatitudinem in voluntate esse. Alio modo ita, quòd sit aliquis actus voluntatis: & sic beatitudo in voluntate esse non potest. Beatitudo enim vltimum finem hominis importat. Finis autem vltimus hominis potest accipi duplex, vnus in ipso, & alius extra ipsum. In ipso sicut operatio rei dicitur esse finis eius, cum omnis res sit propter suam operationem. Finis vero extra ipsum est ad quod per suam operationem pertingit, non autem quælibet operatio potest dici finis, sed illa quæ fini exteriori primo coniungit, & hoc dico, quando res finem extra se habet: tunc enim oportet quòd finis interior ad exteriorem ordinetur, vt sic finis exterior sit quasi finis vltimus, & finis interior qui est operatio, sit ad illum ordinatus: sicut videmus quòd res naturales per operationes quas habent, pertingunt secundum assimilationem quandam ad diuinam bonitatem, quæ est earum exterior finis. Non autem est possibile, vt ipse voluntatis actus sit vltimus finis alicuius, quia cum voluntatis obiectum sit finis, hoc ipsum quod est velle, & quilibet alius voluntatis actus, nihil est aliud quàm ordinari aliquid in finem, vnde præsupponit alium finem: & ideo si ipsum velle dicatur esse volitum, oportet præsupponere ante hoc aliquid esse volitum. Non enim potest intelligi in aliqua potentia reflexio super actum suũ, nisi actu suo, in quem fit reflexio, prius terminato per obiectum proprium quod est aliud ab ipso actu potentiæ illius, alias oporteret in infinitum procedere. Si enim intellectus intelligit se intelligere, oportet quòd intelligat se intelligere aliquid, & si dicas quòd intelligit se intelligere hoc quod est se intelligere, adhuc oportebit aliud ponere, & sic in infinitum. Patet ergo quòd ipsum intelligere non potest esse primum obiectum intellectus, & eadem ratione nec ipsum velle potest esse obiectum primum voluntatis. Cum ergo obiectum primum voluntatis sit finis vltimus, impossibile est quòd aliquis voluntatis actus sit vltimus finis voluntatis. Nec etiam potest dici, quòd assecutio finis exterioris sit per actum voluntatis immediate: intelligitur enim esse actus voluntatis ante assecutionem finis, vt motus quidam in finem

D

1. cœl. text. com. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

finem, post assecutionem vero vt quietatio quædam in fine. Non potest autem esse quòd voluntas nunc quietetur in fine, in quem prius tendebat, nisi quia voluntas alio modo se habet ad finem quàm prius, vel econuerso. Illud ergo quòd facit voluntatem hoc modo se habere ad finem, vt voluntas quietetur in ipso, est vltimus finis interior, qui primo coniungit exteriori finis: sicut si alicuius finis exterior sit pecunia, finis interior erit possessio pecuniæ, per quam homo se habet ad pecuniam vt voluntas in ea quietetur. Cũ ergo vltimus finis quasi exterior humanæ voluntatis sit deus, non potest esse quòd aliquis actus voluntatis sit interior finis, sed ille actus erit vltimus finis interior, quo primo hoc modo se habebit ad deum, vt voluntas quietetur in ipsum: hæc autem est visio dei secundum intellectum, quia per hanc fit quasi quidam contactus dei ad intellectum, cum omne cognitum fit in cognoscente secundum quod cognoscitur. Sicut etiam corporalis tactus ad delectabile corporeum inducit quietationem affectus, & ideo vltimus finis hominis est in actu intellectus: & ita beatitudo quæ est vltimus finis hominis, in intellectu consistit, tamen id quod est ex parte voluntatis, scilicet quietatio ipsius in fine, quod potest dici delectatio, est quasi formaliter complens rationem beatitudinis, sicut superueniens visioni, in qua substantia beatitudinis consistit vt sic voluntati attribuatur, & prima habitudo ad finem secundum quod assecutionem finis appetit, & vltima secundũ quod in fine iam assecutio quietatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa ostendit quòd beatitudo sit in voluntate sicut suum obiectum, non autem quasi eius actus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd delectatio requiritur ad beatitudinem quasi forma completiua beatitudinis, quia delectatio perficit operationem vt quidam finis superueniens, velut si iuuenibus superueniat pulchritudo, quæ iuuentutem decorat, vt dicitur. 10. ethic. Cap. 4. circa med.

¶ Ad tertium dicendum, quòd charitas pro tanto dicitur esse altior virtus cæteris quæ sunt in via, quia ipsa est quæ ordinat omnes in deum, ipsa est etiam cuius erit in patria vltima quietatio in deum: hoc tamen non dat ei quòd actus eius sit substantia ipsa beatitudinis, sed vel inclinatio quædam in ipsam, sicut in statu viæ, vel quietatio in ipsa sicut in statu patriæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd actus corporis non potest pertingere vt assequatur bonum animæ, sed actus intellectus potest pertingere ad assequendum bonum quod voluntas appetit, & ideo non est simile. I

¶ Ad quintum dicendum, quòd per affectum homo perfectius deo coniungitur quàm per intellectum, inquantum coniunctio quæ est per affectum, superuenit perfectæ coniunctioni quæ est per intellectum perficiens & decorans eam, sed tamen oportet quòd prima coniunctio fit semper per intellectum. Dilectio enim prius inclinat in coniunctionem perfectam appetendam, quàm intellectus perfecte coniungat, quamuis non prius quàm intellectus quoquomodo cognoscat, eo quòd appetitus non potest esse incogniti omnino: & ideo dicit Hugo, quòd scientia foris manet, vbi dilectio intus est. Hugo.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut ex iam dictis patet, secundum hoc in actu intellectus beatitudo hominis constituitur, quòd per ipsum est prima coniunctio hominis ad suum vltimum finem exteriorem, cui intellectus coniungitur inquantum cognoscit ipsum. Illud autem quod est cognitum per intellectum practicum, non potest esse vltimus finis exterior, quia cognitio intellectus practici ordinatur ad cognitum sicut causa ad effectum. Effectus autem alicuius non potest esse vltimus finis eius, quia perfectio causæ non dependet ab effectu, sed ecõuerso: & ideo impossibile est quòd beatitudo in actu intellectus practici consistat, sed solum in actu intellectus speculatiui, & inde est quòd omnis cognitio practica est propter aliquod aliud appetibile, sed cognitio speculatiua magis appetitur propter seipsam. In præced. quæst. nota

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum, cui intellectus speculatiuus coniungitur per cognitionem, est communius bono, cui cõiungitur intellectus practicus, inquantũ intellectus speculatiuus magis separatur a particulari quàm intellectus practicus, cuius cognitio in operatione perficitur, quæ in singularibus consistit. Sed hoc est verum quòd assecutio finis, ad quem peruenit intellectus speculatiuus inquantũ huiusmodi, est propria assequentis sed assecutio finis quem intellectus practicus intendit, potest esse propria & communis, inquantum per intellectum practicum aliquis se, & alios dirigit in fine, vt patet in rectore multitudinis: sed aliquis ex hoc quod speculatur, ipse singulariter dirigitur in speculationis finem. Ipse autem finis intellectus speculatiui tantum præeminet bono intellectus practici, quantum singularis assecutio eius excedit communem assecutionem boni intellectus practici; & ideo perfectissima beatitudo in intellectu speculatiuo consistit. G

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectius est habere aliquam perfectionem, & transfundere ipsam in alteram, quàm solum habere eam in seipso. Non enim alio modo intelligi potest comparatio dictarum perfectionum, eo quòd perfectio alicuius vt est causa, non potest esse nisi simul sit perfectio eius in seipsa. Contingit autem maiorem esse perfectionem alicuius prout in se perfectum est, quàm secundum quod est causa alterius, quando non eandem perfectionem communicat, vel non tantam sicut habet. Sicut maior est perfectio quæ consideratur in deo secundum quod in se consistit, quàm secundum quod aliam causat, & sic maior est perfectio speculatoris inquantum in se in speculando perfectus est, quàm fabri inquantum facit cultellum. Perfectior autem esset ille qui speculando alios speculatores æqualiter sibi construeret, quàm ille qui ipse solus posset speculari. H

¶ Ad tertium dicendum, quòd finis, & ea quæ sunt ad finem, non oportet esse conformia quasi sint vnius generis: sed oportet ibi esse conformitatem proportionis, vt scilicet ea quæ sunt ad finem sint proportionata ad finem inducendum, & hoc modo virtutes conformantur beatitudini, quia ad beatitudinem inducunt per modum dispositionis & meriti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd intellectus speculatiuus simpliciter practico nobilior est, cum sit propter seipsum: practicus vero propter opus, nec intellectus practicus legem ei ponit. Non enim dirigitur intellectus speculatiuus in iudicando de veritate rerum secundum aliquam legem ab intellectu practico positam, sed intellectus practicus legem ponit propter intellectum speculatiuum, vt dicit Philosophus in 6. ethi. Ex cap. 3. dum ordinat qua iter aliquis ad perfectionem speculatiui intellectus debeat peruenire, & ex hoc ostenditur intellectus practicus esse subseruiens speculatiuo.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in rebus naturalibus se habet motus ad terminum, ita in voluntarijs se habet appetitus finis, & eorum quæ propter finem appetuntur ad consecutionem finis: & ideo sicut quando res naturalis peruenit ad terminum cessat motus eius, ita voluntas cum habet quod quærit, appetitus eius desistit conuersus in amorem, vel delectationem. Beatitudo ergo cum sit finis, ad quem referuntur omnia desideria, oportet quòd sit tale aliquid, quo habito nihil vltetius desiderandum restet. Quilibet autem naturaliter esse desiderat, & permanere in bono, quod ipse habet: & ideo ab omnibus beatitudo tale aliquid esse ponitur, quod immobilitatem habeat & perpetuitatem. Sed de immobilitate & perpetuitate beatitudinis humanæ aliqui diuersimode iudicauerunt. Quidam enim dixerunt, quòd de ratione humanæ beatitudinis non erat perpetuitas absolute, sed perpetuitas respectu vitæ hominis. Nec tamen in hac perpetuitate considerandæ est immobilitas quæ priuaret potentiam ad immutationem, sed quæ tantum priuaret immutationis actum: & hæc fuit opinio Platonis, vt tangitur. 1. ethicor. Potuit enim illum hominem esse beatum in hac vita, cuius beatitudo continuatur vsque ad mortem ipsius. Sed quia conditio hominis quantumcumque perfecti, in hac vita mutari potest, & de contingenti futuro non possumus habere certum iudicium, ideo de nullo homine ante mortem scire possumus, an sua perfectio continuetur sibi vsque ad finem, sed in eius fine scirí poterit, si vsque ad finem cõtinuata est, & ita nullus potest dici beatus nisi in morte sua. Hanc autem positionem Philosophus improbat, quia inconueniens est ponere q̃ aliquis debeat dici beatus quando non est, & quòd non possit dici quod non est. Si ergo beatitudo est in vita illa, si aliquis est beatus dum viuit, beatus est, cum autẽ mortuus est, beatus non esset: & ita magis potest dici beatus cũ viuit, quàm cũ mortuus est. Vnde Philosophus ibidẽ posuit Cap. 10.

aliam

aliam sententiam de beatitudine, sine de felicitate, vt scilicet dicatur quòd beatitudo secundum suam perfectam rationẽ perpetuitatem, & immobilitatem absolutam habet: sed secundum perfectam rationem beatitudo non est possibilis homini accidere, sed possibile est hominem esse in aliqua participatione ipsius, licet modica, & ex hoc eum dici beatum: & ideo non oportet hominẽ beatum esse perpetuum & immutabilem simpliciter, sed secundum conditionem humanæ naturæ, vnde subiungit. Beatos autem vt homines. Talis autem immutabilitas accidit homini quando sunt in ipso firmati habitus virtutum, vt non de facili possit desecti ab actu secundum virtutem. Sed ista etiam positio non videtur esse rationabilis. Ab omnibus enim cõmuniter ponitur quòd felicitas, siue beatitudo est bonum rationalis, vel intellectualis naturæ: & ideo oporteret quòd vbi inuenitur natura rationalis, vel intellectualis per essentiam, & non solum per participationem, quòd etiam beatitudo ponatur per essentiam, & non per participationem: & ideo cum in homine sit non solum aliqua redundantia intellectus, sicut est in brutis quædam redundantia rationis inquantum participant aliqua prudentia, vt in eorum moribus apparet, sed est in eis ratio & intellectus per essentiam, oporteret ponere quòd ad veram beatitudinem quandoque peruenire possit, & non tantum ad aliquam beatitudinis participationem, alias appetitus naturalis intellectualis naturæ quæ est in homine, frustraretur. Beatitudo autem vera non potest poni in hac vita propter mutabilitates varias, quibus homo subiacet, vnde necesse est beatitudinem quæ est finis humanæ vitæ, esse post hanc vitam: & hoc quidem concesserunt omnes philosophi qui posuerunt animam, quæ est forma corporis esse intellectum per essentiam: posuerunt enim animam immortalem. Illi vero qui posuerunt animam, quæ est forma humani corporis, non esse intellectũ per essentiam, sed in ea esse resulgentiam quandam intellectus qui est separatus & vnus communis omnibus, ponunt animam quæ est corporis forma, esse corruptibilem, nec peruenire ad perfectam beatitudinem, sed solum ad aliquam beatitudinis participationem, qualis dicta est. Sed hæc opinio absurda est, vt patuit distinct. 17. 2. lib. §. 1. ar. 1. Et ideo simpliciter concedimus veram hominis beatitudinem esse post hanc vitam: non negamus tamen quin aliqua beatitudinis participatio in hac vita esse possit, secundum quod homo est perfectus in bonis rationis speculatiuæ principaliter, & practicæ secundario, & de hac felicitate Philosophus in lib. ethicor. determinat, aliam quæ est post hanc vitam nec asserens, nec negans. Vbi supra. q. 1. ar. 2. in cor. D

Ioan. 17. est, cognoscere Deum in specie. Vnde ueritas ait in Euangelio. Hæc est uita æterna ut cognoscant te, & quem misisti Iesum Christum esse unum & solum uerum Deum, hoc est habere uitam, id-est, cognoscere te, non est ipsa cognitio quæ tu es, sed per cognitionem habere bonum quod tu es, id-est, uita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dictum est in 3. lib. distinctio. 27. beatitudines ibi dicuntur actus quidam perfectarum virtutum, secundum quos homo est in quadam participatione & similitudine futuræ beatitudinis, quæ est vera beatitudo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illi philosophi qui futuram vitam non posuerunt, de beatitudine loquentes, non locuti sunt de vera beatitudine, sed de participatione beatitudinis, sicut dictum est. In cor. huius quæst.

¶ Ad tertium dicendum, quòd finis humanæ vitæ plus superat finem vitæ aliorum animalium, quàm vita superat vitam, & ex hoc ipsa vita hominis est nobilior, quòd ad nobiliorem finem ordinatur: vnde non oportet quòd includat vltimum finem suum, sicut vita aliorum animalium includit.

¶ Ad quartum dicendum q̃ quis homo naturaliter desiderat finem, non tamen naturaliter desiderat ea quæ sunt ad finem: sed ea desiderat appetitu rationali consiliando de eis, & eligendo ipsa. Nec est inconueniens aliquid, quod secundum se est odibile, esse appetibile in ordine ad finem, sicut sectio membri est appetibilis propter sanitatem: & hoc modo mors quam naturaliter quilibet refugit, est appetibilis propter beatitudinem, sicut dicitur Phil. 1. Desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. E

ARTICVLVS II.

Vtrum beatitudo sit quid increatum.

Prosa 10. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo sit quid increatum. Primo per hoc quod dicit Boetius in 2. de consol. quòd beatitudo est ipsa diuinitas, vnde concludit, quòd omnis beatus est deus. A

¶ 1. Præt. Quod per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit: sed deus est summum bonum, cum sit omnis bonitatis causa, beatitudo etiam est summum bonum cum ab omnibus tamquàm finis vltimus desideretur. ergo beatitudo est ipse solus deus. 1. 2. q. 3. art. 1. Et 1. par. q. 26. art. 3. per totum.

¶ 2. Præt. Illud quod propter se tantum desiderabile est, habet rationem finis vltimi, vt patet per August. sed beatitudo est tantum propter se appetibilis, vt patet per Philosophum in 1. eth. ergo beatitudine fruendũ est, sed solo deo fruendum est, vt patet per Aug. in 1. de doctrina christiana. ergo solus deus est beatitudo. B Li. 1. de doctri. christ. c. 4. Ibidem c. seq. Lib. 1. ca. 1. in princ.

¶ 4 Præt. De ratione beatitudinis est, quòd sit in ea sufficientia: sed in solo deo sufficientiam inuenit appetitus humanus, vnde Augustinus dicit in libro confessionum. Inquietum est cor nostrum donec perueniat ad te. ergo solus deus est ipsa beatitudo.

¶ 5 Præt. Omne quòd inest nobis, vel inest nobis essentialiter, uel est accidens: sed beatitudo non est de essentia hominis, quia sic omnis homo & semper esset beatus. ergo si est aliquid in homine erit accidens: sed accidens non potest esse finis substantiæ, cum substantia sit nobilior accidente. ergo impossibile est beatitudinem aliquid esse in nobis, & ita erit aliquid increatum.

SED CONTRA est, quòd sicut iustitiæ participatione dicuntur homines iusti, ita per beatitudinis participationem dicuntur homines beati, vt patet per Boetium in 3. de consola. sed iustitia est aliquid creatum in nobis. ergo & beatitudo. C Cap. 10.

¶ 2. Præt. Felicitas addita numero bonorum est eligibilior, vt patet per Philosophum in 1. ethic. sed deus quocunque addito nõ est eligibilior. ergo felicitas est aliquid aliud quàm deus, & ita est aliquid creatum in nobis. Ex cap. 8. ac 10.

VLTERIVS. Videtur quòd felicitas non sit actus, quia secundum Boetium in 3. de consolat. Beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus: sed status non nominat actum. ergo beatitudo non est actus. II Prosa 2. Vbi supra. ar. 2.

¶ 2 Præt. Actuum nostrorum nos sumus causa. si ergo beatitudo in actu nostro constaret, nos essemus causæ nostræ beatitudinis, quod est absurdum. §. 1. ar. 1.

¶ 3 Præt. Si aliquid quod est in nobis, sit vltimus finis, hoc erit præcipue illud, quod numquàm propter aliud quæritur: sed delectatio nõ quæritur propter aliud, sed propter seipsam. ergo in delectatione maxime consistit beatitudo sed delectatio non est actus, sed passio. ergo felicitas non est actus.

¶ 4 Præt. Ab uno agente, & secundum unum habitum non possunt esse actus diuersi. si ergo beatitudo esset actus, essent eiusdem beati diuersæ beatitudines, quod est absurdum.

¶ 5 Præt. Beatitudo uiæ est quædam similitudo beatitudinis patriæ: sed beatitudo uiæ non potest dici actus, quia sic dormientes amitterent beatitudinem. ergo beatitudo patriæ non est actus.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 1. ethic. quòd felicitas est operatio secundum perfectam virtutem. Ca. 8. & 10.

¶ 2 Præt. Illud propter quod est res, est vltimus finis rei: sed omnis res est propter suam operationem, vt dicitur in 2. cæli & mundi. ergo operatio propria hominis est vltimus finis eius, & ita beatitudo ipsius est actus quidam. T. com. 17.

¶ 3 Præt. Homo secundum hoc beatus est, quòd ad dei similitudinem maxime pertingit: sed secundum hoc quòd actu agit, maxime deo assimilatur quia sic est maxime in actu remota a potentialitate. ergo beatitudo hois cõsistit in eius operatione.

VLTERIVS. Videtur quòd beatitudo hominis non sit idem quod uita æterna. Viuere enim uiuentibus est esse, vt dicitur in 2. de anima 37. tex. sed beatitudo secundum Philosophum non consistit in esse do, sed in operando. ergo beatitudo hominis non est aliqua uita. III 1. par. q. 20. ar. 1. in cor. fine.

¶ 1 Præt. Ratio uitæ in motu consistit, ut patet per Commentatorem in lib. de causis: sed beatitudo includit in sui ratione immutabilitatem. ergo beatitudo non est idem quod uita æterna.

¶ 3 Præt. Beatitudo est homini communicabilis: sed æternitas uitæ non potest ei communicari, quia quod in tempore fuit, non potest esse æternum. ergo uita æterna non est idem quod beatitudo.

¶ 4 Præt. Quæcumque in perpetuum durant, quodammodo uitæ æternitatem participant, secundum quod æternum largo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ædo accipitur pro perpetuo: sed damnati in perpetuum durabunt in ignem æternũ missi, vt patet Matth. 25. non autem habebunt beatitudinem, sed summam miseriam. ergo beatitudo & vita æterna non sunt idem.

SED CONTRA. Id quod est finis humanæ vitæ est beatitudo: sed vita æterna est finis humanæ vitæ, vt patet Ro. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vitam æternam. ergo &c.

Si omnes homines volunt esse beati.

SOLET etiam quæri de beatitudine, vtrum eam omnes velint, & sciant quæ sit vera beatitudo. De hoc

¶ 2 Præt. Vltima beatitudo hominis consistit in visione dei, vt ex supra dictis patet: sed in hoc consistit vita æterna, vt patet Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant &c. ergo beatitudo est idem quod vita æterna. Ar. præced. quæst. 2.

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd beatitudo sit idẽ quod pax, primo per hoc quod in psal 147. dicitur, Qui posuit fines tuos pacem: sed finis ciuitatis dei, de qua ibi loquitur, est beatitudo. ergo beatitudo est idem quod pax. Cap. 11.

¶ 2 Præt. Aug. dicit 19. de ciui. dei. Possumus dicere finem bonorum nostrorum esse pacem sicut & æternam vitam: sed vita æterna est idem quod beatitudo. ergo & pax.

¶ 3 Præt. Illud quod naturaliter desideratur ab omnibus, & propter quod alia aguntur, videtur esse hominis beatitudo: sed pacem omnes desiderant, & propter ipsam agunt quæ agunt, vt August. dicit, 2. cap. de diui. nomi. ergo pax est ipsa beatitudo. Aug. de ci. dei. cap. 13

¶ 2 Præt. Pax quietem quandam importat: sed omnis mutationis finis est quies, & per exemplum in naturalibus ostendi potest. ergo totius vitæ nostræ mutabilis finis est pax, & sic pax est idem quod beatitudo. H

SED CONTRA. Beatitudo est operatio quædam secundum Philosophum: sed pax non nominat actum alicuiusdam, sed immobilitatem tantum. ergo pax non est idẽ quod beatitudo. 1. ethic. c. 6. & 10. Pol. b. 10. c. 8. & 9. lib. cap. 10. Ar. præced. quæst. 2.

¶ 2 Præt. Pax maxime ad appetitum, vel voluntatem refertur, quia est quædam ipsius quietatio; beatitudo autem præcipue consistit in intellectu, vt supra dictum est. ergo beatitudo non est idem quod pax.

V

VLTERIVS. Videtur quòd beatitudo non sit idẽ quod regnum dei. Regnum enim quod dicitur a regendo ad gubernationem prouidentiæ pertinere videtur: sed prouidentia consistit in ordinatione eorum quæ sunt ad finem ipsum. ergo regnum dei non videtur ad beatitudinem pertinere, quæ est vltimus finis.

¶ 2 Præt. Dionys. dicit. 12. cap. de diui. no. quòd regnum est omnis finis & ornatus, & legis & ordinis distributio: sed hæc distributio non solum pertinet ad homines, sed ad omnes creaturas, quibus deus prædicta distribuit: beatitudo autem ad solas creaturas rationales, ergo beatitudo non est idem quod regnum dei.

¶ 3 Præt. Regnum non importat aliquam perfectionem nisi in præsente: sed qui præest in regnmine regni est vnus tantum, vt patet per Philosophum in 8. ethic. ergo regnum dei non dicit aliquam perfectionem nisi in ipso deo: sed beatitudo non solum dicit perfectionem in deo, sed in omnibus beatis. ergo beatitudo non est idem quod regnum dei. Ca. 7. & 12. meta. text. com. vlt.

¶ 4 Præt. Beatitudo non patitur commistionem alicujus mali: sed in regno dei possunt esse aliqua mala, vnde Matth. 13. dicitur quòd in fine mundi angeli colligent de regno dei omnia scandala. ergo regnum dei non est ipsa beatitudo.

SED CONTRA est, quod August. dicit 22. sermone ad patres in eremo, quòd tres primæ petitiones in oratione dominica ad futuram beatitudinem pertinent: vna autem earum est, Adueniat regnum tuum. ergo regnum dei ad beatitudinem pertinet. K

¶ 2 Præt. Illud quod promittitur sanctis in præmium est beatitudo: sed regnum dei est huiusmodi, vt patet Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. ergo regnum cælorum est ipsa beatitudo.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd bonum quod omnia concupiscunt, est esse, vt patet per Boetium in lib. de consolat. vnde vltimum desideratum ab omnibus est esse perfectum, secundum quod est possibile in natura illa. Omne autem quod habet esse ab alio, perfectionem sui esse ab alio habet: quia tanto perfectius esse recipit vnumquodque, quanto verius coniungitur essendi principio: vnde inferiora corpora propter longe distare a primo principio, esse corruptibile habent, vt patet. 2. de generatione. Et ideo vltimus finis cuiusli- Lib. 3. ex. p. 2. 11. D. 618. T. com. 59.

F bet rei habentis esse ab alio est duplex. Vnus exterius, secundũ scilicet id quod est desideratæ perfectionis principium. Alius interius, scilicet ipsa sua perfectio, quam facit coniunctio ad principium: vnde cum beatitudo sit vltimus hominis finis, duplex erit beatitudo. Vna quæ est in ipso, scilicet quæ est vltima eius perfectio, ad quam possibile est ipsum peruenire, & hæc est beatitudo creata. Alia vero est extra ipsum, per cuius coniunctionem præmissa beatitudo in eo causatur, & hæc est beatitudo increata, quæ est ipse deus. August. in 13. lib. de Trini. ita disserit. Mirum est cum capiscendæ retinendæque beatitudinis voluntas vna sit omnium, vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum, non quòd Cap. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ipse deus est bonus per essentiam suam, omnia vero alia sunt bona per participationem, vt dicitur in lib. de hebdomadibus; ita ipse solus deus est beatitudo per suam essentiam, alij vero beati sunt participatione: vnde beatitudo creata est quædam participatio & similitudo beatitudinis increatæ, non est tamen essentialiter beatitudo quasi faciens homines per essentiam suam beatos, & sic intelligenda est authoritas Boetij. G Cap. 2.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd beatitudo creata non est summum bonum simpliciter, sed summum bonum inter bona humana: sed deus est summum bonum simpliciter, & ideo ratio non sequitur. D. 287. 621.

¶ Ad tertium dicendum, quòd duplex est diligibile, vnũ quod diligitur per modum beneuolentiæ, quando volumus bonum alicuius propter seipsum, sicut diligimus amicos etiam si nihil ex eis nobis debeat accidere. Aliud quod diligitur dilectione concupiscentiæ, & hoc est vel bonum quod in nobis est, vel quia ex eo in nobis aliquod bonum fit: sicut diligimus delectationem, vel vinum inquantum facit delectationem. Quicquid autem diligitur dilectione concupiscentiæ, non potest esse vltimum dilectum, cum ad bonum alterius referatur, cuius scilicet cui concupiscitur: sed illud quod diligitur amore beneuolentiæ potest esse vltimum dilectum. Beatitudo ergo creata quæ in nobis est, non diligitur nisi dilectione concupiscentiæ, vnde cius dilectionem referimus ad nos, & per consequens referimus eã in deum, cum & nos in deum referre debeamus: & ita non potest esse vltimum dilectum, esi tamen vltimum concupitum ex hoc ipso quòd est maximum bonũ, quod nobis ex coniunctione ad deum prouenit, & ideo dicitur esse propter se quæsitum, vel desideratum: vtrumque enim importat aliquid vltimum in his quæ diliguntur amore concupiscentiæ. Et si enim deus concupiscatur, tamen idem est concupiscere deum, & maximum bonorum, quod nobis ex deo prouenit, sicut idem est concupiscere vinum, & effectum vini in nobis, puta, delectationem. I

¶ Ad quartum dicendum, quòd in solo deo inuenitur sufficientia sicut in principio omnis boni, quod quærit appetitus: sed ex diuino munere inuenitur sufficientia quo ad ipsos in illis, quibus a deo conferitur, vt omnia bona sufficienter habeant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis omne accidens, inquantum huiusmodi, sit substantia ignobilius, tamen aliquod accidens quantum ad aliquid potest esse substantia dignius. Potest enim accidens considerari dupliciter. Vno modo secundum quod inharet subiecto ex quo habet rationem accidentis, & sic omne accidens substantia indignius est. Alio modo potest considerari in ordine ad aliquid extra, & sic aliquod accidens potest esse substantia nobilius, inquantum per ipsum substantia aliqua coniungitur alicui nobiliori re, & hoc modo beatitudo creata, & gratia, & huiusmodi sunt aliquid nobilius natura animæ cui inhærent. Est etiam aliqua consideratio secundum quam omne accidẽs nobilius est, inquantum scilicet substantia comparatur ad accidens sibi inhærens, sicut potentia ad actum.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quod sicut ex dictis patet, vltimus finis rei in ipsa re acceptus, est id per quod coniungitur res suo fini exteriori qui est principium suæ perfectionis. Deo autem qui est vltimus finis rerum, res dupliciter coniungi possunt. Vno modo per modum assimilationis, vt sic dicatur illa res esse deo coniunctissima, quæ est deo similiima, & secundum hoc oportet illud in vnaquaque re esse vltimum eius finem secundum quod maxime deo assimilatur: vnumquodque autem secundum hoc ad dei similitudinem accedit quod est actu, recedit vero secundum quod est in potẽtia, & illud per quod res maxime est in actu, est eius vltimus finis. Alio modo pertingendo ad ipsum deum, quæ quidem eon iunctio

iunctio soli creaturæ rationali est possibilis, quæ potest ipsi deo coniungi per cognitionem & amorem, eo quod deus est obiectum operationis eius, non autem operationis alicuius alterius creaturæ. Quocumque autem modo consideretur vltima perfectio hominis quæ est eius finis, oportet eam ponere in genere actus. Si enim consideremus modum coniunctionis ad deum quæ est communis omnibus creaturis, cum res magis sit in actu secundum quod est operans, quàm secundum quod est potẽ- eam aliquis nolit, sed quòd non omnes eam norint. Si enim eam omnes nosceremus, non ab alijs putaretur esse in virtute animi, ab alijs i voluptate corporis, ab alijs atque alijs alibi atque alibi. Quo- operans, erit vltima perfectio vniuscuiusque rei sua operatio perfecta, vnde res esse dicitur propter suam operationem. Sumi inter si consideremus coniunctionem quæ est propria rationalis creaturæ, vltima perfectio hominis in operatione consistit, Habitus enim non contingitur obiecto nisi mediante actu, & dum oportet quòd beatitudo in genere actus ponatur: tamẽ hæc secunda consideratio propinquius inducit in considerationem beatitudinis quàm prima, quia beatitudo non est nisi rationalis creaturæ. Arist. 2. cœl. tex. com. 17 D. 270.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in quolibet ordine omnia quæ sunt ad finem cooperantur ad vltimum hominis de eo perfecta hominis operatio sit vltimus finis eius sicut & vniuscuiusque rei, omne bonum hominis cooperatur ad perfectam operationem ipsius, sicut ad perfectam operationem hominis in hac vita cooperantur habitus quibus actu informantur, & alia bona naturalia sicut principia actuum, & bona exterior, sicut instrumentaliter necessaria ad perfectam operationem. Ita ergo omnium bonorũ congregatio ponitur esse beatitudo, inquantum omnia bona congregata constituunt ad operationem perfectissimam hominis, quæ est essentialiter ipsa beatitudo. Prædicta etiam bona omnia ordinantur ad beatitudinem patriæ secundum quod per eorum vsum metemur: & quamuis non omnia in beatitudine illa mancant per seipsa, mancant tamen in sui succedentibus, sicut fidei succedit visio, & diuitijs temporalibus succedit sufficientia bonorum æternorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in actu duo considerandum sunt, scilicet substantia actus, & forma ipsius, a qua perfectionem habet actus. ergo secundum substantiam principium est naturalis potentia, sed secundum formam suam principium est eius habitus. Si ergo habitus ille sit acquisitus, totaliter nostri actus causa erimus: si vero sit infusus, erit eius perfectio a causa exterior, quæ habitum causat. Actus autem noster nõ ponitur esse beatitudo, nisi ratione suæ perfectionis, ex qua habet quòd sit exterior nobilissime coniungatur, & ideo nostræ beatitudinis non sumus nos causa, sed Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd duplex est delectatio. Vna quæ præcedit assecutionem finis, & hæc est ordinabilis in aliud. Potest enim ordinari ad perfectam operationem, inquantum videlicet ista, in quibus delectamur, accidentibus agimus: alia delectatio est, quæ consequitur assecutionem finis, & illa efficitur per operationem quæ fini coniungit, & ideo hæc delectatio non est ipsa beatitudo, sed quædam beatitudinis perfectio & forma, vt supra dictum est. Presenti distinct. ar. 1. quæst. 2. in cor.

¶ Ad quartum dicendum, quòd multitudo actuum ab eodem habitu procedentium respectu eiusdem obiecti non causatur nisi ex interruptione temporis: & ideo in beatitudine perfecta vbi non erit aliqua interruptio, sed continua operatio, nõ erit nisi vna beatitudo. Vbi supra, quæst. 4. in fine.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut supra dictum est, beatitudo vitæ non est perfecta beatitudo, sed quædam participatio beatitudinis, & ideo non semper est in actu, sed quandoque est in habitu: vnde dormiens non potest dici beatus quantum ad id quod tunc habet, sed inquantum ipsa operatio est in eo habitualiter. Secundum enim quod effectus sunt in suis causis, sic operationes sunt in habitibus.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd vita dicitur dupliciter. Vno modo ipsum esse viuentis, quia vita id. de anima dicitur. Viuere viuentibus est esse: ex hoc autem dicitur aliquid viuens, quòd potest seipsum mouere secundum aliqua actionem, vnde & plantæ dicuntur viuere ex hoc, quòd mouẽt se secundum augmentum, & animalia vlterius inquantũ mouent se secundum locum, & inquantum mouent se ad sentiendum; in homine autem vlterius, inquantum potest se mouere ad volendũ & intelligendum. Cuiuslibet autem potentiæ perfectio est suus actus, vnde secundo translatũ est nomẽ vitæ ad signãdũ operationẽ, ad quã aliquis seipsum mouet, sicut sentire dicitur vita animalis, & intelligere vita hominis: & secundũ hunc modum vnusquisque illam operationem suam vitam reputat, cui maxime intendit, quasi ad hoc sit totum esse suum ordinatum, secundum quem modum loquendi dicitur ille ducit talem, vel talem vitam: & sic Epicuri posuerunt beatitudinem esse vitam voluptuosam. Operatio autem non mensuratur tempore nisi secundum quod est motus adiuncta, vnde & operationes quæ non adiunguntur motui, sed termino motus, nõ mensurantur tempore, sed instanti, vt patet de illuminatione: & ideo si est aliqua operatio omnino transcendens motum, talis operatio non mensurabitur tempore, sed mensura quæ est supra tempus. Visio autem dei quæ ponitur esse beatitudo hominis, non potest esse actio tempore mensurata secundum seipsam, cum nõ sit successiua, nec ex parte videntis aut visi, cũ vtrumque sit extra motum: vnde sicut nec tempore, ita nec instanti quod est terminus temporis, mensurari potest. Non potest etiam mensurari æuo, quia cum secundum quod ab æternitate distinguitur, pertinet ad creaturas immutabiles: hæc autem visio excedit naturalem potentiam creaturæ, cum ad eam nulla creatura ex suis naturalibus pertingere possit: vnde propria mensura eius est ipsa æternitas, & ideo visio dei quæ est ipsa beatitudo, est ipsa vita æterna. Ar. 4. cœl. tex. 100. B

AD PRIMVM ergo patet responsiõ ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis vita primo ex motu sit cognita, quia per motum primo viuentia a non viuentibus distincta sunt, tamen nomen vitæ se extendit vlterius ad omnes operationes, quæ non sunt ab aliquo exteriori mouente, sicut velle, intelligere, & huiusmodi: vnde etiam ad huiusmodi operationes nomen motus transfertur, vt cum dicimus intelligere, motũ esse intellectus: & velle, motum voluntatis. C

¶ Ad tertium dicendum, quòd æternitas non est communicabilis homini, ita quòd sit eius mensura adæquata, vel alicuius quod in ipso est, vt probat ratio inducta. Potest tamen homini communicari secundum quandam participationem, vt sicut homo sit particeps diuinæ operationis in videndo deum, ita sit particeps æternitatis, qua diuina operatio mensuratur, & sic ipsa eius operatio dicitur vita æterna.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vita æterna quæ a sanctis habebitur, dicitur secundum participationem æternitatis: non solum quantum ad defectum finis, per quem modum etiam damnatorum pœna æterna dicitur, sed vlterius quantum ad remotionẽ omnis mutationis non solum in actu, quam etiam æuum excludit, sed etiam in potentia: quia sancti ex hoc quòd deo adhærebunt, stabilitatẽ ex diuino munere consequentur, vt scilicet transmutari non possint, quod deus habet ex natura, ratione cuius est æternus. D

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut dicit August. 19. de ciui. dei. Pax omnium rerum est tranquillitas ordinis, ex quo patet quòd ex hoc ratio pacis assumitur, quòd aliquid non impeditur a recto ordine. Tranquillitas enim perturbationem impedimenti excludit: pax autem præcipue respicit illum ordinem quo voluntas in aliquid ordinatur: vnde & tunc dicimus hominem pacem habere, quando nihil est quod impediat ordinem suæ voluntatis in aliquid: & similiter dicimus pacem esse in ciuitate, quando nihil est quod perturbet rectum ordinem ciuitatis, qui est ex voluntate gubernatoris ciuitatis. Et secundum etiam quod inanimata appetitum naturalem habere dicuntur, ponimus vnamquamque res habere pacem, secundum quod non impeditur ab inclinatione quam habet in suum finem, quem naturaliter appetit: operationem autem in qua beatitudo consistit, oportet esse operationem non impeditam, quia impedimentum aliquid de eius perfectione detraheret: vnde etiam delectatio, quæ perfectam operationem consequitur, causatur ex operatione non impedita, vt dicitur in 7. ethico. & ideo ad beatitudinem requiritur pax, non quia sit ipsa essentialiter beatitudinis, sed sicut remotio eorum quæ possent beatitudinem impedire. Et quia ex hoc ipso quòd desideratur aliquid, quietatur eius appetitus, ideo ex hoc ipso quòd omnes appetunt beatitudinem naturaliter, etiam naturaliter refugiunt beatitudinis impeditiua, & hoc est eos naturaliter desiderare pacem. Ex cap. 24.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pax dicitur esse finis ciuitatis dei, quasi propinquissima disponens ad finem, quæ est simul cum ipso fine, & non quasi ipsa sit per se finis.

¶ Ad secundum dicendum similiter.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd pacem omnia desiderant, non sicut finem, sed sicut id, sine quo finis haberi non potest.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ultimus finis rei non est quies, sed operatio rei, cuius perfectio non potest esse nisi re perfecta existente: motus autem est actus imperfecti, & secundum hoc quies ad quem terminatur motus, est finis propinquior quàm ipse motus, & sic motus ordinatur in quietē sicut in finem.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd nomen regni a regendo est sumptū: regere autem prouidentię actus est, unde secundum hoc aliquis regnum habere dicitur, quòd alios sub sua prouidentia habet: & ideo secundum hoc homines in regno dei esse dicuntur, q̄ eius prouidentiæ perfecte subduntur. Prouidentiæ autem est ordinare in finem: in finem autem ordinantur & ea quæ distant a fine, secū dum quod perducuntur ad finem, & ea quæ iam assecuta sunt finem, secundum quod in fine conseruantur. Et cum regula prouidentiæ sit finis, illa perfecte prouidentiæ subsunt, quæ iam in ipso fine collocantur: & ideo in eis nihil potest esse ab ordine prouidentiæ alienum. In aliis autem quæ a fine distant, secundum hoc magis, uel minus diuinæ prouidentiæ subsunt, secundum quod magis & minus a fine elongantur: propinquissimi sunt fini, qui sunt in uia ad finem. Via autem peruenienti ad finem est fides p dilectionem operans. Vnde & regnum dei quasi autonomatice duplici ter dicitur, quandoque congregatio eorum qui per fidem ambulant, & sic ecclesia militas regnum dei dicitur: quandoque autem illorum collegium, qui iam in fine stabiliti sunt, & sic ipsa ecclesia triumphans regnum dei dicitur, & hoc modo esse in regno dei idem est quod esse in beatitudine: nec differt secundum hoc regnum dei a beatitudine, nisi sicut differt bonum commune totius multitudinis a bono singulari uniuscuiusque.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo non subest prouidentiæ quasi ad finem ordinata, sed quia ad ipsam alia ordinantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diony. sufficienter tangit ea quæ ad regnum exiguuntur, prout significat multitudinem gubernatam a prouidentia, ad cuius actum tria requiruntur, scilicet finis ordo ad finem, & regula ordinis: quæ quidem est duplex. Vna i ordinātę, & hæc est lex, ex qua rectitudo ordinis procedit. Alia est in ipso ordinato, per quam fit ut rectitudo ordinis nō deseratur, & hæc regula est id quod causat ordinationem in finem, siue sit forma, uel uirtus, uel aliquid huiusmodi, & hoc appellat Dion. ornatū. Quamuis autem hæc quatuor ad omnem creaturā possint pertinere, quia omnia a deo sunt in finem ordinata secundum legem æternæ sapientiæ, & rebus omnibus sunt datæ uirtutes, quibus in finem tendant, specialiter tamen ad rationales creaturas pertinent, quæ ad ipsum ultimum finem modo nobilissimo natæ sunt peruenire, & cognoscunt rationem ordinis & finis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd regnum importat perfectionem & in præsidente, & in eo qui subest, sed in præsidente sicut in perfectionis principio, qui suam rectitudinem aliis imponit: in eo uero qui subest, tamquàm in accipiente perfectionem ab alio. Sancti autem qui sunt in patria, hoc modo diuinæ prouidentiæ subdunt ur, quia etiam ipsi prouidentes sunt sibiipsis, uel etiam aliis secū dum quod omnia alia erunt eis subiecta: & ideo ad regnum dei pertinent non solum ut existentes sub rege, sed etiam ut reges, qui tamen erunt sub uno summo rege: & ideo dicitur Apoc 5. Fecisti nos deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ibi regnum dei accipitur ecclesia militans, & non triumphans.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes appetant beatitudinem.

1.2.q.5.ar.8. per totū. 1.par.q.82.ar.1 Habetur ex lib.x.de tri. c.2.& plurib. seq.1.c. ex x.co.9

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ nō omnes appetant beatitudinem. Nullus enim uult quod ignorat, ut patet per August. in lib. de trini. & per Philosophū, qui dicit in 3. de anima 51. quòd obiectum uoluntatis est appetibile apprehensum: sed non omnes cognoscunt beatitudinem, cum multi circa beatitudinem errauerint. ergo non omnes appetunt beatitudinem.

¶ 2 Præt. Quicunque appetit beatitudinem, appetit illud quod est essentialiter ipsa beatitudo: sed ipsa beatitudo est dei uisio, quā non omnes appetunt. ergo nō omnes appetunt beatitudinē.

¶ 3 Præt. Illud quod non potest apprehendi, non potest desiderari: sed duo contraria esse simul non cadit in apprehensione, ut patet 4. metaph. ergo duo contraria esse simul non possunt appeti: sed aliqui appetunt ea quæ sunt beatitudini contraria, sicut illi qui appetunt peccata. ergo non omnes appetunt beatitudinem.

¶ 4 Præt. Peccatum est spreto incommutabili bono rebus mutabilibus adhærere: sed beatitudo est incommutabile bonum. ergo qui peccat, eam spernit, & sic non omnes eam appetunt.

SED CONTRA est, quod Boerius in 3. de conso. probat, q̄ mentibus omniū, ho- Prosa.2.
minum ueri boni cupiditas inserta est: uerum autem bonum dicit beatitudinem. ergo beatitudo ab omnibus appetitur.

¶ 1 Præt. Vnicuique appetibilis est suus finis: sed beatitudo est ultimus finis humanæ uitæ. ergo omnes homines beatitudinem appetunt.

II

VLTERIVS. Videtur quòd aliquis possit miseriam appetere. Omnis enim rationalis potentia ad opposita se habet: sed uoluntas est potentia rationalis. ergo se habet ad opposita: beatitudini autem opponitur miseria. ergo si potest aliquis appetere beatitudinem, potest etiam appetere miseriam. 1.pat. q.19. ar.9.in cor. 1.2.q.8.ar. 1.in cor.

¶ 2 Præt. Si non potest aliquis uelle miseriam, impossibile est eū uelle. ergo necesse est eum non uelle: sed necessitas coactionem, uel prohibitionem importat, ut Anselm. dicit. ergo uoluntas cogi potest, quod eius repugnat libertati. Ex libro de similitudinibus c.53. in prin.a

¶ 3 Præt. Sicut beatitudo est ab omnibus appetibilis, ita & esse: sed quidam uolunt non esse, ut patet de his qui seipsos interficiunt. ergo & quidam possunt uelle miseriam.

¶ 4 Præt. Voluntas est de fine, ut dicitur 3. eth. sed finis est bonū, uel apparens bonum, ut dicitur 2. phy. ergo tam bonum, quàm apparens bonum potest desiderari: sed illud quod est malum, potest esse apparens bonum. ergo potest desiderari. ergo miseria, quantūcumque sit mala, aliquis eam uelle poterit. c.7.& 8. tex.co.31

SED CONTRA est, quod Augu. in li. de libe. ar. ostendit q̄ nullus homo potest uelle esse miser. Lib.1.c.14.

¶ 1 Præt. Sicut se habet intellectus ad primum intelligibile, ita se habet uoluntas ad primum appetibile: sed intellectus non potest assentire contrario primi intelligibilis, quod est affirmationē & negationē non esse simul ueram, ut probatur 4. meta. ergo uoluntas non potest assentire miseriæ, quæ est contrarium sui primi appetibilis. tex.com.9

III

VLTERIVS. Videtur quòd nullus appetendo beatitudinem, meretur. Naturalibus enim non meremur: sed appetitus beatitudinis est homini naturalis, alias non esset omnibus communis. ergo nullus appetendo beatitudinem, meretur.

¶ 1 Præt. Cum meritum & demeritum sint circa idem, nullus meretur in eo quod uitare non potest, sicut nec peccat, ut dicit Augustinus: sed homo non potest non appetere beatitudinem. ergo nullus appetendo meretur. Ex 14.de ciuit.dei c.13 & ex libro 22. cuiusdā c.30

¶ 3 Præt. Nullus potest ex propriis uiribus mereri uitam æternam, sicut Pelagius dicebat: sed homo ex propriis uiribus beatitudinem appetere potest. ergo appetendo beatitudinem non meretur.

SED CONTRA. Eodem modo aliquis desiderat beatitudinem, & deum: si ergo nullus desiderando beatitudinem meretur, nullus desiderando deum merebitur, quod est absurdum.

¶ 1 Præt. Charitas est principium merendi: sed charitas principaliter respicit finem. ergo ex motu uoluntatis in ultimum finem maxime meremur, & ita in appetendo beatitudinem.

IIII

VLTERIVS. Videtur quòd non omne quod aliquis uult, propter beatitudinem uelit. Nullus enim delectationem propter aliquid uult, ut dicitur 7. ethic delectatio autem non est ipsa beatitudo, ut ex supra dictis patet. ergo non quicquid aliquis uult, propter beatitudinem uult. Ex ult.c. secundū com. et ex x. lib. c.4.& 5

¶ 2 Præt. Id quod potest propter beatitudinem desiderari, est pp beatitudinem ordinabile. sed multi uolunt aliqua, quæ non sunt ordinabilia in beatitudinem, sed magis ab ea auertunt, sicut est de peccatoribus. non ergo omne quod aliquis uult, propter beatitudinem uult.

¶ 3 Præt. Illud quod in se nullam speciē boni haber, non potest ad beatitudinem desiderari: sed quandoq; desideratur aliquid quod nullam speciem boni haber, sicut patet per August. in lib. confes. ubi dicit. Id furatus sum quod mihi abundabat, & multo melius, nec ea re uolebam frui quam furto appetebam, sed ipso furto & peccato: & ita quęro quid me in furto delectauerit, & ecce species nulla est. ergo aliquid desideratur non propter beatitudinem. Libro 1.ca. 4.post prin.

¶ 4 Præt. Mors nullo modo ad beatitudinem potest ordinari, nisi forte sub spe uitæ consequendæ post mortem, quia beatitudo non nisi uiuētis est; sed quidam seipsos mortem pati uoluerunt uel a seipsis, uel ab aliis sub nulla spe futuræ uitæ. ergo nō omne quod quis uult, propter beatitudinem uult.

¶ 5 Præt.

¶ 5 Præt. Ex hoc hominis uoluntas recta iudicatur, quòd in reſtū finem ordinatur: si ergo quicquid desideratur, propter beatitudinem desideratur, omnis uoluntas hominis est recta, quod falsū e.

¶ 6 Præt. Propter quod aliquis uult aliquid actu oportet actu esse cogitatum. si ergo quicquid uult, propter beatitudinem uult, in ot desiderio oportebit beatitudinem actu esse cogitatam, quod apparet esse falsum. ergo idē qd pri.

SED CONTRA. In eo quod propter se desideratur, & numquàm propter aliud, stat motus desiderii: sed illud in quo stat motus desiderii e ultimus finis. si ergo aliud quam beatitudo sit desideratum propter se, & numquàm propter aliquid aliud, aliud quàm beatitudo erit ultimus finis, quod e sse non potest. ergo omne aliud desideratum uel mediate, uel immediate ad beatitudinis desiderium referret. B

¶ 1 Præt. Dio. ii. cap. de di. no. dicit, quòd pacem omnia desiderāt, & quòd propter eam agunt quæcunque agunt: sed pax ordinatur in beatitudinem, ut ex dictis patet. ergo quicquid desideratur, propter beatitudinem desideratur. Præsenti distin. q.1.ar. 2.quæ.4.in cor.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in omni ordine mobilium & motorum oportet secundos motores ordinari in finem primi motoris per dispositionē impressam in eis a primo motore: sicut patet cum anima mouet manum, & manus baculum, & baculus percutit, quòd est finis intentus ab anima, baculus & manus tēdunt ad finem ab anima intentum per hoc qd anima in eis imprimit mediate, uel immediate. Sed hoc distat in motibus naturalibus & uiolentis, quòd in motibus uiolētis impresso relicta a primo motore, in secundis motoribus est præter naturam eorum, & ideo operatio consequens ex tali impressione est eis difficilis & laboriosa: sed in motibus naturalibus impressio relicta a primo motore, in secundis motoribus est eis causa naturalis, & ideo operatio hanc impressionem consequens est conueniens & suauis: & ideo dicitur Sap. 8. Quia deus omnia suauiter disponit: quia & unaquæque res ex natura sibi diuinitus indita tendit in id, ad quod per diuinam prouidentiam ordinatur secundum exigentiam impressionis receptæ. Et quia omnia procedunt a deo inquantum bonus est, ut dicit Aug. & Diony. ideo omnia creata secundum impressionem a creatore receptam inclinantur in bonum appetendum secundum suum modum, ut sic in rebus quædam circulatio inueniatur, dum a bono egredientia in bonum tendunt: hæc autem circulatio in quibusdam perficitur creaturis, in quibusdam autem remanet imperfecta. Illæ enim creaturæ quæ non ordinantur ut pertingat ad illud primum bonum, a quo processerunt, sed solum modo ad consequendam eius similitudinem qualemcumque, non perfectē habent hanc circulationem, sed solum illæ creaturæ quæ ad ipsum primum principiū aliquo modo pertingere possunt, quod solum est rationabilium creaturarum, quæ deum ipsum assequi possunt per cognitionem, & amorem, in qua affectione beatitudo eorum consistit, ut ex dictis patet. Et ideo sicut quælibet res alia naturaliter appetit suū bonum, ita quælibet creatura rationalis naturaliter suam beatitudinem appetit. Aug. lib. xi. de ciuit. dei c.12. & Dionys. de diui. nom. c.4. Præsenti dist. q.1. ar. 1.q.2

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut uisibile est duplex, scilicet per se ut color, & per accidens ut homo, ita etiam appetibile quod est obiectum uoluntatis dupliciter accipi potest, per se, & per accidens. Per se obiectum uoluntatis est bonum, sed per accidens est hoc, uel illud bonum: & sicut bonum communiter loquendo, est per se obiectum uoluntatis, ita & summum bonum est ultimus uoluntatis finis per se loquendo, sed hoc uel illud bonum ponitur ut ultimus uoluntatis finis, & principale eius obiectum quasi per accidens. Beatitudo ergo quantum ad id quod in ipsa est, per uoluntatis principale obiectum est omnibus nota: sed quantum ad id quod accidit per se obiecto, non est nota. Omnes enim cognoscunt perfectum bonum, & hoc appetunt, dum beatitudinem appetunt: sed hoc perfectum bonum esse uoluptatem, uel diuitias, uirtutem, uel quicquid huiusmodi, est per accidens: & ideo circa hoc non est inconueniens multos esse errores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis diuina uisio sit ipsa beatitudo, non tamen sequitur quòd quicumque appetit beatitudinem, appetat diuinam uisionem: quia beatitudo inquantum huiusmodi, importat per se obiectum uoluntatis, non autem ipsa diuina uisio, sicut aliquis appetit dulce, qui tamen non appetit mel.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aliqui appetant ea quę sunt contraria beatitudini secundum rei ueritatem, tamen secundum suam æstimationem non sunt contraria, sed perducentia ad eam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui peccat inhærendo bonis mutabilibus sicut finis, accipit ipsas res mutabiles quasi principale appetibile & perfectum bonum, & ideo eis inhærendo beatitudinem appetit. Sicut enim non sequitur, quòd aliquis appetendo beatitudinem appetit id quod secundum rei ueritatem est beatitudo: ita etiam non sequitur, quòd aliquis spernendo id quod secundum rei ueritatem est beatitudo, beatitudinem spernat: sicut nō sequitur quòd qui ignorat hominē, ignorat album, quamuis homo sit albus. A

AD SECVNDAM quæstionem dicendū, quòd operatio causæ secundæ semper fundatur super operatione causæ primæ, & præsupponit eam: & ideo oportet quòd omnis operatio animæ procedat ex suppositione eius quod inditum est animæ ex impressione primi agentis, dei scilicet: & ideo uidemus ex parte intellectus q̄ ad nihil intelligendum anima potest procedere, nisi ex suppositione illorum, quorum cognitio est ei innata: & propter hoc non potest assentire alicui, quod sit contrarium his principiis quæ naturaliter cognoscit, & similiter oportet esse ex parte uoluntatis. Vnde cum ex impressione primæ causæ dei hoc animæ insit ut bonum uelit, & perfectum bonum tamquàm finem ultimum appetat, impossibile est quòd cōtrarium eius in appetitu illius cadat, & ideo nullus potest miseriam uelle, uel malum nisi per accidēs, quod contingit dum appetit aliquod malum, quod apprehendit ut bonum. B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potentia rationalis se habet ad opposita in his quæ ei subsunt, & hæc sunt illa quæ per ipsam determinantur, non autem potest in opposita illorum quæ sunt ei ab alio determinata: & ideo uoluntas non potest in oppositum eius, ad quod ex diuina impressione determinatur, scilicet in oppositum finis ultimi: potest autem in oppositum eorū quæ ipsa sibi determinat, sicut sunt ea quæ ordinātur in finem ultimum, quorum electio ad ipsam pertinet. C

¶ Ad secundum dicendum, quòd coactio, cum uiolentiam importet, & prohibitio similiter non pertinent ad illam necessitatem quæ naturam rei consequitur, quia omne uiolentum est contra naturam: & ideo cum naturaliter uoluntas necessario feratur in beatitudinem, hoc coactionem in ipsa non ponit, nec aliquam libertatis diminutionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet aliquid quod secundū se est appetibile, aliquo adiuncto appetibile nō esse. Vnde etiam esse quod per se ab omnibus desideratur, & secundū se est bonum, aliquo adiuncto redditur malum & odibile, sicut esse in tristitia, uel miseria: unde & per accidens non esse appetitur, non quidem inquantum priuat esse, sed inquantum tollit illud malū quod esse odiosum reddebat. Carere autē malo bonum est, unde & qui apperit non esse, appetit illud ut bonum: sed miseria numquàm potest accipi ut bonum, quia dicit rationem perfecti mali, & ideo nullus potest uelle esse miser: non esse autem non dicit ipsam rationem mali, sed id quod est malum: & ideo aliquo adiuncto quod habet rationem boni, potest esse appetibile, sicut patet per Philosophum in 9. ethico. & per Hieronym. in ep. Hiere. 20. Quod autem Aug. dicit, quòd nullus appetit non esse, intelligendum est per se loquendo. D

¶ Ad quartum dicendum, quòd non potest æstimari quòd albedo sit nigredo, quàmuis possit æstimari quòd id quod est album ut homo, sit nigrum: & similiter potest æstimari, ut id quod est bonū sit malum: sed quòd ipsa bonitas sit malitia, aut econuerso, æstimari nō potest. Et quia miseria implicat in se rationem mali, ideo non potest æstimari ut bona, & propter hoc non potest appeti. Ex c.5.& 6. Hieron. super illud capit. Maledicta dies, in qua natus sum, & maledictus qui annuntiauit, primo & c. cap. 20 tex. com. 8. seu ultimi.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd bonū quod est obiectum uoluntatis, est in rebus, ut dicit Philosophus in 6. meta. & ideo oportet quòd motus uoluntatis terminetur ad rem extra animam existētem. Quamuis autē res prout est in anima, possit considerari secundum rationem communem prætermissa ratione particulari, res tamen extra animam non potest esse secū dum communem rationem nisi cum additione propriæ rationis, & ideo oportet quòd quantumcumque uoluntas feratur in bonū, quòd feratur in aliquod bonum determinatum: & similiter quantumcunque feratur in summum bonum, quòd feratur in summū bonum huius, uel illius rationis. Quamuis autem ex naturali inclinatione uoluntas habeat ut in beatitudinem feratur secundū communem rationem, tamen quòd feratur in beatitudinem talem, uel talem hoc non est ex inclinatione naturę, sed per discretionem rationis quæ adinuenit in hoc, uel in illo summum bonum hominis constare: & ideo quandocunque aliquis beatitudinem appetit, actualiter contingitur ibi appetitus naturalis & appetitus rationalis, & ex parte appetitus naturalis semper est ibi rectitudo: sed ex parte appetitus rationalis quandoque est ibi rectitudo, quando scilicet appetitur ibi beatitudo, ubi uere est, quandoque autem peruersitas, quando appetitur ubi uere non est, & E

sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic in appetitu beatitudinis potest aliquis uel mereri adiuncta gratia, uel de mereri secundum quod eius appetitus est rectus, uel peruersus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in appetitu beatitudinis semper cum eo quod est naturale, coniungitur aliquod uoluntarium nõ naturale, & sic potest ibi cadere ratio meriti, uel de meriti.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis nullus possit nitare quin beatitudinẽ aliquo modo appetat, potest tamen uitare quòd non appetat eam hoc modo quo est appetenda, & sic potest mereri, uel demereri.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ad appetendam beatitudinem perfecto appetitu qui sufficiat ad merendum, homo ex propriis uiribus non est sufficiens, sed habet hoc ex munere diuinæ gratiæ, ut patet 1. Corin 5. Qui efficit nos in hoc ipsum deus, idest qui facit nos ueram gloriam appetere, secundum glo.

.12. secundum com. Metaph. x. com. 13

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd secundũ Philosophum in 7. ethicor. In ordine appetibilium hoc modo se habet finis, sicut principium in ordine intelligibilium. Quia autem illud quod est primum in quolibet genere & maximum, est causa eorum quæ sunt post, ideo cognitio principii in speculatiuis est causa cognitionis omnium aliorum: & similiter appetitus finis est causa appetendi omnia alia quæ sunt ad finem. Vnde cum beatitudo sit finis humanæ uitæ, quicquid uoluntas appetit facere, ad beatitudinem ordinat, quod etiam experimento patet. Quicunque enim appetit aliquid, appetit illud inquantum est æstimatum bonum: per hoc autem quòd aliquis habet aliquid quod æstimat bonum, reputat se ut beatitudini propinquiorem: quia additio boni super bonum facit magis appropinquare bono perfecto, quod est ipsa beatitudo, & ideo quilibet appetitus in beatitudinem ordinatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd delectatio est aliquid eorum quæ ad beatitudinem exiguntur, cum sit in beatitudine: & ideo appetitus ipse, quo quis delectationem appetit, in beatitudinem ordinatur, inquantum ipsa delectatio est aliqua similitudo uel propinqua, uel remota illius delectationis, quæ beatitudinem perficit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquid ordinari ad beatitudinem per desiderium, dupliciter contingit. Vno modo, sicut quod quæritur ut per hoc homo ad beatitudinem perueniat, sicut aliquis uult operari opera uirtutis, ut per hoc beatitudinem merea 7 tur. Alio modo, cum quis appetit aliquid ex hoc ipso, quòd habet aliquam similitudinem beatitudinis. Cum enim uoluntas appetit aliquid, ex hoc ipso efficitur ut desideret illud, in quo eius aliqua similitudo inuenitur, quamuis principale desideratum habere nõ possit: & hoc modo omnes qui peccata appetunt, ad beatitudinem tendunt, & ad dei imitationem, ut dicit Aug. 2. confession. sic dicens. Superbia celsitudinem imitatur, cum tu sis unus super omnia deus excelsus: ambitio quid nisi honores quærit & gloriam, cum tu sis præ cunctis honorandus? & similiter inducit in aliis uitiis.

Cap. 8

¶ Ad tertium dicendum, quòd in illo furto, ut Augu. ibidem dicit, erat aliquid speciem boni habens, hoc scilicet, facere aliquid contra legem, in quo quædam libertatis umbra apparet, unde dicit. Quid ergo in illo furto ego dilexi, & in quo deum meum uitiose atque peruerse imitatus sum? & soluit dicens. Aut libuit facere contra legem saltem fallacia, quia potentatu nõ poteram, ut libertatem captiuus imitarer faciendo impune, quod non liceret tenebrosa omnipotentiæ similitudine.

Vbi supra c. 44.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd aliquid sine spe futuræ uitæ morti se exponunt dupliciter. Vno modo, propter operationem uirtutis, sicut illi qui ut saluarent patriam, uel aliqua inhonesta uitarent, mortem sustinere præelegerunt: & hoc quidem in beatitudinem ordinabant secundum eorum æstimationem non consequendam post mortem, sed in ipso opere tunc consequenda, quia facere perfectum opus uirtutis, quod erat in sustinendo mortem, erat ab eis desideratum maxime, in quo beatitudinem ponebant. Alio modo, propter tædium miseriæ quod sustinebant, quam se per mortem uitare æstimabant. Vitare autem miseriam, & appetere beatitudinem in idem coincidunt, & ideo constat quòd desiderium eorum qui mortem sustinere uoluerunt, ad beatitudinem ordinatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ad hoc quòd uoluntas sit recta, duo requiruntur. Vnum est, quòd sit finis debitus: aliud, ut id qd ordinatur in finem sit proportionatum fini. Quamuis autem omnis desideria ad beatitudinem referantur, tamen contingit utrolibet modo desiderium esse peruersum, quia & ipse appetitus beatitudinis potest esse peruersus, cum quæritur ubi non est, ut ex dictis patet. Et si quæratur ubi est, potest contingere quòd id quod propter hunc finem appetitur, non est uni proportionatum, sicut cum quis uult furari ut det eleemosynam, per quam mereatur beatitudinem.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut in intelligibilibus non oportet ut in omnibus contrahentibus demõstrationib̃ prima principia essentialiter ingrediant quasi actualiter cogitata; sed uirtute tantum, dum demonstratio conficitur ex his quæ per prima principia ꝓbem habent, ita etiam quamuis omne desiderium ad beatitudinem referatur, non tamen oportet quòd in omni desiderio de beatitudine actualiter cogitetur: sed desiderium beatitudinis est uirtute in omnibus aliis desideriis, sicut causa in effectu.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo sanctorum nos sit maior futura post iudicium, quàm ante. Quanto enim aliquid magis accedit ad similitudinem diuinam, tanto perfectius beatitudinem participat: sed anima a corpore separata deo similior est quàm corpori coniuncta. ergo maior est eius beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

¶ 2 Præt. Virtus unita magis est potens quàm multiplicata: sed anima extra corpus magis est unita, quàm cum est corpori coniũcta, ergo uirtus eius est maior ad operãdum, & ita perfectius beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

¶ 3 Præt. Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui, ut patet ex supra dictis: sed intellectus in suo actu non utitur organo corporali, & sic corpus resumptum non efficiet ut anima perfectius intelligat. ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem. Præf dist. q. 1 ar. 1. q. 2

¶ 4 Præt. Infinito non potest esse aliquod maius, & ita infinitũ cum finito aliquo nõ iunt maius quàm ipsum infinitum: sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc, quòd gaudet de bono infinito, scilicet deo, post resumptionẽ autem corporis non habebit de alio gaudium, nisi forte de gloria corporis, quod est quoddam bonum finitum. ergo gaudium eorũ post corporis resumptionem non erit maius quàm ante.

SED CONTRA est, quod Apoc. 6. super illud, Vidi subtus altare animas interfectorũ &c. dicit glos. Modo animæ sanctorũ sunt existẽtes sub, idest, in minori dignitate, quàm sint futuræ. ergo maior erit eorum beatitudo post mortem.

¶ 2 Præt. Sicut bonis redditur beatitudo pro præmio, ita & malis miseria: sed miseria malorum post corporis resumptionẽ erit maior quàm ante, quia non solum in anima, sed etiam in corpore punientur. ergo & beatitudo sanctorum erit maior post resurrectionem corporis quàm ante.

II 1. 2. qu. 12. arti. 6. & 3. par. qu. 55. ar. 1. ad 3. in hac.

VLTERIVS. Videtur quòd beatitudo ab omnibus æqualiter participabitur, quia Math. 20. dicitur, quòd omnes accipient singulos denarios, denarius autem signat aliquid quod omnes cõmuniter habebunt: hoc autem non erit nisi beatitudo. ergo tantum de beatitudine habebit unus, quantum alius.

¶ 2 Præt. Vltra ultimum nihil est: sed beatitudo est ultimum eorum quæ ab hominibus desiderari possunt. ergo ultra beatitudinem alicuius hominis in nullo homine potest esse aliquid quasi beatitudinem alterius hominis excedens, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Sicut cuilibet appetibile est bonum, ita & magis bonũ: si ergo aliquis esset beatior minus beato, esset appetibilis beatitudo magis beati secundum rectum appetitum, nec eam haberet. ergo non esset beatus, quia ut in litera dicitur, Beatus non dicitur, nisi qui habet omnia quæ uult, & nihil mali uult.

Ex aug. lib. 13. de trini. c. 5. in fine.

SED CONTRA 1. Cor. 15. Stella differt a stella in claritate, sic erit & resurrectio mortuorum. ergo unus resurgentium maiorem gloriam habebit quàm alius.

¶ 2 Præt. Præmium debet respondere merito: sed quidam sunt excellẽtioris meriti alis. ergo cum beatitudo sit uniuuis premiũ, uidetur quòd maiorem beatitudinem habebunt.

III Vbi supra

VLTERIVS. Videtur quod huiusmodi beatitudinis gradus mansiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmii: sed mansio nihil signat quod ad præmiũ pertineat, ergo

ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

¶ 2 Præt. Mansio locum signare videtur: sed locus quo sancti beatificabuntur, non est corporalis, sed spiritualis, scilicet deus qui unus est. ergo non est nisi una mansio, & ita diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non possunt.

¶ 3 Præt. Sicut in patria erunt homines diuersorum meritorum, ita nunc sunt in purgatorio, & in limbo patrum fuerunt: sed in purgatorio & in limbo non distinguuntur mansiones. ergo nec in patria mansiones debent distingui.

In expositione eius. de Ioã. tracta. 67. circa med.

SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 14. In domo patris meæ mansiones multæ sunt: quod Aug. exposuit de uarijs dignitatibus præmiorum.

¶ 2 Præt. In qualibet ciuitate est ordinata mansionum distinctio: sed cælestis patria ciuitati comparatur, ut patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuersas mansiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

IIII VLTERIVS. Videtur quòd diuersæ mansiones non distinguantur penes diuersos gradus charitatis, quia Matth. 25. dicitur. Dedit unicuique secundum propriam uirtutem: propria autem uniuscuiusque uirtus est uis naturalis: ergo & dona gratiæ & gloriæ distribuuntur secundum diuersos gradus uirtutis naturalis.

¶ 2 Præt. In psal. 61. dicitur. Tu reddes unicuique secundũ opera sua: sed illud quod redditur est beatitudinis mensura. ergo gradus beatitudinis distinguentur secundum diuersitatẽ operum, & non secundum diuersitatem charitatis.

¶ 3 Præt. Præmium debetur actui & non habitui, unde fortissimi non coronantur, sed agonizantes, ut patet 1. ethic. & 2. ad Timo. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit: ed beatitudo est præmium. ergo diuersi gradus beatitudinis non erunt secundum diuersos gradus charitatis.

Ex cap. 10. & 13.

SED CONTRA est, quia quanto aliquis erit deo magis coniunctus, tanto erit beatior: sed secundum modum charitatis est modus coniunctionis ad deum. ergo secundum differentiam charitatis erit & diuersitas beatitudinis.

¶ 2 Præt. Sicut simpliciter sequitur ad simpliciter, ita magis ad magis: sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem. ergo & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd beatitudinem sanctorum post resurrectionem augeri d extensiue quidem manifestum est, quia beatitudo tunc erit nõ solum in anima, sed etiam in corpore, & etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensiue, inquantum anima non solum gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiam dici quòd etiam beatitudo animæ ipsius augebitur intensiue. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo, secundũ quod est ab anima perfectioili. Alio modo, secundũ quod est in uno aliquid repugnans animæ in suis operibus prout non perfecte corpus per animam perficitur. Secundum autem primam considerationem corporis, coniunctio corporis ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est & completur in suo toto, unde & totum se habet ad partes sicut forma ad materiam: unde & anima perfectior est in esse suo naturali cum est in toto, scilicet in homine coniunct. ex anima & corpore, quàm cum est per se separata. Sed unio corporis quantũ ad secundam ipsius considerationem impedit animæ perfectionẽ, & ideo dicitur quòd corpus quod corrumpitur, aggrauat animam Sap. 9. Si ergo a corpore remoueatur omne id, per quod actio in anima resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens quàm per se separata, quanto autem aliquid est perfectius in esse, tanto potest perfectius operari: unde & operatio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ: huiusmodi autem corpus est corpus gloriosum quod omnino subdetur spiritui, ut supra dist. 44 dictum est. Vnde cum beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionem corporis quàm ante. Sicut enim anima separata a corpore corruptibili perfectius potest operari quàm et coniuncta: ita postquàm coniuncta fuerit corpori glorioso perfectior erit eius operatio quàm quando erat separata. Omne autem imperfectum appetit suam perfectionem, & ideo anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentem, eius operatio quæ in deum fertur, est minus intensa, et hoc est quod dicit Hieron. q̃ ex appetitu corporis retardatur ne tota intentione pergat in illum summum bonum.

9. 2. artic. 1. quæst. 1. in cor.

In lib. magistri præsentis dist.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima coniuncta corpori glorioso magis est deo similis, quàm ab eo separata, inquantum coniuncta habet esse perfectius. Quanto enim aliquid est perfectius, tanto est deo similius, sicut etiam cor cuius uitæ perfectio in motu consistit, est deo similius quando mouetur, q̃ quando quiescit, quàmuis deus numquàm moueatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd uirtus quæ de sua natura habet quòd sit in materia, magis est potens in materia existens quàm a materia separata, quàmuis absolute loquendo, uirtus a materia separata sit potentior.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis in actu intelligendi anima corpore non utatur, tamen perfectio corporis quodammodo ad perfectionem operationis intellectualis cooperabitur, inquantũ ex coniunctione corporis glorioli anima erit in sua natura perfectior, & per consequens in operatione efficacior: & secundum hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationem illam, in qua beatitudo consistit, sicut etiam Philosophus ponit in 10. ethicorum, quòd bona exteriora cooperantur instrumentaliter ad felicitatem uitæ. Cap. 10.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quàmuis finitum infinito additum non faciat maius, tamen facit plus: quia infinitum & finitum sunt duo, cum finitum per se acceptum sit unum. Extensio autem gaudij non respicit maius, sed plus: unde extensiue augetur gaudium secundum quod est de deo & de gloria corporis respectu gaudij quod erat de deo. Gloria etiam corporis operabitur ad gaudij intensionem, quod est de deo, inquantum cooperabitur ad perfectiorem operationem qua anima in deum feretur. Quanto enim operatio conueniens fuerit perfectior, tanto delectatio erit maior, ut patet ex hoc quod dicitur. 10. ethicor. Cap. 8.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd cum beatitudo in operatione consistat, gradus beatitudinis est attendendus secundum gradum perfectionis in operando. Perfectio autem operationis, in qua felicitas consistit ex duobus penfatur, scilicet ex parte operantis, & ex parte obiecti. Vnde Philosophus dicit in 10. ethic quòd perfectissima operatio est, quæ est altissimæ potentiæ nobilissimo habitu perfectæ, quod est ex parte operantis & respectu nobilissimi obiecti: obiectum autem operationis, in qua beatitudo consistit, est omnino unum & idem, scilicet diuina essentia, ex cuius uisione omnes erunt beati: unde ex hac parte non erit aliquis gradus in beatitudine, sed ex parte operantium operatio beatitudinis non erit eodem modo perfecta, quia secundum quod habitus perficiens ad operationem prædictam, scilicet lumẽ gloriæ erit perfectior in uno quàm in alio, secundum hoc operatio erit perfectior & delectatio maior, & secundum hoc non in eodem gradu beatitudinis erunt omnes beati. Cap. supra citato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd denarius dicitur unus qui communiter redditur ex parte obiecti ipsius beatitudinis, quia deus essentia suam omnibus ostendet, sed unusquisque eam aspiciet secundum modum suum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ignis est subtilissimus corporum specie, & tamen unus ignis altero subtilior esse potest: ita beatitudo secundum suam speciem considerata est ultimum omnium desiderabilium humanorum, unde nihil prohibet unius beatitudinem esse perfectiorẽ beatitudine alterius. Cuiusliber autem beatitudo secundum hoc ultima est, q̃ appetitus habentis per eam totaliter terminatur, quàmuis non sit ultima tamquàm existens in ultimo perfectionis gradu.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in beatis erit perfecta charitas, unde quilibet ibi plus diligit deum quàm seipsum: & ideo magis uolet id quod est conuenientius deo, quàm id quod esset melius ei: & ideo magis uolet diuinam iustitiam saluari in hoc quòd ipse minus habeat, quod est deo conuenientius, quàm in hoc quòd plus habeat, quod esset sibi melius.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd quia motus localis prior est omnium aliorum motuum, ideo secundũ Philosophum nomen motus, & diuinum, & omnũ huiusmodi deriuatum est a motu locali ad omnes alios motus. Finis autem motus localis est locus, ad quem cum aliquid peruenerit, ibi manet quiescens, & in eo conseruatur: & ideo in quolibet motu ipsam quietationem in fine motus dicimus collocationem, uel mansionẽ: & ideo cũ nomen motus deriuetur usque ad actũ appetitus & uoluntatis, ipsa assecutio finis appetitui motus dicitur mansio, uel collocatio in fine: & ideo diuersi modi consequendi finem ultimum diuersæ mansiones dicuntur, ut sic 8. phy. tex. com. 57.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt sic vnitas domus respondeat vnitati beatitudinis, quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mansionum respondeat differentiæ quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum. Sicut etiam videmus in rebus naturalibus quod est idem locus suorum, ad quem tendunt omnia leuia: sed vnamquodque pertingit propinquius secundum quod est leuius, & sic habent diuersas mansiones secundū differentiā leuitatis.

delectationem suam, & ideo falsum non esse quòd omnes beate viuere velint, quia omnes ita uolunt ut quemque delectat. Sed id

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd mansio importat rationē finis, vt ex dictis patet, & sic per consequens importat rationem præmij, quod est finis meriti.

In cor. huius quæst.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit vnus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus appropinquandi ad locum illum, & secundum hoc constituuntur diuersæ mansiones.

¶ Ad tertium dicendū, quòd illi qui erant in limbo, vel nunc sunt in purgatorio, nondum peruenerunt ad suum finem, & ideo in purgatorio, vel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solum in paradiso, & in inferno, vbi est finis bonorum & malorum.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd principium distinctiuum mansionum, siue graduum beatitudinis est duplex, scilicet propinquum, & remotum. Propinquum, est diuersa dispositio quæ erit in beatis, ex quo contingit diuersitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis: sed principium remotum est meritum quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primo autem modo distinguuntur mansiones secundum charitatem patriæ, quæ quanto in aliquo erit perfectior, tanto reddet eum capaciorem diuinæ claritatis, secundum cuius augmentum augebitur perfectio diuinæ visionis. Secundo vero modo distinguuntur secundum charitatem viæ. Actus, n. noster non habet quòd sit meritorius ex ipsa substantia actus, sed solum ex habitu virtutis quo informatur. Vis autem merendi est in omnibus virtutibus ex charitate, quæ habet ipsum finem pro obiecto, & ideo diuersitas in merendo tota reuertitur ad diuersitatē charitatis, & sic charitas viæ distinguet mansiones per modum meriti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus ibi non solum accipitur pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate simul cum conatu ad habendam gratiam, & tunc virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensurā gratiæ & gloriæ percipiendæ, sed charitas est formaliter complens meritū ad gloriam, & ideo distinctio gradus in gloria accipitur penes gradū charitatis potius q̃ penes grad' virtutis pdictæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera non habent quòd ers retributio gloriæ reddatur, nisi inquantum sunt charitate informata: & ideo secundum diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus in gloria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis habitus charitatis, vel cuiuslibet virtutis nō sit mettrum, cui debeatur præmium, est tamen principium & tota ratio merendi in actu, & ideo secundum eius diuersitatem præmia distinguentur, quamuis ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari non respectu præmij essentialis, quod est gaudium de deo, sed respectu alicuius accidentalis præmij, quod est gaudium de aliquo bono creato.

QVAESTIO II.

B

Deinde quæritur de uisione dei.

Et circa hoc quæruntur septem.

¶ Primo, Vtrum sancti videbunt deum per essentiam.
¶ Secūdo, Vtrum possint deum videre oculo corporali.
¶ Tertio, Vtrum videndo deum comprehendant ipsum.
¶ Quarto, Vtrum videntium deum per essentiam alter altero perfectius videat.
¶ Quinto, Vtrum videntes diuinam essentiam necesse sit omnia uidere quæ deus videt.
¶ Sexto, Vtrum ad videndum deum per essentiam aliqua creatura ex puris naturalibus possit pertingere.
¶ Septimo, Vtrū in statu viæ possit aliqs deū p essentiā videre.

1.par.q.12. ar.1.3.con. gen.c.51.& 57. de ver. q.8.artic 1. quol.7.ar.1 & 1.2.q.5. ar.1.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad uidendum Deum per essentiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ intellectus humanus nō possit peruenire ad videndum deum per essentiam, quia Io.1. Deum nemo vidit vnquā, & exponit Chry. q̃ nec ipsa cælestes essentiæ, ipse di

F co cherubim, & seraphim ipsum vt est nūquàm videre potuerunt: sed hominibus non promittitur nisi æqualitas angelorum, Matth.22. Erunt sicut angeli dei in cælo. ergo nec sancti in patria deum per essentiam videbunt.

¶ 2 Præt. Dionys. sic argumentatur in 1. cap. de di. nō. Cognitio non est nisi existentium: omne autem existēs finitum est, cū sit in aliquo genere determinatū, & sic deus cum sit infinitus est super

quidē falsum est: Velle enim quod nō deceat, est esse miserrimum. Nec tam miserū est ante adipisci quod velis, quam adipisci uelle quod

omnia existentia. ergo eius nō est cognitio, sed est sup cognitionē. Epist.1.

¶ 3 Præt. Dionys. in 1. cap. de mystica theol. ostendit quòd perfectissimus modus, quo intellectus noster deo coniungi potest, est inquantum coniungitur ei vt ignoto: sed illud quod est visum per essentiam, non est ignotum. ergo impossibile est vt intellectus noster per essentiam deum videat.

¶ 4 Præt. Dionys. in epistola ad Gaium monachum dicit, q̃ superpositæ dei tenebræ, quas abundantiā lucis appellat, cooperiuntur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni: & si aliquis videns deum intellexit quod vidit, non ipsum vidit, sed aliquid eorum quæ sunt eius. ergo nullus intellectus creatus poterit deum uidere per essentiam. Epist.5.

¶ 5 Præt. Sicut dicit Dionys. in epist. ad Dorotheum. Inuisibilis quidē deus est existens propter excedentem claritatem: sed claritas eius sicut excedit intellectum hominis in uia, ita excedit intellectum hominis in patria. ergo sicut est uisibilis in uia, ita erit inuisibilis in patria.

¶ 6 Præt. Cum intelligibile sit perfectio intellectus, oportet esse proportionem aliquam inter intellectum & intelligibile, uisibile & uisum: sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, cum in infinitum distent. ergo intellectus noster non potest pertingere ad essentiam diuinam videndam.

¶ 7 Præt. Plus distat deus ab intellectu nostro, quàm intelligibile creatum a sensu: sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem uidendam. ergo nec intellectus noster potest pertingere ad uidendam diuinam essentiam.

¶ 8 Præt. Quandocumque intellectus aliquid intelligit in actu, oportet q̃ informetur per similitudinē intelecti, quæ est principiū intellectualis operationis in tale obiectū determinatæ, sicut calor est principiū calefactionis. si ergo intellectus dei intelligat, oportet q̃ fiat per aliquā similitudinē informantem ipsum intellectū: hoc aūt non pōt esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formati oportet esse vnū esse, diuina aūt essentia ab intellectu nostro differe ēm essentiā & esse: oportet ergo q̃ forma, qua informatur intellectus noster intelligendo deū, sit aliqua similitudo impressa a deo in intellectū nostrū: sed similitudo illa cū sit aliquid creatum, non potest fuere ipsi dei cognitionē nisi sicut effectus in causam. ergo impossibile est vt intellectus noster deum uideat nisi per effectum aliquem: sed unio dei quæ est per effectum, non est unio dei per essentiam. ergo intellectus noster non poterit deum per essentiam uidere.

¶ 9 Præt. Diuina essentia magis distat ab omni intellecto nostro, q̃ quicumq; angelus, uel intelligentia: sed sicut dicit Auic. in 3. metaph. Intelligentia esse in intellectu nostro nō est essentia intelligentiæ esse in intellectu, quia sic ista quā de intelligentia habemus, esset sua & non accidens: sed hoc q̃ impressio intelligentiæ esse in nostro intellectu. ergo & deus nō est in intellectu nostro vt intelligatur a nobis, sed inquantū impressio eius est in intellectu: sed illa impressio nō pōt ducere in cognitionē diuinæ essentiæ, quia cū in infinitū distet a diuina essentia, degenerat in alia specie multo amplius q̃ in species albedinis, generatur in specie nigri. ergo si illa impressio species de generatur in specie nigri, pp hoc q̃ oculus non organum dicitur uidere albū, ita nec intellectus noster qui est in nobis per huiusmodi impressionē deum intelligit, cum per essentiam uidere potest. Auic. tract. 3. ex cap. 8.

¶ 10 Præt. In rebus separatis a materia idem est intelligens, & quod intelligitur, vt patet in 3. de anima: sed deus est maxime a materia separatus, cum ergo intellectus qui est creatus non possit ad hoc pertingere vt nat est natura increata, non potest esse quòd intellectus deum per essentiam uideat. T.com.36. & 12. Metaph. 39. & 51.

¶ 11 Præt. Omne illud quod videtur per essentiā, de eo scitur quid est: sed de deo intellectus non potest uidere quid est, sed solum quid nō est, hoc dicit Dionys. & Damascenus. ergo intellectus per essentiam uidere non potest. Dionys. de di. no. c.7. Et Dam. lib. 1. de fid. orthod. ca. 4.

¶ 12 Præt. Omne infinitum inquantum infinitū est ignotum, sed deus est modis omnibus infinitus. ergo est omno ignotus. ergo per essentiam ab intellectu creato uideri non potest. Paulo post medium.

¶ 13 Præt. Aug. dicit in lib. de uidendo deum. Deus est natura inuisibilis: sed ea quæ sunt in deo, per natura non possunt alteri Capi. 7. & 8.

ter se habere. ergo non potest esse quòd per essentiam uideatur.

¶ 14 Præt. Omne quod alio modo est, & alio modo uidetur, nō uidetur secundum id quod est: sed deus alio modo est, & alio modo uidetur a sanctis in patria, est, n. per modū suum: sed uidetur a sanctis secundum modum eorum. ergo non uidebitur a sanctis secundum id quod est, & sic non uidebitur per essentiam.

¶ 15 Præt. Illud quod p mediū uidetur, nō uidetur per essentiā: sed deus per mediū uidebitur in patria, quod est lumen gloriæ, ut patet in psal. 35. In lumine tuo uidebimus lumen. ergo non uidebitur per essentiam.

non oporteat. Quis ita cęcus sit, vt dicat aliquem ideo beatum, quia uiuit ut uult, cū profecto & si minus tamē esset: & si nihil eorū quæ perperā uoluisset, habere potuisset? Mala. n. uoluntate,

¶ 16 Præt. Deus in patria uidebitur facie ad faciem, ut dicitur 1. Corin. 13. sed hominem quem uidemus facie ad faciem, uidemus per similitudinem. ergo deus in patria uidebitur per similitudinem, & sic non per essentiam. B

SED CONTRA est, quod dicitur. 1 Cor. 13. Videmus nunc in speculo & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed illud quod uidetur facie ad faciem uidetur per essentiam. ergo deus p essentiam uidebitur a sanctis in patria.

¶ 2 Præ. 1. Ioā. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, & uidebimus eum sicuti est. ergo uidebimus deum per essentiam.

¶ 3 Præt. 1. Cor. 15. super illud, Cum tradiderit regnum deo & patri, dicit gl. Vbi, scilicet in patria, essentia patris & filii & spiritus sancti uidebitur, quod solum mundis cordibus dabitur, quæ ē summa beatitudo. ergo beati deum per essentiam uidebunt.

¶ 4 Præt. Io. 14. dr. Si quis diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligā illū, & manifestabo ei meipsū: sed illud qd̄ manifestatur, essentialiter uī. ergo deus a sanctis in patria essentialiter uidebitur.

¶ 5 Præt. Exodi. 33. super illud, Non uidebit me homo, & uiuet, Gregorius improbat opinionē illorum qui dicebant, q̃ in illa regione beatitudinis deus in claritate sua conspici pōt, sed in natura uideri non potest, quia aliud non est eius claritas, & eius natura: sed natura est eius essentia. ergo uidetur per suam essentiam. Lib. 18. moral. ex c. 36 C

¶ 6 Præt. Sanctorum desiderium non potest omnino frustrari: sed sanctorum desiderium commune est ut deum per essentiam uideant, ut patet Exo. 33. Ostende mihi faciem tuam. Et Ioā. 14. Ostende nobis patrē, & sufficit nobis. ergo sancti deū p essētiā uidebūt.

RESPON. Dicendum q̃ sicut secundum fidem ponimus finē ultimum humanæ uitæ esse uisionē dei ita philosophi posuerunt ultimā hominis felicitatē esse intelligere substantias separatas a materia secundū esse: & ideo circa hanc quæstionē eadē difficultas & diuersitas inuenitur apud philosophos, & apud theologos. Quidam, n. philosophi posuerunt q̃ intellectus noster possibilis nūmquàm pōt ad hoc peruenire vt intelligat substantias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ ethicæ, quamuis contrariū dixerit in lib. de intellectu, ut Com. refert in 3. de anima. Et similiter quidā theologi posuerunt, q̃ intellectus humanus numquā pōt ad hoc peruenire, q̃ deū per essentiā uideat, & utroq; ad hoc mouet distātia inter intellectū nostrū & essentiā diuinā, uel alias substantias separatas. Cum. n. intellectus in actu sit quodāmodo unum cum intelligibili in actu, uī difficile q̃ intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increatarunde & Chrys. dicit. Quō. n. creabile uidet increabile? Et maior difficultas in hoc est illis, qui ponunt intellectum possibilem esse generabilem & corruptibilē, utpote uirtutem a corpore dependentem non solum respectu uisionis diuinæ, sed respectu uisionis quarumcumq; substātiarū separatarū. Sed hæc positio omnino stare non potest. Primo, quia repugnat authoritati scripturæ canonicæ, ut Aug. dicit in lib. de uidendo deū. Secundo, quia cū intelligere sit maxime propria operatio hominis, oportet q̃ secundum eam assignetur sibi sua beatitudo, cū hęc opatio i ipso perfecta fuerit. Cū aūt pfectio intelligētis inquantū huiusmodi, sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non peruenirat ad uidendā essentiā diuinā, sed aliquid aliud, oportebit dicere q̃ aliquid aliud sit beatificans ipsum hominē quàm deus: & cū ultima perfectio cuiuslibet sit in coniunctione ad suū principiū, sequitur vt aliquid aliud sit principiū effectiuū hominis quàm deus, quod est absurdū secūdū nos: & similiter est absurdū apud philosophos, qui ponūt alias nostras a substātiis separatis emanare, ut in hne eas possimus intelligere. Vnde oportet ponere secundū nos, q̃ intellectus nr q̃ q̃ peruenirat ad uidendā essentiam diuinam, & secūdū philosophos q̃ peruenirat ad uidendam essentiā substantiarū separatarū. Quo aūt possit hoc accidere, restat inuestigandū. Quidā. n. dixerunt, ut Alpharabius, & Auēpace, q̃ ex hoc ipso q̃ intellectus nr intelligit q̃cūq; intelligibilia, pertingit ad uidendā essentiā substantiæ separatæ. Et ad hoc ostendendum proceduntur duobus modis, quorū primus est, q̃ sicut materia specie nō diuersificatur in diuersis indiuiduis, nisi secūdū qd coniungitur principiis indiuiduātib', ita forma intellecta hominis nō diuersificatur apud me & te, nisi

Com. 36

Super Gen. c. 12. ex homilia 32

Cap. 2. & 5 actuā 15.

A secundū quod coniungitur diuersis formis imaginabilibus: & ideo qñ intellectus separat formā intellecta a formis imaginationis, remanet quidditas intellecta quæ ē una & eadē apud diuersos intelligentes, & hinc ē quidditas substātiæ separatæ. Et ideo qñ intellectus uī peruenit ad summā abstractionē quidditatis intelligibilis cuiuscūq;, intelligit p hoc q̃ditatē substātiæ separatæ, quæ ē ei similis. Secūd' modus est, qa intellectus, nī natus est abstrahere quidditatē ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatē. Si ergo quidditas quā abstrahit ab hoc singulari hnte quidditatē, sit quidditas nō habēs quidditatē, intelligēdo eā, intelliger quidditatē substātiæ separatæ quæ est talis dispositionis, eo q̃ substantiæ separatę sunt quidditates subsistētes nō hntes quidditates: quidditas. n. simplicis est ipsum simplex, ut Auic. dicit. Si aūt quidita abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas hns quidditatē, ergo illā quidditatē itellectus natus ē abstrahere, & ita cū nō sit abire in infinitū, erit deuenire ad quidditatē nō hntē quidditatē, p quā intelligitur quiditas separata. Sed iste modus nō uī esse sufficiēs. Primo, qa quidditas substātiæ materialis quā intellectus abstrahit, nō ē uniūs rationis cū quidditatibus separatarū substātiarū, & ita p hoc q̃ intellectus nī abstrahit quiditates rerū materialiū & cognoscit eas, nō sequitur q̃ cognoscat quidditatē substātię separatæ, & p̄ reipue diuinā essentiā, q̃ maxime est alterius rōnis ab omni quidditate creata. Secūdo, quia dato q̃ esset unius rōnis, tñ cognita quidditate rei cōpositæ, nō cognosceretur q̃ditas separatæ substantiæ nisi secundū genus remotissimū, quod est substantia: hæc aūt cognitio est imperfecta nisi deueniat ad propria rei. Qui. n. cognoscit hominē solū inquantum est aial, non cognoscit eū nisi secundum quid, & in potentia, & multo minus cognoscit eū si non cognoscat nisi substantiæ naturā in ipso: unde sic cognoscere deū, uel alias substātias separatas non est uidere essentiā diuinā, uel quidditatē substātiæ separatæ, sed ē cognoscere p effectū, & quasi in speculo. Et ideo alius modus intelligēdi substantias separatas ponitur ab Auic. in sua meta. s. q̃ substātiæ separæ intelligūtur a nobis p intentiones suarū quidditatū, q̃ sunt quædā eorū similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus ēt nō uidetur nobis sufficere ad unionē diuinā quā quærimus. Cōstat enim q̃ omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modū recipientis, & ideo similitudo diuinæ essentiæ impressa ab ipso in intellectu nro erit p modū nostri intellectus: modus aūt intellectū nostri deficient est a receptione pfecta diuinæ similitudinis. Defectus aūt perfectæ similitudinis potest tot modis accidere, quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno. n. modo est deficiens similitudo, qñ participatur forma secūdū eandē rōnē tpti, sed nō secūdū eūdē pfectionis modū, sicut est similitudo deficiens eius qui habet parū de albedine ad illū qui habet multū. Aliomodo adhuc magis deficiēs, qñ nō peruenitur ad eandē rationē speciei, sed tñ ad eādē rōnem generis: sicut est similitudo inter illū qui habet colorē citrinū, & illū qui habet colorē albū. Aliomodo adhuc magis deficiēs, qñ ad rōnē eādē gnis ptingit, sed solū secūdū analogiā, sicut est similitudo albedinis ad hominē in eo q̃ utrōq; est ens: & hoc mō est deficiēs oīs similitudo quæ ē in creatura recepta respectu diuinæ essentię. Ad hoc aūt q̃ uisus cognoscat albedinē, oportet q̃ recipiatur i eo similitudo albedinis secundū rationē suæ speciei, quamuis nō secundū eundē modū essendi, quia habet alterius modi esse forma in sensu & i re extra animā. Si. n. fuerit in oculo forma citrini, nō diceretur uidere albedinē: & similiter ad hoc q̃ intellēs intelligat aliquā quidditatē, oportet q̃ in eo fiat similitudo eiusdē rationis secundū speciē, quamuis forte nō sit idē modus essendi utrobiq;. Nō. n. forma existens intellectu, uel sensu est principiū cognitionis secūdū modū essēdi quē habet utrobiq;, sed secundū rōnē in qua cōicat cū re exteriori: & ita patet q̃ p nullā similitudinē receptā in intellectu creato pōt deus intelligi q̃ essentia eius uideat immediate, unde ēt quidā ponētes diuinā essentiā solū p hūc modū uideri dixerūt, q̃ ipsa essentia nō uidebit, sed quidā fulgor quasi radius ipsius, uī nec ille modus sufficit ad unionē diuinā quā quærimus. Et iō accipiēdus est alius modus, quē ēt quidā Philosophi posuerūt. s. Alexāder, & Auerroix in 3. de aia. Cū. n. in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma, qua res cognoscat, aut videatur, forma ista qua intellēs pficitur ad uidēdas substātias separatas nō ē. q̃ditas quā Itellēs abstrahit a rebus cōpositis, ut dicebat prima opinio: neq; aliqua impssio relicta a substātia separata i intellectu nro, ut dicebat secūda, sed est ipsa substātia separata q̃ cōiūgit intellectui nro ut forma, ut ipsa sit qd intelligitur, & qua intelligitur, & quicquid sit de aliis substātiis separatis: tñ isto modū oportet nos accipere in uisiōe dei p essentiā, q̃ a quacūq; alia forma informaret intellēs nr, nō posset p eā duci in essentia diuinā, qd q̃ dē nō debet intelligi quasi diuina essentia sit uera forma intel-

Com. 36

intellectus nri, uel q ex ea & intellectu nro efficiatur unũ simpliciter, sicut in naturalibus ex forma & materia naturali: sed quia ꝓportio essentiæ diuinæ ad intellectũ nostrũ ẽ sicut ꝓportio formæ ad materiã. Q̃ãcũq; n. aliqua duo quorũ unũ est pfectũ, altero, reciprocãtur in eodẽ receptibili, proportio unius duorũ ad alterũ, s. magis pfecti ad minus pfectũ est sicut ꝓportio formæ ad materiam, sicut lux & color reciprocãtur in diaphano, quorum lux se habet ad coloré sicut forma ad materiã, & ita cũ in aĩa recipiatur uis intellectiua, & ipsa essentia diuina inhabitãs, licet non p se cõdẽ modũ, essentia diuina se habebit ad intellectũ sicut forma ad materiam. Et q̃ hoc sufficiat ad hoc q̃ intellectus p essentiã diuinã possit uidere ipsam essentiã diuinã, hoc mõ põt ostẽdi. Sicut n. ex forma naturali qua aliq̃d habet esse, & materia efficitur vnũ ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit, & ipso intellectu fit unum in intelligendo. In rebus aũt naturalibus res p se subsistẽs nõ potest esse forma alicuius materiæ, si illa res habeat materiã partem sui, quia nõ põt esse ut materia sit forma alicuius: sed si illa res p se subsistẽs sit forma tm, nihil ꝓhibet eã effici formã alicuius materiæ, & fieri quo est ipsius cõpositi, sicut patet de aĩa in intellectu aũt oportet accipere ipsum intellectũ in potẽtia quasi materiã, & speciẽ intelligibilẽ quasi formã, & intellectus in actu intelligens erit quasi cõpositũ ex utroq;. Vnde si sit aliqua res p se subsistens q̃ nõ habeat aliq̃d in se ꝓter id q̃d ẽ intelligibile in ipsa, talis res p se poterit esse forma qua intelligitur: res aũt q̃libet est intelligibilis secũdũ id q̃d habet de actu, nõ secũdũ id q̃d habet de potentia, ut patet in 9. met. & huius signũ ẽ, q̃ oportet formã intelligibilẽ abstrahere a materia, & omnibus proprietatibus materiæ: & ideo cũ essentia diuina sit actus purus, poterit esse forma qua intellectus intelligit, & hæc erit uisio beatificãs, & ideo magister dicit in 1. di. 2. sent. quòd unio animæ ad corpus est quoddam exemplum illius beatæ unionis qua spiritus unietur deo.

Ex c. 6. 7. & 8. libri de uidendo deo, ad Paulinã. D. 485

Tex. c. 0. 20

Cap. 5 Art. immediate seq. D. 482 D. 366

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ authoritas illa põt tripliciter exponi, ut patet p Aug. in li. de uidendo deum. Vno modo, ut excludatur uisio corporalis qua nemo uidit, uel uisurus est deũ, in essentia sua, ut dicetur. Alio modo ut excludatur uisio intellectualis dei per essentiam ab his qui in ista mortali carne uiuũt. Tertio modo, ut excludatur uisio cõprehensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chry. unde subdit. Notitiam huius dicit euangelista certissimã, & cõprehensionẽ tantã quantã habet pater de filio, & hic est euãgelistæ intellectus. unde subdit. Vnigenitus qui ẽ &c. per comprehensiuam uisionem uolens probare filiũ esse deum.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ sicut deus excedit omnia existentia q̃ hũt esse determinatũ p essentiã suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit, est super omnẽ cognitionẽ: unde quę est proportio cognitionis nostræ ad entia creata, ea est proportio cognitionis diuinæ ad suã essentiã. Ad cognitionẽ aũt duo concurrũt & cognoscens, & quo cognoscitur: uisio autem illa qua deũ per essentiam uidebimus, est eadẽ cum uisione qua deus se uidet ex parte eius quo nr, quia sicut ipse se uidet per essentiam suã, ita & nos uidebimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectũ diuinum & nostrũ. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formã qua cognoscimus, quia per formam lapidis uidemus lapidem: sed efficacia in cognoscendo sequitur uirtutem cognoscentis, sicut qui habet uisum fortem acutus uidet, & ideo in illa uisione nos idẽ uidebimus quod deus uidet, scilicet essentiam suam, sed non ita efficaciter.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ Dio. ibi loquitur de cognitione qua deũ in uita cognoscimus per aliquam formã creatam, qua intellectus noster formatur ad eum uidendum: sed sicut dicit Aug. deus omnem formam intellectus nostri subterfugit, quia quãcumq; formã intellectus nr concipiat, illã forma nõ pertingit ad rationẽ diuinę essentiæ, & ideo ipse nõ põt esse peruius intellectui nro: sed in hoc eũ perfectissime cognoscimus in statu uiæ, quòd scimus eũ esse sup omne id quod intellectus nr concipere põt, & sic ei quasi ignoto coniungimur, sed in patria id ipsum per formam quæ est essentia sua uidebimus, & coniungemur ei quasi noto.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ deus est lux, ut dr. 1. Io. 1. Lumẽ aũt est impressio lucis in aliquo illuminato: & q̃a essentia diuina est alterius modi, q̃ omnis similitudo ipsius ipsũ in intellectu, ió dicit q̃ tenebræ diuinæ operiuntur omni lumini, quia, s. essentia diuina quã tenebras uocat, propter claritatis excessum manet nõ demõstrata per impressionẽ intellectus nri, & per hoc sequitur q̃ abscondatur omni cognitioni: & ita quicũq; uidentiũ deũ aliq̃d mẽte concipit, hic non est deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ claritas dei q̃ uis excedat omnem formam qua nunc intellectus formatur, nõ tamen d excedit ipsam essentiam diuinam quæ erit quasi forma intellectus nostri i patria, & ideo licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit uisibilis.

D. 486

¶ Ad sextum dicendũ, q̃ q̃uis finiti ad infinitum nõ possit esse ꝓportio, quia excessus infiniti supra finitũ nõ ẽ determinatus, potest tm esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionũ; sicut n. finitũ æquatur alicui finito, ita infinito infinitũ. Ad hoc aũt q̃ aliquid totaliter cognoscatur, q̃ q̃ que oportet esse proportionẽ inter cognoscẽs & cognitũ, quia oportet uirtutẽ cognoscẽtis ad æquari cognoscibilitati rei cognitę: æqualitas ãt ꝓportio quædam est. Sed quandoq; cognoscibilitas rei excedit uirtutẽ cognoscentis, sicut cum nos cognoscimus deum, aut econuerso: sicut cum ipse cognoscit creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantum, ut. s. sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habeat cognoscibile ad hoc quod cognoscatur, & talis proportionalitas sufficit ad hoc q̃ infinitum cognoscatur a finito, & econuerso. Vel dicendum, q̃ proportio secundum primam nominis institutionem signat habitudinem quantitatis ad quantitatẽ secundum aliquẽ determinatum excessum, uel adæquationẽ, sed ulterius est translatum ad significandum omnẽ habitudinem cuiuscunq; ad aliud, & per hũc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum, quamuis sit finitus, dici proportionatũ ad uidendum essentiam infinitam, non tamen ad comprehendẽdum eam, & hoc propter suam immensitatem.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiã in natura, & sic magis distat deus ab intellectu creato, q̃ intelligibile creatum a sensualia secundũ proportionalitatẽ, & sic est econuerso, quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sed intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale: & hæc similitudo requiritur ad cognitionem, non autem prima, quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est similis ei in naturali esse, sicut etiam uisus apprehendit mel rubeum, & sel rubeum, quamuis non apprehendat mel dulce: sellis enim rubedo magis conuenit cum selle inquantum est uisibile, quàm dulcedo mellis cum felle.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ in uisione qua deus per essentiã uidebitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus qua intelligit: nec oportet q̃ efficiant unum secundum esse simpliciter, sed solũ q̃ fiat unũ q̃ũ pertinet ad actũ intelligẽdi, ut supra dictũ ẽ.

¶ Ad nonũ dicendũ, q̃ dictum Auic. quantum ad hoc non sustinemus, q̃a ei ẽt ab aliis philosophis in hoc cõtradicitur, nisi forte uelimus dicere q̃ Auic. intelligit de cognitione substantiarũ separatarũ secũdũ q̃d cognoscẽtur per habitus scientiarũ speculatiuarũ & similitudinum aliarũ rerũ. Vnde hoc introducit ad ostendendũ, q̃ scientia nõ est in nobis substantia, sed accidẽs, & tm diuina essentia q̃uis plus differ secundũ proprietatẽ naturæ suæ ab intellectu nro q̃ substãtia angeli, tm plus habet de ratione intelligibilitatis, quia est actus purus, cui non admiscetur aliquid de potẽtia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua deum per essentiã uidebimus, ex parte eius quo uidebitur, erit in genere accidentis, sed solum quantum ad actum ipsius intelligentis, qui nõ erit ipsa substãtia intelligẽtis, uel intellecti.

¶ Ad decimũ dicendum, q̃ substãtia separata a materia intelligit se, & intelligit alia, & utroq; modo põt uerificari authoritas inducta. Cũ. n. ipsa essentia substantiæ separatæ sit per seipsam intelligibilis in actu, eo q̃ est a materia separata, cõstat q̃ q̃ substãtia separata intelligit se, q̃ omnino idẽ est intelligẽs & intellectũ. Non. n. intelligit se per aliquã intentionem abstractam a se, sicut nos intelligimus res materiales, & hic uũ esse intellectus Philosophi in 3. de anima, ut patet per Commẽtatorẽ ibidem. Secundũ autẽ quod intelligit res alias intellectũ in actu sit unum cum intellectu in actu, inquãtum forma intellecti fit forma intellectus, inquantum est intellectus in actu, non quòd sit ipsamet essentia intellectus, ut Auic. probat in 6. de naturalibus, quia essentia intellectus manet una sub duabus formis secundum quod intelligit res duas successiue ad modum quo materia prima manet una sub diuersis formis: unde etiam Commen. in 3. de anima, comparat intellectum possibilem quantum ad hoc materiæ primæ, & sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster uidens deũ, fiat ipsa essentia diuina, sed quòd ipsa essentia diuina comparatur ad ipsum quasi perfectio, & forma.

¶ Ad undecimũ dicendũ, q̃ authoritates illæ, & oẽs fides sũt ĩtelligẽdæ de cognitiõe, qua cognoscim' deũ i uia tõne prius posita.

¶ Ad duodecimum dicendum, q̃ infinitum priuatiue dictum est ignotum, inquantũ est huiusmodi, quia dicitur per remotionem complementi, a quo est cognitio rei: unde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, ut patet in 3. phy. sed infinitum negatiue acceptum dicitur per remotionẽ materiæ terminantis, quia

In cor. hũius art.

Vbi supra com. 36.

Auic. lib. de naturalibus.

Com. 5

tex. com. 5

quia forma etiam quodammodo terminatur per materiam: unde infinitum hoc modo de se maxime est cognoscibile, & hoc modo infinitus est deus.

¶ Ad tertiumdecimũ dicendũ, q̃ August. loquitur de uisione corporali, qua nunquàm uidebitur: quod patet ex hoc q̃d præmittitur. Sic. n. uidentur uisibilia ista quæ nominantur. Deum nemo uidit vnq̃, nec uidere potest, & est natura inuisibilis, sicut & incontraptibilis. Sicut autem secundum suam naturam est maxime ens, ita & sm se est maxime intelligibilis: sed q̃ a nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro, vnde q̃ videatur postquàm visus non fuit a nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

quæcũque appetũt, nec quisquã potest amare, quod omnino quid, uel quale sit, nescit: nec potest nescire quid sit quod se uelle scit, sequitur vt omnes beatam uitam sciant.

¶ Ad quartumdecimum dicendum, q̃ deus in patria videbitur a sanctis sicuti est, si hoc referatur ad modum ipsius visũ. Videbitur. n. a sanctis deus habere illum modum quem habet: sed si referatur modus ad ipsum cognoscentem, non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad uidendũ, quanta est efficacia diuinæ essentiæ ad hoc q̃ intelligatur.

¶ Ad quintumdecimum dicendum, quòd medium in uisione corporali & intellectuali inuenitur triplex. Primum est mediũ sub quo uidetur, & hoc est quod perficit visum ad uidendũ in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectũ, sicut se habet lumen corporale ad visum corporalẽ, & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem. Secundum est medium quo videtur, & hoc est forma visibilis qua determinatur vterque visus ad speciale obiectum, sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium, in quo videtur, & hoc est id, per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem, sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo repræsentantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum: & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam, vel econuerso. In uisione igitur patriæ non erit tertium medium, vt. s. deus per species aliorum cognoscatur sicut nunc cognoscitur, ratione cuius dicimur nunc videre in speculo. Nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster videbit deum, vt ex dictis patet, sed erit ibi tantum primum medium quod eleuabit intellectum nostrum ad hoc, q̃ possit coniungi essentiæ increatæ modo prædicto: sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscẽtem & rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

In cor. art. & respõsionibus arg.

¶ Ad sextumdecimum dicendum, q̃ creaturæ corporales nõ dicuntur immediate videri, nisi quando id quod in eis est coniungibile visui, ei coniungitur, non sunt autem coniungibiles per essentiam suam ratione materialitatis: & ideo tunc immediate videntur quando eorum similitudo intellectui coniungitur: sed deus per essentiam coniungibilis est intellectui, vnde non immediate videretur, nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hæc visio immediata dicitur visio faciei. Et præterea, similitudo rei corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem qua est in in re, licet non secundum eundẽ modum essendi, & ideo similitudo illa ducit in illam rem directe: non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectum nostrum in deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS II.

Vtrum sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis uidebunt.

1. par. q. 12. art. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sancti post resurrectionem deum corporalibus oculis videbũt. Oculus enim glorificatus maioris erit virtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: sed beatus Iob oculo suo deum vidit Iob 42. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te. ergo multo fortius oculus glorificatus deum per essentiam videre poterit.

¶ 2 Præt. Iob. 19. In carne mea videbo deum saluatorem meũ. ergo videtur q̃ corporalibus oculis deus in patria videbitur.

2. 29. paulũ ultra medium.

¶ 3 Præt. August. 22. de ciui. dei, loquens de visu oculorum glorificatorum, sic dicit. Vis præpollẽtior oculorum erit illorum, non vt acrius videant q̃ quidam perhibentur videre serpentes, vel aquilæ. (Quantaliber. n. acrimonia cernẽdi eadẽ animalia vigeant, nihil aliud possunt videre quàm corpora.) sed vt videant & incorporalia: quæcũque aũt potentia cognoscitiua est incorporalium potest eleuari ad uidendum deum. ergo oculi gloriosi deum videre poterunt.

¶ 4 Præt. Quæ est differentia corporalium ad incorporalia, eadem est econuerso: sed oculus incorporeus potest corporaliter uidere. ergo oculus corporeus potest uidere incorporalia, & sic idem quod prius.

Omnes autem beati habent quod volunt, quamuis non omnes qui habent quod volunt, continuo fiunt beati: continuo aũt miseri sunt, qui uel non hũt quod volũt, uel id hũt

¶ 5 Præt. Greg. in 5. moral. super illud Iob. 4. Stetit quidã, cuius non agnoscebam vultum &c. sic dicit. Homo qui si præceptum seruare voluisset, etiam carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando & mente carnalis: sed ex hoc q̃ est mente factus carnalis, vt ibidem dicitur, solum ea cogitat quę ad animum per corporum imagines trahit. ergo etiam quando carne spiritualis erit, quod post resurrectionem sanctis promittitur, etiam carne spiritualia videre poterit, & sic idem quod prius.

Expositionis aũt sũę ca. 24. circa finem.

¶ 6 Præt. Homo solo deo potest beatificari: beatificabitur autem non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus. ergo non solum intellectu, sed etiam carne deum videre poterit.

¶ 7 Præt. Sicut deus est præsens per essentiam suam in intellectu, ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus, vt dicitur. 1. Cor. 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc q̃ sua essentia ei coniungetur, vt supra dictum est. ergo poterit etiam a sensu videri.

Præcedenti articulo. Cap. 1. ubi loquitur de magistrali apparitiõe. Et citãtur hęc ipsius verba ab Aug. de uidẽdo deo, epistõ. 111. & 112. to. 2.

SED CONTRA est, quod Ambro. dicit super Lucam. Nec corporalibus oculis deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur. ergo nullo modo corporali sensu deus videbitur.

¶ 1 Præt. Hiero. dicit. Non solum deitatem patris, sed nec filii, nec spiritussancti oculi carnis possunt aspicere, sed oculi mentis, de quibus dicitur. Beati mundo corde &c.

¶ 3 Præt. Idem Hierony. dicit. Res incorporales corporalibus oculis non videntur: sed deus est maxime incorporalis. ergo &c.

¶ 4 Præt. Aug. in lib. de videndo deum dicit. Deum nemo vidit vnquã, uel in hac uita sicuti ipse est, uel in angelorum uita sicut uisibilia ista quæ corporali visione cernuntur: uita autem angelorum dicitur uita beata, in qua resurgentes viuent. ergo &c.

Hier. ex c. 1. super Esaiam 112. in fine to. 2. Ex c. 19. & 20. libri tertij sup Genes. ad literam.

¶ 5 Præt. Secundum hoc homo dicitur factus ad imaginem dei, quòd deum conspicere potest, vt August. dicit: sed homo est ad imaginem non secundum carnem, sed secundum mentem. ergo mente, & non carne deum videbit.

RESPON. Dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. Vnomodo per se: alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud, quod per se passionem sensui corporali inferre potest. Per se autem potest aliquid passionem inferre, aut sensui inquantum est sensus, aut huic sensui inquantum est hic sensus. Quod autem hoc secundo modo infert per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus. Quia aũt sensus inquantũ est sensus, vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter, cum omne quod recipitur in aliquo, sit in eo per modum recipientis: & ideo omnia sensibilia inferunt passionem sensui inquantum est sensus, secundum quod habent magnitudinem, & ideo magnitudo, & omnia consequẽtia, vt motus, & quies, & numerus, & huiusmodi dicuntur sensibilia communia per se tantum. Per accidens autem sentitur illud quod non infert passionem sensui neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus, sed coniungitur his quæ per se sensui inferunt passionem: sicut Sortes, & filius Diarij, & amicus, & alia huiusmodi, quæ per se cognoscuntur in vniuersali intellectu: in particulari autem in virtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in alijs animalibus. Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamuis per accidens, quando ex eo quod per se sentitur, vis apprehensiua, cuius est illud cognitum, per se cognoscere statim sine dubitatione & discursu apprehendit, sicut uidemus aliquem viuere ex hoc quòd loquitur: quando autem aliter se habet, non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo quòd deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo alio sensu sentiri, sicut per se visibile, nec hic, nec in patria: quia si a sensu remouetur id quod continet sensui inq̃tũ est sensus, nõ erit sensus. Et similiter si a visu remouetur id q̃d est visus inq̃tũ est visus, nõ erit visus. Cũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est ꝙ visus percipiat aliquid quod non est color, nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuoce. Cum ergo visus & sensus sit futurus idē specie in corpore glorioso, nō poterit esse quōd diuinā essentiam videat sicut visibile per se, videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex vna parte visus corporalis tantam gloriam dei inspiciet in corporibus & præcipue gloriosis, & maximein corpore Christi: & ex parte alia intellectus tam clare videbit deum, quōd in rebus corporaliter visis deus percipietur, sicut in locutione percipitur vita: quāmuis enim tunc intellectus noster non videat deum ex creaturis, tamen videbit eum in creaturis corporaliter visis, & hunc modum quo deus corporaliter possit videri, ponit Augustinus in fine de ciui. dei, vt patet verba eius intuenti. Dicit enim sic. Valde credibile est sic nos visuros mundana tunc corpora cęli noui, vel terræ nouæ, vt deum vbique præsentem, & vniuersa corpora gubernantem clarissima perspicuitate videamus, non sicut nunc inuisibilia dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspicimus non credimus viuere, sed videmus.

Lib. videlicet 22. cap. 29. versus finem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Eph. 1. Illuminatos habere oculos cordis uestri.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ illa authoritas non intelligitur ꝙ per oculos carnis deum simus visuri, sed quia in carne existentes deum videbimus.

Vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ August. loquitur inquirendo in verbis illis & sub conditione, quod patet ex hoc quod præmittitur, Lōge itaque alterius potentiæ erunt, si per eos videbitur incorporea illa natura, & postea subdit. Vis itaque &c. & postmodum determinat vt dictum est.

¶ Ad quartū dicendum, ꝙ omnis cognitio fit per aliquam abstractionem a materia, & ideo quanto forma corporalis magis abstrahitur a materia, magis est cognitionis principium: & inde est ꝙ forma in materia existens nullomodo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo pronta materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius, & ideo oculus spiritualis a quo remouetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem, non autem sequitur ꝙ oculus corporalis, in quo deficit vis cognoscitiua, secundum quod participat de materia, possit cognoscere perfecte cognoscibilia quæ sunt incorporea.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ quāmuis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta a sensibus, tamen cogitat ea immaterialiter: & similiter oportet quōd visus illud quod apprehendit, semper apprehendat corporaliter, vnde non potest cognoscere illa quæ corporaliter apprehendi non possunt. I

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ beatitudo est perfectio hominis inquantum est homo, & quia homo non habet ꝙ sit homo ex corpore, sed magis ex anima, corpus autem est de essentia hominis inquantum est perfectum per animam: ideo beatitudo hominis non cōsistit principaliter nisi in actu animæ, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt. 44. dist. quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantum deum videbit in sensibilibus creaturis, & præcipue in corpore Christi.

q. 2 ar. 4. in corp.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem visus incorporalium: & ideo intellectus poterit cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem visus incorporalia.

ARTICVLVS III.

Vtrum sancti in patria uidendo Deum, eum comprehendant.

3. par. q. 12. art. 7. & 3. con. gen. c. 55. De ver. q. 8. art. 8. Epsa 112. cap. 8.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quōd sancti in patria videndo deum, eum comprehendant. 1. Cor. 9. Sic currite vt cōprehendatis: cursus autem est ad præmium. ergo comprehensio dei est præmium veritatis, quod sanctis redetur.

¶ 2 Præt. August. dicit in lib. de videndo deum. Totum cōprehenditur videndo quod ita videtur, vt nihil ipsius lateat videntem: sed si deus videtur ab aliquo nihil ipsius latet videntem, quia cum sit simplex, non potest esse quōd aliquid eius videatur, & aliquid lateat. ergo deus a quolibet ipsum videntem comprehenditur. F

¶ 3 Præt. Omne quod totum totaliter videtur, comprehenditur: sed deus a videntibus essentiam suam totus videtur, & totaliter, quia totus deus non est nisi eius essentia, quilibet etiam eius mod' est eius essentia, nec potest essentia eius videri nisi ipse totus & totaliter videatur. ergo ab omnibus essentiam suam videntibus comprehenditur.

¶ 4 Præt. Sicut dicitur in 3. de anima. Intellectus eodem modo intelligit se, & alia: sed sicut dicit August. in lib. 83. quæst. Omne quod se intelligit, comprehendit se. ergo omne quod intelligit aliud, comprehendit ipsum: sed quilibet videns essentiam diuinam, intelligit ipsam. ergo comprehendit eam. G

T. com. 15. cōne 14.

¶ 5 Præt. Omne illud, de quo cognoscitur quid est, comprehenditur, quia hoc cognoscitur quasi per suam diffinitionem: comprehenditur autem cuius fines circumspici possunt, vt dicit August. in lib. de viden. deum: sed omne illud cuius essentia videtur cognoscitur de eo quid est. ergo quilibet essentiam dei videns, comprehendit ipsum.

Vbi supra cap. 8.

¶ 6 Præt. Quantitas actionis est secundum quantitatem formæ quæ est actionis principium, secundum. n. quantitatem caloris est quantitas calefactionis: sed forma quæ est cognitionis principium, est id quo cognoscens cognoscit. ergo secundum modum eius quo cognoscitur, est modus cognitionis. Sed illud quo cognoscitur deus non est aliud quām eius essentia, vt dictum est supra: hæc autem infinita est. ergo & visio infinita. ergo ea potest diuina essentia comprehendi, quāmuis sit infinita.

ar. 1. huius secūdę q. 1 corp.

¶ 7 Præt. Si essentia diuina non potest comprehendi, hoc non est nisi propter excessum claritatis ipsius: sed excessus cognoscibilis impedit cognitionem, inquantum corrumpit potentiā cognoscitiuam, quod accidit tantum in sensu, non autem in intellectu, vt patet ex hoc quod dicitur in 3. de anima, ꝙ qui intelligit maxima, non minus potest intelligere minima, sed magis, cuius contrarium in sensu accidit. cum ergo diuina essentia non videatur nisi per intellectum, vt dictum est, videtur quōd excessus diuinæ claritatis comprehensionem diuinæ essentiæ non impediat. H

Duob' art. immediate præcedentibus. & præsertim arti. 2.

¶ 8 Præt. Essentia diuina comprehensibilis est ab aliquo intellectu, quia ipse deus seipsum comprehendit. si ergo ab intellectu humano non possit comprehendi, hoc erit propter defectum intellectus: sed lumen gloriæ aufert omnem defectum intellectus, cum etiam per gloriam auferatur omnis corporis defectus. ergo illi qui in lumine gloriæ videbunt deum, comprehendent ipsum.

SED CONTRA est, quod August. dicit in lib. de videndo deum. Dei plenitudinem non solum oculis corporis, sed nec ipsa mente quisquām aliquando comprehendit.

Cap. 7. in fine.

¶ 2 Præt. Sicut dicit Aug. in lib. 83. quæst. Quod comprehendit se, finitum est sibi. ergo quod comprehendit aliud, illud finitum est ei: sed deus non potest esse finitus alicui intellectui creato. ergo nullus intellectus creatus potest deū cōprehēdere.

Qōne 14.

¶ 3 Præt. Dama. dicit in. 1. lib. Quoniam incomprehensibilis est dei substantia, his qui diuinæ credunt scripturæ, non dubium est.

De fide orthodoxa c. 1. 4. & vlt.

¶ 4 Omne quod comprehendit aliquid vel est maius, vel æquale illi: sed intellectus creatus non potest esse maior deo, nec æqualis. ergo non potest ipsum comprehendere.

RESPON. Dicendum, ꝙ comprehendere dicitur quasi simul prendere, idest, capere: & ideo illud proprie comprehenditur, quod simul capitur. i cum omnibus quæ eius sunt. Vnde oportet quōd omne comprehensum includatur in comprehendente, includitur autem proprie contentum in continente: & ideo oportet comprehensum contineri in comprehendentem. Sicut autem dicitur corporaliter aliquid in altero contineri, quia non excedit continens ex vlla parte secundum quantitatem dimensiuam, vt vinum in dolio: ita dicitur contineri aliquid ab aliquo spiritualiter, quod substat virtuti eius, & in nullo excedit ipsum. Et ideo tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendi, quando cognitum stat sub actu virtutis cognoscitiuæ, & non excedit ipsam: excessus autem omnis est secundum aliquam quantitatem. Secundum hanc autem quantitatem dicitur cognoscibile excedere potentiam cognoscitiuam, secundum quam cognoscibile est ab ipsa: sensibile autem cognoscitur & secundū quātitatem dimensiuam propter hoc ꝙ sensus in cognoscendo vtitur organo corporali, ratione cuius cognoscit sensibilia omnia quæ reducuntur ad quantitatem dimensiuam: & secundum K

secundum quātitatem virtualem, vt patet in sensibilibus proprijs quæ qualitates sunt: & ideo etiam comprehensio sensus impeditur & propter excessum quantitatis dimensiuæ, sicut impeditur ne comprehendat totam terrā: & propter excessum quantitatis virtualis, sicut impeditur ne comprehendat claritatem Solis, quia nō est tāta virtus oculi ad cognoscendū, quanta est claritas Solis qua ē cognoscibilis. Intelligibile autem non cognoscitur ab intellectu sub ratione quantitatis dimensiuæ nisi per accidens, inquātum. i. accipit a sensu, ex quo sequitur quōd intelligat cum continuo, & tempore: & secundum hoc intellectus impeditur a comprehensione intelligibilis propter excessum quantitatis, sicut impedimur a cōprehensione lineæ, vel numeri infiniti. Sed per se loquendo, intelligibile comparatur ad intellectum secundum rationem quantitatis virtualis, eo quōd proprium obiectum intellectus est quid: & ideo in his quæ sunt separata a sensu, non impeditur comprehensio intellectus nisi per excessum quantitatis virtualis: & hoc est quando intelligibile plus est cognoscibile q̄ intellectus cognoscere possit, vel cognoscat. Sicut ille qui scit hanc conclusionem, Triangulus habet tres per probabilem rationem, quia scilicet ita communiter dicitur, non comprehendit ipsam, non quia partem eius videat, & partem non videat, sed quia modus quo cognoscitur, deficit a modo quo est cognoscibilis per demonstrationem: essentia autem diuina est cognoscibilis per veritatem suam: intellectus autem est cognoscitiuus per lumē intellectuale quod est in ipso. Veritas autem diuinæ essentiæ excedit lumen quodcunque intellectus creati, & ideo impossibile est quōd videat deum ita perfecte sicut est visibilis, & ex hoc sequitur quōd nullus intellectus creatus deum comprehendere possit. A

non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita, qui in his miserijs fidelis & bonus ē venerit ad beatā vitā, tūc erit vere qd nunc nullo mō esse potest, vt sic hō viuat quō vult. Non enim visio quæ per eam fit in intellectu creato nō mensuratur secūdum modum infinitum, qui est ipsius essentię secūdum se, sed secūdum modum quo intellectus pertingit ad hoc ꝙ per ipsam perficiatur: ad hoc autem pertingit inquantum ei coniungitur per lumen gloriæ quod est finitum, & ideo finita est ex parte videntis.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ claritas dei dicitur veritas suæ essentię, per quam cognoscibilis ē, sicut Sol per suam claritatē, & quamuis non impediat comprehensionem per corruptionē intellectus, impedit tamen ex ipso excessu: quia non potest contingere ꝙ intellectus creatus pertingat ad cognoscendum ita perfecte diuinam essentiam sicut cognoscibilis est. n

¶ Ad octauum dicendum, ꝙ gloria perficit naturam & non destruit, & ideo imperfectionem, quæ est de ratione naturæ, lumen gloriæ non tollit, sicut hoc quod est ex nihilo esse: ex hoc autem ipso intellectus creatus deficit a possibilitate comprehensionis, & ideo nec per lumen gloriæ ad comprehensionem peruenire potest.

ARTICVLVS IIII.

d Vtrum eorum qui uident Deum per essentiam, unus alio uideat perfectius.

C

1. par. q. 1. art. 6. & 3. cont. gen. cap. 58. quæst. 22.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ eorum qui vident deum per essentiam, vnus alio nō videt perfectius, quia vt dicit August. in lib. 83. q. Eādem rem non potest vnus alio magis intelligere: sed diuina essentia non videbitur nisi p intellectum. ergo vnus alio non videbit plenius.

¶ 2 Præt. Tanto aliquid perfectius videtur, quanto expressior similitudo rei in se fit in vidente: sed nō erit expressior similitudo qua deus videatur in vno quām in alio eorū qui deum per essentiam vident, quia eadem essentia est in omnibus. ergo vnus alio non melius videbit.

¶ 3 Præt. Ille melius videt, a quo magis remouentur impedimenta visionis: sed in nullo remanebit aliquod visionis impedimentum. ergo omnes æqualiter videbunt.

¶ 4 Præt. Omnes sancti videbunt deum sicut est 1. Io. 3. sed non potest melius videri quām fit. ergo vnus alio non melius videbit. D

¶ 5 Præt. Optimus modus cognoscendi deum est quo videtur per essentiam: sed optimo non potest esse melius. ergo videntium deum per essentiam vnus alio melius non videt.

SED CONTRA. Homines assumuntur ad sortes angelorum: sed superiores angeli deum clarius vident, quām infiriores, vt patet per Dio. in cęlest. hierar. ergo & hominum in gloria quidam alijs clarius videbunt.

Ex cap. 10. & etiam q. 1. pn. & quit. ar. 4. 2. per tot.

¶ 2 Præt. In visione dei consistit essentialiter hominis beatitudo: sed quidam alijs beatiores erunt, vt supra dictum est. ergo quidam alijs clarius videbunt.

¶ 3 Præt. In lumine gloriæ deus a sanctis videbitur, sicut dicitur in psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen: sed quidam alijs maiori lumine replebuntur. Sicut enim stella differt a stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorū, vt dicit. 1. Cor. 15. claritas autem corporis claritatem indicabit mentis. ergo quidam clarius videbunt deum. E

RESPON. Dicendum, quōd cum principium actionis sit forma qua agitur, oportet ex parte eius sumi actionis mensuram, aliter autē in formis subsistētibus quām in alijs formis, vt prius dictum est. In alijs enim formis est quantitas fortitudinis in actione secundum quantitatem eius quod receptum est de forma in subiecto, vt de calore in calido: in formis autem subsistentibus secundum quod subiectum subditur formæ magis, vel minus: potentia aut cognoscitiua subditur formæ qua cognoscit fm hoc ꝙ habet virtutem cognoscendi. Illud. n. qd facit visum potentē ad vidēdum est quod facit eum receptiū similitudinis coloris. Sicut autem intellectus possibilis per lumen naturale intellectus agentis fit cognoscitiuus naturalium cognoscibilium, ita per lumen gloriæ superadditum fit visiuus diuinæ essentiæ: vnde secundum quantitatem receptū luminis accipitur modus, quo substat intellectus noster essentiæ

tiæ diuinæ, vt formæ intelligibili, & per consequens modus perfectionis in operatione, cuius talis forma est principium. s. in visione dei per essentiam: & ideo cum quidam sancti alijs maiori lumine gloriæ repleantur, quidam alijs clarius videbunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnus alio non potest aliquid idē magis intelligere, si ly magis, importat modum qui est ex parte intellecti. Nō. n. potest esse vt aliqs intelligat rem, nisi intelligendo rem habere illum modum quē habet. Si enim alium modum rei attribuat, errat, & non intelligit, & sic intelligit August sed si ly magis, dicat modum, qui est ex parte intelligentis, sic vnus alio melius potest intelligere, inquantū est limpidior eius cognitio de vno & eodē cognoscibili.

ibi volet male viuere, aut volet aliquid quod deerit, aut deerit aliquid quod voluerit, quicquid

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis in intellectu vni sancti non sit expressior similitudo dei qua ipsum cognoscit, q̄ in alio, quia quilibet per essentiam suam deum videt, tamē intellect vnius perfectius substat formę qua intelligit, quàm intellectus alterius, & ita vnus alio perfectius intelligit.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ intensio secundum quam aliquid dicitur magis & minus, non solum causatur per recessum a contrario, sed etiam per accessum ad terminum: sicut patet in intensione lucis corporalis: & sic etiam lumen spirituale intenditur in vno beatorum magis quàm in illo per maiorem assimilationem ad deum, quamuis in nullo inueniatur aliquid contrarium illi lumini.

¶ Ad quartū dicendum, q̄ cum dicitur. Omnes sancti videbunt deum sicut est, ly sicut, importat modum qui est ex parte visi, non qui sit ex parte videntis. Quilibet. n. videbit deū esse eo modo quo est: sed tamen modus videntis non erit æqualis modo rei visæ, sed in infinitum distans, & ita modus vnius videntis potest esse minus distans quàm modus alterius.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ videre deum per essentiam est perfectissimus modus cognoscendi deum secundum genus: sed tamen in hoc genere potest maius & minus inueniri, sicut ignis est subtilissimus corporum specie, & tamen vnus ignis alio subtilior inuenitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sancti uidentes Deum per essentiam omnia uideant, quæ Deus in seipso uidet.

1.par.q.12. art.8.cōtra gen. ca.59. de ver. q.8. art.4. Lib.1.c.12. citra med. Lib.2. moral. cap.5. T.com.7. Cap.35. T.com.18. Prohe. metaphy. in prin.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ sancti videntes deum per essentiam omnia videant quæ deus in seipso videt, quia vt dicit Isido. in libro de summo bono. Angeli in verbo dei omnia sciunt antequàm fiant: sed sancti angelis æquales erunt, vt patet Matth. 22. ergo & sancti videndo deum omnia videbunt.

¶ 2 Præt. Gregorius dicit. Quia illic omnes communi claritate deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt? loquitur autem de beatis qui vident deum per essentiam. ergo qui videt deum per essentiam, omnia cognoscit.

¶ 3 Præt. Sicut dicitur in 3. de anima. Intellectus, cum intelligit maxima, magis intelligere potest & minima: sed maximū intelligibile est deus. ergo maxime auget virtutem intellectus in intelligendo. ergo intellectus deum videns, omnia intelligit.

¶ 4 Præt. Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid nisi inquantum illud superat ipsum: sed intellectum deum videntē nulla creatura superat, quia vt dicit Greg. in 2. dial. Animæ videnti creatorem angusta fit omnis creatura. ergo videntes deum per essentiam omnia cognoscent.

¶ 5 Præt. Omnis potentia passiua quæ est nō reducta ad actū, est imperfecta: sed in possibili intellectu animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia in intellectus possibilis est quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de anima. si ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

¶ 6 Præt. Quicūque videt speculum, videt ea quæ in speculo resultant: sed in verbo dei omnia sicut in speculo resultant, quia ipsum est ratio & similitudo omnium. ergo sancti qui videnti verbum per essentiam videnti omnia creata.

¶ 7 Præt. Vt dicitur prouer. cap. 10. Desiderium suum iustis dabitur: sed sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant, nec natura per gloriam auferitur. ergo dabitur eis a deo q̄ omnia cognoscant.

¶ 8 Præt. Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ: sed omnis pœnalitas a sanctis per gloriam auferetur. ergo & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

¶ 9 Præt. Beatitudo sanctorum per prius est in anima quàm in corpore: sed corpora sanctorū reformabuntur in gloriam ad similitudinem corporis Christi, vt patet Phil. 3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi: sed anima Christi ī verbo omnia videt, vt in 3. lib. dist. 14. dictum est. ergo & omnes aliæ sanctorū videbunt oia in verbo.

amabitur aderit, nec desiderabitur quod nō aderit. Et omne quod ibi erit, bonū erit, & summus Deus

q.1. ar.2.q.2. & in lra magistri.

¶ 10 Præt. Sicut sensus, ita & intellectus cognoscit omne illud, in cuius similitudinem informatur: sed diuina essentia expressius indicat quamlibet rem, quàm aliqua alia similitudo rei. ergo cum in illa beata visione essentia diuina fiat quasi forma intellectus nostri, videtur quòd sancti videntes deum omnia videant.

¶ 11 Præt. Comment. dicit in 3. de anima quòd si intellectus agens esset forma intellectus possibilis, quod intelligeremus omnia: sed diuina essentia clarius repræsentat omnia q̄ intellectus agens. ergo intellectus videns deum per essentiam cognoscit omnia. Com. 36.

¶ 12 Præt. Propter hoc quòd inferiores angeli nunc non omnia cognoscant, illuminantur de ignotis a superioribus: sed post diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc. n. omnis prælatio cessabit, vt dicit Glo. 1. Cor. 15. ergo inferiores angeli tunc omnia scient, & eadem ratione omnes alij sancti deum per essentiam videntes.

SED CONTRA. Sicut dicit Dio. in 8. cap. cęlest. hierar. Angeli superiores inferiores a nescientia purgant: angeli autem inferiores vident essentiam diuinam. ergo angelus videns essentiam diuinam non potest aliqua nescire: sed anima non perfectius videbit deum quàm angelus. ergo animæ videntes deum non oportet quòd omnia videant.

¶ 2 Præt. Solus Christus habet spiritum non ad mensuram, vt dicitur Ioan. 3. sed Christo inquantum habet spiritum nō ad mēsuram, competit q̄ omnia in verbo cognoscat, vnde idem dicitur, quòd pater omnia dedit in manu eius. ergo nulli alij competit omnia cognoscere in verbo nisi Christo.

¶ 3 Præt. Quanto aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plures effectus eius cognoscuntur per ipsum: sed quidam videntium deum per essentiam perfectius alijs cognoscent deum, qui est rerum omnium principium. ergo quidam alijs plura cognoscent, & ita non omnes scient omnia.

RESPON. Dicendum, q̄ deus videndo suam essentiam cognoscit omnia quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, & hoc dicitur cognoscere notitia visionis, quia ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo essentiam suam omnia quæ potest facere, q̄is nunquàm fecerit, vel facturus sit, alias non perfecte cognosceret potentiam suam. Non. n. potest cognosci potētia, nisi sciantur potentiæ obiecta, & hoc dicitur cognoscere notitia simplicis intelligentiæ. Impossibile est autem quòd aliquis intellectus creatus cognoscat omnia videndo essentiam diuinam quæ deus potest facere, quia quanto aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plura sciuntur in ipso: sicut in uno demonstrationis principio ille qui est perspicacioris ingenij plures conclusiones videt, quàm alius qui est ingenij tardioris. Cum ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea in quæ potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia omnia quæ deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinam essentiam, quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ deus scit notitia visionis aliquis intellectus creatus cognoscit in verbo, scilicet in anima Christi, vt in 3. lib. dist. 14. dictum est. Vbi supra in lra magistri & q. 1. art. 2. q. 2.

¶ Sed de alijs videntibus diuinam essentiam est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnes videntes deum per essentiam, vident omnia quæ deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundum fidem omnes deum per essentiam videre. Et ideo alij dicunt, quod alij a Christo, quamuis videant deum per essentiam, non tamen vident omnia quæ deus videt, eo quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarium quòd sciens causam, sciat omnes eius effectus, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato: & ideo vnusquisque videntium deum per essentiam tanto plura in eius essentia conspicit, quanto clarius diuinam essentiā intuetur, & inde est q̄ de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorū & aliarū sctārum potest augeri vsq; ad diem iudicij, D. 279. sicut

sunt & alia quæ ad premium accidentale pertinent: sed vltimus non perficiet, quia tunc erit vltimus status rerum, & in illo statu possibile erit q̄ omnes omnia cognoscent, quæ deus scientia visionis nouit.

Vbi supra li. 1. de summo bono cap. 12.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ hoc quod dicit Isido. q̄ sciunt angeli in verbo omnia antequā fiant, non potest restrici ad illa quæ deus scit scientia simplicis intelligētiæ tm, quia illa nūquam fient, sed referendū est ad ea tantū quæ deus scit scientia d visionis, de q̄bus etiā dicit, q̄ non omnes angeli ea omnia cognoscant, sed forte aliqui: & illi etiam qui cognoscunt, non perfecte omnia cognoscunt. In vna. n. re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias, & possibile est q̄ eadem re scita communiter a duobus, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio accipiat, vnde & Dio. dicit 7. cap. de diui. no. q̄ inferiores angeli docentur a superioribus rerum scibiles rationes, & ideo etiam angeli qui omnes creaturas cognoscunt, nō oportet quòd omnia quæ in eis intelligi possunt, participent. D. 278 487

summum bonum erit: & quod est omnino beatissimum, ita semper fore certum erit: Beatos autem esse se velle omnium hominum est, beatos esse se velle omnes in corde suo vident, nec tamē omnium est fides qua ad beatitudinem peruenitur.

Vbi supra.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ ex verbo illo Greg. ostenditur quòd in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuēda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo videntur, per quam deus omnia videt: sed q̄ non omnia videantur est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehendit.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ intellectus creatus non videt diuinam essentiam secundum modum ipsius essentiæ, sed secūdum modum proprium qui finitus est: vnde nō oportet quòd eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscendum.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ defectus cognitionis non solū procedit ex excessu & defectu cognoscibilis super intellectū, sed etiam ex hoc quòd intellectui nō coniungitur id, quod est ratio coniungibilis: sicut visus non videt lapidem quandoq; ex hoc q̄ species lapidis nō est ei coniuncta. Quamuis autem intellectui videntis deum coniungatur ipsa diuina essentia, q̄ est omnium ratio, non tamen coniungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quod est ratio aliquorum, & tanto plurū, quanto quisque plenius diuinam essentiam intuetur.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit sua vltima perfectione, non dicitur imperfecta, etiam si aliquæ dispositiones præcedentes ei desint. Omnis autem cognitio quæ intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad dei cognitionem: vnde videns deum per essentiam, etiam si nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet, nec est perfectior ex hoc, quòd aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. vnde Aug. in 5. cōfes. Infelix homo qui scit omnia illa. s. creaturas, te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat: qui vero te & illa nouit nō propter illa beatior, sed propter te tantum beatus. Cap. 4.

¶ Ad textum dicendum, quòd speculum illud est voluntariū, & sicut se ostendet cui vult, ita in se ostendet quæ vult: nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quòd videatur, vel non videatur. Vnde dicendum, q̄ in speculo materiali tantum res quàm speculum videntur sub propria forma, quamuis speculum illud videatur per formam receptam, lapis vero per formam propriam resultantem in re alia, & ideo per quam rationem cognoscitur vnum, & aliud: sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ, & e conuerso: & ideo no oportet quòd quicumque videt speculum æternum, videat omnia quæ in speculo resultant, non enim necesse est q̄ videns causam, videat omnes effectus eius, nisi comprehendat causam.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sanctorum desiderium quo omnia scire desiderant, implebitur ex hoc solum, q̄ deum videbunt, sicut desiderium eorum quo omnia bona habere cupiūt, complebitur in hoc q̄ deum habebunt. Sicut enim deus in hoc quòd habet perfectam bonitatem sufficit affectui, & ex habito omnia bona quodāmodo habentur, ita eius visio sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.

¶ Ad octauum dicendum, q̄ ignorantia proprie accepta, in priuationem sonat, & sic pœna est. sic. n. ignorantia est nescientia aliquorum quæ sciri debent, vel quæ necesse est scire, nullius autem eorū scientia sanctis deerit in patria. Quādoque autem ignorantia accipitur communiter pro omni nescientia, & sic angeli & sancti in patria quædam ignorabunt, vnde Dio. dicit q̄ angeli a nescientia purgantur. Sic autem ignorantia non est penalitas, sed defectus quidam: sic autem nec est necesse, q̄ omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiā posset dici, q̄ defectus est in Lino, q̄ non peruenit ad gloriam Petri. De cęlesti hierar. c.7.

Siquid de Deo cognoscit aliquis, quod ibi non intelligunt omnes.

SOlet etiam quæri, vtrum aliqd de Deo cognoscat aliquis magis meritus, vt Petrus, quod non cognoscat ali-

¶ Ad nonum dicendum, q̄ corpus nostrum conformabit corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatem, erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed nō æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinē animæ Chri, sed nō ad æqualitatem, & ita habebis scientiam ālicuius anima Chri, sed non tantā. C. vt scias omnia sicut aīa Chri.

¶ Ad decimum dicendum, q̄ quamuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium, nō tamen coniungitur cuilibet intellectui creato, secundum quod est ratio omnium, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad vndecimum dicendum, q̄ intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili, sicut etiam potentia materiæ est proportionata potentiæ agētis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ, vel intellectus possibilis sic in potentia actiua intellectu agentis, vel naturalis agētis: & ideo si intellectus agens fuerit forma intellectus possibilis, oportet q̄ intellectus possibilis cognoscat omnia, ad quę se extēdit virtus intellectus agentis: diuina autem essentia non est forma hoc nō intellectui nostro proportionata, & ideo nō est finite.

¶ Ad duodecimū dicendū, q̄ nihil prohibet dicere, q̄ post diē iudicij qū gloria hominum & angelorum erit penitus consummata, omnes beati scient omnia quæ deus scit scientia visionis nouit, ita tamen quòd non omnes omnia videantur in essentia diuina: sed anima Christi ibi plene videbit omnia sicut & nunc videt, alij autem videbunt ibi plura, vel pauciora secundum gradum quo deum cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ alijs videt in verbo omnes alias illuminabit, vnde dicitur Apoc. 21. q̄ claritas dei illuminat ciuitatem beatorum, & lucerna eius est agnus: & similiter angeli superiores illuminabunt inferiores, non quidem noua illuminatione, vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur q̄ Sol quiescens illuminat aerē, & ideo dicit ter Dan. 12. q̄ qui ad iustitiam erudiūt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinis dicitur cessatura quantum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata mysteria exercentur, vt patet etiam per glosam ibidem. D. 487

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliquis intellectus creatus ex proprijs naturalibus possit deum per essentiam uidere.

Pri. part. q. 12. art. 4. 1. contra gēr. cap. 52. de ver. quę. 8. ar. 3. & pri. 2. q. 5. ar. 5.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ aliquis intellectus creatus ex proprijs naturalib' possit deū per essentiam videre. Secundum. n. multorū opinionem, angeli in solis naturalibus creati sunt: sed angeli in principio suæ creationis viderunt res in verbo, vt dicit Augu. super Gen. ad lram, & hæc dr eorum cognitio matutina. ergo aliquis intellectus creat' ex proprijs naturalibus deum per essentiam videre potest.

¶ 2 Præt. Boni angeli & mali non cōmunicant nisi in naturalibus: sed angeli mali videt deum per essentiam, quod patet ex hoc quod habetur Iob. 1. & 2. Cum assisterēt filii dei, adfuit etiā inter eos satan: assistentes autem nominantur angeli, secundum Greg. qui intima contemplatione pfruuntur. ergo angeli ex proprijs naturalibus deum per essentiam videre possunt. Lib. 1. moral. capi. 2. & 3.

¶ 3 Præt. Ille qui potest videre illud quod est minus intelligibile, potest videre illud quod est magis intelligibile, vt Commē. dicit in 3. de anima: sed diuina essentia est magis intelligibilis q̄ ista materialia, quę non sunt intelligibilia, nisi quia nos facimus ea esse intelligibilia, ipse autem deus cū omnino sit a materia immunis, per seipsum est intelligibilis. cum ergo nos videamus ex proprijs naturalibus creaturas materiales, videtur multo fortius q̄ ex propriis naturalibus deum per essentiam videre possimus, & præcipue hoc videtur de angelis. Com. 7. & ibidē ipsemet Atist.

4 Præt. Vt dr ī 3. de aīa, Sicut habet se visus ad visibile, ita se hēt intellc ad itelligibile: sed visus nō īpedit a visiōe nisi aliquo qt. T.com.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

tuor modorum. Vno modo, propter corruptionem visus. s. quando est aliqua macula in pupilla, quod non potest dici de intellectu angelico etiam in statu naturalium, qui sunt specula munda & clarissima, vt Dio. dicit in 4. cap. de diuin. no. Alio modo, propter absentiam visibilis, nec hoc potest dici in proposito, quia deus F

Par. 2.

præsens omni intellectui, quia omnia implet. Tertio modo ex hoc, quòd visibile non est visibile i actu, sicut colores in tenebris: non enim fiunt visibiles actu nisi per lucē, quod etiam in proposito dici nō potest, quia ipse Deus per seipsum visibilis est, cum sit lux intelligibilis, vt patet Ioan. 1. Quarto modo per excellentiam obiecti quod corrumpit sensum, nec hoc in proposito locum habet: excellentiæ enim intelligibilium non corrumpunt intellectum, sicut excellentiæ sensibilium corrumpunt sensum, vt dicitur in 3. de anima. ergo nihil est quod impediat quin aliquis intellectus creatus ex propijs naturalibus deum videre possit per essentiam.

T. com. 65.

¶ 4 Præt. Vnumquodque cognoscitur per suam similitudinē: sed angelus secundum propriam naturam est expressa similitudo ipsius dei, vt dicit Dio. in 4. cap. de di. no. q angelus est imago dei, manifestatio occulti luminis. s. diuini. ergo angelus per propriam naturam potest deum per essentiam videre.

Par. 4.

Propos. 10.

¶ 5 Præt. In lib. de causis dicitur, q omnis intelligentia intelligit quod est supra se, inquantum est causatum ab eo: sed quilibet intellectus creatus secundum naturā suam est causatus a deo. ergo secundum sua naturalia potest deum per essentiam videre.

¶ 6 Præt. Ad immensitatem diuinæ liberalitatis pertinet vt creaturæ communicet omne id cuius ipsa est capax: sed creatura est capax huius muneris quòd ex proprijs naturalibus deum per essentiam videre possit: ad hoc enim q deum per essentiam videat, potest pertingere per lumen gloriæ, quod quidem lumen sicut est natuię superadditum, ita posset esse a deo naturæ inditum. ergo alicui creaturæ est collatum, q ex proprijs naturalibus pertingat ad videndum deum per essentiā.

2. Meta. com. 1. in fine.

¶ 7 Præt. Commentator dicit in principio 9. meta. q si aliquod esset intelligibile a nullo intellectu intellectum, illud intelligibile esset frustra: sed absurdum est dicere q diuina essentia sit frustra intelligibilis. ergo aliquis intellectus per suam naturam potest ipsam videre.

SED CONTRA Ro. 6. dicitur. Gratia dei vita æterna: sed videre deum per essentiam est vita æterna, vt patet Ioā. 17. Hæc est vita æterna vt cognoscant te &c. ergo ad videndum deum per essentiam non potest peruenirī nisi per gratiam.

¶ 1 Præt. Ad illud quod redditur charitati in præmium, non potest peruenirī per naturalia, cum etiam ipsa charitas sit supra naturam: sed visio dei per essentiam redditur charitati in præmium, vt patet Ioan. 14. Si quis diligit me, diligetur a patre meo, & ego manifestabo ei meipsum. ergo ad videndum deū p essentiā potest ex ꝓprijs naturalibus intellect' creat' puenire.

¶ 3 Præt. Natura cum gratia est fortior quàm natura solū: sed sancti in limbo existentes, quamuis gratiam haberent, non viderunt deum per essentiam, vnde in eorum persona dicitur Thob. 5. Quale mihi gaudium est qui in tenebris sedeo, & lumen cęli nō video? ergo multo minus ex puris naturalibus aliquis ad hoc pertingere potest.

¶ 4 Præt. Secundum ordinem effectuum est & ordo causarum, nobilioris enim effectus nobilior est causa: sed inter omnia q possunt puræ creaturę præstari hoc est maximum, vt deum per essentiam videat. ergo huius causa non potest' esse natura, sed

D. 143 486.

solum deus, qui est summa omnium causa.

RESPON. Dicendum, q ad hoc q intellectus deum per essentiam videat, oportet quòd essentia diuina vniatur intellectui nostro quodammodo vt forma intelligibilis: forma autem non coniungitur perfectibili nisi quando perfectibile habet dispositiones, quibus efficitur susceptiuū talis formæ: sicut corpus non vnitur animæ nisi quando in corpore sunt dispositiones conuenientes ad animam suscipiendam. Vnde oportet ad hoc q intellectus vniatur essentiæ diuinæ modo prædicto, quòd sit in eo aliquid per modum dispositionis præparans ipsum ad vnionem prædictam, & hoc est lumen quo intellectus perficitur ad videndum deum per essentiam diuinam, hæc autem dispositio non potest esse naturalis alicui creato intellectui: vltima enim dispositio ad formam secundum eandem rationem recipitur in perfectibili & forma ipsa, ita quòd si vnum est naturale & aliud, quia perfectibile per vltimam dispositionem ad formam contingit ipsam formam: forma autem quæ est diuina essentia omnem facultatem & capacitatem naturalem excedit. Potentia enim & proprius eius actus semper accipiuntur in eodem genere: vnde potentia & actus diuidunt quodlibet genus entis, vt patet in 3. phy. & ideo facultas, siue potentia creaturæ non se extendit nisi ad sui generis formam, & sic essentia diuina quæ est extra omne genus, excedit naturalem facultatem cuiuslibet intellectus creati: & ideo dispositio vltima q̃ est ad vnionem intellectus cum tali essentia excedit omnem facultatem naturæ: vnde non potest esse naturalis, sed supra naturam, & ista dispositio est lumen gloriæ, de quo dicitur ibi psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Secundum autem naturalem facultatem potest intellectus creatus peruenire ad cognitionē dei per formas creatas ei inditas, vel acquisitas: sed hæc cognitio est visio eius per essentiam, sicut ex dictis patet: nec per eam scitur quid est, sed solum quia est, & quid non est.

T. co. 3. & 9. met.

T. com. 1.

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd angeli in prima sua conditione non viderunt verbum per essentiam, viderunt tamen per similitudinem creatam quæ est ipsa natura eorum quæ est dei similitudo: & hoc siue ponantur creati in gratia, siue non, dummodo non ponantur creati in gloria. vnde & cognitio vespertina qua seipsos cognouerunt in propria natura præcessit in eis cognitionem matutinam qua cognoscunt res in verbo, quod patet ex hoc quòd primus dies habet vespere sine mane.

Art. 1. huius sedi qōnes

¶ Ad secundum dicendum, quòd diabolus non dicitur deo assimilasse quasi ipsum per essentiā viderit, sed quia a deo visus est, & ad eum dei prouidentia se extendit, sicut ad bonos angelos per modum quo dicimus illa nobis præsto esse quę nostræ prouidentiæ subiacent, vnde æquiuoce sumitur assistere.

D. 242.

H

¶ Ad tertium dicendum, quod aliquid potest esse per se magis intelligibile, quod tamen est minus intelligibile intellectui alicui, quod de nostro intellectu manifeste apparet. Facultas enim intellectus nostri determinatur ad formas sensibiles quæ per intellectum agentem fiunt intellectæ in actu, eo quòd phantasmata hoc modo se habent: ad intellectum nostrum, sicut sensibilia ad sensum, vt dicitur in 3. de anima: & ideo oportet quòd in omne illud quod intellectus noster intelligit, naturaliter manudacatur per formas sensibiles, vt etiam Dio. dicit: & quia substantiæ separatæ quæ sunt per se maxime intelligibiles, excedunt genus formarum sensibilium, ideo intellectus noster inuenitur debilis ad cognitionem eorum, propter quòd dicitur in 2. meta. q intellectus noster se habet ad manifestissima naturæ, sicut oculus noctuæ ad solem. Facultas autem naturalis intellectus angelici, quamuis non sit determinata ad formas sensibiles, est tamen determinata ad formas creatas quæ sunt sui generis, & ideo sicut intellectus noster deficit a cognitione substantiarum separatarum, ita & multo amplius deficit intellectus angelicus secundum suam facultatem naturalem a visione dei per essentiam: dictum autem Commenta. intelligitur de intelligibilibus creatis.

T. com. 5.

De diui. nomi. cap. 1.

T. com. 1.

I

¶ Ad quartum dicendum, quòd intellectus creatus non impeditur ad hoc quòd naturaliter possit deum per essentiam videre ex defectu diuinæ essentiæ, quòd de se non sit intelligibilis in actu, sed ex parte ipsius intellectus creati. Primo, propter defectum ipsius intellectiuæ virtutis creatæ, cuius naturalis facultas est determinata ad ens creatum: hic tamen defectus aliter est in angelo & in homine secundum sua naturalia considerando eos. In intellectu enim angeli non inuenitur aliquis defectus secundum rationem sui generis, sed secundum comparationem ad intellectum qui est extra genus suum, scilicet diuinum: habet enim omnem perfectionem quæ debetur generi intellectus, in quo non continetur nisi intellectus creatus: intellectus enim increatus est extra genus, sed intellectus humanus patitur defectum etiam secundum rationem sui generis, quia in eo est lux intelligibilis obumbrata, vnde dicit Isaac, quòd ratio oritur in umbra intelligentiæ. Secundo, propter absentiam intelligibilis, quamuis enim diuina essentia sit cuilibet rei præsens, non tamen est præsens cuilibet intellectui vt forma intelligibilis: quod tunc solum accidit quando in intellectu est dispositio sufficiens ad hoc quòd sit vnibilis diuinæ essentiæ vt formæ intelligibili. Tertio, propter excessum claritatis diuinæ essentiæ supra formam qua intellectus creatus naturaliter intelligit, & sic per consequens deficit intellectus creatus a videndo deum per essentiam, quamuis immensitas diuinæ essentiæ intellectum non corrumpat, sed magis confortet.

¶ Ad

¶ Ad quintum dicendum, q ad cognoscendum deum per aliquam similitudinem creatam potest intellectus creatus ex suis naturalibus peruenire: sed hæc cognitio non est visio dei per essentiam, vt supra probatum est.

In cor. huius art.

¶ Ad sextum dicendum, q effectus retinet similitudinem suę causæ, & ex hoc sequitur quòd intelligentia naturaliter cognoscat causam suam ex similitudine eius quā habet, sed hoc non est videre deum per essentiam, vt dictum est.

Vbi supra.

¶ Ad septimum dicendum, q non quicquid superadditur creaturæ potest esse de cōstitutione naturæ ipsius. Illud enim quòd ad proprietatem naturæ superioris pertinet, non potest communicari inferiori naturæ, vt illud naturaliter habeat, nisi trāsferatur in superiorem naturam: sicut diaphano non potest cōmunicari vt absente lucido luceat, nisi ipsum lucidū fiat, quis lumen ei a corpore lucido communicetur. Determinari autem ad formam intelligibilem increatam est proprietas intellectus increati: & ideo lumen illud, per quod intellectus vnitur formæ intelligibili increatæ, communicari potest intellectui creato, sed non vt ipsum lumen naturaliter habeat, nisi in natura intellectus increati transferatur, quod est impossibile.

¶ Ad octauum dicendum, q etiam si nullus intellectus intelligeret diuinam essentiam nec per naturam, nec per gratiam, diuina essentia nō esset frustra intelligibilis, tum quia ipsa seipsam intelligit: tum quia nō est propter aliud: frustra autem nō habet locum, nisi in his quæ propter aliud sunt, ad quod non pertingunt.

ARTICVLVS VII.

Vtrum deus in statu uiæ possit per essentiam uideri.

1. par. q. 12. ar. xi. 3. cō. Gen. c. 47 De uer. qu. 10. artic. xi. Quol. 1. ar. 1.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q deus in statu viæ possit per essentiam videri, quia dicitur Esa. 6. Vidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius, & seraphim clamabant: sed ille cuius maiestate omnis terra impletur, est ille qui essentialiter est deus. ergo Esaias vidit deum per essentiam in statu viæ existens.

¶ 2 Præt. Videre deum facie ad faciem, est videre deum per essentiam, vt patet. 1. Cor. 13. sic enim beatam visionem Apostolus nominat: sed Iacob in statu viæ existens vidit deum facie ad faciem, vnde dicit Gen. 32. Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. ergo aliquis in statu viæ potest videre deum per essentiam.

¶ 3 Præt. Iob. 42. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te: visus autem est de rebus præsentibus, auditus autem de absentibus. ergo postquàm Iob cognouerat deum quasi absentem per auditum adhuc in hac vita existens, vidit deum quasi præsentem per essentiam.

¶ 4 Præt. De Moyse dicitur Num. 12. Palam, & non per ænigmata videt deum: sed omnis visio dei vel est per ænigma, vel per essentiam, vt patet 1. Cor. 13. ergo Moyses in statu viæ existens vidit deum per essentiam.

¶ 5 Præt. 2. Cor. 12. super illud. Raptum huiusmodi vsque ad tertium cęlum, dicit glo. quòd deus ostendit Apostolo vitam, in qua videndus est in æternum, & ita ad hoc raptus est Apostolus, vt ipsum deum in se non in aliqua figura videret. & infra dicitur, q in tertio ordine angelorum sunt throni, cherubim, & seraphim, qui vicinius deum contemplantur, a quorum similitudine deum vidisse dicitur Apostolus, ex quibus omnib' aperte ostendit, q ipse vidit deū p essentiā, & sic idē quod pri'.

Cap. 31.

¶ 6 Præt. Secundum Augu. 12. super Gen. ad literam, visione intellectuali videntur ea quæ sunt in anima per sui essentiam: sed visio intellectualis est de rebus ipsis intelligibilibus nō per aliquas similitudines, sed per suas essentias, vt ipse dicit. ergo cum deus per suam essentiam sit in anima viatoris, videtur q per essentiam suam ipsum videat.

¶ 7 Præt. Affectus magis est corruptus per peccatum quàm intellectus, quia peccatum in voluntate est, vt dicit Augu. sed affectus potest immediate diligere deum in statu viæ, ergo & intellectus potest immediate videre deum.

Lib. 1. retra stat. ca. 14. to. 1. & lib. de uera religi. c. 14.

¶ 8 Præt. Omne illud immediate videtur per intellectum, ad quod intellectus se conuertit sine hoc q conuertatur ad aliqd aliud: sed intellectus viatoris potest conuerti ad deum sine hoc quòd conuertatur ad aliquid aliud. ergo intellectus viatoris potest immediate videre deum.

¶ 9 Præt. Illud per quod iudicamus de aliquibus, oportet est' nobis magis notum quàm illa: sed secundum August. in lib. de vera reli. secundum veritatem increatam de omnibus iudicamus ipsam de omnibus consulentes etiam in statu viæ. ergo ipsam veritatem videmus: sed veritas increata est diuina essentia. ergo in via deum per essentiā videre possumus.

Cap. 29.

¶ 10 Præt. Propter quod vnūquodque, illud magis: sed omnia quæ cognoscimus, cognoscimus per lumen diuinum, quod est ipsa diuina essentia, quia vt dicitur in lib. de spiritu & anima, mens nostra in actum cognitionis exire non potest nisi diuino lumine perfundatur. ergo ipsum deum per essentiam uidemus magis q̃ aliquid aliud.

1. post c. 2. seu tex. co. 5.

¶ 11 Præt. Secundum August. mens nostra a deo nulla interposita creatura formatur: sed in omni mediata visione aliquid interponitur. ergo & in hac vita mens nostra immediate uidet deum.

Lib. 7. super Gen. ad literam c. 13.

¶ 12 Præt. Per quamlibet sciētiam speculatiuam cognoscitur de subiecto quid est: sed deus in aliqua sciētia speculatiua est subiectum, uel saltem in parte alicuius scientiæ, sicut in theologia, & in metaphisica, quæ etiam de deo est, ut patet in principio meta. ergo per aliquam scientiam speculatiuam scitur de deo quid est, & hoc est uidere ipsum per essentiam. ergo cum omnes scientias speculatiuas possimus habere in uia, deum in statu viæ per essentiam uidere possumus.

In prohemios. Tho. & in prohemio Arist. in tertu illo. Nec ex alia honorabiliorem oportet extimare &c. & ibidē S. Tho. I sua exposiuōe.

¶ 13 Præt. Nihil impeditur nisi a suo contrario: sed corruptio corporis nō contrariatur dispositioni intellectus, cum nō sint in eodem. ergo dispositio intellectus non impeditur per corporis corruptionem: sed anima in corpore corruptibili existens videbit deum per essentiam. ergo & corpori corruptibili iuncta potest deum per essentiam videre

C

SED CONTRA est, quod dicitur Exo. 33. Non uidebit me homo, & uiuet. glo. quandiu hic mortaliter uiuitur, uideri per quasdam imagines deus potest: sed per ipsam naturæ suæ speciem non potest.

¶ 2 Præt. Ioan. 1. dicitur. Deum nemo uidit unquàm. glo. Nemo purus homo uiuens in hoc corpore uidet deum ut est.

¶ 3 Præt. 2. Cor. 5. Quandiu sumus in corpore, peregrinamur a domino: per fidem enim ambulamus, & nō per speciem. glo. Homini uitam mortalem adhuc agenti non potest contingere, ut dimoto atque omni discussio nubilo phantasiarum corporalium serenissima incommutabilis veritatis luce potiatur.

¶ 4 Præt. Esse uiatorem & comprehensorem est solius Christi: sed quicumque uidet deum per essentiam est comprehensor. ergo nullus alius a Christo adhuc uiator existēs, potest deū per essentiam videre.

D

¶ 5 Præt. Posita causa ponitur effectus: sed causa quare anima beata sit, est diuina uisio, ut ex dictis patet. si ergo aliquis in statu uiæ deum per essentiam uideat, in statu uiæ erit beatus, quod est absurdum.

1. phy. text. co. 17. & 5. Meta. text. co 3. ar. 1. huius q. 2.

RESPON. Dicendum, quòd eum beatitudo sit ultimus finis rationalis creaturæ, status uiæ in qualiber rationali creatura dicitur esse ille, in quo a beatitudine deficit. Beatitudo autem cuiuslibet rationalis creaturæ consistit in uisione dei per essentiam, ut ex dictis patet: operatio autem delectabilissima, in qua beatitudo consistit, oportet quòd sit potentiæ dispositæ & perfectæ ad dignissimum obiectum, ut patet per Philosophum. in 10. ethi & ideo ad hoc quòd creatura rationalis sit beata per uisionem dei in essentia sua, oportet quòd in hanc uisionem sit potens per aliquam dispositionem sibi inhærentem, quam dicimus esse lumen gloriæ. Sic autem nulla pura creatura in statu uiæ existens uidere d potest deum per essentiam: homo enim per dispositiones omnes quas in statu uiæ habet, non potest in aliquid amplius, nisi ut intelligat quidquid intelligit per species a sensu abstractas, quia phantasmata sunt intellectui nostro vt sensibilia sensui, ut patet per Philosophum in 3. de anima. Intellectus etiam angeli in statu uiæ per omnes dispositiones naturales, uel etiam gratuitas non potest in aliquid amplius nisi ut intelligat omne quod intelligit per formas creatas, ad quas naturalis facultas intellectus eius determinatur, ut ex dictis patet: deus autem in essentia sua uideri non potest nec per aliquam formam a sensu abstractam, nec per aliquam formam creatam, ut ex dictis patet. Vnde patet quòd nullus intellectus puræ creaturæ in statu uiæ existentis potest in uisionem dei per essentiam per aliquam dispositionem sibi inhærentem: sed contingit aliquando diuina uirtute q̃ aliqua res miraculose producitur in aliquid, in quo nullo mō potest p aliquas dispones

D. 482

Tex. com. 39.

Ar. 6. huius q.

Ibidem.

Universidad de Deusto Biblioteca

sibi inhærentes, sicut quòd virgo pariat, quòd ignis in aqua comburat: & similiter potest miraculose fieri, quòd diuina virtute aliquis intellectus creatus non habens nisi dispositionē viæ eleuetur ad videndum deum per essentiam: nec tamen ex tali visione potest dici beatus simpliciter, sed secundum quid tantum, inquantū s. communicat in actu beati: sicut et aliquod corpus in statu grauitatis existēs, pōt miraculose participare actū agilitatis, vel impassibilitatis, sicut de Abacuc legitur Dan. vltimo, & de tribus pueris conseruatis in fornace Dan. 3. nec tamen eorum corpora erant gloriosa: ea autem quæ fiunt miraculose, non dicuntur possibilia secundum naturam in qua fiunt, sed secundum virtutem facientis tantū. Non enim dicimus proprie loquendo, quòd cæcus possit fieri videns, sed quòd deus potest eum facere videntem: & ideo dicēdum est, quòd nulla pura creatura in statu viæ existens, potest deum per essentiam videre, sed deus potest facere ꝙ videat adhuc in statu viæ manens. Ex dictis etiam patet, quòd nullus homo in statu vię, essentiā Dei nec etiam angeli potest cognoscere, quia excedit omnes formas sensibiles, per quas intellectus noster in statu viæ cognoscit, & ipsam mētem nostram, ex cuius similitudine aliquid de substantijs intellectualibus cognoscimus.

De paritate gaudij.

SOlet etiam quæri, an in gaudio dispares sint, sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Aug. ait. Multę mansiones in vna domo erunt. s. variæ præmiorū dignitates: sed vbi Deus erit omnia in omnibus. Erit enim in dispari claritate par gaudium, vt quod habebunt singuli commune sit omnibus, quia etiam gloria capitis omnium erit per vnam conuersionem ad Deum, & ab ipsis rebus accipiendo, ita sancti in contemplatione accipiunt lumen ab ipso deo, per quod diuina altius cæteris contē plantur: sed audita cognoscimus assentiendo eis qui ab ipsis rebus species acceperunt, dum nobis referunt se vidisse: & similiter per fidem adhæremus dictis apostolorum, & prophetarū, qui fuerunt diuino lumine illustrati, & sic non oportet ponere quòd deum per essentiam viderit. In libr. de ciu. Dei. In libr. de Virg. c. 16.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ duplex eminētia visionis Moysi ascribitur. Vna Exo. 33. vbi dicitur, quòd loquebatur dominus Moysi facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suū. Ex quibus tamen verbis haberi non potest, quòd deum per essentiam viderit, quod patet ex hoc quòd petit dicens. Ostende mihi gloriam tuam, quod ei tunc concessum non est, vnde dictum est ei. Faciem meam videre non poteris. & ideo dicit glo. ibidem. Secundum opinionem populi loquitur scriptura, quæ putabat Moysen ore ad os loqui cum deo, cum per subiectam creaturam. i. per angelum & nubem ei loqueretur, & appareret. Hæc autem locutio potest intelligi fuisse imaginaria, vel corporalis, vnde dicit Augu. 2. de tri. Locutio illa quæ fiebat vocibus, sic modificabatur tanquàm esset amici loquentis ad amicum. Potest etiam intelligi esse intellectualis, secundum quod intelligibilia diuinorum inspiciebat per modū quo dicit in psal. 48. Audiam quid loquatur in me dominus deus: & vtroque modo ostenditur priuilegiata eius reuelatio, inquantum familiarius cæteris ei sua secreta reuelauit quasi amico, iuxta illud quod dicitur Ioan. 15. Vos dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui a patre meo, nota feci vobis: & ideo dicit Deut. vltimo. Non surrexit vltra propheta in Israel quem nosset dominus facie ad faciem. Alia eminentia visionis Moysi ostenditur Nume. 12. vbi dominus de eo dixit ad Aaron & Mariam. Ore ad os loquar ei, & palam non, per enigmata & figuras deum videt, vel gloriam dōmini, secundum Septuaginta, vbi ostēditur impleta fuisse eius petitio, qua petiuerat in Exo. 33. Ostende mihi faciem tuam, ita quòd ante mortem deum per essentiam vidit, vt August. dicit 12. super Gen. ad literam, & in libro de videndo deum: & ideo signanter dicitur, Ore ad os loquar ei, quod in Exo. dictum non fuerat, quia visio dei per essentiam non fit immediate aliquo superiori spiritu, sed ipse deus immediate se ostendit, & hoc est loqui ore ad os: non. n. os corporis, sed os mentis intelligendū est, vt Aug. dicit: sed visio contemplationis viæ fit mediante illuminatione angelorum, ut patet per Dio. 4. cap. celest. hierar. & ideo non potest dici secundum illam loqui ore ad os, sed loqui quasi per internuntium. Hæc tū visio qua ante mortem deum per essentiam vidit, non fecit eum beatum simpliciter, vnde nec semper illa visio in eo permansit, sed ad tempus, quamuis illud tempus in scriptura nō determinetur: non enim erat ex dispositione in intellectu existente, sed ex sola diuina virtute quasi miraculose, ut dictum est. Quādo autē natura creata miraculose eleuatur ad aliquid supra naturam, non potest simul esse in contrario actu, sicut corpus Petri cum miraculose actū dotis agilitatis habuit supundas ambulando, non simul erat in eo actus grauitatis qui ē ferri deorsum. Et similiter quando intellectus viatoris eleuatur miraculose ad videndum deum per essentiam, non potest simul esse in actu visionis viæ, qua anima naturaliter sensibilia percipit, & ideo oportet in illo statu animam videntis omnino ab actu sensuum abstrahi. & ideo Aug. dicit 12. super Gen. ad literam, Quia deum per essentiam nemo videre potest, nisi ab hac vita quodammodo moriatur, siue omnino exiens de corpore, siue auersus & alienatus a sensibus carnalibus, et simile dicit in libro de videndo deum, & sic non est contrarij ei quod dicitur Eod. 33. Non videbit me homo, & viuet. vnde Greg. ibidem dicit in glo. A quibusdam in carne viuentibus, sed in æstimabili virtute crescentibus, potest æterni dei claritas videri, non tamen videbit eum homo, & viuet: quia qui sapientiam quæ deus est videt, huic mundo funditus moritur. Cap. 16. Cap. 27. Gap. 12. Vbi supra. In cor. huius art. Cap. 27. D. 10. In glos. ordinaria.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ in illo raptu Paulus hoc modo vidit deum per essentiam, sicut & de Moyse dictum est, vt per

11. lib. Moral. cap. 3. Cap. 18. in fine & etiā I fine c. 17. Gen. 32. D. 712. In glos. ordinaria sup illud. Vide dñm facie ad faciem Gen. 32. in fine. In cor. huius ar. & in resp. ad pri. Vbi supra Gen. 32.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd verbum Iob potest intelligi de visione imaginaria & intellectuali. Si. n. intelligatur de imaginaria designatur profectus Iob in gradu prophetiæ, cū primo non fuerit ei facta reuelatio, nisi per auditum loquentis, postmodum vero per visionem loquentis. Si autem intelligatur de visione intellectuali, tunc ostenditur profectus eius de cognitione fidei in intellectum diuinorū, qualis hic per contemplationem prædictam habetur a sanctis, quæ quidē visio dicitur: quia sicut videndo aliqua cognoscimus

per August. in lib. de videndo deum, & 12. super Gen. ad literam, vt idem priuilegium doctor gentium & magister Iudeorū consequerentur: quamuis quidam dicant, ꝙ huiusmodi visio fuit media inter visionem viæ & visionem patriæ, volentes ꝙ non viderit deum per essentiam, sed eminentissima contemplationem viæ, cuius tamen contrarium videntur sonare verba sanctorū. Secundum hoc tamen potest dici fuisse media inter vtrāque cognitionem, quia in hoc quòd vidit deum per essentiam, fuit supra cognitionem viæ: in hoc vero quòd ex illa visione non fuit simpliciter beatus, fuit infra cognitionem patriæ. Cap. ubi supra. De hac Magist. & Pauli visione. Vide aliud de 2. 2. q̄st. 175. art. 3. & de uer. q. 13. art. 2.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ visio intellectualis est de his quæ sunt in anima per sui essentiam non quocumque modo, sed de his quæ sunt in ea vt formæ intelligibiles in intellectu: sic autē non est deus in anima viatoris per essentiam suam, sed per similitudinem. Quod autem dicitur ab Augu. quòd visio intellectualis est earum rerum quarum similitudines non sunt aliud quàm ipsæ, est referendum ad obiectum visionis, non ad medium quo videtur. Constat enim quòd medium quo intelligitur lapis, est species eius in anima, quæ non est ipsa lapidis essentia: sed per similitudinem lapidis peruenitur ad cognoscendam ipsam essentiam lapidis, quia obiectum intellectus est quid, idest, rei essentia, seu quidditas, sed hoc non contingit in visione imaginaria, uel corporali, quia obiectum imaginationis, vel sensus non est ipsa essentia rei, sed accidentia quæ sunt extra, sicut color, & figura, & huiusmodi. Vnde etiam in visione intellectuali viatoris non oportet quòd ipsa diuina essentia sit medium quo videtur, sed quod per similitudinem aliquā ipsius peruenietur ad aliqualem diuinę essentiæ cognitionem, non qua sciatur quid est deus, sed qua sciatur quid non est. Vel dicendum, quòd August. etiam 12. super Gen. ad literam, vnde uerba illa sumuntur in glo. 2. Cor. 12. inducit hoc ad ostēdendum differentiam intellectualis uisionis ad alias uisiones. Hoc enim intellectualis pre alijs habet, quòd potest cognoscere ea quæ sunt in intellectu per sui essentiam, non autem sensus, uel imaginatio: non autem sequitur propter hoc ꝙ intellectus nihil intelligat nisi per essentiam suam, & ꝙ non intelligat per similitudines aliquas.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ in omnibus potentijs adinuicē ordinatis hoc est necessarium, ut ubi terminatur actus prioris potentię, incipiat actus secundæ: unde cum uoluntas præsupponat intellectum, uoluntas fertur in illud in quod intellectus terminatur: intellectus autem quamuis deum in statu viæ non nisi per effectus cognoscat, tamen eius operatio in ipsum deum terminatur secundum q̄tulācumque cognitionem quā de ipso accipit, & ideo affectus non indiget ad hoc quòd referatur in deum, quòd redeat in illa media, sed potest statim in ipsum deum ferri, in quem intellectus deuenit.

¶ Ad octauum dicendum, quòd etiam quando aliquid uidetur per similitudinem alterius rei, potest contingere ꝙ uidens rem per medium, cogiter de re immediate sine hoc, ꝙ eius cognitio conuertatur ad aliquam aliam rem, quia in illud medium non conuertitur vt est res quædam, sed vt imago illius rei quæ per ipsam cognoscitur. Idem autem est motus intellectus in imaginem, inquantum est imago & imaginatum, quāmis alius motus sit intellectus in imaginem, inquantum est res quædam, & in id cuius est imago: & ideo quando per similitudinem creaturæ quam intellectus habet penes se, non cōuertitur in creaturam, est res quædam, sed solum vt est similitudo rei, tunc immediate de deo cogitat, quamuis non immediate deum videat.

¶ Ad nonū dicendum, quòd sicut dicit glo. super illud psal. 11. Diminutæ sunt veritates &c. Ab una ueritate increata resultant multæ ueritates in animabus nostris sicut ab una facie similitudines multæ in speculo fracto, siue in multis speculis, & hæc veritas in intellectu nostro resultans primo & principaliter consistit in primis principijs per se notis: & ideo quando per ea de omnibus alijs iudicamus, nostrum iudicium est secundum primam veritatem, cuius est dictorum principiorum veritas similitudo.

¶ Ad decimum dicendum, ꝙ dupliciter cognoscitur aliquid ab altero. Vno modo sicut ex cuius cognitione deuenitur in cognitionem alterius, & sic illud quo cognoscitur est magis notum, vt principia conclusionibus. Alio modo sicut perficiens cognoscentem ad cognoscendum siue sit forma, sicut species lapidis in oculo perficit oculum ad videndum: siue principium effectiuum huius formæ, sicut dicitur quòd oculus videt per solem, & hoc modo id quo aliquid cognoscitur, non oportet quòd sit magis notum, immo possibile est ꝙ non cognoscatur: cognoscitur enim per quandā inflexionem intellectus ab obiecto cognoscibili in id quod erat cognitionis principium, sic autem in deo omnia cognoscimus, & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad undecimum dicendum, quòd verbum Aug. intelligendum est quantum ad hoc, quòd nulla creatura interponitur inter mentem nostram & deum, qua mediante mēs nostra a deo procedat in esse, vel qua mediante formetur per gratiam, uel per gloriam, sicut efficiente medio: nihil tamen prohibet, quin aliqua forma creata mediāte mens nostra a deo formetur, sicut gratiæ, vel charitatis habitus, & sic per speciem creatam formatur mens viatoris ad videndum deum.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd Auempace posuit ꝙ intelligere essentias separatarum substantiarum poterat prouenire homini per scientias speculatiuas, quas in hac vita adiscimus. Sed hanc positionem improbat Commen. in 3. de anima ex hoc, ꝙ adhuc non sunt inuenta aliqua principia, in quibus ad hoc peruenirī posset quod non uideretur esse probabile, si ad hoc per principia scientiarum speculatiuarum peruenirī posset, & præcipue cum omnis humana cognitio ad illam ordinetur: non enim esset probabile ꝙ species humana deficeret a perfectione naturali totaliter. Et ideo dicendum, ꝙ prædicta positio impossibilis est, cuius ratio est: quia scientiæ speculatiuæ procedunt ex principijs per se notis, quæ a sensu accipiunt, ut dicitur in 2. posteriorum, & ideo per illa non possumus deuenire in essentias illarum rerum quæ omnes formas sensibiles excedunt, vnde per nullam scientiam speculatiuam quam nunc acquirimus, scimus quid est deus, uel quid est angelus, nisi sub quibusdam similitudinibus magis cognoscētes de eis quid non sunt, quàm quid sunt: & propter hoc dicit Philosophus in principio metā. quòd scientia de deo non est humana possessio, quia scilicet eam ad plenum habere non possumus. Com. 36. Cap. ult. Pri. com. c. 1. S. Tho. c. 3.

¶ Ad tertiumdecimum dicendum, quòd corpus non potest esse corruptibile, nisi quando anima non plene corpori dominatur. Si enim plene ei non dominaretur, suam incorruptionem ei conferret, & ideo in statu corruptionis oportet quòd anima cognoscat secundum exigentiam corporis. s. accipiendo a sensibus, tali autem modo cognitionis deus per essentiā uideri non potest, ut ex dictis patet, & secundum hoc status corruptionis repugnat visioni dei per essentiam. In pñti art.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de delectatione.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid sit delectatio.
¶ Secundo, Quæ sit causa delectationis.
¶ Tertio, De comparatione delectationis ad tristitiam.
¶ Quarto, De bonitate & malitia delectationis & tristitiæ.
¶ Quinto, De comparatione delectationis spiritualis ad corporalem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum delectatio sit passio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ delectatio non sit passio. Omnis enim passio in motu cōsistit, ut dicitur in lib. 6. principiorum: sed delectatio non est motus, neque generatio aliqua, ut dicit Philosophus in 7. eth. ergo delectatio non est passio. Pri. 2. q. 31. art. 1. Cap. ult. & 10. ethi. c. 2. & 4.

¶ 2 Præt. Operatio non est passio, sed magis actio, cum sit existentis in actu secundum quod huiusmodi: sed delectatio est quædam operationis perfectio, ut dicitur in 10. eth. ergo delectatio non est passio. Ca. 4. circa finem.

¶ 3 Præt. In omni passione trahitur patiens ad terminos agētis, quia agens assimilat sibi patiens: sed causa delectationis est conuenientia, & ita illud quod delectatur in suis terminis manet. ergo delectatio non est passio.

SED CONTRA. Gaudium & delectatio sunt vnius generis: sed gaudium est passio, ponitur enim una de quatuor principalibus passionibus, vt patet 9. de ciuit. dei, ergo & delectatio est passio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præt. Delectationis est bonum: sed bonum est proprium obiectum appetitus. ergo delectatio ad appetitum pertinet: sed alia quæ pertinent ad appetitum sunt passiones, vt amor, ira, & huiusmodi. ergo & delectatio est passio.

II Vbi supra art. 2. T.com.10. VLTERIVS. Videtur quòd in parte intellectiua animæ, & in alijs substantijs spiritualib' delectatio esse nõ possit, quia vt dicitur in 7. physicorum, Omnis passio est in parte animæ sensitiua: sed delectatio est passio, vt probatum est. ergo non potest esse in parte intellectiua, nec in substantia aliqua spirituali.

Par. 1. ca. 3. ¶ 2 Præt. Auicenna dicit in 6. de naturalibus, quòd subiectũ delectationis est speciei corporalis: sed pars intellectiua non vtitur aliquo corporali organo. ergo in ea non potest esse aliqua delectatio.

¶ 3 Præt. Illud quod est intellectiuæ partis, non est commune nobis & brutis: sed delectatio est etiam in brutis. ergo delectatio non est intellectiuæ partis.

SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ 15. Gaudium est angelis dei super vno peccatore pænitentiam agente.

¶ 2 Præt. Philosophus dicit in 7. ethico. q̃ deus semper vna & simplici operatione gaudet. ergo & eadem ratione in alijs substantijs spiritualibus potest esse delectatio.

III Vbi supra art. 3. ca. 4. VLTERIVS. Videtur q̃ delectatio sit in tempore. Delectatio enim cõsequitur operationem nostram, vt dicitur in 10. ethi. sed operatio nostra est in tempore. ergo & delectatio est in tempore.

¶ 2 Præt. Omne illud in quo est accipere prius & posterius, est in tempore: sed in delectatione est accipere prius & posterius, cum aliquis per longam horam possit continue delectari. ergo videtur q̃ delectatio sit in tempore.

¶ 3 Præt. Delectatio alijs passionibus condiuiditur: sed aliæ passiones animæ sunt in tempore, vt ira, & huiusmodi. ergo & delectatio.

Cap. 4. SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 10. ethicorum. Secundum nullum tempus acciperet quis delectationẽ.

¶ 2 Præt. Delectatio sequitur apprehensionem conuenientis: sed visio, & aliæ apprehensiones non sunt in tempore, sed in istanti. ergo & delectatio non mensuratur tempore.

III Vbi supra art. 3. VLTERIVS. Videtur quòd delectatio & gaudium sint penitus idem, & similiter exultatio, & lætitia, & iucunditas. Passiones enim & habitus penes obiecta distinguuntur: sed gaudium, & delectatio, & alia supra dicta habent idem obiectum. s. bonum conueniens. ergo sunt idem.

¶ 2 Præt. Ab eadem causa procedit idem effectus, quia idem semper natum est idem facere: sed delectationis & gaudij non potest poni nisi vna & eadem causa, scilicet coniunctio conuenientis. ergo sunt idem.

¶ 3 Præt. Vnum vni opponitur: sed delectationi & gaudio opponitur vnum, quod est tristitia. ergo delectatio & gaudium sunt vnum omnino.

Par. 4. ca. 5. Cap. 4. SED CONTRA est, quod dicit Auicenna in 6. de naturalibus, quòd gaudium est species delectationis. ergo non sunt omnino idem. I

¶ 2 Præt. Si gaudium & delectatio essent omnino idem, vbicumque est delectatio esset & gaudium: hoc autem falsum est, quia in sensu dicitur esse delectatio, sed non gaudium, proprie loquendo. ergo delectatio & gaudium non sunt penitus idẽ.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionẽ, quòd quælibet res quando pertingit ad propriam perfectionem, consequitur stabilimentum & vigorem, sicut corpora quando peruenium ad terminos motus sui naturalis, quia in loco naturali conseruantur. Cum autem motus penes terminos distinguantur, oportet quòd diuersum iudicium de peruentione ad terminum complementi accipiatur secundum differentiam motus. Mouetur autem aliquid ad suam perfectionem dupliciter. K Vno modo per inclinationem naturalem, sicut lapis mouetur deorsum, & hic motus non præcurrit cognitionem in eo quod mouetur, sed in alio quod est principium causans hanc inclinationem, & hic est motus naturalis. Alio modo per inclinationem, cuius principium est cognitio eius quod mouetur, & hæc quidem inclinatio dicitur appetitus animalis, aut intellectualis: vnde sicut in terminatione motus naturalis est quædam vigoratio naturalis eius quod mouetur, ita in assecutione perfectionis, in quam tẽdit appetitus animalis, est quædam quietatio ipsius, seu vigoratio eius præsupponens cognitionem perfectionis iam coniunctæ, sicut appetitus præsupponebat cognitionem perfectionis nondum habitæ, & talis vigor, siue quietatio appetitus vocatur delectatio: vnde

F etiam Commen. dicit in 10. ethi. quòd delectatio est quædam superfloritio naturæ. Est autem duplex appetitus sicut & cognitio, scilicet sensitiuæ, & intellectiuæ partis. Appetitus autem sensitiuæ partis est virtus in organo corporali, & est immediatum principium corporalis motus: vnde omnia quæ accidunt in appetitu sensitiuo sunt coniuncta cum quadã trãsmutatione corporali, quod non accidit in his quæ sunt in appetitu intellectiuo, nisi passione large accepta, & impropre, vt in 3. lib. dist. 15. dictum est, vnde delectatio quæ est in appetitu sensitiuo, quædam passio est, non autem delectatio quæ est in intellectiuo, nisi passione large accepta. q. 2. arti. 1 q. 2. in cor

no alterius, quantum gauderet si in seipso haberet. Sed si par erit cũctorum gaudium, videtur quod

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens motum per accidens terminari ad alium motum, quis G hoc per se fit impossibile, vt probatur in 5. Physicorum. Delectatio ergo inquantum huiusmodi, semper consistit in aliqua terminatione motus: sed tamen quia in terminatione motus appetitiui consurgit quidam motus, in quo passio animalis consistit, ideo passionem inesse accidit delectationi, sed inest per se delectationi sensitiuæ. T.com. 1

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis operatio inquantum operatio, non sit passio, tamen potest habere passionem annexam vel sicut præcedentem, vel sicut subsequentem, vt præcedentem quidem, sicut sentire habet annexam receptionem speciei sensibilis, & intelligere receptionem speciei intelligibilis secundum quod omne sentire quoddam pati est: sed vt consequentem, sicut operationem appetitus sensitiui consequitur quædam corporaliter transmutatio secundum dilatationẽ & constrictionem cordis, & alia huiusmodi, & sic quamuis delectatio inquantum est delectatio, sit circa operationem, tamen inquantum est delectatio sensitiua, est in passione quidam consistens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd delectatus includitur terminis H suæ perfectionis, ex qua delectatio consurgit, qui quidem termini sunt alieni hoc modo quo differt perfectio & perfectibile: sunt autem propii secundum quod perfectio est connaturalis perfectibili.

¶ Alia duo concedimus quantum ad delectationem sensitiuã.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd delectatio inuenitur diuersimode in deo, angelis, hominibus & brutis, secundum quod diuersimode se habent ad suas perfectiones, ex quarum coniunctione delectatio cõsurgit. Bruta enim non possunt pertingere ad altiorem perfectionem quam sit perfectio materialis: vnde eam consequuntur materiali motu, qui. s. est per organum corporale, & sic delectatio in eis consurgens est materialis passio. In angelis vero cum sint omnino a materia separati, non est accipere aliquã materialem perfectionem, sed immaterialem tantum, vnde & immaterialiter eam consequuntur, & delectatio in eis consequens immaterialis est. Vnde dicit Diony. in fine cæleste. hierar. q̃ cælestes dispositiones. s. angeli acceptrices non sunt omnino eius quæ secundum nos est passibilis delectationis: homines vero ex spirituali & materiali natura compositi sunt, & ideo quantum ad inferiorem partem. s. appetitum sensibilem, in quo cum brutis cõueniunt, est delectatio materialis: in superiori vero appetitu in quo cum angelis conueniunt, habent delectationem immaterialem, vt cum gaudent de rebus spiritualibus, puta de contẽplationibus, & alijs diuinis donis: vnde dicit Dio. ibidem, q̃ in participatione angelicæ delectationis sæpe facti sunt, & viri sancti per deificos diuinarum illuminationum superaduẽtus. In omnibus autem prædictis perfectio est aliud ab eo quod perficitur, vnde possibile est plures perfectiones uni inesse, & ideo tam in brutis q̃ in hominibus & angelis sunt multiplices delectationes eis superuenientes: sed deus non habet perfectionẽ quæ non sit ideo quod ipse, cum ipse sit actus purus, & ideo vnica tantum est eius delectatio non superuenientis, sed essentialis. vnde dicit Philosophus in 7. ethi. quòd deus semper vna & simplici gaudet delectatione. Cap. ult.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ in appetitu intellectiuo nulla est passio, sed solum in appetitu sensitiuo, quia quod patitur, ab alio mouetur & ducitur: appetitus autem intellectiuus, cum sit liber sui non dicitur duci, sed appetitus sensitiuus ducitur, vnde in eo solo passio cadit, delectatio vero quæ est in appetitu intellectiuo non est passio, sed quædam operationis perfectio, vt dictum est. In præsenti arti. plures.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Auicenna loquitur de delectatione sensitiua, quæ per organum completur corporale, sicut & cætera quæ ad sensitiuam partem pertinent.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ illa quæ sunt communia nobis & brutis

brutis secundum vnam rationem non pertinent ad intellectiuam partem, sed aliquid est commune nobis & brutis non secundum rationem eandem quod in nobis ad intellectum pertinet sicut cognitio, & alio huiusmodi quæ secundum quandam communitatem analogiæ extenduntur a deo vsque ad bruta animalia vt cognitio, & etiam vsque ad plãtas vt vita, & etiam vsque ad lapides vt esse, vt patet per Dion. de diui. no. & secũdum hoc delectatio spiritualis habet communitatem cum delectatione quæ est in brutis. Cap. 4. par. 1.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd aliquid dicitur esse in d tempore dupliciter. Vno modo per se, alio modo per accidens: quia autem de ratione temporis est prius & posterius, & illud per se inest alicui quod conuenit ei secundum rationem suæ speciei, ideo illa per se in tempore sunt, in quibus requiritur aliquid ad complementum speciei, quod in futurum expectatur, & hoc modo motus est in tempore: non enim completur species motus in medio nisi peruenianur ad terminum: & similiter etiam quies est in tempore, eo q̃ quiescere est eodem modo se habere nunc vt prius, & sic de ratione quietis est vt aliquid in futurum expectetur. Per accidens vero aliquid in tempore esse dicitur, ad cuius speciei complementum nihil requiritur quod in futurum expectetur, sicut esse hominem quod in vno instanti completur: sed est coniunctum motui qui per se est in tempore prout esse hominis variabile est, delectatio autem ad complementum suæ speciei & rationis nihil in futurum expectat, in instanti enim verum est dicere hominem delectari: vnde non est in tempore nisi per accidẽs, inquantum scilicet perfectio illa ex cuius coniunctione surgit delectatio, motui coniuncta est, & ideo si sit aliqua perfectio quam motus non contingat, talis delectatio non erit in tempore neque per se, neque per accidens, & hæc est spiritualis delectatio in angelis: in brutis autem est delectatio existens in tempore per accidens, inquantum eorum perfectionibus motus directe coniungitur: sed in nobis delectatio non est in tempore quo ad intellectiuam partem eiusdem per accidens nisi valde indirecte, inquantum scilicet operatio intellectus nostri coniungitur phantasmatibus, tamen verum est nullam delectationem esse in tempore per se loquendo. D. 1151.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd delectatio immediate consequitur operationes animæ, quæ sunt apprehendere, & velle: hæ autem operationes non sunt in tempore nisi per accidens. Videre. s. & intelligere, & velle statim sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd aliquis dicatur diutius alio delectari, non est nisi inquantum delectatio est in tempore per accidens, sicut etiam dicitur homo diutius videre, vel viuere.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ etiam aliæ animæ passiones quantum ad id quod est ex parte animæ non sunt in tempore nisi per accidens, inquãtum scilicet eis coniungitur motus ex parte corporis, tamen delectatio magis habet rationem q̃ non sit in tempore quàm aliæ passiones: quia aliæ passiones consistũt in appetitu secundum quod tendit in aliquid, sicut ira in vindictam, & odium in nocumentum alterius: sed delectatio cõsistit in appetitu secundum quod eius motus in ipo appetibili adepto terminatur: omnis autem terminus motus non est in tempore, sed in instanti.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, q̃ delectatio, gaudium, lætitia, & omnia huiusmodi hoc habent cõmune q̃ causantur ex coniunctione perfectionis appetitæ. Perfectio autem aliqua potest alicui coniungi dupliciter, vno modo realiter, alio modo secundum comprehensionem eius. Ex hoc autem q̃ perfectio realiter coniungitur consurgit delectatio: ex hoc autẽ q̃ coniungitur secundum apprehensionem surgit gaudium, & omnia alia. & propter hoc etiam gaudiũ est de ipse futurorum, & memoria præteritorum, sed delectamur de præsentibus tãtũ: ideo etiam quia sensus exterior nõ apprehendit rem nisi præsentem, secundum eum nõ dicimur gaudere, sed delectari: sensus autem interior apprehendit & rem præsentem, & absentẽ, vnde secũdum sensum interiorem dicimur & delectari, & gaudere: delectari quidem de eo q̃ sibi sua perfectio coniungitur, sicut de ipsa sua operatione, de qua etiam & gaudet inquantũ eam apprehendit, sed de operatione sensus exterioris quæ sibi non coniungitur nisi apprehensione, potest quidem gaudere, sed nõ delectari: sicut sensus interior, vel intellectus non delectatur in comestione dulciũ, sed potest gaudere de hoc inquantum hoc apprehendit vt conueniens exteriori sensui. Lætitia vero, & exultatio, & iucunditas exprimunt quosdã gaudij effectus: lætitia quidem effectum interiorem, secundum quod in se affectus dilatatur quasi roboratus & perfectus ex appetibilis coniunctione, vnde & passio gaudij cum dilatatione cordis perficitur. Dicitur. n. lætitia quasi latitia sed exultatio exprimit vlterius effectum gaudij exterius prorumpentem in signũ interioris gaudij, vũ dicit exultatio ex hoc, q̃ interius gaudiũ ad exterioria p̃dit, quod ex magnitudine gaudij interioris contingit, vũ dicit Cassiodo. super psal. q̃ exultatio in magno gaudio fit. Iucunditas vero vlterius importat effectum gaudii exterius prorumpentem, qui non solum demonstrat interius gaudium, sed etiam excitat aliquos ad gaudendum. In expositione psal. 9. sup illud Lætabor & exultabo I te.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ gaudium & delectatio licet habeant vnum obiectum secundum rem, non tãtũ est vnũ obiectum secundum rationem. Bonum. n. cõiunctum realiter facit delectationem, sed coniunctum secundum apprehensionem facit gaudium: lætitia vero, exultatio, & iucunditas sunt idem quod gaudium, nisi q̃ exprimunt quosdam gaudij effectus, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ idem est causa delectationis & gaudij, sed non eodem ordine. Primo. n. & per se est causa delectationis, secundario uero est causa gaudij. Nunquàm. n. ad aliquid apprehensum facit gaudium, nisi inquantum æstimatur vt coniunctum, vel coniungibile secundum rem ad faciẽdum delectationem, & ideo coniunctio perfectionis primo & per se facit delectationem, sed inquantum apprehenditur vt delectationem faciens, facit gaudium etiam q̃n delectationem actualiter non causat, vũ delectatio naturaliter prior est gaudio.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ gaudio opponitur directe tristitia: delectationi autem opponitur dolor, secundum quod delectatio est in sensu exteriori, & præcipue in tactu, sed secundum quod est interius, non habet aliud oppositum quàm tristitiam, posset tamen habere, si esset nomen positum.

ARTICVLVS II.

Vtrum causa delectationis sit sola operatio connaturalis habitus non impedita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ causa delectationis non sit sola operatio connaturalis habitus nõ impedita. Dicit. n. Auicen. in lib. de naturalibus, q̃ delectatio consurgit ex perceptione conuenientis adiunctã: sed non sola operatio est conueniens, sed multa alia. ergo non sola operatio est delectationis causa. 1. 2. q. 32. ar. 1. Auicẽna.

¶ 2 Præt. Idem non est contrariorum causa: sed operatio aliquando est causa tristitiæ etiam propria & connaturalis. vnde accidia quæ quædam tristitia est, etiam consurgit ex spiritualibus operibus. ergo operatio nõ est ꝓpria delectationis causa.

¶ 3 Præt. Si aliquid est causa alicuius, continuatio eius causa est continuationis illius: sed continuatio operationis non est causa continuationis delectationis, immo continuatio operationis frequẽter parit fastidiũ, & opatiões in sui nouitate sunt magis delectabiles. ergo operatio non est causa delectationis.

¶ 4 Præt. Quies operationi opponitur: sed quies delectationem causat. ergo operatio non est propria cã delectationis.

¶ 4 Præt. Senes sunt attentioris operationis q̃ iuuenes: sed in senibus est minus de delectatione quàm in iuuenibus, vt patet per Philosophum in 8. ethico. ergo operatio non est causa delectationis. Cap. 4.

¶ 5 Præt. Si operatio esset causa delectationis, similiter se haberent ad delectationem qui similiter se habent ad operationem: sed aliqui qui similiter operantur, non similiter delectantur: melancolici enim minus delectantur q̃ sanguinei. ergo videtur q̃ operatio non sit per se delectationis causa.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 7. ethi. quòd delectatio est operatio connaturalis habitui: nec hoc potest intelligi nisi causaliter. ergo operatio est delectationis cã. Cap. 14.

¶ 2 Præt. Vnumquodque distinguitur secundum distinctionem suæ causæ: sed delectationes distinguuntur per distinctionem operationum, vt patet per Philosophum in 10. ethico tum. ergo operatio est delectationis causa. Cap. 5.

¶ 3 Præt. Habitus non cognoscitur nisi per operationem, vel per aliquid per operationem causatum: sed habitus cognoscitur ex delectatione, vt dicitur 2. ethicorum. Signum oportet accipere habitus sentẽ in opere delectationẽ. cum ergo delectatio nõ sit ipsa operatio, videt q̃ sit ex operatione causata. Cap. 3.

RESPON.

Universidad de Deusto Biblioteca

RESPON. Dicendum, quòd sicut anima est forma corporis, ita in his quæ sunt cõmunia animæ & corpori id quod ex parte animæ se habet, est formale: quod vero ex parte corporis materiale, sicut in ira appetitus vindictæ est formale: accensio sanguinis circa cor est materiale. Cum ergo delectatio secundum quod F passio, sit de cõmunibus animæ & corporis, & eius possit esse quasi duplex, formalis ex parte animæ, & materialis ex parte corporis. Sed quia delectatio secundum quod se tenet ex parte animæ, habet rationem quasi communem quantum ad omnes, in quibus delectatio inuenitur scilicet deum, angelos, & homines, & bruta: secundum autem G quod se tenet ex parte corporis manet tantum in parte animæ sensitiua, ideo causa formalis delectationis est causa delectationis cuiuscumque, non autem causa materialis ipsius. Patet etiam q̃ secundum formam est aliquid actu, sed secundum materiam est aliquid in potentia, & secundum materiæ dispositionem est aliquid in aptitudine, vel habilitate ad actũ: & ideo secundum materialem causam delectationis sumitur quomodo aliquis sit dispositus ad delectationem: sed secundum causam formalem ipsius apparet qualiter aliquis actu delectetur. Formalis igitur causa cuiuslibet passionis, vel operationis est obiectum ipsius: obiectum autem delectationis est bonum conueniens coniunctum. Ex eo enim quòd delectatio est in parte appetitiua, oportet q̃ eius obiectum sit bonum: ex eo vero quod est appetitus iam terminati in suo obiecto, oportet q̃ sit conuenientia etiam coniunctum. Hoc autem bonum quod est proprium delectationis obiectum, est operatio, præcipue H propter tres rationes. Primo, quia cum delectatio consistat in quietatione appetitus, motus autem appetitus sit in bonum, oportet quòd quietis ipsius delectatio sit in vltimo bonorum. Vltimum autem & perfectissimum quod est in vnoquoque, est sua operatio: vnde omnis forma inhærens comparatur ad operationem quodammodo vt potentia ad actum, propter quod forma dicitur actus primus vt scientia, & operatio actus secundus, vt considerare, vt patet in 2. de anima. Secundo quia cum delectatio sit in appetitu, & omnis passio, vel operatio appetitus præexigat apprehensionem, oportet quòd bonum coniunctum quod delectationem causat, sit apprehensum: dispositio autem quæ est iam inhærens, a nobis non apprehenditur ita sicut dum est in fieri, vt Auicenna dicit in 6. de naturalibus. vnde ethici minus sentiunt caloriem febrilem quàm alij febricitantes, quamuis in eis febris sit intensior, quia iam calor ille est infusus membris quasi complexio illorum, & hoc ideo quia nostrum sentire & intelligere sunt ex aliqua permutatione intellectus & sensus a suis obiectis: ab eo autem quod iam in se quiescit, nihil immutatur. Vnde cum esse nostrum, & viuere nostrum, & omnis actus proprij insint nobis vt in nobis quiescentes, sola autem operatio insit in nobis vt in fieri existens, in ipsa operatione percipimus & esse nostrum, & viuere nostrum: & inde est quòd in operando delectamur, & in videndo, & sentiendo, & alijs huiusmodi, in quibus indicatur quodammodo nostrum esse & viuere, vt patet per Philosophum in 10. ethico. Tertio, quia operatio procedit ex his bonis quæ in nobis sunt, & quodammodo in te continet sicut effectus causam, per eam etiam bonis exterioribus coniungimur: vnde omne bonũ quod a nobis est diligibile, quietat nostrum appetitum mediante operatione, vnde operatio est per se causa delectationis, non autem omnis operatio est delectationis causa, sed illa quæ est ab habitu procedens & non impedita, bonum K enim coniunctum non delectat nisi inquantũ est conueniẽs: operatio autem efficitur nobis conueniens & quasi connaturalis per habitum, quia habitus inclinat in actum per modum naturæ, vt Tullius dicit de virtute: & ideo dicitur in 2. ethi. q̃ delectatio in opere facta est signum habitus inhærentis. Quamuis autem operatio connaturalis nobis fiat secundum habitum, tamen potest esse nobis nõ conueniens ratione alicuius accidentis, inquantum videlicet habemus aliqua impedimenta progrediendi in talem operationem: vnde oportet operationem, quæ delectationem causat, esse non impeditam, & hoc est quod dicit Philosophus in 7. ethi. quòd in operatione connaturalis habitus non impedita delectatio consistit. Sic ergo causa formalis propria delectationis est operatio connaturalis habitus non impedita, materialis autem causa delectationis accipienda est ex parte subiecti eius: subiectum autem delectationis, & omnium animæ passionum est spiritus animalis, qui est proximum instrumentum animæ in operationibus quæ per corpus exercentur. Ad hoc autem quòd spiritus aptetur ad delectationem, duo requiruntur, scilicet debita quantitas, & debita qualitas. Quantitas quidem debita est vt sit abundantia spirituum propter duo. Primo, quia spiritus abundãs in quantitate abundat etiam in virtute. Secundo, quia cum ad passionem delectationis requiratur delectatio cordis & spirituum, non potest delectatio perfici, quando sunt pauci spiritus, quia natura constringit eos, & retinet I suo principio. Sed quando sunt multi spiritus, natura potest retinere partem in principio suo, & effundere abunde ad dilatationem: & ideo conualescẽtes in quibus sunt pauci spiritus, sunt proni ad tristitiam magis quàm ad delectationem. Debita vero qualitas attenditur quantum ad tria. Primo, vt sit temperata complexionis, & ideo ægri non sunt apti ad delectationem. Secundo, vt spiritus sit clarus, & non nubilosus, & ideo malea colici, in quibus sunt spiritus terrestres & obscuri, sunt proni ad tristitiam. Tertio, vt eius substantia sit mediocris inter spissitudinem & tenuitatem. Si enim sit nimis grossus, sicut in senibus: vel nimis tennis, sicut in macilentis, non est aptus ad delectationem, quia non est facile dilatabilis. Ex propter has causas vinum lætificat, quia generat multos spiritus claros, temperatos, & mediocres inter spissitudinem & tenuitatem. Quanto ergo fuerit maior dispositio ex parte materialium causarum ad gaudium, vel tristitiam, tanto minus quid requiritur ex parte causæ formalis, & ecõuerso: & ideo quidam ex modica occasione lætantur, vel tristantur, quidam vero non nisi ex magna.

Si maior sit beatitudo sanctorum post iudicium.

POST hoc quæri solet, si beatitudo sanctorum A maior sit futura post iudicium, quàm interim. Sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iud-

A D PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis multa alia sint conuenientia quàm operatio, tamen ex omnibus eis non consurgit delectatio, nisi operatione mediante: quia exteriora conuenientia nobis per aliquam operationem coniunguntur, interiora vero in operationibus apprehenduntur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non quælibet operatio est delectationis causa, sed operatio connaturalis habitus non impedita, & ideo quando cogimur ad aliquas operationes contrarias habitibus, qui nobis insunt, vel in quibus impedimenta patimur, ratione quorum accidit nobis fatigatio & labor, in huiusmodi operationibus non delectamur, sed contristamur. 7. ethi. vbi supra.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ triplex ratio est, quare non similiter delectamur in processu operationis, sicut in principio. Primam aliqua Philosophus in 10 ethi. quia scilicet cum operatio sit delectationis causa, quanto aliquis attentius operatur, tanto maior delectatio ex operatione consurgit: homo autem in principio operationis attentior est ad operationem quàm in progressu. Omnia n. noua magis ad se nostram intentionẽ trahunt, & ideo in progressu operationis quando aliquis negligentius intendit operationem, non sentit tantam in opere delectationem. Secundam ponit in 7. ethico. quæ etiam est ratio præmissæ. Oportet n. in nobis delectationem esse secundũ modum naturæ nostræ, vnde cum nostra natura sit mutabilis, non erit nobis semper idem delectabile, quia iam mutati etiamus a pristina dispositione, & sic post pauca non erit nobis conueniens quod prius conueniens erat: & ideo quod prius erat delectabile, fit nobis minus delectabile, vel etiam triste: & hæc etiam est ratio, quare continuitas vnius rei, in nobis fastidium parit, alteratio vero delectat. In deo vero qui semper eodem modo se habet, est semper eadẽ operatio delectabilis, nec aliqua alteratione delectatur, & similis ratio est de angelis, & hominibus beatis. Tertia ratio potest sumi ex verbis Auicen. in 6. de naturalibus. Cum n. ad delectationem requiratur cõnienentis perceptio, ẽto aliquid minus sentitur, tanto minus est delectabile, res autẽ in sui nouitate magis sentiuntur, quia postmodum eorum dispositio fit quasi qualitas quædam inhærens sentientibus: vnde fabri qui sonitum malleorum consueuerunt audire, non ita mouentur a talibus sonis, sicut alij: & ideo in principio operationis homo magis delectatur quàm postmodum in processu ipsius continuatæ, quamuis forte in processu operatio sit intensior.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ quamuis operatio secundum se sit delectabilis, tamen inquantum adiungitur ei motus qui fatigationem inducit, est aliquo modo pœnosa & contristans: vnde & per accidens quies est delectabilis, inquantum tollit contristationis causam. s. motum.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quantum ad causam materialem delectationis senes sunt minus apti ad delectationem q̃ iuuenes: & ideo etiam ex maiori causa formali nõ tantum afficiũtur

tur ex delectatione sicut iuuenes ex minori, loquendo de delectatione quæ est passio, quæ sin appetitum sensibilem redundat, & magis sensibilis est nobis, sicut sulphur modico igne accenditur, quia est ad hoc aptum: ligna vero quæ sunt ad hoc minus apta, maiore igne non accendũtur, tamen spiritualis delectatio quæ nõ est passio, non minor est in senibus quàm in iuuenib⁹, sed forte maior.

¶ Ad sextum dicẽdum, q̃ illi qui similem operationem exercent, quandoque nõ eodem modo delectantur, quod potest contingere & ex parte causæ materialis, quia non habent spiritus similiter ad operationem dispositos: & ex parte causæ formalis, quia eadem operatio vni est conueniens per habitum sibi inhærentem, & alteri non est conueniens qui habitum non habet, immo forte est ei contraria, si contrarium habitum habeat, & propter hoc daze, quod est liberali delectabile, est auaro triste.

ARTICVLVS III.

Vtrum delectationi tristitia sit contraria.

1. 2. q. 31. ar. 8. ad secundum. Ex cap. vlt.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd delectationi tristitia non sit contraria. Passiones n. distinguuntur secundum suas causas: sed causa tristitiæ est motus & labor, vt dicit Philosophus in 7. ethi. vnde iuuenes qui sunt in motu delectationes appetunt quasi medicinas contra tristitiam: causa autem delectationis est operatio, motus autem & operatio non sunt contraria, cum aliquando adinuicem coniungãtur, ergo nec delectatio tristitiæ contrariatur.

¶ 2 Præt. Vnum contrariorum non est materia alterius: sed Cap. 5. delectatio potest esse materia tristitiæ, quia vt dicit Philosophus in 9. ethi. Prauus post parum tristatur de hoc quòd delectatus est, similiter etiam tristitia est materia delectationis & gaudij, vnde & pœnitenti indicitur vt semper doleat, & de dolore gaudeat. ergo delectatio & tristitia non sunt contraria.

9. Phti art. 4. ¶ 3 Præt. Delectatio & gaudium non sunt penitus idem, vt ex prædictis patet: sed tristitia opponitur gaudio, ergo non opponitur delectationi.

SED CONTRA. Medicinæ fiunt per contraria, vt dicitur in 2. ethi. sed delectationes sunt medicinæ contra tristitias, Cap. 3. Cap. 14. vt dicitur in 7. ethi. ergo delectatio & tristitia sunt contraria.

¶ 2 Præt. Bonum & malum sunt contraria: sed delectatio opponitur tristitiæ, vt bonum malo, vt dicitur in 7. ethi. ergo sunt Cap. 14. contraria.

II VLTERIVS. Videtur q̃ delectationi quæ est in considerando sit aliqua tristitia contraria. Fatigatio n. est tristitiæ causa: sed in considerando accidit fatigatio. ergo in considerando accidit tristitia. ergo delectationi quæ est in considerando, aliqua tristitia contraria est.

¶ 2 Præt. Sicut contingit aliquid considerare vt conueniens, ita contingit considerare aliquid vt nociuum: sed consideratio conuenientis causat delectationem. ergo consideratio nociui causat tristitiam, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Omnis actio quæ est contraria habitui inhærenti est tristitiæ causa, sicut ei qui habitum iniustitiæ habet, est contristabilis opera iusti: sed contingit aliquem habentem habitum alicuius scientiæ prodire in actum contra rationem habitus inhærentis, sicut cum grammaticus non grammatice loquitur, & dialecticus non recte syllogizat. ergo in considerando potest esse tristitia, & sic dem quod prius.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 1. top. quòd delectationi, quæ est ab eo quod est considerare, non est aliqua tristitia contraria.

¶ 2 Præt. Considerationes procedunt ex rationibus rerum in anima existentibus: sed rationes rerum etiam contrariarum in anima existentes non sunt contrariæ, vt dicitur in 7. meta. ergo nec delectationi quæ ex consideratione causatur, aliquid potest esse contrarium.

III Quæst. 36. VLTERIVS. Videtur q̃ tristitia fortius afficiat quàm delectatio, quia vt dicit August. in lib. 83. quæst. Nemo est qui nõ magis dolorem fugiat quàm appetat voluptatem. ergo magis homo afficitur tristitia quàm delectatione.

¶ 2 Præt. Sicut tristitia vehementia sua mouet ad fugam, ita delectatio mouet ad desiderium: sed non omnes delectationes appetunt, immo quidam, vt temperati, eas vitant, tristitias Libr. 7. pser tita ca. 13. & 14. autem quilibet fugit, vt dicit Philosophus in ethi. ergo delectatio minus afficit quàm tristitia.

¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in 10. ethi. omnis tristitia Cap. 5.

A hominem in operando impedit, non autem omnis delectatio adiuuat, sed solum propria. ergo tristitia vehementius afficit quàm delectatio.

SED CONTRA. Bonum est efficacius in agendo quàm malum, quia malum non agit nisi in virtute boni, vt dicit Dionys. 4. cap. de diuin. nom. sed bonum & causa delectationis, malum vero tristitiæ. ergo delectatio magis afficit quàm tristitia. Sup Osee 6

¶ 2 Præt. Vt dicitur in 7. ethico. delectatio expellit tristitiam Cap. 14. non solum sibi contrariam, sed & quamlibet aliam. ergo delectatio est fortior tristitia.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd cuiuslibet passionis ratio formalis ex obiecto sumitur, vnde & passiones & actus penes obiecta distinguuntur: obiectum autem B delectationis bonum est, tristitiæ vero malum, vnde oportet tristitiam delectationi formaliter contrariari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis motus per se operationi non contrarietur, est tamen in motu aliquid inuenire, ex quo tristitiam causat, quod contrariatur operationi, secundum quod est delectationis causa. Operatio enim delectationis causa existit secundum quod est conueniens operanti. In motu autem, in quo est processus de vno ad aliud, oportet aliquid esse non conueniens ei quod monetur, cum ea inter quæ est motus, sint contraria: & ideo motus ratione contrarietatis quam habet ad mobile, lassitudinem & tristitiam inducit, & propter hoc præcipue motus innaturales & violenti lassitudinem causant. Sic ergo motus ratione contrarietatis causat tristitiam, operatio vero delectationem ratione conuenientiæ: vnde oportet quòd delectatio & tristitia opponantur secundum oppositionem conuenientiæ & contrarietatis. C

¶ Ad secundum dicendum, quòd tristitia non est materia delectationis, nec delectatio tristitiæ per se loquendo, sed per accidens tantum, inquantum accidit delectationi esse malum, quod est propria tristitiæ materia, & tristitiæ esse bonum, quod est propria materia delectationis: & hoc quidem accidere potest in istis contrarijs, vt vnum per accidens sit alterius materia propter communitatem suorum obiectorum quæ sunt bonum & malum, quorum vnum potest alteri adiungi ratione diuersorum. Quod enim est secundum vnam rationem bonum, potest esse secundum alteram rationem malum. Accidit etiam quòd huiusmodi contraria consistunt in actu animæ quæ reflectitur super actum suum, inquantum scit se scire, & vult se velle: vnde & tristitia potest esse materia gaudij, D & etiam ipsum gaudium, quod in rebus naturalibus accidere non potest, vt aliquid sit materia suiipsius, vel etiam contrarij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si fiat vis in verbis, sicut delectatio distinguitur a gaudio, ita dolor a tristitia, vt sic per oppositum tristitia respondeat gaudio, dolor vero delectationis sed quia dolor proprie accipitur in sensu, & præcipue in sensu tactus, delectatio etiam proprie loquendo se extendit ad interiores vires, ideo delectationi non solum dicimus opponi dolorem, sed etiam tristitiam.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd apprehensio potest dici delectationis causa dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius apprehensi, sicut cum apprehẽdimus aliquod bonum nobis conueniens, & inde delectamur, & per hunc modum apprehensio est omnis delectationis causa. Vnde nihil prohibet delectationi quæ fit ex apprehensione causatur siue sensibili, siue intelligibili aliquid contrarium esse, alias E nulli delectationi esset tristitia contraria. Alio modo, ex parte ipsius apprehensionis, vt cum quis delectatur non quidem de apprehenso, sed de ipsa apprehensione quæ apprehendit, & hic per se loquendo, delectationi quæ ex quacumque apprehensione causatur, non potest esse tristitia contraria. Oportet enim huiusmodi tristitiam etiam ex aliqua apprehensione causatam esse: contraria enim circa idem sunt. Apprehensio autem per se loquendo, nullo modo potest tristitiam facere, quia illud solum tristitiam facere potest, quod est contrarium: nulla autem apprehẽsio inquantum huiusmodi est contraria, vel repugnans apprehendenti, immo est perfectio ipsius, quia species quibus fit apprehensio, sunt perfectiones apprehendentis: vnde nulla apprehensio nec sensibilis, nec intelligibilis per se loquendo, tristitiam causat, sed delectationem tantum, quandoque plus, quandoque minus, secundum quod apprehensio est perfectior, & delectatio conuenientior. Vnde Philosophus dicit in 10. ethic. quòd perfectissima ac per hoc delectabilissima vitio est vitus optimi dispositi ad pulcherrimum sub vitu cadentũ. Cap. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cadentium. Per accidens autem contingit ex apprehensione causari tristitiam dupliciter. Vnomodo, ex parte apprehendentis, qui scilicet apprehendit per organum aliquod corporale, cui potest accidere lassitudo & corruptio propter organi permutationem, & sic apprehensio sensitiuæ partis per accidens est contristatiua: apprehensiua vero intellectiua nõ nisi per accidẽs valde remotum, inquantum scilicet consideratione intellectus adiungitur operatio sensitiuarum virium, ex quibus accidit in consideratione intellectus nostri lassitudo, quod nõ esset, si sine phantasmatibus intelligere possemus. Alio modo, ex parte ipsius effectus apprehensionis, inquantum ex hoc quòd apprehensioni vacauimus, aliquod damnum incurrimus, vtputa, si ex hoc impedimur ab aliquo vtiliori, vel pertrahimur in peccatum occasionaliter: sed tunc propriè loquendo, non causatur tristitia ex apprehensione, sed ex consideratione effectus apprehensionis: & ideo propriè loquendo delectationi quæ est ex hoc quod est considerare secundum intellectum, non est aliqua tristitia contraria.

F

rum cognitio. Vnde Hierony. Per-

AD PRIMVM ergo & secundũ patet responsio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd operatio contraria habitui scientiæ quandoque procedit ab aliquo scienter, & tunc talis operatio est habitui conueniens, quia per habitum scientiæ nõ solum cognoscimus id quod est rectum, sed etiam id quod est erroneum, vnde etiam scire aliquid esse erroneum est de perfectione scientiæ. Si autem consideratio scientiæ contraria procederet ab aliquo nescienter, vtputa, cum quis habet falsam consideationem quam æstimat veram, adhuc talis consideratio erit delectabilis, quia apprehenditur vt conueniens, quamuis non sit conueniens, sicut & iusto esset operatio iniusta delectabilis, si eam æstimaret esse iustam.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd tam delectatio quàm tristitia consequuntur causam aliquam apprehensam, vnde & possunt dupliciter considerari. Vno modo, ex parte causæ delectãtis, vel contristantis: alio modo, ex parte apprehensionis, quam delectatio & tristitia sequitur. Causa autem delectationis est bonum conueniens coniunctum: tristitiæ vero repugnans malum coniunctum. Potest autem inueniri aliquod bonum quod totaliter conueniens est, nec ex aliqua parte dissonantiam habet: non autem potest inueniri aliquod malum, quod ita sit dissonum, quòd quantum ad nihil conueniens sit: quia non est aliquid pure malum, quod secundum aliquid non sit bonum, & ideo causa delectationis perfectius se habet ad delectãdum, quàm causa tristitiæ ad cõtristandum, generaliter loquendo: sed in speciali non potest vna regula dari propter diuersos ordines causarum in malitia & bonitate, vnde quædam causa delectans excedit contristantem aliquam, & econuerso. Sed ex parte apprehensionis tristitia secundum genus, generaliter loquendo, delectationem excedit, eo quòd res similes minus sentiuntur quàm res contrariæ: vnde cum conuenientia delectationem causet, repugnantia vero tristitiam, quantum ad apprehensionem tristitia delectationi præualet, quàmuis in speciali aliqua delectatio alicui tristitiæ præeminear q̃tum ad apprehensionẽ. Dicendũ ergo est, ꝙ si propriè loquamur, delectatio vehementius afficit q̃ tristitia, sed tristitia magis sentitur quàm delectatio, sicut etiã & amor rei præsentis, vt August. dicit 10. de trinit.

Cap. 1. & 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ magis fugitur tristitia, quàm appetatur delectatio, quia magis sentitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnis tristitia per se loquẽdo, est mala, vt ista dicetur, quis per accidens possit esse bona: sed nõ omnis delectatio est bona per se loquendo, ideo tã boni quàm mali fugiunt tristitiam quamlibet, sed non omnes delectationes qualibet appetunt.

Art. sequẽti quæst. 2.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ pluribus modis potest impediri aliqua operatio q̃ perfici, quia nõ pficitur nisi oibus causis cõcurrẽtibus. Impedit aũt operatio, si quodcũq; corũ q̃ sunt ad opationẽ necessaria impediat: & ideo oĩs tristitia opationẽ aliquã impedit, inqtum est cõtraria operãti, nõ aũt oĩs delectatio coadiuuat ad operandũ, immo extranea impedit inquantũ auertit intentionem ad aliud q̃ attẽtio, quæ necessaria est ad plecte agendum; sed propria delectatio & operantẽ expedit, eum quodammodo corroborando, inquantum est conueniens, & attentionem eius facit inhærere ad operationem delectabilem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quælibet delectatio sit bona.

1. 2. q. 34. art. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd quælibet delectatio sit bona. Omne enim quod coniunctum alijs

facit eligibiliora, est per se bonum: sed delectatio coniuncta quibuscumque bonis facit ea eligibiliora. ergo delectatio est per se bonum, & sic quælibet delectatio bona erit.

¶ 2 Præt. Nihil appetitur nisi bonum: sed vnumquodque est appetibile ex hoc quòd est delectabile. ergo delectatio per se loquẽdo, est bona, & sic idem quod prius.

acto iudicio, ampliorem gloriã sue

¶ 5 Præt. Omne esse, inquantum huiusmodi, est bonum. ergo & illud quod est vltima entis perfectio vniuersaliter est bonum: sed delectatio est vltima entis perfectio, perficit enim operationem quæ est actus secundus, vt per Philosophum patet. ergo omnis delectatio est bona.

10. ethi. ca. 4. & 5.

SED CONTRA. Illud quod fugit virtuosus est malum: sed delectationem fugit temperatus. ergo delectatio est mala.

¶ 2 Præt. Illud quod iudicium rationis impedit est malum: sed delectatio corrumpit æstimationem prudentiæ, vt dicitur in 6. ethi. ergo delectatio est mala.

Cap. 6.

¶ 3 Præt. Illud cuius desiderium facit aliquid malum, est per se malum: sed desiderium delectationis facit aliquos malos sicut intemperatos, qui delectationem prosequuntur vt finẽ, & blandos qui ad delectationem solummodo dulcia loquuntur. ergo delectatio est mala.

II

VLTERIVS. Videtur quòd non omnis tristitia sit mala. Nullum.n. salutiferum est malum: sed aliqua tristitia est salutifera. Quæ enim secundum deum est tristitia, pænitentiam in salutem stabilem operatur. 2. Cor. 7. ergo aliqua tristitia est bona.

¶ 2 Præt. Nullũ laudabile est malum: sed aliquæ tristitiæ sunt laudabiles, sicut misericordia quæ est tristitia de alieno malo, & pænitentia quæ est tristitia de peccatis præteritis. ergo non omnis tristitia est mala.

¶ 3 Præt. Sicut delectatio se habet ad bonum, ita tristitia ad malum: sed non omnis delectatio est bona. ergo nec omnis tristitia est mala.

SED CONTRA. Omne illud quod impedit operationem rectam est malum: sed omnis tristitia operationem impedit, vt patet in 10. ethi. ergo omnis tristitia est mala.

Ex cap. 5.

¶ 4 Præt. Quod adiunctum alicui facit ipsum minus bonũ, est per se malum: sed tristitia cuiuscumque bono adiuncta facit ipsum minus eligibile, vnde 2. Cor. dicitur. Non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit deus, & eadem ratio est cuiuscumque virtutis actui tristitia adiungatur. ergo tristitia est secundum se malum.

III

VLTERIVS. Videtur quòd aliqua delectatio sit optimum. Illud enim quod est vltimus finis est optimum: sed delectatio est vltimus finis, vt enim dicitur in 7. ethi. Est finis & architecton, architectonicarum autẽ fines sunt nobiliores & desiderabiliores, vt dicitur in primo ethi. ergo delectatio est optimum.

Vbi supra art. 5.

¶ 2 Præt. Dicitur in 2. cęli & mundi. Omnis res est propter suam operationem: sed operatio est propter delectationem, cum delectatio sit operationis perfectio, vt dicitur in 10. ethi. ergo delectatio est vltimus finis.

Cap. 14. secundũ patitionẽ Cõmen. Cap. 1. T. com. 17. Cap. 4. & 5.

¶ 3 Præt. Illud quod desideratur tantum propter se, & nunq; propter aliud est vltimus finis: sed delectatio est huiusmodi, stultum.n. est quærere, quare aliquis velit delectari ergo delectatio est vltimus finis.

¶ 4 Præt. Illud quod omnes appetunt, & cum cuius contrario nihil est eligibile, videtur esse optimum & vltimus finis: sed omnes delectationem appetũt & pueri, & bestiæ, & homines, sapientes, & insipientes: nec aliquod bonum esset eligibile, si esset triste: nec etiam esset possibile in aliquo bono continue perseuerare, si esset triste. ergo delectatio est optimum.

SED CONTRA. Vltimus finis hominis & optimum eius est beatitudo ipsius: sed beatitudo non est delectatio, sed magis operatio, vt ex supra dictis patet. ergo delectatio non est optimum.

q. 1. ar. 1. ꝓ sentis dist.

¶ 2 Præt. Secundum Platonem, delectatio est generatio sensibilis in naturam: sed nulla generatio est optimum, quia generatio est motus ad perfectionem. ergo nulla delectatio potest esse optimum.

¶ 3 Præt. Omne quod eligitur eligitur in ordine ad optimũ: sed sicut dicit Philosophus in 10. ethi. circa multa studium tã ceremus, etiam si nullam delectationem inferrent, puta, videre, recordari, scire, & virtutes habere. ergo delectatio non est optimum.

Cap. 3.

¶ 4 Præt. Omne illud quod a natura ordinatur ad aliquid, nõ est vltimus finis: sed natura ordinat delectationem ad operationem, vnde operationibus nutritiuæ & generatiuæ ordinatis ad conseruationem indiuidui & speciei natura delectationem appofuit, vt ad hæc opera animalia magis inclinarẽtur. ergo

ergo delectatio non est optimum, vel vltimus finis.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, ꝙ delectatio dupliciter potest considerari. Vno modo inquantum est delectatio: alio modo inquantum est hæc delectatio. Delectatio ergo inquantum est delectatio, aliquod bonum nominat, sed inquãtum est talis delectatio potest rationẽ mali habere ex parte ei⁹ ex quo specificatur: sicut etiam omnis actio quantum ad hoc quod habet de natura actionis est bona, sed quantum ad hoc quod adiungitur de defectu aliqua actio est mala. Similiter etiam inquantum alicui delectationi adiungitur de defectu, secundum hoc adiungitur ei de malo: hoc autem modo adiungitur defectus delectationi quo & operationi, cum delectatio ex operatione causetur, & sic ex deficienti operatione deficiet delectatio: & ideo vt dicitur in 10. ethico. sicut operationes differunt abinuicem bonitate & malitia, ita & delectationes, vt secundu hoc delectatio dicatur bona, quòd ex bona operatione procedat, mala vero quæ est de mala operatione.

claritatis Deus demõstrabit electis.

Cap. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd delectatio quæ facit bona eligibiliora, est delectatio eius propria, vtpote cum iustus delectatur de iusta operatione: sed si delectationes intemperati adiungerentur operationibus iustis, non facerent eas delectabiliores, vnde non sequitur omnes delectationes esse bonas.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ non solum appetitur bonum, sed etiam apparens bonum. Quia autem omnis delectatio ex hoc ꝙ est delectatio, bona est, quantũcunque ex aliquo adiũcto efficiatur mala, habet vnde apparere possit bona, & per consequens vnde possit appeti, & sic appetibilis est non habẽti rectum iudicium: sed habenti rectum iudicium delectationes quædam appetibiles non sunt, sicut prudens & temperatus non appetit delectationes intemperati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa ratio non probat delectationem esse bonum, nisi inquantum est delectatio. Sed quia ex rationibus quæ sunt in contrarium quidam ostendere volebant omnem delectationem esse malam, ideo ad eas est etiam respondendum.

AD PRIMVM ergo dicendum est, ꝙ virtuosus non fugit quamlibet delectationem, immo propriam delectationem amplectitur, quod est delectari in operibus virtutum: fugit autem delectationes inordinatas, & has concedimus malas esse.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ non quælibet delectatio impedit iudicium rationis, sed delectatio immoderata & extranea, sicut delectatio corporalis iudicium rationis perturbat, si sit vehemens, sed spiritualis delectatio iudicium rationis confortat, quia vnusquisque attentius operatur in his, in quibus delectatur, vt dicitur 10. ethi. & sic etiam non sequitur omnem delectationem esse malam.

Cap. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illæ delectationes quæ faciunt hominem malum, non sunt dicendæ simpliciter & veræ delectationes: quia non sunt conuenientes homini inquantum est homo, sed inquantum bonum hominis est in eo quodammodo corruptum: sicut etiam non est dicendum dulce simpliciter quod videtur habenti corruptum gustum, & dato etiam ꝙ sint delectationes veræ, differunt tamen specie ab illis delectationibus quæ bonæ sunt.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd aliquid dicitur bonum dupliciter. Vno modo vt per se eligibile: alio modo vt ordinatum ad illud, sicut potiones austeræ non sunt per se bonæ, vel appetibiles, sed solum inquantum sunt vtiles ad sanitatem. tristitia ergo nulla, per se loquendo, est bona, vt per se appetibilis: vnde etiam Augustinus in lib. de confes. tolerari eas iubet non amari. s. tribulationes & tristitias, cuius ratio est, quia omnis tristitia procedit ex aliquo inconuenienti, habere autem aliquod inconueniens non potest esse per se appetibile, sed tamen aliquę tristitiæ sunt bonæ, vel appetibiles, inquantum sunt vtiles ad aliquid vel ad expellendum prauas delectationes, vel ad aliquid huiusmodi.

Lib. 12. ca. 28.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum, quia illa tristitia secundum deum esse dicitur & salutifera, quæ ordinatur ad salutem, vnde non sequitur ꝙ sit bona nisi vt medicina quædã.

¶ Ad secundum dicendum, quòd tristitia non potest esse laudabilis nisi ex suppositione alicuius mali existentis. Suppositã.n. miseria laudabilis est misericordia, & similiter peccato præexistente eligibilis est pænitentia, tamen vbi est bonorum perfectio, nec est locus misericordiæ, nec pænitentiæ. Vnde non sequitur ꝙ tristitia sit bona simpliciter, sed secundum quid tm.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ quamuis omnis tristitia secũdum se sit fugienda, non tamen sequitur quòd omnis delectatio sit secundum se appetenda & bona.

¶ Ad hoc enim quòd aliquid sit bonum, oportet multa concurrere, quorum quodlibet deficiens rationem mali inducit, & ita omne illud quod habet aliquid de malo est fugiendum, nec tamen omne illud qd habet aliquid de bono est simpliciter appetendum, & sic oĩs tristitia, inquãtum aliquid habet de defectu, est fugiẽda, non autem omnis delectatio est appetenda, quamuis habeat aliquid de bono.

Si quẽ mouet, qd opus sit spiritib⁹

AD TERTIAM quęstionem dicendum, ꝙ de delectatione fuit triplex opinio. Vna fuit Epicureorũ, qui d ponebãt delectationem inquantum huiusmodi esse optimum, volentes p hoc etiam omnem delectationem esse bonam. Alia fuit opinio Stoicorum, & Platonicorum, qui ponebant omnem delectationem esse malam. Tertia fuit opinio Aristotelis & Peripateticorum, qui posuerunt quasdam delectationes esse bonas, & quasdam malas, & ꝙ nihil prohibet aliquam delectationem esse optimum in genere humanorum bonorum, delectatio.n. operationem consequitur: vnde cum aliqua operatio sit optimum in genere humanorum bonorum, quod est felicitas, & delectatio ipsum consequens optimum erit: nec illa duo sunt consideranda quasi duo bona, sed quasi vnum bonum. Sicut.n. ex perfectione & perfectibili fit vna res perfecta, ita ex delectatione & operatione fit vna operatio perfecta, quæ est felicitas, cum delectatio sit operationis perfectio, vt dicitur in 10. ethi. Quid autem horum sit propter alterum eligendum, verum. s. delectatio propter operationem, vel econuerso, Philosophus ibi insolutum relinquit. Sed tamen secundum rei veritatem videtur dicendum, quòd delectatio ad operationem ordinetur sicut ad finem, sicut omnes perfectiones secundæ non propter aliud sunt nisi propter sua perfectibilia perficienda: delectatio autem est quædam perfectio operationi superueniens, vt decor iuuenturi, vnde delectatio ad operationẽ ordinat. Sic ergo propriè loquendo, delectatio aliqua non est optimum, sed est aliquid optimi, scilicet felicitatis. Felicitas enim delectationem includit, vt patet per Philosophũ in 10. ethi. sic ergo ad vtraque rationes respondendum est.

D. 437.

Cap. 4. & 5.

Cap. 8.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ delectatio dicitur esse finis architecton, non quia sit architectonicæ. s. ciuilis finis vltimus, nisi forte inquantum est aliquid vltimi finis, vt dictum est. Dicitur autem esse finis architecton ut regula quædam, ad quam architecton. s. ciuilis omnia iudicat, vnde ibi subiungit. Ad quam respicientes hoc quidem bonum, hoc quidem malũ dicimus: ex hoc.n. aliquis bonus cognoscitur, ꝙ delectatur in bonis: malus autem ad hoc ꝙ delectatur in malis.

In cor. huiꝰ quæstiun.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ delectatio non est perfectio operationis, a qua operatio speciem habeat, sed magis quæ superadditur ei per modum perfectionis secundæ, sicut sanitas ad hominem se habet, & non sicut anima. Hoc autem interest inter perfectiones primas & secundas, ꝙ ad primam perfectionem ordinatur perfectibile sicut ad finem vt materia ad formã, sed econuerso secunda perfectio ordinatur ad perfectibile, vt. s. perfectibile per eam esse perfectum habeat, & sic delectatio ad operationem ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ de illis ordinatis ad finem consueuimus quærere propter quem fiant quæ fini non sunt coniuncta. De his vero quæ fini coniunguntur, talis quæstio non fit, quia statim apparet ea esse appetibilia: & quia delectatio non est coniuncta operationi perfectæ quæ est finis, ideo non consueuit quæri propter quid aliquis velit delectari. Et præterea, delectatio dicit quietationem appetitus in aliquo: vnde quęrere, quare aliquis velit delectari, est idem quod quęrere, quare velit appetitum suum quietari, quod idem est ac si quæreretur, quare aliquis velit finem voluntatis consequi. Licet autem operatio aliqua sit finis, tamen operatio de suo nomine non importat rationem finis, vel quietationem in fine, & inde est quòd magis quęrimus propter quid vis operari, quàm propter quid vis delectari.

D. 618.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ cuiuslibet rei finis est sua d perfectissima operatio, ideo omnes delectationem appetunt, qua operatio perficitur, sicut & propriam operationem perfectã: & sicut accidit error in appetitu operationis, quia quidam insistunt operationibus extraneis dimissis propriis operationibus, vt omnes mali sequentes operationes bestiales prætermissis humanis, ita etiam quidam loco propriarum delectationum extraneas sequuntur.

AD PRIMVM vero eorum quæ obijciuntur in oppositum dicendũ, ꝙ nõ q̃libet operatio est felicitas, sed opatio pfecta, quã oportet delectabilẽ esse, & sic delectatio ẽ aliqd optimi.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd diffinitio illa Platonis non est conueniens, vt patet per Philosophum in 7. & 10. ethi. Non enim delectatio in generatione consistit, sed magis in esse generatum: tunc enim res potest habere propriam operationem quæ est delectationis causa, quando iam perfecta est, non autē quādo est imperfecta, & in fieri. defunctorū corpora sua in resurrectione recipere, si eis pōt sine corporis est naturaliter magis dilecta quàm corporalis, & hoc experimento patet: homines enim multa sustinent incommoda corporalia, vt vitent infamiam, vel habeant victoriam, seu eminentiam quæ sunt perfectiones intelligibiles & non corporales. Quanto autem aliquid magis diligitur, tanto habitum magis delectat, vnde dicit Philosophus in 11. de animalibus, ꝙ amator quando diligit aliquid, afficitur ad id qd comprehendit de eo, quāmuis aliquando quod comprehendit sit modicū quantum ad multa quę comprehendit de alijs rebus, & sic parua cognitio quam habemus de substantijs spiritualibus cælestibus est nobis delectabilissima. Quarto, quia cum coniunctio sit delectationis causa, quanto aliquid vehementius coniungitur, magis delectatires autem spirituales intellectæ intimius nobis coniunguntur, q̄ res corporales apprehensæ per sensum. Sensus enim per apprehensionem cōiungitur rebus corporalibus quasi superficialiter tantum, sed intellectus pertingit vsque ad intimam rei quidditatem, vnde delectatio intelligibilis est potior quàm sensibilis. Quinto, quia cum operatio sit causa delectationis per hoc, quòd procedit ab operante perfecto, sicut cū perficitur per habitum, quanto in operante inuenitur maior perfectio respectu operationis, tanto eius operatio est delectabilior: motus autem est actus imperfecti, vnde operationes admistæ motui intantum deficiunt a perfectione delectationis, inquantum motui adiunguntur, ex motu enim lassitudinem inducunt: & ideo cum operationibus corporalibus adiungatur motus, operationes autem spirituales sint a motu remotæ, spirituales delectationes erunt corporalibus puriores, & per consequens vehementiores. Sexto, quia spirituales delectationes sunt diuturniores & firmiores corporalibus, vtpote ex causis incorruptibilibus & immobilibus prouenientes. Loquendo autem de delectatione quo ad nos, delectatio corporalis est nobis perceptibilior propter quatuor rationes. Primo, quia res corporales sensibiles magis percipimus quàm res spirituales, eo quòd oportet ex sensibilibus peruenire in intelligibilia, ante delectationem autem requiritur perceptio conuenientis, & inde est quòd plures inclinantur ad delectationes corporales quàm ad spirituales, quia plures cognoscunt sensibilia quàm intelligibilia. Secundo, propter dispositionem affectus nostri qui est assuetus delectationibus corporalibus, vnde sicut gustus infectus non percipit dulcedinem puram, ita etiam affectus nostri delectationibus corporalibus inquinati delectationes purissimas, scilicet spirituales percipere non possunt: & ideo homines virtuosi, qui habent affectum depuratum a corporalibus delectationibus, magis spiritualibus delectationibus fruuntur. Vnde & Philosophus dicit in 10. ethi. cōi. quòd illa est potissima delectatio, quæ videtur potior virtuoso. Tertio, quia delectationes corporales propinquiores sunt virtutibus corporalibus motiuis, vnde ex delectationibus, & doloribus corporalibus statim sequitur corporis transmutatio; non autem ex delectationibus & tristitijs spiritualibus nisi sint adeo fortes, quòd ex eis fiat redundantia in appetitum sensibilem: transmutationes autem corporis maxime percipiuntur, vnde & delectatio corporalis magis percipitur quàm spiritualis. Quarto, quia vt dicit August. 8. confes. gaudisi, vel delectatio maior sequitur, vbi maior molestia præcessit: in rebus autem corporalibus continue molestamur propter continuos motus qui omnes cum labore quodam sunt, sed in rebus spiritualibus non inueniuntur huiusmodi molestiæ, vnde delectationes corporales apparent, vtpote magis e vicino remedium præbentes contra molestias corporales, vn de secundum Philosophum in 7. ethi. corporales delectationes appetuntur vt medicinæ quædam cōtra corporales molestias, & propter hoc iuuenes, in quibus natura laborat continue ex augmento corporis & alijs motibus, magis afficiuntur ad delectationes corporales: & similiter melancolici quorum corpus semper mordetur ex malitia complexionis, sunt in vehementi appetitu delectationis, vtpote semper indigentes medicina, vt ibidem dicit Philosophus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de comparatione delectationum quo ad nos.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per similitudines spirituales nobis coniunctas magis pertingimus ad intima quàm per ipsam coniunctionem realem quæ nobis secundū sensum exhibetur, cum tactus & gustus non cognoscant nisi accidentia, intellectus vero ipsam rei quidditatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Auicenna ibi loquitur de comparatione delectationum quo ad nos, vnde contrarium dicit in sui meta. loquens de comparatione delectationum secundum se, vbi dicit quòd delectationes corporales non sunt

ribus summa beatitudo præberi. Difficilis quæstio est, nec potest a

¶ Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales propter hoc ꝙ faciunt transmutationem corporalem magis quàm spiritualem, natæ sunt rationē impedire sicut & aliæ transmutationes corporales: sed delectationes spirituales quāmuis mentem ad se capiant, tamen vsum rationis in nullo impediunt, vnde sobriē nominantur: ideo autem potest in delectationibus corporalibus secundum Philosophum in 7. eth. superabundantia inueniri, quia non sunt homini secundum ipsas eligibiles, sed solū per accidens, inquantum scilicet sunt vt medicinæ corporales tristitias prohibentes, & ideo appetendæ sunt seruata quadam mensura quam eis ratio præfigit, & si eam excesserint noxiæ re putantur: sed delectationes spirituales appetuntur secundum seipsas quasi homini connaturales, & non vt medicinæ, cum non habeant tristitias contrarias, & ideo delectationibus spiritualibus nullam mensuram præfigit ratio, sed quanto sunt maiores, tanto sunt eligibiliores.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd delectationes sensus tactus comparantur delectationibus aliorū sensuum dupliciter. Vno modo, quantum ad vehementiam, & sic delectationes tactus sunt alijs vehementiores propter quatuor rationes. Primo, quia tangibile coniungitur nobis realiter, sed visibile, & audibile, & odorabile coniungitur nobis per aliquid sui, & tamen nullus sensus ad interiora rei ingredi potest: res autem corporalis efficacior est ad delectandum corporaliter quàm species rei, vel aliquid a re causatum. Secundo, quia tangibilia sunt nobis magis connaturalia, eo quòd ex calido & frigido, & humido & sicco constituitur animal: & ideo maiorem delectationē inferunt nobis tangibilia, quàm alia sensibilia, sicut & maiorem læsionem, quia eorum excellentię non solum corrumpunt vnum sensum, sed totum animal. Tertio, quia cum sensus tactus sit quasi fundamentum aliorum sensuum, ratione cuius immobilitato eius organo omnes sensus immobilitantur, vt dicitur in lib. de somno & vigilia, id quod in tactu accidit tam de delectatione, quàm de læsione redundat in hos sensus, & propter hoc delectatio tactus inter corporales est vehementior. Quarto, quia delectationes tactus sunt circa necessaria ad conseruationem indiuidui & speciei, sicut in cibis, & potibus, & venereis: & propter hoc apposita est in eis maxima delectatio, ne ab animalibus negligantur, & inde est quòd circa has delectationes maxime est temperantia, vt dicitur in 3. ethic. Secundo comparantur delectationes tactus alijs delectationibus quantum ad nobilitatem, & sic sunt magis materiales & magis bestiales, & per consequens minus nobiles. Alij enim sensus spiritualius recipiunt sua obiecta quàm tactus, vnde & alia animalia non delectantur alijs sensibus, nisi in ordine ad tactum, vt dicitur in 3. ethicorum, sed homo delectatur etiam eis inquantum ordinantur ad cognitionem solam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hoc quòd delectationes aliorum sensuum sunt propinquiores alijs delectationibus spiritualibus quàm delectationes tactus, potest haberi quòd sunt nobiliores, non autem quòd sint vehementiores, cum modum delectationum corporalium non transcendant.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quāmuis visus sit magis perceptiuus alijs sensibus, tamen eius perceptio est secundū minorem cōiunctionem ad rem q̄ in sensu tactus, & ideo delectatio quæ est de sensibili delectabili magis est per tactū quàm per visum: sed tamen delectatio quæ est de cognitione visus, est maior quàm quæ est de cognitione tactus, sed hoc modo non delectantur alia animalia in sentiendo, sed solum homines in ordine ad scientiā quā ex sensibus acquirunt, vnde talis delectatio cadit quodammodo in genus spiritualium delectationum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quāmuis ea de quibus sunt præcipue delectationes tactus inueniantur in plantis, non tamen ea percipiunt, vnde non est ex defectu perceptionis.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd delectationes quæ sunt in operibus speculatiuæ vitę, præeminent delectationibus quę sunt in operibus actiuæ, & hoc propter quatuor rationes. Primo, quia sunt nobiliores, vtpote ex nobilioribus rebus prouenientes: actus n. vitæ actiuę sunt secundum conuersionem inferioris partis animæ ad ea quæ infra ipsam sunt, sicut ad passiones circa quas morales virtutes cōsistunt, & ad vsus bonorum exteriorū, in quibus aliquę virtutes consistunt, vt iustitia, & liberalitas: sed actus vitæ cōtēplatiuæ sunt

Cap. 14. & lib. 10. c. 11.

Cap. 5.

Cap. 8.

II Vbi supra art. 5.

In principio prohemij.

Cap. 12.

III

Lib. 6. ethi. cap. 3.

Ex 2. ca. 3. ex 7. cap. 6. & ex lib. 1. magnorū moral. c. 5.

Matth. 25.

Cap. 8.

Homil. 34 in medio.

c. 1. ar. 4. q. 2. scientia dist.

Ex cap. 9.

Aug. lib. 12 super Gen. ad literam cap. 35.

12. metaph. T. com. 39.

Ca. 6. & vls.

3. phy. tex. com. 6.

Cap. 3.

Cap. 14.

Cap. 12.

Cap. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum quod anima conuertitur ad superiorem rationem F
ad res æternas, quę sunt supra ipsam. Secundo, quia sunt conuenientiores, sicut enim ratio in nobis excellit sensum, ita id quod est conuenientius rationi, est nobis conuenientius, quàm quod conuenit sensui similiter speculatiuus intellectus præcellit practicum, vnde sfectiones intellectus speculatiui sunt homini conuenientiores. Tertio, quia sunt puriores, Opera enim actiuæ vitæ sunt circa passiones sensitiuæ partis, & circa corporales motus, & sic admiscetur eis de lassitudine & materialitate, quæ non contingit de spiritualibus delectationibus. Quarto, quia spirituales delectationes sunt perfectiores: homo enim ad opera vitæ actiuæ multis indiget, sed in operibus contemplatiuæ est sibi vnusquisque magis sufficiens, vnde contemplatiuæ delectatio non ita patitur defectum, sicut delectatio actiuæ ex hoc, quòd desit aliquid eorum quæ ad perfectam operationem requiruntur.

nobis perfecte diffiniri: sed tamen

Ad primvm ergo dicendum, quòd affectus se habet communiter & ad actiuam, & ad contemplatiuam vitam. Sicut enim aliquis volens opera actiuæ exercet, ita & contemplatiuæ opera, & sic in affectu est communiter delectatio de vtroque, sed causa delectationis contemplatiuæ vitæ est in intellectu quantum ad superiorem partem: causa vero delectationis actiuæ vitæ est in parte superiori animæ. Affectus autem non minus afficitur ex his quæ sunt superioris partis rationis, quàm ex his quæ sunt inferioris, sed magis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus inclinat ad actum dupliciter. Vno modo, ad hoc vt actus exerceatur, & sic inclinare ad actum non est nisi habitus in parte appetitiua existentis: quia appetitus qui habet bonum & finem pro obiecto, mouet seipsum vt vim cognitiuam in actum, ex desiderio enim actus, vel finis prouenit quòd aliquis aliquem actum exerceat, dummodo non sit ex necessitate naturæ. Alio modo, quantum ad modum agendi, vt scilicet illud quod agitur, recte agatur, & sic quilibet habitus inclinat ad actum, habitus ergo contemplatiuus, vtpote sapientia, vel intellectus non intelligit ad hoc quòd aliquis vtatur contemplationis actu, sed vt quando vtitur recte vtatur: sed ad hoc quòd vtatur non inclinat nisi habitus qui est in appetitu non inferiori, sed superiori, vtpote charitas. Vnde etiam charitas ad vitam contemplatiuam pertinet vtpote inclinans habitus contemplatiuos ad actus suos: sed habitus actiuæ vitæ vt virtutes morales sunt in parte appetitiua, vtpote in irascibili & concupiscibili, vt temperantia & fortitudo, vnde habitus isti inclinant, & ad hoc quòd agatur, & ad hoc quòd recte agatur, & pro tanto naturæ comparantur quæ est principium mouendi: nihilominus tamen illud in quod inclinat habitus speculatiuus, est nobis magis connaturale, quàm illud in quod inclinat habitus actiuus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd delectationis causa est conuenientia, non quidem delectationis, sed causæ eius ad delectatum. Delectationes autem quæ cum virtute morali conueniunt, sunt delectationes corporales, vel corporalibus admiscentur, quæ sunt materia virtutum moralium, sed contemplatiuæ vitæ conueniunt aliæ nobiliores delectationes, scilicet spirituales, non tamen ita quòd delectatio sit contemplationis materia, sed est contemplationem consequens.

Ad qvartvm quæstionem dicendum, quòd intensio delectationis potest prouenire ex duobus, scilicet ex causa delectationis quæ est fortior, & ex dispositione delectati quæ est delectationis capacior. Causa autem delectationis proxima est operatio, sed remota operationis obiectum: sicut in delectatione beatorum, de qua nunc agitur causa proxima est dei visio, sed prima causa est deus. Hæc igitur causa prima vna est & communis omnibus beatis, vnde quantum ad hoc eorum delectatio est æqualis: visio autem & dispositio ad delectationem non est æqualis, quia vnus alio clarius videt, vt ex supra dictis patet. Vnus etiam alio est delectationis capacior propter perfectiorem habitum qui est lumen gloriæ: & ideo quidam magis delectantur alijs, quamuis secundum quid omnes æqualiter delectentur materialiter loquendo, inquantum scilicet gaudent de æqualitate, scilicet de deo, & sic intelligitur gloriuncula, quòd in dispari claritate erit par gaudium. Vnde patet responsio ad primum. Vel dicendum ad primum, quòd omnium beatorum dicitur esse par gaudium, inquantum vnusquisque ad summum gaudij peruenit secundum modum suum, sed modus vnius erit amplior quàm alterius, & secundum hoc gaudium vnius erit maius gaudio alterius, vt sic illa paritas importet non æqualitatem quantitatis, sed proportionis.

q. 1. artic. 4. quæst. hujus dist.

Super illud 1. Cor. 15. stella differt a stella in claritate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis in regno cælorum minor gaudet non solum de bono suo, sed etiam de bono superioris, non tamen tantum gaudet de eo quantum superior, quia ratio gaudij in omnibus erit deus: & ideo quanto aliquis plus gaudet de deo, tanto plus gaudebit de quocumque alio: vnde superior plus gaudebit de bono inferioris, quàm ipse inferior.

dubium non est & raptam a car-

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in nullo beatorum sit aliquod delectationis impedimentum, sunt tamen ibi aliæ causæ intentionis: non enim intendetur aliquod solum per remotionem a contrario, sed etiam per accessum ad terminum.

QVAESTIO IIII. G

D

Deinde quæritur de dotibus.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, An beatis sint assignandæ aliquæ dotes.
¶ Secundo, Vtrum dos a beatitudine differat.
¶ Tertio, Vtrum Christo insint dotes.
¶ Quarto, Vtrum angelis.
¶ Quinto, De numero dotium.

Articvlvs primvs.

H

Vtrum sint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd non sint ponendæ aliquę dotes in hominibus beatis. Dos enim secundum iura datur sponso ad sustinenda onera matrimonij: sed sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantum sunt membra ecclesiæ. ergo eis dotes non dantur. 4. con. gen. c. 86. Et 1. Cor. 15. lec. 6.

¶ 2 Præt. Dotes non dantur secundum iura a patre sponsi, sed a patre sponsæ: omnia autem dona beatitudinis beatis dantur a patre sponsi, scilicet Christi, Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum &c. ergo huiusmodi dona quæ beatis dantur, non sunt dotes appellandæ.

¶ 3 Præt. In matrimonio dantur dotes ad faciliùs tolerandа onera matrimonij: sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maxime secundum statum ecclesiæ triumphantis: ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ. I

¶ 4 Præt. Dotes non dantur nisi causa matrimonij: sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem, secundum statum ecclesiæ militantis: ergo eadem ratione si beatis aliquæ dotes conuenirent, conuenirent etiam sanctis in via existentibus: sed istis non conuenirent. ergo nec beatis.

¶ 5 Præt. Dotes ad bona exteriora pertinent, quæ dicuntur bona fortunæ: sed præmia beatorum erunt de interioribus bonis. ergo non debent dotes numerari.

Sed contra. Eph. 5. dicitur. Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & ecclesia, ex quo habetur quòd spirituale matrimonium per carnale significatur: sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi. ergo cum sancti in domum Christi traducantur cum beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur. K

¶ 2 Præt. Dotes in matrimonio corporali assignantur in matrimonij solatium: sed matrimonium spirituale est delectabilius quàm corporale. ergo ei dotes sunt maxime assignandæ.

¶ 3 Præt. Ornamenta sponsarum ad dotem pertinent: sed sancti ornati in gloriam introducuntur, vt dicitur Esa. 61. Induxit me vestimentis salutis, quasi sponsam ornatam monilibus suis. ergo sancti in patria dotes habent.

Respon. Dicendum, quòd absque dubio beatis, quando in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitus dantur ad eorum ornatum, & hi ornatus a magistris dotes sunt nominati, vnde datur quædam diffinitio de dote, de qua nunc loquimur, talis. Dos est perpetuus ornatus animæ & corporis vitæ sufficiens in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur & prouidetur vitæ, vnde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire; & tamen

tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur, vt ad eam matrimonio separato reuertatur, sed de ratione nominis diuersi diuersimode opinantur. Quidam enim dicunt, quòd dos nõ accipitur ex aliqua similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfectionem, seu ornatum cuiuscumque hominis dotem nominamus, sicut dicitur aliquis esse dotatus scientia, qui scientia pollet, & sic Ouidius vsus est nomine dotis dicens. Et quacumque potes dote placere, place. Sed istud non videtur vsquequaque conueniens, quia quandocumque aliquod nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum, non consueuit ad alia transferri, nisi secundum aliquam similitudinem. Vnde cum secundum primam institutionem nominis dos ad matrimonium carnale pertineat, ergo videtur quòd in qualibet alia acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideo alij dicunt, quòd secundum hoc similitudo attenditur quòd dos proprie dicitur donum quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando traducitur in domum sponsi ad ornatum sponsæ pertinens, quod patet ex hoc quòd dixit Sichem Iacob & filijs eius Genes. 34. Augete dotem, & munera postulate. & Exod. 22. Si seduxerit quis virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem: vnde & ornatus qui a Christo sanctis exhibetur, quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc est manifeste contra id quod iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quòd dos proprie est quædam datio ex parte mulieris his qui sunt ex parte viri, facta pro onere matrimonij quod sustinet vir: sed illud quod sponsus dat sponsæ vocatur donatio propter nuptias, & secundum hunc modum accipitur dos 3. Reg. 9. vbi dicitur, quòd Pharao rex Aegypti cepit Gazer, & dedit in dotem filiæ suæ vxori Salomonis. Nec contra hoc faciunt authoritates inductæ; quamuis enim dotes a parente puellæ consueuerunt assignari, tamen quandoque contingit quòd sponsus, vel pater sponsi assignat dotes vice patris puellæ, quod contingit dupliciter, vel pro nimio affectu ad sponsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem quam debebat accipere propter vehementem amorem filij sui ad puellam, vel hoc fit in pœnam sponsi, vt virgini a se corruptæ dotem de suo assignet, quam pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in authoritate inducta. Et ideo secundum alios dicendum, quòd dos in matrimonio carnali proprie dicitur, quod datur ab his qui sunt ex parte mulieris his qui sunt ex parte viri ad sustentanda onera matrimonij, vt dictum est. Sed tunc remanet difficultas, quomodo hæc significatio aptari possit ad propositũ, cum ornatus qui sunt in beatitudine dentur sponsæ spirituali a patre sponsi, quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

nis sensibus hominis mentem, &

Exod. 22.

Ad primvm ergo dicendum, quòd dotes quamuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamen proprietas & dominium pertinent ad sponsam, quod patet ex hoc quòd soluto matrimonio dos remanet sponsæ secundum iura, & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus qui sponsæ spirituali dantur, scilicet ecclesiæ in membris suis, sunt quidem ipsius sponsi inquantum ad eius gloriam & honorem cedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod pater sponsi, scilicet Christi est persona sola patris: pater autem sponsæ est tota trinitas, effectus autem in creaturis ad totam pertinent trinitatem: vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio proprie loquendo, magis dantur a patre sponsæ, quàm a patre sponsi: sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum: personæ quidem patris vt dantis, quia in ipso est authoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt dictum est in 1. lib. distinctio. 18. vt sic idem sit pater sponsi & sponsæ: filio vero appropriatur inquantum propter ipsum, & per ipsum dantur: sed spiritui sancto inquantum in ipso & secundum ipsum dantur, amor etiam est omnis donationis ratio.

q. 1. ar. 5. in cor.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dotibus per se conuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonij, sed per accidens illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij: quod per dotes alleuiatur: sicut gratiæ per se conuenit facere iustum, sed per accidens quòd de impio faciat iustum. Quamuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas, & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsæ, quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traducitur, vt præsentialiter sponsum habeat: quandiu autem in hac vita sumus, peregrinamur a domino. 2. Corinth. 5. & ideo dona quæ sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis quando transferuntur in gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

post mortem ipsa carne deposita

¶ Ad quintum dicendum, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur, vt in psalm. 44. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior, vnde non oportet quòd huiusmodi dotes assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.

Articvlvs ii.

Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex diffinitione prædicta patet, est ornatus animæ & corporis in æterna beatitudine iugiter perseuerans: sed beatitudo est animæ quidam ornatus, eius ergo beatitudo est dos.

¶ 2 Præt. Dos dicitur illud, per quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur: sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi. ergo beatitudo est dos.

¶ 3 Præt. Visio secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis: sed visio ponitur vna de dotibus. ergo beatitudo est dos. In expositione ps. 99 super illud. Ostendam illi salutare meum. C

¶ 4 Præt. Fruitio beatum facit: fruitio autem est dos. ergo dos beatum facit, & sic est beatitudo.

¶ 5 Præt. Secundum Boetium in 3. de consolatione, beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus: sed status beatorum perficitur ex dotibus. ergo dotes sunt beatitudinis partes.

Sed contra. Dos datur sine meritis: sed beatitudo non datur, sed redditur. ergo beatitudo non est dos.

¶ 2 Præt. Beatitudo est vna tantum, dotes vero sunt plures. ergo beatitudo non est dos.

¶ 3 Præt. Beatitudo in est homini secundum id quod inest potissimum in eo, vt dicitur in 1. ethic sed dos etiam in corpore ponitur. ergo dos & beatitudo non sunt idem. Cap. 4.

Respon. Dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd beatitudo, & dos funcidem in re, sed differunt tantum ratione: quia dos respicit spirituale matrimonium quod est inter Christum & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse, vt videtur, cum beatitudo in operatione consistat, dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas, vel dispositio quædam. Et ideo secundum alios dicendum, quòd beatitudo & dos etiam realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsi operatio perfecta qua anima beata deo coniungitur, sed dotes dicantur habitus, vel dispositiones, vel quæcumque aliæ qualitates quæ ordinantur ad huiusmodi perfectam operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis quàm sint in beatitudine, vt partes ipsius. D

Ad primvm ergo dicendum, quòd beatitudo proprie loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ prouenit, cum sit operatio quædam, ornatus vero dicitur aliquis decor ipsius beati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed est ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem, sed dotes sunt dona disponentia ad huiusmodi coniunctionem. E

¶ Ad tertium dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, idest, pro ipso actu visionis, & sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, idest, pro habitu, a quo talis operatio elicitur, idest, pro ipsa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illustratur ad deum videndum, & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

¶ Et similiter dicendum ad quartum de fruitione.

¶ Ad quintum dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quasi partes essentię beatitudinis, sed quasi quo modo ad beatitudinem ordinata, vt supra dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. III.

Vtrum Christo competat habere dotes.

1. par. q. 81, ar. 3, 1 cor.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christo competat habere dotes. Sancti enim Christo per gloriam cõformabuntur, vn de dicitur Philip. 3. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum cõrpori claritatis suæ. ergo Christus etiam dotes habet. non sic uidere posse incommutabilem substantiam, idest, Deum, sicut sancti angeli uident, siue alia latentiori causa, siue ideo quia

¶ 1 Præt. In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinẽ matrimonij corporalis: sed Christo inuenitur quoddam spirituale matrimonium quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in vna persona, secundum quod dicitur natura humana in ipso esse desponsata a verbo, vt patet ex glo. super illud psal. 18. In sole posuit tabernaculum suum, & G Apoc. 21. Ecce tabernaculum dei cum hominibus. ergo Christo competit habere dotes.

Lib. 3. c. 31. ¶ 3 Præt. Vt dicit Augustinus in lib. de doctri. christia. Christus secundum regulam Ticonij propter vnitatem corporis mystici quæ est inter caput & membra, nominat se etiam sponsam, & non solum sponsum, vt patet Esa. 61. Quasi sponsum decoratũ corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. cum ergo sponsæ debeantur dotes, oportet in Christo dotes, vt videtur, ponere.

¶ 4 Præt. Omnibus membris ecclesiæ debetur dos, cum ecclesia sit sponsa: sed Christus est ecclesiæ membrum, vt patet 1. Cor. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro, glo. de Christo. ergo Christo debentur dotes.

¶ 5 Præt. Christus habet perfectam visionem, fruitionem, H & delectationem: hæ autem ponuntur dotes. ergo Christus habuit dotes.

SED CONTRA. Inter sponsum & sponsam exigitur discretio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum a filio dei qui est sponsus, vt patet Ioan. 3. Qui habet sponsam, sponsus est. ergo cum dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.

¶ 1 Præt. Non est eiusdem dare dotes & recipere: sed Christus est qui dat spirituales dotes. ergo Christo non competit dotes habere.

RESPON. Dicendum, quòd circa hanc difficultatem est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna quæ dicitur consentanea, qua vnitur deo per connexionem amoris: alia dignatiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipse Christus vnitur ecclesiæ. Dicunt ergo quòd secundum duas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiam conuenit ei id quod est dos excellentissime, non tamen sub ratione dotis, quia in tali coniunctione Christus est vt sponsus, sed ecclesia vt sponsa: dos autem datur sponsæ quantum ad proprietatem & dominium, quàmuis detur sponso ad vsum: sed hoc non videtur conueniens. In illa enim coniunctione qua Christus vnitur patri per consensum amoris etiã inquantum est deus, non dicitur esse aliquod matrimonium, quia non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam quæ est in vnitate personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis potest esse proprie ratio dotis propter tria. Primo, quia exigitur conformitas naturæ inter sponsum & sponsam in matrimonio illo, in quo dantur dotes, & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundo, quia exigitur ibi distinctio personarum, humana autem natura non est personaliter distincta a verbo. Tertio, quia K dos datur, quando sponsa de nouo introducitur in domum sponsi, & sic videntur ad sponsam pertinere quæ de non conuncta fit coniuncta. Humana autem natura, quæ est assumpta in vnitatem personæ a verbo, numquàm fuit quin esset perfecte coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quòd vel omnino non conuenit Christo ratio dotis, vel non ita proprie sicut alijs sanctis, ea tamen quæ dotis dicuntur, excellentissime ei conueniunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conformatio illa est intelligenda secundum id quod est dos, & non secundum rationem dotis quæ fit in Christo: non enim oportet quòd illud in quo Christo conformamur, sit eodem modo in nobis & in Christo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd natura humana non proprie dicitur esse sponsa in coniunctione illa qua verbo coniungitur, cum non seruetur ibi personarum distinctio quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed quòd quandoque desponsata dicatur humana natura secundum quod verbo cõiuncta est, hoc est inquantum habet aliquem actum sponsæ, quia scilicet inseparabiliter coniungitur: & quia in illa coniunctione humana natura est verbo inferior, & per verbum regitur sicut sponsa per sponsum.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ hoc q̃ aliquãdo dicitur Christus sponsa, non est quia ipse vere sit sponsa, sed inquantum assumit personam sponsæ, scilicet ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta, vnde nihil prohibet quin per illum modum loquendi posset dici habere dotes, non quòd ipse habeat, sed quia ecclesia habet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque enim nominat tantũmodo corpus quod Christo coniungitur sicut capiti, & sic tantum ecclesia habet rationem sponsæ: sic vero Christus non est ecclesiæ membrũ, sed est caput influens omnibus ecclesiæ membris. Alio modo accipitur ecclesia secundum quod nominat caput & membra coniuncta, & sic Christus dicitur membrum ecclesiæ inquantum habet officium distinctum ab omnibus alijs, scilicet influere alijs vitam, quàmuis non multũ proprie dicatur membrum, quia membrum importat partialitatem quandam. In Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est totaliter & integrum, vnde ipse est totum ecclesiæ bonum, nec est aliquod maius ipso & alijs quàm ipse solus. Sic autem loquendo de ecclesia, ecclesia non nominat solum sponsam, sed solum sponsum & sponsam, prout per coniunctionẽ spiritualem est ex eis vnum effectum: vnde licet Christus aliquo modo dicatur membrũ ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dictis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in processu illo est fallacia accidentis, non enim illa Christo conueniunt secundum quod habent rationem dictis.

ARTICVLVS III.

Vtrum angeli habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd angeli habeant dotes, quia super illud Cãtic. 6 Vna est columba mea, dicit glo. Vna est ecclesia in hominibus & in angelis: sed ecclesia est sponsa, & sic membris ecclesiæ conuenit habere dotes. ergo angeli dotes habent.

¶ 2 Præt. Luc. 12. super illud. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertetur a nuptijs, dicit glo. Ad nuptias dominus iuit, cum post resurrectionem nouus homo angelorum multitudinem sibi copulauit. ergo multitudo angelorum est spõsa Christi, & sic angelis debentur dotes.

¶ 3 Præt. Spirituale matrimonium in spirituali coniunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non minor est inter angelos & deum, quàm inter homines beatos & deum. ergo cum dotes, de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quòd angelis conueniant dotes.

¶ 4 Præt. Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem sponsam: sed Christo inquantum est summus spiritus, magis sunt conformes in natura angeli quàm homines. ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum quàm hominum.

¶ 5 Præt. Maior conuenientia exigitur inter caput & membra, quàm inter sponsum & sponsam: sed conformitas quæ est inter Christum & angelos sufficit ad hoc quòd Christus dicatur caput angelorum. ergo eadem ratione sufficit ad hoc quòd dicatur sponsus respectu eorum.

SED CONTRA. Origen. super Cant. distinguit quatuor personas, scilicet sponsum & sponsam, adolescentulas & sodales sponsi, & dicit quòd angeli sunt sodales sponsi. cum ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quòd angelis dotes non conueniant. Lib. 1. exponens illud dictũ. Adolescentulæ dilexerunte nimis.

¶ 1 Præt. Christus desponsauit sibi ecclesiam per incarnationem & passionem: vnde figuratur per hoc quod dicitur Exod. 4. Sponsum sanguinum tu mihi es: sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniunctus angelis, quàm prius fuerat. ergo angeli non pertinent ad ecclesiam, secundum quod ecclesia dicitur sponsa. ergo angelis non conueniunt dotes.

RESPON. Dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium angelis sicut & hominibus conuenire, sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus conueniunt, eo quòd non ita proprie conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus: exigitur, n. inter sponsum & sponsam naturæ

naturæ conformitas, vt sint eiusdem speciei, hoc modo autem A homines cum Christo conueniunt inquantum naturam humanam assumpsit, per quam assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus: angelis autem non est conformis secundum vnitatem speciei neque secundum naturam diuinam, neque secundum humanam naturam, & ideo rõ dotis non ita proprie conuenit angelis sicut hominibus: tamẽ in his quæ metaphorice dicuntur, cum non requiratur similitudo quantum ad omnia, non potest ex aliqua dissimilitudine concludi quòd metaphorice aliquid de alio non prædicetur, & sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi quòd angelis dotes non conueniant, sed solum quòd non ita proprie sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis angeli B pertineant ad vnitatem ecclesiæ, non tamen sunt membra ecclesiæ secundum quod ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ, & sic non conuenit eis proprie habere dotes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd desponsatio illa large accipitur pro vnione, quæ non habet conformitatẽ naturæ in specie, & sic etiam nihil prohibet large accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis in matrimonio spirituali non sit nisi coniunctio spiritualis, tamen illos qui coniunguntur ad perfecta u matrimonij rationem, oportet in specie naturæ conuenire, & propter hoc desponsatio ad angelos proprie non pertinet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa conformatio, qua angeli conformantur Christo inquantum est deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectam matrimonij rationem, cum non sit secundum conuenientiam in specie, sed magis adhuc remanet C distantia infinita.

¶ Ad quintum dicendum, quòd nec etiam Christus proprie dicitur caput angelorũ secundum illam rationem qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum quòd licet caput, & alia membra sint partes indiuidui unius speciei, non tamen si vnumquodque per se consideretur cum alio est eiusdem speciei, manus enim habet aliam speciem partis a capite: vnde loquendo de membris secundum se, non requiritur inter ea alia conuenientia quàm proportionis, vt vnum ab alio accipiat, & vnum alij subseruiat, & sic conuenientia quæ est inter deum & angelos, magis sufficit ad rationẽ capitis, quàm ad rationem sponsi.

ARTICVLVS V.

Vtrum conuenienter ponantur tres esse animæ dotes.

1. par. q. 12. ar. 7. ad 1.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ponantur tres animæ esse dotes, scilicet visio, dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur deo secundum mentem, in qua est imago Trinitatis secundum memoriam, intelligentiam, & voluntatem: sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligentiam, ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cum fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntatem.

¶ 2 Præt. Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, & charitas, quibus est ipse deus obiectum: sed dilecto respondet charitati, visio autem fidei. ergo deberet aliquid poni quod pertineret ad spem, cum fruitio magis pertineat ad charitatem.

¶ 3 Præt. Deo non fruimur nisi per dilectionem & visionem. E Illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, vt patet per August. in lib. de doct. christia. ergo fruitio non debet poni alia dos a dilectione. Lib. 1. c. 4.

¶ 4 Præt. Ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensio. 1. Cor. 19. Sic currite ut comprehendatis. ergo deberet adhuc quarta dos poni.

¶ 5 Præt. Ansel. dicit quòd hæc pertinent ad beatitudinem animæ, sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium, & sic uidentur prædictæ dotes inconuenienter assignari. In lib. de similitudinibus c. 48.

¶ 6 Præt. August. in fi. de ciuita. dei. dicit quòd deus in illa beatitudine sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. ergo laus præassignatis dotibus annumerari debet. Circa med. cap. vlt.

¶ 7 Præt. Boetius ponit quinque ad beatitudinem pertinentia in 3. de consolatione, quæ sunt hæc, sufficientia, quam Prosa 2.

promittunt diuitiæ: iucunditas, quam promittit uoluptas: celebritas, quam promittit fama: securitas, quam promittit potentia: reuerentia, quam promittit dignitas, & sic uidetur quòd ista potius deberent assignari dotes, quàm prædicta.

VETERIVS. Videtur quòd non sint ponendę aliquę dotes in corpore ꝑter dotes animæ. II

Dotes enim ordinantur ad coniunctionem spiritualem in qua beatitudo cõsistit, ut dictum est: sed ea quæ sunt in corpore non inclinant ad huiusmodi coniunctionem, quia operationes mentis, per quam anima deo coniungitur, non exercentur organis corporalibus. ergo non sunt ponendæ aliquæ dotes corporis.

¶ 2 Præt. Homini debetur dos & beatitudo secundum quod est ad imaginem dei: sed homo non est ad imaginem secundũ corpus, sed secundum animam, ut patet per August. in lib. de tri. ergo corpori non debentur dotes. q. 1. artic. 1. quæst. 2. huius dist. 49. Lib. 12. c. 8. & 7. Et lib. 3. sup Gen. ad literam ca. 21. & 22 tom. 3.

¶ 3 Præt. Vires inferiores animæ sensitiuæ & vegetatiuæ sunt perfectiores quàm ipsum corpus: sed non assignantur aliquæ dotes respondentes uiribus inferioribus animæ. ergo non debent aliquæ dotes assignari corpori respondentes.

SED CONTRA. Dotes debentur beatis secundũ quod Christo conformantur: sed homines non solum conformantur Christo secundum animam, sed etiam secundum corpus. ergo etiam dotes corpori debentur.

¶ 2 Præt. Hoc idem apparet ex diffinitione dotis supra posita, quæ talis est, Dos est ornatus animæ & corporis &c.

VLTERIVS. Videtur quòd dotes corporis inconuenienter ponantur quatuor, scilicet subtilitas, agilitas, claritas, & impassibilitas. Anselmus uidetur ponere septem, dicit enim quòd septem erunt beatitudines corporis, scilicet pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, diuturnitas. III 3. par. q. 45. art. 1. ad 3. Et 4. cont. gen. c. 86. Ansel. in li. de similitudinibus. c. 48.

¶ 2 Præt. Ad perfectionem corporis uiuentis non solum pertinet motus, sed etiam sensus: sed una dos ponitur quæ pertinet ad motum, scilicet agilitas. ergo deberet alia poni quæ pertineret ad sensum.

¶ 3 Præt. Corpora sanctorum erunt delectabilia secundum omnes sensus. ergo sicut ponitur claritas quæ pertinet ad uisum, ita deberent poni aliæ dotes pertinentes ad alios sensus.

¶ 4 Præt. Sicut impassibilitas conuenit corpori glorioso, ita & animæ glorificatę ergo non oportet poni dos corporis, cum non ponatur dos animæ.

¶ 5 Præt. Sicut subtilitas est dos corporis, ita & peruietas, ut patet per Gregor. in moral. super illud Iob 28. Non adæquabitur ei aurum, uel uitrum. ergo inter dotes corporis debet poni peruietas. Lib. 18. ca. 31.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ab omnibus communiter ponuntur tres animæ dotes, diuersimode tamen. Quidam enim dicunt, quòd tres animæ dotes sunt uisio, dilectio, & fruitio. Quidam uero quòd sunt uisio, comprehensio, & fruitio. Quidam uero quòd sunt uisio, dilectio, & comprehensio. Omnes tamen hæ assignationes reduntur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur: dictum est enim quòd dos est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationem in qua consistit beatitudo, in qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet ipsa substantia operationis quæ est uisio & perfectio eius quæ est delectatio: oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo, ex parte obiecti, inquantum id quod uidetur est delectabile. Alio modo, ex parte uisionis, inquantum ipsum uidere delectabile est, sicut delectamur in cognoscendo mala, quàmuis mala nos nõ delectẽt: & quia operatio illa, in qua vltima beatitudo consistit, debet esse perfectissima, ideo requiritur quòd uisio illa sit utroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd ipsa uisio sit delectabilis ex parte uisionis, requiritur quòd sit facta connaturalis uidenti per habitum aliquem. Sed ad hoc quòd sit delectabilis ex parte uisionis duo requiruntur, scilicet quòd ipsum uisibile sit conueniens, & quòd sit coniunctum. sic ergo ad delectabilitatem uisionis ex parte sui requiritur habitus qui uisionem eliciat, & sic est una dos, quæ dicitur ab omnibus uisio. Sed ex parte uisibilis requiruntur duo, scilicet conuenientia quæ est per affectum, & quantum ad hoc ponitur dos a quibusdam dilectio, & a quibusdam fruitio, secundum quod fruitio ad affectum pertinet illud. n. quod summe diligimus, conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte uisibilis coniunctio, & sic ponitur a quibusdam comprehẽsio, quæ nihil est aliud q̃ in Præsenti q. 4. ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentia deum habere, & in seipso tenere: sed secundum alios fruitio prout fruitio est, non spei sicut est in via, sed iam rei sicut est in patria, & sic dotes tres respondent tribus virtutibus theologicis, scilicet visio fidei, spei vero comprehensio, vel fruitio secundum vnam acceptionem, charitati vero dilectio, vel fruitio secundū aliam assignationē: fruitio enim perfecta, quale in patria habebitur, includit in se dilectionem & comprehensionem, & ideo a quibusdam accipitur pro vno, a quibusdam vero pro alio. Quidam vero attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus, visionem scilicet rationali, dilectionem concupiscibili, fruitionem vero irascibili, inquantum talis fruitio est per quandam victoriam adepta. Sed hoc non proprie dicitur, quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua, sed sensitiua, vt in 3. lib. dist. 26. dictum est, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

ineſt ei naturalis quidam appetitus corpus adminiſtrandi, quo redam repræſentatio imaginis inuenitur, ſecundum quod oportet corpus animæ eſſe proportionatum, ut etiam patet ex his quæ magiſter dicit in 2. ſent. diſt. 16. vnde etiam & beatitudo, vel gloria primo & principaliter eſt in mēte, ſed per quandam redundantiam deriuatur etiam ad corpus, ut beatitudo hominis ſecundum corpus dicatur, quòd imperium animæ deo coniunctæ perfecte exequitur. Vnde ſicut diſpoſitiones quæ ſunt in anima beata ad perfectam operationem, quæ deo coniungitur, dicuntur animæ dotes: ita diſpoſitiones quæ ſunt in corpore glorioſo, ex quibus corpus efficitur perfecte animæ ſubiectum, dicuntur corporis dotes.

Et q. unica art. 3.

q. 1. ar. 2. in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent niſi vnam operationem, quia vel ipſa intelligentia eſt operatio memoriæ, vel ſi intelligentia dicatur eſſe potentia quædam, memoria non eſt in operationem niſi mediante intelligentia, quia memoriæ eſt notitiam tenere. vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non reſpondet niſi vnus habitus, ſcilicet notitia, & ideo vtique reſpondet vna tantum dos, ſcilicet viſio.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd fruitio reſpondet ſpei, inquantum includit comprehenſionem quæ ſpei ſuccedet, quod enim ſperatur nondum habetur: & ideo ſpes quodammodo affligit propter diſtantiam amati, & propter hoc in patria non manet, ſed ſuccedit ei comprehenſio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fruitio ſecundum quod comprehenſionem includit, diſtinguitur a viſione & dilectione, alio tamen modo quàm dilectio a viſione. Dilectio enim & viſio diuerſos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectum, alter vero ad affectum: ſed comprehenſio, vel fruitio ſecundum quod ponitur pro comprehenſione, non importat alium habitum ab illis duobus, ſed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur vt non poſſet mens deo præſentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipſe habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, ſicut quòd facit eam ſufficientem ad cognoſcendum ſine phantaſmatibus, & ad prædominandum corpori, & ad alia hiuſmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit vt nunc peregrinemur a domino.

¶ Ad quartum patet reſponſio ex dictis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd propriæ dotes ſunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo conſiſtit, per quam anima Chriſto coniungitur: illa autem quæ Anſel. enumerat, non ſunt huiuſmodi, ſed ſunt qualitercumque beatitudinem concomitantia, vel conſequentia, non ſolum in comparatione ad ſponſum, ad quem ſola ſapientia inter enumerata ab eo pertinet, ſed etiam in comparatione ad alios, vel pares ad quos pertinet amicitia quantum ad vnionem effectuum, & cōcordia quantum ad conſenſum in agendis: vel ad inferiores, ad quos pertinet & poteſtas ſecundum quod a ſuperioribus inferiora diſponuntur, & honor ſecundum id quod ab inferioribus ſuperioribus exhibetur: & etiam per comparationem ad ſeipſum, ad quod pertinet ſecuritas quantum ad remotionem mali, & gaudium quantum ad adeptionem boni.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd laus quæ ab Auguſtino ponitur tertium eorum quæ in patria erunt, non eſt diſpoſitio ad beatitudinem, ſed magis beatitudinem conſequens: ex hoc enim ipſo quòd anima deo coniungitur, in qua beatitudo conſiſtit, ſequitur quòd in laude prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd illa quinque quæ enumerat Boetius, ſunt quædam beatitudinis conditiones, non autem diſpoſitiones ad beatitudinis actum, eo quòd beatitudo ratione perfectionis ſuę ſola & ſingulariter habet per ſeipſam quiequid ab hominibus in diuerſis rebus quæritur, vt patet etiam per Philoſophum in 1. & 10. ethic. & ſecundum hoc Boetius oſtendit illa quinque in vera beatitudine eſſe, quia hæc ſunt quæ ab hominibus tēporali felicitate quæruntur, quæ vel pertinent ad immunitatem a malo ſicut ſecuritas, vel ad conſecutionem boni, vel conuenientis ſicut iucunditas, vel perfecti ſicut ſufficientia, vel ad manifeſtationem boni ſicut celebritas, inquantum bonum vnius eſt in notitia multorum, & reuerentia inquantum illius notitiæ, vel boni ſignum aliquod exhibetur: reuerentia enim conſiſtit in exhibitione honoris qui eſt teſtimonium virtutis, vnde patet, quòd illa quinque non debent dici dotes, ſed quædam beatitudinis conditiones.

Primo quidē c. 1. 10. ucro. c. 10.

AD SECVNDAM quæſtionem dicendum, quòd ſecundum hoc homo eſt beatitudinis particeps, quòd ad imaginem dei conſiſtit. Imago autem dei primo & principaliter in mente conſiſtit, ſed per quandam deriuationem etiam in corpore hominis q̄-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam perfectio corporis glorioſi aliquo modo coadiuuat ad hoc, quòd anima liberius & perfectius deo inhæreat, inquantum videlicet non retrahitur aliquibus corporeis impedimentis a diuina inhæſione, & inquantum etiam anima perfectius eſſe habet corpori coniuncta, quàm a corpore ſeparata, & ſic etiam eius operatio eſt perfectior, ut ſupra dictum eſt.

¶ Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis.

Lib. 12. c. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſicut dicit Auguſt. in lib. de Trinita. ad exteriorem hominem non ſolum pertinet corpus, ſed etiam corporis ſenſus, unde omnes inferiores potētiæ quæ ſunt organis affixæ, ſimul cum corpore computantur, & eum eo etiam ſimul dotantur.

AD TERTIAM quæſtionem dicendum, quòd anima eſt forma corporis & motor, unde eum dotes corporis ad hoc ordinentur ut corpus perfecte animæ ſubijciatur, hoc erit ut ſubijciatur ei perfecte & ſicut formæ, & ſicut motori. A forma autem in materia tria cauſantur, ſcilicet eſſe ſubſtantiale, uires & formæ ſecundariæ, ſcilicet accidentales, & amborum conſeruatio. Corpus ergo glorioſum inquantum perfecte animæ ſubditur quantum ad eſſe ſubſtantiale quod ab ea habet, ſic eſt dos ſubtilitatis. Ex hoc enim corpus glorioſum ſubtile dicitur, ut ſupra diſt. 44. dictum eſt, quòd perfecte ab anima informatur: inquantum uero perfecte ſubditur ei, ut formæ ſecundum accidentales formas quæ ſunt in corpore ab anima, ſic eſt dos claritatis: inquantum uero corpus glorioſum perfecte ab anima conſeruatur, ſic eſt dos impaſſibilitatis, ex hoc enim impaſſibile dicitur, quòd ex ui animæ ſeruatur immune ab omni læſione: ſed inquantum corpus perfecte ſubditur animæ ut motori, ſic eſt dos agilitatis, corpus enim ſecundum hoc dicitur agile, quòd ad omnes animæ actus eſt expeditum & paratum. Quidam autē quatuor dotes corporis quatuor uirtutibus cardinalibus adaptant, eo quòd cardinalium uirtutum materia ſunt bona corporalia, ut ſcilicet prudentiæ reſpondeat claritas propter cognitionem iuſtitiæ, quæ eſt perpetua & immortalis impaſſibilitas, fortitudini agilitas, ex qua cōtingit ut nihil corpori poſſit reſiſtere, unde agilitas notatur 1. Cor. 15. per hoc quòd dicit. Surgetur in uirtute: temperantiæ uero quæ corpus attenuat ſubtilitas, & ſic quatuor dotes corporis reſpondent quatuor uirtutibus cardinalibus, ſicut tres dotes animæ tribus theologicis, ut dictum eſt.

Præſenti artic. quęſt. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ illa ſeptem quæ Anſel. ponit, continentur ſub iſtis quatuor. Pulchritudo.n. cōtinetur ſub claritate, uelocitas & libertas & fortitudo ſub agilitate, ſanitas & diuturnitas ſub impaſſibilitate, uoluptas uero poteſt reduci ad ſubtilitatem, quia ex hoc quòd corpus eſt perfecte informatum per animam, eſt ad delectationem diſpoſitum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd agilitas non ſolum pertinet ad motum, ſed etiam ad ſenſum, & ad omnes alias operationes animæ, ut ſecundum hoc dicatur corpus glorioſum eſſe agile, quod eſt perfecte habilitatum ad omnes operationes, quę per corpus exercentur.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ſecundum Philoſophum in 2. de generatione, qualitates uiſibiles ſunt alijs qualitatibus ſenſibilibus nobiliores quantum ad hoc quòd in uiſibilitate conueniunt inferiora corpora cū ſuperioribus corporibus, non autem quantum ad alias ſenſibiles qualitates: unde lux, uel claritas quæ eſt qualitas propria cælestium corporum inter alias qualitates corporales eſt nobilior & magis ſimilis ad exprimendam intelligibilem claritatem, & ideo ex redundantia gloriæ ab anima in corpus magis ponitur in corpore glorioſo claritas ut dos, quàm alia ſenſibilis qualitas.

T. com. 7.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicendum, quòd anima non eſt paſſibilis ſecundum naturam, ſed per accidens inquantum corpus patitur: vel per diuinam iuſtitiam eſt paſſibilis ex culpa, qua ab animabus beatorum eſt procul propter dei dilectionem, vnde ex quo impaſſibilitas ponitur corporis dos, non oportet quòd ponatur dos animæ.

¶ Ad quintum dicendum, quòd clarum & peruium ad tardatur quodammodo ne tota idem genus reducūtur eo quòd lux eſt actus diaphani, & ideo peruietas non ponitur dos diſtincta a claritate. De prædictis autem dotibus tam animæ, quàm corporis, in ſpeciali dictum eſt, de fruitione quidem in 1. diſt. 1. lib. de dilectione, in 3. lib. tractatu de charitate, de viſione ſupra hac eadem, de quatuor dotibus corporis ſupra diſtinct. 44.

q. 1. ar. 1. & q. 2. ar. 1. 3. lib. diſt. 27. q. 2. p totū. Et lib. diſt. citata. q. 2. per totum.

QVAESTIO V.

C

Deinde quæritur de aureolis.

Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primo, Quid ſit aureola.
¶ Secundo, Quomodo differat a fructu.
¶ Tertio, Ratione quorum debeatur aureola.
¶ Quarto, Quibus debeatur.
¶ Quinto, De numero aureolarum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aureola ſit aliquod aliud præmium ab eſſentiali præmio, quod aurea dicitur.

Quol. 5. ar. 44.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd aureola non ſit aliquod aliud præmium ab eſſentiali præmio, quod aurea dicitur. Præmium enim eſſentiale eſt ipſa beatitudo: ſed beatitudo ſecundum Boet. eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, ergo præmium eſſentiale includit omne bonum quod habetur in patria, & ſic aureola includitur in aurea.

3. lib. de cō ſol. ipſa 2.

¶ 2 Præt. Magis & minus non diuerſificant ſpeciem: ſed illi qui ſeruant conſilia & præcepta magis præmiantur, quàm illi qui ſeruant præcepta tantum, nec in aliquo præmium eorum videtur differre, niſi quòd vnum eſt altero maius. cum ergo aureola nominet præmium quod debetur operibus perfectionis, videtur quòd aureola non dicat aliquid diſtinctum ab aurea.

¶ 3 Præt. Præmium reſponder merito: ſed radix totius meriti eſt charitas. cum ergo charitati reſpondeat aurea, videtur q̄ in patria non erit aliquod præmium ab aurea diſtinctum.

¶ 4 Præt. Homines beati aſſumuntur ad angelorum ordinem, vt dicit Gregor. ſed in angelis licet quædam data ſint quibuſdam excellenter, ibi tamen nihil poſſidetur ſingulariter, omnia enim in oībus ſunt non quidem æqualiter, quia alij alijs ſublimius poſſident quæ tamen omnes habent, vt etiam Gregor. dicit. ergo & in beatis non erit aliquod aliud præmium niſi omnium commune. ergo aureola non eſt præmium diſtinctum ab aurea.

Homil. 2.

¶ 5 Præt. Excellentiori merito excellentius præmium debetur. ſi ergo aurea debetur operibus quæ ſunt in præcepto, aureola vero his quæ ſunt in cōſilio, aureola erit perfectior quàm aurea, & ita non deberet diminutiue ſignari, & ſic videtur q̄ aureola non ſit præmium diſtinctum ab aurea.

SED CONTRA. Exod. 25. ſuper illud. Facies alteram coronam aureolam, dicit glo. Ad coronam pertinet canticum nouum, quod virgines tantum coram agno concinunt. ex quo videtur quòd aureola ſit quædam corona non omnibus, ſed aliquibus ſpecialiter reddita: aurea autem omnibus beatis redditur. ergo aureola eſt aliud quàm aurea.

¶ 2 Præt. Pugnæ, quam ſequitur victoria, debetur corona. 2. ad Timoth. 2. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit. ergo vbi eſt ſpecialis ratio certaminis, ibi debet eſſe ſpecialis corona: ſed in aliquibus operibus eſt ſpecialis ratio certandi. ergo præ alijs aliquam coronam habere debent, & hanc dicimus aureolam.

¶ 3 Præt. Eccleſia militans deſcendit a triumphante, vt patet Apoc. 21. Vidi ciuitatem ſanctam &c. ſed in eccleſia militante ſpecialia opera habentibus ſpecialia præmia redduntur, ſicut victoribus corona, currentibus brauium. ergo ſimiliter debet

A eſſe in eccleſia triumphante.

RESPON. Dicendum, q̄ præmium eſſentiale hoīs, quod eſt eius beatitudo, conſiſtit in perfecta cōiunctione animæ ad deum inquantum eo perfecte fruitur, vt viſo & a nato perfecte: hoc autem præmium metaphorice corona dicitur, vel aurea tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur, militia enim eſt intentione pergat in illud ſum-

vita hominis ſuper terram Iob 7. tum etiam ex parte præmij, per quod homo efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per conſequens regiæ poteſtatis, Apoc. 7. Feciſti nos deo noſtro regnum & ſacerdotes. Corona autem eſt proprium ſignū regiæ dignitatis, & eadem ratione præmium quod eſſentiali additur, coronæ rationem habet. Signat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiam competat perfectioni beatorum: ſed quia nihil poteſt ſupera-

B di quin ſit eo minus, ideo ſuperadditum præmium aureola nominatur, huic autem eſſentiali præmio quod aurea dicitur, aliquid additur dupliciter. Vno modo, ex conditione naturæ eius quæ præmiatur, ſicut ſupra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur, vnde & ipſa gloria corporis interdum aureola nominatur, vnde & ſuper illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit quædam glo. quòd in fine aureola ſuperponitur, cum in ſcriptura dicatur quòd eis ſublimior gloria in receptione corporum ſeruetur. Sic autem nunc de aureola non agitur. Alio modo, ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meritij ex duobus habet, ex quibus habet etiam bonitatis rationem, ſcilicet ex radice charitatis quæ refertur in finem vltimum & ſic debetur ei eſſentiale præmium, ſcilicet peruentio ad finem quæ eſt aurea: & ex ipſo genere actus quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunſtantijs, & ex habitu eliciente & proximo fine, & ſic debe-

C tur ei quoddam accidentale præmium quod aureola dicitur, & hoc modo de aureola ad præſens intendimus. Et ſic dice idum, quòd aureola dicit aliquid aureæ ſuperadditum, id eſt, quoddam gaudium de operibus a ſe factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis, quod eſt aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad deum gaudetur, quod gaudium dicitur aurea. Quidam tamen dicunt, quòd ipſum præmium commune, quod eſt aurea, accipit nomen aureolæ ſecundum quod virginibus, vel martyribus, vel doctoribus redditur, ſicut & denarius accipit nomen debiti ex hoc quòd alicui debetur, quāuis omnino idem ſint debitum & denarius, non tamen ita q̄ præmium eſſentiale oporteat eſſe maius quando aureola dicitur, ſed quia excellentiori actui reſpondet, non quidem ſecundum meriti intenſionem, ſed ſecundum modum merendi, vt quāuis in duobus ſit æqualis limpiditas diuinæ viſionis, in vno tamen dicetur aureola non in altero, inquantum reſpon-

D det excellentiori merito ſecundum modum agendi. Sed hoc videtur eſſe contra intentionem glo. Exod. 30. Si enim idem eſſet aurea & aureola, non diceretur aureola aureæ ſuperponi. Et præterea, cum merito reſpondeat præmium, oportet quòd illi excellentiæ meriti quæ eſt ex modo agendi, reſpondeat aliqua excellentia in præmio, & hanc excellentiā n vocamus aureolam, vnde oportet aureolam ab aurea differre.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo includit in ſe omnia bona quæ ſunt neceſſaria ad perfectā hominis uitā, quæ cōſiſtit in perfecta hominis operatione: ſed quædam poſſunt ſuperaddi non quaſi neceſſaria ad perfectam operationem, vt ſine quibus eſſe non poſſit, ſed quia his additis eſt beatitudo clarior, vnde pertinet ad bene eſſe beatitudinis, & ad decentiam quandam ipſius, ſicut & felicitas politica ornatur nobilitate, & corporis pulchritudine, & huiuſmodi. ſine quibus tamen eſſe poteſt, vt patet in 1. ethicor. & hoc modo ſe ha-

Cap. 8. 9. 13 & 13.

E bet aureola ad beatitudinem patriæ.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ille qui ſeruat conſilia & præcepta ſemper magis meretur, quàm ille qui ſeruat præcepta tantum, ſecundum quod ratio meriti conſideratur in operibus ex ipſo genere operum, non autem ſemper ſecundū quod ratio meriti penſatur ex radice charitatis, cum quandoque ex maiori charitate aliquis ſeruet præcepta tantum, quàm aliquis præcepta & conſilia, ſed vt plur e. accidit econuerſo: quia probatio dilectionis eſt exhibitio operis, ſicut dicit Gregor. non ergo ipſum præmium eſſentiale magis intenſum dicitur aureola, ſed id quod præmio eſſentiali ſuperadditur indifferenter, ſiue ſit maius præmium eſſentiale habentis aureolam, ſiue minus, ſiue æquale præmio eſſentiali non habentis.

Homil. 30.

¶ Ad tertium dicendum, quòd charitas eſt principium merendi, ſed actus noſter eſt quaſi inſtrumentum quo meremur. Ad effectum autem conſequendum non ſolum requiritur debita diſpoſitio in præmio mouente, ſed etiam recta diſpoſi-

uio in instrumẽto, & ideo in effectu aliquid consequitur ex parte primi principij quod est principale, & aliquid ex parte instrumenti quod est secundarium, vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, vt aureola.

¶ Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes ex eodẽ genere actus suam beatitudinem meruerunt, scilicet in hoc quòd sunt conuersi ad deum, & ideo nullum singulare præmium inuenitur in vno, quod alius non habeat aliquo modo. Homines autem diuersis generibus actuum beatitudinem merentur, & ideo non est simile: tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines quodammodo omnes communiter habent, inquantum scilicet per charitatem perfectam vnusquisque bonum alterius suum reputat, non tamen hoc gaudium quo vnus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia non datur in præmium victoriæ eius, sed magis respicit victoriam alienam: corona vero ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maior est excellentia meriti, quæ consurgit ex charitate, quàm illa quæ consurgit ex genere actus, sicut finis ad quem ordinat charitas est potior his quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Vnde etiam præmium respondens merito ratione charitatis quantumcumque sit paruum, est maius quolibet præmio respondente actui ratione sui generis, & ideo aureola diminutiue dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum aureola differat a fructu.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat a fructu. Eidem enim merito non debentur diuersa præmia: sed eidem merito respondet aureola, & fructus centesimus, scilicet virginitati, vt patet in glo. Matth. 13. ergo aureola est idem quod fructus.

Cap. 45. ¶ 3 Præt. August. dicit in lib. de virginitate, quòd centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini. ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus & martyribus: sed eisdem etiam debetur aureola, ergo aureola est idem quod fructus.

¶ 1 Præt. In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium, scilicet essentiale, & accidentale, quod essentiali superadditur: sed præmium essentiale superadditum dictum est esse aureolam, quod patet ex hoc quod dicitur Exod. 25. Aureola coronæ aureæ superponi dicitur: sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus beatis. ergo est idem quod aureola.

SED CONTRA. Quæcumque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt etiam eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuidunur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum; fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum. ergo fructus & aureola non sunt idem.

¶ 2 Præt. Si fructus & aureola essent idem, cuicumque deberetur fructus, deberetur aureola: hoc autem patet esse falsum, viduitati enim debetur fructus, sed non aureola. ergo &c.

II VLTERIVS. Videtur quòd fructus non debeatur soli virtuti continentiæ, quia 1. Corinth. 15. super illud. Alia claritas solis &c. dicit glos. quòd claritati solis illorum dignitas comparatur, qui centesimum fructũ habent, lunari autem qui sexagesimum, stellæ qui trigesimum: sed illa diuersitas claritatum secundum intentionem Apostoli pertinet ad quamcumque beatitudinis differentiam. ergo diuersi fructus non debẽt respondere soli continentiæ.

¶ 2 Præt. Fructus a fruitione dicuntur: sed fruitio ad præmium essentiale pertinet quod omnibus virtutibus respondet. ergo &c.

¶ 3 Præt. Fructus labori debetur Sapientiæ 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior labor est in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia. ergo fructus non respondet soli continentiæ.

¶ 4 Præt. Difficilius est modum non excedere in cibis qui sunt necessarij ad vitam, quàm in venereis, sine quibus vita conseruari potest, & sic maior est labor parsimoniæ quàm continentiæ. ergo parsimoniæ magis respondent fructus quàm continentiæ.

F ¶ 5 Præt. Fructus refectionem importat: refectio autem præcipue est in fine. cum ergo virtutes theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum deum, videtur quòd eis fructus maxime debeant respondere.

SED CONTRA est, quod habetur in glo. Matth. 13. quę fructus assignat virginitatu, viduitati, & cõtinentiæ eõiugali, q̃ sunt cõtinẽtię pres.

III VLTERIVS. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus tribus commentiæ partibus, quia Gal. 5. ponuntur duodecim fructus spiritus, scilicet gaudium, pax &c. & ideo videtur quòd non debeant poni tres tantum.

¶ 1 Præt. Fructus nominat aliquod præmium speciale: sed præmium quod assignatur virginibus, & viduis, & coniugatis non est speciale, quia omnes saluandi continentur sub aliquo horum trium, cum nullus saluetur qui continentia careat, & continentia per has partes sufficienter diuidatur. ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

¶ 3 Præt. Sicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem: sed non similiter excedit sexagenarius tricenarium, & centenarius sexagenarium, neque secundum arithmeticam proportionalitatem, quia sexagenarius excedit tricenarium in triginta, & centenarius sexagenarium in quadraginta: neq; ẽt secũdũ proportionalitatem geometricam, quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius vero ad sexagenarium in superbitricia, quia continet totum & duas tertias eius. ergo inconuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

¶ 4 Præt. Ea quæ in sacra scriptura dicuntur perpetuitatem habent, Luc. 21. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt: sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidie possunt mutari. ergo ex his quæ ex institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorum quæ in scriptura dicuntur, & sic videtur quòd inconueniens sit ratio quã Beda assignat de istis fructibus dicens, quòd fructus tricesimus detur coniugatis, quia in repræsentatione quæ fit in Abathio triginta significatur per contractum pollicis & indicis secundum suam summitatem, vnde ibi quodammodo osculantur se, & sic tricenarius numerus signat coniugatorum oscula: sexagenarius vero numerus significatur per tactum indicis super medium articulum pollicis, & sic per hoc quòd index iacet super pollicem opprimens ipsum significat oppressionem quam viduæ patiuntur in mundo, cum autem numerando ad centenarium peruenimus transimus a leua in dexteram: vnde per centenarium virginitas designatur, quæ habet portionem angelicæ dignitatis, qui sunt in dextera, scilicet in gloria, nos autem in sinistra propter imperfectionem præsentis vitæ.

Super Lucam c. 8. Et prius Hier. sup Matth. cap. 13.

I RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd ea quæ metaphorice dicuntur, possunt varie accipi secundum adaptationem ad diuersas proprietates eius, vnde sit trãsumptio. Cum autem fructus proprie in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inuenirí possunt, diuersimode fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedo est quæ reficit secundũ quod in vsum hominis venit: est etiam vltimum ad quod operatio naturæ peruenit, est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem, vel quoscumque alios modos. Quandoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod reficit quasi vltimus finis, & secundum hanc significationem dicimur deo frui perfecte quidem in patria, imperfecte autem in via, & ex hac significatione accipitur fruitio quæ dos est: sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoque autem sumitur spiritualiter fructus pro eo quod reficit tantum, quàmuis non sit vltimus finis, & sic virtutes fructus dicuntur, inquantum mentem sincera dulcedine reficiunt, vt Ambro. dicit, & sic accipitur fructus Gal. 5. Fructus autem spiritus &c. sic autem de fructibus nunc non quæritur: de hoc enim habitum est in 3. lib. dist. 23. 24. 25. 26 & 27. Potest autem sumi alio modo fructus spiritualis ad similitudinem corporalis fructus, inquantum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur, vt sic fructus dicatur illud præmium quod homo ex labore consequitur, quo in hac vita laborat, & sic omne præmium quod in futuro habetur ex nostris laboribus, fructus dicitur, & sic accipitur fructus Roma. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem vero vitam æternam: sic etiam nos nunc de fructu non agimus, sed agimus nunc de fructu secundum quod ex semine consurgit, sic enim de fructu loquitur dominus Matth. 13. vbi fructum diuidit in tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundum hoc potest produ-

In expo tione cap. 5. ad Galat.

ex

ex semine quòd vis sementina est efficax ad conuertendum humores terræ in suam naturam, & quanto hæc virtus est efficacior & terra ad hoc paratior, tãto fructus sequitur vberior. Spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum dei: vnde quanto aliquis magis in spiritualitatem conuertitur a carne recedens, tanto in eo est maior fructꝰ verbi dei. Secũdum ergo hoc fructus differt ab aurea & ab aureola, quia aurea consistit in gaudio quod habetur de deo, aureola vero in gaudio quod habetur de operum perfectione: sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbum dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructum, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundum illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit: fructus autem laboranti secundum illud quod dicitur Sapientiæ cap. 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Alij vero dicunt, quòd aurea respicit conuersionem ad deum, sed aureola & fructus consistunt in his quæ sunt ad finem, ita tamen quòd fructus principalius respicit voluntatẽ, aureola autem magis corpus. Sed cum in eodem sit labor & pugna & secundum idem, & præmium corporis ex præmio animæ dependeat, secundum prædicta non esset differentia inter fructum, auream, & aureolam nisi ratione tantum, & hoc non potest esse, cum quibuldam assignetur fructus, quibus non assignatur aureola.

corpus cuius sit difficilis & gra-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens eidem merito secundum diuersa quæ in ipso sunt diuersa præmia respondere, vnde & virginitati respondet aurea, secundum quod propter deum seruatur imperio charitatis: aureola vero secundum quod est quoddam perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis: fructus vero secundum quod per virginitatem homo in quandam spiritualitatẽ transit a carnalitate recedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune matrimonio & virginitati, sed tribus continentiæ gradibus. Glo. autem illa quæ ponit fructum centesimum martyribus respondere, large accipit fructum secundum quod quælibet remuneratio fructus dicitur, vt hic per centesimum fructum remuneratio designetur, quę quibuslibet operibus perfectionis debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàmuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maxime Christo conformatur secundum perfectam victoriam: vnde non est inconueniens quòd abstractioni a carnali vita aliquod aliud præmium accidentale debeatur, quod fructus dicitur.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut dictum est, fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quòd a carnali vita in spiritualem transit, & ideo illi virtuti præcipue respondet, quæ hominem præcipue a subiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia, quia per delectationes venereas anima præcipue carni subditur, adeo vt in actu carnali secundum Hierony. nec spiritus prophetæ corda prophetarum tangat, nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, vt Philosophus dicit in 7. ethicorum: & ideo continentiæ magis respondet fructus quàm alij virtuti.

Hiero.

Cap. 14.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. illa accipit fructum large secundum quod quælibet remuneratio fructus nominatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio non sumitur a fructu secundum illam similitudinem, qua nunc de fructu loquimur, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fructus secundum quod nunc loquimur, non respondet labori ratione fatigationis, sed secundum quod per laborem semina fructificant, vnde & ipsæ segetes labores dicuntur, inquantum propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus secundum quod oritur ex semine, magis aptatur in continentia, quàm in fortitudine, quia per passiones fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passiones circa quas est continentia.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quàmuis delectationes quæ sunt in cibis, sunt magis necessariæ illis quæ sunt in venereis, non tamen sunt ita vehementes, vnde per eas anima non ita carni subditur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fructus non sumitur hic secundum quod frui dicitur, qui reficitur in fine, sed alio modo, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd per continentiam cui fructus respondet, vt dictum est, homo in quandam spiritualitatem adducitur carnalitate abiecta, & ideo secundum diuersum modum spiritualitatis, quem continentia facit, diuersi fructus distinguuntur. Est enim quædã spiritualitas necessaria, & quædam superabundans. Necessaria quidem spiritualitas est in hoc quòd rectitudo spiritus ex delectatione carnis non peruertatur, quod fit dum aliquis secundum rectum ordinem rationis vtitur delectabilibus carnis, & hæc est spiritualitas coniugatorum. Spiritualitas vero superabundans est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritũ suffocantibus omnino se abstrahit. Sed hoc contingit dupliciter, vel respectu cuiuslibet temporis præteriti, præsentis, & futuri, & hæc est spiritualitas virginum: vel secundum aliquod tempus, & hæc est spiritualitas viduarum. Seruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus tricesimus, viduales sexagesimus, virginalem centesimus, ratione illa quam Beda assignat, quàmuis possit & alia ratio assignari ex ipsa natura numerorum. Tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denarium surgit, ternarius enim est numerus omnis rei, vt dicitur in 1. cæ. & habet in se perfectionem quandam omnibus communem, scilicet principij, medij, & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus coniugatis assignatur, in quibus super obseruationem decalogi, qui per denarium signatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem ex cuius ductu in denarium sexagenarius surgit, habet perfectionem ex partibus, cum constet ex omnibus partibus suis simul aggregatis: vnde conuenienter viduitati respondet, in qua inuenitur perfecta abstractio a delectabilibus carnis quantum ad omnes circunstantias, quę sunt quasi partes virtuosi actus. Cum nulla enim persona & nullo loco delectabilibus carnis viduitas vtitur, & sic de alijs circunstantijs carnis, quod non erat in continentia coniugali: sed centenarius conuenienter respondet virginitati, quia denarius ex cuius ductu centenarius fit, Tc, est limes numerorum: & similiter virginitas tenet spiritualitatis limitẽ, quia ad eam nihil de spiritualitate adijci potest, habet enim centenarius inquantum est quadratus numerus perfectionem ex figura. Figura enim quadrata secundum hoc perfecta est, quòd ex omni parte æqualitatem habet, utpote habens omnia latera æqualia, vnde competit virginitati, in qua quantum ad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur.

T. com. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo sicut hic de fructibus loquimur, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nihil cogit ad ponendum fructum esse præmium non omnibus saluandis conueniens. Non solum enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis, sine quibus non est salus. Potest tamen dici quòd fructus non omnibus conueniunt saluandis, sicut patet de his qui in fine pænitent, & incontinenter uixerunt: eis enim nõ fructus, sed essentiale præmium tantum debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundum species, uel figuras numerorum, quàm secundum quantitates eorum, tamen etiam quantum ad quantitatis excessum potest aliqua ratio assignari: coniugatus enim abstinet tantum a non sua, uidua uero a suo, & a non suo, & sic inuenitur ibi quædam ratio dupli, sicut sexagenarius est duplex ad tricenarium. Cẽtenarius uero supra sexagenarium addit quadragenarium qui consurgit ex ductu quaternarij in denarium, quaternarius autẽ est primus numerus solidus & cubus, & sic conuenit talis additio uirginitati quæ supra perfectionem uiduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quàmuis illa repræsentatio numerorum sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo supra rerum naturam, inquantum secundum ordinem digitorum, & articulorum, & contractuum numeri gradatim designantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum ratione uirginitatis debeatur aureola.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ratione uirginitatis non debeatur aureola. Vbi enim est maior difficul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: sed maiorem difficultatem patiuntur in abstinendo a delectabilibus carnis quàm virgines, dicit enim Hieronym. quòd quanto maior est difficultas ex parte quadam a voluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium, & loquitur in commendationem viduarum. Philosophus etiam dicit lib. de animalibus, quòd iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis. ergo aureola quæ est maximum præmium, debetur magis viduis quàm virginibus.

Super psal. 93. to. 8.

quæ corrumpitur, multo magis

¶ 2 Præt. Si virginitati deberetur aureola, vbi esset perfectissima virginitas, maxime inueniretur aureola: sed in beata Virgine est perfectissima virginitas, vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnã sustinuit in continendo, cum corruptione fomitis non fuerit infestata. ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 3 Præt. Et quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: sed virginitatem seruare non fuisset laudabile in statu innocentiæ, cum tunc esset homini præceptum, Crescite & multiplicamini, & replete terram, nec etiam tempore legis quando steriles erant maledicte. ergo virginitati aureola non debetur.

Gen. 1.

¶ 4 Præt. Non debetur idem præmium virginitati seruatæ, & virginitati amissæ: sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola, vtpote si aliqua inuita prostituatur a tyranno, quia Christum profitetur. ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 5 Præt. Excellens præmium non debetur ei quod inest nobis a natura: sed virginitas innascitur cuilibet homini & bono, & malo. ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 6 Præt. Sicut se habet viduitas ad fructum sexagenarium, ita virginitas ad fructum centesimum & aureola: sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagenarius, sed solum viduitatem vouenti, vt quidam dicunt. ergo videtur quòd nec cuilibet virginitati aureola debeatur, sed solum virginitati ex voto seruatæ.

¶ 7 Præt. Præmium nõ respondet necessitati, cũ omne meritum in voluntate consistat: sed quidam sunt virgines ex necessitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi. ergo virginitati non semper debetur aureola.

SED CONTRA est, quod habetur Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam. glo. Ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram agno concinunt, scilicet qui sequuntur agnum quocumque ierit. ergo præmium quod virginitati debetur, dicitur aureola.

¶ 2 Præt. Esa. 56. dicitur. Hæc dicit dominus eunuchis, & sequitur. Dabo eis nomen melius a filijs & filiabus. glo. propriam gloriam excellentemque signat: sed per eunuchos qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum virgines designantur. ergo virginitati debetur aliquod excellens præmiũ, & hæc vocatur aureola.

I

II VLTERIVS. Videtur quòd martyribus aureola non debeatur. Aureola enim est præmium quod operibus supererogationis redditur, vnde dicit Beda super illud Exod. 25. Aliam coronam aureolam &c. De eorum præmio potest recte intelligi, qui generalia mandata spontanea vitæ perfectioris electione transcendunt: sed mori pro confessione fidei quandoque est necessitatis, non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Romano. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. ergo martyrio non semper debetur aureola.

Habetur in glo. ord.

¶ 2 Præt. Secundum Gregor. Seruitia tanto magis sunt grata, quanto magis sunt libera: sed martyrium minimum habet de libertate, cum sit pœna ab alio violenter inflicta. ergo martyrio aureola non debetur quæ respondet merito excellenti.

¶ 3 Præt. Martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in interiori voluntate, vnde Bern. distinguit tria genera martyrium, voluntate non nece vt Ioannes, voluntate & nece vt Stephanus, nece non voluntate vt innocentes, si ergo martyrio aureola deberetur, magis deberetur martyrio voluntatis, quàm exteriori martyrio, cum meritum ex voluntate procedat: hoc autem non ponitur ergo martyrio aureola non debetur.

In fest. sanctorũ innocentium.

¶ 4 Præt. Afflictio corporis est minor, q̃ afflictio mentis, quæ est per interiores dolores, & interiores aliæ passiones: sed interior etiam afflictio quoddam martyrium est, vnde dicit Hiero. in sermone de assumptione. Recte dixerim dei Genitrix virgo & martyr fuit, quàmuis in pace vitam finiuerit, vnde etiam ipsius animam pertransiit gladius, scilicet dolor de morte filij, cum ergo interiori dolori aureola non respondeat, nec exteriori respondere debet.

F

¶ 4 Præt. Ipsa pœnitentia quoddam martyrium est, vnde dicit Gregorius, Quàmuis occasio persecutionis desit, habet tamen & pax nostra martyrium suum, quia & si carnis colla ferro non subijcimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus: pœnæ autem quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur, nec etiam omni exteriori martyrio.

auertitur mens ab illa uisione

Homil. 35.

¶ 5 Præt. Illicito operi non debetur aureola: sed illicitum est sibipsi manus inijcere, vt patet per August. in lib. de ciui. dei, & tamen quorundam martyria in ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in ecclesiastica historia de quibusdam mulieribus apud Alexandriam. ergo non semper martyrio debetur aureola.

Lib. 1. c. 20. & 21.

Lib. 8. c. 11.

¶ 6 Præt. Contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari, & etiam aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse, & tamen ei, vt videtur, aureola non debetur, quia eius pugna non duranit vsque ad mortem. ergo non semper martyrio debetur aureola.

¶ 7 Præt. Quidam magis affliguntur in amissione temporalium rerum, quam etiam in proprij corporis afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones sustinent ad lucra acquirenda. si ergo eis propter Christum temporalia bona diripiantur, videtur quòd sint martyres, nec tamen eis, vt videtur, debetur aureola. ergo idem quod prius.

¶ 8 Præt. Martyr videtur esse ille qui pro fide occiditur, vnde dicit Isidor. Martyres græce, testes latine dicuntur, quia propter testimonium Christi passiones sustinent, vel sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt: sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, vt iustitia, charitas, & huiusmodi, quæ sine gratia esse non possunt, quibus tamen non debetur aureola. ergo videtur quòd nec martyrio aureola debeatur.

Lib. 7. ethimol. c. 11.

¶ 9 Præt. Sicut veritas fidei est a deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambrosius, quia omne verum a quocumque dicatur, a spiritu sancto est. si ergo sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eadẽ ratione & sustinentibus mortem pro qualibet alia veritate, quod tamen non videtur.

Ambro.

¶ 10 Præt. Bonum commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro conseruatione reipub. moriatur in bello iusto, nõ debetur ei aureola. ergo etiam si occidatur pro conseruatione fidei in seipso, & sic martyrio aureola non debetur.

¶ 11 Præt. Omne meritum ex libero arbitrio procedit: sed quorundam martyria celebrat ecclesia qui vsum liberi arbitrij non habuerunt. ergo aureolam non meruerunt, & sic non omnibus martyribus debetur aureola.

I

SED CONTRA. Aug. dicit in lib. de sancta virginitate. Nemo quantum puto, aulus fuit præferre virginitatem martyrio: sed virginitati debetur aureola. ergo & martyrio.

Cap. 46.

¶ 2 Præt. Corona debetur certanti: sed in martyrio est specialis difficultas pugnæ. ergo ei debetur specialis aureola.

VLTERIVS. Videtur quòd doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet: sed prædicare, vel docere non est actus alicuius virtutis. ergo doctrinæ, vel prædicationi non debetur aureola.

III

¶ 2 Præt. Docere & prædicare ex doctrina & studio prouenunt: sed ea quæ præmiantur in futuro non sunt acquisita per humanum studium, quia naturalibus acquisitis non meremur. ergo pro doctrina & prædicatione nullus in futuro meretur aureolam.

K

¶ 3 Præt. Exaltatio in futuro respondet humiliationi præsenti, quia qui se humiliat, exaltabitur: sed in docendo & prædicando non est humiliatio, immo magis superbiæ occasio. vnde glo. dicit Matth. 4. quòd diabolus multos decepit honore, magistrij inflatos. ergo videtur quòd prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

SED CONTRA est, Ephes. 1. super illud, Vt sciatis quæ sit eminens &c. dicit glo. Quoddam crementum habebunt sancti doctores vltra id quod alij communiter habebunt. ergo &c.

¶ 2 Præt. Cant. 8. super illud, Vinea mea est coram me, dicit glo. Ostendit quid singularis præmij doctoribus eius disponit. ergo doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd vbi est præcellens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona, vnde cum per virginitatem aliquis singularem quandam victoriam

uictoriam obtineat de carne, contra quam continue bellum geritur, vt patet Gal. 5. Spiritus concupiscit adversus carnem &c. virginitati spiritualis corona debetur, quod aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur, sed cui virginitati debeatur aureola non omnes dicunt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi, vnde illa quæ actu virginitatem seruat, aureolam habebit, si sit de numero saluandorum: sed hoc non uidetur esse conueniens, quia secundum hoc illæ quæ habent uoluntatem nubendi, & tamen antequam nupserint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alii dicunt, quòd aureola debetur statui, & non actui, vt illæ tantum virgines aureolam mercantur, quæ in statu virginitatis perpetuæ seruandæ per uotum se posuerunt: sed hoc etiam non uidetur conueniens, quia aliquis ex pari uoluntate potest seruare virginitatem non nouens, sicut alius nouens. Et ideo aliter potest dici, quòd meritum omne actui virtutis debetur a charitate imperato, virginitas autem secundum hoc ad genus virtutis pertinet, secundum quod perpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta sunt 33. distinctio. & ideo illis tantum virginibus aureola proprie debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuo conseruandi siue hoc propositũ voto seruauerunt, siue non: & hoc dico secundum quod aureola proprie accipitur vt præmium quoddam merito redditum, quàmuis hoc propositum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente, dummodo in fine vitæ inueniatur, quia virginitas mentis reparari potest, quàmuis non virginitas carnis, vt supra distinct. 33. dictum est. Si autem aureolam large accipiamus pro quocumque gaudio quod in patria habebunt super gaudium essentiale, sic etiam incorruptis carne aureola respondebit, etiam si propositum non habuerunt perpetuo virginitatem seruandi: non enim est dubium, quòd de incorruptione corporis gaudebunt, sicut & innocentes de hoc quòd immunes a peccato fuerunt, quàmuis etiam peccandi oportunitatem non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis: sed hæc nõ est propria acceptio aureolæ, sed valde communis.

summi cæli. Proinde cum hoc

9. 3. ar. 2. in tor.

Loco supra citato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in continendo secũdum aliquid maiorem pugnam sustinent virgines, & secundum aliquid uiduæ, cæteris paribus. Virginibus enim concupiscentiam inflammat & experiendi desiderium, quod ex quadam quasi curiositate procedit, qua etiam fit vt homo libentius videat quæ numquàm uidit: & etiam quandoque eis concupiscentiam auget æstimatio maioris delectationis quàm sit secundum veritatem, & inconsideratio eorum incommodorum quæ delectationi huiusmodi adiunguntur: & quantum ad hoc uiduæ minorem sustinentẽ pugnam, maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuersis vnum alteri præiudicabit secundum diuersas hominis dispositiones, quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo. Quicquid autem sit de quantitate pugnæ, tamen hoc certum est, quòd perfectior est victoria virginum quàm uiduarum. Perfectissimum enim genus victoriæ est, & pulcherrimum, hosti numquàm cessisse, corona autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

D. 860

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est circa hoc opinio. Quidam enim dicunt, quòd beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola proprie accipiatur secundum quod respicit pugnam, tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum virginitatis seruandæ. Alii uero dicunt, quòd aureolam etiam sub propria ratione aureolæ habet excellentissimam, quàmuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen aliquam carnis habuit, sed ex uehementia virtutis adeo habuit carnem subditam, quòd huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud non uidetur conuenienter dici, quia cum beata Virgo credatur omnino fuisse immunis a fomitis inclinatione propter eius sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam a carne fuisse in ea, cum talis pugna non sit nisi ex fomitis inclinatione, nec tentatio quæ est a carne d sine peccato esse possit, vt patet per gl. 2. Cor. 12. super illud. Datus est mihi stimulus carnis meę. Vnde dicendum est, quòd aureolã proprie habet vt in hoc membris aliis ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur, & quàmuis non habuerit pugnam per tentationem quæ est a carne, habuit tamen pugnam per tentationem ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus, vt patet Matth. 4.

Beata Virgo ab originali peccato perfecte sanctificata fuit.

D. 445

¶ Ad tertium dicendum, quòd uirginitati non debetur aureola nisi inquantum addit quãdam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionem addidisset supra continentiam coniugalem, quia fuissent tunc nuptiæ honorabiles, & thorus immaculatus, nulla concupiscentiæ fœditate existente: vnde virginitas tunc seruata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur, sed mutata humanæ naturæ conditione virginitas specialem decorem habet, & ideo speciale præmium ei redditur, etiam tempore legis Moysi, quando cultus dei etiam per carnalem actum propagandus erat, non erat omnino laudabile a comistione carnis abstinere, vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur nisi ex diuino processisset instinctu, vt creditur de Hieremia, & de Helia, quorum coniugia non leguntur.

corpus iam non animale, sed spi-

A

¶ Ad quartum dicendum, quòd si aliqua per uiolentiam oppressa fuerit, non amittit propter hoc aureolam, dummodo propositum perpetuo virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet, si illi actui nullo modo est consentiens, non tamen per hoc virginitatem perdit, vt supra distinctio. 33. dictum est, & hoc dico siue pro fide, siue pro quacunque alia causa violenter corrumpatur: sed si hoc pro fide sustineat, hoc erit ei meritorium, & ad genus martyrii pertinebit, vnde Lucia dixit. Si me inuitam violari feceris, mihi castitas duplicabitur ad coronam, non quòd habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit, vnum pro virginitate custodita, aliud pro iniuria quam passa est. Dico etiam quòd si talis violenter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit, nec tamen matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis integritas carnis.

q. 3. ar. 1. in cor.

B

Vt habetur in eius histor.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis a natura innascitur quantum ad id quod in virginitate materiale est, sed propositum perpetuæ incorruptionis seruandæ, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ prouenientis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd non cuilibet uiduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solum quę propositum viduitatis seruãdæ retinet, quàmuis etiam uotum non emittat, sicut & de virginitate dictum est.

C

¶ Ad septimum dicendum, quòd si frigidi, & eunuchi uoluntatem habeant incorruptionem perpetuam seruare, etiam si facultas adesset coeundi, virgines sunt dicendi, & aureolam merentur: faciunt enim de necessitate virtutem. Si uero uoluntatem habeant ducendi coniugem si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit Aug. in lib. de sancta virginitate, Quibus ipsum virile membrum debilitatur, vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cum Christiani fiunt, & dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt, vt coniuges si esse possent haberent, coniugatis fidelibus adæquari.

Cap. 24

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut inest quædam pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exterius illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, qua de concupiscentiis carnis triũphatur, scilicet virginitati debetur specialis corona, quæ aureola dicitur, ita etiam perfectissimæ victoriæ quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola. Perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primo, ex magnitudine passionis inter omnes autem passiones illatas exterius præcipue locum mors tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipue sunt uenereorum concupiscentiæ: & ideo quando aliquis obtinet victoriam de morte, & ordinatis ad mortem perfectissime uincit. Secundo perfectio victoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando scilicet pro honestissima causa pugnatur, quæ scilicet est ipse Christus. Et hæc duo in martyrio considerantur quod est mors suscepta propter Christum. Martyrem enim non facit pœna, sed causa, & ideo martyrio aureola debetur sicut & uirginitati.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis. Non enim quilibet tenetur fidem suam coram persecutore profiteri, sed in casu est de necessitate salutis, quando scilicet aliquis a persecutore deprehensus de fide sua requiritur quam confiteri tenetur, nec tamen sequitur quòd aureolam non meretur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio, sed inquantum perfectionem quandam habet, vnde tali perfectione manente, etiam si non sit supererogatio, aliquis aureolam meretur.

E

¶ Ad secundum dicendum, quòd martyrio non debetur aliquod præmium secundum hoc quòd ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quòd voluntarie sustinetur, quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quanto id quod quis sustinet voluntarie est difficilius, & magis patum voluntati repugnare, tanto voluntas quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmius fixa in Christo, & ideo excellentius ei præmium debetur.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam uehementiam delectationis, uel difficultatis, & talibus actus semper addit ad rationem meriti, uel demeriti secundum quod in actu oportet uoluntatem uariari ex uehementia actus a statu in quo prius erat, & ideo exteris paribus actu luxuriam exercens plus peccat quàm qui solum in actum consensit, quia in ipso actu uoluntas augetur. Similiter cum actus martyrii maximam difficultatem habeat, uoluntas martyrii non pertingit ad illud meritum quod actui martyrum debetur ratione difficultatis, quàmuis possit etiam peruenire ad alterius præmium, considerata radice merendi, quia aliquis ex maiori charitate potest uelle sustinere martyrium, quàm alius sustineat, unde uoluntarie martyr potest mereri sua uoluntate præmium essentiale æquale, uel maius eo quod martyri debetur: sed aureola debetur difficultati quæ est in ipsa pugna martyrii, unde aureola uoluntarie tantum martyribus non debetur.

rituale receperit æquata angelis,

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores, & exteriores; ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent: & ideo difficultati illi quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta, qui sunt in uerberibus, & huiusmodi, debetur aureola magis quàm difficultati sustinendi interiores dolores, pro quibus tamen aliquis non proprie dicitur martyr, nisi secundum quandam similitudinem, & hoc modo Hieron loquitur.

Vbi supra, in argum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ non est proprie loquendo martyrium, quia non consistit in his quæ ad mortem inferendam ordinantur, cum ordinetur solum ad carnẽ domandam, quam mensuram si excesserit, erit afflictio culpanda. Dicitur ergo propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidem afflictio excedit martyrii afflictionem diuturnitate, sed excedit intensione.

Cap. supra citatis

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum August. in 1. de ciuit. dei, nulli licitum est sibi manus inijcere quacunque ex causa, nisi forte diuino instinctu fiat ad exemplum fortitudinis extendẽdum, ut mors cõtemnatur. Illi autem de quibus est obiectum, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc eorum martyria ecclesia celebrat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd si aliquis propter fidem nullus mortale accipiat, & superuiuat, non est dubium quòd aureolam meretur, sicut de beata Cæcilia pater, quæ triduo superuixit, & de multis martyribus qui in carcere sunt defuncti: sed etiam si uulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam promereri, quàmuis quidam dicant quòd aureolam non meretur si ex incuria, uel negligentia propria mortem incurrat. Non enim ista negligentia eum ad mortem perduxisset, nisi præsupposito uulnere quod pro fide acceptũ est, & ita uulnus propter Christum susceptum est ei plena occasio mortis, unde propter hoc aureolam non uidetur amittere, nisi sit talis negligentia quæ culpam mortalem inducat, quæ ei & auream aufert, & aureolam. Si uero ex uulnere mortali suscepto non moriatur aliquo casu contingente, uel etiam uulnera non mortalia susceperit, & adhuc carcerem sustinens moriatur, adhuc aureolam meretur: unde & quorumdam sanctorum martyria in ecclesia celebrantur, qui in carcere mortui sunt aliquibus uerberibus longe ante suscepti, sicut patet de Marcello Papa. Qualitercumque igitur afflictio propter Christum illata usque ad mortem continuatur siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si uero non continuetur usque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Siluestro, de quo non solemnizat ecclesia sicut de martyre, quia in pace uitam finiuit, quàmuis prius aliquas passiones sustinuerit.

Pront I ei legitur hi storia.

Vt patet in eam uita secundũ Dama.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, uel in honoribus, & huiusmodi, sed solum in delectationibus tactus quasi præcipuis: ita etiam fortitudo est circa pericula mortis sicut circa præcipua, ut dicitur in 3. ethic. & ideo soli iniuriæ quæ irrogatur circa corpus proprũ, ex qua nata est mors sequi, debetur aureola. Siue igitur aliquis propter Christum res temporales, siue famam, uel quicquid huiusmodi amittat, non efficitur propter hoc proprie martyr, nec meretur aureolam, nec plus aliquis potest ordinate res exteriores diligere quàm proprium corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ, nec etiam potest dolor de amissione rerum æquari dolori de corporis occisione, & aliis huiusmodi.

Cap. 6.

¶ Ad nonum dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrum nõ solum est confessio fidei, sed quæcunque alia uirtus non politica, sed infusa, quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu uirtutis aliquis testis Christi efficitur, inquantum opera quæ in nobis Christus perficit, testimonium bonitatis eius sunt, unde ali quæ uirgines sunt occisæ pro uirginitate quam seruare uolebãt, sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in ecclesia celebrantur.

Vt constat ex earũ historiis.

habebit perfectum naturæ suæ

¶ Ad decimũ dicẽdũ, quòd ueritas fidei habet Christum pro fine, uel pro obiecto, & ideo confessio ipsius aureolam meretur, si pœna addatur non solum ex parte finis, sed ex parte materiæ: sed confessio cuiuscunque alterius ueritatis non est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed solum ratione finis, utpote si aliquis prius uellet occidi, quàm quodcumque mendacium dicẽdo contra ipsum peccaret.

¶ Ad undecimum dicendum, quòd etiam bonum increatum excedit omne bonum creatum, unde quicumque finis creatus siue sit bonum commune, siue bonum priuatum non potest actui tantam bonitatem præstare quantam finis increatus, cum scilicet aliquid propter deum agitur: & ideo cum quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam nõ meretur: sed si hoc referatur ad Christum, aureolam merebitur, & martyr erit, utpote si rempublicam defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt, q̃ in innocentibus occisis pro Christo uirtute diuina acceleratus est usus rationis, sicut & in Ioanne Baptista dum adhuc esset in materno utero, & secundum hoc uere martyres fuerunt & uoluntate, & actu, & aureolam habent. Sed alii dicunt, quòd fuerunt martyres actu tantum, & non uoluntate, quod uidetur sentire Bern. distinguens tria genera martyrum, ut dictum est, & secundum hoc innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrii, sed aliquid martyrii habent ex hoc quòd passi sunt pro Christo, ita etiam aureolam non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem inquantum scilicet gaudent se in obsequium Christi occisos esse, ut dictum est de pueris baptizatis quòd habebunt aliquod gaudium de innocẽtia & carnis integritate.

Vbi supra, in ser. S. Innocentium.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd sicut per martyrium, & uirginitatem aliquis perfectissimam uictoriam obtinet de carne & mundo, ita & perfectissima uictoria contra diabolum obtinetur, quando aliquis non solum diabolo impugnanti non cedit, sed etiam eum expellit, & non solum a se, sed etiam ab alijs: hoc autem fit per prædicationem & doctrinam, & ideo prædicationi & doctrinæ aureola debetur, sicut & uirginitati, & martyrio. Nec est dicendum, ut quidam dicunt, quòd tantum debeatur prælatis quibus competit ex officio prædicare, & docere, sed quibuscumque qui licite hunc actum exercent: prælatis autem non debetur, quàmuis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui, sed actui pugnæ, secundum illud 2. Timo. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædicare, & docere sunt actus alicuius uirtutis, scilicet misericordiæ, unde & inter spirituales eleemosynas computantur, ut patet supra distinctione. 15.

q. 2. ar. 3. q. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis facultas prædicandi, & docendi quandoque ex studio proueniat, tamen usus doctrinæ ex uoluntate procedit, quæ per charitatem informatur a deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd exaltatio in hac uita non diminuit alterius uitæ præmium, nisi ei qui in tali exaltatione propriam gloriam quærit: qui autem talem exaltationem in utilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cum enim dicitur quòd doctrinæ debetur aureola, intelligendum est doctrinæ quæ est de pertinentibus ad salutem, per quam diabolus a cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur. 2. Cor. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christo aureola debeatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola uirginitati, martyrio, & doctrinæ: sed in Christo hæc tria præcipue fuerunt: ergo Christo præcipue aureola competit.

¶ 1 Præt.

¶ 2 Præt. Omne quod est perfectissimum in rebus humanis præcipue Christo est attribuendum: sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis. ergo Christo debetur.

In tractatu de habitu uirginũ circa princ.

¶ 3 Præt. Cyprianus dicit, quòd imaginem dei uirginitas portat. uirginitatis ergo exemplar in deo est, & sic uidetur quòd Christo etiam inquantum est deus, aureola competit.

modum obediens & imperans uiuificata, & uiuificans tam ineffa-

SED CONTRA.

Aureola est gaudium de conformitate ad Christum, ut dicitur: sed nullus conformatur, uel similatur sibipsi, ut patet per Philosophum. ergo Christo non debetur aureola.

1. Topicorũ c. 14

¶ 2 Præter. Christi præmium numquàm est augmentatum: sed Christus ab instanti conceptionis suæ non habuit aureolam, quia tunc numquàm pugnauerat. ergo numquàm postea aureolam habuit.

II In ser. de assumptione beatæ Mariæ Virgin. ser. 60. 4

VLTERIVS. Videtur quòd angelis aureola debeatur, quia ut dicit Hiero. de uirginitate loquens. In carne præter carnẽ uiuere potius est uita angelica, quàm humana. & 1. Cor. 7. dicit glo. quòd uirginitas est portio angelica. cum igitur uirginitati respondeat aureola, uidetur quòd angelis debeatur.

¶ 2 Præt. Nobilior est incorruptio spiritus, quàm incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia numquàm peccauerunt. ergo eis magis debetur aureola quàm hominibus in corruptis carne, qui alias aliquando peccauerunt.

In lib. cælestis hierat. cap. 13.

¶ 1 Præt. Doctrinæ debetur aureola: sed angeli nos docent purgãdo, illuminando, & perficiendo, ut Dio. dicit. ergo eis debetur aureola, saltem doctorum.

SED CONTRA. 2. Timo. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit: sed in angelis non est pugna. ergo nec eis aureola debetur.

¶ 2 Præt. Aureola non debetur actui qui per corpus non exercetur, unde amantibus uirginitatem, & martyrium, & doctrinam si exterius hæc eis non insunt, aureola non debetur: sed angeli sũt incorporei. ergo aureolam non habent.

III VLTERIVS. Videtur quòd aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est potius quàm accidentale: sed dos quæ ad præmium essentiale pertinet, non solum est in anima, sed etiam in corpore. ergo & aureola quæ pertinet ad præmium accidentale.

¶ 2 Præt. Peccato quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima & corpore. ergo & merito quod exercetur per corpus debetur præmium & in anima, & in corpore: sed meritum aureolæ per corpus exercetur. ergo aureola etiam debetur corpori.

Cap. 20. in princ.

¶ 3 Præter. In corporibus martyrum apparebit quædam uirtutis pulchritudo in ipsis cicatricibus corporis, unde dicit Augustin. 22. de ciuit. dei. Nescio quomodo sic afficimur amore martyrum beatorum, ut uelimus in illo regno in eorum corporibus uidere uulnerum cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse uidebimus, non enim erit in eis deformitas, sed dignitas quædam, quàmuis in corpore non corporis, sed uirtutis pulchritudo fulgebit. ergo uidetur quòd aureola martyrum sit in corpore, & eadem ratione de aliis.

SED CONTRA. Animæ quæ modo sunt in paradiso, habent aureolas, nec tamen habent corpora. ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus, sed anima.

¶ 1 Præt. Omne meritum est ab anima. ergo præmium totum in anima esse debet.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd circa hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cum in pugna inueniatur & uictoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quàmuis Christo competat ratio aureæ, uel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ: aureola enim ex hoc ipso quòd diminutiue dicitur, importat aliquid quod participatiue, & non secundum sui plenitudinem possidetur: unde illis competit aureolam habere, in quibus est aliqua perfectioris uictoriæ participatio secundum imitationem eius, in quo perfectę uictoriæ plena ratio consistit, & ideo cum in Christo inueniatur huiusmodi principalis & plena uictoriæ ratio, per cuius uictoriam omnes alii uictores constituuntur, ut patet Ioan. 16. Confidite, ego uici mundum. & Apocap. 5. Ecce uicit Leo de tribu Iuda, Christo non competet aureolam habere, sed aliquid unde omnes aureolæ originantur. unde Apocal. 3. Qui uicerit, faciam eum sedere in throno meo, sicut ego uici, & sedeo in throno patris mei. Vnde secundum alios dicendum est, quòd quàmuis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ, tamen est excellentius omni aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit uerissime uirgo, martyr, & doctor, sed tamen præmium accidentale his respondens in Christo non habet aliquam notabilem quantitatem in comparatione ad magnitudinẽ essentialis præmii, unde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aureola, quàmuis debeatur operi perfectissimo quo ad nos, tamen aureola inquantum diminutiue dicitur, signat quadam participationem perfectionis ab aliquo, in quo plenarie inuenitur, & secundum hoc ad quandã minorationem pertinet, & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissime inuenitur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quàmuis uirginitas habeat aliquo modo exemplar in deo, non tamen habet exemplar unius rationis: incorruptio enim dei quam uirginitas imitatur, non eadem ratione est in deo, & in aliquo uirgine.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd angelis aureola non debetur, cuius ratio est, quia aureola proprie respondet cuidam perfectioni in excellenti merito. Ea uero quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis sunt connaturalia, uel etiam spectant ad communem eorum statum, aut etiam ad ipsum præmium: & ideo ratione eorum qua hominibus debetur aureola, angeli non habent aureolas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uirginitas dicitur esse uita angelica, inquantum per gratiam uirgines imitantur id quod angeli habent per naturam: non enim uirtutis est in angelis, quòd omnino de delectationibus carnis abstineant, cum huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur, est enim de necessitate salutis, cum in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi actus, secundum quos angeli nos docent, pertinent ad gloriam eorum, & ad communem ipsorum statum, unde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd aureola proprie est in mente, est enim gaudium de operibus illis quibus aureola debetur: sed sicut ex gaudio essentialis præmii quod est aurea, redundat quidam decor in corpore qui est gloria corporis, ita ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore, ut sic aureola principaliter sit in mente, sed per quadam redundantiam fulgeat etiam in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Tamen sciendum est, quòd decor cicatricum quæ in corporibus martyrum apparebunt, non potest dici aureola, quia aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, utpote illi qui sunt submersi, aut famis inedia, uel squalore carceris interempti.

ARTICVLVS V.

Vtrum conuenienter designentur tres aureolæ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter designentur tres aureolæ uirginum, martyrum, & prædicatorum. Aureola enim martyrum respondet uirtuti fortitudinis, aureola uirginum uirtuti temperantiæ, aureola uero doctorũ uirtuti prudentiæ. ergo uidetur quòd debeat esse quarta aureola, quæ debeatur iustitiæ.

¶ 2 Præt. Exo. 25. dicit glo. quòd corona aurea additur, cum per euangelium his qui mandata custodiunt uita æterna promittitur, Matth. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata, huic aureola superponitur cum dicitur. Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. ergo paupertati debetur aureola.

Super illa uerba. Erit super illam alteram coronam aureola.

¶ 3 Præt. Per uotum obedientiæ aliquis se deo subiicit totaliter, ergo in uoto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita uidetur quòd ei aureola debeatur.

¶ 4 Præter. Multa sunt etiam alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit. ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter istas tres.

¶ 5 Præter. Sicut aliquis diuulgat fidem prædicando & docendo, ita scripta compilando. ergo & talibus quarta aureola debetur.

II Tractatu de habitu Virginũ circa principium

VLTERIVS. Videtur quòd aureola uirginum sit inter alias potissima, quia Apoc. 14 dicitur de uirginibus quòd sequũtur agnum quocumque ierit, & quòd nemo alius poterat dicere canticum quod uirgines cantabant. ergo uirgines habent excellẽtiorem aureolam.

¶ 2 Præter. Cypria, dicit de uirginibus, quòd sunt illustrior portio

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio gregis Christi. ergo eis magis aureola debetur.

¶ 3 Præter. Videtur quòd potissima sit aureola martyrum, quia dicit Aymo, quòd non omnes uirgines coniugatæ præcedunt: sed hi specialiter qui in tormento passionis uirginitate insuper custodita coæquantur martyribus coniugatis. ergo martyrium dat uirginitati præmineniia super alios status. ergo martyris potior aureola debetur.

¶ 4 Præter. Videtur quòd potissima debeatur doctori, qa ecclesia militans exē plaro est ab ecclesia triumphante: sed in ecclesia militante maximus honor debetur doctoribus. 1. Timo. 5. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant uerbo & doctrina. ergo in ecclesia triumphante eis potior aureola debetur.

In enchiridion. c. 3

III

VLTERIVS. Vē qn unus aureolā uirginitatis, uel martyrii, uel doctoris excellētius alio non habet, qa ea quæ sunt in termino pfectiōis, nō intēdūtur & remittunt: sed aureola debet opib' q̄ sint in termino pfectiōis. ergo aureola nō intēdit, nec remittit.

¶ 1 Præter. Virginitas non suscipit magis & minus, cum importet priuationem quandam, & negationes non intendantur nec remittantur. ergo nec præmium uirginitatis, scilicet aureola uirginum intenditur & remittitur.

SED CONTRA. Aureola supponitur aureæ: sed aurea est intensior in uno quàm in alio. ergo & aureola.

In hac sua quæstione i pluribus ar.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ uictoriæ respondens, ut patet ex dictis, & ideo secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui a delectabilibus uencereis quæ sunt præcipua in hoc genere, omnino abstinet, & ideo uirginitati aureola debetur. In pugna uero qua contra mundum pugnatur, illa est præcipua, cum a mundo persecutionem usque ad mortem sustinemus, unde & martyribus qui in ista pugna victoriam obtinent, secunda aureola debetur. In pugna uero qua contra diabolum pugnamus, illa est præcipua victoria, cum aliquis hostem non solum a se, sed a cordibus aliorum remouet, quod fit per prædicationem, & doctrinam, & ideo doctoribus, & prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidam uero distinguūt tres aureolas secundum tres uires animæ, ut dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium uirium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est ueritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur doctorum aureola. Irascibilis uero actus potissimus est etiam mortem propter Christum superare, & huic actui debetur aureola martyrum. Concupiscibilis autem actus potissimus est a delectabilibus maximis penitus abstinere, & huic debetur aureola uirginum. Alii uero aureolas tres distinguunt secundum ea, quibus Christo nobilissime conformamur. Ipse enim mediator fuit inter mundum & patrem. Fuit ergo doctor, secundum quod ueritatem quam a patre acceperat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secundum quod a mundo persecutionem sustinuit. Fuit uero uirgo, inquantum puritatem in seipso conseruauit, & ideo doctores, martyres, uirgines ei perfectissime conformantur, unde talibus debetur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum uirtutum, nec tamen hoc uerum est, quòd docere sit actus prudentiæ, immo potius est actus charitatis, uel misericordiæ secundum quod ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi exercitium, uel etiam sapientiæ ut dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quòd iustitia circuit omnes uirtutes, & ideo eis specialis aureola non debetur. Quomodo autem hoc sit uerum, dictum est in lib. 3. dist. 33.

q. 3. ar. 4. fere per totū ac maxime q. 3. ad pri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd paupertas, quamuis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna, quia amor corporalium minus impugnat quàm concupiscentia carnis, uel persecutio inflicta in corpus proprium, unde paupertati non deberur aureola, sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem, ut supra dictum est. Glo. autem inducta large accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.

Dist. 47. q. 3. ar. 2. q. 2

¶ Et similiter dicendum ad tertium & quartum.

¶ Ad quintum dicendum, qnòd etiam scribentibus sacram doctri-

F nam debetur aureola: sed hæc non distinguitur ab aureola doctorum, quia scripta componere quidam modus docendi est.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quod præminentiad aureolæ ad aureolam potest dupliciter attendi. Primo, ex parte pugnæ, ut dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modū aureola martyrum aliis aureolis supereminet quodammodo, & aureola uirginum alio modo. Pugna. n. martyrii est fortior secundum seipsam, & uehementius affligens: pugna carnis est periculosior inquantum est diuturnior, & magis nobis imminet e uicino. Secundo, ex parte eorum de quibus est pugna, & sic aureola doctorum inter omnes est potior, quia huiusmodi pugna uertatur circa bona intelligibilia, aliæ uero pugnæ circa sensibiles passiones: sed illa eminētia quæ attenditur ex parte pugnæ est aureolæ essentialior, quia aureola secundum propriā rationem respicit uictoriā & pugnā. Difficultas etiam pugnæ quæ attenditur ex parte ipsius pugnæ ē potior quàm illa quæ attenditur ex parte nostri, inquantum est nobis uicinior, & ideo simpliciter loquendo, aureola martyrū inter omnes est potior, & ideo dicitur Mat. 5. in glo. quòd in octaua beatitudine quæ ad martyres pertinet. s. Beati qui persecutionem patiūtur &c. omnes alię perficiūtur. Propter hoc ēt ecclesia in cōnumeratione sanctorū martyres doctorib' & uirginib' ordinat: sed quātū ad aliqd, nihil phibet alias aureolas excellētiores esse.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

D.262

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd cum meritū sit quodammodo præmii causa, oportet diuersificari premia, secundum quòd merita diuersificantur. Aliquid. n. intenditur & remittitur per intensionē & remissionē suæ causæ: meritū autem aureolæ pōt esse maius & minus, unde & aureola pōt esse maior & minor. Sciendū tamē quòd meritum aureolæ pōt intēdi dupliciter. 1. Vnomodo, ex parte radicis: alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorum unus ex minori charitate maius tormentū martyrii sustinet, uel magis prēdicationi instat, aut ēt magis se a delectabilibus carnis cōgat. Intēsioni ergo meriti q̄ attēditur penes radicē, nō rndet intēsio aureolæ, sed intensio aureæ: sed intensioni meriti quę est ex genere actus, rndet intēsio aureolæ, unde pōt esse q̄ aliq̄s qui min' in martyrio meref, d quātū ad essentiale præmiū habebit pro martyrio maiore aureolam.

I

D.379

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd merita quibus debentur aureolæ, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundum speciem, sicut ignis est specie subtilissimum corporum: unde nihil prohibet unam aureolam alia esse excellentiorem, sicut unus ignis est alio subtilior.

¶ Ad secundum dicendum, quòd una uirginitas potest esse alia maior propter maiorem recessum a uirginitatis contrario, ut dicatur in illa esse maior uirginitas quę magis occasiones corruptionis uitat, sicut priuationes intendi possunt, ut cum dicitur homo magis cæcus, quia magis elongatur a usu.

EXPOSITIO TEXTVS.

K

Per fines habebunt duæ ciuitates. Hoc ideo dicitur, quia usq; ad die iudicii numer' electorū & dānatorū augeē, & ēt gla & pœnadaugeri pōt saltē q̄tū ad pmiū & pœnā accidētalē, sed post iudiciū ulteri' augeri nō poterit. *Denarius enim unus.* Hoc dicitur propter hoc, q̄ idē est obiectū omniū beatorū. *Ille quippe beate uiuit, qui uiuit ut uult, nec male aliqd uult.* Hæc sniaAug. concordat cū snia Philosophi, ut p uiuere operatio uitæ intelligat: p hoc uero qd dr, ut uult, ostēdit opatio nō impedita: per hoc aut qd dr, nec aliquid male uult, ostēditur esse cōnaturalis, quia mala sūt cōtra natura. *Quo retardatur quodāmō, ne tota intentione &c.* Ista retardatio intelligitur quantum ad hoc quòd anima a corpore separata non habet perfectū esse, & ita nec perfectam operationem, qua possit deo perfecte coniungi.

D.447

2. de anima tex. co. 37

DIVISIO TEXTVS.

Postquàm determinauit magister de gloria sanctorum post iudicium generale, hic determinat de pœnis impiorum. Et diuiditur in partes duas. In prima propositum prosequitur. In secunda ponit totius operis epilogum,

epilogum, ibi. *Hæc de pedibus sedentis &c.* Prima autem pars diuiditur in duas partes. In prima determinat de pœnis damnatorum quantum ad affectum. In secunda determinat de pœnis eorum quantum ad cognitionem, siue intellectum, ibi. *Hic quæri solet, quare illæ tenebræ &c.* Et hæc pars diuiditur in partes tres. In prima ostendit quomodo excluduntur a cognitione dei per hoc, quòd sunt in tenebris exterioribus. In secunda ostendit qualiter se habeat eorum cognitio ad ea quæ in hoc mundo aguntur, ibi. *Præterea quæri solet, si reproborum anima &c.* In tertia qualiter se habeat ad cognoscenda ea q̄ erga sanctos agūtur, ibi. *Quæri etiam solet &c.* Secunda pars diuiditur in duas. In ptima inquirit, utrum mortui cognoscant ea quæ hic aguntur. In secunda mouet dubitationem quandam ex dictis, ibi. *Si quis autem quærat &c.* Tertia uero pars diuiditur in duas. In prima ostendit, quomodo boni & mali inuicē se uideāt. In secunda inquirit, quid accidat sanctis ex uisione damnatorū, ibi. *Sed cum sancti malos &c.* Et hæc pars diuiditur in duas. In prima inquirit, utrum sancti uidentes damnatorum miseriam eis cō patiantur. In secunda, utrum ex hoc q̄ pœnā damnatorū uidēt, eorum gloria minuatur, ibi. *Postremo quæritur, an uisa &c.*

De fide ad Petrum c. 3

A

tantum. Alii uero peccatum esse fatentur, sed per illud eos non mereri aliquam pœnam, quia non est ibi locus merendi. Illud ergo peccatum dicunt non esse meritum supplicii, sed supplicium mali meriti quod in hac uita præcessit. De hoc autem Augustinus ita dicit. Tempus acquirendi uitam æternam in hac tantum uita Deus hominibus dedit, ubi uoluit etiam pœnitentiam esse fructuosam, ideo hæc pœnitentia fructuosa est, quia potest hic homo deposita nequitia bene uiuere, & mutata uoluntate merita simul operaque mutare, & ea gerere quæ Deo placeant: quod qui in hac uita non fecerit, habebit quidem pœnitentiam in futuro sæculo de malis suis, sed indulgentiam in conspectu Domini nō inueniet, quia & si erit stimulus pœnitudinis, tamen nulla erit ibi correctio uoluntatis. A talibus

B

QVAESTIO PRIMA.

A

Hic duo quæruntur.

¶ Primo, De cognitione naturali animæ separatæ.

¶ Secundo, De pœna damnatorum.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum anima possit aliquid intelligere a corpore separata.

¶ Secundo, Vtrum possit intelligere per species quas a sensibilibus accepit, dum corpori esset iuncta.

¶ Tertio, Vtrum anima separata singularia cognoscat.

¶ Quarto, Vtrum localis distantia eius cognitionem impediat.

Vtrum autem sensibus utatur, quæsitum est supra. di. xliii.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum anima aliquid intelligere possit a corpore separata.

1. par. q. 89. ar. 1. de ue. q. 19. a. 1. in q. de anima. ar. 15. Arist. 1. de ani. text. 66

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima nihil intelligere possit a corpore separata, quia ut dicit Philosophus in 1. de anima. Intelligere & considerare consumitur quodam interius corrupto: sed per mortem illud quod est interius ex parte corporis corrumpitur. ergo post mortem non potest anima intelligere aliquid, & considerare.

¶ 2 Præter. Nulla actio communis corpori & animæ potest remanere in anima corpore corrupto: sed intelligere est quædam actio corpori & animæ communis, sicut & texere, & ædificare, ut patet in 1. de anima. ergo corpore corrupto anima non potest intelligere.

text. co. 64. text. co. 20.

¶ 3 Præt. Anima nihil potest intelligere sine intellectu possibili: sed intellectus iste est corruptibilis, ut dicitur in 3. de anima, non autem corrumpitur nisi corpore corrupto. ergo anima a corpore separata nihil potest intelligere.

tex. co. 3. & 30

¶ 4 Præt. Vt dicitur in 3. de anima. Sicut se habent colores ad uisum, ita se habent phantasmata ad animam intellectiuam: sed destructis coloribus uisus nihil posset uidere. ergo destructis phantasmatibus anima nihil poterit intelligere: phantasmata autem non remanent in anima separata, cum sint in imaginatione quæ habet organum corporale. ergo anima separata nihil potest intelligere.

¶ 5 Præt. Perfectius esse habet anima in corpore, quàm a corpore separata, sicut pars in toto perfectior est quam per se existens: sed anima intellectiua cum est in corpore, non potest intelligere sine phantasmatibus, ut patet in 1. & 3. de anima. ergo nec separata a corpore sine eis intelligere poterit, & sic idem quod prius.

¶ 6 Præt. Intellectus humanus est factus sicut tabula, in qua nihil est scriptum, ut dicitur in 3. de anima. ergo anima in sui creatione non habet aliquas formas concreas. si ergo intelligit aliquid, oportet quòd intelligat per formas a sensibus acceptas, cum omnis cognitio fiat per aliquam formam quæ sit similitudo rei, cognitæ: sed animæ puerorum defunctorum in uteris maternis non habēt aliquas formas a sensibus acceptas. ergo saltem animæ puerorum non possunt intelligere aliquid, cum non habeant aliquas intelligibiles formas.

2. quidem tex. co. 12. 3. uero tex. co. 30. & 39 tex. co. 14.

¶ 7 Præter. Anima ad hoc dicitur esse corpori coniuncta, ut scientiis & uirtutibus perficiatur. ergo antequàm in corpore fuerit scientia perfecta, non potest intelligere aliquid, alias frustra corpori coniungeretur: sed animæ paruulorum prædictorum non fuerūt aliqua scientia in corporibus perfectæ. ergo idem quod prius.

SED CONTRA. Philosophus dicit in 2. cœli & mundi, quòd omnis res est propter suam operationem, unde re remanente remanet eius operatio, & hoc est quod Damasc. dicit, quòd nulla substantia est otiosa. Si ergo anima post corpus remanet, sicut fides ponit, oportet quòd aliqua eius operatio remaneat, quia ut dicitur in 1. de anima. si nulla operatio animæ est ei propria sine corpore, non contingit eam separari: sed intelligere est maxime propria eius operatio. ergo anima separata aliquid intelligere potest.

text. co. 27. Lib. 2. de fide orthodo. xa ca. 2 text. co. 13.

¶ 2 Præter. Sicut dicit Auic. in sua meta. Immunitas a materia est causa quare aliqua substantia sit intellectiua: sed anima separata a corpore immunior est a materia quàm corpori coniuncta, quæ tunc non est actus alicuius materiæ sicut modo est. cum ergo anima modo intelligat, multo magis intelliget cum erit a corpore separata.

Tractatu 3. c. 8

¶ 3 Præter. Auicen. dicit in 6. de naturalibus, quòd anima non indiget imaginatione & aliis uirtutibus sensibilibus, nisi in principio tantum, & non postea, nisi parum. cum ergo proficit & roboratur sola per se operatur actiones suas absolute, & sic anima indiget sensibus sicut homo indiget iuuamento, & eius apparatu, ut peruenias eō quo proponit, quo cum accesserit, non eius ulterius indigebit. ergo anima non semper indiget corpore ad intelligendum, & sic separata intelligere poterit.

Par. 5. ca. 3.

RESPON. Dicendum, quòd ponentibus intellectum a potentiis sensitiuis differre, necesse est ponere intellectus substantiā incorruptibilem esse, eo quòd necesse est eum immaterialem ponere, nec a materia secundum esse dependentem: omnem autem huiusmodi substantiam oportet incorruptibilem esse, quia materia inquantum potest esse subiectum priuationis & formę est corruptionis causa in rebus materialibus. Vnde dicit Philosophus in 1. de anima, quòd intellectus uidetur esse substantia quædam, & non corrumpi. Quidam uero hunc intellectum corruptibilem dixerunt non esse patrem animæ humanæ, sed esse aliquam substātiam omnino a corpore separatam: animam uero humanam non dici intellectiuam nisi secundum quandam participationem intellectualitatis ex refulgentia intellectus separati super ipsum, unde destructo corpore anima humana nec remanebat, nec aliquid intelligere poterat. Sed hoc uidetur esse contra intentionem Philosophi. Dicit enim in 2. de anima de intellectu loquens, quòd intellectus uidetur esse alterum genus animæ, & hoc solum contingit separari sicut perpetuum a corruptibili. In 12. etiam metaph. dicit quòd anima est talis dispositionis, ut scilicet possit separari non tota, sed intellectus. Ex quo patet, quòd intellectum qui est pars animæ, ponit a corpore separari, & ideo oportet animam intellectiuam quæ est anima humana post corpus remanere, sicut hdes ponit, & per consequēs necesse est quòd intelligat, cum intelligere sit eius propria operatio: sed quomodo intelligat, diuersimode a quibusdam ponitur. Quidam enim dicunt, quòd anima separata a rebus cognitionem accipit, sicut & nunc facit. Sed hæc opinio uidetur omnino irrationabilis, anima enim humana a corpore separata non poterit uti sensitiuis potentis, ut supra distinct. 41. dictum est, cum harum potentiarum actus per organa corporea necesse sit exerceri, unde non erit nisi in usu potentiarum intellectiuæ partis: intellectus autem nō est

text. co. 65.

text. co. 21.

12. met. tex. co. 17

q. 3. ar. 3. q. 2. per totū.

Universidad de Deusto Biblioteca

est natus accipere cognitionem a rebus sensibilibus immediate, sed mediantibus potentiis sensitiuis, cum oporteat esse quandam conuenientiam inter recipiens & receptum. Species autem in sensibus existentes, habent conuenientiam & cum intellectu inquantum superiore materia, & cum rebus materialibus inquantum sunt cũ conditionibus materiæ, unde conuenienter sensus a rebus materialibus accipit, & intellectus a sensibus, non autem intellectus immediate a rebus materialib⁹: & ideo non potest poni quòd anima separata cognitionem a rebus materialibus accipiat, nec sufficit ponere in ea cognitionem solum quæ fuit a sensibus accepta in corpore propter animas puerorum decedentium in materiis uteris, quæ a sensibus cognitionem non acceperunt. Et ideo alii dicunt, quòd sicut angelus habet apud se formas innatas causarum ordinis uniuersi, ita & anima a sui creatione, sed dum est in corpore, a corpore opprimitur, ut illis formis uti non possit ad intelligendum, sed utitur formis quas a sensu accipit, uel etiam ipsis formis innatis, secundum quosdam qui posuerunt quòd addiscere non est aliud quàm reminisci, sed postquàm a corpore fuerit separata, utetur illis formis innatis. Sed illud contradicit sententiæ Philosophi, qui dicit intellectum humanum esse sicut tabulam, in qua nihil est scriptum, cõtradicit enim experientiæ, qua experimur nos nihil posse intelligere nisi ex præacceptis a sensu ad intelligendum manuducamur, nec esset probabile quòd cum anima naturaliter corpori uniatur, totaliter impediretur per coniunctionem ad corpus, ut formis innatis uti posset. Sed hoc consonum videretur opinioni illorum qui posuerunt animam ante corpus creatam, & postea corpori accidentaliter coniunctam, non enim ea quæ uni & eidem naturaliter insunt ita se habent, quòd unum eorum totaliter impediat alterum, alias in natura aliquid esset otiosum. Et ideo aliter dicendum est, quòd anima in sui creatione nullas habet formas concreatas, nec ad hoc quòd post separationem a corpore intelligat, requiruntur aliquæ formæ a rebus acceptæ, uel tunc, uel prius, sed intelliget de naturali cognitione loquendo, per influentiam a substantiis superioribus deo scilicet, uel angelis, & loquor de naturali influentia: et hoc sic patet. Intellectus enim noster est medius inter substantias intelligibiles, & res corporales: unde anima intellectiua dicitur esse creata in orizonte æternitatis in libro de causis, & hoc ideo quia ipsa per intellectum attingit ad substantias intelligibiles: in quantum uero est actus corporis contingit res corporales. Omne autem medium quanto magis appropinquat uni extremorum, tanto magis recedet ab alio, & quanto magis recedit ab uno, tanto magis alteri appropinquat. Vnde cum anima nostra in statu uiæ maxime ad corpus accedat, utpote actus eius existens, non habet respectum ad res intelligibiles nisi aliquo modo contingendo corpus, & propter hoc anima in statu huius uiæ non recipit influentiam a superioribus substantiis, nisi ut cognoscat sub speciebus a sensibus accepris: unde Dio. dicit in capit. 1. c. hierarch. quòd nõ est possibile nobis in hac uita aliter superlucere diuinũ radium, nisi cum uarietate sensibilium formarum: & ideo etiam in hac uita quanto anima magis a corpore abstrahitur, tanto magis a substantiis spiritualibus influxum cognitionis recipit: & inde est quòd quædam occulta cognoscunt in dormiendo, & in excessu mentis, quando anima a corporis sensibus abstrahitur: unde cum actu erit a corpore separata, erit paratissima ad recipiendũ influentia a substãtiis superioribus. s. deo, uel angelis, & sic per huiusmodi influentiam d cognitionem habebit maiorem, uel minorem secundum modum naturalis capacitatis ipsius animæ, & sic etiam Commentator in 3. de anima, qui ponit intellectum possibilem esse substantiam separatam, quamuis in hoc erret, tamen quantum ad hoc recte dicit, quòd ex hoc quòd ponitur substantia separata, habet respectum ad alias substantias spirituales superiores, ut eas intelligat, sed secundum illum respectum quo comparatur ad nostrum corpus recipiendo species a phantasmatibus, non coniungitur substãtiis altioribus.

opinio Platoniattributa in libro Memnonis. ut etiam testatur S. Th. 1. post. tex. co. 4

3. de anima tex. co. 14.

Propositione a

D. 185.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de actu intellectus quo nunc in uita intelligimus, abstrahendo a phantasmatibus: hic enim actus esse definit phantasmatibus destructis in separatione animæ a corpore.

F ¶ Ad secundum dicendum, quòd intelligere secundum quod est ab intellectu, non est actio communis animæ & corpori. Non enim intellectus intelligit mediante aliquo organo corporali, sed est communis animæ & corpori ex parte obiecti, inquantum intelligimus abstrahendo a phantasmatibus quæ sunt in organo corporali, & hũc mũdum intelligendi anima separata non habet.

3. de anima tex. co. 6

¶ Ad tertium dicendum, q̃ passiuus intellectus, de quo Philosophus loquitur nõ est intellectus possibilis, sed ratio particularis, quæ dicitur uis cogitatiua habens determinatum organum in corpore, scilicet mediam cellulam capitis, ut Commentator ibidem dicit, & sine hoc anima nihil modo intelligit, intelliget autem in futuro, quãdo a phantasmatibus abstrahere non indigebit.

3. de anima text. co. 20.

¶ Ad quartum dicendum, quòd comparatio illa intelligitur de anima intellectiua ex parte illa qua corpori coniungitur, & non prout est intellectiua simpliciter, quia intellectus inquantum huiusmodi, non respicit phantasmata, sicut patet de intellectu angelico.

¶ Ad quintum dicendum, quòd anima habet esse perfectius in corpore quàm separata, inquantum est forma, non autem inquantum est intellectus, nisi forte coniungatur tali corpori, quod est omnino animæ subditum in nullo intellectum distrahens, sicut erit corpus gloriosum. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem, Sapientiæ. 9.

¶ Ad sextum dicendum, quòd animæ puerorum quamuis non habeant formas innatas, uel acquisitas, habebunt tamen aliquas formas intelligibiles ex influentia diuini luminis cooperante ministerio angelorum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd anima ex hoc quòd in corpore scientia perfecta fuit, etiam separata magis intelliget, ut infra dicetur, non tamen sequitur, quòd si non fuerit in scientia perfecta, quòd nullo modo intelligat.

Sequ. art. & plenius in 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum anima per species quas nunc a corpore abstrahit, separata postmodum per eas aliquid intelligat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd anima per species quas nunc a corpore abstrahit, separata postmodum per eas nihil intelligat. Huiusmodi enim species eiusdem rationis erunt in anima separata, cuius modo sunt: sed nunc per eas non potest anima intelligere sine phantasmatibus, quod patet ex hoc quòd læso organo phantasiæ anima impeditur in consideratione eorum quæ prius a sensu accepit: ergo nec anima separata per illas species intelligere poterit, cum in ea nulla phantasmata sint.

1. par. q. 89. ar. 6. 1. 2. q. 67. ar. 2.

¶ 1 Præter. Ex similibus actibus similes habitus relinquuntur: sed habitus scientiæ nunc acquirimus ex actu intelligendi, quo anima a phantasmatibus abstrahit. ergo habitus scientiæ acquisitæ non inclinat nisi in similes actus. cum ergo talis actus intelligendi non possit esse in anima separata, scilicet accipiendo a phantasmatibus, uidetur quòd per scientiam hic acquisitam, uel per species hic a sensibus acceptas, anima separata nihil intelligat.

¶ 3 Præter. In operibus naturæ nihil est superfluum, nec natura facit per duo, quod per unum facere potest: sed anima separata poterit intelligere per influentiam a substantiis superioribus, ut supra dictum est. ergo non intelliget per aliquas species a sensibus acceptas.

¶ 3 Præter. Impossibile est duas formas eiusdem speciei esse in eodem subiecto: sed anima separata recipiet aliquas formas intelligibiles ex influentia substantiæ superioris, per quas poterit res intelligere. ergo in ipsa non possunt remanere intelligibiles formæ earumdem rerum a sensibus acceptæ.

¶ 5 Præter. Ex hoc intellectus noster actu intelligit, quòd forma intelligibilis in eo existit. ergo postquàm desinit actu intelligere, forma intelligibilis in eo non remanet, & sic uidetur quòd nõ remaneant in anima separata aliquæ formæ intelligibiles a sensibus acceptæ, per quas intelligere possit.

¶ 6 Præt. Considerate illud, cuius scientiam aliquis prius accepit, uidetur ad memoriam, uel reminiscentiam pertinere: sed destructo corpore anima nõ reminiscitur, ut dicit Philosophus in 1. & 3. de anima. anima ergo separata nõ intelligit per species in hac uita a sensibus acceptas.

1. quidem tex. com. 66 3. uero tex. co. 20. 3. libro de anima tex. co. 6

SED CONTRA. é, quod Philosophus dicit, quod anima est locus specierum, & loquitur de parte intellectiua: sed locus conseruat locatum. ergo species a sensibus acceptæ in intellectiua conseruãtur, & sic uidetur quòd per eas possit intelligere anima separata a corpore, sicut & nunc potest.

¶ 2 Præter. Finis remanet rem otis etiam his quæ sunt ad finẽ: sed sensus ordinatur ad cognition em animæ intellectiuæ sicut ad finem, inquantum ex sensibus cognitionem accipit. ergo cognitio, quam anima accipit a sensibus, remanet in ea etiam destructis sensibus corporis, quod erit cum anima fuerit a corpore separata.

¶ 3 Præter. Quod recipitur in aliquo, recipitur in eo per modum recipientis: sed anima est incorruptibilis & perpetua. ergo quod in ea recipitur, recipitur ut perpetuo conseruabile in ipsa. ergo species intelligibiles quas a sensibus accipit, remanent in ea post separationem a corpore: frustra autem remanerent, nisi per eas intelligeret formas prius a sensibus acceptas.

Lib. 6. naturali. par. 5. c. 6.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc duplex est opinio. Vna occasionatur ex opinione Auicen. qui dicit quòd intellectus noster possibilis non seruat aliquas formas postquàm actu intelligere desinit: quia formæ intelligibiles non possunt esse in intellectu possibili, nisi ut in ui apprehendente. Nõ enim utitur organo corporali ut ex parte eius possit aliquid esse in intellectu non ut in apprehendẽte actu, per quem modum aliquid est in potentiis sensitiuæ partis, quæ potentiæ thesauri dicuntur, heut memoria & imago: sed intellectus possibilis cum conuertit se ad intelligentiam agentem, quam ponit separatam, accipit species intelligibiles ex influentia eius, cuius est formas a phantasmatibus abstrahere, & ponere eas in intellectu possibili, & cũ desinit se conuertere ad intellectum agentem, formæ illæ desinunt esse in eo: sicut forma uisibilis desinit esse in oculo, cum oculus desinit se conuertere ad rem uisam. Oportet autem ut si iterum uelit intellectus possibilis considerare quod prius consideraui, de nouo se conuertat ad intellectum agentem, & de nouo species intelligibiles recipiat: & secundum hoc quidam eum sequentes dicunt, quòd in anima nostra nullæ species intelligibiles reseruantur, quibus possit post mortem uti ad intelligendum: & sic etiam dicunt quòd scientia hic acquisita nullo modo manet neque quantum ad actum, neque quantum ad habitum. Sed hæc opinio non uidetur esse conueniens. Primo, quia contrariatur manifeste sententiæ Philosophi, qui ponit animam esse locum specierũ, unde oportet quòd species in illa conseruentur. Secundo, quia ex quo species in intellectum possibilem imprimuntur, non est probabile eas aboleri, nisi aliqua causa corrumpens eas fuerit, cum multo nobilius recipiantur formæ intelligibiles in intellectu possibili, quàm formæ sensibiles in materia prima. Tertio, quia Augustinus ponit partem mentis esse memoriam, & sic in ea species intelligibiles reseruantur. Quarto, quia dato quòd nullæ species intelligibiles remanerent in anima separata, non propter hoc tollerẽtur, quin habitus scientiæ remaneret etiam secundum prædictam opinionem Auicen. Vult enim quòd quamuis species intelligibiles non remaneant in intellectu possibili cum actu non intelligit, remanet tamen in eo quædam habilitatio ut facilius se conuertat ad recipiendum species intelligibiles ab intellectu agente, ratione cuius non oportet quòd semper aliquis ita laboret ad aliquid intelligendum, sicut cum de nouo didicit, uel inuenit, & habilitas hæc nihil aliud est quam habitus scientiæ. Vnde etiam in anima separata huiusmodi habitus remanebit, ut scilicet paratior sit ad recipiendum cognitionem ex influentia superioris substantiæ anima, quæ habitu scientiæ in hoc mundo fuit perfecta, quàm alia quæ huiusmodi habitu caruit. Et ideo ponendum secundum alios uidetur, quòd species intelligibiles remanent in anima postquàm actu intelligere deficit, & ẽt maior habilitas ad recipiendum ab intellectu agente, & quòd utrumque eorum remanebit in anima separata, & utroque uti poterit in intelligendo: alio tamen modo eis utitur cum est corpori coniuncta. Cum enim est coniuncta corpori, eius intellectus non potest aliquid considerare nec per species acquisitas, nec per aliquem influxum superioris substantiæ, nisi conuertendo se ad phantasmata, quia propter perfectam coniunctionem eius ad corpus potẽtia intellectiua eius nihil cognoscit nisi per ea, quæ per corpus recipiuntur, unde habẽt phantasmata quasi obiecta ad quæ respicit: sed cum erit a corpore separata intelliget per alium modum, ut supra dictum est, scilicet non aspiciendo ad phantasmata.

Super illud psal. 6. Turbatus est a furore oculus meus.

5. ad Timoth. 6.

D. 190.

Art. præce.

AD PRIMVM. ergo dicendum, quòd quamuis species intelligibiles per se loquendo, sint eiusdem rationis dum sunt in anima coniuncta corpori, & cum sunt in anima separata, tamen per accidens sunt rationis diuersæ, inquantum anima in qua sunt, diuersimode se habet in coniunctione ad materiam, uel separatione ab ea: & ideo per species illas anima d coniuncta non intelligit nisi conuertendo se ad phantasmata, sed cum fuerit separata intelliget per eas etiam sine tali conuersione.

D. 185.

Ad secundum dicendum, quòd actus non specificantur a termino a quo, sed magis a termino ad quem: unde idem d specie motus est dealbatio siue per eam aliquis fiat de nigro albus, siue de rubeo albus. Vnde & intelligere non diuersificatur specie per hoc quòd intelligitur abstrahendo a phãtasmatibus, uel nõ abstrahẽdo, dummodo sit unius modi quod intelligitur, & quo intelligitur: & propterea habitus scientiæ, qui acquiritur ex actibus intellectus accipientis a phantasmate, inclinat in actum intelligendi quo phantasmata non respicit.

D. 187.

Et præterea, intelligere nostrum secundum statum istum est secundum phantasmata illustrata lumine intellectus agentis; unde est unius rationis cum cognitione animæ separatæ, quæ est per influentiam luminis a superiori substantia quantum ad ipsam illustrationem, quamuis non quantum ad phantasmata.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex ipsis speciebus intelligibilibus præexistentibus in intellectu possibili efficitur intellectus possibilis paratior ad perfectius recipiendum cognitionem ex influentia superioris substantiæ: unde non sequitur quòd frustra huiusmodi species in anima separata remaneant ad intelligendum per eas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd formæ intelligibiles a sensibus acceptæ non sunt omnino uniusd rationis cum illis formis, quæ immediate ex influentia diuina proueniunt, quia ex diuersis imprimentibus diuersæ impressiones relinquuntur: sic etiam & habitus uirtutis acquisitæ non est eiusdem rationis cum habitu uirtutis infusæ, unde nihil prohibet utrasque formas in anima separata remanere, & formas illas tunc acceptas ex influxu superioris substantiæ esse formales & completiuas respectu formarum acquisitarum a sensibus.

D. 764. 1180.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in intellectu nostro remanent formæ intelligibiles, etiam postquàm actu intelligere desinit, nec in hoc opinionem Auic. sequimur: remanent autem huiusmodi formæ intelligibiles in intellectu possibili cum actu non intelligit, non sicut in actu completo, sed in actu medio inter potentiam puram & actum perfectum, sicut etiam forma quæ est in fieri, hoc modo se habet.

x. De trini. cap. xi. lib. de spiritu & anima c. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad sextum dicendum, quòd Philosophus loquitur de memoria & reminiscentia, quæ est pars animæ sensitiuæ, cuius actus corrupto corpore non potest remanere, & hac indigemus ad intelligendum ad præsens ea quæ prius intelleximus, propter hoc oportet nos ad phantasmata conuerti, quæ quandoque oportet de thesauro memoriæ adduci, sed memoria prout ab Aug. ponitur in mente, remanebit in anima post mortem.

ab interiori Dei luce secludi-- tur, sed non penitus dum in hac uita est. Ecce quare ibi peccator dicitur pati exteriores tenebras, & non hic: quia ibi seclude tur penitus a luce Dei, quod non

ARTICVLVS III.

Vtrum anima separata singularia cognoscat.

1. par. q. 89 ar. 4. de uer. q. 19. art. 2. per totũ. In 9. de anima ar. 20. Boetius in pdic. substãtiæ in prin.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata singularia non cognoscat. Anima enim separata non utetur potentiis sensitiuis: sed singularia non cognoscuntur ab anima nisi per potentias sensitiuas, singulare est enim aliquid dum sentitur, ut Boetius dicit. ergo anima separata singularia non cognoscet.

¶ 2 Præt. Intellectus animæ separatæ magis erit a materia remotus quàm intellectus animæ coniunctæ corpori: sed anima coniuncta corpori non potest intellectu cognoscere singularia propter intellectus immaterialitatem. ergo nec cum est a corpore separata.

¶ 3 Præt. Differentia hic ponitur præcipue inter sensum & intellectum, eo quòd sensus cognoscit hic & nunc, intellectus autem abstrahit ab utroque. si ergo intellectus animæ separatæ possit singularia cognoscere, in nullo eius cognitio a sensu differret, quod est inconueniens.

¶ 4 Præt. Sicut in statu uiæ per sensum particularia cognoscimus, ita per intellectũ uniuersalia: sed sensus nũquàm potest deuenire ad hoc quòd uniuersalia cognoscat. ergo nec intellectus ad hoc quòd cognoscat singularia.

¶ 5 Præter. Eadem est natura animæ separatæ, & corpori coniunctæ: sed per naturam intellectiuæ animæ formæ quæ in intellectu recipiuntur, dum corpori est coniuncta non ducunt in cognitionem singularium, sunt enim in ea per modum ipsius. ergo eodem modo erunt in ipsa postquàm fuerit a carne separata, & sic non ducent in singularium cognitionem.

D. 282 SED CONTRA. Luc. 16. dicitur quòd diues d in inferno existens secundum animam tantum dixit. Habeo enim quinque fratres. ergo &c. ex quo patet, quòd singularia cognoscunt animæ separatæ. I

¶ 2 Præter. Intellectus animæ corpori coniunctæ singularia cognoscit, quod patet ex hoc quòd propositionem format, cuius prædicatum est uniuersale, & subiectum singulare, & syllogismum componit, cuius minor est singularis. ergo etiam a corpore separata anima per intellectum singularia cognoscet.

¶ 3 Præter. Nullus potest disponere de his quæ ignorat: sed anima in corpore existens per intellectum disponit de his quæ circa singularia sunt agenda. ergo etiam in corpore existens singularia cognoscit per intellectum. cum ergo intellectus in anima separata integer maneat, uidetur quòd anima separata

D. 453. 753. singularia d cognoscat.

RESPON. Dicendum, quòd cum omnis cognitio fit per formas, quibus cognoscens rebus cognitis assimilatur, duplex erit cognoscendi modus. Vnus per formas a rebus acceptas: alius per formas quæ sunt causæ rerum, uel a causis rerum acceptæ. Ad hoc enim quòd aliqua duo sint similia, oportet unum esse causam alterius, uel ambo sub eadem causa procedere, cum unitas effectus causæ iudicet unitatem. In illa ergo cognitione quæ fit per formas a rebus acceptas, ipsæ res per suam actionem sunt cognitionis causa. Cum ergo omnis actio fit per formam, forma autem quantum d est de se sit uniuersalis, per tale

D. 632. modum non potest deuenire in cognitionem rerum singularium, quia per hunc modum non cognoscitur materia quæ est indiuiduationis principium, nisi in uniuersali, inquantum scilicet habet habitudinem ad formam uniuersalem, sicut qui cognoscit simum, cognoscit nasum inquantum est subiectum simi, nisi quando formæ indiuidualiter recipiunt cognoscente, ut sunt in rebus extra animam, sicut accidit in potentiis cognoscitiuis per organum corporale: sed in illa cognitione quæ est per formas, quæ sunt rerum causæ, uel earum impressiones peruenitur usque ad singularia, quàmuis huiusmodi formæ sint omnino F immateriales, eo quòd causa rei prima est quæ rebus esse influit, esse autem communiter materiam & formam respicit. unde huiusmodi formæ ducunt directe in cognitionem utriusque, scilicet materiæ & formæ: & propter hoc per talem cognitionem cognoscuntur res & in uniuersali, & in singulari. Anima ergo cum est corpori cõiuncta, non cognoscit nisi per formas a rebus acceptas, & ideo per potentias illas cognoscitiuas, in qua formæ a rebus omnino immaterialiter recipiuntur, directe singularia non cognoscit, sed solũmodo per potentias organis affixas: sed indirecte & per quandam reflexionem etiam per intellectum, qui organo non utitur, cognoscit singularia, prout scilicet ex obiecto proprio redit ad cognoscendum suum actum, ex quo actu redit in speciem, quæ est intelligendi principium, & ex ea procedit ad considerandum phantasma, a quo species huiusmodi est abstracta: & sic per phantasma singulare cognoscit. Anima uero separata utitur utraque cognitione, quia & cognoscit per species acceptas a sensibus, & per species receptas a superioribus substantiis, quæ species sunt causarum impressiones, idest, rationum idealium in deo existentium: & ideo secundum illum modum quo cognoscit per species a sensibus acceptas, singularia directe non cognoscit, sed per illum modum quo cognoscit ex influentia superioris substantiæ, cognoscere potest singularia eadem ratione qua & angeli, de quorum cognitione dictũ est 2. lib. dist. 3 q. 2. per totum. D. 392

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima in statu uiæ non cognoscit singularia directe, d nisi per potentias sensitiuas, H quia non cognoscit nisi per formas a rebus acceptas, quæ cum ad intellectum peruenerint, in quo omnino immaterialiter recipiuntur, non possunt esse principium cognoscendi singulare: sed cum fuerit a corpore separata, habebit alium modum cognoscendi quo singularia cognoscere poterit, ut dictum est. In cor. art.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex hoc ipso quòd anima separata est quodammodo immaterialior quàm corpori coniuncta, est propinquior substantiis superioribus quæ sunt omnino immateriales, & magis parata ad recipiendum earum influxum, & per consequens ad intelligendum eo modo quo ipse intelligunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus qui singulare cognoscit, alio modo cognoscit quàm sensus. Sensus enim singulare cognoscit per formam quodammodo materialem, unde per illam formam non potest se extendere eius cognitio ultra singulare: sed intellectus singulare cognoscit per formam immaterialem quæ potest esse principium cognoscendi uniuersale & singulare, & sic adhuc remanet differentia inter sensum & intellectum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd uirtus sensitiua est infra uirtutem intellectiuam, unde magis potest intellectus se extendere ad id quod est sensus, quàm sensus ad id quod est intellectus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd eodem modo recipitur forma in intellectu animæ separatæ, & in intellectu animæ coniunctæ, scilicet immaterialiter: sed tamen forma quæ est in anima separata, erit alterius rationis & uirtutis, prout scilicet erit effluens a substantiis superioribus, sicut dictum est. In cor. arti.

PRIMVM obiectum in contrarium est concedendum. Sed ad alia duo oportet respondere, quia concludunt quòd intellectus animæ coniunctæ corpori singularia cognoscat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intellectus noster in statu uiæ utitur singularibus cõponẽdo propositiones, & formãdo syllogismos, in quãtum reflectitur ad potentias sensitiuæ partis, ut K dictum est, & quodammodo continuatur cum eis secundũ quod earum motus & operationes ad intellectum terminantur, prout intellectus ab eis accipit. In cor. ar. & in respon. sionib. arg.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus practicus ad hoc quòd de singularibus disponat, ut dicitur in tertio de anima, indiget ratione particulari, qua mediante opinio quæ est uniuersalis, quæ est in intellectu, ad particulare opus applicetur, ut sic quidem fiat syllogismus, cuius maior est uniuersalis, quæ est opinio intellectus practici: minor uero singularis, quæ est æstimatio rationis particularis, quæ alio nomine dicitur cogitatiua: conclusio uero consistit in electione operis.

ARTICV-

ARTICVLVS IIII.

d Vtrũ localis distãtia impediat cognitionẽ aiæ separatæ.

Vbi supra ar. 7.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd localis distantia impediat cognitionem animæ separatæ. Anima enim hic existẽs ea quæ hic aguntur cognoscit: sed existens in receptaculo sibi debito ea quæ hic aguntur non cognoscit, unde dicit Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda. Ibi sunt defunctorum animæ, ubi ea quæ hic agun tur, scire nõ possunt. ergo localis distãtia

Ca. 15. to. 4

Psal. 75. cognitionem animæ separatæ impedit.

¶ 2 Præter. Naturalis cognitio animæ separatæ non est potior quàm naturalis cognitio dæmonũ: sed dæmones natura li cognitione nõ cognoscunt absentia, vnde Augustinus in libro de diuinatione dæmonum dicit, cp ea quæ etiã alibi fiũt celeritate motus sui cito ad nos deferunt ut quasi ea prædicere uideantur, quæ nos postea nuntiantibus hominibus sumus sciturí: ad hoc autẽ nihil faceret celeritas motus, si hic nobiscũ existẽtes absentia cognoscere possunt. ergo anima separata non cognoscit absentia: & sic eius cognitio per localem distãtiam impeditur.

Cap. 3

¶ 3 Præter. Omnis cognoscens rem sub hic & nunc, aliter eo gnoscit sub hic & nunc, quæ sunt hic, & quæ sunt alibi: sed anima separata cognoscit sub hic & nunc, quia cognoscit singularia, ut dictũ est. ergo aliter cognoscit propinqua & remota, & sic idem est quod prius.

¶ 4 Præt. Sicut est aliquid distans secundum tẽpus, ita est distãs aliquid secundum locum: sed anima separata non potest cognoscere distantia secundum tempus, utputa, futura: hoc enim solius dei est, ut patet per id quod habetur Esa. 41. Annuntiate nobis quæ uentura sunt, & dicemus quia dii estis uos. ergo nec distantia secundum locum potest cognoscere.

¶ 5 Præter. Operatio non excedit substantiã operantis. Vnde Dama. dicit, quòd angeli ibi sunt, ubi operantur: sed anima separata est in aliquo loco, cum ei locus corporalis pro receptaculo assignetur. ergo operatio animæ separatæ non potest se extendere ultra locum illum, & sic ea quæ sunt distantia secundum locum cognoscere non potest.

SED CONTRA. Sancti a damnatis distant maxime et secundum locum: sed damnati uident beatos, ut patet Luc. 16. de diuite qui in tormentis positus Abraham & Lazarum uidit. ergo localis distantia cognitionem animæ separatæ nõ impedit.

¶ 2 Præter. Nulla operatio impeditur per loci distantiam nisi sit situalis, quia propinquum & distans secundum locum ad situ pertinere uidentur: sed anima separata non habet aliã cognitionem nisi intellectiuam, cum potentiis sensitiuis non utatur: intellectiua autem cognitio nullomodo est situalis, cum nõ fiat per corporea instrumenta. ergo ad cognitionem animæ separatæ nihil loci propinquitas facit, uel distantia. A

¶ 3 Præter. Lux intelligibilis est potentior quàm lux aliqua sensibilis: sed lux sensibilis solis non impeditur a sua operatione per aliquam localem distantiam, quia totum mundum illuminat. ergo nec lux intelligibilis animæ separatæ impeditur a sua cognitione per distantiam aliquam corporalem. Luc. 16

RESPON. Dicendum, quòd sicut dictum est, quidã ponunt quòd anima separata cognoscat accipiendo a rebus, qd si uerum esset, localis distantia proculdubio cognitionẽ animæ separatæ impediret, eo q̃ rerum sensibilium actiones non æqualiter se extendunt ad propinquũ & distans, cum per propinqua in distantia mouentur, & sic in remotis uirtus primi agentis paulatim deficit: & inde est q̃ non possumus sentire ea quæ sunt procul a nobis. Sed si ponamus quòd anima separata cognoscat p formas aliquas uel concreatas, uel influxas a superioribus substantiis, non potest esse quòd eius cognitio per rei distantiam impediatur. Nõ enim per huiusmodi formas cognoscet inquantum res aliquid agãt in animam, vel anima in res, ut sic medium corporale p quod actio fiat, cognitionem impedire possit: sed cognitio prædicta perficitur ex hoc solo, quòd formę in anima existentes repræsentãt res, quæ sunt extra animam, quas æqualiter repræsentant siue sint propinquæ, siue sint distãtes: sicut imago Herculis æqualiter repræsentat Herculẽ, ubicũque sit Hercules. unde etiam potentiæ cognoscitiuæ quæ cognoscunt res per formas a rebus acceptas, dum modo non cognoscãt solummodo dum accipiunt, æqualiter cognoscunt res distantes & propinquas: sicut intellectus noster in statu uiæ æqualiter cõgnoscit solem & lunam: & imaginatio æqualiter imaginatur hominem propinquum & distantem. Sed quia cognitio sensus perficitur in hoc ipso quòd sensus a sensibili mouetur, inde est quòd sensitiua cognitio per localem distantiam impeditur. Si ergo cognitio animæ separatæ non fit per acceptionem formarum a rebus sensibilibus, ut supra positum est, nullo modo esse poterit, ut eius cognitionem localis distantia impediat. Super psal. 108

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis aliquæ animæ defunctorum in suis receptaculis existentes ea quæ hic agũtur ignorent, non tamen hoc contingit propter localem distantiam, sed propter aliquam aliam causam, utpote quia afficiuntur uehementer ad ea quæ in illis receptaculis patiuntur: uel etiam quia influentia superioris substantiæ quàmuis eas perficiat ad aliqua cognoscenda, non tamen ad omnia, sed ad illa tantum quæ ei secundum modum competunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus frequenter utitur illa positione, quia ponuntur dæmones habere corpora sibi inferno positus eleuans oculos uidit Abraham, & in sinu eius Lazarum, cuius comparatione coactus est confiteri mala sua usque adeo, ut fratres roget ab his præmoneri. Quod ante iudiciũ factum legitur, sed post iudiciũ in profundioribus tenebris erunt impii, & nullam Dei lucem uidebunt cui confiteantur. Luc. 16

De animabus damnatorum, si quam habent notitiam eorum quæ hic fiunt.

KAETEREA quæri solet, si reproborum animæ quæ nunc in inferno cruciantur A notitiam habent eorum quæ circa suos in hac uita geruntur, & si aliquo modo doleant super infortuniis suorum charorum. Hanc quæstionem Augustinus commemorat ex parte eam explicans, ex parte uero insolutam relinquẽs. Ait enim. Quæret aliquis, an ullus dolor tangat mortuos de his quæ in suis post mortem contingunt, uel quomodo ea quæ circa nos B aguntur, nouerint spiritus defunctorum? Cui respondeo magnam esse quæstionem, nec in præsenti differendã. Verumtamen breuiter dici potest, quòd est cura mortuis de suis charis, ut de diuite legitur, qui dum tormenta apud inferos pateretur, leuauit oculos ad Abraham, & inter alia dixit. Ha hic. Sed quomodo intelligenda est illa seclusio? An quia non uidebunt deum per speciem? sed nec aliquis uidet hic Deum per speciem? an per dissimilitudinẽ quam facit peccatum inter Deum & hominem? sed & hic multi per grauia peccata elongantur a Deo: an quia Deum odiunt ita ut uelint eum non esse? sed & hic multi Deum oderunt, de quibus scriptum est. Superbia eorũ qui te oderunt, ascendit semper. Quæ est ergo illa elongatio? Sane exteriores tenebræ intelligi possunt quædam malignitas odii & uoluntatis, quæ tunc excrescet in mentibus reproborum, & quędam obliuio Dei, quia tormentorum interiorum, & exteriorum doloribus adeo afficientur & turbabuntur, ut ab illis ad cogitandum aliquid de Deo uix, uel raro, uel numquàm mentem reuocent. Vt qui nimio premuntur pondere, adeo stupescunt & turbantur, ut interim in aliã cogitationem non se extendant, sed illuc tendit impetus cogitationis, ubi sentitur uis doloris. Sed in hac uita nullus adeo malus est, ut penitus secludatur a cogitatione Dei, qui nec perdit appettũ beatitudinis, & quendã boni amorem quem naturaliter habet rationalis creatura. Illas autem exteriores, & profundissimas B tenebras reprobos perpessuros post iudicium dicit Augustinus opponens de illo diuite, qui in

Luc. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuita, sicut etiam in libello inducto apparet: quod si esset, tunc oporteret ponere eos corpus sensibile habere, & per sensus cognitionem a rebus accipere, & sic eorum cognitionem locali distantia impedire: unde non est simile de anima separata, quæ hoc modo non cognoscit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa recte procederet, si anima separata cognosceret ea quæ sunt hic & nunc, accipiendo a rebus quæ sunt hic & nunc, sicut in sensu accidit. sed hoc dictum est esse falsũ, unde ratio non sequitur.

Art. 1. huiusce quæst.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd ea quæ distant secundum tẽpus scilicet futura, dicuntur ab eo quòd esse rei mensuratur tẽpore. Vnde cum res secundum hoc sint cognoscibiles, quòd habent esse, quia cognitiones sunt existentium, ut dicit Dio. 1. cap. de di. no. Futura ex seipsis sunt incognoscibilia, sed distantia secundum locum non deficiunt ab esse: locus enim non mensurat esse rei, sed res existentes. Vnde per hoc quòd sunt distantes res, in seipsis nihil minus sunt cognoscibiles: possunt tamen esse minus cognoscibiles quo ad aliquos, qui in patiendo a rebus res ipsas cognoscunt, quod non est de anima separata.

¶ Ad quintum dicendum, quòd operatio, prout est accidens quoddã habens esse in subiecto, non extenditur ultra suũ subiectum, sed prout comparatur ad obiectum, sic ultrã suum subiectum extenditur, sicut nunc per animam existentem in corpore cognoscimus ea quæ in cælo sunt, & sic etiam nihil prohibet animam separatam distantiam secundum locum cognoscere.

QVAESTIO SECVNDA.

B

Deinde quæritur de pœnis damnatorum

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, De pœnis eorum quantum ad effectum eorum.
¶ Secundo, Quantum ad intellectum.
¶ Tertio, Quantum ad corpus.
¶ Quarto, De pœnis eorum per comparationem ad beatorum intuitum.

ARTICVLVS PRIMVS.

a Vtrum omnis uoluntas damnatorum sit mala.

1. par. q. 64. ar. 2. 2. contra Genet. c. 83. Par. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnis uoluntas damnatorũ sit mala, quia ut dicit Dio. 4. cap. de diu. no. Dæmones bonum & optimum concupiscunt esse, uiuere, & intelligere. cum ergo damnati homines non sint peioris conditionis quàm dæmones, uidetur quòd & ipsi bonam uoluntatem habere possint.

De diui. nomi. c. 4 Par. 4

¶ 2 Præter. Malum, ut dicit Dio. est omnino inuoluntarium. ergo si damnati aliquid uolunt, illud uolunt inquantum bonum, uel apparens bonum: sed uoluntas quæ per se ordinatur ad bonum est bona. ergo damnati possunt habere uoluntatem bonã. K

¶ 3 Præ. Aliqui erunt damnati qui in hoc mundo existentes alios uirtutũ habitus secũ detulerunt, utpote gẽtiles qui habẽt uirtutes politicas: sed ex habitibus uirtutum elicitur laudabilis uolũtatis actus. ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis uoluntas.

SED CONTRA. Obstinata uoluntas numquàm potest flecti nisi in malum: sed damnati homines erunt obstinati, sicut & dæmones. ergo uoluntas eorum numquàm poterit esse bona.

¶ 2 Præt. Sicut se habet uoluntas beatorum ad bonum, ita se habet uoluntas damnatorum ad malum: sed beati numquàm habent uoluntatem malam. ergo nec damnati habent aliquam uoluntatem bonam.

beo enim quinque fratres, mitte aliquem ex mortuis ut testetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. Habẽt enim mortui curam de uiuis, quos sciunt uiuere, quia nec in locis pœnarum uident eos, ubi diues sine fratribus erat, nec in requie beatorum, ubi Lazarum & Abram, quàmuis longe agnoscebat. Non tamen ideo consequẽs est scire quæ circa charos suos aguntur hic uel læta, uel tristia.

Quomodo accipienda sunt quæ de Lazaro, & diuite leguntur.

G SI quis autẽ quærat, quõ intelligatur quod de Lazaro & diuite legit, F

VLTERIVS. Videtur quòd damnati numquàm pœniteant de malis quæ fecerunt: quia dicit Bern. in canti. quòd damnatus semper uult iniquitatem quam fecit. ergo numquàm de peccato commisso pœnitet.

¶ 2 Præter. Velle se non peccasse, est bona uoluntas: sed damnati non habebunt bonam uoluntatem. ergo damnati numquàm uolent se non peccasse, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præter. Secundũ Dama. hoc est hominibus mors, quod angelis casus: sed angeli uoluntas post casum est in uertibilis hoc modo, ut nõ possit recedere ab electione qua prius peccauit. ergo & damnati non possunt pœnitere de peccatis a se commissis.

II Vbi supra, & 2. 2. q. 13 ar. 4. in cor. 3. par. q. 86. ar. 1. in cor.

Libro. 2. De fide orthodoxa. c. 4. in fine.

¶ 4 Præter. Maior erit peruersitas damnatorum in inferno, quàm peccatorum in hoc mundo: sed peccatores aliqui in hoc mundo non pœnitent de peccatis commissis, uel propter excęcationem mentis, sicut hæretici, uel propter obstinationem, sicut qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, ut dicitur prouer. 2. ergo & damnati in inferno de peccatis non pœnitebunt.

SED CONTRA Sapientiæ. 5. dicitur de damnatis. Intra se pœnitentiam agentes.

¶ 2 Præter. Philosophus dicit in 9. ethicorum, quòd pœnitudine replentur praui: mox enim tristantur de hoc quod prius delectati sunt. ergo damnati cum sint maxime praui, magis pœnitent.

Cap. 4. circa finẽ.

VLTERIVS. Videtur quòd damnati recta ratione & deliberatiua non possint uelle se non esse. Augustin. enim dicit in lib. de libe. arbi. Considera quantum bonum est esse, quod & beati, & miseri uolunt. Maius enim est esse, & esse miserũ, quàm omnino non esse. H

III De uer. qu. 22. art. 1. ad 7. Lib. 3. c. 7 Et lib. 3. de lib. arb. c. 8

¶ 2 Præter. Augustinus, ibidem sic arguit. Pręelectio supponit electionem: sed non esse non est eligibile, cum non habeat appetentiam boni, cum nihil sit. ergo non esse non potest esse magis appetibile damnatis quàm esse.

¶ 3 Præt. Magis malum est magis fugiendum: sed non esse est maximum malum, cum tollat totaliter bonum, eo quòd nihil relinquit. ergo non esse est magis fugiendum, quàm miserum esse, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est, quod dicitur Apocal. 9. In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

¶ 2 Præter. Damnatorum miseria omnem huius mundi miseriam excedit: sed ad uitandam miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori. Vnde dicitur Eccles. 41. O mors quàm bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur uitibus deficit ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili qui perdit sapientiam. ergo multo fortius est damnatis appetibile non esse secundum rationem deliberatam. I

VLTERIVS. Videtur quòd damnati in inferno non uellent esse aliquos damnatos, qui non sunt damnati, quia Luc. 16. dicitur de diuite quòd rogabat pro fratribus suis ne uenirent in locum tormentorum. ergo eadem ratione, & damnati alii non uellent ad minus carnales suos amicos in inferno damnari.

IIII Quol. 8. ar. 17.

¶ 2 Præter. Affectiones inordinatæ a damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinate aliquos non damnatos dilexerunt. ergo non uellent eorum malum, quod est esse damnatos.

¶ 3 Præt. Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur, maior esset damnatorum pœna, sicut etiam multiplicatio bonorum amplificat eorum gaudium. ergo damnati non uellent saluatos damnari.

SED CONTRA est, quod dicitur Esa. 14. super illud. Surrexerunt de solliis, dicit glo. Solatium est malorum multos socios habere pœnarum.

¶ 2 Præt. In damnatis maxime regnat inuidia. ergo dolent de felicitate bonorum, & eorum damnationem appetunt.

V VLTERIVS. Videtur quòd damnati non habeant odio deum, quia ut dicit Dio. 4. capit. de diuinis no. Omnibus diligibile est bonum & pulchrum, quod est omnis boni & pulchritudinis causa: hoc autem deus est. ergo a nullo potest odio haberi. Parte. 4. in prin.

¶ 2 Præt.

Par. 4

¶ 2 Præter. Nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam maritiam uelle: malum enim est omnino inuoluntarium, ut dicit Dion. 4. capitulo, de diuinis no. Deus autem est bonitas ipsa. ergo nullus potest deum odio habere.

SED CONTRA est, quod dicitur in psalm. 73. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.

Super psal. 136

VLTERIVS. Videtur quòd damnati de peccentur. Damnati enim habent uoluntatem malam, ut dicitur in litera: sed per malam uoluntatem quã hic habuerunt, demeruerunt. ergo si ibi non demeruerunt, ex sua damnatione cõmodum reportant.

¶ 2 Præter. Damnati sunt eiusdem cõditionis cum dæmonibus: sed dæmones demerentur post suum casum, unde serpenti qui hominem ad peccandum induxit, est a deo pœna inflicta, ut dicitur Gen. 3. ergo & damnati demerentur.

¶ 3 Præter. Actus inordinatus ex libertate arbitrii procedens non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit, cuius aliquis sit sibi causa: ebrius enim meretur duplices maledictiones, si ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, ut dicitur in 3. ethi. sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam quandam necessitatem patiuntur peccandi. ergo cum eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excusatur a demerito.

Cap. 8

SED CONTRA. Pœna contra culpam diuiditur: sed peruersa uoluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna. ergo peruersa uoluntas in damnatis non est culpa ut per eam demereantur.

¶ 2 Præter. Post ultimum terminum non relinquitur aliquis motus, siue profectus in bonum, siue in malum: sed damnati maxime post diem iudicii ad ultimum terminum suæ damnationis peruenient, quia tunc finem habebunt duæ ciuitates, ut Augustinus dicit. ergo damnati post diem iudicii peruersa uoluntate non demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio.

Luce 16. libro 8. super Gen. ad litteram c. 5.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd in damnationis potest duplex uoluntas considerari, scilicet uoluntas deliberatiua, & uoluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex authore naturæ qui in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis uoluntas dicitur: unde cum natura in eis remaneat, secundum hoc bona poterit in eis esse uoluntas naturalis. Sed uoluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quod in potestate eorum est inclinari per affectum ad hoc, uel illud, & talis uoluntas in eis est solum mala, & hoc ideo, quia sunt perfecte auersi a fine ultimo rectæ uoluntatis: nec aliqua uoluntas potest esse bona, nisi per ordinem ad finem prædictum: unde etiam & si aliquod bonum uelint, non tamen bene bonum uolunt illud, ut ex hoc uoluntas eorum bona dici possit.

Audiat Augustini responsum dicentis 21. Siquis putat animas corpore exutas locis corporalibus contineri, cum sint sine corpore, non deerunt qui faueant & diuitem sitientem in loco corporali fuisse contendant, ipsamque animam corpoream præparasse linguam, & stillam de Lazari digito cupisse. Sed melius est dubitare de occultis, quàm litigare de incertis: diuitem in supplicio, pauperem in refrigerio esse non dubito. Sed quomodo intelligatur diuitis lingua, digitus Lazari, flamma inferni, sinus Abraæ, & huiusmodi uix a mansuetis, a contentiosis numquàm inuenitur.

Si se uident boni & mali.

B VÆri etiam solet, utrum uicissim se Ad uideant illi qui sunt in inferno, & illi qui sunt in gloria. Sicut sancti tradunt, & boni malos, & mali bonos uident usque ad iudicium. Post iudicium uero boni uidebunt malos, sed non mali bonos. Vnde Gregorius quod prius appetiuerũt, sed aliquid aliud, scilicet pœnam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd homines in hoc mundo quantumcumq; obstinati per accidens de peccatis suis pœnitẽt, si pro eis puniãtur, quia hoc dicit Aug. in lib. 83. q. Videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarum a maximis uoluptatibus abstinere. Cap. 56

AD TERTIAM quæstionem dicendum, q̃ non esse dupliciter potest considerari. Vno modo secundum se, & sic nullo modo potest esse appetibile, cum non habeat aliquam rationem boni, sed sit pura boni priuatio. Alio modo potest considerari in quantũ est ablatiuum pœnalis, uel miseræ uitæ, & sic non esse accipit rationem boni. Carere enim malo est quoddã bonum, ut dicit Philosophus in 5. eth. & per hunc modũ melius est damnatis non esse, quàm miseros esse. Vnde Matth. 26. dicitur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. & Hier. 20. super illud. Maledicta dies, in qua natus sum &c. dicit glo. Hiero. ibi. Melius est non esse, quàm male esse, & secundum hoc damnati possunt pręeligere non esse secundum deliberatiuam rationem. Exo. 2. & 6

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd uerbum Augustini est intelligendum quòd non esse per se non est eligibile, sed per accidẽs eligibile est, inquãtum. s. est miseriæ terminatiuũ. Quod enim dicitur quòd esse & uiuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantũ ad malã uitã, & corruptã, & eam quæ est in tristitiis, ut dicit Philosophus in 9. ethi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non esse non est eligibile per se, sed per accidens tantum, ut dictum est. Cap. xi. In cor. huius quæst.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ non esse, licet maxime sit malũ inquãtum priuat esse, tamen est ualde bonum inquantum priuat miseriam, quæ est maximum malorum, & sic non esse eligitur.

AD QVARTAM quæstionem dicendum, quòd sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas, ita in damnatis erit perfectissimum odium: unde sicut sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita etiam mali de omnibus bonis dolebunt, unde & felicitas sanctorum considerata eos maxime affligit. unde dicitur Esa. 26. Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret, unde uellent omnes bonos esse dãnatos.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorum gloriẽ inuidebunt, cum ipsi sint in summa miseria, cum etiam in hac uita hoc accidat crescente inuidia, sed tamen minus inuident propinquis quàm aliis, & maior esset eorum pœna, si omnes propinqui damnarentur, & alii saluarentur, quàm si aliqui de suis propinquis saluarentur: & exinde fuit quòd diues petiit fratres suos a damnatione eripi. Sciebat enim quòd aliqui eriperẽtur, maluisset tamen fratres suos cum omnibus aliis damnari.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dilectio quæ non fundatur super honestum, facile rescinditur, & præcipue in malis hominibus, ut Philosophus dicit in 9. ethi. unde damnati nõ d conseruabunt amicitiam ad eos quos inordinate dilexerunt, sed in hoc uoluntas eorum remanebit peruersa, quòd caulam inordinatæ dilectionis adhuc diligerent. D. 424 Ex c. 1. 5. & 14.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ quàmuis ex damnatorũ multitudine pœna ũgulorum augeatur, tamen tantum superexcresceret odiũ

eo quòd est peccatum, abominatur: per accidens uero qui illud odit ratione alicuius adiuncti, utpote pœnæ, uel alicuius huiusmodi mali. igitur nõ pœnitebunt per se loquendo de peccatis, quia uoluntas malitiæ peccati in eis remanet, pœnitebunt autẽ per accidens inquantum affligentur de pœna quam pro peccato sustinent.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd damnati iniquitatẽ uolunt, sed pœnam refugiunt, & sic per accidens de iniquitate cõmissa pœnitent.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ uelle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis est bona uoluntas, sed hoc non erit in damnatis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ si ne aliqua auersione uoluntatis contingat q̃ damnati de peccatis pœnitẽt, quia non hoc refugient in peccatis quod prius appetiuerũt. Homilia 40 de diuite.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& inuidia, quòd magis eligerent torqueri magis cum multis, quam minus soli.

AD QVINTAM quæstionem dicendum, quòd affectus mouetur ex bono, vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter, in se sicut a beatis qui eum per essentiã vident, & per effectus sicut a nobis & damnatis. Ipse igitur in seipso, cum sit per essentiam bonitas non potest alicui voluntati displicere, vnde quicumque eũ per essentiam videret, cum odio habere non posset, sed effectus eius aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui volito, & secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum deum odire potest: vnde damnati deum percipientes in effectu iustitiæ, qui est pœna, cum odio habent, sicut & pœnas quas sustinent.

Infideles in imo positi ante diem iudicij fideles super se in requie attendunt, quorum gaudia post contemplari nõ possunt.

D.420.

De chaos inter bonos & malos.

SED cum sancti malos in tormentis uideant, G nonne aliqua compassione erga eos mouentur? Nonne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole illud euangelicum, quod Abraham diuiti respondit. Inter nos & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos non possint, neque inde huc transmeare. Quid est illud chaos inter bonos & malos, nisi hinc iustitia, inde iniquitas, qua nullatenus sociari ualent? Adeo enim sancti Dei iustitiæ addicti sunt, ut nulla compassione ad reprobos transire ualeant, nulla pro eis inter sanctos fiat intercessio. Quomodo ergo inde uolunt aliqui transire ad B illos, sed non possunt? quia si Dei iustitia admitteret, non fieret eis molesta liberatio eorum. Vel ita dicuntur uelle & non posse, non quia uelint & non possint, sed quia & si uellent, non possent eos iuuare. De hoc ita Gregor. ait. Sicut reprobi a pœnis ad gloriam sanctorum transire uolunt, & non possunt: ita & iusti per misericordiam mente ire uolunt ad positos in tormentis, ut eos liberent, sed non possunt: quia iustorum animæ & si in naturæ suæ bonitate misericordiam habent, iam tunc authoris sui iustitiæ coniunctæ tan-

Lue. 16.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vnde per hoc quòd corpus affligitur, consideratio animæ impeditur, sed in futuro anima non ita trahetur ex corpore, sed quantumcumque corpus affligatur, tamen anima semper considerabit lucidissime illa quæ ei possunt esse causa mœroris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidẽs, inquantum motus cuius est mensura, est causa transmutationis, sed post diem iudicij non erit motus cæli: vnde nec obliuio esse potest ex quantacumque diuturnitate, sed ante diem iudicij anima separata non mutatur a sua dispositione per motum.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd deus potest considerari dupliciter. Vno modo, secundum se, & secundum illud quod est proprium, scilicet esse totius bonitatis principium, & sic nullo modo potest cogitari sine delectatione, vnde sic nullo modo a damnatis cogitabitur. Alio modo, secundum aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus suis, vtpote punire, vel aliquid huiusmodi, & secundum hoc consideratio de eo potest tristitiam inducere, & hoc modo damnati de eo cogitabunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati, vt dictum est, non habent odio deum, nisi ratione punitionis & prohibitionis eius, quod malæ voluntati eorum consonat, vnde non considerabunt eum nisi vt punitorem, & prohibitorem.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum, quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantum est diuino præcepto contraria.

AD TERTIAM quæstionem dicendum est, sicut in litera dicitur, quòd damnati ante diem iudicij videbunt beatos in gloria non hoc modo quòd gloria eorum qualis sit cognoscent, sed solum cognoscent eos esse in gloria quadam inæstimabili, & ex hoc turbabuntur tum propter inuidiam, dolentes de felicitate bonorum, tum propter hoc quòd ipsi talem gloriam amiserunt, vnde dicitur Sapien. 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili: sed post diem iudicij omnino beatorum visione priuabuntur, nec tamen D ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ beatorum, quam in iudicio viderunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: sed vlterius affligentur in hoc, quòd videbũt indignos se reputari etiam videre gloriam, quam sancti merentur habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur, non ita affligerent damnatos in inferno, si viderentur, sicut sanctorum gloria inspecta, vnde non ita ostendunturdamnatis ea quæ hic aguntur, sicut sanctorum gloria: quamuis etiam eorum quæ hic aguntur, ostendantur eis ea quæ in eis tristitiam agere possunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Paulus inspexit vitam illam, in qua sancti cum deo viuunt eam reperiendo, & in futurum perfectius sperando quæ ratio non est de damnatis, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

c Vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno sola pœna ignis affligantur, quia Matth. 25. vt eorum damnatio exprimatur, fit mẽtio solum de igne, cum dicitur. Ite maledicti in ignem æternum.

¶ 2 Præt. Sicut pœna purgatorij debetur peccato veniali, ita pœna inferni debetur mortali: sed in purgatorio non dicitur esse, nisi pœna ignis, vt patet per hoc quod dicitur, 1. Cor. 3. Vniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. ergo nec in inferno erit nisi ignis pœna.

¶ 3 Præt. Pœnarum varietas refrigerium præstat, sicut calido cum transfertur ad frigidum: sed nullum refrigerium est ponere in damnatis. ergo non erunt diuersæ pœnæ, sed sola pœna ignis.

SED CONTRA est, quod dicitur in psalm. 10. Ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.

Hom. de diuite supra citata.

¶ 2 Præt. Iob 24. Transibũt ab aquis niuium ad calorem nimium.

VLTERIVS. Videtur quòd vermis quo affliguntur damnati, sit corporalis, quia caro non potest affligi per vermem spiritualem: sed caro damnatorum affligetur per vermem, Iudith 16. Dabit ignem & vermes in carnes eorum, & eccles. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis. ergo vermis ille erit corporalis.

II Quol. 7. ar. 12.

Cap. 9.

¶ 2 Præt. Aug. dicit 21. de ciui. dei, Vtrumque, idest, ignis, & vermis pœna erunt carnis, & sic idem quod prius.

Cap. 22.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 20. de ciuitate dei. In pœnis malorum inextinguibilis ignis & viuacissimus vermis: ab alijs aliter atque aliter est expositus. Alij C vtrumque ad corpus, alij vtrumque ad animam retulerunt: alij proprie ad corpus ignem tropice, ad animam vermem, quod esse credibilius videtur.

III Vbi supra.

VLTERIVS. Videtur quòd fletus qui est in damnatis, erit corporalis, quia Luc. 13. dicit quædam glo. quòd per fletum quem dominus reprobis comminatur, potest probari vera corporum resurrectio, quod non esset, si fletus ille esset tantum spiritualis. ergo &c.

¶ 2 Præt. Tristitia quæ est in pœna respondet delectationi quæ fuit in culpa, secundum illud Apocal. 18. Quantum glorificauit se & in deliitijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem & interiorem, & exteriorem. ergo habebunt fletum etiam exteriorem.

SED CONTRA. Fletus corporalis, fit per quandam resolutionem lacrymarum: sed a corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cum nihil in eis per cibum D restauretur: omne enim finitum consumitur, si aliquid ab eo continue abstrahatur. ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

IIII Cap. 48.

VLTERIVS. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus, quia vt dicit Gregorius in 9. lib. moral. super illud Iob 10. Sed sempiternus horror inhabitat. Quamuis ignis illic ad consolationem non luceat, tamen vt magis torqueat ad aliquid lucet, nam sequaces quos secum traxerunt de mundo reprobi flamma illustrante visuri sunt. ergo non erunt ibi tenebræ corporales.

¶ 2 Præt. Damnati vident pœnam suam, hoc enim est eis augmentum pœnæ: sed nihil videtur sine lumine. ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

¶ 3 Præt. Damnati habebunt ibi potentiam visiuam post corporum resumptionem: sed frustra esset in eis nisi viderent aliquid. ergo cum nihil videatur nisi in lumine, videtur quòd E non sint omnino in tenebris.

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 22. Ligatis pedibus & manibus proijcite eum in tenebras exteriores, super quo dicit Gregorius. Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequaquam mitti diceretur.

Lib. 9. mor. cap. 46.

¶ 2 Præt. Basilius dicit super illud psal. 28. Vox domini intercidentis flammam ignis, quòd virtute dei separabitur claritas ignis ab eius virtute adustiua, ita quòd claritas cedet in gaudium sanctorum, & vitium ignis in tormentum damnatorum, ergo damnati habebunt tenebras corporales. Quædam vero alia quæ ad pœnam damnatorum pertinent, determinata sunt supra 44. dist.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd secundum Basilium in vltima mundi purgatione fiet quædam separatio in electis, vt quicquid est purgatum & nobile rema-

Ex oratione de futuro iudicio

D.421. D.422. D.423. D.427. Cap. 14. D.157. 279. 281. 447. 1016.

ARTICVLVS. II.

b Vtrum damnati possint uti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio: sed in eis nullam delectationem est ponere. ergo non possunt vti scientia prius habita secundũ aliquam considerationem.

¶ 2 Præt. Damnati sunt in maioribus pœnis, quàm sint aliquæ pœnæ huius mundi: sed in hoc mundo dum aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conclusiones abstractus a pœnis quas patitur. ergo multo minus in inferno.

¶ 3 Præt. Damnati sunt subiecti tempori: sed longitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur in 4. physicor. ergo damnati obliuiscentur eorum quæ hic scierunt.

T. com. 117

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 16. Diuiti damnato. Recordare quia recepisti bona &c. ergo considerabunt ea quæ hic scierunt.

¶ 2 Præt. Species intelligibiles in anima separata remanent, vt supra dictum est. si igitur eis non vti possent, frustra remanerent in eis.

3. dis. 3. 1. q. 1. art. 4. per totum.

VLTERIVS. Videtur quòd cogitabunt aliquando de deo, quia non potest haberi odio actu, nisi illud de quo cogitatur: sed damnati deum odio habebunt, vt in litera dicitur. ergo de deo aliquando cogitabunt.

II

¶ 2 Præt. Damnati habebunt remorsum conscientiæ: sed conscientia patitur remorsum de actis contra deum. ergo de deo aliquando cogitabunt.

SED CONTRA. Perfectissima cogitatio hominis est quæ cogitat de deo: sed damnati erunt in statu imperfectissimo. ergo de deo non cogitabunt.

III

VLTERIVS. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant. Magis enim ab eis distat gloria beatorum, quam ea quæ in hoc mundo aguntur: sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur, vnde dicit Gregor. 12. moral. super illud Iob. Siue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi qui adhuc viui sunt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant: ita mortui qui carnaliter vixerunt, vitam in carne positorum qualiter post eos disponatur, ignorant. ergo multo minus possunt videre gloriam beatorum.

Cap. 13. Cap. 14.

¶ 2 Præt. Illud quod conceditur sanctis in hac vita pro magno munere, numquàm conceditur damnatis: sed Paulo pro magno munere fuit concessum, vt videret, illam vitam qua sancti æternaliter cum deo viuunt, vt dicitur 2. Corinth. 12. in glos. ergo damnati sanctorum gloriam non uidebunt.

I

SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ 16. quòd diues in tormentis positus uidit Abraham & Lazarum in sinu eius.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd sicut propter perfectam sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis quod non sit eis materia & causa tristitiæ: nec aliquid quod ad tristitiam pertinere possit deerit, ut sit eorum miseria consummata. Consideratio ergo aliquorum notorum quantum ad aliquid inducit gaudium, uel ex parte cognoscibilium inquantum diliguntur, uel ex parte ipsius cognitionis inquantum est conueniens & perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio & ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristare, & ex parte ipsius cognitionis, prout eius imperfectio consideratur, vtpote cum aliquis consideret se deficere in cognitione alicuius rei cuius perfectionem appeteret, sic ergo in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ prius sciuerunt, ut materia tristitiæ, non autem ut delectationis causa. Considerabunt enim & mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona dilecta quæ amiserunt, & ex utroque torquebuntur. Similiter etiã torquebuntur de hoc quòd considerabunt notitiam quam de rebus speculabilibus habuerunt imperfectam esse, & amisisse summam perfectionem eius, quam potuerant adipisci.

D.426.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis consideratio scientiæ per se sit delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, ut dictum est, & sic erit in damnatis.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

remaneat superius ad gloriam beatorum. Quicquid vero F est ignobile & fæculentum in inferno proiicatur ad pœnam damnatorum, vt sicut omnis creatura dei est beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundum illud Sapien. 5. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insipientes: hoc etiam huius iustitiæ competit, vt sicut ab vno recedentes per peccatum in rebus materialibus quæ sunt multa & varia finem suum constituerunt, ita etiam multipliciter affligãtur, & ex multis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quia ignis est maxime afflictiuus propter hoc, quòd abiudicat virtute actiua, ideo nomine ignis omnis afflictio designatur vt sit vehemens.

In eandem Homil.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœna purgatorij non est principaliter ad affligendum, sed ad purgandum: vnde per solum ignem fieri debet qui habet maximam vim purgatiuam: sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum, vnde non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc hoc quòd in eis sit aliquod refrigerium, quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis a sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatem, vel temperiem reducendo refrigerium causet, sicut accidit nunc: sed erit per actionem spiritualem secundum quod sensibilia agunt per sensum, prout sentiuntur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale, vt supra dist. 44. dictum est.

c. 3. artic. 1. quæst. 3. c. 2. ar. 5.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd sicut supra dictum est, distinctio. 48. post diem iudicij in mundo innouato non remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mistum nisi corpus hominis tantum, eo quòd non habeat aliquem ordinem ad corruptionem, nec post illud tẽpus sit futura generatio & corruptio: vnde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse materialis, sed spiritualis, qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis inquantum oritur ex putredine peccati, & animam affligit, sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorũ pro eo quòd carni subiectæ fuerunt: vel potest dici quòd etiam per vermem spiritualem caro affligetur, secundum quod passiones animæ redundant in corpus, & hoc in futuro.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur sub quadam comparatione. Non enim vult simpliciter asserere quòd ille vermis sit materialis, sed quòd potius esset asserendum ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtumque spiritualiter tantum intelligatur, quia sic damnati nullam pœnam corporalem sustinent, vt patet seriem verborum eius ibidem inspicienti.

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lacrymarum resolutio, & quantum ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest, quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis non erit aliqua generatio & corruptio, vel corporalis alteratio: in lacrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lacrymas distillat, vnde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu est quædam commotio & perturbatio capitis & oculorum, & quantum ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem. Corpora enim damnatorum non solum ex exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundum quod corpus immutatur ad passionem animæ in bonum, vel malum: & quantum ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & respondet delectationi culpæ quæ fuit in anima, & in corpore.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

AD QVARTVM quæstionem dicendum, quòd dispositio inferni talis erit, quòd maxime miseriæ damnatorum competet: vnde secũdum hoc sunt ibi lux & tenebræ, prout maxime spectant ad miseriam damnatorũ, ipsa autem visio secundum se est delectabilis. Vt enim dicitur in princip. metaphys. Sensus oculorum est maxime diligibilis, eo quòd per ipsum plura cognoscimus: sed per accidens contingit visionem esse afflictiuam, inquantum videmus aliqua nobis nociua, vel nostræ voluntati repugnantia: ideo & in inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem & tenebras, quòd nihil ibi perspicue videatur, sed solummodo sub quadam vmbrositate videantur illa quæ afflictionem cordi ingerere possunt: Vnde simpliciter loquendo, locus est tenebrosus, sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis quantum sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt, & ad hoc satisfacit naturalis situs loci, quia in terræ medio vbi infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculentus & turbidus, & quasi fumosus. Quidam tamen tenebrarum harum causam signant ex commaslatione & impressione corporum damnatorum quæ propter multitudinem ita replebunt locum inferni, quòd nihil ibi de aere remanebit, & sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ, nisi oculi damnatorum qui erunt obtenebrati. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

In princip. proœmiall.

Hiero. sup psal. 66.

D. 735.

ARTICVLVS IIII.

I

d Vtrum beati, qui erunt in patria uideant, pœnas damnatorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Maior enim est distantia damnatorum a beatis quàm viatorum: sed beati semper viatorum facta non vident, vnde Esa. 43. Abraham nesciuit vos, dicit glo. Nesciunt mortui etiam sancti, quid faciunt viui etiam eorum filij. ergo multo minus vident pœnam damnatorum.

¶ 2 Præt. Perfectio uisionis dependet a perfectione visibilis, vnde Philosophus dicit in 10. ethicor. quòd perfectissima sensus operatio est sensus optime dispositi ad pulcherrimũ sub sensu iacentium. ergo econtrario turpitudo uisibilis redundat in imperfectionem uisionis: sed nulla imperfectio erit in beatis. ergo non uidebunt miserias damnatorum, in quibus est summa turpitudo.

Cap. 4.

K

SED CONTRA est, quod dicitur Esa. vlt. Egredientur, & uidebunt cadauera uirorum qui præuaricati sunt in me, glo. Electi egredientur intelligentia, uel uisione manifesta, ut ad laudem dei magis attendantur.

II

VLTERIVS. Videtur quòd beati miseriis damnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit: sed in beatis erit perfectissima charitas. ergo maxime miseriis damnatorum compatientur.

¶ 2 Præt. Beati numquàm erunt tantum elongati a passione, quantum deus est: sed deus quodammodo miseriis compatitur nostris, unde & misericors dicitur, & similiter angeli. ergo beati compatientur miseriis damnatorum.

Sed

SED CONTRA. Quicumque alij compatitur, fit eius miseriæ quodammodo particeps: sed beati non possunt esse particeps alicuius miseriæ. ergo beati miseriis damnatorum non compatiuntur.

III

VLTERIVS. Videtur quòd beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo ad odium alterius pertinet: sed in beatis nullũ erit odiũ. ergo non lætabuntur de miseriis damnatorum.

Esa. 66. seu vlt.

¶ 2 Præt. Beati in patria erunt summe deo conformes: sed deus non delectatur in pœnis hostis. ergo nec beati delectabuntur de pœnis damnatorum.

¶ 2 Præt. Illud quod est vituperabile in viatore, nullo modo cadit in comprehensorem: sed in homine viatore est maxime vituperabile quòd reficiatur aliorum pœnis, & maxime commendabile, vt de pœnis doleat. ergo beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

SED CONTRA est, quod in psal. 57. dicitur. Lætabitur iustus, cum uiderit uindictam.

¶ 2 Præt. Esa. vlt. dicitur. Erunt vsque ad satietatem visionis omni carni: sanctas autem refectionem mentis designat. ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

RESPON. Dicendum ad primam quæstionem, quòd a beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionẽ beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodque autem ex operatione contrarij magis cognoscitur, quia contraria iuxta se posita magis elucescunt: & ideo vt beatitudo sanctorũ eis magis complaceat, & de ea vberiores gratias deo agant, dantur eis vt pœnam impiorum perfecte intueantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de sanctis mortuis secundum impossibilitatem naturæ. Non enim oportet vt naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga viuos aguntur: sed sancti qui sunt in patria, omnia clare cognoscunt quæ aguntur & apud viatores, & apud damnatos, vnde Gregorius dicit 12. lib. moral. de animabus sanctis, Sentiendum non est hoc, scilicet, quod Iob dicit. Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nescient &c. quia qui intus habẽt dei claritatem, nullo modo credendum est, quòd sit foris aliquid quod ignorent.

Cap. 13.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat uisionis, uisibilis tamen turpitudo sine uisionis imperfectione esse potest: species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ, vnde etiam deus qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia uidet.

AD SECVNDAM quæstionem dicendum, quòd misericordia, vel compassio potest inueniri in aliquo dupliciter. Vno modo, per modum passionis: alio modo, per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis, vnde non erit in eis compassio, vel misericordia nisi secundum rationis electionem: hoc autem modo ex electione misericordia, uel compassio nascitur, prout scilicet aliquis vult malum alterius repelli, vnde in illis quæ non volumus secundum iudicium rationis repelli, compassionem talem non habemus. Peccatores autem quandiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinem transferri a statu miseriæ & peccati, & ideo beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionem uoluntatis, prout deus, angeli, & beati eis compati dicuntur eorum salutem uolendo: & secundum compassionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu uiæ existentes. Sed in futuro non poterunt transferri a sua miseria, vnde ad eorum miserias non poterit esse compassio secundũ electionem rectam, & ideo beati qui erunt in gloria nullam compassionem ad damnatos habebunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas tunc est principium compassionis, quando possumus ex charitate vel se remotionem malitiæ alicuius, sed sanctæ charitate hoc uelle non possent de damnatis, cum diuinæ iustitiæ repugnet, unde ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd deus dicitur esse misericors, inquantum subiciens, prius quos secundum ordinem iustitiæ & iustitiæ suæ conuenit a miseria liberari, non quòd damnatorum misereatur, nisi forte puniendo citra condignum.

A

AD TERTIAM quæstionem dicendum, quòd aliquid potest esse materia gaudij dupliciter. Vno modo per se, scilicet quando de aliquo gaudetur inquantum huiusmodi, & sic sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, idest, ratione alicuius adiuncti, & hoc modo sancti de pœnis impiorum gaudebunt considerando in eis ordinem diuinæ iustitiæ, & suam liberationem, de qua gaudebunt: & sic diuina iustitia, & sua liberatio erunt per se causa gaudij bonorum, sed pœnæ damnatorum per accidens.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius inquantum huiusmodi, pertinet ad odium: non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti. Sic autem aliquis quandoque de malo proprio lætatur, sicut cum aliquis gaudet de proprijs afflictionibus, secundũ quod prosunt ei admeritum vitæ, Iac. 1. Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes uarias inciderit is.

Cap. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quàmuis non delectetur in pœnis inquantum huiusmodi, delectatur tamen in eis inquantum sunt per suam iustitiam ordinatæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in uiatore non est laudabile quod delectetur de pœnis aliorum secundum se, est tamen laudabile, si delectetur de eis, inquantum habent aliquid annexum: tamen alia ratio est de uiatore & comprehensore, quia in uiatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones sunt interdum laudabiles, secundum quod bonam dispositionem mentis indicant, sicut patet de uerecundia, & misericordia, & pœnitentia de malo: sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi consequens iudicium rationis.

C

EXPOSITIO TEXTVS.

NEC malis facultas peccandi esse poterit. Peccare hic accipitur non quantum ad de ordinationẽ actus, sed quantum ad demeritum culpæ. *Quod est n. esse penitus extra Deum &c.* Extra deum dicuntur esse reprobi, non quòd ad eos prouidentia dei non se extendat, sed quia in ipso non delectantur, nec eum considerant nisi ad suam tristitiam, & iterum mens eorum est totaliter a deo auersa. *Vbi nullam faciem Dei videbunt, cui confitebuntur*, Non quòd nullam ueritatem cognoscant, sed quia cognitio ueritatis non erit causa confessionis, sed magis tribulationis & odij. *Sed melius est dubitare de occultis &c.* non quòd de hoc sit dubitandum, ac anima separata corporalem linguam habeat, sed quia nobis certus esse non potest status animæ separatæ. *Egredientur, & videbunt cadauera impiorum &c.* Egredientur non loco, sed intelligentia, vt glo. dicit Esa. vlt. per cadauera uero, ut August. dicit de ciui. dei, significatur euidens corporum pœna, quamuis cadauer nisi caro exanimis non soleat nuncupari. Illa uero animata erunt corpora, alioquin nulla poterunt sentire tormenta, nisi quia forte mortuorum erunt corpora, idest, eorum qui secundum cadent mortẽ: ideo non absurde hic cadauera dici possunt: unde est & illud ab eodem propheta dictum, quod iam supra posui. Terra uero impiorum cadet, Esa. 26. vbi nos habemus, Terram gigantum detrahes in ruinam. Quis autem non uideat a cadendo esse appellata cadauera? *Hæc de pedibus sedentis &c.* Hic magister in fine operis tangit uisionem quandam Esa. ut dicitur Esa. 6. Vidit enim deum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat domus maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant, replebant templum: & Seraphim stabant subter illud sex alæ uni, & sex alæ alteri, duabus uelabant faciem eius, & duabus uelabant pedes eius, & duabus uolabant, quę quidem uisio a Hiero. allegorice exponitur, uolente per sedentem super solium excelsum Christum signari: per solium autem excelsum & eleuatum signari angelos, in quibus deus sedet, ut dicitur in ps. 98. Qui sedes super cherubim: per domũ autem superiorem, ecclesiam triumphantem, quæ dei maiestate

D

E

Hæc uerba Augu. a S. Tho. citata reperiũtur quidem in glos. super cadẽ uerba vt in Aug. sunt reperta.

Supra idẽ caput.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

De cæleſt. hierar. c. 13. circa med.

ſtate impletur: per templum uero inferius, eccleſiam militantem, quæ inferioribus donis perficitur, nec uidet diuinæ eſſentiæ maieſtatem. Sed Diony. per ſedentem in ſolio, dicit ſignari ipſum deum: per ſolium autem excelſum, ipſam eminentiam diuinæ naturæ: per domum uero ſuperiorem, creaturas excellentiores deo magis propinquas, quæ eius maieſtatem plenius reſpiciſcenant: per templum uero inferius, inferiores creaturas, ſcilicet corporales, quæ in inferiori mundo diuinam participant bonitatem. Huiuſmodi autem ſedentis ſuper thronum facies ipſam diuinã eſſentiam deſignat, & ea quæ in æternitate fuerunt ante mundi conſtitutionem: per pedes uero, ea quæ poſt mundum erunt in gloria beatorum, & in pœnis damnatorum: per media uero, ea quæ curin temporis medio aguntur. Seraphim ergo faciem & pedes ſedentis ſuper thronum uelare dicuntur, quia myſteria æternæ deitatis, & futuræ beatitudinis, & miſeriæ nobis ad plenum nõ reuelant: ſed duabus alis uolabant, quia de his quæ in medio tempore aguntur, nos quantum

ſcriptori, & ſi non auditori commemoraſſe ſufficiat, qui a facie

G

opus eſt, angelorum miniſterio inſtruimur, inter quos Seraphim primatum tenent. Volatus ergo eorum, proceſſum reuelationis eorum in nos demonſtrat, quem etiam rectum motum ipſorum Diony. nominat in 4. cap. de diui. no. Magiſter ergo in hoc libro exorſus a deo, ideſt, incipiens a facie ſedentis ſuper thronum, ideſt, ab ipſa trinitate diuinitatis, de qua in 1. li. egit, procedens per media quæ dum durat mundus aguntur, ut ſunt creaturæ & peccata, de quibus egit in 2. lib. ut reparator, & uirtutes de quibus egit in tertio: & eccleſiaſtica ſacramenta, de quibus egit in prima parte quarti duce Chriſto, qui eſt uia peruenit uſ.; ad pedes. 1. uſque ad ea quæ in fine mundi, & et poſtmodũ agentur, ſicut eſt reſurrectio corporum, punitio damnatorum, & gloria beatorum. quæ in dei uiſione conſiſtit, ut ſic a deo incipiens eius doctrina, etiam terminetur in deo, qui eſt principium a quo omnia, & finis ad quem omnia ordinantur, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Circa med.

exorſus ſedentis, per media ad pedes uſque uia duce peruenit.

FINIS.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL.

Omnes ſunt Quaterniones, præter LL, qui eſt Ternio.

ROMAE,
Apud Iulium Accoltum. M. D. LXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De
hier
circa

Universidad de Deusto
Biblioteca